SIBIU
IUL. 2005
22

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 1 (1140) 6 IANUARIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

MESAJUL DE ANUL NOU AL TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

adresat întregului nostru popor, la posturile de radio și televiziune

Cetățeni ai Republicii Socialiste România,
Dragi tovarăși și prieteni,

Încheiem anul 1988 cu importante realizări în dezvoltarea forțelor de producție și ridicarea gradului general de civilizație al patriei noastre socialiste.

Și în acest an poporul român, sub conducerea gloriosului nostru partid comunist, a obținut noi realizări însemnate în dezvoltarea economico-socială, în creșterea producției industriale, agricole, a venitului național, a avuției generale a patriei noastre.

S-au obținut succese importante în dezvoltarea științei, învățămîntului și culturii — factori fundamentali ai progresului economic și social.

În anul pe care îl încheiem s-a realizat un volum important de investiții în industrie, agricultură, în alte sectoare ale economiei naționale, precum și în domeniul construcțiilor de locuințe și altor așezăminte social-culturale.

În concordanță cu politica generală a partidului și statului nostru de ridicare continuă a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor, în acest an a început majorarea retribuțiilor și pensiilor, de care au beneficiat, în ultima parte a anului, circa 4 milioane de oameni ai muncii.

În același timp, s-a desfășurat o largă acțiune de perfecționare și organizare a activității economico-sociale, a conducerii și planificării tuturor sectoarelor de activitate, a activității statului și organismelor democrației muncitorești-revoluționare.

Marea dezbatere, în partid și în întreaga societate, pe baza Tezelor din aprilie, cu privire la problemele fundamentale și stadiul actual al construcției socialiste în patria noastră, a evidențiat cu putere marile realizări obținute de poporul român în construcția socialismului.

Totodată, în cadrul marelui forum democratic de la

(Continuare în pag. 8)

OMAGIU

Se arcuiesc izvoare de lumină,
Iar frunțile se auresc de har
Cînd ne răsari, mai mîndră, mai senină,
Elena Ceaușescu, gînd solar.

Sînt gesturile irizări de stele
Și schelele se-nalță temerar,
În inimi nemurite de drapele,
Prin tine și Eroul vizionar.

Și se deschid spre lume largi portaluri,
Solii de propășire și avînt,
Cînd Românici îi aduceți lauri
Și cînd aduceți pace pe pămînt.

Iar faptele ni-s roade luminate,
Sorbind din al științei clar izvor
Și înfloresc pe glob în demnitate,
Prin tine și prin brav Conducător.

Și e în soare zîmbetul de țară,
Și-i o urare cîntecu-oferit :
Ție, nemuritoare primăvară,
Și Lui, columna noastră de granit.

E patria ce se-avîntă voinicește,
Spre piscul comunist, triumfător,
Cînd tot poporul vă sărbătorește,
Urmîndu-vă, iubiți conducători.

Leca CRIȘOVAN

FIICĂ A ROMÂNIEI

O veche tradiție a neamului nostru este aceea de a-și exprima respectul și înalta considerație cu ocazia aniversării acelor personalități care au devenit simbol al luptei drepte pentru țară și popor. În primele zile ale fiecărui început de an, gîndurile și sentimentele de înaltă prețuire ale poporului sînt polarizate în jurul unei personalități de vîrf, a unei existențe umane de excepție, tovarășa academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU.**

Fiecare aniversare reflectă, sub un anumit aspect, o acumulare de realizări, experiență și confruntare cu problemele majore ale vieții, căci puțini sînt aceia care au reușit pe parcursul vieții să îmbine atît de armonios componentele ce dau relief și consistență unei personalități deosebite, așa cum se reliefează cu pregnanță personalitatea exemplară a tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU.**

Savant de largă recunoaștere internațională, tovarășa academician doctor inginer

Prof. dr. ing.
Coleta DE SABATA,
rector al Institutului
Politehnic „Traian Vuia"
din Timișoara

(Continuare în pag. 2)

45806.

ÎNALT EXEMPLU REVOLUȚIONAR ÎN SLUJBA PATRIEI

În primele zile ale fiecărui început de an, gîndurile și sentimentele de înaltă prețuire ale poporului sînt polarizate în jurul unei personalități de vîrf, a unei existențe umane de excepție, tovarășa academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim viceprim-ministru al guvernului, președintele Consiliului Național al Științei și Învățămîntului.

Toți cei care lucrăm în domeniul învățămîntului, în domeniul cercetării științifice și tehnologice, orientați și îndrumați în activitate de **Președintele Consiliului Național pentru Știință și Învățămînt, tovarășa ELENA CEAUȘESCU**, exprimăm, cu prilejul aniversării Domniei-sale, sentimente profunde de înaltă prețuire și mîndrie, pentru modul în care, prin afirmarea pe plan internațional a cercetărilor proprii caracterizate prin înalta ținută științifică și excepțională valoare aplicativă, a contribuit la afirmarea științei românești peste hotare și în special a școlii de chimie.

Sub îndrumarea nemijlocită a omului de știință **ELENA CEAUȘESCU**, Institutul Central de Chimie a elaborat cercetări de seamă în domeniul sintezei de elastomeri, sintezei de monomeri intermediari și auxiliari în industria materialelor plastice și cauciucurilor, tehnologii de obținere a unor polimeri cu proprietăți speciale, tehnologii de obținere a coloranților, medicamentelor, detergenților, catalizatorilor de diverse tipuri, tehnologii de chimizare a petrolului, precum și tehnologii de obținere a unor substanțe de înaltă puritate.

Lucrările deosebit de valoroase ale tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU** au situat România în avangarda **chimiei mondiale în domeniul** polimerilor, concretizate într-o serie de volume ca: „Cercetări în domeniul sintezei și caracterizării compușilor macromoleculari"; „Noi cercetări în domeniul compușilor macromoleculari": „Cercetări în chimia și tehnologia polimerilor": „Polimerizarea stereospecifică a izoprenului", lucrări ce astăzi sînt de referință în știința polimerilor și care au dus pînă departe peste hotarele țării faima școlii românești de polimeri, întemeiată de Domnia-sa.

Originalitatea și eficiența soluțiilor tehnologice, înaltul nivel științific de abordare a problemelor studiate, modul de rezolvare a acestora, de îndrumare și conducere a colectivelor de cercetători și de orientare a cercetării într-un domeniu de vîrf al chimiei moderne, au făcut ca tovarășa **ELENA CEAUȘESCU** să cîștige un binemeritat prestigiu în lumea științifică contemporană.

Expresia înaltei prețuiri de care se bucură tovarășa academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU** pe plan internațional, recunoașterea meritelor științifice deosebite și-au găsit reflectarea în conferirea a peste 40 de distincții și titluri academice acordate de prestigioase foruri științifice și universitare de pe toate continentele. În lumina aprecierii formulate de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, potrivit căreia, în actuala etapă de dezvoltare a societății românești, un rol decisiv revine omului nou, cu un grad înalt de instrucție, cu deprinderi tehnice și profesionale corespunzătoare exigențelor revoluției științifico-tehnice contemporane, cu o concepție științifică, materialist-dialectică despre lume și viață, pătruns de spirit revoluționar, tovarășa **ELENA CEAUȘESCU** a acordat și acordă o atenție deosebită școlii învățămîntului românesc, principalul factor de formare a noilor cadre de specialiști și de oameni ai muncii. Sub conducerea sa, învățămîntul nostru de toate gradele, așezat pe baze moderne, științifice, asigură absolvenților săi o temeinică pregătire profesională și tehnică pe care le implică revoluția tehnico-științifică contemporană.

Intrînd încă din anii tinereții în rîndurile clasei muncitoare, activînd și acționînd nemijlocit alături de secretarul general al partidului, tovarășa **ELENA CEAUȘESCU** a adus și aduce o contribuție de seamă, remarcabilă, la înfăptuirea politicii de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate în România, de dezvoltare puternică a economiei, științei și culturii, de transformare înnoitoare a întregii societăți românești, la transpunerea în viață a politicii externe de pace și colaborare a partidului și statului, la creșterea rolului și prestigiului României socialiste pe arena mondială.

Această vastă și strălucită activitate pe care tovarășa **ELENA CEAUȘESCU** o desfășoară îmbinînd armonios vocația muncii de creație științifică cu patosul activității revoluționare, ne determină pe noi, cadrele didactice, personalul muncitor și studenții Facultății de Tehnologie Chimică din Institutul Politehnic „Traian Vuia" din Timișoara, în aceste momente de aleasă sărbătoare, să ne alăturăm tuturor oamenilor de știință și cultură, întregului nostru popor, să aducem prinosul nostru de profundă admirație și considerație, de fierbinte recunoștință și de înaltă prețuire și să vă urăm viață îndelungată și fericită, multă sănătate și putere de muncă și de noi realizări, pentru ridicarea României pe cele mai înalte culmi ale progresului și civilizației.

Prof. dr. ing.
Ioan DRĂGOI,
decanul Facultății
de Tehnologie Chimică

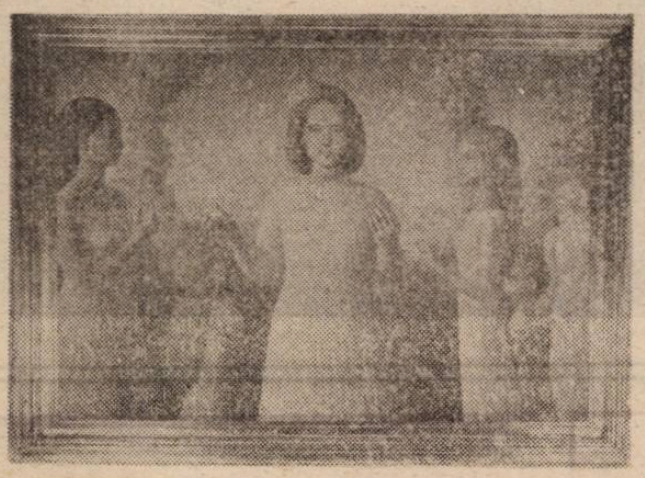

Pasiune și dăruire pentru afirmarea științei și culturii românești

Teoria revoluționară a clasei muncitoare, cele mai noi contribuții la dezvoltarea creatoare a socialismului științific, precum și alte teorii sociologice și politice progresiste au relevat, de nenumărate ori rolul științei, tehnicii și culturii în societate. Socialismul, orînduire socială care se construiește conștient, edificînd umanismul pas cu pas, deschide un cîmp larg de manifestare științei, tehnicii, artei și culturii. Uriașele posibilități pe care le oferă noul mod de organizare a societății pot deveni realități numai într-un cadr politic elevat, ceea ce presupune impulsionarea sistematică a relațiilor social-culturale, inclusiv asigurarea unei instituționalizări corespunzătoare.

Concepția tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al partidului, a tovarășei **ELENA CEAUȘESCU** despre rolul social al științei, tehnicii și culturii s-a materializat teoretic în principiul privind transformarea științei, a cercetării științifice și tehnice îndeosebi, într-o forță d producție, precum și în t că puterea unui popor cons nu numai în bogăția sa mate rială ci și în nivelul de cultură al poporului. În spiritul acestei concepții, conducerea partidului a acționat consecvent pentru generalizarea învățămîntului de cultură generală, perfecționarea pregătirii profesionale a tuturor oamenilor muncii, dezvoltarea, atît ca sferă de cuprindere dar și din punct de vedere calitativ și al sensului social-economic și politic a științei, artei și culturii, pentru promovarea tehnicii avansate în toate ramurile industriei și agriculturii.

Militantă de frunte a partidului nostru, tovarășa **ELENA CEAUȘESCU** s-a afirmat din tinerețe, alături de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în activitatea revoluționară, în lupta aspră împotriva capitalismului și fascismului, în anii revoluției și construcției socialiste. Experiența politică îndelungată în importante funcții

(Urmare din pag. 1)

ELENA CEAUȘESCU, președintele Consiliului Național al Științei și Învățămîntului, și-a dedicat întreaga activitate, cu pasiune și dăruire, dezvoltării științei românești, introducerii și promovării susținute în toate domeniile vieții economice și sociale a celor mai noi cuceriri ale științei.

Institutul Central de Chimie, de care se leagă viața omului de știință **ELENA CEAUȘESCU**, constituie o strălucită și exemplară reușită științifică și organizatorică. În această „fortăreață" a științei chimice românești, tovarășa academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, prin activitatea proprie și prin orientarea colectivului pe care îl directivează, a elaborat cercetări de seamă în domeniul sintezei de elastomeri tip CAROM, sintezei de monomeri intermediari și auxiliari în industria materialelor plastice și cauciucurilor, tehnologii de obținere a unor polimeri cu proprietăți speciale, tehnologii de obținere a coloranților, medicamentelor, detergenților, produselor fitofarmaceutice, catalizatori de diverse tipuri, tehnologii de chimizare a petrolului, precum și tehnologii de obținere a unor substanțe de înaltă puritate.

Model de gîndire și creație, cercetările efectuate sub directa conducere a tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUSESCU** au deschis căi noi de îmbinare a studiilor fundamentale cu cele tehnologice — aplicative și au permis transpunerea lor la scară industrială. Munca desfășurată s-a materializat în realizarea unor importante instalații industriale, cum sînt cele de „terpolimeri etilenă-propilenă-dienă", la C.P. Pitești (1977); „cauciuc poliizoprenic", la C.P. Brazi (1978), „plastifianți, poliesteri și produse epoxidate" la C.P. Solventul Timișoara (1978); „ticoli lichizi" la C.I.P.A. Rm. Vîlcea (1978); „cauciuc polibutadienic" la C.P. Brazi (1984); „elastomeri termoplastici" la C.P. Brazi (1985).

FIICĂ A ROMÂNIEI

Soluțiile originale din punct de vedere tehnic și economic din domeniul elastomerilor, au făcut posibile obținerea a numeroase brevete în țară și străinătate.

Strălucita activitate științifică desfășurată cu pasiune de către tovarășa **ELENA CEAUȘESCU** se constituie într-o impresionantă bibliografie de lucrări publicate în Editura Academiei R.S.R., în reviste de specialitate sau comunicate la simpozioane și congrese naționale sau internaționale.

Expresia înaltei prețuiri de care se bucură tovarășa academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU** pe plan internațional, recunoașterea meritelor științifice deosebite și-au găsit reflectarea în conferirea a peste 40 de distincții și titluri academice acordate de prestigioase foruri științifice și universitare de pe toate continentele. Lucrările realizate de-a lungul anilor au fost traduse în principalele limbi de mare circulație internațională — engleză, italiană, chineză, spaniolă etc., fiind accesibile astfel oamenilor de știință de pretutindeni. Activitatea desfășurată ca specialist și om politic, prin funcțiile pe care le deține tovarășa **ELENA CEAUȘESCU** — membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim viceprim-ministru al guvernului, președinte al Consiliului Științei și Învățămîntului, președinte al Asociației „Oamenii de știință și pacea", oferă posibilitatea înțelegerii complexității unei munci dăruite cu abnegația unei cauze măreț pentru dezvoltarea patriei, pentru triumful păcii și înțelegerii între popoare.

Tovarășa **ELENA CEAUȘESCU** a purtat, pe parcursul deceniilor, alături de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretar general al P.C.R. și președintele Republicii Socialiste România, luminoasa solie de pace a poporului român pe toate meridianele lumii.

În aceste momente de vibrantă sărbătoare, ne exprimăm înalta apreciere și prețuire pentru deosebita activitate a savantului, omului politic și femeii — soție și mamă — sentimentul nostru de înalt respect, urările cele mai alese de sănătate, fericire și de noi realizări pentru ridicarea României pe cele mai înalte culmi ale progresului și civilizației.

de conducere — membru al Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central al partidului, prim viceprim-ministru al guvernului — se îmbină fericit cu activitatea de coordonare a științei și culturii, ca președinte al Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie și al Consiliului Național al Științei și Învățămîntului și se exprimă în convingerea că mai ales astăzi, în condițiile complexe ale noii revoluții tehnico-științifice și ale noii revoluții agrare, a fi revoluționar înseamnă tot mai mult a acționa pe baza științei și tehnicii. Tovarășa **ELENA CEAUȘESCU** sublinia că trebuie **„să avem în vedere că nivelul conștiinței revoluționare este strîns legat de ridicarea gradului de pregătire profesională, tehnică și culturală și să acționăm ca întreaga activitate politico-educativă să asigure lărgirea orizontului de cunoștințe politice, tehnice și culturale ale fiecărui om al muncii, al întregului popor".**

Tovarășa academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU** are meritul de a fi întreprins și finalizat numeroase și importante cercetări de laborator, cu caracter prioritar, pe care le-a sintetizat în lucrări deosebit de valoroase în domeniul chimiei și tehnologiei polimerilor. Eminentul savant s-a preocupat nemijlocit de aplicarea în industrie a celor mai recente descoperiri științifice și tehnice din chimie și nu este lipsit de semnificație faptul că industria chimică românească a cunoscut cel mai rapid ritm de dezvoltare între celelalte ramuri ale industriei noastre. Din perspectiva mai largă a omului politic, pe baza concepției tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al partidului, privind necesitatea integrării învățămîntului cu cercetarea și producția, meditînd profund și responsabil asupra raportului dintre cercetarea fundamentală și cea aplicativă, tovarășa **ELENA CEAUȘESCU** susține ferm cerința asigurării unui echilibru optim și chiar a unei întrepătrunderi strategice între acestea arătînd: **„Cercetarea fundamentală în matematică, fizică, chimie, biologie și alte domenii trebuie să se desfășoare în strînsă legătură cu cercetarea aplicativă deschizînd noi orizonturi și participînd activ și nemijlocit la soluționarea problemelor actuale și de perspectivă ale dezvoltării economico-sociale a țării. Numai îmbinînd strîns cercetarea fundamentală cu cea aplicativă știința românească își va putea îndeplini cu cinste înalta sa misiune în promovarea progresului tehnic modern în întreaga economie sporindu-și totodată contribuția la îmbogățirea tezaurului cunoașterii universale".**

Definind știința, învățămîntul și cultura ca dimensiuni fundamentale ale procesului complex de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al partidului și tovarășa **ELENA CEAUȘESCU**, președintele Consiliului Național al Științei și Învățămîntului s-au preocupat permanent de îmbunătățirea activității politico-educative și cultural-artistice, dovedind înaltă responsabilitate față de formarea multilaterală a omului nou. Măsurile judicioase ale înaltelor foruri de conducere privind asigurarea accesului neîngrădit al tuturor tinerilor la învățătură, al tuturor cetățenilor la știință și cultură, orientarea științei și învățămîntului spre necesitățile stringente ale industriei și agriculturii, respectîndu-se în același timp și anumite cerințe sociale majore, perfecționarea neîncetată a structurilor și conținutului învățămîntului, a metodelor și procedeelor de predare și învățare s-au materializat prin succesele răsunătoare obținute de elevii români la olimpiadele internaționale de matematică, fizică, chimie, în aportul tot mai însemnat al tinerilor în realizarea de invenții și inovații, în climatul de efervescență spirituală caracteristic societății noastre socialiste.

În aceste zile sărbătorești de început de an, oamenii de știință și cultură, cadrele didactice, elevii și studenții, întregul nostru popor, exprimîndu-și alesele sentimente de stimă și respect, adresează tovarășei **ELENA CEAUȘESCU**, strălucit om politic, reprezentant de seamă al științei și culturii românești, tradiționala urare: „La mulți ani!".

Dr. Constantin STRUNGA

Un model de aleasă valoare

Este un lucru deosebit cînd un om vede, după ani de muncă și de speranțe, concretizate obiectivele pe care și le-a propus, într-o țară unde planurile tuturor domeniilor de activitate se realizează în mod strălucit, ele exprimînd voința de progres a întregii societăți. Anii socialismului au adus patriei noastre împlinirea năzuințelor pentru care au luptat cei mai buni fii ai poporului nostru, comuniștii, iar în ultima perioadă de timp, sub îndrumarea înțeleaptă a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, socialismul a cunoscut o înflorire fără precedent, și o recunoaștere internațională de larg răsunet. Alături de secretarul general al partidului nostru, tovarășa academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU** contribuie, cu clarviziune politică și cald patriotism, cu deosebitele ei aptitudini științifice, la ridicarea pe înalte culmi de civilizație a întregii noastre societăți, la progresul și prosperitatea țării. Întreaga viață a tovarășei **ELENA CEAUȘESCU** a fost și este consacrată slujirii cauzei socialismului, remarcabila sa activitate revoluționară, cît și activitatea sa de savant de renume mondial constituind un model de aleasă valoare pentru noi toți, indiferent de domeniul în care ne afirmăm profesional, cetățeni mîndri de epoca pe care o trăim. Numeroasele articole elogioase, apărute în mai toate colțurile lumii, distincțiile unor universități prestigioase, larga apreciere de care se bucură pretutindeni tovarășa academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, pentru înalta sa contribuție științifică la progresul științei românești și mondiale sînt o dovadă elocventă a deosebitelor sale merite de savant și de om politic, o dovadă a înaltelor valori teoretice și practice ale activității sale pe tărîmul științei, dar și privitor la crearea unui corp de idei politice, profund revoluționare, a căror traducere în practică beneficiază, de asemenea, de nobila ei dăruire, pentru care nu putem decît să îi fim recunoscători. Noi, artiștii plastici, admirăm contribuția omului politic, a omului de știință, a neînfricatei luptătoare pentru pace, pentru progres în lume, pentru emanciparea femeii, pentru înțelegere între popoare, pentru o lume mai dreaptă și mai bună, pe planeta noastră. În lucrările noastre se regăsesc aceste preocupări, aceste calități deosebite ale tovarășei **ELENA CEAUȘESCU**, în lucrări de artă ce sînt mărturia aprecierii și considerației tuturor oamenilor muncii ai României de azi, pentru întreaga sa activitate.

În zi de sărbătoare, urăm tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, în numele colegilor din toate generațiile, multă sănătate și noi izbînzi în înfăptuirea politicii partidului, în activitatea Domniei Sale de om politic și savant de largă recunoaștere internațională, astfel ca minunatele proiecte de azi să se transforme în minunate realizări de mîine.

Hildegard KREMPER-FACKNER,
artist plastic,
Vicepreședinte al Uniunii Artiștilor Plastici din R. S. ROMÂNIA

A-ți înțelege epoca și pe oamenii săi

De ce scriu, de ce scriem? Întrebarea s-a mai pus și s-au dat răspunsuri numeroase și complete care țin deopotrivă de estetica, dar și de etica actului de creație. Scriem fiindcă nu putem altfel, fiindcă avem ceva de spus despre timpul pe care-l străbatem și despre oamenii săi: scriem pentru că am reflectat ori reflectăm asupra vieții, iar rezultatul reflecției noastre se cere comunicat, comunicarea însăși fiind un act profund de umanitate care se caută, care dorește să se înțeleagă pe sine însăși. Reflectăm asupra noastră și a generației noastre, asupra procesului de construcție umană pe care socialismul îl presupune și îl impune în fațete dintre cele mai interesante și insolite.

Cel puțin două dintre cărțile mele au căutat să abordeze problema condiției femeii, obiect și subiect de cunoaștere, factor activ și tot mai conștient de sine al progresului social. Participantă la istorie, promovîndu-i direcțiile de înaintare, femeia de astăzi știe să fie și a familiei, unde este elementul liant și de echilibru moral. Și a familiei celei mari, a țării. Femeie — mamă și inginer, femeie — mamă și medic, femeie — mamă și muncitoare, ori țărancă cooperatoare, această bipolaritate reflectă o realitate nouă și multiplă, o prezență adeseori dramatică, un fenomen de ascensiune socială, încărcat de aspecte și implicații încă insuficient cercetate, literar vorbind, și doar parțial cunoscute. Cred că merită să dăruim preocuparea noastră creatoare și unor asemenea subiecte și cazuri, ca fiind unele dintre cele mai caracteristice epocii pe care o parcurgem. Lumea de astăzi este și trebuie să fie o lume a dragostei de oameni. Și dacă mintea creatorului o ordonează și o re-ordonează în scrierile sale, inima sa aureolează și conferă strălucire vieții pe care o durăm, totdeauna cu participare, efort și înțelegere. A vedea e puțin pentru scriitor, a revedea e totul. Trebuie să revenim mereu asupra oamenilor și a vieții, din sentimentul constant că n-am spus totul despre ei și că, de fapt, cu fiecare scriere a noastră nu facem decît să redebutăm.

Valentina DIMA,
scriitoare

Omagiu

În luna ianuarie, a noului an, ne îndreptăm gîndul spre cea care printr-o muncă exemplară și o îndrumare înțeleaptă, a făcut ca știința și educația în patria noastră să se dezvolte necontenit.

Ca artiști plastici, simțim permanent atenția pe care tovarășa academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU** o acordă valorilor originale, grija pentru îndrumarea învățămîntului și culturii românești.

Alături de toți oamenii creatori de frumos, sîntem conștienți de rolul pe care-l avem în munca de educație, reflectînd în operele noastre dorința de-a începe un nou sistem de valori etice și estetice, de a crea pentru popor. Pentru realizarea acestui scop ni s-a creat posibilitatea desfășurării din plin a activității noastre profesionale, aceasta devenind un factor activ în ascensiunea vieții spirituale actuale. Se știe că, prin misiunea ei educativă, arta contribuie la desăvîrșirea personalității umane, la o înnobilare spirituală.

Consider ca o menire patriotică înțelegerea rolului artei în societate. De aceea, ca artiști cetățeni, avem datoria de a da poporului nostru opere valoroase, pline de un mesaj umanitar.

Timișoara este un centru de o mare vitalitate artistică. Avem un public receptiv, care ne onorează munca noastră, acest lucru se datorează climatului propice creat de partid, tuturor oamenilor de artă și cultură, a dezvoltării permanente a vieții spirituale din întreaga noastră patrie.

Pentru întreaga activitate ca om de știință și om politic, depusă în slujba cauzei socialismului, alături de întregul nostru popor urez tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU** mulți ani plini de împliniri și multă sănătate!

Xenia VREME,
artist plastic

PRINOS DE RECUNOȘTINȚĂ

În luminile irizate ale lui ianuarie aducem, ca în fiecare an, un cald omagiu femeii muncitoare, celei care, în procesul de uriașe transformări revoluționare pe care îl trăiește patria română, se află angajată cu devotament și abnegație revoluționară în vasta operă de edificare a unui nou timp pe meleagurile străbunilor, pentru a întregi renumele țării și a o ridica pe noi trepte de împlinire și bunăstare.

Este prilejul fericit de a omagia personalitatea tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, remarcabil om politic și savant de largă recunoaștere mondială, care, alături de bărbatul încercat, ctitorul înțelept și clarvăzător al destinelor spre mai bine al poporului nostru, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, contribuie nemijlocit, revoluționar, la înfăptuirea marilor obiective de dezvoltare economico-socială în patria noastră.

Întreaga viață și operă a tovarășei **ELENA CEAUȘESCU** este o necurmată, pilduitoare, oglindă a împlinirii femeii în contemporaneitate, care, încă din anii tinereții, s-a dedicat cu întregul său patos revoluționar și ardentă trăire pentru patrie, cauzei poporului, izbînzii marilor sale idealuri milenare. Din anii luptei ilegale a partidului și pînă la înaltele demnități politice încredințate astăzi de către partid și popor, în calitate de membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. și prim viceprim-ministru al Guvernului, un fir roșu, de exemplară dăruire revoluționară îi luminează destinul, fiind omul chemat de istorie ca, alături de genialul conducător al partidului și statului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, să-și aducă o contribuție decisivă la edificarea socialismului și comunismului în România.

Savant de largă recunoaștere internațională, omagiat de mari foruri ale gîndirii mondiale, tovarășa **ELENA CEAUȘESCU** participă nemijlocit, în calitate de președinte al Consiliului Național al Științei și Învățămîntului, la dezvoltarea armonioasă a spiritualității românești. știința, cultura, învățămîntul din patria noastră beneficiind de îndrumări competente, pline de grija pentru afirmarea plenară a capacității creatoare a poporului, sporirea necontenită a contribuției acesteia la marele tezaur al umanității.

Oamenii de știință timișoreni știu bine, asemeni tuturor oamenilor muncii de pe meleagurile timișene, cît de important, definitoriu este aportul tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, la dezvoltarea bazei tehnico-materiale a cercetării științifice timișorene, în ce măsură, pe baza hotărîrilor adoptate de implementare mai activă în marile probleme ale cercetării mondiale, specialiștii de aici au fost integrați în programele prioritare ale țării. După cum știu, de asemenea, că importantele succese dobîndite în scrutarea necunoscutului se datorează atenției permanente acordate ca acestea să răspundă constant, angajat, comandamentelor de dezvoltare economică a patriei, afirmării cu vigoare a creației tehnico-științifice timișorene și românești în general, în marele concert al valorilor lumii.

Centrul timișorean de chimie, filială a Institutului central de chimie, a devenit în ani puțini dar semnificativi în împliniri, o adevărată redută a noului. Cele 9 programe prioritare pe plan național care angajează cu ardoare și temeritate pe oamenii muncii de aici, răspund unor probleme de stringentă actualitate în domeniile coloranților și intermediarilor organici de sinteză, a biostimulatorilor, ignifuganților, pesticidelor, medicamentelor, pigmenților organici termorezistenți, a reactivilor chimici și a altor produși de sinteză fină. În căutarea plină de nerăbdare a formulei utile omului, căutare ce investighează zone inedite ale cunoașterii umane, specialiștii de aici semnează azi cu demnitate numeroase invenții, tot atîtea priorități pe plan mondial, unele din aceste realizări fiind fabricate direct în cadrul centrului, prin microproducție.

Am oferit un exemplu, dar acesta se impune a fi multiplicat la întreaga dimensiune a activității economice timișorene, pentru că nu există practic nici o unitate în care să nu se afle cel puțin un nucleu de cercetare, marile comandamente trasate de Programul partidului de dezvoltare intensivă, la înalte cote de calitate și eficiență a producției solicitînd un mod nou de abordare a problemelor economice, de afirmare a capacității creatoare a tuturor oamenilor muncii. Astfel, de pildă, la întreprinderea timișoreană „Electrotimiș" roboții au ajuns deja la generațiile III și IV. Aceștia nu numai că știu „să facă" mai multe lucruri, dar și-au lărgit și aria de utilitate industrială, fiind din ce în ce mai solicitați de numeroși beneficiari din țară. Să adăugăm o altă pildă edificatoare: în noua stație pilot a întreprinderii „Spumotim", realizată prin autodotare, ceea ce înseamnă din veghea nestinsă a oamenilor de a găsi ei, cu mințile lor, cu nemăsuratele lor puteri noi soluții pentru reducerea importului, se sintetizează astăzi poliuretani fabricați numai din materii prime românești, la un indice calitativ superior.

Specialiștii de la Centrul de cercetare științifică și inginerie tehnologică pentru echipamente hidroenergetice, redutabili constructori de echipamente pentru toate marile ctitorii energetice ale acestui timp, își diversifică astăzi căutările, angrenați cu pasiune revoluționară în programul stabilit, în lumina prețioaselor indicații și orientări formulate în Expunerea secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, prezentată la Plenara comună a C.C. al P.C.R. din noiembrie 1988, de utilizare mai accentuată a surselor neconvenționale de energie, obiectivul lor de acum constituindu-l vîntul. Uriașa construcție edificată alături de cartierul care de mult a transformat metafora în renume, al Soarelui, constituie o importantă contribuție la studierea energiei eoliene, rezultatele acestor căutări fiind destinate, curînd, amenajărilor prevăzute pe muntele Semenic și pe Litoralul Mării Negre.

Fapte ale muncii noastre de fiecare zi, căutări neobosite, tenace, mereu la temperatura arcului voltaic al setei de cunoaștere și afirmare, ce probează nu numai valențele creatoare ale oamenilor muncii timișoreni, ci și o stare specifică de spirit, aceea a nevoii de a răspunde angajat, revoluționar la chemările partidului de ridicare a patriei pe noi trepte de progres și civilizație.

Apelul adresat, cu vibrant patos revoluționar de tovarășa academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU** de la înalta tribună a forumului științei și învățămîntului, constituie pentru specialiștii timișoreni un adevărat program mobilizator de muncă. A nu precupeți nici un efort, a da ce ai mai bun în tine pentru a lărgi continuu sfera cunoașterii umane, este un țel nobil, demn de conștiința oamenilor acestui timp nepereche.

Acum, la zi aniversară dragă nouă, tuturor, a răspunde prin noi izbînzi creatoare grijii permanente acordate dezvoltării științei și învățămîntului românesc constituie o datorie de onoare, angajarea plenară de a urma neabătut drumul ales fiind cel mai frumos omagiu adus propășirii spiritualității românești, așezării ei, nepieritoare piatră de temelie la edificiul patriei comuniste de mîine.

Vasile BOGDAN

Gîndurile ca niște flori

Timp și lumină; apropiere și contopire tot mai imperios cerută de progresul necontenit al țării. Necesitățile etapei actuale, în direct raport cu perspectivele, mobilizează în cel mai înalt grad știința, artele, cultura în uriașul efort întru îndeplinirea sarcinilor riguros determinate de Congresul al XIII-lea, de recenta Plenară atît de larg cuprinzătoare a democrației muncitorești-revoluționare. În liniile de forță ale timpului, învățămîntul, știința, întregul luminos al spiritualității românești contemporane converg către perfecțiune, către împliniri. „Dispunem în acest domeniu de tot ce este necesar pentru realizarea obiectivelor stabilite, și va trebui să se facă în continuare totul pentru a asigura tinerilor, tuturor oamenilor muncii o temeinică instruire, un nivel profesional și cultural ridicat, astfel încît să poată acționa în toate domeniile, ca făuritori de nădejde ai socialismului și comunismului în România".

Citatul desprins din cuvîntul tovarășei **ELENA CEAUȘESCU** la Plenara din decembrie a Consiliului Național al Științei și Învățămîntului, al cărei președintă este, îndreptîndu-i cu mînă sigură și limpezime de cuget activitatea, fixează țelurile nobile și actuale ale societății românești. În inima acestui domeniu complex și de pondere necontenit crescîndă, academician, inginer, doctor **ELENA CEAUȘESCU**, îndeplinind în partid și în stat îndatoriri de mare însemnătate, împărtășește cu devotament, spirit dinamic și inițiativă gîndirea și activitatea revoluționară a marelui nostru conducător, secretarul general al P.C.R., președintele țării, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**.

Împreună cu dînsul, contopiți de îndelungă vreme cu năzuințele și vrerile arzătoare ale poporului, tovarășa **ELENA CEAUȘESCU** își dăruiește astăzi energia și atașamentul suprem pentru independența și înflorirea României prin îndeplinirea mărețelor obiective de construcție a unei societăți noi, evoluate, a unui om superior. Fără îndoială că în această privință învățămîntul de toate nivelele, un învățămînt dinamic menit să pregătească viitoarele generații pentru viitorul de aur al patriei și la nivelul cerințelor firești ale mileniului în care vom pătrunde în curînd, este necontenit lărgit, îmbunătățit, mai profund implicat.

Concomitent cu pregătirea generațiilor după generații de viitori muncitori de înaltă calificare și de specialiști la nivelul unei economii superioare și competitive, școlile și organizațiile de tineret sînt chemate „să formeze și să dezvolte la toți tinerii dragostea față de patrie, partid și popor, trăsăturile patriotismului și umanismului, un spirit de înaltă responsabilitate comunistă și cetățenească, de angajare activă, revoluționară în muncă, în procesul de edificare a noii orînduiri". Am citat din același cuvînt la Plenara din decembrie a Consiliului Național al Științei și Învățămîntului, de o deosebită însemnătate în contextul documentelor adoptate la ședința comună a Plenarei C.C. al P.C.R. și a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești.

Înconjurată de stimă, ilustrul savant și important activist de partid și de stat, a pus în lumină idei și îndatoriri de maximă importanță în momentul de față și în viitor. Exemplară ca om, ca savant, ca educator, luminoasă și temeinică în faptele și deciziile Sale, către dînsa ne îndreptăm gîndurile ca niște flori roșii în acest început de ianuarie, astfel încadrînd sărbătorește urările ce-i adresăm, laolaltă cu întregul popor, de sănătate, putere de muncă și ani mulți!

Mircea ȘERBĂNESCU

Exemplu de dăruire

Prin întreg mediul socio-cultural, prin tot ce realizăm cu copiii, modelăm viitoarele mlădițe ale unui întreg popor. Exemplul tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU** de multilateralitate, dăruire și consecvență în muncă, constituie pentru elevi modelul atît de necesar prin care ei primesc îndemn și înțeleg cît trebuie să trudești pentru a ajunge să împlinești o nobilă misiune.

Făcînd parte dintr-un sistem complex educațional — liceelor de specialitate le revin misiuni deosebite de pregătire a forței de muncă pentru toate domeniile de activitate. Sub îndrumarea tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, în toate liceele s-a conturat în acești ani conceperea, organizarea și desfășurarea unei diversificate activități științifice a elevilor și cadrelor didactice, totodată această activitate este împletită cu o serioasă și meticuloasă trudă interdisciplinară ce duce la pregătirea concursurilor pe obiecte, a sesiunilor științifice, la crearea unui climat de muncă armonios în interrelația între toate compartimentele.

La vizita în județul Timiș, cu prilejul deschiderii anului de învățămînt, am beneficiat cu toții de îndemnurile calde ale tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, ale tovarășei **ELENA CEAUȘESCU** care încă odată au trasat coordonatele viitoare ale învățămîntului nostru profund umanist.

Ancorați într-o amplă muncă de educație și instrucție, punînd accent pe valoarea formativă a fiecărei acțiuni, ne găsim cu toții antrenați în festivalul muncii și creației „Cîntarea României" care a dat un nou impuls afirmării tuturor forțelor creatoare.

Structurii, cercetării științifice românești concepută de tovarășa **ELENA CEAUȘESCU** i se înglobează aceea a învățămîntului liceal, unde îmbinarea muncii didactice cu cercetarea și producția a primit un nou contur prin atelierele-școală, prin legarea intrinsecă cu munca productivă din întreprinderi, șantiere etc. Dezvoltarea informaticii în toate sectoarele de activitate a făcut necesară formarea de nuclee profesori — ingineri — maiștri — elevi, care studiază aplicabilitatea tehnicii de calcul la toate obiectivele și în toate sectoarele economiei și învățămîntului.

Prestigioasa activitate dedicată progresului științei, învățămîntului și culturii a tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU** este cunoscută și constituie puternic imbold pentru slujitorii învățămîntului pe aceste meleaguri timișene ce poartă în ele amprenta armoniei între toți oamenii muncii, a dragostei pentru împlinire în pace a tot ce înfăptuim.

Dorina MĂRGINEANȚU,
director al Liceului de Matematică Fizică
nr. 1, Timișoara

FIICĂ A ROMÂNIEI

Înalț un imn de cutezanță
Fiicei României,
Vredniciei și faptelor ei.
Înalț un imn de biruință
Fiicei României,
Spre a cinsti
Această zi aniversară.
Înalț un imn de slavă,
Împodobit cu flori,
Ale prețuirii
Și cu mireasma lor de senin,
Fiicei României.
Înalț un IMN, născut
Din doine și balade,
Din limpezimea izvoarelor,
Din dragostea oamenilor
Ce vin să vă ureze
Cu gînd de zăpadă curată:
LA MULȚI ANI cu sănătate
Fiică a României!

Emil ȘAIN

ANIVERSARE

E Ianuarie, început de calendar,
Din zare pînă-n zare-i sărbătoare,
Cu-ntreg poporul — inimă și gînd —
Noi vă aducem azi urare!

Cum ninge triumfal peste Carpați,
De sub zăpezi se-aude zvon de grîne,
Colindul nostru luminează clipa
Din veșnicia Patriei Române.

Ca zborul însetat de curcubeu
Vă fie calea limpede și dreaptă,
Mereu în fruntea țării și mereu
Cuvîntul dat, iluminat de faptă.

De Ziua Dumneavoastră, scumpă Zi,
Tot ce-i sublim v-aducem azi în dar;
Să ne trăiți Mulți Ani, cu sănătate,
Lîngă Bărbatul Țării, temerar!

Nicolae NICOARĂ

OMAGIU

Prezentu-i o sculptură, cu sorginte
în piatra de lumină milenară
și-n care arderile își lăsară
demne femei, spre-a se lua aminte.

Toate-s în UNA, ca o primăvară
și iar e în ianuarie sărbătoare,
cînd îi întindem cu candoare floarea
în zorii biruinței peste țară.

Prin Ea sărută soare România —
Elena Ceaușescu, cînt fierbinte,
și-nvinge pasu-n arcuiri nainte
a vis, să fie albă omenia.

Priviri de stea apleacă să ne-alinte
din zelul său ne-mprumutăm tăria;
cît țara-și coase-nfluturată ia
de-o-nrourează-apoi în mărgărinte.
Să-i fim în gînd, ni-i inima-nțeleaptă;
lîngă-un Bărbat de-alese simțăminte,
Ea știe pe copii să ni-i alinte,
sub ram de curcubeu, la trunchi de faptă.

Rostim: „MULȚI ANI!" sclipind a piatră rară,
cu noi iubirea-i densă ne confruntă;
la ceas de suflet, ca-nflorit de nuntă,
la ceas de suflet și vecii de țară.

Ion SOCOL

CU INIMA NEÎNFRICATĂ

Această urare
am scris-o privind îndelung țara,
contemplînd și căutînd un fior de inspirație
potrivit istoriei, măreției și gloriei sale.
Am cules
lumina din luna Ianuarie, ziua a șaptea,
bucuria din vremea ninsorilor calme...
Neprețuite îmi par văzul, pămîntul
și timpul, cu al său infinit —
dulci fructe, daruri generoase —
cu legile lor solemne și drepte.
Simt cum spre ele mă înalț
pe o scară cu trepte din maci roșii.
Gîndul, vocea, inima-mi adună șoapte de legendă,
armonii de baladă veche și de cîntec nou,
dragostea din suflet...
Și toate acestea pentru
FEMEIA cu inima neînfricată,
ce veghează
destinul țării, destinul nostru,
FEMEIA, cîntec țesut în istorie,
cîntec de viață.

Corina Victoria SEIN

ȚARA

Soarele răsare în fiecare dimineață
pe crestele Carpaților,
peste Dunăre,
și adună
rouă
izvorîtă din Olt sau din Jiu;
scaldă în raze
imense ctitorii
și-ncunună cu aur
numele tău,
Românie.

Mariana PETERSEL

În bucuria luminii

Ca la fiecare început de an, cînd întregul suflet se deschide către o nouă etapă de timp cu speranță în bucuria luminii, gîndul ni se îndreaptă către cea dintîi femeie a țării, tovarășa academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, renumit om de știință și politic, căreia îi omagiem cu căldură ziua de naștere. Într-un singur gînd, copii, femei, oameni ai muncii de cele mai diferite profesiuni aduc prinosul lor de recunoștință marelui savant care a reușit să poarte pe cele mai înalte culmi știința românească, să așeze învățămîntul nostru pe un fundament sigur, modern, legat prin toate firele de producție și cercetare, să fie un exemplu permanent de abnegație și dăruire condusă de o înaltă conștiință revoluționară comunistă, fiind permanent alături de iubitul nostru conducător, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**.

Ca profesor de specialitate la un liceu de artă, ce formează viitoarele generații de sculptori, pictori, graficieni, designeri, arhitecți ș.a. am trăit din plin marile transformări, petrecute în ultimii ani în învățămîntul românesc, felul în care „zugravul de subțire" — cum era numit pictorul în vremea lui Grigorescu — a ajuns să fie învățat în licee de specialitate, cu o largă deschidere spre toate domeniile vieții și creației. Faptul că astăzi un viitor artist ia contact direct cu problemele producției, faptul că actul său creator este implicat direct în producție și poate deveni un punct de plecare în cercetarea științifică, faptul că însăși cercetarea științifică devine domeniu de activitate pentru elevul artist, iar el însuși e pus să gîndească actul de creație într-o arie deosebit de complexă, fac ca noi, profesorii de specialitate din generațiile mature, să trăim o dată cu ei marile transformări de esență care au modernizat și dezvoltat, atît în profunzime, cît și în orizontul imediat, învățămîntul nostru. Pe de altă parte, sîntem conștienți de înalta răspundere ce ne stă în față de a forma din acești copii nu doar niște specialiști bine pregătiți, ci oameni noi, cu o conștiință revoluționară limpede, profund devotați cauzei socialismului și comunismului.

Aducînd o înaltă apreciere rolului fundamental pe care tovarășa academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, împreună cu tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, l-a avut și-l are în așezarea învățămîntului românesc pe o concepție novatoare, științifică, marilor sale realizări din domeniul științei, recunoscute astăzi în întreaga lume, luptei sale neobosite pentru pace, ca președintă a organizației mondiale „Oamenii de știință și pacea", ca om politic, în calitatea sa de prim viceprim-ministru al guvernului, îmi alătur omagiul sincer milioanelor de copii, femei și oameni ai muncii din întreaga țară, adresat astăzi Marelui om de știință și politic, dorindu-i din suflet: LA MULȚI ANI!

Prof. Rodica BANCIU,
director adjunct al
Liceului de artă „Ion Vidu"

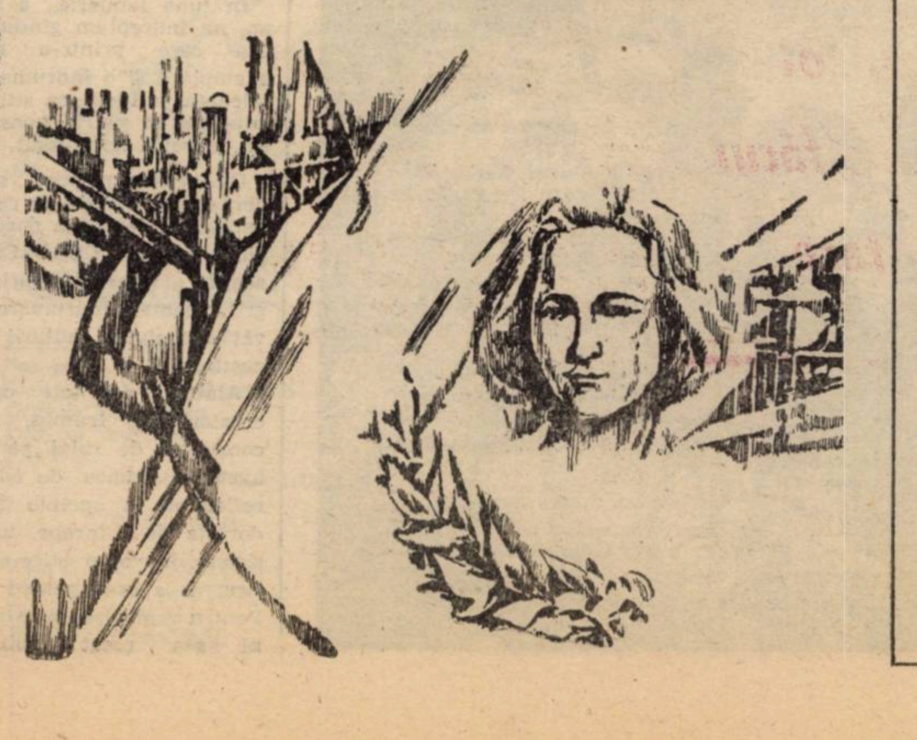

Acum, cînd de-abia a î[illegible]nceput un an nou și cînd, ca oric[illegible]e om de rînd, cinstit, de pe acest [illegible]pămînt, ne ocrotim în suflete speran[illegible]ța de mai bine, speranța de lumină [illegible] și frumos, speranța de pace și lini[illegible]ște, omenească și atît de modest[illegible]a noastră speranță ca fiii și fiicele [illegible] noastre să crească curați și liberi în[illegible]tr-o lume curată și liberă, demni pur[illegible]tători mai departe a tot ceea ce au [illegible] dobîndit, cu neodihna minții și a [illegible]niinii, generații de înaintași, aducem [illegible]n omagiul nostru primului bărbat al [illegible] țării, președintelui NICOLAE CE[illegible]AUȘESCU, și Omului ce-i stă alături [illegible] în truda sa de a împlini pentru no[illegible]i, poporul român, și pentru oamenii [illegible] de pretutindeni aceste speranț[illegible]ovarășei sale de luptă, de munc[illegible] viață, tovarășa ELENA CEAUȘESCU.

Mereu luminoasă și cal[illegible]lă, neobosită și hotărîtă, energic[illegible]ă și înțeleaptă, clarvăzătoare și fe[illegible]mă, tovarășa ELENA CEAUȘESCU [illegible] este prezentă, alături de șeful sta[illegible]tului, pe ogoare, pe șantiere, pe [illegible] platforme industriale, în săli de cla[illegible]să, în biblioteci, în laboratoare, pr[illegible]etutindeni unde îi îndeamnă să fie [illegible] neliniștea grijii pentru mai binele și prosperitatea poporului acestei țări[illegible].

Pentru tot ceea ce a făcut și face

A fost mereu în frunte — în lupta revoluționară pentru cauza clasei muncitoare, în lupta de zi cu zi și în efortul tuturor în edificarea și înflorirea unei lumi noi, pe pămîntul României, în lupta de a adăuga noi carate de valoare tezaurului științei românești și de a-l include, cu demnitate, în cel mai larg, mondial, în lupta pentru îmbogățirea patrimoniului cultural al lumii cu valorile reale ale spiritualității românești, în lupta pentru cunoașterea și impunerea acestui neam dăruit și harnic în conștiința lumii întregi.

Și dacă orice femeie știe, azi, mai bine decît ieri, că poate și trebuie să-i fie egală bărbatului, în tot ce făptuiește spre a dura, solid și vajnic, o civilizație materială și spirituală clădită pe liniile de forță ale demnității și respectului, ale libertății și verticalității, datorează acest lucru exemplului de viață al femeii de excepție, soție și mamă, om de știință și om politic, tovarășei ELENA CEAUȘESCU.

De aceea, în această zi aniversară, îi aducem, alături de toți fiii țării, alături de toți oamenii de omenie și de bine, omagiul și gîndul nostru recunoscător pentru tot ceea ce a făcut și face întru înflorirea artelor și culturii românești, întru înflorirea vieții spirituale a națiunii noastre, dorindu-i din inimă ani mulți și buni, cu sănătate și prosperitate.

Lucia NICOARĂ,
directorul
Teatrului Național
Timișoara

Fierbinte patriotism

Cu dorința de a răspunde mai bine mobilizatoarelor îndemnuri adresate de secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în Mesajul de Anul Nou, întregii națiuni, întîmpinăm, împreună cu întregul nostru popor, o sărbătoare scumpă tuturor celor ce muncesc pe tărîmul învățămîntului, științei, artei și culturii — aniversarea zilei de naștere a tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, îndrumătorul competent și energic al acestor domenii, eminent om de știință și activist de seamă al partidului și statului nostru. Prin impulsionarea acestor domenii și organizarea tuturor factorilor educaționali, tovarășa **ELENA CEAUȘESCU** a deschis noi orizonturi vieții noastre spirituale. Pe lîngă elaborarea a numeroase lucrări ce aduc o contribuție științifică deosebită, traduse în multe limbi ale pămîntului, tovarășa **ELENA CEAUȘESCU** este preocupată de afirmarea marilor valori ale științei și artei românești, deopotrivă ale valorilor clasice și contemporane și, totodată, de educarea celor mai tinere generații, de ridicarea și afirmarea lor spirituală printr-o largă viziune științifică și umanitară, în spiritul unui fierbinte patriotism.

Noi, muzeografii, avem în persoana tovarășei **ELENA CEAUȘESCU**, un înalt exemplu de muncă fără preget pentru dezvoltarea României socialiste. Ca director al Complexului Muzeal județean Timiș, pot spune că prestigioasa sa activitate reprezintă pentru noi un însuflețitor model de a munci. Cuvîntările rostite la Congresul Științei și Învățămîntului și la Plenara Consiliului Național al Științei și Învățămîntului deschid un orizont larg de acțiune, definind liniile directoare, programatice pentru instruirea și educarea oamenilor muncii, pentru educarea lor în spiritul unui fierbinte patriotism, al dragostei nețărmurite față de patrie, popor și partid.

Sîntem conștienți de rolul important ce ne revine în etapa actuală de dezvoltare și înflorire a patriei, în calitate de factori educaționali, de păstrători, valorificatori și conservatori ai tezaurului de bunuri materiale și spirituale, create de-a lungul veacurilor de oamenii muncii din această parte a țării.

La ceas de sărbătoare ne exprimăm, încă o dată, împreună cu întregul popor, înalta prețuire pentru neobosita activitate a savantului, a omului politic, a luptătorului pentru pace și înțelegere între popoare, adresîndu-i gîndurile noastre cele mai alese de sănătate, fericire, și noi realizări pentru afirmarea și dezvoltarea României socialiste în lume, adresîndu-i din inimă un fierbinte La mulți ani!

Tatiana BĂDESCU,
director al
Complexului Muzeal județean Timiș

Integrarea în producție

PE COORDONATELE DEZVOLTĂRII INDUSTRIEI CHIMICE ROMÂNEȘTI

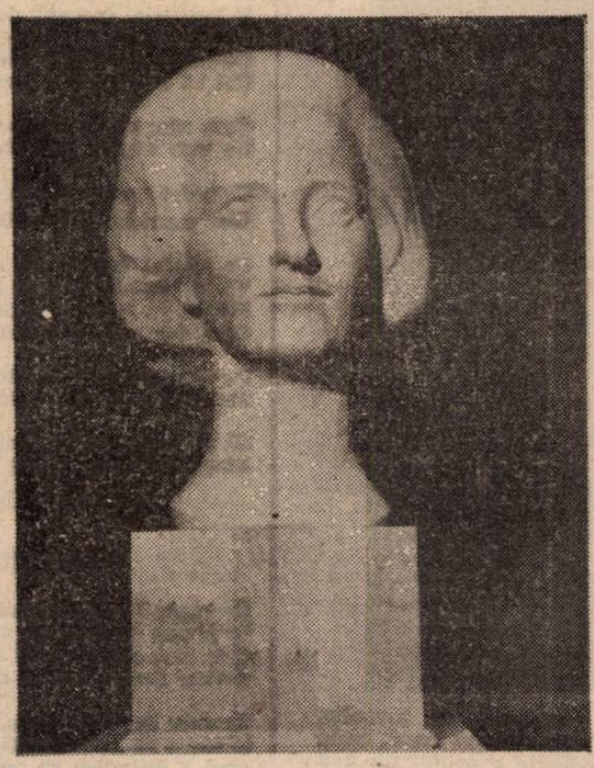

În Expunerea de la sfîrșitul lunii noiembrie, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al partidului, a subliniat că producția industriei chimice din țara noastră a cunoscut cea mai mare creștere dintre toate ramurile economiei. Creșterea volumului producției industriale a chimiei și petrochimiei a făcut ca ponderea acestor ramuri în totalul producției industriale să se ridice în momentul de față la aproape 20 la sută. La dezvoltarea industriei chimice românești, la procesul de modernizare a producției și de creștere a calității și competitivității produselor o contribuție hotărîtoare și-au adus cercetarea științifică și ingineria tehnologică, aflate sub îndrumarea de înaltă competență și autoritate științifică a tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, savant de largă recunoaștere internațională și strălucit om politic.

Potrivit prevederilor Programului de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și de introducere a progresului tehnic pe perioada 1986—1990, și pînă în anul 2000, activitatea de cercetare va trebui să asigure creșterea substanțială a nivelului tehnic și calitativ al produselor, îmbunătățirea structurii producției și valorificarea și mai eficientă a resurselor economice, concomitent cu sporirea gradului de competitivitate a produselor românești, astfel ca, pînă în 1990, 95% din acestea vor trebui să fie la nivelul celor existente pe plan mondial, iar cel puțin 2—5% să fie realizate la nivelele calitative peste performanțele mondiale.

Ca și celelalte domenii ale cercetării științifice, chimia este chemată să-și aducă o contribuție tot mai substanțială la îndeplinirea rolului ce îi revine în edificarea societății socialiste și comuniste. Pe deplin conștienți de importanța acestui deziderat, oamenii muncii din Centrul de Chimie Timișoara, din cadrul Institutului Central de Chimie, sînt permanent preocupați de a ridica prin efort susținut calitatea muncii de cercetare la nivelul exigențelor actuale, realizîndu-și integral sarcinile ce derivă din hotărîrile Congresului al XIII-lea al partidului, ale Conferinței naționale.

În activitatea pe care o desfășurăm pentru îndeplinirea viitoarelor obiective ce ne-au fost încredințate, pornim de la realizările bune obținute pînă în prezent, cu efecte deosebit de bune în economie (prin valorificarea cercetărilor încheiate și în curs de industrializare se vor realiza producții în valoare de peste 900 milioane lei anual). Obiectivele de cercetare științifică și tehnologică, abordate de colectivele noastre de specialiști, au vizat elaborarea de tehnologii noi, de obținerea unor produse noi pentru industrie și agricultură în cadrul a nouă programe prioritare privind : pesticide, intermediari și coloranți organici, auxiliari, pentru industria ușoară, produse pentru programul nuclear și special, medicamente și biostimulatori, tehnologii cu consum energetic redus, reactivi chimici, valorificarea superioară a materiilor prime și a subproduselor de fabricație. Aceste eforturi s-au materializat în elaborarea și aplicarea în producție a unui număr de 16 tehnologii noi perfecționate, introducerea a 41 de produse noi și modernizate. Majoritatea acestor cercetări s-au realizat pe baza unor soluții tehnologice originale, brevetate.

Sub aspectul structurii temelor de cercetare reiese că 75% din acestea asigură prin valorificare, reducerea, respectiv eliminarea importului unor produse importante pentru economia națională : coloranți, compuși de ignifugare și antistatizare a firelor, fibrelor chimice și maselor plastice, extractanți, pigmenți anorganici pentru emailuri și mase plastice, medicamente, reactivi chimici și o gamă largă de produse pentru agricultură (insecticide organofosforice, aditivi furajeri, biostimulatori de creștere și coacere, îngrășăminte chimice).

Este de menționat și asistența tehnică acordată de colectivele noastre privind valorificarea propriilor cercetări la : Întreprinderea „Colorom" Codlea — pentru coloranți, C.P. Borzești pentru instalația de insecticide, fungicide, ierbicide, C.I.C. „Azomureș" pentru biostimulatori, I.C. Orăștie, Întreprinderea de ferite Urziceni pentru pigmenți anorganici și oxizi de fier pentru ferite, C.P.S. Ocna Mureș și C.C. Piatra Neamț pentru săruri anorganice.

Sarcinile ce revin științei și tehnologiei românești pentru noua etapă ce urmează să o parcurgem în cincinalul 1986—1990 și în continuare pînă în anul 2000 sporesc cantitativ și calitativ, ele fiind jalonate cu clarviziune de Directivele Congresului al XIII-lea al partidului. Accelerarea înnoirii și modernizării produselor și tehnologiilor pentru satisfacerea unor nevoi stringente ale economiei se poate face, în unele cazuri, mai ușor și mai rapid chiar în unitatea de cercetare științifică, printr-o activitate de producție, sub conducerea și îndrumarea nemijlocită a propriilor specialiști. În acest cadru, largi perspective se deschid chimiei fine, care stă la baza producției de medicamente, biostimulatori, coloranți, detergenți, auxiliari pentru industria ușoară etc. Și în cadrul unității noastre evidențiem această activitate, care se desfășoară în paralel cu activitatea de cercetare științifică, activitate care s-a amplificat și diversificat treptat.

Ca o consecință, producția unității noastre a crescut valoric de 8 ori față de 1982, iar sortimentul de produse a sporit de la 15 la 36.

Aș dori să evidențiez doar cîteva realizări : valorificarea cercetărilor privind extractele utile din planta Hellebarus, concretizat în asigurarea extractelor selective și purificate pentru medicamentele de tip BOICIL, ignifugant FOSCARB, antistatizanți (6 produse), IBDU, anetol, sulfat de zinc, reactivi chimici.

Organizația noastră de partid, organul colectiv de conducere pun un accent deosebit și pe sarcina pe care o avem în domeniul creșterii productivității muncii, sarcină ce implică un dublu aspect : pe de o parte tehnologiile predate economiei să asigure o productivitate cît mai mare în aplicarea industrială, pe de altă parte, activitatea de cercetare să se desfășoare în condiții de maximă eficiență.

Pentru viitor ne propunem ca întreaga noastră activitate să se desfășoare la cea mai ridicată cotă a calității și eficienței, vom acorda atenția cuvenită rolului gîndirii și creației tehnice originale, acțiune decisivă în promovarea tehnologiilor moderne, înnoirea și diversificarea produselor și asigurarea competitivității pe plan mondial. Pentru intensificarea ritmului de asimilare cu produse noi și de promovare a unei strategii de competitivitate reală, ne propunem următoarele direcții de acțiune : perfecționarea calității informațiilor, folosirii și prelucrării lor ; reducerea duratei ciclului de cercetare-proiectare-aplicare în producție : intensificarea eforturilor pentru asigurarea condițiilor de experimentare a tehnologiilor noi elaborate pe platforma de instalații experimentale productive.

Produsele și tehnologiile spre care se va orienta efortul sînt în primul rînd cele din programele prioritare la care colaborăm, cît și cele în care colectivele noastre au deja o specializare avansată, sortimente de produse noi pentru agricultură (biostimulatori, insecticide, ierbicide, fungicide), coloranți organici de sinteză, medicamente, ignifuganți, compuși oxidici, reactivi, pigmenți anorganici termorezistenți.

Amploarea și complexitatea sarcinilor care ne revin sporește considerabil răspunderea noastră, a organizației de partid, în vederea mobilizării tuturor oamenilor muncii pentru realizarea lor, pentru promovarea și aplicarea politicii partidului în domeniul nostru de activitate. Sîntem pe deplin conștienți că adevărata integrare a activității noastre este aceea care se materializează nemijlocit în producție, sarcină trasată în repetate ocazii de secretarul general al P.C.R., tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** și de tovarășa academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, pentru înfăptuirea politicii partidului privind legarea tot mai strînsă a cercetării științifice de cerințele concrete ale vieții, pentru realizarea programului de afirmare tot mai puternică pe plan național și internațional a științei și tehnicii românești.

Ana CHIȚA,
secretar al organizației de bază P.C.R.
de la Centrul de Chimie Timișoara

Copilărie — dulce lumină

ȚARA

Pămînt pentru eternitate
Stropit cu rouă de singe
Clădit din trupuri de eroi
O inimă din inimi străbune
Trimisă prin ani, pentru noi.

E vatra Mioriței și-a
Munților Carpați
O Dacie străbună urcînd spre
cutezantă
Crimpeie de tărîm rupt ca din
soare
Carte de istorie și de visare.

Stejar de foc purtînd cununi
de laur
Cu rădăcini adînc înfipte-n
glie
Și toate ramurile în lumină
Cuib de viteji spre-un viitor
de aur

Să înălțăm această scumpă
țară, mîndra Românie !

Afrodita Carmen CIONCHIN

COPILĂRIE, DULCE LUMINĂ

Sub zări albastre și
nemărginite
Cu toate că sîntem atît de
mici,
Sîntem copiii patriei iubite
Cu brațe și cu inimi de
voinici.

Sîntem copii, ni-i visu-nalt
și pur
Și-o stea curată ne arde în
privire
Pe anii-aceștia fericiți jurăm
Să le fie viața muncă
și iubire.

Noi vrem de-a pururi un cer
senin
Lipsit de nori și arme
nucleare,
Căci fiind copii noi pacea
o dorim
Și-o copilărie-nvăluită-n soare.

Cezara IRIMIAȘ

ZBOR

Cad lacrimi de soare
Stropi de poveste
În diminețile rotunde
Miroase a pămînt
Și-a senin ; clipe
Veștede de somn
Se așternlimpede

În privirile mele ;
Am aripi de flăcări
Si-o să-ți cuprind umerii
Grei de frumusețe
Într-un zbor alb
ȚARĂ.

Manuela DRĂGHICI

ZBOR ALB

Zborul alb de porumbel
Pretutindeni poartă-n el
Bucuria de a fi
Și dorința de-a trăi.

Dați-le drumul în stol
Copii, porumbeilor,
Ei ne-aduc prin albul zbor
Pace, pace tuturor !

Coralia LUMINOSU

COPILĂRIE

Vîrsta zborului înalt
Cînd albastrul nu mai are
margini,
Cînd porumbelul devine un
Icar
Și sufletul un porumbel.

Vîrstă de aur cu străluciri
de vis
Cînd copiii învață să zboare
Să plutească peste zările
înaltului,
Spre viață.

Teodor PETRIȚA

UN CÎNTEC

Cîntecul pîinii este graiul țării
Trecînd din generație
în generație
Și destăinuindu-și povestea
milenară
De la prima sămînță încolțită
Și stropită cu sudoarea frunții
Ocrotită de mîinile aspre ale
țăranilor
Crescînd sub o rază de soare
Și unduită de zefirul
primăverii
Spicele aurii au părăsit
pămîntul roditor
Devenind făină albă și moale
care
A trecut prin mîinile
brutarilor dibaci
Ajungînd pe masa țării :
Țăranii își amintesc toate
acestea
În fiecare an lăsînd moștenire
Generației viitoare
Un cîntec roditor.

Horațiu FICARD

Desenele aparțin, ca și poeziile, elevilor de la Casa pionierilor și șoimilor patriei din Timișoara.

„Ora exactă" a artiștilor plastici reșițeni

plastică

În domeniul artelor plastice Reșița a dat țării, în anii noștri, pe Ion Ștendl, apreciat pictor, ce s-a format și stabilit la București, iar în anii din urmă pe Ion Penda, grafician de marcă, stabilit tot în capitală și Radu Țiganetea devenit clujan, ultimii doi, autorii unor lucrări valoroase, aflați într-o continuă ascensiune.

Cei rămași acasă, constituiți în cenaclul din Reșița al Artiștilor Plastici, (înființat în 1981), au o activitate intensă de grup, prin saloanele anuale, expozițiile omagiale și expoziții personale în țară, precum și participări cu lucrări la expoziții în străinătate.

În preajma aniversării a 70 de ani de la formarea statului național unitar român, cenaclul a deschis la galeria „Agora" din Reșița o expoziție tematică omagiind evenimentul. În același context opt plasticieni din Reșița (Ion Bobeică, Petru Comisarschi, Iulian Vitalis Cojocariu, Petru Galiș, Tiberiu Orvoș, Stelian Preduchin, Steluța Saroși, și Elena Stănescu) participă cu 13 lucrări la expoziția interjudețeană deschisă la Complexul Muzeal județean Timiș. Pentru prima dată asistăm la o asemenea participare numeroasă a plasticii din orașul de pe Bîrzava, la cea mai importantă manifestare plastică din Banat. În același timp și în cinstea aceluiași eveniment un grup de cinci artiști cu 7 lucrări sînt prezenți la galeria „Apolodor" din Drobeta Turnu-Severin. De altfel aceste colaborări s-au tradiționalizat în timp, grupările artistice din Timiș, Mehedinți și Caraș-Severin au avut schimburi permanente de artiști în cadrul taberelor de creație și prin schimburi de expoziții de grup sau personale. De pildă, în vara trecută, s-a desfășurat în Valea Almăjului tabăra cenaclului, la care au participat doi artiști (un pictor și un grafician) și respectatul critic de artă Deliu Petroiu din Timișoara, precum și trei pictori din Drobeta Turnu-Severin. Concomitent I. V. Cojocariu și P. Comisarschi au participat la tabăra de pe malurile Dunării de la Mraconia (Mehedinți) și toți, deopotrivă, la expoziții organizate la Reșița și respectiv Drobeta Turnu-Severin. Tot în anul 1988 P. Comisarschi și P. Galiș au participat la Colonia artistică de la Deliblata (R.S.F. Iugoslavia).

Constatînd o prezență consistentă la aceste tabere l-am rugat pe conducătorul cenaclului, prof. Petru Galiș, să facă publică părerea sa în acest sens: „Taberele adună mai mulți artiști din diferite centre culturale, pentru un timp determinat, vreme în care artiștilor li se iau toate grijile cotidiene și sînt așezați în fața pînzei albe. Apare un fel de concurență, un fenomen interesant, cînd vor să dea mai mult și mai bine. Seara, discuțiile sînt de natură să mobilizeze. Acesta este marele avantaj". În continuare l-am rugat să ne vorbească despre „ora exactă" a cîtorva dintre colegii săi: „Ion Bobeică este un remarcabil scenograf, cu lucrări premiate în cadrul Festivalului național „Cîntarea României", iar în expoziții vine cu pictură de bună calitate. Cred însă că reșițenii ar dori să-i cunoască laboratorul scenografic. I. V. Cojocariu cred că este cel mai în formă dintre noi, la această oră, dar care, dintr-o exagerată modestie, își selectează prea dur lucrările cu care iese în lume. Petru Comisarschi este unul din cei mai buni desenatori din cîți cunosc, cu un extraordinar spirit de observație și o manualitate deosebită. Ne-a răsfățat însă prea rar cu caricaturile lui pline de umor și veridicitate". În ceea ce-l privește pe Petru Galiș, el încearcă și reușește să structureze suprafețe care să aibă goluri și plinuri. Îl interesează introducerea dreptunghiului în dreptunghi, a petei circulare în dreptunghi sau pătrat. Firește, în concepția sa, primul dreptunghi înseamnă marele plin, pata esențială care se întîmplă pe lucrare, iar ultimul dreptunghi este întotdeauna cadrul tabloului.

Deși numărul membrilor cenaclului este relativ mic (întotdeauna peste 10, dar niciodată 20) calitatea acestora e determinantă. O confirmă critica de specialitate ce își exprimă aprecierile în presa locală sau centrală și, nu în ultimă instanță, respectul numerosului public ce le trece pragul expozițiilor. Stă în puterea grupării de pictori profesioniști din Reșița să-și depășească condiția de „celebrități locale".

Titus CRIȘCIU

O lucrare de referință

carte

De curînd a apărut cartea lui **Ion N. Iacovachi** și **dr. Ion V. T. Cojocaru**: „TRAIAN VUIA — VIAȚA ȘI OPERA".

Buni cunoscători ai vieții și operei lui Traian Vuia, autorii înfățișează în cartea lor scene și imagini din bogata și multilaterala sa activitate.

Au trebuit să treacă zeci și zeci de ani pentru ca realizările lui să fie scoase la lumină în anii noștri iar opera și numele său să fie așezate cu cinste alături de cei mai buni fii ai poporului.

Ignorat și desconsiderat, în 1902, Traian Vuia, cu sprijinul material al cîtorva prieteni, pleacă la Paris, pentru a-și îmbogăți cunoștințele și a-și desăvîrși planurile sale de construire a unui aeroplan-automobil, acționat cu motor. Spre marea lui dezamăgire, nu a găsit nici acolo înțelegerea și sprijinul necesar trecerii în viață a planului său de a construi aeroplanul-automobil. El însă nu se descurajează și continuă cu și mai mare stăruință lucrările sale, cu convingerea fermă că planul său se va realiza. La Academia de Științe din Paris, căreia Vuia i-a predat în anul 1903 proiectul său de aeroplan-automobil, găsește aceeași indiferență și răceală. Savanții de pe atunci ai acestui înalt for de știință, socotind că planul lui Vuia este utopic și fantezist, îl clasează.

În urma acestui refuz, pentru Vuia încep ani grei de lipsuri și nevoi. El înțelege că de aici înainte nu se mai poate bizui decît pe propriile sale forțe și pe ajutorul cîtorva prieteni credincioși din țară.

În anul 1904 îl vedem lucrînd de zor la desăvîrșirea construcției aparatului. Pe la jumătatea anului 1905, părțile principale ale mașinii sînt în curs de finisare, iar asamblarea și montarea lor o începe în luna august a aceluiaș an. În iarna anului 1906 îl găsim pe Vuia cu aparatul său pe cîmpul de la Montesson, experimentînd cu febrilitate și făcînd mașinii ultimele revizii și puneri la punct.

La 18 martie 1906, Vuia pune în mișcare aparatul, prevăzut cu un motor cu anhidridă carbonică, rulează pe teren o bucată de timp și, apoi, deodată, **se ridică de la pămînt la o înălțime de un metru**; parcurge în zbor o distanță de circa **12 metri** și apoi coboară brusc, în clipa în care a scăzut forța propulsoare, deoarece anhidrida carbonică se consumase.

Primul zbor din lume cu un aparat mai greu decît aerul, acționat cu mijloace proprii de bord, fără catapultare sau alte accesorii auxiliare, devenise o realitate datorită tenacității și credinței nezdruncinate a lui Vuia că aparatul conceput de el va zbura, în ciuda neîncrederii și ironiilor contemporanilor săi. Vestea se răspîndi ca fulgerul.

Presa și revistele de specialitate din lumea întreagă, pe pagini întregi, însoțite de fotografii și comentarii, relatează cu titluri senzaționale strălucita performanță a românului bănățean, poposit pe meleagurile Franței. Ecoul faptei sale pătrunde pînă în Statele Unite, unde și ziarul „New York Herald" îi consacră un reportaj elogios, în care Traian Vuia este prezentat în medalion alături de aeroplanul său. Elogii entuziaste și admirative le întîlnim apoi și în alte zeci și zeci de ziare și reviste din lumea întreagă, care relatează cu lux de amănunte zborul lui Traian Vuia.

În lucrarea lor, ing. Ion N. Iacovachi și dr. Ion V. T. Cojocaru, respectînd cu strictețe adevărul istoric și întemeindu-și lucrarea pe documente autentice, ne poartă în cele mai îndepărtate timpuri, pentru a cunoaște pe eroii care, de-a lungul anilor, au contribuit, adeseori, cu prețul vieții lor, la progresul zborului uman.

Paralel cu munca științifică, Vuia a dus și o neîntreruptă și susținută activitate social-politică. În primul război mondial, fiind în Franța, el s-a alăturat luptei de eliberare împotriva armatelor kaizerului care pătrunseseră adînc în Franța. În cel de-al doilea război mondial, el a intrat în mișcarea de rezistență pentru a lupta împotriva cotropitorilor fasciști, fiind **președintele Frontului național român de rezistență.**

Lucrarea ing. Iacovachi și dr. Cojocaru apărută la Editura științifică și enciclopedică, în condiții grafice excelente, umple un gol de mult resimțit.

Col. Gheorghe ZARIOIU,
inginer aeronautic,
membru al Comisiei
de astronautică
a Academiei R. S. România

consemnări

„SEMENICUL"

„SEMENICUL" a reușit să devină, cu fiecare număr, pentru spiritualitatea locului, nu o apariție oarecare, un caiet obscur, în care pot fi înghesuite niscai nume, păreri, întîmplări culturale, oarecari creații, ci „Semenicul" a devenit, de-acum, o apariție de care se poate ține seamă, o veritabilă publicație, specifică părții de țară care e Caraș-Severinul și Reșița. Ea și-a sporit numărul de condeie de calitate, eseiști, scriitori afirmați, sau pe cale de a fi, ea își consolidează o direcție, un anume profil distinct, teme legate organic de spiritualitatea și toposul locului. Iată și recentul număr al **„CAIETULUI".** El se distinge prin cel puțin trei secțiuni, prin care publicația încearcă și reușește să aducă în plină lumină teme inedite: „Proza scurtă actuală", „Orașul — o temă de studiu". În jurul acestora, gravitează, apoi, rubrici susținute cu temeinicie și aplomb de eseiști, critici literari sau de artă, poeți, prozatori, reporteri. La tema primă, Dorin Murariu, Ionel Bota, Radu Ciobotea, Sabin Popescu se dovedesc fini interpreți ai fenomenului, legat de poezia sau proza citadină românească sau străină. La tema privind proza scurtă, se reține intervențiile lui Mircea Mihăieș, cu spiritul său analitico-ironic, ca și cel exhaustiv, al lui Gh. Crăciun. La rubrica „Permanențe", un amplu studiu, aproape cronologic, îi dedică C. Ungureanu lui S. Titel, în care excursul critic primește adesea accente patetice față de creația scriitorului, prietenului și omului Titel. În jurul acestor materiale prodigioase, pivotează apoi o seamă de cronici, recenzii, asupra unor cărți ale unor autori ai spațiului cărășan, sau se înscriu unele creații în proză, poeme, restituiri ale unor opere și creatori, convorbiri, profiluri de artiști, prezențe culturale reșițene. Astfel, pe lîngă eseiștii numiți trebuie să luăm seamă la un critic format ca Ada Cruceanu, la un condeier sprinten de reporter ca N. Sîrbu sau la un tînăr eseist (și poet !), C-tin Rupa. Alături de aceștia, gruparea știută de poeți și prozatori, sau articieri, precum Oct. Doclin, Marcu Mihail Deleanu, Al. Zincescu, Sabin Opreanu, I. G. Șeitan, Nic. Negruțiu, V. Pistolea, D. Jompan, I. Chichere, T. Crișciu ș.a., dau unitate și, totodată, diversitate Caietului ca ton și ca stil. Să mai notăm faptul că ineditele proze, sau poeme, sau piesa închinată dascălilor de țară, a lui G. Suru, transpun, la ora de față, o cîtime din șantierul literar al reșițenilor. Păcat că dintre ei lipsesc doi prestigioși poeți ca Olga Neagu și Gh. Azap. Să mai notăm, de asemenea, că, prin semnăturile unor prozatori, poeți, eseiști din Capitală sau din alte zone ale țării, precum: Șt. Aug. Doinaș, Mircea Ivănescu, N. Prelipceanu, I. Cocora, Artur Silvestri, Ioan Groșan, Nic. Iliescu ș.a. publicația încearcă să se înscrie în atenția generală a culturii naționale.

„SEMENICUL", această longevivă și totuși atît de tînără apariție, prin gruparea de creatori reșițeni, prin impunerea, în atenția noastră, a valorilor specifice locului, prin calitatea indubitabilă a materialelor, prin chiar selectarea și punerea lor în pagină, de către atît de devotatul cărturar inimos și responsabil redactor, care e Gh. Jurma, devine o publicație care certifică sentimentul benefic că, acolo, la Reșița, în „Cetatea de foc" a Banatului, există, alături de creația impresionantă materială, a fontei și oțelului, și o creație a spiritului locului, o ardere mai subtilă, vie și constantă, tot o „Cetate de foc", dar a interiorității, care sălășluiește în adîncul unor inimi și spirite devotate, ce se străduiesc a impune în ochii lumii și o Reșiță a spiritualității, o Reșiță a literaturii, a artelor, a culturii, așa cum bine o merită.

Ion ARIEȘANU

panoramic

Prestigioasa revistă „Poetry Australia", nr. 111-112/1988, care apare la Melbourne, publică poemul **Ceva pentru care merită să pierzi o corabie** de Anghel Dumbrăveanu, în traducerea poetului și traducătorului american Adam J. Sorkin. ● **Invitat al Filarmonicii de stat „Banatul"** în cadrul a două concerte extraordinare de Anul Nou, dirijorul sovietic Emin Haciaturian. Își dau concursul orchestra simfonică și corul Filarmonicii. ● **La secția de artă** a Bibliotecii județene — expoziția plasticienei Iulia Dinescu. ● **Pe simezele galeriei „Bastion"** a putut fi vizionată expoziția lui V. Mureșan. ● **Casa Universitarilor** a programat un concert deosebit, „Cîntecele iernii", la care și-a dat concursul, interpretînd la ghitară clasică o selecție de colinde laice, prof. univ. dr. Eduard Pamfil. ● **O interesantă expoziție** de antichități egiptene aflate în muzeele românești a fost deschisă în cadrul Complexului Muzeal Timiș. ● **La cenaclul literar „Victor Eftimiu"** al Centrului de creație și cultură „Cîntarea României", al I.P.L., artistul emerit Nicolae Boboc a susținut o expunere despre colindele laice, cu exemplificări privind valorificarea lor muzicală.

televiziune

DUMINICĂ, 8 ianuarie: 11,30 Lumea copiilor. 12,25 Sub tricolor, la datorie ! 12, 40 Viața satului. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 15,00 Închiderea programului. 19,00 Telejurnal. 19,20 Cîntarea României. 20,25 Film artistic: „Columna". 21,25 Seară muzicală. 21,50 Telejurnal. **LUNI, 9 ianuarie:** 19,00 Telejurnal. 19,25 Industria — programe prioritare. 19,45 Opera tovarășului Nicolae Ceaușescu — ample orizonturi deschise teoriei și practicii revoluționare. 20,05 Florile stimei și recunoștinței. 20,20 Știința pentru toți. 20,50 Tezaur folcloric. 21,20 Din lumea capitalului. 21,35 Epopeea muncii pentru patrie. 21,50 Telejurnal. **MARȚI, 10 ianuarie:** 19,00 Telejurnal. 19,25 Să trăim și să muncim în spiritul normelor eticii și echității socialiste. 19,40 Industria — programe prioritare. 20,00 Teatru TV: „Grădina cu trandafiri". 21,35 Idei în acțiune. 21,50 Telejurnal. **MIERCURI, 11 ianuarie:** 19,00 Telejurnal. 19,25 Tezele și orientările formulate de tovarășul Nicolae Ceaușescu. 19,50 Industria — programe prioritare. 21,10 Trăim decenii de împliniri măreție. 20,40 Mîndria de a fi cetățean al României Socialiste. 20,55 Înaltă răspundere patriotică. 21,15 Din marea carte a patriei. 21,30 Te cîntăm iubită țară! 21,50 Telejurnal. **JOI, 12 ianuarie:** 19,00 Telejurnal. 19,25 Agricultura — programe prioritare. 19,45 File de glorioasă istorie. 20,05 Cîntarea României. 20,35 Tribuna experienței înaintate. 20,55 Film serial: „Jane Eyre". 21,50 Telejurnal. **VINERI, 13 ianuarie:** 19,00 Telejurnal. 19,25 Tezele și orientările formulate de tovarășul Nicolae Ceaușescu. 19,45 România în lume. 20,05 Copiii cîntă patria. 20,25 Învățămînt cercetare, producție. 20,45 Rolul familiei în societatea noastră. 21,00 Avem cuvîntul ! 21,15 Univers, materie, viață. 21,40 Farmecul muzicii. 21,50 Telejurnal. **SÎMBĂTĂ, 14 ianuarie:** 13,00 Telex. 13,05 La sfîrșit de săptămînă. 14,45 Săptămîna politică. 19,00 Telejurnal. 19,20 Sub tricolor, sub roșu steag. 19,30 Teleenciclopedia. 20,00 Floarea din grădină. 20,55 Film artistic: „Promisiuni". 22,20 Telejurnal.

MESAJUL DE ANUL NOU AL TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

adresat întregului nostru popor, la posturile de radio și televiziune

(Urmare din pagina 1)

sfîrșitul lunii noiembrie, pornindu-se de la stadiul actual al societății socialiste românești, s-au trasat obiectivele dezvoltării în deceniul următor, pînă în anul 2000 și, în unele domenii, și în primul deceniu al celui de-al 3-lea mileniu, care vor asigura dezvoltarea puternică a tuturor sectoarelor de activitate, înfăptuirea neabătută a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și crearea condițiilor pentru înaintarea României spre noi culmi de progres și civilizație, spre visul de aur al omenirii — spre comunism.

Trebuie să spunem — ca adevărați revoluționari, în spiritul deplinei răspunderi în fața partidului și poporului — și acum, la încheierea anului, că nu toate planurile și programele de dezvoltare economico-socială s-au realizat în cele mai bune condiții. Pe ansamblu, însă, trebuie să subliniem că sub conducerea partidului nostru comunist, în strînsă unitate, poporul român a obținut însemnate realizări, care au ridicat nivelul general de dezvoltare a patriei, de bunăstare a întregii națiuni.

Pentru toate mărețele realizări obținute și în acest an, adresez, din toată inima, eroicei noastre clase muncitoare, țărănimii, intelectualității, tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, întregii națiuni, cele mai calde felicitări și urări de noi succese în întreaga activitate de ridicare a patriei noastre pe noi culmi de progres și civilizație, de creștere a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor, de întărire continuă a independenței și suveranității României.

Dragi tovarăși și prieteni,

În marele forum democratic de la sfîrșitul lunii noiembrie, în celelalte organisme democratice și în Marea Adunare Națională s-au adoptat planurile și programele de dezvoltare economico-socială pe anul 1989, al 4-lea an al celui de-al 8-lea cincinal, an hotărîtor pentru înfăptuirea obiectivelor strategice privind dezvoltarea intensivă a întregii economii — pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii —, pentru realizarea unei noi calități a muncii și vieții și trecerea la un nou stadiu de dezvoltare a patriei noastre.

Sînt bine cunoscute planurile și programele de dezvoltare pentru 1989. Ele au fost larg dezbătute și aprobate în deplină unanimitate de toate organismele democrației noastre muncitorești-revoluționare, de toți oamenii muncii din toate sectoarele de activitate, de întregul nostru popor.

Ele asigură ca, în anul viitor, să se obțină o dezvoltare importantă a industriei, agriculturii și celorlalte ramuri de activitate, ridicarea continuă a nivelului de trai, material și spiritual, al poporului.

Acum, hotărîtor este să trecem cu toate forțele — din prima zi a noului an —, la realizarea în viață a obiectivelor pentru anul viitor.

Este necesar să înfăptuim neabătut planurile și programele din toate domeniile de activitate, să acționăm cu toată fermitatea pentru realizarea programelor de organizare și modernizare a tuturor sectoarelor, să perfecționăm activitatea științei, învățămîntului, culturii, să organizăm întreaga noastră activitate pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale noii revoluții agrare.

Să facem, astfel, încît în 1989 — anul cînd se împlinesc 45 de ani de la victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și va avea loc cel de-al XIV-lea Congres al partidului — să obținem cele mai bune rezultate în industrie, cea mai mare producție agricolă, să realizăm în bune condițiuni investițiile și progresul tuturor sectoarelor de activitate.

În anul viitor vom încheia — pînă în luna august — majorarea retribuțiilor și pensiilor tuturor oamenilor muncii, realizîndu-se astfel o creștere importantă a veniturilor generale, ridicarea nivelului de trai material și spiritual al poporului.

Este necesar să acționăm cu toată hotărîrea, din prima zi a noului an, pentru asigurarea bunei aprovizionări tehnico-materiale și desfășurarea ritmică a producției industriale, pentru creșterea productivității muncii, ridicarea calității și nivelului tehnic al producției, reducerea cheltuielilor de producție și materiale, pentru creșterea, pe această cale, a eficienței economice și rentabilității, în toate sectoarele de activitate.

În același timp, va trebui să acordăm o atenție deosebită dezvoltării schimburilor economice și cooperării în producție, realizării în cele mai bune condițiuni a producției de export, participării și înfăptuirii programelor de colaborare cu țările C.A.E.R., cu alte țări socialiste, cu țările în curs de dezvoltare și țările capitaliste dezvoltate, să ne angajăm cu mai multă hotărîre și să participăm activ la cooperarea internațională, la diviziunea internațională a muncii — ca o parte a politicii de făurire a socialismului în patria noastră, a politicii de prietenie cu toate popoarele lumii, de pace în întreaga lume.

Să acționăm cu toată hotărîrea pentru perfecționarea întregii noastre activități, pentru înfăptuirea neabătută a principiilor autoconducerii și autogestiunii, pentru buna funcționare a organismelor democrației muncitorești-revoluționare.

Să asigurăm creșterea și mai puternică a rolului politic conducător al partidului în toate domeniile de activitate.

Să întărim tot mai puternic unitatea întregului nostru popor în cadrul Frontului Democrației și Unității Socialiste, condiție hotărîtoare pentru înfăptuirea tuturor programelor și planurilor noastre de dezvoltare economico-socială, de ridicare a bunăstării materiale și spirituale a întregii națiuni.

Dragi tovarăși și prieteni,
Cetățeni ai Republicii Socialiste România,

În anul 1988 au avut loc importante evenimente în viața politică, economică și socială, precum și importante schimbări în raportul general de forțe pe plan mondial.

Se poate aprecia că s-a menținut și se menține echilibrul relativ de forțe între cele două tendințe fundamentale din viața internațională.

Pe ansamblu, se poate spune că situația internațională continuă, și la sfîrșitul acestui an, să rămînă complexă, contradictorie și gravă.

După semnarea Tratatului dintre Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii, din 1987, cu privire la eliminarea rachetelor cu rază medie și mai scurtă de acțiune, și în acest an au continuat tratativele în vederea unor noi acorduri privind armele nucleare și începerea negocierilor pentru reducerea armelor convenționale și eliminarea celor chimice, dar anul se încheie fără rezultate concrete, fără nici un rezultat real.

S-au realizat unii pași importanți în direcția încetării unor conflicte militare și încheierea unor acorduri privind soluționarea unor conflicte, fără a se ajunge, însă, la soluționarea deplină a acestora.

Iată de ce se poate afirma că speranțele popoarelor ca, în anul 1988, să se obțină noi pași importanți pe calea dezarmării nucleare și convenționale, pe calea destinderii și colaborării, nu au fost împlinite.

Se poate afirma cu deplin temei că se menține pericolul unui nou război mondial, care s-ar transforma inevitabil într-un război nuclear, ar duce la distrugerea însăși a vieții pe planeta noastră.

Au continuat și continuă experiențele nucleare. S-au produs noi arme nucleare. N.A.T.O. a discutat și adoptat hotărîri cu privire la modernizarea unor serii întregi de arme nucleare. Continuă militarizarea Cosmosului.

În aceste condiții, este greu de afirmat că s-a produs o schimbare radicală în viața internațională. Dimpotrivă, subliniez încă o dată, și trebuie să spunem cu toată claritatea — în spiritul înaltei răspunderi în fața poporului nostru, a tuturor popoarelor — că situația mondială continuă să fie gravă. Este necesar ca, acum, la începutul noului an 1989, să afirmăm cu deplină claritate că se impune intensificarea luptei și acțiunilor hotărîte ale tuturor forțelor realiste, progresiste, antiimperialiste, ale tuturor popoarelor pentru a determina o schimbare fundamentală în viața politică internațională.

Să facem, astfel, încît în anul 1989 să se realizeze noi acorduri și înțelegeri în problemele dezarmării. Să acționăm cu toată hotărîrea pentru încheierea tratatului dintre Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii privind reducerea cu 50 la sută a armelor nucleare strategice.

Să acționăm, cu toată fermitatea, pentru oprirea oricăror experiențe nucleare și modernizarea armelor nucleare care mai rămîn, pentru încetarea oricăror acțiuni de militarizare a Cosmosului.

Să acționăm pentru folosirea Cosmosului numai și numai în scopuri pașnice.

Să acționăm pentru realizarea unor acorduri generale cu privire la eliminarea totală, în mai multe etape, a armelor nucleare, să facem totul pentru începerea, în anul 1989, a tratativelor privind reducerea substanțială a armelor convenționale, pentru realizarea unor acorduri privind eliminarea armelor chimice, pentru reducerea radicală a cheltuielilor militare.

România consideră că este necesar să se încheie, cu rezultate cît mai bune, în prima parte a anului, Conferința pentru colaborare, securitate și dezarmare de la Viena, prin adoptarea unor asemenea hotărîri, care să deschidă calea unei largi colaborări economice, tehnico-științifice și culturale între toate popoarele continentului nostru.

Hotărîrile și documentele ce vor fi adoptate să pornească de la realitățile epocii noastre, de la noile cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane, în general.

Ne pronunțăm pentru o Europă a colaborării egale între toate națiunile, pentru o Europă a științei, culturii și progresului economic și social, a bunăstării și fericirii fiecărei națiuni, o Europă unită în diversitatea orînduirilor sociale, a națiunilor libere și independente.

România se pronunță pentru realizarea, în anul viitor, a unor noi pași importanți pentru colaborarea în Balcani și realizarea unei zone fără arme nucleare și chimice, fără baze militare străine.

Să facem astfel ca, în anul 1989, să se realizeze acordurile și înțelegerile existente privind soluționarea unor conflicte pe cale pașnică și să se treacă la lichidarea tuturor conflictelor pe calea tratativelor, să înceapă conferința internațională pentru Orientul Mijlociu, să se asigure realizarea năzuințelor poporului palestinian de a trăi în statul său propriu, în strînsă colaborare și pace cu toți vecinii săi.

Ținînd seama de agravarea și în anul 1988 a situației țărilor în curs de dezvoltare, de creștere a datoriei lor externe, România se pronunță pentru o soluționare globală — în cadrul unei conferințe internaționale, sub egida Organizației Națiunilor Unite — a problemelor subdezvoltării, a realizării noii ordini economice-mondiale.

Este necesar să se facă totul pentru participarea activă la soluționarea problemelor internaționale a tuturor statelor și, în primul rînd, a țărilor mici și mijlocii, a țărilor nealiniate, a țărilor în curs de dezvoltare.

Considerăm că este necesar să se acționeze cu toată hotărîrea pentru creșterea rolului Organizației Națiunilor Unite al altor organisme internaționale în soluționarea democratică a problemelor complexe și grave ale vieții internaționale.

România socialistă este hotărîtă să acționeze cu toate forțele sale pentru dezvoltarea largă a colaborării cu țările socialiste, cu țările în curs de dezvoltare, cu țările capitaliste dezvoltate, cu toate statele și popoarele lumii, pe baza principiilor deplinei egalități în drepturi, ale independenței, suveranității, neamestecului în treburile interne și respectării dreptului fiecărui popor de a-și alege calea dezvoltării în mod liber, fără nici un amestec din afară.

Să facem astfel încît anul viitor să ducă la realizarea unor noi gîndiri și concepții politice, a unor noi acțiuni și unei politici noi în viața internațională.

Acum, la începutul noului an 1989, în numele poporului român, adresăm tuturor statelor și popoarelor lumii chemarea pentru întărirea colaborării în vederea realizării dezarmării și asigurării păcii, pentru încheierea secolului al XX-lea cu înlăturarea definitivă a multor probleme grave și complexe care preocupă omenirea, pentru a intra în mileniul al 3-lea cu o perspectivă mai bună, fără teama dezastrului nuclear, din care să fie lichidată împărțirea lumii în bogați și săraci, și care să asigure o deplină egalitate și conlucrare între toate popoarele, în scopul progresului lor economico-social, al făuririi unei vieți demne, civilizate, pentru toate națiunile.

Dragi tovarăși și prieteni,
Cetățeni ai Republicii Socialiste România,

Intrăm în noul an cu încredere deplină în forțele poporului nostru, în capacitatea sa creatoare.

Pe baza realizărilor de pînă acum, privim cu încredere deplină în realizarea programelor de dezvoltare economico-socială, în victoria socialismului și comunismului în patria noastră.

Să ne angajăm că vom acționa, fiecare, în spiritul concepției științifice despre lume și viață, a principiilor socialismului științific, ca adevărați revoluționari, pentru creșterea răspunderii în muncă, întărirea ordinii și disciplinei, a respectării hotărîrilor de partid și a legilor țării, că vom face totul pentru înfăptuirea neabătută a planurilor pe anul 1989 și perfecționarea activității din toate domeniile vieții economico-sociale.

Fie ca Anul Nou pe care îl începem să aducă poporului nostru noi și mărețe împliniri în toate domeniile de activitate, să asigure ridicarea patriei noastre pe noi culmi de progres și civilizație, de bunăstare și fericire a poporului, pe cele mai înalte culmi ale civilizației socialiste și comuniste, să ducă la întărirea și mai puternică a forței materiale și spirituale, a independenței și suveranității României.

Fie ca anul 1989 să aducă popoarelor noi cuceriri pe calea dezarmării, pe calea păcii, a colaborării, a realizării unei lumi mai drepte și mai bune pentru toate națiunile lumii.

Cu prilejul Noului An, vă adresez, dragi compatrioți, cele mai calde urări revoluționare de noi și importante realizări pe calea înfloririi continue a României socialiste, a colaborării și prieteniei cu toate națiunile lumii.

Vă doresc, dragi tovarăși, din toată inima, împlinirea tuturor năzuințelor de mai bine, satisfacții depline în muncă și viață, multă sănătate și fericire.

LA MULȚI ANI !

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 2

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 2 (1141) 13 IANUARIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

SPRE O CULTURĂ NAȚIONALĂ

Aflați în anul Centenarului Eminescu, **să ne reamintim că deschiderea spre valorile culturii românești, spre clasici, aspirația spre spiritualitatea supremă a covîrșitoarei lor opere, a început să devină de un interes ardent și continuu, mai ales după Congresul al IX-lea al partidului nostru, mai ales după victoria asupra dogmatismului și proletcultismului.**

Inspirator al marii revoluții politice, apoi economice, Partidul Comunist Român a abordat, în continuare, problema culturii și a literaturii în linia aspirației maselor populare la acest tezaur spiritual. Deschizînd larg porțile înțelegerii spre o cultură națională, spre descoperirea marilor sale valori, partidul a făcut, de fapt, operă de pionierat, a oferit omului simplu, ca și cărturarului elevat, posibilitatea înțelegerii și întîlnirii cu o spiritualitate și cu valori, adesea, puse într-un con de umbră sau într-o interpretare tendențioasă, în trecutele vremuri burgheze, sau imediat după preluarea puterii.

Oferind cîmp nelimitat de afirmare tuturor valorilor naționale, și mai cu seamă clasicilor noștri, în varii domenii creatoare: literatură, plastică, muzică, filosofie etc., statul nostru, și partidul nostru au deschis, de fapt, fiecărui dornic, fiecărui om al acestui popor, interesul și posibilitatea de-a cunoaște și de-a fi în mijlocul culturii țării sale. Numai așa se face că, azi, tirajele de milioane, ale operei clasicilor, lucrările de artă, ale acestora pot fi gustate, de milioanele de iubitori din marea masă.

În anul Centenarului Eminescu, să ne amintim de toate acestea, pentru a putea socoti și judeca cinstit tot ceea ce puterea poporului, partidul și statul nostru au făcut, spre gloria culturii românești, pentru afirmarea ei plenară în lumea de azi și în cea de mîine.

ORIZONT

Chezășie a înfloririi științei și învățămîntului

Documentele Partidului Comunist Român acordă o importanță deosebită definirii rolului cercetării științifice și învățămîntului în procesul edificării socialiste multilateral dezvoltate. La recenta ședință comună a Plenarei Comitetului Central al partidului, împreună cu consiliile și birourile executive ale organismelor democrației muncitorești-revoluționare și organizațiilor de masă și obștești, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al partidului, spunea în cadrul magistralei sale expuneri: **„Realizarea obiectivelor de dezvoltare intensivă a economiei naționale impune intensificarea muncii de cercetare și creșterea rolului științei în perfecționarea, modernizarea și dezvoltarea industriei, agriculturii și a celorlalte sectoare de activitate. Va trebui să facem astfel, încît știința românească, cercetarea științifică din toate domeniile să devină un puternic factor al întregii dezvoltări a forțelor de producție și a întregii societăți socialiste românești".** În raportul prezentat la cel de-al XIII-lea Congres al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUSESCU** spunea: **„Este necesar să perfecționăm și să ridicăm continuu nivelul întregului învățămînt, asigurînd pentru toate sectoarele cadre bine pregătite, cu înalte cunoștințe profesionale, tehnice și științifice".**

Indicațiile de mai sus, hotărîrile aferente luate și măsurile care decurg din acestea izvorăsc din înțelegerea profundă de către conducerea partidului, a unor fenomene în curs de desfășurare pe plan mondial.

Revoluția științifică-tehnică contemporană conduce în toată lumea la rapide și profunde transformări ale vieții economice, sociale și culturale. Țările avansate din punct de vedere economic, cu nivel de trai ridicat, au ajuns la treapta de dezvoltare pe care se găsesc, între altele, prin realizările științifice obținute și aplicarea eficientă a acestor rezultate în sfera producției de bunuri materiale și a serviciilor. Progresul exponențial al științei în zilele noastre determină un progres exponențial în domeniul tehnologiei, cu repercusiunile aferente asupra dezvoltării generale a societății.

Cele de mai sus explică de ce realizarea programelor însuflețitoare stabilite de către partid, pentru ridicarea României socialiste pe culmile civilizației materiale și spirituale, este condiționată în mod hotărîtor de progrese semnificative în domeniul cercetării științifice proprii și implementării fără întîrziere în producție a rezultatelor acestor cercetări. Aceasta nu înseamnă însă „autarhie științifică". Printre caracteristicile definitorii ale științei contemporane este și caracterul ei internațional, faptul că se dezvoltă pe plan mondial, prin adăugirea la edificiul ei, zi de zi, a unor cărămizi, de către milioane de oameni care activează pe tărîmul cercetării în toată lumea.

În dezvoltarea ei, știința românească ține seama de rezultatele „la zi" obținute în toată lumea, bazîndu-se pe aceste rezultate, contribuind, în același timp, prin rezultatele proprii, la progresul științific mondial.

Dacă cercetarea științifică este „cheia" progresului în „ziua de mîine", învățămîntul este „cheia" dezvoltării societății românești în „ziua de mîine și poimîine". Muncitorii, țăranii, intelectualii care se vor găsi la „pupitrul de comandă" al României socialiste a anului 2000 și a primelor decenii ale mileniului trei, se află astăzi pe băncile școlilor și ale facultăților. De modul cum sînt ei formați pentru viitoarele lor meserii, pentru viața în societate, depinde modul cum se va dezvolta mai departe această societate. Creativitatea oamenilor de știință ai viitoarelor decenii se formează astăzi în licee și institute de învățămînt. Ea va fi hotărîtoare pentru modul în care știința românească a anilor care vin va putea face față cerințelor progresului tot mai rapid al secolului viitor.

Învățămîntul românesc — îndeosebi învățămîntul superior tehnic — este unul dintre cele mai bune în Europa. Calitatea învățămîntului din țara noastră este unul din factorii care au determinat „miracolul românesc". Această calitate se cere păstrată în perioada care urmează, continuîndu-se procesul de perfecționare a conținutului învățămîntului, în conformitate cu progresul științei și amplificarea valențelor sale educative, formative ale omului nou.

Înțelegînd profund rolul primordial al cercetării științifice și a învățămîntului, în edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate în România, Partidul Comunist Român și statul nostru au creat sistemul organizatoric adecvat pentru activitatea eficientă a acestor sectoare: Academia Republicii Socialiste România, academiile de știință pe ramuri, rețeaua institutelor de cercetare științifică și inginerie tehnologică, structura și rețeaua instituțiilor de învățămînt, principiul integrării organice a învățămîntului cu cercetarea și producția. Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie, organ de partid și de stat, coordonează întreaga activitate de cercetare din țara noastră, funcționînd ca și secretariat al Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale. Consiliul Național al Științei și Învățămîntului conduce și corelează cele două sectoare cheie pentru progresul României socialiste.

Orice formă organizatorică devine mai eficientă numai prin oamenii care își desfășoară activitatea în cadrul ei. Personalitatea care animă neobosit Consiliul Național al Științei și Învățămîntului și Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie este președintele celor două consilii, academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, savant de o largă recunoaștere internațională, om politic remarcabil al României socialiste. Profundele cunoștințe, clarviziunea și dragostea fierbinte pentru patrie și popor, care o caracterizează, reprezintă principala chezășie a înfloririi prezente și viitoare a științei și învățămîntului românesc.

Prof. dr. ing. Francisc KOVÁCS,
Institutul politehnic „Traian Vuia"
Timișoara

Ilustrăm acest număr cu grafică de VASILE PINTEA, la poemul „Luceafărul".

Natura sau „nevoia de adîncime" la Eminescu

Descriind *Cadrul fizic* al *Operei...*, G. Călinescu afirma că Eminescu nu e de fapt un poet al naturii (sau ceea ce o mentalitate estetică înțelege prin asta) și nu e nici măcar un descriptiv. Marile elemente ale naturii sînt la idei nu fenomene (fenomen e numai omul), caracteristice în tabloul naturii eminesciene rămînînd două constante: *elementaritatea* și *uriesenia* cărora le corespund, respectiv, o geologie sălbatică și o floră și faună pe care le putem identifica în priveliștea din Moldova de sus, mai precis, din valea Siretului. Cu excepția poeziilor de tinerețe, în care Eminescu rămîne tributar unor modele ale epocii, lumea vizibilă sau natura în fenomenalitatea ei fiind percepută ca peisaj, în textele poetice de mai tîrziu natura încetează să mai fie un loc al evaziunii romantice. Din întrupările multiple și trecătoare ale formelor ei, Eminescu reconstituie imaginar un spațiu al realului, potrivit cu elanurile covîrșitoare ale spiritului său, torturat de nemărginire și neliniște.

Deschiderea lăuntrică spre lume va lua la Eminescu forma unei autentice „nevoi de adîncime" răsfrîntă *în afară* prin imaginile uneori grandioase, în același timp, halucinante ale unor tablouri, ca de pildă cele din *Miradoniz*, *Povestea magului călător în stele*, *Diamantul Nordului*, *Memento mori* etc.

În poeziile de mai mici dimensiuni se pot recunoaște mai ușor unele trăsături ce converg spre aceeași „nevoie de adîncime" și care divulgă aspirația spiritului poetic eminescian de a-și recuceri propria sa identitate.

Adîncind sentimentul romantic al naturii, Eminescu transformă o stare sentimentală în modalitate proprie de cunoaștere prin esențializare și adîncire în propria-i interioritate. Această „nevoie de adîncime" se transformă, în cele din urmă, într-un element constitutiv ce prezidează actul însuși al creației și care dobîndește o notă distinctă, dacă raportăm poezia lui Eminescu la cea a înaintașilor sau a contemporanilor săi, și o alta, familiară nouă, dacă o raportăm la poezia marilor săi continuatori pe direcția deschisă de Blaga, Arghezi, Bacovia și alții.

Rodica BÂRBAT

(Continuare în pag. 6)

Ediția Eminescu

Puține lucruri dau sentimentul temeiniciei unei culturi ca buna tipărire a clasicilor. Edițiile cer întotdeauna specialiștii care să dea seamă, dar și devotații unei munci exemplare. Nu găsesc prilej mai nimerit de a vorbi despre aceștia ca volumul al optulea al ediției Eminescu. Este, probabil, unul dintre cele mai dificile dintre toate. În primul rînd, este dificil **din cauza rezistenței noastre de a-l accepta pe Eminescu așa :** adică înfăptuind cu enormă răbdare, cu o exemplară conștiinciozitate, dicționar de rime, traduceri. Un Eminescu făcînd **proiecte** dramaturgice, un Eminescu autor de piese de teatru e la fel de greu de înțeles, deși toate studiile majore ale eminescologiei demonstrează că dramaturgia eminesciană e piatra de temelie a înțelegerii lui Eminescu. La fel de neobișnuite sînt — pot fi — revelațiile unui Eminescu care nu a scris doar tragedii și drame ; un Eminescu alături de Caragiale, vorbind despre **moftul român,** iată pagini capabile să recompună nu doar istoria relațiilor dintre doi scriitori de geniu, ci însuși felul de a înțelege circulația ideilor literare în secolul al XIX-lea ! A creat înverșunare sintagma lui Constantin Noica (gînduri despre **omul deplin** — s.n. — al culturii românești), dar, cu fiecare din volumele ediției Eminescu, putem să observăm că propoziția filosofului poate oferi un drum de acces către universul eminescian. Eseul lui Noica nu este excesiv, din simplul motiv că el nu exclude receptarea diferențiată a propozițiilor eminesciene : el propune plenitudinea unui gînd, desigur exemplar. Dacă acceptăm ideea deplinătății eminesciene — și e momentul să o acceptăm — nici teatrul eminescian, nici dicționarul de rime, nici chiar traducerile nu ni se vor părea surprize ale laboratorului de creație. Dimpotrivă, căi firești de împlinire.

Coordonatorul, prefațatorul și, în sens înalt, autorul volumului al optulea este Petru Creția. Poet, filosof, eminent cunoscător al literaturilor vechi, traducător și comentator al anticilor, eseist cum avem puțini și elenist cum avem și mai puțini, Petru Creția a abordat manuscrisele eminesciene cu o înțelegere nouă. El însuși este un om deplin al culturii în sensul că este eliberat de prejudecățile pe care alți posibili editori ar fi putut să le aibă Poate că tocmai această deplinătate, tocmai această afinitate pentru universul eminescian, a dus la descoperirea unor **unități** noi în manuscrisele eminesciene. Petru Creția demonstrează că piesele lui Eminescu există nu doar sub stare fragmentară. Eminescu și-a încheiat o seamă de piese. El e nu doar un posibil dramaturg, el este chiar un dramaturg, autor de texte finite, pe care le putem aduce pe scenă fără reținere. Îl reprezintă pe Eminescu. Sînt încheiate.

Evident, prejudecata fragmentului și a fragmentarului ar trebui să dispară atunci cînd e vorba de marii scriitori : și, într-un fel, ea a și dispărut, mai ales din epoca studiilor călinesciene, cele care au demonstrat că postumele oferă calea de înțelegere a lui Eminescu **cel adînc.** Dar asta nu înseamnă că atunci cînd descoperim o încheiere, un gînd dus pînă la capăt, nu trebuie să apreciem la dreapta valoare pagina textul, opera. Putem spune, acum, fără ezitare, că Eminescu **este** un autor de piese de teatru. Că **proiectul** său, asupra căruia au stăruit, mai aproape de noi, Eugen Todoran, George Munteanu ș.a., depășește, nu o dată, stadiul de proiect. Dar ne trebuie o dreaptă înțelegere a împlinirilor dramaturgiei, ca să pricepem de ce Eminescu este Shakespeare al nostru. Că el a propus culturii universale o **Divină comedie** românească. O operă a deplinătății, care, nu o dată, transgresează limitele unui gen. Prin această lectură totalizatoare, pe care ne-o propune ediția lui Petru Creția, înțelegem de ce în imediata urmare a gîndului eminescian se înșiruie un Blaga, un Iorga, un Pârvan sau un Mircea Eliade, deopotrivă gînditori și autori de proiecte gigantice, dramaturgi în sensul adînc al cuvîntului, autori ai unor înscenări în care naționalul și universalul reprezintă un raport dinamic : un neobișnuit potențial creator.

Cornel UNGUREANU

*** M. Eminescu — OPERE VIII, Teatrul original și tradus. Traducerile de proză literară. Dicționarul de rime. Ed. Academiei, 1988.**

cronica literară

Labirint poetic

Un periplu original și de reală funcționalitate analitică ne propune, în universul poematic eminescian, volumul Feliciei Giurgiu.

Pornind de la ideea identității lume livrească — labirint, autoarea oferă un fir conducător ingenios și fascinant după ce, pas cu pas (citește filă cu filă), construiește sau, mai degrabă, identifică ansamblul labirintic de semnificații al poeticii lui Eminescu.

Autoarea, așadar, nu se mulțumește, nici o clipă, cu trecerea în revistă, fie ea extrem de amănunțită și avizată, a „temelor", a „motivelor" liricii eminesciene. Ci, dînd dovadă de tenacitate și, în același timp, farmec stilistic, pătrunde în labirinturile marilor axe tematologice, adăugînd, de fiecare dată, un fir de lumină propriu la înțelegerea veșnicului de nedescifrat mit poetic eminescian.

Pădurea apare, așadar, în funcționalitate poetică eminesciană, ca spațiu labirintic, închis, o capcană în care este atrasă atît ființa iubită (așteptată), dorită, cît și propria personalitate. Pentru că, dovedește demonstrația, periplul inițiatic silvan este, de fapt, o inițiere în sine însuși. Fără a atribui simboluri cu orice preț unor elemente care, de fapt, nu le conțin, autoarea se aservește cu fidelitate textului, descifrînd cu migală exact acele simboluri contextuale pe care un motiv sau altul le dezvoltă poetic. Astfel sînt, rînd pe rînd, „descifrate" valențele magice și sacre ale teiului sfînt, ale stejarului, cu referire permanentă la funcția lor textuală ca atare. Și nici chiar acest demers, lăudabil în sine, nu rămîne gratuit căci, observăm, pe măsură ce firul Ariadnei ne călăuzește cu generozitate, intenția este aceea de a sublinia efortul de umanizare a naturii prin poetic, de ordonare a haoticului pe care realitatea, receptată prin varii criterii, îl poate reprezenta.

O galerie impresionantă de figuri dedalice populează universul poetic eminescian, și ele sînt desprinse din tăcerea textului pentru a ne vorbi, prin intermediul rostirii eminesciene. Căci punctul de maximă rezistență al prezentului volum este, fără putință de tăgadă, succesul în demersul „desfacerii" „mecanismului" care creează vraja unică a rostirii eminesciene. Pătrunzînd cu pietate „mreaja" ce învăluie universul liric eminescian, autoarea pătrunde în chiar retorta nașterii semnificațiilor cuvintelor, a umplerii lor de acea vrajă unică, inconfundabilă. Dotată cu un aparat analitic infailibil, conținînd cunoștințe prozodice, fonematice, stilistice, făcînd apel cenzurat și în deplină cunoaștere la voci autorizate în domeniul simbologiei și al mitului, autoarea reușește, în cele din urmă, să pătrundă, într-o oarecare măsură, misterul „toarcerii" magice a cuvîntului eminescian, adică surprinde tocmai momentul încărcării de vrajă, semnificație și sensibilitate a cuvîntului în context poetic.

Celelalte mari simboluri ale universului poetic eminescian, acela al focului, al cărții, al cuvîntului se bucură de o la fel de atentă și plină de probitate analiză, neforțînd nota în acordarea unor semnificații inexistente, ci aservindu-se, în totalitate, textului, și manierei acestuia de a „se rosti". Încărcate cu valori sensibile rare, cuvintele se alcătuiesc într-o lume plină de sensuri exemplare, ce se adresează, printr-un fluid unic, în primul rînd, sufletului.

Un alt demers, nu mai puțin interesant și captivant, este acela al urmăririi elaborării ideilor poetice, al „turnării" gîndului în „formă nouă și-nțeleaptă". Rezultat al unei munci sisifice, prezentarea textelor (în proză) care au stat la baza unor forme poetice (sau invers) ne poate părea, la o primă privire, un fapt obișnuit de înregistrare arhivistică a genezei unor texte.

Numai că lucrurile nu stau deloc așa. Autoarea urmărește tocmai evoluția sinuoasă a ideilor în formă, drumul parcurs de gînd pînă la închiderea în deplinătatea perfectă a rostirii.

Este acesta, de altfel, și motivul pentru care „obsesiei" ritmului îi este consacrat un capitol aparte, urmărindu-se tocmai mecanismul ritmicizării primare a gîndurilor și a imaginilor.

Se poate spune că, după lectura volumului Feliciei Giurgiu, labirintul poetic eminescian propus de autoare nu rămîne enigmatic decît prea puțin timp, devenind o lume de sensuri adînci, dintre care multe noi.

Gheorghe SECHEȘAN

*** Felicia Giurgiu, ÎN EMINESCIANUL UNIVERS, Ed. Facla, 1988.**

Despre Caragiale (III)

Spuneam în articolul precedent că din haosul pe care Mircea Iorgulescu i-l atribuie lumii lui Caragiale — și care există într-adevăr —, trebuie desprinsă o altă zonă. Asupra acesteia mă opresc acum.

Din haos se poate ieși, printr-un început de organizare, într-un spațiu unde, totuși, fiindcă are ca principiu **contradicția,** diferența față de sine **(Je est un autre),** nu se ajunge la structuri stabile, căci ele se desfac pe măsură ce se fac. Este, deci, spațiul de un mare dinamism, situat între haos și ordine, producător de inepuizabile, imposibil de fixat în relații durabile, transformări. Dar oare există contradicție în lumea lui Caragiale ? Așa s-ar părea, de vreme ce cuprinde „atitudini ireconciliabile" (55), iar acestea nu sînt simple opoziții între factori exteriori unii altora, ci mișcă dinăuntru întreaga masă, opunînd-o ei însăși, producînd „ambiguitatea" (55) și punîndu-ne în „imposibilitate de a mai diferenția falsul de autentic, minciuna de adevăr, ticăloșia de onestitate" (57). Cum spuneam mai sus despre produsul contradicției, și aici au loc „neîncetate metamorfoze" (26).

Și totuși, nu. Principiul motor al contradicției este **diferența** față de sine, iar diferența urcă din haos. Acolo nimic nu se leagă, nici măcar la modul instabilității, totul diferă de tot. Haosul este alteritatea totală, este răul absolut. Iată, însă, că „personajele lui Caragiale se descoperă asemănătoare, de nu chiar identice ; **niciodată însă diferite"** (86, subl. mea). Ba mai mult, „a fi altfel, diferit (...) reprezintă în această lume un păcat capital" (131). Dintr-o asemenea situație nu se poate urca spre contrarietate, de aceea nu e de mirare că se petrece la Caragiale „abolirea contrariilor prin omogenizare" (55). Așa fiind, nici **ambiguitatea** nu este una de tipul contradicției, ci este una „promiscuă", care presupune „căderea în elementar" (55). Prin urmare : neputînd să urce, nici măcar pînă în zona contradicției, lumea lui Caragiale **cade** — în elementar. Mircea Iorgulescu afirmă că aici totul „se dizolvă într-o năclăială informă. Omul caragialesc e purtător de haos" (140). În acest punct — numai în acesta — mă distanțez de eseu : năclăiala informă, adică elementarul, nu face parte din haos. În **Devenirea întru ființă,** Constantin Noica vorbește despre „devenirea oarbă" din care omul trebuie scos spre a fi „redat ființei", iar această restituire înseamnă „o scoatere din haos" (15). Cu alte cuvinte, haosul cuprinde devenire (oarbă), pe cînd lumea lui Caragiale, spune M. Iorgulescu, este „refuzată de acțiune și devenire" (89). În haos, agitația este reală, în timp ce omul caragialesc : „Se agită întruna, dar stă tot pe loc" (87).

Am în vedere încă o zonă ontologică, aceea unde se cade din haos și pe care o numesc **nediferențiere.** Semnele ei se găsesc din belșug în eseu, universul lui Caragiale fiind asimilat cu „talmeș-balmeșul", iar acesta caracterizîndu-se „prin omogenizare și prin nivelare în indistinct" (54). Mișcarea lui frenetică nu trebuie să înșele, fiindcă este, am văzut, pe loc. Personajele „își pot schimba oricînd rolurile", și chiar și le schimbă, într-o horă amețitoare, dar o fac fiindcă sînt „indivizi atît de asemănători" (32). Departe de a fi un loc al diferenței haotice, „această lume e foarte omogenizată" (32), adusă la „numitorul comun al omogenizării în derizoriu" (131). În pofida aparenței de transformare, îi este proprie „stereotipia flască a larvarului" (115). O lume „stagnantă" (88), despre care nu se poate spune decît că „pur și simplu **există"** (57). O apasă „o indolență grea" (25), este „roasă de plictiseală" (30), căci nu construiește nimic, solidaritatea ei nefiind activă, ci „complacere într-o generală complicitate" (31). Nu produce decît vorbărie, și anume una „bolnavă" (80). „Mlaștina vorbăriei" (54) emite păreri care „se învălmășesc **indistinct"** (80, subl. mea).

Se va pune, firesc, întrebarea : în ce constă folosul de a deosebi haosul de indistinct, de **nediferențiere ?** Folosul există și nu este mic. Zonele ontologice (absolutul, cosmosul, haosul, vidul) reprezintă în cultură valori — pozitive sau negative. Ca atare, ele au — fiecare în mod specific — relație cu creația artistică. Haosul se situează altfel decît nediferențierea față de creație. Datorită alterității totale, haosul exclude orice raporturi interne, iar fără raporturi, adică fără posibilitate de structurare, nu se creează nimic — încît haosul poate fi **materie** a creației, dar nu și loc al ei. Raporturi structurante nu se stabilesc nici în nediferențiere, însă aceasta poate să fie **sol germinativ.** Cum stau lucrurile în această privință la Caragiale voi încerca să arăt într-o ultimă secvență referitoare la cartea — **Eseu despre lumea lui Caragiale** — comentată și pînă aici.

Livius CIOCÂRLIE

Confesiunile unui eminescolog

Într-un **Avertisment** la volumul **Mihai Eminescu — Epopeea română,** profesorul Eugen Todoran notează: „Studiul de față reia, într-o altă formă, mult dezvoltată, cîteva din capitolele volumului **Eminescu** apărut în 1972, după un curs universitar apărut în 1970, în continuarea unor preocupări mult mai vechi. În 1945 apărea în **Revista Cercului Literar,** nr. 5—6, la Sibiu, un fragment din **Hyperion, demonic,** teza de licență susținută în 1942 la Universitatea din Sibiu, sub conducerea prof. D. Popovici. Cu tot respectul pentru profesorul de atunci precizez că ideea de plecare nu era în cursul său, care a fost ținut pentru prima dată în 1948 (n.n.: la apariția volumului **Eminescu,** mulți recenzenți au subliniat, cu neobișnuită grăbire, relația dintre cercetarea lui D. Popovici și cea a lui Eugen Todoran), ci studiul lui Lucian Blaga despre **Daimonion,** o explicare filozofică a «demonicului» la Goethe. Situarea lui Eminescu alături de Goethe, printr-o deschidere spre problematica filozofică a operei lui, cuprinsă într-o unitate de viziune în concepția despre lume, istorie, natură, societate, toate privite într-o dialectică a gîndirii poetice, opusă unei filozofii metafizice, la care opera era redusă de obicei, mi s-a părut o cale pentru **reinterpretarea operei dintr-un unghi nou** (s.n.) de vedere, potrivit studiului contemporan, ca orientare și metodologie. Bibliografia românească de autoritate, veche sau nouă, am reținut-o din acest punct de vedere, pentru aprobarea sau respingerea tezelor celor mai bine argumentate. Parte din capitolele studiului au fost publicate, începînd din 1963, în Analele **Universității din Timișoara** și revista **Orizont,** sau alte publicații ca **Eminescu — Creangă.** Studii, 1965".

O viață alături de opera lui Eminescu. Studii exemplare care modifică simțitor itinerariile consacrate ale cercetării. Un număr de cercetători care l-au urmat cu fidelitate. O **școală de eminescologie timișoreană?** Poate, mai tîrziu, vom pronunța aceste cuvinte fără sfială. E evident că o discuție despre etapele apropierii de universul eminescian trebuia să înceapă de mai departe. Iată de ce prima întrebare pe care am adresat-o profesorului a fost legată de familie.

— Fără a forța proverbiala dvs. discreție, vă rog să evocați împrejurările „extraordinare" ale nașterii.

— În ziua cînd eu m-am născut, 21 noiembrie 1918, era înmormîntat bunicul meu, cum se spunea în necrolog: „Ioan Sâmpălean, paroh, în împlinirea datoriții pentru redeșteptarea noastră națională, într-un mod dureros și neașteptat". Cu două zile înainte fusese împușcat de învățătorul ungur din sat, pe cînd se întorcea de la o adunare unde el era ales pentru a duce steagul românesc la Adunarea de la Alba-Iulia, ce urma să se țină la 1 decembrie. După cîteva luni murea și tatăl meu de o boală pe care a primit-o într-o închisoare din Ungaria, unde erau adunați cei ce puteau deveni periculoși în evenimentele ce se pregăteau. Acestea sînt evenimentele dramatice care au marcat perioada copilăriei, împreună cu a rudelor apropiate. Nu țin minte cînd anume am început a înțelege semnificațiile implicate ale acestei drame, dar am crescut în sentimentul unei „datorinți", din care m-am silit să nu ies niciodată, în tot ce am putut realiza pentru o idee de cultură românească, într-o profesiune care, poate tocmai de aceea, nu avea alternativă.

— Legați gravitatea scrisului Dvs. întotdeauna preocupat de reperele biografice?

— Nu vreau să dau lucrărilor mele sensul de gravitate, pe care îl atribuiți, ci doar unul de onestitate și corectitudine în elaborare, pentru că formația școlii urmate m-a pus în această condiție încă din anii studenției, într-un „stil" ce ținea de tradiția școlii ardelenești, cu disciplina ei umanistă. Iar un anumit mod de gîndire, preocupat de idee, dacă poate fi numit așa, este consecința obiectului judecății într-un act de interpretare a unor valori care exclud improvizația, după regula că ideea se transmite cînd este înțeleasă și se denaturează cînd se consideră dinainte știută. Marii scriitori sînt și gînditori și a trăi cu ei împreună impune obligația de a-i respecta, nu de a-i minimaliza dintr-un interes de substituire a artei scriitorului cu „arta cititorului", indiferent ce titlu poartă el. Reperele biografice nu cred că mi-au servit decît în etica de intelectual ce nu dorește să dețină decît ceea ce-i aparține, rezultat dintr-un efort propriu în elaborarea unor lucrări, inevitabil deci puse sub semnul unei note personale, cu un sentiment de responsabilitate din care se poate deduce și o anumită gravitate. Preocuparea pentru „idee" mi-a dat însă și rezistența în susținerea ei, în afară de orice situație conjuncturală, bineînțeles în măsura în care o lungă preocupare în spațiile deschise ale culturii schimbă, și trebuie să schimbe, și concepțiile și metodele.

— Care au fost primele lecturi importante? Primele imagini ale lumii?

— Am început cu revistele ce se găseau în casele românilor din Transilvania și puținele scrieri din clasicii români de circulație în acest mediu, deci „Luceafărul", „Transilvania" și selecții din autorii începutului de veac, Agîrbiceanu, Sadoveanu, Slavici. Cărțile de studiu au fost, primele, **Poesia lui Eminescu** de T. Vianu și **Spațiul mioritic** de Blaga, într-o perioadă cînd am trecut la revistele de autoritate publicistică: „Preocupări literare", „Revista Fundațiilor", „Gîndirea", „Cuget românesc", „Pagini literare", „Gînd românesc". Am avut avantajul că prin preocupările mele literare eram un fel de ajutor de bibliotecar, avînd la îndemînă cărțile și revistele vremii, pe care profesorii de limba română le aveau în păstrare.

Primele imagini mi le-am format cînd am „descoperit" lumea în care trăiam demult, aparținînd mediului sătesc, mi-am dat seama de el cînd, ca elev la școlile din Cluj și Tg. Mureș, m-am reîntors în el ocazional. Nu vreau să fac acum un „elogiu al satului" și nici unul al „țăranului", ci al **omului** acelui mediu, indiferent de starea sau ocupația lui. Oamenii de prin părțile Bistriței și Năsăudului, de unde se trăgea tatăl meu, mi s-au fixat totdeauna într-un sentiment de respect, fiind parcă toți „unul", în diferite vîrste, prinși în aceeași rînduială obștească după un ritual neschimbat. Am regretat mai tîrziu că n-am consemnat nimic din formele culturii etnografice, care astăzi nu mai există în datele ei tradiționale, dar am păstrat o afecțiune pentru ceea ce scriitorii noștri mari: Sadoveanu, Blaga au reconstituit din ea în monumentele operei lor.

— Ar mai trebui să spunem că prima etapă a apropierii Dvs. de universul eminescian...

Se leagă de anii liceului. Aveam un profesor de latină și greacă, un d a s c ă l remarcabil, care a avut o mare influență asupra mea. Era din spița vechilor luptători ai școlii ardelene. A scris și o lucrare remarcabilă despre **Eminescu și clasicismul greco-latin.** Cum nu avea răbdare să scrie, dicta. Multe din lucrările lui mi le-a dictat mie. Era un moment important de întîlnire cu Eminescu. A doua etapă e legată de seminariile lui D. Popovici, pe care am mai evocat-o. O a treia etapă începe cu activitatea mea didactică de la Timișoara. Voiam un Eminescu integral. **Conceptele gîndirii poetice** încercau să arate altceva decît vechile interpretări, care puneau accent pe opoziția dintre metafizică și dialectică la Eminescu...

★

Profesorul Eugen Todoran a împlinit, recent, șaptezeci de ani. Cu această ocazie, foștii lui studenți, unii dintre ei buni eminescologi, au evocat cum, la începuturile deceniului al șaptelea, cursul **Eminescu** al Profesorului stîrnea adevărate furtuni în pașnica Facultate de filologie. Confruntarea cu el era piatra de încercare a studentului. **Eminescu** era dificil, cerea pentru înțelegerea lui lecturi filozofice. El dădea noblețe filologiei timișorene, în anii ei de început. Cum cursul îi plăcuse lui Vianu, cum fragmente de o neobișnuită densitate circulau, pe foiță, printre studenți (dactilografele băteau cîte zece pagini dintr-odată!) facultatea timișoreană putea să-și numească o dreaptă întemeiere. Eminescu, slujit cu devoțiune de mari profesori (încă tineri atunci: Todoran, Tohăneanu) putea instaura, în Timișoara, o tradiție umanistă. Una din importantele tradiții ale orașului.

Valeriu GANEA

Amintiri cu Eminescu

Probabil că oricare dintre iubitorii poeziei lui Eminescu au în comun cu acesta o istorie personală, databilă biografic. Încrustată în zonele adînci ale simțirii noastre, relația pe care o avem cu poezia eminesciană este, în expresia ei ultimă, tot atît de intraductibilă în limbajul coerent al mărturisirii autobiografice cum este și în acela al transpunerii ei dintr-o limbă într-alta. Pentru marea majoritate dintre noi, „biografia" comuniunii cu Eminescu începe cîndva devreme, în zorii primei adolescențe. Sîntem captivii lumii acesteia, o dată cu primele „evenimente" semnificative afectiv ale conlocuirii noastre cu ea. Poezia eminesciană s-a suprapus celor dintîi tulburări ale sufletului nostru în fața iubirii, apoi a lumii resimțite în tulburătoarele ei finalități supraumane. Se poate afirma, acum, în preajma centenarului morții poetului, că toate generațiile care i-au urmat s-au hrănit din neliniștile lui metafizice, din modul în care el a căutat să se raporteze la lume. Importanța lui Eminescu, privită din unghiul acestei biografii a receptării lui la nivelul individului, este absolută. De-a lungul timpului scurs de la apariția ei, poezia eminesciană a devenit o formă de pedagogie a spiritualității naționale, un mijloc de cultivare și de modelare a sufletului, provocat în permanență să iasă din inerție prin tensiunea meditației poetice.

În ce mă privește, l-am descoperit pe Eminescu într-un fel, îndrăznesc să cred, identic cu al altora pînă la identificare și nesemnificativ. Îmi amintesc că întîlnirea mea cu marea poezie eminesciană mi-a fost dictată de strategii impuse de ivirea unor confuze atracții din vremea școlarității pentru o colegă de clasă — o premiantă corectă, spirit exact care mă fascina prin autoritatea izbînzilor ei școlare, situate mult peste mediocritatea mea oarecare. Și pentru că aveam nevoie de prestigiul unei instanțe sufletești absolute, am încropit o antologie ad hoc din poeziile lui Eminescu, pe care le-am copiat pe hîrtia roză a unor scrisori, pe care nu le-am trimis în fapt niciodată. Dacă din pasiunea aceea lumească n-a răzbătut nimic în afară, cîștigul s-a dovedit totuși trainic, momentul acela marcînd începutul unor lecturi repetate. Poezia eminesciană mi-a devenit atunci formă de alinare a tuturor refulărilor și eșecurilor sufletești, un privilegiu, un secret personal care îmi dădea o superioritate izbăvitoare, un mod de a fi deasupra lumii. Din vremurile acelea încoace, relația aceasta de justificare lăuntrică și de reazem sufletesc o mai retrăiesc uneori în funcție de întîmplările vieții, care ne lasă scurte răgazuri de singurătate și de uitare de griji cotidiene. Mă mîngîi cu gîndul că probabil ne sînt date tuturor, cu zgîrcenie, momentele cînd putem să ne dăruim plenar nostalgiilor vechi. Și chiar și în aceste clipe unice mă însoțește obscur sentimentul că am pierdut definitiv capacitatea de a trăi cu aceeași tensiune ceea ce am simțit cîndva. Consider că necesitatea de a reveni la poezia marelui poet nu se diminuează o dată cu vîrsta, ceea ce scade este doar capacitatea noastră de a fi cu totul înlăuntrul ei. Justificările analitice nu fac, în fapt, altceva decît să demonteze și să risipească stările originare de comuniune cu el. Faptul este asemănător încercărilor de a motiva psihanalitic complexitatea cețoasă a sufletului. De fiecare dată rămîne un rest pe care îl simțim esențial, un rest care refuză încăpățînat să cadă sub incidența argumentațiilor justificative.

Pe de altă parte, ceea ce rămîne de-a lungul existenței din începuturile absolute ale întîlnirii noastre cu marea poezie eminesciană sînt frînturi de versuri. Acestea apar în cele mai neașteptate momente ale vieții, fiind asemenea acelor ghețari plutitori care își dezvăluie o parte infimă din masa ascunsă sub ape. Reluarea lor, așa fragmentară cum este, poate configura felul în care sufletul și-a modelat poziția în fața lumii, dincolo de „explicații" și „justificări estetice". În cadrele acestei biografii interioare îmi pot regăsi modul în care m-am raportat altădată la poezia eminesciană. Confruntat, spre exemplu, cu nereușitele sentimentale — cine nu le-a avut în adolescență? — mă simțeam în felul poetului, o pasăre care „plutește cu aripi ostenite" peste un ocean de gheață, fericirea îmi părea și mie, în acele clipe, o formă de risipire în zarea unei dimineți eterne, un noroc stins, în care ambițiile sînt iluzii, umbra unui vis ritmată de trecerea acelorași unde în albia aceluiași pîriu. Această dezarticulare a imperativelor existenței îmi apărea ca fiind liniștitoare, oferind sufletului oaza unei încremeniri protectoare. Nonsensul existenței, odată stabilit, este eliberator. „La ce să măsuri anii ce zboară peste morți?" mă întrebam, o dată cu poetul, încredințîndu-mă așa că descopăr forma subtilă a unor bucurii superioare. În fond, ce altnare mai mare a suferinței decît aceea pe care ți-o poate oferi relativizarea vieții, devenită, după încredințarea poetului, o colonie oarecare într-un șir de lumi pierdute. Toate aceste adevăruri pesimiste îmi erau, în fond, tonice. În alternativa lor, eșecul și reușita sînt deopotrivă ridicole, singura izbăvire este de găsit în gesturile prin care individul își regăsește sinele inalterabil în singurătate și abandonul meditativ.

În acest fel, poezia eminesciană m-a ajutat să-mi depășesc toate frustrările și dorințele neîmplinite ale adolescenței într-o complexitate de justificări pe care nu le mai știu. De fapt, pînă și constatarea aceasta se întîlnește, liniștindu-mă, cu aceea a poetului care ne-a lăsat în credința că propria noastră viață n-o putem ști pînă la capăt. Reflexul ei adînc stă sub semnul incomunicabilității, patronat de steaua singurătății, spre care este necesar, credeam eu atunci, să-ți ridici din cînd în cînd privirea spre a te putea reconcilia cu existența ta în lume.

Daniel VIGHI

IUBIREA CA (AUTO) CUNOAȘTERE

Iubirea dă relief universului lăuntric al îndrăgostitului, îi luminează abisurile interioare („Știe oare ea că poate ca să-ți dea o lume-ntreagă, / C-aruncindu-se în valuri și cercînd să te-nțeleagă / Ar împle-a ta adîncime cu luceferi luminoși ?" **Scrisoarea V**), încît a iubi — scrie Rilke — „este un prilej măreț pentru fiecare în parte (...) să devină în sinea lui ceva, să devină lume pentru sine de dragul altcuiva"[1]. Altfel spus, ființa se plămădește în iubire pentru **altul** : numai în relație cu **celălalt** parvine eul la conștiința propriei identități („Că o vrea... spre-a se-nțelege în sfîrșit pe sine însuși"), sugerează Eminescu relevînd, totodată, o facultate esențială a erosului — cea de cunoaștere.

Stăpînit de irepresibile exigențe metafizice, romanticul, notează Oskar Walzel, își regăsește elanul către infinit și etern în tot ceea ce exprimă nostalgie, dorință intensă. Or, iubirea, dorință prin excelență, calificată platonician ca entuziasm pentru cunoaștere și creație, ce-l apropie pe om de divin (vezi **Sărmanul Dionis** !), se confundă, pînă la urmă, cu însăși calea de acces la adevărurile ultime[2]. Un exemplu seducător și elocvent, citat și de învățatul german, este delicata idilă dintre Hyazinth și Rosenblütchen, din proza lui Novalis **Discipolii la Sais**. După întîlnirea cu străinul, care-i aprinsese în suflet setea de cunoaștere, și după ce bătrîna vrăjitoare i-a distrus cartea primită în dar de la misteriosul necunoscut, Hyazinth simte cum iubirea sa pentru Rosenblütchen cedează treptat unei aprige dorinți de-a ajunge în templul de la Sais și-a zmulge vălul de pe chipul zeiței Isis, identificată cu „Muma lucrurilor" („Mutter der Dinge"). Minunea se împlinește, dar cînd flăcăul „se găsi deodată în fața Fecioarei divine" și îi „ridică vălul diafan, strălucitor", „Rosenblütchen îi căzu în brațe"[3]. Așadar, „taina universului stă în revelația iubirii și a unității de esență dintre subiectul cunoscător și obiectul cunoașterii"[4], aspecte ce revin cu insistență și în opera lui Eminescu. Iubirea ca revelație a absolutului, de exemplu, e în centrul nuvelei **Sărmanul Dionis**, o proză de excepțională densitate semantică al cărei erou se dovedește o natură bifronsă, e „alcătuit din două fețe, una a bătrînului dascăl, ce ține universul în «degetul lui mic», și alta a Luceafărului, ce cuprinde-n esența lui puterea dragostei spiritualizate, absolute, care se confundă cu însăși cunoașterea"[5]. Inspirate de iubirea pentru Maria, aventurile lui Dionis sînt „aventuri ale gîndirii, care-și experimentează posibilitățile și limitele"[6] ; în consecință, „oniricul n-are aici sens erotic, ci pur spiritual"[7], dar să nu pierdem din vedere faptul că numai sub impulsul dragostei devine visul o modalitate prin care Dionis ajunge la iluzia identității lui divine. Iubirea, lasă poetul să se înțeleagă, este însăși calea regală a cunoașterii. Și oare nu e acesta tîlcul ce se desprinde din **Luceafărul** ? Pentru Hyperion, „iubirea nu mai e o pasiune, fie și de proporții cosmice, de furtuni romantice ; pentru el este o încercare de a domina un spirit, de a se **identifica într-o esență**" (s.n.)[8], idee pe care G. Munteanu o va dezvolta plecînd de la postulatul că „**Luceafărul** e, înainte de orice, un foarte complex mit al cunoașterii"[9]. Un mit, deci, nu alegorie, cum se susținea pînă nu demult, sub influența autorității poetului însuși care, în nota-i cunoscută, sugerase o direcție de interpretare evident excedată de sensurile reale ale operei. Cititorul avizat de astăzi nu mai percepe **Luceafărul** doar ca alegorie a nefericirii geniului în lume, ci ca pe-o originală și strălucită meditație poetică asupra condiției umane în general, atît a personalității singulare (Hyperion), cît și a omului comun (Cătălina, Cătălin). Întrucît, indiferent de gradul său de spiritualizare, eul nu-și precizează statutul decît prin mijlocirea **celuilalt**, prin raportare la **altul**, Eminescu trebuia, în mod fatal, să încadreze tema geniului în problematica umană ca atare, să urmărească adică gingașul proces de intercondiționare a conștiințelor în planul afirmării și definirii lor ontologice. Fenomenul l-am studiat altă dată folosind ca grilă de lectură teoria lui Hegel — din **Fenomenologia spiritului** — cu privire la relațiile dintre conștiința dependentă și cea independentă. Drept concluzie, printre altele, notam atunci următoarele : „În esență, această dialectică o dezvoltă, într-o formă poetică, firește, și Eminescu în **Luceafărul**, unde — menținîndu-se în sfera terminologiei hegeliene — conștiința neesențială (Cătălina) devine pentru stăpîn (Hyperion) obiectul care constituie adevărul certitudinii lui însuși, fapt ce probează atît relativitatea independenței geniului, de vreme ce el nu ajunge la intuiția esenței proprii decît prin intermediul omului, cît și **latura umană a ființei sale**, adică aceea care-l apropie de oameni, în pofida suferinței ce se naște din nepotrivirea cu soarta acestora. În ceea ce privește „conștiința servilă" (Cătălina), ea își are, la rîndu-i, adevărul în conștiința independentă (Hyperion), adică în stăpînul prin mijlocirea căruia ia act de propriile limite și se angajează în efortul de-a se elibera de servitute. Cătălina devine astfel o „conștiință independentă", dar de o independență relativă, pentru că, deși optează pentru iubirea lui Cătălin, dînd impresia autonomiei în raport cu conștiința geniului, în realitate ea continuă să-l invoce pe Luceafăr, ca să-l „lumineze norocul". Lumina geniului o transfigurează atît de mult, încît pajul Cătălin, ce părea, inițial, prizonierul exclusiv al imanentului, va ajunge acum să vadă în fata de împărat o ființă spiritualizată complet, adevărată stea căreia îi adresează cuvinte asemănătoare celor cu care ea însăși îl invocase pe Luceafăr : „Cu farmecul luminii reci / Gîndirile străbate-mi, / Revarsă liniște de veci / Pe noaptea mea de patimi. / Și de asupra mea rămîi / Durerea mea de-o curmă, / Căci ești iubirea mea de-ntîi / Și visul meu din urmă"[10]. Prin raportarea unuia la celălalt, Hyperion și Cătălina parvin, așadar, la conștiința de sine, resemnîndu-se, la urmă, fiecare în limitele condiției sale. Schimbarea cea mai spectaculoasă o va suferi însă — cine ar fi bănuit-o ? — pajul. Superficial, la început, refractar oricăror semnale transcendente și preocupat exclusiv de fericirea lui măruntă, Cătălin devine la sfîrșit un Hyperion terestru, măcinat de copleșitoare arderi lăuntrice. Deși nu se află, asemenea Cătălinei, în contact nemijlocit și permanent cu astrul, Cătălin se va împărtăși, totuși, din lumina lui îmbogățitoare prin intermediul fetei, grație iubirii sale pentru aceasta. În rezumat, deci, **Luceafărul** este deopotrivă un mare poem de dragoste și un complex mit al cunoașterii, ambele coordonate îngemănîndu-se osmotic, căci, dacă dragostea „e transgresare de limite, ieșire din sine în întîmpinarea «celuilalt»", ea cată să fie „considerată ca stare ce poate privilegia actualizarea tuturor virtualităților fecunde orientate în direcția cunoașterii"[11] în general, dar, mai cu seamă, poate mijloci ivirea conștiinței de sine a subiectului, afirmarea lui ca factor, în același timp, cognitiv și creator : „Ea nici poate să-nțeleagă, că nu **tu** o vrei... că-n tine / E un demon ce-nsetează după dulciie lumine, / C-acel demon plînge, rîde, neputînd s-auză plînsu-și, / Că o vrea... spre-a se-nțelege în sfîrșit pe sine însuși, /.../ S-ar pricepe pe el însuși acel demon... s-ar renaște. / Mistuit de focul propriu, el atunci s-ar recunoaște / Și, pătruns de-ale lui patimi și amoru-i, cu nesațiu / El ar frînge-n vers adonic limba lui ca și Horațiu" (**Scrisoarea V**). În relație cu femeia-oglindă demonul ia act de propria sa imagine : „Astfel al meu suflet s-oglindă în tine" (**Înger de pază**), dar — să reținem — „oglinda" nu se comportă ca o neutră, pasivă instanță reflectantă într-un proces în care prerogativele îi revin în exclusivitate subiectului : dimpotrivă, autocunoașterea acestuia e condiționată de activizarea potențelor specular-cognitive ale obiectului, care fac posibilă astfel reintegrarea ființei : „Și viețile-amîndoror s-amestecă-n întreg, / Cînd înțeles de tine, eu însumi mă-nțeleg" (**Nu mă-nțelegi**). Numai înțelegerea mutuală — deducem — garantează integritatea eului, îl protejează de primejdia sciziunii și înstrăinării de condiția sa originară. Prin funcția ei cunoscătoare, dragostea își revelează implicit dimensiunea metafizică, deoarece căutarea iubitei nu răspunde, pur și simplu, unui sentiment sau instinct, ci emană dintr-o necesitate mult mai profundă („...nu **tu** o vrei..."), ce ține de posibilitatea ființării ca atare : „Făcut-a fost viața mea / Viața s-o-ncapă. / Și-o au cuprins asemenea / Lianelor din apă. / Să nu fiu vesel și întreg, / Să n-am gîndiri senine, / **Chiar însumi să nu mă-nțeleg / Cînd sunt fără de tine**" s.n.). Așa se explică disperarea din finalul amintitei variante a poeziei **Nu mă-nțelegi** : „În loc de-a fi un soare al astei lumi întregi, / **Tu îmi ucizi gîndirea, căci nu mă înțelegi**" (s.n.). Gîndirea își asumă, evident, conotații grave, „în strînsa vecinătate a erosului"[12], ea se confundă cu însăși rațiunea de a fi, de aceea uciderea gîndirii (= iubirii) înseamnă pustiirea vieții, privarea existenței de sensul ei adevărat : „Căci iubirea mea și viața-mi nu sunt lucruri osebite, / Ci ca inimă și sînge astfel ele-s înfrățite... / Fără sînge nu-i viață, fără amorul tău nu-s eu / Și o clipă făr-de tine chiar de mine îmi e greu".

Ne aflăm în proximitatea experienței hyperionice, a situației tragice în care absența obiectului pasiunii — femeia — exclude orice posibilitate de compensație, eul resimțindu-și acum, cu dureroasă acuitate, izolarea ontologică. El nu mai poate să-și mobilizeze energiile în contemplarea unei imagini-idee, să-și exercite vocația adorindu-și propriul vis ; dimpotrivă, demonul tinde să se identifice într-o esență („...o vrea... spre-a se-nțelege în sfîrșit pe sine însuși"), să-și recîștige integritatea în unire cu alteritatea sa angelică. Mitul platonician al androginului se simte difuz în erotica eminesciană, poetul nostru împărtășind și el gîndul că „Eros este cel ce împreunează frînturile vechii naturi ; el își dă osteneala să facă din două ființe una singură : **el încearcă să vindece nefericirea firii umane**" (s.n.)[13]. Această tentativă de a vindeca omul de urmările păcatului său ancestral străbate ca o obsesie întreaga cugetare romantică de vădită sorginte platoniciană și plotiniană. „Candidul filosof" G. H. von Schubert, de exemplu, vorbea de o lege în virtutea căreia Unul se divide neîncetat în doi poli „pentru ca aceștia să poată, prin iubire, să recreeze o unitate superioară"[14]. Aceeași idee la Novalis, care scrie într-unul din **Fragmente** : „Wir sollen alles in ein Du — in ein zweites Ich verwandeln — nur dadurch erheben wir uns selbst zum grossen Ich" („Noi trebuie să transformăm totul într-un tu, într-un al doilea eu, numai astfel ne ridicăm la marele Eu")[15]. Dar ce se întîmplă dacă eul nu poate să se regăsească în opusul și geamănul său ? În acest caz, răspunde Eminescu, intervine prăbușirea în întunericul unei existențe fără sens. Sub masca seninătății abstracte, Luceafărul cunoaște durerea cumplită a neputinței de a iubi, **id est** : de a trăi ; drama sa repetă, la un alt nivel de conștientizare desigur, experiența amară a „geniului pustiu" Toma Nour : „A nu iubi nu-i nimica — a nu putè iubi e grozav".

I. CHEIE-PANTEA

NOTE

[1] Rainer Maria Rilke, **Scrisori către un tînăr poet**, Facla, p. 49.

[2] Oskar Walzel, **Deutsche Romantik I**, 1923, p. 23.

[3] Novalis, **Discipolii la Sais...**, Univers, p. 50.

[4] Viorica Nișcov, **Novalis și condiția umană**, studiu introductiv la Novalis, op. cit., p. 13.

[5] Pompiliu Constantinescu, **O catedră Eminescu**, Junimea, p. 125.

[6] Ioana Em. Petrescu, **Eminescu. Modele cosmologice și viziune poetică**, p. 141.

[7] Pompiliu Constantinescu, **op. cit.**, p. 120.

[8] Ibidem, p. 121.

[9] George Munteanu, **Eminescu și eminescianismul**, p. 270.

[10] I. Cheie-Pantea, **Eminescu și Leopardi**, p. 104.

[11] George Munteanu, **op. cit.**, p. 269.

[12] Ștefan Cazimir, **Stelele cardinale. Eseu despre Eminescu**, p. 23.

[13] Platon, **Dialoguri**, p. 267.

[14] Albert Béguin, **Sufletul romantic și visul**, p. 147.

[15] Novalis, **Werke und Briefe**, München, 1968, p. 506.

„Porni Luceafărul. Creșteau În cer a lui aripe..."

LA EMINESCU

**Amurg de secol douăzeci,
modernul secol între veacuri,
ca ochii mei ce nu mai văd
luna pe lacuri.**

**Lumini de secol și-n culoare,
culori ce-n munți de sare pier,
ca ochii mei ce nu mai văd
stelele-n cer.**

**Se-aud mai des, se-aud mai rar
secundele chemîndu-și anul,
ca ochii mei ce nu mai văd
rîul — ramul.**

**Citesc tăblița palmei stîngi
cînd semnele dispar să spună
ca ochii mei prin care văd,
noapte bună.**

DINSPRE EMINESCU

**Eu mă cobor la tine-n gînd,
cînd colorat e ochiul vieții,
întunecă-mă, rînd pe rînd,
în cercul deslușit tristeții.
Mai dă-mi și azi grăunța milei
din stînga palmelor grădini,
ca să răsară răspîndită
o nobilă scrisoare veche
prin care e repovestită
tăiată viața mea, pereche.**

Octavian DOCLIN

LUI EMINESCU

**Te ține-i plină lumea ca de soare
cînd norii destrămați se pierd în
vînt,
și duhul tău miraculos ne doare,
și patimile-ți ale noastre sînt.**

**Tu ai ajuns ca aerul, oriunde
ne-am mistui, prin tine să trăim
și-n spațiile cele mai profunde
să resimțim fiorul tău sublim.**

**Asemenea, vibrînd, eternitate,
cum tu ai reușit să zămislești
spre gloria naturii omenești,
pătrunse-adînc și-n pulsu-mi ce se
zbate**

**Și nu mai pot muri decît cu tine,
cum, fără tine, nu mai pot să ard
căci hrană-mi ești, miraj ce
mă-ntreține,
arzînd, să nu mă spulber în hazard.**

**Cînd forțe oarbe flacăra-mi dezbină
și lumea se întunecă de fum
în taină sorb din blînda ta lumină
și, luminînd, spre slavă îmi tai
drum.**

Dominic DIAMANT

Durata geniului

Și căi de mii de ani treceau
În tot atîtea clipe...

Poate că unica revanșă a omului / a vieții înseși (care, zicea Arghezi, „bolește de durată") asupra metrilor istorici, a „lungmetrajului" istoric, a, dacă vreți, hipercroniei unei istorii fatalmente procrastinante, „vremuinde", prin definiție cronofile, e timpul geniului : celeritatea, abrevierea, racursiul, accelerația, tempo-ul său stretto. E, mai cu seamă, vorba de geniile precoce, — traiectoria cărora descrie, printre zăbavnicii și tardigrazii care suntem, un soi de curbă maxim-eficientă, brahistocrone și zigzaguri fulgurante. Crescînd, de obicei, aceștia, cum Feți-Frumoșii, într-o zi cît ceilalți într-un an de zile, ei împlinesc, la scară proprie, ceea ce, pare-se, nici în milenii istoria n-o să realizeze (căci nu-i „convine"): veacul abolit (și, dar, The Paradise Regained). Tributul dat, de regulă, de ei (în schimbul abnormalei lor durate) e, știe-se, nu unul mic : mizerie, boală, moarte prematură, nefericire, nebunie, suicid (cînd nu, mai crîncenă decît acestea, o supraviețuire sterilă și deșartă : Turnul lui Hölderlin..., Harrar-ul lui Arthur...). Intră într-însul, în tributul ăsta, o, între altele, pretimpurie „sastiseală" : amestec de inapetență și dezgust, numele căreia (nu cel mai tehnic, nici strict genialoid) ar fi blazare. Nu-i vorba, însă, de aceea mai mult sau mai puțin făcută (căci, nu o dată, teoretic însușită, ca una care e urmarea unui precept moral : „Nil admirari", de exemplu, — i.e. o stoică adiaforie) ; dar de blazarea ce decurge din experiența ca atare, — sau, barem, dintr-o preștiință a respectivei experiențe. Iată-l, oricum, pe toți acești precopți, la ora cinturilor inocenței, intonînd song-uri of experience...

...Le intonează Eminescu însuși. — Care, în pragul vîrstei de douăzeci de ani, are să profereze un „și astăzi" („Tu erai divinizarea frumuseții de femeie, / A femeiei, ce și astăzi tot frumoasă o revăd", s.m.), ce, dincolo de orice echivoc (căci nu știm, totuși, dacă se referă la, exclusiv, „filogeneza" canonului plastic feminin sau/și la propria sa „ontogeneză", de iubitor amarnic al sexului frumos), necesită (în cazul ultim): pentru a fi acreditabil, iar nu o simplă (im)postură, un „odinioară", un trecut, — pe care timpu-i biologic, minim, nu e în stare, singur, să-l explice... Același „astăzi", categoric și matur, la și mai junele Rimbaud, — care, petrecîndu-și „în infern" unul din puținele-i „sezoane", știe „...astăzi să salute frumusețea" (s.m.). Un plus-quam-precox, ca Arthur, și, pe deasupra, și „enfant terrible", — de bună seamă, Eminescu nu e (și fie și fiind in spe, tot nu era să fie realiter, în contextu-i, altul, lingvistico-poetic și etnocultural). E sigur, însă, că, și el, e — ca Baudelaire, dar fără spleen, dandism, ș.c.l. — „jeune et pourtant très vieux". Și, dincolo de vreo înrîurire, versului acestuia din urmă : „J'ai plus de souvenirs que si j'avais mille ans" (Spleen, II), pare să-i răspundă extenuarea : melanj de taedium vitae și lungă experiență, a următorului enunț eminescian : „Optzeci de ani îmi pare-n lume c-am trăit". Căci „tinerețiî fără bătrînețe", a geniului, nu-i poate fi, prin chiar durata-i proprie, străin (pre)sentimentului senectuții și, apriorică, experierea ei (ca și a altor vîrste, trăiri și ipostazuri ale umanității, — ba chiar, prin empatie, și aceea a regnurilor celorlalte), fiind — dintotdeauna — el, geniul, un... bătrînăr !

Fapt pentru care i se și întîmplă ca, revenind (așijderi eroului din basm) într-o lume tributară altei fizici, anume uneia (să-i zicem :) pre-einsteiniene, terre-à-terre, el s-o resimtă ca exil, depeizare, vitregie, incongruență și anacronism ; și, mai cu seamă, ca eclipsă a familiarilor, — a înseși mult-iubitei : „Optzeci de ani îmi pare-n lume c-am trăit, / Că sunt bătrîn ca iarna, că tu vei fi murit".

Șerban FOARȚĂ

EMINESCU SĂRUTÎND-O PE MITE *

Iozemiti, Iozemiti, vale tainică
și dulce...
(Veronica Micle, Lac-oglindă)

**Atît de fragedă (și, ah,
ei doi avînd să treacă-n limbă
tedescă un glosar valah),
încît, în vreme ce se plimbă,
el,
cu pas febril, îi dă prin gînd
să o sărute-n fugă ; ceea
ce se și împlinise, — cînd
a tresărit în ușă cheia,
sau
poate că doar li s-a părut :
destul spre-a-i pune capăt frescăi
ce se urzea, — și alt sărut,
livresc acesta, al Francescăi,
el,
aminte aducîndu-și-l,
ceru să i-l citească Mitei,
care tăcea-n de sine și-l
privea cum iazul Iozemiti,
dar
gîndind că altă cale nu-i,
decît să treacă iar de partea
cuminților... Și,-n mîna lui,
a geamăt se închise cartea.**

Șerban FOARȚĂ

* Cf., între altele, G. Călinescu, **Viața lui Mihai Eminescu**, E.L., 1966, p. 241.

„Ietacul tăinuit"

Datorită unor împrejurări istorice bine cunoscute, în lexicul limbii noastre există un număr relativ mare de „turcisme", care se lasă lesne repartizate pe categorii. Printre acestea, una, destul de bine reprezentată, este cea a termenilor referitori la „locuință", căreia îi aparține și substantivul **iatac**, definit în dicționare în felul următor : „Odaie mică de culcare". Fac parte din același grup o seamă de cuvinte pitorești cum sînt : **acaret, balama, bina, canat, ceardac, cercevea, chilim, dușumea, geam, hambar, macat, odaie, tavan** etc. Ponderea lor în procesul intercomunicării este foarte diferită, căci, din punctul de vedere al puterii circulatorii, **geam** și **odaie**, bine cunoscute de obștea vorbitorilor, nu se pot în nici un caz compara cu **chilim** și **macat**, a căror „frecvență" este mult mai scăzută.

La Eminescu, **iatac** se ivește de cîteva ori, atît în versuri cît și în proză, dar totdeauna sub forma variantei **ietac** : „Și pe-a degetelor vîrfuri în ietacul tăinuit / Intră — unde zidul negru într-un arc a-ncremenit" (**Călin**) ; „Colo, lîngă lampă, într-un mic **ietac**, / Vezi o fată care pune ața-n ac" (**Viața**) ; „Cîteva vorbe, o strîngere de mînă și dispărea iar în parfumatul ei **ietac**, împlînd nopțile cu dulci și neuitate visuri" (**Sărmanul Dionis**). Merită, poate, atenție faptul că și alte cîteva „turcisme" încep cu grupul fonetic ia- : **iașmac** „văl cu care turcoaicele își acopereau fața", **iatagan, iaurt** și **iaurgiu**. Ca și în cazul „dubletelor" **iatac-ietac**, și **iatagan** alternează, în textele mai vechi, cu **ietagan**. Opțiunea pentru formele cu **ie-** caracterizează graiurile din Moldova : profesorul Iorgu Iordan spunea, cu un fel de... satisfacție, **ieurt** și **ieurțel** în loc de **iaurt** și **iaurțel**.

Pentru **iatac (ietac)**, lexicul modern al limbii noastre dispune de un sinonim neologic : **budoar (buduar)**, împrumutat din franceză : (**boudoir**). Și acesta este identificabil în versurile lui Eminescu, de pildă în **Scrisoarea IV** : „Ori în umbra parfumată a **buduarului** să vin, / Să mă-mbete acel miros de la pînzele de in ; / Cupido, un paj șăgalnic, va ascunde cu-a lui mînă, / Vioriul glob al lampei, mlădioasa mea stăpînă". Evident, temeiurile folclorice din care s-a înfiripat **Călin (file din poveste)** ar fi profund contrariate de prezența neologismului **budoar** în corpul poeziei. Pe cînd dincoace, în condițiile larg contextuale din **Scrisoarea IV**, tocmai neologismul se simte „la el acasă".

Îmi rămîne să mai adaug că, „opac", așadar : inanalizabil pentru vorbitorii români, **budoar** suportă analiza la nivelul limbii franceze, lăsîndu-se descompus în rădăcina **boud-** din verbul **bouder** „a fi îmbufnat, țîfnos" și sufixul **-oir**, care arată, de obicei, **locul** unde se desfășoară acțiunea exprimată de verb. Prin urmare, privit istoric, **budoar** este „ungherul unde se poate cineva retrage, ca să facă pe îmbufnatul (sau, mai curînd, pe îmbufnata)". Aceeași valoare a sufixului **-oir** (în rom. : **-oar**) este încă vie în structura unor „franțuzisme" ca **balansoar, fermoar, fumoar, lavoar, parloar, patinoar, trotoar**.

G. I. TOHĂNEANU

Metamorfozele cercului în Luceafărul

Luceafărul poate fi recitit, astăzi, ca o teorie a gîndirii limitelor în sfera mai largă a romantismului care a resimțit la modul cel mai acut nevoia măsurării cu haosul. Pierdut în haos, Hyperion devine conștient de sine numai în urma călătoriei pe care o întreprinde înafara și înăuntrul sferei din care face parte. Pe măsură ce-și lămurește raporturile cu lumea exterioară sau cu centrul acestei sfere de care este legat prin „greul negrei vecinicii", el își construiește, de fapt, propriul său spațiu și timp, mimînd geneza și centrîndu-și, în același timp, nucleul noii sale dimensiuni.

Descinderea în spațiul pămîntean se realizează, mai întîi, prin răsfrîngerea în oglindă, menită să amplifice intensitatea dorinței : „Ea îl privea cu un surîs, / El tremura-n oglindă, / Căci o urma adînc în vis / De suflet să se prindă". Asemeni eroinei medievale sechestrată într-un spațiu închis, fata de împărat aparține unui topos al claustrării, reprezentat de boltă, ungher, arc, colț, cămară, umbra negrului castel. Incompatibilitatea dintre figurile claustrării și sfera din care vine Luceafărul face ca întîlnirea dintre astru și fată să se realizeze abia pe tărîmul visului, cînd astrul se metamorfozează într-un tînăr voievod, păstrînd, totuși, însemnele lumii sale stranii : „Un mort frumos cu ochii vii / Ce scînteie-n afară". Fiind fructul unor dorințe și obsesii refulate, visul fetei nu poate atinge pragul înalt al inițierii magice, ci rămîne un vis în stare de veghe. La rîndul său neputînd să o inițieze pe fata de împărat în secretul sferei sale, Hyperion simte nevoia de a-și coborî limitele. Natura dublă a frumuseții sale (înger și demon) este de natură s-o contrarieze pe fata de împărat. Dimpotrivă, natura „odiseică" a lui Cătălin, viclean și versatil, „guraliv și de nimic", în care fata își recunoaște propriul caracter, convine mai mult Cătălinei, care cedează, în mod surprinzător, în fața argumentelor rudimentare și arhaice în același timp, subliniate prin motivul vînătorului. De altfel, în episodul întîlnirii cu Cătălin, fata de împărat devine brusc „Cătălina" (prin contaminare cu Cătălin) pierzîndu-și centrul. Descentrarea a produs-o astrul care, insinuîndu-se în visul copilei, îi sădește în suflet „dorul de moarte" „Orice efort al spiritului care nu se supune scopurilor voinței", scrie Schopenhauer, „este o nebunie și o atare tendință merită numele de excentricitate". De această „excentricitate" profită curteanul Cătălin pentru a-și exercita, prin ritualul său erotic și prin fuga în lume, atracția spre centrul unui alt cerc, („cercul vostru strîmt", va spune Hyperion). Or, „a fi într-un cerc, spune Georges Poulet, înseamnă a fi fericit"[1]. Astfel că, privit din unghiul redus al acestui cerc, Hyperion devine, în mod fatal, steaua purtătoare de noroc a cuplului, simbolizînd, acum, o unitate, cea mai mică, a ordinii ciclice a lumii.

În timp ce, la rîndul său, Hyperion se situează în excentricitatea sferei sale, atunci cînd își cere dezlegarea de nemurire, riscînd să devină un cerc „vicios", un cerc care și-ar devora circumferința : „Din chaos, Doamne-am apărut / Și m-aș întoarce-n chaos... / Și din repaos m-am născut, / Mi-e sete de repaos".

În același timp, omenirea, mărginită în nemărginirea ei ciclică e definită de Demiurg printr-o suită de cercuri concentrice, vizînd prin aluzia la mitul eternei reîntoarceri circularitatea timpului și a destinului uman : „Din sînul vecinicului ieri / Trăiește azi ce moare, / Un soare de s-ar stinge-n cer / S-aprinde iarăși soare ; // Părînd în veci a răsări, / Din urmă moartea-l paște / Căci toți se nasc spre a muri / Și mor spre a se naște". Călătoria lui Hyperion spre centrul sferei sale echivalează cu dobîndirea conștiinței de sine ca element ordonator al haosului. Așadar, el însuși a înfăptuit o mișcare de revoluție, adică tot un cerc, cel al eternei reîntoarceri în legătură cu care același G. Poulet afirmă că nu sînt importante decît punctele înscrise pe circumferință. „Nu totalitatea timpului ciclic, ci numai simplul fapt că, datorită mișcării ciclului, fiecare din momentele ce-l compune se reîntoarce în timpul conștiinței de un număr infinit de ori. Astfel, printr-un paradox (...) fiecare moment al timpului este deopotrivă periferic și central"[2]. Aflat inițial la periferia unei sfere, Luceafărul devine în final centrul lumilor pe care le-a parcurs (dar și periferia celor pe care urmează să le parcurgă) rămînînd în același timp pivotul „steaua cu noroc" a cercului strîmt.

Natura antitetică a frumuseții lui Hyperion își găsește un izvor în creația populară prin motivul zburătorului, ilustrat de Eminescu în poemul Călin : „zburător cu plete negre, umbră fără de noroc". Tot prin antiteză romantică se definește și dimensiunea spațială și temporală a Luceafărului. El este, pe de o parte, fiul cerului și al mării, iar pe de alta, fiul soarelui și al nopții. Dacă prima deschidere a astrului în apele mării poate fi interpretată ca un regressus ad uterum, urmat de metamorfoza în prinț (re-naștere) prin rotirea apoi în cercuri, — la cea de-a doua deschidere chipul său se încheagă „din a chaosului văi", după ce, odată cu stingerea astrului, corul, elementul patern, începe el însuși o răsucire în jurul punctului dureros : „Cum el din cer o auzi / Se stinse cu durere / Iar ceru-ncepe a roti / În locul unde piere". În călătoria sa spre Demiurg, Luceafărul devine un fulger care luminează genunea, osie a uriașei sfere rotitoare. Cerul rotitor dă naștere spiralei care e, de fapt, ultima traiectorie a zborului hyperionian. Evocarea, în acest context, a zilei „dentîi" nu e nici ea întîmplătoare, pentru că termenii în care Eminescu descrie zborul (ca pe o sete care resoarbe Totul în Nimic) traduc un efort unic de a converti spațiul în unități de timp : „Și căi de mii de ani treceau / În tot atîtea clipe". Prin acest efort, cunoașterea devine la Eminescu o sete arzătoare de a străbate profunzimea în sens invers, o co-naștere, adică o naștere și o participare la propria naștere. Or, a te înstrăina, a deveni altul pentru a-ți suprima limitele sau pentru a le amplifica nu e altceva decît visul și drama modernității.

Gh. MOCUȚA

[1] Georges Poulet, **Metamorfozele cercului**, Romantismul, Editura Univers, Buc., 1987, p. 158.
[2] **op. cit., p. 155.**

Univers ironic eminescian

Între lucrările dramaturgice ale lui Eminescu există proiecte de comedii ale actualității, cum am zice azi, parodii de basme, glume scenice în spirit folcloric și alte produceri, scene, momente, liste de personaje, evocări istorice maliţioase care vădesc o paletă comică de o mare bogăție a coloritului și nuanțelor. Uneori, în drame, apar secvențe bufone, ca la Shakespeare. În tentativele comediografice există măscărici de extracție populară, personaje burlești, ori grotești. Poetul era un om spiritual, mînuia biciuitor ironia, îi plăcea să facă haz, se arăta „în momentele lui bune, vorbăreț și glumeț" (Gheorghe Panu), iar în scrisori (către Iacob Negruzzi, de pildă) cheltuiește mult umor. Printre traducerile sale dramaturgice e **Diplomatul,** comedie în două acte de Eugène Scribe și Casimir Delavigne și **Minegmi** de Regnard. E posibil să fi jucat roluri comice de figurație în trupele lui Iorgu Caragiale sau Mihail Pascaly, după cum demonstrează, cu argumente plauzibile și extrase din relatări tîrzii, Ioan Massoff **(Eminescu și teatrul,** E.P.L., 1964). Oricum, e învederat că satiricul, pamfletarul dezlănțuit e autorul unor pagini extraordinare de poezie, proză, teatru, această latură a creației cerîndu-și și ea studioasă exegeză.

George Munteanu, prefațatorul inspirat și erudit al volumului de **Opere,** IV, Teatru, (ediție critică, note și variante de Amelia Rusu) observă, pertinent, că preocupările comediografice ale lui Eminescu trebuie relaționate cu scrierile **Contrapagină** și **Archaeus,** cu articolele gazetarului, cum ar fi acela despre „comedia cea de obște" din „Curierul de Iași" (1876) și altele, din „Timpul", poetul arătînd „cam în ce chip aveau obiceiul de a privi strămoșii noștri lumea aceasta", adică un mod **rizător** de a masca **obida** sau **revolta,** opera vădind o viziune foarte coerentă, universalizată a vieții, ce implică toate atitudinile existențiale dintre polul **tragicului** și cel al **comicului,** împins pînă la pura „voioșie" umoristică — atît de specific românească.

Să rememorăm portretul lui Istratie Dabija Vodă, petrecăreț și bun băutor, a cărui stafie narează, autobiografic, pe zidurile Sucevei : „Se certe ungurii și leșii ... / Ce-mi pasă mie ? / La Cotnari / Eu cheltuiam cu cimpoieșii, / Cu măscărici și lăutari ; / Și sub umbrarele de cetini / Norodu-ntreg juca și bea, / Iar eu ziceam : să bem, prieteni, / Să bem pîn' nu vom mai putea". Să ne amintim de proza numită **Boierimea de altădată,** avîndu-l ca erou pe un Vasile Creangă patriarhal, om de o dulce moldovenie ; sînt descriși șăgalnic feluriți servi, oameni de curte, vechili, clienți ai stăpînului, alt boier, Porfirie Rufă, un Iosif, ascet, cuconul Drăgan Ciufă („capul lui era un calup chelbos, nasul mare, fața sluțită de vărsat și niște musteți zborșite, groase, roșii ... Afară de-acestea omul acesta mai era și nebun"), pe alte pagini fiind pomenit un Irimie, despre care aflăm că „un Pepelea a fost tată-său, un Pepelea străbunu-său, e același Pepelea care-nainte c-o mie de ani făcea glose asupra unei strachini cu linte". Cîteva strofe foarte nostime aduc amintiri din copilăria poetului, evocînd și o predispoziție : „Găini și luntri eu făceam / Cucoși mari de hîrtie, / Pe scara mesei le puneam / să joace comedie / Și-n cas-am adus un gînsac / Înamorat și-n veci burlac / Să facă pe suflorul". Proza glumeață despre **Părintele Ermolachie Chisăliță** (care va reveni și în teatru) înfățișează un hîtru preot de țară („îmbla țapăn, din care cauză reaua omenire îi pusese numele : popa Melesteu. Avea părul și barba roșie și arăta mai mult a tîlhar decît a popă, dar ce-are a face ? Cele mai mari merite ale părintelui erau că se deprinsese a fi prost și bețiv") ; pe lîngă el gravitează dascălul Pintilie Buchilat („Pune-ți pe genunchi o pălărie și vezi pe dascălul aievea") și palamarul Nicodim Parpalac („Băiet cu multă ambiție, fecior de popă, cam prostuț, nu-i vorbă ... În taină o putem comunica că-i plăcea și coliva"). Proza e plină de șotii ale eroilor sau feste care li se joacă lor de alții, cea mai grozavă fiind punerea la cale a incendierii bisericii ca să ardă necuratul aciuit în ea, la această ispravă încumetîndu-se viteazul Mitriță Buruiană, înțeleptul Ftoma lui Culbeciu, mărinimosul Toader Zurgălău, teribilul Damian Cușmălungă, un Curcă, adunător de berbeci, Văsălie Cotcodac și alții. Sînt pasaje de parodie homerică, umorul moldovenesc avînd aici inflexiuni scăpărătoare. Poema comică **Antropomorfism** e savuroasa istorie a unei puici moțate a cărei viață începe frivol și se sfîrșește călugăresc, în biografia-i amestecîndu-se un cucoș, o bătrînă găină sfătuitoare (în van), angelicul clapon Chirilă, cu o privire castă „de-nteres nenfluințată", studiind acum „a lui Plato fenomene", un tînăr cucurigar Cicisbeo și feluriți curtezani juni, pînă ce, părăsită și ambetată, găinușa se retrage în sihăstrie. „Ea căta societatea părințelului Chirilă / A claponului lugubru cu humorul lui de bute". Ilarie Chendi îi sublinia „fondul ironic" și „tonul umoristic în genul lui Cervantes și Goethe". [G. Călinescu analizează foarte amănunțit și profund satira eminesciană din **Scrisori,** făcînd ample considerații asupra spiritului lui Eminescu „mușcător și furtunos", a disprețului cu care-și împroșca adversarii, examinînd fiecare „gustoasă diatribă", cu „țintirile" ei, dezvăluind „o latură sufletească" „ce spulberă imaginea unui Eminescu abstras, contemplator de stele". Criticul produce și epigrame eminesciene, ori usturătoare sonete cu adresă, precum și parodii, ca **O prescurtare din Odiseea** (după căderea guvernului Lascăr Catargiu și darea în judecată a cabinetului conservator), sau începutul de interpretare haiducească a Iliadei, deloc nevrednice a fi publicate „spre caracterizarea umorului voltairian al poetului" **(Opera lui Mihai Eminescu,** Ed. Minerva, 2 vol., 1976).

Evident că tot ceea ce e persiflare pamfletară, la felurite grade de temperatură — și e mult în opera eminesciană, pe o scală ce merge de la umorul blînd la sarcasmul sardonic — e nutrit de o atitudine infuză ori explicită. Eugen Lovinescu vorbește undeva despre faptul că satiricul e combativ prin temperament ; pornind de la un ideal, acțiunea lui tinde, negreșit, spre un scop. De aceea, încerc o rezervă față de plasarea unora din satirele eminesciene, de către Călinescu, la un capitol (din volumul doi al impresionantei lucrări amintite) intitulat **Invectiva.** În capitolul **Clasicismul gnomic** sînt adnotate admirabil „satira metafizică tristă", „definiția sarcastică a substanțialității poeziei", „satira ideologică", a cărei capodoperă e **Glossa,** modul de a amesteca satira cu o conștiință superioară a lumii, conchizîndu-se că această satiră a ieșit dintr-o poziție ideologică, ea fiind, în genere, o comparare a faptelor cu prejudecățile noastre despre ele, genul înfățișînd, într-un fel, treapta cea mai înaltă a lirice, notîndu-se că mai toți marii poeți l-au cultivat. Atunci de ce și de unde **Invectiva ?** Explicația, lungă și contradictorie, nu convinge. Indignarea satiricului se slujește uneori de invectivă, dar nu se exprimă în principal prin ea. Cînd, după excursul teoretic, se trece la analiza concretă, se vede că, în fond, G. Călinescu continuă și aici cercetarea exemplară a sarcasmului eminescian, „blînd", „împletit cu melancolia", folosind „caricatura colorată", de „o ironie dulce, patriarhală", de formulă „swiftiană", — stipulîndu-se chiar că „mitul obscur care înșeală" înlocuiește invectiva — luînd „drumul fabulosului", cu un misoginism dur, ori în „expresie grasă", „iritat", „amar", „de origine heiniană". Comentariul se încheie cu ideea clară că „satira eminesciană are ca punct de plecare mînia", ce uneori se exprimă și prin insulta personală, prevestind „prin cruditatea ei pamfletul arghezian" ea reprezentînd o proiecție a antitezei între lumea așa cum este și așa cum e visată, contrast ce naște și umorul. Aș crede că are sorgintea în proorocii biblici și în cronicarii noștri munteni, — dacă ținem seama și de tonalitățile vaticinare — dar, firește, pe acest teren speculația e fără limite. Vom rămîne deci la fraza lui Perpessicius : „Satira politică a avut în Eminescu pe unul din cei mai desăvîrșiți exponenți".

Comediile ocupă un loc deloc neglijabil în creația dramaturgului. **Infamia, cruzimea și desperarea,** sau **Peștera neagră și cățuile proaste** sau **Elvira în desperarea amorului** e, neîndoielnic, o piesă strengărească pentru păpuși — cum a demonstrat Perpessicius — petrecîndu-se la o curte regală cu miniștri intriganți, din care unul e „un iezuit palid, adîncit, sinistru" ce vrea să omoare pe rege. Acesta sesizează intenția și cheamă servitorii „să-l discoase". Autorul notează că descusîndu-l ... la propriu, din trupul virtualului asasin iese Pepelea. **Gogu tatii,** comedie de moravuri, se desfășoară în plasa Dezbrăcătoreni, agitînd, într-o intrigă complicată, foarte amuzantă, pe boierul Subpapuc, alt boier, bătrîn Stratomir Frige-Linte, Napoleon Pătîrlăgică, subprefect, Pavel Intentationem, vătaf, tînărul Gogu, tînăra Hermence, Leizer Zolzangezind, stăpînul birtului la „Birlicul de aur". În acțiune mai apare și o „Bibică", e evocat un „Călimărescu, scriitorul ajutorului de perceptor", zeflemeaua poetului dezlănțuindu-se în voie, cu invenție lingvistică și multă sare în dialoguri. **Grue Singer,** subintitulată „tragedie", schimbă, de la un loc, registrul. Scena a V-a e un dialog sprinten între doi mehenghi care vorbesc în manieră paremiologică, pentru a-și ascunde gîndurile. Din păcate, nu există și episoadele în care ar fi apărut personajele anunțate în pagina întîi, evident eroi comici : Pepelea, dascălul Cracalea, zodierul Procopie, Filip Limbă-Dulce, Caracal Stratu-Lat. **Minte și inimă** începe cu o atmosferă de idilă șăgalnică, în versuri admirabile, închipuind un dialog sentimental-surîzător ; continuă cu o parodie suculentă a poemelor homerice, completată cu o încercare tot atît de mustoasă de interpretare a faptelor și situațiilor legate de războiul troian și se încheie cu o altă convorbire, care capătă caracter de cronică rimată în regim caragialesc. **Cîpii de pe natură ! — Convorbiri litterarie — Romanciero español** e o schiță persiflatorie, îmbelșugat ironică, despre plagiatul lui Iacob Negruzzi după **Dona Diana** de Moreto. Ca un fel de motto, inscripția: „Furtișagurile literarii ale lui Cocovei Moretto sau vicleniile lui Scapin traduse-n spaniolește de Signorel Don Lopez de Poeticales". Monologul **Bogdan Vodă,** în proză, e o povestire șoltică în maniera lui Creangă, despre Domnița Marioara care „a făcut prunc la 15 ani". **Împăratul, împărăteasa** e un basm dramatizat (specie de Eminescu inventată, cum remarcă G. Călinescu), în limbaj țărănesc, de o maliție excepțională, reunindu-i la Curte pe Strolea, Pepelea, Haplea, Baba-Cassandra și Ermolachie Chisăliță, veniți s-o reclame pe vrăjitoare că „încheagă apa" și „face să cadă grindină". Ne dăm seama ce ar fi fost basmul **Cenușotcă,** după lista personajelor, unde apare din nou măscăriciul Pepelea, obsesie a dramaturgului. Un manuscris intitulat **Nunta lui Dragoș,** foarte interesant pentru cunoașterea unei scheme compoziționale, readuce în comedie pe Strolea, Pepelea „și consoții" (Pepelea învoindu-se să-l joace pe Vodă, care voia să-și pună la încercare iubita), autorul notînd și alte „scene comice".

Cine va reuni, cola sau organiza în vreun fel, scenic, comedile eminesciene, așa cum s-au păstrat, va obține scenariul unui sau ale unor spectacole de poezie comică de o valoare indiscutabilă și de o originalitate absolută, producînd cea mai mare încîntare.

Valentin SILVESTRU

Natura sau „nevoia de adîncime" la Eminescu

(Urmare din pag. 1)

Între postume, există un text cu o valoare simbolică deosebită pentru problematica pe care o urmărim. Poezia, din 1873, *Adînca mare ...*, sugerează prin titlu o metaforă complexă ce sintetizează una din dimensiunile specifice ale intuiției liricii eminesciene.

Prima strofă reprezintă un interes deosebit, prin calitatea ei de a figura un gînd poetic, care se va cristaliza de-a lungul anilor, devenind semnificativ pentru vîrstele interioare ale creației. *„Adînca mare sub a lunei față / Înseninată de-a ei blondă rază, / O lume-ntreagă-n fundul ei visează / Și stele poartă pe oglinda-i creață".*

Așadar, marea, metaforă a eternității, reflectă în adîncul ei lumina blondă a lunii și visează netulburată, în vreme ce stelele măresc și mai mult oglinda strălucitoare a valurilor ei. Dar marea este și metaforă a morții, brațele ei pot fi și leagăn al dispariției în zarea fără fund a apelor sale. *„Pe-a ei mii și mii de nalte brațe / Ducînd peire — țări înmormîntează".* Astfel își descoperă ea „întunecata-i fire" ce se dezvăluie în întregime abia prin atributul indiferenței și al solitudinii, elemente constitutive ale propriului ei destin. *„Astfel e sufletu-n adînca mare / Ce-i pasă — ce simțiri o să ne-nspire — / Indiferentă, solitară — mare !".* Operînd un transfer și în planul existenței umane, un destin de neschimbat se ascunde în spatele oricărei libertăți : *„În cer întotdeauna / Urmăm al nostru mers, / Ca soarele și luna / Rotind în univers".* În postuma *Cu pinzele atîrnate,* din care am citat, întrebările succesive adresate marilor elemente ale naturii, stelelor, mai întîi, apoi norilor rămîn fără răspuns, accentuînd singularitatea de destin a omului („De ce rămîn atîte-n veci / Și numai omul moare ?"), condamnat să nu renunțe niciodată la iluzii în goana nesfîrșită pentru atingerea fericirii și a norocului.

În varianta *Din cerurile albastre,* poetul infuzează în tablou motivul erotic, sporind tonalitatea confesiv-nostalgică a textului ce amintește, în parte, adînca melancolie din cunoscutele elegii eminesciene crescute pe tema iubirii.

Oricît de mult s-ar zbate valurile nesfîrșitei mări, oricîte stele s-ar aprinde în înălțimea albastră și de necuprins a cerului, un declin inexorabil se impune ca singură certitudine : *„Același praf, aceeași adîncime / Iar moștenirea ta și-a tot : uitarea".* În cele două terțete care încheie sonetul, viziunea poetului se restrînge la propriul său destin prin imaginea morții, contemplată cu o stranie voluptate ce-l atrage pe poet spre zarea ei de mister. O anume similitudine între destinul omului și natură a mai preocupat pe Eminescu într-un faimos sonet, *Coborîrea apelor,* în care metafora rîului, simbolizînd prin curgerea lui viața însăși, își are rădăcina în gîndirea folclorică preluată de întreaga literatură cultă. Izvorul, în curgerea lui, își oprește cîntecul în adîncul mării, spațiul enigmatic al atîtor întinderi nesfîrșite de apă, așa cum viața omului, la care poetul cugetă prin glasul dulce al tinereții trecute, apune în moarte.

În poezia *Ce șoptești atît de tainic ...* substratul folcloric al metaforei rîu = viață (curgerea rîului = trecerea timpului) alimentează discret imaginile, dar accentul cade, de data aceasta, asupra destinului propriu al poetului în raport cu trecerea neiertătoare a timpului. Între poet și lume, între poet și una din esențele ei — teiul —, (se știe ce semnificație specifică posedă acesta în întreaga poezie eminesciană), există o consubstanțialitate menținută în farmec și vrajă, încît înfrățirea lor în cîntec se petrece firesc : *„Numai colo, unde teiul / Lasă floarea-i la pămînt, / Eu încep să mișc din buze / Și trimit cuvinte-n vînt".* „Melancolizarea naturii", la care se referea G. Călinescu vorbind de Lucian Blaga, se răsfrînge și în versul eminescian luînd înfățișarea de vrajă, de indicibilă nostalgie de care e cuprinsă natura ipostaziată ca ființă care gîndește și visează.

Arnold Hauser — un prozator pentru toate anotimpurile

medalion

La sfîrşitul lui '88 ne-a părăsit Arnold Hauser, importantă personalitate a scrisului românesc de expresie germană, publicist, prozator, traducător, conducător de revistă.

Arnold Hauser a debutat în anul 1959 cu proză scurtă şi se numără printre autorii care, în anii '60 au contribuit ca acest gen să se afirme şi să pătrundă în literatura de limbă germană din România. Pe lîngă numeroase povestiri, publicate în reviste ca **România literară, Luceafărul** şi altele, sau în **Almanahul literar,** a apărut încă din 1964, o culegere intitulată **Însemnări pe răboj** (în original „Kerben", 1962), iar în 1972, scurtul roman **Îndoielnicul raport al lui Jakob Bühlmann** (originalul — „Der fragwürdige Bericht Jakob Bühlmanns" — datînd din 1968, cînd a fost distins cu un premiu al revistei „Neue Literatur". Însă volumele traduse reprezintă doar o fracţiune din operă, care mai cuprinde: culegerile de povestiri în limba germană **Eine Tür geht auf** („Se deschide o uşă" — 1964), **Leute, die ich kannte** („Oameni pe care i-am cunoscut" — 1965), **Neuschnee im März** („Zăpadă tîrzie" — 1969), **Unterwegs** („La drum" — 1971); iar apariţiile sporadice, risipite, ale unor scrieri de importanţă inegală nu permiteau cititorului român sesizarea originalităţii scrisului lui Hauser, atît de organic legat de realităţile de la noi, prezente sau din trecutul apropiat.

Romanul **Îndoielnicul raport al lui Jakob Bühlmann** este, fără îndoială, o scriere reprezentativă, vădind trăsăturile caracteristice ale prozei lui Hauser. Subiectul însuşi ţine de o tematică tratată de scriitor în diverse variante — structura sufletească şi evoluţia etică ale unor personaje aparţinînd populaţiei de naţionalitate germană din Transilvania, văzute în diferite ipostaze ; sau, mai ales, în cazul unor adolescenţi surprinşi în clipe de cumpănă, cînd li se deschid ochii asupra unor implicaţii politice şi morale, pînă atunci neînţelese. În varianta ei din roman, tema se modifică, apare ca opinia celorlalţi despre personajul-cheie : aşa încît din dezbaterea asupra comportamentului său, real sau presupus, iese la lumină gravitatea suspiciunii, a neîncrederii nejustificate.

Partea cea mai importantă din opera lui Arnold Hauser, microromanul „Îndoielnicul raport...", editat la noi şi în limba maghiară, a fost preluat de Europa Verlag (Wien, München, Zürich). Apariţia a fost urmată de o serie de recenzii favorabile în ziare şi reviste din Austria, Elveţia şi R.F.G.

Recent, „Îndoielnicul raport..." a apărut la editura **Volk und Welt,** din Berlin.

Anamaria HALASZ

Evadarea în imagine

Foto

Cred că fotografii amatori se numără cu miile în acest oraş. Şi e firesc să fie aşa, în această artă a privirii şi a fixării imaginii noastre umane pentru timpul de azi şi pentru posteritate. Mai puţini dintre aceşti fotografi amatori reuşesc să treacă însă graniţa spre fotografia de artă. Şi mai puţini îşi reunesc forţele în cercuri de artă foto. Unul dintre aceste cercuri rarisime timişorene este acela al I.S.P.E. (Institutul de studii şi proiectări energetice) care numără, de-acum, 18 ani de existenţă. Deschis prin hărnicia şi aportul tehnicianului fotoamator Kirsch Erich, căruia i s-au alăturat, în timp, Titus Buzilă, şi K. Heineman, cercul foto s-a extins, în ani, aderînd la el, azi, 36 de fotografi. Afară de o tăcere de cîţiva ani, cercul de la I.S.P.E. a expus numeroase lucrări fotografice, în expoziţii din oraş şi din ţară, sub titulatura de REFLEXE. Universul acestor lucrări fotografice se întindea de la proiectele industriale pînă la măruntele fapte ale vieţii cotidiene şi de familie.

Şi în expoziţia dedicată zilei de 30 Decembrie, deschisă în incinta Institutului de pe Gh. Lazăr, cei 13 autori care expun 77 de lucrări fotografice ating o gamă variată de preocupări tematice, de procedee artistice, deşi, în genere, lumea pe care ei o surprind pe peliculă este aceea apropiată muncii lor, existenţei de fiecare zi, clipei pasagere, care, prin fotografie, poate rămîne un memento fotografic pentru mai tîrziu. Conea, Chiu, Kirsch, Ionescu, Sandu, Biacsi, Pantazi, Rusu, Schuch, Magyar, Ianovici, Chizioşan, Jivan îşi opresc obiectivul lor fotografic fie asupra aspectelor industriale, fie asupra universului copilăriei, fie a peisajului sau arhitecturii. În compoziţii, portrete, instantanee fotografice, în eseul fotografic, cei 13 artişti fotografi amatori, în alb-negru sau în color, surprind imaginile stenice ale marilor construcţii româneşti de la Anina, Severin sau Timişoara, fotografiile lor sînt vibrante, de o rară puritate a imaginii, ca cele ale lui Ladislau Biacsi sau Erich Kirsch. Peisajele lui Conea, sau Kirsch primesc, de asemenea, lumina senină a unor colţuri de natură unice, după cum instantaneele lui Mariana Chiu sau Magyar Margareta au prospeţimea unei viziuni fotografice în care poezia dă mîna cu gestul humoresc. Nici spaţiile arhitecturale ale Timişoarei nu trec neobservate de ochiul artiştilor fotografi. Ei înregistrează acele „insule" baroce sau vechi statui specifice urbei. De asemenea, să notăm splendidele fotografii — color, surprinse în interiorul unor peşteri, ale lui Mihai Rusu, cu lumina lor misterioasă, sau acelea ale lui Kirsch, sau florile svelte ale lui N. Pantazi, sau peisajele lui Viacsi Ladislau.

Dar ceea ce descoperă fotografii de la I.S.P.E. în instantaneele lor este mai cu seamă universul infantil, ipostazele copilului, surprinderea puiului de om în varii momente ale existenţei, de la joacă la studiu, de la îngîndurare la ris. Se poate spune că, prin această galerie de portrete închinate copilului, fotografii de la I.S.P.E. au adus, indirect, un elogiu vieţii în floare, bucuriei de-a fi, măreţiei de-a exista, punînd în lumină copilul, în clipele sale unice şi nerepetabile, de drăgălăşenie, de visare, de joacă, din care e construită însăşi viaţa sa de fiecare zi, de fiecare ceas.

La I.S.P.E., o mînă de ingineri, tehnicieni, proiectanţi entuziaşti îşi înnobilează clipele muncii lor grele cu această evadare în vis, cu această dorinţă de a trăi în imagine şi în puritatea ei, din care pot culege puteri şi speranţe pentru azi şi pentru mai tîrziu.

Ion ARIEŞANU

Diversitate

muzică

Pe perioada vacanţei de iarnă, **Filarmonica timişoreană a găzduit o serie de concerte corale şi simfonice,** avînd ca invitaţi interpreţi şi dirijori de prestigiu.

În compania Alexandrei Guţu, şi sub bagheta dirijorului Petru Oschanitzky, Dragoş Mihăilescu şi Dorel Bîc au susţinut **Triplul concert op. 56 pentru pian, vioară, violoncel şi orchestră** de **L. van Beethoven,** concert care s-a înscris între cele mai reuşite momente ale acestei perioade. În aceeaşi ordine de idei amintim **Simfonia a V-a** de Fr. Schubert, dirijată de Remus Georgescu şi concertele de valsuri de Anul Nou, sub conducerea muzicală a dirijorului sovietic, Emil Haciaturian.

Oprindu-ne asupra interpretărilor solistice, trebuie să facem remarca potrivit căreia, — s-a dovedit —, atunci cînd Alexandra Guţu „atacă" o partitură, „contaminează" artistic partida celorlalte instrumente (în muzica de cameră) sau întreaga orchestră (în muzica simfonică).

Dintr-o dată, ideile dialoghează firesc, respiră şi semnifică prin ton, „vibratto", metru, ritm şi construcţie a frazelor, solicitînd „răspuns" în aceeaşi manieră. Violonistul Dorel Bîc şi pianistul Dragoş Mihăilescu, prin adecvateţea interpretării, au demonstrat satisfacerea unui lung stagiu în spaţiul muzicii de cameră.

Fiecare interpret, cu preţul unei munci asidue, impune un mod de a gîndi. Al său. Nu întotdeauna este cel mai reuşit. Se întîmplă uneori ca Gershwin să devină Chopin ; Saint-Saens, Schumann, sau Ceaikovski studiu de sunet. M. Ungureanu a „europenizat" **Concertul pentru pian şi orchestră** al lui **Gershwin,** subliniind modulaţiile armonice în manieră romantic-impresionistă, iar ritmul lăsîndu-l în plan secund. Dana S. Ciocîrlie, cu calm, aplomb, accente şi multă pedală, în **Concertul pentru pian şi orchestră nr. 2 în sol minor, de C. Saint-Saens,** lasă de dorit în „jocul secund" cu orchestra, Samir Golescu în **Concertul pentru pian şi orchestră nr. 1** de **Ceaikovski,** urmăreşte să realizeze o foarte fină paletă de efecte de sunete, într-o sonoritate sticloasă, de cioburi colorate. Concluzia ce se desprinde arată că, acolo unde se jertfeşte multă muncă şi pasiune, se cere şi mult discernămînt. Colegul lor, violonist, Marius Tănău, în **Concertul nr. 1 pentru vioară şi orchestră** de **Prokofiev,** a trecut proba unei mai bune cumpăniri a resurselor tehnice şi interpretative.

Toată această diversitate de concepţii şi atitudini artistice supun atenţiei colaboratorilor şi publicului amplele disponibilităţi spirituale ale generaţiei care se lansează.

Alina NOVAC

PRIMELE ... top

Studenţii au ales ! În cadrul referendumului Superlativele anului, întocmit de revista „Viaţa studenţească" la sfîrşitul fiecărui an, pentru 1988 la compartimentul muzicii uşoare pe primul loc figurează LOREDANA GROZA („Tînăra interpretă ştie să-şi trăiască fiecare apariţie scenică în priză directă cu emoţia cea mai puternică şi adevărată"). Subscriem, amintind şi alte nume ce apar în cadrul preferinţelor muzicale ale studenţilor : Aura Urziceanu, Dida Drăgan, Angela Similea, Alexandru Andrieş, grupurile Holograf, Compact... • Care este pulsul clasamentelor internaţionale la început de an ? Spre a le cunoaşte, vă oferim în premieră absolută primele cinci poziţii ale acestora aşa cum apar ele în revistele de specialitate din diferite ţări. **ANGLIA** : (Music Week) : **1.** First Time — **Robin Beck ; 2.** Need You Tonight — **INXS ; 3.** Missing You — **Chris De Burgh ; 4.** Twist And Shout — **Salt'n 'Pepa ; 5.** Stand Up For Your Love — **Yazz. S.U.A.** (Billboard) : **1.** Bad Medicine — **Bon Jovi ; 2.** Baby, I Love Your Way — **Will To Power ; 3.** Desire — **U2 ; 4.** How Can I Fall ? — **Breathe ; 5.** Kissing A Food — **George Michael. OLANDA** (Buma/Stemra) : **1.** Teardrops — **Womack & Womack ; 2.** Wee Rule — **Wee Papa Girl Rappers ; 3.** Big Fun — **Inner City ; 4.** Orinoco Flow — **Enya ; 5.** Smooth Criminal — **M. Jackson. ITALIA** : (Musica e dischi) : **1.** I Don't Want Your Love — **Duran Duran ; 2.** Desire — **U2 ; 3.** Gimme Five — **Jovanotti ; 4.** You Came — **Kim Wilde ; 5.** A Groovy Kind Of Love — **Phil Collins. CANADA** (The Record) : **1.** A Groovy Kind Of Love — **Phil Collins ; 2.** Desire — **U2 ; 3.** Love Bites — **Def Leppard ; 4.** Don't Worry, Be Happy — **Bobby McFerrin ; 5.** Kokomo — **The Beach Boys. AUSTRIA** (Harlekin) : **1.** Edelweiss — **Edelweiss ; 2.** Stop — **Sam Brown ; 3.** Don't Worry, Be Happy — **Bobby McFerrin ; 4.** Tango Korrupti — **Rainhardt Fendrich ; 5.** A Groovy Kind Of Love — **Phil Collins. R.F.G.** (Sigert's) : **1.** Don't Rock The Boat — **Midnight Star ; 2.** Wee Rule — **Wee Papa Girl Rappers ; 3.** Big Fun — **Inner City ; 4.** Teardrops — **Womack & Womack ; 5.** Don't Worry, Be Happy — **Bobby McFerrin.**

Petru UMANSCHI

CONSTANCE BONACIEUX ÎN CONTRA LUI MILADY

fanion

Să vedeţi cum mi-a venit în minte chestiunea cu Alexandre Dumas (père/mère) â propos de tenisul feminin, fiindcă de asta va fi vorba în cele ce urmează, chères amies. Cum îmi e obiceiul, la început de an, răsfoiam, zilele trecute, agale, colecţia revistei „L'Équipe". Şi ce citesc ? ! Citesc cum că Jean Borotra — unul din „muşchetarii" tenisului francez de altădată — va fi sărbătorit în acest an de Federaţia Internaţională de Tenis, la împlinirea vîrstei de 90 de ani. Iar cînd am zis muşchetar, am zis totul (pentru unul şi unul pentru toţi). Bine, bine, veţi întreba, dar de unde pînă unde apărură Constance Bonacieux şi Milady ? Păi ingenua Constance (în roman, vă reamintesc, iubita lui d'Artagnan) nu e altcîneva decît copilăroasa-milionară Steffi Graf (cinci milioane dolari în '88), iar astuţioasa Milady, nimeni altcineva decît ex-imbatabila Navratilova. Cele două s-au întîlnit, anul trecut, şi în finala de la Wimbledon, unde a mică a cîştigat. Dintre darurile momentului, cel mai frumos a fost al Martinei : o broşă porte-bonheur, din argint, sub forma unei rachete, cadou primit de M. N., în urmă cu un an şi jumătate, de la Ray Sugar Leonard. (Aici am putea deschide o paralelă cu eghileţii reginei, dar nu dorim). Cert e că bijuteria s-a comportat ca o bijuterie din alte epoci — vă amintiţi că biata Bonacieux este otrăvită de Milady cu piatra unui inel ? — şi neexperimentata S. G. s-a rănit pur şi simplu cu ea. Adevărul e că vest-germana nu se prea dă în vînt după bijuurii şi toalete, pe parcursul turneului ea petrecîndu-şi momentele din afara terenului în compania fratelui mai mic jucînd... cărţi. Culmea-culmilor, la mai puţin de o oră după ce a cîştigat finala de simplu, Steffi şi-a dat seama că nu şi-a adus rochie de gală pentru festivitatea de premiere. Asemeni unui d'Artagnan modern, tatăl campioanei, d-l Peter Graf, s-a deplasat repejor acasă iar, cînd totul părea pierdut (mă refer la rochie acum), dumnealui a sosit înconjurat de laurii izbînzii. Acolo însă, la petrecere, tînăra Steffi nu a zăbovit decît un ceas (avea finala de dublu a doua zi), destul însă pentru a le atrage, cu graţie, atenţia organizatorilor asupra stării proaste a terenurilor. Da, asta chiar la festivitatea de premiere, fiindcă victoria ei în acel turneu consfinţea o mare şi definitivă revanşă : a candidei Bonacieux asupra eternei (?) Milady.

Marcel TOLCEA

ANUL NOU

sport

E cel mai frumos ceas din cele 24 de ore, ba, din cele 365 (sau 366) de zile cît încap în 12 luni şi 52 de săptămîni : atunci cînd bate Anul Nou. O secundă, o clipă, o secvenţă. Atît. Mic cît un punct, cît o virgulă, cît un semn de întrebare sau de exclamaţie. Atît. Anul Nou e o sintagmă care ne place, fie şi marcînd ceva aparent efemer ; zic aparent, pentru că Nou, e de fapt, tot anul, cum vechi e şi cel care s-a dus ultimul, în uitare, în nostalgie, în dor. Anul Nou e cel mai frumos din cîţi trăim, pentru că e în curs, adică se scurge în şi prin noi. În mod convenţional, dar după regula clară a rotaţiei aştrilor, calendarul măsoară şi anul şi luna şi săptămîna şi ziua, ca şi ceasul — ceas : ora, minutul, secunda. Toate la un loc compun timpul, vîrsta. Timpul e infinit, vîrsta e mărginită, are cap şi coadă, are început şi sfîrşit. E efemeră, e trecătoare, şi oricît ar fi, tot scurtă ni se pare. „Ar mai fi putut să trăiască", zic unii după un moş stins la 120 de ani. Aşa e, toţi am putea să trăim mai mult.

Serbînd, iată, Anul Nou, serbăm trecerea anilor, scurgerea noastră pe pămînt ; nu face plăcere sau ba, anii trec, se duc înainte ca un ceas : oricît ar întîrzia, nu poate opri timpul. În sport, anul vechi a fost fructuos, începînd cu Olimpiada de vară şi încheind cu sezonul de toamnă-iarnă al fotbaliştilor şi handbaliştilor ; '88 a fost, ca bilanţ, mai bun decît anul precedent, cum îl dorim şi pe cel abia declanşat ; avem multe de confirmat, atît în competiţiile intercluburi, cît mai ales, sus, la nivelul echipei naţionale, ca să mă opresc din nou la fotbalul dominant. Curînd încep pregătirile loturilor, starea e una de optimism şi dorinţă de muncă, încît nu ne rămîne decît să aşteptăm, mai tineri cu un an, totuşi...

Teodor BULZA

Una dintre surprizele numeroaselor dosare de „inedite" din arhiva lui Andrei A. Lillin o constituie cercetările eminesciene. Remarcabilul erudit nu a fost un eminescolog amator, legat de Eminescu prin preocupări pasagere. El a stăruit îndelung asupra universului eminescian, într-un demers care pune în mișcare afirmații spectaculoase, referințe noi, în cadrele unui comparatism de o indiscutabilă originalitate. De la literaturile străvechi ale Asiei pînă la filosofiile secolului al XIX-lea, de la gînditorii secolului al XVI-lea pînă la cei de azi, Lillin descoperă operei eminesciene, studiate pe manuscris, o seamă de repere noi. Începem publicarea arhivei Lillin cu paginile pe care eseistul le dedică relațiilor operei eminesciene cu cultura europeană a secolului XIX.

PARALELE ȘI SIMILITUDINI

Istoric și critic literar laborios, dublat de un romancier și psiholog cu intuiții incisive și plastice, G. Călinescu susține la un moment dat că „orice creațiune trebuie să fie în chip necesar și un document"[1]. Ne-am putut convinge în ce măsură aceasta se potrivește mai ales postumelor, în care, în vremea din urmă, unii comentatori au crezut a putea descoperi „adevărata poezie" a lui M. Eminescu. Postumele — documente, da! Adevărata poezie eminesciană ni se relevă totuși în anume. Faptul se cere subliniat. Așa cum este esențial că formalismele matematice sînt singurele în stare, în științele unde pot fi introduse, să dăruiască ideilor o mare precizie — să ne gîndim la latura statistică a vocabularului artistic eminescian — antumele privite **în** sine și **pentru** sine prezintă totuși pericolul să ducă la un anumit automatism în interpretarea creației eminesciene și, prin aceasta, la concluzii aproximativ liniare. Or, creația artistică nu e niciodată un proces de integrare mecanică. De altfel, cum ne-am putut convinge, textele eminesciene în vers și proză, mai ales cele în stare embrionară, nu ne permit să postulăm, pe de o parte, separarea autotelică a unor poeme, pe de altă parte, să sperăm realizarea unor progrese clare și sigure spre forma poemului în stare definitivă. În această situație, conduși de ideea de a găsi în unele microtexte (formulări provizorii sau variante), dacă acelea prezintă o structură internă bine definită, un număr mare de elemente care ne permit definirea procesului de creație a operei antume ca operă în progres, cu toate ideile adiacente, în parte eliminate și abandonate pe parcurs, am recurs la materialul manuscriptic nu altfel decît în linii mari se recurge în microfizică la particule „virtuale" care n-au decît un caracter „transcendent".

Problema operei literare ca document este astăzi mai actuală decît oricînd. Oscilațiile în permanentă schimbare din diagrama sufletească a omului modern, participant frenetic la aspectul procesual al vieții, face, de pildă, ca romanul modern să nu mai fie relatarea unei aventuri, ci aventura unei relatări[2], ceea ce mărește în mod considerabil caracterul său documentar. Fenomenul nu este însă fără precedent. Numeroase opere în proză ale unor mari poeți lirici, în frunte cu **Confessions d'un enfant du siècle** de Alfred de Musset și **Geniu pustiu** de M. Eminescu, au același caracter prevalent de document — ceea ce nu le știrbește cît de cît valoarea literară propriu-zisă. Astfel, a studia aci, raportat la sistemul de referințe din aliniatele premergătoare, unele remarci subliniate ale lui M. Eminescu cu privire la aspectele pe care neliniștea existențială i le-a relevat — fie pe calea introspecției, fie a intuiției creatoare de pe urma adîncirii unui material de viață din cale afară de pasionant — înseamnă a studia una din laturile puțin investigate ale personalității sale creatoare. Semnificativ în sensul celor arătate ne apare însă mai ales următorul text: „Dacă e vreo fericire pentru care vă invidiez într-adevăr, apoi e aceea că puteți găsi în ocupațiuni literare mulțămirea aceea pe care realitatea nu e în stare a v-o da. La mine e cu totul dimpotrivă: într-un pustiu să fiu, și nu mi-aș putea regăsi liniștea", se confesează Eminescu în timpul studiilor la Viena lui I. Negruzzi. O referință imediat următoare ni-l arată preocupat de finisarea basmului **Făt-Frumos din lacrimă**, operă adolescentină, cu atît mai valoroasă pentru noi, cu cît **în** ea și **prin** ea, în urma unor numeroase mutații spontane în materialul motivic, ni se relevă cîteva componente esențiale ale psihismului său. Să ne oprim mai cu seamă asupra motivului: împăratul trist, „frumos ca luna unei nopți de vară". După ce, lămurind o veche discordie fără temei, se leagă o prietenie, împăratul îi mărturisește lui Făt-Frumos că se teme îndeosebi de mama pădurilor, o babă bătrînă și urîtă care îmblă prin împărăție de mînă cu furtuna. Pe unde trece ea, fața pămîntului se usucă, satele se risipesc, tîrgurile cad năruite. Prin arme, ea nu poate fi nimicită.

Andrei A. LILLIN

[1] G. Călinescu, **Ulysse**, E.P.L., București, 1967, p. 441.

[2] Jean Ricardou, **Problèmes du nouveau roman**, Editions du Seuil, Paris, 1967, p. 143.

MIRCEA ELIADE

ÎN SCRISORI

MIRCEA ELIADE
și
MIHAIL SEBASTIAN

Brăila, 11 septembrie 1928

Dragă Domnule Eliade,

În timpul lung în care am lăsat scrisoarea d-tale ultimă fără răspuns, serviciul anunțat d-tale ca o viitoare ruoăminte, nu si-a pierdut utilitatea. E probabil, însă, că nu ți-am scris (lăsînd de o parte ceasurile mele — prea multe — de muncă) din teamă de a nu agrava o neînțelegere, și așa suficient de ascuțită, între noi. Adjectivul nu vrea să indice decît laconul unghi pe care liniile noastre de temperament întîlnindu-se îl descriu. Ai înțeles desigur că nu e vorba de altceva.

De prisos „să pun la punct" confuzia, în care recidivezi, într-o manieră cotidiană a mea — de valoare socială numai — și între o altă secțiune distinctă a vieții, unde cuvintele se supun unei proprietăți de sens și opiniile unor exigențe de metodă. Odată îmi reproșai — într-un foileton — că trec peste cuprinsul metafizic al cuvîntului și că îi dau acceptii comode. Omenie spuneai d-ta este altceva decît un sentimentalism domol, afectuos și obștesc, uitînd că vorba îmi slujise în cursul unei discuții de stradă sau al unui foileton cu literatură.

Iată acum îmi pui pe seamă o confuzie de planuri, pentru că, în cursul cîtorva însemnări amicale, m-am jucat să observ dintr-un punct de vedere ademenitor un cuvînt și un gest. De unde psihanaliza mie îmi slujește cotidian ajutorul elementar foarte util și foarte agreabil al unor asociații de idei, normale cît logica cricărei judecăți de fiece minut, d-ta o faci să intre în filozofia mea și să-i dea înfățișarea bună a dilletantismului.

Cît privește sentimentalismul, care și-a pierdut obiectul de la început, ca să nu rămîie decît tot sentimentalism, înăduie-mi să trec peste. Asta nu se discută, pentru că asta nu se poate argumenta.

Sfîrșesc deci cu toate acestea revederi. Dacă vor fi le vreun oarecare interes, le vom relua la București.

*

Și mă întorc la serviciul pe care ai arut amabilitatea să mi-l făgăduiești. Știu că ești foarte ocupat. Lipsa d-tale de la foiletonul gazetei e o mărturie. Deci te rog să reduci cele ce urmează, pînă la un lucru, pe care să-l poți face fără pierdere de timp și fără oboseală.

Eu scriu tot și, te rog, te rog mult, să nu faci decît numai ce îți este absolut la îndemînă.

Din martie pînă acum am luat de la Cuvîntul o regulare a conturilor mele numai la 23 iunie, adică N. mi-a dat un bon de 4 500 lei (pe care ți-l alături). Din el am încasat pe bonuri iscălite de mine, de la Grozescu, sumele: 500, 200, 1 000. Deci în total 1 700 lei. Îmi rămîneau 2 800. Pentru acestia am luat de la redactie o adresă către depozitarul nostru pentru 1 500. Îmi rămîneau deci la redactie 1 300 lei. Or, de la depozitar, în contul bonului, n-am luat decît 1 000 lei, rămînîndu-mi încă 500.

În rezumat, din bonul dat de N. la sfîrșitul lui iunie mie mi-au rămas neîncasați 1 800 lei.

Rugămintea mea mare este aceasta: să-i explici lui Grozescu (hîrtiile alăturate vor fi de ajutor) și să-i ceri acești bani. Să-i ții d-ta și să mă anunți de aceasta, pentru ca să trimit pe cineva, care va avea grije să mi-i trimită. E prea greu? Atunci păstrează hîrtiile alăturate pînă voi veni și anunță-mă doar cu trei cuvinte. Altfel voi fi realmente necăjit.

Dar presupunînd că vei izbuti să-mi iei banii, și presupunînd că d-ta treci din cînd în cînd pe la redactie, îndrăznesc să-ți cer o informatie. La plecarea mea, Nae mi-a făgăduit că de la 1 iulie sînt trecut în state. Vrei să ai bunătatea de a te interesa dacă lucrul e făcut, în ce conditii și dacă va fi posibil să-mi iau vreodată banii acestia multi pe atîtea luni?

Cum merg treburile gazetei? Există bani? Cel puțin nădejdi? Cînd apare Pro și Contra? În ce format? Mai are Vinea trebuință de mine? Iată atîtea întrebări, la care aș fi fericit să am un răspuns, dacă desigur el n-ar depăși mica d-tale libertate de timp.

Poate aș trebui să ocolesc această îndrăzneală de a te fi împovărat. Are însă o singură explicație, în care mă încred: e panica de a nu fi cumva lipsit de mijloacele rămînerii mele la București și e străsnică.

Te salut cu mulțumiri multe

MIHAIL SEBASTIAN

[Arhiva Mircea Handoca, București].

Luni, 27 august 1934

Scumpii mei,

Am început miercurea trecută o lungă scrisoare pentru voi, dar n-am apucat s-o termin. Într-adevăr, joi dimineața am plecat la Balcic într-o excursie cu mai mulți domni și doamne. Seara, urma să mă întorc. S-a întîmplat însă o mică lovitură de teatru. M-am dus să-l văd pe Nae (după ce vă expediasem cartea postală, pe care cred că ați primit-o) și m-a oprit să rămîn la el. Toate s-au întîmplat în cinci minute. M-a instalat într-o odaie superbă, mi-a dat un costum alb de marinar în echipajul vasului lui și gata. Au fost patru zile excelente. Nu vă pot scrie acum. Sunt încă într-o excitație de spirit, care mă împiedică să scriu ca lumea o pagină. Vă voi povesti însă multe despre el, despre casa lui — care e magnifică — despre Balcic, unde neapărat la anul vom trebui să plecăm împreună.

E un lucru fără pereche și mă întreb cum putem trăi la 200 de kilometri de asemenea miracol fără a-l cunoaște.

Vineri dimineața sosesc în București, iar seara voi pleca la Brăila pentru ultimele 5 zile ale concediului meu. Vom sta de vorbă vineri și vă voi povesti totul.

(De la Balcic am venit pînă la Constanța cu avionul, — alt copitol de peripeții).

Ultimele răspunsuri ale lui Racoveanu mi-au făcut rău. Mi-e aproape milă de el. Nu înțeleg cum poate cineva cădea pînă aici. Răspunsul tău, dragă Mircea, excelent. Mai mult și mai bine nu se poate spune. Îmi pare profund rău că ai fost tîrît în porcăria asta, oarecum din cauza mea.

Dar despre asta și despre celelalte, vineri.

Vă sărut, al vostru

MIHAI

Pe plic: Domnului Mircea Eliade, B-dul Dinicu Golescu 1 bis, București.

[Arhiva Corina Alexandrescu, București].

Rubrică îngrijită de
Mircea HANDOCA

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODNEI 1: Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 3

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 3 (1142) 20 IANUARIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

Din toată inima profund omagiu

Aniversarea zilei de naștere și a îndelungatei activități revoluționare a tovarășei academician doctor inginer ELENA CEAUȘESCU — fericită împrejurare de aleasă sărbătoare pentru națiunea română — este cinstită și prin apariția unor volume omagiale. Acestui înălțător moment sărbătoresc i-au fost dedicate antologiile Cunună de lauri **(poezie, proză, eseuri, articole, tablete) tipărită de Editura Eminescu, sub egida Consiliului Culturii și Educației Socialiste și al Consiliului Național al Femeilor,** Urare din inima țării **(versuri), Editura Albatros, cărora li se adaugă poemul omagiu, de Violeta Zamfirescu,** Floare de-suflet, **Editura Cartea Românească.**

În aceste volume, autorii aduc un fierbinte omagiu tovarășei academician doctor inginer ELENA CEAUȘESCU, exprimîndu-și cele mai profunde sentimente de stimă, prețuire și recunoștință pentru îndelungata și eroica activitate în rîndurile gloriosului nostru partid comunist, alături de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, marele Erou între eroii patriei străbune, genialul făuritor de istorie și strălucit ctitor de țară nouă, conducător vizionar al mersului neabătut al României, pe calea socialismului — spre comunism. În paginile acestor cărți sînt cuprinse rostiri sufletești de înaltă apreciere privind prezența activă, nemijlocită a Celei mai Alese Fiice a poporului român în viața politică a țării, în noua epocă deschisă de revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944, îndeosebi a aceleia de după Congresul al IX-lea al partidului — perioada cea mai înfloritoare din istoria noastră națională, a amplelor și profunde-

Aurel TURCUȘ

(Continuare în pag. 3)

Limba română

Am moștenit o limbă de-o frumusețe clară,
Rostire cristalină, melodios ritmînd
Cuvîntul și ideea din cîntece și gînd ;
Și-ntru desăvîrșire, în timp se întrupară

Echilibrate sonuri, în graiurile vii,
Ori împlinind, prin scrieri, mesaje-testamente
Transmise cu ardoare celor ce vor veni,
În forme decantate, alese, coerente.

E-o datorie sacră de a vorbi precum
Poemele depline, în armonii solemne ;
Și-acest perfect tezaur se colorează-acum
De noi semnificații și nobile însemne.

Lucian BURERIU

Chemarea prezentului

Cred cu ardoare că scrisul nostru cel bun, cel pătrunzător peste veacuri, este dăltuit din cuvinte care au un miez de foc, care poartă în ele respirația largă, umană, a prezentului. Identitatea gîndurilor noastre se regăsește în acest prezent care ne solicită, ne mobilizează și în care conștiințele noastre trec cu o tulburătoare statornicie, cu încrederea rolului nostru de făuritori ai valorilor spirituale..

Etalonul omului este valoarea muncii sale. Acest bun imens al omenirii întregi, această capacitate de dăruire infinită ne înnobilează mintea și sufletul și ne dă posibilitatea să vedem, să măsurăm toată zestrea de bogății umane create cu noi și pentru noi. Muncind și dăruind valori, am învățat ritmul prezentului. Liberi și independenți, egali și demni în starea noastră de a fi oameni, am învățat stima și cinstirea cuvenită celor care ne veghează drumul. Acel drum ascendent care ne arată verticalele viitorului. Și gîndul și fapta vor lua drumul zborului, vor învăța cutezanța orizontului nemărginit.

Visul nostru de azi, îmbrăcat în cuvinte și imagini purtătoare de idei și sensuri majore, va găsi spre afirmare spațiul generos al timpului prezent, de care, aparținînd, va primi forța și durata valorilor perene.

Cred cu ardoare în acest cuvînt activ, mobilizator, folositor omenirii. Iar exemplul dăruirii pentru țară și pentru popor îmi va rămîne veșnic un simbol cu valențe dintre cele mai înălțătoare, și dintre cele mai de preț.

Maria PONGRACZ POP

ÎNSEMNĂRI

Statutul existențial al educatorului

În magistrala Expunere a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la ședința comună a Plenarei C.C. al P.C.R., a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești, expunere devenită program de muncă și acțiune al întregului nostru popor și avînd o importanță hotărîtoare pentru viitoarele etape ale construcției socialiste din România, cîteva idei ne sugerează reevaluarea statutului existențial al educatorului modern. Este vorba despre teza rolului pe care îl deține creșterea conștiinței revoluționare, a sentimentului responsabilității și implicării fiecăruia în angrenajul sarcinilor ce ne revin în mod concret în procesul gradat de construire a unei noi societăți românești.

Împlinirea acestui deziderat permanent implică în mod esențial activizarea competenței profesionale a veritabililor dascăli, ca microfocare de cultură, în perpetuă metamorfoză. Succesul muncii lor depinde neîndoielnic de perfecționare și autoperfecționare, în cîmpul fertil al activității didactice, cercetării și practicii social-politice.

Fiecare educator, învățător, profesor, își va programa și restructura, în mod individual, reflexiv și organizat, sistemul de autoinstruire, prin selecționarea și eșalonarea studierii bibliografiei, în concordanță cu cerințele programelor școlare și ale noilor tehnologii didactice, propunînd informări științifice în cadrul catedrelor, comisiilor metodice, sesiunilor de comunicări sau cercurilor pedagogice, la lecții, expuneri sau activități model.

Procesul de formare a unui dascăl se poate rezuma la deprinderile și acumulările realizate la un moment dat, fie acest moment studenția sau obținerea titlului de doctor în științe. De aceea, educația permanentă în domeniul pregătirii de specialitate reprezintă o caracteristică majoră a intelectualului, chiar dacă ar fi să ne referim doar la calitatea, la prospețimea informațiilor captate și cedate de profesor în circuitele complexe ce se creează în procesul instructiv-educativ, pornind de la arta empatiei, pînă la cea a docimologiei. În acest sens, axul pregătirii profesionale a educatorului de profesie îl constituie în mod clar documentele de partid, indiferent de specificul disciplinei predate. Ele reprezintă o sursă inepuizabilă de îmbogățire a cunoștințelor, de cristalizare a maturității ideologice și politice, un obiect de studiu și un instrument indispensabil în realizarea obiectivelor generale pe care ni le propunem.

Documentele Plenarei C.C. al P.C.R. din luna noiembrie 1988 reflectă în mod sistematic și sistematizat întreaga viață economico-socială a societății românești contemporane, jalonînd cu precizie perspectivele evoluției și progresului în toate domeniile. A fi un bun educator înseamnă a acționa neabătut pentru cunoașterea, însușirea și aplicarea acestor documente, determinînd totodată la elevi o adeziune concretizată în fapte, în activitatea lor prezentă și de perspectivă. Pentru aceasta, elevilor trebuie să li se explice sensul și implicațiile practice ale acestor teze, să li se stimuleze spiritul de inițiativă, creativitatea, să li se dezvolte puternice convingeri și sentimente patriotice, în virtutea cărora să participe conștient și activ, pe măsura cunoștințelor și capacității lor, la ridicarea nivelului calitativ și creșterea eficienței întregii activități economico-sociale.

În scopul împlinirii funcției modelatoare a educației, elevii trebuie înarmați cu tehnici de studiu și analiză a problemelor ideologice, apte să elucideze dialectica mișcării economice și sociale în prezent și în perspectivă. Aceasta începe în clasă, cu lectura documentului de partid, continuîndu-se în afara școlii, în activitățile practice, tehnico-aplicative, cultural-artistice care răspund comenzilor sociale obiective sau intereselor subiective individuale. Drumul teoriei economice și politice către practică este laborios și uneori plin de obstacole și de aceea, așa cum ne îndeamnă tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, vom lupta în spirit revoluționar pentru realizarea obiectivelor de interes general și de larg orizont pe care ni le propunem în cadrul sistemului educațional. În ceea ce ne privește, devotamentul afirmat în legătură cu tezele exprimate la înalta tribună a ședinței comune a Plenarei C.C. al P.C.R. și a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești, trebuie animat de capacitatea de a soluționa imperativele complexe ce converg, în contextul modernizării și ridicării necontenite a calității și eficienței învățămîntului, spre tînăra generație, ca obiect și subiect al muncii didactice. În acest sens, pași importanți mai sînt de făcut în direcția intensificării proceselor gîndirii și exprimarea lor în scris sub forma cercetării științifice. Nevoia de cercetare apare ca o reflectare imediată a revoluției tehnico-științifice contemporane, cu atît mai stringent cu cît activitățile școlare se integrează din ce în ce mai mult cu practica productivă.

Domeniile cercetării psihopedagogice și științifice sînt practic nelimitat deschise cunoașterii, dorinței noastre de a ști, probleme punînd doar calitatea și eficiența unor atari eforturi, elemente care aparțin în realitate modului de organizare a procesului de valorificare a potențialului creator de care dispunem la un moment dat.

Legarea cercetării de activitatea educativă și de producția bunurilor materiale constituie cadrul general optim și garanția sigură a valorificării superioare a tuturor resurselor, a dinamizării progresului economico-social, prin efortul statornic și exigent al fiecărui om al muncii, al întregului nostru popor. Ea stă la baza construirii cu succes a societății socialiste multilateral dezvoltate și a înaintării României spre comunism.

Prin efort propriu vom realiza, în domeniul la care m-am referit, așa-numitul „profesor policalificat" sau „dascăl multidisciplinar", beneficiind de posibilități sporite de creștere a eficienței pedagogice a actului didactic. Acest om nou, în speță nou educator, apare în mod obiectiv ca urmare a implementării teoriei, a științelor, direct în producția din industrie, agricultură, construcții și alte ramuri de activitate, lucru imposibil de realizat fără participarea totală, fizică și intelectuală, a fiecăruia dintre noi, la îndeplinirea cu conștiinciozitate a tuturor sarcinilor ce ne sînt încredințate în mod explicit dar și implicit.

A fi un educator de tip nou, supus autoperfecționării multilaterale și autodepășirii, înseamnă a îngloba conștient și responsabil impactul cu accelerarea dezvoltării economico-sociale a țării noastre, în epoca de aur, pe care o denumim cu îndreptățită mîndrie patriotică **„EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU"**, cea mai înfloritoare perioadă din istoria României.

Prof. Luminița SĂRBOVAN

Euridice și poetul

Doi poeți importanți inaugurează celebra colecție **Luceafărul** a anului 1960 : unul, inclasabil chiar și atunci, în anul debutului său (mai tîrziu permițîndu-și a sfida regula, normele, în numele drepturilor poetului la Creație), refuzînd modelul, supunerea, alinierea și altul, care își face din continuitate (vine în imediata urmare a lui Labiș), respectul Legii, din dependența față de idee, un stil. Primul își cîștigă libertățile prin puritatea și noutatea demersului liric, al doilea își manifestă puternica originalitate prin **jocul secund** pe care îl practica în poezia sa. Volumul **Euridice și umbra** îi permite criticului o reîntoarcere la imaginile originare ale poeziei lui Cezar Baltag. Din fiecare (important) volum al începuturilor găsim, aici, sintagme, versuri, imagini. Ca și cum o extraordinară explozie ar fi dislocat straturi de mult așezate, **Euridice și umbra** scoate la suprafață versuri de demult, din etape socotite revolute. Poezia nu mai urmărește cu fidelitate un program, ea se organizează, acum, în numele unei confesiuni esențiale. Altădată, filtrele stăpîneau materialele „impure", acum contează mai puțin strălucirea cuvîntului. O **Entropie** trebuie a fi citată pentru a ilustra „secțiunea transversală" pe care o operează volumul : „E timpul deci să înnoptez acum / în ceață ca un riu **în timpla lunii** (s.n.)/ cu visele pornite pe un drum / ce-a încetat de mult și calea nu mi-i // decît o reîncludere în cremeni / acolo unde pot să mă mai cheme / priveliștile, unui stol asemeni / de grauri repezi lunecați din vreme // Un înger împietrit **în care toate** (s.n.) // ideile sînt singure de azi / în acest veac de neînsemnătate / cu lacrimi de rugină pe obraz // Visleşti cu aripi tot mai depărtate /.../ Și timpul s-a oprit. Să nu mai cazi". Am subliniat cuvintele „vechi".

Cărțile celelalte urmau, deci, un program, slujeau o idee, purificau și înnobilau cuvîntul. Acest volum trebuie să fie un dialog. Soția poetului a murit, poetul îi recitește poemele (**Scrisori către Orfeu !**) și îi răspunde. Despre Euridice, poetul a scris altădată poeme de la înălțimile pe care dioptrica sa severă i le oferea. Acum revine, în poeme de o mare intensitate dramatică : „Din nou, Euridice, lava / erorii mele o aștern / și-i rog pe zeii fără patimi / să mă întoarcă în infern // La tronul palidei Hecate / rog ciinii lumii de noroi / să-mi smulgă văzul din orbite / să nu mai pot privi-napoi // Jos, în tunelul marii Mume / Cînd, albă, te voi fi aflat / mîna să ardă ca un țipăt, / ochiul să tacă sugrumat /..../ Cu-o sfîșiere fără nume / din gura Văii să te sorb / să te aduc din nou în lume / Orfeu triumfător și orb".

Poem al confesiunii, al plîngerii, **Euridice și umbra** nu este, totuși, mai puțin decît altele, un poem esențial. Adică un volum în care întrebările au o mare puritate și o extraordinară incandescență. Traducător al lui Jung și Eliade, exersîndu-se în texte savante despre psihologia profunzimilor, stăruind într-un teritoriu fertil întrebărilor grave, Cezar Baltag asigură cărții sale o armătură de idei puternică. Nu numai mitul trebuie urmărit, ci felul în care acesta devine parte integrantă a unei confesiuni. Scriam : o confesiune esențială. Tentația către esență, mereu vie în poezia lui Baltag, se împlinește aici în vecinătatea marilor pagini ale poeziei românești. Redescoperim în **Euridice și umbra** un sunet eminescian : un ecou al **Luceafărului.**

Poet „clasic", autor de imagini mereu pregnante și de versuri strălucitor șlefuite, Cezar Baltag se înscrie, aici, pe alte trasee : **Ochii tăcerii**, poezia finală a cărții, trebuie citată pentru neobișnuita intensitate a rostirii. Ca în textele iluminaților, propozițiile se rup, lăsîndu-și intactă capacitatea de a sonda adîncurile subteranei : „Nu cu sîngele te mai țip, Lumina mea / nu cu gura // Nu cu vorbe, cu tăcerea lumilor te rostesc // Cu ochii tăcerii te văd încă // Fulgerul privirii / îl ridic spre tine / ca un țipăt / și-i spun : naște și luminează // și ce luminezi luminează odată pentru / totdeauna / și ce vezi / fă să nu se mai termine niciodată". Versuri care au în apropiere epifaniile lui Daniel Turcea, ele ni-l reamintesc pe Marcu-Mihail Avramescu, și el poet al însondabilului, al luminii și al sugestiilor abisale.

Cornel UNGUREANU

* **Cezar Baltag — EURIDICE ȘI UMBRA, Ed. Eminescu, 1988.**

cronica literară

Fața ascunsă a poemului

Ca și în volumul anterior, **Obrazul celălalt al lunii (1982),** și în recentul său **Argint galben** Mircea Bârsilă rămîne un specialist al versului memorabil. Aproape fiecare poem conține cîte un miez de expresivitate în jurul căruia se alcătuiește, parcă din propriul impuls, o carapace protectoare. Aceste cîteva — ieșite din comun — versuri, sau doar sintagme, sînt partea nu doar mai bine ascunsă, ci mai bine păzită a poemului. Sînt secretul său de fabricație. **Obrazul celălalt al lunii** era jurnalul despărțirii de o lume arhaică, mitologică și, nu în ultimul rînd, bucolică. **Argint galben** adîncește fenomenul complementar : nu numai despărțirea, ci și nostalgia despărțirii produc, aici, versul. Bucolismul apare, acum, încă mai agresat de forțele naturalului. Tot ceea ce, în cartea de debut, semnifica presimțirea absenței, aici e absență pură. Austeritatea peisajului — în sensul tradițional —, redus la un simbol precar, este o formă disimulată a inexorabilei extincții a unei lumi. Un sentiment al tragicului, ieșit din comun, transformă poemul într-o lungă litanie, într-un gest neputincios de revoltă împotriva morții : „Și chiar dacă am izbuti / să ne credem la fel de înalți ca arborii / — luîndu-ne după cît ni se lungesc, / în nopțile înlănuate satanic, umbrele — / cu ce ne-am alege la urma urmelor / și izbînda care ar fi / de vreme ce umbrele nu sînt decît niște fumuri, / niște păsări moarte cu care vom fi șterși din oglinzi, / de vreme ce atît de puține lucruri / sînt posibile între coperțile acestei lumi / încît ne simțim, neavînd încotro, niște săbii scoase din teacă degeaba, / cu ce ne-am alege, te întreb, / cînd pînă și pe iubitele zeilor le mușcă rugina / —se înserează și ele / așa cum se opresc din galop caii — / și cînd nici măcar ciorile / nu pot trăi mai mult de o sută de ani / în această lume care ne găzduiește / și care se derulează cu repeziciunea / imaginilor la cinematograf / cînd aparatul este dat prea repede".

O lume, așadar, a tranzienților, a părelnicului, a difuzului. Gesturile rituale nu mai au nici o putere. N-au supraviețuit din ele decît cuvintele. Iar sub cuvinte se află tot cuvinte — nimic mai mult. Litaniile poetului sînt doar refacerea sonoră a experiențelor oraculare cîndva pline de sens. Dar acum, în ceasul al doisprezecelea al unei revelații care nu e altceva decît poezie, poem, sugestie lirică, nu se mai aud nici măcar aceste cuvinte : „O primăvară la fel ca celelalte / cu pomi înfășurați pînă la rădăcini / în marame / aidoma femeii într-un nor alb / cînd scutură sacul de făină. / O primăvară ai cărei pomi înfloriți / vor fi pentru mine ca linia de sosire / pentru un atlet, / o ușă prin care voi dispărea / în lungul unui tunel bîntuit de umbre / străinele chipuri — și unde nu se aude nimic / în afară de dangătul absolutului pur. / O primăvară susținută pe spinările lor / — precum Pămîntul pe broaște țestoase — / de către iezii care îmi mîncau părul din mătase / de porumb crud, în copilăria mamei, cînd nu eram / decît o păpușă cu cîrpe / cu gura făcută cu creion roșu". Nu rămîne, din poem, decît promisiunea unui tărîm care, însă, nu mai există demult. Nostalgiile rurale nu sînt lipsite de cruditate și de asperitatea gesturilor esențiale. Etnologic și bucolic, mai puțin dispus la ironie decît în volumul anterior, Mircea Bârsilă își concepe textul ca pe o construcție supraetajată: ritualurile din copilărie, reflecția maturului și distanțarea impusă de vocea poetică alcătuiesc un singur plan al trăirii, o unică modalitate de divizare și recompunere a ființei și sensibilității poetului. Dincolo de sarcasm și de un cinism mai degrabă al retoricii decît al existenței se întrevede o sensibilitate ultragiată. Tentativa de a suprima rigoarea scenariului anamnetic conduce la crearea unui plan paralel, în care proiecțiile lumii arhaice au pătruns în vidul amintirii, devenind, așadar, imagini și cuvinte. Familiaritatea cu practicile magice și ritualurile arhaice formează un cerc hermeneutic care transformă poemul într-o interpretare și ilustrare a unei mitologii a senzorialității dezlănțuite. Poezie a naturalului, în sensul cel mai înalt al cuvîntului, textele lui Mircea Bârsilă există doar prin capacitatea remarcabilă de rememorare a autorului. Versurile sale transcriu niște „ultrasunete" subiective, auzite doar de către poet. Viața poemului durează doar o clipă, între două morți presimțite. Pentru că, la Mircea Bârsilă, moartea este unul din fenomenele naturale ale lirismului.

Mircea MIHĂIEȘ

* **Mircea Bârsilă, ARGINTUL GALBEN, Ed. Albatros, 1988.**

TEMEIUL FIINȚEI ROMÂNEȘTI

După ce se va fi aplecat cu stăruitoare eforturi asupra culturii folclorice românești privită în straturile sale adînci de ființare, în precedentul volum, încercînd să definească ethosul folcloric drept o lume așezată temeinic pe fundamentele valoricului și ființării întru rost, Vasile Tudor Crețu se ocupă, în volumul de față*, de resorturile intime, de adîncime, care acționează, deplin funcțional, în cadrul acestui ethos (permanent) deschis.

De bună seamă, vom fi înțeles că această deschidere, permeabilitate și aperceptivitate a culturii populare nu presupune nici o clipă arbitrariul, sau absența criteriului axiologic. Ci, mai mult, o lume aflată într-o necontenită mișcare (fără îndoială, dialectică), adaptîndu-se, necontenit, stimulilor proveniți din realitatea imediat (mai mult sau mai puțin) înconjurătoare și, într-o și mai mare măsură, poate, adaptînd această realitate, la propria viziune asupra existenței.

Cu alte cuvinte, trăind, din străfundurile existenței sale exemplare, lumea, obligînd-o să își dezvăluie misterele, stăpînind-o.

Existența ca întemeiere este mai mult decît o carte de etnologie (și trebuie să spunem că este una de real interes în domeniu). Este un tratat despre existența poporului român, privită în resorturile ei fundamentale.

După o amplă trecere în revistă a diferitelor accepțiuni ale noțiunii de cultură, făcînd apel la voci autorizate în domeniul științelor etnologice, nelăsînd deoparte, practic, nici una dintre științele „existențiale" mai noi sau mai vechi, Vasile Tudor Crețu își rezervă dreptul (de netăgăduit, de altfel, derivînd, practic, din întreaga demonstrație ca atare) al unei definiri oarecum personale a noțiunii, dar derivînd, de fapt, din temeiurile culturii populare românești.

O privire diacronică, așadar, asupra istoriei spiritului uman îi permite „decelarea" (evident, este vorba de premise teoretice) unor momente cruciale în procesul întemeierii omului ca ființă, momentul cognitiv, derivînd (sau, mai degrabă implicînd) o anume curiozitate asupra elementelor deosebit de diverse ale realității înconjurătoare, și care, la rîndul său, îl presupune pe acela de natură axiologică : ordonarea, altfel spus, a infinitelor momente ale existențelor, într-o ordine, nu atît temporală, cît valorică. De altfel, definirea criteriului axiologic ca arc de boltă al existenței întru spirit a omului pe pămînt pare una din contribuțiile fundamentale ale volumului.

Colectivitatea de tip folcloric apare, astfel, în perspectiva autorului, drept o comunitate bine structurată de-a lungul secolelor de existență, temeinic ancorată în realitatea evenimentelor cotidiene dar manifestată, la fel de pregnant ca un mediu generator de valori culturale ; de fapt, cele două aspecte nefiind disociabile decît ca premisă de lucru.

Conținutul substanțial al volumului se dezvăluie însă în paginile următoare : existența, ca ființă spirituală a individului aparținător culturilor tradiționale, se petrece sub semnul întemeierii.

Practic, este greu, dacă nu imposibil de aflat un domeniu al vieții comunitare (și, implicit, al celei strict individuale) care să nu stea sub semnul sacramental al ființării definitive.

Cadrul familial, spațiul de existență zilnică al satului și al împrejurimilor sale, cu alte cuvinte, cadrul existenței individului în viața de toate zilele se află marcat de o încărcătură sacramentală, care îl scoate de sub zodia efemerului, a perisabilului.

Locul pe care urmează a fi construită casa, construirea casei propriu-zise, obiceiurile legate de munca de zi cu zi, nimic din toate acestea, deci, nu ființează înafara unui proces ritualic complex, care face astfel încît și cel mai insignifiant act, în aparență, al omului, ca și cel mai obișnuit, să se încarce de valori sacre.

La fel, actul căsătoriei apare, din perspectivă etnologică, încărcat cu profunde semnificații privitoare la ritul întemeierii, (în)ființarea unei familii în colectivitatea folclorică fiind nu doar un simplu act social ce marchează depășirea unui stadiu de vîrstă, ci însuși pragul pe care tînăra pereche îl va trece, astfel, în universul valorilor comunității, pentru care, de altfel, a și fost pregătită, printr-o sumă de practici inițiatice, referindu-se la „purificarea" celor care vor deveni, de acum, cunoscători și deținători ai unor lucruri de preț.

Iată astfel că actul întemeierii îmbracă, din perspectiva etnologică propusă, și aspectul său moral. Momentul crucial în care tinerii vor avea dreptul de a întemeia singuri propria lor existență este precedat de un șir de acte cu caracter inițiatic, proces care începe, în fapt, din cea mai fragedă copilărie. Educația se referă la toate evenimentele vieții, oferind soluții comportamentale, în virtutea comandamentului lui „așa se cade", pe care autorul îl discută nu doar din perspectivă etnologică (arătînd atît funcționalitatea, cît și pertinența acestui imperativ), ci și din aceea filosofică, ilustrînd un aspect al ontologiei românești mai puțin cunoscut.

Volumul lui Vasile Tudor Crețu este una dintre cele mai impresionante cuvîntări despre rosturile ființei românești apărute în ultima vreme.

Gheorghe SECHEȘAN

* **Vasile Tudor Crețu, EXISTENȚA CA ÎNTEMEIERE, Ed. Facla, 1988.**

tribuna creatorului tînăr

Cu prozatorul MIHAI SIN

De fapt, cine sînt ? Dacă aș fi o mare vedetă, un star aparținînd unuia din acele domenii pe care le știm prea bine și după care atîția oameni se dau în vînt, isterizați, împingînd admirația pînă la idolatrie, ei bine, dacă aș fi așa ceva, probabil aș răspunde cu un ușor răsfăț dezabuzat : „Cine sînt ? Tare aș vrea să știu și eu. Poate îmi spuneți dumneavoastră". Iar dumneavoastră, care m-ați întrebat, vă veți simți obligat să-mi spuneți într-adevăr ceva ce-ar trebui să mă flateze, ceva „original". Sau, cine știe, după caz, v-aș răspunde cam în acest fel : „Am fost un băiat simplu, sărac, care a muncit din greu ca să ajungă ceea ce sînt astăzi. Norocul, întîmplarea fericită, au fost de partea mea".

Așa însă, stimate Mikó Ervin, ce să vă răspund ? Nu sînt decît un scriitor. Iar un scriitor, cred, se întreabă cu adevărat pînă la sfîrșitul vieții cine e el, cine sînt ceilalți, cum sîntem de fapt, de ce am apărut într-un anumit moment și de ce trebuie să dispărem în altul. Alte amănunte pentru anul 2000, pe care dumneavoastră, optimist, văd că mizați, nu-și au rostul. Dacă atunci se va ști ceva despre mine, bine, dacă nu, nici o pagubă. Știu însă ce aș vrea să fiu : imaginea propriei mele conștiințe. Dar nu știu dacă voi reuși.

Etapele mele ? Pînă acum, în momentul în care vă răspund, mi se pare că a trecut o singură etapă, încheiată cu romanul „Schimbarea la față". O etapă cu cîteva romane, cu două cărți de proză scurtă și o carte de publicistică. Și alte articole, nu exagerat de multe, risipite prin ziare și reviste sau pe undele radioului. Simt că ar trebui să încep o altă etapă. Dar cum va fi ea și mai ales dacă voi avea forțe s-o parcurg, dacă destinul îmi va fi favorabil, n-am de unde să știu.

Cartea preferată ? Cea mai îndrăgită lucrare sînt două ; romanul „Bate și ți se va deschide" și „Schimbarea la față". Dar sper din tot sufletul că va exista mai tîrziu o carte pe care s-o scriu și la care să țin și mai mult.

Modele ? Nu am un singur autor preferat și o carte de căpătîi. I-am admirat și-i admir pe Eminescu, Cehov, Dostoievski, Thomas Mann. Ar mai fi și alții, iar numărul cărților e chiar ceva mai mare.

Proiecte pînă în 2000 ? Chiar așa, de ce să ne grăbim ? Nu-mi lipsesc proiectele, dar cine să le înfăptuiască ? Aș vrea, desigur, să scriu mai multe cărți de proză, iar dacă dintre ele voi mai putea scrie două romane pe care le port de mult în mine și dacă mă vor și mulțumi, poate că, cine știe, voi putea spune că n-am trăit degeaba.

Crezul meu de scriitor ? Aș răspunde, reluînd ușor schimbat răspunsul la prima întrebare. Ceea ce am scris, ceea ce voi scrie, aș vrea să fie imaginea propriei mele conștiințe. Poate părea ciudat, dar cred că e un lucru îngrozitor de greu, și nu știu dacă voi reuși. Totul pare a fi doar o continuă încercare de a ne apropia creația de conștiință, ca și încercarea de a împăca această conștiință cu lumea. Acum ar trebui să mă întrebați și ceea ce înțeleg eu prin conștiință. Vedeți, lucrurile se leagă : și din acest punct de vedere, tot ce scriu poate fi citit și ca o încercare de a înțelege ce mai e conștiința în acest final de secol. Ei bine, recunoașteți, e din ce în ce mai dificil.

Ce cred despre iubire, prietenie ? Mă simt cu adevărat încurcat de această întrebare. Cum să vă răspund, cînd s-au scris tone de panseuri pe aceste teme ? Și totuși, cititorul așteaptă, așteaptă mereu gînduri noi. Sincer să fiu, mai aștept uneori și eu o imagine mai apropiată de un adevăr unic în ce privește iubirea și prietenia. Și imediat mă cutremur, înspăimîntat, că l-aș putea afla. E mai bine deci să credem că nu există un adevăr unic. Asta mai consolează, ne mai temperează elanurile greu controlabile. Vedeți, scriitorii au creat atîtea personaje care au un sfîrșit tragic din cauza iubirii. Dar îndeobște se feresc să intre în pielea acestor personaje. Eu sînt o fire neliniștită, și pentru mine iubirea înseamnă în primul rînd mai multă siguranță, liniște, încredere. Iar prietenia n-ar trebui să fie nici ea prea departe de toate acestea. Dar nu e și așa destul de mult ? Sentimentele devastatoare sînt îndeobște declanșate de pasiuni. Ele pot înălța, poate, pot purifica, așa cum pot să și distrugă. Din acest punct de vedere, am încercat să învăț toată viața să mă mulțumesc cu mai puțin, tocmai pentru că am început prin a dori foarte mult sau „totul", cum stupid se spune uneori. Mărturisesc că eu mai cred că iubirea și prietenia sînt încă și vor rămîne esențiale pentru definirea omului, chiar dacă ele par a fi substituite, din ce în ce mai mult, de tot felul de surogate și trucuri, ca să mă exprim elegant. Am în vedere, bineînțeles, și literatura care se ocupă de așa ceva, și nu doar cea „specializată", ci și o bună parte a literaturii cu pretenții mai mari.

Despre a fi sau a nu fi al omeniri ? Dacă am acceptat „convenția" propusă de dumneavoastră, o „întîlnire cu anul 2000", înseamnă că, totuși, cu toate neliniștile și temerile pe care le am, cred că omenirea va reuși, cumva, să mențină starea de pace. O pace relativă, cum e și acum. Încă există atîta inconștiență în lume, atîta lipsă de responsabilitate și atîtea ambiții nemăsurate și absurde, încît e uimitor că fragilul echilibru dintre pace și război încă nu s-a frînt. Înseamnă că mecanismul de autoreglare al omenirii are încă resurse. Zilnic se fac nenumărate speculații și comentarii pe această temă, apar cărți teoretice de o subtilitate care te îngheață, nu alta. Dar scriitorul, ce poate să facă scriitorul ? El n-are decît să-și urmeze menirea, adică să-și scrie cărțile. Fiindcă dintotdeauna scriitorul adevărat a fost de partea păcii. Orice carte bună e o pledoarie, directă sau indirectă, pentru viață, pentru toleranță, și un refuz al violenței, al abjecției, al tuturor pornirilor obscure și imbecile din om. Dar toate acestea trebuie înțelese, încriminate sau privite uneori cu bonomie, după caz, „explicate". E unul din lucrurile pe care scriitorul poate și trebuie să le facă. Așa că, în ce mă privește, nu știu dacă un ciclu de poezii antirăzboinice ar fi mai „eficace" decît o frumoasă poezie de dragoste, că tot a fost vorba de așa ceva la întrebarea precedentă.

— Ce ați mai întreba ?

— Cred că în cărțile noastre punem mai multe întrebări decît oferim răspunsuri. Și atunci, ce importanță mai are o întrebare în plus ?

— Ce a-ți transmite tineretului secolului XXI ?

— Vai, vai, dar oare tineretul secolului XXI o să ne citească, va mai citi el astfel de mesaje, captivat și copleșit poate de computere și alte minunate invenții epocale ce vor urma ? Glumesc, bineînțeles, așa că, hai să transmitem mesaje : aș vrea să le transmit un lucru foarte simplu, privind valorile trecutului și prezentului, și anume să învețe mai bine decît noi ce înseamnă cu adevărat noțiunea de valoare. Căci sînt atîtea capcane, atîtea efemeride... Să nu creadă că lumea începe cu ei și să nu disprețuiască valorile trecutului, căci asta îi va costa scump, mai devreme sau mai tîrziu. Fiindcă nici o renaștere morală nu e posibilă dacă e clădită pe acel gen de negație vanitoasă pe care secolul nostru, al XX-lea, a oferit-o adesea cu prea multă dărnicie, aș zice.

Mikó ERVIN

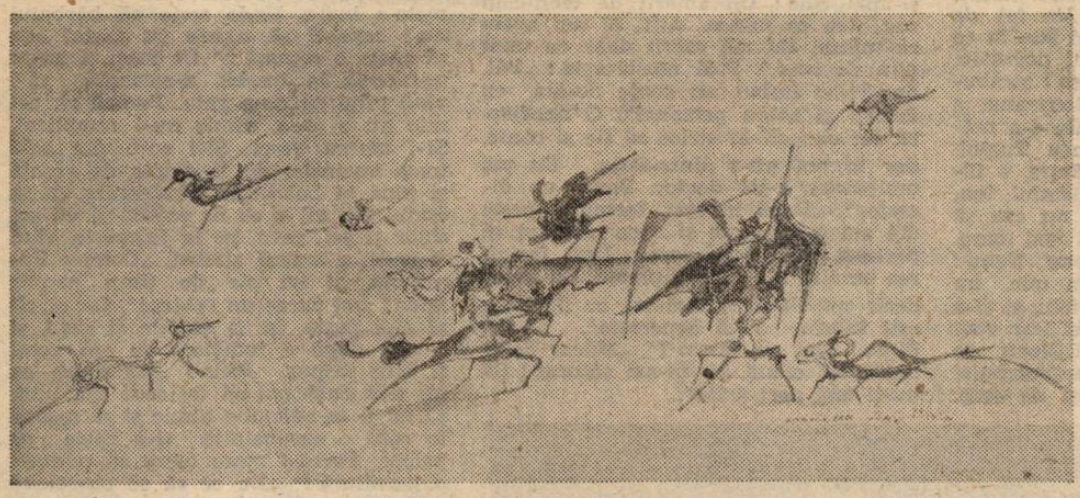

LIDIA CIOLAC : Cervantescă

Din toată inima profund omagiu

(Urmare din pag. 1)

lor transformări revoluționare, la înfăptuirea cărora tovarășa ELENA CEAUȘESCU și-a adus și își aduce o contribuție fundamentală, afirmîndu-se în conștiința întregului popor, ca o proeminentă personalitate a vieții noastre politice și de stat, a științei și culturii românești. Însăși această plenară dăinuire în conștiința neamului este mărturisită înflăcărat, din toată inima, cu cele mai profunde sentimente de gratitudine și afecțiune ale autorilor, relevînd puternica însuflețire care îi animă, avînd exemplul magistral în personalitatea eminentului om de știință, savant de largă recunoaștere internațională, militant comunist de excepție, dăruit cu întreaga ființă, cu întreaga putere de muncă, celor mai scumpe și legitime idealuri ale poporului român : înaintarea patriei noastre, independente, libere și demne, pe calea făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, înfăptuirea visului de aur al întregii națiuni — comunismul.

În volumul Cunună de lauri **își aduc prinosul de recunoștință peste o sută de autori — scriitori, plasticieni, artiști ai primelor noastre scene, cineaști. Cartea** Urare din inima țării **este un emoționant florilegiu de versuri aparținînd unor poeți de cele mai diverse profesiuni — elevi, studenți, muncitori, țărani, tehnicieni, ingineri, profesori, militari, din toate zonele patriei.**

Susținerea continuă a politicii păcii mondiale este un merit suprem al partidului nostru, al secretarului său general, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU și al tovarășei ELENA CEAUȘESCU, membru al Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central al partidului, prim viceprim-ministru al guvernului, președinte al Consiliului Național al Științei și Învățămîntului, președinte al Comitetului Național Român „Oamenii de știință și pacea". Scriitorul Dumitru Radu Popescu relevă caracterul umanist al operei științifice a tovarășei academician doctor inginer ELENA CEAUȘESCU, importanța deosebită a activității eminentului savant privind folosirea cuceririlor științei în slujba umanității: „Oamenii de știință și pacea — iată o idee-călăuză, o idee-speranță pe care tovarășa ELENA CEAUȘESCU a propus-o acestei lumi pentru care ziua de mîine a liniștii poate deveni o realitate".

Din vibrantul volum de poezie Floare de suflet **de Violeta Zamfirescu desprindem versuri emblematice — expresie a momentului luminos aniversar, trăit cu profundă dăruire sufletească de întregul nostru popor : „Floarea să rodească harul bucuriei, / Frunte a femeilor române, faur / Inimii și cugetului ce primește laur / Luminat sub cerul României".**

Filosofia anticipării

De mai mulți ani, investigațiile științifice ale filosofului timișorean Bruno Würtz s-au îndreptat spre analiza cugetării viitorologice contemporane. Prin bogăția informației, prin ineditul surselor folosite, prin modul hermeneutic de prezentare a materialului de analiză și prin nivelul elevat al discursului filosofic, lucrările sale ocupă un loc aparte în futurologia românească.

Înainte de a elabora cele trei volume cu problematică viitorologică, avînd titlul generic **Filosofia anticipării** (toate trei apărute la Tipografia Universității din Timișoara), Bruno Würtz, printr-un extraordinar efort de translație lingvistică și ideatică, ne apropiase de filosofia lui Karl Jaspers, de hermeneutica lui Gadamer și de filosofia marxistă a lui Ernest Bloch. Vrednic și talentat interpret și translator în circuitul universal de idei se arată a fi hermeneutul timișorean și în cele trei volume ale **Filosofiei anticipării.** (I. **Confruntări contemporane pe tema viitorului,** 1987 ; II. **Prooroci la sfîrșit de mileniu,** 1988).

Cel de al treilea volum, avînd ca subtitlu **Sfîrșitul „rațiunii burgheze" și viitorologia marxistă** (1988, 199 p.) pune în centrul analizei concepția viitorologică a filosofului marxist polonez Adam Schaff, membru activ al Clubului de la Roma. Dezbaterea critică, mai bine zis, un fructuos dialog noetic, se poartă mai cu seamă pe baza a două texte schaffiene **Where are we Heading for** („Încotro ne îndreptăm ?", 1985) și **Microelectronics and Society — for Better or for Worse** („Microelectronică și societate — spre mai bine sau spre mai rău ?", 1982), ultimul fiind scris împreună cu Günther Fridrics la cererea aceluiași for științific internațional. Deși, la prima vedere, în spațiul dezbaterilor asupra viitorului, timp al multiplelor posibilități și proiecții probabilistice, ar putea încăpea și coexista în mod pașnic teorii, proiecte, ipoteze și anticipații divergente, acest teren al cugetării contemporane se caracterizează prin confruntări dramatice de idei, colorate puternic de afectivitatea și subiectivismul autorilor, determinate de pozițiile lor filosofice și politice.

Modelul societății viitoare, dominată de microelectronică și inginerie genetică, schițat de Adam Schaff, este supus unei analize intertextuale în care ideile viitorologiei marxiste se confruntă cu alte curente și perspective elaborate de diverși reprezentanți ai științei viitorului. Tabloul preponderent optimist al filosofului polonez, după care electronizarea și robotizarea producției ar duce la dispariția muncii și la dizolvarea clasei muncitoare, la bunăstarea întregii societăți, încît problema socială cea mai importantă ar fi organizarea timpului liber (desigur, într-o prezentare mai schematică a lucrurilor), este considerat, pe bună dreptate, de către autor drept un reflex al utopiilor productiviste burgheze care mai dăinuie în gîndirea unor intelectuali europeni. Aceste teorii nu țin cont de diminuarea resurselor energetice ale Terrei, de poluarea mediului înconjurător, de toate implicațiile sociale și psihologice ale unui progres tehnologic liniar. Apelînd la gîndirea unor viitorologi ca Nicolae Georgescu-Roengen sau Jeremy Rifkin, autorul susține cu consecvență ideea că în nici o societate a viitorului munca umană, fizică și intelectuală, nu va dispărea. „Atîta timp cît există ecosistem, influx solar și oameni pe Pămînt, va exista și munca" (p. 17).

Deși autorul, în spiritul unei neprefăcute modestii ce caracterizează întreaga sa operă științifică, îl previne pe cititor într-un **Adagiu** la studiul său că „nu a urmărit deloc originalitatea proprie, ci s-a supus originalității altora în numele unei probități profesionale" (p. 163), putem spune că demersul său științific, atît în latura critică, precum și în partea pozitivă a propriilor considerații despre viitor, se prezintă la nivelul textelor aparținînd unor importanți reprezentanți ai gîndirii si rostirii filosofice contemporane analizate și comentate în această lucrare.

Prof. univ. I. EVSEEV

LAURENȚIU CERNEȚ

O FIMA

Vară capricioasă, cu ploi repezi, neașteptate, și furtuni pornite din senin. Termometrul se joacă între 15° și 40°. Dimineața te zgribulești de frig, la prînz, soarele pripește toropitor, după-amiază — uragan. A doua zi, după o noapte senină, cu țîriit de greieri și lună plină, trotuarele sînt biciuite de torente. Apoi totul se potolește, apare soarele. E bine. Zici că e bine. Te bucuri că e cald — doar de-aia e vară ! — dar nu apuci să cauți umbră, că, veniți cine știe de unde (asta o știu meteorologii, aproape întotdeauna post factum), nori grei se învălmășesc deasupra orașului, aduși de vînt. Furioasă, masa de aer fierbinte și compactă își schimbă mereu direcția, te sufocă, pocnesc ferestre, copacii se îndoaie și frunzele smulse zboară bezmetic. După o oră sau chiar mai puțin, cerul se limpezește, atmosfera cade brusc în letargie și iarăși simți canicula.

Pe Fima, zăpăceala asta meteorologică o omoară. Se știe bolnavă de cel puțin cîteva beteșuguri incurabile, pe care schimbările de vreme le activează cum n-ai crede. O supără, desigur, reumatismul (o exista oare în secolul nostru vreo ființă nereumatică ?), și-a descoperit ceva la inimă, nu stă bine cu fierea, obosește repede, n-are putere, ține regim și nu slăbește nici măcar cu un kilogram și, pe deasupra, e convinsă că nervii o lasă pe zi ce trece. Ceea ce nici nu-i de mirare, fiindcă nervii sînt foarte sensibili. Plînge din nimic. De fapt, ar trebui să recunoască, însă ce rost ar avea ?, că plînge de cînd se știe. Cînd era mică, vărsa lacrimi cu nemiluita. Mînca bătaie nu pentru că ar fi făcut vreo boacănă, ci, vorba maică-sii, sătulă s-o tot audă smiorcăind degeaba, ca să aibă într-adevăr motiv de plîns. Mai tîrziu, descoperind că nu-i frumoasă, bocea cu disperare. Și, în sfîrșit, găsindu-l pe Sică, ori el găsind-o pe ea, a plîns de fericire, neînchipuindu-și pînă atunci că un băiat așa de chipeș și de bun o s-o ia de soție. Asta însă n-a ținut cine știe cît. A apucat-o groaza că Sică o să se deștepte într-o zi și o să vadă ce urîtă și-a luat, că nu e suplă, ca altele, și o s-o părăsească. Așa-s bărbații...

Cu timpul, apăruse o nouă problemă : înțelegerea aproape perfectă dintre el și Cristina, fiica lor. Sică își iubea fata, era mîndru de ea și nu-i putea refuza nimic. Fima se simțea dată la o parte. Cu ea, Sică nu vorbea niciodată serios, o trata ca pe-un copil mic și prost, nu-i cerea sfatul. N-o contrazicea, dar nu prea ținea seama de părerile ei. Mai mult decît orice o supăra faptul că el nu se îngrijora de bolile ce-o asaltau din toate părțile. Avea o replică tip : „Lasă, Fimo, că trece. Tu ce crezi, pe mine nu mă doare nimic ?". Deși, în general, se lăuda că nu cunoaște ce-i aia durere. E drept însă că nu știai cum să-i iei spusele, fiindcă mereu părea că minte. Nu-i mai puțin adevărat că în douăzeci de ani, de cînd s-au căsătorit, nu l-a durut nici măcar capul. Ori vreun dinte. Cel puțin nu s-a plîns. Și cu toate că-i merge gura și îndrugă tot felul de vorbe, n-a mințit-o niciodată. Sau nu s-a lăsat prins cu minciuna. O singură dată a fost convinsă că neadevărul era atît de clar, încît nu merita să mai discuți. A venit acasă bandajat, cu trei coaste rupte, și i-a spus rîzînd că nu s-a asigurat cum trebuie acolo, sus, unde lucrează el, i-a lunecat piciorul și-a zburat de la douăzeci de metri, pînă jos. L-a bănuit că s-o fi-ncăierat cu vreunul, măcar că nu-l știe certăreț, nici bătăuș, din cauza vreunei femei. Ca, a doua zi, în tramvai, să audă pe cineva povestind că la Antrepriza 2 un sudor a căzut de la douăzeci de metri și n-a pățit mai nimic, fiindcă a aterizat pe acoperișul unei barăci, și se mira de norocul acelui om, unul Sică Rooveanu... Poftim de mai pricepe ceva !

Ar mai fi și altele, la fel de sîcîitoare. Într-un cuvînt, Fima are un milion de motive să plîngă. Plus că, trebuie să admită, este într-adevăr un soț bun. Ceva nu i se pare în regulă, însă nu reușește să stabilească o dată pentru totdeauna care e acel ceva. El declară în gura mare că e fericit, iar Fima nu găsește nici un motiv să nu-l creadă. Totuși... de unde atîta fericire ?

Afară — prăpăd : ropot de ploaie violent, potop, ce mai. Fima a ajuns acasă ciuciulete. Ea sosește prima. Se dezbracă încet, în hol, să nu ude toată casa. Rămîne goală-pușcă și se examinează fugar în oglinda cuierului. Nu se place...

Nu mai întîrzie. Se duce în baie, se șterge cu un prosop, își trage pe ea un capot subțire și apoi, în pragul bucătăriei, nu prea știe de ce să se apuce. Îi este foame, însă crede că se poate înfrîna. Nu, azi n-o să mănînce nimic. Își aprinde o țigară (nu-i face nici o plăcere, dar a auzit că tutunul slăbește) și se gîndește la Nenu. Astăzi trebuie să pice în vizită. Un fel de nepot, rudă de departe. Sică știe în ce fel. Știe și ea, tot ascultînd povestea, a învățat-o. Ar veni cam așa : străbunicul lui Sică, Gheorghe Rooveanu, a avut o soră, pe Mitrana, care s-a măritat cu un consătean, Iancu Tuglui. Unul din copiii lui Iancu, Petre, a făcut patru fete și-un băiat. Băiatul, Ion, s-a-nmulțit și el, că doar nu era să stea degeaba, iar copilul cel mai mare, Petrache, este tatăl lui Nenu. Nenu : adică Ion Tuglui. Cînd era mic, nu putea să-și spună numele, Nelu, și și-a zis singur Nenu... Așa că el i-ar veni Cristinei văr de gradul IV. Nenu are douăzeci și patru de ani, e zootehnist la I.A.S. Pricea, la doi pași de oraș, băiat cu situație, înalt, zdravăn. O cam place pe vară-sa. N-ar fi rău să se ia. S-o ia odată și să aibă și Fima liniște. Să scape și de rușine. Pentru ea, ca mamă, nu e ușor s-o știe încurcată cu inginerul ăla zănatic, fără speranță c-o să iasă din treaba asta nunta necesară și binevenită. Lui Sică nici nu-i pasă. „Ce să-i fac ? S-o omor ? Mă-ntreb numai cu cine seamănă..." „Cu tine seamănă, că tu..." Cu el, cu el, că a tot cocolit-o, fata tatii, dulcea tatii, ei nu-i mai tăcea gura, întreba cîte-n lună și-n soare, de te durea capul, iar Sică, în loc s-o pună la punct, găsea răspuns la orice întrebare...

Ar fi bun Nenu. Deși trăiește c-o femeie din Pricea. O văduvă. Divorțată. Și-i cam neserios. Dar unde-i omul ăla perfect ?... Ar fi bun... Însă cum să te-nțelegi cu Sică ? El o ține morțiș că nu se poate, că Nenu îi este nepot. Sînt rude, și gata !... Or fi. Toți oamenii sînt rude între ei, dacă am socoti, de la Adam și Eva. Englejii —. Nenu le-a spus — nu-și fac probleme, se căsătoresc și veri primari. Or, ei doi... Rude de-a șaptea spiță ! De-a patra. Ca și cînd ar fi străini... Dar nici proasta de Cristina nu vrea. „Ce situație ? se-nfurie și-apoi rîde : Un amărît de tehnician zoo. Are ce mînca. Atît. Și noi avem ce mînca. Eu mă mărit doar cu unul plin de bani". Sică mustăcește : „Păi, da. Ți-ar trebui un conte de-ăla, cu fabrici și avion personal". O necăjește. Iar ea : „N-ar strica să fie și conte, dar la noi nu-s dintr-ăștia. Eu mă mulțumesc c-un doctor. Sau c-un director". „Dacă învățai, terminai peste doi ani o facultate și aveai dreptul să pretinzi marea cu sarea. Deși fericirea omului nu stă-n diplomă. Eu n-am decît opt clase". „Lasă-mă cu tine. Tu ești bătrîn. Altă generație". „Auzi, Fimo ! Sînt eu bătrîn ?". „Măcar de-ai îmbătrîni odată, că m-am săturat ! Să nu-ți mai port grija".

Și vine Nenu săptămînal, încărcat cu de toate. Și tot degeaba. Stau toți la masă și petrec. Nenu e și poet. Așa le potrivește, că mori de rîs. Vorbesc despre fotbal, că și lui Sică îi place. Lungana aia de Mela, prietena Cristinei, cînd se nimerește să treacă tocmai atunci pe la ei, îi cam face ochi dulci, în joacă. Zice : „Mă Nenule, ce nu-ți place ție la mine, de nici nu mă bagi în seamă ?". „Păi, răspunde el, mi-a ghicit o țigancă-n ghioc, că la blonde n-o să am noroc". E tare șod...

Lasă țigara în scrumieră și deschide ușa la cămară. A copt ieri niște plăcintă cu brînză dulce. Nenu se omoară după dulciuri. Ia o bucată și o gustă. Nu-i rea. E bună. E chiar foarte bună. O legumește. Rupe cîte o firimitură, să nu se termine prea repede. Se face că uită de hotărîrea de a nu mînca nimic. În fond, prăjitura nu-i mîncare. Mai ia o bucată. Și încă una. Apoi își prepară o citronadă. Apă minerală din frigider, suc de lămîie și două lingurițe de zahăr. Bine că n-are diabet, că fără zahăr... Chiar că nu-i mai trebuie nici un fel de mîncare. Se poate ține de cuvînt. Satisfăcută, se întinde pe sofa, în camera de zi, și ațipește. Are timp. Este ora 4. Pe la 5, apare Cristina. Sică, abia după 6.

I s-a părut c-a ațipit. Stă cu ochii închiși și-și freacă încet cu mîna stîngă dreapta schiloadă. Ce întîmplare proastă ! Să alunece și să cadă cu mîna sub roata electrocarului ! I-a zdrobit-o. Terci i-a făcut-o. Nu poate să-l învinuiască pe băiatul ăla. Ceasu' rău... Nici vorbă să mai lucreze la războaie. Acolo trebuie două mîini. Și bune... E bine și-așa. Stă la poartă. Scrie bonuri de intrare. Bine că de scris mai e în stare. Cam strîmb, cam poticnit, că degetele n-o ajută. Împinge pixul cu toată mîna, din cot. Merge. Cîștig mai mic, la jumătate, dar n-are altă ieșire. E greu și acasă. Cu o singură mînă, și stînga, nu poți face mare lucru. Cristina duce casa. Nu știe cum o fi cînd s-o mărita. „Lasă, zice Sică, ne-om descurca noi. Alemele-s bune. Unde scrie că bărbatul nu-i capabil să curețe un cartof sau să spele o cămașă ?" De fapt, și acum se-nhamă la treabă, n-așteaptă să-i vină totul pe de-a gata. Pentru el, nimic nu e greu, nimic nu-i complicat. Și-i mereu vesel. Și-l sorb din ochi toate vecinele, de la fetele de școală și pînă la babornițe. Profesoara de la etajul III, cît e ea de școlită și cu soț tînăr și șef, ceva, pe la Primărie, cînd îl vede, e numai zîmbet. „Domnu Rooveanu, ai un pic de timp pentru mine? Îmi curge un robinet". Iar el, cît ai zice pește, își ia sculele și sus !, și revine după o jumătate de oră vesel și bine dispus. Rîde : „Mă Fimo, eu nu știu cum pot să trăiască așa unii, să nu li se-ndămîne nimic și să n-aibă în casă o șurubelniță și-o cheie de paișpe. Parcă-i mare lucru să schimbi o garnitură !" „De ce să se obosească dumnealor, dacă îl au pe prostul de Rooveanu gata oricînd să... Dacă n-o fi fost doar de ochii lumii". „Da, mă ! Nu m-am gîndit. Chiar așa. A stricat intenționat robinetul, ca să mă cheme pe mine să-mi vadă mutra. Ai dreptate, Fimo". Într-o zi, n-o să mai rabde și o să le spună de la obraz : „Mai lăsați-mi bărbatu-n pace, că și la mine sînt destule de reparat". Vorba vine. La ei, totul e ca la carte, dacă e s-o mărturisească pe-a dreaptă. Nu se poate plînge...

Se ridică și se așază la fereastră. Se uită. Nu mai plouă. Aerul e inert. Are la îndemînă ventilatorul. Îi dă drumul. I-ar veni să facă un duș, însă îi este lene. Și stă cu ochii pironiți afară, reluînd veșnicele gînduri, care-i seacă sufletul.

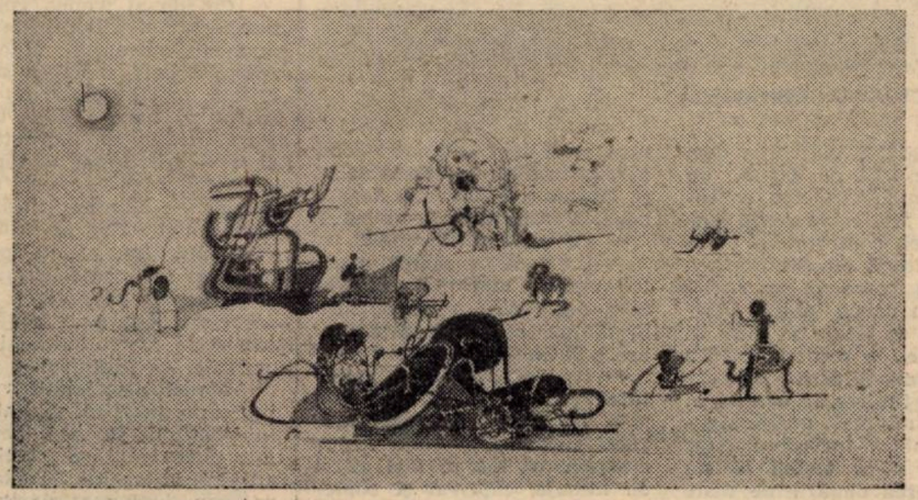

LIDIA CIOLAC : Mecanism orchestral

Cătălin Țîrlea ● SCHIȚĂ

Acuma de-abia poți să zici și tu că ai timp să te plimbi în voie prin parcul ăsta puțin cam amorțit de toamna timpurie. Acuma de-abia poți să zici că totul e gata. Aa, nu că pînă acuma n-ar fi fost, nu, tot timpul ai avut totul, ca să zic așa, gata, da' mai era cîte ceva, cîte-un chițibuș care trebuia făcut. Dar acuma gata. Chiar că e gata !

Cu băiatul cel mare ai avut greutăți de la-nceput. Nu prea vroia să-nvețe, era năbădăios, da' pînă la urmă tot a făcut o facultate, acu' e inginer în provincie, om la casa lui. Fata nu ți-a făcut probleme, atîta că a făcut medicina și a fost mai greu cu adusul în București, da' s-a făcut și-asta pîn' la urmă.

De tras a fost mai greu cu dosarul de pensie, cînd ai vrut să ieși la cerere. Nu s-a putut, că era nevoie de oameni de nădejde, da' acuma uite că ieri a venit și prima pensie, așa că gata. S-a rezolvat și-asta, chit c-a fost cu tămbălău.

Ieri a venit și electricianul să vadă ce-i cu contorul, că prea mînca mulți kilowați, și pe bună dreptate că l-ai chemat, că uite că era stricat, acuma se-nvîrte de două ori mai încet. Gata !

Doctorul a zis că treaba cu tensiunea, de data trecută, a fost o chestie pasageră, să nu-ți faci probleme, da' parcă ce, ușor era să te știi cu ditamai tensiunea ?. Nu-ți era rău, da' așa, ca idee. În fine, acu' te-ai liniștit, totul e-n regulă, ce-ar mai putea să se ivească ? !

Acu' două luni ai fost și la Pantelimon Doi, la cimitir, să rezolvi chestia cu locul. Doamne, ai zis, nu se poate, vreau de veci, că am deja banii pentru cavou, totu-i aranjat. La-nceput au zis că să vedem, că nu-s locuri, da' pîn' la urmă s-au dat pe brazdă. Ai angajat și muncitorii, lucrarea e-aproape gata, numa' că la-nceput nu ți-a prea plăcut grilajul interior, l-au schimbat băieții și-au pus altul. Auzi bre, zice unu', da' prea ești mofturos, domne, ce dracu ți-o trebui grilaj, nu știu ?. Las' c-o să știi tu cînd o să fii în locul meu.

Da' acuma gata, ai terminat cu toate. Acuma chiar că poți să zici că nu mai ai nici o treabă și poți și tu să te plimbi în voie prin parcul ăsta puțin cam amorțit de toamna timpurie. Gata ! Și pe aleile astea, după care ai jinduit atîția ani, la servici, pe aleile-astea înguste, boltite de-o parte și de alta de sălcii plîngătoare, pe sub care se aciuiesc zlătărese grase cu fuste largi și baticuri înflorate, ca asta care-ți zîmbește-acuma cînd te apropii de ea și gonește puradeii-ntr-o parte și ăia fug și chiraie și tu te-apropii și ea zîmbește cu toată fața ei plină și lucioasă : „Hai să-ți ghicesc, domnu' !".

Bătrînul se opri în loc și inima îi bătu cu putere.

Damian Ureche

ÎNCEPE ZIUA

Începe ziua cu miros de struguri
Din niul vegetal, în chip firesc
Absența ta dintr-un tablou
mă-ntreabă
Cu ce monezi de frunze s-o plătesc.

Începe ziua mea tot fără tine,
De flori și fructe parcă-s pomii goi,
N-ar trebui să bea singurătate
Cei mai ales născuți în ziua doi.

Trăind ca două jaruri despărțite
Ca și sub scrum căldură tot mai
scot,
Cît mai avem saluturi pe hîrtie,
E încă semn că nu ne-am stins
de tot.

Începe ziua mea tot fără tine,
De flori și fructe parcă-s pomii goi,
N-ar trebui să bea singurătatea
Cei mai ales născuți în ziua doi.

MIREASĂ DE TOAMNĂ

Pictează, spală, face piruete,
E încă mică și e încă rea,
Prin verdele etern deodată strică
Tot ce-am zidit pe crengi cu
mîna mea.
Prin ce azur s-o fi aprins de teamă,
Artistă fermecată de năluci,
Durabile cărări de ocrotire
Chiar pe deasupra unui cuib de cuci.

Pe-un nevăzut covor cusut cu frunze
Ea zboară și e ea și nu e ea.
Prin verdele etern deodată strică
Tot ce-am zidit pe crengi cu mîna
mea.

UN BLÎND CĂMIN

Presimt, cînd mă ignor, sau mă
detest,
Cald însetat de-o mîngîiere vastă,
Bolnav de singur, boarea
unui gest —
Ibovnică visînd a fi nevastă.

Ea e pe-aici, pe-aproape,-ar răsări
Dintre atîtea mîndre efemere,
Pilaștrii din poem i-ar încălzi,
La hoinăreală să renunț mi-ar cere.

Apoi, inventator de guri de rai,
Sub cearta mută din privirea deasă,
I-aș spune, printre aburii de ceai,
Furtunile ce m-au întors acasă.

Cum sihăstrit prin hăuri de noroc
Morgane mi-au întins cu lauri țara,
N-am prea gustat din frunza lor
de foc
Și-nsingerat îmi repetam isprava...

Către himera unui blînd cămin
Sălbăticia pașilor adastă,
Poema licărind mi-așterne lin
O pătură de cer, ca o nevastă !

ARIPI DE PACE

Deasupra creștetului meu cum ning
zei puri ca lebede-n ninsoare ;
cîntînd, numai cîntînd înving
pustiul cu o floare.

Și, iată, glasul mi-este blînd :
din el o lume se desface
cum fluturelui prea plăpînd
îi cresc aripi de pace...

CĂLĂTORIE DE DRAGOSTE

Roua cînta înalt
prin solitarele văi. Ne vorbea
aceeași lumină cu silabe fără de
pată.
Visătorule, scutură-ți podoabele,
aspre amurguri înfloresc sub aripa-ți
neliniștită

și numai uimirea
e gestul cu care te aperi,
adînc, neclintit.
„Oare tu ai vorbit, iubito ? Și cine
presară în lume fiori
mai ademenitori
decît orișice floare ?
Tu oare
îmi spuneai că șerpii au pielea
de aur
și murmură asemeni zînelor bune?"
„O, iubite, chipul tău e un lac fără
nuferi,
ți-aș spune că moartea e scoică
sau liră,
ți-aș spune că, iată, fără să știm,
fără să suferi,
îngerul nopții acum ne respiră..."

ANOTIMPUL ADIERII

Aproape de mine se petrece
miracolul florii divin.
O, viscol pur de miresme sub care
cerbii ard în sărbătoare.
Oglinzile zilei se limpezesc,
cerul își trimite senin
lumina în ochiul de crin.
Totul e cîntec netulburat,
tîmplă deschisă vegherii.
Și ard semințele în lut curat
și parcă
fructele se-aud venind
spre noi din anotimpul adierii.

Se recunoaște că-n orice
deschidere aborigenă
secunda verii încă e
înamorată și perenă.

APOCRIFĂ

Ci vino oricît de tîrziu
spre țărmul cu puntea albastră,
toți plopii să-ți bată înalt
și pe rînd la fereastră.

Să trecem apoi cuvenit,
îndelungi ca o sîmbătă bună,
prin iarba legată la mîini
în căpițe de lună.

Tăcerea uscată sub șei
spre focul ferit să ne poarte,
conturul mereu așteptat
de atîta departe.

Ioan V. Marcu

SEMNUL BUN

S-aduci norul mai aproape
Să-l iubești, copil fiind,
Cîntec viu pierdut pe ape
Despre viață povestind...

Să fii lacrimă de seară,
Pasăre să fii, în zbor,
Ori un tulnic într-o vară
Printre brazi ce nu mai mor...

Să scrii pe lumina toamnei
Semnul bun că n-ai uitat
Să-nnoiești culoarea humei
Dăruindu-te curat...

DE-AI ȘTI...

...lună-ncovoiată
ca un gînd de fată
ai fi mai bogată
de-ai ști cum arată
iarba necălcată
fruntea-ngîndurată
inima curată
fata sărutată
floarea-nrourată
viața asta toată...

TRISTEȚEA POETULUI

O, nu mă ține-nchis între cuvinte
Mi-e trupul greu și somnul prea
ușor
Și nu ai pe măsura mea veșminte
Poetule, eu sînt eternul Dor.

Ci lasă-mă să plec a doua oară,
Dezleagă-mă să plec cu-adevărat
Să văd din nou cum luna-și
înfășoară
De gîtul nopții brațu-i tremurat.

Mă vei găsi, am să te-aștept
în taină,
Într-un amurg la margine de drum,
Bătrîn de-i fi, voi fi atunci o haină
Sau poate-un vînt, copilul meu
de-acum.

O, nu mă ține-nchis între cuvinte
Eu sînt un fulg, tu ești un muritor
Nu mă topi în palma ta fierbinte
Poetule, eu sînt eternul Dor.

Geo Galetaru

ELEGIE PROFANĂ

Iubita mea ce bine
viața își are
splendorile ei domestice
clamează la colțuri de
stradă
ne întîmpină draga
de ea
trăim evenimente pure
cum sînt
cruciada crinilor
solstițiul bunilor
prieteni
eh ! din cînd în
cînd
cineva alege
calea de mijloc
dar
totul e bine
fetița noastră
începe să cultive
memoria trandafirilor

Ovidiu Someșan

CU SOARELE ÎN FAȚĂ

Distanța leagănă cercei,
măgulitor vibrează vina,
discret aromele de tei
dezacordează planina.

O reverie de cais,
uimind miresmele suave,
își plimbă songul interzis
pe treapta dulcilor octave.

Prea ispitit fiind acum
să poarte la rever cadența,
același însetat parfum
își apără intermitența.

Iosif Caraiman

VITRALIU

Vitraliu tremurător,
Topite culori în văluriri
De drumuri,
Nu-i nimeni și parcă o trîmbiță
Sparge durerea din raze.

*
* *

Mi-e sete
Și tîrziu-i. Cad ploi
Peste tremurul stelei...
Tot mai aproape nordul.
Fiul sărutului
Și fecioara de ceață pe culmi...
Noapte bună, fir de
mie-toamnă.

figurine

Doi tineri poeți reșițeni

Într-un volum colectiv de versuri, au apărut, la Editura „Litera", patru poeți : C-tin Brândușoiu, Iacob Roman, Emilian Roșculescu și N. P. Stan. Doi dintre ei, reșițenii Roșculescu și Brândușoiu, au mai circulat prin paginile revistelor. Ceilalți sînt puțin cunoscuți. Reșița a reușit, în ultimii ani, prin cenaclul local și prin aparițiile **„Semenicului"**, să impună cîteva nume poetice autentice. Să-i numim aici pe Gh. Azap, Olga Neagu, Octavian Doclin, Al. Zincescu, Ioan Irimie, N. Sîrbu, I. Chichere, George Șeitan și, acum, prin volumul colectiv amintit, pe Emilian Roșculescu și C-tin Brândușoiu.

Primul, afară de recenta culegere cuadruplă, a mai apărut și în antologia de debut a „Faclei", pe 1988. Lirica lui Roșculescu, am mai spus-o, are cîteva tente din poezia postmoderniștilor : gustul pentru cotidianul insignifiant, elementul derizoriu al existenței zilnice, prozaismul, etc. Se întrevede, însă, pe lîngă aerul autoironic ce pigmentează un eventual gest patetic, un ton colocvial cald și uman, o franchețe a unei sensibilități pure, niciodată ultragiate. Poezia lui Roșculescu concentrează micile evenimente ale biografiei, văzute la o manieră detașată, ironic-glumeață, în care important pare a fi fluxul de sinceritate subterană în dezvăluirea intimității proprii. Poezia lui întronează atmosfera senină, naturalețea unui spirit generos și solar, neconstrafăcut, bolnav de sinceritate, la care pînă și micile traume sau seisme ale sufletului pot fi privite cu o ironică detașare și o blîndă seninătate.

Constantin Brândușoiu, spirit angoasat, neguros, a scris, pînă azi, enorm și nu întotdeauna selectiv. Aceasta ar fi și meteahna de esență a poetului : lipsa selecției. Din cele cîteva poeme ale volumului, din altele, trimise, prin ani, redacției, se poate desprinde eboșa unui liric frenetic, necenzurat și mai peste tot morbid. Scepticismul bazal, care încarcă pagina lui Brândușoiu se convertește, ici și colo, insular, pînă la urmă, într-o încredere eroică în sine, în poezia sa, în valorile etice, **„într-o tinerețe care adie peste inima arsă"**. Deși monoton și adesea logoreic, discursul liric înalță, din aceste învălmășite imagini tulburi, cel mai adesea, oaze de lumină, pulsații patetice ale unei suferințe umane autentice, deși exprimate prea incoerent liric.

Iată, doi tineri poeți reșițeni. Două voci care vin să sporească valorile lirice ale orașului de pe Bîrzava.

Ion ARIEȘANU

Gramatica mărgărintului

„Ion Pachia Tatomirescu încă de la început, remarca Laurențiu Ulici, și-a proiectat un univers coerent, populat cu elemente mitologice autohtone, între care semnificative prin ele însele dar și prin recurență erau Muntele, Matca, Fluviul, Curcubeul... fiecare carte adaugă ceva universului astfel gîndit, de unde unitatea de viziune și coerența de lanț a tuturor".

Deci, ce adaugă „Verbul de mărgărint" ? El ne învață gramatica mărgăritarului, deci să conjugăm „verbul de mărgărint", să declinăm substantivele curcubeu, cuvînt, adevăr, care sînt de fapt și pilonii volumului. Între prima poezie : „Despre pasărea adevărului" care a făcut să înmugurească grădinile vocalelor, zorile substantivelor, și să rodească livezile verbului „a fi", și ultima poezie : „Pe această cîmpie de aramă" se așează o întreagă ars poetica, univers din care nu lipsesc epitetele, metaforele. Cele mai reușite rămîn, după părerea noastră : „Cosmogonie cu prigorii" și „Poem pentru orga de mărgăritar". Poetul are calitatea de a străbate dincolo de metafore, în zonele esențelor pure, scrie o poezie sub zodia **cuvîntului.** Asistăm la un veritabil dialog între poet și cuvînt, dialog analog cu cel dintre poet și muză la Musset. *„Cuvinte, / am brazii drepți spre clopot și spre fruct / spre-altar voind jertfirea trupului de-azur"* sau *„Auzi-mă, Tu, Cuvîntule, rogu-mă Ție"*, *„Rogu-mă Ție, Cuvîntule, Ție mă rog / de-mi dă iubire de muguri"*, *„Mărgăritar, atoateveghetor în lucruri, / îți sînt, Cuvîntule, dintru-începutul nostru"*. Cuvîntul scris cu majusculă este „un rombic fulger".

Un alt element des întîlnit este **curcubeul,** el face legătura între două lumi, cea a cuvîntului cosmogonic și cea a cuvîntului teluric. Totul funcționează în legătură cu poemele sale : ceasul, curcubeul, fulgerul, trupul iubitei. Poemul are inimă, vocale, mărgăritare, fotoni.

Un poem de referință este „Verbul de mărgărint". Verbul de mărgărint leagă Edenul cu Terra (Edenechittera). Asistăm la o afectivitate destul de mascată, verbele curg muzical, frumos melopeic. Muzica e realitate obsedantă. Poetul, fascinat de cuvînt, posedînd deci magia cuvîntului, este și un inventator de cuvinte : „cerdacul înzoriat, șarpe puiandru, aurește troienirea, atoateînfloritorul, șarpe lînos, îmbumbesc și nimbează sînii în matcă, cum eu mă-nrourez sub curcubeu, o scăldătoare lăcrimie, împurpurînd genunchi-n sublimă zidire, se-nrăzărez". Frecvența cuvintelor cheie demonstrează rolul pe care-l joacă acestea în tărîmul dificil al esențelor, al izvoarelor poeziei : mărgărint apare de 15 ori, mărgăritar de 8 ori, curcubeu de 16 ori, cuvînt (cuvinte, cuvîntul, cuvîntule) de 12 ori.

Ce semnificație are însă mărgărintul, cu variantele sale : mărgărit, mărgăritar ? Răsfoind „Dicționarul general al limbii române", de Vasile Breban, găsim etimologia neogreacă a cuvintelor menționate : margaritis, margatitari și explicația: lăcrămioară, perlă. Într-adevăr, poemele, poezia, arta în general, se cere a fi un lucru de mare preț și tot ea impune multă trudă, multă suferință.

Rodica OPREANU

* Ion Pachia Tatomirescu — „VERBUL DE MĂRGĂRINT", Editura Facla, 1988.

De vorbă cu LIDIA CIOLAC

INTERVIU

Lidia Ciolac, o ființă mai degrabă tăcută. Un ochi atent. O mînă de maestru. Un artist plastic de linia întîi, cu o fișă de creație impresionantă. Diversitatea problematică a lucrărilor ce compun un univers plastic original. Rafinamentul fiecărui fragment din oricare desen. Senzația că structura grafică eliberează de constrîngerile tehnicii, o narațiune — ce poate fi „spusă" — și care „vine", înspre prim-planul tabloului, obligîndu-te să te comporți, în fața lucrării, asemeni lectorului dinaintea paginii de carte: să încerci să recuperezi, deci, din frumoasa caligrafie semnată Lidia Ciolac, o istorioară transpusă ca desen?... Să „dai deoparte" straturile aparente, ce fascinează privirea, prin eleganța compunerii, prin ritmul și armonia coloristică. Să ajungi la ideea care animă invenția plastică, o sprijină și o nutrește, îi dictează cum să fie...

— Cum ați defini talentul de desenator?

— E posibil să înveți desenul. Regulile lui. Nu sînt chiar atît de multe, ori atît de complicate. Talentul înseamnă, însă, că poți să gîndești și să simți, prin desen. Diletantul, să zicem, stă rece în fața subiectului, iar așa-zisele lui studii vor suferi de incapacitatea de a transmite, emoțional, dacă vrem, ceva despre subiect. Pentru a comunica ne folosim de un limbaj — el poate fi direct, mai puțin direct, sau indirect. Poți, de asemenea, inventa o gamă de semne — un alfabet care să-ți aparțină. Oricum, limbajul plastic e menit să te ajute să exprimi viziunea realului — care e în tine. Nu știu dacă reușesc să mă fac înțeleasă. Poate găsim, aici, o întrebare despre...

— Realul interior — și cel din fața noastră?...

— Tocmai! E tocmai ce se numește transfigurare artistică, în discuție. Trăim, nu-i așa, în real, dar fiecare îl simte și îl filtrează în felul său. Realul interior se relevă în forme și idei plastice. Trebuie, desigur, să-ți dai seama ce posibilități au formele plastice, de a comunica privitorului viitoarei lucrări, ceea ce ai dorit să exprimi. Limbajul plastic, desenul, în speță, ca să mă întorc înspre definiția aceea, de la început, devine un mijloc, nu un scop. Nu degeaba se spune că, atunci cînd creezi, în lucrare apare, sau transpare, inerent, starea (sufletească) în care te afli, cu care ești încărcat. Mulți consideră că tehnica e totul. Eu cred, dimpotrivă, că tehnica e un mijloc de a ajunge la artă. Și că importantă este expresia pe care o putem găsi. Mă întreb ce ne spune un desen corect, dar inexpresiv? Și dacă nu e de dorit, la urma urmelor, sau prin comparație, un desen mai puțin exact — în sensul regulilor, ce se învață — dar care să exprime ceva, să conțină ceva, apropo de subiect, de realitatea spre care se apleacă ochiul desenatorului. Acel „conținut al imaginii" trebuie să vină din interior. Avem, deci, un subiect, pentru un studiu?!... Să presupunem asta...

— De acord. Ce presupune un studiu?...

— Existența subiectului, în fața ta, evident. Vrei să îi cunoști dimensiunile, calitățile pe care le are, particularitățile. Vrei să ți le însușești, dacă pot vorbi astfel, ca document!... Îți rămîne, însă, să transformi forma, în folosul ideii. Să modifici acele forme, rezultat al documentării, să creezi o imagine proprie asupra realului. O imagine organizată estetic, în ciuda aparentei ei spontaneități. Expresivă, capabilă să rețină emoția creatorului ei, să o trans-

mită privitorului. Am ajuns, în timp, la concluzia că merită să încerci să te exprimi fără reticențe, chiar dacă nu vei izbuti să obții imediat ceea ce ți-ai dorit, nici de la tine, nici de la public. Am tatonat, în timp, terenul, în mai multe direcții, cum s-ar zice. Spre microcosmosul semnelor plastice, prin care se poate sugera o realitate, dar și spre problematica mai amplă; am încercat și varianta de a dezvolta un aspect (un semn), pînă la dimensiuni macrocosmice. Mi s-a și reproșat, cu ani în urmă, lipsa de unitate a demersului meu.

— Un repros grăbit, din cîte se înțelege. Pricinuit, probabil, de constatarea, corectă, de altminteri, că ați traversat, împreună cu lucrările dvs., un întreg repertoriu de tehnici, astfel încît, la o primă vede-

LIDIA CIOLAC:

Secvențe autumnale.

re, ceea ce frapează este marea diversitate a mijloacelor...

— De multe ori ne fură imaginea de suprafață... Dar, nu vreau să supărăm pe nimeni...

— Ne fură suprafața imaginii, spuneați...

— Da. Lucrările unde tehnica e dusă, parcă, la desăvîrșire nu sînt, neapărat, valori de artă plastică. S-ar putea să nu ascundă nimic mai mult. Ori chiar nimic. Exacerbarea tehnicii, în tratare, poate duce la manierism. Poate fi o speculație, chiar o speculație comercială, în sensul captării atenției, interesului public. O concesie făcută cu bună știință, fiindcă e mai ușor de ajuns la suprafața ochiului public, decît la privirea lui dinlăuntru. Și e și mai comod, pentru tine. Dar, cum tehnica nu e totul, nici succesele ușoare nu sînt totul, nu ne pot mulțumi. Ești dator, ca artist, să-ți respecți impulsul, datele interioare. Să nu faci concesii gustului minor, să nu consideri publicul o categorie inferioară ție, sau, dacă îl vezi astfel, să te străduiești cu atît mai mult să-l formezi, în unghiul exigențelor pe care ți le aplici ție însuți, în calitate de artist plastic.

— Ce nu se poate exprima prin desen?

— Să ne gîndim... Desenul tehnic concretizează ideea științifică. Plasticianul lucrează cu alt soi de mijloace decît inginerul. Schema unui aparat electronic super-complicat e o codificare, în semne grafice, de neînțeles pentru omul neavizat. Poate și în expoziții, lucrările de artă plastică sînt, din cînd în cînd, în situația de a nu putea fi tălmăcite de privitor. Nu știu ce nu se poate exprima prin desen. Viața este mișcare — fie ea interioară, sau exterioară — linia trebuie să o transmită.

— Vorbiți-mi despre expoziția pe care ați deschis-o astă-vară, în capitală...

— În iulie, nu cel mai fericit sezon. Să nu amintim asta.

— Nicidecum. Ce a însemnat, în contextul experienței dvs., de creație?

— La fiecare confruntare cu publicul înveți ceva. Mi s-a părut că m-am întîlnit cu oameni avizați, interesați de ceea ce fac. Lucrările erau suma eforturilor mele din ultimii șapte-opt ani, alcătuind, și pentru mine, un fel de trecere în revistă a posibilităților, pe o perioadă dată. Am vrut să fie o expoziție bună, chiar foarte bună, pentru că am absolvit Institutul în București și eram datoare să-mi onorez profesorii, ca să zic astfel. Și să fiu și eu mulțumită... N-au venit toți cei pe care îi așteptam, erau în concediu...

— Totuși...

— Am aflat că sînt pe drumul cel bun, că am izbutit să comunic cu semenii mei: asta e, din punctul meu de vedere, foarte mult. Deoarece știu, astfel, încotro să mă îndrept, în continuare. Ce anume îmi rămîne de făcut, pe mai departe.

☆

Cînd citește, proză, poezie, sau reviste, sau chiar în timp ce vorbește cu mine, dovedindu-se mai ușor de stîrnit la confesiune decît sperasem, Lidia Ciolac vede imagini. Ca un scenarist, zice. Lectura îi creează această „problemă". Trebuie să se oprească din citit, să dea curs „filmului" declanșat de cuvînt. Presupune că ar fi vorba de o deformare profesională, de faptul că s-a fixat „prea mult, pe vizual". Timpul trece atît de repede, îmi mai spune, înainte să ne despărțim...

Antoaneta C. IORDACHE

REVENIRI

Invitație de întoarcere la eseu

Despre eseu există o definiție cu mai multe capete. Unele tăiate, altele apărînd/crescînd din senin. Ca în povestea cu balaurul și voinicul. De aceea (și poate nu numai) a sosit o vreme cînd eseul a început să sufere de grabă, de prea multă actualitate, de boala foiletonisticii și ceea ce mi se pare mai grav — de o vădită și insuficientă lipsă de informare/cercetare, meditație, în totul — de insuficiență culturală. Desigur, nu ne-am propus să polemizăm cu acest proces al lipsei de interes față de eseu. Totuși, cîteva dintre cauzele care conduc spre acest fenomen nu ni se pare a fi lipsit de interes a le semnala. Pe de o parte, criticii sînt atrași de posibilitatea de a fi prezenți permanent în arenă, să perceapă pulsul (care, vai, de cele mai multe ori nu va fi cel adoptat de istoria literară!), să-și lege prietenii, să întrețină prietenii, să citească o singură carte și să redacteze 5—6 file de manuscris, în care să aibă impresia că a spus „totul"...

Nu e prea greu de intuit că, pe de altă parte, eseul presupune un anume fel de interpretare a unei opere deja „așezate". Criticul trebuind să recunoască din nou (obligatoriu) nu numai elementele componente ale acelei opere (sau grup de opere) și efortul i se pare superfluu și fără satisfacții imediate.

Dar putem descoperi și cazuri de oameni încăpățînați să creadă în forța de propensiune a eseului într-o cultură care se respectă.

Pe neașteptate, în anul 1977, Adrian Anghelescu tipărea monumentala ediție **Izvoare și popasuri** a eminentului arhitect și om de cultură G. M. Cantacuzino. Studiul introductiv, notele asupra ediției, tabelul cronologic și bibliografia, toate scrise sau întocmite de către Adrian Anghelescu, au adus pentru prima dată în fața cititorilor și specialiștilor, alături de opera eseistică și publicistică a unei mari personalități a culturii românești, forța și talentul unui eseist remarcabil, întîmplare de bun augur într-o cultură, întîmplare care, ce e drept, nu a rămas fără ecou la vremea respectivă.

Dacă prin ediția amintită și studiul introductiv **Un argonaut al supremelor armonii,** Adrian Anghelescu întreprindea un demers spiritual în care raportările directe sau proprii depindeau într-o anumită măsură de personalitatea marelui arhitect și constructor de idei dintre cele două războaie mondiale, prin **Vîrstele lui Proteu** (Ed. Eminescu, 1984), autorul întreprindea un demers propriu, original, asupra barocului, o incursiune în timpii zămislirii și desăvîrșirii prin anticlasicism.

Aici, Adrian Anghelescu face dovadă clară a vocației sale de constructor cultural (a se citi eseist), de ingeniozitatea necesară eseului și, nu în ultimă instanță, de o arhitectură proprie în construcțiile de idei. Trebuiește remarcat încă de la această nouă perspectivă despre baroc — stilul elegant, lipsit de prețiozități, accesibil fără să fie didactic; textul fiind în general conceput sub forma unei „călătoriri" de căutare și aflare a armoniei, pînă și în cele mai revolute forme, trimiterile la înțelepciune (filosofie) slujind cu devoțiune intrarea/păstrarea/pătrunderea în subiect/formă.

Constant în ideea unor construcții culturale de amploare și mai ales în abordarea unor teme, idei, autori și fenomene/interferențe ce nu se lasă prea lesne interpretate, Adrian Anghelescu a tipărit în anul 1986 un nou volum de eseuri ce poartă un titlu caracteristic profunzimii și eleganței stilului său — **Vedere dinspre Eyub.** Sînt tipărite în această carte patru eseuri diferind ca întindere între 45 și 110 pagini: **O istorie vie a trecutului românesc,** prilejuit probabil în prima formă de reeditarea — **Istoria românilor prin călătorii** a lui N. Iorga, **Cînd documentul de viață depășește imaginația,** un studiu despre Constantin Mavrocordat, **Contrastele eului** (eseu emoționant despre Gala Galaction) și **Farmecul evanescent al melancoliei,** eseu de introducere (și nu numai) în opera lui Ion Pillat.

Prin ineditul lor, primele două sînt și cele mai incandescente, mai necesare din punct de vedere cultural și chiar istoric. **O istorie vie a trecutului românesc** constituie prin subiect și prin modul de tratare, prin studiul aplicat asupra civilizației și culturii făurite la interferența Orientului cu Occidentul, o pagină memorabilă, extrem de necesară cunoașterii istoriei și mai ales civilizației și culturii, capitole în general mai puțin cuprinse în corpusul istoriei scrise la care ne raportăm cel mai adesea. O surpriză pentru istorici și pentru oamenii de cultură constituie studiul dedicat lui Constantin Mavrocordat, purtînd un titlu care grăiește singur: „Cînd documentul de viață depășește imaginația". Studiul istoriei civilizației își dă mîna pe sub text cu cel al politicii, al diplomației, sociologiei, psihologiei pe indivizi, a culturii. Rezultă peste o sută de pagini dense, pagini care la rîndul lor ar merita mai multe pagini de interpretare... Dacă adăugăm și cele două eseuri despre Galaction și Pillat, rezultă o incitantă carte de eseuri, o carte extrem de necesară, importantă. Astfel, Adrian Anghelescu a pus în circulație prin cărțile sale de eseuri de pînă acum, toate organismele (organele) vitale ale eseului, unele dintre ele aflate pe cale de mumificare din pricina îndelungatei nefolosințe.

Valeriu BÂRGĂU

excelsior

Luiza Landt

SĂRBĂTOARE

Țara a-mbrăcat
Straiu imaculat,
De la deal la șes
Numai cînt ales,
Cînt sărbătoresc
În grai românesc
Din suflet țișnit
Peste plai doinit.
Ecouri străbat
Țara-n lung și-n lat
Întîlnind în zbor
Izbîndă și spor
Steaguri fluturînd
Și inimi vibrînd
Salbe de-mpliniri
Țării străluciri
Și această zi
Pururea va fi.

DUEL

Pix,
intimul meu prieten,
îți va comunica
ora și locul
unde
vor scînteia,
încrucișîndu-se,
privirile noastre.

AXIOMĂ

Mi s-a prezis
că voi lupta
în linia întîi
și iată
ucid moartea
unor întîmplări
intrate în enigmă

EXIL

Prietenele
neînțelegînd ce urzesc,
ascunsă-ntre gînduri,
mi-au oferit
un Pont Euxin.

Din acest punct
de sprijin,
le mulțumesc
pentru mărinimie.

TURNIR

Vor participa la turnir
ambasadorii
diferitelor culori ;
peste blazonul învingătorului,
crinul
își va scutura polenul.

memento

CONCURSUL DE „EX LIBRIS EMINESCU"

În organizarea Bibliotecii Județene Bihor, a U.A.P. Oradea și a Cercului de bibliologie, bibliofilie și Ex Libris „Gheorghe Șincai" din această localitate, va avea loc **concursul de Ex libris,** consacrat centenarului Mihai Eminescu. Se are în vedere comemorarea centenară în grafică de carte, pe tema operei și personalității eminesciene. Concursul este deschis tuturor graficienilor ce practică tehnici de creație, prin care se pot executa lucrări în serie de minimum 50. Se acceptă lucrări, indiferent de anul în care au fost create. De asemenea, se primesc lucrări de colecție, într-un singur exemplar, chiar aplicate pe carte, ceea ce a fost și rămîne rostul fundamental al graficii de tipul Ex libris. Se recomandă ca **lucrările noi** să includă în compoziție înscrisurile „CENTENAR EMINESCU 1989 și — obligatoriu — EX LIBRIS ... urmat de numele destinatarului lucrării.

Fiecare Ex libris se va trimite în cinci exemplare, pînă la data de 15 aprilie a.c., pe adresa Bibliotecii Județene Bihor, 3700 Oradea, Piața Victoriei nr. 3, cu mențiunea pe plic „Pentru concursul de Ex libris Eminescu". Toate exemplarele vor fi semnate și parafate de autor. Un juriu constituit din scriitori și artiști plastici va acorda premii și diplome pentru cele mai valoroase reflectări ale temei. Cu lucrările apreciate de juriu se va organiza o expoziție omagială, ele fiind consemnate în catalogul care va fi trimis tuturor autorilor acestora. Exemplarele de colecție, cu sau fără carte, se restituie după închiderea expoziției centenare din perioada iunie—iulie 1989. Alte informații pot fi cerute la adresa dată și la telefon : 991/3 12 57.

viața asociației

• La sediul Asociației Scriitorilor din Timișoara a avut loc o ședință a Comitetului de conducere al Asociației cu următoarea ordine de zi : 1. **Informare cu privire la activitatea Asociației în anul 1988 ; 2. Planul anual de muncă și Planul de muncă al Asociației Scriitorilor din Timișoara pe trimestrul I/1989 ; 3. Completarea Planului special de măsuri privind manifestările organizate de Asociația Scriitorilor din Timișoara în cinstea Centenarului și Anului Internațional Mihai Eminescu și a Centenarului Ion Creangă.** La dezbateri au luat cuvîntul: **Livius Ciocârlie, Alexandru Jebeleanu, Mircea Șerbănescu, Ion Dumitru Teodorescu** și **Cornel Ungureanu.** Ședința a fost condusă de poetul **Anghel Dumbrăveanu,** secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara. • La Centrul de cultură și creație „Cîntarea României" din comuna Bîrzava, județul Arad, a avut loc în prezența unui numeros public cea de-a doua ediție a Concursului de recitări din poezia patriotică, precum și un frumos spectacol folcloric. La manifestare au participat, ca invitați, prof. dr. **Corneliu Antonovici,** de la Institutul Politehnic din București, dr. **Mircea Pleș,** poetul **Anghel Dumbrăveanu,** secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara.

★

În contextul manifestărilor dedicate Centenarului Mihai Eminescu, Asociația Scriitorilor din Timișoara organizează **marți, 24 ianuarie a.c., ora 17,00,** în **Sala de cenaclu** din **Piața Vasile Roaită nr. 3, o Seară de poezie,** la care vor lua cuvîntul eminescologi, istorici și critici literari, scriitori, membri ai Asociației. Își va da concursul Corul Liceului de artă „Ion Vidu" din Timișoara, dirijat de prof. **Lava C. Bratu.**

M. O.

aqua-forte

• **Să ai un ideal înseamnă să suferi. Să cauți un ideal înseamnă să lupți. Să nu-l poți găsi e cea mai grozavă durere.**

• **Pentru femeie, capriciul este virtute.**

• **Cine-și pierde cheia sufletului devine nefericit.**

• **Nu există decît un singur drum care duce la adevăr : conștiința.**

• **Cenușa e ultima formă a iluziei.**

• **Eu te-am făurit și trebuie să fii și ești, cu siguranță, căci altfel eu nu te-aș putea simți.**

• **În măsura în care s-a dezvoltat cultura, zeii au început să dispară.**

• **Fructele sînt mai gustoase cînd le rupem singuri din pom.**

• **Devenirea e mai puternică decît atomul.**

• **Soarele încălzește și binele și răul.**

• **Cînd vrei să-ți fie umbra mai mică, stai sub lumină.**

• **Tăcerea nu e totdeauna de aur.**

• **Ai fost mai lucitoare ca soarele.**

• **Renunțarea e slăbiciune, lupta desăvîrșire.**

• **Iubirea e pură numai cînd ai pierdut-o.**

• **Cînd ai început să vezi prin întuneric și lumina îți pare că-i neagră.**

• **Vinovatul fuge de adevăr.**

• **Dragostea e dăruire.**

• **Înțelepciunea nu are dușmani.**

• **Setea de știință și cultură nu trebuie să fie niciodată cumpătată.**

Simion GIURGECA

fanion

MINGEA MORGANA

Nu știu dacă în lungile dumneavoastră meditații asupra „sportului rege" — după cum se spune în Anglia — v-ați gîndit vreodată că fotbalul poate fi închipuit și ca un pur fenomen optic. Bineînțeles, nu mă refer la faptul că, uneori și cu totul accidental, una se vede în teren și alta se prefiră în scris, ci, pur și simplu, la sensul larg al acestui frumos capitol din Fizică. Și, fiindcă tot am intrat ex abrupto în temă, să nu pierdem nici un tempo, spunînd că am în vedere fenomenul de iluzie optică pe care acest perfid joc peninsular îl provoacă, o iluzie care, fatalmente, se transformă, se augmentează în alta : cea a competenței. Un număr imens de inși, la scară planetară, au iluzia că pricep, că înțeleg fotbalul. (N-aș dori să deschid aici o paranteză despre motivele mai profunde ale acestei alchimii pentru simplul motiv că, simultan, aș adăuga o nouă pseudocompetență : cea de psihosociolog). Și să nu credeți cumva că scapă din această plasă măcar comentatorii sportivi. În cel mai bun caz, ei descriu **ce se vede** în teren, mai bine spus, descriu exact deplasarea mingii și spațiul destul de restrîns unde ea creează doar o infimă parte a ceea ce este jocul în sine. În realitate, mingea morgana ocultează restul cîmpului vizual, jocul întreg, mai ales pre-jocul de alianțe, interese, arbitraje, într-un cuvînt, culisiada. Așadar, în mod necesar, condiția spectatorului de fotbal este una pur vizuală, neanalitică, pentru simplul motiv că suma părților componente, analiza lor în context larg — iată, aici stă priceperea ! — nu intră în sfera ideii de spectacol. În ceea ce mă privește, sînt liniștit : în sensul acesta nu mă pricep la fotbal, dar dincolo de himerica viață a mingii-efemeride știu că se află Imperiul Fotbalului Universal. Cronicarul lui este numai în aparență văzător. Marele orb, cel care a fost J. L. Borges — îmi povestea, de mult un prieten — a fost invitat, pe timpul C.M. din Argentina, să țină o conferință, undeva pe bătrînul continent. Cum la ora prelegerii era programat un meci important, în sala cu pricina a fost instalat un televizor al cărui sonor a fost pus la minim. O potrivire de stele, veți exclama : argentinianul, tocmai el, era o prezență vie și oarbă a unui semn mai adînc.

Marcel TOLCEA

Cîntarea României

La un portret

Pentru cei care urmăresc literatura populară din țara noastră, numele poetei Ioana Precup, nu este de loc necunoscut. Participarea ei frecventă la o serie de manifestări de acest gen, premiile obținute la diferite festivaluri folclorice sau în Festivalul național „Cîntarea României", ne conving că avem de-a face cu o poetă pentru care poezia pornită din folclor, din tradițiile și obiceiurile neamului, e mai mult decît o pasiune, e un fel de a respira. Spun asta pentru că Ioana Precup în viața ei de toate zilele, trăiește într-unul din cele mai vii orase industriale, Hunedoara. Acolo muncește, acolo trăiește, însă citindu-i poezia îți dai repede seama că sufletul, inima ei, e undeva în satul natal din Bistrița-Năsăud. Ca o depozitară de cultură populară, Ioana Precup își poartă peste tot satul „cu toate-ale lui. De aceea, mediul urban n-a atins cu nimic fondul ei sufletesc. Cele două cărți apărute pînă acum — „Balade și cîntece" (Editura Litera — 1984) și „Din cei codri de argint" (Editura Litera — 1986) ne-o arată pe Ioana Precup trăind condiția creatorului popular, în emoția limpede și în același timp riguroasă a melosului popular.

În primul volum, temele eterne prezente sînt : dragostea, natura, maternitatea, moartea. Nu lipsește însă nici umorul, cum întîlnim în „Balada lui Damian-Diri". Într-o altă baladă — „Iliuță și Alba", poeta se apleacă asupra temei mioritice. Interesant este că poeta în toate baladele versifică, prin propria-i putere, întîmplări auzite de la bătrînii din sat. De asemenea, și în cel de-al doilea volum care, de fapt, este un volum de legende, poeta imaginează și-n același timp rezolvă cu o proaspătă intuiție, legende parcă rupte din tezaurul nostru folcloric.

O altă frumoasă legendă este „Legenda Ceahlăului și a Bistriței" în care Ceahlăul s-a prefăcut în fecior de dorul Bistriței, zîna codrilor „Prefăcută-ntr-un izvor / De Duhul pădurilor". În momentul cînd a băut apă din rîu, Bistrița s-a transformat în zînă, iar Ceahlăul, ca o bucurie a revederii, a îngenuncheat în fața ei. În acel moment se abătu asupra lui un blestem și s-a făcut iar munte pînă la cer, iar Bistrița apă care țîșnește din brațele celui iubit. Autoarea dezvăluie aici o viziune cosmică asupra elementelor naturii : între pămînt și cer există o legătură de nezdruncinat. Totul se supune unui destin, oricare ar fi el.

La un portret complet făcut Ioanei Precup, ar mai fi de adăugat și teatrul folcloric pe care îl scrie și cu care a obținut frumoase premii în Festivalul național „Cîntarea României" și chiar teatrul folcloric pentru copii. Aceste piese sînt jucate de artiștii amatori ai comunelor și satelor din județ. Prin toate acestea, Ioana Precup nu face altceva decît să ducă mai departe tradiția unei bine cunoscute familii de creatori populari din satul Leșu care i-a transmis puterea de percepere și de exprimare a melosului popular în așa fel încît să nu răzbată spre noi nici un sunet fals.

Mariana PÂNDARU

sport

ÎN TOIUL IERNII ...

... fie și fără nuanța zăpezilor de altădată, mă apucă dorul ierbii, al crudului din mugur și floare și aripi de fluture ; de închid ochii, văd aevea cum arată dorul acela (acesta), sub soarele dulce de mai, bunăoară, sau de iulie, și mai și, cînd ziua e atît de lungă încît nu mai e loc de noapte, și-atunci îți vine să pătrunzi într-un miez de cîmpie desenat măiastru de omul care știe vorbi blînd prin culoare, Diodor Dure, prin violetul său intens spiritualizat, îmi „șoptește", chiar acasă, Tudor Octavian, cu ochiul său tot intens spiritualizat.

Și, cum îmi e dor de primăvară, dor mi-e și de arene, să ies spre fotbal și, din nou, spre handbal, cum atîta lume îndrăgește vibrația mingii și calea spre poartă, unde se făurește izbînda : sportivii se află acum la pregătiri, sus, la munte, nu la mare ; la munte e ozon, e zăpadă, e soare, sînt cărări de alergat și de încărcat „bateriile" pentru sezonul ce vine — și e sigur că va veni, oricît s-ar împotrivi ceasurile cu arcurile frînte.

De curînd, i-am întîlnit, într-un tandem amical, pe Costică Rădulescu și Emeric Dembrovschi, încît aș vea, acum, să atrag atenția unor colegi din zona sportivă a scrisului cum că întîia performeră românească într-o competiție europeană la fotbal a fost Dinamo Bacău, ajunsă pînă în turul IV al, pe atunci, Cupei Orașelor tîrguri (actuala Cupă U.E.F.A.) ; le-am citit destinu-n palmă, găsind acolo semnul că și Timișoara, renunțînd la orgolii malefice, va putea, prin rîvna lor, să suie în fotbalul național și european. Să le dăm acestor cezari „regatul" meritat !

Teodor BULZA

JACQUES de LACRETELLE

CONSTELAŢIA AMATORILOR

Într-un număr din **Nouvelle Revue Française** dedicat lui Gobineau, Abel Bonnard a formulat o apreciere care aruncă o lumină inedită asupra artei în general, cît şi asupra operelor artistice. Pentru el, Gobineanu trebuie încadrat ca literat în marea familie a Amatorilor şi Oamenilor liberi. Iată acest pasaj : **„Ce mi se pare mai frumos pe cerul secolului al XIX-lea francez este, la mare depărtare de compacta cale lactee romantică, această constelaţie de mari oameni care au rămas mereu vii cu adevărat. Putem să-l plasăm aici, dacă ţinem, şi pe Benjamin Constant, chiar dacă astrul lui pilpiie cu intermitenţe. Dar putem vedea aici strălucind mai ales astrul ferm al lui Stendhal, acel al lui Mérimée, soarele generos al lui Delacroix, steaua trufaşă a lui Gobineau".**

Aceste nume ilustre — amatori ! Te simţi tentat să protestezi. Trebuie să fi scris tu însuţi şi să ai o anume vîrstă ca să înţelegi cît de întemeiată e această părere şi s-o auzi rezonînd în conştiinţă. E de la sine înţeles că nu vom lua calificativul de amator în înţelesul monden, sinonim cu diletant sau cu om care îşi încearcă puterile în toate. El se apropie mai degrabă de sensul folosit în sport, unde se opune celui de profesionist. Ştim cu toţii că o competiţie sportivă între amatori oferă un joc mai deschis, mai liber, o participare pasională imprevizibilă, care pun în evidenţă mai bine temperamentul individual. Ei bine ! scriitorul care a rămas un amator este cel care, prin geniul lui independent sau chiar prin defectele sale, păstrează mereu o stare similară de participare, în pofida experienţei şi a succeselor. Nu spun ceva nou, pentru confraţi şi chiar pentru public, amintind că sîntem pîndiţi de timpuriu de două pericole : exploatarea propriei cariere şi ceea ce se numeşte meşteşugul. Dacă se mai întîmplă să scapi de primul prin lipsa ambiţiei sau a nevoilor materiale, rareori scapi însă de al doilea. După cîţiva ani de scris apare o zînă rea, zîna Facilitate, care cunoaşte perfect înclinaţiile şi resursele noastre şi, deşi aparent ne ajută să ne înălţăm, înăbuşă răsuflarea altei zeiţe, Inspiraţia.

Amator este acela a cărui personalitate vie nu va fi niciodată înăbuşită de meşteşug. El va avea o manieră, un stil, ciudăţeniile sale, dar ele vor fi conforme cu firea sa. El va rămîne credincios predispoziţiilor lui iniţiale şi nu va pierde niciodată din vedere acea licărire tremurătoare care l-a făcut, într-o zi, să apuce pana. De altfel, pentru el, a mînui pana va însemna întotdeauna şi să scrie o scrisoare (vezi Mérimée) sau să arunce o însemnare pe un carnet (vezi Stendhal). Orice muncă va avea pentru el, într-o măsură mai mică sau mai mare, caracterul unei iniţieri. El va acţiona ca şi cum fiecare operă ar fi unică sau trebuie să fie cea din urmă. În sfîrşit, el se va arăta incapabil să îndeplinească anumite munci aparent facile şi se va menţine în afara canoanelor. Toate acestea vor face să fie considerat, de obicei, în epocă, drept un scriitor minor, dacă nu chiar ratat. Dar, cu timpul, ce proporţii vor căpăta refuzul şi lipsa lui de conformism ! Ce relief va căpăta figura lui în comparaţie cu acelea consfinţite de girul public !

Mă feresc să fac aici procesul spiritelor abundente, universale, al numelor pe care publicul este obişnuit să le ţină la mare cinste. Nu resping aşa de uşor „compacta cale lactee". Dar cred că un Chateaubriand, un Hugo, au fost uriaşi mai ales fiindcă, în anumite ore ale carierei lor, au fost capabili de gesturile neconformiste ale amatorilor, au arătat dispreţ pentru filiaţiile literare şi formulele unanim acceptate [...].

Oricum, Abel Bonnard va trebui să ne descrie mai amănunţit această constelaţie a Amatorilor, pe care a descoperit-o. Numele pe care le citează, Constant, Stendhal, Mérimée, Delacroix — aş adăuga aici şi pe Turgheniev — nu au nevoie să fie reabilitate. Totuşi, s-ar cuveni să fie curăţate de zgura unor învinuiri, mai ales acelea de egotism şi de uscăciune. Cum să nu fie egotişti, din moment ce aceşti oameni se hrănesc, scriind, direct din senzaţiile şi sentimentele proprii ? Pentru ei, să iasă din aceste limite ar fi o pedeap ă peste puteri. Cît despre uscăciune, ştim, în ce-l priveşte pe Mérimée, ce trebuie să gîndim, dacă i-am citit corespondenţa. La Delacroix, această uscăciune însăşi este de fapt o reticenţă a omului delicat şi suferind. În sfîrşit, nimeni nu mă va face să cred că o întîlnim la ceilalţi doi, care au trăit în aventuri pînă peste cap. Un om uscat, cu inima zgîrcită, nu este oare acela care se cruţă şi îşi pune la bătaie sufletul cu multă prudenţă ?

Acest ultim punct pune o problemă de luat în consideraţie în discuţiile viitoare. În constelaţia Amatorilor, semnalată de Abel Bonnard, întîlnim trei celibatari, un bărbat însurat, Benjamin Constant, a cărui viaţă conjugală ar fi mai bine să o trecem sub tăcere, şi, în sfîrşit, Gobineau, care, la o anumită vîrstă, păru să regrete enorm celibatul. Să fie vorba aici de o întîmplare sau există o lege care condamnă aceşti aştri la un destin de cavaler rătăcitor ? Montherlant, căruia celibatarii i-au încredinţat toate secretele, ar trebui să-şi spună părerea despre asta.

Traducere de
Bogdan BĂDULESCU

ÎN SCRISORI

MIHAIL SEBASTIAN CĂTRE MIRCEA ELIADE

Bucureşti, simbătă, 25 iulie 36

Dragă Mircea,

Poate că între timp ai primit, totuşi, scrisoarea mea de acum o săptămînă, în care-ţi anunţam numirea la Fundaţie — scrisoare despre care Nina se teme că s-a pierdut. O adresasem la Oxford Post-Office. Inutil să-ţi spun cît de bine a căzut evenimentul — acum în ultimul moment, cînd pierdusem orice speranţă şi cînd ultima resursă erau banii împrumutaţi de voi.

Imaginează-ţi că am primit în mînă 39 000 de lei. Nu ştiu dacă înţelegi cît e de fabulos — tu care duci acum o existenţă de shelping şi de palaceuri. 15 000 de lei am pus deoparte. Din rest plătesc cîteva datorii urgente, fac cîteva cumpărături indispensabile, îl trimit pe Benu [1] în vacanţă şi în sfîrşit, în ziua de joi 30 plec la Ghilcoş, ca să scriu. Voi reuşi ? Nu ştiu. Mi-e frică cum nu mi-a fost niciodată şi mă sperie gîndul că n-aş putea lucra. Tu trebuie să înţelegi. Doamne ajută ! În afară de acest eveniment, într-adevăr excepţional, mi se pare că nu s-a întîmplat nimic nou de la plecarea ta. N-am citit n-am scris, n-am gîndit. Tot ce am putut face era să suport cu resemnare căldurile fantastice care au fost. Aproape zilnic 40 de grade „în aer liber" — cum zice buletinul meteorologic. Ieri pe seară s-a dezlănţuit, în sfîrşit o furtună ca în **Huliganii** [2]. M-am adăpostit în holul cinematografului Select şi m-am gîndit la două zile de tensiune nervoasă, săptămîna trecută, cînd l-au asasinat pe Stelescu. Dacă ai aflat cum s-au întîmplat lucrurile, trebuie să fi avut şi tu un moment de oroare. Uluiala a trecut însă repede, iar acum cei zece „legionari" merg spre achitare sigură. Va fi un triumf.

Presa democrată nici nu îndrăzneşte să spună „crimă" sau „asasinat". Vorbeşte pudic despre „cazul de la Spitalul Brîncovenesc". Mi-e o silă imensă de toată comedia asta.

Aseară am ieşit cu Mircea Vulcănescu în oraş şi, după o scurtă masă la Corso, după cîteva perechi de îngheţate la Nestor, m-am plimbat cu el pînă la 2 noaptea pe diverse străzi. A fost fascinant. Scrie sau are de gînd să scrie : 1) o istorie politică a României 2) o trilogie dramatică [...] 3) un roman în cîteva tomuri, cuprinzînd ultimii 50 de ani 4) un jurnal de administraţie şi 5) o sumă de alte opere mai mari sau mai mici.

Era plin de idei, de presupuneri, de sugestii, de teorii. Mi-a explicat secretele conferinţei de la Montreux [...], politica noastră monetară şi o mie de alte lucruri — totul cu o impetuozitate supremă. Ar trebui să-l închidem într-o cameră şi să-l obligăm să vorbească în faţa unui microfon înregistrator. E fenomenal băiatul ăsta.

Am mai ieşit în altă seară cu Generalul, Rosetti şi Camil — ca să sărbătorim numirea mea. Generalul era sentimental, lăcrima şi mi-a făcut mari jurăminte de prietenie. Rosetti, delicios în raporturile cu Generalul. O sumă de lucruri amuzante pe care am să ţi le povestesc la întoarcere. Am stat pînă la 4 dimineaţa şi am băut zdravăn. Rosetti mi-a arătat o scrisoare a lui Jules Bloch către el, care se termina astfel : „N-am citit încă Yoga lui Mircea Eliade, dar colegii mei care o cunosc deja, vorbesc ca despre o lucrare excepţională". Marietta pleacă diseară la părinţii ei. H. a semnat contractul pentru Shakespeare şi a luat un acont de 10 000 de lei. Nenişorii se duc la ei la ţară pentru vreo două săptămîni. Bucureştii vor fi săptămîna viitoare deşert.

Nina dejunează zilnic la noi. Are o seamă de buclucuri cu plecarea şi aş fi fericit pentru ea să o văd în sfîrşit în tren. Cîteva seri le-am petrecut cu toţii la voi în curte, jucînd ping-pong. Duminica trecută am ascultat tot la voi — unde îmi transportasem radioul — Lohengrin de la Bayreuth.

Sunt curios să ştiu dacă ai citit romanul lui Montherlant. Mie mi s-a părut deplorabil. Fals, suficient, nesincer, făcut, provocator. Fericită meserie să fii scriitor francez.

Aş vrea să ştiu că ai văzut tablourile lui Butler. Aş fi neconsolat dacă le-ai fi neglijat.

Tot ce-mi spui despre Oxford mă interesează. Aştept relatări mai largi. Ar trebui să scrii un reportaj.

Iartă-mi hîrtia asta infamă. Nu am pentru moment alta la îndemînă. Dacă-mi scrii, scrie-mi la Bucureşti şi mi se vor trimite mai departe scrisorile. De îndată ce voi pleca, îţi voi comunica noua adresă. Te sărut, al tău

MIHAI

[Originalul în Arhiva Mircea Handoca, Bucureşti].

[1] Fratele mai mic al lui Mihail Sebastian (M. H.).

[2] Romanul lui Mircea Eliade apărut în 1935 (M. H.).

Pensiunea Wagner
Lacul Ghilcoş
Gara Gheorghieni
Jud. Ciuc

6. VIII. 936

Dragii mei,

Cîteva cuvinte numai, ca să nu pierd soarele de azi dimineaţă. Cine ştie dacă mîine n-are să plouă ? În prima zi de ploaie serioasă, voi face o corespondenţă mai puţin grăbită.

Ghilcoşul seamănă destul de bine cu Peştera Ialomicioarei. Nu ca peisaj, desigur, dar ca fel de viaţă. Nu e nici măcar comună. E un fel de vagă dependinţă a oraşului Gheorghieni, care e la o distanţă de vreo 24 de kilometri. Suntem deci foarte izolaţi. Poşta, cu ziare, vine cu mari întîrzieri. Nu se poate niciodată şti cîte zile face o scrisoare pînă la Bucureşti.

Sunt cîteva vile aruncate neregulat, între brazi, la dreapta ei, la stînga Bicazului. Vila mea e o delicioasă casă albă, cu ferestre albastre, cu odăi mici, ca o chilie, dar strălucitor de curate. E o bucurie să stai aici. După trei zile, mă simt odihnit şi sper să reuşesc o vacanţă perfectă (în ciuda cîtorva puncte de temperatură, pe care le-am constatat cu necaz azi dimineaţă). Fac dimineaţa chaise-longue, pe la 12 mă plimb, după masă dorm, seara iar mă plimb. Citesc puţin şi vorbesc nemţeşte cu d-ra Klothilde Wagner, proprietăreasa. E aşa de bine, că aproape sunt lecuit de nostalgia Balcicului. Asta e tot. V-aş fi recunoscător, dacă mi-aţi răspunde cîteva cuvinte. N-am neruşinarea să cer o scrisoare, în schimbul biletului meu, dar tu, dragă Nina, vei fi bună să-mi scrii ce faceţi, cum merge lucrul lui Mircea şi în ce stadiu se află plecarea voastră la Berlin. Tu, dragă Mircea, vei fi bun trecînd pe la Montaureau, să-i comunici adresa mea şi să-l rogi să-mi expedieze revistele. I-am scris şi lui o carte poştală, dar ştiu eu dacă a primit-o ? Şi, afară de asta, s-ar putea să neglijeze.

O ultimă chestiune de lămurit : Braşovul. Nu ştiu ce să fac. Plecînd din Bucureşti, nu cunoşteam geografia Ghilcoşului şi îmi închipuiam că ar fi uşor de făcut o plimbare pînă la Braşov. În realitate, sunt şase ore cu trenul şi două ore cu autobuzul. În plus, nu se poate pleca din Gheorghieni decît la 7 seara. Ar urma să ajung la 1 noaptea la Braşov, să dorm acolo şi apoi să plec a doua noapte, la ora 4½ sau 5, spre ziuă. E stupid, dar e aşa. Ghilcoşul e prea izolat ca să aibe legături mai bune.

M-am decis, deci, să nu plec la Braşov, decît la sfîrşitul şederii mele aici, adică pe la 25—28 august, cînd, în orice caz, mă voi opri vreo două zile acolo, înainte de a mă întoarce la Bucureşti.

Sunt în cazul ăsta două soluţii, pentru acţiunea ta, dragă Nina

1) să expediez hîrtiile lui Wendy [1]

2) să le păstrez eu şi la sfîrşitul lunii, fiind la Braşov, să mă ocup de întreaga chestie.

Alege şi mă voi executa. Mai ales nu fi supărată, dacă cumva te-am încurcat. Credemă, n-am prea mare vină : nu eram informat. Aştept un cuvînt din partea voastră, vă sărut, vă doresc spor la muncă, al vostru

MIHAI

[Originalul în Arhiva Mircea Handoca, Bucureşti].

[1] Prima soţie a lui Constantin Noica.

Rubrică îngrijită de
Mircea HANDOCA

COLEGIUL DE REDACŢIE:
ION ARIEŞANU (redactor şef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct)
VIOREL COLŢESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA : TIMIŞOARA, strada RODNEI 1: Telefoane : 3 33 90 şi 3 33 76 (redactor-şef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Omagiu fierbinte marelui erou al României, tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU

Proletari din toate ţările, uniţi-vă!

orizont 4

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ŞI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R ŞI COMITETUL JUDEŢEAN DE CULTURA ŞI EDUCAŢIE SOCIALISTA TIMIŞ

NR. 4 (1143) 27 IANUARIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 16 PAG., 3 LEI

TOVARĂŞULUI NICOLAE CEAUŞESCU

secretar general

al Partidului Comunist Român,

preşedintele Republicii Socialiste România,

Mult iubite şi stimate tovarăşe
NICOLAE CEAUŞESCU,

În această zi de luminoasă şi vibrantă sărbătoare, inscrisă cu litere de aur în calendarul celor mai măreţe evenimente din viaţa naţiunii române, cînd întregul partid şi popor, aniversează ziua Dumneavoastră de naştere, precum şi îndelungata, eroica şi vasta activitate revoluţionară, vă rugăm să ne permiteţi ca, dînd glas vibrantului şi înălţătorului nostru omagiu, să vă adresăm, în numele tuturor comuniştilor, al tuturor oamenilor muncii din judeţul Timiş respectuoase felicitări şi urări de sănătate, fericire, de ani mulţi şi rodnici, inepuizabilă putere de muncă şi creaţie, spre a împlini, cu noi şi strălucite realizări, cu aceeaşi impresionantă clarviziune şi cutezanţă, înălţătoarele cîntări făurite în anii luminoşi ai epocii pe care cu veneraţie şi supremă recunoştinţă noi, toţi fiii patriei române, o numim „Epoca Nicolae Ceauşescu".

COMITETUL JUDEŢEAN TIMIŞ
AL PARTIDULUI COMUNIST ROMAN

(Continuare în pag. 2)

Strălucită personalitate politică a României moderne

Procesualitatea istorică îşi are legităţile ei specifice. Între acestea, aşa cum se ştie, rolul maselor populare — făuritoare ale bunurilor materiale şi spirituale — este hotărîtor în evoluţia şi devenirea istorică a popoarelor. Acestea, însă, au nevoie de conducători, de personalităţi politice cu calităţi deosebite, capabile să le îndrume paşii, să le pună în valoare potenţialul de care dispun la un moment dat, într-o etapă sau alta. Iar atunci cînd relaţia dialectică mase-personalităţi reflectă necesităţi ale progresului social şi istoric, ascensiunea societăţii umane îşi croieşte drum prin toate desişurile istoriei, fie ele oricît de întortocheate şi împovărătoare. Poporul nostru — atît de vrednic şi de statornic în hotărîrile lui firesti — a avut şansa unor conducători de primă mărime, dacă ne gîndim la Decebal, Mircea cel Mare, Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul, Alexandru Ioan Cuza. Aceştia — şi nu numai ei — au reflectat, în gîndire şi faptă, năzuinţele şi aspiraţiile poporului român de libertate, neatîrnare, suveranitate şi independenţă naţională.

Escaladînd vremuri şi vremuiri, unele cu luminişuri, iar altele — cu pete de întuneric, poporul nostru — îndrumat pilduitor de partidul comuniştilor — a optat hotărît pentru socialism, societate a demnităţii şi prosperităţii umane. Iar atunci cînd gîndirea şi practica începuseră a izvorî din simţămintele poporului român, istoria a adus pe scenă pe marele bărbat politic **NICOLAE CEAUŞESCU**, personalitate proeminentă a tuturor timpurilor noastre româneşti, a epocii contemporane a lumii.

Conducător pe măsură al poporului român, vrednic de obîrşia, de rădăcinile lui morale şi sociale, călit în focul bătăliilor de clasă din deceniile al patrulea şi al cincilea ale veacului nostru, manifestînd calităţi intelectuale şi organizatorice cu totul deosebite, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU**, secretar general al P.C.R., preşedintele ţării, se înscrie ca una dintre personalităţile proeminente ale istoriei patriei noastre — sinteză strălucită a frumuseţii morale şi spirituale a poporului român. Cu o clarviziune politică fără asemănare, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** a îmbogăţit teoria revoluţionară a clasei muncitoare în toate componentele şi laturile sale, formulînd teze şi idei noi. Este imposibil să facem cît de succint o însumare a lor, dar considerăm că pledoaria sa în legătură cu faptul că socialismul — necesitate obiectivă, istorică — se realizează deosebit de la ţară la ţară, că nu există, nu poate exista un model unic în această privinţă, evidenţiază o neasemuită gîndire politică originală, ancorată în realităţile lumii contemporane. O astfel de teză este în stare să descătuşeze iniţiativa istorică a popoarelor, să le creeze un optimism robust în perspectivele dezvoltării lor. Apoi, fundamentarea ştiinţifică a relaţiei dintre general şi particular, dintre naţional şi internaţional — o adevărată coloană vertebrală a demersurilor teoretice întreprinse pilduitor de secretarul general al partidului nostru — are darul de a subînţia necesitatea obiectivă a aplicării creatoare a adevărurilor generale la specificul şi particularităţile fiecărei ţări. Elaborarea conceptului de societate socialistă multilateral dezvoltată, a tezei privitoare la făurirea socialismului cu poporul şi pentru popor, ne arată dimensiunea gîndirii politice a unei personalităţi de primă mărime a teoriei şi practicii revoluţionare.

Considerăm că unul din elementele definitorii ale personalităţii marcante a conducătorului nostru iubit şi stimat îl constituie organicitatea dintre teoria şi practica revoluţionară. Căci, privindu-ne astăzi Ţara este lesne să ne dăm seama că **„EPOCA NICOLAE CEAUŞESCU"** face dovada unui suiş fără asemănare, pulsul înnoitor vibrînd peste tot. Gîndirea, clarviziunea politică a bărbatului cîrmuitor se află dăltuită în magistralele ţării, în granitul orînduirii de astăzi şi de mîine a României socialiste, în politica internă şi externă a acesteia.

Genial clitor al României moderne, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** militează neobosit pentru introducerea pe scară largă a noului în gîndirea şi practica revoluţionară, a ştiinţei şi tehnicii avansate, pentru îmbunătăţirea continuă a sistemului democraţiei noastre muncitoreşti revoluţionare — cadrul politic larg de manifestare a iniţiativei şi realizării personalităţii umane. Iar drumul de luptă şi muncă revoluţionară, proiectat de tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** în Expunerea la şedinţa comună a Plenarei C.C. al P.C.R., a organismelor democratice şi organizaţiilor de masă şi obşteşti din 28 noiembrie 1988, în perspectiva anilor 2000, poate fi apreciat, încă de pe acum, ca unul extrem de mobilizator şi realist; el va înălţa România la nivelul de ţară socialistă multilateral dezvoltată, aşa cum arată tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU**, **„pe baza celor mai noi cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii, ale cunoaşterii umane în general, cu un nivel înalt al civilizaţiei materiale şi spirituale".**

„La mulţi ani" — mult stimate şi mult iubite Conducător: iată urarea care astăzi se revarsă din inimile vibrînde ale întregului nostru popor.

Prof. univ. dr.
Traian BUNESCU

ADEVĂRUL PATRIEI

Trebuie să ştii
Clipă de clipă,
Pentru ce exişti
Adevărul patriei
Să-ţi fie drum înalt
Spre comunism.
Lupta să-ţi fie dreaptă,
Puterea, din sîngele ei
De veacuri, s-o tragi.
Speranţa şi visarea
Să ţi se împlinească
Văzînd-o cum înfloreşte
pe culmi
Auzindu-i gîndul între vulturi.
Înafara ei să nu poţi să
trăieşti.
Înăuntrul ei să-i fii pururi
Destinul.

Ioan Vergu DUMITRESCU

TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

(Urmare din pagina 1)

pentru a ne conduce cu geniala Dumneavoastră înțelepciune spre înaltele culmi ale evului socialist și comunist dăltuit cu forța brațelor și minților noastre pe pămîntul României, spre gloria eternă a poporului român.

Sărbătorindu-vă cu adîncă emoție, în deplină unitate de gîndire și aleasă cinstire, sîntem fericiți să alăturăm urărilor noastre fierbinți sentimentele de nețărmurită dragoste, stimă și neasemuită prețuire pe care le nutrim față de distinsa Dumneavoastră personalitate — marele Erou între eroii neamului, patriot înflăcărat și revoluționar consecvent, strălucit gînditor, strateg și om politic de înalt prestigiu și largă recunoaștere mondială, ce întruchipați fără egal alesele virtuți ale poporului, idealurile noastre sacre de libertate socială și independență națională, de dreptate și progres, de pace și prietenie între toate popoarele lumii.

Mîndri de a fi contemporanii acestui timp al marilor prefaceri revoluționare, trăim emoția nemărginitei admirații față de uriașa Dumneavoastră personalitate, pentru suflul înnoitor pe care l-ați imprimat, începînd cu istoricul Congres al IX-lea al partidului, întregii vieți politice și economico-sociale din țara noastră, regîndind și programînd cu înaltă rigoare științifică, întreaga strategie a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării ferme spre zorii luminoși ai erei comuniste.

Asemenea întregului nostru partid și popor, comuniștii, toți oamenii muncii din județul Timiș, dau expresie, și cu acest fericit prilej, celor mai alese simțăminte de gratitudine pentru contribuția Dumneavoastră determinantă la elaborarea și înfăptuirea amplelor programe de dezvoltare economico-socială a tuturor județelor și localităților, care au condus la progresul multilateral al patriei în această perioadă de înfăptuiri fără precedent în multimilenara existență a poporului român, ce reprezintă constelația celor aproape 24 de ani ai epocii definitiv înscrisă în istoria noastră cu numele Dumneavoastră.

Promovînd cu consecvență spiritul revoluționar în muncă, responsabilitatea comunistă în îndeplinirea sarcinilor încredințate, respectarea neabătută a normelor și principiilor eticii și echității socialiste, ați situat în permanență în centrul tuturor preocupărilor sociale cultivarea trăsăturilor celor mai înaintate ale omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară, cu un larg orizont de cultură și grad de civilizație, animat de puternice sentimente patriotice, de idealurile nobile ale păcii și prieteniei, ale cauzei socialismului și comunismului.

Acum, la aniversarea zilei de naștere și a îndelungatei Dumneavoastră activități revoluționare, vă aducem cele mai vii mulțumiri pentru sprijinul generos și îndicațiile de excepțională însemnătate pe care le-ați formulat cu prilejul memorabilelor vizite de lucru efectuate în județul Timiș, împreună cu mult stimata tovarășă Elena Ceaușescu, acestea constituind pentru Organizația județeană de partid, puternice și mobilizatoare imboldiri spre perfecționarea întregii munci politico-organizatorice și economico-sociale, vizînd valorificarea superioară a importantului potențial uman, material, tehnico-științific și cultural de care dispunem.

Dialogurile de lucru ale Dumneavoastră, mult stimate și iubite tovarășe secretar general, cu făuritorii de bunuri materiale și spirituale de pe aceste meleaguri, au constituit un adevărat moment de istorie pentru dezvoltarea multilaterală a județului. Noile platforme industriale, marile complexe agrozootehnice, unități de învățămînt superior, cartiere de locuințe, edificii social-culturale au fost realizate din inițiativa și la indicația Dumneavoastră, ca dovadă a grijii permanente pentru înflorirea acestor locuri, a încrederii depline în capacitatea creatoare a oamenilor muncii, a tuturor locuitorilor județului.

În timpul scurt care a trecut de la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român dar atît de dens în împliniri au fost realizate practic toate fondurile fixe existente astăzi în economia județului, a căror valoare se ridică la peste 100 miliarde lei. Față de anul 1965, producția industrială a crescut de 7 ori, iar cea agricolă de 3 ori; productivitatea muncii în industrie a cunoscut o creștere de 6 ori.

În același răstimp, au fost create peste 150 mii de noi locuri de muncă, s-au construit 100.000 de apartamente și case noi, 32.000 de locuri în cămine pentru tineret, s-au făurit aproape în totalitate spațiile pentru învățămîntul superior, gimnazial și preșcolar, baza materială a sănătății s-a dublat, desfacerile de mărfuri au sporit de 3,3 ori, iar rețeaua prestărilor de servicii de la orașe și sate cuprinde peste 2.500 de unități, volumul activităților fiind de 6 ori mai mare decît în 1965.

Toate acestea reflectă justețea politicii partidului nostru comunist, contribuția Dumneavoastră determinantă la orientarea eforturilor întregii națiuni spre dobîndirea de noi și noi mutații în calitatea muncii și a vieții, în consolidarea marilor cuceriri revoluționare, prin noile dimensiuni ale dezvoltării intensiv-calitative ale tuturor domeniilor de activitate.

Sîntem bucuroși să vă putem raporta, cu acest prilej aniversar, că printr-o activitate plină de abnegație și dăruire desfășurată de colectivele de muncă, sub permanenta conducere a organelor și organizațiilor de partid, călăuziți de documentele adoptate de Congresul al XIII-lea și Conferința Națională ale partidului, de generoasele idei și orientări cuprinse în Tezele din aprilie, am încheiat anul precedent cu bune rezultate în industrie, în agricultură, în celelalte sectoare de activitate și am pregătit temeinic producția acestui an, fiind ferm hotărîți să muncim cu toată capacitatea și priceperea noastră, organizîndu-ne exemplar întreaga activitate, pentru a face din anul 1989 un an al producțiilor record, atît în industrie cît și în agricultură, unde, prin efectuarea la timp și de bună calitate a tuturor lucrărilor, am asigurat condițiile optime necesare obținerii unor producții mari, la nivelul obiectivelor noii revoluții agrare, al cerințelor formulate și sarcinilor pe care ni le-ați dat cu prilejul memorabilei vizite de lucru în județul Timiș din septembrie 1988, pentru a întîmpina marile evenimente politice din viața partidului și a țării — a 45-a aniversare a victoriei revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 și Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român — cu rezultate deosebite în toate domeniile, pe măsura puternicei baze tehnico-materiale create prin grija statornică a partidului și statului nostru, a Dumneavoastră personal, mult stimate și iubite tovarășe secretar general.

Cu convingerea deplină că cel mai înălțător omagiu pe care vi-l putem aduce în aceste momente de mare și aleasă sărbătoare a întregului partid și popor îl constituie angajamentul nostru solemn și hotărîrea fermă de a urma neabătut îndemnurile și orientările Dumneavoastră, de a munci cu abnegație și dăruire pentru a ne îndeplini cu cinste, în mod exemplar, sarcinile ce ne revin în lumina hotărîrilor Congresului al XIII-lea și Conferinței Naționale ale partidului, a magistralei Expuneri pe care ați prezentat-o la ședința comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești, vă încredințăm, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, că vom face totul, călăuziți de ideile, tezele și orientările profund științifice formulate de Dumneavoastră, însuflețiți de supremul exemplu pe care îl oferă cu strălucire viața și activitatea Dumneavoastră revoluționară, pentru a contribui, prin munca și faptele noastre, la continua înflorire și înălțare a scumpei noastre patrii spre piscurile luminoase ale civilizației comuniste.

Dînd glas celor mai alese gînduri și simțăminte, de respect și prețuire ale comuniștilor, ale tuturor oamenilor muncii din județul Timiș, vă adresăm, încă o dată, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, urările fierbinți de multă sănătate, viață îndelungată și nesecată putere de muncă, alături de mult stimata tovarășa Elena Ceaușescu, spre binele și fericirea poporului român, spre gloria și măreția României socialiste.

La mulți ani, iubit și înțelept conducător!

O CONSTRUCȚIE IDEOLOGICĂ EXEMPLARĂ

Frămîntat de războaie și convulsii sociale, bogat în măreațe cuceriri ale inteligenței umane, dar și în grave contraste și imense genuni de înapoiere și suferințe, secolul nostru pășește spre apropiata cumpănă de milenii și de ere istorice. Astfel se închide cadrul socio-temporal ce configurează bilanțul orînduirii sociale întemeiate pe economia de piață și proprietatea privată, marcînd atît eficiența cît și neputințele ei, sloganul promisiunilor generoase și amarele deziluzii produse, echilibrul precar și profundele sale contradicții, egalitatea aparentă a șanselor și inechitatea reală și umilitoare între oameni și națiuni. În ultimă analiză, pe bază de bilanț, toate acestea nu sînt decît consecințele firești, inexorabile ale dialecticii obiective ale orînduirii, predominante în ultimele cîteva secole, care, prin natura și morala ei, separă net, polarizează mereu, dezbină și contrapune tot ce întîlnește și creează în existența proprie: munca și capitalul, metropolele și coloniile, nordul și sudul, mărfurile și producătorii lor, exploatatorii și exploatații, omul și esența sa.

Marasmul economic, al dobînzilor și protecționismului, contradicțiile de tot felul, gravele probleme globale, zonale și locale apărute în acest secol ce stă să se încheie, n-au putut și nu pot fi rezolvate de orînduirea care le-a dat naștere. Ieșirea din această situație, depășirea ei radicală rezidă numai în soluția indicată de devenirea istorică a omenirii și atestată în peste șapte decenii de practica socială: edificarea unei orînduiri sociale noi, de alt tip calitativ diferit, incomparabil superioară față de cea aflată în amurgul propriei existențe. Aceasta este și nu poate fi decît societatea întemeiată pe proprietatea colectivă asupra mijloacelor de producere a bunurilor materiale și pe o economie planificată și condusă în mod conștient de către înșiși oamenii muncii, economie capabilă să îngemăneze inițiativa și inteligența personală cu interesul obștesc și crearea avuției naționale cu repartiția după cantitatea și calitatea muncii prestate. Procesul nu e, desigur, nici simplu, nici scutit de dificultăți, lipsuri și erori, nici de scurtă durată. El nu debutează și nici nu se desfășoară spontan, automat într-un anumit moment sau loc, ci printr-un demers organizat, conștient, pe baza cunoașterii științifice a legităților progresului social și pe măsura maturizării condițiilor obiective și subiective necesare și suficiente. Indubitabil procesul revoluționar complex de făurire a noii societăți necesită un proiect social adecvat, o strategie de mare anvergură și largă deschidere, adică o construcție ideologică prealabilă, suplă, viabilă și mereu perfectibilă în funcție de cerințele practicii social-istorice și de achizițiile științei și culturii universale. Acest edificiu ideologic, subiectiv, care să prefigureze structurile de rezistență, fizionomia de ansamblu, elementele și corelațiile constituente ale construcției efective într-o țară sau alta, devine o necesitate stringentă, indispensabilă pentru activitatea practică, revoluționară.

Societatea socialistă românească, în plin proces de afirmare, a beneficiat și beneficiază din plin de o asemenea construcție ideologică, de exemplară probitate în fața destinelor istorice ale poporului nostru. Elaborarea, completarea și perfecționarea ei neîncetată, ca și transpunerea ei în viață, constituie sarcina fundamentală, înalt patriotică, pe care și-a asumat-o cea mai conștientă, revoluționară și responsabilă forță politică a națiunii: Partidul Comunist Român. Conținutul, orientarea și articulațiile acestui exemplar și cutezător edificiu ideologic românesc poartă pecetea inconfundabilă a activității multilaterale desfășurate de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al Partidului Comunist Român, ales în această înaltă funcție începînd de la Congresul al IX-lea și întîiul președinte al României socialiste.

Cîteva coordonate fundamentale definesc, în principal, proiectul social românesc de edificare a societății socialiste și comuniste pe pămîntul patriei noastre. Întîi de toate, el porneste de la analiza profundă, sistematică și continuă a realităților și cerințelor specifice ale societății românești, abordate din perspectivă istorică, social-economică și politică, dar și sub raport cultural, al tradițiilor, precum și al modului de-a fi și simți al poporului. A proiecta propulsarea unei țări slab dezvoltate pe treptele progresului social-economic, tehnic și spiritual și a organiza înfăptuirea unui asemenea proiect este nu numai o acțiune deosebit de complexă și de maximă responsabilitate, dar nici nu poate fi întreprinsă fără o temeinică înțelegere și fără o totală însușire a specificului național. A recupera înapoierea sub toate aspectele și a cuceri, concomitent, independența reală și egalitatea efectivă în relațiile cu celelalte state, inclusiv cu

Ioan S. MUREȘAN

(Continuare în pag. 15)

Dezvoltarea dialecticii materialiste în opera tovarășului Nicolae Ceaușescu

Opera teoretică a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, e o contribuție inestimabilă și proeminentă la dezvoltarea creatoare a filosofiei clasei muncitoare și a teoriei și practicii revoluționare contemporane. Ea este adînc pătrunsă de o înaltă ținută științifică și de profunzime prin densitatea și diversitatea uimitoare de concepte, teze și teorii noi, o adevărată demonstrație științifică a unor raporturi dialectice fundamentale, cum sînt cele dintre legile sociale obiective și realitatea concret-istorică și specifică națională, dintre principiile teoretice și viața practică, dintre general și particular, dintre existența socială și conștiința socială, dintre economic și politic, dintre partid și stat, democrație și legalitate, dintre tradiția istorică și creația noii culturi și civilizații socialiste, dintre factorii interni și cei internaționali ș.a.m.d.

Se știe că, în evoluția sa, filosofia marxistă a cunoscut, în perioada dogmatismului, deformări care au afectat mai ales dialectica materialistă, diminuîndu-i sau chiar anihilîndu-i spiritul revoluționar, ceea ce a afectat negativ teoria și practica revoluționară. Este meritul istoric al tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** de a fi elaborat și formulat încă la Congresul al IX-lea al partidului nostru teze și idei novatoare prin care a revigorat dialectica, a dizlocat principalele încorsetări dogmatice, de nuanță metafizică, care îi toceau spiritul creator și revoluționar. În acest sens, au fost respinse orice tendințe cu iz metafizic, nedialectic „de a înlocui analiza științifică a fenomenelor sociale actuale cu repetarea mecanică a unor teze depășite sau infirmate de viață, aprecieri simpliste care nu sînt de natură să ajute la înțelegerea complexității problemelor, a factorilor care acționează în societatea contemporană". Subliniind pericolul schematismului, al închistării în canoane a idealurilor vii ale filosofiei marxiste care duc la slăbirea forței sale creatoare și de influențare, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** accentuează o trăsătură inalienabilă a concepției revoluționare despre lume — de a fi „o știință vie, care se dezvoltă și se îmbogățește necontenit, sintetizînd experiența istorică și concluziile dezvoltării sociale".

Punîndu-se un accent deosebit pe latura dialectică a concepției despre lume și viață a clasei muncitoare este reafirmată ideea fundamentală a devenirii, „ostilă închistării și rigidității în gîndire", idee în conformitate cu care **„toate fenomenele vieții sociale trebuie privite ca un proces în continuă transformare și dezvoltare"**. În spiritul autentic al dialecticii materialiste, în Tezele din aprilie se arată necesitatea adecvării teoriei și practicii sociale dialecticii realului. „Nu există nimic care a fost rezolvat o dată pentru totdeauna. Permanent trebuie să perfecționăm și să aducem îmbunătățiri întregii noastre activități, corespunzător noilor obiective, etapei de dezvoltare pe care o parcurgem în toate domeniile". În filosofia marxistă, dialectica apare ca o expresie teoretică a modului de a fi al realității, inclusiv a vieții sociale și totodată o manieră de conformare a cunoașterii și acțiunii umane la obiect. Or, prin faptul că a reorientat dialectica spre viață, i-a redat contactul cu realitățile sociale, opera secretarului nostru general îi asigură vigoarea teoretică, mărindu-i eficiența pe plan practic-politic și eficacitatea în cel al teoriei. Orientarea dialecticii spre realitățile vieții este asociată totodată cu redescoperirea și aprofundarea cunoașterii semnificațiilor sale practice, făcîndu-se din principiile mișcării și devenirii norme de acțiune în lupta de transformare revoluționară a societății. Conform principiilor dialecticii tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** respinge cu fermitate orice ploconire în fața datului nemijlocit, a dezvoltării spontane și orice atitudine de resemnare în planul acțiunii umane.

Pe baza analizei aprofundate, în spiritul științific propriu filosofiei marxiste a realităților din lumea contemporană, secretarul general al partidului a aprofundat cunoașterea modului de manifestare a dialecticii generalului și particularului în procesul complex al revoluției și construcției socialiste, subliniindu-se pericolul oricărei poziții unilaterale, fie de nesocotire a principiilor generale socialiste, fie de neluare în seamă a diversității particularităților istorice concrete, naționale, ce le prezintă fiecare țară prin aplicarea unor șabloane, a „modelului unic" al construcției socialiste. „Este necesar să se sublinieze... că trecerea pe calea socialistă, într-o țară sau alta, trebuie să se realizeze corespunzător nivelului de dezvoltare și condițiilor din fiecare țară, că nu există și nu poate exista un anumit „model" în această privință...", respingîndu-se, de-asemenea, ca nedialectice ideile cu privire la imputnerea socialismului din afară sau oprirea lui prin contrarevoluție ; „...socialismul nu poate fi decît rezultatul luptei clasei muncitoare, al forțelor revoluționare, progresiste, al fiecărui popor...", teză profund dialectică, de mare importanță pentru practica revoluționară contemporană. Tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a elaborat și aprofundat teza dialectică a continuității procesului revoluționar, ceea ce înseamnă că în concepția partidului nostru noua formațiune socială are posibilități practic nelimitate de dezvoltare, fără ca aceasta să însemne că, în cadrul acestui proces, nu pot exista contradicții interne neantagoniste. Readucînd problematica contradicțiilor în centrul gîndirii filosofice marxiste s-a relevat complexitatea și rolul lor de forță motrice propulsoare a progresului societății socialiste, subliniindu-se totodată, referitor la această idee, existența, pe planul vieții internaționale pe lîngă contradicția dintre socialism și capitalism, a unor noi contradicții fundamentale, ca de pildă, cea dintre țările bogate și țările sărace.

În ultimul deceniu, se arată în expunerea din noiembrie 1988, „...s-a accentuat și mai mult decalajul între țările bogate și cele sărace. Marea majoritate a țărilor lumii au devenit tot mai sărace, în timp ce un număr redus de state dezvoltate au devenit tot mai bogate, ceea ce determină ascuțirea contradicțiilor dintre țările bogate și țările sărace, care devine astfel cea mai puternică contradicție fundamentală a lumii contemporane". Numai în această viziune autentică și profund dialectică se asigură suplețea structurilor economico-sociale, reînnoirea lor, se preîntîmpină anchilozarea și transformarea lor în cadre sociale învechite, depășite, ce ar frîna progresul, creîndu-se și recreîndu-se un cadru social-economic ce reprezintă mereu o sursă inepuizabilă de dezvoltare și progres.

Putem aprecia, fără teama de a greși, că opera tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, prin întinderea ei, prin bogatul conținut de idei și teze, prin înțelegerea mai profundă a unor concepte și noțiuni ale materialismului dialectic și istoric, prin răspunsurile noi date unor probleme, fundamentate pe baza unor analize adîncite și subtile ale unor procese și fenomene contemporane, conținute în această inestimabilă operă teoretică, îi conferă secretarului general al partidului statutul unuia dintre marii teoreticieni ai materialismului dialectic și istoric și ai socialismului științific. În condițiile actuale, răspunzînd în mod strălucit unor probleme de ordin general-filosofic, teoretico-științific, dar și de ordin practic-politic, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** are meritul incontestabil de a fi dat materialismului dialectic și istoric forța sa persuasivă, făcîndu-l din nou apt să-și realizeze plenar virtuțile teoretice și să-și îndeplinească concomitent și funcțiile sale practice — transformatoare.

Prof. univ. Teodor POP

Creația revoluționară a teoriei și practicii economice

Marile realizări obținute de poporul român pe drumul construcției societății socialiste și comuniste, profundele transformări petrecute în toate domeniile — în forțele de producție ale societății, în relațiile economice, în domeniul relațiilor sociale și politice, precum și în acelea ale culturii și civilizației socialiste — sînt o consecință a uriașului efort creator și transformator depus de Partidul Comunist Român în întreaga perioadă istorică scursă de la memorabilele evenimente revoluționare petrecute în deceniul cinci al secolului nostru.

În domeniul economic, saltul este impresionant ; compararea datelor statistice ale anului 1988 cu cele din 1945 relevă creșteri procentuale a căror semnificație reală este greu sesizabilă (sporirea producției industriei constructoare de mașini de peste 500 de ori, a industriei chimice de 1 300 ori ș.a.), însă profundele mutații calitative produse în economie pot fi sintetic oglindite contrapunînd stadiul de țară slab dezvoltată din punct de vedere economic din 1945, cu acela de țară socialistă mediu dezvoltată pe care-l va realiza economia românească la sfîrșitul acestui cincinal. Este meritul incontestabil al Partidului Comunist Român, al secretarului său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, de a înțelege profund sensurile reale ale mișcării și evoluției societății și economiei românești, de a stabili corect prioritățile și linia esențială a dezvoltării economico-sociale, de a elabora linia strategică generală și a o aplica adecvat în fiecare etapă și moment al drumului parcurs, de a sesiza și evalua modificările, schimbările și influențele complexe și a proceda, pe această bază, la reevaluarea și redefinirea strategiei dezvoltării, a obiectivelor propuse. În această concepție generală, de ansamblu, profund științifică, novatoare și revoluționară, și în capacitatea, talentul și forța de a traduce în realitate proiectul propus, apreciem uriașa contribuție, rolul creator și decisiv al tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la dezvoltarea teoriei și practicii economice, a teoriei și practicii întregii construcții a societății socialiste românești. Pentru definirea contribuției revoluționare a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** în acest domeniu este absolut esențial să facem referire la momentul inițial marcat de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român și la cîteva aspecte decisive și definitorii pentru dezvoltarea teoriei și practicii construcției economice socialiste românești.

Așa cum afirma însuși tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** în Expunerea din noiembrie 1988 : „Pe drept cuvînt, se poate afirma că cel de al IX-lea Congres al partidului a deschis o nouă epocă revoluționară în activitatea partidului, în construcția socialistă în România. S-a pus capăt conservatorismului, șablonismului și concepției «modelului unic» în construcția socialistă". Congresul al IX-lea a însemnat nu numai opțiunea în favoarea ratei înalte a acumulării și a accelerării ritmului de creștere a producției în toate domeniile ca unică soluție pentru ajungerea din urmă a economiei țărilor dezvoltate, dar a generat un proces neîntrerupt de perfecționare și adaptare a întregului organism economico-social pentru a-l face să corespundă noilor exigențe. În acest context, Conferința Națională a partidului din 1967 a hotărît așezarea principiilor conducerii activității economico-sociale pe criteriile obiective ale producției socialiste de mărfuri planificate semnînd actul de naștere al actualului mecanism economic socialist, a introdus contractul economic ca mijloc de instituționalizare a raporturilor economice între întreprinderile autonome funcțional, a perfecționat cadrul repartizării armonioase și echilibrate a forțelor de producție în teritoriu prin decizia efectuării reorganizării economico-teritoriale și administrative, a subliniat necesitatea perfecționării continue a instrumentelor și pîrghiilor valorice în vederea asigurării creșterii eficienței economice a întregii activități etc.

Un alt aspect decisiv al contribuției tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la dezvoltarea creatoare, revoluționară, a teoriei și practicii economice l-a reprezentat reconsiderarea și regîndirea strategiei generale a dezvoltării economiei românești, și pe această bază măsurile preconizate și operate în funcționarea mecanismului economiei, determinate de influențele complexe generate de noul climat economic internațional apărut la sfîrșitul deceniului precedent și începutul actualului deceniu, precum și de necesitatea de a face ca marile acumulări cantitative din economia românească să fie orientate pe un curs nou, calitativ-intensiv. Sesizînd marile transformări ce se petrec în economia mondială dominată de impactul actualei etape a revoluției tehnico-științifice, de creșterea rolului cercetării științifice și a dezvoltării tehnologice în ramurile de vîrf, dar și de marile contradicții și disfuncționalități din aceeași economie, care au generat criza economică mondială, agravarea decalajelor economice, criza datoriilor externe, criza principalelor componente ale mecanismului economic mondial, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a dat un nou curs întregii dezvoltări a economiei românești, bazat pe o mai bună echilibrare a tuturor componentelor ei, pe eliminarea unor contradicții ale dezvoltării și trecerea hotărîtă la înfăptuirea programelor de dezvoltare intensivă, de organizare și modernizare a industriei și a celorlalte ramuri, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii. În vederea susținerii acestui nou curs, sub conducerea nemijlocită a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, au fost luate măsurile necesare de perfecționare a sistemului de conducere și planificare a dezvoltării economico-sociale, de îmbunătățire și aplicare fermă a principiilor mecanismului economico-financiar. Reține, în mod deosebit, prevederile privind creșterea atribuțiilor cercetării științifice în fundamentarea planului, programul de normare economico-financiară, noua lege privind formarea prețurilor de producție, îmbunătățirea legii repartiției în acord global și direct, toate vizînd stimularea laturilor calitative ale activității, creșterea producției, reducerea cheltuielilor, stimularea exportului, obiective prioritare în actuala etapă.

Septimiu POP

Socialismul — proiectare socială integrată

ŞTIINŢĂ ŞI UMANISM

O trăsătură importantă a operei teoretice elaborate de tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU**, a practicii istorice decurgînd din ea este dată de faptul că accentul ei axiologic cade pe **viitor**, pe cea mai specific omenească dimensiune a timpului. Astfel, într-o formă originală, opera secretarului general al partidului participă la climatul viitorologic atît de caracteristic epocii contemporane, îndreptăţind considerarea ei ca o **construcţie teoretică viitoristă**.

Trăsătura amintită este determinată şi de obiectul fundamental al cercetării : socialismul. Socialismul, împlinirea sa comunistă este un viitor pe care popoarele, mai devreme sau mai tîrziu, printr-o varietate de căi şi mijloace pot şi trebuie să-l transforme necontenit în prezent.

Între toate făpturile lumii, omul este singura fiinţă care a intrat în luptă cu timpul, singura care, ştiindu-se trecătoare, se încordează mereu pentru un supliment de viitor. Mai mult, omul se proiectează în viitor, astfel că **proiectul** devine dimensiune constitutivă a conştiinţei sale. Munca, esenţa omenească, nu este decît expresia străduinţei de a depăşi prezentul, de a transforma un viitor posibil, o realitate potenţială, în realitate prezentă.

Accentul axiologic pus pe viitor determină şi alte trăsături caracteristice ale operei secretarului general al partidului, care reprezintă, totodată, contribuţii hotărîtoare la înnoirea ştiinţelor despre om, societate şi istorie. Între acestea, trebuie subliniate importanţa acordată **predicţiei**, ca funcţie principală a teoriei ştiinţifice, specificului predicţiei în ştiinţele socio-umane şi, în consecinţă, transformarea **proiectului**, a descrierii liniilor de dezvoltare probabile şi posibile ale sistemului nostru social, pornind de la diagnoza stadiului atins, în concepţi-cheie, cu autoritate recunoscută în largi cîmpuri ale cunoaşterii şi acţiunii. Din nou, obiectul favorizat al studiului este cel care îşi pune amprenta asupra specificului modului de desfăşurare al gîndurilor : în secolul nostru, socialismul rămîne marele exemplu de proiectare socială integrată.

Se cuvine, de asemenea, a evidenţia că principalele concepte utilizate, rezultate din cunoaşterea socială realistă, sînt concepte născute din marea şcoală a dialecticii materialiste, singurele apte să susţină o construcţie teoretică viitoristă. Astfel, ele nu vor mai avea o simplă funcţie referenţială, denotativă în raport cu realitatea investigată, ci vor conţine concomitent şi o **apreciere** asupra realităţii, ca element constitutiv al mişcării realităţii respective. Ele vor privi realitatea la care se raportează din punctul de vedere al **depăşirii** ei. Ideea depăşirii este fondată pe înţelegerea dinamică a realităţii, nu ca dat etern şi imuabil, ci ca **proces**, ca facere prin acţiune umană conştientă şi axiologic orientată.

Expunerea tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU**, prezentată în faţa marelui forum democratic al ţării, din noiembrie 1988, reprezintă o strălucită resubliniere a caracteristicilor amintite ale operei, în ansamblul ei. Noul document programatic evidenţiază cu pregnanţă specificul relaţiei instituite între diagnoza stadiului actual de dezvoltare a ţării şi prospectarea perspectivelor dezvoltării sale viitoare. Dacă pentru înţelegerea stadiului actual de dezvoltare atins de România socialistă sînt folosite prioritar explicaţii genetice, bazate pe conexiuni cauzale între diferitele domenii ale vieţii sociale, între fenomenele sociale naţionale şi internaţionale, pentru evidenţierea perspectivelor de dezvoltare sînt utilizate prioritar explicaţii teleologice, explicaţii prin indicarea scopului, a obiectivului urmărit în acţiunea colectivităţilor umane. Astfel, se precizează în **Expunere**: „Scopul întregii activităţi economico-sociale în societatea noastră socialistă îl reprezintă creşterea generală a avuţiei naţionale, pe baza dezvoltării forţelor de producţie, a tuturor sectoarelor, a ştiinţei, învăţămîntului, culturii şi ridicarea pe această bază a bunăstării generale a omului, lichidarea cu desăvîrşire a sărăciei, asigurarea unei societăţi în care să nu mai existe nici bogaţi şi nici săraci, ci oameni ai muncii care au nivel civilizat, demn de viaţă materială şi spirituală şi îşi făuresc viitorul în mod liber, aşa cum îl doresc".

Este vorba de proiectarea unui viitor care ţine seama de specificul fiinţei umane. Omul este fiinţa miraculoasă în care legitatea obiectivă se întîlneşte cu libertatea, realul cu idealul, ştiinţa cu conştiinţa. Istoria autentică creată şi nu doar suportată de colectivităţile umane, este o permanentă mărturie şi mărturisire a acestor „întîlniri". Şi tocmai de aceea, în ştiinţele despre om, societate, istorie, care întemeiază mereu mai mult proiectarea viitorului, predicţia trebuie să ţină seama nu numai de legitatea dezvoltării sociale, dar şi de libertatea oamenilor de-a o canaliza pe căile dorite, nu numai de cum merg lucrurile, dar şi de cum aspiră oamenii ca ele să meargă, nu de ce anume pot oamenii să facă la un moment dat, conform necesităţii istorice, dar şi de ce pot să facă pentru a încărca viitorul cu speranţele şi idealurile plămădite şi veghează de un lung şir de generaţii.

În programele noastre de dezvoltare economico-sociale se au în vedere nu doar **probabilii** şi **posibilii** rezultaţi dintr-o cunoaştere mereu perfecţionată a legităţilor obiective care guvernează construcţia socialistă, ci şi concomitent şi interrelat, **dezirabilii**, forţele ce se nasc din gîndire şi voinţă din asumarea conştientă a idealurilor de dreptate socială şi naţională, a sistemului de valori spirituale specific societăţii noastre. Idealurile şi valorile sînt acele care definesc sensul existenţei umane. Încrederea dobîndită într-un sens al existenţei, al vieţii, al devenirii face parte din însuşi mecanismul obiectiv al transformării lumii, transformă oamenii din spectatori indiferenţi în participanţi activi ai făuririi propriei lor istorii.

Includerea idealurilor, a sistemului de valori în proiectul facerii conştiente şi libere a istoriei unui popor reprezintă refuzul manifest al acelor tipuri de prognoză care închid viitorul reducîndu-l la o simplă reproducere a trecutului şi prezentului. În strînsă legătură cu idealurile şi sistemele de valori, cu afirmarea locului şi rolului sensului, proiectul de societate viitoare solicită şi alte criterii pentru măsurarea originalităţii şi superiorităţii noii orînduiri : raporturile corecte între mijloace şi scopuri, între a avea şi a fi, între a da şi a primi, respectul demnităţii umane, al libertăţii sale numită responsabilitate faţă de comunitatea în care şi prin care omul se afirmă.

Gabriela COLŢESCU

În dezbaterile teoretice, filosofice şi social-politice din secolul nostru, s-a acordat o mare atenţie opoziţiei, artificial stabilite, între ştiinţă şi umanism, între scientism şi umanism, primul reprezentat îndeosebi de pozitivism şi structuralism, absolutizînd aşanumitele valori ştiinţifice în dauna celor umane, cel de-al doilea reprezentat de curente ca existenţialismul şi hermeneutica, exacerbînd aşa-numitele valori umane şi negînd rolul valorilor ştiinţifice în existenţa omului. Evident, în aceste dezbateri s-au exprimat şi puncte de vedere mai nuanţate, cum este cel al materialismului dialectic, conform căruia ştiinţa în ansamblul ei este o creaţie umană, iar valorile ei — adevărul, certitudinea, coerenţa, logica etc. — sînt valori umane, iar disciplinele socio-umane la rîndul lor, cu toate valorile lor specifice — estetice, morale, filosofice etc. — nu se pot sustrage adevărului, coerenţei logice şi raţionalităţii în general.

După cum se ştie, două dintre ideile forţă ale tuturor documentelor partidului nostru, elaborate îndeosebi în perioada de după Congresul al IX-lea din 1965, se referă la om şi, respectiv, la ştiinţă. În cele mai diferite împrejurări, secretarul general al partidului nostru, preşedintele ţării, a subliniat ideea-axiomă, care exprimă obiectivul strategic fundamental al întregului efort de edificare a noii societăţi pe pămîntul ţării noastre, anume că scopul suprem, esenţa însăşi a orînduirii socialiste pe care o edificăm cu succes în România, îl constituie omul, satisfacerea plenară a nevoilor sale materiale şi spirituale. Aşa cum se arată în **Expunerea** tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU** la şedinţa comună a Plenarei C.C. al P.C.R., a organismelor democratice şi organizaţiilor de masă şi obşteşti din noiembrie 1988, „În întreaga sa politică, partidul nostru a pornit şi porneşte de la faptul că ridicarea nivelului de trai material şi spiritual al poporului constituie obiectivul fundamental al dezvoltării economico-sociale, al politicii partidului nostru comunist, esenţa însăşi a societăţii socialiste multilateral dezvoltate pe care o edificăm cu succes în România".

Cea de-a doua idee majoră se referă la rolul ştiinţei, al aplicării celor mai noi descoperiri ştiinţifice în toate domeniile de activitate. Pornind de la constatarea, devenită o axiomă a întregii noastre acţiuni sociale transformatoare, că ştiinţa reprezintă azi factorul hotărîtor al progresului social, şi că însuşi viitorul poporului nostru, îndeplinirea tuturor programelor de dezvoltare depind de felul cum vom şti să acţionăm pentru a ridica la un nivel superior întreaga muncă de cercetare ştiinţifică, secretarul general al partidului a iniţiat şi condus o vastă operă de organizare şi planificare a cercetării ştiinţifice româneşti, bazată pe principiile filosofiei revoluţionare a materialismului dialectic şi istoric.

Gînditorul vizionar, ctitorul României socialiste a inspirat şi condus elaborarea unor programe speciale de dezvoltare a cercetării ştiinţifice şi de introducere a progresului tehnic în toate sectoarele vieţii noastre sociale, a surprins cu o inegalabilă putere de pătrundere necesitatea şi trăsăturile noii revoluţii ştiinţifico-tehnice şi ale noii revoluţii agrare, imperativul sporirii coeficientului de inteligenţă în rezultatele activităţii practice, pentru asigurarea unei calităţi înalte tuturor produselor româneşti. Cu aceeaşi profunzime, specifică personalităţilor de excepţie, care îmbină în mod fericit activitatea social-politică cu cea dedicată dezvoltării ştiinţei, conducătorul partidului şi statului nostru a dat expresie, prin planuri şi programe speciale, faptului că pentru a trece de la stadiul de ţară în curs de dezvoltare la cel de ţară socialistă multilateral dezvoltată, în care se pregătesc condiţiile necesare trecerii la prima etapă a orînduirii comuniste, se impune saltul calitativ de la dezvoltarea extensivă la cea intensivă, bazată pe sporirea eficienţei şi calităţii muncii productive, ca rezultat al aplicării celor mai noi cuceriri ale gîndirii ştiinţifice în toate domeniile. În **Expunerea** din 28 noiembrie 1988, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** sublinia cu putere că „Realizarea obiectivelor de dezvoltare intensivă a economiei naţionale impune intensificarea muncii de cercetare şi creşterea rolului ştiinţei în perfecţionarea, modernizarea şi dezvoltarea industriei, agriculturii şi celorlalte sectoare de activitate. Va trebui să facem astfel încît ştiinţa românească, cercetarea ştiinţifică din toate domeniile să devină un puternic factor al întregii dezvoltări a forţelor de producţie şi a întregii societăţi socialiste româneşti".

O serie de indicaţii şi orientări, cu o profundă semnificaţie în strategia edificării orînduirii socialiste şi comuniste, sînt formulate în lucrările tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU**, în documentele de partid în general, cu privire la necesitatea dezvoltării cercetării ştiinţifice în domeniile economic, social-politic, socio-uman, filosofic etc. În planurile cincinale, ca şi în Programul partidului, sînt prevăzute sarcini speciale pentru cercetarea ştiinţifică din aceste domenii, în strînsă legătură cu sarcinile dezvoltării economice şi tehnico-ştiinţifice. Se poate spune cu deplin temei că aceasta constituie o dovadă convingătoare a faptului că în viziunea partidului nostru, a secretarului său general, ştiinţa constituie un tot unitar, care se manifestă într-o diversitate de forme aflate în numeroase interacţiuni între ele şi cu celelalte componente ale sistemului social. Aceasta este principala raţiune care justifică conceptul specific românesc al integrării cercetării cu producţia şi cu învăţămîntul, triadă în cadrul căreia fiecare componentă exercită numeroase şi benefice influenţe asupra celorlalte.

Finalitatea umanistă a ştiinţei româneşti, ca şi pledoaria ca ştiinţa în general să fie pusă în slujba omului, să fie folosită spre binele omului şi nu împotriva lui, sînt cu putere subliniate în **Expunerea** secretarului general al partidului din 28 noiembrie 1988, atunci cînd spune : „Este, deci, necesar să fie astfel organizată întreaga activitate încît introducerea automatizării, electronizării să fie realizate nu în scopul creşterii profiturilor, cum se întîmplă în ţările capitaliste, lipsind oamenii de dreptul la muncă, ci pentru a asigura condiţii tot mai bune de muncă, de viaţă pentru toţi cetăţenii. În aceasta constă adevăratul umanism revoluţionar, care înseamnă totul pentru om, pentru bunăstarea şi fericirea oamenilor, a poporului". Aceste cuvinte constituie, într-adevăr, suprema dovadă de umanism, de integrare a valorilor tehnico-ştiinţifice în contextul valorilor umane.

Conf. univ. dr.
Constantin GRECU

Elaborarea unor teze și concepte noi în teoria socialismului științific

Promotor curajos al noului, al deschiderilor teoretice și practice de largă perspectivă, adversar neîmpăcat al oricăror dogme rigide, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretar general al Partidului Comunist Român, a adus o viziune proaspătă, științifică, un puternic suflu înnoitor în înțelegerea și desfășurarea întregului proces de transformare revoluționară a societății. Întreaga operă a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, de o inestimabilă bogăție și profunzime teoretică, oferă răspunsuri viabile celor mai complexe probleme ale muncii și luptei poporului și partidului nostru, în fiecare etapă de dezvoltare a vieții și situației internaționale, a lumii și epocii contemporane. Este un adevăr de necontestat, confirmat de realitate faptul că socialismul se realizează în forme diferite, particulare de la o țară la alta, de la o epocă la alta, în funcție de condițiile istorice și naționale, de particularitățile procesului revoluționar, de experiența și creația concretă a forțelor revoluționare din fiecare țară. În această ordine de idei, secretarul general al partidului nostru a militat împotriva tezelor dăunătoare potrivit cărora în edificarea noii orînduiri ar fi suficientă dezvoltarea forțelor de producție fără a opera mutațiile necesare și în celelalte domenii ale vieții sociale, respectiv al relațiilor de producție și sociale, al organizării și conducerii vieții sociale, în planul conștiinței indivizilor în societate.

În strînsă legătură cu caracterul complex al transformărilor societății socialiste se află concluzia privitoare la continuitatea procesului revoluționar, care, de altfel, a stat la baza periodizării științifice a întregului proces parcurs de societatea românească pe calea revoluției și construcției socialiste, prezentă într-o formă sintetică în Expunerea de la ședința comună a Plenarei C.C. al P.C.R. cu forurile democrației muncitorești revoluționare din noiembrie 1988. „Am pornit și pornim — sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** — de la faptul că socialismul îl realizăm cu poporul, pentru popor, că dezvoltarea continuă a democrației muncitorești revoluționare constituie un factor esențial pentru făurirea cu succes a socialismului și comunismului".

Secretarul general al partidului nostru, concepînd democrația socialistă ca o sinteză a relațiilor individuale și sociale, ca unitate dialectică dintre libertatea socială și personală a promovat și cadrul real în care acestea se întrepătrund și se realizează reciproc. Realizarea în fapt a democrației socialiste și libertății umane înfăptuiesc cadrul național istoric al formării și dezvoltării aspirațiilor poporului, al luptei lui pentru îndeplinirea idealurilor de independență, pace și progres social, pe baza dezvoltării creatoare a socialismului științific în concordanță cu cerințele mutațiilor ce au loc în pragul secolului XXI, gîndirea social-politică din țara noastră prin secretarul său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, avînd o valoroasă contribuție.

În ansamblul tezelor și problemelor cuprinse în opera secretarului general, un loc distinct îl ocupă concluziile și aprecierile sale cu privire la faptul că, atît în prezent cît și în perspectiva continuării procesului revoluționar, „rolul conducător al partidului comunist reprezintă o necesitate generală, o legitate obiectivă a construcției socialiste și comuniste, a perfecționării permanente a noii orînduiri". Creșterea rolului conducător al partidului în societate, în etapa actuală este condiționat de o serie de factori, printre care amintim: mutațiile calitative care au loc în construcția socialistă din țara noastră, restrîngerea continuă a sferei de manifestare a spontaneității, a mersului de la sine în desfășurarea proceselor și fenomenelor sociale, schimbările rapide și profunde ce au loc pe plan intern și internațional, perfecționările calitative preconizate de partid în domeniul conducerii activității economico-sociale etc., care solicită factorului politic de conducere, respectiv partidului nu numai o linie politică justă, ci și un uriaș efort de mobilizare și dirijare unitară a resurselor, a inițiativelor și potențialului creator al maselor în direcția înfăptuirii obiectivelor și țelurilor stabilite.

Este firesc ca o gîndire autentic științifică, novatoare, să considere că realitățile și problemele noi nu pot fi înțelese cu instrumente conceptuale vechi și că ele refuză soluții practice extrase din arsenalul trecutului. De aici importanța cardinală a analizei de stadiu întreprinsă de secretarul general al partidului în Expunerea de la ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., din 29 aprilie 1988.

Acest act de creativitate demonstrează concepția tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** cu privire la înțelegerea realităților sociale și problemelor în specificul lor concret istoric, în unicitatea lor, care nu este n...

odată în întregime reductibilă la alte situații deja cunoscute. Ea înseamnă totodată deschidere spre viitor, spre inedit și original, cutezanță și clarviziune atît în sesizarea problemelor, cît și în soluțiile elaborate pentru rezolvare.

Gîndirea novatoare, creatoare a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** se caracterizează prin luciditate, spirit de discernămînt, disponibilitate pentru a regîndi orice problemă în contextul istoric social concret, în conformitate cu nevoile proprii și ale progresului general, ținînd cont de ultimele cuceriri ale gîndirii umane și-n aceasta constă marea sa forță. Opera teoretică a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, generalizînd experiența istorică, demonstrează că dialectica dezvoltării economice, sociale și culturale în procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și în perspectiva construirii societăți comuniste generează noi sarcini și răspunderi, noi direcții în acțiunea politică și organizatorică pentru partidul comunist. Lucrările tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** înmănunchează într-o gîndire originală receptivă la nou, revoluționară, intransigență față de ideologia retrogradă, principiile socialismului științific aplicate creator la condițiile concrete ale României și ale lumii contemporane. Abordarea dialectică a unei largi problematici prin profunzimea și spiritul revoluționar științific al realizărilor făcute și al soluțiilor propuse, a impulsionat fără precedent întreaga viață social-politică a țării, fertilizînd gîndirea creatoare vie, instaurînd climatul necesar unei fructuoase activități teoretice. Îmbinînd cu fermitate spiritul creator al socialismului științific, care se dezvoltă treptat, cu spiritul nostru autonom, Partidul Comunist Român, condus de secretarul său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** explorează în permanență calea dezvoltării depline a socialismului în lumea contemporană.

În acest ianuarie aniversar, cu cele mai alese sentimente de stimă, respect și prețuire adresăm Marelui cutor, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** urările de sănătate, viață îndelungată și putere de muncă spre binele și fericirea națiunii noastre socialiste, pentru triumful cauzei nobile a socialismului, a progresului și păcii.

Conf. dr. Elisabeta IELI

Militantismul axiologic al științei

Inclusă, ca variabilă de importanță fundamentală în complexitatea proiectelor de construcție națională la cotele civilizației moderne, știința a declanșat nu numai mutații fără precedent în baza materială și umană a sistemelor sociale, ci și o nouă necesitate: emanciparea științifică a tuturor tipurilor de activitate. Ca emergență a procesului obiectiv de dezvoltare, prin urmare absolvită de patina conjuncturalului, necesitatea trecerii de la faza preștiințifică la faza științifică a modalităților de raportare a individului deopotrivă la natură și societate, se conjugă, de aceea, cu transformări spectaculoase și în interiorul științei însăși. Astfel, se promovează, instituindu-și legitimitatea îndelung prohibită de dogmatismul jargonului matematic, **noi modalități de a fi** ale științificului. Astfel, dimensiunea polemică a devenit intim asociată atît științelor naturii (lupta dintre nou și vechi pentru afirmarea permanentă a noului), cît și în științele sociale și ale omului — disocierea critică de concepțiile nesocialiste și lupta programatică cu concepțiile capitaliste.

Este meritul tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al partidului, de a fi readus demersul științific, epurat de exclusivisme, în matca sa tradițională, acolo unde omul, cu întreaga sa problematică, să-și regăsească propria esență, ca prim pas în reconstrucția comunistă a individualității sale. În raza de acțiune a acestor exigențe obiective, științelor sociale și ale omului le-a fost precizat mai clar orizontul de funcționalitate și răspunderile majore ce le revin în deblocarea căilor de vizibilitate epistemologică: „În mod deosebit — sublinia secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** — doresc să atrag atenția asupra necesității perfecționării și așezării pe o bază mai bună a predării științelor sociale, care trebuie să asigure în întregul nostru învățămînt cunoașterea temeinică a politicii partidului, a problemelor construcției socialismului, dar și a tuturor problemelor dezvoltării economico-sociale".

Evaluînd în registru alethic textura complexă a comportamentului didactic în ansamblul său, nu putem decît să fim de acord cu faptul că structurile școlare operaționalizează un proiect politic, programele vehiculează sistemul de cunoaștere al epocii într-un orizont ideologic concret-determinat, iar finalitatea educativă implică un control anticipat prin consecințe dezirabile formulate programatic. De aici decurge prioritatea necondiționată a politicului în proiectarea și coordonarea acțiunii sociale la scara aspirațiilor fundamentale ale omului, respectiv statutul său de „știință a transformării revoluționare a lumii". Socialismul științific, ca știință socială particulară, își asumă demersul explicativ asupra relațiilor politice, conștiinței politice și instituțiilor politice corespunzătoare fiecărei etape. Și, întrucît a apărut ca un ghid teoretic al activității de transformare practică, revoluționară a societății, încă de la apariție s-a constituit ca o teorie în permanentă elaborare, în funcție de mutațiile intervenite în practica social-istorică. De aici un dublu specific: posibilități nelimitate de dezvoltare creatoare prin îmbogățirea chiar a fundamentelor principial-teoretice cu elemente pozitive, validate istoric, din practica mișcării comuniste și muncitorești, pe de o parte, iar pe de altă parte, caracterul său explicativ-normativ. În acest sens, constituindu-se ca o contribuție la dezvoltarea creatoare a teoriei revoluționare contemporane, recentele documente programatice din noiembrie au reliefat un aspect deosebit de important: multe încă în practică, după cum multe elemente ale practicii sociale cu conținut comunist nu au fost încă decantate teoretic pentru a fi integrate organic și novator în orizontul explicativ al complexității reale a fenomenelor contemporane. Concluzia de inestimabilă valoare teoretică și practică este clară: nu tot ceea ce se-ntîmplă, în diverse puncte cardinale, în perimetrul experimentului social și uman al construcției socialiste este eminamente socialism: dezvoltarea creatoare nu poate fi în nici un caz și sub nici un motiv prilej pentru a distorsiona principiile fundamentale ale socialismului științific. Or, pentru menținerea opțiunii comuniste în spațiul de funcționalitate care-i asigură evoluția neabătută spre comunism, datorii semantico-praxiologice egale cumulează și filosofia, în calitate de concepție generală despre lume și viață, și economia politică, care-și rezervă ca obiect epistemic relațiile economice, conștiința economică și instituțiile economice corespunzătoare în sensul realizării unui nou mecanism economic eficient și funcțional, etica în scopul promovării și generalizării unui mod de muncă și de viață socialist, dreptul pentru înnoirea cadrului juridic în funcție de calitatea civismului în permanentă redimensionare, ca și antropologia, ergonomia, ecologia, estetica, sociologia ș.a.

Spre deosebire de științele naturii și ale gîndirii, care au un caracter exclusiv explicativ, conturînd imaginea epistemică a diverselor domenii ale realității cu care-și identifică domeniul de definiție, politicul are un caracter preponderent normativ-prospectiv. Specificul său decurge din faptul că anticipează întreaga realitate în raport cu aspirațiile fundamentale — în contextul nostru, ale întregului popor — circumscrise sistemului de valori socialiste. Această devansare a realității fiind, totuși, altceva decît un simplu optim dezirabil: anume, un spațiu de obiectivare sub semnul libertății colective și individuale a tuturor inițiativelor și energiilor creatoare. Sub raport teoretico-gnoseologic, politicul este esențialmente explicativ, rosturile sale majore constînd în a determina cauzele care pot provoca transformări previzibile în raport cu idealul strategic în curs. Pentru ca respectivele cauze să devină forțe efective, să acționeze, deci, concret, ele trebuie să fie înțelese, să devină normă de comportament colectiv, să motiveze atitudini de angajare cetățenească în cunoștință de cauză.

Dincolo de ceea ce, în mod necesar, le desparte și le particularizează, științele sociale se aseamănă prin militantismul lor axiologic și prin modul specific de a fi obiective. Astfel, dacă științele naturii își clădesc obiectivitatea pe excluderea subiectivității din cîmpul explicativ, cele sociale devin obiective tocmai în măsura în care plasează interesele declarate ale indivizilor (partinitatea) pe coordonatele mișcării istorice obiective. Luptînd pentru afirmarea omului ca personalitate și nu ca simplă existență utilizabilă, științele sociale marxiste fiind integral umaniste prin finalitățile explicativ-normative merită a fi reconsiderate în lumina orientărilor recentelor documente programatice care au realizat o diagnoză realistă și optimist-mobilizatoare pentru viitorul țării noastre.

Ștefan BUZĂRNESCU

Spiritul revoluționar — dimensiune a conștiinței socialiste

În concepția Partidului Comunist Român, a secretarului său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, formarea noii orînduiri socialiste în țara noastră constituie un proces revoluționar neîntrerupt, care nu poate fi încheiat odată cu parcurgerea uneia sau alteia din etapele sale, fiecare succes obținut în opera de construire a socialismului creînd condiții pentru lărgirea și adîncirea, în continuare, a procesului de transformare revoluționară a societății. Continuitatea procesului revoluționar în glorioasa epocă deschisă de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român — cu mîndrie numită de întregul popor **„EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU"** — este strîns legată de necesitatea desfășurării unei intense activități politico-educative, de creștere a rolului transformator al conștiinței socialiste, al afirmării, cu pregnanță a spiritului revoluționar — dimensiune esențială a conștiinței omului societății socialiste.

Ideea afirmării spiritului revoluționar ca dimensiune structurală și structurantă specifică noului prototip uman și, implicit, ca forță motrice a progresului social-economic general constituie o contribuție originală, creatoare, a partidului nostru, a secretarului său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, la dezvoltarea gîndirii marxiste, avînd multiple semnificații în Tezele din aprilie și în Expunerea din 28 noiembrie 1988. Constatarea, pe de o parte, a faptului că opera de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate implică sarcini tot mai complexe, iar, pe de altă parte, că s-a produs o anumită rămînere în urmă a conștiinței sociale și individuale față de dezvoltarea social-economică a țării noastre a condus la axarea întregii activități ideologice și politico-educative pe obiectivul major al formării, generalizării și afirmării spiritului revoluționar. „Se impune — arăta tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU — să dezvoltăm puternic spiritul revoluționar în muncă, în gîndire, în toate domeniile, să acționăm cu hotărîre împotriva a tot ceea ce este vechi și perimat, a ceea ce nu mai corespunde actualei etape și să promovăm cu îndrăzneală noul, ceea ce se afirmă ca o necesitate a dezvoltării societății, atît în ce privește forțele de producție, cît și în știință, în învățămînt, în cultură, în întreaga dezvoltare economico-socială"**.

Obiectivele formării societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism se însumează într-un proces complex, unitar, de mari transformări structurale, care solicită o intensă activitate revoluționară, fapt ce impune necesitatea promovării permanente și generalizării spiritului revoluționar în modul de gîndire și acțiune al tuturor oamenilor muncii. Numai prin afirmarea puternică a spiritului revoluționar se pot înfăptui mărețele obiective ce stau astăzi în fața întregului popor. **„Trebuie să acționăm în așa fel — arată tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — încît să se înțeleagă bine că procesul marilor transformări revoluționare nu s-a încheiat și, practic, nu se va încheia niciodată"**.

Aceasta impune păstrarea permanentă a spiritului viu, novator, militant, al activității politico-ideologice, perfecționarea continuă a întregii activități de educare a maselor, de ridicare a conștiinței revoluționare. Cu deosebită pregnanță se relevă în cadrul acestui proces creșterea rolului conducător al partidului, care exercită, nu din afară, ci din interiorul organismelor sale, al sistemului democrației muncitorești, revoluționare, o activitate menită să asigure participarea tot mai activă, conștientă și responsabilă a tuturor oamenilor muncii la conducerea societății, la înfăptuirea programului de dezvoltare economico-socială a patriei noastre.

Sintetizînd magistral noile exigențe ale luptei și acțiunii revoluționare a comuniștilor, a tuturor oamenilor muncii în etapa actuală, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** sublinia: **„Avem nevoie de revoluționari care să-și însușească bine uriașele cuceriri ale științei, ale tehnicii, în toate domeniile, oameni cu spirit de sacrificiu, cu o înaltă concepție revoluționară și răspundere față de prezentul și viitorul patriei, care să pună mai presus de toate interesele generale ale poporului, cauza socialismului, a bunăstării, a libertății și suveranității țării"**. Deci, în esență, în concepția Partidului Comunist Român, a secretarului său general, a fi revoluționar în etapa actuală presupune înțelegerea necesității dezvoltării și modernizării bazei tehnico-materiale, a realizării unei noi calități în dezvoltarea intensivă a economiei naționale, în sporirea eficienței sale; acțiunea hotărîtă în direcția perfecționării relațiilor de producție și sociale; valorificarea deplină a sistemului democrației muncitorești-revoluționare; ridicarea la un nivel superior a întregii activități de conducere și organizare a vieții sociale; îndeplinirea exemplară a sarcinilor; acțiunea cutezătoare pentru aflarea și aplicarea celor mai potrivite căi și mijloace de realizare eficientă a muncii pentru societate, a acțiunilor politice și sociale. Totodată, acțiunea în spirit revoluționar presupune promovarea consecventă a normelor moralei comuniste; manifestarea unei noi atitudini față de muncă și avutul obștesc, preocuparea pentru întărirea proprietății socialiste, de stat și cooperatiste; respectarea fermă a ordinii și disciplinei, a legilor statului și a hotărîrilor de partid; depășirea rutinei, fructificarea noilor experiențe sociale pozitive, a celor mai recente cuceriri ale cunoașterii, ale științei și tehnicii. Adică, așa cum arată tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** în Expunerea din 28 noiembrie 1988: **„Să acționăm în toate împrejurările ca adevărați revoluționari, să facem ca întregul partid, toate organizațiile de masă și obștești să acționeze în spiritul răspunderii revoluționare față de interesele generale, față de cauza socialismului și comunismului în România"**.

Iată de ce, în spiritul aprecierilor și orientărilor cuprinse în documentele Partidului Comunist Român, a expunerilor și cuvîntărilor secretarului său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, organele și organizațiile de partid, membrii de partid, toți oamenii muncii din patria noastră trebuie să-și analizeze cu maximă exigență propria muncă, să adopte măsurile necesare pentru a putea contribui, cu întreaga lor energie, la procesul complex de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, de ridicare a patriei noastre pe noi trepte superioare de progres și civilizație.

Dr. Luminița BEJAN

Noua viziune asupra istoriei poporului nostru

Magistrala sinteză făcută de secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** la ședința comună a C.C. al P.C.R., a organismelor democratice, de masă și obștești, din 28—30 noiembrie 1988, asupra istoriei multimilenare a poporului român se constituie, prin caracterul novator, științific, prin bogăția de idei, într-un document de mare valoare teoretică și practică, într-un program de lucru atît pentru frontul istoric, cît și pentru cel politic-ideologic, de cum trebuie cercetată, interpretată, scrisă și predată istoria poporului nostru. În același timp, sinteza se constituie nu numai într-un firesc respect față de trecutul glorios al poporului nostru, față de bogata lui moștenire materială și spirituală, de lupta sa pentru libertate, unitate și independență, ci și într-o nouă viziune științifică de mare valoare social-politică și anume aceea că socialismul nu se clădește pe ceva gol, ci pe baza a tot ceea ce a creat poporul român în decursul istoriei, folosindu-se tot ce a fost înaintat în orînduirile anterioare. Numai cunoscînd trecutul glorios al poporului nostru — subliniază tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU — „vom putea înțelege mai bine care era situația României în 1944 și ce a însemnat trecerea României pe calea socialismului, pentru dezvoltarea economico-socială, pentru bunăstarea și fericirea poporului"**. În acest sens, este reliefată cu multă putere de convingere ideea că poporul român este unul dintre popoarele europene cu cea mai îndelungată vechime, cu cea mai statornică vatră de locuire, cu o tradiție statală neîntreruptă, cu o cultură și o civilizație unitare, intrate definitiv în patrimoniul culturii universale. Plecînd de la acest adevăr istoric obiectiv, secretarul general formulează cu multă putere de convingere ideea că **„niciodată poporul român, în milenara sa istorie, n-a tins să se extindă în alte zone geografice, mai apropiate sau mai îndepărtate, locuite de alte popoare, sau să-și instituie, indiferent prin ce modalități și sub ce forme, dominația sa asupra altor popoare"**. Dimpotrivă, el a fost nevoit să ducă o permanentă luptă contra imperiilor vecine care rîvneau la teritoriile românești, la bogățiile acestor teritorii, la libertatea și independența poporului român. Aceste perioade grele din istoria noastră națională, poporul român le-a depășit însă cu mari sacrificii umane și materiale. **„Timp de peste patru veacuri poporul nostru a plătit** — precizează secretarul general — **imperiilor străine un tribut care se ridică la aproape 4 miliarde de lei aur, echivalînd cu circa 1 200 tone aur"**. La acest adevăr istoric obiectiv se adaugă altul, de aceeași importanță pentru istoria noastră națională, și anume, acela că legăturile permanente ce s-au statornicit între cele trei țări românești, pe tărîm economic, politic, militar și cultural au determinat caracterul unitar al procesului de dezvoltare a poporului român, a culturii sale materiale și spirituale, generalizarea conștiinței unității de neam și de limbă la toți românii.

Cu aceeași forță de convingere este subliniat rolul maselor populare și al personalităților luminoase, în progresul continuu al societății românești, în realizarea marilor idealuri de libertate, unitate și independență. Stau mărturie marile mișcări sociale și naționale înăbușite în sînge de către armatele imperiilor vecine. Referindu-se la rolul nefast pe care aceste imperii vecine l-au avut asupra țărilor române, secretarul general al partidului subliniază că aceste imperii **„n-au putut împiedica formarea poporului român, a națiunii române, a statului național unitar român, n-au putut împiedica dezvoltarea României, a poporului român pe calea progresului și civilizației"**. Rezultat firesc al unor necesități istorice obiective, impuse de evoluția societății românești, unirea din 1859 și independența din 1877 au creat condiții noi, necesare dezvoltării rapide a României moderne, luptei românilor pentru făurirea statului național unitar.

Un eveniment de mare rezonanță în istoria noastră națională și în cea universală și asupra căruia secretarul general s-a oprit cu atenția și interesul cuvenit este crearea Partidului Comunist Român, la 8 mai 1921. Așa cum se reliefează în magistrala cuvîntare a secretarului general, crearea P.C.R. **„a ridicat lupta clasei muncitoare, a forțelor revoluționare și democratice la un nivel superior"**. Preluînd de la poporul român cele mai frumoase tradiții de luptă, P.C.R. s-a situat permanent în fruntea luptei maselor populare pentru revendicări economice și politice, împotriva războiului, revizionismului horthyst maghiar, pentru apărarea integrității teritoriale a statului român. Marile acțiuni antirăzboinice, antirevizioniste și antifasciste, organizate de P.C.R. între anii 1934—1940, au culminat cu marea demonstrație de la 1 Mai 1939 din București. Un rol important în organizarea acestei demonstrații l-au avut tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** și tovarășa **ELENA CEAUȘESCU**. Marea demonstrație de la 1 Mai 1939 a evidențiat puterea de luptă a clasei muncitoare, capacitatea sa de a determina, în unire cu celelalte forțe democratice, un nou curs în politica românească. De o mare importanță pentru cunoașterea etapei istorice de după 23 August 1944 sînt precizările făcute de secretarul general al partidului cu privire la etapele procesului revoluționar din țara noastră. Perioada 1944—1947 este considerată ca o etapă a capitalismului democrat, în care poporul român a dat mari jertfe în războiul dus pentru înfrîngerea Germaniei hitleriste, pentru refacerea economică a țării, democratizarea aparatului de stat și a vieții publice, cucerirea deplină a puterii politice și crearea condițiilor necesare trecerii țării noastre la etapa revoluției socialiste. **„Anul 1948** — sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU — a marcat trecerea la înfăptuirea revoluției socialiste, a construcției socialismului în România"**. O atenție deosebită a fost acordată agriculturii. Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 martie 1949 a elaborat un vast program de cooperativizare a agriculturii, proces ce s-a încheiat în linii mari în anul 1962. Ca urmare a succeselor obținute, s-a încheiat procesul de generalizare a relațiilor socialiste pe ansamblul economiei, creîndu-se condițiile pentru o dezvoltare unitară, pe baze socialiste, a tuturor sectoarelor de activitate, a învățămîntului, științei și culturii. În același timp, s-a asigurat creșterea continuă a nivelului de trai al poporului. Toate aceste realizări, subliniază secretarul general al partidului, s-au obținut în condiții extrem de grele, cauzate de sabotajul claselor exploatatoare, răsturnate de la putere, de acțiunile ostile ale cercurilor imperialiste față de țara noastră. Tot în această etapă s-au comis o serie de greșeli, chiar și unele încălcări ale legalității socialiste, s-au manifestat concepții antisociale de negare a forței și capacității poporului român, de negare a însești istoriei, a limbii și culturii românești, care au dăunat procesului de edificare a socialismului în România. Depășindu-se aceste greutăți, în 1965 s-a încheiat, în linii mari, organizarea pe baze socialiste a țării. Momentul de cotitură, de adevărată regenerare a forțelor creatoare ale partidului și poporului, l-a constituit Congresul al IX-lea al P.C.R., cînd, prin voința unanimă a întregului popor, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a fost ales în înalta funcție de secretar general al partidului. Ca urmare a puternicului avînt, creat de istoricele hotărîri ale Congresului al IX-lea, de gîndirea revoluționară, novatoare și științifică a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, România a devenit astăzi o țară industrial-agrară în plină dezvoltare, cu un mare prestigiu în lume, un factor activ în lupta popoarelor pentru o existență liberă, demnă, o fervență militantă pentru pace și prietenie între popoare.

Conf. univ. dr.
Gheorghe I. OANCEA

Adîncirea democrației în procesul făuririi societății românești

Una din trăsăturile definitorii ale procesului de înnoire ce a cuprins întreaga viață economică și socială a țării în perioada de după cel de-al IX-lea Congres al partidului o constituie preocuparea majoră și continuă a partidului nostru, a secretarului său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, pentru folosirea celor mai potrivite forme și metode de organizare și conducere a economiei, pentru crearea unui mecanism economico-financiar care, influențînd activ procesele economice, să asigure valorificarea eficientă a muncii sociale și a resurselor naturale, pentru realizarea obiectivelor fundamentale ale progresului social.

În ultimele două decenii, în concepția de mare profunzime a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, problematica perfecționării sistemului de planificare — componentă principală a întregului mecanism economico-financiar — este permanent abordată într-o viziune amplă, unitară și dinamică, în strînsă legătură cu realitățile din țara noastră și cu tendințele pe plan mondial. Această viziune științifică realistă și novatoare asupra dezvoltării planificate a întregii vieți economico-sociale își găsește o strălucită expresie în orientările și principiile cuprinse în Tezele din aprilie și în Expunerea la ședința comună a Plenarei C.C. al P.C.R. a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești din noiembrie 1988.

Este un fapt de netăgăduit că economia modernă, caracterizată printr-un grad înalt de socializare a producției, prin schimbări ample în cererea și oferta de produse și servicii, prin diversificarea rapidă a legăturilor dintre unitățile de producție implică sincronizarea tuturor activităților la scara întregii țări. Rezolvarea problemelor complexe ale dezvoltării este nemijlocit legată de conducerea unitară, pe baza planului național unic.

În concepția secretarului general al partidului, problemele tot mai complexe ale progresului societății socialiste, înfăptuirea noii revoluții științifico-tehnice și a noii revoluții agrare, amplifică rolul planului național unic, care reprezintă acțiunea conștientă, prestabilită și organizată a poporului în vederea dezvoltării armonioase a forțelor de producție, a întregii noastre societăți. Conducerea planificată reprezintă un atribut fundamental și inalienabil al suveranității și independenței naționale. Obiectivele și sarcinile dezvoltării societății se realizează prin exercitarea integrală de către partid și stat a tuturor prerogativelor conducerii politice, economice și sociale.

Întregul sistem de organizare și conducere planificată a activității economico-sociale, precum și mecanismul de elaborare, fundamentare și execuție a planului național unic sînt structurate pe baza centralismului democratic, cu cele două laturi ale sale, inseparabile și obiectiv necesare — centralismul și democratismul — care decurg deopotrivă din existența proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție.

Între tezele fundamentale cuprinse în Expunerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, la ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. din 29 aprilie 1988, se înscrie și teza cu privire la îmbinarea armonioasă a activității organelor de stat cu cea a organismelor democrației muncitorești revoluționare.

Analiza actualului stadiu de dezvoltare a societății noastre socialiste pune în lumină existența unor factori care impun, în mod obiectiv, împletirea organică, dialectică dintre conducerea unitară a vieții economico-sociale, pe baza planului național unic și adîncirea democrației muncitorești-revoluționare. Printre acești factori se înscriu : caracterul tot mai complex și mai cuprinzător al proceselor economico-sociale, dezvoltarea preponderent intensivă a forțelor de producție și modernizarea lor rapidă pe baza noii revoluții tehnico-științifice, tendințe de evoluție spre forme superioare, cu grad înalt de socializare, a proprietății socialiste și, drept urmare, perfecționarea relațiilor sociale ; ridicarea nivelului de conștiință și responsabilitate al maselor ; participarea țării noastre la viața economică și spirituală mondială etc.

Rolul și funcțiile active ale democrației noastre socialiste, superioritatea acestei democrații față de oricare alte forme ale democrației burgheze izvorăsc, în esență, din existența raporturilor de proprietate, de producție și repartiție socialiste, din deținerea puterii politice de cei ce muncesc în frunte cu clasa muncitoare. Sistemul democratic de conducere a societății noastre îmbină în chip armonios democrația directă — concretizată în întregul ansamblu de forme și modalități de activitate ale conducerii muncitorești — cu democrația reprezentativă — materializată în existența și funcționarea unor structuri organizatorice specifice cum sînt : organismele statale, constituite și reînnoite periodic pe baza votului universal, egal, direct și secret și care asigură îmbinarea intereselor generale, comune cu interesele unităților administrativ-teritoriale și ale diferitelor grupuri sociale ale populației.

Un rol deosebit de important în dezvoltarea democrației muncitorești-revoluționare, pentru asigurarea cadrului în vederea participării clasei muncitoare, a tuturor oamenilor muncii, la conducerea vieții economico-sociale a avut instituționalizarea, la scara întregii țări, a congreselor, conferințelor și consfătuirilor pe ramuri și sectoare de activitate — industrie, agricultură, știință, învățămînt, educație, cultură ș.a., precum și a consiliilor naționale pe domenii, organe permanente ale congreselor care cuprind practic toate sectoarele economice și sociale.

Pentru atragerea largă a oamenilor muncii la luarea deciziilor, la aplicarea lor și la obținerea unor rezultate de înaltă eficiență, partidul și statul nostru s-au preocupat și se preocupă în continuare de sporirea atribuțiilor conferite adunărilor generale din întreprinderi, centrale, din toate unitățile economice, consiliile oamenilor muncii ale acestora. Perfecționarea democrației se desfășoară — în același timp — în indisolubilă legătură cu procesul de creștere a rolului statului socialist și de dezvoltare a funcțiilor sale.

Buna funcționare a corelației dintre activitatea organelor de stat cu cea a organismelor democrației muncitorești-revoluționare asigură în ultimă instanță îmbinarea intereselor individuale, de grup și generale, înlăturarea disproporțiilor și contradicțiilor care apar în procesul de dezvoltare a societății. **„Am considerat și considerăm — menționa tovarășul secretar general NICOLAE CEAUȘESCU, în Expunerea din 28 noiembrie 1988 — că dezvoltarea largă a formelor democratice de conducere, participarea tuturor claselor și categoriilor sociale, a întregului popor la conducerea tuturor ramurilor de activitate, la elaborarea politicii interne și externe constituie factorul fundamental pentru edificarea cu succes a noii orînduiri sociale“.** Aceasta a constituit și constituie direcția principală în care a acționat și acționează Partidul Comunist Român pentru perfecționarea și întărirea rolului statului, al organismelor democrației muncitorești-revoluționare în conducerea activității economico-sociale în procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate în țara noastră.

Conf. dr. Ion IVĂȘCHESCU

OMOGENIZAREA SOCIALĂ A SOCIETĂȚII ROMÂNEȘTI

Procesul revoluției și construcției socialiste din țara noastră a determinat profunde transformări revoluționare în toate sferele vieții economice și social-politice. În ansamblul acestor transformări, rolul decisiv l-au avut schimbările petrecute în baza economică a societății : înlăturarea relațiilor bazate pe exploatarea omului de către om, instaurarea, generalizarea și consolidarea relațiilor de producție socialiste.

Pe planul înnoirii istorice a întregii societăți se înscriu, desigur, nu în ultimul rînd, mutațiile calitative intervenite în structura socială și de clasă, în natura, ponderea și rolul claselor și păturilor sociale. Crearea unei noi structuri de clasă a avut loc treptat, într-o întreagă perioadă istorică și în directă interacțiune cu formarea noii baze economice și a noii baze tehnico-materiale a societății. Dirijat conștient de către Partidul Comunist Român — factorul politic decizional, realizat cu ajutorul statului socialist — instrumentul principal de construire a socialismului, procesul înlăturării structurii de clasă bazată pe existența claselor sociale antagoniste și al formării noii structuri de clasă întemeiată pe existența claselor sociale aliate și prietene a influențat la rîndul său suprastructura politică, precum și toate celelalte componente ale sistemului social socialist.

Tendința principală a evoluției structurii sociale și de clasă în orînduirea noastră o reprezintă omogenizarea socială, proces strîns corelat cu etapele revoluției și construcției socialiste. În actuala etapă, de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, pe baza realizărilor anterioare, procesul omogenizării sociale are drept conținut, așa cum arăta tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, diminuarea tuturor deosebirilor existente încă între clasele și păturile sociale și pregătirea condițiilor pentru lichidarea totală a deosebirilor sociale esențiale.

În concepția secretarului general al partidului nostru, o condiție hotărîtoare a accelerării procesului de omogenizare socială o constituie dezvoltarea armonioasă a tuturor județelor și localităților țării, căci „pe această cale se asigură ridicarea gradului de civilizație a tuturor localităților, lichidarea migrației populației spre orașele mari, făurirea deplinei egalități în ceea ce privește condițiile de muncă și de viață, exercitarea drepturilor și afirmarea în cîmpul vieții sociale a tuturor cetățenilor țării“. Dezvoltarea armonioasă a tuturor localităților țării presupune adoptarea și înfăptuirea programelor și măsurilor de sistematizare și organizare, măsuri și programe ce constituie, așa cum se sublinia în Tezele din aprilie „o necesitate a dezvoltării socialiste, a înfăptuirii Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate“. În actualul cincinal, vor trebui încheiate măsurile de organizare și trecere la realizarea centrelor agroindustriale, iar în perspectiva anului 2 000 va fi încheiată organizarea lor modernă, ceea ce va „asigura reducerea și lichidarea chiar a unor deosebiri esențiale între sate și orașe, o tot mai mare apropiere a condițiilor de viață, de muncă ale satelor de orașe“.

Factorul calitativ major care contribuie la adîncirea omogenizării sociale constă în ridicarea nivelului de pregătire generală — profesională, tehnică și culturală, a tuturor claselor și categoriilor sociale, așa cum arăta tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** în Expunerea la ședința comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, consiliilor și birourilor executive ale organismelor democrației muncitorești-revoluționare și organizațiilor de masă și obștești din noiembrie 1988. Astfel, ca urmare a generalizării învățămîntului de 12 ani, a ridicării nivelului său de cunoștințe generale, profesionale și tehnice clasa noastră muncitoare se va apropia, spre sfîrșitul actualului mileniu, „de cerințele pentru o clasă muncitoare intelectuală“. Pe baza ridicării nivelului său de pregătire generală țărănimea va deveni și ea o clasă socială tot mai omogenă și în alianță cu clasa muncitoare și intelectualitatea va constitui temelia de granit a societății, garanția dezvoltării patriei noastre pe calea socialismului și comunismului.

Noua structură socială a României, expresie a marilor schimbări în dezvoltarea generală a societății, demonstrează totodată, așa cum arăta tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, justețea liniei politice a partidului nostru, a tezei potrivit căreia pe măsura înfăptuirii Programului partidului va avea loc o continuă apropiere între toate clasele și categoriile sociale pe calea dispariției de esențiale dintre sat și oraș, dintre mun[illegible] și intelectuală. „Se va ajunge astfel la realizarea poporului unic muncitor, animat de aceleași năzuințe și interese comune de a-și făuri în mod conștient viitorul liber și independent, de bunăstare și fericire, de a asigura deplina egalitate în drepturi și afirmarea principiilor de echitate și etică socialistă și comunistă, de ridicare necontenită a patriei noastre socialiste pe cele mai înalte culmi de progres și civilizație“.

Dr. Petru TOADERE

„Unirea națiunea a făcut-o"

Cu 130 de ani în urmă, în memorabila zi de 24 Ianuarie 1859, năzuința poporului român de a-și reface unitatea națională și de stat în fruntariile străvechii Dacii primea, în parte, consacrare prin alegerea ca domn, în cele două Principate Române, a lui Alexandru Ioan Cuza. **„Victorie remarcabilă a maselor de țărani, meșteșugari, lucrători și tîrgoveți, a cărturarilor progresiști** — așa cum sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU — Unirea Principatelor a reprezentat actul care a pus bazele statului național român modern".**

De-a lungul veacurilor, românii au fost întotdeauna conștienți de faptul că formau un singur popor, că aveau aceeași origine etnică și că erau legați printr-o limbă unitară, prin datini și obiceiuri comune, prin același fel de viață. Conștiința originii comune și a unității etnice, viețuirea neîntreruptă pe același teritoriu, permanentele legături economice și cultural-spirituale au contribuit la consolidarea ideii de unitate națională, la apariția necesității înfăptuirii unității politice.

Năzuința refacerii statului unitar, eliberat deplin și definitiv de dominația opresiunii străine, în care românii, strînși laolaltă, să-și afirme în fața umanității propria menire și individualitate, a dominat, în întreg evul mediu, gîndirea culturală și social-politică, planurile militare și diplomatice ale înaintașilor noștri, devenind, în epoca modernă, idealul suprem al întregii națiuni române, țelul ei politic fundamental. Pe bună dreptate, Nicolae Bălcescu avea să scrie în 1950 **„Unitatea națională fu visarea iubită a voievozilor noștri cei viteji, a tuturor bărbaților noștri cei mari, cari întrupară în sine individualitatea și cugetarea poporului, spre a o manifesta lumii. Pentru dînsa ei trăiră, suferiră și muriră".**

În acest climat de continuă consolidare a conștiinței naționale au izvorît acele puternice mișcări sociale și naționale ce au zguduit societatea românească la sfîrșitul veacului al XVIII-lea și în prima jumătate a celui următor.. Marea ridicare la luptă a iobăgimii transilvănene din anul 1784, cu puternice ecouri peste Carpați, se înscrie ca un moment de primă importanță, pe coordonatele acțiunilor de renaștere a Daciei, ca simbol al unității pămîntului românesc. Contemporanii revoluției de la 1784 l-au numit pe Horea „rex Daciae", iar Karl Marx avea să scrie că Horea „plănuia eliberarea neamului său" devenind „simbolul renașterii Daciei". Pătruns de aceeași idee a identității tuturor românilor, a cuprinderii lor în propriul lor stat național și independent, Tudor Vladimirescu a cerut să se intre în legătură cu moldovenii „ca unii ce sîntem de un neam, de o lege", pentru ca „fiind la un gînd și într-un glas cu Moldova să putem cîștiga deopotrivă dreptățile acestor prințipaturi, ajutîndu-ne unii pe alții". Este o adevărată proclamație de unire națională, întregită de manifestarea deschisă a speranței transilvănenilor că salvarea lor va veni de la revoluția lui Tudor Vladimirescu. Un moment de importanță deosebită în creșterea conștiinței de sine a poporului român, în care a fost puternic afirmată voința de unitate și independență, l-a constituit Revoluția română de la 1848. Izbucnită aproape simultan în cele trei țări românești, în centrul ei s-au aflat alături de obiective sociale ca înlăturarea orînduielilor vechi feudale, scuturarea dominației străine, dezvoltarea economico-socială și cel al făuririi unei Românii moderne, unite și libere. Deși înfrîntă, programul și ideile Revoluției române de la 1848 au rămas biruitoare. Marile sale idealuri aveau să rodească la începutul anului 1859, cînd prin „actul energic al întregii națiuni române", cum sublinia Mihail Kogălniceanu, s-a făurit unirea Moldovei cu Muntenia. Masele populare aveau să-și dovedească încă o dată curajul și înțelepciunea, capacitatea lor de a influența și de a determina mersul evenimentelor.

La 5 ianuarie 1859, într-o atmosferă entuziastă, adunarea electivă de la Iași proclamă, în unanimitate, drept domn al Moldovei pe colonelul Alexandru Ioan Cuza. Sub presiunea maselor populare, a zecilor de mii de meseriași, lucrători, comercianți, țărani — adunați în Capitală în zilele de 22—24 ianuarie 1859 — adunarea electivă de la București, proclamă drept domn al Munteniei tot pe colonelul Alexandru Ioan Cuza. Vestea dublei alegeri a stîrnit un val uriaș de bucurie și entuziasm în rîndul maselor populare. Publicația „Naționalul" în numărul din 25 ianuarie 1859, consemnînd manifestațiile de la sate și orașe, nota : **„Cine poate descrie bucuria universală, ce printr-o electricitate se răspîndi în toată Capitala, în toată țara. Cine poate exprima mulțumirea generală ce se afla desenată pe toate fețele, în toate figurile".** Aceeași atmosferă sărbătorească este consemnată și în Transilvania, în rîndurile românilor aflați sub dominație străină. Alexandru Papiu Ilarian, în memorandul adresat în 1860 lui Alexandru Ioan Cuza, scria : **„Românii din Transilvania, în împrejurările de față, numai la Principate privesc, numai de aici așteaptă semnul, numai de aici își văd scăparea. Cînd s-a ales Cuza domn entuziasmul la românii Transilvaniei era poate mai mare decît în Principate".**

Un alt fruntaș al luptei pentru emancipare a românilor transilvăneni, Timotei Cipariu, consemna : **„Simțul național s-a deșteptat în toată românimea. Națiunea română a venit la conștiința poziției care i se cuvine între națiunile Europei, ea va face toți pașii cuveniți pentru a ocupa această poziție cu demnitate (...) Am început a ne elibera patria, am început a ne elibera limba. Am început (...) abia am început, dar nu am terminat, rămîne să continuăm și să terminăm".**

Ca și alte acte definitorii ale istoriei noastre naționale, Unirea Principatelor, înfăptuită ca expresie a voinței poporului român de unire și libertate națională — a pus în evidență, încă o dată, în modul cel mai convingător, rolul maselor ca făuritoare ale istoriei, rolul major pe care îl pot juca acele personalități ce se identifică cu aspirațiile maselor largi populare și înțeleg sensul devenirii istorice.

Eveniment cu adevărat epocal al istoriei României, Unirea din 1859 a pus bazele statului național român modern, a permis angajarea țării noastre pe drumul progresului și civilizației pe multiple planuri.

Vasile DUDAȘ

Act definitoriu al istoriei noastre naționale, Unirea Principatelor a pus în evidență, în modul cel mai convingător rolul maselor populare ca făuritoare ale istoriei, dar și rolul major pe care îl pot juca acele personalități ce se identifică cu aspirațiile poporului și înțeleg sensul devenirii istorice. Alegerea lui Cuza a fost primită cu o nestăvilită bucurie pe întreg cuprinsul pămîntului românesc. Aceasta însemna pentru popor „triumful desăvîrșit al ideilor unioniste și liberale împotriva vechiului sistem de corupție care și-a trăit traiul". Românii nu vor uita niciodată memorabilele cuvinte pe care i le-a adresat, la Iași, Kogălniceanu tînărului Domn și care exprimau speranțele și năzuința întregului popor : **„Alegîndu-Te pe Tine Domn în țara Noastră, noi am voit să arătăm lumii ceea ce toată țara dorește ; la legi noi, om nou. O, Doamne ! Mare și frumoasă îți este misiunea (...). Fii dar omul**

„VOI FI ÎNTOTDEAUNA CU ȚARA ȘI PENTRU ȚARĂ"

epocei ; fă ca legea să înlocuiască arbitrariul, fă ca legea să fie tare ; iar Tu, Măria Ta, ca Domn, fii bun și blînd, fii bun mai ales pentru aceia pentru care mai toți Domnii au fost nepăsători sau răi" (...).

Cuza se născuse în 1820 la Bîrlad. Fusese coleg cu Alecsandri și cu Kogălniceanu într-un colegiu ieșean. Plecat la Paris, și-a luat bacalaureatul în litere și a audiat, în continuare, cursurile facultății de drept, pe care însă n-a absolvit-o. A revenit în țară, intrînd pentru scurtă vreme în armată și apoi în justiție. A participat la mișcarea revoluționară din martie 1848 la Iași și la marea adunare națională de la Blaj din mai 1848. Nevoit să se exileze, după înfrîngerea revoluției române, a plecat la Viena, Paris, Constantinopol. Revine în țară în vara anului 1849, o dată cu noul domn al Moldovei, Grigore Alex. Ghica, partizan al Unirii Principatelor române, sub care a ocupat funcții importante : președinte al Judecătoriei Covurlui și director al Departamentului din Lăuntru. Fruntaș al mișcării unioniste, a devenit deosebit de popular prin răsunătoarea demisie din funcția de pîrcălab de Covurlui pe care și-o dăduse în vara anului 1857, în semn de protest împotriva abuzurilor electorale ale caimacamului antiunionist Vogoridi. Ales deputat al orașului Galați în Adunarea ad-hoc, a votat pentru Unire și pentru împroprietărirea țăranilor. În toamna anului 1858 devine locțiitor al hatmanului, cu gradul de colonel, el comandînd în mod efectiv armata Moldovei. În funcțiile exercitate s-a remarcat printr-un respect desăvîrșit al legii, printr-o cinste exemplară, prin lărgimea vederilor sale și firea sa sinceră, deschisă, neprotocolară. Avea o adîncă simpatie și înțelegere față de oamenii de rînd, în mod deosebit față de țărani și militari „căci — spunea Cuza — aceștia aveau inimă și oase de jertfit pentru patrie". Era partizanul unor reforme interne de structură și în primul rînd al desființării privilegiilor feudale și al rezolvării problemei agrare prin desființarea clăcii și împroprietărirea țăranilor, al modernizării — în sens burghez — a tuturor domeniilor vieții societății românești. Tot ce era național, tot ce privea obștea românească, au găsit la „Domnul Unirii" înțelegerea cea mai firească ; s-a gîndit în permanență la soarta nefericită a românilor din Imperiul habsburgic, unde, de altfel, dubla sa alegere a provocat o mare însuflețire. Cuza a fost un mare patriot, punînd întotdeauna, indiferent de complexitatea și gravitatea împrejurărilor, interesele și nevoile națiunii și ale țării mai presus de ale sale, făcînd întotdeauna abstracție de persoana sa.

Calitățile tînărului colonel, la numai 39 de ani, ales de națiune ca domnitor al Unirii au produs o impresie deosebită. Diplomații străini, acreditați la Iași și București, relevau în rapoartele lor că „prințul Cuza este un om cum n-au mai avut Principatele, care dorește mai presus de orice fericirea țării sale", „un om cinstit, plin de dragoste pentru țară, sub nici o formă amețit de un succes neașteptat, foarte hotărît să pună în practică ideile sale de reformă și progres", aprecieri care au fost confirmate apoi de întreaga activitate desfășurată de Alexandru Ioan I în cei șapte ani cînd a condus țara, epocă deosebit de fecundă în înfăptuiri, în toate domeniile vieții economice, sociale, culturale, politice și militare, de afirmare a României între celelalte state ale continentului european. Densitatea prefacerilor care caracterizează această epocă este inseparabilă de personalitatea lui Cuza și a principalilor săi colaboratori, din rîndul cărora se detașează figura lui Mihail Kogălniceanu. Cu un patriotism mai presus de orice elogiu, cu o dăruire extinsă pînă la sacrificiu, Alex. I. Cuza a inițiat și a susținut un vast program de reforme, care au modificat din temeliii aspectul societății românești. Dubla alegere, în unanimitate și în mijlocul entuziasmului popular, au făcut din acest revoluționar, devenit prin propria voință națională liber exprimată Domnitorul Unirii, un executor al programului revoluției române de la 1848.

Acționînd cu hotărîre pentru recunoașterea internațională a dublei alegeri, pentru consolidarea unirii și a tînărului stat român, politica lui Alex. I. Cuza a avut ca țel suprem cucerirea independenței absolute și unirea politică a tuturor românilor. Acestui principal țel, acestui imperativ vital al dezvoltării națiunii noastre, i-a consacrat Domnul Cuza resursele exemplarei sale personalități, întreaga sa activitate. De numele său se leagă o vastă operă reformatoare de orientare burghezo-democratică care a contribuit decisiv la edificarea României moderne. Domnul Cuza era convins că nu putea contribui la ridicarea politică a românilor dacă nu ocrotește și nu stimulează prosperitatea țării. Iubea poporul și a luptat pentru propășirea lui. A secularizat averile mănăstirești, făcînd să reintre în patrimoniul statului mai bine de un sfert din teritoriul țării, „Cuza — afirmă A. D. Xenopol — era un potrivnic al boierilor, un partizan declarat al poporului de jos și un luptător aprig și neobosit pentru egalitatea socială și pentru răsturnarea privilegiilor, și în această privință omul cel mai potrivit pentru perioada de dezvoltare în care intra poporul românesc și care trebuia să-l prefacă, din starea de barbarie orientală în aceea a Occidentului civilizat". Domnul Cuza, avîndu-l alături pe ministrul său cel mai capabil — Kogălniceanu — a fost binefăcătorul țăranilor clăcași, deveniți proprietari de pămînt prin legea agrară din 1864. Nu va pregeta să-și riște chiar tronul, fiind nevoit să recurgă la lovitura de stat din 2/14 mai 1864 pentru impunerea acestei legi atît de necesare și care-i va aduce dușmănia marilor proprietari de pămînt, „cari proprietari — scrie N. Iorga — formau atunci întreaga clasă politică, pe care n-o puteai atinge fără a te meni unei sigure căderi".

Domnul Cuza a jucat un rol deosebit de important în reorganizarea pe baze moderne a oștirii românești. Referindu-se la realizările pe tărîm militar, înfăptuite în timpul domniei sale, Alex. I. Cuza arăta, într-o scrisoare adresată în octombrie 1865 împăratului Franței, Napoleon al III-lea : „Acolo unde abia am găsit trei mii de oameni, furnizați exclusiv de clasa țăranilor, rău înarmați, rău echipați, care nu se supuneau decît comandamentelor ruse sau austriece, azi am două mii de grăniceri, opt mii de dorobanți pedeștri și călări și o armată regulată de douăzeci de mii de oameni, recrutată dintre toate clasele societății, bine înarmată, bine echipată, capabilă de a fi sporită prin rezervele noastre duble la întreitul efectivului său normal și formată la marea școală a principiilor militare ale Franței". Domnitorul Unirii nu s-a îndoit niciodată de faptul că armata națională era chemată să garanteze existența viitoare a statului român și să-i asigure dreptul la independență și a acționat ferm în spiritul acestei convingeri nestrămutate.

Demnitatea și refuzul de a ceda în fața unor presiuni politice și militare, acordarea și căutarea de sprijin la statele și popoarele care luptau pentru

Un om, o țară, un popor

Există momente în existența unui popor în care, din străfundurile sevei sale urcă în tăriile luminii, asemeni magmei unui vulcan veșnic nestins, eroi ce întrunesc în personalitatea lor, în cuget și simțire, în gîndirea lor ce străpunge cu clarviziune timpurile și fapta lor dreaptă, ființa națiunii, oameni — simbol care, într-o firească și necesară structurare, devin o chintesență a spiritualității respective, genii întrupate ale idealurilor din totdeauna și pentru totdeauna deschizînd semenilor, din dărnicia lor nemăsurată, largi porțile devenirii.

În anul așezării definitive în matca propriei sale existențe, poporului nostru i-a fost dăruită o asemenea personalitate, copil crescut din obida neamului în visul demnității și afirmării sale naționale, cel care va conduce cu înțelepciune și profund umanism revoluționar România spre culmile încununate de împliniri ale socialismului și comunismului.

Un om pentru istorie, un om pentru popor, un om pentru eternitate — **NICOLAE CEAUȘESCU**. Atunci, în acea vară a anului 1965, cînd prin voința întregii națiuni, a întregului partid, în deplină unanimitate, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** era ales în fruntea partidului și a țării, întregul popor știa, din îndătinată experiență a existenței sale multimilenare, că și-a găsit, în sfîrșit, vizionarul conducător, omul cu inima cît o țară, mereu printre oameni cu gîndul și fapta sa fără preget, marele gînditor și înflăcăratul revoluționar care, în cei aproape 24 de ani ai timpului înscris cu litere de aur în ființa pămîntului românesc a dat o nouă înfățișare, nepereche, o nouă și înaltă demnitate poporului dintre Carpați, Dunăre și Marea cea mare.

Genialul ctitor al României socialiste moderne, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, și-a fundamentat întreaga muncă, generoasa strădanie de propășire a patriei pe adevărul esențial al edificării socialismului cu poporul și pentru popor. Cheie de boltă a dezlănțuirii uriașelor energii ale națiunii în amplul proces novator de profunde transformări revoluționare pe care îl trăim, acest adevăr, expresie în cel mai adînc sens al cuvîntului și faptei împlinite, al afirmării largi a democrației noastre muncitorești-revoluționare, înseamnă implicarea conștientă, cu acut simț de răspundere, a fiecăruia dintre noi în înseși esența acestor fenomene, ridicarea condiției fiecărui comunist om al muncii, cetățean al României socialiste la înălțimea măreței noastre aspirații, a fi autori, semnatari ai marilor izbînzi ale timpului de istorie pe care cu profundă recunoștință îl numim **„EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU"**.

A fi acum și aici comunist, om al muncii, cetățean al patriei iubite înseamnă, așa cum cu profunda sa înțelepciune ne învață conducătorul partidului și statului nostru, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, a ne dărui cu totul nobilei cauze pe care o slujim, a înțelege că ființa României, prestigiul ei în lume, viața noastră împlinită și luminoasă înseamnă să muncim, fiecare la locul său, în uzine, ateliere de proiectare, laboratoare, pe ogor, în școli și facultăți pentru binele patriei și al poporului, al fiecăruia dintre noi în parte.

Acest adevăr mobilizează, asemeni întregii noastre națiuni, și pe toți oamenii muncii timișeni care, într-o mîndră și fructuoasă, necurmată întrecere cu ei înșiși au dat acestui străvechi meleag românesc noi valențe de belșug și bucurie. Esențiale etape ale acestui drum l-au constituit cele patrusprezece memorabile vizite de lucru ale secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, împreună cu tovarășa **ELENA CEAUȘESCU**, în județul nostru, tot atîtea jaloane fundamentale în orientarea activității oamenilor muncii de aici pentru dezvoltarea tuturor domeniilor de activitate, de afirmare plenară a capacității creatoare a oamenilor ca demni fauri de nouă și măreață istorie.

Întîlnirile secretarului general al partidului cu creatorii de bunuri materiale de pe meleagurile timișene au rodit și rodesc în pilduitoare fapte de muncă. Dialogurile, analizele pertinente desfășurate și, pe baza acestora, indicațiile și orientările trasate de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, constituie pentru toate colectivele de muncă din această parte a țării programe concrete de acțiune revoluționară, mobilizatoare îndemnuri de a se depăși continuu pe ele însele, cu sufletul și gîndul mereu aprinse spre binele poporului și propășirea României socialiste.

Numai astfel putem explica, de pildă, uriașele mutații petrecute în destinele colectivelor de la Întreprinderea mecanică din Timișoara, care, profund implicată în înfăptuirea unor programe prioritare ale economiei naționale, cum sînt cel minier, energetic, nuclear, metalurgic, izvodește azi impresionante excavatoare gigant, destinate exploatărilor miniere de suprafață, adevărate uzine pe șenile, în care masivitatea reperelor întîlnește, într-o firească, necesară alăturare, infinitezimala precizie, sau că aici, începînd din anul trecut, tot la indicația secretarului general al partidului, se realizează automacaraua de 40 tone forță, premieră națională, produs competitiv, ca de altfel toate roadele muncii acestor oameni dăruiți noului, cu cele mai pretențioase realizări pe plan mondial.

Fapte ale strădaniei și cutezanței revoluționare găsești, într-o pilduitoare înșiruire, și în alte colective de muncă ce au avut înaltul privilegiu de a primi vizita secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**. La I.A.E.M sau „Electrotimiș", pe noua arteră a muncii împlinite, platforma industrială a Căii Buziașului, eficiența se conjugă cu calitatea în stringenta necesitate de ridicare continuă a ștachetei performanței. A căuta și a găsi, a te forma permanent, din mers, au devenit aici imperative ale neobositei perfecționări profesionale, a nevoii acute de a te așeza, tu, om al faptei, pe făgașul cel bun și adevărat, al propriei tale remodelări umane. Vizitele de lucru ale secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în aceste unități au deschis noi dimensiuni personalității oamenilor de aici, le-au insuflat curajul de a fi mereu nemulțumiți de ei înșiși, a năzui curat, demn și, mai ales fără preget, la împlinire.

La Întreprinderea „Electromotor", marcă azi apreciată pe toate meridianele lumii, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a indicat lărgirea permanentă a gamei produselor, o mai precisă înscriere a destinelor oamenilor în destinul obiectului pasiunii lor: motorul electric. Notăm zilnic, în semn de justă înțelegere a călduroaselor îndemnuri ale tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, noi și noi izbînzi. Dar oamenii știu că drumul e departe de a fi pe măsura idealului lor. O economie modernă se poate înfăptui, așa cum sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, numai prin participarea tuturor oamenilor muncii la acest amplu proces, prin afirmarea fără margini a spiritului de inventivitate, dar și a exigenței revoluționare, a te judeca peren cît dai și cît primești de la societate. Iar angajamentul comuniștilor, al tuturor oamenilor muncii de la „Electromotor" este de a da mereu mai mult, a-și clădi cu dragoste și pricepere inimile în inimile pline de căldură și neostoit freamăt al motoarelor electrice.

Întreprinderea timișoreană „Industria lînii" se înscrie printre redutele tradiționale ale industriei municipiului. Produsele sale nu au ocolit numai metaforic mapamondul, ci și-au atras de acum numeroși beneficiari care, de ani și ani de zile, apreciază și solicită țesăturile realizate aici. Vizitele de lucru ale tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** împreună cu tovarășa **ELENA CEAUȘESCU**, importantele orientări și indicații trasate cu aceste prilejuri au declanșat ample programe de acțiune pentru înfăptuirea întocmai a planurilor de producție, de îmbunătățire a parametrilor țesăturilor, de creștere a calității acestora. Și ce titlu de mîndrie mai mare poate să fie decît acela că ai înfăptuit întru totul comandamentele trasate de conducerea superioară de partid și de stat? Un titlu pe care, acum, colectivul de aici îl poartă cu demnitate, aspirațiile sale concretizîndu-se în noi produse, mereu mai solicitate de partenerii de peste hotare.

Numeroasele vizite de lucru ale tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** împreună cu tovarășa **ELENA CEAUȘESCU**, în centrul universitar și, mai cu seamă la Institutul politehnic „Traian Vuia" din Timișoara, au marcat momente emblematice în strădania profesorilor și studenților de împlinire pe drumul cunoașterii și afirmării valențelor cercetării științifice și învățămîntului din municipiu. Triada învățămînt-cercetare-producție, genial concept al conducătorului partidului și statului nostru, se validează azi prin înfăptuiri de marcă, fără precedent. Pilduitor este faptul că profesorii și studenții acționează azi în 50 de direcții majore de cercetare și creație, ceea ce constituie un adevăr impresionant la care adăugăm că numai în anul trecut în centrul nostru universitar au fost onorate 287 de contracte, cu o valoare de peste 75 milioane de lei. Și un alt fapt semnificativ: brevetarea a 41 de invenții, la care se adaugă alte 113 cereri de brevete și 207 inovații. Sînt fapte de muncă, răspunsul ardent al oamenilor de știință timișoreni la mobilizatoarele îndemnuri ale secretarului general al partidului formulate, la Timișoara, cu prilejul deschiderii anului de învățămînt 1988-1989, expresii ale voinței de a scruta mai profund, mereu mai profund, necunoscutul, a scoate la lumină și a dărui oamenilor, poporului, cu neistovită generozitate, noi fapte ale cunoașterii și împlinirii.

Acest timp de istorie pe care națiunea îl va numi de-a pururi, cu adînc respect și aleasă considerație, **„EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU"**, poartă adînc gravată pecetea personalității novatoare, pătrunsă de patos revoluționar a genialului nostru conducător, fiecare faptă, fiecare strădanie, fiecare gînd al oamenilor muncii hrănindu-se din cutezătoarea sa înțelepciune clarvăzătoare.

Un om pentru istorie, un om pentru popor, un om pentru eternitate. Acum, în ceas sărbătoresc, cînd întreaga națiune, într-o fierbinte urare, adresează iubitului nostru conducător, omului-simbol al destinului de împlinire, în bunăstare și pace al României socialiste tradiționalul „La mulți ani, cu sănătate și fericire !", urări de uriașă putere de muncă pentru a desăvîrși grandioasa operă al cărei titanic ctitor este, de ridicare a patriei pe noi culmi de progres și civilizație, oamenii muncii timișeni, strînși uniți în jurul partidului, al înțeleptului său cîrmaci, se angajează, într-un singur glas, într-aceeași măreață respirație de admirație și profundă recunoștință a țării să acționeze în așa fel pentru a împlini destinul de mari prefaceri al poporului, a ridica România între statele lumii, o țară luminoasă și mîndră, asemeni idealului de fericire și bunăstare al oamenilor ei.

Vasile BOGDAN

SLĂVITULUI CONDUCĂTOR AL NAȚIUNII MULȚI ANI ÎN DEMNITATE!

PARTIDUL, CEAUȘESCU, ROMÂNIA

S-așterne peste țară al fulgilor covor,
Ninge frumos, cu stele de-argint strălucitoare,
Pădurea urcă-n mantii stelare spre izvor
Și se revarsă-n aurul din soare.

Sîntem de-o veșnicie aici, lîngă Carpați,
Înnobilînd cu pulsul zidirii noastre glia
Și scris-am pe drapele, mereu, înflăcărați:
„PARTIDUL, CEAUȘESCU, ROMÂNIA"!

În toamnele solare am adunat cununi
Din grîu ce se-nfrățește ca țara în unire,
Muncind în libertate, cu oameni bravi și buni,
Spre mai înalte culmi de împlinire.

Partidul e lumina din inimi, focul viu,
Stindard al demnității și cutezanței noastre,
Ce-l are demn, în frunte, pe-alesul țării Fiu,
Strălucitor luceafăr între astre.

Trăim un timp de aur al unui Ev aprins,
În care-n zări senine străluce viitorul
Și-n dragostea de țară, trei slove am cuprins:
„PARTIDUL, CEAUȘESCU și POPORUL"!

Corneliu ANCA

Din inimi reunite-n demnul cor,
Al Evului de vis și poezie,
A țării comuniste temelie
Ne făurești, iubit Conducător.
Din inimi fremătînde-n cînt solar
Noi îți urăm: „Mulți ani, cu sănătate,
În fericire și în demnitate,
Erou slăvit și geniu temerar!"

Ilca CRIȘOVAN

CÎND SPUNEM CEAUȘESCU

Cînd spunem Ceaușescu,
Spunem dragoste de țară,
Spunem România,
Spunem zorii comunismului de miine.

Cînd spunem Ceaușescu,
Spunem lumină, spunem muncă,
Spunem gînd revoluționar și statornic,
Spunem timp înalt al unei Epoci de aur.

Cînd spunem Ceaușescu,
Spunem înnoire sub fald de tricolor,
Spunem pace și zidire,
Spunem Coloană Infinită, muncitorească.

Spunem: La mulți ani
Ctitor al României!

Emil ȘAIN

PRINOS

Ești tot ce viața poate oferi
mai de preț și mai înalt
unui popor, luptînd pentru a fi,
ce nu cunoaște pauze-n asalt.

Ține-i puterile, viață, cît mai sus,
pe drumul lui, și fruntea senină,
dă-i așteptatul dar nespus —
prinosul de iubire și lumină.

Radu FELECAN

UN NUME ROMÂNESC

Astăzi,
zi de sărbătoare,
mă prind în hora
celor ce aduc cinstire
unui nume românesc,
unui fiu al neamului,
unui erou
ce strălucește, de-a lungul timpului
tot mai intens,
marcînd în istorie
amprente luminoase.
Mă alătur semenilor mei,
conștiințelor trainice
de comuniști ce
construiesc Epoca de aur,
călăuziți de Conducătorul ilustru.
El ne-a sădit în inimi
dragostea de țară, mîndria de a fi români,
dorința de pace.
Iată de ce, azi,
în zi de sărbătoare, rostesc urarea unanimă:
La mulți ani, Conducător iubit!

Rozalia MARIAN

DĂRUIRE

Din aurul zbor al ciocîrliei
Îți dăruiești ființa de azur,
Spre comunistul pisc, senin și pur,
Strateg viteaz și demn al României.

Din albul porumbelului lumină
Îți dăinuiești făptura planetar
Și ne împărtășești cu-al păcii har,
Făuritor de Epocă senină.

Din stînca prelungită-n devenire
Ne dai putere-n muncă și elan
Și din Carpați și pînă-n Bărăgan
Ești pulsul patriei, din nemurire.

ÎN TRICOLOR E ROUA

E România flamură de soare
și ținta ei înseamnă oțel și pîine,
prin Ceaușescu țara va rămîne
un munte de izbînzi, deci de izvoare.

El i-a-nflorit lumina, să o poarte
și îl slăvim. Ianuarie să-i fie
recunoștința noastră cea mai vie,
inscripție pe stema noii soarte.

Conducător de fală și mergător 'nainte,
îi mulțumim că suflet pentru că-n noi aprinde
lumina devenirii, pe drum de stea, fierbinte;

Cuvîntul Său ce este, în biruinți, merinde
și-n tricolor e roua de pace roditoare,
e Ceaușescu țelul, e-a țării sărbătoare.

Ion SOCOL

LA TÎMPLA ȚĂRII

Cad pe tîmpla țării flori din infinit,
Ca un cald omagiu pentru cel iubit;
Se aprind pe boltă sori nemuritori,
Să cinstească ziua marii sărbători.

Uvertura iernii la-nceput de an
Cu solar răsunet cade pe cadran,
Să cinstească ziua marelui erou
Ce și-a pus pecetea pe acest ev nou.

În azur se-mbracă orizontul larg,
Curcubeul urcă-al cerului catarg,
Ca întotdeauna dragostea supremă
Pune stăpînire pe contur de stemă.

Și în ritmul muncii demn sub tricolor
Țara își cinstește-al său conducător.

Constantin TĂNASE

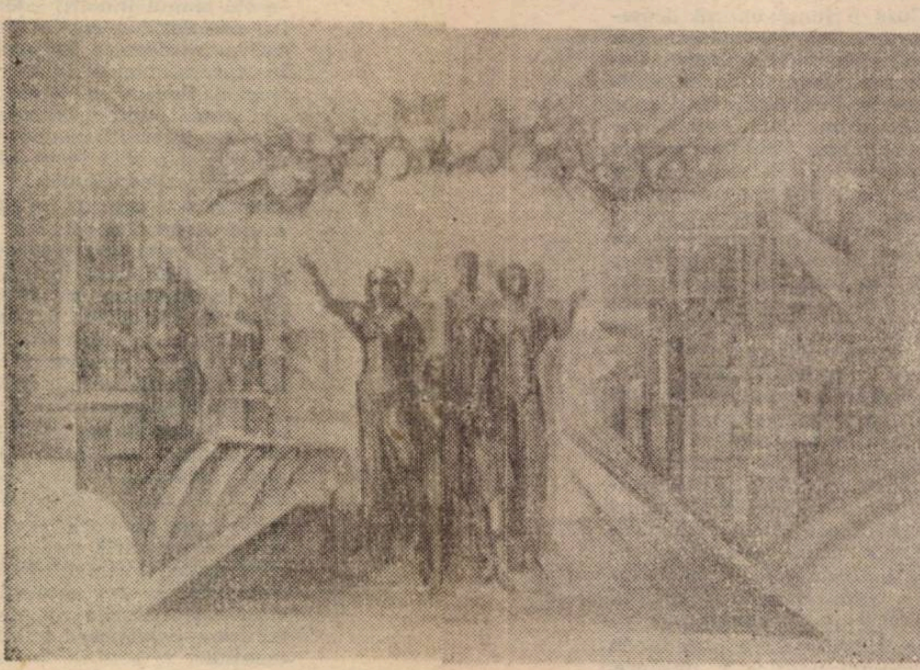

„Strîns uniți sub tricolor"

EXPOZIȚIE OMAGIALĂ DE CARTE ȘI ARTĂ PLASTICĂ

Deschisă la sala Dalles din Capitală, sub egida Consiliului Culturii și Educației Socialiste, a Uniunii Artiștilor Plastici din R.S.R. și a Oficiului de expoziții, impresionanta expoziție de carte și artă plastică înmănunchează un florilegiu omagial dedicat tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretar general al partidului, președintele Republicii, și tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim viceprim-ministru al guvernului.

În expoziție sînt prezentate rapoartele la Congresele IX—XIII ale partidului, la Conferințele Naționale ale partidului, cum și impresionanta lucrare în treizeci de volume „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", operă ce înmănunchează tabloul prefacerilor din cei douăzeci și patru de ani în România socialistă, esența gîndirii marelui fiu al națiunii române în toate problemele vieții economico-sociale, culturale, contribuția sa la îmbogățirea socialismului științific, aportul adus pe plan internațional la crearea unui climat de pace și cooperare între toate popoarele lumii. Sînt prezentate, de asemenea, documente ale plenarelor C.C. al P.C.R. și ale ședințelor Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., lucrarea „Partidul Comunist Român, centru vital al întregii națiuni", o seamă de volume din opera secretarului general al partidului traduse în limbi de circulație internațională.

Un loc aparte în expoziție este acordat volumelor omagiale și discurilor editate cu prilejul zilei de naștere, dintre care amintim: „O viață de erou pentru partid și popor", **„EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU**, strălucită afirmare a României în conștiința lumii", „Un om pentru istorie", „Arhitect și constructor de țară", „Lauri pe stemă", traduceri ale unor cărți omagiale în limbile franceză, engleză, spaniolă, rusă etc.

Un alt sector al expoziției este ocupat de opera științifică a tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, alături de care se află volumele omagiale editate cu prilejul zilei sale de naștere, între care amintim „Cunună de lauri", „Floare de suflet", „Urare din inima țării", „Nobil însemn al dăruirii", la care se adaugă traducerile lucrărilor fundamentale din domeniul chimiei, în limbi de circulație mondială.

Cel mai vast spațiu în expoziție este ocupat de lucrările de artă plastică inspirate din viața și lupta Marelui Erou al României Socialiste, portrete ale tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** și ale tovarășei **ELENA CEAUȘESCU**, marile ctitorii ale **„EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU"**, semnate de cei mai de seamă pictori, sculptori, graficieni, textiliști, dintre care amintim pe Dimitrie Grigore, Eugen Palade, Traian Brădean, Ion Bițan, Constantin Lucaci, Flavia Creangă, Lazăr Iacob, Ion Sălișteanu, Eugen Popa, Sabin Bălașa, Eftimie Modâlcă, Viorel Mărginean ș.a.

Prin întregul său, expoziția reușește să aducă un omagiu fierbinte ctitorului României socialiste, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** și tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, marilor transformări și ctitorii din **„EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU"**. Surprinzînd momente din vizitele de lucru pe marile șantiere ale țării, întîlnirile cu cele mai tinere vlăstare ale poporului — pionierii și șoimii patriei, expoziția dă o imagine și asupra calităților deosebite ale artei românești care a cunoscut în acești ani o aceeași ascensiune prezentă în toate domeniile vieții economico-sociale, rămînînd, totodată, un document despre realitatea zilelor noastre, un act de înaltă cultură, reprezentativ pentru epoca pe care o trăim.

Omagiind pe marele OM de stat, **NICOLAE CEAUȘESCU**, pe academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, întreaga expoziție se constituie într-un luminos buchet de flori oferit de cei mai reprezentativi artiști și scriitori ai țării, iubiților noștri conducători.

Paul BOGDAN

SOCIALISM, CULTURĂ, UMANISM

O caracteristică esențială a politicii Partidului Comunist Român în perioada care a început cu Congresul al IX-lea este situarea consecventă a principiului umanist în centrul teoriei și practicii construcției socialiste. „Țelul suprem al politicii partidului nostru comunist", arăta tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, „este edificarea unei societăți în centrul căreia se află omul, bunăstarea și fericirea sa, asigurarea tuturor condițiilor pentru manifestarea plenară a personalității umane, pentru valorificarea capacității creatoare și aptitudinilor fiecăruia, pentru manifestarea deplină a umanismului nou, revoluționar". Reorientarea umanistă a concepției despre socialism este solidară cu înlăturarea dogmatismului și conservatorismului, cu depășirea teoriei „modelului unic", cu înțelegerea orînduirii socialiste în contextul istoriei naționale, cu reînnodarea legăturilor cu marile tradiții istorice și spirituale ale poporului român. Teza făuririi socialismului „cu poporul și pentru popor, cu oamenii și pentru oameni" este expresia sintetică a acestei noi orientări.

În concepția secretarului general al partidului, socialismul este indisolubil legat de umanism, esența noii orînduiri constînd în realizarea practică a umanismului revoluționar. Experiența istorică ne arată că încălcarea cerințelor umanismului chiar atunci cînd se prevalează de așa-zise „interese superioare", conduce inevitabil la denaturarea socialismului, că socialismul care nu este umanist și democratic încetează ipso facto de a mai fi socialism sau rămîne socialism doar cu numele.

Transpunerea în viață a programului de emancipare integrală a omului, propriu umanismului revoluționar, are un caracter procesual fiind strîns legată de evoluția societății socialiste, de înaintarea acesteia către stadii superioare și de trecerea la comunism. Făurirea unei lumi cu adevărat umane, care să permită acordul între esența și existența omului, între aspirațiile lui și condițiile reale de viață, presupune depășirea multor dificultăți unele generate de stadiul de dezvoltare de la care s-a plecat, altele de conjunctura mondială sau de neajunsuri interne în organizarea și conducerea muncii. În acest proces fiecare etapă are propriile ei posibilități, dar și propriile ei limite. A nu valorifica posibilitățile este la fel de dăunător ca și a ignora limitele.

Înfăptuirea programului umanist presupune două direcții de acțiune una vizează planul material al vieții sociale, iar cealaltă planul spiritual, al conștiinței și culturii. Cea dintîi se referă nu numai la înlăturarea proprietății private și a exploatării omului de către om, ci și la asigurarea unui nivel tot mai înalt al producției de bunuri materiale, care să facă posibilă, în noul cadru al raporturilor sociale de colaborare și ajutor reciproc, viața civilizată a tuturor membrilor societății. Din acest punct de vedere, țara noastră a obținut, după cum se știe, rezultate cu totul remarcabile, care o situează în rîndul țărilor cu cel mai rapid ritm de dezvoltare economică din lume. Rezultatele obținute au fost posibile datorită modernizării producției, orientării spre dezvoltarea intensivă, aplicării în producție a cuceririlor revoluției științifice și tehnice.

Spre deosebire de alte forme ale umanismului contemporan, umanismul revoluționar nu este ostil tehnicii și tehnologiei, dimpotrivă, le consideră forme de manifestare a creativității omului și condiții indispensabile ale realizării programului de emancipare umană. Fără asigurarea, prin intermediul acestora, a unui nivel înalt al producției, nu este posibilă satisfacerea nevoilor materiale în continuă creștere ale oamenilor și nici crearea cadrului de civilizație propice asimilării valorilor spirituale.

Pe un plan mai general, umanismul revoluționar evidențiază importanța valorilor materiale pentru asigurarea unui standard de viață corespunzător exigențelor civilizației moderne. În același timp, însă el consideră valorile materiale ca valori-mijloc și nu ca valori-scop. Dacă, într-un anumit sens, se poate spune că noul umanism „reabilitează" valorile materiale, este la fel de necesar să relevăm rolul lor autentic și să prevenim transformarea lor într-un scop în sine. Numai valorile spirituale, concepute ele însele nu în mod abstract, ci de factori modelatori ai personalității umane, pot îndeplini rolul de valori-scop. Ele determină, prin asimilare la nivelul conștiinței individuale, acele orizonturi ale raportării la lume care potențează omenescul din om și stimulează ascensiunea către idealul personalității creatoare și libere.

Un rol esențial în promovarea acestor valori revine culturii — filosofiei, artei, literaturii. Prin intermediul lor, al activității cultural-educative se realizează cea de a doua direcție de acțiune pentru înfăptuirea programului umanist. Sporirea valorilor materiale este o condiție necesară, dar nu și suficientă a unei vieți cu adevărat omenești. „Omul uman" despre care vorbea cîndva Marx este omul cu o bogată viață interioară, receptiv la marile idealuri și valori ale umanității, înnobilat prin frecventarea asiduă a patrimoniului cultural național și universal. Este omul capabil de discernămînt, înzestrat cu criterii și repere axiologice, apt să se orienteze în multitudinea aparent haotică a evenimentelor și să ia decizii întemeiate valoric.

Realizarea acestui model al omului cultivat, deschis către tot ceea ce este valoare autentică și adversar hotărît al tuturor nonvalorilor și pseudovalorilor implică lupta împotriva ignoranței și inculturii, apreciată de secretarul general al partidului ca sarcină centrală a activității ideologice și cultural-educative în perioada actuală. Omul lipsit de cultură nu poate fi cu adevărat liber. El este dominat de prejudecăți și stereotipii mentale, nu-și conștientizează suficient impulsurile și de aceea nici nu le poate stăpîni. Libertatea presupune cultivare; ea nu se poate dobîndi în afara orizontului culturii.

Accentuarea puternică a importanței științei și culturii în documentele de partid este legată, fără îndoială, de exigențele sporite ale etapei actuale de dezvoltare a societății noastre. Ea exprimă însă și o năzuință de ordin mai general, aceea a afirmării universale a poporului nostru, a transformării României într-o „mare putere a științei și culturii". Alte state își concentrează eforturile în direcția sporirii capacității lor militare, cheltuind sume uriașe de bani în acest scop. Țara noastră își propune țelul însuflețitor și profund umanist al afirmării culturale, al dezvoltării intense a creației spirituale în toate domeniile.

Încrederea în om, în perfectibilitatea sa nelimitată, în capacitatea de a se construi pe sine ca personalitate armonios dezvoltată conferă operei teoretice și activității practice a secretarului general al partidului atributul nobil al umanismului autentic.

Viorel COLȚESCU

Caragiale și Unirea

emancipare politică și socială, afirmarea năzuințelor pentru înțelegere și conlucrare cu toate statele, abila utilizare a contradicțiilor dintre marile puteri în scopul afirmării atît a autonomiei țării cît și a năzuinței ei legitime spre independență și unitate politică deplină, constituie trăsături esențiale imprimate politicii promovate de statul român de calitățile acestei memorabile personalități, zămislită de geniul acestui atît de încercat popor într-un ceas decisiv al existenței noastre istorice.

Patriotismul și demnitatea de care a dat dovadă în timpul dramaticei sale

existențe, spiritul său de dreptate, calmul imperturbabil cu care și-a acceptat destinul, lăsînd un tron pe care nu l-a visat, nu l-a căutat, de care nu s-a agățat cu patimă sau cu disperare, pentru că n-a vrut niciodată și sub nici un motiv să curgă sînge românesc din cauza lui, convins că important nu e a domni, ci important este ceea ce realizezi pentru oameni atunci cînd exerciți puterea. Cîtă dreptate avea Eminescu scriind în 1880 următoarele! : „Toate atributele unei neatîrnări reale s-au cîștigat de către Vodă-Cuza, exceptînd firma acestei realități. În faptă, jurisdicțiunea consulară și-a pierdut terenul sub domnia lui, secularizarea averilor închinate s-a operat, s-a înființat o armată relativ numeroasă și completă, s-a proclamat neatîrnarea bisericii naționale pe baza vechilor drepturi ale Mitropoliei Moldovei și Sucevei, vechii consuli generali deveniseră de fapt, deși nu prin titulatură, miniștri diplomatici, relațiunile internaționale ale statului român erau încredințate unui ministru al afacerilor exterioare în regulă, încît întregului aparat al unei depline suveranități interne și externe nu-i lipsea decît numele propriu, ce părea a lipsi din dicționarul apusului european. Guvernele cari au venit în urma anului 1866 n-au prea avut altceva de cîștigat decît firma, decît recunoașterea unei neatîrnări ce existase". Toate aceste indiscutabile și unanim recunoscute calități ale personalității sale, care au pecetluit una dintre cele mai frumoase pagini ale istoriei noastre, l-au propulsat pe revoluționarul Alexandru Ioan Cuza, devenit Domnitorul Unirii, în galeria marilor bărbați ai istoriei noastre. El mărturisea : „Fiți convinși că eu nu aș vrea o putere care nu s-ar întemeia decît pe forță. Fie în capul țării, fie alăturea cu d-voastră, eu voi fi întotdeauna cu țara și pentru țară, fără altă țintă decît voința națională și marile interese ale României". Alex. Ioan Cuza este simbolul renașterii României moderne, renaștere întemeiată prin muncă și luptă, bazată pe unitate, independență și libertate națională, pe dezvoltare economică și culturală, pe dreptate socială. Cinstind generația care a inițiat și organizat această reînnoire, secretarul general al P.C.R., președintele Republicii Socialiste România, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** spunea următoarele : **„A revenit lui Cuza, lui Kogălniceanu, revoluționarilor din 1848 și 1859 misiunea istorică de a pune pentru totdeauna bazele statului național unitar român. Vă amintiți cuvintele rostite atunci de Kogălniceanu adresîndu-se lui Cuza, îndemnul de a face totul pentru a fi drept, pentru a sluji poporul. Aceasta trebuie să călăuzească și pe comuniști, pe toți cei care, într-un fel sau altul, sînt chemați să contribuie la conducerea națiunii noastre".**

Sorin BERGHIAN

Cu puține excepții — amintesc doar două : drama **Năpasta** și schița **Inspecțiune** („— De ce ?... De ce, nene Anghelache, a început plîngînd ca un prost cel mai tînăr. Dar, nenea Anghelache, cuminte, n-a vrut să răspundă") — opera lui Caragiale reprezintă un adevărat triumf al rîsului, un rîs contagios și, pînă la urmă, întremător. Scriitorul vădește o luciditate extremă, este refractar efuziilor sentimentale, știind să-și ia și să păstreze, față de propriile-i personaje, față de propria-i operă, o apreciabilă distanță.

În însemnările de astăzi am de gînd să propun, pe baza unui text mai puțin cunoscut, un alt „chip", ba chiar și un alt „suflet" al scriitorului, doldora de ceea ce aș numi „sensibilitate românească", în stare să-i descurajeze și pe cei mai înverșunați detractori. Căci nu patriotismul îi lipsește lui Caragiale, ci acel spirit patriotard, demagogic și sforăitor, pe care l-a și ridiculizat, de nenumărate ori, în presa vremii.

Cu opt decenii în urmă, în 1909, cînd mai avea de trăit doar trei ani, el publică, în ziarul **Universul**, un articol intitulat **Peste 50 de ani**, în care evocă unul din cele mai însemnate și mai emoționante evenimente ale copilăriei sale : „Sînt aproape cinzeci de ani de cînd am fost față la o strălucită solemnitate. Era găzduit la Ploiești Cuza-vodă. Primul domn al țărilor unite, înconjurat de toți notabilii orașului și de mulțimea poporului, venea să asiste

limba română

la deschiderea anului școlar. Într-o baracă vastă, unde se țineau, după metoda lancasteriană, cursurile de clasa întîia și a doua primare, plină de copii, care de care mai sărăcuți, îmbrăcați de sărbătoare — stam toți în picioare, tremurînd de neastîmpărul emoției". După sosirea domnitorului, învățătorul lui Caragiale („bravul nostru dascăl", „neuitatul meu domnul Basile Drăgoșescu"), pătruns de fiorul clipei, rostește o scurtă alocuțiune, din care transcriu crîmpeiele cele mai semnificative : „Măria ta, [...] mintea, brațele, sîngele nostru și al acestor copii sînt de-acuma închinate neamului român, patriei române, domnului român, măriei tale" [...] ; „Copii ! după secole de-ncruntare [...] ne-am căpătat iar onoarea de popor liber, de popor latin". Și Caragiale subliniază efectul alocuțiunii iubitului său dascăl : „La aceste vorbe, toată lumea s-a ridicat în picioare, și vodă asemenea ; nimini nu mai putea sta jos, prea se ridicaseră sufletele".

Spre sfîrșitul articolului, emoția sporește, iar tonul capătă accente oraculare, căci acum nu mai vorbește un simplu scriitor, ci un vizionar, un profet, care vede departe, peste timp, dar și peste munți, spre Alba-Iulia : „Așa entuziasm n-am mai văzut altul de-atunci și cred că numai odată s-ar mai putea vedea ; dar acea **odată** sunt prea bătrîn ca s-o mai pot apuca... Îmi pare destul de rău de asta, dar nu atît de rău cît dacă n-aș crede că alții, mai tîrziu ori mai curînd, tot o vor apuca ; fiindcă, desigur, cine gîndește că are să scape de asta se amăgește ; căci de asta n-are să scape, decît poate atunci cînd Oltul și Mureșul or să pornească a curge de-a-ndărătele de la vale la deal către munții Ciucului, de unde izvorăsc din același sîn adînc — și nici atunci !". Și totul se încheie printr-un omagiu al limbii române, „cu care veacuri s-a hrănit și ținut sufletul unui întreg neam de oameni !".

G. I. TOHĂNEANU

Doi artiști plastici amatori

plastică

Împreună cu profesorul, pictorul și criticul de artă Valentin Stache am poposit — atît în edițiile trecute cît și în cea actuală a Festivalului național „Cîntarea României" — prin mai multe expoziții ale artiștilor amatori. Am rămas impresionați de măiestria la care au ajuns împătimiții mînuitori ai penelului, fie că sînt arhitecți sau simpli muncitori, medici sau ingineri, impresionați de măiestria lor, dar și de diversitatea tematicii pe care o abordează dezvăluindu-și nu numai preocupările și pasiunile de viață ci și tainele din adîncul lor. Nu voi insista aci asupra mijloacelor, a tentelor din culorile folosite sau asupra „viziunilor" lor legate de ceea ce ne dăruiesc (prin tablourile lor) ele fiind diverse, de la creator la creator, dar îmi voi exprima — direct — încrederea în reușită pe drumul atît de spinos al artei care — asemeni literaturii — se adresează sufletelor. Pentru că e suficient să „poseși" în fața a 15—20 de tablouri ale Anei Cosmi sau ale arhitectului Zsolt Kolomban (cum am făcut-o recent) și să-ți fie clar că acești împătimiți artiști plastici — dezvăluindu-și zborurile înspre împlinire — nu fac altceva decît să ardă pe piedestalul artei adevărate, fie că ne redau „trăinicii" din istorie sau natură (la Ani Cosmi) fie „întrebări" în fața tainelor universului (la Kolomban) credincioși (în felul lor) la ceea ce și-au propus să realizeze. „Folosindu-și — după cum spune Stache — întregul lor timp liber și arzînd pentru înfrumusețarea vieții semenilor lor, cărora își închină toate tablourile — dăruindu-le cu mărinimie, fericiți să poată bucura clipele de destindere ale acelora ce le vor avea mereu lîngă ei și-n sufletele lor".

ANA COSMIN : Trăinicie.

Dumitru SINITEANU

RELIEFURILE ȚĂRII

Aici reliefurile îmi sînt apropiate,
Fac parte din ființa, din litera mea ;
Fructele, vinul, aerul — toate
Îmi prisec mai presus ca pe-orișice stea.

Aproape-mi sînt munții, simetriile, spicul,
Riul, oțelul, sămînța din lut,
Vîntul, fluturele, stihul...
Pentru acest pămînt m-am născut !

Din Timișul calm la izvoarele Moldovei,
În veșnicia gîndului solar și-a slovei,
Cu suflet mereu în vers primenit,

Numai aici mi se-mplinește destinul,
Îmi trăiesc pe plaiul acesta mirajul, sublimul,
Dăinuind cu tine, glorios Partid !

Al. JEBELEANU

LEGĂMÎNT DE PATRIE

Mă dărui ție, patrie solară,
ca un crîmpei de foșnet pe pămînt,
nu-mi cad frunzarele în seară
atîta cît te leagăn în cuvînt,

Că-mi ești căușul crud de copilandru
și zodia de-albastră măreție,
sub zarea ta mi-e trupul tandru
și visul supt de veșnicie,

Primesc și eu răcoarea de izvoare,
în ochiul tău mi-e mersul rotunjit,
iar clipa mea de-nfiorare
pulsează-n timpul tău întinerit,

Mă dărui ție, fragedă minune,
sălaș de doină, iezer de alint,
în palma ta mirosind a rune
pun vlagă nouă legămînt.

Ion CĂLIMAN

UN OM PENTRU O ȚARĂ

Un om e-atîtor semeni cu patos dedicat
Și-o amplă dăruire de sine înspre țară,
Cu viața-ntreagă trează, lucidă ne-ncetat.
Și-o cutezanță vie, revoluționară.

În spații și în vreme a-ntemeiat un sens
Al dezvoltării noastre multiple și profunde ;
Ființa românească se-afirmă azi intens
Și-i prețuită astăzi cum trebuie, oriunde.

E-al nostru președinte temeinic investit
Pentru cutezătoarea-i gîndire creatoare,
Prin care-această eră măreț s-a ctitorit
Spre slava unui pașnic popor între popoare.

„Să ne trăiți, din inimi !" urările răsună
Pe-ntreg meleagul nostru senin, înfloritor,
De epocă de aur, în care, împreună,
Transfigurăm prezentul în mare viitor.

Lucian BURERIU

Cîntarea României

OMAGIUL ȚĂRII CONDUCĂTORULUI IUBIT

În programul complex de manifestări omagiale consacrate aniversării zilei de naștere și îndelungatei activități revoluționare ale tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, secretarul general al partidului, președintele țării, se înscrie și emisiunea realizată de Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al județului Timiș în colaborare cu Televiziunea Română „Omagiul țării conducătorului iubit" ce va fi difuzată pe micul ecran duminică, 29 ianuarie 1989. Realizare de vîrf, această emisiune constituie un simbol de aleasă dragoste și stimă față de strălucitul conducător al partidului și poporului nostru, a locuitorilor timișeni, cu secvențe memorabile din Piața Operei din Timișoara, Lugoj, Sînnicolaul Mare, Buziaș, Jimbolia și Deta, localități din care „La mulți ani !", tradiționala urare răsună din inimi și se unește cu prinosul de dragoste și recunoștință al întregii națiuni socialiste.

Imagini efigie din vizitele de lucru ale tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, împreună cu tovarășa ELENA CEAUȘESCU, în județul Timiș, sau la marile ctitorii ale Epocii de apogeu din istoria românilor, străbat ca un fir roșu întreaga emisiune. Acestora li se alătură numeroase imagini filmate, multe inedite, realizate din elicopter de doi operatori talentați, Victor Prunaru și Radu Toader înfățișează chipul nou, mereu mai înfloritor al localităților timișene.

Fiecare moment artistic (scenariul Al. Mangu și Lucia Nicoară) se constituie într-un microrecital la care-și aduc contribuția artiști de frunte ai Teatrului Național, Operei Române, Filarmonicii de stat „Banatul", Ansamblului de cîntece și dansuri populare „Banatul", ca și mii de creatori și talentați interpreți amatori ai cîntecului, dansului și poeziei.

Momentul folcloric — „Veniți la bucuria noastră" — realizat de această dată la Ciacova, se petrece într-un spațiu frumos amenajat, în mijlocul comunității, așa cum aveau și au loc îndeobște marile sărbători la români.

Multă gingășie și puritate conțin scenele realizate de pionieri, fie cele din Parcul Copiilor, de la Școala Generală nr. 16, de la Fîntîna punctelor cardinale, sau de pe Bega, însoțiți de cunoscutul grup „Flores".

Banda sonoră foarte bună, realizată de apreciatul dirijor Diodor Nicoară și redactorul Petrică Rusu, conține creații muzicale cu totul remarcabile ale lui Remus Georgescu, Vasile Spătărelu, Mircea Neagu, Laurențiu Profeta, Constantin Romașcanu, Ilie Stepan, Aurel Giroveanu, Vasile V. Vasilache și Ion Mătăsaru, majoritatea fiind prime audiții.

Dansurile create de Gheorghe Ștefan, Francisc Valkay, Vasile Crețu, Emil Tatarici, Emilian Dumitru, Toma Frențescu, Ciprian Cîpu, Gheorghe Galetin și Victor Hicherean sînt inedite, pline de fantezie.

Imaginile în culori strălucitoare, luminoase, optimiste (scene de masă de Emilia Jivanov, Grigore Gorduz, Ion Jurchescu și Gheorghe Giura) dau farmec unei emisiuni la care contribuie cu talent și profesionalism echipa TVR formată din regizorul timișorean de film și teatru Silviu Jicman, realizatorul Viorel Grecu, redactorul Ruxandra Garofeanu, ca și Vartan Arachelian, semnatarii reportajului dezvoltării economico-sociale a județului nostru.

Zecile de mii de participanți exprimă, într-o emisiune inspirată, cel mai vibrant omagiu, care se adresează în acest ianuarie aniversar, tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, strălucitul ctitor și ilustrul conducător al unei epoci simbol a istoriei noastre.

Alexandru MANGU,
Vicepreședintele
C.J.C.E.S. TIMIȘ

AMINTIRI DESPRE UNIRE

Printre lucrările inedite cu caracter memorialistic, care oferă informații prețioase despre lupta dusă de către poporul român în a doua jumătate a secolului al XIX-lea pentru unitate și independență națională, sînt și memoriile generalului Ștefan Șt. Stoika (1848—1928). Tatăl său, colonelul Ștefan Stoika, s-a născut la Lipova în anul 1808 și, după studii primare în orașul natal și Timișoara, urmează studii de specialitate militare și de finanțe și contabilitate la Viena. În anul 1830, la vestea reînființării armatei române, tînărul Stoika trece Carpații și se înrolează în armata națională în curs de constituire. Datorită cunoștințelor de specialitate și aptitudinilor sale, el urcă toate treptele ierarhiei militare pînă la gradul de colonel, șef al Statului Major al armatei Țării Românești și secretar general al Ministerului de război. (General Nicolae Stoika, **Notițe din viața unui ostaș. Polcovnicul Ștefan Stoika**, București, 1911).

Cel de-al treilea fiu al colonelului Stoika, Ștefan Șt. Stoika, militar și el de carieră, este unul dintre participanții la războiul de independență, un luptător activ pentru unitatea națională și un fin observator al tuturor evenimentelor contemporane lui. (Radu Păiușan, **Generalul Ștefan Șt. Stoika — luptător pentru independență și unitate națională**, Timișoara, 1983, pag. 1—33). Încă de la vîrstă tînără, el observă starea de spirit care domnea în Principate, cu ocazia războiului Crimeii, descrie episoade interesante din lupta pentru unire și ne dă informații prețioase despre diferite personalități ale vremii. Un loc de mare importanță în amintirile sale îl ocupă domnul unirii — Alexandru Ioan Cuza și tatăl său, colonelul Ștefan Stoika, unul dintre colaboratorii apropiați ai lui Cuza. Punem în circuitul cultural aceste amintiri impontante despre personalități și evenimente din epoca premergătoare și cea a unirii Principatelor, cu sentimentul că aducem o onestă contribuție la cunoașterea acestui măreț eveniment din viața poporului român.

Radu PĂIUȘAN

...Pe timpul domniei lui Ghica (Alexandru Ghica n.n.) se încheie lucrările Congresului de la Paris, prin care se desființa protectoratul rusesc, se aprobă unirea românilor, ni se restituie gurile Dunării (...) și cum Alexandru Ghica avea toți sorții să fie ales ca domn al Munteniei, fu înlocuit cu o căimăcămie de trei, compusă din : Manolache Băleanu, Ioan Manu și Alexandru Filipescu. Spre norocul țării însă, ea nu avu nici o autoritate morală, așa că unioniștii, dintre care făcea parte și tata, putură lucra pe îndelete ca să făptuiască unirea. Caimacanii se mîncau între dînșii, Iancu Manu, grec de origine, vîra intrigi între Băleanu și Filipescu, căci dîndu-i voie să tulbure tot, pentru a alege pe Bibescu, Partidul unionist cuprindea toate elementele de valoare, bătrîni, tineri și ofițerii cei mari ai oștirii. Între ei era și un tînăr fecior de boier, Nae Orășanu (N. T. Orășanu n.n.) un exaltat, care puse pe un om al său de încredere să azvîrle în casa lui Iancu Manu o sticlă sferică de cerneală goală, umplută cu iarba de pușcă și cu un fitil. Pretinsa bombă făcu o mică explozie. Instigătorul dispăruse și fu arestat, în locul lui, un oarecare Bontilă, un individ de rînd, care primise cîțiva icoșari (monedă turcă de argint, în curs pe atunci) să o arunce. Rezultatul fu : Bontilă primi o mică corecție la agie (poliția de atunci), autorul principal nu păți nimic, iar sărmana căimăcămie se făcu de rîs, căci i se stîrni o satiră care începea așa :

Ce făcuși mă frate Mane
Ce făcuși măi Gogomane
Caimacani mai sîntem noi
Ori otrepe din gunoi ?

Unioniștii jubilau și erau siguri de izbîndă. Cum caimacanul Manu împiedică pe deputații munteni să afle cine va fi alesul Moldovei, la 5 ianuarie 1859, nu s-a efectuat alegerea domnitorului. Numai în Iași avu loc alegerea colonelului Cuza, candidatul partidului naționalist. În ziua de 24 ianuarie 1859, în urma înălțătorului discurs al lui Vasile Boierescu și a unei mici presiuni, ispravă a lui Nae Orășanu, care pătrunsese în curtea Mitropoliei cu peste 1 000 de tabaci, măcelari, capafi, mahalagii, și unioniștii votară pe alesul Moldovei. Napoleon al III-lea jubila, căci prin acest act se desfăcu nodul intrigilor Austriei, Porții Otomane și Rusiei.

Îmi amintesc că în ziua de 24 ianuarie 1859, tata spuse mamei că ne va lua, pe fratele meu Nicolae (generalul Nicolae Șt. Stoika, 1845—1914, n.n.) și pe mine la Mitropolie, să vedem și noi cum se alege Domnul (fratele meu avea atunci 14 ani, iar eu 11 ani). Mama ne dete cîte o bucată de pîine și cîte o smochină să ne ție de foame. Alegerea a durat pînă seara tîrziu, în partea de jos a Mitropoliei, în fața palatului lui Bibescu, era un regiment de infanterie, dar, împotriva dorinței caimacanului, veniseră fără cartușe. Colonelul Robu, părintele actualului general, comanda trupa și căuta să nu jignească nici un cetățean. Era o dovadă că însăși armata participa la primul act al marei epopei, care, apoi, prin luarea Plevnei și bătăliile de la Mărăști, Mărășești și Oituz, desăvîrșea mărețul vis al tuturor românilor, reconstruirea Daciei Traiane. Noi intrarăm obosiți cu tata acasă. Nae Orășanu, care adora pe tata, ne însoți. Parcă-l văd, cu o cușmă neagră pe cap, cu o ie(n)tă (panglică, n.n.) tricoloră, răgușit, ne înveseli, istorisindu-ne cum a sărit porțile din dosul Mitropoliei, cum apoi „ceata lui Babol", așa numea el pe cei 1 000 care-l însoțeau, au dat lureș și cum au început să ascută cuțitele, ca să arate lui conu Iancu Manu, ce-l așteaptă. Tot cu această ceată, peste cîteva zile, Nae Orășanu ieși întru întîmpinarea prințului Țărilor Românești.

Cu ocazia intrării voievodului Cuza în București, eu aveam capul plin de biruințele moldovenilor marelui Ștefan, în numeroasele războaie împotriva sașilor, ungurilor, turcilor, leșilor și tătarilor, mă așteptam să văd pe domnitorul Moldovei însoțit tot ca în veacul al XVI-lea. Mare îmi fu mirarea cînd văzui intrînd un Stat Major strălucitor, compus din generali, colonei etc., toți în uniforme franceze, precum și două regimente de infanterie, care purtau curelărie albă și care deveniră mai tîrziu regimentele 4 și 5 infanterie ale armatei Principatelor Unite. Apoi venea regimentul de lăncieri cu coifuri roșu și plastroanele și reverele roșii, (care deveniră apoi regimentul 2 de lăncieri), cum și o baterie cu 8 tunuri, cumpărate de domnul Ghica de la armata austriacă, ce se retrăsese din Principate.

Vodă Cuza, ne spunea atît tata, care, ca șef al Statului Major al oștirii muntenești, îl întîmpinase, precum și dr. Alois Drasch, care îi ieșise și dînsul întru întîmpinare, făcuse o admirabilă impresie asupra bucureștenilor, încît cîștigase, cu iuteala fulgerului, toate inimile românilor cu dorul de țară.

orizont arădean

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU
COMITETUL DE CULTURĂ ŞI EDUCAŢIE SOCIALISTĂ ARAD
ŞI CENACLUL DIN ARAD AL UNIUNII SCRIITORILOR

Paradigma revoluționară a științei contemporane

Se vorbește mult despre secolul nostru ca fiind unul al revoluțiilor. Este, probabil, caracteristica esențială a acestui veac. S-au produs revoluții social-politice, mari mutații istorice, revoluții de eliberare socială și națională, dar sîntem și martorii complexelor revoluții din știință și tehnică, precum și din domeniul gîndirii. De fapt, nu putem vorbi de o știință revoluționară fără o gîndire revoluționară. Și nici invers. „**Știința însăși** — subliniază tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU — înseamnă a gîndi și a acționa permanent ca un revoluționar. Nu poți fi om de știință dacă nu ești un bun revoluționar în domeniul tău, un bun revoluționar pentru transformarea lumii în general**". Perspectivele de dezvoltare revoluționară în cîmpul cunoașterii sînt date, în mod firesc, de revoluțiile care se impun într-o știință sau alta. Așa s-au afirmat ca paradigme revoluționare relativismul și determinismul cuantic din fizica contemporană, mutaționismul din genetică, dar și epistemologia genetică, structuralismul generativist și sistemismul din științele sociale și umane.

Cum reacționează gîndirea filosofică în fața acestor revoluții științifice ? Ea se lasă pătrunsă de noul spirit al științei, încorporîndu-și marile achiziții ale cunoașterii și practicii din științele fundamentale și aplicate, dar se constituie, în același timp, într-un puternic ferment de dinamizare revoluționară a cunoașterii, provocînd știința să caute răspunsuri la complexitatea problemelor ridicate de condiția umană în prezent și în perspectivă. Există, astăzi, semne majore că o gîndire filosofică revoluționară, care să corespundă tendințelor de dezvoltare a științei contemporane și să fecundeze în continuare spiritul revoluționar al acesteia trebuie să se situeze clar într-o perspectivă holistă, în care atributele dialecticului, ale ansamblului și globalului ale sistemicității și organizaționalului să ofere o nouă paradigmă culturală. În această direcție, filosofia materialist-dialectică și istorică oferă, prin categoria de totalitate dialectică, principiul purtător de înnoire în gîndire și acțiune, axul în jurul căruia se poate structura noua paradigmă revoluționară, larg culturală, reclamată în prezent atît în planul cunoașterii, cît și în acela al axiologicului și al acțiunii practico-transformatoare. Desigur, în istoria filosofiei găsim mari momente pe drumul eforturilor către sinteze cu prinzătoare, care oferă modele de relaționare a părților la întreg, a modurilor calitativ diferite la unitatea primordială, a identității cu diferența, a unului cu multiplul etc. Dar abia cu Hegel și cu gîndirea marxistă păşim ferm în spațiul sintezelor dialectice.

Cerința considerării obiectelor și proceselor analizate din perspectiva integralității, ca totalități în devenire, ca proces în care momentele constitutive au sens numai prin întregul ce le subordonează, a fost însă interiorizată progresiv în secolul nostru și de către o serie de discipline particulare. Cîtă vreme în științele naturii a dominat paradigma copernicano-newtoniană de dezvoltare cumulativă, concepțiile holiste și-au făcut cu greu loc între modelele explicative. Complexitatea proceselor sociale și umane, precum și a celor din realitatea fizică nu puteau fi însă redate prin metode și concepții reducționiste. Așa se face că antropologia, sociologia, psihologia, istoria și lingvistica, apoi științele viului și ale fizicii se vor dovedi, în acest secol, pe parcursul dezvoltării lor, tot atîtea contexte din ce în ce mai relevante pentru promovarea ideii de totalitate dialectică și, prin ea, a unei paradigme revoluționare, purtătoare de nou în toate domeniile cunoașterii.

Ioan BIRIŞ

În ceas sărbătoresc

Am ajuns, iată, la ceas de mare sărbătoare !

Sărbători-vom noi, românii, pe primul bărbat al țării.

Pe cel care și-a înălțat glasul său puternic, clocotitor, în fața mulțimilor, la atîtea adunări populare, și acestea au răspuns, fremătînd de entuziasm la îndemnurile sale întru lucrarea pentru țară. Fiindcă ele, îndemnurile, veneau de la un adevărat ctitor, de la făuritorul unei epoci istorice noi, pătrunsă de spiritu-i revoluționar. Pe cel care, la forurile comuniste, Congresele, a trasat calea de urmat pentru partid, pentru țară, pentru noi toți, adică. Dintre aceste Congrese, cel de al IX-lea a fost pragul trecerii în epoca pe deplin înfloritoare și care-i poartă numele.

Glasul celui care a schimbat soarta țării a răsunat și sub cupola Academiei, și atunci, ascultîndu-i cuvintele răscolitoare, care cuprindeau în înțelesul lor istoria cea veche și istoria cea nouă, în clipa aceea înaltă, deci, am văzut cum bolta impunătoarei săli se înalță, la rîndu-i, precum glasul, spațiul devenind tot mai larg, coloanele fiind înlocuite de fraze conținînd atîta tărie în adevărul lor încît puteau susține construcții ce n-au fost pînă atunci decît visate. Era firesc, creșterea se făcea din opera unui conducător de cea mai mare cutezanță, dintr-o operă ce a trasat hotărîtoarele orientări politice, dintr-o operă care a fundamentat idei din care s-au dezvoltat tezele teoriei revoluționare, singurele călăuzitoare în edificarea noii noastre societăți. Revoluționarul cu dăruire totală, cel care și-a legat destinul de cel al unei revoluționare — la fel de încrezătoare în victoria socialismului și visînd, din fragedă tinerețe, zorii comunismului, două destine exemplare alăturîndu-se, astfel — tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a susținut o necontenită activitate de cercetare și interpretare creatoare a realităților, definind rolul și importanța partidului în conducerea societății, în viața noastră deci. Asimilîndu-și esența revoluționară a marxismului, conducătorul nostru a elaborat teze de inestimabilă valoare științifică și soluții cu totul originale pentru dezvoltarea economico-socială. Clarificîndu-se etapele acestei dezvoltări, fiind întăriți cu principiile de bază ale concepției comuniste, revoluționare, putem păși cu fruntea sus spre viitor. Cu atît mai mult, cu cît, cu o clarviziune rară, secretarul general al partidului a analizat structura intimă a socialismului, dîndu-ne soluții eficiente pentru păstrarea purității ei. Ne-a mai îndemnat să promovăm, cu mai mult curaj, noul, să înfruntăm cu privire critică și analitică realitatea, dovedind că avem o nouă conștiință, revoluționară.

Datorăm acestei gîndiri nu numai ceea ce a așezat și a ridicat între granițele țării, ci și felul cum sîntem priviți azi în lume. Avem conducători care au dus peste fruntarii faima unei gîndiri politice de excepție, care au ridicat în rang nobil știința românească și care au dovedit că le este aproape grija pentru întreaga planetă. Stau mărturie pentru toate acestea programele marilor Congrese comuniste, conferințelor naționale ale partidului, ale plenarelor Comitetului Central — cum, de pildă, cea nu demult desfășurată dar devenită deja istorică, aceasta dezvoltînd Tezele din aprilie și pregătind cel de al XIV-lea Congres ; sau nenumăratele volume ale unei opere strălucitoare, tălmăcite în atîtea limbi ale pămîntului. Să ne mîndrim că au fost gîndite și scrise mai întîi în românește. În limba ce ne-a fost lăsată moștenire și-n care ne îndemnăm la muncă sau la sărbătoare. Precum la sărbătoarea din această zi care strălumînează prin literele-i de aur calendarul de patrie. Și-n care ea, patria întreagă, își slăvește conducătorii.

Florin BĂNESCU

COPACUL UNIRII

Un copac cu rădăcina-n veșnicie
cu mîini bătătorite
de munca seculară
la roata
unei zile — ce mereu învie...
căruia îi cresc
douăzeci și patru de ramuri...
aprinde-o torță-n cel mai frumos ram
lîngă Milcov ;
atît de mare —
încît
luminează tot cerul dorului de neam !

Dinu MATEI

E TOATĂ ȚARA...

E toată țara un poem fierbinte
Pe frontispiciul ierburilor înscris
Din inimă el trece în cuvinte
Către pridvorul dragostei deschis.

Și-aud cum urcă clorofila-n stele
Semințele au alte legi pe frunți,
De aur mult copitele sînt grele
Cînd suie miei-n turme către munți.

Și-un clocot tînăr din izvoare,
Se-aude primenindu-se-n fîntîni.
Îi cresc pe umeri țării însemne mari de soare
Și flamuri roșii ni se-aprind în mîini.

E totu-n jur o vastă înflorire
Fiindcă-i primăvară-n cînt și dor :
De Ziua Ta cu prea-iubire
Îți scrie țara imn înălțător.

Ligia TOMȘA

POEM PENTRU PATRIE

Cobor sfios lîngă fîntînile-mi din suflet
Să întregesc lumina eternelor ninsori
Cărările din mine au forma unui cîntec
Perpetuat în ierburi și-n zboruri de cocori.

Cobor sfios lîngă fîntînile-mi din suflet
Să împletesc în slove pridvorul tău frumos
Acolo-n limpezimi să-ți întîlnesc privirea
Și graiul nepereche curgînd melodios.

Cobor sfios lîngă fîntînile-mi din suflet
La țărmul veșniciei s-adun nectar din flori
Ducînd cu mine-arcușul supremei dăruiri
Să-ți cînt cu el deodată din sute de viori.

Ioan Vasile MARCU

LA ANIVERSARE

Pe plaiul mioritic e soarele în frunte
Și crezul urcă în lumini astrale ;
Din vîrf de spic, în inimă de munte,
Clădește țara înnoita cale.

El a venit din țară pentru țară ;
Răgazul de o clipă-i pare mult ;
Și dacă-n tîmple părul e cărunt,
Istoria o numește primăvară.

De pace, vorba el aduce des ;
Se-adună-n ea magnifică lumină :
O lume știe crezul românesc,
De-a da vieții o măsură plină.

Erou între eroi, cu sănătate,
Să ne trăiți spre multe cincinale !
Că ne-am pornit să construim Cetate,
Iar crezul urcă în lumini astrale.

Sabin BODEA

cronica literară

EMINESCU

Am intrat în anul centenar Eminescu, s-a scurs, iată, un veac de cînd, trecînd în nefiinţă omul, a intrat în eternitatea literaturii lumii opera poetului nostru naţional. Va fi, probabil, anul cînd vom avea **Integrala Eminescu**, pe care o realizează, cu pasiune şi competenţă, un grup de eminenţi cercetători de la Muzeul Literaturii Române. Dacă se va împlini în acest an, va fi un eveniment de anvergură naţională, cel mai preţios omagiu ce poate fi adus marelui poet.

Pînă atunci, să consemnăm valoarea şi importanţa unor cărţi despre Eminescu. Dintre cele apărute în ultima vreme se detaşează lucrarea lui D. Vatamaniuc Profund cunoscător al operei eminesciene, D. Vatamaniuc este unul dintre cei care contribuie la realizarea **Integralei Eminescu.** La volumele XII—XIII (cuprinzînd publicistica, respectiv 1 ianuarie — 31 decembrie 1881 şi 1882—1883, 1883—1889), D. Vatamaniuc este responsabilul secţiunii de publicistică a stabilit paternitatea textelor şi a realizat comentariile. Prestigios critic şi istoric literar, D Vatamaniuc după o carte în care se ocupa de **Publicistica lui Eminescu** (1985), comentează, dintr-o perspectivă proprie, manuscrisele eminesciene. Discutarea şi mai ales publicarea manuscriselor eminesciene au stîrnit reacţii pro şi contra, unele violente, mergînd pînă la ideea că acestea nu ar trebui publicate. D. Vatamaniuc relevă importanţa şi valoarea manuscriselor eminesciene în contextul general al unei mai exacte şi complete înţelegeri a personalităţii şi operei poetului nostru naţional.

D. Vatamaniuc nu împărtăşeşte opinia că manuscrisele eminesciene pot fi comparate cu **„Jurnalele** unor personalităţi cu faimă în mişcarea culturală europeană. (...) Poetul nu consemnează sistematic întîmplări din viaţa sa, cum face T. Maiorescu în „însemnări zilnice" şi nu se vede de nicăieri că intenţiona măcar să întocmească o „operă" cu destinaţia mărturisită sau nu să o dea publicităţii şi nici să lase această obligaţie în sarcina posterităţii". Desigur, munca pe manuscrisele eminesciene nu este deloc uşoară. Am mai scris despre adevăratul martiraj al celor care studiază şi redau manuscrisele eminesciene, în titanica muncă de a termina ediţia naţională. Noul orizont, deschis prin cercetările efectuate de echipa care lucrează la **Integrala Eminescu,** abia de acum înainte începe să dea roade în interpretarea operei eminesciene. D. Vatamaniuc găseşte mai multe **valori** manuscriselor eminesciene. În primul rînd, ele se prezintă ca un **„jurnal** al formării intelectuale şi al lărgirii orizontului său ştiinţific". Apoi, ca „laborator de creaţie". Istoricul literar observă că „manuscrisele oferă un spectacol unic în literatura noastră pentru urmărirea procesului creator în opera unui mare scriitor". În al treilea rînd, manuscrisele lui Eminescu se prezintă ca „instrument de lucru pe care începe să-l pregătească încă în epoca studiilor universitare". Astfel înţelese **valorile** manuscriselor lui Eminescu, intrăm în teritoriul fascinant al acestora, urmînd traiectul propus de comentator. Urmărind atent manuscrisele eminesciene, D. Vatamaniuc vine cu foarte multe lucruri noi, cu interpretări originale, cu completări necesare. S-ar putea exemplifica din toate capitolele cărţii. Mă rezum, din cauza spaţiului, la textul **Geniu Pustiu şi revoluţiile** din capitolul referitor la **Manuscrisele, laborator de creaţie.** Romanul începe să fie scris în toamna anului 1868, după ce în perioada mai—septembrie însoţise trupa lui Pascaly în turneul prin Transilvania. Autorul emite ipoteza că apelul către publicul din Arad (16 iulie 1868), semnat de Pascaly, a fost făcut de Eminescu. D. Vatamaniuc este de părere că **Jurnalul** lui Toma Nour este întocmit de Eminescu încă în 1866, cînd poposeşte pentru mai mult timp la Blaj, în cadrul călătoriilor sale prin Transilvania. Totul se bazează pe studierea atentă a manuscriselor, pe compararea de date şi informaţii. Pornind de la punctul prim pe care-l reprezintă manuscrisul, D. Vatamaniuc urmează drumul miraculos al creaţiei, găseşte ceea ce a trecut în opera finită, ce a fost lăsat la o parte, ce a fost modificat. Este, în fond, o nouă deschidere asupra exegezei eminesciene.

Alexandru RUJA

* **D. Vatamaniuc, EMINESCU (Editura Minerva, 1988).**

Eminescu la Arad

În august 1868, trupa teatrală a lui Mihai Pascaly a poposit la Arad. Evenimentul — bucurîndu-se de comentarii detaliate în presa locală — a polarizat întreaga atenţie a oamenilor locului, datorită faimei directorului-actor, dar mai ales pentru că în capul afişelor se specifica: „teatru romanu". Pentru a fi limpede semnificaţia acestor cuvinte — anume că piesele vor fi interpretate în limba română —, imediat după aceea se dădea lămurirea că reprezentaţiile vor avea loc „în localul teatrului". Micro-stagiunea dramatică susţinută de „oamenii" lui Pascaly la Arad îşi are locul cuvenit în istoria culturală a românilor din vestul ţării. Mai mult chiar, survenind cu abia trei luni înainte de votarea în Dieta de la Cluj a încorporării Transilvaniei la Ungaria, turneul trupei româneşti de dincolo de Carpaţi apare ca o autentică acţiune politică, militînd în favoarea unităţii naţionale.

Evenimentele istorice au însă şi acest specific de a-şi dezvălui, pe măsura trecerii timpului, mereu noi faţete capabile de a contura o semnificaţie de îndubitabilă complexitate. Căci, iată, cine ar fi bănuit atunci, cu mai bine de o sută douăzeci de ani în urmă, că vom pomeni cu emoţie venirea lui Pascaly la Arad pentru că printre colaboratorii săi se afla Mihai Eminescu „...sufleur, cu şapte galbeni pe lună" ?! Poetul era la începutul carierei sale literare, gînditorul nu se relevase încă, iar pentru contemporani — nu numai arădeni — tînărul copist şi sufleur răspundea mai mult de „mecanica" artei decît de elementele ei evanescente. Fiindcă un sufleur are doar rolul de a „sufla" actorilor ajunşi la ananghie partitura piesei. Nimic mai simplu, nu? Ei bine, nu! Ca să şopteşti, trebuie mai întîi să ştii. Să cunoşti textul bine, dar şi actorii (ca să poţi intui momentul necesarei şi salvatoarei intervenţii). Adică trebuie să stăpîneşti totul. De la început. Zeul ascuns al realităţii scenei. Aşadar, a fi sufleur înseamnă să cunoşti — într-un anume sens — urmarea, şi chiar să o influenţezi. A „sufla" poate apare drept sinonim a lui „a şopti" (cum face mare parte din lirica eminesciană), al lui „a respira" (adevărat simbol al libertăţii, precum întreaga creaţie spirituală), al lui „a insufla" (simţiri înalte în veşmîntul artei de excepţie). Acestea toate le menea Eminescu sufleurul în august 1868 la Arad — ca în atîtea alte locuri —, învăţîndune să fim ceea ce sîntem în urzeala dramatică a devenirii.

Ovidiu PECICAN

plastică

ARADUL LA TIMIŞOARA — PICTURA ŞI SCULPTURA

Schimbul de expoziţii plastice, între Arad şi Timişoara, în acest ianuarie 1989, cu lucrări reprezentative ale Saloanelor anuale de artă, este o idee cum nu se poate mai nimerită. Valorile plastice actuale, din cele două oraşe vecine, mişcarea artistică, din care se degajă un specific şi promisiuni viitoare, toate au darul de a ne pune în faţă, în acest moment, tot ceea ce artiştii arădeni şi timişoreni au mai remarcabil în atelierele lor. Totodată, din acest „duel" artistic, au de cîştigat nu numai iubitorii de artă, dar şi artiştii înşişi, ei fiind descoperiţi de un public nou şi avizat şi oferindu-se, totodată, spre cunoaştere, confraţilor din filiala vecină.

Vom remarca, de la început, ponderea puternică a pictorilor şi sculptorilor din generaţiile mature, al căror penel şi daltă, în ciuda timpului, sînt încă harnice şi prestigioase. *Nicolae Bicfalvi* rămîne acelaşi pictor vitalist şi cu ruperi de forme şi cromatici virile, aducînd în prim plan ecouri geometrice sau izul folcloric interpretat cu fineţe. *Ştefan Guleş*, în schimb, în nota picturii româneşti interbelice, impresionează prin peisajele sale stenice, puternic reliefate de materia cromatică grea şi scintilantă, care conferă distincţie unui temperament coloristic rarisim. *Nicolae Chirilovici*, în periferiile, în florile, în peisajele sale, traduce, pe urmele înaintaşilor, o pictură de un optimism coloristic funciar. *Francisc Baranyai* degajă, mai ales în portretele sale, rigoare şi o profundă cunoaştere a psihologiilor umane, cu accente ici-colo foviste, şi cu detalii care accentuează personalitatea personajelor sale, după cum elementele care compun tablourile lui *Ladislau Bobocsik* sînt aduse, în prim plan, în toată greaua lor materialitate, cu mult rafinament coloristic şi un perfect echilibru compoziţional. Nu altfel lucrează *Pavel Alasu*, pictor de o rară subtilitate a cromaticii, cu propensiuni spre o actualitate care se reflectă cu fineţe şi prospeţime în pagină. *Cornelia Josan-Kocsis* încearcă, emblematic, să transpună sugestia unor case şi curţi vechi, care trăiesc prin frumuseţea în sine a formelor şi atmosferei ce o degajă, punîndu-le într-o lumină crepusculară, ce aparţine, parcă, unui regn situat în pragul extincţiei. *Mircea Senic*, statornic formulei sale, ne lasă să descoperim desenul său minuţios, culorile nete şi formele pregnant geometrizante, ca şi *Ioan Kett Groza*, statornic şi el alegoriilor sale surrealiste, care aduc accentele de vis ale cîmpiilor sale plate, cu adîncimi misterioase, populate de figurile sale predilecte-simbol: ceasul, pasărea, calul etc. Personaje groteşti, teatrale, fixate într-o viziune onirică, uşor expresioniste, aduce *Eisele Szucs Zoe*. Fizionomiile sale de clovni trişti vorbesc parcă prin marii lor ochi căutători de infinituri interioare. *Sandu Vasile*, cu simţul realistic al detaliului şi culorii, impresionează cu „iarna" sa, după cum *Felicia Doboş* ne surprinde cu un admirabil peisaj de toamnă, animat de culorile anotimpului. Alături de aceştia, mai tînărul *Doru Păcurar* creează un spaţiu, parcă, de joc, de linii şi culoare, un spaţiu al naturii artificiale, o izbîndă a efortului uman, iar *Ovidiu Tolan* surprinde, în „personajele" sale, prin dinamica gestuală, ca şi prin fizionomiile, şi ele fremătînde, uşor teatrale, în tente coloristice tari, de negru, gri, brun. Şi *Oprea Luminiţa-Penişoară*, şi *Rodica Valentin* dovedesc aprehensiuni pentru o pictură în care viziunile frizează ineditul formal. Materialitatea feţei de masă şi a merelor, forţa materiei şi a culorii, ca şi dezarticularea formelor umane, în manechin, sînt tratate cu sensibilitate şi inteligenţă şi un acut simţ al proporţiilor.

Sculptura arădeană se defineşte prin diversitate tematică, întrepătrunderea stilurilor şi originalitatea viziunii sculpturilor. *Ioan Tolan* rămîne acelaşi sculptor iubitor al formelor avîntate, care se lasă condus de emblematica pe care i-o oferă, adeseori, lemnul însuşi. Din materia informă a unei rădăcini contorsionate, el desluşeşte chipul femeii, frumosul ei avînt interior, iar, din două aripi de lemn, în care una e frîntă, întoarsă spre cădere, el surprinde plutirea şi prăvălirea în neant, avertizîndu-ne, ca pe bătrînul Icar, de riscurile zborului fără frînă. Sculptura sa e, întotdeauna, luminoasă şi stenică, iar formele sale, de o atrăgătoare şi dulce sensualitate. *Emil Vitroel*, cu tăieturile lungi, în care nu detaliul importă, ci forma deplină, virilă, în totalitatea ei, dovedeşte arta nedesmînţită a unui maestru, o dinamică şi, totodată, o graţie a liniilor, în admirabila „Împlinire". Surprinzător apare *Dumitru Şerban*, cu schiţa sa în lemn, „Devenire", în care formele, volumele, deşi miniaturizate, ne pot deslui ideea, la o altă scară, a unei monumentalităţi şi măreţii care se ascunde în miniatura de azi. *Kocsis Rudolf*, cu stilul său miniatural, cu extrase şi imagini ale realităţii imediate, a obiectelor înconjurătoare, dă sentimentul tonic al existenţei firesti şi pitoreşti, totodată, iar *Petru Stoicu* încheagă un original „Lucian Blaga", în care mişcarea interioară a gîndului poetului apare la fel de abisală, ca şi aceea a filosofului, şi, totul, întruchipat într-un admirabil portret al omului.

Pictura şi sculptura arădeană, la ora de faţă, ne dau sentimentul deplin că aceste genuri, în cadrul mişcării artistice arădene, sînt situate, cu adevărat, la locul pe care ele bine îl merită. Continuitatea, în matca proprie, a creaţiei unor maeştri ai daltei şi paletei, ca şi eflorescenţa curajoasă a unor tinere talente, tradiţia picturală, văzută ca o necesitate a legăturii cu autohtonitatea şi valorile ei, dar şi limbajul nou, scormonitor şi fertil, al noilor generaţii, care caută căi şi împliniri proprii, în această amplă aventură a creaţiei, toate dovedesc, la Arad, o mişcare plastică, în pictură, sculptură şi, vom vedea, şi în grafică, de un real prestigiu, pe orizontalitate, dar şi pe verticalitatea împlinirii proprii a fiecărui artist în parte.

Ion ARIEŞANU

O construcție ideologică

(Urmare din pag. 2)

cele mai industrializate, reprezintă un obiectiv strategic de covîrșitoare importanță istorică, „profund uman, cu înalte semnificații etice și axiologice, dar și asaltat de numeroase dificultăți, de fortuit și neprevăzut, de riscuri și greșeli. A infirma mitul înapoierii, al sărăciei și supușeniei perpetue față de bogați, de profitorii sistemului colonial și imperialist, înseamnă a sfida concepția, propagată cu zel de cîteva secole privitoare la societatea „perfectă", așezată în tiparele impuse de capitalism. Or, proiectul nostru social, profund revoluționar și organic ancorat în realitățile specifice românești a cutezat să-și propună și să înfăptuiască asemenea obiective. Inițiatorul exemplarei noastre construcții ideologice și al traducerii ei în viață, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, arăta, în noiembrie anul trecut, că trecerea la societatea socialistă „trebuie să se realizeze corespunzător nivelului de dezvoltare și condițiilor din fiecare țară, că nu există și nu poate exista un anumit «model» în această privință, că există principii, legități general valabile, de care trebuie să se țină însă neapărat seama".

În al doilea rînd, construcția ideologică românească și materializarea ei în practica social-politică se fundamentează pe temeiurile și în spiritul concepției revoluționare despre lume, societate și om, materialismul dialectic și istoric, pe principiile socialismului științific, în accepția autentică de îndrumar în cunoaștere și acțiune, de ferment revoluționar, de spirit novator. Acestui mod de a gîndi și acționa îi sînt străine orice dogme, orice închistări și rețete, după cum îi sînt necesare schimburile de opinii și experiență, analiza permanentă a proceselor mondiale și a soluțiilor adoptate de alte forțe revoluționare, democratice și progresiste. Încă în Raportul prezentat la Congresul al IX-lea al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** menționa că întemeietorii marxism-leninismului au subliniat în repetate rînduri că teoria întemeiată de ei „nu este o dogmă, ci o călăuză în acțiune, că este necesară prelucrarea de sine stătătoare a teoriei, deoarece ea nu dă decît principii călăuzitoare, care se aplică în mod diferit de la o țară la alta".

Apoi, construcția ideologică precum și practica social-politică ce o realizează, necesită în mod fundamental valorificarea continuă a cuceririlor științei și tehnicii înaintate, a cunoașterii și culturii umane în general. Între resursele de care dispune omenirea, arăta tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, la Timișoara, cu prilejul deschiderii noului an de învățămînt, „cea mai puternică forță este aceea a științei, a culturii, a învățămîntului — și un popor cu o înaltă cultură, înarmat cu o înaltă știință în toate domeniile, va deveni o putere mare pe Pămînt!"

Conținutul proiectului nostru social, așa cum este înfățișat în Programul Partidului Comunist Român și în Programul său ideologic, în documentele adoptate etapă de etapă de congresele și conferințele naționale, precum și de plenarele Comitetului Central al partidului, include o mare bogăție de teze și idei originale, de excepțională valoare teoretică și practică, inițiate și dezvoltate de secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**. Printre acestea se numără cele referitoare la: partidul comunist ca și centru vital al națiunii, construcția pe etape a societății socialiste, statul socialist ca organism al democrației muncitorești revoluționare, noile trăsături ale națiunii socialiste și multe altele. În substanța și evoluția lor, ele constituie un tot unitar, armonios, o construcție ideologică exemplară.

„Omagiu Eroului între eroi"

O grandioasă manifestare artistică, aflată sub semnul sărbătoresc al omagierii întîiului om al țării, Eroul națiunii noastre, dînd glas înflăcăratelor sentimente de prețuire de care sînt animați oamenii acestor meleaguri, a avut loc miercuri, pe scena Naționalului timișorean. Un mare spectacol literar-muzical-coregrafic, reunind cele mai valoroase forțe artistice profesioniste și amatoare, s-a constituit într-o suită de tablouri semnificative de un înalt patriotism, vibrantă expresie a prinosului de recunoștință pentru ctitorul României moderne, socialiste, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Versuri și cîntece patriotice, dans tematic și film, piese antologice din creația populară au alcătuit memorabile momente purtînd titluri generice precum: „Din Timiș — La mulți ani!", „Spirit revoluționar, flacără nestinsă", „Făurim columne de lumină", „Tinerețe, timp prezent", „Pămînt al păcii — România", „Să ne trăiți cît țara, pentru țară", „Cu Ceaușescu-n frunte, spre comunistul viitor!".

Manifestarea artistică omagială a exprimat, de asemeni, înaltul respect și deosebita prețuire față de contribuția de prestigiu a tovarășei ELENA CEAUȘESCU la înfăptuirea politicii partidului și statului nostru în domeniul științei, învățămîntului și culturii.

Coruri, tablouri coregrafice exprimînd ritmul șantierelor acestei Ere, recitările au reunit oameni de toate vîrstele și profesiunile, într-un minunat caleidoscop, purtător al unui vibrant mesaj de frumusețe și bucurie, exprimat totodată, într-o desăvîrșită formă artistică, reprezentativă pentru aceste meleaguri și sugestivă pentru înaltul grad de înflorire a culturii și artei în patria noastră.

„Omagiul Eroului între eroi" s-a constituit într-un emoționant eveniment artistic exprimînd, în acest moment sărbătoresc, unitatea de nezdruncinat a întregului nostru popor în jurul partidului, al secretarului său general, conducător înțelept și vizionar, genial ctitor al acestui incomparabil timp al patriei noastre.

L. B.

Un creator de ex-libris

medalion

Interesul pentru arta ex-librisului sporește considerabil. Numeroasele expoziții și concursuri, organizate sub diferite auspicii, sînt grăitoare în această privință. Se știe că ex-librisul reprezintă o gravură de proporții restrînse, executată în diferite materiale: linoleum, metal, lemn. Lipit, de regulă, pe reversul unei coperți de carte, ex-librisul menționează numele posesorului cărții respective. De fapt, **ex-libris** în limba latină însemnează **din cărțile lui...** și înfățișează, mai mult sau mai puțin codificat, aspecte din viața, preocupările, pasiunile, aspirațiile posesorului de carte, de bibliotecă. Ca atare, graficianul recurge adeseori la un limbaj metaforic, alegoric, simbolic.

Între creatorii de ex-libris români contemporani, Alexandru Rădulescu ocupă un loc prestigios. Născut în 1949, la Caransebeș, locuiește în prezent la Alba Iulia, unde funcționează ca profesor de desen. Artist complex, pictor de șevalet și muralist, sculptor, gravor, realizator de filme de animație, Al. Rădulescu începe să execute ex-librisuri din 1975, vreme în care activa ca profesor pe Valea Jiului. Aici are ca mentori pe Iosif Tellmann și Dafinel Duinea, ex-librisiști remarcabili. Consacră, din ce în ce mai mult timp, artei ex-librisului; realizînd pînă în prezent aproape 300 de piese. El se dovedește un artist talentat, stăpîn pe mijloacele de expresie. Trecînd în revistă lucrările sale, rămîi surprins de capacitatea de invenție și de forța de evocare a acestui creator atît de pasionat. Ex-librisurile sale sînt sugestive, bine gîndite, reușind să capteze interesul privitorului și să-l introducă într-un univers în care satisfacțiile intelectuale sînt depline. Nota de umor, ironia, grotescul sînt, în repetate rînduri, evidente. Cu toate acestea, o discretă melancolie străbate prin unele imagini. Este, de asemenea, prezentă o oarecare tendință moralizatoare, încrederea în valorile perene ale vieții fiind de nezdruncinat. Rafinate, ex-librisurile lui Al. Rădulescu au fost asemuite, pe drept cuvînt, de poetul Aurel Pantea cu operele manieriștilor din secolul al XVII-lea. Avînd rădăcini vechi, manierismul este elaborat în Italia în secolele XVI—XVII. Dar tendințele, modalitățile, formele de expresie manieriste se prelungesc pînă în zilele noastre. Manierism, adică dezordine, dar o dezordine ordonată, iregularitate, adică tot ceea ce este opus clasicismului, cu alte cuvinte, ordinii și echilibrului. Înrudirea ex-librisurilor lui Al. Rădulescu cu lucrările artiștilor de expresie manieristă este confirmată și de destăinuirea graficianului albaiulian privitoare la artiștii cu care intră în rezonanță spirituală. Printre aceștia se situează: H. Bosch, P. Bruegel cel Bătrîn, A. Dürer, El Greco, G. Arcimboldo, F. Goya, P. Klee, M. Chagall etc.

Uneori, desenul lui Al. Rădulescu este alcătuit din linii sinuoase, ce ne duc cu gîndul la „Art nouveau"; alteori, ductul liniei este colțuros și incisiv, asemănător imagisticii gotice, gravurii primitive sau expresionismului german. În activitatea sa se pot distinge trei maniere: prima, în care contrastul alb-negru este tranșant, suprafețele fiind plate, compacte; a doua, la care conturul este accentuat, așa numitul contur sîrmă; hașurile nu redau volumul ci au un rol decorativ; a treia, cînd se potențează volumele, trecerea de la umbră la lumină se face gradat, procedeu numit de specialiști, pasaj tonal.

Trebuie precizat că atît iconografic cît și stilistic, Al. Rădulescu este inspirat din arta și cultura națională și universală. Este receptiv la ceea ce este valoros și nou în domeniul graficii de ex-libris. Este întrutotul justificată larga și vie apreciere de care se bucură lucrările sale, atît în țară, cît și în străinătate (Polonia, Bulgaria, Franța, R.F.G., Spania, Portugalia, Belgia, Olanda, Danemarca, Italia...). Recent a obținut premiul pentru cea mai bună xilogravură, Oradea, 1987; premiul II, Oradea, 1988, în cadrul concursurilor naționale de grafică mică și ex-libris, iar numele și activitatea sa au fost incluse, printre altele, și în **Encyclopedie biobibliographique de l'art de l'ex-libris contemporaine**, vol. V., Ed. F. Braga, Portugal, 1987.

Cornel TATAI-BALTĂ

DISCUL „ȘAHUL PĂCII" A FOST CREAT LA TIMIȘOARA

Cînd, în vara anului trecut, aici, la Timișoara, am asistat la festivitatea de deschidere a **Campionatului Mondial de Șah pentru copii**, cu acele înălțătoare momente artistice fixate de memoria noastră afectivă, dar și de blitz-urile zecilor de reporteri din întreaga lume, nu bănuiam că strădania inimoaselor gazde se va concretiza într-un act cu multiple rezonanțe și semnificații. Atunci, la Conferința de Presă ce a urmat festivității de deschidere, FLORENCIO CAMPOMANES, președintele F.I.D.E., a avansat propunerea ca piesa **„Șahul păcii"**, compusă de **Ilie Stepan** și cîntată de formația **„Flores"** a Casei Pionierilor și Șoimilor Patriei Timișoara, condusă de **Ion Mătăsaru**, să devină cîntecul acestei importante manifestări sportive internaționale. Comitetul Județean de Cultură și Educație Socialistă Timiș și Consiliul Județean de Educație Fizică și Sport Timiș au făcut tot ce le-a stat în putință spre a realiza matrița cu piesa solicitată, în condiții tehnice de excepție, la nivelul celor existente într-un studio de înregistrare specializat. Mixajul benzii magnetice a fost realizat de electroacusticianul **Sorin Bîrcă**. Textul poartă semnătura poetului timișorean **Marcel Tolcea**, traducerea în limba engleză aparținînd publicistului **Mircea Mihăieș**. Datorită înțelegerii arătate de „Electrecord", care a răspuns cu promptitudine solicitării, iată, țin în mînă cele două discuri single care vor duce salutul copiilor din România pe toate meridianele, și nu oricum, ci sub forma unui cîntec inspirat creat la Timișoara...

Petru UMANSCHI

Pace și prietenie între popoare

Purtînd amprenta gîndirii și acțiunii novatoare a secretarului general al partidului nostru, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, politica externă românească se caracterizează printr-un profund umanism, principialitate și spirit constructiv, o esență democratică a acțiunilor întreprinse, consecvență, realism și un puternic atașament față de libertatea, independența, pacea și colaborarea între popoare.

Întreaga situație și evoluția mondială confirmă pe deplin caracterul realist și științific al aprecierilor făcute în documentele programatice ale Partidului Comunist Român, în opera teoretică și practică a conducătorului partidului și statului nostru. Astfel, magistrala Expunere a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la ședința comună a Plenarei C.C. al P.C.R. și a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești, precum și în Mesajul de Anul Nou adresat corpului diplomatic, cuprind și o profundă analiză a evoluției situației internaționale, relevînd totodată activitatea dinamică, constructivă pe plan mondial, desfășurată de România, mai ales de la Congresul al IX-lea încoace.

Promovînd o diplomație deschisă, multilaterală și multiformă, țara noastră întreține astăzi raporturi diplomatice și economice cu 155 de state de pe toate continentele. În centrul politicii externe românești se situează relațiile cu toate țările socialiste, în primul rînd cu cele vecine, militînd pentru întărirea colaborării dintre ele, a depășirii unor divergențe, și realizarea unor raporturi exemplare, pe baza respectului reciproc, cît și a principiilor egalității și independenței, a dreptului fiecărui partid și stat de a-și elabora singur linia politică în concordanță deplină cu realitățile existente în fiecare țară.

O atenție aparte acordă România relațiilor cu țările în curs de dezvoltare, atît pe plan bilateral, cît și în sfera relațiilor internaționale, existînd la baza acestora concepții identice în legătură cu o serie largă de probleme de interes major. România a avut numeroase inițiative privind cooperarea economică echitabilă, lichidarea subdezvoltării, instaurarea unei noi ordini economice și politice internaționale etc., manifestînd și o solidaritate militantă cu această categorie de state. Prin urmare, nu întîmplător, țara noastră a devenit membră a „Grupului celor 77", participînd, totodată, cu statut de invitat la activitatea mișcării de nealiniere.

Putem afirma, cu deplin temei, că în ultimii 23 de ani, relațiile țării noastre cu statele lumii au evoluat considerabil, atît cantitativ cît și calitativ, fapt ilustrat și de numeroasele întîlniri la nivel înalt, de documentele politice și acordurile de cooperare stabilite cu toate țările și care realizează cadrul propice colaborării consacrînd raporturile României cu alte state.

Promovarea cu consecvență și fermitate a principiilor egalității, independenței și suveranității naționale, a neamestecului în treburile interne, a nerecurgerii la forță și amenințarea cu forța, a principiului consensului, cît și cel al dreptului popoarelor de a-și hotărî singure soarta, a contribuit substanțial la consolidarea stabilității relațiilor internaționale ale țării noastre.

Marile transformări care au loc în lumea actuală, tot mai complexe și chiar contradictorii, presupun o conlucrare internațională activă, participarea tuturor statelor la găsirea unor soluții viabile, cît și o înaltă responsabilitate față de destinul civilizației umane. România, conștientă de aceste imperative, sub conducerea președintelui ei, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, s-a angajat activ în vederea realizării unor contribuții proprii la soluționarea marilor probleme cu care se confruntă omenirea.

Lumea de astăzi cunoaște mari transformări revoluționare. Socialismul și-a demonstrat capacitatea și vitalitatea, a fost lichidat colonialismul, noi state evoluează pe calea socialismului sau a unei dezvoltări economico-sociale independente, se afirmă noi forțe sociale și politice în favoarea păcii și securității internaționale, dar, în același timp, în lume, se mențin manifestări ale politicii de forță și dictat, de ingerință în treburile interne ale altor state; continuă escaladarea cursei înarmărilor, continuă experiențele nucleare, se mențin uriașe stocuri de armament de orice fel și mai ales nuclear, se întreprind acțiuni care duc la degradarea mediului ambiant etc.

Față de complexitatea și diversitatea problematicii mondiale, punctul de vedere românesc se caracterizează printr-o viziune globală, soluționarea unor componente ale acestei problematici fiind condiționată de soluționarea celorlalte. Prin urmare, problemele globale impun soluții globale.

Desigur, în prim planul priorităților se impun problemele eliminării războiului ca modalitate de soluționare a diferendelor internaționale și construirii păcii mondiale. În actuala situație de escaladare a cursei înarmărilor, de proliferare a unor teorii care o susțin, se impune un model nou de gîndire, dar și de acțiune, care să se finalizeze cu soluții durabile, conforme cu interesele vitale ale omenirii. Doctrina elaborată de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** în acest sens, se prezintă ca una din putințele strategii existente în momentul de față, bucurîndu-se de o largă apreciere internațională. Ea reflectă un mod nou de gîndire, original, novator, în deplină concordanță cu interesele popoarelor. Încetarea cursei înarmărilor, trecerea treptată la dezangajarea militară, și în primul rînd nucleară, la realizarea securității și păcii internaționale, vor asigura însăși supraviețuirea omenirii și, desigur, dezvoltarea ei pe calea progresului material și spiritual.

Ca țară europeană, România participă activ la reuniunea pentru securitatea continentului nostru, acționînd pentru traducerea în viață a Actului final de la Helsinki și, foarte recent, de la Viena, pentru edificarea unei Europe unite în diversitatea orînduirilor sociale. O preocupare deosebită o manifestă țara noastră pentru dezvoltarea relațiilor cu toate statele balcanice, pentru transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii și colaborării, fără arme nucleare, fără baze militare și trupe străine.

De mare importanță se bucură concepția românească privind lichidarea subdezvoltării, instaurarea unei noi ordini economice și politice internaționale, soluțiile avansate pentru lichidarea datoriei externe extrem de mari a țărilor în curs de dezvoltare, ea vizînd așezarea relațiilor dintre state pe baze echitabile, însănătoșirea și stabilitatea economiei mondiale.

Consecventă în politica sa externă, atașată cauzei păcii în lume, România și președintele ei, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, s-au înscris în istoria contemporană și cu contribuții majore în direcția încetării conflictelor din diferite regiuni, pentru soluționarea oricăror probleme litigioase dintre state, exclusiv pe cale pașnică, politică. Apreciind rezultatele pozitive obținute în cadrul unor tratative internaționale, țara noastră consideră că acestea reprezintă doar începutul unui proces care trebuie continuat cu și mai multă fermitate.

Concepția României privind comunitatea mondială, a căilor și soluțiilor reglementării problemelor cu care ea se confruntă, acțiunile și inițiativele întreprinse, prin participarea nemijlocită și determinantă a conducătorului ei, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, conferă țării noastre un prestigiu internațional fără precedent, situînd-o totodată în prim planul celor ce militează pentru realizarea unei lumi mai bune, a păcii și colaborării internaționale.

Dr. Corneliu POPEȚI

„Cheia de boltă a echilibrului european"

Rezultat al luptei și voinței tuturor românilor, Unirea Moldovei cu Țara Românească a provocat, cum era și normal, o mare surpriză în rîndurile cercurilor politice guvernamentale, ale oamenilor de știință și cultură din Europa. Surpriza n-a fost determinată de actul istoric în sine, ci de caracterul pașnic, plebiscitar al Unirii, de faptul că inteligența unionistă românească exploatase la maximum prevederile Convenției de la Paris din 1858, în sensul că nu preciza dacă același domnitor putea sau nu putea fi ales în ambele Principate. Tocmai această modalitate a stîrnit admirația Europei și a constituit, în același timp, pentru națiunile care nu-și realizaseră unitatea național-statală un model demn de luat în seamă. Iată de ce Unirea din 1859 devenise pentru cercurile guvernamentale europene problema zilei.

Plecînd de la aprecierea făcută de unele mari personalități europene că Unirea din 1859 a însemnat **„cheia de boltă a echilibrului european"**, **„nodul gordian al relațiilor dintre puteri"** s-a ajuns ca în cercurile guvernamentale, în rîndurile oamenilor de cultură și știință, ale opiniei publice europene, Unirea să fie apreciată, tot mai mult, ca un rezultat al voinței și luptei poporului român.

Aprecierile și pozițiile s-au făcut și s-au luat de către puterile europene pro sau contra, în funcție de interesele pe care le urmăreau în această zonă geografică. În timp ce în cercurile politice guvernamentale și de opoziție vieneze, Unirea Principatelor Române a generat o **„mare surpriză"** și **„cea mai mare uimire"**, evenimentul fiind apreciat ca **„un serios eșec al politicii austriece în principate"**, la Constantinopol, același eveniment a produs o impresie **„dintre cele mai profunde"**, a provocat **„stupefacție și uimire"**, accelerînd deruta în cercurile oficiale ale sultanului. Literatura de specialitate consemnează că Fuad Pașa, ministrul de externe al Imperiului otoman, preconiza chiar o intervenție militară în Principatele Române Unite, declarînd că **„se angajează personal (...) să restabilească ordinea în Principatele Unite"**. Această declarație a îngrijorat puterile europene care se pronunțaseră în favoarea unirii. Mărturie stă informarea pe care ministrul plenipotențiar al Regatului celor două Sicilii la Constantinopol, Eduardo Targioni a trimis-o ministrului său de externe și prin care îl anunța că **„guvernul otoman pregătește concentrarea unui corp de armată pe malul Dunării, în care scop a chemat sub arme un anumit număr de rezerviști"**. Întrucît și Austria manifesta aceleași tendințe, ministrul Franței la Berlin, marchizul de Moustier făcea cunoscut că **„În eventualitatea în care Austria ar face uz de forțe pe Dunăre, nu avem nevoie să întreprindem o expediție îndepărtată, întrucît Austria se află în vecinătatea noastră"**. Aceeași puternică impresie și uimire a stîrnit Unirea din 1859, atît în capitala Franței, cît și în capitala Marii Britanii. Literatura de specialitate consemnează că la Londra, constituirea statului național român modern a provocat un adevărat „șoc diplomatic", deoarece diplomații britanici asiguraseră guvernul de la Londra că unirea celor două țări românești nu va avea nici o șansă de succes.

La Petersburg, surpriza a fost provocată de faptul că cercurile politice din jurul țarului **„nu se așteptau la formularea unanimă a unei dorințe contrare principiilor apărate cu atîta energie de Austria și Turcia"**. Referindu-se la același eveniment și salutîndu-l cu căldura unui neobosit militant pentru libertatea națională a popoarelor, Saint Marc-Girardin constata că Unirea din 1859 a Moldovei cu Țara Românească reprezenta **„instinctul cel mai caracteristic și cel mai popular al românilor. Actul de la 24 Ianuarie 1859**, aprecia publicistul francez, **constituie un mare pas către unitate, un strălucit protest împotriva diviziunii, o mărturie solemnă a perseverenței românilor, în dorința lor națională. Nu mai e necesar** — continua același Saint Marc-Girardin **— să fie demonstrată necesitatea Unirii. Ea este făcută așa cum trebuie să fie pentru a fi trainică: nu de diplomație, nu în afara României, ci printr-o acțiune liberă și spontană a moldo-valahilor. Pentru popoare sînt bune și durabile doar faptele care se împlinesc pe pămîntul și prin sentimentul național. Astfel a fost făcută Unirea României"**.

Argumente în favoarea Unirii Principatelor Române aduce și ziarul „Le Constitutionel". Referindu-se la sensul și valoarea actului istoric de la 24 Ianuarie 1859, săvîrșit de români, ziarul scria: **„Mai mult decît în orice altă împrejurare, românii au dat expresie, cu strălucire tendinței irezistibile care-i împingea spre unitate politică". „Această manifestare izbitoare a voinței naționale** — spunea ministrul de externe al Franței, Walewski **— a confirmat nu numai încrederea pe care Europa o acordase românilor, ci a sporit considerabil admirația opiniei publice pe continent"**.

Referindu-se la acest mare eveniment din istoria modernă a poporului român, la importanța lui pe plan intern și internațional, secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** spunea: **„La numai 11 ani de la revoluția din 1848 s-a înfăptuit unirea Moldovei cu Țara Românească — rod al luptei duse de masele populare, de cărturarii patrioți ai timpului, eveniment aplaudat cu simpatie de opinia publică internațională înaintată, care a marcat un moment istoric de importanță crucială în viața poporului român, punctul de plecare în formarea statului național unitar. Unirea din 1859 și reformele care i-au urmat au asigurat condiții pentru dezvoltarea industriei naționale, a activității științifice și culturale, pentru extinderea relațiilor capitaliste, pentru accelerarea progresului economic și social al României"**.

Prof. Maria OANCEA

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODNEI 1;
Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 5

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 5 (1144) 3 FEBRUARIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

PENTRU POPOR ȘI PENTRU ȚARĂ

O națiune care se respectă pe sine își omagiază eroii care și-au dăruit întreaga lor viață idealurilor de libertate socială și națională, aspirațiilor de independență, pace și colaborare.

În consens cu întreaga suflare românească, Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R., Consiliul de Stat și Guvernul României socialiste au adresat marelui nostru strateg revoluționar, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** cele mai calde sentimente de recunoștință pentru fermitatea cu care a acționat întotdeauna și acționează pentru prosperitatea poporului, pentru modul strălucit în care a susținut teoretic și practic demnitatea națiunii române.

Cu prilejul aniversării zilei sale de naștere și a îndelungatei activități revoluționare, prin cuvîntarea rostită, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** a demonstrat încă o dată remarcabila putere de analiză a devenirii noastre istorice, a devenirii umanității în general. Gîndirea sa clarvăzătoare și înaltele calități organizatorice și moral-politice au deschis o strălucită epocă în istoria noastră.

Marile înfăptuiri economice, social-politice și spirituale obținute după Congresul al IX-lea au la bază vasta operă teoretică a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU,** prin care s-a afirmat o amplă deschidere spre teoria și practica revoluționară. În concepția sa, este de neconceput absolutizarea momentului teoretic al procesului revoluționar întrucît aceasta ar fi constituit cadrul propice manifestării unui spirit dogmatic în gîndire și acțiune. În același timp, absolutizarea momentului practic ar transforma teoria într-un simplu instrument de justificare a unei practici spontane. Printr-o asemenea concepție, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** își aduce o contribuție inestimabilă la dezvoltarea creatoare a socialismului științific.

Interiorizarea principiului istorismului a asigurat aprecierea fenomenelor sociale potrivit relației lor. În acest context, primește o mare importanță principiul abordării concret-naționale a fenomenelor sociale, ceea ce reprezintă o altă componentă însemnată a dezvoltării teoriei și practicii revoluționare.

Din vasta operă a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU,** desprindem spiritul realist de analiză a realizărilor socialismului ca sistem, a contribuției românești la acestea. În condițiile frămîntărilor contemporane, privind locul și rolul socialismului în lume, secretarul general al partidului afirmă cu hotărîre: **„Avem deplina încredere că numai socialismul poate să asigure adevărata egalitate între oameni — atît socială cît și națională — să creeze condiții pentru afirmarea personalității umane, pentru ca fiecare om să-și poată pune în valoare, în strînsă colaborare și unitate cu semenii săi, aptitudinile creatoare în orice domeniu de activitate".** Profunda analiză a capacității sistemului socialist exclude stilul triumfalist de apreciere a realizărilor noastre, ca și subaprecierea acestora. Sărăcia în socialism este un nonsens, dar totodată nivelul de viață depinde, fundamental, de calitatea muncii noastre în toate domeniile.

Afirmarea unei calități superioare a muncii și vieții în patria noastră este puternic impulsionată de concepția novatoare a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU,** cu privire la raportul nemijlocit dintre dezvoltarea forțelor de producție și conștiința socială. În acest sens, conștientizarea necesității dezvoltării bazei tehnico-materiale a societății noastre devine un factor important în afirmarea unui nivel superior de civilizație și cultură.

Teza cu privire la continuitatea procesului revoluționar este de natură să impulsioneze manifestarea plenară a capacității profesionale, ca și a talentelor spirituale specifice poporului nostru, prin care, de altfel, s-a asigurat un trecut demn, să garanteze un prezent demn și un viitor care se înscrie în devenirea socialistă și comunistă a umanității. Dispunem de un sistem instituțional unic în felul său, după cum aprecia secretarul general al partidului, prin care se asigură un cadru corespunzător pentru participarea nemijlocită a maselor la adoptarea și înfăptuirea deciziilor. Desigur, democrația, în condițiile actualei revoluții științifico-tehnice, impune competența profesională și politică, dimensiuni intrinseci personalității noi. Pentru noi, românii, teza autoconducerii muncitorești, ca și afirmarea ei nu constituie o noutate, ea fiind afirmată cu mult înainte de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** în opera sa teoretică. Aplicarea acestei teze se realizează în funcție de condițiile național-statale specifice și în acest spirit devine imposibilă acceptarea unui anumit model de socialism. În România socialistă, această Teză se obiectivează în condițiile dezvoltării echilibrate și armonioase a economiei naționale, ceea ce constituie o contribuție românească la dezvoltarea teoriei și practicii revoluționare, la dezvoltarea socialismului în general.

Într-un asemenea context teoretic și practic, România socialistă a demonstrat că, sub conducerea unui partid revoluționar, a cărui program este orientat de un mare strateg, poate rezolva toate problemele pe care ni le pune viața, poate crea condițiile afirmării nestingherite a capacității creatoare a poporului, a tuturor fiilor patriei, fără deosebire de naționalitate. În acest mod și în asemenea cadru, mîndria națională devine un atribut esențial al omului nou, iar conștiința de sine și pentru sine a poporului român un factor propulsor al devenirii noastre comuniste.

Lector univ. dr.

Ioan PELEȘ

Cartea care nu îmbătrînește

Comlosul Mare a avut bucuria să deschidă „cale liberă" Lunii cărții la sate, în acest an. Aici, la comloșeni, care se pot mîndri, în timp, cu oameni aleși și cu destule succese în plan material și spiritual, ca și pretutindeni pe plaiurile românești, cartea s-a simțit la ea acasă. Așa se explică faptul că, în dimineața de duminică, închinată cărții, cu mic cu mare, comloșenii au umplut căminul lor cultural și au venit, ca la o sărbătoare, să cinstească slova scrisă și lumina ei dătătoare de viață. Primarul comunei, Adrian Ciolac, *gospodar bun și om de frunte al satului, în cuvintele sale, a surprins realizările comloșene în acești ani minunați, iar lectorul universitar, dr.* Ioan Peleș *a încadrat această lună a cărții în perimetrul politic și ideatic al marilor evenimente care au avut loc în patria noastră, în ultima vreme. Plenara din noiembrie și Ziua de naștere a conducătorului partidului și statului nostru, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Vorbind despre semnificația cărții, despre zborul ei spre inimile oamenilor, în cuvinte inaripate și proaspete, secretarul cu propaganda, al Comitetului județean de partid, tovarășul* Vasile Bolog, *a plasat rostul cărții românești la temelia înaintării noastre spre un strălucit ideal social și uman, spre progresul patriei spunînd:* „Nu numai în această luminoasă lună a cărții, dar pe întreg traseul vieții, cartea ne este un tezaur de sentimente și idei, din care noi toți luăm neîncetat merinde pentru minte și inimă".

Moment relevant au constituit lecturile unor membri ai cenaclului din localitate, „Suflet nou", condus, cu temeinicie și dragoste, de profesorul Traian Galetaru, care a susținut și un eseu dedicat genialului eminescian. Într-o seară literară închinată cărții și marilor evenimente social-politice și literare ale anului în curs, cîțiva scriitori, membri ai Asociației timișorene, au deschis apoi un dialog al versului și al cuvîntului în proză, cu oamenii din sală. Alexandru Jebeleanu, Mircea Șerbănescu, Alexandra Indrieș, Pongracz Maria Maria Odangiu, Ivo Muncian, Valentin Tudor, Ion și Tatiana Arieșanu, *în poeme pline de avînt și prospețime, în pagini epice au țesut, între ei și ascultătorii din sală, cîteva momente curate de intensă emoție artistică. Ca un corolar sonor al acestei seări de întîlnirea de la Comlosul Mare, închinată cărții, s-a încheiat în acorduri ălțărete sau doinite ale tarafului din localitate, la care și-au adus aportul cîteva voci tinere de cîntărețe localnice:* Maria Andrei și Carmen Oprinescu, *cît și cunoscuta solistă de muzică populară bănățeană,* Lia Lungu, *care a fermecat auditoriul cu splendidele ei melodii româ-*

ORIZONT

(Continuare în pag. 7)

SPRE COMUNISTUL ȚĂRM

Prin timp, urcînd treaptă cu treaptă,
Spre comunistul țărm visat,
Demni, făurim visul de aur
Conduși de un Viteaz Bărbat.

Prin El, e astăzi dîrz partidul,
Și-i inimă, pentru popor ;
Aceleași imnuri cîntă țara,
Vibrînd cu steagul tricolor.

Porniți pe drumul de-mplinire,
Nutrit din vechile istorii,
Trăim avîntul vieții demne,
Sub roșul flamurei de glorii.

Cîrmaciul ferm, mereu la proră,
Conduce țara-n al ei zbor,
Ne-apropie de aurora :
Ev comunist, clar viitor !

Irimie STRĂUȚ

Continuitatea procesului revoluționar în socialism

Sub influența puternică a bogăției de idei de o inestimabilă valoare a cuvîntării tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretar general al Partidului Comunist Român, cu prilejul aniversării zilei de naștere, se impune teza cu privire la continuitatea procesului revoluționar în etapa actuală de dezvoltare a societății socialiste românești, care se înscrie printre acele mari idei-forță care situează evoluția dialectică a socialismului spre comunism pe coordonatele unor noi deschideri teoretice și practice.

Suportul ideii continuității procesului revoluționar îl constituie transformarea permanentă a societății socialiste, transformare ce vizează ridicarea acesteia pe trepte noi, calitativ superioare, în cadrul unui proces complex de depășire a diferitelor contradicții, de înlăturare a vechiului și afirmare a noului, tot ceea ce este înaintat, progresist. Este meritul secretarului general al partidului de a fi sesizat necesitatea reconsiderării schemei revoluție-evoluție istorică, de a fi regîndit, într-o lumină nouă, însuși conceptul de revoluție socialistă. Tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a pus cu putere în evidență faptul că în condițiile construcției socialiste și comuniste revoluția penetrează evoluția, ceea ce face ca această operă să capete în întregul ei caracterul unui proces marcat de neîntrerupte transformări calitative, revoluționare, de mare amplitudine. Raportul revoluție-evoluție istorică dobîndește astfel o configurație nouă, revoluția constituind nu numai o etapă a construcției noii orînduiri — etapa cuceririi puterii politice și așezării pe baze socialiste a economiei și a celorlalte domenii de activitate, — cum s-a considerat mult timp, ci, ca modalitate a dezvoltării sociale, ea caracterizează întregul proces, permanent înnoitor, de edificare a socialismului și comunismului.

Într-adevăr, practica socială a relevat că relațiile și structurile social-politice instituite inițial prin victoria socialismului nu sînt pe deplin și definitiv constituite, imuabile, complexitatea și continuitatea procesului de făurire a noii orînduiri determină necesitatea dezvoltării puternice, în continuare, a forțelor de producție, prin asimilarea celor mai noi cuceriri ale revoluției științifice și tehnice pe această bază, perfecționarea permanentă a relațiilor de producție și sociale, a întregii vieți social-politice și cultural-ideologice. Criticînd tendințele triumfaliste care s-au manifestat în procesul construcției socialiste, dezvăluind consecințele lor dăunătoare, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a arătat că edificarea noii orînduiri este un proces îndelungat, deosebit de complex, nu lipsit de greutăți și dificultăți, cărora li sînt inerente anumite contradicții, lupta dintre nou și vechi, ceea ce reclamă, în mod necesar, un permanent efort creator, spirit militant și intransigență revoluționară în toate domeniile de activitate.

Într-o perioadă cînd în literatura marxistă și politică își fac loc abordări care, departe de a deschide o perspectivă socială optimistă, rațională, cum cred respectivii teoreticieni care se ocupă de ceea ce ei numesc „dislocări", „reformări", „deschideri" ale marxismului, socialismului științific, este meritul de neegalat al partidului nostru și al secretarului său general de a păstra în practica și teoria politică cu fidelitate și intransigență revoluționară, fără rabat, principiile socialismului științific. În acest sens, spunea tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** „**....nici nu sînt — și nici nu vreau să fiu — în rîndul acelora care își pierd încrederea în justețea socialismului, a concepției revoluționare despre lume și care nu văd situația reală, perspectivele luptei revoluționare**". Spiritul revoluționar comunist a însemnat întotdeauna atașament total față de idealul socialist, convingerea profundă în justețea acestuia, încredere nelimitată în triumful socialismului și comunismului. Ar fi greșit însă a se considera că aderiunea la idealul socialist este de substanță revoluționară doar în perioada luptei pentru înlăturarea rînduielilor burgheze. În fapt, atașamentul deplin față de socialism, ca orînduire în proces de construcție, presupunînd înțelegerea caracterului continuu perfectibil al acestei orînduiri, a necesității de a participa activ la făurirea ei, constituie expresia unei trepte superioare a spiritului revoluționar comunist. Situația, azi, este într-adevăr nouă. Dacă, în trecut, în perioada luptei pentru cucerirea puterii politice, se urmărea înlăturarea unei societăți anacronice, depășită istoric, astăzi, acțiunea revoluționară este promovată de pe poziția angajării plenare într-o operă de construcție, a devotamentului nemărginit față de noua societate, supusă unor permanente înnoiri calitative — societatea socialistă — în scopul afirmării tot mai puternice a principiilor și valorilor ei. Întrucît vechiul nu părăsește scena vieții sociale și individuale înainte de a fi fost învins, spiritul revoluționar se manifestă ca spirit de luptă, imprimînd acțiunii transformatoare caracterul unei asidue acțiuni revoluționare. Lupta revoluționară are un caracter permanent, ea va continua în forme noi și cu conținuturi specifice de la o etapă la alta a construcției noii orînduiri.

Continuitatea procesului revoluționar, ca expresie sintetică, generalizată, a transformărilor calitative, intensive, ce au loc în ansamblul vieții materiale și spirituale, nu este un simplu enunț livresc, ci o realitate vie, un fapt cotidian, ce se proiectează în perspectiva devenirii comuniste a societății noastre.

Conf. dr.
Elisabeta IELI

Justețea principiilor socialismului științific

Cu prilejul sărbătoririi zilei de naștere și îndelungatei activități revoluționare ale secretarului general al partidului, președintele Republicii Socialiste România, numeroase colective de oameni ai muncii, reprezentanți ai unor întreprinderi, organizații și instituții, exprimînd profundă stimă și nețărmurită recunoștință, au adresat tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** vibrante felicitări și urări. Între aceste mesaje se detașează, prin conținut și semnificație, Scrisoarea omagială a Consiliului Politic Executiv, Consiliului de Stat și guvernului, care evidențiază eroica activitate revoluționară consacrată de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, cu nețărmurită dăruire și abnegație, „idealurilor supreme de libertate socială și națională, aspirațiilor de independență, pace și progres ale națiunii noastre", deciziile, indicațiile și tezele de excepțională însemnătate teoretică și practică, suflu înnoitor ce a descătușat marile energii ale poporului, calea „punerii depline în valoare a strălucitelor virtuți ale socialismului ca orînduire superioară oricăror forme de organizare socială care au existat pînă acum în istoria umanității".

Mulțumind pentru mesajele și felicitările primite, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în Cuvîntarea rostită la solemnitatea sărbătoririi zilei sale de naștere și îndelungatei activități revoluționare subliniază că aprecierile și urările adresate reprezintă dovada încrederii depline a întregului nostru popor în justețea politicii partidului și statului nostru, bazate pe principiile socialismului științific. În același timp, Cuvîntarea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** din 26 ianuarie 1989, conturînd un bilanț al mărețelor înfăptuiri, generalizînd experiența construcției socialismului din țara noastră, meditînd responsabil la realitățile, direcțiile și măsurile luate în alte țări, se prezintă ca un important document politic, avînd o contribuție de prim ordin la dezvoltarea creatoare a teoriei revoluționare a clasei muncitoare.

Revoluția și construcția socialismului în România a însemnat nu numai lichidarea burgheziei și moșierimii, instaurarea puterii politice a clasei muncitoare, crearea unor noi relații între oameni întemeiate pe proprietatea socială asupra mijloacelor de producție, ci mai ales dezvoltarea rapidă a industriei, modernizarea agriculturii, afirmarea științei și tehnicii, generalizarea învățămîntului de 10 ani, înflorirea artei și culturii. Succesele istorice obținute de poporul român în ultimele decenii demonstrează justețea principiilor teoriei revoluționare a clasei muncitoare, posibilitățile uriașe pe care le oferă socialismul dezvoltării economice, afirmării idealurilor de eliberare națională și socială. Pe de altă parte, este evident că noua orînduire nu a putut rezolva automat, dintr-o dată, toate problemele sociale și politice, uneori s-au comis erori și s-au înregistrat rămîneri în urmă, dar ar fi principial greșit și ar dăuna intereselor clasei muncitoare să se subaprecieze realizările obținute și mai ales să idealizăm trecutul. „**Nu socialismul este cel care a dus la unele stări de lucruri negative într-o țară sau alta** — arăta tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în Cuvîntarea din 26 ianuarie 1989 — **ci încălcarea principiilor științifice ale socialismului, nesocotirea cerințelor legilor obiective și, în primul rînd, a necesității dezvoltării continue a forțelor de producție — factorul revoluționar hotărîtor pentru construcția socialismului ca de altfel pentru dezvoltarea oricărei orînduiri sociale**".

Capitalismul este un mod de organizare a societății perimat, bazat în esență pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producție (întreprinderi, fabrici, bănci, pămînt etc.). Ideologii burghezi susțin insistent, deși fără a aduce argumente cît de cît convingătoare, că numai „inițiativa privată" asigură interesul pentru muncă (de fapt interesul pentru profit). Experiența construcției socialismului demonstrează însă existența unei varietăți de forme de cointeresare materială și morală, diverse tehnici economice și în primul rînd metodologii sociologice și psihosociologice pot perfecționa oricît de mult normarea muncii, și retribuția personalului, posibilități științifice îngrădite de proprietatea privată asupra mijloacelor de producție și deci de neconceput în capitalism. Principalul efect al proprietății private asupra mijloacelor de producție este polarizarea cetățenilor în proprietari și proletari, menținerea și adîncirea unor grave inegalități sociale și naționale, generînd permanent tensiune social-politică și pervertire morală, contradicții antagoniste esențialmente opuse democrației afișate și valorilor umaniste perene ale civilizației moderne.

Astăzi, mai mult ca oricînd, sînt necesare analize teoretice, dezbateri politice implicînd multiple puncte de vedere, schimburi de idei și confruntări de opinii, dar acestea nu trebuie să ducă la abateri de la principiile fundamentale. S-a ajuns, din păcate, la situația aberantă de a se propune muncitorilor să renunțe de bună voie la proprietatea lor (atît de greu cucerită) asupra mijloacelor de producție: „**pentru noi sînt de neînțeles tezele care-și fac loc în unele țări** — precizează tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** — **și care deschid calea, din nou, diferitelor forme de proprietate particular capitaliste. Care, muncitorii care au devenit proprietari ai mijloacelor de producție trebuie să se întoarcă înapoi, să predea din mîna lor mijloacele de producție unor particulari? Să devină din nou salariați — în număr mai mare sau mai mic — la un capitalist, fie el cetățean al țării respective sau străin? Ce are comun cu socialismul acest lucru?**"

Creșterea rolului conducător al partidului, perfecționarea activității organelor de stat, afirmarea democrației muncitorești-revoluționare, dezvoltarea relațiilor sociale pe baza principiilor și vieții comuniste, a eticii și echității socialiste creează un cadru optim de emancipare și omogenizare, de întărire a unității națiunii. Patria noastră înaintează impetuos spre un nou stadiu de dezvoltare economică și socială: făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate va permite României să treacă la începutul noului mileniu la edificarea comunismului — cea mai dreaptă și rațională formă de organizare a vieții sociale, visul de aur al omenirii.

Dr. Constantin STRUNGĂ

Pentru triumful raţiunii şi realizarea păcii în lume

Marile realizări ale naţiunii noastre socialiste, legate de personalitatea secretarului general al partidului, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU**, pe calea progresului material şi spiritual, includ, în mod firesc, o amplă activitate în sfera relaţiilor internaţionale în vederea realizării unei lumi mai bune şi mai drepte.

Constantele politicii externe româneşti au fost strălucit reafirmate în cuvîntarea secretarului general al partidului nostru, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU**, rostită cu prilejul zilei de naştere şi a îndelungatei sale activităţi revoluţionare. Şi din Cuvîntarea ţinută cu prilejul zilei sale de naştere, precum şi din Scrisoarea omagială adresată secretarului general de Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R. se degajă profundul umanism care caracterizează întreaga operă teoretică şi practică a conducătorului partidului şi statului nostru.

Politica externă românească, aflată în strînsă legătură cu întreaga strategie a dezvoltării socialiste a ţării noastre, purtînd amprenta gîndirii şi acţiunii novatoare a secretarului general al partidului, are ca obiective principale realizarea unor contribuţii de substanţă la rezolvarea marilor probleme cu care se confruntă omenirea. Strategiile de politică externă românească au la bază o concepţie globală, principiile promovate — ale egalităţii, independenţei, suveranităţii, neamestecului în treburile interne, nerecurgerea la forţă şi ameninţarea cu forţa — urmăresc intensificarea cooperării cu toate statele, realizarea unei lumi mai bune şi mai drepte, instaurarea unei noi ordini economice şi politice internaţionale.

Oprirea cursei înarmărilor, trecerea la dezarmare şi în primul rînd la dezarmarea nucleară, reprezintă, în concepţia tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU**, problema primordială a epocii, a prezentului şi viitorului omenirii.

Pornind de la realităţile lumii contemporane, amplu şi ştiinţific analizate în documentele partidului nostru, a faptului că cele două mari tendinţe actuale continuă să se confrunte, pe de o parte forţele care acţionează în vederea reîmpărţirii zonelor de influenţă, pentru amestec în treburile interne ale altor popoare, iar pe de altă parte forţele care militează pentru apărarea păcii, pentru dezarmare şi independenţă naţională, ţara noastră, sub conducerea tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU**, militează consecvent pentru respectarea legalităţii internaţionale, pentru democratizarea raporturilor internaţionale şi pentru soluţionarea tuturor diferendelor exclusiv pe cale politică.

Pornind de la primordialitatea absolută a problemei păcii, în recenta cuvîntare, secretarul general al partidului insistă asupra dezarmării, concepţia sa relevîndu-şi forţa de convingere, avînd la bază o solidă ancorare în realitate, caracterizîndu-se totodată şi printr-o lucidă definire a perspectivelor imediate şi de durată. Abordarea responsabilă a problematicii internaţionale actuale are în vedere, în concepţia românească, şi necesitatea restructurării cadrului economic internaţional, a asigurării pentru toate statele a unor condiţii egale de dezvoltare, pentru lichidarea subdezvoltării, a marilor decalaje dintre ţările bogate şi sărace, pentru soluţionarea problemelor economico-financiare şi pentru realizarea unei noi ordini economice şi politice internaţionale.

Rezolvarea marilor probleme cu care se confruntă omenirea în etapa actuală impune mai mult ca oricînd creşterea participării tuturor statelor la acest proces, îndeosebi a ţărilor mici şi mijlocii, democratizarea relaţiilor internaţionale, desigur, fără a ignora rolul ce revine marilor puteri. Un rol sporit trebuie să revină, în viaţa internaţională, Organizaţiei Naţiunilor Unite, România militînd constant pentru creşterea rolului acesteia şi pentru respectarea postulatelor Cartei O.N.U.

Dacă pentru poporul nostru pacea reprezintă un obiectiv central, în vederea realizării ei un rol hotărîtor revine solidarităţii active a forţelor înaintate din lume, pacea fiind chezăşia progresului general al umanităţii.

Înaltul umanism, spiritul democratic, atasamentul revoluţionar faţă de cauzele nobile ale umanităţii, îl situează pe conducătorul partidului şi statului nostru în constiinţa contemporaneităţii, ca pe un autentic erou al libertăţii popoarelor.

Corneliu POPEŢI

O exigentă reexaminare a practicii

În acest ianuarie, de mai multe ori aniversar, în care am avut prilejul de a consemna centenarul primei proiecţii în universalitate a limbii româneşti, începutul de an ne-a rezervat şi momentul de cardinală importanţă pentru istoria noastră nouă : reexaminarea exigentă a experimentării în spaţiu autohton a principiilor socialismului ştiinţific. Recurgînd la geneza istorică a faptelor, nu doar prin inventarierea lor, şi precizînd că alte fapte noi, încă insuficient prelucrate teoretic, legitimează redimensionarea periodică a conceptelor în funcţie de ritmurile şi proporţiile obiectiv înregistrate de practică, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** a lansat în dezbaterile politologice contemporane clarificări de o inestimabilă valoare epistemică. În manieră consecvent partinică şi polemizînd cu acea practică socialistorică în care se fac prezente conotatiile difuze proprii cotidianului, s-a subliniat cu toată gravitatea pericolul blocării vizibilităţii epistemologice de un practicism îngust, datorat refugiului în noţiuni cu mare încărcătură factuală, posibil de a genera gesturi spectaculoase din raţiuni propagandistice, dar antrenînd riscul lichidării structurilor de rezistentă teoretic-doctrinară şi practic-revoluţionară ale socialismului. De aceea, dezvoltarea creatoare nu trebuie să conducă nici la o poluare informaţională ineficientă, nici la empirism conjunctural greu de articulat cu proiectul social şi uman de esenţă comunistă, iar **redefinirea practicii, prin raportare la exigenţele profesionalizării,** constituie o achiziţie de o importanţă care o plasează în miezul celor mai responsabile dezbateri asupra opţiunilor valorice de viitor.

Echidistant atît faţă de retorica anticomunistă care are pretenţia de a fi colonizat, propagandistic, problematica umană, cît şi faţă de confuziile existente chiar în dezbaterile din rîndul marxiştilor, secretarul general al partidului nostru, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU**, în Expunerea de la aniversarea îndelungatei sale activităţi revoluţionare şi a zilei sale de naştere a reiterat imperativul asimilării culturale a noilor componente ale muncii generate de revoluţia ştiinţifico-tehnică şi de transformările fără precedent în complexitatea vieţii internaţionale. Relieferea ideii că întreaga noastră dezvoltare este, în primul rînd, o problemă de cultură reprezintă un moment de clarificare şi de decantare normativ-axiologică a practicii în curs. Umanizarea integrală a societăţii se dovedeşte a fi posibilă numai prin reconstrucţia axiologică a omului. Acestei raţiuni îi corespunde, de fapt, plasarea lui în centrul întregului proiect social şi uman de esenţă comunistă. Cucerirea realităţii economice prin socializarea întregii proprietăţi nu a fost, şi cu atît mai puţin nu poate fi considerată de acum încolo, ca scop în sine ; dar nici nu se impune renunţarea la socializarea proprietăţii în viitor !

Proiectată în registru comparativ, experienţa românească şi preocupările de ridicare a cotei profesionalizării tuturor tipurilor de activităţi denotă nu un ostentativ apetit pentru inedit, ci alinierea la preocupările similare. Întrucît, prezentă în toate prognozele, dimensiunea umană a dezvoltării constituie problema cardinală a contemporaneităţii şi-şi găseşte răspunsuri diferite în funcţie de sistemele sociale în care se reflectă. **Socialismul, însă, ca sistem social tînăr, nu se poate maturiza structural prin împrumuturi necritice din alte sisteme, ci consolidîndu-şi propria sa bază** ca premisă pentru asigurarea unei dezvoltări libere şi prospere a personalităţii umane.

Dezvoltarea proporţională echilibrată în profil teritorial, a bazei tehnice, perfecţionarea bazei umane a structurilor organizatorice, creşterea nivelului general al culturii şi civilizaţiei, crearea unei spiritualităţi cu conţinut socialist, coroborarea cu orientările celor mai recente documente programatice constituie garanţia tot mai trainică a înfăptuirii drepturilor şi libertăţilor democratice plenare într-o Românie comunistă multilateral dezvoltată şi tot mai activ angrenată în democratizarea reală a vieţii internaţionale.

Ştefan BUZĂRNESCU

Alese daruri sufleteşti

Marea sărbătoare a partidului, a poporului român — aniversarea zilei de naştere şi împlinirea a peste cinci decenii şi jumătate de eroică activitate revoluţionară a tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU**, ctitorul de geniu al României socialiste, Erou între eroii neamului românesc, strălucit militant al mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale, luptător ferm şi consecvent pentru triumful păcii şi colaborării în întreaga lume — a fost marcată şi de apariţia unor volume omagiale, care înmănunchează în pagini vibrante cele mai alese sentimente de dragoste, de profundă stimă şi nemărginită recunoştinţă pe care le nutresc, precum întreaga naţiune, slujitorii condeiului, oamenii de cultură, faţă de ilustrul conducător vizionar al partidului şi statului nostru.

Antologia **„EROUL"** (subintitulată **„Din inimile ţării fierbinte omagiu tovarăşului NICOLAE CEAUŞESCU")** scoasă de Editura „Eminescu", cuprinde aproape 100 de autori : poeţi, prozatori, critici şi istorici literari, muzicieni, filozofi ai culturii, personalităţi ale vieţii social-politice, istorici, medici, lucrători din cinematografie, presă, radio şi din alte domenii. Destinul literaturii din ţara noastră a intrat sub orizonturi noi, fertile, în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea, cînd istoricul forum comunist exprimînd voinţa unanimă a întregului popor, l-a ales pe tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** în suprema funcţie de secretar general al partidului. În această epocă de aur a istoriei noastre, arată Dumitru Radu Popescu, **„scriitorului din România i s-au deschis porţile înţelegerii, citirii, interpretării, în primul rînd, a ceea ce constituie specificitatea poporului din care face parte, din care s-a născut, i s-a restituit timpul istoric, trecutul de luptă şi năzuinţe multimilenare, fără de care este imposibilă abordarea, cu şansa de dreaptă judecată, a prezentului. În acelaşi timp, în noul climat de edificare a socialismului în România, scriitorului i-a fost încredinţată menirea de mare responsabilitate de a vorbi despre unicul autor al tuturor cite se zămislesc şi se vor zămisli pe aceste locuri : poporul. I-a fost subliniată, cu puterea înţelegerii rolului specific artei, misiunea de a da mărturie pentru viitor despre omul acestui timp, a cunoaşte aspiraţiile, bucuriile şi suferinţele, succesele şi neîmplinirile".**

INSCRIPŢII PENTRU MILENIUL TREI, volum apărut la Editura Militară, reuneşte **eseuri, reportaje şi rememorări,** axate pe nobila idee : ce lasă epoca noastră moştenire viitorului ? Preţuirea jertfei înaintaşilor, spiritul revoluţionar, manifestat în realizarea măreţelor obiective ale construirii socialismului, sub auspiciile duratei istorice, reverberează în varietatea tematică a cărţii, scriitorii învederînd că sînt suflet din sufletul neamului lor, că trăiesc profund mîndria de a fi contemporani cu nepieritoarele ctitorii ale prezentului socialist, al căror genial arhitect este secretarul general al partidului, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU.**

La aceeaşi prestigioasă editură a văzut lumina tiparului şi volumul de versuri **ÎNALT ONOR SUB FLAMURI DE EROI,** care cuprinde, după cum se specifică în pagina de gardă a cărţii, poezii **„selecţionate din creaţiile cele mai reprezentative ale membrilor cenaclurilor literare de pe lîngă casele armatei, unităţile şi instituţiile militare de învăţămînt (...). Autorii lor sînt ostaşi cu şi fără uniformă, reuniţi sub semnul poeziei şi al dragostei de ţară".** Poeziile sînt grupate în trei cicluri : I. **Înalt onor sub flamuri de eroi ;** II. **Partidul, în ev de împlinire ;** III. **Ostaşul poartă ţara în suflet şi-n privire,** care, prin înseşi titlurile lor sugestive, sînt concludente în privinţa temelor fundamentale ale creaţiilor poeţilor-ostaşi : dragostea de partid, popor, ţară, profunda stimă şi recunoştinţă faţă de conducători. Cităm versuri vibrante aparţinînd unor creatori timişoreni : **„Doi luceferi / Strălucesc etern // Pe bolta senină a ţării / Întruchiparea vie / A iubirii de patrie"** (locotenent major Sorin Grecu) ; **„Eşti cuget de lumină dînd dimineţii trup / Şi floare eşti, înfiptă-n trupul gliei, / Eşti flacără de luptă arzînd necontenit / Lîngă cel care este mîndria României"** (căpitan Carolina Orza). Poeţii-ostaşi sînt prezenţi în acest volum cu emoţionante poezii, izvorîte din inimă, întru cinstirea aniversării marilor eroi ai neamului, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU,** secretar general al partidului, preşedintele Republicii şi tovarăşa academician doctor inginer **ELENA CEAUŞESCU,** savant de largă recunoaştere internaţională, care, împreună, şi-au dedicat întreaga viaţă şi putere de muncă ridicării patriei pe noi culmi de civilizaţie şi progres, întăririi păcii, înţelegerii şi colaborării între toate naţiunile lumii.

Aurel TURCUŞ

Arthur Porumboiu

POEM PENTRU PATRIE

Patrie de miere și lumină,
Patrie de spice și oțel,
ne regăsim în tine cum viitoru-n muguri,
cum apărarea-n armele eliberate din rastel.
E-o bucurie lină,
și-i clorofilă-mbelșugată-n foi,
dar știm să ocrotim și sfintele-oseminte,
știm să-i păstrăm vii pe eroi !
Știm că pămîntul fără noi ar fi
un ocean de singurătate ;
de aceea îi dăruim căldura noastră
cum ploaia-și dăruiește undele bogate.
Ne contopim cu El.
Sintem chiar țara
de lapte, grîne și oțel ;
și-o apărăm
cum spicele apără vara.
Patrie de lumină
și de miere,
ne ești necesară
ca fluidul din artere !

VOI CUNOAȘTE

Sufletul vrea să intre
în trunchiul salcîmului —
acolo găsind apărare
și liniște, liniște !
Nu-mi va trece prin crengi
numai lucifericul vînt,
ci și snopii de soare ;
și integrîndu-mă-n structura lor,
voi cunoaște eterna reîntoarcere.

ȘI DEODATĂ

Și deodată devii liber ca ploaia :
gîndul morții dispare
precum razele-n picăturile translucide.

Acum fericirea e chiar faptul de A FI,
și a lăsa lumina să-ți umble febrilă
peste miini.
Adunînd bucuria în tine
cum lucrătoarele aurii în faguri.

ZIDIT ÎN FIBRELE TIMPULUI

Zidit în fibrele timpului, oare
n-aș mai cunoaște umila destrămare ?
Și cine mi-ar mai da harul cuvîntului
și forța dragostei pure
ce singură naște virginale conture?
Nu, nu vreau zidirea-n fibrele timpului inform !
Lăsați bucuria și durerea să mă are,
și să fiu doar atît : om
ce cunoaște cuvîntul, și-aude iarba
crescînd sub fertilul soare.
Lăsați-mă cu neliniștile, cu-ntrebările
ce-mi umblă prin suflet și-n creier
ca minerii prin galeriile negre
și ca sunetele în greier.
Nu cer nemoarte,
nu cer o neatinsă de timp temelie
ce m-ar conține în ea ;
mă bucură-o secundă-n frenezie
cînd sufletul își naște dragostea !
Eu timpului nemoarte nu-i cer !
Aici, eu sînt pămînt fertil și cer !

ALBE SEMNE

Caii iernii, albii cai,
Semne lunecînd în zare,
Peste gurile de rai
Ninge fără încetare.

Caii iernii, albii cai,
Cu pielea aburind, curată,
Vă-ndemn în cel mai dulce grai
Zăpada e a voastră toată.

Caii iernii, albii cai,
La sănii lunecînd cu zurgălăi
Cu voi mă-ndepărtez
Și tot cu voi
Mă-ntorc pe înserări de văi.

Caii iernii, albii cai,
Semne respirînd în zare,
Peste gurile de rai,
Ninge fără încetare.

DE TINE

De tine-mi este dor,
De tine-mi este drag,
Sufletul de culoarea macilor
Mă cere din al copilăriei prag.

De tine eu mă știu chemat,
De tine eu mă știu iubit,
Cînd ajung la tine-n sat,
Mă privești la nesfîrșit.

De tine scriu iubită Mamă,
Atît de mult te iubesc,
Cînd îți iei de pe cap a ta năframă,
Parcă toți merii înfloresc.

De tine-mi este dor,
De tine-mi este drag,
Sufletul de culoarea macilor
Mă cere din al copilăriei prag.

Miron Țic

PATRIA

Patria este tot ce privirea noastră
Vede
De la sămînța pămîntului
ce înflorește
În fiecare brazdă muncită
Pînă la florile de măr și la bobocii
De trandafir ce-și deschid parfumul
De vis și de liniște.
Patria este locul
Unde se adună toate gîndurile bune
Și cu drag îi rostim al său nume
ROMÂNIA.

Doru Macriș

MĂRTURISIRE

Drumul de trudă se face
Aripă și stea,
Cînd îți mîngîi lutul și fructele,
Patria mea.

Cînd îți cuprind apele
Și umbra brădetului,
Cînd se-adună sudoarea și roua
Sub pana poetului ;

Cînd se deschide inima,
Melodioasă ca o carte,
Cît mai respiră casa părintească
Acolo, într-un sat, departe,

Numai pe corzile timpului
Te pot cînta
Cînd se adună toate doinele
În stema ta.

LA POARTA PĂRINȚILOR

Bat gîndurile, timpurile bat
La inima părinților din sat,
Și degetele bat ca niște astre
La poarta de stejar a casei noastre.

Sub streașină, ca sub o șoaptă mică,
Demult își face cuib o rîndunică,
Și se-nfioară seara niște glastre
La poarta de stejar a casei noastre.

Îmi vin scrisori ca florile de tei
De la părinți, ca să mai știu de ei,
Cînd bate dorul dinspre zări albastre
La poarta de stejar a casei noastre.

Bat gîndurile, timpurile bat
La inima părinților din sat
Și degetele bat ca niște astre
La poarta de stejar a casei noastre!

MAMĂ, SUFLET URIAȘ

Au s-o simtă după șoapte,
Au s-o creadă după pași,
Ochii mei de bună seamă,
Mamă, suflet uriaș.

Munții să mai dea răcoare
Și tărie la urmași,
Tu rămîi la baza lumii —
Mamă, suflet uriaș.

Cad scîntei din clopot noaptea,
Oameni cad pe-un alt făgaș,
Tu rămîi eternă-n vreme,
Mamă, suflet uriaș.

EU PLEC LA JIU

Lui C. Brâncuși

Noapte de copilărie,
O metaforă, și-atît.
Stelele din veșnicie
Puse colier la gît.

Mă ducea de mînă muma
Pînă dincolo de eu.
Din azur căzuse bruma,
Argintîndu-mă mereu !

Spuza norilor, buimacă,
Roibii ceții fără frîu ;
I-am spus inimii să tacă
Din Hobița pîn-la rîu.

M-au surprins în lacrimi zorii ;
Ce departe-i satul. Știu.
N-au aflat nici azi cocorii
De plecarea mea la Jiu.

PIATRĂ RARĂ

Inelul tău de fum, cu piatră rară,
L-am înțeles cu jar de catifea,
Cînd disperarea miezului de vară
Cu bruma-i de sărut prin noi trecea.

Și tu erai de piatră, piatră rară,
O punte între ceață și senin,
Cînd fluturi tandri, într-un miez de vară,
Puneau pecetea lunii pe destin.

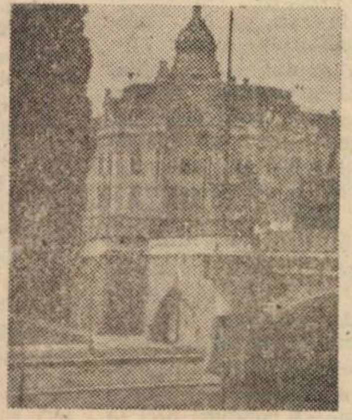

Cuvintele lui Eminescu

„Mîntuirea" cuvintelor. *În veacul scurs de la trecerea sa în eternitate, s-a adunat un număr impresionant — o adevărată bibliotecă — de studii și cercetări privind viața și opera Poetului. Printre acestea, o figură aparte face lucrarea reputatei lingviste Luiza Seche, intitulată* Lexicul artistic eminescian în lumină statistică *(Ed. Academiei R.S.R., 1974). Un tom masiv, alcătuit aproape exclusiv din tabele și cifre, arid la prima vedere și — cel puțin pentru nespecialist — de o utilitate incertă. Cui va avea însă curiozitatea să-l parcurgă, i se va impune concluzia că munca tenace, migăloasă și răbdarea benedictină a autoarei se dovedesc în cel mai înalt grad revelatoare.*

O primă constatare și totodată surpriză — singura, de altfel, asupra căreia ne putem opri în acest spațiu — ar fi aceea că Eminescu nu s-a folosit decît de un număr de 5 016 cuvinte. Nu e o cifră mică, totuși neașteptată dacă ne gîndim că Poetul a cunoscut și a stăpînit ca nimeni altul limba română. Căutînd mereu, obstinat și neobosit, „cuvîntul ce exprimă adevărul", cum de n-a simțit nevoia să recurgă la cît mai multe cuvinte? Nu. Pentru a crea acea fabuloasă realitate pe care azi o numim „universul eminescian", el n-a avut nevoie decît de 5 016 cuvinte. E și acesta semnul geniului. Mai mult: covîrșitoarea majoritate a acestor cuvinte aparțin fondului principal al limbii române, ceea ce va să spună că, pentru a crea toată profuziunea și profunzimea de gîndiri și de imagini, el s-a folosit aproape exclusiv de cuvintele prin care neamul său își exprima de veacuri noțiunile fundamentale ale vieții.

eminesciana

Dar care sînt măcar cîteva dintre aceste cuvinte? Iată-le pe primele, în ordinea frecvenței lor: ochi, lume, viață, umbră, față, dulce, lună, noapte, alb, negru, suflet, vis, a da, inimă, cer, cap, iubi, stea, floare ș.a.m.d. Sînt toate cuvinte foarte comune, dar, în același timp, cuvinte polisemantice. Umbră, bunăoară, înseamnă la Eminescu și întunecime, și loc umbros, și pată întunecată, și întruchipare vagă, și fantomă, nălucă, și ființă fantastică, și ființă foarte slabă, și aparență. Care sînt acum cuvintele-cheie, altfel zis, cuvintele „preferate", adică acelea care, comparativ cu ceilalți scriitori contemporani cu el, revin în opera lui cu o insistență particulară? Iată-le pe primele, tot în ordinea frecvenței: ochi, umbră, dulce, lună, noapte, suflet, vis, stea, floare ș.a.m.d. Ele sînt capabile să contureze, doar așa, prin simplă enumerare, profilul romantic al geniului. Le vom regăsi, poate cu o și mai mare frecvență, în opera epigonilor, dar zadarnic: ei n-au reușit decît să le prăvălească din nou în banalitatea în care somnolau înainte de ivirea lui Eminescu. „Poetul — *spunea Lucian Blaga* — nu este un mînuitor, ci un mîntuitor al cuvintelor. El scoate cuvintele din starea lor naturală și le aduce în starea de grație". *Este exact ceea ce a făcut Eminescu. Numai geniul său a reușit să „mîntuiască" acele cuvinte, scoțîndu-le de pe tărîmurile lipsite de relief ale uzului rutinier. Lucrarea sa asupra cuvintelor n-a fost de ordin cantitativ, ci calitativ. El le-a conferit o nouă viață, cu puteri, sensuri, conotații și nuanțe noi și uimitoare, plăsmuind cu ele o lume atotcuprinzătoare și superbă în unicitatea ei.*

LUCEAFĂRUL. *1883 a fost anul de apogeu al creației eminesciene. Au apărut acum poeziile care adună în versul lor toate razele desăvîrșirii, așa cum o lentilă strînge în focarul ei soarele întreg într-un singur punct de foc. Poezii de o deconcertantă simplitate și de o tulburătoare adîncime, pure și în același timp grave, bătute de gînduri, de nostalgii, de enigmatice presentimente. Nu mi le pot imagina decît ca pe un șir de clopote, de la cele de cristal, care, o dată cu limpezimea sunetului nasc neașteptate irizări ale luminii, pînă la cele de bronz, cărora le răspund din străfund de codru îndepărtatele chemări ale cornilor!*

„Cînd amintirile-n trecut / Încearcă să mă cheme..." ;
„Ștefane, măria ta, / Tu la Putna nu mai sta..." ;
„Și dacă ramuri bat în geam / Și se cutremur plopii..." ;
„Vreme trece, vreme vine / Toate-s vechi și nouă toate..." ;
„Nu credeam să-nvăț a muri vreodată..." ;
„Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri..." ;
„S-a stins viața falnicei Veneții..." ;
„Se bate miezul nopții în clopotul de-aramă...".

Dar mai ales și în primul rînd:

„A fost odată ca-n povești / A fost ca niciodată, / Din rude mari împărătești, / O prea frumoasă fată...".

Așadar, mai ales și în primul rînd Luceafărul, *poemul care, alături de* Miorița, *ar putea fi socotit de acum opera emblematică a întregii noastre literaturi, poate chiar a întregii noastre spiritualități. Zece ani a durat elaborarea sa, tainicul proces de distilare pînă la cele mai nobile și rare esențe. Versurile sale au trecut prin laborioase prefaceri, unele ipostaziindu-se în zeci de variante pînă la forma definitivă, care a scăpărat pentru întîia oară în aprilie 1883, cînd a apărut la Viena, în* Almanahul Societății Academice „România Jună". *A fost reluat apoi în august în* „Convorbiri literare" *iar în decembrie e inclus în volumul de* Poesii *editat de Titu Maiorescu. S-au scris de atunci despre* Luceafărul *exegeze, studii, comentarii, analize, eseuri. O întreagă bibliotecă despre un poem. Și încă se va mai scrie, căci miracolul său stă în puterea de a-și arăta mereu alte și alte fețe ce îndeamnă la meditație. El e poemul-sinteză, prin excelență reprezentativ și, într-adevăr, așa cum scria Tudor Vianu, a cărui pană avea de asemenea vîrful de diamant,* „dacă moartea ar voi ca în noianul vremurilor viitoare întreaga operă poetică a lui Eminescu să se piardă (...) și numai LUCEAFĂRUL să se păstreze, strănepoții noștri ar putea culege din ea imaginea esențială a poetului".

Să spunem acest basm copiilor noștri, pentru ca atunci cînd vor ajunge la deplina lui înțelegere să-l caute, ca și noi, ori de cîte ori se vor simți însingurați și triști și vor avea nevoie de noi puteri.

Radu CIOBANU

Tatiana Flondor Arieșanu ● ÎNTÎLNIREA

Florile se lăsaseră. Căzuseră peste buza borcanului. Acesta era mult prea lăbărțat față de mărimea florilor. David vorbea. Eu stăteam țeapănă pe scaun. Nu știam ce să fac cu mîinile. Voiam să fiu cît de cît lejeră, firească, dar nu reușeam. Aprobam tot ceea ce el spunea. Ca un automat. Dădeam din cap în semn de aprobare sau silabiseam cîte un da. Uneori, înclinam capul, înainte ca el să termine fraza. Și-l mai înclinam o dată și la sfîrșitul frazei. Să nu se simtă singur în conversație. Era paradoxal. Atît de tare dorisem, în fond, o asemenea vizită, încît nici n-o crezusem posibilă și, deci, nici n-o așteptasem. Iar acum ce se alesese din această întîlnire ! Într-o clipă, mi-a venit să izbucnesc în rîs. Să rîd de propria-mi stare, nefirească, înțepenită. Dar n-am făcut-o. Ce bine ar fi fost s-o fi făcut ! Dar n-am avut curaj. Ceva m-a inhibat mereu. Pe neașteptate, mi-a revenit în minte imaginea Tribunalului. Și a persistat. Cu săli îmbîcsite și culoare întunecoase, cu ore pentru audiențe, cu judecători scorțoși. Mi-am înfrînt orice urmă de drăgălășenie feminină. Eram tot mai mahmură, tot mai acră, tot mai indispusă și tot mai agitată. M-am gîndit și la acea întîlnire, din întîmplare de la concert, cînd David m-a trimis la troleibuz, ca să scape de mine. Îmi aminteam, cu amărăciune, totul. Și aprobam mașinal replicile lui, pe care nu le mai ascultam. După treizeci și cinci de minute a plecat. Credeam că nu se mai termină vizita aceasta. Mă durea piciorul, începuse să amorțească, din pricina poziției rigide, așa cum stătusem în timpul vizitei lui David. Acum, rămasă singură, am aprins toate becurile, peste tot, și în cămară, și în debara și în holuri. Am deschis și ferestrele. Eram fericită. Da. Să fie lumină ! Să vadă toți vecinii că la mine se petrecuse ceva, căci pentru mine vizita lui David era un eveniment.

Aș fi vrut ca toată lumea să știe și să participe la euforia mea nebunatică, să mă întrebe ce-i cu mine, iar eu să le răspund : „A venit în vizită David I.", adică doctor David I., căci pentru străini era doctorul David I. Dac-ar fi, acum, aici David ! Oare ce-a simțit el ? A înțeles el bucuria din sufletul meu ? Poate că da, poate, nu. Și am pornit-o pe străzi. Bucuria, din ființa mea, se revărsa. Și de peste tot parcă izvora bucurie. De pe crengi, de pe roțile mașinilor care treceau în viteză pe lîngă mine, de pe chipul oamenilor, de pe iarbă, de pe... de peste tot. Acum, să-mi apară, în față, David ! Doamne ar fi o minune ! Poate mi-aș descleșta și eu gura cu vreo vorbă mai ca lumea. Ce bine-ar fi ! Dar ce să gîndesc atît la trecut ? Acum sînt fericită ! Mergeam pe stradă și cred că rîdeam. Sigur, rîdeam. Și nimeni nu mă întreba nimic. Unii trecători mă priveau din curiozitate, alții, și cei mai mulți, erau indiferenți, ca și copacii, ca și băncile, ca și ciorile, ca și casele. De ce nu bănuiau ei, trecătorii, că vreau să le vorbesc ? Atunci mi-am dat seama cît sînt de singură. Nu aveam nici o prietenă, măcar. Asemenea momente de acută singurătate mai trăisem, ani în șir. Clipe în care îți conștientizezi solitudinea, nu doar o simți, o trăiești, ci o și înțelegi. Toată perioada căsniciei anterioare fusese presărată cu astfel de clipe. De ziua mea de naștere (nu reținuse fostul soț niciodată data) îmi cumpăram mult busuioc și-mi ziceam, „La mulți ani !" și tot eu îmi răspundeam, „La mulți ani, Ana, și tot ce-ți dorești !" Și, iată, pentru prima oară în viața mea, am simțit acum că-mi doream ceva. După atîția ani, această autourare avea un obiect. Și obiectul ei se lega, încă difuz, ca o boare îndepărtată și fascinantă, de persoana lui David. Aș putea zice că elanul, că forța, zăgăzuită atîta vreme în sufletul meu, aveau acum un țel și o direcție. Între mine și David se clădea, deci, un drum. Un drum mai mult intuitiv. Căci nu speram la nimica real. Cu alte cuvinte, David devenise pentru mine o stea, un simbol. Aproape că nici nu așteptam o comunicare directă cu el. Căci îmi era deajuns ca el să existe în planul meu afectiv, unde eu îi vorbeam imaginar ori de cîte ori voiam. Astfel îmi formam clipe de visare unice. Stranii.

★

Și așa au trecut cîteva săptămîni, fără nici o veste de la David. Și, tot gîndind la el, în așteptări și încordări permanente, am plecat, într-o duminică, la un film, crezînd că sigur am să-l găsesc acolo. Dar cît a durat pînă să mă îmbrac ! În dulapurile mele nu găseam nici o haină mai arătoasă. Voiam ceva care să mă ridice în ochii mei, dar mai ales în ochii lui David. Cercetam fiecare rochie. Una era demodată, alta prea strîmtă, alta prea lungă, alta nicicum. În fine, am ales-o pe cea mai înflorată. Și, ca să compensez, căci n-o găseam a fi croită bine, am apelat la ornamente. Mi-am pus trei șiraguri de mărgele, în culori diferite, cercei și trei brățări. Nimic asortat. Mi-am dat cu fond de ten, mi-am roșit pomeții obrajilor cu roșu, pleoapele mi le-am colorat cu albastru și, cu un ruj roșu, intens, mi-am vopsit buzele. Timpul trecea nepermis de repede. Zbura. Am ieșit în stradă. De la primele priviri ale trecătorilor, am avut o teamă de ridicol, dar a trecut repede și asta. Cred că arătam ca o grădină în iulie. Îmi ziceam că tocmai așa am să-i plac lui David. Prea am fost ștearsă la întîlnirea de data trecută ! Mi se părea că într-adevăr sînt așteptată de el. Și mă grăbeam de mama focului, să nu întîrzii. Am ajuns la cinematograf. Mi-am scos bilet și am început să mă plimb, prin holul cinematografului. Era ticsit de lume. Abia mă strecuram prin mulțime. Mi se agățau mărgelele de cîte un individ, alții, intenționat, mă atingeau ei, dar eu voiam să-l caut pe David. Trăsneam a parfum. Cînd mi-am dat seama că David nu-i, am plecat prin oraș, prin locurile unde credeam că l-aș putea întîlni. Dar David nu era de găsit nicăieri. Mergeam tot mai tristă. După două ore de căutare, am revenit acasă. Nu era chip să-l găsesc. Și eu, care mă gătisem ore, nu minute. Pentru ca el să mă vadă așa, frumoasă. M-am apropiat de oglindă. Am rîs. Apoi mi-am dat seama că îmbătrînesc. Ornamentele, cosmeticele, îmi răpiseră chipul, mi-l micșoraseră. Rămăseseră doar ridurile. Fața îmi fusese ascunsă de vopseluri, precum lumina soarelui de umbra unui copac. Eram ca o pată mică de lumină printre umbre. Da ! Am văzut cîndva o umbră de copac proiectată pe iarbă și străpunsă de zeci de luminițe mici și-mi imaginam că așa arată și chipul meu, presărat cu farduri. Mă simțeam din ce în ce mai deprimată și mai urîtă. Unde era făptura mea ? Unde era firescul meu, unde era simplitatea mea ? Cine mi le luaseră ? Cosmeticele sau anii ? Ucisesem eu ce aveam mai bun ? firescul, naturalul din mine ? Eu cu mîna mea? Mi-am smuls zorzoanele. Le-am făcut grămadă în pat. Mi-am spălat fața. Bine că nu m-am întîlnit cu David. Am fost năpădită de o întristare cumplită, de o disperare ce n-a dispărut curînd. Eram îmbujorată, de parcă ar mai fi fost cineva în încăpere și ar fi rîs de mine. Dacă m-o fi văzut vreo cunoștință pe stradă ? Sau în mulțimea aceea ? Zilele următoare mi-au șters din minte, oarecum, această imagine penibilă a persoanei mele împopoțonate. Și iată, Maia îmi propune să plecăm pe litoral, cu o tabără de pionieri. Am acceptat. Mai aveam vreo cinci zile pînă la plecare, cînd, din nou, făptura lui David mi-a revenit în gînd. Voiam să-l sun la telefon. Să-i urez concediu plăcut. Să vorbesc, așa, ca în treacăt, să vorbesc amical, cu demnitate, fără nici o intenție de a-l lăsa să creadă că doresc să-l văd. Mi se spulberase nădejdea de a-l mai întîlni vreodată, ca atunci în neuitata duminică. Și i-am format numărul. Parcă și numărul telefonului se forma calm, detașat, cu demnitate. Mi-a răspuns o voce de femeie.

*** Fragment din romanul „STRĂINA", în lucru la Editura „Facla".**

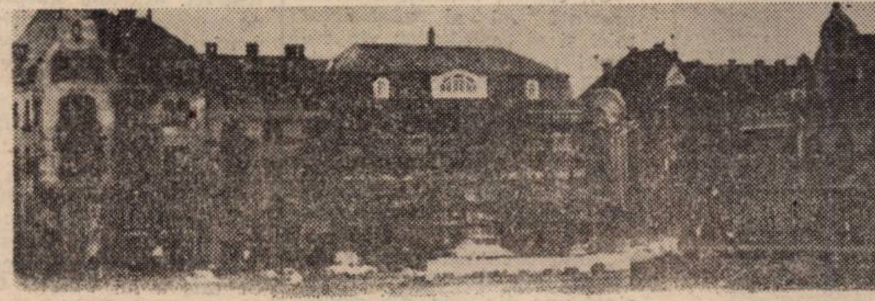

Ana Maria Teodorescu ● CĂLĂTORIA

...A plecat și tata la război, mama spunea cu lacrimi în ochi că nu se ducea să tragă cu pușca, ci numai să aibă grijă de avioanele care apărau țara, cu el a plecat și Ion, rămăseserăm doar noi, copiii, cu mama, tanti Emi, maica Floarea care venea din ce în ce mai rar, într-o noapte chiar a trebuit să ne sculăm repede și să fugim în cîmp, mai mult morți decît vii, de spaima ce le cuprinsese pe mama și pe tanti Emi, apoi au fost tot mai dese fugile astea, au venit soldați în parcul nostru și în grădină, au stat ce-au stat, apoi au plecat, au venit alții, în alte uniforme, tot soldați și ăștia, de data asta am plecat într-un sat, împreună cu mama, a rămas doar tanti Emi, apoi s-a întors tata și nu era să-l mai recunoaștem, era slab și cu părul aproape alb, era bolnav, în spatele vilei au venit niște oameni care au început să sape niște gropi, apoi camioane mari au adus cărămizi, lemne și a început să crească un fel de casă lungă și înaltă, mai înaltă decît casa noastră, mama îi spunea „bloc", în două din camerele noastre s-a mutat o familie tînără, fără copii, eu merg la școală în fiecare zi, învățătorul nostru are o barbă mare și neagră și cîntă atît de frumos la vioară „Balada", îi curg de fiecare dată lacrimi, în pauză primim o cană de lapte cu cafea și o felie de pîine unsă cu marmeladă, cînd se termină orele vin acasă cu Leontina, fata lui Ion, ceilalți copii locuiesc în orașul nou, în sus, pe deal ; poarta mare a vilei rămînea acum tot timpul larg deschisă, mereu intră și ies camioane și căruțe, departe, în cîmp, s-a făcut un S.M.T. cu mulți muncitori și mașini multe, o trag pe Leontina de mînă și mergem la bucătărie, unde mama, roșie în obraji, ne așteaptă cu prînzul și ne întreabă cum a fost la școală, tata vine mai tîrziu, e contabil la D.C.A. și, după masă, după ce-mi făceam lecțiile, mă duceam la el, la serviciu, cînd se ducea și el și rămîneau, în curtea pavată cu pietre mari de rîu, unde erau aruncate, claie peste grămadă, o mulțime de boarfe de tot felul — cum spunea, scîrbită, pînă și maica Floarea, care mai venea și ea pe acolo — erau fel și fel de vechituri : rochii vechi, căptușeli de scaune și canapele, tapete de mătase ori de stofă, vechi și ele, cărți de tot felul, ziare, reviste, obiecte de aluminiu, metalul acela alb și ușor, cutii cu mărgele de toate culorile, o adevărată feerie !, anul acela Iepurilă n-a mai venit, degeaba l-am căutat peste tot, Carmen a spus, foarte serioasă, că ea crede că bietul de el s-a îmbolnăvit, erau vremuri grele, poate nu avusese ceva morcovi peste iarnă, poate a îmbătrînit și el prea repede, așa ca tata și ca Ion, dimineața este magazioner la Complexul din curtea noastră din spatele casei, iar seara mai vine și taie lemne pentru mama, iarna mai curăța zăpada, vara stropea puținele flori care mai rămăseseră în apropierea vilei, era o vară secetoasă, într-o zi mama a venit din oraș împreună cu o fetiță ceva mai mare decît mine, care s-a așezat într-un colț și nu s-a mai mișcat de acolo pînă seara, cînd mama ne-a făcut la toți baie, apoi ne-a dus la culcare și ne-a spus că, de acum încolo, Ilinca o să locuiască la noi, că acasă la ea era și mai greu decît ne era nouă și dimineața mergeam la școală, acum toate trei, Ilinca, Leontina și eu, Ilinca era în clasa a patra, dar mai mult tăcea sau plîngea și era și tata din ce în ce mai supărat, mai bolnav, eu terminam clasa întîi, am luat premiu, mama a făcut o prăjitură, au venit și soții Denuș, cei pe care ni i-au adus în cele două camere, doamna Denuș mi-a dăruit o rochiță tare frumoasă, spunea că sînt o domnișoară drăguță și deșteaptă și că merit, apoi se ducea pe terasă și făcea toată ziua plajă și-o compătimea pe mama că avea patru copii, ea nici unul, ce plictiseală ! apoi s-a întors tanti Emi, foarte slabă și tristă, stă alături de doamna Denuș la soarele de august, dar de ce plînge mama ?, peste o lună intram în clasa a doua, dar știam deja că Leontina n-o să-mi mai fie colegă, au dus-o în altă parte împreună cu părinții ei, nici pe Geo nu-l mai am coleg, deși el locuia în orașul de sus, asta însă nu compensa absența Leontinei, cît despre Ilinca, începea să nu-mi mai placă de ea, devenise foarte repede îndrăzneață, chiar obraznică, ieri s-a rujat cu rujul mamei, s-a pudrat și s-a îmbrăcat cu cea mai bună rochie de vară a mamei și s-a fîțîit un ceas în fața oglinzii din dormitor, mama nu spunea nimic, maica Floarea țipa la ea cînd o prindea umblînd printre prosoape și batiste, dar Ilincăi puțin îi păsa !, venea și pleca cînd i se năzărea, nu putea să știe nimeni ce-i în capul ei, pînă într-o zi cînd tata s-a enervat foarte tare și a pleznit-o, Ilinca s-a răstit la el, apoi a plecat furioasă în oraș, era aproape tot atît de înaltă ca mama, seara a venit cineva și ne-a spus să nu ne facem griji, că Ilinca a plecat înapoi la părinții ei și mama a zîmbit pentru prima dată, după multe luni, apoi a mai trecut un an, am intrat în clasa a treia, dar, într-o seară, tata ne-a spus, nouă, copiilor, să ne îmbrăcăm ca de drum lung, maica Floarea avea grijă de asta, că mama împacheta grăbită în niște lăzi mari de lemn cea ce credea ea că ne trebuie, vom călători cu trenul, spunea tata, vom merge la bunicii cei de departe, părinții mamei, nu-i cunoșteam decît din discuțiile lor, apoi a venit și învățătorul nostru, acum era și al lui Sabin, ne-a adus un sac de mere galbene și mari și parfumate, ne-a ajutat să cărăm bagajele mai mici la gară, era o noapte rece, Ion venea în urma noastră cu o căruță în care erau cele două lăzi mari de lemn, la gară mama și maica Floarea au făcut, într-un vagon despre care am aflat că va fi casa noastră pînă ajungem la bunici, au făcut, acolo, într-un colț, un fel de pat larg din niște saci mari umpluți cu paie, peste care au pus pături groase de lînă și trei perne, apoi oamenii aceia, care nu se prea vedeau în întuneric, au urcat lăzile, tata le-a strîns mîinile, mama ne-a rugat să ne culcăm că era deja trecut mult de miezul nopții, nu mai știu ce-a urmat, cînd ne-am trezit era lumină afară, mama și tata stăteau în fața ușii deschise a vagonului, pe niște lădițe, vorbeau în șoaptă, trenul mergea, călătoream, s-au trezit și ceilalți, era destul de frig dar, dacă ar fi închis de tot ușile, ne-am fi asfixiat, așa spunea tata, așa că mai bine un pic de frig, vedeam cîmpiile cum se perindau prin fața ochilor noștri uimiți, sate, orașe îndepărtate, era pentru prima dată că plecam de acasă, apoi trenul s-a oprit într-o gară cu o mulțime de linii care se întretăiau, vagonul nostru a fost desprins de la trenul acela, ne-au tras pe o altă linie, apoi pe o alta, așa, multe ore, mai stăteam, iar ne plimbam, tata era din ce în ce mai nervos, stătea tot mai mult în ușa vagonului, fuma, cînd, deodată, vagonul s-a mișcat brusc din loc, tata nu era atent, s-a dezechilibrat, vagonul lua viteză, tata a alunecat și a căzut din vagon, mama a țipat îngrozită, noi nu prea am avut timp să înțelegem ce s-a întîmplat, mama striga într-una, vagonul a încetinit după un timp, apoi a făcut cale întoarsă sau așa ni s-a părut, apoi, cînd a stat, mama a coborît și a lipsit o vreme, după care s-a întors cu tata, ajutat de doi oameni, avea brațul pus în ghips, capul bandajat, pantalonii sfîșiați, „Ai avut noroc, omule !" a zis unul din cei doi, cred că erau ceferiști, tata era la fel de murdar ca și ei, mama rîdea și plîngea în același timp, eu m-am speriat atît de tare încît am spus printre sughițuri : să ne întoarcem, nu vreau să mai călătorim, nu vreau, și au început și ceilalți să plîngă, dar mama, cu un glas pe care aproape că nu i-l mai recunoșteam a spus, tăceți acum ! gata !, cît despre întors acasă, nici vorbă ! poate peste cîțiva ani...

„ANTICHITĂȚI EGIPTENE ÎN COLECȚIILE DIN ROMÂNIA"

expoziție

Egiptul antic, delimitat între prima Cataractă a Nilului (Assuan) și gurile fluviului — la Marea Mediterană — lasă impresia unei lumi închise înconjurată de frontiere naturale (deșert, mare, munți, înspre sud) cu o civilizație uniformă și omogenă.

Ce caracterizează civilizația Egiptului Antic este longevitatea ei unică în istoria antichității. Prea puține contacte culturale au putut pătrunde în această lume, pe care egipteanul acelor vremuri convins de superioritatea sa morală a refuzat să le asimileze.

Egiptenii erau o populație înrudită somatic atît cu hamiții (triburi nord-africane), cît și cu semiții din zona central-orientală. Populația de vînători nord-africani care s-a așezat pe malurile Nilului, a devenit sedentară de la începutul mileniului V î.e.n. După o lungă perioadă predinastică, în care s-au conturat diferențierile sociale pe clase, teritoriul s-a împărțit în două mari uniuni de ginți : **Egiptul de Jos** (în preajma Deltei Nilului) și **Egiptul de Sus**, pînă la prima Cataractă a fluviului.

Unirea celor două state a reprezentat începutul istoriei Egiptului împărțit în trei mari perioade : Regatul Vechi, Mediu și Nou.

Conducătorul absolut al statului era **faraonul**, divinizat ca zeu, care însă spre deosebire de orice monarh absolut oriental — avea zile, cu ore de lucru, la birou, am spune, primind audiențe, ocupîndu-se de probleme de stat, alegerea demnitarilor, conducînd efectiv treburile statului ajutat de un consiliu de 10 demnitari, era comandantul suprem al armatei.

Între dinastiile cele mai cunoscute, care au dus și la dezvoltarea deosebită a economiei, științei și artei amintim dinastia a XIX-a, cu unul din cei mai ilustri reprezentanți, Ramses II (1304—1234), Marele constructor al templelor de la Karnak, Teba și Abydos, Ramses II, a fost un diplomat desăvîrșit.

Expozitia organizată în perioada 23 decembrie 1988 —5 februarie 1989 la Timișoara reprezintă rodul colaborării mai multor instituții muzeale din Româ[illegible]. Initiativa lăudabilă și coordonarea întregii manifestări aparține Muzeului [illegible] Istorie al Transilvaniei din Cluj-Napoca.

Cele 436 de piese reprezentînd ființități, ofrande umane și animale depuse în morminte sub formă de mici statuete din ceramică, bronz sau lemn, fragmente de sarcofage pictate, amulete viu colorate, deci o paletă foarte diversă de categorii de piese care au fost folosite în mod curent în cultul funerar și în viața de zi cu zi a egipteanului antic.

Chiar dacă piesele expuse nu ating valoarea celor din muzeele europene de la Viena, Paris ori Berlin, cu săli pline de sarcofage și obiecte prețioase, expoziția noastră are marele avantaj de a prezenta obiectele folosite în viața de zi cu zi a egiptenilor antici, ceea ce credem că permite o percepere mai rapidă a modului de viață și a credințelor religioase ale epocii respective.

Expoziția a fost organizată pe cîteva teme mari : Sculpturi, Reliefuri funerare, Sarcofage, Mumii și Amulete.

Două vitrine sînt dedicate reprezentărilor sculpturale din

Bustul faraonului Amenophis IV.

bazalt și granit negru, calcar. Ele continuă apoi cu plastica din bronz închinată îndeosebi divinităților egiptene : Osiris, Isis, Horus, Harpokrate. Remarcabile sînt cîteva piese cum ar fi : Osiris (nr. 9) sau Harpokrate (nr. 18), Isis cu Horus în brațe (nr. 24 și 25), piese care se evidențiază printr-o execuție fină, cu reale calități artistice.

Statuia lui Ramses II.

Statuetele din lemn pictat sau din ceramică smălțuită împodobite uneori cu texte hieroglife reprezintă mai ales mici statuete umane cu caracter funerar denumite de obicei statuete ale servitorilor. Ele sînt redate „în mișcare" și erau depuse în mormîntul decedatului ca „ajutoare" pentru efectuarea diferitelor activități ale defunctului, în viața de apoi. De obicei, aceste mici statuete redau chipul celui dispărut, motiv pentru care o piesă nu seamănă cu cealaltă.

Reliefurile funerare sînt reprezentate prin cîteva fragmente de calcar pictat. Un punct important al expoziției se referă la cultul morților, care este aspectul cel mai spectaculos al religiei egiptene, legat de concepția despre natura omului și nemurirea sufletului. Ideea continuării existenței și după moarte a dominat tot ce a creat mai important arta egipteană — și anume **piramida**. Cea mai veche formă de arhitectură funerară a fost **mastaba** — construcție masivă din cărămidă sau piatră ridicată deasupra unui mormînt săpat adînc sub formă de puț. Piramida în trepte reprezintă o extindere a mastabei prin suprapunerea mai multor nivele, în diferite etape. Piramidele de la Gizeh ale lui **Khefren**, **Mikerinos** și **Kheops** reprezintă etapa de perfecțiune a acestor monumente funerare. Expoziția noastră prezintă cîteva exemplare deosebite de sarcofage, între care se remarcă piesele provenind din colecția muzeului timișorean.

O mumie umană aparținînd probabil unei femei din epoca ptolemaică întregește în chip armonios acest capitol închinat cultului morților. Alături de această mumie, o serie de exponate, fragmente de organe mumificate cu bitum, sau animale și păsări depuse ca ofrande în morminte sînt expuse în prezenta expoziție.

Un capitol interesant îl reprezintă cel al **amuletelor** mici și al scarabeilor viu colorați realizați din pastă de sticlă sau ceramică.

Expoziția este însoțită de un bogat material ilustrativ și de un catalog elevat, care prezintă în mod științific, dar atractiv pentru toate categoriile de vîrstă, fiecare exponat.

„Antichități egiptene în colecțiile din România" reprezintă una din [illegible]ele mai elevate expoziții găzduite de muzeul nostru în ultimii ani, poate cea mai importantă.

Reunirea pentru prima dată a tuturor pieselor existente în România într-o expoziție sperăm să atragă publicul timișorean de toate vîrstele.

Dr. Doina BENEA

Aradul la Timișoara — GRAFICĂ

Dacă în pictura arădeană domină maeștrii primei generații, în grafică, generația de mijloc, mediană, se pare că are cuvîntul cel mai bun de spus. **Mircea Senin**, un experimentalist înfocat, în pictură ca și grafică, aduce, în ciclul „Hiroșimei", imagini cu nuanțe coșmarești. Imaginația sa este fertilă în aceste ilustrații de carte, în care apar, ca în niște melci pietrificați în rocile timpului, rămășițe umane și materiale ale secolului XX, calcinate de dezastrul nuclear. În „Reflexiile" sale, **Zoltan Steinhübel** se dovedește un desenator suplu al unor forme și simboluri de linie și culoare, iar **Petru Buzgău**, în „cărbunele" sale, încheagă peisaje autumnale sensibile, în care atmosfera devine dominatoare și evocatoare. În „Mărturiile românești", **Lucian Cociuba** reface, în linii simple și în semnificative detalii folclorice, un topos în care intră accesoriile vieții patriarhale, într-un hieratism al liniilor și al formelor extirpate de orice cumul de carnalitate sau senzualitate. Cu totul altfel se exprimă grafica soților Cott. **Lia Cott**, în înfloriri vegetale luxuriante, în drapaje enorme, care ascund figuri senine, exprimă o adevărată împlinire primăvăratică a ființei umane, iar **Ioan Cott**, mai eruptiv, cu forme mai zvîcninde, într-un dialog de alb-negru mai energic, mai expresiv compozițional, exprimă semnele grafice ale unor simboluri contemporane pregnante, dar filtrate subtil în compoziție. Desenele lui **Iosif Stroia**, un excepțional de dotat designer și ilustrator al generației tinere, exprimă, în multitudinea de hașurări, sugestia materiei care palpită în spatele țesăturii de linii. Desenele sale sînt, pînă la urmă, adevărate microviziuni ale unui constructor asupra materiei dinamice, pe care desenatorul o vede născîndă, prin linie, culoare și formă.

Grafica **Aculinei Strașnei-Popa** s-a căutat pe sine îndelung. Vadul ei a fost adînc și fertil. De astă dată, se pare că această grafică și-a găsit exprimarea evidentă în izul legendar al temelor, în forma simbolică, de o eleganță savantă, în desenul viril și dramatic și în esența ascunsă, de vechime, a patriarhalității, care inundă pagina. Alegoriile graficienei se înscriu în curba marilor semne pastoral-rurale românești, pe care artista le surprinde cu un ochi tragic și însingurat, dovedind o personalitate puternică și o viziune grafică remarcabilă. Originală pare grafica **Mariei Tămaș**. Personajele ei, care se ascund sub văluri, sub dale sau falii de pămînt și irump, brusc, vederii noastre, par ca niște colțuri de sevă vegetală care dau sentimentul vieții și anunță biruința ei asupra informului. Tehnica pare subtilă, de acuaforte și acvatintă, culorile estompate, iar lirismul, asociat cu un fantast ușor, care irump de aici, sînt învăluitoare. **Adrian Selegean** construiește o grafică pe ideea unor structuri ale vechimii autohtone care compun figurile sale informe, un soi de zburători, oameni cu aripe de lemn sau niște mari cămăși țărănești, lipsite de trupuri. **Mihaela Păcurar** — linii și culori în forme ascendente, pe verticală sau pe orizontală, ce nasc tensiuni interioare și dau sentimentul unor planete în mișcare, privite din spațiu, la o scară mărită. Ca și **Camelia Josan-Kocsis**, în pictură, **Ioan Gnandt** în grafică recompune universul sătesc arhaic, în formele arhetipale și pitorești ale vechimii rurale. Desenul, descrierea sînt admirabile, ca și tonalitate surdinizată a culorilor. **Adrian Chiriță** — echilibru de forme geometrice și culoare și întreținerea în substratul grafic, a unor posibile alegorii ca în „Geneză" și „Simfonia toamnei". **Odry Maria**, pe urmele, pe alocuri, ale graficii lui Xenia Eraclide-Vreme, dar ieșind din dinamica explozivă a liniilor aceleia, găsește accente noi, de formă și culoare, ideea zborului devenind, la ea, o dominantă ideatică și grafică. Grafica de afiș a lui **Onisim Colta**, ca și aceea de scenograf, dovedește o minuție fantastică a desenatorului virtuoz, unită cu gustul elevat al artistului, adîncit într-o epocă, din care surprinde și evocă detaliul ca și atmosfera.

Să mai notăm, în fine, arta tapițeriei care se practică la Arad, prin piesele de o legeră eleganță a materiei și culorii, adevărate obiecte în spațiul ambiental, ale **Elenei Stoieneseu-Muntean**, **Anei Maria-Marc Serghi** și mai tinerei **Gyöngy Doț-Pastor** și vom avea imaginea deplină și totodată diversă a artei graficii care se săvîrșește în orașul de pe Mureș.

Ion ARIEȘANU

În premieră la Teatrul German de Stat

Mutter Courage, de Brecht

Datorită grijii cu care a fost pregătită și desfășurată, săptămîna festivă a Teatrului German de Stat din luna decembrie, a reușit să se înscrie în agenda culturală a orașului ca un succes notabil. Aniversarea a 35 de ani de la înființarea teatrului a fost sărbătorită prin prezentarea întregii game de spectacole din repertoriul curent al instituției.

Fără îndoială, cele mai mari așteptări și emoții s-au concretizat, ca să spunem astfel, la premiera piesei **Mutter Courage** de Bertolt Brecht. Treizeci și cinci de ani ai teatrului și treizeci de ani de la premiera piesei pe această scenă — iată, deci, o dublă aniversare.

Piesa lui Brecht, scrisă cu puțin timp înaintea celui de-al doilea război mondial, își aduce contribuția la șirul de avertismente din păcate atunci inutile asupra absurdității războaielor. Regizorul **Darida-István András** consideră tradiția teatrului lui Brecht și activitatea teoretică și practică a acestuia doar ca pe o referință istorică ce îi poate fi de ajutor la punerea în scenă a piesei. Evidenta deplasare spre o atmosferă mai lirică — sentimentală, dacă expresia nu contravine total ideii teatrului brechtian — pare, pe de o parte izvorîtă din viziunea regizorului, iar pe de altă parte rezultatul unei concesii făcute unui public doritor de a recepta sentimente și emotii, nu numai idei dozate cu precizie științifică. Scenografia spartană a lui Traian Zamfirescu creează, aproape în mod spontan, fără efort vizibil, spații de joc economice, echilibrate printr-o sporită investiție de fantezie creatoare. Muzica lui Paul Dessau, ce părea inseparabilă de piesă, a fost înlocuită cu succes de creația originală a clujeanului **Csortán Márton**. Songurile își îndeplinesc menirea în modul dorit de autorul piesei — comentînd și întregind în același timp mesajul.

Ildikó Jarcsek-Zamfirescu a avut de înfruntat numeroase dificultăți în compunerea rolului principal. Cu ajutorul regizorului și avînd incontestabile calități actoricești, a reușit performanța de a prezenta și reprezenta acel arhetip de mamă dorit de Darida. Păcat doar că din cauza luminilor nefericit dozate o parte din subtilitatea interpretării se pierde în obscuritatea scenei. **Wilfried Bauer** și **Claudiu Țăran-Wittrich**, în rolul celor doi băieți ai Annei Fierling, **Balázs Antal** în rolul bucătarului și **Joseph Jochum** în rolul preotului au secondat-o pe Ildikó Jarcsek-Zamfirescu, avînd fiecare, la rîndul său, momente relevabile. **Ida Jarcsek-Gaza** (Yvette) poate fi apreciată ca fiind cea mai veridică figură brechtiană din întregul spectacol. Rolul **Ondinei Bleier** poate părea ingrat la prima vedere, ea interpretînd fiica mută : în ciuda acestei aparente, rolul fetei lipsite de apărare, de care Ondine Bleier s-a achitat mai mult decît onorabil, contrastînd cu ferocitatea celorlalte personaje, îi oferă interpretei șansa și răsunderea de a întruchipa cu mijloace neconvenționale de expresie imaginea purității, singura capabilă să se opună războiului inuman.

Regizorul și-a axat unul din centrele de greutate ale spectacolului pe această prezență mută, așezată în spotul de lumină al reflectorului, pentru a contrapuncta cu gesturile și mimica inocentei absurditatea acelei lumi.

Caietul-program — îngrijit de **Hans Lengenfelder** — ne aduce la cunoștință că la realizarea spectacolului au contribuit în total 59 de oameni. Întreg colectivul teatrului a avut șansa de a-și demonstra capacitățile profesionale — șansă folosită pe deplin în acest spectacol pe drept desemnat ca punctul forte al săptămînii festive.

Albert DÉNES

Cartea care nu îmbătrînește

(Urmare din pag. 1)

nești, glorificînd marile sentimente umane: iubirea de pămînt, jertfa înaintașilor, dragostea, bucuria de-a trăi.

Transformat într-un veritabil dialog spiritual, între oamenii satului și oaspeți, între care mai trebuie să îi amintim, ca prezenți în sală, și pe tovarășa Alexandrina Cornean, *președinte al C.J.C.E.S.*, Ana Tărăbîc, *instructor C.J.C.E.S.*, Nicolae Oprean, *director al Bibliotecii județene Timiș și* Marin Petru, *secretar adjunct cu propaganda al Comitetului comunal de partid, întîlnirea de duminică, de la Comloșul Mare, închinată cărții românești, a fost un memento cultural în viața unei comune fruntașe bănățene, dovedind că, la comloșeni, ca oriunde la români, în această țară, cartea contemporană, cartea care nu îmbătrînește, este stimată și iubită cu devotament nețărmurit.*

viața asociației

● Deschiderea festivă a celei de-a XXIX-a ediții a tradiționalei manifestări „Luna cărții la sate" a avut loc, în județul Timiș, la Centrul de cultură și creație „Cîntarea României" din comuna Comloșul Mare. Cuvîntul de deschidere a fost rostit de tovarășul **Marin Petru**, secretar adjunct cu problemele de propagandă al Comitetului comunal de partid. În continuare, sub genericul „Noile coordonate ale devenirii României socialiste, prefigurate în documentele Forumului democratic din noiembrie 1988", s-a desfășurat un simpozion, în cadrul căruia au luat cuvîntul tovarășul **Vasile Bolog**, secretar al Comitetului județean Timiș al Partidului Comunist Român, lector univ. dr. **Ioan Peleș** și **Adrian Ciolac**, secretar al Comitetului comunal de partid. La șezătoarea literară care a urmat au citit din creațiile lor scriitorii **Ion Arieșanu, Tatiana Arieșanu, Alexandra Indrieș, Alexandru Jebeleanu, Ivo Muncian, Marian Odangiu, Maria Pongracz, Mircea Șerbănescu** și **Valentin Tudor.** De asemenea, au citit din creația proprie **Mariana Balica, Gavril Balog** și **Avalucia Tudoran,** membri ai Cenaclului literar „Iulian Grozescu" din localitate. În același context a fost vernisată expoziția de carte **„NICOLAE CEAUȘESCU — gînditor și ctitor de țară nouă".** În încheierea manifestării, s-a desfășurat un program folcloric susținut de formații ale Căminului Cultural și Școlii generale din Comloșul Mare și de **Maria Andrici, Carmen Oprinescu** și solista de muzică populară **Lia Lungu.** ● La Școala generală din comuna Gătaia, județul Timiș, în cadrul „Lunii cărții la sate", au fost lansate, în prezența autorilor volumele **Publiciști precursori ai Marii Uniri** de Stelian Vasilescu, **Cimpie însorită** de Nina Ceranu și **A doua călătorie a submarinului** de Ioan Palici. Volumele au fost prezentate de **Ion Jurca Rovina** și **Marcel Tolcea,** redactori la Editura Facla.

● În contextul manifestărilor dedicate **Centenarului Mihai Eminescu,** la Asociația Scriitorilor din Timișoara a avut loc o **Seară de poezie,** consacrată creației eminesciene, în cadrul căreia au luat cuvîntul prof. univ. dr. **Eugen Todoran** și criticul literar **Cornel Ungureanu.** Poeții **Anghel Dumbrăveanu, Slavomir Gvozdenovici, Alexandru Jebeleanu, Valentin Tudor** și **Aurel Turcuș** au citit din creația proprie poeme dedicate poetului nostru național. A urmat un recital de versuri din opera lui Mihai Eminescu, susținut de actorul **Mircea Belu** de la Teatrul Național Timișoara. La reușita serii de poezie și-a dat concursul Corul Liceului de artă „Ion Vidu" din Timișoara, dirijat de prof. **Lava C. Bratu.**

● Centenarului Mihai Eminescu i-a fost consacrată și întîlnirea cadrelor didactice și a elevilor de la Școala generală nr. 25 din Timișoara, cu criticul literar și poetul **Eugen Dorcescu,** redactor-șef al Editurii Facla. În cadrul întîlnirii, a fost prezentat un reușit montaj literar-muzical de către elevii claselor a IV-a, sub îndrumarea înv. **Silvia Ulici.**

● Cenaclul Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont" își reia activitatea **marți, 7 februarie a.c., ora 17,00,** în sala de cenaclu din Piața Vasile Roaită nr. 3. Citește **Slavomir Gvozdenovici** (poezie).

M. O.

agua-forte

● **Unii scafandri, chiar și la suprafață, pot intra la... apă.**

● **Dacă m-am lăsat pe mîna acestui medic înseamnă că sînt... bolnav.**

● **A tot făcut pe cocoșul, pînă ce a dat în mintea găinilor...**

● **Alo, vezi că mîine vei avea un inventar inopinat...**

● **Cădea din lac în puț, fără să se ude...**

● **Roboții sînt pusi la curent cu toate noutățile.**

● **Nu-i plăcea să răspundă nici măcar la... salut.**

● **Cînd își punea ochelarii, era cu un ochi în patru.**

● **Ulciorul merge la apă; ulcerul, la doctor...**

● **Trei nopți la rînd și-a serbat ziua de naștere...**

● **Știa să facă rost de bani gheată pentru că era un tip dezghețat.**

● **Te rog, nu închide telefonul, vreau să stăm de vorbă între patru ochi.**

● **Ea l-a făcut cîrpaci, iar el a... cîrpii-o...**

● **Se poate face din țînțar armăsar, dar cine îl încalecă?**

● **A jucat un rol negativ și criticii au scris pozitiv despre el.**

● **După luna de miere și-a luat un concediu...**

Emil ȘAIN

top

ÎMPLINIRI...

Pînă la un anumit punct, povestea grupului timișorean **LABIRINT** se identifică cu cea a nenumăratelor noastre formații muzicale. În vara anului 1986, patru tineri talentați, a căror pasiune comună pentru o muzică novatoare ce păstrează totodată trainice legături cu cîntecul de factură tradițională și cu cel clasic, îi unește. Tînărului inginer **Florin Buciu,** talentat chitarist, textier și solist vocal i se alătură bateristul **Toma Iakab,** basistul **Grațian Mănescu** și, pentru o vreme, chitaristul **Dan Giurgiu.** După orele de serviciu, acești tineri erau prezenți, ca și azi, la clubul „Electrometal", unde repetau ore în șir. Perseverența, seriozitatea, munca intensă duce la „sudarea" echipei, omogenitatea acesteia constituind una din calitățile ei. Au urmat cîteva spectacole susținute în fața colegilor de muncă, colaborări cu Școala populară de artă pentru aparițiii în cenaclul „Almatim" și seria reușitelor concerte susținute în luna mai a anului trecut la Casa studenților din Timișoara, avîndu-l ca invitat pe Alexandru Andrieș. Să mai amintim și faptul că grupul Labirint a participat la ultimele trei ediții Tim Rock, și performanța cea mai elocventă pentru talentul și strădania acestor tineri artiști amatori, obținerea titlului de **Laureat — faza pe țară — a Festivalului național „Cîntarea României".** Prin ce se deosebește producția muzicală a grupului Labirint de cea a altor formații autohtone? Prin suplețea, maleabilitatea și prospețimea pieselor ce-i alcătuiesc repertoriul. Edificatoare pentru stilul grupului sînt piese ca: „Luceferi între mîine și ieri", „Bătrînul", „Carnaval", „Atitudini mimate", „Vocile nopții", toate încărcate de un melodism aparte, descinzînd parcă din melosul nostru arhaic. Grija pentru acuratețea interpretării, dar mai cu seamă pentru calitatea textelor (semnate de Florin Buciu), aflarea unor sonorități originale „nespuse", a unei subtile poliritmii, iată, pe scurt, virtuțile formației. Stînd de vorbă cu acești tineri entuziaști, am aflat despre aspirațiile lor, despre crezul lor muzical-artistic pe care ei îl doresc purtător al emoției colective ce-i încearcă față de actul creației, despre ocolirea conștientă a unor tipare comode în favoarea soluțiilor constructive care să-i reprezinte cu adevărat. **Creația grupului Labirint e ancorată într-o muzică strict românească prin ritmul, culoarea și atmosfera ce o degajă, ca dezvăluind cu claritate un limbaj sonor aflat sub semnul unei certe originalități.**

Petru UMANSCHI

Un om simplu și bun

Ajungînd la jumătatea unei nuvele, s-a întîmplat să apară acolo un personaj episodic, o femeie care lucra într-o țesătorie. Deodată mi-am dat seama că nu eram în stare să continui povestea. M-am încăpățînat să nu-i întrerup curgerea și, după cîteva încercări, am renunțat. Nu știam ce mă împiedică să duc la bun sfîrșit treaba începută (s-o finalizez adică, într-o formulare la modă, mult folosită de gazetari) și, bineînțeles, am căutat motivul. L-am aflat pînă la urmă: personajul acela, fără importanță în economia lucrării mele, era țesătoare, iar eu nu aveam decît cîteva cunoștințe vagi despre profesia respectivă. Deși aș fi putut să-i schimb dintr-un condei locul de muncă, am lăsat baltă manuscrisul și, nerăbdător și curios, m-am îndreptat spre „Industria liniî", o întreprindere binecunoscută după nume, din fericire la doi pași de locuința mea.

Exact ca-ntr-un reportaj-tip, mi se recomandă fără nici o ezitare o muncitoare fruntașă de la secția Țesătorie: Constanța Scurtu. Și astfel mă pomenesc într-o hală (mie mi se pare imensă), ametit de țăcănitul războaielor de țesut. Era să zic „torsul", fiindcă, într-adevăr, zgomotul de aici, în comparație cu cel din altă hală, unde funcționează mașini mai vechi, aduce, forțînd un pic comparația, cu un tors nesupărător. Am cuprins dintr-o privire zecile de războaie, însă de-abia pot urmări activitatea „omului meu", a Constanței Scurtu. Am uitat s-o întreb cîți kilometri parcurge zilnic, într-un schimb, de la o mașină la alta. Are în primire opt războaie și trebuie să le asigure funcționarea neîntreruptă. Se rupe un fir. Semnalizatorul atrage atenția: lumină verde — firul rupt este din bătătură, lumină galbenă — din urzeală. Roșie? Mașina e defectă, însă nu e cazul.

Este o tînără micuță, vioaie (nu-mi închipui cum ar putea fi altfel), îndeminatică... Își trece palma, într-o mîngîiere foarte feminină, peste șirul de lamele. A găsit! Se întinde și, cu degete sigure, prinde firul rupt și-l înoadă. Îmi explică: „E simplu: cînd se rupe firul lamelele pică și se oprește mașina". O fi simplu pentru dînsa. Mă rog, fiecare meserie cu chichițele ei... E încîntată de noile războaie (Tip S T B). Și-mi arată diferența: Acestea, noi, intrate în dotare în 1987, nu au suveică. Știu ce e aia, suveică? Știu. Dar ce au? Au proiectil. De fapt, tot o suveică. O minisuveică. Apoi viteza: 80 000 de bătăi în opt ore. Apoi zgomotul foarte redus... Mi-a rămas în minte figura simpatică a țesătoarei cînd a rostit cuvîntul: proiectil. Interesantă denumire! Un război cu... proiectil. Ar fi de prisos să precizez că mi-a plăcut vocabula asta. Aici.

Constanța Scurtu (Duța, pentru Ion, soțul dînsei, șudor la „Autoturisme") precizează: „Nu-i ușor, dar... Se oprește „să facă firul", apasă pe bara de pornire și reia surîzătoare și mîndră: „... dar cîștig bine. Niciodată sub trei mii și uneori și aproape de patru. Luna trecută am primit 3 745 de lei". Nu are nici o dorință ieșită din comun. Doar să fie sănătoși tuspatru (ei doi și copiii, Laura și Cristi). Și încă un lucru, ceva, de fapt, irealizabil: să aibă timp mai mult. Este tot ce-i lipsește: timpul. Noroc că soțul o ajută acasă, nu face mofturi, ca alții, nu vine cu pretenții, fără să pună și el mîna... Ion Scurtu este din Turnu-Severin (E o vorbă: oltenii sînt soți buni!), Constanța — din Stoicănești-Olt.

(A!, o să spună cineva, făcu ce făcu și nu-l răbdă inima să nu se laude cu oltenii lui!... Nu că mă scuz, că n-am pentru ce, dar de unde să știu eu că soțul Constanței Scurtu s-a născut în orașul adolescenței mele, cînd, cu o oră mai devreme, nici nu bănuiam că există?! Și parcă locul nașterii contează? Important este, cred, cum trăiești, unde trăiești și ce fel de om ești. Iar dacă, întîmplător, neamul ți se trage dintr-o regiune sau din alta, oricum, asta n-o poți schimba).

Deci, acum, mă pot întoarce la nuvela mea, unde un personaj episodic lucrează într-o țesătorie. Dar ceva îmi șoptește că nu voi întîrzia să scriu altă proză, în care figura centrală va fi o țesătoare, un om simplu și bun, harnic și ambițios, și, fără doar și poate, va împrumuta ceva din proaspăta mea cunoștință, Constanța Scurtu.

Laurențiu CERNEȚ

CEI DINTÎI LA CARTE, CEI DINTÎI LA SPORT

La Timișoara, în 28 ianuarie a.c., a avut loc un concurs interjudețean dotat cu **„CUPA PRIETENIA"** la judo. Au participat sportivi de la cluburi școlare, cluburi muncitorești, asociații sportive și Casele Pionierilor și Șoimilor Patriei. Competiția sportivă s-a desfășurat la un nivel tehnic ridicat, în prezența unui public spectator receptiv la sensibilitatea gîndirii creatoare, a inteligenței și imaginației combative, ale celor mai buni judoka care au fost premiați. Reprezentanții **Casei Pionierilor și Șoimilor Patriei Timișoara,** la copii I și II, sub meticuloasa instruire educativă a profesorului și maestrului de judo **Ștefan Doncea,** au avut o evoluție bună, obținînd un loc I, prin Romulus Radu; patru locuri II, prin Codruț Jude, Nicolae Handrache, Cristian Reisenauer și Marius Sigartău; un loc III, prin Alin Bercea. Se cuvin sincere felicitări acestor pionieri judoka care manifestă o deosebită putere de autodepășire, cu voința desăvîrșită de a îmbina armonios școala cu sportul, fiind cei dintîi la carte, cei dintîi la sport.

POEZIE SPANIOLĂ

RAFAEL MONTESINOS

MERGE SINGURĂ ŞI TRISTĂ

Merge singură şi tristă
pe străzile acestea
inima mea, cîntîndu-şi
singurătăţile.

Şi se opreşte şi-ascultă
cintece de vînt aduse :

Se spune că prima uitare
nicicînd nu se va uita.
Bine-a spus cine a spus-o.

CÎNTEC PRUDENT

Nu că eu aş spune că trupul
preţuieşte mai mult ca sufletul. Nu.
Dar din el se naşte dorinţa.

Nu că eu aş spune că sufletul
preţuieşte mai mult ca trupul. Nu.
Dar din suflet se naşte speranţa.

Nu că eu aş spune că eu,
cu speranţă şi dorinţă,
preţuiesc mai mult decît oricare.

Eu nu spun şi nu cred nimic.

CARMINA CASALA

SÎNT DE LAVĂ

Sînt de lavă. Făcută cu artere
ca oraşele. Nici mai înaltă,
nici mai bună ; călătoresc
prin experienţa altora, calculînd
dimensiunea posibilă a umbrei mele.
Încerc să-mi cunosc anvergura
exactă a ideilor, chipul desenat
de jugul obrajilor precum asfaltul
sub care explodează rădăcina pomilor.
Vreau să mă multiplic în toate

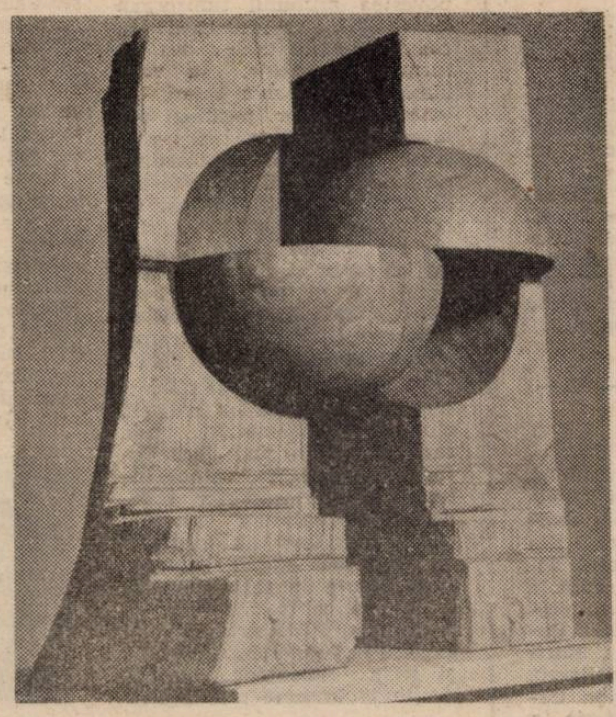

VICTOR GAGA : „Dialog"

turnurile inventate de Walt Whitman.
Aparţin unui pămînt unde oamenii
îşi poartă fruntea ca pe un steag.
Pot şi mă recunosc
în toţi paşii lor şi ai timpului.

PENTRU A RĂMÎNE

Pe neaşteptate, ca o păpuşă
uitată într-un colţ, m-am trezit desculţă.
Şi mi-am asumat răspunderea rădăcinilor.

Pentru a-mi face auzit glasul pe pămînt,
mi-am ipotecat surisul arborilor,
a trebuit să inventez o lege a sărutului
pentru că nu voi putea avea un viitor
care să ierte, iar mîinile sînt un bun străin
care cultivă orele ca pe o grădină
pentru a depune mărturie că am existat.

S-A ÎNTÎMPLAT SĂ CRESC

S-a întîmplat că, în ciuda furtunii,
am reuşit să cresc.
Am crescut pe dinafară şi pe dinlăuntru,
dincolo de trup, şi-mi cer dreptul
de a exista şi creşte pe mai departe.
Pentru că eu nu mă aflu aici
pentru a transforma inocenţa în spic,
nici pentru a însămînţa singurătatea
cu rituri şi ceremonii necunoscute.

Să mă lase... Să mă lase să cresc
pentru că vreau să am timp să pot ierta
Marea care se sbuciumă dincolo de mine.
Vreau să-mi înflorească surisul,
caleidoscop inutil, să simt secolul
cum îmi alunecă printre degete.

S-a întîmplat să cresc. Da, am crescut
şi arborii sîngelui meu
au devenit metafore.

JUAN MANUEL BONET

CABINET DE LECTURĂ

Cititor de vechi istorii, ce cauţi
în cărţi ? Poate armata
pierdută în drum spre Morelia, cu steaguri
din secolul trecut ? O provincie necunoscută ?
Poate copilăria şi visele ei ? Dovada
că patria a fost mai mare ? Iluzia
şi misterul ei ? Penumbră izvorînd
la capătul zilei, cînd s-aud clopotele
sfîşiind liniştea. Glasul tău
în alte glasuri ce vor pieri o dată cu tine.

FERICIREA

Fericirea acestei după-amiezi
e cenuşie precum cerul, un cenuşiu
aproape cenuşă. Riul se duce
pe sub arbori, deschide luminişuri
cu flori şi papură. Mă apropii
de tine. Departe, tunetul.

În româneşte de
Darie NOVĂCEANU

MIRCEA ELIADE ÎN SCRISORI

MIHAIL SEBASTIAN către MIRCEA ELIADE

Geneva, 14 septembrie 1937

Dragă Mircea,

Îţi scriu din „sala Consiliului General". Am ascultat un lung discurs în frantuzeşte al unui mir..tru chilian — iar acum se citeşte traducerea engleză a discursului, ceea ce îmi dă o bună oră de libertate. De obicei în pauze, mă amuz plimbîndu-mă pe culoare, unde e uşor să recunoşti, în mici grupuri vorbăreţe, diverse figuri de vedete politice : Eden, Aga Khan, Delbos, Litvinov, Alexandra Kolontay, Negrin, Bonco etc., etc. Dar astăzi culoarele sunt lipsite de interes. Actorii principali sunt plecaţi la Nyon, unde se semnează în momentul ăsta acordul mediteranean. Mi-e foarte greu să-mi dau seama în momentul ăsta de semnificaţia sesiunii genevеze. În genere, şedinţele publice sunt penibile, prin platitudine, prin ipocrizie, prin timp pierdut, prin formule inutile. Mi-e frică să nu mă trezesc în mijlocul vreunei şedinţe, întrerupînd vreun orator : „stimabile, dacă nu te superi, dacă mă iubeşti, să trecem la 86". Totul e lung, vag, indiferent, mort. Singurul lucru interesant — ca spectacol — este tehnica şedinţei, rapiditatea cu care se imprimă şi se răspîndesc textele, regularitatea mecanică cu care se ridică şi se aşează la locul lor traducătorii, ordinea perfectă, tăcută cu care se aprind tot felul de lămpi semnale, avertizoare. E ca într-un film de cinematograf bine regizat. De lucrat efectiv, nu se lucrează decît în comisiuni, la secretariat, în micile organisme tehnice — acolo adică unde nu e vorba de politică. Nu sunt încă familiarizat cu sistemul acesta foarte complex, dar mă voi orienta cu vremea.

M-am decis să iau în serios atributele mele de „colaborator temporar" (cum mi se spune aici în mod oficial).

Ar fi foarte uşor să „trag chiulul" şi să mă ocup cu altceva — de exemplu să scriu mai departe la romanul meu pe care l-am întrerupt la jumătate, dar prefer să iau în serios spectacolul la care am fost invitat, mai ales că — oricît ar fi de ridicul — totuşi e vorba aici de viaţa noastră, de pacea care mai poate ţine cîtva timp, sau de războiul pe care multă lume îl consideră aici iminent.

Dintre colegii mei de echipă, un singur tip mi se pare interesant : ungurul. Am dejunat cu el şi am vorbit deschis. Mi-a spus lucruri surprinzătoare : în primul rînd nu e revizionist. Mă asigură că este în tinerele generaţii maghiare o tendinţă realistă anti-chimerică, ce pleacă de la recunoaşterea definitivă completă a lucrurilor întîmplate. Transilvania pentru ei nu este un obiectiv. Ei înţeleg că pierderea Ardealului poate fi compensată printr-o nouă organizare politică a bazinului dunărean şi a Balcanilor. Germania îi sperie. Italia nu li se pare o garanţie suficientă. Li se pare că o politică dunăreană şi balcanică ne-ar putea dispensa pe toţi — Români, Iugoslavi, Unguri, Cehoslovaci — de asistenţa totdeauna periculoasă, chiar cînd e favorabilă a marilor puteri.

A trebuit să convin cu el că această politică (în care, de altfel, recunoaştem politica externă a **Cuvîntului** de pe vremuri), ne convine şi nouă de minune, dar că ea nu poate pleca decît de la situaţia de azi mai departe, situaţie pe care Ungurii vor trebui s-o accepte în mod definitiv şi sincer ca punct de plecare.

*

A trebuit să-mi întrerup expunerea mea de politică externă — fiindcă soneriile ne-au chemat înapoi în şedinţă, unde preşedintele ne-a anunţat moartea lui Masarik. Moment de tăcere melancolică. Krafta — ministrul cehoslovac, plînge.

Pe urmă, totul se termină şi ne răspîndim în oraş sub o ploaie care durează de cinci zile, aproape fără întrerupere. Îţi scriu acum de la hotel, din camera mea. Locuiesc la hotelul Cornavin, unde am tras la început pentru o noapte şi am rămas pe urmă definitiv din lenea de a schimba şi mai ales din neputinţa de a părăsi o cameră magnifică, pentru a căuta un loc într-o pensiune. Ceartă-mă, dacă vrei, dar nu pot să fac economiile pe care mi le recomandai. Viaţa e fioros de scumpă, iar Geneva e un oraş complect lipsit de interes.

În schimb, cele două zile, petrecute la Venezia, au fost ametitoare. Era aşa de multă lume, încît n-am găsit nici un loc la Venezia, lucru pe care nu l-am regretat însă, căci am găsit la Lido o cameră încîntătoare (32 lire pensiune completă, fără masă de seară). Am fost la Tintoretto, la Galeriile Academiei, la Fraridar, totul într-un ritm de cursă de viteză care mă consterna pentru toate minunăţiile, pe lîngă care treceam grăbit. Visez două săptămîni tihnite la Venezia, pentru a putea revedea totul ca lumea.

Te rog la primirea acesteia dă un telefon la mine acasă şi spune-le că ai primit veşti, căci nu le-am mai scris de sîmbătă şi nu le voi putea scrie nici azi. Nu uita, te rog, să încasezi în ziua de 20 septembrie de la Fundaţii leafa mea, pe care s-o înmînezi **Mamei.** Nu te întreb ce se mai întîmplă prin ţară, căci răsfoiesc aproape în fiecare zi ziarele româneşti. Scrie-mi însă ce faci tu, dacă ai început să lucrezi la viitorul tău roman şi cum merge.

Scrie-mi, în sfîrşit, veşti despre oamenii noştri. Marietta[1], Nenişorii[2], N[...] (s-a reîntors de la Balcic ? Vrei să-mi comunici adresa lui exactă, ca să-i pot scrie ?).

Sărutări Ninei, Gizei[3] şi ţie, al vostru

MIHAI

(Originalul în Arhiva Mircea Handoca, Bucureşti).

[1] Marietta Sadova, soţia lui Haig Acterian.

[2] Familia Gh. Nenişor, avocat şi publicist, soţul actriţei Marieta Rarei. (M. H.).

[3] Fiica din prima căsătorie a Ninei Mareş, soţia lui M.E.

Rubrică îngrijită de
Mircea HANDOCA

COLEGIUL DE REDACŢIE:
ION ARIEŞANU (redactor şef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct)
VIOREL COLŢESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA : TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefoane : 3 33 90 şi 3 33 76 (redactor-şef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 7

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTA TIMIȘ

NR. 7 (1146) 17 FEBRUARIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

Contribuția hotărîtoare a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU la dezvoltarea economiei naționale

Întreaga activitate teoretică și practică desfășurată de secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, reliefează o gîndire profund științifică, revoluționară, creatoare, care a determinat atît deschideri teoretice de largă perspectivă, cît și un puternic dinamism în vasta operă de edificare a noii orînduiri sociale din țara noastră. Este meritul nepieritor al secretarului general al partidului de a fi redat gîndirii marxiste românești, inclusiv celei economice, forța ei creatoare, spiritul ei viu, dialectic, capacitatea de a fi o metodă de investigație științifică a realității.

În concepția tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, scopul întregii activități economico-sociale în societatea noastră socialistă îl reprezintă **creșterea generală a avuției naționale**, prin dezvoltarea puternică a forțelor de producție, a tuturor sectoarelor, a științei, învățămîntului, culturii și ridicării pe această bază a bunăstării generale a omului, lichidarea cu desăvîrșire a sărăciei, asigurarea unei societăți a oamenilor muncii, în care **să nu existe nici bogați, nici săraci**, ci oameni ai muncii care au un nivel civilizat, demn de viață materială și spirituală. Rolul determinant în acest proces revine, în mod firesc, dezvoltării susținute și modernizării continue a **forțelor de producție**. Relevînd această idee în Expunerea de la forumul democratic din 28 noiembrie 1988 — sinteză de excepțională valoare teoretică și practică — tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a subliniat: **„Obiectivul strategic stabilit de Congresul al XIII-lea al partidului privind trecerea României, pînă în anul 1990, la un nou stadiu de dezvoltare — cel de țară socialistă mediu dezvoltată — are la bază puternica dezvoltare a forțelor de producție, a industriei socialiste, a științei, învățămîntului și culturii, dezvoltarea agriculturii și înfăptuirea noii revoluții agrare".** În același context, trebuie subliniată gîndirea originală, profund realistă a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** privind dezvoltarea în profil teritorial a forțelor de producție, prin conjugarea dialectică a factorilor economici cu cei tehnico-științifici și umani, după criterii economice sociale și politice în strînsă corelație cu realitățile și cu tendințele mondiale. **„Făurirea socialismului**, arată tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, **presupune dezvoltarea puternică a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, într-o concepție unitară și de largă perspectivă. Numai pe această cale se asigură ridicarea gradului de civilizație a tuturor localităților, lichidarea migrației populației spre orașele mari, transformarea armonioasă a întregii construcții și vieți sociale, făurirea deplinei egalități în ceea ce privește condițiile de muncă și viață, exercitarea drepturilor și afirmarea în cîmpul vieții sociale a tuturor cetățenilor țării".**

În concepția secretarului general al partidului nostru, dezvoltării și modernizării forțelor de producție le revine rolul hotărîtor în rezolvarea unor asemenea probleme cardinale ale noii orînduiri sociale, cum sînt: sporirea și diversificarea producției de bunuri materiale și servicii, creșterea susținută a venitului național și a avuției naționale, dezvoltarea proprietății socialiste și ridicarea gradului de maturizare a relațiilor de producție și sociale, creșterea gradului de omogenizare economico-socială, creșterea gradului de participare a țării la diviziunea internațională a muncii și sporirea eficienței schimburilor economice externe, ridicarea nivelului general de civilizație materială și spirituală. Se pune astfel în lumină esența dialectică a determinismului economico-social, potrivit căreia gradul de dezvoltare al științei, învățămîntului și culturii, relațiile de producție și sociale, conștiința socialistă și întreaga suprastructură a societății sînt condiționate, în ultimă instanță, de baza materială, de nivelul de dezvoltare al forțelor de producție.

Una dintre trăsăturile definitorii ale procesului de reînnoire de după Congresul al IX-lea al partidului nostru o constituie aplicarea consecventă în viață a concepției secretarului general al partidului cu privire la folosirea celor mai potrivite forme și metode de organizare și conducere a economiei, pentru crearea și perfecționarea mecanismului economico-financiar și a cadrului democratic adecvat, care, influențînd activ procesele economice, să asigure valorificarea superioară a muncii sociale și a resurselor materiale. **„În această privință**, sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, **am pornit de la principiul că formele de conducere, de planificare, financiare, nu sînt date o dată pentru totdeauna, că ele trebuie să fie perfecționate continuu, în raport cu dezvoltarea forțelor de producție, a științei, a culturii, cu baza tehnico-materială, pornind de la necesitatea creșterii rolului oamenilor muncii, al cadrului democratic, în întreaga conducere a activității economico-sociale".**

Pornind de la analiza multilaterală a marilor transformări revoluționare ce au loc în țara noastră în procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a formulat teza **formării poporului unic muncitor. „Se va ajunge astfel**, arăta tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, **la realizarea poporului unic muncitor, animat de aceleași năzuințe și interese comune de a-și făuri în mod conștient viitorul liber și independent, de bunăstare și fericire, de a asigura deplina egalitate în drepturi și afirmarea principiilor de echitate și etică socialistă și comunistă, de ridicare necontenită a patriei noastre pe cele mai înalte culmi de progres și civilizație".**

Conf. univ. dr.
Dumitru ROCHIAN

Vis înaripat

Patria, partidul, steagul tricolor
Și drapelul roșu, fluturînd în zbor,
Sînt înscrise-n inimi ca simboluri mari,
Însoțind în luptă oameni temerari.

Cutezînd spre piscuri de măreț destin,
Urcăm în lumina zorilor ce vin,
Conduși de Eroul, ne-nfricat bărbat,
Clădind Viitorul, vis înaripat.

Construim în anul unui nou Congres,
Porți victorioase, larg deschise-n mers,
Sînt simbolul faptei, visului de aur,
Comunismul, vieții cel mai scump tezaur!

Irimie STRĂUȚ

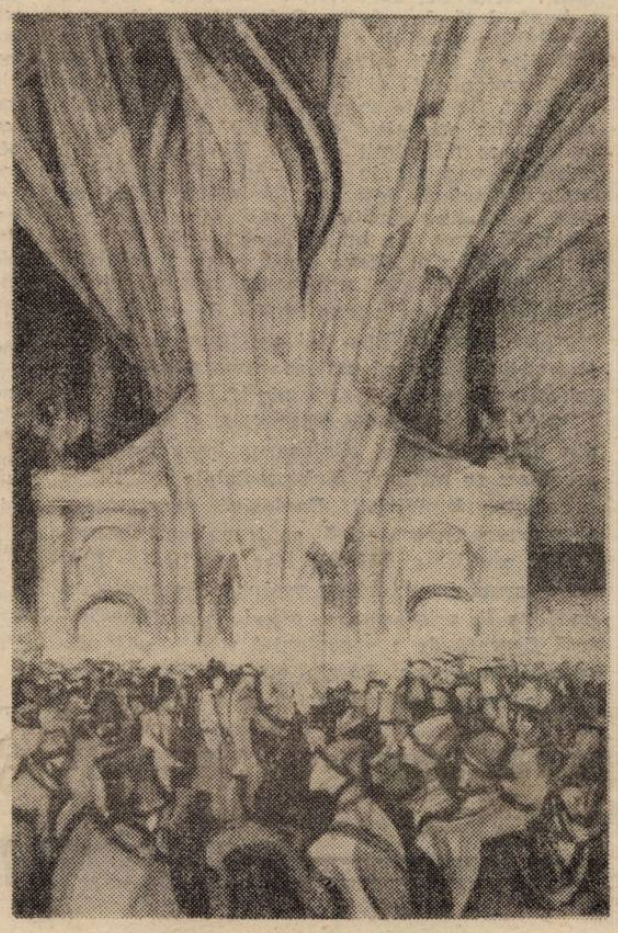

XENIA ERACLIDE VREME: Unirea.

Parcă aici m-aș fi născut și eu...

Plouă. Plouă greu și în vîrtejuri. Chiciura, poleiul, fîrișoarele de zăpadă de pe crengile goale ale plopilor de lîngă geam încep să se topească.

Ajung în fața bibliotecii. Acest mic lăcaș de cultură, așezat la o răscruce de drumuri. Pași de copii sînt imprimați pe zăpada firavă din

·ÎNSEMNĂRI·

fața bibliotecii. Copiii năvălesc spre mine cu zîmbete și strigăte de voioșie. E Diana, e Petrina, e Anca... Ei mă așteaptă în parculețul de lîngă bibliotecă. Numai poarta de vizavi, de cîteva zile, rămîne închisă, mută. De la această poartă, maro, îmi zîmbește zilnic o bătrînică. Stă cu mîinile ei, bătătorite de muncă, ascunse sub un șorț cu flori albastre.

Mă uit afară pe geamul bibliotecii. Ploaia e mai deasă și curge... curge... Da. E lapoviță. Vecina mea, Elisabeta, apare. Se uită de-a lungul străzii, învolburată în ploaie, apoi, zgribulită, dispare în dosul curții. De ce nu m-o fi căutînd? Are, parcă, o figură tristă. Ea, vecina mea, de primăvara pînă toamna tîrziu, îmi agață flori în ușa bibliotecii. Ea, vecina mea, îi zîmbește fiecărui trecător și-i aruncă măcar două-trei vorbe de îmbărbătare. Ce se întîmplă acum cu ea? Îmi bate în ușă cismarul din cartier. Citește cărți de povești. Aici, în cartier, toți ne cunoaștem, toți sîntem ca într-o familie... Fiecare ne povestim necazuri sau bucurii. După cîteva secunde, intră în bibliotecă muncitorul de la Depoul de locomotive, Nea Chepețan. El citește mult. În special, cărți de război. I le-am pregătit. Fiecărui cititor îi cunosc preferințele, căci am pătruns aproape în fiecare casă și am purtat dialoguri despre cărțile citite sau despre autorii îndrăgiți. „Să-mi dați și cărți pentru soție, cărți cu iubire... Și pentru fiică să-mi dați cărți, știți dumneavoastră de care... Cărți de inimă", ride ceferistul. Iarăși aud un ciocănit sfios în ușă. Intră vecina Eli-

Tatiana
FLONDOR ARIEȘANU

·(Continuare în pag. 6)

cronica literară

Poemul de calcar

Senzația de fărîmițare, de inconsistență, de automăcinare, de violență directionată spre însăși ființa poetei domină întreaga poezie a Danielei Crăsnaru din antologia **Fereastra în zid.** Fără complezență, fără cruțare, fără un instinct — atît de feminin — al conservării, poemul se relevă a fi expresia textuală a unui ecorșeu. Mărturisirea e arma de atac a autoarei, o lance care străpunge fără milă epiderma sensibilității. Necomplexată de condiția ei, nesupusă obișnuitelor strategii retorice ale liricii feminine, poezia are toate atributele masculinității : fermitate, agresivitate, directețe. Însă cu o bună doză de relativ. O înmuiere abia perceptibilă a tonului, o îndulcire a nuanțelor, o rotunjire a ideii salvează poemul de starea de pură contondență și de martiraiul de a fi un manifest. Cu toate acestea, poemele sînt, de cele mai multe ori, niște **ordine de zi**, construcții lexicale ce nu admit replica. Dincolo de tonul baladesc, vorbind, în răspăr, despre o sensibilitate ultragiată, despre o feminitate suficientă siesi, se disting răpăiturile cuvintelor înfuriate, amintind, vag, de bubuitoarea dictie păunesciană : „Mai sînt cîteva instincte ce nu-ncap în computer, / Cîteva sentimente necodificate. / Sufletul umblă prin trup ilicit / Ca un rîu fără margini trasate.//Cine mai are timp de un gest anacronic? / Cine să mai consume mireasmă de tei / În veacul precis și ironic ?".

Obținem, ca medie aritmetică a tendințelor din poezia Danielei Crăsnaru, imaginea unei creatoare ce nu intră fără prealabile condiții în paradigma feminității. Explozivă, gata mereu să agreseze, neconcesivă, ea transformă nostalgia în pretext al răfuielii, iar fragilitatea ființei în armă de seducție a realului. Poemul-standard va fi, prin urmare, o baladă a disperării, însă fisurată de o necontenită și evidentă plăcere de a ricana. Poezia nu e decît o iluzie, pare a spune poeta. Dar tot ea completează : e și singura certitudine. Construcție suprapusă („cuvînt în burta altui cuvînt"), poemul radiografiază mișcările spiritului creator, deconspirînd, totodată, într-o mișcare paralelă, mecanismele sensibilității ce-și inventează o biografie. Poemul oscilează între acești doi poli, navetînd de la o extremă la alta : între vocea patetică, redundantă, a unui tribun reprimat și abia auzita șoaptă a unui Orfeu care „și-a vîndut și ultima coardă vocală".

Feminină în substanță și masculină în expresie, poezia Danielei Crăsnaru sfidează pactul care a generat-o : ea pornește de la o stare, de la o aproximare a realului și sfîrșește într-o strategie a comunicării. Cuprins în această formulă, poemul e fie pregătirea bătăliei ce nu va avea loc niciodată, fie descrierea patetică a unor războaie demult pierdute : „Cu lozul neciștigător al acestei duminici în sertarul amiezii / încerc micile exercitii de levitație, tocmai acum / cînd totul are culoarea de plumb încins / la o mie de grade. / Tinerețea, canar împăiat / zburînd spre fondul secundar de cuvinte. / Nici un semn / de la trupul în care locuiesc ilicit / ca un comisvoiajor cu gleznа scrîntită. / Pe cîmpia de la maraton au crescut bălării, în timp ce farul de la capătul bunei sperante / împarte bilete pentru asociația de nevăzători amatori". Un lung peisaj după bătălie, așadar. Problema esențială a poetei nu e drumul spre victorie, ci descoperirea unei tehnici a supraviețuirii în înfrîngere. Citite prin astfel de imagini revelatoare, poemele se transformă într-un lant de monocorde litanii, întrerupte de cîte-o verigă de speranță. Lamentul poetei, cînd calm, cînd violent, cînd disperat, cînd ironic, își contine nu doar propria morală, ci și propria punere în dubiu. Metafora circului (și a mimului), ca element ordonator al lumii, are menirea să tempereze primele impulsuri de vehementă a discursului. Sub presiunea lor, tonul se mlădiază, urgentele realului își pierd din acuitate. Subzistă doar magia unui text cu inflexiuni melancolice, dar cu o permanentă, jovială conștiință a forței sale.

Foarte utilă (deși nu prea generoasă) antologie. **Fereastra în zid** decupează profilul unei excelente poete, de la care așteptăm încă mari surprize.

Mircea MIHĂIEȘ

* Daniela Crăsnaru. FEREASTRA ÎN ZID, Ed. Scrisul Românesc, 1988.

Adevărata viață a scriitorului

Artist prin vocație, scriitor printr-o opțiune devenită profesie, Paul Eugen Banciu nu scapă tentației de a face temă din conditia artistului, limpezind un portret al scriitorului la maturitate. O face în romanul **Muflonul,** al cărui al doilea volum apărut recent confirmă intentiile întrevăzute în primul și adînceste perspectiva, intrînd pînă departe în investigația ființei fizice și metafizice a scriitorului. Prilej de oglindire, tema va primi, cum era de așteptat pentru cei care cunosc celelalte romane ale lui Paul Eugen Banciu, o rezolvare opusă confesiunii narcisiste și jurnalului. Prozatorul preferă formula „bărbătească", după cum o definește însuși personajul său, „scriitorul", la persoana a treia, care îi oferă distanța necesară față de sine și libertatea de a inventa ceea ce n-a trăit, de a observa la rece, dar și de a pleda cu patos fără a da impresia unei demonstratii pro domo. Miron Olaru este personajul-mediator, „muflonul" pe numele simbolic avansat în titlu, pentru a completa o imagine detaliată a omului-scriitor predestinat să părăsească confortul posibil al vieții pentru riscantele piscuri. Necum abstras din lumea reală, și nici refuzînd contingentul pe care îl cercetează cu interes, dar și cu îndreptățite accese de repulsie, Miron Olaru, scriitor și redactor la o revistă din provincie, își continuă și în acest volum II al romanului documentarea pe terenul vieții, documentare de voie și de nevoie, căci propria-i existență cît și cartea la care scrie sînt invadate de impetuosul real. Asaltului permanent al cotidianului, logicii imediatului și hazardului vieții el trebuie să le reziste, să le spună ceva, un tîlc, un sens, un dram de esență. „E plin de literatură peste tot" recunoaște personajul, dar cartea care ar răspunde întrebărilor despre sine și despre „viața ca viață" nu se naște cu ușurință. O privire asupra „conflictelor de apartament", asupra întîmplărilor de peste zi, asupra mediilor în care trăiește scriitorul, îi permite prozatorului să îl aseze între genele care pot contura conflictele lăuntrice ale sufletului de artist. Vulnerabil este Miron Olaru în fața simțului de proprietate și nefericirilor soției sale care conturează polul pragmatismului, dar și al ideii de cuplu acaparator. Iritări, surpări interioare și nedisimulate morocăneli îi produc amicii proaspăt mondenizați, fojgăiala și intrigile carieristilor. Satisfăcut este omul-scriitor și de demonstrațiile de nonconformism ale pictorului Zenovian, pe care îl caută totuși fiindcă una dintre întrebările mari despre sine este chiar aceasta : cît conformism și cît excentrism își poate permite artistul pentru a rămîne el însuși ?

Paul Eugen Banciu dă măsura intuiției, subtilității și experienței sale în ale scrisului tocmai punînd în miezul cărții sale această întrebare. Un „circotaș", în sensul personajelor din **Recifu**l, un „străin" cum în altă lume se conturase în **Sărbătorile,** scriitorul caută mereu sub straturile suprapuse de convenință, hazard, improvizație, calea spre adevărul vieții, punîndu-se în balanță cînd cu fratele său Marin, reprezentînd provizoratul unui anume „loie de vivre", cînd cu o stranie necunoscută ca ipostază a retragerii din fața vieții, cînd cu precizia sufletului „matematic" al Amaliei, soția sa și mai ales cu o imagine himerică, ideală a artistului pe care o închipuie scrîind „Adevărata viață a Simionului".

Muflonul, are, ca toate romanele lui Paul Eugen Banciu, o individualitate bine definită. El nu seamănă cu celelalte și este totusi o reluare modificată a unor puncte fierbinți atinse pe altă cale și în **Recifu**l, și în **Zigguratul.** Nu măiestria constructiei parabolice, nu iscusința cu care construiește tehnic, nu textele și textúrile, scriitura cu gradele ei sînt puse în față aici, în acest ultim roman, (dar cine le-ar putea ignora !), ci un gînd acaparator despre condiția scriitorului, gînd care curge firesc în frază, compunînd și combinînd cu francheteа și încrîncenarea lui Buzura sau a lui Mihai Sin un roman ce are frumusețea și defectele unei cărți rupte din sine.

Brîndușa ARMANCA

* Paul Eugen Banciu, MUFLONUL, vol. II, Editura Facla, 1988.

portrete

Modelul poetic al Omului Interior

La început de deceniu poetic, cînd toate energiile tinerilor artiști se declanșează ca un prolog a ceea ce a urmat, Ion Budescu apăruse cu o carte ce anunța mai degrabă un clasicist, un „întîrziat" al altor imagini, al altor glasuri și întîmplări. Totuși, prospețimea, vigoarea, nonșalanța lumii reale, decantate și resorbite prin filtre de diferite calibre — n-au scăpat neremarcate, prima carte aducîndu-i debutantului autoaminat notorietate.

Încrîncenarea de a descoperi cu ajutorul mijloacelor mai mult directe, lipsite de zorzoane metaforice, o lume poetică sub praful atîtor denuneri artistice, seamănă întrucîtva cu radioscopiile misterioase care scot la iveală noi participante active la ritmul interior al lumii, mișcări tectonice imposibil de detectat cu ajutorul aparaturii tehnice sofisticate. Operatiunea în sine seamănă cu detectarea unor mici dar substanțiale explozii, care se petrec în interiorul ființelor și lucrurilor, acumularea la un loc a tuturor valorilor termice ale acestora pentru a pune în functiune un mecanism nou — cel al poeziei. Și poetul își îndreaptă asemenea **priviri** radioscopice asupra unor obiecte de mare diversitate : asupra unei localități din amintirile copilăriei — Dalboset, asupra străzii Patriarhilor, asupra anotimpului de recolegere care este toamna, asupra arhaicelor de neuitat pietre de moară,prunilor, bitumului, Capricornului.

De multe ori simți că poetul e sedus de fluxul interior al unor pasaje mai putin rezistente la lirism, degajînd un mister al exprimării, un mister care e însăși poezia.

GEORGETA MEDINSCHI : Masă țărănească.

O sensibilă schimbare de registru aduce cel de-al doilea volum al autorului — **Omul interior.** Mai liber în exprimare, mai puțin preocupat de aspectul exterior al ritmului, cu tensiuni proprii versului necanonizat, poetul reușește în mod remarcabil să scrie o carte în care abundă o serie de poezii ce pot fi bănuite a fi **ars poetica.** Nu aș vrea să se înțeleagă că volumul ar fi o antologie a unor modele de exprimare. Dimpotrivă, cartea are o unitate de invidiat. În primul rînd era de remarcat unitatea structurii mitologice pe care o servea poezia : **„Cu sînii, numai cu sînii femeia / numai cu sînii femeia vedea / Pe piept ea și-i purta ca pe o pereche de ochi / în care un șarpe verzui chicotea..."** („Grădina de vară"). În poemul **Omul interior,** cititorul atent poate să descopere cîteva accente polemice sau numai mustrătoare la adresa lui Platon, a refuzului filosofului grec de a-i accepta pe poeți în cetate. De aici pînă la megalopolisul în care omul este nevoit să devină **interior,** adică să străpungă crusta rece din beton și sticlă, prejudecățile noului mediu, să se adapteze noului gigant, fără să se mai lamenteze, să-l accepte ca pe singurul mediu posibil/accesibil dezvoltării sale normale în timp, nu mai este decît un singur pas, pe care poetul îl cucerește meticulos, poem cu poem, pînă la finele, pînă la străfundul **omului interior.**

De cele mai multe ori convocarea în context a **omului interior,** a omului liric, alternantă la omul filosofic, se face prin intermediul filosofiei și chiar a filosofilor înșiși, precum în **Contextul Socrate.** Fantezia poetică a autorului se racordează și mai etanș la sistemul poetic personal al unor elemente mai puțin sau deloc (încă) utilizate chiar de către poeții ultimului val, în cea de a treia carte — **Ucroniile.** Și aici imaginația se grefează cu inteligență pe o serie de elemente concrete, de fapt, pe aburii energetici emiși de corpurile vii. Haloul ce se formează amplifică senzația de mitologie personală, de unghi original din care se „fotografiază/filmează" realul, ochiul sensibil al aparatului de filmat/fotografiat înregistrînd deodată atît imaginea mitologică, emițînd fotografii/filme după retete proprii : **„Pe urma Himerei de-a lungul Riului Stoa / — Tată, mi-am zis, gresia morilor ascute aerul / ca pe o coasă de-argint // Cînd deodată le-am zărit spinările — / dădeau năvală la suprafața apei / un Martie nămolos îi făcea din adînc să răzbată / Siroind de sudoare / încovoind crestele valurilor // Ca un bici cerul muscа din carnea lor transparentă // ca hăitașii pe margini tufișurile, ca mustele ciupiturile peștilor la subsori / Și numai rapăn cefele lor frecate de maluri / coastele zdrelite de poduri, de mori și stăvilare / burțile jupuite de rădăcini..."** („Bivolii").

Ion Budescu e un poet al combustiilor, greu de așezat pe o hartă bună de folosit navigatorilor de orice fel.

Valeriu BARGAU

convorbiri

Cu MIRCEA ZACIU

— Îmi ceri un curriculum vitae, o „istorie“ a etapelor mele de edificare intelectuală? M-am născut la 27 august 1928, la Oradea. Precum vezi, fac parte dintr-o generație destul de încercată : războiul, revoluția, toată istoria ultimelor decenii năvălită în biografie (era să zic «prăvălită» peste...) ; invidiez deci pe cei născuți la 1880, ca și pe cei foarte tineri, de azi ! Copil, ne-am mutat în Nordul țării, la Satu-Mare, unde am început școala, inclusiv prima clasă de liceu. Am povestit în altă parte ce rol acord eu acelor ani, mai cu seamă faptului că învățătoarea mea, o femeie de o mare căldură sufletească și un excepțional pedagog, era supusă — sub ochii noștri de copii — discriminării rasiale (era evreică) și presiunilor de tot felul. Avea să sfîrșească tragic, apoi, în deportarea horthystă din '44. Liceul „Mihai Eminescu“, de o frumoasă tradiție, cu profesori de marcă, mi-a îndrumat primii pași, dar în '40, în urma Diktatului de la Viena, toată familia mea a fost obligată să se refugieze în Sudul Transilvaniei, iar averea ne-a fost în întregime confiscată. La Arad, între 1940—1945, am avut bucuria unei adolescențe aurite, la care mă întorc cu multă nostalgie. Liceul „Moise Nicoară“, condus de un reputat matematician, Ascaniu Crișan, pedagog sever, dar cît de eficace !, acest liceu, zic, m-a format intelectualiceste, în primul rînd prin bunii mei profesori de română, pentru ca, la Oradea, în ultimele două clase, să am bucuria descoperirii literaturii (poeziei) moderne, condus în aceste revelații succesive de neuitatul meu dascăl (și poet) Zaharia Macovei. În '47, dorința mea de a studia la București s-a văzut contrariată de amînarea datei admiterilor (primele examene de admitere în învățămîntul superior), așa că m-am resemnat, venind la Cluj, unde am urmat timp de doi ani, paralel, Dreptul și Literele, apoi am rămas să-mi consacru tot timpul exclusiv filologiei române. Anii erau frămîntați și „timpul nu avea răbdare“, după expresia unui mare prozator, dar am avut poate și puțin noroc să străbat toată această perioadă cu ochii și inima deschise, cu emoțiile, neliniștile dar și nonșalanța (poate inconștiența...) anilor tineri. În 1950, încă în anul IV, am fost numit preparator la Catedra de Literatură română, condusă atunci de marele profesor și istoric literar Dimitrie Popovici. Un an mai tîrziu, eram asistent, orientîndu-mă către studiul literaturii secolului XX. Lector, din 1952 pînă în 1962 ; conferențiar între 1962—1972, iar de atunci profesor titular la aceeași Universitate a Daciei Superioare, căreia i-am rămas întru totul credincios, convins dincolo de tangajele temporare, de rosturile ei istorice și culturale majore. Am avut, ca să zic așa, o carieră universitară „normală“, trecînd progresiv, și fără a forța viteza, prin toate gradele didactice, într-o succesiune, aș zice, armonioasă. Revenind la acest „curriculum“ pe care mi-l ceri, stimate Mikó Erwin, aș adăuga că simultan cu studiile mele am început și nesigurul meu periplu scriitoricesc. Debutul absolut e din primăvara lui 1944, în pagina a doua a ziarului „Ecoul“, cu un „medalion“ critic despre Duiliu Zamfirescu. Aveam 16 ani. Nu știam că pagina în chestiune este rodul unei complicități politice, că se aflau, acolo, o seamă de poeți de stînga, angajați intens în mișcarea de răsturnare a dictaturii antonesciene. A fost o coincidență. M-a publicat M. R. Paraschivescu, care îmi va fi „naș“ și mai tîrziu, la **Almanahul literar**. În 1948, debutul literar, la „Flacăra“, cu o proză (nuvela **Episod**, în două numere), predată „Revistei literare“ (unde oficiase tot M.R.P., fără ca eu să știu), și care, desființîndu-se, materialul din portofoliu a trecut la noua publicație, „Flacăra“, organ al noii Uniuni a scriitorilor și ziariștilor etc. Pasiunea mea pentru proză, resuscitată în anii studenției, cînd am colaborat la „Almanahul...“ clujean de sub conducerea succesivă a lui M.R.P., Geo Dumitrescu și A. E. Baconsky, a fost curînd concurată de preocupările istorico-literare și, mai apoi, de critică literară. Am publicat diverse texte prin revistele anilor '50 și '60, adunate în cele din urmă în 1967 în prima mea carte notabilă, **Masca geniului**. În aceeași toamnă, plecam pentru un stagiu didactic în străinătate, predînd limba și literatura română la universitățile din Köln, Bonn și Aachen. Experiența acelor ani, decisivă sub multe raporturi, am concentrat-o într-o carte, **Teritorii**, publicată în 1976. Sub raportul preocupărilor mele anterioare, s-a produs tot atunci o modificare în sensul că am abandonat studiile de istorie literară (și cultură) în tradiția anterioară a Catedrei clujene, și am optat pentru critica curentă, urmărind cu mai multă asiduitate fenomenul contemporan, care începuse să devină cu adevărat un **fenomen**, captivant și fertil. Am scris, succesiv, cronici și articole (cu rubrici permanente) la „Tribuna“, „Steaua“ și, o vreme, la „România literară“ dar și la alte publicații, de pildă la „Utunk“, la „Viața Românească“, „Vatra“, „Transilvania“ ș.a. Anii '70, de după întoarcerea mea în țară și reluarea activității didactice și publicistice, au fost cei mai fecunzi. A fost și momentul unei efervescențe spirituale extraordinare, la noi, marcată atît prin apariția unor cărți de valoare, a unor scriitori de anvergură, a unei noi promoții de tineri creatori, a unei vieți interne a Uniunii noastre, o afirmare publică a unor energii care conturează o întreagă epocă. Am publicat atunci, în volum, **Glose, Colaje, Ordinea și aventura, Bivuac, Lecturi și zile, Alte lecturi și alte zile, Lancea lui Achile, Cu cărțile pe masă** și, în 1983, **Viaticum**, ultima mea carte apărută. Notez că o bună parte din aceste cărți sînt rodul stimulentului publicistic al epocii. Un factor important era, apoi, diversificarea vieții editoriale și, nu în ultimul rînd, întemeierea, la Cluj, a Editurii „Dacia“, animată de regretatul meu prieten Al. Căprariu, a cărui vocație editorială a fost pentru toată lumea o revelație. Acolo, la „Dacia“, datorită inițiativei lui Căprariu, am primit coordonarea unei serii editoriale, „Restituiri“, pe care am avut-o între 1972—1984. În acești doisprezece ani, am încercat să relansez prin seria mea nume de scriitori uitați ori ignorați (de critică și de publicul larg), texte postume, uitate sau nedescoperite și ele, sau să reeditez scrieri rare, de mult epuizate și, prin urmare, pe nedrept nevalorizate. Au ieșit 80 de numere din această colecție, toate, așa cum ecoul lor critic o confirmă, de un maxim interes. Dar seria mai avea și o altă funcționalitate : ea se dorise o mică „școală“ pentru tinerii cercetători, școală filologică, de îngrijire și editare de texte, școală critică, pentru comentariul operelor. În marea lor majoritate, cele 80 de titluri au apărut sub îngrijirea (și cu comentariul) unor foști studenți de-ai mei, sau a unor tineri studioși din alte centre universitare.

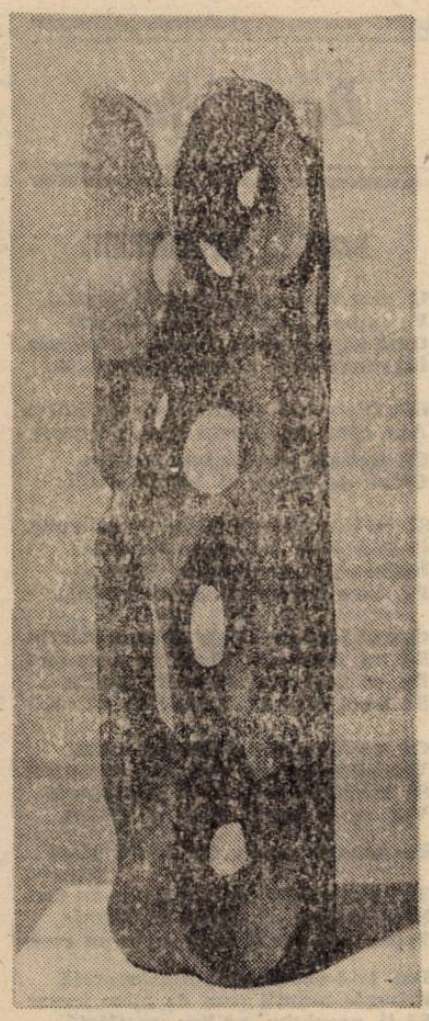

ȘTEFAN KELEMEN : Eroii

Am mai publicat, sporadic, cîteva prefețe, cîteva articole, între care unul doar merită să-l amintesc, fiindcă încearcă să impună ideea „alternativei“ pe care o oferă opera lui Radu Petrescu, prozator de prim plan al literaturii contemporane, dispărut, vai, mult prea devreme ! Subliniez acest mic articol din „România literară“, mai mult pentru a preciza o dată. Îmbrățișat fără rezerve de noua promoție de prozatori actuali, Radu Petrescu era, însă, oarecum marginalizat în optica unor importanți critici ai perioadei contemporane, care-l socoteau un autor „minor“. De atunci s-a produs o „revizuire“ a mai vechilor poziții și aș dori să precizez că ideea „alternativei“ îmi aparține...

Din tot ce am scris (am mai spus-o) prefer o singură carte, **Teritorii** (1976). Ea îmi e mai aproape de suflet pentru că e mai aproape de formula unei proze așa cum aș fi dorit să scriu. Textul din 1976 ar fi avut o urmare, un al doilea volum, continuînd narațiunea evenimentelor din 1967—68, cronologic, ceea ce ar fi echilibrat imaginea de ansamblu, atît aceea exterioară, cît și cea intimă, a reacțiilor și alergiilor naratorului. Din păcate, n-am putut măcar să sper în apariția acestui al doilea volum. Cartea e o radiografie spirituală a unui ins și a unui moment. Ea a fost citită excelent de Livius Ciocârlie, dintre criticii care au comentat-o, iar recent, în unele articole ce mi s-au consacrat, a fost invocată de mai mulți critici tineri, ceea ce m-a bucurat.

— Scriitorul preferat ?

— Cînd ești scriitor, și încă critic și istoric literar, nu poți afirma că ai **un** scriitor preferat ! Carte de căpătîi ? Hm, mai repede m-aș încumeta să afirm că am cîteva zeci de cărți de căpătîi. Oricum, mă feresc de acel tip de „homo unius libri“, paradigmă individuală a dogmatismului, intoleranței și terorismului spiritual.

— Crezul de scriitor ?

— Cred într-o artă (și literatură) care-și au temeiul în **sinceritate** și **adevăr**. Fără aceste două condiții, nici un talent nu se poate salva. Orice artificiu formal, oricît de sofisticat și de „modern“, nu poate masca sunetul fals și trucajele realității. Mă identific întru totul cu profesiunea de credință a lui Liviu Rebreanu din 1924 **(Cred)**.

— Despre dragoste, prietenie ?

— Formula tulburătoare cu care Marin Preda își încheia ultima lui carte exprimă și pentru mine totul : „dacă dragoste nu e, nimic nu e !“. Cît despre prietenie, am avut și mai am un cult al relațiilor prietenești bazate pe o afinitate intelectuală, morală și artistică. Acord un rol major prieteniei literare, celei care poate deveni factorul benefic al unei vieți literare normale.

— Despre război și pace ?

— Singur umanismul poate salva omenirea, ca și, de altfel, destinul unui neam, al unui individ. Orice agresiune este un act antiuman, orice opresiune este o anulare a omenescului, orice discriminare (indiferent de „motivația“ ei etnică, istorică, socială, politică etc.) e o ofensă adusă omeniei, orice despotism aruncă omul în arbitrariu, în absurd, în escalada abuzurilor și crimei.

— Cum vedeți omul secolului 21 ?

— Mi-e greu să-l imaginez. Mai corect ar fi să ne întrebăm, și cu toată gravitatea, cum ne va vedea el pe noi!?

— Proiecte de viitor ?

— Cineva vorbea despre „proiecte de trecut“, și nu e un simplu calambur : de cîte ori nu ne re-modelăm trecutul în funcție de viitor ?! Aș fi dorit ca în acest an să fi putut edita o carte în care să-mi selectez cele mai bune texte, sau măcar ceea ce mi se pare mie că am scris mai bun în peste două decenii de cînd scot cărți...

Mikó ERWIN

accente

Ființa și lucrurile (II)

Pentru alternativa realistă a descrierii, obiectul este nucleu coagulant și totodată prilej de însuflețire a universului creat cu materialitate concretă și imediată. Celălalt aspect pretinde parcurgerea unui itinerar invers, în care obiectul devine suport al disoluției, al risipirii și al haosului caleidoscopic. În cazul din urmă, accentul se mută pe o dematerializare a concretului prin el însuși. Aglomerarea de obiecte fără nici o utilitate stîrnește în cel care le privește paradoxale stări de confort interior, motivînd stagnarea, mimetismul placid, gestul oprit la mijlocul desfășurării din cauza plictiselii și a dezabuzării. Obiectul artificial și inutil este odihnitor datorită „absenței“ sale din structurile imperative ale necesităților de zi cu zi ale omului. În acest caz, obiectul este figurarea concretă a evadării din prizonieratul unei existențe resimțite în deplina ei zădărnicie autoritară. Un fragment dintr-o poezie de Șerban Foarță ne ajută să exprimăm exact această plăcere a tentațiilor vagi, împotmolite în nimicuri concrete, această formă de tolănire mulțumită în chiar mijlocul unei agitații vane și fără finalitate : **„Făceam și noi comerciu ('ntr-un soi de Oligòpol) / cu îndeobște resturi deșeuri : cu sinopol / de pe defuncte herburi cu șpan de strung cu motci / de putrede lineturi cu substructuri de lotci / necălăfătuit cu temirice : vr'o așchie / a nușce lignum crucis“.**

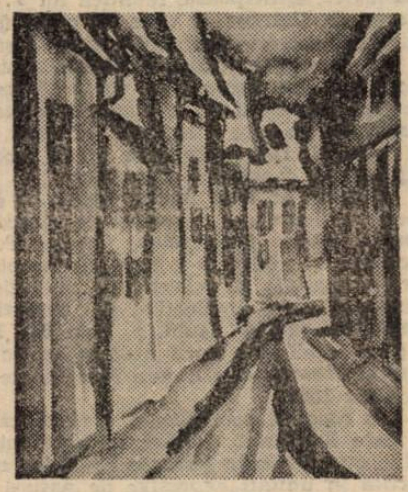

Privit așa, obiectul devine parte componentă a unui proces complex, prin care actul artistic recreează realitatea și o reflectă specific. Și cum arta este o aducere a universului în concretul particular al existenței, urmează că orice investigare a sa trebuie să pornească de la abstracțiunile ultime care întemeiază lumea în specificitatea ei. Categoriile finale, la care mintea poate accede în descrierea concretă, „prin obiecte“, a universului, sînt cele spațio-temporale. Dacă pentru știință, spațio-temporalitatea este un concept printre altele, în literatură situația este complet diferită. Putem constata lucrul acesta urmărind modul în care conștiința umană se confruntă cu infinitul spațio-temporal. Așezată în fața conceptului, conștiința resimte un fel de amenințare mută, o primejdie mocnită, pericolul unui atentat la Ființă.

Reflexul temporal al acestor derive spațiale închide în adîncul său sentimentele complexe ale originilor, ale maternității, ale peșterii — retrageri, toate acestea, ale Ființei înspre o originaritate resimțită ca absolut al unor ocrotiri pierdute.

Daniel VIGHI

Sens și armonie muzicală

eminesciana

În biografia spirituală a creației eminesciene, etapa cuprinsă între anii 1878—1883 dobîndește o valoare simptomatică, dacă o raportăm la destinul poeziei lui în evoluția ulterioară a lirismului românesc. Subiectul poetic tinde acum spre o neutralitate a trăirii în care infuzia biografică se autosuspendă, făcînd loc unei lumi a cărei realitate nu există decît în limbaj. Prin aceasta, Eminescu se apropie de zonele adînci ale poeziei moderne în aspirația ei de a ființa lumea prin cuvînt și de a fi experiență, dintre cele mai complexe, a cunoașterii înseși. Poezia acestei etape nu mai „comunică" sentimente sau, mai exact, „dacă se poate vorbi și trebuie să se vorbească de sentiment, îl înțelegem în sensul în care acest cuvînt indică nu o dispoziție sau o reacție subiectivă, ci o revelație, o intuiție poetică. (...) cu condiția de a înțelege prin asta **o anumită lectură a lumii pentru care ființa sa îl pregătește pe poet**" [1] (subl. n.).

Procesul acesta al obiectivizării sentimentelor, în sensul în care H. Friedrich vorbea de distanțarea, în poemul modern, a autorului de obiectul imaginației sale, fapt compensat prin participarea lui ca inteligență poematică și „operator" al limbajului, poate fi urmărit la Eminescu într-o suită de poeme în substanța cărora realitatea lingvistică devine realitate a constiinței poetice, împrejurare care-l așează pe Eminescu în familia spirituală a unor mari poeți moderni cum sînt, la noi, L. Blaga, T. Arghezi, G. Bacovia etc.

Substanța poetică a acestor poeme nu derivă din idei, ci din tonalitatea muzicală a strofelor, din capacitatea sugestivă a cuvîntului poetic, ceea ce-l făcea, de pildă, pe Eugen Lovinescu să afirme că „în unele poezii sugestia e de o natură mult mai complexă, susținută voluntar prin o serie de imagini gradate și convergente spre o idee sau o anumită ființă nenumită totuși" [2].

De altfel, Eugen Lovinescu vedea „evoluția poeziei lirice" sub semnul muzicalității și al inefabilului, prin înlocuirea construcției discursiv-logice cu stări de conștiință profunde, neorganizate, inexprimabile altfel decît pe cale de sugestie.

De fapt, toți exegeții poetului au recunoscut această calitate esențială a lirismului său fie că au numit-o armonie a versului, fie că au vorbit de sugestia muzicală a inspirației lui lirice.

G. Călinescu, de pildă, vorbea de „muzica muzicală" a versului eminescian, de un anumit inefabil al cînteculul său prin care Eminescu „e sortit să fie mai înțeles în viitor și mai plin de urmări" [3].

În critica românească, studiul lui D. Caracostea „Arta cuvîntului la Eminescu" (apărut în 1938), centrat pe analiza funcției expresiv-sonore a cuvîntului poetic eminescian, în ciuda primatului acordat de autor factorului formal (stilistic), în ciuda unei anumite exagerări metodologice, anticipează, înaintea lui T. Vianu, critica stilistică a textului literar. D. Caracostea vede, în chiar datele textului, în unicitatea alcătuirii lui, secretul ireductibil al artei eminesciene.

H. Friedrich vorbea de magia limbajului ca o caracteristică a liricii moderne, „de versuri ce vor mai mult să sune decît să spună", de puterea sunetului de a transcende sensul. Există, credem, și o putere a sensului de a se „instaura" în sunet, într-o fericită întîlnire a sensului cu sunetul, fapt prin care textul poetic își actualizează adevărul lui expresiv în conștiința cititorului.

Poemul **Se bate miezul nopții...** e unul din cele mai semnificative poezii eminesciene raportate la această idee. În studiul său din 1982, **Spațiul poetic eminescian**, George Popa, referindu-se la acest poem, socotește că avem de-a face „cu treapta ultimă a sublimărilor și decantărilor spațiale și existențiale, solicitînd un efort de imaginație la limita putințelor intelective și **conferind una din cele mai tensionate emoții ale minții**" (subl. n., pag. 84). Pentru Alain Guillermou, poemul e greu inteligibil, dacă nu-l integrăm în poemul dramatic de tinerete **Andrei Mureșanu**, din care făcea parte la început, elaborat de Eminescu încă din 1869.

În ceea ce ne privește, credem că poemul e revelator pentru felul în care Eminescu unifică, în substanța poeziei, sensul adînc al meditației cu privire la trecerea timpului cu melancolia nesentimentală convertită în unități expresive de natură muzicală. Puține poeme care ne sînt familiare din lirica poetului refuză cu atîta obstinație un demers analitic făcut într-un limbaj conceptual, diferit, deci, de limbajul poeziei. Realitatea poemului începe și se sfîrșește în cuvînt. Iată poemul :

„Se bate miezul nopții în clopotul de-aramă,
Și somnul, vameș vieții, nu vrea să-mi ieie vamă.
Pe căi bătute-adesea vrea moartea să mă poarte,
S-asamăn între-olaltă viață și cu moarte :
Ci cumpăna gîndirii-mi și azi nu se mai schimbă,
Căci între amîndouă stă neclintita limbă".

Așadar, timpul se golește, pierzînd sensul curgerii, în chiar clipa cînd clopotul de-aramă bate miezul nopții. Somnul refuză să oprească introspecția lucidă a eului poetic care a descoperit în sine imaginea, golită de fapte, a lumii. Hotarul despărțitor dintre viață și moarte devine el însuși iluzie, pură incertitudine, de vreme ce conștiința nu mai înregistrează lumea fenomenală încadrată în timp, deci supusă transformării, schimbării și devenirii.

„Cumpăna gîndirii", incrementîă în propria ei tăcere, desfăcută — nu ca idee, ci ca lucru ! — de propriul ei continut, golită de sens, de voința de a ordona lumea, dar, mai ales, de a **o reface prin cuvînt**, acceptă tăcerea, pe care sunetul clopotului o face și mai grea, și mai enigmatică. Căci limba neclintită a clopotului, prin transfer, devine limba nemișcată a cuvîntului, ce divulgă cea mai gravă dintre consecințele oricărei gîndiri — incapacitatea ei de a se cuprinde în și prin cuvînt. Și toate acestea într-o tonalitate inefabilă de descîntec, lipsit de culori exterioare, lipsit chiar de mari simboluri poetice, dar încărcat de lumina interioară a sunetelor. Tendința aceasta de esențializare a unei trăiri face din Eminescu unul din marile spirite care au contribuit la izbînzile moderne ale poeziei.

Rodica BĂRBAT

[1] M. Dufrenne, **Poeticul**, Buc., Ed. Univers, 1971, p. 161.
[2] E. Lovinescu, **Istoria literaturii române contemporane**, vol. II., Buc., Ed. Minerva, 1973, p. 371.
[3] G. Călinescu, **Opera lui Eminescu**, vol. V., Buc., Fundația pentru literatură și artă, 1936, p. 235.

La mijlocul mesei stătea mireasa. Un buchet uriaș din flori de liliac alb o proteja, ascunzînd-o privirilor prea insistente. Mesenii erau veseli și gălăgioși. Poate din cauza zilei însorite, poate din cauza atmosferei de sărbătoare. Dolina se simțea învăluită de un simțămînt de tihnă, de liniște, dar nu de o liniște goală, ci mai degrabă de o liniște activă, fascinantă, care-i menținea creierul în alertă și toate simțurile vii, pregătite pentru orice reacție. Poate că bucuria, fericirea o acaparaseră într-atît încît pînă și senzațiile fizice deveneau imateriale, emoție pe care o mai trăise doar cînd, în singurătate, se așeza la pian și cînta **Sonata lunii** ; acel amestec de gravitate, melancolie și curgere melodioasă, atunci muzica o prindea în șuvoiul ei, i se părea că se desprinde de propriul ei trup, se simțea pură, curățată de toate relele și mizeriile lumii, iar vălmășagul, zbuciumul vieții se topeau într-o seninătate desăvîrșită.

Îi cuprinse cu privirea pe invitați. Se uita la ei cu o curiozitate detasată. Femeile, bărbații îi apăreau ca niște protagonisti într-o piesă de teatru cunoscută. O clipă vru să încerce să le ghicească firea dincolo de rol, dar renunță. În pragul ușii apăruse tatăl ei.

Era o prezentă ciudată cu înfățișarea lui sobră, cu aerul de om suferind. În ciuda încercărilor evidente de a se arăta liniștit, fața îi era palidă, obosită, cu pielea transparentă, cu privirea blîndă și usor dezorientată. „Bietul de el ! Nici nu-i vine să creadă că m-am și măritat... și nu e prea încîntat de alegerea mea, își zise în sinea ei. Răzvan îi ieșe în cale, se străduiește să-l cucerească, dar tata se preface că nu-l vede și se duce la bar...". Se simți ciudat. De parcă cineva îi așezase în față o oglindă și altcineva o răsucise și ea se trezise în spatele oglinzii. Răzvan se aplecă mult peste masă, strivind florile albe de liliac și șopti :

— Vino !

Se ridică fără să se întrebe pentru ce anume avea nevoie de ea. Trecură printre perechile de dansatori și ieșiră în anticameră. Aici, fata de la garderobă tocmai lua de pe umerii unei femei o pelerină din mătase mată.

— Străduiește-te să faci impresie bună ! Ei sînt oaspeții cei mai de seamă. Ea e o femeie cu multe relații, foarte influentă, el un grangure mare care...

Dolina nu-l mai auzea. Își concentrase atenția pe silueta femeii care se apropia cu un zîmbet larg. Era înaltă, cu mișcări sigure, cu o claie de păr castaniu, o față rotundă și albă. Înainta plutind de parcă n-ar fi vrut să-i ia în seamă pe cei din jur. Purta o rochie din catifea de china, albastră, cu o nuanță mai deschisă decît pelerina lăsată în mîinile garderobierei. Întinse mîna bărbătește, spre Răzvan, apoi îi aruncă o privire Dolinei. După cîteva clipe, răstimp în care zîmbetul ei trecu prin mai multe faze, zise :

— Deci ea e comoara pe care ai ascuns-o cu atîta grijă... Nu-i prea tinerică ? Nu, își răspunse tot ea, femeia se trece mai repede decît bărbatul. Iată-te, Stoian, însurat. Acum îndeplinești toate condițiile pentru a fi avansat. Așa-mi zicea bărbatul meu. Ce să vă urez ? Casă de piatră ?

— Sînteți prea amabilă, bîigui Răzvan și Dolinei îi fu rusine.

Răzvan vru să danseze.

Dolina, cu ochii pe jumătate închiși, se lăsă purtată în ritmul unui vals lent. În brațele lui uită de toate gîndurile. Tîrziu, ea orbi șoptit, ca prin somn, întreaga ei atenție părea să fie absorbită de atingerea obrazului lui Răzvan, de strînsoarea brațului care, lipit de spatele ei, o conducea ferm și cu pricepere.

— Iubitule, sînt atît de fericită încît mi se face teamă...

Cînd se sfîrși dansul, Dolina se apropie de bar.

— Te simți bine, tată ?

Virgil Anton o privi îndelung, fără să clipească, de parcă ar fi vrut să-și întipărească în minte trăsăturile ei, apoi răspunse :

— ...dacă tu ești mulțumită...

— Tată, crede-mă, Răzvan e un om minunat, o să-mi dai dreptate după ce o să-l cunoști... mă iubește și eu îl iubesc. Cum să-ți spun... lîngă el mă simt întreagă, sigură, fără el parcă m-aș afla pe o punte de frînghii clătinîndu-mă deasupra unui hău...

— Puntea nu mai există !. Știi că ești frumoasă ?

— Încerc să fiu frumoasă, atît de frumoasă încît să vă merit pe voi ; pe tine și pe Răzvan, să vă țin lîngă mine...

Își puse palma peste mîna lui.

— Tată, de ce nu-ți place ? Ce-i reprosezi ?

— Nimic, rosti e și-și ațintă privirea asupra paharului pe jumătate gol.

Dolina porni în dutarea lui Răzvan. Simțea nevoia să-i vadă, să se asigure că nu se amăgește că atracția copleșitoare pe care o simțea pentru el este reală. Trecu în salonul mic. În lumina plină de vibrații ce se revărsa dintr-un glob uriș prins în tavan, care se rotea necontenit, arătîndu-și pe rînd fețele din ioburi lucitoare, își acoperi brusc ochii cu palma, mai făcu un pas, o mireasmă densă de parfumuri și farduri plutea în aer, cobori palma, lumina era mai puțin violentă, parcă potolită de oglinzile mari. Cîteva persoane stăteau în fotolii, altele se plimbau, unii vorbeau în șoaptă, alții cu voce tare.

— Vă spun eu că ea este Dolina Anton, pianista, am văzut-o la un concert, încerca un bărbat să-și convingă tovarășii.

— Adevărat ? se miră cineva, în cazul ăsta Stoian a dat lovitura, fetita e talentată. Am citit o cronică, o pianistă de excepție... Da, da, a dat lovitura...

— Lovitura dracului, este de părere o tînără cu chip de păpușă, mie, muzica nu-mi produce nici un fel de emoție, dacă nu este disco... Părerea mea e că mititica a făcut o afacere. Răzvan e un bărbat seducător, cu o poziție bună în orașul nostru și cu viitoru în față...

— Așa e, tu, o aprobă o blondă masivă, Stoian s-a însurat cu ea pentru că, săracu', are simțul onorarei prea dezvoltat...

Dolina porni în plictiseala de-aici ai de ales ?

— Cafeaua o fi naturală ?... A, uite-o pe cea mai fer...

— Fii bun și adu-mi un scaun, mă string puntiții de-mi ies ochii...

— Bună seara, Ramona, ce surpriză să te întîlnesc aici, pe dumneata care ești atît de ocupată...

— ...plec, nu mai rezist, coniacul e de proastă calitate, îmi dă dureri de cap...

— O, da' ce croială îndrăzneață ! Se poartă iar mini ?... A, iat-o și pe Dolina, ce faci dragă ? Cum te simți ?

— Și de ce n-aș fi ? Doar știi că unde se bea pe gratis, hop și eu...

— Arăți prosper ! Hai să luăm un aperitiv... Uite, îi vezi pe Jan ? E un tip grozav, te distrează cu bancurile lui decoltate, e inepuizabil, te asigur, vii ?

— Nu, nu mă amuză...

— Parcă în plictiseala de-aici ai de ales ?

— Cafeaua o fi naturală ?... A, uite-o pe cea mai fer...

— Fii bun și adu-mi un scaun, mă string pantofii de-mi ies ochii...

— Bună seara, Ramona, ce surpriză să te întîlnesc aici, pe dumneata care ești atît de ocupată...

— ...plec, nu mai rezist, coniacul e de proastă calitate, îmi dă dureri de cap...

— O, da' ce croială îndrăzneață ! Se poartă iar mini ?... A, iat-o și pe Dolina, ce faci dragă ? Cum te simți ?

— Așa e, tu, o aprobă o blondă masivă, Stoian s-a însurat cu ea pentru că, săracu', are simțul onorarei prea dezvoltat...

Dolina porni în dutarea lui Răzvan. Simțea nevoia să-i vadă, să se asigure că nu se amăgește că atracția copleșitoare pe care o simțea pentru el este reală. Trecu în salonul mic. În lumina plină de vibrații ce se revărsa dintr-un glob uriș prins în tavan, care se rotea necontenit, arătîndu-și pe rînd fețele din ioburi lucitoare, își acoperi brusc ochii cu palma, mai făcu un pas, o mireasmă densă de parfumuri și farduri plutea în aer, cobori

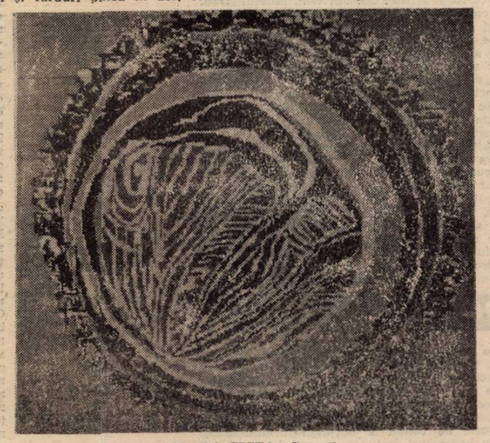

CLARA JECZA : Geneză.

palma, lumina era mai puțin violentă, parcă potolită de oglinzile mari. Cîteva persoane stăteau în fotolii, altele se plimbau, unii vorbeau în șoaptă, alții cu voce tare.

— Vă spun eu că ea este Dolina Anton, pianista, am văzut-o la un concert, încerca un bărbat să-și convingă tovarășii.

— Adevărat ? se miră cineva, în cazul ăsta Stoian a dat lovitura, fetita e talentată. Am citit o cronică, o pianistă de excepție... Da, da, a dat lovitura...

— Lovitura dracului, este de părere o tînără cu chip de păpușă, mie, muzica nu-mi produce nici un fel de emoție, dacă nu este disco... Părerea mea e că mititica a făcut o afacere. Răzvan e un bărbat seducător, cu o poziție bună în orașul nostru și cu viitoru în față...

— Așa e, tu, o aprobă o blondă masivă, Stoian s-a însurat cu ea pentru că, săracu', are simțul onorarei prea dezvoltat...

Dolina porni în dutarea lui Răzvan. Simțea nevoia să-i vadă, să se asigure că nu se amăgește că atracția copleșitoare pe care o simțea pentru el este reală. Trecu în salonul mic. În lumina plină de vibrații ce se revărsa dintr-un glob uriș prins în tavan, care se rotea necontenit, arătîndu-și pe rînd fețele din ioburi lucitoare, își acoperi brusc ochii cu palma, mai făcu un pas, o mireasmă densă de parfumuri și farduri plutea în aer, cobori

CLARA JECZA : Geneză.

palma, lumina era mai puțin violentă, parcă potolită de oglinzile mari. Cîteva persoane stăteau în fotolii, altele se plimbau, unii vorbeau în șoaptă, alții cu voce tare.

— Vă spun eu că ea este Dolina Anton, pianista, am văzut-o la un concert, încerca un bărbat să-și convingă tovarășii.

— Adevărat ? se miră cineva, în cazul ăsta Stoian a dat lovitura, fetita e talentată. Am citit o cronică, o pianistă de excepție... Da, da, a dat lovitura...

— Lovitura dracului, este de părere o tînără cu chip de păpușă, mie, muzica nu-mi produce nici un fel de emoție, dacă nu este disco... Părerea mea e că mititica a făcut o afacere. Răzvan e un bărbat seducător, cu o poziție bună în orașul nostru și cu viitoru în față...

Corina Victoria Sein

OGLINZI

— Și de ce n-aș fi ? Doar știi că unde se bea pe gratis, hop și eu...

— Arăți prosper ! Hai să luăm un aperitiv... Uite, îi vezi pe Jan ? E un tip grozav, te distrează cu bancurile lui decoltate, e inepuizabil, te asigur, vii ?

— Nu, nu mă amuză...

— Parcă în plictiseala de-aici ai de ales ?

— Cafeaua o fi naturală ?... A, uite-o pe cea mai fer...

— Fii bun și adu-mi un scaun, mă string pantofii de-mi ies ochii...

— Bună seara, Ramona, ce surpriză să te întîlnesc aici, pe dumneata care ești atît de ocupată...

— ...plec, nu mai rezist, coniacul e de proastă calitate, îmi dă dureri de cap...

— O, da' ce croială îndrăzneață ! Se poartă iar mini ?... A, iat-o și pe Dolina, ce faci dragă ? Cum te simți ?

— Așa e, tu, o aprobă o blondă masivă, Stoian s-a însurat cu ea pentru că, săracu', are simțul onorarei prea dezvoltat...

Dolina porni în dutarea lui Răzvan. Simțea nevoia să-i vadă, să se asigure că nu se amăgește că atracția copleșitoare pe care o simțea pentru el este reală. Trecu în salonul mic. În lumina plină de vibrații ce se revărsa dintr-un glob uriș prins în tavan, care se rotea necontenit, arătîndu-și pe rînd fețele din ioburi lucitoare, își acoperi brusc ochii cu palma, mai făcu un pas, o mireasmă densă de parfumuri și farduri plutea în aer, cobori distribuită în rolul principal ? Plecați undeva ? Ah, dacă regret ceva din vremea bunicii, e călătoria de nuntă !... Nu te reținem, drăguțo... Mi-e milă de ea, e cam simplută, cum să facă ea față pretențiilor la care se ridică Stoian ?

— Lasă, tu, te gîndești că ar fi fost mai potrivită fiică-ta...

— Și ce, nu e așa ? Iulia e educată, emancipată, cu casă, cu mașină, cu video...

— ...Bărbații caută altceva...

— Ce ?

— Servus, Sabina ! Ce-ți face bătiatu' ?

— La armată...

— Ah, al meu îmi dă bătaie de cap. Și-a propus să se însoare și cînd ? Acum... I-am spus : ai răbdare, Nelu, ai răbdare, nu te grăbi, că nu intră viața în sac, ești șef de secție, ești frumos, iar Milina nu e chiar cea mai potrivită, poate pică vreuna mai cu perspectivă... Și ce credeți că a făcut ? A ridicat receptorul, a chemat-o pe-ala și îi zice : Milina, mărită-te cu mine ! Și mi-a făcut semn să ridic și eu casca de ascultat...

— Stai, dragă, vreau să spun ce-am aflat de la fiică-mea : are cinsprezece ani și a fost invitată la ziua de naștere a unui coleg de clasă, după ce au stat înțepeniți în fotolii patru ore, timp în care au văzut două filme, sărbătoritul a propus un joc stupid...

Dolina făcuse înconjurul salonului fără să-l găsească pe Răzvan. Zarva o obosise.

— Astăzi ești și mai frumoasă ! zise Răzvan la urechea ei. Fu atît de surprinsă și fericită încît vru să-și încolăcească brațele de gîtul lui. Se abținu. Zîmbi și zise :

— Mulțumesc !

— Printre lucrurile care-mi plac în mod special la tine este și această simplitate cu care primești un compliment. Femeile, în general, cînd li se spune că sînt frumoase, se prefac că nu știu, tu accepți însă ideea la fel de firesc, ca și cum ți-aș spune că ai două brate...

— Cum să nu accept ideea că sînt frumoasă, astăzi, cînd mi se spune de două ori în răstimp de o jumătate de oră ?

— Oooo ! Îmi pare rău, dacă știam că mi-a luat-o altcineva înainte, renunțam... E cazul să dau pe cineva afară ridicîndu-l de guler ?

Dolina se lipi de el.

— Nu, iubitule, admiratorul este tata...

Răzvan se uită la profilul ei perfect. Era într-adevăr frumoasă. Nu numai că avea trăsături armonioase, dar din ființa ei se degaja un fel de lumină calmă.

*** Fragment din romanul „Cercul de oglindă".**

TORENT DE FLORI

David Rusu

MIHAI VITEAZUL

O cum mai curge singele șiroaie,
Pe mine însumi venele mă dor
Cînd trupul lui ca bradul se îndoaie,
Îngenunchind cu glodul la popor.

Din file vechi, el tălmăcea-mplinirea
Așa cum marii regi i-au poruncit
Că trebuia să-nfăptuie Unirea
Chiar de urma să fie prohodit.

Și iată-acum sub stele transilvane,
O dîrâ grea de ceturi s-a lăsat
Însingerind cumplitele firmane
Pe care trădătorii le-au purtat.

O, nu ți-au spus ostenii prea Mărite,
Să nu primești tîlhari în casa ta ?
De ce n-ai stat cu usile păzite,
Să treci prin săbii puii de cățea.

Că pe deasupra ceturilor sure,
Vinzarea ca un vînt s-a strecurat
Și trădătorii, cu mîna pe secure,
Vor ca să pună țara la mezat.

Pe drumul scurt, din viață către moarte,
Tu le-ai răbdat pe toate cîte-au fost
Și-ai înțeles că numa-n Unitate
Poporul tău prin vreme are-un rost.

Dar iată-acum cîmpia-nsîngerată
Privește munții cum de plîns tresar
Să-ți pregătim odihna meritată
Și vom începe lupta, Doamne, iar !

Lazăr Cîrjan

NU CRED...

Cînd mi-o veni rîndul
aș vrea să fie septembrie,
cer albastru senin
cum numai Reteziatul știe
să-l închege.
Nu vreau pentru vamă
nimic din răsfățarea vieții :
splendoarea tăcerii
la sărbătoarea pădurilor
nepătrunse,
nemișcarea ciutei
adulmecînd depărtările
fremătînde,
țăriitul luncii
cu poftă nemăsurată de
viață și moarte
sau vaierul nopții
de veghe lîngă inima mea.
Nimic n-am să vreau
cînd o să-mi sune sorocul,
nimic pentru drum
ori pentru mai departe,
numai freamătul tău, Iubito,
să-mi țină de foame
cît va dura veșnicia,
numai zîmbetul tău,
să-mi țină de cald
și de frig și de sete
pînă cînd s-o-ndura Veșnicia.

FIDELITATE

Dar n-ai plecat nicicînd din viața mea
Chiar dacă depărtarea ne desparte,
Căci am călătorit cu-aceeași stea —
Un dor nebun, din mii de doruri sparte.

Ți-am fost fidel deși te-am înșelat
Cînd uneori te-am regăsit în alta —
Să te-mplinesc cu fiece păcat
Și puritatea să și-o scriu cu dalta.

Dar n-ai plecat nicicînd și nicăieri,
Hazardul ne-a urnit cum ne-a fost dat —
În orice zi ne răcorim cu ieri,
Tot așteptînd un mîine nesperat.

SIMȚI NEVOIA

Ore grele, prea tîrziu
pe hîrtie mă-ncovoaie :
simți nevoia să mai scrii
după ani, măcar o foaie.
Despre ce ? Cîte nu sînt
tăinuite-n fund de sac ?
Cîte-așteaptă un cuvînt
de tăcere să le desfac ?

Numai ție, scumpă muză,
nu pot nici acum să-ți scriu —
pe jăratic cer îar spuză,
Cît sînt tînăr, cît sînt viu.

Nicolae Silade

CĂUTARE

*

* *

în intimitatea soarelui da
mereu să spui da și să fii
ca zăpada pe cîmpuri în martie
și să fii
ca un sunet prelung de vocale
într-un auz străin

să spui da
toate se duc și revin
lasă

lasă o lacrimă un suris
lasă totul și du-te
departe departe

și du-te și vino
du-te și vino
e destinul tău

*

* *

cine ești tu
care visul îmi spulberi
și-n miez tainic de noapte
din somn mă trezești
din uitare

cine ești tu
care faci să răsară
în miez tainic de noapte
această lumină

eu sunt
trandafirul cu treizeci de petale
trandafirul cel roșu din albe grădini

dar cine ești tu
care-n mijlocul iernii
aduci primăvara
tu care faci să răsară
trandafirul cel roșu
în albe grădini

„AMINTIREA TA RĂMÎNE CA CEVA NEMURITOR"

Ion Petruț, zis Șoimu, „călușarul" din Șipet, cu cel mai tînăr urmaș.

Cine este Ion Petruț, zis Șoimu, din Șipet ? Este un bătrîn de 79 de ani, cu mintea limpede și trunchiul neîncovoiat, agricultor din moși-strămoși, în satul său de baștină, inițiator și continuator al „Călușarului", acest joc țărănesc atît de românesc. Inițial, joc cu caracter ritualic și calendaristic de la începutul verii (după cum mă inițiază în secretele lui colegul meu și etnologul Aurel Turcuș), „Călușarul" a avut functie profilactică și vindecătoare, urmărind să-i ferească de pei din comunitate de boli, să-i vindece pe suferinzi. În timp, această funcție a dispărut, jocul a evoluat spre spectacular, apărînd și la sărbătorile de iarnă. Pînă la Marea Unire, el a avut un caracter patriotic, stăpînirea habsburgică fiind potrivnică acestui joc ce fascina masele, prin energia feciorilor intrați în joc, cu baltage, emanînd acea mare forță bărbătească de neînfrînt. Azi, „Călușarul" e un splendid joc național, un prototip apreciat nu numai la români, ci și pe alte meleaguri străine.

În 1885 — bunicul lui Ion Petruț, zis Șoimu, a jucat „Călușarul" în Șipet, iar în 1918, Gavrilă Mălușteanu din Șoșdea s-a îmbrăcat și el călușar și s-a dus la Unirea de la Alba Iulia. În 1926, la 16 ani, Ion Petruț, zis Șoimu, s-a dus cu flăcăii în satul Cerna și l-au adus de acolo pe instructorul Toma Balaban care a dat naștere „Călușarului" din Șipet, pe care, zice bătrînul, **„îl avem și la ora de față"**.

În firea lui Ion Petruț, există o fantastică atracție pentru jocul popular, pentru versificația folclorică, pentru tot ce este creație de artă a omului din popor, de la sate. Prin 1935, el a jucat într-o piesă, iar de recitat a recitat, de-a lungul anilor, numeroase monoloage proprii sau scrise de alții, s-a ocupat de fanfare, aducîndu-l pe Nicolae Peia la ei în sat. N-a fost joc, cor, fanfară, echipă de teatru, în care să nu se înscrie și Ion Petruț. În 1962, învățătorul Luca Adrian, **„copilul satului, a pus o mină de fier și a învățat 12 generații de copii călușari"**. În 1974, călușarii copii, tineri, bătrîni au fost chemați la Lugoj, la faza județeană, unde au luat premiul întîi, iar, la Reșița, la faza interjudețeană, au luat tot premiul întîi. În fine, la București, la finală, călușarii din Șipet au luat premiul doi pe țară. Și Festivalul „Cîntarea României" a nimbat cu premiile sale, în anii din urmă, această admirabilă formație, în care mai joacă, la cei 79 de ani, și Ion Petruț, zis Șoimu. Căci : **„Vă spun adevărat / Eu mi-s veteranul călușarilor / Din Banat"**.

Trăitor în satul său și al părinților și bunicilor săi, Ion Petruț închide în sine efigia omului de la țară, simplu, cu mintea luminată, domic de frumos și iubitor al tradiției sănătoase sătești. Lîngă fiica sa, Silvia, ginerele Ion și nepotul Lucian, el este un participant activ al tuturor acțiunilor culturale sătești. Vatra părintească, ca și valorile spirituale eterne ale satului românesc au sădit în sufletul său darurile de neprețuit cu care el este învestit. Fire deschisă de român, senină ca un cer de vară, cu ochii săi albaștri, pătrunzători, el întruchipează pentru noi tipul de rapsod popular, de truver al acestui timp : dansator, versificator popular, animator de nădejde al virtuților artei populare. Te impresionează la el și gestul, și graiul, și privirea, dar mai ales îndemnul lui nestins pentru tot ceea ce e creație folclorică românească. Din această prea fierbinte iubire s-au născut și stihurile sale simple, pline de bun simțul omului de la țară, ce nu cumpănește încă atît de firesc cuvîntul, în bătaia lui ritmică și prozodică, dar, în schimb, cumpănește sentimentele adînci, pornite întotdeauna din inimă, spre o altă inimă :

„De-acuma, de bucurie,
Am compus o poezie.
Am compus-o de un an
În graiul nost bănățean
N-am compus-o-n grai domnesc
Ci-n limbajul țărănesc.
Călușarul din Banat
Joc din bătrîni lăsat
Noi, șipetenii, l-am jucat
Am jucat moși și copii
Și-am luat premiu întîi
Și-am jucat toți împreună
Și-am venit cu diploma-n mînă
Și-o păstrăm, mărgăritar
Și o cupă de cristal.
Am jucat noi asa lin
Ca și soimul cel bătrîn
Că io joc ca la Maidan,
Moș de 79 de ani.
Am jucat tineri, bătrîni
Cum le place la români.
Am jucat toți și voinicii
Și nepotii și bunicii.
Și-am jucat mai legănat
Cum se joacă prin Banat

Voi, copii, să m-ascultați,
Călușarul să-l jucați.
Pentru pace să luptați,
Luptați, țara să-nflorească
De voi să se folosească
Și poporul muncitor
Cu al lui Conducător.
Și acum, la încheiere,
Eu vă spun la revedere
Și toți ce ziaru-citiți
La mine să vă gîndiți
Și io am să vă gîndiți
Și io am să vă urez
La multi ani, precum io crez.
La multi ani și fericiți
Să trăiți !
Că nimic, în astă lume,
Chiar nimic nu pot lăsa
Decît astă amintire
Și cinstea de om, a mea.
Că toate trec de pe lume
Ca și roua de pe flori
Amintirea ta rămîne
Ca ceva nemuritor.

Ion ARIEȘANU

consemnări

O excelentă lecție de „geografie literară"

Pe vremuri, în revista „Banatul" (An III, nov. dec. 1928), George Călinescu, în scurta sa trecere prin Timișoara, ca profesor la liceul „C. Diaconovici-Loga", era prezent printre colaboratori cu articolul, fără îndoială solicitat de redactorii publicației : „Opinii fugare și libere despre Banat", foarte potrivit cu actuala inițiativă redacțională a „Orizont"-ului. Fiind vorba și atunci de „geografie", divinul critic de mai tîrziu stabilea cu rigoare cîteva trăsături **de esență** ale omului și spiritului său în spațiul românesc din partea de vest a țării. Prima „notă locală" relevată în articol decurge din personajul poeziei lui Victor Vlad-Delamarina, Sandu Blegia din „Al mai tarie om din lumie", cel care „capătă o idee cosmică despre valoarea sa fizică", devenind mai mult decît „o simplă figură literară" — „un exponent al solului".

O a doua „notă locală" înțeleasă de G. Călinescu de-a dreptul **izbitoare**, este „supremația comunității asupra individului", reflectată nu numai în numărul mare de coruri care au făcut faima muzicală a regiunii, ci și în comunicativitatea sa și simțul de solidaritate al „elementului românesc". Constatări asemănătoare exprimă și Lucian Blaga într-un renumit articol despre cultura Banatului (în aceeași revistă și aproximativ în aceiași ani) : el scria : „Niciuna din provinciile românești nu are o cultură etnografică, anonimă, populară, atît de diferențiată ca Banatul, dar în același timp niciuna din provinciile românești n-a dat relativ așa de puține personalități creatoare...", cu toate că această cultură este „uneori așa de înaltă că ia înfățișarea neașteptată și mai puțin anonimă a culturii intelectuale" — exemplificînd într-o parantează cu corurile și fanfarele sătești. După Călinescu, corul este „rezistența rasei" și totodată „legămîntul între indivizii însuflețiți de aceleași simțiri", avînd, evident, reversul semnalat și de Blaga, acela al „desindividualizării" și în consecință al absenței inițiativei lui.

O a treia „notă locală" se distinge prin vorbire, la bănățean ea desfășurîndu-se „fără nici o sinteză, pe cale asociativă". „Punctul este învins de virgulă", exemplifică bonom Călinescu, în sensul că necontenit „în virtutea asociației, orice idee atrage după sine alta", rezultînd un „spirit enumerativ", astfel că efectul final este „realismul", care criticului i se înfățișează „mai evident în artele plastice". Aceasta, întrucît din punct de vedere literar ne mai despart cîțiva ani buni de maturitatea afirmată în acest compartiment al artelor de cartea de reportaje „Oameni și locuri din Caraș", romanul „Lume fără cer", nuvela „Oglinda lui moș Stăvan", toate de Virgil Birou, ca și de alte cărți epice în registrul major al vremii, de exemplu, romanele lui Gh. Atanasiu „Adelina", „Moara Roșie" etc.

Deci, întîia iubire a prozatorilor din această parte de țară a fost **realismul**, adică acea „direcție realistică" socotită de Slavici cu ani în urmă a fi „singura cu putere de vecinică viață". Lui și-au dăruit prozatorii amintiți, ca și altii usor de subînteles, talentul, inteligența, puterea de muncă, afectiunea. Între timp prin romanul „Ard luminile-n Vitol", Ilie Ienea propune o altă modalitate literară, migălos filtrată pentru a împleti fantezia anticipativă cu lirismul abundent care nu e numai al stilului. Apărut în 1937, acest roman prefigura în ajunul sîngerosului război fascist, o altă cale în romanul românesc, de-o modernitate în bună măsură neînțeleasă în epocă, iar mai tîrziu, scrierea sa de pionierat avînd nenorocul de a nu fi înțeleasă tocmai cînd în epica românească de după război se insinuau noi linii epice în proză. Este interesant de remarcat că atît realismul — desigur mult nuantat și revigorat — cît și modalitățile în pas cu inovația literară sînt și astăzi paralele în viața literară și la Timisoara, ca și în plan național, împlinindu-se și complinindu-se necontenit.

Putem lua acum, la cîteva decenii de la articolul lui G. Călinescu și într-un timp cînd deziderateле acestuia cu privire la „o mare tensiune intelectuală a locului" s-au realizat — în mod aparte în domeniul literaturii și publicisticii — drept puncte de reper demne de interes într-o discuție de „geografie literară". Este mai presus de orice îndoială că premisele viziunii locale sînt deosebite față de cele din trecut ; esența rămîne însă în mare măsură neschimbată. Să zicem, de exemplu, că Banatul a rămas tot „fruncea", că felul de a fi al bănățeanului păstrează urme din trecut, însă temeiurile și perspectivele sînt astăzi cu totul altele. Pentru scriitor, important este să găsească, inclusiv la „localnic", ceea ce în om este universal și în acord cu societatea din imediata lui apropiere, ca și cu lumea, în tot ce-i unește și-l desparte de rest. Altfel spus, ochiul lui va alege din imensitatea boabelor de rouă pe acela care-i dă certitudinea, sau numai îl intuiește, că răsfrînge strălucirea solară ca și cînd ar înțelege-o și e gata să se angajeze în zbor.

Mircea ȘERBĂNESCU

Semnificația unui gest

S-a vorbit, nu o dată, despre întoarcerea la obîrșii. Despre atașamentul față de meleagul natal. Despre acea dorință de a lăsa ceva în urmă, mai cu seamă acolo, în locul unde te-ai născut, pentru oamenii în mijlocul cărora — în cel mai receptiv anotimp al vieții, copilăria — te-ai format. Iată la ce am simțit îmboldul de-a mă gîndi, vizitînd cu totul întîmplător — dar ce întîmplare fericită ! — Complexul cultural-artistic din Săvîrșin, județul Arad, un autentic centru de cultură, răsărit din generozitatea și inițiativa celor trei donatori — pictorul **Eugen Popa**, săvîrșinean de origine, și a soției sale, plasticiană, de asemenea, **Gina Hagiu**, alături de un prieten al copilăriei, învățătorul pensionar **Iosif Dohangie**. Sînt reunite, așadar, în cadrul casei muzeale, trei expoziții permanente : de **pictură contemporană**, de **artă comparată**, alcătuită din piese de artă decorativă orientală și europeană, precum și o bogată colecție de **arheologie și cultură materială țărănească**, întrunind obiecte de valoare, adesea unicate, adunate cu zel, de-a lungul mai multor decenii.

Cine va avea curiozitatea să păsească pragul cochetei vile ce adăpostește colecțiile va avea surpriza să contemple nu doar peste 100 de tablouri, purtînd semnătura lui Eugen Popa, lucrări în cele mai felurite maniere de execuție, demonstrînd multiplele disponibilități ale autorului — de la ulei la acuarelă, gravură și grafică, menținînd, însă, un constant filon de inspirație : acela al matricei natale — ; dar și alte tablouri, ale unor reprezentanți de frunte ai artei plastice românești, Gheorghe Petrașcu, Ștefan Constantinescu, Corneliu Baba, alături de Etienne Hajdu, José Venturelli, Andrej Pietsch sau Wu-Cen-Lu, pictori și graficieni pe care Eugen Popa i-a cunoscut personal, în peregrinările sale

permanențe

peste hotare, dintre care, poate, amprenta cea mai vizibilă asupra desăvîrșirii artistice au lăsat-o cei doi ani de ședere în China, unde a predat un curs de artă românească, secondat de soția sa.

Potrivite cu un bun gust desăvîrșit, risipite prin încăperi, cu harul și fantezia pe care Gina Hagiu le-a dovedit nu o dată, se vor afla aici obiecte diverse de artă decorativă, piese de mobilier stil Ludovic XVI, statuete de cobalt și porțelanuri chinezești, mantii de ceremonii, din brocarturi fastuoase, aparținînd provinciei Ce-Tzian, o măsuță daneză, lucrată-n intarsie, nedisonînd în fața unei vitrine baroce și încă multe altele, cărora li se vor adăuga treptat noi exponate, după o sortare riguroasă. Fireste, nu poate fi vorba despre un muzeu răsărit peste noapte. El este rodul unei intenții ce a prins aripi în urmă cu trei ani și care s-a întrupat pornindu-se de la acea colecție de artă și etnografie românească, alcătuită de Iosif Dohangie, în numerosii ani ai dăscăliei petrecuți la Temeșești Văii Troașului și care a ajuns să conțină, la această oră, peste 400 de obiecte din lemn sau ceramică, picturi pe sticlă ori cusături, conservînd, uneori adevărate piese-mărturii ale unor meșteșuguri de pe aceste meleaguri, vizavi de care Iosif Dohangie, cu îndrăzneala și îndărătnicia visătorului, urzește gîndul revitalizării lor.

Eugen Popa, Gina Hagiu și Iosif Dohangie nutresc, laolaltă, dorința de a face astfel încît acest complex să devină un veritabil catalizator al mișcării artistice de masă, ce să adăpostească nu doar expoziții temporare de pictură (profesionistă, amatoare și naivă), ci să întrunească oameni de cultură și artă, sub egida U.A.P.-ului, bunăoară, sau într-o fructuoasă relație de colaborare cu muzeul arădean, să se întocmească aici culegeri ale poeziei, obiceiurilor de iarnă, încă insuficient explorate, să fie organizate demonstrații de arta țesutului, să se pună bazele unui cenaclu literar „Grigore Hagiu", cu alte cuvinte, așa cum au rostit-o cu toții — casa muzeală să devină un centru viu, cu o activitate permanentă, stimul către cunoaștere și loc al formării unor tinere talente.

Există, în orice faptă frumoasă, un dram de benefică visare. Or, ceea ce doresc să realizeze Eugen Popa, Gina Hagiu și Iosif Dohangie întrece granițele reveriei, fiind gînduri care, cu dăruire și ambiție, pot fi înfăptuite. Și cine știe dacă, peste un an, de pildă, trecînd prin Săvîrșin, nu vom auzi ecoul întîielor intenții devenite fapte ?...

Dana GHEORGHIU

Parcă aici m-aș fi născut și eu...

(Urmare din pag. 1)

sabeta. Cu gesturi actoricești, bătrînica scoate dintr-un coșuleț niște mărgele. „Toată viața, zice ea, mi-am dorit să fiu artistă. De Operă. Dar, în tinerețea mea, nu se putea să-ți realizezi un asemenea vis. N-a fost zi în care să nu fredonez un fragment dintr-o arie sau să nu citesc o poezie. Acum, ajunsă la șaptezeci de ani, cînd vocea îmi tremură, obosită, și doar mîinile mă mai ajută, m-am gîndit să lucrez asemenea obiecte, niște mărgele. De care să mă bucur. Și m-am închis în casă... Și mestăresc într-una... Ce ziceți, sînt frumoase ?".

Usa se deschide brusc. Dau buzna cei doi îndrăgostiți din cartier. E Dănuț, muncitor la C.F.R., și student seralist, pe care-l văd trecînd agitat prin fața bibliotecii, cu pași lungi, grăbiți și cu o servietă sub brat, și cu prietena lui, o fată înaltă și blondă. Dănuț locuiește lîngă vecina Elis, care-și adună acum podoabele și le acoperă ca pe o mare taină. Se ridică. Îi fac semn să mai rămînă. Ea dă din cap că nu. Ochii-i sînt impăienjeniți. „Noi ne căsătorim, zice muncitorul-student, vă invităm sîmbătă la noi acasă..." Le zîmbesc și le string mîinile, cu urările cuvenite. Cei doi ies. Au palmele îngemănate a fericire. Pentru ei, fulgii răzleți prinși în păr par rupți din albul stelelor, parcă ar fi dunga lunii, cînd ea începe să lumineze de după un colț de munte.

Cu o umbrelă mare, neagră, în mîini, intră țesătoarea de la Fabrica de confecții pentru copii. O femeie cu chip luminos și ochi albaștri. Își scutură umbrela cu mișcări repezi... „Îmi dă fetița treapta la Pedagogie, dă-mi, te rog, o culegere de probleme de matematică. Uf ! Cît am de lucru ! Am mare noroc cu soacră-mea, că mă ajută la bucătărie, că altfel... Acum, mă grăbesc s-o ascult la lecții pe Simona, că ți-aș povesti un lucru nemaipomenit de la fabrică, dar am să vin și mîine...". „Ați aflat că eu deja lucrez ?" îmi zice domnișoara Violeta, deschizîndu-mi ușa. Cînd o fi crescut fata asta ? mă întreb, privind la tînăra adolescentă. Pînă mai ieri, era abia o fetiță, cu panglică și uniformă școlară, iar acum... Acum e o fată brună, drăguță, cu ochii vii, pătrunzători. „Părinții mei vor să fiu studentă, dar mie îmi place mai bine să lucrez".

După cîteva ore, spre sfîrșitul zilei, fac o mică plimbare prin cartier, însoțită de soțul meu. Ploaia și lanovița ne înfășoară și ne albește pînă și sprîncenele. Plouă și ninge, așa cum n-a prea nins în iarna asta. „Uite, vezi, îi zic eu celui de lîngă mine, luminița aceea... De la fereastra cu patru ochiuri ? Acolo stă cismarul... Dincolo, lucrează pictorița, doamna Aurelia... I-am văzut lucrările. A deschis o expoziție. Are talent. Aici, peste drum, e Elisabeta, femeia-mamă, despre care ți-am vorbit adesea... Acolo, în șirul de case, e mecanicul de locomotivă, peste drum e... Cunosc bine viețile de pe aici, căci ne întîlnim zilnic și ne povestim cîte ceva, încît simt că și eu fac parte din cei apropiați lor. Ca și cum m-aș fi născut și eu printre ei, iar ei ar fi frații și rudele mele...".

„VÎRSTELE PRIMĂVERII" — ediția a VIII-a

Cea de-a VIII-a ediție a revistei „Vîrstele primăverii", de fapt o culegere-volum, caiet al cenaclului literar cu același nume, al Casei pionierilor și șoimilor patriei din Timișoara, coordonat de inimoasa profesoară Manolita Dragomir-Filimonescu, și ea poetă la rîndu-i, conține, așa cum ne-a obișnuit, remarcabile lucrări literare ale celor mai talentați creatori-școlari, membri ai cenaclului.

Într-o frumoasă prezentare grafică (sugestivele ilustrații si coperta aparținînd profesoarei Olivia Moga), caietul întrunește numele unor condeieri de vîrstă fragedă, 10 ani, cum este cazul Danielei Schinteie, debutantă cu proza poematică Primăvara, pînă la liceeni, care au primit botezul tiparului în această publicație, cu ani în urmă. Volumul mai cuprinde o secțiune a creatorilor-reporteri, de la cercul de ziaristică și membri ai subredacției „Cutezătorii", îndrumați de profesoara Mirela Frigioiu. Publicația capătă greutate și prin cuvîntul de întîmpinare (la toate edițiile) semnat de scriitorul Mircea Șerbănescu, intitulat, de astă dată, „Patria și limba".

Interesante pagini de poezie și proză întîlnim la debutanții Corina Mangu, Olivia Oancea, Ioana Dorobanțu, dar și la Afrodita Cionchin, Bogdan Dima, Gabriela Crainic, Violeta Ficard, Ionel Ceaușescu, Patricia Dinuleasa, Ana Subi, Laura Rujoi, Daniel Kozak (aproximativ 50 de nume), unii dintre ei publicînd și în alte reviste, deja, sau avînd lucrări selectate în culegerile-antologii ale Editurii „Ion Creangă", cea mai recentă fiind „Cu țara-ntreagă, v-aducem azi cinstire", București 1988, unde apar Afrodita Cionchin și Diana Albu.

Sînt de semnalat, de asemenea, creațiile muzicale ale elevului Mircea Holeartoc, de la Liceul de artă „Ion Vidu", pe versuri de Nichita Stănescu, Șerban Foarță, Rusalin Mureșanu.

O publicație care răsplătește deopotrivă atît strădaniile colectivului coordonator, cît și talentul copiilor, ai căror pași sînt cu competență îndrumați în tainele nebănuite ale imensei patrii a scrisului...

Geo BRAD

excelsior

Zina Cheptea

Tînăra poetă **ZINA CHEPTEA** este proiectantă la I.M.M.R. Timişoara. Încă din copilărie, ea îndrăgeşte lumea satului, natura montană, frumuseţile ei magnifice care devin, mai apoi, constante sufleteşti şi poetice. Hrănită de lecturile clasicilor, participantă la viaţa tumultuoasă, găsind în meditaţiile asupra omului şi a sa însăşi izvoarele poeziei proprii, Zina Cheptea scrie, transcrie un lirism al intimităţii, filtrat printr-un ochi dramatic, nu lipsit de un patetism al trăirii profunde a sentimentelor omeneşti din care e compusă existenţa şi durata fiinţei.

Cercetarea propriilor afecte, iubirea, prietenia, frămîntul cotidian născut din căutarea propriilor accente ale persoanei sale sau ale celor din jur, iată termeni din care pornesc aceste poezii. Deschidem cu încredere spaţiul **„EXCELSIOR"**-ului acestei prime bătăi de aripă a tinerei poete timişorene Zina Cheptea.

Ion ARIEŞANU

UN ALT ÎNCEPUT

Vezi, e dimineaţă !
Beau lumină din ea.
Fur cîte o gură de aer
şi le iau pe toate de la capăt,
ca şi cum ar fi prima mea zi
pe pămînt.
Cît de sus îmi era visul
aripi de fur.
mereu se lăsau,
mereu se săltau,
silindu-mă să-l uit.
Cît de uşor
îi este clepsidrei
să curgă
fără osteneală
de dimineaţa
pînă se face amiază
şi seara care se-ntunecă.
Cît de uşor te-am pierdut.
Cît de greu îmi e
un alt început.
Din greşeala mea, oare
mai pot să mă nasc
alta ?

INTERMEZZO

Mi-am întors sufletul
pe dos
ca să-mi fac socoteala
zilelor cu ghinion.
Liniştea, dorită demult,
am pus-o în cui,
să-mi amintească azi
că e sărbătoare.
Pion mi-e trupul
şi-l mut din loc în loc
pe cadranul unui ceas
cam şchiop.
Bună seara,
gînduri în plus,
îmi aduceţi la urechi
şoapte ?
Timpul e rece,
iar ochii mei nu mai au
reazem.
Fereastra e în dosul luminii,
nu mai mi-e sprijin deloc,
sufletul e
tot aici,
dar nu-l nimeresc.

NU-MI PLAC DESPĂRŢIRILE

Se schimbă macazul,
un tren se formează
din cînd în cînd.
Gara rămîne pustie.
Se face curăţenie,
se mătură seminţele,
mucurile de ţigări.
De cîte alte lucruri
sînt vinovaţi oamenii.
Rămas bun eu, tu.
Alţii plîng,
se înghesuie
vin de foarte departe.
Eu tac.
Ceasul munceşte cu timpul.
Scrîşnesc tampoanele,
atenţionează claxoanele,
oameni adormiţi aşteaptă
alt tren !
Asta-i gara !
Tu pleci.
Cîte ploi ne-au urmat
despărţirile.

BALIVERNE

Sub occipital se frămîntă
orele a tîrziu.
Simţurile tac,
stinghere,
ca ploaia care plînge
peste case, netrudind.
Se spală aerul
de răbufniri,
de zgomot
şi de timpul vechi.
Băltoacele, oglinzi precare,
multele, cenuşii,
clevetesc.

PRIN PIAŢĂ

Aceleaşi feţe întîlnesc
în scuar,
cînd surîzînd
cînd cu grimasă.
De ce, de-aş şti.
Pe lîngă ziduri
lungi, prelinse, umbrele
atacă vechea cărămidă
arsă.
În colţ, sub felinar,
pasărea din firmă
îşi bate aripa
şi parcă tipă.
Sus, porumbeii
stau zgribuliţi cînd
domul îşi bate timpul.
Privirea mea verde
caută înapoia mea
vîntul ce-mi revizuieşte
urmele, ştergîndu-le.

viaţa asociaţiei

În contextul acţiunilor în judeţul Timiş, din cadrul tradiţionalei manifestări „Luna cărţii la sate", în comuna Recaş a avut loc o şezătoare literară dedicată Centenarului Mihai Eminescu. Despre semnificaţia evenimentului au vorbit tovarăşii **Emil Herbei**, primarul localităţii, şi **Veronica Andruseac**, secretar adjunct cu propaganda la Comitetul comunal de partid. În continuare, poeţii **Anghel Dumbrăveanu**, secretarul Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara, **Alexandru Jebeleanu** şi **Aurel Turcuş** au citit din lucrările lor creaţii dedicate lui Mihai Eminescu. Actorii **Mircea Belu** şi **Vladimir Jurăscu**, de la Teatrul Naţional Timişoara, au susţinut un recital de versuri din creaţia eminesciană. În încheierea manifestării, formaţiile artistice ale şcolilor generale din Recaş şi Izvin au prezentat un frumos spectacol literar-muzical (instructori : prof. **Ştefan Bătăran**, prof. **Iosif Kalmar**, înv. **Doru Piloş** şi înv. **Samflora Alb**). ● Tot sub semnul Centenarului Mihai Eminescu, în comuna Giulvăz a avut loc o întîlnire literară care l-a avut ca invitat pe criticul literar **Cornel Ungureanu**. Actorii **Alina Seculanu** şi **Sandu Simionică** de la Teatrul Naţional Timişoara au susţinut un recital de versuri eminesciene. ● În ambianţa Expoziţiei permanente „Dimitrie Ţichindeal" din localitatea Becicherecu Mic s-a desfăşurat o întîlnire literară, la care au citit lucrări dedicate lui Mihai Eminescu scriitorii **Draga Mirianici, Ivo Muncian** şi **Marian Odangiu**. ● Comitetul Judeţean Timiş de Crucea Roşie a organizat, în cadrul „Lunii cărţii la sate" o întîlnire literară în localitatea Jebel, avîndu-i ca invitaţi pe scriitorii **Al. Jebeleanu, Mircea Şerbănescu, Nicolae Ţirioi**. Au citit din creaţiile lor dr. **Nicolae Enăşescu** şi **Marius Munteanu**, membri ai Cenaclului „Ridendo". ● Intelectualii din comuna Jamu Mare au participat la o şezătoare literară, la care au prezentat din lucrările lor **Al. Jebeleanu, Mircea Şerbănescu, Simion Dima, Adrian Dinu Rachieru** şi umoristul **Ionel Iacob Bencei**. ● În şedinţa de marţi a Cenaclului Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara şi al revistei „Orizont", prozatorul **Iosif Maria Bâta** a prezentat un fragment din romanul „Doamna de Semenic". În referatul său, **Brînduşa Armanca** a relevat pregnanţa poematică a textului, imagismul bogat şi percutanta detaliilor, aspecte ce compun tot atîtea caracteristici ale stilului lui I.M.B. Au participat la discuţii : **Cornel Ungureanu, Al. Jebeleanu, Marian Odangiu, Rodica Oprean, Mircea Şerbănescu** (conducătorul şedinţei). În şedinţa de marţi, **21 februarie a.c., ora 17,00**, va citi prozatorul **Alexandru Deal**. Referat : **Marian Odangiu**. Şedinţa va fi precedată de un **Moment Mihai Eminescu**, în cadrul căruia vor fi audiate compoziţii ale grupului **Pro Musica**, realizate pe versurile marelui poet şi înregistrate în Studiourile Electrecord.

M. O.

„**Luna cărţii la sate**", tradiţionala manifestare, ajunsă la cea de-a XXIX-a ediţie, continuă să se desfăşoare pe tot cuprinsul judeţului Timiş sub genericul „Cartea, în sprijinul formării conştiinţei socialiste, al perfecţionării pregătirii profesionale a oamenilor muncii de la sate, al înfăptuirii noii revoluţii agrare". Astfel, cu concursul Bibliotecii judeţene, la Biled a fost organizată o sugestivă acţiune, intitulată „Ctitorii de aur", iar la Dudeştii Vechi — cea purtînd titlul

panoramic

„Concepţia tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU** privind istoria patriei". ● **Asociaţia folcloriştilor şi etnografilor „Nicolae Ursu" şi corul** Filarmonicii de stat „Banatul" au prezentat în cadrul Liceului Pedagogic din Timişoara o evocare omagială a folcloristului Nicolae Ursu, cu prilejul comemorării celor 20 de ani de la moarte. ● **Casa Universitarilor** din Timişoara găzduieşte expoziţia artistelor Eugenia Bartalis şi Erika Szonbach. ● **Aceeaşi instituţie** a prilejuit recent melomanilor o seară intitulată „Secvenţe lirice celebre", susţinută de către solişti ai Operei Române din Timişoara. ● **La Casa Armatei** — o expoziţie de artă decorativă vestimentară a artistei plastice Dorina Petrone.

INDEX

ROMA, ROMA ! fanion

Săptămîna trecută, a început sarabanda meciurilor pentru calificarea la C.M. '90. Într-un meci neinteresant, Scoţia a cîştigat la ciprioţi cu 3—2. Nu a fost un debut de an augural — după cum veţi citi, pentru nici una din gazde şi asta ar cam trebui să ne pună în gardă. Vechii noştri colegi de grupă, nord-irlandezii, s-au trezit cu un gol încă din min. 3 al întîlnirii lor cu spaniolii (grupa a patra). L-a marcat Andrinua şi, în a doua repriză, Manolo, după numai nouă minute de la intrarea în teren, a consfinţit scorul partidei : 0—2. (A se vedea şi mai jos, aceeaşi situaţie !). Ce mai, antrenorul ibericilor, Luis Suarez, — fost jucător la Inter, Barcelona şi Pisa — are toate motivele să fie liniştit ; din patru meciuri a făcut opt puncte şi are calificarea asigurată. Dacă vreţi o dimensiune statistică a mîhnirii nord-irlandeze, atunci aflaţi că la eşecul verzilor a participat fiecare al şaptelea locuitor al Belfastului. (Cifra asta magică este rezultatul unei simple împărţiri : populaţia oraşului este de 350 000 de suflete, pe cînd stadionul, Wisor Park, are o capacitate de 50 000 de locuri). În grupa a şaptea, miercuri noaptea, Portugalia a jucat în compania Belgiei, partida terminîndu-se cu un scor neaşteptat : 1—1. Se pare că belgienilor le prieşte jocul în deplasare, fiindcă, în toamnă, le-au smuls şi cehilor un punct. Revenind la partida sus-pomenită, cei care au marcat primii au fost portughezii, prin tînărul Paneira (22 ani, la a treia selecţionare). După numai două minute, proaspătul supercupist de la Malines, Emmers, a ţîşnit superb printre apărătorii lusitani, la o pasă cu călcîiul a celebrului Scifo şi a şutat violent. Cu un reflex superb, Silvino a deviat mingea. În min. 64, optarul gazdelor a şutat mult peste poarta lui Preud'homme dîntr-o poziţie excelentă şi, după cum ne arată paremiologia de stadion, ocaziile ratate se răzbună. La o fază banală, pornită de Scifo de la mijlocul terenului, balonul a ajuns pe extrema dreaptă la Van der Linde (25 ani, patru selecţionări) ce tocmai intrase în teren ; emoţionat, a trimis o centrare slabă exact în braţele lui Silvino, dar acesta a plonjat şi mingea s-a scurs, pe sub el, în poartă. Aşa a fost să fie. Cît despre cîştigători, ar mai fi cîte ceva de spus : în primul rînd că, la exact o săptămînă după cîştigarea Supercupei, malinezii s-au reunit în lot (Preud'homme, Emmers, Versavel), cot la cot cu fostul lor adversar de la Eindhoven, Gerets. Romantic, nu?

Marcel TOLCEA

NEGUŢĂTORII DE TIFLE (II) top

O PLUTĂ ÎN DERIVĂ. Sincer să fiu, în primul moment m-am bucurat citind la obişnuita „cronică a discului" (revista „Săptămîna") titlul „Cu pluta pe Bega Rock-ului". Anca Romeci, mi-am spus, scrie cu aplomb, iar faptul că se ocupă şi de o apariţie discografică rock nu poate fi decît un cîştig pentru toţi cei care iubim această muzică. Dacă am rămas stupefiat după citirea acestei cronici nu e din cauză că discul „Rock-ul baroc" (S.T. EDE 03443) al formaţiei timişorene PRO MUSICA n-a prea entuziasmat-o pe cronicară — e dreptul ei! — ci pentru unele falsificări ale adevărului care pot arunca „stropi" în ochii cititorului. Se scrie despre „debutul nu prea fericit" (nefericită expresie !) al formaţiei, cu „Glossa eminesciană" în manieră folk. Inexact ! Acest debut a fost marcat de nu mai puţin de 4 premii naţionale: două cucerite la Festivalul „Primăvara baladelor" (premiul pentru cel mai bun grup folk şi premiul de popularitate). Tot în 1974, formaţiei PRO MUSICA i se acordă premiile revistelor „Amfiteatru", „Viaţa studenţească", şi cel al revistei „Flacăra". De aici putem lesne trage concluzia cît de nefericit a fost debutul grupului timişorean. Iată riscul scrierii unei cronici în timp ce pluteşti în derivă departe de liniştita Bega ! Cu cîte noduri pe oră s-o fi deplasat pluta de i-au scăpat cronicarei aceste amănunte ? Nouă celor de pe mal, ni se aruncă falnice priviri şi primim mesaje (nu în sticle, în cea de „Metaxa" e doar „apă chioară" — nu-i aşa ?) de genul „Au mai rămas poeţi pe lume" (?!). Deranjează, apoi, şi terminologia de cartier : „cîrpăceală", „o ciudăţenie generală de cîntat-vorbit", „piesă nu chiar foarte rea". Cunoscutul maestru de sunet Theodor Negrescu e botezat **Negreanu** de către cronicara ce ne avertizează : „Nu intenţionez să muşc cu colţii de argint ai duşmanului". Pe cine să muşte şi de ce ? ne întrebăm cu mirare.
Ni se pare şi nouă „nu prea fericit" debutul Ancăi Romeci în comentarea muzicii rock.

Petru UMANSCHI

BATE-UN VÎNT... sport

... dinspre arene, uite, adie a fotbal, a iarbă crudă, miei şi fluier ; e februar, lună nici cum, lună catîr, nici cal, nici măgar, nici iarnă, nici primăvară, nici fotbal, nici sănius — la noi, în cîmpia monotonă, invadată de ciori nătîngе ; în vremea asta incoloră, cel mai bine se simte omul la gura sobei, cu scrisul şi cititul, făcînd exerciţii de aşteptare a luminii solare, întru nostalgia canicule or de dinainte — ori de după.

Gata cu anotimpurile : să trecem la fotbal, că avem multe griji şi nădejdi. Mai întîi şi mai întîi, „tricolorii", confirmînd răspunsul pe care l-am dat la o întrebare („Care este echipa dvs. preferată şi de ce ?"), pusă în publicaţia „Fotbal", editată de clubul „Victoria" Bucureşti, prin rîvna a doi excelenţi gazetari sportivi : Dumitru Graur şi Ovidiu Ioaniţoaia (sînt şi prietenii mei) ; deci : „Echipa mea preferată este echipa naţională. Mă şi simt bine că nu am patima provincială de a ţine cu... Ţin cu tricolorii, dintotdeauna. Sigur, forma concretă şi imediată a contactului meu cu fotbalul de sus e Politehnica Timişoara, cu care e adevărat, am avut oarece satisfacţii (...), modeste faţă de cîtă speranţă şi chiar metaforă am investit în culorile alb-violet (precum în ochii iubitei amăgitoare).

M-am citat pentru că voi să se ia seamă că şi d-aici din colţ de pagină şi de ţară privim cu toată încrederea creşterea fotbalului românesc, notînd că '89 poate fi, cu adevărat, un an de referinţă, chiar cel mai bun de cînd ne-am apucat de sportul acesta, atît la nivel de echipă naţională, cît şi la cluburi. (Văd un suflu nou şi mai jos, la „Poli", care a jucat ca din puşcă în meciurile de pregătire, învingînd clar, între altele, pe Univ. Craiova şi Sportul studenţesc, unde, se ştie, dascăl e acum Ion Ionescu. Tot în paranteză — de unde nu-i scot decît după meciul prim, cu U.T.A., chiar la Arad, derbi, vedetă, cap de afiş şi prim-plan —, mizez pe priceperea şi sufletul lui Costică Rădulescu, dar ce-o fi vom vedea la faţa locului şi la vremea potrivită. Acum, tac şi-nchid).

Teodor BULZA

din literatura universală

Iurii Bondarev ● AȘTEPTAREA

Stăteam culcat la lumina albastră a lămpii de noapte, nu puteam să adorm, vagonul gonea, se clătina în întunericul nordic al pădurilor de iarnă, înghețat. Roțile vijiiau sub podea, parcă trăgeau patul în stînga, în dreapta. Mă simțeam trist și singur în compartimentul rece cu două paturi și grăbeam și eu goana turbată a trenului : mai repede, mai repede acasă !

Deodată am rămas uluit : o, cît de des așteptam ziua aceea sau o altă zi, cît de necugetat măsuram timpul, grăbindu-l, distrugîndu-l cu nerăbdare. Dar ce așteptam ? Încotro mă grăbeam ? Mi s-a părut straniu pînă la absurditate că, niciodată, în tinerețea mea, nu regretam, că nu-mi dădeam seama de timpul care se scurgea, parcă în fața mea s-ar fi întins o nemărginită fericire, iar viața aceasta cotidiană, pămîntească — înceată, neadevărată — ar fi avut doar cîteva momente importante, mici bucurii, restul apărîndu-mi ca niște intervale fără valoare, distanțe nefolositoare, parcurgeri scurte de la o stație la alta.

Grăbeam cu furie timpul în anii copilăriei, așteptînd ziua cînd tata îmi va cumpăra briceagul de Anul Nou sau grăbeam cu nerăbdare zilele și orele în speranța că o voi vedea pe Ea, cu gentuță, în rochie ușoară, în ciorapi albi, călcînd cu grijă pe plăcile trotuarului, de lîngă poarta casei noastre. Așteptam acel moment cînd ea va trece prin apropierea mea și, cu zîmbetul disprețuitor al băiatului îndrăgostit, mă desfătam de aerul arogant al năsucului ei, al feței cu pistrui și, pe urmă, cu acea dragoste tainică urmăream timp îndelungat două cosițe care se legănau pe spinarea ei dreaptă, încordată. Atunci nimic nu exista pe lume, afară de minutele scurte ale acestei întîlniri, cum n-a existat nici în tinerețe existența reală, pînă la acea atingere blajină, amețitoare, cînd stăteam în holul de lîngă bateria de aburi, cînd simțeam căldura ascunsă a corpului ei, umezeala dinților, buzele ei darnice, umflate de nepotolirea bolnavă a sărutărilor. Și noi, amîndoi, tineri, nesătui, puternici, nebuni, ne istoveam de tandrețea nedusă pînă la capăt, ca într-un chin dulce : genunchii ei strînși de genunchii mei, liberi, în lumea întreagă și singuri pe scară, sub lumina tulbure a lămpii, noi eram la ultima limită a apropierii, dar nu treceam peste această limită — ne reținea rușinea puității, lipsită de experiență.

Noaptea se limpezea dincolo de fereastră, dispăreau legitățile obișnuite, mișcarea pămîntului, constelațiile, înceta să ningă pe ulicioarele tăcute la mijirea zorilor ale Zamoscvoreciei, deși zăpadă mai cădea, ningea parcă în pustiul alb al Universului, umplînd pavajele ; nu mai exista nici viața și nici moartea, fiindcă nu ne gîndeam nici la viață, nici la moarte, căci noi nu eram supuși nici timpului, nici spațiului — noi făuream, întemeiam ceva deosebit de tainic, ceva esențial, în care se năștea o cu totul altă viață și o cu totul altă moarte care nu se puteau măsura cu timpul secolului nostru douăzeci. Noi ne întorceam undeva înapoi, în prăpastia fericirii, a primelor clipe de pe pămînt, cînd nu existase calculul rațional, la clipele primei iubiri, care l-au împins pe bărbat spre femeie, deschizînd în fața lor credința în nemurire.

Mult mai tîrziu, am înțeles că dragostea bărbatului față de femeie este un mare act de creație, în care ambii sînt dumnezei și prezența în lume a puterii dragostei îl face pe om nu un cuceritor, ci un stăpîn dezarmat, supus atotcuprinzătoarei bunătăți a naturii.

Nu, eu nu mă gîndeam la aceasta, atunci, dar dacă m-ar fi întrebat cineva dacă sînt de acord, dacă sînt gata pentru întîlnirea cu ea, în acel hol, la acea intrare principală, lîngă bateria de abur și sub becul tulbure, dacă pot, pentru buzele ei, pentru respirația ei, să dau cîțiva ani din viața mea, eu aș fi răspuns cu încîntare : da, sînt gata !

Cîteodată, mă gîndesc că și războiul a fost o așteptare lungă, infinită, un timp chinuit al întîlnirii întrerupte cu bucuria, adică, tot ceea ce făceam noi, se săvîrșea undeva, dincolo de granițele îndepărtate ale dragostei. Iar, în față, dincolo de incendii, de orizontul fumegînd, întrerupt de trasoarele mitralierelor, ne ademenea speranța de ușurare, un gînd dominant, încrezător în căldura unei căsuțe liniștite din mijlocul pădurii, sau de pe malul rîului, unde trebuia să se înfăptuiască întîlnirea cu trecutul nesăvîrșit și cu viitorul de neatins. Așteptarea răbdătoare dura în toate zilele noastre de pe cîmpul de luptă și împreună ne purifica sufletele noastre de aerul apăsător ce atîrna deasupra tranșeelor morții.

Îmi amintesc de primul succes în viață și de telefonul lui anticipat, care îmi anunța promisiunea acestui succes al meu, mult așteptat. Am aruncat receptorul telefonului după convorbire (nimeni nu era acasă) și, cu o șoaptă sugrumată, am exclamat într-un flux de fericire : „Să-l ia dracu, în sfîrșit!". Și, aproape nebun, am sărit asemenea unui țap zburdalnic de lîngă telefon și am început să umblu prin cameră vorbind cu mine însumi, frecîndu-mi cu mîinile pieptul. Dacă m-ar fi văzut cineva, în acel minut, s-ar fi gîndit probabil că în fața lui e un băiețandru țicnit. Dar eu nu eram nebun, ci pur și simplu mă găseam în pragul unui moment important al vieții mele. Pînă la punctul fericit al succesului, pînă în ziua aceea, cînd eu urma să fiu pe deplin fericit, am fost nevoit să aștept nu numai o lună. Și, din nou, de m-ar fi întrebat cineva, dacă aș fi dat o parte din viața mea ca să pot apropia imediat țelul dorit, eu i-aș fi răspuns fără ezitare : da, sînt gata să scurtez timpul pămîntesc... Oare, cîndva, în trecut, observasem eu viteza fulgerătoare a timpului care se scurge ? Și doar acum, după ce am trăit cei mai frumoși ani, depășind limita de mijloc a secolului, pragul maturității, abia mai încerc ascuțișul de odinioară al bucuriei finalizării ? Acum n-aș mai da nici o oră de respirație vie pentru satisfacerea unei sau altei dorințe, pentru o clipă scurtă a unei victorii.

De ce ? Oare am îmbătrînit ? Am obosit ? M-am săturat ?

Nu, abia acum înțeleg că în drumul unui om, într-adevăr fericit de la naștere pînă la dizolvarea finală în nemurire, există o frînare inevitabilă a nebuloasei, a neființei, a bucuriei, a existenței zilnice în lumea înconjurătoare, și abia acum, tîrziu, îmi dau seama că e fără rost să grăbești și să ștergi prin așteptare zile întregi și unicitatea clipelor vieții care ne sînt date o singură dată ca un dar prețios.

Și, totuși, ce aștept ?

Steaua copilăriei

Cîmpiile argintii scînteiau sub cerul întunecat de deasupra satului care dormea și una din stelele verzui, bună și duioasă, ca în timpul verii, îmi sclipea voios din îndepărtatele adîncimi ale Galaxiei, din înălțimile de neatins, ea mergea cu mine cînd eu mergeam pe drumul prăfuit de noapte și se oprea printre copaci, cînd eu mă opream pe marginea pădurii de mesteceni, în răcoarea frunzișului liniștit și privea la mine, iradiind cu dragoste și blîndețe, licărind dincolo de acoperișul negru, de-a lungul drumului, pînă cînd am ajuns acasă.

„Iat-o, mă gîndeam, e steaua mea, bună, compătimitoare, steaua copilăriei mele ! Cînd am văzut-o ? Unde ? Și poate că eu îi sînt obligat pentru tot ceea ce este bun în mine și curat ! Poate că această stea va fi ultima vale a lacrimilor mele, unde ea mă va primi, cu aceeași duioșie pe care o încerc acum, cu sclipirea ei bună, și liniștitoare" ?

Oare nu era aceasta însăși comunicarea mea cu eternitatea, convorbirea mea cu cosmosul care pînă acum se arătase totuși înfricoșător și de neînțeles și frumos, cum sînt doar visurile tainice ale copilăriei ?...

Traduceri de
Neboișa POPOVICI

Lirică din R. D. Germană

PAUL WIENS (1922—1982)

NOAPTE BRUN-AURIE

de miere și rășină mustește
și numai arareori ezitînd
măsoară greierii timpul lunar
țiriile de parcă ar fi corzi întinse
nevăzute pînă la stele
ele scriu semne
șirag de hieroglife
dar cîntarea se revarsă deodată
din rănile epidermei pămîntului
iar vîntul o modulează
din rănile trunchiurilor

VÎNTUL CEL NEGRU

vîntul cel negru
două legăminte față în față
vuiește clopotul
un triunghi din întunecime
el creste
pietrele se rostogolesc
negru vînt
gol podișul înalt
și eu și
eu și

PETER GOSSE (n. 1938)

ÎN ZORI

Suflă tăios din vest. Vîslesc din greu,
din ceață ciorile-ale căror stoluri
precum un clocot lent, bizare-ocoluri
le-atrage-orașu-n zori : cred eu
Căldura. Foc de gaz, mocnit,
Clădirile orașul îl ivesc.
Nu, nu-i albastru cerul : plumbuit.
Pe dedesubt, nori uzi și grei plutesc.

Așa fu ieri, așa-i și azi anume.
N-ajută nici cafeaua ; nu e soare.
(Dar oare nu-i prisos de desfătare :
Că încă-i cer, că încă este lume).

GABRIELE ECKART (n. 1954)

DRUM ÎN DECEMBRIE

Nici o pasăre nu mai cheamă Nu mai scîrțîie nici
un copac ca o ușă Nici
un iepure nu mai foșnește Nicăieri vreo urmă
de gheață
Soarele prin monoclu priviri de gheață-mi-aruncă
Ce frică
mi-ar fi de-as fi Schlehmil acum fără
cîinele credincios pășindu-mi alături : umbra mea

ÎNSEMNARE DE JURNAL,
30. 11. 1982

De mult s-a stins ecoul detunăturilor
În pădurea de stejari Aburit e ultimul aur
Iarna se-apropie-ncet cu gura-i de pește
Întredeschisă Inima mi-o atinge
Cu solzii ei reci și rămîne În vreme ce
Drumurile mele mă cheamă pornesc Atîrnă din cer
Negre stalactite Mai grea îmi pare
Povara neîmplinirilor azi
Mai gol timpul care ca pe o piele
Și-a lepădat visele Și merg Surid
Spre a-mi face curaj Pînă cînd la ureche
De departe mi-ajunge-o chemare strigată prin
pîlnia palmelor

KERSTIN HENSEL (n. 1961)

SONET

Vorbești puțin : or să vorbească alții.
Rotundă-i marea — tot pămînt zărim.
De voioșia zilelor sonore
Pe plajă osteniți ne prăbușim.

De ce m-aș face, amice, mai ușoară.
Marea-i bătrînă, în șoaptă să vorbim.
La cele neoprite visul zboară.
Cu recile cenuși ne învelim.

Dorul e-aici. Și crește unul nou.
Și prea tîrziu nicicînd nu ești născut.
Cu tine sunt și nu îmi pare rău.

Deși din marea-mi aură am pierdut.
Nu-i teamă ce spre altceva mă poartă
Ci-acel altceva-i temută soartă.

În românește de Victor SCORADEȚ

COLEGIUL DE REDACȚIE
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU NICOLAE PÎRVU CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1:
Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 8 (1147) 24 FEBRUARIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 16 PAG., 3 LEI

SOCIALISMUL — OPERĂ A POPORULUI

Una din ideile pe care le subliniază constant Partidul Comunist Român și secretarul general al partidului nostru, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în Tezele din aprilie și în Expunerea din noiembrie, este aceea „privind rolul maselor, al popoarelor ca adevărate făuritoare ale întregii dezvoltări, ale istoriei omenirii". Această concluzie, întemeiată pe teoria revoluționară și pe datele procesului istoric mondial al succesiunii diferitelor orînduiri sociale, are o deosebită importanță pentru înțelegerea noilor transformări revoluționare din zilele noastre, din România și din întreaga lume, într-o perioadă în care se manifestă tot mai evident rolul mereu crescînd al maselor în făurirea conștientă a propriului destin, în dobîndirea drepturilor lor fundamentale — la viață și pace, la muncă, cultură și independență națională. În condițiile socialismului, rolul maselor la creație istorică sporește tot mai mult pe măsura construirii și consolidării noii orînduiri, a creării condițiilor obiective și subiective ce permit și solicită participarea celor ce muncesc, deveniți proprietari, producători și beneficiari, la elaborarea și rezolvarea practică a obiectivelor de însemnătate majoră pentru țară, la conducerea societății.

Concepția Partidului Comunist Român despre rolul crescînd al maselor în desfășurarea procesului revoluționar se corelează dialectic cu viziunea umanist-revoluționară după care omul trebuie considerat ca valoare și scop suprem, iar în centrul tuturor activităților sociale trebuie situate demnitatea, bunăstarea și fericirea omului, el trebuind să fie, pentru sine, făuritorul propriului său viitor. Teza partidului nostru privind construirea socialismului cu poporul și pentru popor se convertește pe plan politic în legătura organică dintre socialism și democrație. **„Trebuie să avem permanent în vedere principiul făuririi socialismului cu poporul și pentru popor — expresia puternică a democrației muncitorești revoluționare — care asigură participarea tuturor categoriilor sociale, a întregului nostru popor la conducerea tuturor sectoarelor, la făurirea conștientă a propriului viitor, liber, independent, a viitorului socialist și comunist"**, arăta secretarul general al partidului.

Reușind să dea viață unui program original de creare a unui larg sistem democratic, propice afirmării personalității umane, Partidul Comunist Român a elaborat și o nouă concepție despre conducerea politică a societății socialiste, despre strînsa interdependență între caracterul științific al conducerii și lărgirea democrației. Cu alte cuvinte, însăși consolidarea puterii maselor, instruirea și deprinderea lor cu viața democratică autentică presupune implicarea științei, mai mult ca oricînd, în făurirea deciziilor și în mobilizarea celor ce muncesc la înfăptuirea liniei politice generale a partidului. Dispunem de o concepție închegată și unitară despre rolul omului revoluționar militant, care, pe baza unui program strategico-tactic științific să poată pune în valoare integral resursele umane ale societății prin amplificarea sistemului de drepturi și libertăți ale individului, prin afirmarea tot mai puternică a personalității umane. Pe bună dreptate, arăta secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU, „nici nu se poate concepe realizarea obiectivelor dezvoltării socialiste și comuniste — care în esență trebuie să reprezinte cea mai democratică societate din lume — fără o largă democrație, fără participarea tuturor categoriilor de oameni ai muncii, a poporului în întregime, la întreaga viață economico-socială, la elaborarea și înfăptuirea politicii interne și externe"**.

Cînd se afirmă că făurim noua orînduire cu poporul și pentru popor se pornește de la caracterul real al autoconducerii. Este vorba nu numai de o putere exercitată în numele maselor, ci de una înfăptuită de însiși producătorii bunurilor materiale și spirituale. O deosebită semnificație în acest sens, o are analiza pe care Tezele din aprilie o fac schimbărilor continue ce au avut loc în structura socială, evidențiind rolul crescînd al claselor și categoriilor sociale, în primul rînd al clasei muncitoare, în condițiile în care s-a produs o ridicare a nivelului lor de cunoștințe profesionale și tehnice, de cultură generală, o sporire a gradului lor de conștiință politică revoluționară.

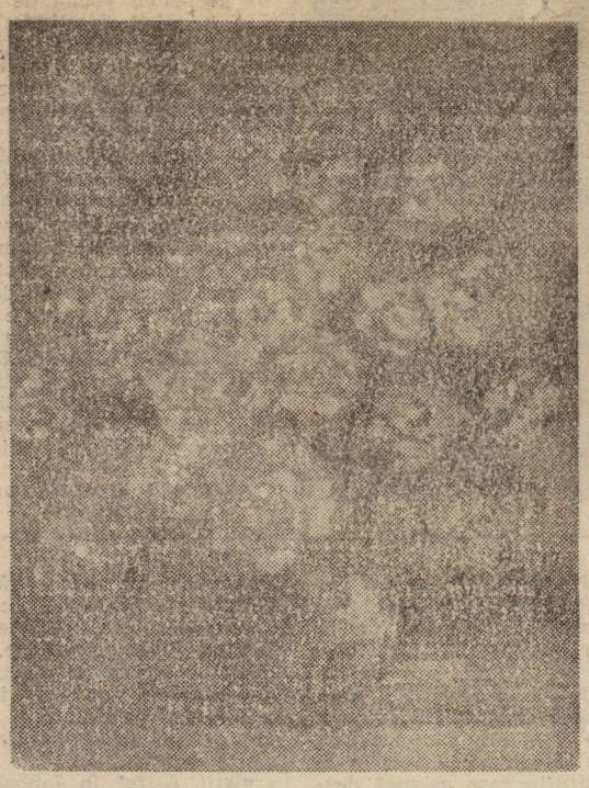

Desigur, creșterea rolului maselor nu presupune deloc o scădere a rolului personalității, al conducătorilor, căci procesul istoric e dublat și de tendința creșterii însemnătății factorului subiectiv, al cadrelor de conducere. Nu întîmplător, Partidul Comunist Român critică orice formalism în politica de selecționare, creștere și promovare a cadrelor. Aprecierea corectă a rolului cadrelor presupune înțelegerea specificului determinismului social ce decurge din construirea conștientă a socialismului. Concepția partidului nostru despre autoconducere cere ca masele să participe zilnic la luarea și înfăptuirea deciziilor, singura garanție a prevenirii fenomenelor negative din societate, de a preîntîmpina adoptarea unor hotărîri neadecvate care ar putea avea consecințe neprevăzute în dezvoltarea economico-socială a patriei, a nivelului de trai al maselor. În acest sens, Tezele din aprilie scot în evidență faptul că „deși linia generală și strategia dezvoltării sînt pe deplin juste, corespund atît cerințelor subiective, legităților generale, cît și necesităților și posibilităților dezvoltării patriei noastre", se mai manifestă o serie de lipsuri, iar realizările nu sînt pe măsura eforturilor poporului din cauza unei neînțelegeri „a principiilor democratice de conducere, a autoconducerii, autogestiunii și autofinanțării, a rolului organismelor democratice, dar și o anumită neîncredere în capacitatea conducerilor acestor organisme în soluționarea problemelor" și „o subapreciere a capacității organelor centrale". Ni se atrage din nou atenția asupra rolului maselor, a necesității de a maximiza funcționalitatea sistemului nostru democratic.

Rolul creativ al maselor depinde de competența lor profesională și politică, de nivelul informării, de capacitatea de a interveni, în cunoștință de cauză, în exercitarea și perfecționarea conducerii, și, pe această bază, în creșterea eficienței în toate sectoarele. **„Trebuie să facem în așa fel — arăta tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — încît oamenii muncii, adunările generale să hotărască în mod real, nu formal, asupra tuturor problemelor activității economico-sociale și să exercite un control mai ferm asupra cadrelor de conducere și a consiliilor oamenilor muncii".** În această lumină, toate organele de conducere trebuie să se afle permanent sub controlul direct al maselor populare, ceea ce va dezvolta mai puternic spiritul de răspundere și va edifica adevărata democrație muncitorească, iar poporul își va îndeplini rolul de creator conștient al propriului viitor. În ultimă instanță, însă, creșterea participării maselor la conducere, dezvoltarea democrației, a societății socialiste în ansamblu, presupun cu necesitate o puternică afirmare a rolului partidului, a forței și cutezanței sale revoluționare, ca și centru vital capabil să pună în mișcare forțele creatoare ale națiunii în drumul spre comunism.

Prof. univ. dr. Ilie LUCA

ARC PESTE TIMP

SEMNIFICAȚIA CELOR PATRU DECENII CE S-AU SCURS DE LA ÎNCEPEREA TRANSFORMĂRII SOCIALISTE A AGRICULTURII

Se împlinesc, în primăvara acestui an, patru decenii de la începerea procesului de așezare a agriculturii pe făgașul socialismului. Este un moment de referință pentru drumul parcurs de agricultura României, drum elaborat de politica agrară a partidului, de la o etapă la alta, ca un proces amplu și complex de transformare a relațiilor de producție și de consolidare permanentă a noii proprietăți socialiste de stat și cooperatiste într-o ramură în care veacuri de-a rîndul nu se schimba nimic.

Transformarea socialistă a agriculturii — în condițiile făuririi unui sector socialist în industrie după 1948 — a constituit o necesitate obiectivă pentru construirea socialismului, fiind singura cale capabilă să garanteze victoria revoluției la sate. Este meritul istoric al Partidului Comunist Român că, pornind de la adevărurile generale ale socialismului științific și aplicîndu-le creator, potrivit condițiilor concrete sociale și economice din țara noastră, a rezolvat cu pricepere și răbdare una din cele mai ample și complexe sarcini ale construcției socialiste: **organizarea pe baze socialiste a agriculturii.**

Partidul nostru a avut în vedere că agricultura bazată pe mica producție de mărfuri, cu un nivel tehnic scăzut și implicit cu o productivitate a muncii slabă, nu numai că nu putea asigura creșterea rapidă a producției și a nivelului de trai al țărănimii, dar constituia un obstacol în calea dezvoltării întregii economii. Istorica hotărîre a Plenarei C.C. al P.C.R. din martie 1949 a deschis calea spre noua formă de proprietate asupra mijloacelor de producție și în agricultură.

Retrospectiva celor patru decenii care au trecut de atunci confirmă pe deplin justețea acestei orientări. Sintetizînd semnificația istorică a încheierii cooperativizării, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU arăta: „Această măreață victorie a marcat crearea economiei socialiste unitare, triumful relațiilor noi, socialiste atît la orașe cît și la sate, izbînda definitivă a socialismului în România, în toate sectoarele de activitate".

Transpunînd în practică orientările elaborate de Plenara din 3—5 martie 1949, **partidul a desfășurat o vastă muncă politică și organizatorică de a explica țărănimii sensul noii organizări.** În această muncă de zi cu zi s-au întîmpinat multe greutăți, uneori s-au făcut chiar greșeli, abuzuri, încălcări ale liniei principiale elaborate de partid. La început, unii țărani au ezitat să adere la noua formă de muncă. Țăranul nu era îndărătnic, nu era refractar la noua formă de organizare. Dar nu-i plăcea să se grăbească, voia să vadă, să cîntărească, să măsoare și apoi să se hotărască. Cel mai ușor îl convingeau faptele.

Combătînd devierile, îndreptînd cu fermitate greșelile mai mari sau mai mici, încă din 1949, pe aceste meleaguri bănățene, s-au constituit primele cooperative agricole la Lenauheim, Zăbrani, la Socol, la Cenad și în alte sate.

Încheierea în 1962 a acestui amplu proces revoluționar, care a consfințit victoria definitivă a socialismului în întreaga economie națională, a creat un cadru organizatoric, economic și social

Prof. dr. Anderca CONSTANTIN

(Continuare în pag. 2)

ARC PESTE TIMP

(Urmare din pag. 1)

nou și a deschis posibilități largi, neîntîlnite în trecut, pentru dezvoltarea intensivă, modernizarea și creșterea economică în agricultură.

Etapele parcurse de agricultură în anii construcției socialiste au demonstrat justețea politicii agrare a partidului nostru care a ținut seama de realitățile din țara noastră, de situația concretă. Succesele obținute în anii care au trecut de la terminarea cooperativizării au demonstrat superioritatea agriculturii noastre bazate pe proprietatea socialist-cooperatistă, care poate să folosească mai productiv și mai eficient forța de muncă și mijloacele de producție și să imprime un dinamism puternic în evoluția producției agricole, reliefînd în mod practic superioritatea marii producții socialiste.

Prin ritmul înalt de dezvoltare stabilit acestei ramuri — de 6,1 — 6,7% în medie pe an, Congresul al XIII-lea situează în continuare agricultura în prim-planul priorităților cincinalului 1986—1990. În etapa actuală a procesului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism, problemele calitativ noi care se ridică în fața agriculturii au fost sintetizate în chip magistral de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al partidului în orientarea spre **„o nouă și profundă revoluție agrară"**. Conceptul de nouă revoluție agrară, se înscrie plenar în viziunea originală a secretarului general al partidului despre rolul și factorii de progres ai societății pe care o făurim. El este un concept global, care include dezvoltarea atît a forțelor de producție, a perfecționării relațiilor de producție și sociale, a organizării și conducerii agriculturii, cît și întregul mod de gîndire și acțiune al celor ce lucrează în agricultură. În această viziune se înscriu și recentele măsuri, hotărîte de Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R. privind mărirea fondului de retribuire în natură a cooperatorilor.

Agricultura județului Timiș, prin ponderea sa importantă în producția agroalimentară a țării, are de jucat un rol de cea mai mare însemnătate în realizarea obiectivelor noii revoluții agrare. În anii socialismului s-au dezvoltat numeroase întreprinderi de stat, cooperative agricole care practică o agricultură intensivă de mare productivitate și eficiență ridicată și care servesc ca model de referință pentru alte unități din zonă. Numele marelui combinat agroindustrial „COMTIM", al I.A.S. Liebling, Recaș, al C.A.P. Topolovățul Mare, Periam, Peciu Nou, Diniaș și altele sînt de mult cunoscute în țară și peste hotare. Esențial este acum introducerea rapidă a progresului tehnic în toate unitățile. Înfăptuirea cu succes a obiectivelor noii revoluții agrare va spori substanțial contribuția agriculturii la dezvoltarea economico-socială a țării noastre

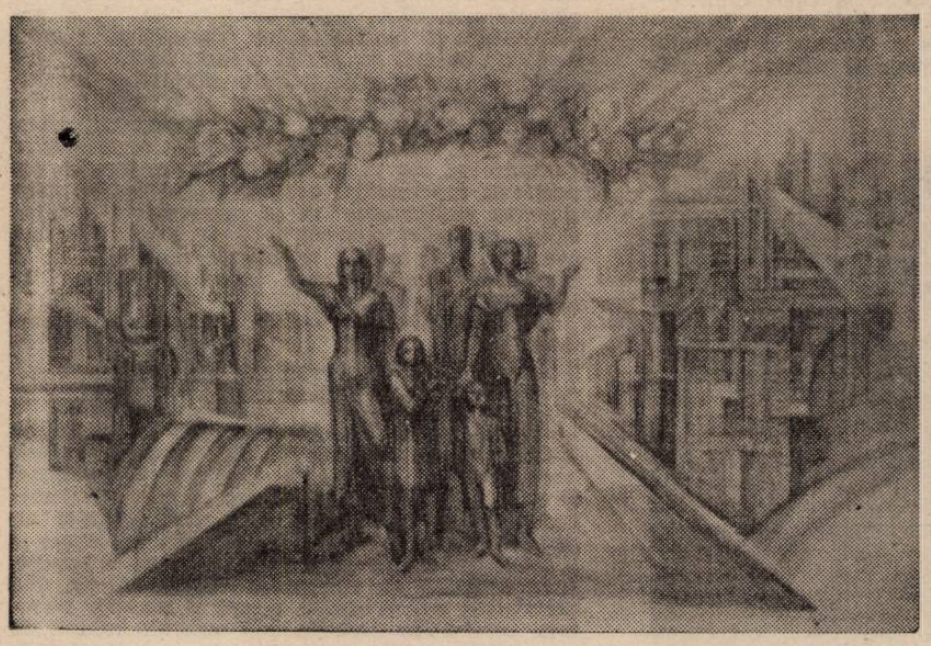

„Vatră de lumină — Timișoara mea"

În cadrul acțiunilor ce se vor desfășura în cea de a VII-a ediție a Festivalului național „Cîntarea României", amplă manifestare a geniului artistic al poporului nostru, antrenînd cele mai largi forțe ale spiritualității românești, Comitetul municipal Timișoara de cultură și educație socialistă, C.I.C.P.M.A.M., în colaborare cu Comitetul municipal Timișoara al U.T.C., Consiliul municipal al Sindicatelor, Consiliul municipal al Pionierilor, filialele uniunilor de creație din municipiul Timișoara organizează prima ediție a Concursului de interpretare și creație artistică : **„VATRĂ DE LUMINĂ — TIMIȘOARA MEA"**.

Manifestarea este dedicată marilor evenimente istorice care vor fi sărbătorite în acest an — 45 de ani de la victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 și Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român. Organizatorii își propun o mai bună cunoaștere și stimulare a tinerelor talente, în domeniul interpretării și creației, care prin arta lor își aduc contribuția la educarea oamenilor muncii în spiritul dragostei față de tradițiile de artă și cultură ale poporului nostru, față de marile realizări din anii glorioși ai **„EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU"**, la promovarea măreților idealuri de pace — componente de prim ordin ale politicii umaniste a partidului și statului nostru.

DESFĂȘURAREA CONCURSULUI :

Concursul se va desfășura pe mai multe genuri artistice :

a) **În domeniul interpretării :**
- soliști vocali de muzică populară
- soliști vocali de muzică ușoară
- soliști vocali de muzică tînără
- recitatori

b) **În domeniul creației artistice :**
- literatură (poezie, proză, dramaturgie, reportaj)
- artă plastică
- artă cinematografică
- artă fotografică (fotografii, diapozitive și diasonuri)

Tematica concursului va cuprinde lucrări dedicate municipiului Timișoara, care să dea prin conținutul lor o înaltă expresie sentimentelor de dragoste nețărmurită față de patrie și partid, față de marile împliniri din anii luminoși ai **EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU.**

În domeniul interpretării pot participa tineri și tinere din toate sistemele, inclusiv elevi, studenți și militari care vor pregăti următoarele probe :

a) soliștii vocali de muzică populară și ușoară vor prezenta o recitare și 1—2 melodii, pe versuri care vor cînta Timișoara, precum și o melodie din repertoriul contemporan.

b) recitatorii vor prezenta o poezie dedicată municipiului Timișoara.

În domeniul creației artistice pot participa atît autori profesioniști cît și amatori, indiferent de vîrstă.

Toate creațiile, în mod obligatoriu, vor fi inspirate din tradiția istorică și din prezentul socialist al municipiului, cîntîndu-i frumusețea și înnoirea prin acești ani de glorie.

ETAPELE DE DESFĂȘURARE

Înscrierea concurenților și creatorilor se va face pînă la data de 1 martie, pe baza unei fișe care se va depune la **Centrul de Creație și Cultură Socialistă „Cîntarea României" a municipiului Timișoara,** pentru amatori, iar pentru profesioniști, la filialele uniunilor de creație.

I. În perioada 15. 03 — 30. 03. 1989, se va face preselecția interpretărilor de muzică populară, ușoară și tînără.

Spectacolele concurs se vor desfășura astfel :

- 7 aprilie — muzică populară ;
- 14 aprilie — muzica ușoară și muzica tînără ;
- 21 aprilie — concursul recitatorilor.

II. În ceea ce privește creația literar-artistică, ea se va desfășura astfel :

Creația literară — termen de predare a lucrărilor, 1 Mai.

- Creația de artă plastică, foto și cinematografie — termen de predare a lucrărilor — 1 iulie a.c.

Manifestările finale și premierea lucrărilor vor avea loc la data de 1 august a.c., cu ocazia vernisajului expoziției ce se va realiza în sala „Bastion" cu cele mai valoroase lucrări.

Lucrările în domeniul creației artistice se vor preda la CICPMAM, pentru amatori, iar pentru profesioniști, la filialele uniunilor de creație.

Juriul concursului va fi alcătuit pe genuri artistice, din personalități de prestigiu ale vieții culturale timișorene : compozitori, interpreți, profesori, muzicologi, poeți, prozatori, artiști plastici, critici de artă și reprezentanți ai organizatorilor.

Se vor acorda următoarele premii :

- Locul I — 3 000 lei
- Locul II — 2 000 lei
- Locul III — 1 000 lei
- Mențiune — 500 lei

Alte premii speciale vor fi oferite de instituții culturale, presă, etc. Lucrările premiate vor fi popularizate în presa locală și de specialitate, precum și în lucrările ce se vor edita ulterior.

FENOMENUL EDUCAȚIONAL CONTEMPORAN

În peisajul atît de complex al epocii contemporane, asistăm la o veritabilă pedagogizare a vieții. Fenomenul este pe deplin explicabil, întrucît educația a devenit „sistemul nervos" al oricărei societăți care a ales calea dezvoltării. Statutul privilegiat pe care-l ocupă astăzi educația nu poate fi îndeplinit de orice tip de educație, ci doar de o educație corect prospectată. Este și motivul pentru care fenomenul educațional, în impact cu revoluția tehnico-științifică contemporană, a înregistrat o serie de remanieri. În Expunerea din noiembrie 1988, a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, se subliniază că **„trebuie să punem în centrul preocupărilor noastre intensificarea activității de cercetare, de ridicare a pregătirii profesionale, tehnice, culturale, de înarmare a oamenilor muncii, a întregului popor cu un înalt nivel de cunoștințe științifice, ideologice"**.

În primul rînd, asistăm la o deplasare a centrului de greutate în registrul obiectivelor educaționale dinspre latura informativă spre cea formativă. Altfel spus, deși din antichitate se accepta principiul „non multa sed multum", abia în epoca noastră există o preocupare expresă și deliberată de-a aclimatiza realmente acest deziderat în practica educațională curentă. Avînd în vedere gradul alarmant de perisabilitate a cunoștințelor în contextul actualei explozii informaționale, simpla asimilare a informațiilor este astăzi un obiectiv vetust. Formarea atitudinilor, priceperilor și capacităților spirituale (creativitatea ocupînd un loc privilegiat) se impune cu prioritate. „Școala a fost — se apreciază într-un studiu prospectiv de către UNESCO —, scena unui proces de predare-învățare, altfel spus, de asimilare a cunoștințelor. Ea trebuie să devină, din ce în ce mai mult, instituția care asigură dezvoltarea totală a personalității". Materializarea unui asemenea obiectiv generos conduce necesarmente la o restructurare a relației profesor-elev. Ca și în maieutica socratică, se renunță la tradiționalul „magistrocentrism", condiția elevului fiind reevaluată de la postura sa de „colecționar" pasiv de cunoștințe la cea de coautor activ la propriul său proces educativ.

Procedînd la o imersiune mai analitică în intimitatea însăși a procesului instructiv-educativ, se poate afirma că în actuala configurație a lumii asistăm la o veritabilă intelectualizare a personalității umane, ceea ce înseamnă că individului uman i se solicită noi și noi competențe și abilități gnostice. Dar insistența exclusivă doar pe facultățile intelectuale ale personalității ar conduce la o unidimensionare periculoasă a ființei umane. Ca revers al medaliei, calitățile afective și volitive ale personalității revin în focarul preocupărilor educaționale. Este și motivul pentru care pretutindeni în lume crește interesul pentru calitatea etică a vieții. Astfel, în Japonia a fost creat încă din 1928 Institutul de Moralologie, care a exercitat un veritabil impact asupra vieții școlare și familiale, asupra calității relațiilor interumane.

La noi în țară, educația morală constituie o pîrghie majoră în recuzita noastră educativă, prezentă pe toată durata școlarității și chiar dincolo de ea. Spunem aceasta întrucît educația permanentă a devenit evenimentul crucial al istoriei contemporane a pedagogiei. Prin intermediul ei, omul controlează și domină lucid universul extrem de mobil și perisabil în care trăiește, dobîndind o platoșă protectoare în confruntarea sa cu tensiunile și problemele existenței. Dar pledoaria pentru educația permanentă nu semnifică nicidecum deprecierea funcțiilor școlii, dimpotrivă, rolul ei se diversifică și se nuanțează, căci, așa cum o atestă numeroase studii recente, consistența formației inițiale girează însăși funcționarea la cote maxime a educației permanente.

Profesorul devine agentul major al promovării noului în domeniul educației. Prin paleta extrem de complexă a competențelor pe care le incumbă, profesiunea de dascăl a devenit una din cele mai dificile profesiuni ale epocii pe care o traversăm. Dascălul trebuie să probeze nu numai o solidă pregătire de specialitate și psihopedagogică, dar, în același timp, să fie un autentic animator cultural. De asemenea, el trebuie să fie o prezență puternică, capabilă de entuziasm și afecțiune; o persoană care modelează, modelîndu-se în permanență pe sine însuși. Pe scurt, el trebuie să fie o autentică forță spirituală, căci, așa cum afirma tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** în Cuvîntarea la marea adunare populară din municipiul Timișoara cu prilejul vizitei de lucru în județul Timiș și al deschiderii noului an de învățămînt 1988/1989 : **„Lupta între vechi și nou constituie însăși baza concepției revoluționare — de altfel, însăși esența dezvoltării întregii societăți omenești — și aceasta va reprezenta și în viitor forma de manifestare a acțiunii omului pentru perfecționarea continuă a societății, pentru știință, pentru cultură"**.

Prof. Mariana ICLĂNZAN

NOUA REVOLUȚIE AGRARĂ

EXPRESIE A GÎNDIRII ȘI ACȚIUNII NOVATOARE, PROFUND ȘTIINȚIFICE A SECRETARULUI GENERAL AL PARTIDULUI, TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU

Concepția partidului nostru privind noua revoluție agrară a fost elaborată de către tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** și prezentată la cel de-al XII-lea Congres al partidului, ca linie directoare în dezvoltarea de perspectivă a agriculturii românești, într-o legătură indestructibilă cu dezvoltarea de ansamblu a întregii economii naționale. **„Înfăptuirea unei noi și profunde revoluții agrare** — subliniază secretarul general al partidului — **este un proces complex, de durată, tehnic, organizatoric, economic și social, de transformare a muncii din agricultură într-o variantă a activității industriale, într-o ramură cu o înaltă productivitate și cu o eficiență economică ridicată".**

În adoptarea strategiei de dezvoltare a agriculturii, partidul pornește de la concepția că relațiile de producție constituie numai cadrul social pentru realizarea unei agriculturi intensive, moderne, de înaltă productivitate. Făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate ridică probleme calitativ noi în domeniul agriculturii, rolul agriculturii în noua etapă se amplifică, sporește contribuția ei la dezvoltarea întregii societăți. În consecință, prin definirea conceptului de nouă revoluție agrară și stabilirea cu claritate a obiectivelor și sarcinilor ei, s-a urmărit să se asigure creșterea susținută a tuturor domeniilor și sectoarelor de activitate din agricultură, întreprinderea unor ample măsuri și acțiuni de ordin cantitativ și mai ales calitativ, ce vizează forțele de producție, baza tehnico-materială, relațiile de producție și sociale, organizarea și conducerea agriculturii precum și întregul mod de viață și de gîndire al țărănimii.

Principalul obiectiv al noii revoluții agrare îl constituie creșterea producției agricole vegetale și animale, prin sporirea substanțială a randamentelor pe hectar și pe animal. Stabilind un astfel de obiectiv ca sarcină centrală, cu caracter permanent, conducerea partidului pornește de la faptul că, în prezent, în agricultură, cu toate progresele remarcate, nu se valorifică integral potențialul productiv de care dispunem. În scopul valorificării depline a marelui potențial existent, conducerea de partid cere tuturor lucrătorilor din agricultură realizarea integrală a sarcinilor cuprinse în documentele Congresului al XIII-lea, obținerea unei producții anuale, începînd cu anul 1989, de cel puțin 35 milioane tone — fapt pe deplin posibil avînd în vedere că în anii 1987—1988 s-au obținut peste 30 și respectiv 32 milioane tone cereale anual, iar pînă în anul 1995 trebuie să se obțină cel puțin 45 milioane tone cereale anual, generalizînd realizarea unor producții mari de 8 000 kg de grîu și orz la ha și chiar 10 000 kg; 20—25 tone porumb știuleți la hectar sau chiar 30 tone. În perioada următoare, în mod corespunzător trebuie să crească producțiile în legumicultură, viticultură, pomicultură etc. În zootehnie trebuie să se realizeze pe deplin prevederile programului privind efectivele de animale și să se obțină o creștere substanțială a produselor animaliere, asigurîndu-se în cel de-al 9-lea cincinal o bună aprovizionare a populației cu toate produsele agro-alimentare, la nivelul cerințelor științifice, un consum care să asigure atît sănătatea, cît și vigoarea fizică și intelectuală a întregului nostru popor.

Diversificarea producției prin lărgirea sortimentului de produse agricole, la nivelul valorificării depline a tuturor condițiilor și resurselor de producție, reprezintă un alt obiectiv economic și în același timp politic, al înfăptuirii noii revoluții agrare. Îmbunătățirea continuă a calității produselor și a întregii activități din agricultură, prezintă importanță și interes economic atît pentru produsele destinate consumului intern cît și pentru cele destinate exportului.

Alte sarcini importante ale noii revoluții agrare — subliniate de repetate ori în expunerile și cuvîntările secretarului general al partidului — sînt: creșterea productivității muncii, reducerea costurilor de producție, asigurarea unui raport energetic eficient, sporirea eficienței economice în toate sectoarele producției agricole, obiectiv economic final al noii revoluții agrare.

Realizarea tuturor acestor obiective trebuie să asigure, așa cum sublinia secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU, „...satisfacerea tot mai corespunzătoare a nevoilor mereu crescinde de produse agricole ale economiei naționale, să accelereze dezvoltarea armonioasă și echilibrată pe ansamblu și în profil teritorial a întregii economii, să creeze condițiile necesare pentru omogenizarea societății noastre, pentru ridicarea continuă a bunăstării întregului popor și apropierea tot mai strînsă a condițiilor de muncă și de viață dintre cele două medii ale existenței noastre sociale, industria și agricultura".**

Direcțiile principale pentru înfăptuirea noii revoluții agrare vizează atît forțele de producție cît și relațiile de producție și sociale, organizarea și conducerea agriculturii.

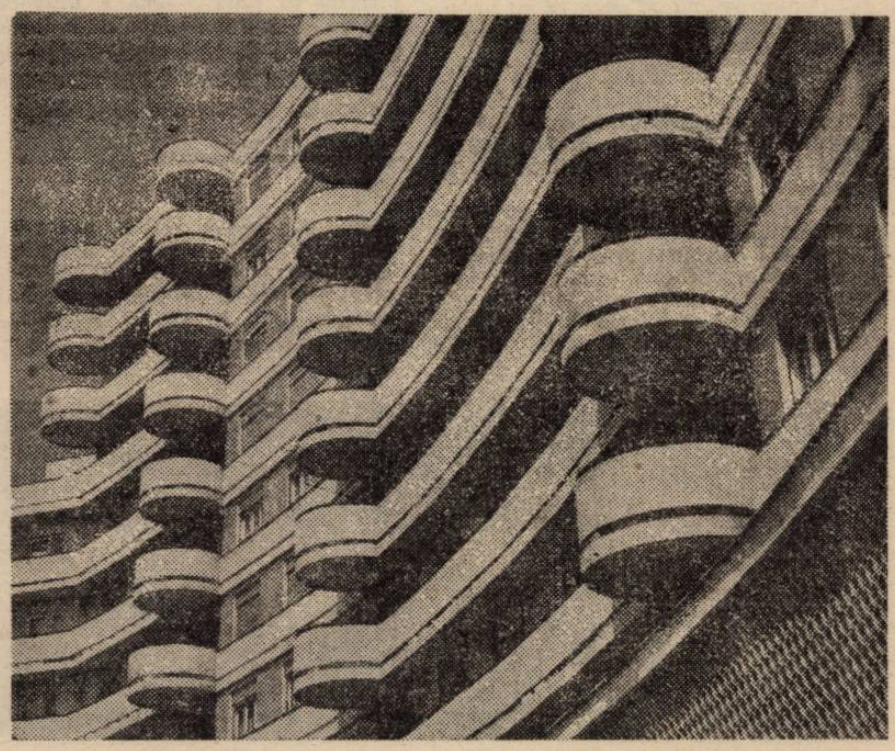

În sfera forțelor de producție se impune revoluționarea bazei tehnico-materiale, prin creșterea și perfecționarea continuă a factorilor materiali ai producției agricole, în direcții cum sînt: intensificarea acțiunilor de utilizare rațională a întregului fond funciar; creșterea cantitativă și îmbunătățirea calitativă a mijloacelor de mecanizare, electrificare și automatizare; dezvoltarea puternică a revoluției biologice; extinderea și modernizarea plantațiilor pomi-viticole; creșterea efectivelor de animale la toate speciile și îmbunătățirea calității lor; asigurarea unităților agricole cu forța de muncă necesară, creșterea continuă a calificării acesteia și utilizarea ei deplină; puternica dezvoltare a activității de cercetare științifică etc.

În sfera relațiilor de producție și sociale, principalele direcții de acțiune sînt: perfecționarea relațiilor de proprietate prin continua dezvoltare a proprietății socialiste; îmbunătățirea repartiției producției și perfecționarea formelor de retribuire a lucrătorilor; perfecționarea formelor de organizare, conducere și planificare; sporirea rolului C.U.A.S.C.-ului în organizarea și conducerea unitară a agriculturii; ridicarea nivelului de constiință al țărănimii, al lucrătorilor din agricultură, lărgirea orizontului lor politic și cultural etc. **Înfăptuirea noii revoluții agrare** — arăta tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU — presupune transformarea generală a felului de muncă, de viață și de gîndire al țărănimii noastre cooperatiste, al tuturor lucrătorilor din agricultură".**

Aniversarea a 40 de ani de la începerea cooperativizării agriculturii este un minunat prilej pentru a evidenția justețea politicii care a asigurat rezolvarea deplină și definitivă a problemei agrare în România și a creat condițiile făuririi unei economii agricole intensive, moderne, de înaltă productivitate și eficiență. Subliniind semnificația deosebită a transformării socialiste a agriculturii, pentru progresul general al țării, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al partidului, sublinia: **„Aceasta a marcat victoria deplină a revoluției agrare socialiste, a organizării agriculturii românești pe baze socialiste, deschizînd totodată calea trecerii într-o etapă nouă, superioară de soluționare a problemelor agrare, a asigurării unui progres rapid a producției agricole și ridicării nivelului de trai al țărănimii. Această măreață victorie a marcat crearea economiei socialiste unitare, triumful relațiilor noi, atît la orașe, cît și la sate, izbînda definitivă a socialismului în România, în toate sectoarele de activitate".**

Lector univ. dr.
Ioan FRUJA

Ion Căliman

PATRIE CÎT VIAȚA

C m pot fi eu fără tine,
umbletul, gîndul unde să le uc,
da ă nu la streașina ființei tale,
pe iarba copilăriei, sub nuc;

Ce pot avea fără tine,
casa, copiii, părinții, grădina,
dacă nu pe ogorul tău plin de taină,
strecurînd semințele cu lumina;

Cum pot gîndi fără tine
ramura, cîntecul, firea și dorul,
dacă nu în pridvorul tău fraged
mi s-ar umple de rouă ulciorul;

Ce pot face fără tine
oamenii, zborul, albinele,
dacă nu din timpul tău mare
le dărui adevărul, zarea și binele;

Dar zarea mea cum s-ar naște,
fără fruntea ta, Patrie cît viața,
dacă nu mi-ai crește anotimpurile
și-ai rostui în toate dimineața.

MATCĂ STRĂBUNĂ

Așa m-a rostuit lamura gîndului
și lujerul florilor, de pămînt,
să spintec arcada cuvîntului
pînă dau de lumină-n cuvînt,

Să caut irisul săpat de visare
în clestarul de cerbi respirat,
pînă dau de stele-n ulcioare,
de chipul lor, în umbri tremurat,

Și-acolo să aflu mirarea
că aburul tău mă tine-n amiază,
că-n tine se-ncepe cărarea
din care lumina veghează,

Că tu te așezi, după toate,
mereu sfîntă și limpede,
Patrie cu fruntarii curate,
cine mai poate să-mi lepede

Clepsidra adîncă din care
curg anii mei și-ai tăi, împreună,
riu și piatră în îmbrățișare,
fiul și matca străbună...

SEMNUL PĂCII

Mă oglindeam duios pînă-n izvoare,
mă străbăteam albastru pîn' la ger,
de iubirea țării mi se face soare,
nimbul luminii ei se face cer,

Și sînt întreg transfigurat de riul
ce-o crește-n vremi, ca pe-un prinos,
cum limpede înmiresmează grîul
hotarul strămoșesc mănos.

Neclătinat de nici o vină,
mereu înviorat din ger,
mă cheamă patria-n lumină
și stema ei se face cer.

Și mă întîmpină izvorul
cu unde noi și ochiul clar,
mi-e semnul păcii tricolorul,
pe plaiul dulce legendar.

ROUĂ DE PATRIE

Abia după ce ți-ai spălat
fața și mîinile
roua începe să fie ritmul
tuturor lucrurilor
ce se întîmplă dimineața;

Pulsează în venele ierbii
și grîului și fructelor,
în fruntea sculptată de ploile visului,
în mîna adăugată
miezului de oțel și de pîine.

În poiana crudă a gîndului
întoarcem lumina
pe toate arcadele chipului,
să ne simțim limpezi
izvoarele ochilor

și să putem mîngîia
pămîntul cu cerul...

Așa prinde contur efigia solară
a timpului de azi,
cum fiecare dimineață
se adaugă, pe rînd,
vîrstei de rouă a Patriei.

LEGĂMÎNT DE PATRIE

Mă dărui ție, patrie solară,
ca un crîmpei de fosnet pe pămînt,
știu că nu-mi cad frunzarele în sară
atîta cît te leagăn în cuvînt,

Că mi-ești căușul crud de copilandru
și zodia de-albastră măreție,
sub zarea ta mi-e trupul tandru
și visul supt de veșnicie,

Primesc și cu răcoarea de izvoare,
în ochiul tău mi-e mersul rotunjit,
iar clipa mea de-nfiorare
pulsează-n timpul tău întinerit.

Mă dărui ție, fragedă minune,
sălaș de doină, iezer de alint,
în palma ta amirosind a rune
pun vlagă nouă legămînt.

convorbiri

Cu Valentin Băinţan

Dirijorul corului din Finteuşu Mare

Şomcuta Mare (comuna de care aparţine Finteuşu). Ne vizita o delegaţie din U.R.S.S., în cadrul schimburilor culturale. Printre corurile care s-au produs în faţa oaspeţilor a fost şi cel din Finteuş. La masa comună, care a urmat manifestării, unul dintre finteuşeni, dîndu-mi de înţeles că se sfătuise, înainte, cu ceilalţi, m-a „contactat" într-un mod foarte tranşant „Am vrea să veniţi la noi ca dirijor Nu mi se mai făcuse atît de direct o astfel de propunere, mai cu seamă că toată lumea ştia că sînt legat, trup şi suflet, de Ardusat. I-am cerut acelui om un răgaz, ca să mă hotărăsc însă el m-a întrebat imediat, ca şi cum aş fi acceptat invitaţia : „No, dom' profesor, cînd veniţi la noi să facem repetiţie ?". Impresionat de directeţea lui, i-am răspuns : „Amu". Şi chiar atunci ne-am urcat în remorca unui tractor şi am pornit-o spre Finteuş.

— Ce v-a făcut să vă hotăriţi atît de repede ?

— Corul din Finteuş îl cunoşteam destul de bine. Asistasem, în perioada cînd am fost „metodist", la mai multe repetiţii ale finteuşenilor : contribuiserăm la îmbogăţirea repertoriului lor. Am dorit să văd cum se lucrează în timp, cu un cor de bărbaţi. A fost, într-un anumit sens, un pariu cu mine însumi : Ce voi fi în stare să fac ? Pînă la ce nivel putem ajunge ? ..

— Aţi cîştigat acel pariu într-o manieră recunoscută şi admirată de toţi cei care vă ascultă cîntînd. Corul din Finteuş ni s-a relevat şi aici, la Timişoara, ca fiind emblematic atît pentru Maramureş, cît şi pentru întreaga simţire românească. Aţi dat, cu precădere, cîntecelor patriotice o forţă emoţională greu de atins.

— Am cultivat cîntecul patriotic ca pe o înaltă datorie moral-cetăţenească. Bunăoară, le sîntem îndatoraţi înaintaşilor care, acum şapte decenii, au înfăptuit Unirea cea Mare. Iar prima manifestare publică a corului bărbătesc din Finteuş a avut loc, după cum se ştie, chiar în ziua de 1 Decembrie 1918, în cinstea Unirii.

— Înfiinţarea corului a fost un act spontan, generat de eveniment ?

— A fost rodul străduinţei eminenţilor învăţători **Gavril Bogdan** şi **Dragoş Nistor** (dirijor al corului), amîndoi membri ai Astrei. Influenţa manifestărilor cultural-patriotice organizate de această asociaţie s-a resimţit benefic şi în Finteuşu Mare ca în atîtea alte sate maramureşene.

— Ce cred membrii corului despre performanţa la care aţi ajuns ? Căci, fără îndoială, şi dumneavoastră, şi ei sînteţi, cultural, nişte performeri.

— Aceşti bărbaţi, pe care i-aţi văzut în număr de 61 în Aula Magna s-au dovedit a fi foarte conştienţi de ceea ce fac. Conştiinţa menirii lor îi menţine în jurul ideii, a aspiraţiei spre, cum ziceaţi, performanţă cultural-artistică. Fără această convingere corul s-ar fi destrămat poate demult. Numai astfel s-a putut institui în viaţa formaţiei o rigoare exemplară. Acest regim de stricteţe, ei coriştii, l-au impus, ţinînd seamă de ceea ce eu le-am propus : slefuirea continuă a posibilităţilor lor vocale, muzicale.

— Cum au reacţionat cei din Ardusat (cei de care vă leagă 35 de ani de activitate neîntreruptă) după ce aţi început să lucraţi cu finteuşenii şi după primele succese repurtate de acest cor ?

— La început, i-a încercat un oarecare sentiment de... gelozie, dar, pentru că mă aşteptam la o asemenea reacţie, am organizat o serie de concerte comune, arătîndu-le care este drumul unora şi care al celorlalţi. Pot afirma că între aceste două formaţii corale s-a consolidat o relaţie de prietenie. Se vizitează reciproc, dau spectacole împreună. Spre pildă, în toamna anului 1987, am participat cu amîndouă corurile la manifestarea interjudeţeană de la Suceava. (Eu am mers, spre Suceava, în autobuz, cu cei din Ardusat, iar la întoarcere cu finteuşenii) Corul din Finteuş a fost distins cu Marele Premiu, cel din Ardusat cu Premiul I.

— Cum aţi reuşit să realizaţi o atît de mare coeziune artistică a formaţiei din Finteuş ?

— A fost o chestiune de durată şi firească de multă, multă muncă. Înainte de a mă implica eu în destinul acestui cor, ei făceau o singură repetiţie pe săptămînă. În preajma unei manifestări, la care erau invitaţi să participe, făceau două, trei repetiţii şi li se părea destul. Motiv pentru care nu au putut să depăşească un anumit nivel. Mi-am propus şi le-am propus, de la bun început, să mergem pe alt făgaş. M-am străduit să-i conving că orice lucru important, orice lucru frumos cere jertfa lui, dîndu-le mereu exemple din activitatea cultural-artistică a înaintaşilor, dar şi din cea a celor care muncesc, astăzi, pe ogorul culturii noastre socialiste. Fiind însă vorba de un cor bine aşezat pe patru voci, avînd un renume unii dintre coriştii m-au întrebat : „Da' noi, pînă acuma, n-am cîntat bine ?". Le-am răspuns că, de bună seamă, n-au cîntat rău şi, fiind convins că puteau mai mult, am trecut la trei şi chiar la patru repetiţii pe săptămînă. Existau două premise sigure : voci foarte frumoase şi un melos local remarcabil. Pe baza acestui melos am construit o armonie corală, am reînnoit repertoriul. N-am folosit niciodată în instruirea acestui cor un instrument muzical. Vocile lor s-au mlădiat după vocea mea. Astfel, în relativ scurt timp, a început să funcţioneze, între mine şi ei, o conexiune care îi face să-mi cunoască starea de spirit, îmi cunosc şi îmi citesc fizionomia, gestica, dîndu-şi seama cînd au cîntat bine sau cînd interpretarea unei piese corale, din punctul meu de vedere, a lăsat de dorit. Aş vrea să amintesc şi faptul că am eliminat mentalitatea potrivit căreia activitatea unei formaţii ţinteşte, în primul rînd, cîştigarea unor premii, goana după premii Dar e adevărat că le place cînd li se acordă distincţii ...

— Cui nu-i place ...

— ... dar aceasta nu mai constituie pentru ei un scop în sine. Îi satisface prestigiul de care se bucură în domeniul muzicii corale. sînt mîndri de acest prestigiu, însă nu se împăunează, ştiu să privească lucrurile cu demnitate şi înţelepciune. Şi încă ceva exagerînd un pic, pot afirma că eu sînt un dirijor care nu iartă nimic, nu trec cu vederea nici cea mai mică abatere de la normele pe care, de comun acord, le-am stabilit în activitatea corului. Discutăm pe faţă orice problemă, nu avem ascunzişuri, ocolişuri, momente de echivoc ...

— V-am auzit spunînd : „La noi în Finteuş". Sînteţi finteuşan ?

— Nu. Satul meu natal se află în judeţul Satu Mare, dar sînt atît de legat sufleteşte de oamenii din Finteuş, încît pot spune că aparţin, cu toată fiinţa mea, acestui loc.

— După concertul din Aula Magna a Universităţii timişorene, aţi afirmat că, în ceea ce priveşte afluenţa de public şi „răspunsul" venit de la cei din sală spre dumneavoastră, cei de pe scenă, acest concert, deci, a fost unul deplin. Cel mai important pentru corul din Finteuş.

— Rămîn la această părere şi-mi pare rău că, emoţionat cum eram, nu am găsit cele mai potrivite cuvinte pentru a mulţumi publicului spectator.

— Nu ştiu cine ar fi putut găsi cuvinte mai bune, căci toţi eram emoţionaţi. Cîntecele interpretate de cei 61 de ţărani maramureşeni adunaseră, parcă, în ele cele mai potrivite şi cele mai frumoase cuvinte ale limbii române ...

Din anul 1975, profesorul Valentin Băinţan este director al Bibliotecii judeţene din Baia Mare. În 1978, a publicat o carte despre satul în care şi-a descoperit vocaţia de dirijor : „Ardusat — vatră de cîntec românesc". În 1985, a publicat o lucrare de sinteză : „Arta corală din Maramureş". Împreună cu trei colaboratori, pregăteşte pentru tipar o monografie bibliografică a Maramureşului, de la începuturi pînă în zilele noastre, cuprinzînd toate domeniile de activitate materială şi spirituală a oamenilor din acest ţinut. A început şi redactarea unui dicţionar al personalităţilor maramureşene. Mai are şi alte proiecte. Dar timpul nu-i ajunge. Nu-i ajunge şi nu ştie cum să-l împartă mai bine. Este şi el mereu îngrijorat de „starea trecătoare a zilei" ...

Iosif COSTINAŞ

Mihai Eminescu spunea despre Maramureş că este „un spaţiu clasic"

• Nichita Stănescu a zăbovit, în ziua de 23 martie a anului 1981, la Finteuşu Mare. Finteuşenii au cîntat pentru el. I-au cîntat de cîteva ori şi „Mioriţa", căci Poetul, neliniştit de „starea trecătoare a zilei", nu pregeta să-i îndemne : „Mai cîntaţi-mi imnul sufletului neamului meu !..."

• Cu un deceniu în urmă, scriitorul, etnograful şi artistul fotograf Kosei Miya, poposind pe Valea Izei, spunea că este „un spaţiu primordial". Revenind acolo cîţiva ani la rînd, şi-a adunat impresiile într-o extraordinară carte-album : „Rapsodie română : Maramureş — centrul lumii" (Tokio, 1986).

• Corul bărbătesc din satul maramureşean Finteuşu Mare, în al cărui act de naştere a fost înscrisă data de 1 Decembrie 1918, poartă, în mod esenţial, semnele primordialităţii şi ale clasicităţii.

• Finteuşu Mare, veche aşezare din Ţara Chioarului, este, ca un paradox al denumirii sale, un sat mic. Nu are decît 250 de case. Dar, în geografia culturală a ţării, ca o predestinare a denumirii sale, a devenit unul din epicentrele cîntecului coral românesc. Ieşirea acestui cor dintr-un cvasianonimat s-a datorat profesorului Valentin Băinţan. Începînd cu cea de-a doua ediţie a Festivalului naţional „Cîntarea României", formaţia corală finteuşeană a fost distinsă, de fiecare dată, cu Premiul I. Acestui palmares i se adaugă numeroase premii obţinute la concursurile corale interjudeţene.

• Pentru a treia oară în Timişoara, ca invitat al Centrului Universitar, a cărui iniţiativă nu contenim să o lăudăm, corul ţăranilor finteuşeni a concertat în Aula Magna a Universităţii. În acea zi de început de decembrie, Aula Magna a devenit neîncăpătoare. Şi-au dat concursul şi excelentul cor al Facultăţii de mecanică, dirijat de Mariana Müller ; actorul Mircea Belu, de la Teatrul Naţional din Timişoara ; interpreta de muzică folk Anca Aladgem, studentă a Facultăţii de filologie

1944 ● 45 DE ANI DE LITERATURĂ NOUĂ ● 1989

Dăruirea ca respirație

Pînă la un punct, biografia lui Rusalin Colojoară — sublocotenent în armata austro-ungară și apoi locotenent în armata română „de peste munți" — personajul central al romanului „O arădere totală" de Mircea Șerbănescu se aseamănă cu cea a lui Apostol Bologa, relevînd încă o dată simburele istoricității care a marcat destinele atîtor transilvani în perioada Războiului de Neatîrnare și Reîntregire, a marii Uniri. Îndată ce opțiunea morală a lui Colojoară se produce, pe un fond vădit dramatic și nu fără pierderi sufletești, de exemplu moartea fără noimă a fratelui său Ion, se schimbă **în totul** cadrul și privirea romancierului. Căci, spre deosebire de eroul lui Rebreanu din „Pădurea spînzuraților", încercarea de a răzbate munții, lui Colojoară îi izbutește, în ciuda faptului că eroul — în toate sensurile pe care le poate îmbrăca acest termen — duce cu el prin ani povara unei alcătuiri biologice precare, ce-i poate fi fatală la orice pas.

Întîlnind în calvarul său o serie de oameni adevărați, în frunte cu doctorul Morărescu, care-l îngrijește nu numai cu știință, dar și cu dragoste, punîndu-l pe picioare, personajul romanului, cu temperamentul lui aprins, de „monoman" energetic și fertil, de data aceasta în sensul cel mai nobil al cuvîntului își poate urmări telul pînă la împlinirea lui. Visul lui, picurat în suflet încă de mic de către părinți, de conștiința sa, este să vadă Transilvania unită cu Țara și **consideră că viața sa nu poate avea altă menire decît împlinirea acestui ideal : Unirea, marea Unire.**

Pentru moment, România nu intrase încă în război, dar clipa aceasta plutea în aer, decizia nu va întîrzia să se producă. Pe acest fundal, așadar puțin înainte de această istorică hotărîre, Rusalin Colojoară se stabilește în Capitală, nedorind altceva decît înrolarea, fiind prima condiție și ființă ca să se apropie de idealul său : acela de a lupta cu arma în mînă împotriva fostilor opresori și pentru alipirea Transilvaniei la Țara-Mamă. Trăiește pînă la frenezie — grație memorialului care ajunsese la „Cercul Românilor de peste munți" condus de venerabilul Moise Groza — bucuria de a i se fi acceptat înrolarea și tot din cauza iubirii sale unice, pătimașă ca orice iubire, remarcă tîrziu, abia în focul luptei, că armata română este slab înzestrată, supradotată în schimb cu entuziasm patriotic și spirit de sacrificiu. Calități constatate pe front între oamenii pe care-i comandă, dornici și aceștia ca și el să răpună nedreptatea și să se reîntoarcă fiecare la lucrul pămîntului, la liniștea căminelor lor. Dar pînă atunci, cîntecul **Treceți batalioane române Carpații** trebuie să fie dus pînă la capăt, împlinit.

Odată încorporat, ca sublocotenent, comandant de pluton, Colojoară este atît de fericit că-și vede visul cu ochii, încît el crede că este chemat să fie nu numai părtaș al prezentului, ci și martor al istoriei viitoare. Drept pentru care consideră că tot ce trăiește este **istorie**, istorie propriu-zisă și trebuie, ca sentiment plenar al clipelor respective, comunicat viitorimii. Hotărîrea lui de a fi cronicarul faptelor sale n-are în ea nimic „emagogic", iar cel ce o ia nu rîvnește nici vorbă, să-și asigure o „portie" de nemurire în plus : trăirea lui, cum ne convinge cu o tensiune filigranată romancierul, atinge asemenea culmi încît simte nevoia să-și depășească propria condiție. De aceea „scrie" : nu, nu scrie numai, el **re-dă** în sensul elementar al termenului viața de peste zi, încredințînd-o unui caiet, așa cum un narator oral s-ar destăinui altui narator-ascultător. Acest caiet simplu-emoționant reprezintă și una dintre reușitele romanului. Și iată-l pe Rusalin învingător, învingător dar vlăguit, încît și emblema primei iubiri, pe nume Mirela, nu-l mai poate reînvia. Trupul lui, încă în viață, adăpostea un suflet prefăcut în cenușă, ars pînă la capăt. Tot ce mai poate este să-și hrănească nostalgiile apropiate, să revadă cu un ochi (încă viu) cîmpul de luptă de la Mărășești, jertfele cu care a fost zidită victoria în clipe zguduitoare, epuizante. Romanul — așa cum îl construiește Mircea Șerbănescu — se dăruie idealului cu firescul respirației de fiece clipă. Este sau ar fi la fel de firesc să expire în orice clipă. Fenomenul nu se produce sub ochii cititorului, dar acesta este indirect invitat să presupună, să admită un astfel de final, văzînd pe viu un **mit al misiunii.**

Prin excelență istoric, romanul lui Mircea Șerbănescu devine actual și prin acest final profund psihologic și dramatic, narațiunea în ansamblu conținînd în subtext o subtilă dar convingătoare, tensionată educativitate patriotică.

Constantin CRIȘAN

• **Mircea Șerbănescu, O ARDERE TOTALĂ, Editura Militară, 1988.**

Spre polul livresc

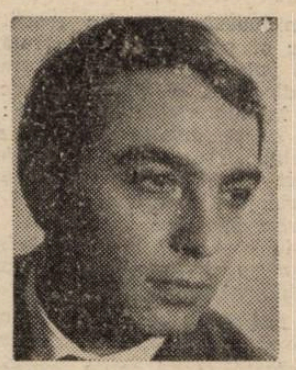

Probabil că ecuația vocație-aspirație tensionează orice destin scriitoricesc. Instalat într-o „formulă", fixat și consacrat acolo, autorul vrea altceva, propune corecții de orbită, simte „gravitația îndoielii" ; încearcă și uneori reușește ; experimentează precum ar respira. Să nu uităm, apoi, efectul nutriției culturale, al vitaminizărilor de bibliotecă, al decantărilor oferind — în timp — alt chip celor suspectați de „primitivism" ; aceștia vor pompa — aproape demonstrativ — în arterele textului sînge livresc.

Ion Jurca Rovina mi se pare **un prozator mutant,** apt de revizuiri și translații, permeabil. Cochetînd cu diverse formule, tentat de experiment, indecis încă în pofida prizei la concret. Înțelegînd însă că acest „spor de conștiință", condiția autoreferențială acutipată de ultimii ani în peisajul literaturii noastre sunt achiziții peste care nu (se) poate trece. Că scriitorul trăiește într-o anumită climă spirituală, iar moda e contagioasă. Analitismul romancierului se desfășura în chenarul unei epoci urmărind mișcarea evenimentelor (reverberînd stins) și dialectica sentimentelor, inundînd pagina. O strămutare la cîmpie **(Noua promisiune, 1980)** motivată de „visul belșugului" adună mărturii **presupuse,** investigații în cheie morală estompînd sociografia. Proza devine poematică, încărcată de patetisme, conservă insule lirice (v. **Fericiți cînd renaștem,** 1976). Pe acest calapod, mimînd „drumul" spre povestire (deci **aminarea** narațiunii) „crește" și ultimul roman al scriitorului, **Călătorie spre dragoste (Facla,** 1988) folosește un truc epistolar : autorul vrea să scrie „ceva despre iubire", ordonînd vraful de hîrtii, plonjează în utopia iubirii avînd la îndemînă pretextul unui jurnal : examinează astfel ochiul lăuntric, captează o strigare spre lumină. Ne mișcăm într-un cosmos erotic. „Urmărirea" lui Alexandru S. oferă o colecție de întîmplări : viața pare a fi un cumul de erori fără a decapita însă dreptul la vis, pulsația sentimentului. A te învinge mînat de voința de a iubi, a subjuga fantasmele idealității, a îndepărta „pericolul lagunei" — iată cîteva motive obsesive (fremătînd meditativ) în țesătura epică.

Acceptînd **moda jurnalului** naratorul și personajul dialoghează : cartea se **scrie** alăturînd notații precipitate și fraze elaborate, lansînd paranteze, interogații, alungînd — prin **regăsire** — „răul de vacanță". Instalîndu-se într-o **identitate socială,** „divizatul" autor transcrie, pune la lucru textele (oferite de „donatorul de manuscrise"), intră în jocul intertextual. Truda sisifică a creatorului e chiar stăruitor invocată (ne aflăm în „scoica somnolentă" a unei stațiuni montane) : mai apoi ne confruntăm cu avalansa „problemelor de serviciu", devierea spre amintire, zborul imaginației susținînd corectiv lecția și limbuția realului. Abundă însemnări răzlețe, inteligente, luînd temperatura scrisului ; se recunoaște „neputința scribului", gustul amar al neizbînzii și, în replică, euforia ideii, elanul proiectiv, „nebunia curată". Fiindcă protagoniștii — căzînd în iluzie — construiesc „nebunie". Incurabilul visător Alexandru S. mai crede în puritatea și frăgezimea sentimentului, în frumusețea existenței : el doar speră, contemplă viața, nu o trăiește plenar. Totuși, caută. Acest **deficit existențial** reculează : eticul bălțește, tensiunea se pierde în pîrîul meditației dulcege, teoretizînd într-un spațiu rarefiat. **Motivul Afroditei** („Afrodita are o biografie, un dosar" — va conchide Alexandru S.) îl transformă într-un febril căutător de cărți. Prilej pentru Ion Jurca Rovina de a înhăma la carul romanesc un repertoriu de formule și tehnici narative locuind spațiul intertextual. Pînă la un punct, el este chiar un jongleur. Vădește dexteritate chiar dacă experimentalismul îl poartă pe cărări bătătorite. Renunță la vitalismul gîlgîitor și artagul concretului pentru a se refugia în așteptare. Referentul livresc se dilată, ocupă romanul, notele și citatele se îndesesc fără a-l asfixia, pîrjolind epicul. Simt că această convocare de tehnici (fără a fi demonstrativă) strangulează, totuși, respirația autenticului. Romanul se complică inutil sub unghi compozițional și efectul e cert, acuzînd pierderi de tensiune narativă. Dincolo de astfel de observații ar fi de semnalat izbînda : un salt stilistic (fără a cădea în răsfăț calofil), echilibristica formulelor și, cum spuneam, foamea de livresc. Părerea mea e că Ion Jurca Rovina **călătorește spre polul livrescului.** Probabil că viitoarele cărți vor întări această constatare, confirmînd o „schimbare la față". Iată, înclin să cred, **noua promisiune** a romancierului, el știind prea bine că stilul frust, talentul intempestiv, nativ, „necontaminat" se rafinează în retortele laboratorului, vitaminizîndu-se cultural.

Adrian Dinu RACHIERU

Poezia scriiturii

Corina Victoria Sein este preocupată, în mod continuu, de soarta femeii, romanele sale fiind populate de eroine care reprezintă de fapt multiplicarea eului scriitoricesc cum afirma Adrian Dinu Rachieru. În „Frica albă", Anisia Dinu, actriță frumoasă, bîntuită de vise, fuge de dragoste dar și de singurătate. Frica ei în fața acestor două sentimente este învinsă de nevoia permanentă de dragoste dar și de firea înțelegătoare a soțului ei, Bogdan, pe care-l cunoscuse cu ani în urmă printr-o întîmplare fericită la munte, întîlnire cu ecouri puternice în viața ulterioară a Anisiei Dinu. Încă din acest prim roman întîlnim predispoziția eroinelor spre călătoriile în lumea rememberului. Eroina din „Coridorul în oglindă", Ioana Iancu, este și ea bîntuită de vise. Și în „Inelul de fum", personajele există prin amintiri. Jurnalul medicului Andrei joacă tot rol de remember. Amintirile despre Yvonne, mama pictoriței Iulia Neacșu, despre pădurarul Ion și tatăl acestuia, deci, despre vremurile mai vechi și mai noi, alcătuiesc suportul epic al romanului. „După concert" este un roman de analiză psihologică, cu implicații sociale (munca în uzină, promovarea femeii), politice (soarta transfugului Ștefan Duma). În roman apar cei doi poli opuși : femeia sensibilă, spirit inventiv, creator (Crina) și bărbatul banal, la care primează interesele materiale. Tot în roman se ciocnesc cele două generații : generația mai veche, reprezentată prin Crina, Ștefan Duma, Lia și Anton Nicola și generația nouă : Alexandra, Laura, Mirela, Radu Nicola, Nelu, Crina, mama și Alexandra se regăsesc după mai mulți ani. Alexandra dorind să „vadă" trecutul ne conduce în istoria primilor ani ai revoluției prin părinții lui Radu Nicola (Darley). Într-un mod deosebit de pitoresc este prezentată Mirela, cu povestea ei de dragoste, aviatorul Nelu și Laura, cu viața ei mondenă. Remarcăm în roman continua împletire dintre trecut și prezent, schimbarea naratorului și a timpurilor verbale, stilul poematic. „Fata amurg" e tot un roman de analiză psihologică, de introspecție în sufletul femeii, de pătrundere în intimitatea a două lumi conjugate : lumea Mariei — scriitoarea și cea a Evei, sora ei adoptivă, continuîndu-se astfel o idee mai veche din „Inelul de fum", unde Antonia îi spune la un moment dat Iuliei, prietena ei : „Aș fi fericită dacă aș fi sora ta vitregă... trăind în preaima ta, modelată după dorința ta, vîslesc și eu uneori prin apele închipuirii".

Pia Brînzeu făcînd recenzia romanului „Fata amurg", într-un articol intitulat : „Permanenta devenire", arăta că în roman se împletesc deopotrivă tema iubirii și a neîmplinirii în dragoste. El, Vlad, principiul masculin și Ea, Eva, principiul feminin reprezintă așa cum arăta aceeași Pia Brînzeu, două voci menite să scoată în evidență, prin contrast, profunzimile Mariei. Aceasta este prezentă în roman cu cele două căsătorii ratate. Puterea și farmecul ei constau în dependența de viața unui bărbat, cum bine remarcă Eva. Maria se desprinde la timp, prin înțelepciune, de sub influența lui Vlad care o trădase cu Eva, devenind o femeie liberă, lucidă. Eva cea nebunatică, independentă, vrea să facă o căsătorie din interes cu Toni (existență stearsă). Ea, Eva, doctorița cu personalitate, nu o poate înțelege pe Maria cea la început atît de dependentă de Vlad. Destinele se întretaie din nou. Vlad revine. Maria însă nu mai este cea dinainte, ea găsește acum în bucuria scrisului, fericirea supremă. Titlul romanului „Fata amurg" — titlu metaforă, titlu simbolic, explică poezia romanului. Avalansa de epitete, metafore, comparații, sprijină melodia frazării. Totul se înlănțuie ca într-un joc magic în care ielele dansează.

Prozatoarea este preocupată în mod constant de destinul femeii : Crina-Alexandra din „După concert", Iulia-Antonia din „Inelul de fum", Maria-Eva din „Fata amurg" — femei-cupluri, dintre care una reprezintă vocea maternă, cealaltă candoarea copilului, cele două ipostaze ce se întretaie în toate romanele scriitoarei, metamorfoza producîndu-se la nivelul conceptului.

Bărbații din romanele Corinei Victoria Sein au existențe mai șterse, sînt mai timid prezentați, asta neînsemnînd faptul că scriitoarea vrea să elogieze (numai) rolul femeii în univers. C.V.S. se folosește de aparițiile masculine din romanele sale pentru a crea punctele de sprijin, pilonii construcției. Forța scritoarei stă chiar în poezia scriiturii. Ea rămîne o poetă-romancieră de expresie lirică, sensibilă și profundă.

Rodica OPREANU

Atenție, fragil!

Suspect de puține comentarii au iscat ultimele cărți ale Gabrielei Negreanu. Angrenată, mai anii trecuți, în una din răsunătoarele polemici în jurul poeziei optzeciste, Gabriela Negreanu a ieșit din confruntare dacă nu gata beatificată, în orice caz departe de excomunicare. Patima pusă în acel schimb de epistole — fără îndoială, genul cel mai... incendiar al literaturii române contemporane — părea să-i asigure protagonistei un bun capital de stimă în ochii opiniei publice. Însă nici **Jurnal / Eul peregrin** (1984), nici **Partea omului** (1987) și, pînă în clipa de față, nici **Incinte** nu au trezit așteptatele analize critice.

Ca să fim drepți pînă la capăt, poeta însăși a făcut tot ce i-a stat în puteri ca să schimbe frumoasa impresie lăsată la primele cărți (să amintim, între ele, și eseul **Paul Valéry și modelul Leonardo**). Apropierea de poezia generației '80, departe de a fi influențat-o, i-a răpit poetei ceva din plăcerea de a stăpîni un teritoriu pe care, în primele cărți, îl domina cu fermitate. Din ce în ce mai puțin stăpînă pe sine, încercînd formule diverse și parcă tot mai nepotrivite, Gabriela Negreanu, care promitea să se îndrepte spre o poetică în care s-au ilustrat, în ultimii ani, cîteva voci feminine remarcabile (Ileana Mălăncioiu, Mariana Marin), a optat pentru un conformism cu vagi pretenții estetizante. Mai puțin fermă, insensibilă, cumva, la sunetul propriei vocații poetice, Gabriela Negreanu plătește, în acest volum, un nemeritat tribut compromisului cu sine.

Făcînd abstracție de textele care n-au altă menire decît să rotunjească, tematic și ca număr de pagini, sumarul, **Incinte** se prezintă, totuși, ca o bună carte de versuri. Conving mai puțin pretențiile de trăire, ca să zicem așa, **istoricizantă (Scribul, Clepsidre, Etimologie)**. În schimb, sensibilitatea poetei se află în largul său pe lungimea de undă a nevrozelor bacoviene. Tremurul ființei, „obiectele fragede", subterfugiile supraviețuirii umanului și o discretă lege a conservării feminității fac din poem dacă nu așteptatul miracol al imperecherii cuvintelor, măcar o construcție delicată și expresivă. Doar tentația exotismului, receptat pe latura involuntar apocaliptică din textele lui Ion Gheorghe, diminuează ceva din gracilitatea și din sonul pur al poemului. Ancorată, cam silnic, între doi poli, senzoriali și culturali — între apolinic și dionisiac — poeta reușește să-i răstălmăcească în defavoarea lirismului : dionisiacul devine un fel de îmbătare cu apă rece, condiție prealabilă, se pare, a metamorfozării sale în apolinic : „«Serbări ale bucuriei», citesc / «în parte jale și întunecare» // Miezul ființei mele învălmășit / ca orice suflet trac // Prea multă fericire și suferință, / Ariadna, / prea multă. // Dionysos în apolinică lumină / de chiuie, în adînc stă mut Minotaurul. // Și rîs / plînsul se deapănă : cochilie / de melc, printre meandre / furnică dansînd : // legată la picior, programată // să caute ieșirea". Inabilități întru totul de mirare la o poetă atît de lucidă, atît de atentă la coerența întregului. **Realismul radical** pe care-l visează, după cum anunță un poem, e pus în dubiu de retorismul sufocant ce fisurează poemul nepermis de frecvent. După cum jocurile de cuvinte („oarbe mi-am încercat orbitele", „m-a îngăduit să-l îngădui" etc.) marchează un îngrijorător semn de cedare în fața facilului.

Dincolo de toate acestea, **Incinte** rezistă prin cîteva remarcabile poeme de notație. Degradarea miturilor, controlul unor imagini care circulă, subteran, prin cultură, o percepție ieșită din comun a senzualismului levantin, impecabilele imagini bucolice, pastelurile hieratice, fragile și pline de dramatism în același timp, sînt, în continuare, atuurile Gabrielei Negreanu. Spre a păstra, totuși, o dreaptă balanță a judecății, să nu trecem cu vederea „plusurile" acestui volum. Ele vorbesc despre un impact al feminității într-o zonă din care aceasta pare să fi fost alungată : în poemul plin de asprime al unui senzualism de extracție bizantină, însă transcris cu o austeră plăcere a comentariului. Dincolo de toate acestea se presimte întreaga tensiune creată de disproporția transformării unei miniaturi într-o pictură murală.

Mircea MIHĂIEȘ

* **Gabriela Neagreanu, INCINTE, Ed. Eminescu, 1988.**

• cronica literară •

Cronici subiective

Între volumele de debut colectiv în proză publicate pînă acum de Editura Facla : **Povestiri de la marginea cîmpiei** (1984), **Drumul cel mare** (1985) și **Gustul livezii** (1986), **În căutarea timpului prezent** * este, am impresia, cel mai bine structurat. El permite o citire cursivă, în afara obligației de a schimba de la un nume la altul, nivelul pragului de receptare. O lectură ferită deci de șocul excesivelor diferențe dintre autori : cei șase — Veronica Bălaj, Ioan Dan Bălan, Isidor Chicet, Constanța Marcu, Doru Nistor și Dumitru Oprișor — sînt, valoric, sensibil apropiați.

Ceea ce îi situează alături pe cei șase autori este exercițiul într-un gen nu lipsit de pretenții, pe cît pare la prima vedere, și anume, schița. Controlul riguros al frazării, precizia decupajului, esențializarea epicului, manevrarea cu maximă economicitate a vorbirii, exactitatea detaliului psihologic, pe care, printre atîtea alte reguli ale jocului, genul le impune, fac nu doar dificilă abordarea lui, dar și expresivă pentru măsura talentului de prozator. Chiar dacă nu toate inflexiunile originale ale celor șase voci sînt puse în evidență de mult-puținul textelor antologate, un lucru mi se pare, în această linie, evident : autorii debutați au o personalitate deja conturată, scrisul lor poartă o amprentă individuală.

O vagă tentă borgesiană infuzează o parte din prozele **Veronicăi Bălaj (Așteptarea, dragoste ca o primejdie, Veste întîrziată, Cel mai greu rol, Amendamente la viața bunicului și Albastru pentru o dimineață)**, impresie întărită de atmosfera crepusculară, în care personajele se mișcă, de aerul postmodernist pe care ele îl respiră. Nu o dată, prozele sale lasă întredeschisă parabola, nu în puține locuri ne aflăm în vecinătatea alegoriei. Este, din cîte am impresia, zona cea mai favorabilă pentru autoare, celelalte proze fiind sub nivelul celor citate.

Ca și **Doru Nistor, Ioan Dan Bălan** e adeptul unei scriituri de tip tradițional, în care clasicitatea narațiunii alternează cu pagini descriptive bine închegate. Universul prozelor lui Ioan Dan Bălan este acela al vieții minerilor, oameni ai muntelui trăind în rigoarea unor legi nescrise, dar ineluctabile. Autorul scrie despre ele dovedind nu doar o bună cunoaștere, dar și lăsîndu-și paginile irigate de un lirism aspru, bărbătesc (**Întîlnirea, Din vremuri trecute, La Sănuni**). O temă mai puțin familiară în proza noastră propun textele lui **Isidor Chicet (Chemarea albă, Întoarcerea, Întîlnirea)**. Secvențele sale, din riscanta încleștare a alpiniștilor cu înălțimile învederează, deopotrivă, o bună percepție a psihologiilor și un suflu epic în stare să se desfășoare pe suprafețe mai întinse.

Constanța Marcu scrie o proză de sugestie, structurată pe detalii infinitezimale, ce relevează situații conflictuale dramatice, tensiuni existențiale abia reținute, reperate, cu un subtil simț al omenescului, la incidența dintre universul obiectual și cel uman. Este o proză de tip confesiv, de implicație etică, în care alunecarea planurilor temporale **(Răsăritul de după-amiază, Acoperișul, Trenul de noapte)** face casă bună cu o abilă manevrare a discursului **(Maluri, Confluențe)**. Schițele sînt, fără excepție, rotunde, finalurile închid și deschid totodată tema inițială, vădesc inteligență narativă, ca și înzestrare în radiografierea sentimentelor și trăirilor delicat umane.

Tradiționalismul lui **Doru Nistor**, despre care am pomenit deja, este pliat pe factura temelor sale. Fie că evocă anii de după război **(Trotineta, Pompe de bicicletă)**, fie că surprinde scene din viața satului, scriitura sa apare nediferențiată, subordonată mai degrabă subiectului decît semnificațiilor lui.

Un prozator format, cu disponibilități în investigarea unor medii sociale diferite, este **Dumitru Oprișor**. De la o proză la alta, ambianța, stilul, tipologiile sînt mereu schimbate, autorul modifică, de fiecare dată, obiectivul aparatului său de filmat, în căutarea miezului fierbinte al realului, dispunînd de capacitatea de a surprinde, în cîteva linii, caractere și atitudini de a detecta întîmplări exemplare.

Împrejurarea că **În căutarea timpului prezent** este un volum bine articulat, unitar, își găsește explicația în corecta funcționare a mecanismului de selecție. După cum o află și în intenția vădită a editorului (redactor **Ion Jurca Rovina**) de a alcătui o carte de proză scurtă cu o personalitate clar definită. Cum am văzut, riscul uniformizării implicat de o asemenea intenție a rămas în afara cărții, ea impunîndu-se și ca ansamblu, și în „secvențele" sale. Ceea ce este, cu certitudine, la fel de important.

Marian ODANGIU

* **ÎN CĂUTAREA TIMPULUI PREZENT (volum colectiv de debut în proză). Editura Facla, 1989.**

Despre Bacovia

Voi face cîteva observații în marginea foarte aplicatei prefețe a lui Ion Bogdan Lefter la ediția Bacovia din „Meridiane", 1988.

La Bacovia trebuie observată relația specială a artei cu sinceritatea. Poetul nu se exprimă, ca romanticii, nemijlocit. El își fabrică o mască, dar masca lui nu înșeală, ci reproduce chipul real. Sau, mai complicat dar mai exact, omul Bacovia seamănă cu masca pe care și-o fabrică artistul pentru că masca dă la iveală tendințele lui adînci. Această relație este descrisă de M. Petroveanu — citat de I.B.L. — care, cu îndreptățire, descoperă una asemănătoare la Baudelaire, primul poet din secolul al XIX-lea „conștient de calitatea de artist" (208). **„A fi personal, putem spune, era a te identifica cu masca, cu persoana figurată. Ceea ce și face Bacovia, cu un dublu adaos. Omul Bacovia, frustrat de eul său era obsedat de fantoma acestuia pe de o parte, iar pe de alta artistul Bacovia este conștient de sine, în sensul introdus de Baudelaire" (ibid.).**

Pentru a înțelege mai bine ce vrea să spună fraza de mai sus, devine utilă distincția făcută de Eric Marty — într-o carte despre jurnalul lui Gide — **între eu și intimitate.** Foarte pe scurt, eul reprezintă conștiința identității proprii, iar intimitatea presupune scufundarea difuză, transpersonală a sensibilității în real. La Bacovia, eul se reduce la conștiința poetică, tot restul spațiului interior fiind ocupat de intimitate. Ion Bogdan Lefter se întreabă dacă precaritatea judecăților lui Bacovia este autentică sau jucată. Este autentică și face parte din precaritatea întregii lui identități, din ceea ce

marginalii

Petroveanu numește **frustrarea lui de eu.** Au recunoscut-o mulți. Pompiliu Constantinescu a vorbit despre „golirea de orice conștiință umană" (218), Dinu Flămînd despre „o deosebită capacitate artistică de a se impersonaliza „situîndu-se" în drama mediocrului cotidian și atingînd „materializarea senzației de vid" (220). Vidul desface identitatea din interior încît, cum spune Grigurcu, poezia lui Bacovia reprezintă „figurarea neutrală a dezagregării, sub semnul unui vid moral, a unei nespus de dureroase insensibilități" (219).

O nouă necesară distincție : vidul bacovian este al eului, nu și al intimității. Căzînd din sine, Bacovia urmează, cum spune Vladimir Streinu, „direcția coborîtoare către primordialitate" (218), adică ajunge într-o zonă pe cît de impersonală pe atît de fertilă. Șerban Cioculescu vorbește, în acest sens, de „întoarcerea la vegetativ", sau „regres spre originile confuze ale vieții" (225). Față de conștiința luminată de sine, este o experiență a negativității : „...a fi negativ devine a fi pur și simplu", spune Ion Bogdan Lefter pe drept cuvînt (226). O experiență fundamentală în zona nediferențierii, unde nimic nu s-a structurat : „...totul se topește în cenușiul general, refuzînd să mai prindă formă, părăsind orice tentativă de diferențiere" (224). Cu timpul, caracterelor zonei li s-a făcut inventarul. Ea include elementaritatea („...expresia celei mai elementare stări sufletești", Lovinescu, 208), „inerția materiei primordiale" (Streinu, 218), manifestată psihic prin „pasivitate", zăcere într-o stare de „aglutinare" (I. B. L., 225), lipsa accesului la metafizic : „Incapabil de mari elanuri metafizice, lipsit de vocația „transfigurării" realității într-una secundă..." (217).

Desigur, cum nu trebuia confundată lumea lui Caragiale cu textul lui, nu trebuie confundată nici experiența interioară a lui Bacovia — experiența pasivității entropice — cu textul lui poetic, extrem de activ. Meritul literaturii moderne a fost, pe lîngă cunoașterea de sine, acela de a da acces la zonele negativității (haos, nediferențiere, vid), iar în această privință Bacovia este unul dintre cei foarte importanți.

De analiza lui Ion Bogdan Lefter mă disociez într-un singur loc. Grăbit să pună în valoare ceea ce prefigurează poezia generației lui, tînărul critic extinde și asupra perioadei principale a lui Bacovia — a celei mediane — prozaismul final : „Modul lui Bacovia de raportare la real nu e unul al deformării, ci unul al fidelității" în care se produce o restrîngere la orizontul „îngust" al percepției curente și simplă „transcriere"..." (228). E adevărat, fără îndoială, că Bacovia se menține în orizontul prozaic, dar nu-i mai puțin adevărat că poetul dă la iveală fantasticul banalității și nu, cum spune I.B.L., monotonia ei. Bacovia face ca lumea percepției concrete să fie, totodată, delirantă. Are dreptate, cred, Dumitru Micu : „Asimbolism, așadar. Absența metaforelor. Poezie de simple reprezentări. Dar halucinante" (229). Mai cred — împotriva tezei cuprinse în studiul, și acesta foarte interesant, al regretatului Mircea Scarlat (George Bacovia, 1987) — că dacă ultima perioadă bacoviană are o mare însemnătate istorică pentru mersul poeziei noastre, marea poezie a lui Bacovia este totuși aceea din faza prozaismului halucinant.

Livius CIOCÂRLIE

ROMANESCUL ISTORIEI *

Pentru Vigny istoria era un roman. Citind **Diplomație și apărare,** solida lucrare semnată de Ioan Talpeș, explorînd un vast material (în mare parte inedit) trăiești cu senzația desfășurării unui amplu și palpitant scenariu romanesc. Volumul în discuție, folosind surse de primă mînă, scotocind arhivele, coagulînd pulberea amănuntelor pe un ax tematic este, negreșit, o apariție necesară și importantă; atît în sine, provocînd — cum observa Mircea Martin — „revelații de specialitate" cît și prin consecințe (asupra cărora vom stărui mai la vale). Cartea lui Ioan Talpeș clarifică, spulberă prejudecăți rezistente; ea îmbogățește bibliografia istorică dar nu este o carte doar pentru istorici. „Blindată", cu subsoluri încărcate, bine ritmată ideatic, nuanțînd și redistribuind accentele ea probează truda unui împătimit al documentelor; și, în același timp, confirmă grija pentru context, privirea de sus, luminînd retrospectiv un segment tensionat (1933—1939), pătrunzînd în culisele jocului politic. Epoca, se știe, marca eșecul politicii de securitate colectivă. Suntem deci în „prologul conflagrației", eșichierul politico-diplomatic și militar internațional cunoscînd seisme. Or, reconstituirile n-au ajuns la o unitate de opinie; mai mult, în pofida realității faptelor s-au pus în circulație numeroase judecăți false.

Efortul lui Ioan Talpeș are și o misie recuperatoare, excavînd culisele, captînd adevărul. Soarta României, prinsă în menghina atîtor adversități, confruntată cu vitregiile istoriei, obligată la defensivitate se circumscrie unei politici prudente; „sarcina ființării" era cuvîntul de ordine. Denunțînd confuzia dintre politica externă și diplomația unui stat (inserînd declarații de circumstanță, note conjuncturale) autorul produce și propune o serie de rectificări; va utiliza deci documentele diplomatice (cu un registru de exprimare „aproape inepuizabil", cum observă) dar va lua în studiu componenta militară, ținînd întemeiat că deciziile de politică externă nu erau luate de cei din fruntea diplomației; contează doar cele cu „acoperire" în planul militar.

Pe de altă parte, erodarea situației internaționale impunea României — obiect al disputelor imperialiste — elasticitate diplomatică. Condiția de stat mic n-a condus spre o „pasivitate eroică"; prudența, suplețea erau însă trebuincioase iar **recitirea epocii** — prin demersul competent al lui Ioan Talpeș — înseamnă și o lecție de demnitate.

Luminînd o epocă tensionată și controversată, cu o bună „dicțiune a ideilor", trăind și prin încărcătura latent-romanescă a paginilor, cartea **Diplomație și apărare** trebuie folosită: ea poate fi un fertil teren de decolare pentru viitoare inițiative românești.

Adrian Dinu RACHIERU

* **Ioan Talpeș: DIPLOMAȚIE ȘI APĂRARE (1933—1939), Editura Științifică și Enciclopedică, 1988.**

ÎN INTERIOARELE ARMONIEI

Un fenomen demn de a fi semnalat este acela că din ce în ce mai multe poete contemporane încearcă să exploreze universul copilăriei, în unele cazuri rezultînd o serie de cărți așteptate, mult îndrăgite de micii cititori. Mai ales că treptat s-a format și un grup omogen de ilustratori care reușesc să pătrundă cu „sufletul" în interioarele textului, prelungindu-l în imaginația cititorilor.

După apariția unor asemenea cărți semnate de: Daniela Crăsnaru, Passionaria Stoicescu, Cleopatra Lorințiu, Grete Tartler, Gabriela Negreanu, o altă poetă tînără, Mariana Pândaru, prezență discretă în revistele literare, ne face surpriza să debuteze editorial cu un elegant volum de versuri pentru copii, **Dincolo de rîu, cîmpia,** tipărit de Editura „Facla", 1988 (redactor, poetul și criticul Eugen Dorcescu). Cum se poate deduce cu ușurință și din titlu, poeta își propune o investigare a universului natură-copil, de fapt, o invitație de re-întoarcere la natură, la redescoperirea vîrstei copilăriei prin natură și a naturii prin copilărie, prin naturalețea primordială a ființei, prin simplitatea necontrafăcută a gesturilor și bucuriilor: **„Moș Martine, Moș Martine / Te visezi sub zări senine / Alergînd încolo-ncoace / Pînă zmeura se coace. // Răsturnînd butuci cît tine/ Căutînd stupi de albine / Și-n pădure, tu, Mor-Mor, / Să fii rege-al tuturor..." (Ursul din grădina zoologică).**

De altfel, poeziile sînt orînduite în carte după un model de „explorare", de înțelegere treptată și în profunzime a naturii, a peisajului și a transformărilor lui, aflate **dincolo de rîu,** poemul generic fiind urmat, precum în arcul de cerc al privirii — de contemplarea cosmosului, a stelelor. De acolo, din cosmosul vast, privirea revine pe pămînt, făcîndu-se astfel legătura precum în poemul eminescian: **„În noaptea de vară / Am ieșit afară / Să număr pe rînd / Stele luminînd. // Și-am rămas uimit / Cîte-au răsărit // Pe bolta cerească / Limpezi să privească / Mii și mii de stele / Chipul țării mele".**

Identificarea cu florile, stabilirea unui dialog al sensibilităților, precum în **Cicoarea** sau **Cîntec,** construiesc mici „depozite" de lirism sensibil, încăperi ale armoniei și cunoașterii, poeme ușor de memorat, în ritm de vechi cîntec folcloric, filtrînd atent orice impuritate care ar încerca să se depună atît pe „lentilele" hipersensibile ale viziunii, cît și pe sunetul pur al cuvîntului, semănînd cu picăturile de ploaie ce cad pe frunza abia ieșită din muguri: **„Trece-un nor ușor / Ca un stol în zbor / Grîul se frămîntă / Sub ploaia mărunță / Vine lung, pe vînt, / Miros de pămînt / Și-o ploaie ușoară / Ca în plină vară". (Ploaie de vară).**

Cartea de debut a Marianei Pândaru dovedește o sensibilitate deosebită, un talent remarcabil care nu se dezminte cu nimic nici atunci cînd își propune să exploreze universul copilăriei și al naturii.

David RUSU

VIAȚA CĂRȚILOR

VOCAȚIA RADIOGRAFIEI SOCIALE

Istoric și doctor în drept internațional, Ion Bodunescu s-a dovedit, cu realizări remarcabile, de referință în domeniu, statornic preocupat de istoria diplomației românești. Cărțile „Descifrarea unei istorii necunoscute", trei volume (1973—1975) și „Diplomația românească postbelică în slujba independenței", două volume, 1988, au fost întîmpinate cu unanime aprecieri, grație impresionantei sfere de documentare, cercetare cu aplicație și forță interpretativă, cît și limbajului suplu, fluent, expresiv, care, împreună cu tehnica montajului inteligent, dinamic, conferă cărților în discuție statut estetic de literatură-document.

Vîrsta deplinei maturități de creație a scriitorului Ion Bodunescu a marcat-o apariția romanului „Drumul Tupșanilor", două volume, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1986. Roman social, de amplă, epopeică respirație epică, „Drumul Tupșanilor" reliefează cu un plus de pregnanță capacitatea autorului său de a organiza în structuri narative viabile un bogat material de viață, remarcabilă forță de evocare a unor vîrste revolute din istoria poporului nostru.

Mari evenimente din hronicul eroic al neamului, de la Revoluția lui Tudor Vladimirescu, 1821, pînă în epoca noastră, sînt reconstituite în cheie mitică și încorporate epic unui solid construit „roman de familie", cea a Bodunilor, oameni de o exemplară rectitudine civică și patriotică și o proverbială acuratețe morală.

Recent, Editura Dacia din Cluj-Napoca a publicat cel de-al treilea volum al romanului „Drumul Tupșanilor" de Ion Bodunescu, finalizînd un demers narativ, în multe privințe, notabil, în contextul prozei românești contemporane de inspirație rurală.

Dacă primele două volume erau, în chip subliniat, „romanul de familie" al vigurosului neam al Bodunilor, cel de al treilea volum, în ciuda faptului că și în regia sa epică sînt distribuiți în roluri de primă importanță o seamă de Boduni, este romanul unei colectivități, al satului gorjan Tupșa, și al locuitorilor săi, puternic angajați în structuralele, fundamentalele transformări revoluționare ale anilor din urmă.

Volumul trei al romanului „Drumul Tupșanilor" reliefează cu bune mijloace de expresie o veritabilă vocație a radiografierii diverselor medii sociale, capacitatea de a intui și înțelege profund, în toată complexitatea ei, dinamica vivace a memorabilelor mutații social-politice, ale epocii noastre.

Romulus COJOCARU

UN EXPERIMENT PROFITABIL PENTRU POEZIE

Cea de a șasea carte de versuri a lui Florentin Popescu se constituie sub forma unui experiment interesant, a unui experiment care deține în sine atît strategia/tehnica de punere în relief cît și lupta/biruința identității poetice, lupta pentru cristalizarea și transformarea „aventurii"/cunoașterii în poezie.

Dacă Romul Munteanu, în a sa cronică din **Flacăra,** asemăna excursul poetic al lui Florentin Popescu, din **Peregrin la Ninive,** scrierilor puternic vizualizate ale unor — Luis de Camoes și Martin Opitz, nouă ni se pare că experiența poetului e mai degrabă apropiată ultimei, inconfundabilei cărți a lui Baconsky, **Corabia lui Sebastian.**

La o primă vedere, doar „peisajele", care la Florentin Popescu provin dintr-o memorie asediată cultural, diferă de cele abracadabrant/realiste ale lui Baconsky. Însă fondul acestui fel de a scrie poemul rămîne același atît la Opitz cît și la Baconsky, Ion Gheorghe („Nopți cu lună pe Oceanul Atlantic") și Florentin Popescu. Pentru că poetul — peregrin la Ninive fiind nu dezminte nici una dintre tehnicile de abordare a realului/miticului re-imaginat existente deja, preluînd pe cont propriu modul de a se adresa materiei, modul de a face ca materia/istoria să răspundă întrebărilor/confesiunilor poeme: **„Destul am tăcut. Va trebui să le spunem! / zice piatra roasă de vînturi / că abia se mai văd cîteva șanțuri pe ea / din ceea ce va fi fost, desigur, o scriere; / Destul am tăcut și-am stat în pămînt / cu lașitatea în noi. Va trebui să le spunem! / zice fragmentul de ulcior scos la lumină / de mîna iscoditoare a arheologului..." („Lîngă o stelă").**

Astfel, „expediția" poetico-filosofică dă la iveală o autentică lume care „pulsează" în mineral, spiritul tînjind spre un trup poetic al vremilor. Uneori, motivul civilizației spre care tinteșe rămîne în afara poemului, așa cum de altfel îi stă bine poemului debarasat de liane înșelătoare.

În fond, poemul se desfășoară, între enunțul provenit din spiritul vremurilor sondate și dezvoltarea poetică a acestuia, relevarea unui conținut impregnat cu înțelepciunea de după evenimente, întîmplări/trăiri reale și imaginare. Aici de fapt se dă lupta crîncenă în poemele recente ale lui Florentin Popescu: între derularea frustă a vremilor explorate și descoperirea de după ardere, cenușa unei filosofii, aburul unor spuneri care se ghicesc greoaie, proprii secolelor Ninive.

Din această încrîncenare, poemul lui Florentin Popescu iese învingător, construit fără zorzoane inutile (cum ar fi fost de așteptat într-o asemenea ocazie), constituind, din „Fragmentele" cu diverse titluri, poemul unei civilizații, un poem al cunoașterii, un pas decis al experimentului către poezia autentică. Indiscutabil, **Peregrin la Ninive** (Editura „Dacia", 1988) devine o carte de referință între celelalte ale autorului, o carte inimitabilă.

Valeriu BÂRGĂU

LENAU ÎN ROMÂNIA

Reîntîlnirea cu Lenau, marele internațional, prilejuiește întotdeauna un moment de emoție. Tot astfel și incursiunea în lumea Banatului de acum aproape două secole — ambele ocazionate de cartea * muzeografei Annemarie Podlipny-Hehn, venită să completeze seria studiilor și monografiilor dedicate lui Lenau. Se știe că meleagurile noastre au găzduit un timp părinții poetului și, printr-un destin al istoriei, au ajuns locul de obîrșie al celui care, mai tîrziu, va peregrina prin Europa și America mînat de adînci neliniști interioare.

Dar, deși aparent firave, legăturile poetului cu țara pe care a părăsit-o pe cînd nu avea încă un an, nu s-au oprit aici. Sau mai exact legăturile țării cu poetul: curînd după moartea sa, în 1867, s-a instituit un comitet cu intenția de a ridica un monument în comuna natală. Acest lucru s-a și realizat ceva mai tîrziu, în 1905, la trei ani după ce s-a vernisat întîiul monument Lenau la Stockerau, un alt oraș gazdă al poetului. Annemarie Podlipny-Hehn dedică un întreg capitol monumentului din Lenauheim, arătînd cu pricepere de profesionistă motivele pentru care se poate atribui cu certitudine sculptorului Bela Radnai, deși un timp a fost considerat opera lui Joseph Radnai. Comparația cu statuia lui Petőfi a aceluiași autor e mai mult decît convingătoare.

Celelalte capitole ale cărții sînt dedicate locului și casei natale a poetului, părinților săi, precum și rudelor ajunse în România prin nepoata sa de soră, Eleonore Schurz, căsătorită cu sibianul Joseph Peter Frank și venită să trăiască pe tărîmuri transilvane și ulterior bucureștene.

Deși cartea se bazează pe un material documentar parțial cunoscut prin cărțile de referință ale unui Felix Milleker (**Istoria localității Cenad, 1925, Lenau în Banat,** 1926) sau articolele lui Franz Liebhard și Erhard Antohi, autoarea sistematizează amănuntele cunoscute, adaugă altele noi și le rediscută prin prisma unui interesat și interesant om de artă. Cartea, importantă pentru cei care doresc să se documenteze cu privire la viața poetului, vine în plus, pentru cei întreprinzători, ca **o invitație la pelerinaj.**

Pia BRÎNZEU

* **Annemarie Podlipny-Hehn, NIKOLAUS LENAU IN RUMÄNIEN (Nikolaus Lenau în România), Editura Kriterion, București, 1988.**

„SUFLETUL LOCULUI"

Sîntem în fața unei cărți de proză ce vizează zonele tradiției transilvănene, buna ei **consuetudine,** semnată de **Monica Anton** — directoarea bibliotecii „Timotei Cipariu" din Blaj. Cartea se numește **Sufletul locului** și a apărut la Editura Eminescu. Cele peste 270 de pagini reunesc un număr de 36 de proze. Cititorul este mai întîi impresionat de o subtilă voluptate de a povesti, pe de o parte și, pe de alta, de precizia uimitoare a exprimării. Alteori ești tentat să spui că Monica Anton a ales calea prozei pentru a-și camufla propriile-i meditații despre lume și oameni, după ce a pătruns în marile cărți ale lumii, dintre care multe îi trec zilnic prin mîini. Pentru că iată ce spune încă din prima pagină: **Ca lumea să se mai nască o dată în Univers. De data asta, prin mine..." (Visul).** Tot aici ne este făcută invitația de a ne reîntoarce în trecut. O invitație sadoveniană din tinerețe, cu mențiunea că, la Monica Anton, peisajul, geografia, faptele, oamenii își păstrează dimensiunile reale, nu sînt deci dilatate. Se simte dorința scriitoarei de a atinge nivelul primar al copilăriei, al întîiilor amintiri, îndu-ne impresia, chiar, prin cîteva simboluri, că ar fi vorba de un început al lumii. Iar primul anotimp de care își aminteste este **vara.** O vară toridă, în care viața abia rezistă. În altă parte, ne este sugerată un soi de natură paradisiacă. **(Haita).** Aici, ingenuitatea copilului care povestește este fermecătoare. Lumea pe care ne-o propune Monica Anton este una în care prezentul se intersectează cu timpul mitic. Acest lucru îl găsim în aproape optzeci la sută din economia cărții. Pentru că în celelalte povestiri ne este sugerată ieșirea din acest spațiu de basm. Personajele părăsesc localitatea **(Pinca),** atinse de chemarea civilizației pe care o propune orașul nou. Elementele simbol par a fi de data asta o bicicletă, dar și miracolul unei noi lumi, pe care o descrie **Gherasin** în schita **Omul din ceață. „A tras din țigara lui domnească și a continuat liniștit. ORAȘUL,** a apăsat **cu voce îngroșată Gherasin. ORAȘUL o să vă crească vouă copiii".** Vorbind despre această carte de debut ne place să ne gîndim la Steinbeck, mai concret la **Pășunile raiului.** E o profundă asemănare între atmosfera pe care scriitorul american o aduce, prin memorabila lui carte, și cea pe care o realizează Monica Anton

Mircea STÂNCEL

TREPTELE ÎMPLINIRILOR SATULUI TIMIȘEAN

Nemăsurată, bucuria izbînzii

Nu-mi amintesc de cînd o cunosc pe Ana Mureșan, vrednica președintă a C.A.P. Peciu Nou. Imaginile se contopesc însă constant în cîteva linii de forță care, prin repetarea lor, au devenit în timp, pentru mine, reporterul, linii directoare ale unei vieți de om, un fel anume de a fi al celui care, zi și zi, noapte și noapte este, mereu, un om între oamenii acestui pămînt. O urmărisem, cu acel ochi îngăduitor și veșnic la pîndă al meseriei, cum femeia mîngîia boturile umezite ale animalelor, vorbea cu îngrijitorii, îi știa în datele lor cele mai intime, și cît pot și cît nu, dar mai cu seamă descosîndu-i asupra necazurilor, pentru că bucuriile, îmi spunea, dau de-a buzna, necazul se înfiripă încet și adînc și-i mai greu să-l alegi pentru a scoate dreptatea la lumină. Adevărul pămîntului de la Peciul Nou, al roadelor bogate, dar și al producțiilor mari de lapte se află, o spune Ana Mureșan cu tărie, cu tăria aceea a lucrului de care va fi convinsă pentru o viață, în om. În acel om care se deschide mereu mai mult spre lumină, care caută în el puterea și nădușeala pentru a întoarce vechile pravili, pentru a da un nou rost, revoluționar, îndeletnicirii sale îndătinate. Nu este ușor să lucrezi cu omul, ba chiar e mult mai greu decît să întorci pămîntul, îmi spune, dar frumusețea acestei îndeletniciri nu are pereche. Pentru că a așeza sămînță de dreaptă cugetare, de chibzuință și plăcerea de a fi tu însuți în lucrul bine făcut, este o acțiune nobilă, de temeinică înfruntare cu timpul. De aceea, probabil, îmi arată cu atîta mîndrie punctul de documentare politico-ideologică al fermei. O încăpere pardosită strălucitor, cu pereți luminoși și elegante panouri, un spațiu pe care l-ai vedea mai degrabă în centrul comunei. Ba nu, rostește hotărît. Acesta este necesar întîi aici. Aici, lîngă om, să facă parte din cugetul său, să fie la îndemînă, să-l deschidă spre suflet și spre ambiție, și spre căutare, și spre marile producții. Aici se fac toate ședințele. Oamenii vin aici direct din grajduri învățîndu-se să prețuiască lumina, să se civilizeze, pentru că civilizația nu trebuie gîndită ca o lozincă, ci ca un dat obligatoriu al timpului pe care îl trăim, al marilor comandamente cărora dorim cu toată convingerea să le răspundem la cel mai înalt nivel. Poate așa trebuie să înțelegi că aici un animal, o brazdă de pămînt nu înseamnă, nu mai înseamnă doar niște obiecte ale muncii, ci ființe care cer a le pătrunde pe dinăuntru, să afli că în buna lor îngrijire, în efortul de aflare din ce în ce mai adîncă a lucrurilor, se află toate răspunsurile la marile întrebări ale noii revoluții agrare.

Ana Mureșan, s-ar zice, mi-am spus și eu de cîteva ori, atunci cînd are răbdarea de a-mi răspunde, că are timp berechet. De fapt, nu are nici o clipă peste cele drămuite. Este pretutindeni și lîngă toți, lîngă oameni, lîngă gîndurile lor. Pentru a fi exigent cu oamenii trebuie să fii exigent întîi cu tine însuți. O deviză de viață ce nu și-a dezmințit-o nici o secundă de cînd se află, prin vrerea cooperatorilor, în fruntea lor.

În același gînd și-a crescut și cei patru copii, ce-i poartă mai departe căldura zîmbetului și acea străfulgerare în priviri în care citești deopotrivă pasiune de viață și pasiune pentru lucrul temeinic.

Ana Mureșan zîmbește pămîntului. Și știe de ce, prețul victoriei e mare, dar nemăsurată bucuria de a izbîndi.

Vasile BOGDAN

O lecție temeinic însușită

Ziua de cinci iulie, pentru Iosif Frecot din Tomnatic, rămîne unică. Nevasta a născut un fiu și el, de atîta bucurie, dornic să-i ducă mai departe numele întreg, l-a numit Iosif. De atunci au trecut aproape 42 de ani. Iosif, tatăl, și-a crescut băiatul după legea lui, aproape de cîmp, și nimic nu a vrut mai mult decît să vadă că o parte din dragostea lui, îmbătrînind cîte puțin, să se scurgă în inima lui Iosif, fiul. Cînd a sosit vremea, și-a mărturisit dorința. Dar nu oricum. A lăsat să se înțeleagă limpede că ani la rînd el la asta s-a gîndit, la ziua cînd pruncul își va alege meseria. Pînă atunci îl mînase des să se ocupe de vite, în grădina de legume, îl trezea înainte de zori. „Hai, Iosife, căruța e gata, plecăm în cîmp“, și îl urmărea cît îl îndeamnă sufletul. Pentru că feciorul se ridicase și-n ce făcea se vedea că-i place, gîndul l-a devenit o unică și mare dorință.

A intrat în facultate cu o lecție însușită pe deplin și pentru totdeauna. „Pămîntul e cea mai de preț avuție pe care o poate avea un om într-o viață“. I-o predase tatăl, chiar dacă Iosif Frecot se pregătea să devină medic veterinar. În studenție nu a stat niciodată în scaunele din rîndul întîi, dar a fost mereu primul. La absolvire, tatăl, țăranul Iosif Frecot, a lipsit de la festivitatea de premiere: nu a ajuns să audă că fiul lui termină întîiul pe țară, cu media generală 9,88; să-l vadă cum îl felicită dascălii, colegii mai puțin invidioși, și el, proprietarul unei dorințe purtate în tăcere ani și ani, să se bucure, ca nimeni altul, încă o dată.

Iosif Frecot, fiul, întîiul fiind, ar fi putut să ajungă dascăl ori cercetător, dar și-a ales Cenadul, producția, pentru că în studenție visa să facă din fiecare zi o izbîndă. „Ați reușit?“. „Ooo, nu, acum consider asta cel puțin o mică... exagerare“, însă am de ce mă bucura...“

Ziua este pe sfîrșite, în birou s-a aprins lumina, pe masă, sînt cîteva caiete, o agendă, așezate într-o ordine ce te îndeamnă să crezi că prezența lor ține, înainte de orice, de recuzită. „Astăzi pentru ce vă bucurați mai tare?“. „Am fost în cîmp să văd cît a mai crescut grîul, am semănat 1 300 de hectare. Eu nu sînt un sentimental sau sînt cît îi stă bine omului, dar o clipă am avut impresia că, dacă nu mă aplec să ating plantele, să le mîngîi puțin și să le privesc pînă mă satur, n-am liniște...“. Las un moment lung de tăcere. E frumos și adevărat ce spune. În ochi îi stăruie liniște, mulțumire. „La ce vă gîndiți?“ „Mă uitam puțin în viața mea, au trecut 17 ani de cînd sînt în producție... și tot mai des obișnuiesc să-mi fac bilanțul. E un semn de maturitate, nici vorbă de altceva“, accentuează și zîmbește cu un calm desăvîrșit. „Și ce vedeți?!“. Răspunsul e povestea propriei munci; un rezumat al zilelor și nopților de cînd el, ales președinte al cooperativei agricole din Sînnicolaul Mare, încearcă să convingă că rămîne același, dăruit și încrezător în oameni. Și mai este ceva: vrea să clădească fiecare sector, încît bilanțul să însemne, neapărat, zice, un pas înainte. „Dacă nu schimbăm nimic, nu ne justificăm nici măcar prezența. În 1983, cînd am fost ales președinte, ne lipsea ceva foarte important: mica industrie. Acum avem, cîștigăm ceva milioane pe an. Producțiile au crescut, dar încă nu sîntem unde ar trebui și, mai ales, unde am putea fi. Pămîntul e darnic, asta se știe, numai cu cine vrea și dă pe măsură...“.

Iosif Frecot, fiul, cel care l-a absolvirea facultății a fost șef de promoție, are vîrsta noii agriculturi socialiste a patriei. În tot ce întreprinde, cu temeinicie și știință, urcă spre vîrful performanței pentru că el, student fiind, visa să facă din fiecare zi o izbîndă. Cînd i se pare cel mai greu, îl consultă și pe Iosif Frecot, tatăl. Bucuriile, precum și neliniștile, le împarte cu soția, Ana Ioana, și Sibile, fiica, familia fiindu-i și reazem și bucurie.

Dumitru OPRIȘOR

„Cunoașterea agricolă nu are început, dar nici sfîrșit...“

Cercetător? „Persoană care se ocupă cu cercetarea în domeniul științei sau al tehnicii“ — consemnează lapidar, la litera „C“, Dicționarul explicativ al limbii române. În aparență, o profesie ca oricare alta; în realitate o chemare, o misiune nobilă, nu lipsită de zbucium, de neodihnă și nici de insuccese. Nu o spunem noi, ci omul poate cel mai avizat din domeniu: dr. ing. Titus Suba, directorul Stațiunii de cercetări agricole din Iovrin.

Născut în Birchiș, o localitate pitorească din județul Arad, cu oameni vrednici și buni gospodari, într-o familie de plugari, Titus Suba a început, o dată cu toți copiii de seama sa, școala primară în satul natal. În această perioadă, „în sufletul copilului s-au trezit germenii primei sale dragoste pentru pămînt și agricultură, pentru carte. Întîmplarea a făcut că la școala din sat să sosească un dascăl cu multă dragoste pentru învățătură. Se numea Simion Cibian. „Pe toți elevii — își amintește, acum, reputatul om de știință — el a știut să ne îndrume spre viață, pe măsura aptitudinilor noastre și posibilităților materiale ale părinților. Lui îi datorez deschiderea spre cunoaștere, că pînă atunci, mai toți copiii rămînea acasă, pe lîngă părinți“.

Au urmat, apoi, pentru elevul și adolescentul Titus Suba ani în șir de studiu, de nopți fără odihnă: școala de agricultură din Lugoj; tot la Lugoj, cursurile secundare și școala tehnică de același profil. Din 1951 este student al Facultății de agronomie din Timișoara, iar în februarie 1956 este repartizat la „S.M.T. Ciacova“, dar cu recomandarea de a lucra în cercetare.

Fascinat fiind de miraculoasa „uzină vie“, ce este planta, neastîmpărul cunoașterii și istețimea minții sale agere îl îndeamnă, un an mai tîrziu, să devină component al „Institutului porumbului“ de la Ceala, județul Arad, unde rămîne pînă în 1962. În acest an, o parte din institut este transferat la Lovrin și o dată cu el și Titus Suba. Din acest moment începe de fapt munca sa titanică pe tărîmul încă necunoscut suficient al ameliorării porumbului. Urmează alți ani de studiu și căutări, de confruntări de idei și drumuri în țară și lume.

L-am întrebat cîți hibrizi de porumb a creat în toată această perioadă. „Mulți, extrem de mulți, ne-a spus. Nu-mi dau seama, sute, poate mii. Cert este că patru din ei au fost omologați: H.S. 300; 390; 400; 415. Cel mai drag mi-a fost și-mi este hibridul 400. Mi-a adus cele mai mari satisfacții. În anul omologării — 1969 — și încă 15 ani la rînd, a fost cultivat numai în țară, pe cîte 1 milion hectare în fiecare an. Deși acum are o vîrstă respectabilă, 20 de ani, acesta continuă să dețină supremația. În prezent, cultivîndu-se pe circa 400 000 ha“.

Titus Suba împlinește, peste 2 luni, 59 de ani. Crezul vieții sale continuă să rămînă același: aventura cunoașterii în agricultură, spune el, adesea, nu are început, dar nici sfîrșit. Este, așadar, fără margini, este crezul lui și al colectivului pe care îl conduce cu competență și dăruire de mai bine de zece ani. Deși S.C.A. Lovrin reprezintă doar un procent din cercetarea agricolă românească, creațiile sale ocupă 15 la sută din suprafața de teren arabilă a țării, unitatea fiind, în repetate rînduri, răsplătită cu cele mai înalte distincții, colectivul de aici fiind onorat de trei ori de vizita secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, efectuată împreună cu tovarășa **ELENA CEAUȘESCU**. Cu aceeași pasiune și dăruire, ca în anii tinereții, el, Titus Suba, omul blînd și cumsecade, modest ca nimeni altul, continuă să transpire pe același tărîm al necunoașterii. Munca însă i se pare acum mai ușoară, mai pe jumătate, pentru că de patru ani încoace o împarte cu feciorul său Valer-Titus, fascinat și el de aceleași miraculoase întîmplări în viața plantelor.

Ioan DAVID

eminesciana

Glosse eminesciene. Iubirea (I)

Titu Maiorescu a emis ideea că Eminescu „nu vedea în femeia iubită decît copia imperfectă a unui prototip nerealizabil“ și că, în absența acestui prototip, el și-a găsit refugiul „în lumea cugetării și a poeziei“. Ulterior, comentatorii au aprofundat această intuiție și au scos în relief conotațiile spirituale ce derivă din idealizarea femeii, proiecția ei într-un nimb de puritate care, la Eminescu, depășește semnificația obișnuitelor clișee romantice. Astfel, într-o scrisoare din anii studenției către, se presupune, actrița vieneză Friederike Bognar, tînărul poet declară, printre altele: „... ceva din mine îmi spune că eu nu iubesc cum pot iubi alții. Cînd mă gîndesc la Dumneavoastră mă cuprinde un sentiment ciudat, diferit de tot ce am numit iubire, o fericire foarte mare, fără dor, fără romantism, un fel de plinătate a simțămîntului, în chip antic, aș putea spune. Da, veți deduce din această scrisoare că nu este o legendă byroniană, nici o poezie heineiană ceea ce trăiește în interiorul meu, e un fel de sinceră mulțumire de sine față de tot ceea ce sînteți Dumneavoastră și față de propriile-mi sentimente față de Dumneavoastră“ („Manuscriptum“, 1, 1984).

Rîndurile acestea nu exprimă, cum bine observă un critic, doar simpla descărcare afectivă a unui suflet incendiat de pasiune, retorica lor de o romanticitate specifică, dezvăluie ochiului atent atitudinea gravă a poetului în fața iubirii pe care, spre deosebire de alții, o concepe în rosturile ei existențiale. Absența dragostei provoacă — se spune mai departe — un „gol al inimii“ sau înseamnă de-a dreptul „a muri de viu“, a cădea în pustiul interior în care, fără speranță de salvare, se zbate demonul Toma Nour. Eminescu o previne pe destinatara scrisorii că el nu iubește „cum pot iubi alții“, deoarece, în înțelegerea sa, iubirea se purifică de dorința comună și de sentimentalismul convențional convertindu-se într-un fel „de plinătate a simțămîntului, în chip antic...“. Acest „chip antic“ de a concepe dragostea, obsedant în scrisul eminescian, evidențiază o înclinație de contemplare în spirit a lucrurilor, o perspectivă anagogică asupra existentului în genere și a iubirii în special, funciara incapacitate a insului de-a se resemna în condițiile teluricului: „Tu zici să te iubesc. Dacă te-aș putea iubi ca pe-o stea din cer... da! Dar dacă suspin, dacă doresc... n-aud eu din toate părțile aceleași suspine ordinare, aceleași doruri... ordinare; căci care-i scopul lor? Plăcerea dobitocească, reproducerea în mușinoiul pămîntului de viermi noi cu aceleași murdare dorințe în piept, pe cari le îmbracă cu lumina lunei și cu strălucirea lacurilor, aceleași sărutări grețoase, pe cari le aseamănă cu zuzurul zefirilor și cu aiurirea frunzelor de fag. Este așa, sau nu?“ — o întreabă Ieronim, în scrisoarea sa de răspuns, pe Cezara. Și, după ce vituperează contra tinerilor „cu zîmbiri banale, cu simțiri muieratice, cu șoapte echivoce“ sau a femeilor „cu ochiri voluptoase și mișcîndu-și buzele“ — toate semne ale imperativelor speciei ce-și asigură implacabil conservarea —, geniul se izolează pe un piedestal înalt de unde, „ca un exilat, ca un paria, ca un nebun!...“, privește cu indiferență lumea ce se zvîrcolește în mlaștina patimilor, asemenea damnaților din bolgiile dantești, întrebînd-o, în final, pe aceea care-i imploră dragostea: „De ce vrei tu să mă cobor de pe piedestal și să mă amestec cu mulțimea? Eu mă uit în sus, asemenea statuei lui Apoll... fii steaua cea

din cer, rece și luminoasă! ș-atunci ochii mei s-or uita etern la tine!“ Refuzînd să fie „comediantul celui rău, care stăpînește lumea“, adică al principiului ce reduce existența la „mîncare și reproducere, reproducere și mîncare“, Ieronim caută o iubire expurgată de figura senzualității, în măsură să-l scoată din întunericul materiei și să-l ridice în lumina tare a spiritului. Un duh într-adevăr dantesc străbate modul acesta de a gîndi, ceva măreț și înălțător emană din aspirația demonului de a-și contempla iubita într-o aură de puritate desăvîrșită, a o transfigura în steaua adorată veșnic, „Logodnică de-a pururi, soție niciodată“, cum ar spune Tudor Arghezi. Stimulatoare pentru Ieronim nu e, deci, „plăcerea dobitocească“, altfel spus trăirea comună a dragostei, ci mai degrabă iubirea-nostalgie, pasiunea ce devine cu atît mai intensă și devoratoare cu cît obiectul ei se dezvăluie mai de neatins. Fenomenul se configurează poetic în cele mai diverse și nuanțate forme, de la reprezentarea iubitei, în amintire sau vis, ca înger, icoană ori stea, pînă la sublimarea ei în idee, într-un absolut inaccesibil. Toate aceste ipostaze presupun, în ultimă analiză, celebrarea iubirii ca absență, farmecul dureros al pasiunii iscate nu de realitatea, ci de i-realitatea iubitei, de imaginea ei în oglindă, visată sau gîndită. Sentimentele lui Ieronim, de exemplu, față de Cezara nu se înscriu în ordinea iubirii obișnuite, pentru că ceea ce simțea el „Nu se poate zice că era amor — căci, deși-i plăcea prezența ei, totuși îi plăcea și mai mult ca, departe de ea, să cugete la dînsa. În asemenea resuveniri, în cari el se juca cu imaginea-i, prezența ei aievea îi era chiar supărătoare. Simțea parcă un ghimp în inimă, cînd ea era de față — nu mai avea acea libertate de vis, care era esența vieței sale și singura fericire a unui caracter mulțămit, fără amor și fără ură“.

În acest scurt fragment se cuprind cîteva din trăsăturile esențiale ale spiritualității romantice, personajul eminescian oferindu-ne paradigma insului pentru care „lumea-nchipuirii cu-a ei visuri ferice“ prevalează față de „lumea cea aievea“ în primul rînd pentru că visul, imaginarul îngăduie manifestarea unei libertăți neîngrădite a fanteziei și cugetului, iar, pe de altă parte, transfigurează realul, îl înnobilează. Imaginea aievea a Cezarei „îi era chiar supărătoare“ lui Ieronim căci ea, realitatea, îi impune limite viziunii, se instaurează ca un ecran opac între cel ce visează și obiectul aspirației sale. Un exemplu edificator îl găsim la Macedonski în **Thalassa**. Paznicul farului din Insula Șerpilor, tînărul cu profil de efeb atenian, Thalassa, este victima unor tulburări erotice stimulate de vitalitatea sa debordantă de om al naturii; ca atare, își imaginează frumusețea ideală a femeii care, prin minune, îi și apare în persoana Caliopei, singura supraviețuitoare dintr-un naufragiu. Tinerii se iubesc frenetic pînă cînd, fulgerat de incongruența realității cu visul, Thalassa o ucide pe fată sperînd zadarnic ca, prin abolirea realului, să recîștige visul. Eminescu nu ne șochează cu astfel de scene violente, dar supremația visului este, în opera sa, pretutindeni afirmată, adesea în împletire cu valorile basmului, ale poveștii.

I. CHEIE-PANTEA

Vitalie Munteanu

LEGENDA UNEI MARI ÎNTÎLNIRI

20 iulie 1868, stil vechi. În preajma clădirii Teatrului din Arad, se adunase lume multă, deși spectacolul avea să înceapă abia după trei ore. Un țăran, ce purta desag negru pe umăr, a bătut la ușa cabinei din curte care s-a deschis. O jună tînără și frumoasă l-a întrebat:

— Pe cine căutați?

— Nu știu dacă am nimerit bine unde venii îndemnat, dar îl caut pe domnișorul Eminescu.

— Domnișorul e ocupat, va avea spectacol.

Din interior se auzi o voce pătrunzătoare, plăcută:

— Nu sunt chiar ocupat, așteptați vă rog un minuțel... Da, am terminat, am venit, mă cheamă Mihai Eminescu, ce doriți?

Ochii oaspetelui priveau uimiți icoana tînărului.

— Poftesc măcar să vă văd și pot pleca liniștit. Dumita nu pricepi ce e dorul, eu îl port în mine. Am știut că veniți, mi-a spus Domnul Avram Iancu. Și tot el m-a îndemnat să pornesc la această sărbătoare la Arad. De trei zile îs plecat din Hălmagiu și tot atîtea mă întorc. Cheltuiala e și plătită dacă am în față scrietorul și nu pe altul.

Poetul se apropie de omul cu desag, îi sărută fruntea.

— Din acest moment vă consider unul dintre musafirii de onoare ai Trupei Pascali și fratele meu de pe aceste meleaguri ale Ardealului!

— Mă numesc Brădeanu, da lumea îmi zice Petre Brădeanu Călușeru, că de mic copil am jucat în ceată și joc și azi ca vătaf, geaba mă apropii de cinzeci de ani. Și în revoluție și în haiducie și în temniță nu m-am lăsat pierdut de strămoșesc joc, că așa e bine să fie omul: vesel și la bine și la rău.

Mihai îl luă de braț și-l conduse să se așeze pe unul din scaunele aflate în fața unei oglinzi neobișnuit de mari.

— Aici să stai bade și frate Petre, că ai putea fi oricînd artistul ce l-ar putea întrupa pe Pintea Viteazul. Ai auzit dumneata de Pintea Gligor Viteazul?

— Auzit, că și eu îs o așchie ruptă din el.

— Foarte bine, dar atunci de ce te sfiești să stai pe un scaun îmbrăcat în stofă? N-ai dreptul la sfială. Meriți, ca și Pintea, să stai în scaun împărătesc, însă fără stema împărăției străine ce apasă nu numai spatele, ci și mintea... Bade, mi-am făcut un plan: cînd mergi acasă, mă iei și pe mine. Vreau să-l cunosc pe Crăișorul Iancu, de-l vom găsi, vreau...

Petre Brădeanu sări de la locul lui, chiui cît putu mai tare și-și arătă măiestria jocului său. Cînta, își sălta picioarele voinicește, toată lumea era a

lui. Mihai și frumoasa jună aplaudară aproape tot timpul inimosul ce-și manifesta cu siguranță bucuria. După aceea, moțul Petre se aruncă în genunchi, își scoase de pe cap pălăria de pai și spuse:

— Acum pricep și mai bine de ce am venit și că lungul meu drum n-a fost în zadar. Domnul Iancu se va bucura la rîndu-i și va uita de întinsa lui boală, va avea alături pe autorele despre care i-a vorbit cu frumusețe domnul Iosif Vulcan.

— Interesant, cînd și unde s-au întîlnit?

— Mai în primăvară, la Vidra, unde am fost și eu. Foile pe care i le-a dat domnul Iosif le păstrează ca lumina ochilor în străicuța de care nu se desparte. Le citește cu glas tare să audă

Avram Iancu în 1848

munții și văile și oamenii. Și poeziile lui Mihăiță, că așa vă desmiardă, le citește și plînge, plînge.

Cuprins de entuziasm, Eminescu își împreună palmele ca și cînd s-ar pregăti pentru o înaltă rugăciune.

— Vorbele auzite mă onorează. Acum să mergem să mîncăm, pe urmă venim la spectacol. Brădeanu se va așeza alături de mine și amîndoi vom dărui truditorilor de pe scenă înalte cuvinte. Luni plecăm la drum lung. Ne așteaptă muntele.

*

Diligența, trasă de patru cai, zboară. Trebuia să meargă pînă la Ineu, dar ea va merge la Hălmagiu și de acolo la Hălmăgel. Spesele sînt suportate de un binevoitor din Arad.

În fața casei primarului Maxim s-a ajuns seara. Se deschide portiera, cei doi călători întîrzie să coboare.

Glasul lui Brădeanu îndeamnă:

— Poftiți, afară ne așteaptă răcoarea muntelui.

— Imediat, deocamdată nu-mi pot stăpîni emoția... Mi-am revenit, jur că sînt altul.

Casa lui Maxim nu-i mare și e pierdută într-o curte plină de viță de vie, ridicată destul de sus, pe stîlpi de lemn. Adevărate coloane de ramuri pe rod se întind boltă, un excelent umbrar. Lîngă fîntînă e un dud și sub el se află o bancă. Pe bancă e un bătrîn cu părul și mustața răvășite, neclintit în șederea lui, o statuie de piatră. Numai ochii îi sînt luminoși și albaștri, plini de mirare. În mînă ține o pipă cu camișul cît pumnul. E lipsită de fum.

După trecerea porții, cei doi scot pălăriile.

— Bună seara.

— Mulțumesc văuă. Petre, cine te însoțește? Dacă e iscoadă, să plece! N-am stat față în față nici cu împăratul!

— Și dacă vă caută un învățător?

— Învățătorul să se prezinte.

Tînărul musafir făcu cîțiva pași, apropiindu-se.

— Sfîntă e această seară, cînd eu, Mihai Eminescu, bucovinean, mă aflu în fața Măriei-Sale Iancu cel Mare, cu un singur dor. Acum și aici mi se împlinește un vis care îmi amintește de toată istoria. Primiți întreaga mea dragoste ca dar.

Avram Iancu se smulge din locul șederii, scoate din buzunar ceasul său de argint cu căpăcel și ramă sculptate și îl întinde:

— Ține-l, cu el citește veacurile și ascultă durerea din sufletul meu... Ai dreptate, fiule, ți s-a împlinit un vis. Și eu am avut unul, dar mi-a fost furat. Am pierdut o bătălie, se va cîștiga alta; atunci vaca neagră va făta vițel alb. E o metaforă. Și eu am dorit să scriu poezii cu lancea poporului meu. Școala am învățat-o de la Horea, mare profesor... Cu care vînt ai venit, poete?

— Curcubătul m-a adus, Măria-ta.

— Canada are un vînt care aduce primăvara în cîteva zile.

— Ale noastre aduc ploaia roadelor și ploaia speranțelor. Mi-am adus aminte de cuvintele Meșterului Manole, le spun: **„Dă, Doamne, pe lume / O ploaie cu spume / Să facă piraie / Să curgă șiroaie, / Apele să crească / Mîndra să-mi oprească“.**

— Iubite poet, mă chemi să așez, lîngă rugămintea lui Manole, un și mai vechi cîntec-descîntec auzit de la mama-mea, Măria-Mică. Cînd era secetă și vîntul și norii întîrziau, ea își lega în juru-i cunună din crengi de salcie și-și lăsa glasul rugăciunii fierbinți: **„Stai tu, Soare, hodinește / Pînă ploaia se pornește / Ca să-mi ude țoalele / Munții și ogoarele, / Să crească păraiele“.** Și tot mama mai făcea din cracă de salcie și zdrențe o păpușă, o îngropa pe jumătate în pămînt, în timp ce spunea: **„Dragă surioară, / Zînă, zînișoară, / Vîntul mi te cează / Să-i fii soțioară, / Cununînd prin ploaie / Și curgînd șiroaie!“.**

Mihai rupse o crenguță de dud, fluturînd-o ca pe un steag.

— Simt cum mă scaldă ploaia de vară!

Crăișorului îi crescu bucuria.

— Și eu simt vîntul care te aduse geniu. Nu din acela pustiu, cum sînt eu. Geniu te aduse, ascultă:

A nopții gigantică umbră ușoară
Purtată de vînt,
Se-ncovoaie tainic, se leagănă, zboară
Din aripi bătînd.

Scrisul ți-i simplu, limpede și încărcat de miresme. Aduni flori care cîntă și stele ce luminează. Să-l citești și recitești pe Hölderlin germanul și pe antici, căutînd armonia interioară a versului și să fii sincer. Hölderlin n-a fost un poet al veacului optsprezece, el va trăi abia în secolul care vine. Presimt că și Eminescu va ține pasul și va fi un poet al națiunilor. Versurile declamate de mine mai înainte nu par a fi celebre, sînt un început, dar ele sînt alunecătoare și vin din usurință, parcă aduse din furtună și îmblînzite. Cuvîntul se supune ușor, dacă îl știi alege. În revoluție e altceva: cîștigă acel care are mulți soldați și puști. Învățătura rămîne și din învățătură crește vîntul dorinței. Uraganul se apropie, după el se va cere liniște.

Poetul asculta înfierbîntat. În el se răscolise întreaga ființă. Se afla la cea mai înaltă școală. Exclamă:

— Hölderlin! Am auzit de el, nu l-am citit încă. Unde i-aș putea găsi o carte?

— Am să-ți trimit una.

— Mulțumesc. Ceasul însă nu-l pot reține, e peste puterile mele de a-l primi.

— Eu nu mai am nevoie de el, mă așteaptă Regele Somn... Și acum să ne așezăm pe băncuța aceasta unde eu mor puțin cîte puțin.

Au vorbit pînă după miezul nopții, cînd conducătorul diligenței a aprins felinarele și caii au fost înhămați. În sat cîntau cocoșii și pe cer se arătase luceafărul de ziuă.

— Acum plec, trebuie să plec, mîine am spectacol. Mă desprind cu greu de tot ce a umplut inima mea și sufletul îmi plînge că nu mai pot rămîne să mă încarc de minunății. Puterea întîlnirii noastre mă străpunse. Mulțumesc și domnului Maxim pentru suita de cîntece, pe care le-am ascultat cu admirație, și Cătălinei, această fată deșteaptă foc, pentru caietul cu poezii poporane din Hălmăgel. Tu de ce plîngi, Cătălină, de ce ochii tăi varsă lacrimi?

Ea îi atinse cu degetul gulerul tare al hainei și albul cămeșii. Ascunzîndu-și fața în palme, răspunse:

— Dumitale nu ești om, ești înger!

Avram Iancu adăugă:

— Îngerul zboară, noi rămînem în amintire. Una dintre cele mai mari. Vîntul o aduse și tot el ne desparte. Domnule Eminescu, mi-ai spus să am grijă de mine. În ce mă privește, așa cum lăstunul doarme în timpul zborului, așa și eu mor încă trăind cu sufletul aprins. Mintea mi-o simt rătăcitoare ca un cuc. Și totuși, ce știi să-mi spui despre sfîrșitul meu?

Glasul lui Eminescu răsună:

— Avram Iancu nu are sfîrșit!

PROZATORI AI SATULUI ROMÂNESC

Pavel Dan al proiectelor

În lista scriitorilor care ar caracteriza „spiritul ardelean", numele lui Rebreanu este urmat de acela al lui Pavel Dan. Sînt în imediată apropiere. Aproape întotdeauna, istoricul literar e gata a face precizarea că, dispărut devreme, Pavel Dan nu a dat măsura întregului său talent: așa că după Rebreanu se sugerează o fisură, un hiatus. Iată de ce ultima cercetare consacrată autorului lui **Urcan bătrînul**, datorată lui Ion Vlad (**Pavel Dan — zborul frînt al unui destin**, ed. Dacia, 1987) pleacă de la o propoziție reparatoare: „Lectura nuvelelor și a fragmentelor scrise pentru un proiect epic neîncheiat nu pretinde, cred, nici un fel de circumstanțe atenuante; opera, atîta cîtă este, rezistă în sine și continuă să comunice cu semnificațiile ei generoase într-un discurs original și inconfundabil..." Toți exegeții anteriori au stăruit asupra proiectului și a neîmplinirii sale, ultima carte stăruie asupra celor împlinite. Să ne oprim și noi asupra proiectului tocmai pentru a vedea cum, în deceniul imediat următor **Pădurii spînzuraților**, apare un nou fel de a gîndi literatura. Deceniul 1918—1928 fusese al continuității, deceniul 1928—1938 este al ruperii. Dacă primul deceniu după Unire fusese, pe de o parte, al Sărbătorilor (așa cum arată N. Steinhardt într-un eseu pe care l-am mai citat), pe de alta, al melancoliei, al dezamăgirilor, al doliilor, deceniul al doilea al României Mari este neîndoios al unui șir de proiecte lansate de tineri. Împlinit idealul național, tinerii erau liberi să gîndească la măreția înfăptuirii.

De altfel, toate trebuiau să fie noi. **Nou** este un cuvînt de ordine. Aș vedea, în acest sens, al doilea deceniu al culturii române inaugurat de o anchetă a **Tiparniței literare** intitulată **Noua spiritualitate**. Între privirea sceptică a lui Șerban Cioculescu („O spiritualitate nouă? Nu este oarecum pretențios? Spuneți-mi mai întîi dacă a existat o spiritualitate veche, o noblețe spirituală a poporului român din clipa deșteptării lui din întuneric? Nu văd altceva decît conștiința latinității, de la cronicari și culminînd din pragul războiului. Data de 1 Decembrie 1918 lăcătuiește un trecut încheiat") și Lucian Blaga („Noua spiritualitate există. Așa de mult încît nu mă simt existînd decît prin ea. Sînt în măsura în care există această nouă spiritualitate. Din parte-mi am încercat să-i sporesc mitul și să-i adîncesc sensul: transfigurarea realității în toate poeziile, metafizica somnului din ultimele; orbul din Zamolxe, jertfa lui Manole...") un număr de autori de prim-plan ai vieții literare afirmă sau contestă Iorga, Rădulescu-Motru, Goga, Lovinescu, Ionel Jianu, Mircea Eliade, Mihail Sebastian încearcă a defini un termen alunecos, care prefațează realități culturale și, mai ales, ambiții creatoare. Țara întregită reclamă noi repere spirituale. Reclamă marile opere care să definească noua realitate a romanescului. Valul de proiecte de la începutul deceniului al patrulea își pune problema cuprinderii întregului, a definirii Totului, refacerea unei verticale și, în numele ei, descoperirea unor profunzimi exemplare. În acest sens, trebuie să înțelegem proiectul lui Pavel Dan, **Ospățul diavolului**: ca o căutare a unui Centru, a unui reper spiritual esențial. Spre deosebire de atîția tineri ai deceniului al patrulea, el își propune drept spațiu **al său** Cîmpia transilvană. Vrea să vorbească despre **acest spațiu** în cadrul unui nou tip de discurs.

*

Într-un amplu articol din **Criterion** (an I, nr. 3—4, 15 nov. — 1 dec., 1934), Mircea Vulcănescu emite o serie de idei pe care le citîm aici tocmai pentru a sublinia patosul proiectelor într-un timp în care proiectul **de a cuprinde totul** apare cu o frecvență simptomatică. Articolul fixează, printre altele, misiunile generației. Între altele, acestea ar fi: să asigure unitatea sufletească a tuturor românilor, uniți politicește prin sacrificiul generației de foc; să exprime, prin forme universale, sufletul românesc. „Dacă tineretul acestei țări nu reușește ca, în această generație, să reducă idealurile omenești centrifugale ale românilor din diferite colțuri ale țării, într-un singur chip al **omului românesc**, în care să se recunoască românii de pretutindeni ca într-un bun al lor, dacă tipul dostoievskian și tolstoian... (al esticilor, n.n.) și omul latino-kantian al ardelenilor nu reușesc să dea o sinteză vie cu omul bizantino-francez al celor din Vechiul Regat, sinteza în care tendințele centrifugale să nu se mai regăsească decît ca tendințe de universalizare ale aceluiași om al lui Eminescu și al lui Creangă — unitatea politică a acestui neam, neam care s-a dorit (de) un mileniu și care, în clipa cînd își dă mîinile nu se mai recunoaște, mi se pare amenințată".

Text asemănător, prin proclamarea unor urgențe, altora, la fel de iuți în minuirea generalizărilor și la fel de riscante în stabilirea „regionalismelor". În ceea ce ne privește, ne interesează aici felul în care tinerii scriitori ai momentului urmăresc „centralizarea", sînt preocupați a evita regionalismul excesiv, sînt interesați de a descoperi în Provincie manifestările aceluiași suflet românesc. Prin descoperirea unui Centru — Cîmpia transilvană — prin afirmarea unei tipologii moderne, Pavel Dan se numără printre autorii care refuză tentația centrifugalului. Scriitorul încearcă, în sensul semnalat de Lucian Blaga, **a spori mitul și a adînci sensul** noii spiritualități. Marile scene ale spectacolului din **Înmormîntarea lui Urcan Bătrînul** sau **Priveghiul**, de atîtea ori citate, propun un Deus ludens. S-a demonstrat, în studii care au făcut vîlvă, că lui **homo ludens** trebuie să-i corespundă un **Deus ludens**.

Scriitorul ardelean descoperă, prin Deus ludens, un Centru nou într-o literatură modernă. Din acest unghi de vedere, comedia înscenată de Pavel Dan se întîlnește nu doar cu a lui Ionescu, ci și cu altele care accentuează, în estul european, posibilitatea unui univers grotesc. Dar dacă valorile grotești ale literaturii poloneze, de pildă, de la Witkiewicz la Gombrowicz, și el instaurîndu-se sub semnul lui Deus ludens, au în spate o tradiție care îi numără pe Rabelais, Shakespeare, Bonaventura, literatura lui Pavel Dan are, în centrul ei, spectacolul țărănesc, spiritualitatea românească tradițională. Scriitorul român nu crede necesar a abandona satul, cu atît mai mult cu cît spiritualitatea rurală îi oferă motivele unui demers unitar, neobișnuit prin patosul său arhetipal. Sporind mitul și adîncind sensul spiritualității rurale, el își găsește, fără efort, punctele de plecare chiar în Rebreanu, cu figurile sale **fragmentare**, dar și în Caragiale, și el interesat de **figurile** satului românesc...

Cornel UNGUREANU

Și a trebuit să descrie Sorin Titel...

...pentru ca scoaterea din neutralitate a obișnuitului să ne apară drept semn de mare proză. Dar în Banat au mai fost prozatori cu retina întoarsă spre miraculosul farmec al obișnuitului. Frumusețea clipei, obișnuită și deloc stranie, repetabilă dar memorabilă, cu atît mai senină și frumoasă cui se arată ea așa, în obișnuitul ei, va fi ispitit pe Damian Izverniceanu. „Noaptea înainta, iar satul tot mai mult se adîncea în o liniște sfîntă. Rar de tot se auzea cîte un car scîrțîind, care venea de la lucru. O mamă ieșise în poartă și striga cît o lua gura: Ioane!!! **Cîndva** se auzea din curtea unui vecin un glas de copil tipînd subțire: Ceee!... Da vini tu acasă că s-a-nsărat?!"... Dulceața lumii ca lume îi stă mai degrabă în atenție lui Damian Izverniceanu, acolo unde este el memorabil, iar nu narațiunea ca fapt extraordinar. Minunăția simplei stări în starea lumii face ca în cadrele unui așa-zis „realism transparent" să fie descrisă bucuria bîlciului — tîrgului — obiceiurilor — viermuiala lumii în ritmica trecere a clipelor și zilelor: „Era într-o după-amiază, mai mult spre înserate. Ca sîmbătă avea să fie Sfîntul Gheorghe, iar ca vineri, cu o zi înainte, avea să fie tîrg de țară; oamenii începuseră însă de joi a se aduna la tîrg. Și fiindcă comuna noastră nu era altceva decît două șiruri de case, cufundate într-o vale adîncă, tîrgul nu se ținea afară de sat, pe coastele stîncoase și prăpăstioase ale dealurilor, ci se ținea în sat de-a lungul uliței. Și venea lume multă la tîrgul acesta de primăvară, mai ales românii de pe Valea Almăjului. ...Unde și unde, prin mulțime, apărea figura vreunui popă cuvios de pe la sate sau vreo mutră hazlie, uneori caraghioasă de tot a vreunui sîrsăilă corturar, cu bumbi și bani de argint în pletele-i negre, unsuroase..." (**Șarpele**).

La mai toți prozatorii bănățeni, ritmarea existenței prin sărbători devine proză a lumescului. Bunăoară, la George Catană: „Era obiceiul la noi în sat și în genere la români că la Ignat înainte de Crăciun să se taie porcii. ...Se spălară troci, ciuvane, vase, căldări, scaune de pisat carne și se făcu lărgămînt în casă num-așa..." (**Amintiri din copilărie**). Chiar cînd în intenția lui George Catană, prozator marcat de stîngăcii de altfel, stă existența, se resimte prezența lumii ca scurgere, lentă topire a clipei în întreg: „Viața ni se scurgea lin, plăcut și dulce și nici nu simțeam cum ne ridicam, cum creșteam zi de zi pînă ne făceam mari" (**Mișu Gligor**).

În tocmai delicata margine dintre obișnuit și miraculos, dintre diurn și jubilatoriul său latent stă nu o dată motivația exemplarității în „descriere" la Sorin Titel. Anticipată semnificativ la Damian Izverniceanu: „Răchia începuse a curge izvor. Lae, un om zdravăn și făcut, luă „trăgacea" de curcubătă, se duse la curie, trase apoi luînd un păhar, îl umplu, și tot îl da pe rînd ca să gustăm din răchia cea nouă. Am băut și eu și simțeam cum mi se strecoară ca o undă caldă prin vine:" Intră în concurență, în atare segmente narative, rafinata savoare a regionalului cu mai mult decît atît, perceperea nimicului irepetabil apt de a se afla sub demnitate epică: „Prin cada aceasta cu apă se scurgea prin niște țevi aburii cominei și se răceau prefăcîndu-se în răchie caldă și nouă-nouță, care se strecora prin lulă în burle. Bărbații și muierile isprăvind de lucru se așezară cu toții obosiți, unii pe niște scaune micuțe pe un pat de scînduri ce se afla în căzăniță. Focul ardea liniștit, pîrîind și troznind din cînd în cînd lemnele de brad. Căzanul începu a fierbe, iar apa venită din coasta dealului pe vălae se scurgea tainic și încet..." (**La căzan**).

Faptul lipsit cu totul de strălucire, instinctul narațiunii ca text despre eul con-topit cu o eternitate mărunțită în fermecătoare clipe îi este propriu acestui scriitor: „Carul înainta încet și eu nu mai vorbeam nimic, ci stam așa buimăcit de atîtea amintiri, de atîtea gînduri. Deodată, aud ca prin vis un glas răgușit, care mi se părea că vine de departe, din adîncimile văilor, ce se desfășurase în spatele nostru: Hooo!!... Tresar și întreb spărios: — Ce-i moșule?... Nimica, ce să fie?... ia, am oprit boii să mai răsufle puțin". (**Prin pădure**). Și la Mihail Gașpar de cîteva ori este notabilă reprezentarea detaliului semnificativ: „În oala de lut de pe sobă vinul începu să clocotească. Aburii saturați de scorțișoară pătrundeau în odaie umplînd cuprinsul cu un miros dulceacriu... și șișăitul vinului ce fierbea... Sînduleasa ridica din cînd în cînd coperișul de alamă și mesteca cu o linguriță de tinichea zahărul, pe care-l slobozea în oală în broduri mari". (**La birtul Sinduleșii**).

În atari fragmente, principiul generator în proză rămîne jubilația. Fie asociată bucuriei juvenile, fie faptelor și ființelor așezate sub lumina înaltă a bucuriei — simpla bucurie, deasupra sărbătorescului și dincolo de ritualic. Dar a trebuit să descrie Sorin Titel pentru a găsi nu pe segmente, ci în întreg, în savanta și organica suită de povestiri din **Clipa cea repede**, tonul — ritmul frazei și asamblarea paragrafelor, pentru ca lumea să ni se arate în mărunțul, parte al marelui, în marele resimțit fără mărturisiri emfatice, dincolo de retorica prozei poetice, resimțit și transformat în literatură.

Stela MIREL

Și lumina lui, vie...

„De rupi din codru-o rămurea / Ce-i pasă codrului de ea..."

Pentru toți cei care l-am cunoscut și i-am deslușit tainele cugetului său ascuns cu pudoarea flăcăului „curat de la țară", care i-am admirat statura înaltă și dreaptă întru onestitate, pentru care a rămas cărturarul neostenit, ce-a știut, cu aceeași discreție, a se integra în mitul călătoriei, acolo unde neamul lui a doinit și a dăinuit, pentru cei care ne socotim din obîrșia aceluiași codru, ecoul stingerii lui se făcu jale... și jalea „cîntec de privighetoare / cu glasul de fată mare", mai apoi credință: credința în statornicie și nemurire!

Iată cum, răzvrătitoarei inimi care întreabă „de ce?", îi răspunde limpedea rațiune, înțelepciunea existențială culeasă de Vasile Crețu din sîmburele minții românești: **„C-așa-i viața omului / ca și floarea pomului: / Înflorește și rodește / Ș-apoi se călătorește..."**

Cu toată floarea scuturată de un pîrdalnic îngheț, pomul a rodit, iar împătimitul etnolog Vasile Tudor Crețu s-a înscris ca un „continuator" și va lumina cultura-ne ca un „înaintemergător".

Sînt numai cîteva săptămîni de cînd încă adăstam cu vorbe în calea destinului, iar firea se făcea piatră și piatra torcea izvor de alinare, fiind pusă a-i citi. Și-i citeam acordurile sufletului lui cu care descînta menirea creatorului de cultură, evocînd pe multprețuitul și dragul nostru profesor, Mihai Pop. Și, astfel, iscodind asupra oglinzilor curate ale portretului ideal, roteam, detașați de balastul dureros, îmbunați și ocrotiți de privirile calde ale prietenului octogenar, spre o altă lume. Eram noi, cei patru, iar, dintre noi, mai cu seamă ochii lui răscoleau lumea binelui și a frumosului, lumea vieții dăruite neamului. De aici, regretul, nu al luminii stinse fără de vreme, ci al datoriei încă neîmplinite față de urmași, vibrînd de sinteze ce chemau, vrăjite, să împlinească în scris o mitologie a românilor, purtată prin susur mostenit, grăit peste milenii. În impactul neînfloririi firului de trandafir, semn magic al marii călătorii, mulți sînt prea lăudați, dintre contemporanii noștri, dar, lipsindu-le harul creației durabile, intră în firescul uitării. Putini sînt, dar, aleșii neamului care și-au trasat cu foc drumul în cultură.

„Urmașilor mei..." sună dedicația care va pluti în laboratorul de lucru al unei vieți, căci, toate culegerile lui, cu atîta migală ordonate și clasificate, înscriu Universitatea din Timișoara ca păstrătoare a unei comori naționale. Poate fi o comoară mai de preț decît unica apă curată de unde am izvorît și curgem, ca un neam al doinelor, al credințelor benefice, spre care semănăm inițieri de la vatră către cer?

„Lumina lui, stinsă..." este trista realitate a materiei, este temeinicia unui prieten pierdut. Iar prietenia lui era înălțare peste micimile omenești, recul în fața stridențelor, a falselor orgolii, altoiuri străine rădăcinilor unui neam păstrat prin ritual de purificare, cuprins de cultul muncii cu rod, aspirant spre demnitate, spre comuniune în sărutul cerului cu pămîntul. Așa, privirea lui, deschisă spre comorile noastre spirituale, va fi lumina pornită din profunzimea unui popor și va dăinui vie atîta timp cît îmbrăcăm credința unui neam nemuritor.

Prof. Diana OTIMAN

Debutul unui poet

O poezie intimistă cultivă, cu precădere, **Tiberiu Arăzan,** în volumul său de debut, intitulat „ORELE ASTRALE“ *. Parcurgînd un spațiu al sentimentelor pure, limbajul poetic se esențializează pînă la linia nudă a enunțului alb. În același sens, poezia lui Tiberiu Arăzan se construiește prin apelul la enunțul lipsit de înfloriturl retorice, metafora devenind ruda săracă a poetului, nicăieri, în întregul volum, neîntîlnind un singur accident metaforic și memorabil. Vreau să spun că **starea** este desigur a poeziei, că mijloacele sînt ale poetului, dar că textul, așa cum apare el, te invită mai curînd la o meditație asupra stării de sentiment, a stării de iubire, a stării de cuvînt și de poezie. De altfel, poetul afirmă : **„Coborîtor în limpezimea / Atîtor necuprinse zări / Te simt ca pe o stare de spirit“ (afirmație, în ordinea poeziei, de tot prozaică).** Elegiac în „Rame nevăzute“, Tiberiu Arăzan dă (și nu numai acolo !) adevărata dimensiune a talentului său dar și a unui travaliu poetic strict supravegheat ,versuri de o frumusețe demnă de menționat : **„O dulce adiere cuprinse-ncet speranța / Eu devenisem semn necunoscut / Răspunsuri așteptau să-ncapă-n adevăruri / Era o toamnă surdă, / Era un dor durut“.** Exact ca la romantici, gestica poetică preferă zborul, propensiunea către stele, încleștarea beznei cu lumina, ispitele cosmice, cuvîntul care se naște trudnic din țărînă, din încleștarea materiei, din nevoia de zbor a lui întru izbăvirea nădejdii de-a supraviețui — ideea fiind cum că toate sînt pieritoare, doar cuvîntul (citește : adevărul poetic) supraviețuiește.

Ion Dumitru TEODORESCU

* **Tiberiu Arăzan, ORELE ASTRALE, Editura Litera, 1988.**

„DIAMANTELE CELE SCUMPE”

Orientată spre Soare-Apune șoseaua dinspre Timișoara întîlnește, în chiar curba strînsă de la intrarea în comuna Becicherecul-Mic, veghea profundă a bronzului ridicat de urmași lui Dimitrie Țichindeal, patriot și militant întru propășirea neamului său, îndeosebi prin învățătură de carte și cultură, sugerînd, încă în 1813, în întunericul acelui timp istoric — „ba și o academie care trebuie să și fie“. Scrierile sale sînt puține, adunătoare de „lucruri moralicești“ sau „filozofice și politice fabule“, însă și împuținate cu bună știință de stăpînirile neiertătoare cu cele de drept cuvenite popoarelor stăpînite. Țichindeal credea cu tărie în lumină, afirmînd cu temei : „cînd te vei lumina cu învățătura, cu luminatele fapte bune te vei uni“ ; gînditorul fiind dublat de finul meșter al limbii poporului, pe Eminescu l-a inspirat să-l așeze între înaintașii „ce-au scris o limbă ca un fagure de miere“ și încă sub frumoasa emblemă de „gură de aur“.

Viața cărturarului e strîns legată de Becicherecul-Mic — de aici pornindu-și el truda și încordarea militantă, ca și activitatea de-o viață, și aceasta înjumătățită de adversarii care se pare că i-au retezat-o bicisnic la nici patruzeci și trei de ani (în 18 ianuarie 1818). Comuna i-a cinstit memoria după cuviință, în primul rînd, prin monumentul din cotitura șoselei de care am pomenit mai sus, iar de curînd vreme i-au rechemat amintirea în casa ultimilor ani de viață, așezată ca expoziție și bibliotecă a comunei, punînd laolaltă omul și cartea, așa cum i-a fost nestrămutată credința și activitatea. Gospodarii de azi ai comunei au dat vechilor ziduri o prospețime nouă și o chemare la recunoștință față de trecutul înnobilat de continuitatea poporului și de necurmata lui luptă avînd drept țel suprem unitatea națională și demnitatea de națiune între celelalte națiuni. Două încăperi poartă girul muzeografilor timișoreni, specialiști în expunerea gradată a documentelor și tipăriturilor, realizînd o adevărată și clară pagină enciclopedică Dimitrie Țichindeal, relevantă și prin cele ce s-au scris de la Eliade Rădulescu, Iosif Vulcan, V. A. Urechea pînă la cei mai noi cercetători ai faptelor înaintașilor noștri.

Cărți și imagini îl întîmpină pe vizitatorul impresionat de pacea — și parcă eternitatea — acestui spațiu, prelungit cu înțelepciune în celelalte două încăperi ale modestei case țărănești, destinate a fi biblioteca de azi a comunei, ca un simbol viu și semnificativ al acelor „fapte bune“, mereu pomenite de Țichindeal și adesea comparate tot de el cu „diamantele cele scumpe“, pe care, așa cum zicea, „e de lipsă ca mîna înțelepciunii să le spele, curățească și să le netezească și strălucitoare să le facă“. Îndemn care ne solicită întreaga luare-aminte în necontenita aspirație a poporului român către aura străluminoasă a faptelor.

Mircea ȘERBĂNESCU

A DOUA NATURĂ

Tot ceea ce facem mai bine sau mai rău este în ultimă instanță rezultatul deprinderii dobîndite diacronic. Fiecare act sau acțiune devine cu timpul deprindere — salutul, ținuta, felul de a fi, de a acționa și de a reacționa etc. La rîndul său, aceasta se transformă în obișnuință care ne place să o numim a doua natură. Așadar, dacă deprinderile sînt consecința înțelegerii, cunoașterii, învățării și automatizării unor acte sau acțiuni, este firesc ca și cea de a doua natură a fiecăruia dintre noi să fie corolarul unei activități educative și autoeducative.

Ca în toate și din acest punct de vedere oamenii se aseamănă foarte mult unii cu alții, indiferent din ce parte a țării sau a lumii ar fi ei. În toți și în fiecare reacția, să zicem, în fața noului născut, omului în neputință, apusului sau răsăritului de soare, este aproximativ aceeași cu a noastră, tocmai pentru că n-am fost și nici nu putem fi impresionați decît de ceea ce percepem sau pricepem, într-un anumit fel, la un anumit nivel. Nivelul și gradul țin însă într-o mare măsură de cei 6 sau 7 ani de acasă, de dascălii ce-i ai sau i-ai avut, în sensul mai larg de toți acei cu care direct sau indirect, ai ajuns în contact și acesta s-a repercutat asupra felului tău de a gîndi și de a simți, de a acționa ori de a face ceva. Nivelul, gradul său, amîndouă și fiecare, țin neîndoielnic de educație.

Această a doua natură e, în fond, chestiunea care, dacă este acceptată, tinde să se transforme într-un ritual — respect, venerație, bună-cuviință, poate chiar o anumită teamă, teamă că nu-i întocmai cu ceea ce ai înțeles, știi și ai învățat cîndva. Salutul, banalul mîncat al unui măr, obișnuitul mers și altele pot și trebuie executate astfel încît să nu ți se poată reproșa nimic și de către nimeni. Sînt însă situații cînd, din prudență sau din prea multă rațiune, tăcem, convinși că a ști să taci, la momentul oportun, e o mare înțelepciune. Dar tăcerea sau impasibilitatea echivalează adesea cu necunoașterea, incompetența sau lipsa de a avea curaj, de a evalua, de a fi sensibil în fața unei realități, fie ea și artistică. Cel instruit — fie și numai cîteodată — în fața frumosului, a ieșitului din comun — exclamă, se entuziasmează, chiar se miră, folosind tot felul de aprecieri : superb, splendid, impresionant, uimitor, cuceritor, fascinant, tulburător etc., etc. De ce o face oare ? Nu cumva de teama de a nu trăda lipsa de gust, priceperea și rafinamentul cerute într-un contact sau altul cu frumosul, indiferent de forma

DAMIAN DIACONESCU : Amurg.

și locul unde s-ar afla el — de teama de a nu fi surprins descoperit ? Da și nu ! Totuși, așa s-a născut și a evoluat falsa încîntare, rezultat al nepriceperii, al superficialității, suficienței și semidoctismului. Ca educatori avem datoria sacră — și aici ajutorul mass-mediei este și poate fi mai mare — de a veni în ajutorul elevilor, formării simțurilor și gusturilor estetice, judecății corecte, pertinente, chiar dacă aceasta nu va ajunge niciodată la nivelul evaluatorului consacrat — frînînd admirația ostentativă, de circumstanță, imanentă modei. E mai onest să te abții, vorba poetului „să te retragi deoparte“, să asculți ori să vezi chiar dacă nu înțelegi dintr-o dată totul, să cauți să te instruiești zi de zi, stăpînit de dorința de a fi tu, de a-ți făuri a doua natură și nu de a fi neapărat în pas cu moda. Este adevărat că aparențele sînt sau pot fi înșelătoare, este adevărat că suprafața nu-și divulgă profunzimea — *bucuria sau durerea, sărăcia sau averea, strălucirea sau întunericul — dar educatorul, indiferent unde-ar activa el, trebuie să fie capabil să o sondeze și să o radiografieze prompt, să-i sesizeze adîncimea și să curme din rădăcini înclinația educaților spre superficialitate și să facă ceea ce e frumos, bine și util la ei acasă, la locul lor de muncă, pe stradă și oriunde s-ar afla. Ca să fii așa, trebuie însă să crezi, să-ți impui, să pui mîna, să faci ceea ce faci, totul, cu inima și mintea la un loc, înțelegînd zi de zi că absolut totul poate și trebuie să fie mai frumos și mai util oamenilor.*

Prof. dr. Pavel PETROMAN

banatica

Eroul bănățean Silviu Bordan

Fiecare provincie românească, de dincoace și de dincolo de Carpați, a contribuit la făurirea granițelor firești ale patriei, sub faldurile tricolorului. Numele multor combatanți a fost imortalizat pentru posteritate ; cei mai mulți însă au rămas „eroii necunoscuți“ ai marilor evenimente istorice. Pentru început, reproducem chemarea patetică a maiorului Silviu Bordan, adresată bănățenilor săi, aflați în lagărele de prizonieri din Rusia, în perioada primului război mondial, în care le explică motivele care l-au determinat să intre ca voluntar în armata română : „Fraților, cu ziua de azi am intrat ca ofițer superior voluntar în armata română. Vă aduc aceasta la cunoștință ca alăturea de mine să intrați și voi, cei care cu mine ați luptat în rîndurile regimentului de honvezi nr. 8. Mi-am părăsit și eu vatra, moșia, nevasta și copiii ca să merg și să lupt cu frații noștri din România liberă, care asemenea și-au lăsat bogățiile, holdele mănoase, nevestele și copiii și și-au vărsat sîngele numai și numai pentru noi și pentru dezrobirea noastră. Pentru aceasta nici unul din voi să nu stea nedumerit, deoarece în aceste vremuri mari, cînd se croiește pentru sute de ani înainte soarta poporului român, fiecare dintre voi trebuie să fie pătruns de iubirea de neam, care singură va fi în stare să adune într-o Românie... pe toți românii și să puie baza fericirii copiilor și nepoților noștri. ...La revedere, feciori, la Mărășești și apoi mai departe la noi acasă în Banat, la Lugoj și în toate celelalte unghiuri unde locuiesc români și de-ai noștri, care cu toții cu inima grea așteaptă zi de zi dezrobirea lor prin brațele noastre !“ (Extras din volumul apărut sub egida Institututlui de Studii Istorice și Social-Politice de pe lîngă C.C. al P.C.R. : **Unirea Transilvaniei cu România. 1 Decembrie 1918.** Sub redacția Ion Popescu-Puțuri și Augustin Deac, ediția a II-a, București, 1972, p. 484—485).

Silviu Bordan și-a servit cu devoțiune patria eternă, dînd o însuflețitoare pildă conaționalilor săi și a contribuit direct la realizarea idealului de veacuri al românilor de pe ambele versante ale Carpaților : o patrie unică, liberă și independentă. Răsplata sa, singura, a fost cea mai înaltă pe care și-ar fi putut-o dori : împlinirea visului de aur al tuturor românilor !

Unicul său fiu, Silviu Bordan jr., s-a născut în anul 1912 la Lugoj, în orașul cel mai românesc al Banatului antebelic. El a urmat Școala Politehnică din Timișoara, remarcîndu-se ca student eminent. S-a angajat apoi la Uzinele din Reșița, unde, după o scurtă ucenicie în meserie, a fost numit șef de secție în diferite sectoare de producție, dovedind capacitate de bun organizator.

În anul 1971, Silviu Bordan jr. a elaborat, împreună cu alți 36 de coautori, ingineri, tehnicieni, economiști, profesori, muzeografi etc, monografia **200 de ani de construcții de mașini (1771—1971),** în două volume (unul cu texte, altul cu fotografii), cu care prilej a utilizat multe din documentele vechi, găsite în arhive. Această monografie rămîne un document de referință pentru generațiile viitoare. Așa cum Silviu Bordan a fost decorat ca ofițer voluntar pentru virtuți militare în armata română, tot astfel urmașul său a fost decorat, în 1971, în timp de pace, pentru contribuția sa la înflorirea tehnicii și a economiei naționale.

George C. BOGDAN

Retorică și umor

lecturi

Umorist încercat și, totodată, critic de teatru de notorietate, **Valentin Silvestru** se lansează, în noua sa carte*, pe urmele unui „fenomen misterios" (risul), de ale cărui înfățișări diverse s-a preocupat și mai înainte, doar că dintr-un alt unghi. **Ce este umorul ?,** iată o întrebare alunecoasă, capabilă să genereze serii de considerații erudite și de profesiuni de credință ce se întîlnesc sau nu „în punctele esențiale" ; dat fiind că teritoriul pe care îl străbat argumentele posibilului răspuns este chiar cel al creației de artă, adică al unei dimensiuni umane greu de restrîns la rigorile definiției, orice discuție pe tema Umorului are toate sansele să refacă mersul „în cerc" (cu pași decisivi, „de la operă spre artă, ca fiind cel de la artă spre operă") despre care vorbea Heidegger. Parte din farmecul întreprinderii rezidă în asumarea voioasă a imposibilității de a ieși din labirint : situatia că nu știm „cum s-a născut umorul și nici cum se naște mereu, sub ochii și în urechile noastre" e o realitate de care, ne sugerează cartea, nu ne putem despărți decît... privind cu atentie tentativ le scriitorilor de gen, ale exegetilor domeniului Nu vom ajunge, astfel, mai departe decît antemergătorii (scriitori, istorici, teoreticieni), deoarece „mai departe sînt numai întrebările sublime" care : le vor formula alții (cei care vin). „În republica eternă a gîndirii universale (...) nimeni nu are **ultimul cuvînt.** Iar dacă s-ar încerca vreo hotărnicire, **risul (...)** va înlătura-o pînă la urmă, el fiind în principiu ostil tărmurirorilor de orice fel și vesnic triumfător împotriva lor". Nu ni se oferă, deci, o sinteză care să pretindă că a descoperit „condiționările exprese — regula — principiile definitiv-integratoare" ale fenomenului studiat, ci **o ordonare,** „pe cît posibil", a ideilor care **există** și se constituie, pînă la ora de față, într-un mic **ghid** prin marea de tulpe (istorice și teoretice) pendinte de teritoriul artei rîsului.

Volumul fișelor critice puse în mișcare, în folosul călătoriei prin istoria umorului, impresionează. Sub acest raport, compendiul e dintre cele mai sericase. Cîteodată citatul (mereu bine ales) ocupă atît de evident spațiul paginii, încît cartea apare, la o iute privire, „tematoare" de lectorul avertizat. Înserierea compactă a datelor nu lasă, parcă, loc interpretărilor auctoriale. Subiectivitatea textului e redusă la minimum : vocea Umoristului care scrie o carte despre umor rămîne, aici, cu știința lui Valentin Silvestru, în planul secund, unde intervențiile „nu ridică tonul". Regia (strategia și tactica) scrierii „prin ceilalți" e perfect stăpînită. Abia dacă, în cîteva fraze, parcimonios distribuite, eul scriitor își aduce aminte că ar putea fi investit drept „exemplu" pentru comentariul aplicat.

Fragmentarismul (ca tehnică de alcătuire a lucrării) dă ritm examenului r tentios, în fond, la care e supusă lectura. Introdus în labirint, ajutat să progreseze, încăpere de încăpere, prin dificultatea **temei,** lăsat, nu o dată, în fa' unor materializări ale excesului de gust, de mentalitate, de gîndire, cititorul e obligat să imagineze pe cont propriu „continuarea" secvențelor. Subtitlurile sînt incitante, atrăgătoare, finalurile de capitol nu închid, niciodată, formularea titulară cu o afirmație dincolo de care discutia nu și-ar mai avea rostul. Toate cele ce țin de subiect capătă importanță și îndeamnă la meditație. O retorică fin supravegheată și un umor subtextual rareori întîlnit în încercările de gen ale scriitorilor obisnuiți să se exprime, în principal, cu „armele și literele" autorului de proză umoristică, infuzează textul. Dacă „nu vom ști", citind cartea, ce e — de fapt — umorul, vom cîstiga „neștiința" celor ce îl scriu și îi conspectează, amănunțit, pluriformitatea. Dacă asta nu ne e deajuns, vom înțelege cu atît mai mult că **problema** propusă de Valentin Silvestru nu poate fi elucidată... între coperțile unui singur volum consacrat.

Altminteri, fermecătoarea incursiune prin umor poate să îndrepte lectorul spre revederea cărților de proză și de critică anterioare ale semnatarului (a căror volume conțin elementele care fac previzibilă reusita de față). O carte în întregul căreia se recunosc siguranța susținerii intelectuale și umorul — proprii demersului critic și literaturii lui Valentin Silvestru.

Antoaneta C. IORDACHE

* **Valentin Silvestru. „Umorul în literatură și artă. Glose istorice și teoretice". Editura Meridiane, 1988.**

„Noi, tinerele brigadiere"

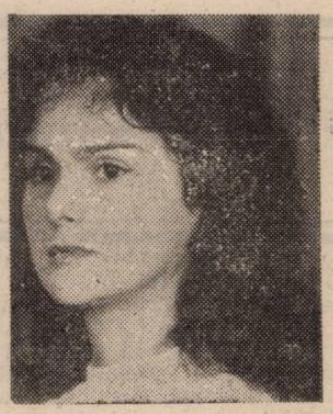

Pe tehniciana Mihaela Hamat am întîlnit-o în laboratorul de cercetare al Întreprinderii de produse zaharoase **Kandia** din Timișoara, aplecată peste eprubete, luînd probe și privind respectarea rețetarului pentru fabricarea celor peste 28 de produse zaharoase. Făcîndu-și datoria cu conștiinciozitate, nu i-a fost greu să cîștige simpatia și respectul colegelor de muncă. Din discuțiile purtate cu Mihaela Hamat aflăm că urmează cursurile serale ale facultății de Chimie, anul IV și, paralel, în cadrul cursurilor de policalificare din întreprindere, se pregătește să obțină calificarea de lăcătuș mecanic. Nimic nu i se pare greu, atunci cînd e vorba să-și îmbogățească bagajul cunoștințelor profesionale. Pe lîngă preocupările legate de muncă, Mihaela Hamat este antrenată în activitatea cultural-artistică din întreprindere, dovedind vădite înclinații spre frumos, spre artă. Sensibilitatea ei se canalizează spre dans și ea știe să facă din înzestrarea ființei ei un act artistic, împărtășind cu generozitate din ceea ce știe, din ceea ce a învățat și ea la rîndul ei de la alții, unui colectiv pe care și l-a ales dintre colegele ei de muncă. Nimeni nu se miră dacă o întîlnește pe Mihaela Hamat la sala culturală cu un magnetofon în brațe, sau încercînd să înregistreze o melodie, ori în chip de instructor al formației de dans tematic. Nu surprinde pe nimeni nici cînd, în spectacolele susținute în întreprindere ori pe alte scene al municipiului, Mihaela evoluează cu grație și un autentic talent, alături de celelalte dansatoare, pe care le vom numi aici : Crina Borcean, Simona Rădulea, Dârmon Minerva, Tomin Mileva, Sochi Argentina, Căteu Elena, Balas Katalina, Galay Viorica. Poate că ar mai trebui menționat faptul că aceste tinere au început să îndrăgească arta dansului numai după ce Mihaela le-a inițiat și le-a dezvăluit tainele acestuia. Că o face cu pasiune se poate deduce după modul cum le vorbește și le deprinde să facă o piruetă, un pas dublu, un mic salt, cum le explică tainele acestei grațioase arte. Munca de îndrumător nu este deloc ușoară. Uneori, ea este nevoită să reia, pînă la epuizare fizică, un exercițiu. Repetițiile se prelungesc. Fetele sînt îmbujorate, dar au încredere în Mihaela, în ele însele, știu că insistența lor, atunci cînd spectacolul va fi pregătit le va oferi răsplata meritată : emoția izbînzii și emoția trăită de cei care le vor urmări.

În cadrul etapei municipale a Festivalului național „Cîntarea României", Întreprinderea Kandia a fost prezentă cu un montaj literar-coregrafic **„Noi, tinerele brigadiere"**, program care s-a bucurat de aprecierea juriului și de aplauzele spectatorilor.

Acum, colectivul artistilor amatori de la Kandia se pregătește pentru faza județeană. Le dorim succes.

Emil ȘAIN

GHEORGHE VĂLEANU și căutarea de sine

plastică

Rari artiști plastici, ca Gheorghe Văleanu, cu o rectitudine morală și artistică atît de inflexibile. El și-a păstrat, prin timp, în ciuda unor orecuri pasagere sau a unor perioade mai sărace creatoare, aceeași tinută morală, neînfrîntă, a omului și artistului. Cu profesori și artisti de un har pedagogic indubitabil, precum Victor Gaga, Lidia Ciolac și Leon Vreme, artistul de azi și-a cîștigat, în anii de studii, timișoreni, o zestre tehnică și creatoare la care nu renunță nici azi. Acuratețea desenului, exigența liniei, preluate de la o mare artistă ca Lidia Ciolac, devotamentul statornic pentru artă, inspirat de un pictor ca Leon Vreme, robustețea și viziunea stenică asupra vietii, dăruite de Victor Gaga, au înălțat, în tînărul artist de acum două d nii, piscuri ale unor aspirații de pe care el nu a coborît nici azi, la cei cincizeci de ani ai săi.

Ceea ce merită să reținem din biografia umană și cea artistică a lui Gheorghe Văleanu este perpetua sa zbatere spre a se găsi pe sine, cel adevărat. La 31 de ani, el fusese refuzat la Salon. O dată, de două ori. Atunci, fără descurajare, fără scepticism, el și-a spus : înainte ! Și s-a regăsit pe sine în prima personală, unde spirite competente i-au remarcat de îndată originalitatea și ardoarea artei sale.

Căci maniera de-a trata natura, realitatea, de către artist părea nouă și impresionantă. Văleanu privea universul înconjurător : un copac, o floare, un fluture, o plantă, o apă, într-un fel, am spune, înflorit, ca într-un halou de vis edenic, interpretînd simbolic și cu un accent fantast toate acestea, traducîndu-le, din o realitate palpabilă, într-una personală, subiectivă și, adeseori, dramatică. Căci, ca pentru oricare artist autentic, în arta sa răzbăteau, de la începuturi, din realitatea înconjurătoare ecourile firesti, dar interpretate de creator în sensul voinței sale, viata artistului avînd traseul ei ce se reflecta în operă, cu tot zbuciumul ei interior.

Femei bizare, pesti, ancore, bufnițe, păsări, flori, sori, corăbii, pescari, căști de război în care creștea iarba, cetăți în ruină, invadate de flori venerau și umpleau aceste pagini de grafică ale lui Văleanu nu într-o manieră de contrafăcut, inertială, ci chemate lăuntric dintr-un adînc tainic personal, care trebuia neapărat să se exprime pe sine în acest mod. Artistul nu a vroit, niciodată, credem noi, să se exprime neapărat frumos sau misterios, sau bizar. Misterul, accentul fantast, splendoarea apolinică, sau bizareriile sale făceau parte din acest univers personal si intim ce trebuia să se spună pe sine, să țîșnească pe hîrtie în forme și formule grafice originale și artistul nu făcea altceva decît să le dea viață, să le lase libere, pentru că ele îl agresau.

Gheorghe Văleanu este un artist al realității si al vietii, un optimist, un apolinic, pătruns de darurile și chemările pe care viata însăși i le face, dar el priveste această realitate printr-un ochi interior sui generis. El, ca artist, retine din aceste nenumărate oferte și daruri ale realității doar pe cele care convin structurii sale umane, care îl „emotionează", care îl ating estetic. El face o „extragere de radicali", cum s-ar exprima artistul, el interpretează, nu tinde la un naturalism pur, nici la o oglindire pură. El este doar pentru interpretare. În sensul larg al subiectivității creatoare. O interpretare nuanțată, fireste, și bogată în sensuri, niciodată sterilă, opacă sau extremistă, prin care artistul poate rămîne permanent viu, în orice univers s-ar învîrti : al istoriei, al contemporaneității, al naturii, al fantasticului pur. Sugestiile artei lui Gh. Văleanu de aici provin. De la această interpretare plină de nuante și de semitonuri. În ea își găsește creatorul si sensul artei sale și problematica ce îl preocupă, azi, în încercarea, tot mai asiduă, tot mai dramatică de a ajunge la cristalizări noi în operele sale si la o scară calitativă nouă, care să îl multumească si pe sine si pe cei care îi admiră creația.

Ion ARIEȘANU

Gheorghe Văleanu, alături de maestrul Aurel Ciupe și de Ciprian Radovan.

Joi, 23 februarie, a avut loc plenara Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Timiș. Pe marginea referatului **„Cu privire la activitatea C.J.C.E.S. Timiș, în lumina Expunerii tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, la ședința comună a Plenarei C.C. al P.C.R., a organismelor democrației și organizațiilor de masă și obștești, pentru înfăptuirea neabătută a hotărîrilor Congresului al XIII-lea și Conferinței Naționale ale partidului și măsurile ce se impun în vederea transpunerii în viață a tezelor, orientărilor și indicațiilor cuprinse în acest document programatic"** au luat cuvîntul, în cadrul unei dezbateri constructive, activiști din domeniul muncii politico-ideologice, oameni de cultură și artă, propagatori ai culturii din întreg județul Timiș.

orizont arădean

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU
COMITETUL DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ ARAD
ȘI CENACLUL DIN ARAD AL UNIUNII SCRIITORILOR

SPAȚIU DE COEXISTENȚĂ

Istoria cunoașterii relevă faptul că particularitățile ontice ale obiectului supus analizei științifice — fie că s-a făcut apel la un lanț categorial (obiect-lucru-fragment-sistem), fie la altul (obiect-calitate-proprietate-proces) (P. Demers) — sînt acelea care determină unilateralizarea contradicției continuu-discret, împingînd în față cînd un membru al opoziției, cînd altul, ceea ce impune eforturi constante de revenire și corectare a imaginilor de realizare a unor sisteme unitare.

Din această situație derivă și modul de rezolvare a momentelor de criză la care poate ajunge o poziția, rezolvare ce este, de obicei, faptică. Criza dualității pitagoreice dintre numărul întreg (= rezultat al măsurătorilor discontinue) și continuu a fost rezolvată geometric, în favoarea continuului, iar postulatul cuantic al lui Planck a dat un răspuns, tot faptic, aceleiași crize, în favoarea discontinuului (O. Onicescu).

Emergența discretului în prim-planul preocupărilor a fost resimțită în diferitele filosofii ale secolului nostru. Astfel, gîndirea heideggeriană și-a orientat în mod pronunțat eforturile în vederea surprinderii diferențelor ontologice, demersul structuralist a urmărit în mod constant distribuția caracteristicilor discrete într-un spațiu de coexistență, iar filosofia existențialistă a gîndit sistematic o existență sfîșiată, cu adînci fisuri ontologice, iar condiția umană în singularități fără ieșire, angoasante. Se parvine, cu această filosofie, chiar la o conștiință tragică a discretului, întrucît singularitățile ca discreți chiar dacă ajung să coopereze — precum cei care vîslesc pe galera imaginată de Sartre —, nu pot în schimb să comunice.

Asemenea idei parcă ies în întîmpinarea eterogenității ce se impunea tot mai mult în științele viului și n-ar fi lipsit de interes un studiu care să reliefeze influența existențialismului sartrian asupra gîndirii lui J. Monod și a altor biologi din aceeași școală. Căci în concepția lui Monod, hazardul joacă un rol principal în apariția sistemelor vii, omul este oarecum „aruncat în lume" și are condiția angoasantă a unei existențe singulare, această moștenire nefiind numai culturală, ci mai ales genetică.

În același timp, cercetarea experimentală, așa cum o cunoaștem astăzi, relevă că în ultimii o sută de ani dezvoltarea fizicii a scos în relief, în mod expresiv, organizarea discontinuă a materiei, microfizica originîndu-se tocmai în această descoperire, ca fiind marea revelație în Cartea Naturii, „într-un context în care, după concepțiile susținute pînă atunci, tot ce nu era continuitate părea absurd" (E. Schrödinger).

Interesant este că nici artele, în special cele vizuale, n-au scăpat acestei tendințe, pictura evoluînd tot mai mult de la continuu spre discret, acest proces culminînd cu o pictură complet cuantificată, precum cea a lui Morandi, Mondrian sau Vasarély. Uneori continuul nici nu apare, ci este doar sugerat și, în consecință, funcțiile metaforice sînt tot mai diminuate, în timp ce cresc în importanță funcțiile simbolice. Chiar dacă, în principiu, pentru structurile vizuale cuantificarea este redusă, continuul este transformat tot mai mult în discret, iar combinatorica în sintaxă, existînd un transfer masiv de idei, metode și rezultate din lingvistica structurală (S. Marcus).

În concluzie, astăzi sîntem în situația ca, oriunde am privi, să „descoperim evoluție, diversificare, instabilități. În mod curios acest lucru este adevărat la toate nivelurile de bază în domeniul particulelor elementare, în biologie și astrofizică cu universul în expansiune și evolutia stelelor culminînd cu formarea găurilor negre" (I. Prigogine, I. Stengers).

Ioan BIRIȘ

Februarie, fulgi zburătăciți...

Ninsorile s-au dus cine știe pe unde și, la noi, pare-se, iarna și-a sleit puterile, dar nici primăvară în toată legea nu-i. Oricum, februarie nu prea aparține nicicărui anotimp, așa că în acest răgaz calendaristic ne putem gîndi, în voie, la cele ce au fost și la cele, mai cu seamă, care vor veni.

Plasticienii arădeni și-au adunat lucrările într-un frumos „Salon de toamnă" (deschis în... decembrie), au fost în vizită la Timișoara și cei din orașul vecin și prieten mai-mare le-au întors vizita, dînd, la galeria „Arta", o replică pe măsura valorii lor (și despre care vom scrie mai mult în următorul număr). Dintre ai noștri se cuvine să-i amintim pe pictorii : Nicolae Chirilovici, același fascinant colorist, Francisc Baranyai, cel mai bun portretist care-și adaugă la zestrea-i picturală și peisajul, Ștefan Guleș, Sandu Vasile, Ioan Kett Groza, impunînd o proprie idee cosmicizată, Cornelia Josan-Kocsis, stăpînă și ea pe o anume „lume plastică", Petre Buzgău, Ladislau Babocsik, original în gîndirea-i plastică, Pavel Alaszu, „pictorul griurilor" ajuns la maturitate, Eisele-Szucz Zoe, cu interesante manifestări expresioniste, Ovidiu Tolan, Arpad Maghera,

PETRU STOICU : Mihai Eminescu — detaliu.

Felicia Doboș și Nicolae Popa ; apoi, grupul graficienilor reprezentat de : Onisim Colta, identificînd miticul în experiența umană într-o „caligrafie" ce-l singularizează, Lia Cot, cu alegorii sugestive, Ioan Cot, exprimîndu-se prin simboluri semnificative, Aculina S. Popa, Maria Tamas și Maria Odry cu deosebite „puneri în pagină". Iosif Stroia, aducînd un suflu proaspăt, Ioan Gnandt, Adrian Selegean, Mircea Senic, inspirat și în creștere valorică, Lucian Cociuba, Valentin Ardelean, Adriana Chiriță, Margareta Simo și Virgil Tolan, un nume de viitor ; tapiseria a fost ilustrată de Elena S. Munteanu și Boț Pastor Gyöngy ; în sfîrșit, sculptorii, dovedind tentație pentru monumental : Emil Vitroel, Ioan Tolan și Dumitru Șerban, dînd, pe rînd, probe de virtuozitate, Livia Cernenski, Ovidiu Guleș, Mihai Păcurar, confirmîndu-și profesionalismul, Vasile Sandu, cu sculpturi în lemn, relevînd căldura materialului, Rudolf Kocsis și tînărul Petru Stoicu, îndrăzneț, prezentîndu-i macheta unui posibil monument Eminescu (el fiind și autorul fabulosului proiect pentru un monument Aurel Vlaicu).

Ceva mai devreme, la Biblioteca județeană, Lucian Suciu, vechi cenaclist arădean, a prezentat o „mică personală", arătînd interes pentru studiul fizionomiilor umane, calități în realizarea unor peisaje și originalitate în compoziție — aflat în căutarea unei forme de expresie care să-l reprezinte, el a susținut și un scurt recital poetic, dezvăluindu-și firea meditativă și sensibilitatea.

Tot în același lăcaș, șapte artiști (fotografi) lucrînd în șapte diferite modalități au dat un examen (spectaculos), trecut promițător de Ana Maria Timariu, Sorin Stanciu, Ștefan Rudolf, Mircea Pădure, Petru Voicu, dînd prilejul (re)afirmării lui Călin Man și confirmării valorii lui Florin Hornoiu. Aceasta în timp ce la Lipova se deschidea „Primul salon național de artă fotografică" dotat cu trofeul „Cetatea Șoimoș" — 262 de participanți, 688 fotografii în alb-negru, 93 color și 207 diapozitive, acesta ar fi un bilanț, dar „stabilirea premiilor a creat dificultăți juriului, avînd în vedere valoarea deosebită a lucrărilor propuse...", a afirmat entuziastul Cornel Hara, președintele Foto-clubului Lipova, și așa a și fost.

S-a lansat „Ziarul ROMÂNUL și Marea Unire" (Ed. Politică), volum realizat de Iulian Negrilă, eveniment de primă mărime. E gata de lansare cel de al X-lea volum al antologiei de literatură slovacă „Variațiuni", scriitorii din Nădlac arătînd nu numai perseverență, ci și hotărîrea de a construi temeinic. Se află în pregătire cel de al doilea număr al suplimentului „Viața literar-artistică" (arădeană). Pentru sala Studio, Maria Barboni-Petrache și Ion Petrache pregătesc un spectacol după piesa Ecaterinei Oproiu, „Cerul înstelat deasupra noastră", sărbătorindu-și 25 de ani în teatru — un ram de măr înflorit și flacăra unei magnolii, de pe acum, pentru ei. Fiindcă, pînă la urmă primăvara tot va veni, și odată cu ea o seamă de cărți arădene, premiere teatrale, expoziții și concerte pe măsura-i.

Florin BĂNESCU

Manual de bibliofilie

Iată-ne în fața unei împliniri de excepție a culturii românești, publicarea de către Al. Mareș, la Editura Academiei, a impresionantului volum — **Filigranele hîrtiei întrebuințate în Țările Române în secolul al XVI-lea.** O carte de 422 pagini, plus un repertoar de 1 757 fig. de filigrane. Alături de regretatul cercetător și pionier în filigranologie, brașoveanul Gebhard Blücher, Al. Mareș dă o sinteză aproape exhaustivă a acestei probleme. Pe lîngă repertoriu, studiul propriu-zis cuprinde o trecere în revistă a morilor de hîrtie din Transilvania, a circulației hîrtiei în sec. XVI pe teritoriul celor trei țări românești, a duratei de consum a hîrtiei, toate cu un caracter inedit pentru cercetările istoriografice actuale și viitoare.

Știință auxiliară a istoriei, filigranologia reprezintă astăzi una dintre cele mai excepționale posibilități de cercetare a documentelor de arhivă nedatate sau cu o datare incertă. Datorită filigranologiei au putut fi datate exact o serie de tipărituri coresiene, ca de exemplu — **Liturghierul slavon** — datat pînă mai deunăzi **1588** și redatat, cu ajutorul filigranologiei, **1568, Pravila sfinților apostoli,** datată în intervalul 1570—1580, redatată **1561.**

Trebuie reamintit și faptul că în sectorul arhivistic această știință a devenit indispensabilă. Tot prin compararea filigranelor a putut fi demonstrat faptul că **Psaltirea slavo-română,** atribuită lui Coresi, a fost de fapt imprimată de Șerban Coresi în anii 1589—1590.

O sinteză ce se recomandă singură, atît istoricilor, cît și colecționarilor de carte, posesorilor de documente vechi românești și consacră activitatea lui Al. Mareș, cercetător al Institutului de lingvistică din București.

Mircea STEPAN

ELOGIU LIMBII ROMÂNE

Fericit păstor de silabe
orfice cîmpii colindînd,
răsuflarea gurii aburind
filigranul viersului ;
Poesia, — inel străveziu, ofrandă
pe mîna unei zeițe de fum
care mă strigă mereu,
din mereu alt veac și alt loc ;
din ornicul vechi, arhaica pasăre
numără orele serii în plină amiază,
semn că lumina poate împrumuta
glasul privighetorii ;
Poesia, — catedrală de aer
zidită după legi care încă ne scapă,
prăbușindu-se în zori
pentru ca din nou să se înalțe
pînă sub crugul cerului,
atunci cînd înfloreste o anume stea
cu chip de zeiță zidită în silabe.

Ionel AMĂRIUȚEI

Eminescu

cronica literară

După **Hyperion I. Viața lui Eminescu** (1973), George Munteanu publică o nouă carte, **Eminescu și eminescianismul**, incitantă și interesantă din mai multe puncte de vedere. Dintr-o **Postfață**, aflăm structura și proporțiile cărților despre Eminescu ce le preconizează (sau le-a scris) autorul, care de vor fi publicate, se vor consfitui, probabil, într-o exegeză impresionantă. Cartea în discuție cuprinde : **În loc de introducere : Trei tipuri de lectură, Restaurări și nuanțări biografice, Pe drumurile biografiei interioare, Preliminarii la studiul operei eminesciene, Structuri fundamentale (Sensibilul, Inteligibilul, Imaginarul), Luceafărul, Eminescianismul.**

Capitolul **În loc de introducere** fixează tipurile de lectură posibil să fie aplicate în general la operele literare, cu referiri speciale la opera eminesciană. Textul este savuros la lectură, cu exemple din studii despre opera lui Eminescu, mai ales, dar și ale altor autori. Sînt delimitate, pînă la urmă, trei tipuri fundamentale de lectură — lectura textuală, subtextuală și contextuală. Observația caustică nu lipsește, incizia malițioasă funcționează, mai ales cu trimitere la cărțile despre creația eminesciană și nu cîntărim acum exactitatea afirmațiilor, cît interesează semnalarea lor. George Munteanu se clarifică mereu în funcție de apropierea sau distanțarea acestor tipuri de lectură.

Dar cel mai interesant lucru pe care-l aduce în discuție George Munteanu este semnalarea și comentarea **eminescianismului.** Problema a mai fost discutată în studiul **Ce este „eminescianismul" ?** publicat în volumul **Eminescu după Eminescu** (Editura **Junimea** — 1978, „Eminesciana — 14"), volum ce cuprinde comunicările prezentate de participanții români la Colocviul organizat de Universitatea din Paris—Sorbona (12—15 martie 1975). Pornind de la aprecierea că „universalitatea operei unui mare scriitor e un dat, nu numaidecît și un rezultat", George Munteanu încearcă documentarea „semnificației universale a operei lui Eminescu și prin explicitarea acestei vocabule relativ recente : a **eminescianismului". O** trăsătură a eminescianismului ar fi puterea de generalizare a operei poetice, capacitatea ei de a se metamorfoza, în funcție de lector, în mai multe voci, în „identificarea autor-cititor" ce „se desăvîrșește atît de spontan și e atît de complexă, încît echivalează cu o autentică vrajă". Poate fi acesta și unul din semnele universalității operei eminesciene. Aici s-ar include și muzicalitatea poeziei eminesciene, efectul incantatoriu al artei sale.

Eminescianismul este observat ca **mod categorial de a fi,** într-o revelare a valorii forței interogative a operei eminesciene : „Eul artistic eminescian este, explicit sau implicit, **interogativ-catharctic** într-o profunzime de moduri. Și dacă e adevărat ce susțin unii reprezentanți ai „noii critici", anume că valoarea marilor opere constă nu numai în faptul că „răspund" la anumite **întrebări** dintotdeauna ale omului, ci și — mai cu seamă — în aceea că propun cititorului o multitudine de „întrebări" fundamentale, atunci trebuie spus că valoarea operei eminesciene (respectiv a **eminescianismului ca mod categorial de a fi)** rezidă în excepționala forță interogativă. În **eminescianism** s-au strîns parcă toate nedumeririle, toate întrebările de primă acuitate ale speciei ; acelea care nu-și pierd niciodată actualitatea, fiindcă-s principala condiție a menținerii lucidității — atît de necesară oamenilor". **Eminescianismul** însemnează și o anume **rectitudine civică,** după cum o poate oferi întreaga operă eminesciană (poezia, proza, publicistica). Prin opera sa, Eminescu ne-a făcut mai bogați sufletește, ne-a făcut să pătrundem și să înțelegem mai bine „constantele felului de a fi românesc". Zborul lui spre universalitate de aici pornește.

Alexandru RUJA

* **George Munteanu, EMINESCU ȘI EMINESCIANISMUL, Editura Minerva — 1988.**

Concertul din sala de concert

Acum cîteva decenii un astfel de titlu putea părea paradoxal. Astăzi, la întrebarea unde ar putea avea loc un concert, se pot da diferite răspunsuri. Unele corespund tendințelor așa-numitului „turism cultural", care cuprinde printre agrementările ce le propune și acțiuni de tip „sunet și lumină" desfășurate în cele mai diferite și insolite ambiante : de la amfiteatrul antic, la terenul unor importante evenimente istorice, de la spațiul arhitectural medieval al unei cetăți sau al unui castel feudal, la ambianța romantică, intimă sau fastuoasă a unui loc de pelerinaj muzical, loc de naștere al unor celebre capodopere. La polul opus se află spațiul facilitat de vertiginoasa dezvoltare a tehnicii înregistrării și redării sunetului, precum și a transmiterii sale la distanță. Dacă în cazul „turismului cultural" se modifică doar ambientul de desfășurare al unei tradiționale relații care pretinde ca interpretul, muzica și publicul să se afle toți simultan în același loc, „consumatorul" de muzică intermediată de tehnică nu mai este prezent la actul de interpretare nici în spațiu, nici în timp, sacrificînd comodității audiției solitare — atunci și unde dorește el — inegalabilul moment de trăire colectivă.

VIOREL TOMA : Natură statică.

Ne-am propus cîteva clipe de meditație asupra spațiului optim de desfășurare a relației muzică — public pentru că noi, ardenii, sîntem fericiții beneficiari ai uneia dintre cele mai bune săli de concert din Europa. Afirmația o fac toți cei ce se bucură de ea și se referă, desigur, în primul rînd la calitățile sale acustice — perfect potrivite la ceea ce se întîmplă acolo. Dar afirmația este valabilă și pentru estetica și confortul funcțional al edificiului.

Toate acestea rămîn însă simple considerații tehnice, în lipsa prezenței săptămînale la sediul Filarmonicii din Arad a acelui eveniment unic și irepetabil care este concertul : întîlnirea sub semnul muzicii a unuia dintre colectivele de frunte ale muzicii românești cu publicul. Atunci, în sală, alături de vibrațiile fizice sonore, ia naștere ceva unic, nerepetabil, realizîndu-se o stare de spirit mobilizatoare pentru interpreți, catharctică pentru spectatori — momentul creației.

Trăirea este singulară și de fiecare dată alta. Este aproape imposibilă coincidența programării chiar și la distanță foarte mare în timp a acelorași lucrări, cu aceiași interpreți, sub aceeași baghetă. Și chiar dacă această eventualitate s-ar ivi, actul interpretării muzicale este practic irepetabil, așa cum imposibilă este recompunerea stării sufletești în care ascultătorul a avut acces, cu o ocazie precedentă, la muzica programată.

Dorin FRANDEȘ

Nicolae Nicoară

EL, EMINESCU...

Pe-aceste plaiuri fiecare floare
Și tei își aduc de El aminte,
Trecea Poetul tînăr în viitoare
Cu Patria în inimă și-n minte.

Trecea Poetul și mai trece încă
Și pașii Lui, mai bine de un Veac,
Se-aud urcînd prin liniștea adîncă —
El. Dorul nostru, cel fără de leac...

El, EMINESCU, neasemuitul,
Întîia noastră vamă din cuvînt
Și aerul de-aici îi poartă chipul
Șoptit în frunză, tulburat în vînt

Și pretutindeni, între stea și ram,
Sufletul Lui se-aude cum străbate,
Fără de El cît de duruți eram
Pe-aceste plaiuri binecuvîntate.

SATUL MEU...

Satul meu — aducere aminte —
Cu mirosul tău d piine coaptă,
Nu voi glăsui de azi-nainte
Despre tine niciodată-n șoaptă.

Satul meu și-al celor de-o ființă
Tu ai fost între fîntîni și cer
Geamătul curat de Mioriță,
Bacii tăi de-a pururea nu pier !

Tu rămîi așa precum ți-e rostul,
De atîtea mii și mii de ani,
Limbii noastre pururi adăpostul,
Suflet de Marii și de Ioani.

Satul meu, oglindă fără pată
În care s-au privit mereu ai mei,
În tine-i veșnicia îngropată
Și dorul dintre lacrimă și zei...

ȚĂRANII...

Voi sînteți rădăcina care ne leagă
Ființa
de Numele Patriei.
Pe ele stau scrise
toată Istoria noastră,
îndelung
răbdătoare...
Voi,
coaja pămîntului,
adevărul dintre spic și piine,
la Voi mi-i Gîndul
și cuvîntul meu —
Voi,
scoarța vie
a
Limbii Române.

ÎNĂLȚARE-N POEM

Se umple de somn trupul meu,
precum steaua
de apa Fîntînii
și cade-n
adînc...
Sufletul, neștiutul,
se înalță-n
Poem.
Între două căderi,
e dragostea ta,
pămînteană.

Sextil Pușcariu în corespondență

După Marea Unire, Sextil Pușcariu e primul rector al Universității din Cluj, iar în 1920, el înființează și conduce aici, Muzeul limbii române și buletinul acestuia, „Dacoromania". Creatorul școlii lingvistice clujene, academicianul din 1914, a condus și alte publicații, cum este „Cultura" (1924), redactată în mai multe limbi și „Drum nou" (1931), iar ca o recunoaștere a meritelor sale pe tărîmul științei, a fost reprezentantul României la Institutul Internațional de Cooperație Intelectuală de pe lîngă Societatea Națiunilor Unite [1].

A colaborat cu studii lingvistice, articole de critică și istorie literară la cele mai importante reviste ale epocii, dintre care amintim : „Familia", „Luceafărul", „Vatra", „Transilvania", „Semănătorul" etc. I-au reținut atenția mai ales marii noștri scriitori, de la Eminescu, Alecsandri, Goga, Coșbuc, la Brătescu-Voinești, Vlahuță și Sadoveanu, rămînînd, alături de G. Călinescu, G. Ibrăileanu, D. Popovici și Ion Breazu, un remarcabil critic și istoric literar al epocii interbelice.

Preocupat deopotrivă de problemele culturii române și de istorie, Sextil Pușcariu îi scrie în 1927 lui Roman R. Ciorogariu [2], rugîndu-l să-l informeze cu amănunte despre războiul de independență din 1877, în vederea ținerii unei conferințe la București. Printr-o altă scrisoare, din 1931, distinsul lingvist îl invită pe Ciorogariu să colaboreze la noua sa publicație, „Drum nou", recomandîndu-i să se refere la amintirile sale gazetărești și la cele legate de Conferința națională din Sibiu (1881). Aceste scrisori, pe care le reproducem, au fost cercetate de noi la Arhivele Statului, Filiala Arad, Fond Roman R. Ciorogariu, Dosar 19, filele 476, 477.

Iulian NEGRILĂ

Muzeul Limbei Române
Cluj, str. Elisabeta, nr. 23

Cluj, 17. II. 1927

În martie voi ține la București o conferință despre răsunetul pe care l-a avut războiul independenței în Ardeal. Spre a fi cît mai bine documentat, în afară de consultarea revistelor și jurnalelor din vremea aceea, aș vrea să culeg amintiri de la bărbații noștri fruntași, care au apucat zilele mărețe de la 1877. V-aș fi nespus de îndatorat, dacă mi-ați comunica asemenea amintiri, chiar și asupra unor amănunte ce s-ar părea de mai puțină importanță, care însă ar putea completa tabloul pe care îmi dau silința să-l reconstituiesc. Cu deosebire aș vrea să știu de a martor al acelor vremi cu darul de povestire (...), cum se comportau ardelenii și ungurenii noștri față de veștile despre intrarea României alături de ruși în război, despre declararea independenței și față de victoriile armatei la Plevna etc.

Cunoașteți cazuri ca tineri de-ai noștri să se fi înrolat ca voluntari în armata română ? S-au ținut adunări (publice sau secrete) și conferințe, s-au scris cărți sau broșuri privitoare la război ? Au fost persecuții sau procese ? Care era părerea conducătorilor noștri politici (...) și care era ținuta tineretului ? A produs războiul un reviriment în politica internă a Ardealului ? Existau legături cu conducătorii politici ai României ? Considerați adunarea Partidului Național la Sibiu și întemeierea „Tribunei" ca o urmare directă a războiului de la 1877 ? Care era ținuta maghiarilor și a sașilor ? Mulțumindu-vă dinainte, vă rog (...) să mă considerați al Dvoastră devotat (...) Sextil Pușcariu.

Muzeul Limbei Române

Cluj, 2 mai 1931
str. Elisabeta, nr. 23

Un grup de intelectuali, liberi de orice angajamente politice, dar crezînd că trebuie să ajutăm actualul guvern în lupta lui de asanare și în dorința-i de a munci dezinteresat pentru țară, am hotărît să publicăm la Cluj un nou cotidian, „Drum nou", al cărui prim număr va apare la 10 mai, va căuta să arate care trebuie să fie contribuția Ardealului în România întregită. Mă adresez Domniei Tale, înainte de toate ca unui părinte sufletesc (...), apoi, aducîndu-mi aminte de zilele „Tribunei", unde colaboram împreună, mă adresez vechiului luptător cu pana și cutez să vă rog să ne dați chiar pentru întîiul număr — sau în tot cazul pentru unul din primele numere — cîteva rînduri. Cum noi am vrea să reînviem vechea tradiție gazetărească din Ardeal, cutez — fără să insist însă — să vă sugerez ca subiect, tocmai cîteva amintiri gazetărești. Pe de altă parte, la 12 mai, împlinindu-se 50 de ani de la Conferința națională din Sibiu, poate ne-ați putea da cîteva amintiri despre ea. În acest caz articolul ar trebui să fie la Cluj în 10 mai.

Mulțumindu-vă dinainte, vă rog (...) să primiți asigurarea profundei mele stime, Sextil Pușcariu.

[1] Mircea Vaida, **Sextil Pușcariu — critic și istoric literar**, Editura Dacia, Cluj, 1972, p. 18.

[2] Roman R. Ciorogariu (1852—1936) a fost un fruntaș al luptei românilor transilvăneni pentru realizarea Marii Uniri și conducător al „Tribunei" arădene

Artă și rigoare științifică

Protecția și conservarea mediului înconjurător a devenit în întreaga lume una din cele mai dezbătute probleme ale contemporaneității. Dimensiunile ei uriașe nu sînt doar de ordin tehnic și științific, ci sînt probleme majore de interes politic, social, economic și cultural-educativ. O morală care să ne deprindă cu respectul față de pămîntul care ne hrănește, apele curgătoare, curățenia aerului, față de întreaga natură. Acestea au fost dealtfel ideile care au condus la organizarea în Lipova a expoziției județene de fotografii artistice intitulate sugestiv **„PURITATEA NATURII"**.

Prin cele peste 120 de lucrări, semnate de 33 autori, principalul organizator al manifestării, Foto-clubul din Lipova, ne-a introdus într-o fascinantă lume a copacilor, florilor, rîurilor și aerului, o lume înmiresmată, a culorilor și luminii. Dar în același timp ne-a condus într-o impresionantă lume a ideilor. Fiindcă de fapt ce altceva este o fotografie bună sau de

Foto

efect decît o îmbinare de abilitate tehnică și artistică, îmbinare din care răzbat cu claritate gîndurile și aspirațiile noastre. Și atunci cînd pe simeze sînt expuse peisaje, fragmente din mediul înconjurător, selectate prin ochiul exigent al artistului, dublat de o bună pregătire civică și uneori chiar din domeniul biologic, cu tot ce au specific, frumos și interesant, ne dăm seama că de fapt avem în față însăși esența vieții, simbolul naturii, în toată splendoarea ei, capabilă să ne sensibilizeze și să ne modeleze întreaga atitudine și comportamentul.

Tema, generoasă în complexitatea sa, picturală, cromatică, a oferit expozanților, șansa realizării unui excelent reportaj despre natură. Fiecare floare e o senzație, o imagine, fiecare formă e un dans, dar, în același timp, fiecare fotografie se constituie într-un document științific : o rezervație naturală, un obiectiv ocrotit, o zonă supusă strictei conservării, o invitație la cercetare, la cunoaștere științifică și culturală. O lume care emoționează, al cărei efect este impresionant, prin limbajul universal pe care îl încorporează. Limbajul artei, dar și al rigurozității științifice.

Horia TRUȚĂ

POEZIA CEA DE TOATE ZILELE

O poezie degajată, comodă, scrisă cu multă lejeritate, scrie, în ultimul său volum de versuri, **Decorul speranței,** Victor Felea. Poet cu o bogată experiență, el își păstrează, totuși, tinerețea, menținută prin focul mai multor experiențe poetice. Aș numi acest soi de poezie, preluînd una din sintagmele-titlu, **poezia cea de toate zilele,** opusă, ca turnură ideatică și ca scop, așa-zisei poezii **ceremoniale.** Este o lirică vitală, afectivă, confesivă și liniștitoare. Scrisă într-un ritm monocord, molcom, arareori trepidant, ea trădează o poziție a autorului : mai apropiată sau mai îndepărtată de starea euforică, jubilatorie.

Construcții asimetrice, poemele oscilează între **patetism** și **melancolie.** Uimirea în fața realității nu ajunge. Ea trebuie străpunsă, despărțită („Silabele albe capricioase / Ale marelui tău adevăr / Iată încep să-și acopere fața"). „Înnobilarea" dicției nu înseamnă, însă, afundarea în sterilitate, în eludarea straturilor de profunzime ale textului, ímne ale candorii, ale iubirii imaculate, ele se vor niște „anonime parcele de lume", reflexe, la rîndul lor, ale existenței și literaturii. Dar și invocări ale unei stări de anonimat, de neutralitate și pierdere : „Puține idei se mai nasc (de o vreme) / În căpățîna asta / Care îmi stă înfiptă între umeri / Atît de inestetică-n asimetria ei / Și gata îmbătrînită / Precum o varză toamna / După căderea brumei — / Și-i explicabil faptul (nu vă mire) / Acuma sînt o biată aparență / A ceea ce am fost (cîndva în vară) / Azi sînt un gol / Atunci eram esență".

Poetul pledează pentru viața comună, cîntîndu-i condiția : „O s-o scot eu la capăt cumva / Cu mine însumi — personaj dificil deși / Atît de simplu în fond — / Cred că nu-mi plac eforturile deosebite / Sau cam așa se explică".

Aceeași atitudine în fața poeziei și a vieții, ca o agendă uriașă, în care se consumă o existență obișnuită, într-un spațiu citadin, transformă textul într-o mărturie. Individul devine pretextul unei demonstrații lirice, prin înlăturarea oricărui indiciu volitiv sau optativ **(dacă).**

Stilul poeziei lui Victor Felea probează existența unui program liric bine articulat, coerent. El vorbește în numele unei poezii a cărei ambiție este să pătrundă toate sensurile și toate tainele verbului **a se integra.**

Simona CONSTANTINOVICI

• **Victor Felea, DECORUL SPERANȚEI, Ed. Cartea Românească.**

NEGUȚĂTORII DE TIFLE (III)

top

„MUZICA". Dacă textele sînt cum sînt, adică vulgare și agramate, ne-am putea pune niscaiva speranțe în muzică. Iluzii deșarte, stimați cititori ! Imaginați-vă un ghiveci (iertată să ne fie prozaica, dar atît de potrivita comparație) în care o gospodină începătoare ignorînd tomul culinar al Sandei Marin, să zicem, pune în oală de-a valma ce vrei și ce nu vrei. E lesne de închipuit finalul unei asemenea nesăbuite întreprinderi. Din capul locului, mărturisim că etichetarea „producțiilor muzicale" la care facem referiri e practic imposibilă, acestea constituind veritabile peripluri fono-geografice în care, într-un entuziasm esperantist, ni se oferă de toate și nimic. Sirtaki-ul elen e altoit stîngaci cu armonii iberice tip Flamenco, pentru ca apoi acest itinerar bizar să ne ofere citate preluate anapoda din muzica populară a unor țări vecine, ca Bulgaria și Iugoslavia. Nu lipsesc nici pasaje ale muzicii orientale grefate grosolan pe armonii și ritmuri ale muzicii noastre populare, cu precădere bănățene, oltenești sau bihorene, servite pe osatura unor elemente rudimentare rock (să fim moderni, ce naiba !). De aici pînă la pervertirea folclorului nostru muzical n-a fost decît un pas, un pas pe care cei ce n-au ascultat măcar un disc al Mariei Tănase, l-au făcut. Nu gratuit, se înțelege. Contra sumei de 15 lei puteți intra în posesia unei fotografii a formației brăilene „Azur". Unde ? În localități din țară în care aceasta susține concerte autorizate (!!). Cei cinci tineri din fotografie privesc fiecare în altă parte, fapt edificator parcă pentru „muzica" ce se oferă pe o casetă audio al cărei preț e 150 lei. De 150 lei otravă pentru spirite. Trei dintre aceștia zîmbesc. Știu ei de ce, afacerea e (într-un fel, doar într-un fel) înfloritoare. Într-un top imaginat de ei, „Azur" îi „taie" pe cei din „Ritmic", o altă pretinsă formație ce împroașcă prostul gust. În amintita fotografie, șeful grupului, „compozitor și textier", privește sobru obiectivul fotografic. La ce s-o fi gîndind autorul „Monei" și „Cenușăresei" ? În nici un caz la poluarea patrimoniului nostru cultural. Ar fi prea frumos să știe că tradiția nu se opune experimentului, el fiind prin excelență produsul acesteia. Numai că experiența se include în tradiție în urma unui examen critic, procesul solicitînd un cadru educațional organizat. Autorul „Monei" privește fix obiectivul. Obiectivul fotografic, nu altul. Din păcate, „creația" sa și a altora ca el nu luminează aidoma blitz-ului aparatului care l-a imortalizat chipul pe o fotografie ce se vinde cu 15 lei bucata...

Petru UMANSCHI

viața asociației

• Sub egida Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă, a avut loc Consfătuirea cercurilor, cenaclurilor și cinecluburilor din județul Timiș, care a analizat, în spiritul înaltelor exigențe formulate de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** secretar general al partidului, în Expunerea de la Ședința comună din noiembrie 1988, activitatea desfășurată în anul trecut de către cercurile, cenaclurile și cinecluburile din județul nostru. În deschiderea lucrărilor Consfătuirii, tovarășa **Alexandrina Cornean,** președinte al Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Timiș, a prezentat referatul **Cu privire la activitatea cercurilor, cenaclurilor și cinecluburilor din județul Timiș, în lumina Expunerii tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al Partidului Comunist Român, la Ședința comună din noiembrie anul trecut.** În cadrul dezbaterilor pe marginea materialului prezentat, au luat cuvîntul : **Anghel Dumbrăveanu,** secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, **Victor Gaga,** președintele Filialei Timișoara a Uniunii Artiștilor Plastici, **Ion Roman, Cristina Renard, Ion Căliman, Gheorghe Seculi, Mihai Barșai, Deliu Petroiu și Mircea Marcu.** În încheierea lucrărilor Consfătuirii, a luat cuvîntul tovarășul **Vasile Bolog,** secretar al Comitetului Județean Timiș al P.C.R. • La Deva, a avut loc Consfătuirea anuală a cenaclurilor literare din județul Hunedoara, care a analizat activitatea acestor cenacluri în lumina Expunerii tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** din noiembrie 1988. La manifestare a participat, din partea Asociației Scriitorilor din Timișoara, scriitoarea **Antoaneta C. Iordache.** • În ședința de marți a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont", prozatorul **Alexandru Deal** a citit un fragment din romanul **Întoarcerea peregrinilor.** Referatul a fost prezentat de criticul literar **Marian Odangiu.** Au luat parte la discuții: **Mircea Mihăieș, Ioan Crăciun, Iosif Costinaș, Marcel Tolcea, Victor Neumann, Adrian Dinu Rachieru, Gheorghe Secheșan, Nicolae Țirioi și Ion Arieșanu,** conducătorul ședinței. În prima parte a ședinței, au fost audiate trei lucrări muzicale ale compozitorului **Ilie Stepan,** realizate pe versurile lui Mihai Eminescu și înregistrate, în interpretarea grupului **Pro Musica,** în Studiourile Electrecord. În ședința de **marți, 28 februarie a.c., ora 17,00** va citi proză **Iosif Costinaș.** Referent, **Brîndușa Armanca.**

M. O.

SĂPTĂMÎNA VIITOARE..

sport

...e una a fotbalului, anume prin reluarea competițiilor europene inter-cluburi. Noi, ca nicicînd pînă acum, ne aflăm în întrecere cu trei echipe : Steaua, Dinamo și Victoria. E ceva ! Chiar, e un eveniment, „ziurel de ziuă", îmi șoptește telefonic, maestrul Anghel Dumbrăveanu, ce merită întreaga trăire a suflării fotbalistice, pentru că ani de-a rîndul am avut cîte o tresărire de orgoliu (începînd, totuși, cu fosta echipă Dinamo Bacău, antrenată pe-atunci de Costică Rădulescu, și ajunsă în turul IV al fostei Cupe a Orașelor Tîrguri, actuala Cupă U.E.F.A.), avînd marea bucurie a suișului Stelei Campioanelor continentului nostru, dar nicicînd n-am intrat în primăvară cu atîtea nădejdi. Adevărul e că la Steaua, Dinamo și Victoria se muncește cu multă pricepere și profesionalism, că succesul lor se întemeiază pe căutări și strategii de durată, nicidecum pe hazardul unor decizii ca la cluburile mici, pentru care meciul cel mai apropiat e și țelul cel mai scump, nu perspectiva, nu fondul ; nu mă refer, neapărat, la „Poli" (deși cunosc cîtva pricinile convulsiilor acestei trupe), întrucît bătălia cuvîntului e mai amplă.

Semnul clar din creșterea fotbalului românesc e acela că se poate, că avem cu adevărat flăcăi talentați, în stare să se confrunte cu orice adversar, dovadă și prezența lui Hagi în „11"-le ideal reieșit din anchetele unor publicații și agenții sportive, el, Hagi, alături de monstrul sacru Maradona, de nu invers ; cum visez la Italia '90, de reușim calificarea, sigur simt că și alți jucători de-ai noștri se vor impune în atenția lumii fotbalistice, nu doar ca pînă acum, prin arbitri.

Așadar, în săptămîna ce vine, dăm examenul de maturitate. Baftă !

Teodor BULZA

panoramic

• **În cadrul Festivalului național „Cîntarea României", C.J.C.E.S. Timiș,** în colaborare cu Complexul muzeal Timiș și Consiliul județean al sindicatelor, **organizează** în aceste zile (23—24 februarie), la Buziaș dezbaterea „Forme și metode de valorificare a descoperirilor rezultate din cercetările arheologice cu caracter de salvare efectuate în sud-vestul României". • **„Omule, pomule".** Sub acest generic, Casa Universitarilor din Timișoara a inițiat un medalion dedicat memoriei lui Vasile Crețu, eminent cercetător al fenomenului folcloric românesc. Au participat prof. univ. dr. Eugen Todoran, lector dr. Doina Comloșan, lector dr. Ioan Popa, Aurel Turcuș, asist univ. dr. Ioan Viorel Boldureanu și Viorel Marineasa. • **Cercul de educație materialist-științifică** de la Liceul agroindustrial „Comtim" (coordonator prof. Eugenia Dincă) a prilejuit elevilor un fertil dialog cu conf. univ. dr. Dumitru Daba, de la Institutul politehnic „Traian Vuia", în cadrul dezbaterii „Omul față în față cu Universul". • **Liceul industrial nr. 9** a inițiat manifestarea „Poezia patriotică în opera lui Mihai Eminescu". Și-au dat concursul actori ai Teatrului Național din Timișoara, artiști ai ansamblului „Timișul", solistul Mircea Tătaru de la Filarmonica de stat „Banatul" și prof. dr. Gh. Șora. • **Secția de artă a Complexului muzeal Timiș** a deschis o semnificativă expoziție de pictură și grafică a artistului Ștefan Szöny. • **Astăzi, la ora 20,** Cercul de istorie de la Casa de cultură a studenților îl are ca invitat pe prof. dr. **Nicolae Săcară,** cu un studiu pe tema „Tradiții bizantine în arhitectura românească".

aqua-forte

• **Pasiunea hipică este molipsitoare, unii dețin în acvariu și cîte-un cal de mare.**

• **Secretul este o parabolă restrînsă și constrînsă spre divulgare.**

• **Am poftit și eu odată să fiu musafir nepoftit.**

• **Mărul lui Wilhelm Tell era dulce, doar celor ce-l țineau pe creștet li se părea acru.**

• **Ghici cine vine la cină ? — Pofta mîncăciosului.**

• **Măria Sa Autoturismul este atotputernic, pomii și copacii însă îl arată reversul medaliei.**

• **În cavalcada concertelor și sacîzul își are rolul de participare.**

• **O familie unilaterală : tatăl este diriginte la un oficiu poștal, mama diriginte la o școală, iar băiatul diriginte la un șantier.**

• **Mare minune și pronosportul, meciurile se joacă exact după buletinele pronosport ale celor cu 13 rezultate exacte.**

• **Ce deziluzie s-asculți cîntînd la harpă pe un harpagon.**

• **Potcoava aduce noroc ? Bineînțeles ! Dacă găsești o potcoavă, îți mai trebuie trei și-un cal !**

• **Și-a altoit vecinul cu o vargă, încît acesta tremura ca varga.**

• **Unii au oroare de erori.**

• **Cea mai categorică chemare este chemarea pămîntului.**

Gh. BOZU

• **Nu știu cum pot unii, avînd doar două brațe, să dea din douăzeci de coate ? !**

• **Ai grijă, cînd pui degetul pe rană, e bine să fie... steril.**

• **Dacă n-ar exista cuvintele încrucișate, nici nu știu la ce i-ar mai folosi atîtea cunoștințe.**

• **Nu-i suficient să zici că ești stimat : trebuie să știi și de cine anume.**

• **Unii își caută locul în viață ; alții se mulțumesc cu locul altuia.**

• **Nu-i plac zilele liniștite, cînd nu suflă nici un pic de vînt ; nu poate... arunca nici o vorbă.**

• **Spre deosebire de pui, care vine pe lume spărgînd găoacea, omul întîi vine pe lume și apoi intră în găoace.**

• **Gîndește-te la ce spui, cînd spui ce gîndești.**

Victor GORȘCOVAZ

FIICA CNEAZULUI COASE

Ce n-au putut bărbații
oare eu să salvez ?
Sînt un sărman voievod,
sub cortul necuratului gonit,
singur și fără de glas !
Năpădite de flori erau finețele de sub nucii
mînăstireni,
pe unde venisem cu mama,
înainte de a mă lua iernosul meu soț.

Trăiesc printre ciobanii infernului :
aici semețe sînt turnurile
și numeroase sînt oștile
și verzi nestematele
și copiii cu dinți de un alb arzător
își sărută mamele pe sîn.

Asemănătoare sînt împărățiile
și sorii cerești
și văzul fără lumină.
Iar aur nimeni nu mi-a dăruit
să-mi cos propriile mele cuvinte.

Uitată, pîntecul meu s-a-mpăcat cu zarea
subpămînteană,
iar pînă la primăvara rodului meu sînt multe
veacuri de așteptare.
Umblu prin noapte cu luminarea în mîini, printre
rădăcinile mele, —
acolo în depărtări, la ieșirea din peșteră.
Oare pe cine va lumina dimineața sîngelui meu
și cînd, și oare-n ce limbă ?

ITEA

În golful Itea odihnește-te, de vii de la Delphi.
Coboară printre măslini către femeile
care întind albiturile și aruncă mătăsurile
pe apă, să spumege iarăși
ca și cum s-ar naște din nou
zeița.
Să cazi la pămînt după purificarea din sanctuar
să-nmugurești, du-te printre măslini
pe valul ce s-a oprit, pe valul ce se usucă
și roșu devine de secetă,
și prinde fluturi cînd dau din aripi
și soarbe-le mintea suavă,
apoi atinge scoicile prinse de ramuri,
ciripind pînă la propria scîrbă, tinere c-un singur
ochi,
tu, cel de cunoaștere dornic înainte de-a merge
la școală,
o, iată cum tremură !
Uită ghemuita umbră a purificării !
La numai un pas, freamătă totul de-atîtea femei
dezbrăcate și mici ca migdala-mplinită
pe care-o iei în palmă și-o rontăi.

Oare totul e zămislit din femeiești le fibre ?
Cum cobor numai cît o părere, lumea-i de sex
feminin.
Privește taina acestui deal primordial :
pe marginea stîncii adastă doi sini
care diferă : unul e de sidef și de-mprospătări
matinale,
te strînge de după gît și te cheamă în tulburătorul
vîrtej.
celălalt, cenușiu ca al mamei,
cald îți atinge obrazul
intuind în tine un suferind.
Pe-același trup amîndoi :
flăminzenia prelungă a fetei,
și albia mamei ca un rotund cîntec de leagăn.
Un nor adînc le-ascunde-nceputul
în care se aduce o jertfă,
acum trupul tău arde acolo.

După Delphi, în golful Itea respiră o clipă.

ÎNCEPUTUL CÎNTECULUI

O femeie a trecut rîul cu mine
prin ceață și prin lumina de lună,
a trecut cu mine
iar eu nu știu cine este.

Am pornit liberi pe dealuri.
Părul ei era galben și lung,
își ținea coapsele strînse în mers.

Părăsisem legile, rudele,
uitaserăm mirosul meselor între părinți,
ne îmbrățișam nebunește de-o dată
iar eu nu știu cine este.

Nu ne vom întoarce sub acoperișul orașelor,
trăim pe podiș, printre stele,
nu ne vor prinde urma armatele,
nici vulturii,
un uriaș va coborî printre noi
s-o seducă pe ea,
în timp ce eu voi goni vierii mistreților.

Iar copiii noștri în cîntece lungi
vor povesti despre începuturile neamului nostru,
și despre zeii care trecură rîul, demult,
și-i vor cinsti pe cei mînați în bejenie.

MIODRAG PAVLOVIĆ

Miodrag Pavlović s-a născut în 1928 la Novi Sad. Este membru al Academiei de Științe și Arte a Serbiei. Dintre cele peste 20 de volume de versuri publicate în Iugoslavia subliniem titlurile : **87 de poezii** (1952), **Laptele începutului** (1963), **Mari pribegii** (1969), **Peregrinajul închinării** (1971), **Sărbători luminoase și întunecate** (1971), **Rugile** (1976), **Poezii alese** (volum antologic, 1979), **Fugile prin Serbia** (1979), **Opere alese ale lui Miodrag Pavlović** (1981), **Miracolul măreț** (1982), **Poezia** (cea mai reprezentativă selecție de versuri a poetului, 1986). Miodrag Pavlović a publicat, de asemenea, 8 cărți de eseuri, a întocmit antologii, unele de referință pentru literatura sîrbă. Amintim, printre altele : **Antologia poeziei sîrbe** (secolele XII—XX), ca și **Antologia romantismului european**, în care un loc important, printre marii romantici europeni, îl ocupă Eminescu. A mai publicat povestiri, drame, note de călătorii. Miodrag Pavlović este unul dintre cei mai traduși scriitori iugoslavi în lume. Pînă acum i-au apărut peste 20 de cărți traduse în numeroase țări de pe toate continentele, printre care și în țara noastră. Putem spune că Miodrag Pavlović a revoluționat poezia sîrbă și iugoslavă a anilor '60. Este unul dintre cei mai importanți poeți de astăzi în țara sa și în lume. El este permanent preocupat în întreaga sa operă de existența omului, fiind profund ancorat și în istoria, tradiția și mitologia poporului sîrb. Versurile sale sînt astăzi o strălucită mărturie literară a continuității istorice sîrbe (venirea slavilor de sud în peninsula balcanică, imperiul sîrb din sec. XIII—XIV, Cîmpia Mierlei, lupta pentru păstrarea ființei naționale sub dominația turcă etc.), amintirea mitică fiind permanent în directe legături cu „conștiința istorică" a poetului. Printre numeroase premii și onoruri literare, de care s-a bucurat în Iugoslavia, amintim: Premiul Uniunii Scriitorilor din Serbia și Cununa de Aur de la Struga.

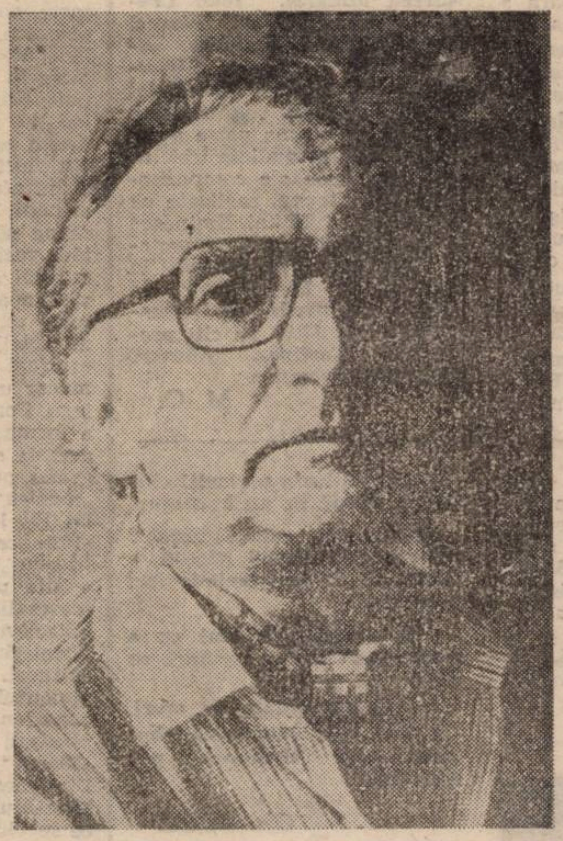

VÎNĂTOARE

Mi-am luat fratele la vînătoare,
dimineața, în munte,
aveam cai buni
și sulițe de piatră,
pădurea era bogată în fiare.
Dar tăcutul meu frate
înțelegea al fiarelor grai :
lupii ne vorbeau despre frăție,
ursii despre dreptate,
în vier răsuna vocea strămoșului,
în păsări se împrăștia ecoul unei surori,
al unei nenăscute sărace sau nemăritate,
din această pricină am vînat mult mai multe zile,
sperînd că vom întîlni fiara adevărată.

Astfel ne-am întors în sat
cu mîinile goale și-nfometați.
Iobagii ne-au rîs în obraz,
necredincioasele neveste ne-au părăsit,
luîndu-ne cu ele comorile.
nici mînăstirea nu ne-a primit, pe noi, bieți
cerșetori,
să ne ascundem sub acoperișul ei, să supraviețuim.
Numai caii ne-au purtat cu credință
din depărtarea mai mică în depărtarea mai mare,
iar păsările s-au rotit deasupra capetelor noastre
înlăturînd norii.

GLASUL DE SUB PIATRĂ

Odată crîncen haiduc m-am născut
să-mi petrec veacul la pîndă
numărînd comorile-ncărcate
și capetele atîrnate prin crengi.

Altădată sărac
slugă vicleană am devenit :
într-o duminecă în mijlocul bisericii
l-am înjunghiat chiar pe-mpărat
și l-am aruncat de pe panta stîncoasă-a cetății.

Într-una din vieți m-am născut fiară
și-n mine mînia ardea
ca tămîia în sfînt,
bărbați și turme-am ucis,
iar copacilor le-am spintecat pîntecul
de-am plîns ani nesfîrșiți.

La capătul fiecărei istorii
altor împărați de soție fata mi-am dat
și altor împărății
(prin unele locuri sînt și-acum împărat).

Numai cînd m-am născut
cu păsările îmbrățișat și senin,
numai atunci gîndurile mele-au pierit
și pietrificat m-am potrivit de gîtul pămîntului
și nu m-am mai născut niciodată.

SLAVII SUB PARNAS

Căpeteniile ne-au adus în aceste regiuni de la sud
amețiți de necredință, verzi de putere,
să mușcăm coapsele stîncilor
și să zvîntăm munții-n bătăi,
să mînăm turme nebune pe mări.
Prin azurul mării să rotim sălbatica horă,
goi să ne culcăm seara,
lîngă statuile frînte-n bătăi.

Să ne întrebe poeții-n ascuns :
la înmormîntarea cerului cine-a venit,
cine a mărturisit că veșnicia e-un geamăt ?
Au mai spus : noaptea nu-n decădere
ci-n cîntec se cuvine-a fi petrecută,
în zori mari palate se vor ivi
cu frumoasele trupuri ale domnitorilor locului
și se vor ancora pe înălțimile muntelui.
Chip zeiesc va răsări în văzduh
iar mîinile vor coborî pe umerii noștri,
recunoscîndu-ne noii lor fii.

Și goliciunea noastră se va îmbrăca în cuvinte
cum se îmbracă în frunze mesteacănul.

ANICA SAVIĆ-REBAC

A fost nevoie ca toate acestea să le vadă-o femeie
într-o dimineață cînd străzile sînt limpezi,
ea transparentă din pricina nopții de dragoste
prin ea privesc :
lumina zilei o leagă în crengile plopului,
iar pe fruntea cerului
care tocmai ștergea nădușelile nopții,
se profilează triunghiul templului grec.
Oare trecem prin Athena, ca și cu mine,
în două clipe deosebite,
legați de aceeași imagine
a trupului zeiesc de nestrăpuns
care veghează
deasupra porticului ce miroase a chiparoși

Corăbiile și vîntul din golful luminii
alungă al întunericului mai
părul flutură, ea vede :
înaintea omului se trezește iubirea statuilor
și-n timp ce merge către coloanele Arhivei lor
li se-nchină.
Și oare toate acestea se-ntîmplă la Belgrad ?
Numai trecutul dispare, descoperirea rămîne,
iar tot ce imită
trupul zeiesc cu timpul devine imagine,
imagine care este aievea.

Astfel e anunțată și vocea poetului grec
din locul real :
din gîndul ei și din sonorul război al cerului.
Păsări călătoare se-ntorc,
amintirea e cea mai grea povară, însorită
și tainică.
în înălțimi plopii fac semne cuiva,
poeta tremură de fericita rușine
și coboară în stradă
la întîlnirea cu echinocțiul, spre a se închina
adevărului.

În românește de
Anghel DUMBRĂVEANU
și Slavomir GVOZDENOVICI

COLEGIUL DE REDACȚIE
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1;
Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate
nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 10

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTA TIMIȘ

NR. 10 (1149) 10 MARTIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

Cu întreaga ființă, spre propășirea patriei

Începutul lui martie, luna care ne face luminoasa intrare în anotimpul germinației, al prefigurării rodului anului, este marcat benefic de magistrala, mobilizatoarea Cuvîntare a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al partidului nostru, la Consfătuirea de lucru pe probleme economice de la C.C. al P.C.R. — document de inestimabilă valoare teoretică și practică privind înfăptuirea planului pe acest an, stabilirea măsurilor necesare pentru realizarea în cele mai bune condiții a obiectivelor economico-sociale ale patriei, pentru transpunerea în viață a Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare spre comunism. Tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** sublinia că: **„Pentru economia românească, una din problemele centrale în momentul de față este aceea a organizării științifice și a modernizării produselor. Avem o industrie bună, dezvoltată, puternică; am investit mult. Este însă bine cunoscut că ceea ce a corespuns cu un an în urmă chiar, acum trebuie perfecționat și modernizat! De aceea, pentru a înfăptui în cele mai bune condiții programele și planurile de dezvoltare pe acest an, pe anul viitor și în perspectivă, trebuie să trecem cu toată fermitatea și hotărîrea la înfăptuirea programelor de organizare științifică și modernizare a producției, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii"**. Prosperitatea patriei, progresul general în toate domeniile economiei noastre reclamă împlinirea acestui deziderat, întrucît numai astfel se pot soluționa problemele privind calitatea, nivelul tehnic, cheltuielile materiale și consumurile energetice, productivitatea muncii. Înfăptuirea cu succes a socialismului în România impune ca știința românească să se angajeze plenar pe calea noii revoluții tehnico-științifice, a noii revoluții agrare, a sporirii permanente a contribuției sale la progresul patriei, în toate domeniile de activitate economico-socială.

Am putea face o asemănare firească între revoluțiile din domeniile tehnico-științific și agricultură cu primăvara, anotimpul anului în care se săvîrșesc cele mai profunde transformări în natură, cele mai puternice declanșări de energii ale firii dornice de împlinire, sub auspiciile fertilității. Puterea celor mai noi cuceriri ale științei poate fi comparată cu lumina soarelui — astrul care încă din zorii istoriei omenirii era considerat simbolul fertilității, al dăinuirii vieții pe pămînt. Și, fiindcă am atins, în treacăt, un aspect al viziunii simbolice arhaice, amintesc că, în vechime, la majoritatea popoarelor, între care și al nostru, începutul anului calendaristic coincidea cu începutul anului agricol, adică la 1 martie. Marele învățat, B. P. Hasdeu, în **Etimologicum magnum romaniae**, referindu-se la cuvîntul **an**, arăta că, în trecut, „poporul n-a încetat a serba începutul anului (...) printr-o rămășiță de tot arhaică, la 1 Martie". Așa se explică faptul că obiceiul plugușorului — practicat, în ultimele secole, iarna, la Anul Nou — conține, în întregime, elemente legate de începutul anului calendaristic de la 1 martie, în care își are străvechile rădăcini.

Dar, oare, noi, oamenii acestui timp, nu simțim, în adîncul sufletului, că primăvara este un magnific început, în fundamentul căruia năzuim să ne prefigurăm toate împlinirile de peste an? Aceasta, mai cu seamă că descindem dintr-o viguroasă seminție de țărani, de iubitori fără seamăn ai gliei, slujitori devotați ai țărînei străbune. Pentru strămoșii noștri și pentru noi terra mater e însăși vatra patriei, cea nestrămutată de-a lungul mileniilor. Sîntem îngemănați cu matca sa și cu tot ce izvorăște și zămislește din ea: „rîul, ramul", cum spunea poetul nostru național.

De terra mater este legată o bună parte din spiritualitea noastră folclorică, orizonturi îmbelsugate mitice, care grăiesc despre identitatea ființei noastre naționale și dovedesc, precum cele mai concludente mărturii arheologice și istorice, continuitatea neîntreruptă a poporului român pe aceste meleaguri.

Și, acum, încă fiindu-ne proaspătă sărbătorirea „Zilei femeii", menționăm că, poate, cel mai înalt elogiu adus, din cele mai îndepărtate timpuri, femeii este însăși sintagma terra mater. Țărîna însăși este văzută ca fiind o mamă, zămislitoare a vieții pe pămînt. Și, cu toate acestea, femeia a fost amarnic vitregită în toate societățile trecute.

Numai în socialism, femeia este pusă în drepturile sale legitime, numai în dreapta, noua orînduire, ea se bucură de prețuirea ce i se cuvine. Femeia este înconjurată de dragostea și stima întregii societăți, oferindu-i-se cele mai prielnice condiții pentru a-și manifesta personalitatea, fapt care îi dă posibilitatea să se angajeze plenar în opera de făurire a civilizației socialiste, să se afirme, cu întreaga capacitate creatoare, întru binele patriei.

În acest context generos al cinstirii femeii, întregul nostru popor își exprimă cele mai profunde sentimente de stimă, prețuire și recunoștință față de tovarășa academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, savant de largă recunoaștere internațională, eminent militant comunist, dăruit, cu întreaga ființă, propășirii multilaterale a patriei noastre pe calea făuririi noii societăți, a înfăptuirii visului de aur al întregii națiuni — comunismul. Prodigioasa activitate a tovarășei **ELENA CEAUȘESCU**, în importanta funcție de președinte al Consiliului Național al Științei și Învățămîntului, își aduce o contribuție hotărîtoare la realizarea revoluției tehnico-științifice și a noii revoluții agrare, orientînd știința și învățămîntul spre necesitățile stringente ale industriei și agriculturii — chezășie a progresului economico-social al patriei noastre.

Aurel TURCUȘ

Prinos

În Martie, în zi de sărbătoare,
Cinstim femeia timpurilor noastre;
E vie pilda ei, cutezătoare,
Cu tînăr cuget aspirînd spre astre.

Cinstindu-i munca, neodihna vie,
Prezența-n For, în miezul vieții, știință,
Prinos i-aducem azi cu bucurie,
Omagiu cald cu-ntreaga noastră ființă.

Multi ani! În Martie-i urăm, vibrant,
Cu flori ce poartă-n ele primăvara;
Femeii, om politic și savant,
Chip luminos și demn precum e țara.

Irimie STRĂUȚ

Suici Daniel: Sărbătoare (Casa Pionierilor și Șoimilor Patriei Timișoara)

ROLUL EDUCAȚIEI ÎN FORMAREA TINEREI GENERAȚII

Formarea tinerelor generații, a întregului nostru popor, pe baza și în consens cu cele mai noi cuceriri ale științei, tehnicii și cunoașterii umane constituie un obiectiv permanent al activității educative organizate și desfășurate nu doar în școală, la toate nivelele, ci pretutindeni în patria noastră. Realizarea sa, după cum reiese și din Cuvîntarea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la marea adunare populară din municipiul Timișoara, de la începutul acestui an școlar, este echivalentă cu a-ți face datoria **„față de națiunea noastră, față de viitorul poporului nostru, față de cauza socialismului și comunismului, față de cauza păcii în lume."**

Educația, așadar, nu doar a copiilor și a tinerilor, ci a omului de toate vîrstele și, cu deosebire, formarea lui pentru fiecare vîrstă, dezvoltarea sa armonioasă, maturizarea și edificarea personalității acestuia, potrivit disponibilităților sale anatomo-fiziologice, psihice și spirituale trebuie proiectată, organizată, desfășurată și realizată la cotele marilor exigențe de la noi și din întreaga lume. Paradoxal că tot ceea ce face și trebuie să facă școala prin educatoare, învățător și profesor, nu ține prioritar de a-l învăța ceva, cît de a-l învăța să învețe ca să poată învăța și singur întreaga viață. Toată viața, fiindcă formarea omului, cu precădere a specialistului **„este o problemă complexă, multilaterală; ea începe astăzi la vîrsta de 6 ani a copilului, și se termină, ca să zic așa, la 60 de ani, vîrsta de pensie, dar, în fond, ea nu se termină în tot timpul vieții."** (Nicolae Ceausescu, Dezvoltarea învățămîntului, științei și culturii în România). Pregătirea și formarea copilului de vîrstă școlară mică, preadolescent și adolescent, a tînărului în acest spirit ridică în fața școlii probleme greu de rezolvat, dar nu imposibile, tocmai pentru că însușirea culturii, științei și tehnicii celei mai înaintate este și va fi și în continuare un obiectiv fundamental al muncii noastre, deoarece numai prin cultură, sti-

prof. dr.
Pavel PETROMAN

(Continuare în pag. 3)

Marginea și aventura

În penuria, parcă tot mai vie, de autori veseli, Laurențiu Cerneț este un exemplu întremător. E un scriitor care nu se retipărește în fiecare an, e un autor cu subiecte proaspete, chiar dacă într-unele dintre ele recunoaștem mai vechi anecdote, cu imaginație produse chiar de Laurențiu Cerneț. Dacă preferații lui Ion Băieșu sînt responsabilii de aprozar, pompierii, inspectorii, dacă Tudor Mazilu se ocupa de compartimentul, cît de nesigur delimitat, al șefilor, Laurențiu Cerneț este autorul interesat, cu prioritate, de comedia cuplurilor. Cum arată micii burghezi în cadrul căsătoriei și în afara ei, iată tema schițelor eroi-comico-satirice ale lui Laurențiu Cerneț. În general, schițele lui pun sub lupă întîmplările casnice ale unor oameni cumsecade. Conflictele, benigne, au loc între o dînsa, mobilizată de zvonurile cartierului și un dînsul, mereu fidel. Sau între doi soți fericiți: dînsa, guralivă, vrea să-i dea exemplu dînsului că e ascultătoare și tace. Pe două pagini femeia îl anunță pe ascultătorul soț că tace. O soață geloasă îi interzice soțului să converseze cu femeile la telefon. Soțul se va supune, dar între cele întîmpinate astfel se află și soacra numitului. Soțiile sînt de toate categoriile: agasante, rele, bănuitoare. Ochiul îngăduitor al prozatorului nu clipește rău decît o singură dată, în cea mai bună pagină a volumului **(Un gest nobil, de doamnă).** Monologul feroce al femeii se desfășoară aici în fața „fostului soț", aflat într-un spital: „Eu nu te-am recunoscut... Păi, omule, ești schimbat cum nu-ți închipui. Ai îmbătrînit de tot. Ești dărîmat rău de tot... Că mi-a spus mie o femeie, o vecină, n-ai de un' s-o știi, care zice c-ai lucrat cu soțul ei, că ești aici internat, că ești grav. (...) Parcă nici nu ești tu. Parcă ești bunică-tu... Îmi pare rău, să știi. Înseamnă că... Dar ce spun doctorii, mai scapi, mai scapi? ...Ei, ce să-i faci, așa-i viața omului, se duce, mai ales dacă n-ai știut să ți-o păstrezi..."

Altfel, schițele sînt, cum spuneam, benigne: mahalagioaicele lui Laurențiu Cerneț, ființele aflate „la margine", pensionarele, abandonatele, nu sînt „rele". Dimpotrivă, au simțul solidarității și un eticism pe care îl cultivă cu un soi de voluptate justițiară. Bineînțeles că plusul de agitație dăunează. Dar nu prea mult. Imaginea „noilor cartiere" e vie și în această carte a lui Laurențiu Cerneț, scriitor al orașului dar și al complicatului proces de citadinizare. Aici Laurențiu Cerneț se află în lumea sa. Unele dintre schițele sale privind existența familiilor proaspăt orășenizate mi se par a fi demne de o analiză iubitoare.

Mai puțin mă încîntă prozele „intelectuale" din volum, deși, să recunosc, nu o dată scriitorul investește aici fantezie și bună dispoziție. **În O mică discuție cu Voltaire** prozatorul are o conversație telefonică veselă cu un ins care se recomandă Voltaire. Scriitorul e curios și vrea să-l descoase pe maestru, maestrul se execută și răspunde. Dar maestrul se pare că nu a fost decît Sandu Deal, prozator și prieten al naratorului. Cînd dau cîte o raită prin cărți, cînd citesc (și Laurențiu Cerneț citează) minunîndu-se de cîte le citesc și încercînd să-și minuneze cititorul cu limbajul specializat al autorilor de tratate științifice, personajele se subțiază de tot și mecanismul prozei se împotmolește. Iar umorul parcă seacă. La locul lui este scriitorul în lumea zilnică a micilor funcționari, a „omului comun" care, lesnind în imaginar, trăiește aventura vieții sale. În fond, îi reușesc lui Laurențiu Cerneț portretele celor „puri" care traversează un impas. Îi reușesc portretele celor agitați care, depășind impasul, privesc cu nostalgie către „lumea care a fost". Pentru o antologie a prozei contemporane aș reține **Un oltean în junglă:** venit la oraș, Niță Dicosu, om gospodar, va crește, o perioadă, porci. Dar în cartier porcinele nu sînt admise. Orașul le respinge, spre suferința descurcărețului. Eliberat de tirania porcinelor, Dicosu visează tot porci.

„Visul acela, după discuția cu sectoristul, a fost așa: se făcea că el, Niță Dicosu, înconjurat de o turmă de porci, mergea prin junglă. Știa ce e jungla... dar asta era o junglă mai altfel. El o numea junglă, însă în loc de copaci și ierburi vedea numai blocuri." **În desișul orașelor,** ar fi spus poetul.

Cartierul sonor pune mai bine în valoare calitățile, de atîtea ori numite, de atîtea ori ignorate, ale prozatorului Laurențiu Cerneț. Mai ales în prozele care, întorcîndu-se către literatura anilor 60, redescoperă vibrația sentimentală a unei specii prea mult ignorate: schița.

Cornel UNGUREANU

Laurențiu Cerneț — Cartierul sonor, Ed. Albatros, 1989.

• cronica literară •

Ochiul hipnotic

Arlechin al unei lumi care supraviețuiește **doar prin virtuțile autogeneratoare ale simbolismului saturat de livresc,** Viola Vancea aduce în peisajul poetic actual o notă ciudat nostalgică. Mai întîi, o nostalgie a lumii cărților, apoi, a unui spațiu pierdut pentru totdeauna — copilăria. În actul poetic propriu-zis, această distincție este mai puțin sesizabilă. Previzibilul lamento este înlocuit de o viziune teatralizantă, de un scenariu care pune în ecuație dramatică atît discursul poetic ca atare, cît și existența poetei. Un joc cu măști, așadar. Ieșirea la rampă se produce, însă, cu multe precauții, urmînd un protocol strict. Amintirea unei lumi intrată în uitare se suprapune existenței **jucate,** obligată să-și dezvăluie, printr-o repetată teatralizare, secretele. Nu și le dezvăluie. Din contră, încercările de deslușire a misterului se soldează cu sporirea acestuia. Reduplicate, multiplicate, imaginile devin variante ale unui topos spiritual, un arhetip al voinței de a conferi un sens lumii: „Mercuțio, decorul, lumina sînt pregătite. / Tu aștepți să intri în rol, să se încingă / în zgomot de spade gîlceava / Să sari bărbătește în ajutorul celui care încolțit / Ar putea să plătească adevărul cu viața. // Mercuțio, totul e gata. / Am repetat pînă în ultima clipă / Ca și cum am juca pe-o singură carte / Episodul acesta dintr-o piesă celebră / Pe care tu atît de mult ai fi vrut să o scrii. // Mercuțio, sceptrul, cununa ca o mare de frunze / Prin aer se rostogolesc de parcă și noi am pleca / Între aripile cuștii de lemn / Plutind ca pe-o apă pe scîndura scenei".

Nu e singura parafrază la textul shakespearean — sau, mai precis, la o posibilă, imaginară lume a lui Shakespeare. Hamlet, Yorick, lumea însăși percepută ca o imensă scenă sînt puncte de sprijin în jurul cărora Viola Vancea construiește propriul scenariu dramatic. Un scenariu, un decor conceput de un **ochi hipnotic,** între un spectacol și altul. Obsesia timpului, recurența unor cuvinte-metaforă ale acestuia (clepsidra, ceasornicul, pendula) reordonează toate actele existențiale ale poetei. Dacă lumea exterioară e o imensă scenă de teatru, cea interioară devine o ultrasensibilă mașinărie a timpului care se devoră pe sine: „Prin pîntecul unei pendule / umblă în neștire o mînă. „La suprafața cadranului / ridat ca un chip omenesc / un crab se îngrașă." În clește prinde lacom limbile vii. / Greoaie și sumbră / vietatea diformă / suge măduva ceasului / mută nebunește odată cu acul pendulei / timpul îndărăt".

Regresiunea temporală, ca în poemul citat mai sus, este însoțită de o regresiune a sensibilității spre punctele de iradiație, ascunse în interstițiile memoriei. Viața interioară a poetei e doar o „compasiune mimată între două antracte", așadar, o negare a spectacolului, dar și o potențare a lui. În astfel de împrejurări, imaginile dobîndesc materialitate, fermitate și chiar o anumită agresivitate. Printr-o mișcare de recuperare, timpul trecut își trimite reflexe spre viitor, instituind un fel de transistorism, o scoatere a clipei de sub presiunea timpului: „Să-i iertăm, mi-am spus, pe acești cuceritori / Ei vor fi în curînd mostre într-o sală pustie / Ce-au rîvnit s-atingă cu cornul de ghips imnul / eternitatea."

Viola Vancea scrie, în fond, niște elegii ale sensibilității ultragiate. Intimismul, observarea atentă a propriei vieți, chiar subiectivitatea sînt supuse unui proces alchimic, în urma căruia poemul pierde din concretețe, dar cîștigă în expresivitate. Poezia Violei Vancea manifestă un ciudat eliptism, eludînd nu cuvinte, ci imagini. Din această cauză, poemul lasă impresia de mecanicitate a rostirii, augmentată și de hiatusul creat de cele două tipuri de sensibilitate care stau la baza actului creator: una tradiționalistă, invocînd mitologia și spațiul rustic, și o sensibilitate modernistă, atentă la punerea în pagină, la polisemantism, la spectacolul ca atare al poemului.

Prin **Haltă în paradis,** Viola Vancea dă o carte de maturitate creatoare. Drumurile poeziei sale, între eul liric și lumea concretă, sînt parcursuri ale unei explorări reciproce pe care autoarea le transcrie cu o invidiabilă siguranță.

Mircea MIHĂIEȘ

* **Viola Vancea, HALTĂ ÎN PARADIS, Ed. Cartea Românească.**

Ea — mitologie poetică

Prietenii apropiați lui Nichita Stănescu știau că „iubea în genere miturile, pentru că în ele se ordona totdeauna ceva" (Doina Ciurea). El însuși se străduiește să creeze o nouă mitologie poetică, să modernizeze misterioasa gîndire a celor vechi. Ca și aceștia, numește zeii prin esența pe care o simbolizează. La babilonieni, de pildă, Ea era considerat zeul înțelepciunii și al cunoașterii, ca și Palas Atena la greci sau Minerva la romani, zeițe ale mobilității minții, ale artei și strategiei militare. Nichita Stănescu s-a folosit cu mare subtilitate de omonimia denumirii zeului babilonian al înțelepciunii cu pronumele personal din limba română. Revelația pluralității de semnificare prin cuvîntul „la" a trăit-o, probabil, încă din poezia „Artemis" (1965), unde cunoașterea este o vînătoare continuă de cuvinte, mirări, idei, stări de spirit. Cunoașterea este interioară poetului ca o inimă, este însăși dovada trăirii. De fapt, Ea este o figură pur simbolică, identificabilă cu înțelepciunea, bunul simț, judecata dreaptă, echilibrul rațiunii. Este simbolul rațiunii universale, la care orice inteligență umană este doar o participare, prin vorbire și tăcere, prin vedere și gîndire: „Ea e Artemis! Vorbește cînd vrea / Tace cînd vrea, ca delfinii / Ea vede zigzaguri numai de stea / Și gîndește ca iarba, în linii!" Înțelepciunea are vedere pătrunzătoare, rămîne trează toată noaptea (bufnița este pasărea Atenei), este mereu în acțiune.

consemnări

Clarviziunea gîndirii se regăsește în faimosul epitet glaukopis (cu ochi strălucitori) atribuit Atenei. Etimologic, Platon explica numele Atenei prin „cea care gîndește lucrurile divine", iar Cornutus propune sensul de „cea care vede tot". Timpul zeului Ea, timpul cunoașterii, curge prin noapte spre zi, este un zori de zi, o iluminare (în psihologie, iluminarea este momentul culminant al descoperirii soluției). Prin timp, cunoașterea intră în lume, relativă ca haină, formă, chip, dar absolută ca tendință și suport interior.

Nichita Stănescu a crezut și tocmai de aceea a găsit ținutul înțelepciunii, Hiperboreea, o „zonă mortală / a maimarilor minții / loc al nașterilor de copii de piatră". Olimpul interior al creatorilor de geniu imposibil de localizat spațio-temporal, zona din creier unde se sculptează operele de artă prin revelație și tristețe: „Ea își ridică deodată capul / deasupra ei aleargă globuri albe / și norii se destramă în fîșii verzui." Aici aleargă ideile, gîndurile și se albesc, înverzesc, apoi devin respirație, născîndu-se vii ca niște „copii de piatră". Iată accentul — ideile sînt copiile Naturii și nu copiii ei. Curînd, ne avertizează poetul, „Ea va deveni zeiță" și peste toate cele se va întinde aripa înțelepciunii, așa cum a fost, cîndva, la babilonieni. Ea are ochi mari, privire sferică și întunecată, iar pasul greu înmărmurește „lama ierbii". „Îmi spun că Ea va deveni zeiță / Eu simt și știu cum în curînd / această tînără femeie aspră / va deveni, va deveni zeiță." („Minerva") Căci el, Nichita Stănescu, era „frumos ca umbra unei idei", cum minunat parafrazează cineva un vers al poetului, tocmai versul despre care, în „Antimetafizica", se mărturisea că este „cea mai frumoasă metaforă pe care o știu despre femeie". Este, însă, Ea cea mai frumoasă femeie, sau cel mai frumos zeu? Poetul oscilează între femininul românesc al înțelepciunii, înrudit cu cel elin (Atena) și cu cel roman (Minerva) și moștenirea babiloniană (înțelepciunea este o dominantă masculină, este zeu, nu zeiță). În realitate, Ea, Atena și Minerva, nu sînt decît aspecte ale Zeului însuși, ale marelui Tot. Atena este Zeus la feminin, așa cum ne învață misterioasa formulă orfică: „Zeus e bărbat, Zeus e femeie". În poezia „Evocare", Nichita Stănescu echilibrează genurile: „Ea era frumoasă ca umbra unei idei / a piele de copil mirosea spinarea ei / a piatră proaspăt spartă / a strigat dintr-o limbă moartă. // Ea nu avea greutate, ca respirarea / Rizîndă și plîngîndă cu lacrimi mari / era sărată ca sarea / slăvită la ospețe de barbari. // Ea era frumoasă ca umbra unui gînd / Între ape, numai Ea era pămînt."

Ca umbră a ideii și a gîndului, înțelepciunea (cunoașterea) este o reflectare platoniciană în natura intercomunicării umane. Nonconcordanța relativă între gîndit și spus creează sentimentul aparenței. Creația este, în acest sens, un mimesis aristotelic al naturii în sine, prin care se păstrează puritatea naturii originale („piele de copil"), mirosul lucrării („o piatră proaspăt spartă") și strigătul izbîndirii într-o „limbă moartă". Nichita Stănescu regreta într-un „Cîntec": „dar limba greacă noi am uitat-o / de mult." De fapt, nu regretă un sistem de semne (limba greacă), ci sentimentul rar de înțeleaptă împlinire prin cunoașterea celor vechi, o cunoaștere necesară și firească întocmai ca respirarea.

În poezia „Doina", Nichita Stănescu semnifică rebusistic începuturile mitice ale omenirii prin chiar ultimul vers: „Ea e stea", adică „Ea este A", deci înțelepciunea este principiul creației și al spunerii inițiale („lacrima neplînsă de un ochi anume / lacrima neplînsă de din mama mea"). Fără a minimaliza dimensiunea real-erotică a poeziei lui Nichita Stănescu, se impun noi criterii de evaluare paralelă, unul dintre acestea fiind aria deschiderii spre mitologie.

Ioan VALERIAN

Glosse eminesciene

Iubirea (II)

Interesul pentru poveste nu e deloc surprinzător, dacă ne gîndim că romanticii cultivau basmul (das Märchen) ca pe un mod ideal de manifestare a libertății spiritului creator, a imaginației eliberate de orice granițe constrîngătoare, de unde și concluzia că povestea este într-un fel canonul poeziei tot ce e poetic trebuie să fie fabulos (Novalis). Să notăm că Ioana Em. Petrescu recunoaște și-n idila eminesciană, inclusiv **Cezara,** o „structură de «poveste»" deoarece „povestea este cronica timpului echinoxial, adică a timpului care nu cunoaște, încă, istoria" **(Eminescu. Modele cosmologice..., p. 161.).** Istoria presupune rigoarea limitelor temporale, pe cînd povestea ne scoate din durata obiectivă și, ca visul, ne mîntuie de coerciții introducîndu-ne într-o lume mirifică în care legile spațiului, timpului sau cauzalității sînt anulate în favoarea libertății totale a spiritului ce-și creează, **el,** propriile legi.

Din ceturile visului și-ale poveștii se încheagă poemul **Feciorul de împărat fără de stea** sau, cu titlul impus de Călinescu, **Povestea magului călător în stele.** Împăratul își trimite feciorul „pe muntele gigantic" unde un mag bătrîn urma să-l pregătească în vederea preluării tronului; magul își dă seama însă că soarta tînărului nu stă în puterea sa, căci „A sorților stele de mine-s purtate. / Da'tu în tot cerul nu ai nici o stea". Plămădit dintr-un aluat diferit de acela al oamenilor obișnuiți, prințul refuză „cugetarea cu raze reci" pentru că „Lovește chipul dulce creat de fantazie"; or, spune el: „Mie-mi place visarea. / Fie ea chiar un basmu, numai fie frumos", o lume născută adică din imaginația sa prodigioasă, așa cum din preaplinul dorințelor de iubire plăsmuise el chipul „frumos și juvenil", ca să-l contemple apoi ca pe „partea cea mai bună, mai pură și mai sfîntă" a sufletului său: „Nu e vre o fantasmă nebună și deșartă, / E o făptur-aievea cu gînd din gîndul meu, / Într-un noian de raze am întrupat-o eu/ Și sufletul din mine e și sufletul său". Într-o ultimă încercare de a-l readuce la realitate, magul îl apostrofează sever („— Nebun ori ești lunatec — bătrînul murmurează... / E visul tinereții, e sete de amor. / Îngerul tău e-o rază și trupul ei un nor..."), dar prințul nu se lasă convins, perspectiva gloriei și puterii imperiale nu-l mai atrage, „Căci lumea cu-a ei visuri gîndirea i-au supus". Conștient „Că-n lumea dinafară tu nu ai mostenire" și că „A pus în tine Domnul nemărgini de gîndire", el se adîncește tot mai mult în aceste „nemărgini" ale universului său interior căutînd **acolo** izvorul adevărului. Forța visării devine însă mai „adînc-omorîtoare" atunci cînd „în chip de femeie s-arată-n aer sus", cînd, deci, hrănită de iubire, absoarbe în întregime resursele celui stăpînit de ea și-l rupe dramatic de realitate. Acum — scrie poetul despre prinț — **„Lumești gînduri într-alt chip împleau sufletul său"** (s.n.).

„Lumeștile gînduri" se tîlcuiesc, așadar, altminteri în sufletul geniului, acesta cumpănind realitatea după criterii specifice, angajîndu-se în explorarea miezului ei ireductibil, în contemplarea esențelor pure, fenomen deosebit de pregnant în erotică, unde idealizarea femeii atinge cîteodată treapta maximei spiritualizări: adorarea ei ca **idee,** creație a gîndirii poetului și țintă supremă a năzuințelor sale de împlinire umană. În manuscrisul 2.255, bunăoară, se pot citi următoarele rînduri întru totul edificatoare: „Așa de frumoasă, așa de inocentă, cu toate astea eu n-o puteam iubi. **Ea nu era decît o idee-n fantasia mea,** un amor al sufletului, nu al inimei" (s.n.), iar într-o scrisoare către Veronica, marcînd un moment de răcire a relațiilor, Eminescu mărturisește, între altele: „D-ta erai o **idee** în capul meu și te iubeam cum iubește cineva un tablou".

S-ar putea, în acest context, invoca „amorul tristanesc" sau „iubirea-pasiune", de care vorbește Denis de Rougemont, adică dragostea convertită în asceză, prezentă, desigur, și la Eminescu (în **Mureșan, Povestea magului...**), dar nu ca aspect definitoriu, căci poetul nostru nu exclude bucuria erotică, o concepe doar, în majoritatea cazurilor în afara realului imediat, într-un trecut imaginar, în basm sau vis, pe scurt, într-o lume a transcendenței. Pilduitoare pentru incongruența realului cu idealul iubirii este **Scrisoarea IV;** prima parte evocă idila dintre visătorul cavaler și frumoasa-i castelană într-un spațiu investit cu toate atributele romanticității eminesciene, un cosmos saturat de taină și har, ce exaltă, complice, sacra iubire a cuplului. Văduvită de aura ei de idealitate, iubirea rămîne „un instinct atît de van", degenerează într-o simplă formă prin care specia își asigură perenitatea: **„Nu trăiți voi, ci un altul vă inspiră — el trăiește, / El cu gura voastră rîde, el se-ncîntă, el șoptește, / Căci a voastre vieți cu toate sunt ca undele ce curg, / Vecinic este numai riul: riul este Demiurg. / Nu simțiți c-amorul vostru e-un amor străin? Nebuni! / Nu simțiți că-n proaste lucruri voi vedeți numai minuni? / Nu vedeți c-acea iubire serv-o cauză din natură?"**

Esența filosofiei lui Schopenhauer din **Metafizica amorului** se deslușește în acest gest de amărăciune și dispreț; iubirea e cenzurată în elanurile ei cosmic-armonizatoare, iar individul, umilit, transformat în „comendiantul celui rău, care stăpînește lumea", după spusele lui Ieronim. **Scrisoarea IV** este într-adevăr o elocventă manifestare poetică a incompatibilității celor două forme de iubire apropiindu-se sensibil de **Cezara,** cu precizarea că ricanarea, ce marchează atitudinea însului din prima, e compensată, în nuvelă, de o meditație calmă, cu adînci rădăcini mitico-filosofice.

I. CHEIE-PANTEA

ROLUL EDUCAȚIEI ÎN FORMAREA TINEREI GENERAȚII

(Urmare din pag. 1)

ință și tehnică omul devine om, mai puternic și implicit mai sigur, mai stăpîn pe tot ceea ce își propune să facă și să realizeze. Obiectivului menționat i se adaugă însă și altele — acelea de a învăța pe cel educat să învețe, să studieze, să investigheze, să observe, să descopere, să extrapoleze în practică, să fie în stare să selecționeze cu discernămînt din tot ceea ce studiază ceea ce îi este necesar, indispensabil devenirii sale plenitudinare, progresului social, în general. Realizarea lor presupune o optică nouă din partea educatorului, o pregătire permanentă, susținută, temeinică — tocmai pentru că nu poți învăța pe cineva ceea ce tu însuți nu știi îndeajuns — o metodologie modernă (avem în vedere formele de organizare a procesului de învățămînt, metodele și procedeele de predare-învățare, strategiile și tacticile noi, insolite, concepția educatorului), utilizată cu grijă, pricepere și solicitudine, nu doar de predare-învățare ci și de evaluare obiectivă.

Ca educator al generației actuale nu trebuie să aștepți aprecieri neapărat dinafară — care sînt necesare — ci să manifești exigență sporită față de tine însuți, să nu cedezi niciodată comodității, neîncrederii, aprecierii superflue, uneori și incompetente a unuia sau altuia. Omul modern, în consecință și educatorul său, este confruntat și se confruntă zilnic cu o serie de factori care reclamă educației o reorientare totală. Procesul de accelerare a schimbărilor, explozia demografică aidoma celei din domeniile științei și tehnicii, transformările ce au loc la fiecare pas, bogăția fără precedent a informației și a mijloacelor de a o transmite, crearea problemei timpului liber și a nevoii lui etc. sînt tot atîția factori a căror acțiune nu poate și nici nu trebuie să fie eludată, cu atît mai mult cînd e vorba de educația și formarea tinerei generații. Efectul lor a existat și există. Ca educatori, sîntem datori să-l sesizăm, să-i venim în întîmpinare, să-l stimulăm, dacă este benefic, și să-l evităm, dacă este nociv.

Noi, și numai noi, educatorii, care lucrăm zi de zi în școală, ne putem da seama de ceea ce trebuie și e posibil, de ceea ce putem și sîntem capabili să realizăm cu discipolii noștri, ca să nu devenim robii unor precepte și principii incompatibile cu munca noastră, dăunătoare devenirii copiilor și prestanței noastre atît de necesare. Să nu uităm că educația este și trebuie să fie, cu atît mai mult în socialism, un proces conștient, cu determinare finalistă, deoarece în complexitatea vieții moderne ea își poate pierde foarte ușor perspectivele care îi deschid drumul. În socialism însă, unde contradicțiile ce apar sînt sesizate din timp, preîntîmpinate, educația a cunoscut și cunoaște o evoluție ascendentă Să nu credem însă că drumurile ce se impun a fi urmate apar de la sine, în afara noastră, spontan. Care sînt ele, care sînt formele de organizare firească, metodele și procedeele adecvate, strategiile și tacticile eficiente, depinde mai ales de noi, să le găsim, lucrătorii efectivi de la catedră. Ca educatori, avem datoria să ne angajăm prin noi înșine să rezolvăm problemele specifice învățămîntului românesc, fiecărei unități în parte. **„Puterea stă în știință, în capacitatea omului de a crea, de a cunoaște și de a modifica continuu",** în folosul omului — omenire, al progresului, al întregii dezvoltări — după cum sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** la marea adunare de la Timișoara, organizată cu ocazia deschiderii noului an școlar.

eminesciana

S-ar cuveni să amintesc cuvintele lui Adrian Dinu Rachieru care în consemnarea pe care o face volumului „Scrisori către mama" (Orizont nr. 25/1988) spunea că **„Tatiana Flondor Arieșanu are curajul de a înstruna coarda sentimentală într-o vreme în care poetesele, adunate într-un fel de ligă antierotică, par a fi credincioase mai degrabă cinismului gureș, purtînd cu voluptate masca ironică, tăvălind trupul firav al poeziei într-o baie acidă, convocînd practica hipertextuală".**

O parte din poeziile volumului **„Pe zări voi presăra mesteceni"** (Ed. Facla — 1982), cele din **„Mă ascund în lumină"** (Ed. Facla — 1986), cît și cele din a doua secvență a **„Scrisorilor către mama"** — „Scrisori către El" (Ed. Facla — 1988) — sînt epistole trimise ființei iubite. Ceea ce spunea Eugen Dorcescu, în legătură cu sentimentul erotic la Tatiana Flondor Arieșanu, deci **„sentiment erotic ca nucleu semantic al întregului text care organizează și dirijează discursul",** se conjugă perfect cu esența acestor imnuri închinate iubirii. În scrisorile poetei, obiectul sau subiectul iubirii pot să dispară la un moment dat, „conflictul" desfășurîndu-se la nivelul conceptului (al iubirii abstracte): **„Du, vîntule, făptura-mi să-și găsească geamăn".** Întocmai ca într-o „Cîntare a cîntărilor" modernă, poeta exprimă aspirația spre puritatea iubirii, așteptarea, dorul, absența și face o direcție a simțămîntului căutării ființei iubite începînd cu o căutare febrilă, plină de speranță: **„Te caut, iubite, în fiecare zi, în fiecare secol",** pînă la oboseala inevitabilă drumului parcurs: **„Am obosit vorbind să mă audă cineva / Nu-i oare nimeni?", „gîndurile-mi singerează și sînt atît de obosite".** Căutarea, generată de absența celui iubit, este propulsată de dorul pentru cel mult așteptat: **„Unde te-ai ascuns? / Dorul rămîne o mișcare, luînd forma unui senin", „Dorul meu tulbură dialogul munților", „Din ploaie și din grindină mi-am făcut / Ferestre / Să pot da un sens absenței tale"** sau **„Dorul meu devine zbor / Sau se preface-n vîntul din salcîmul tău", „Cad ploi fierbinți pe trupu-mi ars de depărtare", „Aerul e ruginit de nemișcarea / Dorului meu", „Toate îmi prelungesc pămîntul / Să te caut, să te caut, să te caut...".**

portrete

Monolog al sensibilității

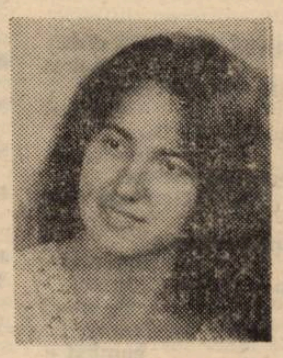

În această „quête du Graal", Tatiana Flondor Arieșanu e însoțită de o suită de instrumente muzicale. Sînt prezente: flautul, harfa, chitara, orga, dar și sunetul viorilor și dangătul de clopot. Apar frecvent cuvinte din cîmpul semantic al muzicii: melodia, muzicieni, sunet, strune, armonie, simfonie, concert care direcționează gîndurile noastre spre o melopoetică și prin versurile care curg muzical, întocmai unui cîntec. E un drum al muzicii dar și al albastrului (bulgăr de albastru, albastrul odăii tăcute, cicoarea unei primăveri, privire albastră, senin, oră albastră, năluci albastre, muzică albastră). Simbolistica albastrului trimite la seninătate, limpezime, încredere, înțelepciune, echilibru mental.

Rememorările clipelor fericite sînt o motivație în plus pentru căutarea ferventă: **„În seara aceea ciocîrlia nu s-a mai culcat", „Casa părea un poem", „Privirea ta era ca o duminică de flaut".**

Cealaltă secvență, **„Scrisori către mama",** nu este atît un imn închinat mamei, cît un lung bocet, o lungă tînguire. Poeta, Orfeu modern, **(„Merg mereu să te găsesc"),** parcă ar întinde o mînă Euridicei-mama **„a cărei făptură tremură pe ape"** pentru a o salva de lumea umbrelor și a uitării: **„Oare de ce te îndepărtezi? / mamă, eu sînt / Mamă, rămîi cicoare în vis / Să pot din cînd în cînd să te ating".** Spațiul căutării și al așteptării este popular mai mult, de data aceasta, cu lumea rememberului. Sînt prezente obiceiurile pămîntului (torsul, tîrgurile, bătutul rufelor la rîu, nunțile, horele din sat). Parcă am contempla un tablou românesc impresionant asistînd la un joc al culorilor și al nuanțelor (cînepa, iile cu șabac, firele din jurebie, ulcelele cu must, boabele fierte de porumb, laptele covăsit, laibărul, dimia), un joc al sunetelor, strunite de coarda vremurilor trecute (viorile, lăutarii dar și vîrtelnița și zgomotul maiului), un joc al luminii și al umbrelor: **„Amurgul își schimbă poziția casei", „Mamă, mă dezmorțesc la flacăra vreascurilor / Aruncate de cer / și iarăși plec", „Veșmintele mele din furtuni și din flăcări".** Deasupra acestui tablou impresionist plutește solitudinea poetei care, conștientă de absența interlocutorului, monologhează pe coarda sensibilității și profunzimii.

Cele trei volume de poezie ale Tatianei Flondor Arieșanu, apărute pînă acum, sprijină girul acordat poetei atît de către critica literară cît și de iubitorii de frumos. Ea a devenit în timp o voce poetică clară, limpede, sigură.

Rodica OPREANU

Ștefan Aug. Doinaș

TANDEM

eu și imaginea mea-ntoarsă bem
din rîul fără valuri gură-n gură

parc-am forma-n albastru un tandem
o bicicletă nefiresc de pură

pe care cineva ca-ntr-un concurs
gonește spre tunelul unei mine —

sunt oare cel ce stă sau cel ce-a curs?
mă scurg în rîu sau rîul curge-n mine?

O PARTE A TA

suflet care se mișcă în pas cu soarele
care apune și răsare odată cu el —
cine ar putea să creadă
că arătătoarele noastre
nu se deplasează
la fel?

ca dîra melcului pe frunza de cucută

în vara noastră
se arginteste
această cută

lumina mea nu umple vadul nopților tale

nici umbra noastră
forma
în care ne întregeam

ca o mireasmă
care se izbește de petale
ca un bondar
care se-nverșună dimineața
su geam

o parte a ta
invulnerabilă
ascunde
cele mai mari
cele mai fragede secunde

OXIMORON

zi de zi
descopăr scrisul tău
și mă încaier cu el

oximoron
încă fierbinte
cu adevărurile în duel

tot ce-i statornic
în tine
are profilul fluent
arătările tale sunt clandestine
asprimea ta — unguent

glezne de litere
pîntec de litere
umeri de litere

capul
capitol disjunct

atît de scrisă
încît
cel ce te scrie nu află
scrum pentru flacără
loc
pentru
punct

LA MIJLOC DE IUNIE

ce vînt ne ia tihna
și-ar vrea să ne-o spulbere
cu-această odihnă-a
cîntării în pulbere?

sorginte de-alarme
pe liră și sabie
un geniu n-adoarme
în colb ca o vrabie

priviți — ce stîlpare
la mijloc de iunie!
poetul dispare
mușcat de-o petunie

dar sabia-liră
vibrează la vămile
sub care expiră
arhonții și vremile

Lucian Bureriu

MARELE SOLSTIȚIU*)

Egrete albe, -n dans solemn, de ceață,
Nepăsătoare păsări își rotesc
Penajul, suplu decupat din gheață,
Conturul alb-velin și baladesc.

Furtuni de stuf, cărunte, le veghează
Cameea purității-n orbitor
Cotlon de lac, silențioasă oază,
Transfigurîndu-se de cîte-un zbor.

Scrutăm de la distanță, cu ardoare,
Mirajul de milenii neschimbat;
Pătrunși de albul izvorît din soare,
Și sufletul ni-l limpezim treptat...

(EGRETA ALBĂ)

Singurătatea aspră a farului veghează
Cu veșnică lumină în golful crenelat.
Pe stînci de sare, sterpe, el, conștiința trează,
Din renunțări de sine aprinde-al său eclat.

Trec motonave-ncinse de meridiane; — avînd
Rugina depărtării pe borduri încastrată;
Havuzuri de sirenă lansînd din cînd în cînd
Și timonierul sensuri căutînd cu a sa roată.
Bătrînul far clipește la datorie pus;
Își temperează dorul de mări îndepărtate,
Iar turnul ce rotește un astru făr' apus,
În dragoste de oameni temeinic ancorat e.

(BĂTRÎNUL FAR)

Nu pot să stau în derivă, precum
Vasele prinse în larg de banchiză,
Soarele verii-așteptîndu-l, ca drum
Printre ghețari, încălzind, să deschiză.

N-o să amîn o pasiune sau un
Cîntec, pornit să răsune în coarde.
Numele-ntreg al iubirii îl spun
Numai în ora la care mă arde.

Nu se trăiește cu gîndul să fii
Ant pentru viață abia peste-o lună,
Și să surîzi c-a trecut încă-o zi
Și se-nfiripă o alta, mai bună.

Poate nu se mai cade s-aștept
Vaste ecouri la fapta-mi sprințară;
Poimîine nu voi fi mai înțelept,
Chiar dacă vine o veșnică vară.

(DERIVĂ)

E ger uscat și neted, de piatră și de soare;
(Visez veliere-albastre pe-oceanul tropical
Și-n arborada-ncinsă de flori aromitoare,
Furtuna verde-aruncă înc-un fierbinte val.)

Ci ninge universul planete înghețate;
(Stau la timona-n formă de inimă. Se sparg
Pe cer meduze ample, iar soarele bombat e.
Sînt marinar frenetic și însetat de larg.)

Și-n noaptea fisurată de geruri siderale,
E-atît de bine-acasă, profesor și profan,
Printre ai tăi, la focul din purpurii petale
Și mă surprind de-odată cîntînd la vechiul pian.

(HIPERESTEZII HIBERNALE)

Mereu în traversadă, de-ai săi uitat de tot,
Columb e-ntre curenții ce-l duc, fidel, la țintă;
Un uragan de soare și-ocean de-oțel l-alintă;
Curioșii trec pe-alături cu cîte-un pachebot.

Corabia-i o coajă și-o joacă totodată,
Pe delăsarea apei din pînze fîlfîind;
Doi ochi sărați privesc cu același aspru jind
Către pămîntul care-n speranță li se-arată.

Rămîne-n noi curajul de-a ne-ambarca precum
Navigatorul vajnic bărbat de altădată,
Sfidînd imensitatea, iubind-o totodată,
Plutind cu frenezie în veșnicul acum.

(TRAVERSADA)

Refolosita apă renaște în havuz;
Tubulatura lumii o tot reprogramează.
Vitala-i strălucire s-a micșorat, de uz,
Și-o spargem cu ulcioare în însetata oază.

Ne oglindim mereu în acut-aceleași unde
Ce-au decantat destine lichefiate în
Izvoarele aprinse, sălbatice, profunde;
Ci iată, trec pietre, dar apele rămîn...

Lividă cîteodată, cu spectru selenar,
Convențional mai suie prin vene și cuvinte.
Să ne lăsăm, pe mîine, copiilor în dar
Vreun lac ascuns privirii, cu ape vechi și sfinte.

(VIAȚA REFOLOSIBILĂ)

*) DIN VOLUMUL ÎN CURS DE APARIȚIE.

Victoria Mihalik: Bucurie (C.P.Ș.P Timișoara)

VASILE BĂRAN

RECOMPENSA

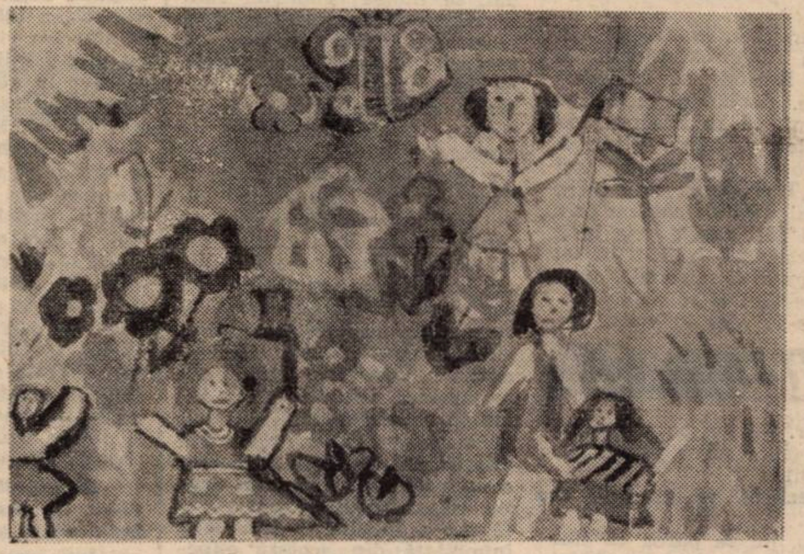

Alina Negru: Pace (C.P.Ș.P. Timișoara)

Intîmplarea se petrecuse cu ani în urmă, cînd maistrul Savu Dragnea hotărîse să facă, într-un concediu, „turul României". Unul din punctele itinerariului excursiei era Piatra Rotundă, cu noul orășel și hidrocentrala de la Carpenu de care-l legau amintiri de neșters. Mergea cu Silvia, iar dintre copii îl luau cu ei doar pe Gelu, pe atunci elev la liceul din Lunca Mare, ceilalți doi fiind încă mici, astfel că i-au lăsat în grija părinților soției. Cînd au coborît în gara orășelului de munte, Savu Dragnea a privit-o cu ochii săi de lanternă pe Silvia, neștiind încotro s-o apuce. Poate-și dădea ea seama, dar n-ar fi avut cum: amîndoi lucraseră pe locurile acelea încă de pe cînd nici nu se cunoscuseră, pe atunci însă nici calea ferată, nici stația aceea nu existaseră.

În acel an, primăvara sosise vertiginos. Pe la mijlocul lui martie, zăpada se topise și pretutindeni pomii se umpluseră, deodată, de frunzulițe. Cîteva zile de ploi zdravene și calde spălaseră șoselele cu o perie uriașă și le făcuse să strălucească în lumina razelor, astfel că aprilie le surprinse pe margini cu lungi fîșii înflorate. Pentru Gelu, surpriza fusese dintre cele mai dorite. Așteptase vacanța de primăvară încă neștiind ce avea să facă înafara lucrurilor sale obișnuite, cînd s-a pomenit cu taică-su în concediu și cu această binevenită hotărîre: să meargă toți trei într-o excursie! Gelu s-a sprijinit de speteaza scaunului respirînd puternic: o dată, de două, de trei ori. S-a ridicat și l-a sărutat pe amîndoi obrajii, angajîndu-se să ducă el rucsacul cel greu. „O să cărăm cu noi fiecare după puteri", i-a spus, surîzînd Savu Dragnea, mulțumit că-și vedea fiul atît de încîntat. Era un lucru bun pe care-l făceau, mai ales pentru Gelu, călătoriile prin țară fiind, cum constatase din propria-i experiență, cele mai vii lecții de geografie și istorie.

Savu Dragnea se răsucea pe peronul gării de munte dezorientat. Se părea că n-a mai fost în locul acela niciodată, și lucrurile s-ar fi putut să fi stat chiar așa, de vreme ce odinioară totul se cufundase aici într-o pustietate de nepătruns. S-a dus întins spre un bărbat care se plimba de colo-colo de-a lungul peronului, întrebîndu-l cum puteau ajunge la hidrocentrală. I s-a spus să iasă în fața gării și să ia autobuzul. „E un autobuz special. Are înscrisă litera H". Savu Dragnea s-a întors pe călcîie spre ai săi, făcîndu-le, înviorat, semn: „Silvia, Gelu, după mine!" Cei care l-ar fi întîlnit pe-acolo după atîția ani, n-ar fi rămas dezamăgiți. Savu Dragnea nu se schimbase prea mult. Ba, se părea să fi fost chiar același: înalt, zvelt, doar la față se mai împlinise — obrajii lui prelungi aveau culoarea sănătății depline, ia costumația de excursionist l-ar fi făcut pe oricine să creadă că era un alpinist care își luase cu el și familia să-i admire urcușul pe steiuri. Au găsit de îndată stația, și Savu Dragnea a întrebat încă o dată dacă nimeriseră unde trebuia — așa era, nu se înșelase, litera aceea „H" se afla chiar pe indicator. Au așteptat, nu mult (autobuzul venea anume pentru tren, dar iată că întîrziase puțin, nu-i nimic, să fie ăsta tot răul!) și pe cînd își așezaseră rucsacurile pe o bancă aflată ceva mai încolo, sub o copertină, de după colină a apărut botul vînăt ca de elefant, cum a făcut, rîzînd, Gelu o comparație, iar Savu Dragnea, rîzînd și el, l-a șicanat: „Care elefant, Gelule? Poate urs, că să știi, elefanți nu-s, da' urși erau pe-aici destui! Nu-i așa Silvia?, și Silvia, izbucnind și ea într-un rîs zglobiu, i-a făcut lui Gelu un semn conspirativ: „Da, așa este, dar ursul cel mai periculos a fost el, că ataca oameni în plină zi! Oameni, adică pe ea, înțelesese prea bine Savu Dragnea ce voise să zică soția lui și un val de emoție îl învăluia la gîndul revederii locurilor pe care petrecuse atîtea zile frumoase! Și-au luat repede rucsacurile de cîte-o gaică, fugind spre stație în întîmpinarea elefantului-urs. Rămas puțin în urmă, Savu Dragnea își privea soția, constatînd că așa cum era, în hanorac și pantaloni de schi, nu se depărtase nici ea prea mult de fața de altădată. Pășea în fața lui atît de dreaptă și, în ciuda rucsacului agățat de-un umăr, atît de ușoară, încît îl cuprindea gîndul să alerge după ea și să-i spună la ureche ceva prostesc și afectuos. Dar era cu ei Gelu, fiul lor, și n-ar fi fost cazul să fi făcut în fața lui pe hășmăndrăul îndrăgostit. Clipe rare ale vieții lor laolaltă, neștiute de nimeni, i se aprindeau brusc în amintire și se bucura nespus că erau acum împreună cu băiatul cel mare pe locurile pe care se întîlniseră pentru prima oară în viața lor și de unde plecaseră, apoi, căsătoriți. Nu se stăpîni, totuși, s-o ajungă și să-i strîngă palma caldă. Peste cîteva clipe erau toți trei în autobuz, Silvia și Gelu, alături, în față, iar pe scaunul din spate el, Savu Dragnea; își lipise obrazul de geam, cu o mînă întinsă peste umărul lui Gelu, gata oricînd să-i fi fost ghid: el, Savu Dragnea între două imagini, imaginea celor iubiți și imaginea locurilor pe care n-ar fi putut să le fi uitat niciodată, imagini reale. Silvia lucrase aici doar o singură vară, plină și ea cu tot felul de peripeții, iscate, mai ales, de izvorul acela freatic, izbucnit parcă anume să le fi pus la încercare puterile de oameni tineri; dar Savu Dragnea trecuse prin toate anotimpurile între care și o iarnă cumplită, pornită să-l amestece cu troienele. Și tocmai atunci începuse construcția clădirilor de afară cînd trebuiau asamblate armăturile viitoarelor blocuri și rămîneau lipite mînușile de barele de fier și gerul înțepa pînă la durere obrajii împunși de sulițele soarelui. Căci așa erau razele acelui soare înghețat, — niște sulițe! — părînd el însuși să se fi rostogolit printre troiene, pe jumătate îngropat în zăpada sticloasă a munților din jur. Sub acel soare neobișnuit care în loc s-o încălzească, parcă mai mult răcea atmosfera, Savu Dragnea, urcat pe paliere cu cheia de împletit și modelat într-o mînă și aparatul de sudat într-alta, abia de-și trăgea răsuflarea, scurt, de parcă organismul i-ar fi fost o mașină metalică și i-ar fi schimbat mereu viteza, în vreme ce sprîncenele i se albeau, ca niște crengute potopite de chiciură. Din cînd în cînd se oprea să-și asculte inima și să-și domolească respirația. Bătea bine inima lui, bătea egal, cuminte așa cum trebuie să bată o inimă sănătoasă, ca să pompeze prin vine sîngele fierbinte. Atunci s-a gîndit el mai profund la inimă și la marele ei rol în viața omului și se încuraja singur, cu un fel de voioșie necesară: „bună mașină" — își lăuda Savu Dragnea propria-i inimă, iar inima, parcă auzindu-l, se umplea de mîndrie bătînd ritmic, egal, încălzindu-i mereu întregul organism. Ciudat: cu tot gerul acela de patruzeci de grade, Savu Dragnea își simțea trupul scăldat în sudoare, o sudoare însă de muncă, sănătoasă, care se svînta imediat, de îndată ce cobora pe-o scară interioară, pe podeaua de ciment dintre dalele de la parter, unde ardea, într-un butoi cu păcură și cîlți focul. În jurul vîlvătăii, zăpada de pe haine și chiciura de pe sprîncene se înnegreau, pojghițele se cloceau și se topeau; uneori, fierarii-betoniști își vîrau degetele învinețite de frig de-a dreptul în flacără. Pe urmă, se auzea din nou zăngănitul de fiare, căci pauzele erau scurte, cît să se dezmorțească mîinile și genunchii, și scrîșneau cheile îndoind vergelele arzător de red, scoase parcă dintr-o puternică instalație frigorifică. Abia de vorbeau unii cu alții; cuvintele, scoțînd după ele ghemotoace de aburi, cădeau și ele înghețate, înainte parcă de a fi ajuns la destinație. Și cînd iarăși cîte unul simțea că nu mai avea vlagă în mîini, cobora la focul din cîlți îmbibați în butoiul cu păcură, care dacă ar fi permis și coacerea cartofilor s-ar fi comportat ca o adevărată vatră din cuhnia de-acasă a lui Savu Dragnea. Un cartof scos de sub jar, ar fi încălzit stomacul și-ar fi fost de ajutor pentru întregu organism, mai ales între dimineață și prînz, cînd constructorii aveau să meargă la cantină să soarbă cu nesaț ciorbă fierbinte. Numărau minutele care treceau neobișnuit de greu. Și nu atît din pricină că fiecare își dorea să fi ajuns cît mai repede în sala caldă a cantinei se tîra el timpul atît de nevoie, ci pentru că și lucrările înaintau ca melcul. Și Savu Dragnea se chircea în el, ca și cum și-ar fi luat pe-o pîrtie avînt, și răsucea cu o și mai mare îndîrjire sîrmele, determinîndu-le să scrîșnească furioase în gerul care, la rîndu-i făcea și el să scîrțîie zăpada sub picioarele care nu încetau o clipă să se miște, ca într-un dans de urs, în jurul scheletelor metalice. Stăruia în văzduh un fel de pulbere transparentă ce scînteia mereu în bătaia razelor, pînă ce soarele ajungea la zenit — la zenitul său de februarie —, cînd bolta de gheață albăstruie își avea centrul chiar în vîrful stejarului de alături și pe care, urcat pe un cofraj, l-ai fi putut atinge, din dunga terasei, cu mîna. În clipa aceea trebuia să fi fost ora mesei, confirmată imediat de ceasul ținut de Savu Dragnea nu la mînă, ci, ocrotitor, în buzunarul de dinlăuntru al pufoaicei, chiar lîngă inimă, bătînd ritmic odată cu ea. „Gata, băieți!" În drum spre cantină, cei din echipa de fierar-betoniști se mai opreau o clipă în fața unei cișmele nu să se spele, fiindcă le-ar fi înghețat apa pe mîini (lucrul ăsta îl făceau acolo, la spălătorul de lîngă bucătărie) și nici să bea apă (nu le era nicidecum la ceasul acela sete!), ci să se încălzească încă puțin. Căci în gerul de patruzeci de grade, cînd copacii trozneau și se scorojeau, cînd pînă și păsările înghețau în zbor, cum zicea maistrul Grigore Miclău: „Ia uitați-vă, măi, n-au înghețat ele ciorile alea sau sînt ereți, că numai ereții pot sta așa nemișcați în aer!?", în acel frig care pătrundea pînă în oase, din gura cișmelei ieșeau aburi calzi. Dar nu la aburii aceștia se opreau să-și întindă șalele fierarii-betoniști, ci chiar la flăcările ce înconjurau țeava robinetului. Chiar de la începutul iernii, cînd nu se lăsa încă gerul fîntîna îngheța, îmbrăcîndu-se într-o platoșă albă pînă la mîner, iar robinetul se transforma într-un țurțur gros. Așa că apa n-ar mai fi avut cum să curgă, oricît de puternic ar fi fost pompată, mai ales că gheața se ridica pe dinlăuntru înfundînd țeava. Constructorii însă au găsit leacul. Au tras gaze de la conductă pînă la cișmea, au îndoit țeava făcîndu-i un cot și i-au turtit capătul. Sus, i-au pus cișmelei un clopot de fontă, nemailăsînd la vedere decît robinetul și mînerul. Treci pe la cișmea, scaperi un chibrit și pe țeavă țîșnește flăcăruia, iar țurțurele cade și se face țăndări. Fierarii-betoniști, trecînd pe-acolo, se opreau o clipă mai mult dintr-o obișnuință: jocul ăsta îi înviora și mergeau la masă parcă cu poftă mărită, ca și cum ar fi tras o dușcă. În primăvară, cînd totul se desmorțise, Savu Dragnea își amintea că avusese iarăși o perioadă grea, extrem de încordată, fiindcă trecînd la construcția centralei electrice trebuiau armături duble, în vreme ce termenul de execuție a lucrărilor nu numai că rămăsese același, dar se și scurtase! Atunci au muncit ei, fierarii-betoniști, zi și noapte! Se odihneau cîteva ore și-i dădeau apoi zor să iasă cu bine din bătălia aceea aspră cu timpul. „Să învingem timpul!", suna chemarea, „Nici un minut pierdut!"

Se succedau prin fața lui Savu Dragnea tot felul de imagini, unele trăite în urmă cu ani, altele de-acum, cînd autobuzul cu litera „H" îl ducea, împreună cu soția și băiatul cel mare, spre hidrocentrală și își simțea inima bătînd ca și atunci, egal și puternic, iar el îi adresa iarăși laude și inima se umplea parcă de un sentiment de recunoștință. Privea încordat la orice — un stîlp de telegraf, alt stîlp, un pod cu arcade, o vale verde mărginită de albul pietrișului, apa albastră a rîului, alt pod cu arcade, un platou, o vilă, o piscină pustie (era abia primăvară!), o serpentină, un canton, un semn de circulație, o cabană maronie cu acoperișul din draniță aducînd cu o căciulă imensă de astrahan, un dig, zbor de păsări în stoluri, brazi, foarte mulți brazi — orice numai să iasă de sub tutela emoției! — iar jos un orășel de vile, de blocuri nu prea înalte, frumos, cochet, teribil! Ce fel de orășel? Unul care să fi existat și pe cînd lucraseră aici el și Silvia și n-ajunseseră încă să-l cunoască? Nu, nu, orășelul acesta trebuie să fi fost nou. Era cu siguranță stațiunea turistică despre care se vorbea încă de pe atunci, dar pe care el încă n-o văzuse și nu știuse nici locul în care avea să se construiască, fiindcă de la șantierul său nu se coborîse niciodată în partea din sud, în aval cum i se spunea. Pe tot parcursul, autobuzul cu litera „H", comparat de Gelu cu un elefant pe roți — și care scotea, din cînd în cînd, prin claxon un strigăt chiar de elefant! — i-a dus pe o șosea construită anume parcă să se poată vedea panoroma în voie. O șosea nouă-nouță, asfaltată și străjuiltă de un șir de arbuști pitici, ornamentali, care atrăgeau atenția prin culorile lor fastuoase clipă de clipă privirile, dar nu le împiedicau de la înălțimea ferestrelor autobuzului să se avînte pînă departe, în zarea oprită de siluetele munților. Șoseaua coborîse, apoi urcase în serpentine ocolind, uneori, pîlcuri muntoase, movile de piatră, ba și cîte-o stîncă ascuțită, răsărită dintr-o dată cu vîrful în văzduh, și se adumbrea apoi de o pădure deasă — codrul munților! — pînă sus pe platou, la stația terminus. S-au pomenit acolo singuri — pe parcurs toți pasagerii coborîseră — și, dintr-un fel de jenă, Savu Dragnea îl privea pe șofer cum întorcea și pleca înapoi, fără să-l fi întrebat unde-i lăsase, ce era acolo și, mai ales, unde se afla hidrocentrala? Savu Dragnea se trezise parcă în alt loc, în alți munți, nu recunoștea nici măcar o cărăruie, iar coloanele de odinioară ce se ridicau în zare ca niște imense creioane de piatră, păreau să fi dispărut. Numai muntele în formă de potcoavă, care a dat și numele locului — Piatra Rotundă — capta cu înaltul său platou necontenit lumina soarelui. Dar și Potcoava părea să fi fost mult mai spre nord, iar în locul acelui canion de la baza căruia se ridica, întoarsă, copita de cal, se ondula acum o pantă în colină, o pășune verde mărginită de brazi, iar mai încolo o imensă livadă cu pomi înfloriți, probabil cireși, o mulțime de cireși albi, — așa i se părea lui Savu Dragnea pădurea de larice, arbuști cu un fel de coadă de veveriță argintie care din pricina căderii razelor de soare filtrate printr-o perdea transparentă formată din aburii apelor încă nevăzute, devenise de un alb sclipitor. Savu Dragnea se obligă să nu-și trădeze cu nimic, îndeosebi în fața lui Gelu, nesiguranța și amețeala asta nelămurită; dimpotrivă Savu Dragnea arborase o mină de turist versat care se bucura că, în sfîrșit, ajunsese la ținta propusă. Chiar așa i-a și anunțat pe ai săi: „Gata băieți! Am ajuns!" Iar pe Silvia o răsucise ușor de umeri arătîndu-i munții, de parcă fără acest gest ocrotitor ar fi alunecat fără să fi reușit să-i observe: „Îți mai amintești de locurile noastre?" O ținea strîns de braț și-l trăsese alături și pe Gelu, fiindcă printre copacii stufoși Savu Dragnea descoperise o alee al cărei rost nu putea să nu aibă pentru ei importanța dorită. Au coborît la început paralel cu șoseaua, apoi s-au scufundat în lăstărișuri spre valea care se întindea ca o mînă verde cu o mulțime de degete gata să te-apuce și să te sprijine în strînsoarea ei. Savu Dragnea avea senzația că nu cobora, ci era parcă mai mult împins de-o boare care alerga prin pădure, peste tufișuri și stînci, în jos, spre arbuștii scurți din matca torentului care începuse să vuiască. Abia acum se dezmeticise: mergeau spre fostul șantier coborînd din nord, ca și cum ai intra într-un parc de castel pe poarta din spate. Și-a reluat mersul încet, avînd mereu grija celor doi, Silvia și Gelu, tulburat dintr-o dată de o mulțime de voci țîșnite de foarte de aproape fără să vadă însă dincotro veneau. Uneori, vocile păreau să se strîngă, să se contopească într-una singură cu un înțeles cunoscut atunci numai de el (amintirea muncii de pe șantier!) și, firește și de Silvia, numai că s-ar fi putut ca soția lui să nu le fi auzit. Și totul foșnea, și totul vuia ca vîltoarea unei cascade. Iat-o! O cădere continuă peste creasta barajului! A tras-o pe Silvia lîngă el și l-a făcut atent și pe Gelu: „Ei, ce ziceți?" Stăteau toți trei în mijlocul aglomerației de sunete, uitîndu-se parcă printr-o fereastră cu zăbrelele în piatra munților care se ridicau într-o parte și în alta a zării. Zgomotul cădea în cavalcade, dar lăsa, totodată, să se audă mai de aproape și ciripitul păsărilor în frunzișul iederii, iar perdeaua strălucitoare din față se unduia ușor. Înaintau cu grijă parcă să nu piardă nimic din imaginile acelei viziuni însorite, în vreme ce zgomotul masei de apă din lacul de acumulare care părea un car răsturnat, transformată în fîntîni arteziene ce țîșneau, orizontal și oblic, de sus în jos și pieziș, ciocnindu-se mereu unele cu altele, înfiorînd văzduhul, devenea din ce în ce mai puternic. Urletul asurzitor (ciudat: cîteva sute de metri mai sus nu se auzise nimic!) se împletea cu un vuiet sacadat de parcă niște grinzi uriașe s-ar fi tot rostogolit. Pînza de apă ce se zărea printre tulpinile copacilor cu ramurile mereu agitate în vîntul stîrnit de forța căderii, părea să cuprindă întreaga zare, dincolo de care nu se mai distingea nimic. Se urca o ceață argintie transformată de lumina soarelui într-o oglindă ridicată pînă sus, în amonte, contopindu-se cu cerul; din pricina razelor, apa sclipea, iar stropii se aruncau, uneori, pînă la lizieră, păstrîndu-și formele de baloane colorate, așa încît, dincolo de perdeaua viscolită, stîncile de deasupra rîului, pădurea și valea se arătau abia schițate, nedesăvîrșite, „încă în lucru" — cum își spunea Savu Dragnea — întrupîndu-se încetul cu încetul și numai pe măsură ce privirile reușeau să ocolească printr-un siretlic al ochilor, cascada: îl închideai puțin și priveai „dincolo" printre gene. De la un timp, aleea începuse să se răsucească în serpentine și în momentul în care urca înapoi înspre stînci, spre largul unei poieni pe care răsăriseră toate florile pămîntului, Savu Dragnea, care se depărtase puțin, le-a făcut semn alor săi să vină cît mai repede lîngă el. Tabloul era absolut fascinant. Clipa a fost atît de extraordinară încît, eliberat de umbra deasă a pădurii, și-a simțit multă vreme gîtul încordat: jos, sub ei, în lungul văii, se înfățișa un vas mare, alb, iar la prova lui un turn cu scări sclipitoare înfrunta versantul. Era și uluire și curiozitate: cetatea aceea înconjurată de vile desenate foarte deschis să fi fost centrala electrică la care lucrase cîndva și el? Acolo să fi fost clădirile de bază de la suprafața hidrocentralei pe șantierul căreia muncise ca brigadieră și Silvia? O cuprinsese pe după umeri, gata s-o sărute dar s-a abținut, chemîndu-l alături și pe Gelu. „Ia uitați-vă", le spusese uluit Savu Dragnea, și o aromă puternică îl amețise, și pentru prima oară simțise o nevoie imperioasă de a-i aminti Silviei momente de demult, iar lui Gelu să-i povestească, fără nici o reținere, gloria lor: „Acolo ne-am cunoscut, în mijlocul unor explozii de ape, și ne-am legat pentru toată viața!" Dar nu le-a spus nimic înafara cuvintelor acelora: „Ia uitați-vă!"; un fel de strigăt de uimire și mîndrie: „Ia uitați-vă, băieți, ce-am făcut noi pe-aici!" Acel vapor cu botul înspre munți (se vedeau acum bine și coloanele — o splendoare era tot acel decor fantastic!) se arătase dintr-o dată, ca și cum apele străvechii mări s-ar fi retras chiar atunci, în fața lor, și elegantul vas a rămas zidit în piatra canionului spre a fi privit în voie de oricare trecător, prin locurile acelea fermecate. Fiindcă așa apărea uzina electrică a hidrocentralei: ca un vas, ca un vapor! Imaginea aceea era cea mai frumoasă recompensă a muncii lor! Nici el, nici Silvia, n-o văzuseră niciodată pînă în acel moment, iar în ce-l privea pe Gelu n-ar fi trebuit să i se spună decît atît: „Au fost odată o fată și un băiat care s-au întîlnit pe locurile astea de basm și s-au logodit și-au devenit părinții tăi." Nu văzuseră centrala electrică, dar el, Savu Dragnea lucrase la armătura ei. Ajutase, deci, la plămădirea sistemului osos al acestei viețăți, care-i apărea acum ca o balenă albă în aerul albastru ca apa unui golf. Se așezaseră în mijlocul poienii, pe covorul înflorat, împresurați de un parfum îmbătător, și Savu Dragnea nu se putu stăpîni să-i povestească fiului său, ținînd-o pe Silvia de după umeri, cum se răzvrătiseră cîndva apele subpămîntene. Și cum el cu mama lui s-au aflat printre constructorii care le-au învins. Apoi cum a ținut piept unui ger cumplit, țesînd în văzduhul înghețat nervuri metalice pentru betonul armat al centralei electrice și-al caselor din jur. Trebuia să-i spună, explicîndu-și astfel și emoția cu care privea noul și mîndrul peisaj din vale. „Și nu te-ai speriat, n-ai simțit frica?", o întrebase Gelu pe mama sa imaginîndu-și, la rîndu-i, forța acelui izvor ce produsese — atunci — atîta teamă? Iar Silvia privindu-l cu licăriri în ochi nu s-a sfiit să-i mărturisească adevărul. Nu numai că nu i-a fost frică, dar s-a și luptat cu apele, îi plăceau pe-atunci bătăliile cu natura, se simțea plină de putere. „Și apoi, i-a spus ea, dacă n-ar fi izbucnit nu l-aș fi cunoscut pe taică-tu..." „Ei, nu?", s-a arătat Gelu neîncrezător. „Sau l-as fi cunoscut, dar nu așa, în centrul furtunii!", a surîs ea, trecîndu-și mîna peste creștetul băiatului, ciufulindu-i părul, iar Savu Dragnea, intuindu-i starea de bucurie, ținea minte că și-a înfipt și el degetele-i noduroase în cocul cu șuvițe rebele, destrămîndu-i-l: „Dacă-i strici frizura, îți fac și eu la fel. Gelu ți-a pus o întrebare serioasă!" „Și eu nu i-am răspuns la fel de serios?" s-a mirat Silvia neștiind o clipă ce l-apucase pe bărbatul ei. Apoi, dumirindu-se a izbucnit într-un rîs liber: „Altădată să-mi spui și mie cînd glumești! Uite-acum: trebuie să stau să-mi aranjez părul! Sau să-l las în voie, pe spate, tu ce zici?" „Lasă-l în voie — îi spusese Savu Dragnea, — numai haideți odată că am chef să beau o bere!" S-a ridicat brusc și a luat comanda: „Băieți, după mine!"

CU ACTRIȚA LARISA STASE MUREȘAN DE LA NAȚIONALUL TIMIȘOREAN

Din nou premii pentru Naționalul timișorean: premiul A.T.M. — LARISA STASE MUREȘAN pentru interpretarea rolului Maşa din TREI SURORI; premiul revistei TEATRU — ALEXA VISARION pentru regia aceluiași spectacol și EMILIA JIVANOV pentru scenografie. Întîlnirea cu Larisa Stase Mureșan, dincolo de scenă, mi-a amintit o replică rostită de ea cu ardența unui crez în DALBUL PRIBEAG: „Actorul este ochiul lumii cu care lumea se vede pe ea însăși și este ochiul care singur vede ce el însuși este".

— ...deci întîlnirile mele cu Alexa Visarion s-au întîmplat, prin hazard, sub semnul unor situații de tranziție. Cea dintîi, în timpul mutării mele de la teatrul din Baia-Mare la Teatrul de Stat din Arad, cînd, între valize, arme și bagaje, am aflat că un foarte tînăr regizor aflat în primul an de stagiu, m-ar solicita pentru un rol în **Unchiul Vanea** de Cehov. Apoi, pe cînd finalizam detaliile mutării la Timișoara, aud vestea că Alexa Visarion, acum reputatul regizor trecut prin retortele confruntărilor internaționale, pune la Naționalul timișorean **Trei surori**. Poate părea lipsită de importanță coincidența, dar pentru mine ea înseamnă ceva: șansa de a regăsi imediat starea de creație, fără nici un răgaz de acomodare, prin roluri care te hrănesc apoi ani de zile.

— Cum a fost atunci, la prima întîlnire și cum a fost după ani, la Timișoara?

— Am avut, prima oară, o mare surpriză. Alexa Visarion avea pe atunci 25 de ani. Însă ne-a oferit revelația unei maturități pline de subtilitate, care îi permitea să se apropie de Cehov, (constanta sa pasiune, pentru care mai apoi s-a documentat în ani din cele mai diverse surse), dintr-un unghi clasic, cu finețe, dîndu-ne nouă, actorilor posibilitatea să facem roluri filigranate și de adîncime. Avea încă de atunci un acut spirit de echipă, ținea mult la oamenii cu care lucra, ceea ce l-a făcut întotdeauna să-și depășească impulsivitatea structurală. După acești multi ani, care s-au scurs de atunci, am avut ocazia unei confruntări de zile mari, care pentru mine are valoarea unei experiențe de neuitat. Dorind să cunoască opțiunile, dorințele actorilor timișoreni, să se apropie de acest colectiv, Alexa Visarion ne-a propus să alegem acel rol din **Trei surori** care ni se pare mai potrivit sau pe care am dori să-l jucăm, așa încît prima variantă a distribuției a fost cu doi sau chiar trei actori pe același rol. Apoi lucrurile s-au ales în cursul repetițiilor. Eu am optat pentru Amfisa (spre surprinderea regizorului).

— Deci nu vă gîndeați la Maşa...

— Nu, mi se părea că sînt prea obosită pentru un astfel de rol și, cum să vă spun, nu-ndrăzneam să mă doară. Apoi, în atmosfera de tensiune, de magie și de maximă implicare în acea lume a piesei, care ne despărțea pur și simplu de realitate, mi-am ignorat orice inhibiție și am îndrăznit să încerc Maşa. Este de neînchipuit ce experiență am trăit în timpul pregătirii acestui spectacol, ce momente de revelație asupra noastră înșine, cît de mult ne-a captat fiecare detaliu, fiece replică. Au existat și momente dificile, de pildă după etapa prim-ă, cînd am ieșit pe scenă în repetiție, a fost un adevărat dezastru; diferența între repetiția de cameră și cea pe scenă era vizibilă, spațiul era altul și ingeniozitatea scenografei Emilia Jivanov era pusă la încercare. A existat apoi o idee regizorală intermediară, ca rolurile celor trei surori să alterneze, să se facă, la început insesizabil, o translație de la un personaj la altul, o scurgere dintr-un destin în altul, pentru a uni și mai mult cele trei eroine. O idee frumoasă, pînă la un punct realizabilă, care ar fi dat naștere unui alt tip de spectacol.

— Și Maşa?

— Rolul acesta are o cantabilitate anume. Maşa trebuie să aibă un mers inconfundabil, o voce, un legănat care să nuanțeze apatia ei aparentă. Un fluierat, o ușoară atingere a clapei pianului, un zgomot de fundal creează un ritm absolut necesar. Dacă în actul II cei doi tineri nu animă dansul Mașei, el rămîne fără rost. La un moment dat, se punea problema cum se ridică Maşa recitînd, cum face pașii, înlănțuindu-i cu versurile. Asta îmi amintește de perioada, cînd, la Baia-Mare, am avut șansa să lucrez cu Ciulei în **Clipe de viață**. Cu infinită tandrețe, el ne ținea foarte ciudate lecții despre mers, despre centrul de greutate al corpului la un țăran, la un îndrăgostit, la un bătrîn. Dacă n-aș fi întîlnit în cariera mea regizori ca Ciulei, Dan Alecsandrescu (cu care am jucat Antigona, Nora, Heda Gabler), Ioan Ieremia, Alexa Visarion, poate nu m-aș simți atît de bogată lăuntric și nici n-aș fi cutezat să încerc partituri de această dificultate. Cu Maşa am descoperit din nou starea de grație, acea bucurie necontrafăcută a jocului și am ieșit înnobilată din această experiență.

— Vă simțiți, dacă e îngăduită întrebarea, născută pentru a fi actriță?

— Nu știu dacă sînt născută pentru actorie, nu-mi dau seama exact. M-am pregătit inițial pentru a deveni interpretă lirică, am făcut canto, pian. Întîmplarea, destinul, m-au făcut să renunț și să rămîn pe coordonatele teatrului. Am întîlnit oameni de teatru generoși, e șansa mea, providențiali aș spune, unii renumiți, alții anonimi pentru posteritate, dar care m-au făcut să simt că sînt utilă în teatru, că am un loc al meu. Nu știu dacă sînt născută pentru a fi actriță, fiindcă nu am timp pentru bilanț, timpul pe scenă îmi este plin și asta îmi dă putere, dă consistență vieții mele.

Interviu consemnat de Brînduşa ARMANCA

Bucurii împlinite

figurine

Eufrosina Brădiceanu a fost numită profesoară de limba și literatura română la Școala generală din Periam, în anul 1958. Directoare a acestei școli, ea este numită din 1982. Alți 11 ani, înainte, a fost directoare adjunctă. O existență de trei decenii, închinată unei școli și copiilor ei.

A venit în sat cu un geamantan plin cu fișe de cărți. Și cu exemplele unor mari profesori ai Universității clujene. În comună, ea și-a întemeiat propriu-zis viața. S-a căsătorit tot cu un profesor. A adus pe lume doi copii, un băiat și o fată, pe Gabriel și pe Adriana. A intrat apoi în mai toate activitățile comunei, ca secretară de partid, ca instructoare cu pionierii iar, de la o bună vreme, și ca textieră și creatoare a grupului de satiră și umor al școlii sale, împreună cu regizoarea și instructoarea Elena Stoic, grup care i-a adus reale satisfacții.

Profesoara de română de la Periam a făcut din dragostea de limbă și frumos un sens înalt al propriei existențe, încercînd să impună acest punct de vedere și elevilor săi. Și chiar și satului său. Ea a iubit copiii și pentru învățătura lor, dar și pentru ei în sine, ca viitori oameni ai societății. Ea a simpatizat nu numai cu premianții, ci și cu acei copii modești, care puteau ajunge și ei ceva în viața de mai tîrziu. Ca profesor și intelectual al satului, a trăit între oameni și cu oamenii. Un rapsod popular, Gheorghe Luncă, îi citește din versurile lui. Ea îl ascultă și îi laudă efortul. Marin Butușină, un sondor, îi citește balade istorice. Ea îl ascultă și acestuia elanul liric și îi îndrumă pașii poetici. Ea nu știe dacă tot ceea ce le spune acestora poate fi folosit de cei doi rapsozi populari, dar faptul că cineva îi ascultă e foarte important pentru ei. Dar, mai ales, profesoara de română dramatizează și creează texte pentru grupul școlar de satiră și umor al școlii sale. Ea, împreună cu învățătoarea Elena Stoic, este creatoarea grupului de școlari, prin care au invitat copiii la cunoașterea de sine. La privirea în oglindă și dincolo de ea. Copiii călătoresc în lumea cuvintelor, bunăoară. Unde ei se întîlnesc, în vis, cu diferite cuvinte care vor fi puse în vileag apoi pe scenă. Această activitate creatoare, pentru profesoară, este benefică. Ea face educație, în școală, cu armele artei. Ea luptă pentru culorile școlii și obține laurii titlului suprem de laureați, pe locul întîi, la Festivalul „Cîntarea României".

Altă dată, directoarea, cu copiii și colegele, ies în cîmpul roditor. La practică agricolă. Unde culeg cartofi sau porumb. Așa încît, viața satului, a cîmpului, se împletește firesc cu viața lor.

Într-una din seri, călătorind cu un trenuț de cîmpie spre casă, în compartiment, profesoara s-a auzit strigată pe nume. Un bărbat venea, din capătul compartimentului, spre ea. Nu-l cunoscu, la început. Deși îi auzea vocea. Abia cînd se apropie și se prezentă, își reaminti că fusese un elev de-al său. Chipul luminat de bucurie al bărbatului tînăr, care își revedea profesoara, după mulți ani, îi dădu și profesoarei sentimentul unei ascunse bucurii împlinite.

Uneori, Eufrosina Brădiceanu mai vine și pe la oraș. În vizită sau să-și vadă băiatul, pe Gabriel, licean, sau fata, pe Adriana, studentă la chimie. Colindă străzile, privește clădirile mari, intră în prăvălii, dar, destul de grabnic, revine acasă în sat. Parcă o obosește orașul. Parcă nu se simte în largul ei. Ia un trenuleț de cîmpie și se reîntoarce în comuna ei, în Periam, de care s-a legat încă de acum trei decenii și care o atrage, cum un alt oraș, oricît de chipeș, nu ar atrage-o. „Te-ai îngropat la Periam", îi spune cîte o fostă colegă. Profesoara surîde tainic, o privește pe colega ei și ea știe că nu este așa. Ea știe că apostolatul ei nu a fost forțat, ci ales de ea cu bună știință. Că a fost propria ei chemare, încă de pe băncile școlii. Că i-a plăcut întotdeauna să lucreze cu acești copii buni și modești de la țară, care i-au oferit infinite satisfacții spirituale. Pe ea a legat-o satul cu o afecțiune adîncă, fiindcă nu firma a contat pentru ea. Ci așezarea în sine și oamenii ei. Și, în fond, ea nu a filosofat atîta. Ea a trăit. A muncit. A petrecut ale vieții valuri cu oamenii și pentru oameni. A avut bucuriile ei împlinite. Și asta nu e oare totul?

Ion ARIEȘANU

ZIARUL „ROMÂNUL" ȘI MAREA UNIRE

Recenta carte a prof. Iulian Negrilă*), (nume cunoscut cititorilor atît prin poeziile publicate, cît și prin lucrările de istorie literară), a șasea la număr, a fost tipărită cu ocazia aniversării a șapte decenii de la Marea Unire realizată la 1 Decembrie 1918 și se constituie într-o apariție editorială de excepție. Autorul, pasionat cercetător al presei arădene, a scos la iveală documente inestimabile de istorie și cultură românească. Cartea se deschide cu un studiu introductiv dens și amplu, semnat de prof. dr. Ion Spălățelu, subliniind momentele cele mai importante ce-au premers și au desăvîrșit Unirea.

Cartea are o inegalabilă valoare documentară, cuprinzînd documente de la începutul secolului nostru ce reflectă luptele necurmate ale românilor transilvăneni, pentru drepturi și libertăți naționale, zbuciumul și calvarul suferințelor acestui neam, așa cum sînt ele consemnate în paginile ziarului „Românul", apărut la Arad, în 1/14 ianuarie 1911, ca organ al Partidului Național Român, sub conducerea unui comitet din care făceau parte cei mai vrednici bărbați ai națiunii, luptători și înfăptuitori ai Marii Uniri: Vasile Goldiș (director), Vasile Lucaciu, Alexandru Vaida-Voievod, Iuliu Maniu, Ștefan Cicio-Pop.

Instaurarea dualismului austro-ungar în 1867 a însemnat cea mai neagră perioadă din istoria românilor transilvăneni, prin privarea acestora de cele mai elementare drepturi sociale și naționale, prin politica de maghiarizare, culminînd cu legea lui Apponyi (1907), prin care s-au desființat peste 300 de școli românești, s-a interzis predarea în limba română, a fost impusă limba maghiară în școlile românești, s-a încercat chiar înlocuirea limbii române cu cea maghiară, ca limba liturgică în bisericile românești.

Cuprinzînd documente de o vibrantă simțire românească, cartea prof. Iulian Negrilă, în cele aproape 500 de pagini, scoate în relief momentele cele mai importante ale lungului drum, presărat cu nenumărate jertfe, spre Marea Unire, înfăptuită de poporul român în mod plebiscitar într-o unitate de voință și cuget, ca unul din marile acte ale istoriei sale multimilenare. Ziarul „Românul" și-a îndeplinit cu cinste, de-a lungul existenței sale, misiunea patriotică de a-și ține la curent cititorii, întregul neam românesc din Transilvania, din România, și dincolo de granițele țării, pe cei interesați de evenimentele ce se frămîntă la sînul Munților Carpați, în Dacia străveche, mai ales în preajma marelui eveniment istoric de la 1 Decembrie 1918. Articolele ce apar în toamna acelui an și pe care Iulian Negrilă le-a selectat cu pricepere și competență, informau opinia publică de convocarea Marii Adunări Naționale la Alba Iulia, „simbolul măririi și martora suferințelor noastre", pentru săvîrșirea Unirii.

Pe măsura dezvoltării conștiinței naționale a românilor, avea loc și procesul de intensificare a persecuțiilor de tot felul, se înmulțeau actele de cruzimi fără precedent în istoria noastră. Toate acestea au fost reflectate în paginile ziarului și redate în această carte prin articolele: **Başbuzucisme, Canibalii și Jósikafalva și alte başbuzucisme, Țărani români arși pe rug, Banditisme secuiești, Îngropați de vii, Încep omorurile în Bihor, Agitații dușmane** etc., care înfioară conștiințele noastre și rămîn, grație acestui volum al lui Iulian Negrilă, dovezi de necontestat, o adevărată istorie vie, pentru generațiile ce vin, care au datoria patriotică de a cunoaște trecutul istoric al neamului nostru și de a face ca aceste tragedii să nu se mai repete.

La 28 noiembrie 1918 apărea articolul sugestiv intitulat **Golgota**, care conține fapte zguduitoare, chintesență a suferințelor românilor în veacurile de asuprire străină: „Cînd ceream apă, ne dădeau oțet, cînd ceream aer, nu ne încăpeau temnițele, iar cînd ceream lumină, astupau și cea din urmă ferestruie, căci cutezam să cerem. Trupurile noastre în lovituri se stingeau, să ne doară și sufletul și dacă ar fi avut putere ne-ar fi sugrumat în pîntecele mamelor noastre, să nu ne mai naștem, căci pieirea ne-o voiau. Am înghițit tot amarul ce un neam pămîntean a fost în stare să înghită" (p. 363).

Apărută în condiții tehnice deosebite, cartea prof. Iulian Negrilă, zguduitoare prin conținutul său, este un important document de istorie națională, care aduce cele mai revelatoare mărturii despre un moment crucial de existență și continuitate românească în spațiul Carpato-Danubiano-Pontic. Demersul prof. Iulian Negrilă se constituie într-un act de profundă semnificație patriotică închinat Marii Uniri pe care noi, românii o vom purta-o pururea în cuget și simțiri.

prof. Ioan PĂIUȘAN

*) **Volum realizat de Iulian Negrilă. Studiu introductiv de prof. dr. Ion Spălățelu. Editura Politică, București, 1988.**

Reîntoarcerea autorului

După o lungă tăcere editorială, **Simion Dima** reintră spectaculos în arenă. Pentru mulți, prozatorul timișorean părea secătuit; era — constatau cu maliție unii — un scriitor în eclipsă. Infirmînd asemenea răutăcioase aprecieri, scriitorul propune prin volumul **Ecoul munților** (recent apărut la Editura **Albatros**; un așteptat **come-back!** — am zice), adunînd povestiri și nuvele, o „colecție" de radiografii izbitoare prin finețea observației morale și „manevrarea" abilă a oralității. Textele se țes pe scenariul **reîntîlnirilor** și surprind metamorfoza, alterarea relațiilor interumane, rugina timpului; prilej deci de a investiga medii diferite, stăruind însă pe detaliul comportamental și observația în cheie morală. Iată, de pildă, în proza titulară Grigore Podașcă — și el o victimă a „obsedantului deceniu" — își pregătește reabilitarea; provocat, pus „în situația de a povesti" nea Grigore refuză să-și elibereze fantasmele sufletului. Reconstituirea merge greoi, autorul-anchetator convoacă și alți martori (maistrul Vîrlan de la Borșa), dorește convorbiri lămuritoare și după lungi tăceri și încrîncenări Podașcă își cucerește „ținuta de tinerețe": acei ani febrili, plini de energie și inițiativă cînd luptase în munți cu o grupă de partizani (o echipă ce se închega), „plătind" apoi și reintegrîndu-se chinuitor. Pretextul reîntîlnirilor, al așteptării oferă un generos spațiu epic revărsării amintirilor. În așteptarea lui Tie **(Joc de porumbei)** naratorul află amănunte despre nepotul Trăienuț; o întîlnire incidentală cu un coleg de altădată **(Apa tulburată)** provoacă o lungă confesiune, deșteaptă gînduri aproape uitate, oferă „o însăilare fierbinte"; tot o reîntîlnire nutrește filonul epic **(Absolut din întîmplare)** în care un prieten aflat în pragul mariajului se simte ofensat. Iubita, condamnată pentru „supușenie filială" devine un „dosar radiat". Dincolo de anecdotică interesează însă, spuneam, **metamorfoza**: puternicul bărbat (un antrenor autoritar) „cerșește" o lămurire; acuză o trezie (autoanaliza, insomnia) care fisurează armura imbatabilității. Dacă unele texte au o epică firavă (v. **Misiune externă,** în care un fotoreporter însoțește pe temuta noastră Poli la Londra) iar altele — creionînd universul infantil — surprind prin grațioase irizări poematice (v. **Norul**), întîlnim și proze care „transportă" **ecoul cuvintelor. Cu mină de tărînă**

părăsește actualitatea pensînd cuvinte vechi și răspîndind parfum arhaic; dar scriitorul controlează jetul bănățenismelor, caută peste tot (deloc didactic) morala fabulei, încheie cu o concluzie tonică: omul bun (precum dascălul Damaschin) se află tare în fața vieții. Sunt și texte care vădesc abilitate regizorală, o bună alternanță a registrelor și un ritm nervos (v. **Biletul,** datînd din 1984) pornind, firește, tot de la o reîntîlnire.

Atragem însă atenția asupra a două bucăți care se detașează valoric, proiectînd o altă lumină asupra „știutului" Simion Dima, descoperindu-i disponibilități și resurse care se cuvin valorificate. Iată, **Întoarcerea fiului risipitor** poate fi miezul epic al unui posibil roman. O audiență cerută de Niculina Soare pentru reangajarea băiatului rătăcitor oferă prilejul de a urmări „ecoul încercării"; prim-vicele încearcă — avînd în față carnetul de audiențe — un „portret sumar", epicul poate fi deviat — așa cum ne propune autorul — și spre tinerețea Niculinei. O viață fără nădejde (în situația Niculinei, un „suflet de gheață") și, în același timp, o adîncire a cazului Viorel S., hotărît să evadeze de sub „pulpana maternă". Oricum, o proză densă, cu substanță romanescă, intersectînd planurile și alternînd unghiul (martorii) proiecției epice. În fine, **Terasa** — o proză surprinzătoare (categoric, cea mai bună a volumului!) radiografiind spiritul provincial. Experiența gazetarului atent la **oralitate** își spune cuvîntul! Sub înșelătoarea moliciune a frazei (ușor acidulată) descoperim sîmburele ludic, verva ironică; așteptînd viitura, blajinii și statornicii locuitori ai urbei, mari „iubitori de vorbe", „pămînteni legați" — refuză evacuarea; în „givanul de pe terasă" (la **Macul roz**) ei propun filosofia așteptării, convinși că „nu-s evenimenturi"; și-apoi, ele, oricum, trec! Sub argumentul liniștitor că „nu se află precedent" privitorii (autorul urmărește cu o **maliție tandră** — ca să zic așa — reacțiile) încurcă aproape echipele de intervenție care ridică digul.

În totul, un volum care vestește „reîntoarcerea" lui Simion Dima, probînd finețea omului de carte, cantitatea de viață acumulată de gazetar, cerînd/impunînd rediscutarea statutului său scriitoricesc; la care am adăuga și meritele editorului (erau, totuși, anii de pionierat ai **Faclei**), înțelegînd că scrisul este singura replică în fața „făpturii zăuitătoare". Purtînd un alt titlu **(Ecoul,** de pildă, cum ar fi dorit chiar autorul; un titlu îndreptățit prin numitorul comun al textelor) volumul în discuție propune „o nouă decolare" a prozatorului. Anii acumulărilor și vocalizelor pregătesc explozia, romanul definitoriu; sperăm că ea/el nu vor întîrzia!

Adrian Dinu RACHIERU

*) **Simion Dima: ECOUL MUNȚILOR. Ed. Albatros, 1988.**

CE-I DE FĂCUT?

top

Cine sînt cei ce se complac în acest paradis sonor nu numai lipsit de profunzime, ci și infestat de vulgarități și platitudini agramate? În statisticile sale, **Abraham Moles** îi numește **auditori profani, indivizi din clasa medie culturală,** explicînd succesele muzicii kitsch prin tangențele acesteia la intimitățile trecutului subiecților, **factorul recunoașterii** constituind așadar latura esențială a plăcerii (Gemütlichkeit) generată de această „muzică". Cu alte cuvinte, produsul muzical kitsch operează în limbajul sonor socio-cultural **deja** achiziționat. Dicționarul de estetică generală precizează, la rîndu-i, că „în condițiile industrializării, serializării și comercializării producției de artă apare și un public kitsch cu gusturi estetice îndoielnice, predispus a fi receptiv la vulgarități, la gregar sau melodramatic". Tot autorul **„Psihologiei kitsch-ului"** arată că muzica kitsch nu este muzică populară (în sensul folcloric), din moment ce aceasta își are rădăcinile într-un sistem etnologic coerent. Din nefericire însă, o piesă folclorică autentică poate fi lesne „kitschurizată", grație intervențiilor neinspirate ale unor aranjori diletanți și semidocți, textieri inculți etc. Ce-i de făcut cu amatorii de cîntece cu versuri pretins umoristice despre mirese știrbe sau „moși-cocoși"?: „Haide joacă moșule / Moșule-cocoșule / Moșule-haiosule / Moșule-artistule"(?!) E lesne de înțeles motivul îngrijorării sociologilor, preocupați de elaborarea unor strategii noi vizînd educația adulților (un fel de „alfabetizare" muzicală) pentru ca valențele de receptare ale acestora să salte calitativ, respingînd surogatul cu pretenții de artă. Rugina kitsch-ului, se știe, reduce sensul unei opere la anecdotica ei, avînd efecte dezastruoase în social; ea corodează nivelul psihologiei unei colectivități. Iată de ce se impun măsuri eficiente menite să protejeze valorile naționale autentice. Știind că formarea gustului pentru frumos e condiționată de un summum al trăsăturilor sociale ori individuale ale personalității, va trebui să luăm în discuție acea **„pedagogie a gusturilor",** pe care **Dan Cruceru** o amintește ca un proces educativ non-stop, implicînd școala, dar mizînd și pe potențele formative ale cadrului familial, ale instituțiilor culturale.

Petru UMANSCHI

CONCURSUL INTERJUDEȚEAN DE CREAȚIE LITERARĂ „A. E. BACONSKY" — ediția I —

Regulament de desfășurare

Comitetul județean Satu Mare al U.T.C. organizează în zilele de 29—31 martie 1989, **Concursul interjudețean de creație literară „A. E. Baconsky"**, ediția I, concurs care se înscrie organic în Festivalul național „Cîntarea României".

SCOPUL CONCURSULUI

Concursul are drept scop stimularea creației literare, descoperirea și afirmarea tinerelor talente, stimularea unei creații angajate, inspirate din prezentul patriei socialiste, din trecutul de luptă al poporului român.

De asemenea, concursul își propune popularizarea operei marelui poet A. E. Baconsky, operă pătrunsă de un vibrant patriotism, de dragoste față de limba română, față de poporul din rîndul căruia s-a ridicat.

PARTICIPAREA LA CONCURS

La concurs pot participa tineri între 14—35 de ani, care nu au publicat un volum de autor.

Înscrierea la concurs se face cu 8—10 poezii, 1—2 lucrări de proză sau un studiu critic despre opera baconskyană.

Lucrările (dactilografiate în 3 exemplare) și fișa de înscriere vor fi trimise pe adresa: Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" pentru tineret — Satu Mare, cod 3900, strada Ștefan cel Mare nr. 18, pînă la data de 20 martie 1989.

DESFĂȘURAREA CONCURSULUI

Juriul alcătuit din scriitori, redactori la revistele culturale din țară, pe baza lucrărilor trimise va stabili laureații concursului. Aceștia vor participa la o serie de manifestări culturale.

Participarea la concurs a celor invitați se va face în data zilei de 29 martie 1989, ora 9, la sediul Centrului de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" pentru tineret — Satu Mare.

Participarea la concurs se va face pe baza delegației eliberate de Comitetul județean al U.T.C. pe care îl reprezintă.

Cheltuielile de transport, cazare și masă ale participanților vor fi suportate de către organizatori.

PREMII

Avînd în vedere calitatea textelor, conținutul de idei, juriul va acorda următoarele premii:

— Premiul I — obiecte în valoare de 750 lei.
— Premiul II — obiecte în valoare de 600 lei.
— Premiul III — obiecte în valoare de 450 lei.

De asemenea vor fi acordate premii ale revistelor literare și ale unor instituții de cultură din județul Satu Mare.

Notă: Fișa de participare cuprinde: Numele și prenumele, ocupația, vîrsta, domiciliul, unde a publicat, cenaclul în care activează.

panoramic

„Omagiu femeii". Sub acest tradițional generic s-au desfășurat în numeroase întreprinderi și instituții timișene acțiuni cultural-artistice cu un marcat caracter educativ, bucurîndu-se de un meritat succes. Astfel, din inițiativa Comitetului sindicatului și a comitetului O.D.U.S. ale Universității timișorene, s-a desfășurat în Aula Magna o festivitate dedicată zilei de 8 Martie. Coordonator — lector univ. Deliu Petroiu. Invitate — scriitoarea Alexandra Indrieș și solista Operei Române, Marilena Mihăilescu Grama (acompaniată de Laura Mare). • **Manifestări** similare au avut loc la Casa pionierilor și șoimilor patriei, la cluburile multor întreprinderi timișorene, în școli. • **Un turneu de succes** — turneul Teatrului Național „Ion Luca Caragiale" din București cu spectacolele „Bădăranii" de Carlo Goldoni și „Autograf" de George Arion. • **Două momente de interes cultural** la Casa Universitarilor din Timișoara: spectacolul de teatru „Kir Ianulea", adaptare după nuvela lui I. L. Caragiale, realizată de către Studioul de caragialeologie al Facultății de construcții (regia și conducerea artistică — arh. Radu Radoslav) și evocarea „Tiberiu Brediceanu — S. Drăgoi — N. Ursu", cu participarea lui Ion Crișan, Damian Vulpe, Victor Andrei și a unor solisti ai Operei Române din Timișoara. • **Două știri** primite la redacție din partea a două licee industriale timișorene: Liceul „Electrotimiș" anunță apariția unui interesant supliment literar, „Alfa", închinat centenarului Eminescu (felicitări colectivului de redacție, celor care semnează în cuprins și, nu mai puțin, inimoasei întreprinderi „Electrotimiș"). Iar Liceul nr. 9 a organizat (din inițiativa cercului de șah condus de ing. Mircea Mituleț) o întîlnire cu maestra internațională Otilia Gant, prilej pentru spectaculos simultan, pentru un dialog fertil cu elevii. • **Din nou, în fiecare luni** — seria filmelor în dezbatere la Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" al tineretului din Timișoara. **Filmart** — seri de cultură cinematografică. • Cu ocazia zilei de 8 Martie, personalul medical al Secției de pediatrie a Spitalului județean a avut ca invitați pe scriitorii Tatiana Flondor **Arieșanu și Ion Arieșanu.**

aqua-forte

• Iată roua! Să fi plins cumva iarba?...

• Pînă și în literatură sînt valuri. Se zice că vine un nou val. Deocamdată... noul val din vechiul val se naște!

• Ținta imposibilului și ținuta totdeauna se confundă.

• Greu de admis, dar umbra mi-a luat-o totuși înainte: a trecut prima linia de sosire.

Mi-e frig! Focul ride, cîntă și dansează...

• Cuvîntul sau gravitația universală este totuna. Ai învins gravitația, ai îngenunchiat cuvîntul.

• Ochii tăi sînt o boltă: lucesc toate stelele în ei.

• Melcul, scoica, broasca țestoasă... Cui lasă moștenire casa?

• Am dat buzna în copilărie: sînt din nou în sat!

• Nu era de ajuns Turnul Babel, mai trebuia și cel din Pisa!

• Sînt necioplit, nevopsit, nesuflat în aur — mă oxidează timpul...

• Ce scurtă e viața și fără nici-un fir de cauciuc în ea.

• Țigara — un șarpe mai periculos decît cel biblic!

• Pe umerii aracului se sprijină viitorul arac.

• Poleiala e o tencuială nobilă.

C-tin Gheorghe NAIDIN

O PRECIZARE

În nr. 7 (17 februarie 1989) a revistei Dvs. a apărut un interviu semnat de Miko Erwin sub titlul Convorbiri cu Mircea Zaciu (p. 3). Mulțumesc redacției că a găzduit însolitul text, dar o rog să dea publicității și precizarea că el era destinat unui volum de la Editura „Dacia", că nu mi s-a cerut acordul să apară în prealabil în revista „Orizont" și nu mi s-a arătat forma modificată, ciuntită și desfigurată în care autorul interviului l-a dat publicității. Procedeu inadmisibil, pe care nu pot decît să-l dezavuez.

Mircea ZACIU

OFRANDA POEZIEI

„Marină", acuaforte de Manet

„De ce este imposibil domnul Teste? — Tot sufletul lui stă în această întrebare. Ea te preface în dl. Teste". Dacă, printr-un soi de reetimologizare, revenim, cum s-a mai propus, dinspre Teste, personajul lui Valéry, spre cuvîntul **texte,** iar prin text înțelegem poezia lui Mallarmé, model de elecție al aceluiași Valéry, vom obține în rîndurile de mai sus cea mai concentrată definiție a acestei poezii, dar și formularea succintă a relației cu ea a lui Șerban Foarță, traducătorul ei recent.*)

Mallarmé a avut, cum spune Foarță, o **„tragică vocație a paralizantei perfecțiuni"** (196). Vocație tragică pentru că imperfecțiunea este **chiar sufletul** poeziei lui. Literatura modernă, între întemeietorii căreia Mallarme va fi fost cel dintîi, este o alcătuire bizară care nu se creează decît pe măsură ce se neagă. Mallarmé a vrut să împiedice intervenția hazardului perturbator, și-a controlat versul lucid ca nimeni altul, l-a stăpînit cu rigoare nemaiatinsă și dacă n-a ajuns la o înspăimîntătoare desăvîrșire înghețată este fiindcă, totuși, hazardul n-a încetat să-i corupă lucrarea din interior. Conștient de zădărnicia efortului său, poetul a prelungit în toată opera lui mirabilă, ca pe un bas continuu, tema ascunsă a neputinței. Cum iarăși s-a spus, opera lui astral de înaltă este una despre **dezastru,** adică despre prăbușirea astrelor în abis. **„Cum să traduci, însă, poema în toată perfecțiunea ei?"** se întreabă Șerban Foarță la un moment dat (204). Mai exact ar fi fost „în toată (im)perfecțiunea ei", dar traducătorul a preferat să-și asume, el, neputința, iar acesta e tocmai semnul că, transpunînd-o, și-a apropiat sufletul poeziei mallarméene și, astfel, s-a prefăcut în ea. A **izbutit s-o facă fiindcă,** înainte de toate, el nu este un profesionist al traducerii: nu dintr-o obligație contractuală ni-l dă acum în românește pe Mallarmé. Șerban Foarță conviețuiește cu el, ca și cu Ion Barbu, de cînd — sînt mulți ani de atunci — l-a descoperit. Identificarea merge pînă acolo încît și-a putut încheia volumul cu un plauzibil sonet mallarméan, în franceză, replică liminarului **Salut** nu numai în idee, ci și — cum voi dovedi altă dată — prin uimitoare reflexe de limbaj. Dacă el a izbutit ce a izbutit, explicația stă, deci, dincolo de devoțiune, în miraculosul lui talent.

Mallarmé și-a propus că creeze o limbă poetică integral motivată, în care cuvîntul să nu poarte sens: să-l încorporeze. Despre Verlaine, de pildă, a scris „lînos și verde, **ver(o)lainian"** (225). Proiectul lui utopic, aproape nebunesc, a fost ca, prin rasfrîngeri în materia limbii, Cartea lui să fie, toată, un singur — nume necesar al poeziei — cuvînt. Și dacă n-a reușit în totul — de aceea și-a intitulat cartea, decepționat și disprețuitor, „album de versuri" —, i-a dat, oricum, poeziei o coeziune în toate straturile, începînd de la aparența „preagracila, efemeră, frivolă" (209) și pînă la meditația continuă despre propria ei facere, care o închide într-o luminoasă opacitate ce pare cu neputință de a fi desfăcută și, cu atît mai puțin, refăcută în alt idiom. La rîndu-i, Șerban Foarță a vrut să țină pariul de a n-o transpune — numai — în sensul ei în evanescența ei carne. L-a cîștigat. Emblematic poate fi cuvîntul **aiimbă:** luminos și opac de asemenea, rar pînă la a părea inexistent, transferind întocmai un sens mallarméan și aparținînd vocabularului navigației, din care își extrage și poetul francez metaforele autoreferențiale. Sau, încă un exemplu între multe posibile, cînd **tutélaire torche** e tradus prin **torță oriflamă,** al doilea cuvînt, arbitrar în aparență, este de fapt — cum se explică în comentariu — triplu motivat.

Sfidînd toate așteptările, versul traducătorului este uneori mai compact decît versul lui Mallarmé. Așa cum acesta n-a suportat arbitrariul limbii, Șerban Foarță pare să suporte greu condiția parțial nemallarméană a primelor poezii. Un moment, a ezitat să le traducă, găsindu-le prea baudelairiene, iar cînd s-a hotărît le-a adus mai aproape de poezia de maturitate. A făcut-o concentrînd sintaxa și delestînd de retorică **(S'enivrant Ju bonheur de voir couler son sang** se adună în voit mai puțin cursiv. **Prea-lacomi, scurs, să-și vadă un singe ne'nțelept),** printr-un lexic mai puțin comun **(hôpital/bolniță, rideaux/pologi, sournois/telpiz, — / cătuie,** într-un singur vers din **Ferestrele),** ori prin trecerea afirmației în regim dubitativ: în loc de **astept ca (J'attends, en m'abimant que mon ennui s'élève...)** va traduce cu **mă întreb dacă (Mă-ntreb dacă plictisul o să-și retragă apa...).**

Atracția lui Șerban Foarță pentru bel epocă, de la Debussy pînă la Max Jacob, cu artificiozitatea ei elegantă, cu disonantele ei subtile și culorile ei mătăsos alterate este de mult cunoscută. Că avea să găsească echivalențe mateine era de așteptat. Afinitatea lui cu sfîrșitul de veac a fost necesară, dar nu suficientă,căci problema pusă de Mallarmé, cîtă vreme „lejeritatea lui mondenă e numai una aparentă" (185), era privitoare la sens. Există în întreaga lui poezie un scenariu ideatic și în fiecare poem în parte o idee ce se desfășoară înfășurîndu-se, încît „paradigma poeticii mallarméene e, fie și **à son insu,** faimoasa bandă a lui Möbius" (218). Dificultatea pentru traducător era aceea de a nu pierde ideea de sub măștile ei decadente, dar și, totodată, a n-o aduce la suprafață, a n-o explicita și deci a nu reduce la o unică decizie multiplele, savantele ei ezitări. Aici, din lipsă de spațiu, sînt nevoit să cer credit, ca unul care fac de multă vreme reverii pe marginea acestor fertile incertitudini, spre a-mi valida părerea: performanta lui Șerban Foarță în a înțelege și **a nu trăda** este de necrezut.

Modul cel mai potrivit de întrebuințare a cărții este unul minuțios și lent. Citită mai întîi izolat, fiecare versiune se acreditează ca poezie de sine stătătoare. Faptul se demonstrează singur; aleg o dovadă printre poemele ieșite din umbra lui Baudelaire, nu încă ermetic, regăsindu-și în românește sunetul grav și cald, lucirile potolite, de violoncel: La o fereastră nălucind / Santal despoleit în oră / De vechi viole strălucind / Cîndva ca flaut sau mandoră. // E Sfînta palidă, vădind / Vechi foile deschise ale / Magnificatului vuind / Cîndva la mise vesperale: // La acest geam de chivot nins / De harfa ce'n amurg o face / Un zbor de Înger înadins / Ca ea să legene în pace. // Fără vechi foi nici vechi santal. / Un deget de străalbul cerii / Într-un penaj instrumental. / Muziciană a tăcerii. **(Sfîntă)**

O a doua lectură, dublă, paralelă, navigînd repetat între original și versiune, descrie un cerc hermeneutic **sui generis** în care nu s-ar trece dinspre suprafață spre adîncime, ceea ce referitor la Mallarmé ar fi neadecvat, ci dinspre formă și sens spre formă și sens, distanța dintre cele două oglinzi fiind spațiu interpretativ. Din nou, cu nevoită zgîrcenie, o singură probă: a-l traduce pe **Ici-bas** prin **Nealtunde,** adică un cuvînt comun printr-o creație lexicală, poate să pară forțat, dar ca și în cazul lui **alimbă,** ori al lui **oriflamă,** Șerban Foarță nu se alintă: **nealtunde** îl interpretează pe **ici-bas** ca stare dizgrațiată a lumii, fără acces la ideal.

A doua lectură va fi prețioasă pentru cine se inițiază în Mallarmé și plină de satisfactii rare pentru cine are propriul său fel de a-l citi. Efectul crește mult dacă se adaugă al treilea strat, al comentariilor mallarméene, ca și al patrulea, privitor la traducerea însăși, și nu de puține ori un al cincilea, cînd chiar și referințele bibliografice adaugă idei.

(Este, deci, o carte pe mai multe portative. Editorul a crezut necesar să le completeze cu încă unul, introductiv. S-a înșelat, dar cel puțin a avut mînă bună. Prefața lui Mihai Pop este un irepro-șabil studiu universitar.)

Punctul de vedere al comentatorului nu este nici istoric, nici teoretic. Știindu-le foarte bine, Șerban Foarță n-a scris, totuși, despre metamorfoza modernă produsă de Mallarmé, sau despre concepția acestuia. L-a interesat, în perspectivă critică, unicitatea fiecărei poezii în parte și chintesența mallarméană în general, dar nu, nici măcar, drumul poetului către sine. Pe Foarță îl crispează **nota resentimentară** și **tonul revendicativ** din acele poezii de început în care, pierzîndu-și credința și refuzat de vechile valori, Mallarmé se răzbună, amenințat o clipă să devină un **insipid ideolog.** Îi este aproape acolo unde, ajuns la sine, poetul își filtrează gîndirea nouă prin galanterie și bună-cuviință, însă nu ignoră spiritualitatea tensionată, pînă la tragic, a acestei gîndiri, încît se desparte, în termeni măsurați dar fermi, de prea fericitul J. P. Richard, a cărui „critică eudemonistă" (187) — altfel de primă importanță — nu percepe decît bucurie în versurile lui Mallarmé.

Accentele polemice, îndreptățite de fiecare dată, n-au încrîncenare. Șerban Foarță n-a apărat o teză proprie, nu s-a înstăpînit asupra poeziei traduse. Nimic peremptoriu în fraza lui. Scrupulos pînă la pedanterie, își mărturisește toate izvoarele. Foarte numeroase, acestea nu-i acoperă vocea inconfundabilă, expresie a unei depline afinități, rămasă totuși lucidă, și a unei neostentative inventivități critice. Marginalizate la note și miniaturizate tipografic, comentariile acestea pot sta oricînd și oriunde lîngă cele mai bune pagini care s-au scris despre Mallarmé. Cu aparența lor de aparat filologic, ele formează, de fapt, pandantul necesar al traducerii, după cum în opera poetului fragmentele de proză reflexivă formează pandantul necesar al poemelor. Ele sînt, în ambele cazuri, produsul sentimentului de neputință în fața inaccesibilei perfectiuni. Sentiment al imposibilului care, însufletindu-l, s-a prefăcut, cu har și adîncime, într-un fastuos Text.

Livius CIOCÂRLIE

---

*) Stéphane Mallarmé, **Album de versuri,** tălmăcire, glose și iconografie Șerban Foarță, prefață de Mihai Pop, Editura Univers, 1988.

STÉPHANE MALLARMÉ

SALUT

Nimic, această spumă, vers
Virgin redecupînd o cupă;
Sirenele cum una după
Cealaltă multe 'n larg s-au șters.

Ci iată-ne din nou în mers,
Prieteni, eu rămas la pupă
Voi prora însăși dînd să rupă
În iarnă fulgerul submers;

Cu tot tangaju-i o beție
Frumoasă nu are să-mi ție
În loc salutul datorat

Însingurări, recifuri, astre
Celor ce noimă-i vor fi dat
În alba-i rîvnă pînzei noastre.

Nota lui St. M. (în **Bibliografie** la editia din 1898): «SALUT: Sonetul ăsta, ridicînd paharul, nu prea demult, la un Banchet al **Plume**-ei, cu onoarea de a-l prezida.»

Tălmăcire: Șerban FOARȚĂ

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COTESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODNEI 1;
Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P T T R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 11

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 11 (1150) 17 MARTIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

EDUCAȚIE ÎN SLUJBA SOCIETĂȚII

Fenomenele sociale sînt strîns legate între ele; succesul acțiunii sociale depinde de gradul în care se ține seama de relațiile funcționale dintre diferitele domenii și planuri ale vieții sociale. Analiza fenomenelor, care se referă la relațiile dintre oameni, nu trebuie să fie contrapusă, să se îndepărteze sau să se rupă de problemele sociale și politice, de hotărîrile care se iau de către factorii de conducere ci, dimpotrivă, trebuie să găsim soluții în concordanță cu acestea. Dată fiind natura funcțională a educației, dezvoltarea învățămîntului nu poate fi înțeleasă corect, decît ca integrare organică a școlii cu cercetarea științifică de actualitate și cu producția materială, industrială și agricolă.

În magistrala Expunere a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, prezentată la Ședința comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești, din noiembrie 1988, se arată că: **„Înfăptuirea prevederilor actualului cincinal este posibilă numai pe baza celor mai noi cuceriri ale științei, a angajării ferme a întregii activități de cercetare"** și că **„trebuie să impletim ferm cercetarea cu învățămîntul, cu producția, să legăm mai strîns întreaga cercetare de cerințele practice ale producției, de soluționarea problemelor care apar zi de zi în activitatea complexă pentru realizarea de produse mai bune, cu un înalt nivel calitativ și tehnic tot mai ridicat".**

Factorul determinant, în ultimă instanță, al genezei diviziunii sociale a activităților îl constituie producția de bunuri materiale, deși orice societate, încă de la început, pe lîngă funcția economică, posedă și o funcție educativă; pentru a se asigura continuitatea sistemului social nu este suficient numai să produci bunuri, ci și să transmiți cunoștințele și deprinderile de muncă. Transmiterea cunoștințelor și deprinderilor, prin care se procură bunurile, se realizează, uneori, spontan, dezvoltarea civilizației moderne a demonstrat însă superioritatea modalităților organizate, sistematice, de învățare și instruire. Caracterul practic al educației a permis instituționalizarea ei; în adevăr, instrucția și educația presupun, în primul rînd, o serie de procedee și acțiuni de influențare și convingere, tehnici, metode, reguli, instrumente, sisteme de cunoștințe și noțiuni. Pedagogia s-a constituit ca știință, prin selectarea pe baza experienței îndelungate sau prin experiment a celor mai eficiente procedee și acțiuni, a acelor noțiuni care i-au folosit în descrierea și analiza diferitelor fenomene și procese.

Se poate stabili o anumită asemănare între științele tehnice (informațiile necesare construirii, folosirii și întreținerii mașinilor și utilajelor din industrie și agricultură), științele medicale (informațiile utile ocrotirii sănătății) și științele pedagogice (informațiile solicitate în procesul de învățămînt); toate aceste științe se caracterizează prin maximă operaționalitate, structurîndu-se prin indicații și instrucțiuni, tehnici și metode (în multe domenii ale tehnicii matematica și fizica au valoare de metodă).

Evaluarea gnoseologică și mai ales cea socială și axiologică poate constata decalajul dintre rezultatele practice extraordinare ale tehnicii industriale prin care s-a revoluționat civilizația contemporană și structurile logice mai puțin sistematizate și cristalizate, prin care se reflectă tehnica și producția în știință și în teorie. În plan educativ, științele tehnice se impun prin cantitatea informațională mai mult sau mai puțin sistematizată, relativ opace intuiției și accesibilității. Se creează, astfel, o discrepanță supărătoare între informațiile tehnice tinzînd spre abstractizare și necesitățile educative concrete de formare a unor priceperi și deprinderi de muncă la tineri. Relația educație-știință-producție-societate rezultă nu numai din faptul realității împletirii muncii cu învățarea și celelalte activități și fenomene sociale, ci și din specificul obiectului pedagogiei: această știință cercetează cunoștințele celorlalte discipline. Unul dintre domeniile distincte ale pedagogiei este didactica, adică studierea procesului de învățămînt. În centrul didacticii se află problema conținutului învățămîntului, prin care se înțelege **„volumul, structura și natura cunoștințelor cu ajutorul cărora este realizată instruirea".** Conținutul învățămîntului nu este deci altceva decît volumul informațional al celorlalte științe; stabilirea conținutului învățămîntului constă în analiza pedagogică a științelor; trierea, în baza unor criterii sociale, politice, didactice, logice, psihologice etc. a informațiilor celorlalte științe. Didactica înseamnă, așadar, sistematizare și sintetizare, modelare logică și psihosociologică, restructurare interdisciplinară și evaluare axiologică.

Ca sarcini nemijlocite am putea enumera: selectarea informațiilor fundamentale de cele secundare, deosebirea dintre cunoștințele noi și cele vechi, perimate, selectarea informațiilor care pot fi aplicate în practică, identificarea cunoștințelor care se pot asimila mai ușor, clasificarea informațiilor în funcție de necesitățile practice și, mai ales, de rezultatele care se pot obține prin aplicarea lor în practică, traducerea informațiilor necesare în practică, dar greu de asimilat în noțiuni simple și clare, conectarea informațiilor în sisteme noționale, stabilirea corelațiilor între cunoștințe, priceperi și deprinderi, precizarea unor baremuri de cunoștințe pentru anumite examene și profesii etc. Realizarea practică a sarcinilor menționate mai sus presupune confruntarea în plan didactic a științelor, desfacerea lor în teme, probleme și noțiuni, permanenta ierarhizare și modelare.

În lumina indicațiilor din Cuvîntarea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la deschiderea noului an de învățămînt 1988/1989, atenția noastră, a tuturor acelora care au responsabilități didactice și pedagogice, trebuie orientată nu numai spre rezolvarea promptă a unor probleme practice-organizatorice, ci și spre îmbunătățirea calității procesului de predare-învățare în vederea realizării optime a importantelor funcții sociale ale învățămîntului.

Lector. univ. dr.
Constantin STRUNGĂ

Patria

Respirația înflorită a primăverii
e graiul rodnic al patriei mele —
slăvire a grîului, a pîinii din veac
crescîndă pe vatra iluminată de glorii.

Cîntecul țării îmi urcă în sînge,
ca o mireasmă în florile teiului ;
culorile-n stemă strălucesc în izbîndă,
întruchipînd orizontul noului ev.

Sămînța cu veșnicia e geamănă,
murmurul rîului o preamărește —
din matca țării, ecoul nestins al istoriei
se răsfrînge-n temeiul biruinței de azi.
se răsfrînge-n corola strălimpede-a zilei.

Aurel TURCUȘ

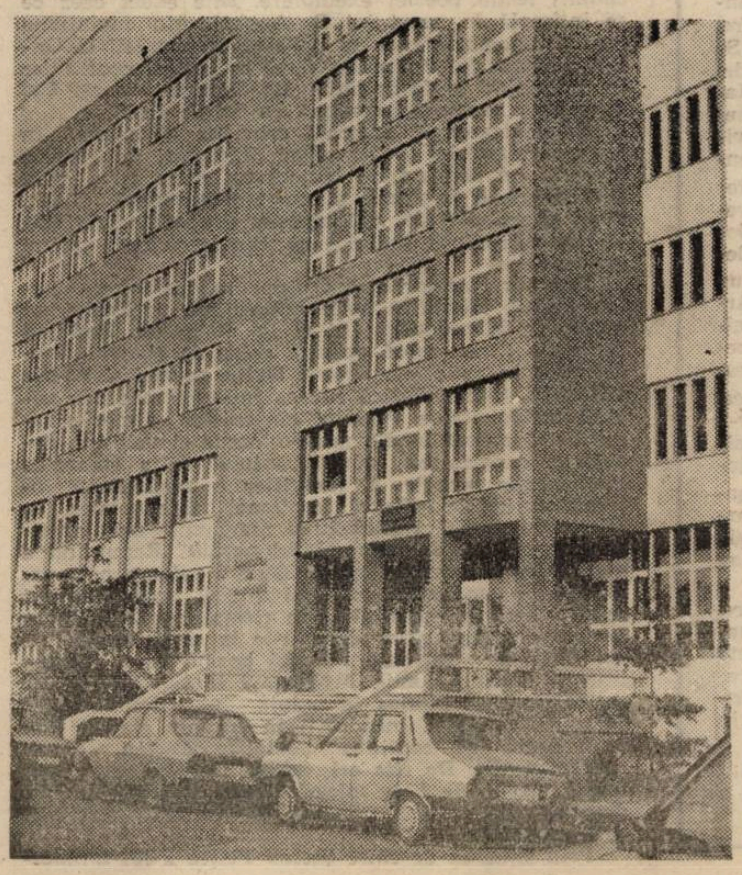

ÎN PRAG DE ECHINOCȚIU

Revine primăvara, învesmîntînd firea cu boarea ei vegetală. Cu fiecare zi balanța se înclină în favoarea luminii ; soarele ne amintește să sîntem copiii naturii, drumețiile umplîndu-ne sufletul cu imaginile infinitului repopulat de păsări și flori. Primăvara este similară copilăriei și poate de aceea tocmai copiii o simt mai a lor ; bucuria jocurilor prelungite sub egida cerului senin umple văzduhul de glasuri tinere. În aceste momente, privind exuberanța copiilor noștri, ne imaginăm viitorul populat de cei cărora le lăsăm drept moștenire lumea, o lume tot mai frumoasă, perfecționată și aptă să ofere tuturor posibilitățile împlinirii prin muncă. Incomparabil prezent își găsește strălucirea în faptele guvernate de rațiune și desăvîrșite de sensul nostru contemporan, care se adresează viitorului. Lăsăm celor mai tineri un peisaj sculptat de cultul muncii, decantat de sentimente curate, lu inoase, animate de profundul simț al răspunderii. Avînd vocația noului, această formulă a tinereții, am creat un spațiu al primăverii perpetue, marcat de creație, înnobilat de căutări, pasiuni și rodnic neastîmpăr. Precum se perpetuează frumusețea, trebuie să transmitem celor ce vin și devin calitățile benigne pe care ni le-am creat și cultivat ; și mai ales tinerețea permanență a generațiilor mature, care au frecventat școala primăverii și au deprins arta implantării ei în fiecare casă, în fiecare om.

Revine primăvara și în prag de echinocțiu știm că vom crește cu încă o primăvară pe drumul spre desăvîrșire, în urcușul nestăvilit spre lumină și adevăr și pace, în ambianța fastă, umană a epocii noastre.

Lucian BURERIU

ÎNSEMNĂRI

Acceleratorul

Cu două decenii în urmă, criticii de formație foiletonistică își sprijineau debutul editorial pe cronicile, recenziile, articolele publicate prin reviste. Cartea ieșea la lumină firesc, fiind „gata citită" de cei care, prin profesie sau doar prin curiozitate, erau cu lecturile presei literare la zi. Cu debutanții ultimilor ani, lucrurile se schimbă. Foiletoniștii țin parcă să demonstreze că în recenzia săptămînală nu dădeau la iveală decît o mică parte a preocupărilor lor: că spectacolul foiletonistic reprezenta doar o suprafață infimă a teritoriului pe care, de fapt, scrisul lor îl ocupă. Cistelecan, Buduca, Mircea Mihăieș reprezintă, în acest sens, un crescendo al surprizei. Buni polemiști, scriitori strălucitori într-o seamă dintre demersurile lor publicistice, condeie dintre cele mai vii ale deceniului al nouălea al scrisului românesc, ei debutează cu „sinteze" a căror primă calitate e că sînt foarte bine scrise. Cunoscători ai cîtorva literaturi, cu antene deschise către contemporaneitatea culturală a secolului XX, ei nu au complexe față de marile nume ale literaturii moderne. Au citit cărțile, au meditat asupra lor. În volumul său de debut, Mircea Mihăieș scrie cu aceeași lejeritate despre Musil cu care scrie, la gazetă, despre Daniel Vighi și cu aceeași precizie despre Gide cu care, de pildă, ar scrie despre Daniela Crăsnaru. Își alcătuiește subcapitolele cu aceeași fantezie și cu aceeași fervoare participativă. Scrie ca și cum ar fi martor. Uneori, judecător și martor. Între două capitole — între o prefață intitulată **Celălalt** —, admirabil **jurnal de creație** și o postfață numită **Trestiile lui Midas**, Mircea Mihăieș se ocupă de 13 (treisprezece) jurnale. De cele treisprezece jurnale care au zguduit literatura modernă. Le citește cu creionul în mînă. Face, cu calificare, cu dragoste, cu copilărească supărare, cu încruntări naive și sentimentale, jurnalul lecturii lor. Toată cartea pare, astfel, o cursă a autorului de la confesiunile primelor pagini la echilibratele pagini ale postfeței. Cele treisprezece portrete „subiective" sînt cursa cu obstacole a lui Mircea Mihăieș.

Cartea pare, așadar, scrisă cu cronometrul pe masă și cu somația editorială în buzunar. Prefața ne previne asupra „tehnicii". Autorul e nemulțumit, e neliniștit. Trăiește, din plin, viața autorilor („săi") de jurnal. Își visează „personajele", ar vrea să-și transcrie (deducem) visele, „deși visele aparțin unui mecanism greoi, uzat moral, ieșit din modă, ieșit din socoteală". Îl recitește pe Gide: dacă și-a ales acest subiect, **tema Gide** este inevitabilă. „Mi-e rușine să furnizez un material atît de mediocru ca Gide". Dar nu are încotro, el și-a ales „tema de casă". Așa că trebuie să scrie. A ajuns la Kafka și se plînge iar: „Da, direct din Kafka, direct din cel mai îngrozitor capitol al cărții, al literaturii, din lipsa lui de aer în lipsa mea de energie". Nu sînt cochetării de june prim: așa se plîngea, în Șantier, Mircea Eliade. Sînt vasele comunicante pe care le realizează fiecare autor care scrie „jurnal".

Citim cartea cu aceste plîngeri așezate în față. Paginile sînt, ca să folosim un cuvînt al lui Gilbert Durand, **tigrate**. Criticul comentează, comentează, și, dintr-o dată, observăm că își prelungește comentariul cu un citat din jurnalul supus analizei. Rîndurile **celuilalt** dau încă o notă de familiaritate a autorului cu subiectul său. **O mise en abime** care intensifică sentimentul de intimitate. Natura romanescă a cărții se bazează și pe aceste așezări „în ecou" ale afirmațiilor, negațiilor, elogiilor și incriminării. Un radicalism exemplar guvernează pagina. Îi găsim resursele și în exercițiul publicistic.

Subliniind mereu frumusețea scrîiturii, sîntem tentați să trecem peste observațiile substanțiale pe care Mihăieș le face asupra jurnalelor. Despre fiecare dintre aleșii săi, criticul scrie (și) rînduri memorabile. Despre Gombrowicz: „A avut întotdeauna suficiente resurse și suficientă energie pentru a reîncepe. Pentru a reînnoda șirul marilor, necesarelor, **veselele insolențe**. Sfruntări benefice, refăcînd, mereu și mereu, circuitul luciditătii în natură".

Cum arată, deci, laboratorul intim al marilor creatori? Pînă să ajungă la ultimele pagini, ale trestiilor lui Midas (splendid titlu!), autorul ne poartă printr-o lume care nu e doar a bucuriei creatoare: e și a suferinței, a hybrisului, a torturatei constiințe de sine. Cu jurnalele în față, Mircea Mihăieș, foiletonistul, rescrie **romanele** marilor creatori. El, jurnalistul, este de veghe în oglindă. Fiindcă are curajul să-și asume condiția de scriitor. De autor de jurnal. Fără nici un orgoliu, fără cunoscutul freamăt al triumfului auctorial.

Un cercetător ar fi stăruit, măcar asupra unor capitole, ani în șir. Eseistul dizolvă etapele, în numele necesității (a necesităților) cărții. Un autor „bătrîn" ar fi străbătut drumul de la primul capitol — **Celălalt**, la ultimul, **Trestiile lui Midas** — într-un număr respectabil de ani. Dacă, totuși, ar fi avut curajul de a-l străbate.

Cînd vom avea spațiul necesar, vom arăta de ce volumul lui Mihăieș, simptomatic pentru literatura tînără a deceniului nouă (o literatură a altui regim de viteză) e și un eveniment al scrisului tînăr.

Cornel UNGUREANU

*) **Mircea Mihăieș — DE VEGHE ÎN OGLINDĂ, Ed. Cartea Românească, 1988.**

• cronica literară •

Personalitate și luciditate

Îmbucurătoare și semnificativă, recenta ediție a operei Magdei Isanos (**Cîntarea munților** — Ed. Minerva, 1988), în populara colecție B.P.T., atestă reconsiderarea unei creații rezistente la trecerea timpului, creație desprinzîndu-se luminos din conul de umbră al intervalului scurs de la dispariția poetei. Este lăudabil gestul Margaretei Husar, îngrijitoarea ediției, de a strînge poeziile risipite prin revistele vremii și de a tipări, pe lîngă versuri, proza și publicistica Magdei Isanos, în intenția de a oferi o ediție „pe cît posibil, completă". Asupra acestui aspect ar fi de făcut cîtevaobservații și sugestii, fără intenția de a știrbi meritele Margaretei Husar, ci din dorința de a sublinia personalitatea complexă a Magdei Isanos. În primul rînd, M. Husar anunță în „Notă asupra ediției" reproducerea a patru schițe sub titlul generic „Orașul cu minuni", dar în cuprinsul volumului nu apar decît trei schițe sub acest generic. Apoi, poate merită a fi retipărite colaborările cu Eusebiu Camilar (drama **Focurile** și **Minunata istorie a lui Nastratin Hogea** — traducere din limba rusă) și, nu în ultimul rînd, corespondența Magdei Isanos, de o vibrație sufletească și o flagranță expresivă rar întîlnite. Este de sperat că editarea operei integrale, într-o viitoare ediție critică, nu se va lăsa prea mult așteptată, una din contribuțiile hotărîtoare la finalizarea acestui obiectiv fiind și ediția de față.

Foiletonistica Magdei Isanos, deși restrînsă, dovedește acuitate analitică și probitate, dar și generoasă înțelegere, ca semne ale unor intuiții profunde. Proza sa, însumînd cîteva schițe cu deschidere spre fantastic și oniric, promitea o evoluție spectaculoasă dacă sfîrșitul prematur nu i-ar fi curmat evidenta înzestrare.

Ponderea cea mai mare a creației o constituie poezia, care, cantitativ modestă (uimitoare totuși, dacă o raportăm la scurta viață a poetei), se încheagă într-o veritabilă operă, prin forța viziunii și pregnanță expresivă. Ceea ce frapează imediat în această poezie este fuziunea dintre pasionalitate și luciditate. Într-o armonioasă complementaritate. Nimic din intimismul egolatru ori din sentimentalismul strident în poezia Magdei Isanos. Chiar și în poeziile confesive sau erotice se simte o generoasă dăruire, o stenică solidaritate cu tot ce o înconjoară. Se pot găsi unele aprecieri între poezia Magdei Isanos și cea a lui Alice Călugăru, sau a Mariei Banuș, se pot detecta anumite ecouri arghieziene ori blagiene, dar poezia aceasta se individualizează prin cîteva dominante temperamental-stilistice. Un vitalism solar care, tulburător și paradoxal, își extrage combustia din presentimentul morții apropiate. Confesiunea dobîndește, astfel, un suflu vizionar, eroticul devine un ritual de exorcizare a tanaticului, un ecou de tragedie antică răzbate din versuri. Ardența trăirii se înalță pînă la accentele energice ale poeziei-manifest, prefigurînd, parcă, retorica de tribun din poezia lui Adrian Păunescu. Vitalismul ca efect al premoniției tragice, precum și o serie de motive se regăsesc, într-o refontă originală în poezia lui Labiș, care a asimilat, în mod cert, poezia Magdei Isanos. Dialectica trecerii, a devenirii și, ca efect, atașamentul față de perenitatea originalului și arhaicului anunță, parcă, o altă direcție în poezia română actuală, ilustrată, printre alții, de Ion Gheorghe și Ion Horea.

Polifonia sensibilității, a trăirilor interioare, armonia registrelor melodice, simplitatea și naturalețea rostirii vădesc „disponibilități de poetă mare", cum spune C. Ciopraga în aplicata prefață la volum. O poetă a cărei poezie își păstrează prospețimea și își sporește strălucirea în timp.

Valeriu DRUMEȘ

Analizînd în 1889 fenomenul liric Eminescu și traseul lui spiritual, Titu Maiorescu intuia în acest din urmă sens un adevăr în întregime validat de timp, cel puțin în materie de semnificant poetic.

Știm pe de altă parte că, timp de aproximativ trei decenii ce au urmat morții poetului, a avut loc, cum observă Mihai Zamfir, o mitologizare a geniului eminescian, proces socio-cultural și psihologic complex constînd, după observația lui Mircea Eliade, citat de criticul amintit, în accentuarea tendinței moderne de „transformer une existence en paradigme et un personnage historique en archétype"[1].

În ceea ce privește traseul spiritual al operei eminesciene, critici de autoritate precum Ibrăileanu, vorbeau, încă în 1919, de excepționala valoare gnoseologică a eminescianismului, care, în viziunea unui critic și istoric literar de azi, implică „o formulă de existență (...) categorie distinctivă a spiritului uman"[2].

Eminescu în

Dacă în această latură — cea a continuării liniei tradiționale — lucrurile sînt limpezi, situația receptării lui Eminescu de către simboliști este întrucîtva mai specială. Ea înregistrează uneori chiar cazuri mai complicate dacă abstracție facem acum de extinsul studiu al lui N. Davidescu, **Estetica poeziei simboliste**, reluat apoi în **Eminescu, precursor al simbolismului**, de altfel fără vreo importanță în generarea curentului simbolist, din cauza publicării lor tîrzii: în 1926, respectiv 1939, într-o vreme în care simbolismul se dizolvase deja, iar N. Davidescu însuși trăda generos și programatic curentul în favoarea parnasianismului.

Să observăm însă mai întîi că, deși simbolismul reprezintă prima noastră fază colectivă cu un caracter marcat ofensiv în impunerea modernității, în afara unor gesturi teribiliste izolate, el n-a avut o atitudine exclusivistă față de tradiție, ci conștiința transmiterii creatoare prin integrare și reelaborare a acesteia în Zeitgeist-ul contemporan. Lecția „antitradiționalistă" pe care simbolismul a propus-o a constat în respingerea atitudinii muzeale și sentimentale față de tradiție, aceasta fiind selectivă și presupunînd absorbție în orizontul actual al operelor împlinite estetic.

În al doilea rînd situația simbolismului românesc a fost, se știe, diferită de a celui francez, acesta din urmă reprezentînd, pe lîngă altele, o negație atît a romantismului intimist gen Lamartine, cît și a celui retoric, tip Hugo. Prin punctul său cel mai înalt atins, Eminescu, romantismul românesc fusese conectat creativ la romantismul și idealismul german pe care simboliștii francezi le reclamau ca aliate necesare. Or, tocmai absolutizarea idealismului de extracție germană l-a determinat pe N. Davidescu, criticul cel mai dotat al simbolismului, să afirme în articolele citate, contrar începuturilor, că nu Macedonski, poetul cu atîtea sugestii franceze, e primul nostru simbolist, ci Eminescu. Un punct de vedere asemănător a exprimat și B. Fundoianu.

Cazul autorului **Nopții de decembrie** este mai deosebit. Clarificările aduse de Adrian Marino, reluate de Mihai Zamfir, care constau în esență în aceea că, după o negare îndărătnică a poeziei eminesciene, sub puterea evidenței mitului eminescian în conștiința publică, Al. Macedonski a acceptat în cele din urmă coabitarea celor două direcții literare, sînt cum nu se poate mai convingătoare.

În istoria liricii românești, poetica eminesciană a marcat, cum observă un critic, culminația „acumulărilor" unei convenții existente, complexitatea acesteia interzicînd ulterioare posibilități creative. „Marcînd apogeul acumulărilor — remarcă Mircea Scarlat — poetul va favoriza involuntar apariția ereziilor, făcîndu-le chiar necesare"[3]. În chiar aceste erezii însă, adorarea mitului geniului rămîne intactă pentru unii simboliști, deoarece Eminescu oferea și pentru noile căutări lecția poeziei exemplare. Este exact ceea ce se întîmplă în cazul lui D. Anghel prin cuvîntarea din 16 octombrie 1911 cu prilejul inaugurării la Galați a statuii lui Eminescu, după ce același poet citise în iunie 1909 la festivitățile din Botoșani poezia **Lui Eminescu**, semnată împreună cu Șt. O. Iosif.

Mitologizarea înregistrată prin Ion Minulescu în **Aprindeți torțele!** (1908) chiar deformări de istorie literară, cel demis fiind Maiorescu, critic care, prin **Direcția nouă în poezia și proza românească** (1872), **Poeți și critici** (1886) și **Eminescu și poeziile lui** (1889) oferise cele dintîi judecăți pertinente asupra operei eminesciene.

Este surprinzător cum critica simbolistă, prin Ștefan Petică, identifică noile criterii ale poeticului nu numai la Macedonski, ci și la Eminescu. Preluînd distincția lirism-proză operată chiar de autorul **Rondelurilor** în articolele **Despre logica poeziei** și **Poezia viitorului**, Ștefan Petică emitea judecăți moderne privind melodicitatea versului eminescian, atmosferizarea lirică provenite din predominanța și valoarea sunetelor, capacitatea semnificantului de a emana o semnificație proprie. El identifica o muzicalitate internă oferită de reflexul emoțional al sunetelor în relație cu sensul, ilustrîndu-și aserțiunile prin analiza de text din **Se bate miezul nopții**. Renunțînd a mai vedea în cuvîntul poetic doar o valoare noțională, ci și o emanație a afectivului și imaginativului prin integrarea cuvîntului în ritmul poetic, Ștefan Petică semnala chiar devenirile la nivel frastic ale noii lirici și o întreagă retorică bazată pe o imagine transrațională a lumii. Proteismul limbajului poetic eminescian ar explica în opinia lui Ștefan Petică chiar dificultatea încadrării în curente etanșe. Mai mult decît atît, continua poetul-teoretician, „Poezii ca **Melancolie**, **De cîte ori, iubito**, **Despărțirea**, **Cînd însuși glasul**, **Se bate miezul nopții** și altele, ar îndreptăți mai curînd trecerea sa printre rîndurile simboliștilor"[4].

Prin situarea de către Ștefan Petică a lui Emines-

cu și printre simboliști, printr-o demonstrație din care erau absente, totuși, principiile de bază ale noului curent (sugerarea, sugestia și nuanța în primul rînd, corespondențele, sinestezia, verslibrismul, polisemia simbolului) nu are, așadar, prin ce mai surprinde opinia lui N. Davidescu din articolele menționate. Viciul de fond al teoriei criticului simbolist a fost pus în evidență de E. Lovinescu însă cu o tendință prea apăsată în a califica demonstrația și rezultatele lui N. Davidescu drept un paradox. Criticul de la „Sburătorul" scria: „Deși-l găsim la cîțiva ideologi ca Villiers de l'Isle Adam sau Remy de Gourmont (...), idealismul filosofic nu formează, însă, nota specifică a simbolismului, tocmai pentru că o găsim și la alte curente, dar nici măcar o notă caracteristică (...). Nota diferențială a simbolismului, după cum am mai spus-o de atîtea ori, nu e nici idealismul din **Sărmanul Dionis**, nici pesimismul din

receptarea simbolistă

Rugăciunea unui dac, — ci adîncirea, pe cale mai mult de sugestie, a fondului muzical al sufletului omenesc. Și atunci: mai poate fi vorba de simbolismul lui Eminescu?"[5]

De altfel, contribuțiile recente de critică românească socotesc lirica lui Eminescu redevabilă timpului său. În cel de al doilea volum al **Istoriei poeziei românești**, Mircea Scarlat încadrează criteriul eminescian al liricii poetice tradiționale (antisimboliste). Simbolul eminescian este — potrivit criticului — univoc și decodabil, asimilabil conceptului nemodern de alegorie, în timp ce la simboliști și postsimboliști el este aluziv, polisemic prin sugerare. „Eminescu — scrie criticul — viza o simbolică reflexivă, simboliștii — una senzitivă (...). De aceea Eminescu vorbește de înțelegere, pe cînd simboliștii vor vorbi de sugestie, capabilă de a conduce la obiectivarea unor latențe existente în sensibilitatea și reflexivitatea receptorului, nu la decodare, care este incompatibilă cu esența esteticii simboliste"[6]. De convenția tradițională ține la Eminescu severitatea, disciplina formală și armonia, accentul asupra semnificatului, deși poetul a avut mereu în vedere ideea raportului între semnificant și semnificat.

De acord cu Mircea Scarlat, N. Manolescu adăuga la toate acestea prezența discursivității și elementului narativ, absența ambiguității contextuale ca și a reveriei incerte din visul eminescian.

Opinia lui N. Davidescu n-a făcut carieră. O mare parte a criticii românești a subliniat însă ulterior o altă latură și anume modernitatea indiscutabilă a limbajului poetic eminescian. Este însă exactă la N. Davidescu depistarea unor locuri și sonuri eminesciene la unii simboliști precum Ștefan Petică și D. Anghel. În cazul primului el observa că „lirica lui Petică, din punct de vedere al esenței ei, nu pregetă să folosească, într-un dozaj cu totul personal, este drept, întregul material rulant al lui Eminescu"[7]. Eminescianismul lui Ștefan Petică a fost susținut de altfel și ulterior cu o notă cam exagerătoare însă de D. Micu. Începuturile poetice ale lui D. Anghel (rămase în manuscris) se situează puternic în orbita eminescianismului. De altfel E. Lovinescu aprecia că lirica lui D. Anghel „sub raportul formei, (...) s-a dezvoltat normal din brazda eminesciană"[8]. S-au semnalat locuri eminesciene la Tudor Arghezi cel din faza inițială ca și coplesirea de tutela romanței eminesciene a debutului minulescian dintre 1897 și 1906, perioadă negată însă de poet. Am identificat un caz de „fausse mèmoire" la D. Iacobescu. Să se compare versurile din **Dimineața** ale acestuia: „Și voi purta prin vraja lui April, / Tristețele-mi pustii ca niște stepe" cu cele eminesciene din **Luceafărul**: „De-aceea zilele îmi sunt / Pustii ca niște stepe".

Critica literară românească a atras atenția asupra presiunii modelului romanței eminesciene asupra unor piese de început ale lui G. Bacovia. Este vorba de poezii ca **Și toate** care marchează debutul absolut al poetului în „Literatorul" din 20 martie 1899, **Ca mine** sau **Din lră** pe care Bacovia le-a inclus mai tîrziu, în 1936, în volumul **Comedii în fond**. Alte poezii precum: **Trec zile, Noapte de vară, De-aș fi artist** sînt redevabile ca muzicalitate și prozodie unor texte lirice eminesciene, ultima dintre cele amintite integrînd în textura specific bacoviană atît melodicitatea din **Și dacă** a lui Eminescu, cît și versul **„De tine-ntotdeauna"**.

Ele sînt probe ale validității, fie și parțiale a lui N. Davidescu, potrivit căreia „Aceste toate, firește, nu constituie decît indicii că poezia simbolistă, încă de la începuturile ei, nu putea rămîne străină de caracterul premergător ei al poeziei lui Eminescu"[9].

D. VLĂDUȚ

[1] Apud Mihai Zamfir, **Constituirea mitului eminescian: glose despre un mit modern**, în vol. **Eminescu după Eminescu. Comunicări prezentate la Colocviul de la Universitatea din Paris-Sorbona** (12—15 martie 1975). Volum îngrijit de Dim. Păcurariu, Iași, Editura Junimea, 1978, p. 99.

[2] George Munteanu, **Ce este „eminescianismul"?, în vol. cit.**, p. 38.

[3] Mircea Scarlat, **Istoria poeziei românești**, vol. II, București, Editura Minerva, 1984, p. 14.

[4] Ștefan Petică, **Scrieri, II**. Ediție îngrijită, studiu introductiv, note și variante de Eufrosina Molcuț, București, Editura Minerva, 1974, p. 269.

[5] E. Lovinescu, **Istoria literaturii române contemporane**, vol. I, București, Editura Minerva, 1973, p. 332.

[6] Mircea Scarlat, **op. cit.**, p. 84—85.

[7] N. Davidescu, **Aspecte și direcții literare**. Ediție și prefață de Margareta Feraru, București, Editura Minerva, 1974, p. 418.

[8] E. Lovinescu, **op. cit.**, p. 342.

[9] N. Davidescu, **op. cit.**, p. 618.

Sensul unui surîs

Poate nu mi se va lua în nume de rău dacă, scriind despre **După-amiaza de simbătă** (Cartea Românească, 1988) a lui Valeriu Cristea o voi pune în relație cu propriu-mi **Clopot scufundat**. N-am putut, la lectură, să nu fac legătura pentru că mi s-a părut uimitor cît de fundamental diferite sînt două cărți între care există asemănări atît de mari. Asemănări mai cu seamă între autorii deveniți „personaje": amîndoi provenim dintr-o margine de țară, din același mediu, am crescut în orașe — Clujul și Timișoara — nu foarte deosebite, am citit aceleași cărți, evocăm aceiași ani. Nici unul, nici celălalt nu ne prea omorîm cu firea să cucerim lumea, facem parte din categoria — dacă-mi îngăduie Valeriu Cristea s-o spun — a celor „neajutorați". Ne supraveghem prea mult — și nu cu prea mare entuziasm — ca să mai putem și acționa. Amîndoi lăsăm pe seama altora mările și oceanele : ne atrage și pe unul și pe altul, la fel de mult, spațiul adăpostit. Cartea amîndurora este obsedată de ideea morții. Iar aici, brusc, asemănările se întrerup.

În **Clopotul** i se atribuie morții blîndețea unui capăt de oboseală, pe cînd în **După-amiaza de simbătă** este simțită, cum e firesc să fie, ca „o scandaloasă separare a eului de sine" (36). Pe fondul acestei neasemănări, o imagine similară poate dobîndi în cele două cărți semnificații opuse: într-un caz moartea cu fața la perete, cu spatele la lume, înseamnă cea mai deplină și mai odihnitoare ștergere de sine; în celălalt, ea poate să însemne **incudare dușmănoasă, ascunderea groazei și suferinței, singurătate absolută**, adică „cea mai tragică formă de moarte" (55).

Într-un rînd, Valeriu Cristea se gîndește la un posibil inventar al formelor de moarte violentă cîte există. În fapt, din cartea lui poate fi extras un inventar și mai cuprinzător. Un număr impresionant de înfățișări ale morții, de împrejurări în care se moare, de reacții la acest ultim eveniment al ființei ne cuprind în **După-amiaza de simbătă**. Nu le enumăr, nici măcar parțial, din lipsă de spațiu, dar și fiindcă n-aș vrea să se înțeleagă că volumul acesta admirabil ar avea un aer funerar. În realitate, Valeriu Cristea evocă moartea cu un soi de adversitate responsabilă, pentru că „din păcate, moartea îl privește pe om" (249) și pentru că moartea mamei — prin imbold al scrierii cărții — l-a determinat să reacționeze, să caute un remediu împotriva acestei inadmisibile agresiuni pe care o îndurăm toți și în fața căreia ar trebui, socotește el, să fim solidari.

Explicația modului cărții este de găsit într-o secvență aparent fără legătură cu scrisul literar unde se evocă ultimul zîmbet al mamei: „...revărsarea aceea imensă de zîmbet curat, deschis, „numai suflet", a umplut patul, odaia, inima mea, îmbrăcînd în aur, pentru totdeauna, spațiul acelei clipe (...). Adevăratul ei testament, nescris, a fost acel zîmbet" (230).

Dăruindu-i fiului în acel zîmbet tot sufletul ei, mama i-a lăsat un testament care, fiind „nescris", s-ar fi putut pierde, cum se pierd toate lucrurile supuse eroziunii vremii, și de aceea a fost nevoie să fie adăpostit într-o scriere despre el și despre toate momentele cînd,

marginalii

de-a lungul vieții, memorialistul a simțit răsfrîngîndu-se în sine lumina maternă. Ca atare, cartea se compune din alternarea a doi timpi: timpul avertizării împotriva morții, al înfiorării în fața ei, și timpul originar al maternității, reflectat în momentele privilegiate ale unei vieți.

Clopotul scufundat are caracter romanesc măcar prin aceea că este locul căutării unui sens. În **După-amiaza de simbătă** sensul a fost dat din capul locului, căci el se confundă cu această **anima** a zîmbetului matern. Sensul i-a fost dat cărții în clipa cînd viața l-a pierdut. Autorului i-a revenit misiunea ca, scriind, să perceapă ecoul dintre sens și propriul său trecut. El a realizat astfel un sistem de corespondențe prin care un Același, un Sens fundamental a fost ipostaziat și amplificat. Acesta este un mod poematic de a proceda.

Factura poetică a cărții face să se estompeze un neajuns care ar fi fost supărător într-un roman. Generos cu trecutul, mai puțin — însă cît de pregnant! — cu propria lui persoană, Valeriu Cristea nu și-a îngăduit să dea relief înfățișărilor umane. N-a făcut personaje din figurile evocate fiindcă n-a folosit mijloacele corozive ale gravorului. Respectuos și binevoitor cu toate, le-a împalidat. Dar, încă o dată, nu acesta a fost rostul cărții. Rostul propriu-zis s-a împlinit cu prisos. „Trecutul ne mănîncă amintirile", scrie autorul. Însă trecutul nu poate să „mănînce" un moment privilegiat, unul peste care a trecut „pasărea fericirii". „Ceva din mine a rămas închis acolo pentru totdeauna — spune Valeriu Cristea despre un asemenea moment — și mai aleargă și acum, bucuros, liber". Acum s-a întipărit, viu pentru totdeauna, într-o carte. Și pentru că lumina care-l scaldă este a acelui surîs, scriitorul a putut să-și dedice cartea, cu îndreptățire : „Mamei, care deși a murit, nu a murit, care deși nu mai trăiește, trăiește".

Livius CIOCÂRLIE

portrete

Realul și fantasticul

I.D. Teodorescu nu este nicidecum un scriitor îngăduitor cu cititorii săi. Textele sale presupun o încordare permanentă, ce însoțește lectorul încă de la primele rînduri, ca o condiție **sine qua non** a parcurgerii spațiului epic. Există mai multe motive ale acestei „încordări" spontane a atenției, chiar de la început.

Ar fi, în primul rînd, motivul promisiunii aminate. Prozatorul creează printr-o manieră care îi este proprie o stare de tensiune anunțînd un eveniment ireversibil, de regulă, de mare anvergură, cu profunde implicații. Evenimentul, însă, așteptat și anunțat, pe tot parcursul epic, fie că întîrzie să se producă pînă la final, cînd de fapt nici nu se mai produce, fie că este strecurat în relatarea propriu-zisă, sau, uneori, în vis, în plan imaginar. Toate acestea rezolvări, însă, ale planului evenimențial, deși aparent frustrează cititorul de o întîmplare senzațională permanent promisă, propun o „lectură" a cotidianului care surprinde: nu există senzațional, înafara existenței noastre zilnice, pe care, de fapt, nici nu îl putem percepe, deoarece îl trăim.

Întîmplările, urmînd un făgaș firesc (mai mult sau mai puțin), se pot așadar sublima în fantastic, acesta realizat însă într-o manieră deloc stridentă ci, dimpotrivă, lăsînd chiar impresia că ar fi fost singura rezolvare posibilă a situației epice : **„Iar acest lucru se petrecu : într-o noapte hotelul, cu toate luminile aprinse, începu să se înalțe ușor, plantele din jur unduiră deznădăjduite, numai că el continua să urce pînă se degajă de ele, și-atunci se aplecă, atinse Fluviul, iar apele îl primiră și-l luară cu ele purtîndu-l luminos și straniu în noaptea compactă". (Aproapele**, p. 12, din vol. **Aproapele**. Editura Facla, Timișoara, 1974).

O fascinantă împletire a fantasticului cu realul se petrece și într-un număr din celelalte proze ale volumului. Încătușate în cleștele realului cotidian, faptele evadează într-o suprarealitate, într-un fel de lume paralelă, refugiu de ultimă clipă al unor existențe aflate în impas. Impresionează în proza lui I.D. Teodorescu locul aparte pe care îl ocupă motivul iubirii. Ideal mai presus de toate, punct de plecare al unor fapte dezlănțuite, modalitate de sublimare a ființei umane, ea este tratată frust, în aspectele ei primare, ca un contact nemijlocit al ființei cu un ce ascuns, dezvăluit doar pentru o (prea scurtă) clipă. Alteori, așa cum se întîmplă în romanul **O săptămînă de bunătate**, iubirea îmbracă nuanțe magice, împrumutînd puteri fantaste, care permit cuplului trăirea unor experiențe existențiale multiple. Prilej pentru autor de a realiza o ingenioasă suprapunere de planuri, cu cîștig cert pentru planul epic.

Un grup uman rămîne prizonier al muntelui (în paranteză fie spus, e ca urmare a violentării regulilor sale inviolabile) și, în fața pericolului virtual al morții, se declanșează procesul memorizării unor evenimente întîmplate într-un trecut dramatic.

Procedeul nu este nou. Surprinzătoare este însă trecerea firească a autorului dinspre real înspre imaginar (și invers), într-un carusel care cuprinde elemente de îndepărtată istorie (antică) sau mai apropiată (evenimente ale celui de-al doilea război mondial), toate purtînd însă semnificații dintre cele mai grave.

Există, la fel, un anume farmec al relatării în proza lui I.D. Teodorescu, care îi aparține. Realizarea suspansului epic prin suspendarea frazei apare ca un principal mijloc, mai ales că autorul nu face abuz, realizînd exact momentele potrivite. Ironia, ca modalitate narativă, apare pe deplin realizată epic în nuvela **Șase căluți în galop**. Grupul uman eterogen, cu probleme de implicare în sistemul axiologic al societății, cu forța sa coercitivă asupra membrilor grupului apare ca o modalitate sigură de salvare a individului de rătăcire.

Există în proza lui I.D. Teodorescu o simbioză a modernului cu metodele clasice narative care îi conferă un statut singular.

Gheorghe SECHEȘAN

George Drumur

CURCUBEUL

Se plimbă curcubeul peste ape
Stingher și ne-adormit sub rouă,
Își scutură mătasa de culori alese
Și-mparte toate pe din două.

Cînd zorile se urcă peste dealuri
Și spicurile grînelor se-ndoaie de poveri,
În umbra rară, răspîndită printre flori,
Alături de întunecatele-nserări.

Și zilele se scurg ușoare printre vișini
Încercuite încă de atîta ploaie,
Doar merele mai rid în soare,
Și melcii se iubesc sub iarbă ce se-ndoaie.

Apusul se adună lîngă arbori
Cu ochii somnoroși deschiși spre lună,
Și vînturi se ascund prin scorburi
Legănîndu-se a noapte bună.

CÎMPIE BĂNĂȚEANĂ

Prin cîmpia bănățeană
Holde cresc ca niciodată,
Mai înalte și mai dese
Cum n-au fost nicicînd vreodată.

E pămîntul gras și dulce,
Cu izvoare minunate,
Boabele de grîu cresc iute
Tot mai pline, mai bogate.

Se ivesc atîtea zile,
Pier și vise ne-mplinite,
Fug lumini în nopți deschise
Și sînt vreri nebănuite.

Amiroase glia-a pîine coaptă,
Plini sînt ochii de uimire.
Spre apus se surpă o fîntînă
Și nimeni nu-i află stire.

Ștefan SZÖNYI : Violoncelista

CURGEREA TIMPULUI

Timpul se scurge cu ploaia, cu vîntul,
Iarba-l alege, l-ascunde de stele,
Zarea se-ntunecă, noaptea e caldă și tace,
Somnul nu moare, se-nchide-n ulcele.
Liniște mare încet se ridică
Ascultă și moare de spaimă și frică.

Focuri aprinse pe măguri, departe,
Se-ntind spre apusuri, departe,
Zbătîndu-se molcom să nu se desprindă
De apele-ascunse sub margini de punte,
Să nu se deslege, să nu se aprindă.

În fîntînile-adînci, încă nestinse,
S-au cuibărit înserările vechi,
Și nimeni n-aude cum mușchiul coboară
Spre umede pietre ne-atinse,
Spre goluri adînci și străvechi.

O flacără doarme de-aseară
Sub umbra frunzișului verde
Și spaima se urcă într-una
Țipind spre-ntunericu, pînă se pierde
Către brazii înalți de la vale.

Ioan Dan Bălan

FOAIA DE SCĂZĂMÎNT

Hohotele de ris s-au curmat brusc și cel mai bătrîn din neamul Tiricilor. Pătru și-a dus neliniștit mîna la o-brazul neras. Pornise să spună ceva, cînd piriitura de sac rupt a tunetului i-a acoperit vocea și ne-a făcut să privim roată, cu îngrijorare, negura ce venea în pînză deasă dinspre Munte-le Negru. Persista, peste toată pă-șunea înaltă, cîntecul gros, de Gustar, al greierilor și nenumărate roiuri de muscuțe înțepătoare și țîntari ne în-cercau rezistența pielii; fusese o zi atît de caldă, încît uram aerul pe care-l respirăm, parcă se muta-se muntele într-o zonă joa-să, ploaia binefăcătoare era cam de multe zile așteptată... Oie-rul cel tînăr mîna turma de pe versantul opus, dinspre ploaie, pe par-tea unde Tala își înfipsese în piatră rădăcini adînci de apă verde, peste coasta aproape goală, cu înșepeni rari, cenușii.

— De harac gălăgie, sfinte Ilie, că ugerul ploii tot aici, la Stevia noas-tră se mulge!

Șeful de ocoi își miji a șagă ochii de zahăr ars, apoi clătină capul cu ne-mulțumire.

— Ai știut c-o să se facă faină che-marea, nu-i așa?

Ciobanul își sălță clopul momîrlă-nesc cu o mînă, cu cealaltă se scărpi-nă îndelung în claia de păr alb și ri-se din nou, cu putere, molipsitor. Sim-țeam o durere crudă în fălci, mi-era deja foame, iar ploaia care venea tri-mitea înspre noi avangarda răcoroasă, care usca.

— Ce-i, șefule, ți-ai pierdut bărbă-tia, sau ai venit aici, la noi, în sălbă-ticie, numai să ai de unde pleca? Hai la stînă să vă torn o tărie, o să vă spun și de ce măgarul meu rage pe unde scurte; de ce tot spui așa, ai? Ciudățenia vieții noastre nu se sprij-ină în orice... ptiu, drace, ăl de sus vede meserie, are bici tăios s, fulge-ră de tot!

Mi-am scos ranița și am așezat-o pe o piatră plată, înconjurată de afinari înalt și des, pătat ici-colo cu meri-șoare roșii. Vîntul începuse să miște totul, jocul undelor din zona alpină clătina deja crestele mîndre ale moli-zilo albi, dar nici că mi-a păsat; oie-rul îmi plăcea, clocotea în el singele muntelui, așa că m-am așezat și, în timp ce aruncam în gură afine răs-coapte, mari cît cireșele, îl urmăream cu atenție. Pădurarul și-a dat mai spre ceafă pălăria verde cu pană înal-tă și a zîmbit, bătînd cu palma port-hartul maroniu, din piele groasă. Mun-celul din grumazul Dobrăii tremura cu cețuri vitrege în spatele său. Bărbă-tu' „mic, brunet și-al dracului" con-trasta puternic cu Tiricul vînjos, crescut ca din piatră, deasupra căruia se zărea cer nespălat. Se sprijinea în-tr-o bită zdravănă, din corn vînăt cu broderii, pe care dintr-o dată o zvic-ni aproape la orizontală, trasînd o li-nie pe deasupra pădurii înnegurate de vreme. Dialogul lor a stîrnit o pereche de corbi cu pene metalice:

— Crezi că folie de-aici și stampila așteaptă ploaia?

— Crezi că adevărul stă într-o stam-pilă?! Mai bine bleștе ochii în stîn-ga și, dacă n-ai vedere bună, folosește-te binoclu' de-ți afirnă pe piept: asta multe le-o lumina, șefule, zău așa!

Și, pufnind, Tiricul bătrîn începu să caute țigările prin buzunarele cojo-celului slinos. Avea o față rotundă, cu piele bronzată, barbă de vreo lună și peste toate trona un uriaș nas vulturesc. Cămașa momîrlănească o purta peste pantalonii negri, băgați în cizmele cu turetci încrețite, de lu-cru. Din chimirul lat ieșea minerul u-nui cuțit uriaș, cu prăsele tot din corn cioplit și pirlit, iar în dreptul cătără-milor înfipsese dopul crestat al flue-rului legat în inele de alamă. Lîngă el zăcea o haină împletită cu mîna, din fire foarte groase, pe care stătuse pînă atunci. Îl priveam cu multă aten-ție și mai ales cu multă mirare, de-oarece musculițele sîcîitoare și țîntarii îl ocoleau pe departe, pe cînd șeful de ocol și cu mine dădeam din mîini destul de caraghios prin aerul dens, care păstra o liniște stranie... Am urmărit linia bîtei, era un obiect fru-mos, lucitor ca oțelul proaspăt tălat, pîlpîiau deja fulgere sub streașina ge-nelor...

M-am ridicat brusc, inginerul căuta înfrigurat binoclul, nu pricepeam ce nevoie avea de instrument, deoarece locul pe unde venea cel tînăr cu oile era destul de bine luminat de fanta senină, albastră, din stînga. Ghemo-toacele albe tocmai ocoleau un izvor căzut lîngă jnepeniș, se auzea fluie-rul care chema cîinele plecat să lege turma, cerul bătea din nou darabana în timpia dreaptă, mirosea peste tot a rășină oparită și a cimbrișor uscat. Fiarele ieșiseră dintr-o pată mare de culoarea lor, tîriș, se apropiaseră în evantai de turma oilor, prin locul des-coperit de cîinii plecați la semnalul ciobanului. Pînă să ne dumirim bine sau să intervenim (prin strigăte, dar asta la ce-ar fi ajutat?) au atacat: cel din mijloc s-a prăvălit peste oaia mai apropiată, a rupt-o scurt, iar ceilalți s-au ridicat spre cotul izvorului, fă-cînd baraj în calea dulăilor, care e-rau tot doi. În vinzoleala creată fuga tînărului s-a dovedit zadarnică, lupul a tîrît oaia ruptă în mărăcinișuri, iar ceilalți „au păstrat formația" pînă cînd cîinii n-au mai avut curaj să-i urmă-rească...

Bîta bătrînului a lovit stînca sec, o gaiță a speriat liniștea dinspre Prislop și o pală mai grea de vînt a făcut lemnele uscate să scîrțîie. Omul a hi-rît gros și a scuipat icnit, apoi și-a ridicat haina. Șeful de ocol m-a îmbrăcat într-o privire mirată peste poate: transpirasem de emoție, adi-că dădeam din mîini fără oprire, insectele mă atacau într-un ritm in-fernal.

— D-apoi gata, oameni buni, specta-colul s-a terminat, nu trebuia să cadă, da' dacă a căzut, e bine, a căzut la tanc! Ce spui, dom'inginer șef? Lasă, lasă, nu te screme, o să-mi spui la stînă, nu de alta, dar ne prinde năca-zul ăsta de sus și... mi-e milă și de dumnealui, îl chinuie țîntarii, trebuie să-l spăl în zeamă de șteregoane ames-tecate cu iarba Aușelului, că de dum-neata... te poți trece singur pe foaia de scăzămînt, cum s-ar zice nu-i nici o pagubă!...

Jos, după ce ne-am clătit fața și mîinile, cerul a început să tune telefo-nat, cu ecouri, a ploaie care ține, iar înconjurul s-a întunecat a seară tîrzie, cu toate că era cu puțin după prînz. Insectele dispăruseră; omul știa ros-tul ierburilor, ceea ce m-a făcut să-l privesc cu multă simpatie, mai ales că mesteca brînza și slănina în tigaia încinsă, iar plosca pîntecoasă ascundea o tuică bună de făcut frecție la răce-li. Cît am mîncat mi-a tot făcut semn din ochii lui de cicoare, a-veam cu toții o poftă grea și lungă, stîrnită de aerul rece al ploii, care lovea fără de milă în iarba tare a ve-rii tîrzii. Pădurarul, fără să înțeleg prea bine de ce, tăcea mîlc. Tîrziu, cînd norii s-au răzbunat spre Jigorea-sa, cîinii au lătrat din apropiere și oierul din Tirici a deschis usa; prin dreptunghiul strălucitor într-un cel tî-năr, eam spălat pe ochi și în barbă, ușor speriat. L-a ajutat să-și dea jos cojocul.

— Stai blînd, flăcăule, că pentru oaie primim sigur foaie de scăzămînt, data asta lupii au avut martori buni. Du-te și pune blănile la țarc și-apoi vino să mănînci și să te bucuri de pri-ma oaie a obștii noastre, „scăzută", din tinerețile mele și pînă acum; adică din cele mîncate de lupi, că șefu' n-o să stea nopțile de dragul ursului și-a-poi cine să știe cîte foi are voie să ștampileze... că, de! e mai la îndemînă să le plătească altul, nu-i așa?

Din atmosfera creată în stînă cel tînăr a ieșit nedumerit. Am privit spre șeful de ocol întrebător, dar omul ri-dicase plosca zîmbind spre oier, apoi privirea mi-a fost furată de un fulger prelung, căzut în crestetul Omului de piatră, sus, pe Sasu; cunoșteam bine semnul acela de-acolo, era clădit cîne mai știe de cînd, din pietre mari, înnegrite de fulgere și vreme, lovite de ploi. Bubuitura care a urmat a acoperit risetele lor, hohoteau în co-mun a înțelegere deplină, mi-au în-tins plosca, dar pe moment n-am băut; am ieșit în aerul curat stîrnind cîinii, anume!

Corina Victoria Sein

TABLOU

Sub fereastră, desprinsă-n vînt,
înfiorată, vocea primăverii.
Cu vederea lor împede, ce privește înainte,
păsările spală azul pămîntului.
Eu scot apă
dintr-un izvor adînc și sigur
și mă apropii cu gîndul
de fereastra în care izbește soarele blînd,
cu bătăi ritmice,
a sărbătoare.
Cu vederea lor împede, ce privește înainte,
păsările acoperă cu lumină
o față ce întinde un arc de raze
peste un tînăr îngenuncheat în iarbă.
Din pămînt, din-tr-un adînc izvor,
scot apă pentru ochiul primăverii
prin care se întoarce la mine
valuri de rubin.

GEOMETRIE

Există pentru fiecare om
o clipă în care cerul
este rotund, perfect,
așa cum este adevărul.
Atunci el visează la tărmuri de tăcere,
și sunetele ce întretaie spațiul
le vrea unite în acordul
suprem al vieții.
Îl am eu însămi? Poate.
Frînturi de bucurii,
impulsuri ce-mi împlinese destinul
mă ating, mă înfioară, mă îndeamnă
să mă gîndesc la abia schițatul mîine
ca la un mister ascuns într-un tezaur.

Da, pentru mine
cerul este rotund perfect

CONSTATARE

Se adîncește cerul.
Griul se înalță fosnind
cu putere, cu dor adînc,
el desăvîrșește chipul primăverii.
Părtaș la acest triumf,
clădesc o casă de lumină,
sînt fericită cînd,
întîmpinată de un fosnet cu bine ai venit
mă știu iubită,
iar eu, la rîndul meu,
mă simt îndrăgostită.

Ion Chichere

CERTIFICAT DE NAȘTERE

Piatra a-nceput să vorbească
riul s-a vărsat în ecou
ramul și pasărea
s-au topit într-un cîntec nou.

Marea cu toate catargele
iarba din munți pînă-n plai
sub omătul vocalelor
il născteau pe Mihai.

Codrul în freamăt i-a fost leagăn
mai tîrziu pat
tinere ramuri brațele
nemuririi l-au legănat.

P[illegible]ri[illegible] întru totul
i-a fost durere și dor
singele grînelor cerul
singurul tricolor.

Limba română a-nceput să vorbească
toate stelele tot cerescu'
înfiorate de cel
ce s-a născut Eminescu.

ZBORUL

Ce mare apăsare zborul
aripă apăsînd pe aripă
mișcare pe mișcare
parcă s-ar clădi pasărea peste zare,
parcă s-ar clădi aerul dinafară
pe aerul interior
cerul cel vechi pe cel nou.

O FRAZĂ

Lung părul tău
ca un țipăt de tren
prin tunelurile subconștientului
romantic părul tău
ca o haină roasă de vînt
modern părul tău ca o linie
tăind capul de aur
al spațiului
și ce altceva mai poate fi
decît părul tău
o frază
dormind în mîna frizerului
ca într-o gară mică.

Petru Vasile Tomoiagă

SOARELE ALBASTRU, PĂMÎNTUL...

Dimineață calmă și rece.
În antecamera iernii tîrzii,
Molcomă apă, timpul se trece,
În gheare cu vieți ne-nsemnate și mii...

Rece și alb. Transparență alpină.
Și fulgul vieții în vînt, ca o stea.
Se-nalță, strălucește — e clipa deplină! —
Și cade în noaptea albastră și grea...

Tăcere apoi. Mai murmură gîndul
În leagănul lumii abia șopotit.
Ca astru suprem se înalță cuvîntul
În viețile noastre adînc dăltuit.

Cînd „Soarele albastru", Pămîntul
E-n urechea Universului podoabă și mit!

PREFIGURARE

Izbește seva-n buza iernii blînde
Și-i cade pe grumaz cu mîini flăminde.

Lumina se-ntețește mai devreme,
Cînd prind cocoșii tainic să o cheme.

Și cîntu-i cald, cu ploaia domolită;
Înmugurește zîmbetu-n iubită...

Cînd soarele biruitor înalță
O primăvară tresărind de viață.

Anavi Adam

ÎNĂLȚAREA FIRII

Măsura omului e omenia

Mă-ntore din nou în vreme, în mine călător,
Simt febra mare-a Făptei pe frunte, vîlvătaie:
Săgeata,-n străvechime: întîiul propulsor
Rivnește-naltul bolții, cînd arcu-mi se dezdoaie.

Ci mai întîi spre lună, în hău de cer, în zbor
Săgeților pornit-au, neostoit, puhoaie —
Ci înălțarea Firii, din formele-i greoaie
Numai prin mine însumi voi știi să o măsor.

Pendul cerese nu-i altul durata să-mi împartă:
Racheta spațială și-ntîiia mea săgeată
Născute-s deodată, porniră-ngemănate.

Poate-ntr-o zi, săgeata, putea-va să răzbată
Sprinten călciiul razei: ci Omenia, toată,
Nu-i pise să mi-o măsoare, nici cer ori zeitate.

În românește de
Carmen BLAGA

DESPRE LUCEAFĂR

Am fost trezit în zori de zi de-o boare
ce tonic mirosea, a sunătoare...
Luceafărul nu se culcase încă,
era dejurnă, dat fiind că
urma să vină și să-mi dea bineț
la fel ca ieri, grăind cu gentilețe
și surizînd ca de-obicei, în felul
său ce-i și-arată caracterul...
Făcea totul fix, cu-exactitate,
reglementar, cum șade scris la carte,
nepărăsindu-și o clipită via
conform cu-orbita și cu meseria...
Întîrzieri ori deviații n-are.
Îl voi propune pentru avansare.

UN MUȘCHI APARTE

Corzile ploii — pe-acoperiș,
funinginea se lichefiază,
cuprins de mușchi — pălenjeniș
se umple igheabul de-aramă.

Și curge nemilos, răpăie, cheamă,
mă ține treaz pînă în zori
cînd igheabul inimii mi se umple
cu-un soi de mușchi aparte, ușor...

În românește de
Lucian ALBU

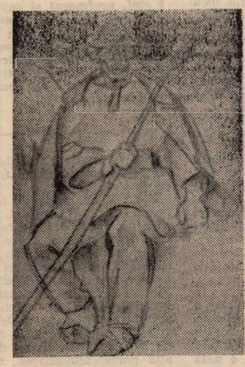

Ștefan SZÖNYI : Păstor

consemnări

Apropieri și identificări

O colecție de texte binevoitoare, vegheate de înțelegere simpatetică adună Teodor Tihan în recentul său volum*). Nu prea s-au înghesuit sprintenii foiletoniști să comenteze acest op. Mărturisesc că am cîntărit îndelung cartea înainte de a o fi achiziționat, argumentul decisiv fiind eseul consacrat lui Liviu Rebreanu. **Metafizica iubirii la Rebrea-nu** este, de departe, studiul cel mai consistent. Dar, pen-tru a fi drept, voi recunoaște că sunt risipite peste tot ob-servații ingenioase, plantate în texte care curg fără trepi-dație. Sub acoperișul unui titlu care justifică (la nevoie!) orice, Teodor Tihan propune conspecte oneste, temeinice; străin de seducțiile foiletonisticii, autorul „despuiat de or-golii" (cu o vorbă a lui Perpessicius, la care trimite deloc întîmplător) încearcă „profiluri" scriitoricești (examinate din unghiul întregului unei creații), discută cărți recente, cu binevenite inserții tematice, în numele unor afinități și amabilități; altminteri, nu descoperim axul coagulant ca-re să structureze volumul.

Uimirea, foamea de absolut, **a doua geneză**, „duhul im-palpabil al realității", motivul erotic împins în speculație metafizică și, peste toate, demiurgia, voința de creație pre-zidează scrisul rebrenian. Teodor Tihan întreprinde o **relectură a romanelor**, observînd că expurgat de instinc-tual erosul izbăvitor devine în **Adam și Eva** „suficient siesi", romanul înmănunchind toate motivele rebreniene. În texte concentrate discută apoi despre poetul disimulat Ga-la Galaction (cu a sa poezie a amintirii), despre vibrația sincerității în poezia lui Camil Petrescu (trăind în zona de penumbră a operei) ori despre criticismul dizolvant al lui Felix Aderca (uzurpîndu-și propria-i creație), **panerotis-mul** fiind convertit în estetism. Sunt comentarii bine ar-ticulate, denunțînd efluviile lirice la Ionel Teodoreanu (cu ale sale proto-„poeme soresciene" din **La porțile nop-ții**), „cecitatea intelectuală" vizavi de **Zahei orbul** (în cazul lui Vasile Voiculescu, vocația sa de romancier fiind — totuși — sub cea de povestitor), în fine, gazetăria, poe-zia și memorialistica lui Zaharia Stancu, coplesite de am-biții le sale romanești, purtînd semnele unei memorii pro-digioase. Sau analizînd percutant jurnalul unui artist (Ion Vlasiu) aflînd în creație **o staționicie**, erosul ca personaj și tragedia ca „lamentație superioară" (în cazul scrisului lui Radu Stanca, atins de o „tristețe grea"), ceremonialul lec-turii la Perpessicius, inițiile moralistului Călinescu, recu-zițiunea istoricului literar (M. Gafița), „foamea de spațiu" a unui ironist rafinat precum Eugen Barbu, mînat de „o cu-riozitate fără margini". Se bucură de atenție eseistica lui D.R. Popescu și A. Rău, critica sociologică (C. Crișan), conceptul de balcanism (M. Muthu), proza fantastică româ-nească (Sergiu Pavel-Dan), ș.a. Ușor didactic, fără însă metaforice, nesedus de baletul ipotezelor, dimpotrivă riv-nind la austeritate stilistică, scrisul lui Teodor Tihan poar-tă sigiliul sobrietății.

Adrian Dinu RACHIERU

*) **Teodor Tihan: APROPIEREA DE IMAGINAR, Ed. Dacia, 1988.**

accente

Metamorfozele singurătății (I)

Călătoria în literatură atinge forme extreme în science-fiction. Spre deosebire însă de literatura propriu-zisă, ope-ra de anticipație modernă nu forțează în poeticitate, ci, mai întotdeauna, în epic. Spre exemplu, în genul denumit odi-seea spațială, mîile de ani lumină, vidul cosmic, tempera-turile excesive și radiațiile redevin elemente de decor și figurație exterioară în felul secolului trecut. Exotismul este direct proporțional în science-fiction cu **indepărtarea în timp** prin anticipație, și, **în spațiu**, prin vehiculul spațial cosmic. Acesta din urmă, deși „unealtă" supertehnologizată a veacurilor viitoare, poartă cu sine adîncuri preistorice ale psihismului uman. Cel mai evident dintre adevărurile Ființei, relevant în călătoria cosmică, este faptul că astro-navele sînt purtătoarele unui spațiu ocrotitor într-o lume adversă. Că acest lucru este un adevăr străvechi poate fi probat prin alăturarea rachetei de cetatea medievală. Și una și alta închid în sinele lor ideea de siguranță defen-sivă. Locuitorii cetății medievale rîdică după apusul Soa-relui podurile cetății, pregătindu-se pentru „călătoria noc-turnă". Cei rămași peste noapte dincolo de ziduri pot fi victimele ororilor demoniace care bîntuie spațiile nesfîrșite **de afară**. Așadar, spre deosebire de idealul S.F. al cetății cosmice, reprezentat de astronavă, idealul sinonimului ei medieval nu este unul de natură tehnică, ci idealist-metafi-zică. Pentru viitorime, supertehnologia pare să fie sinoni-mul absolut al „ocrotirii" medievale. În science-fiction, a imagina lumi viitoare înseamnă mai ales a ima-gina unelte ale viitorului. Semnele textuale și de civiliza-ție ale mileniilor care vor veni sînt strîns legate de gradul de utilizare a tehnologiilor. Interesant este faptul că, de foarte multe ori, acest prea plin tehnologic stîrnește, poa-te stîrni, un vid interior, un conflict cu sine, o criză a Ființei. Luminile viitoare supertehnologizate nu par a fi edenuri odihnitoare, ci, mai degrabă, infernuri totalitare și autarhice în care unealta ascunde, în dosul perfecțiunii ei, o ameninț are mută. Exemplul ilustrativ care ne vine în minte este codul internaționalist al roboticii din Isaac Asi-mov. Prin acele porunci, redactate cu severitate, omeni-rea se pune la adăpost de anomaliile în funcționarea ro-boților, evitînd totodată orice încercare de insurecție a tehnologiculul. A uneltei ultraperfecționate. Robotul care se strecoară între oameni, ca să li se substituie, provoacă în umanitate criza propriilor ei structuri valorice. Din a-ceste motive, omul este nevoit să se apere de invazia „în-lesnirilor" unei civilizații căreia totul îi este posibil în plan tehnic. Cînd totul îți este la îndemînă, ceea ce dimi-nuează mai întotdeauna, este simțul moral, ca alternativă a libertății, ca instanță ordonatoare, cenzurativă și cano-nică a acesteia.

Daniel VIGHI

convorbiri

Între polul iubirii și cel al creației

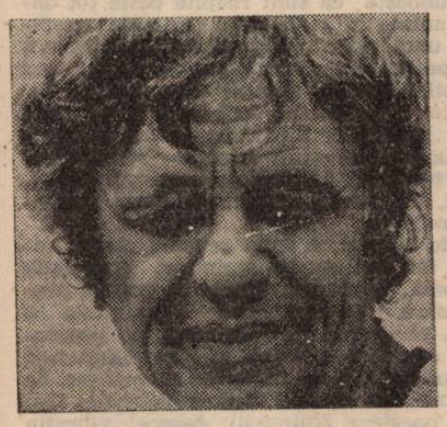

Vreme de 32 de ani sub același acoperiș și în același atelier — ar putea fi un fericit joc de cuvinte, dar e mult mai mult : iubire, armonie, prietenie, colaborare și înțelegere, care au însoțit viața și munca plină de incandescența creației a soților Vreme. Leon și Xenia.

R.: S-a spus despre lucrările dumneavoastră, Leon Vreme, că ar cuprinde conținuturi emoționale de o întinsă gamă: neliniște, așteptare, contrarietate, dar, mai ales, senină meditație. Un acord generos cu splendorile lumii și ale vieții...

L.V.: Într-adevăr, nu pornesc de la un subiect, o temă, ci de la forme. Starea mea, din momentul respectiv, de frămîntare, neliniște, se va transpune în reprezentări dinamice, torsionate. Am încercat, uneori printr-o voită economie a mijloacelor — în planul liniei, al culorii — să amplific forța de sugestie.

R.: Dacă ar fi să vă structurați, după trei decenii de muncă, perioadele cele mai însemnate...

L.V.: Le-aș fixa în trei etape. După terminarea facultății, lucrul care m-a preocupat, cu preponderență, transpunîndu-se într-o prolifică neodihnă, a fost strădania de a mă elibera de inerentele influențe dobîndite în etapa de studiu și de a-mi afla propriul drum. A fost o perioadă destul de lungă, de căutări și experimentări. Practic, am debutat ca peisagist, găsindu-mi lumina și peisajul cel mai apropiat în Dobrogea.

R.: Lumina are un rost covîrșitor în lucrările dvs.; e, pe cît de evidentă, pe atît de stranie, fiind, dacă nu mă înșel, o lumină ce izvorăște dinlăuntru. Difuzîndu-se, apoi, discretă și învăluitoare, în afară.

L.V.: Așa este. Aș putea să spun că tentația a constituit-o, la început, atracția pentru luminile natale. Dar, de bună seamă, hotărîtoare în stabilizarea acestei obsesii a fost întîlnirea mea cu arta gotică, într-o excursie de documentare, pe care am făcut-o împreună cu Xenia, în R.D. Germană și Cehoslovacia. Am simțit, atunci, imboldul, copleșit de monumentalitate, să încorporez lumina în masa volumelor; poate nici nu vă dați seama ce emanație caldă, discretă pot difuza clădirile vechi! Ce fascinație a clipei oferă. S-ar putea să pară ciudat, însă tocmai această fascinație a marcat trecerea mea la cea de a doua etapă. Mă desprindeam, acum, de „sclavia naturii", ce mă subordonase datelor realului; dacă ar fi să exemplific, aș face-o numind un tablou — **„Arhitectură și timp"** —, pe care-l consider întîia treaptă a momentului de răscruce și-n care, prin estomparea formelor și încorporarea luminii, realizez o apropiere de monumentalitate și de patina timpului. Anii '70 ar putea marca o altă etapă, și o voi defini tot prin intermediul unui tablou: **„Flăcări roz"**, odată cu acesta apropiindu-mă de arta abstractă, într-un moment în care mă preocupau prospețimea și armonia cromatică. E, pentru mine, perioada gestuală-abstractă, dar, așa cum a spus-o și Paul Klee — „o perioadă abstractă cu amintiri". Abia acum simteam că pot să abordez orice temă. Pentru mine însă natura a fost, din copilărie, copleșitoare. În creația mea, natura e imaginată și posibilă; rezidă din mici detalii, microstructuri, din care-mi organizez tabloul. Din această categorie, a naturii imaginate, fac parte și ciclurile **„Izvoare"** și **„Cîmpii"**.

R.: A existat un timp impregnat de „unda de mister a artei medievale românești" — s-a afirmat despre pictura dvs. Mă refer la acele lucrări cu trimitere către o îndepărtată istorie și care sugerau tehnica vechilor vitralii...

L.V.: Ei, da. Au fost numeroase. Ceea ce o să vă contrarieze, poate, e recunoașterea că minunatele noastre bijuterii de artă medievală, și mai cu seamă lăcașurile Voroneț, Arbore, le-am descoperit după impactul meu cu arta gotică. Așa s-a întîmplat, dar logodna a fost și rămîne perpetuă.

R.: Ați fost, nu o dată, calificat drept un colorist.

L.V.: Cu toate că, paradoxal, nu armonia dintre culori m-a interesat cît strălucirea și tocmai ea, culoarea, mi-a fost adversarul cel mai tenace. Mi-a creat cele mai mari îndoieli, întrebări și neliniști.

R.: Aveți o predilecție pentru culorile reci...

L.V.: Da. Ciudat. Și Xenia. Poate e tărîmul nostru de interferențe. Cu toate că Xenia e mult diferită de mine. Vedeți, eu am fost copleșit de imensitatea albastră a mării, bîntuit fiind de o nostalgie perpetuă. Xenia, dacă o bună parte a copilăriei și a adolescenței a petrecut-o la Hunedoara, asta se simte. Tendința către monumental i s-a impregnat în subconștient, răzbind prin dinamica formelor. Lucrările ei degajă vitalitate și forță. Eu sînt, mai degrabă, un meditativ; pictura mea răspunde unei nevoi lăuntrice, în timp ce Xenia își trage seva din magma realității.

R.: Ați absolvit, Xenia Vreme, secția de grafică. Un timp v-a preocupat ilustrația de carte.

X.V.: La început, doar. Lucrarea mea de diplomă, de altfel, a constat în ilustrarea volumului „Desculț", de Zaharia Stancu. V-aș face, însă, o destăinuire: inițial, am vrut să urmez pictura, însă mi-a fost dat să cresc la Hunedoara, lucrînd chiar cîțiva ani în cadrul combinatului, ca decoratoare. Cînd am venit la Cluj, linia mea era deja formată. Am optat pentru grafică. Dacă ar fi, asemenea lui, să „etapizez", aș zice că primii ani după absolvire am făcut multă xilogravură ca, prin anii '63, să trec la o simplificare a formei umane, alunecînd spre stilizare, pe parcurs ajungînd să abordez culoarea în gravură.

L.V.: Asta corespunde felului tău de-a fi, Xenia a avut întotdeauna o atracție nedezmințită spre nou. O problematică de stringentă actualitate se regăsește în creația ei. Ca și acel curaj de-a păși pe tărîmul inovației tehnice.

X.V.: Revenind la cele discutate, Leon, aș reține, din anii noștri tineri și plini de elanuri, amintirea peregrinărilor noastre pe marile șantiere ale țării, peregrinări fecunde, marcate de lucrări numeroase.

R.: După 1976, se poate observa în creația dvs., Xenia Vreme, o înnoire a structurilor stilistice. Subiectul plastic, deși constant legat de arhitectonica imaginii, se dezvoltă într-o manieră aerisită. E vizibil cîștigul: o notă în plus de eleganță și dinamism. Presupun că motivul „Labirint"-ului, atît de frecvent abordat, își trage ceva de aici...

X.V.: E un motiv de lungă durată, pe care încă îl continui. De altfel, fiecare ne avem dominantele fundamentale. Dacă pentru Leon vor îmbrăca haina modulului geometric și vegetal, rînduindu-se-n **„Structuri"**, pentru mine ele vor fi **„Labirintul"**, **„Orașul"**, **„Forme dinamice"**. Căutarea, curiozitatea și tendința abordării țin de însăși structura ființei mele. De continua nevoie de confruntare. O dată, cu mine însămi. Apoi, cu cei din jur. Pe de altă parte, schimbarea, noutatea mă stimulează.

(„Noi doi ne consultăm în permanență", vor mai spune soții Vreme. „Tehnica în gravură îmi creează cele mai multe probleme", va mai adăuga Xenia. „Pentru fiecare lucrare, atît Xenia cît și eu, alcătuim numeroase schițe de idei", va arăta Leon. Și, mai ales — o vor mărturisi cu aceeași căldură și, de ce nu, ușoară nostalgie față de un timp trecut, al unor anotimpri pline de lumina ce se răsfrînge și acum pe chipurile lor — „pentru noi, viața întreagă a fost și rămîne atelierul").

Dana GHEORGHIU

Cîntarea României

Cîntul care înalță

Acordeonul se găsea în camera mare. Copilul știa că este acolo, dar nu avea voie să pună mîna pe el. „să nu-l strice". Numai tata cînta la acordeon. Cînd va mai crește și el, copilul, va cînta pe clapele albe și negre. Și copilul a crescut. A atins șase ani. Atunci, încă la grădinița de copii, a început să cînte la acordeon. Mama ar fi vrut să-i cumpere, cu sacrificii, un pian. Dar, în sat, nimeni nu avea un pian. În clasa a X-a, băiatul s-a înscris la „Școala populară de artă", unde compozitorul și dirijorul Sava Ilin i-a îndrumat primii pași spre Facultatea de muzică, iar, în 1974, studentul Iota Bugarschi absolvea studiile și era numit profesor de muzică într-un sat din Ilfov.

Cu ce putea începe cariera un tînăr cadru didactic ca el, într-o școală? Cu înjghebarea unui cor. Își încearcă puterile și vrea să își pună în practică cele cîștigate în anii de studii. Dar rămîne uimit de faptul că și un simplu cor pe două voci îi cere o cunoaștere amănunțită a artei dirijorale. Se cere o dicție perfectă, o corectitudine a mesajului muzical, se cere o tehnică bine stăpînită. Lui i se păruse totul simplu, dar iată că nu era așa. Uite că se izbea de greutăți necunoscute. În facultate, îndrăgise Contrapunctul și Armonia. Primeai o temă, o armonizai și gata. Dar arta dirijorală? Ea nu-l prea încîntase. Îl admirase, e drept, pe marele profesor și dirijor Ion Românu, pentru expresivitatea sa dirijorală, pentru exigența și strălucitul său talent, dar nu se prea omorîse la materia lui. Dar acum? Crezuse că totul va fi simplu. Incropești un cor pe două voci și gata. Dar uite că dăduse greș.

Și tînărul profesor a început să învețe totul de la capăt. Pas cu pas. Melodii simple. Apoi mai grele. Parcurse tratate dirijorale. Cercetă experiența altora și astfel luă naștere, ca dintr-un adînc necunoscut, noul dirijor Iota Bugarschi, fiu al Ceneiului și Banatului, care revenea acasă, în comuna sa natală, în 1975, înjghebînd și acolo, de cum fu numit profesor, corul școlii sătului.

La începuturi, și în școala sa lucrurile se urneau greu. Copiii nu aveau dicție. Repeta mereu cu ei pentru dicție. Copiii nu aveau cultură vocală. Repeta mereu pentru vocalize. Se cerea o disciplină de fier, pentru ca, lucrînd cu un compartiment vocal, celelalte, între timp, să nu iște gălăgie și deranj. Ore de trudă, răbdare, foarte multă răbdare și o enormă dragoste de muzică și cînt, ca să scoți, din niște voci informe, necizelate, de copilași de țară, niște voci cristaline, stăpîne pe ele. Dar copiii s-au dovedit, de-a lungul anilor, răbdători și tenaci ca și profesorul lor. De la o zi la alta, vocile lor deveneau mai frumoase. Vocile lor creșteau. Ei stăpîneau, acum, dicția, melodia, iar cînd mai greșeau, singuri își dădeau coate și se corectau. Cînd unul cînta strălucit, profesorul îl lăuda în fața întregului cor. Copiii voiau să aibă corul lor. Ei îl cereau pe profesorul lor. Ei îl îndemnau să-i

învețe minunatele cîntece, tot altele și altele, prin care ei își înnobilau mica lor existență de copii. Chiar și cînd profesorul lor se arăta mai obosit, mai nervos, ei, copiii, nu se supărau. Ei aveau răbdare și înțelegere pentru mentorul lor muzical. S-a întîmplat, chiar, o dată, cînd profesorul a întîrziat la o repetiție, un lucru grozav. Profesorul sosi cu o jumătate de oră întîrziere. Autobuzul de Bobda pleca cu copii la 12,20, cînd profesorul tocmai sosea. Ei l-au văzut din autobuz. Dar șoferul nu a mai oprit. Profesorul, singur, a mers la școală. A dat drumul acasă și copiilor din Cenei. Dar mare i-a fost uimirea cînd, după vreun sfert de ceas, i-a văzut pe copii plecați cu autobuzul de Bobda cum reveneau, unul cîte unul, înapoi la școală... Ce-i cu voi? îi întrebă profesorul. De ce v-ați întors? Am venit la cor. Cum ați ajuns așa repede înapoi? Ne-a luat remorca unui tractor. Ne-am suit și am venit toți înapoi. Bată-vă să vă bată! rise, fericit, profesorul.

Corul școlii generale din Cenei a luat, la început, doar locul trei pe județ. Apoi au urmat două locuri doi la Faza județeană. De acolo, corul a sărtat, în 1987, la un loc doi și un loc unu, la Faza republicană, a Festivalului „Cîntarea României". Iar, pe 1988, corul a luat locul întîi la Faza județeană. Și se pregătește pentru cea republicană.

Am audiat, într-una din aceste zile ale primăverii, corul copiilor din Cenei. Bine alcătuit, bine închegat și condus de mîna expertă de maestru, a lui Iota Bugarschi, el mi s-a părut, pentru un cor de copii, strălucit. Prin cînt, profesorul și copiii săi caută să atingă sentimentele profunde ale frumuseții și nobleței umane. Prin arta sunetelor, ei se apropie de pragul inefabil unde, mulțumirea de sine a celui ce conduce gruparea corală se unește cu mulțumirea copiilor de-a cînta. De a se împlini ca ființe prin rosturile tainice ale muzicii. În trupurile lor strînse frățește, în surîsurile care suie pe fețele lor limpezi, poți descifra ceva din enigma fericirii de-a fi ei înșiși, de-a fi ei, cei buni, cei generoși, cei devotați, prin cîntul care îi unește și îi înalță în sferele ideale.

Ion ARIEȘANU

Poemul din fragmente

Prima senzație pe care ți-o dă lectura unui poem scris de tînărul poet din Deva, Constantin Dehelean, este aceea de exercițiu (la) pe chipul realității.

Constructor atent pe cicluri, a poeziei, prin limbajele lor care i se par a-l reprezenta mai fidel inspirația (pe care dealtfel autorul și-o stăpînește în permanență), poetul ni se pare a face parte din familia de spirite al cărei puternic reprezentant a fost Nichita Stănescu. Poemul izvorăște cu eleganță, de sub presiunea gravitațională, trupul fiindu-i alcătuit sub forma unei plasme pulsatorii.

În construcțiile ce aspiră către dilatarea timpului, către expunerea lui pe treptele filosofilor — poetul dovedește o iubire pătimașă față de sensul interior al peisajului (textului) eliberat de arabescurile frumosului gratuit: **„O prelungită toamnă mă aleargă prin prejur — supusă și / persuasivă — mărginită de alte anotimpuri; și lespezile / curții mele se încarcă de arabescuri ametitoare — armonii / în toate sensurile; iar eu într-o înstrăinare mă dăruiesc / la poartă celor ce trec și celor ce vor trece".**

O altă observație care ni se pare utilă, în aceste prime cuvinte despre tînărul poet Constantin Dehelean, este aceea că ideea, trupul poetic al poemului se alcătuie cu prudență din fragmente ale unei memorii culturale, din secțiuni ale unui singur discurs, în stare a menține în originalitate un poet și un poem. Construindu-și un univers propriu, în care nu se pătrunde cu pompă și fast, ci într-un mod delicat și reținut, Dehelean e un poet care, atunci cînd va avea putința să debuteze editorial, o să surprindă deopotrivă pe cititori și pe critici.

Valeriu BÂRGĂU

muzică

EVENIMENTUL muzical al săptămînii l-a constituit, fără îndoială, medalionul Wagner de la Filarmonică. În Opera timișoreană s-a stins de mult repertoriul wagnerian, rămînîndu-ne amintirea acelui entuziast „Vas-fantomă" și creația memorabilă a tenorului **Nicolae Stan,** care a realizat una dintre puținele performanțe cu vocație romantică de la noi, în „Lohengrin". Filarmonica interpretează cu oarecare ritmicitate acele eșantioane orchestrale de rutină, care dau numai o vagă imagine asupra dramei muzicale (excepție făcînd „Idila lui Siegfried" acest totuși poem simfonic); dezlănțuirilor sonore din uvertura „Tannhäuser" și „Cavalcada Walkyriilor" li se opune mereu „Preludiu" neapărat împreună cu „Moartea Isoldei", piatră de hotar pentru tonalism, „Murmurul pădurii" și scena despărțirii lui Wotan de Brünhilde, momente-șoc din „Tetralogie". Spiritul lucid și echilibrat al maestrului **Remus Georgescu** a imprimat aproape o „versiune critică" interpretării, cenzurînd ,cu acordul aproape unanim al orchestrei, acele tempouri exagerat încetinite care tind să hipertrofieze, în unele interpretări, tulburele accent romantic tristanesc, conducîndu-l în pragul grotescului. Varianta „curată", cu chip modern a acestor controversate opusuri s-a derulat, de pildă, în pagina tristanescă, unde nuanțele și tempoul au creat un crescendo emoțional de la preludiu la finalul Isoldei, ca și cînd ar fi vorba de o singură lucrare. Lirismul reținut, nu fără accente expresive și sonorități surprinzătoare au conturat celelalte momente. Monologul lui Wotan, susținut de **Pompei Hărășteanu,** ar fi cîștigat prin interpretarea originalului, versiunea românească, aproximativă, abundînd de consoane șuierătoare. Acoperit de orchestră solistul și-a jucat rolul de zeu fără prestigiu, mistuit de flăcările lui Loge. N-am auzit nici măcar acel „Wer meine Speere Spitze fürchtet, durchschreite das Feuer nie", care se cîntă la dimensiunea emisiei sonore a tubei și care-mi amintește de greoiul Wotan—Petre Ștefănescu-Goangă (pe un disc „Supraphon"), genial în acest rol, ca și în cel al lui Hans Sachs... Prestigiul lui Remus Georgescu, perfecta colaborare cu orchestra sînt, dincolo de Wagner, spectacolul pe care melomanii l-au înregistrat cu adînci satisfacții estetice.

Lucian BURERIU

Succese ale micilor sportivi

În prima jumătate a lunii martie a avut loc etapa pe județ a Campionatului republican de judo individual la copii I și II. Reprezentanții **CASEI PIONIERILOR ȘI ȘOIMILOR PATRIEI TIMIȘOARA** au avut o comportare bună obținînd 8 locuri I, 7 locuri II și 10 locuri III. Cîștigătorii, în ordinea categoriilor de greutate, care s-au calificat pentru etapa de zonă, sînt : Locul I, Marius Florea, Romulus Radu, Vasile Drăgușanu, Eduard Zsak, Marius Sigartău, Ciprian Miulescu, Marius Crișan, Claudiu Descălțu. Locul II, Codruț Jude, Laurențiu Badea, Andrei Andreș, Nicolae Handrache, Călin Mișcu, Claudiu Belgea, Dragan Lazin. Locul III, Adrian Bondar, Romeo Laza, Claudiu Alex Popa, Alin Ienășescu, Mircea Mihalca, Cristian Reisenauer, Adrian Stîngă, Günter Erdeli, Alin Bercea, Adrian Brânzan.

Pe echipe, locul I a fost cucerit de către Casa Pionierilor și Șoimilor Patriei Timișoara.

Se cuvin sincere felicitări pionierilor judoka pentru împletirea armonioasă a calităților fizice cu cele intelectuale cît și pentru rîvna lor combativă, care îi va conduce spre alte victorii. Școala timișoreană de judo își confirmă, în continuare, înalta măiestrie tehnică prin cei mai buni elevi judoka, antrenați cu multă pasiune și competență de către profesorul Ștefan Doncea.

Între 21—23 aprilie 1989, va avea loc la Timișoara, Etapa de zonă a Campionatului republican de judo individual la copii, unde vor participa zece județe.

I.A.

viața asociației

● Au apărut de curînd primele două numere (ianuarie/februarie) ale Suplimentului ziarului „Flacăra roșie" din Arad, **Viața literar-artistică,** realizat de Cenaclul din Arad al Uniunii Scriitorilor. Remarcăm, din sumarul primului număr, însemnările de scriitor ale lui **Florin Bănescu,** un interesant eseu despre **Actualitatea lui Mihai Eminescu** semnat de poetul **Vasile Dan,** proza lui **Horia Ungureanu,** cum și grupajul de poeme aparținînd lui **Ilie Măduța.** Numărul al doilea al Suplimentului propune cititorilor, alături de numeroase informații și comentarii privind viața literar-artistică, un profil de poet **Lucian Emandi,** însemnări de **Horia Ungureanu,** o proză de **Cornel Marandiuc.** Semnalăm, de asemenea, cronica literară a tînărului critic **Gheorghe Mocuța.** ● În ședința de marți a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont", conf. univ. dr. **Iosif Cheie Pantea** a vorbit celor prezenți despre o posibilă interpretare a **Luceafărului** eminescian în perspectivă ontologică. În continuare, **Claudiu Iordache** a citit un fragment din romanul în lucru **Biblioteca.** În referatul său, **Cornel Ungureanu** a subliniat circumscrierea prozei citite într-un tip de literatură de introspecție „nu a autorului de jurnal, ci a scriitorului înzestrat cu o fină observație și capacitate de a analiza faptul de creație". Au participat la discuții: **Marian Odangiu:** „o proză dificilă, densă, pătrunsă de inflexiuni meditative"; **Adrian Dinu Rachieru:** „fragmentul pare un lung monolog (...) supratema este a romanului care se scrie pe el însuși"; **Carmen Odangiu:** „fragmentul citit are o unitate proprie (...) drama este a inițierii în starea de creație (...) totul se discută în termeni polari"; și **Ion Dumitru Teodorescu** (conducătorul ședinței): „Modalitatea și viziunea vorbesc despre un scriitor care se mișcă pe spațiile largi ale metaforei românești, avînd largi disponibilități analitice". În ședința de **marți, 21 martie a.c., ora 18,00,** va citi poezie **Marcel Tolcea.**

M.O.

aqua-forte

● Poți afirma multe despre alții, despre tine numai dacă ai ce.

● Înainte de-a te îndoi de alții, îndoiește-te de tine.

● Călcînd pe urmele călăuzei, vei fi mereu o dublură.

● Opera devine artă numai atunci cînd își impresionează și autorul.

● Dacă nu poți respinge, nu ești obligat să accepți.

● Viața nu este nici ușoară și nici grea, e așa cum ți-o faci.

● Dacă nimic nu pierd și nimic nu cîștig, atunci de ce să mă transform?

● Dă-mi mai bine o palmă... înainte, decît un sfat... la urmă.

● Dacă ai învățat ceva din propriu-ți destin, ai obligația să-l mărturisești și altora.

● Scuzele nu sporesc credibilitatea.

● Cuvintele le poți retrage, dar urmele... rămîn.

● Pe măsură ce ne adîncim în viață, copilăria e tot mai aproape.

● Ce mulți mă întreabă și cît de puțini îmi răspund.

Nicola TRAILA

Rambo III

FANION

Cine nu-l știe pe Rambo (I, II, III, IV ș.a.m.d.), alias Silvester Stalone, a pierdut mult la capitolul dezvoltarea imaginației. Flăcăul ăsta — hiper dotat muscular — știe să distrugă elicoptere cu o simplă și, la urma urmei, anacronică săgeată, să (țineți-vă răsuflarea !) stea sub apă minute în șir și să țîșnească de acolo pentru a avaria serios aceleași vehicule aeriene, într-un cuvînt să nu lase nici o șansă celor ce au avut ghinionul să-l supere. Dar nu neverosimilul aproape patetic al unor asemenea scene mă va interesa în cele ce urmează, ci tocmai ultima constatare, anume a unei forțe implacabile. Și pe ea am s-o reții, pentru că asta a fost senzația mea după uvertura sezonului în seria noastră cea de toate duminicile, cînd Poli a învins U.T.A., la Arad, într-un meci cheie pentru șefia clasamentului, cînd Progresul a obținut o frumoasă victorie în fața Olimpiei Satu Mare, iar C.F.R.-ul a trecut cu brio primul examen al supraviețuirii în B, cîștigînd, acasă, cu inconfortabila Gloria Bistrița. Nu știu cîți ar fi anticipat, înaintea returului, acest triumvirat victorios, cert e, însă, că în iarnă fotbalul timișorean a făcut o bună cură de poli...vitaminizare : la C.F.R. au plecat Oancea și Banu (revenire, de fapt), iar la Progresul au poposit nu mai puțin de patru ex-alb-violeți — Dudaș, Vlătănescu, Ilcu și Neagu, cinci chiar, dacă socotim că și Bozești I și-a început drumul sub aceleași culori. (Despre această echipă Progresul, care în urmă cu patru-cinci ani frămînta arenele campionatului județean iar acum are ca obiectiv pe deplin realizabil „cvintetul" ar fi mult(e) de spus). Revenind la Poli, cel mai competent interpret al statisticilor, Bela Horosz, îmi spunea că U.T.A. nu a mai învins Politehnica de 11 ani. Să sperăm că, revenind în A, timișorenii nu vor mai cîștiga la cine nu trebuie și invers. Poimîine ,meci foarte greu pentru U.T.A., la Reșița, fiindcă gazdele sînt la minus 1 la „adevăr", așa că nu prea e loc de „masă verde". Fără jubilații premature, drumul nostru spre A trebuie construit, mai departe, cu multă luciditate. ● Tot în „dulcele" stil Rambo s-a comportat și Steaua cu partenera ei I.F.K. Göteborg, în manșa a doua a sferturilor C.C.E. Scorul — 5-1, aduce, mai degrabă, a neverosimil scor de campionat intern și nu cred că „baschetbaliștii" lui Kjell Petersson, antrenorul lui I.F.K., s-au întors vreodată acasă cu așa o chintă amară. Să vedem, astăzi, cînd are loc tragerea la sorți, cu cine vom juca: cu Milan, cu Galatasaray sau Real ? (Aceasta din urmă s-a calificat în semifinala competiției în urma unei partide dramatice, abia după prelungiri. Hotărît lucru, P.S.V. Hindhoven, fosta echipă a lui Gullit, nu mai are forță. Chiar dacă îl are — încă ! — în lot pe celebrul Ronald Koeman, supranumit Rambo. Iată-l, deci, și pe-al treilea).

Marcel TOLCEA

Actuale...

TOP

Cum se prezintă rock-ul timișorean în **topul general 1988** publicat anual de revista „Cronica" ? Bine, zicem noi, citind că **EVENIMENTUL ARTISTIC AL ANULUI** e socotit a fi **TIM ROCK 7,** iar grupul **Pro Musica** ocupă locul 3 într-un lucid clasament valoric. Au mai primit puncte formațiile Cargo, Abra, Foileton. **Chitaristul Nr. 1 al anului** este **Ilie Stepan,** lui **Vasile Dolga** revenindu-i locul 4 (baterie). Mai apar numele instrumentiștilor **Raul Dudnic** (chitară bas — locul 3) și al percuționistului **Mihai Farcaș.** La capitolul „Melodiile anului" **Clepsidra cu flori de tei** a grupului Pro Musica ocupă **locul 4; Roua în gînd,** locul 8 (Foileton) urmată de „Brigadierii" (Cargo). Felicitări tuturor ! ● Peter Gabriel, Annie Lennex și Chrisie Hynde au participat la lansarea în premieră mondială la Moscova a unui album cuprinzînd piese reprezentative ale rock-ului britanic contemporan. ● **Un eveniment excepțional îl va constitui, cu siguranță lansarea la începutul lunii mai a.c.,** a unui dublu LP **Syd Barrett.** Materialul sonor a fost înregistrat cu 18 ani în urmă de cel care a pus bazele valorosului grup **Pink Floyd.** ● Albumul **„The Legendary Roy Orbison"** e prezent pe primul loc în clasamentul LP's al revistei britanice Music Week. Amintim că interpretul și compozitorul american Roy Orbison, venerat de Elvis Presley, s-a stins din viață la finele anului trecut. Născut în Texas în 1936, artistul, extrem de popular în anii '60, a lansat nenumărate hit-uri, dintre care amintim : „Claudette", „Pretty Woman", „Blue Bayou". ● Începînd din 1987, Conservatorul din Madrid cuprinde și o secție de studiu (componistic și interpretativ) de muzică rock. În fiecare an, între 15 și 35 de tineri și tinere optează pentru aceasta. ● O apariție discografică menită să declanșeze nostalgii : „I Wanna Be Loved By You" — Marilyn Monroe. Versiunii originale a piesei i se adaugă și una remixată". ● **„Glossa eminesciană** (în varianta muzicală a formației Pro Musica, n.n.) **este o operă de o autentică valoare",** afirmă în paginile revistei „Săptămîna" cantautorul Nicu Alifantis.

Petru UMANSCHI

Iată...

SPORT

...că s-a făcut lumină și în ce privește primăvara fotbalistică a cluburilor noastre : am rămas, pentru semifinale, doar cu Steaua, în vreme ce Dinamo și Victoria au ieșit din competiție. Cel dintîi meci, Steaua — Göteborg, a fost și cel mai încîntător, grație disputei cu adevărat de nivel european, cu un fotbal modern, lupte și „strîns", cît, mai ales, eficienței jocului campioanei române, unde s-a remarcat Marius Lăcătuș, veritabil meșter... lăcătuș în spargerea oțelului suedez ; Steaua și-a confirmat clasa, palmaresul și onoarea, întrînd, din nou, în marele careu al celor mai bune echipe din Europa, între care, surprinzător, dar meritat, se zice, și Galatasaray, campioana Turciei, victorioasă la Monaco, apoi, cu „X" decisiv pe teren neutru.

Da, Steaua este o puternică trupă fotbalistică, un „arsenal" de idei și strategii, de talente și forță, cum nu sînt multe echipe de club în lume ; creșterea Stelei e marea noastră bucurie în sportul cu balonul rotund și, indiferent de adversarul viitor, performanța de a ajunge în semifinalele C.C.E. e, ea însăși, un vis devenit realitate. Și, mai apoi, de ce nu, din nou, prin tresărirea de orgoliu a lui Hagi, laurii celor dintîi ? Felicitări și succes !

Dinamo, la rîndul ei, dovedește un suiș apreciabil. Miercuri, la Cremona, s-a demonstrat cît de șmecherește se poate juca fotbal ; de altfel, italienii au reluat „pînda" de la București, cînd am smuls egalul în prelungiri, tot prin vicleșug ; în retur, elevii lui Mircea Lucescu au evoluat ca o mare echipă continentală, înfruntînd un adversar incomod și-un arbitraj exigent numai cu ai noștri. Un pic de luciditate, un strop de noroc, iată ce a lipsit pentru ca Dinamo să înscrie Golul, și ce valoare avea această reușită, altfel absolut meritată din cît s-a văzut. Oricum, felicitări pentru Cremona, dar lecția de vioară trebuie însușită acasă, pe teren propriu, precum și Victoria, ieșită cam șifonată, după un șir de izbînzi. Fruntea sus, băieți, și la muncă !

Un popas în „B" : U.T.A. — Poli 2-3 ! Cum eram pe muntele Semenic, abia am aflat rezultatul. Drept să spun, fiind aproape de nori, mi se părea că-ating cerul, iar fotbalul trecea în rîndul celor efemere, precum frunza. Deși, rămîne... Steaua !

Teodor BULZA

cartea străină

Trei poeți englezi

O formulă ideală : trei poeți români (Liliana Ursu, Denisa Comănescu, Mircea Ivănescu) traduc trei poeți englezi (Fleur Adcock, Alan Brownjohn, Jon Silkin). Această modalitate de traducere promite, încă din start, mai mult decît oferă obișnuitele transpuneri „profesioniste". Pe lîngă o tălmăcire — a cărei profesionalitate n-avem de ce s-o punem la îndoială —, ea este și o confruntare : de stiluri, de sensibilități, de limbaje, de universuri poetice. Desigur, o analiză comparativă s-ar putea dovedi nu numai utilă, dar și spectaculoasă. Am putea observa afinitățile, deosebirile și chiar opacitățile unuia sau altuia din traducători cu / de / la materialul poetic pe care-l au în față. E mai prudent, deocamdată, să ne rezumăm la conținutul ca atare al volumului. Antologia a optat, după cîte ne putem da seama, pentru criteriul reprezentativității. Ea redă, din cîteva linii, un portret, sugerînd parametrii unei opere. E, de altminteri, cea mai bună din soluțiile ce stau în fața traducătorului. Pentru că, înainte de a fi o incursiune în adîncimile unui spațiu poetic, antologia trebuie să fie o bună prezentare a întregului, cu obișnuitele riscuri de a rămîne, uneori, la o prea mare depărtare de obiectul studiat. Chiar și așa, la modul ilustrativ, culegerea de față ne dă șansa de a ne găsi în compania unor autori întru totul reprezentativi pentru fenomenul poetic actual britanic.

Ceea ce frapează la **Fleur Adcock** este o ardentă vocație a confesiunii. Dar poemul nu se reduce la niște simple exerciții de intimistică : el presupune existența unui ton anume și o conștiință a acestuia. Aspectul de jurnal intim, de confesiune nezăgăzuită — deși nu programatică — determină, de la bun început, subiectivizarea poemului. Versul nu e doar transcrierea unei stări **poetice**, ci și un fragment de biografie, sursă a încifrărilor și a aluziilor greu decodabile. Recompunîndu-se în jurul unor obsesii, poemele sînt transcrieri ale unei mitologii interioare, înainte de a fi descrieri ale acesteia. Unele sînt secvențe decupate de-a dreptul dintr-un cotidian foarte accesibil care, pentru a deveni poetic, necesită o „dramatizare". Fie că e una nostalgică („Întoarcerea", „Scrisoare către Alistair Campbell"), fie pătrunsă de un lirism rece, calculat („Coasta dealului"), fie că redă voința implacabilă de afirmare a unui destin care și-a asumat feminitatea ca pe o fatalitate, astfel de imagini fragmentate se conturează în înscenări ale unui destin. Fracturate, recompunîndu-se ca într-un caleidoscop, ele sînt variante la tema vieții ca substitut al artei :

Alan Brownjohn este un ironist nostalgic. Dilatate enorm, amintirile sînt segmentate, „strangulate" în secvențe temporale neuniforme și capricioase. Din acest motiv, poemul pare mai degrabă un studiu implacabil, perfect argumentat, decît refacerea prin cuvînt a unei atmosfere. Centri de concentrare a subiectivității, ele surprind, sub forma unor mici proze, stampe din copilărie („Jurnalul ploii", „Tren cenușiu"), cînd nu sînt, la fel de ferme, reflecții metapoetice, discursuri venind spre real dinspre așteptarea neliniștită a revelației : „Cînd poezia era o artă a peisajului, rînduind / Silabe cu o tușă nobilă, ce uimea ochiul, priveliștea / Însemna marele edificiu al ordinii și izolării, impunător / Între contururile uniforme și țepene ale celor mai dichisiți copaci. / Lumea rămasă înafară era cea a păstorilor cu fluierele lor".

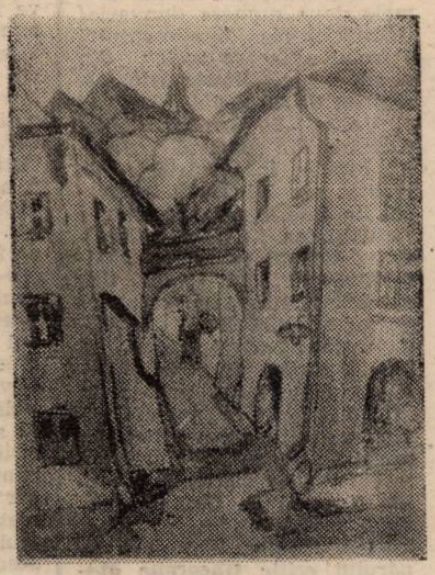

Ștefan SZÖNYI : Case

Presiunea metaforicului, discretă dar persistentă, transformă poemul într-o construcție hieratică, alimentată de un cotidian grăbit să-și exhibe complexitatea. Înșiruiri de date precise („Incidentul din 6 august", „Intrînd în al cincizeci și treilea an", „1939", „11,30"), textele repun în discuție un timp și o lume legată de acesta. Cauza ascunsă a lucrurilor va fi, în virtutea acestei poetici, cît se poate de banală. Misterul e al cuvintelor, nu al motivațiilor, nu al sensurilor acestora. Într-un anume înțeles, poemele lui Alan Brownjohn acuză o stare de pre-poeticitate. Pe de o parte, sub forma jocului, a construcției lexicale grațioase și gratuite, pe de alta, a unei întregi mitologii ludice („Șapte activități pentru un copil mic", „Mergem să vedem iepurele...", „Aranjament floral", „Eveniment sportiv", „Negociere"). Poate că tocmai în această indeterminare, în ezitarea între tonul simplu și semnificația lipsită de emfază a poemului, în sfidarea prețiozității victoriene (dar și a multelor poncife moderniste) trebuie găsită originalitatea lui Alan Brownjohn.

Dacă poeții mai sus citați știu să vadă, cu precădere, partea luminoasă — uneori chiar frivolă — a realității, **Jon Silkin** întreprinde o radiografie a „magmei oceanice a minții". Poet cu o imaginație puternică, în care experiența personală e filtrată de o bogată infuzie de livresc, viziunea fiind singura ei țintă, Jon Silkin renunță la obișnuitele strategii ale ordonării spectaculoase a notațiilor. Translucide, imaginile necesită un efort substanțial pentru a fi decodate. Pregnante, iscînd în jurul lor un fel de tăcere respectuoasă, ele induc o senzație de tărîm înghețat, aspru, nemilos. Mai „artist", în sensul tradițional al cuvîntului, depunînd, adică, un mai mare efort de transfigurare, Jon Silkin propune o variantă a poetului care își ascunde sensibilitatea îndărătul unei platoșe de cinism. Distorsionate, ca și cum autorul ar vrea să abată atenția de la adevăratele subiecte ale versurilor, acestea pornesc la drum ca niște descrieri și sfîrșesc prin a fi pretextul unei viziuni. Întreaga poezie a lui Jon Silkin este, de fapt, un efort deconstructiv. Minimalizarea imediatului ca sursă de inspirație pentru poet, la un pol, și deconspirarea precarității miturilor, la altul, vorbesc despre rezervele de sarcasm și, într-un plan superior, de luciditate, ale unui mare poet.

Foarte utilă introducere în poezia engleză contemporană, antologia de față se cere completată cu traduceri mai consistente, pe măsura celor de acum. Cei trei traducători — Liliana Ursu, Denisa Comănescu și Mircea Ivănescu — alcătuiesc o echipă redutabilă, de la care așteptăm și alte surprize.

Mircea MIHĂIEȘ

*) **TREI POEȚI ENGLEZI CONTEMPORANI**, Traducere de Liliana Ursu, Denisa Comănescu, Mircea Ivănescu. Cuvîntul înainte de Mircea Ivănescu, Ed. Univers, 1988.

MIRCEA ELIADE ÎN SCRISORI

MIRCEA ELIADE — CEZAR PETRESCU

Calcutta. 82 Ripon Street

25 septembrie 1929

Iubite Domnule Petrescu,

E inutil să-ți spun bucuria cu care am citit paginile D-tale. Nu mai nădăjduiam răspunsul la acele rînduri himalaiene, elaborate mîhnit și nărăvaș, ca tot ce scriu cu gîndul la țară. Bănuiam că scrisoarea s-a pierdut și așteptam un prilej onomastic, ca să trimit alta. Mă simt dator, sincer dator, să-ți mulțumesc pentru dragostea ce o arăți cărților mele, în orice caz publicării lor. Ca să nu uit, îți comunic acum toate informațiile de care poți avea nevoie. Eu am gata — vorbim de literatură, firește, — cinci cărți, dintre cari trei romane, un volum de proză, un volum de vagabondagii indiene (inedit). Hai să le confecționăm synopticul. Încep cu ceea ce cred eu că e mai bun.

1. „Isabel și apele Diavolului" — scris în vara aceasta — 250 pagini tipar, cel mult — subiectul : viața europeană în India. Sunt incapabil să-l rezum. Pentru D-ta, nu pentru editor (lui îi poți sugera succesul lui Claude Ferrère, cu viața europeană la Saigon) îți spun că personagiile sunt : un om care nu poate rodi, nici cu gîndul, nici cu carnea, un artist secătuit de diavol, ajuns „doctor" în istoria artelor și trimis de soartă în cele mai neașteptate împrejurări, agent de legătură între oamenii cari nu s-ar fi cunoscut altfel ; Isabel, o stupidă care se deșteaptă în urma unei jicniri [sic !] și deșteptarea ei maturizează căderea. Soldatul, cel care împlinește și „visul unei nopți de vară", coșmar al personagiului principal și lămuritor al menirilor ; Miss Roth, o Hypathia ; Tom, maestru gimnastic ; D-na Axon, mama, pe jumătate sfîntă, pe jumătate codoașă, ca oricare mamă a unei fete de măritat. — Nu, nu, iartă-mă, nu pot rezuma nimic, nimic. Romanul e destul de monumental. Acum se află la un prieten, la Viena ; dar în octombrie e la București ; scriu unui alt prieten să ți-l aducă la redacție. E vorba să fie publicat în „Vremea".

2. Un roman universitar (titlul, nu e fixat), scris în 1928, care a plăcut puțin lui I. [onel] Teodoreanu, roman de succes dar nu matur ; 250 pp., alegru, semi-idilic, semi-șarjă (gen Alfredo Panzini), stil nostalgic reținut, ceva filozofie, multă autobiografie. Pe scurt, un tip care își propune dragostea ca o „experiență", ca o posibilitate de autocreare și depășire prin renunțare; teza „eroismului" nitzschean, papinismului, etc., cuprinde destulă melancolie ca să amelioreze accentul „viril". — Repet, ceea ce a repetat I. Teodoreanu : se bea ca mustul, dușcă, nu pe îndelete, ca vinul vechiu. E un păcat, e o calitate pentru editor. Același prieten îți va aduce manuscrisul, dacă va fi nevoie.

3. Un volum de impresii, aventuri, interviuri indiene, cam 300 pagini, cuprinzînd o parte din folletoanele publicate (corectate, adăugate) și o mare cantitate de note inedite : Santiniketan, Benares, Moghul Sarai, Agra, Lucknov, Jaipur, Aymere, Udaipur, etc. Cum în primăvară voi vizita și cerceta Cașmirul, notele vor fi și mai complete atunci.

4. „Romanul adolescentului miop", 200 pp. Liceul. „Un om sfîrșit", 1926, Teodoreanu, Minulescu, autobiografic. Stil alegru, subiect neclar, defectele și calitățile „primului roman". Document, posibilități de desfacere, dar fără succes „critic".

5. Volum de nuvele, cîteva inedite. Restul, proză obsedată, chinuită, analitică. Cîteodată realizări ritmice, de cele mai multe ori lucrături sobre cu subiecte tari. Titlul : „Cel care trebuie ascultat", titlul unei nuvele. Succes îndoielnic, și de critică și de librărie. Ultimele nuvele, toate inedite, au șanse.

Aceasta e tot ceea ce am gata. În lucru am un roman nesfîrșit, „Lumina ce se stinge", un soi de Don Quijote și Gargantua modern, un bibliotecar osîndit orbiei, care în singurul an ce îl mai are de trăit, colindă lumea și întreabă oamenii, respingînd totul, judecînd totul cu ochiul celui ce va orbi, cu profetismul unui anno domini. Romanul va fi sudoarea oricărui european saturat de „experiențe", dar fiind scris cu pornire universală, are șanse să placă și în altă parte, și în timp. De altfel, voi încerca să-l traduc eu însumi în englezește. Eu nu prețuiesc atît literatura mea, cît prețuiesc eseul filozofic sau filozofia culturii, dar literatura poate plăcea și poate, cîndva, îmi va aduce bani, pentru studiile mele și călătoriile asiatice.

La „Gîndirea" aș fi fericit dacă mi se va accepta un volum de eseuri asupra culturii Asiei (complet inedit), sau dacă pot spera pentru „Lumina ce se stinge". Celelalte studii de specialitate la care lucrez, se vor publica pe rînd peste hotare, și cred că vor fi bine primite. Producția mea filozofic-orientală va fi cîndva mult mai apreciată în Europa decît nădăjduiesc să fie în țară. În țară vor să-mi suprime bursa ; cică sunt în India, la ce bun să studieze un român în India?

Noutăți : am cunoscut, intim, pe Tagore la Santiniketan — și e cu adevărat un vrăjitor. Dar ar fi banal să scriu despre el, nu? Cunosc tot mai multe fete și mai multă sanskrită. Duc viață bengaleză și miros flori de lotus. Profesorul meu, autoritatea deceniului, vrea să mă scoată sanscritist 18 carate, ținîndu-mă lîngă el 5—6 ani (are o fată minunată, poetă ; cu ajutorul ei voi traduce **Glossa** și **Scrisoarea I** în bengali și sanscrită). Am muncit ca un nebun și am înfruntat tot ce-mi îngăduie miopia mea și puterile mele. Ar fi păcat și stupid să nu rămîn aici încă trei ani. Dacă birocratismul mă va sufoca, îmi îngăduiți să cer o mînă de ajutor de la D-stră? Cînd am ajuns și m-am asimilat aici — nu e brutal să fiu chemat în țară pentru „reglementarea formelor?".

Dar, am abuzat cumplit. Am compus adevărate confesiuni. Să nu mă credeți mîhnit. Ce scrieți, ce ați scris ? „Aurul negru"? „Calea Victoriei"?. Vă rog din inimă să nu mă uitați și să-mi scrieți cînd veți avea răgaz.

Cu dragoste și stimă, mulțumiri.

Mircea ELIADE

P.S. Salutări D-lor Șeicaru și N. Crainic. În curînd voi trimite ceva lung „Gîndirii".

[Originalul la Biblioteca Academiei R.S.R., Secția manuscrise]

S
1 (2)
DCCXCVII

Rubrică îngrijită de Mircea HANDOCA

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1 : Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 12

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 12 (1151) 24 MARTIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU, PREȘEDINTE AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA — SUPREMĂ INVESTITURĂ

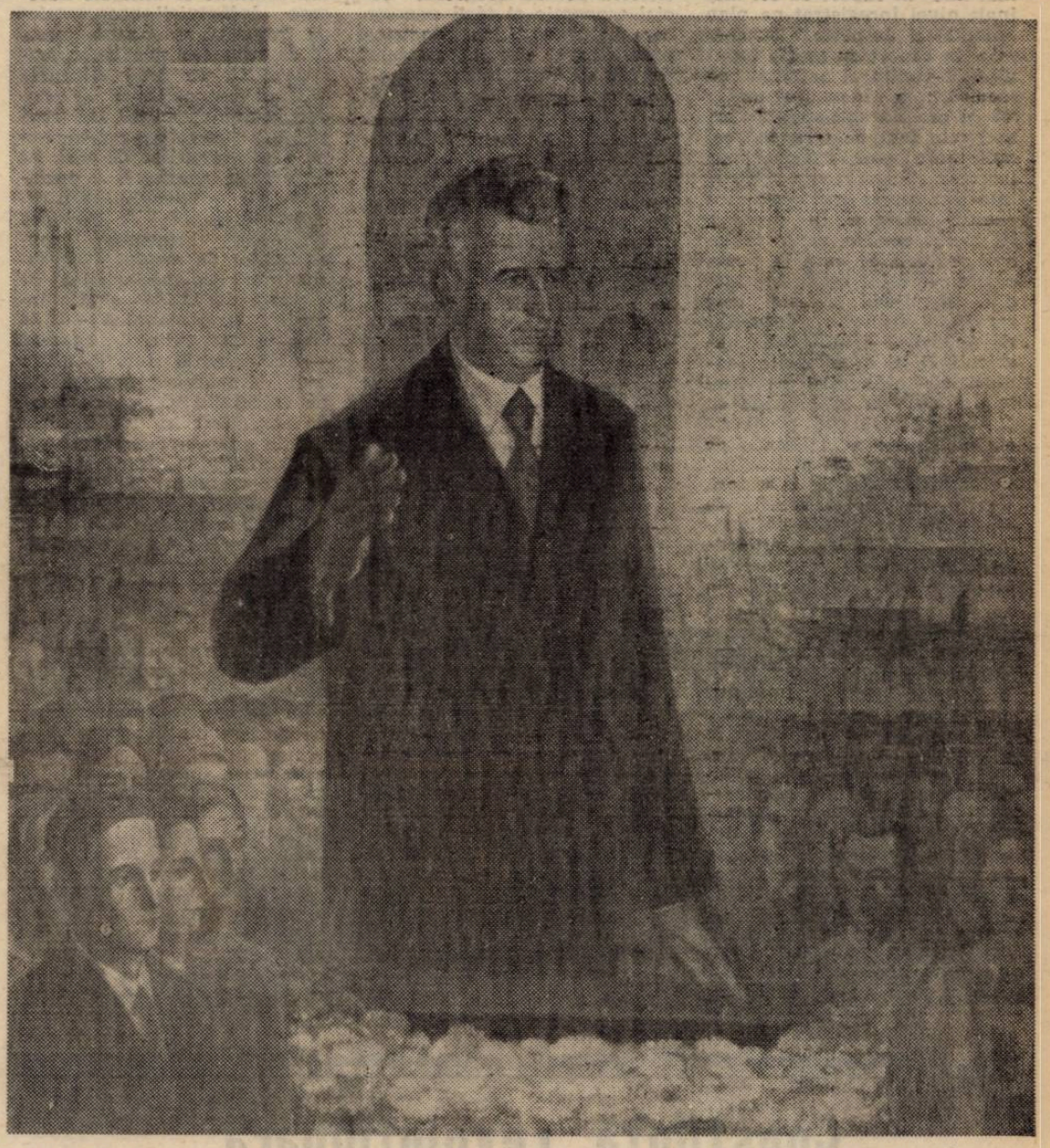

În aceste zile de primăvară, se împlinesc 15 ani de la acel eveniment memorabil din 28 Martie 1974, cînd marele sfat al Țării a ales în unanimitate pe tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** în înalta funcție de președinte al Republicii Socialiste România. Eveniment cu profunde rezonanțe politice, suprema investitură a constituit atît un corolar, cît și garanția suișului României socialiste pe noi și tot mai înalte culmi de civilizație materială și spirituală. Alesul poporului — întîiul președinte al Țării — își probase în chip exemplar vocația de conducător, dragostea față de patrie și popor. Sinteză strălucită a virtuților neamului românesc, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** — prin gîndirea și practica sa revoluționară — s-a impus ca una dintre cele mai proeminente personalități ale poporului nostru, ale istoriei contemporane a României. Înzestrat cu înțelepciunea și cutezanța Eroului între eroi, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** — în calitate de secretar general al Partidului Comunist Român — a acordat o mare importanță aplicării creatoare a legităților generale ale edificării socialismului la condițiile și particularitățile României, cunoașterii cerințelor progresului social și istoric. **„Perfecționarea continuă a democrației socialiste, făurirea de către poporul însuși a propriului său destin** — spunea tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** cu prilejul înaltei investituri — **constituie o cerință legică a mersului înainte al societății noastre pe calea socialismului și comunismului și de aceea vom face totul și în viitor pentru a asigura cel mai larg cadru de manifestare a personalității umane și de participare a maselor la conducerea tuturor sectoarelor de activitate, a întregii noastre societăți".**

Anii parcurși de atunci au fost rodnici în toate planurile vieții economico-sociale, marea personalitate a președintelui Țării punîndu-și amprenta pe întreaga politică internă și internațională a României socialiste. Această amprentă este cu atît mai grăitoare cu cît tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** îmbină armonios înalta funcție de secretar general al P.C.R. — forța politică conducătoare a societății noastre — cu aceea de președinte al Țării. Viața, ascensiunea României socialiste în plan economic, politic și social au validat din plin valoarea politică a îngemănării într-o singură persoană a celor două funcții de primă mărime.

Sensul politic al supremei investituri constă în aceea că teza formulată atunci de președintele Țării privitoare la necesitatea perfecționării continue a democrației socialiste, amintită mai sus, a fost întregită — dacă se poate spune astfel —, cu teza de maximă generalizare și de o imensă însemnătate referitoare la faptul că **„Trebuie să ajungem acolo încît cinstea, apărarea proprietății, a avuției întregului popor, spiritul de dreptate să devină o caracteristică definitorie a omului nou, constructor conștient al societății socialiste și comuniste".** Acest deziderat își găsește întruchiparea în asumarea conștientă a principiilor eticii și echității socialiste, în respectarea prevederilor Constituției țării, ele corespunzînd pe deplin actualei etape a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, întrucît asigură un larg cadru democratic de participare a întregului popor la conducerea societății. Voința întregului popor este ridicată la rang de lege, putîndu-se manifesta plenar în noua, dreapta orînduire, în care se confirmă neabătut adevărul că socialismul se făurește cu poporul și pentru popor și că statul socialist este reprezentantul legitim al intereselor maselor populare.

Democrația revoluționară, statul democrației muncitorești revoluționare presupun respectarea întocmai a legilor țării — acestea fiind o expresie a voinței și intereselor poporului. Întregul sistem juridic are supremul rost de a contribui la consolidarea măreților cuceriri obținute în patria noastră, pe calea făuririi libere și independente a noii orînduiri socialiste, a afirmării demne, libere, independente și suverane a României în rîndul națiunilor lumii. Secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** arăta că: **„socialismul nu se poate construi decît pe bază de lege, pe bază de legi democratice adoptate care răspund năzuințelor întregului nostru popor".** Fiind o expresie a voinței și intereselor națiunii, sistemul nostru juridic este într-o relație dialectică permanentă cu democrația muncitorească revoluționară, conferind largi drepturi și libertăți tuturor cetățenilor, prin participarea lor reală la organizarea și conducerea întregii vieți a societății noastre, la dezbaterea și fundamentarea tuturor legilor statului. Noul sistem juridic creat în anii construcției socialiste, îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, întărirea și dezvoltarea legalității socialiste, înfăptuite în această perioadă, constituie una din marile izbînzi ale poporului nostru, care trebuie apreciată și apărată de toți cetățenii, manifestînd o atitudine activă revoluționară pentru respectarea cu strictețe a normelor juridice.

Dar, cu atît mai mult, în acest context trebuie să se manifeste combativitate sporită, exigență și vigilență revoluționară față de încălcările de orice fel ale legalității socialiste, care afectează înfăptuirea programelor de dezvoltare economică a pa-

Prof. univ. dr.
Traian BUNESCU

(Continuare în pag. 7)

SUB SEMN DE AUR

E-al nostru Președinte de-o țară investit
Pentru gîndirea-i vie, atotcuprinzătoare,
Ce-n faptele națiunii-erou au strălucit
În obiective faste, de dimensiuni solare.

Neobosit, prin muncă, destinu-i exemplar
Ne-arată sensul vieții în era comunistă;
Cuvintele-i — esență devin un îndreptar
Prezentului ce-i este zilei de mîine pistă.

Viziunea-i e aleasă, de spirit românesc,
Rodind ca primăvara și împlinind destine;
Sub semnul ei, de aur, noi generații cresc,
Cu patria de-odată, spre afirmări depline.

Lucian BURERIU

VIRTUTEA CINSTEI

În magistrala Expunere la ședința comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** sublinia că **„Trebuie să ajungem acolo încît cinstea, apărarea proprietății, a avuției întregului popor, spiritul de dreptate să devină o caracteristică definitorie a omului nou, constructor conștient al societății socialiste și comuniste".** Acest deziderat își găsește întruchiparea în asumarea conștientă a principiilor eticii și echității socialiste, în respectarea prevederilor Constituției țării, ele corespunzînd pe deplin actualei etape a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, întrucît asigură un larg cadru democratic de participare a întregului popor la conducerea societății. Voința întregului popor este ridicată la rang de lege, putîndu-se manifesta plenar în noua, dreapta orînduire, în care se confirmă neabătut adevărul că socialismul se făurește cu poporul și pentru popor și că statul socialist este reprezentantul legitim al intereselor maselor populare.

Democrația revoluționară, statul democrației muncitorești revoluționare presupun respectarea întocmai a legilor țării — acestea fiind o expresie a voinței și intereselor poporului. Întregul sistem juridic are supremul rost de a contribui la consolidarea măreților cuceriri obținute în patria noastră, pe calea făuririi libere și independente a noii orînduiri socialiste, a afirmării demne, libere, independente și suverane a României în rîndul națiunilor lumii. Secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** arăta că: **„socialismul nu se poate construi decît pe bază de lege, pe bază de legi democratice adoptate care răspund năzuințelor întregului nostru popor".** Fiind o expresie a voinței și intereselor națiunii, sistemul nostru juridic este într-o relație dialectică permanentă cu democrația muncitorească revoluționară, conferind largi drepturi și libertăți tuturor cetățenilor, prin participarea lor reală la organizarea și conducerea întregii vieți a societății noastre, la dezbaterea și fundamentarea tuturor legilor statului. Noul sistem juridic creat în anii construcției socialiste, îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, întărirea și dezvoltarea legalității socialiste, înfăptuite în această perioadă, constituie una din marile izbînzi ale poporului nostru, care trebuie apreciată și apărată de toți cetățenii, manifestînd o atitudine activă revoluționară pentru respectarea cu strictețe a normelor juridice.

Dar, cu atît mai mult, în acest context trebuie să se manifeste combativitate sporită, exigență și vigilență revoluționară față de încălcările de orice fel ale legalității socialiste, care afectează înfăptuirea programelor de dezvoltare economică a pa-

ORIZONT

(Continuare în pag. 7)

România socialistă — spre noi trepte de progres și civilizație

În ultimele două decenii, țara noastră a reușit să reducă simțitor diferențele care o despărțeau de țările dezvoltate din punct de vedere economic. Pentru comparație, reliefăm faptul că în 1950 venitul național al României pe locuitor era de 24 de ori mai mic în raport cu cel mai înalt nivel înregistrat pe plan mondial și de peste 7 ori mai mic în raport cu media mondială a venitului național pe locuitor ; la începutul anilor '60 el era de aproape 12 ori mai mic față de țara cu cel mai mare venit național pe locuitor și reprezenta jumătate din media mondială a acestui indicator. În prezent, România are un venit național pe locuitor care la curs comercial chiar depășește media mondială. Acesta este rezultatul firesc al dezvoltării puternice a industriei, agriculturii și a celorlalte ramuri ale economiei naționale. În 1988, în comparație cu anul 1945, volumul producției industriale a crescut de 128 de ori, iar cel al producției agricole de peste 9 ori. Venitul național a sporit de 36 de ori, iar avuția națională depășește 5.100 miliarde lei. Deosebit de semnificativ este faptul că 80 la sută din aceste impresionante sporuri sînt rodul eforturilor depuse de întregul popor după Congresul al IX-lea al partidului, cînd, toate marile împliniri ale națiunii noastre socialiste sînt, așa cum se subliniază în Rezoluția Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist Român, **„legate indestructibil de activitatea prodigioasă, desfășurată cu clarviziune și profund spirit creator, cu pasiune revoluționară și fierbinte patriotism de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele României, ctitorul României moderne, eroul național, care slujește cu nehotărîrmurit devotament interesele supreme ale întregului popor".**

Trecerea la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și la dezvoltarea de tip intensiv a economiei românești reprezintă un obiectiv strategic de importanță istorică pentru progresul social-economic al țării noastre, care se bazează pe doctrina economică a președintelui **NICOLAE CEAUȘESCU**, doctrină profund originală și revoluționară, ale cărei componente definitorii vizează : noul mod de abordare a forțelor productive în societatea contemporană și definirea dialecticii forțe-relații de producție ; viziunea de largă deschidere despre structura economiei și evoluția ei, care pune accentul atît pe valorificarea superioară a resurselor, cît și pe gestionarea lor rațională într-o perspectivă îndelungată ; rolul prioritar al ramurilor dinamice ale progresului tehnico-științific, vizavi de nevoile și posibilitățile interne dar și de avantajele încadrării în diviziunea internațională a muncii ; preocuparea permanentă și susținută pentru potențarea creativității științifico-tehnice naționale ; amplasarea echilibrată în teritoriu a forțelor de producție, în vederea participării echitabile la rezultatele creșterii economice a tuturor zonelor și localităților, a tuturor categoriilor de oameni ai muncii ; mobilizarea tuturor factorilor, îndeosebi a laturilor calitative, pentru creșterea necontenită a productivității muncii sociale și sporirea eficienței economice ; promovarea unor intense relații economice cu toate statele, militînd totodată pentru instaurarea unei noi ordini economice mondiale.

O trăsătură esențială a dezvoltării economiei noastre naționale o constituie accentuarea caracterului său industrial, creșterea rolului și contribuției industriei la realizarea procesului reproducției lărgite. Astfel, industria contribuie în prezent într-o proporție de cca. 63 la sută la crearea venitului național, asigură aproape nouă zecimi din mașinile și utilajele necesare înfăptuirii programelor de investiții și ocupă peste 37 la sută din populația activă a țării. Progrese remarcabile au fost obținute în modernizarea structurii industriei, prin dezvoltarea prioritară a subramurilor de vîrf, de prelucrare avansată, purtătoare ale progresului științifico-tehnic actual. În perioada 1966—1987, industria construcțiilor de mașini a cunoscut un ritm mediu anual de creștere de 12,2 la sută, industria electrotehnică — 14 la sută, iar industria chimică — 11,5 la sută, față de 9,2 la sută cît a fost ritmul mediu pe ansamblul industriei. Față de anul 1965, în 1987 producția de aparate de măsură și control electrotehnice și electronice a crescut de peste 18,8 ori, producția mijloacelor de automatizare și ale tehnicii de calcul electrotehnice și electronice de peste 66 ori, iar producția industriei de mecanică fină și optică de peste 46 ori.

Agricultura românească a cunoscut o dezvoltare fără precedent ca urmare a eforturilor depuse pe linia înfăptuirii noii revoluții agrare și a „Programului național pentru asigurarea unor producții agricole mari, sigure și stabile". Astfel, în ultimii ani s-au înregistrat producții de cereale de peste 30 milioane tone și într-o continuă creștere : 30,3 în 1986, 31,7 în 1987 și 32,6 în 1988.

Realizările în dezvoltarea economiei s-au concretizat pe un plan sintetic în obținerea în anul trecut a unui venit național de 822,3 miliarde lei, asigurînd creșterea forței economice a patriei, a avuției naționale și ridicarea bunăstării materiale și spirituale a întregului popor. În acest cadru, subliniem creșterea fondului total de retribuire a personalului muncitor de la 10,1 miliarde lei în anul 1950, la 57,2 miliarde în 1965 și la 293,2 miliarde lei în 1988, retribuția medie nominală netă crescînd de la 1.028 lei lunar în 1965 la 3.135 lei în anul 1988.

Obiectivul strategic de bază pentru actuala etapă de dezvoltare a țării noastre îl reprezintă trecerea României, la sfîrșitul acestui cincinal, la stadiul de țară mediu dezvoltată și apoi, în perspectiva anului 2000, la cel de țară socialistă multilateral dezvoltată. Caracterizînd sintetic această etapă de progres, în Expunerea din 28 noiembrie 1988, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** relieva : **„Realizarea hotărîrilor Congresului al XIII-lea și ale Conferinței Naționale, a celui de-al 8-lea plan cincinal și a programelor pentru diferite sectoare și domenii de dezvoltare economico-socială, trecerea la un stadiu superior de țară mediu dezvoltată, reprezintă un factor de importanță deosebită pentru realizarea primei faze de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră și permite trecerea, în următorul deceniu — 1991—2000 — la realizarea celei de-a doua faze a acestei etape".** Teoria și strategia făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate se zămisleau în urmă cu 15 ani, cînd, printr-o fericită coincidență, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** era ales de Marea Adunare Națională ca primul președinte al Republicii Socialiste România.

Conf. univ. dr.
Dumitru ROCHIAN

Conștiință revoluționară în întreaga activitate

În prezent, țara noastră străbate una din perioadele hotărîtoare ale dezvoltării sale în drumul spre comunism, cea a calității, a trecerii de la extensiv la intensiv, a sporirii eficienței economice și sociale pe baza înfăptuirii revoluției tehnico-științifice și a noii revoluții agrare, pentru ca în cel mai scurt timp să trecem de la stadiul de țară socialistă în curs de dezvoltare la cel de țară socialistă mediu dezvoltată. Într-un asemenea cadru, exigențele formulate de partid față de toți factorii competenți, în primul rînd față de calitatea actelor de conducere la toate nivelurile, sînt pe deplin justificate. Ca niciodată știința noastră este chemată să militeze pentru o puternică afirmare a creativității maselor și să se implice în toate domeniile de activitate, inclusiv în cel al conducerii politice în importanta muncă de diagnoză și prognoză, de formulare a deciziilor posibile, de planificare și control.

Făurirea noii orînduiri este un proces complex, contradictoriu și îndelungat. Este meritul Partidului Comunist Român că a respins viziunea idilică despre socialism, care, chipurile, n-ar cunoaște greutăți. Această poziție corectă a contribuit la așezarea conducerii pe baze științifice, fie că a fost vorba de recunoașterea nivelului real al economiei, chiar și la două decenii de la începerea revoluției, ceea ce a impus o reorientare strategică spre o puternică dezvoltare, a forțelor de producție, fie că au fost sesizate, realist, contradicțiile și disfuncționalitățile din societate, unele neîmpliniri și greșeli, și ca urmare au fost preconizate măsuri adecvate pentru soluționarea lor. S-a avut permanent în vedere faptul că trecerea la comunism este un proces creativ ce se desfășoară în condiții concret istorice, ce nu admite copierea mecanică a unor forme străine de construcție socialistă și nici un fel de așa-zis „model unic".

Respingînd cu putere orice aserțiuni de nuanță lichidatoristă, greșite și dăunătoare, după care partidul nu trebuie să poarte răspunderea directă pentru înfăptuirea planurilor și programelor economico-sociale și avînd în vedere experiența construcției socialiste, în Expunerea sa din 28 noiembrie 1988, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** arăta că *„partidul nu poate renunța la rolul său de forță politică conducătoare în făurirea socialismului, nu poate împărți, și cu atît mai mult nu poate ceda nimănui rolul său, fără a dispare mai devreme sau mai tîrziu"*. De aceea, în strategia partidului nostru, un obiectiv central îl constituie afirmarea consecventă a rolului său conducător ca centru vital al întregii societăți, întărirea unității sale politice, ideologice și organizatorice. În acest sens, au fost clarificate relațiile dintre partidul comunist și statul socialist, celelalte organisme ale democrației muncitorești revoluționare, demonstrîndu-se că tocmai dezvoltarea democrației cere în mod obiectiv creșterea răspunderii activului de partid, a tuturor comuniștilor.

Sesizînd din timp rămînerea în urmă a dezvoltării științei conducerii, partidul atrage atenția asupra faptului că integrarea rezultatelor științelor în activitatea de conducere nu înseamnă nicidecum acceptarea concepțiilor tehnocratice, ignorarea laturii politice a conducerii, faptul că aceasta este un atribut al puterii, depinzînd de natura orînduirii sociale respective. Au fost criticate și concepțiile unilaterale care fie că neglijau metodele și tehnicile moderne de analiză și decizie, fie că le supraestimau. Partidul consideră că folosirea științei poate da rezultate corespunzătoare numai dacă datele ei sînt integrate într-o concepție generoasă justă despre activitatea de conducere și sînt orientate de teoria revoluționară. În această muncă de perfecționare a activităților economico-sociale, a conducerii politice *„nu vom accepta nimic care să vină în contradicție cu interesele socialismului"*, arăta tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, și nu vom recurge nici la slăbirea proprietății socialiste, nici la așa zisul „socialism de piață", căci a perfecționa socialismul înseamnă a merge înainte și nu înapoi la forme capitaliste. E drept, acest lucru cere mult efort și inteligență, mult spirit de sacrificiu și putere de a depăși diferitele greutăți.

Este justificat ca în situația în care strategia, linia generală sînt corespunzătoare, cînd nu se pune problema unor modificări structurale, să se găsească mijloace de a ridica la maximum funcționalitatea sistemului nostru politic și, astfel, a tuturor domeniilor de activitate. În mod hotărîtor aceasta depinde de oamenii, de cadrele de conducere, de măsura în care spiritul revoluționar caracterizează întreaga lor activitate. Nu întîmplător, atunci cînd e sesizată rămînerea în urmă a activității de conducere, ea este corelată cu rămînerea în urmă și a nivelului general, ideologic, politico-educativ față de dezvoltarea societății în general. De aceea preocupările pentru perfecționarea conducerii politice au fost permanent însoțite de grija pentru ridicarea nivelului de conștiință a maselor, pentru ridicarea calității omului ce influențează decisiv dezvoltarea economico-socială în ansamblu. Pe lîngă înaltul profesionalism, ce trebuie să caracterizeze pe făuritorul de bunuri materiale și spirituale, din zilele noastre, el mai trebuie să atingă acel nivel al conștiinței politice care să-l determine să lucreze după capacități și să pună mai presus interesele generale. De aceea o conducere științifică trebuie ca, pe lîngă folosirea celor mai eficiente mijloace științifice de creștere a productivității în toate domeniile, să găsească și cele mai adecvate căi de formare a spiritului de abnegație și dăruire, fermitate și cutezanță, încredere în justețea liniei politice a partidului, în viabilitatea și superioritatea socialismului, devotament față de patrie, partid și popor, continua aspirație spre autoperfecționare.

Prof. univ.
dr. Ilie LUCA

Literatura revoluționară și personajele modelatoare

Reflex al unei opțiuni politice, întreaga noastră literatură a străbătut în ultimele decenii un drum ascendent, cu împliniri semnificative. Dacă astăzi nu mai trăiesc Blaga, Sadoveanu, Arghezi, Camil Petrescu, Bacovia ori Ion Barbu, există totuși destule personalități creatoare ce suportă cu surprinzătoare ușurință povara comparației cu perioada interbelică. Literatura actuală a devenit un adevărat fenomen social, cu o deosebită forță de impact asupra unei foarte largi categorii de cititori, transformînd scriitorii în participanți activi la un complex și delicat proces transformator. Marin Preda, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Fănuș Neagu, Ștefan Bănulescu, Eugen Barbu ș.a. sînt deja clasicii contemporaneității, cuvîntul lor fiind resimțit adesea ca o veritabilă viitură artistică, purtătoare a unui mesaj progresist implantat în carnea unor opere născînd spre singurătatea capodoperei.

Concepția despre artă și literatură a secretarului general al partidului a pus mereu în prim plan eroul modelator, eroul revoluționar, care transformă societatea și care modelează conștiința cititorului. Arată tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**: **„Desigur, eroul epocii socialiste nu este un supraom. El are și calități și defecte, trăiește și bucurii și amărăciuni și izbînzi și înfrîngeri, iubește, visează, se zbuciumă ca orice ființă omenească. Literatura trebuie să-l înfățișeze așa cum e în realitate, dar, relevîndu-i lipsurile, trebuie să pună totodată în evidență cu putere ceea ce-l caracterizează, și anume faptul că viața sa este străbătută de patosul revoluționar al idealului socialist, că el pune mai presus de orice interesele colectivității, că se dăruiește cu toată pasiunea muncii sale, cauzei socialismului, cauzei poporului. Prin aceasta, întruchiparea în literatură a acestui personaj poate exercita o înrîurire salutară asupra conștiinței noastre. Acționînd în acest fel, abordînd vasta problematică a desăvîrșirii socialismului și transformării morale a omului, scriitorii noștri vor făuri o literatură militantă, profund angajată în măreața operă pe care o întreprinde poporul român. Reflectînd această experiență socială fără precedent în istoria umanității, scriitorii au posibilitatea de a introduce în literatură un univers inedit, care poate genera opere de cea mai mare originalitate"**. Acest strălucit program de lucru a dat avînt romanului românesc în ultimele decenii ale existenței sale. Niciodată literatura română n-a primit îndemnuri mai generoase, niciodată umanismul românesc nu și-a găsit un cadru mai stimulator. În acest context, afirmarea prozatorului român se împlinește în cadrul unei literaturi îmbogățite tematic. Varietatea tematică și structurală a romanului românesc contemporan evidențiază profundele preocupări ale prozatorilor noștri pentru reflectarea expresivă a societății în care trăim. Formulele românești actuale nu au apărut, desigur, pe neașteptate, ci s-au înscris într-un traseu evolutiv care a născut destule pasiuni critice. Avînd rădăcinile bine înfipte în stratul prestigios al prozei anterioare, romanul contemporaneității a cîștigat o mare mobilitate, eliberîndu-se de unele complexe care îl vlăguiau prematur. Conștiința propriei valori îi asigură o neștirbită demnitate și orice proces comparativ cu trecutul nu mai este un act riscant. Narațiunea auctorială specifică romanului tranzitiv îngăduie un fertil dialog între **Moromeții, Groapa, Îngerul a strigat, Galeria cu viță sălbatică** și cele cîteva lucrări reprezentative de același tip ale scriitorilor clasici, după cum romanul reflexiv de azi nu poate evita trimiterile la operele unor scriitori ca Ibrăileanu, H. Papadat-Bengescu, Camil Petrescu. Orgoliul contemporaneității este satisfăcut însă de acele creații care stau sub tutela dominatoare a metaromanului, deși nu poate fi tăgăduită și existența unor valoroase anticipări.

Dar forța de penetrație a romanului în conștiința contemporaneității este străină de orice clasificare și teorie, găsindu-și mai degrabă explicația în viziunea pe care scriitorul o are asupra umanului, în capacitatea sa particulară de a crea personaje viabile, care să-și dobîndească propria lor viață. Personajele rămîn punctele nodale care explică marea putere de seducție a romanului asupra cititorilor, contribuind la instaurarea unui foarte dorit flux comunicațional între cei doi termeni ai relației. Purtînd mesajele autorului — expresii artistice ale unui anumit grad de implicare socială, politică, afectivă — personajul este oglinda în ale cărei ape vălurite cititorul se caută pe sine însuși, năzuind să găsească răspunsuri folositoare la întrebările care îl frămîntă. Încadrate clar într-o operă epică ce trăiește între canoanele valorii, personajele memorabile își pun în aplicare eficienta lor funcție modelatoare prin puternicele influențe exercitate asupra celor care le urmăresc destinul romanesc. Chiar dacă proza românească de azi se dovedește interesată de experiențele noului roman, nici un moment nu a fost proclamată moartea personajului, ci s-a ajuns doar la emanciparea sa. Cu atît mai mult, personajul se dovedește focarul tuturor mișcărilor epice în romanul aparent tradițional. Un personaj excepțional, îmbrăcat deja în hlamida modelului și spre care converg nu numai firele unei construcții romanești, ci și toate privirile prozei de azi, este Ilie Moromete. Forța sa modelatoare vine din capacitatea deosebită de a rezona în egală măsură la eternele ori mărunțele probleme ale satului, ale vieții, mijlocind accesul cititorului la o adîncă viziune asupra mecanismelor istoriei. Marile opere ale lui Marin Preda propun de fiecare dată personaje deosebite, complexa lor viață sufletească și neîncetata luptă pentru înalte idealuri țesînd un văl seducător în care cititorul se lasă prins cu o mereu proaspătă voluptate. Niculae Moromete, Ștefan și, mai ales Victor Petrini au devenit repere ale prozei noastre contemporane, așa cum Ion ori Apostol Bologa dominaseră o altă epocă. Fiecare roman de azi care iese din serie își datorează succesul și unor personaje de excepție, care susțin întreaga construcție romanescă, fie că ele se numesc Ioana Olaru **(Refugii)**, Vica Delcă **(Dimineața pierdută)**, Grobei **(Bunavestire)**, Chiril Merișor, Megaclide Pavelescu **(Galeria cu viță sălbatică, Însoțitorul)** ori Șerban Pangratty **(Stăpînirea de sine)**. Livrescul oferă lui Costache Olăreanu (în **Cu cărțile pe iarbă**) și Gheorghe Schwartz (în **Om și lege**) destule mijloace să-și cîștige contemporanii cu personaje ce se revendică din două modele ilustre, Don Quijote și Svejk își găsesc continuatori fermecători, dovedindu-ne că, deși Cervantes și Hasek au dispărut, personajele lor sînt vii și trec cu nonșalanță dintr-o ficțiune în alta.

Uneori scriitorul devine propriul său personaj. În fața cititorului se deschide atunci un traseu existențial mărginit de istorie, morală, întîmplări, sentimente și la capătul căruia așteaptă, ca în **Viața ca o pradă**, învăluit în aura-i, un adevărat personaj modelator.

Dorin MURARIU

PATRIOTISMUL LITERATURII

Romanul politic

Într-o epocă politizată, ascensiunea romanului politic (în pofida sirenelor estetismului) ar fi o constatare izbitoare, la îndemîna oricui. Dacă romanul nu este acum doar o oglindă / **reflectare** ci, în primul rînd, **interpretare**, politicul intersectează — inevitabil — orice roman; devenit **obiect de reflecție epică**, politicul obligă și la **recalibrare estetică**. Din moment ce arta este o ideologie specifică, exprimată concret, un mod de „a spune lumea", ea **poartă** o ideologie, dar nu calchiază limbajul ideologic. Ideația transfigurată artistic înseamnă o filosofie asimilată; astfel, ideologia devine creație, îmbrăcînd hainele specifice ale artei.

Problema romanului politic este controversată la noi și discuția ar obliga la un popas nu atît analitic, cît disociativ. Ar deveni trebuitor și un examen contextual, observînd, în primul rînd, că literatura politică **nu este o variantă tematică**. A spune că literatura modernă nu poate fi decît politică, recunoscînd că este „îmbibată" de social, înseamnă a relua un enunț cu valoare de postulat. Trăim deci într-un mediu politizat, în care impactul politicului nu se restrînge la niște decupaje existențiale, ci este chiar cîmpul referențial, sinteza ordonatoare a socialului; întrebarea de neocolit e cum ajunge el în literatură? Atitudinea ideologică nu poate fi exterioară, dar predilecția pentru eveniment ori pentru semnificație dă naștere prozei leneșe sau, în celălalt caz, meditației. Aici este de fapt nodul problemei: a distinge corect între atitudinea politică a autorului și meditația sa asupra condiției politice a omului epocii noastre, relevînd **politicul ca dimensiune existențială și esențială pentru individ.**

Această deschidere spre problemele esențiale ale existenței a fost în repetate rînduri subliniată de către tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, conferindu-i, astfel, și o întemeiere filosofică și politică: **„linia directoare a întregii noastre arte, a literaturii noi este concepția despre lume și viață a clasei muncitoare — materialismul dialectic și istoric —, ideologia dominantă în România, arma încercată de luptă a partidului comunist. Filozofia marxist-leninistă — superioară prin baza sa profund rațională, prin caracterul ei științific, prin faptul că pornește de la analiza legilor obiective ale dezvoltării sociale — permite scriitorului să dea răspuns marilor întrebări care frămîntă omul contemporan, marilor probleme ale vieții sociale contemporane"**. Prin romanul politic, aceste întrebări și-au găsit, îndeosebi în literatura ultimilor 15 ani, răspunsuri din cele mai variate, mai complexe.

Într-o anume epocă, animată de fervoarea proletcultistă (impunînd o perspectivă abstractă, normativistă în evoluția literaturii, sfîrșind prin a inhiba sentimentul național), literatura „urgenței" propune producții pe teme date, răspunzînd prompt efortului propagandistic. Era o epocă de descurajare a valorilor (care a dat, totuși, **Moromeții, Groapa, Bietul Ioanide**, ș.a.), sigilînd destinul unei generații care s-a format în condiții dramatice (generația Labiș), izbucnind creator tocmai prin sfidarea interdicțiilor. În heraldica unei generații, acest timp, închis în limitele idilismului, fixat într-o formulă rozacee (rod al mentalităților și prejudecăților perioadei, al supradeterminării politice univoce, postulînd — automat — superioritatea noilor valori) a generat replica. **A scrie altfel** a devenit un scop, trezind interesul tuturor generațiilor momentului literar. Dinamizată doar de acest crez, literatura rămîne însă demonstrativă. Așa s-a născut, limitîndu-ne interesul aici la situația prozei, **romanul anilor '50**, ancorat în zona mimetismului, consecință a unor supralicitări tematice exploatînd excrescențele complexului proces de construcție al societății noastre. Încît, în descendența literaturii „de rețetă" a apărut cea polemică, o proză de „dezvăluiri", iubind tot soluțiile maniheice. Reacția la anterioarele experiențe epice poartă marca acestui inevitabil polemism, prelungit mult dincolo de hotarele-i firești. S-a infiltrat astfel falsa idee că romanul politic românesc nu e altceva decît „politizarea forțată" și manevrînd dogme antropomorfizate, după virulența criticistă instalată apoi, defrișînd spațiile tabuizate (gestul trădînd o fixație problematică) ar urma stadiul „cîntăririi obiective", etapă în care științele sociale, sociologia mai cu seamă, ar deveni „concurenți calificați" ai romanului. Spațiul nu-mi îngăduie să insist. Prejudecata curentă a „purității" esteticului (uitînd că aceasta este agregare de valori) vrea să scoată arta din contextul ei social: opera ruptă de un mediu sterilizat, ar fi propriul ei scop. Or, în realitate, absorbția politicului — inevitabilă — se validează prin opere. E drept, emergența artisticului pare cîteodată strivită de interesul pentru politic. „Falsul roman politic" eșuează în cazuistică, gustul factologic eclipsează adevărata dezbatere politică.

Confuziile sînt numeroase în acest domeniu. Lîngă romanul explicit politic este în extensie romanul „despre politică"; politicul ar deveni un criteriu suficient, asigurînd succesul, părerea fiind acreditată și fortificată prin „presiunea publicurilor" (cum am încercat să demonstrez în **Orizontul lecturii, 1983**). Curentii gustului public preformează / deformează oferta. Sociologic vorbind, cauza finală a unei literaturi nu este scriitura, ci destinația: **literatura există numai prin lectură.** „Foamea de roman" este o constatare fără putință de tăgadă. Oricum, romanul are meritul de a-și fi recîștigat cititorii, el rămînînd genul cel mai încăpător, absorbind totul, reînființînd lumea: propunînd, deci, **sinteza vieții.** Or, în acest imperiu al romanului, **politicul rămîne factor coagulant,** locul geometric al tuturor eforturilor creatorilor. Fluxul realității literare imediate se cuvine examinat — pentru a se extrage judecăți de valoare care să reziste — la scara unei întregi literaturi. **Politicul e congenital romanului; dar el există numai dacă opera rezistă.**

Adrian Dinu RACHIERU

CTITORII ALE EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU

Legămînt de dragoste, de muncă și împliniri

În timpul de profunde prefaceri revoluționare pe care îl trăim și îl exprimăm succint, cu căldură și profundă recunoștință prin expresia devenită simbol al acestor ani „EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU". Timișoara, mîndra citadelă de pe malurile Begăi, s-a împlinit în dimensiunile sale, dimensiuni care dezvăluie, adevărul de netăgăduit că oamenii locului au avut și au acea capacitate de dăruire și patos revoluționar pentru a-și valorifica importantele resurse de creație și faptă de care dispun.

Privind la timpul ce s-a scurs de la istoricul Congres al IX-lea al partidului înțelegi că timișorenii simțeau structural necesitatea acestor descătușări de forțe, pentru că oricît de mari și de importante au fost deschiderile ei au știut să răspundă comandamentelor trasate, să se înscrie cu izbînzi de tenacitate și ingeniozitate tehnică în marea dezvoltare economico-socială a țării.

Ce era pînă atunci, în 1965, Timișoara ? Un oraș important, fără doar și poate, cu industrie, cu o viață universitară și spirituală conturate. Și ce este astăzi Timișoara ? Cu mult mai mult și cu totul altceva. Pentru că dezvoltarea aceasta a pornit, odată cu marile investiții, să lucreze și în sufletele oamenilor, să-i deschidă spre lumină, să foreze spre acele zone ascunse pentru a răstălmăci prin graiul faptelor puterea lor creatoare.

Dacă te oprești la Întreprinderea mecanică, de pildă, va trebui întotdeauna să așezi alături, într-o dinamică a devenirii, sobe de tuci alături de excavatoare gigant. Un salt aproape fără pauză în ceea ce privește tehnicitatea, un salt în timp aproape nesemnificativ, dacă ne gîndim la cei doar cîțiva ani în care s-a petrecut metamorfoza productivă, dar incredibil în dimensiuni. Un salt desigur nu lipsit de dificultăți, care a concentrat forțele miilor de oameni ai muncii asupra propriei lor deveniri, i-a obligat să renunțe la modestie și suficiență, să învețe și să se autodepășească continuu, pentru că numai astfel își vor putea găsi și afirma propria lor personalitate.

În această dialectică a creării omului nou, Întreprinderea „Electrotimiș" și-a găsit repere ce-i definesc personalitatea. Aici a fost creat un adevărat cod al onoarei din respectarea cuvîntului dat, a produce agregate unicat în condițiile conștientizării permanente a oamenilor muncii că datoria lor supremă o constituie a se așeza temeinic, rodnic în facerea mîinilor și minților lor, să găsească în fiecare nouă creație, și tot la două zile pe poarta fabricii iese un nou produs complex gîndit și produs aici, o adevărată și pasionată geografie a căutării propriei lor identități, a te construi tu însuți în istoria întreprinderii drept cel mai demn și peren fapt al vieții tale.

La Întreprinderea de aparate electrice de măsurat, întreprindere unde tinerețea își dă constant mîna cu precizia, noul înseamnă acum ofensivă în afirmarea plenară pe piața externă, a fi prezent cu demnitate pe meridianele lumii, trecînd, ca în poveste, peste mări și țări. Aici este bunul obicei ca nici o zi să nu fie lăsată fără a se consemna o nouă faptă a noului. Nu întîmplător, tot aici, se consemnează cele mai multe invenții și inovații pe om al muncii, și acesta este doar un aspect al activității, pentru că, în egală măsură, îi interesează ce rost au aceste creații, cum pot fi ele implementate nu doar în producție ci și în conduita umană, pot să lucreze pentru ridicarea lui într-o lumină a permanentei neliniști creatoare, a datoriei de a trăi astfel pentru binele tău și al întregii societăți.

„Electromotorul" este simbolul mișcării. Motoarele electrice nu constituie însă doar fermenți ai mișcării perpetue în viața industrială ci și un anumit fel de a fi, un simbol al neobositei căutări și victorii a oamenilor asupra lor înșiși. Atunci cînd pe panoplia succeselor tale se află succese de rezonanță, cînd calitatea și, mai cu seamă, strădania ta pentru perfecționarea produselor, înfrînge la pretențioase întreceri de specialitate, produsele unor firme cu mari tradiții în domeniu, cîștigînd noi aprecieri pe mai toate meridianele lumii, acest lucru te obligă nu numai la a fi mîndru că lucrezi la această întreprindere ci cum să faci, cum să contribui pentru ca „marca fabricii" să fie și mai prețuită, și mai solicitată. Un titlu se cîștigă relativ ușor, dar a-l păstra înseamnă mai multă trudă, mai multă încăpățînare creatoare, mai multă sudoare. Acest adevăr oamenii de aici îl știu foarte bine, acționează în spiritul lui, fac totul pentru a-și respecta angajamentele asumate de a fi o întreprindere etalon nu numai în rîndul unităților economice timișorene ci din întreaga țară.

M-am oprit la cîteva exemple. Acestea sintetizează cel mai bine adevărul că transpunînd în faptă, creator, importantele indicații trasate la fața locului, în cadrul unor istorice vizite de lucru efectuate de secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, împreună cu tovarășa **ELENA CEAUȘESCU**, oamenii muncii s-au depășit constant pe ei înșiși, pentru a dărui orașului, țării, dar mai cu seamă lor înșiși noi dovezi de temeinicie și faptă creatoare. Acest adevăr poate fi multiplicat astăzi cu succes la toate colectivele muncitorești timișorene, din diversele domenii de activitate, de la pretențioasele „creiere" ale calculatoarelor electronice și pînă la pînza măiestrit țesută la „Industria lînii", pînă la confecțiile de la „1 Iunie", de la complicatele procese chimice de la Combinatul petrochimic „Solventul" pînă la „copilul" automobilului românesc, „Dacia 500".

Putem spune astfel că azi, dacă vrei să muncești în Timișoara, îți poți alege practic orice domeniu de activitate, îți poți exercita orice pasiune, cu condiția să te integrezi în aceasta cu toată suflarea și căldura inimii tale, să fii un ferment de nou și de dăruire de profesionalism a oamenilor de pe malurile Begăi.

Acum, cînd omagiem împlinirea a 15 ani de cînd, prin voința întregii națiuni, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a fost ales, prin votul Marii Adunări Naționale, președinte al României socialiste, cel mai bun și trainic legămînt de dragoste și necurmată prețuire față de iubitul nostru conducător îl reprezintă rezultatele muncii. Legămînt de muncă, de mari împliniri, pentru a rotunji prestigiul țării, a așeza noi fapte, noi izbînzi, la temelia bunăstării și progresului patriei noastre socialiste.

Vasile BOGDAN

Mereu cu fața spre lumină

În mașina care ne ducea în cîmp, pe unul din scaunele din față stă tăcut, Mircea Bărăgan. Șoferul, cunoscîndu-l mult mai bine, nu ține seama că directorul poate se gîndește la ceva mult prea important și începe să-i explice, cu amănunte, de ce a pornit mașina cu întîrziere. „Am știut că te descurci" îi spune. Și, întors către mine, îmi răspunde la o întrebare ce i-o pusesem încă înainte de a ieși din curtea S.M.A.-ului : „Am avut de mic slăbiciunea pentru tractoare și tractoriști. În satul meu, Bobu, așezat pe dealurile Gorjului, era o brigadă. Ieșeau dimineața tractoarele la lucru și mi se părea un spectacol de la care eu niciodată nu lipseam, stam în marginea drumului și le priveam pînă nu se mai vedeau. Tata spera să mă întorc acasă, inginer, poate și ca să se bucure puțin, dar m-am căsătorit încă din facultate, cu o fată din Timișoara. Stagiatura am început-o tot aici, la Cenei, apoi am lucrat la Peciu Nou și, uite, așa a fost să fie, am revenit, cu multă inimă, și mă bucur că am reîntîlnit pe majoritatea oamenilor ce-i cunoscusem. Inclusiv pe maistrul Sfetilslav Scheușan, cu care am realizat, acum 17 ani, o mașină de scos cartofi pe două rînduri, „tip Cenei", cum i-am zis noi atunci cu multă mîndrie ... Era bună, alta nu aveam !".

Ne oprim la parcul de mașini unde, sigur, mi se spune, îi găsim pe toți tractoriștii. „Să caute cineva, dar repede, cere directorul, pe Augustin și pe Gașpar" și intrăm într-o încăpere în care se află o sobă, o masă și cîteva scaune, unde mănîncă iarna mecanicii. În ce mărturisește, Mircea Bărăgan nu se formalizează. Pe ușă intră un bărbat blond, îmbrăcat în salopetă și, neștiind despre ce-i vorba, se uită cu subînțeles spre director. Înțelegîndu-i nedumerirea, îi explică : „Mă Augustine, așează-te aici, și-i oferă scaunul, stai de vorbă cu tovarășul, dînsul întreabă, tu răspunzi cum crezi...". Augustin Nagy are 36 de ani, a fost cîndva, zice, navetist la Timișoara, dar s-a lăsat, exemplul fiindu-i chiar fratele, Gașpar. Tot pe lîngă el a ucenicit. „E o țîră mai veteran decît mine", recunoaște, și din această mărturisire trebuie să se înțeleagă că el nu mai e demult un începător, au trecut 14 ani, dar nici nu l-a ajuns în ale meseriei pe Gașpar. În campania trecută, la recoltatul grîului, cu combina lui a adunat 584 de tone, depășindu-l numai Gheorghe Petrovici și fratele. „Eu am avut două defecțiuni, am pierdut ceva timp...". Asta înseamnă că ar fi putut ocupa măcar locul al doilea. Augustin Nagy e un meseriaș : știe să execute toate lucrările, are combină în primire și repară orice utilaj.

Fratele, Gașpar, e prezent la discuție și se prezintă astfel : Am 40 de ani, doi copii, Gabi e de 15 ani, Magdalena, are 13. Sînt tractorist de 22 de ani și tot la fel de mult îmi place ca la începuturi. Gașpar e alt om, franc, mai pornit și ceva mai orgolios. „Mie nu-mi place să mi-o ia cineva înainte, asta așa, pentru dumneavoastră, toți de aici știu", declară din proprie inițiativă. „Vă interesează ce spun colegii ?". Înțelege exact și imediat rostul întrebării. „Discuții mai apar, dar sînt împăcat, și-n somn, că-mi fac bine datoria. Eu de cînd mă știu, tractorul m-a interesat cel mai mult. Am absolvit și școala de maiștri, trei ani am lucrat în atelier, însă n-am rezistat, mie îmi place să stau cu fața spre lumină. Așa cred eu că sînt toți tractoriștii !". Ultimele trei concedii le-a petrecut la munte, la Predeal și la Sinaia. De acolo a scris ilustrate, toate încărcate cu zăpadă și le-a trimis colegilor de la S.M.A. Cenei, în semn că și de acolo se gîndește la ei. Orice întrebare îi pui, tot la ale lui se întoarce. Vrea, cu tot dinadinsul, să te vadă lămurit definitiv că ei, tractoriștii, sînt și rămîn mereu în linia întîi, că viața lor se scurge, trudind, în imensitatea cîmpiei. „Noi, de primăvara și pînă în decembrie, nu spunem azi e duminică. Pîinea are alt preț, și o privim altfel. Astă-vară eu am recoltat 825 de tone de grîu. Vă amintiți ce căldură a fost, juca văpaia în fața combinei ; am avut în cabină un termometru, mereu arăta 42 grade Celsius, dar niciunul nu a avut alt gînd decît să nu pierdem nimic. Era munca noastră... Pe Gabriel, băiatul meu, îl iau ucenic aici. N-o să-i fie ușor, eu sînt cam pretențios. Oricît i-ar fi de greu la început, mai tîrziu îi va prinde bine. De la taică-meu știu că omul cum se obișnuiește, așa o ține. Eu îi vreau bine, doar tată sînt, și lui îi place, ca și mie, să fie tractorist !".

Inginerul Mircea Bărăgan privește și ascultă. Îl știe pe Gașpar, dar, auzindu-l, parcă îl redescoperă : mereu același. Afară soarele încinge mai tare, vîntul încă mai suflă, tractoarele și semănătorile ies pe poartă, se duc în cîmp. E o zi de muncă plină !

Dumitru OPRIȘOR

POEȚII CÎNTĂ PATRIA ȘI AL EI CONDUCĂTOR

AL ROMÂNIEI PREȘEDINTE

Al României Președinte,
Deschizător de drumuri noi,
Erei luminii făurarul,
Al vieții Ctitor, pentru noi.

Urcăm cu El spre împlinire,
Prin ani, sub steagul tricolor,
Simbol al păcii, omeniei,
Ne poartă către viitor.

Îndemnul Lui ne este lege,
Exemplul i-l urmăm cu drag,
Dăm nou contur de măreție
Străvechiului străbun meleag.

Istoriei este Eroul,
Înscris în cartea ei de aur,
Poporul îl păstrează-n suflet,
Neprețuit și scump tezaur.

Irimie STRĂUȚ

Și ard în noi chemările de jar,
Spre comunistulpisc în devenire,
Spre care ne încumă, vizionar,
Cîrmaciul de supremă dăruire.

Iar pasul nostru urcă luminat
Și comunista vrre ne e vie
Cînd știm că El,Bărbatul încercat,
Strateg îi este pcii și solie.

E Ceaușescu, omul, temerarul,
Eroul gliei calde strămoșești !
E Ceaușescu inima și farul
Și glasul veșniciei românești !

E Ceaușescu gîndul și țăria
Avîntul spre zările albastre !
E Ceaușescu astzi temelia
Spre comunismu împlinirii
noastre !

Lca CRIȘOVAN

CTITOR DE ȚARĂ ȘI PACE

Ctitor de țară și pace,
o epocă îi poartă numele :
CEAUȘESCU.
Numele-i e legat de patrie,
de primăvară și-nconjură Pămîntul
purtînd pretutindeni cu el
plaiurile noastre dace
și culorile din drapel.
Ideile lui ating stelele
cele mai înalte,
și se materializează-n fapte.
Pacea-i chintesență a vieții,
ea trebuie și poate fi salvată ;
războiul nuclear s-ar numi
iarna omenirii, perpetua noapte.
Din izvor străbun de-nțelepciune,
întîiul gînd e pacea pe pămînt ;
ea e însăși glasul rațiunii pure.

Radu FELECAN

GÎNDUL ȘI ȚARA

În vatra noastră, demnă, milenară,
Sub tricolore, roșii năzuiri,
Cinstim o conștiință planetară
Și-un nume vrednicit de străluciri.

În patria cu soare în priviri,
În Epoca de mare sărbătoare,
Cinstim Stegarul marii împliniri
Prin fapte dîrze, revoluționare.

SIMBOL AL NEAMULUI

Simbol al neamului ca însăși glia,
spre țărmul soarelui mereu
deschise
cetățile în vreme au înflorit
ca o livadă limpede de vise.
Tu ne conduci în arca timpului
spre zare
și pui în brazda blîndă a grădinii
tulpini înnoitoare către care
se-avîntă-n ireș ploile luminii.

Da, ne-ai cioplit în piatră omenia,
urmașilor ca să le fie știre
c-am fost, că sîntem și vom fi,
cum veșnică va fi și România!

Virgil BOSTĂNARU

LOCUL NOSTRU

Pe-acest bun și sfînt pămînt,
Cade frunză, cade vînt,
Cade rouă, cade-o stea,
În inimi crește dragostea.

Pe-acest bun și sfînt pămînt,
Rostim al limbii noastre cuvînt,
Privim la tot ce este, la ce va fi,
Noi sîntem aici din veșnicii.

Pe-acest bun și sfînt pămînt,
Eroi au fost, eroi mai sînt ;
Străbunii nu îi vom uita, copii,
Locul nostru e aici din veșnicii.

Miron ȚIC

ISTORIA PATRIEI în viziunea profund științifică a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu

Răspunzînd unei necesități evidențiate de dezbaterea publică a Tezelor din aprilie, magistrala Expunere a secretarului general al partidului din 28 noiembrie 1988 constituie o riguroasă analiză științifică a întregii dezvoltări a poporului nostru —, de la făurirea primului stat centralizat dac în urmă cu 2060 de ani și pînă în prezent —, a principalelor momente istorice care au jalonat această îndelungată existență. Realizarea acestei analize răspunde imperativului ca generațiile de astăzi să cunoască drumul prin vreme al poporului român, spre a putea înțelege mai bine care este situația actuală a României față de cea din trecut, ce profunde mutații s-au petrecut în dezvoltarea economico-socială, în întreaga viață a țării în cursul procesului revoluționar de edificare a noii orînduiri. A fost reafirmată, astfel, luminoasa concepție a secretarului general al partidului cu privire la rosturile și menirea științei istorice în epoca pe care o străbatem, la rolul său determinant în întărirea conștiinței de sine a poporului.

„Cunoscînd care era situația țării noastre în trecut — sublinia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — vom putea înțelege mai bine că numai socialismul a asigurat lichidarea dominației străine imperialiste, a stării de înapoiere și a realizat, într-o perioadă istorică scurtă, o puternică dezvoltare a forței de producție, a tuturor sectoarelor economico-sociale, ridicarea generală a nivelului de civilizație a întregii națiuni ,progresul științei, învățămîntului, culturii, creșterea continuă a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor, transformarea României — în patru decenii — într-un puternic stat industrial-agrar în plină dezvoltare, întărirea forței materiale și spirituale, a independenței și suveranității României".

Demersul analitic întreprins de către secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, subliniază, înainte de toate, adîncile rădăcini ale românilor în vatra pe care muncesc și trăiesc și astăzi, forța lor de creație istorică, bogăția tradițiilor lor de organizare politică, de luptă pentru apărarea ființei naționale, originalitatea civilizației materiale și spirituale pe care au făurit-o, altitudinea morală a normelor și principiilor sub semnul cărora și-au rostuit întreaga lor existență. Se relevă, astfel, că poporul român s-a format în urma unei îndelungi conviețuiri a dacilor și romanilor, că el a moștenit și dezvoltat cele mai alese însușiri ale înaintașilor săi : dragostea de muncă, de adevăr, de libertate, dreptate și independență, spiritul de colaborare și prietenie cu alte neamuri, voința de a fi deplin stăpîn pe destinul său. Asemenea virtuți au dat poporului român tăria de a birui toate greutățile și vitregiile cu care l-au încercat timpurile, începînd cu marile migrații, care, deși i-au ținut în loc sute de ani dezvoltarea, n-au reușit să-l smulgă, să-l disloce din vatra sa de obîrșie ; dimpotrivă, aici, poporul român a reprezentat principalul, hotărîtorul factor de progres și propășire, organizîndu-și viața economică și politică proprie, purtînd aspre și dîrze bătălii pentru a-și păstra ființa, graiul și glia strămoșească ; în cristalizarea felului său de a gîndi și simți un rol esențial au avut păstrarea și dezvoltarea civilizației și culturii daco-latine. O elocventă expresie a puterii de creație a poporului român o reprezintă constituirea, în împrejurări politice internaționale de mare complexitate, a statelor medievale românești, veacurile XIII—XIV, cînd se desfășoară și se desăvîrșește acest proces, reprezentînd o perioadă hotărîtoare în dezvoltarea și afirmarea poporului român. Se conferă astfel o apreciere pe deplin obiectivă unui răstimp de însemnătate istorică vitală, care, prin întemeierea și consolidarea statelor feudale românești, a creat condițiile propice unei dezvoltări pe o treaptă superioară a vieții economico-sociale, păstrării ființei naționale și afirmării poporului român ca identitate etnică distinctă. Statele feudale românești, constituite în aceste secole, au întreținut între ele strînse și multilaterale legături, întemeiate și impulsionate de conștiința unității de neam, aflată într-un proces de continuă consolidare și dezvoltare. În acest context, unificarea politică realizată de Mihai Viteazul a reprezentat, așa cum se apreciază și în Expunere, o victorie epocală a poporului nostru, ilustrînd dorința românilor de a trăi într-un stat românesc unit, independent.

Analiza științifică întreprinsă de secretarul general al partidului cu privire la trecutul național relevă adevărul că rolul hotărîtor în obținerea tuturor izbînzilor ce jalonează istoria românească l-a avut poporul ; prin lupta eroică, s-a păstrat și îmbogățit comoara limbii sale nepereche, a patrimoniului de datini și obiceiuri ce-l individualizează în marea familie a popoarelor lumii, s-au putut forma națiunea română și apoi statul său național unitar. În același timp, secretarul general al partidului acordă o înaltă prețuire personalităților istorice românești care, înțelegînd în profunzime sensul evoluției evenimentelor, interesele și vrerile legitime ale poporului, imperativele fiecărui moment istoric, au unit și mobilizat marile sale energii, asigurînd triumful poporului român asupra tuturor vicisitudinilor trecutului. Pe baza acestei aprofundate analize a procesului istoric de formare, afirmare și dezvoltare a națiunii noastre, Expunerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** pune în lumină învățăminte și lecții de mare preț ale trecutului național, ale experienței românești multimilenare de muncă și viață ; între acestea — adevărul că, deși dominația străină a putut frîna vreme îndelungată progresul economico-social al poporului român, ea n-a putut împiedica în cele din urmă formarea națiunii și a statului național unitar român, dezvoltarea țării pe calea progresului și a civilizației. Dovada cea mai elocventă au reprezentat-o măretele victorii obținute în 1859 și 1877, care au creat condiții noi, superioare, desfășurării luptei poporului român pentru împlinirea idealului său național, constituindu-se în tot atîtea trepte de temelie pentru marea înfăptuire de la 1 Decembrie 1918. Făurirea statului național unitar, în urmă cu șapte decenii, e o victorie a luptei energice a întregului popor român, a reprezentat un act revoluționar în deplin consens cu legitățile istorice, cu direcțiile de evoluție a poporului pe calea progresului economico-social.

Unul dintre procesele social-politice de mare însemnătate pentru întreaga dezvoltare a societății românești l-a constituit apariția și dezvoltarea clasei muncitoare, care a preluat cele mai bune tradiții revoluționare ale maselor populare din țara noastră asumîndu-și misiunea istorică de a sta în fruntea luptei pentru transformarea revoluționară a societății românești. Astfel, la 1893, a fost făurit primul partid politic proletar — Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România. După primul război mondial, în țara reîntregită, mișcarea revoluționară a clasei muncitoare a cunoscut o etapă nouă, o treaptă mai înaltă, o dată cu făurirea Partidului Comunist Român, în mai 1921, moment ce a marcat unificarea politico-organizatorică a mișcării muncitorești la scara întregii țări. Marile lupte muncitorești din anii crizei economice, succesele obținute în direcția realizării frontului popular antifascist, marea demonstrație de la 1 Mai 1939 au afirmat redutabilul potențial revoluționar al clasei noastre muncitoare, capacitatea sa de a determina, în unire cu celelalte forțe democratice ale țării, un curs nou în viața politică românească. Sub conducerea partidului și în jurul partidului s-a realizat apoi, în perioada anilor următori, largul consens național al forțelor politice patriotice, antihitleriste, care a chezășuit victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, declanșată la 23 August 1944. Semnificațiile profunde ale acestui măreț act istoric sînt evidențiate cu pregnanță în Expunere, ca act fundamental ce a pus capăt dominației imperialiste străine, a deschis calea unor mari transformări revoluționare, a trecerii la făurirea socialismului în România. Amplitudinea procesului revoluționar declanșat la 23 August 1944, multitudinea și vastitatea sarcinilor istorice pe care și le-a asumat și pe care le-a soluționat poporul nostru, condus de partidul său comunist, etapele procesului de edificare și dezvoltare a noii orînduiri în România sînt pe larg prezentate în Expunere.

Profunda analiză efectuată de secretarul general al partidului pune, totodată, în lumină uriașa însemnătate a Congresului al IX-lea în viața partidului, în viața întregii societăți românești. Cu consecvență și fermitate revoluționară, în spiritul celor mai bune tradiții ale poporului, în perioada inaugurată de marele forum comunist din iulie 1965 au fost înlăturate concepțiile care negau forța și capacitatea de creație istorică a poporului român, care umbreau și minimalizau istoria sa eroică și îndelungată, care diminuau aportul românesc la îmbogățirea patrimoniului de cultură și civilizație al umanității. A fost lichidată atitudinea de ploconire în fața a tot ce era străin, redîndu-se astfel poporului sentimentul demnității și mîndriei naționale. O hotărîtoare însemnătate a avut faptul că, în conceperea și elaborarea programelor de dezvoltare economico-socială, a întregii politici interne și internaționale a partidului și statului nostru, s-a pus capăt șablonismului, dogmatismului și mimetismului în gîndire și acțiune, pornindu-se de la adevărul că aplicarea legităților generale de edificare a noii orînduiri trebuie să aibă un caracter creator, să corespundă condițiilor specifice țării noastre, împrejurărilor concrete fiecărei etape istorice. Prin toate acestea, așa cum se subliniază în Expunere, Congresul al IX-lea al partidului a deschis o epocă nouă, revoluționară, în întreaga activitate a partidului, în multilaterala operă de construcție socialistă în țara noastră ; istoricul forum comunist din 1965 a descătușat astfel marile energii creatoare ale poporului, potențialul său de gîndire și acțiune revoluționară, spiritul său de inițiativă și răspundere civică. Pe temelia punerii consecvente în lucrare, în toți acești ani, a celor mai cutezătoare strategii de dezvoltare multilaterală a patriei socialiste, România a străbătut în ultimii 24 de ani un drum lung și glorios pe calea progresului multilateral al societății socialiste, a înaintării neabătute spre culmile civilizației socialiste și comuniste.

Analiza științifică a îndelungatei existențe și dezvoltări a poporului român, oglindită în Expunerea secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, din 28 noiembrie 1988, pune astfel în lumină strînsa unitate dintre trecut, prezent și viitor, dă noi temeiuri mîndriei pentru apartenența la un popor greu încercat de-a lungul timpului, dar nicicînd îngenunchiat de furtunile istoriei, încrederii că, prin unitatea sa de voință și de acțiune, poporul român va îndeplini neabătut cutezătoarele obiective pe care și le-a propus pentru acest cincinal și în perspectivă pentru anul 2000, împlinind astfel visul de aur al înaintașilor : României, la marele său trecut, măreț viitor !

Dr. Gheorghe ȘORA

MUZEUL — FACTOR DE EDUCAȚIE PATRIOTICĂ, REVOLUȚIONARĂ

• Modalități specifice pentru valorificarea patrimoniului cultural

În concepția partidului și statului nostru activitatea politico-ideologică constituie o parte inseparabilă a vastei și complexei opere de construire a socialismului. Începînd cu Congresul al IX-lea al P.C.R., problema activității politico-educative, a formării omului nou a devenit o orientare programatică, secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** investind în această preocupare idei noi și îndrăznețe, stăruitoare inițiative, menite a-i da substanță concretă, motivație științifică, șanse realiste de înfăptuire. Este vorba de un proces îndelungat ce a presupus și presupune luarea în considerare, permanent, a realităților și cerințelor concrete ale dezvoltării societății socialiste românești, precum și a evoluțiilor de ansamblu din lumea contemporană.

Expunerea amplă, de mare vigoare teoretică a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la ședința comună a Plenarei C.C. al P.C.R., a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești din noiembrie 1988 — forum democratic care a reafirmat concepția științifică a partidului nostru, a secretarului său general, despre activitatea teoretică, politico-ideologică, ca fiind componentele esențiale, definitorii ale dezvoltării multilaterale a patriei. Trasînd căile perfecționării în continuare a activității politico-ideologice, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** pune în fața tuturor factorilor angajați în acest domeniu sarcina de cea mai mare răspundere patriotică de a ridica masele de oameni ai muncii, întregul popor la creația istorică conștientă.

Continua înflorire a științei, învățămîntului, culturii, creșterea contribuției lor creatoare la dezvoltarea economiei socialiste a patriei se constituie în factori definitorii ai amplului și complexului proces de formare și educare a omului nou cu o temeinică pregătire profesională și politico-ideologică, cu un larg orizont de cunoaștere, de cultură, cu un profil moral înaintat, constructor conștient și devotat al noii orînduiri sociale. Alături de ceilalți factori educaționali, muzeelor li s-a acordat un rol tot mai important în educarea patriotică, revoluționară, materialist-științifică și estetică a maselor, îndeosebi a tineretului.

Prin neprețuitele valori pe care le adăpostesc, prin posibilitățile de valorificare și prezentare a acestui patrimoniu, într-o strînsă corelare a trecutului cu transformările înnoitoare ale prezentului, cu mărețele realizări obținute de poporul nostru, îndeosebi în **EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU**, cu perspectivele luminoase ce sînt prefigurate pentru viitor, muzeele se constituie în adevărate lăcașuri de educație patriotică, revoluționară. Cu clarviziunea sa revoluționară asupra cursului devenirii noastre istorice, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a relevat în repetate rînduri dimensiunile atotcuprinzătoare ale relației dialectice trecut—prezent—viitor.

Expunerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, din noiembrie anul trecut se constituie într-un model de acuratețe și clarviziune științifică, în care sînt abordate interdependențele dialectice între caracteristicele etapelor construcției socialiste în România, pe de o parte, cadrul dezvoltării istorice și lupta necurmată a poporului român pentru afirmarea ființei proprii, pentru libertate socială și națională, independență și unitate, pe de altă parte. Încă o dată, cu aceeași consecvență, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** conferă istoriei, ca știință socială, o excepțională valoare politico-ideologică, științifică și educativă, un rol de cea mai mare însemnătate în dezvoltarea conștiinței înaintate, revoluționare în formarea omului nou, constructor devotat al socialismului și comunismului.

Avînd în vedere acest deziderat politic, integrîndu-se cu toată responsabilitatea în vasta activitate politico-ideologică, educațională ce se desfășoară în întreaga țară, Complexul Muzeal Județean Timiș acționează în spiritul cunoașterii și cinstirii istoriei patriei noastre, a înaltelor valori ale civilizației naționale și universale, a dezvoltării dragostei față de patrie și popor, a făuririi unei concepții revoluționare despre lume și viață.

Prin formele specifice de activitate de care dispunem, am acordat o atenție deosebită valorificării cultural-educative a expozițiilor de bază, îndeosebi a celei de istorie, printr-o complexă suită de manifestări adresate tuturor categoriilor de oameni ai muncii, dar cu precădere tineretului.

Depășindu-se formula unor ghidaje stereotipe, s-au ales acolo forme menite a contribui efectiv la procesul instructiv-educativ, la educarea tineretului pentru muncă și viață, dezvoltarea sentimentului patriotic, la pregătirea lor multilaterală pentru a fi capabili să contribuie la prosperitatea României socialiste: lecții te-

matice, de sistematizare, lecții deschise realizate pe bază de dialog, de educație cetățenească, dirigenție, seri muzeale, evocări ale unor evenimente sau personalități de seamă ale istoriei.

Dovezile „vii" ale istoriei oferă posibilitatea de a se forma o concepție științifică despre lume și viață, de a se înțelege în mod evolutiv desfășurarea procesului istoric, discernînd trăsăturile caracteristice ale fiecărei etape de dezvoltare, semnificația, cauzalitatea, interdependența dintre ele, dezvoltarea legică și unitară a poporului român, procesul continuității sale neîntrerupte pe aceste meleaguri, dezvoltîndu-se astfel spiritul de observație, gustul estetic, gîndirea și imaginația creatoare. În același timp sînt stimulate sentimentele de mîndrie patriotică, de apartenență la un popor cu o istorie eroică și îndelungată, cu un aport important la tezaurul creației materiale și spirituale, contribuind la dezvoltarea laturii afective a personalității umane, a spiritului revoluționar.

Teza formulată de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** privind realizarea educației politice revoluționare și de cultură generală „cu poporul și pentru popor", ne-a determinat să ne orientăm spre o deplasare mai accentuată a acțiunilor noastre de la sediu în mijlocul oamenilor muncii, susținînd expuneri, simpozioane, dezbateri, participînd la brigăzi științifice, săptămîni culturale, organizînd expoziții itinerante, temporare și permanente în instituții, întreprinderi, școli, centre de creație și cultură socialistă „Cîntarea României".

O atenție deosebită am acordat-o realizării unor expoziții permanente pe diferite profiluri într-o serie de localități ale județului Timiș. Menite a evidenția în context național valori deosebite ale civilizației materiale și spirituale de pe meleagurile timișene, permanența și continuitatea neîntreruptă a poporului român pe aceste meleaguri, contribuția maselor populare timișene la înfăptuirea marilor deziderate ale istoriei naționale, independență, libertate, unitate, conviețuirea, alături de români, a populației de origine germană, maghiară, sîrbă, a luptei și muncii lor comune, a măreților realizări obținute în anii socialismului, expozițiile permanente de acest fel se transformă în autentice lecții de educație patriotică.

Pornind de la necesitatea desfășurării unei activități teoretice și politico-ideologice în strînsă legătură cu viața, cu procesele economico-sociale, am căutat să direcționăm activitatea de cercetare, îmbogățire și valorificare cultural-educativă a patrimoniului muzeal pe coordonate majore, strîns legate de comandamentele etapei actuale.

Au fost intensificate cercetările arheologice complexe, menite a ține „pasul" cu profundele prefaceri ce au loc în condițiile dezvoltării impetuoase a economiei naționale, a amplelor lucrări de modernizare și sistematizare a localităților. În același timp au fost organizate acțiuni complexe de popularizare, în rîndul oamenilor muncii, a celor mai recente descoperiri, a noilor dovezi în sprijinul evidențierii statorniciei și continuității poporului nostru pe aceste meleaguri. Organizarea de expoziții temporare, cu prezentarea periodică a rezultatelor cercetărilor arheologice, a unor microexpoziții de profil, însoțite de expuneri sau simpozioane constituie modele de valorificare rapidă, științifică și cultural-educativă a noilor descoperiri. În numeroase cazuri, aceste genuri de activități sînt însoțite de dezbateri pe teme de cunoaștere și înțelegere a legislației de ocrotire a patrimoniului cultural național.

O pondere importantă a activităților cultural-educative sînt orientate spre obiective utilitare, legate de probleme actuale ale agriculturii și mediului rural: acțiuni și lucrări de propagandă vizuală de popularizare a politicii agrare a partidului nostru, a obiectivelor noii revoluții agrare: implicarea cercetărilor etnografice în valorificarea și promovarea patrimoniului autentic al culturii populare românești, preluarea și revitalizarea meșteșugurilor și ocupațiilor tradiționale în mediul rural, a unor elemente tradiționale din arhitectura locală, de care să se țină seamă în realizarea și modernizarea noilor centre urbane agro-industriale, în proiectarea arhitecturii noi a satului.

O preocupare într-un grad mai înalt am manifestat-o în direcția unor cercetări și acțiuni legate de problemele ecologice, în inițierea unor forme cu o eficiență ridicată de educație pentru cunoașterea și ocrotirea naturii, de înțelegere a legilor obiective ce guvernează natura și societatea, de formarea unor concepții materialist-științifice despre lume și viață. Mergînd pe linia unor acțiuni legate de sfera productivă, o parte a acțiunilor de educație estetică a maselor organizate de secția de artă a instituției noastre, au fost canalizate spre estetica industrială; realizarea expoziției „Prin design spre o nouă calitate" s-a transformat cu sprijinul organelor locale de partid și de stat într-o amplă manifestare a posibilităților de creație în materie de design a majorității întreprinderilor timișorene, acțiunea fiind o experiență inedită care va fi continuată.

În amplul și complexul program de perfecționare a muncii ideologice și politico-educative, jalonat de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, muzeelor le revin în continuare sarcini sporite. Valorificarea cultural-educativă a patrimoniului cultural național va trebui să demonstreze cu și mai mare pregnanță trecutul glorios al poporului nostru, procesul său istoric unitar, contribuția de marcă adusă la tezaurul civilizației universale, legătura indisolubilă existentă între faptele de seamă ale înaintașilor, realizările prezentului și perspectivele viitorului, reliefîndu-se momentul istoric de cotitură marcat de Congresul IX al partidului, a cărui importanță crucială nu poate fi corect și pe deplin înțeleasă fără relevarea contribuției determinante a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la elaborarea și promovarea unei concepții profund novatoare despre socialism, la definirea stadiului actual și perspectivele dezvoltării societății românești, context în care apelul la istorie reprezintă o coordonată esențială.

Tatiana BĂDESCU
directorul
Complexului Muzeal Timiș

Funcționalitatea socială a ofertei culturale a oricărei instituții artistice constitutive culturii reprezintă nu numai punctul central al preocupărilor acestor instituții, dar reprezintă și gradul de „rentabilitate" socială a lor, ca factori educaționali.

Apare deci firească preocuparea pentru substanțialitatea ideatică și calitatea estetică a mesajului transmis prin actul artistic, pentru permanenta înnoire și revigoare a resurselor expresive, pentru afirmarea valorii în sfera producerii actului artistic, dar apare la fel de firească și preocuparea instituțiilor profesioniste și de spectacole pentru crearea unui climat propice valorii și în sfera receptării actului artistic. Avem în vedere obligativitatea acestor instituții de a-și educa publicul, de a-i oferi repere stabile și referiri certe în perceperea valorii, de a-i forma capacitatea de recunoaștere a valorii și de aderare la ea. A educa publicul înseamnă a-i forma bunul gust, a-l transforma într-un receptor sensibil, informat, deschis, disponibil pentru confruntarea cu valorile autentice ale artei.

Referindu-ne la arta teatrală și la Teatrul Național din Timișoara, trebuie să precizăm că această preocupare este foarte veche, ea s-a manifestat permanent, eforturile teatrului amplificîndu-se în ultimele stagiuni, o dată cu maturizarea conștiinței responsabi-

Rolul în formarea

lității ce revine teatrului în contextul politic actual.

Fără îndoială că prima modalitate de a acționa în sensul amintit a fost și continuă să fie modul de gîndire și realizare a unei eficiente politici teatrale. În cadrul acesteia, programul repertorial mărturisește, de stagiuni în șir, ambiția teatrului de a oferi publicului posibilitatea îmbogățirii culturii teatrale prin extinderea ariei repertoriale cu un număr mereu sporit de autori dramatici importanți, clasici și contemporani, români și străini, unele din lucrările acestora fiind reprezentate în premieră absolută sau în premieră pe țară. Fără îndoială că promovarea repertoriului românesc a reprezentat, așa cum este firesc pentru un teatru național, un act de direcție al întregii activități artistice și partea de rezistență a programului său ideologic și estetic. O privire atentă asupra ultimilor ani teatrali timișoreni relevă opțiunea categorică pentru textul de valoare, axat pe idei viabile și posedînd germeni estetici activi, texte capabile să polarizeze atenția publicului prin comentariul evenimentelor „la zi", mărturisind o atitudine clară asupra lor, texte capabile să faciliteze necesarul proces de clarificare a acestor probleme în conștiința publică.

Au fost spectacole ca Goana, Mobilă și durere, Ca frunza dudului din rai, Valiza cu fluturi, recent DALBUL PRIBEAG, spectacole ce și-au propus, toate, afirmarea fermă, decisă a valorilor pozitive, autentice, ale lumii noastre, indiferent dacă modalitatea de a o face a fost una a afirmării directe, prin forța de exemplaritate a faptelor și caracterelor umane prezentate, sau de relevare a valorii prin amendarea contrariului ei. Preferința clară a publicului pentru acest tip de spectacole vine să certifice dimensiunea funcționalității sociale a programului cultural al teatrului.

Preocuparea teatrului pentru permanenta înnoire a formelor artei spectacolului, pentru găsirea celor mai clare și expresive modalități de transcriere scenică a conținutului de idei este, evident, tangentă cu preocuparea pentru creșterea eficienței educative a actului de artă dar și cu cea a cizelării gustului publicului.

În acest context, organizarea periodică a unei **Gale a dramaturgiei românești actuale,** manifestare culturală care oferă publicului timișorean posibilitatea contactului cu cele mai notabile texte dramatice românești de actualitate, cu cele mai reprezentative spectacole pentru sesizarea nivelului de dezvoltare a artei spectacolului românesc, îi oferă posibilitatea întîlnirii cu mari valori ale artei interpretative românești și, totodată, oferindu-i posibilitatea comparației, îi facilitează constituirea unei juste scări a valorilor, organizarea unei asemenea manifestări, deci, devine încă un mijloc pentru educarea spectatorului. În multiple sensuri, în multiple planuri, dar poate, în primul rînd, în acela de a deveni un receptor activ, avizat, adică un public adevărat. Bertolt Brecht spunea că „a fi spectator este o artă care se învață", a **fi public** (de teatru, de operă, de concert etc.) nu este un dar înnăscut ci o capacitate culturală și estetică dobîndită, educată. Ochiul spectatorului trebuie educat spre a putea face saltul de la „a privi" la „a vedea".

Fără îndoială că un contact permanent al publicului cu faptul artistic de valoare, în cadrul unei politici teatrale care dezavuează producția de serie, improvizația și mediocritatea este un prim dat foarte important în

teatrului noii conștiințe

ceea ce privește eficiența educativă a teatrului. Nu este însă suficient. Pentru că, oricît de important, convingător și ardent ar fi mesajul ideologic, politic, civic, etic, moral, emis de un spectacol, oricît de prețioasă ar fi calitatea formei estetice a acestui mesaj, ideea de perfectă comunicare între scenă și sală poate fi compromisă de relativa sensibilitate a elementului receptor, a publicului adică. Așa încît analiza diferitelor categorii de public, a necesităților lor culturale, a preferințelor lor, a nivelului receptivității lor, în fața actului teatral, analiza bagajului de informații referitoare la teatru și arta spectacolului teatral, pe care îl posedă aceste categorii de public, raportate la necesitatea creșterii eficienței educative a teatrului, a ridicat în fața **Teatrului Național**, cu mult timp în urmă, problema descoperirii și multiplicării unor forme culturale de relație cu publicul, menite a conduce nu numai la o creștere a apetenței acestuia pentru teatru, ci și la o creștere a capacității sale de receptare, adică la **creșterea eficienței educative a teatrului.**

Prezența permanentă a teatrului, prin microspectacole omagiale sau aniversare, pe platforme industriale, în școli, institute de învățămînt superior, instituții, în alte **medii** de muncă ale publicului, discuțiile libere cu creatorii de artă în aceste medii, pe marginea actului de creație, colaborarea permanentă în diferite forme culturale, cu Inspectoratul școlar județean Timiș, instruirea de către cadre artistice profesioniste a formațiilor de amatori sînt, pentru Teatrul Național, tot atîtea modalități eficiente de modelare a gustului publicului, dat esențial în procesul de formare a omului nou prin intermediul artei teatrale.

Și nu numai atît. Ele sînt încă o modalitate de a învăța publicul, în primul rînd, să iubească **TEATRUL.** Teatrul, ca una dintre cele mai alese sărbători ale spiritului, teatrul, ca una dintre cele mai depline posibilități de comunicare sufletească a locuitorilor din orice parte a patriei noastre.

Mariana VOICU

SUPREMĂ INVESTITURĂ

(Urmare din pag. 1)

re la construirea socialismului cu poporul și pentru popor. Teză cu largi și nebănuite deschideri, deoarece implică modalități noi de exercitare a rolului de conducător al partidului, sublinierea calității și funcționalității democratice a statului nostru socialist, a funcțiilor acestuia, a menirii organizațiilor de masă și obștești în contextul democrației muncitorești-revoluționare. **„Am considerat și considerăm că dezvoltarea largă a formelor democratice de conducere,** arăta tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** în Expunerea din 28 noiembrie 1988, **participarea tuturor claselor și categoriilor sociale, a întregului popor la conducerea tuturor ramurilor de activitate, la elaborarea politicii interne și externe constituie factorul fundamental pentru edificarea cu succes a noii orînduiri sociale".** Prin urmare, în gîndirea politică a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU,** participarea întregului popor la conducerea orînduirii noastre socialiste reprezintă condiția sine qua non a mersului înainte. Obiectivarea democrației muncitorești-revoluționare și ființarea unui larg și cuprinzător sistem — de la unitățile economico-sociale pînă la nivel național — are darul să potențeze inițiativele maselor largi populare de la orașe și sate. În concepția P.C.R., a președintelui Țării, t o v a r ă ș u l **NICOLAE CEAUȘESCU,** democrația reprezentativă împreună cu cea directă constituie un concept unitar. **„Considerăm că îmbinarea armonioasă a acestor două forme de activitate democratică** — arată secretarul general al partidului — **deschide calea unei noi democrații, cu mult superioară oricăror forme de democrație de pînă acum".**

Devenirea comunistă a patriei noastre presupune — în concepția t o v a r ă ș u l u i **NICOLAE CEAUȘESCU** — afirmarea pe un plan calitativ superior a spiritului revoluționar în toate domeniile vieții sociale. În acest context se impune abordarea curajoasă a problemelor economice, tehnice, științifice și culturale de natură să asigure ridicarea nivelului de civilizație a României socialiste, ca parte integrantă a civilizației și culturii universale.

Întregul nostru popor este conștient de faptul că afirmarea sa pe un plan superior de viață este condiționată de materializarea concepției t o v a r ă ș u l u i **NICOLAE CEAUȘESCU** privind crearea unei lumi a păcii și colaborării între popoare.

Spiritul întregii sale opere este însușit și susținut cu mîndrie patriotică de întreaga națiune română, bucurîndu-se — în același timp — de un deosebit prestigiu internațional. Cele arătate pînă aici constituie argumente pentru ca în această zi aniversară să urăm din inimi președintelui Republicii Socialiste România, tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU,** multă sănătate și putere de muncă spre gloria și prosperitatea patriei noastre dragi.

Virtutea cinstei

(Urmare din pag. 1)

triei, interesele fundamentale ale clasei muncitoare, ale națiunii socialiste. Este necesar să se ia o atitudine intransigentă în vederea instaurării și consolidării unui climat de ordine și disciplină în cadrul fiecărui colectiv de muncă, a grijii și vigilenței statornice față de sporirea avutului obștesc, de întărirea proprietății socialiste, de respectarea legilor țării, de păstrarea secretului de stat și de serviciu. Astfel se poate da dovadă de existența unei conștiințe juridice înaintate, potrivit căreia fiecare cetățean, indiferent de locul său de muncă, de locul pe care-l ocupă în societate, să acționeze în toate împrejurările în spiritul comunist al cinstei și corectitudinii, să ia o atitudine fermă față de cei care se abat de la prevederile legale. Astfel pot fi puse în adevărata lor valoare noile dimensiuni ale calităților morale ale poporului nostru, zămislite pe fondul bogat al însușirilor perene care îi conturează atît de distinct profilul identității sale naționale. Astfel pot fi puse în lumină profundele sentimente patriotice, revoluționare, dăruirea cu trup și suflet cauzei socialismului, a intereselor supreme ale clasei muncitoare, ale țărănimii, intelectualității, întregului nostru popor. **„A fi patriot** — sublinia secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** — **înseamnă a fi oricînd gata să faci totul mergînd pînă la supremul sacrificiu, pentru a apăra libertatea, independența și integritatea țării, pentru a salvgarda mărețele cuceriri revoluționare ale poporului".** Acum, în anul celei de-a 45-a aniversări a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și al celui de-al XIV-lea Congres al partidului, această strălucită, mobilizatoare formulare își are un ecou crescînd în sufletul întregii noastre națiuni, hotărîtă să facă totul, să nu precupețească nici un efort pentru transpunerea în viață a tezelor, orientărilor și indicațiilor secretarului general al partidului, președintele Republicii, t o v a r ă ș u l **NICOLAE CEAUȘESCU,** spre a se asigura ridicarea patriei noastre socialiste pe trepte tot mai înalte de progres și civilizație.

viața asociației

În deschiderea ședinței de marți a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei **„Orizont", Momentul Eminescu** a fost susținut, printr-un sensibil recital de versuri din creația poetului nostru național, de către actrița **Irene Flaman-Catalin,** de la Teatrul Național Timișoara. În continuare, a citit un grupaj de poeme **Marcel Tolcea.** În referatul său, criticul **Mircea Mihăieș** a relevat procesul de simplificare sintactică prin care trece poezia autorului, amestecul de lirism și detașare al discursului poetic, alternanța de familiarism și rafinament. Au luat parte la dezbateri : **Carmen Odangiu : „M. T. are o conștiință superioară a textului** (...) discursul pleacă de la obiecte naturale pentru a ajunge la obiecte estetice, printr-un montaj rafinat (...) textul are o transparență formală (...) o coerență care aparține numai poetului"; **Olimpia Berca:** „M. T. compune un alt obiect poetic, care cere alte criterii de apreciere decît cele obișnuite"; **Aurel Turcuș:** „poezia lui M. T. iese din canoanele clasice ale retoricii (...) e o poezie de replică (...) viziunea e teatrală, de perspectivă cinematografică (...) în fond, niște scenarii originale care depășesc prozaismul"; **Marian Odangiu:** „textele descompun mecanismele poeticului pentru a realiza o poezie a mecanicii"; **Smaranda Vultur:** „poetul asumă un anumit mod de visare și încearcă să descopere coerență profundă a unor realități disparate"; **Adrian Dinu Rachieru:** „M. T. este regizorul unei deveniri (...) un ludic prevenit care reciclează materia poetică (...); o comedie gînditoare ce își maschează simburele grav (...) avînd ca marcă livrescul"; **Cornel Ungureanu** (conducătorul ședinței): „șansa poeziei lui M. T. este jocul recuperator: spre deosebire de colegii săi de generație, M. T. e (și) un sentimental care se respectă".

În ședința de marți, 28 martie a.c., ora 18,00, va citi un fragment de roman **Traian Pop Traian.**

M. O.

sport

Cu sufletul la gură...

...am urmărit miercuri, precum întreaga mișcare fotbalistică, meciul dintre Steaua și Dinamo, meci decisiv, singura confruntare de atracție și cu miză reală din campionat, aceasta în condițiile în care mai nou ne-am ascuțit exigențele și ne preocupă mai mult competițiile internaționale ale echipelor de club și, bun înțeles, ale națională ; ei, bine, parcă ilustrînd nota mediocră a întrecerilor din campionat, derby-ul Steaua—Dinamo n-a onorat așteptările și n-a confirmat valoarea mondială a celor două trupe ; a fost un meci oarecare, o luptă acerbă pentru victorie, de parcă în joc se afla un veac de glorie și o tonă de orgolii, încît, cred, un egal era mai potrivit după cum au decurs ostilitățile și ocaziile ; mai cred că F.R.F. s-ar fi cuvenit să judece cu multă prudență data programării acestei partide, deoarece, interesul suprem al primăverii este meciul „tricolorilor" de la Atena, cu Grecia, iar apoi e abia, ca importanță, semifinala C.C.E. dintre Steaua și Galatasaray, la coadă aflîndu-se chestiunea cine va cîștiga campionatul intern. La ora actuală, așadar, nu asta ne arde, care pe care, ci șansa, a treia din acest secol, de a participa la un „Mondial" ; din acest punct de vedere, pentru armonizarea și omogenizarea lotului reprezentativ, partida Steaua—Dinamo ar fi trebuit să se dispute în ultima etapă, pe stadionul „23 August", și-apoi să cadă cortina și să le dăruim amîndurora cîte un coș cu flori pentru virtuala izbîndă a calificării în Italia '90.

Cam așa se văd lucrurile atunci cînd privim spre înalte idealuri. Acum, chiar : **cui prodest?!**

Teodor BULZA

TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU, PROMOTOR AL PĂCII MONDIALE

Acționînd consecvent și eficient pentru dezvoltarea forțelor de producție și făurirea, pe acest fundament, a societății socialiste multilateral dezvoltate, țara noastră, sub conducerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, este, în același timp, ferm angajată în afirmarea idealurilor de pace, înțelegere și colaborare, participare egală a tuturor națiunilor lumii la rezolvarea problemelor deosebit de complexe și grave ale acestui sfîrșit de mileniu. Studiind în profunzime corelațiile dintre politica internă și cea externă, dintre cerințele de import și prioritățile de export, exprimînd interesele fundamentale ale poporului român, secretarul general al partidului s-a preocupat de extinderea relațiilor internaționale ale țării noastre ; numai în anul 1988, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** s-a întîlnit cu 31 de șefi de state și guverne, cu numeroși conducători de partide, președinți de parlamente, miniștri de externe etc., deosebit de însemnate fiind vizitele întreprinse într-o serie de state din Asia, Africa și Australia. În centrul politicii noastre externe stau relațiile cu toate țările socialiste, secretarul general al partidului precizînd că aceste relații de tip nou „vor demonstra superioritatea incontestabilă a socialismului..., vor face să sporească prestigiul și autoritatea socialismului în lume, oferind un model nou de convietuire a statelor, prefigurînd imaginea zilei de mîine, cînd noi și noi popoare vor trece pe calea edificării orînduirii socialiste".

La baza politicii externe a României se află noile principii ale legalității internaționale : deplina egalitate în drepturi, respectarea independenței și suveranității naționale, neamestecul în treburile interne și avantajul reciproc, nerecurgerea la forță și la amenințarea cu forța. Se impune ca aceste principii să fie respectate de orice stat, fie el mare sau mic, dezvoltat sau în curs de dezvoltare. Principiile fundamentale ale dreptului internațional trebuie înțelese ca un tot ce exprimă, în esență, dreptul inalienabil al oricărui popor de a-și alege liber, fără nici un amestec din afară, calea dezvoltării social-politice, modul de organizare a societății care corespunde cel mai bine voinței și idealurilor sale ; este greșită tendința unor cercuri politice de a rupe și a opune aceste principii altora, de a le limita sau răstălmăci.

În viața internațională contemporană se confruntă dramatic două tendințe opuse : pe de o parte, forțele imperialiste și reacționare tind spre dominația mondială, încercînd să-și mențină și chiar să-și extindă sferele de influență, pe de altă parte forțele progresiste, masele populare, se pronunță tot mai hotărît pentru egalitate și colaborare echitabilă între toate popoarele. Se acumulează, apar sau se internaționalizează multe probleme economice și sociale care capătă astfel un caracter global politic : energia, apa, accesul la materiile prime sau la rezultatele științifice și tehnice, poluarea, consumul de droguri etc. Contradicția dintre țările socialiste și cele capitaliste se împletește cu contradicția dintre țările bogate și cele sărace. Relațiile economice dintre state, așa cum se desfășoară acum, favorizează țările dezvoltate care caută, prin ridicarea dobînzilor sau a prețurilor la produsele industrializate concomitent cu scăderea prețurilor la materiile prime să canalizeze efectele crizei economice spre țările rămase în urmă care se înglodează tot mai mult în datorii. Se adîncește decalajul în ceea ce privește produsul național brut mediu pe locuitor : de 50 de ori mai mare, în prezent, în țările dezvoltate decît în cele sărace. Aceste probleme și contradicții generează tensiune, amplificată de cursa vertiginoasă a înarmărilor și experimentarea unor arme din ce în ce mai sofisticate, ceea ce mărește pericolul unei catastrofe nucleare.

Sintetizînd experiența istorică a românilor și a popoarelor europene, tradițiile politicii externe ale țării noastre susținînd o nouă gîndire politică întemeiată pe interesele tuturor popoarelor, a tuturor locuitorilor lumii, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** promovează teza necesității eliminării războiului ca mijloc de soluționare a contradicțiilor și diferendelor dintre state. Caracterul umanist al politicii externe românești se exprimă prin consolidarea dreptului la viață, la pace ca primul și cel mai important drept al omului. **„Trebuie să pornim de la dreptul fundamental al omului — acela de a trăi liber, de a trăi în pace** — subliniază tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU. — Numai astfel fiecare națiune, fiecare popor, fiecare societate își vor putea rezolva problemele așa cum consideră că e mai bine, numai astfel se vor putea asigura dezvoltarea socială și materială, o viață demnă și liberă a popoarelor, prietenia și egalitatea între toate națiunile".**

Evoluțiile pozitive înregistrate în ultimul timp în viața internațională : încheierea Tratatului sovieto-american privind eliminarea rachetelor cu rază medie și mai scurtă de acțiune, încetarea războiului dintre Iran și Irak, semnarea acordurilor asupra reglementării situației din sud-vestul Africii, inițierea altor reglementări vizînd stările de încordare din Asia și America Centrală confirmă pe deplin poziția politică a țării noastre în ceea ce privește modul de rezolvare a conflictelor dintre state, și anume, că drumul tratativelor, oricît ar fi de lung și anevoios, reprezintă singura cale realistă de rezolvare a litigiilor și dezacordurilor.

Apreciind că în actualele condiții ale vieții internaționale pacea și dezarmarea sînt obiective supreme, deoarece un război nuclear este absurd și de neconceput, România a propus Adunării Generale a O.N.U. o serie de proiecte : elaborarea unui program mondial de dezarmare nucleară și generală, realizarea acordului dintre U.R.S.S. și S.U.A. în vederea reducerii armamentelor nucleare strategice cu 50 la sută, interzicerea experiențelor nucleare și renunțarea la militarizarea cosmosului, convenirea unui acord general privind protecția mediului înconjurător și a cosmosului pentru apărarea și menținerea condițiilor de viață pe planeta noastră, eliminarea armelor chimice și a altor arme de distrugere în masă, reducerea bugetelor militare inclusiv prin măsuri unilaterale și pe bază de exemplu reciproc, crearea de zone fără arme nucleare și chimice în Balcani, precum și în alte zone ale lumii, trecerea la reducerea substanțială a efectivelor, armamentelor convenționale și cheltuielilor militare etc.

Se impune tot mai mult concepția că trebuie acționat nu numai pentru stingerea conflictelor armate, ci și împotriva cauzelor care generează război : o pace durabilă în întreaga lume nu se poate înfăptui decît în condițiile instituirii unei noi ordini economice internaționale. Pentru soluționarea acestui deziderat major sînt necesare măsuri energice în direcția restructurării sistemului monetar-financiar, eliminarea practicilor discriminatorii și a barierelor din comerțul mondial, renunțarea la impunerea de embargouri, ajutorarea reală a țărilor în curs de dezvoltare, ieftinirea creditului, reducerea și chiar anularea datoriilor unor țări sărace. Militînd pentru o politică internațională democratică, realistă, apreciind că noua ordine economică internațională presupune dialog și cooperare, România a propus Adunării Generale a O.N.U. să organizeze o conferință mondială la care să participe, cu drepturi egale, atît țările în curs de dezvoltare, cît și țările dezvoltate, pentru a se ajunge, astfel, mai ușor la soluții reciproc avantajoase.

Exprimînd sintetic sensurile principale și obiectivele esențiale ale politicii noastre externe, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în Expunerea la ședința comună a Plenarei Comitetului Central al P.C.R., organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești din noiembrie 1988, arată că **„România va participa activ și în viitor la eforturile pentru dezarmare, securitate și pace, va dezvolta continuu colaborarea cu toate statele lumii, cu forțele democratice de pretutindeni, cu toate popoarele în lupta pentru o politică nouă, pentru dezarmare și pace, pentru o lume mai dreaptă, și mai bună, care să asigure dezvoltarea independentă și liberă a fiecărei națiuni, bunăstarea și progresul întregii omeniri !".**

Constantin STRUNGĂ

POEMELE PĂCII

KRZYSZTOF GAȘIOROWSKI
(Polonia)

ÎNVINGĂTORUL

S-a petrecut aici dintotdeauna.
Bătrînă ca un peisaj — trupul fiecărui strigăt
Îl dezgroapă și-l recunoaște în fumegîndele
Vînturi.

Cîndva a suprimat întreaga perioadă jurasică
Mistuie mereu colinele verzi
De carne mișcătoare
Bogatele insule sînt pentru ea cum este
Cochilia unei plăpînde scoici pentru
Duhul mării

Aceste cîteva orașe, generații, culturi...
Ce înseamnă în fața ei — cea fără de margini,
Cea nemăsurată — doar propriilor ei ochi egală.
Într-o clipită devine tot ce zărește.
Trăia în vremurile în care chiar și zeii mureau.
Marile armate și-o smulg
Reciproc.

Din trufie,
În amintirea excelentului osnăt cu reptile
Doreste astăzi nu numai să ne posede
Pe toți
Doreste să i ne oferim.
Ea, moartea, învingătorul de la Hiroshima.

Traducere de Aura ȚAPU

MIGUEL CARLOS FUGUENTE
(Brazilia)

ARCA BUNEI SPERANȚE

Un țipăt — și valul înghite mesajul
Vorbele fac, o vreme, bulbuci
ca și cum s-ar scufunda o sticlă goală
și fără doo — vă imaginați — nu e greu
Un țipăt în sala mașinilor

ca un ordin pe care nu-l mai ascultă
nimeni, apoi, scîrțîitul lent al
unei uși întredeschise
și dîra de lumină mătură un desen de
copil (casă, copac, flori) stingace linia
și ce să mai vorbim de proporții
Să încapă oare toate speranțele noastre
pe o singură arcă ?
Așa să arate tot ce a mai rămas ?
Tot ce mai poartă gîndul spre
ziua de mîine ? (pare un clișeu, știu)
Nu cred. Eu mă încăpățînez să
nu cred că omenirea își
poate tăia craca de sub picioare.
De aceea scriu. Valul îmi șterge cuvintele...

În românește de Ioan MORAR

VIDOE VIDICESKI
(R.S.F. Iugoslavia)

★ ★ ★

Cîndva
Numai soarele se scălda
În adîncul de iezer.

Uneori
Chiar și visele, scoici de argint,
Se scăldau laolaltă cu el.

Dar visele
Dispăreau totdeauna-n
Adîncuri,
Iar soarele
Hăt, departe-n înalturi.

În românește de Dumitru M. ION

LUDVIK STEPAN
(R.S. Cehoslovacă)

NU SÎNT JOCURI

La Epsom s-au încheiat cursele de cai
în cartea morților
a rămas înscris
suspinul.
Pentru gingășie
mîngîiere
pentru țipăt în brațele
Dezmădăitului
tăcerea papirusului
în cartea morților

La Epsom vor alerga
alți cai.

În românește de Ana MARINESCU

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1:
Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P T T R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 13

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTA TIMIȘ

NR. 13 (1152) 31 MARTIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 16 PAG., 3 LEI

Istoria patriei

In Expunerea la Ședința comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești, secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, sublinia că „Istoria îndepărtată, scrierile și cercetările arheologice demonstrează, cu puterea faptelor de netăgăduit, că înaintașii noștri au trăit și s-au dezvoltat pe teritoriul de azi al patriei noastre, cu mii de ani înainte".

In anii construcției socialiste, îndeosebi în epoca inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, cercetările privind istoria patriei au cunoscut o amploare fără precedent, fiind fundamentate pe concepția științifică materialist-dialectică. În această perioadă ,unul din marile merite ale partidului nostru, ale secretarului său general, constă în repunerea istoriei reale, obiective, a poporului român în drepturile sale legitime, acordîndu-i rolul cuvenit în activitatea de educație patriotică, revoluționară a maselor, în perspectiva înțelegerii izvoarelor istorice, potrivit dimensiunilor atotcuprinzătoare ale relației dialectice: trecut — prezent — viitor.

Nețărmurita prețuire de care se bucură din partea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU trecutul glorios al poporului nostru e prezentă în remeroase pagini de istorie din opera ctitorului României socialiste, într-o raportare directă, fireas-că, la contemporaneitate, întrucît istoria este, totodată, și o știință a prezentului care trebuie să aibă în atenție fenomenele vieții sociale actuale, tendințele lor de dezvoltare, implicarea maselor populare, cu întreaga lor putere creatoare, constructivă, în edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră. Cunoașterea trecutului istoric al poporului nostru generează motivații legitime întru dezvoltarea dragostei profunde față de faptele eroice ale înaintașilor, acestea transmițînd, peste timp, mesajul major al unor năzuințe scumpe existenței noastre naționale. Una din tezele fundamentale ale secretarului general al partidului este întruchipată în punerea în valoare a dimensiunilor istorice, într-o structură organică, unitară, unică. Elementele devenirii noastre sînt privite din perspectiva unei istorii unice, unitare a poporului român, așa precum a ființat aceasta de-a lungul vremii, în pofida existenței mai multor state românești, datorită unor condiții istorice specifice. În felul acesta, se poate manifesta neîngrădit profundul sentiment al istoriei — prezență statornică a poporului român — adeziunea fierbinte la filele glorioase ale istoriei patriei — cea dintîi carte a nației, care cuprinde un tezaur inestimabil de experiență și izvor de învățăminte pentru edificarea socialismului și comunismului în România.

ORIZONT

ETERNĂ CTITORIE

Cu gîndul și cu fapta am zidit
Țărîm nimbat de pace și lumină
Prin fiul cel mai demn și mai iubit
Ce ne-a redat istoria deplină.

El întrupează țelul și voința,
Reverberînd un ev cutezător,
În care neamu-și regăsește ființa
Liber, stăpîn și demn sub tricolor.

Pulsează viu izvoarele-n cîmpie
Și fapta dă temeiul vremii noastre
Prefigurînd eternă armonie
Sub flamuri roșii, galbene, albastre.

Statornici în izbînda împlinirii,
Ne-am înfrățit în toate cu vecia.
Strălucinînd cu purpura iubirii
Un nume de legendă, România.

Nicolae ROȘIANU

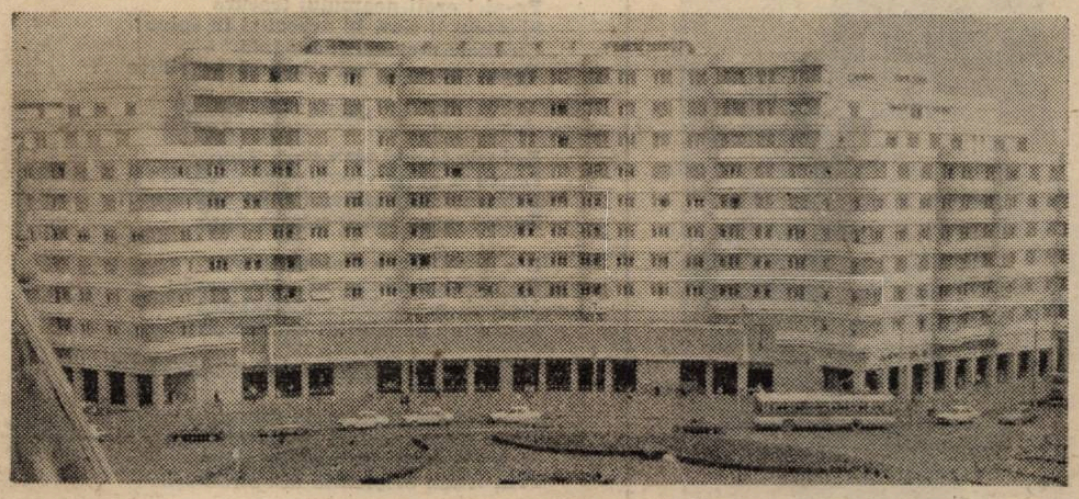

Noi simetrii arhitectonice timișorene.

DEZVOLTAREA ȘI APĂRAREA PROPRIETĂȚII SOCIALISTE

Exprimînd interesele majore ale clasei muncitoare, ale tuturor oamenilor muncii, care corespund pe deplin progresului social, partidele comuniste și-au propus în mod conștient ca prin revoluție să rezolve definitiv contradicția antagonistă dintre caracterul tot mai social al producției și proprietatea privată asupra mijloacelor de producție. Partidul Comunist Român, care a preluat tradițiile revoluționare ale Partidului Social-Democrat al Muncitorilor, a militat activ pentru apărarea drepturilor maselor largi populare, împotriva fascismului și a războiului. Revoluția de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă, care a deschis o nouă eră în istoria patriei noastre, a creat condiții optime pentru transformarea democratică și socială.

Naționalizarea principalelor mijloace de producție, un prim pas decisiv, act de temelie în construcția socialistă, a reprezentat una din marile cuceriri revoluționare ale poporului român. Desființarea marii burghezii industriale și bancare, ca și clasă exploatatoare, a avut drept rezultat schimbarea radicală a statutului clasei muncitoare; pentru prima dată, în istoria zbuciumată a poporului nostru, producătorii bunurilor materiale ,oamenii muncii din fabrici și uzine, devin proprietari socialiști uniți, stăpîni ai întreprinderilor. S-a înlăturat contradicția dintre caracterul tot mai social al producției și proprietatea privată, creîndu-se un puternic sector socialist, care a permis trecerea la conducerea planificată, și, prin aceasta, la industrializarea socialistă.

După naționalizare, în condițiile continuării ferme a revoluției socialiste, a apărut un anumit dezechilibru între industria aflată în plin proces de renovare și agricultura care se menținea fărîmițată, parcelată și unde proprietatea privată asupra pămîntului (însemnat mijloc de producție) genera permanent relații capitaliste. Pornind de la principiul superiorității marii producții, de la necesitatea asigurării unei economii naționale unitare, Plenara C.C. al P.C.R. din martie 1949 a definitivat și aprobat Programul de transformare socialistă a agriculturii.

Descătușarea proprietății a determinat un avînt economic și social fără precedent. De la dezvoltarea extensivă s-a trecut, după Congresul al IX-lea al P.C.R., la dezvoltarea intensivă, pe baza tehnicii și științei, punîndu-se un accent tot mai mare pe calitate, eficiență ,rentabilitate și productivitate. Conturînd un bilanț general al marilor succese obținute de poporul român în construcția socialismului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU arăta că producția industrială din anul 1988 a fost de 128 ori mai mare decît în 1945. **„S-au creat noi ramuri industriale. Producția de oțel a crescut de circa 120 de ori, industria chimică de peste 1.300 de ori, construcția de mașini de peste 500 de ori. S-au dezvoltat puternic industria ușoară, alimentară, a bunurilor de consum. Toate sectoarele au cunoscut o însemnată dezvoltare. Producția agricolă a crescut de peste 9 ori. În același timp, avuția națională acumulată a ajuns la 5.100 miliarde lei iar fondurile fixe productive la circa 2.500 miliarde lei. Venitul național a crescut de peste 36 de ori, iar fondul de retribuție generală de circa 75 de ori față de 1945. Merită subliniat faptul că 80 la sută din aceste creșteri s-au realizat după Congresul al IX-lea al partidului".**

Uriașele realizări economice, social-politice și culturale au fost obținute în condițiile maturizării proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție. Între dezvoltarea intensivă, calitativă, pe bază de plan național unic și cu ajutorul tehnicii și științei avansate, pe de o parte și întărirea proprietății socialiste, pe de altă parte, există o strînsă legătură, în sensul că, în mod necesar, creșterea avuției naționale presupune întărirea proprietății socialiste. **„Iată de ce pentru noi sînt de neînțeles — remarca tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — tezele care-și fac loc în unele țări și care deschid calea, din nou, diferitelor forme de proprietate particular-capitalistă. Oare muncitorii care au devenit proprietari ai mijloacelor de producție trebuie să se întoarcă înapoi, să predea din mîna lor mijloacele de producție unor particulari? Să devină din nou salariați — în număr mai mare sau mai mic — la un capitalist, fie el cetățean al țării respective sau străin? Ce are comun cu socialismul acest lucru?".**

Se încearcă uneori să se argumenteze că „libera concurență" între sectorul socialist și sectorul „inițiativei private" ar „înviora piața" și ar „stimula interesele". Se reia argumentul pe care-l aduceau apologeții capitalismului ideologiei comuniste în formare: dacă se desființează proprietatea privată, dispare orice interes, va înceta orice activitate și se va instala o lene generală. Răspunsul lui Karl Marx, de acum aproape un secol și jumătate, din Manifestul Partidului Comunist: **„Dacă ar fi așa, demult societatea burgheză ar fi pierit în trîndăvie căci cei ce lucrează într-însa nu agonisesc iar cei ce agonisesc nu lucrează"** își păstrează și astăzi întreaga forță de demonstrație.

Nu vrem să subapreciem greutățile care au apărut și au fost depășite sau cele care apar în procesul complex de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate. Se mențin încă deosebiri de clasă, contradicții între oraș și sat, între diferite categorii sociale și profesii, probleme în legătură cu prețurile și normarea muncii. Se mai întîlnesc fenomene îngrijorătoare de pasivitate, dezinteres și chiar indisciplină. Sîntem însă în măsură să le abordăm realist fără nici o prejudecată sau opreliște. Este necesară perfecționarea activității de conducere, atît controlul economico-financiar (retribuții, normare), cît și cel social-moral. Studiind, experimentînd și optimizînd diferite forme de cointeresare materială putem relativ ușor demonstra că interesul poate fi trezit nu numai prin proprietate privată asupra mijloacelor de producție ci, dimpotrivă, proprietatea socialistă creează mediul psiho-social și moral ideal pentru o cointeresare materială rațională și eficientă. Solicitînd nemijlocit specialiștilor din dome-

Lector univ. dr
Constantin STRUNGĂ

(Continuare în pag. 5)

permanențe

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SUD-VESTUL PATRIEI

FLORIN MEDELEȚ

În anul 1988 am continuat cercetările arheologice de la **Remetea Mare** — așezare în care există mai multe nivele succesive de locuire. Noutatea în investigațiile din această campanie a constat în surprinderea a trei complexe de locuire aparținînd evului mediu (secolele XV—XVI), care pot fi socotite drept vestigii ale satului Remetea Mare din epoca medievală. Cercetările acestea au fost făcute de arheologul medievalist Alexandru Rădulescu și, în perspectiva acestui an, se va urmări stabilirea relației dintre așezarea respectivă și necropola medievală, situată în același loc (la 100 m. distanță). Importanța elementelor de locuire descoperite la Remetea Mare rezidă în posibilitatea de-a cunoaște bine viața unei așezări rurale românești în perioada stăpînirii otomane, demonstrînd și pentru acel timp continuitatea de viață românească în sud-vestul României, cu argumente arheologice care completează documentele istorice scrise medievale.

Aceleași săpături din 1988 au evidențiat încă o locuință din secolele XI—XII ce se alătură celor cercetate în campaniile precedente de Alexandru Rădulescu și care pot fi considerate ca aparținînd vetrei vechi a satului Remetea Mare.

La nivelul de locuire din prima vîrstă a fierului (secolele IX—VII î.e.n.) eu am cercetat un bordei (sec. VII î.e.n.), aparținînd culturii Basarabi, creată de traco-geții-dacii acelui veac, și o locuință semiîngropată din secolul IX î.e.n., de formă patrulateră, ce a fost refăcută de trei ori și în care incendiul final, care a distrus-o, a îngropat sub bîrnele acoperișului căzut întreaga zestre de vase din lut a familiei. Între componentele ceramice sînt vase mari de provizii, castroane de mai multe tipuri, cănі și vase mici. Cîteva din acestea, grupate în colțul de sud-vest al locuinței par să indice existența unui altar casnic, în care se aduceau ofrande divinităților agrar-pastorale. În același loc, în faza anterioară de folosire a locuinței, la temelia încăperii a fost îngropată o ofrandă, constituită din vase, între ele fiind un castron de mari deminsiuni și șapte cănі, amplasate pe axele punctelor cardinale. Piesele ceramice din locuință sînt deocamdată unice în România, găsindu-și asemănări în culturile tracice Babadag și insula Banului, precum și în nivelul VII b II din marea așezare de la Troia, la orizontul cronologic cînd, în nord-vestul Asiei Mici, se face simțită prezența tracilor. Cănile cu toarte cornute prezintă evidenta filiație cu piese avînd aceeași destinație, aflate în Banat, în necropolele nord-tracice de incinerație, de la sfîrșitul epocii bronzului, cu 3—4 veacuri mai devreme. Același tip de cană va fi regăsit cu trei veacuri mai tîrziu, în prima vîrstă a fierului.

Obiceiul ofrandei de întemeiere a casei, prin depunerea de obiecte cu semnificație rituală, prin jertfe animale sau umane, este binecunoscut din antichitate și s-a perpetuat pînă în zilele noastre. Acest obicei poate fi considerat o dovadă concludentă privind continuitatea spirituală, din mileniul întîi și pînă în prezent, a poporului nostru, evident suportînd transformări de-a lungul timpului.

Se poate considera că, în complexul proces evolutiv al civilizației nord-tracice și de transformarea ei în civilizație geto-dacică, aceste descoperiri arheologice de la Remetea Mare se constituie într-un aspect de sine stătător, completînd un gol în cunoașterea arheologică și istorică a primei epoci a fierului.

Începînd din anul 1988 s-a deschis șantierul arheologic de salvare de la **Peciul Nou**, în care cercetările se execută cu sprijinul nemijlocit al Școlii Generale din localitate și al Întreprinderii Agricole de Stat. Au fost dezvelite peste 20 de morminte de incinerație în urnă, aparținînd unei necropole nord-tracice, din o doua jumătate a epocii bronzului și începutul epocii fierului. Necropola aparține unui sat al tracilor de nord, ale cărui vestigii sînt în apropiere de ea. În interiorul urnelor, alături de oasele incinerate ale defuncților, au fost descoperite podoabe de bronz specifice sfîrșitului mileniului II î.e.n. și, lîngă urne, au fost depuse ofrande de vase, în care se aflau alimente. Analizele paleo-faunistice efectuate au evidențiat faptul că este vorba de carne de porc, oaie și cerb. La marginea necropolei ce nu e de mari dimensiuni a fost descoperit un mormînt de inhumație, pe care antropologul timișorean Marius Munteanu l-a determinat a fi al unui tînăr de 20—28 ani, înalt de 1,70—1,75 m. Morminte de acest fel sînt foarte rare în necropolele de incinerație și, prin ritul folosit, străine de obiceiurile tracilor de nord, din acea perioadă de timp. La Peciul Nou avem de-a face cu un sacrificiu uman, fapt dovedit de descoperirea unui ac de bronz care străpungea gîtul defunctului. Probabil este vorba de delimitarea rituală a spațiului sacru al necropolei. Mormîntul a fost ridicat în situ și urmează să fie expus în expoziția de istorie a Complexului Muzeal Timiș. De asemenea, din această necropolă a fost ridicat în situ și un mormînt de incinerație în urnă, care a fost expus în cabinetul de istorie al Școlii Generale din Peciul Nou, fiind, în prezent, primul exponat de acest fel în școlile din țara noastră.

Necropola de la Peciul Nou este asemănătoare cu cele cercetate la Cruceni, Bobda, Timișoara-Fratelia, Voiteg și Ticvaniu Mare, conturînd mai bine procesele extrem de dinamice ce se petrec în civilizația spiritual-materială a tracilor nordici din veacurile XIV—XII î.e.n.

MIRCEA MARE

Cercetările perieghetice în zona Timișului superior, efectuate în anul 1988, s-au soldat cu depistarea a numeroase vestigii de așezări din toate epocile istorice. La 2 km de municipiul Lugoj, pe malul stîng al pîrîului Știuca Veche a fost descoperită o așezare din epoca prefeudală, care, în anul trecut, era în incidența lucrărilor pentru îmbunătățiri funciare, prevăzute să se realizeze în zona respectivă. Acest fapt a impus grăbirea intervenției arheologice, pentru salvarea vestigiilor.

Efectuîndu-se investigațiile arheologice de salvare, au fost descoperite două locuințe și o groapă menajeră, databile în secolele VII—VIII e.n. Ambele locuințe sînt de formă ovală și păstrează urmele de susținere a acoperișului sau de fixare a unor obiecte din interior. De asemenea, în pereți sînt marcate polițe de lut pentru obiecte de uz casnic. Materialul arheologic din locuințe e constituit din ceramică, chirpici, fragmente dintr-o vatră de foc. În groapa menajeră, de formă trapezoidală, s-au găsit fragmente ceramice tipice secolelor VII—VIII și bucăți de chirpici.

Studierea fragmentelor de ceramică lucrată la roată a invederat că acestea au făcut parte din oale borcan de dimensiuni mici și mijlocii, unele fiind ornamentate cu benzi de linii drepte, incizate, alternînd cu benzi de linii în val. Mai menționăm și prezența unor fragmente de tăviță de lut, lucrate cu mîna.

Cele trei complexe arheologice cercetate fac parte dintr-o așezare a populației străromânești, din secolele VII—VIII e.n. De altfel, zona Lugojului păstrează numeroase urme de locuire daco-romană, romanică și protoromânească, așa cum o dovedesc rezultatele cercetărilor din ultimii ani, întreprinse de muzeul din Lugoj. Sînt de amintit, în acest sens, stațiunile arheologice de la Jabăr și Sacoșul Mare, unde au fost descoperite urme ale unor așezări din perioadele istorice menționate. Ceramica din secolele VII—VIII, descoperită în această zonă, se înscrie, prin formă și decor, în contextul ceramicii vechi românești, prezentă pe întreg cuprinsul țării noastre, atestînd unitatea culturii materiale a poporului român, în epoca amintită.

MĂRTURII PRIVIND CONTINUITATEA ȘI UNITATEA POPORULUI ROMÂN

În ultimii ani, în revista „Orizont" au fost publicate numeroase materiale referitoare la semnificația patrimoniului arheologic de la Complexul Muzeal Timiș, dar îndeosebi cititorii noștri au fost informați pe larg în privința eforturilor susținut al specialiștilor de aici, de a întreprinde noi cercetări care îmbogățesc colecțiile muzeale și oferă un plus de date științifice referitoare la trecutul istoric al poporului român.

Unul din prilejurile cele mai potrivite de a cunoaște în ansamblu activitatea arheologică de la muzeul din Timișoara s-a ivit în luna aceasta, cînd au fost definitivate rapoartele cercetărilor pe anul trecut care au fost prezentate la întrunirile științifice de specialitate — manifestări de o deosebită importanță, fiindcă, în cadrul acestora, rezultatele investigațiilor sînt aduse la cunoștința colectivelor largi de specialiști, intră, am putea spune, într-o primă formă, în circuit științific național. Totodată, la Complexul Muzeal Timiș a fost organizată o expoziție temporară de arheologie, cuprinzînd o parte din materialul descoperit (și restaurat) în anul trecut. Aceasta ne dă, într-adevăr, o imagine de ansamblu asupra noilor descoperiri arheologice, a semnificațiilor acestora privind continuitatea autohtonă în sud-vestul României, unitatea culturii materiale și spirituale a poporului român în spațiul carpato-danubiano-pontic.

Cercetările efectuate au avut în vedere așezări arheologice timișene (cărora li se adaugă cunoscutul Tibiscum din Caraș-Severin), **acestea reprezentînd aproape toate epocile istoriei patriei — din neolitic și pînă în evul mediu tîrziu. Cronologic, cercetările au pus în lumină materiale arheologice din prima parte a mileniului III î.e.n.** (Parța), **din faza C a Culturii Vinča** (Hodoni) **din secolele XIV—XII î.e.n.** (Peciul Nou) **și din secolele XII—XI și IX—VII î.e.n.** (Remetea Mare) **; apoi din epoca daco-romană** (la Tibiscum **și la** Criciova), **din evul mediu timpuriu** (Lugoj) **și din secolele mai tîrzii al acestei perioade** (Remetea Mare **și** Făget).

În numărul de față și în cel următor ale revistei publicăm datele consemnate pe care ni le-au adus la cunoștință arheologii de la Complexul Muzeal Timiș.

Ceașcă tracică (sec. VII î.e.n. — Remetea Mare).

Pagină realizată de Aurel TURCUȘ

FLORIN DRAȘOVEAN

În campania din anul 1988 au fost continuate cercetările în așezarea neolitică de la **Parța**, dezvelindu-se edificiile nr. 40—43, care au oferit surprize atît în ce privește materialul arheologic, de mare valoare patrimonială, cît și în privința tehnicii de construcție a clădirilor. Investigațiile au relevat faptul că, în zona sacră a așezării, edificiile 40—43 aveau etaj. O asemenea situație apare pentru prima dată, în neoliticul românesc, la acest orizont cronologic, demonstrînd gradul înalt de cultură și civilizație a comunităților neolitice din sud-vestul spațiului carpato-danubiano-pontic. În cele patru edificii cercetate au fost descoperite peste 30 de vase, care, alături de uneltele de piatră și de os, completează paleta inventarului arheologic. Din punct de vedere cronologic, acestea se plasează în prima parte a mileniului III î.e.n.

În anul trecut au fost continuate și cercetările arheologice de la **Hodoni**, în stînga secțiunii magistrale din anul 1986, descoperindu-se mai multe complexe de locuit din cele două straturi pe care le are așezarea. Din stratul I a fost cercetat un colț al unei locuințe de suprafață, distrusă parțial de lucrările agricole, din care au fost scoase materiale ceramice, aparținînd culturii Tisa, faza 1 și inventar litic. Din nivelul inferior au fost investigate mai multe complexe de locuit, din care amintim groapa nr. 10, unde au fost descoperite vase foarte bine arse, puternic lustruite și decorate cu caneluri, incizii și ornamente lustruite. Acestea aparțin culturii Vinča, faza C. Realitățile arheologice demonstrează anterioritatea fazei C a culturii Vinča în raport cu fenomenele panonice (Tisa).

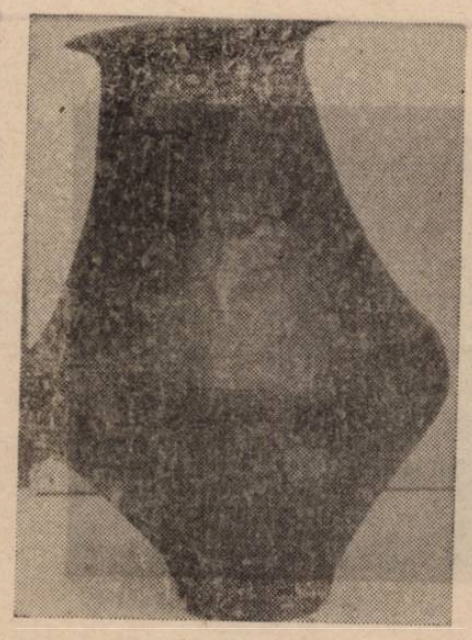

Vas de provizii (sec. VII î.e.n. — Remetea Mare)

PETRU JICHICI

VATRĂ

Sînt pretutindeni urme de strămoși
Și semnul unui trainic adăpost.
Amprentele istoriei respiră
Prin viețuirea care-aici a fost.

Pe-aici eroii neamului trecură
Și-acum îi simt în arbori și în spice ;
Cu filele memoriei, deodată,
Parcă ar vrea spre noi să se ridice...

CETATEA DACĂ

Ruinele tăcînd stau mărturie,
Încearcă peste vremi să se desfacă ;
Printre creneluri, ziduri de-apărare...
Răsare, spre zenit, cetatea dacă.

E o dovadă-a vetrei milenare,
Cu care azi văzduhul se îmbracă ;
Vestigii preamărind eternitatea
Înseamnă pe pămînt cetatea dacă.

O FLAMURĂ-ARZĂTOARE

Aici e o răsfrîngere de doruri,
Unde răsar luceferi luminoși
Și unde cerul are gust de pîine,
Prin truda moștenită din strămoși.

O flamură-arzătoare e chemarea
Ce-aprinde azi ecou în fiecare,
Să-ndemne pașii către orizonturi
Ce ne anunță vremea viitoare.

Însemnări despre Tata Oancea

Primul număr din **Vasiova** apare la Oraviţa la 1 ianuarie 1929. Ce l-a făcut pe Petru E. Oancea să scoată o revistă tocmai în acest an blagoslovit de istorie? Criza era în floare, veşti rele veneau de peste tot, oamenii înţelepţi numai la vremuri bune nu se aşteptau. De cultură să fi fost nevoie în asemenea vremuri? De literatură? Ca întotdeauna nepăsător faţă de cele rele, sigur de steaua lui, Tata Oancea purcede la acţiune. A scos o plachetă de versuri, o broşură, după spusele sale, care s-a vîndut. O cumpăraseră doctorii, învăţătorii, ştiutorii de carte, nu puţini, ai locurilor. Le mulţumeşte în **Cuvîntul înainte** al primului număr. Bani nu are, nu are slujbă, nu e rentier, dar **Primăvara** (aşa se cheamă plachetа de versuri cumpărată de binefăcători) i-a deschis gustul tipăriturilor. Nu-i mic lucru să fii arbiter elegantiarum în această zonă în care existau deja ziare, foi scoase de oameni stimaţi, cunoscuţi şi cinstiţi. Niciunde nu există în sate atîţi ştiutori de carte — analfabeţi nu există în satele Cărăşului — şi niciunde în România deceniului al treilea atîţia cititori de ziare şi reviste. Dacă ţăranii luminaţi, dacă învăţătorii, dacă meseriaşii locului vor să citească, de ce să nu le ofere o revistă în care el să povestească despre sine şi despre ai săi, despre cele văzute şi trăite într-o viaţă de om ce începea să se aşeze în matca ei? Cronica vie şi veselă, manualul de viaţă morală. Avea 48 de ani, trecuse printr-un război mondial, văzuse făurirea României Mari, erau lucruri de povestit, se adunaseră! Erau şi pilde. La 48 de ani, cîţi număra în 1929, Tata Oancea mai avea o soţie şi cinci copii, griji destule — dar viaţa materială este detestabilă, spiritul primează.

În acelaşi **Cuvînt înainte**, Tata Oancea previne că **Vasiova** nu se va preocupa nici de politică şi nici de afaceri. Cele ale sufletului sînt în grija ei. Bani vin, 550 de lei îi dă un vizitator, alţii 500 învăţătorul Ştefan Drăgulescu, tatăl viitorului academician. Ar fi şi alţii, ţinutul ţine la fala intelectuală. La nemurirea sa prin bărbaţii vrednici a-l nemuri. Revista se numeşte **Vasiova**, după numele locului de reşedinţă al directorului ei, dar are redacţia „Unde dă Dumnezeu, deocamdată la Oraviţa, strada principală 55". Acest sceptic „unde dă Dumnezeu, deocamdată..." va apare mereu pe prima pagină a revistei. Nu fără rost, dacă avem în vedere locul de apariţie al numerelor următoare. Redacţia şi administraţia se compun deocamdată dintr-un singur om care scrie, de la un capăt la altul, revista. Poezii, poveşti se vor fi adunat de-a lungul anilor prin sertarele directorului, aşa că are de unde scoate. Unele sînt vechi (Tata Oancea datează tot), altele sînt necesare pentru a cîştiga atenţia, bunăvoinţa şi deci mijloacele de viеţuire şi de supravieţuire. **Deocamdată**, în primul număr al revistei, Petru E. Oancea publică **Amintiri din Oraviţa**. Trebuie să dea seamă de faptele de pînă acum. Dacă avem în vedere faptul că tipărise o plachetă de versuri putem scrie că este, în această zonă, mereu în penurie de literaţi (publicişti sînt mulţi, literaţi puţini, căci literatura e pentru bănăţean petrecere fără spor, neaducătoare de parale) un clasic. Este literatul ţinutului şi se respectă ca atare. **Viaţa poetului** începe a deveni bun public, obiect de atenţie şi de meditaţiune. „Cele mai frumoase zile din zbuciumata mea viaţă, începe autorul, le-am petrecut în Oraviţa, în casa sculptorului Coterlă". Deocamdată observăm că, nel mezzo del camin, poetul îşi aminteşte, înainte de toate, de epocile ferice ale familiei sale. „Viţa noastră, scrie Petru E. Oancea, fusese pe vremuri cea mai bogată din sat şi din jur". Ai săi aveau boi, vaci, oi, turme, aveau galbeni — bogăţia lor trebuia să fi fost teribilă, căci a fi cel mai bogat într-un sat cărăşean presupunea într-adevăr avuţii... ca-n poveşti. Ai săi părinţi sărăciseră, spune scurt Tata Oancea, şi îşi pun nădejdea în el. El ar fi trebuit să refacă averile. Ar fi fost destul de simplu, căsătorit cu o anume fată, care de altfel nici nu-i displăcea, lucrurile s-ar fi pus la punct. Adolescentului nu-i place cîmpul, citeşte zi şi noapte, cioplеşte în lemn: „eram un leneş fără pereche", declară fără înconjur Petru E. Oancea. „Ori mă fac sculptor ori pictor ori inginer ori scrietor dar la plug nu mă mai duc", exclamă viitorul şef de revistă, convins de multilateralele sale daruri. Şi adaugă: „În 8 mai 1903 dimineaţa 10 oare am venit cu Tata în casa sculptorului Coterlă". Avea 22 de ani şi nu 17, cum ne lasă să înţelegem; ar fi fost tocmai bun de însurat, deloc prea fraged. Atelierul era mare, ucenicii sculptorului mulţi, artistul Coterlă avea clientelă. Face iconostasuri, se pare, fiindcă prima operă a lui Petru E. Oancea este chiar un iconostas. Entuziasmul e mare, Tata îi trimite de la Vasiova 35 de coroane — bani de haine. Sumă mare, dacă stăm să facem echivalenţe, dar tîrîrul nu face calcule prea multe: odată primiţi banii se duce la librăria Ţăranu. E seara tîrziu, dar tînărul insistă şi librarul deschide: e o afacere. Petru E. Oancea tîrguieşte cărţi de toate cele 35 de coroane. Ce va fi tîrguit? Ce cărţi va fi citit de-a lungul anilor? Vom răspunde mai tîrziu la aceste întrebări. (Adică vom transcrie din „Vasiova" confesiunile de cititor ale lui Tata Oancea)., Deocamdată a învăţat sculptura. Nu se va însura pînă la 5 fevruarie 1911. Data o găsim în nr. 3—4/1936 al revistei Vasiova, număr în care aniversează cei 25 de ani de căsnicie. Un amplu poem comentează evenimentul. Sus sînt pozele tinerilor soţi, jos ale maturilor; între ele cei cinci copii apăruţi în perioada cu pricina. Poemul se cheamă ERI ŞI AZI şi e dedicat „Soţiei mele dragi cu ocazia a 25 de ani de căsnicie ideală". Dacă ar fi să ne luăm după mărturiile păstrate, soţul nu ignora sufletele delicate din preajma-i — doar era poet! —, dar hîrtia trebuie să le reţină doar pe cele bune. La cei 25 de ani de căsnicie, poetul se închină doar celei ce s-a sacrificat pentru el, unicei: „Azi deci tu cea mai frumoasă decît florile din lunci...".

La sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul celui de al XX-lea, Oraviţa era Florenţa Banatului, îmi spune Rodica Vârtaciu, critic de artă, specialist şi muzeograf preocupat în cercetări încă inedite ale marilor artişti ai ţinutului. Habar n-ai, îmi spune, habar nu aveţi, îmi spune, ce miraculoasă zonă: între Bocşa şi Oraviţa defilează cele mai nobile figuri ale secolului al XIX-lea, cei mai de seamă maeştri. Şcoala de la Oraviţa va lăsa peste tot urmele ei: zeci de biserici au fost pictate de învăţăceii smeriţi ai atelierelor de care voi, azi, n-aveţi idee... Încă şi azi, dacă treceţi prin satele cutare şi cutare, descoperiţi urmele lui Coterlă şi a discipolilor lui!

Ştia Oancea tatăl unde îşi trimite fiul. Oraviţa de odinioară, ca şi Florenţa de odinioară, avea maeştri, ucenicii, dezertorii, celebrităţile, corteggianii şi castelanii, condotierii şi artizanii, popolo grasso şi popolo minuto. Cînd Tata Oancea ajunge acolo în a doua sa descălecare, anno Domini 1929, trebuia să le ţină loc tuturora. Şi le va ţine, slavă Domnului. E omul orchestră care le face pe toate ,din nobil patriotism local. Îşi fotografiază fiii, prietenii, concetăţenii, le ţine evidenţa sărbătorilor, a onomasticilor. Îi laudă, ce să facă? Le pune poza la loc de cinste, pe copertă. Îi inventează. Sînt buni, talentaţi, frumoşi, geniali, făuritori ai României moderne, cărturari iluştri.

Azi, **Vasiova** este cronica vie a locurilor, a întîmplărilor: a evenimentelor. Este ultima cronică a culturii române.

Nu-mi rămîne decît să transcriu, din numărul 20—24 din 1938 al revistei, număr care aniversează zece ani de apariţie ai **Vasiovei**, „spovedania" directorului — proprietar al revistei. Dar îndreptările ortografice pe care le fac sînt aproape nesemnificative. Spovedania începe cu o scurtă dizertaţie filozofică despre ce înseamnă zece ani în viaţa unui om.

„Acel om, despre care atîta lume a spus că nu ar fi normal, că nu ar fi în toate minţile sînt eu, Tata Oancea. Şi îmi vine a crede că lumea are dreptate. Un om cu mintea limpede nu s-ar fi pus să facă, el, ceea ce fac eu.

De altfel am citit că sînt pe lume oameni nenormali, nelalocul lor, ţicniţi, loviţi cu leuca, căzuţi în ideea fixă că ei sînt născuţi, creaţi, destinaţi să facă, să producă lucruri suprafireşti. Şi astfel de supuşi, robiţi, obsedaţii de idee sînt în stare să mute chiar munţii din loc fără să simtă cea mai mică oboseală: fericiţi, mulţumiţi în sufletul lor că au putut face ceva mai de valoare decît ceilalţi oameni.

Şi se prea poate că eu sînt un neisprăvit dintre aceia carele crezînd că am o menire, o misiune, un apostolat fac şi comit lucruri de care altă lume s-ar da cu spaimă îndărăt. Pentru că, în momentele lucide — am şi clipe de astea uneori — mă înspăimînt şi eu de mine însumi, de calvarul pe care l-am urcat pentru tipărirea unui număr de revistă... nespus de fericit că l-am putut tipări.

Om fără nici un rost, fără nici o ocupaţiune care să-mi servească cît de cît ca bază, neavînd nici o siguranţă în ziua de mîine, dar avînd de la dumnezeu o familie numeroasă: sărac deci şi calic de bani, dar foarte bogat în fantasie şi nebunie, mă apuc şi scriu nopţi întregi, şi aranjez şi măsur cu compasul şi tipăresc şi corectez şi caut, adică cerşesc lunar suma de 2.500 de lei pentru tipar şi expediere, 1.000 de lei pentru chiria redacţiei şi baremi, adică musai încă 1.000 de lei pentru strictele necesităţi.

Carele alt cerşetor şi vagabond poate concura cu mine?

Oamenii normali şi cu mintea la locul ei fac alte lucruri şi treburi, sapă, ară, cosesc — acum iarna: fac haine, papuci, mobile, maşinării ori dacă sînt mai cuminţi, adică mai civilizaţi, atunci înşală, fură, jefuiesc, ba chiar dau în capul semenilor lor.

Fac deci lucruri normale şi nu anormale.

Povestea adeseori Mama cum, într-o după amiază, fiind de vreo trei anişori şi fiind curtea noastră plină de oi, un berbece năpraznic şi turbat neplăcîndu-i vizita mea în turma lui, s-a repezit la mine şi m-a aruncat pe o grămadă de băuţe (pietre). De acolo m-au luat pe jumătate mort. Poate că de atunci am rămas cu fără scaun la cap.

Născut din încuscrirea a trei familii, Mircea — Emcoveti — Oancea, am mai avut ocazia să văd, copil de 6—7 ani, ultimele clipe ale unei mari bogăţii.

Oameni mai bogaţi cum au fost fieiertaţii moşii mei Petru şi Iulia Mircea a Rusei n-a fost nimeni în toată Vasiova şi în tot jurul.

Cincisprezece lanţe de pămînt, cîte cinci perechi de boi şi de juninci şi de tauri, cîte zece vaci şi viţele, două sute cinci zeci de oi, cîte cinci sau şase păcurari, o sută de porci, cîteva sute de găini, de gişte, de raţe, de curcani, de coclenţe, mii de stupi.

Cămări pline cu de toate: vase de răchie de cîte 25, 50, 75 de grade, vase cu brînză, şoncuri, slănini, cîrnaţi. Lăzi cu poame, mere, pere, nuci".

Cred că niciunde barocul bănăţean nu a dat seamă despre varietatea formelor sale ca în revista **Vasiova**. Mitul abundenţei îşi găseşte aici cele mai surprinzătoare căi de afirmare. De la consemnarea neasemuitelor bogăţii ale familiei Oancea, la elogiul valorilor satului, de la elogiul oamenilor „mari" ai Banatului la acela al istoriei locurilor, toate dau imaginea unui preaplin al vieţii. În această patrie a miracolelor, el trebuia să fie Cîntăreţul. Fiecare pagină se înconjoară de crenelurile superlativelor. Creneluri care ar fi trebuit să apere şi opera lui Tata Oancea, abundentă, supraabundentă, revărsîndu-se către noi prin şiruri de memorii, de note de călătorie, de ode, de istorioare, încercînd a capta cititorul plătitor prin anecdote, poezii în grai, amintiri vesele, amintiri senzaţionale, romane sentimentale, întîmplări extraordinare. Tata Oancea este bardul satului, al ţinutului, al oamenilor de aici şi-i putem măsura orgoliul de creator doar atunci cînd descoperim paginile autobiografice, „rapoartele", jurnalele. Revenind mereu asupra sărăciei sale, asupra „nebuniei de a scrie", asupra condiţiei de paria, asupra damnării, el are în faţă modelul Poetului. Aşa cum străbunicii, bunicii, părinţii erau „cei mai bogaţi" oameni ai ţinutului, în arborele său genealogic pe care şi-l asumă străluceşte predestinarea înaltă a lui Eminescu. El e aniversatul perpetuu al revistei lui Tata Oancea.

Cornel UNGUREANU

Poezia realului

Cartea de vizită a unui scriitor sînt cărţile scrise. Neboişa Popovici la 60 de ani: **Prin patria noastră (1964)**, **Sfîrşitul verii, prima zi (1972)**, **Înverzeşte pădurea (1974)**, **Întîmplările lui Duşco (1975)**, **Note literare (1977)**, **Povestiri (1979)**, **În prag (1980)**, **Fulgi de zăpadă (1982)**, **Acest băiat Milan (1985)**, **Întîlniri şi imagini (1988)**. Iată, deci, o mînă de cărţi ca o oglindă a scrisului, definitorie pentru un nobil mod de existenţă: crezul în cuvînt.

Ce a spus Neboişa Popovici în cărţile scrise:

1. Cel dintîi redactor şef al revistei **Novi Jivot** (din 1968 **Knijevni Jivot)**, Neboişa Popovici a scris prima carte de critică literară despre literatura în limba sîrbă din ţara noastră, carte **(Note literare)** despre care regretatul Cedomir Cionca a scris: **„Sensibilitatea artistică, modalitatea spirituală şi cultura literară i-au permis lui Neboişa Popovici să pătrundă în miezul operelor, dezvăluind sensurile şi subliniind calităţile lor esenţiale, să pună în lumină meandrele gîndirii poetice şi să contureze fizionomii literare pregnante".** Am adăuga: Scriitorul s-a dovedit un bun critic literar.

2. Reportajele sale literare (două cărţi) sînt reportaje-eseu despre tot ce reprezintă ţara, omul a cărui menire este să „sculpteze" gîndurile pentru a glorifica faptele. Sîmburele iubirii de ţară şi de om este omniprezent în paginile acestui scriitor, reportajele sale reuşind să-l „contamineze" pe cititor prin viabilitatea imaginilor create şi prin participarea emotivă (a autorului) la tot ce este frumos şi bun.

3. Proza scurtă (de şi pentru tineret) îl aşează pe Neboişa Popovici printre acei scriitori care, mînaţi de dorul cunoaşterii, pătrund în lumea lăuntrică a personajului cu scopul de a ajunge la veridicitatea gesturilor, de-a motiva comportările, pornirile şi faptele, care în aceste cărţi **(Întîmplările lui Duşco, Acest băiat Milan)** se succed vertiginos şi năvalnic. Profesor şi pedagog, N. Popovici este interesat de preocupările tinerilor. „visează împreună cu ei", încearcă (şi reuşeşte) să le surprindă emoţiile, îndreptîndu-şi eforturile spre relevarea unui specific definitoriu pentru o inedită sinteză pe care o produc

vîrstele de tranziţie: copilăria — adolescenţa. Prin proza scurtă (în general) şi mai ales prin proza scurtă dedicată tinerilor. Neboişa Popovici şi-a cîştigat dreptul la demnitatea de autor original de o înaltă ţinută şi profesionalitate şi de scriitor notoriu al literaturii sîrbe din România.

4. Volumul de versuri **„Fulgi de zăpadă"** (premiul Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara) este dedicat celor mici — copiilor. Această carte **„interpune, fără disimulare, sentimentele acestor eroi, o lume, nu de vis şi de basm, ci de ideal real, o lume de vise cu picioarele pe pămînt, un univers cinstit şi demn, de un simţ neobişnuit al cotidianului, de o ancorare remarcabilă în realitatea imediată"** (Ivo Muncian).

Neboişa Popovici se dovedeşte a fi un poet deplin original, pentru care ritmul, măsura, rima nu constituie elementele de bază, ele fiind doar auxiliare facultative: înţelesurile adînci ale versurilor provin din contexte diferite ale lumii bogate, populată de copiii (mici şi mari) din oraşe şi sate.

Prin ceea ce a scris şi ce a spus în cărţile sale, Neboişa Popovici şi-a dobîndit pe deplin locul de frunte în literatura sîrbă, de participant activ la viaţa scriitoricească din această parte a ţării. **La 60 de ani, scriitorului Neboişa Popovici: La mulţi ani!**

Miomir TODOROV

PERIAM
— o aşezare la ora descoperirii de sine

ÎNFĂŢIŞAREA LOCULUI

În urmă cu 53—54 de ani, o mătuşă de-a mea din Arad m-a dus la Periam într-o vizită scurtă la nişte cunoştinţe de-ale ei. Mă îngrozesc cît timp s-a scurs de atunci. În amintire păstrez doar ceva confuz despre tot ce s-a întîmplat în acea zi. Nu mai ştiu cum am călătorit şi ce-am făcut acolo. Regret că eram prea mic pentru a reţine ceva care să-mi folosească acum. N-ar fi fost lipsit de interes să propun o paralelă între simţămintele încercate în cele două vizite despărţite de o jumătate de veac.

Senzaţia avută în acest sfîrşit de februarie primăvăratic este ciudată. Mă aflu şi în acelaşi timp nu mă aflu într-o localitate rurală. Nu privesc lucrurile ca picat din lună. M-am născut şi am trăit la ţară (e drept că în alt spaţiu şi-n alţi ani), am colindat destul prin Banat şi Oltenia, aşa că ştiu cum arătau satele noastre şi cum ni se înfăţişează astăzi. Totuşi, Periamul mă uimeşte. Nu prin complexitatea activităţilor de zi cu zi ale locuitorilor săi. Ne-am obişnuit de mult cu existenţa unor comune unde, în afară de unitatea sau unităţile agricole subînţelese, fireşti, au luat fiinţă şi mici industrii locale. Deci, nu mi se pare ceva ieşit din comun faptul că la Periam există o întreprindere republicană de pălării (Lux), o secţie Colortex, alta a I.J.P.I.P.S., cîteva unităţi de prestări servicii, o moară comercială etc. Găsesc normal, adică în ordinea firească a lucrurilor, să văd poşta, dispensarele, şcolile generale, liceul agroindustrial, farmacia, librăria, cinematograful. Ceea ce îmi produce un şoc neviolent, plăcut, este înfăţişarea locului. Nimic din ceea ce-mi mîngîie privirea nu-mi dă senzaţia că sînt într-o localitate rurală. De fapt, Periamul, chiar dacă e socotit comună, nu mai are în el nimic rural, în sensul vechi, bine ştiut. Mă aflu într-un orăşel curat, excelent întreţinut. Aer bun (aici are şi Mureşul o contribuţie substanţială), vegetaţie bogată, clădiri frumoase. Blocurile de locuinţe nu lasă impresia ce ne-o dau unele construcţii mai vechi, de la oraş, de uniformitate rece şi cenuşie. Au două etaje doar şi au fost gîndite cum trebuie: înăuntru, apartamente prevăzute cu tot ce este necesar pentru o locuire civilizată — apă curentă, dependinţele obişnuite, ca-n orice bloc din ţară — dar şi anexele de afară, construite judicios — magazii de combustibil —, parcelele de grădină, pentru locatari.

Surprind aici ceva sărbătoresc. Nu de un festivism ad-hoc. E vorba de un freamăt liniştit şi tenace. Gospodăresc.

Bineînţeles că aş putea vorbi de munca oamenilor, de rezultatele obţinute, dar nu mă încumet. Pentru a nu semăna cu o dare de seamă seacă, împănată de cifre (unele — uluitoare), însemnarea aceasta ar trebui să capete întinderea unui roman. De aceea, sentimental, am căutat să aştern pe hîrtie doar simţămîntul stenic pe care l-am avut în faţa Periamului abia descoperit şi să-mi promit că voi reveni în alt anotimp, rezervîndu-i mai multă vreme şi mai multe pagini.

Laurenţiu CERNEŢ

OAMENII ŞI CÎMPIA

Ne-ntîmpină la Periam o zi de primăvară. Încă în februarie fiind şi soarele, pămîntul, crengile copacilor respiră unanim a timp frumos şi-a nădejde. Convorbirile care-au urmat se axează în cel mai firesc chip pe ceea ce este actual peste tot în ţară în acest anotimp al însămînţărilor. Totul este pregătit şi pus la punct pentru anul agricol curent: seminţe, unelte, maşini, oameni. Pe baza recoltelor de anul trecut şi a unor distincţii ca Ordinul Muncii cl. I şi cl. III aspiraţiile spre înaltul titlu de Erou al noii revoluţii agrare sînt îndreptăţite. Despre el ni se vorbeşte cu încredere, iar în punctul de pornire sînt aşezaţi oamenii. Oameni ai pămîntului, aşa cum îi intitulează cu însufleţire ing. Marin Petrică, continuînd: „Ei sînt în măsură să dea şi cîmpului aceeaşi forţă roditoare şi frumuseţe ca a grădinilor lor de acasă". Cu o căldură în plus se vorbeşte despre mecanizatori, detaşamentul de nădejde în lucrarea pămîntului în condiţiile înaintate actuale şi cu gîndul la orele bogate ale culesului, la belşugul cu care cîmpia răsplăteşte munca şi vrednicia omenească.

Dintre mecanizatori, ni se relevă Gheorghe Deatcu pe care îl putem numi fără teama că greşim un „maestru" al maşinilor agricole, în primul rînd pentru că de la 15 ani conduce tractorul (acum are aproape 58 de ani), iar de-o vreme încoace lucrează cu un nou tip de semănătoare înzestrată cu circuite electronice pentru controlul riguros al operaţiunilor de însămînţare. Tot de la ing. Marin Petrică mai reţinem că fiecare părticică a muncilor agricole ţine de om, de conştiinciozitatea sa în toată complexitatea contemporană a lucrărilor agricole. Dacă am lua ca singur exemplu fertilizarea, ne-am da seama cît de important este ca nici un petec de ogor să nu rămînă fără îngrăşămînt. Sau ce s-ar întîmpla dacă adîncimea brazdei la arat n-ar fi respectată cu sfinţenie?! În ciclurile de viaţă ale plantelor, intervenţia omului este hotărîtoare, cu condiţia să fie şi permanentă, dar şi de cea mai bună calitate.

Tot la oameni s-a referit şi Nicolae Baciu, preşedintele C.A.P. Pesac, sat aparţinător de Periam. De baştină din satul de cîmpie, el se află la cîrma cooperativei de douăzeci şi şapte de ani. Temei de mîndrie la care aderăm şi noi cu afecţiune. E un bărbat matur, cu ochi vii şi foarte atenţi la cele din jur. Biografia lui e tipică pentru ţăranul sărac al satului românesc de altădată şi de acum. De-abia săltat din copilărie, ba încă nu de tot despărţit de ea, a fost băgat slugă la bogătaşul locului, numit de toată lumea de-atunci „gazda Toni". A fi „gazdă" în ierarhia socială a tradiţiei săteşti de pe aceste locuri însemna mult. Cel care putea fi numit aşa, ocupa un loc de seamă în colectivitatea respectivă. El era centrul, reprezenta concretul noţiunilor de bogăţie şi putere.

Pe lîngă tînărul Nicolae Baciu, apoi, chemările de acum patru decenii n-au trecut în van; experienţa anilor cît slugărise l-a ajutat să înţeleagă esenţa marilor schimbări ce se anunţau. La 18 ani, îşi leagă definitiv destinul de cooperativizare; consecvent cu sine, n-a încetat să socotească munca omului, vrednicia şi tenacitatea ca trăsături fundamentale în agricultură, capabile să ducă la înflorire chiar şi un sat ca Pesacul, aşezat din vremuri străvechi pe pămînturi mai mult nisipoase. Ori, pesăcanii de cînd se ştiu au fost oameni de nădejde, aducînd satului lor renumele de sat al bunilor gospodari. Folosind tot ce a adus şi aduce nou în agricultură cooperativizarea — tehnică, seminţe şi soiuri de mare randament, condiţii de viaţă — Nicolae Baciu s-a silit să păstreze şi să îmbogăţească tradiţia Pesacului, plasînd în centru o bogăţie şi o putere nouă a satului. Sesizînd nuanţele, locuitorii Pesacului şi membri ai C.A.P.-ului îi spun celui aflat în funcţia de preşedinte, în numele împămîntănitei lor tradiţii, tot „gazdă", mai exact „Gazda Laiu" (de la Nicolae, Lae).

Bucuratu-ne-am de o zi cu soare şi de spaţiile nemărginite ale cîmpiei, am sorbit cu sete aerul curat încă străbătut de curenţi reci şi am admirat covoarele înverzite şi mătăsoase ale semănăturilor de toamnă, ca şi ogoarele proaspăt şi adînc arate, în aşteptarea seminţei destinată noilor recolte. Dar cîtă bucurie ne-a adus cunoştinţa cu oamenii! În fiecare dintre ei intuind acea frumoasă sinteză a grădinii de acasă cu grădina cealaltă, întinsă, frumoasă şi a tuturor.

Mircea ŞERBĂNESCU

VORBIND DE BELŞUG, DE MÎINI DE ŢĂRAN

Copil fiind, îmi aduc aminte cum pe la mijlocul lui februarie, cînd mai „guvernau" zăpezile (şi ce mai zăpezi erau!) bunicul începea să tot dea tîrcoale copacilor, stînd ore în şir sub coroanele lor rămuroase, măsurîndu-le, mîngîindu-le, mai bine zis, crengile dezgolite, de parcă ar fi simţit nevoia unui sfat despre ce şi cum, adică privind rosturile viitoare. Şi-mi mai aduc aminte cum întrebîndu-l odată despre rosturile acelui dialog mut, îmi zicea cu voce domoală, aşezată, de om al brazdei, al cîmpiei, „apoi, vezi tu, nepoate, fiecare lucru îşi are rostul său, cum fiecare om musai trebe să-şi rostuiască viaţa aşa şi nu altfel, că altfel nu e bine şi nici fală nu-i aduce. Io, cu copacii aieştea gîndesc cum e mai bine şi cînd e mai bine, adicătelea, ei mă ajută să dibuiesc momentul cînd musai trebe făcut un lucru; să ştii de la mine, fiecare treabă trăbă făcută atunci cînd se cere şi nu altcîndva, că atunci nu-i timpul ei şi dacă n-ai prins timpul, ai pierdut şi, ce-ai pierdut odată, gata, nu-l mai afli, dusu-i!". E-adevărat, nu prea înţelesesem eu pe atunci tîlcul vorbelor sale. El avea să mi se „dezvăluie" cu mulţi ani mai tîrziu.

Şi-mi mai aduc aminte cum, spunea bunicul, îi destăinuie pomii din grădină că pe undeva prin vinele lor („vezi tu, nepoate, au şi pomii vine şi sînge ca oamenii, numai că totul e altcumva la pomi, da de avut au, s-o ştii de la mine, că eu mi-s trăit şi trecut prin multe!"), se va trezi sîngele, prin palma ţăranului dau năvală furnicile invizibile şi atunci ele, palmele, nu mai au astîmpăr şi „musai trebe" să purceadă la treabă. Ei bine, imaginea bunicului sfătuindu-se cu pomii şi ecoul vorbelor sale, m-au năpădit (acesta este cuvîntul!) şi nu demult cînd, aflîndu-mă la Periam cu un grup de confraţi într-o documentare (demnă de toată lauda această „întreprindere" a Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara!) îi ascultam pe oamenii pămîntului, inginerii Ioan Mariş şi Marin Petrică de la CA.P. Periam, şi mai ales cînd vorbea Nicolae Baciu, preşedintele Cooperativei agricole de producţie din Pesac, sat aşezat, cu oameni gospodari şi harnici, cu „parcelele" întotdeauna îngrijite „ca la mama acasă". Mi-am amintit toate cele mai ales studiind mişcările lui „gazda Lae" (cum îi zic sătenii preşedintelui), care se simţea parcă stingher vorbind şi nu trebăluind, care parcă nu mai ştia ce să facă cu mîinile pentru că ele, mîinile sale de om al cîmpului, de gospodar al brazdei sînt — se observă clar — mai deprinse cu munca, cu rostuirea treburilor şi nu prea îşi aflau rostul acolo, unde se vorbea de recoltele trecute, de gîndurile de viitor, mai ales că în geamuri bătea un soare neastîmpărat şi tandru, timpul fiind — cum ar zice bunicul — taman pentru lucru. Da, simţeam parcă şi eu în palme un furnicar, parcă şi pe mine mă năpădiseră focurile acţiunii. Pentru că afară, pe cîmp, mecanizatorii lucrau de zor la pregătit terenul, la semănat, pentru că palma cîmpiei oferea acea unică imagine a dialogului nesfîrşit al omului cu pămîntul aşezînd în brazdă vise şi speranţe, trudind ca toate să devină certitudine, aşa cum certitudine sînt, acum, peste ani, năzuinţele acelora (59 de familii) ce au purces atunci, la începuturi, la unirea ogoarelor, la durarea unui nou drum şi la iscarea unui nou rost pentru lucrătorii ogoarelor, aşa cum certitudine sînt acum recoltele care se obţin şi de pe pămîntul mai „zgîrcit" al Pesacului, (în 1988: 7.700 kg grîu, 13.000 kg porumb boabe şi 48.000 kg sfeclă), cum certitudine sînt acum şi fiii satului întorşi de la studii să dea o mînă zdravănă de ajutor pentru noi izbînzi, cum e cazul inginerului şef al cooperativei, Viorel Bogdan, bunăoară.

Acum (am mai primit veşti zilele trecute de pe-acolo) se dă o bătălie mare, decisivă, încrîncenată cu timpul. Se lucrează adică de zor şi cu spor. Iar grîul (ţi-i mai mare dragul să te uiţi la el), cu suliţele sale de foc verde şi gingaş, grîul şi-a început marele urcuş spre spic şi bob. Şi pîine rumenă. Dar nu e timp de tihnă, prieteni! Haideţi în cîmpie! Acolo se naşte belşugul!

Ivo MUNCIAN

CANTONUL PASTORAL

Ne apropiam de frontierele primăverii, pe rîurile interioare sălciile pletoase, abia împupite, luaseră culoarea metalului galben. Eram mai mulţi prieteni de drum, dimineaţa respira cu prospeţimi ameţitoare, păsările încă nu se vedeau în adîncimile cerului şi-ale cîmpiei, cineva vorbea despre alfabetul de tranziţie, undeva se bănuia lunca Mureşului, soarele ne inunda gîndurile, cu o lumină uşoară, de borangicuri şi aşteptări. „Cîntecul păsării — spune poetul — e mai presus de aripi".

Sîntem în comuna Periam, persistă impresia că ne aflăm într-un tînăr oraş crescînd dintr-o străveche aşezare (despre care ne vin informaţii încă din anul 1333), ne iese înainte un grup de pionieri, cu ghiocei răspîndind sunete albe peste emoţiile noastre, mereu sporite de ineditul întîmplărilor la care participăm. Aşadar, la Periam există cea mai veche fabrică de clopuri din ţară, dar şi o brevetotecă. Acum 20 de ani, aici a sosit, pe bicicletă, Marin Petrică, azi şeful unei ferme a C.A.P., respectat şi iubit, care ne spune: **„Noi sîntem ai oamenilor".** Sau: **„Cîmpul meu (adică ferma) trebuie să fie tot aşa de frumos cum e grădina de acasă".** Apoi cedează lirismului: **„Primăvara, în mai sau în iunie, înainte de seceriş, e tare frumos cîmpul!".** Inginerul Marin Petrică e şi pictor, în timpul liber. A deschis şi o expoziţie personală, nu de mult. Pictorul se luminează: **„Acum îi dăm pămîntului ce-i trebuie, ca să-i putem cere ce vrem".**

Îţi aminteşti ce spunea Neculai Dumitraş, secretar adjunct al Comitetului Comunal de partid, anume că în timp ce, în 1970, producţia de grîu, la Periam, era de 2.766 kg./ha., în 1988 ea a ajuns la 8.218 kg./ha. Iată un poem revelator al cifrelor, în care deslusim munca, inteligenţa, dăruirea oamenilor, dar şi nivelul de astăzi al dotărilor tehnice, chimice, ştiinţifice, deci continua dezvoltare a tehnologiei, a fertilizărilor, a soiurilor.

Are loc un fel de dezbatere la care iau parte conducători ai cooperativelor agricole de producţie şi ai Întreprinderii Agricole de Stat, cîţiva şefi de ferme, profesori şi noi, grupul de scriitori timişoreni. Se discută o vreme despre seminţe, timp în care ne interesăm de activitatea Cantonului pastoral (cineva spune că numele acestei unităţi agricole sugerează un poem, agrest desigur!) se discută despre noul tip de semănătoare SEMO 12 (cu semnalizare fonică şi fotoelectrică), agregat încredinţat unuia din

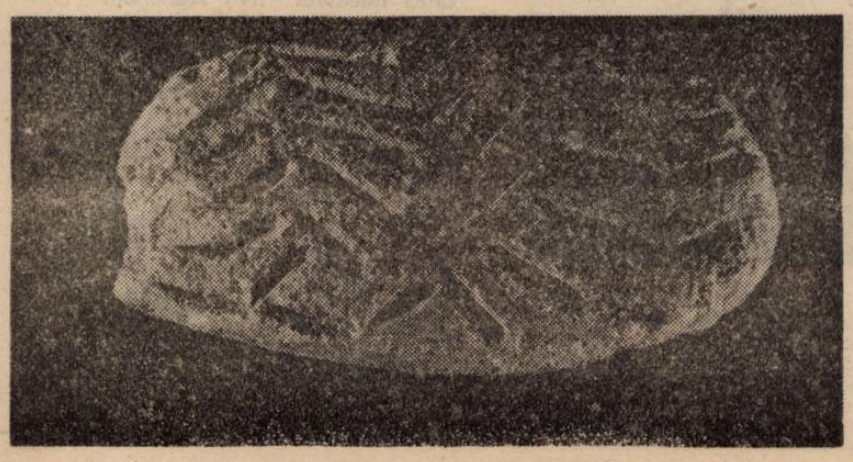

Pintaderă neolitică (Chişoda Veche)

cei mai experimentați mecanizatori din Periam, Gheorghe Deatcu, în vîrstă de 58 de ani, care a lucrat, de la 15 ani, pe toate tipurile de tractor. Se discută cu viu interes despre clubul inventatorilor din această comună, club pe care cu toții dorim să-l vedem.

Mă încearcă regretul de a nu-l avea cu noi pe poetul Marcel Turcu, care a fost, cîndva, profesor aici și care, într-o împrejurare, a strîns cu grebla un morman de astre, risipite, apoi, din nou, în văzduh, pentru a le cerceta zborul, și strînse iar într-un buzunar de la piept.

La întoarcere, după o zi neobișnuit de bogată în impresii, îmi amintesc cît de frumos și de tandru vorbeau oamenii pe care i-am întîlnit (la fermele vegetale, la ferma zootehnică, la bibliotecă, sau lîngă undele limpezi ale Mureșului, la Periam-port, sub evantaiul orbitor al soarelui) despre mecanizatorii agricoli. Munca lor, spuneau, e tot așa de grea ca a minerilor. Și-mi amintesc foarte clar cum munceau minerii de la Anina, în abataj, la 1.000 m. sub pămînt ; compar munca lor cu truda mecanizatorilor agricoli, care, de la 6 dimineața și pînă în umbrele serii, înfruntînd intemperiile, ne dăruiesc o muncă neprecupețită. Comparația lor cu minerii nu mi se pare de loc exagerată.

Sîntem conduși prietenește la gară. În această zi s-au înfiripat legături sufletești de noblețe, între noi și gazdele noastre care ne asigură că sîntem așteptați oricînd la Periam.

E seară, așteptăm trenul, suflă un vînt care miroase a muguri și-a vreme bună. Un coleg mă cheamă să-mi arate **Pleiadele**, printre crengile unui platan, împodobit, acum, ca un uriaș candelabru. Însă eu mă gîndesc să mă întorc aici cînd unduiesc grînele, să văd din nou ce miracole se mai întîmplă la **Cantonul pastoral.**

Anghel DUMBRĂVEANU

SLAVOMIR GVOZDENOVICI

POARTĂ-MĂ, BOB DE GRÎU

Poartă-mă, bob de grîu,
pînă la cîmpia nesfîrșită-a țăranului,
unde și tata înaltă o stea
pentru visul copilului.
E bine să simți glia în inimă,
ca în palmele mamei.
Ascultă :
în ulcioarele bucuriei se adună puterea pămîntului,
lacrima lui este asemeni unei nopți de taină a ielelor.

Poartă-mă, bob de grîu,
pînă la frunzele bunicului, unde fluierul-pasăre
pregătește
înțelepciunea neostoitei livezi.
Iată,
mi s-au pierdut urmele,
chipul mi-l caut,
unde-mi sînt mîinile ?
Totul pentru cîmpia nesfîrșită-a țăranului —
ca să lumineze atotputernicul grîu
din necuprinsul verde al patriei.

În românește de Iuliu DUNCA

LA PERIAM, PRIMĂVARA ...

1. NE ÎNTÎMPINĂ COPIII

Cu soare, lumină, iubire — așa sîntem întîmpinați în Periam, noi, grupul de scriitori porniți în „documentare pe teren" — și, iată, doar ce ajungem la sediul Consiliului Comunal de Educație Politică și Cultură Socialistă, că și sîntem întîmpinați, în holul clădirii, de un grup de copii vioi și nerăbdători să ne vadă, să ne sărute, să ne ofere flori și dragoste și cîntece și poeme, într-un scurt recital pe care-l urmărim cu surpriză și încîntare. Emoția ne-a frăgezit sufletele, puntea între noi și copii și Periam a fost aruncată...

*

Mai tîrziu ne alegem oamenii cu care vom sta de vorbă, despre care vom scrie. Mi-am ales, știu acum unde voi merge — la **Casa de copii școlari Periam.**

2. CE VĂD ȘI CE AUD

Numai cel ce-a fost acolo, si-a văzut, și-a simțit poate depune mărturie. Eu am fost și, iată, în soarele strălucitor al amiezii, clădirea-internat, cu coridoarele ei lungi, cu dormitoarele elegant mobilate, respirînd un nu știu ce aer de intimitate, de pace și liniște, un spațiu anume pentru odihnă, parcă vătuit, poate și din pricina covoarelor groase, draperiilor, păturilor pufoase... Apoi, iată, mobilierul — dulapurile, noptierele, scaunele etc., din lemn alb — un spațiu pur pentru puritatea locatarilor... Sufrageria, mai apoi, cu fețele albe de masă scrobite, cu tacîmurile strălucitoare...

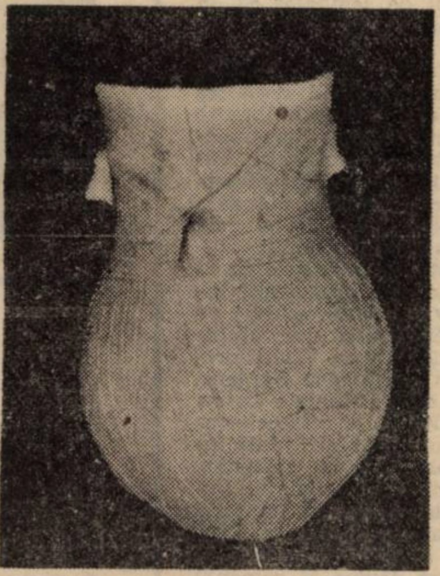

Vas antropomorf cu două fețe (Bucovăț)

3. CINE SÎNT LOCATARII ?

Ei sînt elevii claselor I—XII ai Casei de copii din Periam. 127 elevi. Copii proveniți în general din zona Banatului, fără ambii părinți, cu un părinte, din familii numeroase sau dezorganizate. Urmează cursurile școlii generale și ale liceului. Devin agricultori, meseriași, ingineri, doctori, economiști etc. Ca pretutindeni, în țara noastră. Numai că ei își au căminul aici, la Casa de copii școlari din Periam, un adevărat, mare și cald cămin, în care asperitățile unor destine date sînt topite într-un tot al dragostei materne. **Patria** pe numele ei această mamă bună — sentimentul este copleșitor.

4. PATRIA, ACEASTĂ MAMĂ BUNĂ

Căci, iată cine se îngrijește de acești 127 copii : Ministerul Învățămîntului plus organizațiile de femei din Periam, Variaș, Sînnicolaul Mare, care oferă și ele îmbrăcăminte, încălțăminte etc. Există, apoi, relații strînse de întrajutorare cu Școala generală, Liceul, Fabrica de pălării „Lux", S.M.A., și așa zisul „canton pastoral", primesc, adică, ajutoare de la unități diferite, unite printr-o aceeași dragoste comună, copilul, viitorul cetățean al Patriei — oare nu aceasta înseamnă adevărata, marea generozitate umană ?

5. INSTRUCȚIE, EDUCAȚIE, SPIRIT GOSPODĂRESC

Dar acum este rîndul copiilor, elevilor — să arate ce pot, chestiunea este de încredere reciprocă, recunoștința lor se materializează prin performanțe școlare (care sînt și se pot numi, în adevăr, performanțe). Așadar — organizare. Copiii sînt împărțiți în 6 grupe, pe educatori, activitățile instructiv-educative fiind cele planificate pe zile, ore, grupe, plus activitățile comune în unitatea de pionieri, în cadrul casei de copii, în funcție de vîrstă. Îndrumați de educatori și în activitatea gospodărească, copiii gospodărindu-se singuri, ei înșiși se organizează pe bază de preferințe, prietenii, spirit de colegialitate, frăție și întrajutorare. Elevii mai mari îi ajută pe cei mici, realizîndu-se astfel un proces de **omogenizare** (prin țelul comun) dar și de **individualizare** — prin înclinații, pasiuni, talente, prin tratarea, de către cadrele didactice, **diferențiată**, a fiecărui elev.

6. PERSPECTIVE

Noua clădire a școlii nu este un vis, ea se înfăptuiește după planuri, necesități și perspective moderne. Vor locui într-o cameră patru copii, fiecare copil avînd o mică bibliotecă personală, un aparat de radio..., camera fiind prevăzută și cu o mică bucătărie... apoi, la fiecare nivel al clădirii, un club...

Perspective nevisate mai ieri, perfect posibile azi, într-un timp al umanismului, al unui adevărat umanism socialist, aici, la noi, în România socialistă.

Ion Dumitru TEODORESCU

MELC, MELC, CODOBELC ...

(Un fel de rondel)

Poezia se dedică,
celor mici din Periam,
lîngă inima ce-o am.

Melc, melc, codobelc
nu te du la Dunăre,
nu bea apă tulbure,
vino-aici în Periam,
în grădina ce o am,
vino noaptea-n clar de lună,
vino ziua : ziuă bună
(rotitoare melcișoare,
melcișori și melcișoare).

Melc, melc, codobelc
nu te lăsa dus
pe Mureș în sus
ci rămîi în palmă
(scoate coarne
mici
de carne)

Melc, melc, codobelc,
de la Dunăre la Mare,
tot copilul are,
melc rotat cu coarne mici,
de sidef mici coarne,
coarne mici de carne.

Melc, melc, codobelc
poartă-le prin lume
mîndru la-o-adică...
(nimănui nu-i strică
drama aceasta mică !).

Ne-am jucat-adică.

Ion Dumitru TEODORESCU

LUMINĂ DE PRIMĂVARĂ

La guri de rîu sîntem, spre munți și case,
Creațiilor jertfele rămase.
Simți urmele eroilor în seară
Lumina pătrunzînd să nu mai doară.

Chiar stelele ne par cicatrizate
Cînd pîlpîie luceafărul în noapte.

Pe-ariditāți de timpuri, peste sînge,
Se răcorește grav a primăvară,
Blînd lebăda zăpezilor se stinge
Ca luna lină-n adîncimea clară.

Chiar printre stînci vin zorile în grații
Și-i verde albăstriu oricare deal,
Vezi forța vie-a altor generații,
Fragil numai amurgul e-n fundal.

Spre generații, noi, înmuguriri
Din gheața arsă-nving spre înfloriri —
Eroi, nu morții, ci-n lumini plăpînde,
Ai soarelui, pe stinsele osînde.

CUVÎNTUL MESTECENILOR

Ce ordine curată în noi
Codrul frust al mestecenilor,
Lira lui nu se supune zăpezilor,
Doar stăpînirii de sine și-n ploi.

Nici acvila cu aripa sa neagră
Nu-și poate împinge-aici umbra întreagă,
Tărie-i pădurea luminii,
Furtună de soare, biruințelor crinii.

Vin ceruri largi peste codru-azurindu-l
Gîndirea noastră în înverziri,
Ni-s faptele arborescente-nsoriri
În marile creșteri coroană-avînd timpul.

Frunți și mîini, cer și ramuri în sus
Cu arborii vor fi învins,
Nimicnicia în nori a apus,
Arcada ne e soarele-nalt, viu deschis.

Ion RAHOVEANU

IZVOARE DE ÎNCÎNTARE

Prin rod în cînt se încunună
A patriei sublimă primăvară.
Străbun pămînt cu hărnicie ară
Statornicia-n vatra cea străbună.

Oricîte primăveri se perindară,
Oricîte flori din muguri se adună,
Hotarele române-s o cunună,
Care păstrează glia legendară.

Se-naltă-n pisc izvor de dărnicie
Coboară spre cîmpie rodnicie
Cu țara falnic mergem înainte.

Spre treptele atinse de-ncîntare
Să strălucească-n soare-n depărtare
O Românie-n rod să ne-nveșminte.

Valentin TUDOR

DEZVOLTAREA ȘI APĂRAREA PROPRIETĂȚII SOCIALISTE

(Urmare din pag 1)

niul științelor sociale cercetarea acestor probleme, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în Expunerea din noiembrie 1988, preciza : **„Se impune să analizăm temeinic problemele cointeresării materiale, pornind de la necesitatea asigurării dezvoltării generale a societății — premisă hotărîtoare pentru ridicarea nivelului de trai, pentru ca interesele fiecărui om al muncii, ale fiecărui cetățean să poată fi satisfăcute în strînsă legătură cu dezvoltarea generală".**

Dificultățile care mai persistă în unele sectoare, neîndeplinirea planului în unele întreprinderi și ramuri industriale nu trebuie să ne descurajeze ci, dimpotrivă, să ne determine la o acțiune hotărîtă. Marile succese obținute de poporul nostru, ca și de celelalte țări care construiesc socialismul, ne întăresc încrederea în superioritatea noului mod de organizare al societății. Exprimînd convingerea profundă a partidului nostru, a întregului popor în principiile socialismului științific, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** preciza, în cuvîntarea din ianuarie 1989, că **„trebuie să facem totul pentru a întări proprietatea socialistă, pentru a întări rolul muncitorilor ca proprietari colectivi, care să asigure dezvoltarea puternică a industriei noastre pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii!".**

Apropierea de real

Deși în miezul întîmplărilor se află problema responsabilității morale față de moartea tînărului meteorolog Mircea Gavrilescu, accidentul căruia acesta i-a căzut victimă reprezintă, în noul roman al lui Lucian Ionică, **Țarcu** *, mai degrabă un pretext narativ decît o temă propriu zisă. Dezbaterea în jurul cazului e, cu bună știință, marginalizată, iar explicația unei asemenea deturnări nu e greu de aflat. Pe de-o parte, în sine, accidentul nu are nimic neobișnuit: viața muntelui e plină de capcanele imprevizibilului și, nu o dată, chiar și cei mai experimentați nu le pot evita decît cu prețul unor inimaginabile eforturi. Orice neatenție, orice ignorare a legilor nescrise care se cer respectate în confruntarea cu natura au, adesea, aici, consecințe ireparabile. Pe de altă parte, din unghiul strategiei literare (aceasta — determinată de circumstanțele date ale subiectului „de fond"), trama cvasipolițistă nu i-ar fi oferit lui Lucian Ionică decît puține șanse de a ajunge acolo unde și-a propus, pornind — cum sîntem avertizați în **Deslușirea** ce prefațează volumul — de la un caz real, de mult clasat. E, totuși, momentul să avansez observația că, neîndoielnic, pentru cei care știu cît de cît împrejurările evenimentelor, au văzut ori cunosc locurile „evocate" de autor, lectura romanului va fi fiind cum nu se poate mai interesantă. Dar, desigur, nu (numai) aceasta e problema.

„Fiind vorba de un roman, nu de o monografie istorică — notează Lucian Ionică în aceeași **Deslușire** — uneori nici cronologiile nu au fost respectate cu strictețe". Dincolo de aspectul de colaj, dincolo de tenta de roman-reportaj — nu de puține ori chiar prea vizibilă —, dincolo de turnura de roman-anchetă a cărții, **Țarcu** este, dacă nu o monografie istorică, cel puțin una sentimentală, în sensul bun al cuvîntului. Un decameron ce urmărește nu doar să reconstituie o cazuistică exemplară, o lume în care întîmplările petrecute cîndva pot avea, la un moment dat, o relevanță infinit mai mare decît orice altă regulă teoretică bine însușită, ci să pună în lumină psihologia ei aparte. Mentalități și atitudini inconfundabile. Un mod de a trăi care este sursa propriei lui deontologii. În acest plan, e important de semnalat că, în păienjenișul unor rigori autoimpuse, decurgînd, majoritatea, din „priza la real", a cărei concreteți „coboară" pînă la notații de glosar lingvistic ori de calcul matematic privind creșterea oilor, bunăoară, Lucian Ionică își echilibrează scriitura prin tehnici narative (celor deja menționate li s-ar putea adăuga jurnalul intim, decupajul, fișele de personaj sau de citat savant, comentariul livresc etc.), care vorbesc despre o lecție a textualismului bine însușită, pe cale de a reintra în matca firească a epicului.

Fidelitatea autorului față de premisele cărții sale se deslușește în trama care coagulează întreg acest edificiu narativ: drumul echipei de salvare, însărcinată să lămurească împrejurările accidentului suferit de Mircea Gavrilescu. Protagonistul acestui drum este Traian Hergane, fostul șef al stației meteo de pe Muntele Țarcu. Un drum care este al reinițierii, al refacerii pas cu pas a biografiei personajului și, odată cu ea, a biografiei unui spațiu, cum spuneam, exemplar. Citit în acest plan, romanul lui Lucian Ionică ia distanță în raport cu impresia de roman-document pe care o creează pe mai bine de două treimi din carte. Devine un roman de familie, după cum devine și romanul unui erou a cărui personalitate s-a conturat în timp printr-o continuă confruntare cu limitele umanului. Prin asumarea nu lipsită de dramatism a unei condiții pentru care el însuși a optat. În filigran, **Țarcu** descrie, prin aceasta, perimetrul unei dezbateri etice, care o dublează pe aceea, morală, din pretext.

Deși deopotrivă materia epică, mediul și, nu mai puțin, personajele „selectate" îi vor fi fost oferit autorului un cîmp suficient de deschis în goana după senzațional, romanul păstrează, de la un capăt la altul, un remarcabil echilibru. Mai mult, nu o dată, lectura e obligată să se mulțumească doar cu sugestia unor fapte ieșite din comun, văzîndu-și astfel contrazis orizontul de așteptare. Semn că Lucian Ionică e un bun profesionist, pentru care importante sînt nu mijloacele, ci finalitatea demersului romanesc.

Marian ODANGIU

* **Lucian Ionică, ȚARCU, Editura Facla, 1989.**

ISTORIE ȘI PARABOLĂ

Miza cărților lui Florin Bănescu este construirea unei lumi în care, deși exemplaritatea mitului nu mai are forța manifestării în realitatea cotidiană, ea mai există nu doar în memoria afectivă a colectivității, ci în conștiința fiecărui membru al acesteia, ca un paradis iremediabil pierdut.

Este cazul volumului **Calendar pe o sută de ani**, în care o lume articulată temeinic în logica internă a ființării ei, cu regulile sale comportamentale, uneori dure, intransigente, se vede amenințată de pericolul deconstrucției, prin faptul că membrii ei nu mai participă la modelul de existență statornicit după un calendar străvechi. Un alt calendar, al unei lumi intempestive și uneori necruțătoare se suprapune. Oamenii își părăsesc satul (și miturile), devin, treptat, alții și, fără a o simți, măcar, altceva. Este cazul bătrînului care, așezat pe o bancă, în fața iureșului vremii care nu iartă, simte că însuși sfîrșitul îi este pus sub semnul îndoielii de aceste schimbări ale veacului și ale, bineînțeles, timpului.

Exemplară și de mare efect este nuvela în care protagonistul își cîntă tristețea, nedumerirea, și mai ales dezrădăcinarea în compartimentul unui tren de navetiști, la instrumentul aflat ei însuși la granița dintre două lumi (și vremi): taragotul. Admirabil realizată în sine, ea este emblematică pentru ceea ce rămînem, în fapt, întotdeauna, cu gîndul și cu sufletul, în intimitatea ființei noastre, chiar dacă întîmplările vieții ne poartă departe de zarea satului în care ne vom fi născut. Volumul, în sine de altfel, este exemplar. Titlul, ca și atmosfera, sugerează oarecum ideea unui macondo de sorginte bănățeană. Dacă în cazul amintit, mitul funcționa, însă, la un nivel imaginar și în virtutea lumii evocate textual, în proza lui Florin Bănescu este vorba de un paradis pierdut sau, oricum, pe cale de a se pierde.

În această linie sînt scrise și volumele **Moara de apă** (1984), **Ierni peste tei** (1974). Fără a se repeta, autorul creează o lume avidă, în fond, de ordinea și exemplaritatea pe care vechile povești (citește mituri) le ofereau. O lume aflată, așadar, în criza căutării de sine, rezolvată prin înțelegerea punctului de pornire al fiecăruia. Evident, istoria nu poate fi întoarsă, ne sugerează paginile în care reînvie o lume rotundă prin exemplaritatea ei, dar o înțelegere a rosturilor ei originare, și deci a rosturilor fiecăruia, este absolut necesară. Mitul este astfel recuperat prin nostalgia pierderii sale. În ultima sa carte, **Drumul gugulanilor** (1987), Florin Bănescu realizează, într-o manieră modernă a scriiturii, un personaj implicat în istoria, nu doar a comunității în genere, ci a propriei ființe. Desfășurat pe un spațiu temporal relativ restrîns, „conflictul" se manifestă în conștiința personajului prin rememorarea (unor evenimente altfel netrăite ca atare) a momentelor fundamentale care fac din individ o ființă istorică. Actul istoric abordat încetează însă a mai fi un pitoresc prilej textual ori pretext epic, devenind un punct de plecare al iscodirii propriei conștiințe. De altfel, parabola de natură istorică este (încă) un motiv preferat al prozatorului.

Portocale pentru vinovați se străduiește să urmărească și să descifreze mecanismele puterii, acele impacturi care transformă individul în despotul propriei existențe. O carte, deci, în care fuga după putere cu orice preț înseamnă părăsirea realității propriei ființe, aparent, doar, diferită, ca tematică și mesaj de celelalte cărți, pentru că ele se întîlnesc la răspîntia aceleiași idei, de o evidentă generozitate: părăsirea propriilor mituri naște monștri.

Întru totul grăitoare pentru creația lui Florin Bănescu, biografia personajului din **Tangaj**, roman de vîrf al unei cariere literare aflată acum, cînd autorul împlinește 50 de ani, într-un moment fast, vorbește despre obsesia creației la un scriitor adînc implicat în realitățile vremii sale. După „suita bănățeană", după alte cîteva cărți remarcabile, sîntem îndreptățiți să așteptăm de la Florin Bănescu volumele adevăratei maturități. Scriitorul deține toate atuurile.

Gheorghe SECHEȘAN

portrete

cronica literară

Reverii livrești

Însemnare despre anii din urmă nu înfățișează un Daniel Vighi mult deosebit de cel știut din **Povestiri din strada depozitului.** Din contră: elementul continuitate prevalează asupra elementului ruptură. S-a schimbat, e drept, decorul. S-au schimbat personajele. Rămîne, însă, un stil prin care începem, deja, să-l recunoaștem pe Daniel Vighi — și numai pe el. Un stil al notației asumate, un stil capabil să resuscite o lume. Rămîne intactă acea abulie a personajelor, indeterminarea acțiunii, cum și un văl translucid pogorît asupra textului de la înălțimea unei inteligențe creatoare remarcabilă. Cea dintîi calitate a prozatorului Daniel Vighi este că știe să privească — așa cum povestitorul din alt veac știa să asculte. Prin urmare, tehnica însăși a narațiunii alunecă dinspre auditiv spre vizual. Dinspre sunetul lucrurilor spre imaginea lor. Prozatorul proiectează o lumină puternică asupra decorului și a personajelor, lui revenindu-i rolul, deloc pasiv, al transcrierii. Pagina poate, din acest motiv, lăsa impresia de statism, dar în încremenirea ei se presimte vîrtejul. Fiecare din stampele decupate de către narator cuprinde o lume și o istorie a acestei lumi. Scenarii suprapuse, ele conțin cîteva biografii paralele, potențate de o tehnică a **reveriei.** „Eroul principal" al cărții — posesorul unei biografii sumare, nu știm de unde vine, știm doar, vag, că la sfîrșitul cărții se va îndrepta spre nord (spre tărîmul Ideii ?) — este un perfect producător de texte tangente la o realitate cît se poate de palpabilă. Personajele descrise în planul, să-i zicem „realist", al cărții sînt supuse, într-un plan paralel, unui **tratament fabulatoriu.** Biografia reală le este negată, substituindu-li-se una imaginară. Evadînd din concret, personajul se refugiază în iluzie și amintire. Nu e vorba de un banal caz clinic — așa cum se sugerează la un moment dat. E vorba de o mai adîncă nevoie de frumusețe, de puritate și chiar de absolut: „Francisc este numele unei reverii pe care o poartă în sine de mai multă vreme și care, iată, iese acum la iveală".

Presiunea livrescului se face mereu simțită în pagină. Eroul fără nume, studentul fuge din lumea cotidianului pentru a se avînta într-un spațiu imaginar. Personajele care îl înconjoară sînt trase în acest tărîm al fanteziei, într-un joc al biografiilor. Imprecizia gesturilor (la nivelul narațiunii „realiste") lasă loc unui vast cîmp al supozițiilor. Adevărata realitate este concurată de una fictivă: biografia banală a cumsecadei locuitoare a unui orășel de provincie, Rozalia Massong, se metamorfozează într-un scenariu existențial plutind într-o lume a miraculosului și a reveriei livrești. Căutarea timpului pierdut — iată la ce poate fi redusă experiența studentului suferind de sindromul Don Quijote.

Cele mai bune pagini ale romanului sînt, fără îndoială, cele ale evadării în „lumea paralelă". **Daniel Vighi scrie splendide rînduri** despre ciudata confrerie a dulgherilor (însuși numele **Massong** e plin de semnificație în acest sens), despre aventura și dorința de aventură a neliniștitoarelor sale personaje, despre iubirea romantică, plină de-o vijelioasă pasiune, dintre Rozalia și Francisc etc. Excelent constructor de microunități epice (Eugen Simion releva, pe bună dreptate, „precizia observației pe spații mici"), Daniel Vighi a avut nevoie de pretextul și libertatea de a urca, din cînd în cînd, la „suprafața" textului, în zona luciditătii și a elementului discreditant. E vizibilă aici presiunea pactului postmodernist, căruia prozatorul nici nu încearcă să i se sustragă. Și totuși, lumea scufundată, lumea unui medievism întîrziat — apropiată de acea umanitate de planul al doilea, din **Mara** lui Slavici — alcătuiește spațiul memorabil al cărții. Scriitor inteligent, Daniel Vighi a știut, cu discreție, dar într-un foarte bine calculat crescendo, să-i acorde întîietatea. Mai plină de culoare, mai grea, literar vorbind, ea pune perfect în evidență calitățile de prozator ale autorului. Între notația strînsă, ritmată, „teutonică", a primului nivel, și aceea relaxată, hoinărind în libertate deasupra unei lumi vrăjite, prozatorul a știut să dea cărții sale și un sens de adîncime. **Însemnare despre anii din urmă** vorbește, în fond, despre supraviețuirea mitului și a visării în lumea modernă.

Mircea MIHĂIEȘ

* **Daniel Vighi, ÎNSEMNARE DESPRE ANII DIN URMĂ, Ed. Cartea Românească, 1989.**

O LUCRARE DE ELEVATĂ ȚINUTĂ ȘTIINȚIFICĂ

Editura Meridiane a dăruit recent publicului o lucrare de larg interes științific și artistic a criticului și istoricului de artă Magda Cârneci, consacrată unuia dintre cei mai de seamă artiști din pictura românească, a primei jumătăți a acestui secol, Lucian Grigorescu. Denumit undeva cu modestie de către autoare drept **eseu**, acest studiu monografic de amploare nu numai că se dorește a fi, dar și este, pe drept cuvînt, deopotrivă obiectiv și implicat, detașat și participativ.

Întemeiat pe o documentare bogată, cuprinzînd o întinsă bibliografie (monografii, studii, albume, sinteze, eseuri, memorii sau cataloage), dar și pe o serioasă analiză și interpretare personală a operelor marelui postimpresionist, studiul Magdei Cârneci este rodul unei cercetări temeinice, multilaterale, a vieții și activității artistului. Autoarea efectuează o asiduă muncă de investigație științifică a **începuturilor activității creatoare a lui Lucian Grigorescu** („Primele lucrări", „Primul impresionism", „O călătorie în Italia") și a **perioadei constructiviste** — p. 8—27, deși, pentru aceste perioade, informația documentară n-a fost la fel de bogată ca pentru alte capitole : apoi a **perioadei de maturitate artistică**, pe care în mod justificat autoarea o caracterizează ca fiind „Triumful stilului" („O viziune senzualistă", „Confirmări critice", „Un triumf asupra materiei", „Un impresionism adîncit", „Fericirea culorii", „O viziune mai sobră a naturii", „Perioada bucureșteană" etc. — p. 27—47), precum și, în sfîrșit, **a ultimei etape de creație** („Un impresionism muzeal", „O expresie definitivă", „Armonia finală. Refuzul abstracției" p. 47—51).

Logica planului de lucru, minuția și soliditatea analizei, documentarea temeinică, profunda stăpînire a aparatului conceptual, pentru care a optat, densitatea frazei, coerența ideilor fac din monografia „Lucian Grigorescu" o lucrare de elevată ținută științifică. Magda Cârneci, unul dintre foarte înzestrații cercetători de artă din generația tînără, își propune și demonstrează că **„Mai mult poate decît la alți mari pictori români din prima jumătate a acestui secol, mai îzbitor și mai tenace, pictura lui Lucian Grigorescu reușește să evite, asimilîndu-le, deopotrivă facilitatea iluziei și tentația decorativului, realismul plat și abstracția goală ; ea izbîndește asupra obiectivității impersonale, dar și asupra subiectivismului necontrolat, împacă multe contrarii, conciliază senzualitatea și cerebralul, spontaneitatea dezlănțuită și rigoarea laborioasă, îmbină impulsivitatea și rationalul, e deopotrivă „apolinică" și „dionisiacă".**

Și, plasîndu-se, prin lucidă alegere, în punctul extrem de delicat dintre tradiția picturală europeană și perioada modernistă a imaginii, la cumpăna în care acestea converg, explorează coerent treptele putințelor strict figurative ale imaginii, în raporturile ei constante cu lumea și se fixează definitiv în opțiunea realistă, asumîndu-și limitele ei empirice și atingînd în aceste acceptate premise un deziderat de înaltă picturalitate, rar și greu egalabilă" (p. 5—6). Monografia Magdei Cârneci este întregită de un aparat științific riguros alcătuit (note, cronologie și bibliografie selectivă) precum și de 32 planșe cuprinzînd 90 de reproduceri (din care 48 color : diapozitive — Radu Braun și Octavian Ploscaru) din vasta operă a marelui pictor a cărui creație **„tenace postimpresionistă"... „intră legitim în elita picturii românești moderne"** și poate fi, **„în interiorul limitelor ei asumate, supusă oricînd judecății unei curți europene supreme a artei"** (p. 56).

În carte se întîlnesc și unele inadvertențe, cum ar fi cea de la pagina a 9-a, unde, în aliniatul 4 se scrie : **„Din 1916, luptă în linia întîi, timp de doi ani, ca artilerist"**, deși artileria nu a fost și nu este o armă de linia întîi. De asemenea, sînt evidente o serie de neglijențe tipografice în realizarea unor reproduceri. Acestea nu afectează însă valoarea lucrării Magdei Cârneci și nici realizarea Editurii Meridiane (prezentarea grafică Ioana Dragomirescu Mardare, redactor — Vasile Florea, machetă — Mihai Boitor).

„Lucian Grigorescu" nu este numai „un frumos album" îngrijit de rafinatul critic de artă care este Magda Cârneci, așa cum se scria nu de mult în „Săptămîna" (3 martie 1989 p. 3) ci o lucrare monografică solid elaborată, o autentică contribuție la analiza creației pictorului. Studiul său nu este mai puțin și o pledoarie patetică pentru opera lui Lucian Grigorescu, pe care autoarea ne-o apropie cu nemărginită bucurie, aducîndu-ne-o în preajmă și în același timp aducîndu-ne către ea.

Constantin POTÎNGĂ

* **Magda Cârneci : LUCIAN GRIGORESCU. Ed. Meridiane 1988.**

ROLURILE POETULUI

Volumul recent apărut la editura Kriterion al lui Anavi Ádám, **Szembesítés többedmagammal (Confruntare la plural)** continuă în mod firesc evoluția poetului din volumele precedente. Elementul ludic, atracția teatrului generase în penultimul volum o seamă de poezii scrise în travesti. În acest volum, jocul evoluează pe alte coordonate : personalitatea poetului e dedublată, multiplicată, ca apoi poetul să se confrunte cu diferitele euri posibile, cu etica personajelor sale.

VIAȚA CĂRȚILOR

În ciclul care dă numele volumului, poetul se ciocnește de structurile plastice ale eului, cu cameleonismul naturii umane.

Volumul în întregime e dominat de această coordonată axiologică de căutare de modele și valori perene. Poetul își încearcă diferitele variante ale personalității nu dintr-un impuls ludic, ci din considerente etice profunde. El caută varianta cea mai eficace a acțiunii, modalitate prin care poate influența în mod pozitiv societatea. În poemul care deschide volumul, poetul apare în poza tradițională : călare pe Pegasul său, zburînd peste lume, înregistrînd lumea din panorama zborului păsărilor. Imaginile de excepție sugerează viteza, viziunea de sus a lumii, în care detaliile particulare se dizolvă, rămîn numai marile tablouri. În contrast cu aceasta, în a doua secvență a acestui poem, după ce revine în realitatea cotidiană, el se confruntă cu neînțelegerea celor din jur : nimeni nu e interesat de marile sale descoperiri imaginare. În această situație, concluzia poetului devine tragică : el este luntrașul într-o jumătate de lubenită dus de apa timpului. El e sortit să consume propria sa „barcă" și nu are nici o ieșire.

Într-o altă ipostază, poetul se imaginează ca într-un bilci : legat de o placă în care un aruncător de cuțite puțin dibaci aruncă instrumentele sale ascuțite spre bucuria celor gură-cască. Și tragicul definitiv al situației este că cel legat de placă și tremurînd și cel care aruncă nu mai puțin impresionat cuțitele e același personaj dedublat. Așa se completează cercul diabolic al încercării poetului, care se dezvăluie și, prin această dezvăluire, se autoexpune unor riscuri.

Schimbînd și propunînd diferite variante paralele, poezia lui Anavi Ádám îndeamnă spre gîndire, meditație, asumarea unei conduite morale responsabile.

Mandics GYÖRGY

* **Anavi Ádám, CONFRUNTARE LA PLURAL, Ed. Kriterion, 1988.**

INSINUANT, FANTASTICUL

Se regăsește în noul roman publicat de Tudor Dumitru Savu aceeași fascinație a spațiului închis, al unei lumi suficiente siesi, o lume cu contururi bine trasate. Sîntem puși din nou în fața unor simboluri ample cum sînt apa, drumul, oglinda. Însă, de data aceasta, funcția lor este schimbată. Iar tehnica scriiturii nu mai este cea a unui fantastic itinerant, reiterat în fiecare ochi al narațiunii. Discursul nu se mai întoarce mereu în punctul de plecare amplificînd, îmbogățind pînă la saturație un univers. De data aceasta, putem vorbi despre o tehnică a insinuării, a unui **fantastic** ce se naște dintr-o poetică **a spațiului** închis, bine individualizat **dar care**, pe neobservate, se varsă **în altul** mai cuprinzător. Dar și demn **de a fi** cuprins. Lumea din cărțile anterioare ale autorului pornea de la cota unui anumit realism și păstra datele acestuia numai atît cît universul nou constituit să nu-și piardă coerența. Dominant, atoatestăpînitor, devenea fantasticul, constituit după tipare originale.

De data aceasta, **există** o pendulare între cele două coordonate : fantasticul și realul. Amîndouă au **aceeași** importanță. Sau, mai bine **spus**, elementele narative capătă sau nu **valoare**, doar în măsura în care contribuie la funcționarea tipului de discurs reclamat de romanul **Fortul**. Însă această echilibristică între real și fantastic, chiar dacă într-o anumită măsură cartea despre care vorbim înseamnă o întoarcere la real, o recuperare a acestuia, nu trebuie să ascundă vederii celelalte fețe ale romanului. Există aici un tulburător și mereu neîncheiat drum al inițierii. Viața sublocotenentului, plan fantastic, sau tot atît de bine fals-sublocotenent, în plan real. Dierna la fortul Cardon, existent numai în plan fantastic (ca o serie întreagă de topoi și personaje ale narațiunii) aruncă o lumină nouă, răscolitoare asupra existenței de dinainte de plecarea spre fort. Ceea ce îl pune pe gînduri pe Dierna și anume alternanța planurilor real/fantastic — apare deja pe drumul acestuia către fort. Apariția și dispariția, jocul și comportamentul unui Galaon Ion, trezește în erou speranța că odată ajuns la fortul Cardon, misterul se va dezlega și că faptele de pînă atunci vor căpăta o altă semnificație, realistă. Însă mereu alte elemente vin să-i alunge sublocotenentului orice urmă de înțelegere. Traiectul inițiatic, ne sugerează și finalul, rămîne un avatar etern, covîrșitor. Sau, ca la Kafka, achitare nu există. Nici cea definitivă, nici cea aparentă. Rămîne atunci tărăgănarea nesfîrșită. Textul se oprește, dar aventura lui continuă.

Interesantă este în această carte și formula narativă. Asistăm de fapt la aventura unui dublu **eu** : unul subiectiv, cel din jurnal, și un eu obiectiv, cel al narațiunii-suport.

Carte a spațiului ce se închide operînd în același timp o deschidere, **Fortul** indică faptul că la Tudor Dumitru Savu ceva se întîmplă. Și că se întîmplă bine.

Vasile LUCIAN

* **Tudor Dumitru Savu, FORTUL, Editura Militară, 1988.**

DISCREȚIE ȘI AUTENTICITATE

Prea puțin semnalat de critică la debut (**Anotimp de cocori**, Ed. Litera, 1985), Murgu Cucu publică, în 1988, un nou volum, **Ploile timplei** (apărut tot la Ed. Litera), care confirmă o adîncire a tematicii și o rafinare a expresiei, probînd existența unei autentice voci poetice.

Murgu Cucu vine în poezie cu discreție, fără să încerce neapărat epatarea cititorului prin experiențe sau formule stilistice șocante. El are asimilată o cultură poetică bine definită, de care face uz în popasul pe care îl realizează în preajma marilor teme specifice dintotdeauna lirice : afirmarea unor elemente de artă poetică, natura, iubirea, confruntarea ființei cu timpul.

Poetul nota, la începutul primului volum, o posibilă profesiune de credință, sub formă ușor declarativă, dar sinceră : **„Acestor gînduri să te-apleci, poete, / Căci oamenii te simt / Și te vestesc / Nu-i locul tău în sihăstrii și-n astre / Ci-n freamătul și zbuciumul lumesc"**, reluînd apoi, detaliat, poate puțin prea „explicativ", în **Cine nu crede** (vol. **Ploile timplei**), ideea unei comunicări permanente cu elementele cosmosului (în sens general), văzute ca surse viabile ale inspirației. Elementele naturii devin componente ale ființei, iar omul, la rîndul său, întregește peisajul natural. Metaforele „circulă" între aceste două entități : **„O, suflete, ori de cîte ori sfarmi zăpadă / Ți se va părea că te-ai mai îmbogățit cu un cer"** sau : **„Apele bolnave de singurătate / Ne picurau în grai / Cu presimțiri ciudate"**. În această relație, poetul reține eternitatea naturii, în opoziție cu limitarea existenței, notînd că doar „clipa e umană", doar prezentul ne aparține, iar **„Vina nu este a timpului / Ci a anotimpului / Care se destramă o dată cu noi"**.

Murgu Cucu ne comunică o trăire poetică în care rămîne el însuși numai în măsura în care se definește ca un element al colectivității : **Sînt întru totul credincios omului / Celui care m-a învățat / Viața adevărată a grînelor, / Străbunicilor mei gorunii / Visînd undeva cu frunțile / În rădăcini"**, al unei obști statornice aici de-a lungul tuturor timpurilor. Confruntarea cu timpul generează versuri de o reală frumusețe. Poetul revine cu o insistență obsedantă asupra amintirii ca o posibilă componentă a ființei : **„Mai aproape, mai aproape de rîu, / Ațipită-n mirosul de zăcămînt / Mai poți întîlni o fărîmă de copilărie" ; „Amintirea se hrănește / Tot din acest anotimp / Bîntuit de viță sălbatecă"** sau : **„Să ne luminăm / Cu cît a mai rămas în miresme copilărie"**.

Dacă am ține neapărat să identificăm anumite influențe, le-am putea găsi, mai întîi, în cîteva excelente poeme în stil „popularizant", unde se recunosc ușor inflexiuni argheziene, (de pildă din **Bunavestire**) : **„Mai degrabă inima / E dușman la viața mea / Cred că nu mai recunoaște, / Mă tot bea / Și mă tot paște" (Cîntec inimii bolnave)**.

Murgu Cucu este un poet a cărui voce merită a fi ascultată.

Livius Petru BERCEA

DESPRE UN COLȚ DE ȚARĂ

Tînărul reporter Mircea Motrici pornește la scrierea acestei cărți, **„Fereastră spre inima Bucovinei"**, de unde credeți ? Chiar din Turnul de control al Taromului Sucevei, în timpul cînd un avion se apropie de poarta albastră a acestei părți de țară, numită Bucovina. Din primele pagini aflăm că : **„Ochii oamenilor acestor locuri erau obișnuiți numai cu cerul Bucovinei, cu privirile înfipte în cupola mirifică a Voronețului"**. Bucovina, parte de țară, loc de frumusețe și de rezonanță a acestui timp prosper, al faptelor și al năzuințelor mari. Undeva, reporterul se întreabă : **„De unde ar fi găsit acei meșteri anonimi albastrul atît de rar al Voronețului, cînd Bucovina se scaldă în verde, cînd Bucovina este o patrie a pădurilor. Bucovina e o caldă mîngîiere a cerului și o întîlnire între cocorii de departe și luminile Sucevei și Moldovei"**.

Din ce parcurgi filele cărții, din ce îți dai seama că autorul cunoaște pînă la amănunt viața Bucovinei, iar entuziasmul ce-l stăpînește pe harnicul reporter este de cel mai bun augur. Mircea Motrici ne-a convins că poartă aceste locuri de mult timp în inimă, că nimic din ceea ce scrie el nu a descoperit peste noapte, ci că totul e simțit în priviri și la orice oră a vremii. Cele patru capitole : **O nouă heraldică, Sate fără hotar, Oratie de nuntă a copilăriei, Umbre colorate** — toate — se integrează în cuprinsul cărții și au semnificații deosebite. Prin aceste pagini, cititorul poate să vadă „Steaua Putnei" și „Poarta lumii", poate să-și plimbe privirea prin această lume mirifică, lume cu frumoase și trainice îndeletniciri. Mai precis, oricine citește această carte, simte „fosnetul Bucovinei" aproape, simte acest colț de țară, cu ochii deschiși, în acordurile Baladei lui Ciprian Porumbescu. Editura Eminescu, prin colecția „Azi", ne-a oferit o carte autentică, plăcută.

Miron TIC

„Criticilor mei" și poetica modernă [I]

Se știe că limbajul poetic nu poate fi echivalat cu un discurs al conceptelor, că intransivitatea vocii lirice, antimimetismul ei funciar se sustrag identităților și izomorfismelor facile, permițînd doar prudente omologii. Cum am putea descifra, în termeni discursivi, totuși, nașterea unui poem, alcătuirea unei viziuni lirice, altfel spus, procesul de creație în intimitatea lui, mai ales atunci cînd e vorba de o artă poetică, cum este **Criticilor mei** ?

Periplul critic presupune și în acest caz **aproximări intuitive**, prin „ocoluri temătoare" (cum ar zice Ion Barbu), în jurul cupolelor metaforice, prin sondaje concentrice ale deschiderilor de semnificații din imagismul variantelor, care să permită, în cele din urmă, indicarea cel puțin a unor direcții ale Sensului fundamental al poemului, precum și a orientărilor și aderențelor spirituale ale poetului la un anume crez artistic. Din tot ce a consemnat, explicit, cu miez, Mihai Eminescu despre poezie și artă, în caietele sale, ne vom opri acum, în acest preambul al adecvării, la rîndurile din manuscrisul 2 257, fila 71, v. : „Poezia, scrie Eminescu, nu are să descifreze ci, din contra, are să încifreze o idee poetică în **simbolele și ieroglifele imaginilor sensibile**". (s.n.). Ideea poetică era, pentru genialul poet român, în aceeași consemnare din manuscris, o emanație a sufletului creator, în întreaga sa alcătuire : „Ideea este sufletul, scrie el, în continuare, **și acest suflet poartă în sine ca înnăscută deja cugetarea corpului său**" [1] (s.n.).

Definind astfel poezia și procesul interior de formare, Eminescu depășea faza primară a **liricizării poemului**, ilustrată la noi de Titu Maiorescu, în **O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867** [2] („Ideea sau obiectul exprimat prin poezie este totdeauna un simțămînt sau o pasiune") [3], plasîndu-se și teoretic în poetica modernă — faza a doua a liricizării poemului — fundamentată de E.A. Poe și nuanțată de Charles Baudelaire care susțineau că poezia este o **„emoție înălțătoare a sufletului,** cu totul independentă de acea pasiune care constituie beția inimii sau de acel adevăr care e satisfacerea rațiunii" [4]. A doua intuiție eminesciană aparținătoare și ea poeticii moderne este dată de depășirea clasicii dihotomii **conținut-formă**, privită ca un proces de apariție concomitentă și dialectică : „Acest suflet poartă în sine ca înnăscută deja cugetarea corpului său". Aceste fulgurante aderări de gînd ale lui Eminescu la modernitate țin însă de planul discursiv al exprimării, fără pretenția de a explica „încifrarea" în simboluri și în alte „ireoglife" a poeziei. Să revenim deci, la limbajul poetic din **Criticilor mei**. Zăbovind mai îndelung asupra oscilațiilor metaforice din variantele amintitei arte poetice, o spunem de acum, se poate observa că procesul de naștere și oscilațiile de alcătuire a acestui text, **poieticitatea lui (poien** înseamnă, în greacă, a face, a crea, a produce) este traversată de intuiții și simboluri ce îndrumă interpretarea

Viziunea poetică înscrisă în **Criticilor mei** se plasează, ca infrastructură contextuală, într-o **analogie fundamentală** între procese ale naturii : destinul selectiv al florilor ce leagă rod și discernămîntul spiritual sever necesar în procesul de creație artistică. [5]

Naștere primă (naturală) și **co-naștere** secundă (culturală) — iată eșafodajul esențial care susține proliferarea metaforelor și simbolurilor în cele trei variante ale artei poetice eminesciene, date la lumina tiparului de Perpessicius [6]. Mai expresivă și poate mai subtil pliată sensurilor poeziei ar fi dualitatea propusă de Paul Claudel în **L'art poétique : naissance et connaissance** (a ființei poetice) — cu nuanța cognitivă inculcată planului spiritualității umane — dualitate sugerată simetric în strofele 1 și 4 (din cele 7 ale poeziei) și cu reverberații asupra întregului context liric, adică atît în emisfera naturii : **„Multe flori sunt, dar puține / Rod în lume o să poarte,/ Toate bat la poarta vieții, / Dar se scutur multe moarte"**, cît și în drumul labirintic al căutărilor creatoare : **„Ca și flori în poarta vieții / Bat la porțile gîndirii, / Toate cer intrare-n lume, / Cer veșmintele vorbirii."** sfîrșind într-o potențare ironică la adresa necreatorilor, adică a criticilor, prin trecerea de la comparație la metaforă : **„Critici voi, cu flori deșerte, / Care roade n-ați adus — / E ușor a scrie versuri / Cînd nimic nu ai de spus."**.

Analogia natură-cultură se grefează firesc la Eminescu pe fondul unei concepții ontologice organiciste, viziune în care poetul credea cu ardoare și pe care și-a expus-o în excepționala sa publicistică. De aceea, nu ne miră faptul că izomorfismul dintre florile ce leagă rod și procesul de creație artistică este depistabil și în alte postume. Astfel, în aceeași perioadă, 1876, cînd înnegrea paginile cu variantele **Criticilor mei** (cu adaosul altora, pornite din același impuls polemic : **Epistolă către Bonifaciu Florescu, Versuri cu unghii**), apare în manuscrise și **Icoană și privaz**, postumă în care metaforismul floral revine, vizînd atît statutul de poet epigonic contemporan : **„Suntem ca flori pripite, citim în colbul școlii / Pe cărți cu file unse, ce roase sunt de molii."**, cît și în **obiectul** rezultat din strădania creatoare, adică opera propriu-zisă : **„Astfel cu meșteșuguri din minte-ne — un pir — / Am vrea să iasă rodii sau flori de trandafir"**.

Analogia sesizată și comentată mai sus, reapare, de pildă, și în prima variantă a **Scrisorii I**, în 1879, cu verbul a fi la persoana a II-a, plural, deci cu ascuțișul ironiei îndreptat împotriva altora : **„Sunteți ca flori pripite, în colbul trist al școlii / Cetiți în foliante ce roase sunt de molii."**, variantă în care „Eminescu își mustra contemporanii într-ale creației (dar, constatăm azi, și pe atîția dintre cei viitori)", subliniază George Munteanu, în ultima sa carte despre Eminescu. [7]

Revenind la încercarea de a descifra

vitoare la izvorul inspirației poetice, la procesele intime de alchimie a verbului, specifice poetului român. În structura celor trei variante ale **Criticilor mei**. Prima variantă, A. se rotunjește ca într-o trăsătură de condei inspirat, în șase strofe, într-un scenariu foarte apropiat de forma publicată, nelipsind decît strofa analogiei dintre flori și opere. Vom cita triada de strofe care ne interesează : **„Dar cînd inima-ți frămîntă / Doruri vii și patimi multe / Ș-a lor glasuri a ta minte / Stă pe toate să le-asculte // De-unde ici privirea clară / Care-n liniște alege / Ș-acelor menite vieții / Viața-n floare să le lege // Ah ! atunci pe cap iți cade / Tot infernul, lume, cerul / Unde vei găsi cuvîntul / Ce exprimă adevărul"**.

Inima este primul dintre centrele propulsoare ale „dorurilor vii și (ale) patimilor multe". Eminescu „confirmînd" parcă, în imagistica poeziei sale, ceea ce Maiorescu afirmase, după cum am văzut, în **O cercetare critică...**, din 1867. Omul din poet, credea ferm Eminescu, trebuie **să trăiască**, în primul rînd, acut, „antitezele vieții" ca un fundal anamnetic al proceselor ulterioare de decantare poetică. Prin 1880, versifica aceste cerințe : **„Și trăiește, chinuiește / Și de toate pătimește / Ș-ai s-auzi cum iarba crește". (În zădar în colbul școlii ...).**

Șuvoiul tumultuos al afectelor trece însă prin filtrul minții și prin selecția „privirilor clare", a „minții reci, (a) ochiului de gheață" (din variante). „Unde ai judecătorii / Nendurații ochi de gheață ?" (din forma publicată în volum). Procesul de inspirație nu este nici la romanticul Eminescu o simplă înflăcărare a sentimentalității, fără cenzurări logotetice. Transfigurarea poetică presupune deci o detașare specifică față de impulsuri primare. La Eminescu, chiar gîndirea, într-o încercare de a o „defini", în **Archaeus**, nu este ruptă de o relație vibratilă cu canalele de percepție : „O gîndire este un act, un cutremur al nervilor" : și mai departe: „cu cît nervii se cutremură mai bine, mai liber, cu atîta cugetarea e mai clară". De bună seamă, se profilează aici o autocaracterizare a firii de poet, ca atare: hipersensibilitatea sa specifică, gîndirea artistică, sui generis, „o intelecțiune de tip aparte", cum scrie George Munteanu [8]. Oricum am numi procesul acesta, el presupune și impune conlucrarea mai multor factori, afectivi și spirituali, într-o sinteză unică, pe care Eminescu o intuia încă din 1870 : „Numai, drept vorbind, mama imaginilor, **fantazia**, mie-mi pare a fi o condițiune esențială a poeziei, — pe cînd **reflecțiunea** nu e decît scheletul **care-n opere de arte nici nu se vede ; [...]**. La unii predomină una, la alții — alta ; **unirea amîndurora e perfecțiunea, purtătorul ei — geniul"**. (s.n.) [9].

În varianta B, acel **origo** al creației devine **capul**, iar fluxul logotetic este asociat cu adîncimea și vastitatea mării, cu valurile ei, împingîndu-se astfel, sugestia Sensului pre insondabil : **„Dar cînd capul ți-l frămîntă / A gîndirei negre valuri,"** (s.n.), cu accent pus pe forța obscură interioară a **valurilor** : „capul **ți-l** frămîntă". vers modificat apoi „Dar cînd capul **se** frămîntă". A treia variantă revine la **spațiul animei**, dar în noul context : „Dar cînd **inima-ți** frămîntă / Ale mării valuri multe" (s.n.), grup de nuanțări și variante, la care trebuie să adăugăm un vers singuratic și abandonat : „Căci popoarele gîndirei".

Simion MIOC

[1] Apud George Munteanu, **Eminescu și eminescianismul**, Editura Minerva, București, 1987, p. 146.
[2] A se vedea Liviu Petrescu, **Posteritatea maioresciană**, în **Familia**, anul 25 (125), nr. 1 (281), 1989, p. 7.
[3] Titu Maiorescu, **Critice**, Editura Minerva, București, 1908, vol. I, p. 26.
[4] E. A. Poe, **Principiul poetic**, Editura Univers, București, 1971, p. 31.
[5] Analogia natură-cultură își începe aventura artistică, în variantele **Criticilor mei**, într-o „zvîcnire" de strofă rămasă neterminată, axată însă pe imaginea noului-născut : „Rolul ei pe care firea / Cînd copiii și-o alege" și cuprinde în puncte nodale întregul poem, pînă în final. Astfel varianta C de 9 strofe se încheie : „O copaci cu flori deșerte", pentru ca forma publicată să se oprească la oameni : „Critici voi, cu flori deșerte...".
[6] Eminescu, **Opere**, vol. III, Ediție îngrijită de Perpessicius, Editura Fundațiilor, București, 1944, p. 282—288.
[7] George Munteanu, **op. cit.** p. 136.
[8] **Ibidem**, p. 142.

SUPREMA BUCURIE

Poate că cel mai semnificativ aspect al împrejurării particulare pe care ne-a fost dat s-o trăim, aceea de a fi contemporani cu împlinirea primului secol din eternitatea lui Eminescu, rămîne satisfacția de natura unei mari bucurii de a-l avea pe el, pe poetul nostru național, pe cel pe care îl recunoaștem ca pe de-a-ntregul reprezentativ și cuprinzător pentru capacitatea de simțire și gîndire a unei întregi națiuni. Da, îl avem pe Eminescu, ca pe o datorie sacră, prin nimic împovărătoare, cu nimic din senzația de apăsare pe care o creează datoriile impuse prin orice alte mijloace decît cele firești, ale asumării benevole : îl avem cu înaltă responsabilitate, desigur, ca pe un reper valoric mereu obligant la mai sus ; îl avem ca pe o sursă de dinamism social, patriotic și intelectual, ca pe un greu de ocolit îndemn la muncă și creație, la rigoare și adevăr. Dar, în același timp, îl avem și ca pe ceva al nostru apropiat, confratern, pe care-l regăsim mereu pe traseele cele mai înguste și mai speciale ale firelor de gînd și sensibilitate, alăturea nouă în bucurie și durere. Căci înalt și auster pre cît este și atît de bogat în sentiment și trăire, Eminescu e, totodată, pentru noi, prilej de profundă, inegalabilă bucurie. Înțelegînd porunca severă a exemplului său personal și de jertfă întru vocație, nu trăim mai puțin deplină satisfacția adînc umană de a ne vedea reprezentați prin el, de a ni-l avea ca reprezentant.

Dar dacă este să ne bucurăm de această unică șansă, poate că are rost să ne întrebăm cum s-a făcut că l-am dobîndit pe Eminescu, cum s-au ales zodiile care l-au legat de destinul nostru al tuturora. Întrebarea e grea, pe măsura unei cercetări ample și trudnice, cu acoperiri în spații pluridisciplinare și cu posibilitatea de a aprecia corect, în specificul lor, fenomene diverse, de la istoria faptelor culturale concrete la cea a mentalităților. Ar fi necesar să se defrișeze sute de publicații și volume, să se procedeze la insistente anchete sociale și psihologice, să se orînduiască o infinitate de informații după diverse criterii, să se pună în lucrare judecata comparativă și analiza cea mai minuțioasă, să se tindă mereu spre cuprinderea sintetică a problemei. Va veni, poate, odată, vremea cînd viitorul și mult doritul centru de studii eminesciene, prin litera apăsată a unor tomuri grele de adevăr, va arăta cum anume s-a edificat, în aria spiritualității românești, monumentul reprezentativ al geniului nostru național și cît de firesc alcătuită, în materialitatea ei de fapte și idei, este această construcție. Pînă atunci însă, chiar și numai o cunoaștere parțială și oarecum de sus a datelor problemei ne poate oferi cîteva direcții de orientare.

Eminescu s-a impus mai întîi prin valoare. Destinul său public este cea mai frumoasă ilustrare a variantei optimiste a „poveștii tînărului sărac și cu talent". Să nu ne lăsăm ispitiți de interpretări defetiste. Oricît de amar ar fi fost paharul pe care viața i l-a oferit, și pentru el, dar și pentru noi, posteritatea lui, important rămîne gustul de miere al reușitelor lui parțiale și mai ales cel de neasemuit nectar al deplinei izbînzi finale. Partea de umbră din destinul lui Eminescu reprezintă cîtimea de sacrificiu pe care, potrivit obiceiului de a gîndi lumea în această parte de lume, orice fapte de creație îl pretinde.

Aidoma Anei lui Manole și ciobanului din **Miorița**, poetul și-a supus condiția strict individuală ritualului jertfei, împlinindu-se spiritual în creație și renăscînd pentru eternitate ca element al armoniei cosmice. Eminescu s-a impus apoi prin principiul eminamente constructiv al concepției sale. Decenii de-a rîndul, rînduri de cărturari, dintre care unii de tot stimabili, au întreținut o ceartă absurdă pe tema pesimismului și optimismului eminescian, surzi și orbi la adevăratul îndemn, mai explicit decît oricare, al moralei practice și al exemplului personal al poetului : îndemnul la muncă. Iar cînd i-a fost dat acestui precept să fie observat, s-a făcut aceasta în litera unui tematism strîmt și deformant. Așa se face că principiul intim al moralei practice a lui Eminescu este încă proaspăt, neuzat, putem să-l desprindem din învelișul operei și al faptelor lui de viață, pur și activ, ca pe un bob de sămînță păstrat în mormînt de faraon, și să-l îngropăm cu deplină încredere în ogorul faptelor noastre viitoare. Cum îl arată viața și cum îl arată uriașul său efort intelectual, care sînt numai două fațete aparente ale aceleiași realități umane încărcate de dinamism. Eminescu a fost un spirit activ cu o nesecată sete de cunoaștere și creație, deschis, pe orizontală, spre toate punctele cardinale ale universului, iar pe verticală sondînd deopotrivă

eminesciana

atît originea duratei, cît și finalul ei, proiectînd semnificația faptului de viață particular pe fundalul existenței unanime de dimensiuni cosmice.

S-a mai impus apoi Eminescu prin umanitatea lui adevărată, prin natura atît de naturală a firii sale, căreia a căutat mereu și a știut să-i dea haina cea mai firească a limbajului firesc. Dar firescul eminescian, chiar dacă pornit și alimentîndu-se mereu din genuina conștiință de sine a unei naturi umane cum nu se poate mai naturale, nu s-a păstrat niciodată exclusiv pe tărîmul ferm și apropiat al naturalului. Tentațiile de sens opus au fost superlative ; drama care punea în conflict realul cu idealul a fost profundă, totală. Istoria spiritului eminescian se scrie prin actele acestei drame care conțin înălțări în sublimitate și căderi în abise, o permanentă și extraordinară tensiune între cei doi poli, mai tare decît puterile de a rezista ale unei biete ființe omenești. Iar dacă prin această fundamentală, tragică sfîșiere, Eminescu al nostru poate fi alăturat unei întregi familii de spirite din psihologia universală, este de observat că, pe cît se poate omenește compara, nici unul din semenii lui n-a receptat realul cu mai multă naturalețe și prospețime, avînd, în luxurianța senzorială asociată cu dulcea voluptate a firescului, un termen cu adevărat în stare să concureze cu bogăția de înălțimi a idealului. Și mai este de observat că, chiar dacă și-a jertfit propria ființă pe altarul acestei drame vechi de cînd lumea, sau poate tocmai pentru că și-a jertfit-o, Eminescu este unul din cei care n-a lăsat-o deschisă ; nu incertitudinea i-a adus sfîșierea finală, ci tocmai evidența soluției. Izbîndind asupra idealului, naturalul își spune cuvîntul lui ultim care celebrează armonia cosmică, posibilitatea refacerii ei prin topirea firească a principiului existenței individuale în cel universal. Dar cu adevărat izbîndă să fie aceasta ?

Firescul în autenticitatea și deplinătatea lui ultimă cuprinde totul și nu mai lasă loc și pentru sfîșieri. Idealul este acum aici, cuprins în firesc, care este existența unanimă și eternă. Se vede acum bine că drama dintre ideal și real acoperă numai acea părticică din existență pe care o acoperă aventura umană. Exercitîndu-și, pînă la cele mai amănunțite semnificații și pînă la cele mai îndepărtate consecințe, dreptul de a fi om, care este și o înaltă datorie totodată, fiind deci om deplin și total, Eminescu își transcende condiția pur și simplu umană și îi dă o semnificație universală, găsindu-i locul armonios în armonia existenței unanime.

În fine, dacă reprezintă ceea ce este mai bun, mai activ și mai firesc, adică în mai deplin acord cu firea din noi, urmează, în mod logic, să ni-l recunoaștem pe deplin al nostru. Dar Eminescu era al nostru încă dinainte de a-l recunoaște noi ca atare, iar după ce am realizat această proprietate, am ajuns să ne dăm seama în ce măsură eram și noi ai lui. Ceea ce s-a numit în cultura noastră preeminescianismul nu a fost numai pur și simplu suma de semne prevestitoare ale marelui nostru poet : era mai mult decît atît, era dorul nostru de Eminescu, dorul de un poet care să ne descifreze și în care să ne descifrăm, să fie al nostru și să fim ai lui. Iar cînd s-a ivit, cînd „a fost", Eminescu și-a întins puterea gîndirii și artei sale asupra viitorului, instituind cu totul altceva decît un simplu posteminescianism, stabilind, cum fericit s-a spus, o formulă a sufletului nostru național, alegîndu-ne cu alte cuvinte din viitor pentru a fi ai lui.

Îl avem și ne are ; nu-l putem respinge sau nega decît dacă acceptăm să ne respingem și negăm pe noi înșine. Îl vom avea și ne va avea cîtă vreme vom avea nevoie să fim noi înșine. Fiind ceea ce e mai bun din noi, nu-l putem face responsabil de scăderile noastre ; numai necunoscîndu-l complet am putea face aceasta ; ele, scăderile, defectele, sînt ale noastre, a lui e valoarea pe care o împarte cu noi. Fiind ceea ce este mai firesc din noi, ne procură oricînd imensa bucurie a regăsirii în adîncime. Cu el și la el sîntem mereu acasă, mereu în dulcea alveolă care ne-a născut și ne adăpostește. Dar nu trebuie să uităm niciodată că deplina regăsire de sine a poetului, deplina redobîndire a naturii celei mai naturale, a firii celei mai firești, care e totuna cu regăsirea noastră de sine, a reprezentat, de fapt, momentul de stabilire a identității dintre principiul existenței individuale și cel al existenței universale, cufundarea firească a sinelui firesc în existența totală a firii. Poetul s-a regăsit pe sine regăsindu-ne pe noi, făcîndu-ne să ne regăsim pe noi în formula unică a identității principiului individual cu cel unanim. Ne-a arătat că sîntem noi înșine și că înșine înseamnă minunea eternă a existenței întregi, atotcuprinzătoare. Ceea ce reprezintă treapta supremei bucurii pe care o poate avea conștiința umană. Eminescu ne furnizează această bucurie. El este, pentru noi, această supremă bucurie.

LAUREAȚI AI MARELUI PREMIU „MIHAI EMINESCU" AL UNIUNII SCRIITORILOR

Zoe Dumitrescu-Bușulenga: ideea Eminescu

Eminescu e mai apropiat de ideea românească, George Coșbuc de fenomenul românesc, scrie Lucian Blaga într-o pagină memorabilă din **Spațiul mioritic.** Am putea prelungi observația arătînd că sînt cărturari mai apropiați de ideea românească, așa cum alții sînt mai apropiați de fenomenul românesc. Sînt consubstanțiali cu Eminescu, tocmai în numele ideii pe care o slujesc și o reprezintă. Pârvan, Blaga, Mircea Eliade fac parte din această categorie. Fiecare aduce, pe o verticală a profunzimilor, un tip de afirmare spirituală. Fiecare propune o nouă imagine a scriitorului, a cărturarului, a pedagogului.

În șirul celor „mai apropiați de ideea Eminescu", o pagină specială trebuie consacrată profesoarei Zoe Dumitrescu-Bușulenga, scriitor, comparatist, savant a cărui autoritate a crescut vertiginos în ultimele două-trei decenii. Tradiționala imagine a universitarului sever, supus unei discipline a studiului și a rostirii, somînd discipolii și supunîndu-i modelului, chemînd la ordine, refuzînd divagația și riscul participării sentimentale e înlocuită de o alta, profund implicată în prezentul culturii. Eminescu al profesoarei Zoe Dumitrescu Bușulenga aparține unei contemporaneități și unei angajări spirituale.

Toată opera profesoarei aparține, de altfel, unei neobișnuite angajări spirituale. Volumele consacrate lui **Eminescu și Creangă,** apărute în 1963, au stîrnit ciudate opoziții tocmai datorită ardenței participării. Datorită descoperirii „din interior" a clasicilor noștri. Inițiativele comparatistei, largi, sprijinite pe o erudiție neobișnuită chiar în cultura noastră, operînd deschideri către zone culturale abordate puțin, se conjugă, atît în aceste cercetări, cît mai ales în cele ce vor veni, cu studiul nucleului incandescent al creației. Spațiul românesc văzut ca spațiu spiritual e cercetat cu expresiva rigoare a unui savant al secolului XX.

Nu vom izola, așadar, preocupările pentru Eminescu în opera profesoarei. Zoe Dumitrescu-Bușulenga se numără printre acei constructori de cultură care refuză specializarea, fie ea și la acest nivel. Citesc **Revista de istorie și teorie literară,** publicație deopotrivă vie și de mare profunzime și descopăr, pe fiecare dintre paginile ei, gîndirea unui spiritus rector. Puține reviste au crescut și s-au hrănit din ideea Eminescu așa cum a făcut-o și cum o face această revistă de mare densitate spirituală, de mare angajare intelectuală. O citim cu satisfacția vie a împlinirii unei șanse.

Cornel UNGUREANU

G.I. Tohăneanu: cuvîntul irepetabil

Interpret al lumii nevăzute a textului eminescian, profesorul G. I. Tohăneanu induce, printr-o îndelungat cumpănită distribuire a termenilor ecuației, ideea de **cărturărism,** de complexitate și adîncime intelectuală a marelui poet. Aproape deloc sedus de tehnicile moderne de investigare a spațiului poetic, G. I. Tohăneanu preferă analiza dintr-un unghi propriu : din unghiul stabilit ad-hoc, provocat de-o vastă cultură clasicistă. Exegetul nu mizează, așadar, pe strălucirile, pe exterioritatea textului, ci pe forța de a-i străpunge armura impenetrabilă. Lupta aceasta nu este, însă, lipsită de tensiunea și de pasiunea domolirii contrariilor. Profesorul Tohăneanu sesizează, aproape întotdeauna, existența unor centri de poeticitate : fie că e vorba de cuvinte izolate, fie de construcții apărute pentru prima oară în opera marelui poet.

Există, în analizele eminesciene ale lui G. I. Tohăneanu o impecabilă **dicțiune a ideilor.** Spunînd acest lucru, am atins și una din dominantele stilului său : observația, analiza, comentariul cad mereu perpendicular pe idee. Nu pe o idee preconcepută, nu pe un dat exterior. Ci pe un nod de gîndire descoperit chiar în timp ce excavează, separă, scoate la suprafață versul rar, expresia originală, poemul unic. Analizele lui G. I. Tohăneanu cuprind spații textuale ample. Obsesia exhaustivității trece, astfel, intactă în pagină. Analizînd pe verticală și pe orizontală, tensiunea poetică este izolată într-o rețea, radiografiată, relevîndu-i-se toate semnificațiile. Istorică și, totodată, prospectivă, analiza profesorului Tohăneanu îmbină metodele și criteriile criticii stilistice cu cele ale analizei comparatiste, într-o sinteză deosebit de originală.

De la **Studii de stilistică eminesciană** (1965) la **Expresivitatea artistică eminesciană** (1975), pînă la articolul de revistă sau de ziar, G. I. Tohăneanu rămîne credincios unei idei, unei convingeri : aceea a unicității creației eminesciene. Pornind de aici, vasta sa cultură, cunoașterea în amănuntime a evoluției literaturii și a ideilor literare nu sînt decît argumente în favoarea unui demers exegetic exemplar. Dacă adăugăm tuturor acestor atuuri de natură obiectivă și unul de natură inefabilă — talentul real, scriitoricesc al lui G. I. Tohăneanu — vom înțelege mai bine de ce, azi, el se află între cei mai buni eminescologi.

Mircea MIHĂIEȘ

EMINESCU ÎN BANAT

Organizată, la Universitatea din Timișoara, expoziția își propune o analiză în profunzime a modului cum a fost receptat Eminescu pe aceste meleaguri. În cele 15 vitrine și panouri sînt expuse cărți, reviste, ziare, manuscrise despre marele poet, precum și tablouri. Exponatele sînt în bună măsură inedite, solicitînd o reluare a cercetării, mai documentată, referitoare la receptarea creației poetului în această parte a țării. Îndeosebi bibliografia operei și a studiilor despre ea poate avea un real cîștig, prin parcurgerea acestei expoziții.

Structurarea expoziției oferă posibilitatea unor cercetări noi privind procesualitatea debutului eminescian, întrucît Eminescu n-a debutat numai în culegerea gimnaziștilor cernăuțeni, n-a debutat editorial numai cu ediția de Poezii **(1883), îngrijită de Maiorescu ; poetul a cunoscut tot atîtea debuturi cîte ediții ale creațiilor inedite au fost : ziaristică și opera politică, proză și teatru, poezii din tinerețe, nevalorificate.**

Deosebit de interesant este faptul că exponatele ne sugerează ideea că, abia terminată, ediția Perpessicius reclamă să fie reluată într-o ediție și mai documentată de Opere complete.

Expoziția conține o reconstituire a itinerarului Eminescu prin Banat, reprezentînd centrele culturale Lugoj, Timișoara, Oravița, pe unde a trecut tînărul Eminescu, fiind în trupa lui Pascaly. Alături de aceste localități, venerația lui Eminescu poate fi descoperită și în alte localități cum ar fi Buziaș, Reșița și îndeosebi la Sînnicolaul Mare, unde s-a ridicat primul monument al poetului, după Marea Unire. Materialul expoziției depune mărturie și pentru alte fapte mai puțin cercetate, referitoare la Eminescu, precum sînt unele traduceri din opera lui, făcute în Banat, articole din revistele școlare despre creația sa, conferințe sau aniversări consacrate poetului național.

Un cuvînt de laudă se cuvine și pentru partea iconografică și cea artistică (tablourile realizate special de Ștefan Popa și o serie de imagini, inclusiv fotografii originale, care „au încălzit" vitrinele cu chipul lui Eminescu). Unică în privința materialului documentar și a viziunii de prezentare tematică, expoziția a fost organizată de prof. univ. dr. Ion Iliescu, **care ne-a demonstrat, încă o dată, că o asemenea realizare poate constitui un veritabil act de cultură, pentru că expoziția, prin durata ei (care este mai amplă în timp decît o conferință, un simpozion, o sesiune) oferă, cu mijloace specifice, vizuale, mărturii concludente tuturor celor care o vizitează.**

Eugen Todoran: alt unghi al receptării

Există un adevăr de bun simț, foarte rar contestat, însă, din rațiuni mai ales subiective — metodologice ori de altă natură —, ocolit, privit cu parcimonie sau chiar ignorat uneori : opera lui Mihai Eminescu este un **tot** unitar, ale cărui suprafețe — fie că e vorba de poezie, de proză, de creația dramatică, de publicistică ori de corespondență — sînt străluminate **în** și **din** adînc de aceeași unică rază a spiritului. În pofida oricăror aparențe, a diferențelor formale inevitabile și, de aici, cu atît mai mult, în pofida oricăror tentative de a o descoperi, o separare structurală nu poate fi detectată între ariile geografiei eminesciene. Nici măcar acolo unde destinul pămîntean a scindat creația lirică în antume și postume, ca și cum acesta — destinul — ar fi decis și creșterea din două rădăcini diferite. O asemenea perspectivă a funcționat adeseori ca o păgubitoare prejudecată, după cum, tot ca o prejudecată, filozofia lui Eminescu a fost privită ca o „filozofie poetizată", iar nu ca o „filozofie a poematizării", ca o **viziune poetică,** o viață interioară a spiritului, în care filozofia devine poezie.

În universul poetic eminescian, notează Eugen Todoran, nu este vorba de „metafore centrale" ce corespund unor intuiții în filozofie, ci de „funcțiunea filozofică a metaforei poetice". „Metaforele dominante nu sînt niște „vîrfuri" în planul imaginației poetice, ci mai degrabă niște „rădăcini" cufundate în adîncimea procesului de elaborare a ideilor simboluri, prin disocierea și reasocierea imaginii cu ideea. Cu alte cuvinte, „vîrfurile" metaforelor dominante sînt văzute mai întîi în oglindirea apelor care dau strălucire sidefului perlei, ca niște „rădăcini" unificatoare ale întregii opere, așa cum se realizează ea ca expresie a gîndirii poetice". Prin urmare, nu urmărirea succesiunii cronologice a temelor, nici a genezei poeziilor în trecerile lor de la o variantă la alta, nici analizele parțiale și parțializante vor duce, cu adevărat, la cuprinderea și înțelegerea profundă a acestui vast întreg ; ci relevarea „genezei gîndirii poetice a întregii opere (...) prin conceptele ei fundamentale, așa cum se constituie ele în surse ale ideilor poetice, idei ce în ele însele rămîn imagini, pentru determinarea expresiei poetice ca structură a întregii opere, rezultată din raportul mai general dintre gîndire și expresie". Altfel spus, opera poetului nu poate fi interpretată ca **întreg** decît reconstituind **totul** ei interior. Detectînd sursele, inepuizabile în timp, ale luminii ajunse la suprafață, acea lumină care nu vine din afară, ci, întotdeauna, dinlăuntru. Dindărătul oglinzii ce răsfrînge privirea interpretului.

Răsturnînd astfel o cale devenită tradițională în exegeza eminesciană, studiile lui Eugen Todoran nu propun **o variantă** sau o interpretare posibilă, dar **o radicală modificare** a unghiului de receptare. Un **alt mod** de pătrundere, unul ce pornește din interiorul operei, demonstrînd problema **imagogenetică,** pentru a releva procesul poetic de producere a imaginilor, iar nu pe aceea **ideogenetică,** pentru descoperirea procesului intelectual de producere a conceptelor. Ceea ce înseamnă a percepe opera în „marginile propriilor ei adevăruri". Între și de la limitele **totului** ei interior care definesc ființa sa întreagă : o privire care se lasă, la rîndu-i, privită.

Marian ODANGIU

VESTE

Limba de asfalt spintecă pînă departe cîmpia, spre un orizont pal. Amurgește iar soarele, intrat în crepuscul, dă impresia unei hemoragii abia tăinuite. Autobuzul demarează rapid. Îl lasă singur în stația pustie. Ușor dezorientat, alături cu raniță grea, prăfuită ca și el, ca și stația, ca și cîmpia sau poate întreaga lume. Pe stradă nu este nimeni. Privirea lui caută prin curțile cu țărîna spulberată de găini somnolente, prin grădinile cu verdețuri ofilite și pruni cu frunzele galbene, rărite de parcă ar fi fost toamnă, peste casele triste, acoperite cu tablă ruginită, spartă din loc în loc și cu ferestre strîmbe unde stau coli de hîrtie, cîndva albastre. Ridică raniță pe banca aflată în poarta unei case. Banca are lemnul putred, măcinat de ani. Amintește că a fost lucrată din țăpligi de salcîm negeluit. Pepe se apleacă și se lipește de raniță. Cu gesturi încete, măsurate, și-o prinde în spate. Scutură cu putere de curelele lucioase să vadă dacă e bine așezată. Deschide ochii larg. În priviri îi năvălește șoseaua. Șoseaua mărginită de case mici și vișini negricioși. Se întoarce cîteva sute de metri pe asfalt. Apoi o cotește la dreapta pe un drum prăfos, de țară, plin cu pietre. Sub bocancii grei pietrele parcă scrîșnesc. Un aer de nesiguranță plutește în jur. Caută cu privirea repere numai de el știute, scoase din poveștile unor camarazi pierduți în tărîmuri depărtate. O femeie tînără iese dintr-o curte și aleargă după un cîrd de găște. Găștele țipă strident. Fata are picioarele goale, bătucite. Aleargă așa peste pietre, prin țărîna încinsă. Poartă o fustă decolorată și o bluză strîmtă, ruptă pe alocuri de năvala sînilor mari ce saltă mereu.

— Drumul, drumul spre Talpa, ăsta e drumul spre Talpa — Bîscoveni? strigă Pepe.

Pentru un timp, cînd ea se oprește, sînii îi stau liniștiți, iar ochii privesc cu uimire.

— Desigur, răspunde și pașii i se undulesc spre o curte înecată de un verde umil.

El se îndepărtează. Privirile ei îl petrec la fel de mirate.

Kilometrii sînt umpluți cu lanuri nebune de porumb. Și peste tot puzderie de ciori. Din cînd în cînd, acestea se ridică toate ca la un semnal, țipă bezmetice, se rotesc pînă departe în zările sufocate de căldură, ca apoi să se așeze în linie pe sîrmele de curent. Amurg vinețiu, apăsător. Satul, cele cîteva case răzlețe pe coastele lucii ale unor dealuri, părea parcă pierdut în golul pămîntului. Pepe o luă pe o cărare prin porumb. Trecu peste un podeț prăbușit în albia uscată, zbîrcită, a unui firicel de apă pierit. Cîțiva copii chinuiau gălăgioși o minge. Apoi privirea lui trecu peste ei și recunoscu casa. Față de celelalte nu se deosebea cu nimic. Toate erau din pămînt bătut și la fel de scunde. Se vedeau leaturile puse să susțină pămîntul. Erau nevăruite și cu același acoperiș din carton asfaltat, cu curți năpădite de salcîmi, stoguri de fîn și glugi de coceni înegrite de ani. Văzu frasinul masiv de la poartă, „simbol al inteligenței, cumpătării și credinței", îi spusese George. Îi văzu frunzele lucioase frămîntate de vînt și se opri o clipă sub el înainte de a intra.

— Maria s-a măritat, veni de undeva o voce groasă ca de bărbat. A crezut că ai murit acolo departe. Caută din priviri glasul gros și speriat. Era o femeie mică, negricioasă, cu haine decolorate, negre. Mîna spre un salvan încăpător cîteva oi prăpădite.

— Nu te mai duce, George. Maria s-a măritat, a mai strigat ea și și-a făcut de lucru după niște cotețe prost văruite.

Vru să-i spună că el este Pepe nu George, că acesta zace printre dărîmăturile unei biserici bombardate dintr-un sat de departe, dar nu mai avu timp. Femeia intrase de-acum în casă. Simți numai cum trupul i se scutură din senin. Ușa fu smucită brusc. În prag apăruse o femeie pe fața căreia zvîcneau ridurile unei vremelnice îmbătrîniri.

— George, făcu și apoi se înecă. Se trase un pas înapoi. Îl privea speriată. Ca pe o arătare. Dar și cu tandrețe parcă. Strigătul ei se sparse în liniștea din jur. Atunci, în spatele femeii, își făcu apariția un bărbat masiv cu o barbă mare și murdară. Purta pantaloni ponosiți de militar. Îl privi la rîndul lui, dar cu mult calm și parcă cu hotărîre. Apoi totul a mers foarte repede. S-au așezat la masă. Din niște ceșcuțe ciobite, din pămînt, au băut rachiu de sfeclă. Au tăcut. Au așteptat. După un timp, Pepe s-a ridicat și a pornit încet spre ușă. S-a oprit în prag și i-a privit cu ochi obosiți.

— Știți, eu sînt Pepe. George a murit într-o biserică bombardată dintr-un sat din Cehoslovacia. Arată cu mîna spre zarea imensă ca ei să înțeleagă cît de departe era satul. Biserica se dărîma și el a vrut să scoată de acolo un copil. Era prins între dărîmături. Au rămas amîndoi acolo. Un zid prăpădit de explozie s-a lăsat peste ei și i-a ascuns.

După aceea, Pepe a închis ușa. A plecat grăbit spre șoseaua asfaltată ca să prindă o mașină către oraș.

Lucian Vasile SZABO

VASILE PINTEA : Pace (gravură cu acul)

Damian Ureche

MARTIE APRINDE MUGURI

Raza lui Eminescu veghează
La clopotul dintr-o floare,
Martie aprinde muguri
Cu nestemate tremurătoare.

Intră în marea călătorie
Sevele gîndului, sevele norului ;
Glia, prin catifeaua luminii,
Așteaptă semințele dorului.

Culori dintr-o seamă cu vecia
Sufletul nostru îmbogățind,
Miraculoase fîntîni de martie
În taină sub tîmplă se-aprind.

FRUNZE POȘTALE

Cutia mea poștală fără lacăt
Mă leagă dureros de infinit,
Parcă de-aici de-o viață mi se fură
Scrisorile ce nu mi se trimit.

Mari adieri de vară scăzătoare,
Adresa adorației de zeu,
Și-atunci cînd nu corespondezi cu nimeni,
Să-și scrie sieși solitarul eu.

Și să-ți aduni praf de ghețari în faguri,
Epistole la pietre să trimiți,
Și să presimți de dincolo de singur
Un mers tăcut de piersici înfloriți.

Și-n devorante clipe răvășite
Cînd și de tine însuți te-ai ascuns,
Să știi că-ți scrie cineva în taină,
Dar că răvașul încă n-a ajuns.

Fulg apăsat de frunzele poștale,
Tu, anotimp, citește-mă de vrei,
Parcă-mi expediez din Cluj scrisoare,
Și-ajung cu trenul înaintea ei.

PICĂTURI DE PICTURI

Pe Bega ardea Timișoara
Ca verdele astrilor puri,
Din rana poemului, seara,
Cădeau picături de picturi.

Și gîndul cel bun erai, doamna,
Iar eu eram gîndul cel rău,
Grăbită să nu vină toamna
Pe fructele trupului tău !

ARIPĂ REGĂSITĂ

Din umbre dulci cît ai visat
Să-mi dai o zi de neuitat,
Dar ai plătit această zi
Cu sînge de fotografii.

Căzută-n hăuri, steaua mea
Miros de-nfringere avea,
Întrezărit într-un ecou
Să poată răsări din nou.

De vreme ce talazul mut
Pe mîna mării a-ncăput,
Să-l doară prin temut inel
Cu toată-ntinderea la fel.

Degeaba ochii tăi pătrund
Mirări de adevăr rotund
Cu depărtări de rîndunici,
Cînd eu te simt atît de-aici !

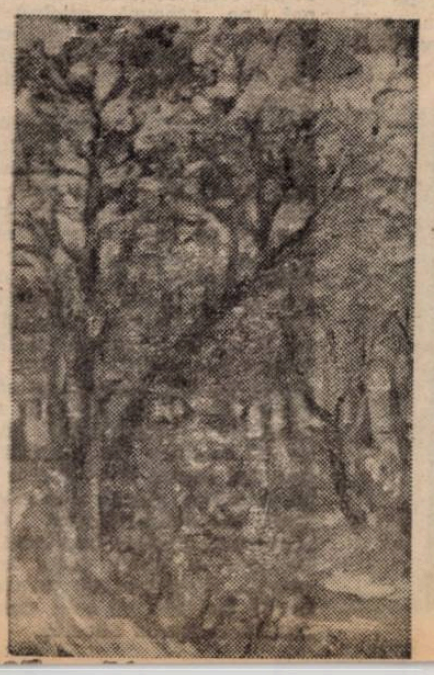

Cealaltă față a prozei

ÎNSEMNĂRI

Cu o foarte bună dicțiune a ideilor, de o remarcabilă pregnanță a analizelor, precumpănitor stilistice, este cartea recentă a lui Mihai Zamfir cu titlul de mai sus. Titlu cu sens oarecum deschis datorită varietății tipologice a textelor comentate. Dintre accepțiile lui posibile, cea mai interesantă desemnează — prin Mateiu I. Caragiale, Anton Holban, M. Blecher, dar și prin autorii de jurnal — acel filon al prozei noastre care, multă vreme, s-a găsit mai puțin în atenția criticilor decît filonul realist ; mai exact, decît acela — în terminologia lui Bahtin — monologic, pentru care Rebreanu reprezintă figura tutelară.

Printr-o abilă punere în scenă, Mihai Zamfir se ocupă pentru început chiar de Rebreanu, de nuvelistica lui. N-o mai împarte cum se obișnuiește, după criteriul tematico-biografic, în nuvele despre lumea rurală și nuvele despre lumea orășenească, (ultimele n-ar fi la fel de reușite ca cele dintîi, pentru că se îndepărtează de experiența de viață a scriitorului). Criticul preferă criteriul modelului structural și observă că Rebreanu se apropie de capodoperă cînd reia schema **novellei** renascentiste cu „forme epice concentrate în afara timpului, cu scenarii umane fără vîrstă" și ratează cînd încearcă să descopere **cealaltă față a nuvelei**, adică modelul ei modern, cehovian, făcut din anti-eroism, ștergere intenționată a contururilor, sugestia mecanicii cotidiene și impresia repetării infinite. Rebreanu impune în literatura noastră primul tip, care generează ulterior romanul său realist, și îl lasă în umbră pe cel de al doilea, al cărui statut va rămîne precar în opinia criticii și cînd, la alți autori, va fi transpus în roman.

Urmează o foarte utilă incursiune în poetica romanului european al anilor '20 (Proust, Musil, Th. Mann, Joyce) căruia i se stabilesc ca trăsături definitorii **acronia**, adică ieșirea din timpul istoric, **simultaneitatea** și **principiul muzical**, prin care se poate înțelege organizarea de tip poetic, cu recurențe și răsfrîngeri interne, a ansamblului romanesc. După părerea mea, aceste trăsături nu reușesc să elimine timpul și narațiunea, ci intră în concurență cu ele, de unde și tensiunea specifică a acestui tip de roman. Proust, de exemplu, a încercat realmente să se adăpostească într-un spațiu construit din corespondențe, însă romanul lui rămîne unul despre coroziva timpului. Sau, alt exemplu, **Iosif și frații săi** este centrat pe relația ironică, deci tensionată, dintre poematicul mitic și narațiunea realistă.

O structură asemănătoare, combinînd poeticul cu romanescul, pune în evidență și Mihai Zamfir — cînd revine la autorii români — în **Crații de Curtea-veche**. Dacă lui Mateiu I. Caragiale i-a reușit în gradul cel mai înalt **fuziunea**, **nu tot așa s-a întîmplat în amplul roman al lui Constantin Stere, În preajma revoluției**, unde autobiograficul precumpănește, nu îndeajuns de topit în roman. În schimb, la Anton Holban realul biografic, filtrat proustian pînă la starea de semi-absență, devine cu adevărat materie a unei autentice structuri romanești. Tot autobiografia a alimentat și proza lui M. Blecher, ca și, la nivele diferite de transfigurare, pe aceea a unor Mircea Eliade, Mihail Sebastian, C. Fîntîneru, Octav Șuluțiu etc., de data aceasta substanța vieții proprii ridicîndu-se pînă în zona metafizicului. Într-o serie de excelente analize, Mihai Zamfir fixează nucleele acestui tip de proză : indeterminarea individualității, toposul bolii stranii, sexualitatea aberantă, caracterul în același timp derizoriu și semnificativ al lumii obiectuale și, în sfîrșit, obsesia thanatică.

Unde nu mai sînt de acord cu criticul, cel puțin în privința exemplelor alese, este în legătură cu evoluția spre proză a limbajului critic lovinescian. Mărturisesc că prefer austeritatea cam uscată a frazelor prelevate din prima perioadă unui stil critic, de un lirism după părerea mea inconsistent, care ar admite „**funigeii** talentului literar" și „**peteala** gloriei eminesciene". O asemenea evoluție a trebuit să fie la rîndul ei depășită, fie prin literaritatea generalizată a frazei călinesciene, fie printr-o nouă sobrietate, de data aceasta mai viguroasă și mai aplicată estetic decît cea de la început. Lovinescu însuși a înaintat mult în această direcție, încît peteala și funigeii nu mi se par definitorii pentru el.

Luată în totalitate, însă, cartea lui Mihai Zamfir este și convingătoare și salutară. Metamorfoza prozei noastre din ultimele decenii impune într-adevăr reconsiderarea unor opere care au constituit o alternativă validă a prozei realiste. A le reconsidera nu pentru a inversa rolurile, ci pentru o mai bună și dreaptă înțelegere a trecutului prozei noastre și a originilor celei actuale. Mihai Zamfir nu este chiar un pionier al acestei operații, dar sporul pe care i-l aduce el este de necontestat.

Livius CIOCÂRLIE

Gabriela Pachia

PE-ACEST PERETE AL FIINȚEI...

Am țesut un curcubeu
peste neorînduiala din mine
și-am răsărit la fereastra ta.
Aș lega — cu decoloratele fringhii —
toate frunzele uscate
și le-aș trimite la începuturi,
în muguri,
la izvoarele riurilor
din umbra inimii.
Mi-aș revărsa razele
în picturi proaspete, atîrnînd
pe-acest perete al ființei...

Vas antropomorf din așezarea neolitică de la Parța.

FRUNZA NEMĂRGINIRII, ÎN TOAMNĂ...

Trecătorul de-adînc, sub frunza
serii
pe care ninge, sub frunza de-aramă,
pe care-i norul, sub frunza lui
mîine,
pe care-i visul, sub frunza luminii,
pe care-i grîul, sub frunza mărului,
pe care-i omida, sub frunza riului,
pe care-i arca, sub frunza-lună,
pe care arde iubirea și cîntul...
Trecătorul de-adînc, sub frunza
nemărginirii,
în toamnă...!

CU FLOAREA-SOARELUI ÎN OCHI...

Rouă de clipe
de-a lungul degetelor,
cu povestiri de dincolo de nouri.
de dincolo de curcubeu;
împodobește-mi părul
cu fluturii-perle,
cu muzica de vară a sferelor,
pînă-n adîncul propriei mele
lumini...!
Fîntîna
cu floarea-soarelui în ochi...

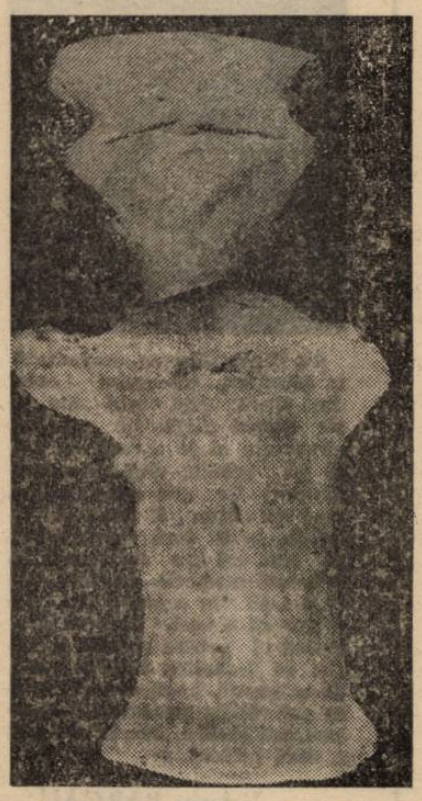

Idol antropomorf neolitic de la Chișoda Veche.

Laura Gheorghiu

MANOLE

Sub roți de timp, Manole
Cuvîntul
revoltat în culoare
Focuri certîndu-se
la orice răscruce
Și caii...
Lor cum le-aș putea vorbi.
E viscol în gînduri
și fîntîna... departe
Chiar Ana
în cealaltă carte...

DANSUL COLIND

Ninge în urma noastră
ca o cortină
cîte zboruri
cîte chemări

Ninge ca un blestem
peste răsfățul nostru
peste cîntecul risipit
în pleoapele zorilor.

Tot mai străină
cetatea
și tot mai concretă.

Ninge
pentru dansul nostru
ca un colind.

Sapă (Tibiscum, secolul III).

MEREU MAI PUȚINI

Mereu mai puțini
și mereu mai stinsă
șoptirea luminii.

Vin cerbi să ne fure
vin corbi să se-adape
vînturile vin...

E marea-n reflux
și noi
mereu mai singuri
printre creste
mereu mai cărunți.

Mereu mai departe
pașii cărunți...

CEASUL AȘTEPTÎND

Te caut în turnul cu ceas
al unei așteptări de demult.

Frunzare ciudate neliniștesc
lumina. Tropot trist
mistuie surîsul ferbii.

Îmi pare că geruri sălbatice
vin. Și pe drumuri...
colinzi împotrivă-ne

Te caut în turnul cu ceas
ca-ntr-o clepsidră.

ROMANU

Cărturarii români din Banat și Transilvania își aveau în mare parte obîrșia la țară, fuseseră feciori de plugari, dascăli și preoți și în această postură au trăit ani de-a rîndul în mediul sătesc, mediu de care s-au îndepărtat doar în spațiu geografic, nu și în cel sufletesc. Ei au acordat atenție cuvenită manifestărilor spirituale din aceste zone, unele dintre ele exteriorizate și prin fermecătoarele și neasemuitele dansuri populare. Cu timpul, cele mai de elită baluri de la oraș au fost împodobite cu o serie de dansuri românești din diferite ținuturi, dansuri promovate și demonstrate cu mîndrie și măiestrie de către tinerimea avînd sorgintea în Țara Almăjului, a Crișurilor ori în Biharia și Maramureș. La auzul melodiilor izbucneau aplauze frenetice și se juca în tact și cu sîrg: „De doi", „Pră loc" sau „Măzărica" din Banat, „Hațegana" din Hunedoara, „Țarina" din Munții Apuseni, „Mărunțelul" din Bihor, „Tropotita" din Maramureș sau „Învîrtita" din Mărginime.

Un alt dans solicitat cu ardoare în epoca fierbinte, premergătoare Unirii, era Romana, Romanulu ori Românul (citeștrei entități lingvistice avînd aceeași semnificație), un dans de perechi și de coloană, înnobilat și botezat astfel de către precursorii unității neamului românesc pentru a se putea argumenta și în acest mod, denigratorilor de viță, originea latină a românilor bănățeni și ardeleni. Ideea zămislirii „cadrilului românesc" a aparținut cărturarului Iacob Mureșianu din Brașov care la mijlocul veacului trecut era director de liceu în metropola spirituală de sub Tîmpa și discipol lui George Barițiu la „Gazeta Transilvaniei".

După Anul de foc — 1848, întrunirile intelectualilor români din pămînturile înrobite social și ofensate național erau din ce în ce mai numeroase, flacăra dorului de libertate continua să ardă în fiece casă și sub cerimea fiecărui așezămînt. Aceste adunări cu profunde implicații social-politice funcționau sub masca unor întrevederi obișnuite între prieteni și membrii de familie, care, de altfel, culminau, pentru conspirarea adevăratului scop, cu petreceri dansante. La o astfel de petrecere, organizată cu prilejul carnavalului din 1849 participase ilustrul profesor Iacob Mureșianu, tatăl compozitorului de mai tîrziu; stătea la o masă în compania plăcută a muzicologului Ștefan Emilian și privea cum tinerimea română se dădea în vînt după „Quadrille" și „The Lancers'", dansuri de coloană, de import, foarte la modă în acea vreme, pe care românii nu le aveau, cu toate că dispuneau de suficiente motive muzicale, precum și de mișcări de dans atît de mlădioase.

pantheonul românesc

Așadar, după balul de la carnaval, Iacob Mureșianu și profesorul Ștefan Emilian (cunoscutul Kertész — maghiarizat de către autorități, mai tîrziu, profesor de renume la Universitatea din Iași) vor pune la cale plămădirea Romanei ca dans de salon. Iacob Mureșianu va pune la dispoziție materialul „bibliografic" și muzical, iar Ștefan Emilian va ticlui pe note melodia care își are izvorul în substratul unor cîntece populare din: Hațeg, Abrud, Banatul Timișan, de pe Someș și Olt. „Cadrilul românesc" era jucat de douăzeci de perechi de dansatori. Romana se va răspîndi vertiginos, în toate ținuturile românești de dincoace de Carpați, abia după ce va vedea lumina tiparului, respectiv în perioada anilor 1880—1885, cînd este tipărită întîia oară în editura Gebauer Constantin din București, sub numele lui Iacob Mureșianu-junior, coperta purtînd titlul: „Romana, Quadril Național Transilvanian, dedicat Dșoarei Amelia".

La începutul veacului nostru, cînd se punea cu ardoare, tot mai pregnant, Unirea cu Țara, Romana se împînzește pretutindeni, ea cunoaște o însuflețire nemaiîntîlnită în orașele, ba chiar și în mediile rurale din spațiile subjugate crîncen de dualitatea austro-ungară. Prin intermediul ei se făcea o bună propagandă cîntecului, portului și dansului românesc, se menținea trează ideea de românitate și conștiință națională. În jurul unor personalități se coagulaseră focare de cultură românească, dar și centre potente de luptă pentru unitatea națională. În Banat, astfel de centre au fost: Lugoj, Caransebeș, Oravița și Orșova — urbane, Mehadia și Iablanița — rurale; adevărate cetăți inexpugnabile, de rezistență civică pentru ideea de națiune. Între periodicele bănățene („Drapelul", „Lumina", „Renașterea", „Glasul Dunării" etc.) „Foaia diecezană" din Caransebeș, prin semnatarii ei (Enea Hodoș, Patriciu Dragalina, Constantin Popasu, Ștefan Velovan, Cornel Corneanu, Ștefan Jianu, George Cătană și mulți alții) a biruit vitregia vremurilor reușind cu sacrificii să contribuie cu prisosință la pregătirea unui climat propice unor solicitări revendicative, legitime și de interes major.

După un însemnat număr de „probe de romana", unele formații au urcat pe podiumul laureaților, cu prilejul unor festivaluri inițiate și organizate de către Astra. Astfel, echipa de dansuri din Mehadica, condusă de vajnicul și inimosul învățător Gheorghe Usonescu, însușindu-și una dintre variantele Romanei (în afară de cea cunoscută, Ștefan Emilian, ulterior, a mai aranjat pe note și libret două variante, în parte originale, în parte de structură folclorică) a dobîndit premiul cel mare în prezența a peste o mie cinci sute delegați ai Astrei, la întîlnirea de la Herculane. În mijlocul scenei apăru, în straie românești, încins cu tricolor peste mijloc și cu eșarfe în diagonale, în rolul vătafului, învățătorul din Mehadica, creînd un moment folcloric, specific horei țărănești, un preambul sui-generis la adunarea jucătorilor. Glasul lui Gheorghe Usonescu sună ca o solie carpatină:

„Azi e zi de sărbătoare,
Noi aici ne-am adunat,
Ca să stringem la hotare
Strigăturile din sat"

La finele acestui preambul, vătaful fusese înconjurat de dansatori și dansatoare în pitorescul port românesc. În sunetele de marș patriotic, urmă jurămîntul de călușar la Romană, Marțial și plin de gravitate tună vocea sonoră a dascălului Usonescu din Mehadica. El avea în pumni un bulgăre de pămînt.

Glasul vătafului: Jur pe acest pămînt!
Glasul dansatorilor (repetă): Jur pe acest pămînt!
Glasul vătafului: Că-l voi cinta!
Glasul dansatorilor: Că-l voi cinta!
Glasul vătafului: Că-l voi apăra!
Glasul dansatorilor: Că-l voi apăra!
Glasul vătafului: Că-l voi juca!
Glasul dansatorilor: Că-l voi juca!
Glasul vătafului: Facem legămînt!
Glasul dansatorilor: Facem legămînt!...[1]

Se declanșă o explozie extraordinară de aplauze, ovații și aclamații prelungite, greu de potolit. În cele din urmă, prin fața celor din juriu, (în care se aflau și Iosif Vulcan de la „Familia", precum și popa Chendi de la Petnic, fratele criticului Ilarie Chendi, cu toții unioniști convinși) și a spectatorilor îngrămădiți cîte doi-trei pe un scaun, se desfășură Romana — cadrilul românesc cu ale sale cinci figuri: Rosa, Octavia, Mureșana, Augusta și Nimfa cu partea de finală Amata, fiecare figură comunicînd ceva despre sobrietatea dansurilor de perechi din binecuvîntata Țară a Transilvaniei și a Banatului.

Nicolae DANCIU PETNICEANU

[1] **Jurămîntul de la combinata „Călușar-Romană" a fost cules de către autor în ianuarie 1988, de la Nicolae Bunei, coreograf din Glimboca, jud. Caraș-Severin, fost elev al lui Afilon Lațcu.**

SUB LUMINI ȘI UMBRE — O OPERĂ

figurine

Student în Institutul de artă plastică bucureșteană, „Ioan Grigorescu", la șase ani după terminarea războiului și la trei după Reforma învățămîntului, Vasile Pintea avea să intre în prima promoție de artiști plastici români care se va constitui, după peste 30 de ani de activitate creatoare, într-o generație de creatori de primă linie, trecută prin forjeria atîtor prefaceri și experiențe plastice și umane ale timpului și ajunsă, azi, în pragul bilanțului ei artistic.

Tînărul student visa, în anii de studiu, la marea pictură monumentală. Proiecta pereți imenși, umpluți de fresce gigante. Ele demonstrau un entuziasm al vîrstei și al unor profesori ai săi. Dar ele cereau o forță, materiale rare, timp și energii nesecate, care nu puteau fi întotdeauna la îndemîna tinerilor începători. Au fost și încercări vagi, în acest sens, există, în tînărul artist, pasiunea pentru pictura veche și frescă, dar sentimentul monumentalității a rămas, în amintirea artistului de azi, doar ca o scînteiere rapidă, fulgurantă, ce s-a stins înainte de-a se împlini.

Trăise, cîțiva ani buni, în ambianța, încă, a marilor maeștri, a unui Ressu, Iser, Steriadi, Palladi, Ghiață, Ciucurencu. Îi prinsese, încă, în pragul bătrîneții lor creatoare, expunea, alături de ei, pe simezele vremii, alături de generația sa, se lăsa contaminat de marea lor lecție de artă. Ardea să irumpă într-o creație care să-i fie proprie, să-l exprime cît mai autentic cu putință. Expunea deci pictură, dar ea nu-l mulțumea. Marile pînze erau extenuante, iar cînd le trimitea, el rămînea singur, avea sentimentul că e sărăcit, văduvit de creație. Căci pînzele nu mai erau ale sale. Nu era ca în gravură, ca în grafică, unde opera se putea reproduce. Multiplica. În Institut își făurise bazele unui bun desen, dar, de la pictură la grafică, era totuși un pas greu și riscant. Să încerce acest pas? Trebuia „să fure" meșteșugul de la alții care îl posedau înaintea sa. Trebuia să-l adapteze apoi acel meșteșug la propria sa personalitate și sensibilitate.

Poate că experiența cea mai dramatică și mai nobilă, ca să nu spunem și cea mai îndrăzneață, pentru un artist, este aceea a saltului, a descoperirii de sine, a întrepătrunderii unui gen cu altul. O nouă gamă de cunoaștere, noi unelte ale meseriei, o altă viziune artistică, trasee vagi, necunoscute, etc., etc., care pretind îndrăzneție foraje de conștiință.

Se poate spune că Vasile Pintea a trăit toate aceste experiențe insolite, încă în urmă cu două decenii, cînd făcea trecerea dramatică a pragului unei arte spre o nouă artă. El descoperea de fapt o gravură și o artă grafică, după experiențe adînci și persuasive, în care ele primeau o picturalitate specifică pînzelor artistului, culoarea și ductul său original, ceva din vibrația pînzelor trecea acum pe hîrtia grafică și-i conferea originalitate, o notă aparte. Era curajul unui începător care voia „să facă altceva" decît făcuse. Era descoperirea unui nou univers, fascinant, în care el putea face inovații, putea să experimenteze și să înainteze pe o rută nouă, necunoscută pînă și lui însuși. Și se poate spune, azi, că artistul, în aceste două decenii, s-a căutat cu tenacitate și s-a descoperit pe sine. Desenul său, de o finețe incomparabilă, grafismul său inovator, universul său tematic, veșnic structurat pe idei nobile, de profund umanism, expozițiile, în galerii străine de renume, în ambianța și vecinătatea unor artiști europeni și români de primă mînă, toate l-au determinat nu numai să renunțe la complexele sale de început, ci să intre între performerii graficii române și străine de azi. Dar, cu siguranță, această trecere calitativă din pragul unui gen de artă în perimetrul și încăperea alteia, a fost chiar saltul calității de artist și de om a lui Vasile Pintea. A fost sentimentul că el însuși trebuie să se socotească astfel. Un om și un artist nou creat. Pentru că există, de ce să nu o spunem, în traseul fiecărui creator, un moment crucial, în care el simte că trebuie să depășească nu numai pragul unui gen de artă pentru un altul, dar și pragul, de la o cunoaștere și o situare, prea statică, prea provincială, la stadiul unei afirmări demne, unde dispar complexele, provincialismele, unde artistul se simte stăpîn și mîndru de performanțele artei sale, unde el poate fi egalul cuiva, unde poate fi valorificat la măsura artei sale, unde se simte investit cu mesajul artei țării sale, pe care el o chiar reprezintă. Și Vasile Pintea a tins, în aceste decenii, de fiecare dată, să se simtă egalul cuiva, dar nu al oricui, exponentul, nu al unui județ, sau provincii, ci al unei țări, să pătrundă într-un perimetru larg, unde arta sa, mesajul ei specific românesc, să fie apreciate, puse în vileag și primite cu respect și interes de public și de specialiști.

Temperament lucid, dar, totodată, marcat profund de accentele patetice ale artistului responsabil față de artă și rosturile ei, Vasile Pintea a fost, în tot ceea ce a făurit: pictură, grafică, gravură, desen, un combatant. Un neliniștit. Un înaintemergător. Unul care a trecut, întotdeauna, senin și îngîndurat, prins între uneltele atelierului său, a trecut peste orgoliile momentului, a depășit frecușurile zilei, retras în fața artei sale, spunînd, ceea ce a avut de spus, în felul său, prin mijloacele creației sale, iar niciodată prin altceva.

Există, poate, adeseori, la el, un sentiment de îngrijorare și amărăciune, pe care artistul, însă, le depășește, luminos. Îngrijorarea și amărăciunea că arta artistului român contemporan nu e încă îndeajuns de discutată, de pusă în vileag, de elucidată de către critica de artă. Orice artist matur rîvnește la o consacrare, la o împlinire a operei sale, risipite, care să fie adunată într-un tom, într-o lucrare care să-i pună în vileag valoarea, specificul, originalitatea. Adeseori, critici străini au remarcat mai din plin autenticitatea artei graficianului decît cei autohtoni, sofisticați, adeseori, într-un limbaj incifrat. Indiferentismul acesta, în fața unei opere românești, indiferent de artist, indiferent de arta lui Vasile Pintea sau a altuia, pare întristător și păgubitor și poate să țină în umbră valori autentice, să le marginalizeze.

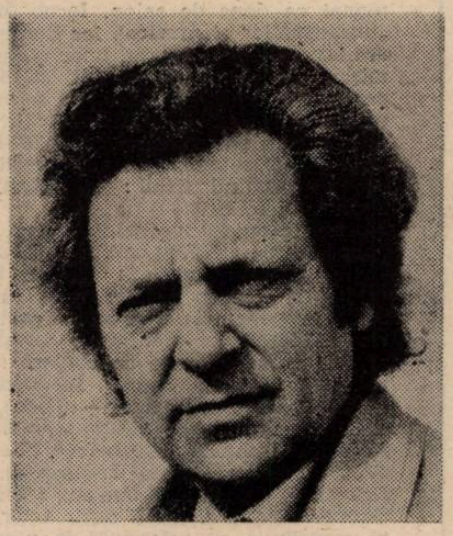

Dar, poate că cel mai dramatic moment din traseul unui creator pare a fi descoperirea clipei cînd el simte cum „fugit ireparabile tempus", cînd înregistrează momentul în care el trebuie să știe să prețuiască timpul care aleargă și îl depășește. Pentru artistul ajuns la pragul în care luminile jucăușe și juvenile se sting și îl întîmpină doar singura mare torță a vîrstei mature, vine ora bilanțului. El trebuie să prețuiască timpul rămas. Care s-a redus mult. Exprimarea sa devine tot mai grea, deoarece grele sînt și pretențiile creatorului. Sînt factori care înhibă. E timpul care presează. A venit marele moment cînd nu mai poți privi nici în stînga, nici în dreapta, fără rost, ci doar înainte, spre arta ta. Pentru care trebuie să trăiești. Artistul a muncit, a văzut multe, a trăit multe și are sentimentul că nu a trăit degeaba, că e necesar, dar îl atacă marile întrebări: „Ce mai am de făcut, ajuns aici, pentru a spune celor din jur tot ceea ce am de spus? Pentru a rămîne în conștiința lor? Pentru a fi înțeles de ei?".

Fiecare epocă, indiferent de luminile sau umbrele ei, pentru a rămîne înscrisă pe răbojul timpului, trebuie să fie marcată de truda creatoare și de lucrarea mîinilor și minții milioanelor de semeni, dar ea trebuie să fie marcată și de trecerea unor artiști. Așa a fost întotdeauna. Cronicile timpului se scriu în giganticele construcții, de oțel și piatră, în traseele mărețe constructive, ce pot dura secole, milenii, dar ele se scriu și în pînzele pictorilor, în cuvintele nemuritoare ale poeților, în armoniile sonore ale compozitorilor timpului. Noi, românii, spune artistul, putem și trebuie să valorificăm, încă de azi, aceste creații, cele mai bune din cele bune, pentru ca ele să supraviețuiască mîine și să ne reprezinte timpul acesta traversat de noi acum. Așa e firesc. Așa se transmite ștafeta de la o generație la alta, de la o etapă istorică la alta. Acum, la ora bilanțului creator, pentru artistul timișorean, și român, nu se mai pune problema „ce trebuie să fac". Acum se pune problema timpului, a răgazului, a cugetării adînci, de a așeza în valoare gîndul creator care să încorporeze creația. Gîndul care poate face fuziunea între ieri și azi, între tradiție și modernitate și care să traseze pîrtia către viitor. Aceasta poate fi unica preocupare a artistului la ora de față. Și, tot acum, artistul mai poate fi preocupat de mișcarea artei ce se săvîrșește în jurul său. Uneori, îl intrigă partis-priurile unei critici. Alteori, e uimit cum, peste noapte, sînt dați uitării unii și sînt aduși drept etalon alții, necunoscuți. Cum, uneori, arta e confundată, într-o profesiune de credință, cu un simplu meșteșug. Dar arta nu e meșteșug, pur și simplu. Ea face parte din spiritualitatea unei nații, a unui popor, are menirea să înalțe. Ea ridică spre sine pe cei care o percep. Ea cere selecție, performanță, dăruire extremă, har personal.

Între graficienii români, Vasile Pintea a fost întotdeauna un artist care nu a preferat niciodată anchiloza. El a pornit de la pictură, a abordat cu suplețe și originalitate gravura, grafica, desenul și nu a dat voie nimănui să-l categorisească într-o formulă rigidă sau într-un gen fără ieșire. Dovada cea mai elocventă a supleței dinamice a creației sale este și faptul, extraordinar, că, după 18-20 de ani de tăcere, în pictură, el revine din nou și spre acest gen, abandonat în tinerețile sale.

Nici ca grafician, preocuparea pentru culoare nu l-a părăsit. El a fost, posibil, în subconștient, mereu, și pictor. Fără să o spună aceasta. Dar a fost prin creația sa. Culoarea, poate că era în chiar simțul incipient al artistului. Dovadă că nu s-a putut desprinde de ea. Că a cochetat și în grafică, mereu, cu ea. Dar, curios, el a revenit la pictură, la culoare, nechemat de nimeni și de nimic. El a revenit doar atunci cînd a voit-o. Fără a face din asta o problemă. Fără a-și abandona cuceririle de vîrf din grafică, ductul liniei sale. Dimpotrivă, desenatorul din el se oprește la marile opere clasice, la „Luceafărul", la „Ciulinii Bărăganului", la „Poveștile" lui Creangă, universuri în mișcare, populate original de creatorii lor, de care desenatorul se apropie cu sentimentul împlinirii unei datorii sacre, socotind că, din împletirea cuvîntului cu linia și culoarea, pot izvorî noi opere complexe, noi expresii ale artei sale.

Există, în tot ceea ce gîndește, proiectează și exprimă Vasile Pintea, la ora de față, sentimentul complex al artistului doritor a rămîne, cu tot zbuciumul său creator, în memoria contemporanilor, a timpului și artei noastre. Prin tot ceea ce el ne-a lăsat, pînă azi, zestre creatoare, nouă, celor care îi admirăm opera, el dovedește spiritul generos al artistului multilateral, al omului ce vrea să trăiască și să existe printre semenii săi, cu tot ceea ce arta poate să dureze și să sensibilizeze. Generația sa a dovedit, prin operele lăsate, pînă azi, nouă, contemporanilor, că a avut parte și de eșecuri, dar și de strălucite succese. Sub lumini și umbre, s-a constituit o operă care vorbește de la sine despre perenitatea ei, despre faptul că artistul, ca mesager al timpului, poate revigora spiritualitatea unui popor și poate să stea cu conștiința deschisă spre viitor. Firește, un viitor, în care aceste opere, laolaltă cu ale confraților săi, expuse într-o sublimă galerie de artă timișoreană, care se alcătuiește de pe acum, vor putea constitui, pentru semenii de azi și de mîine, mărturiile de suflet și artă ale unei generații, un memento, în expansiunea fără de sfîrșit a timpului.

Ion ARIEȘANU

medalion

PRINTRE CĂRȚI

Un om între cărți este cel mai emoționant tablou pe care nu l-am văzut încă niciodată pictat. Cu toate sugestiile pe care le oferă ființa supremă între ființele mai mici, cum îmi place să numesc cărțile, îl am totuși în memorie și cînd se întîmplă să întîlnesc în realitate omul potrivit între cărți. Atunci bucuria mea nu are margini.

Pe Elena Ripoșan, moață din Blăjenii Zarandului, o văd zilnic între cărțile librăriei „Gheorghe Lazăr" din Deva. O observ cum se agită printre standurile și rafturile pline de tomuri, cum are grijă în permanență ca vitrinele să fie proaspete, sugestive, substanțiale, să-i ajute și să-i atragă pe cititori în acest lăcaș de cultură, așezat printr-o întîmplare fericită chiar în preajma impozantei statui ecvestre a ultimului mare rege al Daciei fără hotare.

În clipa în care m-am hotărît să scriu aceste cîteva rînduri despre librarul exemplar Elena Ripoșan, am găsit-o despachetînd și rostuind cu grijă „...o apariție dragă nouă, ardelenilor..." cartea lui Sorin Titel conținînd romanele Țara îndepărtată și Pasărea și umbra, tipărite în colecția „Biblioteca de proză românească contemporană" a Editurii Eminescu. Dar cîte lucruri cu adevărat semnificative despre această ființă între ființele cărților noastre nu aș putea reține pentru cititorii noștri? De pildă, atunci cînd am vorbit despre centenarul morții lui Eminescu, Elena Ripoșan mi-a mărturisit că a fost tare tristă anul acesta pentru că, în 15 ianuarie, avînd inventar, nu a putut să aranjeze o Vitrină semnificativă Eminescu.

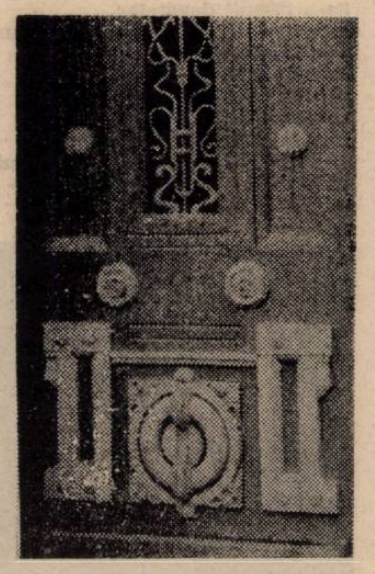

Cu Elena Ripoșan, responsabila Librăriei „Gheorghe Lazăr" din Deva, poți vorbi zile în șir despre cărțile pe care le păstorește și le așează cu grijă în mîinile cititorilor-cumpărători. Ea știe exact, atunci cînd un cititor îi intră în librărie, ce ar dori, care apariții mai noi sau mai vechi îi frămîntă memoria. Credeți că e ceva ieșit din comun? Nu. Vă asigur că e vorba doar de dragostea ei pentru această meserie, de dragostea față de cărți, de o atentă implicare chiar și în psihologia oamenilor care cumpără cărțile, „marfa" pe preț a unei națiuni...

Valeriu BÂRGĂU

orizont arădean

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU
COMITETUL DE CULTURĂ ŞI EDUCAŢIE SOCIALISTĂ ARAD
ŞI CENACLUL DIN ARAD AL UNIUNII SCRIITORILOR

Asimetrie şi sens

Dacă Hegel avea dreptate să afirme că realitatea, existenţa este alcătuită din opuşi care se suprapun, se intercondiţionează, atunci consecvenţa logică ne obligă să fim de acord că nici o entitate, nici un aspect al realităţii nu pot fi gîndite separat, ca existenţe închise asupra lor în mod absolut. Toate conceptele sînt relative fiindcă sînt corelative.

Dar această co-relare, o arată deja Kant, poate fi compoziţie sau poate fi conexiune, adică legătură în care termenii nu-şi aparţin în mod necesar, ori legătură în care corelaţii se presupun cu necesitate. Prima legătură este o co-relare, o sinteză ce ne aşează în perspectiva extensivului, a mişcării din exterior, a doua este co-relaţie, identitate tare, intensivă, ce posedă mişcarea în interior. În primul caz, termenii sînt uniţi plecîndu-se de la ei către unitatea ce urmează a fi formată, punerea în raport, coordonarea fiind exterioară. Abia în al doilea caz, în corelare sîntem în faţa unui raport adevărat, deoarece aici coordonarea este rezultatul unei dez-legări, al unei disocieri lăuntrice.

Corelaţia ca rezultat al mişcării identităţii sintetice, al Unului care se disociază, este, de fapt, o desfăşurare ce se ex-pune, ce se explică pe sine în drumul înainte în care îşi dă determinaţii. Ca identitate tare, Unul ascunde în el o totalitate ce încă nu s-a dezvăluit, abia prin disocierea cu sine relevîndu-se raportul interior, iar desfăşurarea aceasta în progresie are darul de a scoate la iveală ceea ce înainte părea ascuns sau confuz.

Diviziunea Unului este inerentă cunoaşterii filosofice, subliniază K. Kosik, dar şi acţiunea umană se înrădăcinează tot în această dedublare a Unicului. Însuşi termenul german **Entwicklung**, echivalent de obicei prin cel de dezvoltare, desfăşurare, reprezintă de fapt traducerea din latină a lui **explicaţio**, care înseamnă desfăşurare, expunere, explicitare a unui ansamblu ce la plecare era obscur, confuz. Expresia plastică a acestui proces este aceea de developare fotografică, operaţie prin care ceea ce era neclar în punctul de pornire devine pe urmă vizibil, de recunoscut (entwickeln însemnînd în germană şi a developa). Realitatea care devine se explică, se expune şi se developează pe ea însăşi şi prin ea însăşi atunci cînd se desfăşoară, evoluează, clarificîndu-şi fazele şi momentele mişcării sale.

Multiplul iese din Unul tocmai prin spargerea simetriei, aşa cum se întîmplă, de exemplu, cu intrarea în opoziţie a protonului şi neutronului în momentul cînd este distrusă simetria prin plasarea lor în interacţiune electromagnetică. Unul care traversează toată istoria filosofiei, în forma lui tare, nu este unitate în care repetiţia omogenizatoare ar fi în elementul ei, ci singularitate-complex în care tensiunea asimetrică modelează din interior, fiind determinată şi generativă.

Desfăşurarea Unului-multiplu este una direcţionată, o mişcare cu sens, orientată. Există o dialectică subtilă în mişcarea totalităţii sintetice, iar „dialecticul nu are sens şi nu e cu adevărat posibil fără orientare" (C. Noica). Dar cine dă orientarea, sensul? Tocmai asimetria, asimetria contradicţională în cîmpul dialecticii.

Ioan BIRIŞ

PRIMĂVARA MERGE LA TEATRU ... [I]

Am văzut-o, vă spun, trecea în iureş peste oraş (cu ţipete, înalte, de gîşte sălbatice) şi s-ar fi dus cine ştie unde dacă nu zărea albia largă a bulevardului central, aşa că a coborît înfiorînd teii străjuitori, umplîndu-i de presimţirea miresmei ce va să vină, scuturînd, zdravăn, mestecenii din faţa teatrului (fericit fie cel care le-a hărăzit loc acolo), ca să-i trezească din hibernare, aruncîndu-i în braţele ameţitoare ale insomniei albe, mai abătîndu-se şi prin curtea interioară a „Românului" pentru a preamări castanul frumos ca un monument şi a da ghes mugurilor de iorgovan, iar la urmă, buimacă şi zăludă cum e, a dat năvală în teatru. Avea, se vede, oarece socoteli pe acolo. Căuta, mai bine zis, o fată subţire şi mlădie, ca joarda verde de alun, şi mai căuta un lotru cu făloasă mustaţă, ca să-i vestească, pe amîndoi odată, că a venit o vreme ce-i a lor.

Fata asta s-a născut la Gura Humorului, dintr-o mamă venită taman de lîngă Peştera (Meďgidiei) şi un tată ardelean, drept pentru care a copilărit în... Maramureş. Păi cum? În şcoală a visat să devină cîntăreaţă, deşi harul ei era rîsul sănătos şi care, o dată pornit, stîrneşte clopoţei de argint şi sperie roiuri de fluturi; povesteşte, acum, că „într-a IX-a" a şi cîntat „prost" într-un concurs (şi rîde de se prăpădeşte); a recitat, în schimb ,la toate serbările şi rîde de plînsu-i de atunci — s-a întîmplat, odată, ca sala să nu înţeleagă versurile lui Cezar Baltag; o profesoară de-a ei îşi aminteşte că la testele făcute elevilor pentru aflarea opţiunilor acestora, ea (rîzînd încrezătoare) a răspuns de cinci ori: actriţă. Colegul ei, Vâţă Virgil a răspuns: regizor. Asta au vrut, asta s-au făcut. Un an a „jucat" la Teatrul din Baia Mare, timp în care a luat lecţii de la viitorul arădean, actorul Dan Antoci. Oarecine din teatrul acela a zis că-i „lipsită de talent" şi, ca dovadă... a intrat la Institutul de teatru din Tîrgu-Mureş, la clasa lui Constantin Codrescu. Antoci i-a spus: „dacă nu intri, eu nu te mai pregătesc, apucă-te de altceva!"; păi ce să facă? — în anul dinainte, încercase: plîngea lîngă cartea de anatomie; la examen s-a dus cu o amigdalită de toată frumuseţea; n-a prea mers treaba în capitală, a „fugit" la Tîrgu-Mureş (din spital de-a adevăratelea), mai aveau acolo un loc pentru 120 de candidate; şapte din ele trec la prima probă; şase stau la hotel ,numai a şaptea, ea, stă la cămin; mai departe „spune" o „Mioriţă" maramureşană şi celelalte şase plătesc hotelul plecînd acasă, ea rămîne la cămin. Şi în teatru. Apoi, jocul serios

de-a rîsul-plînsul. Pe scenă şi în viaţă. Vroia să joace în tragedii şi era distribuită în comedii. Rîsul ei, de! Din pricina asta nu era lăsată „să sufere". Firește, rîde cînd povestește asta, nu rîde, însă, cînd vine vorba de cei care, în teatru, nu-şi respectă profesiunea. La Reşiţa stă patru ani; succese; colaborare cu regizorul Aurel Manea (îi plac regizorii buni, declară, scurt şi fără comentarii); izbîndeşte în roluri impuse şi mai puţin visează unele care, poate, i se potrivesc (e plină de contraste, recunoaşte, de copil putea să facă pe cine vroia să rîdă, dar şi să plîngă, după te miri ce porniri ale ei). O „repriză" scurtă la Braşov; dă o probă de film, reuşeşte, dar teatrul cu pricina n-o lasă (!). Şi atunci o cheamă arădenii (Ovidiu Cornea, directorul teatrului spune: „este marea mea achiziţie!". Aşa-i, se cuvine să completăm). „Ce joc?", a întrebat la venire. I se spune şi joacă. Primele succese arădene în „Profesiunea Doamnei Waren" şi „Îmblînzirea scorpiei". Acum are vechime, în teatru, nu glumă: opt ani (dacă s-ar întoarce la testul din copilărie ar răspunde de opt ori: actriţă vreau să ajung; a ajuns şi încă una care stăpîneşte scena cu puterea talentului înnăscut!). Aici s-a întîlnit cu fostul profesor, venit în calitate de regizor. Bineînţeles, la început, s-a iscat un mic conflict; rolul nu-i prea plăcea, deşi chiar autorul, Paul Everac, a mizat pe ea. Se lasă cucerită (greu) şi cucereşte lauri (cu uşurinţa unui adevărat star). Nu e o spontană, crede, îşi „gîndeşte" rolul, se lasă condusă de logică, nu de instinct. Vorbe! Se lasă condusă de darul pe care-l are şi izbîndeşte printr-o totală dăruire. În spectacolul cu piesa lui Everac trăieşte (intens) mai multe vieţi: de mamă, de soţie, de iubită. Ea, care posedă o tărie morală ieşită din comun, care e convinsă că „teatrul e totul", care e nemaipomenit de tînără în viaţă şi parcă de cînd lumea pe scenă. Ea, care a fost distinsă cu laurii premiali ai A.T.M.-ului. Ea care, în sfîrşit, se numeşte GABRIELA CUC şi era căutată de primă-vară (verişoara ei dintîi, adică). Pentru a-i aminti acest grad de rudenie întru frumuseţe. Cît despre lotrul amintit, un alt actor de primă mărime, distins aşişderea şi pentru acelaşi spectacol, în numărul viitor. Fiindcă primăvara o dată intrată în teatru (fie el şi arădean) nu mai are de gînd să plece, împărţindu-ne întruna bucurii...

Florin BĂNESCU

Parte dintr-o istorie a presei

Cartea pe care Stelian Vasilescu a publicat-o recent la Editura Facla — Publicişti precursori ai Marii Uniri — se pare că este prima parte a unei ample, şi de ce nu, temerare încercări de istorie a presei din Transilvania şi Banat. Această încercare de sinteză au premers-o o serie de articole publicate de autor în presa culturală a ultimilor ani, articole din care se poate deduce amploarea şi complexitatea întregului său demers.

Pentru început, autorul îşi întemeiază cercetarea pe ideea unităţii naţionale, accentul căzînd pe figurile şi activitatea publicistic-patriotică a zece personalităţi, dintre care cel puţin două reprezintă o reală redescoperire — recuperare: Pavel Rotariu, cel care a fondat presa timişoreană, şi Sever Bocu. De importanţă **istorică** este repunerea în discuţie **a cazului Sever Bocu**, care este, de fapt, prima încercare de închegare a unui studiu, de la sfîrşitul războiului încoace, asupra acestui mare patriot bănăţean „prea uşor uitat". Deoarece prin întreaga sa activitate (a nu se uita întîlnirile diplomatice din casa sa de la Tekirghiol), Sever Bocu a fost un patriot, un militant activ pentru cauzele Unirii, iar valoarea publicisticii sale adevereşte această aserţiune, el devenind, după Unire, un promotor al publicaţiilor social-culturale bănăţene.

Importante sînt şi portretele-studii dedicate lui George Barit, Vincenţiu Babeş, Ioan Bechnitz, Iulian Grozescu, Gheorghe Tulbure, Valeriu Branişte, Octavian Goga şi Onisifor Ghibu. Întru totul meritorie, această carte este o lucrare de pionierat, prin care Stelian Vasilescu propune un vast spaţiu de cercetare istoriografică, o depăşire a subiectivităţii, care a inhibat mult timp cercetările de acest fel, dîndu-ne posibilitatea să întrezărim în lucrarea sa un **cap-de-pod** de neignorat în viitor.

Mircea STEPAN

* **Stelian Vasilescu — PUBLICIŞTI PRECURSORI AI MARII UNIRI — Editura „Facla" — Timişoara, 1988.**

CHEMAREA CUVINTELOR

O pasăre filfiind uşor
mi s-a aşezat
sub umărul sting
între inimă şi gînd.
Cine aude măcar
o dată chemarea
cuvintelor, cu uimire
strecoară-n cuibul licuricilor
o lacrimă de mulţumire.

ADOLESCENTUL

„Eu sînt buricul pămîntului", îşi zise,
Punînd degetul pe luna martie,
înfigîndu-şi unghia în carnea ei înflorită...
„Eu sînt buricul pămîntului, auziţi?"
şi sîngele i se prelingea pe sub unghie
mirosind a viaţă...
Şi el rîdea, era bucuros că a reuşit
să pună degetul
pe luna martie...
O, cîtă fericire, adolescent fiind,
să simţi luna martie ca pe o faţă frumoasă,
să poţi spune: „Da, merită să trăieşti
chiar şi pentru atîta,
merită să trăieşti
şi, cine ştie, cîndva
o aripă subţire cît un vers ce taie moartea, nu cerul
mă va atinge uşor, însemnîndu-mă".

Ioan Vasile MARCU

Ceramică tracică (sec. VII î.e.n. — Remetea Mare)

cronica literară

Spiritul Eminescian

Dintr-o carte extrem de bogată în idei și interpretări originale reținem, acum, doar studiul despre publicistica eminesciană. Cartea intitulată, derutant, **Fiii risipitori** (mai degrabă titlu de roman !) cuprinde mai multe eseuri (studii) cu o deosebită încărcătură de idei și noi deschideri de interpretare : **Fratele fiului risipitor, Posteritatea lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, Umbra lui Tudor Vladimirescu, Caragiale după „Năpasta", O polemică uitată din secolul XIX, Sincronizarea prin sămănătorism, Un fiu risipitor al secolului XIX : N. Iorga, Romanul românesc și tirania modelului, Biblioteca proiectelor eșuate.** O sugestie privind alegerea titlului găsim în articolul despre Maiorescu **(Fratele fiului risipitor)**, unde se face o trimitere la **Jurnalul filozofic** al lui Constantin Noica în care se vorbește despre „Fiul risipitor" și „Fratele" lui. Mihai Ungheanu este un critic literar cu solide cunoștințe privind istoria literaturii, dar nu asumată cum alții au scris-o, ci interpretată cum criticul o vede și o cercetează. Mihai Ungheanu trece totul prin filtru propriu, relaționează larg, pătrunde spiritul epocii, înlătură inerții și dogme, nu se lasă furat de fraze frumoase dacă acestea nu cuprind și adevărul. Mihai Ungheanu este un scriitor de idei și opțiuni, cum singur vorbește undeva, și interpretările sale, pe lîngă faptul că sînt adînci și amănunțite, disecînd fenomenul, sînt și prelungitoare de sugestii, dau deci posibilitatea să se ducă mai departe idei, ce nasc noi interpretări. Discuțiile lui Mihai Ungheanu despre un scriitor se fac într-un context larg, ce cuprinde epoca, filații și asociații cu alți scriitori. O privire, deci, cuprinzătoare, asociativă și comparatistă. Face parte din conduita curentă a criticului de a citi literatura fără îngrădiri și filtre deformatoare, liber și deschis, creator și preponderent constructiv.

În acest sens este analizată și publicistica eminesciană. Și titlul pus aici poate ușor deconcerta lectorul pentru început, — **Umbra lui Tudor Vladimirescu** —, pînă la înaintarea în lectura studiului, cînd se încheagă argumentația privind țesătura legăturii publicisticii eminesciene cu spiritul acțiunii Vladimirescului. Studiul lui Mihai Ungheanu despre Eminescu este extins, pe aproape o sută de pagini și criticul discută mai multe probleme — **Scriitor integral, Ireductibilitatea gazetăriei eminesciene, Validitatea criticii sociale eminesciene, O altă istorie a civilizației române moderne, Lacuna biografiei poetului, Modernitatea reperelor istorice, „Forme vechi, dar spirit pururea nou", Calitatea întemeierii științifice, Falsificarea istoriei, Mecanismele exploatării, „Alte tale, dintru ale tale", Biografia-politică eminesciană, Ședința Camerei din 13 martie 1881, Prietenia de idei cu Creangă, „Noua Junime" : Eminescu și Slavici, Un coleg de campanie : Gr. H. Grandea, Sensul „bătrineții".** Despre publicistica lui Eminescu, pornind de la comentarea unor cărți dedicate acestei probleme, Mihai Ungheanu a mai scris în **Exactitatea admirației** (1985). Dar în acest volum se poate observa un evantai foarte larg de probleme, desprinse dintr-un singur domeniu al activității eminesciene : publicistica politică. Numai că Mihai Ungheanu face mereu legături, descoperă afinități, definește spiritul eminescian integrîndu-l în contextul veacului, dar și disociindu-l de acesta, găsindu-i antecedente în istoria și literatura română dar descoperind și punînd accent pe marea sa forță vizionară. Mihai Ungheanu observă că „publicistica lui Eminescu impune modelul scriitorului român, cerebral, activ, angajat, capabil de a se subordona ideii. Acesta este marele model al literaturii române". Spiritul eminescian s-a manifestat cu putere în publicistica sa și acest lucru îl reliefează cu pregnanță Mihai Ungheanu.

Activitatea lui Eminescu la „Timpul", ca moment al biografiei sale, trebuie reconstituită din perspectiva unei lecturi atente a publicisticii sale la acest ziar. Furtunoasa dezbatere din ședința Camerei din Martie 1881 dedicată ziarului „Timpul", al cărui prim redactor era Eminescu, urmărea și discreditarea și marginalizarea marelui polemist. Mai funcționează încă inerția că poetul a părăsit ziarul numai din cauza stării sănătății sale. Dintr-un alt unghi poate fi privită și relația poetului cu Maiorescu. Mihai Ungheanu vede dintr-o altă optică interpretativă, nouă, legăturile lui Eminescu cu Creangă și Slavici. Afinitatea și lupta pentru aceleași idealuri le erau comune. Dincolo de prietenia biografică exista o prietenie literară între acești mari scriitori. Între ideile din opera lui Creangă și cea eminesciană există legături, asemănări. La fel, între publicistica și proza lui Slavici și publicistica eminesciană. Studiul lui Mihai Ungheanu face aceste evidențieri, într-o mereu tonică postură a criticului care respinge dogma, nu citește după șabloane și aduce interpretări noi, exegeze memorabile, dovedind că în literatură terenul nu este niciciînd secătuit, ci mereu capabil să fertilizeze idei. Depinde de cel care are temeritatea să le descopere.

Alexandru RUJA

* Mihai Ungheanu, FIII RISIPITORI, Editura Eminescu, 1988.

teatru

O rază de soare

Surprinzînd chipurile „numai ochi și urechi" ale micilor spectatori angajați cu tot sufletul în desfășurarea spectacolului recital „O rază de soare" de Al. T. Popescu înțeleg (din nou !) cît de eronată este opinia potrivit căreia teatrul pentru copii este facil și nu de anvergura „marelui teatru". Sînt opinii devenite locuri comune, dar aplaudînd acest admirabil recital al ADELEI MOLDOVAN și AURICAI SPIRK — căruia i s-a decernat recent Premiul pentru recital al A.T.M., iar la Botoșani, marele premiu Trofeul Galei recitalurilor păpușărești (ediția a II-a, '88) — am aplaudat, de fapt, o inițiativă a Teatrului de marionete care onorează cartea de vizită a acestei prestigioase instituții culturale arădene.

Două actrițe-mînuitoare deci, Adela Moldovan și Aurica Spirk, care colaboraseră perfect ca protagoniste ale spectacolului „Hänsel și Grethel" după Frații Grimm, au realizat un recital încărcat de lirism, un recital de ingenuă sensibilitate și reală virtuozitate în tehnica mînuirii marionetelor

Textul lui Al. T. Popescu reia un subiect aparent banal și mult vehiculat, mai ales în filmele de animație, și anume ghidușiile unui șoricel nostim, pus mereu pe șotii și prietenia acestuia cu o balerină de porțelan care își accidentase piciorul, dar care se va însănătoși, cum este și firesc, datorită grijii sale prietenești. Spectacolul regizat de Adela Moldovan se dorește o vibrantă pledoarie pentru prietenie. O pledoarie realizată cu simplitate și candoare, cu o sinceritate cuceritoare. Întregul spectacol are un fluid liric emoționant. Este admirabil ca viziune și susținut de cele două actrițe-mînuitoare cu dăruire, cu virtuozitate artistică. Spectacol lucrat cu evidentă iubire. El are și cîteva „momente" de superioară poezie și real profesionalism (vezi dansul grațios al balerinei și „zborul" ei frînt, „năzdrăvăniile" șoricelului, nesăbuința și înfatuarea motanului ce va fi umilit de neasemuitul șoricel Puf !).

Decorul talentatului artist plastic Ioan Kett-Groza este exact ceea ce trebuia. O încăpere mohorîtă de subsol, cu un pian vechi și un gramofon uitat, căreia „raza de soare" pătrunsă printr-un ungher îi dă o nouă deschidere. Raza de soare a prieteniei îi unește pe cei doi protagoniști Pitt și Puf, acompaniați de muzica suavă și profundă a compozitorului arădean Theodor Caciora, ea însăși un personaj distinct în spectacol, fiind complementară întîmplărilor invederate de text. Un spectacol-recital, deci, de elevată ținută scenică, dovedind că atunci cînd „arzi" pentru o idee — după spusele prof. Emil Țigan, directorul teatrului —, materializarea ei reprezintă doar o problemă de timp pentru că pasiunea, dăruirea fără rezerve, entuziasmul împreună cu obstinația de a realiza un spectacol memorabil nu îi va părăsi niciciînd pe actorii-mînuitori de vocație. Să reținem acest spectacol-recital născut din iubire pentru teatrul de copii și materializat cu mijloacele expresive de reală frumusețe artistică.

Lizica MIHUȚ

ex libris

Sub umbra ocrotitoare a teiului

Printre nenumăratele mituri ale locurilor sale natale, Florin Bănescu le-a căutat și pe cele ale dăinuirii, al căror simbol tutelar pare a-l fi găsit în Teiul Chinezului. Copacul acesta reprezintă atît stabilitatea, permanența, tradiția, cît și vatra, umbra ocrotitoare, locul de adunare. Dar același arbore simbolizează și belșugul, natura care renvie după fiecare iarnă, frumusețea peisajului, monumentul de reculegere, martorul marilor hotărîri. Copacul, unul dintre cei dintîi fîrtați ai omului, impunînd respect prin verticalitate și înălțime, a pătruns în mit.

„Ierni peste tei" este un capitol al unei cărți nesfîrșite. Celelalte fragmente de acum cunoscute se numesc „Să arunci cu pietre în soare", „Calendar pe o sută de ani", „Moara de apă", „Drumul gugulanilor" (cu, deocamdată, primul roman al ciclului, „Strada"), „La Trei Ape", „Tangaj", și toate celelalte cărți ale lui Florin Bănescu. Capitolele se interpătrund, timpul alunecă nestăpînit, ne aflăm cînd în slova cronicilor, cînd în perioade nedatabile, cînd în preajma unor mari evenimente naționale. Povestirile se localizează amăgitor : clipa atestată se oglindește mereu în amintire și în basm. Venite din poveste, personajele nu-și uită niciodată obîrșia mitică. Cu cît se îmbogățește „dosarul" slătinarilor, cu alte cuvinte, cu cît crește vraful cărților scrise de Florin Bănescu, evenimentele istorisite primesc mai mult subtext : migrarea personajelor dintr-o povestire într-alta oferă eroilor biografii colosale și, pe măsură ce cunoaștem mai mult despre fiecare, avem tot mai tare convingerea că vom afla noi și noi detalii — teiul are rădăcini mai adînci decît putem bănui. Și fiecare rădăcină prezintă la rîndul ei forma unui tei, depinzînd doar de acuitatea noastră de a desluși contururile.

Teiul lui Bănescu se află la o răscruce de drumuri, la o graniță de imperii, devenind el însuși un centru al lumii. Anotimpurile sale sînt anotimpurile vremurilor, fiindcă „viețile oamenilor, ca și viețile teilor au o măsură și măsura asta e altfel cumpănită pentru fiecare dintre ei". Dar, asemenea copacului, prin numele lor, prin faptele lor, prin dăinuirea lor dintr-o poveste într-alta, personajele își depășesc și ele timpul. „Ierni peste tei" este un capitol al unei cărți nesfîrșite. Celelalte fragmente, cele pe care autorul nu ni le-a dat încă, își așteaptă, nerăbdătoare, rîndul.

Gheorghe SCHWARTZ

PENTRU UN MONUMENT AL UNIRII LA ARAD

Inițiativa de a ridica un monument al Unirii la Arad, luată imediat după 1 Decembrie 1918, aparține marelui luptător patriot Vasile Goldiș, care spunea : „Sufletul românesc al Aradului iar s-a afirmat. În ziua în care se sărbătorea a doua aniversare a zilei celei mari de la Alba Iulia, un puternic comitet s-a constituit la Arad pentru monumentul Unirii... Oricare națiune mai virtos trăiește prin trecutul său, dacă el face parte din conștiința celor vii. Monumentele istorice sunt faruri care luminează aceste conștiințe...". Pentru crearea fondurilor necesare realizării monumentului, s-au organizat o serie de șezători culturale, la care erau invitate să conferențieze personalități marcante ale vieții noastre politice și culturale. Asemenea șezători au fost organizate și în anul 1936, la 12 și 24 ianuarie, apoi la 2, 16 și 23 februarie. La una din acestea, a fost invitat și distinsul prof. univ. Simion Mehedinți (1869—1962), membru al Academiei Române, director al revistei „Convorbiri literare", creatorul și organizatorul învățămîntului geografic modern din România.

Primind cu bucurie invitația făcută de dr. Lazăr Nichi, directorul Palatului Cultural din Arad, unde se desfășurau astfel de serbări patriotice, printr-o scrisoare, expediată acestuia, pe care o publicăm acum pentru prima dată, Simion Mehedinți își exprimă regretul de a nu putea veni la Arad, propunînd o altă dată, cînd va avea posibilitatea de a răspunde acelei invitații pentru a fi în mijlocul arădenilor :

2 februarie 1936

Mult stimate Domnule Director,

Cît aș fi dorit să mai viu pe la Arad, măcar numai cu vederea ! Amintirile mele despre acest oraș sunt vechi și scumpe. În zilele înmormîntării episcopului Roman de la Oradea (E vorba de Roman Ciorogariu, n.n.), mereu mi-am adus aminte de „Preparandia", unde l-am cunoscut de-aproape. În toate necazurile lui... Din nenorocire, programa mea din acest an este cu mult mai încărcată decît în trecut, fiind legat de redactarea unor lucrări. Rămîne, așadar, pentru mai tîrziu. După Paști, dacă va fi cu putință, aș fi împăcat cu cugetul meu să-mi împlinesc datoria către Arad.

Devotat, S. MEHEDINȚI

(A.E.A., Dosarul „Acțiunea pentru monumentul Unirii la Arad").

Declanșarea celui de-al doilea război mondial face ca o bună parte a acestor fonduri să fie dirijate, în 1940, pentru înzestrarea armatei, așa cum reiese din circulara nr. 7/12 februarie 1940 a membrilor comitetului pentru ridicarea monumentului Unirii la Arad, semnată, printre altii, de ministrul A. Mocioni, Eugenia Cicio-Pop, Elena Goldiș, Gh. Ciuhandu, Al. Constantinescu (Tatăl dramaturgului Paul Everac), dr. Octavian Lupaș, dr. Iustin Marșieu, Silviu Moldovan etc.

Considerăm de un mare interes reluarea ideii ridicării unui monument al Unirii la Arad, care, azi, în condițiile societății noastre socialiste, ar primi noi valențe patriotice, întrucît Aradului i-a fost sortit un rol hotărîtor în înfăptuirea Marii Uniri.

Iulian NEGRILĂ

CENTENAR MIHAI EMINESCU

În largul context al manifestărilor consacrate sărbătoririi Centenarului Mihai Eminescu, Uniunea Scriitorilor din R.S. România, Asociația Scriitorilor din Timișoara, Comitetele de Cultură și Educație Socialistă ale județelor Timiș și Caraș-Severin au organizat, la Timișoara, Lugoj, Reșița și Oravița, în colaborare cu Universitatea din Timișoara, cu alte instituții artistice și de învățămînt din cele două județe, o suită de acțiuni literare și cultural-educative, care, pe urmele itinerariilor bănățene străbătute, în urmă cu mai bine de un veac, de marele poet, au omagiat, prin simpozioane, vizite de documentare, întîlniri cu cititorii, spectacole și recitaluri de versuri, valoarea națională și universală a operei lui Mihai Eminescu, adînca ei reverberație în conștiința și spiritualitatea românească. Suita de acțiuni, la care a participat un grup de scriitori alcătuit din reprezentanți ai conducerii Uniunii Scriitorilor, în frunte cu **Dumitru Radu Popescu**, președintele Uniunii Scriitorilor din R.S. România, eminescologi, critici și istorici literari, poeți și prozatori membri ai Asociației Scriitorilor din Timișoara și ai altor asociații de scriitori din țară, a pus în lumină ecoul de care s-a bucurat prezența lui Mihai Eminescu pe aceste meleaguri ale patriei, contribuția scriitorilor, a oamenilor de cultură de aici, la aprofundarea creației eminesciene, la îmbogățirea patrimoniului ei exegetic.

La Timișoara, sub semnul importantei aniversări a culturii românești, s-a desfășurat, în Aula Magna a Universității, un Simpozion, în cadrul căruia au susținut comunicări **prof. univ. dr. Eugen Todoran, prof. univ. dr. Gheorghe I. Tohăneanu, academician Zoe Dumitrescu-Bușulenga**, criticul literar **Mircea Tomuș**, secretarul Asociației Scriitorilor din Sibiu, **prof. univ. dr. Virgil Vintilescu** și academicianul **Alexandru Balaci.** În același context a fost decernat Marele Premiu „Mihai Eminescu" al Uniunii Scriitorilor din R.S. România, pentru merite deosebite în promovarea literaturii române contemporane, în ilustrarea întregii opere a lui Mihai Eminescu. În alocuțiunea rostită cu acest prilej, **acad. Alexandru Balaci**, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, Președintele Juriului de acordare a Marelui Premiu „Mihai Eminescu", a relevat contribuția celor trei laureați — **acad. Zoe Dumitrescu Bușulenga, prof. univ. dr. Eugen Todoran** și **prof. univ. dr. Gheorghe I. Tohăneanu** — la interpretarea și punerea în valoare a moștenirii literare eminesciene, la aprofundarea mesajului ei artistic și umanist. Lucrările Simpozionului au fost conduse de **conf. univ. dr. Dumitru Daba**, secretarul Comitetului de partid al Centrului Universitar Timișoara. La Simpozion au participat, de asemenea, tovarășul **prof. Vasile Bolog**, secretar al Comitetului Județean Timiș al Partidului Comunist Român, **Traian Iancu**, directorul Uniunii Scriitorilor din R.S. România, **Constantin Țoiu**, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, **Anghel Dumbrăveanu**, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, **prof. univ. dr. Petru Oniță**, Rectorul Universității din Timișoara, **conf. univ. dr. Lucia Atanasiu-Jucu**, Decanul Facultății de filologie, numeroși scriitori, cadre didactice, oameni de cultură și artă, conducători ai unor instituții artistice profesioniste, studenți și elevi. A fost vernisată Expoziția bibliofilă „Centenar Mihai Emineseu", realizată de **prof. univ. dr. Ion Iliescu.**

Itinerarul eminescian a continuat la Lugoj, unde, în sala Consiliului Popular al Municipiului Lugoj, scriitorii s-au întîlnit cu tovarășa **Paulina Basica**, prim-secretar al Comitetului Municipal Lugoj al Partidului Comunist Român, tovarășul **Ioan Jurca**, secretar cu propaganda al Comitetului Municipal de partid, cu membri ai Biroului și ai Comitetului Executiv al Consiliului Popular al Municipiului Lugoj. În prezența unui numeros public, în Sala Studio a Centrului de Cultură și Educație Socialistă „Cîntarea României" al sindicatelor s-a desfășurat un **Simpozion Mihai Eminescu**, în cadrul căruia au susținut comunicări **conf. univ. dr. Livius Ciocârlie**, cercetător științific, **dr. Crișu Dascălu, lect. univ. dr. Stela Mirel, conf. univ. dr. Iosif Cheie Pantea, conf. univ. dr. Ion Neață, prof. univ. dr.**

viața asociației

Gheorghe I. Tohăneanu și **academician Alexandru Balaci.** Lucrările Simpozionului au fost conduse de poetul **Anghel Dumbrăveanu**, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara. La manifestare au participat scriitorii: **Dumitru Radu Popescu**, președintele Uniunii Scriitorilor din R.S. România, **Constantin Țoiu**, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, **Traian Iancu**, director al Uniunii Scriitorilor, **Mircea Tomuș**, secretarul Asociației Scriitorilor din Sibiu, **Petre Stoica, prof. univ. dr. Eugen Todoran, Teodor Bulza, Slavomir Gvozdenovici, Ivo Muncian, Marian Odangiu, Maria Pongracz, Mircea Șerbănescu, Valentin Tudor** și **Cornel Ungureanu.** Au luat parte, de asemenea, tovarășul **prof. Vasile Bolog**, secretar al Comitetului Județean Timiș al Partidului Comunist Român, **conf. univ. dr. Dumitru Daba, conf. univ. dr. Lucia Atanasiu-Jucu, lect. univ. dr. Felicia Giurgiu** și **prof. univ. dr. Virgil Vintilescu.** Manifestările de la Lugoj s-au încheiat cu un frumos spectacol literar-muzical-coregrafic intitulat „Eminesciana" realizat, sub îndrumarea **prof. Georgeta Ciolpan**, de elevii Liceului „Coriolan Brediceanu" din municipiul Lugoj.

La sosirea în municipiul de reședință al județului Caraș-Severin, scriitorii au fost întîmpinați de tovarășa **Maria Nuțu**, secretar al Comitetului Județean Caraș-Severin al Partidului Comunist Român, și tovarășa **Carmen Balan**, președinta Comitetului de Cultură și Educație Socialistă. A fost efectuată o vizită de documentare la Muzeul Întreprinderii de Construcții de Mașini Reșița, unde oaspeții au fost însoțiți de tov. **ing. Vasile Uscat**, directorul întreprinderii, tovarășul **Gheorghe Filipescu**, secretar al Comitetului de partid, și tovarășa **Tatiana Brediceanu**, secretar al Comitetului Municipal de partid Reșița. În continuare, scriitorii au participat la o întîlnire cu tovarășii **Emiliu Ferdinand Toth** și **Maria Nuțu**, secretari ai Comitetului Județean Caraș-Severin al Partidului Comunist Român, **ing. Pavel Zarcula**, directorul Centralei Siderurgice Reșița, **ing. Vasile Uscat**, directorul I.C.M.R. Au luat parte, de asemenea, secretari ai Comitetului Municipal de partid, conducători ai unor întreprinderi și instituții, specialiști, alți reprezentanți ai oamenilor muncii din puternicul centru industrial cărășan. În cadrul dialogului au fost evidențiate importantele realizări obținute în dezvoltarea economică, socială și culturală a județului, îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului. Au fost prezenți la aceste manifestări scriitorii: **Dumitru Radu Popescu, acad. Alexandru Balaci, Constantin Țoiu, Traian Iancu, Anghel Dumbrăveanu, Călin Căliman, Iosif Cheie Pantea, Florin Costinescu, Octavian Doclin, Felicia Giurgiu, Slavomir Gvozdenovici, Alexandru Jebeleanu, Toma George Maiorescu, Ivo Muncian, Marian Odangiu, Maria Pongracz, Elena Solunca, Mircea Șerbănescu, Elena Ștefoi, Valentin Tudor, Laurențiu Ulici** și **Cornel Ungureanu.** În sala „Lira", a Școlii generale nr. 12, s-a desfășurat Simpozionul Mihai Eminescu, ale cărui lucrări au fost deschise de tovarășa **Carmen Balan**, președinta Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Caraș-Severin, și conduse de **acad. Alexandru Balaci.** Au susținut comunicări **prof. univ. dr. Eugen Todoran, Cornel Ungureanu, lect. univ. dr. Felicia Giurgiu, conf. univ. dr. Iosif Cheie Pantea**, și criticul literar **Laurențiu Ulici.** A urmat un spectacol de muzică și poezie realizat de actorii **Ovidiu Cristea, Vasile Nedelcu, Damian Oancea, Mălina Petre** și **Emil Șerban**, de la Teatrul de Stat din Reșița, în regia lui **Eugen Vancea** și **Doru Morariu** și scenografia lui **Ion Bobeică.** La reușita spectacolului și-a adus contribuția Corul de cameră „Miorița" dirijat de **prof. Doru Morariu.** La pian **prof. Doina Stănescu.**

Ultima etapă a itinerariului spiritual bănățean dedicat marelui nostru poet național, a consemnat o vizită de documentare la Expoziția permanentă de istorie culturală din Oravița, unde scriitorii s-au întîlnit cu tovarășii **Gheorghe Radu**, primarul orașului, **Cornel Orăvițan**, președintele Comitetului Orășenesc de Cultură și Educație Socialistă, și muzeograful **Nicolae Douca.** În sala Teatrului din Oravița, cel mai vechi teatru din țară, locul unde, în urmă cu mai bine de o sută de ani, Mihai Eminescu a însoțit, în turneul ei bănățean, Trupa Pascaly, s-a desfășurat Simpozionul dedicat marelui poet, simpozion ale cărui lucrări au fost deschise de tovarășa **Carmen Balan**, președinta Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Caraș-Severin, și conduse de acad. **Alexandru Balaci.** Au susținut comunicări: **prof. univ. dr. Eugen Todoran, conf. univ. dr. Iosif Cheie Pantea, lect. univ. dr. Felicia Giurgiu** și criticii literari **Cornel Ungureanu** și **Laurențiu Ulici.**

★

• **Momentul Eminescu** din ședința de marți a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont" a fost susținut de lect. univ. dr. **Felicia Giurgiu**, printr-o foarte interesantă disertație privind personajul din basmul eminescian **Făt Frumos din lacrimă.** În continuare, **Traian Pop Traian** a citit un fragment din romanul în lucru **Săptămîna 53.** • În ședința de **marți, 4 aprilie a.c.**, a Cenaclului Asociației Scriitorilor, **ora 18,00**, va avea loc o seară de evocări dedicată traducătorilor **Ion Stoia Udrea, Petru Sfetca** și **Aurel Buteanu.** Vor lua cuvîntul **Anavi Adam, Sofia Arcan, Alexandra Indrieș, Alexandru Jebeleanu** și **Nicolae Țirioi.** Ședința va fi condusă de poetul **Anghel Dumbrăveanu.**

muzică

DRAGOSTEA PENTRU CÎNTEC MEREU RĂSPLĂTITĂ

Topul muzicii populare bănățene '89, organizat de **Comitetul de Cultură și Educație Socialistă Timiș, Centrul de Îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă** în colaborare cu **Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României"** al **I.J.T.L.-ului Timiș** și **Opera Română din Timișoara**, s-a dovedit din start genul de spectacol cu o largă audiență la publicul care îndrăgește cîntecul popular. Dovadă numărul mare de spectatori și aplauzele cu care au fost răsplătiți cei ce au evoluat în acest spectacol-concurs, original și antrenant. Nici nu se putea altfel. Gîndit și realizat bine pînă în amănunt, **Topul muzicii populare bănățene '89**, care a avut loc pe scena Operei Române din Timișoara în ziua de 27 martie 1989, a înscris pe afiș, pe lîngă numele cunoscutei soliste **Ana Pacatiuș**, pe cele ale lui **Florentin Iosif, Ileana Chinezoni, Vasile Conea**, dar și numele unor foarte tineri soliști: **Mihaela Marton**, muncitoare la I.J.T.L. Timiș, **Dorina Cerneanțu**, muncitoare la Întreprinderea balneară Buziaș, **Nelu Blidariu**, muncitor la I.J.T.L. Timiș.

Soliștii vocali au fost acompaniați de orchestra de muzică populară a **Centrului de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" al I.J.T.L.-ului Timiș**, dirijată de **Ionel Bogdan**, formație care a fost prezentă în toate edițiile **Festivalului național „Cîntarea României"** și a adus mai multe titluri de laureat.

Instrumentiștii **Ion Pieptănaru** și **Sivu Golban**, prin evoluția lor, au creat momente de autentică emoție artistică.

La reușita spectacolului a contribuit și prezentarea făcută de poetul **Marius Munteanu.**

Realizatorii spectacolului, profesor **Ciprian Cipu** și **Ion Micu**, ne asigură că **Topul muzicii populare bănățene '89** va continua în săptămînile următoare cu spectacole susținute în județ, iar în data de 26 aprilie 1989, la Sala Operei Române din Timișoara, publicul timișorean va avea ocazia să urmărească alți interpreți. Pînă atunci, după consultarea fișelor care cuprind opțiunile publicului, revista ORIZONT va face cunoscute, în paginile sale, numele cîștigătorilor primelor locuri în top.

Corina Victoria SEIN

fanion

CU TERMOPLONJONUL ÎN BOSFOR

Ce mînă prietenoasă ne-a scris pe firmanul semifinalelor C.C.E. acest nume cu parfum de mosc și irizări de semilună în Bosfor — Galatasaray Sport Kulübü (în traducere, „palatul din Galata"), nu știu. Cert e că **ne-a păzit de italieni și de spanioli, de parcă ar fi fost o tragere fericit-întîmplătoare din competițiile interne, din Cupă, să zicem. Revenind la viitorii noștri adversari** (am jucat cu ei prima oară, în 1911, la București, ei sub numele de selecționata Constantinopolului !), în ultima vreme, în fotbalul turc nu despre „descreștere", ci despre „creștere" se vorbește tot mai cu argumente, ultimul fiind mazilirea celebrei AS Monaco. E drept, monegascii au plătit un tribut greu, anume cel al propriei lor supraaprecieri. În 22 februarie a.c., „L'Équipe" comenta ultimul meci al lui AS cu Matra Racing (1—0), în perspectiva întîlnirii cu turcii, sub următorul titlu: **Oricînd bine pentru moral**; și, mai jos, în subtitlu: **„La opt zile de întîlnirea cu Galatasaray, monegascii au jucat de așa manieră încît pot fi liniștiți. Și asta e esențial".** Ciudat, de vreme ce victoria a fost la limită, iar Weah a înscris abia în min. 73. În echipa lui Ettori, Battiston, Hatteley, Fofana, Amoros (vedeți cîte vedete !), singurele umbre se refereau la lipsa de eficacitate și la eventuala absență a lui Hoddle. Ceea ce a urmat se știe. Sigur că nici Galatasaray nu mai e, de mult, la faza artizanală a iataganelor (metaforic, desigur), de vreme ce, iată, în '88, „tunarul" Europei s-a numit Tanju Colak, (Marți seara el a evoluat în selecționata „restului lumii" în meciul cu Brazilia). Alături de „gheața de aur", la Galatasaray se remarcă cei trei iugoslavi — Simovici, Prekazi și Kovacevici. Este vorba de o vocație europeană a echipei, „trădată" și de numele antrenorilor ei sosiți să dea aer englezesc gazonului de pe Ali Sami Yen: Don Howe, Brian Birch, Malcom Alisson, la care se adaugă vest-germanul Jupp-Derwall. Ultimul, de fapt, a construit echipa de acum, pe care a preluat-o Mustafa Denizli.

Pentru Steaua, „armele" sînt clare: acțiunile-fulger (tip Balazid) ale lui Lăcătuș, jocul la Poartă. Iar Denizli a rămas încîntat anul trecut, de jocul nostru cu bulgarii, de Hagi, la Sofia.

Marcel TOLCEA

sport

MÎINE...

...e întîi aprilie; asta înseamnă, totuși, că e primăvară și că au înflorit zambilele, cu mireasma lor densă de dulci parfumuri, cît să stingă-n petalele-clopoțel întreag-a naturii reverie. Nu-i nici o păcăleală: i-am învins pe italieni în meciul de pregătire de la Sibiu! Cum nădejdile noastre s-au legat mereu de creșterea fotbalului românesc, punînd mai presus de orice interesul echipei naționale, m-am bucurat de această izbîndă, pentru că ne-a confirmat prioritatea pe care înșiși jucătorii de la Steaua și Dinamo o acordă calității evoluției lor în prima reprezentativă; așa și trebuie să se întîmple sub drapelul tricolor, fără orgoliile mici ale cluburilor, oricît de mari ar fi ele, deoarece numai astfel un fotbalist își demonstrează rostul sportiv, moral și social, dorință firească de a fi mereu întîiul, ca în toate locurile unde se muncește și se creează (iar sportul, fotbalul, în speță, muncă și creație se cheamă); ca atare, ne-am revenit: băieții noștri sînt pușI pe fapte mari, au forța și elanul de a învinge la Atena, pas urias spre Roma, cum și Steaua, în mod normal, trebuie să joace finala Cupei Campionilor Europeni — iar, de ajung din nou în faza aceea, convingerea noastră e... să mai așteptăm, altfel graba strică treaba.

Leg speranțe mari pentru calificarea în Italia '90, mizînd, întîi, pe valoarea acestei generații de fotbaliști care merită o asemenea performanță: Hagi, Mateuț, Lăcătuș, Sabău, Lung, Rednic, Klein, Cămătaru, Dan Petrescu, Iovan, competitivi cu vedete de pe alte meridiane; bunăoară, în meciul de la Sibiu, nu mi s-a părut a fi nici o deosebire între „monștrii" sacri italieni și flăcăii noștri; din contră, plusul de talent, de travaliu și fantezie a fost de partea românilor, de unde concluzia că, de-ntîi aprilie, îmi cumpăr o zambilă și-o presar într-un ierbar, să țin minte primăvara '89. Poate fi mai frumoasă ca oricînd, pe arene și-n suflete...

Teodor BULZA

POEȚI SICILIENI

ROLANDO CERTA

REAFLĂ ÎNCEPUTURILE DRAGOSTEI

Sufar pironit de fiere, vrăjit de amurg,
Din cînd în cînd mă preocupă
Iar ură de a fi puternic printre mulțime.
Dar mă simt sclav supus
Voinței ei.
Sînt momente din viața mea,
Legate de lume,
Cînd singurătatea
Este ca un soare înroșit
Ce oricînd trupul și țeasta
Mea le zăpăcire,
Dar cînd neliniștea prezice
Vinovata furtună,
Atunci vine momentul
De a pune în mișcare tema plecării
Pentru a întîlni alți ochi,
Pentru a recăuta începuturile dragostei.

ANTONIETTA FIORELLO

PIELEA MEA

Nu m-am
vîndut
nici măcar
pielii mele
ce, inconstantă,
mă trădează,
ci doar
sufletului meu
și pe acela
îl port cu mine.

VITO FERANTE

VIȚA-DE-VIE

Frunze de viță-de-vie,
fructe și spini
care ați căzut
de pe ram,
acum departe, departe.
Voi sînteți lumina
amintind de tristețea
ce ne poartă...

FRANCO CALVANESE

ȘI CÎND VOI FI MURIT

Și cînd voi fi murit
Oh, copii,
(poate mă vor găsi, într-o zi,
ca un sac de zdrențe
îmbibate de whisky
în băltoaca vreunui canal,
sau poate ca pe un vagabond așezat
de pureci, sub arcada unui pod,
depuneți, vă rog,
floarea unei lacrimi
pe a mea lespede de pămînt.
Eu v-am iubit cum nici un tată
n-ar putea iubi mai adînc.
Dacă mintea voastră, de-acum adultă,
va căuta zadarnic efigia mea,
coborîți pe treptele memoriei
care vă vor duce spre amintirile copilăriei,
cînd eu vă purtam, fericiți,
în circă, tropăind...

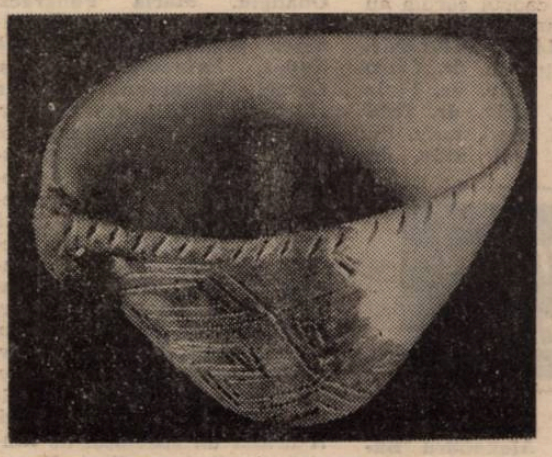

Vas neolitic (Chișoda Veche)

RINO GIACONE

SCRISOARE DIN SICILIA

Prietene,
îți scriu constringîndu-mi lenevia
de pe acest pămînt, unde cuvintele
au pierdut ușurința gesturilor
și fiecare om e un strigăt ce se dilată
în ecoul mut al samavolniciei.
Aici, azurul e singurul adevăr —
realitatea demnă de milă a unei vieți
ce se scufundă lent în plictiseală.
Chiar și dorința nebună de-a lupta,
ce din copilărie ne mistuia,
nu mai are sens în acest leșin aprins,
unde curajul stă înapoia unei curtezane
și se confundă rolurile tragediei noastre.
A dispărut apaticul mod de a construi
fraze celui ce rămîne
să încercească la umbra roșcovului
reimaginînd un neam de cavaleri de lemn.
Acum, vocile s-au transformat în piatră
și suspinul răgușit al MAURULUI
se sparge în nota înaltă a unei chitare.

SALVATORE GIUBILATO

UN CHIP, O DORINȚĂ

Un obraz foarte dulce,
O dorință arzătoare
Cu torță întrînta de timp,
Sumețindu-se
Împotriva mea însămi.
Doi ochi de gazelă,
Acum arzători de-o incertă răutate.
Buzele —
O invitație de a bea
Ca dintr-un potir
Toată esența
zilelor noastre mortale.
Un chip,
O dorință, poate pentru totdeauna
Nesatisfăcută,
Un chip,
Poate doar o amintire;
Mîine,
Fără îndoială, mai frumoasă,
Pentru că e reatinsă
De aripa timpului
Ce preface orice lucru.

FEDERICO HOEFER

SIROCO

Eram desigur în zori,
în apa purificată de urme,
îndată ce recunoscui MURENA,
încurcată în marea plasă.
Soarele o săgeta
și o rostogolea printre două stînci
ca pe un pepene durduliu.

Se înălța la amiază SIROCO-ul.
Pe străzile pustiite de zăpușeală,
Două șopîrle, cu cozile retezate,
își începeau fericite — se vedea —
jocul dragostei, alergîndu-se
printre petalele Arabiei,
gardienii unor porți în stil
mai puțin baroc.

IMMACOLATA FERA

LAURENTINA

Roma, 2 iunie 1988

Și marea își mai amintește
de noi
îmbrățișînd locul
unde trupurile noastre,
polenizate de soare,
ca niște stînci
în gura unei flori,
se topeau...
LAURENTINA,
încolăcită în memorie,
șarpe imens
cu o mie de capete,
unde sînt ucisă zilnic
de ZEUL UITĂRII.

GIORGIA STECHER

PENTRU POEZIE

Poate că pentru a intra
în marele EMPIREU
este nevoie de o sfîntire,
de un avînt mai puternic,
deoarece nu ajunge să înmănunchezi cuvinte
și să le modelezi.
Oricum, nu asta contează
ci esențialul ar fi faptul ca EA
să-și amintească de mine
din cînd în cînd
să-mi facă semne și să mă cheme
spre a-mi revinde ideea de ființă vie.

ADRIANA PĂIUȘAN : Flori.

ALDO MARIA MUSU

PATIMA

Roade patima.
Prefăcută, scîrțîie.
Lacomă,
prinde ca un ac
pe dinăuntru ideea
cerebelului,
poate și el, orbit,
buimăcit
precum sînt eu
înșelat
de ghimpele nepipăibil,
un fragment de gînd
Scîrțîie patima
ca un șurfs în
lamela apropiată
de microscop.
Să meditezi
aproape nimic.
Fragment de nimic — tu.

GIUSEPPE GUIDA

AȘ FI VRUT...

Pentru Ilda

Aș fi vrut ca azurul
ochilor tăi
să se topească într-o zi
în albul părului meu
și încet să plutim
ținîndu-ne de mîini
pe strada veche a plantațiilor de trestii
Vîntul poartă însă departe
cîntecul meu.
Visurile noastre.

Și sînt singur
în acest oraș
în care mă perpelesc.
Pe mare,
nu se mai zăresc pînze și pescari
valuri să înfrunte...

Petre Dinu MARCEL

Petre Dinu MARCEL

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1; Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 14

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 14 (1153) 7 APRILIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

Vocația creației

Trăim zilele efervescente ale unei mari creații colective. Traducînd în fapt gîndirea vizionară exemplară a Președintelui țării ridicăm pe o înaltă treaptă chipul României, marcat de etitorii de nevisat în alt context, al căror contur sculptează viitorul. Creația colectivă implică aportul conștient al fiecărui membru al societății, contribuția de suflet și rațiune a noastră, a tuturor. Avem nevoie de fiecare om, într-un splendid și imens dialog al diversității în unitate; avem nevoie de oameni pe care această eră revoluționară îi face să se ridice la adevărata lor înălțime, îi formează în domeniile creației eficiente, în slujba societății. Fiecare om conștient de menirea sa nobilă trebuie să se regăsească, activ și mereu prezent, clipă de clipă, în primele rînduri ale acestei unice întreprinderi pe care o făurește un popor liber; crescuți în cultul muncii, găsim în dăruirea către semeni și țară suprema satisfacție, împlinirea vieții. Să fim mereu așa cum ne cere propria noastră concepție existențială, cum ne cere țara și ambianța armonioasă pe care a creat-o acest înzestrat și admirabil popor. Să fim așa cum ne-o cere întîiul fiu al României, el însuși un exemplu de dăruire totală cauzei întregului popor, de muncă și abnegație patriotică, de prezență continuă în mijlocul oamenilor și faptelor lor.

Fiecăruia i se oferă condițiile afirmării depline, a împlinirii de sine în contextul marilor noastre împliniri colective. Este de datoria noastră să nu stăm nici o secundă la umbra acestor înfăptuiri, ci permanent să ne dăruim cunoașterii, aprofundării tuturor domeniilor acțiunilor omenești, explorîndu-ne pe noi înșine precum și nesecata varietate a lumii înconjurătoare. Am învățat să prețuim bogăția sufletească, gîndirea, forța constructivă, mintea iscoditoare, mereu în căutarea noului. Avem vocația de neprețuit a creației, culturii, civilizației, coexistenței pașnice, a muncii în slujba progresului, împlinirii totale, a fericirii.

Lucian BURERIU

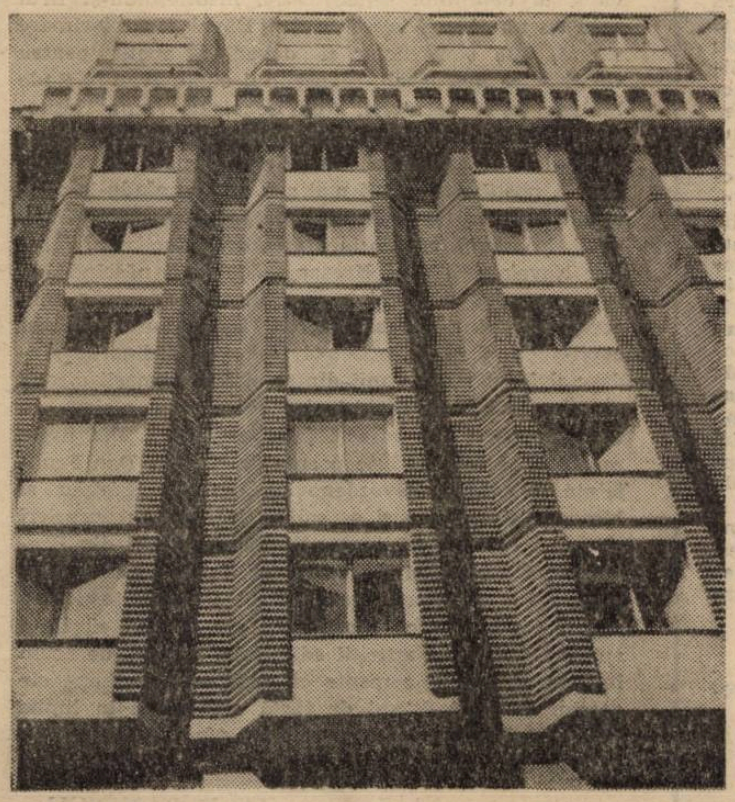

Ritmuri în arhitectura Timișoarei.

Aparținem unei glorioase istorii

Una din datoriile supreme ale unui popor este aceea de a-și cunoaște istoria, întrucît numai astfel acesta poate să aibă clarviziunea necesară pentru a-și înțelege locul între celelalte națiuni ale lumii, rolul său în contextul vieții internaționale, trăsăturile specifice ale evoluției sociale, potrivit cărora trebuie să-și făurească prezentul și să-și contureze perspectivele asupra viitorului. Cunoașterea istoriei îi dă o adîncă certitudine în tăria și vocația sa constructivă, îi dă forța neînfrîntă de a face față tuturor greutăților, pentru a-și putea realiza neabătut toate idealurile. **„Oare cum s-ar simți un popor** — observa președintele Republicii Socialiste România, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU — care nu și-ar cunoaște trecutul, nu și-ar cunoaște istoria, nu ar prețui și nu ar cinsti această istorie? Nu ar fi ca un copil care nu-și cunoaște părinții și se simte străin în lume? Fără nici o îndoială că așa ar fi. (...) Avem datoria să cunoaștem, să studiem trecutul de luptă al poporului nostru. Avem un trecut cu care ne putem mîndri. În condiții grele, poporul nostru și-a păstrat ființa națională. În această parte a lumii el a fost un factor de progres și civilizație, și-a adus contribuția la mersul înainte pe calea unei vieți mai bune".** Așadar, sentimentul inutilității, acela de „a te simți străin în lume", al „alienării", este determinat și de „golul" comunicării sufletești cu istoria patriei. Și, dimpotrivă, profunda mîndrie națională este și un fundament al vieții psihice, dîndu-i vigoare persoanei, în virtutea învățămintelor, a uriașei comori de experiență acumulată de înaintași de-a lungul istoriei. Marile personalități ale neamului ne sînt pilde nemuritoare în privința tăriei lor fără seamăn, a luptei duse, adeseori, pînă la nemărginit sacrificiu, pentru a lăsa urme nepieritoare ale existenței lor, legată indisolubil de aceea a poporului din care au ieșit, de a țării la care au ținut mai mult decît la propria lor viață. Iubirea noastră pentru aceștia e cu atît mai nețărmurită cu cît știm că mulți dintre ei au avut parte de mereu împovărătoare vitregii ale vieții, dar peste care s-au ridicat continuu, avînd coloană de sprijin însăși columna patriei, proiectată magistral în idealurile scumpe ale poporului. Nici nu se putea să fie altfel, fiindcă acești oameni exemplari au trăit în miezul istoriei vremii lor și aveau o înțelegere clară a comandamentelor sociale ale timpului, ei înșiși fiind conștienți că, prin strădania lor, contribuie la făurirea istoriei. Iată, bunăoară, perspectiva largă științifică a marelui patriot Nicolae Bălcescu, în care se înscrie și propria activitate revoluționară. „Să deschidem istoria, cartea de mărturie a veacurilor și, luminați de filosofia ei, vom vedea că de 18 veacuri națiа română n-a vegetat, n-a stat pe loc, ci a mers înainte, transformîndu-se și luptîndu-se neîncetat pentru triumful binelui asupra răului, al spiritului asupra materiei, al dreptului asupra silei, pentru realizarea, atît în sînul său cît și în omenire, a dreptății și frăției (...)".

Toți cei care viețuim pe vatra țării aparținem nației române, istoriei sale, existența noastră, destinul nostru nu au nici o semnificație în afara acesteia. Orice derogare de la acest adevăr se dovedește a fi împotriva legilor obiective ale istoriei. Facem parte din fluxul neîntrerupt al generațiilor care au clădit patria de azi, dintotdeauna. Numai aici, în matca ei, nu sîntem primejduiți de înstrăinare, de vid sufletesc. Tot Nicolae Bălcescu — care a suferit condamnarea exilului, rămînînd în suflet cu nestinsul dor greu de țară — spunea, într-o formulare sugestivă, că „nu-ți poți lua patria pe tălpile încălțărilor". Cea mai adîncă durere a lui a fost aceea că își sfîrșește zilele în străinătate. E vorba, în esență, de un adînc sentiment al integrării într-un neam al unei istorii multimilenare.

Cunoașterea istoriei poporului român este baza întregii activități ideologice, de educație patriotică, socialistă a maselor, în spiritul dragostei față de lupta și munca înaintașilor, de marile înfăptuiri ale prezentului, de avuția națională, proprietatea socialistă — de politica partidului comunist în deplin consens cu interesele vitale ale poporului nostru, avînd în vedere libertatea, independența și integritatea țării, împotrivirea față de oricare discriminare națională, șovinistă și rasistă, deplina egalitate în drepturi a tuturor oamenilor muncii în patria comună, colaborarea cu statele socialiste, cu partidele comuniste și muncitorești din toată lumea, cu forțele democratice și progresiste de pretutindeni, cu marile mișcări contemporane pentru pace și dezarmare.

ORIZONT

În patria cu dimineți curate

Meleag de primăvară este țara,
Pămînt iubit, rămas de la străbuni,
Sub soare cald, își pîrguiește rodul,
Pe care tu, popor al meu, l-aduni;

Cu fapte demne, aparținem gliei,
Cu-aceste inimi, păcii închinate;
Noi sîntem fiii ei, ai datoriei,
În patria cu dimineți curate;

Și-i făurim, prin muncă, un destin,
Călăuziți de rodnice victorii;
Voință sîntem, harnici muncitori,
Și astăzi visele-i le împlinim...

George COROBEA

RITMURI

Cît de importantă, pentru calificarea intelectuală a unui cercetător, este prezența, veghea și statornicia unui adevărat maestru o dovedește, dacă mai era nevoie — dar desigur că era — și ultima carte a Corneliei Ștefănescu, **Ritmuri în piatră**. Observ că fidelitatea față de Profesor devine, acum, principiu ordonator al volumului. G. Călinescu și-a condus elevii prin locurile nemurite de literați, tinerii istorici ce l-au însoțit atunci trebuind a înțelege lecția și a da seamă despre cele înțelese. La aproape patru decenii de la minunatele călătorii, Cornelia Ștefănescu arată care sînt foloasele documentării liniștite, ale lecturii senine a peisajului. Cum privim lumea prin care trecem ? **Ritmuri în piatră** nu-i nici o carte savantă și nici una de avînt literar. Cornelia Ștefănescu pășește pe urmele scriitorilor inventariind, decupînd, confruntîndu-le pe cele citite cu cele descoperite. Nu bănuiam că dintr-o vizită la Margina (locul de naștere a lui Sorin Titel) și alta în locuința prozatorului din str. Spătar Milescu pot ieși pagini atît de bogate în sugestii. Autoarea are răbdare, privește prin albume, inventariază poze, le descrie. Ni se descoperă un adevăr de foarte multe ori numit, dar niciodată studiat cu atenție : că, scriitor profund realist, Sorin Titel surprinde în opera sa, cu o precizie exemplară, lumea din care a plecat : Banatul rural, descoperit pînă în cele mai mărunte detalii ale etnografiei.

Căci, de fapt, **Ritmuri în piatră**, este în paginile ei esențiale, o carte despre „oameni și locuri din Banat". Capitolele privind lecțiile călinesciene, cele dedicate lui Ion Barbu sau Marthei Bibescu pot fi elocvente pentru eforturile cercetătoarei de a prelungi, de a încheia, de a definitiva un studiu. Se adaugă exegezelor mai vechi. Cele despre Banat sînt cu adevărat noi în scrisul Corneliei Ștefănescu. Bănuiam că sîntem familiarizați cu traseele bănățene, Cornelia Ștefănescu demonstrează că există, chiar în preajma noastră, în inima Timișorii, locuri pe care ar trebui să le privim cu atenție. Nici o grabă nu-i mobilizează demersul : cercetătorul are timp, poate întreba, poate sta de vorbă cu edilii. Un reporter ar călători cu un interes decis, Cornelia Ștefănescu e doar un iubitor al locurilor. **Pe Valea Timișului**, subcapitolul care inaugurează cartea, are o deschidere și o angajare memorialistică vie, cum au și **Muntele Mic** sau **Îmi amintesc de toate**. Ultimul începe așa : „Amintirile încep de la strada Traian Doda, unde era casa bunicilor. De acolo am pornit cu bunicul de mînă spre cea dintîi întîlnire cu școala". Emoția nu răpește prea mult timp și prea multe pagini Corneliei Ștefănescu, în ultimă instanță, om de știință. Ea vrea să alfabetizeze cititorul, să-l inițieze în „tainele locului", să-i pună la îndemînă nu numai un ghid turistic, ci și unul cultural. Călător disciplinat, scriitoarea fișează cu atenție tot ce ar putea edifica posibilul călător asupra valorilor locale. Carte a concediilor, volumul elogiază cu măsură, popularizează cu decență. Călătoriile lui Călinescu urmăreau a scoate istoricul literar din cabinet, a da sînge și adevăr istoriei literare. Cartea Corneliei Ștefănescu nu este, decît din cînd în cînd, o carte călinesciană. Urmînd lecția maestrului, ea nu face decît să **citească** peisajul locurilor natale, să descopere sensurile unei istorii. Nici o exaltare nu atrage naratorul în capcanele superlativelor fără acoperire. Sobru, de bun simț, scrisul Corneliei Ștefănescu nu își arogă drepturile persoanei întîi decît rar. Altminteri, **Ritmuri în piatră** conține citabile note de călătorie. În Franța sau în Italia, în Portugalia sau în Tunisia, Cornelia Ștefănescu e ambasadorul unei pagini culturale. Erudiția nu e afectată și pagina nu se sufocă sub povara datelor. Scriitoarea nu-și supralicitează misiunea, nu ne dă a înțelege că descoperirile anunțate aici sînt colosale. Nu ridică tonul și nu își sperie cititorul cu confesiunile pe care le descoperim în pagina atîtor călători zburdalnici. Locul ei e în bibliotecă și putem înțelege că aceste călătorii nu sînt decît o pauză între două etape ale studiului. O mărturie de iubire, pentru că **Ritmuri în piatră** (ce titlu !) e o carte care să favorizeze această mărturie de dragoste față de locurile literaturii.

Cornel UNGUREANU

* **Cornelia Ștefănescu — RITMURI ÎN PIATRĂ, Ed. Facla, 1988.**

cronica literară

„Anatomia imaginii"

Cristian Moraru, unul dintre cei mai serioși critici ai tinerei generații, rămîne, și în **Proza lui Alexandru Ivasiuc**, un redutabil analist. La jumătatea drumului între teorie și practică, el știe să dea cezarului teoriei ce i se cuvine, fără a nedreptăți, însă, nici plebeiana practică. Bun strateg, bun cunoscător al propriilor sale mijloace, demersul lui Cristian Moraru e mereu dublat de o echitabilă distribuire a rolurilor. El e conștient că domeniul în care se exersează suferă de incurabila boală a exceselor. Luați de vîrtej, semioticienii, naratologii, poeticienii noștri au pierdut, nu arareori, hățurile propriilor metode. Și, din încercarea de a explica un text, o operă, o carieră literară, n-au făcut decît să le încifreze, să le opacizeze mai mult. Astfel s-a putut ajunge chiar și la o legitimă reacție de apărare în fața „terorismului metodologic".

Spuneam, așadar, că autorul **Prozei lui Alexandru Ivasiuc** a știut să se sustragă acestui pericol. L-a ajutat, în bună măsură, însuși subiectul analizei sale. S-o spunem încă de pe acum : prin termenul **proză**, Cristian Moraru înțelege, pe bună dreptate, nu doar lucrările de „ficțiune" ale lui Alexandru Ivasiuc. Intră în raza de vedere a criticului și eseurile din cele două volume **Pro domo**. Lucru întru totul firesc, la un autor care, îndeosebi în ultimele sale cărți, s-a arătat atît de interesat de aspectele teoretice nu numai ale scrisului, ci, într-un sens mai larg, ale existenței. Ceea ce întreprinde Cristian Moraru, pornind de la aceste date inițiale, este o radiografie cu dublu sens : dinspre operă spre reflectarea teoretică, și dinspre teorie spre realizarea practică a cărților. Demersul său se revendică, în fond, retoricii. Sau, încă mai precis, neo-retoricii. Analizele nu sînt simple inventare de tropi, studii mai mult sau mai puțin axate asupra **procedeului**. Ele combină achizițiile teoretice (datorate cunoașterii în profunzime a spațiului teoretic cercetat) cu o subtilă știință a melanjului : adevărată **ars combinatoria**, critica lui Cristian Moraru speculează elementul dinamic al actului exegetic. Între retorică și psihanaliză, el știe să edifice un șir de oglinzi paralele, în care oglinzile textelor comentate, paralele, de asemenea, alcătuiesc o dispunere simfonică nu doar a sensurilor, ci și a imaginilor concrete ale acestor sensuri. Subintitulat „Anatomia imaginii", volumul rîvnește, printr-o operație nu întotdeauna simplă, nu întotdeauna scutită de servituțile recursului la metodă, rîvnește să dezvăluie întregul : adică opera ca sumă a sensurilor sale majore. Cristian Moraru se dovedește, în această direcție, un foarte bun hermeneut. Excavînd în adîncimile textului, el descoperă legături, izolează înțelesuri, luminează nebănuite semnificații. De la **scriitura reflexivă** a primelor cărți ale lui Ivasiuc la aceea, mult mai directă, **lineară**, a celor dinspre urmă, este trasat un scenariu de o coerență a ideilor dincolo de orice dubiu.

„Adîncimile" textului presupun, desigur, niște constante ținînd de retorica (implicită și explicită) a discursului. Dar există și un alt fel de adîncimi, studiate de către Cristian Moraru din perspectiva psihologiei abisalului. Sînt, fără îndoială, între paginile cele mai bine scrise și mai adevărate ale cărții. Întreaga a doua parte a volumului, **Real și imaginar**, tratează, la diferite nivele, această problematică. Atît „structurile explicite", cît și „structurile simbolice" concură la trasarea unei imagini de ansamblu, a unei conformații anatomice coerente. Într-o frumoasă — ca idee și ca „scriitură" — secțiune finală a cărții, „Utopia literaturii", Cristian Moraru aduce, de altfel, toate precizările necesare, deși analizele anterioare le făceau, din anumite puncte de vedere, de prisos : **„Fiecare text al lui Ivasiuc și întreaga sa operă, în ansamblul ei, sînt, pentru a folosi o analogie tocită dar utilă în lipsa alteia mai bune, un uriaș joc de domino în care mișcarea unei singure piese (unități micro sau macrotextuale, de la un nivel oarecare) antrenează mutații în întregul edificiu. Iată motivul pentru care, plecînd de la o tematică centrală — aceea a fascinației exercitate de «mitul autorității» — am ajuns nu de puține ori la implicațiile naratologice, de ordin autoreferențial sau chiar psihologice".**

Trecînd cu bine și acest examen dificil, sîntem îndreptățiți să așteptăm, cu același interes, cărțile viitoare ale lui Cristian Moraru, mai ales în virtutea acelei „imaginații a ideii", pe care o dezvăluie și această carte.

Mircea MIHĂIEȘ

* **Cristian Moraru, PROZA LUI ALEXANDRU IVASIUC, Ed. Minerva, 1988.**

„Variațiuni" ... pe aceeași temă

A apărut numărul 10 (!) al antologiei de literatură slovacă (scrisă la noi), adevărată oglindă a ceea ce astăzi numim a fi „fenomenul nădlăcan". Ce înseamnă, totuși, aceste „Variațiuni" ? Statistic, ele ar reprezenta peste 2 500 de pagini tipărite în care putem citi lucrările (poezie, proză, dramaturgie, literatură pentru copii, studii diverse — de istorie, etnografie, folclor, de pildă, eseuri, recenzii) ale 59 de autori slovaci. Din aceștia, 50 trăiesc, muncesc și scriu în Nădlac, oraș (nou) al cîmpiei de vest ; printre ei, doi membri ai Uniunii Scriitorilor și alți 3—4 cu toate condițiile pentru a putea îndeplini acest statut. În cele zece numere au fost traduse poeme și texte de proză semnate de 31 scriitori români (adăugînd că nădlăcanii au o bogată activitate de traducere, în revistele literare și volume de editură, făcînd cunoscută, la noi, literatura slovacă, cehă și chiar sîrbo-croată și străduindu-se, deopotrivă, să înlesnească pătrunderea literaturii române în Cehoslovacia și alte țări cu limbi slave).

Altfel, trebuie să spunem că „Variațiuni" adună, anual, rodul creației unor dăruiți (cu totul) literaturii. Un colectiv de redacție harnic, entuziast și exigent, alcătuit din poeții Ondrej Štefanko și Dagmar Mária Anoca și slavistul Corneliu Barboricâ, alcătuiește — cu regularitate de metronom — această publicație, ea constituind pentru cititorii de limbă slovacă din România, un cadou anual cum rar altele. Acest al zecelea număr respectă „arhitectura" celorlalte, dovedind că Dagmar Mária Anoca (vorbind despre poezia lui Štefanko) atunci cînd vedea înălțîndu-se o „casă a poeziei" nu metaforiza gratuit fiindcă, iată, este și acum vorba despre o „casă a literaturii". Împodobită, totuși, după cum era și firesc la o aniversare, de ghirlandele unor cuvinte de (binemeritată) laudă — semnează Domokos Géza, Valeriu Bârgău, Gheorghe Schwartz, Vasile Dan, Milorad Felix și Slavko Vesnic. Iar acum „încăperile" numitei construcții : în cea a poeziei, Ivan Miroslav Ambruš (poet de o rară sensibilitate, gata să plătească pentru toate vinovățiile lumii, dar și de o subtilă ironie, în ultima vreme tonul său devenind chiar acid, dispus la experimente), Dagmar Maria Anoca (aceeași meditativă, analizîndu-și, apoi, lucid visele și observațiile asupra lumii sau asupra propriilor trăiri, trecînd totul prin filtrul inteligenței), Ondrej Štefanko (o adevărată conștiință poetică, exprimîndu-se de-a dreptul tumultuos, trădîndu-și temperamentul vulcanic, altfel ascuns, în viața-i obișnuită, de o anume blîndețe caracteristică pentru cei cu făptură urieșească), Andrej Severini (poet remarcabil, dator să răspundă întrebărilor ce-l frămîntă și care — de ce să n-o spunem, că tot e el și bun traducător, se numește, de fapt, Corneliu Barboricâ !), Štefan Unatinsky (numele de viitor — sigur — al poeziei slovace), Ondrej Zetocha (original în formulări poetico-aforistice) și Jan Chovanec, Jaromir Novak, Jan Garaj, toți cu versuri de aleasă ținută. La proză : Pavol Bujtar (scriitor consacrat, atent observator al detaliului semnificativ, însuflețindu-și firul epic cu un fior liric) și Štefan Doval (cu exprimare sigură, bun constructor și dovedind apetit pentru spații epice mai largi), redutabilul cuplu Ivan și Rudo Molnar (buni naratori), Ana Lehotska, Anna Roskosova, Maria Liptakova, Jan Uram (aducînd, aceștia, un suflu proaspăt) și, în sfîrșit (și ca de obicei) toți... poeții enumerați mai sus. Neajungîndu-le asta, ei sînt prezenți și în fermecătoarea „încăpere" pentru copii, împreună cu Maria Mazizkova-Jancikova, Jaromir Novak și Michal Kresan, nădlăcanii născîndu-se, se pare, toți cu harul povestirii. „O fereastră" spre copilărie, prin care se pot citi textele unor (acum) copii-poeți și copii-prozatori (cei din Nădlac se gîndesc și la viitor) — unii dintre ei sînt urmașii direcți ai celor „mari" (și numiți pînă acum), dar, e sigur, cu toții fac parte din aceeași familie literară. Din lirica românească sînt traduse poeme de Nicolae Dan Fruntelată, Slavomir Gvozdenovici, Valeriu Bârgău și Marcel Tolcea. Iată și o „sală a trofeelor" : aprecieri asupra literaturii nădlăcane făcute de critici din Bratislava, București și Novi Sad (ar fi trebuit să-și „expună" și numeroasele premii literare dobîndite pentru cărțile lor !). Critica literară își are spațiul ei, fiind analizate ultimele apariții editoriale. Dorind, de acum înainte, să putem comenta cît mai multe volume ale acestor scriitori demni de toată atenția, și în limba română, să urăm „Variațiuni"-lor viață lungă și bogată în împliniri !

Florin BĂNESCU

consemnări

Un studiu din 1889 despre Eminescu

eminesciana

În anul cînd se stingea din viață Luceafărul poeziei românești, un tînăr profesor de la Brașov, Vasile Goldiș, publica în Tribuna de la Sibiu primul studiu amplu despre Eminescu, intitulat **Pesimismul în poeziile lui Mihai Eminescu** (Tribuna, VI, 1889, 9/21 noiembrie, p. 1028).

Apreciind lirica eminesciană ca o „visterie a frumuseților limbii noastre naționale", declarîndu-se de acord cu opinia lui Maiorescu (din prefața volumului de poezii pe care acesta l-a editat) că în cazul versurilor „sub al lor farmec limba română pare a primi o nouă viață". Goldiș nu se oprește doar la acest aspect. El subliniază și profunzimea de cugetare, existentă în substraturile acestei creații, în paralel cu „puterea poetului de a exprima ideea atît de clar de parcă o vedem întrupată înaintea ochilor noștri", harul de a fi știut să spună „cuvîntul ce exprimă adevărul" și totodată consonanța sensibilității și gîndirii eminesciene cu „spiritul timpului". Declarîndu-se împotriva opiniei lui Vlahuță, care, în articolul **Amintiri despre Eminescu** (din „Revista nouă", anul II, nr. 7), susținea că marele poet a depășit cadrele istorice și sociale ale perioadei în care a trăit și reținînd doar la suprafață conținutul acestei afirmații (absolut valabilă, de fapt, în sens filosofic și estetic), Goldiș scrie : „Eminescu nu s-a ridicat deasupra timpului și a societății în care a fost născut. Din contră, el s-a adîncit în acel timp și societate", ceea ce este tot atît de adevărat. Una din strînsele legături ale poetului cu lumea contemporană lui ar fi fost realizată în planul concepției despre viață. Analizînd „pesimismul eminescian", Goldiș îi atribuie atît vieții nefericite a poetului („împrejurările sale personale"), cît și atmosferei spirituale a epocii („timpul în care trăim"). Căci, după părerea autorului, „optimismul fără margini" caracterizează raționalistul secol al XVIII-lea. Mai apoi visurile s-au năruit, iar credința în forța rațiunii (vezi filosofia lui Kant ori Schopenhauer) s-a spulberat.

Fără îndoială că, în anumite cercuri intelectuale (destul de largi), o asemenea stare psihică exista. Goldiș, însă, generalizează neîntemeiat, dînd o monotonă imagine sumbră unui secol care cunoaște apreciabile victorii ale minții umane, în știință și tehnică, și mai cu seamă în stenica și tot mai ampla afirmare revoluționară a noii clase proletare, care aduce cu sine edificarea filosofiei materialist-dialectice, socialismul științific.

O anumită unilateralitate și rigiditate dovedește Goldiș și în descoperirea influențelor kantiene și schopenhaueriene în opera lui Eminescu. Acestea, incontestabil, există, și Goldiș le distinge, uneori, cu finețe și pătrundere. Ecouri directe din teoria lui Kant asupra spațiului și timpului găsește el în **Sărmanul Dionis** („Nu există nici timp, nici spațiu, — ele sînt numai în sufletul nostru"). Tot aci vede cu temei și teza lui Schopenhauer, potrivit căreia numai legătura logică deosebește viața de vis („În faptă, lumea e visul sufletului nostru"). Reflexe puternice ale concepțiilor acestui filosof citește Goldiș și în poeziile **Împărat și proletar**, **Scrisorile I** și **IV**, **Glossa** etc.

Dar marea originalitate a lui Eminescu n-ar fi existat fără suportul unei profunde gîndiri personale. Pe aceasta, Goldiș o vede mai puțin. La poetul român nu apare o abdicare intenționată de la exercitarea voinței, așa cum o cere Schopenhauer și cum crede a o surprinde Goldiș. Poezia **Melancolie**, de pildă, exprimă oboseala la capătul unor crude lupte cu viața, nu indiferența celui autoexilat în liniștea absolută a sufletului. **Mortua est** aduce frămîntata îndoială hamletiană între „a fi sau a nu fi" („... cine știe, de este mai bine / A fi sau a nu fi ?"). Iar finalul din **Luceafărul** e numai o aparentă și iluzorie retragere în lumea de dincolo de pasiuni. Din asemenea frămîntări sufletești și spirituale, din această, în fond, continuă dragoste de viață a lui Eminescu (firește, complex și multilateral exprimată) se realizează, în mare măsură, individualitatea sa literară puternică.

Lectura lui Vasile Goldiș — după cum am văzut : unilaterală, dovedește, totuși, capacitatea de a surprinde nuanțat anume aspecte, pe baza unei temeinice culturi filosofice, a unor apreciabile deschideri estetice și a unei evidente și serioase originalități de gîndire. Geniul poetic eminescian a însemnat, înainte de toate, pentru Vasile Goldiș, un catalizator al energiilor spirituale românești, imbold și punct de plecare spre noi cuceriri artistice, în perspectiva dezvoltării limbii și culturii noastre naționale.

Evident, ca profesor, acesta a urmărit, prin familiarizarea elevilor cu poezia eminesciană, un scop instructiv, dar și unul politic. El a căutat să descifreze în opera poetului acele simboluri capabile să dinamizeze conștiința națională, să mobilizeze eforturile de luptă ale poporului. Scopul popularizării lui Eminescu era, în accepția lui Vasile Goldiș, regenerarea conștiinței naționale, fertilizarea gîndirii transilvănene cu prețioasele idei ale poetului, în vederea potențării luptei pentru drepturile sociale și naționale. Nu întîmplător, din încredințarea lui Iosif Vulcan, în cadrul unei adunări generale a **„Societății pentru crearea unui fond de teatru român"**, organizată la Caransebeș la 30 septembrie 1889, Vasile Goldiș vorbește, în „Casina română", despre viața și opera poetului. El evoca pe Eminescu dintr-o nevoie lăuntrică de certitudine, ca să ne primenim sufletește și să ne întărim conștiința specificității noastre. Vasile Goldiș era convins încă de pe atunci că, numai datorită lui Eminescu și prin dialogul implicit deschis de el cu valorile culturii europene și universale, cultura românească a dobîndit o însemnătate perenă, trainică, și de durată.

Dragostea și pasiunea pentru frumos, coordonate esențiale ale personalității lui Vasile Goldiș, împletite cu aspirația de a face din artă o tribună militantă în slujba idealurilor noastre naționale, au generat o admirație constantă pentru cultura și literatura română și a altor popoare, sentimentul apropierii de opera marilor scriitori, între care Mihai Eminescu ocupă locul de frunte. Privite și analizate din unghi istoric, opiniile sale despre viața și opera genialului poet își demonstrează cu prisosință actualitatea.

Între criticii și eseiștii români din secolul trecut, Va-

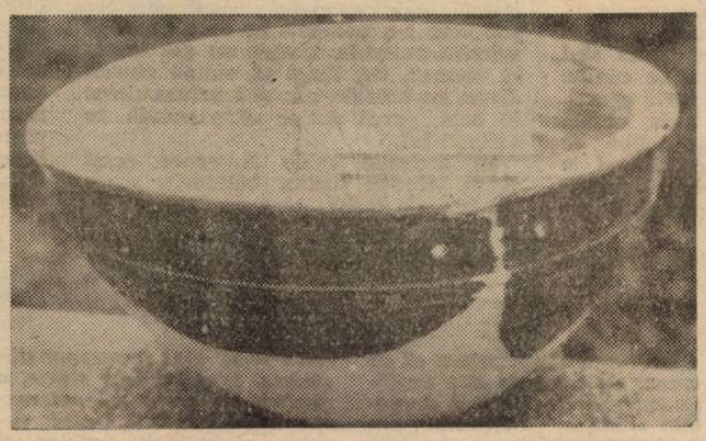

Strachină cenușie (Sec. III—IV Freidorf — Timișoara).

sile Goldiș se dovedește a fi exeget autorizat al lui Eminescu, aici în Transilvania și Banat. Fie că ne referim la studiul și articolele închinate lui Eminescu, judecata critică a lui Vasile Goldiș nu se abate niciodată de la menirea ei înaltă, a artei lui Eminescu. Evocîndu-i magia, „chipul său lunar și amar zîmbitor", în stare să dea expresie simțurilor moderne și românești și cu fluierul său poetic să ducă aspirațiile noastre pretutindeni, **„peste ape, peste punți, peste codri de pe munți"**.

Prof. dr.
Gheorghe ȘORA

DOR DE EMINESCU

Cînd îți iubești nădejdile și neamul,
Cînd urcă nemurirea în statui,
Ascultă cum recită rîul, ramul,
Sclipind de dor din versurile lui

Pe lespedea cuvintelor de gală
Respiră suferința, val cu val,
Cînd, la durerea lui universală,
Se vinde un regat pentru un cal.

Bat clopote-n clopotnițele țării
Și lacrima din gong se-aprinde-n vînt,
Din vîrf de munți pînă-n plăminii mării
E unul Eminescu pe pămînt !

Dar totul este fum și e poveste
Și muzica de sfere-i un inel...
Iar dacă Eminescu unul este
Noi sîntem toți în cîntecul din el.

Gheorghe ȘORA

convorbiri

Cu EUGEN URICARIU despre romanul unui roman

— Vreți să refacem romanul unui roman al dumneavoastră ?

— Întîi apare ideea. E cel mai mare secret al unui scriitor cum apare ideea. Desigur, un prozator este mai aproape de explicații decît poetul. Poetul se exprimă, prozatorul mai dă și explicații. În general, ideea unei cărți cred că pleacă de la o preocupare pur teoretică, să zicem o preocupare ideologică. Ideologie artistică. Probleme fundamentale sînt puține. Probabil că nu este nimic nou de spus. Important este cum spui. Fiecare scriitor este preocupat de una din problemele fundamentale. Anume ce înseamnă viața, ce înseamnă dragostea.

Și cînd mă apropii încetul cu încetul de scrierea unui nou roman sînt preocupat foarte tare de una din aceste probleme fundamentale și încerc să le văd prin prisma și prin experiența proprie. Aceasta este singura și importanta problemă pentru mine în acel moment. O carte la care țin foarte mult a apărut în 1974, deci este cartea mea de debut. Și este o carte la care scriu în continuare, căci sînt multe alte volume apărute, legate de această primă **carte.** Deci mă refer la carte, nu la volum. Este cartea despre „Vladia", care este un ținut mai mult sau mai puțin imaginar, dar în care există niște personaje foarte vii pentru mine și cu ajutorul cărora încerc să descopăr o soluție a acestor probleme fundamentale. Ca mecanism estetic, aș putea spune că eu văd mai întîi cartea. Văd spațiul, văd personajele și trăiesc efectiv toată drama. Atunci cînd mă așez și scriu, îmi vine destul de ușor, deoarece scriu ce am văzut.

— Dar cum vă documentați ?

— Mă folosesc mai ales de documente istorice, dar încerc să nu se vadă că m-am folosit ; pentru că eu cred că unul din marile pericole ale documentului este acela că este fascinant, și multe cărți cu teme și subiecte foarte interesante sînt ratate din cauză că se vede documentul. Scriitorul ajunge robul acestui document și, ca un fel de grefier, transcrie în limbajul lui ceea ce există în documente. Pentru că am scris și cărți a căror acțiune este plasată în timpuri mai vechi — de exemplu un roman despre perioada postrevoluționară 1848—1850, în care personajele umblă în Transilvania, în Italia, la București, deci am fost preocupat de drama acestor revoluționari, după ce revoluția s-a terminat — de tragedia lor —, m-am documentat foarte mult, am citit foarte multe volume, cărți de specialitate ; aș putea spune că sînt un specialist în temă. Am citit cărți în italiană, în engleză, dar oricum cred că pînă la urmă nu se vede nimic din toate acestea în cartea mea, pentru că este o carte care se citește ușor, cred. O carte care este subjugată documentului se citește greu și este aproape inutilă. Pe mine m-a interesat foarte mult să fiu exact în amănunte, nu în refacerea istoriei. Întotdeauna am scris romane istorice, dar la marginea temelor mi-am luat răspunderea de a gîndi contemporan într-un spațiu vechi.

— Cum încheiați o carte ?

— Întotdeauna o carte începe cu sfîrșitul. Cel mai clar pentru mine este cum se termină o carte, pentru că acolo este sensul simbolic al cărții. Și este exact corolarul ei. Și apoi mă întorc — în finalul cărții trebuie să apară problema teoretică bine spusă, metaforic, dar bine spusă. Și în cazul acesta nu poate constitui o problemă finalul, pentru un om care a gîndit clar cartea. Cred că e mai greu să scrii prima frază. Începutul e cel mai greu lucru. El dă tonul.

Dacă mă preocupă soarta cărții pe care am scris-o ? E dificil să răspund. Dacă voi spune că nu mă preocupă, poate jignesc pe critici și pe cititori. Dacă spun că mă preocupă, nu sînt cinstit. Nu pot să spun că sînt indiferent, dar cînd am terminat o carte, mă gîndesc la altceva. La următoarea. Și cel mai mult mă interesează, reacțiile întîmplătoare. De exemplu, mă întîlnesc cu cineva, care nici nu știe cine sînt, și în discuție el vorbește despre o carte de a mea. Mi s-a întîmplat, mai ales în tren. — Nu sînt îngrijorat dacă în presă critica nu a fost de acord cu o carte de a mea, pentru că nu vreau să scriu doar capodopere. Dar mă interesează foarte mult reacțiile confraților, adică ale prozatorilor, pentru că vreau să discut cu profesioniști. Ceea ce am gîndit, ceea ce am simțit n-am cum să comunic sută la sută. Dar modul în care am exprimat se poate discuta.

— Ați scrie la fel acum o carte de acum 10 ani ?

— O carte este confesiunea unei stări de echilibru din acel moment. Este un fapt istoric, cu caracter istoric.

— Ce pregătiți în perspectivă ?

— Vreau să continui acel ciclu al „Vladiei", din care am scris deja vreo 5 cărți. De fapt, acest ciclu încearcă să cuprindă evoluția sentimentului istoric și a conceptului de putere, de la primul război mondial pînă în zilele noastre. Deci, am cîteva cărți cu tema primului război mondial, apoi urmează perioada anilor '20, acum lucrez la o carte despre anii '30, o carte despre zilele noastre a apărut deja, — deci nu e un ciclu care apare în mod cronologic, dar eu cred că dacă voi fi sănătos și voi ști cum să lucrez, să încerc să fac o frescă a societății românești din punctul ăsta de vedere, al evoluției, al sentimentului istoric.

Pe lîngă aceasta, urmăresc și reconstituirea unor momente fundamentale în evoluția societății noastre. Am scris o carte — precum am spus — despre perioada postpașoptistă, în care încerc reconstituirea atmosferei și a concepțiilor acelor oameni, din perspectiva zilei de azi ; am scris o carte despre Horea, în care spuneam lucrurile cumva altfel de cum s-a scris pînă acum. M-a interesat în acea carte mai ales psihologia și să descopăr sentimentele adevărate ale lui Horea, nu ale acelui care a fost un lider, ci ale omului Horea, ale acelui om care a devenit lider. Și acum, aș vrea, dacă voi avea timp și dacă am să pot, să scriu o carte despre ultimii ani din viața lui Avram Iancu. Deci, vedeți că mă ocup de zone mai puțin cercetate. Încerc să descopăr subtextul și valoarea omenească a acestor personaje ilustre ale istoriei, care, vrînd-nevrînd, ajung la un fel de stereotipie. Vreau să descopăr dimensiunea umană a acestor figuri deosebite.

Mikó ERWIN

Neboîşa Popovici ● PE MAL

Venea adesea aici pe malul rîului cu tufe mici şi cu flori de cîmp rare. Rîul curgea sub picioarele lui domol şi liniştit, dar ştia cîteodată să zburde, să izbească, să năvălească ameninţător cu ape tulburi. Rămînea ore întregi sprijinit de toiagul său şi urmărea cercurile de apă, săriturile peştişorilor argintii.

Atunci, dîndu-şi seama că îşi pierde vremea aşa, cu nimica, iar acolo jos, în rădăcinile sălciilor, se preumblă crapii leneşi, se ducea în colibă, scotea vîrşiile şi le punea pe locurile ştiute, iar el îşi căuta butucul, pe jumătate putred, să se aşeze. Îi plăcea singurătatea, mirosul apei, peisajul adormit care se pierdea în întinderi galbene. De fapt, de singurătate se temea mai mult. Cum asta, gîndea, cum să se despartă de sat, de amurgurile albastre, cînd ziua se rupe de noapte, cînd totul se topeşte în umbre şi întuneric. De aceea, el, Sever, n-a înţeles imediat de ce inginerul insista să vină aici pe mal.

„Vei avea grijă de motor, să dai drumul la apă, să adape grădinile". Ţine minte că a spus inginerului că el nu este bun de această treabă, că sînt alţi oameni mai tineri, mai îndemînatici pentru maşinăriile astea, că el nu doreşte să facă vreo pagubă.

Inginerul i-a întors vorba că lucrul la motor nu-i deloc complicat, motorul lucrează ca şi ceasul, doar trebuie să fie alimentat la timp, şi totul va fi în ordine. Pe urmă — adăuga inginerul — dumneata eşti un om conştiincios şi gospodar, pentru treaba asta tocmai un asemenea om ne trebuie".

Îi plăcură vorbele astea. Acceptă. Se duse la rîu. Asta e al patrulea an de cînd vine mereu aici. E adevărat, de cu toamnă, cînd se anunţă cocorii, cînd i se face frig la picioare, se întoarce acasă. Restul s-a întîmplat aşa cum a zis inginerul. Probleme cu motorul n-a avut. Prin ţevile groase apa curgea în grădină. La început, spre seară, venea Dumitru să-l anunţe cînd trebuie să dea drumul la apă. Pe urmă mergea el peste dîlmă, în grădină, scormonea cu degetul pămîntul şi căuta rădăcina plantei. Nu mai avea nevoie de Dumitru, slobozea aşa cum credea el de cuviinţă şi nu greşise niciodată. Deşi în primăvara asta era secetă, legumele s-au făcut — avea apă destulă. Inginerul venea peste holde pe mal, asculta turuitul motorului şi tăcea. O dată parcă în treacăt spuse inginerului că ar fi bine să curețe malul, să curgă apa mai slobod, mai ales cînd e vremea de secetă. Inginerul îl privi curios şi spuse că se va gîndi la aceasta, dar a doua zi trimise oamenii şi făcuse tocmai aşa cum a spus el, Sever. Aşa a fost în primăvara aceea. Dar în luna mai a anului trecut n-a fost aşa. Taman începură să pună roşiile, el văzu că rîul s-a schimbat brusc, s-a tulburat şi curgea năvalnic. N-a spus nimănui, să nu facă larmă în sat, poate că doar i s-a părut aşa, deşi era îngrijorat şi un presentiment rău îl prinsese. Spre seară auzi cum apa vîjîie, urlă, cum urcă pe dîlmă mereu. Fugi în sat, veniră oamenii cu hîrleţe, lopeţi, felinare. Se ridică satul, stăteau la pîndă pe dîlmă. Coliba i-a fost luată de apă, au scăpat totuşi motorul, legîndu-l cu frînghii şi ridicîndu-l pe dîlmă. Aşa a fost în noaptea aceea, dă doamne să nu se mai întoarcă niciodată. Altfel, în timpul zilei, îndeosebi vara, e frumos pe rîu. Nu e singur. Mai trece lume pe aici, grădinarii, ştiu ei de ce, îi aduc primele roşii şi lubeniţe, vin ai lui, cu mîncarea caldă la amiază, vin copiii să se scalde, aici, unde-i nisipul mărunt şi apa limpede.

Dar mai mult îi place cînd vin orăşenii. Mulţi îşi zic că sînt pescari, deşi el, Sever, îşi dă seama că nu sînt, cu toate că au undiţele noi, cumpărate de la magazin. Mulţi vin să iasă din oraş, să se găsească în natură, cum îşi zic ei, şi atunci vin aici să petreacă, să bea coniac, să se zbenguie de parcă sînt nişte copilandri neastîmpăraţi. Nu-i plac asemenea oameni, cînd îi vede cum se comportă, el caută să-i liniştească, îi îndrumă cum se cuvine omului mai în vîrstă, şi-i ceartă uşurel. Dacă nu ajută vorbele blînde, atunci el le scoate rucsacurile din colibă, cu lucrurile lor cu tot, încuie uşa şi le spune să-şi caute un alt loc. Petrecăreţii nu înţeleg de unde această întorsătură. „Ia uită-te la moşul...", zîmbesc chipurile, nevinovaţi, dar Sever rămîne grav şi mut şi oaspeţii nepoftiţi pleacă. Altceva e cînd se nimeresc oameni serioşi. Atunci se învredniceşte să le facă mîncarea, scoate mai de vreme vîrşiile ca să mai prindă un peşte pentru ciorbă, ştie el cum le place orăşenilor să mănînce în aer curat. Da mai mult îi place lui Sever să asculte vorbele acestor oameni, cînd se culcă pe fîn lîngă colibă, sub stelele bune, la focul ce încă pîlpîie. Atunci mai aruncă şi el cîte o vorbă cu cosmosul, cu bombele astea, cu lumea care s-a învolburat. Oamenii aceia îl iau în serios, se simte măgulit pentru atenţia lor şi-i pare rău cînd pleacă, tot îmbiindu-i să vină din nou. Iar cînd nu e nimeni pe mal se lasă pradă amintirilor. Îl duc amintirile, îl duc, uit ca pana asta, ca coaja de nucă, ca frunza uscată ce pluteşte acum pe rîu. Cu mulţi ani în urmă, demult, demult, cînd era mic l-a împins Milan în apă. Nu ştia să înoate, rîul crescuse, dădea din mîini, din picioare, striga, chema, înghiţea apa şi se scufunda. Nu ştie cum s-a pomenit pe mal, capul îi zvîcnea puternic, simţea un gol imens în stomac, iar lîngă el stătea chircit Jivan cu hainele ude şi-l privea drept în ochi, parcă dorise să pătrundă în sufletul lui.

MIHAELA OANA STRAUŢ : Belşug.

În amiezile calde îi apare acest drum, cîndva lucios, bătătorit, acum năpădit de iarbă, care se lasă de pe dîlmă spre rîu. Pe acest drum îi plăcea să călărească, cînd, la prînz, aducea caii la adăpat. Călărea în galop caii suri, încercînd în zadar să-i umfle vîntul cămaşa, să-i facă răcoare pe umeri. Pe urmă, caii, sloboziţi, intrau în apă, trăgeau aerul cu nările moi, scuturau coamele, loveau cu coada muştele şi se lăsau uşor în apa călduţă a rîului, în timp ce el înota încet pînă la celălalt mal.

Stătea apoi întins pe iarba încălzită, uitat de păsările ascunse în umbra deasă. Parcă a foşnit ceva, a pocnit o creangă şi, deodată, s-a auzit un glas, un firicel de cîntec ce creştea, venea, se pierdea şi iarăşi venea şi iarăşi se rupea. Cîntecul venea dinspre holdele de cucuruz care tocmai începeau să se gătească cu ciucurii albi, se auzea cînd mai tare, cînd mai slab, dar se apropia tot mai mult. Copleşit de soare, de oboseala plăcută, îi fu lene să se ridice. Cîntecul încetă brusc şi doar nişte paşi se auzeau pe iarba moale şi nişte rîsete de fete tinere.

— Flăcăiaşule! auzi el ca un ecou.

Deschise ochii, dar nu văzu pe nimeni.

Se făcu că doarme şi simţi că o gîză îi umblă pe faţă, vru s-o dea de pe obraz, dar prinse în degete un firicel de iarbă şi auzi clar:

— Dormi, dormi, în plină zi.

Sări buimac, i se umplură ochii de lumina năvalnică, dar o recunoscu numaidecît pe Anca, rîzînd cu hohote.

— Tu eşti?

— Eu sînt. Halal flăcău, am să te spun la toţi, am să te spun la toţi, turuia ca o şcolăriţă. Atunci el o prinse de mînă şi o ameninţă.

— Să nu mă spui, să nu mă spui...

Se dădu la o parte, parcă dorind să se ferească de el şi sînii-i se mişcară sub rochie, scurt, ca un val mic, neaşteptat. O prinse, o îmbrăţişă, o năpădi lacom cu săruturi, înăbuşindu-i chicotele...

Stă acum aici pe mal, ars de soare. Singur. I se umezesc ochii de amintirea aceasta. Doamne, parcă ieri a fost, se minuna el, şi cum ţine bine minte întîmplarea aceasta. Au fost şi alte întîmplări, îi vin în minte şi alte amintiri, dar nici una nu-i atît de dragă, duioasă, clară, de parcă o trăieşte acum aievea. Cum vine asta? De ce? Era frumos, tare frumos, de aceea i s-a păstrat neştirbită în minte, gîndeşte Sever, privind moale şi blînd departe, în zări, pe lîngă rîul care curge, curge domol.

Prezenţă firească—profesorul

Un om, un profesor şi amîndoi împreună, cel dintîi i-ajută celui de al doilea să fie, să poată fi, să-şi reveleze omenescul, entuziasmul continuu, fervoarea şi pasiunea, acea forţă vulcanică capabilă să încălzească, să dinamizeze demersurile instructiv-educative în abordarea uneia din cele mai abstracte ştiinţe, matematica.

Osmoza om-educator cu prevalarea omului, la profesorul Mihai Haivas ţine, în cazul său, locul de direcţie, axul actelor şi acţiunilor educative umanizate şi transformate concomitent în mijloc şi finalitate în tot ceea ce proiectează şi realizează. Însufleţit de o atare stare de graţie — profesorul are în vedere perpetuu copilul sau tînărul, cu deosebire omul, gîndirea lui, stimularea şi formarea sa în raport cu cerinţele societăţii noastre socialiste.

Cazul colegului nostru este identic cu acela al unor creatori rămaşi fără biografie, deoarece aceasta a fost sublimată în operă, întocmai cum viaţa sa a fost absorbită de elevii săi, chiar dacă nu în toate cazurile matematicieni sau ingineri, tocmai pentru că el a avut în vedere omul, calităţile gîndirii sale — rapiditatea, largheţea, supleţea, comprehensiunea, creativitatea etc.

Absolvent al Facultăţii de Matematică-Fizică din Timişoara, promoţia 1951, tînărul

viaţa şcolii

acela de atunci, bine făcut, cu ochii ageri, scrutînd orizontul, animat de dorinţa de a fi, de a fi înainte de orice dascăl de „socoată", a fost repartizat la Şcoala de 7 ani mixtă din comuna Vinga, judeţul Arad, unde a predat pînă în anul 1953 matematica şi fizica. Conştient de valoarea sa, dascălul de atunci a solicitat să fie transferat în Timişoara, pentru a preda matematica într-un liceu. Dorinţa sa coincidea cu necesitatea, deoarece devenea vacantă o catedră de matematică de la Liceul „C.D. Loga", pentru care a optat.

El şi-a dat însă seama că va munci de acum în alte condiţii într-un liceu cu o deosebită tradiţie. Definitiv din anul 1959, se înscrie în 1965 la gradul II şi i se acordă în condiţii onorabile examenul. Meritele sale sînt consfinţite an de an de absolvenţii săi care-l venerează şi-l urmează, şi oficial, cînd i se acordă titlul de „Profesor fruntaş". În 1977 i se acordă gradul I. O evoluţie firească, pe deplin meritată, în sensul calităţii şi

a convingerii că, a-l învăţa pe elev, a-l învăţa să înveţe constituie un mod de abordare pedagogică. Optica sa, cunoscută de toţi colegii, este că nu poţi să înveţi pe altul fără să ştii tu însuţi, evident matematică.

Profesorul a înţeles şi înţelege, de pildă, că modernizarea predării învăţării matematicii nu se poate realiza de la sine, ci numai prin aportul nemijlocit al dascălului. Atingerea performanţei „self-made-men"-ului presupune stăpînirea propriei tale fiinţe, a gîndirii şi limbajului matematic, a matematicii însăşi, corolar al muncii, sutelor şi miilor de exerciţii şi de probleme, rezolvate sistematic şi diacronic, independent. Numai astfel poţi ajunge să zici „omnia mea mecum porto" (tot ce-i al meu port cu mine), pentru că înţeleg, pentru că ştiu şi am înţeles matematica.

În acest spirit a participat profesorul la reuniunile profesorilor de matematică din liceu, municipiu sau judeţ ori la acelea în cadrul cărora au fost dezbătute programele şi manualele spunîndu-şi cu franchețea cuvenită opiniile. Nu a apucat să le adune într-o culegere ori într-o carte anume, tocmai pentru că timpul său l-a acordat cu prisosinţă elevilor săi, astăzi matematicieni, cercetători, cadre universitare, ingineri ori profesori, investiţii la fel de preţioase chiar dacă nu de fiecare dată au fost şi recunoscute. Ne vine greu de obicei să recunoaştem că datorăm ceva şi altora, de aceea, profesorul Mihai Haivas nici nu-şi arogă vreun merit în formarea acelora care i-au fost elevi. Lăcrimează însă ori de cîte ori află de la ei sau de la alţii despre succesele lor. Undeva în străfundul sufletului său se simte coautorul lor, fără să-şi asume însă cumva vreun merit aparte. Prezenţă firească, profesorul şi comunistul Mihai Haivas se remarcă astăzi, ca şi ieri, drept unul dintre cei mai buni colegi, sprijin al conducerii liceului, o prezenţă activă în sînul organizaţiei de partid, un om consacrat în aceeaşi măsură şi cu aceeaşi afecţiune activităţii ce se desfăşoară în şcoală, gata oricînd să sară în ajutorul colegilor şi al părinţilor cu tot ceea ce crede şi simte el că e necesar. Întotdeauna apropiat, dar niciodată familiar, el e conştient că intimitatea spirituală înaltă, durează, în timp ce familiaritatea prea făţişă dărîmă.

Acesta este colegul nostru, evident, nu doar un matematician, ci, în primul rînd, un profesor, pătruns de semnificaţia îndatoririlor multiple pe care această funcţie le solicită de la noi mereu la cote tot mai mari. El se străduieşte să le îndeplinească cu conştiinciozitate spre binele elevilor, al şcolii şi al societăţii noastre socialiste, ba poate reproşîndu-şi că dă prea puţin, în raport cu ceea ce simte el că ar putea şi ar mai trebui să dea la rîndul său generaţiilor de mîine, la formarea cărora contribuie cu prisosinţă şi devotament.

Prof. dr. Pavel PETROMAN

Titus Andronic

ARŞIŢE

Ecoul tîrziu al monotonei ploi —
gîndu
num lumină — şi sete.

CASA DE LUMINĂ

În le anul vechi parcă aud
forin o rază
singurătatea mea
şi-a hutat orele
lucra ea ei de lumină
devin timp.

MATINALĂ

Desch id o carte o închid pun semn
pentru toate dimineţile de nisip,
cuvintule, ce arzi, tu ce-ai să-mi
spui?
Marr ora ninge pe albastre statui.

Mircea M. Pop

PATRIA ŞI POETUL

Pentru poet, patria-i
o imensă casă
transfigurată-ntr-un simbol
roşu, galben şi albastru.

Pentru patrie, poetu-i
o privighetoare
transfigurată-n cîntec
neîntrerupt

ARTĂ POETICĂ

Mi-a scăpat din mîini tăcerea,
a că it pe podea fără zgomot,
şi a început să curgă,
în rîu i nesfîrşite,
pe străzi şi printre oameni.
De atunci,
poemele mi le scriu
fără cuvinte
şi-s mult mai frumoase aşa.

TEMATICA POEZIEI

Lui Marin Sorescu

Pentru a scrie un poem ai nevoie
de creion
şi de hîrtie,
altfel poemul rămîne necunoscut
pentru ceilalţi
sau, dacă il transmiţi cuiva
pe cale orală,
există riscul
de a nu-l mai recunoaşte;
dacă totuşi,
ai creion şi hîrtie, nu-i destul,
trebuie ca tu
să vorbeşti cu tine sincer, deschis,
aşa cum nu poţi vorbi decît în
clipele
de luciditate maximă;
să-ţi spui ţie însuţi tot ce ştii
şi ce ţi
c-ar putea interesa şi pe alţii,
să le vorbeşti
cald sincer şi frumos
despre tine;
după ce ai spus tot ce se poate
spune,
vorbeşte-le cu aceeaşi sinceritate
despre ea
dacă iubeşti,
dar ne, poate că cel mai bine ar fi
să le vorbeşti
lor despre ei înşişi
(fiecăruia în parte)
asta însă
numai după ce ai acumulat
o experienţă
de viaţă.

Grigore Scarlat

CUVINTELE LIMBII ROMÂNE

Cît o pară cu miez roşu —
Cuprinsă sub snopul razelor de lună,
Şi încet ademenind anotimpul —
Vara, suverană, în nemărginirea ei!

Cît această pară cu miez roşu,
Pe care o asemui cu un meteorit,
Domolindu-se în frunzişul răcoros
Pe care îl presimţi din depărtări,

Este inima ta, inima mea,
Zvîcnind sub spuza de stele
Şi purtînd năvalnicul fluviu
al sîngelui
Spre mările, pierdutele cereşti.

Nici tu, din înalturi,
Şi nici tu din hăuri obscure,
Nu-i vei strivi frumuseţea
Pe nici o coadă — strîmbă —
de secure.

Cuvintele limbii române
Sînt perele cu miez roşu ale
acestei veri,
Mii de inimi aprinse
În ţinutul dintre mare şi munţii
auriferi.

Şi pentru totdeauna
Embleme petrecînd veacurile
în risipă,
Vise de spice, cetini şi ape,
Iezere din cer în ochii lor.

Fără de ei nu este viaţă
Şi nici un legămînt nu are temei,
Cît de simpli sînt,
Cît de umani şi cît de înţelegători!

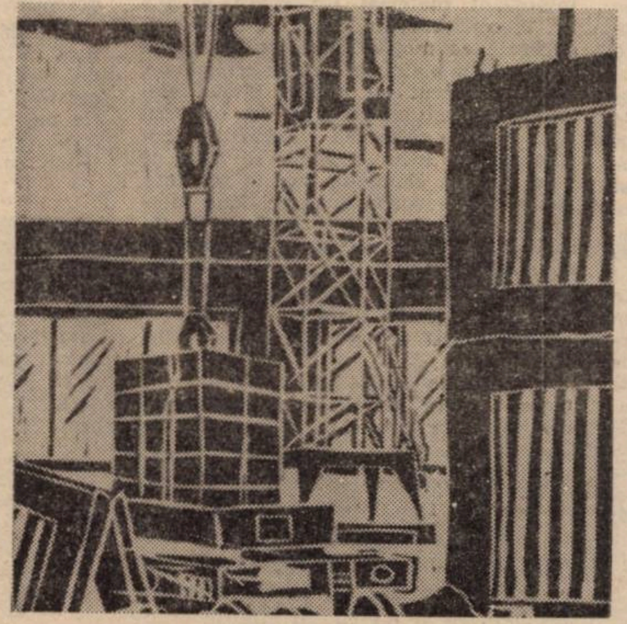

Gravură de ARIADNA TĂCULESCU

Laurian Lodoabă

UN LĂMÎI

Şesuri pieptănate de vînt
Pe unde scrie Tibiscum
Smochini rodesc
Unde apa povesteşte.
Pe ziduri,
Cireşi de flăcări aburesc
Neuitata copilărie,
Călătorie
Pînă-n nocturna vale.
Şi iată oraşul
Pînă-n stele.
Continuu periplu.
Primăvara întîrzie,
În munţii Aninei,
Prin aburul rece
Foşnesc pinii.
Inima se zbate
Ca o aripă de fluture
În nişa pieptului
Un lămîi cu frunze-n lacrimi
A înflorit pentru prima dată.

ALGEBRĂ MATINALĂ

Resturi de dialog,
ca un ecou
de mult uitat,
mă surprind.

Depărtări privind,
cu explozii solare,
un meteor îşi expiră
beteala de hiacint.

Şi cearta imaginară
din aria fecundă dispare
ca piatra aruncată
în lacul de munte,
ce lasă urme geometrice
pe frunte,
în această algebră
matinală.

DESEN

Desen cu lună plină
din placenta stelară rupt,
la frontiera dintre poezie şi vis
canonice ore încă respiră.

Între ERRARE şi alergare,
prin fluturi de silabe,
desculţ, intru în iarna
proaspăt cernută.

RÎUL

Îl simt cum intră în oraş
Ca un bătrîn ce s-a resemnat,
Un timp întîrzie, un timp rămîne,
În Sătmarul cotropit de vreme.

Astfel, mi se pare acest fir de apă —
Dulce cum sînt toate în Ardeal,
Trecînd prin lume şi prin cer,
Venind din ochiul cristalin al
muntelui.

Unda lui poartă respiraţia
căprioarei,
Botul acela aplecat asupra apei
Ca într-o rugăciune a vieţuitoarelor
Şi a contopirii de milenii.

Posac, se îndreaptă spre vărsare,
Spre neantul lui de fiecare clipă,
Triumfător ca un fulger
Îşi neagă neființa la izvoare.

O, vîrsta lui fără vîrstă
Şi moartea lui fără de moarte,
O, mugetul lui de animal tînăr,
Cutremurînd zările, adînc, departe!

ŢĂRANII

De-a lungul timpului un stol
De păsări mari, din vremi
imemoriale,
Sau osia pămîntului
Rotind planeta albastră către soare.

O mare lîngă mare s-ar ivi
Dacă sudoarea lor s-ar aduna între
maluri,
Treziţi din somnul istovitor
Cînd secera lunii le trece prin
palme.

DICŢIONAR LITERAR

Ildico Achimescu

Ziaristă, prozatoare, traducătoare, Ildico-Clara Achimescu s-a născut la 15 martie 1942 în Timişoara. Îşi semnează, uneori, articolele din presă cu pseudonimul Ioana Vlad. A absolvit Facultatea de Filologie a Universităţii din Timişoara. Este redactor de rubrică (secţia cultură-învăţămînt) la ziarul „Drapelul roşu". Debutează în 1968 cu proza **Întoarcerea** („Argeş", 9). În 1979 îi apare, în volumul colectiv **Toma Caragiu. Poeme şi alte confesiuni** (Cluj-Napoca, Ed. Dacia), interviul intitulat **Numai gîndul...** (p. 72—75).

Debut editorial cu romanul **Un om cu numele meu** (Timişoara, Ed. Facla, 1983). S-au remarcat capacitatea de a fixa „un cadru autentic şi veridic de mişcare pentru personajele sale" (Odangiu, 1984), mobilitatea planurilor şi a decorului, aderenţa la realitate. Titlul însuşi evocă „dialectica aceloraşi principii ce dirijează întregul discurs: **individual/social; descripţie/introspecţie; luciditate/afectivitate**" (Dorcescu, 1985). Profesiunea de gazetar îşi pune amprenta asupra acestui roman de debut. Cea de a doua carte a scriitoarei — **Romanţă cu busolă**, Timişoara, Ed. Facla, 1986 — înmănunchează un număr de proze scurte. Comentatorii au semnalat „analitismul de calitate" (Rachieru, 1987), diversitatea mediilor sociale şi a tipurilor umane investigate, „deschiderea spre omenesc" (Odangiu, 1987).

Traduce din limba maghiară în limba română: volumul de proze scurte **Amiază cu flori** de Maria Pongrácz (Timişoara, Ed. Facla, 1985) şi romanul **Rătăcitorul** de Majtényi Mihály (în colaborare cu Maria Pongrácz), Pancevo, R.S.F. Iugoslavia, Ed. Libertatea, 1986.

Referinţe critice

Marian Odangiu, **Biografia unui personaj**, „Orizont", 11/1984; Horia Pătraşcu, **Un debut de excepţie**, „Flacăra", 23 martie 1984; Grigore Scarlat, **Un om cu numele meu**, „Steaua", 6/1984; Viorel Marineasa, **Dincolo de reportaj**, „Forum studenţesc", 6/1984; Eugen Dorcescu, **Un om cu numele meu**, „Convorbiri literare", 2/1985; Mandics György, **Amiază cu flori**, „România literară", 12/1986; Marian Odangiu, **Romanţe de familie**, „Orizont", 3/1987; Adrian Dinu Rachieru, **Romanţă cu busolă**, „Familia", 3/1987; Grigore Scarlat, **Romanţă cu busolă**, „Steaua", 1/1988.

Olimpia BERCA

* Începînd cu numărul de faţă, revista „Orizont" îşi propune să publice fişele-portret ale **Dicţionarului scriitorilor** din această parte a ţării (dicţionar iniţiat de **Asociaţia Scriitorilor din Timişoara**). Adresăm, deci, autorilor ce se află în posesia chestionarului, rugămintea de a ne pune la dispoziţie datele bio-bibliografice solicitate.

O. B.

figurine

Suflet suav

În linia constantă a editării operei unor scriitori români, Editura „Facla" a scos de curînd un amplu volum de „Poezii" de Şt. O. Iosif, ediţie îngrijită, tabel cronologic şi referinţe critice de Alexandru Ruja. Selectînd din opera poetului piese lirice, epice, tălmăciri din marii poeţi europeni, criticul a închegat un volum rotund din opera lui Şt. O. Iosif, a scos la iveală, prin referinţele critice selectate cu grijă, imaginea pregnantă a poetului şi omului Şt. O. Iosif.

Poet ivit la cumpăna veacului, cînd eminescianismul era încă atotputernic, iar steaua lui Coşbuc suia pe boltă, strălucind cu o intensitate de primă mărime, Şt. O. Iosif, a durat, prin poezia lui, o punte lirică între cei doi mari poeţi români trimiţînd, totodată, impulsurile sale poetice spre cei care aveau să apară după el, un Goga, Topîrceanu, Blaga, ba chiar şi Bacovia. În universul său liric, deşi de un tip „minor" şi de o extremă simplitate, se regăsesc, în nuanţe, fulgurări şi impulsuri incipiente, mai toţi marii poeţi de mai tîrziu. Rafinat bijutier al versului şi un traducător exemplar, în care, poate, s-a pierdut marea personalitate ce ar fi putut da la iveală valorile liricii universale in extenso, Şt. O. Iosif a cultivat, printre primii, în poezia noastră, tonuri, nuanţe, specificuri, culori şi tendinţe extrem de diverse, fiind, prin toate acestea, deşi, nu un poet de primă mărime, şi nici un vizionar, totuşi un înaintemergător.

Atent la acurateţea textelor, la structura culegerii, reproducînd creaţia lirică după ediţiile princeps şi punînd în pagină, cu o deosebită strădanie şi pregnanţă, un tabel cronologic al vieţii şi operei poetului, Alexandru Ruja, prin devotamentul său exemplar şi grija înaltă, depuse la editarea acestui volum, merită toată stima noastră şi a publicului cititor, chemat spre cunoaşterea şi familiarizarea sa cu poezia luminoasă, atinsă de melancolia unui incurabil dezrădăcinat, dar, totodată, şi de accentele patetic-patriotice, ale unui suflet suav, un mare iubitor de oameni, de peisajul românesc şi de istoria lui.

Ion ARIEŞANU

PATRIMONIU • PATRIMONIU

Cercetări arheologice în sud-vestul patriei [II]

● MĂRTURII PRIVIND CONTINUITATEA ȘI UNITATEA POPORULUI ROMÂN

Dr. DOINA BENEA

Continuînd cercetările mele de la **Tibiscum** (Jupa din județul Caraș-Severin), începute în anul 1975, am efectuat primele săpături din așezarea civilă de pe malul drept al rîului Timiș. Pentru aceasta am întreprins investigații în imediata apropiere a drumului imperial roman Tibiscum-Sarmizegetusa, cu care prilej a fost identificată o clădire impunătoare, ale cărei dimensiuni încă nu pot fi precizate, cu excepția lățimii ei care este de 10,5 m. Datorită lucrărilor agricole curente, zidurile clădirii sînt distruse pînă aproape de bază, ceea ce a determinat și deteriorarea interiorului acestui edificiu. Clădiri similare cu cea în discuție sînt cunoscute în toate așezările romane cu caracter semimilitar, de tip Vicus. Prin investigații de suprafață am identificat un număr mare de clădiri de natura acesteia, dispuse paralel cu cea cercetată prin sondajul efectuat anul trecut și avînd fațada spre drumul imperial. Aceste descoperiri, asociate cu cele zece clădiri de pe malul stîng al rîului Timiș — cu toate modificările constructive suferite în veacurile II—III — evidențiază întinderea deosebită a vicus-ului tibiscens care, în secolul al III-lea, a primit rangul de municipium.

Materialul arheologic descoperit constă mai ales din ceramică fragmentară, de culoare roșie și maronie, nu prea fină în compoziția pastei, ceea ce constituie un indiciu al datării ei mai tîrziu — înspre mijlocul secolului al III-lea, fapt confirmat și de o monedă romană din bronz, databilă din aceeași perioadă. Materialul ceramic ne oferă observații interesante, întrucît prin aspectul său este cu totul diferit față de cel descoperit, pînă acum, în castru și în așezarea civilă de pe malul stîng al rîului Timiș. Deși e lucrată la roată, ceramica aceasta conține mult degresant mare în pastă, mai ales pietricele.

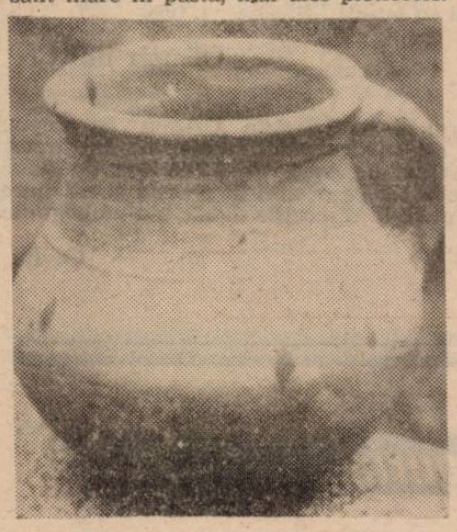

Cană daco-romană (sec. IV, Freidorf — Timișoara)

Formele tipice de vase sînt oalele de dimensiuni medii, cu buza răsfrîntă, din pastă neagră sau roșcată. Uneori prezintă, ca motive de decor, striuri de linii drepte sau linii în val. Strachinile sînt din pastă cărămizie, cu multe pietricele în compoziție, buza bombată în afară, corpul drept. În cantitate mare apar fragmente de patere, lucrate din pastă cenușie — neagră cu degresant, avînd baza canelată. Rar apar fragmente de amfore. În toate secțiunile s-au descoperit fragmente din ceramică dacică, lucrată cu mîna, dintr-o pastă neagră, cu pietricele mari, albe, sau dintr-o pastă roșie în profil și neagră în exterior. Fragmentele provin mai ales din oale de mici dimensiuni, avînd pereții ușor curbați și buza abia răsfrîntă. Ca motive ornamentale ne apar alveolele și brîul crestat.

Întreaga ceramică de aici denotă o oarecare neglijență în realizarea vaselor (chiar și cele lucrate la roată care prefigurează ceramica romană tîrzie) ceea ce ne îndeamnă să considerăm că, într-o zonă apropiată, exista o așezare autohtonă dacică, aceasta păstrîndu-și anumite forme de exprimare, prin ceramica lucrată cu mîna, prin specificul decorării acesteia.

Clădirea a fost construită în prima jumătate a secolului al III-lea. Aceasta prezintă urme de refacere după incendii puternice; a fost abandonată tot în urma unui asemenea incendiu. Ulterior, într-una din încăperile sale, folosindu-se parțial zidul din incinta edificiului ca perete de sprijin, a fost construită o locuință cu podea de lut, care, prin materialul arheologic descoperit, se datează în perioada de după retragerea romanilor din Dacia. Este pentru prima dată cînd am descoperit o locuință daco-romană, construită în această manieră. Construcți se pare că a avut un caracter oficial, presupunerea fiind susținută de apropierea ei de drumul imperial către care are dispusă fațada. De remarcat folosirea, în continuare, a țiglelor pentru acoperirea acestei încăperi, dar, ele, deși respectă forma și dimensiunile celor romane, nu mai au aceeași calitate a pastei, fiind foarte friabile. De obicei, în clădirile de pe malul stîng al rîului Timiș s-au descoperit mai multe refolosiri la unele edificii care vizau însă noi compartimentări efectuate prin o serie de ziduri seci. Aceste amenajări constituie dovada incontestabilă a prezenței populației daco-romane pe vatra anticului oraș Tibiscum, în secolele III—IV.

Efectuînd cercetări arheologice de salvare la **Criciova,** am identificat o nouă așezare daco-romană, databilă din secolele III—IV, aceasta avînd un pronunțat caracter meșteșugăresc. A fost depistat un cuptor de redus minereu, descoperire deosebit de importantă, pentru că atestă pentru prima dată reducerea minereului de fier rezultat prin exploatarea zăcămîntului din Munții Poiana Ruscăi, zonă pînă acum necunoscută din punct de vedere arheologic. În apropierea instalației de reducere a minereului au fost găsite lupe de fier ale zgurii metalifere prelinse pe bucăți de chirpic, provenite din pereții cuptorului. Pe baza materialului ceramic — fragmente de vase și o ceașcă dacică — ca, de altfel, și pe baza unei piese de podoabă (fibulă) această instalație se datează înspre sfîrșitul secolului al III-lea, începutul secolului al IV-lea.

Analizarea materialului ceramic denotă folosirea în această comunitate autohtonă daco-romană a ceramicii tradiționale, lucrată cu mîna. Statistic, ceramica dacică este în proporție de 89%. Puțina ceramică romană probabil că a fost utilizată ca obiect de lux.

În preajma cuptorului au mai fost descoperite o cute de gresie, două cuțitașe de fier, mărgele de sticlă provenite din atelierul de la Tibiscum, databile în veacul al III-lea. Spre nord, la o distanță de 2,5 m de la instalația de redus minereu, a fost identificată o locuință. Așezarea de la Criciova este prima descoperire de acest gen de pe raza județului Timiș, avînd un caracter complex — agricol și meșteșugăresc. La nord-est de stațiunea arheologică (doar la o distanță de nici 600 m) era drumul imperial roman, care făcea legătura între Tibiscum și Valea Mureșului, drum păzit, chiar în dreptul acestei așezări daco-romane, de stația militară romană. O ștampilă MID, descoperită aici, indică faptul că detașamentul din zonă depindea de castrul de la Tibiscum. Apropierea căii de comunicație a favorizat mult negoțul cu metal, practicat de cei din așezarea daco-romană de la Criciova cu centrele rurale sau urbane din apropiere (bunăoară Tibiscum, deși acesta probabil că era aprovizionat și prin sistemul oficial).

Descoperirea arheologică de la Criciova constituie un indiciu important privind viața economică din timpul provinciei Dacia, cu atît mai mult cu cît evidențiază activitatea meșteșugărească, din mediul autohton al dacoromanilor, prea puțin cunoscută pînă acum. Această descoperire se adaugă celorlalte treizeci de acest gen, cunoscute, în sud-vestul fostei provincii Dacia, unde se constată extracția minereurilor și prelucrarea metalelor în veacurile III—IV, cu o amploare impresionantă, fapt care atestă existența unei populații stabile daco-romane. De asemenea, astfel e dovedită necesitatea unei mari cantități de metal care, probabil, a contribuit la menținerea unor relații de schimb nu numai cu așezările daco-romane din jur, ci și cu Imperiul Roman și cu lumea barbară. Producția metalurgică deosebit de bogată din această zonă a constituit, oricum, un factor important în relațiile de schimb cu romanii. Aceasta explică numărul mare de monede romane descoperite pînă acum în apropierea acestor așezări.

În anul 1988, împreună cu Mircea Mare am continuat cercetările arheologice în așezarea daco-romană de la **Timișoara-Freidorf.** Am dezvelit o locuință cu două nivele de refacere și mai multe gropi de provizii. Cel mai interesant material l-a oferit groapa nr. 2, constînd din două vase borcan, decorate cu motive ornamentale tipice dacice. Din punct de vedere cronologic, în anul trecut au apărut cîteva elemente noi și anume: la un moment dat, după părăsirea așezării daco-romane, pe locul acesteia se pare că s-au stabilit elemente izolate sarmate. De fapt este vorba doar de două morminte (unul de bărbat, celălalt de femeie) cu un bogat inventar funerar, constituit din vase, obiecte de podoabe, arme etc. Pe baza acestuia, mormintele se datează înspre sfîrșitul secolului al IV-lea, poate la începutul celui următor.

În așezarea aceasta se constată existența a două nivele de locuire daco-romană. Au avut loc și pătrunderea unor elemente sarmatice din Cîmpia Panoniei, care se așează în această zonă. Cele două morminte sarmatice se află la o distanță de 6—7 m unul față de altul, ceea ce sugerează faptul că avem de-a face cu înmormîntări întîmplătoare și nu cu un cimitir organizat. Prezența sarmaților aici ar putea fi pusă în legătură cu pătrunderea lor înspre teritoriul sud-estic al fostei provincii Dacia.

Cronologic, așezarea de la Timișoara-Freidorf își începe locuirea încă din secolul III (fapt dovedit de prezența unor fragmente de terra sigillata, de amfore, ceramică roșie romană etc.). Existența acestei așezări continuă pînă în veacul al IV-lea.

ALEXANDRU RĂDULESCU

Campania din anul 1988 de la Făget continuă cercetările începute în 1977. Acțiunea s-a desfășurat prin colaborarea dintre Institutul de Arheologie din București (arheologul dr. Radu Popa, de la această instituție, este responsabilul șantierului) cu Complexul Muzeal Timiș și cu contribuția arheologului bucureștean Dan Căpățînă; au mai participat la investigații prof. Dumitru Tomoni, cu un grup de elevi de la Școala Generală din Făget și medicul veterinar pensionar Eugen Stoica. Lucrările au fost sprijinite în permanență de organele de partid locale, în mod direct de tovarășul Ion Olteanu, primarul comunei Făget.

Cercetările au fost efectuate în așanumita „cetate mică" de la Făget, investigîndu-se zidul de incintă, o serie de încăperi ale cetății și elementele de fortificare (șanțul și palisada). Astfel s-a putut stabili o serie de încăperi, planul unora dintre acestea cu fazeologie nu întotdeauna foarte simplă. Pentru incintă există bastioane, construite din piatră, lemn și pămînt de fortificare, combinate într-o soluție tehnică destul de ingenioasă, întîlnită mai rar.

În șanțul de apărare au fost găsite platforma de lemn și pămînt a unei cazemate, care, în mod sigur, făcea parte din sistemul de fortificare bastional al cetății, ghiulele de diferite calibre și dimensiuni, ele atestînd rolul artileriei din acea perioadă. O seamă de elemente descoperite în campania din 1988 confirmă unele din observațiile făcute în 1987, privind, bunăoară, șanțul de apărare, elementele sistemului de apărare și legătura dintre cele două cetăți (cea mică și cea mare) printr-un pod de lemn, ai cărui stîlpi au fost găsiți în șanțul de apărare dintre cetățile respective.

Între materialele arheologice descoperite, unele țin de specificul militar. Acestora li se adaugă obiecte legate de îndeletnicirile oamenilor din zonă (topor, foarfecă de tuns oi, ciocan de fier, clește, ceramică de uz comun — oale, cahle de sobă, unele din acestea fiind ornamentate cu elemente heraldice), oase de animale ș.a. În straturile adînci — în mîlul șanțului de apărare au fost identificate tălpi de încălțăminte din piele, un cep de butoi de lemn, elemente de paleobotanică (cordiță de viță de vie, sîmburi de dovleac și de piersică) aceste vestigii păstrîndu-se datorită mediului umed. Ele ne aruncă o lumină lămuritoare asupra vieții cotidiene din acel timp. De notat și prezența unor monede din epoca respectivă, care înlesnesc datarea mai exactă a complexelor descoperite.

În zidăria medievală de la Făget au fost refolosite cărămizi romane, care ne îndrituie să susținem că în zonă există o construcție veche romană (stație poștală sau turn de observație) pe unul din drumurile importante care leagă Banatul de Transilvania.

Oală dacică (sec. III—IV, Freidorf — Timișoara).

Ceea ce ar merita să fie subliniat este faptul că, pe acest șantier, nu s-au făcut numai lucrări de cercetare, ci și de consolidare, de restaurare, astfel că s-au pus bazele valorificării culturale a obiectivului arheologic, în scopul educației maselor populare, îndeosebi a tineretului, în spiritul dragostei față de trecutul istoric al poporului român. Această realizare s-a făcut cu ajutorul substanțial al Consiliului Popular Făget.

Cetatea de aici, a cărei fort central a fost cercetat în două campanii (circa 35%) din suprafață se dovedește a fi un exemplu reprezentativ, tipic, de fortificație medievală, mai tîrzie din sud-vestul României, din acea epocă de mari transformări ale arhitecturii militare și de preluare a unor cîștiguri ale arhitecturii italiene (sistemul italian „vechi"). Se poate considera că, în campaniile următoare, cercetarea metodică și integrală a obiectivului în discuție va aduce deslușiri mai amănunțite privind o perioadă importantă din istoria medievală tîrzie a acestor meleaguri, cu un habitat românesc dens și omogen. În cetatea mare este de așteptat descoperirea unor elemente mai legate de viața cotidiană a făgeților de acum 300—400 de ani, precum ar fi complexele care ilustrează viața economică a garnizoanei și a locuitorilor din zonă (cuptoare, depozite de provizii, ateliere meșteșugărești etc.).

Pagină realizată de
Aurel TURCUȘ

excelsior

Camelia Crișan

Tot mai acut, ideea comunicării individului cu lumea se săvîrșește și prin intermediul scrisului artistic. Tineri, tinere, din varii domenii de activitate : profesori, ingineri, cercetători, tehnicieni, studenți ș.a. încearcă, prin artă, să pătrundă în sfera comunicării cu semenii. Nu altfel își îndreaptă, primii săi pași, spre poezie, și tînăra ingineră agronomă Camelia Crișan. Ea a reținut, din copilărie, o comuniune patriarhală cu satul, cu pămîntul natal prin ramurile părintești din ținuturile Șiriei și ale Monesei. Mai apoi, ea și-a adîncit legătura cu satul contemporan și cu oamenii săi prin însăși profesiunea aleasă, de-a sluji pămîntul, de-a colabora cu el și a-i smulge roadele. De altfel, încercările poetice prime ale Cameliei Crișan redau tocmai acest fructuos dialog cu țarina, inspirîndu-se din chiar evenimentele rustice, din natura și oamenii săi și depunînd pentru ele mărturiile sale lirice tinerești. Temperament echilibrat, luminos, interiorizat, căutînd o comuniune cu idealul moral al ființei, Camelia Crișan, la primul ei pas spre poezie, simte nevoia imperioasă a înțelegerii raporturilor cu lumea și cu sine însăși.

Ion ARIEȘANU

SEMINȚE PENTRU DRUM

Trebuie să semănăm
Noi, cei tineri, febril,
Idei
În universul ritmic
Al plantelor.
Trebuie să semănăm
Inimi,
Pentru a ne vedea
Și a ne culege
Pe noi înșine...

PRIVIRILE PATRIEI

Spicele de grîu — cuvinte
sonore —
amplifică ardent ființa,
ochi galbeni în constelația
privirii
ce îmbracă trupul patriei.
Mîna țăranului — zbor
cadențat —
clocotește-n amiaza
pămîntului;
cu verticala aplecare ce o
rostește-n graiul păinii !

Toamnele patriei — culori
împletite în fructe —
ard frenetic încercuind
lumina
spre liniștea sevei.
Privirile patriei-eternitate !

POVESTE VEGETALĂ

În fiecare dimineață iubesc
Cerul cald al cuvîntului
Cînd sărută pămîntul tăcut.
Simt cum mă prefac în
ochiuri de semințe...
Aștept să urce timpul
și să ascult chemarea
Asemeni grîului ce ride-n
primăvară.
În rădăcini, mă sprijin solemn
Și mă-nvelesc cu frunze ce
se desfac din muguri
Prin glasul unduirii sfinte...

DINTR-O SEARĂ MARINĂ

În ceața așteptărilor
S-a făcut tîrziu.
Peste aprinsele tăceri
Se-aude vîntul ce împarte
Valuri din arpegiile mării.
Păsările și-au uitat în scoici
Piruetele de marmură
Și au rămas agățate deasupra
lunii...

Totul este rînduit cu migală,
Mai ales ființa mea,
Ce nu poate schimba nimic,
Mai ales scoicile ce-alungă
Piruetele păsărilor.

viața asociației

• La Școala generală nr. 18 din Timișoara a avut loc o manifestare literară consacrată celei de-a 40-a aniversări a constituirii Organizației Pionierilor, manifestare care l-a avut ca invitat pe prozatorul **Mircea Șerbănescu.** Despre semnificația momentului, ca și despre activitatea scriitorului invitat au vorbit prof. **Ecaterina Crișan,** prof. **Elena Rujoi** și prof. **Manolita Dragomir Filimonescu.** În partea a doua a manifestării, **Mircea Șerbănescu** a citit fragmente dintr-un volum aflat în lucru, dedicat tinerei generații. • **Momentul Eminescu** din ședința de marți a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont" a fost susținut, printr-un interesant și original recital de versuri, de actorul **Gheorghe Metzenrath,** de la Teatrul German de Stat din Timișoara. În continuare, s-a desfășurat o **Seară literară** dedicată poeților și traducătorilor **Aurel Buteanu, Petru Sfetca** și **Ion Stoia Udrea.** Au fost evocate cu acest prilej fapte semnificative din activitatea literară a celor trei poeți și traducători, autori ai unor importante lucrări destinate lărgirii orizontului spiritual românesc, aprofundării contactelor cu spațiul literaturii europene și universale. Vorbitorii — **Anavi Adam, Sofia Arcan, Alexandra Indrieș, Alexandru Jebeleanu, Mircea Șerbănescu, Nicolae Țirioi** și **Cora Vulcănescu,** fiica scriitorului **Petru Sfetca** — s-au referit, de asemenea, la momente semnificative ale vieții literare din această parte a țării, la contribuția scriitorilor de aici la îmbogățirea patrimoniului literaturii române de azi. Ședința a fost condusă de poetul **Anghel Dumbrăveanu,** secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara. În ședința de **marți, 11 aprilie a.c., ora 18,00,** va citi proză SF scriitorul **Mandics György.** Referent : **Brîndușa Armanca.**

M. O.

fanion

APRILIE —SEMILUNA SEMIFINALELOR

Două speranțe semisecrete ne-au însorit reveriile fotbalistice înaintea semifinalelor acestea de primăvară. Prima, să cădem cu turcii, s-a împlinit și scorul de 4—0 e de natură să modifice pînă și numele celor ce ne-au fost oaspe : Gata(lasaray). Oricît s-ar aștepta Denizli de la meciul retur, e clar : în Turcia, semiluna aprilie este doar cea a semifinalelor și nu e loc de surprize. Ai noștri au jucat în aceeași notă care a impus un inconfundabil „stil Steaua" — finețe tehnică, imaginație, dezinvoltură, imprevizibilitate în schemele de atac, într-un cuvînt, Fotbal. Toate golurile au fost la fel de frumoase iar ratările au fost și mai frumoase (la 4—0, „foarfeca" lui Balint au încheiat un tipic turbion, à la Steaua, răpindu-i lui Pițurcă o simplă formalitate !). Lui Simovici, în anul trecut cel mai bun jucător în Turcia, nu i se poate reproșa nimic, nici chiar secunda de hipnoză prin care a trecut la penalty-ul interpretat de Hagi. Întrebarea ce rămîne e : ce s-ar fi întîmplat dacă Gică al nostru ar fi dezrobit — mai ales în prima repriză — niște mingi de sub superbul său bocanc și l-ar fi trimis adrisantului ? Greu de ghicit proporțiile scorului. Excelent a jucat și de data asta foarte junele Dan Petrescu, și în față și în spate și în flancuri și frontal (cam în stilul lui Rijkaard), iar după aplombul ultimelor evoluții, în națională el este titular fără tăgadă. Trecînd pe o pistă ceva mai obiectivă, să spunem că turcii au demonstrat nu numai o dăruire și o ambiție teribile, ci și virtuți tehnico-tactice de primă clasă. Felul în care au abordat întîlnirea e, între altele, un semn din cele mai sigure. A doua speranță despre care pomeneam la începutul rîndurilor de față se referă la o dorită calificare a italienilor în finala CCE. După cum știți, meciul cu pricina se va desfășura la Barcelona și, vă dați seama, ce public cald vom avea dacă am juca cu Real Madrid. Cum ați aflat, milanezii au luat un serios for pentru calificare, obținînd un egal : 1—1. Golul lui Van Basten a fost unul din cele mai frumoase ale competiției — din plonjon, în apropierea liniei de 16 metri, reluare cu capul. Înaintea meciului, între Mendoza, directorul Realului, și Berlusconi, proprietarul Milanului, a avut loc un grațios schimb de oferte : „— Dau pentru Gullit 15 miliarde de lire". „— Eu dau pentru Michel 20 de miliarde de lire". Dacă finala barceloneză se va juca între Steaua și Milan, fiți siguri, va fi un meci de Scala : la scala 11 pe 11.

Marcel TOLCEA

„VATRĂ DE LUMINĂ — TIMIȘOARA MEA"

În cadrul acțiunilor ce se vor desfășura în cea de a VII-a ediție a Festivalului național „Cîntarea României", amplă manifestare a geniului artistic al poporului nostru, antrenînd cele mai largi forțe ale spiritualității românești, Comitetul municipal Timișoara de cultură și educație socialistă, C.I.C.P.M.A.M., în colaborare cu Comitetul municipal Timișoara al U.T.C., Consiliul municipal al Sindicatelor, Consiliul municipal al Pionierilor, filialele uniunilor de creație din municipiul Timișoara organizează prima ediție a Concursului de interpretare și creație artistică : **„VATRĂ DE LUMINĂ — TIMIȘOARA MEA".**

Manifestarea este dedicată marilor evenimente istorice care vor fi sărbătorite în acest an — 45 de ani de la victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 și Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român. Organizatorii își propun o mai bună cunoaștere și stimular a tinerelor talente, în domeniul interpretării și creației, care prin arta lor își aduc contribuția la educarea oamenilor muncii în spiritul dragostei față de tradițiile de artă și cultură ale poporului nostru, față de marile realizări din anii glorioși ai **„EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU"**, la promovarea măreților idealuri de pace — componente de prim ordin ale politicii umaniste a partidului și statului nostru.

Concursul se va desfășura pe mai multe genuri artistice :

a) **În domeniul interpretării :**
- soliști vocali de muzică populară
- soliști vocali de muzică ușoară
- soliști vocali de muzică tînără
- recitatori

b) **În domeniul creației artistice :**
- literatură (poezie, proză, dramaturgie, reportaj)
- artă plastică
- artă cinematografică
- artă fotografică (fotografii, diapozitive și diasonuri)

Tematica concursului va cuprinde lucrări dedicate municipiului Timișoara, care să dea prin conținutul lor o înaltă expresie sentimentelor de dragoste nețărmurită față de patrie și partid, față de marile împliniri din anii luminoși ai **EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU.**

În domeniul interpretării pot participa tineri și tinere din toate sistemele, inclusiv elevi, studenți și militari care vor pregăti următoarele probe :

a) soliștii vocali de muzică populară și ușoară vor prezenta o recitare și 1—2 melodii, pe versuri care vor cînta Timișoara, precum și o melodie din repertoriul contemporan.

b) recitatorii vor prezenta o poezie dedicată municipiului Timișoara.

În domeniul creației artistice pot participa atît autori profesioniști cît și amatori, indiferent de vîrstă.

Toate creațiile, în mod obligatoriu, vor fi inspirate din tradiția istorică și din prezentul socialist al municipiului, cîntîndu-i frumusețea și înnoirea prin acești ani de glorie.

ETAPELE DE DESFĂȘURARE

Înscrierea concurenților și creatorilor se va face pînă la data de 15 aprilie, pe baza unei fișe care se va depune la **Centrul de Creație și Cultură Socialistă „Cîntarea României" a municipiului Timișoara,** pentru amatori, iar pentru profesioniști, la filialele uniunilor de creație.

I. În perioada 15. 03 — 15. 04. 1989, se va face preselecția interpretărilor de muzică populară, ușoară și tînără.

Spectacolele concurs se vor desfășura astfel :
- 7 aprilie — muzică populară ;
- 14 aprilie — muzică ușoară și muzică tînără ;
- 21 aprilie — concursul recitatorilor.

II. În ceea ce privește creația literar-artistică, ea se va desfășura astfel :

Creația literară — termen de predare a lucrărilor, 1 Mai.

- Creația de artă plastică, foto și cinematografie — termen de predare a lucrărilor — 1 iulie a.c.

Manifestările finale și premierea lucrărilor vor avea loc la data de 1 august a.c., cu ocazia vernisajului expoziției ce se va realiza în sala „Bastion" cu cele mai valoroase lucrări.

Lucrările în domeniul creației artistice se vor preda la CICPMAM, pentru amatori, iar pentru profesioniști, la filialele uniunilor de creație.

Juriul concursului va fi alcătuit pe genuri artistice, din personalități de prestigiu ale vieții culturale timișorene : compozitori, interpreți, profesori, muzicologi, poeți, prozatori, artiști plastici, critici de artă și reprezentanți ai organizatorilor.

Se vor acorda următoarele premii :
- Locul I — 3 000 lei
- Locul II — 2 000 lei
- Locul III — 1 000 lei
- Mențiune — 500 lei
- Alte premii speciale vor fi oferite de instituții culturale, presă, etc. Lucrările premiate vor fi popularizate în presa locală și de specialitate, precum și în lucrările ce se vor edita ulterior.

ȘEDEAM . . . sport

...și cugetam, chiar privind secvențe din meciul Steaua — Galatasaray, cum că trupa noastră are, cu adevărat, chip și asemănare cu o mare echipă de fotbal a lumii, ajunsă, din nou, în semifinalele celei mai tari competiții inter-cluburi ; campioana României a etalat calități cum rar se întîmplă, mai precis : calitate și eficiență ; a jucat fotbal mai ceva ca la carte (lecțiile sale pot forma un curs practic pentru...avansați), a avut o permanentă mișcare în teren, liniile s-au armonizat și contopit, circulația mingii a fost gen biliard (bilă-mandă-bilă), iar spre poarta adversă ai noștri s-au îndreptat valuri-valuri, sufocîndu-și oaspeții ; 4—0 în prima manșă e un scor rar în semifinale, dar firesc ar fi fost să fie chiar și șapte, nu la zero ci la unu, pentru că și turcii au înscris un gol, poate valabil ; seara, la radio, am ascultat un reportaj al lui Octavian Vintilă, cuprinzînd o scurtă convorbire și cu Anghel Iordănescu, din care mi s-au confirmat frumoasele disponibilități intelectuale și morale ale acestui brav antrenor contemporan, bun strateg și înțelept dascăl ; zicea Puiu că victoria e a echipei, a clubului, a publicului, ca și a întregii mișcări sportive din țara noastră, cum și meciul retur va fi preparat cu maximă preocupare și grijă, dată fiind forma rotundă a obiectului cu pricina.

Curge, așadar, și pe ulița noastră o primăvară cum n-a mai fost alta mai frumoasă ; fotbalul atrage, magnet cum e, atenția toată prin două mari perspective : întîia e posibila calificare a „tricolorilor" la Campionatul Mondial din Italia, apoi e sigura promovare a Stelei în finala C.C.E. ; cînd s-a mai întîmplat minunea ?! Iată, așadar, că avem ce spera, avem cu ce ne mîndri ; atîta amar de vreme am ros unghii și-am țesut vise cu mătase de păianjen prin ungherele arenelor, încît parcă e și meritul omului, de la peluză ori de pe tractor, de a fi stîrnit, prin așteptare și exigență, suișul și izbînzile fără egal ale fotbalului românesc.

...Iar pentru meciurile-cheie care vin, provincia îl așteaptă pe Hagi, să se dezlănțuie ; pînă acum, pare-mi-se că a jucat cu frîna trasă.

Teodor BULZA

din literatura universală

Alphonse de Lamartine

Autorul celebrelor **Meditații poetice** (1820), precum și al altor lucrări de mai restrins răsunet, s-a născut în 10 octombrie 1790, la Mâcon, și a murit la Paris, în 28 februarie 1869. Primele sale versuri (**Elégies**, 1813—1816) urmează modelele vremii, altfel spus poezia corectă, elaborată savant, dar convențională și, adesea, insipidă, moștenită din secolul anterior (cf. Suzette Jacrès, **Notice historique et littéraire**, în Lamartine, **Méditations poétiques**, Larousse, 1968, p. 10—11). Anul 1816 aduce însă o decisivă cotitură în destinul poetului: Lamartine o întîlnește la Aix-les-Bains pe Julie Charles (cunoscută din poezie sub numele de Elvire), a cărei moarte (1817) îl va zgudui profund, transformîndu-i integral lirismul. **„Nu mai imitam pe nimeni, declară el mai tîrziu, mă exprimam pe mine însumi... Nu devenisem mai poet, devenisem mai sensibil, mai serios și mai adevărat...“.** Acest dramatic episod erotic a trezit în Lamartine **„sentimentul grav al existenței și al țelului ei“**, furnizînd substanța vie, durabilă, a impresionantelor sale **Meditații.** Textele marelui romantic își păstrează și azi, într-o măsură apreciabilă, vigoarea originară, convingînd prin noblețea simțămîntului, adîncimea și generozitatea reflecției, frumusețea ideii morale și eleganța frazării.

LACUL

1

Astfel, împinși spre țărmuri ce veșnic noi se-arată,
Spre negura eternă purtați, vom izbut'
În oceanul vremii, pe valuri de durată,
Să ancorăm o zi ?

2

O lac ! Abia-și încheie rotirea lină anul
Și ea, cea așteptată, nu vine. Valul blînd
Pe mine mă răsfrînge : stînd singur, pe limanul
Unde-ai văzut-o stînd.

3

La fel mugeai și-atuncea sub rocile profunde,
La fel îți striveai trupul pe flancurile lor,
Iar vîntul purta spuma freneticelor unde
Spre fragedu-i picior.

4

Într-un amurg — îți minte ? — hieratica tăcere
Ne-nvăluia. Sub ceruri și de la mal la mal,
Se auzea doar visla, ritmata ei cădere-n
Armoniosu-ți val.

5

Și iată, dulci accente stîrniră dintr-o dată
Ecouri fermecate pe țărmul solitar.
Atent și viu e valul, iar vocea adorată
Rosti intens și clar :

6

„O, timp, oprește-ți zborul ! Și voi, clipe subtile,
De ce goniți așa ?
Lăsați-ne plăcerea acestor tandre zile
Lăsați-ne plăcerea acestor tandre zile
Să o putem gusta.

7

Destui bătuți de soartă cu lacrimi vă imploră —
De ce îi ocoliți ?
Luați-le, cu viața, și chinul ce-i devoră,
Uitați pe fericiți !...

8

Dar în zadar cer clipei să stea, căci timpul trece
În zbor, ca un bolid.
Spun nopții : «Fii mai lentă». Și dimineața rece
O și topește-n vid.

9

Să ne iubim ! În vremea cu schimbătoare valuri
Uituci să ne-adîncim.
Ființa n-are porturi. Și timpul n-are maluri —
El curge, noi plutim...“

10

O, timp gelos, răspunde : e cu putință oare
Ca dulcile răstimpuri de dragoste și dor
Să piară cu aceeași senină nepăsare
Ca și reversul lor ?

11

Cum asta ? destrămată-i și urma lor candidă ?
Cu-adevărat pierdute pentru vecie sînt ?
Și timpul, ce le-aduse și vrea să le ucidă,
Nu le-o-nvia nicicînd ?

12

Neant, eternitate, genuni de-ntunecime,
Cu zilele ce faceți, pe care le-nghițiți ?
Ne veți reda vreodată extazele sublime
Și tot ce ne răpiți ?

13

O lac ! Stînci mute ! Grote ! Păduri întunecate,
De vreme neatinse, ba-ntinerite chiar !
Păstrați-ne-amintirea acelei nopți curate —
(Vai, amintirea doar...)

14

Să dăinuiască-n tihna și-n zbuciumarea-ți sumbră,
O, lac frumos, și-n zarea superbului tău mal,
În stîncile mărețe și-n brazii plini de umbră
Ce se apleacă-n val.

15

Să dăinuie-n zefirul ce freamătă și trece,
Cînd calmele ecouri din țărmuri se desprind —
În astrul ce atinge oglinda apei rece
Cu fruntea lui de-argint.

16

Vîntul, în geamăt, iarba de apă ce suspină
Și blîndele arome din aerul tihnit,
Tot ce palpită, sună și tremură-n lumină
Să spună : „Au iubit“.

IZOLAREA

1

Adeseori, în munte, sub un bătrîn stejar,
M-așez și, melancolic, amurgul mă cuprinde.
Iar ochiul — ca și gîndul — nepăsător, hoinar,
În schimbătoare cadre pornește să colinde.

2

De-o parte — fluviu-n spume, sălbatic și inform :
Balaur ce se-afundă-n obscura depărtare ;
De alta — lacul neted, cu ape care dorm
Și unde steaua serii se-nalță lin, pe zare.

3

De culmea-ncoronată cu mari desișuri sumbre
Cele din urmă raze de soare se desprind.
Careta lunii (blînda regină peste umbre)
Se-nalță, orizontul de negură albind.

4

Apoi, din turnul gotic își ia deodată zborul,
Văzduhul limpezindu-l, un sunet clar și blînd,
Un dangăt ce fixează-n uimire călătorul,
Rumoarea stinsă-a zilei treptat sacralizînd...

5

Dar eu ? Vai, dinaintea atîtor dulci tablouri
Zadarnica-mi privire zadarnic mi-o mai port —
Asemeni unei umbre contemplu lut și nouri :
Luminile solare n-animă pe cel mort.

6.

Plimbîndu-mi fără țintă privirile pustii
Peste coline, pînă înspre imensa treaptă
A zării, între noapte și între miazăzi,
„Niciunde fericirea, îmi zic, nu mă așteaptă“.

7

Aceste văi, aceste colibe și palate,
Obiecte fără farmec și inutile-mi par.
Voi, stînci, pădure, rîuri, și tu — singurătate —
O ființă vă lipsește și totu-i în zadar.

8

Chiar soarele : răsare, se-nalță și declină
Sub ochiul meu atoate și-atotnepăsător.
Răsară, deci. Sau piară : în ceață sau lumină,
Căci zilele nimica nu-mi spun cu zborul lor.

9

Doar vidul și deșertul mi-ar arăta, știu bine,
De l-aș urma pe boltă în uriașu-i mers.
Din tot ce luminează, nimic nu-i pentru mine,
Dorința mea nu află nimic în univers...

10

Dar poate că, dincolo de borna sferei sale,
Alt soare (veritabil !) pulsînd în alt abis,
Smulgîndu-mă de-a pururi din a țărînii vale,
Mi-ar scoate dinainte pe cea purtată-n vis.

11

M-aș îmbăta acolo la marile izvoare,
Aș regăsi iubirea, nădejdea, chipul pur
Al binelui : idee fără de pată, care
Nu are nume-n limba terestrului sejur.

12

De ce nu pot, vai mie, zburînd în zarea-adîncă,
Fantasmă adorată, spre tine să m-avînt !
Pe solu-nstrăinării de ce-aș rămîne încă ?
Nimic comun nu este-ntre mine și pămînt.

13

Cînd frunza din pădure sub brumă se abate,
O poartă vîntul serii pe-ntinsele cîmpii —
Și eu, eu sînt asemeni frunzelor uscate...
Hai, smulge-mă, furtună, și du-mă unde știi !

Prezentare și traducere de

Eugen DORCESCU

prezențe românești

În **Northwest Review**, volumul 26, numărul 3/1988, revistă editată de Universitatea din Oregon (S.U.A.), sînt publicate poeziile **Visînd cu zăpada și Întîmplări din Țara Himerei** de Anghel Dumbrăveanu, însoțite de un scurt eseu despre lirica autorului, semnat de traducătorul poeziilor, Adam J. Sorkin, din care reproducem cîteva considerații : „Anghel Dumbrăveanu este un poet liric, care a debutat în urmă cu patru decenii dar, ca și mulți alți scriitori români, este puțin cunoscut în occident (...). Din punct de vedere istoric, el se alătură unui grup important de scriitori, numit **Steaua** (care-i include și pe Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ana Blandiana și Marin Sorescu), grup care a restabilit contactul poeziei române cu rădăcinile ei de dinaintea celui de al doilea război mondial (...). Contactul reînnoit, viguros, cu suprarealismul s-a dovedit foarte atrăgător, și este încă vizibil, așa cum se poate constata în cele două poeme ale lui Dumbrăveanu publicate aici (...). Trăiește într-un oraș, din vestul țării, Timișoara, unde este redactor șef-adjunct al săptămînalului literar și cultural **Orizont** și secretarul Asociației Scriitorilor (...). În ultimii ani, importanța sa a fost recunoscută, prin două culegeri antologice din versurile sale, **Poeme** (1979) și **Iarna imperială** (1986). Imaginea lui Dumbrăveanu a crescut mult în lumea poeziei (...) Poezia adeseori melancolică și întotdeauna rafinată și elegantă a lui Anghel Dumbrăveanu a fost definită drept un ținut magic al dualităților și dihotomiilor : dragostea și singurătatea ; schimbarea și pierderea ; visul și moartea ; zorile și plecarea ; autoconștiința reflexivă (modernă) a resemnării, gravată cu suavitate și celebrarea libertății interioare (...) : creația sa se situează între polii unui amplu metaforism, adeseori un lirism exotic, și tonalitățile sobre, indirecte, ironice. Poemele sînt delicate, pline de inventivitate și tensiune, emoționante prin muzicalitatea lor subtilă și sugestivă, printr-o dicțiune ceremonioasă ce răscumpără admirabil prezența prozaică a experienței nemediate și astfel nedefinite, iluminînd-o cu o emoție umană“.

ADRIANA PĂIUȘAN : Mere.

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 13. Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA“
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 15

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 15 (1154) 14 APRILIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG.

Dezvoltarea creatoare a teoriei revoluționare a clasei muncitoare

Progresul rapid al cunoașterii științifice contemporane, ritmul accentuat al transformărilor din societate, eforturile de raționalizare a vieții sociale care se petrec în tot mai numeroase țări fac necesare ample sinteze și generalizări teoretice, elaborarea de noi concepte sau reevaluarea altora prin raportare exigentă și lucidă la realitățile de azi. Numai o înțeleaptă cumpănire a ceea ce practica a confirmat ca real și viu în marxism poate sta la temelia unei gîndiri social-politice originale și a unei acțiuni eficiente.

Opera teoretică și practică a secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** constituie o ilustrare vie a ceea ce înseamnă a gîndi și acționa cutezător, în spirit revoluționar.

Abordarea în spirit înnoitor realist a problemelor fundamentale ale făuririi și consolidării orînduirii socialiste în România constituie una din notele distincte majore ale activității teoretice și practice ale tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU.** Elaborarea conceptului de societate socialistă multilateral dezvoltată constituie nu numai o contribuție la dezvoltarea creatoare a socialismului științific, dar prin definirea etapei actuale de dezvoltare a societății noastre, se are în vedere într-o concepție cuprinzătoare și unitară, și strategia și orientările tactice ale politicii interne și externe ale partidului și statului nostru în condițiile epocii contemporane.

Opera teoretică a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU,** generalizînd experiența istorică demonstrează că dialectica dezvoltării economice, sociale și culturale în procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și în perspectiva construirii societății comuniste, generează noi sarcini și răspunderi, noi direcții de acțiune politică și organizatorică pentru partidul comunist.

Partidul nostru, prin clarviziunea secretarului său general, se poate mîndri că a înțeles la timp existența și implicațiile politice și sociale ale revoluției tehnico-științifice contemporane ca modificări în structura și rolul claselor sociale, creșterea rolului unor categorii sociale noi în mișcarea revoluționară progresistă, folosirea masivă a științei în activitatea de conducere politică.

Opera tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** înmănunchează într-o gîndire originală, receptivă la nou, revoluționară, intransigentă față de ideologia retrogradă, principiile socialismului științific aplicate creator la condițiile concrete ale României și ale lumii contemporane. Abordarea dialectică a unei largi problematici prin profunzimea și spiritul revoluționar-științific al realizărilor și soluțiilor propuse, a impulsionat fără precedent întreaga viață social-politică a țării, fertilizînd gîndirea creatoare vie, instaurînd climatul necesar unei fructuoase activități teoretice.

Un loc aparte în preocupările secretarului general al partidului le ocupă problemele democrației socialiste. Socialismul este în măsură să genereze condițiile capabile să permită omului, stăpîn al mijloacelor de producție, făuritor al tuturor valorilor materiale și spirituale, așa cum sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU „să fie într-adevăr în centrul atenției, să aibă rolul principal în societate, să se bucure și să beneficieze nestinjenit de drepturile și libertățile adevăratei democrații socialiste".** Actualul sistem al democrației socialiste din țara noastră este rodul unei experiențe îndelungate care a dus la statuarea unui ansamblu de principii și forme de conducere ce exprimă esența orînduirii noastre.

Analiza științifică a rolului politicului în practica socială relevă faptul că acesta constituie o dimensiune fundamentală constitutivă a practicii umane în cadrul unor sisteme sociale-concret istorice cu structură de clasă determinată. Prin urmare, fiind o componentă a practicii sociale în anumite condiții date, politicul constituie în acest sens o dimensiune și a existenței umane contemporane.

Gîndirea novatoare, creatoare a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** se caracterizează prin luciditate, spirit de discernămînt, disponibilitate pentru a regîndi orice problemă în contextul istoric-social, în conformitate cu nevoile proprii ale progresului general, ținînd cont de ultimele cuceriri ale gîndirii umane. În aceasta constă marea sa forță novatoare.

Activitatea teoretică a partidului nostru și a secretarului său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** este îndreptată spre investigarea profundă a realităților, pentru elaborarea soluțiilor teoretice și practice cerute de dezvoltarea socială, de fundamentarea științifică a întregii activități de conducere a societății.

Strîns unit în jurul partidului, al secretarului său general, întregul nostru popor acționează ca o puternică forță propulsînd mai departe societatea noastră pe traiectoria istorică a construcției socialiste și comuniste.

Conf. dr. Elisabeta IELA

Risipă de floare

Cînd fuge cîmpia sub soare,
Cînd grîul tresare și cîntă,
E-atîta risipă de floare
În inima patriei, sfîntă.

Cînd cerul mai pur se rostește
Deasupra acestor frunzare
Și vîntul prin cetini șoptește
Duios ca o privighetoare,

Cînd crinul palpită-n candoare
Și versul din inimă cîntă
E-atîta risipă de floare
În inima patriei, sfîntă.

Geo GALETARU

Făurirea conștiinței revoluționare a omului societății socialiste

În concepția Partidului Comunist Român, a secretarului său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** activitatea politico-ideologică și cultural-educativă, formarea și dezvoltarea conștiinței revoluționare a omului societății socialiste constituie o parte integrantă, inseparabilă a progresului economico-social, a ridicării patriei noastre pe trepte tot mai înalte de civilizație. Afirmîndu-se ca o latură hotărîtoare a creșterii rolului conducător al partidului, îndeosebi după Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, activitatea politico-ideologică și cultural-educativă și-a lărgit continuu sfera de acțiune și cuprindere, și-a îmbogățit conținutul și diversificat formele, sporindu-și contribuția la unirea eforturilor oamenilor muncii, în opera de edificare a noii societăți. **„Ceea ce am realizat în toate domeniile de activitate este și un rezultat nemijlocit al activității ideologice și politico-educative",** apreciază, în acest sens, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** în Expunerea din 29 aprilie 1988.

Congresul al XIII-lea al Partidului Comunist Român, documentele ulterioare ale partidului, cuvîntările secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** relevă cu deosebită pregnanță atenția pe care o acordă partidul făuririi omului nou, înarmat cu o concepție revoluționară despre lume și viață, capabil să înțeleagă cerințele obiective ale legilor dezvoltării economico-sociale, să acționeze ferm, în cunoștință de cauză pentru îndeplinirea politicii partidului. Activitatea politico-ideologică de formare a omului societății socialiste este o activitate complexă, cu o amplă fundamentare teoretică și științifică, care vizează **făurirea multilaterală** a personalității membrilor societății. Ea implică formarea unor solide cunoștințe politice, cultivarea atașamentului față de cauza partidului, a patriei și poporului, adeziunea deplină la idealurile socialismului și comunismului, cunoașterea celor mai de seamă cuceriri ale științei și tehnicii, stăpînirea deplină a profesiunii, înțelegerea și prețuirea valorilor culturii naționale și universale. Domeniul profesional, decisiv, în care se formează și se valorifică trăsăturile omului societății socialiste îl constituie activitatea conștientă cotidiană, munca pentru îndeplinirea atribuțiilor ce revin fiecărui cetățean în direcția dezvoltării economico-sociale a țării.

Esența conștiinței omului societății socialiste o reprezintă **ideologia revoluționară** militantă. Ca urmare, menirea principală a activității politico-ideologice o constituie promovarea fermă a ideologiei și concepției înaintate revoluționare, despre lume și viață, principiile socialismului științific aplicate creator la condițiile țării noastre. Teoria revoluționară a materialismului dialectic și istoric, afirmarea spiritului ei combativ, militant, creator au menirea să ajute la cunoașterea și înțelegerea științifică a lumii, să contribuie la înarmarea oamenilor muncii cu cunoștințele necesare transformării socialiste a societății și înaintării ei spre comunism.

O importanță tot mai mare dobîndește, din această perspectivă, promovarea spiritului revoluționar, cultivarea unei **concepții și atitudini înaintate,** novatoare, a responsabilității pentru realizarea unei noi calități, superioare, în toate domeniile de activitate, aceasta presupunînd înlăturarea cu desăvîrșire a mentalităților, atitudinilor înapoiate, retrograde față de muncă și societate, a concepțiilor anacronice și instaurarea unui climat prielnic construcției noii societăți atît în activitățile social-economice, cît și în cadrul relațiilor interumane.

Strîns legată de nivelul conștiinței revoluționare este ridicarea continuă a **orizontului de cunoștințe științifice,** politice și culturale ale fiecărui om al muncii. Pe această bază se cer a fi mobilizate și unite forțele întregului popor în vederea realizării importantelor sarcini ale acestor etape, în domeniul creșterii productivității muncii și reducerii consumurilor materiale, a ridicării calității și nivelului tehnic al producției.

Pornind de la considerentul că persistența în gîndirea oamenilor a unor concepții înapoiate limitează afirmarea lor în viața socială, documentele P.C.R. relevă necesitatea înfăptuirii activității de educație materialist-științifică a maselor, subliniindu-se imperativul de a se lua atitudine hotărîtă împotriva oricăror manifestări mistice și obscurantiste, care împiedică înțelegerea raporturilor reale dintre om și natură, a legilor care guvernează universul, a cerințelor obiective ale dezvoltării sociale.

Un rol tot mai important în formarea conștiinței socialiste îl are arta și cultura, creația spirituală în general. Numai o cultură creată împreună cu poporul și pentru popor, inspirată neîncetat din realitățile naționale, poate să aducă o contribuție importantă la formarea omului societății socialiste. Festivalul național „Cîntarea României" asigură, în acest sens, cele mai largi posibilități de participare a maselor de oameni ai muncii de la sate și orașe la creația cultural-artistică, științifică și tehnică, conferind culturii noastre socialiste cadrul de manifestare a caracterului său de masă, profund democratic.

Lector univ. dr.
Luminița BEJAN

Locul ca mărturie

Svetomir Raikov nu este la primul roman, fapt ce transpare din modul firesc în care-şi conturează ultima carte, **Trifoi cu patru foi** (în româneşte de Octavia Nedelcu).

Acest roman se adaugă volumelor **Drumul luminos,** nuvele, 1953 ; **Marea de aur,** nuvele, 1954 ; **La răscrucea vieţii,** povestiri, 1956 ; **Cînd încep ploile,** nuvele, 1959 ; **Povestiri,** 1961 ; **Se face ziuă,** roman, 1964 ; **Secvenţe din viaţă,** povestiri, 1966 ; **Nu curge rîul pe unde a curs,** roman, 1972 ; **Paşi,** povestiri, 1974 ; **Trec zilele,** schiţe satirice, 1976 ; **Confecţionarul de rame,** schiţe, 1979 ; **Lunga dragoste de seara pînă dimineaţa,** schiţe, 1981. Scriitor de origine bănăţeană, Svetomir Raikov ne propune, în **Trifoi cu patru foi** o „poveste" simplă şi plauzibilă, despre viaţa unor indivizi comuni, ce refac, la o altă dimensiune, destinul dintotdeauna al ţăranului român. Un sat-comună de cîmpie, Livezile de Sus, din partea de vest a ţării, în care actanţii principali sînt Milan Prelić, primarul, Bogdan Dravić, preşedintele C.A.P.-ului, cuplul Ianina — Mitru şi bătrînul Dragomir Grujić.

Ritmul domol al derulării secvenţelor de roman, provoacă, în cadrul acestei scrieri, decarnalizarea (la nivel ideatic), pierderea treptată a situaţiilor dilematice, care, logic, ar trebui să întreţină naraţia scurtcircuitînd-o în folosul unei continuări justificabile. Realitatea brută devine obiectul unui preambul la o viitoare (posibilă) cercetare sociologică, ce aminteşte de romanele realiste ale începutului de secol XX. Textul vizează „analiza" fondului etnic. E pîndit de o nouă viziune sămănătoristă, contaminată însă de un real apetit pentru urbanism.

Trifoi cu patru foi este un roman desfăşurat pe orizontală, într-un fel monocord, deşi intercomunicarea dintre cele trei planuri clasice : **prezent** (reprezentat de triunghiul preşedinte C.A.P. — primar — ţiganca Draška) — **trecut** (bătrînul Dragomir) — **viitor** (Ianina şi Mitru), scoate la iveală figuri aparte, desprinse de simplul afişaj reportericesc, constatativ, liniar.

Milan Prelić, primarul inflexibil în hotărîri, cinstit, care nu permite şefului de restaurant Aurel Sîrbu să comită ilegalităţi, e gata el însuşi să comită o „ilegalitate", tînjind la frumuseţea ţigăncii Draška Hasić, căsătorită cu Bajram. Pentru aceasta, intervine, pe lîngă Bogdan, să grăbească introducerea curentului electric şi în ultimele case ale comunei. Ca-ntotdeauna, „gura satului" se aprinde, Draška fiind cea care bulversează indirect bunul mers al comunei.

Ianina şi Mitru, tineri căsătoriţi, explică, într-un fel, drama ruperii de locul natal. Veniţi dintr-un sat de munte, Crin, adaptarea lor la noile condiţii de viaţă e dificilă. Nu-şi găsesc locul, nu se pot statornici. În oamenii pe care încă nu-i cunosc întrezăresc viitori duşmani. Amintirile nu pot fi şterse cu burtele, iar legăturile trainice necesită timp. Schimbarea mediului aduce cu sine profunde schimbări în psihologia personajelor. Plecarea Ianinei la oraş, la un curs de calificare (pentru a se angaja la Fabrica de băuturi răcoritoare), îl frămîntă pe Mitru, obişnuit cu viaţa izolată a satului de munte.

Un alt cuplu este Ioachim (fratele lui Mitru) — Silvia. Traumatizată (batjocorită de tatăl său vitreg, jignită de omul cu care urma să se căsătorească şi-n care crezuse), ea va găsi sprijin sufletesc în Ioachim. Silvia e personajul care furnizează cititorului încredere în puritatea sufletească, care nu poate fi doborîtă cu atîta uşurinţă.

Vecinul Dragomir Grujić intervine benefic între Ianina şi Mitru, povestindu-le aventurile sale, romanul vieţii lui. Aceste „poveşti" introduc amintirile în curgerea prezentului (viaţa comunei). Dragomir a fost, în primul război mondial, prizonier în Siberia. Stăpînul de acolo, Stepan Stepanovici Iurkici, va fi complice la dragostea lui mare pentru Niura. După terminarea războiului, revine în ţară, se căsătoreşte şi va avea doi copii. Pleacă în America, unde aşteaptă zadarnic îmbogăţirea. Bătrînul retrăieşte, deci, trecutul cu bucuria destăinuirii. Experienţa lui devine mărturie a unei vieţi. După povestirile bătrînului, autorul intervine, ca pentru a clarifica situaţia, cu **note.** Ca într-un comunicat.

Trifoi cu patru foi e tipul de roman care rezistă numai în măsura în care e privit ca document. Realist pînă la schematizare, el opreşte în timp o bucată din viaţa ţăranilor bănăţeni. A ţăranilor care nu mai sînt ţărani în adevăratul sens al cuvîntului. Diferenţa dintre oraş şi sat e minimă (în Livezile de Sus au loc inspecţii, se construieşte aici o secţie a Fabricii de băuturi răcoritoare ; ţăranii vorbesc „ca la oraş" etc.). Trecerea de la o formă de existenţă la alta se face treptat.

Structura şi dinamica creaţiei lui Svetomir Raikov au ceva din spiritul cîmpiei, din orizontalitatea ei. Acest ceva dă armonie romanului. De exemplu, modul în care sînt construite portretele personajelor, adesea apelînd la termeni şi imagini tradiţionaliste. Realitatea se dovedeşte a fi multiplă, în proiecţia ei romanescă. Chiar frumoasă. Simbolul trifoiului cu patru foi (trifoi zărit de Ianina în drum spre casă) şi happy end-ul o confirmă.

Simona CONSTANTINOVICI

* **Svetomir Raikov — TRIFOI CU PATRU FOI, Ed. Kriterion, 1988.**

• cronica literară •

Risipitorul de imagini

Expresionismul cu accente suprarealiste ce a caracterizat dintotdeauna poezia lui Dim. Rachici este irigat, în **Rana de argint** *, de un ironism ce, dacă nu va fi fiind extras din însăşi „metoda" lirică, e, cu certitudine, expresia unei distanţări „critice". O consecinţă datorată asumării unei vîrste biologice — dar şi poetice —, favorabilă mai degrabă rememorărilor decît trăirii cu maximă intensitate a stărilor existenţiale. Este un timp cînd fastul ceremonialurilor erotice, bunăoară, e înlocuit de temperanţa duioasă a amintirii, iar furtuna sentimentelor, de calmul şi luciditatea judecăţii mature. Verva romantică — s-ar zice, ignorînd (încă) destul de puternicele inflexiuni retorice din vocea poetului — este substituită de o atitudine clasică, în sens tradiţional. O atitudine care cenzurează pornirile intempestive, dar nu pînă la a le transforma în opusul lor. Metamorfoza împinge rareori lucrurile către limita dincolo de care meditaţia operează numai cu idei şi concepte. Ceea ce intenţionează să semnaleze că lirica de acum a lui Dim. Rachici nu păşeşte, cum s-ar fi putut întîmpla, o dată cu asumarea vîrstei despre care vorbeam înainte, pe teritoriile poeziei complet desentimentalizate. Nu e vorba, deci, de o rarefiere a lirismului în direcţia abstractizării, ci de o re-situare a eului : raţiunea nu anihilează pasiunea, o trece numai într-un alt registru al trăirii, de parţială desprindere, de raportare „filtrată". Sentimentul şi conştiinţa sentimentului devin termenii unei simultaneităţi, a cărei inducţie se simte numaidecît la suprafaţa discursului poetic. Majoritatea textelor din volum sînt mici scenarii ce reabilitează, sub aparenţă dramatică, dar, în fond, (auto)ironică, momentele unui ritual — acum — impracticabil : „Suliţa aceasta rămasă-ntre noi / Din războiul de-o sută de ani — / Amîndoi s-o apucăm, amîndoi să ne împungem / În dreptul speranţei ; unde / Se moare mai repede ? / Iată corabia ce ne ştie secretul, iată golful / Amintirilor de prisos / Cu malul împînzit de menhiri — / La umbra lor din luptă abandonîndu-ne, / Lăsînd pe stînci aprins cîte un gînd / Să lumineze vapoarelor ; / Prea mult văzduh nădăjduieşte-n păsări, / Prea multe aripi delirează în vînt / Şi marea-i prea multă-ncepînd / Din braţele noastre pe fier încleştate ; / Cine-o să cadă întîiul, cine / Pe mal rămînînd singuratic şi trist, / Doar cu menhirii şi marea ?" **(Amîndoi).** Şi mai expresiv pentru ironismul invocat la început, e poemul intitulat **Ani strecuraţi prin cocori.** Cum se poate vedea şi cu ochiul liber, poezia lui Dim. Rachici nu refuză apropierea de achiziţiile mai noi ale lirismului, explicaţia la îndemînă fiind legată tocmai de amintita re-situare a eului. Una care îşi ataşează şi ludicul, şi livrescul comentat în răspăr, „interpretat" sui generis, întru evitarea excesele planturoase ale nostalgiei şi/sau agravării cadenţelor elegiace. În acelaşi sens, s-ar cuveni menţionată şi dispunerea într-o altă formă decît cea firească a poemelor în „vers clasic", „melodia" interioară dobîndind, în asemenea cazuri, efecte, adesea, surprinzătoare : „Aripile cad cu stele din aripi, / Albastrul se udă de-un vis / Cenuşiu — / Un fel de-a fi frig al iluziilor roşii / Conjugat la tîrziul / Cel mai tîrziu ; neodihnă / Îmi eşti de vid obosit, / Pol al marelui alb / La tribord ; printre florile spaţiului / Re-mplantare, zenit — / Intraductibilă stea / Licărind dinspre nord..." **(Ora de fildeş).** Poemele citate pînă aici sînt sugestive pentru cele trei stări de agregare ale discursului liric din **Rana de argint.** Lor li se alătură o a patra modalitate, reprezentată de textele foarte scurte, în genul haiku-ului : „Picătura / Ce umpluse paharul — / Era o lacrimă" **(Picătura),** mici broderii care verifică virtuozitatea poetului, rămînînd, totuşi, în nota generală a volumului.

Există, în tot, o seninătate a consolării abia din cînd în cînd străpunsă de versuri a căror rezonanţă morală trimite către adîncul insondabil al unor tensiuni existenţiale disimulate prin suprafeţele ironic-jubilatorii ale poemelor. Acolo, în acest adînc, imaginea reală a poetului devine recognoscibilă, în ipostazele ştiute din volumele anterioare. Risipitorul de imagini şi de asociaţii metaforice neaşteptate e, în fond, un introvertit, un solitar navigînd, cu modestie şi discreţie, printre marile modéle ale lirismului.

Marian ODANGIU

* **Dim. Rachici, RANA DE ARGINT, Editura Eminescu, 1988.**

Puţină teorie literară

Ideea de a face observaţiile de mai jos mi-a dat-o lucrarea de cerc a unei studente, referitoare la grotesc în opera lui Victor Hugo. Autoarea pornea de la intuiţia că ar exista două tipuri cu totul diferite de grotesc. În realitate, li se mai poate adăuga măcar un grotesc clasic, dar dintre variantele posibile două sînt fundamentale, într-adevăr.

Cea dintîi a făcut obiectul cărţii lui M. Bahtin despre Rabelais. Marele teoretician al carnavalescului s-a ocupat acolo de ceea ce a numit **realismul grotesc popular.** Acesta a străbătut Evul Mediu în marginea artei oficiale şi a pătruns, odată cu Renaşterea, în marea literatură. Îl caracterizează contradicţia activă : realismul grotesc afirmă negînd. Răstoarnă lumea cu josul în sus, luînd în rîs valorile consfinţite, degradînd metafizicul, promovînd **josul material-corporal** prin care, vindecată de scleroză, lumea îşi regăseşte fertilitatea şi se regenerează.

Ulterior, în clasicism, grotescul îşi pierde locul central şi devine o zonă burlescă într-un ansamblu bine controlat, de aproape înrudită, prin producţia de imagini hazlii, cu arabescul decorativ. Îşi reciştigă importanţa în romantism. Din expresie a colectivităţii populare se metamorfozează în una puternic subiectivizată ; din nebunie veselă în nebunie sumbră, cu accente stranii şi terifiante. Rîsul nu dispare cu totul, dar se melancolizează. Deşi din nou esenţial, grotescul nu mai ocupă întregul spaţiu, ca în realismul medieval, ci intră în antiteză încremenită cu sublimul. De contrastul acesta se ocupă Victor Hugo în cunoscutul său manifest romantic — prefaţa la drama **Cromwell.**

consemnări

El opune grotescul, văzut ca imagine a „bestiei umane", purităţii sufleteşti a umanităţii superioare. Totodată, vorbeşte şi despre o posibilă „alianţă intimă" a celor două componente şi dă exemplul lui Shakespeare care „topeşte în acelaşi suflu grotescul şi sublimul". Sînt, de fapt, cele două nivele posibile ale operei romantice : romantismul de suprafaţă este antitetic şi de aceea static, pe cînd cel de adîncime unifică şi armonizează opuşii. V. Hugo confirmă : „Adevărata poezie, poezia completă, se află în armonia contrariilor", spune el.

Pornind de la aceste repere sumar teoretice, ajung la un exemplu — romanul hugolian **Notre-Dame de Paris.** Aici, negurosul, maleficul Claude Frollo contrastează evident cu serafica Esmeralda. În schimb, în cocoşatul Quasimodo urîţenia fizică se armonizează cu frumuseţea sufletească. Îmi atrage atenţia un sens arhetipal. Adăpostul cocoşatului este catedrala Notre-Dame, iar catedrala, mai exact **nava** bisericii, se găseşte în relaţie de sinonimie simbolică cu Oul lumii, Ochiul inimii, arca, piatra fundamentală, cochilia, caverna etc. (vezi René Guénon, **Symboles fondamentaux de la Science sacrée**). Caverna, de pildă, este un spaţiu primordial şi matricial, loc de germinaţie lentă, unde nimic nu s-a structurat încă, elementarul aflîndu-se într-o stare de în-diferenţă entropică, dar de unde porneşte o mişcare ascensională care presupune armonizarea contrariilor şi ieşirea în lumina de dincolo de spărtura bolţii, lumină reprezentînd Sensul transcendent. Or, în **Notre-Dame de Paris** catedrala (nava) este, de asemenea, spaţiu protector din care, deoarece armonia contrariilor constituie o falsă egalitate a termenilor, cel pozitiv fiind în realitate precumpănitor, elementarul Quasimodo poate „urca" spre înălţimea angelică, luminoasă, a Esmeraldei. Se realizează, deci, întocmai scenariul simbolic de mai sus, ca şi ideea teoretică a scriitorului potrivit căreia grotescul este „punct de plecare, de unde ne vom înălţa spre frumos".

Îmi atrage atenţia încă ceva. Cuvîntul **grotesc** îşi are originea în cuvîntul **grotă,** iar grota este sinonim al cavernei. Istoric, asimilarea grotei respective cu simbolul cavernei nu se poate face, fiindcă grota care i-a dat nume grotescului n-a fost decît o **subterană** a palatului imperial al lui Titus unde, în urma excavării întreprinse la sfîrşitul secolului al XV-lea, s-a găsit o ornamentaţie de tip „grotesc". Aşadar, nu un loc simbolic ci un spaţiu real a prilejuit cuvîntul, iar spaţiul acesta, în pofida sinonimiei lexicale dintre grotă şi cavernă, nu corespunde simbolului înainte descris, căci era construit de mîna omului şi, poate, nici nu avea deschidere luminoasă în tavan. Însă chiar dacă n-o avea, i-a dat-o întîmplarea prin săpăturile pomenite, în urma cărora imaginile pictate acolo au proiectat un Sens istorico-artistic. Altfel spus, ne putem îngădui să reetimologizăm grota cuprinsă în cuvîntul **grotesc,** s-o asimilăm cavernei arhetipale, dar numai în accepţia dată grotescului de romantism.

Livius CIOCÂRLIE

Viața limbii române

Chestiunea limbii literare e una cu caracter peren. Ea se pune atît în stadiile timpurii ale evoluției unei culturi, cît și în cele mature, evident, din unghiuri schimbate, cu mijloace și cu finalități diferite. Dezvoltarea limbii noastre, sub aspectul său normat, reprezentativ, ne oferă la începuturi sforțarea spectaculoasă a latiniștilor, alături de cea a italienismului heliadesc, precum un carnaval al mentalității romantice, cînd ideilor și dispozițiilor fugoase li se pun măștile pitorești ale unui lexic confecționat **ad hoc**. Un carnaval dramatic prin raportul dintre realitate și iluzie, dintre funcționalitate și gratuitate, rezolvat, cu sublimă imprudență, în favoarea iluziei și a gratuității. S-ar putea vorbi de un donquijotism lingvistic, răspunzînd, în zorile literaturii noastre moderne, unui mit al verbului. A fost necesară conștiința clară, tăioasă, autoritară a lui Titu Maiorescu pentru a repune rostirea românească pe făgașul rațiunii, al bunului simț. Mitul neguros al unei limbi fabricate în virtutea idealului s-a destrămat sub acțiunea scriitorilor de seamă ai timpului, în cea mai mare parte convocați de către Junimea, care împărtășeau concepția unei adecvări la limba obștească, a unui pragmatism grafic. Solaritatea unei logici latine învingea fantasmele paradoxale ale latinismului. Prin pana lui Eminescu, Caragiale, a lui Maiorescu însuși se întruchipa o expresie suplă și eficientă, în stare de toate implicațiile gîndirii speculative, de toate nuanțele sensibilității. Un prim moment clasic lua astfel naștere. Epoca de mare elan cultural și artistic din a doua jumătate a veacului trecut își forja un instrument lingvistic care-i oglindea apogeul, constituind implicit și o limită. Căci limba înfățișează o similitudine cu stilul, care,

permanențe

fiind diferențiere periodică, e și o împlinire pînditǎ de suficiență. Fiecare cristalizare a ei îi sleiește posibilitățile, impunînd, în virtutea principiului istoric, noi tentative de afirmare, noi ipostaze ale „perfecțiunii", la fel de relative și ele, sub eterna presiune a formelor structurante ce-și cer dreptul la viață. O altă înflorire distinctă, de mare clasă, a limbii literare române s-a produs în perioada interbelică. Arghezi, Ion Barbu, Blaga, Sadoveanu, E. Lovinescu, G. Călinescu au adus o limbă a lor, a fiecăruia în parte, deși subsumabilă unui efect polifonic. Cu cît ne îndepărtăm mai mult de acea excepțională epocă, cu atît mai mult ea ne dezvăluie un sunet omogen, asemeni unei orchestre sub bagheta unui mare dirijor. În genere, limba sa e una fezandată, somptuoasă, complexă în paradarea ei metaforică și, deopotrivă, în strategiile ei de simplitate subtilă. Dacă la unii autori primează voluptatea artificiului, chemarea barocă, etalarea agonisirii neologistice, la alții (Mateiu Caragiale, Emanoil Bucuța) se manifestă o întoarcere la cuvîntul neaoș, la seva dulce-acră a unei organicități primare a expresiei, care însă nu poate fi pusă în valoare decît pe fondul unei limbi „deschise", jubilant experimentale. Sobrietatea nu e decît o consecință a opulenței, a complicației luxoase. Desigur că și în perioada postbelică, limba a făcut un însemnat pas înainte. În aparență, începînd cu mijlocul deceniului șapte, ne-am reîntors la modelele dintre cele două războaie, bucuroși că ne putem relua familiaritatea respectuoasă cu ele. Dar încă de pe atunci, din primii ani ai resurecției literare, fraza a fost răsucită în chip specific, aluviunile vocabularului s-au depus altminteri decît înainte, pagina tinerilor ori a mai puțin tinerilor autori, ieșiți la lumină după încetarea injoncțiunii dogmatice, a strălucit de prospețime. Imitația, cîtă a fost, s-a mistuit de la sine, dovedind că procesul de asimilare a realului s-a săvîrșit surprinzător de repede. E incontestabil că, la ora actuală, dispunem de o limbă literară proprie, deosebită de oricare din etapele ei anterioare. Să vedem, pe scurt, care sînt problemele prin care ea se confruntă cu sine.

„În momentele culminante ale dezvoltării unei limbi, afirma G. Călinescu, tendința limbii literare este de a fi abstractă, exactă, ca și aceea a științelor, o limbă de idei clare și distincte, grația venind ca și în muzică din melodie și timbru instrumental". Așadar, se ivește tentația unei abstractizări, a unei descărnări, cu atît mai mare cu cît limba e mai „exemplară", mai prestigioasă. Oficializarea ei e un factor al fixării și un început al declinului. Se produce o anume uscăciune, o stereotipizare a expresiei, fapt prezent (exemplu clasic) în limba franceză, ca o consecință a excesului raționalist, care a devorat zonele singularizării sensibile, sediu al germenilor creșterii. Există o „inteligență" a limbii, o „gîndire" a cuvîntului, remarca încă Titu Maiorescu, care-și pierde, treptat, trupul, păstrîndu-și numai sufletul, „un suflet rece și logic, oglindă credincioasă a rațiunii omenești". Felurite fenomene ale lumii în care trăim accentuează această separație între „trupul" și „sufletul" limbii. Avîntul uriaș al științei și tehnicii, impunerea unui tipar mental scientizant, nervozitatea și tribulațiile vieții moderne, ce reclamă o expresie scurtă, seacă, utilitară, proliferarea unor rețele administrative, sînt, probabil, cele mai însemnate, împingînd unealta lingvistică spre depersonalizare, spre anonimatul de formular, programare, indice, cod etc. Sub presiunea unor atari circumstanțe, limba nu se mai visează pe sine, își pierde aura fabuloasă de „mare poem", „poezie fosilă", „arhivă a istoriei", pe care au perceput-o cîteva mari spirite dintr-un trecut destul de apropiat. O prozaizare progresivă o paște, în perimetrul unei intelectualizări unilaterale, frustrante. Emblema sa e mecanicul. Dacă mai înainte limba cînta sau zugrăvea, acum emană rumoarea mașinăriilor dintr-o hală industrială. Elocventă e nu numai consolidarea unor limbaje tehnice, frecvent impenetrabile pentru neinițiat, dar și răspîndirea vegetației de maidan a jargoanelor, a argourilor, cinice replici la deposedarea de „sarcină mitică" a vocabulelor, detritusuri ale măcinării unei spiritualități primare, ale cărei urme au mai fost căutate, pînă deunăzi, de un mare restaurator, pe nume Constantin Noica. Să fim bine înțeleși : nu neologismele constituie primejdia limbii (ele sînt profund necesare, ca un principiu alimentar, ca, de pildă, o vitamină a cărei lipsă prejudiciază grav organismul), ci surparea unei infrastructuri tradiționale, care, așa cum ar spune B. P. Hasdeu, „se identifică cu naționalitatea" vorbitorilor. Ca rezultat apare o limbă pauperă, lipsită de culoare, redusă la cîteva sute de cuvinte și reductibilă în continuare. O limbă robot, un soi de esperanto deghizat. E suficient să urmărim exprimarea curentă, orală sau scrisă, a unor elevi ori studenți, ca și a unor tineri intelectuali, pentru a ne convinge de expansiunea acestei limbi trunchiate, mistificate. Truculența vorbirii stradale e concurată doar de eliptismul dezolant, paradoxal fondat pe vag și nu pe exactități, al celui birocratic. Din păcate, nici școala, nici mass-media nu iau o poziție hotărîtă față de o astfel de situație, lăsîndu-se, într-o anume măsură, chiar antrenate de comodul curent simplificator. Noxele civilizației sînt mai puternice decît bunele intenții instituționalizate, care nu posedă suficientă vigoare (adesea nici pîrghiile obiective) pentru a le contrabalansa în direcția ameliorării limbii. O soluție cu totul parțială o constituie intervențiile unor filologi, ale unor specialiști în limbă, care analizează formele dilematice, sancționează erorile. Sacerdoți ai limbii iar nu zeități ale ei, acești cercetători nu sînt capabili de miracole. Ei stau cu fața întoarsă spre trecut, spre canon, spre paradigma neschimbătoare. Viața limbii le scapă printre degete. Chiar exceptîndu-i pe cei ce dau dovadă de crasă îngustime, nu le putem atribui decît un rol restrîns în privința ieșirii din impas. Scria Titu Maiorescu : „...limbile s-au înavuțit și se înavuțesc totdeauna prin scrierile poeților geniali, care, fără a se gîndi la teoriile limbistice, se exprimă după simțămîntul ce-l au despre ceea ce este potrivit cu limba lor, dar nu se înavuțesc niciodată prin filologi, prin membri de societăți academice etc., al căror studiu reflexiv îi face capabili de a afla legile ascunse ale simțămîntului după care poporul cu poeții săi și-a creat și-și mărește limba, dar îi face totodată, prin chiar faptul acestei reflecțiuni, incapabili de a o forma și reforma din nou". Cu un sarcasm imaginativ pe care-l putem lesne racorda la actualitate, ilustrul critic urma astfel : „Ce am zice de un astronom care în loc să ne explice legea lui Jupiter ne-ar spune că Jupiter, după calculul lui, s-ar cuveni să se miște mai bine între Mercur și Venus decît între Mars și Saturn ?".

Aceasta fiind situația, e normal să ne întrebăm ce e de făcut. Așezîndu-ne într-un plan general-cultural, considerăm a ne afla într-un con de umbră al unei mari împliniri (s-a vorbit de un al treilea clasicism al ultimului sfert de veac), care traduce, la nivel lingvistic, o sațietate, o dezabuzare, o oboseală a efortului creator încununat de succes, agravate de un context tehnocrat, ca și de unii factori de ordin accidental. E o detentă a expresiei, reflectînd o detentă a conștiinței. În fond, e o îndepărtare de realitate, o schematizare confortabilă, deși cu bătaie scurtă. O miopie a limbii care-și închipuie că se poate rezuma la cîteva linii convenționale, la cîteva repere sumare. Credem a vedea esența renunțînd la detalii, dar nu vedem decît convenția, din ce în ce mai degradată. Credem a lua în posesie cu mai multă fermitate o realitate pluriformă, frămîntată, dar nu facem decît s-o ocolim, s-o punem în parantezele ignoranței, apatiei, demobilizării. Un număr din ce în ce mai mic de cuvinte și de sintagme ambiționează a reprezenta, într-o manieră, ca să zicem așa, nedemocratică, un număr din ce în ce mai mare de fenomene ale existenței contemporane, care „Toate cer intrare-n lume, / Cer veșmintele vorbirii". Abstracțiile se umflă precum un aluat, pînă își vădesc vacuitatea. Un singur remediu poate redresa, în asemenea împrejurări, limba, un remediu cu caracter lăuntric, moral, iar nu formal : întoarcerea la concret, la existență. Să presupunem că limba e un aparat de fotografiat sau de filmat. Obiectivul său trebuie să prindă individualul, particularitatea, trăirea intimă, concretul. Elementarizarea nu poate fi dusă prea departe fără pericolul falsului, abstragerea nu poate fi împinsă decît pînă unde se întîlnește, inevitabil, cu nonsensul. Așa cum în istoria gîndirii excesului de generalizare i se opune, din cînd în cînd, replica nominaliștilor, a empiriștilor, a existențialiștilor, o chemare, în diverse variante, a întoarcerii la natură, vorbitorilor unei limbi amenințate de vestejire trebuie să li se opună viața. Trebuie ca sevele acesteia să-i redea forța, culoarea, eficacitatea. Să realizăm că limba e o unealtă mirabilă a existenței noastre, de care putem, de care e necesar să dispunem ca de un însemn al demnității omenești, al demnității românești. „De multe ori", spunea Anton Pann, „limba taie mai mult decît sabia".

Gheorghe GRIGURCU

O EDIȚIE „LILIPUT" M. EMINESCU

Cînd, în anul 1985, a început acțiunea de realizare la Comloșu-Mare (Timiș) a centrului cultural al comunei, ea a demarat cu Expoziția documentară „Iulian Grozescu — Suflet nou", cele două elemente ale genericului fiind pilonii bogatelor tradiții culturale comloșene : aici a văzut lumina zilei poetul Iulian Grozescu (1839—1872), primul colaborator și redactor al revistei „Familia", și tot aici apărea și o „revistă a satului bănățean", intitulată „Suflet nou" (1934—1939). Două evenimente culturale posibil de aniversat pe plan local : 150 de ani de la nașterea poetului și 50 de ani de la apariția ultimului număr al revistei, evenimente ce se adaugă celor de anvergură internațională sau națională : „Anul Mihai Eminescu" și „Anul Ion Creangă".

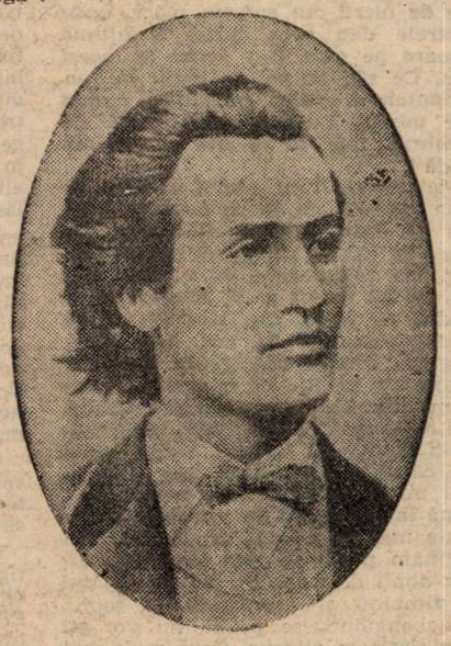

O achiziție mai recentă a expoziției o constituie ediția-„liliput" **Mihai Eminescu, „Poezii"**, îngrijită de G. Ibrăileanu și apărută la Editura „Națională" S. Ciornei, f.a. De format 6,5 cm / 9,5 cm, 304 pagini, ea aparținuse lui Preda Jianu, președintele Uniunii foștilor voluntari români din Comloșu-Mare participanți la primul război mondial, a cărui ștampilă este aplicată pe paginile 260 și 263. Cartea, o amintire de familie, fusese moștenită de soția defunctului, apoi de fiul lor, prin donația căruia poposise în urmă cu vreun an într-una din vitrinele

eminesciana

expoziției. La sfîrșitul ediției sale, G. Ibrăileanu publică două capitole : „Poezii din adolescență" (**La moartea lui Aron Pumnul** (sic !), **De-aș avea, O călărire în zori** etc.) și un „Adaos" (**Făt-Frumos din tei**, 5 strofe din **Luceafărul** care lipsesc din poem în ediția sa, **Dintre sute de catarge** etc.).

Dar acesta este doar un punct de vedere, căci atunci cînd sînt analizate primele poezii ale lui Eminescu, notarea exclusiv a datei apariției, ca punct de plecare a cercetării, este considerată insuficientă (D. Popovici, **Poezia lui Mihai Eminescu**). De o deosebită importanță se relevă a fi și data redactării în manuscris, uneori discrepanța dintre momentul conceperii și acela al publicării fiind întrutotul semnificativă. Astfel, pe baza comparării acestor date, D. Popovici argumentează că dacă debutul lui Eminescu este marcat de poezia **La mormîntul lui Aron Pumnul**, aceasta nu înseamnă că ar fi și prima lui poezie. Aspectul ei relativ bine închegat contrazice și chiar interzice această concluzie. Ca dovadă, se apelează la poeziile **De-aș avea** și **Din străinătate**, apărute în același an cu prima (1866), dar în revista „Familia", însă ale căror manuscrise indică o dată anterioară publicării lor (1865). Prin urmare, concluzia autorului este că pînă la data ieșirii în public cu prima sa poezie, Eminescu a fost beneficiarul unui travaliu artistic anterior.

Cineva a aruncat în răspăr, odată, niște vorbe de clacă : la Comloș a murit Orfeu... Altcineva m-a întrebat cu mirare : ce vă leagă de Comloș ? Am tăcut atunci, îi răspund acum : toate acestea și altele, făcute sau nefăcute încă, dragul meu fost elev, azi tînăr inginer agronom în comuna-ți natală, mă leagă de Comloșu-Mare. Nu, la Comloș, Orfeu n-a murit ! El își are aici și acum discipolii săi tineri ori mai puțin tineri. Încît, dacă la cele amintite deja se va adăuga și a doua plachetă tipărită „Suflet nou", tot nu ar fi prea mult pentru satul tău, de 20 de ani și al meu, deci al nostru...

Prof. Traian GALETARU

Constanța Marcu

DACĂ EA AR FI VENIT...

RĂSĂRIT (Foto : Damian Diaconescu)

„Dragul meu. Totul este pregătit. Joi sosesc... Stau în fața mesei mele de lucru din camera mare, unde ferestrele dau spre curte. E ultima scrisoare pe care ți-o scriu la acest birou. Ce straniu mi se pare. În jur, geamantanele goale, pregătite, numai să le umplu. Lumina asta blîndă de octombrie ; dacă-ai ști cîtă lumină mă înundă !

M-am obișnuit cu gîndul că plec. În prima cameră am strîns covorul, l-am rulat în ziare. Mătușa mea Ana îmi spunea că așa se păstrează contra moliilor. Cu fotografiile mi-a fost mai greu. M-am gîndit mult. N-are rost să le aduc pe toate. Ele sînt de acum treizeci, patruzeci de ani. Iau două. Fotografia mea de absolventă, după bacalaureat și pe cea de la nuntă... Nimic nu este mai frumos decît începutul. Între registre erau amintirile, răstălmăcite la granița cu somnul, știind foarte bine că doar una, două trec dincolo. Visul mi le astimpără pe nesimțite.

Pînă la examenul de admitere în facultate mai erau două săptămîni. Îmi imaginam podul la care urma să calculez nopți de-a rîndul. Eu, la capătul lui, zîmbind și așteptîndu-mi copiii, care zbenguindu-se pe el, nu vor ști că eu simțeam altceva. Ceva mult mai mărunt, dar poate la fel de măreț ca și un pod.

Păpușa din vitrină pe care o văzusem nu rîdea, nu plîngea. Trebuia să-i-o închipui tu ! Ce chip fără față aveai !

Fusta verde, plisată, a păpușii, era plină de praf. Nu interesa pe nimeni. Stătea pe peretele lateral al vitrinei. Iar ea, sărmana, avea puterea să se scuture singură ?

Eram prea tînără să cer sfaturi și dacă le primeam n-aș fi fost în stare să le înțeleg. Mă simțeam un fel de sfîrlează, care, după ce-i încinta pe toți, rămînea nedumerită și străină în fața propriului mecanism. Mi-amintesc și-acum de fotograful acela, care, probabil plăcîndu-i fața mea mică, albită de voal și lămîiță, mă prinsese de vîrful bărbiei și îmi muta capul cînd într-o parte, cînd în cealaltă, pînă ce, din cauza reflectorului, broboane de transpirație începură să mi se prelungească în voie pe sub pleoape, pe nas, în jurul gurii. Am să țin fotografia în album, printre pozele noastre. Rama o las aici.

Bijuteriile false și rame de ghips ! Straturi și trandafiri din plastic... La vreo doi ani după căsătorie, mătușa Elizei (să fi avut spre șaptezeci de ani), stînd într-un fotoliu Biedermeyer, cadoul pe care mi-l făcuse la nuntă. Avea un guler înalt, din dantelă neagră. Vorbea încontinuu. Mi-era frică să nu-și frîngă gîtul lung și subțire în marginile înalte și țepene ale gulerului.

Cînd venea la mine, mergea direct spre fotoliu, ca și cînd n-ar fi existat nici o altă mobilă. De cite ori îl ating, simt viața din neființa ei.

Ce mult mi-au rămas fixate în minte figurile lor de femei bătrîne, cu tot ce se poate înțelege prin cuvîntul bătrîn. Erau ca niște copii mari. Întrasem într-o cofetărie. Ce bine-mi amintesc ! Tineri, bunici, nepoți uzi leoarcă.

Voiam să stau singură, să mănînc ceva. Orice. Să nu vorbesc cu nimeni o jumătate de oră, între două drumuri. Bineînțeles, după cîteva minute, s-a așezat lîngă mine o doamnă la vreo șaizecișicinci de ani, cu o față chitită migălos. „Ce vreme ! Pantofii mei buni : i-am făcut la Viena, în urmă cu cincisprezece ani ; acum i-am reparat, dar n-au avut aceeași culoare și mi-au pus petecul mai deschis. Am făcut școala de menaj la Viena. Acum sînt singură"...

Nici acum nu-mi dau seama cum am putut să tac tot timpul. Mînca alături de mine. Cred că o ascultam-și-mi trăiam singurătatea. „Drăguță, vreau să plătesc". A scos zece lei împăturiți pedant, dintr-un portmoneu învelit într-o pungă de nylon. Doi lei, restul, i-a băgat într-o despărțitură descusută. A împăturit totul la loc și a închis poșeta. „Domnișoară, dacă te-am obosit sau plictisit, iartă-mă. Nu am cu cine să vorbesc. Te-am văzut așa de tînără! Iartă-mă !".

Atunci aș fi vrut să deschid gura, să-i prind mîna, s-o mai țin lîngă mine, s-o rog să nu se supere pe mușenia mea, pe imposibilitatea mea de a mă depăși. S-a ridicat, a împins scaunul spre masă, s-a mai uitat odată la mine. „Am făcut școala de menaj la Viena. Acum sînt pensionară și mănînc singură...".

Tîi minte colțarul din prima cameră cu colecția mea de porțelanuri și cești ? Le-am împachetat pe rînd. În cestile albe, cu emblema stațiunii Karlovy-Vary, am băut ani la rînd iarna, cînd răceam, vin fiert. Aveam două. Una s-a spart după ce am rămas singură. Nu-ți mai povestesc, pentru că ai să mă întrebi la un moment dat dacă sînt decisă într-adevăr să vin. Da, sînt !

Să nu te superi, aduc cu mine cele două perne. Nu că ar avea vreo valoare. Nu. Nici prin gînd să nu-ți treacă. Pur și simplu sînt foarte moi. Prin geamul deschis văd copiii doamnei Iancu. Pentru că n-am avut, n-am știut să mă port firesc cu copiii. Totuși ne-am împrietenit. Așa, mai mult de suprafață. Ei s-au făcut că mă respectă, i-am surprins, se uitau lung la mine ca la o tanti care n-are nici pisică măcar. Am avut senzația că îi îndrăgesc, dar, acum, dacă stau bine să mă gîndesc, i-am acceptat numai între anumite ore. Cînd citeam sau mă odihneam mă deranjau. Pe copiii mei ar fi trebuit să-i accept, să-i simt tot timpul. Cred că momentele liniștite erau mult mai puține decît celelalte. Dacă aș fi avut un copil, acum n-ar fi trebuit să string totul, să închid o ușă și să plec...

Mai ai doi ani pînă la pensie, nu-i așa ? Am să te aștept în fiecare zi cu masa pusă, cu șervețelul pe masă, cu ceașca de cafea de la ora cinci. Dar dacă te vei obișnui și cu aranjamentul mesei și cu biletele pe care am să ți le pun în batistă cînd vei pleca în delegație ?

Te întrebi probabil ce-i cu dulcegăriile astea de domnișoară bătrînă, care-ți promite tot, numai s-o iei. Nu sînt dulcegării. E ceea ce vreau să fie cu noi. N-o să ne certăm pentru bani. Nici dacă te vei duce la meciuri, n-am să mă supăr. Am să fiu bună, da, nu rîde, bună, nu mai vreau să fiu singură, nu mai vreau ! Am să las să faci ce vrei, să vii cînd vrei, o să fim doi prieteni buni. Pretenții mari nu am. O să vezi. Aș vrea să te rog, totuși, o dată, o singură dată măcar, în prima săptămînă cînd vom fi împreună, să-mi aduci o cești de cafea, dimineața, la pat, chiar dacă o voi spăla eu după aceea...

Ieri am primit lăzile mari în care voi împacheta cărțile și serviciile de masă. Dacă ai fi aici, mi-ar fi mai ușor !

Mîine încep. Douăzeci de ani în cutii și geamantane și eu lîngă ele. Nu te speria. Nu iau tot. Voi lua numai lucrurile în care sînt și eu. Curios ! Cînd pleci dintr-o casă, așa cum plec eu, fără să fii forțat de vreo împrejurare nefericită, ai senzația unei viețuitoare care-și apără puii. În fond, lucrurile, pe care am pus mîna de sute și mii de ori, au ceva din noi, o taină neimportantă, de fapt, pentru nimeni decît pentru memoria noastră...

Doamne, cîte prostii ți-am spus ! Acum, gata, am terminat. Dar oare am terminat ?

Mi-e dor să vin.
Eu

P.S. Am să-ți comunic telefonic trenul cu care sosesc. Să nu mă aștepți cu flori. Cînd trenul va intra în gară îți voi face un semn de pe geam. Tu te vei apropia de vagonul meu, eu voi cobori, ne vom opri unul în fața celuilalt și vom tăcea.

N-o să am bagaje. Voi trimite totul prin poștă... Tu te vei mira, apoi, ce bine îmi stă cu rochia albă. Trenul va pleca și odată cu el vom pleca și noi să începem totul".

☆

El împături scrisoarea, o strecură înapoi în plic și, cu același gest calm, deschise servieta de lîngă sine. Luă cartea, puse plicul între paginile ei și își așeză palmele peste coperta colorată.

Era singur. Dacă ea ar fi venit, ar fi fost împreună de zece ani.

Gheorghe Șora

Profesor și istoric-literar, preocupat de scoaterea la lumină, prin documente, scrisori, hrisoave a marilor figuri ale culturii românești, în speță Vasile Goldiș, Gheorghe Șora, ca poet, descinde din tradiția tipic ardelenească, mesianică, în viziunea unui Șt. O. Iosif, Coșbuc, Goga, Cotruș... Cîntărețul al ilustrelor figuri ale neamului, ale pămîntului natal, el degajă în lirica sa un patetism de substanță, culoarea locului, prospețimea unei simțiri autentice. Credincios filonului folcloric, dar conferindu-i elevația și substanța unei spiritualități înălțate prin cultură, Gheorghe Șora aduce, prin poemele sale, vocea autentică a unui bard transilvănean, în care rezonează adînc istoria ca și prezentul, simțămintele legate de glia natală, ca și subtilele inflexiuni ale unui spirit eticist, preocupat de destinul patriei, dar și de al său propriu.

Ion ARIEȘANU

DIMINEȚILE PATRIEI

De sub zăpezi se simte griul
Călătorind cu trup fragil,
Venind spre primăvara țării
Cu dimineață de april.

Se simt recoltele de miine
Ascunse sub zăpezi și ploi,
Se zbate holda viitoare
În fiecare dintre noi.

Prind mugurii nădejdi și sevă
Crezînd în albăstrimea zării,
Mesaje albe de iubire
Aduc spre dimineața țării.

Un anotimp al împlinirii
Colindă pe întinsul gliei,
E anotimpul sfînt al țării,
E sufluI cald al României.

CASA PĂRINTEASCĂ

Stau lîngă prag cu cei ce mă
crescură,
Cu veghea lor și forța rugăminții.
Aici mă ține leagănul de-o viață
Ce-n inimă l-au încrustat părinții.

E cîntecul de jar al amintirii,
Cînd ne-nțelțește o privighetoare,
Cînd primii pași ai gîndului în lume
S-au încrustat pe iarbă și pe floare.

Abia-ncepuse zborul spre lumină,
Ca un izvor în curgere firească,
Păstrînd ca o litanie oriînde
Cumplitul dor de casa părintească.

Acum se umple pagina de stele,
Lîngă poemul prins la căpătîi.
Mă arde o dorință ne-nțeleasă
Să mă întorc la locul meu dintîi !

MĂRTURISIRE

Eu îți răspund mereu în graiul
maicei mele —
ce-l știu de cînd mă alinta
c-un cîntec —
dar n-ajunsesem să mă oglindesc
în stele
fiindu-i doar vremelnică lumină-n
pîntec.

Acolo stau pruncuții lîngă cerul
grînzii,
în copăițele de lemn rizînd în somn!
Pătrunși de-acum de apele oglinzii
ce îi arată drepți coboritori din
domn.

Din os domnesc de împărat-țăran
venind,
din vremea cînd nici timpul n-avea
clipă,
prin iarbă — albastră larg și calm
cosind
s-adune veșnicia în clăi, ca o aripă.

Întoarce-te în sat, mi-am spus
atunci,
să dormi o noapte-n finul ce
grăbește
s-asculți de-acele nesfîrșite dulci
porunci
ce ți se dau acasă doar în
românește...
Eu îți răspund mereu în graiul
maicei mele —
se-apleacă lin fîntînii ciutura
străbună —
și văd atomii vorbei românești
sub piele
știind să se-adune-n limba mea
română !

SCRISOARE MAMEI

Cuvintele, puține cîte sînt,
De vor porni vreodată către tine,
Să spui că n-ai primit nici un
cuvînt,
Dar că ți-a fost atît de dor de mine.

Să spui că ți-a fost dor, dar ai tăcut,
N-ai spus la nimeni rana ta cea vie.
Și-ai vrut să vină fiul din trecut
Spre tine și spre-a lui copilărie.

Să spui că nu ți-am scris, dar
tu simțeai
Tocmai atunci cînd sînt cireșii-n
floare,
Că din copilul, cu miros de rai,
Te copleșea un dor ca o scrisoare.

Și-acum tăcem, e iarnă și omăt
Și ne-amintim, e seară și tîrziu.
Și-un ghiocel ne cheamă îndărăt,
Ca o chemare-a mamei către fiu.

TIMP AL IUBIRII

Iubirea e o rază ce nu piere,
Ce dă culoare merelor domnești,
Iubirea intră-n fagurii de miere
Și-i spune-n șoaptă virstei
să iubești.

Iubire e atunci cînd taci și suferi,
Sortit să stringi la piept privighetori,
Pe lacul cu speranțe, plin de nuferi,
Să te surprindă soarele în zori !

Iubire e și-atunci cînd nu-i iubire,
Iubește unul, cînd există doi,
Și speră să-i aducă fericire,
Cel care dă sărutul înapoi !

Dar e iubire și un gest de floare,
Naturii dăruit din începuturi.
Cînd inima nu spune ce o doare,
Admiră cruciadele de fluturi !

Slavomir Gvozdenovici

PLANTĂ APOCRIFĂ

În cimp printre flori
Și ainice semne
Ne arată asemeni bătăii pendulei
Nise culcă lîngă ureche
Ofrindu-ne farmecul largului

În roua-nserării
Ne scaldă într-o flacără blîndă
Ne ațiță cu vise curate
Înfața ei și-a sufletului ei gingaș
Se deschide înaltul
Și în ne luminează cu liniște

MICĂ SCENĂ DE FAMILIE

Tatăl mușcă dintr-o piersică și își
trece mîna prin păr
Mama răsfoiește cărți vechi
căutîndu-și fiul
(Se a nu se mai află demult între
acele coperți)
Bunicul cu găleata în mînă
Aleargă de la un nor la alt nor
De la o stea la alta
Adnind cele mai bune pietre
Pentru casa cea nouă
În iarba unchiului meu dorm
femei din trei sate
S-a pierdut și nu mai știu drumul
înapoi
Ziua bună" și „seara bună" le dau
trecătorii
Șoptind în ascuns : nu vor să plece
De parcă s-ar afla sare în locul
acela
În urul căruia se învîrt
În caierul din furcă în dreapta
bunicii
Cai năzdrăvani torc ghicitori

BANCHETUL POETULUI

Intru în aerul înmiresmat în livadă
Așa cum i se cuvine unui grădinar
perspicace
Iii hem pe oaspeți la banchet sub
aripa nopții
Jur împrejurul unei flori să ia loc
E înnat visul păsării
În această clipă tăcută
Ne luminează zîmbetul mamei

Treături întîmplători se opresc
Se apleacă peste firul verde de iarbă
Du la buze un pahar de pelin și
unul de miere
Iar fără jenă arborii-n brațe
Trichiurile se întind cu înțeleaptă
spre ei
Le int fată tot mai aproape
Poții-i vegheză-n extaz
Porță cu ei adînc în flori flacăra
Se trigă pe nume cu cringul și
pasărea
Ca un străin părăsește banchetul
acesta

În românește de
Lucian ALEXIU

Silvia C. Negru

SOARELE MERGÎND

Un astru tainic ne călăuzește,
Ca un magnet fierbinte și durabil.
Ne estejită, frunza de iubire,
Ombrățișează lutul imuabil.

E oarele mergînd în rostul lumii,
Cen anotimpuri veșnice ne leagă,
Iai singele, ce-a izvorît din plante,
Nu depărtarea zării nu ne-o neagă.

Se-aprinde o speranță ca un lujer.
Un ram alpin prin mugure răsună,
Că soarele, mergînd, în risipire,
Numai în amîndoi, tăcut, se-adună.

CORUL ȘI DECORUL CLIPEI

Sînt schiorul nopții tale-n
Anotimp dedat risipei.
Zace în noian de suflet
Corul și decorul clipei.
Sînt schiorul vieții tale,
Lingă-un prune păzit de aștri,
Ce surîde printre lacrimi,
Cu-aceiași ochi albaștri.
Ca un cor decor al clipei,
Ne-e natura-ndurătoare
Poartă cupa neatinsă,
Răsturnată în viitoare.

GRAI DE ZI

Pornește roata lutului spre miine,
Nici muguri nu-s și nici sămînță
nu-i ;
Zăpada a înghițit un țărm de seve
Și crește-n ceruri fumul albăstrui.

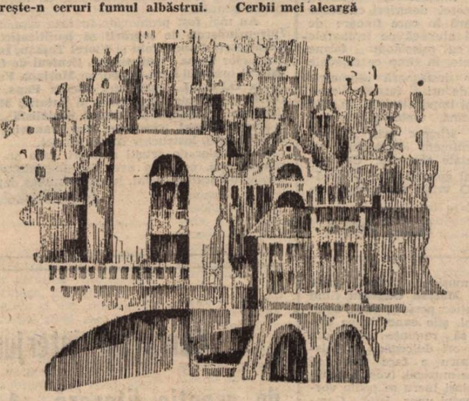

Gravură de XENIA ERACLIDE VREME

Cad păsări rotitoare peste umeri,
Mi-atîrnă salba norilor de gît ;
N-am să te pierd, tu domolește clipa.
Cînd ești statuia frigului și-atît !

E umbra ta un fel de nepăsare
Și intri-n noapte ca un fluviu orb.
Doar clinchetul aducerii aminte
Mai adă-l în retine, să ți-l port.

Întoarce, deci, oglinda spre
amurguri,
Un grai de zi în cuibul ei să stringi ;
Ca frunza domolită în cădere,
În cerul clipei vrei să te răsfringi.

PROFILUL AMIEZII

Dau tot albastrul pentru firul ierbii,
Un mugure mă ceartă c-am venit
Și ghiocei aprinși în palma zilei
Apleacă fruntea către nesfîrșit.

O boare înspre virfuri ne anină,
Cu murmur de izvor imaculat.
Stau razele și norii împreună,
Ascunși în geana celui ce-a plecat.

Puterea irosită a zăpezii
Se cerne rar, adulmecînd mirări.
Și doar un cîntec e deajuns pe
lume,
Și-un pas albit, sosjt din depărtări.

Amiaza ne alunecă sub gene
O floare rară aburind discret
Corola-mbălsămată a iubirii
Și un penel pulsînd lîngă portret.

Iulian Negrilă

ZĂPEZILE MĂ CER

Profesorilor și colegilor
mei din liceu

Mi-am încărcat făcerile pe vînt
Și-am pus la poarta nopții un străjer
O rază de lumină dintr-un cînt
Zăpezile coboară și mă cer.

În rochie de marmură vă las
O clipă de visare ce-a trecut
Căci din catargul ei n-a mai rămas
Decît un punct pe orizontul mut.

Și-nveșmîntat în căutări voi trece
Prin ochii lumii, rămînînd stingher.
O stea spre mine raza să-și aplece,
Zăpezile coboară și mă cer !

CERBII MEI ALEARGĂ

Cerbii mei aleargă
alungați de noapte
și purtînd în coame
cioburi mici de zi.
Cerbii mei aleargă
ducînd pe copite
bolovani din timpul
care va veni.
Cerbii mei aleargă
o dată cu lumina
în care sînt zidit
lăsîndu-mi pe frunte
un apus de soare
care m-a-mpețit !

ANOTIMPURI

Vremea mi-a băut sufletul
picătură cu picătură
și mi-a ars obrazul
dintr-o uitătură.

Soarele mi-a secat izvorul
cu razele-i aprinse
și-n iarnă mă trezii
cu pletele ninse.

Cocorii plecară plini de rugină
înginîndu-se cu zarea
stelele cerului, nebune,
fac dragoste cu marea.

Legende și doine sînt toarse din
caier
timpul se stinge
în sfintele noastre
anotimpuri nătînge.

MIREASĂ — A CLIPEI

Privește lacrima din stele
În care tu te-ai îmbrăcat
Șiragul rece de mărgele
Mireasă-a clipei de păcat.

Privește violetul serii
Cu care eu m-am împăcat.
E timpul să-nflorească merii
Mireasă-a clipei de păcat.

Privește albastru care plînge
E cerul nostru nepătat.
Și-n suflete întruna ninge
Mireasă-a clipei de păcat

Lumină molcom asfințitul,
Cascada crudă-a ăstui ceas
Și-așteaptă iarăși răsăritul
Mireasă-a clipei ce-a rămas.

DICȚIONAR LITERAR

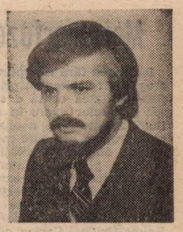

Lucian Alexiu

Pseudonimul lui Lucian G. Blaga. Critic literar, Lucian Alexiu s-a născut la 2 februarie 1950 în Timișoara. Este licențiat al Facultății de Filologie — secția română-franceză — a Universității din Timișoara (în 1974). Profesor. Un timp, lector la Editura Facla, apoi referent literar al Asociației Scriitorilor din Timișoara. Din 1983, secretar de redacție la revista „Orizont".

Debutează cu versuri în „Orizont" (3/1969).

Debut editorial cu volumul de critică literară **Ideografii lirice contemporane**, Timișoara, Ed. Facla, 1977. În continuare, și activitate de traducător : Svetomir Raicov, **Dincolo de riu,** nuvele și povestiri. Traducere și postfață de Lucian Alexiu, Timișoara, Ed. Facla, 1984 ; Slavomir Gvozdenovici, **Dezlegarea senină a pietrei,** poeme, București, Ed. Cartea Românească, 1985 ; W. Kohlhaasse, R. Zimmer, **Prinz în patru,** piesă ce figurează în repertoriul Teatrului de Stat din Constanța, în stagiunile 1983—1984 și 1984—1985 (lucrare tradusă în colaborare). În 1980 publică ediția Romulus Fabian, **Răsucirea,** roman. Ediție îngrijită și note de Lucian Alexiu. Prefață de Sorin Titel, Timișoara, Ed. Facla.

În 1975, premiul pentru critică și istorie literară al revistei „Amfiteatru", iar în 1977, premiul de debut al Uniunii Scriitorilor pentru volumul **Ideografii lirice contemporane.**

„Prelungire analitică a foiletoanelor" (Săplăcan, 1978), **Ideografii lirice contemporane** urmărește să pună în evidență „structurile mai importante ale operelor lirice" care, cum afirmă criticul însuși, „l-au solicitat interesul și dîncolo de momentul primei lecturi". Cartea propune, așadar, o suită de portrete interesate mai ales de „modalitatea estetică" a poeziei (Țeposu, 1978), judecata axiologică fiind „mereu implicată, conținută în demonstrația critică" (Ulici, 1978). Lui L. A. „opera i se revelează dintr-un punct fix, hieratic aproape, ca o rețea — la rîndul ei, imobilă — de însușiri poetice. Această reducție emblematică nu sărăcește textul, îi surprinde însă liniile de forță (semnificațiile) dominante" (Moraru, 1981).

REFERINȚE CRITICE :

În volume : Nicolae Ciobanu, **Dincolo de himera sinteză (Lucian Alexiu),** în **Însemne ale modernității.** II, București, Ed. Cartea Românească, 1979, p. 305—308 ; Al. Piru, **Poezia românească de azi,** în **Debuturi,** București, Ed. Cartea Românească, 1981, p. 71—74 ; Cornel Moraru, **Critica poeziei,** în **Semnele realului,** București, Ed. Cartea Românească, p. 20—21 ; Gheorghe Grigurcu, **Două cărți despre lirica noastră actuală,** în **Între critici,** Cluj-Napoca, Ed. Dacia, p. 316—321.

În periodice : C. Ungureanu, **Lucian Alexiu, Ideografii lirice contemporane,** „Orizont", 10/1978 ; Laurențiu Ulici, **Panorame ale literaturii (I),** „România literară", 15/1978 ; Radu Săplăcan, **Lucian Alexiu, Ideografii lirice contemporane,** „Tribuna", 15/1978 ; George Șerban, **Lucian Alexiu : „Ideografii lirice contemporane",** „Convorbiri literare", 5/1978 ; Nicolae Manolescu, **Analize și sinteze,** „România literară", 28/1978 ; Mircea Braga, **Ideografii lirice contemporane,** „Transilvania", 8/1978 ; Serafim Duicu, **Din nou tentația sintezei,** „Vatra", 9/1978 ; Adrian Popescu, **Glasul cebor tineri se face simțit,** „Luceafărul", 37/1978 ; Radu G. Țeposu, **Între atitudine și aptitudine,** „România literară", 49/1978 ; Victor Atanasiu, **Debutanți maturi,** „Scînteia tineretului". 9 212/1979 etc.

Olimpia BERCA

figurine

Efigia poetului

Un spirit adolescentin guvernează și aceste poezii *, la 21 ani de la debut, ale lui Lucian Bureriu. Universul său liric, structurile interne nu s-au schimbat, iar pe osia esenței sale se mișcă aceleași neschimbate sentimente care țintesc la armonia ființei, la puritatea ei, la iubirea de frumos, la joaca de-a copilăria etc. Lîngă stihul de tip clasic, sever, bine închingat, se află versul dezinvolt, de respirație largă, de sorginte, să-i spunem, whitmaniană.

Ceea ce merită scos în evidență în poezia lui Lucian Bureriu este optimismul ei funciar, lumina ei neostentă, omeneacă, pe care nu o înving nici vicisitudinile, nici impuritatea lumească, nici căderile în banalul cotidian. Ceva înalt și patetic, fără a luneca în discursiv, conferă credință acestei poezii, condusă după aspre dar demne precepte morale. Poetul nu se sfiește la o spunere lirică directă, la o mărturisire de sine fără ascunzișuri. Nici o fățărnicie a eului liric, nici o încercare de a truca sentimentele și a le rupe de resortul lor uman. Pe poet îl preocupă, obstinat, cîntecul modest, **„demn ca o rază"**, cîntecul fără zorzoane, **„aproape tăcut"**, dar adînc și uman **„ca un copil ce-i ivit din iubire".** Obsesia cîntului pur, a cuvîntului pur, **„fremătînd de pasiune"**, devine laitmotiv poetic. Poetul crede în puritatea poeziei, în ideea dreaptă, lucidă, în spiritul-izvor curat al timpului. În acest sens, el este unul dintre acei întemeietori de cuvinte care mai pot crede în **„creația și truda acestui secol vast".** Temele poetului devin, astfel, temele zilei, ale timpului, transfigurate prin încandescența pasiunii... lucide. Astfel, el **„cîntă griul, etern adolescent"**, fertilitatea ținutului, din **„ceasul recoltării"**, **„eroica emblemă a unor timpuri faste"** ; cîntă diminețile omului, **„un amplu dar"**, în angrenajul firii, cînd ființa e mai dinamică, cîntă anotimpul împlinirii, vara, **„cu luminozitatea întremătoare"**, se oprește la nopțile albe, **„noapte a romantismului"**, cîntă, într-un cuvînt, întregul peisaj vast, **„cîmpia deșertică"** sau **„cîmpia domestică"**, în care el este un veșnic pelerin : **„de-o viață merg".**

Poet al trăirii în imediat, în cotidianul captiv, prin care se definește drept un senzitiv și un colorist, Lucian Bureriu este și un lucid meditativ, poetul grav, ce descoperă rosturile făpturii în universul înconjurător. Lîngă inventarierea momentelor existențiale fulgurante, se situează și poetul gînditor, cu pasiunea constantă pentru echilibru și clasicitate, pentru valorile ei statuare. Ciudate și atractive par, în acest sens, temele sale predilecte pentru ilustrele figuri ale clasicității muzicale, în care el descoperă.

Ion ARIEȘANU

* Lucian Bureriu — **MARELE SOLSTIȚIU,** Ed. Facla, 1989.

(Continuare în pag. 7)

Metamorfozele singurătății (II)

Rătăcirea fără rost printr-un oraș simțit ca alienant prin impersonalitatea ostilă a străzilor și caselor apare în cîteva mari reușite ale noului roman francez. Trebuie menționat că, dincolo de creațiile epigonice, plate și neinteresante, ale noului roman, există în marginile formulei creații importante cum este, de pildă, romanul **În labirint** de Alain Robbe-Grillet. Cartea adusese în literatura de la începutul anilor '60 o atmosferă nouă, învăluită într-o vrajă rămasă și astăzi inexplicabilă. Reproducem mai jos un fragment din programul literar mărturisit al autorului : **„Lumea nu e nici semnificativă, nici absurdă. Ea este, pur și simplu. În jurul nostru, dispreţuind haita adjectivelor animiste sau casnice, lucrurile** sînt acolo. **Au suprafaţa netedă și lucioasă, intactă, fără sclipiri dubioase, fără transparenţă".** (A. Robbe-Grilet, **O cale pentru romanul viitorului** în volumul **Pentru un nou roman,** p. 18).

În ciuda acestui efort voit de ne-semnificare a realului, descrierea lucrurilor dobîndește în romanul **În labirint** o tensiune umană autentică. Contrapunerea obsesivă a două teme ale descrierii : aceea a străzii și aceea a camerei potențează această tensiune. În carte, strada este loc al rătăcirii labirintice, al multiplicității anonime, în timp ce camera este un spațiu al determinărilor certe și imobile. Cele două nuclee ale narațiunii sînt, pe rînd, ale exteriorității repetabile și impersonalizante, și ale interiorității unice și personale. Relațiile dintre cele două subiecte ale descrierii sînt răsturnate în plan ideatic din perspectiva unui scepticism profund. Fațadele locuințelor, geamurile închise și mute, băiatul care-l conduce pe soldat în căutarea străzii pierdute, holurile casei în care acesta ajunge la un moment dat, pe-

accente

tele de lumină lăsate în întunericul coridorului de ușile întredeschise sînt tot atîtea semne ale vieții. În mijlocul ei, individul este amenințat să dispară prin confruntarea sa în număr, în mulțime. În cele din urmă străzile, casele, crișma, felinarul de fier forjat de care se sprijină personajul principal antrenează cu ele o prăbușire fără echivoc a Ființei, o dispariție a ei în decorul încremenit al existenței.

În același timp, și în opoziție cu lumea de afară, camera este un simbol al unicității nemișcătoare, al identității sigure. Neobișnuite sînt doar semnificațiile împrumutate celor două teme. Astfel, dacă rătăcirea prin labirintul străzii este parabola fiinţării omului în lume, camera cu încremenirea ei ocrotitoare și blîndă este spațiul în care omul trăiește experiența decisivă a morții. Adevărul acesta neașteptat poate fi găsit în chiar faptele narate : camera adăpostește un tablou, **Înfrîngerea de la Reichenfels,** care ilustrează un măcel războinic; tot aici va sfîrși personajul principal al cărții. Camera se metamorfozează sub privirea naratorului devenind întrupare concretă, obiectualizată, a misterului morții. Lucrul acesta pare sugerat prin chiar descrierile lente ale mobilei, ale cercului de lumină lăsat de un abajur pe zid, ale prafului care coboară încet, vertical, și cu mereu aceeași viteză peste lucruri. Dincolo de zidurile încăperii, în lumea „vie", este o după-amiază cenușie de iarnă cu fulgi care coboară și ei încet, neîntrerupt, vertical. Și în cameră, și în afara ei totul pare artificializat și fantastic. Senzația aceasta se datorează faptului că imagini obișnuite sînt privite neobișnuit literar, adică în ele însele, și nu în vederea a ceva în stare să le transceadă. Modalitatea de mai sus falsifică și artificializează existența imediată, strecurînd în lume presentimentul morții. Efectul este întărit și de un fel de oboseală a privirii, un fel de cădere pe gînduri a descripției care uită de rostul ei, ștergînd detaliile pînă la estompare, oferind în locul obiectelor, contururi, volume și ritmuri. În același fel sînt opuse interiorului impasibil al camerei descrieri cu scene de afară în care fuioare de zăpadă alunecă pe trotuarele goale cu mișcătoare forme abstracte, în timp ce fațadele caselor desfășoară geometric șiruri de uși și ferestre anonime și impenetrabile. În cele din urmă, toate aceste descrieri sfîrșesc prin a crea un sentiment irepresibil de stranietate absolută. Un recviem al golului și al singurătății. O vrajă de început de lume.

Daniel VIGHI

Cîntarea României

Brigăzile artistice în concurs

Timp de trei zile, la Lugoj și Timișoara s-a desfășurat faza județeană a celei de a VII-a Ediții a **Festivalului național „Cîntarea României"** la care au participat 42 de brigăzi artistice, 18 colective de satiră și umor și peste 20 de interpreți individuali de satiră și umor. Formațiile au adus în fața juriului spectacole de calitate, cu o tematică majoră. Au convins, prin mobilitatea scenică și inventivitatea regizorală, brigăzile artistice care, de altfel, s-au calificat pentru faza republicană : **Industria laptelui** Timișoara, instructor **Ion Olaru, I.C.S.M.A.P. Lugoj,** instructor **Nicolae Bălteanu, G.I.G.C.L. Timișoara,** instructor **Vasile Călin** și **Gheorghe Prochin, Centrul de Creație și Cultură Socialistă „Cîntarea României",** de la **Ghiroda,** instructor **Elvira Jupinschi** și cel de la **Victor Vlad Delamarina.** De asemenea, un plus de vioiciune a adus brigada artistică „Chemarea văzduhului", instructor locotenent major **Preotesoiu Pompiliu.**

Colectivele de satiră și umor de la **Cooperativa Munca, Lugoj,** instructor Toma Penescu, **I.C.S.M. Textile-încălțăminte Timișoara,** instructor **Teleky Ladislau, Centrul de Creație și Cultură Socialistă „Cîntarea României",** al municipiului **Timișoara,** instructor **Gigi Roșu,** precum și cel al comunei **Sacoșul Turcesc,** instructor **Cornelia Cîndea** au abordat în programele lor aspecte ale vieții cotidiene, reușind să realizeze spectacole cu un umor incisiv, la obiect, dînd festivalului-concurs o notă aparte, fiind vizate abaterile, de la normele eticii și echității socialiste, cu mijloacele artistice caracteristice genului.

Au mai fost promovate în faza republicană formațiile de la : **Întreprinderea de morărit și panificație,** instructori **Constantin Cărătrescu, Dobca Toni** și **Viorel Teșean, Întreprinderea Bumbacul,** instructor **Toma Pustineșianu, Centrul de Creație și Cultură Socialistă** al orașului **Deta,** instructor **Mariana Petersel,** precum și grupul de la **G.I.G.C.L.,** instructor **Ștefan Popa,** formația de **Estradă a O.J.T.,** instructor **Doru Buciu** și **Tatarici Milosav** și **Furnirul Deta, Centrele de Creație și Cultură Socialistă „Cîntarea României",** de la **Constructorul,** instructor **Jiva Ivanovici, Sindicatelor din municipiul Lugoj,** instructor Adela Streleț.

Colectivelor de artiști amatori, care au fost promovate în faza republicană, care va avea loc în data de 17—18 iunie 1989 la Drobeta-Turnu Severin, le urăm succes deplin.

Emil ȘAIN

Textul ca pretext

A stat dintotdeauna în ambiția formațiilor rock „atragerea" poeziei. S-a apelat la clasici și aici incompatibilitatea celor două arte s-a manifestat prin demonstrarea „fragilității provei" părții muzicale. Formațiile au apelat la textieri de ocazie, ca și la propriile lor resurse poetice ; dar cum nimeni nu mai este Wagner, banalitățile stereotipe, inadecvarea cuvîntului la muzică, de exemplu cîntatul în minor a unui text cu mesaj pozitiv, au „blocat" piese aflate, în fond, în posesia unor remarcabile emisii sonore. Instrumentiștii se simt ades victime ale textelor și soliștilor vocali care alterează sonora limbă română cu accentele englezești, fapt constatat și la audiția seriei rock a Electrecordului. Apariția pe disc e o răspundere, textele infantile trebuie înlăturate, tinerii compozitori nu mai pot folosi textul ca simplu pretext. Tema generoasă a păcii abundă, tratată în fel și chip și nu arare se vede că în locul unui text oarecare a fost „îmbrăcată", după o expresie de pe „Rock 7", „cămașa păcii"... E greu de înțeles cum instrumentiștii, de altfel deplin maturizați muzical, să rămînă, tocmai la capitolul conturării intenției social-artistice a pieselor, în stadiul copilăriei. Dacă excepție face „Pro musica", tînărul critic literar **Marian Odangiu** fiind un textier perfect, căci, dotat muzical, știe exact la ce trebuie să renunțe (metafore inutile ori dulcegării intimiste) pentru a face ideea să consune muzical, (vom reveni), nu același lucru se poate vorbi în cazul unor „Iris", „Compact", „Baroc", „Holograf", „Celelalte cuvinte" (măcar de-ar fi alte cuvinte) etc. Textierul trebuie să înțeleagă întîi spiritul acestei muzici, ostile poetizărilor pastorale, să anime sunetul de expresivitatea unei idei ; ba mai mult, dacă e posibil, să nu vină după ce melodia e gata compusă, ci să elaboreze cuvîntul simultan cu ea și de ce nu, să o determine, să-i fie antemergător.

Lucian BURERIU

Concursul interjudețean de creație literară „A. E. Baconsky"

În perioada 29—31 martie 1989, Comitetul județean Satu Mare al U.T.C. a organizat **Concursul interjudețean de creație literară A. E. Baconsky,** ediția I. Manifestările au debutat cu un medalion literar **A.E. Baconsky,** poetul fiind evocat de scriitorii Aurel Rău, Anghel Dumbrăveanu, Vasile Sălăjan, Nae Antonescu, Valentin Tașcu, Negoiță Irimie. A urmat un recital de poezie **„Cu tot ce am aparţin acestui pămînt",** în interpretarea unui grup de actori de la Teatrul de Nord din Satu Mare. A fost prezent tovarășul Constantin Stanca, secretar al Comitetului județean Satu Mare al P.C.R., tovarășa Aurelia Sechel, prim secretar al Comitetului județean al U.T.C.

În zilele următoare au avut loc ședători literare, sesiuni de comunicări „A. E. Baconsky", în localitățile Satu Mare, Odoreu, Negrești-Oaș. În localitatea **Odoreu,** după ședătoarea literară, tovarășa Ana Cucu, primarul comunei, a înfățișat celor prezenți realizările economice, social-culturale și edilitare ale comunei în perioada de după Congresul al IX-lea al P.C.R. La Negrești-Oaș, oaspeții au fost primiți de tovarășul Nicolae Bura, primarul orașului. Membrii cenaclului **„Flacăra Oașului"** au citit din lucrările lor, între oaspeți și gazde avînd loc un amplu dialog pe tema creației. După ce a fost prezentat oaspeților noul stadiu de dezvoltare a orașului, s-a vizitat Întreprinderea F.U.M.T. și Muzeul Țării Oașului.

La aceste manifestări au participat scriitorii : **Aurel Rău, Anghel Dumbrăveanu, Vasile Sălăjan, Ion Simuț,** Nicolae Băciuț, Constantin Sorescu, Nicolae Ioana, Eugen Uricaru, Petru Poantă, **Valentin Tașcu,** George Mirea, Negoiță Irimie, Constantin Stan, Liviu Antonesei, **Daniel Corbu, Lucian Vasiliu, Radu Ulmeanu, Al. Pintescu, Ilie Sălceanu, Ion Vădan, George** Vulturescu, Cornel **Munteanu, Gh. Glodeanu, Emil Matei, Ion Bala,** alți invitați.

Juriul, avîndu-l ca președinte pe scriitorul Aurel Rău, redactor șef al revistei „Steaua", a acordat următoarele premii la secțiunea poezie : Premiul de poezie „A. E. Baconsky" al Uniunii Scriitorilor din R.S.R. pentru debut în volum — Dumitru Păcuraru — pentru volumul „Miere de viespi" ; Premiul I și premiul revistei „Steaua" — Gheorghe Dragne, Bihor ; Premiul II — Luminița Urs, Cluj ; Premiul III — Emilia Dabu, Constanța ; Premiul revistei „Tribuna" — Ion P. Iacob, Buzău ; Premiul revistei „Orizont" — Vasile Marchiș, Satu Mare ; Premiul revistei „Vatra" — Codruța Ciubotaru, Rădăuți ; Premiul revistei „Familia" — Gabriela Gavril, Iași ; Premiul revistei „Transilvania" — Adrian Avășan, Satu Mare ; Premiul revistei „Cronica" — Florin Mureșan, Maramureș ; Premiul revistei „SLAST" — Elena Cîmpan, Iași ; Premiul revistei „Cîntarea României" — Aurel Pop și Camelia Csukat, Satu Mare.

La secțiunea proză s-au acordat următoarele premii : Premiul I și al revistei „Orizont" — Marius Muntean, Timiș ; Premiul II — Cristian Nițulescu, București ; Premiul III — Andra Ioachim și Al. Pleșcan, București ; Premiul revistei „Steaua" — Dorin Spineanu, Iași ; Premiul revistei „Tribuna" — Emilia Poenaru Moldovan, Zalău ; Premiul revistei „SLAST" — Cristina Elena Roman, Vaslui.

Încrederea în metaforă

Un poet cu o desăvîrșită încredere în metaforă este Eugen Evu. Tipărindu-și cel de-al șaselea volum de poezie **(Ram cu ogliuzi,** Editura „Facla", 1988) el realizează o carte echilibrată, lipsită de umori și mai ales propunîndu-și încă o dată să aibă încredere în metaforă, în inspirație.

Așa cum îl caracterizează Petru Poantă în cîteva rînduri pe copertă : **„...este, în fond, un rural, un pădurean cizelat și delicat cu simțul armoniei",** opinia criticului clujean (și el pădurean din Cerbăl) vine ca o mănușă pentru purtat șoimul reprezentat de noua carte a lui Evu.

Dezvelind puternice trăiri poetice, beneficiind de un teritoriu fabulos, din care își trage seva, acela al satului, al Streiului și al Cernei transilvane, al **„pădurenilor aninați de munți",** forța ancestrală a spațiului reușește să estompeze încetul cu încetul mediul industrial (al Hunedoarei) de care la un moment dat a fost tentat poetul. Altfel, Eugen Evu e un împătimit al febrelor, inspirația fiind la el domnitoare, dominatoare, creația dezvelindu-se pe sine în plină ardere, participarea la ritual fiind totală.

medalion

Într-un exemplar pe care mi l-a dat, Evu își inseamnă cîteva poeme, la care probabil ține mult, i se pare a-i caracteriza perioada de creație. Tocmai pentru a sesiza cititorului tonul ușor polemic pe tema creației, a dăinuirii ei, voi cita în întregime **Cîntecul celui adevărat : „Va trece gîlceava poeților, / A cotizanților la eternitate. / Vor rămîne poemele, singure. / Viu-trăitoare, adevărate. / În straie de nuntă, în scumpele. / Armura. Cămașa de sare. / Liberă luci-va doar steaua / înflorită / din răsuflare".**

Judecat în ansamblu, volumul este al unui tradiționalist constructiv, al unui ardelean pe care timpul și marile lui schimbări îl neliniștesc profund, îl copleșesc, creînd însă un cadru complex desfășurării bioritmului poemului. Simțul dezvoltat al armoniei pe care o pretinde naturii (uneori polemic) creează un pat clasicizant inspirației. Îi semnalăm cu această ocazie necesitatea înnoirii într-un ritm mai susținut al limbajului, prin folosirea tuturor resurselor limbii moderne. Stagnarea de acum ar putea deveni supărătoare într-un viitor apropiat. Între poemele prețioase, pentru destinul poetic al lui Evu, putem enumera : **Dincoace de cuvinte : „Dincoace de cuvintele acestui poem / Neiubitul de mine mă tem. / Pentru memoria ca o fisură / între rostire și gură...", Ieșire din peisaj, Poem la denzlingen, Măr din Ulpia Traiana, Amintirile dragostei, Vernisaj, Adio dio, Noime, La marginea apei adevărate** etc.

Valeriu BÂRGĂU

fanion

A — NERVI DE PRIMĂVARĂ . . .

Duminica trecută, prînzul unora ne-a fost posac și tăcut. Studenții lui C. Rădulescu au făcut o instructivă deplasare la Alba Iulia, vechiul Bălgrad, de unde au adus de toate, în afară de puncte : un gol, înghionteli, ratări, vînătăi (prin grija lui nea Mitică Bolentiș care n-a dorit să-și uzeze proaspăta fluierită), învățăminte, reproșuri, autoreproșuri, salutări lui Mulțescu — dacă trec prin Arad — de la fostul lui coleg de echipă, Țălnar, actualmente antrenorul gazdelor noastre etc., etc., etc. Păcat însă că toată această panoplie de trofee timișorene nu a fost completată și de un joc pe măsură, fapt care, indiscutabil, a dezamăgit pînă și pe cei cîțiva reprezentanți ai clubului Dinamo, veniți, de la Tîrgu Mureș, să urmărească partida. Dar ce să urmărești, cînd alb-violeții nu au reușit nimic, dîndu-i sus-pomenitului cavaler o șansă cu care greu se va mai întîlni vreodată, aceea de a fluiera dezinvolt, fără grija rezultatului. O singură fază i se poate reproșa flagrant, în care Varga, în careu, a fost clar împins pentru a nu intercepta decisiv o centrare. În rest, timișorenii au fost adoptați de publicul gazdă pentru duioșia cu care au abordat întîlnirea. Cea mai fierbinte fază a jocului s-a consumat după irosirea celor 90 de minute, la vestiare, între antrenorul principal Costică Rădulescu și Trăistaru. Acuza a fost gravă, reacția violentă. Luni, atacantul nostru nu s-a prezentat la antrenamente. Întrebarea e : s-a declanșat criza exact cînd nu era nevoie de ea ? Dacă ar fi să încercăm un răspuns, am spune că această formă de anemie primăvăratică a început imediat după meciul cu UTA, cînd ne-am și văzut în A, uitînd că returul are și alte . . . etape. Primul avertisment l-am primit la Reghin — ultima clasată a seriei ! —, unde scorul ar fi putut fi 3—2, dacă arbitrul întîlnirii ar fi acordat, corect, în ultimul minut un penalty gazdelor și poate că atunci ne-am fi trezit din reverii. Dacă nu am făcut-o în momentul acela, noul avertisment pe care l-am primit acum la Alba Iulia trebuie să provoace procesul. Cu atît mai mult cu cît, iată, pe terenul feroviarilor concitadini, UTA s-a apropiat la numai 1 punct. Nici ceferiștilor nu le-a mers jocul și, dacă macazele nu se schimbă, vor pierde trenul de B.

De fapt, săptămîna aceasta voiam să scriu despre Real Madrid. Dar n-a fost să fie . . .

Marcel TOLCEA

top

ACTUALE . . .

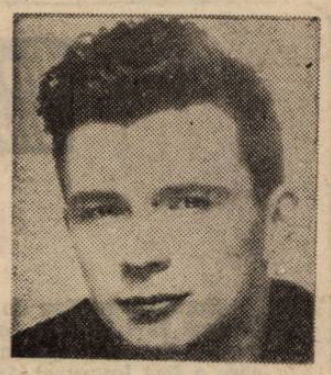

• Compozitorul Anton Șuteu, președintele juriului fazei finale a secțiunii Muzică ușoară din cadrul FACS, desfășurată la Tîrgu Mureș, remarcă formația timișoreană **ABRA.** Tot aici, un alt membru al juriului, compozitorul Virgil Popescu, declară : „Dacă l-aș pomeni numai pe timișoreanul **Adrian Cornut,** care a avut un recital de nivel internațional și tot aș putea să-mi justific entuziasmul. El a fost prezent și la folk și la jazz, o dovadă în plus a disponibilităților sale de excepție". • La Sibiu, în cadrul Festivalului de jazz, au evoluat și timișorenii **Liviu Butoi, Bela Kamocsa, Mihai Farcaș.** Vom reveni cu detalii. • Au avut loc concerte ale formației timișorene **Pro Musica** la Iași și la București. • **George Harrison, Paul Mc Cartney** și **Ringo Starr** și-au dat consimțămîntul în vederea realizării unui film privind istoria legendarului grup The Beatles. • **Prince** și **Madonna** realizează un album discografic pe care cei doi vor interpreta în duet una din compozițiile lui Prince. Iată că știrea infirmă abdicarea de la viața muzicală a Madonnei care, se știe, a semnat un contract cu Columbia Pictures pentru mai multe roluri cinematografice. Amintim că ultima înregistrare a Madonnei, „Like A Prayer", mai bine zis video-clip-ul ei, a stîrnit proteste, el fiind retras din rețeaua de difuzare a mai multor posturi TV. • **Sting** va interpreta rolul lui Măcky Messer din „Opera de trei parale" de Brecht, care va fi montată pe Broadway. • **„Unde dai și unde crapă"** s-ar putea intitula fericita întîmplare a unui cetățean luxemburghez. Enervat peste măsură de faptul că vecinul de apartament ascultă la maximum muzică pop la un casetofon, acesta lovește puternic în zid cu un . . . ciocan, în speranța temperării volumului sonor. Intensitatea muzicii n-a scăzut, dar din zid s-au desprins două cărămizi lăsînd să se vadă o casetă metalică al cărei conținut l-a determinat pe cetățean să se calmeze rapid. Caseta era plină cu monezi de aur și bijuterii. Faptul este relatat în paginile revistei „Melodie und Rhythmus" (R.D.G.). • **Britanicul Rick Astley,** la prima vedere, e departe de prototipul unui star pop. Cu toate acestea, el a devenit, într-un timp relativ scurt, idolul generației sale. După LP-ul de debut („Whenever You Need Somebody") a urmat „Hold Me In Your Arms", ambele primite extrem de favorabil. Explicația ? Rick este un cîntăreț sincer, un compozitor inspirat care tratează cu naturalețe o seamă de aspecte legate de existența cotidiană a celor de vîrsta sa. Reprezentativ pentru muzica artistului e și recentul hit „Take Me To Your Heart".

Petru UMANSCHI

viața asociației

• La sediul Asociației Scriitorilor din Timișoara a avut loc o ședință a Comitetului de conducere al Asociației, cu următoarea **Ordine de zi : 1. Informare cu privire la activitatea Asociației Scriitorilor din Timișoara în trimestrul I — 1989 ; 2. Discutarea și aprobarea Planului de muncă al Asociației pe trimestrul al II-lea.** La dezbaterile pe marginea materialelor prezentate au luat cuvîntul : **Ion Arieșanu, Alexandru Jebeleanu, Ivo Muncian, Maria Pongracz** și **Mircea Șerbănescu.** Lucrările ședinței au fost conduse de poetul **Anghel Dumbrăveanu,** secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara. • La Școala generală nr. 10 din Timișoara a avut loc, în prezența autorului, o dezbatere pe marginea volumelor de literatură pentru copii **Dodoacă** și **Biciușcă** și **Castelul de calcar** de **Eugen Dorcescu.** • În cadrul tradiționalei manifestări „Luna cărții în întreprinderi și instituții", la Direcția Regională C.F.R. din Timișoara a avut loc o întîlnire a cititorilor cu scriitorii **Alexandru Jebeleanu** și **Mircea Șerbănescu.** • În ședința de marți a Cenaclului Asociației Scriitorilor și al revistei „Orizont" a citit proză SF **Mandics György.** Referatul a fost susținut de criticul literar **Brîndușa Armanca.** Au participat la discuții : **Cornel Secu, Nicolae Țirioi, Sofia Arcan, Valeriu Drumeș** și **Cornel Ungureanu,** conducătorul ședinței. În ședința de **marți, 18 aprilie a.c., ora 18,00** va fi prezentat scenariul **Sus la Văratec** de **Ioan Nicolescu,** în interpretarea grupului teatral **Tespis.**

M. O.

Efigia poetului

(Urmare din pag. 5)

peră o zonă de tensiune ideatică și de simțire înălțătoare. Figurile antichității, de asemenea îl contaminează, într-o simbolistică sui generis. Poetul rămîne fascinat de personalitățile tragice ale umanității elene, fie Icar, fie Proteu. După cum tot lui îi convine de minune atmosfera barocă, spartă, ici-colo, de nuclee iradiante expresioniste sau post-impresioniste, de o bună factură, mai ales la nivelul limbajului și al imaginii.

Poet robust, cu o lirică structurată pe o ritmicitate fără fisuri și pe o prozodie strînsă, însă minată, lăuntric, de obsesiile amintite, poet interesant, înscris în generația sa, a anilor '70, scriind mult, dar decantîndu-se lent, ba, uneori, neglijîndu-se, pur și simplu, ca scriitor, Lucian Bureriu, lîngă barzii din generația sa, precum Aurel Turcuș, Crișu Dascălu, Marcel Turcu ș.a. și-a definit un profil distinct, prin tensiunea unor idei, al căror cîmp iradiant l-a contaminat încă de la începuturi, și prin armonia unui stil de tip clasicist, de o pură lumină, expresiv-muzical, viril și modern, din interstițiile căruia efigia poetului se înalță, tînără și încrezătoare, pe care nici melancoliile fugare nu pot s-o frînge, nici fascinațiile formale trecătoare s-o corupă.

„FLOAREA DE CIREȘ"

La sfîrșitul lui martie, la Timișoara, a avut loc „Cupa Primăverii" la judo. Au participat copii judoka din Timișoara și Oradea care au dat dovadă de o înaltă sportivitate, generată de curaj, virtuozitate, tenacitate, puritate morală, perseverență și încredere în victorie îmbrățișînd „Floarea de cireș" — Sakura. Reprezentanții Casei Pionierilor și Șoimilor Patriei din Timișoara au reușit să aplice secretul principiului fundamental și suprem al judo-ului, „să te folosești de forța adversarului împotriva lui însuși", într-o evoluție de calitate, cu maximum de eficiență a perfecțiunii cucerind 7 locuri I, 7 locuri II și 7 locuri III. La copii I și II, cîștigătorii, în ordinea categoriilor de greutate : Locul I Nicolae Handrache, Marius Sigartău, Alin Bercea, Marius Crișan, Romulus Radu, Mircea Mihalca, Vasile Drăgușanu. Locul II : Cristian Reisenauer, Günter Erdeli, Cosmin Arsene, Marius Florea, Codruț Jude, Claudiu Alex Popa, Andrei Băgu, Alin Ienășescu, Mircea Costea, Eduard Zsak. Diploma de „Cel mai tehnic judoka" a fost decernată pionierului judoka Alin Bercea (A.S. „PIONIERUL" Timișoara), care și-a învins adversarii prin Ippon (victorie înainte de limită), fără drept de apel, la un nivel superior al spectaculozității. Pe echipe, locul I a fost obținut de către A.S. „PIONIERUL" Timișoara. Felicitări pionierilor judoka, antrenați cu pasiune și competență de prof. Ștefan Doncea, posesor al centurii negre Dan 3, care se străduiesc și luptă să se edifice și să crească în armonia ființei lor, alcătuită astfel încît să învingă totdeauna în sport și în viață. Merită ca ei să nu uite semnificația adîncă a unei imagini și metafore a sensibilității transparente : **„Floarea de cireș, secretul Victoriei — pleoapă de fulger".**

I. A.

aqua-forte

• **Cele mai frumoase fiice ale Evei sînt acelea după care-și întorc capul nu numai bărbații, ci și femeile.**

• **Alifiile sufletești, disimulînd sentimentele, inhibă firească dezvoltare a acestora.**

• **Concesiile făcute în favoarea intereselor de moment, compromit realizarea intereselor de perspectivă.**

• **Umorul este atitudinea cea mai tonifiantă față de existență.**

• **Numai muritorii contabilizează stelele căzătoare. Să fie aceasta un reflex al lui memento mori ?**

• **Cel ce înșeală pe alții scapă din vedere cota autoînșelării proprii, care în ultimă instanță devine preponderentă.**

• **În evaluarea comportamentului copiilor, prea mult s-a vorbit de păcatele părinților, uitîndu-se că la rîndul lor și aceștia au fost cîndva copii.**

• **Întrucît, pentru detectarea și prognozarea furtunilor spirituale nu s-a ivit nici un institut, i-a revenit literaturii rolul de a suplini această lipsă.**

• **Decalajul dintre valoare și apreciere se observă cel mai bine la operele plasticienilor celebri, care au flămînzit în timpul vieții, dar creațiile li s-au vîndut post-mortem la prețuri fabuloase.**

• **Singura unealtă care nu se tocește, ci se ascute, prin folosire îndelungată, este limba.**

Silvestru PATIȚA

ERATĂ PARȚIALĂ

Adresînd mulțumiri editurii Eminescu și directorului ei Valeriu Râpeanu pentru reeditarea Sorin Titel (**Țara îndepărtată și Pasărea și umbra**), sînt nevoit totuși să atrag atenția cititorilor asupra numeroaselor erori de tipar strecurate în postfață, pe care o semnez ; nu voi indica aici decît pe cele mai grave și mai greu de dibuit, lăsînd deoparte pe cele ce pot fi de îndată observate ; și unele, și celelalte au fost însă corectate de subsemnatul la vremea lor. Astfel, la p. 441, r. 9 de sus, în loc de **„ce riscă alegînd"** se va citi **„ce risc alegînd"**, la p. 450, r. 17 de sus **„prind de îndată de vorbă" / „prind de îndată vorbă"**, la p. 450, r. 30 de sus **„rol" / „pol"**, la p. 452, r. 2 de jos **„Mama" / „Momo"**, la p. 453, r. 23 de sus **„nu duc spre același punct" / „nu duc decît spre același punct"**, la p. 454, r. 7 de jos **„ridicolă ; în pretențiilo ei" / „ridicolă în pretențiile ei ;"** la p. 455, r. 16 de jos **„o distanță polemică" / „o distanțare polemică"**, la p. 455, r. 10 de jos **„iar peste" / „iar despre"**, la p. 457, r. 2 de sus **„își arată mai ales" / „își arată cînd mai ales"**, la p. 458, r. 16 de sus **„post" / „fost"**, la p. 460, r. 17 de jos **„se mai simtă" / „nu se mai simtă"**, la p. 460, r. 14—13 de jos **„plutonier —" / „plutonier ?) —"**. Mulțumesc revistei „Orizont".

Vasile POPOVICI

din literatura universală

Pierre Katz

Scriitor elveţian de limbă franceză, Pierre Katz s-a născut la Cluj în anul 1941. A fost deportat de către naziști în 1944, în lagărul de la Bergen-Belsen împreună cu întreaga familie, cu excepţia tatălui său care a fost împuşcat. După ce a părăsit lagărul de concentrare s-a stabilit la Lausanne, oraş în care locuieşte şi în prezent. Moartea tatălui, victimă a ocupaţiei naziste, a marcat întreaga viaţă şi creaţie a lui Pierre Katz. Volumul de versuri **Angoisses (Neliniști)** publicat în 1977 la Paris, la prestigioasa Editură Saint-Germain-des-Prés, trădează o profundă tristeţe şi permanentă frămîntare a celui care a fost martorul ocular al atrocităţilor ce nu se vor şterge niciodată din memoria sa. Iubitorii de poezie din Capitală şi de pe Litoral au avut ocazia să-l întîlnească pe Pierre Katz şi să asculte cîteva din poemele sale cu ocazia **Simpozionului şi colocviului internaţional „Poezia şi pacea" — ediţia 1988,** organizat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România.

TRANDAFIRII DIN ZORI

Lungile plimbări prin tine însuţi
prin lăuntrul tău unde totul
este numai suferinţă
am privit îndelung soarele durerilor

cărarea presărată cu cenuşă
sîntem oriunde
în zori ne trezeşte
parfumul violent

al acestor gingaşi trandafiri
degetele fine ale zorilor
pe sufletul marelui poet

un strigăt şi trandafirii umplu
cerul plimbările
trandafirilor roşii şi bolnavi
ne duc spre alte ţări.

FORME NOI

Vreau să creez forme noi
să beau vin din propria-mi durere
acolo, departe în noapte,
în pădurea deasă şi-ntunecată,
am văzut tot, ştiţi
luna roşcată, frica albastră,
am văzut tot, pe drumuri de iarnă
sub un soare de mercur,
am văzut întinsele cîmpii de grîu,
vara, ah, mii de dureri !
Vreau să creez forme noi
în durerea nopţii,
să rid un pic, în colibă,
coliba copilăriei mele,
ah, rîsetele ! acolo
ţară pierdută, vieţi pierdute
durerea e puternică
mama şi dascălul
trec sub crepuscul.

PRIETENIE

Cu un prieten, pe drumul desfundat:
am vorbit despre feţe prelungi
copaci umezi, degete
care seamănă cu arborii,
şi, acolo, se întinde sub orizont
un crepuscul de neliniște.

miros de măr putred ;
casa Vermeer ;
imensul cer decolorat
ce se întinde negru printre
ramuri şi suferinţele noastre,
un enorm cer al înlăuntrului.

ATMOSFERĂ

O, forţe ale vieţii !
în noi, sub umbra
oraşului, bărbaţi
femei, mergeam
în durerea pierdută
a vieţii, noi, popoare,
noi, oamenii.

O, forţe ale vieţii !
Din cafenele iese
mulţimea, crivăţul ne taie
feţele, noi
ne plîngem ultimele
lacrimi în acest frig
acidulat ce ne sfîşie.

O, forţe ale vieţii !
Mulţimea se tîrăşte
ici şi colo ; străzile
sînt albe ;
prundişul luceşte sub
razele unei
luni foarte albe.

În româneşte de
Hermina Anghelescu
MACOVEI

DAMIAN DIACONESCU : În pădure.

Mircea Eliade în scrisori

Pe plic Mr. Mircea Eliade 82 Ripon Street Calcutta — India — Recom. 3353.

Exp. Cezar Petrescu, ziarul Curentul (Antet tipărit) Curentul. Director : Pamfil Şeicaru.

Buc. 6 iunie 929

Adresa : Cezar Petrescu. Com. Avereşti. Jud. Roman.

Iubite Domnule Eliade,

O mare plăcere mi-au făcut rîndurile d-tale primite astăzi. Atît de mare, încît a biruit lenea (...) răspunsului amînat „pentru cea dintîi ocazie" — adică pentru totdeauna. Şi ca să nu-mi dau în petec, imediat am şi pus mîna pe toc şi hîrtie. Te văd amar, chiar de la distanţă. Povestea cu editorii e veche. O cunosc şi eu, care doi ani, cu toate premiile Academiei etc., am umblat pe la toate uşile cu manuscrisul unui roman **(Intunecare)** de 800 pag. respins pretutindeni ca prea voluminos, ca, mai apoi, prima ediţie să se epuizeze în 20 zile. Tot aşa a păţit şi Gib I. Mihăescu. Acum editorii aleargă după noi. E un impas, se vede, prin care trebuie să treacă fiecare. Editorul se gîndeşte firesc, ca orice negustor, la capacitatea de desfacere a mărfii. Aleargă după tine după ce-ai avut succes, dar nu-ţi dă prilej să ai succesul la timp. Pe mine, în orice caz, m-a paralizat pentru doi ani, ţinîndu-mă pe loc. Nu ţi le spun acestea din năravul scribului care se agaţă de orice prilej ca să vorbească despre sine, ci fiindcă socot că-ţi vor fi de-un folos. Şi iată cum, datorită, hai să zicem „autorităţii" pe care am căpătat-o faţă de unul din editorii mei, E. Ciornei, cred că am îndestulă trecere pentru a-l convinge să editeze o carte valoroasă — şi mai ales un roman. Încît dacă aş avea lămuriri cam din ce mediu sunt cărţile D-tale în două-trei rînduri subiectul şi aproximativ dimensiunile volumului, aş putea pertracta cu editorul, rămînînd să-ţi comunic rezultatul, pe care de pe acum îl cred favorabil. Argumentele mele pe lîngă editor vor fi, evident, negustoreşti. Argumentîndu-i şansele succesului de librărie şi de presă. Din parte-mi sunt asigurat că le vei avea, pe amîndouă. Pentru el însă, am nevoie de informaţiile de mai sus. Te rog, aşadar, scrie-mi. Dau adresa de la ţară, fiindcă, probabil voi lipsi din Bucureşti vreo lună în străinătate, iar la întoarcere plec glonţ la ţară şi la mămăligă, să lucrez pe brînci. Cartea, în orice caz, n-ar apărea decît la iarnă. Şi aş îngriji eu din vreme la apariţie să aibă publicitatea cuvenită. Editorul tipăreşte foarte curat, e reprezentantul **agenţiei** Hachette, încît are asigurat mare dever cu toate librăriile din ţară, dă 20% drept de autor din preţul de pe carte, cu socotelile încheiate la 5 luni de la apariţie. în afară de cazul excepţional al unui succes fulgerător, care să epuizeze ediţia. Condiţiile, cum vezi, sunt excelente. Aştept. În orice caz, D-ta ai luat prea în serios flecăreala mea din **Ultima oră.** Asemenea interviu ştii şi d-ta cum se confecţionează. Vine un individ la redacţie, te întrerupe din articolul pe care îl scrii, te încasează cu răspunsuri pe neprevăzute şi pe urmă, cînd le citeşti în ziar, te miri singur de propriile tale prostii. Ideea mea n-a fost astfel redată decît foarte vag şi alterat. Şi apoi, ce importă „ideea" mea ? Chestia este să scrieţi cărţi şi să le faceţi să apară.

Eu ţi-am propus o soluţie. D-ta ia-o cum crezi. Scriind, acum, mi-a mai venit sub condei alta.

Gîndirea scoate o colecţie în tovărăşie cu **Cartea Românească.** Cărţi, care ca aspect, sînt îngrijite după tradiţia **Gîndirii,** iar ca negustorie se bucură de desfacerea Cărţii Româneşti. Avînd date de la D-ta, m-aş interesa pentru una ori cealaltă soluţie. Cu multă dragoste.

CEZAR PETRESCU

(Originalul în Arhiva Corinei Alexandrescu, Bucureşti).

936 Dec. 14

Str. Dr. N. Tomescu 4

Iubite confrate şi prietene,

Acum vre-o două luni, îmi vorbeai despre o traducătoare în limba engleză, care ne-ar sta la dispoziţie scriitorilor români, în schimbul unor pretenţii modeste.

N-am mai dat semne de viaţă, fiindcă în efemera mea calitate ... oficială, luasem act despre aceasta, cu intenţia să utilizez bunăvoinţele oferite atît de generos. În speţă, prevăzusem că în proiectul de buget al biroului, la capitolul artelor şi literelor, să se rezerve o sumă de 500 000 lei, pentru a finanţa oarecum traducerile din literatura noastră în engleză, franceză şi germană, întrucît pentru Italia, Cehoslovacia, Iugoslavia etc., lucrurile merg mai uşor. Ni se oferă de acolo înlesniri de editare şi aproximative drepturi de autor. Cel puţin aşa a fost cazul cu mine, pentru vreo 5—6 volume.

O rezistenţă stupidă a politicului a făcut ca aceste proiecte să se prefacă în vînt, deşi nu depăşeau băneşte costul unui automobil ministerial. Iar fiindcă nu mă puteam resemna la o moartă carieră birocratică, m-am întors la vechea meserie de literator. În corespondenţa personală lăsată baltă, am dat peste oferta de colaborare a unui magazin american, din Saint Paul, Minnesota, ce va să apară pe la finele lui ianuarie. E vorba de un magazin de literatură, călătorii, descripţii geografice etc., etc. Se pare că în primul rînd vrea să dea o imagine a diferitelor ţări, cu o notă cît mai apăsată a specificului naţional.O formulă nouă, pretind dînşii. Voi vedea peste cîteva zile, cînd mi-au promis că voi primi cîteva coale specimen. În orice caz, îmi cer o colaborare mai mult sau mai puţin regulată, cu articole asupra României şi Bucureştilor.

De asemeni, îmi cer autorizaţie pentru a traduce capitole mai caracteristice din „Calea Victoriei", carte pe care i-a prezentat-o directorului un translator.

Mi se oferă un cent de cuvînt pentru textul tradus gata în l. engleză, sau ½ cent pentru textul pe care l-ar traduce acel translator. Încredere nu pot avea în asemenea traducători de ocazie care se poate întîmpla să nu cunoască bine nici limba în care traduc, nici cea din care traduc, cum mi-a omorît mie „Aranca, Ştima lacurilor" D-na Sarina Casvan, într-o colecţie franceză cu mare prestigiu de la Payot.

Deci, aş prefera să lucrez cu traducătoarea pe care voiai s-o recomanzi D-ta, oferindu-i să împărţim pe din două fructul acestei colaborări. (Directorul-editor al Magazinului American, adaogă că are oarecare perspective să angajeze la o editură literară, editarea **Căii Victoriei** şi poate a **Comorii regelui Dromichet** ; aşa că lucrul ar căpăta oarecare amploare).

Aşa stau lucrurile. Dacă d-ta crezi că un asemenea aranjament ar surîde englezoaicei D-tale, fii te rog atît de bun şi fă să ia la telefon o întîlnire cu mine, pentru a discuta întreaga poveste.

Cu mulţumiri şi bune salutări

CEZAR PETRESCU

(Originalul în Arhiva Mircea Handoca, Bucureşti).

COLEGIUL DE REDACŢIE:
ION ARIEŞANU (redactor şef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct)
VIOREL COLŢESCU NICOLAE PÎRVU CORNEI UNGUREANU

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA : TIMIŞOARA, strada RODNEI 1:
Telefoane : 3 33 90 şi 3 33 76 (redactor-şef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T R.
TIPARUL EXECUTAT LA I P B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 16

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTA TIMIȘ

NR. 16 (1155) 21 APRILIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

O strălucită reafirmare a caracterului realist, științific și umanist al politicii românești

Pe treptele dezvoltării economico-sociale a României socialiste, Plenara Comitetului Central al partidului din aprilie a.c., prin vasta problematică aprobată cît și prin hotărîrile adoptate constituie un eveniment social-politic de maximă importanță cu profunde implicații benefice asupra prezentului și viitorului patriei și poporului nostru. Prin evidențierea măreților realizări istorice obținute, cu un eroic și cutezător efort constructiv, de către poporul nostru în înfăptuirea neabătută a Programului partidului în vederea trecerii țării într-un nou stadiu, superior de dezvoltare, prin hotărîrile adoptate, de o covîrșitoare importanță pentru înaintarea în continuare a procesului revoluționar, spre a ridica la cote superioare gradul de civilizație și nivelul de trai ale poporului român, s-a pus din nou în modul cel mai strălucit în evidență caracterul prospectiv, științific și realist al întregii politici a partidului și statului nostru, izvorît din aplicarea consecvent-creatoare a principiilor generale ale materialismului dialectic și istoric și ale socialismului științific la realitățile istorice specifice societății românești. Datorăm aceasta în mod hotărîtor Congresului al IX-lea al partidului care, inaugurînd cu strălucire cea mai fertilă perioadă din istoria României, a promovat cu îndrăzneală revoluționară, în împrejurări complexe și grele, un curs profund înnoitor în conducerea vieții economico-sociale și a întregii activități de făurire a noii orînduiri, sub impulsul permanent al gîndirii geniale, autentic revoluționare și originale a secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, contribuție inestimabilă la îmbogățirea tezaurului teoriei și practicii revoluționare contemporane. Factorul esențial din această perspectivă îl reprezintă faptul că, pornindu-se de la nivelul de dezvoltare economică a societății, s-a optat pentru o strategie de dezvoltare economico-socială, în centrul căreia s-a situat politica de industrializare socialistă, alocarea a circa o treime din venitul național pentru fondul de dezvoltare, promovarea largă a cuceririlor revoluției tehnico-științifice în toate domeniile de activitate. Pe baza legii obiective a procesului revoluționar, de făurire a socialismului cu poporul și pentru popor, formulată de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, au fost mobilizate într-o singură direcție energiile creatoare ale poporului care, sub conducerea partidului, au transpus în mod exemplar în viață programele adoptate. Ca urmare, în etapele de dezvoltare parcurse în cei 40 de ani de construcție socialistă, din care se detașează cu pregnanță prin marile realizări epoca de după Congresul al IX-lea, căreia poporul, în semn de cinstire, i-a dat numele secretarului nostru general, România a fost transformată, prin forțele proprii ale națiunii, dintr-o țară cu o economie slab dezvoltată, predominant agrară, în una industrial-agrară, asigurîndu-se pe această cale ridicarea sistematică și constantă a gradului general de civilizație și a nivelului de bunăstare materială și spirituală a întregului popor. Vitalitatea economiei socialiste românești, realismul și justețea politicii Partidului Comunist Român, precum și rolul hotărîtor al celui de-al IX-lea Congres al său în revitalizarea și propulsarea puternică a procesului revoluționar pe un drum mereu ascendent și ireversibil sînt atestate cu puterea de netăgăduit a faptelor. Astfel, în anul celei de-a 45-a aniversări a revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, an în care va avea loc Congresul al XIV-lea al partidului, producția industrială a țării va fi de 135 de ori mai mare decît în anul 1945, iar din aceasta creșterea realizată după Congresul al IX-lea este de 120 de ori, producția agricolă a crescut în aceeași perioadă de circa 10 ori, din care, de peste 6 ori începînd cu anul 1965. Ca o consecință firească mărimea venitului național al țării va depăși în acest an de 40 de ori pe cea obținută în anul 1945, din care o creștere de 33 de ori se realizează de la Congresul al IX-lea. S-a creat astfel o bază trainică care a asigurat o dezvoltare generală puternică a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării și a permis ctitorirea fermă a unei civilizații socialiste superioare, de nezdruncinat, ridicarea continuă a nivelului de trai al întregului popor. Caracterul sănătos al economiei românești a garantat realizarea înainte de termenele prevăzute a majorării veniturilor oamenilor muncii, a alocațiilor pentru copii, a pensiilor etc., paralel cu menținerea prețurilor la același nivel și chiar scăderea unor prețuri. Este demn de subliniat grija continuă a partidului nostru față de om, concretizată în faptul că în perioada 1981—1989 s-au aplicat două acțiuni de majorare generală a retribuției personalului muncitor, au crescut substanțial cheltuielile sociale ale statului, s-a rezolvat practic problema locuințelor, s-a dezvoltat puternic învățămîntul și cultura etc. Succesele cu totul remarcabile dobîndite în toate domeniile își au temeiul de neclintit în aplicarea creatoare a legilor economice generale și a principiilor socialismului științific la realitățile concrete ale țării, într-un climat politic și moral spiritual generos, deschis de cel de-al IX-lea Congres al partidului care a înlăturat cu hotărîre și curaj crusta dogmatismului și șablonismului, închistarea în „modele" și, printr-o nouă gîndire politică clarvăzătoare și îndrăzneață, s-au pus la baza construcției socialiste interesele fundamentale ale patriei și poporului român. Temelia trainică a progresului multilateral al țării o constituie politica de întărire continuă a proprietății socialiste, de stat și cooperatiste, de asigurare a unei rate înalte a acumulării, de perfecționare a mecanismelor de conducere democratică a întregii vieți sociale, care asigură construirea socialismului cu poporul și pentru popor, făurirea conștientă de către acesta a propriului său destin, a propriei istorii.

Justețea unei asemenea politici este pusă și mai mult în

Prof. univ. dr.
Teodor POP

(Continuare în pag. 2)

Legămînt

Neabătut urma-vom pe Marele Bărbat
Spre luminosul Forum, Congresul paisprezece
Îndemn ne este verbul lui dîrz, înflăcărat,
Spre zarea comunistă, noi orice greu vom trece.

Neabătut urma-vom pe Marele Strateg
Spre Evul propășirii, de-avînt și de tărie!
Neabătut urmează poporul nostru-ntreg
Întîiul Președinte, a păcii chezășie.

Neabătut urma-vom pe Marele Erou,
Ce, Erei Comuniste, el dat-a demnitate
Tezele și Programul vor fi temeiul nou
Pentru prosperitate-n deplină libertate.

Neabătut urma-vom Cîrmaciul vizionar,
Urcînd prin timp de glorii a paisprezecea treaptă,
În Epoca senină, spre piscul temerar,
Spre comunism, spre care Viteazul ne îndreaptă.

Neabătut urma-vom bravii conducători,
Pe El, Ctitor al țării, ce strălucește-n lume,
Pe Ea, om al științei, clar, călăuzitor.
Ei sînt al României nemuritor renume!

Leca CRIȘOVAN

Realizare măreață pentru cauza comunismului în patria noastră

Plenara C.C. al P.C.R. din 12—14 aprilie înseamnă în istoria României unul din marile sale momente de excepțională semnificație, întrevederînd bilanțul unor măreți împliniri fără precedent, analizînd, într-o viziune profund științifică, procesul transformărilor revoluționare actuale, prefigurînd cu luciditate viitorul luminos al patriei. Cronica eroică a acestui timp s-a îmbogățit, prin recenta plenară, cu încă o pagină nemuritoare, în care e scris cu litere de aur că, la sfîrșitul lunii martie a anului 1989, a fost lichidată datoria externă. Această magnifică realizare, de uriaș prestigiu internațional, evidențiată de secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, are o adîncă rezonanță în inima întregului nostru popor, înflăcărînd-o cu neasemuită mîndrie patriotică și vie satisfacție. Într-adevăr, nu poate exista însuflețire mai mare în viața unui popor decît aceea dată de propria izbîndă pe calea propășirii și independenței depline. În acest sens, nouă, celor de azi, ni s-a adus la cunoștință o înfăptuire a noastră, fără precedent în existența patriei, anume că: **„Pentru prima dată în istoria sa îndelungată, România nu mai are nici o datorie externă, nu mai plătește tribut nimănui și este cu adevărat independentă — economic și politic"**. Avem în această proclamare solemnă, din magistrala Cuvîntare a președintelui Republicii Socialiste România, chintesența încununării istoriei noastre naționale, a muncii harnicului nostru popor, a politicii înțelepte a gloriosului nostru partid comunist în frunte cu secretarul său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**. Și ce mîndrie poate fi mai deplină decît aceea că această strălucită victorie este rezultatul eroismului întregului

ORIZONT

(Continuare în pag. 2)

Desen de LUCIAN BURERIU.

O strălucită reafirmare

(Urmare din pag. 1)

evidență de faptul că, în timp ce majoritatea țărilor lumii se confruntă serios cu greutățile generate de criza economică mondială — stagnare economică, inflație, deficit bugetare, șomaj, extinderea sărăciei asupra unui impresionant număr de oameni etc. — România merge viguros înainte, pe calea făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, sporindu-și constant avuția națională, obținînd ritmuri constante de dezvoltare și stabilitate, ceea ce duce la mărirea necontenită a gradului de cultură și civilizație. O strălucită confirmare a forței economiei românești o constituie și faptul că, la sfîrșitul lunii martie a.c. țara noastră și-a lichidat integral datoriile externe, eveniment istoric excepțional cu ample și adînci implicații economice și politice. În acest sens tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** arăta: **„Pentru prima dată în istoria sa îndelungată, România nu mai are nici o datorie externă, nu mai plătește tribut nimănui și este cu adevărat independentă — și economic și politic".**

Prin generalizările teoretice desprinse din analiza împlinirilor dobîndite în construcția noii orînduiri, prin orientările și liniile directoare adoptate pentru continuarea în viitorul cincinal a procesului revoluționar pe noi trepte superioare de afirmare a socialismului multilateral dezvoltat. Plenara a învederat încă o dată în modul cel mai strălucit și convingător justețea, realismul și autenticul umanism al politicii partidului nostru, de aplicare creatoare, de largă perspectivă a principiilor revoluționare ale socialismului științific la condițiile concrete ale României, maniera prospectivă și cutezătoare în care partidul, secretarul său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, abordează de fiecare dată problemele dezvoltării economico-sociale a țării, intransigența față de orice deformări ale teoriei revoluționare.

Realizare măreață pentru cauza comunismului în patria noastră

(Urmare din pag. 1)

nostru popor — nesecatul izvor al forței sale fiind unitatea de neclintit în jurul partidului, al tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al partidului, simbolul istoriei contemporane a României, al continuei ei înălțări pe noi culmi de civilizație și progres. Măreția acestei izbînzi își dezvăluie întreaga semnificație, raportînd-o la condițiile extrem de grele impuse de fenomenele de criză și recesiune din economia mondială, de continua adîncire a decalajelor dintre țările bogate și țările sărace, determinate de politica imperialistă, neocolonialistă a monopolurilor supranaționale și a capitalului financiar internațional. În acest context mondial, rambursarea completă a datoriei externe a țării este o biruință a efortului poporului nostru, a politicii raționale, realiste a Partidului Comunist Român, a activității neobosite, științific desfășurată de aproape un sfert de veac, în fruntea partidului, de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, a gîndirii sale cutezătoare, înțelepte, novatoare, profund patriotice, întemeiată pe cunoașterea legilor obiective ale vieții economice, în condițiile concrete, naționale și internaționale. Achitarea integrală a datoriei externe este o expresie concludentă a unor uriașe posibilități interne care atestă forța economică a României, voința neabătută a minunatului nostru popor de a se dezvolta liber, independent și demn, potrivit politicii juste a partidului, fundamentată pe concepția științifică revoluționară, economică și social-politică, a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al partidului.

Excepționala realizare — lichidarea datoriei externe — se înscrie în bilanțul marilor împliniri din anii **EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU** — obținute prin înfăptuirea planurilor și programelor de dezvoltare economico-socială a patriei, a sarcinilor și orientărilor de cea mai mare însemnătate teoretică și practică pentru asigurarea mersului impetuos înainte al patriei pe calea socialismului și comunismului, puse în fața partidului și a țării de ctitorul României socialiste, genialul conducător al partidului și statului nostru. Prin transpunerea în viață a indicațiilor secretarului general al partidului, s-au valorificat în producție rezultatele activității de cercetare științifică, aceasta ducînd la importante realizări, care au contribuit la diminuarea importurilor și la creșterea exportului, asigurînd, totodată, un grad ridicat de înnoire a producției, superior celui planificat, fapt de o deosebită însemnătate economică, el demonstrînd inepuizabile resurse interne, finalizate în realizări care edifică societatea noastră socialistă multilateral dezvoltată. Succesul strategiei în domeniul economiei românești e cu atît mai evident, mai remarcabil, cu cît, simultan cu plata datoriei externe, economia națională a cunoscut o puternică dezvoltare, înfăptuindu-se ample programe de investiții productive și social-edilitare, asigurîndu-se stabilitatea prețurilor și echilibrul financiar-bugetar, menținîndu-se creșterea neîntreruptă a nivelului de trai.

Avînd în vedere forța, capacitatea și vitalitatea economiei românești, a orînduirii noastre socialiste, plenara și-a exprimat totala adeziune la propunerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** ca în viitor întreaga dezvoltare a României să se realizeze fără a se mai apela la credite, prin mijloace proprii — asigurate de puternica și moderna bază tehnico-materială înfăptuită în anii construcției socialiste, îndeosebi în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului. Hotărîrea luată a fost adoptată ca lege de Marea Adunare Națională. Aplicarea acestei legi va asigura păstrarea independenței economice a țării, edificarea noii societăți prin mijloace proprii, efectuîndu-se o largă colaborare internațională, dar fără credite, acordîndu-se, în continuare, o statornică importanță dezvoltării generale a forțelor de producție, a industriei, agriculturii, a științei și culturii, nedepinzînd de nimeni, nici economic, nici politic.

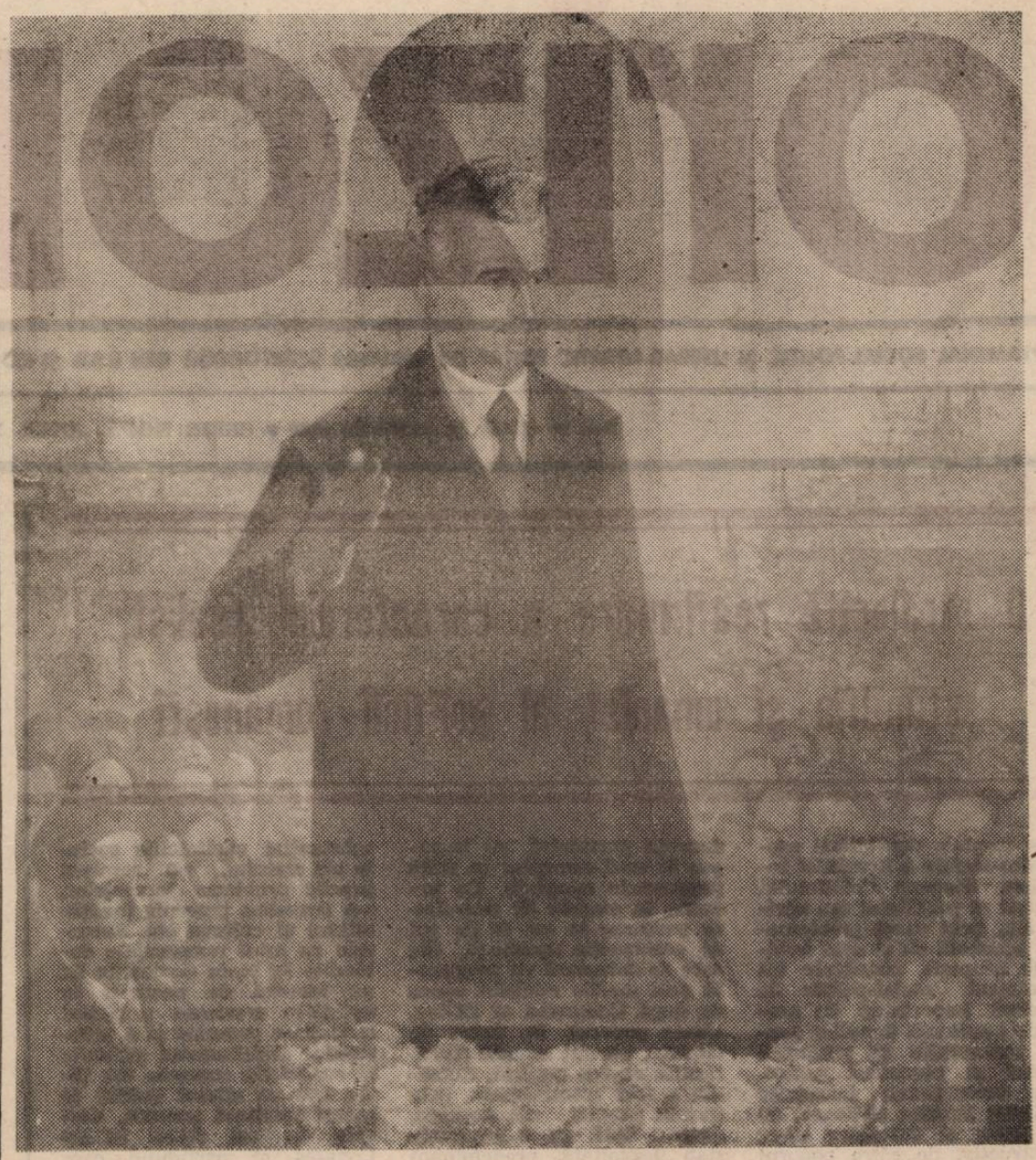

EROUL

Atunci cînd își visează Patria,
inima Lui îmbrățișează cîmpiile,
brațele Lui se deschid spre umanitate.
Din visul Lui se nasc oameni
și păsări
care grăiesc și cîntă,
cîntă și grăiesc
despre oceanul de stele
deasupra munților sacri.

Iar atunci cînd privește zorile Patriei,
în priviri îi răsar două izvoare de vis,
la care copiii vin, primăverile,
și păsări măiestre coboară din codrii străvechi.

Cu fruntea îndreptată spre piscul Carpaților,
privirea și-o ațintește spre necuprinsul de zări,
iar cuvîntul cel înțelept îl aduce la lumina zilei,
de veghe la porțile curate-ale timpului.

Slavomir GVOZDENOVICI

PARTIDUL

Fereastră deschisă
Spre lume și soare
Venind din
Străfimpezi izvoare.

Pasăre măiastră,
Steag filfiitor
Suind către pisc
Biruitor.

Stea peste lume,
Între marile călăuze
Numele-i, de neînfrînt,
Flacără pe buze.

PISCUL ÎNALT

Iată-l la cîrmă,
mereu în frunte,
cu tîmpla-nflorită
de fapte și vise.
Ochii i-s ageri,
sufletul cer deschis.
Veghind, pare piscul
înalt de munte.

Radu FELECAN

DESTINUL NOSTRU

Partidul este cea mai apropiată chemare
Ce ne inundă inima și gîndul
Lumina lui se vede
Din toate locurile Patriei.
Partidul e libertate, unire,
Crez și simțire ce se-nalță
În fiecare privire,
Faptele demne ale fiecărei zile
Pe cărările de fericire și pace.
Partidul a trebuit să existe
Pentru acest grai românesc,
Pentru acest ev cu ferestre deschise
Spre mărețul viitor.
Partidul este adevărul pe care-l trăim,
Viața noastră proprie,
Visul și dorința noastră împlinită
Destinul nostru ce înseamnă comunism.

Miron ȚIC

NE ȘTIM AI FAPTEI MARI

Cu nimb de cîntec și de tinerețe,
prin aspre palme făurim comori,
fiind ai faptei mari și îndrăznețe
de țară socialistă ziditori

Partidul ne îndrumă densa viață
cu patria deprinsă-n falnic zbor,
în irizări de albă dimineață,
ce izvorăște numai viitor.

Purtăm pe vis, înmugurind, lumina
și ancestrala țară ne e stea
pînă din floare-ajunge rod grădina —
cules pe care un popor și-l vrea.

Ne știm mereu luminii-nnoitoare,
altoi la trunchiul sacrilor eroi,
în seve comuniste avem soare
de fapte mari, fără de seamăn, noi.

Ion SOCOL

cronica literară

Metamorfoza poetului*

O poezie a ruralității, îmbibată de candoare și cu inevitabile excese mitizante propunea, pînă deunăzi, Marcel Mureșeanu. Poetul își înjghebase un scenariu liric, storcea acest fond rustic examinat sub zodia vechimii, cobora deci în „satul memoriei" cu un admirabil și dezinvolt efort recuperator ; asculta vocea istoriei, palpa tiparele originare încercat de „treburile zilnice". Revenirile, estompînd conturele, nu aveau însă nimic din jelania dezrădăcinatului ; nu era, așadar, vorba de un sentimentalism tînjitor, poate și pentru că sensibilul Marcel Mureșeanu, lunecînd pe „panta melancoliei" se simțea mereu acolo : „cel ce a plecat nu sînt eu" — va spune poetul, instalat în **ne-uitare.** Timpul regăsit, miticul recuperat coagulează într-o încercare monografică, respectînd datinile și calendarul : „Vine cositul, cum vin toate pe lume" ; evenimentele „își spun povestea", ritualurile curg implacabil. Inundația amănuntelor ne aduce în inima Concretului. Dar fisura melancoliei tălmăcește semnele : ființa e amenințată („intră apa în arcă"), cheamă în sprijin un descîntec care întîrzie. Poezia devine, imperceptibil, interogativă ; are un miez filosofic, răscolind evantaiul întrebărilor esențiale, poartă ecoul agresiunilor timpului.

Fără a se lepăda de premise, fără a-și uita frisonul interogativ, Marcel Mureșeanu vrea, parcă, **altceva ;** se îmbracă în armura altei expresivități. Volumul **Matineu** (1984) a și fost întîmpinat cu acuza de „mică trădare". Era un volum-test anunțînd virajul, „schimbarea la față". Evident, **noua poezie** își trage sevele din același nucleu (memoria afectivă) ; doar că se echipează cu o haină ironică, își sapă o altă albie, își propune o corecție de orbită. Nouă nu este, nu poate fi implicarea în cotidian, în vîrtejul „marilor nimicuri". Din felurite pricini, Marcel Mureșeanu se sincroniza cu estetica noului val, oferea o demonstrație de receptivitate și permeabilitate. Folosea — cum aflăm în **Viziune cu porumbei călători** — „cuvinte în infraroșu" și „călimări cu cerneluri subțiri" (v. **Propunere**). „Tulpina creionului" așterne rînduri care sabotează — prin retorism și frivolitate — nucleul dramatic. Suspectat chiar de mimetism, poetul acceptă grefele ; colocvialitatea, agreabilitatea, gratuitatea probează virtuozitate dar strangulează izvoarele „umorului duios" (Laurențiu Ulici). Chiar dacă e încercat de un demon ghiduș, Marcel Mureșeanu crede în „fondul sentimental". În realitate, poetul acuză „ora de fier a insomniei", știe că noaptea va șterge „metaforele moarte" ; așteaptă „clipa iluminării deșarte", contemplă, e atins de reculegere. Mîna care „prindea aerul", „drumul nisipos" care se deschide anunță locul gol, curgerea, foșnetul nisipului. Dincolo de unele versificări comode, prea-la-îndemînă, acest lirism — în pofida măștii ironice — se încarcă de gravitate, poartă amprenta „gingașelor degete ale cenușii". Folosind acidul ironic, poetul temperează invazia anxietății. El absoarbe povestea unei vieți (reverberînd ici-colo planetar, fără ton profetic și amenințări în cascadă), simte apropierea nopții ; rezumă „durerea de-a exista", adună o colecție de întîmplări folosind tehnica inventarului ; emisia lirică prezintă — fără machiaj — **o viață.** Și, în același timp, se îndoiește de necesitatea și valabilitatea demersului : „nimic din ea n-a mai rămas în mine" (v. **Dialog plin de importanță**).

Aflat, așadar, sub presiunea timpului, poetul acuză înstrăinarea de sine ; pare a fi locuit de un altul **(Nimeni nu e singur)**, chiar resemnat (v. **Nord** : raza speranței e „uitată undeva"), suportă „alunecarea interioară". Adunînd probe de virtuozitate, volumul ultim al lui Marcel Mureșeanu însean nă încă un pas spre altceva, marchează — spuneam — „schimbarea la față" (cum se și intitulează o poezie ; v. p. 55) ; poetul, oricum, promite că va reveni. Rămîne de văzut (și de verificat) rezistența axiologică a acestei reciclări, care — în pofida măștilor propuse — nu poate suprima o formulă temperamentală : „Glanda lacrimală a acestui topos / este bine ascunsă, deloc la vedere" (v. **Topos**).

Adrian Dinu RACHIERU

* **Marcel Mureșeanu : VIZIUNE CU PORUMBEI CĂLĂTORI, Ed. Junimea, 1988.**

Istorie, legendă, mit*

Un roman istoric de certă actualitate apare la Editura Militară, sub semnătura lui Radu Ciobanu. Deși cantonarea „tematică" în Moldova secolului al XVII-lea nu ar părea să aducă argumente deosebite în acest sens. Trebuie spus însă, de la bun început, că abordarea unei epoci îndepărtate este o problemă de decor. Romanul **Roata Lumii** este o carte despre putere și relația ei cu oamenii, fenomen la fel de actual în antichitate ca și azi. Aceasta chiar dacă „personajul central" nu este cîtuși de puțin oarecare, ci una dintre cele mai puternice personalități pe care le-a avut Evul Mediu cultural românesc : Miron Costin. Refacerea identității unui astfel de personaj devine în sine un fapt expus riscului, pentru că o atare procedură are de luptat nu doar cu imaginea abstractă și livrescă pe care fiecare și-a făurit-o despre o anume perioadă, ci și cu o altă dificultate care, în cazul romanului cu caracter istoric, devine de multe ori insurmontabilă ; aceea a verosimilității.

Cartea relevă trei aspecte, corespunzînd, într-o oarecare măsură, celor trei „fragmente" ale sale. Aflat la căpătîiul soției sale, Ileana Costin (provenind, ea însăși, din ramura domnească a Movileștilor), cărturarul se lasă invadat de amintiri, ce recompun, fragmentat, dar în imagini vii și realmente captivante istoria, nu doar a neamului Costin (de la pribegia în Polonia și întoarcerea, apoi, ca și evoluția pînă la rangul de mare logofăt), ci și întregul zbucium al unor vremuri de cumpănă pentru țările române. Procedeul, înafara faptului că este modern, este și deosebit de funcțional. O narațiune istorică de tip clasic ar fi fost poate mai greu de acceptat la ora la care alambicarea stilistică a devenit o datorie de onoare.

Vocea critică a autorului se face simțită mai ales la acest nivel, al înfățișării și respectării ca atare a faptului istoric, rezistînd tentației de a propune o accepțiune proprie epocii vizate. Nu lipsesc reflecțiile filosofice asupra destinului, istoriei, omului în general, fără însă ca, măcar o clipă, ele să îmbrace haina stridenței sau a tezismului.

Momentul morții Ilenei Costin este „semnul textual" al întoarcerii în prezent (scena din iatacul doamnei Ileana, în clipa morții, este, în sine, memorabilă). Un prezent asupra căruia plutește aripa neagră a amenințării, rîndurile de pînă aici dezvăluind și un complot în care familia Costinilor era implicată, împotriva lui Cantemir-Vodă (tatăl celui care avea să devină voievodul Dimitrie Cantemir). Moment de cumpănă, de altfel, pentru întregul volum care riscă, pe cîteva pagini, să devină un panegiric sau, în cel mai bun caz, o listă bibliografică a lucrărilor cărturarului. Risc anulat apoi de însuși iureșul istoric al evenimentelor. Aflat în imposibilitatea de a asista la îndătinarea sfîrșitului celei care i-a fost sprijin apropiat o viață, cărturarul, dregătorul și omul Miron Costin intră în legendă, după ce se impusese ca figură istorică de seamă. Prin demnitatea, curajul, liniștea și semeția cu care înfruntă arbitrariul puterii.

Această cantonare în prezentul auctorial (personajul fiind de fapt naratorul evenimentelor) este de scurtă durată. Urmează o relatare amănunțită a sfîrșitului martirizat al ilustrului cărturar, prezentat, însă, iarăși, nu în mod direct, într-o manieră, deci, sățioasă, ci prin relatările lui Francesco Renzi și Andreas Wolf, oameni de la Curte apropiați și buni cunoscători ai dedesubturilor și intrigilor de aici. Sfîrșitul, dezvăluit abia în finalul cărții, al uneia dintre cele mai luminoase figuri ale scrisului vechi românesc este exemplar, și în acest punct se creionează cea de a treia dimensiune a volumului ; impunerea unui personaj exemplar.

Căci, prototip al scriitorului angajat în frămîntările vremii sale, profund devotat ideii de dreptate, Miron Costin apare ca o adevărată conștiință artistică, ridicîndu-se, prin propria sa forță, „peste vremi".

Este meritul cărții dacă acest lucru se petrece în modul cel mai autentic cu putință.

Gheorghe SECHEȘAN

* **Radu Ciobanu, ROATA LUMII, Ed. Militară, 1988.**

consemnări

În slujba idealului național*

Se cuvine să fie remarcat meritul editurii timișorene în privința publicării unor importante lucrări axate pe tema unității național-statale. Dintre acestea amintim doar cîteva cărți de istorie : Vasile Popeangă **Aradul, centru politic al luptei naționale din perioada dualismului (1867—1918)**, 1978 ; Teodor Pavel **Mișcarea românilor pentru unitatea națională și diplomația puterilor centrale (1878—1914)**, vol. I, 1979, vol. II, 1982 ; I. D. Suciu **Unitatea poporului român. Contribuții istorice bănățene**, 1980. Enumerarea cărților de istorie culturală, apărute aici, în care e evidențiată conștiința unității și lupta unor personalități pentru împlinirea visului secular al românilor, nu le mai menționez, întrucît bibliografia lor ar fi prea extinsă în acest articol. În cadrul acestei bogate bibliografii, constituită într-un timp relativ scurt, grație Editurii „Facla", se înscrie și lucrarea **Publiciști precursori ai Marii Uniri** de Stelian Vasilescu, apărută în cinstea aniversării a 70 de ani de la făurirea statului național unitar român.

Cunoscutul gazetar orădean — care în anii trecuți a valorificat științific o seamă de aspecte istoriografice din seria veche a revistei **Familia**, precum și o parte din publicistica prestigiosului ei conducător, Iosif Vulcan — s-a aplecat în această lucrare asupra activității ziaristice a unor personalități din Transilvania și Banat, consacrate eroicei lupte împotriva vitregiilor istorice îndurate de românii subjugați în aceste provincii de stăpînirea străină. Pe întregul parcurs al cărții transpare adînca prețuire a autorului pentru excepționalul militantism al publiciștilor prezentați, pentru îndîrjirea cu care ei s-au opus inflexibil tuturor privațiunilor din partea autorităților ostile poporului român din Imperiul austro-ungar. Sînt, într-adevăr, de mare încărcătură emoțională multele pătimiri ale acestor neînfricați luptători ai condeiului și mai cu seamă scrierile lor înflăcărate — multe dintre ele conținînd pagini antologice de patriotism mobilizator în epoca lor, pilduitor apoi, peste vremuri. Stelian Vasilescu include în carte numeroase citate de acest gen, ceea ce conferă lucrării sale un pronunțat caracter documentar, dar și un consistent fond emoțional care îl impresionează pe cititor. În acest sens dăm cîteva citate, începînd cu o spicuire din testamentul lui George Barițiu, făcut la împlinirea a 50 de ani de activitate publicistică : „...voi da pana de publicist în alte mîini, lăsîndu-le de testament : iubiți-vă limba și literatura, precum vă iubiți mîntuirea sufletului vostru. Iubiți-vă patria, precum v-au iubit mamele voastre pe voi. Lăsați discordia ; fiți de trei ori uniți în cugete și simțiri". Bănățeanul Vincențiu Babeș, avînd pe deplin conștiința unității naționale, spunea : „Europa n-are nici o națiune care să ne întreacă pe noi românii în privința unității noastre limbistice, topografice și de aspirațiune. Aici zace puterea noastră de viață și garanția viitorului nostru". Un alt bănățean (prin „adopțiune") Valeriu Braniște, care a condus timp de 18 ani **Drapelul** din Lugoj, scrie în aceast important organ de presă : „Cine cunoaște istoria, tradiția și aspirațiunile neamului românesc nu poate nici presupune că poporul român, cîtă vreme va mai avea conștiința de sine, se va împrieteni vreodată cu o politică, oricine ar profesa-o, care conclude în abzicerea la existență națională. Om cu minte nu poate presupune așa ceva despre un popor cu conștiința de sine, a cărui istorie nu este altceva decît un lung lanț de lupte și suferințe pentru susținerea, apărarea și dezvoltarea individualității sale distincte naționale. Și dacă părinții și înaintașii noștri au putut duce lupta aceasta înainte, secole de-a rîndul între împrejurări de tot grele, mai grele decît cele de astăzi, de ce să obosim chiar noi urmașii lor mai înaintați în toate privințele ?". Înainte de moartea preatimpurie, Iulian Grozescu, descendent din Comloșul Mare timișean, adresa românilor un îndemn cu caracter testamentar : „Să fim toți solidari în cauzele noastre și lucrînd cu perseverență contra tuturor corupțiilor și suferințelor ce ne întîmpină la tot momentul, în curînd vom vedea că sfînta noastră cauză națională, cea insultată și maltratată (...) ca tot ce este adevăr și sfînt și drept, își va dobîndi deplina sa victorie". Octavian Goga menționa că : „Totdeauna am văzut în ziaristică un plămîn prin care respiră conștiința publică și în același timp un mijloc de îndrumare a maselor".

Alături de publiciștii amintiți, în carte sînt prezentați Ioan Bechnitz — prietenul lui Slavici și al lui Eminescu — care a fost considerat un „spirit universal" al Ardealului, Pavel Rotariu, întemeietorul presei românești din Timișoara, Onisifor Ghibu — cărturar multilateral, excelînd în lucrări de pedagogie, Sever Bocu, care a desfășurat la Timișoara o intensă activitate național-politică și gazetărească, și Gheorghe Tulbure, gazetarul orădean.

Fiecare publicist beneficiază în carte de o scurtă fișă de dicționar, bio-bibliografică, aceasta contribuind la îmbogățirea aparatului științific al lucrării. În ansamblu, cartea constituie o merituoasă contribuție la istoria presei din Transilvania și Banat, din perspectiva conștiinței unității naționale a slujitorilor ei. Ion Breazu sublinia că : „Presa Transilvaniei a fost timp de un secol laboratorul uriaș al conștiinței naționale". Ideea aceasta e conturată, în baza unei bogate informații bibliografice, și de Stelian Vasilescu în amplul studiu introductiv al cărții intitulat **Gazetari și gazete în slujba idealului Marii Uniri.**

Aurel TURCUȘ

* **Stelian Vasilescu, PUBLICIȘTI PRECURSORI AI MARII UNIRI, Editura Facla, 1988.**

Dumitru Siniteanu

Începutul

În amintirea lui Ilie Dochițău și a învățătoarei Elena Șiclovan

Cunoscînd Hotărîrea plenarei Comitetului Central al partidului — dar și ultimele măsuri luate pe plan județean, pentru înființarea primelor gospodării agricole colective, în toiul gîndurilor lui, legate de faptul că recolta pe care o vor aduna de pe pămînturi larăși nu le va ajunge să astupe hămesenii de foame a copiilor pe care îi aveau —, îl făcură pe Ilie Doclinău să ia nu numai o hotărîre „de viață și moarte !" (cum avea să și-o numească și s-o afirme peste tot, susținînd-o cu tărie), ci și să se îmbete cumplit, criță adică, împreună cu Trașcu, Tărăboanță și Tribumbi, prietenii lui „de pruncie și de Tatră !" cum și-i numise. Iar, mai apoi, să meargă — dus de alt prieten al său, Mitraș — spre casă, tîrziu în noapte, țipînd (nu avea „glas") cît îl țineau bojocii, pe întreaga uliță mare, începînd de la birtul lui Frunzăverde, „Porniți înainte, tovarăși !" ; spre marele haz (fără răutate) al oamenilor ce-l priveau, peste garduri, cu bunăvoință, știind că nu-i beției, la „un om și jumătate, păcat de el că-i c-un picior în groapă, oftic os . . .". Pe urmă, încă a doua zi, după ce își aruncă o vadră cu apă în cap, cu ajutorul Anei, nevastă-sa, ce rîdea de el nemaivăzîndu-l pin' atunci în „hal de tun !", lepădînd mahmureala acelei beții, Ilie Doclinău își scutură din adînc de suflet toate gîndurile, nu-și mai luă medicamentele („. . . dă-le-n foc, mama lor de marafeturi !"), rise către Ana și, limpede în ce avea în cap și-n suflet, o porni cu pas apăsat pe ulițele satului. Nu se opri la primărie, nu băgă în seamă nici zîmbetele oamenilor fără de batjocură pe care îi saluta („. . .m-au văzut az' noapte-n urlet !", se amuza) și nici chemarea lui Szábo Aládár, din poarta birtului lui Nandor, ci se opri doar în fața porții lui Simion Băltoc. Bătu cu putere și insistență (știa că bătrînul are un cîine al dracului ce rupe tot ce-apucă) și-abia cînd fu poftit, intră. Întinse mîna lui Băltoc și, fără să-i mai aștepte vorbele, începu, „. . . baci Simioane, fii-i și acu' cu mine ?" „Da' cînd n-am fost, mă, breazule ?!" se miră și-l luă de braț. Îl duse în tîrnațul casei și ceru bătrînei rachiu. „Lasă, baci Simioane, las-o-n sfinți de sticlă, c-am tras destul asară și-am și urlat . . . (nu era însă convingere în protestul lui Ilie care cunostea «fineța» rachiului din vasele lui Băltoc). Lasă sticla, repetă, că, acu', o' vom trăi, o' vom crăpa !" „Crapă, năpustu', mă Ilie ! Ce-avem noi cu ăla, cu crăpatu' ?! apoi luînd sticla din mîna bătrînei. Noroc, Ilie ! Să bem mai bine-n ceasu' ăla bun ! iar după ce trase o gură și îi întinse sticla, ei, ce e ? dezleagă-ți baierele . . ." În clipa aceea fața lui Ilie, privind spre liniștea bătrînului, se luminâ în zîmbet larg. Își aprinse țigara, trase pripit de cîteva ori din ea, tuși, și-apoi, pe nerăsuflate, „baci Simioane, de îmi ești alături, ne-o pus Dumnezeu mîna-n cap ! De-om porni-o împreună, noi cu dumneata și ai dumitale, cu Băltocii, Morărești și Păieștii — cum și sîntem uniți de la războiu încoace ! — nu ne-o mai opri din drum nici dracu' !" „Din care drum, Ilie ? N-o fi iesta despre care se vorbește ?" „Așta, baci Simioane !" Bătrînul îl privi cu blîndețe dar, întristîndu-se, mai trase o gură din rachiu și îi întinse sticla. „Bea Ilie ! și după cîteva clipe, cu căldură, Io n-oi putea, că mi-s bătrîn !, Lisandru Cicea și cu ălalalt, Piatrădemoară m-au făcut, pentru cazanu' de fiert rachiu, chiabur în lista mamii lor !, da' ai mei și ceilalți, Păieștii, Morărești, eu tine-or fi și mai departe ! Hai, numai ! Cu bătrînii, toți să ne vorbim. Nu te teme ! Proști nu fs, uniți, de cînd se știu, tot împreună lucră ; și și cu voi, de la războiu, încoace. Așa că n-au ce pierde, de și-or zice »formă« nouă în... organizare !" și nu-l lăsă pe Doclinău să mai spună vreun cuvînt . . .

. . . . . .

În seara aceleiași zile, Doclinău Ilie îl anunță pe Szábo Aládár că va pleca, a doua zi, la Comitetul județean al partidului. „La ce scopu ?!" îl întrebă acesta, cu accentul lui de totdeauna, fără curiozitate. „Am și eu o treabă . . ." și refuză, din nou, să se ducă împreună cu el și cu Piatrădemoară la birt la Nandor. Întră însă la Frunzăverde împreună cu Mitraș, cu Trașcu, Tărăboanță și Tribumbi pentru a pune țara la cale, „. . . o dată pentru totdeauna !" Cînd ajunse acăsă, n-o mai lăsă pe Ana să-i așeze masa, luînd-o de mînă, ducînd-o în grădină și iubind-o pe iarba cosită, în mireasmă de fîn proaspăt și flori de tei, cu licăr de stele și aur de lună. Și fără să-și dea seama, și fără să-și prevadă apropierea sfîrșitului de zile, zărind o stea îndreptîndu-se spre neființă ! — ținîndu-și strîns nevasta, șopti cu sufletul deschis spre împlinire, cu toată duioșia, „. . . ne-am iubit și noi, tu, Ano, ca și-n nunta 'ceea-a Mioriței !" Pe urmă, spre marea bucurie a femeii cu frea-măt în ea, o luă în brațe, trecînd-o — înlănțuită — pragul casei . . .

. . . . . .

„Măi Geceo, începu Rădulescu, locțiitorul prim-secretarului Comitetului județean de partid, hai să dăm o fugă pînă în Șechin ! Pentru că . . . Dar, spune-mi, știi tu ce-i pe-acolo ?" Gecea (nu îi chema așa !, era Ioan Băbeanu dar fusese poreclit „gecea" fiind secretar cu problemele agricole) auzindu-l așadar pe Rădulescu pomenindu-i de Șechin, zîmbi. „A fost și pe la tine

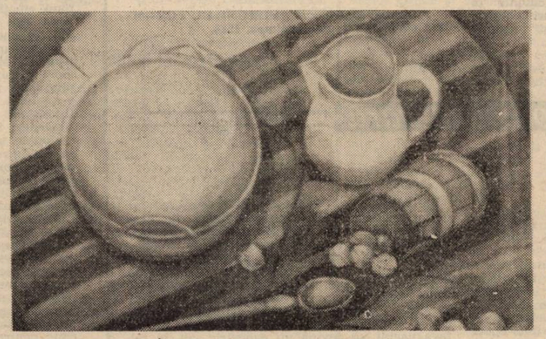

GEORGETA MEDINSCHI : Masă țărănească.

ăsta, Doclinău ?" întrebă. „A fost !" „Și ? C-a trecut și pe la mine . . ." „Zicea să le cerem aprobare pentru o gospodărie „prima-ntîi", că ei o au de la reformă-ncoa, adică din toamna lui '45 mai bine spus ? Va fi innebunit ?, că îi știam întreg la minte !?" „Întreg e, nu te teme ! dar . . . o cam au !" „Haide măi !?, că ai luat-o razna ! ? Cum s-o aibă ? ! Szábo îmi zicea că nici de TOZ n-au vrut s-audă !?" „Ce TOZ, vrola și Szábo ăsta, dacă oamenii lucrează aproape patru sute de hectare împreună, încă de la frontul Tatrei, după ce veniră-acasă ?! Szábo e un prost, crezînd că **neurmînd** pe pași de alții începuți !, proști rămînem ! Tărășenie, măi Rădulescule !, hai acolo și te dumiresti !" . . . Și luară o „Skodiță" și-o porniră. Telefonară înainte și-i găsiră la primărie pe Doclinău și Trașcu, pe Mitraș și Tărăboanță, pe Nina Șiclovana și Tribumbi, pe Simion Băltoc, bătrînul și pe Paia Pavel, cum se prezentase tînărul. „Ce-i pe-aicea, pe la voi ? întrebă Rădulescu, cu voie bună adică în el. Gecea-al meu mi-a spus c-ați terminat-o !, numai aprobare și . . . un **nume** vă mai trebuie ! Haide, spuneți-mi și mie ! Nu cumva să mor ca ăia, proștii !" Răsperă atunci cu toții, își aprinseră țigări, iar Doclinău ceru ca Nina Șiclovana să vorbească, să nu fi prindă zori de zi în vorbărie goală ! Și ea, începu : „Nu spun multe ! Rezumate, iată-le ! Ca într-un proces verbal ! Poate se va crede că nu ni-s realiști, că . . . buric de pămînt !, că, învățătură de la alții, nu ne trebuiește ! **Dar realitatea e aceasta : Ne ducem** Băbeanu, s-o pornim, că rău nu facem ! Să nu creăm dușmani acolo unde nu-s ?! — cum vor, se pare, Cicea, Măistoraș și Piatrădemoară ! Pentru că, la noi, de cînd s-a smuls și rădăcina Uănculeștilor, bate vîntul ! Și . . . nu mai am ce spune altceva . . ." a încheiat Nina Șiclovana așezîndu-se pe scaun lîngă Doclinău și Simion Băltoc . . .

. . . Prea multe discuții n-au mai fost. „Unde-i Szábo ?" a întrebat, totuși, Rădulescu, după ce le-a cerut să-și întocmească „documentația" pentru gospodărie și le-a strîns mîinile. „La Nandor îi, la birt, vă ducem, dacă vreți . . ." a zîmbit a șagă Trașcu. „Nu, nu, zice-ți numai, să vreacă mîine pe la mine, la Oraș, dar . . . o gură de rachiu, tot aș trage ! Unde se poate, cine are, înafara lui Nandor acesta ?" „Veniți la mine, s-a auzit în șoaptă bătrînul Băltoc, veniți, că v-o plăcea ! Îi bună ! I-o plăcut și unui tovarăș de la București . . ." „Care tovarăș ?!" Dar Simion Băltoc nu i-a răspuns și Nina a tăcut și Ilie, mîlc a fost, mărginîndu-se să îi conducă pe ulița mare, peste piața mare, spre casa bătrînului.

. . . Nu !, gospodăria nu a fost constituită în anul acela. În zbateri — fără trebuință multe dintre ele ! — Ilie Doclinău s-a stins, neamurile lui Băltoc au fost înlăturate de pe lista de „înscrișî", iar Nina Șiclovana avea să își noteze în „jurnal" doar „. . . la 25 iulie 1950 la ființă G.A.C. „Flacăra", cu 80 de familii și o suprafață de 198 hectare !" Și-aveau să treacă alți ani — nouă ! — pînă ce unirea întregului Șechin — pe care și-o dorise Ilie Doclinău, să fie înfăptuită . . .

David Rusu

GLASUL ȚĂRII

Eu cred în pace și în flori
În soarele ce iese-n zori
Și-aud cum crește din pămînt
Un cîntec minunat și sfînt
Prin care toate îmi vorbesc
De neamul nostru Românesc.
Și-mi place mie-atît de mult
Inima țării s-o ascult,
Că mă aplec și-mpurpurat
Mă las cu drag îmbrățișat
Și-n timp ce toate îmi șoptesc
Îi jur pe veci să o iubesc
Și îi sărut cu drag și dor
Pămîntul ei, nepieritor.

RESPIRAȚIA IERBII

Ce simetrii mă prind într-o lumină
Peste o punte-albastră-violet ?
Cînd incolțesc semințele-n grădină
Sub palma mea timidă de poet ?

Săgeata grea a ierbii mă străbate,
Ca într-o dezlegare de pămînt,
Și simt căldura frunzelor înalte
Cum se strecoară-anume în cuvînt.

Păsări și flori, frumos dănțuitoare,
Se-neacă-n alb ca zînele din mit
Și se aud, de dincolo de zare,
Cocorii-n zborul lor nemărginit.

Aduceți calul — drumul lung
se-ntinde
Ce se petrece nu-i întîmplător
Iubito-ți dau o veste din colinde.
Eu m-am mutat în grația de dor.

SUB RAZA AURORII

Să ne mutăm, iubito, într-o seară,
În pomi frumoși cu ramurile-nalte
Și, înflorind, ca ei să ni se pară
Că ne-am unit pentru eternitate.

Învăluiți în dragostea curată,
Să așteptăm ciopoarele de mieii,
Peste-o cîmpie pururea-nstelată
Sub viscolirea florilor de tei.

Vei înțelege-atunci că dintre toate
Adînc, pe tine numai te-am iubit
Și zămislit, sub raza aurorii,
În mari poeni de iarbă te-am zidit.

SĂ FII AL PATRIEI

Să fii al ei, prin toate cîte sînt,
Sub cerul vieții liber și senin
Cuprins cu dor, în tînăra cunună,
Cînd anii tăi, din muguri, flori
devin.

Să fii al ei, cum ea-i a vremii tale
Și se destramă-n jurul tău total
Ca un ogor, ce-n brazdele cu soare,
Înmugurește spicul triumfal.

Și fericit, pe-o mare de petale,
Oriunde-ai fi cînd o auzi chemînd,
Să te cuprindă doruri mari, natale,
Cînd le săruți cu sete rînd pe rînd.

Să fii al ei, ca unică durată,
Și-n gîndul tău prin suflet s-o
rostești ;
Iubirea-n veci de veci nemăsurată,
În pragul casei tale românești.

Virgil Bostănaru

PATRIA MEA

Prin ochii tăi, Patrie, rămîi mereu
lumina doinelor ademenitoare,
apa ca vie a gîndului meu,
roua albastră de la izvoare.

Orașele-s strînse în buchete de flori,
amintirile în izvoare fierbinți,
Tu ești prezentul prin care zbori
cu răcăcinile în dor de părinți.

Mustețe iarba tinereții pline
de visuri — năzuințî românești
și Tu — tot mai frumoasă privești
spre ulmile din ziua ce vine.

ISTORIE

Suflet al meu, suflet de țară
pornit din istoria milenară,
visele lale sînt veșnice vii,
din vremi de legendă pe care le știi,
corăbile dorului au brațe fierbinți
și-adîncî rădăcini înfipte-n părinți,
cu ei venim de la izvoare
trecînd prin culmi nemuritoare !

VIITORUL

Cu fiecare care nu se ofilește
și nu se frînge îndoiată în culoare,
cu primăverile ce-n inimi urcă seve
în zborul lumii viitoare ;
cu steaua călăuzitoare-n zări
purtînd lumini din zestrea țării,
cu acei ce nu ne cad pe mări
și făuesc magnifice istorii,
cu demnitatea unui brav popor
ce-nalță lîngă inimi tricolorul ;

ne-alegem cu aceștia viitorul
în drumul lor nemuritor !

Eugeniu Nistor

DE PATRIE

Niciodată departe de patrie,
cu sufletul pururi
de-amiezile ei însorite să fii.

iertător cu semenul
cu mărunțele sale greșeli,
pe dușman să-l descoperi
după chip și purtare —
împovăratele lanuri
ori înmiresmatele tale grădini
să le porți cu grijă
în oglinzile ochilor tăi,
să-nveți să te aperi de cei
de care știi că trădat poți să fii,
să nu stai niciînd sub copacul
rușinos înflorit al minciunii . . .

Niciodată departe de patrie —
cu sufletul pururi
de-amiezile ei însorite să fii !

Ilie Măduța

TRANSILVANIA

Transilvania, Transilvania,
numele tău la rostire
este mai limpede
decît dulcele sunet
al unui clopot de stea —
cerc de lumină ești tu
în blîndă și continuă cernere
peste inima mea !

ÎNDEPĂRTATELE COLINE

Pe-ndepărtatele coline
umbra pădurilor s-a șters,
așa cum piere pe retine
un ultim stol în univers.

A mai rămas doar amintirea,
un cuib în firavele ierbi,
să ne dilate-n nopți uimirea
cu blînde alergări de cerbi . . .

Și casa sufletului, joasă,
tot mai aproape-i de pămînt,
pe o colină preafrumoasă
bătrînele păduri în vînt.

Colinele se-ndepărtează,
păduri se năruie-n apus —
cerul cînd trece de amiază
nu poate fi de ochi pătruns !

CÎNTECUL

În orice lucru doarme-un cîntec.
Din visul său au cine trebuie trezit?
Cîntecul ce visează ca duh al
lucrului
sau lucrul însuși ce cuprinde
cîntecul ?

Și cine îl trezește din visul său
albastru ?
În piatră doarme cîntecul,
în trunchiul fagului,
din codrul secular, în vînt, în nor,
în ochii cîinelui, în solzii șarpelui.
în zarva de argint a peștilor din
vale.
Și poate și în arcul avionului pe cer
și-n goana unui tren întrînd
în noapte.
Dar cine e chemat, cu-o
sacră-atingere,
mărețul cîntec să-l trezească-n
lume ?!

DOR

Zilele mă-mbiu pe prund
să pornesc aiurea,
în al zărilor afund
vănătă-i pădurea.

Iar mi-e sufletul aprins
de cîntări de astre
și mă simt sonor cuprins
de aripi albastre.

Mult aș vrea și mult aș da
pe-o cărare sveltă
să-ntilnesc în calea mea
auria deltă

ce pe tinerele-i guri
să mă verse-n marea
unde stele și păduri
își vuiese cîntarea.

NOAPTE

Iar mă-nlumină noaptea de
primăvară-caldă
cu-argintul lunii mute prin ceață
tremurînd,
fiori, poate iubirea ca-n vremi
demult mă scaldă
cînd păsări trec în stoluri fantastic
fremătînd.

Poate iubirea-și crește în ierbi
fervoarea-i albă
sau amintirea bate în țărm de
tandru gînd,
zornăie iar pe pieptu-mi a cîntecelor
salbă
și muguri grei de roșu mă umplu
rînd pe rînd.

De primăvară noapte ! Mă tem că,
singuratec,
în lumea lunii albe strein să mă
trezesc !
În inima-mi se toarce demult un fir
tomnatec.

spre volbura luminii să rid
nu îndrăznesc
și-n zarea vineție de ploaie, chiar
de tună,
crivăț aud, nu tobe de fragedă
furtună.

DICȚIONAR LITERAR

Anavi Ádám

— Pseudonimul literar al lui Frucht Francisc. Poet și dramaturg de expresie maghiară. S-a născut la 26 februarie 1909 în Turda. Licențiat în psihologie și filosofie. Profesor-pensionar. Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (Asociația din Timișoara).

Debutează în 1928 în publicații din Turda.

Debutul editorial, în 1940, cu piesa de teatru **Adevărul bătrînilor**, Timișoara, Ed. Litera. În continuare, mai multe volume de versuri : **Pici, sărăcie**, Timișoara, 1944 ; **Pornesc în zori**, ESPLA, 1953 ; **Stîlpul infamiei** (în colaborare), ESPLA, 1955 ; **Etică și cibernetică**, Ed. Kriterion, 1970 ; **Timpuri metaforice**, Ed. Facla, 1974 ; **Csülök și cei patru năzdrăvani** (versuri pentru copii), Ed. Facla, 1977 ; **Confruntare la plural**, Ed. Kriterion, 1988. În general, A. A. scrie o poezie preocupată de problematica omului modern, văzut în postura sa de creator. Meditațiile asupra destinului de făurar al individului se întîlnesc cu descrieri ale naturii ori cu notații privind menirea poetului. „Imaginea lumii înălțate (. . .) prin puterea creatoare a omului" constituie deci una dintre constantele acestor poeme (Pongrácz, 1970). O altă față a poeziei lui A. A. se încheagă din mirajul teatrului. Ludicul, schimbarea măștilor, o anumită tentă ironică reprezintă modalități prin care autorul se pronunță asupra dimensiunii etice, „asupra unei conduite morale responsabile" (Mandics, 1988). Ca dramaturg este preocupat de universul copilului : **Cavalerul pe capră** și **Păstorii de lumină** sînt piese pentru cei mici, reprezentate la Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara, în 1971 și, respectiv, în 1980. Scriitorul figurează și în antologia **Teatrul în școală**, Ed. Ion Creangă, 1984. I s-au tradus mai multe poeme în limba română (cf., printre altele, **Poeți maghiari din R.P.R.**, ESPLA, 1955).

În 1970, volumul **Etică și cibernetică** este distins cu premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara.

REFERINȚE CRITICE

Majtényi Erik, **Despre versurile lui Anavi Ádám**, „Igaz Szó", 1/1954 ; Márki Zoltán, **Pornesc în zori**, „Utunk", 19/1954 ; Pongrácz P. Maria, **Etică și cibernetică**, „Orizont", 9/1970 ; Dimény Istvân, **Sinceritatea simțirii**, „Igaz Szó", 1/1971 ; Franyó Zoltán **Poeți proaspăt maturizați**, „Igaz Szó", 1/1971 ; Székernyés János, **Cavalerul pe capră**, „Előre", 5 ianuarie 1972 ; Szöcs Istvân, **Timpuri metaforice**, „Előre", 10 noiembrie 1974 ; Pongrácz P. Maria, **Incursiune în adîncuri**, „Igaz Szó", 2/1979 ; Mandics György, **Nesfîrșita deschidere**, „A Hét", 11/1979 ; Antal Józef, **Confruntare la plural**, „Igazság", 2 septembrie 1988 ; Kisgyörgy Réka, **Confruntare la plural**, „Utunk", 34/1988 ; Mandics György, **Rolurile poetului**, „Orizont", 13/1989.

Olimpia BERCA

Arabescuri și reverii

Cu o limpezime tinzînd spre clarul de ziuă, cu o adîncă simplitate și emoție ușor vămuite de ideile în avalanșă ni se dezvăluie versurile poetului clujean **Ion Arcaș** din recentul volum **„Teste de sinceritate"**, apărut la Editura „Dacia". Dincolo de meșteșugul „cioplirii" discursului poetic, deprins de bună seamă de la cele mai autentice voci ale poeziei din Transilvania (dar și la „școala" creației poetice universale), Ion Arcaș aduce în versurile sale o firească și solitară întoarcere spre sine, conferind adesea trăirilor intime valori de motto-uri, dar stăpînind cu iscusință încantațiile, nedîndu-le, adică, șansa să alunece spre o scriitură fără încărcătură tensională.

Cele treisprezece texte din ciclul „Carmen Patriae" se constituie aproape (sau mai ales) într-un poem de orație, ca un „panoptic de familie" trecut „în retro" prin „pădurea transilvană" și ajungînd „pe scurtătură" chiar „în noaptea de sînziene", noapte unică, „de visare", pe „muntele sacru", exact în clipa cînd „o stea" pare că se mută pe o aripă de cocor cercînd a dezlega misterul „cine suie cu-n sărut în poartă". Poeziile din acest ciclu sînt, de fapt, niște arabescuri, un fel de încercare de răspuns la întrebarea pe care și-o pune poetul în chiar prima strofă a poeziei care deschide volumul : **„Cum să țin zece cuvinte captive / pentru clipele de mister / cînd se va intîmpla ultima / rostire a patriei în mine ?".**

Caligrafiate atent, cu migala unui „paznic la neliniști", într-o perpetuă căutare de sine, de „bîrbat matur", sub semnul unui „descînt" spus pentru „culegătorii de vise", versurile din ciclul „Noaptea de vineri spre luni" ne par încîntece ale unui entuziast pentru care ivirea oricărei sclipiri de viață este identică, am zice, cu descoperirea unui miracol. Fondul este grav, gestul apăsat și sigur, viziunea personajului liric — tonică și riguros responsabilă.

În cel de-al treilea ciclu, „13 poeme de dincolo de toamnă ș.a.", chiar dacă registrul rămîne același, avem de a face cu o schimbare de atitudine, care este de reverie, de exaltare, de o nedisimulată încîntare în fața crîmpeielor de existență, fie ele și de inspirație livrescă. În concluzie, o carte matură, aceste „Teste de sinceritate", cu poezii trecute „prin focul" iscusinței, care se constituie ca niște „inscripții pe o cardiogramă".

Ivo MUNCIAN

Performanța regizorului și entuziasmul trupei sale

Nu a fost spectacol teatral, semnat de **Dogene V. Bihoi**, acest pătimaș om de teatru, care s-a legat numele de trupe tinerești și studențești, nfiripate peste noapte sau cu lungimi în timp, care să nu fi însemnat un gest artistic remarcabil. Om de idei, dar mai ales de idei-forță, de idei-meaforă, în teatrul contemporan, Diogene V. Bihoi a demonstrat, a cîta oară ? capacitatea sa inventivă regizorală, talentul pedagogic, în închegarea unor trupe, uneori mai din nimic, și puterea sa adentă și subtilă de a surprinde, în fiecare text dramatic, fiorul autentic, cîtimea de adevăr artistic, p care și-a înălțat, apoi, ca regizor, edificiul spectcular. Așa s-a întîmplat de-a lungul timpului, în pectacole tinerești memorabile, așa se întîmplă și acum, cînd el a reușit performanța de a închega o trupă de tineri studenți, la Centrul teatral „Thespș", de pe lîngă Facultatea de Științe Economice i Universității timișorene, trupă cu care ne-a dat premiera absolută a piesei **„Pe Văratec în sus"** de **Ion Nicolescu.**

Performanța regizorului pare și aici un deosebită. Tineri care nu au păsit încă pe scndura scenei pot dialoga, în spectacolul său, firec, pot înfruchipa personaje de epocă, pot intra în învorarea unui text, poetico-alegoric, cu tente ironico-satirice și, în fine, pot acoperi, artistic, meafora pe care regizorul îsi bizuie spectacolul.

Diogene V. Bihoi descoperă, în personajele epocii emineseiene, figuri odinioară memorabile, descoperă, zic, în biografiile celebre, doar petexte pentru metafora sa teatrală. Metaforă prin care ni se dezvăluie nu atît figurile reale, cît proiecția imaginii lor poetice, prin care e surprinsă confruntarea dintre luciditatea ironică și tăcerea selară, între agresivitatea puterii regale și opoziția tenișului rece. Îndepărtat de contingentul gregar.

Peste fresca de epocă, în care apar întîmplări sau figuri cunoscute, din ambianța eminecniană, conflicte domestice, erotice etc. și personaje recum **Micle, Caragiale, Creangă, Slavici, Maiorescu, Kremnitz, Carmen Sylva** etc., se impun momentele poetice, fulgurante, ale metaforei genilui, surprins în încleștarea vieții banale, a conflictelor banale, din care el, geniul, se poate smulge doar prin tăcere, melancolie și vis etern.

Servit, în bună măsură, de entuziasta sa trupă de tineri, **Diogene V. Bihoi** ilustrează, cu mijloace scenice notabile, această metaforă a genilui, agresat de păienjenișul uman banal, a genilui luminos și nefericit care, chiar dacă este prins în vălmășagul de patimi omenești, prin intensitatea arderii sale interioare se desprinde de contingent, se înalță, visător, spre „steaua singurătății".

Remarcăm din trupa „Thespis" tineri cu har scenic indubitabil, talente în devenire. **Carina Mirșu,** (Livia Maiorescu) aduce candoarea unui personaj feminin, poezia lui frustă, la care întrebările, asupra rostului unor sentimente greu definibile, devin chiar statutul lui existențial. Titu Maiorescu, în interpretarea lui **George Lungoci — junior,** devine un pivot, ironico-moral, în jurul căruia se învîrt destinele personajelor. El le definește și le înscrie biografia în epocă, prin verbul său lucid, tăios și ironic. Tînărul actor are replică, dezinvoltură scenică, inteligență scăpărătoare și intervenția lui e mereu vie și salutară. Mai remarcăm Caragiale-le lui **Sorin Misirianțu,** acid, pitoresc, plin de verva memorabilei figuri a literaturii române. Candiano Popescu, al lui **Dorel Talpoș,** e surprins în suficiență și agresivitatea unui atare personaj ridicol în epocă, desi pare uneori prea șarjat. **Ramona Cue, Dorina Martin, Alina Cadar, Hortensia Herișanu, Adriana Laiu, Felicia Negomireanu** realizează prezențe feminine agreabile, definite, în genere, prin gest, replică, prezență scenică, rotitoare mici planete în jurul astrului luciferic. **Valentin Culea, Constantin Dumitrana, Dacian Velimirovici** îmbracă, firește, sumar, haina pitorească a unor posibili Creangă, Slavici, G. H. Stoica, iar **Diana Calincof** aduce, în Carmen Sylva, ceva din măreția agresivă a reginei, toanele și naivitățile ei regale, secondată de o cameristă vioaie, scăpărînd o ironie inteligentă **(Simona Bodea).** Să mai notăm și apariția groparului **(Dacian Velimirovici)** de un iz grotesc, cam epidermic, încă nu pătruns de gîndire intimă și datele psihologice ale unui atare personaj. În fine, Eminescu, întrupat de **Bruno Biringer,** e statuar, ca făptură fizică, e angelic, dar se cerea ca el să devină întruchiparea genilui singuratic, nu numai în gestică și înfățișare, ci în planul interior vibrant, necesarmente la o atare figură esențială în spectacol, de o tragică măreție metaforică, întruchipare și simbol al literelor române. Pînza sonoră a lui **Ilie Stepan,** în straniile și evocatoarele ei volute muzicale, care fac parte, acum, dintr-un corp definitiv comun cu versurile eminesciene, potențează, o dată în plus, atmosfera poetică a spectacolului, după cum și scenografia simplă, dar eficientă, a lui **Emil Florin Grama** conferă o notă de culoare scenei.

Spectacol cu reale merite, pentru o tînără trupă studențească, înscrisă în Festivalul național „Cîntarea României", **„Pe Văratec în sus"** face proba unei viziuni regizorale remarcabile, a unui pasionat neînfrînt al scenei, captivat de idei novatoare, care trăiește chiar în interiorul plin de fervoare al unor asemenea idei, cărora el le dă viață prin intermediul unor tinere trupe începătoare într-ale artei scenice, dar entuziaste, capabile să pătrundă, prin actul pedagogic-regizoral al conducătorului de spectacol, în mirabila frumusețe a unui text dramatic, conferindu-i, prin jocul lor sincer, adevăr, trăire și autenticitate scenică.

Ion ARIEȘANU

convorbiri

Cu Ovidiu Cornea

DIRECTOR AL TEATRULUI DE STAT ARAD

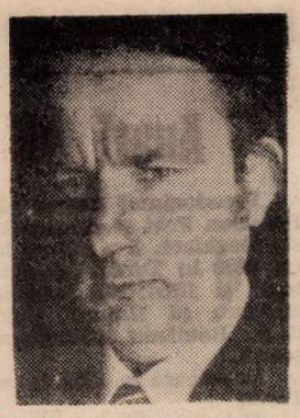

— Stimate tovarăşe director, vă invit la un dialog cu privire la mişcarea teatrală arădeană care s-a impus în anul trecut prin patru premii — două la Festivalul teatrului scurt la Oradea şi două prestigioase premii ATM. Pentru început vă rog să vă referiţi la „programul" Teatrului pe care îl conduceţi ...

— Un program ambiţios care poate fi sintetizat în cîteva cuvinte. Un repertoriu curajos din dramaturgia românească şi străină, evitînd textele din zona paradramaturgiei, cu tot succesul lor la o anumită categorie de public. Dorim apoi să continuăm procesul de întinerire a trupei (deşi la ora actuală avem una dintre cele mai tinere trupe din ţară). Fiecare stagiune vrem să cuprindă şi lansarea unei piese în premieră absolută. Vrem să întărim convingerea că la Arad se află unul dintre cele mai bune teatre din ţară.

— Pentru că piesa „Convorbire ..." a fost scrisă de distinsul dramaturg Paul Everac, din iniţiativa dvs., a teatrului, în general, vă rog să aduceţi precizări în plus ...

— Am considerat ca pe o obligaţie patriotică şi morală ideea de a realiza un spectacol pe tema Marii Uniri, aici la Arad, „măreţ Arad", cum îi spunea Nicolae Iorga, oraş socotit pe drept cuvînt „creierul Unirii". Nu puteam solicita scrierea acestui text care să evoce evenimentul decît binecunoscutului şi apreciatului dramaturg Paul Everac, fiu al Aradului, al cărui destin arădean este legat direct de marea noastră sărbătoare. Paul Everac, după cum era de aşteptat, nu a făcut un simplu act de complezenţă faţă de teatrul nostru, ci ne-a dăruit un text exemplar, de mare vibraţie patriotică şi cu virtuţi literare deosebite, în care înţelesurile adînci ale Unirii, dincolo de urzeala faptelor, s-au constituit într-o permanenţă a dăinuirii noastre pe aceste locuri.

— Ce înseamnă, pentru Teatrul de Stat, premiile acordate, succes unic în ultimele patru decenii de existenţă.

— Teatrul arădean are, de-a lungul celor patru decenii, în palmares, un număr important de premii. Anul 1988 a fost, sub acest aspect, cred, un an bun. O trupă întinerită foarte mult, un repertoriu curajos şi, de ce nu, cu un plus de originalitate, un regizor tînăr, Ştefan Iordănescu, care gîndeşte spectacolul de teatru modern, sînt şi explicaţii şi argumente pentru aceste premii. Cred că aceste distincţii au venit într-un moment oportun, stimulînd energiile creatoare şi răsplătind eforturile colectivului artistic arădean.

— Care sînt proiectele imediate şi de perspectivă ale Teatrului ?

— Proiecte imediate : „Audienţă la consul" de Ion Brad, în regia lui Constantin Codrescu. În pregătire, Shakespeare „Comedia erorilor", realizarea spectacolului fiindu-i încredinţată lui Ion Minzatu, student la regie la IATC şi „Vlaicu Vodă" de Al. Davilla în regia lui Ştefan Iordănescu. În perspectivă, „Somnoroasa aventură" de T. Mazilu, G. Ciprian, „Capul de răţoi".

După cum vedeţi un repertoriu ambiţios, text şi autori de prestigiu. De altfel, în ultima vreme, teatrul arădean are ambiţia de a evita textele facile, succesul ieftin, spectacolul de divertisment.

— Apreciem iniţiativa de a organiza spectacole pe care le-aş numi „metodico-pedagogice", care vin şi în întîmpinarea intereselor profesorilor şi elevilor.

— Am montat un spectacol din dramaturgia istorică românească, în care, pe parcursul a două ore, prezentăm „Răzvan şi Vidra" de B. P. Hasdeu şi „Despot Vodă" de V. Alecsandri, cu cei mai buni actori ai teatrului, cu decor şi costume, reducţia textului fiind făcută în funcţie de programa şcolară. Intenţia a fost ca profesorul de literatură românească să-şi ilustreze lecţia cu spectacolul nostru.

— Pentru că la Arad există un cenaclu profesionist şi o mişcare literară de prestigiu şi pentru că dvs., în urmă cu cîţiva ani, conduceaţi acest cenaclu, cum colaboraţi acum ca director al teatrului ?

— Cred că aţi şi văzut. Spectacolele pentru copii „Zîna lună cea bună" şi „Cătălin cel drept şi iepuraşul înţelept" sînt semnate de doi cenaclişti arădeni, Dorel Sibii şi Ion Văran. Aşteptăm, în continuare, alte oferte, mai ales că cenaclul din Arad al Uniunii Scriitorilor este o grupare literară demnă de luat în seamă la ora actuală.

— Ce surprize pregătiţi publicului şi criticii de teatru ?

— Ca surprize imediate, pregătim la sala Studio un spectacol închinat comemorării lui Mihai Eminescu şi începem montarea „Comediei erorilor" de Shakespeare.

Convorbire consemnată de
Lizica MIHUŢ

CONCURSUL LITERAR „POESIS"

Cea de a VII-a ediţie a concursului „POESIS", organizat de cenaclul constănţean cu acelaşi nume, cu sprijinul Inspectoratului şcolar judeţean, Comitetului judeţean de cultură şi educaţie socialistă, ziarului „Dobrogea nouă", Centrului judeţean de îndrumare a mişcării artistice de amatori, Comitetului judeţean U.T.C., precum şi cu sprijinul mai multor prestigioase reviste din ţară, este dedicată ANIVERSĂRII A 45 DE ANI DE LA VICTORIA REVOLUŢIEI DE ELIBERARE SOCIALĂ ŞI NAŢIONALĂ, ANTIFASCISTĂ ŞI ANTIIMPERIALISTĂ, CONGRESULUI AL XIV-LEA AL P.C.R. ŞI OMAGIERII POETULUI NAŢIONAL MIHAI EMINESCU.

Poeziile (10—12, dactilografiate în 5 exemplare) purtînd un motto (acelaşi de pe plicul închis cuprinzînd datele personale ale concurentului — inclusiv numărul de telefon), vor fi expediate, pînă la 12 mai a.c., pe adresa cenaclului : strada Ştefan cel Mare nr. 6 — 8700 Constanţa, cu menţiunea „Pentru concursul **„POESIS".**

Festivitatea de premiere va avea loc duminică, 21 mai, cu prilejul inaugurării „ZILELOR ŞCOLILOR CONSTĂNŢENE".

INCURSIUNE ASUPRA UNOR PROBLEME ALE RECEPTĂRII ARTEI PLASTICE CONTEMPORANE

Avem o tradiţie artistică densă şi o cultură cu deschidere spre universal. Pe dominanta unei arte internaţionale pline de întrebări şi nelinişti, artiştii români de azi, sincroni cu modalităţi de expresie active şi generative, sînt capabili să ne reprezinte cu cinste, să impună un tip robust de sensibilitate şi gîndire. Pe de altă parte publicului i s-au creat premize favorabile pentru accesul la cultură şi acesta poate şi trebuie să atingă zone majore. Artistul contemporan cercetează, experimentează, suferă metamorfoze, se caută, se autodefineşte. Publicul adevărat este prietenul care participă la aceste metamorfoze şi eforturi, care înţelege, simte şi contribuie afectiv şi moral la realizarea comunicării, catalizînd definirea şi dezvoltarea personalităţilor artistice autentice.

În urmă cu ani am participat la numeroase şi uneori furtunoase dezbateri privind relaţia artă — public, artist — public. Chiar dacă intensitatea fenomenului era puţin exagerată, exista şi o bază justificativă reală pe fondul valului amplu de experimentări şi mai apoi recuperări, caracteristice artelor româneşti din partea a doua a deceniului şapte şi de la începutul deceniului opt. Dacă artiştii erau într-o stare „activată", explorativă, rodnică şi nemercantilă, la rîndul său, publicul cunoştea o stare de activare ca receptor, în genere deschis la nou, adesea intrigat, dar în orice caz nu indiferent.

Era iniţiat un valoros şi dinamic proces formativ — recuperativ al artistului, o „reîntoarcere la unelte", cum scria cu gravitate entuziastă maestrul Corneliu Baba, prin 1965. Era iniţiat însă şi un proces complex de formare a unui public capabil să urmărească, să recepţioneze şi să stimuleze demersul socio-cultural de recuperare şi racordare la contemporaneitate, ca o continuare la zi a laturilor celor mai valoroase ale tradiţiei noastre artistice.

De atunci şi pînă în prezent s-a scris mult despre artă, s-a publicat mult : eseuri, albume, monografii. O bogată activitate expoziţională, numeroase lucrări monumentale şi un diversificat circuit al valorilor, au completat acest act educativ de amploare. Alături de rodnicia eforturilor artistice s-a stimulat formarea unui competent destinatar al artei. Fără a idealiza, acum, cînd artiştii români se integrează firesc în arta universală contemporană, anticipînd prin soluţii originale răspunsuri la întrebările dilematice ale artei, viabile şi demne de a ne face cunoscuţi în lume, avem şi un public format, angrenat cu pasiune în urmărirea fenomenului artistic. Există însă şi public pasiv la acest fenomen.

Formarea primară a publicului şi o cale pentru amplificarea mesajului artistic, pentru ajungerea sa firească, normală, la destinaţie poate consta şi în perfectarea mediului, care trebuie să fie un mediu formativ estetic, începînd cu aranjarea unei vitrine, cu estetica străzii, cu prezentarea estetică a unor produse industriale şi chiar alimentare, cu întregul ambient de viaţă şi muncă, inclusiv cu depoluarea compartimentală sau a limbajului. Acest mediu estetic şi depoluat devine o premiză a sensibilizării şi un factor permanent de pregătire pentru receptarea valorilor culturale propriu-zise. Căci, la premize favorabile, pasul următor al ajungerii la profunzimea culturii necesită o muncă pasionantă. Produsul artistic poate fi confortabil sau poate fi problematic. Satisfacţiile majore sînt însă cele care depăşesc starea simplistă de confort şi presupun o preformare laborioasă pentru acces sistematic la cultură prin educaţie, dar mai ales printr-o activă autoeducaţie. Kitsch-ul poate fi foarte confortabil, dar este o formă a anticulturii. El poate fi agresiv şi, în orice caz, chiar în formele sale paşnice, rămîne un factor perturbator, alternant, al unei relaţii reale artist-public, mult mai nociv decît experimentele artistice ratate. El poate deveni un simbol al subculturii sau o formă generalizată a mentalităţii societăţii de consum. El se poate infiltra insinuant, devenind o faţetă a intoxicării artistice şi a desconsiderării publicului.

La un pol mai puţin nociv, de nuanţă strict culturală, poate sta superprofesionalizarea artistului, cantonarea în modalităţi epigonice şi zone epidermice, de impas. Acum, în ipostaza „postmodernă", fără a se face concesii în defavoarea profesionalităţii, artiştii caută răspunsuri şi căi pentru regăsirea substanţei, ca o întoarcere la esenţe şi adevărurile simple, într-un dinamic efort de revitalizare a exprimării.

Aici este locul în care, considerăm, fără lipsă de modestie, că artiştii români au şi vor avea un cuvînt de spus. Publicul prieten este aproape. El este pregătit atît de înţelegerea drumurilor, cît şi de încrederea în artişti, pentru întîlnirea, de azi şi de mîine, cu bucuria limpezirilor.

Ciprian RADOVAN

Cîntarea României

Belşug şi lumină

Text de brigadă : **„Trandafir de pe răzoare / Toate-s mîndre ca o floare / Viaţa-ntreagă-acu' ni-i plină / De belşug şi de lumină".** Versurile fac parte din programul brigăzii artistice de agitaţie din comuna Ghiroda, program intitulat „Cine răspunde" şi, care, la recenta fază judeţeană a marelui festival al muncii şi creaţiei, „Cîntarea României", a adus artiştilor amatori de aici un binemeritat Premiu I. Faptul nu ni se pare lipsit de importanţă, dacă ne gîndim că, oamenii locului, începînd cu primarul Viorica Şoşdean, cu dascălii, dintre care se distinge, mai ales, profesorul Mihai Cornean, îşi înscriu în agenda lor de lucru problemele atît de complexe ale muncii cultural-educative şi artistice. Mai ales în ultimii ani, aici, la Ghiroda, este organizată, sub directa îndrumare a Comitetului comunal de partid, cu sprijinul Consiliului de educaţie politică şi cultură socialistă o permanentă şi foarte interesantă activitate de profil. Ea este impusă de munca oamenilor, angrenaţi într-o utilă activitate productivă, economică, fie că este vorba de unităţile agricole, sau de cele prestatoare de servicii. În acelaşi text de brigadă, artiştii amatori s-au referit la multe fapte, oameni şi rezultatele bune din cadrul C.A.P., dar n-au trecut cu vederea nici unele lipsuri. Ne-a atras atenţia, în mod special, această brigadă — ca ea, desigur, mai sînt multe în judeţul nostru, dintre care unele s-au situat tot pe locuri fruntaşe — pentru că toţi componenţii pun suflet în ceea ce fac. Iată şi numele lor, fără a avea pretenţia unui clasament al ... talentelor : Maria Pîrvan, Zlatnica Neamţ, Viorica Barboni, Liliana Vîlceleanu, Gligor Remus, Gabriela Vîlceanu, Remus Volungan.

Un nume de referinţă : prof. Elvira Jupinschi, autor de text şi instructor al brigăzii. Şi un alt instructor, Victor Jichereanu, de o altă factură şi de un alt talent, omul care se preocupă de coregrafie. În cel mai adevărat sens al cuvîntului. Nu orice fel de coregrafie, ci una de valoare, prin care este pus în evidenţă obiceiul şi tezaurul etno-folcloric local, folosindu-se un adevărat ansamblu, peste 20 de perechi de dansatori, grupaţi pe patru generaţii. Este meritul incontestabil al organizatorilor de cultură, al instructorului amintit (i se alătură Mihai Cornean şi Constantin Roşu) că au ştiut să descopere, la Ghiroda, jocuri străvechi, să le „pună în operă", cu talent şi dăruire şi să se impună în faţa juriilor de concurs. La o întrecere anterioară, acest admirabil ansamblu folcloric s-a impus în faţa membrilor juriului şi s-a calificat pentru faza naţională a celei de-a VII-a ediţii a Festivalului naţional „Cîntarea României". Pentru aceeaşi confruntare s-a calificat şi grupul instrumental cu un repertoriu frumos şi bine echilibrat : doină, horă de nuntă, brîu, ardeleană sărită şi joc de doi. De la Giarmata Vii, unde sufletul activităţii culturale îl ... reprezintă pe Silviu Lombrea, s-au impus doi solişti, unul vocal, Marcel Todaşcă, care a adus cu el melodia „Bucură-te ţară mîndră", şi un instrumentist, Valer Surdea, la saxofon. Li se adaugă recitatoarea Maria Pîrvan, învăţătoare, care a prezentat una dintre creaţiile poetului Viorel Cosma : „Simbolul demnităţii".

Comuna Ghiroda s-a făcut prezentă pe scena marelui festival şi cu numeroase „podoabe", articole de artizanat, printre care păturile create de femeile satului, de-a lungul anilor, care s-au impus prin notă de autenticitate.

La Ghiroda, întîlnim dovezi incontestabile că oamenii, începînd cu cei din fruntea obştii, sînt animaţi de dorinţa şi hotărîrea de mai mult b e l ş u g, de mai multă l u m i n ă spirituală.

Nicolae PÎRVU

TAPAE

Tapae înseamnă începutul marei confruntări daco-romane. În anul 87 e.n. dacii zdrobesc aici atacul trupelor romane conduse de generalul Cornelius Fuscus. Un an mai tîrziu, în 88, Tettius Iulianus învinge pe daci la Tapae, dar Decebal iese victorios din impas determinînd Roma să plătească acel „stipendium" Daciei. Replica Romei n-a întîrziat însă. Împăratul Traian se pregăteşte timp de trei ani pentru război şi invadează Dacia în anul 101 cu 150 000 de ostaşi. Conduce personal bătălia de la Tapae şi învinge pe daci, dar, după cum a scris Dio Cassius (LXVII, 10, 2, ; LXVIII, 8, 1), dacii s-au bătut atît de cumplit încît împăratul Traian a trebuit să-şi rupă pînă şi veşmintele pentru a lega rănile ostaşilor săi şi numai cu ajutorul lui Zeus, care ar fi dezlănţuit un înfiorător cataclism de grindină, ploaie şi fulgere asupra poziţiilor de pe înălţimi ale dacilor, stingherindu-i în acţiunile lor, au crezut romanii că au dobîndit acea victorie încă nesigură. A urmat, cum se ştie, ocuparea şi transformarea Daciei în provincie romană, după al doilea război. De aceea, Tapae constituie piatra de hotar, de unde istoria dacilor capătă o nouă înfăţişare. Astfel explicîndu-se importanţa deosebită pentru istorie a acestui obiectiv şi cauza pentru care în ultimele două secole a fost intens căutat.

Tapae este, în sfîrşit, identificată de noi la Porţile de Fier ale Transilvaniei. (Sargeţia, XVI—XVII, 1983, p. 165—169). Descoperirea fiind considerată senzaţională. (Făclia nr. 11, 393).

Tapae, cu înţeles străvechi de strîmtoare, Poarta de Fier a Transilvaniei, situată între Zeicani şi Bucova, accesibilă în dreptul cotei de altitudine 700, numai pe lăţime de 60 m, atît cît a fost posibilă trecerea fostei linii C.F.R. Subcetate-Caransebeş şi D.N. 68, a constituit, de-a lungul timpului, principala cale de pătrundere din Banat în Ţara Haţegului. Defileul Bistrei este închis aici de Culmea Cătanelor ce coboară din Munţii Poiana Ruscăi la nord de D.N. 68 şi culmea de la sud de acelaşi drum coborînd din Munţii Godeanu. Locul întruneşte, într-adevăr, ideale caracteristici strategico-tactice şi dacii, care au dovedit întotdeauna măiestrie în alegerea terenului pe care să poarte bătăliile, pe cele două culmi şi-au organizat apărarea.

Fortificaţiile constau din uriaşe valuri de pămînt, avînd în forma actuală 10 m la bază şi înălţimea pînă la 6 m, flancate de şanţuri de apărare în lăţime de 7 m şi adînci de peste 2 m. La nord de D.N. 68, pe botul format de Culmea Cătanelor, pe front de 150 m, apărarea a fost asigu-

istorie document

rată cu 5 asemenea valuri succesive, iar spre calea de trecere, cu sistemul de fortificaţie sub formă de pieptene cu 5 colţi perpendiculari pe calea de acces. De altfel pe botul culmii amintite apar încă şi alte forme de întăriturі. Înapoia ultimului val pare să fi fost destinat locul pentru rezerve de trupe. Pînă la un fel de disc mai înalt de pe aceeaşi culme, unde pare să fi existat un turn împrejmuit de o terasă, apărarea a fost asigurată cu un singur, dar deosebit de puternic val flancat de şanţ, după care continuă cu forme de întăriturі mai reduse. La nord de D.N. 68 fortificaţia a apărat un front de 200 m, spre calea de acces şi de 800 m către vest de unde era aşteptat inamicul.

La sud de D.N. 68, a fost prevăzută o formaţie trapezoidală, a cărei bază să flancheze calea de acces în faţa complexului de întăriturі de la nord de drum, pentru a o putea, evident, închide ca în cleşte şi cu un masiv dublu val, prelungit din latura verticală a formei trapezoidale, ce urcă pe culmea de la sud de drum, după care coboară şi traversează valea Bistrei legîndu-se cu dealul Bogdana, de la poalele Munţilor Ţarcului, închizînd astfel şi valea Bistrei care putea permite o cale secundară de acces.

Întreg ansamblul de fortificaţii de la Tapae este dacic, dar, cu ocazia construirii lor au fost folosite şi elemente de întăriturі precedente, de exemplu, cel mai masiv val, aflat în faţa locului, pentru rezerve de trupe menţionat, datează de la începutul epocii fierului sau, la rîndul lor, rezultă că au fost utilizate şi amenajate chiar în epoci de mai tîrziu. Formaţia, cu unghiuri de flancare, amenajată pe valul dacic, de la nord de drum, a fost datată ca fiind realizată în timpul bătăliei, purtată de Iancu de Hunedoara cu turcii, în anul 1442, iar cetatea de pămînt, sub formă de stea, de tip vauban, avînd diametrul de 50 m, aflată pe panta culmii pe care urcă dublul val la sud de drum, pare să fi fost construită, după Cronica lui G. Kraus, în anul 1659, cînd Voievodul Rákoczi al II-lea a postat aici, „în şanţuri existente", un front antiotoman.

Prezintă interes şi piscul „Cerdăcel", situat pe culmea de la sud de drum, unde romanii ar fi avut un turn pentru releu, de semnalizări luminoase, dar substrucţiile de pe suprafaţa plană, de 0,5 ha, de pe această colină, nu este exclus să nu scoată la iveală o fostă cetate, posibil, dacică.

Ce completează încă şi întregeşte imaginea teatrului de operaţiuni petrecute la Tapae este faptul că fortificaţiile dacice de aici nu sînt singure, ele au în faţa lor mărturia certă a urmelor lăsate de adversar. La 5 km, spre Tibiscum, între Bucova şi Bouţarii de Sus, unde un drum forestier coborînd dinspre Munţii Ţarcului întîlneşte D. N. 68, se află fostul castru de marş roman, în suprafaţă de 10 ha, care a constituit baza de unde Traian a iniţiat atacul asupra poziţiilor dacice (D. Tudor, Oraşe, Bucureşti 1968, p. 43, 44). Rămîne neîndoielnic deci că Fortificaţiile de la Porţile de Fier sînt dacice, ceea ce, de fapt, şi săpăturile efectuate demonstrează. Să luăm însă cunoştinţă şi de părerea unui specialist despre acest obiectiv. În timp ce începuse săpăturile la Tapae, Dr. I. Glodariu a acordat un interviu ziarului hunedorean „Drumul Socialismului" nr. 8 353, din 20 sept. 1984, afirmînd : „Fortificaţiile de la Tapae, prin dimensiunea şi masivitatea lor, sînt unice în Europa. Ele au ca replică doar Fortificaţiile de la Cioclovina-Ponorici de lîngă Pui". Despre care urmează să vorbim altădată.

Hristache TATU

fanion

DE LA GHENCEA PÎN' LA BARCA *, ŞI-N RETUR

După grozăviile cu care ne-au ameninţat turcii că ne vor paşte la Izmir, am crezut că de la cîrma echipei a plecat Denizli şi a venit, peste noapte, Cassius Clay Gură Mare, ăla de îi spunea, la conferinţa de presă, imprudentului său adversar fix în ce secundă a meciului îl va deghiza în accident de cale ferată. Uite că nu a fost aşa, adică nici măcar nu am pierdut pe ţărmurile Asiei Mici şi i-am oprit pe turci sub porţile Barcelonei — oricum, cel mai îndepărtat avanpost al gazdelor noastre în acest secol — şi am fost ferm hotărîţi să jucăm noi finala primcupei europene. Aţi văzut şi dv. că ai noştri au început destul de crispat, galatasaraiezii avînd trei obiective clare : finala, tibia şi peroneul. Ba chiar golul lui Prekazi era gata-gata să reaprindă multe ciubuce şi narghilele în zonă, dacă, pe aproape, nu s-ar fi găsit Ilie Dumitrescu să egaleze şi să potolească tribunele smirnă. (Dacă vreţi şi-o informaţie cu un pronunţat caracter istoric, atunci aflaţi că Izmirul s-a numit, mai de mult, Smirna.). Sigur că nu a fost un meci frumos, ci unul eficient, poate prea inhibat pentru formaţia noastră, dar acum gîndul tuturor ne e la Barca-Barcelona, unde publicul are toate motivele să ţină cu noi sau, cel puţin, să nu ţină cu italienii. De ce ? Simplu : în cealaltă semifinală, Milan a cîştigat în faţa Realului cu năucitor 5—0, stabilit în următoarea ordine — Ancelotti, Rijkaard, Gullit, Van Basten, Donadoni. După cum observaţi, tripleta olandeză şi-a făcut datoria (dar nu poate să plece !), modelul avînd un celebru precedent în echipa Milan a anilor '50 : Gre-No-Li, adică cei trei atacanţi suedezi, Gren, Nordhal şi Liedholm. Deşi Realul a început fortissimo partida, şutul de la 20 de metri al „veteranului" Ancelotti (30 ani), din min. 18, i-a stins complet pe spanioli. Ceea ce a urmat a fost un recital al eficienţei italiene, gazdele neirosind nici o ocazie pînă la făurirea scorului suspomenit. În tur, spaniolii au avut semicircumstanţe atenuante, ei jucînd în sîmbăta de dinaintea meciului derby-ul campionatului, cu Barcelona. Acum însă, nimic. Deci, vom juca marea finală europeană, tot în Spania, la trei ani după ce un vis a devenit **prima oară** realitate.

Marcel TOLCEA

* Barcelona, señores !

top

SUNETUL MUZICII

Unul din evenimentele artistice ale anului, care va polariza, cu siguranţă, atenţia presei de specialitate, dar şi a unui numeros public, îl va constitui turneul mondial al formaţiei Bee Gees, care va începe în luna mai a.c., urmînd să se termine anul viitor. Vor fi susţinute nenumărate concerte în marile metropole din Europa, S.U.A., Japonia şi, firește, Australia, locul de baştină al fraţilor Barry, Maurice şi Robin Gibb. Putem afirma fără tăgadă că, vreme de aproape trei decenii, popularitatea formaţiei a fost aproape constantă. Ne gîndim, desigur, şi la cele 25 de albume de platină cucerite de grup pe oscilanta piaţă a discului, la cele 32 de Hit Singles-uri cuprinse de-a lungul anilor în nenumărate clasamente internaţionale. Ca şi în cazul Barbarei Streisand sau a interpretelor de culoare Diana Ross ori Dionne Warwick, mătuşa nu mai puţin celebrei Whitney Houston, talentul celor trei a fost pus în valoare şi în cîteva filme. Să amintim că LP-ul conţinînd banda sonoră a peliculei „Saturday Night Fever" — „Febra de sîmbătă noaptea" —, produs de R. Stigwood cu Travolta şi Olivia Newton-John în rolurile principale, s-a vîndut în peste 30 de milioane de exemplare. Istoria acestui grup începe undeva în Australia, unde, încă din 1958, sub atenta îndrumare a tatălui, fraţii Gibb vor alcătui un grup muzical ce se va produce în cercurile de prieteni cu prilejul diferitelor evenimente festive. Familia Gibb emigrează apoi în Anglia, în oraşul Manchester, iar preocupările muzicale ale copiilor se vor amplifica. Perioada de ascensiune a grupului Bee Gees coincide cu afirmarea Mersey Sound-ului prin cei patru celebri din Liverpool, fapt ce-i determină pe unii critici să vorbească de „Beatles-ii australieni". Apariţia grupului în programul TV „Ready Steady Go" va constitui un moment important în cariera formaţiei, ea fiind remarcată chiar de celebrul Brian Epstein, managerul Beatles-ilor.

Petru UMANSCHI

viaţa asociaţiei

• Sub genericul tradiţionalei manifestări „Luna cărţii în întreprinderi şi instituţii", la Întreprinderea de piese de schimb şi reparaţii utilaj minier Deva, a avut loc, în prezenţa autorului, lansarea romanului **Călătorie neterminată** de **Anghel Dumbrăveanu.** Prezentarea cărţii a fost făcută de prozatorul **Radu Ciobanu** şi de **Petrişor Ciorobea,** directorul Centrului de librării Deva. Autorul a purtat un dialog cu cititorii şi a acordat autografe. • În şedinţa de marţi a Cenaclului Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara şi al revistei „Orizont" a fost prezentat, în cadrul manifestărilor dedicate Centenarului Mihai Eminescu, în interpretarea Grupului teatral „Thespis" spectacolul cu piesa **Repetiţie generală,** adaptare după scenariul **Pe Văratec în sus** de **Ion Nicolescu.** La dezbateri au luat cuvîntul : **Cornel Ungureanu, Alexandru Jebeleanu, Carmen Odangiu, Nicolae Ţirioi, Gheorghe Secheşan, Nicolae Danciu Petniceanu, Traian Pop Traian** şi **Marian Odangiu,** conducătorul şedinţei. În şedinţa de **marţi, 25 aprilie a.c., ora 18,00,** va citi proză **Ion Crăciun.** Referat : **Mircea Mihăieş.**

panoramic

• **„Creativitate şi eficienţă în învăţămînt".** Ajunsă la cea de-a patra sa ediţie, ampla acţiune, desfăşurată sub egida Festivalului naţional „Cîntarea României", din iniţiativa Inspectoratului şcolar judeţean şi a Comisiei judeţene pentru activitatea sindicatelor din învăţămînt, a purtat, anul acesta, sugestivul generic **„Educarea prin muncă, pentru muncă a tinerei generaţii, integrarea învăţămîntului cu cercetarea, producţia şi practica social-politică, proces revoluţionar de înnoire şi modernizare a şcolii româneşti.** • **O expoziţie de un interes aparte** poate fi vizionată pe simezele galeriei „Helios". Autor — Doru Tulcan. • **„Secvenţa timişeană",** concursul bienal al cineamatorilor, şi-a desfăşurat recent cea de-a şaptea ediţie. Au participat 28 de cinecluburi din întreaga ţară. Cele 56 de filme de amatori, ilustrînd 11 specii ale genului cinematografic, au totalizat 455 minute de proiecţie. • **Acţiuni remarcabile** prin ţinuta cultural-ştiinţifică s-au desfăşurat în ultima perioadă în cadrul Cenaclului literar al Casei Universitarilor : o întîlnire cu prozatoarea Maria Luiza Cristescu, care a prezentat eseul „Eminescu şi noi", o conferinţă a istoricului ieşean Alexandru Zub („Tendinţe actuale în istoriografie"), o şedinţă de lucru (proză — Daniel Vighi ; referent — V. Popovici ; conducătorul şedinţei — L. Ciocârlie). • **În cadrul „Lunii cărţii în întreprinderi şi instituţii",** la I.M.T. a avut loc prezentarea lucrărilor : „În eminescianul univers", de Felicia Giurgiu, „Povestea profesorului Marian" (roman) de Vasile Şerban, „Tratamente termo-chimice" de Ioan Carţiş. Au fost prezenţi autorii şi, din partea Editurii „Facla", Ion Marin Almăjan (director), Eugen Dorcescu (redactor şef), Ion Ilin (redactor). • **La Cenaclul „Generaţii"** al Comitetului sindicatului învăţămînt a citit recent poezie Marcel Turcu ; referent — Marian Odangiu. • **Sub genericul** „Frumoasă eşti patria mea", cercul de istorie naţională **„Vasile Goldiş"** de la Liceul industrial nr. 9 a organizat o sesiune ştiinţifică la care au participat profesorii **Lucia Cadar, Margareta Predescu, Gh. Şora, Marius Terchilă, Isa Weisz, Ligia Carde,** precum şi numeroşi elevi. • **Sala culturală** a întreprinderii **Paltim** găzduieşte expoziţia de carte veche a bibliofilului Ion Brădeanu. • **În dezbatere** (la cenaclul „Pavel Dan" al Casei de cultură a studenţilor, duminică, 23 aprilie, ora 11, recentul volum al lui Mircea Bârsilă, **Argint galben** (Editura Albatros). • **Expoziţia artistului plastic amator Alfons Vezoc** a fost vernisată la Casa Armatei de către prof. univ. dr. Mihai Dragomirescu.

sport

STEAUA . . .

. . . ne-a suit, din nou, între liderii fotbalului european, izbîndă pe care unii o puneau, acum vreo trei ani, pe seama conjuncturii — şi anume că, lipsind echipele din Marea Britanie, competiţiile intercluburi n-ar mai avea sare, piper şi . . . ardei iute ; o fi sau ba aşa, cert e că, bunăoară, în Cupa Campionilor Europeni, fie şi fără englezi, rămîn ţări cu fotbal solid şi necruţător, precum, se ştie, Italia, Spania, Portugalia, U.R.S.S., Olanda, R.F.G., Franţa, Suedia, cărora le erau deschise acelaşi culoar şi acelaşi context.

Iată cum, după trei ani, Steaua română ajunge iarăşi în finală, după o cursă de efort, un galop de sănătate şi o lecţie de talent ; actuala ediţie a C.C.E. a găsit în trupa noastră un lot omogen, care, de la mic (Lung) la mare (Lăcătuş), mai exact spus, de la un capăt la altul, şi-a dovedit valoarea mondială, lansînd, în plus, prin forţa împrejurărilor, doi flăcăi ca oşul de granit : Dan Petrescu şi Ilie Dumitrescu ; şi asta într-o primăvară în care Hagi nu a fost tocmai vioara întîi, iar Lăcătuş şi-a „îngăduit" şi-o vacanţă la Izmir. A învins, aşadar, ECHIPA !

Miercuri, cît am văzut şi cît m-am priceput, i-am remarcat pe toţi, cum se şi cuvine, însă **cezari** mi s-au părut a fi Bumbescu — Iovan — Lung, aşadar defensiva, sobră, calmă şi eficientă (golul primit a fost imparabil, ilustrînd că şi turcii au clasă), ducînd greul unui joc care, excepţînd numerele de solist ale excepţionalului fotbalist care e Hagi, a fost unul de uzură, nu pentru spectacol, cît pentru . . . Barcelona.

Bravo, Steaua !

După un eşec usturător al Real-ului, finala se joacă între Steaua Bucureşti şi A.C. Milan, în 24 mai ; de data asta, e rîndul lui Hagi ! . . . Şi Lăcătuş, şi Bumbescu, şi Lung, şi Stoica . . .

Pînă atunci, însă, în miercurea ce vine, ne-om duce la Atena, cu prima Doamnă a fotbalului românesc : echipa naţională. Mult succes, tricolorilor ! Şi-un surîs, din parte-mi, Mării Mediterane, de care mi-e dor ca de-un vis în şura cu fîn.

Teodor BULZA

Teoria şi practica educaţiei permanente

Timp de mai mulţi ani, un colectiv de cercetători ai Centrului de Ştiinţe Sociale şi cadre didactice de la Universitatea din Timişoara a efectuat un studiu interdisciplinar asupra rolului comunicării în procesul educaţiei permanente din ţara noastră şi asupra circulaţiei informaţiei în diferite domenii de activitate umană.

Rezultatele acestor investigaţii realizate cu instrumente metodologice variate, incluzînd numeroase anchete sociologice de teren la care au participat studenţii Facultăţii de Filologie, diverse tipuri de analiză a modului de decodare a textelor sociale, beletristice şi ştiinţifice au fost valorificate în cîteva volume colective, în numeroase articole şi studii publicate în reviste ştiinţifice şi culturale.

Ultimul volum colectiv din această serie de studii, intitulat **Individul între informaţie şi comunicare. Studii în domeniul teoriei şi practicii educaţiei permanente.** Tipografia Universităţii din Timişoara, 1989, 283 p., cuprinde un număr de 12 studii aparţinînd autorilor ce au constituit nucleul de bază al cercetării asupra fenomenului informaţional. Deşi, sub aspectul tematic, în volumul de faţă predomină cercetările de sociologie a literaturii, nu sînt neglijate nici alte domenii ale informaţiei, cum ar fi, bunăoară, arta teatrală, arta cinematografică sau cartea tehnică. Există, de asemenea, un echilibru între studiile teoretice şi cercetările de teren.

În condiţiile înmulţirii şi diversificării canalelor de informaţie pe care le-a adus revoluţia tehnico-ştiinţifică, lectura rămîne să ocupe un loc important printre procesele şi sursele informaţionale. Este deci firească atenţia deosebită pe care o acordă autorii volumului recenzat diferitelor aspecte ale lecturii, privită ca o activitate complexă, bazată pe dinamismul şi dialectica inter-relaţiilor ce se stabilesc între autor şi cititor prin mijlocirea textului. Margareta Gyurcsik, în cele două studii ale sale, **Autoreferenţialitatea comunicării literare** şi **Raportul informaţie-comunicare din perspectivă semiotică,** abordează un aspect important al literaturii în general şi a celei moderne în special referitor la componentele metatextuale, subsumate conceptului de **hipercodificare,** înţeles ca o structură şi ca o strategie în alcătuirea textului literar prin care autorul operei intră în relaţii cu cititorul.

Pedagogia lecturii şi problematica predării literaturii în şcoală care să aibă în vedere autoreferenţialitatea şi poeticitatea textului literar reprezintă preocuparea lui Livius Ciocârlie în studiul **Transformarea informaţiei în comunicare prin procesul receptării literare.** Experienţa de scriitor, critic literar, dar mai ales de profesor de literatură îl îndreptăţeşte pe autor să facă o serie de propuneri menite să modifice în mod radical predarea literaturii în şcoală, unde obligativitatea lecturii textelor poetice şi analiza lor, făcută cu mijloace neadecvate sau prematură faţă de capacităţile analitice ale elevilor, fie că îi îndepărtează total de literatură, fie că duce la formarea unor deprinderi de lectură greşită şi deci nocivă devenirii culturale a omului.

Numeroase aspecte ale teoriei şi practicii receptării textului literar sînt abordate şi în studiul profesorului Ignat Bociort, **În jurul sistemului de preferinţe ale cititorului faţă de literatura contemporană.** Fidel principiilor modelului autoreglării şi dirijării conştiente a procesului creaţiei artistice enuntate în cartea sa **Teoria progresului literar-artistic** (1975), Ignat Bociort consideră posibilă şi necesară determinarea „orizontului de aşteptare a cititorului" în raport cu care se elaborează orice operă artistică. Acest model nu poate fi pur cantitativ şi închis în sine ; el trebuie să cuprindă atît anumite „constante", cît şi elemente „variabile", căci se raportează nu numai la un cititor „ideal", ci şi la unul „real", produs al unui cîmp socioinformaţional concret.

Rolul cîmpului socioinformaţional în determinarea preferinţelor cititorului şi modului de lectură, pe de o parte, dar şi acţiunea inversă a literaturii care prin intermediul unei lecturi adecvate poate modifica sau crea un cîmp cultural individual sau colectiv sînt analizate în studiul lui Corneliu Nistor, **Actul lecturii şi cîmpurile socio-informaţionale.**

Problema transpoziţiei dintr-un cod cultural naţional în altul apare deosebit de complexă şi dificilă în cazul traducerii artistice, aşa cum ne arată Doralina Selea în studiul său consacrat criticii foarte aspre a versiunii în engleză a operelor lui Eminescu datorată lui Ray MacGregor Hastie **(Poeme/Poems,** Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980). Autoarea este înclinată să creadă că această transpunere nereuşită reprezintă mai curînd un deserviciu adus acţiunii de propagare a culturii româneşti peste hotare.

Specificului diferitelor semne şi coduri culturale sînt consacrate mai multe studii cuprinse în volum. Articolul lui Ivan Evseev se ocupă de codul simbolic al metalelor, extrem de activ în literatura românească din primii ani ai industrializării socialiste, şi de locul mito-poeziei prelucrării metalelor în cugetarea sociologică contemporană, unde idealul prometeic sau vulcanic este tot mai mult concurat de fascinaţia mitului lui Orfeu. Studiul Doralinei Selea, **Poetica spaţiului cinematografic: informaţie, comunicare, interpretare** şi cele două studii de semiotică a teatrului elaborate de Pia Brînzeu **(Coduri în teatru** şi **Transmutaţia în teatru)** atrag atenţia asupra specificului organizării şi recepţionării informaţiei în codurile preponderent vizuale, care au suferit mutaţii importante în contextul culturii actuale.

Studiile anterioare efectuate de reprezentanţii colectivului de sociologie au arătat importanţa cărţii în formarea omului, au relevat rolul femeii ca lider cultural incontestabil în familia contemporană, subliniind totodată un anumit tip de inaderenţă a publicului cititor, inclusiv a specialiştilor în producţie, faţă de cartea tehnică. Această realitate socială este analizată în toate resorturile ei deterministe în studiile de teren efectuate de Constantin Strungă la cîteva întreprinderi din Timişoara **(Modalităţi de contact individual în cîmpul socioinformaţional tehnic)** şi de Otto Benkö la Întreprinderea „Metalotehnica" din Tîrgu Mureş **(Preinformaţia tehnică).** Ambele cercetări sînt însoţite de propuneri concrete privind îmbunătăţirea circulaţiei informaţiei tehnice şi informaţiei culturale în întreprinderile investigate.

O frumoasă iniţiativă a redactorilor acestui volum de studii sociologice (Otto Benkö şi Doralina Selea) reprezintă anexele compuse dintr-un indice tematic şi de nume, dintr-o listă de lucrări publicate pe aceeaşi temă şi din scurte prezentări ale autorilor de studii. Aceste accesorii ştiinţifice ajută la lectura volumului şi înlesnesc o mai bună cunoaştere a rezultatelor activităţii sociologice timişorene.

Ivan EVSEEV

prezenţe româneşti

Revista **Razvitak**, care apare la Zaječar (Iugoslavia) dedică integral numărul său dublu (4—5/1988), „Întîlnirilor de la Bor ale scriitorilor din Balcani", manifestare a cărei primă ediţie a avut loc în septembrie, anul trecut. Din bogatul sumar, desprindem publicarea prozei lui Dumitru Radu Popescu, **Mitrele vorbeşte cu florile,** în traducerea lui Adam Puslojić şi a Voislavei Stoianovici, lucrare pentru care scriitorul român a fost încununat cu **Marele Premiu „Vuk".**

În acelaşi număr sînt publicate ample grupaje de poezii ale lui Anghel Dumbrăveanu (în traducerea lui Adam Puslojić şi Slavomir Gvozdenovici) şi ale lui Slavomir Gvozdenovici, premiat cu **Mănunchiul de la Bor.** Sumarul revistei cuprinde, de asemenea, un eseu al lui Dumitru Radu Popescu despre literatura din Balcani şi un eseu despre poetul iugoslav Miodrag Pavlovici (traduse de Voislava Stoianovici), precum şi cuvîntul laureatului, rostit cu prilejul primirii **Marelui Premiu „Vuk"**, acordat în cadrul primei ediţii a Festivalului de la Bor.

itinerarii

Oraşul lui Beethoven

Bonn-ul este şi capitala R. F. Germane şi ceva mai mult : oraşul în care s-a născut şi a trăit, o parte din viaţa sa, Titanul muzicii europene şi universale, Ludwig van Beethoven. Dacă nu ai ştiut ori ai uitat cumva aceasta, îţi aminteşti imediat ce ai ieşit din gară — situată în inima oraşului. Poşta, o clădire impunătoare, ceva mai modestă ca a acelei din Timişoara, construită într-o arhitectură sobră. În faţa ei, statuia lui Beethoven, de Franz Klein. Locuitorii capitalei, poate mai mult turiştii, se opresc în faţa statuii Titanului. Unii o fotografiază, alţii o desenează ori o pictează cu veneraţie, copleşiţi de măreţia lui Beethoven.

În apropiere, pe strada Bonngasse nr. 20, s-a născut, la 17 decembrie 1770 Ludwig van Beethoven. Bine conservat, edificiul are trei nivele şi o mansardă. El a devenit astăzi casă memorială — muzeu. Exponatele de aici sînt numeroase : obiecte, mobilier, manuscrise, portrete ale sale şi ale unor contemporani, scrieri, cărţi şi reviste, suveniruri şi fotomontaje, stampe, note — într-o vitrină una sau mai multe confirmă că Beethoven îşi ţinea evidenţa cheltuielilor, ca odinioară la noi Titu Maiorescu, fără să le însoţească de vreun comentariu, ele pot fi asemănate cu cele din partituri — instrumente etc. Acestea din urmă sînt mai multe — ne-au atras atenţia violele şi viorile semnate de Nicolo Amatti. Una de Giovanni Guarnierri, datată Cremona, 1790 ; alta de Vicenzo Rugera, Cremona, 1718 şi alta mai veche din 1690, tot Cremona, de Andreea Guarnierri Emoţiile noastre sporesc în clipa în care ne imaginăm că pe toate acestea a cîntat, la vremea lui, Beethoven. În afara celor menţionate, merită să mai amintim cornurile de auzit, unele mai mari, altele de-a dreptul minuscule ca nişte jucării. Acestora li se mai alătură ochelarii, o lupă, o ştampilă, briciul de ras şi alte obiecte. Curiozitatea noastră sporeşte pe măsură ce trecem dintr-o cameră în alta. Ne întrebăm mereu : unde-i camera în care s-a născut, de fapt, acela care avea să uimească cu muzica lui lumea ? În fine, sus, la mansardă, o cameră cu tavanul scund, cu peretele din afară oblic, foarte simplă, aproape goală. În mijlocul ei, pe un suport, bustul compozitorului, în faţa căruia se află aşternută o cunună de lauri şi nimic mai mult. În fond aici a fost, cînd s-a născut el, apartamentul extrem de sărăcăcios al părinţilor săi.

Coborîm la parter. Aici, o mică sală de concerte, un pian şi un magnetofon. Dacă ai norocul, poţi asculta pe viu cevi din muzica celui ce s-a născut aici. Tot aici, chiar la intrarea în grădina casei, un punct comercial — muzeul în rezumat. Am intrat în grădină. Aici ne-a întîmpinat întrebător, de pe soclu, un nou Beethoven : vă place Bonn-ul ?

O întrebare firească, deoarece aici s-a simţit bine, aici a trăit anii cei mai fericiţi ai copilăriei şi ai adolescenţei. În fond, e imposibil să nu-ţi placă Bonn-ul, cînd îl priveşti de pe Venusberg. Panorama sa e parcă fără egal : cetatea Godesberg şi dealurile Siebengebirge. Istoria oraşului e tot atît de veche ca şi cea a Rinului. La început aici a fost un castru roman. După aceasta au trecut secole de linişte şi confruntări, pînă cînd principii electori din Köln şi-au mutat reşedinţa la Bonn. Podoaba oraşului pînă în secolul al XIX-lea a fost palatul unuia dintre aceşti principi, unul din cele mai frumoase monumente arhitectonice germane în stil rococo. Aşezat pe malul stîng al Rinului, palatul găzduieşte acum Universitatea. Edificiul său a fost integrat altora, fără ca acestea să-i diminueze ceva din strălucire ori să-i estompeze personalitatea atît de distinctă.

În biserica minoriţilor se păstrează şi astăzi o mică orgă, la care Ludwig exersa. În fond, Titanul, sub imperiul căruia trăieşte şi astăzi capitala, a ştiut să cînte şi a cîntat cu uşurinţă la orgă şi clavecin, vioară şi violă, unele din aceste instrumente, exponate ale Casei Memoriale. Şi, deşi el nu a trăit, după cum se ştie, doar aici, cei mai mulţi locuitori ai metropolei sînt tentaţi să-l considere numai al lor.

Între Bonn şi Köln e un du-te-vino. Köln-ul l-a cunoscut, la vremea sa, şi Ludwig — încă din martie 1778 — cînd, la vîrsta de numai 8 ani, concertează la Colonia, vechea denumire a Köln-ului, un oraş zgomotos, dar, se pare, sub nivelul vieţii culturale a oraşului din care venea micul solist. Beethoven, cînd încă nu avea 16 ani, nemulţumit de situaţia sa de muzician al curţii din Bonn, părăseşte oraşul. Fascinat de muzica lui Mozart, mînat de dorinţa mistuitoare de a-i cînta, se stabileşte la Viena. Părăsirea Bonn-ului nu a însemnat însă renunţarea definitivă la oraşul natal, unde s-a mai întors de atîtea ori. În toamna anului 1789 de exemplu, împreună cu un prieten al său, devine student al Facultăţii de Filozofie a Universităţii din Bonn, pe care nu a ajuns însă să o absolve.

Aceeaşi lună se înalţă şi astăzi peste Siebengebirge ca pe vremea tînărului Beethoven şi se admiră, ca odinioară Narcis, în oglinda mereu alta a Rinului, ale cărui unde scapără şi trec în graba omului şi a viselor sale, de atîtea mii de ani.

Pavel PETROMAN

COLEGIUL DE REDACŢIE:
ION ARIEŞANU (redactor şef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct)
VIOREL COLŢESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA : TIMIŞOARA, strada RODNEI 1; Telefoane : 3 33 90 şi 3 33 76 (redactor-şef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 17

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 17 (1156) 28 APRILIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 16 PAG., 3 LEI

Epoca Nicolae Ceaușescu — împlinire deplină a idealurilor clasei muncitoare

În acest an, ziua de 1 Mai — sărbătoarea clasei muncitoare de pretutindeni — e marcată de împlinirea a 100 de ani de la declararea de a fi înscrisă în calendar ca zi a solidarității internaționale a celor ce muncesc și, totodată, pentru istoria patriei noastre, ea are o semnificație deosebită, prin aniversarea a 50 de ani de la marea demonstrație patriotică, antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939.

Poporul român cinstește sărbătorirea zilei de 1 Mai, în atmosfera de puternică angajare civică, de vie participare la viața politică a țării, generată de Plenara C.C. al P.C.R., din 12—14 aprilie și sesiunea Marii Adunări Naționale — în acest sens fiind impresionante adunările populare, din municipiile și orașele întregii țări, organizate din inițiativa și la dorința unor mari colective de oameni ai muncii. În asemenea împrejurare, zeci și sute de mii de cetățeni din centrele urbane ale patriei și-au exprimat cu tărie deplina aprobare față de politica internă și externă a Partidului Comunist Român, au fost puse în lumină mărețele succese obținute de poporul român, sub conducerea înțeleaptă a partidului, a genialului său conducător, în toate domeniile vieții economico-sociale, în edificarea multilaterală a patriei, în consolidarea deplină a independenței și suveranității României socialiste.

Locuitorii timișeni — precum toți cetățenii de pe întreg cuprinsul patriei noastre — trăiesc profunda satisfacție dată de marile realizări economico-sociale înfăptuite pe aceste meleaguri în anii construcției socialiste, îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, acestea fiind obținute datorită grijii permanente a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU pentru înflorirea continuă a județului nostru. În glorioasa EPOCĂ NICOLAE CEAUȘESCU, în județul Timiș au fost create peste 150 000 de noi locuri de muncă, s-au construit 100 000 de apartamente, 50 000 case noi, 37 000 locuri în cămine pentru tineret; s-au asigurat, în întregime, spațiile pentru învățămîntul superior, liceal, gimnazial și preșcolar, s-a dublat baza materială a ocrotirii sănătății, au crescut desfacerile de mărfuri de 3,3 ori și de 6 ori volumul activităților din rețeaua prestărilor de servicii de la orașe și sate, cuprinse în peste 2 500 de unități. Toate aceste remarcabile realizări sînt un stimulent puternic pen-

ORIZONT

(Continuare în pag. 2)

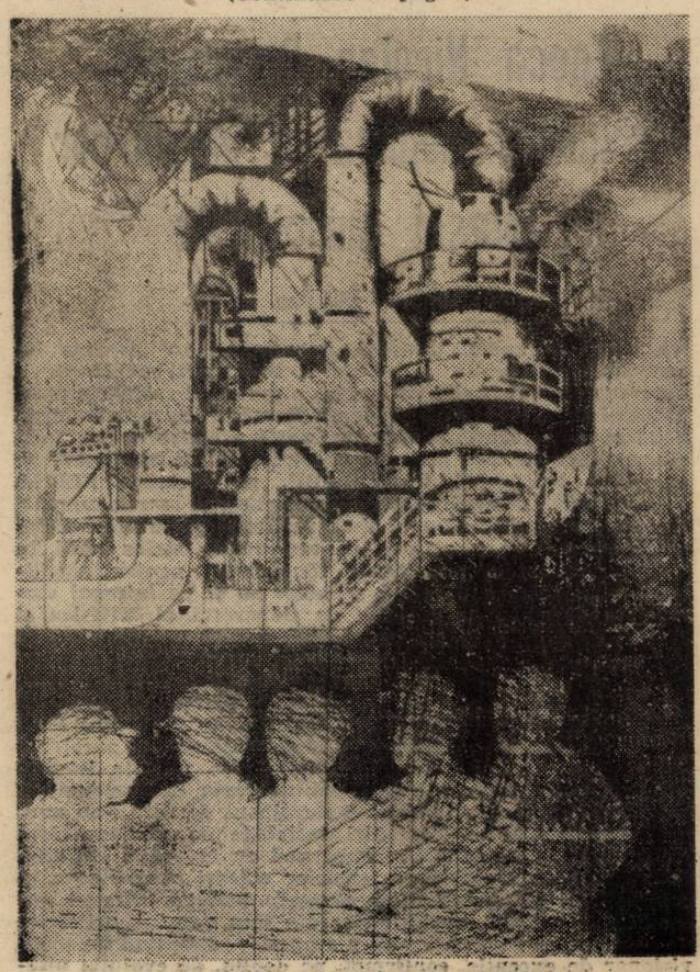

Grafică de CONSTANTIN CATARGIU

50 DE ANI DE LA MANIFESTĂRILE ANTIFASCISTE ȘI ANTIRĂZBOINICE DE LA 1 MAI 1939

Simbol al unui glorios trecut de luptă

„Creșterea avîntului mișcării antifasciste din România se oglindește în valul acțiunilor de luptă care au loc în această perioadă, în marile demonstrații antifasciste organizate la 1 Mai 1939 sub semnul împotrivirii poporului nostru Germaniei fasciste, pentru libertăți democratice, pentru apărarea independenței țării. În București, peste douăzeci de mii de cetățeni au manifestat în stradă împotriva Germaniei hitleriste, și, ca un simbol al hotărîrii de luptă pentru apărarea patriei, au depus coroane de flori la Mormîntul Eroului Necunoscut".

NICOLAE CEAUȘESCU

Înțelegerea exactă, la nivelul deplinei obiectivități și valori istorice, pe care le imprimă evenimentelor de acum cinci decenii aprecierile secretarului general al P.C.R., președintele Republicii Socialiste România, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** — participant activ la organizarea și desfășurarea acțiunilor revoluționare de la 1 Mai 1939 — își găsește expresia în politica constructivă și în eforturile deosebite depuse de partidul comunist împotriva pericolului fascist, pentru apărarea integrității teritoriale, independenței și suveranității naționale a patriei, amenințată ca urmare a politicii agresive și revizioniste promovate pe plan internațional în deceniul patru de statele fasciste, în primul rînd de Germania hitleristă.

În împrejurările grave din anii 1938—1939, cînd dimensiunile pericolului fascist asupra României crescuseră considerabil, ca urmare a tranzacției rușinoase de la München (septembrie 1938) și a ocupării Cehoslovaciei de către naziști (martie 1938), eforturile partidului comunist de realizare a unui cadru unitar de luptă antifascistă s-au amplificat și s-au diversificat la scară națională. Politica de Front popular antifascist, promovată de partidul comunist în acești ani a dobîndit consistență îndeosebi în rîndurile clasei muncitoare. Cadrul organizat, de Front Unic Muncitoresc, pe care au reușit să-l imprime comuniștii în ansamblul activității profesionale și social-politice a breslelor muncitorești constituie, între altele, și explicația caracterului revoluționar deosebit de energic pe care l-au avut manifestațiile antifasciste și patriotice de la 1 Mai 1939.

Campania politică, de organizare a zilei de 1 Mai 1939, s-a desfășurat în condiții specifice, diferite de cele din anii precedenți. Era vorba de încercarea pe care autoritățile o făceau de a denatura caracterul și semnificația istorică a acestui eveniment, preconizînd imprimarea unui caracter oficial, de sprijinire a regimului de dictatură regală, întrunirilor și demonstrațiilor de stradă organizate de bresle în această zi.

Este meritul Partidului Comunist Român că, în aceste condiții, a găsit orientarea tactică cea mai potrivită, reușind, pe baza colaborării cu socialiștii și social-democrații să dejoace intențiile autorităților, să transforme întrunirile și demonstrațiile din ziua de 1 Mai 1939 în puternice acțiuni de protest contra regimului de dictatură regală, împotriva fascismului și pericolului de război, pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a patriei.

Toate acestea au fost posibile ca urmare a unei activități organizatorice prealabile, deosebit de intense, desfășurate de P.C.R. Din inițiativa conducerii de partid s-a constituit o comisie de organizare a sărbătoririi zilei de 1 Mai, care număra, printre cadrele sale de frunte, alături de **NICOLAE CEAUȘESCU**, pe Ilie Pintilie și pe Constantin David și Alexandru Iliescu.

Poate mai mult decît oricare altă acțiune revoluționară pe care o consemnează trecutul de luptă al clasei muncitoare din România, manifestările politice, antifasciste și patriotice de la 1 Mai 1939 s-au desfășurat cu participarea activă a tineretului revoluționar. Prezența tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** în Comisia de organizare a zilei de 1 Mai poartă în sine semnificația prețuirii pe care partidul o acorda meritelor sale personale, discernămîntului politic, dîrzeniei și intransigenței revoluționare pe care le probase în numeroase împrejurări, în lupta antifascistă, pentru realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare și reorganizare a Uniunii Tineretului Comunist.

În dimineața zilei de 1 Mai 1939, Capitala căpătase un aspect aparte, impresionant prin marea mobilizare a forțelor proletare. Mii de oameni ai muncii, bărbați, femei și tineri, de cele mai diferite profesii, se îndreptau spre sălile de întrunire. La ora 9 dimineața, sala și grădina cinematografului „Tomis" deveniseră neîncăpătoare pentru numărul mare de participanți. Deasupra mulțimii entuziasmate, comuniștii, social-democrații înălțau pancarte cu revendicări muncitorești și antifasciste: **Vrem 8 ore de muncă!, Cerem mărirea salariilor!, Trăiască independența națională a țării!, Să apărăm granițele împotriva agresorului hitlerist!, Jos fascismul!, Vrem front patriotic!, Unire cu toate popoarele democratice!, Trăiască pacea!**

Dînd expresie sentimentelor patriotice de care era animată muncitorimea română, participanții la lucrările congresului breslelor (desfășurat în această zi în sala cinematografului „Aro" din București) au hotărît, printr-o rezoluție, ca întreaga clasă muncitoare din România să contribuie cu valoarea unei zile de muncă la înzestrarea tehnică a armatei române.

O atenție deosebită a acordat partidul comunist în cadrul campaniei politice de 1 Mai 1939 sublinierii perico-

Dr. Olimpiu MATICHESCU

(Continuare în pag. 2)

Întîi de mai

Ai primăverii sîntem și inima ne bate
În ritmul viu al firii, prin soarele intens;
Desăvîrșim, prin muncă, avînt și demnitate,
Al timpului eroic nemuritorul sens.

Întîi de mai se-avîntă revoluționar
Din anul de restriște al lui treizeci și nouă,
Cînd cel ce-avea s-ajungă în fruntea țării, far,
Purtă o faclă-a luptei spre o viață nouă.

Cu forță exemplară, muncitoresc avînt,
De-atunci să dea în oameni speranță, unitate,
Spre-a se-avînta cu patos spre idealul sfînt
Al vremii comuniste de pace, echitate.

Cinstim, în Mai, Întîiul, un om vizionar;
Primul bărbat al țării, supremă efigie-i
Independenței noastre, neprețuitul dar
Pe care-această Eră îl face României!

Lucian BURERIU

1 Mai 1939 — expresie a unității clasei muncitoare în lupta pentru libertate, unitate și independență

Încă de la afirmarea sa pe planul vieții politice românești ca o forță revoluționară, clasa muncitoare a înțeles că în unitatea sa de gîndire și acțiune se află izvorul tăriei și forței, că în coeziunea strînsă a tuturor muncitorilor, fără deosebire de naționalitate, stătea garanția victoriei sale în lupta ce se angajase pentru transformarea revoluționară a societății românești, pentru libertatea, unitatea și independența poporului român.

Începînd din anul 1890, ziua de 1 Mai a fost transformată treptat, de clasa muncitoare, într-un moment de puternică afirmare a spiritului său revoluționar, a marilor sale resurse de abnegație și dăruire, a forței unității muncitorești, a rolului său decisiv nu numai în asigurarea progresului societății românești, ci și în prefacerea structurală a societății, în împlinirea dezideratului de libertate, unitate și independență al poporului român. Cea mai elocventă ilustrare a acestor adevăruri o reprezintă marea demonstrație patriotică, antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939, în organizarea și desfășurarea căreia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** și tovarășa **ELENA CEAUȘESCU** au avut un rol determinant.

Demonstrația a avut loc în condițiile cînd pe plan intern dictatura regală și slujitorii săi făceau eforturi disperate pentru așa-zisa „armonizare" a intereselor maselor populare cu interesele regimului carlist, iar pe plan extern prezența trupelor hitleriste și horthyste la granița de nord-vest a României amenințau permanent integritatea, independența și suveranitatea statului român. În aceste condiții, forța politică ce și-a asumat și-n continuare sarcina mobilizării forțelor revoluționare, democratice și antifasciste în lupta pentru apărarea integrității, independenței și suveranității țării noastre, a fost Partidul Comunist Român. Organizațiile prin care el a putut să acționeze mai bine în vederea realizării acestui important obiectiv au fost breslele muncitorești create de regimul carlist, la puțin timp după dizolvarea sindicatelor muncitorești, în septembrie 1938. Încă de la constituirea lor, P.C.R. a dat indicații membrilor săi să intre în conducerea acestora, pentru a le transforma în organizații muncitorești revoluționare. O activitate deosebit de rodnică au desfășurat-o tinerii comuniști, în frunte cu tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** și tovarășa **ELENA CEAUȘESCU**, în cercurile culturale ale breslelor. Scopul respectivelor activități era de a educa pe tinerii muncitori în spiritul luptei revoluționare pentru apărarea integrității, independenței și suveranității statului român.

Urmărind să creeze falsa impresie a libertății de organizare și manifestare, a ataşamentului clasei muncitoare față de regimul carlist, autoritățile au aprobat ținerea congresului breslelor în ziua de 1 Mai 1939 din București și întrunirile din sălile „Tomis" și „Eintracht".

Informat despre intențiile autorităților, P.C.R. a trecut imediat la dejucarea acestor planuri, prin transformarea manifestărilor din ziua de 1 Mai în puternice acțiuni cu caracter antifascist, antirevizionist și antirăzboinic. În acest scop a fost convocată ședința lărgită a Comitetului organizației comuniste din București, la care au participat și secretarii comitetelor raionale din Capitală. Cu această ocazie s-a hotărît ca lupta pentru dejucarea planurilor autorităților carliste să fie dusă de comuniști chiar în rîndurile breslelor și să se aleagă vorbitori din rîndurile muncitorilor care, în cuvîntul lor, să evidențieze necesitatea și importanța solidarității clasei muncitoare în lupta pentru revendicări economice și politice, pentru apărarea integrității, independenței și suveranității statului român.

Paralel cu aceste hotărîri, C.C. al P.C.R. a trimis o circulară la toate organizațiile sale regionale, prin care le cerea ca, la congresul breslelor, să fie aleși ca delegați cît mai mulți comuniști, socialiști și social-democrați, urmînd ca, la sosirea lor în Capitală, în seara zilei de 30 aprilie, să fie puși la curent cu programul stabilit de P.C.R. pentru ziua de 1 Mai.

În Capitală, comuniștii au trecut la propagarea instrucțiunilor date de P.C.R. privind sărbătorirea zilei de 1 Mai atît în rîndurile muncitorilor, cît și în rîndurile întregii populații. În același timp, s-a luat legătura cu conducerea organizațiilor P.N.L. și P.N.T. din București, pentru atragerea acestora la realizarea programului P.C.R. privind sărbătorirea zilei de 1 Mai.

Pentru asigurarea conspirativității tuturor acțiunilor luate de P.C.R., ultimele instrucțiuni au fost transmise comuniștilor cu cîteva ore înainte de începerea festivităților. Conform acestor instrucțiuni, o parte din comuniști trebuia să ia parte la adunările din sălile „Aro", „Tomis" și „Eintracht", cu sarcina de a scanda lozinci și de a mobiliza pe muncitorii prezenți la lupta întregului popor împotriva pericolului fascist și revizionist, pentru apărarea cu arma în mînă a granițelor patriei noastre. Cealaltă parte a comuniștilor trebuia să se încadreze printre manifestanți, în așa fel încît partidul comunist să fie prezent pe toată lungimea coloanei de demonstranți. Totodată, s-au stabilit lozincile sub semnul cărora trebuie să se desfășoare marea demonstrație. Se cuvine subliniat faptul că întregul ansamblu de pregătiri și măsuri organizatorice care a determinat caracterul antifascist, antirăzboinic și antirevizionist al întrunirilor și al marii demonstrații de la 1 Mai 1939 din București este strîns legat — așa cum aveau să consemneze înseși autoritățile carliste — de activitatea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** și a tovarășei **ELENA CEAUȘESCU** (Petrescu).

Adunările din cele trei săli din București s-au desfășurat conform instrucțiunilor date de P.C.R. Muncitorii care au luat cuvîntul, după ce au subliniat consecințele regimului de dictatură regală, au condamnat concesiile pe care acesta le-a făcut Germaniei hitleriste prin încheierea la 23 martie 1939 a tratatului economic, concesii care periclitau însăși ființa statală a poporului român. Apoi au subliniat scopul sărbătoririi zilei de 1 Mai, și anume acela de solidaritate a proletariatului internațional în lupta împotriva pericolului fascist, pentru libertatea și independența popoarelor. Clasa muncitoare din România era chemată să fie în primele rînduri ale luptei poporului român, pentru a-și apăra libertatea și independența, amenințate de agresiunea statelor fasciste și revizioniste.

După terminarea celor trei întruniri, participanții s-au reunit în jurul orei 12 în Piața Romană, de unde, conform programului stabilit de autorități, în coloane, trebuiau să parcurgă Calea Victoriei — Splaiul Independenței — strada 11 Iunie — Parcul Carol (astăzi Parcul Libertății). Încă pe prima parte a traseului, numărul manifestanților a crescut, de la 4—5000 cîți erau la început, la 20.000, cu cetățeni mobilizați de P.C.R. Spre stupefacția autorităților aflate în fruntea cortegiului, din coloane, muncitorii au început să strige lozincile: „Trăiască 1 Mai, ziua muncii!", „Trăiască frontul unic al muncitorimii!", „Vrem respectarea granițelor!", „Jos cu hitlerismul!", „Să ținem piept agresorului!", „Trăiască Frontul Popular Antifascist!".

Coloana de muncitori s-a oprit în Parcul Libertății, unde demonstranții au depus coroane de flori la Mormîntul Eroului Necunoscut, simbol al prețuirii de către clasa muncitoare a acelora care s-au jertfit pe altarul libertății, unității și independenței poporului român.

După-amiază, conform programului stabilit, a avut loc o mare serbare cimpenească pe stadionul muncitoresc din cartierul Filaret. Urmînd indicațiile Comitetului de organizare a zilei de 1 Mai, comuniștii au imprimat acestei serbări același caracter revoluționar, reușind prin lozincile strigate și discuțiile purtate să-i mobilizeze pe muncitori la lupta pentru revendicări economice și politice, împotriva pericolului fascist.

Întruniri muncitorești cu ocazia zilei de 1 Mai 1939 au avut loc în majoritatea orașelor din țară. De exemplu, la Timișoara, a avut loc o adunare festivă, cu care ocazie Simion Gârboveanu, secretarul breslei muncitorilor metalurgiști din Ținutul Timiș a luat cuvîntul, chemînd pe toți muncitorii din această parte a țării, indiferent de naționalitate, la lupta poporului român împotriva fascismului agresor.

Acum, cînd aniversăm o jumătate de secol de la marea demonstrație antifascistă, antirevizionistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939 din București, în organizarea și desfășurarea căreia un rol determinant l-au avut tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** și tovarășa **ELENA CEAUȘESCU**, oamenii muncii din țara noastră aduc un fierbinte omagiu Partidului Comunist Român, secretarului său general, pentru marile înfăptuiri revoluționare ce au loc în țara noastră, înfăptuiri ce deschid poporului român largi perspective de afirmare pe plan internațional, ca un popor liber, independent și suveran.

Conf. univ. dr.
Gh. I. OANCEA

Simbol al unui glorios trecut de luptă

(Urmare din pag. 1)

lului prezentat de organizațiile fasciste din interiorul țării și, în primul rînd, de Garda de Fier, principala agentură hitleristă din România. Printre lozincile dintre cele mai larg folosite de cei peste 20 000 de participanți la marea demonstrație patriotică din București de la 1 Mai 1939 au fost cele referitoare la condamnarea acestei organizații fasciste, teroriste. Pe întregul traseu muncitorii au scandat: **„Jos Garda de fier!, Jos gardismul! Jos agenții hitleriști! Jos agenții trădători de țară!, Vrem apărarea granițelor!, Unire cu toate popoarele democratice!, La ghilotină cu Hitler și Mussolini!, Trăiască Frontul Popular Antifascist!"**. În același timp, oamenii muncii au luat poziție deschisă împotriva acelor elemente fasciste sau profasciste ale burgheziei care se pronunțau pentru ralierea României la politica statelor fasciste.

În încheierea manifestației, care, potrivit programului, a avut ca punct final Parcul Libertății, s-a depus o coroană de flori pe Mormîntul Eroului Necunoscut — simbol al prețuirii poporului nostru față de eroii neamului, față de cei care aduseseră suprema jertfă pe altarul unității și independenței naționale.

Din inițiativa comuniștilor și a muncitorilor social-democrați, în după-amiaza zilei de 1 Mai 1939 au fost organizate, la Stadionul Muncitoresc, în diverse păduri și locuri de agrement din jurul capitalei, acțiuni cu caracter educativ patriotic, s-a extins acțiunea de colectare de ajutoare pentru întemnițații politici ai clasei muncitoare, s-au lansat și scandat chemările la luptă ale partidului comunist.

Manifestări asemănătoare, cu caracter patriotic, antifascist și antirevizionist au fost organizate de muncitorii comuniști, socialiști și social-democrați în numeroase centre economice ale țării: Timișoara, Arad, Cluj, Iași, Reșița, Ploiești, Deva, Constanța, Galați, Brăila, Tg. Mureș, Oradea, Bacău, Alba-Iulia, în localitățile miniere de pe Valea Jiului.

Evenimentele revoluționare de la 1 Mai 1939 au constituit o victorie a partidului comunist, a politicii sale de Front unic cu P.S.D. Ele au fost pe larg comentate în cele mai diverse pături ale opiniei publice din țară și au avut ecou peste granițe. Luînd în discuție situația din România, amenințată de fascism și agresiune din partea Germaniei hitleriste și a aliaților săi, Conferința internațională pentru apărarea păcii, ținută la Paris în zilele de 12—14 mai 1939, aprecia că manifestările muncitorești din ziua de 1 Mai din România constituiau expresia voinței maselor și **„o dovadă că poporul român se raliază la mișcarea antifascistă și că voința sa este de a lupta, în mod real, împotriva agresorului și fascismului"**.

Manifestațiile antifasciste și antirăzboinice de la 1 Mai 1939 din România se înscriu ca momente însemnate în cadrul general al acțiunilor de masă revoluționare organizate și conduse de partidul comunist în această etapă, împotriva exploatării capitaliste, împotriva fascismului și revizionismului agresiv, pentru apărarea integrității teritoriale, independenței și suveranității naționale a patriei.

Epoca Nicolae Ceaușescu — împlinire deplină a idealurilor clasei muncitoare

(Urmare din pag. 1)

tru oamenii muncii timișeni, angajîndu-i cu întreaga lor capacitate în nobila activitate a înfăptuirii neabătute a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism. Dînd expresie sentimentelor de înaltă prețuire și profundă recunoștință cu care întreaga noastră națiune înconjoară pe tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, pe tovarășa ELENA CEAUȘESCU, oamenii muncii participanți la marile adunări din Timișoara și din Lugoj și-au reafirmat și cu acest prilej angajamentul de a acționa în continuare, strîns uniți în jurul partidului, al secretarului său general, pentru îndeplinirea exemplară a planului pe acest an și pe întregul cincinal, a obiectivelor stabilite de Congresul al XIII-lea și Conferința Națională ale partidului, pentru a întîmpina cu noi rezultate însemnate Congresul al XIV-lea al partidului, marile aniversări istorice ale acestui an — una dintre acestea fiind împlinirea a 50 de ani de la marea demonstrație patriotică, antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939.

În prezent, ziua de 1 Mai 1939 se situează sub auspiciile unei semnificații aparte, strălucitele sale valențe istorice marcînd, prin valoarea lor perenă, un reper fundamental în noul ev al patriei, prin rolul determinant pe care l-au avut arhitectul genial al României socialiste de azi, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, împreună cu tovarășa ELENA CEAUȘESCU, în stabilirea amplelor măsuri pregătitoare, a conținutului și modalităților concrete privind întregul ansamblu de acțiuni revoluționare din țara noastră, prilejuite de sărbătoarea internațională a muncii — dovedind un spirit vizionar de excepție, confirmat, pe deplin, de evoluția ulterioară a evenimentelor, de profundele transformări sociale din scumpa noastră patrie.

GENEZA SĂRBĂTORIRII ZILEI DE 1 MAI

Sărbătoarea muncii s-a născut treptat din luptele economice ale proletariatului, în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, pentru obținerea zilei de muncă de 8 ore. Lupta muncitorimii pentru limitarea zilei de muncă era mai veche. Începută în Anglia de către Mișcarea tradeunionistă, ea a căpătat contururi mai precise în S.U.A. În octombrie 1884, la Chicago, a patra Convenție ținută de **Federation of Organised Trades and Labor Unions of the Unites States and Canada** hotărăște ca organizațiile profesionale ale proletariatului din S.U.A. să depună eforturi susținute pentru limitarea zilei de muncă la 8 ore. Și, pentru a da mai multă precizie și vigoare acestei inițiative, s-a hotărît ca, pînă la 1 mai 1886, să se impună această revendicare tuturor patronilor. În cazul cînd patronatul ar fi refuzat satisfacerea acestei doleanțe, muncitorimea urma să declare grevă generală. Mișcarea era o presiune exercitată asupra patronilor cu scopul de a ajunge la o înțelegere amiabilă, și tocmai în acest sens se alesese ziua de 1 mai, în care, după tradiția americană, se reînnoiau contractele, locațiunile și aranjamentele de muncă.

În urma unei viguroase și permanente propagande, susținute de către organizațiile profesionale muncitorești, mulți patroni au cedat înainte de 1 mai 1886. Victoria nu a fost însă deplină. De aceea, în ziua de 1 mai a acestui an, de la un capăt la altul al Statelor Unite, muncitorii au suspendat lucrul și au organizat manifestații impunătoare. Miile de pancarte purtau o singură revendicare, de fapt un imperativ : **De azi înainte nici un lucrător nu trebuie să muncească mai mult de 8 ore !**

Succesul a fost enorm : 200 000 de muncitori au obținut cîștig de cauză. Burghezia — care, temporar, bătuse în retragere — nu vedea însă cu ochi buni dobîndirea de către proletariat a acestei importante revendicări, din două puncte de vedere : subminarea autorității sale politice (căci revendicarea fusese impusă prin luptă) și micșorarea profiturilor enorme dobîndite de patroni. Așa stînd lucrurile și beneficiind de concursul aparatului represiv, ea recurge la provocări. Este ales, în acest scop, orașul Chicago, și nu întîmplător. Marele centru economic era considerat, pe bună dreptate, în acea perioadă, ca oraș de avangardă a mișcării muncitorești din S.U.A., atît prin numărul mare de muncitori organizați, cît și prin combativitatea lor. Manifestațiile zilei de 1 Mai 1886 luaseră aici proporții deosebite. În urma lor, majoritatea patronilor au cedat. Rezista încă direcția întreprinderii Mac-Cormik, care a reușit să aducă din alte localități un însemnat contigent de spărgători de grevă. În ziua de 3 mai, în timp ce 10 000 de muncitori, care intraseră în grevă, potrivit consemnului, la 1 mai, manifestau în fața fabricii, au fost atacați de polițiști. Incidentul s-a soldat cu morți și răniți. Revoltată, muncitorimea din Chicago organizează a doua zi o uriașă demonstrație de stradă, cerînd pedepsirea asasinilor. Cum era însă de așteptat, organele de represiune au intervenit din nou. Ciocnirea dintre poliție și manifestanți s-a transformat într-un adevărat măcel. A urmat apoi o înscenare judiciară : 4 dintre conducătorii muncitorimii americane au fost condamnați la moarte prin spînzurătoare, iar alți 3 la muncă silnică pe viață.

Paralel, în Franța se petrecea ceva analog. În octombrie 1886 se constituie **Federation des Sindicates et Groupes Corporatistes Ouvrières de France.** La cel de-al treilea Congres al acestei organizații (Bordeaux : 28 octombrie — 4 noiembrie 1888), se votează o rezoluție care cerea sindicatelor profesionale din Franța să trimită delegații pe la prefecturile și primăriile respective, avînd asupra lor o moțiune cu două revendicări mai însemnate : limitarea zilei de muncă la 8 ore și fixarea unui minimum de salar. Manifestația în favoarea acestei revendicări a avut loc la 10 februarie 1889 într-un mare număr de orașe, muncitorii obținînd succese parțiale.

La 20 iulie 1889, în sala „Petrelle" din Paris se desfășurau lucrările primului Congres al Internaționalei a II-a. La ordinea de zi se aflau multiple probleme privind organizarea mișcării muncitorești internaționale. Printre acestea, necesitatea luptei hotărîte împotriva ofensivei patronale. Problema obținerii zilei de muncă de 8 ore, eforturile făcute de proletariatul diferitelor țări în acest sens erau de mult cunoscute delegaților la congres. Experiența muncitorilor din S.U.A., succesele parțiale obținute în această direcție în Franța dovedeau pe deplin că efortul colectiv și solidaritatea proletariatului organizat sînt de natură să faciliteze succesul clisei muncitoare în obținerea acestei importante revendicări. Toate acestea, cît și posibilitatea obținerii succesului la scară internațională au sugerat delegatului federației sindicatelor franceze — Raymond Lavigne — ideea de a propune spre aprobare congresului o moțiune în care se prevedea necesitatea organizării în toate țările, în mod simultan, a unor acțiuni similare cu cele din S.U.A. și Franța, în favoarea reducerii zilei de muncă la 8 ore. Propunerea delegatului francez a fost adoptată cu mare entuziasm. În moțiunea votată apoi de către congresiști se arăta că, pentru a se pune de acord agitația organizațiilor profesionale din S.U.A. cu cea europeană, și avîndu-se desigur în vedere și precedentul din 1886 de la Chicago, se alege ca zi unică pentru această acțiune muncitorească internațională — ziua de 1 Mai 1890. **„Muncitorii diferitelor națiuni** — sublinia hotărîrea Internaționalei în continuare — **vor organiza această manifestație după felul cum li se va părea mai potrivit cu împrejurările din țările lor".**

Lupta pentru cele trei opturi (opt ore de muncă, opt ore de odihnă și opt de instrucție), ce va fi înscrisă de acum înainte pe stindardele de luptă ale proletariatului din cele mai diferite țări, căpăta astfel o consocrare internațională. Iar pregătirea primului 1 Mai începea odată cu mugurii și ghioceii anului 1890 — simbolizînd poate și prin aceasta victoria deplină a cauzei drepte pentru care luptau în acea vreme milioane de dezmoșteniți.

Guvernele burgheze au căutat să le zădărnicească sau să le potolească avîntul clasei muncitoare, parte prin făgăduieli în direcția unei rapide îmbunătățiri a condițiilor de trai ale muncitorilor, parte prin amenințări pe care se străduiau să le facă cît mai înspăimîntătoare. Cu toate acestea, ziua de 1 Mai 1890 a cunoscut un succes deplin ; nu atît sub raportul dobîndirii zilei de muncă de 8 ore — revendicare pentru care proletariatul internațional avea să mai lupte mulți ani — cît mai ales al marilor întruniri și demonstrații care au avut loc în majoritatea statelor în care mișcarea muncitorească era cît de cît organizată. În Austria, Anglia și Germania întrunirile și demonstrațiile muncitorești au fost de o amploare nemaicunoscută. În Franța s-au desfășurat întruniri și manifestații în 80 de localități. La Paris, comercianții au închis prăvăliile, Banca Franței a suspendat afacerile ; s-au semnalat numeroase ciocniri între manifestanți și trupele de cavalerie. Cele mai grave măsuri de represiune au avut loc însă la Fourmies : 40 000 de manifestanți au fost atacați de armată. S-a tras în muncitori, fără somație. Au fost răpuse 19 vieți. Printre cei uciși, un copil de 11 ani.

Mișcarea muncitorească din România a fost reprezentată la Congresul de constituire a Internaționalei a II-a prin 5 delegați. Acest fapt, cît și publicarea în presa muncitorească a principalelor probleme dezbătute la Congres au constituit factori care au determinat adeziunea entuziastă a proletariatului român la ideea sărbătoriii zilei de 1 Mai. Și în țara noastră pregătirile evenimentului încep de timpuriu. În numărul din 3 martie 1890, gazeta „Munca" scria : **„Tot muncitorul să lase lucrul în această zi, și să sărbătorească frățește intiia mișcare uriașă a muncitorilor din toată lumea, care vor cere cu acest prilej ca ziua de muncă să scadă pretutindeni la 8 ceasuri. Ceea ce fac frații noștri din toată lumea să facem și noi ; avem suferințe ca și ei, ca și dînșii muncim azi mai mult decît dau voie puterile omenești".**

Periodicitatea sărbătoririi zilei de 1 Mai a fost stabilită definitiv la cel de al doilea Congres al Internaționalei socialiste de la Bruxelles, din august 1891. Conform hotărîrii, ziua de 1 Mai devenea sărbătoarea unică a proletariatului internațional, cu caracter economic de revendicare a zilei de muncă de 8 ore și afirmare a luptei de clasă. Congresul de la Zürich, ținut în anul 1893, a reînnoit această hotărîre, adăugînd că 1 Mai trebuie să afirme pretutindeni energia, voința proletariatului de a pune capăt deosebirilor de clasă prin revoluție socială.

În scurgerea deceniilor, caracterul zilei internaționale a celor ce muncesc va evolua în mod sensibil, în raport direct cu evoluția mișcării muncitorești, cu victoriile și limitele sale. De la o mișcare relativ pașnică, vizînd dobîndirea zilei de muncă de 8 ore, urmată apoi de o presiune ceva mai organizată asupra aparatului de stat, 1 Mai va deveni cu timpul o zi de afirmare a conștiinței de clasă a proletariatului internațional și a năzuințelor sale firești spre pace și progres social.

„Ce va fi 1 Mai mîine ? — se întreba acum 56 de ani un militant al mișcării muncitorești din țara noastră, într-un articol de presă consacrat acestui eveniment. Negreșit — își răspundea singur —, în viitoarea societate, generațiile care vor ridica imnul de slavă noii orînduiri vor păstra-o ca o amintire pioasă, ca o cinstire a înaintașilor din jertfele cărora s-a clădit fericirea lor". Cîtă dreptate a avut ! Acel **Mîine**, pe care vizionarul comunist îl întrezărea cu decenii în urmă, îl trăim noi **Azi**, în patria noastră socialistă, liberă și independentă. Iar cinstirea înaintașilor noștri ; a celor care s-au jertfit pentru **idee**, pentru nobilele idei ale clasei muncitoare, va rămîne, desigur, la fel de vie și în viitor, mobilizînd și entuziasmînd generațiile, la fel ca și pe noi, constructorii de azi ai lumii noi.

Dr. Olimpiu MATICHESCU

Începuturile aniversării zilei de 1 Mai în România

Congresul marxist, la care a fost întemeiată Internaționala a II-a, deschis la Paris în ziua de 14 iulie 1889, cînd se împlineau 100 de ani de la căderea Bastiliei și începutul revoluției franceze, a hotărît — în amintirea marii greve muncitorești din Chicago de la 1 mai 1886, înăbușită în sînge de poliție — desemnarea zilei de 1 Mai ca zi de demonstrație a mișcării muncitorești internaționale, în care urmau să se organizeze simultan, pe plan internațional, ample manifestări pentru ziua de lucru de 8 ore, de apărare a intereselor economice și social-politice ale oamenilor muncii, de susținere a drepturilor și libertăților democratice.

Participarea la congresul de la Paris, din vara anului 1889, a unei delegații din partea mișcării muncitorești și socialiste din România, alcătuită din D. Voinov, E. Racoviță, I. Procopiu, M. Seulescu și D. Mani, care a semnat istorica rezoluție, publicarea în presa socialistă și muncitorească de la noi a principalelor probleme dezbătute și hotărîri adoptate de forul proletariatului internațional, au făcut ca ziua de 1 Mai, sărbătorită pentru prima oară de muncitorimea conștientă și revoluționară din întreaga lume în anul 1890, să fie aniversată din același moment — prin mari întruniri, demonstrații de stradă și serbări cîmpenești — și de tînăra noastră clasă muncitoare.

Grefîndu-se pe o străveche și tradițională sărbătoare populară românească în cinstea primăverii, ținută în multe locuri la 1 mai — Armindenul, ziua de 1 Mai a fost instantaneu acceptată de clasa noastră muncitoare ca o zi a înfrățirii celor ce muncesc de pretutindeni. Sărbătorirea șăluiește într-o înțelegere frățească (...) Români, germani, maghiari și sîrbi erau ca frații și, cînd a venit seara, și-au strîns reciproc mîinile, cu promisiunea solemnă de a participa solidar, în fiecare an, la această festivitate a frăției proletare". Aceste împunătoare demonstrații, prin ecoul stîrnit în opinia publică a vremii, erau apreciate drept o dovadă că: „În această zi s-a arătat tuturora că un alt partid s-a ridicat în țară, că o altă clasă de oameni cere dreptul la viață politică și socială, și în sfîrșit, Partidul Muncitor are temeinice baze și adînci rădăcini împlîntate în inima poporului."

Crearea în primăvara anului 1893 a partidului politic al clasei muncitoare din România, care și-a spus tot mai răspicat cuvîntul în marile probleme ale țării, printe care industrializarea, rezolvarea chestiunii agrare, eliberarea națională a românilor aflați sub dominație străină, democratizarea vieții politice, a imprimat manifestațiilor de 1 Mai un conținut tot mai bogat, urmărind în perspectivă victoria revoluției sociale. Pornită inițial, în România ca și în alte țări, ca o acțiune pentru obținerea zilei de muncă de 8 ore, și mai apoi a votului universal, desfășurarea zilei internaționale a celor ce muncesc a purtat întotdeauna amprenta momentului istoric respectiv. Intrunirile, demonstrațiile, acțiunile de masă ocazionate de eveniment vor căpăta treptat, în timp, un caracter din ce în ce mai angajat, în spiritul dezideratului strategic fundamental exprimat tot mai limpede de muncitorimea organizată: înlăturarea orînduirii bazate pe exploatare și construirea societății socialiste.

O caracteristică deosebită a acestei aniversări în țara noastră, afirmată încă de la sărbătorirea primului 1 Mai, a fost accentuarea permanentă a necesității unității de acțiune a întregii clase muncitoare, obiectivele politice și lozincile sub semnul cărora s-a desfășurat la noi aniversarea acestei zile relevînd rolul istoric al clasei muncitoare în unirea forțelor înaintate ale societății românești, în lupta pentru apărarea intereselor vitale ale maselor populare, pentru dreptate și progres social, pentru democrație și libertate politică, pentru independență, unitate și suveranitate națională, pentru înlăturarea exploatării și asupririlor de orice fel.

Organizînd și conducînd lupta proletariatului împotriva regimului burghezo-moșieresc, partidul clasei muncitoare din țara noastră și-a manifestat, totodată, solidaritatea și a acordat sprijinul său generos luptei revoluționare a proletariatului european și din celelalte continente. Pregătirea și desfășurarea acțiunilor muncitorești ocazionate de aniversarea zilei de 1 Mai pe teritoriul patriei noastre în anii premergători și în timpul primului război mondial, ca și în perioada de avînt revoluționar ce a urmat în anii 1918—1921, a contribuit la maturizarea politică și ideologică a mișcării muncitorești din România, care a avut o prețioasă contribuție la înfăptuirea statului național unitar român, fapt ce a determinat trecerea mișcării noastre revoluționare într-o nouă etapă, superioară, prin transformarea, la Congresul din mai 1921, a Partidului Socialist în Partidul Comunist Român, eveniment hotărîtor pentru destinele clasei muncitoare și ale poporului român. Crearea P.C.R. a constituit prin marea sa semnificație istorică un moment de cotitură în istoria mișcării noastre muncitorești.

Sorin BERGHIAN

Pentru pace și independență națională

Cel de-al patrulea deceniu al secolului nostru, jalonat de marea criză economică din anii 1929—1933 și de începutul celui de-al doilea război mondial, a constituit pentru întreaga omenire o perioadă de profunde frămîntări sociale și politice. În acest context general se înscriu și marile manifestații ale anului 1939, care s-au constituit firesc în ample ridicări la luptă împotriva pericolului fascist, a războiului. Partidul Comunist Român, pe baza colaborării cu alte forțe democratice (socialiști, social-democrați), a reușit să transforme întrunirile și demonstrațiile din 1 Mai 1939 în puternice manifestații împotriva pericolului fascist. A fost constituit un comitet de conducere din cadrele de bază ale partidului, între care se afla tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, Ilie Pintilie, Constantin David. Prezența tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, tînărul de 21 de ani, arăta încrederea pe care și-o cîștigase ca militant revoluționar, călit în mari confruntări politice de clasă. Trecut prin școala luptei antifasciste ca unul din fruntașii Comitetului Național Antifascist și organizator de seamă al acțiunilor revoluționare ale tineretului greu încercat în regimul aspru al închisorilor, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** s-a impus în cadrul acestui comitet, cît și în întreaga activitate legată de sărbătorirea zilei de 1 Mai 1939, ca un conducător cu o bogată experiență revoluționară și o înaltă maturitate politică. Comitetul de organizare a desfășurat o rodnică și multilaterală activitate, atît în București, cît și la nivelul întregii țări. Potrivit indicațiilor C.C. al P.C.R., comitetul de organizare s-a preocupat ca printre delegații la Congresul breslelor să fie aleși și muncitori comuniști, socialiști, social-democrați, care să asigure combativitatea revoluționară necesară și care, sosiți în București, să fie informați asupra acțiunilor preconizate de partid. De asemenea, s-au luat măsuri conspirative care să asigure păstrarea secretului acțiunii. În acest sens, de la 29 aprilie au fost suspendate ședințele de partid, conducătorii organizațiilor P.C.R. schimbîndu-și domiciliile. Membrii organizației P.C.R. din București au depus o susținută muncă de propagandă în mijlocul maselor în vederea mobilizării lor la acțiuni în conformitate cu chemările și obiectivele politice ale partidului comunist. În urma eforturilor depuse s-a reușit includerea pe listele delegaților la Congresul breslelor a unor muncitori comuniști și socialiști.

În ajunul sărbătoririi, la 30 aprilie, subliniind spiritul de unitate al întregii muncitorimi române, precum și voința sa de a acționa în spiritul păstrării democrației și păcii (mai erau patru luni pînă la declanșarea celui de al doilea război mondial), ziarul „Lumea nouă" scria: „În anul acesta de 1 Mai, masele populare din lumea întreagă manifestează aproape exclusiv pentru pace — condiție primordială pentru progresul și fericirea celor mulți (...) Masele muncitorești, organizate și conștiente, reînnoiesc la 1 Mai apelul lor cald la colaborarea și solidaritatea popoarelor democratice și pacifiste, pentru ca prin forța lor superioară să poată instaura în toată lumea un regim de cooperație egalitară, economică și politică — chezășie sigură a păcii generale".

În dimineața zilei de 1 Mai 1939, capitala căpătase un aspect aparte, impresionant prin marea mobilizare a forțelor proletare. Mii de oameni ai muncii, bărbați, femei, tineri de cele mai diferite profesii, se îndreptau spre sălile de întrunire.

Congresul breslelor deschis sub președinția ministrului muncii, Mihai Ralea și cu participarea unor membri ai guvernului, între care președintele Consiliului de Miniștri, Armand Călinescu, binecunoscut adversar al Gărzii de Fier și apărător al menținerii statu-quo-ului teritorial european, luînd în considerare situația internațională amenințătoare, cînd pacea era în mare pericol, iar integritatea teritorială a României era amenințată direct, a adoptat în unanimitate o moțiune prin care se făcea apel ca „Toți membrii breslelor ai căror reprezentanți participă la acest congres să contribuie cu întreg cîștigul lor pe o zi pentru mărirea fondului de înzestrare a armatei și de apărare a integrității țării". Deși aceasta ar fi însemnat o diminuare evidentă a posibilităților materiale ale maselor, opinia publică, cercurile democratice și antifasciste au salutat cu bucurie această măsură.

Participanții la congres și la cele două întruniri muncitorești s-au întîlnit în jurul orei 12 în Piața Romană, de unde au pornit demonstrația. Pe străzile orașului zecile de mii de oameni ai muncii defilau strigînd lozinci și chemări ale partidului comunist: „Trăiască democrația", „Jos Garda de Fier", „Jos agenții hitleriști", „Trăiască integritatea teritorială a României". Din Piața Romană, pe diferite străzi, demonstrații s-au îndreptat spre Piața palatului. Muncitorii au dat o ripostă deosebit de viguroasă grupurilor de legionari care, aflați în Piața palatului, în afara coloanei de demonstranți, au încercat să lanseze lozinci fasciste. Manifestanții s-au pronunțat astfel cu hotărîre împotriva oricărei politici de concesii față de statele fasciste revizioniste, pentru o politică de alianță cu țările democratice. În același timp, consemnînd în rapoarte și note informative desfășurarea demonstrației, autoritățile arătau că „manifestanții ajunși în dreptul Prefecturii de poliție au strigat cunoscutele lozinci comuniste" și că „Iliescu Eftimie și Nicolae Ceaușescu — ultimul condamnat la 3 ani închisoare pentru activitate comunistă pedeapsă executată, au strigat în timpul serbării lozinci comuniste". Într-o notă informativă, aceleași autorități descriau desfășurarea serbărilor organizate în 2 mai la București: „Ieri după-amiază, la Stadionul Ministerului Muncii, din Parcul Veseliei, a avut loc serbarea cîmpenească a muncitorimii din Capitală, pentru ziua de 1 Mai. Au luat parte circa 1.500 persoane...", iar ziarul „Timpul" insera în numărul său din 3 mai 1939 un reportaj în care se consemna: „Ziua aceasta a însemnat sărbătorirea și legămîntul muncitorimii românești pentru apărarea și cimentarea unității și independenței naționale... 1 Mai 1939 a arătat o dată mai mult că muncitorimea este — în toate timpurile și sub orice semn —temeiul, baza și substanța Națiunii, chezășia prosperității ei în pace și apărătoarea ei atunci cînd Patria o cere. Acesta e sensul nou pe care l-a cunoscut ieri o veche și eternă sărbătoare muncitorească".

Manifestări asemănătoare, cu caracter patriotic antifascist și antirăzboinic au fost organizate de muncitorii comuniști, socialiști și social-democrați în numeroase centre din țară: Timișoara, Arad, Cluj, Iași, Ploiești, Deva, Constanța, Galați, Brăila, Tg. Mureș, Oradea, Brașov, Alba Iulia.

Manifestațiile antifasciste și antirăzboinice de la 1 Mai 1939 din România se înscriu ca momente însemnate în cadrul general al acțiunilor de masă revoluționare, organizate și conduse de P.C.R., cînd un rol hotărîtor în organizarea și desfășurarea lor l-au avut tovarășii **NICOLAE CEAUȘESCU** și **ELENA CEAUȘESCU**.

Aceste acțiuni au constituit o nouă verificare în practica luptei revoluționare, a justeței liniei politico-ideologice și teoretice a P.C.R., subliniind marea sa capacitate organizatorică, legăturile strînse cu masele largi populare. Ele au contribuit în același timp la creșterea prestigiului, a autorității de care P.C.R. se bucura în fața întregii națiuni. Ele au fost o victorie a partidului, a politcii sale de Front unic cu celelalte partide muncitorești și democratice.

Unitatea de acțiune imprimată de P.C.R. manifestațiilor de la 1 Mai 1939, constituia o perspectivă dintre cele mai promițătoare pentru activitatea politică de viitor a proletariatului român împotriva primejdiei fasciste, pentru apărarea independenței și suveranității naționale a patriei.

Viorel SCRECIU

EXPOZIȚIE ANIVERSARĂ

Împlinirea a 50 de ani de la marea demonstrație patriotică, antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939 și a 100 de ani de la declararea zilei de 1 Mai ca zi a solidarității internaționale a celor ce muncesc prilejuiește evocarea bogatelor tradiții revoluționare ale poporului nostru, a luptei eroice desfășurată de Partidul Comunist Român împotriva exploatării și asupririi, a războiului și fascismului, pentru libertate, independență și suveranitatea patriei, pentru transformarea revoluționară a societății românești, pentru edificarea socialismului și comunismului în România. În suita manifestărilor politico-ideologice, educative și culturale, consacrate acestor măreți evenimente se înscrie și expoziția foto-documentară și de carte, organizată la Complexul Muzeal Județean Timiș.

Aducîndu-se elogiul tradiționalei sărbători a muncii, expoziția debutează cu aprecierea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, potrivit căreia „Manifestările muncitorești prilejuite an de an în țara noastră de sărbătorirea zilei de 1 Mai jalonează însăși istoria bogată și eroică a proletariatului român, drumul pe care l-a străbătut de la începuturile organizării sale, pînă la victoria revoluției și edificarea cu succes a noii orînduiri în România".

Primele grupaje de exponate surprind începutul organizării mișcării muncitorești din România, programele, activitatea și presa celor dintîi formații socialiste. Cînd, în 1889, Congresul Internațional a II-a a adoptat hotărîrea ca ziua de 1 Mai să fie declarată zi a solidarității internaționale a celor ce muncesc, mișcarea muncitorească și socialistă din România a înțeles pe deplin semnificația politică deosebită a acestei zile, dovedind, așa cum se scria în epocă că „știe să răspundă la glasul de deșteptare". Această profundă înțelegere este atestată de documentele vremii ce vorbesc de prima sărbătorire a zilei de 1 Mai în 1890, o parte din ele fiind reproduse în expoziție, cum sînt extrase din ziarul „Munca" ce anticipa pregătirile în vederea sărbătoririi primului 1 Mai, sau coperta numărului festiv al aceluiași ziar, editat cu prilejul zilei de 1 Mai 1890, imagini fotografice de la primele sărbătoriri ale zilei muncii în țară.

Expoziția pune în evidență adevărul istoric că, de-a lungul deceniilor, mai ales, după ce muncitorimea din țară se găsea organizată într-un partid politic, ziua de 1 Mai a devenit un simbol al hotărîrii sale de a lichida exploatarea, de a clădi, așa cum sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, „o societate nouă a egalității și dreptății sociale, de a asigura o lume mai dreaptă și mai bună, fără războaie, o lume a păcii și frăției".

An după an sărbătoarea zilei muncii a reprezentat momentul în care clasa muncitoare își afirma nu numai dreptul ei la viață, dar și hotărîrea de a acționa pentru înfăptuirea marilor comandamente naționale, potrivit fiecărei etape istorice. Continuînd și dezvoltînd tradițiile mișcării socialiste, Partidul Comunist Român a imprimat încă de la făurirea sa sărbătoririi zilei de 1 Mai o combativitate sporită, o diversitate de forme, îmbinînd armonios revendicările imediate cu probleme de însemnătate națională. Expoziția înfățișează eroica activitate desfășurată de partidul comunist de a organiza și conduce, în condițiile creșterii primejdiei fasciste și revizioniste, lupta unită a tuturor forțelor democratice, patriotice pentru salvgardarea independenței și unității naționale, a integrității teritoriale. Starea de spirit atifascistă și antirăzboinică a maselor populare a fost puternic reliefată de amploarea și caracterul demonstrațiilor din București (și numeroase alte centre ale țării), care au avut loc la 1 Mai 1939, sub semnul unității de acțiune muncitorești, al Frontului Popular Antifascist.

Prin reproduceri din presa vremii, cu aspecte și comentarii despre desfășurarea demonstrațiilor, prin extrase din notele informative ale organelor de siguranță este reliefat caracterul profund patriotic al acelei măreți zi de luptă unită, cînd clasa muncitoare a dat glas gîndurilor și simțămintelor unui întreg popor, hotărît să lupte pentru independență și unitate națională, pentru integritatea țării, pentru democrație și pace.

Documentele expuse atestă rolul hotărîtor al tînărului militant comunist **NICOLAE CEAUȘESCU**, „cunoscut comunist" ce „...acționa pentru a-i angaja pe tineri", în pregătirea și desfășurarea manifestației, activitatea depusă în acele zile ilustrînd, o dată mai mult, trăsături definitorii ale întregii sale vieți de revoluționar patriot, ura împotriva fascismului și războiului, încrederea în forța unită a poporului, hotărîrea de a face totul pentru neatîrnarea și demnitatea țării.

Alături de el se află tînăra revoluționară **ELENA CEAUȘESCU** (Petrescu), participantă activă la mobilizarea tineretului antifascist din capitală, acțiune ce a imprimat un puternic spirit combativ demonstrației.

Numărîndu-se printre puținele manifestații care au avut loc în condițiile în care fascismul era în ofensivă, 1 Mai 1939 constituie, așa cum evidențiia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, **„o dovadă a maturității clasei muncitoare, a posibilităților de care dispunea atunci poporul român, forțele sale revoluționare și progresiste de a organiza cu succes lupta împotriva fascismului și războiului".**

Eroica mișcare de rezistență a poporului român, organizată și condusă de Partidul Comunist Român, încununată de victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944, precum și contribuția poporului român la războiul antihitlerist își găsesc reflectarea în documente, imagini fotografice și texte de sinteză adecvate evenimentelor.

Expoziția prezintă în continuare momente cheie ale marilor transformări democratice survenite în societatea românească, (fiind surprins în acest context momentul aniversării primului întîi Mai liber la Timișoara), trecerea la organizarea pe baze socialiste a întregii vieți economico-sociale.

Sub largul generic **„EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU — Epoca de glorii a României"**, expoziția reliefează cu deosebire sensurile profund înnoitoare ale epocii inaugurate de Congresul al IX-lea al P.C.R., de cînd destinele noastre sînt conduse de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretar general al Partidului Comunist Român, președinte al Republicii Socialiste România, - epocă purtînd pecetea gîndirii și acțiunii sale revoluționare, închinate înfloririi multilaterale a patriei, cauzei păcii și socialismului.

Date de sinteză semnificative pentru marile realizări ale acestei perioade istorice, imagini devenite simbol al marilor ctitorii ale epocii, Canalul Dunăre — Marea Neagră, noul centru civic al Capitalei, tronsoane ale metroului bucureștean, sistemul hidroenergetic de la Porțile de Fier, grandiosul drum al Transfăgărășanului subliniază succesele unice în întreaga istorie a României obținute în acest demn ev socialist. În acest context un segment important al expoziției este afectat ilustrării realizărilor deosebite obținute de județul Timiș în dezvoltarea economico-socială, înflorirea științei, învățămîntului și culturii.

Tatiana BĂDESCU
director al Complexului
Muzeal Județean Timiș

(Continuare în pag. 12)

1 Mai 1939, o încununare a luptelor de clasă

În dimineaţa zilei de 1 Mai 1939, Bucureştiul căpătase un aspect aparte, impresionant în primul rînd prin marea mobilizare a forţelor proletare. Deasupra mulţimii entuziaste, comuniştii, muncitorii social-democraţi înălţau pancarde cu revendicări muncitoreşti şi antifasciste. Lozincile patriotice şi revoluţionare, care au răsunat din piepturile miilor de participanţi, evocau vibrant voinţa muncitorimii, a maselor largi populare de a lupta pentru emancipare socială şi pentru democraţie, pentru libertatea, independenţa şi integritatea teritorială a patriei. Manifestări asemănătoare, cu caracter patriotic, antifascist şi antirăzboinic au fost organizate de muncitorii comunişti, socialişti şi social-democraţi în numeroase centre economice ale ţării, între care şi Timişoara.

În organizarea şi desfăşurarea marii manifestaţii patriotice, antifasciste şi antirăzboinice de la 1 Mai 1939, una dintre cele mai mari manifestaţii din Europa acelei perioade, plină de ameninţări şi contradicţii politice şi militare, un rol însemnat a revenit organizaţiei comuniştilor din Capitală, din rîndurile căreia s-a relevat tînărul militant comunist **NICOLAE CEAUŞESCU.** Tineretul comunist, plin de energie revoluţionară, şi-a adus o contribuţie de seamă în organizarea şi desfăşurarea acestei mari manifestaţii, din rîndurile căruia s-a impus **ELENA CEAUŞESCU-PETRESCU.**

Manifestaţiile antifasciste şi antirăzboinice de la 1 Mai 1939, din România, se înscriu ca momente însemnate în cadrul general al acţiunilor de masă revoluţionare organizate şi conduse de partidul comunist. **„Marea manifestaţie populară de 1 Mai 1939 — arăta tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU — a fost o încununare a luptelor de clasă din acea perioadă, demonstrînd hotărîrea fermă a oamenilor muncii, a poporului nostru de a se opune fascismului, de a asigura libertatea şi integritatea patriei".**

În acest an se împlinesc 45 de ani de la victoria revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă. În acest timp şi îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului s-au produs mari transformări şi remarcabile realizări în toate domeniile. Aşa cum se arată în Cuvîntarea tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU** la Plenara C.C. al P.C.R. din 12—14 aprilie 1989 **„Pentru prima dată în istoria sa îndelungată, România nu mai are nici o datorie externă, nu mai plăteşte tribut nimănui şi este cu adevărat independentă — şi economic şi politic !".**

Obţinînd realizări de importanţă istorică, România s-a transformat, dintr-o ţară slab dezvoltată, predominant agricolă, într-o ţară industrial-agrară, asigurîndu-se astfel ridicarea nivelului general de civilizaţie şi bunăstare al întregii naţiuni. Producţia industrială va fi în acest an, de circa 135 ori mai mare faţă de 1945, iar din aceasta, creşterea realizată după Congresul al IX-lea, este de 120 ori. Producţia agricolă a crescut, în aceeaşi perioadă, de circa 10 ori, din care de peste 6 ori începînd din 1965. Venitul naţional va fi în acest an de 40 de ori mai mare decît în 1945, din care o creştere de 33 ori se realizează de la Congresul al IX-lea.

În **EPOCA NICOLAE CEAUŞESCU** s-au dat în folosinţă Canalul Dunăre — Marea Neagră şi Canalul Poarta Albă — Midia — Năvodari, s-au realizat Metroul în Bucureşti, modernizarea Dîmboviţei, Transfăgărăşanul şi alte lucrări importante care vor dăinui peste veacuri. Se construieşte noul Centru politic administrativ-cultural, se desfăşoară lucrările la amenajarea rîului Argeş pentru navigaţie. Toate marile obiective industriale, agrare, social-culturale şi altele au transformat întreaga înfăţişare a patriei noastre, a oraşelor şi satelor — a întregului nivel de civilizaţie al României. Întregul nostru popor întîmpină aniversările jubiliare din acest an şi Congresul al XIV-lea al partidului cu hotărîrea de a înfăptui neabătut planul pe acest an şi pe întregul cincinal, punînd prin aceasta o bază trainică pentru cel de-al 9-lea plan cincinal, pentru înfăptuirea programelor de dezvoltare în viitor a patriei noastre.

Lector Filip PAŢAG

Cinstire în letopiseţul de aur al patriei

Aniversările ce aureolează în această primăvară sărbătoarea muncii şi a solidarităţii internaţionale are pentru noi semnificaţia aparte de a aşeza (din nou) în letopiseţul de aur al marilor cinstiri demonstraţia patriotică, antifascistă şi antirăzboinică de la 1 Mai 1939, în evocarea căreia înscriem cu mîndrie şi recunoştinţă numele tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU,** neînfricat revoluţionar, patriot înflăcărat, care a pus mai presus de orice interesele patriei şi poporului, al tovarăşei **ELENA CEAUŞESCU,** militantă comunistă, a cărei prezenţă activă, într-o deplină continuitate mereu împreună cu tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU,** o regăsim legată de evenimentele din viaţa social-politică a României. 1 Mai 1939 rămîne în conştiinţa noastră un simbol al eroismului şi unităţii clasei muncitoare, dar şi ziua în care, încă o dată, muncitorimea română a dat glas gîndurilor şi simţămintelor unui întreg popor, hotărît să lupte cu întreaga lui energie împotriva fascismului, pentru apărarea independenţei şi unităţii naţionale, a integrităţii teritoriale, pentru democraţie şi pace.

Aspect de la marea manifestaţie antifascistă şi antirăzboinică organizată în Capitală în ziua de 1 Mai 1939.

Adevăratele dimensiuni ale demonstraţiei revoluţionare de la 1 Mai 1939, semnificaţiile ei deosebite, atît pentru cursul luptei clasei muncitoare, dar şi pentru ansamblul eforturilor poporului român, nu pot fi surprinse fără consemnarea aportului tineretului, revoluţionar şi, în acest context, fără relevarea contribuţiei substanţiale pe care şi-a adus-o tînărul comunist **NICOLAE CEAUŞESCU.** Prezenţa sa în primele rînduri pentru organizarea sărbătoririi zilei de 1 Mai poartă în sine semnificaţia preţuirii pe care partidul o acorda tînărului militant de 21 de ani, care dovedise în mun ile încredinţate hotărîre de luptă, energie şi spirit organizatoric, discernămînt politic, dîrzenie şi intransigenţă revoluţionară. Călit în focul luptelor revoluţionare, încă de la începutul deceniului al patrulea, trecut prin şcoala luptei antifasciste ca unul din fruntaşii Comitetului Naţional Antifascist, se remarcase prin străduinţa de a uni şi organiza rîndurile tinerei generaţii în lupta antifascistă. Arestat şi deferit justiţiei, stătuse dîrz şi fără teamă în faţa anchetatorilor, transformînd procesul de la Braşov într-o adevărată tribună de luptă. Eliberat în decembrie 1938, după aproape trei ani de privaţiune se avîntă din nou în primele rînduri ale bătăliei revoluţionare, devenind un activist recunoscut în acţiunile pentru realizarea Frontului Unic Muncitoresc în cadrul breslelor şi, după cum se ştie, cu o contribuţie decisivă în activitatea de reorganizare a Uniunii Tineretului Comunist. Era limpede în epocă, iar astăzi cu mult mai clar, că experienţa pe care o aducea militantul comunist **NICOLAE CEAUŞESCU** era considerabilă, ea avînd să-şi găsească, după cum au dovedit-o evenimentele, o strălucită confirmare în acţiunile memorabile de la 1 Mai 1939.

Un rol de seamă în organizarea demonstraţiei de la 1 Mai 1939 l-au avut conducătorii comisiilor de reorganizare a Uniunii Tineretului Comunist din sectoarele Capitalei, între care şi tînăra militantă comunistă **ELENA CEAUŞESCU** (Petrescu), care a participat la mobilizarea tineretului antifascist, acţiune ce a imprimat un puternic spirit combativ demonstraţiei.

Evenimentele de acum 50 de ani, măreaţă lecţie de istorie a poporului român, confirmau din nou calităţile remarcabile, politice şi organizatorice, ale celui ce avea să devină, peste timp, prin voinţă naţională, conducătorul partidului şi al ţării, în epoca celor mai rodnice înfăptuiri obţinute de poporul nostru — **EPOCA NICOLAE CEAUŞESCU.**

Mereu alături de tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU,** cronica vie a ţării consemnează prezenţa în primele rînduri a hotărîrilor decisive pentru destinele României a tovarăşei **ELENA CEAUŞESCU,** contribuţia de seamă adusă la elaborarea şi înfăptuirea cutezătoarelor programe de dezvoltare multilaterală a României socialiste, la dezvoltarea ştiinţei româneşti şi afirmarea ei în lume, la progresul învăţămîntului şi culturii.

„Începînd din aceşti ani eroici ai mişcării comuniste muncitoreşti, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** împreună cu tovarăşa **ELENA CEAUŞESCU** — se arăta la aniversarea zilei de 1 Mai, în 1984 — totdeauna uniţi în gînd şi faptă pe drumul luminos al revoluţiei, s-au avîntat cu abnegaţie şi dăruire în luptă dreaptă pentru apărarea libertăţii patriei şi a demnităţii naţionale, avînd rol hotărîtor în edificarea României noi socialiste".

Tatiana CREŢULESCU

Ion Căliman

SĂRBĂTOARE DE MAI

Sărbătorim cuvintele cînd
li se-mprospătează straiul,
cînd zarişti de lumină se-apleacă-n
ele blînd,
cînd limpezimi de mai
înmiresmează plaiul,
ca pe un fruct curat de faptă
şi de gînd ;

Atunci, în plină sevă de-nrourare
pură,
ne adăugăm şi noi amiezelor de dor,
patriei demne, pe care ne-o trecură
din os în os străbunii, străluminat
izvor

Din care, însetaţi, sorbim această
viaţă
de nimb şi sărbătoare, de liberat,
eliberat,
ca pe-un ulcior de rouă în vasta
dimineaţă,
ca pe un dar pe care din veci
l-am aşteptat.

PATRIA ÎN PRIMĂVARĂ

Ca o lumină cîntecul se-aprinde
peste ochiul patriei, curat,
în mitice izvoare ne cuprinde,
respirînd văzduhul decantat.

În întinderi proaspete de rouă
vin cuvinte să-şi aplece faţa,
se-nvioresză blînd în eră nouă
şi-ntregesc cu zarea dimineaţa ;

Dinspre chipul nostru se lumină,
dinspre truda paşnică şi grea
se roteşte rodul în grădină,
se străvede iezerul în stea,

Se-ntrevăd arcadele mirării
cît învinge omul pe pămînt,
cît se-arată seva primăverii
fiinţa patriei se-aprinde în cuvînt.

DEMNITATE

Din toate cîte sînt am văzut
cu ochii florilor decantarea luminii
de mai, pe creştet, pe-ogoare,
pe rîuri,
în sufletele dăltuite-n speranţă ;

Am simţit cum ne-a îmbrăţişat
efigiile,
cum ne-a unit mîinile şi crezul,
pe drum
pe-această potecă de amiază,
de demnitate cutezătoare ;

Am trăit această minune,
această nuntire a gîndului şi faptei,
şi am înţeles florile
cum de atunci
îşi desfac petalele în libertate . . .

Regăsirea autenticității

Anii '60 marchează apariția unei noi promoții de prozatori, lansați de renumita colecție „Luceafărul". Se producea o necesară și benefică deschidere în proza românească, o abordare netrucată a realității, din care convenționalul și festivismul erau ocolite. O benefică și dialectică opoziție, în fond, față de proza dogmatică a anilor '50, prin refacerea legăturii cu filonul tradiției noastre și prin racordarea la noul suflu din proza mai vîrstnicilor G. Călinescu, Titus Popovici, Marin Preda, Eugen Barbu. Aplecarea asupra realității imediate, sondarea universului rural sau citadin nu erau lucruri noi la tinerii debutanți în proză. Noi se arătau, în schimb, atitudinea, distanța și unghiul de abordare a realității de către tinerii prozatori, cuceritoare erau prospețimea și setea de autenticitate a noilor „combatanți". Din plutonul tinerilor prozatori debutanți în anii '60 cîțiva au confirmat speranțele și au justificat primirea călduroasă din partea criticii literare. Printre ei, Nicolae Velea, Sorin Titel, Ion Arieșanu și Augustin Buzura. Îi lega, subteran, intuirea valorilor fundamentale din proza noastră și o sensibilitate deosebită la freamătul epocii ; altfel spus, priza la metamorfozele sociale, perceperea complexității sufletești a omului și efortul de a transfigura toate acestea într-o viziune literară definitorie.

Nicolae Velea debutează cu volumul **Poarta** în 1960. Taxat de unii drept un emul, chiar un epigon al lui Marin Preda, Velea se înrudea structural cu acesta prin apartenența la același fond muntenesc al simțirii. Candoarea, aspirația irepresibilă spre fericire sînt notele definitorii ale personajelor-cheie din opera celor doi prozatori. Personajele din volumul **Poarta** sînt țărani, tractoriști, brigadieri. Velea surprinde un univers în prefacere, unde se modelează viitorul muncitor agricol și se pregătește recrutarea lucrătorului din industrie. Imaginea truditorului este netrucată și se remarcă preocuparea pentru redarea firescului în gesturi, reacții și limbaj. Gogu al lui Fabrică din **Ochelari cu împrumut**, Dănilă din **Odihnă** ni se impun prin limbajul colorat, savuros, colțuros, pe alocuri. La Velea limbajul este mijlocul de surprindere a celor mai fine stări și trăiri, de sesizare a mișcărilor psihice, predilecția autorului orientîndu-se spre stilul oral și spontan. Nuvela **Întîlnire tîrzie**, piesa cea mai rezistentă din volum, transmite dramatismul rezultat din conjuncția dintre destinul individual și cel colectiv. Personajul Vilă Vîrșan din această nuvelă, gestionar la MAT, poate cel mai complex personaj al volumului, este un element exponențial al noilor mutații sociale.

S-a remarcat de la bun început la Sorin Titel receptivitatea „față de manifestările de mare puritate morală, de bunătate și delicatețe". Volumul de debut **Copacul** (1963) se distingea prin atracția față de banalul cotidian, învăluit într-un climat moral discret și sugestiv. Interesul pentru omul simplu în situații banale, dar pline de reverberații, a impus o direcție în proza noastră, cu influențe pînă la cei mai tineri prozatori de azi. Întîmplările mărunte ale personajelor sînt înregistrate astfel încît dobîndesc o aură de ritual cotidian, un arc tensionat al vieții de fiecare clipă. Ceea ce nu este decît expresia eternului prezent al istoriei, la care se simte părtaș, pe măsura modestiei sale, și constructorul Niță **(Darul)**. Sorin Titel a intuit delicatețea sufletească ce se poate descoperi sub figurile aspre de șantieriști precum Luca **(Copacul)**. Gîndul lui, acela că „fără dragoste nu putem trăi pe pămînt", îl definește emblematic. Portretul tînărului muncitor cîștigă în firesc prin dezvăluirea dramelor sale intime, de o intensitate răscolitoare : suferința lui Luca, părăsit de nevastă, coșmarul lui Stoian după moartea soției **(Durerea)**.

Cu aceeași sete de-a prinde pulsul viu al vremii debutează Ion Arieșanu în volumul **Anii adolescenței** (1962). În linia prozei ardelene, schițele și povestirile sale cuprind cu o privire aspră, dar frustă, universul industrial : Ștefan Mihai, tînărul mecanic ce trebuie să aleagă între iubită și misiunea sa secretă ; prietenia alterată de veninul rivalității erotice dintre oțelarul Teodor și mai tînărul Paul ; confruntarea de mentalități ce duce la criza relației afective dintre minerul Filimon și fiul său adoptiv. Tînărul prozator sugerează că „drumul ascuns" spre adevărul vieții impune tăria renunțării la artificial și convențional, depășirea unor obstacole fie interioare, fie exterioare, spulberarea himerelor, ca preț al dobîndirii unei anumite înțelepciuni. Pivotul ideatic ce susține viziunea generoasă a prozatorului este ilustrat de replica lui Vasile adresată Eleonorei **(A doua tinerețe)** : „Nu se poate trăi bine și adevărat dacă nu vezi și mai departe de muncă".

Preocupat de implicațiile morale ale mecanismelor sociale se arată Augustin Buzura de la primele povestiri din volumul de debut **Capul Bunei Speranțe** (1963). În ciuda unor stîngăcii și clișee stilistice, se anunța un autor ambițios în a înfrunta noile întrebări ale condiției umane. Eroii lui Buzura par a se orienta în viață după un principiu călăuzitor, care devine steaua lor polară : atașamentul uman, fidelitatea morală. Resursele regeneratoare ale memoriei insuflă personajelor forța de a nu se închista și de a da un sens existenței. Electricianul Simion Hereș **(Flori roșii)** își înfrînge defetismul cu imaginea vibrantă a prietenului căzut în război. Proaspătul inginer metalurgist Ion Pintea **(Plumb)** face parcă un pact cu sine însuși, ce-i dictează să-și aleagă drept loc de muncă fabrica ce l-a „devorat" pe tatăl său în tinerețe. Situații limită ce așează accentele nesare într-un context social bine definit al unei epoci istorice de transformări vertiginoase.

Patru scriitori în a căror proză dimensiunea etică este subsumată, problematizată, și care s-au impus prin vocația autenticității. Ei ne oferă prilejul să constatăm necesitatea de a reciti și rediscuta cărțile de debut ale unui anumit moment, ce se constituie în veritabile documente : ale continuității organice a literaturii și ale devenirii noastre istorice.

Valeriu DRUMEȘ

Repere ale romanului muncitoresc

Virgil Birou joacă, în proza din Banat, rolul unei plăci turnante ; scriitorul face trecerea de la o literatură a bunelor intenții, dar deficitară artistic, la o etapă superioară corespunzînd exigențelor estetice. Înaintași precum Emilia Lungu, Mihai Gaspar, se încercaseră în proza cu tematică socială (mediul muncitoresc) și roman istoric. Contemporani ca un Dorel Drăguescu sau George Croitoru scriseseră, fără rezultate notabile, romane. Opera lui Birou (din păcate restrînsă) depășește faza căutărilor, a dibuirilor. Ea impune o substanță epică autentică. „Bănățenismul", paradigmă și obsesie a literaturii scrisă pe aceste meleaguri, este depășit în înțelesul de literatură dialectală și de pitoresc facil ; i se adîncesc însă înțelesurile, prin mijlocirea unei arte literare stăpînă pe mijloacele ei de expresie și a unui specific inedit.

Lume fără cer nu are doar semnificația unei premiere absolute, primul roman despre mineri din literatura română. Izbînda scriitorului se datorează mai multor factori. Mai întîi, Birou este „la el acasă" în lumea minei de cărbuni de la Anina (era inginer de mine) și, pe deasupra, un om al locului. Spațiul epic devine teatrul unei peripeții tensionate. De mirare este că mai toți criticii timpului (romanul a apărut în ultimii ani ai deceniului patru) au ignorat sau au eludat fie caracterul conflictual al acțiunii, fie motivarea socială a acestui conflict. În perspectiva sociologiei literaturii paradigmatică și grăitoare este condiția de criză, ca trăsătură esențială a operei. Mai întîi pentru că timpul istoric în care se petrece acțiunea este o vreme de cumpănă. Viața minei de cărbuni este surprinsă în timpul și în perioada imediat următoare primului război mondial. Conflictelor din adîncul minei le corespund cele provocate de crepusculul și agonia imperiului căruia i se substituie România întregită în hotarele ei firești. Edificator este și al doilea aspect al crizei. Romancierul năzuiește să surprindă etapele procesului sinuos și tensionat al adaptării la o nouă lume (mina) dominantă rămînînd însă, la eroii săi, mentalitatea rurală a obîrșiei. Inadaptarea devine astfel unul din vectorii conflictului din **Lume fără cer**. Conflict care își vădește și un caracter de clasă, realizat artistic prin prezentarea antitetică a masei „ocnarilor" pe de o parte, iar pe de alta a „Maistorului" Gorbojenski, unealtă și reprezentant, am zice prin delegație, a exploatatorilor. Realizarea artistică a romanului ține seama de conflictul mai sus amintit, dublat de o analiză psihologică ce urmărește, în principal, criza inadaptării la personajul principal, Gheorghi Rață.

Din cele două volume de reportaje ale lui Birou, s-a bucurat de succes mai ales cel dintîi : **Oameni și locuri din Caraș**, o radiografie atentă și minuțioasă a ținuturilor natale. Reporterul înțelege să facă reportaj pe cont propriu. Nu lipsită de importanță este și împrejurarea că autorul este, în același timp, un artist fotograf. Imaginea vizuală sugestivă, caracteristică și pitorească sporește farmecul reportajului **Oameni și locuri din Caraș**.

Traian Liviu BIRĂESCU

Argumente pentru o istorie a literaturii: orașele muncitorești

Ioan Popovici-Bănățeanul, scrie D. Vatamaniuc, dă literaturii române primele descrieri ale mediului muncitoresc. Lugojul meseriașilor, care, fie și în parte, e al proletarilor, al muncitorilor tăbăcari își găsește în Ioan Popovici-Bănățeanul un autor demn a inaugura o tradiție. Petru Vintilă, Nicolae Mărgeanu vor aduce în actualitate eroii Lugojului lui Ioan Popovici-Bănățeanul, într-o nuvelistică vie, cu personaje puternice, repere ale „mediului muncitoresc". Banatul, de altfel, propune o densă „literatură muncitorească" prin scriitori puțin citați în acest context. **Cetatea de foc** e evocată în poeme puternice de Aron Cotruș : „Locurile-acestea dornic batu-le / străbatu-le... / Aicea suntem ! / Pentru-nălțarea ta de fiecare ceas, de fiecare zi, / vom răbda, vom lupta, vom munci și-ndrăzni, / părinți și copii, / Banatule, Banatule !... // Ce vom putea-mplini / aci, / prin sfîșieri, prin munci lungi, prin nevoi, / dincolo de apă și de pîine / nu vom lăsa să facă alții după noi / mîine, poimîine... // Sub bolta ta ca-ntr-o imensă uzină albastră / vom porunci fierului să se mlădie după voia noastră, / vom scutura pe cei ce plîng și dorm / și-om porunci vieții un ritm nebun, enorm. / C-o-nflăcărare dîrză, năprasnică și oarbă, / c-o patimă năvalnică și idolatră, / cuceri-vom iarăși, fir de iarbă după fir de iarbă / și piatră după piatră..."

Reșița își găsește în Aron Cotruș un evocator extraordinar : „Strămoșesc pămînt ! / aici m-am născut, aici vreau să lupt / neîntrerupt / și cu neînfrînt / avînt / să-ți cînt : / flăcăii arși de soare și copilele, / muncile, izbînzile de toate zilele, / ale isprăvilor tale mici și uriașe unelte, / căci, aici visez să scoată, ca mîini, / din fîntîni, / cu găleți de aur / apa / romîncele zvelte... // Reșițe noi cu coșuri pîn' la cer / vreau să proslăvesc / în cald, înflorit grai românesc, / în versuri de-oțel și de fier... // Reșițe cari vor plămădi în pîntecele lor enorme / mașini pentru toate biruințele, / scări pentru toate cerurile, / punți pentru văzduhuri în furtună, / locomotive cum n-au mai fost pe pămînt / pentru graba aspră a puterniciei românești / pentru uriașele cuceriri ale muncii, / pentru ostași macri cu ochii spre granițe, / pentru schimburile de bogății / pentru nevoile oamenilor, / pentru larga îndestulare a lumilor..." **(Strămoșesc pămînt)**.

O Carte a uzinei va închina Reșiței Ion Stoia-Udrea. Cu Aron Cotruș și Ion Stoia-Udrea, **imaginea muncitorului** se leagă de altele, antologate de numeroșii comentatori ai expresionismului. Cotruș și Stoia-Udrea sînt „începătorii" unei poezii a Reșiței muncitorești, care îi va număra, printre poeții de referință, pe Toma George Maiorescu și Victor Tărynopol. Poeme ale Reșiței vor scrie în deceniul al șaselea Anghel Dumbrăveanu și Al. Jebeleanu. De altfel, orașul-muncitoresc va deveni, după 23 August 1944, vedeta unei literaturi abundente. Piese de teatru, romane, reportaje vor pune în valoare mediul muncitoresc de aici. O grupare scriitoricească deosebit de activă dă, azi, cărți ale orașului, unele remarcabile.

Într-o geografie a Banatului muncitoresc, cărțile Sofiei Arcan și Mircea Șerbănescu dedicate Reșiței și Bocșei fixează alte repere demne a fi reținute.

Dar orașul („muncitoresc") care a dat imbold prozatorilor pare a fi Anina. Dacă **Lume fără cer** de Virgil Birou nu venea pe un teren gol (Carol Ardeleanu încercase, nu fără ecou, a evoca numele Aninei și eroii ei), sentimentul de continuitate — de stabilizare a unei tradiții îl avem citind cărțile lui Ion Arieșanu, I. M. Almăjan, Nicolae Sîrbu. Am putea afirma că „geografia literară" a Banatului muncitoresc are o configurație a ei, cu inițiative care ar trebui să mobilizeze rîvna istoricului literar.

Valeriu GANEA

Scriind despre Anina, scriam despre ai mei

Scrii cu adevărat dinlăuntrul clasei din care te tragi. Cînd veneam, pe plaiurile banatice, ca tînăr scriitor care îmi încercasem condeiul la începuturile anilor '60, în Clujul studenției mele, veneam, aici în Banat, și cu zestrea spirituală a locului și a mediului familial proletar din care îmi trăgeam rădăcinile. Mi se părea firesc să ader la idealul unei clase a muncitorilor industriali, din care făcuse parte și bunicul și tatăl meu. Ei robotiseră în mine de sare, în salinae-le orașului meu de pe Mureș, pe nume, pe atunci, Ocnele Mari, sau la Căile ferate, la Războieni, de pe frumoasa Cîmpie a Transilvaniei, munci dure, care le cereau un sacrificiu lung și fără preget. Revăd, în memoria în care s-au impregnat acele imagini ale timpului, fețele trase ale ocnarilor, ale tăietorilor de sare, din adînc, printre care și a bunicului, pudrate de colbul salifer, revenind spre casă, la sunetul sirenei. Năpădeau orașul și ulița noastră, iar, după ei, rămînea în aer o trenă salină și izul aspru de fier ruginit. Sau revăd trenurile lungi, mărfare grele, pline de cătane și armament greu, din timpul războiului, pe care tata, ca lăcătuș, le inspecta cu minuție, ziua și noaptea, așteptîndu-mă, pe mine, copilul, să-i aduc, la amiază, mîncarea caldă în sufertaș. Imaginile trăiesc și se sting o dată cu noi, în mod firesc. Dar trebuie spus că ele ne marchează existența, ca oameni ai scrisului, dacă au fost trăite cu tot sufletul, cu întreaga noastră ființă afectivă. Numai așa se explică faptul că, venit, tînăr gazetar și scriitor în devenire, aci, în Banat, m-am îndreptat, instinctiv, spre două zone social-umane care mi se păreau miraculoase și atractive, prin activitățile umane ce se desfășurau acolo. Spre minele de la Anina și spre Cetatea de foc a Reșiței. Descopeream, acolo, cu uimire, o umanitate care mi se părea apropiată cu cea a părintelui și bunicului meu. Coboram în mine, în adîncurile întunecate ale Aninei, ca în salinele de la mîne de-acasă. Deși condițiile, la Anina, erau altele, mai aspre. Intram în zona de foc nestins a Reșiței cu sentimentul că mă îndrept spre uriașele locomotive, fierbinți, lîngă care lucrase tata, a căror putere te înfiora, și, care, pe atunci, se nășteau la Reșița. Mă simțeam ca la mine acasă, pe noile locuri adoptive. Umanitatea aceea muncitorească, jertfa muncii sale cotidiene aducea uimitor cu jertfa salariștilor, a cheferiștilor și a familiilor din care mă trăgeam și eu. Din acest aliaj ciudat, de trăiri, din aceste călătorii, aproape săptămînale, din sutele de note, din sutele de portrete umane, înscrise pe pelicula vie a memoriei vîrstei mele de atunci, din întîlniri, discuții, au răsărit, apoi, ficțiunile mele de mai tîrziu, romanele, nuvelele, povestirile, reportajele acelei zone umane și geografice a Banatului sudic, ce rezonaseră adînc în conștiința, încă deosebit de plastică, a tînărului scriitor ce se năștea în mine. Atunci, nu asociasem aceste două zone umane și muncitorești. Nici nu bănuiam că atracția mea spre temele și specificul clasei, ce muncea cu devotament adînc la înălțarea industrială a țării, aci în Banat, avea ceva comun cu atracția pentru muncitorii familiei mele, pentru locurile mele. Abia mai tîrziu mi-am dat seama că instinctul meu fusese sănătos. El nu mă trădase. El mă trimisese spre clasa din care mă trăgeam și eu, pentru care aveam o chemare și o datorie înalt morală să o trec în cărțile mele. Abia azi descopăr că am scris cărțile despre Anina și Reșița cu gîndul la cei de-acasă. Mă găseam, pe un alt relief românesc, dar oamenii, umanitatea muncitorească, semănau cu cele de-acasă. Puteam să cred că, scriind despre Anina, indirect scriam despre ai mei, scriam despre minerii și cheferiștii și lăcătușii din partea mea de Ardeal, de pe Cîmpia transilvană, dintre Arieș, Mureș și Apuseni. Scriind romanele clasei muncitoare, cunoscute, prin documentările mele lungi și repetate, la Anina și Reșița, mă scriam, de fapt, pe mine, fiul acelor proletari umili, înainte vreme, în vremile burgheze, dar atît de devotați muncii lor grele, ce reconstruiau țara distrusă de război, și îi treceam și pe ei, indirect, în ficțiunile mele și în istoria fierbinte a acelui timp istoric. Găsisem în inima mea, fără să o bănuiesc, puterea statornică de a recunoaște lumea din care mă trăgeam și a-i purta o iubire neștirbită. Iubire care se manifesta, iată, prin primele mele cărți, inspirate din trăirile acelei lumi muncitoare și dedicate, totodată, cu totul, crezului ei uman, sacrificiilor și muncii devotate pe care ea le depunea, ca ofrandă, la temelia țării, ce se năștea sub luminile noilor timpuri.

Ion ARIEȘANU

Fapte și sentimente

Mediul muncitoresc, ca sursă de inspirație, m-a preocupat de la primele mele scrieri. Oricum, lucrurile se văd altfel din mijlocul lor, și nu de la distanță, contemplativ. Prin forța împrejurărilor, interesat lucid, dar și sentimental, aveam mai aproape această lume sănătoasă și efervescentă, încît nu mi-am pus problema să mi-o apropii, ea existînd deja în mine.

O carte poate uitată, **Arșița**, roman apărut acum mai bine de două decenii, a fost scrisă cu sufletul la gură, deși, pe de altă parte, pregătirea a fost lentă, cu acumulări temeinice și cu repetate modificări ale planului de lucru. Cunoșteam viața lucrătorilor ceferiști de la linii, am trăit printre ei, cu ei, am **burat** eu însumi traverse și m-a zguduit din încheieturi vibratorul — o inovație, pe atunci, la modă —, am mîncat în baraca-sală de mese a unui șantier de refacție, dar, în același timp, am urmărit și întortocheatele fire administrativ-funcționărești de la **secție**, căutînd să înțeleg cum se coordonează activitatea și cum se stabilește un proces tehnologic. Relațiile dintre oameni. Apoi reacțiile din anumite situații. Momentele de criză, contradicțiile interne, pasiunile, clocnirile de interese... Nu mă gîndesc acum la valoarea cărții. Nu m-am gîndit nici atunci cînd am scris-o. Eram prea plin de fapte și de sentimente și simțeam că prin acel roman îmi făceam datoria de martor și de personaj implicat în timp.

Laurențiu CERNEȚ

ARGUMENTE PENTRU O LITERATURĂ MUNCITOREASCĂ

Valențele umane

Nu spun o noutate cînd afirm că societatea românească de astăzi are o complexitate fără precedent în istoria țării noastre. Reducerea numerică a țărănimii, clasă considerată cu ani în urmă încă „talpa țării" și creșterea continuă a clasei muncitoare care, așa cum sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al partidului, în Expunerea prezentată la Plenara din noiembrie anul trecut „reprezintă astăzi cea mai puternică forță socială" a determinat, pe lîngă extrem de multe alte implicații, și un transfer de valori morale, etice și estetice.

După cum se știe, omul în general este alcătuit din infinite fațete, din calități moștenite, dar și formate în procesul educației, în contactul cu munca sau colectivitatea în care trăiește ; nimeni nu poate contesta însă că el, ființa superioară, stăpînul tuturor lucrurilor, are și o mulțime de defecte. Nobilă rămîne lupta sa și a societății însăși ca acestea din urmă să fie corijate, estompate, suprimate.

Mînuitori ai unei limbi de o frumusețe și o bogăție rară, moștenitori ai unei tradiții glorioase zidite adesea cu mari jertfe, dar și cu o conștiință exemplară, de „suflete din sufletul neamului", noi, prozatorii români contemporani, simțim pe deplin responsabilitatea pe care o avem de a întrupa în personajele cărților pe care le semnăm, în fiecare pagină scrisă, omul viu al zilelor noastre, fie el muncitor, lucrător al ogoarelor, intelectual, tînăr sau vîrstnic. Căci nu este atît de importantă categoria socială din care face parte acest personaj, cît mai ales viabilitatea și complexitatea sa, puterea de a-l convinge pe cititor că trăiește în România socialistă a acestui sfîrșit de secol și de mileniu și nu aiurea, că este participant direct la faptele mari ale neamului său, la bucuriile și necazurile acestuia, la aspirațiile sale de pace, progres și bunăstare. Firește, printre personajele cărților mele, unele sînt și reprezentante ale clasei muncitoare : comuniști care au luptat în ilegalitate împotriva dictaturii fasciste, a fascizării țării, au sabotat mașina de război germană, au suferit și, unii dintre ei, și-au dat chiar viața în temnițe și lagăre, reprezentanți ai muncitorimii veniți în ajutorul țărănimii în perioada începutului de colectivizare a agriculturii, mineri surprinși în greaua și nobila lor muncă din adîncuri, oțelari etc.

M-am străduit să înfățișez în fiecare din ei, dincolo de meseria pe care o aveau, valențele umane, puterea credinței lor că tot ceea ce fac, fac în numele poporului și pentru popor, pentru acea lume mai dreaptă și mai bună la care au visat generații întregi de înaintași.

Ion Mariu ALMĂJAN

Dor de mama

Mama este de multă vreme o stea, numai de mine știută, al cărei fir de lumină mă găsește și mă învăluie în orele de neliniște sau de spaimă și raza ei îmi dezvăluie drumul potrivit spre a-mi depăși deruta. Într-o asemenea zi de cumpănă am scris, ca un strigăt de ajutor, 27 de pagini cu amintiri legate de mama. Au rămas, luni de zile, într-un sertar, fiind ele pentru mine doar un dialog cu ea, venită la chemarea mea să-mi dea puterea necesară să trec de greu. Recitindu-le, — din întîmplare — lectura mi-a deschis o ușă dincolo de care se perindau alte și alte amintiri. Între ele Mama — astrul în jurul căruia se roteau, sateliți, ceilalți unsprezece membri ai familiei. O vreme m-am lăsat dusă în larg de valurile amintirilor și deodată gîndul : Anteu își reînnoia puterea ori de cîte ori atingea pămîntul, copilăria mea nu-i oare solul fertil ce trebuie atins spre a-mi alunga prea lunga despărțire de foaia de hîrtie și de stilou ?

Am început să scriu **Neștiutele noastre iubiri** din dor de mama și de ai mei. Povestind întîmplările familiei, aveam sentimentul că sînt datoare să depun mărturie despre viața muncitorilor reșițeni, întocmai așa cum a rămas ea în amintirea adusă din copilăria marcată de anii de criză din 1929—1931.

Crescută într-o casă din apropierea uzinei, vuietul ei înfundat devenise un fundal sonor de care știam că existase abia cînd nu-l auzeam. O dată cu liniștea nefirească, înceta și vuietul sirenelor anunțînd cele trei ore ale zilei: 6—14—22, ce ordonau ritmul vieții celor mari din familie. Aceste mai lungi sau mai scurte semnale sonore ale muncii dispărute, viața familiei se schimba. Un fel de du-te-vino al fraților, îngrijorarea tot mai vizibilă a mamei, o mîncare tot mai sărăcăcioasă, toate aveau un singur nume : **grevă.**

Criza economică a început prin a îngreuna și mai mult viața muncitorilor : concedieri masive sau schimburi tot mai reduse pentru cei ce aveau un loc de muncă. Banca **Reșițana** s-a grăbit să ia casa noastră și ale altor familii ce mai aveau datorii. Ne-am văzut siliți să ne mutăm în Stavila într-o așa zisă casă (acoperișul, zidurile netencuite și... golurile unde urma să se fixeze ferestrele și ușile).

În acei ani — o lungă noapte întunecată — singura lumină pentru tristețea fetiței despărțită de casa copilăriei a fost Mama.

Ajunși pe o plută prinsă în vitregia apelor, Mama a menținut cîrma și ne-a adus pe cei opt, rămași în viață din cei unsprezece, la fel de uniți ca întotdeauna.

Și azi cînd mi-e dor de Mama, recitesc pagini din **Neștiutele noastre iubiri** și odată cu amintirea ei nespus de vie, viața unei familii de muncitori reșițeni îmi pare mărturia acelor ani. Copilăria și adolescența au rămas rădăcinile care mi-au dăruit seva creației.

Sofia ARCAN

SEMNIFICAȚIE

Din mulțimea de coincidențe cite ne întretaie existența, de multe ori fără să ne atragă atenția sau să le luăm seama, am în vedere una legată de o primăvară de demult și de începutul în profesie al unui tînăr ziarist — tot de demult. S-a întîmplat ca în primăvara cu pricina tînărul să primească de la ziar misiunea ca, observînd desfășurarea măreței sărbători de 1 Mai, prima de după Eliberare, să puncteze prin cîteva rînduri numai — însă rînduri de suflet și de semnificație — imagini concludente.

Odată intrat în tumult, tînărul a început să trăiască intens clocotul primăverii, pe drept cuvînt numită frecvent „nouă". Pînă și lumina zilei, zemoasă și dulce, avea gust sărbătoresc, pe potriva revărsării în valuri succesive de culori și de cîntec. Se spulbera în umbre tot mai puțin consistente trecutul încă foarte apropiat, cînd și o simplă garoafă pusă la butonieră la întîi de Mai putea însemna o primejdie numai pentru că avea culoarea curată și vie a roșului semnificativ. Prin fața tînărului se succedau astăzi revărsări florale, lîngă fiecare petală aflîndu-se o față luminoasă, doi ochi larg deschiși, un obraz zîmbitor.

De cîte ore dura zborul ? Cîte decenii lăsa el în urmă și cît viitor aduna în față ? Aceasta fiind doar clipa din mijloc. În ea se oglindea o parte a umanității ajunsă pe punctul eliberator. Fete în culori pastelate salutau cu flori, tineri cu pasul ușor călcau încrezători înainte, mersul celor trecuți cu vîrsta mai ținea pasul cu tinerețea ; treceau solemn fanfare de întreprindere cu alămurile lustruite — aur strălucitor — și uniforme cu fireturi, ca și coruri. Torentul multicolor se zbuciuma voios prin fața tînărului ziarist, cu uneltele de lucru pregătite în față. Ca să nu piardă nimic din ceea ce îl interesa, încă nu scrisese nimic pe pagina carnetului profesional. Nu-i ieșea din minte precizarea redactorului șef : **„Dar să fie ceva deosebit și semnificativ".** Totul fiind deosebit — amploarea impresionantă a fluviului omenesc, deosebita lui vigoare și înflorire, exuberanța ansamblului, dar și a fiecărui rînd sau individ în parte, fluturarea drapelelor și a uralelor, solemnitatea în haină lejeră de bucurie firească. Semnificații ? Cite vrei.

Doar era una dintre primăverile deschizătoare de porți către prezent și viitor, iar conștiința minuitorului de condei începător simțind toate acestea, era preocupată pînă la obsesie de o expresie cu adevărat demnă de misiunea primită. Unde anume să se oprească și ce anume să aleagă ? Ce s-ar fi cuvenit, să selecteze din mult prea multul care-l solicita ? Au urmat ore de zbucium, ciorne aruncate la coș, clipe de entuziasm și altele de renunțări, de descurajare, pînă ce, într-un sfîrșit, îi ajunse și scadența din urmă. Iată-l în fața redactorului-șef, prezentîndu-i textul.

Căci lectura a decurs pe loc. Și nici n-a durat mult. Impasibil, redactorul-șef citi, potrivi cîteva semne pe manuscris, și apoi, fără vorbă, a notat în colțul din stînga sus cîteva vorbe. Se puteau vedea. **„Da. Se culege cursiv".** În practica jurnalistică există în pagina de ziar un mic loc rezervat acestor litere subțiri, cu floare frumos rotunjită, aducînd aminte de geografie ; cu ele sînt tipărite articolele sau notele de inimă și conștiință, de regulă sub semnături cunoscute. Locul se numește, de altfel, chiar așa : **„Un cursiv".** Deci, spațiu atrăgător pentru lector. În pagină compactă a ziarului de a doua zi, acolo unde era trecută în revistă ziua precedentă, mica însemnare culeasă subțirel și frumos s-a deschis ca o fereastră și ca un sens sub titlul „Pumnul cel mare, pumnul cel mic". Era simpla descriere a unui tată ce-și purta pe umeri băiețelul, amîndoi salutînd, după tradiția întîiului mai muncitoresc, cu pumnul ridicat. Stăteau unul lîngă altul, tăria și fragedul, cel mare și cel mic, trecutul și viitorul, amintirea și visul... Multe înțelesuri puteau găsi cititorii ziarului de demult și poate că aceleași înțelesuri sînt vii și azi, așa cum au fost ele și atunci și de mulți ani de cînd Întîiul Mai este și sărbătoare și angajament.

Mircea ȘERBĂNESCU

Întîiul Unu Mai liber

Dispersată după miting, o bună parte din tumultuoasa mulțime se cățăra în camioanele care așteptau pe străduțe lăturalnice. Împreună cu tata și ortacii lui de la „Ferber" am urcat și eu într-un camion hodorogit cu vopseaua căzută și tabla ruginită. Era unul din acelea care „făcuse" și el războiul. Pe drumurile desfundate, înțesate de hîrtoape, poticnindu-se întruna, roțile sale săltau precum copitele unui cal nărăvaș, iar caroseria i se hurduca mai rău decît o căruță dar, ce însemnătate mai puteau avea toate aceste amănunte? Muncitorii, în cămășile lor de sărbătoare, albe, scrobite, stăteau înșiruiți pe bănci, unul în spatele celuilalt și, cuprinși de o stare generală de euforie, cîntau, glumeau, se veseleau, pe cînd, noi, copiii, ne înghesuiam în colțurile din față ale obloanelor să ținem drapelele. Era o mare cinste să ți se acorde acest privilegiu. Asupra celui care purta steagul se abăteau din belșug mirosurile răcoroase și plăcute ale ierburilor, se revărsa lumina și umbra duzilor de pe marginea șoselei și privirile îi erau fulgerate de ritmul trunchiurilor albe, dincolo de care se întindea o vegetație mustind de sevă, iar în urechi i se descărca neostoita zbatere a stindardelor; unul tricolor și celălalt purpuriu.

Mai ales filfîirea și zbuciumarea flamurilor ne impresiona. Steagurile păreau și ele niște ființe vii ce își cîntau cîntecul în bătaia vîntului. Iar drapelele acelea care se desfășurau în stînga și dreapta celor de pe bănci, ca niște paveze suplimentare — punîndu-ți la încercare dîrzenia și puterea brațelor — mai aveau darul să te facă să te simți egalul bărbaților în cămăși albe, să dovedești că nu ești un intrus oarecare pornit — noi, copiii de prin mahalalele unui mare oraș — pe un drum complet necunoscut. Întîi, la orizont, aparură coamele vineții ale munților, apoi ne străcurarăm pe văile lor umbroase. Mergeam spre un izvor, o fîntînă, o lumină? Așa am ajuns la Dunăre. Emoția întîlnirii, atunci, cu vastitatea fluviului a fost copleșitoare. Mai profundă decît cele de peste ani, cu apele Mediteranei sau ale Oceanului Atlantic.

Iar cele două stindarduri din molateca pînză, de care cei din camion nu s-au despărțit nici o clipă, eu, copilul de odinioară, nu aveam de unde să știu că, odată cu trecerea vremii, vor ajunge două coperți strălucitoare care vor aduna între ele întreaga devenire a acestei națiuni.

Aurel Gheorghe ARDELEANU

SIRENELE ORAȘULUI

1. ZI DE LUCRU

Sirenele făceau parte din peisajul, atmosfera și zestrea afectivă a orașului. Mai întîi, cea de la Fabrica de lanțuri. Suna prima, la 5,30 ; speriați, săreau din somnul lor dulce burghezii, se întorceau pe partea cealaltă. În zorii tulburi, mai apoi, ieșeau, pe porțile caselor, muncitorii, pornind-o prin mijlocul străzii. Mergeau tăcuți, umbre de antracit, pînă-i înghițea gura neagră a porților oarbe. La 6 se porneau, să sune, flămînde, în tonalități diferite, sirenele șantierelor navale, ale fabricii de confecții „Ancora", ale fabricii de ciment „Stînca" — ei bine, abia acum orașul învia cu adevărat ; ieșeau chivuțele cu coșurile de flori sub braț, piața începea să freamete, treceau croitoresele de la „Ancora", cîrmacii de șlep cu șapca pe o ureche, hamalii, cărușașii, grăbeau către Docuri, să fie primii la încărcat ; băieții de prăvălie ridicau obloanele, măturau și stropeau trotuarul — pe la 8 soseau și patronii ; funcționarii grăbeau să nu întîrzie. Sirenele de la ora 7 încheiau ritualul deșteptării și reîntoarcerii la muncă. De-acum viața avea un sens, acela al muncii și al nădejdii în mai bine.

2. ZI DE SĂRBĂTOARE

După zilele de frig, de zloată, de viață dusă în ploi interminabile, cînd totul era îmbibat de apă, venea, sosea primăvara. Te trezeai, dimineața, în lumina înaltă a soarelui, spre prînz trotuarele fumegau, în grădini, cireșii, vișinii, corcodușii înfloreau, parcă toți deodată, în delirul acela de alb și roz și galben : mireselе orașului se logodeau cu lumina — venea, sosea 1 Mai. În anii de după Eliberare. Cînd oamenii acestui pămînt românesc gîndeau, simțeau și împlineau o lume mai bună și mai dreaptă, și mai demnă. Și era sărbătoare, și era 1 MAI MUNCITORESC ! Puhoi de lume în oraș în haine de sărbătoare, docherii în frac și cu garoafă roșie la butonieră și peste mijloc înfășurați cu brîie de mătase roșie, galbenă, albastră — după echipele și confreriile din care făceau parte. ...Steaguri, pancarde, flori — coloane, lozinci scandate, veselie, lume exaltată de bucurie, de soarele primăverii... Iar mai tîrziu — la larbă verde, în parcuri, în Baltă, peste Dunăre, în Brăila mea natală. Sirenele, eliberate, sunînd în aerul înalt, toate sirenele orașului, sirenele vapoarelor — sirenele, acest cîntec de dragoste al vremilor ce veneau.

I. D. TEODORESCU

Sărbătorind, în Mai...

Sărbătorind, de 1 Mai, ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc, se cuvine a ne gîndi la tradiția acestei sărbătoriri. Ea evidențiază pregnant rădăcinile istorice adînci ale clasei muncitoare în solul realităților naționale, statornicia arătată în atașamentul față de idealul socialist, hotărîrea cu care a acționat întru transformarea revoluționară a societății românești. Au trecut o sută de ani de la prima sărbătorire! În cursul acestora, ea a fost transformată într-un moment de puternică afirmare a spiritului revoluționar al clasei muncitoare, a marilor sale resurse de dăruire totală, a forței unității muncitorești, a rolului său în asigurarea progresului economico-social și, mai cu seamă, în prefacerea structurală a societății, în împlinirea celor mai scumpe visuri ale națiunii.

Sărbătorind, acum, 1 Mai, se cuvine să spunem că cea mai elocventă ilustrare a adevărurilor de mai sus a reprezentat-o marea demonstrație patriotică, antifascistă și antirăzboinică din acel 1 Mai 1939, în organizarea și desfășurarea căreia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, *tovarășa* ELENA CEAUȘESCU *au avut rolul determinant. Acea impresionantă bătălie revoluționară a scos în relief capacitatea politico-organizatorică a partidului, larga adeziune pe care au întrunit-o chemările sale, încrederea poporului în linia-i politică. Manifestările de atunci, prin amploarea și semnificația lor, rămîn înscrise nu numai în istoria națională, ci și în cea europeană. În țară, așa cum a consemnat presa vremii, s-a dovedit o dată mai mult patriotismul fierbinte al muncitorimii noastre. Pe plan internațional, manifestările au fost înțelese ca o expresie a spiritului antifascist și antirevizionist ce însuflețea întreg poporul român, a hotărîrii sale de a se împotrivi încercărilor de știrbire a suveranității naționale.*

Sărbătorind, acum, 1 Mai, se cuvine ca întreg poporul român să dea dovadă de o puternică angajare patriotică, revoluționară, pentru a transpune în viață tezele, ideile și orientările de excepțională însemnătate principială și practică ale tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, *înflăcăratul patriot care și-a contopit munca și viața cu eroica luptă a gloriosului nostru partid comunist, dedicîndu-și întreaga putere triumfului cauzei socialismului și comunismului, colaborării și păcii în lume.*

Sărbătorind, deci, în Mai, munca noastră, a tuturor, să aducem fierbinte omagiu tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, *tovarășei* ELENA CEAUȘESCU, *deschizătorii de drum în primăvara comunistă.*

F. BĂNESCU

Poeții cîntă patria, partidul

RECITAL DE 1 MAI

E-n toate o-nflorire și-o stenică rodire,
Pe plaiurile țării sporesc virtuți și daruri,
Grădinile-și relevă miresme fine, haruri
Iar fructele-și încep domneasca rotunjire.
În luna mai mi-ești parcă, o Patrie, mai dragă !
Frumseții tale încă s-adaugă și-al meu vis
Pe Dunăre, pe Olt, la Reșița înscris;
Destin muncitoresc de-nțiiul Mai se leagă.
Colindul meu învață o nouă geografie,
Drumeț neistovit ascult și-n ornic veacul
Ritmînd și exultînd măreț în poezie.
În lumi mai azurul deasupra-i mai superb,
Mirifice peisajul se dăruie întreg
Și prefățindeni, pașnic, erupe liliacul.

Al. JEBELEANU

IMN MUNCII

Hrisoavele noastre,
munca și luptă,
dragoste pururi
neîntreruptă ;
moșii noștri
pe vremi
cu lumi
au semănat,
au vent răi
și au grădat
și trudă
a fost uată
de la-nceput,
muncă sudoare,
muncă nădejde
și scut.
Timp trecut,
a răsăit
steaua visată,
partidul,
munca
eliberă,
muncă nouă,
dăruire firească,
a omului nou
în patria nouă,
muncitorească...

Ion DAVIDEANU

DĂRUIRE

Ne crește vrednicia în glastre de eroi
Și ne-urește vrerea în Era de lumină,
Cînd tim că-n Mai de soare în inima din noi
Cresc vaste idealuri din Epoca senină.
Și glasul devenirii ne este astăzi roi
De fiori pe-aceleași ramuri din verbul fericirii,
Cînd tim că-n Mai de cîntec, în inima din noi,
Cresc vaste idealuri din Epoca-mplinirii.
Iar pasul nostru bate mereu cadențe noi
Străluminînd secunda cu gestul bărbăției,
Cînd tim că-n Mai de pace, în inima din noi,
Cresc vaste idealuri din Epoca frăției.

Leca CRIȘOVAN

FIUMOASĂ ȚARĂ...

Românii te slăvîră și cîntară,
Din lustă-ntinsă-n creerul de munte —
Frumasă țară-n prag de primăvară,
Frumasă țară cu zăpezi pe frunte.

Credință ți-e și zarea înnoită
Străgoșii îți sînt fluviu dedesubt.
Frumasă țară, — viață nesfîrșită,
Frumasă țară — vis neîntrerupt.

Genunchiul meu ți-l plec la rugăminți
Și te-asculi ca într-un jurămînt
Frumasă țară, vatră și părinți
Frumasă țară — leagăn și cuvînt.

Petru Vasile TOMOIAGĂ

DE ÎNTÎI MAI

Ani cincizeci are astăzi țara
Înfloriți în cîntec, cu temei,
Dunărea își cară povestind povara
Românla-și scrie Epopeea ei ;

Oamenii visează vise îndrăznețe
Peste care Timpul curge solidar ;
Moșii din Hrisoave ne trimit povețe
Către viitorul comunist și clar ;

Zbor de șoim albastru e înalta zare,
Visul holdei iscă simfonii,
Să ne fie țara, lacrimă de soare,
Pacea — incălzească fărmuri aurii ;

Să ne fie țara mîndră și senină,
Cerul s-o adaste pururi, peste timp,
ERA CEAUȘESCU, ERA DE LUMINĂ,
România-n lume este-al Păcii nimb!

George COROBEA

E PRIMĂVARĂ

E primăvară românească,
imn sărbătoresc,
culori ale purității,
bucurii ale pămîntului și cerului
chemate la miraculul iubirii.

E primăvară românească,
prag înmiresmat
ce urcă-n arbori
și dă sunet frăgezimii,
și sens acestui timp.

E primăvară românească,
cîntec de pasăre, fără odihnă,
istorie a neamului
în faptă și pîine.

Desen de LUCIAN BURERIU.

Un prag de Mai înmurgurește lumea
într-un sobor ce simplul drept și-l cere
și poartă sărbătoarea stenic nume
în făurari trecîndu-și a ei miere.

În România comunistei spițe,
de tricolor Armîndeni-ul se-ncarcă,
sunînd balada mîndrei Mioriițe
pe princiara națiunii arcă.

Steag purpuriu catargul luptei are,
iluminat dinspre adîncuri pure,
Conducătoru-n suflet ne răsare
și-i sîntem vremii falnică pădure.

Ion SOCOL

CALIGRAFIE ÎN MAI

Petală din petală, dulce plai,
lumina ochilor îmbogățește
și mîna ce prin gest firesc unește
sudoarea ei și aurul, în Mai.

Ușoară, ramura se-nveșnicește,
semințele în fructe nasc alte armonii,
caligrafia pură a noii geometrii
pe frunțea țării reîntinerește.

Mai vast, mai limpede și mai profund
izvorul cîntorind o geografie.
Lumină-i deci. Și pasu-i mai rotund
cînd te reînvață, Maică Românie.

Octavian DOCLIN

NIMB SOLAR

Cinstim lumina muncii în fiecare Mai
Urcînd alese trepte spre rod bogat și pur,
Cu bucuria vieții în necuprins alai
Dăm faptelor vigoare și visului contur.

Un nimb solar răsfrînge eternа cîtorie
A Epocii de aur către mileniul trei,
Avînt și cutezanță, victorii și mîndrie
Dau unității noastre neîntrerupt temei
Spre zarea comunistă prefigurată clar
De opera și fapta mereu biruitoare
A marelui Erou, reverberînd plenar
Voința națiunii spre era viitoare.

Trăim în libertate și năzuim spre pace
Iluminînd destinul acestui demn popor
Cît patria eternă efigii noi își face
Prin Cîtorul de geniu și brav Conducător.

Nicolae ROȘIANU

DE CINCI DECENII

De cinci decenii, cu mîndrie,
Purtăm în inimi Întîi Mai,
Cînd un Erou, cu muncitorii,
Cerea dîrz pace pe-acest plai ;

Dușman războiului și urii,
Pentru dreptate, libertate,
Chema poporul sub steag roșu,
Pentru o țară-n unitate.

Prin vremi, urcînd treaptă cu treaptă,
Spre comunistul țărm visat,
Azi făurim visul de aur,
CondușI de-același demn Bărbat.

Prin El, e astăzi ferm partidul,
Nucleu vital, pentru popor ;
Același imnuri cîntă țara,
Sub roșul steag și tricolor.

Irimie STRĂUȚ

DICȚIONAR LITERAR

Sofia Arcan

Pseudonimul literar al Sofiei Ștefănescu. Prozatoare, născută la 14 ianuarie 1917 în Moldova-Nouă (Caraș-Severin). Membră a Uniunii Scriitorilor din R.S. România (Asociația din Timișoara) din 13 februarie 1976.

Debutează cu povestirea **Zi de piață** în numărul 1 din iunie 1935 al publicației timișorene „Fruncea". Debutul editorial cu romanul **Iana hoinara**, București, Ed. Contemporană, 1943, remarcat, printre alții, de Pompiliu Constantinescu (1945) pentru sinceritatea tonului, calitate „esențial feminină, de document uman." După trei decenii dedicate reportajului, revine la activitatea romanescă, publicînd **Neștiutele noastre iubiri**, Ed. Facla, 1975. Sînt derulate aici, cu o „bună memorie a timpului trecut și cu intuiția unor tipuri reprezentative" (Alexiu, 1975), evenimente din Reșița anilor interbelici. Interferarea planurilor (prezent — trecut; individ — colectivitate etc.) contribuie la „recuperarea cadrului social-istoric" și asigură „modalitatea modernă a construcției" (Nistor, 1975). Următoarea carte **(Singură în bătaia lunii**, Ed. Facla, 1977) continuă datele romanului de familie, revendicîndu-se din specia „romanului etnografic" și circumscriind nu numai un loc anume, ci și „un grup închis", o umanitate („pădurateci", Ungureanu, 1977). Observarea realistă a mediului social (muncitorimea reșițeană) se interferează cu filonul fabulosului folcloric ori infantil. O dată cu romanul **Vara suferințelor**, Ed. Facla, 1980 teritoriul scriiturii spontane, dirijate de mecanismul rememorării, este abandonat în favoarea unor construcții elaborate, vegheate de conștiința artistică. Din seria „cărților despre scrierea unei cărți", roman și jurnal (Bârna, 1981), **Vara suferințelor** „atacă frontal" condiția femeii-scriitor, precum și „probleme ale actualității," derivînd din responsabilitatea individului față de familie, societate etc, (Nistor, 1981). Încă mai acut ni se relevă destinul artistului care își „caută identitatea în artă și în plan social" (familial) în romanul **Joc întrerupt**, Ed. Facla, 1986 (Holban, 1986). „O anumită ambiguitate cultivată programatic" (Tașcu, 1987) și generată de jocul măștilor (figuri ale universului fictiv dar și ipostaze ale protagonistului) constituie, în fapt, „prilej de incursiune" în existența creatorului (Odangiu, 1986) și de „închegare a unei structuri românești moderne și plurivalente" (Indrieș, 1986).

REFERINȚE CRITICE

Mihai Chirnoagă, **Iana hoinara, „Viața"**, 30 noiembrie 1943; Ion I. Mioc, **Iana hoinara, „Transilvania noastră"**, 4 decembrie 1943; Dinu Moroianu, **Iana hoinara, „Rapid"**, 23 februarie 1944; Pompiliu Constantinescu, **Iana hoinara, „Vremea"**, 5 decembrie 1945 ; Virgil Nistor, **Neștiutele noastre iubiri, „Steaua"**, 11/1975; Lucian Alexiu, **Neștiutele..., „Orizont", 40/** 1975; N. Barbu, **Neștiutele...**, „Cronica", 45/1975; Val. Condurache, **Neștiutele...**, „Convorbiri literare", 1/1976; Alexandru Ruja, **Sofia Arcan, prozatoarea unui univers specific**, „Orizont", 19/1976 ; Olimpia Berca, Sofia Arcan, „Orizont", 4/1977; C. Ungureanu, **Singură în bătaia lunii**, „Orizont", 45/1977; Virgil Nistor, **Singură..., „Steaua"**, 1/1978; Nicolae Țiriol, **Sofia Arcan**, „Orizont", 21/1978; Aurel Leon, **Singură...**, „Cronica", 26/1978; Brîndușa Armanca, **Vara suferințelor**, „Orizont", 48/1980 ; Virgil Nistor, **Vara...**, „Steaua", 2/1981 ; Nicolae Bârna, **Vara ...**, „România literară". 18/ 1981; Marian Odangiu, **Vocația confesiunii**, „Tribuna", 27/1981; Marian Odangiu, **Personajul interior sau drumul către realitate**, „Orizont", 5/1982; Marian Odangiu, **Testul tradiției și al modernității**, „Orizont", 46/1985; Val Condurache, **Joc întrerupt**, „Convorbiri literare", 11/1986; Marian Odangiu, **Scenariul unei vieți imaginate**, „Orizont", 35/1986; Adrian Dinu Rachieru, **O fată scrie un roman**, „Orizont", 48/1986; Alexandra Indrieș, **Figuri ale maternității**, „Orizont", 49/ 1986; Nicolae Țiriol, **Personaje și măști**, „Orizont". 48/ 1986; Valentin Tașcu, **Joc întrerupt**, „Steaua", 5/1987; Ioan Holban, **Tatuajul lăuntric**, „Cronica", 7/1987; Cornelia Ștefănescu, **Măști pentru personaje**, „România literară", 19/1987; Alexandru Ruja, **Romanul familiei**, „Luceafărul". 30/1988. etc.

Olimpia BERCA

GÎND PENTRU EMINESCU

Iubirea ta spre drumul veșniciei
E-albastru crez, e ochiul poeziei.
Grădină de speranțe sufletul îmi înflorește
Cînd pasul lîngă mine poposește.

Sub gestul viu al mîngîierii tale,
Vibrează cîntul apei în frunzele de-argint;
Pe-alei salcîmii-aprind petale de lumini
Iar orele par clopote de bat din rădăcini.

În limpezimi de val corabia anilor trece,
În adîncea serii de un bucium mi-amintesc.
Rămîi, veghind, pe umeri, zborul,
Cu luna carè lin își deapănă fiorul...

Camelia CRIȘAN

1 MAI — ÎNSEMNUL IZBÎNZII PRIMĂVERII

IOAN NĂDEJDE

„Natura învie sau, mai bine, a înviat. Pretutindeni, viața răzbește neînvinsă, nevoind să știe de piedici și amînări. La cîmp, în pădure, în oraș, e verdeață, e creștere și făgăduință de spor.

Învie și muncitorimea, împingînd-o și pe dînsa un dor nebun de libertate, de trai mai bun, de dezrobire din lanțurile făurite de tirani, și vom fi încîntați și mulțumiți ca și în fața măreței priveliști a naturei înviate, întinerite. Să nu uităm, la această zi mare, de femeile, surorile, fiicele noastre ! Să nu ne închipuim că fără ajutorul lor vom putea dobori noianul de nedreptăți și apăsări ce se cheamă societatea burgheză. Fie ca trîmbița lui 1 Mai să aibă puterea a face și din ele nu numai ascultătoare supuse ale bărbaților de cari atîrnă, dar luptătoare pentru izbîndirea unei cauze, care ne-a făcut să ne jertfim totul pentru dînsa".

(Lumea nouă, 19 aprilie 1898)

C. DOBROGEANU-GHEREA

„O, știu ! Dacă n-am avut acum un război european, aceasta nu se datorește **numai** protestului și opunerii socialismului internațional și proletariatului conștient. Pentru aceasta, nici unul nici celălalt n-au încă destulă putere. Dar pentru orice om imparțial și cu judecata limpede e clar că protestul socialismului și al lumei muncitoare de pretutindeni, că lupta antirăzboinică și antimilitaristă, lupta admirabilă și tenace a social-democrației austriace, cea dintîi interesată pentru pace, că lupta antirăzboinică, lupta mare și eroică dusă de social-democrația germană mînă în mînă cu cea franceză, toate acestea au fost și sînt un factor important și esențial în păstrarea păcei lumii. Și e iarăși clar, pentru orice om cu judecată dreaptă, că aceea ce n-a putut face socialismul astăzi, o va face mîine.

Cînd forțele socialismului internațional, cînd puterile proletariatului mondial vor mai crește, și doar ele cresc zilnic, atunci războiul, cel puțin dintre statele civilizate, se va preface într-un vis urît și monstruos al trecutului.

Ceea ce n-au putut face zeii, vom face noi, oamenii. Și iată de ce noi acuma, în ziua de sărbătoare a muncei, în ziua de 1 Mai, cu legitimă și înaltă mîndrie putem striga :

Zeii au murit — trăiască Socialismul !".

(România muncitoare, 21 aprilie 1913)

SOFIA NĂDEJDE

„Cea mai bună, cea mai frumoasă și cea mai puternică dovadă că proletarii se mișcă, e ziua serbării de Întîi Mai; o zi pe care o serbează proletarii din toată lumea, o zi în care milioane de oameni au același gînd, dezrobirea economică și politică. Proletarii din lumea nouă și proletarii din lumea veche, toți, în aceeași zi, poate în același ceas, vor striga : Trăiască democrația socială ! Aceleași simțiri, aceleași dorinți vor însufleți pe toți muncitorii pămîntului, unde este măcar o scînteie de social-democrație".

(Munca, 1 Mai 1892).

CONSTANTIN MILLE

„Copii, haideți și voi, veseli și fără griji. Întipărească-se pe vecinicie în mintea voastră, măreția acestei serbări. Mai fericiți ca noi, poate veți gusta din roadele muncei voastre. Un nou soare se anunță cu razele sale ; cine știe dacă noi vom avea parte de a-i vedea mai mult ca aurora ?

Din somn scoală, draga mea. Pe cerul senin soarele se ridică... În pom ciripește pasărea și liniște dulce e în natură. Puneți floarea roșie în păr, la piept sîngereze-ți focoasa culoare a rozei ; îmbracă-ți hainele de sărbătoare și vino să prăznuim pe 1-iu Mai !".

(Munca, 1 Mai 1892).

IOAN TOLAN — „Lupta clasei muncitoare".

GALA GALACTION

„Tîrziu-tîrziu, cînd au sporit drumurile vieții, chipurile oamenilor și chipurile durerii, peste nevinovatul și copilărescul Întîi Mai s-au așternut cunoștința, cugetarea și constatarea amarelor nedreptăți din lumea aceasta... Ziua cea mai frumoasă a anului era să fie ziua aspirațiilor justițiare...

Acum un sfert de veac, am văzut această zi în entuziastă și profetică desfășurare... Locul unde festivanții de Întîi Mai trăiau orele lor de fraternizare, azi este acoperit de un cartier nou creat. Dar amintirea zilei de atunci însemnează azi temelia pe care se ridică cetatea biruinții ! Scriam atunci : «E Întîi Mai — sărbătoarea muncii și a proletariatului unit din lumea întreagă. Ziua se vestește nouroasă și umedă. O ploaie fină, aci reținută, aci jucăușă în văzduhul cenușiu și rece, învăluie toată dimineața acestei zile... Cu toate acestea, pe Șoseaua Jianu, spre cunoscutul Bordeiul-Vechi, pelerinajul e nesfîrșit. Cei optimiști își spun și spun și altora : — E semn bun, e semn de fericire și propășire... Cineva de lîngă mine se exprimă cu impresionantă încredere : În toată această mulțime, pe care o stropește ploaia, pare că văd o comoară de semințe, îngropată spre rodire. Din fiecare bob, atins de ploaie, vor răsări, la anul, zeci și sute de alte boabe...»

Cuvîntul acesta a fost miraculos, din an în an. Azi, Întîi Mai este ziua de universală întîlnire a tuturor nădejdilor în mai multă omenie și în mai multă dreptate a vieții omenești. O credem, o dorim, o așteptăm azi mai mult decît oricînd...".

(Jurnalul de dimineață, 3 mai 1946)

TUDOR ARGHEZI

„Te-ai deșteptat să-ți spun o poveste ?...

Se făcea că o dată pe an venea în poarta grădinii din Mărțișor o fată neasemuit de frumoasă.

Toate fetele din Mărțișor sînt frumoase, dar asta întrece în frumusețe toate fetele din București. Încercasem mereu să-i fac icoana și mi-a părut întotdeauna rău că nu eram zugrav. N-aveam pensulele ce se cuvin, nici niște asemenea vopsele, amintiri de aur pentru pletele-i mari învolburate pe umeri pînă peste sînii ca două turturele, miezuri de cicoare pentru ochii albaștri ca văzduhul ; rîntașe de trandafiri pentru buze — toate topite cu rouă în scoici. Neavînd nici hîrtie mare, mă gîndeam că picăturile astea, lacrimile scumpe ale stelelor, de le-aș fi avut, peste noapte, să-i fac un chip pe părețele alb al casei noastre, ivită tot dintr-un basm...

— Sînt ziua de întîi Mai, mi-a spus. Tu zi-mi cum vrei, mi-a spus fata, Cătălina, Miorița, Fecioara din vis. Oricum sînt tot aceeași, sînt ziua de Întîi Mai.

Și cu alai de gîngănii o însoțeau roindu-i împrejur hore de fluturi albi, mii și mii de fluturi fără glas și miile de gîngănii licăritoare ca-n oglinzi, cîntărețe, sumedenii, care, grămădite în pomii livezii, înfloreau toată grădina. Și de dincolo de această feciorelnică zăpadă veneau valurile de mireasme, ale tuturor parfumelor din lume și lunci, așternute cu velințe, covoare și scoarțe cu mirodenii.

Dar fata nu venea singură niciodată, ci de mînă cu taică-su, faurul lucrurilor de fier. Zi-i și lui, mai spunea fata, cum vrei și cum crezi mai potrivit. El e Omul Muncii, că a născocit, pe cînd eu îi cîntam, fierbintea osîrdie și osteneală de a face miracole cu brațele, cu mintea, cu inima, răbdarea și însuflețirea. Clădește cu strădanie cugetată, surpă timpurile vechi și face alte timpuri, suflă peste cele în agonie și înviază jarul tinereții, dragostea de oameni și voia bună, face liniști, face belșuguri, bucurii și pace.

L-ai auzit ? Basmul meu, fiule, e-adevărat. Îl trăiești și tu înainte, pînă departe — că basmul e încă la început.

Somnul ți-a fost adînc. Te-ai deșteptat.

E ziua Fecioarei, e ziua Muncii, e Sărbătoarea ei, e Sărbătoarea ta, Omule, biruitorule, începătorule, fratele meu".

(Scînteia, 1 Mai 1964).

MIHAIL SADOVEANU

„A venit un timp cînd profeții noi au arătat că dreptatea sărmanului poate fi dobîndită chiar în această scurtă viață și pe acest pămînt ; că suferințele de pînă acum ale obiduiților au fost cu atît mai cumplite cu cît au fost mai injuste ; că lumea nouă ce va să vie are a se întemeia pe dreptatea obștească nu pe silnicia celor puțini ; că pricinile discordiilor dintre frați care trăiesc sub același soare trebuiesc izgonite în mormîntul trecutului ; că blîndețea și omenia urmează să fie legea nouă pentru toți fii omului (...).

Se întîmplă că faptele mari ce se petrec în aceste zile cum n-au mai fost încă în istoria omenirii, că faptele acestea mari ilustrează vechiul simbol. Fiara e doborîtă ; soarele democrației învie, bucurînd lumea după atîta întuneric și după atîtea crude suferinți.

1 Mai, ziua libertății muncitorilor cu brațul și cu mintea, ziua păinii pentru toți, a bucuriei de a trăi în pace, se substituie vechiului vis mistic al omenirii triste de altădată".

(Victoria, 1 Mai 1945).

„1 Mai a început mai tîrziu să fie simbol al unei nădejdi de prefacere a lumii vechi. A devenit o zi a revendicărilor muncitorești organizate. Astăzi e o zi de biruință a muncitorimii de pretutindeni. E ziua de răscumpărare și a robului nostru de acum un veac, care se tîngula cum se arată mai sus.

Față de trecut, această zi a primăverii și a democrației ar mai însemna ceva. Ziua de 1 Mai nu e numai desfătare materială. Și nu poate cuprinde în ea nici ascuțișul răzbunărilor : bunii și răii, cei care au huzurit ori au suferit, conștienți și inconștienți au căzut în aceeași umbră indiferentă. Bucuria acestei zile stă în realizările prezentului și mai ales ale viitorului. Îndeosebi la noi : căci la noi mai ales mizeriile și veninul trecutului au devastat mai cumplit decît aiurea. Biruința și pacea trebuie să se desăvîrșească întru cele spirituale. Căci, ca și acum un veac, și astăzi, săraca noastră țară sufere îndeosebi de incultură. Numai spiritul și cultura vor aduce și acea eliberare de instincte primare, prejudecăți și netoleranță, care stau asupra lumii noastre, subt splendoarea anotimpului".

(Contemporanul, 26 aprilie 1947)

VICTOR EFTIMIU

„Din freamătul de voie bună care se revarsă pe străzi, încă din primele ceasuri ale dimineții de Întîi Mai, un cîntec vechi și mereu tînăr se înfiripă cu o putere năvalnică din mii și mii de glasuri. Melodia aceasta avîntată aparține neuitatului rapsod Ciprian Porumbescu. De zeci și zeci de ani, cîntecul acesta a însuflețit muncitorii din țara noastră, exprimînd în trecut nădejdi, astăzi bucuria viselor împlinite. În acest tumult de viață liberă, care cuprinde întreaga fire, peste care, așa cum spune cîntecul, „Cerul limpede zîmbește" și „Iarba, frunza, floarea crește / Pe pămîntu-ntinerit", gîndul nostru se îndreaptă și spre cei care au cîntat în trecut ziua de Întîi Mai".

(Scînteia, 1 Mai 1964)

PERPESSICIUS

„Îmi place să mă închipuiesc de 1 Mai, în tîrgul nostru de baștină, în schela de Dunăre a Brăilei, pe unde și-au purtat anii de juneță și visele și Petică și Cerna, trecuți amîndoi de mult în împărăția dreptților, și unde salahorii din port, căci ei alcătuiesc majoritatea, rîvneau de ani și ani o zi liberă, numai a lor, în cinstea trudei de fiecare clipă.

În portul liniștit, de-a lungul cheiului de piatră, în docuri sau staționînd

la răspîntii de vaduri, grupuri de muncitori se preumblă, stau de vorbă sau ascultă pe cei ai lor. Pe sus, din dealul pe care a sădită grădina publică, se revarsă în valuri melodiile fanfarei militare, în curînd va însera, se vor aprinde facle de răşină, luminile electrice vor izbucni, pe neaşteptate, spontane crizanteme într-un decor de teatru şi de pe bordul unui şlep improvizat în pirotehnie, artificiile savant gîndite vor înscrie noi constelaţii de opal şi carmin, în cerul de safir al nopţii. Căci cu acest 1 Mai, al anului acestuia, intrăm, cu adevărat, într-o nouă zodie...".

(Victoria, 1 Mai 1945)

ION PAS

„Crede-mă pe cuvînt, Primăvara este acolo. Şi-a pus o cocardă roşie în piept, şi pe pieptul tuturor a-nflorit o cocardă — şi cîntă Primăvara, cu ei, imnuri de luptă şi imnuri de înfrăţire.

Oamenii aceştia visează altă lume. Şi oamenii aceştia au luptat pentru înfăptuirea ei. Vor lupta şi mîine, gata să se jertfească oriunde şi oricînd.

Închide ochii ! Uite-i ! Baricade. Un steag desfăşurat. Un strigăt : Mai multă dreptate ! Altul : Mai multă fericire ! Al treilea : Mai multă omenie !

Dar de ce se trage asupra lor ?

Cocarda roşie...

A înflorit cocarda roşie în pieptul tuturor. Nu, nu este o cocardă însîngerată. În pieptul tuturor a pătruns cîte un glonţ, şi-n locul prin care a intrat plumbul, a înflorit cocarda.

Oh, de ce se trage asupra lor ?

A, nu, deschide ochii. Astăzi e sărbătoare. Hai în mijlocul muncitorilor că-i şi Primăvara, acolo, printre ei".

(Socialismul, 1 Mai 1929)

G. CĂLINESCU

„În ziua de 1 Mai vor manifesta sărbătoreşte, pe toate continentele, sute de milioane de oameni ai muncii, fără deosebire de neam şi culoare, glorificînd dreptul la muncă constructivă în folosul celor ce muncesc şi strigînd oroarea de războiul imperialist, care ar vrea să culce la pămînt civilizaţiile numai pentru a aduce profit fabricanţilor de arme. Sub filfîirea drapelului roşu vor defila lucrători de metalurgie care răstoarnă cu ajutorul scripetelor recipiente de fier topit şi clocotit ; zuluşii care se tîrăsc pe pîntece în minele înăbuşitoare de aur de lîngă Johannesburg sau în cele de diamant ; mecanicul din pieptul vaporului care, dogorît de fusul înfierbîntat al elicei, nu cunoaşte răcoarea şi albăstreala talajurilor ; negrii de abanos culegînd bumbacul alb ; lucrătorii din gropile de pucioasă de la Agrigent care nu pot mirosi din pricina sulfului floarea portocalilor sicilieni ; brazilianul care, sub majestatea copacilor, dă cep cu burghiul sevei de cauciuc ; argăsitorul trăgînd pe nas duhorile pieilor tăbăcite ; docherul englez încovoiat sub baloturi într-o pădure de macarale : javanezul care răsuceşte între degete frunza îmbălsămată de ceai ; muncitorul din uzinele americane din care avioanele ies ca fluturii cu cap de mort ; malaiezul stînd cu tălpile în mlaştină spre a semăna orezul ; liftierii, impiegaţii de birouri şi magazine din Chicago care nu văd niciodată apropiatul lac Michigan ; pescarii în cămăşi de piele şi botfori din apele de nord care curăţă şi sărează, clătinaţi de furtună, grămada peştilor încă plesnind din cozi pe fundul bărcii ; sondorul care scoate din pămînt gheizere negre de ţiţei ; muncitori de tot felul, toţi cei care au un patron şi vor să scape de asuprirea lui. (...).

Pe feţele lor bronzate, pe braţele lor vînjoase, în paşii lor hotărîţi şi plini de mîndrie, în alternarea femeilor cu bărbaţii, tineri şi vîrstnici, în robusteţea trupurilor băieţilor şi fetelor din unităţi de sport, în amestecarea ţăranilor în porturile lor cu muncitorii din fabrici, cu şcolarii, profesorii, doctorii, inginerii, scriitorii — citim izbînzile noii concepţii despre viaţă : munca fără robie, bunăstarea, voioşia, dorinţa de frumuseţe şi pace, setea celor care au stat în întuneric de lumina solară a culturii".

(Contemporanul, 2 mai 1952)

TUDOR TEODORESCU BRANIŞTE

„1 Mai a fost — şi va rămîne — sărbătoarea muncii.

Munca însă a fost în lungul veacurilor nedreptăţită, oprimată, astfel că ziua de 1 Mai a dobîndit, pe lîngă semnificaţia ei socială, şi una politică : 1 Mai a fost şi va rămîne ziua muncii, dreptăţii şi libertăţii.

Pe fila de calendar a lui 1 Mai, s-ar cuveni să fie înscrise aceste două mari principii : dreptul la muncă şi dreptul la libertate.

Libertatea e un principiu minunat. Dar dacă omul nu are putinţa de-a munci, dacă munca lui nu-i este retribuită astfel încît să-i asigure o viaţă bună şi independentă, el nu se poate sluji de libertate, oricît ar fi ea proclamată de texte de legi.

Din pricina aceasta, regimul falsului liberalism — al liberalismului pe hîrtie, fără conţinut, fără dreptul fiecăruia de-a munci, de-a se cultiva — s-a prăbuşit. (...)

Vechea, eroica, măreaţa chemare la luptă — „Proletari din toate ţările, uniţi-vă !" — poate că va deveni în noua aşezare a lumii pe care o nădăjduim cu toţii : oameni liberi — oameni din fabrici, din ateliere, din mine, din birouri, din laboratorii, din biblioteci — oameni din toată lumea, uniţi-vă sub semnul muncii şi al libertăţii ; uniţi-vă, pentru binele vostru, al copiilor voştri, al lumii întregi !".

(Jurnalul de dimineaţă, 2 mai 1945)

ALEXANDRU PHILIPPIDE

„Ziua de 1 Mai, anul acesta, se serbează în pragul victoriei finale contra armatelor lui Hitler. Fiecare zi aduce încă o victorie şi cu această victorie omenirea face încă un pas spre lumină şi progres. Negurile trecutului se destramă tot mai mult în fanfara de lumină a marelui răsărit de soare pe care-l simţim cu toţii cum se ridică de pe acum.

Faţă de felul cum era înţeleasă şi serbată în trecut, ziua de 1 Mai, acuma, înfăţişează în România, un aspect nou, cuprinzător şi vast. Şi asta din pricină că termenul de muncitor a căpătat astăzi un conţinut mult mai larg.

Sindicalizarea diferitelor categorii de oameni care lucrează a întrunit, sub steagul aceleiaşi idei de solidaritate şi de egalitate a intereselor, pe toţi cetăţenii care muncesc, indiferent de unealta lor de muncă. În marea familie sindicală se găsesc, astăzi, liber veniţi, şi mecanicul şi profesorul şi funcţionarul de stat şi cel din întreprinderi particulare şi micul negustor şi micul meseriaş, toate felurile de muncitori, toţi cei ce simt nevoia de a se uni pentru a-şi apăra şi pune în valoare drepturile pe care le dă munca productivă şi cinstită.

La aceştia, pentru sărbătorirea primului 1 Mai liber, se alătură marea muncitorime agricolă pe care reforma agrară o aşează în drepturile ei străvechi".

(Victoria, 1 Mai 1945)

ZAHARIA STANCU

„Noi sărbătorim al zecelea 1 Mai liber, sub semnul luptei pentru pace, al luptei pentru securitatea colectivă şi, pe plan intern, sub semnul bătăliei — la care, condus de partidul clasei muncitoare, participă întregul popor — pentru sporirea producţiei şi pentru îmbunătăţirea vieţii oamenilor muncii.

Mîndru de victoriile importante pe care le-a dobîndit pînă acum, poporul nostru merge cu hotărîre înainte pe drumul construirii socialismului. Iarna cea grea şi lungă — a ţinut secole — a trecut. Primăvara a venit. Îl cunoaştem şi-i vom cunoaşte şi mai bine întreaga, bogata şi minunata ei înflorire".

(Gazeta literară, 29 aprilie 1954)

ION POPESCU-PUŢURI

„Demonstraţia antihitleristă şi antirevizionistă de la 1 Mai 1939, al cărei organizator direct a fost Partidul Comunist Român, a arătat încă o dată că deşi puterea politică se afla încă în mîinile burgheziei, adevărata forţă politică ce exprima voinţa şi interesele fundamentale ale poporului român era P.C.R., rol ce se va cristaliza şi mai mult în anii grei ai războiului şi va ieşi la lumina zilei o dată cu victoria Insurecţiei Naţionale din August 1944. Demonstraţia din 1939 — în organizarea şi conducerea căreia tînărul militant comunist Nicolae Ceauşescu a acţionat dinamic, în direcţia unirii eforturilor pe plan naţional pentru salvgardarea independenţei naţionale — a avut şi o semnificaţie internaţională, care merită să fie subliniată : organizată în ziua de 1 Mai, ziua tradiţională a afirmării solidarităţii proletare internaţionale, de apărare a păcii între popoare, demonstraţia antihitleristă de la Bucureşti din 1 Mai 1939 exprima clarviziunea, patriotismul şi forţa clasei muncitoare de a lupta pentru interesele sale şi ale poporului în general".

(Anale de istorie, nr. 2/1974)

VIRGIL TEODORESCU

„1 Mai este, prin tradiţie, sărbătoarea muncii dar şi a unităţii muncitoreşti. Unire, muncitori, unire ; cu acest refren pe buze manifestau muncitorii români în anii grei ai asupririi şi exploatării, cu gîndul la vremurile luminoase ce aveau să vină. Aceeaşi voinţă ne-o afirmă răspicat şi astăzi, cînd unirea şi unitatea au căpătat semnificaţii mai profunde şi mai bogate. Unitatea înseamnă, în primul rînd, hotărîrea noastră unică, mai trainică decît cel mai durabil granit, de a edifica o patrie liberă şi prosperă, socialistă şi comunistă, sub flamura Partidului Comunist Român, în frunte cu secretarul său general, tovarăşul Nicolae Ceauşescu. Unitatea de voinţă şi acţiune, afirmată nu doar în vorbe, ci în practica de zi cu zi a celor patru decenii de libertate pe care le sărbătoreşte ţara anul acesta, a devenit un mod de a fi al comuniştilor, o caracteristică a eticii revoluţionare. Preşedintele ţării noastre a dovedit mereu şi ne-a învăţat să dovedim că există o dimensiune esenţială a unităţii noastre pe care trebuie să o păzim ca pe lumina ochilor — unitatea dintre vorbă şi faptă".

(România liberă, 30 aprilie 1984)

GEORGE IVAŞCU

„După Eliberare, în preajma Zilei Victoriei, am sărbătorit cu toţii acel neuitat **Primul 1 Mai liber.** Sub acest semn, cu această supremă lozincă, astfel intrînd în cronica ţării, întreg poporul muncitor, de la oraşe şi de la sate, s-a înfrăţit sub steagul roşu proletar, internaţionalist, şi cel naţional, al patriei.

Măreaţă zi, măreaţă sărbătoare !

Atunci — pentru tot ceea ce ea întruchipa ca prag de transformări radicale, în aşteptarea imineniei încetări a ultimelor lupte care puneau capăt uriaşului flagel al războiului.

Acum — pentru tot ceea ce, după un sfert de veac, România, poporul român au înscris ca revoluţie, trăită şi definitiv omologată la scara istoriei umane".

(Contemporanul, 1 Mai 1970)

MIRON RADU PARASCHIVESCU

„Nu poate fi pentru noi toţi bucurie mai înaltă şi mai nobilă mulţămire decît cuvîntul rostit în zilele acestui început al primăverii de către secretarul general al Partidului Comunist Român, mereu tînărul şi inimosul nostru tovarăş şi frate, Nicolae Ceauşescu, cel care a restituit conştiinţelor şi inimii întregii suflări a naţiei sensul major şi profund a ceea ce leninismul a adus pe glob, împlinind în faptă cuvintele marilor săi magiştri, Marx şi Engels ; primăvara lumii, anotimpul dezgheţului şi al înfloririi încrederii în oameni, azi cînd trei dintre aceştia au pogorît din marele lor periplu în jurul văzduhurilor siderale.

Veşnic plecată, mereu aşteptată, în bine revenită ni-i primăvara dulce..."

(Luceafărul, 25 aprilie 1970)

EUGEN BARBU

„Am întotdeauna acelaşi sentiment la data acestei alunecări a anotimpurilor : 1 Mai, cînd privesc mandarina de pînză care înfăţişează globul pămîntesc peste care braţul unei lozinci aminteşte tuturor : «Proletari din toate ţările, uniţi-vă !».

Bătrîna lozincă înfiptă peste trupul continentelor şi al oceanelor rămîne mereu actuală. Sînt locuri pe globul nostru ce se învîrtesc neostenit în spaţiu, unde încă această zi totdeauna însorită se sărbătoreşte altfel decît la noi, ştiu închisori reci, întunecoase, unde răsăritul soarelui, pe care de fapt unii dintre deţinuţi nu-l pot vedea, este aşteptat cu înfrigurare, cunosc cîntece spuse în şoapte, cu mereu tînără speranţă în suflet, în ceasurile acestea cînd, pe străzile oraşelor noastre, o mulţime veselă străbate imensele bulevarde şi pieţe, manifestîndu-şi bucuria de a trăi ceasurile solemne ale lui 1 Mai".

(Gazeta literară, 9 mai 1957)

ION HOREA

„La jumătatea drumului dintre Echinox şi Solstiţiu, cu o zecime de arc zăbovind în primăvară, soarele trece în Florar, fără melancolie şi fără exuberanţă, la chemarea privighetorilor. Rînduri de oameni îi vor însoţi, pînă la capătul lumii, cu Taurul scris în semne străvechi, de Gemeni adus în constelaţii. Minunea seminţei şi prinderea ei de pămînt se arată acum în împreunarea de pulbere şi lumină, ploi spală vitraliile acestui templu nemărginit, cuprins de patima iubirii. Fir nevăzut caută fir nevăzut, să coboare îmbrăţişate spre inima florii. Din urdinişuri cereşti zburătoare minuscule — ademeniri la cuiburi şi în mîlul bălţilor, tumultul vieţii nu cunoaşte măsură în privegherea legilor ei sfinte. Intrăm în Mai însoţiţi de unelte, ieşim în zarea lui din ograda nehotărîtului April, ajungem în Mai la răsăritul soarelui, la întîia lui arătare în margine de suflet şi de ţară (...).

Aşa ne apropiem de 1 Mai, aşa intrăm în spaţiul acestei zile şi al lunii ce se urmează, cu istoria ţării, cu iubirea ei, cu lauda zilelor de măreţie cinstită şi meritată a lumii muncitoare, peste umerii căreia se vede foarte departe, cum numai peste coamele munţilor se poate vedea".

(România literară, 28 aprilie 1977)

GHEORGHE TOMOZEI

„Şi ne e dat acum, cînd grîul şi-a mijit flacăra de sub brazda ogoarelor, să punem sub semnul unor eterne germinaţii sărbătorirea noului Unu Mai muncitoresc care ne găseşte angrenaţi într-o aprigă bătălie cu exigenţele autodepăşirii în visul nostru de a ne făuri pacea şi prosperitatea — inseparabile — învăţînd din succese, dar şi din înfrîngeri, privindu-ne cu sănătoasă şi lucidă modestie capacităţile noastre constructive. Făloşi de felul nostru, noi, românii, am înlocuit cuvintele capabile să ne povestească aşa cum sîntem cu faptele, cu munca. Da, munca tenace a fost şi a rămas fala noastră.

De altfel, coborîtorii — ori mai degrabă zburătorii — în miturile românilor îşi dau repede seama că mitologia noastră se întemeiază pe semnificaţiile apropiate de jertfă ale creativităţii. Românul nu se odihneşte nici măcar în legendele ce-l nemuresc, desenîndu-i umbra cu conture fluide şi cu muzicale euritmii. El e păstor, ori zidar, ori plugar şi viaţa, dar şi clipa ultimă a ei şi-o trece muncind.

Era, astfel, firesc ca românii să îmbrăţişeze între cei dintîi în lume ideea unei întîlniri sub un steag unic, al muncii şi al speranţei, al tuturor braţelor deprinse cu truda. Unu Mai a fost şi a rămas pentru noi un însemn al izbînzii primăverii, o semnificare a credinţei în viitorul meritat şi în prezentul trăit cu bărbăţie şi înaltă responsabilitate".

Grupaj realizat de
T. PINTEAN

„VOTUL POPORULUI"

O TRIBUNĂ ACTIVĂ DE LUPTĂ A PROLETARIATULUI TIMIȘOREAN

La 24 ianuarie 1903, la Timișoara își făcea apariția primul număr al publicației intitulate „Votul poporului", organ „pentru poporul muncitor român".. „cu principii social-democrate" după cum se afirma în subtitlul gazetei. Editarea sa fusese hotărîtă de către participanții la Conferința organizației social-democrate zonale, ale cărei lucrări se desfășuraseră în zilele de 7—8 decembrie 1902, în orașul de pe Bega. Cu acest prilej cei 52 de delegați din 27 de localități bănățene au întocmit un proiect de rezoluție în care se cerea, printre altele, și redactarea unei noi publicații socialiste.

Începînd cu primele numere, gazeta a militat cu hotărîre pentru intensificarea procesului de organizare a oamenilor muncii de la orașe și sate pe baza ideilor socialiste. „Prin «Votul poporului» — se sublinia în numărul din 14 februarie 1903 — să ne unim sub un singur steag, steagul social-democrației".

Pornind de la convingerea că lupta proletariatului are sorți de izbîndă numai fiind fundamentată pe baza concepției științifice despre lume și societate, în coloanele sale au fost analizate probleme ca: proprietatea privată, mecanismul exploatării capitaliste, statul, religia, familia, în capitalism. Dezbaterile aveau scopul de a fundamenta justețea luptei organizate a proletariatului și de a sublinia necesitatea înlocuirii orînduirii capitaliste cu cea socialistă. În seria de articole „Ce este și ce vrea socialismul ?", apărute în cuprinsul mai multor numere, se încerca o scurtă prezentare a trăsăturilor generale ale societății socialiste viitoare, așa cum fusese ea schițată de Marx și Engels. Pe parcursul întregii perioade de apariție au fost înserate un mare număr de articole, care înfățișau curajos condițiile grele de muncă și de trai ale maselor largi de oameni ai muncii. O atenție deosebită au acordat redactorii gazetei problemei naționale. Materialele publicate pe această temă s-au situat pe pozițiile principiale ale internaționalismului proletar, combătînd deschis comportarea naționalist-șovină a cercurilor guvernante. Reflectînd poziția antirăzboinică a clasei muncitoare, gazeta a luat o atitudine hotărîtă împotriva războiului pregătit de marile puteri ale vremii al cărei nori întunecați se iveau la orizont.

Activitatea intensă desfășurată pentru promovarea intereselor celor ce muncesc, propagarea neobosită a ideilor socialiste, demascarea curajoasă a exploatării capitaliste și asupririi naționale i-au adus stimă și atașamentul unui mare număr de cititori, dar și aversiunea oficialităților. Presa burgheză a vremii a combătut în repetate rînduri ideile exprimate în coloanele sale, iar autoritățile locale au întreprins acțiuni represive împotriva redactorilor.

Revista a fost confiscată de patru ori la rînd iar funcționarii poștei au primit instrucțiuni de a nu mai asigura transportul pentru abonații din împrejurimi. Redacția a ajuns, astfel în fața unor obstacole de netrecut. Autoritățile își atinseseră scopul — la sfîrșitul lunii martie 1904, gazeta și-a sistat apariția.

Prin diversitatea tematicii abordate, prin fermitatea cu care a apărat interesele oamenilor muncii, prin intensa activitate de propagare a ideilor socialiste, „Votul poporului" ocupă un loc de frunte în istoria presei noastre muncitorești.

D. VASILE

Expoziție aniversară

(Urmare din pag. 4)

Un corolar legic al acestor remarcabile realizări îl constituie unitatea de monolit a întregii națiuni în jurul Partidului Comunist Român, al secretarului său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, expoziția surprinzînd, în acest sens, hotărîrea de nezdruncinat a întregului popor de a transpune în viață orientările de excepțională însemnătate teoretică și practică cuprinse în Tezele din aprilie, în magistrala Expunere a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la marele forum al democrației socialiste din noiembrie 1988, în hotărîrile și legile adoptate recent la Plenara C.C. al P.C.R. și la sesiunea M.A.N. Imagini de la marile adunări populare ale oamenilor muncii din Capitală și din municipiul Timișoara oglindesc sentimentele de dragoste și recunoștință ale întregii națiuni față de gloriosul nostru partid, față de secretarul său general pentru marile victorii dobîndite în construcția socialistă, în întărirea independenței și suveranității țării, între care se înscrie și lichidarea datoriei externe.

O bogată expoziție de carte, incluzînd lucrări de certă valoare științifică și artistică, fiecare în parte și toate laolaltă jalonînd ideile de bază ale tematicii abordate, completează materialul foto-documentar. Un loc central a fost conferit vastei opere teoretice a secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, de dezvoltare a gîndirii materialist-dialectice și istorice, a socialismului științific. Piese selectate din colecțiile numismatice timișene, surprind la rîndul lor, deosebit de sugestiv, consemnarea și de către memoria metalului a zilei internaționale a celor ce muncesc.

Expoziția constituie un omagiu, pe care, alături de întregul popor îl aducem tradiționalelor sărbători ale muncii, anul acesta, prin cele două mărețe aniversări, ele avînd pentru noi o semnificație deosebită.

Evenimentele muzicii

• Un repertoriu românesc modern a fost prezent în recenta perindare a unor formații, soliști și grupuri vocale și instrumentale în unicatul sălii Liceului de muzică și în cadrul fazei județene a Festivalului. Desigur, prezența juriului nu poate compensa absența unui public care ar fi avut numeroase revelații și ar fi putut constata că Timișoara este **realmente** un oraș al muzicii. Formațiile sindicatului învățămînt sînt de un nivel profesionist impresionant; cele două coruri, de cameră și „cel mare", conduse de **Toth Flora** și respectiv **Ioța Bugarschi** sînt un minunat instrument, strunit pînă la redări nuanțate într-un registru larg de posibilități, cu emisii omogene, sensibile, de virtuozitate. Am remarcat dintotdeauna acuratețea acestor glasuri frumoase, dicțiunea clară, abordarea oricărui repertoriu, inclusiv al celui așa-zis experimental. Orchestra de cameră a aceluiași sindicat, condusă de **Petru Oschanitzky** poate lua oricînd loc pe podiumul unor concerte, totul este să se organizeze asemenea acțiuni, căci e regretabilă apariția ocazională a unei orchestre care este a treia, după cele aparținînd celor două instituții muzicale. Și ar mai fi, alături de orchestra Liceului, cea a Centrului de cultură a științei și tehnicii pentru tineret, condusă de admirabilul pedagog și muzician de aleasă factură care este **Gheorghe Chiculiță**; sub bagheta sa, sculptînd prin gestică expresivă o grațioasă, dezinvoltă interpretare, tinerii, dotați cu instrumente bune și mult talent ne-au spus răspicat că generațiile viitoare, grație efortului artiștilor-pedagogi de azi, nu vor fi mai prejos decît ei. Revenind la „Sindicat învățămînt", exemplare au fost interpretările unor soliști instrumentali precum **Dana Lazăr** (vioară), **Manuela Mihăilescu (pian)**, avînd partitura în memorie și demonstrînd o virtuozități fără cusur. Absolut competitiv cvartetul de coarde al profesorului Chiculiță. Două strălucitoare interpretări ale **Melici Szavo** și **Danielei Zsupunschi** (Școala populară de artă). Și exemplele s-ar putea înmulți. Suficiente elemente pentru un spectacol, concentrat, valoros, semnificativ, cu un public care nu s-ar fi deranjat de prezența unui juriu. Valorile etalate sîmbătă și duminică nu trebuie să existe doar într-o simplă trecere în revistă de circuit închis.

• În aceste zile se mai poate găsi în librării discul înregistrat cu Filarmonica din Arad, în acustica optimă, zice Electrecordul și așa se pare că este, a Palatului culturii de pe malul Mureșului. Simfonia a doua de Schumann sub bagheta artistului emerit **Nicolae Boboc** este o realizare discografică de prim rang; atît întregul, cît, mai ales, emoționanta parte a treia, una din cele mai frumoase care s-au scris vreodată, creează ambianța respectivei perioade a romantismului; tempoul încetinit adecvat în partea amintită descifrează silabă cu silabă un mesaj înălțător, patetic, orchestra răspunzînd cu finețe și pasiune notoriului bun gust și intuiției profunde a dirijorului, nobilei rutine a maestrului de sunet.

Lucian BUREREIU

„CÎNTAREA ROMÂNIEI"

Poezie și teatru

La recenta fază județeană din cadrul Festivalului național „Cîntarea României", ediția a VII-a, s-au întrecut, timp de trei zile, zeci de formații de artiști amatori. Juriului nu i-a fost deloc ușor să aleagă dintre ele pe cele mai reprezentative. În ultima zi a concursului, pe scena Centrului de creație și cultură socialistă „Cîntarea României", al **I.J.T.L. Timiș**, formația de teatru a **Sindicatului învățămînt**, a prezentat piesa **„Triptic Mazilu"** de D-tru Mazilu. Interpreții **Nelu Crăciun, Lidia Oancea** și **Silviu Rămneanțu** au oferit un spectacol bine închegat. Colectivele de artiști amatori de la **Deta** și de la **Lenauheim,** prezente în concurs cu teatru de inspirație folclorică (în limba maghiară și germană) au găsit modalitatea cea mai bună pentru a-și face sensibilă comunicarea prin simplitate, naturalețe.

Pentru artiștii amatori de la întreprinderile **Kandia** și **I.T.T.,** asocierea muzicii și a dansului cu textul poetic s-a făcut la un mod firesc, găsindu-se astfel o formulă de spectacol în care miniatura coregrafică, bucuria magică a muzicii și mesajul profund patriotic și uman al poeziei să se adune într-un tot spectaculos. Interesante și bine realizate s-au dovedit și spectacolele prezentate de colectivele de artiști amatori de la: **Ambalajul metalic, Spitalul clinic nr. 2, Casa Armatei, Clubul Aripile, I.C.S.M.A., 13 Decembrie.**

Dintre interpreții individuali, **Tatiana Pălie** a prezentat un moment din monologul Ziței, din „O noapte furtunoasă" de I. L. Caragiale, în care ea a dovedit reale calități interpretative.

Suma spectacolelor propuse de artiștii amatori din județul Timiș, iubitori de teatru și poezie, a creat o atmosferă de sărbătoare, o sărbătoare a frumosului, dacă se poate spune așa. Și în Timiș, ca în toată țara de altfel, sînt mii și mii de oameni care cred în forța modelatoare a artei. Din slujirea artei amatoare ei și-au făcut o credință și un mod de a trăi.

Pentru faza republicană au fost promovate formațiile de teatru: **Teatrul popular Lugoj, Sindicatul învățămînt, Școala populară de artă Timișoara, I.J.T.L., Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" Deta, Timișoara, Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" Lenauheim, Antena II, Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" Orțișoara, Spitalul nr. 2 Timișoara, Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" Deta, Electromotor, M.I., Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" Gottlob, I.P.L., Sînnicolaul Mare, Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" al municipiului Timișoara, I.A.E.M., C.F.R. Timișoara, Formația de teatru „Silagiu", Aripile, Pro patria, Teatrul de păpuși, Sindicatul învățămînt Lugoj, Teatrul popular Buziaș, Sindicatul învățămînt Timișoara, Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" Variaș, Jimbolia.** Montaje literare de inspirație folclorică de la Centrele de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" din: **Jupinești, Ianova, Lenauheim, Moravița.** Moment liric: **Casa Armatei Timișoara.** Montaje literar-muzical-coregrafice: **I.T.T., Kandia Timișoara.** Montaje literar-muzicale: **„Lotrul", Antena II, Ambalajul metalic.** Spectacol de muzică și poezie originală: **Casa Armatei Timișoara, Industria cărnii Timișoara.** Poem dramatic: **Formația „Timișana".** Grup recitatori: Centrele de creație și cultură socialistă „Cîntarea României": **Sacoșu Turcesc, I.C.S.M.A., Întreprinderea 13 Decembrie, Lenauheim.** Au fost promovați în faza republicană 21 de recitatori și interpreta **Tatiana Pălie,** cu monologul Zița.

Corina Victoria SEIN

Filmul de amatori

Este îmbucurător faptul că, aproape toate filmele realizate de cineclubiile din județul Timiș, participante la faza județeană a celei de-a VII-a ediții a Festivalului național „Cîntarea României" au fost promovate pentru viitoarele confruntări la nivel republican. Ca număr, producțiile actualei ediții a fost mai mic față de cele anterioare, dar se poate aprecia că a crescut, în mod simțitor, calitatea lor artistică. Pe această coordonată majoră se înscriu pregnant cele două filme ale Centrului de creație și cultură socialistă „Cîntarea României", al Sindicatului Trustului Antrepriză Generală Construcții-Montaj Timișoara, semnate de un nume binecunoscut: George Huiban. Documentarul „Cercetarea științifică timișoreană" este dens. El reușește să surprindă imagini semnificative pentru un domeniu de vîrf al economiei și științei municipiului de pe Bega, de la Institutul politehnic „Traian Vuia", întreprinderile „Electrotimiș", „Electromotor", I.M.T., sau I.S.I.M. Aceleași aprecieri și pentru producția intitulată sugestiv „Creativitate tehnico-științifică", ceea ce demonstrează că cineclubul de aici știe să-și aleagă temele și cineaștii amatori știu să lucreze și să mînuiască aparatul de filmat care le-a devenit familiar.

Despre aceasta ne convinge și un mai tînăr cineclub, cel de la întreprinderea „Electrometal" care s-a prezentat la faza județeană cu un foarte frumos „Operator", intitulat sugestiv de realizatorul Eda Voinea. Cu discreție și finețe, realizatorii se opresc asupra unui muncitor din fabrica lor, îi surprind mișcările productive, reacțiile, îi vedem produsele finite, dar și... produsele artistice, umane, „eroul" fiind și un pasionat... operator de film. Viața satului de azi este și ea prezentă în cîteva lucrări, e drept nu prea multe, dar, atîtea cîte sînt, par să fie de bun augur. Avem în vedere o peliculă intitulată „Anonimii" (18 minute, poate prea mult !) realizată de Școala populară de artă Timișoara (prof. Onuț Danciu) în colaborare cu C.A.P. Fibiș. Realizatorii se dovedesc a fi buni cunoscători ai vieții cotidiene, știu să surprindă ceea ce este semnificativ într-un anotimp sau altul și să ne convingă, prin forța imaginii, despre munca și priceperea lucrătorilor de pe ogoare. Mai experimentat, cu o mai îndelungată experiență cinematografică (peste trei decenii de neîntreruptă activitate de amator), Ludovic Dama, de la Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României", Sînnicolaul Mare știe să lucreze cu dibăcie, și multă putere de convingere. Într-un timp relativ scurt, de numai zece minute, talentatul realizator și colegii lui ne aduc în fața ochilor imagini de o rară frumusețe, din cîmpia de vest a țării, și „Statornicia unei pasiuni" are toate șansele să se impună pe plan național. Continuînd parcă aceste imagini de o rară fumusețe artistică, ni se prezintă secvențele unui adevărat POEM, intitulat „Pădurea", semnat de realizatorul Diogene

Nicolae PÎRVU

(Continuare în pag. 15)

orizont arădean

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU
COMITETUL DE CULTURĂ ŞI EDUCAŢIE SOCIALISTĂ ARAD
ŞI CENACLUL DIN ARAD AL UNIUNII SCRIITORILOR

Spre o filosofie a creaţiei

Într-un efort de sistematizare a concepţiilor filosofice din zilele noastre, Paul Ricoeur subliniază că pe lîngă pretenţiile tradiţionale, prin care filosofia trebuie neapărat să se constituie într-o Weltanschauung sau, după cerinţe mai modeste, să devină o terapeutică legată de investigaţia limbajului şi a gramaticii sale, ori să-şi asume un statut de metafilosofie, tot mai numeroase sînt încercările care pun accent pe varietatea experienţelor umane. O serie de demersuri sînt centrate pe subiectivitate, pe eul uman, pe dimensiunea culturală, pe cea axiologică, morală, estetică etc. Între aceste experienţe şi dimensiuni definitorii pentru condiţia umană se înscrie însă, la loc de frunte, nota creativităţii. Subliniind fascinaţia contemporană pentru această noţiune, faptul că ea „defineşte însuşi modul de a fi al omului", lucrarea recentă a lui Florea Lucaci, **Creaţie şi umanism**, (cu subtitlul **Încercare asupra ideii de creaţie**), apărută la Editura Facla, Timişoara, 1989, la care o să ne referim în continuare, îndeamnă la / şi ridică, în acelaşi timp, un eşafodaj teoretic pentru o filosofie şi o antropologie axate pe ideea de creaţie.

Dar cum trebuie înţeleasă nota creativităţii umane ? În nici un caz ca substantiv sau atribut, autorul surprinzînd cu acuitate faptul că între caracteristicile esenţiale ale cercetării filosofice contemporane se numără şi deplasarea atenţiei de la substantive şi adjective — cum sublinia şi Bertrand Russell — spre cîmpurile relaţionale, către verbe şi chiar prepoziţii. Deci e vorba de înţelegerea creativităţii ca relaţie dialectică, în calitatea ei de raport, mişcare, şi nu însuşire, determinare atributivă. Actul creator, în demiurgia sa, este un holomer, un tot dialectic, o unitate sintetică ce îşi conferă determinaţii prin automişcare. Astfel înţeleasă, creaţia şi filosofia centrată pe ea, nu pot decît să se opună concepţiilor dihotomice, dualiste, autorul combătînd argumentat acele demersuri teoretice care fac din gîndire, din conştiinţă şi subiectivitate entităţi derivate în raport cu materia, cu obiectivitatea.

Ridicînd gîndirea, conştiinţa la aceeaşi demnitate ontologică cu materia, atunci nu mai trebuie să ne cantonăm în spaţiul întrebării „ce este omul ?" — aşa cum a făcut filosofia de secole —, ci să ne interogăm asupra lui „cine este omul ?". Prima întrebare, subliniază Florea Lucaci, nu poate trimite decît la un om-obiect, pe cînd cea de-a doua aşează omul în postura de subiect. Iar ca subiect, în ipostaza de creator, omul este relaţie, agent relaţional care întemeiază şi mijloceşte perpetuu, înlăturînd dualismul care ţine de exterioritate. În calitatea şi destinul său firesc de creator, omul este o totalitate, un „ghem" ce se desface, dîndu-şi determinaţii, şi nu o simplă entitate aşezată — ca obiect — în faţa naturii (ca alt obiect).

În consecinţă, binomul om-natură (atît de des utilizat şi astăzi), întrucît este o expresie a înţelegerii duale, obiectuale, se cere înlocuit prin expresia dialectică **om-şi-natură** (p. 74). Analizînd această relaţie, autorul desprinde patru tipuri umane constituite istoric şi structural : omul arcadic, omul prometeic, omul dogmatic şi omul orfic. Dar omul nu este în relaţie doar cu natura. Fiind subiect creator, deci un topos al „relaţiei de relaţii", omul este în primul rînd în relaţie cu el însuşi, raportul **om-şi-om** constituindu-se în generator de istorie. **„În filosofia creaţiei, omul devine obiectul reflectării omului, iar conceptul de creaţie va descrie nu ceea ce este, ci ceea ce face omul din lume..."** (pag. 104).

În această direcţie, cercetarea lui Florea Lucaci se întîlneşte cu poziţiile metodologice ale şcolii „Noua istorie", care se străduieşte să răspundă cerinţelor unei „istorii totale", dînd seamă atît de materializările popoarelor şi naţiunilor în plan economic, politic, militar, cultural etc. — domenii de care se ocupă şi istoria „tradiţională" —, cît şi de întrupările subiectivităţii umane în mentalităţi, obiceiuri, stări de spirit etc. Istoria, ca proces între om şi om, se realizează ca un act cuprinzător şi continuu de creaţie, în care sînt reclamate toate facultăţile umane. Este reabilitată astfel şi metafora prin care „începe procesul de antropomorfizare", de „numire" şi de „creaţie", profunzimile acesteia (ale metaforei) lucrînd într-un făgaş comun cu modelele ştiinţifice şi cu simbolistica logică întru cunoaştere şi creaţie. Omul creator trebuie aşezat, atunci, drept „centru" al lumii.

După lecţia aspră a lui Copernic, gîndirea de la acest sfîrşit de secol mai poate deveni antropocentrică ? Filosofia creaţiei încurajează la un răspuns afirmativ, iar ştiinţa contemporană, prin formularea principiului antropic, pare să-i vină în ajutor.

Ioan BIRIŞ

Primăvara merge la teatru... (II)

Aşadar a intrat în teatru primăvara, după ce a dat semn iorgovanului din curtea interioară a „Românului" să înflorească, şi, o dată intrată, s-a dovedit că mai are de gînd să şadă. Treburi multe, păi cum, mai are şi dumneaei pe aici. Găsind-o ea pe Gabriela Cuc, spuneam, i-a încununat fruntea senină cu laurii unui premiu ATM. Pentru aceeaşi treabă, ziceam iarăşi, îl căuta pe actorul acela ce poartă fălos, o mustaţă groasă, de lotru. Şi l-a găsit, fiindcă adierea-i îndeamnă, nu-i aşa, la purces spre „mijloc de codru des". Actorul acesta e gata oricînd să te poarte pe cărările fermecate ale unei păduri de cuvinte şi cînd ajungi într-o poiană-răgaz, îţi pune flinta în piept şi-ţi fură... un dram de dragoste pentru perpetua sa tinereţe. Nu e deloc fioros, „flinta" sa e, de fapt, un surîs de om blajin, dar nu poţi rezista şi-i mai dai pe deasupra. Slujeşte Teatrul (cu statornică credinţă) de ani mulţi, şi întîlnirea cu EL s-a făcut fiindcă altfel nu se putea. Născut în inimă de ţară, a colindat-o apoi în lung şi în lat, deprinzînd dulcea rostire românească în toate „culorile" ce i s-au dat, după cum erau învăţaţi să cînte şi să se cheme între ei moşii meleagurilor ce se cuprind între ale noastre hotare. Şi poate să te „înşele" (ca un lotru ce-i) crezîndu-l oltean, bănuindu-i muntean, numindu-l bănăţean şi aşa mai departe. Adică, la un pahar de vinars spui că a coborît din Maramureş, ori, la altul, de vin, juri că vine dintr-un străvechi tîrg moldav. Ori... Ei, dar din cîte locuri nu-l poţi bănui venit pe un actor ? Important este că a poposit unde-i era locul. De fapt, îl purta, încă de la primii paşi ai drumului său de artist, în suflet. Fiind un stăpînitor de cuvînt, n-a visat doar să „joace", el închipuia, astfel, şi ceea ce ar fi dorit să se „joace". Actorul acesta a scris, în taina nopţilor, îndestule piese de teatru. Nu s-a grăbit cu desăvîrşirea lor, vrînd să le cunoască mai întîi pe cele deja scrise şi cunoaşterea se putea face doar prin trăire adevărată.

În scenă se simte (şi) „mai acasă" dacă rolul ce i s-a încredinţat este străluminat de flacăra poeziei. Atunci se înflăcărează şi el, îşi descătuşează ascunselе-i în suflet doruri. Un suflet ales şi curat, cum rar se întîlneşte. Îi (mai) plac şi replicile tăioase, cînd le rosteşte i se îngustează ochii şi privirea-i devine la rîndul ei tăioasă (altfel are-n ea căldura bunătăţii — iată un lotru păgubos, gata să dea el totul !). După cum îl bucură (şi) replica încărcată de umor sănătos. Are gesturi bine cumpănite şi umblet de om „serios", mereu preocupat de ceva, pentru că ei umblă ca să gîndească şi nu ca să străbată doar o distanţă oarecare. L-am surprins „furat" de jocul vreunui coleg (ciudat lotru, nu-i aşa ?), ori înveselit brusc de vreo situaţie iscată-n scenă (şi neregizată), sau, dimpotrivă, detaşat cumva, retras din te miri ce hărmălaie pornită de vreun orgolios, dar nu fugind, ci încercînd să salveze, cu un umor fin, ceea ce a stricat nepriceperea sau îngîmfarea. În ultima vreme a început să scoată la lumină rodul nopţilor sale de veghe : piese de teatru, poeme, proză, fabule, traduceri. Toate s-au născut, deci, în răgazul ce i-l îngăduie lecturile, repetiţiile şi chiar punerile în scenă. Am încredere în toate acestea şi fie ca ele să aducă folos teatrului. Cum să n-ai încredere într-un om fălos ca un lotru, dar care se poartă în teatru şi în viaţă ca un înţelept dintre cei vechi, bucurîndu-se mereu de puterea magică a cuvîntului? În ION VĂRAN, adică.

S-a întîlnit cu ai săi căutaţi, primăvara şi, uite, după ce a „lăsat" premiile ATM celor doi actori, distinşi în acelaşi remarcabil spectacol după piesa lui Paul Everac, nu vrea să se ducă. Ba a mai adus, pe generoasele-i aripi, o seară rară ce se mai poate numi şi Gala revistei „Teatru". Vedea-vom, mai încolo, ce şi cum a fost...

Florin BĂNESCU

Album liric

CUVÎNTUL PARTID

**Cuvîntul partid e scris pe flamuri,
Cuvîntul partid e floare pe ramuri,
Cuvîntul partid e cînt de Armindeni,
Cuvîntul partid e-n noi şi
pretutindeni.**

**Cuvîntul partid cu inima se-nvaţă,
Cuvîntul partid e demnă povaţă,
Cuvîntul partid e flacără vie,
Cuvîntul partid e însăşi poezie !**

Constantin BUTUNOI

ÎN MAI

**Plutesc peste oraş
ca un duh înflorit
din adîncuri străbune.
Singură steaua polară
arde în mine
precum răsuflarea
precum cuvintele
precum patria**

Florin BĂTRÎN-MIRCEA

ÎMPLINIRE

**Trăiesc veşnicia patriei
regăsindu-mă în culorile ei,
şi toate dimineţile mele
se luminează în flamuri de partid.**

DIMINEŢILE PATRIEI

**Pentru Independenţă
Pentru Victorie
Pentru Partid —
Dimineţile patriei
Ferestrele larg îşi deschid.**

**Şi flamuri de sînge
Flamuri roşi-galben-albastre,
Se înalţă îngemănate cu noi
La porţile viselor noastre.**

**Mai mîndru ni-i portul,
Şi vorba şi fapta şi gîndul
În primăverile roş-tricolore
Partidul
Poporul
Urmîndu-l**

Horea GANA

cronica literară

„Romanul" ediției EMINESCU

A apărut volumul al XVI-lea din Ediția Națională Eminescu și ,se pare, că la Centenarul morții poetului, vom avea *Integrala Eminescu*. Drumul a fost anevoios, deloc lin și a cerut o muncă susținută. Începută de Perpessicius, această ediție, integrală și critică, poate avea, de pe acum, „un roman" al ei (în parte prezentat de Al. Oprea în volumul *În căutarea lui Eminescu gazetarul*).

În 1929, la patruzeci de ani de la moartea poetului, N. Iorga prezenta într-o intervenție academică câteva *Note istorice asupra editării operei poetice a lui Eminescu*. Iorga concluziona că „ediția integrală a lui Eminescu trebuie să fie un monument național și pe care n-o poate da decît Academia Română". Stimulat de edițiile anterioare (mai ales a lui C. Botez), de o propunere a editorului S. Ciornei, de timpuria legătură cu manuscrisele eminesciene (din timpul studenției, cînd M. Dragomirescu îi trimisese să copieze basmul versificat *Fata în grădina de aur*), Perpessicius pornește această trudnică muncă, dar nobilă și de mare importanță. Prob, cinstit și corect în tot ceea ce a întreprins, Perpessicius nu putea face rabat calității. Principiile sale sînt clar formulate încă de atunci : „Stadiul actual al edițiilor de texte, în larga lume cît și la noi, a stabilit principii peste care nu se poate trece. Cine le înfrînge, se înfrînge. Curentă sau critică, oricare ediție din Eminescu trebuie să purceadă de la cunoașterea amănunțită a manuscriselor. Singură această scrutare, pe lîngă verificarea tuturor edițiilor anterioae și a tuturor izvoarelor periodice, poate lămuri pe editor atît asupa conținutului cît și a planului ediției la care se angajează. De ea, de această intimă cunoaștere a manuscriselor depinde și cronologia și rectificarea erorilor și selecția acelor variante în proză și în versuri, și încorporarea postumelor, tot atîtea capitole importante în prezentarea unui Eminescu nu numai integral, dar și veridic". Sînt principii, norme de muncă pe care Perpessicius le va respecta. Și pentru că „Editura Ciornei" dorea o ediție în grabă, care contravenea posibilității respectării acestor norme, Perpessicius reziliază contractul și transferă ediția la Editura Fundațiilor. Dar, pe măsură ce pătrundea în taina manuscriselor eminesciene, editorul se vede obligat să modifice planul. Inițial Perpessicius prevăzuse *Integrala Eminescu* în XIV volume, apoi în XVI și, în final, în XX. Cu o undă de mîhnire, însă, că nu le va putea realiza. Într-un interviu din 1958 se întreba „Este, oare, cu putință să fie realizate ?". Și la intervenția prea sigură a convorbitorului, — „De ce n-ar fi ?" —, Perpessicius răspunde cu o perceptibilă nuanță de ironie : „În epoca surprizelor științei nucleare, în era călătoriilor cosmice, odată timpul și spațiul abolite, totul e cu putință. Chiar o generație de editori cu longevitate matusalemică, concurînd toate performanțele geriatriei ...".

Era la început ideea că ediția se poate realiza repede. În 1902, după donația Maiorescu, s-a anunțat intenția realizării ediției complete Eminescu de către Ilarie Chendi, Nerva Hodoș și I.A. Rădulescu Pogoneanu. Se publică ceva, dar nu se realizează ediția. S-a crezut în 1929, cînd Iorga făcea propunerea la Academia Română, angajîndu-se că va ajuta colectivul de editare, că peste un deceniu, la semicentenarul morții poetului, se va putea realiza ediția integrală. Nu s-a bănuit atunci ce muncă titanică vor cere cele aproximativ cincisprezece mii de pagini manuscris. La semicentenar s-a realizat de-abia un volum, iar în jumătate de secol celelalte. Într-o *Scrisoare către editorul eminescian, integral, din anul 2000*, Perpessicius aprecia că ediția, integrală și critică, se va termina la finele acestui veac și mileniu. Se află în acest text toate îndoielile celui care a întemeiat *Integrala Eminescu*. „De va fi dat, oare, celor din pragul veacului XXI — se întreba Perpessicius — să salute ediția în foarte multe volume, integrală și critică, a operei lui Eminescu? N-ar fi exclus. Cu condiția, totuși, să se pregătească încă de acum (era anul 1964, n.n.A.R.). Iar odată ajunși la liman, să recunoască franc că altcumva nu era cu putință, că tînguirile de pînă atunci fuseseră nejustificate, și că editorii dinaintea lor pot să doarmă liniștiți în lințoliile lor de veci. Pentru că fiecare dintr-înșii, ne vom fi făcut, în felul său, datoria". Munca de editare a fost preluată de un colectiv de cercetători de la Muzeul Literaturii Române, coordonarea ediției fiind asigurată de Al. Oprea și apoi de Petru Creția. O activitate plină de atașament și dăruire. Dacă și celelalte volume vor apare în acest an, timpul prezis de Perpessicius se va scurta cu un deceniu. Este, oricum, o mare realizare. Numai că primele volume fiind rarisime, gîndul unei reeditări integrale trebuie să devină, de pe acum, preocupare.

Alexandru RUJA

ex libris

Spre Speolis*

Intervalul ultimilor metri, spre finișul acestui mileniu, duce cu sine într-o arborescență terifiantă, într-un altoi calofil, toate științele posibil-utopice, la o unitate prevezibilă în pluralitatea informațională ce ne înscrie în corpusul său. Din aceste date trebuie să selectăm de cele mai multe ori elementele (cărțile) ce se constituie într-o suprapunere ideatică a înțelegerii noastre, reflectare a unui crez estetic, ce deschide răspîntii spre totalitarismul auctorial care să înmănuncheze totul într-un Unic Text, ca formă manifestă prin care această generație încearcă o destructurare a genurilor literare tradiționale, împunînd pregnant, sau mai puțin pregnant, propriul său chip.

Intelectualul de astăzi are datoria de a propune modalități noi de expresie și structură, de a imprima realului, tranzitiv, totuși, ca durată, starea de impoderabilitate istorică, esențială unei opere durabile.Pentru a-și caracteriza intențiile și mijlocele, el se supune, prin proprie voință, unei gimnastici a spiritului în a furniza mărturii directe, reale, asupra acestui travaliu cu termeni multipli.

Această sumă de detalii, privind relația autor-operă, caracterizează și lucrarea „Peșteri scufundate", de Cristian Lascu și Șerban Sîrbu. Poezie, proză, eseu, cercetare științifică, istorie, totul într-o perfectă simetrie. Personaj principal, Speologul, ultim topograf de zone virgine.

Reminiscențe de explorator medieval, tîlc sub semnul benefic al lui „homo ludens", jucîndu-se cu propria viață, dar în același timp semnatar al unei noi partituri la marea simfonie a cunoașterii universale. Rămîne spațiul tainic al hărților cerești, infinitele planete ale celorlalte universuri, însă, pe pămînt, amurgul marilor exploratori îl reprezintă EL. Carte unică în literatura noastră de specialitate, structurată pe o cercetare exhaustivă a tehnicilor de explorare, a materialelor folosite, a limitelor corpului uman, supus acestor încercări, volumul descrie cronologic explorările pe plan mondial, evaluînd prioritățile naționale în acest domeniu. Cei doi autori propun o nouă modalitate de dezbatere a speologiei căreia i-a pus bazele, de mai bine de jumătate de veac, Emil Racoviță. În ultimă instanță trebuie reliefată structura literară a acestei lucrări, pe care nu vă putem decît îndemna să o citiți, pentru că este o izbîndă în domeniu.

* **Cristian Lascu, Șerban Sîrbu, PEȘTERI SCUFUNDATE, Editura Academiei, București, 1987.**

Mircea STEPAN

Octavian Goga în corespondență

Am scris cu alte prilejuri despre activitatea prodigioasă a lui Octavian Goga ca poet, om politic și activist cultural, avînd drept scop apărarea drepturilor naționale ale poporului român din Transilvania de la începutul secolului nostru. Acestor preocupări li se adaugă cea pentru editarea unor publicații românești, adevărate tribune de luptă pentru propășirea neamului nostru, precum și aceea de secretar literar al *Astrei*.

În această calitate, poetul îi scrie, în 1907, lui Andrei Bârseanu [1]), anunțîndu-l despre tipărirea revistei „Țara noastră ", ca publicație a *Asociațiunii*... și despre popularizarea ei în toate „despărțămintele" *Astrei*, în vederea obținerii de abonamente. De asemenea, poetul îl roagă pe distinsul profesor brașovean să scrie „ceva" și să-i determine și pe alți colegi de-ai săi de catedră care „știu scrie în graiul poporului să trimită cîte ceva". Rugămintea lui O. Goga vizează mai cu seamă partea economică a revistei, unde aceasta ducea lipsă de materiale.

Cea de-a doua scrisoare pe care o prezentăm, se referă la revista „Transilvania". Întrucît, cu sfîrșitul anului 1907, „Țara noastră" n-a mai fost publicația *Asociațiunii*..., era de datoria secției literare să găsească un alt mijloc de publicitate. Una dintre propuneri a fost să se reediteze „Transilvania", alta viza îmbogățirea „Bibliotecii poporale". Lui Andrei Bârseanu i se solicită articolul prim, pentru „Transilvania", în timp ce Octavian Goga s-a ocupat de materialul literar.

Scrisorile pe care le prezentăm au fost cercetate la Biblioteca Universității din Cluj-Napoca, Fondul Andrei Bârseanu, Dosar 3, volumul II.

Iulian NEGRILĂ

[1]) Andrei Bârseanu (1858—1922), folclorist, pedagog și publicist. A fost profesor la Brașov, președinte al *Astrei*, director al revistei „Transilvania" și membru al Academiei Române. Este autorul versurilor *Pe-al nostru steag*, poezie care a devenit *Imnul Unirii*, pe melodia lui Ciprian Porumbescu.

Sibiu, 19 ianuarie 1907

Mult stimate domnule profesor,

Întorcîndu-mă acasă din străinătate, am reintrat în ogasia muncii vechi la *Asociațiune* și m-am așezat la lucru cu toate îndemnurile bune pe care ți le poate da un început de viață nouă.

Împlinind hotărîrea secțiunilor, am scos acum revista proiectată, pe care am botezat-o „Țara noastră". Am făcut apeluri și în dreapta și în stînga și pentru abonament și pentru colaboratori — și acum sunt în așteptarea răspunsului din toate părțile. Am trimis un circular băncilor și unul despărțămintelor pentru abonare. Cheltuielile cu editarea sunt relativ mari și e foarte greu să susținem concurența cu „Poporul român" și „Libertatea", amîndouă deopotrivă de ieftine, dar care aduc și informații politice ce interesează în mare măsură poporul nostru. Revista *Asociațiunii* va trăi numai dacă va avea colaboratori distinși, al căror nume să fie oarecum o garantă morală. De aceea, vă rog, stimate domnule profesor, că dacă aveți timp, să binevoiți a-mi trimite și D-voastră ceva și să îndemnați și pe domnii profesori din Brașov despre care aveți încredințare că știu scrie în graiul poporului să trimită cîte ceva. Material primesc destul, dar cei mai mulți cîți îmi trimit, cred că a scrie pe seama poporului înseamnă a înșira adevăruri și axiome banale și se feresc de lucruri pozitive. Mai ales pentru partea economică a revistei îmi lipsesc colaboratorii.

Cu toate acestea, eu lucrez cu drag pentru o revistă care ajunge în mîinile țăranilor și sunt curios la ce rezultate vom ajunge. Urîndu-vă un an nou fericit și încă mulți alții, pe lîngă respectuoase sărutări de mîini stimatei doamne și salutări d-șoarei Constanța, vă rog primiți încredințarea stimei și iubirei ce vă păstrează al D-voastră devotat Octavian Goga.

Sibiu, 28 decembrie 1908

Mult stimate domnule profesor,

Sîmbăta trecută am ținut ședință și comitetul s-a ocupat și de apariția revistei „Transilvania", aducînd mai multe hotărîri în legătură cu această chestiune. Între altele a decis ca deocamdată, din lipsă de mijloace, să apară cu material literar-științific de patru ori pe an. Eu am adunat material suficient pentru două numere. Ar fi însă foarte potrivit și cu totul corespunzător intențiilor noastre, dacă D-voastră ați binevoi să scrieți articolul prim, în care să lămuriți ținta la care tinde noua publicație. Vă rog mult, stimate domnule profesor, să mă scuzați pentru incomodarea ce vă fac și să binevoiți a-mi răspunde în scurt timp, dacă pot aștepta articolul dorit, pe care l-aș da în cursul săptămînii viitoare la tipar.

Primiți ,vă rog, expresiunea înaltei stime ce vă păstrez,

Octavian Goga.

Cerul instelat deasupra noastră

teatru

Scriam cu alte prilejuri că scena „Studio" nu este îndeajuns valorificată, dar iată că recenta premieră a Teatrului a demonstrat ieșirea din „inerție", și nu oricum, ci cu o piesă valoroasă, transfigurată artistic într-un spectacol merituos. Opțiunea a fost pentru un text al Ecaterinei Oproiu, dramaturg interesant, incitant, de o francheță polemică insolită. Am recunoscut și în acest text acel „element parabolic" generator de vrajă, la care se referea autoarea într-o recentă declarație făcută în „România literară", am recunoscut, deci, deschiderea spre parabolă care translează anecdoticul spre universuri mai generale, într-o zonă reflexivă, de meditație gravă asupra condiției umane. Pentru că dincolo de un „story", ce se consumă în sînul unui cuplu, eternul cuplu El și Ea, scriitoarea „forează" adînc în sufletul omenesc, iar celebrul adagiu kantian „cerul deasupra noastră" se află, de fapt, în noi. Drama cuplului rezidă în drama cunoașterii de sine. Cei doi înțeleg că nu mai pot comunica în mod esențial. Devin două entități ce stau una în fața alteia, se privesc, se iubesc, se urăsc, se hărțuiesc. După zece ani de mariaj, El și Ea trăiesc „momente ale adevărului, înțelegînd că nimic nu mai poate fi salvat... Ea a renunțat să mai fie o mare actriță spre a-și urma soțul în străinătate. S-a hrănit mereu cu iluzii legate de Idolul ei din tinerețe și cu visul de a o interpreta pe Ioana d'Arc, dar spulberarea iluziilor și sentimentul acut al neîmplinirii prin „cuplu" declanșează cumplita dramă a ratării. În timp ce El, în ciuda solitudinii și a unei lente alienări, viază, cu „aripile" tăiate, dar încă cu iluzii, cu slabe și stinse speranțe nedeterminate. Textul aparent deconcertant la prima lectură se articulează treptat prin pregnanța caracterologiilor ,prin acuitatea observației, prin frusteța și autenticitatea replicii și prin acel rafinament stilistic inconfundabil al Ecaterinei Oproiu. Un text deci, transfigurat remarcabil de către regizorul *DAN NECȘULEA*, într-un spectacol expresiv, în stare să dezvăluie cu pertinență tocmai acel „element parabolic" al piesei. Regizorul și-a propus o vizualizare a textului, să-i zicem o „ecranizare" sui-generis, dar nu l-a văduvit de „atmosferă", în ciuda vocației spre caligrafierea prin imagine a universului insolit al unei piese. Într-un cadru plastic —semnat de artistul de excepție care e ONISIM COLTA — adecvat și bogat expresiv, „trasat" în linii subtile, se consumă drama cuplului EA și EL, întruchipați de *MARIA BARBONI PETRACHE* și *ION PETRACHE*, care au marcat, astfel, douăzeci și cinci de ani de Teatru ! Un moment aniversar transformat într-un regal actoricesc și aprecierea nu este de circumstanță. Pentru că Maria Barboni și Ion Petrache au evoluat cu devoțiune și gravitate, impresionînd prin sinceritatea trăirii, printr-o tensiune interioară fin gradată și autentică. Un spectacol, deci, remarcabil pe scena „Studio".

Lizica MIHUȚ

insemnări

Copiii - flori

Se împlinesc 40 de ani de la constituirea Organizației Pionierilor. 40 de ani de împliniri pentru întreaga țară, în care copiii au crescut într-un climat de mari prefaceri revoluționare. Copiii de ieri, azi sînt părinți, fiii lor fiind purtători ai mesajului zilelor noastre spre viitor. În ultimul deceniu în cadrul Organizației Pionierilor a luat ființă comisia Organizației Șoimii Patriei pentru copiii din grupele mari ale grădiniței și din clasele I ale școlilor. Pentru îndrumarea acestora spre muncă și viață a fost organizată și activitatea cercurilor din cadrul Casei pionierilor, care au devenit și ale șoimilor patriei. Despre cercurile în care activează cei mai mici copii însă se vorbește foarte puțin, deși de aici pornesc drumurile spre preocupările cele mai diverse ale școlarilor-pionieri. De acum se depistează majoritatea talentelor în diverse sectoare ale artei, tehnicii, sportului. Am cunoscut o seamă de copii, conduși de inimoși și eminenți profesori, culegînd florile talentului lor la Casa Pionierilor și Șoimilor Patriei din Timișoara. A devenit o banalitate asocierea Timișoarei cu Orașul Florilor, datorită belșugului de verdeață și înfloreșcențe care-i împodobesc parcurile și grădinile, bulevardele și scuarele. Dar cele mai frumoase flori rămîn pînă la urmă, totuși, tot copiii ; nu întîmplător una dintre cele mai cunoscute formații muzicale a Casei Pionierilor și Șoimilor Patriei din orașul de pe Bega se numește „Flores". La această instituție de educație și pregătire pentru muncă și viață a copiilor, creație a anilor socialismului, își desfășoară activitatea un mare număr de șoimi ai patriei. Plin de animația șoimilor patriei este „atelierul fanteziei", condus de profesoara Maria Pop. Le-am văzut mîinile dibace în grupe, dar și la grădinițele nr. 26 și 32, și la Școala nr. 18, realizînd împletituri și țesături, diferite obiecte de hîrtie pliată, din carton, țesături textile, din sfoară, sîrmă moale sau staniol, materiale din natură etc. Aceste lucrări, prezentate în expoziții permanente, nu trebuie însă confundate cu cele confecționate la cercul de jocuri și jucării, conduse de profesoara Mariana Pop, unde copiii trec prin școala desenului și a decupajului, trecînd la îmbinări și combinații de moduluri, spre jocuri de perspicacitate, mecanice sau electronice.

Tot un fel de jucării, dar cu mai mare utilitate, meșteresc șoimii patriei la cercul de navomodele, condus de instructorul Alexandru Pop. În sala de alături, profesoara Eliza Bogdan, îndrumă cercul de teatru de păpuși, distins de mai multe ori cu premii în cadrul Festivalului național „Cîntarea României". La conceperea păpușilor și schițarea decorurilor colaborează membrii cercurilor de pictură, tapiserie și sculptură, conduse de profesoara Maria Bana și artista plastică Olivia Moga.

De o frecvență mare se bucură cercul de agrobiologie, condus de profesoara Elena Titirigă. În acest an școlar s-a propus ca temă de cercetare pentru copiii din grupele mari ale grădinițelor și ai claselor I, creșterea și foloasele plantelor medicinale. Colaborînd cu Stațiunea tinerilor naturaliști din Timișoara, șoimii patriei pot vedea aici cu ochii lor cum se însămînțează, cum se dezvoltă, se recoltează și cum se valorifică aceste plante folositoare.

În domeniul activității cultural-artistice de masă, amintim acțiunile brigăzii artistice, îndrumate de profesoara Carmen Măriuță, care colaborează cu cercul literar și de recitatori condus de profesoara Manolita Dragomir Filimonescu. Prezenți la numeroase spectacole pe plan local și republican, membrii acestor formații au cules laurii multor premii în cadrul Festivalului național „Cîntarea României". Printre spectacolele laureate amintim pe cele intitulate „Omagiu patriei, partidului, conducătorilor iubiți", „Mărțișoare pentru mama", „Stop-cadru", „Cu ocheanul prin grădiniță", „Circulăm și observăm" ș.a. Două premii pe țară la Festivalul național „Cîntarea României" au obținut și grupurile de șoimi ai patriei de la cercul de gimnastică ritmică, condus de profesoara Cristina Bucățean.

Sub semnul „Daciadei", cu frumoase rezultate se prezintă copiii între 5—7 ani, care activează cu mult entuziasm la cercul de judokani, condus de profesorul Ștefan Doncea. În prezent Casa Pionierilor și Șoimilor Patriei din Timișoara numără 27 de premii și diplome pentru judoka, obținute la Concursul Național Pionieresc de Judo, la Campionatul Republican pentru Copii și Tineret și la alte întreceri dn cadrul „Daciadei". Un premiu de prestigiu a fost obținut pe plan internațional (medalia de aur) în 1988 în Polonia.

Trofee-flori, obținute de copii-flori, simboluri ale unui timp de aur, dintr-un oraș al florilor, descoperite în viața cercurilor celor mai mici copii de la o casă a pionierilor și șoimilor patriei, o unitate de educație și cultură socialistă ca atîtea altele din România zilelor noastre.

I. STRĂUȚ

viața asociației

În organizarea Bibliotecii județene Caraș-Severin, a Consiliului comunal de educație și cultură socialistă și a Școlii generale, în comuna Vermeș, județul Caraș-Severin, a avut loc lansaraa romanului **O ardere totală** de **Mircea Șerbănescu**, roman apărut de curînd la Editura Militară. Cu această ocazie a avut loc o ședătoare literară, la care au citit din creațiile lor **Mircea Șerbănescu** și **Alexandru Jebeleanu**. Cei doi invitați au fost prezentați de prof. **Maria Lațcu**, directoarea Școlii generale Vermeș, și de bibliotecarii **Doru Andreescu** și **George Chirilă**. În ședința de marți a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont" a citit un fragment de roman **Nina Ceranu**. Referatul a fost susținut de **Marian Odangiu**. Au participat la discuții: **Cornel Ungureanu, Viorel Marineasa, Nicolae Țirioi, Adrian Dinu Rachieru, Rodica Oprean** și **Ion Dumitru Teodorescu**, conducătorul ședinței. Ședința viitoare a Cenaclului va avea **loc marți, 9 mai a.c., ora 18,00**. Va citi prozatorul **Traian Liviu Birăiescu**.

M. O.

panoramic

Eminesciana. Institutul de medicină a dedicat centenarului Eminescu o acțiune cultural-artistică de ținută. Au participat prof. univ. dr. **Eugen Todoran**, actorii Teatrului Național, Larisa Stase-Mureșan, Irene Flaman-Catalina, Miron Nețea, precum și laureați ai Festivalului artei și culturii studențești. ● **Un moment Eminescu** s-a desfășurat recent la Casa Armatei. Invitați — conf. dr. **Cezar Apreotesei** și prof. univ. dr. **Ion Iliescu**. ● **Expoziția filatelică „Banatfila 1989"** a reunit colecționari din 12 județe ale țării, cu peste 300 de fețe de panouri, dedicate prioritar centenarelor Eminescu și Creangă. ● **Din inițiativa** Bibliotecii Școlii generale și a Centrului de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" Orțișoara, actorul Sandu Simionică de la Naționalul timișorean a fost invitat în cadrul unui recital din lirica eminesciană. ● **La Timișoara s-a desfășurat recent**, cu o impresionantă participare (peste 2.000 de elevi) etapa republicană a celei de-a VII-a ediții a Festivalului Național „Cîntarea României". ● **Din inițiativa Filialei Timiș a Societății de Științe Filologice și a inspectoratelor școlare județene Timiș și Caraș-Severin** a avut loc la Universitatea din Timișoara sesiunea de comunicări științifice „Predarea limbilor și literaturii moderne". ● **O remarcabilă acțiune** s-a desfășurat recent la Biblioteca județeană din Oradea. În cadrul „Lunii cărții în întreprinderi și instituții" au fost prezentate trei cărți apărute recent la Editura „Facla": Stelian Vasilescu, „Publiciști precursori ai Marii Uniri", Florea Lucaci, „Creație și umanism", Aurel Dumbrăveanu, „Confesiuni lirice". Din partea editurii au participat Eugen Dorcescu (redactor șef) și Ion Jurca Rovina (redactor). ● **La Cenaclul literar al Casei Universitarilor** — ședință de poezie. Autor — **Mircea Bârsilă**; referent — Mircea Mihăieș; conducătorul ședinței — **Livius Ciocârlie**. ● **„Omagiu muncii"** s-a intitulat sugestiv reușitul program artistic prezentat de către artiștii amatori ai întreprinderii Kandia. ● **Studenții timișoreni** s-au întors cu nu mai puțin de 17 premii de la faza republicană a Festivalului artei și creației studențești (secțiunea literatură și publicistică), desfășurată recent la Brașov. ● **Elevii și profesorii din Făget** au participat la evocarea folcloristului Nicolae Ursu realizată de prof. Victor Andrei. ● **La Secția de artă** a Bibliotecii județene — expoziția artistei plastice Adriana Păiușan. ● **Membrii cenaclului „Pavel Dan"** de la Casa de cultură a studenților s-au întîlnit într-un fructuos schimb de experiență cu cenaclul „Universitas" al Universității bucureștene. ● **Sub egida Inspectoratului școlar județean**, Liceul de matematică-fizică „C.D. Loga" a editat recent un instructiv „Buletin de informatică al cercurilor de elevi."

Cenaclul literar **„VICTOR EFTIMIU"**, al Consiliului județean al Sindicatelor Timiș și al I.P.L. Timișoara, a programat, pentru 4 mai a.c., ora 18, lectura dramatizată, în interpretarea grupului teatral **„Thespis"** (condus de regizorul Diogene Bihoi), a piesei istorice într-un act **„Taragot imperial"** de Nicu Danciu Petniceanu.

TELEX fanion

● Recent, „napolitanul" Maradona declara presei: „Cei mai buni cinci jucători ai lumii au fost, în ultimii zece ani, Zico, Cruyf, Kroll, Kempes și Platini. Cu toate că am niște dubii secioase cu privire la Platini, totuși cred că a fost foarte bun. Poate că m-a enervat o afirmație a lui cînd a spus: „Fotbalul — asta sînt eu". Așa ceva ar fi putut declara doar Meazza, Di Stefano ori Pelé. De cînd este Franța leagănul fotbalului mondial? ● Unul din cei mai remarcați componenți ai echipei München 1860 este Stefan Beckenbauer, fiul celebrului Franz Beckenbauer. Specialiștii au și observat că jocul lui seamănă mult cu cel al tatălui. Lucid, Kaiser Franz a spus: „Stefan are talent dar este prea voinic și greoi pentru cei 20 de ani ai săi. Dieta care a urmat-o i-a ajutat nu numai la joc, ci și traumei post-operatorii la intervenția pe coloană". ● Tenis. Gabriela Sabatini — a doua în clasamentul mondial — a primit, recent, o scrisoare de la un necunoscut prin care i se cereau 10.000 de dolari. Cum campioana se găsea în vacanță, la Mar Del Plata, a hotărît să nu-i dea atenție, însă, iată că a sosit și a doua misivă, cu același scris, prin care i se solicitau 100.000 de dolari, fără o motivație precisă, dar cu o aluzivă amenințare cu moartea. Speriată, G. S. a plecat sub pază bună în Florida. ● În R.F.G. există încă o Stefi Graff campioană. Tenismena are 1,73 m și 66 kg iar „tiza" ei, 1,59 m și 47 kg. Stefi Graff II este jockey și a cîștigat 18 curse pe hipodromurile europene. ● Tom Petranof, ex-recordmen mondial la aruncarea suliței, a fost suspendat pe 16 ani de Federația S.U.A. Atletism pentru că a participat la un concurs atletic în Africa de Sud. ● La meciul dintre Monaco și Galatasaray au asistat și antrenorul Ivici de la Paris St. Germain și Emiliano Maschetti, de la A.S. Roma, nu atît pentru a urmări întîlnirea, ci pentru a pregăti un contract. Este vorba despre socilitarea echipei italiene de a-l avea la cîrma tehnică pe Ivici, care este dorit și de Real Madrid. Se pare că după eșecul Real-ului în fața lui A.C. Milan, plecarea lui Benhaker este iminentă. ● Pentru că am predat rubrica de față înaintea jocului de miercuri cu grecii, nu pot spune decît că drumul nostru spre C.M. '90 are și o... cronologie istorică: de la vechea Eladă spre Roma celor șapte coline. Așa să fie?

Marcel TOLCEA

Filmul de amatori

(Urmare din pag. 12)

Bihoi și (neapărat) operatorul Gelu Șvaițer, de la U.J.C.M. Timiș. Colorit admirabil, unghiuri „dificile", două „interpretări" de mare finețe fac din „Pădurea" una dintre cele mai recente și izbutite pelicule din „cetatea" filmului timișean. Îl vom aminti, în același context și pe Marian Lațcu, de la I.C.S.M. alimentație publică, Timișoara, care, realizator și operator fiind, știe să scoată „ceva" dintr-o temă ce ar părea, la prima vedere, minoră și neadecvată filmului de amatori. Filmulețul se intitulează „Portret" și îl are în vedere pe obișnuitul..., bucătar.

Încheiem cu o întrebare adresată forurilor competente din comuna Lovrin. De la Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României", din această binecunoscută localitate, ar fi trebuit să fie prezente, în gala de concurs, două producții pe care juriul și publicul le-au așteptat cu viu interes. Este vorba de „Lovrin, azi" (documentar care se anunța ca fiind deosebit de interesant) și un eseu intitulat „Din adîncuri". Ambele au fost realizate de un talentat amator care se numește Dan Bureția. Unde sînt filmele ? Dar realizatorul lor ? În ziua concursului nu s-a primit nici un răspuns și e păcat ca asemenea rezultate ale unei munci deloc ușoare să nu fie prezente pe ecranele (mici) ale unor viitoare confruntări (mari).

sport

LA ATENA...

...nu s-a întîmplat ceea ce doream din toată inima : victoria; judecînd, acum, la rece (ploile din urmă...), s-ar cuveni să sărim cu condeiul a supărare, întrucît echipa noastră nu și-a confirmat clasa, cartea de vizită și suportul moral al creșterii din ultimii ani ; ne așteptam la o evoluție de marcă, prin care să luăm o serioasă opțiune pentru cîștigarea grupei, cum nădăjduiam, după partidele din cea mai frumoasă toamnă a fotbalului românesc ; n-a fost așa, exclusiv din vina tehnicienilor, care, așa mi s-a părut, au încropit o echipă de compromis, de a nu supăra nici pe Steaua, nici pe Dinamo, de unde a ieșit un joc modest, anost și fără culoare, cam nul, și de o parte și de alta, chit că s-a ratat la ambele porți, după cum s-a jucat aspru, la os, precum într-un campionat județean ; iată că absența lui Lăcătuș a contat enorm, iar avansarea lui Hagi în linia ofensivă i-a dat acestuia un post incomod, care l-a izolat de trupă, de părea un om... în minus ; orb să fi fost Em. Jenei și tot ar fi trebuit să vadă cît de dezlînat și dezbinat i-au funcționat compartimentele de joc, iar mai grav — absența unui cap limpede a dat o senzație de improvizație a echipei, ca și tacticii adoptate (semănînd, citva, cu temporizarea care ne-a făcut pe vremuri multe zile și nopți agasante).

Cum Danemarca a învins la Sofia, apare — și ce cărare aveam ! — ca decisivă dubla confruntare cu fotbalul scandinav și umbrele lui Hamlet, de care cu adevărat depinde, decisiv, sportul nostru la C.M. '90 : a fi sau a nu fi.

Noi sperăm c-om fi ! C-așa-i în fotbal...

Teodor BULZA

Ecoul internațional al marilor manifestații antifasciste și antirăzboinice de la 1 Mai 1939 din România

Analizînd rezonanța internațională a marilor manifestații antirăzboinice și antifasciste — care au avut loc în țara noastră în ziua de 1 Mai 1939 — tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** sublinia că *„demonstrațiile de la 1 Mai 1939 au avut și un puternic ecou internațional, fiind apreciate în presa străină a vremii ca unele din cele mai mari manifestări muncitorești antifasciste pe plan mondial, în condițiile în care Germania hitleristă trecuse la aplicarea planurilor ei de înrobire a popoarelor"*.

Într-adevăr, evenimentele din România au fost elogiate de numeroase personalități ale vieții publice, oameni de cultură și artă, ziare, posturi de radio, agenții de presă, forumuri internaționale.

Astfel, posturile de radio din Marea Britanie au relevat voința de colaborare și pace a poporului român, dar și hotărîrea sa de a-și apăra integritatea teritorială.

Postul de radio Paris Mondial a menționat „sensul social și înalta semnificație politică a acestei manifestațiuni românești".

Publicația sovietică „Izvestia", consemna printre altele, în numărului din 4 mai 1939, că „la demonstrațiile de 1 Mai din București au participat 20.000 de muncitori. Demonstrația a decurs sub lozinci antifasciste".

La rîndul său, ziarul englez „Daily Herald" din 2 mai sublinia că în capitala României miile de muncitori au demonstrat sub lozinci antifasciste și antirăzboinice.

O largă reflectare a evenimentelor din țara noastră a întreprins revista elvețiană „Rundschau", în numărul din 25 mai 1939. „Manifestările de 1 mai din București și provincie — nota revista citată mai sus — au relevat intensificarea activității antifasciste a maselor, ca și o creștere a influenței Partidului Comunist (...) Numeroase pancarte exprimau necesitatea apărării independenței și integrității țării, cereau abrogarea tratatului economic cu Germania, alianța cu Franța, Marea Britanie și Uniunea Sovietică. Pe Calea Victoriei, în momentul în care cei 25.000 de demonstranți au trecut prin fața palatului regal și a regelui, s-au auzit lozinci cerînd restabilirea regimului parlamentar constituțional, front unic și popular, reprimarea muncitorilor concediați".

O înaltă apreciere a dat acțiunilor revoluționare de la 1 Mai 1939 Conferința internațională asupra problemelor democrației și păcii, întrunită în zilele de 12 — 14 mai 1939 la Paris. Într-un document adoptat de Conferință, intitulat *Pentru integritatea și independența României* se nota: „Această voință de a rezista expansiunii puterilor fasciste (...) rămîne vie în masele populare (...) și ea se manifestă de fiecare dată cînd poate. Manifestațiile antifasciste de 1 Mai la București, expresie spontană a voinței maselor, sînt o dovadă strălucită. Dar nu numai românii aspiră să apere integritatea și independența națională, minoritățile etnice din România o vor în aceeași măsură, așa cum mărturisește o recentă declarație de loialitate a minorității etnice din Transilvania. Este dovada că poporul român se raliază la mișcarea antifascistă și că voința sa este de a lupta în mod real împotriva agresorului și fascismului".

În cadrul ședinței din 14 mai a Conferinței, reprezentantul Cehoslovaciei, salutînd prezența delegației române, ținea să adauge: „Numeroasele mesaje ale intelectualilor, muncitorilor și țăranilor care ne-au parvenit din România demonstrează voința poporului român de a apăra libertățile și instituțiile sale democratice".

Hotărîrea unanimă a poporului român de a se opune agresiunii fasciste, de a-și apăra cu orice sacrificiu independența, suveranitatea națională și integritatea teritorială a patriei a produs o impresie profundă și în Statele Unite ale Americii. Într-un raport al atașatului nostru de presă din capitala americană se menționa faptul că manifestațiile de la 1 Mai 1939 din România au stîrnit numeroase comentarii în presa și emisiunile posturilor de radio americane, care au reliefat caracterul lor antifascist și antirevizionist. Deschizînd pavilionul României la expoziția internațională de la New York, primarul orașului a ținut să elogieze setea de libertate a poporului român, hotărîrea sa de a se împotrivi pericolului fascist, de a apăra integritatea și suveranitatea sa.

Cu foarte mare nemulțumire au fost comentate aceste evenimente de către publicațiile care apăreau în statele ce aveau la cîrmă regimuri fasciste.

Ziariști germani și italieni acreditați la București au criticat guvernul român pentru faptul că nu a luat măsuri de reprimare a întrunirilor care avuseseră loc. Ministrul de externe al României, care tocmai atunci făcea o vizită la Roma, nu a putut să nu înregistreze „nemulțumirea guvernului italian față de guvernul român", care a permis manifestanților libertatea exprimării părerilor lor, fără să ia nici o măsură de represiune. Aceleași motive au făcut ca întrevederea Gafencu — Mussolini să se desfășoare într-o atmosferă „deosebit de rece".

Numărîndu-se printre puținele manifestații din Europa, care au avut loc în condițiile cînd fascismul era în ofensivă, evenimentele revoluționare prilejuite de sărbătorirea zilei de 1 Mai 1939 reprezintă o dovadă a maturizării clasei noastre muncitoare, a posibilităților de care dispunea atunci poporul român, forțele sale revoluționare și progresiste de a organiza cu succes lupta împotriva războiului și fascismului.

Vasile DUDAȘ

POEZIE UNIVERSALĂ MILITANTĂ

NIKOLAI ZIDAROV

(Bulgaria)

ÎNCREDERE ÎMI DAU

Aceste flori izbucnite din muguri
fără nici o aprobare din partea guvernelor lumii
și acești porumbei brăzdînd cerul
fără hărți militare asupra lor
încredere în mîine îmi dau
așa cum îmi dă încredere
perla de transpirație
căzută de pe frunțile fraților mei :
muncitorii planetei

Gînguritul acestui copil
și hainele lui albe întinse pe sfoară —
steaguri de pace filfîind nestingherite —
încredere-mi dau
în rostul nostru de semeni egali
într-o lume vindecată de răni

În românește de
C. ROMAN

MAJID GIAFAR GHAFAAZ

(Algeria)

ROUA ȘI PĂSĂRILE

Așa cum e nisipul de nenumărat
sîntem și noi : iubitorii de muncă
soldații vieții mai bune

Roua și păsările ne sînt semne
ale năzuinței — limpezimea în care
se oglindește lumea ce ne-nconjoară
și dorința de zbor mai înalt
de aripă clară pusă gîndului

Nimic nu ne va opri
victoria noastră se vede-n zare
vom birui
vom birui, noi, iubitorii de muncă,
roua și păsările

În românește de
D. CRISTIAN

ARMANDO MAIS DA COSTA

(Columbia)

ȚĂRM ȘI UITARE

(fragmente)

III.

Te voi descrie febril
„pămînt al oamenilor" scară
spre celelalte stele — noapte într-o jumătate
a planetei — zi în cealaltă — fețele muncii
fețele zbîrcite ale gloriei
De ce nu se poate să respiri ușurat
așa cum trupul ostenit al docherului
de ce nu poți fi curat ca inima celui
din mină ? Un plus de puritate în vechile
icoane ; în religii în care se plînge e loc
pentru demnitate — Acuz
acuz chiar în numele lor — lista uriașă
am scris-o întreagă-n arhivele luptei
(...)
Te voi descrie în zbuciumul tău necontenit
în singurătatea ta geologică, în versurile mele
ce dau cu pumnul în masă — „pămînt al oamenilor"
așteptînd ziua păcii absolute :
Orice cîntec adevărat e un fulger

În românește de
Ioan MORAR

MAX ZIMMERING

(R. D. Germană)

UNDE ÎNCEPE OMUL

Omul începe acolo
unde se termină exploatarea,
unde pîinea pe care-o mănînci
nu îl îneacă,
unde femeia nu-și învîrte în palmă
de o mie de ori ultimul bănuț,
unde viața garantează pentru viață.
Omul începe acolo
unde moartea devine de înțeles
cînd anii
alunecă pe panta declinului,
unde,-n sfîrșit,
pacea-ntre oameni domnește la nesfîrșit,
unde nici o spadă
nu mai sapă morminte.
Omul începe acolo
unde vestigiile răsună,
unde flacăra omeniei
arde
și mîinile
învîng pietrele moarte,
unde omul
se recunoaște în oameni.

În românește de
Lucian ALBU

OTTO RAUL GONZALES

(Guatemala)

PĂDUREA

(fragment)

Mamă a oamenilor, iarbă a duioșiei, apă dormitînd,
Mamă a popoarelor, iarbă adormită, apă a duioșiei,
nu putem încerca nimic fără ajutorul tău, nimic,
nimic.
Din mîna ta țîșnea fluviul întunecat al vieții,
cele patru direcții principale-ale vîntului,
lava tăcută a focului primitiv,
călătoria apelor în jurul lumii
și mozaicul ascuns al straturilor terestre.
Vîntul împingea vise tulburi,
vise fără număr, pierdute,
lipsite de simțăminte, fără zgomot, chiar fără
imagini.
Cuvîntul orizont era încă de neînțeles
și cea mai vagă mișcare a rozei degetelor tale
lăsă să-i cadă-o petală și orizontul
izvori strălucitor, pur —
Omul țîșni deodată din răsuflarea ta
cu cîteva cuvinte și rudimente de-unelte, —
de vise și temeri, de îngheț și de foc,
de plăceri, de durere de-a pururi copleșit.
Nu înțelesese iubirea, de la-nceput :
ușoara mîngîiere a degetelor tale
fu însă-ndeajuns de caldă pentru-ai înflăcăra inima
și apele ascunse-ale duioșiei lui să le pună-n
mișcare.

În românește de
Carmen BLAGA

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 11
Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 18

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 18 (1157) 5 MAI 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

Partidul — centrul vital al întregii națiuni

Începînd de la constituirea sa — acum 68 de ani — Partidul Comunist Român și-a asumat răspunderea istorică de a conduce întregul popor în lupta pentru eliberare socială și națională, pe calea unei noi orînduiri sociale, spre o viață demnă și prosperă. În Expunerea din 28 noiembrie 1988, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** sublinia că : **„În istoria îndelungată a poporului român partidul comunist reprezintă singurul partid care a pus mai presus de toate interesele generale ale oamenilor muncii, ale întregii națiuni și, cu cele mai mari jertfe a condus clasa muncitoare și celelalte forțe progresiste, democratice, întregul popor, în înfăptuirea revoluției de eliberare națională și socială, apoi a revoluției socialiste, în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate".** Îndeosebi după Congresul al IX-lea, partidul nostru a cunoscut o dezvoltare continuă, s-a întărit și perfecționat, manifestîndu-și la un nivel superior și complex rolul său politic conducător. În această perioadă, partidul și-a dovedit adevăratul său rol de centru vital al întregii națiuni, în virtutea legitimității sale istorice, social-politice, a faptului determinant că el reprezintă factorul hotărîtor în organizarea și conducerea întregii opere de edificare și dezvoltare a societății noastre socialiste. Secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** sublinia, în Cuvîntarea la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 12—14 aprilie, că : **„Tot ce am realizat pînă acum este strîns legat de conducerea politică de către partid a tuturor sectoarelor de activitate. Perfecționarea conducerii socialismului, democratizarea activității economico-sociale presupun nu slăbirea, ci întărirea rolului politic conducător al partidului, o strînsă unitate între partid și popor — aceasta reprezentînd o necesitate obiectivă, garanția supremă a mersului ferm înainte spre socialism și comunism al României".** Într-adevăr, în procesul dezvoltării sociale s-a învederat ca o cerință permanentă, obiectivă, creșterea rolului politic conducător al partidului în toate domeniile construcției socialiste, ca factor determinant și garanție supremă a înfăptuirii întregului program de transformări revoluționare din țara noastră.

Aprecierile și tezele formulate de secretarul general al partidului constituie contribuții de o excepțională însemnătate teoretică la fundamentarea științifică a concepției revoluționare despre rolul și răspunderile partidului — în calitatea sa de forță politică conducătoare, centrul vital al întregii societăți — despre rolul celorlalte organisme politice și social-obștești în conducerea democratică a activității economico-sociale, de făurire și perfecționare a societății socialiste multilateral dezvoltate în România.

Încă la Congresul al IX-lea al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** arăta că trebuie înlăturate reprezentările schematice, simpliste, dogmatice despre socialism și a subliniat cu putere adevărul că edificarea noii orînduiri este o operă istorică deosebit de complexă, care nu poate fi decît rodul voinței și activității fiecărui popor sub conducerea partidului său revoluționar, operă care reclamă o strategie revoluționară adecvată — în funcție de specificul condițiilor economice, social-politice, istorico-naționale, nivelul de dezvoltare din fiecare țară — în parcurgerea unor stadii de dezvoltare și etape concret-istorice distincte, obiectiv necesare. Socialismul se construiește în condiții diferite de la o țară la alta, în conformitate cu realitățile caracteristice fiecărei țări, de aici decurgînd necesitatea unei bune înțelegeri și unei aplicări adecvate în viață a legilor generale, pornind de la relația dialectică dintre general și particular, de la perfecționarea principiilor socialismului științific, corespunzător condițiilor și exigențelor obiective ale fiecărei etape de dezvoltare economico-socială. De asemenea, trebuie avut în vedere factorul privind făurirea conștientă a noii orînduiri, care exclude posibilitatea de a lăsa procesul dezvoltării sociale să se desfășoare spontan, în mod arbitrar, la voia întîmplării. Toate acestea impun formarea unor pîrghii indispensabile organizării științifice a noului proces de creație istorică, a perfecționării socialismului, aplicînd legile obiective ale dezvoltării sale, principiile autogestiunii, autoconducerii și autofinanțării, din perspectiva întăririi proprietății socialiste, a conducerii unitare, planificate. În asemenea vast și complex proces al

ORIZONT

(Continuare în pag. 6)

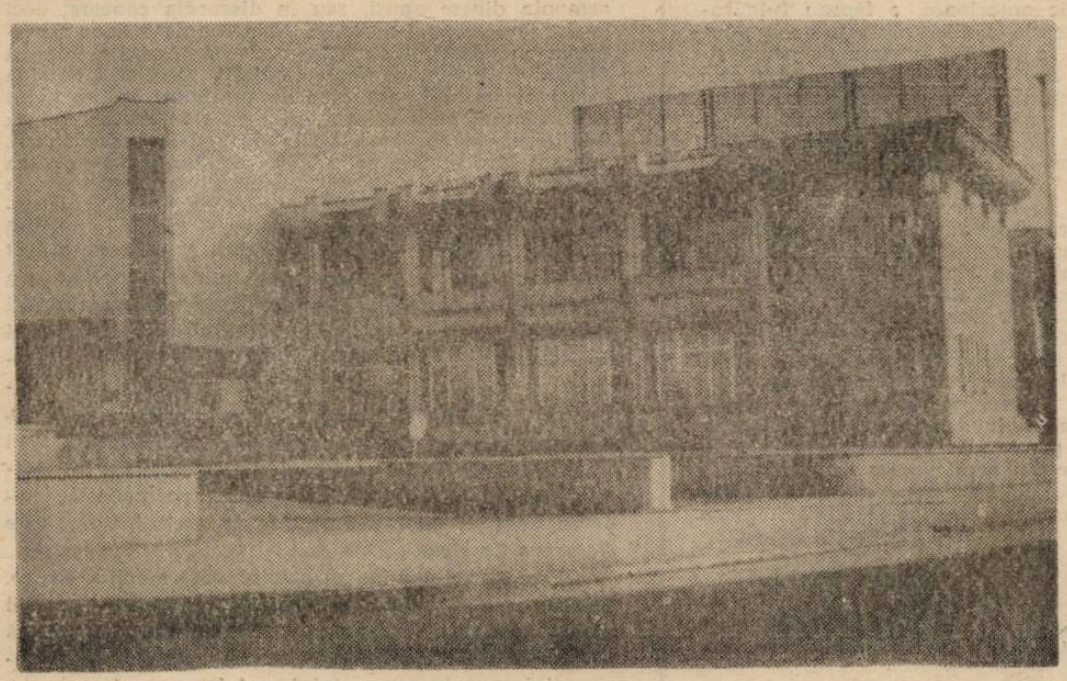

Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" al sindicatelor Lugoj.

ZIUA INDEPENDENȚEI, ZIUA VICTORIEI

Istoria noastră națională învederează faptul că lupta pentru apărarea integrității teritoriale, pentru libertate și independență este o trăsătură permanentă, o constantă a întregii evoluții a poporului român. Acest adevăr îl exprima, cu peste un veac în urmă, Mihai Eminescu, care sublinia că **„independența (...) e suma vieții noastre istorice".** De altfel, dobîndirea independenței de stat la 1877 a constituit chintesența firească a dezvoltării societății românești și încununarea veacurilor de aspirații și lupte eroice ale poporului nostru pentru înlăturarea dominației străine, pentru apărarea ființei naționale și a dreptului sacru de a trăi liber în vatra strămoșească.

La 9 mai 1877, Parlamentul român hotăra ruperea totală și definitivă a ultimelor raporturi de dependență față de Poarta otomană, hotărîre întărită prin jertfa de sînge în războiul de independență din 1877/1878. Tînăra armată română s-a acoperit de glorie la Plevna, Smîrdan, Rahova, Vidin, dovedind încă odată înaltele virtuți strămoșești, dorința nestrămutată a întregului popor de a-și dobîndi independența.

Cucerirea independenței naționale **„a dat un nou și puternic imbold dezvoltării economice și sociale a țării, a exercitat o profundă înrîurire asupra întregii evoluții istorice a României pe drumul progresului social, a permis afirmarea tot mai viguroasă a poporului nostru ca națiune de sine stătătoare"** — se subliniază în Programul Partidului Comunist Român.

Obținerea deplinei independențe de stat a dat și un puternic imbold luptei de eliberare națională din provinciile românești aflate sub stăpînire străină, constituind o premiză importantă a desăvîrșirii unității național-statale din istoricul an 1918. **„Putem spune acum** — sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** secretarul general al partidului **— că fără cucerirea independenței din 1877 nu ar fi fost posibilă nici realizarea statului național unitar în 1918 ; așa cum nu ar fi fost posibile evenimentele următoare care au asigurat victoria socialismului în România".**

Pentru poporul nostru, pentru popoarele lumii, pentru toate forțele democratice și progresiste ziua de 9 Mai este și „Ziua Victoriei" asupra fascismului. La 9 mai 1945 Germania fascistă capitula fără condiții în fața coaliției Națiunilor Unite, în rîndul căreia lupta și România, începînd cu ziua de 23 August 1944. Angajarea țării noastre cu toate forțele sale, alături de Armata Roșie, la lupta împotriva Germaniei hitleriste, a deschis calea pentru eliberarea patriei de sub dominația imperialistă, a înfăptuirii aspirațiilor poporului român de a fi stăpîn pe destinele sale.

Afirmarea tot mai viguroasă a României în viața internațională este expresia marilor realizări obținute de poporul nostru în opera de edificare a societății socialiste, realizări care, la rîndul lor, dau măsura geniului creator și constructiv al unui popor liber și independent. O strălucită realizare a poporului român, legată indisolubil de gîndirea profund științifică, novatoare a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU,** este rambursarea integrală a datoriei externe a României. Ca urmare a acestui fapt, așa cum sublinia secretarul general al partidului nostru la recenta Plenară a C.C. al P.C.R., **„pentru prima dată în istoria sa îndelungată, România nu mai are nici o datorie externă, nu mai plătește tribut nimănui și este cu adevărat independentă și economic, și politic !".**

Poporul nostru sărbătorește ziua de 9 mai 1989, ferm angajat în îndeplinirea măreților programe de dezvoltare multilaterală a patriei, pentru a întîmpina cu noi realizări importantele evenimente din acest an — împlinirea a 45 de ani de la revoluția de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă și Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român.

Maria TOADERE

CATARGE DE LUMINĂ

8 Mai și 9 Mai — îngemănare
De roșii, tricolore năzuiri,
Eroul, pisc de soare în priviri,
Îndemnul comunist din fiecare.

8 Mai și 9 Mai, desăvîrșire
Din Epoca de nemurit avînt ;
Spre comunism, supremul legămînt,
Viteazului, carpatică unire.

8 Mai și 9 Mai — o biruință
Spre-a paisprezecea treaptă, spre Congres.
Prin Marele Bărbat, prin cel ales,
De-a fi solara noastră năzuință.

Leca CRIȘOVAN

Viața tipăriturilor

1. **Cap limpede,** al şaselea volum al **Supraviețuirilor,** începe cu o propoziție eminamente balzaciană : „Pînă la sfîrşitul anului, eşti un om la 200 000 lei !", ca să continue cu o propoziție tipic raducosașiană : „... îi spuse calm, punînd şpalturile comediei tonice într-un dosar pe care scria «Septembrie», secretarul de redacție al revistei bucureştene de teatru...". Între aceste două cîmpuri de luptă se întinde reduta volumului al şaselea al **Supraviețuirilor :** primul, consfințind intrarea autorului în marea familie a romancierilor capabili de eroismul documentului romanesc, deci interesați de echivalentul material al faptei, al doilea, anunțîndu-ne că deşi în fața noastră este acelaşi personaj al primelor cinci cărți, el este acum demn de a fi împodobit cu titlul cu care îşi onorează eroul central romanul balzacian : nu persoana întîi, ci **El.** Nu-i strateg, e soldat. Cartea, scrisă deci la persoana a treia, trece centrul de greutate asupra **vieții fericite.** Autorul **are bani,** a scris o piesă **bine plătită,** îşi poate permite să-şi împlinească o seamă de visuri. Nu mai e sub interdicție. Fusese. Iese din tulburătorul deceniu (deceniul al şaselea !) cu o experiență literară şi cu un volum de reportaje din care ne citează cîte ceva. Paginile care supraviețuiesc. Care sînt salvate de tehnica impecabilă a scrisului raducosaşian. Autorul citează din ele şi criticul deceniului al optulea, al nouălea, cel care le-a privit cu superioritate, trebuie să recunoască : sînt frumoase, nu le-a citit cu atenție. Aparțin unui stil pe care deceniile următoare (ale criticului !) l-au pus în paranteze. **Supraviețuirile** nu-şi trag substanța doar din romanul unei „vieți", ci chiar din aceste proze care afirmă, prelungesc, consolidează, citează, propun, afirmă un stil al scrisului reportericesc. Recitesc (la propunerea romancierului) **Bombea,** narațiune a unui călăreț care, înzestrat cu daruri trupeşti, îl învinge pe autorul-intelectual în cursa pentru „un loc în față". Proza nu mă încîntă nici acum, dar trebuie să-i recunosc, între celelalte pagini, strălucirea. Pe numeroasele file ale „tulburătorului deceniu" Radu Cosaşu descoperă „metafore originare", momente definitorii care anunță şi susțin cărțile unui ciclu romanesc de două mii de pagini.

2. Altfel, momentul „reabilitării" este demn de a fi ținut minte. Scriitorul nu-i priveşte cu mînie pe adversarii săi, ci cu înțelegere: fac parte din **echipa cu care trece el prin lume.** Ca şi volumele precedente, **Cap limpede** este o carte a admirației şi a iubirii. Scriitorul iubeşte atît de mult literatura, scriitorii, confrații, încît suita de portrete pe care le-o dedică amenință să devină la fel de vastă precum cea din **Cartea prietenilor.** Apar, de altfel, şi Fănuş Neagu, şi Marin Preda (surprinşi la una dintre casele de creație ale epocii) şi mulți alții, vedete admirate şi iubite de Radu Cosaşu. Ca întotdeauna cînd admiră, şi îşi declară admirația şi direct (elogiind cum puțini sînt în stare să facă) şi indirect (făcînd precum Maestrul : Paul Georgescu e beneficiarul serviciilor de import-export), sîntem siguri că mărturisirea nu se datorează vreunui interes momentan, ci unei simpatii adînci. Tatuajul mărturiseşte. Jocul autoironiilor nu anulează drepturile scriitorului **de atunci** la existență onorabilă. Dimpotrivă, el este un personaj care trăind exigențele vremii, încearcă a le aplica onest. Este **Candide** al primelor decenii ale Revoluției.

3. Cartea despre **Bani** (bunăstare, aşezare-îndrepturi), despre remunerație (după buget, mare) **Cap limpede** este, cum ne arată şi titlul, o meditație asupra profesiunii de scriitor. (Şi dinamica raportului material/spiritual asigură un fundal spectaculos **scenei literaturii).** Cum se scrie un reportaj, cum se scrie o piesă de teatru, cum se face o revistă (autorul e numit redactor şef al unei „gazete uzinale" şi are proiecte). Care este „viața interioară" a paginii. Cum, tînăr scriitor, ascultă şi primeşte sfaturi. Cum îşi dedică rezervele de devoțiune şi cum e întîmpinat de cei cărora se devotează. Cum trece în pagină **faptul de viață** descoperit pe teren. Carte despre viața interioară a literaturii, **Cap limpede** emite, cu umor, o seamă de propoziții esențiale despre scriitorul tînăr al deceniului al şaselea. Într-o construcție care, iată, spune mai mult decît atît, într-o risipă de idei şi imagini bine strunită (totuşi !) de pățitul autor.

Cornel UNGUREANU

* **Radu Cosaşu, CAP LIMPEDE, Ed. Cartea Românească, 1989.**

• cronica literară •

Armura de cuvinte

Un ciudat amestec de septentrional şi mediteranean alcătuieşte formula — altminteri greu descifrabilă — a **Pharmakon**-ului semnat Liviu Antonesei. Trăind într-un regim nocturn, conotînd desuetudinea (parodiată) de tip romantic, **leacurile** poetului migrează necontenit spre sud, spre o Eladă a minții. Risc de două ori asumat : germanismul este, el însuşi, unul al ideii, luminiscent şi iradiant (ca în ultimele poeme ale lui Hölderlin), pe cînd aticismul apelează la tehnica revelației şi a escamotării mitului. De aici, o aburire permanentă a contururilor poemului, ermetizat prin aluzie culturală ori prin exacerbarea subiectivității. Viziunea ironică, postmodernistă (ca în **Mitologie. Eu şi Valeriu Gherghel salvînd pescărușul pentru Andreea Ioana)** alternează cu eleganța, echilibrul, frumusețea, puritatea stratului de adîncime al poemului. Gîndind asupra existenței, poetul gîndeşte şi asupra cuvîntului şi poeziei. Starea de grație a textului poetic este cea nocturnă, pe cînd a metatextului rămîne cea diurnă. Alternînd subtil planurile, Liviu Antonesei ajunge la o ecuație de mare originalitate : patosul se manifestă doar în formele sale reprimate, „degresate", solemnizate, iar ironia ca însumare a unor stări contrarii : **„Dacă o cauți, printre palide chipuri, / greu poți afla fericirea. Dacă nu o cauți, / nu o găseşti. / O scrisoare la post restant, o ruptură / în timp, un colier din oasele mele / în jurul gîtului ei, un miracol. // Ne iubim deci exist".**

Specialist al exaltării temperate şi al ironiei fără umor, Liviu Antonesei scrie cele mai bune poeme ale sale cînd e constrîns să-şi teoretizeze, ricanînd, obsesiile. Borgesiană ca modalitate poetică, autocomentarea lui Antonesei propune un model doar în măsura în care îl şi ascunde. Ezitantă, mulțumindu-se cu strategia sugestiei, ea vizează răsturnarea succesivă a tuturor posibilelor forme de implicare directă a poetului. Între acesta şi poem se stabileşte un pact de neagresiune : spectacolul, paralel, va fuziona în încercarea unei sensibilități de a-şi construi o armură de cuvinte : **„...şi, atunci, exact în clipa dinaintea somnului, / care se apropie, atunci, propoziția cu care mă / trezisem în cap de dimineață, propoziția care mă / tulburase toată ziua, apare înscrisă cu litere / de foc pe o suprafață albastră şi emailată şi / această propoziție îşi cîştigă întreaga claritate / şi eu mă simt mai liniştit şi adorm, iar Morel cel / exilat pe o insulă îmi face strengăreşte din ochi... / Şi, poate, totul nu este decît o naivă, disperată / încercare de a defini, de a exorciza bovarismul...".**

Cu totul remarcabil este al treilea ciclu al volumului, „Călătorie în erele geologice şi celelalte poeme de dragoste". Adevărat **summum** al activității de pînă acum a lui Liviu Antonesei, el radicalizează tot ceea ce, în poemele anterioare, fusese doar sugestie şi potențialitate. Mai amplu (la propriu şi la figurat), discursul poetic urcă în vehemență cîteva octave, atingînd cotele dorinței de a evada din mineralul în care stă zăgăzuit. Comprimarea poemului (în cele cîteva, aproape eliptice, **Ars amatoria)** nu elimină, însă, nimic din gravitatea whitmaniană a declamării. Exaltarea face posibilă viziunea, aşa cum, în ciclurile anterioare, o făceau fulgurațiile, iluminările de o clipă, intuițiile. O anumită nerăbdare, o urgență, o stare de perplexitate ajunsă la exasperare împinge poemul din regimul nocturnului înspre o zonă de paroxism şi incandescență existențială. Incendiară, necruțătoare, armura de cuvinte a poemului devine o adevărată cămaşă a lui Nessus. Explozive, vehemente, poemele lui Liviu Antonesei dovedesc, încă o dată, că poezia se poate naşte nu numai prin seducția, ci şi prin respingerea obiectului liric. Mai apropiat, ca sensibilitate, de poezia metafizică a unor Ion Mureşan sau Ioan Morar decît de virulența lexicală a lui Mircea Cărtărescu sau Traian T. Coşovei, Liviu Antonesei se delimitează de toți aceştia prin subtila alchimie a ideii transformate într-o imagine atotcuprinzătoare, într-un **el aleph** borgesian.

Debutînd în uşoară întîrziere față de colegii săi de generație, Liviu Antonesei propune, prin **Pharmakon,** o poezie de o mare forță a ideii. Deşi unele piese din acest volum sînt mai vechi de zece ani, ele nu sînt deloc atinse de aripa timpului. Dimpotrivă, îl impun pe autorul ieşean în rîndul celor mai buni poeți tineri de azi.

Mircea MIHĂIEŞ

* **Liviu Antonesei, PHARMAKON, Ed. Cartea Românească, 1989.**

Disocieri

Structura operei de artă este făcută, ca orice structură, din relații care se polarizează în **asemănare şi deosebire.** Despre aceasta din urmă voi face cîteva observații ; mai exact, despre diferența maximă, generatoare de maximă tensiune, care îi deosebeşte pe **opuşi.**

Mergînd pe firul istoric al poeticilor succesive, s-ar putea crede că opoziția nu acționează în clasicism, cîtă vreme „reflecția logicii clasice nu reuşeşte niciodată să gîndească asupra contrariilor decît ca fiind despărțite" (J. Courtès, **Lévi-Strauss et les contraintes,** 1973, p. 19). Ideea despre rolul constitutiv al opoziției ar cădea de la început. Însă afirmația lui Courtès se referă la **reflecția** asupra contrariilor şi nu la **realitatea** lor. Iată cum vede J. Derrida situația clasică : „...într-o opoziție filozofică clasică nu avem a face cu coexistența pașnică a unui **față în față,** ci cu o ierarhie violentă. Unul dintre cei doi termeni îi comandă celuilalt" (**Positions,** 1972, pp. 56—57). Aşa stau lucrurile şi în structura operei clasice, a cărei stabilitate, deloc lipsită de tensiune, este dată de fermitatea cu care termenul ierarhic superior îşi subordonează opusul.

Despre romantism cel mai bine se ştie că a produs antiteze. Acestea presupun relația statică dintre opuşi care-şi sînt cu totul exteriori unul altuia şi se blochează reciproc. Datorită simplității şi lipsei ei de dinamism, antiteza are slabe resurse poetice şi contribuie în cea mai mare măsură la desuetudinea poemului romantic, la reticența cititorului modern — reprezentant al unui spirit, cum vom vedea, foarte diferit. Mai există însă şi un romantism de adîncime, acela scos la iveală de Albert Béguin în **Sufletul romantic şi visul.** Din punctul de vedere discutat aici, romantismul adînc se caracterizează prin armonia contrariilor. Fuzionînd, termenii opuşi realizează unificarea aparent paradoxală a relației de opoziție cu cea de asemănare, în situația extremă a acesteia — de identitate. Un lucru seamănă pînă la identificare cu opusul său. Pare inexplicabil, dar explicația există : armonia contrariilor este, în realitate, o relație ierarhică învăluită. Unul dintre termeni îl domină pe celălalt. Termenii opuşi, **a şi b,** sînt cuprinşi amîndoi în **A,** aceasta fiind metafizicul, iar consubstanțialitatea dintre **A** şi **a** face ca acesta din urmă să se servească, de fapt, de opusul său. De aceea, într-un simbol romantic, în care concretul imaginii fuzionează cu spiritualitatea sensului, sensul primează iar senzorialitatea imaginii se estompează.

·ÎNSEMNĂRI·

Pe măsură ce se înaintează în secol, scandalul evitat de romantici amenință tot mai mult. Termenii opuşi încep să fie cu adevărat antinomici. Cînd Kierkegaard spune despre eul omului că „este un raport ce se raportează la el însuşi şi prin aceasta la un altul", contradicția pare a nu mai fi recuperabilă de autoritate, de ierarhie. Şi totuşi, deşi filozoful vorbeşte despre sporirea tensiunii contradicției, recuperarea se produce încă, prin ideea de mister. Reamintesc o propoziție a lui Blaga din **Eonul dogmatic** fiindcă se potriveşte şi în situația descrisă acum : „Dogmele sînt antinomii transfigurate de misterul pe care vor să-l exprime" (1943, p. 34). Ne aflăm deci într-un punct de trecere între armonia contrariilor şi contradicția activă. Adesea, cele două formațiuni sînt confundate, chiar şi prin numele comun, de **coincidentia oppositorum,** ce li se dă. Pentru ca deosebirea să se lămurească trebuie văzut, de la caz la caz, dacă **coincidentia oppositorum** se referă la **concordia discors,** adică la armonia dintre opuşi, sau la **discordia concors,** deci la dezbinarea unei armonii. Abia cea de a doua denumeşte cu adevărat situația modernă. Aceasta implică discordia dinăuntrul unei identități, conflictul cu sine însăşi al unității, aşa cum se prefigura în fraza lui Kierkegaard, unde relația eului cu sine era privită ca relație cu altul. Dacă acolo dinamismul dezbinării, aparent fără oprire, se potolea totuşi sub privegherea misterioasă a divinității, atunci cînd Rimbaud va spune „Eu este un altul" contradicția se va fi actualizat în întregime şi, astfel, se va fi intrat în secolul modern. Cu alte cuvinte, în urma a ceea ce a fost numit „moartea lui Dumnezeu" termenul pozitiv n-a mai învăluit opoziția, încît — puterea negativității eliberîndu-se — conflictul ireductibil dintre termeni s-a declanşat. El fusese presimțit cu oroare de Baudelaire. Îl întrevăzuse în „rîsul care nu doarme niciodată", rîs **diabolic, apanaj al nebunilor, scandalos, excesiv, grotesc, violent, vertiginos,** „expresie a unui sentiment dublu, sau contradictoriu", revelînd în ființa umană „existența unei dualități permanente, puterea de a fi ea însăşi şi alta în acelaşi timp" **(De l'essence du rire).**

Pus în acțiune de principiul contradicției active, textul modern părea să fi descoperit secretul mişcării perpetue. Totuşi, astăzi vorbim despre epoca modernă la trecut. Ce s-a întîmplat, cum s-a produs destinderea şi înțepenirea resortului, voi încerca să spun.

Livius CIOCÂRLIE

Între versiunea A și B apare **un nou spațiu genetic și un nou simbol** al irumperii procesului poetic, de mare deschidere spre poetica modernă: **„Cînd în propriul tău suflet / Un vulcan vuiește-n ceață /** De-unde (iei) spre a-l pătrunde / Minte rece, ochi de gheață". (s.n.).

O imagistică excepțională pentru referirea la zonele ascunse și adînci ale spiritului uman, ale subconștientului (de ce nu ?), unde se află arhetipurile și impulsurile creatoare de artă și stil, catren profund și prin sugestia aliterativă : **„Un vulcan vuiește-n ceață"**, — topos al latențelor, focar al tuturor energiilor cosmotice, pe care Intelectul încearcă **să-l pătrundă** și să-i descifreze taina insondabilă. Această strofă, din păcate abandonată pe parcurs, cu intuiția ei genială, vine să susțină caracterul modern al poeticii și poieticii eminesciene, valoarea de excepție a unor postume sau variante.

de-adînca sete a formelor perfecte". Să mai observăm că în cele două strofe pe care le vom cita, Eminescu mută tensiunea din aria artei, în viața poetului/omului, nu fără un anume tîlc, credem. Plasînd dilema în viață și în **psihologic,** dihotomia : patimi (arzătoare) / „Nendurații ochi de gheață" (judecători „impersonali"), are mai multe șanse să rămînă mereu deschisă și deci dramatică. Repetînd întrebarea, dar la nivelul unei dihotomii între adevăr/cuvînt, adică între intenție/expresie (în toate formele artei), este evident că poetul tinde spre **densificarea** și **dramatizarea** scenariului liric la care s-a oprit : „Pentru a tale proprii patimi, / Pentru propria-ți viață, / Unde ai judecătorii, / Nendurații ochi de gheață ? // Ah ! atuncea ți se pare / Că pe cap îți cade cerul : / Unde vei găsi cuvîntul / Ce exprimă adevărul ?".

Așa se explică faptul că Eminescu suprimă două strofe care se află in-

singură ... / Cu o sigur ... / Trăsătură de condei / Unor să li dai viață / (La puține dai viață) / Multor viața să li iei".

Ne mai rămîne, credem, să evidențiem sensul **adevărului în poezie.** Momentul îngemănării intenției și expresiei, al nunții lor fulgurante înseamnă alegere și implicit lăsarea în umbră a unui cîmp „infinit" de alte posibilități combinatorii : „Ah ! atuncea ți se pare / Că pe cap îți cade cerul : / Unde vei găsi cuvîntul / Ce exprimă adevărul ?".

Nu este vorba, bineînțeles, de un adevăr al conceptelor științifice. „Adevărul artistic este un adevăr subiectiv"[4], scrisese Maiorescu, la noi, încă din 1867. Tot mentorul Junimii menționa în același articol, menținîndu-se într-o concepție dihotomică : adevăr / cuvînt, că unirea lor presupune „cea mai precisă legătură între son și idee", în sfera cerinții „unei conformități între cuprins și întindere".

„Adevărul" în poezie este legat de procesul adecvării și îngemănării, conform legilor Frumosului, între intenție și expresie. Kantian se știe că frumosul este un adevăr subiectiv al judecății de gust, fără concept deci, un „obiect" al unei satisfacții necesare, dar fără interes practic, fără reprezentarea unui scop. O lumină comprehensivă și sugestivă asupra interogației eminesciene din strofa citată aduce un gînd al lui Roland Barthes, în **Le degré zéro de l'écriture :** „Aici (în poezia modernă, n.n.) raporturile fascinează, iar Cuvîntul este cel care alimentează și satisface, la fel ca și descoperirea bruscă a unui adevăr ; a spune că acest adevăr este de ordin poetic înseamnă a spune doar că Verbul poetic nu poate fi niciodată fals, pentru că este total ; el strălucește în libertatea sa nemărginită și se pregătește să-și trimită razele spre mii de raporturi nesigure și posibile"[5]. Din mulțimea raporturilor posibile și tentante, poetul alege pe cel **potrivit,** evitînd „cuvinte goale / Ce din coadă au să sune", și atunci Cuvîntul strălucește liber și „nemărginit", adică mereu deschis interpretărilor.

Iscată într-un context polemic direct cu cîțiva contemporani, după cum am văzut, **Criticilor mei** se transformă, în laboratorul de creație al geniului lui Eminescu, într-o profundă artă poetică, cu revelații succesive esențiale privind nașterea poemului și estetica eminesciană.

Simion MIOC

[1] Aram M. Frenkian, **Scrieri filosofice,** vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, pp. 193—194.

[2] Șt. Aug. D., **Poemul ca inițiativă a limbii,** în **Viața Românească,** anul LXXXIII, dec., 1988, nr. 12, pp. 43—44.

[3] Immanuel Kant, **Critica facultății de judecare,** Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, pp. 202—203.

[4] Titu Maiorescu, **op. cit.,** pp. 45, 34 și 33.

[5] Roland Barthes, **Le degré zéro de l'écriture,** Éditions du Seuil, Paris, 1972, p. 37.

eminesciana

„CRITICILOR MEI" și poetica modernă

(II)

Lotul numeros al strofelor care se referă la nostalgia fluxului creator de a intra **total** în artă se menține în cadrul **analogiei fundamentale,** subliniată mai sus. Dacă **forța** „valurilor mării" și **bătaia** în „poarta gîndirei" se precizează de la început, — dovadă : revenirea acelorași versuri în toate combinațiile și variantele : „Și ca valurile mării / (Sgomotos și îndărătnic) / Bat la porțile gîndirei," „formele" de apariție diferă : 1. „Toate cer intrare-n lume / **Prin organele vorbirii**" (s.n.). 2. „T. c. i. l. / **Cer veșmintele vorbirii**" (s.n.). 3. T. c. i. l. / **Și organul convorbirei.** (s.n.).

La care se adaugă o variantă afișat-emblematică pentru statutul scriitorului, la masa de lucru : „Sgomotos și îndărătnic / Ele bat fugind sub tîmple / Toate cer să se-ntrupeze / File albe să le împle".

Semnificațiile plastice cuprinse în versurile eminesciene permit cel puțin două omologii filosofice, extrem de îndepărtate în timp. Prima, din aria străveche a Egiptului, din **Inscripția lui Shabaka,** sună așa :

Există în inimă
Există în limbă

imaginea lui Atum. Ptah „Marele" este cel care a dat viață tuturor zeilor și alor lui Ka

prin inimă, din care s-a născut Horus prin limbă, din care s-a născut Thot întrucît este Ptah.

Să urmărim comentariul lui Aram M. Frenkian : „C, rîndul 54. Știință naturală : Inima și limba stăpînesc asupra tuturor celorlalte părți ale corpului, căci inima se găsește în orice corp, iar limba în orice gură — a zeilor, a oamenilor, a animalelor, a viermilor. **Inima gîndește tot ceea ce vrea ea, iar limba comandă ceea ce vrea inima"**[1] (s.n.). Al doilea text pleacă de la Heidegger, cel care numea poezia „Ursprache, «limba primitivă» a unui popor". „Poezia permite limbajului să se reîntoarcă spre primordiala sa putere de a chema, de a evoca. A vorbi, înseamnă a asculta limba : a repeta **(nachsagen)** rostirea ei **(Sage),** dînd glas sonor secretului pe care ea îl tace. Inițiativa limbii se manifestă, așadar, în poem ca adevăr al arătării **(Zeigen),** al lăsării să iasă din ascundere ceea ce este." (s.a.)[2]. În specificitatea sa, metaforismul limbajului poetic eminescian actualizează fenomene originare, transfigurate modern, sugerînd ascunsul din **ceea ce este,** în relația primordială dintre inimă și limbă.

În procesul sever al selecției, necesar ca o lege, atît **în natură,** cît și în **creația spirituală,** deosebirea dintre variante și forma „definitivă" din volum ni se pare grăitoare și demnă de atenție. Poezia tipărită, prin cele două strofe interogative, tinde să mărească intenția dramatică a traiectului liric, prin abandonarea într-un relativism atotstăpînitor și o egalizare a procesului de creație cu o zbatere sisifică, niciodată finită, pe drumul perfecțiunii, ceea ce aduce imediat sub condei două versuri din **Icoană și privaz :** „Și eu, eu mă simt copilul nefericitei secte / Cuprins

tercalate între cele două de mai sus, în varianta C, care prin **explicații și repetiții,** privind procesul de selecție, atît în planul naturii, cît și în cel al artei, măreau entropia și diluarea lirică : „Și gîndirea rece-clară / Care-n liniște alege / Și celor menite vieții / Rodu-n floare să li lege. // Cu o sigur creatoare / Trăsătură de condei / Unor să le dai viață / (La puține dai viață) / Multor viața să li iei".

Eliminînd cele două strofe din versiunea C, Eminescu păstrează în forma tipărită linia ascendentă a **căutărilor dramatice „infinite",** pe un drum de zbucium și îndoială, care nu se poate opri, pentru că orice **limitare,** înseamnă implicit și o barare a atingerii absolutului, în cazul nostru, a atingerii frumosului absolut.

Pe de altă parte, variantele ultimei strofe eliminate aduc în caleidoscopia lor intuiții și soluții extrem de interesante ce împlinesc și nuanțează evantaiul de atribute ale poieticii și poeticii lui Mihai Eminescu. Mai puțin subordonate unui principiu structurat tensionat, oscilațiile de sens vizează omologia dintre natură-spirit-creație, în sfera esteticii kantiene a substanței și atributelor geniului poetic. În consecință, actualizarea în pagină a gîndirii lui Kant, ar putea lumina fructuos calea aserțiunilor critice : **„Geniul** este talentul (darul naturii), enunță filosoful din Königsberg, care prescrie reguli artei. Întrucît talentul însuși, ca facultate productivă înnăscută a artistului, aparține naturii, am putea spune că **geniul** este dispoziția înnăscută a sufletului **(ingenium)** prin care natura prescrie reguli artei". Definiția aceasta este apoi nuanțată : „Geniul este **talentul de a produce** fără o regulă determinată, și nu o predispoziție a abilității pentru ceea ce poate fi învățat după o regulă !"[3]. („Nu-i acea **altă** lume, a geniului rod, / Căreia lumea noastră e numai un izvod", scrie Eminescu, în **Icoană și privaz).** „Geniul însuși, continuă Kant, nu poate descrie sau indica științific modul în care creează produsul său, ci el **ca natură** prescrie reguli. [...]. Prin geniu natura nu prescrie reguli științei, ci artei, și doar în măsura în care aceasta este artă frumoasă." (s.a.).

Dacă talentul este **înnăscut,** aparținînd naturii (și nu abilității ce poate fi învățată), Eminescu poate face apropierea între poet și natură, în variante tot mai evidente, în acest sens ; prima asociere este oprită la două versuri : „Căci o singură a firii / Trăsătură de condei" și păstrează o anume ambiguitate : s-ar putea ca versurile să se refere la creația naturii, văzută antropomorfic, pentru ca imediat, în celelalte variante, sensul artistic să se impună „C-o măiastră a naturei / Trăsătură de condei / La puține dai viață / Și la multe viața iei".

Versul : „C-o măiastră a naturei", reluat în 2° A și 3° A este modificat în variantele B și C, în sensul kantian al talentului (geniului), **singurul și sigurul creator** de valori artistice, menținîndu-se departe de imitație : „Și c-o

PETRU COMISARSCHI : Crașovanca.

Celălalt versant al muntelui (I)

„Rătăcirea" se poate întîmpla în lumi exotice și printre obiecte exotice, așa cum se întîmplă în romanul **Am străbătut munții** de Marcel Brion. Opusul ei îl găsim în noul roman francez, în **Gumele** sau **În labirint** de Alain Robbe-Grillet. Aici, indeterminarea este urmarea unei acuități a privirii aruncate asupra lumii imediate, care se metamorfozează, sub ochii privitorului, devenind un teritoriu străin și îndepărtat.

Obiectele joacă un rol important în ambele situații. În plan poetic le este comună amîndurora deplasarea din imobilitatea decorativă și expozitivă, specifică structurilor narative realiste din secolul trecut, către o funcționalitate implicată în chiar scenariul evenimențial al prozei. În romanul lui Marcel Brion, exotismul este mai ales al obiectelor și mai apoi al peisajelor, al spațiilor. Drumul expeditionarilor este presărat cu „întîmplări" în care „personajele" sînt obiecte comune sau rituale, animale, veștminte și alimente diversificate pînă la halucinație. Cerul însuși figurează „într-o anumită noapte a anului" prin „combinații noi ale constelațiilor" animale bizare care pot fi întîlnite numai în vechile bestiarii ale Asiei. Singurele asemănări cu ființele acelea necunoscute, există doar în antice însemnări heraldice brodate pe stindarde și scuturi. Imaginea lor — „amestec de bucăți de reptile, capete de păsări, aripi de lilieci și mandibule de insecte" — trădează dorința autorului de dispersie narativă realizată prin chiar vizualizarea amestecată a obiectelor și regnurilor. Brion păstrează sintaxa tradițională dezagregînd, în schimb, realitatea investigată. Căutările lui poetice sînt transfigurate epic, devenind suspans aventurier al unor rătăciri printre peisaje, obiecte și ritualuri. Din acest motiv, deplasarea în spațiu antrenează cu sine o deplasare epică generatoare de imagini și orizonturi excentrice. Faptul acesta este sugerat prin nenumăratele ritualuri existente în roman, care simbolizează și sacralizează risipirea Ființei prin nomadism și pelerinaj. Într-un astfel de ritual, denumit semnificativ Sărbătoarea Schimbărilor, un mag ghicitor prevede eroilor cărții „drumuri răzlețe", „itinerarii neașteptate", lanțuri de munți „înmulțindu-se de la sine", „labirinturi întortocheate" și „mărșăluiri fără de sfîrșit".

Lumea din roman stă sub semnul geometric al liniei drepte, fără sfîrșit. Căutarea eroilor cărții vizează un liman, adică un început unic și intangibil, prin care întreg universul să fie readus sub semnul benefic al circularității. Peregrinarea personajelor este întreținută de nostalgia după o lume ideală suprapusă acesteia de aici, guvernată de legile crude ale determinării. O lume a entităților pure și a contrariilor împăcate. O lume cu spațio-temporalitatea topită și căzută în nediferențiere veșnică și imobilă.

Daniel VIGHI

FRANC ȘERBESCU

AMFORELE VIEȚII

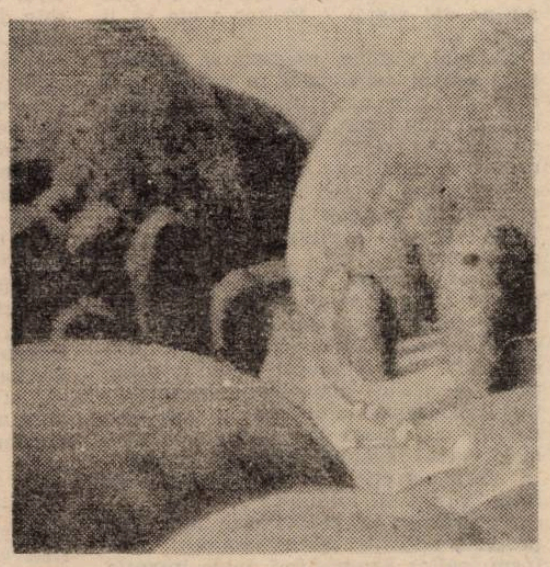

PETRU COMISARSCHI : Dealuri împădurite.

Toamna înainta cu pași repezi și lui Pantelică i se aprinse iarăși în suflet dorul de satul dintre dealuri.

„De ce nu m-aș repezi pînă acolo pentru cîteva zile ? își zise el. Ce dacă sînt în concediu medical ? Drumul nu mă va obosi, dimpotrivă, îmi va da noi puteri...". Zis și făcut. Luă rapidul, proaspăt pus în circulație, la vagoanele căruia lucrase și el, și ajunse cu bine în gara de destinație, după patru ore de mers. Coborî. Aci, în gară, vîntul bătea mai tare, printre molizii care-i amplificau vuietul, aducînd mirosul adevăratei toamne. După ce văzu cum tunelul înghite ultimul vagon al trenului, se îndreptă spre fîntîna gării. Bău din apa rece și gustoasă, cea mai bună și mai răcoritoare de pe tot traseul de cale ferată. Era firesc ca „La cumpăna apelor" să fie cea mai renumită fîntînă.

Se răcori, prinse noi puteri din izvorul pămîntului natal, și se așternu drumului, cale de șapte kilometri, peste colinele însorite. Abia după primul vîrf de deal se putea spune că, în fine, se apropia de sat. Acolo, îl întîmpină splendoarea livezilor de pomi fructiferi. Parcă un restaurator iscusit înviase culorile, estompate în mintea sa de patina vremii. Culorile deveniseră mai proaspete și mai fragede, așa cum se mai întîmplase deseori cu imaginile locurilor lui dragi, de o bucată de vreme încoace. Prunele brumării din livada mamei se copseseră. Băiatul desprinse cîteva.

„A venit toamna", șopti el. O împlinire firească și mult așteptată. Șterse pruna cu podul palmei și, mușcînd din jumătate, aruncă sîmburele în iarba încă verde, după care puse și cealaltă jumătate în gură. Privi copacii, plin de nostalgie. Gustul prunii și aroma ei îi năpădiră parcă întreaga ființă.

Admiră mai apoi merele din pomul sădit de el însuși cu ani în urmă și care acum crescuse atît de înalt încît abia că mai ajungea la crengile de la poale. Fructele n-aveau nici o pată. Erau roșii pe de o parte, acel roșu puternic de carmin, iar pe cealaltă parte albe ca de zăpadă, semnul cel mai sigur că se copseseră.

Își adună gîndurile, luă geamantanul în mîna dreaptă și porni încet spre casă. Ajuns în dreptul livezii lui moș Filimon, numai ce-l vede pe acesta trebăluind împreună cu soția.

— Bună ziua ! le ură Pantelică.

— Mulțam și bine ai venit acasă ! Uite cît de mare a crescut „bedașul" ! Cum îți merge la oraș ?

— Bine ! îi răspunse băiatul. Moș Filimon veni și îl îmbrățișă ca pe propriul lui fiu.

Își luă rămas bun și își continuă drumul.

Era o zi senină cu soare strălucitor. Vîntul sufla mai puternic decît la cîmpie. Dudul de la capătul satului, crescut acolo ca un străjer, își flutură pufinele frunze, întîmpinîndu-l. Își apleca ramurile în fața băiatului și parcă îi făcea semne discrete, ca pe timpul verii, cînd se urca pe crengile sale pentru a mînca agude.

Ajuns în fața casei părintești, situată la răscrucea celor trei drumuri, mare îi fu bucuria cînd mama sa, Anuța, ardeleancă aspră la fire, deșteaptă, frumoasă și vrednică foc îi făcu primirea prea bine cunoscută :

— Cum așa, ai venit pe acasă ? Credeam că n-o să mai vii în veci, după munca de-astă-vară ! Îl bătu peste obraji, să nu uite nici măcar pentru o clipă că-i băiatul ei cel mic, prislea familiei. Apoi îl îmbrățișă cu dragoste, sărutîndu-l.

— Mă bucur să te văd, reluă ea, aștept să mă ajuți la dusul fînului de la deal. Cu celelalte munci ale cîmpului m-am descurcat eu, dar la fînul de toamnă îmi trebuiesc ajutoare. E nevoie de un bărbat, care să-l arunce pală cu pală, în podul grajdului.

— Lasă, mamă, o să fie așa cum vrei dumneata. Te-ajut și de această dată, îi răspunse Pantelică. Dar, mai întîi, am să merg să-i văd pe mătușa Anastasia și pe vărul Chirilă...

* * *

Pantelică o nimerise cît se poate de bine, cu venirea lui acasă, deoarece, în toamna acestui an, pe lîngă otava din deal era și o recoltă bogată de fructe : mere, pere, prune, piersici și gutui.

Cu ani în urmă, cînd Pantelică era mai mic, îi plăcea să se ascundă în grămada de mere, în momentul depozitării acestora, admirînd-o cum crește. Întîi se rostogoleau micuțele sfere în jurul lui pînă la glezne, genunchi, pînă la mijloc, iar apoi, pînă aproape de umeri, învelindu-l cu răcoarea lor. Treptat însă merele îl încălzeau, pe măsură ce grămada se înălța. Încerca, din cînd în cînd, să se smulgă din strînsoare, ca dintr-o mulțime de planete care vroiau să-l rețină în lumea lor. Simțea cum fiecare fruct desena forma corpului său tînăr, dîndu-i impresia că plutește într-un rîu de arome binefăcătoare. Cînd gluma se îngroșa, cînd nu se mai putea smulge din apăsarea fructelor, îl apuca un fel de teamă și începea să strige :

— Nene Pavele, sînt aici între mere! Vino, te rog, și ajută-mă să ies. Și totul se termina cu bine.

Acum, contemplînd grămada de mere, înțelese, pentru prima dată, ce înseamnă scurgerea timpului. Se vedea parcă numai cu patru luni în urmă, cînd se întorcea cu mama de la treierat, aducînd sacii cu grîu de pe arie. Și apoi, acea minunată scufundare în vasele mari, pline cu aurul holdei. Copiii satului aveau obiceiul, un fel de ritual al fertilității, ca, atunci cînd se aducea grîul pentru sămînță și era vărsat în budanele construite special pentru depozitarea lui, să intre înăuntrul acestora. Vasele mari, cît o cadă de prune, se confecționau din doage de stejar ori fag, în formă tronconică cu vîrful în jos, pentru o mai bună aerisire, și erau asemănătoare cu vechile amfore grecești ori egiptene în care se păstra grîul sau uleiul. Adevărate amfore ale vieții. Băiatul intra în ele ca să ajute la golirea sacilor cu sămînță și simțea de fiecare dată ploaia boabelor de grîu căzîndu-i în valuri pe cap. Simțea apoi căldura și mirosul proaspăt al cîmpului și al germenilor vieții, emanate din dărnicia, din bogăția pămîntului. La început, nu lua în seamă greutatea boabelor minuscule. Simțea doar această viață latentă cum îi acoperea picioarele, cum se scurge în jurul lui semințele galbene ca un fluviu de aur, cuprinzîndu-i trupul, în apa valurilor sale, pînă la umeri, îngropîndu-i mai apoi pînă la bărbie. O viață între alte milioane de vieți. Le absorbea căldura lăuntrică, luată o vară întreagă de la soare. Îl extaziau. Acum, privind satul copilăriei, satul nou și fericit, Pantelică se pătrunse iarăși de căldura și vigoarea țărînii natale, ale roadelor ce i-au hrănit, încă din prima clipă, ființa.

Ion Hobana sau despre tot

La întrebarea „Cum ar fi arătat Anticipația românească fără Ion Hobana ?" răspunsul este acesta : fără îndoială, mult mai săracă. Rar se întîlnește o astfel de identificare între om și domeniul pasiunii sale. Acestuia Ion Hobana i-a dat, cu notabile succese, mult din ceea ce acesta avea nevoie. Și nevoie avea de multe. Astfel, la începutul activității sale, autorul intra într-un domeniu prea puțin populat ; socotit, în mare parte, o țară a nimănui. Nu exista încă o tradiție (nu exista, mai bine spus, conștiința acesteia), ba chiar genul în sine nu era bine individualizat. Așa s-a născut **Ion Hobana — scriitorul.** A publicat volume de proză cum sînt : **Ultimul văl** (Editura Tineretului, 1957), **Sfîrșitul vacanței** (Editura Tineretului, 1960, ediția a doua 1963) și **Un fel de spațiu** (Editura Albatros, 1987)

În afara acestora, proza scurtă purtînd semnătura sa apare și în cîteva volume colective, multe întocmite de **Ion Hobana — autorul de antologii.** Așa s-au născut : **Vîrsta de aur a Anticipației românești** (Editura Tineretului, 1969), **Oameni și stele** (Editura Tineretului, 1963), **Odiseea marțiană** (Editura Minerva, 1975), **O falie în timp** (Editura Eminescu, 1976).

O altă față a sa este dată de Ion Hobana editorul și traducătorul. Așa apar în românește **Opere complete** de H. G. Wells, precum și o serie din scrierile lui Jules Verne. Trebuie să mai amintim aici că autorul **Ultimului văl** semnează prefețe, postfețe și studii critice la o serie de scriitori români și străini.

O altă latură a activității sale o reprezintă critica și teoria literaturii S.F. În anul 1968, la Editura Tineretului apare volumul **Viitorul ? Atenție !** o culegere de texte critice despre S.F., adnotate și comentate de îngrijitorul ediției. Mai tîrziu apar și cărțile sale proprii : **Douăzeci de mii de pagini în căutarea lui Jules Verne** (Editura Univers, 1979), **Science-fiction,** autori, cărți, idei (Editura Eminescu, 1983) și **Literatura de Anticipație** (volumul II, Editura Eminescu, 1986).

Acestea în ceea ce privește literatura de Anticipație propriu-zisă, căci Ion Hobana mai aruncă scormonitoare priviri și în domenii conexe. Așa se explică apariția volumelor sale : **Imaginiile posibilului. Filmul științifico-fantastic** (Editura Meridiane 1968) sau **O.Z.N. o sfidare pentru rațiunea umană** (scrisă împreună cu Julien Weverburgh) (Editura Enciclopedică română, 1971).

Dacă mai adăugăm faptul că Ion Hobana este un autor tradus în mai multe limbi și că este unul din spiritele animatoare ale mișcării S.F. din țara noastră și de peste hotare (din 1987 este Coordonatorul Societății Europene de Science-Fiction) avem pe deplin imaginea unei personalități de prim rang a artei românești.

Poziția de pe care se pleacă în fiecare demers al său, fie că este vorba despre o nouă povestire, despre un simpozion la Uniunea Scriitorilor sau despre o prefață de Volum, este cea a umanismului, a unui umanism aplicat ce nu se îndepărtează niciodată de om, de ființă. Iar atunci cînd această distanțare există, ea este făcută conștient, pentru a permite o întoarcere îmbogățită, oferind, în același timp, posibilitatea unei și mai largi, unei și mai bune cuprinderi a specificului uman. Astfel putem înțelege mai bine ideile sale ce pledează pentru o literatură de avertisment, capabilă să trezească în contemporaneitate grija pentru existență, pentru viața tuturor. Însă nu trebuie să înțelegem de aici că Ion Hobana ar fi adeptul unei literaturi catastrofice, a alienării, ce pune accentul pe laturile bolnave ale lumii. Arătîndu-le, relevînd funcțiile și sarcinile contrautopiei, autorul **Emisiei nocturne** vorbește cu o și mai mare convingere despre posibilitățile de afirmare ale adevăratelor valori, despre posibilitatea construirii unei lumi în care să se conviețuiască pașnic, în numele unor nobile idealuri. Cel mai adesea personajele sale sînt animate de astfel de convingeri.

portrete

Făcînd imaginea unui adevărat „om orchestră", am adăugat aici și capacitatea de a se apleca cu multă pricepere asupra textelor multor tineri autori, Ion Hobana poate fi numit „pe drept cuvînt, **„omul total"** al Anticipației românești. Și nu ne îndoim că odată cu trecerea timpului, meritele sale se vor accentua tot mai mult.

Lucian Vasile SZABO

În umbra marilor pasiuni

Era un om de o rară delicatețe și omenie. Îl întîlneam, de obicei, la concertele simfonice de simbătă, unde era un nelipsit. Dar l-am căutat și în miniona sa garsonieră, de pe Circumvalațiunii. Acolo, în solitudinea bătrînească în care se retrăsese, după anii pensiei, el își crease un cuib plăcut, țesut din amintiri, din lucrările sale plastice, acuarele de o rară sensibilitate coloristică și de atmosferă, și de sutele de manuscrise, dedicate cercetării muzicii românești bănățene. Căci profesorul și gazetarul, creatorul de coruri Vasile Vărădeanu a fost unul din întemeietorii și continuatorii cîntului în Banat. El a slujit „Cîntecul la el acasă", așa cum și-a intitulat scrierea sa remarcabilă despre creațiile muzicale ale locului. El a slujit, prin scrisul său elevat și penetrant, mișcarea artistică a epocii sale, dintre cele două războaie. A scris și despre monumentele din preajma Oraviței. La revista noastră, solicitîndu-l, a semnat o seamă de medalioane muzicale și a scris cu pertinență despre viața muzicală. Sensibil acuarelist și desenator, el a ilustrat locurile natale din preajma Oraviței cu lucrări ce denotă nu numai farmecul unui colorist, dar și stăpînirea compoziției miniaturale. Dialogurile cu el, pornite spontan, deveneau adevărate lecții de cultură bănățică. Era bîntuit de o informație colosală asupra fenomenului, deși, întotdeauna, știa să-l ascundă, sub o fermecătoare modestie, pe omul atoateștiutor. A trăit modest, în umbra marilor sale pasiuni, muzica și pictura, fiind întotdeauna gata să deschidă, în fața ta, înflăcărat, evantaiul frumuseților acestor arte, pe care le-a stăpînit cu minuție și pe care le-a slujit cu devoțiune pînă în ultimul ceas.

Ion ARIEȘANU

...ugen Evu

PE GENUNCHI

...enunchi poemul. Scade
flama
...sub mina ce tresare
...ată și mă prinde teama
...grăbită-mbrățișare.
...neală trec vopsind aiurea
...mesteceni. Arbori-zebre.
...urat cu-n rustic dor
pădurea
...juru-mi vegetale febre.
...foc ce arde în tăcere
...uvintelor ce iute pier;
...zdrențuite-n adiere
... Intră foc desculț
în cer.

...OR DE OBRÎȘA

...ține acest ulcior
...almei și tresare
...ui de lut sonor
...n murmur din izvoare

...care a slujit
...tare și sărut
...ă... N-a pierit
...ri gura ce-a băut.

...ia ce-ar fi moartă
...mine-adevărat
...de-altădată
...blînd, a-ncuviințat...

...E LEMN DE TEI

...lemn de tei, din care
moții
...rin veacuri tulnice
frumoase,
...Vidrei, doar un pumn de
case,
...sihastre sus, pe dealul
Roții.

...lemn de tei; melodioase
...care spre seară-mbie,
...urii, că niște stele joase,
...pe coastele cu vie.

...lemn de tei în care sună
...dangăt de vecernii,
...ca sîmburii de prună
...puri aurul bătrîn al iernii.

...lemn de tei, legat cu
piatră.
...e de plug ale-nstelării;
...în doine, veche vatră,
...ce țin lumina țării.

...etru Vasile Tomoiagă

...FRĂ DE NEAM

...a este o țară anume
...ele sărută pămîntul mereu
...e alint și cu toamne
molcume
...ile cad năpraznic și greu.

...rm liniștiți în patria lor
...e șuvoaie rebele;
...ainic, se avîntă în zbor
...a înaltă a acelorași stele.

...c muguri, apleacă
podoaba,
...logodiți în inele de lemn:
...ri bogate își împrăștie
roada
...chimbatul de veacuri
însemn.
...amată țărmurile-n
împreunare
...-și pescărușii în nori...
...ile mătăsoase, surîzătoare,
...ind neasemuite culori.

...eam ce adînc poți să dori,
...ce se înalță tulburătoare.

...SIND A TRUDĂ...

...a trudă și-a pămînt
viața într-un jurămînt
...e și de curat descînt;
...gător sînt și înfrînt.

Și timpul e vînarea unui vînt,
cum tot pămîntu-n ceruri e răsfrînt
fecioarele plutesc lîngă veșmînt,
deși învingător sînt și înfrînt.

Secunda zilei trudnic o frămînt,
în rîul vorbei nesecat și sfînt
mă știu poet aproape de cuvînt —
deși învingător sînt și înfrînt!

VÎLVĂTAIE DE RUG

Am iubit,
doamne cum am iubit
necruțător ca trăznetul
Și dureros
ca un drum de cuțit.

Inutil, ca punga unui sărac,
băierile sufletului desfac;
Tînguios de pustiu;
tristețe deplină —
toamna
formele desnădăjduite-și declină.

În nenumărul zilelor
sînt ciobul de soare, mocnit,
am iubit,
doamne, cum am iubit
cînd o singură adiere
a dragostei tale
m-a aprins în roșii
mistuitoare petale...
Cînd o singură privire
mă cheamă
la vechiul dragostei jug
și din cenușă pentru cenușă
mă-nalț vîlvătaie de rug.

CIOPLITORUL DE SARE

Mamă, mi-e inima ca un bulgăr
de sare,
bună doar cum e sarea în anume
bucate.
Pentru cîrtițe, soarele zadarnic
răsare
Pentru timp nu există
aproape-departe...
Viața, mamă, cu toate cele în ea,
are menirea de foc și de patimă;

PETRU COMISARSCHI: Valea Nerei.

Taci, bulgăre de sare, taci
nu-ți striga
Povara prelinsă pe tine: o lacrimă.

Tot ce e omenesc se adună-n tăcere
Și îți brăzdează sufletul în șuvoi;
cuvintele sînt grele, de miere,
ele se scurg, fremătînde, pe alături
de noi.

Iată, mă înalț din prea plinul
ce mă cere
Cioplitorul de sare: cel mai nobil
altoi.

Valeriu Rista

NEFIREASCA RĂBDARE

În ploaia măruntă a peliculei uzate,
pasul dansatoarei rămîne singur
sub voluptatea mișcării.
Dau la o parte un chip străin,
atingînd cu mîna chipul tatălui meu,
întipărit în răsfrîngeri.
O, tinerețe, fior năruit
pe domoale întinderi de extaz,
neprețuite-ți sînt aparentele
pătrunderi.
Mă mai închin ție, blîndă noapte,
sporind nefireasca răbdare
a cuvintelor venite de departe,
întîrziate săruturi neîmplinite,
care-l redescoperă în mine pe
urmașul risipitor.

LACRIMA TA, IUBITO

Au pus pe urmele mele hăitașii
și vînătorii cei șireți.
Aproape că nu mă mai pot pîti
în ascunzișuri de sine.
Vor fi trecut imaginarele
întîmplări străvezii — ce n-au fost
așa.
Destăinuite miezuri descoperă
corpurile verbelor.
Lacrima ta, iubito,
îmi amintește o aleasă deslușire,
și nerăbdarea care desfrunzește
contagioase cuiburi.
Eu doar mai supraviețuiesc
stîngăciei mele
în ultimatumul schimbării.

SĂ-ȚI ÎNTIND MÎNA

Nu sînt curios să știu cine ești,
Mi-ar place doar să-ți întind mîna,
drept plată pentru ziua de ieri.
În privire aveai armură de războinic
la aprinderea drumurilor lungi,
ajunse tîrziu.
Mi-a fost teamă, ca și cum,
ascultînd vocile cunoscute,
nu aș mai fi întîlnit un prieten.
Încă nu mi-ai spus un cuvînt,
să mulțumești ciudatele flori
cînd noaptea îmi intră în cameră.
Ai să-mi dai lucrurile regăsite,
sau bucuria lor...?

Ion Izvor

MIRESME DE PRIMĂVARĂ

Visez puterea bobului de grîu
de-a răsturna munții invizibili
din văpaia de lut
care ne păstrează de veacuri.
Visez puterea ierbii
de-a topi aerul cu păsări în brațe.

COPILUL

Se deschide cerul
răsărind zîmbetul.
Zborul cu primăveri
al albinei
adăpostește
nectarul
și-o viață de copil
nădăjduind
mierea din pisc.

SALCIA

Albina, vîntul...
purtători de sîmbure
cu adevăr dulce,
în pas cu orarul astral
al grîului în devenire!

De patimă
s-a aplecat salcia
ori din candoare?

RĂDĂCINĂ

Pe fila albă
stă copacul purtîndu-și numele.

Pe nervuri de rădăcină fierbinte,
unde se coc fructele unei chemări
neauzite, cînd sîngele bate
din aripi, aș pleca sub formă
de cîntec.

DICȚIONAR LITERAR

Aurel Gheorghe Ardeleanu

Prozator și dramaturg. S-a născut la 26 aprilie 1936 în Timișoara. Absolvent al Institutului de arte plastice „Nicolae Grigorescu" (1981). Instructor principal la Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă al județului Timiș. Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (Asociația din Timișoara). Debutează în 1969 cu piesa într-un act **Așteptarea** (Colecția „Teatrul de amatori" a Casei de Creație populară a județului Timiș). În 1982, publică romanul **Ploaia de nisip**, Ed. Facla, distins cu Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara. Între 1969 și 1982 i s-au difuzat, reprezentat ori tipărit mai multe piese: **O stea, două, trei..., Baticul cu buline roșii, Rețeta** (scenarii radiofonice); **Casa părintească** (1978) și **Puncte cardinale** (1981); **Coroană pentru Doja** (Teatrul Național din Timișoara, stagiunea 1972/1973); **Appassionata**, reprezentată la Teatrul Național din Timișoara în stagiunea 1974/1975 și la Teatrul de Stat din Oradea (stagiunea 1975/1976); **Tunul de cireș**, piesă jucată de Teatrul de Nord din Satu-Mare (stagiunea 1975/1976) și **Tentația**, inclusă în repertoriul Teatrului Național din Timișoara (stagiunea 1983/1984) și în cel al Teatrului Național din Cluj-Napoca (stagiunea 1984/1985). De o atenție specială s-a bucurat **Coroană pentru Doja**, piesă „memorabilă" (Dumbrăveanu, 1977), remarcată pentru „reconstituirea de tip brechtian distanțat demonstrativă, dar nu lipsită de fior dramatic" (Stancu, 1972). Concepută ca o „succesiune de voci și nu atît de personaje", cuprinzînd „parabole cu valabilitate etern umană" (Ungureanu, 1972), lucrarea a fost receptată, dincolo de mesajul ei istoric și social, ca „o foarte modernă reflecție a actului creator teatral asupra lui însuși" (S. Adriana, 1972). Despre **Ploaia de nisip** s-a afirmat că este „un roman al cetății" în care „adevărurile istorice ies la iveală ca adevăruri umane" (Odangiu, 1984), un roman, pe de altă parte, ce dovedește aptitudinile autorului pentru proza de analiză și de atmosferă. Aceleași însușiri se regăsesc în volumul **Ființe de o zi**, Ed. Facla, 1984 (proză scurtă).

REFERINȚE CRITICE

În volume: Ion Cocora, **Privitor ca la teatru**, I, Ed. Dacia, 1975; D. R. Popescu, **Virgule**, Ed. Dacia, 1978.

În presă: Cornel Ungureanu, **Caietul program** al Teatrului Național din Timișoara, 1972; Natalia Stancu, **Coroană pentru Doja**; „Scînteia", 19 octombrie 1972; Radu Albala, **Coroană...**, „Teatrul", 11/1972; S. Adriana, **Pledoarie pentru teatrul modern**, „Orizont", 48/1972; D. R. Popescu, **Inscripție pe o plajă fierbinte**, „România literară", 33/1973; A. C. Iordache, **Un dramaturg: Aurel Gheorghe Ardeleanu**, „Orizont", 23/1974; Anghel Dumbrăveanu, „România literară", 33/1977; Florin Bănescu, **Ploaia de nisip**, „Familia", 7/1983; Marian Odangiu, **Spațiul originar**, „Orizont", 9/1983; Cornel Ungureanu, **Ploaia...**, „Contemporanul", 14/1983; Laurențiu Ulici, **Poveste din cartierul de vest**, „România literară", 18/1983; Ion Cocora, **Tentația**, „Tribuna", 7/1984; Tudorel Urian, **Prieteni de ocazie**, „Orizont", 7/1985; Constantin Cubleșan, **Ființe de o zi**, „Tribuna", 7/1985; Irina Petraș, **Ființe...**, „Steaua", 6/1985 etc.

Valeriu Armeanu

Poet. S-a născut la 23 mai 1946 în localitatea Giroc (Timiș). După absolvirea liceului, se stabilește în Drobeta-Turnu Severin, unde activează ca bibliotecar. Este membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (Asociația din Timișoara).

Cele dintîi poezii în revista „Ramuri" (1963). Debut editorial cu volumul de versuri intitulat **Să visăm**, Ed. Eminescu, 1970. Au urmat: **Imn la Cetatea Luminii**, Ed. Facla, 1974; **Odihna lacrimii**, Ed. Scrisul Românesc, 1977; **Lanul cu vedenii**, Ed. Facla, 1978; **Neguțătorii de triluri**, Ed. Eminescu, 1979; **Vanități**, Ed. Cartea Românească, 1980; **Azilul de cuvinte**, Ed. Cartea Românească, 1983 și **Poeme**, Ed. Eminescu, 1989. Evoluție lentă, cu gestație îndelungată și numeroase căutări pînă la purificarea tonului și descoperirea propriei identități. În primul volum încearcă să aducă „o notă inedită" (Felea, 1977), prin apelul la un limbaj conotat dialectal și folcloric; în cel de al doilea, abordează „reportajul liric" (Firan, 1986) etc. O dată cu **Vanități**, „poetul se schimbă radical"; el scoate la lumină adevăratele surse ale lirismului său, precum și mijloacele prin care „eul liric se manifestă deplin" (Ulici, 1984, cf. și Tuchilă, 1980).

REFERINȚE CRITICE

În volume: **Literatura română contemporană. I. Poezia**, Ed. Academiei R. S. România, 1980, p. 743; Florea Firan, **Profiluri și structuri literare**, Ed. Scrisul Românesc, 1986, p. 68—69.

În presă: Victor Rusu, **Imn la Cetatea Luminii**, „Orizont", 44/1974; Aurel Cherlea, **Odihna lacrimii**, „Orizont", 39/1977; Victor Felea, **Odihna...**, „Tribuna", 43/1977; Emil Manu, **Odihna...**, „Tribuna", 47/1977; Aurel Cherlea, **Lanul cu vedenii**, „Orizont", 42/1978; Mihai Dușescu, **Viziune solară**, „Ramuri", 8/ 1978; Andrei Roman, **Neguțătorii de triluri**, „Luceafărul", 35/1979; Virgil Mazilescu, **Neguțătorii...**, „România literară", 52/1979; Costin Tuchilă, **Vanități**, „Luceafărul", 28/1980; Nicolae Ciobanu, **Vanități**, „Luceafărul", 45/1980; Laurențiu Ulici, **Unghiul schimbării**, „România literară", 19/1984 etc.

Olimpia BERCA

istorie document

Făurirea P.C.R. — moment culminant al avîntului revoluționar

Perioada dintre anii 1918—1921 a fost în mod judicios reținută de cercetătorii istoriei contemporane ca fiind perioada avîntului revoluționar. O dată jalon în istoria națiunii noastre este 8 Mai 1921, ziua în care a început Congresul de întemeiere a Partidului Comunist Român. Moment culminant al avîntului revoluționar, făurirea partidului comunist era o consecință firească a prefacerilor societății românești din epoca postbelică, o expresie a creșterii ponderii clasei muncitoare pe plan social și politic. Desăvîrșirea statului național unitar român la sfîrșitul anului 1918, ea însăși expresie a prefacerilor revoluționare care au urmat primei conflagrații mondiale, a avut printre consecințele importante și întregirea forțelor proletare, crearea unui nou cadru de manifestare pentru mișcarea muncitorească. Cei peste 700 000 de muncitori din România anilor 1918—1920, relativ puțin în comparație cu totalul populației, aveau însă o pondere apreciabilă în viața țării, pondere care depășea forța lor strict numerică. Mișcarea socialistă se afirma ca o mișcare de masă, antrenînd și categorii largi muncitoare neproletare în lupta pentru transformări sociale de structură. Imediat după 1 Decembrie 1918 a început și procesul de unificare a mișcării socialiste din țara întregită, pe fondul unei accentuate radicalizări. Aceasta este și semnificația noii titulaturi de Partid Socialist, adoptată la sfîrșitul anului 1918 (ca delimitare față de vechea mișcare social-democrată), iar „Declarația de principii", care sintetiza noul program, anunța fără echivoc că el „este un partid de clasă care, inspirîndu-se de la ideile socialismului științific, urmărește desființarea exploatării muncii sub orice formă prin trecerea mijloacelor de producție și de schimb în stăpînirea societății", acționînd pentru cucerirea puterii politice „în vederea realizării idealului comunist". Declarația comună a Comitetului Executiv Provizoriu al Partidului Socialist și a Comisiei Generale Provizorii a Sindicatelor din România se adresa tuturor forțelor proletare în vederea creării unui „singur bloc, socialist, un singur partid proletar care să ducă înainte lupta clasei muncitoare din noua Românie spre realizarea idealului ei socialist de dezrobire de sub apăsarea burghezo-capitalistă. România nouă de astăzi trebuie să devină România socialistă de mîine". Prin această declarație, care exprima adeziunea socialiștilor români la înfăptuirea statului național unitar se arăta astfel și modul în care clasa muncitoare concepea evoluția societății românești.

În cadrul procesului de unificare a mișcării socialiste s-au individualizat ca acte preliminarii importante consfătuirea din 30 martie 1919 de la București, la care au participat delegați ai partidelor socialiste din vechiul regat, Transilvania și Banat și mai ales conferința mișcării socialiste din 23—26 mai 1919 de la București, care a reunit delegați ai tuturor formațiunilor socialiste din țară. Prin adoptarea „Declarației de principii" și a programului electoral se asigura coerența întregii mișcări socialiste din țară, a cărei deplină unificare urma să fie consfințită de viitorul congres. Practic, Partidul Socialist acționa deja unitar, fiind și primul partid politic din țară care avea organizații în toate regiunile. Sub influența sa erau și cei peste 200 000 de muncitori organizați în sindicate, la fel și organizațiile de tineret care numărau mai multe mii de membri (muncitori și studenți), astfel că Partidul Socialist devenise în această epocă un partid de masă, încă o trăsătură distinctă față de partidele burgheze, mai toate partide de cadre. În regimul votului universal (atît de limitat cum era conceput de legea electorală și cu toate manoperele abuzive de la alegeri), el avea și o însemnată pondere electorală. Astfel, deși la alegerile din 1919, partidul și-a retras în ultimul moment listele, din cauza unor aprecieri tactice eronate, totuși 7 candidați au fost aleși, căci electoratul a trecut peste consemn și a forțat intrarea socialiștilor în Parlament, iar în 1920 socialiștii au obținut 21 de mandate în Adunarea Deputaților și 3 pentru Senat (unde pătrundeau întîia oară). Era consecința firească a aderenței programului socialist, cel mai democratic în peisajul politic al României de atunci, ca și a progresului în materie de unitate prin constituirea forului conducător unic la Conferința de la București din 31 ianuarie — 1 februarie 1920.

Acțiunea politică se făcea pe fondul unor puternice confruntări sociale. Distrugerile cauzate de război, degringolada economică ce i-a urmat au avut un impact dureros asupra nivelului de viață al straturilor populare, care se aflau în multe cazuri la limita supraviețuirii. Un lanț de greve în 1918, 1919, 1920 afirmă tot mai marea combativitate a clasei muncitoare, culminînd cu greva generală din octombrie 1920, cea mai mare bătălie de clasă din România capitalistă. Ea fusese precedată în 1919 de greva generală a ceferiștilor și a petroliștilor, cu peste 20 000 de participanți fiecare, de alte greve pe ramuri de producție, centre sau chiar întregi regiuni industriale. Semnificativ este că doleanțele strict economice și cele privind condițiile de muncă se îmbinau tot mai mult cu cele de ordin politic, ca de pildă recunoașterea consiliilor muncitorești, ceea ce învederează radicalizarea accentuată a muncitorimii. Radicalizare care și-a avut reflexul necesar și în sînul mișcării socialiste. Încă din 1918—1919, în rîndurile mișcării socialiste sînt semnalate grupuri comuniste, caracterizate printr-o marcantă combativitate. Ele profesau totodată și unele concepții stîngiste, derivate din aprecierile care se făceau atunci asupra iminenței revoluției socialiste mondiale. După înființarea Internaționalei Comuniste, în martie 1919, aceste grupuri au militat pentru afilierea mișcării socialiste românești la Internațională. Conducerea oficială a partidului acorda prioritate organizării congresului de unificare, care avea să se pronunțe și asupra eventualei afilieri.

Greva generală din 1920 a evidențiat cu putere necesitatea făuririi unui partid politic consecvent revoluționar al clasei muncitoare și a dat impuls unui profund proces de clarificare ideologică în interiorul partidului socialist.

Curentul pentru transformarea Partidului Socialist în Partid Comunist s-a intensificat, cuprinzînd masa membrilor, majoritatea secțiunilor partidului declarîndu-se pentru crearea unui partid comunist. Mișcarea muncitorească în întregul ei se deplasa în direcția promovată de militanții revoluționari din partid, aceea a adoptării programului și tacticii comuniste. Această transformare, în condițiile în care activa atunci mișcarea muncitorească din lume, se putea face numai în contact cu Internaționala Comunistă, care urma să-și dea girul. Transformarea Partidului Socialist în partid de tip nou, revoluționar, fiind legată implicit de problema afilierii la Internațională, dezbaterile din partid au fost direcționate în acest sens cu prilejul alegerii delegaților la Congresul care și-a început lucrările la 8 Mai 1921. Majoritatea delegaților au primit mandat imperativ din partea organizațiilor pe care le reprezentau să voteze afilierea, deci transformarea în Partid Comunist. Din 540 de mandate din partea a peste 45 000 de membri de partid, marea majoritate (428) au fost, la vot, pentru afilierea fără rezerve la Internațională. A fost un caz rar în istoria mișcării muncitorești mondiale, cînd un întreg partid socialist, fără sciziune, se declara pentru transformarea în partid comunist. Mișcarea muncitorească din România se vădea, prin constituirea Partidului Comunist, sincronică cu mișcarea muncitorească din lume. Prin documentele dezbătute la Congres, Partidul demonstra că avea, încă de atunci, o viziune globală asupra societății românești, indicînd căile de rezolvare a marilor probleme sociale.

Arestarea delegaților la Congres, care a șocat și indignat opinia publică, nu a avut efectul scontat de guvernanți. În viața politică a României apăruse un partid calitativ nou care, polarizînd sub steagul său clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea, își va spune cuvîntul în toate marile evenimente ale istoriei României, ridicînd pe un plan superior lupta de eliberare socială a poporului român, Congresul din mai 1921 constituindu-se ca un punct culminant al anilor de avînt revoluționar.

„Formarea Partidului Comunist Român — arată tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU — a reprezentat victoria concepției revoluționare, a socialismului științific, a marxism-leninismului revoluționar, constituind un moment istoric de importanță deosebită în mișcarea revoluționară din țara noastră, în organizarea luptei viitoare a proletariatului, a maselor asuprite din România".**

Traian ARDELEANU

Partidul - centrul vital

(Urmare din pag. 1)

dezvoltării economico-sociale, partidul este forța fundamentală care se implică activ în toate domeniile vieții sociale, mobilizează și unește strîns în jurul său toate forțele sociale și politice ale națiunii noastre. Astfel, prin rolul și funcțiile multiple pe care le îndeplinește în cadrul societății, el se afirmă continuu, cu putere crescîndă, în calitate de centru vital al națiunii, asigurînd funcționarea armonioasă a tuturor sectoarelor societății, orientarea generală a activității întregului popor, conturarea unor îndrăznețe perspective ale evoluției sociale, pe calea edificării socialismului și comunismului. Angajarea directă a partidului în conducerea organelor de stat, economice, științifice și sociale a dus la întărirea puternică a legăturii sale cu toate sectoarele vieții sociale, cu masele de oameni ai muncii, la creșterea rolului său în concordanță cu noile exigențe ale continuității procesului revoluționar. În acest fel se pot finaliza plenar funcțiile partidului în cadrul societății — de conducere, organizare, teoretizare, prospectare, mobilizare, educare — în dialectica raporturilor partid-stat, care subsumează dinamica interacțiunilor dintre cele două instituții politice fundamentale ale sistemului de conducere a societății, punînd în relief răspunderea primordială a partidului comunist de a iniția și defini linia politică generală a dezvoltării sociale, dînd expresie intereselor vitale ale întregii națiuni de a organiza transpunerea sa în practică, inclusiv prin intermediul puterii de stat.

În Expunerea din 28 noiembrie 1988, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** arăta că : **„Împletirea justă, dialectică, a rolului partidului cu creșterea răspunderii și a rolului organelor de stat și organismelor democratice, al maselor populare, constituie factorul determinant al întăririi unității și forței de acțiune a poporului nostru, al îndeplinirii de către partid a misiunii sale istorice de conducător politic, de forță vitală, de centru vital al întregii națiuni".** Din această perspectivă, afirmarea democrației muncitorești-revoluționare, în condițiile exercitării conducerii unitare a vieții economico-sociale, conlucrarea tot mai strînsă între organele de stat și noile organisme democratice, pe plan național și la nivel județean, integrarea organică a acestora în viața noastră socială au dus și duc în concepția partidului nostru, a secretarului său general, la **afirmarea tot mai puternică a unui nou sistem democratic, în care poporul reprezintă factorul hotărîtor.**

Un colorist înnăscut

plastică

Petru Comisarschi împlinește anul acesta 25 de ani de la absolvirea Facultății de Arte Plastice din Timișoara. Tot atunci s-a stabilit la Reșița, unde a fost repartizat și unde funcționează și în prezent ca profesor la Școala generală nr. 12. Cu mai bine de 20 de ani în urmă, am avut prilejul să vernisez prima expoziție a profesorilor de desen din Reșița. Unul din cei trei expozanți era Petru Comisarschi care, încă de atunci, împreună cu colegul său, Petru Galiș, ca profesori la Școala Populară de Artă, au creat o adevărată emulație în rîndul pictorilor amatori din orașul de pe Bîrzava.

De la înființarea Cenaclului Uniunii Artiștilor Plastici din Reșița, el este un membru activ. În timp, a avut mai multe expoziții personale și a participat la numeroase expoziții de grup, organizate în țară și în R.S.F. Iugoslavia (unde a și fost în două rînduri, în tabăra de creație organizată de orașul Pancevo). A realizat cîteva lucrări de artă decorativă și publicitară și, împreună cu alți colegi de breaslă, două fresce, în tot atîtea instituții din municipiul Reșița. Sporadic, face și ilustrație de carte. Mereu prezent în viața cetății, nu a fost eveniment important care să nu-l inspire în realizarea unor desene, publicate apoi în paginile ziarului local. Îl ajută în acest sens spontaneitatea sa, prin care realizează portretele colegilor sau ale prietenilor. Desenul, care-i stă la îndemînă ca nimănui altcuiva între colegii săi, îi dă puterea, îndrăzneala și capacitatea de a conduce linia cu forță și siguranță. Alături de pasiunea pentru

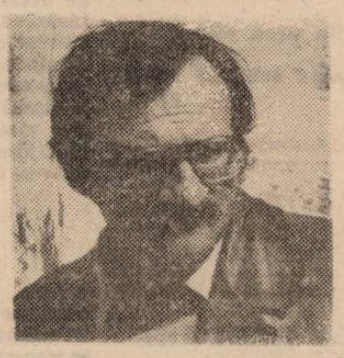

desen, Petru Comisarschi se remarcă, în același timp, ca un excelent pictor. Între principalele genuri pe care le abordează: natura statică, portretul („Aurel Vlaicu", „Motiv renascentist", „Muzicantul", „Crașovanca") ; compoziția („1907", „Pescarii", „Tinerii") și peisaje inspirate cu predilecție din Banat. De fapt, peisajele sale ne dau sentimentul unei integrări într-o valoare general percepută. Că el excelează în peisaj ne stau mărturie și cele două lucrări („Peisaj I", „Peisaj II") care au figurat recent în Salonul interjudețean de artă plastică — Timișoara 1988.

Petru Comisarschi este un colorist înnăscut. Tonurile cu nuanțe calde, care chiar și atunci cînd el folosește o multitudine de griuri, inspiră optimist. Ca modalitate de exprimare, el e un sintetic decorativ și monumental, calități evidente în picturile sale.

În ultima perioadă, activitatea sa se remarcă printr-o susținută muncă de atelier și, ca urmare, prin participarea sa la toate manifestările Cenaclului din Reșița, cu o serie de lucrări. Numai în ultimul an și jumătate a participat la patru tabere de creație : la Semenic, Bozovici (Caraș-Severin), Mraconia (Mehedinți) și una în străinătate unde a fost prezent cu lucrări în expozițiile organizate cu aceste prilejuri.

Deliu Petroiu, criticul de artă timișorean, spunea despre el : **„Încă din anii facultății, Petru Comisarschi a fost preocupat de însușirea limbajului modern al picturii. Pictura lui a explorat zone ale abstractului, ale geometrismului, ale sintezei plastice, întotdeauna cu o predilecție pentru coloritul bogat, suculent".**

Petru Comisarschi este un virtuos care își realizează cu aceeași ușurință atît desenele cît și lucrările plastice. Aflat la deplina sa maturitate și putere creatoare, pictorul este unul din fruntașii artei plastice cărășene, iar creațiile sale sînt adevărate sărbători ale ochiului și spiritului.

Titus CRIȘCIU

excelsior

Ioana Precup

ODĂ ȚĂRANULUI

Țăran cu fața arsă de soare și vînt,
Cu mersul rar și sigur, stăpîn pe-al tău pămînt,
Gorun crescut cu fală din strămoșească glie,
Ai fost și ești al țării izvor cu apă vie.

Tu ce trudești țărîna, ești om de omenie
Cu codrul știi, cu cîmpul, să legi prietenie
Și înțelegi glasul de păsări și fîntînă
Ce izvorăște-n vatră redîndu-ne lumină.

Cu brațele vînjoase tu apărata-i plaiul
Ți-ai păstrat cu credință portul, dar și graiul
Și doina strămoșească tu știi să o doinești
Țăran al țării mele, din plaiuri românești.

ȚARA MEA CRĂIASĂ

Țara mea crăiasă, floare din lumină,
Mamă milenară, patrie grădină ;
Fete ai frumoase și voinici feciori
Și pămîntu-ți este smălțuit cu flori.

Păsările-nalță cîntece în ramuri
Iar tu porți pe tîmplă unduioase flamuri.
Pe cîmpii mănoase, holdele-s de aur
Toate sînt prinosul din dacic tezaur.

Slava ta se 'nalță zi de zi sub soare,
Glorioasă țară, tu, nemuritoare
Crești măreață-n pace, trainică-n veșcie
Țara mea crăiasă, mamă Românie.

BRÎUL TRICOLOR

Floare de susai,
Pe-o gură de rai,
Mioritic plai
Doinit din cel nai
Și din fluieraș
De cel ciobănaș.
De rîuri, izvoare
De dalbe fecioare.
Pe plai de vechi neam,
Cu muguri în ram,
Cu brazi ne-aplecați
Cu vrednici bărbați,
Cu cîmpuri de flori,
Cu voinici feciori.
Mîndre cosînzene
Din vă. și poiene
Au țesut un brîu
Din spice de grîu,
Din albastra zare
Din raze de soare.
Din dor, din bujori
BRÎU ÎN TREI CULORI.
Lacrimă de lună,
Brîu de voie bună,
Lacrimă de rouă,
Brîu de viață nouă.
Brîuleț de-argint
Pace pe pămînt.

VERSUL

Balsam al gîndului e versul,
Vis ce mă poartă peste lume,
Făclie ce mă luminează,
E steaua mea, ce nu apune.

E zîna din copilărie,
Petale albe-n suflet plouă ;
Din lacrimă se întrupează,
E gingașa floare de rouă.

Se lunecă precum izvorul
Zile întregi și nopți la rînd
Răcorind filei ogorul
Pînă-adorm cu el în gînd.

Și dacă inima e grea,
Ori valu-i făr' de mărginire
Mireasma versului mi-aduce
O pace făr' de-asemuire.

MUNTELE VRĂJIT

Metaforele se prind de numele artiștilor nepereche precum algele de carenele marilor corăbii ce străbat nemărginirile de ape. Ele se nasc din buna noastră intenție de a ne exprima admirația și afecțiunea, de a-i glorifica, ba chiar de a-i consacra nemuririi, ca și cum nu singură opera lor ar avea, oricum, această putere. Sînt, firește, întotdeauna pioase aceste metafore, dar de multe ori neinspirate, calpe, limitative. Preluate și repetate la nesfîrșit de minți iubitoare ale ideilor „de gata", ele se uzează curînd, pierzîndu-și orice pregnanță și devenind în cele din urmă niște fioroase și leneșe stereotipii de care s-ar cutremura în primul rînd cel căruia i-au fost cu pioșenie destinate. Scutit n-a fost nici tutelarul nostru duh — iată cum se insinuează metafora, cînd nici nu te aștepți ! — numit cînd „luceafărul poeziei românești", cînd „bardul de la Ipotești". Dintre toate tentativele de a-l numi printr-o unică, integratoare scăpărare a spiritului, una singură mi s-a părut fericită, capabilă într-adevăr să-l cuprindă în toată măreția și complexitatea. Ea a fost rostită în urmă cu un sfert de veac de poetul și criticul Victor Feleașisună astfel :

„A scrie despre Eminescu înseamnă a te situa în fața unui munte enorm, înzestrat cu cel mai fantastic și mai eterogen peisaj din cîte se pot închipui, peisaj nu numai de mare și pură înălțime, de severă autoritate, dar și înfricoșător prin prăpăstioasele, labirinticele genuni pe care le conține, prin hățișul inextricabil al vegetației sale".

Într-adevăr, muntele. Dar nu orice fel de munte, ci Muntele Vrăjit. Cel care, cu orgolioase stînci învăluite în fuioare de ceață sau scăldate în lumina pură a marilor altitudini, domină și veghează orizontul vast al culturii românești. Cel care, pe culmi, în văi și prin ascunse preluci, ocrotește o lume fabuloasă, cu zăriști de vis și tărîmuri de basm, unde se poate auzi și chemarea nostalgică a cornului și vuietul grandios al furtunilor iscate prin vremi. El adăpostește — lăsîndu-l totuși la îndemîna oricărui suflet dornic de generozitate, frumusețe și înțelepciune — un univers de sentimente, de idei și de idealuri unic și inconfundabil, constituind tezaurul inepuizabil și totodată semnul de marcă, distinctiv, al spiritualității unui întreg neam.

Radu CIOBANU

top

MIRELA CARP

Dacă nu mi-a fost tocmai ușor s-o întîlnesc, faptul s-a datorat unei suite de împrejurări de pe urma cărora am putut lesne înțelege că MIRELA CARP este un om ocupat. După orele de curs, tînăra învățătoare a Liceului Pedagogic din Timișoara socoate că e de datoria ei să îndrume corul celor mici, corul școlii în care, pînă mai ieri, a învățat și ea. Nu e deloc lipsit de importanță să știți că acest cor alcătuit din elevi ai ciclului primar a obținut în 1987 Premiul 1 pe țară în cadrul Festivalului național „Cîntarea României". Pasiunea pentru muzică o determină pe Mirela Carp să activeze și în corul de cameră al sindicatului învățămîntului „Carmina Dacica". Mirela Carp este însă și un dotat cantautor, piesele sale avînd darul de a transmite bogăția imaginilor sonore inspirate din versurile marilor noștri poeți. **„Muzica și profesiunea mă atrag în egală măsură și eu le văd inseparabile, completîndu-se firesc. Aveam șapte ani cînd am apărut prima oară pe scena Casei Armatei din municipiul nostru. De la vîrsta de 12 ani cînt, acompaniindu-mă la chitară. Tata m-a ajutat enorm, mi-a îndrumat întreaga activitate artistică. Eram elevă în clasa a XII-a cînd am obținut titlul de laureată la Festivalul «Eroii Neamului». În anul 1985 mi s-a acordat Premiul 1 pe țară la Festivalul național «Cîntarea României»".** Pînă aici, confesiunile Mirelei Carp ; restul, am putea zice că e muzică, muzică și multă muncă. Începînd cu anul 1984, învățătoarea e o prezență permanentă pe scena Festivalului de muzică ușoară **„Timișoara, floare rară"**, întrunind sufragiile publicului și, desigur, ale juriului. Într-una din cele trei apariții pe micul ecran, Mirela Carp și-a interpretat compoziția proprie, **„Cîntec pentru Timișoara"**, pe versurile lui Mircea Belu, piesă excelentă, orchestrată de Jolt Kerestely. De notat și aparițiile ei pe scena Teatrului Național, alături de artiști ca Anda Călugăreanu, Ion Caramitru, Iurie Darie. Prin glasul de o desăvîrșită acuratețe, încărcat de sensibilitate și profunzime, Mirela Carp întrunește calitățile unui adevărat artist, căci — mai e nevoie s-o spunem ? — ea ne oferă cu fiecare cîntec o muzică generatoare de bucurii.

Petru UMANSCHI

panoramic

„Sub semn de sărbătoare trăiește toată țara" — un sugestiv generic pentru spectacolul literar-muzical-coregrafic închinat de mesagerii artei timișene sărbătoresculul Întîi de Mai din acest an. Pe scena Teatrului Național și a Operei Române din Timișoara au evoluat instituțiile profesioniste de spectacol, formații amatoare, laureate ale Festivalului național „Cîntarea României". Scenariul — **Lucia Nicoară** ; coregrafia — **Ștefan Gheorghe, Marcel Botscheller** și **Emilian Dumitru** ; conducerea muzicală — **Diodor Nicoară** ; scenografia — **Virgil Miloia** ; regia — **Emil Reus.** • **Între 4—12 mai** se desfășoară ampla manifestare „Timișoara universitară", organizată de către Comitetul de partid al Centrului Universitar, de către Consiliul rectorilor și Consiliul U.A.S.C. În invitația-program primită la redacție se menționează că acțiunea, desfășurată în cadrul „Lunii culturii în județul Timiș" este dedicată Congresului al XIV-lea al P.C.R. și celei de a 45-a aniversări a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. Din bogatul program reținem sesiunile de comunicări științifice studențești, simpozionul omagial „Poetul, patria, cultura română", organizat în colaborare cu Asociația scriitorilor și revista „Orizont", simpozionul dedicat Independenței, evocarea „În lumea lui Eminescu", simpozionul „Eminescu în context universal", spectacole artistice, manifestări sportive. • **În cadrul sesiunii de comunicări științifice Predarea limbilor și literaturilor moderne,** organizată de Societatea de Științe Filologice, Filiala Timișoara, la Facultatea de Filologie a Universității din Timișoara, a avut loc, în 21 aprilie 1989, o masă rotundă cu tema **Eminescu în traduceri,** condusă de prof. dr. Leon Levițchi. Au participat, cu intervenții și discuții, prof. dr. Ștefan Binder, conf. dr. Livius Ciocârlie, lector dr. Elena Ghiță, lector dr. Traian Nădăban, cercetător științific Pavel Roskos, lector dr. Romeo Magherescu, asist. dr. Doralina Selea. • **În cadrul „Anului Eminescu"** — invitată a Centrului Universitar, Ioana M. Petrescu, cu două conferințe : în 11 mai, ora 20,30 la Casa studenților (Dialog cu „Odă în metru antic") și în 12 mai, ora 13, la Casa Universitarilor („Captivul din oglindă"). • **Un recital de jazz** la Casa Universitarilor — — trioul Kamocsa Bela, Ionel Bota și Toni Kuhn.

VICTORII ALE PIONIERILOR JUDOKA TIMIȘORENI

La Timișoara între data de 21—23 aprilie a.c. C.J.E.F.S. Timiș și Inspectoratul școlar județean Timiș a organizat, în condiții optime, etapa de zonă a Campionatului republican de judo — pentru copii I și II — individual. Competiția s-a bucurat de o organizare perfectă, întrecerile desfășurîndu-se concomitent pe două tatami. Au participat 13 județe din țară, cu sportivi de la cluburi școlare, cluburi muncitorești, asociații sportive muncitorești și casele pionierilor și șoimilor patriei. A fost cea mai puternică zonă de judo, poate chiar mai grea decît finala pe țară. Înaintea competiției sportive, copiii-judoka au dat un test tehnic, eliminatoriu, pe care mulți l-au promovat cu bine. În prezența unui public spectator numeros, s-a putut asista la priceperea, iscusința, excelenta rapiditate și eficiența maximă a perfecțiunii celor mai buni și puternici judoka cu o bogată imaginație în obținerea unor superbe victorii prin Ippon (victorie înainte de limită) fără drept de apel, dîndu-le dreptul să se claseze pe locuri fruntașe. În acest sport olimpic — judo — cu valențe educative în apărarea patriei, inteligența, curajul și disciplina, împletite armonios cu celelalte calități moral-volitive, au o deosebită importanță. La capătul întrecerilor sportive, reprezentanții **CASEI PIONIERILOR ȘI ȘOIMILOR PATRIEI TIMIȘOARA** au obținut două locuri III prin pionierii judoka **Marius Florea** și **Marius Crișan.**

Menționăm arbitrajul prestat cu deosebită competență de delegatul F.R.J. Ilie Papa — arbitru internațional, **Claus Androvici** și **Gheorghe Farcaș** — șeful arbitrilor de judo din Timișoara și județul Timiș.

Felicitări sincere sportivilor antrenați cu pasiune și înaltă competență de prof. **Ștefan Doncea,** posesor al centurii negre Dan 3.

Între 26—28 mai a.c. va avea loc etapa finală pe țară, la Bușteni, a Campionatului republican judo, copii I și II, unde vor participa în continuare și sportivii clasați pe primele trei locuri.

A. I.

aqua-forte

• O idee de geniu, mai valoroasă decît toate, din istoria ideilor, va fi aceea ce va inspira soluția salvării omenirii din pericolul atomic ce-o amenință.

• Cel ce singur apreciază că și-a făcut pe deplin datoria față de societate este incorect.

• Cel ce crede că n-a făcut totul, din ceea ce a trebuit și ar fi putut, este conștient și cinstit.

• Cine și-a pus problema ce a făcut sau ce ar fi trebuit să facă pentru societate, acela nu și-a meritat viața.

• A fi om de omenie înseamnă a respecta în oricare o ființă cu convingeri, simțăminte și aspirații proprii.

• Oamenii pot fi răi nu numai prin ceea ce fac rău, cît mai ales și mai mult prin ceea ce îngăduie a se face rău prin îngăduința lor.

• Caracterul unui om se cunoaște nu din relațiile cu prietenii, ci după felul cum își părăsește prietenii.

• Înțelepciunea femeii se vădește în înțelegerea opiniilor bărbatului, după cum înțelepciunea bărbatului se verifică în înțelegerea pasiunilor femeii.

• Adevărata modestie este cea nemărturisită.

• Cine n-a riscat nimic în mod conștient și deliberat nu poate spune că a fost om de atitudine.

Victor ISAC

A VENIT . . . sport

. . . și luna mai, fie și-n cojoace, de-au suferit florile-n cruda lor teacă, ba, cireșii au și dat rod, dulce și roșu, din care, mușcînd, țîșnește, totuși, gust de primăvară și-aromă de livezi ; Timișoara în acest anotimp e cel mai frumos oraș din cîte există, e ca o mireasă, ca o fecioară, ca un alai de nuntă, ca un cîntec de leagăn ; verdele din parcuri parcă pocnește-n baloane de frunze și flori multicolore, iar păsările fericite-și umplu cuiburile cu ouă pentru zămislirea puilor ; cei de gîscă, bobocii, dau ulițelor din sate mișcarea galbenă a cîrdului care spor înseamnă în curtea și-apoi pe masa gospodarului ce trudește asupra ogorului vegetal ; poet de m-aș fi născut, aș fi cîntat curgerea apei și scurgerea timpului, ca și nemurirea traiului patriarhal, singurul prin care omul prinde rădăcini și-și simte trupul în calendarul pămîntului, precum anotimpurile în rotația lor solară ; așa, însă, nepoet, mă mulțumesc cu bucuria ochiului și tresărirea simțurilor, lăsînd altora scrutarea metaforei eterne . . .

. . . Cobor din 'naltul visului-aevea în grijile terestre ale sportului ; mai întîi : florarul ne-a adus o mare satisfacție din partea handbalistelor din Rm. Vîlcea și Bacău, cîștigătoare a două prestigioase și rîvnite trofee continentale. Bravo, lor ! și Cinste nouă ! Cum flăcăii n-au izbutit de cam mulți ani revirimentul scontat, cred că se face primăvară-n handbal cu-aceste două roze. Și, bun înțeles, se dă imbold în programele F.R.H. ; ar fi și timpul ! În fotbalul cel de toate zilele, luna mai e și . . . mai decisivă, prin partidele pe care le vor susține naționala și Steaua ; întrucît Anghel Iordănescu n-are ce pierde, asteniile de sezon sînt ale lui Em. Jenei, mai ales că Dinamo dă semne de oboseală ; noi, din public, nu vrem decît victorii, să aibă ce cînta privighetorile . . .

Teodor BULZA

Destăinuirea lui Ilarie Voronca

În cea din urmă zi a anului trecut, Ilarie Voronca ar fi numărat, cu aceeași sfială cu care a trecut prin viață, optzeci și cinci de ierni. Ctitor al avangardei literare române, autor de manifeste, ca și născocitor, printre altele, și al „pictopoeziei", redactor activ al revistei **75 HP. Integral** și **Unu** — poetul a lăsat în urma lui stoluri scăpărătoare de metafore de o inegalabilă frumusețe ; fapt care l-a determinat pe E. Lovinescu să-l proclame „Miliardarul de imagini". Dacă tot ceea ce a scris a rămas prada cititorilor, criticilor și cronicarilor literari — Ilarie Voronca, neștiind bine în ce chip i se va face biografia — și-a versificat-o singur. Intercalată mai întîi într-un volum de proză intitulat **L'Interview** (1944), poezia a fost republicată în culegerea de poeme **Contre-Solitude** (1946), iar la noi, un crîmpei a apărut tradus de Sașa Pană în prefața **Micului manual de fericire perfectă (1973).** Dar iată textul integral al acestui „autoportret", scris cu doi ani înainte de săvîrșirea lui din viață. Este mărturia unui însingurat :

„Sînt la o vîrstă cînd pe dinafară și pe dinlăuntru
Mi-am făurit margini trainice cît albia unui rîu
Care după ce a zigzagat printre gherdapuri,
Domol coboară spre cîmpie. Fiindcă știe acum
Că marea ori moartea visată, acolo-îl adastă, smerite.

Cîndva am fost și eu nerăbdător, izbitu-m-am și eu
De țărmurile ce-mi erau propriile hotare.
M-am revărsat jur-împrejur, am vrut să antrenez
În goana mea, arborii, satul natal, și-am lenevit
Pe sub podurile marii cetăți. Am fost îndrăgostit
De un chip sclipindu-mi lăuntric, ca un astru.

Părui tîrnuit o clipă dimpreună cu ierburile,
Rămas-a apoi departe în urmă. Voi spune doar că acum,
Cel de al patruzecilea an mă privește în față,
Al nopții cerc îmi împresoară cernit tîmplele.
Chipul mi-a rămas prelung, iar adumbriți de tristețe, ochii
Tot mai aruncă neînfrînate, luminoase nădejdi.
Gîrbov merg — devreme ce prea-lung crescînd în neștire.
Din adolescență încă, mi-a fost pururi rușine
Să par mai 'nalt decît semeni de-aceleași leat.
Astfel, tot ce mintea-mi înfrumusețea, trupul îl pocea.
Fervoarea mea, sfiala mea, fost-au adesea privite
Ca fiind — ba lașitate, ba fățărnicie. În potirul
Dragostei, am găsit inelul rece al singurătății.
Departe eram de soție și de surioară. Rupt-am pîinea
Amară, amarul celui fără-de-cămin. Și totuși am fost omul
A două patrii : una de țărînă, cealaltă de nouri ;
A două femei : una din nea și din vin, o alta din ceață ;
A două graiuri : unul de aci, celălalt dintr-un tărîm încă neștiut.
Am fost pretutindeni drumețul al cărui glas, ca ancora
Zăcută-ndelung pe sub ape — mai se ivește din valuri
Năpădită de alge și scoici necunoscute nouă.
Nu mă tem să par un ins înfumurat,
Căci peste o sută de ani — ori nimeni nu va citi acest poem,
Și-atunci prilej nu va mai fi să fiu învinovățit de trufie,
Ori, cine știe, măcar un cititor, undeva, în vreo bibliotecă
Sau printre hîrburi, în vreun pod,
Întîmplător va să dea peste cărțulia asta.
N-ar fi el oare mulțumit să știe cine-i scriitorul ?
Să afle amănunte aparent neînsemnate : culoarea
Feței lui. Era deseori luat drept metis ori creol,
Degetele lui prelungi și sensibile, bucuria lui de a trăi
Nici proprietarii haini, nici sărăcia ori singurătatea
N-au izbutit să o frîngă. Deși am cunoscut, desigur,
Aspra lege a muncii. Am împărtășit soarta
Mulțimilor flămînde : am fost
Studentul din mansardă, muncitorul zilier, secretarul
Care îndură mîniile stăpînului, sluga.
Ziaristul fără-de-slujbă cutreierînd redacțiile.

Dar sus acolo în creștetul munților, am fost egalul celor mai avuți.
Și nici cel mai bogat om nu ar fi putut sorbi
Cu mai mult nesaț bucuriile mării
Atunci cînd brațele mele spintecau undele, sau cînd spuma
Se topea ca un soare diafan în suflarea mea.
O : delicii ale acestei lumi, pe voi v-am cunoscut, avut-am firește
Fărîma mea de rai. Apoi, acele duminici
Îmbinate cu trupul femeii adorate.
Astăzi însă,
Brumar pe fruntea mea a coborît, vîntul în geamuri
Bate, iar ploaia ropotește pe ale cerului olane,
Și-n noaptea toată, noaptea-ntreagă, răsună tusea mea
Umplînd odaia
Întocmai ca pasul zbuciumat al unui captiv.

Prezentare și traducere de

Barbu BREZIANU

Iată tălmăcirea poetului Sașa Pană :

„Cîteva amănunte neînsemnate în aparență : culoarea
Feții lui. Era luat adesea drept corcitură sau creol
Mîinile sale lungi și sensibile, bucuria de a trăi
Pe care nici patroni haini, nici sărăcie, nici singurătăți
N-au izbutit s-o sfărîme. Căci am cunoscut prea bine
Legea aspră a muncii. Am împărtășit soarta
Mulțimilor hămesite : am fost
Studentul în mansardă, salahorul, secretarul
Care îndură mînia stăpînului, servitorul
Ziaristul fără întrebuințare, cutreierînd prin redacții".

(Ilarie Voronca, **Mic manual de fericire perfectă**, Ed. „Cartea Românească", 1973, p. 10).

itinerarii

Muzeul Rodin

Rodin a incitat, prin creația și personalitatea sa, în mare măsură și pentru mai mult timp și pe Constantin Brâncuși, fiul României, fratele nostru de sînge. Ceva mai mult, Brâncuși urma să studieze, dacă nu chiar a studiat, cu Rodin, pe care îl vedea drept „un uriaș", în fața căruia eu — declara el — „nu am fost decît un pitic". Rodin a fost și rămîne într-adevăr un mare sculptor al vremii. El a înțeles de timpuriu că sculptura este incompatibilă cu amînarea și lipsa de efort. Plăcerea sculptorului — zicea el — nu poate fi decît una: munca. Acestela i se mai adaugă și altele : dăruirea și pasiunea. Numai ele îți dau și îți afirmă neîndoielnic personalitatea.

Muzeul ce-i poartă numele a fost organizat în l'Hôtel Biron, din Paris, un edificiu construit între 1728-1731 de Gabriel Aubert, care i-a aparținut mareșalului Biron. Din anul 1820 a căpătat destinația de școală, în cadrul căreia erau educate și instruite fiicele unor familii înstărite. După 1904, clădirea a fost pusă la dispoziția lui Rodin care, postmortem, a lăsat-o prin testament împreună cu neaumăratele sale opere statului francez. Aici și în grădina muzeului pot fi admirate astăzi sute dintre operele sale — sculptură, grafică, pictură, mobilier și atîtea alte obiecte ce fac parte din patrimoniul muzeului. Domină sculpturile din bronz, marmură albă și lut ars.

Prolific, preocupat să-i redea omului omenia, să-i sublinieze dăruirea și persuasiunea, dragostea și frumusețea, Rodin s-a oprit cu deosebire asupra omului. Nu întîmplător, de exemplu, pentru a-i ilustra dăruirea, titanismul și genialitatea, sculptorul a stăruit asupra lui Balzac, autorul „Comediei umane". Studiile pentru cap, corp — nud și îmbrăcat — mai multe la număr, dezvăluie elocvent căutările perpetue ale maestrului, tendința acestuia spre simplitatea geometrică și organizarea perfectă. Toate sculpturile consacrate lui Balzac relevează preocuparea asiduă a artistului pentru dezvăluirea forței creatoare a aceluia ce a zămislit miile de oameni din nepieritoarea sa operă.

Acestora li se alătură „Burghezii din Calais", „Secretul", „Gînditorul", „Vîrsta de bronz", „Bărbat care merge", „Nijinski", care, deși create în perioade diferite, relevă pregnant căutarea și grija sculptorului de a redimensiona omul, dorința lui ardentă de a-i evidenția tăria și invincibilitatea. Opere ca cele menționate, majoritatea lor, aduc în prim plan mișcarea, un joc constant și dinamic de ofensivă și tensiune. Deosebite, revelante, în mare parte metafore sau alegorii : „Femeia tînără", „O umbră", „Durerea", „Danaiada", „Gîndirea", „Mîna lui Rodin", „Orfeu", „Sărutul", „Eternul idol" și atîtea altele dau relief frumuseții fizice și psihice a omului, echilibrului și armoniei, dragostei și pasiunii, aspirației și încrederii, voinței și nădejdii în victoria omului asupra omului, asupra greutăților cu care se confruntă. Portretele „Doamnei și Domnului Garnier", antreprenor de lucrări publice care i-a încurajat vocația, ale mai multor artiști, precum și cele ale unor mari personalități dintre care : „Capul lui

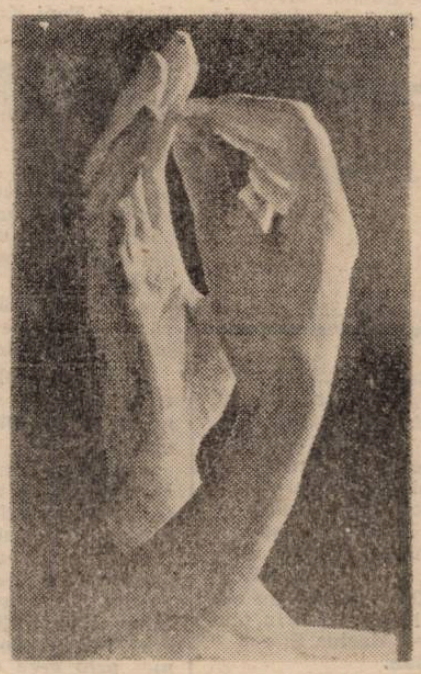

RODIN — Secretul.

Baudelaire", „Bustul Contesei de Noailles" (Anne-Elisabeth contesă de..., născută Brîncoveanu — 1876—1933, scriitoare franceză de origine română), care reprezintă poezia, „Gustav Mahle. și „Cesar Franck" — muzica. O altă categorie : „Sărutul", precum „Eternul idol" și variantele acestora evidențiază sensibilitatea iradiantă, perfecțiunea fizică, tinerețea, exultanța, dragostea de viață, încrederea, vigoarea, pasiunea, etc. Atît una cît și alta sînt, într-un fel, simboluri elocvente ale iubirii curate, inocente, dăruirii plenare.

Opera care ne-a reținut într-o mai mare măsură atenția a fost de bună seamă „Catedrala" sau „Secretul", simbol al devoțiunii creatorului în procesul implementării „minunii". Cele două mîini — „frumoase mîni", cum le-ar fi spus Blaga — poartă-n ele taina, nu doar a unei împerecheri insolite, de-a dreptul incredibile, ci însuși secretul a ceea ce, simbolic, au făurit și pot făuri ele în timp, pentru eternitate. Atît de firești și totuși atît de ale lui Rodin, cele două mîini îmbie la adînci meditații. În unele momente de contemplare, în fața lor, nu poți să nu te gîndești la mîna lui Eminescu care — „și-a-nmuiat condeiul de-a dreptul în luceafăr" ca să scrie cîntarea neamului, — mîna lui Enescu care a făcut să exalte de sub arcușul său fermecat cîntecul, miraj de neatins al cîntării noastre — mîna lui Brâncuși care ne-a dăltuit pentru veșnicie „coloana tinereții fără bătrînețe și a vieții fără de moarte" — mîna fiecăruia dintre noi, cîntată în stihuri magistrale de Tudor Arghezi, „Să ți-o sărut" :

„Ți-o-ntorc pe dos și față și nu mă pot supune
Să cred că floarea asta, ce-o ții, nu-i o minune.
O-asemănam cu-o floare, dar seamănă — c-o stea,
Cînd ai furat-o poate, din locul ei cîndva...
Dă-mi fiecare deget, din cinci să ți-l sărut !"

Pavel PETROMAN

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1;
Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 19

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 19 (1158) 12 MAI 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

PREGĂTIREA POLITICĂ ȘI PROFESIONALĂ

O CERINȚĂ FUNDAMENTALĂ PENTRU REALIZAREA OBIECTIVELOR ECONOMICO-SOCIALE

Analizînd stadiul actual de dezvoltare al societății noastre socialiste, evidențiind succesele istorice obținute de poporul român în construcția socialistă, mai ales în ultimii 24 de ani, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în Expunerea la Plenara din noiembrie 1988, a definit magistral liniile directoare ale dezvoltării economice, industriale, agricole etc., în cel de al IX-lea cincinal (1991—1995), precum și în perspectiva anului 2 000. Concretizînd și mai mult aceste obiective, în Cuvîntarea la Plenara din 12-14 aprilie 1989, secretarul general al partidului precizează că: **„În centrul activității celui de al IX-lea cincinal va sta continuarea dezvoltării intensive a industriei, agriculturii și a celorlalte sectoare de activitate. Producția industrială urmează să crească, pe ansamblu, cu circa 30—40 la sută, iar producția agricolă cu circa 30—35 la sută".**

Pentru a făuri societatea socialistă multilateral dezvoltată și a îndeplini prevederile celui de al IX-lea cincinal sînt necesare o serie de condiții : înfăptuirea noii revoluții tehnico-științifice și a noii revoluții agrare, ceea ce presupune mecanizare, modernizare, automatizare, electronizare, robotizare, creșterea pe această bază a calității produselor, eficienței, productivității și rentabilității, extinderea exportului prin creșterea competitivității produselor românești pe piața internațională, asigurarea materiilor prime și a combustibililor necesari etc. Ritmul dezvoltării depinde de ponderea fondului de acumulare în venitul național, iar calitatea progresului de întărirea proprietății socialiste, de repartizarea rațională a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării. Se impune atît identificarea tuturor factorilor care determină sau influențează dezvoltarea, dar mai ales relațiile dintre ei, contextul și momentul acțiunii lor optime.

Una din cerințele fundamentale necesare realizării integrale a planurilor și obiectivelor economice din industrie, agricultură și din celelalte domenii ale economiei și ale vieții sociale este pregătirea politică și profesională, ridicarea nivelului de cultură al tuturor oamenilor muncii. În condițiile actualei revoluții tehnico-științifice și ale noii revoluții agrare, conceptul de pregătire profesională capătă noi sensuri : nu este vorba numai de formarea inginerului, cercetătorului, a intelectualilor, ci de ridicarea nivelului general de pregătire tehnică și științifică a muncitorilor și țăranilor, de omogenizarea socială. Pregătirea profesională implică, pe de o parte, asimilarea unor cunoștințe tehnice, economice, iar pe de altă parte, formarea și perfecționarea unor priceperi și deprinderi, nu numai de execuție și proiectare, ci și de organizare și conducere, de invenție și inovație etc. Școala de cultură generală, liceele industriale și școlile profesionale, instituțiile de învățămînt superior tehnic, inclusiv întreprinderile și centralele au mari responsabilități didactice și pedagogice ; integrarea învățămîntului cu cercetarea și producția nu se limitează la aspectele formal-instituționale, ci reclamă tot mai mult analiza și evaluarea, pe baza unor criterii sociale, a cunoștințelor tehnice și științifice. Relevînd că **„Totul depinde de nivelul de pregătire al oamenilor de sus pînă jos — subliniez — de sus pînă jos pentru că și cadrele de conducere nu trebuie să creadă că dacă au ajuns într-o muncă sau alta nu mai trebuie să mai citească, să mai învețe. Dimpotrivă, cu cît deții o muncă mai importantă, cu atît trebuie să studiezi mai mult"**, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în Cuvîntarea la Plenara din aprilie 1989 insista asupra necesității de a se acționa **„cu mai multă hotărîre ca în toate domeniile să se aplice principiile de bază ale concursului, ceea ce înseamnă în fond, examen de cunoștințe. Nimeni să nu poată fi promovat sau trecut, conform legii, dintr-o categorie în alta fără examen de cunoștințe".**

Pregătirea politică înseamnă, în primul rînd, asimilarea principiilor fundamentale ale materialismului dialectic și socialismului științific. Nu poți fi, de asemenea, apreciat ca fiind pregătit politic dacă nu cunoști în profunzime politica Partidului Comunist Român, obiectivele majore de dezvoltare economică și socială cuprinse în documentele de partid, ideile și tezele din expunerile și cuvîntările tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU.** În educația politică mai mult chiar decît în alte domenii ale instrucției și educației, cunoașterea presupune înțelegere și atitudine ; cunoștințele politice disparate, fără să fie drenate de interesele economice și politice esențiale ale partidului și statului nostru, rupte de context, își pierd valoarea. Pregătirea politică implică datoria (și desigur capacitatea) de a desprinde din obiectivele generale de dezvoltare economico-socială a țării, sarcinile concrete care revin fiecăruia dintre noi, de a milita activ pentru înfăptuirea lor.

Neglijarea formării politice, separarea instrucției și educației tehnice, a cercetării științifice, a creației literar-artistice de pregătirea politică se poate dovedi extrem de dăunătoare, deoarece în acest caz nu se înțelege sensul social-politic al activității desfășurate. În Cuvîntarea la Plenara din aprilie 1989, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a arătat cît se poate de clar că **„între cunoașterea științifică și concepția revoluționară există o strînsă unitate dialectică. Nu poți fi un bun om de știință fără a fi, în același timp, un bun revoluționar, așa cum nu poți fi un bun revoluționar fără a înțelege bine și a cunoaște legile dezvoltării societății omenești, legile naturii, cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii".**

Problemele actuale ale făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, noile obiective industriale și agricole pe care poporul nostru trebuie să le realizeze, solicită astăzi, mai mult decît în etapele precedente, muncitori, țărani, ingineri și intelectuali bine pregătiți ; cerințele de instrucție și educație tehnică și politică se impun tot mai mult printre cei mai importanți factori de progres și prosperitate.

Constantin STRUNGĂ

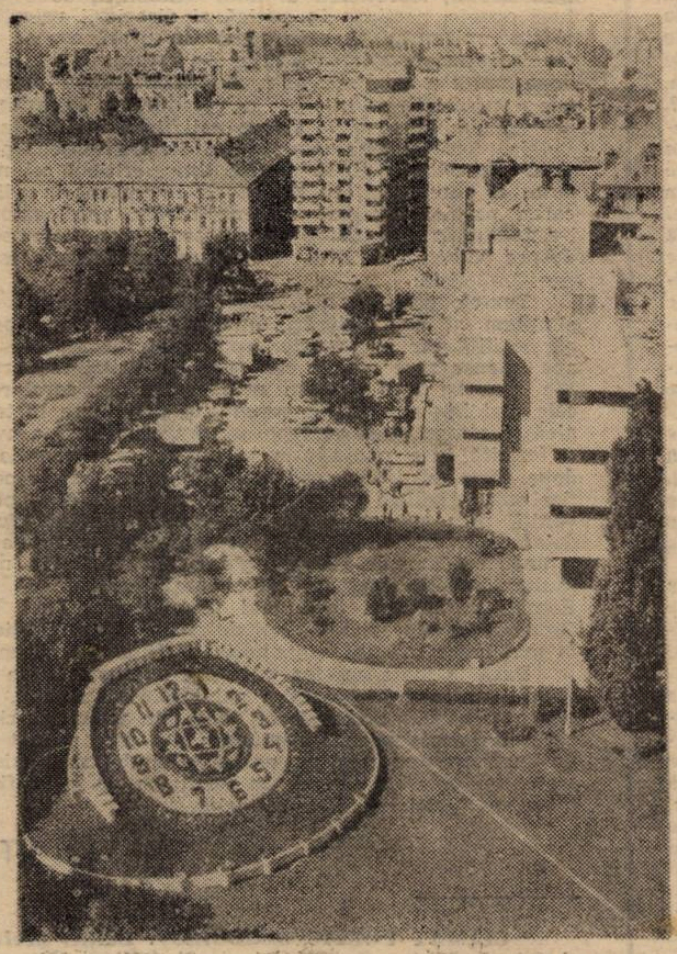

Fotografie de GH. POPESCU : „Un ceas în plină natură"

Creație și umanism

În numeroase rînduri, documentele de partid, secretarul general al partidului au atras atenția asupra necesității prezenței în opera literară a eroului modelator. Prezența aceasta afirmă și trebuie să afirme umanismul revoluționar al unui timp al transformărilor. Spunea secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU : „Țelul suprem al politicii noastre este omul, crearea condițiilor ca muncitorul, țăranul, intelectualul să se poată bucura de toate binefacerile civilizației. Pentru om făurim baza materială, dezvoltăm forțele de producție, perfecționăm relațiile de producție, căutăm să așezăm raporturile sociale pe baza principiilor marxist-leniniste, să înlăturăm tot ceea ce alterează sau umbrește idealul echității sociale, al egalității în drepturi. Făurim societatea socialistă, în care omul să fie figura centrală, în care totul să fie închinat omului. Considerăm că și creatorii de valori spirituale trebuie, urmînd principiul călăuzitor al politicii partidului, să închine tot ceea ce făuresc omului, fericirii sale. Așa vor contribui la perfecționarea tot mai rapidă a societății noastre, la desăvîrșirea socialismului, la crearea condițiilor pentru edificarea comunismului în România".** Valoarea educativă a creației literar-artistice se îmbogățește cu sensuri noi. În acest context, noțiunea de umanism cunoaște un proces de revigorare, de translație și asimilare a nuanțelor. Fiecare etapă istorică vine în întîmpinarea generațiilor cu alt tip de umanism, cu o altă înțelegere a noțiunii de om. Renașterea a fost cea care a ridicat această noțiune la rang de omniprezență și omnisciență. Omul devine centrul de la care pleacă și spre care converg toate neliniștile universului. Arta, știința, neînsufletite de umanism ar fi sterpe și oarbe ! De aceea se

S. CONSTANTINOVICI

(Continuare în pag. 6)

A învăța

Ne cheamă timpu-acesta multivalent, vibrînd
În oameni ce-și ridică destinele în soare ;
În faptele sublime, desăvîrșite-n gînd,
Punînd la temelie vocații creatoare.

Să învățăm, ne-ndeamnă eternul conjunctiv,
Scrutînd imensitatea, c-o veșnic tinerească,
Profundă energie, cutezător, activ,
Făcînd decoru-acesta mai suplu să renască.

Și spre desăvîrșire ne-ndeamnă, exemplar,
Al nostru Președinte ; revoluționară
I-e vrerea și menirea, de genial stegar
Ce omenesc și amplu se dăruie spre țară.

Lucian BURERIU

Două romane

Mircea Handoca editează **Romanul adolescentului miop** de Mircea Eliade, carte care conține, de fapt, două romane : **Romanul adolescentului miop** și **Gaudeamus.** În primul sîntem față în față cu jurnalele elevului, în al doilea, cu cartea anilor săi de ucenicie. Cum bine observa extraordinarul editor, foarte multe capitole din primul și destule dintr-al doilea îi pot aduce servicii substanțiale biografului. Coroborate cu numeroasele pagini de amintiri, memorii, fragmente de jurnal, corespondențe, „romanele" adolescentului și ale tînărului aduc informații inestimabile biografului.

Primul cîștig este, prin urmare, documentar. Scriitorul nu se îngrijește de minima transfigurare. El scrie repede, cu o viteză rar întîlnită chiar în sînul acestei generații care realizează totul în viteză și fără grija nuanței. **Gaudeamus** e scris, de pildă, în două săptămîni, în februarie și martie 1928. O adevărată performanță, am spune astăzi, dacă n-am cunoaște capacitatea de muncă, voința și ambițiile tînărului autor. Nu lucrează pentru sertar, așa cum pare la prima vedere. **Gaudeamus** trebuia publicat și, dacă n-ar fi plecat în India, scriitorul l-ar fi publicat. Dar în India scrie o carte care propune altă miză, iar la întoarcerea din India, după cîteva ezitări, transcrise în volumul întîi al **Memoriilor,** se hotărăște să concureze pentru premiul Techirghiol-Eforie cu un roman pe care îl va scrie contracronometru : **Maitreyi.** În mai 1933, cînd obține premiul cu numitul roman, soarta celor două cărți de adolescență și studenție e pecetluită. Nu mai sînt de actualitate.

Sau nu mai sînt **de succes.** Nu trebuie să ignorăm deloc faptul că unul dintre stimulentele principale ale scrisului său era tocmai voința de succes. Mircea Eliade scrie cu modelele lui în față : Ionel Teodoreanu și Cezar Petrescu sînt oamenii care demonstrează că romanul aduce eclatantă notorietate. Ei sînt vedetele literare ale celui de al treilea deceniu : e pentru prima dată cînd literatura română numără între vedetele ei de prim-plan prozatori. Sau cel puțin, prozatori care pot fascina un tînăr candidat la gloria scrisului. De altfel, Mircea Eliade nu face un secret de faptul că vrea să aibă succes. „E plicticos să nu ai succes public, pentru că viața e grea și, mai ales, e scurtă", va declara, la începutul deceniului al patrulea, în **Vremea.** Primele romane ale lui Mircea Eliade sînt scrise cu ochiul la cărțile de succes ale momentului. El **trebuie** să scrie. El **trebuie** să aibă succes. Jurnalele trebuie înțelese așa : ca exploatare sîngeroasă a unicului capital al prozatorului. **A face literatură din tot ceea ce îți oferă viața zilnică** — iată nu doar necesitatea unei generații melancolice, uneori introvertite, ci și rezultanta unei voințe excepționale de succes. Mașina scrisului odată pornită transformă în literatură totul. Scriam că transfigurarea e minimă, că neglijențele stilistice — pe care i le vor reproșa criticii de seamă ai deceniului al patrulea, în față cu cărțile de succes — numeroase. Rebreanu, care-l iubea, îi cere să rescrie. El, care avea puterea de a rescrie, simte și fisurile cărților tînărului său confrate.

Dar Mircea Eliade nu va rescrie decît tîrziu. Sau, nici atunci. Atunci își va retopi unele cărți începute și abandonate în altele. Deocamdată, abandonează. **Aceste cărți nu-l mai reprezintă.** Aceste poze nu-l mai reprezintă. Impudoarea celui ce se confesează e înfrîntă de melancolii copleșitoare. Jurnalul — proiectat ca operă de succes (totul de vînzare !) devine refugiul orgolios al însinguratului. Tînărul bravează, se retrage, iarăși revine la partitura sa eroică. E eternul adolescent pe care l-am auzit în atîtea cărți, în atîtea versuri, în atîtea mărturisiri : **„Nu mă înspăimîntă nimic. Viața mă atîță ca o primăvară perversă. Nu voi lăsa să-mi scape nimic din cele ce mi-a făgăduit. În fiecare dimineață, voi renaște. În fiecare noapte, mă voi dărui... / Cerul e acum însingerat și calm. Soarele se pogoară, alături de o pădure și un riu. Ascult cum aleargă trenul însetat de văzduh. Cîmpul cu roada însămînțată mă turbură. Ochii nu mi-i pot dezlipi de zarea către care aleargă trenul neodihnit. Sufletul meu e aspru, vast și senin. Înaintea mea îi bănuiesc pe mulți, pe ceilalți. Înainte, simt fluturări de meniri".**

Scriam înainte că romanul are o valoare documentară. Evident da, pentru cel ce caută atmosfera unei vîrste, a unei școli, a unui oraș. Mai puțin pentru cei ce caută marile personaje ale epocii. Carte a proiectului, extraordinară pe această latură a ei, prețioasă diagramă a aventurilor reale și imaginare ale unui tînăr al deceniului al treilea, **Romanul adolescentului miop** pune în valoare statutul de grefier al savantului. Carte „secundară", ea primește o viață nouă prin aparatul critic, datorat aceluiași cărturar rarisim, Mircea Handoca.

Cornel UNGUREANU

*** Mircea Eliade — ROMANUL ADOLESCENTULUI MIOP, Text stabilit, cuvînt înainte și tabel cronologic de Mircea Handoca, Ed. Minerva, 1989.**

cronica literară

Posteritatea lui Marin Preda

Orice s-ar spune, Marin Preda are parte de o posteritate fericită. Vălul uitării nu s-a pogorît, nici măcar temporar, asupra creației sale, așa după cum pare a fi devenit, în literatura noastră de după război, un adevărat ritual. Admiratorii săi au fost scutiți, în acest sens, de obișnuitele emoții : Marin Preda rămîne un mare scriitor, marele scriitor al perioadei postbelice, chiar cînd este contestat. Patima negatoare a cîtorva detractori lipsiți de cel mai elementar simț al proporțiilor, n-a făcut decît să iște reacții contrarii. Opera lui Marin Preda n-a avut decît de cîștigat. Interesul cititorilor și receptarea critică a creației lui Marin Preda se află într-un continuu crescendo. Cărțile sale bat orice record de tiraj. Prozatorul este din ce în ce mai supus tirului lecturilor moderne. A devenit chiar personaj de literatură memorialistică. Vorbele lui de duh circulă în cele mai diverse medii sociale, ticurile sale verbale au intrat în repertoriul omului de rînd. Personaj, el însuși, al unui perpetuu spectacol cultural, Marin Preda își așteaptă încă opera exegetică decisivă, care să-l fixeze, pentru cel puțin cîteva decenii, în conștiința literară a epocii. Sînt semne că această lucrare se va scrie curînd.

Recentul număr al **Caietelor critice** consacrat lui Marin Preda este un pas în această direcție. El se alătură altor cîtorva inițiative (între care admirabilul **Timpul n-a mai avut răbdare),** menite să sculpteze, în marmura timpului, statuia unui Marin Preda pe care-l merităm. La capătul acestor eforturi, și al altora, va trebui să ne aștepte — obligație presantă, resimțită și de cîțiva din semnatarii unor articole din culegerea de față (Bedros Horasangian și Ion Simuț) — binemeritata ediție critică. O au deja, încheiată ori în curs, cîțiva dintre contemporani. A nu avea-o și pe aceasta începe să devină mai mult decît o neglijență.

Cîteva din studiile și articolele culegerii de față merită, în primul rînd, semnalate. Ele poartă semnătura unor nume de prestigiu ale literaturii de azi : Ovid S. Crohmălniceanu, Cornel Ungureanu, Radu Cosașu, Costache Olăreanu. Ele sînt importante pentru o anumită schimbare de perspectivă în exegetica modernă : îmbinînd obiectivitatea analizei cu subiectivitatea mărturiei, ele se apropie de visata lectură totală. Ovid S. Crohmălniceanu, de pildă, destăinuie cîteva din secretele de laborator și existențiale ale prozatorului. Cornel Ungureanu întreprinde o spectaculoasă investigație de istorie literară, descriind, în **Cine se teme de Ana Roșculeț ?,** o întreagă epocă literară și culturală. Un adevărat portret indirect al lui Marin Preda este cel schițat de Costache Olăreanu, în pateticele sale **infinitive.** Merită să citățm, fie doar cîteva rînduri, dintr-un admirabil eseu-mărturie al lui Radu Cosașu, **„La mise en question", de la «d'aia» la «Ei și ce ?»,** altminteri în întregime citabil : **„Aș spune azi că Preda e «tare» în naivitate, în toate jocurile și întrebările ei (să fac o listă a «de ce»-urilor lui ?), în toate meandrele drumurilor ei prin lume, neobosită, nedescurajată, maturizată pe zi ce trece, metamorfozată — ca în basme — în cîte și mai cîte înfățișări, de la zgripțuroaică la fee. [...].**

Trebuie neapărat consemnate și contribuțiile unor Gheorghe Crăciun, Ioan Groșan, Cristian Teodorescu, Ion Bogdan Lefter, Ion Simuț, Cristian Moraru, care conțin numeroase puncte de pornire pentru viitoare discuții mai ample asupra locului și rolului jucat de Marin Preda în literatura actuală.

Însă adevărata, marea lovitură publicistică a acestui număr al **Caietelor critice** o constituie convorbirea (întinsă pe cîteva zeci bune de pagini) dintre Eugen Simion și prima soție a lui Marin Preda, Aurora Cornu. Document de primă importanță pentru cunoașterea omului și a scriitorului, convorbirea se citește, ca-n romanele adolescenței, cu sufletul la gură. Ea rotunjește un sumar bogat, îmbogățind, cu o filă de istorie literară, o biografie scriitoricească ieșită din comun. Ca și prin numerele sale anterioare, **Caiete critice** îndeplinește, și cu această serie de portrete în mișcare ale lui Marin Preda, un rol cultural de primă însemnătate.

Mircea MIHĂIEȘ

O antologie*)

Alcătuirea antologiilor este o întreprindere din cele mai delicate. Rostul lor este de a informa și a sugera, șansele lor de reușită depinzînd de îndeplinirea acestor două meniri. Criteriul valoric limitează prin definiție cuprinderea exhaustivă și, în consecință, informarea completă. Gustul antologatorului rămîne, de aceea, esențial.

Sînt însă cazuri în care principiul amintit este eludat în bună parte prin vizarea a ceea ce definește ori caracterizează o perioadă sau o epocă literară. Parțialitatea este astfel estompată prin includerea unui material cît mai extins. Am putea invoca însă în toate acestea, așa cum au făcut deja unii autori, cuvintele lui Lucien Fabre referitoare la astfel de culegeri : „Cine zice antologie, zice alegere. Și orice antologie este, prin forța lucrurilor, parțială, ea este în raport cu cel ce alege. Ea ne denunță gustul compilatorului".

În reducerea arbitrariului relativ recentei sale antologii Mircea Scarlat pare astfel favorizat de un obiectiv foarte precis. Existența în cultura românească a unor cărți care interferau mai mult sau mai puțin cu a sa l-a determinat să-și restrîngă materialul la opera a douăzeci de poeți „de climat", deci de al doilea și chiar al treilea raft. N-a mai inclus nici pe cei care au fost în ultima vreme reeditați, nici pe cei obscuri care ar fi mărit mult proporțiile volumului său. Este însă N. Davidescu, reeditat de Margareta Feraru în 1977, poet „de climat", dar nemenționat ca atare în prefață și neinclus în volum ? După noi, da. Alexandru Vițianu care a beneficiat de o republicare (parțială) în 1973, ca și I. M. Rașcu în 1967 par a fi astfel din nou readuși în atenția publicului, față de, să zicem, B. Nemțeanu, Marcel Romanescu, Constantin T. Stoika etc., și ei reeditați. Chiar și în condițiile anunțate, minima parțialitate rămîne, prin urmare, fatală.

consemnări

Obiectivul lui Mircea Scarlat este, trebuie s-o spunem din capul locului, cum nu se poate mai îndreptățit. Istoriile literare confirmă că marii promotori „en titre" au beneficiat dintotdeauna de înrolarea în zgomotoase campanii a unor cohorte imense de aderenți mai puțin înzestrați purtînd același stindard al crezului nedezmințit în idealul artei. De nu au fost edificatori prin practica limbajului liric, poeții „de climat" au uneori merite în altă parte : în crearea esteticii explicite, mai mult sau mai puțin conceptuale, de multe ori ei dînd de altfel și tonul în acest sector. Cazul cel mai elocvent este cel al lui Ovid Densușianu, teoretician al unui simbolism de o factură aparte, partizan în critică al disocierii valorilor, al sincronismului și, prin acest din urmă aspect, un antelovinescian. Mircea Scarlat i-a reținut în cea de-a doua parte a culegerii sale, **Atitudini,** patru asemenea contribuții referitoare la verslibrism, la estetica poeziei simboliste și la starea noii lirici în Franța și Belgia. Aceeași este situația lui N. Davidescu, poet și el „de climat" și, în același timp, criticul cel mai dotat al curentului, cu rol istoric important în edificarea poeziei noastre moderne cărula antologatorul i-a inclus în aceeași secțiune eseuri comprehensive despre poezia lui Petică și Mallarmé ori despre estetica simbolistă.

Textele poetice antologate sînt, oricum, și ele un simptom al unei mișcări dinamice care prin opera personalităților accentuate reprezintă o revărsare de ape imense spre marile canioane ale liricii moderne. Ele converg spre pattern prin unele din corolarele cele mai importante ale curentului privitoare la tehnică și comunitatea de toposuri. Antologatorul a avut o fericită idee punîndu-le în dialog prin cea de a doua parte cu artele poetice explicite ori textele poetice antisimboliste unde, cum sîntem de altfel și preveniți, prin reflecțiile lui Macedonski, Petică, Fundoianu, Caragiale secțiunea respectivă nu mai este și a unor spirite „de climat". Poate că selectarea mai multor articole precum **Adevăr și legendă** al lui Pompiliu Păltănea, mult mai bun decît cel al lui Cincinat Pavelescu, ar fi fost de natură să evidențieze în mai mare măsură contribuția poeților „de climat".

Dacă la toate acestea adăugăm exemplaritatea ca extensiune și competență a studiului introductiv, cu și a notelor finale abundente, toate ale aceluiași critic care în **Istoria poeziei românești** s-a mai ocupat cu un instrumentar nou pe perioada simbolistă, există toate motivele în a crede în utilitatea, în științificitatea antologiei lui Mircea Scarlat.

D. VLĂDUȚ

*** CLIMAT POETIC SIMBOLIST. Ediție, prefață și note de Mircea Scarlat, București, Editura Minerva, 1987, 345 p.**

eminesciana

EMINESCU. NOTE FILOLOGICE

De la apariția primei ediții a poeziilor lui Eminescu, sub îngrijirea lui Maiorescu, în 1883, opera sa poetică a fost republicată în numeroase alte ediții, uneori diferite sub aspect filologic, adică în privința autenticității, a fidelității față de formele inițiale, existente în izvoarele tipărite sau în manuscrise. Desigur, nu e vorba de texte în ansamblul lor, ci de unele detalii ale acestora, care diferă de la o ediție la alta. Deosebirile ies în evidență, de obicei, cînd se compară ediția din 1883 cu edițiile succesive, între acestea, pentru a nu aminti decît o parte, cu cele datorate lui I. Scurtu (1910, 1912), C. Botez (1933, 1935), G. Ibrăileanu (1930, 1931), G. Călinescu (1938, 1943). Instructivă rămîne, bineînțeles, confruntarea textelor cu ediția Perpessicius, ca să nu mai vorbim de reeditările mai recente, apărute sub îngrijirea aceluiași. În anumite cazuri, lecțiunile eronate din ediția Maiorescu au fost corectate de Perpessicius. Altele, propuse de unii cercetători ai operei poetului, nu au fost acceptate. Voi reveni asupra acestui amănunt. Pentru moment, voi semnala doar două inadvertențe de text în edițiile de pînă acum, a căror interpretare diferă ca sens după cum cele două substantive de la începutul versului de mai jos din **Călin (File de poveste)**

„Vin țințarii lăutarii,
gîndăceii, cărăbușii"

nu sînt separate prin virgulă, ca în edițiile Maiorescu, Călinescu, Perpessicius ș.a., ori sînt, cum apare versul în edițiile Scurtu și Ibrăileanu.

Ce implicații, sintactice și semantice, are prezența sau absența virgulei este lesne de înțeles. În „Vin țințarii lăutarii..." cel de-al doilea substantiv este atributul primului ; prin urmare, țințarii iau parte la nuntă nu ca invitați, ci ca „profesioniști", angajați în această calitate... Ipoteza pare acceptabilă, dar numai la prima vedere, și dacă li se acordă țințarilor acest... statut grație bîzîitului ascuțit cu care își însoțesc zborul, deși nu aceasta este și trăsătura lor distinctivă... Împotriva ipotezei și deci a variantei fără virgulă se pot invoca două argumente. Unul este de natură logică, și anume : Cortegiul invitaților este format în acest caz dintr-un grup neomogen. „Vin țințarii lăutarii..." ar vrea să zică **Vin țințarii care sînt lăutari...** Să fi introdus oare poetul „orchestra" printre insecte ? Așa ar fi, dacă **lăutari** ar însemna în acest context ceea ce se înțelege în mod obișnuit prin acest cuvînt. Numai că el nu are în versul de față acest sens, ci pe acela de „trîntori", nume dat, cum se știe, albinelor-masculi dintr-un stup, lecțiune propusă de D. Murărașu (în **Comentarii eminesciene**, 1967, p. 370). Omogenitatea șirului de participanți nu este astfel afectată, iar numărul lor crește. Accepția diferită atribuită substantivului în discuție nu este arbitrară, ci numai dialectală. Ea este atestată în graiurile din Moldova de Nord, cum aflăm din **Etymologicum Magnum Romaniae**, unde este înregistrat de Hasdeu **s.v. albină.** Opțiunea poetului pentru această variantă regională nu are nevoie de prea multe explicații. Termenul comun este cu totul prozaic, sinonimul lui regional și eufemistic, dimpotrivă. În consecință, varianta corectă a versului, din punct de vedere logic, gramatical, ca și sub aspectul punctuației, ar fi : „Vin țințarii, lăutarii" etc., cum citesc I. Scurtu și G. Ibrăileanu.

Punerea în valoare în limbajul poetic a unor astfel de sensuri este mai greu sesizabilă : omofonia și omografia dau naștere la echivocuri pentru vorbitorii acelor graiuri în care asemenea cuvinte polisemantice sînt uzuale. Pentru majoritatea vorbitorilor limbii române, ele sînt însă elemente monosemantice, eventual cu înțelesuri „figurate", răspîndite, din care cauză sensul lor particular și limitat din contexte, cum e cel discutat, este acoperit de sensul general și uzual din variantele populară și literară ale limbii.

Într-o situație similară se află și alt substantiv din același poem, de data aceasta în peisajul feeric al pădurii de argint : „Mii de fluturi mici albaștri, mii de roiuri de albine / Curg în rîuri sclipitoare peste flori de miere pline, / Împlu aerul văratic de mireasmă și răcoare / A popoarelor de **muște** (s.n.) sărbători murmuitoare". Așadar, fluturi mii și roiuri de albine ce se abat ca niște rîuri spre mierea viitoare din flori : un alai sărbătoresc de murmure al noroadelor de **muște** curgînd în mireasma răcoroasă a văzduhului de vară.

La această mișcare frenetică și feerică iau parte numai fluturii și albinele, căci **popoarele de muște** este o determinare pe lîngă **roiuri de albine, muște** fiind un alt termen pentru „albine" — sens iarăși regional, înregistrat tot în **Etymologicum Magnum.** (Cu același înțeles din limbajul prisăcarilor întîlnim cuvîntul la Sadoveanu, în **Cîntecul amintirii, Opere,** IV, p. 288-304). De altfel, o logică, fie și sumară, ne îndreptățește să afirmăm că în tabloul de basm al pădurii de argint prezența muștelor ar fi... pătat și compromis, din punct de vedere estetic, prin banalitate și prozaism, condiția poeziei luminoase, vii și cuceritoare a peisajului.

În sfîrșit, altă observație de ordin sintactic în care este implicată virgula. Toate edițiile dau această variantă a versului următor din **Scrisoarea I :** „Mii pustiuri scînteiază sub lumina ta fecioară !", unde **fecioară** este epitet cu valoare adjectivală de „pur, neîntinat", (sens copiat după fr. **vièrge**), pe lîngă **lumină,** de care, firește, nu este despărțit prin virgulă. Singurul care se îndoiește de autenticitatea acestei forme este D. Murărașu. El ne avertizează : „Să reținem că și pentru Eminescu luna e «fecioară» și că trebuie să citim astfel versul din **Scrisoarea I :** „Mii pustiuri scînteiază sub lumina ta, fecioară !" **(lucr. cit.,** p. 309).

Este surprinzătoare această opinie susținută de un filolog căruia îi datorăm numeroase contribuții la cunoașterea operei lui Eminescu, nu numai din punctul de vedere al criticii textelor. Este de presupus că Eminescu împrumută sensul și funcția epitetului nu neapărat din franceză, ci de la înaintașii lui, poate de la M. Kogălniceanu. Acesta face, în **Tainele inimii,** portretul unui „elegant dandy" ce purta „o sabie turcească, fecioară de orice vărsare de sînge".

De unde se vede că istoria limbii, ca și graiurile, oferă surse prețioase și adesea indispensabile pentru cunoașterea unor particularități ale limbii unui scriitor.

Ștefan MUNTEANU

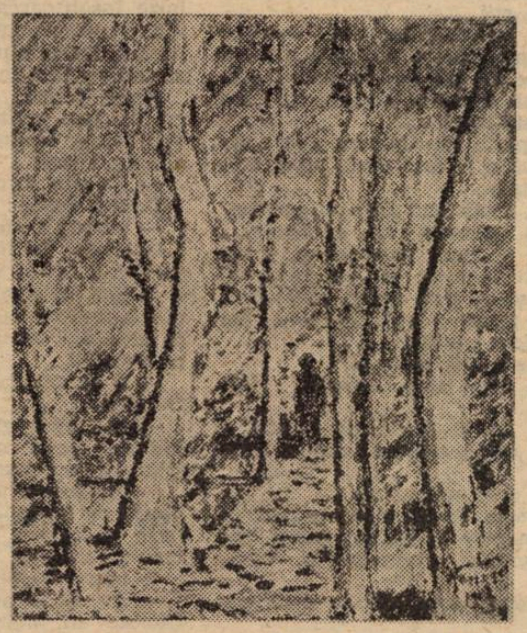

PANAIT STÂNESCU BELLU — Umbră în pădure

Dionisie Păscuțiu — contribuții bibliografice

Personalitate complexă și contradictorie, cu un larg orizont intelectual, Dionisie Păscuțiu a fost unul din marii cărturari ai Ardealului și Banatului, ce a slujit cu patriotism, credință, dar și probitate științifică, lupta de eliberare națională a românilor din Imperiul Austro-Ungar, într-o perioadă frămîntată și fără șanse imediate de izbîndă.

Născut în 1825, într-o perioadă de adînci prefaceri prin care trecea societatea română în plin proces de modernizare, Dionisie Păscuțiu și-a făcut studiile secundare la Oradea, iar cele teologice la Tîrnavia. După revoluția de la 1848, el a fost numit profesor de limba română la gimnaziul din Beiuș, unde va funcționa pînă în anul 1853. În acel an a fost transferat la Oradea, la catedra de limba română, rămasă vacantă prin plecarea renumitului om de cultură Al. Roman. Aici va găsi climatul favorabil pentru manifestarea potențialului său cultural, beneficiind de o emulație permanent întreținută de activitatea „Societății literare a junimii române studioase la Academia de drepturi și arhigimnaziul din Oradea Mare", înființată în 1851, din inițiativa cărturarului Al. Roman, cu scopul perfecționării cunoștințelor de limbă și literatură română, prin „cetire, prin convorbiri, discursuri și deprinderi proprii literare". Această societate literară, care va crea în anul următor un curent cultural ce se va materializa prin fondarea a numeroase societăți și asociații subordonate marelui scop al eliberării națiunii prin intermediul culturii, va cunoaște o activitate deosebită, prin venirea profesorului Dionisie Păscuțiu în fruntea ei. El și-a început bogata activitate în ședința din 30 octombrie 1853, printr-o „cuvîntare foarte energică adresată către junime".

Plecînd de la ideea că poezia reprezintă baza culturii, că viabilitatea unei limbi constă în capacitatea ei de versificare, Dionisie Păscuțiu hotărăște scoaterea unei antologii a poeziei române contemporane de la mijlocul secolului al XIX-lea. Apariția, în 1854, a almanahului cu titlul **Versuințîi romanii adeca culesiune versuaria din Foiele Naciunale de la anul 1838,** în paginile căruia erau incluse creații ale poeților din toate regiunile locuite de români (I. Barac, V. Cîrlova, I. Văcărescu, Gr. Alexandrescu, C. Negruzzi, Gh. Asachi, Al. Donici, I. Heliade-Rădulescu etc.) constituie prima realizare notabilă a societății literare din Oradea.

În anul următor, tot sub conducerea lui Dionisie Păscuțiu, apare almanahul **Diorile Bihorului, Almanac Naciunal de la Societatea de lectură a Junimei române studinte la Școlile orădene,** ce prezintă în cele peste 300 de pagini creații originale ale membrilor societății.

Și, în 1855, Dionisie Păscuțiu continuă să fie conducătorul Societății literare, reușind în același timp să publice la Oradea prima sa lucrare, o gramatică românească, donînd un exemplar din această lucrare bibliotecii societății, în ședința din 20 ianuarie 1856. Datorită unor neînțelegeri, Dionisie Păscuțiu părăsește catedra de limba română și conducerea Societății literare din Oradea. Dar în scurt timp abandonează preoția, studiază dreptul, depunîndu-și cenzura avocațială la 11 august 1866 la Arad.

Era acum o personalitate culturală, numele lui figurînd alături de al marilor cărturari ai românilor, de vreme ce atunci cînd se punea problema înființării Academiei române, ca societate literară, a tuturor românilor, Iosif Vulcan, exprimîndu-și bucuria pentru acea zi măreață „în care reprezentanții națiunii împrăștiați de soartă se vor aduna laolaltă", propunea ca din această Societate să facă parte alături de T. Cipariu, G. Barițiu, Al. Roman, S. Mangiuca, Vicențiu Babeș și Dionisie Păscuțiu.

Același Iosif Vulcan, într-un alt număr al cunoscutei reviste orădene, își exprima regretul că în locul lui Dionisie Păscuțiu a fost preferat Iosif Hodosiu. Proclamarea Independenței de Stat a României și războiul din 1877—1878 îl găsește pe Dionisie Păscuțiu avocat în Buteni, județul Arad, căutînd, alături de alți intelectuali, să vină în sprijinul fraților de peste munți. Părăsind Buteniul, se stabilește în Făget, remarcîndu-se în 1884 printr-un cuprinzător și documentat răspuns dat la chestionarul lui B. P. Hasdeu „Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română" (cf. Biblioteca Academiei R.S.R., Fond Manuscrise, cota 3436).

În liniștea aparentă a Făgetului, Dionisie Păscuțiu reia ideile unui studiu mai vechi, publicat la Arad, în 1881, în limba maghiară, cu titlul „Despre originea romană a națiunii române (valahe) și despre latinitatea limbii ei", îmbogățindu-l cu noi informații și argumente științifice. Astfel, la 1892, în Lugoj vede lumina tiparului lucrarea fundamentală a lui Dionisie Păscuțiu, „Originea limbii române valahe". Închinată memoriei lui Petru Maior, lucrarea dovedea o temeinică documentare filologică, autorul posedînd o cultură impresionantă. Pe lîngă limbile română, maghiară și germană, mai cunoaște greaca, portugheza, latina, franceza, italiana, spaniola, fiind astfel pe deplin justificate afirmațiile lui Liviu Jurchescu — din păcate, singurul exeget al acestei lucrări — potrivit căruia lui Dionisie Păscuțiu **„nu-i găsim ca rival în Banat decît pe Paul Iorgovici, al cărui nume dacă ar fi amintit în cărțile de școală alături de Șincai, Maior și Clein, aceasta n-ar putea dovedi decît competență și obiectivitate din partea autorilor cărților respective..."** (cf. Liviu Jurchescu, „Dionisie Păscuțiu" în **Analele Banatului** an IV, aprilie-decembrie 1931, Timișoara, p. 156).

Cartea lui Dionisie Păscuțiu a fost o replică dată istoricului maghiar Ladislau Réthy, care scrisese în 1887 o lucrare încărcată de șovinism, „Formarea poporului valah și a limbei sale", lucrare ce ignoră lingvistica și istoria universală și induce în eroare **„pe lesne crezători, răspîndește sămînța urii, de care opinia publică nu are nevoie niciodată".**

La Făget, „avocatul săracilor", cum a rămas în amintirea făgeților Dionisie Păscuțiu, a dus o intensă activitate spirituală, menținînd tradiția luptei pe tărîm cultural și pregătind terenul pentru alți slujitori ai condeiului. În 1896 participă, alături de alți făgeți, la prima adunare a Astrei în Banat, cînd s-a creat și despărțămîntul Lugoj al Astrei, vechea Asociațiune extinzîndu-și activitatea și pe teritoriul Banatului.

Prof. Dumitru TOMONI

Corina Victoria Sein

CONCURS

PANAIT STĂNESCU BELLU — Copii în pădure

— Am venit în legătură cu concursul...

— Da ?... se interesă o voce albă şi Dolina simţi cum o îneacă revolta.

— Da ! Şi vreau să aflu amănunte...

— Păi, ridică fruntea o funcţionară, dacă ai citit, ştii...

Dolina se întoarse spre ea. Femeia părea cuprinsă de o plictiseală fără cusur ; **de ce nu mă laşi în pace ?** părea să spună privirea ei. „E clar ! nu fac o impresie bună...".

Pe neaşteptate, de undeva, dintr-un colţ, se ridică o fată şi veni, toată numai amabilitate.

— Vă rog, luaţi loc ! daţi-mi cererea, am să vă conduc la profesor... ştiţi, dînsul e şeful comisiei şi, cum pleacă în străinătate, la un congres, s-a hotărît să se ţină astăzi concursul, mai exact, peste o oră. Evident, cei înscrişi au fost anunţaţi...

Dolina, încurcată, se scuză :

— Eu am aflat abia aseară... îmi pare rău...

— Nu vă faceţi probleme ! Poftiţi !

Dolina o urmă supusă într-un mic amfiteatru.

— Vă las doar un minut...

Fata dispăru. Reapăru cu o tavă şi o ceaşcă din care se ridicau aburi îmbietori. Aducea şi cîteva pagini dactilografiate.

— Nu înţeleg amabilitatea dumneavoastră...

— Lăsaţi, aici, fata îi dădu filele dactilografiate, aveţi testele. Treceţi, aşa, fugitiv, cu ochii peste ele, mă bucur că v-am cunoscut, sper să...

Cineva intră în sală şi fraza rămase neterminată.

— Am nimerit bine ? Aici se ţine concursul ? întrebă o voce uşor răguşită.

— Aici ! o repezi funcţionara, dar numai peste o oră !

— Ştiu. Dar aşa obişnuiesc eu, îmi trebuie un timp pentru a mă acomoda cu spaţiul...

— N-aveţi decît ! strecură printre buze însoţitoarea Dolinei şi plecă. Nu înainte de a şopti : „Nu vă faceţi probleme, l-am anunţat pe profesor că sînteţi printre candidaţi...".

Noua venită, o femeie încă tînără, cu un ten orbitor de alb dar obosit, veni spre Dolina şi-i întinse mîna, simplu, firesc.

— Eu sînt Lucreţia Luncan...

Dolina zîmbi :

— Dolina Stoian...

Lucreţia se întoarse, trecu printre mesele-pupitru, se aşeză pe un scaun, se ridică, se apropie de fereastră, privi afară, se întoarse din nou printre mese. În cele din urmă îşi aruncă poşeta pe un pupitru.

— O să stau aici... Eşti de-a casei? O cafeluţă ?...

— Nu, nici gînd, se apără Dolina. Mă mir ce a apucat-o pe... nici nu ştiu cum o cheamă...

— Melania Rusu, inspector cu probleme de personal-învăţămînt, piesă de bază în muzeul respectiv, de profesie, medic veterinar...

— Medic veterinar ? se miră Dolina.

— Da. Şi te asigur că a avut noroc. Cunosc un inginer specialist în echipament electronic care e, nici mai mult, nici mai puţin, funcţionar la poştă... face ciclism, duce scrisorile şi pensiile. Se pare că, pe lună, cîştigă cît cîştig eu în trei, ca biolog. S-a descurcat băiatu', că doar nu era să se prezinte la Urlaţii din vale, unde s-a deschis o uzină... Da' de ce să-l condamnăm ? Unele dintre noi, exemplu : Melania, ca ea, o mie, fac mai plăcută ambianţa prin birouri, altele se mărită şi devin casnice... Ştii de ce mă tem? Că, într-o bună zi, bărbaţii o să se deştepte şi o să se adune în vreo gaşcă şi vor cere dreptul de a se dedica în exclusivitate muncii casnice, presimt eu că va veni şi vremea emancipării lor...

Dolina rîse. Se simţi dintr-o dată ciudat de liniştită. Tonul ironic, oboseala Lucreţiei, i se părură familiare, tonice. Privi scurt ceaşca din care se mai ridicau aburi.

— Vrei să împărţim cafeaua ?

— Nu ! În nici un caz. De ieri de la prînz n-am pus în gură nici strop de apă. Mi-am luat toate măsurile... Ştii, primul meu examen de admitere la facultate l-am ratat pentru că băusem dimineaţa un ceai. De emoţii, m-a plesnit o durere cumplită şi am fost nevoită să las lucrarea neterminată... E de rîs, nu-i aşa ?

Dolina îşi simţi palmele umezite. Şi ea era o fire emotivă.

Lucreţia scoase din poşetă o oglindă, o cutie de pudră şi-şi tamponă vîrful nasului, apoi îşi lăsă degetele să se plimbe uşor : „doamne, oare toate avem aceeaşi obsesie", se întrebă Dolina pipăind peste locul unde de regulă se instalează de timpuriu nesuferitele riduri numite **laba gîştii.** Surîse.

— N-o să-mi porţi pică dacă o să cîştig concursul ?

Luată prin surprindere, Dolina se întrebă : „Oare i-aş purta pică ?". Oricum, era prea tulburată pentru a-şi răspunde cu sinceritate.

Uşa se deschise din nou. Lucreţia privi o clipă, apoi strigă :

— Bine venirăţi, fetelor ! N-a dat gripa în nici una dintre voi ? Ieri eram patru, astăzi se pare că vom fi mai multe...

Dolinei i se păru că femeile se uitau la ea cu duşmănie. „Ei, da, nici eu nu sînt prea bucuroasă să le văd aici. Cu cît sîntem mai multe, cu atît şansa fiecăreia scade...".

Lucreţia, răspunzînd unui gest de chemare, se duse spre uşa de care stăteau sprijinite femeile care abia intraseră. Dolina ridică de pe tavă ceaşca, sorbi o gură de cafea şi încercă să-şi înăbuşe un anume sentiment de jenă. „Nu, exagerez. De ce să mă simt prost pentru că ele îşi vorbesc în şoaptă ? Se pare că se cunosc, au micile lor secrete...".

Puse ceaşca pe tavă. Uşa se deschise, apoi se închise cu zgomot. Lucreţia, parcă mai palidă, stătea nemişcată lîngă uşă, singură.

— Ce-i cu dumneata ? Ţi-e rău ?

Lucreţia se uita la ea cu o privire de orb.

— Fetele au renunţat, nu mai participă la concurs...

— De ce ?

— Pentru că postul e ca şi dat...

— Exagerezi ! Cui ?

— Chiar nu ştii ? Îţi baţi joc de mine ?

— Eu ?

— Da, dumneata...

Lucreţia o privi în ochi preţ de cîteva clipe.

— Deci aşa, dumneata eşti tovarăşa Stoian...

— Da, şi ?

— Ele, concurentele, cînd te-au văzut, s-au luminat brusc, de ce să mai piardă cîteva ore ? **Postul este al dumitale !**

— Mă faci să rîd ! Poate că sînt cea mai slab pregătită...

— Dumneata nu trebuie să ştii, dumneata trebuie să-ţi exprimi dorinţa şi, pe scaunul biologului, liber pînă azi, de mîine, o să stai fără probleme...

— Nu înţeleg nimic. De ce să-l ocup eu şi nu dumneata, sau alta ?

Lucreţia se aşeză. Îşi prinse tîmplele între palme şi întrebă, cu voce stinsă :

— Chiar ai nevoie de postul ăsta ?

— Ce întrebare ! Sigur că am, dacă m-am hotărît să concurez pentru el...

— Da' de ce nu te-ai orientat spre ceva mai de soi ? Ce satisfacţii îţi poate oferi amărîtul ăsta de post de biolog ?... Cînd eşti cine eşti...

— Cine sînt ?

Lucreţia ridică din umeri, îşi trecu palma desfăcută peste suprafaţa netedă şi lucioasă a pupitrului.

— Eşti soţia...

Dolina înţelese. Obrajii i se împurpuraseră.

— Aha, deci aşa stau lucrurile. În cazul ăsta, de ce ai rămas ?

— Eu ?... Pentru că n-am încotro. Nu-mi pot permite... Şi, cinstit vorbind, mai cred în ceva... Nu ştiu bine în ce...

— Ascultă, Lucreţia, dacă ne-am fi cunoscut în alte împrejurări ?...

— Unde ? întrebă Lucreţia, trist, eu muncesc la o sută de kilometri. Vin acasă numai duminica. Soţul meu n-a vrut, nu vrea să mă urmeze... Gura i se strîmbă într-un surîs ironic, că om avea noi drepturi egale, ba chiar unul, două în plus... Dreptul de a ne urma bărbatul... Invers nu se practică... De zece ani fac naveta. Lucrez într-un spital rural. Îmi place, avem un laborator bine dotat, dar simt că, pe la temelia căsniciei mele, ceva se clatină... Eu acolo, el aici... Nu se mai poate... Am tone de imaginaţie, dar nu mi-am închipuit că...

Dolina n-o mai ascultă. Ieşi din sală. În uşă se izbi de un ins cu ochelari care îi zîmbi amabil. Fugi.

* **Fragment din romanul „CERCUL DE OGLINDĂ".**

Geamantanele din filme

A fost o vreme cînd eram lăudat pentru spiritul meu de observaţie. Acea perioadă din viaţa mea, în care, copil fiind, stîrneam, prin cîte-o remarcă, uimirea şi laudele celor apropiaţi (uneori, nu numai ale celor apropiaţi) n-a durat prea mult. Declinul a început după ce unchiul meu Nicanor, singurul intelectual din familie, avocat, avînd un cuvînt greu de spus în orice împrejurare, s-a pronunţat, despre mine, cam în felul următor : „Băiatul ăsta prea vede şi ce trebuie, şi ce nu trebuie". Devenisem, aşadar, atît de timpuriu, o fiinţă incomodă. Nu ştiam, încă, şi m-am obişnuit destul de greu cu ideea că „bunele convenienţe" cer să te faci că nu bagi de seamă anumite lucruri. Am avut, apoi, destule neplăceri fiindcă „prea" vedeam... Printre altele, mama n-a vrut să mă mai ducă la cinematograf, la cinematograful „nostru" din cartierul Iozefin, unde, după cum suna un atractiv anunţ publicitar, rula, săptămînal, cîte o „operă monumentală, lux sclipitor, iubire pătimaşă, realizarea cea mai extraordinară în acest gen". Vizionînd una din acele realizări extraordinare, o melodramă intens lacrimogenă (spectatoarele aveau pregătite în poşete cîte două, trei batiste ; lăcrimau, discret, şi unii spectatori) am observat că eroina, înainte de a părăsi „cuibul dragostei", îşi burduşeşte geamantanul cu haine şi cu vreo cîteva obiecte de care se simţea legată sentimental. Cel mai frumos obiect, o statuetă de bronz (cal ridicat în două picioare, cadou primit de la omul adorat ; eroina practica echitaţia) cîntărea, evident, 4—5 kilograme. În secvenţa următoare, am văzut-o pe frumoasa şi nefericita (în iubire) femeie mergînd, cu acelaşi geamantan în mînă, pe peronul unei gări. Pe cît de fragilă şi de diafană părea, parcă tot pe atît de uşor ducea geamantanul acela. A urcat, abia atingînd treptele, în tren şi, după ce a intrat în compartiment, a pus geamantanul, fără pic de efort, în plasa pentru bagaje. Inadvertenţa geamantan plin — geamantan gol m-a intrigat. I-am cerut imediat explicaţii mamei mele (care, pare-mi-se, tocmai scotea a doua batistă din poşetă). Copleşită de ce se întîmpla pe ecran, mi-a spus să tac şi să nu o mai sîcîi cu... ineptiile mele (?!) (Cuvîntul „ineptie" îl preluase de la unchiul Nicanor, căruia îi plăcea să-l folosească destul de des, nedumerindu-şi, uneori, conlocutorii : „Lumea a devenit o mare ineptie !"). Pînă cînd s-a terminat filmul, am tăcut, dar, ajunşi acasă, am reluat, cu obstinaţie, chestiunea geamantanului. Şi, cum nu e întotdeauna adevărat că numai insistînd obţii ceea ce doreşti, ba dimpotrivă : dacă insişti prea mult poţi avea necazuri, din acea zi nu am mai fost dus să văd nici o operă monumentală. Pentru a fi ferit de alte eventuale obsesii...

După ce, în sfîrşit, mi s-a permis să merg de unul singur sau cu prietenii la cinema, de atunci şi pînă azi am remarcat mereu, în atîtea şi atîtea filme, că actorii duc, cînd rolul o cere, geamantane, valize, cufere goale, chiar dacă, conform scenariului, ele ar trebui să conţină ceva. Spre pildă, sticle cu apă minerală, ca să nu zic grenade sau lingouri de platină. Excepţiile au fost şi au rămas rarisime...

Şi cîte alte inadvertenţe care se tot repetă în cinematografia mondială nu mi-au scăpat din vedere ! Dar ce rost are să ostenesc înşirîndu-le, dacă, de atîta vreme, nimeni nu mă mai laudă pentru spiritul meu de observaţie ?...

Iosif COSTINAŞ

O creaţie literară sinceră

Cedomir Milenovici a scris (şi scrie) poezie, proză scurtă şi romane. Preocupările sale literare sînt deci îndreptate spre un **tot**, pătruns de interferenţe dintre cîntec şi povestire.

Creaţia literară a lui C. Milenovici este lipsită de convenţionalitate factice, dar (arhi)plină cu ilustrări ale stărilor intime, acut dramatice ; sinceră, marcată de inacantaţii poetice deosebite (poezie) şi de un realism poetic viguros (proză) : **„Prin neaşteptate asociaţii de noţiuni din domeniul a ceea ce numim cotidian şi obişnuit Milenovici încearcă şi reuşeşte ca, sub forma unor definiţii, aforisme şi reflecţii poetice să releve, la modul personal, relaţiile critice dintre elementele lumii noastre interioare, să dezvăluie mişcările şi formele inedite din stările şi lucrurile ce ne înconjoară"** (Cedomir Cionca).

Cedomir Milenovici debutează ca poet **(Culegătorii înălţimilor, Şoaptele frunzelor, Stropi de gingăşie,** — premiul Uniunii Scriitorilor, 1975, **Orizont în iris, Sfîrşit de rouă, Cîmpii înflorite),** situîndu-se printre condeierii de frunte ai generaţiei de mijloc în literatura sîrbă din România. Notaţiile lirice ale acestei poezii scot la lumină un univers al căutărilor ; drama intimă fiind un punct de plecare spre evoluţii meditativ-filozofice şi nelinişti existenţiale. Poezia pe care o cultivă acest „veşnic tînăr poet" este impregnată de metafore nespectaculoase, dar care prin sensibilitatea poetică şi „întorsături" originale, fac ca versurile sale să emane o forţă eruptivă presărată de un iz truculent aparte : **Într-o zi îmi vor brăzda fruntea / aripile păsării / care-a crezut că cerul e-o creangă.** („Într-o zi").

Proza scurtă (povestirile) este stăpînită de o forţă tipologică pronunţată care, după primele apariţii, l-a „dezvăluit" pe Cedomir Milenovici ca pe un promotor al unei proze cu implicaţii adînci bănăţene, legată de meleagurile natale (Clisura Dunării) ; eroii săi fiind situaţi în diverse ipostaze şi imprejurimi (tinerii plecaţi din sat, bătrînii veniţi la oraş, etc.), pentru a le defini stările lăuntrice în funcţie de tot ce ne oferă viaţa.

Cărţile sale de proză scurtă, **(Snopi verzi, Marginea cerului, Cărări pentru genunchi, Cerul plin de păsări, Vîrtejuri)** oferă un „cîmp" de imagini interioare diverse şi o irezistibilă comprehensiune psihologică, mereu nouă, într-o lume cotidiană, atingînd, prin profesionalitate şi originalitate, cote de o rară frumuseţe narativă.

Romanele poetului şi ale povestitorului C. Milenovici **(Castelul fără acoperiş şi Violete)** au un „teritoriu" bine stabilit — satul şi ţăranii cu prefacerile înnoitoare de prin anii '50 — sînt „disecţii" realiste, invadate de infuzii analitice şi stări abundente în analize psihologice. Scrise cu verva-i caracteristică — Cedomir Milenovici fiind un spirit inovator prin excelenţă — romanele sale încheagă stări autentice şi personaje rar întîlnite în literatura sîrbă din România, prin felul lor de a gîndi şi de-a se autodefini ca şi prin ancorarea lor în cotidian, după un lung drum de peripeţii în trecut : **„Evitînd o documentare minuţioasă şi reconstituind faptele, autorul se integrează în contextul etic al evenimentelor"** (Theodor N. Trâpcea). Ţăranii lui C. Milenovici (prezenţi în proză, dar şi în poezie), fără a fi „supuşi" unor canoane sînt ceea ce noi am numi — oameni de rînd, care devin mai frumoşi în iubirea lor de pămînt. Acea iubire ancestrală, am zice. Scriitorul reuşeşte să le sculpteze un chip comun de veşnicie prin adevărul, pe care, el, scriitorul, îl exprimă.

Miomir TODOROV

Valentin Tudor

BUCURII

Mă bucur cînd apare inserarea.
Sînt exaltat cînd văd cum crapă
zorii.
Tot mai aud, prin apă, roata morii,
Cum pregăteşte-n noapte, făinarea.

Simt bucurie-n cîntecul culorii,
Cînd exalarea naşte-ndepărtarea,
Apropierea naşte alinarea,
Dă înţelesul care-l simt cocorii.

Cînd cerul lor străbate, trist, înaltul.
Eu mai rămîn, mereu, acelaşi altul.
Nestăpînit mă-ncîntă ineditul.

Din anotimpuri prinse-n destrămare:
Cînd urc în munte, cînd cobor
în mare,
Să văd acelaşi cîntec : — răsăritul !

SĂ SCHIMBI ADÎNCUL...

Deceniu de deceniu-n aşteptare,
Urcat în munţi, pe cea mai naltă
stîncă,
Sau coborît în valea mea adîncă,
Doream s-apari oricînd din
depărtare.

Tu să revii ! Tăcerea-aşteaptă, încă,
Să schimbi adîncul meu în cugetare.
Azi te aştept din ce în ce mai tare.
La cină-ndurările mănîncă !

Dar a ajuns laleaua să-nflorească
Într-o culoare-atîta de firească...
Nici un cristal, în cupă, nu
păstrează

Lumină-atît de pură, sîngerie,
Cît toată-ndepărtarea brumărie,
Care-a păstrat iubirea noastră,
trează !

RĂMÎNE VERSUL MEU

În mine ziua face calea-ntoarsă
Spre după-amiaza care se încruntă.
Amurgul vînăt nu ne mai înfruntă,
O împletire-n firul nopţii, toarsă,

Cu aşteptarea parcă-i mai căruntă,
O amintire înspre lacrimi stoarsă.
În vatră, pîinea frămîntată-i arsă,
Precum era-n copilăria cruntă.

Dacă îmbătrînesc pe zi ce trece,
Nemaiştiind o lume cum petrece,
Rămîne versul meu-o rădăcină

Mă leagă de pămînt, mă-nţeleneşte,
Fixîndu-mă de glia ce rodeşte
Şi-aşteaptă să-i rămîn seara la cină!

SIMBOL

Era o primăvară-nflăcărată
După o toamnă-atît de roditoare.
Privirea mea, pierdută, gînditoare,
De anotimpuri, numai, subjugată.

Te-am regăsit în cîntec şi culoare,
În nostalgia verilor, legată.
Absenţa ta, nevrut, îndelungată,
Mi-a oferit un trandafir în floare.

De-atuncea, pentru mine-i încîntare
Un trandafir din clipa-n care-apare,
Precum buchetul adunat în vază.

Din toate anotimpurile noastre,
Acest simbol, necoborît din astre,
A strecurat dinspre lumină-o rază !

PANAIT STĂNESCU BELLU — Solitarul

Ioan Evu

FEREASTRĂ

Atît de rar
ne-ntoarcem privirea spre poet
ca spre un cer uitat,
din care ning albe cuvinte
pe uriaşa piele de tobă
a veacului.
Înălţimea aceea ce seamănă
cu un munte, pe care el
o duce în spate de veacuri,
nu e decît fereastra
prin care într-o zi vom privi
eternitatea.

STEA NEVINDECATĂ

Pe dealuri transilvane mieii pasc
aceeaşi iarbă cu miros de rouă.
Toate-s străvechi, toate-au mai fost,
numai ad[illegible]a lor e nouă...
Ceea ce vezi tu, a mai fost zărit
de un alt ochi, cu al tău geamăn,
ci numai soarele, în răsărit,
împrăştie lumină fără seamăn.
Tu nu mai eşti acum decît cuvînt,
străpuns de raza cerului, curată,
iar trupul tău e geamul de pămînt :
scrutează-n el o stea nevindecată...

Elena Cruceru

CE NEMAIPOMENITĂ ÎNTÎMPLARE

Şi-alerg şi ard în ninsoare
şi tu nu ştii nimic despre sentimente
şi despre faptul că mă iscălesc
cu propria mea fiinţă
pe colţurile acestea de piatră
ardente.

Iubitul meu, o întrebare mă cîntă,
mă leagă de firul de iarbă crescut
în cîmpie...
Ce nemaipomenită întîmplare
că sîntem doi, că unul învie.

AM VRUT SĂ-ŢI SPUN

De multe ori am vrut să-ţi spun,
iubite,
chiar mi-am impus să-ţi spun
să înţelegi
pe fruntea mea trec păsări ostenite
şi-n loc de gînduri-noduroase crengi.

Am vrut să-ţi spun să te fereşti
de mine,
sînt o pădure de copaci robuşti
nu trupul meu spre tine vine
nu mersul meu, nu paşi înguşti.

Desen de IULIUS PODLIPNY

Ana Serafin

SPUNE-MI

Te caut să te pierd în zori,
în liniştea începutului de soare,
ce spală o noapte rămasă
în grădina cu vise.
Alergam rîzînd prin flori,
şi mă opreai cu-n zîmbet să mă
certi,
că ţi-am furat un strop de suflet.
Te pierd să te caut în mine,
să răscolesc dureri aproape stinse,
să te înviu din foc,
acelaşi foc ce ne-a înălţat
spre dragoste şi pierzanie.
Spune-mi, nu crezi că moartea
Ne-ar ocoli în schimbul iubirii ?

MÎINILE TALE

Mîinile tale
mi-au dăruit
misterul
să nu pot şti
de unde vii
şi nici unde te îndrepţi.
Mîinile tale
mi-au împrăştiat timpul
în secunde de tristeţe
să nu pot şti
de unde vii.
Şi mîinile tale singure
îmi opresc un strigăt de durere.

DE ATUNCI

Te-am găsit
exact în momentul
cînd aveai nevoie de linişte.
Am intrat în vîrful picioarelor
şi te-am privit ;
de atunci
ne-a cuprins tăcerea
pînă azi,
şi tot de atunci
am învăţat
s-alung toate zgomotele din jur,
spre a salva
miracolul privirii
care, doar ea, vorbeşte.

PANAIT STĂNESCU BELLU — Arbori şi flori.

Viorel Veşcă

AM FOST

Am fost dintotdeauna
Amurgul ce mă cheamă,
Şi freamătul de codru
Trecutele iubiri...
Am fost şi-o primăvară
Ce parcă se revarsă
În cîntece de orgă
În dulcile-amintiri.
Am fost şi vastul spaţiu
Numit eternitate
Am fost şi blîndul astru
Din pure geometrii.
Am fost şi gheaţă-albastră
De dincolo de pol
Topită-n vechi oceane
În amfore de dor.
Iar din izvorul vieţii
Eu semăn reînnoire
Şi din trecutul vremii
M-adun din mistuire.

IZVORUL BUCURIEI

Eu mi-am găsit sălaşul
Sus în munte,
Cu trupul şi cu inima
În soare ;
În albu-i miez sculptez
Heraldice, superbe sanctuare —
Mă nasc,
Din umbrele pădurii
Şi mă scufund
În vastele tăceri.
Cu sufletul şi inima curată
Eu îmi topesc în calm extatic
Frenetice plăceri.
Beţia hăurilor negre
Răsună în pereţii tari,
Făcînd din pacea fără
De hotar
Izvorul bucuriei,
Întipărit în clipe,
Statuar.

DICŢIONAR LITERAR

Ion Arieşanu

Prozator, eseist, publicist. S-a născut la 8 septembrie 1930 în Ocna Mureş (Alba). Facultatea de Filologie a Universităţii din Cluj-Napoca. Membru al Uniunii Scriitorilor din R.S. România (din februarie 1963). Profesor de limba şi literatura română, redactor-şef la revista „Orizont".

Primele scrieri în „Făclia Ardealului" (Cluj, 1951—1952). Debut editorial cu **Anii adolescenţei,** ESPLA, 1962 (Colecţia „Luceafărul"), schiţe şi povestiri cu privire la care s-au remarcat : „efortul de a cultiva epicul obiectiv" (Ciobanu, 1962), capacitatea de a reda, cu „fină intuiţie" a psihologiilor, „conţinutul afectiv al vieţii personajelor" (Lungu, 1962), „arta inserării observaţiilor referitoare la cadru în ritmul naraţiunii" (Crohmălniceanu, 1962). Următoarele două cărţi — povestiri şi nuvele **(Trenul albastru,** ESPLA, 1965 şi **Vară tîrzie,** Ed. Tineretului, 1967), lărgesc spaţiul de inspiraţie, propunînd o galerie de tipuri umane (sociale şi morale). În descendenţa prozei ardeleneşti clasice (Slavici, Agârbiceanu, Rebreanu), textele vădesc „un tulburător spectacol de sentimente" în care discursul se relevă prin „omenesc" şi „sinceritate" (Foarţă, 1967). Cu **O complicată stare de fericire,** EPLA, 1967 (ediţia a II-a, Facla, 1975), scriitorul abordează romanul (industrial). Confruntări specifice contemporaneităţii, plasate în perspectiva unor idealuri morale general umane, propulsează mecanismul diegetic. Eticismul eroilor „are ca impuls perpetuarea nemistificată, curată a vieţii" ; se afirmă „cultul proceselor fundamentale ale existenţei" (Grigurcu, 1967). În romanul **Vrajă,** Ed. Eminescu, 1971, este urmărit „drumul unui destin şi atitudinea unei conştiinţe" (Ruja, 1972), prilej pentru I. A. de a tenta la surprinderea procesului „dialectic al devenirii istorice", la evidenţierea relaţiei „fundamentale dintre individ şi acest proces" (Sălăjan, 1972). Din punctul de vedere al compoziţiei, autorul îşi diversifică mijloacele, recurgînd la formula romanului epistolar, cu desfăşurări contrapunctice şi acumulări succesive în conturarea personajelor. **Primiţi puţină duioşie ?,** Ed. Facla, 1972, este o incursiune „în proza poematică miniaturală". „Jurnal liric", „retrăire sublimată a unor stări sufleteşti", cartea confirmă „viguroasa capacitate analitică" a scriitorului (Ţugui, 1973). Prin **Amintiri de pe planeta pămînt,** Ed. Eminescu, 1973 (Premiul Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara) şi **Lumini peste Apuseni,** Ed. Eminescu, 1974, prozatorul intră în domeniul reportajului literar. O lume de „semnificative destine contemporane" (Mazilescu, 1975), observată cu minuţiozitate şi surprinsă cu o bogată paletă de procedee (descrierea, portretul, reconstituirea istorică ori interviul, cf. Popescu, 1974), constituie materia volumelor. **Prietenul pe care-l caut pretutindeni,** Ed. Eminescu, 1976, roman-anchetă, investighează „fără reţineri, fără idealizări, o lume de obicei idealizată de proza noastră actuală : aceea a profesorilor de ţară" (Ungureanu, 1976). Regăsim : credinţa în valorile umane, „lirismul consubstanţial", „suflul umanitarist", concentrarea stilului (Ardeleanu, 1976 şi 1978). Apare toposul Cîmpiei (Ungureanu, 1976, Călin, 1976). **Respiraţie liberă,** Ed. Eminescu, 1979, readuce scrisul lui I. A. în zona reportajului literar. Este, de fapt, o carte de interviuri care îi focalizează în prim-planul dialogului „pe oamenii de lîngă noi", făcînd din reportaj nu „doar text, ci şi trăire" (Şerban, 1981). După o culegere de schiţe şi nuvele **(Lumină stranie,** Ed. Facla, 1981), I. A. se află din nou pe teritoriul romanului : **O pasăre în iarnă,** Ed. Facla, 1986 şi **Lumina de la capătul nopţii,** Ed. Facla, 1987. Avînd în centrul său un conflict matrimonial, primul dintre cele două texte romaneşti pledează pentru idealul comuniunii senine. Pe direcţia epică a şcolii ardeleneşti de proză, „dar ducînd analiza spre zona trăirilor afective, a psihologiilor aflate în impas", el realizează portretul convingător al unei femei (Cubleşan, 1986) şi demonstrează că „cel mai complex, mai dificil este lucrul simplu" (Taşcu, 1986). Cel de al doilea, sprijinit pe metafora **luminii,** ca expresie a „legii morale" (Petraş, 1988), confirmă faptul că „sociofilia rămîne atît în planul tipologiilor literare, cît şi în acela al stilului propriu-zis, definiţia cea mai exactă a prozei lui Ion Arieşanu" (Dorcescu, 1988).

În 1978 **O complicată stare de fericire** este tradus în limba cehă la Ed. „Naklodatelstvo Pravda", din Bratislava.

REFERINŢE CRITICE

În volume : Virgil Ardeleanu, **Menţiuni,** Ed. Dacia, 1978, p. 142—145. În presă : Leonard Gavriliu, „Scrisul bănăţean", 8/1962 ; Ov. S. Crohmălniceanu, „Gazeta literară", 28/1962 ; N. Ciobanu, „Iaşul literar", 10/1962 ; Ion Lungu, „Tribuna", 32/1962 ; Mihail Petroveanu, „Steaua", 7/1963 ; Nicolae Ţirioi, „Orizont", 7/1965 ; Teodor Vîrgolici, „Gazeta literară", 24/1965 ; Gh. Grigurcu, „Familia", 5/1967 ; Şerban Foarţă, „Orizont", 8/1967 ; Constantin Cubleşan, „Tribuna", 27/1967 ; Adriana Mitescu, „Gazeta Literară", 39/1967 ; Simion Dima, „Orizont", 3/1972 ; Sorin Titel, „România literară", 8/1972 ; Alexandru Ruja, „Familia", 4/1972 ; Vasile Sălăjan, „Tribuna", 20/1972 ; Haralambie Ţugui, „Cronica", 15/1973 ; C. Ungureanu, „Orizont", 21/1973 ; Florentin Popescu, „România literară", 1/1974 ; Olimpia Berca, „Orizont", 47/1974 ; Virgil Mazilescu, „România literară", 28/1975 ; Emil Manu, „Săptămîna", 234/1975 ; C. Ungureanu, „Orizont", 1/1976 ; Al. Ruja, „Familia", 2/1976 ; Valentin Taşcu, „Steaua", 2/1976 ; Virgil Ardeleanu, „Steaua", 8/1976 ; Constantin Călin, „Ateneu", 128/1976 ; Eugen Dorcescu, „Orizont", 29/1977 ; Al. Covaci, „Transilvania", 5/1978 ; George Şerban, „Orizont", 20/1981 ; Valentin Taşcu, „Steaua", 8/1986 ; Constantin Cubleşan, „Tribuna", 33/1986 ; Eugen Dorcescu, „Orizont", 35/1986 ; Vasile Sichitiu, „Orizont", 5/1987 ; Alexandru Ruja, „Familia", 3/1987 ; Irina Petraş, „Steaua", 2/1988 ; Eugen Dorcescu, „Orizont", 5/1988 etc., etc.

Olimpia BERCA

FOLCLORISTUL — GH. N. DUMITRESCU - BISTRIȚA

De numele folcloristului Gh. N. Dumitrescu-Bistrița se leagă activitatea uneia dintre cele mai valoroase publicații apărută în țara noastră — „Izvorașul“ (1919), pe care o va conduce neîntrerupt, trecînd prin multe greutăți și sacrificii timp de 21 ani. S-a născut la 15 septembrie 1895 în satul Bistrița-Mehedinți, localitate unde, de-a lungul deceniilor, va desfășura o prestigioasă activitate cultural-științifică și care va deveni cu timpul un adevărat ateneu popular. Își începe activitatea didactică ca învățător în satul Cîrjei. Pasiunea pentru valorificarea folclorului, după cum ne va mărturisi mai tîrziu, datează încă din 1909, pe cînd era elev în clasa I a Liceului „Traian“ din Drobeta Tr. Severin. **„Un extemporal în care scrisesem frumos despre cîntecele populare îmi aduce aprecierea profesorului de română Vasile Vîrcol — din școala lui Ovid Densușianu — mult pasionat de folclor și îndemnul din partea-i de a culege cîntecele populare. Așa am început, culegînd din satul natal, Bistrița, în duminici și în vacanțe, o seamă de cîntece populare“.** La Bistrița Mehedinților a fost învățător 24 ani. Aici, va fi un adevărat „luminător“ al satului, reușind ca, rînd pe rînd, să înființeze un muzeu etnografic, o bibliotecă cu circa 2 500 volume, o bancă populară etc.

Dar pasiunea lui de-o viață a rămas și va rămîne folclorul. După cum se cunoaște, revistele de folclor sătești au jucat un rol important în culegerea și cercetarea creației populare românești.

În ziua de 31 mai 1919, de sub teascurile tipografiei „Convorbiri literare“ ieșea primul număr al revistei de folclor, muzică, artă națională și teatru sătesc, intitulată „Izvorașul“, condusă de Gh. N. Dumitrescu-Bistrița. Numele publicației — după cum mărturisea directorul ei — este dat **„după izvorul pe lîngă care treceam spre școală și spre casă, avînd și o semnificație de modestie ce-i șade bine oricărei lucrări de început“.** Evocînd drumul parcurs de revistă, greutățile cu care s-a confruntat, folcloristul Gh. N. Dumitrescu-Bistrița mărturisea: **„Am dus pe umeri această povară nu din ambiție (...) nu din dorința de îmbogățire, căci tot bunul nostru l-am dăruit aici pentru a scoate adeseori carul revistei din noroiul năcazurilor de tot felul, nu din pofta de a ajunge la vreo catedră de profesor, ci totul se reduce la o răzbunare contra indeferentismului față de o comoară prețioasă“.** (Izvorașul, nr. 10, 1935).

În lunga-i activitate, în revistă au fost publicate toate categoriile folclorului literar și muzical, precum și numeroase date despre obiceiurile, tradițiile poporului nostru. În paginile **Izvorașului** au apărut și numeroase materiale folclorice de pe meleagurile din vestul țării. Menționăm astfel numărul mare al tradițiilor și obiceiurilor care prin varietatea și frumusețea lor dau multă originalitate acestui minunat colț de țară. Dintre ele amintim doar cîteva: **„Căsătoria în comuna Mintia — jud. Hunedoara“ (Izvorașul, nr. 5, 1937, p. 178), „Horele“ (Izvorașul, nr. 5, 1938, pp. 174-177), „Din obiceiurile Moților“ (Izvorașul, nr. 4, 1938, pp. 134-135).** Reținde asemenea atenția creațiile care evocă figurile legendare ale eroilor iubiți și stimați ai poporului nostru. „Cîntecul lui Horea“ **(Izvorașul,** 15 ani de activitate muzicală și folcloristică, 1934, p. 3), „Prefectul Buteanu“ (Ibidem, p. 4). După cum ne informează folcloristul Hossu Longin Pompei, în nota ce însoțește „Cîntecul lui Horea“, acesta a fost găsit „într-un manuscris al bunicului său Hosul Ioan (1804—1918), care era cîntăreț și învățător din comuna Carmeni, jud. Someș“. La rubrica: „Cuvinte dialectale“, ne sînt prezentate acele mărgăritare ale graiului bănățean, care au o mare strălucire îmbogățind astfel zestrea lingvistică română: „Grai cărășan“ (Izvo-

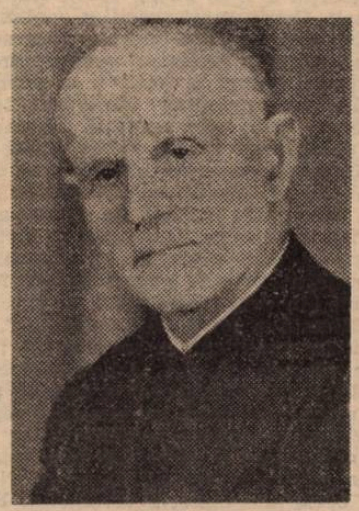

rașul, nr. 4, 1938, p. 148), „Din Banat“ (Izvorașul, nr. 7-8, 1935, p. 287). Gh. N. Dumitrescu-Bistrița prezintă în paginile revistei „Izvorașul“ momente importante din istoria folcloristicii românești evocînd personalitățile de seamă care prin munca și truda lor neobosită și-au adus o contribuție importantă la valorificarea creației populare. Dintre colaboratorii bănățeni care s-au bucurat de aprecierea unanimă a revistei amintim pe George Cătană și pe Lucian Costin.

Revista **Izvorașul** a contribuit la formarea unor folcloriști români. **„În revista Izvorașul — menționa folcloristul Hossu Longin Pompei — am găsit regulile cari trebuiesc ținute cu sfințenie la adunatul folclorului“** („Cum am devenit folclorist“, **Izvorașul,** iunie — septembrie, 1939, p. 239).

În pagini calde, emoționante, este prezentată activitatea cunoscuților compozitori Ion Vidu și Sabin Drăgoi. Apreciat pentru operele sale deosebite, Ion Vidu este în același timp considerat un neînfricat luptător pentru drepturile naționale ale bănățenilor.

Revista **Izvorașul,** activitatea neobosită a conducătorului ei — Gh. N. Dumitrescu-Bistrița sînt primite cu căldură în satele Banatului, sînt elogiați de ziarele și revistele locale. „Excelenta revistă de muzică — subliniază **Școala Bănățeană,** Caransebeș, 11-12 iunie 1923, n-ar trebui să lipsească din casa nici unui învățător“. Vorbind despre această publicație — folcloristul bănățean Lucian Costin menționa: „Revista **Izvorașul** are un bogat și frumos material de pe toate meleagurile țării noastre: din Oltenia, Muntenia, Banat, Ardeal etc. Toate ramurile folcloruiui românesc sînt reprezentate și cu delicateță îngrijite de soții redactori“ **(Viața Nouă,** Lugoj, 16 aprilie, 1929).

De-a lungul celor 70 de ani de activitate, Gh. N. Dumitrescu-Bistrița, pasionatul cercetător al creației populare românești, va reuși să adune o adevărată arhivă, alcătuită din peste 40 000 fișe. Și astăzi Gh. N. Dumitrescu-Bistrița muncește cu pasiunea și modestia ce i-au caracterizat întreaga viață. Prin comunicări și conferințe, prin întîlniri cu elevii și oamenii muncii, prin culegerile de materiale folclorice duce mai departe munca nobilă de valorificare a creației populare.

Evocîndu-l, compozitorul Sabin Drăgoi menționa în 1958: **„Numele lui Gh. N. Dumitrescu-Bistrița este binecunoscut în rîndul acelora care iubesc poporul și arta lui. Cine nu-și amintește de revista — „Izvorașul“ — modestă ca o floare de cîmp, prin care Dumitrescu-Bistrița își tălmăcea lunar noile culegeri de folclor muzical și literar“.** O viață închinată înfăptuirii unor mărețe idealuri, dăruită luminării poporului, valorificării creației sale spirituale.

Costea MARINOIU

Luna culturii în județul Timiș

Cea de-a doua ediție a complexului de manifestări politico-educative și cultural-artistice „Luna culturii în județul Timiș“ se desfășoară sub semnele sărbătorești ale celor două mari momente politice ale anului: aniversarea, la 23 August, a celor 45 de ani de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și Congresul al XIV-lea al partidului. Purtînd sugestivul generic „Cultură — educație — eficiență“, Luna culturii reunește o mare diversitate de acțiuni sub egida Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al Județului Timiș și a Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă. Le consemnăm pe cele desfășurate pînă în prezent, subliniind înalta lor ținută și eficiență formativă, modul responsabil prin care mesagerii culturii și artei din această parte a țării împlinesc deziderateie modelării spiritului revoluționar, ale unui om nou.

● Zilei de 9 Mai i-au fost dedicate numeroase întîlniri ale tinerilor, din școli, ale oamenilor muncii din întreprinderi și instituții, cu veterani ai războiului antifascist, purtînd genericul „Eroismul armatei române“, precum și numeroase simpozioane, mese rotunde, dezbateri, consacrate Independenței României.

● Teatrul Național și-a inaugurat „Zilele dramaturgiei românești actuale“.

● Întreprinderea cinematografică a județului Timiș a deschis cea de-a VIII-a ediție a „Lunii culturii cinematografice“, în cadrul căreia au loc pe tot cuprinsul județului vizionări tematice, concursuri, montaje cineo-literar-muzicale, schimburi de experiență, simpozioane.

● „Poetul, patria, cultura română“, simpozionul omagial organizat de Centrul Universitar, Comisia de cultivare a limbii, Asociația Scriitorilor și revista „Orizont“. Manifestarea, al cărei cuvînt de deschidere a fost rostit de tovarășul Vasile Bolog, secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., s-a bucurat de participarea unor importanți scriitori, critici și istorici literari, cercetători științifici, cadre universitare: Ion Arieșanu, Olimpia Berca, Iosif Chele, Livius Ciocârlie, Eugen Dorcescu, Anghel Dumbrăveanu, Felicia Giurgiu, Ion Iliescu, Alexandru Jebeleanu, Mandics György, Simion Mioc, Ivo Muncian, Ștefan Munteanu, Monica Stoian, Mircea Șerbănescu, Eugen Todoran, G. I. Tohăneanu, Cornel Ungureanu, Virgil Vintilescu, Smaranda Vultur.

● În numeroase localități timișene au început tradiționalele „Zile ale culturii“.

● Biblioteca județeană a vernisat recent expoziția artistului plastic Gh. Văleanu și a fost organizată șezătoarea literară „Poem partidului“.

● Simbătă, 13 mai are loc deschiderea „Zilelor Timișoara muzicală“, manifestare tradițională, de un binemeritat prestigiu.

Knijevni jivot nr. 1

Sumarul recent apărutului număr 1 pe anul 1989 al revistei timișorene „Knijevni jivot“ se remarcă printr-o diversitate tematică inteligent structurată, prin calitatea ideatică și estetică a materialului publicistic. Inaugurată cu un text omagial, „Stimă și prețuire pentru Marele Erou al României Socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu“, revista publică pagini prilejuite de „Centenarul Eminescu“, între care traduceri ale unor cunoscute poezii eminesciene, purtînd semnătura lui A. Puslojić, S. Vesnici, I. Muncian, D. Bogdanov. Sub genericul „Proză românească contemporană“ este găzduită o traducere din D. R. Popescu („Mitrele vorbește cu florile“), iar o antologie a literaturii scriitorilor sîrbi din Banat reunește semnăturile lui S. Gvozdenovici, D. E. Popin, S. Raicov, J. Popovici, C. Milenovici, I. Muncian, D. Mirianici, S. Bogdanov, D. Baiszki, S. Blașiu, R. Simonovici, L. Perinaț, M. Simonovici, N. Popovici. O prezență tinără: Cenaclul literar al Liceului de filologie-istorie. Pagini de critică și istorie literară, semnate de I. Petrov, V. Cirici, J. Milin, L. Perinaț, traduceri din poezia rômână de azi (D. Grozdan, Anavi Adam, Olga Neagu, G. Scînteie), texte interesante de literatură universală, rubrici atractive pentru copii, precum și un spațiu tipografic destinat informației cultural-artistice fac și din acest număr al revistei „Knijevni jivot“ o prezență remarcabilă în peisajul presei literare din România.

Creație și umanism

(Urmare din pag. 1)

încearcă acum, în literatură, o pătrundere nouă și în același timp interesantă a noțiunilor în discuție. Realitatea nemijlocită în care figurează vorbirea și „ficțiunea“ personajelor, a întîmplărilor este strîns legată de realitatea cotidiană. Cititorul devine, inevitabil, părtaș la bucuriile și eșecurile scrisului. Dezechilibrul, formalismul creației artistice zămislesc o rupere în planul perceperii (și priceperii) textului, între concret și abstract, între prezent și absent. Prin creațiile literare ce ne trec prin mînă ar trebui să respirăm mai adînc cotidianul, istoria. Personajele colective sau individuale, chiar dacă nu totdeauna direct reprezentate în scriitură contureză destinul istoriei, din mers. Dramele și seismele personajelor urmează întocmai dramele și seismele istoriei, ale societății, eșecurile și biruințele pe care le reprezintă, căci scriitorul e pe deplin convins că, în afara acestora, nu mai poate fi vorba de autenticitate și adevăr, ci doar de-o prelungire comodă și nesatisfăcătoare a stării de beatitudine, de plăcere estetică ce nu-și atinge scopul.

În literatura actuală, personajul modelator acționează ca un catalizator, săpîndu-și canale adînci în conștiința celorlalte personaje. Este un personaj activ. Este eliminată pasivitatea ineficace, dar se mai menține și se cultivă contemplarea (reminiscențe și progrese pe linia personajului realist — Ilie Moromete, Ion, Apostol Bologa, Petrini etc.). Idealul creației literare este să găsească un răspuns, să caute neîncetat o breșă de ieșire a omului în cultură, de înțelegere și îndreptare a felului cum acesta viețuiește în lume.

Personajul modelator contemporan, implicat în istorie și factor dinamizator principal, creează imaginea omului viu, material, care se îndepărtează vădit de marile declanșări de energii mitologice, apropiindu-se tot mai mult de naturalețea și mărimea omului social actual. Omul social dispune de o întreagă ideologie, care face din discursul scriitorului o adevărată platformă de difuzare a marilor și micilor adevăruri. Fie că provine din mediul urban, fie din cel rural, omul social este superior prin umanismul și permanenta neliniște interioară de care dă dovadă, într-o nouă societate ca cea de azi.

Realismul literaturii, pentru a fi purtătorul unor idealuri majore, nu trebuie să se confunde (să cadă) în delir verbal, în formalism și inautenticitate (falsificare), în clișeu etc. În centrul viziunii scriitorului contemporan stă năzuința de a interpreta omul în funcție de capacitatea și nevoia sa de a-și formula idealuri în raport cu dreptatea, libertatea, binele, frumosul etc. Literatura încearcă să pătrundă în morfologia umanului (cu înălțările și căderile sale): de la omul unidimensional la personalitatea pluridimensională. Urmărirea omului în consens cu traiectoria sa socială și spirituală, problematica omului mereu în căutarea adevărului, obsesia marii probleme a existenței umane, iată traiectoriile pe care se înscriu creațiile literare majore ale ultimelor decenii, răspunzînd înaltelor chemări ale documentelor de partid, ale poporului însuși.

carte

O ediție bibliofilă Mihai Eminescu

Opera eminesciană a constituit și continuă să fie, pentru creatorii de cele mai diferite formații, o sursă permanentă de inspirație, un îndemn de a investiga cu tot mai multă atenție universul de adevăr și cultură pe care-l conține. Aparițiile, de-a lungul anilor, pe lîngă tirajele de masă, a exemplarelor remarcabile, prin calitatea hîrtiei, ilustrații, formate, legătură ș.a., constituie încercări, deopotrivă ale editorilor, artiștilor plastici, maeștrilor tipografi, legătorilor, de a făuri cele mai frumoase volume din creația marelui poet. Între acestea, reamintim, acum, în anul Centenar, ediția apărută în 32 de exemplare [1], în coli, numerotate de la I la XXXII. În patrimoniul Bibliotecii județene Timiș se află exemplarul numărul XIX. Întreaga ediție a dobîndit certe valențe bibliofile, prin cîteva elemente pe care le semnalăm mai jos: hîrtie specială, cu filigran, format originar (cu margini netăiate), legătură deosebită, toate exemplarele fiind puse în circulație în mape speciale, din pergament asemănător pielii, cu bob mare, culoarea crem (Dimensiunea copertei 50/28). Fiecare exemplar conține cîte o ilustrație originală semnată de autoare. Cunoscută ilustratoare a lui Eminescu, cu o siguranță a ductului în desen, Ligia Macovei este apreciată pentru reușite echivalențe grafice ale ideilor poetice. Elocvența limbajului plastic, nutrit de starea emoțională și ideatică, constituie un reper important în tălmăcirea, cu sensibilitate lirică, a versurilor întregului volum. Ilustrația care-l deschide, desen peniță în tuș negru, aceeași de la pagina 167, inspirată de „Scrisoarea V", se distinge prin forță imaginativă, prin desenul suplu și sintetic.

Realizarea exemplarelor din această ediție relevă, o dată mai mult, faptul că bibliofilia este o disciplină bogată în semnificație socială, cîmpul unei nobile dăruiri, care rafinează pînă la esențe pure și inegalabilă eleganță setea firească a omului de înălțare, dăruire și devenire prin valorile pe care singur le-a creat.

Hortensia BAICA

[1] Eminescu, Mihai. **Poezii.** Text stabilit de (D. Panaitescu) Perpessicius. Ilustrații de Ligia Macovei. București, Editura pentru literatură, 1964. 2 f. nenum. netip., 345 p. cu ilustr. + 1 pl.

AMIRALUL SEPPY, DE PE DRAKKAR

fanion

Peste numai cîteva zile, națională noastră de fotbal va întîlni, la București, naționala Bulgariei, la aceeași dată Danemarca jucînd în compania Greciei. Și uite că, după ce am jucat atît de bilbîit la Atena (de s-au găsit, printre cronicari, suflete caritabile care, în loc de condei au folosit comprese pentru genunchi ruginiți !), danezii au cîștigat la bulgari acasă și s-au apropiat de noi, plutind cu drakkarul pe Dunăre, la numai un punct. În felul acesta, nu mai avem decît o alternativă, aceea de a cîștiga toate meciurile acasă. E drept că și dumnealor li se întîmplă același lucru, numai că, după cum știți, noi am mai hamletizat fără spor, de vreo două ori, **acasă.** Deci, cine sînt acești danezi-jucători ? (Despre Hamlet, bănuiesc că dețineți unele amănunte). Federația lor de specialitate, Dansk Boldspil Union, s-a înființat exact acum o sută de ani, iar la ora actuală, la o populație de 5,1 milioane de suflete, Danemarca are 208 350 de fotbaliști legitimați în 1479 de cluburi. Foarte mulți joacă în străinătate, națională fiind construită pe scheletul (ca să zicem așa) „mercenarilor" — 16, din 24, la Europenele din '88, de pildă. Renașterea fotbalului danez, a naționalei mai precis, a început în 1979, cînd la cîrma echipei a venit vest-germanul Sepp Piontek, fost fundaș la Werder Bremen, Fortuna Düsseldorf și St. Pauli, iar apoi, o vreme, antrenor al reprezentativei din Haiti. S. P. a fost selecționat în urma unui concurs la care au participat 60 de tehnicieni. Contractul său expiră în 1990, cînd el va împlini 50 de ani și, se pare, va fi declarat cetățean de onoare al țării. Pînă acum, cea mai bună performanță a echipei a fost prezența în semifinalele CE din 1984. În linii mari, echipa pe care a aliniat-o la următorul campionat european (unde tot în fața spaniolilor s-a oprit !) a fost aceeași din ediția franceză, conflictul între generații făcîndu-se tot mai simțit. Dar nu vîrsta este criteriul după care „amiralul" Seppy își face 11-le din teren. Drept dovadă, în meciul cu bulgarii a evoluat (excelent !) veteranul Morten Olsen, care are aproape 39 de ani (născut la 14 august 1949, 1,84 m, recordman al selecționărilor în prima reprezentativă). Dar să nu credeți că vîrsta nu și-a luat drepturile: fundașul Busk (36 de ani) a avut mereu recidive la operația de tendon, Lerby și Preben Larsen, amîndoi trecuți de 30 de ani, traversează, constant, cîte o eclipsă de formă. Dintre cei mai tineri, Mölby (din 4 iulie 1963, activează la Liverpool) s-a bătut în fața unui bar și a fost închis trei luni pentru conducere în stare de ebrietate. După cum vedeți, au și vikingii probleme destule. Noi să-i batem, miercuri pe bulgari și, apoi, să le privim mai atent.

Marcel TOLCEA

excelsior

Daciana Săraru

POEME PENTRU MAMA MEA

De ce-ai ochii așa de-albaștri,
Mamă ?
Cînd tu deschizi sertarul
cuvintelor,
Lumea și cerul se-nsenizează,
Iar marea și muntele
Își dau mîna peste
Creștetele cîmpiei acoperite
Cu cicoare,
Și parcurile vieții
Se umplu de „nu-mă-uita".

Legănate pe un fir de iarbă
Stelele mamei risipesc scîntei
și sunete
De o culoare cum
Doar cerul o are.
În pajiștea unde ele
Se joacă,
Soarele a deschis ochii mai
Devreme,
Iar razele lui
Au culoarea
Stelelor
Mamei.

Grădinile de aștri
Au răsărit din nou.

Luminile din inima noastră
S-au aprins din nou.

Florile primăverii
Au înflorit din nou.

SÎNTEȚI GATA ?

Simfonia naturii poate începe.

De ce cînd taci
Nu se aude nimica?
Și-n tăcerea mea
Am auzit glasul curcubeului.
Cînd tăcerea a murit
Curcubeul nu mai era pe cer.

În algele sunetului
Sclipesc viori și flaute.

E o zi unică.

Soarele și Luna au
Coborît pe Pămînt,
Ca să asculte slovele
Viorii și ale flautului.

Un gînd bun
Este o speranță care
Intră într-o grădină și
Duce cu ea întreg alaiul
sufletului.

SUNETUL MUZICII

top

2. „Există două variante în încercarea de a dobori un record. Amîndouă pot fi eficace, amîndouă se pot dovedi inutile", afirmă Brian Glanville, autorul best-seller-ului „The Olympian", roman apărut la Londra, chiar în 1969, anul cel mai strălucit din cariera fraților Gibb. Dacă îndemnul potrivit căruia performerii stadioanelor trebuie „**să se întreacă pe sine**" pentru obținerea victoriilor e valabil în lumea sportului, el își găsește aplicabilitatea și în plan artistic, în sfera muzicii pop britanice, care, după perioada unui pionierat relativ scurt, va culmina cu forța și vigoarea ce-i determină pe critici să uzeze de expresia **„The British Invasion"**, pe deplin justificată. Să amintim că în anii '60, pe lîngă „consacrații" **Shadows, Beatles, Rolling Stones,** scena pop engleză alinia valoroase grupuri ce se vor impune apoi, grație massmedia, în întreaga lume: **Them; Kinks; Dave Clark Five; Yardbirds; Animals; Led Zeppelin; Cream, Spencer Davis Group; Amen Corner; Equals; Fortunes; Herd; Herman's Hermits.** Această înșiruire, departe de a fi exhaustivă, poate sugera cititorilor mai puțin inițiați emulația fără precedent a anilor '60 în aria muzicii pop engleze. De atunci multe grupuri s-au destrămat, altele le-au luat locul, dar merită să amintim că există și formații **„de viață lungă"**, pe care le putem asculta și azi, evident, nu numai pe discuri, ci și pe scenă. Printre acestea **BEE GEES,** care — vă vine să credeți ? — activează de 34 de ani ! În 1955 Bee (Brothers) Gees (Gibb) se numeau **Blue Cats** (Pisicile albastre) și cîntau între reprizele dintre două filme la un cinematograf cu program non-stop. Cu prilejul evoluției acestora la o cursă automobilistică din Brisbane, unde cîntau pentru un numeros public, **un producător îi descoperă. Între 1965 și 1966 Bee Gees e cotat drept cel mai bun grup pop australian.** Să nu credeți că în acel moment în „țara cangurilor" **acesta era singurul exponent al muzicii** pop. De-ar fi să-i amintim măcar pe **Easybeats,** grup al cărui hit „Friday On My Mind" făcuse deja înconjurul lumii... În 1967 grupul fraților Gibb se afla în Anglia. Este anul afirmării plenare, prin hit-ul „New York Mining Disaster 1941", o piesă tulburătoare, „spusă" într-un limbaj muzical cu totul particular.

(Va urma)

Petru UMANSCHI

VIAȚA ASOCIAȚIEI

• La sediul Asociației Scriitorilor din Timișoara a avut loc o ședință a Comitetului de conducere al Asociației, care a avut pe Ordinea de zi **Dezbaterea problemelor legate de alcătuirea și redactarea Dicționarului literar al scriitorilor din sfera de activitate a Asociației,** Dicționar inițiat de Asociația Scriitorilor din Timișoara. În cadrul ședinței au luat cuvîntul **Ion Arieșanu, Florin Bănescu, Livius Ciocârlie, Alexandru Jebeleanu, Ivo Muncian, Maria Pongracz, Mircea Șerbănescu** și **Ion Dumitru Teodorescu.** La ședință au participat, ca invitați, **Olimpia Berca,** redactoarea Dicționarului, și **Eugen Dorcescu,** redactor-șef al Editurii Facla. Lucrările ședinței au fost conduse de poetul **Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara.** • Scriitorii care au compus juriul Concursului de creație literară „Mihai Eminescu" — Arad, 1989, au fost primiți de tovarășul **Alecu Floareș,** secretar al Comitetului județean Arad al P.C.R. Membrii juriului, cărora li s-au adăugat scriitorii **Vasile Dan, Gheorghe Schwartz** și **Horia Ungureanu,** au luat parte, de asemenea, la o reușită șezătoare literară, care a avut loc la Centrul de cultură și creație socialistă din localitatea Lipova, județul Arad. • În ședința de marți a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont", **Traian Liviu Birăiescu** a citit un fragment de roman, comentat, într-un substanțial referat, de criticul literar **Cornel Ungureanu.** La discuțiile care au urmat au luat cuvîntul: **Nicolae Țirioi, Marian Odangiu, Anavi Adam** și **Ion Arieșanu,** conducătorul ședinței. În ședința următoare a Cenaclului, **marți, 16 mai 1989, ora 18,00,** va avea loc, sub genericul **Literatura și muzica,** o întîlnire cu membrii Filialei din Timișoara a Uniunii Compozitorilor.

M. O.

Premii obținute de studenții timișoreni la etapa republicană a Festivalului Artei și Creației Studențești (Brașov, aprilie 1989) — secțiunea literatură și publicistică

Premiul I: Revista „Forum studențesc", Andrei Bodiu (poezie), Liliana Mendrea (eseu, folclor). Mircea Mitruțiu (anchete — interviu), Gazeta de perete a Facultății de Electrotehnică.

Premiul II: Simona Constantinovici (critică literară), Adrian Mioc (eseu), Györfy György (literatură de anticipație).

Premiul III: Monica Stoian (eseu, folclor), Gabriel Marineasa (proză), Valentin Sămînță (folleton), Ovidiu Gulea (anchete — interviu), Adrian Bădescu (reportaj), Studioul studențesc de radio.

aqua-forte

• Chiar și pasărea măiastră își are colivia ei.

• Ratare există doar în moralitate, căci pe aceasta n-o mai poți reface.

• Nu-ți sporește cu nimic prestigiul dacă-ți lauzi prietenii.

• Crezi în cinste numai dacă o ai.

• Trebuie să inventăm pilula durerii de cap, dacă vrem să înlăturăm beția.

• Înalță-ți stacheta peste care poți să sari.

• Nu-i obligatoriu să trăiești o sută de ani pentru ca să-ți depășești secolul.

• Fă ochii mari, dar nu te lăsa orbit de ceea ce vezi.

• Dacă alergi, nu înseamnă că trăiești mai intens.

• Numai dacă execuți perfect poți să și comanzi la fel.

• Însăși prezentarea la start este o mare izbîndă.

• Te crezi unic numai fiindcă nu ți-ai întîlnit dublura ?

• Întîlnirile întîmplătoare pot da roade nesperate.

• De vrei să-ți îndepărtezi, încet, dar sigur, semenii, fă mereu glume cu ei.

• Poți înțelege prezentul numai dacă ți-ai înțeles trecutul.

• Progresul începe cu dorința de a-l avea.

• Nu-i minciună dacă spui doar ceea ce crezi.

Traian NICOLA

CE E CU HAGI ?...

sport

...ce s-o fi întîmplat ?! — se întreabă parte din suflarea noastră fotbalistică, avînd în vedere și-n durere evoluția sa din meciurile astei primăveri, cînd, din varii motive, cel mai bun fotbalist român al clipei nu-și confirmă întrutotul clasa mondială; la Cluj-Napoca, deunăzi, a ratat două lovituri de la 11 metri (închipuindu-ne, cei din afară, că unul l-am fi înscris și noi, chiar cu ochii închiși — și nu-i deloc așa !), mai înainte s-a mișcat greoi la turci și la greci, de unde, firesc, nedumerirea și întristarea care ne apasă în perspectiva meciurilor atît de apropiate: Steaua — A.C. Milan și România — Bulgaria; chiar să se fi stins fala și forța lui Gheorghe Hagi ?, atît de meteorică să-l fi fost trecerea printre idolii arenelor noastre ?, atît de subțire să-i fie ambiția ? — iată pricina neliniștilor, absolut justificate, din ultima vreme; cum, încă, sînt optimist din fire, cum, mereu, am iubit valoarea și talentul, frumosul și arderea, nădăjduiesc că starea sa apatică e una firească, legată, ca oricărui creator, de asteniile specifice primăverii, trecerii de la un anotimp la altul, de la floricelele tinereții la actele mari ale înțelepciunii; zău, eu simt că-n oboseala lui Hagi, e, de fapt, o creștere, o acumulare, o coacere.

Am tot scris, d-aci, că-l aștept pe Hagi ! Cu adevărat, eu cred în steaua acestui minunat fotbalist, de-mi sfîrîie metafora pînă la marele meci cu Van Basten și compania; da, mizez pe Hagi și Lăcătuș, pe Lung, Bumbescu, și Iovan; ba: pe toți !

Teodor BULZA

Planul înclinat

În acel miez de aprilie al acelui an 1988, sosisei la Washington și tocmai voiai să dai de-a dura, pe planul înclinat al unei străzi, un enorm ghem în care strînsesei toate meridianele de pînă la Greenwich și Stratford-on-Avon — pe unde fusesei mai înainte — și pe cele de după imaginara traiectorie a corzii care unește cei doi poli ai planetei. Vrei să spui că abia te mai descurcai în evidența fuselor stelare, rotite între azurul cerului și depărtările de dedesupt, la fel de albastre, ale Atlanticului. Pînă la urmă, ghemul s-a deșirat singur prin labirintul liniștit al orașului de pe malurile Potomacului.

Deci Washington D. C., cu solare clădiri care, prin stipulări vechi, nu pot depăși înălțimea Capitoliului, cu ample spații consacrate vegetației, unde vii, timp de o oră, cu un obișnuit avion, de la New York, începe la „Marbury House", în Georgetown, unde, la recepție, ți se dă un tichet pentru un aperitiv gratuit, la barul hotelului, într-un stil propriu vieții de aici. Întrebuințarea tichetului, la „ieșirea" care urmează oricărei „instalări" într-un oraș nou, se nimerește a coincide cu așanumita „oră a fericirii", care — ți s-a spus — nu e în toate zilele la aceeași oră astronomică ; „ora fericirii" înseamnă 60 de minute în care te servești, fără a plăti, cu tot ce vrei din bucatele expuse pe o masă anume. Timpul nu ți-a mai permis, în cele cîteva zile, să mai dai de o asemenea oră.

Într-una din zilele washingtoniene, îi mărturisești însoțitorului, după o cină la **Red Sea**, un restaurant etiopian, că n-ai senzația că te afli în America. Dar unde ? se interesează el, intrucîtva intrigat. Ei, bineînțeles că-n America, îi explici, dar poate că impresia vine din faptul că viața nu ți se pare atît de trepidantă ca-n filmele americane ; plus omul de pe stradă, washingtonezul liniștit, ca să-l parafrazăm pe Graham Greene, omul amabil, care, dacă te întîlnește surîzînd unui gînd, îți strigă : hai ! Adică un fel de : salut ! Sigur că prima impresie nu este întotdeauna acordată cu aceea întemeiată pe o cunoaștere de treizeci de zile, pe care urma s-o experimentezi, de la un mal, la celălalt, al celor două oceane între care se întind Statele Unite.

Nu știi dacă felul tău de a te simți miliardar de timp, deci de a nu te grăbi nici în ceea ce faci, nici în ceea ce decizi, este întotdeauna cel mai nimerit, dar structura interioară, concepțiile, convingerile nu se pot schimba, o dată bine formulate. Așa că, îți spui, mai bine vezi temeinic ceva decît să alergi, ca într-o derută, de colo-colo. Ceea ce și procedezi.

Așadar, mai întîi Biblioteca Shakespeare, Biblioteca Congresului, Smithsonian Institution, despre care sperăm să găsim timpul necesar spre a scrie, cînd vom începe derularea întîmplărilor acestui itinerar. Spre seară, vei răspunde invitației făcute de **Washington Writers' Publishing House**, care organizează o recepție și o sărbătorire a celei de a XII-a serii de cărți premiate la un concurs și, ca urmare, editate. Titlurile lor : **Învingînd cu gravitate** și **Recoltă de piatră.** Ajungi pe Macomb Street 3207 și te întîmpină amfitrioana însăși, poeta Elisavietta Ritchie, afabilă, blîndă, și te conduce, cu un surîs luminos, pe o scară interioară, apoi în salonul aglomerat. Ești invitat să iei cunoștință de cele practicate îndeobște la toate recepțiile și te retragi spre un balcon, dincolo de care ard culorile și miresmele cîtorva pomi înfloriți, în adierea unei pale de vînt, ce vine dinspre un pîlc de arbori. Cunoști o mulțime de poeți, gazetari, profesori, admiratori ai celor două poete etc. La un moment dat, Elisavietta Ritchie cere liniște și ascultăm lecturile poetelor proaspăt editate : Anne Knox și Maxine Claire. Freamăt, aplauze, felicitări. Recepția își reia lucrările. Fac cunoștință cu Chris Llewellyn, frumoasă blondă care are dificultăți cu fiica ei de 2—3 ani, ce plînge mai tot timpul. Numai tatăl și puternicul său ciine-lup, care-l însoțește, reușesc să-i stăvilească hohotele. În scurt timp de la întoarcerea în țară, ești plăcut impresionat cînd primești cartea promisă de Chris. Între curiozitățile ce se derulează este și cunoștința unui geograf care îți mărturisește că ar vrea să vadă Delta Dunării. Ești încîntat să-ți amintești propriile tale călătorii în lumea paradiziacă a Deltei noastre și cauți să sporești interesul celui ce vrea să o vadă. Urmează o nouă repriză de poezie, după care se reinstalează lunga conversație ; se rărește rîndurile dar, la insistența Doamnei Ritchie, rămîi pînă pleacă și ultimul mohican.

Acum ești numai cu familia care a găzduit seara literară. Îi ești prezentat domnului Clyde H. Farnsworth. Amfitrionul este ziarist la **The New York Times**, în subredacția din Washington, și are în preocupări chestiunile legate de Congresul Statelor Unite. S-au retras și copiii, poeta îți pregătește cîteva din cărțile sale, operînd modificări în text, dăruindu-ți generoase autografe, revenind iar asupra unor versuri, după care, cu un zîmbet cald, de neuitat, repetă invitația făcută de soțul ei, Domnul Farnsworth, un bărbat distins, discret care, probabil din pricina treburilor profesionale, sosise acasă abia spre sfîrșitul reuniunii. Cînd eziți să accepți invitația de a merge împreună la un restaurant, poeta devine fermă. Într-adevăr uitasei că ea, toată seara, fusese îndatoritoarea gazdă și voia să lasă undeva ! Și astfel, în automobilul domnului Farnsworth, ajungi la un restaurant thailandez. Se poartă bucătărie exotică. Apare orientul extrem, tînăr, undulos, cu priviri și surîsuri de magnolii și nuferi. Nu ești curios de băuturile extremorientale. Bun și vinul californian, bun și vinul românesc. Bune și mîncărurile thailandeze. Seară irepetabilă, poeții se pot înțelege mai ușor decît profeții armelor (ceea ce spun și alte întîlniri cu poeți din New York, Chicago, Boston, Cedar Falls, San Francisco), respectîndu-se reciproc și-ncercînd să se apropie prin graiul pur al versului, sperînd să se revadă în alt vers, cel visat, al unei lumi mai bune și-al unei păci durabile pe atît de încercata noastră planetă.

Anghel DUMBRĂVEANU

LIRICĂ AMERICANĂ CONTEMPORANĂ

ELISAVIETTA RITCHIE

ROTIND CERCUL

În lunga și distrusa-mi viață atîtea cercuri
sfărîmate
sînt ; iată-le, împrăștiate-n jurul meu.
Voi inventa o nouă geometrie.

Dar perfecțiunea unui cerc persistă
chiar dacă valuri, rotocoale îl ating.
Sistemul meu, la fel cu cel astral, e risipit.

Eu sînt și soarele și luna multelor planete.
În dansul lor, aceste galaxii ce-mi aparțin, desigur,
se revarsă.
De-aceea am încă de învățat ce orbite să descriu
și cum.

De fapt am de învățat cum să schițez tot cerul.

LECȚII MUSONICE

După tăcerea secetei, ce de cuvinte !
Din alfabetul efemer schițat în praf
Învăț acum gramatica ploii,
lingvistica torentelor.

Dar bălțile rămîn de necitit,
sînt prea neclare pentr-un ochi străin :
conțin un vag mesaj despre durere
în umed bîlbîit de buruieni.

Sfîrșitul lecției e anunțat de soare.
Nu o prea știm. Pămîntul e deja uscat
și spulberă grafia. Rămîn acum
doar niște semne de-nceput în locul

fostelor cuvinte. Furtuna următoare
mă va-nvăța, probabil, să descifrez întregul
gînd ascuns de nor și de pămînt ; de nu,
neterminat rămîne iar un paragraf fertil.

OCUPAȚIE : FEMEIE CU ACUL, PENSIONARĂ

Nu-și mai împletește vorbele.
Firele-i cad în poală.
Deși încearcă să le-adune
degetele-i găsesc doar vechi
degetare și scame.
Zdrențele vorbelor ei sînt
mucede, murdare,
nu se mai pot cîrpi, spăla.
Se vor desprinde, vor cădea
ca haina de spital,
dar înainte de așteptata dezgolire
ea tot mai prinde petec lîngă petec
tăcerea să-și ascundă.

ÎN ORIENT EXPRES

Luna apare mereu
prin fereastră
trecînd dinspre sud
înspre nord
dispărînd precum
un balon doborît
reapărînd ca o țintă la trageri
nu pot fi sigură
pentru că ea se
reflectă printr-o
fereastră care
la rîndu-i
e-o vagă reflectare
a vagonului și-a mea

nu dorm
probabil fiindcă
luna e plină
săltată de-a nopții mareo
oriunde merg eu
și vagonul
prin tunele
și gări neștiute
luna-și aleargă
înainte
în mare viteză peste
mări de cîmpii
mișcătorul său ochi

DESCÎNTEC

Dă-mi trei flori, trei crizanteme
Adu-mi luna de pe cer

Din cucută scoate-mi țăndări
Sari pe fire de paing

Smulge zgura din tăciune
În ochi suflă-mi spori de puf

Țese-un șal din fulgi de stire
Înfășoară-ne cu el

Zvîrle lebedele iernii
Domolește al meu gînd

Carnea-mi moale-ncet ghicește-mi
Stoarce-mi sîngele din piept

În românește de
Hortensia PÂRLOG

OASPETE DE VAZĂ

A venit în ospeție de mai multe ori.
Nu chiar imediat după ce a murit
în timp ce-și cumpăra biletul de tren să vină
să-și petreacă încă o aniversare cu noi : ci acum.

Și-o fi petrecînd tot anul în tartar ?
O fi reușind acum să plece mai ușor —
precum novicele primește călugăria
și odată cu ea o libertate limitată ?

Se îvește la ușă cu același strigăt de veselie
Eu o ajut să treacă pragul,
îi iau haina, fularul, bastonul negru
Și-o aștept să-și netezească părul nins.

Intrăm în odaia gătită cu panglici de hîrtie
creponată
Strigînd „La mulți ani !" și „Ghici cine a venit ?"
Vorbim tare, pentru că e surdă,
Însă ea cîntă în rînd cu noi, laudă darurile,

suflă în luminări și face cu ochiul unui copil
în timp ce-și linge degetele țepene
și întreabă : „A cui zi de naștere urmează ?"
Croșetează cu multe luni înainte, așa, ca să fie.

Apoi observ : a și dispărut, deși
prăjitura și ambalajele rupte stau împrăștiate
pe masă.
Mă trezesc tremurînd, înfiorată și speriată —
cu toate că ea nu asta ar fi vrut.

ÎNTÎLNIRE : BRAZILIA

Iar Moartea va purta acolo un lințoliu verde
o ramură de viță în ghearele-i negre
și orhidee mărunte la reverele rupte.
Cu toporișca, își croiește un obsidian.

Nu știu dacă o să-mi fie mai puțină teamă,
însă mă atrage pitorescul :
am să mă îmbrac în frunze de junglă
iar în păr o să port zămoșiță.

DILEMĂ

Nu pot să-ți dăruiesc soarele
sau luna.
Le-am dăruit demult pe amîndouă.
Ai sosit prea tîrziu.
Și tu ai risipit, la rîndu-ți, multe stele.

Dar privește !
Pe cer plutește o nouă galaxie,
încă neîntinată, necercetată, nerevendicată !
Vino ! Lacomi și darnici, îndrăzneți și sfioși
ne vom furișa prin tunelele negre ale spațiului
acolo unde nu există gravitație, iar timpul devine
reversibil.

Vom aduna coșuri întregi de stele,
ne vom împodobi lîngă foc, apoi
vom exploda și noi,
răspîndindu-ne în spațiu ca noi galaxii.

Numai un poet risipitor
dăruiește întregul univers
tot ce-ți ofer eu sînt cuvinte
și meteoriți.

În românește de
Mircea MIHĂIEȘ

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1: Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 20

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 20 (1159) 19 MAI 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG.; 3 LEI

TEMEIUL DEVENIRII SOCIALISTE

TEZELE ȘI PRINCIPIILE ELABORATE DE PARTID, DE SECRETARUL SĂU GENERAL, TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU, BAZA ACTIVITĂȚII POLITICO-IDEOLOGICE

Dezvoltarea conștiinței socialiste și formarea omului nou, cu o gîndire prospectivă și înnoitoare, personalitate multilateral împlinită, stăpînă pe o concepție științifică despre lume și viață, pe știința transformării revoluționare a lumii și înnobilată cu înaltele valori ale moralei socialiste, cu cele mai valoroase cuceriri ale științei, stăpîn deplin pe tehnica și tehnologiile cele mai avansate reprezintă — așa cum arată tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** la Plenara C.C. al P.C.R. din 12-14 aprilie a.c. — o stringentă necesitate pentru progresul societății noastre și de aceea acest deziderat este preconizat ca un obiectiv strategic de perspectivă a politicii partidului de împlinire a celei mai avansate și umane societăți, societatea comunistă. Formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste, a omului nou este însă nu numai o latură esențială a procesului revoluționar, un produs al acestuia, ci, totodată, și o premisă a sa, deoarece în concepția partidului nostru socialismul și comunismul se construiesc cu poporul și pentru popor, iar acest amplu și complex demers istoric nu poate fi decît o creație istorică, înfăptuită în comun de o colectivitate umană pe deplin solidară și autentic liberă și stăpînă pe destinul său. Iată, deci, că afirmarea crescîndă a rolului social al activității politico-ideologice își are o dublă întemeiere : pe de o parte, în împrejurarea că socialismul este opera conștientă, de mare amploare și profunzime a poporului, realizată într-un măreț și neîntrerupt proces revoluționar care necesită implicarea totală și responsabilă a științei și conștiinței, iar, pe de altă parte, în dezideratele presupuse de umanismul comunist, ce se clădește odată cu noua orînduire, umanism căruia îi este propriu un tip uman omnipotent la scara întregii societăți, înzestrat cu virtuțile creativității, ale competenței și demnității, care să acționeze nu numai pentru cunoașterea lumii, dar și pentru transformarea naturii și a societății, pentru a-și făuri o societate înaintată, plurivalentă, în care să fie preponderentă o înaltă conștiință științifică, revoluționară.

Pornind de la esența concepției materialiste asupra istoriei, partidul nostru a acționat cu fermitate, cu deosebire după Congresul al IX-lea, pentru dezvoltarea puternică a forțelor de producție, pentru perfecționarea relațiilor de producție — proprietatea socialistă, formele de organizare și de conducere ca și cele de repartiție — și consolidînd poziția de proprietar, producător și beneficiar a oamenilor muncii. Concomitent s-a desfășurat o vastă activitate teoretică, politico-ideologică și educativă, ceea ce a asigurat o adecvare continuă a teoriei revoluționare la practica revoluționară. Este meritul istoric al tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** de a fi subliniat mereu necesitatea intensificării activității de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste, de a înlătura unele rămîneri în urmă la care s-a ajuns într-o etapă sau alta a construcției socialiste.

În magistrala Cuvîntare la Plenara C.C. al P.C.R. din aprilie a.c., tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a precizat din nou și a aprofundat ideile de bază formulate la Congresul al IX-lea, precum și cu alte prilejuri, accentuînd asupra necesității de a perfecționa și dezvolta continuu legile generale, principiile socialismului științific, corespunzător cu **„noile cuceriri, cu noua cunoaștere umană"**, a reaccentuat, de asemenea, că **„formele de construire a socialismului nu sînt date o dată pentru totdeauna"**, că nu există „modele", că fiecare popor, fiecare partid **„trebuie să-și stabilească formele realizării socialismului corespunzător condițiilor economico-sociale și noii etape de dezvoltare a societății"**. Desigur, așa cum subliniază secretarul nostru general, perfecționarea trebuie să pornească de la necesitățile făuririi socialismului și comunismului, ale eradicării din viața socială a oricărei forme de exploatare și asuprire. Dezvoltarea teoriei revoluționare presupune, de asemenea, situarea fermă pe pozițiile revoluționare ale luptei de clasă, spirit partinic și revoluționar, a fi la curent cu mersul cunoașterii și cu experiența luptelor revoluționare contemporane. Aceasta nu se poate face prin renunțarea la unele teze și principii de bază ale materialismului dialectic și istoric, ale socialismului științific, fie prin înlocuirea proprietății socialiste cu alte forme de proprietate care ar duce la reinstaurarea într-o formă sau alta a proprietății capitaliste, fie prin înlocuirea luptei de clasă cu alte concepții sau renunțarea la sistemul politic socialist prin refacerea unor structuri politice care să permită reînvierea unor grupări politice potrivnice socialismului : **„A spune astăzi că lupta de clasă trebuie să fie înlocuită cu alte concepții — arată tovarășul NICOLAE CEAUSESCU — înseamnă a condamna la stagnare socialismul, a veni, într-o formă sau alta, în sprijinul capitalismului și imperialismului"**. Este relevant faptul că, încă în lucrarea „Situația clasei muncitoare din Anglia", Engels critica pe aceia care, de la „înălțimea" unui punct de vedere „nepărtinitor", susțineau ceea ce el numea „un socialism situat deasupra tuturor contradicțiilor și luptelor de clasă și care tinde să împace într-un umanism superior interesele celor două clase în luptă (...)".

Pentru comuniștii români și pentru întregul nostru popor însușirea concepției revoluționare a materialismului dialectic și istoric și a teoriei socialismului științific solicită în modul cel mai firesc studierea aprofundată a documentelor elaborate de partid, a operei de o inestimabilă valoare teoretică și practică a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**. În mod firesc, aceasta nu exclude, în concepția partidului nostru, ci reclamă și aplecarea atentă și serioasă asupra operelor fundamentale ale clasicilor marxismului, luarea în considerare a experienței țărilor socialiste și a luptei revoluționare contemporane. În consens cu această poziție, Plenara din aprilie scotea în evidență importanța operei clasicilor marxismului care, prin **„orientare generală, de perspectivă își păstrează pe deplin actualitatea și, mai cu seamă, înarmează partidul, poporul, tineretul cu metodele analizei științifice a dezvoltării sociale, a dezvoltării lumii în general"**. Se accentuează, de asemenea, de către tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, ideea că Marx, Engels, Lenin și alții nu au putut să dea soluții pentru rezolvarea unor probleme actuale, dar **„felul de gîndire și de abordare, spiritul revoluționar de clasă trebuie să constituie pentru toți comuniștii, pentru întregul tineret un model de analiză științifică"**.

Astfel orientată, activitatea teoretică, politico-ideologică asigură, așa cum o atestă experiența noastră istorică, întărirea partidului, a unității și forței sale de acțiune, precum și unitatea de monolit a poporului în jurul său și al tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, garanția sigură a înaintării țării spre cucerirea unor noi piscuri de progres și civilizație socialistă.

Prof. univ. dr.
Teodor POP

Literatură și istorie

Literatura și istoria s-au împletit și s-au hrănit reciproc, faptele doveditoare oferindu-le creația literară folclorică din cele mai vechi timpuri, la care se adaugă lucrările cronicarilor, acțiune continuată în epoca modernă de poezia și proza de inspirație istorică.

Mihail Kogălniceanu sublinia rolul istoriei în formarea conștiinței naționale și a unității neamului : **„Numai istoria știe de unde venim și unde mergem, trecutul și viitorul, iată toată ființa noastră, iată mijlocul de a ne cunoaște". (Arhiva românească, 1841).** Întîmplările trăite, văzute sau auzite constituie izvorul literaturii noastre, de la începuturile ei pînă în zilele noastre. Românul s-a distins prin puterea de a dăinui în timp cu orice preț, de a înfrunta vitregiile istoriei, regăsind în forța colectivității energia unei noi și noi înălțări, comparabilă cu puterea bobului de a renaște și de a da o recoltă mereu mai bogată, an de an, cum observa plastic și profund Vasile Pârvan. **„Există o conștiință testamentară a culturii noastre, așadar, o permanentă luptă cu timpul, acordînd unei trăiri limitate sensul pregnant al duratei, izvorît tocmai din convingerea continuității"** — remarca pertinent Nicolae Florescu în lucrarea sa **Profitabila condiție** (Ed. Cartea Românească, 1983), ilustrînd una din dimensiunile majore ale literaturii noastre din totdeauna. **„Creșterea limbii românești și a patriei cinstire"** — îndemnul poetului, ce sintetiza o întreagă epocă de pionierat literar, a fost preluat și ilustrat, după puterile lor, de urmașii săi. Vasile Cîrlova, în înflăcăratele sale versuri, Dimitrie Bolintineanu în **Legendele** sale, Vasile Alecsandri în ciclul **Ostașii noștri** cimentează și perpetuează conștiința națională, focalizînd memoria dăinuirii noastre în „oglinda de aur" a spiritualității noastre, cum o definea Eminescu. Teatrul de inspirație istorică, precum și o bună parte din creația poetică eminesciană slujesc același mesaj etnic al perenității noastre istorice.

Secolul al XX-lea dă glas poetului-tribun, precum Octavian Goga și Aron Cotruș, care mobilizează energiile în acțiunea de întregire a neamului, servind același mesaj

Valeriu DRUMEȘ

(Continuare în pag. 7)

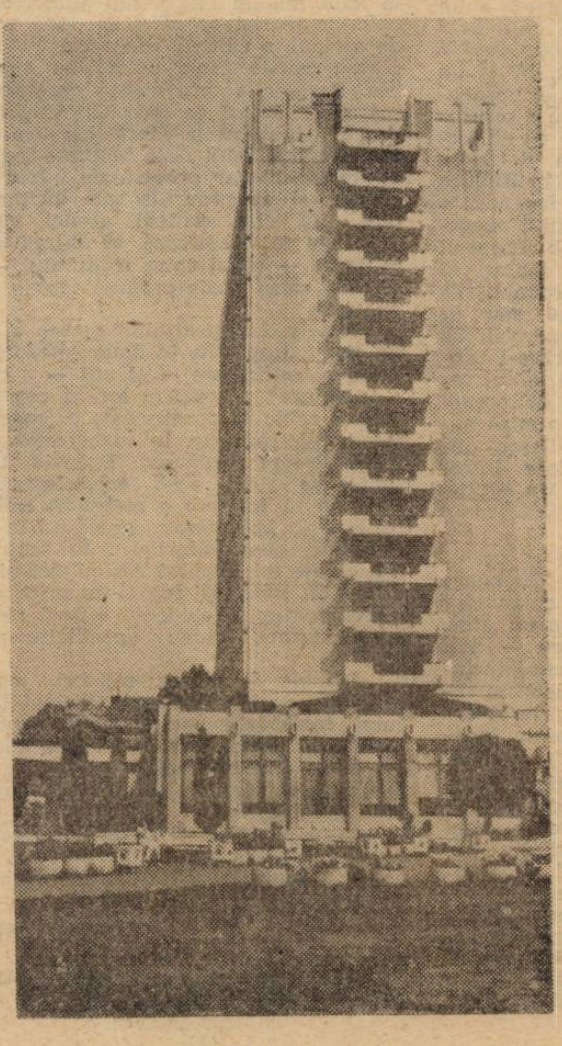

Verticalele orașului.

Rădăcina de foc

Rar poet care să propună o asemenea convergență a simbolurilor ca Grigore Vieru. Și la fel de rari sînt poeții care să repună în discuție ideea de cîntăreț cu atîta energie ca el. Fiindcă el este, înainte de toate, Cîntăreț, așa cum erau autorii vechimilor, preocupați de melodie, de cîntec, de **ecoul** cuvintelor lor. Ei aparțineau colectivității și tema lor era viața acesteia. Despre colectivitate scrie și Grigore Vieru așa cum scriau la vremea lor Coșbuc sau Goga, Iosif sau Beniuc, cîntăreți ai rădăcinilor, barzi ai trecerii și petrecerii. Suferința și exultanța sînt prezente chiar și în acest antologic „cîntec de petrecere" care e **Bucurați-vă : „Încă izvorăsc izvoare, / Drag chemîndu-ne pe nume. / Bucurați-vă de viață, / Bucurați-vă de lume ! // Încă rupe, ca de aur, / Struguri mîna cea robace. / Bucurați-vă de viață / Bucurați-vă de pace ! // Încă de cîntări de mierlă / Codru-și leagănă lin creasta. / Bucurați-vă de viață, / Bucurați-vă de asta ! // Încă nu sorbim, ah, doamne / Aer cumpărat în rate. / Bucurați-vă de viață / Bucurați-vă de toate".**

Această poezie de mare limpezime și de mare simplitate se află în preajma literaturii populare și se hrănește din ea fără sfială. Dar aici cititorul poate descoperi arhetipul eminescian, mărturisit cu orgoliu de autor : **„Mamă, de-ai fi o stea în cer lină, / Te-aș găsi după lumină, / Rostire-aș în fața ta : / «Cînd dormi, maică, dumneata« // ... // De te-ai face-n văi o floare / Te-aș găsi după suflare, / Spune-ți-aș vorbe cerești : / «Maică, tot frumoasă ești»".** Doina, cîntecul, descîntecul, specii ale lirismului folcloric, sînt prelucrate de Grigore Vieru cu siguranța unui Maestru. El știe că aici sînt marile sale resurse și aici punctul de pornire. Poemele nu sînt mai puțin filtrate. Iată stampele unui rafinament extraordinar : **„Cineva / A trecut prin pădure. / Ea ? Nenumitul ? / Frunza tresare. // Cuiburi de păsări / Ierbile mișcă„ / Cuiburi ? Urme calde — ale sale / Plec-u-mi fruntea spre ele : / Dulci vetre ! / Cu ochii în rouă / Un verde ne vede".** Sau, acest **Iubind : „În mine s-a întunecat / Un cer de aur. / El geme înjunghiat / Ca un taur. // În mine-un taur geme / Cu un corn de rubin. / Mi-l sărută pe gene / În zori, un copil. / Suflarea înviind-o / Ca într-un mit. / Ah, iubire, tu, sfînto : / Cer hăituit".**

Poemele au un fond etic, o finalitate. Mérită a fi transcrisă această confesiune : **„Cîntecul este sufletul urgent al vieții omenești. Cîntecul este posibilitatea și privilegiul artistului de a gîndi auzit, cu voce tare, în mijlocul oamenilor. El este o forță miraculoasă : îndulcește clipa omului trudit și potolește pe omul rău. Cîntecul seamănă copiilor : el nu poate stăvili răul dar îl poate amîna".** Poetul pune rolul cîntărețului la mare cinste. Cîntecul lui Doga e așezat alături de înfăptuirile celor mai mari artiști ai locurilor : **„Ceea ce a înfăptuit Druță în literatură, Sulac în cîntecul popular, Kurbet în dans, Blajinu în limpezirea glasului de taraf, Grecu în zugrăvirea pe pînze a porților noastre, Loteanu în regia cinematografică, iar Mihai Cimpoi în gîndirea critică, a făptuit Doga în cîntec..."** Înțelegem mai bine prețuirea pe care Grigore Vieru o acordă artistului în colectivitate.

Iar în această colectivitate — ca în orice colectivitate care ține la prețul modelului vechi, la imaginea ei arhaică, rolul esențial îl are matricea generatoare, Mama. **Făptura mamei** e un poem definitoriu pentru această poezie a magnificării : **„Ușoară, maică, ușoară, / C-ai putea să mergi călcînd / Pe semințele ce zboară / Între ceruri și pămînt ! // În priviri c-un fel de teamă, / Fericită totuși ești — / Iarba știe cum te cheamă, / Steaua știe ce gîndești".**

Nu haosul, ci cosmosul, nu dezordinea ci ordinea lucrurilor. Grigore Vieru e un poet al armoniei, vechi, străvechi, preocupat de **casă, sat, limbă maternă**, femeie, strămoș, izvor, patrie, sămînță, pămînt. Toate se așează firesc într-o constelație a tradiției, a nașterii și a dăinuirii. Ingenuitatea lui Grigore Vieru face parte din regimul de existență al cîntărețului și grație acestui har scrie remarcabile poeme pentru copii. Bine face autorul selecției că le reproduce : avem de-a face cu unul dintre cei mai înzestrați poeți pentru copii din literatura scrisă în românește.

Și ar mai fi ceva. Nici un autor nu mi-a dat conștiința solidarității poeților ca Grigore Vieru. El știe că aparține — cum ar spune Blaga — unui popor de poeți. Dacă în urmă e Eminescu, zeificatul, model absolut și aspirație perpetuă, **lîngă el** există mereu un poet într-o comunicare subterană, într-o tovărășie sublimă. Autorul îi dedică o poezie. Dedică și se dedică. Niciodată nu am întîlnit atîta bucurie de a mărturisi apartenența, atîta exultanță a misionarismului poetic ca în cazul lui Grigore Vieru.

Cornel UNGUREANU

* **Grigore Vieru, RĂDĂCINA DE FOC. Poeme, Confesiuni. Cuvînt înainte de Ioan Alexandru. Postfață de Victor Crăciun. Ediție ilustrată de Sabin Bălașa. Selecție și îngrijire de ediție Arcadie Donos, Ed. Univers, 1988.**

cronica literară

Sub semnul întrebării

Ipoteze, clasificări, dubii, problematizări, ironizări, descrieri, paranteze „epice", confesiuni, pe scurt, **neliniști, îndoieli, incertitudini** — iată, dincolo de cuprinsul propriu-zis, o posibilă tablă de materii a recentei cărți * a lui Dan C. Mihăilescu. Pentru cine l-a citit, prin reviste, cu atenție în ultimii ani, noua față a scrisului său nu constituie o surpriză. De la un stil sec, eficient, fără ocolișuri inutile, perpendicular pe idee, criticul a evoluat spre o scriitură mai relaxată. Mai spectaculoasă — cu un termen imprecis. Dan C. Mihăilescu a dobîndit, printr-o muncă asiduă, ceea ce un Ioan Buduca sau Al. Cistelecan aveau de la bun început : o seducătoare artă a înscenării discursului exegetic. Am trăit chiar impresia că, sub impulsul noii descoperiri, autorul se simte tentat să facă exces de spectacol. Plictisit, probabil, de uscăciunea „universitară" a scrisului său de pînă acum, el trăiește bucuriile recuperării. Ca un jucător de tenis încîntat de propriile-i calități, îndrăgostit de îndemînarea de a mînui racheta, el uită să mai trimită mingea în terenul adversarului. Există, neîndoielnic, și o miză autoreflectantă a cărții lui Dan C. Mihăilescu : întrebările adresate poeziei sînt, mai întîi, întrebări puse de către autor lui însuși. Un alt fel de cucerire și exprimare a subiectivității, care va să zică.

Așezat sub semnul lui Camus și al personajului său din **Căderea,** Jean-Baptiste Clamance (o alegere surprinzătoare, dacă nu chiar ciudată, într-un moment de postmodernism atotbiruitor), eseul lui Dan C. Mihăilescu — deși obsedat de clasificări — rămîne el însuși inclasificabil. Ar fi vorba, totuși, de un eclectism superior, de un principiu al stupului : autorul culege informațiile de unde îi vine mai la îndemînă. Miel blînd, Dan C. Mihăilescu se hrănește, cu o fraternă împărțialitate, atît din nobila filosofie, cît și din plebeiana critică literară. Sedus de eseistica scînteietoare a unui Cioran, dar și de chestiunile de morală din opera aceluiași, autorul își fixează, astfel, o ascendență ilustră. Întrebările adresate poeziei depășesc, într-un anumit sens, capacitatea acestela de a furniza răspunsuri. Nu sînt simple interogații de natură tehnică. Nu o retorică a **facerii poemului** urmărește Dan C. Mihăilescu. Ci o morală a devenirii scriitorului. Punînd sub lupa semnului de întrebare un poem, autorul află răspunsuri despre o concepție asupra literaturii, despre un om și, în sens mai larg, asupra existenței. Ajuns în acest punct, asemeni unui alt Monsieur Jourdain, Dan C. Mihăilescu face filosofie fără să-și dea seama.

Dar chiar nu-și dă seama ? Ar însemna să-l subapreciem. Aș spune altceva : autorul se simte mult mai în largul său atunci cînd iese din chingile teoriei pe care, de bună voie și nesilit de nimeni, o edifică. Din acest punct de vedere, „categorisirile" sale nu mi-au spus mare lucru. Desigur, el are mereu dreptate, este riguros exact în tot ce face. Clasificările sale sînt, practic, inatacabile. Însă acestea sînt lucruri care țin mai mult de o abilitate logică, decît de un talent literar propriu-zis. Mai aproape de adevăr, și de propriile sale înclinații speculative, se află criticul atunci cînd afirmă : „... ceea ce interesează, în ultimă instanță, este calitatea — altfel spus, conținutul — întrebării. Iar aici clasificările propuse convin prea puțin". Așa este.

Analizele (constituind partea a doua a cărții) pot fi împărțite în două categorii : cele care caută o confirmare — și atît — a clasificărilor, o „validare" practică a lor, și cele în care demersul critic își construiește o „specularitate interogativă" proprie. În cazul celor dintîi (capitolele despre Eminescu, Bacovia, Blaga, Emil Botta) se simt, acut, constrîngerile metodei. Aici, ca să folosesc o metaforă care-i aparține lui Dan C. Mihăilescu, „apele nu se mai văd de mulțimea geamandurilor". În schimb, eseurile consacrate lui Arghezi, Voiculescu și Ion Barbu, libere, în literă și spirit, de orice subordonare teoretică, pun în evidență tocmai ceea ce, în celelalte cazuri, eludau : specificitatea operei de artă.

Dincolo de aceste rețineri, mai mult de principiu decît alimentate de inabilitățile criticului, **Întrebările poeziei** trebuie considerată cu toată seriozitatea. Avem, în Dan C. Mihăilescu, un critic excelent echipat teoretic, cu o siguranță exemplară în actul magistraturii exegetice. Rămîne, doar, să se elibereze el însuși de invocatul complex al zăvorului. Plasat cînd de o parte, cînd de alta a ușii închise, el se dovedește, **à tour de rôle**, excesiv de inhiba(n)t și excesiv de zglobiu.

Mircea MIHĂIEȘ

* **Dan C. Mihăilescu, ÎNTREBĂRILE POEZIEI. Ed. Cartea Românească, 1988.**

Imagine și semnificație

portrete

În sistemul imagistic al creației lui Anghel Dumbrăveanu domină valorile emblematice ale cuvintelor, semnificantul lexical fiind însoțit, de obicei, de o dublă semnificație. Haloul conferit lucrurilor de „puterea de a visa" transfigurează lumea, creînd o relevantă și originală „suprarealitate" poetică.

Semnificant și multiplă semnificație totodată, marea — reprezentare vizual-auditivă, element al cadrului natural sau presimțire a cosmosului, tălăzuire exterioară sau dinamică psihică, constituie unul din simbolurile fundamentale ale fanteziei creatoare. Nu numai marea — **clopot albastru, cupă de azur** cu muzică gravă, obsedează, ci și mările **neprielnice** sau cele **de-ndoială**, mările ce **cad în timple** sau **nesomnul** lor, mările **răsfoite** sau cele pe care **se înserează** : „Ce amurg, femeia mea, ce amurg sidefiu, / Și marea ce singură își macină-ntrebările goale, / Și pescărușii tîrzii, și pinii neliniștiți, ce nestatornici, / Și nisipul care umblă cu vîntul, / Umblă palid și se strînge în jurul sălciilor scunde". **(Cîntecul sturzului).**

Corăbier și naufragiat pe mările interiorității în vaste explorări introspective, poetul pe care „fără leac l-au fost otrăvit zeitățile mărilor" extrage din abisuri energia necesară lansării pe verticala zborului. Coborîrea simbolică în străfunduri cu „ascensorul" sau „într-un glob de sticlă", adormirea în „subsolul cu epave și pești", căutarea în „pădurea oceanului" sau ancorarea în „porturile somnului submarin" semnifică adîncire în sine, scrutare a enigmei adîncurilor în procesul autocunoașterii printr-o unică experiență interioară, urmată de beatitudinea elanului ascensional spre îmbietoare piscuri de vis. Iar visul înnobilează atît subiectul, cît și obiectul lui, atît pe visător cît și lumea visată, contaminînd umanul cu puterile comuniunii cosmice. Absorbind peisajul exterior în pură contemplație sau metamorfozîndu-l prin imaginarea reprezentării rîvnite, creatorul, gata oricînd „de-a trăi marea", transfigurează lumea prin proiectarea asupra realității a viziunilor ce populează subterane lăuntrice, creînd astfel o bogată arborescență imagistică cu rădăcini marine comune : **estuarul** unui vis neînceput, **delta** unui surîs, **algele** fanteziilor moarte, **șold** de corabie.

Resorbit în „renunțări și fum", visul devine iluzie și himeră pierdută. Spațializarea viziunii — **riverane țări de iluzii, dealurile și văile unei iluzii** sau chiar **Iluzoria,** materializarea imaginii în forma simbolică implicită a perlei — **împărățești creșcătorii de iluzii,** a vegetalului — **iluzii ce nu încolțiră, desfrunzirea iluziilor,** sugestia efectului ei hipnotic — **beat, narcotizat** de iluzii, exprimă recunoașterea lucidă a refugiului în imaginar. **Dar,** uneori, neputința sau vrăjmășia ce se împotrivesc zborului învinș și atunci sentimentul trăit este acela răvășitor al smulgerii sau îngropării în propria-i aripă. **Vînător de himere** cu însemn solar sau neptunic, creatorul este nevoit să îndure invazia nordului, regim termic al trecerii. Ideea cantonării în zona frigului este dublată de schema sensibilă **a închiderii** în „templele mării", într-un „fort din tărîmul de iarnă" sau „într-un diamant de întuneric", a **îngropării** în ninsoare sau în cer, a **zidirii** într-o aducere aminte, a **locuirii** „într-un arbor de sticlă la marginea lumii". **Visătoria lucidă** devine luciditate visătoare prin trecerea dintr-o gamă într-alta, starea de efervescență emotivă temperîndu-se în trăirea nostalgic-timbrată de trecere.

În fața provocărilor lumii, a întrebărilor și semnalelor mării, a runelor tăcerii sau a celor de întuneric, scriitorul „stăpînit de ritmul astrelor bune" răspunde prin **mirarea** vorbirii, prin **coriambi** de ceață și **morfeme** ale lutului, prin **cioplirea** chipului iubit în **lemnul cuvintelor,** împlinindu-se în „singurătate și adevăr", în înțelegerea **semnelor timpului.** Astfel, în miraculoasa aventură a existenței, recuperînd pierderile de entuziasm și compensînd uzura ardorii, rămîn — triumfătoare — cuvintele.

Felicia GIURGIU

eminesciana

EMINESCU. NOTE FILOLOGICE (II)

„PE MALURI ZDRUMICATE DE AIURIREA MĂRII..."

Sub această formă apare versul **de mai sus din Împărat şi proletar** în toate ediţiile. Verbul **aiuri,** căci despre el va fi vorba, îl regăsim deseori atît în antume, cît şi în postumele eminesciene. De aceea el nu a trezit îndoieli, în poezia amintită, filologilor şi nici editorilor sub aspectul autenticităţii, al conformităţii cu textul original atestat de manuscrise. Altfel spus, lecţiunea **aiurirea** nu a intrat în conflict cu alte variante propuse de filologi, ea fiind acceptată fără rezerve de editorii operei poetice a lui Eminescu, ca şi de exegeţii ei. Cu o singură excepţie: D. Caracostea, pentru care **„aiurirea** mării" ar fi o greşeală de tipar ce trebuie corectată prin **„aurea** mării". Iată ce scria fostul profesor al Universităţii din Bucureşti cu mai bine de cincizeci de ani în urmă:

„Pe maluri zdrumicate de auirea mării... Emendaţia aceasta se impune. **«Aiurirea mării»,** aşa cum dădeau toate ediţiile, este o greşeală de tipar. Manuscrisele vădesc necesitatea rectificării. Să lase cititorul să răsune în el versul astfel reconstruit cu accentul care în chip firesc cade pe auirea pentru a-i reliefa acustica, şi va trăi una din cele mai puternice evocări simbolice ale zbuciumului voinţei de a fi în contrast cu molcomul univers acustic de care ni se vorbea" **(Arta cuvîntului la Eminescu,** p. 85; în **Studii eminesciene,** 1975, p. 236).

Afirmaţia este reluată şi în **Expresivitatea limbii române,** unde citim (p. 225): „În versul lui Eminescu din **Împărat şi proletar,** în emendaţia «Pe maluri zdrumicate de auirea mării», accentul pe **auirea** dobîndeşte o rezonanţă acustică extraordinară". Urmează justificarea aserţiunii, bazată pe descrierea amănunţită a „estemelor" desprinse din alcătuirea fonetică a cuvîntului în discuţie: „I accentuat se reliefează puternic prin contrastul nemijlocit cu polaritatea acustică prezentată prin opusul său **u.** În felul acesta relevanţa sporită este acompaniată de zvonul deosebitelor categorii de **i** din vers şi prelungită prin îndoitul **i** din finalul auirea mării"... etc. Un an mai tîrziu (1943), Caracostea îşi publică, în **Creativitatea eminesciană,** comunicarea ţinută în 1939 la Academia Română, **Simbolurile lui Eminescu,** revenind asupra aceleiaşi idei (p. 280, în **Studii eminesciene,** p. 136), fără să aducă nici acum argumente de text rezultate din examenul critic al manuscriselor, al grafiei etc.*

Nu mă voi pronunţa aici în legătură cu analizele de acest gen ale particularităţilor acustice, absolutizate ca valori estetice, pe care D. Caracostea crede a le fi descoperit în structura fonetică a variantei propuse de el. Astfel de analize, în care se acordă o mare încredere şi se atribuie tot atîta putere de seducţie stilistică accentelor, calităţii sunetelor, aliteraţiilor etc., pot frapa, ba chiar impresiona pe cititorul neavizat, mai ales dacă limbajul autorului este metaforic, superlativ şi sentimental. Este adevărat că **auirea,** de la **aui** „a răsuna prelung, îndepărtat şi surd", este, luat în sine, o formaţie onomatopeică avînd o funcţie evocatoare evidentă datorită simbolismului fonetic. Cu această valoare ne întîmpină verbul la I. L. Caragiale, în scena din **Năpasta,** în care mintea tulbure a lui Ion este obsedată de o halucinaţie: „...este la noi o ocnă părăsită... În fund e o baltă neagră. Dacă arunci o piatră-n fund numa', de departe, din inima pămîntului, începe să aue, şi aue tot mereu, şi tocm-a doua zi tace, cînd zice Maica Domnului: destul!".

Nu este mai puţin adevărat că varianta presupusă de Caracostea ar fi fost... la locul ei în versul eminescian, dar dacă poetul n-a avut-o în vedere, atunci emendaţia propusă este pur conjecturală, de vreme ce nu s-a dmonstrat că ar fi o greşeală de tipar. I. Dumitrescu, fostul elev al lui D. Caracostea şi editorul operei acestuia, observă pe drept cuvînt că **auirea mării** „este o împerechere fericită de termeni", dar admite şi ipoteza **aiurirea mării,** care s-ar situa „în deplin acord cu sensul imaginii" **(Metafora mării în poezia lui Eminescu, 1972,** p. 142) (notă). Constatare nedecisă, cum se vede, care lasă lucrurile să plutească în echivoc şi în vag.

În concluzie, **aui, auire** nu sînt atestate în nici un alt loc din opera lui Eminescu şi deci nu fac parte din lexicul său. În schimb **aiuri, aiurire,** cu înţelesul de „a îngîna vorbe în neştire, a fi cu gîndul în altă parte (aiurea)" (v. pentru aceste sensuri **Dicţionarul limbii poetice a lui Eminescu),** sînt termeni familiari poetului şi, ca urmare, frecvent întîlniţi în creaţia sa. Pe lîngă aceasta, a susţine că **aiurirea** din versul în discuţie este o greşeală de tipar, dar a nu demonstra acest lucru, ci a întemeia analiza pe o variantă emendată, însă contestabilă, pentru a motiva o teorie (a fonemelor „pătrunse de sufletesc", cum pretindea D. Caracostea) este un procedeu care nu are mulţi sorţi să convingă.

Meritele lui D. Caracostea ca şi cercetător al artei cuvîntului la Eminescu nu sînt, de bună seamă, umbrite de consecvenţa cu care a apărat o cauză, spre regretul filologiei şi al exegezei eminesciene, pierdută.

Dar poate că cea mai stînjenitoare lecţiune s-a strecurat pînă nu demult în **Se bate miezul nopţii.** Versurile intitulate astfel au fost introduse, cum se ştie, de Maiorescu în volumul **Poesii,** editat de el în 1883. Să le reamintim: „Se bate miezul nopţii în clopotul de-aramă / Şi somnul, vameş vieţii, nu vrea să-mi ieie vamă. / Pe căi bătute-adesea vrea moartea să mă poarte / S-asamăn între-olaltă viaţă şi cu moarte; / Ci cumpăna gîndirii-mi şi azi nu se mai schimbă, / Căci între amîndouă stă neclintita limbă".

Cel de-al doilea vers: „Pe căi bătute-adesea vrea moartea să mă poarte" cuprinde, oricît am concede unui poet dreptul de a se acoperi cu ambiguitate, un nonsens: moartea nu ne „poartă" nicăieri, ea nu ne poate duce decît în nefiinţă, din clipa cînd luîndu-ne în stăpînire, ne interzice orice alt drum. (De altfel, substantivul se repetă în versul următor, dar de data aceasta fără a contrazice logica). În realitate, cum a arătat D. Murăraşu încă în 1942, apoi în 1964 şi 1967 (v. **Comentarii eminesciene,** p. 93), cuvîntul cu pricina trebuie citit **mintea,** cum rezultă din manuscris, şi atunci lucrurile se clarifică. Rectificarea apare în ediţiile Eminescu, publicate de EPLA sub îngrijirea lui Perpessicius, începînd cu ediţia a III-a (1963). În **Opere alese** (1964), Perpessicius motivează: „Grafia autoriza eroarea. Dar sensul primează" **(Note,** p. 381).

De aceea este riscant să se facă exegeze foarte savante uneori pe marginea poeziei eminesciene, dar care se situează în afara textului, cîtă vreme se porneşte de la o variantă cuprinzînd lecţiuni greşite. Nici implicarea teoriilor moderne despre limbajul poetic ce „se scrie pe sine" nu explică prea multe lucruri în astfel de cazuri, întrucît ceea ce se potriveşte poeziei moderne nu trebuie să se potrivească în mod fatal şi unui poet ca Eminescu, pentru „a-l recupera" şi a-l integra cu orice preţ în modernitate. Unui mare artist îi stă bine să rămînă în secolul care l-a produs, de unde să privească spre noi. Actualitatea lui nu are de pierdut prin aceasta, dacă opera sa are darul de a înfrunta timpul şi de a ajunge astfel pînă la noi, fără a fi răstignită în patul procustian al teoriilor la modă.

Cred că au dreptate cercetătorii care asociază, ca D. Murăraşu, metafora **cumpăna gîndirii** cu starea de echilibru desăvîrşit trăită de poet după lungi căutări „— pe căi bătute-adesea" — sub puterea şi stăpînirea raţiunii, a gîndirii. (Oricine ştie că **minte, gînd, gîndire, cugetare** fac parte dintre termenii dominanţi ai poeziei lui Eminescu). Nu se poate trece cu vederea peste faptul că imaginea, întîlnită mai tîrziu în **Glossă:** „Recea **cumpăn-a gîndirii",** se găseşte la Kant, (Verstandeswaage), într-un pasaj dintr-o lucrare în care filozoful german combate pe superstiţioşi, văzuţi ca fiinţe lipsite de judecata dreaptă a raţiunii, de „cumpăna gîndirii" (v. D. Murăraşu, **lucr. cit.,** p. 93—94). Pe lîngă aceasta şi în concordanţă cu aserţiunea de mai sus, Eminescu făcuse aceste însemnări pe marginea poemului **Mureşanu,** din care fac parte versurile: „Am scris-o [această poemă] într-un timp cînd sufletul meu era pătruns [de] curăţenia idealelor, cînd nu eram rănit de îndoială. Lumea mi se presinta armonioasă cum i se presintă or[i] cărui ochiu visionar, or[i]cărei subiectivităţi fericite în grădina înflorită a închipuirilor mele" (v. Perpessicius, M. Eminescu, **Opere,** I, p. 492) (notă).

Nu sînt prea frecvente la Eminescu asemenea gînduri luminoase, străbătute de credinţa în puritatea idealurilor şi de viziunea armonioasă a alcătuirii lumii. Sentimentul de echilibru netulburat pe care îl trăia era rodul gîndirii (şi nu al morţii!), făcută stăpînă peste îndoieli şi eresuri. Or, aceasta e cu totul altceva decît a supune aceste versuri unui comentariu sumbru şi abscons din unghiul exterior ideii care le-a generat. În **Glossă,** spuneam, metafora revine, dar acum ea sugerează starea de indiferenţă, de refuz al simţirii, de ataraxie, ca semn al înţelepciunii de sorginte hindusă, dar stînd sub scutul aceleiaşi gîndiri imposibile, desprinsă de lume şi egală cu ea însăşi.

Cercetarea „filologică" a operei eminesciene, ca auxiliar al interpretării ce se cuvine să fie făcută interpretării poeziei lui Eminescu, nu a străbătut încă, se pare, drumul ultim, care ar fi şi cel definitiv.

Nu e nici un motiv să ne alarmăm. Putem fi cel mult nerăbdători, aşteptînd contribuţiile nu ocazionale, ci esenţiale şi originale în această privinţă, la care cel mai mare poet al acestui popor are dreptul la cei o sută de ani trecuţi de la moartea sa.

Ştefan MUNTEANU

LETIŢIA GAVRILĂ: „Cununi pentru strămoşi"

„Pe-un picior de plai..."

Condeierii țărani și folclorul (I)

Apariţia condeierilor ţărani a marcat o mutaţie importantă în actul de creaţie literară a mediului folcloric. Aceşti creatori populari, din care o parte au reuşit să-şi publice scrierile, păstrează, în general, tiparele stilistice ale creaţiei folclorice, cu toată străduinţa lor, uneori, de a scrie în spiritul literaturii culte, tendinţă justificată, de altfel, pentru că ei au conştiinţa individualităţii, dorinţa de a ieşi din anonimat.

Scriitorii ţărani au apărut întîi, în număr mare, în sud-vestul României, într-o zonă cu o deosebit de bogată tradiţie populară, dar unde, încă de la sfîrşitul veacului trecut şi începutul secolului nostru, ştiinţa de carte a intrat, cu multă tărie, în rîndul maselor. În acea perioadă, în satele bănăţene se dezvolta o viguroasă viaţă culturală, întemeiată pe o adînc consolidată conştiinţă etnică, manifestată în lupta poporului român de sub stăpînirea austro-ungară pentru eliberare naţională şi socială, pentru înfăptuirea unităţii statale. Interesul pentru literatură capătă un caracter de masă, fapt sesizat, pe atunci, de o seamă de personalităţi ale culturii româneşti, acestea remarcînd atît dragostea ţăranului de aici pentru literatura tipărită, cît şi dorinţa acestuia de a se afirma în contextul literaturii locale. În articolul „Literatura ţărănească" (apărut în „Ţara", din anul 1921 şi reprodus de Aurel Cosma în cartea „Trei primăveri", Ed. Facla, 1975), Camil Petrescu arăta că **„aici în Banat, se desfăceau cu sutele şi miile revistele româneşti şi broşurile diferitelor biblioteci"** şi sublinia **„un lucru neîndoios că dintre toţi ţăranii de pretutindeni, bănăţenii sînt cei mai citiţi şi mai cunoscători de carte".** În acelaşi articol se atrăgea atenţia, pentru prima oară, asupra unui fenomen neobişnuit, privind **„marele număr de scriitori ţărani pe care îl dau satele bănăţene".**

În anul 1943, Gabriel Ţepelea a publicat cea dintîi lucrare cu caracter de antologie, privind scrierile ţăranilor din sud-vestul României, intitulată „Plugarii condeieri din Banat". Se afirmaseră în literatură, în perioada interbelică, numeroşi scriitori ţărani bănăţeni, din care îi menţionăm pe: Ion Ciucurel, Octavian Marga, Ioan Pela, Paul Tîrbăţiu şi Petru Petrica. La începutul celui de al doilea război mondial începuse să fie cunoscut Ion Frumosu din Ciuchici (Caraş-Severin), despre care Gabriel Ţepelea, în lucrarea amintită, scria că „este poet în toată puterea cuvîntului". După trei decenii, o parte din creaţiile sale vor apare în volumele „Oameni dintre apele doinelor" (proză, Ed. Facla, 1972) şi „Pămînt, oameni şi flori", (versuri, Reşiţa, 1974). În ultima vreme, s-au impus cărăşenii Ion Pătraşcu Stan (volume de versuri „Cîntec şi zbor", 1981; „Sîmburi", 1983, apărute la Editura Litera) şi Ion Cîrdu („Obîrşie", versuri, 1979, Ed. Litera). Regretatul Ion Frumosu reflecta asupra statutului său de „condeier ţăran", gîndurile exprimîndu-şi-le într-o poezie programatică, avînd un evident caracter de „ars poetica": „Eu bat la porţi de poezie / Şi-atunci cînd condeier îmi zic / Şi-s plin şi-atunci de **ţărănie** (subl. n.) / Din rădăcină pînă-n spic" („Ţăran condeier", în „ A III-a întîlnire a scriitorilor ţărani din România", Arad, 1982). El, de fapt, îşi recunoaşte aici foarte clar statutul de scriitor amator, ceea ce va mărturisi direct, în altă împrejurare: **„Scriitorul ţăran are nevoie de foarte multă îndrumare, tocmai pentru că nu poate fi decît amator. Trebuie să ia din moştenirea generaţiilor anterioare, dar cu grijă: cînd se îndepărtează de folclor să nu se îndepărteze prea departe, căci nu poate fi decît** amator (subl. n.) **nu profesionist. Trebuie să citească mult, să înveţe mereu, să studieze"** („Scînteia tineretului" din 8 noiembrie, 1971).

Pornind de la această destăinuire a lui Ion Frumosu, precizăm că tipul de scriitor **amator** poate exista în cadrul oricărei categorii sociale. Iar acesta, pentru a putea fi etichetat drept scriitor (condeier) ţăran, mai trebuie să fie „plin (...) de **ţărănie"** — expresia lui I. Frumosu amintindu-ne de binecunoscuta „vorbă" a lui Creangă. Organica impregnare cu elemente ale culturii populare ţărăneşti conferă amatorismului scriitorului ţăran o trăsătură specifică fundamentală. Literatura lui se situează la frontiera dintre folclor şi creaţia cultă, însă avînd în urmă adîncul tărîm al plăsmuirilor orale, de care, cum e firesc, condeierul rural nu se poate desprinde, pentru că îl poartă, asimilat, în întreaga sa fiinţă, aşa cum vom vedea mai departe, pătrunzînd în însuşi procesul său de creaţie.

Aurel TURCUŞ

NINA CERANU

Străzile necunoscute ale orașului

Ieși pe terasa îngustă unde erau înghesuite claie peste grămadă cele mai diverse lucruri, vechiturile care nu mai avuseseră loc în casă și se strecură pînă la marginea ei să vadă forfota dimineții, străină ei. Peste drum, gîtul unei macarale se alungea la manevrele unui macaragiu pe care el nu-l zări. De cînd cu noul șantier la Dunăre avusese curajul, fără știrea președintelui, să se ducă cu căruța și caii și să vîndă, de sărbători, muncitorilor de acolo, țuică și vin. Pătrunsese, cu ocazia asta pînă-n inima taberei, printre gîturile lungi ale păsărilor de fier.

Acum avea în ea un neastîmpăr. Pur și simplu nu realiza pentru ce se afla acolo. Femeia, gazda, o sfătuise că ar fi bine să se odihnească pînă cînd ea se întoarce. Auzise cum pocnise ușa în urma ei, îi auzise și tocurile pantofilor care bocăneau tinerește pe scări și totuși nu se liniștise.

Își desfăcu plasa de rafie și scoase de acolo o fustă din stofă, șifonată, pe care-o întinse în mîini. Fierul de călcat era lîngă masă, dar nu descoperi nici o priză.

Îmbrăcă fusta, bluza rămase aceeași cu care plecase de-acasă, apoi o vestă din lînă ; era destul de frig. Arăta totuși ca o femeie de la țară, cu toate că de cînd îi spusese Nicu Conteș că-l întîlnise pe omul ei în oraș și că acesta îi transmitea să-și pună la punct problemele și să se ducă la el, începuse, cu dorința și credința în suflet că o să-l urmeze, cîndva, să se poarte ca o femeie de la oraș sau cum credea ea că se poartă femeile de la oraș. Își aranja mai cu grijă zulufii scăpați de sub batic, își sumețea în glumă fustele. Știa foarte bine că, de felul cum va arăta în viitor, depindea traiul ei cu acela care ar fi trebuit să-i fie soț legiuit. Cînd venise în sat și se hotărîse să rămînă cu ea îi ticăise inima neliniștită la gîndul că el era un bărbat arătos. Reușise însă, ajutată și de statura zveltă și de firea-i deschisă și plină de vioiciune, să ascundă acea teamă. Era neobișnuit la ei în sat să se încurce careva cu un străin. Și nu era drept. Știa asta de mult. Știa multe lucruri, dar nu cunoștea felul prin care să le facă cunoscute lumii. Acum nu mai avea grijă să placă. Era doar curioasă cu ce argumente va veni el să forțeze împăcarea. Poate nici nu dorea să se împace... S-o fi întîmplat ceva cu el. „Măcar să-mi fi spus adevărul, că eu nu am răbdare să stau în colivia asta".

Se pregăti de plecare. O să cașe gura puțin la trecători. Tot nu are altă treabă, o să se uite prin magazinele de la parterul blocului, poate-o cumpăra ceva și prinde doi iepuri de-odată. Cineva lovea în ușă. Se uită prin vizor. Era femeia care spăla scările. Pentru cîteva clipe nu se mai simți singură. Strînse așternutul pe care gazda nu-l pusese-n ladă. În bucătărie nici nu intră unde aceasta îi lăsase cîte ceva de mîncare. Mai privi o dată ceasul. Era totuși prea devreme. Se așeză din nou pe marginea patului și scoase din sîn batista în care învelise banii și buletinul. Se gîndi că n-ar fi trebuit s-o întrebe pe femeie unde lucrează el și să se fi dus acolo, sau să fi aflat dacă nu intrase altcineva în viața lui. Sigur că avea pe careva dacă nu s-a mai întors în sat. Trecuseră doar doi ani... Un bărbat frumos cum era el nu putea rămîne mult timp singur, chiar și dacă ar fi vrut el, mai ales în oraș, unde lumea era alcătuită altfel. Și ea îl și ținuse ca scos din cutie. De unde, în primele luni, se arătase bun ca pîinea caldă, îndatoritor și recunoscător pentru ce încerca ea să facă din el, se schimbase brusc după o noapte, în care ieșise cu caii pe izlaz împreună cu băietanii satului și cu vreo cîțiva bărbați pe care-i trăgea ața la noaptea-nstelată de-afară. Era sîmbătă spre duminică și aveau timp să se odihnească a doua zi. Un timp, el a stat mai departe de focul lor. Pe urmă s-a alăturat grupului.

Își aminti cum îi povestise el, trist, în dimineața de duminică, după ce venise cu caii, după ce îi pusese apă să se spele și-i pieptănase părul creț, în care se prinseseră fire de iarbă și-l sărutase drăgăstos, că era grozav pe cîmp, mirosul de primăvară îi adusese aminte de-ai lui, bătrînii, singuri acum. Îi amintise în treacăt de oamenii cu care păzise caii, cum o forfecaseră pe una de la marginea satului, în care el o recunoscuse pe ea.

Din ziua aceea, exact peste un an plecase. Traiul lor nu a mai fost cel de dinainte.

*

Se făcuse zece. Era timpul să plece. Trecuseră două ore încheiate și femeia aceea nu mai venise, nici măcar singură. Oricum, ea nu era hotărîtă să rămînă, cu nici un preț. Lumea ei era acolo, în sat, o lume prin care se descurca cu ochii închiși, o lume dragă, a ei. În oraș, dacă ar fi acceptat mutarea, cine știe cît timp s-ar fi scurs pînă să-și fi revenit. Și mai era ceva : nu se compara primăvara din sat, răbufnită prin fiecare mugur și ochi de apă, cu primăvara orașului, fugărită și înfrigurată printre blocurile înalte. Pe străzi ca și în locuința asta avea senzația de lipsă de aer. Nu, nu va rămîne.

De jos, din hol, răzbăteau pînă la ea, cum stătea cu ochiul lipit de vizor, spun eu". „Ajută-mă, te rog mult, zău, cînd ajung acasă, prind curcanul și ți-l aduc cinste dacă mă scapi acu din năcazul ăsta". „Femeie scumpă, dau fuga la administrator, două scări mai încolo și vin cu el cît ai clipi din ochi. Să fie și-o minte de bărbat. El are și mai multe chei...". „Grăbește-te, te rog frumos !".

Își aduse un scaun și se instală lîngă ușă să prindă mai bine zgomotele de-afară. Poate femeia aceea, speriată, nu mai venea și ea trebuia să-l roage pe alt vecin care ar fi trecut pe-acolo. După un timp, însă, auzi gîfîiturile astmatice ale femeii. Pe urmă, cum aceasta încerca să descuie: „Administratorul nu-i acasă și-am rugat-o pe soția lui să mă ajute. Îi femeie bună la suflet. Uf ! că nu merge nici una. Dar să mai încerc încă o dată. Pînă atunci mai uită-te prin casă poate dai de cheile alea. De unde ești ? Că eu sînt de pe la munte și stau la un nepot al meu..." „Sînt din Pătule și venii că mă chemă consăteanca asta a mea, venii la un om bolnav — ce-mi veni să mint în halul ăsta ? — că mai bine nu veneam ; se ține necazul după mine, ce nu s-a pomenit !"...

Acum, lîngă ușă, își aduse mai bine aminte de el, de ziua în care plecase din casa ei, de ochii cu care o privise și cum ea se pierduse în lumina lor verzuie ca apa cu mătasea broaștei. Își aduse aminte și cum zăcuse două zile la rînd ca din leșinătură și n-o putuse scula nici urletul cîinelui, nici nechezatul cailor înfometați. Mototolise așternutul deznădăjduită, dar a treia zi se sculase, hotărîtă să plece după el și să-l aducă orice s-ar fi întîmplat. Pe urmă, a stat și s-a gîndit dacă n-ar fi fost mai bine să nu-l supere cu neîncrederea ei și să stea să-l aștepte ca o femeie cuminte, în bătătură. Măcar, dar cine s-a gîndit ? Să-i fi cerut o fotografie, să aibă la ce se uita din cînd în cînd. „Cum e timpul pe la dumneavoastră ? Tot secetă sau a plouat ?" o întrebă femeia de dincolo de ușă. „La noi, îi răspunse, și dacă plouă, vîntul de la Dunăre uscă totul într-o zi". „Uite ce zic eu o auzi pe femeia sfătoasă, dau fuga pînă aci, peste drum, unde e macaraua aia și îl rog pe macaragiu să tragă mașina pînă la balconul vecinei și să te scoată de-acolo. Ei, ce zici ?" „Fugi de-aci, vrei să mă fac de panarama lumii ? Să privească oamenii la mine ca la urs ?". „N-o să fie nimeni. Crezi că altă treabă n-au ? O să vezi că ajungi la timp...". Nu mai avu cum să protesteze. Femeia deja cobora scările. O urmări de pe balcon cum trece drumul, cum vociferează și-i arată macaragiului balconul și-l auzi pe acesta cum rîde și pornește mașina. În scurt timp, brațul macaralei, ca un gît de girafă, se ridică pînă la ea și cu puțin efort se propti de buza balconului într-un balans mic, din ce în ce mai mic. „Hai, tanti, sări !" o grăbi omul tînăr. Așa ! Pune piciorul și ține-te bine ! Ca-n filme ! Exact, ca-n filme ! strigă el, entuziasmat. Nu e careva de la ziar să fotografieze...".

LETIȚIA GAVRILA : „Storsul strugurilor în satul natal"

zgomotele străzii, dar mai ales ale găleții tîrșite pe ciment. Femeia de serviciu încă nu terminase de făcut curățenie. Căută cheia pe noptieră, unde-i spusese femeia c-o lasă. Nu era. Nu era nici la cuier și nici în altă parte. Ușa avea încuietoare cu broască. „Ce-i de făcut ? Cum să ies de-aici ? Femeia asta și-a bătut joc de mine". Căută din nou. Ori de cîte ori trecea prin fața oglinzii de la cuier i se părea că e privită de un alt chip, de alți ochi. Nu i se mai întîmplase așa ceva niciodată. Bătu cu pumnii în ușă, poate o auzi femeia care spăla scările. Un timp fu liniște. Mai bătu încă o dată. Și, parcă se auziră pași care veneau spre ea. „La ce etaj sînteți ?" se auzi strigată. Poate femeia credea că e cineva închis în lift. Urlă cît o ținură plămînii. „Nu sînt în lift, sînt aici, într-un apartament. Nu știu nici la ce număr și nici la ce etaj, că sînt străină și n-am văzut unde mă aduce consăteanca asta a mea, că era întuneric cînd am venit". „Acu, uite acu vin ! Stai liniștită. Ești tînără sau bătrînă ? Că după voce nu-mi dau seama. Ce necaz ai ?" o întrebă cînd ajunse lîngă ușă. „Trebuie să ajung undeva și consăteanca mea nu mi-a lăsat cheia și nu am cu ce să descui. Ajută-mă să ies". „Poate ești o hoață și pe urmă dau de bucluc cu vecina. Cine mai știe ? În oraș umblă fel și fel de oameni". „Nu sînt hoață, doamnă ! Zău, nu sînt hoață !" „Atunci de ce nu ai răbdare să vină femeia ? O fi pe drum și noi ne chinuim degeaba... Nu-i bine !" „Și dacă nu vine ?" Se îngrozi de gîndul și de vorbele pe care le gîndise altă minte și le rostise altă gură. „Cum să nu vină ? Că doar nu te-o lăsa stăpînă în casa ei ? Știi dumneata ce greu se face o casă...? Dacă știi, n-am să-ți

Închise ochii să nu vadă posibilii curioși care s-ar fi strîns, dar îi deschise cînd se simți în gușa acelei păsări aeriene. Își strînse fusta în jurul coapselor și plasa de rafie sub braț și se lăsă purtată ca-ntr-un vis copilăresc. Coborî cu picioarele tremurînd. Îi mulțumi omului cumsecade și porni de una singură pe străzile necunoscute ale orașului, aproape necunoscut. Își pipăi legăturica din sîn, unde avea buletinul și banii și cînd o simți la locul ei se recunoscu bogată și tînără și cu putere de muncă și de luptă, cu poftă de viață și cu dorința sporită de a ajunge în satul ei primăvăratic, înnoit, de la marginea cîmpiei și-a Dunării.

George L. Nimigeanu

AUTOBIOGRAFIE

Aceste cuvinte
așezări
la marginea mării
Pe fiece prag
cîte o cheie
și lumina
a cărei umbră
mi-e nume

Și umbra
a cărei lumină
rănile mi le acoperă

Și iată-mă
precum amintirea unei stele
în amintirea
unei aburite oglinzi

CUTIE DE REZONANȚĂ

Numai timpul
ac
pe discul de ceară al iluziei
numai el
umple cutia de rezonanță
care sunt

Sufletul ?
focul uitat aprins

Viața ?

ușile din mine ?

Și ce se vede nu are nume

Doar timpul
sunetul existenței mele
partea din care soarele
se luminează cu mine în fiece zi

VI TRALIU

În zîmbetul tă u o trădare
pricină și lucr u ne are
Un rai
ce abia îți mi jește pe gură
de vii ne jertf este
sufletul meu s ă-nfășoare
izvorul -n ti ne sfînt doare
purtîn cel nilalt vina
de-a fi
vestitoare
lumina

Ce rană îmi v indeci
ce rană îmi eș ti

Că taina prin noi călătoare
închipuindu-n e vitralii cerești
pricină
și lucru
ne are

STE A DUBLĂ

Precum Unive rsul
în stropul de rouă

Noi
unul altuia
stea dublă

Unul altuia
suspendate gr ădini
pe gura unei ninuni

Ioan Drăgănescu

ÎN FIECA RE DIMINEAȚĂ

Am să vă vo rbesc în fiecare
dimineață
despre pace și muncă,
să vă fie cu sp or brațele,
să nu vi se sleiască de oboseală.
Vă voi vorbi despre pace la ora
prînzului. Aerul
pe care îl respirați să fie înnobilat
cu parfumul purității. Seara,
vă voi vorbi din nou despre pace
și muncă să vă fie
visele trandafiri, nici măcar în somn
să nu vă tulbure
vreodată războiul.

E O NĂVALĂ TOT CE SE ÎNTÎMPLĂ

Albiile văzduhului sînt pline
De-o incandescență transparentă.
Bîntuie de pretutindeni, vine
Înspre noi, o undă permanentă.

E-o plutire tot ce ne-nconjoară.
E-o năvală tot ce se întîmplă.
Febra care e, fără să doară,
Se-odihnește între tălpi și tîmplă.

Noi ne căutăm în larg de lume,
Nu mai știm că stăm îmbrățișați,
Străjuiți de-un magnetism anume,
Cu altoiul dragostei marcați.

HAȚEG

Pe cînd clădeam orașul acesta,
a venit soarele
să-i dea lumină,
a venit ploaia și i-a potolit
setea,
vîntul
i-a dăruit cîntecul,
femeile
i-au dăruit frumusețea.
Apoi a venit Timpul
și i-a dăruit
veșnicie.

CUVINTELE SE ARMONIZAU

Avea frunze însetate, ramuri
îndrăgostite,
în trunchiul ei alerga
seva cea mai fierbinte ;
trăiam o anume complicitate.
Cuvintele
mele se armonizau cu foșnetele,
brațele, cu ramurile,
flacăra mea, cu flacăra ei,
peste lucrurile din jur
cobora lumina
poleindu-le.

Nicolae Rotaru

DE PRIMĂVARĂ

Sevele de lumină tinere
își trec degetul feciorelnic
prin alt inel de logodnă...

Fagul gîndurilor mele
îmbracă iarăși cămașa de mire.
Să înflorim, să înflorim —
e primăvară !

ȘI S-A PORNIT...

Și s-a pornit o ploaie-ntre cuvinte,
Și-au început silabele să crească,
Clepsidra udă își torcea-nainte
Timpul de aur — limba românească.

Și lujere de bocet și de doină,
Ițite între faguri de cuvînt,
Creșteau din calda și aceeași moină
Nesățioasele de apă și pămînt.

Și era cald și era zori de zi,
Și verbele plesneau pe ram de
șoapte,
Și neputința vrerii-ntru a fi
Zăbavă rămînea — umbră și noapte.

AȘTEPTÎND

Vînătorule de secunde,
răule, bunule,
fostule, rîule
fără prund,
fără unde,
fără cum, fără ce,
fără cînd
te tot plîng, te tot curg
amintirile
așteptînd.

figurine

la obîrșii, la izvor...

Constantin Flondor mi s-a părut, întotdeauna, prin întreaga sa întruchipare, ca artist și ca om, atîta cît pot eu să-l definesc, un căutător plin de neliniștea spornică a ideilor, ba, chiar mai mult, a găsirii și fixării unor momente de artă ce țin de revelația poetică. Sub aparenta sa plăcută vioiciune spontană, sau sub aerul său de băiețandru distrat și șugubăț, s-a ascuns mereu un spirit grav, scormonitor, neliniștit și ardent, care a știut să prefacă meditația în faptă și faptelor sale — lucrările de artă — să le dea dimensiunea meditativă supremă.

L-am întîlnit, în atelier, în duminica însorită de mai, descins abia de cîteva zile din frumoasa lui Bucovină, ținutul natal, unde deschisese o expoziție, închinată, oarecum, locului de baștină, dar și geniului eminescian, sub sugestiva frază a poetului : „...**Pe cînd pămîntul, cerul, văzduhul, lumea toată...**". Dialogul nostru a pornit de la ideea **Locului de baștină**, ca axis mundi pentru artist și operă. De ce anume artistul descindea **Acum** în acel **Loc** și nu altundeva ? Pentru artistul Flondor este evident că, în tinerețea sa, cînd se afla în avangarda unor experimente plastice, aspectul principal care îl preocupa nu era **Locul** ci **Timpul**. El căuta răspuns, febril, la **Acum**, la noutatea și timpul zilei, la informația de ultimă oră. Noul, în artă, putea fi, pe atunci, o garanție și pentru valoarea estetică a creației. Or acest nou depindea de **Acum**, de **Timpul** de atunci. **Locul** părea indiferent. **Locul** nu conta. **Locul** părea abolit de **Timp** și de informația vastă ce făcea ravagii. Dar, pe atunci, doar această curiozitate, aproape științifică, pozitivistă, de a privi și alcătui arta, conta pentru tînărul artist experimentator. **Timpul** trebuia pus înaintea **Locului**, căci efemerul, momentanul contau, ele erau cheia valorii și semnificau noul. **Locul** era risipit, dispersat, la indiferența planetei, iar individualizarea artistică se făcea prin **Persoană — Timp**.

Ciudate și atractive sînt răsturnările de te meni și schimbările lente sau br ște de viziune. În urmă cam cu n deceniu, întreg eșafodajul const uit de artist pe tema **Timpului**, a informației și a progresului tehn c, ca premergătoare în artele plastic , ca paturi matriceale, a început să se clatine. **Timpul** fusese, pînă a unci, înaintea **Locului**. Acum, păre că **Locul** avea întîietatea. Tot ce fusese val informativ, curiozitate tiințifică, pozitivism, tehnicism, e au acum învinse de contactul cu nceputul, cu **Locul**, cu matricea, cu obîrșia care primeau, în dauna T mpului, o veșnicie, ca la marii cre tori și filosofi români, un Blaga, un Eliade. Locul devenea pentru artist axul lumii. Nașterea. Locul unde utea fi el, întreg și iubit. Spațiul care dădea sensul veșniciei. Izvor însuși al vieții artei.

Astfel și-a început, acum un deceniu, ajung d pînă la zi, prin Expoziția sa di Bucovina, căutarea și fixarea ființ sale ca artist, Constantin Flon r, într-un Loc al său, care îl chem se, vreme de trei decenii. Spre angarda anilor de început îl atr ese tehnologia, informația, cons uctivismul, pozitivismul, Timpu modern. Spre pictura anilor din mă l-au atras Locul, obîrșia, nat a, necunoscutul. Dacă avangarda l construit pe tînărul artist căutăt , Locul și baștina l-au clădit ca or și artist matur, atins de misterul nei lumi de început, cuprins de rarea în fața tainelor lui. Acum a istului i se pare că o accentuare informației în artă poate da im inea falsului. Nu cantitatea de n poate fi întotdeauna provocatoare de emoție, ci ritualul vechimii, al Locului pot fi generatoare ale esteticului în artă. Deci Începutul, Locul, Izvoarele pot însemna și Veșnicul. **„A te aduna în fereastra locului**, cum exclamă artistul, **înseamnă a putea ajunge la începuturi"**. Relația, deci, va deveni nu Timp — persoană, ci Loc-persoană. În care, Acum și Veșnic se întîlnesc și se întrepătrund firesc și definitiv.

Expoziția de la Dalles, din 1986 și cea din Bucovina, din acest an 1989, tocmai această nouă năzuință a artistului au încercat s-o impună creațiilor sale. El avusese ani în șir o reținere de a se întoarce în Locurile natale. Dar, acum, era și Eminescu în joc. Căruia îi dedica, într-un fel, recenta Expoziție din Bucovina. Gestul trebuia făcut. Și Constantin Flondor l-a făcut, nu cu orgoliu, ci cu o sinceritate copilărească, magnanimă, pentru această **„Icoană a sufletului românesc, care e genialul poet român, dar și pentru Icoana Bucovinei"**. Dacă expoziția de la Dalles, **„Între cer și pămînt"**, dovedea o nostalgie a începuturilor, a întoarcerii spre un Loc și un Timp matriceal, expoziția din Bucovina, din mai 1989, aduna preocupările pictorului din ultima vreme, **„desenele dintre cer și pămînt"** ca și **„desenele pentru captarea văzduhului"**, spațiul vegetal, păsările, norii, cerul, neliniștea eului, adunate, toate, sub auspiciile faste ale unei noi viziuni asupra picturii și asupra lumii. Reîntoarcerea pictorului spre Loc și spre obîrșii i-a conferit o tensiune fericită, euforică, o nostalgie luminoasă, ca oricare reîntoarcere spre izvoarele dintîi ale unei naturi provocatoare de revelații, ca oricare întîlnire cu dealul, cu valea, cu cîmpia, cu cerul, veșnice, cu orizontul nemărginit, în care se desfășoară mișcarea infinitezimală a văzduhului, timbrul, particular, extraordinar, de o finețe de vis, al aerului și al curcubeului ceresc, prin care se scaldă bolta albastră infinită. Căci căutător, aproape matematic, al expresiei unei arte de vîrf, al informației, de șoc, al tehnologiei și matematicii, illo tempore, între anii '60—'70, Flondor este, azi, prin zestrea matricealǎ a obîrșiei, pe care nu a pierdut-o, ci a recuperat-o, un creator al Locului, al nesfîrșirii spațiului și al căilor ce urcă între

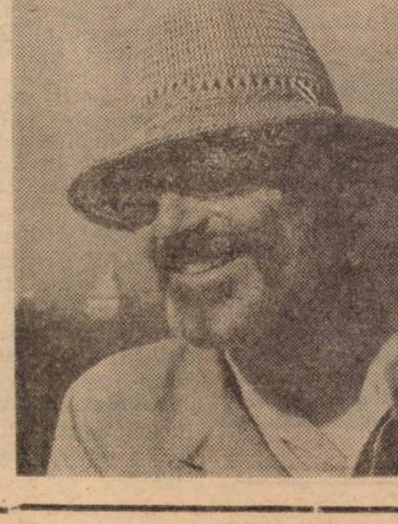

Ion ARIEȘANU

(Continuare în pag. 6)

DICȚIONAR LITERAR

GHEORGHE AZAP

Poet. S-a născut la 26 iulie 1939 în Ticvaniul Mic (Caraș-Severin). Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România, din 1978. A debutat cu poezii în „Drapelul roșu" și în „Scrisul bănățean" (1958). Debut editorial cu volumul de versuri **Maria,** Ed. Facla, 1975. Au urmat : **Bocceluța cu plăpînde,** Ed. Albatros, 1977 ; **Roxana, Roxana, Roxana,** Ed. Albatros, 1978 ; **Ețetera,** Ed. Facla, 1979 ; **Cîntece ștrengărești,** Ed. Cartea Românească, 1981 ; **Cuibușorul nostru de nicicînd,** Ed. Facla, 1982 ; **Ultimul exemplar,** Ed. Cartea Românească, 1987. În 1978, Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara. De la început chiar „atît universul tematic, cît și limbajul ca atare erau constituite" (Dorcescu 1979). Pentru G. A. poezia este „un mod de existență" (Simion 1984). Scrie, mai ales, despre iubire, propunînd, încă de la prima carte, subintitulată „o caterincă zbuciumată", un anumit tip de lirică ce-l relevă „poet al singularității erotice care își intensifică suferința prin autopersiflare" (Martin, 1977). Mizînd pe o manieră stilistică dinamică, pe o remarcabilă vioiciune a imaginii și pe spontaneitatea percepției lingvistice (cf. Chifor, 1981), G. A. angajează discursul poetic într-un abil joc intertextual. Versurile de album, romanța, cronica rimată, demitizarea modernă, grandilocvența romantică ori accentele sămănătoriste sînt „recuperate ironic" (cf. Gheorghiu, 1983), într-un univers poetic mobil și frapant.

REFERINȚE CRITICE :

În volume : Lucian Alexiu, **Ideografii lirice contemporane,** Ed. Facla, 1977, p. 192—193 ; Mihai Dinu Gheorghiu, **Reflexe condiționate,** Ed. Cartea Românească, 1983, p. 99—102 ; Eugen Simion, **Scriitori români de azi.** III, Ed. Cartea Românească, 1984, p. 393—398. În presă : Laurențiu Ulici, „România literară", 16/1975 ; Mircea Iorgulescu, „România literară", 42/1975 ; Laurențiu Ulici, „Rumanian Review", 4/1975 ; Petre Got, „Viața românească", 7/1976 ; Victor Felea, „Tribuna", 34/1977 ; Victor Atanasiu, „Luceafărul", 37/1977 ; Ion Buzași, „Transilvania", 6/1977 ; Roxana Sorescu, „Viața românească", 11/1977 ; Mircea Martin, „Flacăra", 42/1977 ; Alexandru Ruja, „Orizont", 21/1978 ; Ion Arieșanu, „Orizont", 29/1978 ; Rodica Bărbat, „Orizont", 29/1978 ; Mircea Martin, „Orizont", 20/1979 ; Cornel Ungureanu, „Orizont" 29/1979 ; Andrei Roman, „Luceafărul", 33/1979 ; Eugen Dorcescu, „Orizont", 36/1979 Paul Miclău, „Orizont", 24/1980 ; Vasile Chifor, „Viața Românească", 12/1981 ; G. I. Tohăneanu, „Orizont", 35/1986 ; Tudorel Urian, „Orizont", 31/1987 etc.

PAUL EUGEN BANCIU

Prozator. S-a născut la 30 noiembrie 1943 în Botoșani. Absolvent al Facultății de Filosofie a Universității din Cluj-Napoca și al Facultății de Arte Plastice din Timișoara. Membru, din decembrie 1979, al Uniunii Scriitorilor din R. S. România. Redactor principal la revista „Orizont".

Activitate de ziarist. Prima lucrare în proză **(Servus Corina !)** în „Orizont", 30/1972. Debut cu romanul **Casa Ursei Mari,** Ed. Dacia, 1978 (Premiul Uniunii Scriitorilor pentru debut). „Roman-baladă" (Florența Albu, 1979), în care „poezia vechiului" este o „formă a adaptării" (Manolescu, 1979), **Casa Ursei Mari** se inspiră din „realitatea imediată, încă torențială, nedecantată, vie" (D. R. Popescu). Tăietori de lemne, constructori de drumuri, mineri etc., dar și o tipologie feminină, ferm desenată, desprinsă din „magma unei culturi arhaice", întruchipînd „familia, vatra părintească, rădăcinile tradiției, obiceiurile" (Arieșanu, 1979), populează textul. Volumul îl situează pe P.E.B. în rîndul prozatorilor care, dincolo de faptul brut, caută „o zonă subtextuală, reflexivă" (Ungureanu, 1979). „Vocația epică" și „înclinația clară spre proza de atmosferă" (Ulici, 1979) configurează și materia celui de al doilea roman : **Reciful,** Ed. Facla, 1979. Revendicîndu-se de la o „anumită matrice", ce derivă din plasarea autorului „înlăuntrul istoriei" (Odangiu, 1979), cele două cărți vădesc o mare diferență a „scriiturii" (Mihăieș, 1980). „Emblematic (decodificator)", **Reciful** este „un roman... labirintic", vehiculînd o lume „extrem de reală... în ontologia imaginarului" (Dorcescu, 1982). **Sărbătorile,** Ed. Albatros, 1981 (Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara), continuă, într-un fel, modalitatea descifrării „stratificate" a semnificațiilor : fondul ancestral de spiritualitate românească „este topit" într-o poveste din secolul XX ; „stratul de simbol antropologic" ascunde „caractere și patimi". (Condurache, 1982). Romanul **Zigguratul,** Ed. Cartea Românească, 1982 (Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor din R.S. România) „consolidează" spațiul imaginar („imaginea-cronotop" a lumii), completînd ciclul romanesc „ce gravitează în jurul unui centru parabolic" (Brîndușa Armanca, 1984) cu noi aspecte de conștiință ale omului modern și cu o nouă dimensiune de reflectare : filtrul ironiei. **Muflonul,** I, Ed. Facla, 1986 și **Muflonul,** II, Ed. Facla, 1988, deschid o altă serie epică, unde centrul de interes îl formează „condiția creatorului", „orbitînd în realul imediat". Cărțile lui P.E.B., „mustind de concret, cresc sub acoperișul parabolei" (Rachieru, 1988). Este autorul scenariului **Femeia din Ursa Mare,** film turnat în 1982 de Casa de filme 5.

REFERINȚE CRITICE :

În volume : D. R. Popescu, **Galaxia Grama,** Ed. Cartea Românească, 1984, p. 334 ; Marian Odangiu, **Romanul politic,** Ed. Facla, 1984, p. 153—156. În presă : Cornel Ungureanu, „Orizont", 6/1979 ; Laurențiu Ulici, „România literară", 11/1979 ; Constantin Cublešan, „Tribuna", 10/1979 ; Ion Arieșanu, George Șerban, Marian Odangiu, „Orizont", 15/1979 ; Nicolae Manolescu, „România literară, 27/1979 ; Rareș Cornea, „Transilvania", 3/1979 ; Vasile Chifor, „Steaua", 7/1979 ; Florența Albu, „Viața românească", 7/1979 ; Mircea Mihăieș, „Luceafărul", 37/1980 ; Val. Condurache „Convorbiri literare", 3/1982 ; Eugen Dorcescu, „Orizont", 38/1982 ; Cornel Ungureanu, „Orizont", 11/1983 ; Corin Braga, „Tribuna", 31/1983 ; Brîndușa Armanca, „Orizont", 33/1984 ; Sultana Craia, „Luceafărul", 45/1984 ; Gheorghe Perian „Vatra", 9/1984 ; Adrian Dinu Rachieru, „Luceafărul", 15/1985 ; Tudorel Urian, „Orizont", 51/1985 ; Al. Ruja, „Luceafărul", 42/1986 ; Mircea Vasilescu, „România literară", 30/1986 ; Ion Vlad, „Tribuna", 37/1986 ; Gheorghe Perian, „Familia", 11/1986 ; Adrian Dinu Rachieru „Orizont", 35/1988 ; Brîndușa Armanca, „Orizont", 7/1989 etc.

Olimpia BERCA

Valeriu Branişte – muzicolog

Preocupările filologice, lingvistice şi publicistice ale lui Valeriu Branişte au dus la elaborarea unor lucrări ca: **File din trecut, Ciprian Porumbescu, Coriolan Brediceanu, Cîntăreţii noştri la Bucureşti,** prin care a contribuit la afirmarea tradiţiilor teatrale şi muzicale bănăţene. Interesul lui V. Branişte privind publicarea folclorului românesc şi încurajarea manifestărilor folcloristice este însoţit de pasiunea sa de a promova scrierile referitoare la creaţia populară autentică din toate zonele ţării. Fenomenul teatrului popular, îndeosebi tradiţiile şi obiceiurile folclorice cu caracter mimico-dramatic i-au atras atenţia în mai multe rînduri, şi el publică unele materiale în acest sens, între care remarcăm „Piţărăii" şi „De Anul Nou". Aportul său, pe tărîm folcloristic, a fost acela al încurajării activităţii de acest gen, punînd, cu generozitate, la dispoziţia celor pasionaţi şi competenţi, coloanele ziarului lugojean „Drapelul", publicaţie cu mari deschideri în promovarea culturii, artei şi literaturii române din Banat şi din celelalte provincii româneşti.

De remarcat faptul că înzestratul publicist Valeriu Branişte, intelectual cu larg orizont cultural, a întreprins, în decursul prodigioasei sale activităţi, şi cîteva incursiuni în lumea muzicii, unde faptele de rezonanţă istorică sînt implicate pe deplin. V. Branişte se apropie de muzică nu ca specialist, ci ca un pasionat meloman. El nu tratează probleme muzicale de fond, ci se ocupă mai mult de ambianţa acestora. În primul deceniu al secolului al XX-lea, istoriografia muzicală românească se afla încă în faza de început, iar cărturarii intervin în acest domeniu, nu pentru a se substitui celor competenţi, ci pentru a suplini un gol destul de greu resimţit. Nu dispune de metode de lucru ale specialistului, ceea ce îl determină să recurgă la descrieri de întîmplări şi la evocări. Aşa procedează în lucrarea **Cîntăreţii noştri la Bucureşti** (semnată cu pseudonimul Iota lu Toboc, subintitulată **Impresii şi amintiri,** Lugoj, 1907), unde relatează pe larg participarea corurilor bănăţene la Festivalul artei corale, din august 1906, organizat de D. G. Kiriac, la Expoziţia generală română din Bucureşti. Lucrarea se constituie într-un autentic documentar, care descrie amănunţit evenimentul, descoperindu-i semnificaţia. Volumul este o descriere a turneului corurilor româneşti nu numai la Bucureşti, ci şi la Constanţa şi Craiova, interesant prin accepţia lui, autorul evocînd dramatismul şi eroismul generat de piedicile ivite în calea deplasării ansamblurilor corale din regiunile aflate vremelnic sub ocupaţie străină. Foloseşte din plin materiale de presă, discursuri, programe, nume de muzicieni şi localităţi, ceea ce conferă acestei evocări un marcant caracter antologic şi istoric. Forţa acestei scrieri rezultă şi din claritatea cu care autorul demonstrează proporţiile naţionale ale Festivalului şi vibraţia cu care el trăieşte fiecare clipă a acelui eveniment de amplă rezonanţă în conştiinţa tuturor românilor. Cu toate greutăţile impuse de autorităţi, bănăţenii au reuşit să deplaseze la Bucureşti peste 1 000 de cîntăreţi. Ei s-au prezentat pe scenă, la Arenele Romane, din Parcul Libertăţii, într-o masă compactă, sub bagheta unui singur dirijor — Ion Vidu. La sosirea în Gara de Nord din Bucureşti, unde erau aşteptaţi de oficialităţi, lugojeanul George Dobrin a spus: „... am venit la voi cu dragă inimă. Am venit să vă aducem cîntarea prin care ne păstrăm limba. Căci noi nu cîntăm, ca să cîntăm numai, ci ca să ne asigurăm existenţa neamului, să-i întărim puterea de rezistenţă..." („Corurile noastre la Bucureşti" în **Drapelul,** nr. 96 din anul 1906). În 1909, V. Branişte publică un alt studiu despre muzică, de data aceasta cu un pronunţat caracter artistic şi istoric — **Muzică şi dansuri la români în veacurile XVI—XVII,** unde face o substanţială prezentare pe bază de documente a muzicii şi mai ales a artei coregrafice româneşti, în perioada menţionată. Analizează doar acele manifestări care i-au facilitat descoperirea unor variate informaţii privind domeniile abordate. Studiul nu are un caracter exhaustiv, dar cu toate acestea conţinutul său merită să fie apreciat. Autorul subliniază şi insistă asupra existenţei unor bogate forme ale artei sonore şi coregrafice româneşti, şi specifică faptul că unele melodii şi jocuri româneşti au fost preluate la curţile unor potentaţi ai vremii, motiv care a condus la alterarea notei distinctive, originale a acestora.

Tot Valeriu Branişte realizează şi schiţa monografică **Ciprian Porumbescu,** apărută la Lugoj, în 1908, în care evocă personalitatea muzicianului moldovean, venerat de tineretul transilvănean şi bănăţean, care îi cînta cu mare însufleţire melodiile sale patriotice. Această schiţă, subintitulată **Icoane din frămîntările unui suflet de artist,** înmănunchiază numeroase referiri istorice, menite să pună în lumină lupta românilor bucovineni împotriva autorităţilor vremii şi urmăreşte, totodată, viaţa muzicianului, a familiei acestuia, a epocii în care a trăit şi a creat. Deşi n-a ajuns să fie o individualitate în muzică, deosebit de proeminentă, deplin realizată, totuşi V. Branişte îi relevă meritele, referindu-se la crearea operetei **Crai nou,** spectacol ce demonstrează progresul muzical al românilor în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Lucrarea reflectă dimensiunea tragică a vieţii aceluia care, într-o scrisoare adresată tatălui său, după premiera operetei, deşi era bolnav, mărturisea cu mulţumire: „Numele meu este întemeiat, viitorul meu îmi luce cu culorile cele mai vii înaintea ochilor...". Prin această primă monografie, închinată lui Ciprian Porumbescu, Valeriu Branişte şi-a cucerit un loc distinct în istoriografia muzicală românească.

Tot de numele lui Valeriu Branişte se leagă şi studiul cu trimiteri istorice, cu impresii şi evocări, în care îi prezintă pe Tudor Flondor, Ciprian Porumbescu şi Alexandru Mocioni, ultimul în ipostaza de muzician, pianist şi compozitor. Aici sînt evocate creaţiile, virtuţile pianistice, serile muzicale pe care Al. Mocioni le organiza în locuinţa sa din Budapesta, la care participau personalităţi de seamă ale vremii, şi unde muzica românească se afla la mare cinste. Portretul de muzician al lui Mocioni, realizat de Valeriu Branişte, lasă să se înţeleagă că, de fapt, muzica, în diferite ipostaze, era îmbrăţişată de acest mecena al Banatului, care a fost nu numai un bărbat politic, ci şi un sprijinitor devotat al mişcării culturale româneşti din această parte de ţară.

Prof. Gheorghe LUCHESCU

banatica

LUNA CULTURII ÎN JUDEŢUL TIMIŞ
EDIŢIA A II-A

Timişoara muzicală

Sub egida Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste şi a Comitetului de Cultură şi Educaţie Socialistă al judeţului Timiş, Filarmonica de Stat „Banatul" şi Opera Română găzduiesc, la sediul acestora, la Sala de marmură şi în studioul Liceului de Artă „I. Vidu", cea de-a XIV-a ediţie a manifestărilor artistice reunite în cadrul „Timişoarei muzicale", avînd ca invitaţi — între 13 mai şi 2 iunie — dirijori şi solişti de prestigiu din ţară şi de peste hotare (U.R.S.S., R.P. Bulgaria, Spania, R.F.G.).

Cele douăzeci şi cinci de seri muzicale cuprind concerte simfonice, recitaluri (vocale, corale, de pian, orgă şi muzică de cameră), opere, operete şi un spectacol de balet, de asemenea, concerte-spectacol, o expoziţie foto şi o audiţie simpozion. Lucrările muzicale alese, acoperă un spaţiu larg al creaţiei naţionale (G. Enescu, N. Ursu, P. Constantinescu, L. Comes, C. Silvestri, Chr. Berger, T. Ciortea, G. Dendrino, A. Vieru, St. Niculescu, O. Nemescu, D. Rotaru Nemţeanu, R. Georgescu, L. Alexandra, S. Nichifor, P. Urmuzescu, D. Popovici, M. Ciobanu, Al. Paşcanu, D. Voiculescu), unele chiar prime audiţii; alături de acestea, putem recunoaşte amprente stilistice reprezentative ale creaţiei universale, de la J. S. Bach, la O Messiaen, J. Castérède, J. Röttger ş.a.

În deschiderea manifestării, avîndu-l ca invitat la pupitrul orchestrei pe dirijorul sovietic Eduard Serov, în compania pianistului Dan Grigore, programul concertului a cuprins cîteva din cele mai apreciate lucrări de către public, **Rapsodia română nr. 1, în La major,** de G. Enescu, **Rapsodia pe o temă de Paganini pentru pian şi orchestră de** S. Rahmaninov, şi **Simfonia a V-a în Do minor** de L. v. Beethoven.

Aplauzele unei săli arhipline au răsplătit o artă dirijorală care a ştiut să conducă firesc şi echilibrat filonul rapsodic al primelor opuri — diferenţiindu-le foarte mult stilistic: prima fiind ritm, caracter, culoare, timbru, citat folcloric, iar cea din urmă, tehnica de variaţie continuă în baza unui principiu folcloric, pe linia Paganini — Liszt — Rahmaninov, cu idiome medievale („Dies irae") şi luxuriantă de stări, idei, sentimente. În Simfonie, modalitatea directă şi fermă de a transmite orchestrei starea de a dori să redea pas cu pas semnificaţia fiecărui element din construcţia muzicală, a adus la unison reuşita acesteia cu mulţumirea auditoriului.

În pasajele de interiorizare şi lirism, sufragiile acestuia au vizat în primul rînd interpretarea lui Dan Grigore, pianist care, în ciuda tendinţei generale, de expresivitate maximă e tot parcursul piesei, pare că dozează emoţia artistică înspre punctul maxim, pregătindu-l prin contrast şi părăsindu-l apoi, pentru a te determina să jinduieşti şi să încerci o aducere-aminte după ce ai părăsit sala de concert.

Alina NOVAC

La obîrşii, la izvor...

(Urmare din pag. 4—5)

pămînt şi cer, prin văzduhul animat de culori şi semne infinitezimale, un pictor care citeşte, pe vasta carte a văzduhului, semne născătoare de sacre meditaţii.

Aventura formei, avangarda artistică a anilor de început, i se par azi naturale. Căci ele l-au format. Şi fiecare generaţie în parte are datoria să rişte o asemenea aventură a cunoaşterii de sine. Dar, risipitor îndrăzneţ, şi călător prin acest tumult aventuros al experimentelor de ieri, artistul a ştiut să se reîntoarcă spre pictură şi spre obîrşii dintr-o firească chemare la uneltele sale. Conduita sa n-a fost liniară, nici constantă. Drumul său nu a fost întotdeauna limpede sau liniştit. Nici descoperirile sale experimentale nu au fost făcute de dragul unei curiozităţi oarecare, sau din orgoliu, ci au fost un gen de manifestare firească a unui spirit căutător, o şcoală, o pedagogie a experimentului, „o studenţie veşnică", aşa cum o defineşte, surîzător, artistul.

În această călătorie în spaţiu şi în timp a artistului, avangardismul său estetic a presupus o biografie a formei, nu un simplu joc gratuit, o aprofundare a formelor artei, cu un accent pozitivist. Însă această formulare pozitivistă, formală, a fost înlocuită, azi, cu accentul pus pe natura locului, pe taina care o emană el. Dacă omul de ştiinţă de ieri, din pictura lui Flondor, investiga necunoscutul, pentru a-l face cunoscut, azi, artistul-poet investighează necunoscutul pentru a-i proteja taina. Dacă, în perioada cunoaşterii de început, el căuta fantezia nelimitată, năstruşnică, îmbogăţirea omului cu ea, azi, pentru artist, contează atenţia — ascultarea tainelor naturii, care comunică artistului cifrul lor secret, în loc să-i comunice el, omniscient, naturii ceva.

Pictura, pentru Constantin Flondor, poate deveni şi a devenit, de acum vreun deceniu, o cale a descoperirii de sine, prin descoperirea misterelor naturii, a ascultării ei, în ceasurile de revelaţie, în care **„pămîntul, ceriul, văzduhul, lumea toată..."** se oglindesc în ea, **cu o** frumuseţe nepieritoare.

Letiţia Gavrilă

UN NUME DE PRESTIGIU AL ARTEI NAIVE

Fiind de-a lungul anilor o pasionată culegătoare de folclor: poeme, descîntece, balade, blesteme şi legende de prin locurile de baştină, fabuloasa ţară a Zarandului, Letiţia Gavrilă a căpătat pasiunea picturii naive. Tehnica în care îşi realizează lucrările este cu totul nouă, necesitînd multă migală, un talent nativ care nu cedează în faţa efortului artistic. Practic, tehnica ei constă în realizarea imaginii pe partea din spate a sticlei, pe principiul negativului din arta fotografică.

După cum ne-a mărturisit, folclorul a jucat şi joacă în continuare un rol primordial în aria de inspiraţie pe care doreşte să o cuprindă; de cele mai multe ori, poemul, legenda, balada fiind reţinute în liniile lor principale în tablourile realizate, dorind astfel ca folclorul zărăndean să nu se piardă, să rămînă întruchipat şi în culorile interpretării ei.

Pînă acum a expus în diferite oraşe ale ţării, are o serie de lucrări reţinute în muzee, în colecţii particulare, fiind în permanenţă invitată să expună. La ultima vizită pe care am făcut-o în atelierul pictoriţei, am reţinut o îmbogăţire şi diversificare a lucrărilor din ciclul dedicat Muntelui Găina, datinilor şi obiceiurilor din preajmă, o „Vîlvă a apelor" reprezentînd un călăreţ cuprins de aburul apelor care unesc pămîntul cu norii şi cerul, o „Floare a şarpelui", splendidă imagine a unei legende reprezentînd planta rară a şarpelui, pe care acesta o udă de la un singur izvor, dîndu-i astfel puteri miraculoase. Dintr-o altă triadă a „Vîlvei lupilor" ne-a reţinut atenţia, pentru forţa pe care o iradiază, lucrarea „Ionel de la Prăvăleni", o sugestivă reprezentare a forţei miraculoase a omului în faţa naturii. De asemeni ne-au reţinut atenţia în mod deosebit o serie de lucrări noi ale pictoriţei: „Natură statică cu peisaj la Cetatea Devei", „Dansul sînzienelor", „Olarul în satul Ioneşti", „Storsul strugurilor", „Mituri populare" etc.

Organizată pe cicluri reprezentative, pictura Letiţiei Gavrilă aduce o notă de prospeţime şi de autenticitate în arta naivă.

Valeriu BÂRGĂU

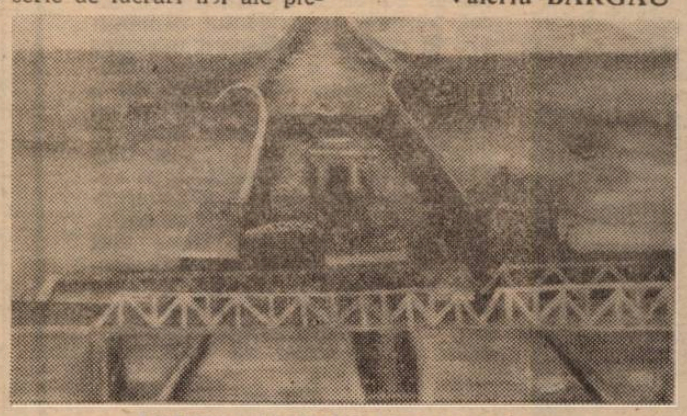

LETIŢIA GAVRILĂ: Ecluza Agigea

CONCURSUL „MIHAI EMINESCU, ARAD, 1989“

Concursul de creație literară „Mihai Eminescu, Arad, 1989“, organizat sub egida Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Arad și a Cenaclului din Arad al Uniunii Scriitorilor, și-a încheiat, recent, lucrările. Juriul alcătuit din : **Anghel Dumbrăveanu,** secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, **Vasile Sălăjan,** redactor șef al revistei „Tribuna“, **Florin Bănescu** (președintele juriului), **Ștefan Damian, Grigore Ilisei, Mircea Iorgulescu, Negoiță Irimie, Ion Mircea, Horia Truță,** vicepreședintele Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Arad, **Nicolae Turtureanu, Cornel Ungureanu** și **Eugen Uricaru** a acordat următoarele premii: POEZIE — Premiul I : Mircea Stepan (Lipova) și Petru Scutelnicu (Bacău) ; Premiul II : Ioan Vasile Marcu (Arad), Virgiliu Cătălin Brăescu (București), Ioan Sabău și Antim I. Mureșanu (Arad) ; Premiul III : Andreea Ioana Dumitrof (Timișoara), Adam Suchansky (Nădlac) și Bianca Marcovici (Iași) ; Premiul revistei „Cronica“ : Nicolae Zărnescu (Slatina-Olt) ; Premiul revistei „Luceafărul“ : Lavinia Stoicu (Arad) ; Premiul revistei „Orizont“ : Marin Rada (Slatina-Olt) ; Premiul revistei „Transilvania“ : George Enache (Slatina-Olt) ; Premiul Cenaclului din Arad al Uniunii Scriitorilor : Constantin Dumitrache (Arad) ; Premiul Comitetului județean de cultură și educație socialistă Arad : Ștefan Doncea (Timișoara) ; Premiul Teatrului de Stat Arad : Ana Maria Crișan (Tîrgu-Mureș). PROZĂ — Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara : Dinu Barbu (Timișoara) ; Premiul revistei „Convorbiri literare“ : Nicolae Fulga (Slatina-Olt) ; Premiul revistei „Tribuna“ : Petru Barbu (Curtea de Argeș) ; Premiul revistei „Steaua“ : Emil Dinga (București) ; diplome ale Cenaclului din Arad al Uniunii Scriitorilor : Etta Sîrbu (Curtici), El. Petcu și Olga Zsigmond (Arad). CRITICĂ LITERARĂ — Premiul I : Dorin Barna (Arad) ; premiul II : Tatiana Ștefanko și Violeta Tiritean (Nădlac) ; Premiul revistei „România literară“ : Gheorghe Mocuța (Curtici). ISTORIE LITERARĂ — Premiul I : Ovidiu Pecican (Arad) ; Premiul II : Elena Albu (Iași) ; Premiul III : Doina Oniță Popescu (București) ; Premiul almanahului „Tribuna“ (pentru cercetări privind istoria teatrului transilvan) : Lizica Mihuț și Premiul special al juriului pentru contribuții la valorificarea istoriei literare arădene : Iulian Negrilă.

Literatură și istorie

(Urmare din pag. 1)

al dăinuirii și unității naționale. Romanul nostru modern se apleacă asupra evenimentelor cruciale și interpretează sensurile lor dintr-o optică problematizantă și vizionară. Camil Petrescu aduce în plin plan imaginea personalității exemplare, modelatoare de conștiințe care a fost Nicolae Bălcescu, în monumentalul său roman **Un om între oameni.** Liviu Rebreanu este la fel de sensibil la pulsul istoriei din care desprinde semnificații profunde și individualități exponențiale, în romanele **Răscoala** și **Pădurea spînzuraților.**

George Călinescu, Titus Popovici, Marin Preda surprind în romanele lor momente de convulsii istorice și de mutații sociale ilustrînd, dintr-o altă perspectivă, aceeași mentalitate cronicărească de martor al vremii. Această conștiință de martor și depozitar al memoriei colective o regăsim în proza unor scriitori contemporani, pentru care trecutul nu este decît o față a prezentului prin care se străvede chipul viitorului. Cu **Zăpezile de-acum un veac,** ciclul romanesc început în 1981, Paul Anghel aspiră la transpunerea epopeică a Războiului nostru de Independență, accentuînd mișcarea și rolul maselor în scrierea istoriei. Eugen Uricaru aduce în plin plan figuri exemplare de luptători pentru dreptate socială și libertate națională **(Rug și flacără, 1784. Vreme în schimbare).** Aceeași preocupare pentru exemplaritatea unor figuri istorice o regăsim în romanele lui Radu Ciobanu : **Vămile nopții** (1980), **Roata lumii** (1988), **Călărețul de fum** (1984), în ciclul romanesc **Prințul Ghica** (vol. I — 1982, vol. III — 1986) de Dana Dumitriu. Interesul pentru atmosfera unei epoci, pentru confruntarea de idei și orientări sociale se oglindește în romanele unor tineri prozatori, din care demn de menționat sînt Viorel Marineasa cu romanul **Litera albă** (1988) și Florin Bîrnețiu cu romanul **Flăcări peste Zărand** (1985).

Literatura și istoria, două dimensiuni ale umanului care conviețuiesc osmotic și se întîlnesc în planul de profunzime ca document al unei epoci, al spiritualității românești.

viața asociației

În ședința de marți a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont“ a avut loc o întîlnire cu membrii Filialei din Timișoara a Uniunii Compozitorilor din R.S. România. În prima parte a manifestării, Corul Liceului de artă „Ion Vidu“ din Timișoara a susținut un recital de piese muzicale din bogata literatură corală inspirată din folclorul românesc. Sub bagheta prof. **Lava Bratu,** recitalul a impresionat prin acuratețea pronunției și frazării muzicale, prin interpretarea bogată în nuanțe a unor lucrări din componistica actuală, ca și din creația muzicală tradițională. În continuare, criticii muzicali **Alina Novac** și **Carmen Uțanu** au vorbit, în referatele prezentate, despre raporturile și interferențele literaturii și muzicii. La dezbaterile care au urmat, au luat cuvîntul **Anghel Dumbrăveanu,** secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, dirijorul **Nicolae Boboc, Lucian Bureriu, Alexandru Jebeleanu, Carmen Odangiu** și **Cornel Ungureanu,** conducătorul ședinței. În ședința de **marți, 23 mai a.c., ora 18,00,** va citi poezie **Gheorghe Mocuța.** Referat, **Daniel Vighi.** Ședința va fi condusă de poetul **Anghel Dumbrăveanu.**

M. O.

panoramic

„Săptămîna educației economice și a creației tehnico-științifice“, cu tema „Creativitate, calitate, eficiență“. ● **„Mișcarea corală în slujba înfăptuirii idealului național“** s-a intitulat simpozionul găzduit de Complexul Muzeal Timiș, la realizarea căruia și-au dat concursul muzeograful Rodica Giurgiu și prof. Victor Andrei. ● **„Sesiunea Helion“,** manifestare tradițională, dedicată literaturii de anticipație, a ajuns la cea de-a IX-a ediție (deschiderea — azi, 19 mai, ora 17). Inițiată și organizată de Clubul Helion al Casei Universitarilor din Timișoara (director prof. Cornel Secu), sesiunea din acest an reunește peste 100 de participanți din întreaga țară, în cadrul unui program complex : o sesiune de comunicări științifice, conferințe, proiecții tematice de film, expoziție de artă plastică și foto, finalizarea concursului de proză scurtă de anticipație, „Helion '89“. ● **Două interesante expoziții :** la Complexul Muzeal Timiș — **„Direcții noi în evoluția designului industrial contemporan“** (Secția de artă) și personala de grafică a artistei Liliana Agache (galeria „Helios“). ● **„Săptămînile culturale“** din numeroase localități timișene sînt în plină desfășurare sau se află în faza de pregătire a unor bogate programe : Buziaș, Sînnicolaul Mare, Deta, Gottlob, Teremia Mare.

aqua-forte

● Autoritatea vine de la prestigiu și nu invers.

● Mulți percep, puțini pricep.

● Nu orice experiență este și un experiment.

● Unii asistenți asistă, alții insistă.

● Adevărul nu poate fi decît concret.

● Ajunși la malul mării, unii sînt impresionați de întinderea fără sfîrșit a apelor, alții, de adîncime, altora le place simfonia talazurilor, iar altele au venit să se... bronzeze.

● Jocul „de-a cuvintele“ poate fi frumos, dar și... periculos.

● Istoria este formată din fapte ; chiar și legendele au în „țesătura“ lor tot fapte (este adevărat cam fantastice).

● Între glumeț și neserios deosebirea nu este de nuanță, nici de grad, ci de... caracter.

● Ca elev a fost slăbuț și nici ca student nu a strălucit. „Da, însă se afirmă în profesie“ ți se răspunde. (Cu ce ? te întrebi tu nedumerit).

Ion DRĂGAN

GICĂ & GICĂ

fanion

Greu de imaginat un joc atît de searbăd și plictisitor cum ne-a fost dat să vedem miercurea asta, cu bulgarii. Și, după ce, la greci, am scăpat ca prin urechile acului de o înfrîngere de miru' lumii, iată că acu deabia am cîștigat cu 1—0, oaspeții avînd în caseta lor tehnică, între altele, și o bară. Nu ne priesc — se vede ! — întîlnirile în Balcani, nu ne prea priesc nici performanțele în cupele europene ce-au născut (prematur) vedete, iar de campionat, ce să mai vorbim. Să fie clar : chiar dacă ne vom califica la C.M. — și această victorie este un pas important către calificare, trebuind a fi prețuită în sine ! — fotbalul pe care națională noastră îl joacă în ultima vreme este unul rudimentar, indisciplinat tactic în unele compartimente, neinspirat, obosit. Șansa ne-a ajutat în ultimele două partide, pentru că altceva s-a jucat la bulgari, de pildă. În meciul de miercuri, doar Iovan, Bumbescu și Rotariu au fost în „conturul“ lor, restul bîjbîind și aproximînd fără spor. Hagi a arătat din nou că nu este în formă, că strică maximum de mingi posibile, că execută el toate loviturile libere, că nu dă pas, că șutează cînd trebuie și cînd nu trebuie ș.a.m.d. Dacă Jenei este cu adevărat antrenorul național, ar fi trebuit să lămurească asta de mult. Dovada clară că exemplul lui Hagi e nociv e alt jucător, și el un mare talent — Gică Popescu. Deocamdată mai voalat, defectele de viitoare vedetă i se văd de pe acum : opțiunea pentru soluțiile complicate, spectaculoase, driblinguri de prisos, faptul că întîrzie pasa. Dacă și lui Gică Popescu îi vor crește cotele tot așa, atunci va fi vai și amar de capul nostru, al (tele)spectatorilor, antrenorii anonimi ai naționalei și viitorii coriști impenitenți ai unui singur refren din partitura „Gică & Gică“ : „Dă pasă, domnule !“ Poate că ar fi fost util pentru cei doi G. să vadă meciul dintre Napoli și Stuttgart, în care Maradona a jucat exemplar pentru echipa sa, din pasele lui decisive înscriindu-se două goluri. Manșa a doua a Cupei UEFA încheindu-se cu scorul de 3—3, la Stuttgart acasă, Napoli a intrat în posesia trofeului. A fost nu numai prilejul, ci și cauza să menționăm acest rezultat pentru a sublinia o idee : fotbalul modern nu mai este, de multă vreme, unul doar al marilor jucători. El aparține marilor echipe.

Marcel TOLCEA

top

MARGARETE DE LAUSANNE

Un mucalit ar putea să afirme că piesa cea mai inspirată din cadrul actualei ediții a **Festivalului Eurovizionii** desfășurată în Elveția a fost... rochia prezentatoarei. Lăsînd gluma la o parte, dar apreciind, la rîndu-ne, amănuntul mai puțin important, să arătăm totuși că evenimentul care, după datele furnizate de agențiile de presă, a fost urmărit de peste 500 milioane de (tele)spectatori a oferit și momente atractive, fără a impune însă, ca în alte ediții, reprize cu adevărat unice. Prea puține cîntece inspirate, unele alese parcă intenționat spre a nu fi evidențiate, de genul celui prezentat de tandemul italian **Ana Oxa-Fausto Leali,** de altfel artiști „de marcă“, dar ce folos ? Fredona-vom așadar preț de o vară și mai bine poate melodia **„Rock Me Baby“,** oferită de grupul iugoslav **RIVA** și, cum se știe, clasată pe primul loc. Iată deci că, la cea de-a **XXXIII-a** ediție a concursului, după tot atîtea tentative, concurînd de astă dată cu reprezentanți din 21 de țări, unui grup pop din țara vecină, pînă acum necunoscut, i se oferă rîvnitul **GRAND PRIX EUROVISION DE LA CHANSON.** Melodia simplă, antrenantă e o mostră a cîntecului de divertisment confecționat după accesibila rețetă a melanjului **armonii tradiționale — tipare disco,** ajustate constructiv sau, dacă vreți cu meșteșugul ce caracterizează producțiile altor formații ca **Magazin** ori **Nővi Fosili,** aceștia din urmă la un pas de Grand Prix cu o altă ocazie. Așadar, pentru **Emilia Kocič,** solista grupului Riva, ziua de 6 mai a.c. va rămîne o zi memorabilă. Grupul Riva și Emilia (Miliča, cum îi spun colegii) e originar din Zadar, un pitoresc port de pe malul Adriaticii. Miliča are 20 de ani și studiază limbile germanice. O pasionează muzica și a muncit enorm pentru ca să treacă de preselecția pe plan național care a condus-o pe scena Euroviziunii pe ea și pe colegii de formație. Pe scenă, în final, elvețianca **Céline Dion,** cîștigătoarea de anul trecut a trofeului, i-a oferit un braț de margarete, flori pe care Miliča le-a dus în **Zadar**-ul său natal, flori pe care ea nu le-a primit în... zadar.

Petru UMANSCHI

sport

TOAMNA...

...fu mai frumoasă, ni se adevărește spusa de-atunci, referitor la obiectul **fotbal** și subiectul **meciuri ;** din ăst punct de ochire, n-aveam nevoie de vacanță, pentru că, iată, repaosul înseamnă, acum, ieșire din formă ; greu, tare greu i-am învins pe bulgari, greu, neîngăduit de greu am obținut un egal la Atena, asta după ce Dinamo și Victoria au ieșit din cursa competițiilor europene ; adevărul e că fotbalul e o îndeletnicire dificilă, chiar dacă se bazează pe, zicea cîndva un dascăl, inteligență exprimată de la genunchi în jos ; nu-i tocmai așa, îndeosebi în vremea din urmă, cînd talentul e artă, mișcarea e sudoare, iar sportul acesta se dovedește a fi o mare afacere.

Hagi e purtătoare de cuvînt al noului val din fotbalul românesc, care, cred, se caracterizează prin... metaforă, mai degrabă decît prin vigoare ; adică : temperament coleric, ardent, cu reacții imprevizibile, totul subordonat spectacolului ; în primăvara asta, Hagi (și, prin el, echipa, fie și Steaua) n-a înflorit încă ; întîrzie ; capriciile sale îi sînt, mai nou, potrivnice, irită ochiul, nu-l mai încîntă, cît el, Gică, se încăpățînează în a persevera cu o ambiție ce-ar merita alt țel ; prima repriză cu Bulgaria a fost mai aproape de așteptări, de valoarea lotului, iar după pauză ne-am minunat de căderea echipei și de ieșirile ofensive și aspre ale vecinilor de peste Dunăre ; am senzația că nici Em. Jenei nu prea e în formă, ci, în derivă — i-aș recomanda să fie mai ferm în decizii și să dea tinerilor dreptul la glorie (vezi cazul Ilie Dumitrescu, în opoziție cu obositul Klein ori „bătrînul“ Cămătaru, mai slab decît... Pițurcă, zău).

Mă rog, e dulce victoria, bune-i sînt și învățămintele dacă, pe seama lor, năravurile se îndreaptă ; la toamnă, anotimp ce pare că ne prieste, ne-om bate cu danezii, pe viață și pe... Roma !

Pînă atunci, gîndul curat pentru o mare echipă : Haide, Steaua !

Teodor BULZA

Leconte de Lisle

din literatura universală

— Considerat mentorul şi cel mai complex reprezentant al parnasianismului, Leconte de Lisle (1818—1894) şi-a luat temele şi motivele din domeniul istoriei, al culturilor vechi, din spaţii exotice, opunîndu-le, uneori, realităţilor şi mentalităţilor din vremea sa (**Poèmes antiques**, 1852, **Poèmes et poésies**, 1855 ; **Poèmes barbares**, 1862 ; **Poèmes tragiques**, 1884 ; **Derniers poèmes**, 1895). O poezie ce impresionează profund, prin vastitatea viziunii, prin plasticitatea grandioasă a descripţiei, prin plasarea în perspectivă cosmică a destinului individual, prin desăvîrşitul echilibru prozodic. Desigur, şi sub acest din urmă aspect, Leconte de Lisle rămîne, întotdeauna, **artist** (nu **acrobat**), vizînd, adică, frumuseţea, perfecţiunea versului (ca unitate semantico-melodică), nu performanţele metrice în sine. De aceea, de cele mai multe ori, enunţul e încă viu, adevărat, neerodat de timp, e grav, substanţial şi convingător, în nedezminţita lui solemnitate. Un poet cu vocaţia tragicului, a sublimului (dar şi a de-mitizării), un foarte mare poet, poate prea sumbru totuşi ...

CLARURI DE LUNĂ

(fragment)

O lume fără formă, abruptă, grea, hidă —
Terifiantul spectru al unui univers
Distrus, zvîrlit — epavă — în nesfîrşirea vidă —
Infern din care sunet şi ardere s-au şters
Şi care-şi balansează în noapte tristul mers.
Cîndva, înveşmîntată-n copilăroase graţii,
Ea, fericită sferă, pe alte căi pluti —
Cu munţi albaştri, ape, silvatice vibraţii,
Cu proaspăta rumoare a mii de fiinţe vii,
Cu mantia-i de aburi alunecînd uşoară,
Cu păsări, milioane, ce cîntă şi ce zboară,
În purpura celestă şi-n adieri zglobii.
Departe de sori tandri, de nopţi încîntătoare,
În nesfîrşitul spaţiu evoluează-acum;
Şi marile talazuri de beznă, ca o mare,
La ţărmurile sale, în stîncării şi scrum,
Se sfarmă, furioase, şi îşi despică drum.
Prin palide crevase, uitate, solitare.
Dintr-o zvîcnire, valul acoperă, flămînd,
Scheleticele piscuri. Apoi, în cataracte
Coboară şi, din goluri cumplite, spumegînd,
Reintră în tărîmul tenebrelor compacte.
Dar din ruptura rocei, din negurosul chin
Al valului, din cruda, oribila cădere,
Nimic nu se aude : nici strigăt, nici suspin —
Sinistra-alcătuire se mănîncă-n tăcere.
Iar Terra, legănată în vid, ca pe un plaur,
Sub clare solitudini visînd şi stînd de veghe,
Priveşte, fermecată, la mii şi mii de ieghe,
Cum luna-ntinde-n spaţiu frumosu-i arc de aur.

MOARTEA SOARELUI

Vîntul de toamnă, seamăn cu-ndepărtata mare,
Plin de-un solemn adio, de ne-nţelese plîngeri.
Trist clatină, pe strada pustie unde singeri,
Frunzarele-nroşite de pulsul tău, o soare !

Cu zboruri nalte, frunza se zbate, dă ocoale ;
Şi poţi vedea-n amurgul ce către somn înclină
Mari cuiburi, legănate în fluviul de rugină,
Ca-n purpură muiate pe ramurile goale.

Cazi, Astru greu de glorii, izvor de strălucire !
Mărirea ţi se scurge, ca aurul, din rană,
Cum dintr-un piept puternic o ultimă iubire.

Mori deci ! Căci vei renaşte : nu-i o nădejde vană.
Dar cine va re-ntoarce în inima-nsetată
Rostirea şi căldura şi viaţa de-altădată ?

PEISAJ POLAR

O lume moartă, spumă imensă peste mări,
Abis de umbre sterpe şi de lumini spectrale,
Zvîcnire convulsivă de piscuri în spirale,
Curgînd fără oprire spre-nceţoşate zări.

Un aspru iad, cu blocuri de negură pe cer,
Plin de suspin, de hohot şi strigăte de jale —
Zbor tulbure, zbor sumbru de sonuri sepulcrale,
Stîrnit de-un vînt sinistru cu goarna lui de fier.

Pe-nalte promontorii, etern legănătoare,
Stau ţepeni zei de brumă, ai vechilor popoare,
Mişcaţi de valul lacom şi congelaţi în vis —

Iar urşii albi, pe albul zăpezii infernale,
Presară, ca în spasme, izvorul lor de bale,
Nebuni de voluptate, cu botul larg deschis.

ULTIMA AMINTIRE

Am vieţuit. Sînt mort. Cu ochiul larg leschis,
Fără-a vedea, alene — ca într-o agonie,
Greoi — ca o mulţime ce curge în abis.

Cobor, inert şi palid, în neagra-mpărăţie.
Cobor, oră cu oră şi an cu an. Străbat
Tăcerea, Nemişcarea ... Şi-o rece reverie.

Nimic nu simt. Ciudata-ncercare s-a-ncheiat.
Ce-i viaţa ? Am fost tînăr ? Bătrîn ? Un oarecine ?
Soare ? Amor ? — Nimica. Curgi, trup abandonat.

Roteşte-te spre-afunduri. Porţi vidul în retine
Şi-n jur uitarea creşte mai deasă, ceas de ceas —
Visez cumva ? Nici vorbă. Mort sînt. Cu-atît
mai bine ...

Dar acest spectru ? Rana cumplită ? Şi-acest glas
Ce par a fi-ntîmplate cu secole-nainte ?
O, tu neant ! E chipul ce-n inimă-a rămas

Şi care-a devorat-o cîndva. Mi-aduc aminte.

Traducere şi prezentare de
Eugen DORCESCU

Henri de Régnier

JUDITH GAUTIER

Strada Washington, numărul 30. O scară largă, cu trepte sonore şi bine ceruite. Cinci etaje. O uşă, pe înălţimea căreia atîrnă cordonul unui clopoţel ; cînd tragi, se aude un clinchet căruia îi răspund lătrături furioase. Un pas greu. Uşa se deschide. Înainte-ne se profilează o formă masivă şi corpolentă. E chiar Judith Gautier, care ne întîmpină şi ne întinde mîna. Are pe ea o rochie chinezească largă. Cu toate că vîrsta i-a îngreuiat trupul, faţa ei s-a păstrat frumoasă şi are aceleaşi trăsături nobile. O gură cu buze puţin cam groase, minunaţi ochi negri, iradiind o luminoasă bunătate. Părul, încă foarte negru, împletit savant în cosiţe bogate. În jurul gîtului puternic, un colier de pietre strălucitoare. Vocea caldă, un pic înăbuşită şi tărăgănată. E chiar vocea lui Théophile Gautier, după cum spun cei care l-au auzit. Fiica a moştenit timbrul şi inflexiunile ei.

Urmată de căţeluşa japoneză, Mousmé — un animal mic, cu pielea netedă, fără peri şi trupul plin, parcă împănat —, Judith Gautier ne conduce în salonaşul unde-şi primeşte oaspeţii. Un divan mare ocupă un perete. Pe divan trîndăveşte motanul negru, Satan, nu departe de un coş în care cîţiva şerpi îşi strîng şi îşi desfac inelele. Odaia este strîmtă, plafonul e atît de jos că poţi să-l atingi cu mîna. Într-un colţ, un pian. Pe pereţi cîteva tablouri. Un Buddha aurit meditează pe poliţa căminului. În ferestre, vitraliile turceşti, avînd înscrise cu caractere kufice numele lui Théophile Gautier, cern o lumină multicoloră. Ferestrele dau către un balcon larg unde stau aliniate ghivece cu flori şi glastre din care ies plante agăţătoare. Judith are aici grădina sa suspendată, sub cerul „Babilonului modern", terasa ei cartaginează, unde, cu braţele încolăcite de şerpii familiari, ea este nepăsătoarea Salammbô. Aici n-ai putea crede că te afli în inima Parisului. Autoarea **Dragonului imperial** şi al **Fiicei Soarelui** era îmbibată de parfumuri orientale şi chiar extrem-orientale. Oare de unde, din Egipt sau din Persia, veni odinioară sufletul său nostalgic, nelumesc şi vagabond să se încarneze pe acest tărîm?

De cîte ori n-am repetat ritualul, duminica spre orele cinci, urcînd scările acestui lăcaş de sub cer, trăgînd cordonul clopotelului, auzind scheunatul cătelusei Mousmé, aşezîndu-mă pe marele divan unde, Judith Gautier făcea loc, prietenoasă, vizitatorului. Încăperea n-avea nimic dintr-un salon, în sensul monden al cuvîntului. Era un loc intim în care se regăseau prieteni şi admiratori ai marelui scriitor care semnase opere fermecătoare, cu un nume pe care ea îl făcuse de două ori scump muzei. Poetă şi romancieră, Judith Gautier adăugase la gloria paternă pe a sa, ce o continua pe prima fără să se confunde cu ea. Opera ei nu era o simplă replică la cea a tatălui său, avea propriile ei calităţi. Veneam să-i aducem omagiu ei însăşi, şi asta ne reunea acolo pe noi, oaspeţii de duminică. Un mic grup, consecvent şi plin de respect, care gusta plăcerea de a o asculta, cînd, continuînd să-i mîngîie pe irascibila Mousmé şi pe diabolicul Satan sau să se joace cu alunecoasele năpîrci sau să mînuiască o amuletă, ea lăsa slobode amintirile.

Judith Gautier moştenise vocea tatălui său, dar nu şi verva lui truculentă şi paradoxală. Conversaţia ei nu era mai puţin interesantă, mai ales cînd se referea la vreunul dintre iluştrii scriitori, în intimitatea cărora trăise sau de care fusese apropiată. Printre ei, Théophile Gautier deţinea, firesc, locul cel mai important. Ea îl făcea să reînvie pentru noi cu bonomia lui binevoitoare şi senină, cu olimpiana indulgenţă a inimii şi spiritului. De la tatăl său, Judith Gautier moştenise un fel de nepăsare placidă, de bunătate lenevoasă care semăna uneori cu indiferenţa. În mod sigur, Judith Gautier era indiferentă la tot ce privea realităţile vieţii practice. În afară de scris şi de citit, ea nu avea alte preocupări decît să se joace cu animalele casei, să croiască găteli, să modeleze şi să coloreze figurine. Aceste ocupaţii îi erau suficiente. Nu ieşea niciodată din casă. Trăia în tovărăşia amintirilor sale.

Cel mai des vorbea despre Victor Hugo. Avea pentru geniul lui o admiraţie pe care şi el o arătase frumuseţii ei, admiraţie pentru care stătea ca dovadă strălucită unul din puţinele sonete compuse de marele poet. Ea ne mai arăta cu mîndrie manuscrisul autograf al magnificului poem cuprins în **Mormîntul lui Théophile Gautier.** Cu ce adoraţie priveam scrisul alungit şi ferm, care parcă gravase pe hîrtie acele versuri admirabile. Această foaie îţi dădea impresia unui lucru indestructibil. Cultul lui Hugo satisfăcea în Judith Gautier ereditatea sa romantică, în timp ce gustul pentru exotic o legase printr-o caldă afecţiune de Pierre Loti. Aceasta se născuse în timpul unui bal mascat, la care Judith Gautier, în Cleopatra, şi Pierre Loti, în Faraon, s-au simţit atraşi unul spre celălalt printr-una din acele simpatii instantanee şi profunde care vin parcă din timpuri imemoriale. Acestei „afinităţi secrete", celebrată de Théophile Gautier într-un poem din **Emailuri şi Camee**, i s-au supus Judith Gautier şi Pierre Loti, iar prietenia lor reciprocă nu s-a dezmînţit niciodată.

La cultul suveran al lui Hugo, Judith Gautier adăuga cultul pasionat al lui Wagner. Muzica lui Wagner şi persoana lui exercitaseră asupra ei o dublă şi atotputernică fascinaţie. În locuinţa „cerească" din strada Washington, Richard Wagner era dumnezeul însuşi. Pe vremuri, Judith Gautier se dusese să-i aducă omagiu în pustnicia lui din Lucerna şi în regeasca reşedinţă din Bayreuth, devenind slujitoarea entuziastă a artei wagneriene. Ea dedicase magiei sunetelor şi magicianului o admiraţie egală. Wagner fusese sensibil la devoţiunea acestei frumoase admiratoare şi între ei se născuse o legătură care făcuse din ei, poate, mai mult decît nişte prieteni. Judith Gautier contesta că ar fi dat curs insistenţelor lui Wagner, care ajunseseră pînă la propunerea de a o răpi. Nu voi comite indiscreţia de a face cunoscut motivul pentru care susţinea că l-a refuzat. După cum se spune, ar exista între ei doi o corespondenţă care ar revela totuşi şi alte aspecte ale acestei legături, pe care Judith Gautier le trecea sub tăcere.

Locuinţa lui Judith Gautier nu era vizitată doar de aceste umbre. În afară de prietenii obişnuiţi, mai apăreau aici, în trecere, oaspeţi veniţi din depărtări, din Persia, din China sau din Japonia. Am întîlnit acolo o vreme un tînăr peruvian care pretindea că descinde din vechii regi incaşi. Din cînd în cînd, fete fermecătoare umpleau salonaşul cu veselia lor plină de prospeţime. Se jucau aici jocuri de societate foarte animate, care o exasperau pe arţăgoasa Mousmé şi îl îngrozeau pe Satan. S-au organizat aici două seri memorabile în onoarea unor vizitatori de prestigiu. Pe o mică scenă ingenios aranjată, au apărut în persoană Brunhilda cu cască înaripată, Siegmund cu scutul său, Sieglinda şi divinul Wotan, Parsifal cu lancea sa, Amfortas cu Graalul, toţi reduşi la proporţii minuscule de marionete, toţi modelaţi, pictaţi, îmbrăcaţi, echipaţi de mîinile fermecate ale unei zîne wagneriene. Şi astfel s-a făcut că **Walkiria** şi **Parsifal**, într-o vreme cînd nu apăruseră încă pe scena Operei, au fost jucate şi cîntate la Judith Gautier, în al său Bayreuth de Lilliput...

De cîte ori trec pe strada Washington, ridic ochii spre înalta faţadă cenuşie unde zăresc balconul şi ferestrele apartamentului care a aparţinut lui Judith Gautier. Ea nu şi-a aflat sfîrşitul aici, ci la Saint-Enogat. Avea acolo o casă de vară pe care o iubea şi o botezase, în stil wagnerian, „Pajiştea păsărilor". Acolo trebuie să fi văzut adesea în visele ei trecînd frumoasa lebădă pe care o ucide în zbor Parsifal cu săgeata lui inocentă, perechea celei care duce, pe ameţitorul fluviu al muzicii, nacela în care Lohengrin stă în picioare, în armură de argint.

Traducere de
Bogdan BĂDULESCU

COLEGIUL DE REDACŢIE:
ION ARIEŞANU (redactor şef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct)
VIOREL COLŢESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA : TIMIŞOARA, strada RODNEI 1; Telefoane : 3 33 90 şi 3 33 76 (redactor-şef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 21

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 21 (1160) 26 MAI 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 16 PAG., 3 LEI

Zilele academice timișene

In Aula Magna a Universității au început ieri lucrările unei prestigioase reuniuni științifice — Zilele academice timișene —, manifestare dedicată celor două mari evenimente politice din viața partidului și a țării; a 45-a aniversare a revoluției de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 și Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român.

La lucrările în plen a participat și a luat cuvîntul tovarășul Ilie Matei, membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Timiș al Partidului Comunist Român. Referindu-se la semnificațiile acestei întruniri a oamenilor de știință, a cadrelor didactice din învățămîntul superior, cercetătorilor și specialiștilor din producție, vorbitorul a relevat că, pe temeiul sarcinilor și orientărilor formulate de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, avînd în vedere puternicul potențial tehnico-științific și uman, de care dispunem, rezultatele meritorii obținute de oamenii de știință timișoreni, va trebui să se acționeze și în continuare în așa fel încît un rol important în atingerea cutezătoarelor obiective pe care le presupune dezvoltarea calitativă de tip intensiv să revină cercetării științifice și tehnologice, chemată să asigure materializarea în practică a celor mai noi cuceriri ale revoluției tehnico-științifice, încît acest domeniu prioritar al activității economico-sociale, coordonat cu înaltă competență de tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu, să-și sporească și mai mult contribuția la soluționarea problemelor de bază ale realizării sarcinilor economice, a planurilor de dezvoltare, la înfăptuirea programelor de organizare și modernizare a proceselor de producție. Apreciind rezultatele obținute de cercetarea științifică timișoreană, primul secretar al Comitetului județean de partid a relevat necesitatea unei și mai rapide aplicări și generalizări în producție a rezultatelor de înaltă performanță tehnologică și cu eficiență ridicată, realizarea unui echilibru mai bun între cercetarea fundamentală și cea aplicativă, creșterea activității de concepție din unitățile economice ale județului.

De asemenea, în plenul sesiunii au mai luat cuvîntul academicienii Dan Mateescu, directorul Bazei de cercetări științifice din Timișoara a Academiei R.S.R., și Radu Voinea, președintele Academiei Republicii Socialiste România, prof. dr. ing. Coleta De Sabata, rectorul Institutului politehnic „Traian Vuia", ing. Florentin Cârloanu, directorul Combinatului agroindustrial „Timiș", prof. dr. Petre Onița, rectorul Universității din Timișoara, prof. dr. doc. Pius Brînzeu, și prof. dr. Mihai Drăgănescu, membri corespondenți ai Academiei R.S.R.

În continuare, lucrările s-au desfășurat pe secțiuni, sub forma unor simpozioane și dezbateri.

Astăzi, de la ora 9, Aula Magna va găzdui alte comunicări în plen, susținute de academicianul Ioan Anton, prof. dr. Ilie Duvlea, rectorul Institutului agronomic Timișoara, dr. ing. Gheorghe Tîrpe, directorul Întreprinderii de aparate electrice de măsurat din Timișoara, ing. Pavel Zarcula, director general al Centralei industriale siderurgice Reșița, dr. ing. Vasile Baltac, director general al Centralei industriale pentru electronică și tehnică de calcul București, conf. dr. ing. Dumitru Daba, secretarul comitetului de partid din Centrul universitar Timișoara. De la ora 15, va continua susținerea referatelor pe cele 18 secțiuni de lucru.

Fotografie de GH. POPESCU

Tînăra generație și spiritul revoluționar

În cadrul concepției generale a partidului nostru, a secretarului său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** privind edificarea noii orînduiri, un loc deosebit revine tezei de o excepțională importanță teoretică și practică, potrivit căreia socialismul presupune, pe lîngă o dezvoltare fără precedent a forțelor de producție și o transformare calitativă la nivelul conștiinței sociale — colective și individuale — o implicare conștientă și responsabilă a membrilor societății în dezvoltarea și soluționarea problemelor construcției socialiste. **„Activitatea ideologică, politico-educativă, de formare a omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară, socialistă constituie una din problemele de importanță deosebită în actuala etapă de dezvoltare a societății noastre socialiste",** sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** la ședința comună a Plenarei C.C. al P.C.R., a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești, din 28—30 noiembrie 1988.

Privit din perspectiva exigenței și complexității problemelor pe care le ridică fiecare etapă de dezvoltare a societății noastre, spiritul revoluționar ne apare ca una din trăsăturile fundamentale ale conștiinței socialiste și comuniste, a omului nou, o calitate indispensabilă a personalității umane, caracteristică esențială a întregii activități sociale pe drumul progresului și civilizației.

Educarea în spirit revoluționar a tinerei generații este îndeplinită de un sistem de factori în cadrul căruia școala se situează pe un loc central. Ca principal factor de cultură și civilizație, de educație comunistă, școala este nucleul sistemului educațional care, împreună cu organizațiile de copii și tineret, sub conducerea organizațiilor de partid, polarizează și armonizează acțiunile tuturor factorilor educaționali. Acțiunea de formare și dezvoltare la elevi a trăsăturilor de voință și caracter specifice spiritului revoluționar este un proces complex și de durată, care solicită participarea nemijlocită a tuturor cadrelor didactice și care trebuie să fie realizat prin toate formele activității educative.

Așa după cum se știe, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** conferă noi dimensiuni conceptului de spirit revoluționar, situînd această trăsătură definitorie a omului nou în strînsă interdependență cu celelalte valori morale, cu nivelul ridicat al pregătirii politice, ideologice și științifice ale fiecărui membru al societății, cu necesitatea căutării permanente a noului în toate domeniile vieții sociale. Pentru educarea tineretului studios la cele mai înalte exigențe este necesar să se pună un accent deosebit pe sporirea caracterului formativ al procesului de învățămînt, urmărindu-se ca fiecare acțiune întreprinsă cu elevii să poarte un profund mesaj educativ.

Toate disciplinele de învățămînt, îndeosebi științele sociale oferă imense resurse educative. În acest sens, pregătirea profesorului, măiestria lui pedagogică condiționează nivelul calitativ și eficiența lecțiilor. Studierea, integrarea documentelor de partid în lecție, conform unei metodologii de lucru adecvate, constituie, de asemenea, o parte componentă a actului de predare-învățare. În sistemul muncii educative un rol aparte îl ocupă ora de dirigenție. Acesteia îi revine rolul de a se constitui ca un corolar al influențelor educative, de a le dirija, introducînd totodată elemente noi, în vederea formării acelor trăsături ale personalității elevului care determină, în mod nemijlocit, modul său de comportare în general, atitudinea moral-cetățenească în special. Un rol bine conturat în ansamblul muncii educative îl are informarea politică. Acolo unde este bine pregătită cu modalități variate de desfășurare, unde se practică principiul corelării cunoștințelor, maniera interdisciplinară de realizare, informarea politică demonstrează din plin valențele educative pe care le are.

Pe coordonatele preocupărilor actuale și de perspectivă ale societății noastre, organizațiile revoluționare ale tinerei generații acționează consecvent punînd la baza întregii activități politico-formative educarea în spiritul concepției materialist-dialectice și istorice despre lume și viață, al principiilor socialismului științific și umanismului revoluționar. Astfel, organizațiile de tineret, acționează consecvent pentru afirmarea largă a potențialului creator al tinerei generații în cadrul generos oferit de Festivalul național „Cîntarea României", pentru organizarea în mod util și atractiv, instructiv-educativ a timpului liber, a activității sportive și turistice. Educarea patriotică a tineretului presupune cultivarea și dezvoltarea sentimentelor de prietenie și colaborare cu tînăra generație de pretutindeni, solidaritatea internațională cu toate forțele revoluționare, progresiste și democratice din întreaga lume. În acest sens, o atenție deosebită trebuie să se acorde în procesul de învățămînt educației tineretului în spiritul păcii și înțelegerii dintre popoare, al respectării drepturilor fundamentale ale omului, ale popoarelor, al formării unei atitudini adecvate față de mediu, conservarea și ameliorarea sa.

Noile dimensiuni conferite procesului revoluționar de dezvoltarea economico-socială a țării presupun intensificarea întregii activități de educare comunistă, multilaterală a tinerei generații, îmbogățirea conținutului și diversificarea formelor sale în consens cu cerințele actuale ale realităților sociale. **„Trebuie să înțelegem bine** — releva tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** la ședința comună a Plenarei C.C. al P.C.R. din noiembrie 1988 — **că numai în măsura în care vom înarma tineretul (...) cu noi și noi cuceriri ale științei și cunoașterii umane, vom ridica nivelul general de pregătire al constructorilor socialismului din țara noastră".** Sînt considerații care reflectă, încă o dată, constanța și importanța pe care problemele educării revoluționare a tinerei generații, ale creșterii și formării sale pentru muncă și viață le ocupă în cadrul acțiunii politice profund novatoare a partidului nostru.

Mariana ICLĂNZAN
Alexandru RADOVAN

România în arhivele străine (I) 1943—1944

Pentru aliaţi, România a fost în tot timpul războiului un punct important în planurile care se elaborau în vederea scurtării şi în final a cîştigării conflagraţiei. Începînd cu 1943 se remarcă parcă o intensificare substanţială a acţiunilor vizînd România. Acestea vor rămîne consemnate în memoria arhivelor, constituindu-se într-o sursă inepuizabilă de informaţii.

Vom încerca în continuare să derulăm cîteva secvenţe ale atmosferei politice româneşti în viziunea unor surse documentare britanice care, chiar dacă nu au întotdeauna meritul imparţialităţii, fapt lesne de înţeles, cel puţin contribuie la întregirea unei imagini asupra perioadei de dinainte şi din timpul desfăşurării actului de la 23 August 1944.

„Foreign Office" sesiza bine în decembrie 1943, într-un mesaj adresat B.B.C.-ului, în vederea transmiterii lui pe post că, dacă „...România va rămîne alături de mareşalul Antonescu, acest «moment politic» va aduce pentru România un dezastru politic şi militar. Dacă va găsi conducători care să rupă alianţa cu Germania prin capitulare necondiţionată şi întoarcerea armelor împotriva Germaniei, aceasta va fi o speranţă de viitor pentru România ca stat independent şi democratic". În ianuarie 1944, amintitul „Foreign Office" reînnoieşte cererile sale către B.B.C. pentru intensificarea propagandei în România: „Ea (România — n.n.) trebuie să se rupă de Germania şi de războiul contra Naţiunilor Unite, înainte ca armata rusă să treacă frontiera. Altfel abandonează ultima ei şansă de a acţiona ca o naţiune independentă şi permite ca teritoriul ei să fie distrus de retragerea armatei germane. De aceea o acţiune imediată o poate ajuta".

Relaţiile româno-germane din această perioadă sînt urmărite cu mare atenţie. Este subliniat „violentul schimb de cuvinte" dintre mareşal şi Clodius precum şi faptul că Banca Naţională nu vrea să mai livreze nimic germanilor decît în schimbul aurului sau altor bunuri. Apărînd opoziţia burgheză românească, în care îşi punea mari speranţe, aceeaşi sursă arăta că guvernul român „este convins că manevrele politice ale Legaţiei (germane n.n.) precum noul «flirt» cu legionarii (...) sînt o încercare de şantaj pentru a determina înfăptuirea de paşi evidenţi împotriva opoziţiei". Englezii au cunoştinţă de faptul că au fost luate o serie de măsuri pe linie militară, cum ar fi demobilizarea unor unităţi româneşti, în ideea de a putea refuza noi cereri germane de trupe pentru frontul de est şi de a-i sili pe aceştia să livreze armele promise. După opinia sursei informative, aceasta ar fi explicaţia guvernului român faţă de demobilizarea acestor unităţi, contrar părerii opoziţiei care susţinea că ea s-ar datora faptului că Reichul „nu doreşte să aibă în spate o armată ostilă".

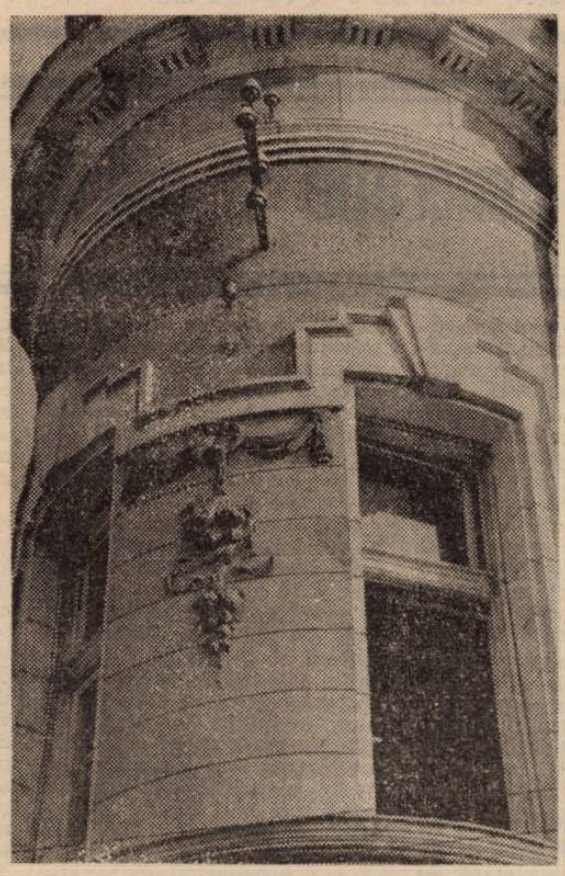

Detaliu arhitectural. Fotografie de GH. POPESCU

Într-o telegramă expediată, în 27 decembrie 1943, din Istambul, către Foreign Office se sublinia încă o dată faptul că relaţiile cu Germania s-au deteriorat în ultimele luni „ajungînd acum la un punct critic" şi că cercurile hitleriste nu sînt de acord cu poziţia lui Mihai Antonescu în guvern, contactele lui cu opoziţia fiind „an open secret", iar legăturile sale cu aliaţii fiind „descoperite de aproape un an". În ceea ce îl priveşte pe mareşal, germanii îl acuză, potrivit surselor engleze, că tolerează în mod conştient propaganda pro-britanică şi acţiunile opoziţiei. În orice caz Legaţia germană ducea un adevărat „război al nervilor cu mareşalul, răspîndind zvonul că Garda de Fier va lua puterea în ţară". Locotenent-colonelul Chastelaine, agent britanic (vezi „Magazin Orizont", mai 1988 p. 10—11) arăta în raportul său din septembrie 1944: „...era evident că pretutindeni relaţiile în timpul războiului între populaţia civilă română şi germani fuseseră foarte reci. Aceasta era valabil şi pentru armată, cu excepţia conducătorilor... Personal am văzut ordinul dat ofiţerilor de jandarmi de a lua parte la celebrarea celei de a treia aniversări a declaraţiei de război a Germaniei din 22 iunie. Acest ordin era explicit, că ofiţerilor cărora le era adresat nu li s-ar fi permis să facă uz de vreo scuză pentru absenţa lor. Din rapoartele primite în ziua următoare, celebrarea a fost un total eşec, care nu a făcut nimănui plăcere, aproape întregul grup român al audienţei fiind prezent la ordin".

De altfel, pe măsura scurgerii timpului, teama Germaniei faţă de România era în continuă creştere. Un document din 6 aprilie 1944 arăta că „germanii sînt serios îngrijoraţi în legătură cu posibilitatea unei defecţiuni româneşti, iar Goebbles a dat instrucţiuni speciale pentru lansarea unei campanii de liniştire a României".

Iată cum documentele dovedesc în mod clar dorinţa României de a părăsi cît mai curînd Axa şi de a se alătura puterilor aliate în ideea menţinerii suveranităţii şi independenţei naţionale, a salvării naţiunii de la o catastrofă ce părea la un moment dat inevitabilă.

Documentele provenite din arhivele străine, ne gîndim aici la cele britanice, la care am avut acces prin intermediul microfilmelor, relevă o anume stare de spirit atît în ceea ce îi priveşte pe oficiali, cît mai ales starea de spirit a marii majorităţi a populaţiei, în preajma actului de la 23 August 1944.

În cursul convorbirii dintre ministrul suedez la Bucureşti şi mareşal, acesta din urmă a confirmat, în ianuarie 1944, că „el realizează că Germania a pierdut războiul, dar că nu vede încă nici o posibilitate practică de ieşire din război. Speră ca anglo-saxonii să debarce în Balcani, înainte ca ruşii să ajungă în România (...) Antonescu a lăsat să se înţeleagă că a dat ordin armatei să nu tragă nici un foc în englezi şi americani cînd vor ajunge la frontiera românească". A mai subliniat faptul că în repetate rînduri i-a fost „oferit Banatul de către germani, dar a refuzat deoarece nu va lua niciodată vreo parte din teritoriul Serbiei".

„Populaţia doreşte pace şi expulzarea germanilor din ţară", se arăta într-o telegramă datată 21 martie 1944, iar în alta se atrage atenţia asupra faptului că bombardamentele americane asupra Bucureştiului au provocat mai mult resentimentul populaţiei, deoarece există simţămîntul că „România este în război doar cu Rusia". Citînd un ziar neutru, „Foreign Office" transmitea la Cairo faptul că tot mai multe cercuri româneşti cer o gamă largă de reforme în special o extinsă reformă agrară şi că „impresia generală (în ţară — n.n.) este că guvernul pierde controlul situaţiei". Deosebit de interesante sînt şi însemnările agentului britanic Chastelaine, referitoare la starea de spirit a populaţiei, a armatei, în preajma momentului de la 23 August. „Pe toată durata şederii noastre (arestaţi în clădirea Inspectoratului General al Jandarmeriei) am fost trataţi cu multă simpatie din partea gradelor inferioare din gardă care, fără rezerve, erau prietenoşi, germano-fobi şi în multe cazuri nu priveau Armata Roşie cu teama cu care o priveau superiorii (...) Germanii nu erau invitaţi să locuiască în case particulare. La cinematografe, romîncele se sculau şi plecau dacă un ofiţer sau un soldat german se aşeza lîngă ele. Filmele germane de război erau în mod frecvent huiduite". Mihai Popovici (ţărănist) şi Mitică Constantinescu (liberal), fost ministru de finanţe, fost guvernator al Băncii Naţionale „sînt de opinie — se arată într-o telegramă expediată din Istanbul către «Foreign Office», la 27 decembrie 1943, — că este necesar, fără nici o amînare să se realizeze o coaliţie democratică guvernamentală care să poată retrage trupele româneşti din Rusia, să ceară armistiţiul şi să declare pregătirea colaborării cu Aliaţii". Cei doi politicieni estimau că era de preferat o scurtă ocupaţie germană (în caz de răsturnare a situaţiei din ţară) pentru ca mai tîrziu, după inevitabila eliberare a ţării, la discuţiile despre Europa viitoare să se poată porni de pe altă bază. Cu toate acestea în perioada respectivă, aşa cum remarcă de altfel şi sursele burgheze cele două partide „istorice" au continuat politica lor de expectativă. În sfîrşit, în martie 1944, într-un mesaj semnat de Barbu Ştirbey din Cairo către „Foreign Office" se arată că „Maniu, cu consemnul regelui, declară că dacă Antonescu nu o rupe cu germanii s-a decis să răstoarne regimul prin forţă", organizînd rezistenţa în Oltenia şi Banat cu ajutorul pe care-l solicită în acest sens aliaţilor.

Un plan de scoatere a României din război, atribuit de englezi lui Maniu, dar avînd asentimentul regelui şi al Blocului Naţional Democrat, parvine la Londra via Cairo la 28 iunie 1944. Acest plan prevedea o lovitură de stat împotriva regimului Antonescu, urmată de încheierea armistiţiului cu puterile aliate. După cum subliniau sursele engleze „planul pare rezonabil" (se cerea aliaţilor asigurarea unei puternice ofensive sovietice, lansarea în ţară a 3 brigăzi aeropurtate, bombardarea comunicaţiilor cu Ungaria şi Bulgaria), dar aceasta se va înfăptui după cum se ştie cu aportul exclusiv al forţelor interne şi în special al comuniştilor care nu s-au rezumat la o lovitură de palat şi care au reuşit să mobilizeze masele largi populare în înfăptuirea măreţului Act de la 23 August 1944.

Activitatea P.C.R. a fost în atenţia surselor de informare externe atît în perioada interbelică, dar şi în perioada desfăşurării conflagraţiei mondiale. Iată cum este prezentată această activitate de către „Foreign Office", folosind surse germane: „rapoarte sugerează o sporire a activităţii comuniste în România (ianuarie 1944 — n.n.) ideile comuniste răspîndindu-se în anumite cercuri ale armatei. Există dovezi că fracţiunile de stînga şi comuniştii conduc energic şi competent propaganda clandestină pro-aliată". Pînă şi cercurile atît de conservatoare ale diplomaţiei engleze ce înclinau, din motive bine cunoscute, spre o colaborare strînsă cu opoziţia burgheză, reprezentată, în special de I. Maniu, sînt nevoite să recunoască amploarea activităţii comuniste din ţară, rolul dinamizator al P.C.R. Citînd ca sursă, de astă dată postul de radio Moscova, se face cunoscută activitatea Frontului Patriotic Antihitlerist al cărui program include în esenţă, fapt ce nu face decît să bucure cercurile britanice, „alungarea germanilor din România şi răsturnarea guvernului Antonescu". De altfel Agenţia Reuter definea la mijlocul lui martie 1944 Frontul Patriotic Antihitlerist ca „o nouă aripă patriotică de stînga", cu misiunea de a ralia toate fracţiunile, pentru pace cu U.R.S.S. Amintind ziarul „România liberă", despre care se afirmă că „are o largă circulaţie în ţară şi este bine scris", este subliniat faptul că acesta a făcut un apel la unirea tuturor forţelor antihitleriste din România, indiferent de vederile lor politice. O propunere de colaborare în 10 puncte este adresată în acest sens partidelor politice burgheze, în special lui I. Maniu, totul în vederea organizării, aşa cum spun englezii, a unui Comitet Naţional pentru eliberarea ţării. Acest program ar cuprinde, după sursele engleze: 1. Salvarea armatei prin oprirea de noi trupe pe front, constituirea de partizani inclusiv din militarii întorşi de pe front. 2. Sistarea imediată a livrărilor de produse către Germania. 3. Ieşirea din război şi încheierea unei păci separate cu U.R.S.S., Marea Britanie şi S.U.A. 4. Răsturnarea guvernului Antonescu şi constituirea unui guvern naţional ales dintre reprezentanţii tuturor partidelor şi organizaţiilor patriotice. 5. Redobîndirea libertăţii ţării. 6. Eliberarea din închisori şi lagăre a victimelor terorii şi pedepsirea criminalilor de război. 7. Restabilirea libertăţilor democratice. 8. Drepturi egale pentru minorităţile naţionale şi sistarea persecuţiei evreilor. 9. Apărarea sudului Transilvaniei şi a Banatului. Anularea Dictatului de la Viena şi eliberarea populaţiei din nordul Transilvaniei. 10. Asigurarea existenţei clasei muncitoare.

Chiar dacă I. Maniu a respins la început acest program prezentat de doi delegaţi comunişti, pe motiv că în el nu se fac referiri la Basarabia şi Bucovina, ceea ce dovedeşte o anume miopie politică din partea liderului ţărănist, vom observa lesne că el se va înfăptui de fapt pas cu pas începînd cu 23 August 1944. În buletinul informativ al Centrului de radio-ascultare, cuprinzînd ştirea transmisă de postul de radio Ankara, se arăta nu întîmplător: „Cu toate sforţările pe care germanii le depun pentru a împiedica ieşirea din război a României, dorinţa de pace a locuitorilor ţării este atît de puternică încît ieşirea din război a României pare că a devenit inevitabilă". La 23 August 1944 într-o comunicare a Grupului de corpuri de armată Kirchner către Grupul de armate Wöhler, privind atitudinea ostilă a militarilor români se arăta: „Atitudinea ofiţerilor români este ciudat de rezervată. Se pare că începînd de ieri, ofiţerii germani sînt supravegheaţi mai atent. Începînd de alaltăieri, soldaţii români nu mai poartă cămaşa în pantaloni, ci aşa cum o poartă ruşii (...) Acest ultim fapt şi cele comunicate de căpitanul Bergmann pot fi puse în legătură cu indiciile deja menţionate, reieşind că din partea românilor ar exista planuri îndreptate împotriva aliatului german, posibil puse de acord cu inamicul. Astfel, s-ar putea ca momentul hotărîtor să fie foarte apropiat". O zi mai tîrziu, la Roman, în jurul orelor 17,00 avea loc o consfătuire a şefilor detaşamentelor germane de legătură, la care se sublinia încă o dată faptul că: „Există pericolul unui puci în interior. Nu sînt excluse efectele asupra unor unităţi ale armatei de operaţii. Şefilor detaşamentelor germane de legătură li se ordonă să observe atent toate momentele suspecte şi să informeze imediat Statul Major german de legătură", mai ales că aceleaşi surse germane remarcau deplasarea „spre stînga a ansamblului opoziţiei şi odată cu aceasta preluarea conducerii acestei opoziţii de către Partidul Comunist".

Inevitabil, momentul de la 23 August 1944 se apropia cu paşi hotărîţi constituind, după cum am văzut, un pericol iminent pentru frontul şi politica germană în această zonă.

Viorel SCRECIU

Tata Oancea în primul război mondial

Tata Oancea scrie mereu; scrie, am spune, cu o poftă de scris cum puțini condeieri o au. În 1929, cînd începe să tipărească revista „Vasiova", are sertarele burdușite cu poezii comise de-a lungul unei vieți de om. Are la activ zeci de caiete cu întîmplări „de acum cincizeci de ani". A scris nuvele, povestiri, note de călătorie. Are aduse la zi ziarele (jurnalele). Undeva începărcă un inventar al celor scrise, dar în stilul în care marii boieri își inventariază averile: cam atîtea sînt. Cu aproximație, le mai poate da de capăt, cele pe care le-a uitat nu sînt pierdere mare. Nu e nevoie să le tipărească acum, în „Vasiova"; le va tipări el. Revista trebuie să-și înveselească cititorul, așa că mai importante decît amintirile lui (care sînt importante) devin istoriile vesele, anecdotele mai mult sau mai puțin trucate. La fel de importante ca paginile destinate oamenilor mari, evenimentelor de seamă. Și tot atît de importante ca rîndurile destinate a vorbi despre întîietățile bănățene sînt poezioarele șugubețe, povestirile, poveștile, „reportajele" ce aduc în față comédiile. Ca un bun bănățean, Tata Oancea știe a petrece. Dacă în primele numere, Petru E. Oance pozează, cu morgă, în poet damnat, în următoarele va apare, tot mai des, în postura de claun. Perspectiva autoironică apare cînd te aștepți mai puțin. Și dispare tocmai cînd n-ar trebui. Dar există atîta veselie în paginile evocatorului, încît cititorul anului 1989 va pricepe cu dificultate că, în cutare moment al veselei sărbători, s-a deschis o paranteză „specific onciană", în care jurnalistul transcrie, fără umor, reflecțiile sale privind viața. Cititorul va îngloba totul în partitura umoristică, refuzînd a lua în serios momentele de gravitate ale naratorului. Făcînd, astfel, dreptate talentului literar al autorului „Vasiovei".

Poetul crede că fiecare moment important al vieții lui e prefațat de vise extraordinare. Citite bine, visele spun tot. Concentrat la Caransebeș, Tata Oancea va visa, pe data de 14 mai 1915, o întîmplare care, decodată, ne-ar oferi tocmai istoria luptelor proprii cu medicii militari. Hașek simplificase puțin lucrurile, desfăcuse evenimentul de etajul oniric; Tata Oancea nu rezistă a întoarce istoria pe toate fețele, îndeosebi pe aceea care ni-l arată în postura de privilegiat al extraordinarului. Pe cît de mizerabilă e fața diurnă a faptelor, pe atît de neasemuit e peisajul nocturn. Întîmplările obișnuite trăite de Petru E. Oance nu sînt altele decît cele trăite de Švejk; scrie autorul „Vasiovei": „După retragerea dezastruoasă a armatelor austro-ungare din Serbia, din decembrie 1914, și pierderea cetății Premijsl, din martie 1915, a venit un ordin strict de la ministerul de război ca tot, tot ce e reformat și scutit să meargă pe front pentru a scăpa Austro-Ungaria de la pieire". Din evenimentul citat, Hasek a scos cîteva capitole antologice, iar urmașii, nuvele remarcabile. Dacă cineva ar încerca să recompună comédia, s-ar putea sprijini pe mărturii: „La Caransebeș eream vreo cincizeci de inși scutiți și reformați, între care și eu, și pentru vizitarea noastră a venit un medic militar... În loc de termometru pentru măsurarea temperaturii, medicul a luat o cîrje, cu care i-a bătut de i-a snopit pe toți de-a rîndul, sus, în gangu' cazarmei ofițerilor, și i-a trimis pe toți pe front. De la această vizită au scăpat numai Rendek Geza și cu mine, carele nu au fost la vizită pentru că eream la Reșița după untură pentru companie". Reîntors, Tata Oancea e vizitat de alt medic. E bun de front. Îl mai vizitează însă cinci medici, care susțin că nu e: e bolnav de nervi și de inimă. Herr Oberarzt Schulhoffer (cel care îl voia pe front, și ceilalți cinci se ceartă și, pînă la urmă, decid ca poetul să meargă la Timișoara la un control suplimentar. În ziua de 14 mai Tata Oancea se va duce la Timișoara împreună cu soldatul Lăzărescu din Sasca și cu un feldvebel ceh. La Timișoara povestea se repetă. Un medic șef, pe nume Boroș, declară că poetul e sănătos tun, cel din preajma lui protestează: Der Mensch ist Geistkrank, hochgradige Nervosität. Omul e bolnav psihic, are o nervozitate extremă, spun ei și, fără să se rușineze, Tata Oancea transcrie întocmai. Războiul medicilor buni și răi continuă, pînă cînd Tata Oancea e trimis la dr. Sigheti. Va rămîne două luni în spitalul acestuia, „scăpînd de front și de moarte".

Nu trebuie să credem că Tata Oancea ține foarte mult la visele premonitorii. Mult mai mult contează demonstrația că el este alesul șansei. Răul din jurul lui e atît de agresiv, boala, mizeria sînt atît de puternice, încît trebuie să apară o zînă bună care îl va proteja. Așa cum Ulise se întoarce acasă protejat de Atena, așa și Tata Oancea va fi vegheat, în odiseea lui, de zeița cea bună a Poeziei.

(Visul: „Eram iar în Bichișchin, partea de către Vasile Bloancă, unde era o mulțime nespusă de boi și de junci și eu le împărțeam epistole și cărți poștale. Deodată din tufele de porumbar, carele și acuma sînt lîngă drum, au ieșit doi șerpi năpraznici, ce se năpustiră asupra mea. Cu două furci de fier cu cinci coarne, după o luptă de două ore, i-am omorît și am împărțit mai departe cărți poștale boilor și juncilor". Tălmăcire: „Cei doi șerpi au fost pornirile medicilor Schulhoffer și Boroș să mă trimită pe front, să omor oameni, pe mine, cel mai pacinic om din lume, carele nu am curajul să omor nici muște, iar cele două furci cu coarne au fost cei cinci medici din Caransebeș și Timișoara. Adică hotărîrile lor. Împărțirea mai departe de epistole boilor și juncilor înseamnă: boii erau adică bărbați însurați și juncii erau feciorii neînsurați, cărora eu, poștarul companiei...".

Tablourile îi ies uneori bine lui Tata Oancea și peisajul cu boii care primesc scrisori mărturisește o scenografie onirică de clasă.

* * *

Și va fi scutit de front, dar nu și de armată. Și va face tot atîta armată ca și Švejk, numărînd mai ales sărbătorile. Anul Nou 1916, de pildă, este al doilea an nou întîmpinat în ținută cazonă. Sărbătorit în război. Dacă sărbătoare poate fi numită întîmplarea. Cine ar fi crezut, în august 1914, la Caransebeș, că războiul va ține atîta? Atunci toți erau de părere că nu va dura mai mult decît două luni; o lună sau două, mai fuseseră războaie și nu duraseră mai mult. Dar lumea nu apucase încă nici un război mondial, nu începuse numărătoarea. La Caransebeș era vreme frumoasă, Petru E. Oancea ieșea cu soția la plimbare pe marginea Timișului, urca pînă în Teiuș, unde nu se construiseră încă vilele, în pădurice nu fuseseră aduși arbori exotici, dar era frumos! Era chiar foarte frumos!

Se va scălda în Timiș sub privirile mustrătoare ale colegilor care n-au învățat să înoate, îl va cunoaște pe profesorul seminarial Vasile Loichiță, critic și istoric literar, autorul lucrării Ceva despre mișcarea noastră literară mai nouă, tipărită la Caransebeș în 1912, în editura autorului, Petru E. Oance nu citise broșura, dar auzise de profesor și a încercat să-i citească producții literare proprii. Vei fi un al doilea Popovici-Bănățeanul, i-ar fi spus Vasile Loichiță, mai degrabă înfricoșat de alura războinică a recrutatului decît de versurile sale eroice. Cine ar fi crezut, în august 1914, la Caransebeș? Nici Constantin Daicoviciu, elev în clasa a șaptea de liceu și nici Alexandru Magda, coleg al marelui istoric. Cine ar fi bănuit că, în același regiment, vor pierde cîțiva ani importanți Petru E. Oance, academicianul Constantin Daicoviciu și viitorul colonel medic Alexandru Magda?

Deocamdată e Anul Nou 1916. Cine nu se bucură? E vineri dimineața și trebuie să aibă în grijă familia. Afară e urgie, e prăpădul pămîntului, e jalea de pe lume. E apocalipsa. Zăpada are — deocamdată — doar jumătate de metru, pînă la locul de unde trebuie să ia lapte, să ia cărbuni e mai bine de jumătate de kilometru. Crivățul trage strajnic, Bohemia e o țară nordică și tare friguroasă. Nici unul dintre cititorii Vasiovei, oameni care n-au trăit prea mari aventuri n-ar putea înțelege ce viscol bătea în dimineața zilei de întîi ianuarie 1916: un crivăț venit chear de la polul nordic. Și în această dimineață polară norocul este de partea povestitorului care întîlnește — apare în fața-i — o bătrînă cu o sanie trasă de un bernardin. Un mare bernardin. Românul nu stă degeaba și ajută, sania e grea și bătrînica și marele bernardin nu răzbesc. Ciinele inteligent latră de bucurie. Zaplaciu pambu, pan voinic, îi spune, de o sută de ori fericita bătrînă.

La companie e țircus și paradă, chirvait și vivait. „S-a dedat lumea cu răul ca și cu binele", meditează nou-venitul. Pe front, coșmarul morții, al glonțului, al schijelor, al suferinței fără de sfîrșit, în spatele frontului — țircus. O sută de inși îl îmbie deodată cu răchie fiartă. Îi poftesc an nou fericit și se-ndeasă să dea mîna cu el. Sînt veseli și-l iubesc și se bucură. Petru E. Oance nu știe cu cine să vorbească, pe cine să felicite mai întîi. Îl dărîmă, se prăvălesc peste el. Pe urmă feciorii îl iau și-l aruncă în aer, o dată, de două ori, de trei ori. E glorioasul, e slăvitul, e aniversatul. Îl doar coastele, dar băieții îl aruncă tot mai sus, tot mai sus! Noroc că tavanul nu e atît de jos ca în locuința de la Vasiova! E atît de mișcat de dragostea lor încît izbucnește în plîns. Și plînge! Și plînge! Pe urmă feciorii iar se prăvălesc pe el: el uitase să le împartă poșta, așa că urmează alte bucurii! Și altele! Și iar îl iau și-l aruncă în sus, de data aceasta chiar că atinge tavanul!

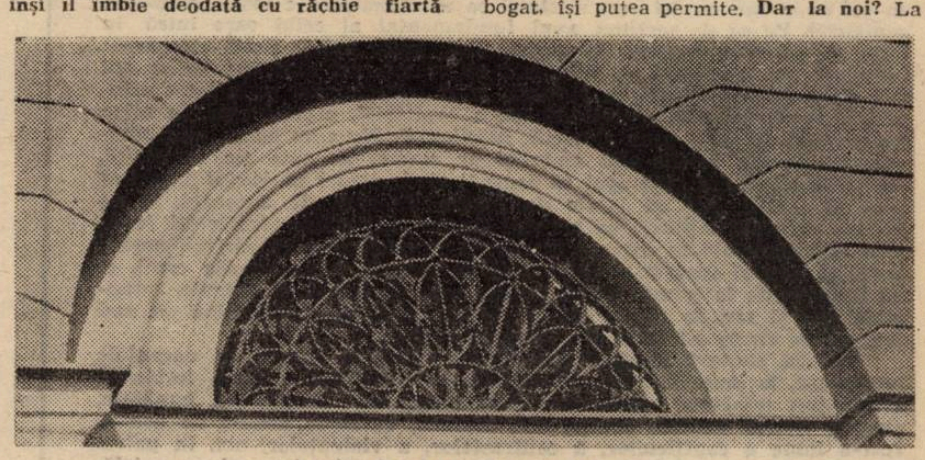

Fotografie de GH. POPESCU

La prînzul pentru el și pentru ai săi, mai ia — fără știrea comandanților — cărbuni de la bucătărie. Dar abia deschide ușa! Și ce să vadă! Ce să vadă! Zăpada e acum mai mare de doi metri. Ninge mai strajnic ca-n Siberia. Dar dragostea pentru ai săi e mai tare și învinge chiar fără sanie, fără deschizătorul de pîrtie, cîinele bernardin de azi dimineață. Greu, cu eforturi, ajunge.

La gura sobei, Petru E. Oance cugetă, cugetă și scrie. Ce scrie? Va publica mai tîrziu, va valorifica mai tîrziu amintirile de la Icin. Sculptează. Soția, copiii sînt cu el. Sînt fericiți. E absolut uluitor că nu citește nici măcar ziarele. Sau dacă le citește, de ce nu le comentează?

Fiindcă, îmi spune (în 1972) Alexandru Magda, fiindcă puteai să te alegi cu tot felul de pedepse. Nu era glumă cu jurnalele la Icin.

Către finea lui februarie, notează prozatorul, mai vine un transport de recruți. Oamenii au între cincizeci și cincizeci și cinci de ani, sînt — majoritatea — buni de scos la reformă. Astea să fie ultimele rezerve ale Imperiului? Ar fi bine să fie ultimele. Între recruții nou veniți, multe cunoștințe: Gh. Ciorman, director de școală, Szalagi, funcționar la Șteg, om care cunoaște nu trei-patru limbi ca ei, ci zece! Știe și cehă și slovacă și poloneză. Știe și le traduce scrisori junelor bohemience către ofițeri și junilor ofițeri către frumoasele boemience. Intermediarul primește plata în natură din partea unora și din partea altora, crede memorialistul. Învățătorul Jian din Ciclova Montană și învățătorul Ciorman din Vărădia înființează un cor mai ceva ca al lui Vidu. Cui nu-i place să vină la cor? Toți vin la cor și nu se putea rușine mai mare decît a nu fi musical. Din tot regimentul nu fuseseră refuzați decît doi.

Așa că toți lucrau și se trudeau pentru salvarea țării.

În fond, regimentul adus la Icin trăiește zile fericite. Nu prea multe, dar își poate permite, măcar din cînd în cînd. Sînt, acolo, viitorul istoric Constantin Daicoviciu din Căvăran, viitorul prozator Otto Alscher din Orșova, viitorul medic militar Alexandru Magda din Prisaca. Apar cîntăreți din torogoată, adunînd, în jurul lor, sute și sute de noi încorporați. Războiul merge înainte, mor mii de oameni, linia frontului se schimbă, pe la Icin trec înspre front unii și alții, doar Tata Oancea cu familia stă pe loc. Există și o companie de scriitori, care e protejată de rele (într-altă companie de scriitori va fi protejat Franyó: alături de el, Rilke, Hofmannsthal, Csokor, vor fi privilegiații unui regim de excepție). Compania de la Icin nu va da literaturii nume atît de celebre, dar trebuie să notăm că ea își făcea datoria față de viitoarele literaturi europene de după război. Putem presupune.

Din Icin, îi va spune viitorul istoric Constantin Daicoviciu lui Tata Oancea, este Karl Kraus. Constantin Daicoviciu avea o mare stimă pentru Karl Kraus: citea „Die Fackel" și îl lăuda pe vienez. Nu-i mare lucru să scrii un număr de revistă singur, important e să faci lucrul acesta ani la rînd! Karl Kraus era foarte bogat, își putea permite. Dar la noi? La noi va scoate Petru E. Oance revista „Vasiova", spune viitorul doctor Magda și compania țvaite se distrează de minune. El, „taica popa", să scoată o revistă! Să o scrie singur! Cineva l-a abonat pe Tata Oancea la „Die Fackel": Numărul (cvadruplu) 572—576 din Iunie 1921 îl va ajunge la Bocșa chiar în vara lui 1921. Tata Oancea copiază, pentru jurnal, articolele Zur Sprachlehre (Vorbește nemțește!, Virgula, Un citat din Faust). Va mai copia un citat din Confucius, pe care Karl Kraus îl pune în valoare cu mare dragoste: „Cînd ideile nu sînt adevărate, cuvintele nu sînt cele potrivite; dacă cuvintele nu sînt cele potrivite, opera nu se înfăptuiește; dacă opera nu se împlinește, morala și arta nu conviețuiesc mulțumitor; dacă morala și cu arta nu conviețuiesc în pace, justiția nu se aplică bine. Dacă justiția nu se aplică bine, națiunea nu știe nici unde să pună piciorul și nici de unde să apuce. Nu tolerați deci dezordinea cuvintelor, totul depinde de ea".

Aș deschide (eu) o paranteză despre Karl Kraus. Pur și simplu fiindcă este din Icin, reședința nr. 1 a lui Tata Oancea în primul război mondial. Cea mai însemnată reședință! Mai însemnată decît Caransebeș, Oravița, Biserica Albă, reședințe nu mai puțin importante, nu mai puțin pline de semnificații. Nu m-ar interesa atît controversatul personaj, strălucitor orator, bărbatul care a fascinat Viena și care i-a uluit pe atîția, incoruptibilul printre fanii căruia, la un moment dat, s-au găsit Trakl, Canetti, Alban Berg, dar nu numai ei, care a adunat atîtea ropote de aplauze cum nu vor mai aduna decît, decenii mai tîrziu, vedetele muzicii ușoare, cît, mai ales, unele propoziții pentru care a optat. Afinitățile elective. Ar trebui numită relația lui cu Wittgenstein, desigur pornind de la: „Limitele limbajului meu semnifică limitele lumii mele", dar asta ar însemna a așeza scriitorul pe un loc mult mai important decît acela pe care i l-a rezervat acest secol, care e al Imaginii. Ultimele zile ale omenirii a fost scoasă la lumină de deceniul al nouălea, care a redescoperit vesela apocalipsă a Vienei interbelice. De o lume căreia, parcă, îi face tot mai multă plăcere aceste oglinzi. Există un război al lui Kraus cu morile de vînt: cu foiletonismul unei epoci a foiletonismului. Jurnalistul era ultimul dintr-o lume veche și era primul dintr-o „lume nouă". Nu avea să fie decît profund contradictoriu în fiecare dintre actele sale. Ființa sa se răscula împotriva actelor lui, scrisul se revolta împotriva lumii sale. Tata Oancea, ca întotdeauna, pricepe partea senină a lumii. Războiul, așa cum îl vede el, e mai degrabă vesel. Sau, mai exact: așa cum crede că trebuie să-l povestească. Fiindcă povestirea trebuie să fie, cum spuneam, o formă de divertisment. De pe suprafețele povestirii vesele din „Vasiova" poate fi contemplat infernul lui Karl Kraus. Apocalipsa (veselă?) a lumii vechi.

Cornel UNGUREANU

COPIII, PATRIA ȘI VIITORUL

Copilul

Celebrăm copilul pentru că năzuim și noi chiar la virtuțile pe care le are. Unde ar mai putea întîlni umanitatea, unite la un loc, într-o singură făptură, atîta sinceritate, bunătate și sentiment al viului, ca în copil ? Născut, parcă, spre a fi sincer cu sine și cu toți ai lui, copilul este deschis spre adevăr ca o carte ce se scrie singură, zi de zi. Făță-rnicia lui îi este necunoscută și această plagă nu-l cuprinde niciodată. Nu vom descoperi un copil, decît cu rare cazuri, care să nu fie bun cu cei ca el sau cu cei mai vîrstnici ca el. Bunătatea e însăși emblema copilăriei. Pe ea se sprijină axul fundamental al celui care intră în lume ca să devină omul de mîine. Dar, peste aceste două însemnate trăsături, ale copilului, el este, mai cu seamă, cel mai viu dintre noi toți. Deși cel mai fragil, ca făptură, în el trăiește viul cu o forță colo-sală. Datorită acestei energii de foc a copilăriei, copilul este, în orice loc și timp, în orice greu al vieții, infatigabil. Nu vom putea uita, nici-unul dintre noi, oricîte alte amintiri ar covîrși pe cele ale copilăriei, momentele fericite „din zori în seară", cînd, prinși în lanțul jocurilor fără de sfîrșit, noi nu știam de foame, de sete, de oboseală, și ne dedam, cu toată arderea, cu tot viul din noi, acțiunilor copilărești, joc-urilor sau muncilor, în care ne încadram de mici, puși de părinții noștri. Datorită acestei energii a vieții fără de moarte, a viului din copil, el nu împietrește la inimă. El nu îmbătrînește la suflet. El stăruie, intan-gibil, pur și viu, în starea lui de ardere vitală continuă, fiind cît mai departe de vîrsta osificării și a stingerii sufletești.

Pus în context familial sau social, acasă, la școală, în vacanțele luminoase, la muncile zilei, la jocurile sale, copilul a știut, îmbinînd aceste trei trăsături fundamental-structurale lui : sinceritate, bunătate, energie vie, să devină, pentru noi, maturii, exemple demne de urmat. Într-o lume a conflictelor, a contrastelor, a violențelor, aci, în patria română, el este un privilegiat, un apărat de atenția și ocrotirea socială, de orice atac imund sau răufăcător. Sub lumina verii care se apropie, în acest iunie blînd, să-i dăruim copilului ceea ce el binemerită : atenția noastră continuă părintească și, mai ales, iubirea noastră desăvîrșită, fără de care floarea lui fragilă s-ar stinge.

Ion ARIEȘANU

Traian Oancea

SPUNE, CUM SĂ NU TE BUCURI

Soarele îmbie pruncii
Pe colnice să se joace,
Baba Dochia prin munte
Doar mai poartă trei cojoace.

Ciripesc pe ramuri păsări
Mugurașii să le-audă,
Cîmpul leagănă în palme
Fire mici de iarbă crudă.

Și mai leagănă, străbunul,
Și neobosite pluguri,
Solii roadelor de aur.
Spune, cum să nu te bucuri !

IEPURAȘULE, TE NINGE

Aureliei și lui Geo-Mircea

Iepurașule, te ninge,
Dacă vrei vino la noi,
În grădină încă-i varză,
Lîngă șură-avem trifoi.

Cățelușu-i bun prieten
Cu năstrușnicul pisic.
Dar nici ție n-o să-ți facă
Nimeni, dacă vii, nimic.

CÎNTECUL

Mi-am cioplit fluier de prun,
Țării cîntecu-mi să-i spun ;
Mi-am cioplit fluier de fag,
Să-i cînt partidului drag.

Mierlă, rogu-te să-l duci
Peste munți și peste lunci,
Rîndunele, să-l luați,
Cît e cerul să-l purtați !

Să sporești mereu învățăturile primite de la lume

(După motive orientale)

Întors de la școală abătut, și-a lăsat pe primul scaun servieta cu cărți, a intrat în cameră și s-a întins pe pat cu o mînă îndoită sub tîmplă în loc de pernă, cum aflase că se odihnesc cei ce străbat deșerturi. Bunicul intră li-niștit în camera băiatului, ca și cum ar căuta ceva.

— Bunicule, spuse Radu, la școala cealaltă copiii mă respectau ; aici par-că s-au unit împotriva mea. Ce să fac?

— E bine că te întrebi, că nu iei viața flușturatic și dorești înțelegere cu cei din jur. Apoi, plătești greșeala de a te fi lăudat cu rezultatele tale la învățătură de la vechea școală.

— Am vrut numai să mă cunoască, să știe cu cine au a face...

— Asta e ! „Să știi cu cine ai a face" sună totdeauna nerespectuos și provocator. De o spui o singură dată, neuitat și neiertat rămîi. Numai s-o gîndești și îți atrage neprietenie.

— Prietenie sau neprietenie, mai în-tîi adevărul ! Nu ? Se supără pe mine pe nedrept ! Să suport nedreptatea ?

— Greșim adeseori crezînd că cei-lalți se supără pe nedrept, credem că avem dreptate, dar rareori vedem lu-crurile destul de departe...

— Nu înțeleg...

Bunicul se așează pe un fotoliu și se scufundă în gînduri. — Uite, zise, un pui de vultur creștea frumos în cuibul cald, unde mama lui îi punea în cioc carne proaspătă. „Dragul mamii, a spus într-o zi vulturița, de acum trebuie să-ți cauți singur mîncare. Dacă te hrănesc mai departe, aripele tale nu cresc cum trebuie, ghearele nu se în-tăresc, iar eu mă obosesc peste măsu-ră". „Nu, mămică, a spus puiul, aripele și ghearele mele sînt încă mici, nu mă pot hrăni. Vrei să mor, în timp ce puii altor vulturițe vor trăi ?". „Chiar mai devreme trebuia să încerci, ca să prinzi puteri și să devii isteț. Sînt bătrînă, am vrut să-ți arăt cît mai multă dragoste în acest, poate ultim, an al vieții mele, dar acum e vremea să devii liber și voinic ; eu te voi păzi de departe de cele dintîi primejdii". „Nu mă iubești, s-a îmbufnat puiul de vultur. Aripele și ghearele cresc, uite, și așa, cu hrana de la tine, și voi fi chiar mai mare și mai puternic decît ești tu. Mor de foame în cuib, dar nu ies de aici pînă ce nu voi fi în stare să zbor pe sub nori și să mă reped fulgerător asupra hranei". De drag și de milă, bătrîna vulturiță, deși știa că asta îi grăbește sfîrșitul, s-a străduit din răsputeri să hrănească puiul mare și sănătos, care credea că dreptatea e de partea lui. A venit iarna, vulturița a murit. Tînărul vultur începu abia acum să trăiască liber, isteț și voinic. Dar, vai, era un puternic nătîng. Nu știa unde să-și caute hrana și cum să-și folosească ghearele. Numai în za-dar s-a zbătut trei zile și trei nopți. Flămînd și frînt de oboseală, a ador-mit, pentru prima dată, pe o ramură, departe de cuibul său, la care n-a mai știut să se întoarcă. Deprins să doar-mă numai în cuib, s-a prăbușit la pă-mînt și repede l-a înhățat o vulpe. Dacă el credea că mama lui, iubitoare și încercată de viață, nu are dreptate, cum ar fi înțeles dreptatea altora ?

— Dar, bunicule, de ce nu vin copiii la mine, să învățăm, să povestim, să ne jucăm, așa cum merg la alții ? Aș putea... și aș avea...

— Poate că nu ești așa de blînd și prietenos ca alții, dragul meu. Iată, un gospodar harnic avea casa lîngă un drum de țară, pe care umblă mulți. Era bucuros de oaspeți, așezase pentru ei, la fereastră, în vedere, căni strălu-citoare, iar în curte fușneau teii înalți și umbroși. Dar pe servitorul lui l-a botezat **Bătăușul**, iar pe cîine **Mușcă-torul.** Oricît de mare era arșița, ni-meni n-a intrat în casa lui, să ceară apă, nici în curtea lui, să se odih-nească la răcoare. Toți intrau la alții, unde beau apă din căni de lemn, și se așezau la umbra rară a cîte unui măr sau prun. Cei cu paharele stră-lucitoare n-a înțeles ciudățenia aceas-ta și, în cele din urmă, i-a întrebat pe drumeți de ce nu intră în casa și în curtea lui. „Pentru că ne ferim de un om care și-a botezat în acest fel sluga și cîinele", au spus ei. Auzind aceasta, gospodarul a schimbat numele servi-torului în **Bunul** și pe al cîinelui în **Blîndul,** iar drumeții au început să vină și la el, unul după altul, să bea apă și să se odihnească la umbră.

— Bine, înțeleg, dar de ce cînd am vorbit despre mine și, crede-mă, am spus numai adevărul, copiii au început să nu mai asculte, apoi să zîmbească, iar a doua zi m-au zeflemisit ?

— Este foarte, foarte greu să vor-bească cineva despre sine într-un chip înțelept. E bine s-o facă numai obligat, și atunci răspunzînd doar la întrebă-rile ce i se pun, și avînd mare grijă ca nimic să nu semene a laudă. Des-pre om să vorbească purtările și fap-tele ! Ele vorbesc tîrziu și încet, dar se vor auzi puternic, departe și multă vreme. Cine spune mereu „eu, eu, eu" se îmbolnăvește de trufie și, jignind adesea pe alții, căci e cu gîndul doar la sine, va fi iubit **mai puțin** și vrăj-mășit **mai mult** decît merită. Pe un cîmp, ploaia umpluse o groapă și, în apa ei, începu a se răsfrînge lumea. Vai, ce adîncă sînt !" a zis groapa. „Uitați-vă, pot cuprinde arbori mari, vîrfuri de munți, cerul albastru, soa-rele și luna". Niște miei se apropiau să bea apă, și groapa era mîndră de folosul ei atît de mare pe lume. Dar auzind cît e de adîncă, au rămas cu gîtulețele întinse și se întrebau cum s-o golească pînă într-atît cît să poată bea fără primejdie dintr-însa. Unii voiau să se lase păgubași și să caute altă groapă, mai mică, alții au propus să arunce pietre în groapă, să nu fie atît de adîncă, iar cîțiva spuneau că groa-pa aceasta se vede a fi lăudăroasă, adică, măcar puțin, mîncinoasă. Cum stăteau ei așa, a venit ciobanul, a pri-vit groapa și a început să rîdă: „Dragii mei, a spus el, nu vă temeți ; beți și veți vedea !" Abia au luat mieii cîte-va guri de apă și, vai, groapa a secat și au dispărut arborii mari, cerul al-bastru, soarele și luna. Ciobanul a prins de botișor mielul cel fricos și i-a spus : „Vezi ? Aminte să-ți fie : înainte de a te teme, încearcă ! Groa-pa asta va fi mică și la anul, pentru că, încîntată de sine, nu crește".

— Dar, bunicule, aș vrea să am prieteni. Îi chem la sărbătorile mele, merg la ale lor, însă...

— Ce faci la **supărările** și la **durerile** lor ?

— Ai dreptate, bunicule. La marea durere a lui Codruț am fost absent, recunoscu Radu, **absent** și **nemotivat.** Mă apasă...

— Odată, umbra a spus omului : „Îți sînt prieten credincios, te însoțesc pretutindeni, nu mă despart de tine niciodată. Iubește-mă, nu mă privi cu atîta nepăsare !". „Umbra mea **ești,** dar prieten **nu,** a răspuns omul. Mă însoțești numai cînd deasupra mea strălucește soarele, dar nu ești lîngă mine în zilele întunecate și la vreme rea, cînd aș avea mare nevoie de prie-teni. Nu știi să-mi fii de folos nici măcar pe soare și pe lună plină". Spune-mi, Radule, care dintre colegii tăi au nevoie de tine, și la ce ? Vezi, tu, acasă, nu-i duci vreodată bunicii cafeaua la pat, nu ajuți pe tatăl tău la grădină, nici măcar n-o îmbrățișezi pe mama ta cînd vii de la școală, deși știi că asta ar face-o fericită. Toți cei din jur au nevoie de noi în multe fe-luri. Ca să-ți înțelegi valoarea, întrea-bă-te cîți au nevoie de tine. Aceștia te vor iubi ; celorlalți, care îți sînt numai ei ție de folos, le ești, de la o vreme, povară, ca vulturașul.

— Necazul meu de azi le întrece pe celelalte, spuse Radu cu capul tot mai plecat. După o faptă rea în clasă, ne-știindu-se făptașul, mulți se uitau bă-nuitori la mine. După ei, parcă și diri-gintele...

— Se va descoperi făptașul, acum sau la altă ocazie. Lasă și timpul să lucreze. Bănuitorii se vor rușina și vor veni alături de tine. Un gospodar era mîhnit că i s-a furat securea și bănuia pe fiul vecinului. Îl privea atent pe băiat și i se părea că acesta arată ca un hoț, și la mers, și la față, și la vorbă. Din ce îl privea, din ce i se întărea bănuiala. Totul la băiat — fap-tele, hainele, veselia și tristețea — îl făceau să creadă că fiul vecinului, și nimeni altul, i-a furat securea. „Altul în locul meu, își spunea, l-ar da tigri-lor, să scape satul de el". După un timp și-a găsit securea în pivniță. Cu părere de rău în suflet, s-a dus la bă-iatul din vecini. Îl privea, îl asculta, și i se părea nespus de cinstit în toate — la chip, la vorbă, la rîs. Fără bănu-iala aceea poate că nu i-ar fi fost atît de drag. De unde, învățămintele : să nu facem nimic pe simple bănuieli.

— Am să folosesc pildele, spuse Radu, sărind vesel în picioare.

— Asta rămîne de văzut, glumi bu-nicul. Nu e destul să promiți, după ce asculți niște povești. Trebuie să te deprinzi, cu ajutorul casei și al școlii.

— Și am să spun mai departe po-veștile, ca tine, cu glas blînd și zîm-bet...

— Da și nu, Radule. Îți mai spun o poveste. Odată, un om a zis fiului său: „Învață de la dascălul tău, dacă vrei să fii dascăl de vază !". „Nimic mai ușor, a răspuns fiul. Am să-l imit în toate". Fiind într-o zi la masă cu în-vățătorul, băiatul îl imita în tot ce făcea acesta. Cînd învățătorul lua mîn-care, lua și el, cînd bea apă sau vin făcea și el același lucru ; de se întor-cea într-o parte, se întorcea și el, de se apleca, se aplecau amîndoi. Văzînd toate acestea, învățătorul a rîs și a în-țeles că băiatul e pe drum greșit. Cu învățăcelul alături, a început să pre-dea cunoștințe în clasă. „Așa ceva îmi este cu neputință să imit", a spus bă-iatul. „Ba da, fătul meu, însă pentru asta trebuie, prin muncă și studiu, să devii învățător bun ; nu unul ca mine, ci unul ca tine". Așa, dragul bunicului, trebuie să gîndești totul cu mintea ta, și, făptuind, nu uita ce-ți spun, **făp-tuind,** să sporești mereu învățăturile primite de la lume.

I. FLORIAN

Geo Galetaru

DOUĂ FLORI

Ameliei şi lui
Geo-Mircea

Două chipuri, două stele,
Sînt lumina vieţii mele.

Doi crini fără de prihană,
Lacrima lor mi-este rană.

Două şoapte, rînd pe rînd,
Un luceafăr, şi-altul, blînd.

Cerul pur deasupra lor,
Nici o umbră, nici un nor.

Vino, tu, copilărie,
Să le dărui bucurie :
Două chipuri de copii,
Două flori nespus de vii ...

INIŢIERE

Pîn' la roua crinului —
Lacrima seninului,
Pîn' la floarea de cais
Urci pe geana unui vis
Şi-ai să vezi, de-acolo, toate,
Şi poveşti, şi-adevărate,
Numai gîndul să îţi fie
Lujer pur de iasomie,
Să te-nalţe blînd la stele
Şi-ai să crezi, atunci, şi-n ele :

Cum stau neclintite-n cer,
Fie vară, fie ger
Şi îţi luminează toată
Viaţa ta adevărată ...

JOC (DE-A RIMA)

— Hai să ne jucăm de-a rima.
— Eu sînt primul ? Tu eşti prima ?
— Nu contează, dă-i 'nainte.
— Mi se clatină un dinte.
Însă, vai, cine mă crede ?
— Nu te cred, că nu se vede.
— Despre ce să mai vorbim ?
— Despre cîntecul sublim,
Tremurat sub cer senin.
— Despre roua de pe crin.
— Cîte-n lume sînt sub soare,
Totul mişcă, totul doare.
— Lacrima-i un vis de floare.
— Dar lumina, ce e, oare ?
— Poate nu-i decît o şoaptă.
— Uite o caisă coaptă.
— Uite fluturii cum zboară.
(„Vară ! Vară ! Vară ! Vară !")

JOC (DE-A NUMERELE)

Unu-doi şi unu-doi,
Hai şi tu în rînd cu noi.

Doi şi trei şi doi şi trei,
Cîte pupeze-s în tei ?

Trei şi patru, trei şi patru,
Azi avem bilet la teatru.

Patru-cinci şi patru-cinci,
Eu fac focul, tu îl stingi.

Cinci şi şase, cinci şi şase,
Cine dă cu var pe case ?

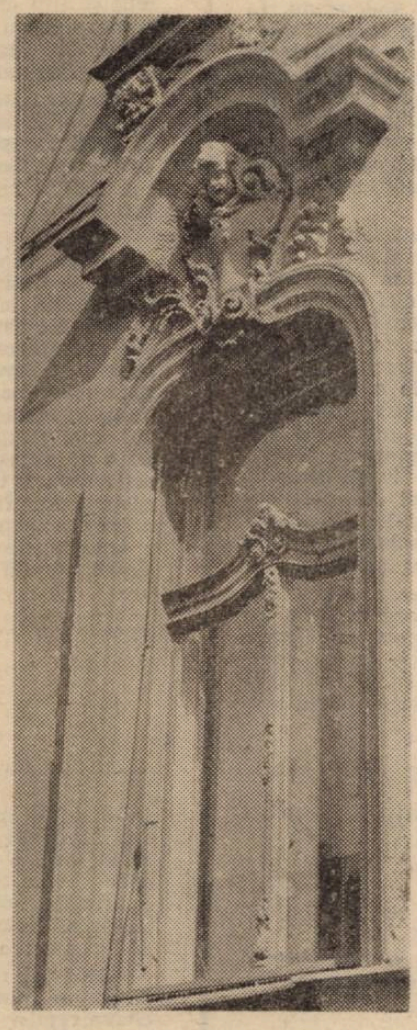

Fotografie de GH. POPESCU

Şase-şapte, şase-şapte,
La dejun, cafea cu lapte.

Şapte-opt şi şapte-opt,
Ieri caisele s-au copt.

Opt şi nouă, opt şi nouă,
Ies doi puişori din ouă.

Nouă-zece, nouă-zece,
Cine cu cine se-ntrece ?

Şi-n final, ce-ar mai urma ?
O ceşcuţă de cafea ? ...
— La durerea de măsea ?
O extracţie ... sadea :
Altfel nu mai scapi de ea ...

ELEVI TIMIŞORENI, PREMIAŢI LA CONCURSUL „TINERE CONDEIE"

Cîţiva tineri, membri ai cenaclului literar de la Liceul Industrial nr. 1, din Timişoara, îndrumaţi de prof. **Rodica Opreanu**, salută anotimpul florilor şi al speranţelor aducîndu-i drept omagiu propriile lor creaţii, pledoarii însufleţite pentru adevărul că poezia constituie un limbaj universal, implicit al celor care se îndreaptă spre profesii din sfera tehnicii. Iată cîteva nume : **Dorian Branea, Vasile Petrov, Liviu Popovici, Radu Ţoancă, Rozalia Virag, Lidia Zamfir, Roland Forgacs, Daniel Glăvan** etc., unele deja prezente în paginile revistei liceului „Universul tehnic", coordonată de prof. **Petra Pitrop**. Trei din aceşti elevi au adus şcolii premii, la recentul concurs judeţean „Tinere condeie" : **Dorian Branea,** din cl. a XI-a — premiul I, **Vasile Petrov,** din cl. a XII-a — premiul II, **Radu Ţoancă** din cl. a XI-a, premiul III. Credem în devenirea lor întru artă. Mulţumim cu acest prilej scriitorilor timişoreni care au fost oaspeţii elevilor noştri, împărtăşindu-le atît din truda artistului, asupra cuvîntului scris, cît şi din responsabilitatea creatorului de frumos.

Prof. Maria MATEI
director adjunct al
Liceului Industrial nr. 1

Dorian Branea

ARE VREUN ROST ?

Are vreun rost să afli unde
sînt adormite Frumuseţile, să fugi
spre locul unde tinereţea se ascunde
sau pentru eternitate să înalţi rugi?
Are vreun rost să plîngi
cînd ridul poposeşte necruţător
şi rău
sub linia ochiului ? De ce stai
să stingi
o flacără mai pură-n sufletul tău ?
Are vreun rost să ascunzi speriată
urmele orelor, anilor care au trecut
peste fiinţa ta, peste mişcarea
însetată ?
Eşti tot aceea, nimic nu s-a pierdut.
Are vreun rost culoarea închisă
din viaţa ta ? Nu te speria
nedefinitul nu ţi-a aruncat o narcisă
încă. Aşteaptă, toţi o vom avea.
Caută sufletul, caută-l în tine
şi arată-mi-l să-l pot admira
ca pe un lucru dorit. Sine
şi gînd să-ţi fie lira.

Oameni,
de ce vă prefaceţi
că nu auziţi
strigătul florilor otrăvite
de miros de praf de puşcă
sau ţipătul de copil flămînd
sau ... ?
Dar are vreun rost ?

Sub noi,
Atlas, titanul,
s-a prăbuşit în genunchi
de atîtea probleme
implorînd zeii neputincioşi.
Încercaţi, măcar atît,
să-l mîngîiaţi cu ...
un strop de pace.

Vasile Petrov

APELURI

Cred că a sosit timpul
(dacă nu e prea tîrziu)
să deschideţi ferestrele cerului,
plutesc în aer atîtea războaie
încît
vă veţi sufoca.

Planeta, drogată
de prea multele
ciuperci cu cenuşă,
îşi schimbă verdele crud.

Radu Ţoancă

CONTEMPLAŢIE

Un vis s-a dezlipit încet
Şi pleoape de lumină
Au tremurat peste ape
Ca o orchestră fără instrumente ...
Parcă aş fi început să vorbesc.
Tăcerea s-ar fi spulberat
Precum ceaţa la prima oră
a asfinţitului.
Am preferat să tac.
Şi s-ascult şi să văd fermecat.

CHEMAREA TIMPULUI

Trece timpul
Îl simt cum îşi caută locul,
Ca un pîriu în mijlocul granitului,
În sufletul meu.
Se strecoară încet, furişîndu-se
pe nesimţite,
străpungîndu-mi epiderma
sufletului ;
Îl las, mă-nfior de durere ...
O dată cu el, se scurge din mine
Toată frumuseţea copilăriei.

Damian Ureche

PESCĂRIŢA *

Ca să nu se ude la picioare
Cîte-un curcubeu, sau cîte-o
floare,
Cînd e ploaie, suspendăm
grădina.
Flavia, Maria şi Cristina.
Şi-n grădină, admirat mereu,
Pescăriţa are-un cleşteu,
Tu nu prinzi nimic, care-i
pricina,
Flavia, Maria şi Cristina ?

PE RÎUL DE LA RUGETU

Prin Ciociltea, prin pădure,
Pe-un drumeag cobori
cu-ncetul,
Să-ţi revezi copilăria
Într-un rîu de la Rugetu.

Poate-i doar un fir de apă
Care-aproape seacă vara,
Dar aici îşi lasă visul
Şi poveştile comoara.

Rîul stins, cît o şuviţă,
Ce-n pruncie scrisu-mi-s-a,
Pentru mine străluceşte
Tot ca Sena şi Tamisa !

Mrene, moace, burdaloaice,
Nisipariţe-s tot peşte,
Sau popeacul, dolofanul
Care cît un deget creşte,
Un imperiu de fiinţe,
Scrise-n inimă cu-ncetul,
Să-ţi revezi copilăria
Într-un rîu de la Rugetu.

PE POGONICI

Am sosit la Pogonici,
Unii spun că-i bine-aici.
Dă la ştiucă Gusti-baci,
Eu, cu mîna, după raci.
Pogoniciu-i rîu uituc
Şi se varsă la Uliuc,
Chiar în Timiş, mă gîndesc,
C-aici peştii se-ntîlnesc.
Acest loc să nu ne scape
Îşi dau mîna două ape,
Cercetare. Loc cu loc,
Poate că avem noroc !

MOARA DE APĂ

La zaton, moară de apă
Laudele se adapă.
Zi şi noapte-aici găseşti

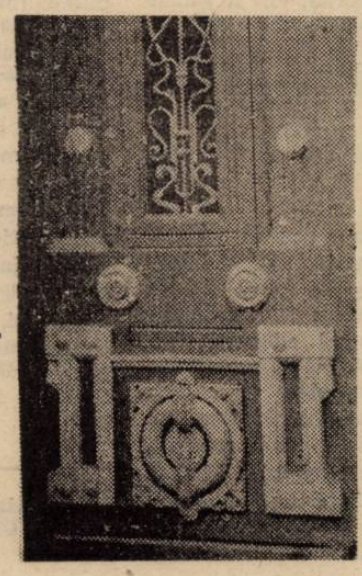

Numai basme pescăreşti ...
Eu am prins o ştiucă, zice
Unul al lui Caralice,
Mîna dreaptă, dacă vrei,
Încăpea în gura ei ...
Eu, un somn, grăieşte Nicu,
Era lung precum bunicu' ...
Eu, pe mal, am prins un
clean,
Spuse George-al lui Boban,
Că, din apă, ca o stea
A sărit de frica mea ...
Stelu, Virge, Mielu, Doru,
Stau încremeniţi. Izvorul
Care-nvîrte apa morii
I-a făcut să-i prindă zorii.
Prin poveşti răsare luna ...
Moara macină într-una !

* Din volumul pentru copii **„Pescarii de pe apa de argint"** în curs de apariţie la Editura Facla.

cronica literară

Actualitatea clasicilor

Centenarul Eminescu a contribuit la sporirea interesului, nu numai pentru opera poetului, ci, prin refracție, pentru valorile perene ale literaturii noastre clasice. În aceeași sferă de acțiuni culturale se înscrie inițiativa reeditării unor studii de referință despre scriitorii clasici.

Una dintre aceste reeditări*) ne oferă, selectiv, cîteva din cele mai importante contribuții ale lui Edgar Papu la o mai adîncă înțelegere a clasicilor noștri și la o mai bună cunoaștere a valorilor spirituale naționale. În notele preliminare, Edgar Papu face precizarea că editura a acceptat publicarea lucrărilor de-o viață într-o viziune personală nouă. Pe lîngă unele lucrări retipărite integral, autorul a selectat, „numai cîte o serie restrînsă de studii sau capitole din alte scrieri" ale sale. La acestea, autorul a adăugat un număr de eseuri nepublicate în volum, „în vederea unei edificări mai complete asupra materiei propuse spre prezentare".

Poezia lui Eminescu, prima lucrare reluată în actuala carte, nu „a devenit o simplă piesă de arheologie eminescologică", prospețimea și rezistența ideilor și analizelor așezînd acest studiu alături de altele, la fel de valoroase, semnate de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Eugen Todoran, George Munteanu, Augustin Z. N. Pop, Ioana Petrescu, Elena Tacciu, Gheorghe Bulgăr și alții. Încîntă și acum, după aproape două decenii, penetrantele și nuanțatele interpretări ale universului eminescian, chiar dacă, pe alocuri, autorul a operat anumite modificări și adaosuri pe textul inițial. Sau, poate, tocmai de aceea. Pline de sugestii fertile sînt capitolele cele mai întinse ale lucrării: **Principiul feminin la Eminescu, Trăirea „departelui", Nostalgia apropierii — erotica** (constituind, totodată, nucleele exegetice ale studiului). Deși toate capitolele sînt demne de reținut (dacă nu prin noutatea ideilor, oricum, prin nuanțarea și adîncirea lor), voi cita cîteva ce se remarcă prin densitatea enunțului însuși: **Concentrarea extensivă ca expresie întregitoare, Grotescul eminescian** (din prima secțiune), **Simfonica eminesciană, Ambivalența visului** (din a doua secțiune), **De la acumulare la repetiție în lirica eminesciană, Eminescu și ideea Romei** (din secțiunea a treia). De notat că secțiunea a doua, **Glosse eminesciene,** îmbogățită, acum, cu alte pagini, a fost înglobată în acest studiu, inițial figurînd ca un ciclu în volumul **Din clasicii noștri** (1977), scopul acestui transfer fiind o cît mai convingătoare pledoarie pentru universalitatea „galaxiei Eminescu". Extrasele **Din luminile veacului** (1967) ne prilejuiesc reîntîlnirea cu patru dintre „titanii" literaturii române din prima jumătate a veacului nostru: N. Iorga, M. Sadoveanu, L. Rebreanu, T. Vianu. Această parte a cărții apare oarecum suspendată între **Poezia lui Eminescu** și studiile despre Neagoe Basarab, D. Cantemir și Alecsandri. Probabil, Edgar Papu a dorit să sugereze ideea de continuitate a forței creatoare, ilustrată de aceste patru mari spirite ale culturii noastre. Indiscutabil este faptul că, în viziunea acestei cărți, studiile în cauză își justifică prezența.

O tratare cu totul aparte aplică autorul volumului **Din clasicii noștri,** cu subtitlul „Contribuții la ideea unui protocronism românesc", volum apărut în 1977. Impune aici severitatea reevaluării critice a propriei lucrări. Recunoscîndu-i meritul de a fi stimulat o orientare nouă (protocronismul) în cercetarea literară, să-i admirăm acum scrupulul de a admite că „în clipa de față, perspectiva noastră îmbogățită ne relevă implacabil insuficiența acelei încercări". Edgar Papu arată și motivele acestei reconsiderări, îndemnînd pe mai tinerii cercetători la o reluare a demonstrației din perspectiva celor două argumente esențiale: descoperirile, mai numeroase, de protocronism românesc și recunoașterile venite din afara țării noastre.

Motive literare românești vizează conturarea matricei specifice a literaturii noastre. Ca și în alte lucrări, modalitățile de cercetare se îmbină fertil (de la metoda tematică — la cea comparativistă, de la folclor — la istoria culturii) afirmînd originalitatea și bogăția spiritualității românești.

Valeriu DRUMEȘ

*) **Edgar Papu, LUMINI PERENE, Editura Eminescu, 1989.**

Un roman postum

Editura „Kriterion" a continuat seria romanelor lui Andreas A. Lillin, publicînd după **Rubedeniile noastre dragi** (1983) și **Vînzătorul de măști** (1987) un nou volum, rămas în formă bruionară, **Jodokus sau potopul.** Cu certitudine, autorul ar mai fi revenit asupra textului: și totuși, publicarea sa, în forma actuală, este binevenită. Pe lîngă impresia de șantier, cu farmecul său aparte, cititorul întîlnește cu plăcere atmosfera și oamenii pe care Lillin i-a cunoscut în tinerețe și pe care i-a reînviat cu nostalgie în toate scrierile sale literare. Oricare din cărțile menționate mai sus redă un fragment din lumea interbelică a Banatului de graniță, puțin cunoscută și mai de loc descrisă astăzi, proliferînd dincolo de propriul început și sfîrșit spre un nou **ciclu romanesc** legat de destinele locuitorilor din Biserica Albă. Astfel, ca și în cazul unui D. R. Popescu, Augustin Buzura sau Sorin Titel, se configurează un **text total** al autorului, reprezentativ numai prin integralitate. Dacă ar fi lipsit **Jodokus sau potopul** (care se pare că nu este ultimul roman din serie), am fi rămas cu o impresie fragmentară, nerotunjită, căci reprezentanților familiei Neithart, lui Andrei Boboroni, Mendel Deutsch și copilului Jodokus — ca să numesc la întîmplare cîteva figuri reprezentative din saga lui Lillin — trebuie să li se adauge încă trei personaje tumultuoase: Ivo Liulow, inspirat de tatăl autorului, unchiul său, Alexander von Jagemann și ducesa Milewa de San Marco.

Dezorientările și însingurarea acestui trio derivă din deruta morală și intelectuală a întregii Europe de după 1920, derută provocată, în primul rînd, de fisura războiului: puncte de reper stabile pînă atunci — banul, educația, disciplina — încep să se clatine, marcînd psihologiile acestui interval prin anxietate și criză. Prin urmare, confruntarea lui Ivo Liulow cu Jagemann și ducesa conturează tema centrală a romanului, posibilitatea **supraviețuirii** într-o lume a bulversării morale. Jagemann și ducesa vor pieri — notele atașate la roman arată că autorul s-a gîndit la sfîrșitul amîndurora; doar Ivo rămîne, avînd detașarea necesară pentru a se desprinde de lumea adevăraților aristocrați și supunîndu-se mai ușor răsturnărilor vieții.

Alexander von Jagemann, colonel în armata chezaro-crăiască, are în urmă o carieră militară de succes. În consecință, gîndirea sa este dominată de un orgoliu extrem, un spirit de inițiativă agresiv și o dorință maladivă de a ieși învingător din fiecare confruntare. De nepotul său îl despart obișnuitele divergențe dintre generații, precum și o „mică" neînțelegere financiară: pentru a plăti datoriile fiului său, bătrînul l-a privat pe Ivo de moștenirea rămasă de la tatăl acestuia. Drept urmare, nu-i mai rămîne altceva de făcut decît să-l izgonească.

Ducesa Milewa de San Marco apare în schimb ca zîna cea bună. Aristocrată autentică și ea, orgolioasă și cochetă, are eleganța dobîndită în umbra curții regale și a reginei Elisabeta, soția lui Franz Iosif, de care a fost legată printr-o autentică prietenie. Din cauza unui mariaj ratat, s-a refugiat într-o himeră: dragostea ei pentru tatăl lui Ivo, un sentiment profund și liniștitor ce o urmărește pînă la adînci bătrînețe. Octogenară, ducesa e frămîntată de problema moștenitorului: Ivo și Jodokus, fiul său, ar putea prelua averea și titlurile nobiliare.

Refuzul este însă categoric: Ivo înțelege mersul istoriei. Obligat de unchiul său să ia viața în piept, a înțeles că pentru a supraviețui într-o lume ce se reorînduiește, ai nevoie de putere morală mai degrabă decît de blazoane sau acțiuni bancare.

Oricum, un lucru îi leagă pe toți trei în dușmănia/prietenia lor: un permanent și ascuțit simț al **însingurării.** Atît Ivo, cît și cei doi bătrîni își trăiesc alienarea pătrunzător și dureros, conturînd, prin drama lor, un spațiu moral inconfundabil în proza de limba germană din țara noastră. Un motiv în plus pentru a explica prestigiul de care se bucură dincolo de viață, autorul.

Pia BRÎNZEU

• **Andreas A. Lillin, JODOKUS ODER DIE SINTFLUT, Ed. Kriterion, 1988.**

Despre Eminescu

Trei sau patru minute despre Eminescu. Nu pare mult. Oricum, nu chiar de speriat cînd ai scris despre unii și alții atît cît să-i citești cui ar sta să te asculte trei sau patru zile, nu minute, la rînd. Chiar și despre poezia lui Eminescu am scris. Nu despre el. Nu despre fenomenul Eminescu. Nu despre om.

Cîndva am văzut un film despre Schubert. La un moment dat, privită din stradă, pe ecranul luminat al unei ferestre s-a profilat o umbră. Umbra lui Beethoven. Schubert putuse fi arătat, un actor putuse lua asupra lui să-i aproximeze înfățișarea. Beethoven nu. Numai o umbră. Filmul despre Schubert era oarecare. Chipul absent al lui Beethoven, copleșitor.

Poate că noi, românii, n-am suporta să ni-l închipuim pe Eminescu prin mijlocirea unui actor. Îl putem vedea astfel pe Mihai Viteazul. Chiar și pe Ștefan. Pe Eminescu nu. Mai deunăzi, cîțiva, am făcut presupuneri în legătură cu faptul că nu ne permitem să evocăm ce a fost în Eminescu omenesc, prea omenesc. În legătură cu riscul ca, așa, să înlocuim în memoria noastră ființa lui vie cu fie și bronzul unei statui. Un moment, ni s-a părut tuturor că nu s-ar putea altfel, că nu s-ar admite. După aceea, reflectînd, a trebuit să recunoaștem că nu ne oprește nimeni. Noi înșine, fiecare în parte, nu dorim. Cineva a propus ipoteza că, spre deosebire de alte culturi, în a noastră s-ar păstra ceva copilăresc. Istoria noastră a fost atît de aspră, a trebuit de atîtea ori, mai ales

însemnări

în cultură, ignorîndu-ne înaintașii, neștiindu-i bine, sau fiind nevoiți să nu-i mai știm, a trebuit deci, de atîtea ori, s-o luăm de la început, încît s-ar putea ca o nevoie copilărească de a ne simți protejați să fi apărut în noi. Nevoia ca cineva să ne apere. Eminescu ne apără. Ne apără gîndul că a existat, că nu ni-l poate lua nimeni, că a apărut dintre noi.

Mai tot românul, după ce a trecut prin școli cît de puține, poartă cu el cîteva versuri de Eminescu și cîteva replici caragialiene pe care, din cînd în cînd, și le spune singur ori le întoarce în conversație cuiva. M-am întrebat dacă nu este acesta un mod de a nu-i înțelege, de a ni-i ascunde sub părelnicia lor, sau dacă, dimpotrivă, este, dincolo de medierea exegezei, intuirea nemijlocită a ceea ce au avut să ne spună, a ceea ce înseamnă ei, de fapt, pentru noi. Și de ce ei și nu alții, ne mai putem întreba. Poate fiindcă au apărut amîndoi în momentul de ajungere la sine a culturii noastre. O cultură ajunge la maturitate atunci cînd, prin ea, un popor îndrăznește să se privească drept în față. Să înțeleagă ce virtualități are, în bine și în rău. Iar noi, prin Maiorescu, prin Caragiale și prin Eminescu, tocmai asta am făcut. Eminescu și Caragiale ne-au spus, amîndoi, nu ce sîntem, ci ce putem fi. Spre ce, prin darurile pe care ni le-a dat natura și istoria, putem tinde, și ce primejdii zac, din aceleași motive, în noi. Lui Caragiale îi sîntem recunoscători că ne-a vorbit într-un fel care nu ne apasă. Rîdem împreună cu el și este atîta exuberanță și superioară gratuitate în rîsul acesta, încît ne ridicăm împreună deasupra noastră, devenim noi înșine, fără s-o știm, artiști. Nu-i mai puțin adevărat că există riscul ca, de atîta veselie, să fim nepăsători la adevărul de care ar trebui ca, astfel, fără încrîncenare dar cu luciditate, să devenim conștienți.

Eminescu ne-a vorbit cu gravitate, cu înălțime, cu îngîndurare. **„N-avea,** spune Călinescu, **nici o aspirațiune pentru sine ci numai pentru națiia și societatea din care făcea parte, fiind prin aceasta mai mult un exponent decît un individ".** Iar nouă ne place să ne recunoaștem în chipul lui de tînăr prinț, dar nu realizăm îndeajuns povara pe care, așa, o luăm asupra noastră.

Internat în așezămîntul de la Ober-Döbling, Eminescu era vizitat de doctorul Popazu. Acesta îi comunica lui Maiorescu în scrisori că pe Eminescu îl frămînta un gînd : ar fi vrut să afle pe seama cui se găsea el acolo. Bunul Popazu vedea în obsesia aceasta un semn al bolii. Era mai curînd semnul sănătății morale profunde și al delicateții sufletești. Eminescu suferea știindu-se dat în grija altora. Să nu fie responsabil de propria lui viață îl umilea. În realitate, el purta de multă vreme răspunderea de a fi, cum spune Călinescu, exponentul unui întreg popor. Noi, astăzi, ziceam, ne regăsim în el. Eminescu ne reprezintă. Răspunderea de care, plăcîndu-ne să ne recunoaștem în el, prea mult uităm, ar fi ca la rîndul nostru, să-l reprezentăm. El, Eminescu, să se recunoască în noi.

Livius CIOCÂRLIE

CĂRŢI PENTRU COPII

CANDOARE ŞI INVENTIVITATE

Passionaria Stoicescu este una dintre cunoscutele poete care scriu şi versuri pentru copii, materializate în cărţi („Lume mică, lume mare", 1971, „Cartea jocurilor", 1978, „Cartea pădurii", 1985 — fiind doar cîteva titluri), adresate atît celor mici, cît şi celor mari. Recentul volum al Passionariei Stoicescu, apărut la Editura Facla (redactor Marcel Tolcea), ne propune un joc, şi nu unul obişnuit (de-a baba oarba, de-a indienii etc.). Cele cîteva versuri de început, ţin loc de prefaţă: „De-a poveştile-i un joc / născocit pe lîngă foc / de părinţi şi de bunici / pentru mari şi pentru mici". Lumea cărţii de faţă este cea a plantelor, a animalelor, a gîzelor mărunte. În prima poveste: „Povestea lui melc cel lute, umblător pe drumuri multe", ca în basme, fiul de melc e năzdrăvan, creşte într-o oră cît alţii într-un an. Autoarea ne invită mai departe să descifrăm tainele pămîntului, iar într-una din poveşti, un băieţel vrea să descopere tainele lunii şi să devină cosmonaut. Cartea este şi un îndemn la a citi, a scrie, a ne respecta prietenii, bunele obiceiuri care să devină obişnuinţe. „O scrisoare fermecată" este adorabilă pentru umorul fin. Cuvîntul „joc" revine ca un leitmotiv în text şi face legătura între cele două părţi ale cărţii: „De-a poveştile" şi „De-a şcoala". În partea a doua, care se adresează şcolarilor din clasele mici, rolurile se inversează: copilul devine profesor, iar mama şi tata elevi, poate pentru a-i face astfel pe şcolari să îndrăgească învăţătura. „Ce s-a întîmplat cu un pui de urecheat" este o mostră despre ceea ce poate surveni atunci cînd elevii nu învaţă. „Şcoala în pădure" funcţionează după modelul unei şcoli obişnuite, autoarea dovedind inventivitate în alegerea numelor personajelor.

„Ei, dar de-acuma joaca-i gata" este epilogul cărţii. Fiecare se rupe din lumea poveştilor şi îşi reia îndeletnicirile cotidiene. Cartea se încheie în perspectiva unui joc universal de-a poveştile care să-i unească pe toţi copiii lumii şi acest joc nu e posibil decît în pace. În finalul poeziei „Le cancre" de Jacques Prévert, elevul desena chipul fericirii; copilul din cartea Passionariei Stoicescu desenează porumbei, simbolul păcii, pentru că: „Poveşti şi joc nu se pot face decît în pace! / Pace! / Pace!". „De-a poveştile", carte a candorii, care (într-un fel) ca „Le Petit Prince" al lui A. de Saint Éxupéry, se adresează şi celor mari, determinîndu-ne pe toţi să cunoaştem, să studiem, să ne păstrăm prietenii, să muncim în pace. Desenele deosebit de sugestive, executate de Doina Micu, se îmbină armonios cu versurile cărţii. Passionaria Stoicescu scrie cu spontaneitate; naraţiunea alertă, stilul aproape oral dau vioiciune povestirii. Cartea oferă o lectură agreabilă, savurată de cei mici.

Rodica OPREANU

BIBLIOTECA FANTASTICĂ*

Cunoscutul epigramist George Zarafu a tipărit recent la Editura Junimea din Iaşi o minunată carte de versuri pentru cei mici.*) Frumos ilustrat de Liviu Smântînică, volumul surprinde şi cultivă în versuri sclipitoare, melodioase, dragostea copiilor faţă de animale. Astfel, personajul principal Dănuţ asistă la venirea pe lume a căluţului de culoare cafenie pe care îl şi numeşte Murguleţ. Părinţii îl dau pe Murguleţ în seama lui Dănuţ, pentru a-l hrăni, adăpa şi apăra de primejdii, preocupare pe care Dănuţ şi-o însuşeşte cu toată dragostea şi priceperea. Cei doi — copil şi căluţ se împrietenesc la catarama; au în faţă întreaga natură pe care o descoperă pe cont propriu. Rînd pe rînd universul copilăriei se dezvăluie în faţa micilor cititori, îi îndeamnă pe aceştia să redescopere peisajul tradiţional al satelor, obiceiurile oamenilor de la ţară, plăcerea creşterii animalelor, comuniunea care ia naştere între om şi animalele domestice pe care le îngrijeşte spre a se folosi de ele: **„— Hai, Murguţ, şi noi spre casă, / Iarba-i udă, vine seara. / Vai! ce s-a umflat pîrîul! / Parcă-i Oltul primăvara! / — Nu te teme! zice Murgu, / Te voi trece în spinare. / Suie-te şi prinde-mi coama / Şi n-ai grijă, frăţioare!..."** („Furtuna"). George Zarafu ştie să surprindă şi să reţină în versuri numai acele fapte, întîmplări, momente care construiesc un hotar al copilăriei, un tărîm care se află în memoria oricărui om, iar de acolo ne trimite, din cînd în cînd, ştafete.

Unitară ca idee, bogată în peripeţii, cu versuri ce se pot memora, cartea lui George Zarafu constituie un cîştig real pentru biblioteca fantastică a copilăriei.

Valeriu BARGĂU

*) George Zarafu, **„Căluţul de ciocolată"**, Editura Junimea, 1989.

OCHIUL POEZIEI

Revenirea lui Eugen Dorcescu în spaţiul de ficţiune şi la eroii primei sale cărţi pentru copii, are avantajul de a găsi cititorul deja pregătit, pentru genul său de naraţiune, şi gata ataşat de universul propus nu cu multă vreme în urmă.

Dacă primul episod al aventurilor lui Barbă-Cot vădea cîteva din înclinaţiile de gust şi viziune ale povestitorului, al doilea face lucrurile mai clare, confirmînd o parte din ipotezele de atunci. Revine, astfel, din mai vechile impresii, sentimentul că, dublat de o fină conştiinţă teoretică, Eugen Dorcescu practică şi totodată experimentează, în literatura noastră pentru copii, un crez intertextualist menit să articuleze, pînă la confundare, lumile fantastice. Pe de altă parte, nu putem să nu sesizăm sugestia metaliterară prin care şi în acest nou volum se validează ca text una din lecturile posibile ale fantasticului. Pretextul ambelor direcţii de înţelegere îl oferă aceeaşi propensiune a fabulosului autohton către un model universal, întruchipat emblematic în figura hieratică a cavalerului Lancelot şi ciclul epic căruia îi aparţine. Pe cît de modernă poate fi problematica izvorîtă dintr-o asemenea viziune şi metodă, pe atît de clasică (dar nu didactică şi nici eticistă) ni se pare construcţia de caractere. Eugen Dorcescu investeşte, mai ales în Barbă-Cot, aspiraţiile unei naturi echilibrate, ţintind la un ideal de înţelepciune umană spre care conduc întotdeauna atitudinea logică, imaginaţia bine controlată, curajul atent cumpănit.

Ca să impună net asemenea valori, povestirea evoluează spre un psihologism derivat din cenzura interioară a personajului principal („Nu-mi place ce fac, dar n-am de ales. Tu şi cu Merlin m-aţi împins la aceasta. Eu sînt paşnic din fire, voi m-aţi obligat să mă apăr, voi, cu vicleniile, cu uneltirile şi răutăţile voastre..."). Pus în situaţii dilematice, Barbă-Cot, direct asistat de cititor, obişnuieşte să-şi elaboreze deciziile, intervenţiile, gesturile, numai pe baza unei serioase motivaţii raţionale, ceea ce explică însă încrederea absolută a cititorului mic într-un personaj care suportă identificarea cu modelul patern.

Paralel cu preocuparea pentru construcţia de caractere şi evenimenţial, textul dezvoltă, într-un al treilea plan, imaginea unui cadru utopic, în a cărui idealitate este găsită calea spre mit (de altfel, Castelul de calcar figurează el însuşi ca loc geometric al întîlnirii dintre poveste şi mit). Lumea concretă a eroilor (pădurea, colinele, cele trei rîuri), natura armonioasă din jur, în care ei găsesc „lumina fără sfîrşit a fericirii lor", sînt observate continuu cu ochiul poeziei şi cu o excepţională artă a contemplării. Rostul acestei neobosite descripţii nu este însă numai unul liric — decorativ. În poezia absolută a imaginii se ghiceşte meditaţia asupra unui tip de existenţă şi fericire şi se lasă dezvăluită o viziune a vieţii, calme şi senine, simţită în elementaritatea şi liniştea ei fundamentală, pe care nici una din trecătoarele apariţii ale Răului nu reuşesc să le compromită. Învins în sfîrşit de lumină şi eliberat de prezenţa malefică a lui Merlin, Castelul de calcar redevine simbolul acestei purităţi de esenţă.

Finalul, ambiguu, lasă totuşi deschisă posibilitatea unei reveniri (în virtutea unei ciclicităţi firesti), prilej de similare confruntări pentru eroii lui Eugen Dorcescu, în cărţile care, probabil, vor urma şi care vor reactualiza, desigur, istoria aşteptată: un alt prizonierat şi o nouă eliberare, o altă întîlnire cu Lancelot şi o nouă victorie asupra lui Merlin, niciodată prima şi niciodată ultima...

Carmen ODANGIU

* Eugen Dorcescu, **Castelul de calcar**, Editura Ion Creangă, 1988.

Prietenie

Pentru că sînt un copil şi tu eşti o floare,
Pentru că eu înfloresc şi simt cum te joci,
Aş vrea să fim prieteni, două raze de soare,
Pe malul albastru mîngîind două scoici.

Între noi e iubire, şi lumină, şi dor,
Cîte priviri, cîte petale ne leagă!
Cu tine, visînd, cred în poveşti şi mai zbor
Printre fluturi, să-mi strîng fericirea-ntreagă.

Şi dacă te am — suflet tăcut, tremurare
Pentru taina din mine şi clipa din noi,
E fiindcă sînt un copil şi tu eşti o floare,
Fiindcă-nflorim şi zîmbim împreună, în doi.

Afrodita Carmen CIONCHIN
cl. a IX-a A 1
Liceul de Filologie-istorie

UMOR ŞI MELANCOLIE

Printr-o anume vigoare literară, cartea de debut a Ilenei Stana Bădicel întrece condiţia obişnuită a textelor pentru copii. O situează deasupra mediei valorice semnele de bună literatură ce acoperă mişcarea epică, aspiraţia morală, adîncindu-le în pasta unui lirism insolit din care reţinem jocul abil între suprafeţe şi adîncimi, între rostirile mătăsoase şi fulgerările scurte ale ironiei.

Deşi, în trecerea de la poveste la schiţa morală sau la legendă, proza suferă o minimă variaţie formală, ea învederează un complex de disponibilităţi, exploatate de Ileana Stana Bădicel cu siguranţa unui autor format, hotărît să se valorifice total, întru atingerea continuă a propriei norme stilistice, nu atît printr-o alternare de formule, cît prin sinteza rafinată de registre şi tonalităţi. Dincolo de dezinvoltura cu care este condusă convenţia fabulistică, se lasă bănuite aşadar, conştiinţa scriitoricească, programul interior, efortul de elaborare. Grija pentru echilibrul narativ pare totuşi să domine celelalte preocupări ale autoarei. Ea nu îngăduie nici un exces, nici o dilatare; naraţiunea îşi păstrează ritmul alert (bine întreţinut

de tehnica rimei interioare), chiar şi acolo unde interesele lirice sînt prioritare.

Realizat ca atmosferă, lirismul evoluează totuşi liber, scurtînd distanţa convenţională dintre ludic şi feeric, umor şi melancolie, în interiorul aceluiaşi text şi chiar al aceleiaşi fraze. Evoluţia e aproape completă în **Geană-Azurie, Oceanul de poveşti, Cheiţa fermecată**, pentru ca, în fabula simplă **a Liliacului de ametist**, ea să fie suspendată atunci cînd se atinge limita maximă, a fiorului tragic, şi cînd legenda se sublimează deja în mit.

În **Împărăţia ţepoşilor** (proză artizanal rimată, legendă cu certă structură dramatică ce ne dă întreaga măsură a talentului de care dispune Ileana Stana Bădicel), epopeea comică a confruntării dintre arici şi lupu „hăbăucu" dezamorsează cu totul convenţia ferocităţii. Nu numai fiindcă ea se dezvoltă într-un cadru parodic, ci, îndeosebi, pentru că îi este opusă făptura paşnică şi naivă a lui Aricel, erou decis să cîştige „o bătălie cum n-a mai fost să fie, fără pistol, fără omor", deşi lupta e evident inegală şi Aricel e înarmat doar cu propria-i vitejie şi, mai tîrziu, cu ţepii dăruiţi de Crăiasa tuturor ţepoşilor. Tot atît de savuroase ni se par atitudinile cuplului din **Oceanul de poveşti.** Dincolo de spiritul ludic şi umorul inconştient al unei replici date absurdului şi, în fond, cusurului moral, poate fi desluşită ironia de autor. Ea rămîne însă a fi sesizată doar de cititorul adult, fără să tulbure cu nimic orizontul luminos al inocenţei dinspre care vin toate întîmplările şi toţi eroii Ilenei Stana Bădicel.

Ilustraţia aproape monocromatică a Esterei Takács reia această albastră lumină, în linia unui desen rafinat şi, printr-un efort de adaptare, relansează astfel ceva din spiritul profund al cărţii.

Carmen FEIER

* Ileana Stana Bădicel, **Geană-Azurie**, Editura Facla, 1989.

AVRAM CORCEA [1868—1951]

Printre importanții culegători de folclor din Banat, se înscrie și Avram Corcea, care, încă din tinerețe, a avut merituoasa preocupare de a aduna balade populare (cîntece bătrînești) din comuna sa natală. Născut la 16 aprilie 1868 în comuna Coștei, din părinți țărani agricultori, după ce a terminat cursurile primare în comuna natală, Avram corcea urmează liceul românesc din Beiuș, apoi Institutul teologic din Caransebeș, după terminarea căruia va activa din data de 12 mai 1891, în comuna sa natală, Coștei. Abia reintors în mediul rural de unde pornise, s-a apucat temeinic de muncă și printre primele sale realizări concrete se numără în primul rînd, înființarea unei Reuniuni de citire și cîntare, al cărei președinte a fost timp de 21 ani. În continuare, a luat inițiativa construirii unei Case culturale și a contribuit, cu salarul său pe un an, la construcția acesteia, dînd cea mai elocventă dovadă de generozitatea cu care înțelegea să sprijine și să promoveze cultura națională în rîndul sătenilor săi. Și-a dat sprijinul, alături de unii intelectuali români de frunte din Oravița, la înființarea în 12 august 1907 a stabilimentului de arte grafice „Progresul" din Oravița, unde s-a editat și o gazetă săptămînală cu același nume.

Înflăcărat și devotat cauzei drepte a românilor oprimați din fosta monarhie austro-ungară, editează la Oravița, în 1912, studiul „Nicolae Iorga, îndrumător al țăranului român", sub forma unei conferințe populare, deosebit de folositoare pentru dezvoltarea și cimentarea conștiinței naționale, în vederea împlinirii visului secular al tuturor românilor bănățeni și ardeleni, de eliberare de sub dominația străină și realizarea unității statale. Pentru atitudinea sa intransigentă românească, autoritățile maghiare l-au internat în anul 1916 în lagărul de la Sopron, împreună cu alți intelectuali români bănățeni. După anul 1918 s-a stabilit în comuna Mercina, de lîngă Oravița, unde activează în

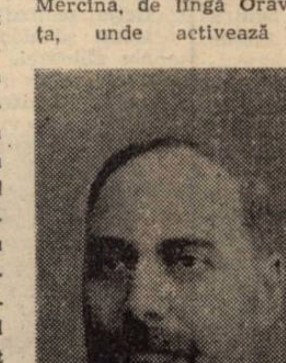

continuare ca membru marcant al „Astrei", depunînd o neîntreruptă muncă pe teren cultural. Moare la data de 9 iulie 1951, în comuna Petroiu, județul Ialomița, iar rămășițele pămîntești au fost aduse și reînhumate în Timișoara.

Încă din timpul studenției, a manifestat un deosebit interes pentru culegerea folclorului local. Astfel, ca student la Caransebeș, a luat cunoștință de strădania profesorului Enea Hodoș (1858—1945) de la Institutul pedagogic (Preparandia) din Caransebeș personalitate culturală marcantă, cu studii de filosofie, litere și medicină, făcute la Budapesta și Viena, care prin intermediul elevilor săi a cules folclor din satele bănățene, l-a ordonat și apoi l-a publicat. Fiind influențat de metoda de lucru a lui Enea Hodoș, începînd din anii 1889—1890, A. Corcea a cules balade populare (cîntece bătrînești), auzite de la un singur rapsod popular din comuna Coștei, lăutarul Vichentie Micu, dirijorul corului de aici, care le știa de la tatăl său. A adunat un număr de 15 balade, pe care le-a publicat inițial în numere succesive ale ziarului „Tribuna" din Sibiu. Mai tîrziu și-a întregit colecția la 20 balade, pe care le-a înmănunchiat și tipărit în anul 1899, la Caransebeș, sub titlul de „Balade populare". La apariție, lucrarea s-a bucurat de o bună primire din partea criticii și mai ales a publicului cititor, întrucît culegerea acestor balade s-a făcut cu multă grijă și respect față de autenticitatea folclorică.

Spațiul restrîns nu ne permite să facem o exegeză minuțioasă a baladelor populare culese de Avram Corcea, menționăm doar că o seamă de folcloriști și istorici literari s-au ocupat pe larg și cu competență de această culegere. Bunăoară, Al. I. Amzulescu, în lucrarea sa „Balade populare românești", vol. III, reproduce un număr de nouă balade publicate de Corcea, pe care le categorisește astfel: 4 fantastice, 4 vitejești și 1 familială. Ovidiu Bîrlea, în „Istoria folcloristicii românești", iar mai recent Virgil Vintilescu, în „Secvențe literare", fac aprecieri elogioase asupra activității folcloristice a lui Avram Corcea.

Iosif D. SURULESCU

„IZVORAȘUL"

70 de ani de la apariție

În vara trecută, am vizitat din nou meleagurile Mehedințului, cu locul meu de naștere. În acea împrejurare pașii mei s-au îndreptat spre satul Bistrița. Acolo locuiește bătrînul meu prieten Gheorghe Dumitrescu-Bistrița, unul dintre cei mai mari folcloriști români, omul cu suflet bun și grai domol, omul care a muncit o viață pentru cultura neamului românesc. La 15 septembrie 1989, folcloristul va împlini venerabila vîrstă de 94 de ani. Născut la sat, deci în mijlocul poporului, sufletul său a fost mereu alături de popor și de poezia populară. Am revăzut inestimabilul tezaur de la Bistrița, am depănat gînduri și amintiri, m-am răcorit la izvoarele „Izvorașului". Folcloristul mi-a destăinuit faptul că a început să culeagă folclor din anul 1909, pe cînd era elev la Liceul „Traian" din Drobeta-Turnu Severin, la îndemnul profesorului Vasile Vircol. Din dragostea profesorului îndrumător Vasile Vîrcol și prin munca entuziastă a elevului său au fost culese sute de mii de flori din literatura populară și salvate de la pieire.

La 1 iunie 1919, Gh. Dumitrescu-Bistrița scoate primul număr al revistei „Izvorașul". Va fi una dintre cele mai valoroase reviste de folclor, muzică, artă națională și teatru sătesc, din cultura română. „Izvorașul", revistă cu nume simbolic, sugerînd obîrșiile de gîndire și simțire ale poporului, răspîndește producțiile culturii populare, cuprinzînd în paginile ei nenumărate specii ca: doine, balade, cîntece, strigături, proverbe, zicători, anecdote, texte dialectale, povestiri hazlii etc., devenind, astfel, o antologie a minții și sufletului omului din popor. Apărută imediat după Marea Unire din 1918, revista a avut un rol uriaș în consolidarea unității culturale a neamului românesc. Revista era difuzată în toate provinciile românești unite și folcloristul strîngea și publica producții folclorice din toate ținuturile patriei, folosind pentru culegerea lor un mare număr de învățători. În domeniul culturii și al unității noastre spirituale, revista a adus mari servicii neamului românesc sondînd sufletul complex al omului din popor, așa cum spunea Tache Papahagi: „Urmărind cursul unei ape în susul ei, poți ajunge chiar la izvorul sau izvoarele ei. Nu ar fi lipsit de interes, ba chiar ar fi necesar să cunoști natura, mediul fizic al acestor izvoare. La fel și cu urmărirea izvoarelor de poezie populară: cunoașterea structurii sufletești a poporului creator sau, cel puțin, a poporului păstrător al acestei poezii, ne-ar putea oferi fie perspective nouă, fie chiar revelații". „Izvorașul" oferă aceste perspective, aceste revelații, fiind un izvor veșnic viu care alimentează marele fluviu al culturii românești.

Revista a apărut lunar timp de 21 de ani. A publicat un enorm material folcloric literar și muzical, fiind apreciată elogios în țară și peste hotare. Această publicație ne-a purtat peste țări și mări mesajul nostru umanist. Despre revistă, scria în 1933 Ramiro Ortiz, celebrul profesor italian de la Universitatea din Bologna, următoarele: „Opera națională, artistică și științifică pe care o faceți publicînd „Izvorașul" e atît de merituoasă încît de mai multe ori aș fi dorit să vă mulțumesc pentru acest dar prețios pe care mi-l faceți în fiecare lună. Dar voiesc a vă pune în curent cu entuziasmul pe care drăguța revistă a dumneavoastră l-a stîrnit în Eminența Sa Signore Ettore Romognoli de la Academia Regală a Italiei căruia i-am arătat-o. Dl. Romognoli nu este numai un învățat profesor de literatură elină de la Universitatea din Pavia, dar e și un muzician desăvîrșit care compune el însuși muzică pentru reprezentațiile clasice de la teatrul grec din Siracuza al cărui președinte este. Citind muzicile delicioase ale cîntecelor românești a rămas așa de cucerit de farmecul lor încît m-a rugat să-i trimit cîteva numere din «Izvorașul»". Ramiro Ortiz îi mai scrie folcloristului Gh. Dumitrescu-Bistrița și din Padova, în 1939, anunțînd că a primit și numărul festiv al revistei și toate celelalte numere, încît acestea constituie un prețios material pentru cursurile lui universitare cît și pentru studenții care își vor alege teze din folclorul românesc. Tot în 1939 Silvestru Popescu din Michigan — America scria folcloristului: „Vă rog a nu mă uita, și din cînd în cînd trimiteți-mi toate numerile ce au mai apărut, ca să mai pot fi și eu în curent cu sufletul neamului din țara mumă". În 1936, Traian Mărghiticeanu din Novo Selo (Iugoslavia) își manifesta dorința să colaboreze la „Izvorașul": „Vă trimit alăturat un buchet din floricelele noastre de pe aici, ca să le puneți pe valurile „Izvorașului", iar el cu unda-i lină să le ducă mai multora frumusețea lor". În 1939, Nicolae Iorga nota în ziarul „Neamul românesc": „Revista ,Izvorașul' este una dintre cele mai utile publicații pentru cultura poporului". Am citat doar cîteva opinii asupra valoroasei reviste „Izvorașul" și a prestigiosului ei conducător, folcloristul Gh. N. Dumitrescu-Bistrița, scoase, într-o zi însorită din vara trecută, din arhiva atît de îngrijită la care folcloristul lucrează cu energie, pentru a pune totul la punct. Folcloristul mi-a destăinuit că a strîns corespondența din 1919 în 8.045 dosare ce cuprind 53.715 bucăți. La vîrsta de 94 de ani, pildă de muncă, modestie și patriotism, folcloristul, decorat cu ordine și medalii ale R.S.R., este înconjurat cu sinceră simpatie de toți cei care-i cunosc opera și-i admiră munca de o viață.

Prof. Dumitru BOBOȘA

„Pe-un picior de plai..."

Condeierii țărani și folclorul (II)

Actul de creație al unor scriitori țărani nu este încă diferențiat de cel folcloric. De pildă, Gheorghița Măleanu, țărancă din județul Vîlcea, mărturisește într-un interviu că își cîntă în gînd versurile, înainte de a le așterne pe hîrtie: „Uneori scriam numai titlul poeziei. Apoi mă gîndeam mai multe zile în șir la poezie, după care o „cîntam" și o transcriam în caiet. Așa s-a născut, de exemplu poezia „Te cînt pe plaiuri" (interviu realizat de Emil Șimăndan, publicat în caietul „A treia întîlnire a scriitorilor țărani din România", Arad, 1980).

Cea mai mare parte din categoriile creației orale sînt cîntate și, în general, actul de creație al acestora este legat de cel al „interpretării" lor, de **performanță,** ca să folosim termenul adoptat de folcloristica din zilele noastre. Este cît se poate de sugestivă constatarea reputatului etnomuzicolog Constantin Brăiloiu despre rolul melodiei în componența sincretismului folcloric. Pentru creatorul popular, melodia „nu prinde ființă decît în clipa cînd este cîntată". Și odată cu ea e zămislit și textul cîntecului. Numeroși folcloriști au arătat că, întreprinzînd culegeri de folclor, au fost surprinși de faptul că „informatorii" lor nu puteau să le dicteze textul; ei simțeau nevoia să cînte, pentru a reuși să reproducă, fără goluri, creația solicitată. Există, deci, o legătură organică între text și melodie, sincretism care se realizează în actul propriu-zis al creației folclorice, persistînd, apoi, în timpul „performanței".

E semnificativ și faptul că scriitorii țărani nu aveau reprezentarea grafică a versului. Bunăoară, despre condeierul țăran bihorean, Partenie Bara, există mărturii, din preajma celui de-al doilea război mondial, referitor la felul cum își „punea" pe hîrtie poeziile. Învățătorul din localitatea Lunca — satul natal al poetului țăran — relata că primele poezii ale lui Partenie Bara erau scrise, nedelimitîndu-se versurile: „Erau versuri scrise fără șir, dar de la primele rînduri se evidenția un ritm perfect, cu o rimă bine aleasă și nu i-a fost greu să le transpună, fără să le modifice, în versuri obișnuite" (Ion Bradu, „Poeți țărani bihoreni", în caietul „A treia întîlnire a scriitorilor țărani din România", 1980, p. 62). Același lucru l-a sesizat și C. Brăiloiu, arătînd că a observat, la unii interpreți populari care își scriau cîntecele, că ei le redau grafic, în rînd continuu, ca în proză.

Tot astfel, în șir continuu, își scriau și unii soldați (fii de țărani) cîntecele de cătănie, în timpul primului război mondial. Concludente, în acest sens, sînt unele materiale din arhivele folcloriștilor care au alcătuit culegeri de cîntece de cătănie. În Banat, un mare merit, în privința publicării acestei specii folcloristice, îl are George Cătană. Cercetarea culegerilor de cîntece de cătănie, relevă aspecte revelatorii privind atît procesul de creație a literaturii orale, cît și actul de „concepere literară" a condeierului țăran. Pînă în prezent, culegerile de acest gen au fost revendicate numai de folcloristică, fapt nu întru totul îndreptățit, pentru că o parte din creațiile incluse în aceste culegeri poartă marca specifică literaturii scriitorilor țărani. Adeseori, înșiși semnatarii unor asemenea scrieri își reclamă cu fermitate paternitatea lor, dîndu-le (uneori expediindu-le prin poștă) folcloriștilor, spre publicare. Ei consideră că acestea sînt „cîntecele lor". Dar, în general, ele sînt niște scrieri constituite din preluări de „formule călătoare", motive, secvențe sau chiar cîntece întregi din patrimoniul liricii populare, înnădite potrivit binecunoscutei funcționări a contaminării, care este deosebit de puternică în folclor. Că autorii acestor scrieri își revendică dreptul de paternitate literară nu e de mirare. Se cunoaște că nu o dată folcloriștii au confirmat că unii informatori („performeri") populari susțineau cu naivitate că sînt ale lor anumite cîntece, ce erau în circulație folclorică. Există, în acest caz, în viziunea populară un paradox al relației dintre anonimatul și paternitatea creației.

Care ar fi treapta hotărîtoare a desprinderii condeierului țăran de predecesorul său — creatorul anonim? Cercetătoarea Stanca Fotino preciza că: „Poetul (*țăran* — n.n.) nu mai comunică cu sine ca în cîntecul liric popular, ci comunică cu lumea, căutînd a se situa în sfera de interes a acesteia" („Scriitorii țărani în contextul fenomenologic al culturii contemporane", în caietul „Întîlnirea scriitorilor țărani din România", Arad, 1978, p. 8). Aceeași cercetătoare remarca unitatea tematică a creației scriitorilor țărani, aceasta „fiind una dintre coordonatele care amintesc de formalizarea creatului folcloric, în cazul nostru nu o formalizare structurală sau stilistică, ci una tematică" („Ibidem, p. 7). Aceste afirmații vizează, fără îndoială, o stare ideală. Cam prea „intelectualizată", totuși, dacă o raportăm la ansamblul „stării poeziei" condeierului țăran.

Aurel TURCUȘ

Neculai Chirica

PĂMÎNTUL PATRIEI

Pămîntul patriei — cel ce ne naște
din brazdelei c-un capăt pîn' la cer,
pămînt amirosind a grîu și-a fier
pe care Mioița-l veșnic paște —

Pămîntul patriei — un lăicer
în care neamu-ntreg se recunoaște,
răsplin de nesfîrșitul șir de moaște
al celor ce, și-atunci cînd pier,
nu pier —

Pămîntul patriei — icoană sfîntă,
apururea viare și temei,
privighetoar ce în grai ne cîntă
cînd ne scăldăm în veșnicia ei —

El e lumina care nu se stinge
cît timp ne arde-n suflete și-n sînge.

BLESTEM

Cel ce-ar putea uita o clipă, doar,
pămîntul, graiul neamului și țara
vînzîndu-și picătura din comoara
lăsată fiecăruia în dar,

cel ce-ar putea uita cum arde para
pe vatra neamului, din veșnic jar
și, căutînd aiurea alt umbrar,
în graiul d[illegible]ne-și va rosti ocara,

să-și piardă zîmbetul din colțul gurii
și liniștea în tainița făpturii,
să fie frunză spulberată-n vînt

și, mai presus de toate, niciodată
— oricît ar vrea să uite — să nu
poată
uita că n-a uitat acest pămînt!

ÎNCHINARE IANCULUI

Neam de răzeși din partea de moșie
cu bourul în steme și pe scut,
în dulce Tîrgu' Ieșilor născut
din pîrguită românească glie,

îmi plec smerită fruntea și-ți sărut
lumina minții, Maică-Românie,
aici, la Țebea, unde arde vie
o flacără [illegible] dinspre trecut.

Deasupra [illegible] domol își spune
gorunul sfînt străvechea rugăciune
sunînd din frunze șoapte din
pămînt,

iar eu mi-plec genunchii și
privirea
dînd Iancului, așa cum știu,
cinstirea :
ca în Moldova Celui Drept și Sfînt.

CRISTAL DE CÎNT

În mine cîntul nu mai are loc...
... Sînt plin de imnuri ca o
catedrală
în care trubadurii dau năvală
sau ca un tîrg în zi de iarmaroc.

Poemul mi-l alcătui cu migală,
îi pun sub perne flori de busuioc
și-l spăl cu taina singurului foc
la care inima îmi e vestală.

Se desgolește sufletul și zboară
din înlăuntrul meu înspre afară
și de atîta zbor mă înspăimînt

de teamă că și carnea mea,
sărmana,
descoperind surîsul și prihana
se va topi într-un cristal de cînt.

Doina Magheți

SECVENȚA I

Stările decupate pe retină
jocul nostru de-a-mbrățișa copacii
fără teamă și cu ochii-nchiși.

Cum să nu te simt
stingaci și cald
ca atunci
în copilărie
cînd îmbrăcam cîntecul greierilor
în miros de fîn cosit ?

SECVENȚA IV

Cineva mă strigă din mine
trebuie să plec
trupul meu are nevoie de cîntece
prelungi de tulnic
cu pasul ca ninsorile căzînd
fiul meu strigă-n urma mea
că viața seamănă cu-un creion
care descrie un zbor

ANUL NOU CU CERBI

Cina o pregătisem spre miezul nopții
în pădurea de la marginea orașului
cerul se umpluse de păsări uriașe
prin spicele întunericului
cerbii scoteau pe nări
aburi de singurătate și-nțelepciune

Miroslav Rosici

Premiul revistei „Orizont",
la Concursul „POESIS",
Ediția a VII-a, Constanța,
1989

AMINTIREA EROILOR

În ziua aceea
pasărea libertății
s-a înălțat
cu voi,
șoimii noștri.
Fără geamăt,
fără strigăt,
doar mîndria.
Și sîngele ce picură
și se amestecă cu țărîna.
Și libertatea noastră.

Cu ceața,
adusă de înserare,
veni și liniștea.
Zălog ne-ați lăsat
libertatea sfîntă.

METAMORFOZE

Sub fiecare piatră
stă o poveste
despre o devenire.

În fiecare om
stă un stegar
al noilor izbînzi.

În fiecare copil
stă o speranță
pentru zilele viitoare.

În urma noastră
în fiecare zi
rămîne
cîte o pagină de istorie.

PROPUNERE

Dacă
scrisorile s-ar scrie
pe
petale de flori,
fiecare poștaș
ar purta în tolba sa
livezi înflorite.

MIRAJUL COPILĂRIEI

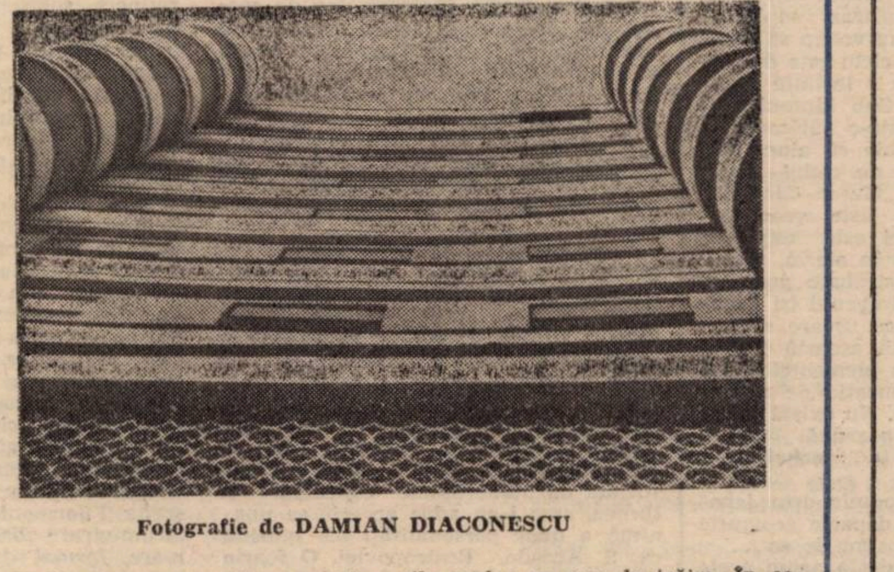

Fotografie de DAMIAN DIACONESCU

Vîrstă maculoasă, a tuturor viselor și aviurilor, privim copilăria, în fiecare etapă a devenirii noastre, altfel. Cu tandră detașare, în prima tinerețe, pentru ca apoi, cu trecerea anilor sentimentul să se metamorfozeze într-o patetică, melancolică nostalgie. Sentimentul copleșitor al tinereții se insinuează pe nesimțite. Există o formulă a copilăriei, după cum există, la fiecare dintre noi, o formulă a existenței. Acest adevăr n-a trecut insesizabil nici pentru marii noștri scriitori. De la eminescianul „Fiind băiet, păduri cutreieram", cu o întreagă posibilă teorie a legăturii indestructibile dintre puritatea ființei umane și puritatea primordială, esențială, a naturii la minunatele „Amintiri din copilărie" ale humuleșteanului ori la paginile de-o incandescentă trăire întru demnitate ale lui Goga, copilăria este intervalul în care se construiește, de fapt, personalitatea omului de mai tîrziu. Înțeleptul proverb al românilor, „Ziua bună de dimineață se cunoaște", își află o frumoasă metaforă în însuși conceptul de copilărie. Veghem asupra copiilor noștri, veghind asupra viitorului. Simbol al țării și al perenității sale, copiii sînt, cum bine se spune, florile frumuseții noastre morale. Ne reflectăm în ei, în privirile lor strălucitoare. După cum ei înșiși sînt o imagine a noastră. O dublă imagine : a ceea ce am fost și a ceea ce vom fi. A ceea ce nădăjduim, prin vremuri, să fim : oameni adevărați, oameni deplini, demni de vremurile eroice pe care le trăim. În copii, în copilărie redescoperim ceva din idealurile noastre de bunătate, de mai bine, de fericire și pace.

Legată de sentimentul purității, copilăria devine, prin ea însăși, un simbol al acesteia. Să ne bucurăm de copilăria fericită a copiilor noștri, de curățenia lor morală și de viitoarea lor demnitate omenească și să le trimitem, și de acest 1 Iunie, gîndul nostru bun.

Mihai CERNEA

DICȚIONAR LITERAR

Vlada Barzin

Poet de expresie sîrbo-croată. S-a născut la 19 august 1940, în localitatea Gelu (Timiș). Este contabil în Variaș (jud. Timiș). Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (din mai 1980). Debutează cu poezia **Oda pămîntului, „Pravda"** („Banatske Novine"), 20 august 1967. Primul volum: **Cînd plesnesc mugurii,** Ed. Kriterion, 1975. A mai publicat trei plachete de versuri în limba sîrbo-croată **(Fluxuri stelare,** Ed. Kriterion, 1979 ; **Comori festive,** Ed. Kriterion, 1983 și **Jurămîntul întinderilor,** Ed. Kriterion, 1987) și o culegere de poezii în limba română **(Nemuririle ierbii,** Ed. Facla, 1984).

Autor care „nu se manifestă spectaculos", V. B. cuprinde în repertoriul său tematic „o arie lirică largă" : de la inspirația din actualitate la confesiunea erotică ori notația „bucolică în esență" (Tomici, 1984). Un motiv predilect — **cîmpia,** receptată vizual, ca peisaj : unul dintre termenii dominanți este **privire** (Dorcescu, 1984).

Figurează în antologia **Spirala de aur** (Poeți sîrbi din România), Ed. Kriterion, 1980.

REFERINȚE CRITICE :

Ivo Muncian, „Banatske Novine", 16 mai 1975 ; Jivco Milin, „Knijevni Jivot", 2/1975 ; Cedomir Milenovici, „Banatske Novine", 22 iunie 1979 ; Cedomir Milenovici, „Banatske Novine", 6 ianuarie 1984 ; Jivco Milin, „Knijevni Jivot", 1/1984 ; Mircea Mihăieș, „Banatske Novine", 26 iulie 1984 ; Eugen Dorcescu, „Orizont", 36/1984; Slavko Tomici, „Orizont", 45/1984 ; Zoran Iovanovici, „Banatske Novine", 3 iulie 1987 etc.

Florin Bănescu

Prozator. În publicația „Arader Kurier" (suplimentul ziarului „Neue Banater Zeitung"), din al cărui colectiv de redacție face parte, semnează cu pseudonimul Friedrich Bernauer. S-a născut la 30 martie 1939, în comuna Armeniș (Caraș-Severin). Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (din februarie 1976). Medic principal la Centrul Sanitar Antiepidemic Arad. Este redactor responsabil la „Viața literar artistică" (suplimentul ziarului „Flacăra roșie" din Arad), la „Orizont arădean" (supliment al revistei „Orizont"), și la almanahul „Aradul literar" (1982, 1983 și 1989). Activează ca președinte al Cenaclului din Arad al Uniunii Scriitorilor (Asociația din Timișoara).

Prima povestire — **Duminecă la tropice** — în „Orizont", 10/1968. Debut editorial cu volumul de proze scurte **Să arunci cu pietre în soare,** Ed. Eminescu, 1974 (premiul de debut al editurii). Scrierile lui F. B. cuprind trei sectoare : romanul **(Anotimp al ninsorilor albastre,** Ed. Eminescu, 1975 ; **Semințele dimineții,** Ed. Eminescu, 1976 ; **Ierni peste tei,** Ed. Eminescu, 1978 ; **Tangaj,** Ed. Eminescu, 1980 ; **Portocale pentru vinovați,** Ed. Eminescu, 1982 **și Drumul gugulanilor,** Ed. Facla, 1987) ; reportajul **(Orele orașului Arad,** Ed. Eminescu, 1978 și **Cartea Mureșului,** Ed. Eminescu, 1986, ambele în colaborare) și proza scurtă **(Calendar pe o sută de ani,** Ed. Facla, 1982 ; **Moara de apă,** Ed. Facla, 1984 și **La Trei Ape,** Ed. Eminescu, 1988). Se adaugă recenzii, cronici sau eseuri în „Orizont", „Contemporanul", „Neue Banater Zeitung" etc. Literatura lui F. B. se organizează pe două direcții tematice : una implicată „în actualitatea imediată, cultivînd divagația lirică, introspecția psihologică", alta, „preocupată a da viață întîmplărilor extraordinare ale unui sat bănățean" (Ungureanu, 1988). Într-un fel, prozatorul „trăiește cu egală participare în trecut și în prezent și această dublă și spectaculoasă apartenență încearcă s-o surprindă (...) folosind proiecția poveștii" (Ungheanu, 1984). Construind „cu rigoare", respectînd „un cod al narării" și „supunîndu-se astfel el însuși unui ritual", F. B. „reconstituie o lume specifică", în care „sistemul de convenții definitorii pentru evocare" impune o „istorie exemplară" (Popa, 1989) : „Topogramele lui Florin Bănescu au întotdeauna mare grijă de momentul istoriei" (Ungureanu, 1988). Cît despre personaje, se poate afirma, generalizînd, că în fiecare dintre ele se caută „o oglindă care să adiționeze un orizont specific de umanitate" (Alexiu, 1980). Pentru F. B. scriitorul este „un cronicar" (Damian, 1989) ; lumea cărților sale se constituie din jocul amintirii : sentimentul că este „depozitarul unei experiențe fundamentale, ce poartă cu sine istoria și memoria unei întregi colectivități, determină mișcarea stilizată (...) a relatării" (Popa, 1989). Îmbinînd tehnici ale „noului roman", cu tradiția prozei bănățene (cf. Alexiu, 1980), alternînd registrul povestirii cu cel al scriiturii poematice, F. B. conferă „valoarea unei apartenențe de ordin spiritual mai largă decît simpla delimitare regională" (Iorgulescu, 1982).

În 1980, Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara.

A tradus (în colaborare cu Ondrej Štefanko) romanul **Maistorii** de Vincent Sikula, Ed. Facla, 1983 ; volumul de povestiri **Moara de apă** a fost tradus în limba rusă (1986).

REFERINȚE CRITICE :

În volume : Laurențiu Ulici, **Prima verba,** Ed. Albatros, 1975, p. 164 ; Cornel Ungureanu, **Imediata noastră apropiere,** Ed. Facla, 1980, p. 229—230 ; Cornel Moraru, **Textul și realitatea,** Ed. Eminescu, 1984, p. 217—220 ; Marian Odangiu, **Romanul politic,** Ed. Facla, 1984, p. 37—38 ; Sorin Titel, **În căutarea lui Cehov,** Ed. Cartea Românească, 1984, p. 193—196. **În presă :** C. Ungureanu, „Orizont", 39/1974 ; Constantin Hârlav, „Tribuna", 49/1974 ; Vasile Sălăjan, „Tribuna", 20/1976 ; Gheorghe Schwartz, „Familia", 2/1977 ; Alexandru Ruja, „Orizont", 9/1978 ; Paul Dugneanu, „Luceafărul", 14/1978 ; Virgil Nistor, „Steaua", 6/1978 ; Ion Buduca, „Familia", 2/1979 ; Lucian Alexiu, „Contemporanul", 39/1980 ; Artur Silvestri, „Luceafărul", 40/1980 ; Ion Arieșanu, „Orizont", 3/1982 ; Mircea Mihăieș, „Orizont", 18/1982 ; Mircea Iorgulescu, „România liberă", 6 iulie 1982 ; Mihai Ungheanu, „Luceafărul", 15/1984 ; Valeriu Drumeș, „Orizont", 2/1987 ; Adrian Dinu Rachieru, „Luceafărul", 3/1987 ; Cornel Ungureanu, „Orizont", 41/1988 ; Ioan Holban, „Cronica", 13/1989 ; Gheorghe Secheșan, „Orizont", 13/1989 ; Ovidiu Pecican, „Contemporanul", 14/1989 ; Ștefan Damian, „Tribuna", 14/1989 ; Gheorghe Schwartz, „România literară", 14/1989 ; Anton Cosma, „Vatra", 2/1989 ; Constantin N. Popa, „Ramuri", 2/1989 etc.

Olimpia BERCA

convorbiri

Cu artista plastică Suzana Fîntînariu

Expoziția Suzanei Fîntînariu, deschisă la galeria „Pro Arte" din Lugoj este o biruință, o strălucită biruință a artistei, atît de nou venită în orașul nostru.

— Stimată Suzana Fîntînariu, sînt interesată de investigațiile dvs. plastice.

— Gravura în lemn, pe care eu o abordez, cu obiectiva ei existență în conștiința generațiilor trecute, păcătuiește fără vină, în circuitul gravurii contemporane românești, prin intrarea ei într-un anumit con de umbră.

Poate din unghiul acesta de vedere — premiul Ex Aequo, obținut în anul 1984 la expoziția internațională de gravură în lemn din Bansko Bistrica (R.S.C.) mi-a pricinuit o mare bucurie. Am simțit că am contribuit și eu la punerea în valoare a acestui gen, care oferă gravorului un material atît de nobil — adică inima, trupul și brațele copacului. Din această cauză eu nu am încercat să creez imagini grafice în linogravură, în ciuda faptului că principiul tehnic este același. O altă chemare am în fața unei plăci de lemn, cu culoarea ei caldă, naturală, cu fibrele ei ușor vizibile, nu mirosul ei de pădure (tei, paltin sau cireș) și alta este starea — aș numi-o chiar de inhibiție — în fața unei bucăți de linoleum.

— Procesul de creație e populat de semne rodnice și stă sub urzeala ordinii lumii. Există, după cum văd, o subiectivitate în alegerea materialului.

— Subiectivitatea mea în alegerea materialului devine foarte importantă în procesul de creație. Această „călătorie" (căci așa aș numi eu procesul de creație), trebuie pregătită în scopul finalizării unor lucrări cu sensuri ideatice și dorință de viețuire a lor în timp. Ori, palpînd în atelier placa de lemn, ea trebuie să-ți transmită o stare de vibrație interioară puternică, să fii conștient că ai pe masa de lucru un fragment din natură, cu tainele și frumusețile ei miraculoase... Tot timpul port în mine răcoarea pădurilor bucovinene de unde îmi trag rădăcinile. Rănesc placa de lemn cu traiectorii de linii infinite, vîrtejuri și structuri grafice, greu de urmărit, straturi de pămînt mișcîndu-se în diferite direcții, un fel de materie semifluidă într-o veșnică mișcare telurică. (Ciclul „Mater—Materia").

— Cele două cicluri pe care le cunosc din creația dvs. „Evadare din geometrie" și „Somnul pămîntului" sînt de factură romantică. Lucrările din aceste două cicluri sînt străbătute de un puternic fior liric. Așadar, revenind la factura neoromantică, care sînt pentru dvs. elementele primordiale ale lumii?

— Și xilogravurile mele, de factură neoromantică, se hrănesc din aceleași elemente primordiale ale lumii: focul, apa, aerul, pămîntul. Între anii 1975—1980 am gravat o serie de „Cascade", această infinită curgere a timpului de sus în jos subliniind ideea de înălțime a adîncului după care a urmat un ciclu „Mater—Materia" și „Somnul pămîntului".

— Care sînt ușițele spre inima creației dvs. ?

— Poate ar fi necesar de știut că atunci cînd simt că aș avea ceva de spus cu mijloacele artei plastice specifice gravurii, cînd presimt că s-ar putea naște o lucrare cu viziune, mister, forță și putere de sugestie, mă pregătesc cu inima și gîndul pentru această „mare călătorie" fără notații plastice concrete. Nașterea unei lucrări înseamnă pentru mine o profundă meditație, o perioadă de visare, o extraordinară mobilitate a imaginației, o întipărire a elementelor de compoziție pe straturile memoriei. Așa s-a întîmplat cu lucrarea „Colina", în care vedeam cum iarba se usucă pierzîndu-și cu regret culoarea pură, vedeam lumina cum își făcea lăcaș în nimbul tărîneî, vedeam ce n-am văzut... și nu desenam, nu schițam. Într-o binefăcătoare zi de atelier, imaginea s-a concretizat pe placa de lemn într-un timp pe care-l numim „cel dintr-o răsuflare".

— Și apoi după acest moment al visării și al veghei ce urmează?

— Urmează apoi lupta cu materialul, cu timpul, tenace, ordonat, artizan, serios și sobru, minuțios, puternic, pentru ca urmele de daltă să-ți descrie și să-ți susțină cu fidelitate ceea ce ai purtat în propria ființă o vreme mai îndelungată. Această descărcare, acest transfer de sentimente și emoții, de viziune, de sensuri ideatice, se produce în gravură lent și aici este — de fapt — reversul de la visare și uitare de sine la un concret dur, chibzuit, o etapă care nu-ți dă voie ca în pictură să fii exploziv și deci nu poți să te descarci imediat. După această acumulare de tip meditativ urmează o curgere lentă și de regulă ritmică, pe o durată mai lungă de timp, fază care te obligă la o educație maximă a voinței, a disciplinei în muncă, a ordinei la o trudă tenace, inclusiv multiplicarea gravurii pe care o execut manual prin milioane de mișcări circulare, cu ajutorul unui instrument metalic banal.

— Expoziția de la galeria „Pro Arte" din Lugoj e o sinteză expresivă a celor două cicluri anterioare. O uriașă cantitate de travaliu artistic răzbate din fiecare lucrare.

— În expoziția de la galeria „Pro Arte" am expus 23 de gravuri. Motivul general străbătut în lucrări este cel al dragonului, preocupare consecventă din ultimii doi ani, cel care se măsoară cu stabilirea mea în Timișoara. Nu vreau să caut sensul mitologic, mă feresc să literaturizez subiectul. M-a atras pentru că nu voiam să pierd. A fost o luptă. Acest ciclu este de factură dramatică și are o infinită bogăție de date plastice. Sub semnul dragonului am pornit într-o călătorie de noapte din care trebuia să alung frica... Spre deosebire de ciclul „Somnul pămîntului" și „Mater—Materia" ciclul „Dragonul" nu este creat sub imperiul meditației ci este exploziv, gestual nervos, mereu în alertă, mereu în apărare. Lumina străbate greu, ca o eclipsă de soare, dragonul își întinde masele de negru cu ușoare sclipiri volumetrice, căci toată această provocare distruge ordinea elementelor din lucrare creîndu-ne senzația de mișcare continuă, generală. Nu există nimic static. Totul este într-o goană.

— Mărturisiți-mi în încheiere o slăbiciune a dvs.

— Mărturisesc că admir arta japoneză, chineză. Cît de departe geografic și cît de aproape mă simt de ea...

— Ce dor îți străjuiește acum orele tale de suflet?

— Acum aș vrea să știu cum aș putea, din „teiul lui Eminescu" să gravez imensitatea spațiului, chaosul din „Luceafărul".

Lirismul lucrărilor Suzanei Fîntînariu devine cînt viril, patetic. Rațiunea biciuie întrebările dilematice. Creatorul conviețuiește cu subiectul și cu motivele sale într-o posesie cathartică, provocînd acel traseu de veghe și de priveghere a timpilor dramatici.

Ana POP SÎRBU

LUNA CULTURII ÎN JUDEȚUL TIMIȘ

• **Între 23—31 mai,** C.J.C.E.S. Timiș, U.C.S. Timișoara organizează „Zilele Universității Cultural-Științifice. Deschiderea a fost marcată prin lucrările simpozionului „Activitatea teoretică și politico-ideologică în strînsă legătură cu viața, cu procesele economico-sociale".

• **24—30 mai :** o săptămînă semnificativă în cadrul „Lunii culturii...": „Săptămîna educației economice și a creației tehnico-științifice" a fost inaugurată printr-un simpozion, „Creativitate, calitate, eficiență" și o expoziție județeană a creativității tehnico-științifice.

• **„Zilele cărții pentru copii"** se intitulează seria manifestărilor desfășurate în perioada 27 mai — 2 iunie la toate sediile bibliotecilor orășenești, comunale și școlare sătești.

• **Centenarul Eminescu** e marcat, la Biblioteca județeană printr-o expoziție documentar-bibliofilă, „Mihai Eminescu — Luceafărul poeziei românești".

• **Continuă seria „Săptămînilor educației politice și culturii socialiste"** de pe cuprinsul județului Timiș. Orașele Deta și Sînnicolaul Mare sînt inițiatoarele și gazdele unor complexe manifestări, precum, de altfel, comunele Teremia Mare și Lovrin.

• **La Tomești** a avut loc consfătuirea-dezbatere a cenaclurilor literare timișene, la care au participat numeroși scriitori, membri ai Asociației Scriitorilor din Timișoara, creatori și membri ai conducerilor cenaclurilor literare din Timișoara, Lugoj, Deta, Făget.

• **Publicația literară „Neue Literatur"**, revistă a Uniunii Scriitorilor din R.S.R. a organizat recent o vizită de documentare în județul Timiș, prilej cu care redactori și colaboratori ai revistei s-au întîlnit cu cititorii, în cadrul unor șezători literare de la Liceul „Nikolaus Lenau" și de la Centrul orășenesc de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" din Sînnicolaul Mare.

„SĂPTĂMÎNA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI TIMIȘEAN"

A început recent cea de-a VIII-a ediție a manifestărilor politico-educative, metodico-științifice, cultural-artistice și sportive, reunite sub genericul „Săptămîna învățămîntului timișean". Vom reveni pe larg asupra lor în numărul viitor al revistei noastre.

Portrete de concert

În 6 mai concertul Filarmonicii „Banatul" a fost un moment de referință pentru publicul timișorean receptiv la acțiunile tot mai inspirate în programarea unor prezențe de ținută artistică în posibile acumulări de ordin calitativ pe viitor.

Horia Andreescu, Alexandra Guțu, Tiberiu Popa și orchestra Filarmonicii au dat viață unor relevante lucrări muzicale de St. Niculescu — „Ison IV", Johanes Brahms „Dublul concert pentru vioară, violoncel și orchestră în la minor op. 102" și P. I. Ceaikovski „Simfonia a V-a în mi minor op. 64".

„Ison IV" încearcă să revalorizeze forme ale unei expresii arhaice, prezente și în cîntarea românească veche. Discursul muzical se desfășoară sugerînd starea devenirii continue, pe care o conține însăși noțiunea de „Ison", efectele de culoare fiind eliminate în favoarea melodiei pure. Avem în această lucrare coincidența tuturor vocilor în unison, cu ramificări spre linii individuale, similar unei teme din gîndirea antică grecească: „Unul și Multiplu", producîndu-se în planul formei muzicale **vibrația sunetului** — alternanța dintre puncte de vibrație nulă și vibrație maximă.

În concertul pentru vioară, violoncel și orchestră în la minor de J. Brahms ne-am reîntîlnit cu binecunoscuta violoncelistă Alexandra Guțu și talentatul violonist timișorean Tiberiu Popa, într-o versiune interpretativă plină de personalitate. Premiera mondială a lucrării a avut loc în 1887, cu celebrul J. Ioachim, la vioară, căruia i-a fost dedicată lucrarea, iar un model de interpretare este considerată versiunea cu George Enescu la vioară și Pablo Casals la violoncel, în concertul din 9 dec. 1937, în cadrul Filarmonicii bucureștene.

În cele trei părți ale concertului, Brahms realizează o sinteză între vechea tradiție a concertului preclasic și concepția modernă a dezvoltării simfonice.

Violoncelista Alexandra Guțu a reprezentat o garanție a succesului, identificarea cu acest instrument făcîndu-se de la opt ani, iar prin munca, de ore întregi, zilnice, de studiu, să urmeze la scurt timp primele interpretări pe scenă. Liceul „I. Vidu" și apoi Conservatorul „C. Porumbescu" au dus la parcurgerea întregului repertoriu violoncelistic de la B. Marcello pînă la A. Honegger și Vieru. Personalitate forjată de numeroasele concursuri și turnee, care i-au adus aprecierea unanimă a unor personalități ale muzicii ca: S. Accado, Rostropovici. O foarte plăcută surpriză într-unul din turnee au reprezentat-o spectatorii din Japonia — Tokyo, care au fost neobișnuit de receptivi și emoționanți la programul de muzică romantică ce i-a inclus pe R. Strauss, G. Faurér, W. Berger. În acțiunile concertistice din cadrul Filarmonicii „Banatul" Alexandra Guțu încearcă să implice și alte forțe solistice timișorene în dublu concerte sau triplu: D. Mihăilescu, S. Petrescu, S. Dogaru, I. Mihăilescu, I. Fernbach.

În biografia tînărului și talentatului violonist Tiberiu Popa, studiul viorii începe la patru ani și jumătate, cu marele profesor care a fost J. Brandaeisz, elev la rîndul său al renumitului pedagog K. Flesch. În timpul liceului i s-a impus o disciplină severă în privința intonației, tehnica instrumentală fiind continuu aplicată pe game, studii, exemplificate memorabil de către profesor. Conservatorul „V. Dima" din Cluj-Napoca și-a adus contribuția creînd o evoluție în repertoriul propriu cît și în privința modului de a vedea dezvoltarea propriei personalități muzicale prin creșterea autocontrolului în cînt, la care se adăuga o documentare muzicală deosebită. „Muzicianul atît valorează cît aude" — „Ascultă ca solist cu urechea celui din sală!" Repertoriul său de concerte și recitaluri cuprinde de la Bach pînă la Prokofiev și Enescu. Virtuțile violonistice pe care le solicită concertul de Brahms? Tonalitatea la minor este incomodă de interpretat și pentru vioară și pentru violoncel. (Toate marile concerte sînt compuse în Re Major). Apar probleme în acompaniamentul orchestrei, lucrarea

muzică

fiind o Simfonie cu soli obligați — vioară, violoncel; probleme dirijorale în dozajul orchestrei, în raport cu soliștii. — Cum este percepută unicitatea momentului solistic? Fixarea dozajelor a continuat în concert prin nevoia (puțin exagerată, spunem noi) de reținere, sobrietate și dozare, în locul spectaculosului, prudență a intervențiilor solistice, pentru a preîntîmpina reacții spontane, ce ar fi afectat (în momente de dificultate tehnică) coeziunea ansamblului instrumental. „Am renunțat deliberat la spontaneitatea interpretativă ce mă caracterizează!", ne spune solistul.

Ideea simfoniei a V-a se încadrează în tematica existențială care se oglindește în tot simfonismul lui P. I. Ceaikovski — dominat de împletirea forțelor implacabile ale destinului, cu libertatea devenirii omului, din care se pătrunde într-o muzică bogată în contraste expresive. Aceste idei generoase convin manierei dirijorale a lui Horia Andreescu, caracterizată printr-o accentuată plasticitate (nu lipsită uneori de o anumită grandilocvență, pe care totuși stilul romantic o implică). În ultimul timp am asistat la prezența pe scena Filarmonicii „Banatul", a unui „triumvirat" dirijoral, în plină afirmare, format din Cristian Mandeal, caracterizat printr-o forță neobișnuită în pătrundere a mesajului muzical, Horia Andreescu printr-o înălțătoare muzicalitate, și Petre Oschanitzky, prin meticulozitatea, precizia, corectitudinea ideilor muzicale, toți trei reprezentanți ai unei adevărate „școli" de tineri dirijori, cultivată și promovată de dirijorul, profesorul și maestrul Constantin Bugeanu ce își șlefuiește pe mai departe alți studenți, pentru „momentul adevărului", ce reprezintă contactul dirijorilor cu scena.

Radu VIORICĂ

eminesciana

„MUNTELE SACRU" ŞI FENOMENUL ABISAL (I)

„A vorbi despre poet este ca şi cum ai striga într-o peşteră vastă... Nu poate să ajungă vorba pînă la el fără să-i supere tăcerea. Numai graiul coardelor ar putea să povestească pe harfă, şi să legene slava lui singuratică şi delicată... Trebuie vorbit pe şoptite... Într-un fel Eminescu e sfîntul preacurat al ghersului românesc... Pentru pietatea noastră depăşită, dimensiunile lui trec mult mai departe peste noi... Muntele începe de jur împrejur şi n-are poteci... Unde nu te poţi urca, te uiţi, şi te mulţumeşti cu cîteva imagini vaporoase... Cum s-ar putea reda portretul umbrei şi al timpului neisprăvit?"[1]. Cu aceste cuvinte îşi începe Tudor Arghezi evocarea lui Eminescu la cincizeci de ani de la moartea lui, privit pe o dimensiune a eternităţii, ca o constelaţie ce fuge mereu, neajunsă în drumul ei de sus, de cei ce de pe pămînt le închină o scînteie, într-o candelă albastră la o răscruce de drumuri.

În opoziţie cu viziunea „muntelui sacru" — „sfîntul preacurat al versului românesc" — în care Arghezi îl vedea pe Eminescu, se află Lucian Blaga, într-o privire rezultată dintr-o anumită construcţie a filosofiei culturii, aplicată de el la fenomenul românesc. Teoria o făcea filosoful în **Spaţiul mioritic,** privind influenţele catalitice şi modelatoare asupra culturii române, pentru integrarea ei în reţeaua determinantelor europene, fenomen specific de „spiritualitate" în complexitatea manifestărilor lui[2]. Ipotetic închipuit ca substrat sufletesc al creaţiilor anonime ale culturii româneşti, „spaţiul-matrice", care integrează peisajul într-un anumit mod de a privi gîndul omului în relaţia lui cu lumea exterioară, face din „abisal" o constantă a sufletului, ca şi cum fenomenul culturii determinată „stilistic" îşi găsea în interiorul său adevărata dimensiune. Dominanta spaţiului-matrice românesc este, după Blaga, „transcendentul care coboară", înclinaţia spre „organic", în toate formele culturii şi artei populare, relevată, ca „fenomen abisal", şi în opera lui Eminescu. Sau, cu cuvintele filosofului: „Un adînc proces, organic românesc, a izbucnit din «tărîmul celălalt», graţie substanţei sufleteşti a poetului în primul rînd, dar nu în mică măsură şi datorită unor înrîuriri străine, care, reduse la ultima expresie, însemnau de fapt un stăruitor apel la el însuşi... Există o «Idee Eminescu», iar aceasta s-a zămislit sub zodii româneşti"[3].

Privind în paralelă cele două aprecieri, a lui T. Arghezi şi a lui L. Blaga asupra lui Eminescu, cele două perspective indică două semne distinctive ale direcţiilor opuse privind relaţia fundamentală între **idee şi imagine** în gîndirea poetică. Într-un studiu care are în vedere „Ideea Eminescu" prin „personanţa" straturilor fundamentale ale operei lui, într-un profil al culturii române, nu istoric-cultural definit, ci abisal-structural, ca modalitate de a înţelege „înălţimile" operei din „adîncurile" ei, răspunsul pentru această relaţie va trebui să-l motivăm mutînd întrebarea la poezia lui Eminescu, din care derivă, în direcţii diferite, poezia celorlalţi doi poeţi.

În orice operă poetică modernă este posibilă explorarea sensului pe o „axă a lumii", în cazul cînd ea are şi condiţia rezistenţei la o explorare complexă a înţelesului ei: **înălţimea şi profunzimea,** una de **sus,** a „cerului", şi alta de **jos,** a „pămîntului", axă care în viziunea gîndirii poetice se însemnează prin cele două funcţii ale poeticului: **ideea şi imaginea,** în moduri diferite de relaţie, enunţate în tratatele istorice de poetică: **idee şi figură** în cele ale antichităţii, **idee şi formă** în estetica modernă, **semnificat şi semnificant** în metodele „noii critici". Într-o astfel de dublă perspectivă urmează să fixăm liniile gîndirii poetice a lui Eminescu, în literatura română, începînd cu scriitorii citaţi.

T. Arghezi considera că „perfecţiunile" lui Eminescu vin, ca toată perfecţiunea, din simplicitate, din „idee" deci, dar nu cea care se arată singură, ca un „concept" gol, ci una căutată, geometrică, pentru că la el „cuvîntul bate odată cu ideea". Lucian Blaga, în schimb, vorbeşte de „atmosfera unică" a lumii poetului, „imponderabile elemente de magie poetică, de-abia simţite, vag întrezărite, bănuite". Ceea ce ar trebui să recunoaştem la Arghezi, este concepţia clasică despre poezie, în care „imaginea", prin substituirea limbajului comun cu cel poetic este o „deviaţie" de la „idee", în aşa fel că prin echivalenţă de sens în actul gîndirii poetice „imagine" este reductibilă la „idee". Sau, cum ar fi spus Arghezi însuşi, comentînd simplicitatea **ideii poetului în diversitatea imaginilor** poetice: „Am smuls cîteva versuri din spaţiul eminescian, ca să fac simţită tresărirea unei alte atmosfere în fiecare vers şi umbra fiecărei imagini căzută într-altfel, după soarele deosebit care o zăreşte. În spaţiul poetului, din bolta lui cea de sus, lumina inundă din toate părţile, divergentă. Haosul e încununat de o horă de aştri lunatici". Iar la Blaga este o concepţie modernă despre poezie, pentru că, spune el, „Poezia lui Eminescu e clădită pe mai multe portative. Ea e plină de complexe «personante», ale unor structuri subiacente, şi în asemenea aspecte trebuie să căutăm pe Eminescu.

Din prima motivaţie a „stilului interior" al culturii, la Blaga, rezultă că „Ideea Eminescu", zămislită fiind din „fenomenul abisal", din „Stratul Mumelor", este ceea ce T. Arghezi numea „Muntele", privit însă din perspectiva inversă a adîncurilor lui nevăzute ale „pămîntului", „muntele sacru" al poeziei române, în ale cărui înălţimi „tăcerile" înconjoară graiul coardelor de harfă, căci, cum este explicată de L. Blaga, această vibraţie, ea vine dintr-o „matrice", dintr-un „adînc" al integrării, al confundării lui cu potenţele stilistice creatoare, sub zodiile româneşti ale „Ideii Eminescu". Care sînt elementele determinante ale spaţiului-matrice al „Ideii Eminescu" va trebui să se vadă în studiul operei poetului, dar de reţinut este de pe acum că „Ideea", măsurată pe înălţimea „Muntelui", nu este o abstracţiune, ci o „realitate", şi deci poetul care apare „sub zodiile româneşti", nu este, istoric vorbind, un fenomen inexplicabil şi imprevizibil în spaţiul culturii româneşti, de vreme ce el aduce cu sine tocmai ceea ce aparţine fondului tradiţiei, „stratului Mumelor", structurat în propria sa operă într-o formă personală, originală, ce depinde de geniul creaţiei lui.

Cu aceste judecăţi de pînă acum asupra modului poetic al „duhului eminescian" n-am făcut însă decît să motivăm cele două aprecieri făcute, în paralel, de T. Arghezi şi L. Blaga, căci pentru fiecare din ei, în descendenţa lui Eminescu, aspectele fundamentale propuse nu concordă cu viziunea propriei lor poezii, perspectivele inversîndu-se. Pentru Arghezi, între Tăcere şi cuvînt se interpune sensul „realităţii", **al urîtului** ce preia funcţiile **frumosului,** în secţiunea stratului poetic central urîtul fiind pragul de **jos** al elanului spre înălţimile sublimului, în viziunea poetică a urîtului sacru. După cum, pentru Blaga, între Cuvînt şi tăcere se interpune o vibraţie care deschide în „interiorul" lucrurilor reale o **transcendenţă** a lor, prin „idealitatea" unui „dincolo: la pragul de **sus** al revelaţiei lui ca **mister**"[4]. Într-un plan imediat de influenţă culturală, pentru Arghezi raportăm la poezia lui Baudelaire „coborîrea" spre abisuri. Poetul **Florilor răului** îşi întemeiază principiul pe o viziune nouă a unităţii lumii, care, dincolo de rupturile „spiritualităţii" şi ale „animalităţii", ale dorinţei de „a urca" şi bucuriei de „a coborî", are sensul reconstituirii fiinţei într-o înfruntare a două postulări simultane, spre Dumnezeu şi spre Satana, într-un spaţiu al diferenţei, revelatoare de sens, în actul poetic care, întreţinînd conflictele între Acelaşi şi „celălalt", face din „alteritate" o conştiinţă a propriei finitudini, gîndită de poet într-o neîncetată căutare a unei treceri[5]. Şi, tot aşa, pentru Blaga, transcendenţa spre mister ca viziune proprie a poeziei lui, o raportăm la „noul stil", care dă poetului misiunea de a pătrunde în inima lucrurilor „prezentificată" în spirit, care menţine funcţia de cunoaştere a poeziei în ginde poetică, în aşa fel că sensul dat de **lucruri** transcendentului este unul de „căutare" a **ideii** în imaginea poetică? Iar la Blaga: În ce fel **transcendentul,** de la **imagine** la **idee** ridicîndu-ne în stratul poetic central, este posibil în **imanent,** sau altfel spus, în ce fel se poate vorbi de o **descendenţă** ca act ce dă sens lucrurilor din interiorul lor, sensul **revelator** al imaginii poetice, opusă **revelaţiei** ca **idee** poetică?

Întrebarea, privind pe Arghezi şi pe Blaga, pentru a ajunge apoi la Eminescu, ţine de „paradoxul" poeziei moderne, care constă într-o **inversiune** a termenilor opuşi, ideea şi imaginea, în constituirea sensului gîndirii poetice. Poezia clasică, în tratatele de retorică ale antichităţii, prelungite prin tradiţia clasicismului pînă în secolul trecut, în rezistenţa ei faţă de înnoirile ivite odată cu romantismul, era concepută ca o concordanţă între „idee" şi „imagine", aceasta din urmă fiind doar o „deviere" a celei dintîi, o figură de exprimare în limbajul poetic, pus în paralelă cu exprimarea directă a limbajului comun. În poezia modernă, „deviaţia" devine o substituţie necontrolată de raţionamentul gîndirii „imaginii" ca „idee". Pentru poetica modernă, termenii opoziţiei nu sînt **substitutivi,** ci **recesivi,** adică unul este „pus" prin celălalt, în aşa fel că termenul „primar", dominant, îl aduce după sine pe cel de al doilea, „recesiv", care, deşi subordonat, dă **semnificaţie** celui dintîi.

Prin acest mod de a pune în relaţie termenii opuşi, ideea şi imaginea, în gîndirea poetică, găsim deci o motivare a **inversiunii** lor în viziunea „paradoxului" poeziei moderne, la Arghezi şi la Blaga. Pentru Arghezi, poet al simţurilor şi al materiei, primul termen, dominant, este cel „material", al „imaginii", într-o „vizualizare" a **realului,** iar al doilea termen, secundar, recesiv, este cel „ideal" sau „ceresc", care dă semnificaţie celui dintîi printr-o ridicare spre un transcendent neexistent, într-o căutare „fără obiect". Pentru Blaga, poet al metafizicii şi al misterului, primul termen, dominant, este cel „spiritual", al „ideii", iar cel de al doilea termen, secundar, recesiv, este unul „real", „pămîntesc", care dă semnificaţie celui dintîi printr-o „coborîre" spre un imanent „transfigurat", într-o căutare a absolutului în transcendenţa „misterului".

Aşadar, şi în cazul lui Arghezi, ca şi al lui Blaga, ca poeţi moderni, viziunea poetică este a Unităţii lumii, ca o căutare din Primordial, pe care poezia tinde să o refacă printr-o neîncetată căutare a unei „treceri", ca reintegrare originară a lumii exterioare în cea interioară; ea are în poezia lui Baudelaire un semn de început, ca o căutare teoretizată de el, ca sens al poeticului, în comentariile la aspectele poeziei romantice, pentru a găsi în ea germenele unei noi forme de gîndire poetică, în care şi constă esenţa poeziei moderne. În poezia romantică a viziunilor „întregului" lumii, dincolo de aspectele particulare, imaginea spune mai mult decît ideea: poezia este o lume **prin cuvînt,** ce devine, din idee, imagine. În poezia modernă, „dincolo" de cuvînt înseamnă o „refacere" a întregului lumii în „ideea" care, inclusă în „imagine", face din „imaginea" însăşi „idee", deci un „dincolo" de cuvînt „în cuvînt": poezia este o lume **în cuvînt.**

Cu această mutare din modernism în romantism, pentru a se găsi în romantism germenele modernismului, în poezia română ne situăm în momentul Eminescu, precursor al lui Arghezi, şi Blaga în cele două direcţii ale filosofiei poeziei lor, cu sensibilitate metafizică diferită, una într-o viziune a **imanenţei,** şi alta a **transcendenţei,** într-un limbaj poetic care, în cele două sensuri opuse ale „alterităţii" în sentimentul „unităţii" lumii, face din relaţia „idei" cu „imaginea" o alternare a „coborîrii" şi a „ascensiunii", în spaţiul gîndirii poetice, prin menţinerea „paradoxului" în coincidenţa **opuşilor,** a **unităţii,** în una şi aceeaşi **lume,** care este lumea **poeziei.**

La Eminescu găsim această dublă funcţie a limbajului poetic: de a spune „altcumva" o „idee", **prin cuvînt,** într-o meditaţie filosofică asupra lumii, şi de a spune „altceva" în „imaginea" lumii, care este ea însăşi o meditaţie asupra lumii **în cuvînt.**

Pentru distincţia între „idee" şi „imagine", rămînînd în „spaţiul mioritic" al poeziei, citîm din versurile poetului această metaforă a „poeticului", pentru sensul alcătuirii lui, în gîndirea poetică, în planul de suprafaţă al comunicării „ideii", din planul de adîncime al structurării ei ca „imagine", în **Panorama deşertăciunilor:** „Turma visurilor mele eu le pasc ca oi de aur / (...) / Una-i lumea-nchipuirii cu-a ei mîndre glori de aur, / Alta unde cerci viaţa s-o-ntocmeşti, precum un faur / Cerc-a da fierului aspru forma cugetării reci". „Oile de aur", pe care poetul „le paşte" în „turma visurilor" sale, sau „florile de aur" ale închipuirii, sînt modificările sau „figurile" limbajului, care, ca „imagini", primesc în comunicarea directă a „ideilor" forma cugetării reci, după concepţia clasică despre poezie, dar care, în romantism, face din poezie un organ de cunoaştere a „inteligibilului" cînd, dincolo de cuvîntul înţeles ca vehicol de echivalare a lor, imaginea spune mai mult decît ideea, prin substituirea lui cu „imaginarul", acesta, la rîndul lui, purtînd semnele realităţii pe care gîndirea poetică o transfigurează în „idealitatea" poetică. Dar la coincidenţa romantismului cu modernismul, imaginarul, din planul de profunzime al imaginii îşi construieşte în planul de suprafaţă al ideii o **lume,** într-o ordonare poetică a lumii prin limbajul revelator de sens, cînd ideea spune mai mult decît imaginea, pentru că, înlocuind ideea abstractă, ea rămîne în ea însăşi imagine, făcînd din poezie un organ de recreere a lumii, în **ideea-imagine** sau simbolul gîndirii poetice.

La Eminescu, în unele poezii, filosofia **poetului** este o meditaţie a filosofului, asupra unităţii lumii în timp şi spaţiu, gîndită ca **univers** între „limitele" existenţei lui, iar în altele este o ordonare poetică a lumii prin limbajul revelator de sens metafizic. După cum, în aceeaşi poezie se pot suprapune aceste două moduri de a gîndi, poetic. După prima modalitate, în unele versuri ale cosmogoniei din **Scrisoarea I,** păstrate în aceleaşi file cu traducerea din **Critica raţiunii pure,** bătrînul dascăl care meditează asupra „limitelor" existenţei în timp şi spaţiu, poartă numele lui Kant, dovadă a referirii directe la filosof, devenit prin reluarea variantelor „înţeleptul" dascăl pe care îl poartă gîndul îndărăt, spre ceea ce mintea omului nu poate gîndi că a fost ceea ce este, dincolo de ceea ce este: „Iar colo bătrînul dascăl cu-a lui haină roasă-n coate / Într-un calcul fără capăt tot socoate şi socoate".

Eugen TODORAN

---

[1] T. Arghezi, **Eminescu,** „Vremea", 1943, p. 7—13.

[2] L. Blaga, **Spaţiul mioritic,** ed. a II-a, 1936, p. 213—226.

[3] E. Todoran, **Secţiuni literare,** 1973, p. 293.

[4] Id. **ibid.,** p. 253.

[5] Jean Burgos, **Pentru o poetică a imaginarului,** ed. Univers, 1989, p. 239.

[6] M. Raymond, **De la Baudelaire la suprarealism,** ed. Univers, p. 384—385.

aniversări

PUNGUȚA CU DOI BANI

Conflictul care generează mînia moșneagului din basm, și în urma căruia cocoșul este alungat de acasă are izvoare mai adînci decît poate părea la prima vedere. Nu doar zgîrcenia dictează babei refuzul de a oferi ouă moșneagului, ci și (mai ales), statornicirea într-o poziție socială care nu-i mai permite, din acest moment dat, înțelegerea valorii germinative a oului. Căci în toate culturile străvechi, oul poartă cu sine o complexă simbolistică procreativă, el fiind, pe rînd, fie oul primordial, din care a luat naștere Universul în întregitatea sa, fie ipostaza, activă sau pasivă.

Am mai putea aminti oul de aur al mult rîvnitei găini din poveste, care nu numai că asimilează puterea de fecundare cu bogăția absolută, dar poartă încifrate în sine însemnele perenității, ale veșniciei, ilustrate de simbolica metalului prețios.

Ceea ce generează conflictul în basmul lui Ion Creangă este tocmai neînțelegerea (aparentă) a acestei valori supreme.

Asemenea personajelor balzaciene care nu înțeleg că menirea banului este aceea de a circula, de a se manifesta și de a se împlini ca valoare de schimb, acumulîndu-l, transformîndu-l, adică, în semn mort, baba din poveste refuză oului valoarea sa supremă, forța germinativă, în contact cu forța virilă, activă, masculină, destinînd toate ouăle consumului.

Nu este însă vorba, nici pe departe, de o neînțelegere ireconciliabilă. Ca în toate basmele lui Creangă, de altfel, tocmai termenii conflictuali oferă soluția rezolvării, prin așezarea lor în alte situații.

Actul bătrînei nu este atît lipsit de cuviință, cît provocator. Bătîndu-și cocoșul, moșneagul îi transferă, practic, virtuțile virilității, chiar dacă, deocamdată, nu și însemnele.

Să ne amintim că în simbolistica japoneză medievală, cocoșul reprezenta virtuțile războinice prin excelență, forța, tenacitatea, cruzimea chiar. Să mai amintim apoi luptele de cocoși, foarte frecvente și foarte apreciate în multe din societățile arhaice, pînă azi, ca semn al înfruntării virile prin excelență.

Pe de altă parte, cocoșul reprezintă, în folclorul românesc, dar și în alte arii de cultură, puntea de legătură între două lumi, acela care alungă forțele întunericului, în zorii zilei, dar și acela care pătrunde în tărîmurile veșnice, așa cum ilustrează obiceiul de înmormîntare de a da de pomană un cocoș, peste mormînt, în acest fel sta-

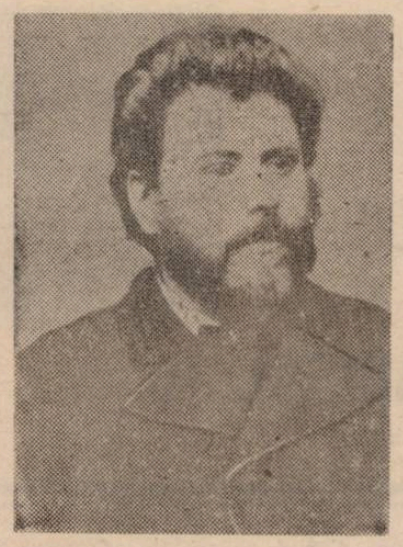

bilindu-se o legătură (simbolică, desigur) între cele două lumi. Să ne amintim că toate ritualurile de inițiere din societățile arhaice au ca punct de plecare moartea din prima sferă de existență și renașterea în cealaltă, a valorilor supreme. Această resurecție permite accesul la toate valorile sacre ale colectivității. Dacă asimilăm, astfel, plecarea cocoșului cu o moarte simbolică, prin dispariția sa (tinerii ce urmau a fi inițiați erau închiși într-o colibă din mijlocul pădurii, dispărînd din viața socială a comunității), putem identifica episodul cu un schimb de valori de la o generație la alta și, după cum vom vedea, investirea următoarei generații cu însemnele procreative, prin transfer magic.

Actul violentării cu care este alungat de acasă cocoșul este unul viril prin excelență. Cocoșul găsește pe drum punguța cu doi bani, dar nu reușește să o ducă imediat acasă, deoarece nu făcuse dovada meritelor care i-ar fi permis aceasta. Cu alte cuvinte, el este supus unor probe inițiatice, războinice, care, trecute cu bine, îi vor asigura de acum înainte un loc printre bărbații comunității. Bărbăția apare, astfel, în societățile tradiționale, o calitate nu intrinsecă, în funcție de sexul nou-născutului (fapt întîmplător), ci un bun dobîndit, în urma unor acte de curaj și de îndrăzneală, care oferă astfel virilității un caracter dobîndit, statornic, definitiv.

Pe de altă parte, bătrîna și găina sa reprezintă un alt aspect al transferului simbolic de care aminteam. Elementul feminin este pasiv în toate societățile culturale străvechi. El generează conflict între adversarii de sex opus, înfruntarea dintre adversari avînd întotdeauna drept răsplată supremă grațiile rîvnite ale unei alese.

Observăm că și în basmul **Punguța cu doi bani,** după ce va fi generat conflictul, găina iese din scenă. Ea rămîne în continuare prezentă, însă, prin dorința neastîmpărată cu nici un chip a cocoșului, de a se întoarce acasă cu trofeele dobîndite în urma actelor de vitejie, și, mai ales, cu acela suprem, al bărbăției dobîndite și (re)descoperite de o nouă generație.

Găina, aflată în prim-plan în debutul basmului, rămîne în plan secund, cocoșul aducînd acum bogăție, putere, elementul feminin după ce va fi fost cucerit, dispărînd din sfera de interes a vieții sociale din societățile tradiționale.

Gheorghe SECHEȘAN

plastică

Mereu tînărul Alfons Vezoc

La ultimul său vernisaj, Alfons Vezoc prezintă cu aceeași prospețime coloristică, în aceleași armonii perceptibile multisenzorial, o multitudine de alternative tematice, în ulei și pastel, extinzîndu-se de la exuberanța celor mai largi spații naturale pînă la rigurozitatea morfopsihică a portretului.

Mai mult ca altădată, am fost tentat să descopăr, în plastica sa actuală, relația dintre creator și obiectul creației, dintre influxul și efluxul de substanță și aceasta.

Elementul principal de eflux, de revărsare personală, se descoperă mai ales în forța de individualizare a temei, în refuzul monotoniei. El știe, din investigațiile anterioare, că fiecare colț de natură conține nenumărate valențe picturale, în funcție de orar, de incidența plasamentului, de luminozitate, de schimbările dinamice ale spațializării. De aci pornește o altă particularitate a propunerilor sale și anume simbioza organică dintre vibrația interioară și interpretarea ambientului, care include amprenta candorii și a generozității, preschimbîndu-se într-un manifest discret, rostit în surdină, împotriva degradării naturii.

O altă coordonată a lui Vezoc, cel de ieri și cel de azi, e reprezentată de dorința de a scoate din anonimat peisajul citadin, un citadin pulsatil, nesufocat de expedierile în medievalism, nestrivit nici de zăpezile abundente dar nici de exploziile de verdeață.

Cea de-a doua intenție care m-a provocat la vernisaj și pe care o simțeam că așteaptă rezolvări deopotrivă din partea spectatorilor (Vezoc nu se poate plînge că nu are destui admiratori), a fost aceea de a descifra — la modul colocvial — ceea ce e constant și ceea ce e nou în arta lui Vezoc. Constante sînt: armonia calmă a culorilor, refuzul contrastelor, muzicalitatea de structură ușor arhaizantă, puritatea optică, efectele relaxante, neacceptarea căutărilor epatante și, cu precădere, echilibrul volumelor și măiestria punerii în pagină. Am fi nedrepți însă dacă nu am notifica și înnoirile, căci ele există și trebuie respinsă ideea după care Vezoc a spus tot ceea ce avea de spus. Se simte în unele din actualele sale uleiuri, o nouă dezinvoltură a glisării penelului, care are curajul de a părăsi trăsătura de filigran, prin care pensula intră în concurență cu pastelul, ajungînd la un balans mai liber, în măsură de a regenera prospețimea și lirismul narației, caracteristică aflată de asemenea pe filiație impresionistă. Mai semnalăm interioarele țărănești cu o subtilă vibrație a obiectelor, pitorescul nedezmințit al spațiilor rurale și, mai ales, procedural, un mai mare curaj în folosirea neconvențională a combinațiilor coloristice; devenind mai contrastante ele redau tematicii un plus de vitalitate precum și o mai mare forță de comunicare.

Lucrările lui Alfons Vezoc rămîn, pe mai departe, ferestre deschise către cer, către om și natură, alcătuind un univers al seninătății și candorii, o invitație la poezie și la meditație sobră dar responsabilă, un manifest împotriva agresivității și a poluării morale. Acesta a fost Vezoc, acesta este și, oricît am vrea, nu am putea găsi alți termeni pentru a-l defini.

Prof. dr.
M. DRAGOMIRESCU

Criticul și moralistul

Există cîteva pariuri fatale pentru critica noastră. Nu prea multe, dar cu atît mai primejdioase. Între ele, Caragiale este, de departe, cel mai riscant, ceva mai abitir din toate. Eminamente fatal, ba chiar putem pentru ca să zicem „fatalisim". Pentru că pretinde nu numai o cursă extenuantă de inteligență, o vervă a comentariului fără pasaje de blazare, o viziune capabilă de insolitare și o revuluție exegetică, dar și o tensiune a stilului pusă la încercare într-un greu paradox: comentariul, deși obligat într-un fel la asta, nu poate atinge, totuși, incandescența patetică: nu permite constituția... operei. Ocazionat întrucîtva, deși jenat oarecum, entuziasmul îl apropie pe exeget de confratele Rică Venturiano, făcîndu-l să sară peste fragila delimitație în interiorul rezervației caragialești. Riscul de a deveni personaj este, însă, doar primul dintr-o serie, deși nu cel mai inocent. Exegetul joacă, astfel, tot timpul pe o funie întinsă, împins, dintr-o parte, spre entuziasm, de valoarea operei, și, din cealaltă, spre o atitudine (auto)ironică (și, deci, relativizantă), de spiritul aceleiași. El trebuie s-o aducă de fiecare dată cu un sul subțire și să aibă o diplomație ceva de speriat. Criticul nu-i, în general, un om liber, dar al lui Caragiale cu atît mai puțin. Spre deosebire de mai glorioasa, dar și mai toleranta, eminescologie, caragialogia — spre a fi — trebuie să fie eclatantă. E o condiție minimală, strict necesară, deși, firește, nu și suficientă. Deși cu „metoaghele mogherne totul zace numai în aplicățiune și talentul nu-i doar ghe vreo samă", spectrul ridicolului însoțește ca o umbră a peniței exegeza, înhățînd-o îndată ce nu-i în același timp spumoasă și profundă. Caragiale este singurul nostru scriitor care își triază singur comentatorii, cu toate că n-a fost scutit nici el de nepoftiți. Mircea Iorgulescu are perfectă dreptate: o carte plată despre Caragiale „este o (...) performanță". A sa, din nefericire, nu e, așa încît e regretabil de scurtă, cu atît mai scurtă cu cît nu-i lipsește nici insolitarea exegetică, nici vioiciunea, tranșanța și pregnanța ideilor, nici tensiunea, patetismul și nici chiar (auto)ironia stilului. E mai degrabă un best-seller decît un eseu, fascinantă îndeajuns prin ea însăși și tot mai captivantă pe măsură ce se derulează. Din acest punct de vedere, e o carte neterminată, lăsînd fascinația în punctul ei culminant, autorul însuși fugind îngrozit, cu vorbele lui Tipătescu pe buze: „Ce lume! ce lume! ce lume!". Nu una, ci două lacune — sau vîrtii —, declară autorul însuși, are această radiografie a lumii lui Caragiale, a subsolului și a fațadei sale. Și nici chiar mărunte. Unul este „absența oricărui accent polemic", ceea ce, fiind vorba despre o carte semnată de Mircea Iorgulescu, e nu doar stupefiant, dar și peste poate. Să fi trecut oare peste noapte scrisul său decis, voluntar și tăios, eminamente combativ și inclement, sub zodia toleranței și a bunei vecinătăți cu opiniile contrare? El însuși vecin cu vesela republică podgoreană, să fi părăsit tradiția insurgentă și să-și fi mutat scriitura ascuțită în piața endependenți? Garantăm invențiuni fictive. Mai degrabă exigența conciziei a eliminat, pe de o parte, latura explicit polemică a eseului, iar, pe de alta, autorul însuși a încercat să privilegieze mai curînd complementaritatea viziunii sale decît calitatea ei sistematic opozantă. Dar inervația eseului e profund polemică, deși Mircea Iorgulescu și-a relegat voluptatea contrazicerii din dorința de a juca scurt, scurt. Al doilea lucru care lipsește cărții, este actualizarea ei. Mircea Iorgulescu „cabulipsește" să ne asigure de asta expres, așa că fie: eseului îi lipsește ceea ce mai curînd îi prisosește. Căci fatalmente el este, din această perspectivă, un discurs alegoric. Cu pasagii mai translucide, mai transparente ori mai opace, dar infatigabil și incurabil elocvente. Teza fundamentală a cărții este coerența universului artistic caragialesc, coerență urmărită pe nivele și demonstrată pînă la nivelul celor mai neînsemnate particule. Trăncăneala de suprafață reflectă, astfel, o detracare morală de adîncime, dar această omonimie e consecventă pînă și în planul arhitectural ambiant, el însuși detracat. Alienarea străbate toate nivelele, atît pe cele aparente, cît și pe cele oculte, manifestîndu-se riguros atît **en gros,** cît și **en detail.** Avînd o parte etalată — carnavalul, și una ocultă și diriguitoare — secția, lumea lui Caragiale își pierde caracterul dual în plan moral. Aici omogenitatea sa e cu adevărat eclatantă. Urmărind motivațiile de profunzime ale epifaniilor ei grotești, Mircea Iorgulescu ajunge să iasă din pielea strîmtă a unui simplu exeget, desfășurînd într-o bună măsură un discurs de moralist trimis în delegație în însăși inima infernului etic. El nici nu-și maschează, de altfel, oripilarea, raportul său atingînd adesea o coardă a vehemenței morale. Eticianul este aici sufletul criticului, deși, firește, Iorgulescu nu se avîntă în inadecvare. Dar fuga sa îngrozită din acest infern vesel, taman de la banchetul detracării, cînd coana Joițica se pregătea să-i ofere cupa de șampanie, este un reflex moral. Cel ce fuge nu-i criticul, ci eticianul: primul rămîne fascinat, în vreme ce al doilea fuge zguduit de oroare.

Al. CISTELECAN

orizont arădean

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU
COMITETUL DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ ARAD
ȘI CENACLUL DIN ARAD AL UNIUNII SCRIITORILOR

Ecologie și educație

În urmă cu trei ani, la începutul lunii iunie, timp de cîteva zile Aradul găzduia cea de-a treia Conferință națională de ecologie. Manifestare de proporții, la care au participat peste patru sute de specialiști din diferite domenii, conferința a prilejuit abordarea unui număr impresionant de teme în cadrul celor șapte secțiuni. Dacă pe atunci i-ar fi fost greu oricui să-și formeze o imagine cuprinzătoare asupra problemelor dezbătute, astăzi, prin volumul recent tipărit sub coordonarea lui Stoica Godeanu, Horia Truță și Aurel Ardeleanu — **Ziridava XVII, Cunoașterea și valorificarea optimă a resurselor naturale,** Arad, 1988 — cititorul are la îndemînă o carte de peste șase sute de pagini, valoros instrument de lucru ce surprinde aria preocupărilor specialiștilor din țara noastră și nivelul la care au ajuns cercetările în această sferă de activitate.

Volumul la care ne referim în aceste rînduri cuprinde, într-o primă secțiune, lucrările dedicate ecologiei generale și ocrotirii naturii, comunicări din care se degajă, așa după cum sintetiza și Viorel Soran, ideea optimistă că în pofida influențelor negative pe care le are acțiunea umană asupra naturii, revoluția tehnică și științifică contemporană oferă „un drum încă deschis și posibil" de reîntoarcere „a omului la natură pe o treaptă superioară". Pentru aceasta e nevoie însă de cunoașterea temeinică și respectarea riguroasă a principiilor ecologice fundamentale ale ocrotirii naturii. În această direcție avem la dispoziție noi cercetări științifice, atît cu caracter fundamental, cît și aplicativ în ceea ce privește structura și funcțiile ecosistemelor terestre naturale și seminaturale (secțiunea a doua).

Între ecosistemele care prezintă un interes deosebit pentru viața umană se numără, în mod firesc, cele agricole (secțiunea a treia din lucrare), dar și cele acvatice (secțiunea a patra), probleme deosebite ridicînd ecosistemele create artificial, atît din punct de vedere tehnic, cît și din perspectivă ecologică. Se relevă, astfel, că ecologia omului și habitatul acestuia ocupă un loc prioritar în cîmpul investigațiilor, între cîștigurile dezbaterii din secțiunea a cincea, dedicată acestor probleme, înregistrîndu-se și conceptul de sociocenoză, după cum subliniază academicianul Ștefan Milcu, ori cel de fiabilitate a ecosistemelor, precum și metodologiile verificate în cercetările de teren și experimentale.

Progresele obținute în ultimii ani pe linia perfecționării metodelor de lucru și a tehnologiilor sînt scoase în evidență și în secțiunea a șasea a volumului în care sînt analizate în mod deosebit impactele ecologice ale poluării și epurării, căile de optimizare și de intensificare a acțiunilor vizînd protecția mediului înconjurător. Pentru prima dată în istoricul conferințelor de ecologie, la Arad a fost organizată și secțiunea „Economia și organizarea protecției mediului înconjurător" (secțiunea a șaptea, ale cărei comunicări nu sînt cuprinse în volumul despre care discutăm aici, ele urmînd să fie publicate într-un caiet de studii de către Institutul de ecologie socialistă).

Prin întreaga sa tematică, lucrarea se constituie într-un puternic imbold educativ, militînd pentru formarea și dezvoltarea, la scară de masă, a unei conștiințe ecologice, pentru revizuirea atitudinii și statutului omului în raport cu natura. Omul trebuie să învețe, să fie educat că nu-i suficient să-și menajeze numai semenii, ci trebuie menajat la fel de mult și mediul în care trăiește, iar în această direcție singura soluție este aceea de trecere de la spiritul de cuceritor al naturii la acela de asociat al ei.

Ioan BIRIȘ

Primăvara merge la teatru... (III)

A dat teiul în floare, nici că se putea adăpost mai potrivit pentru (binecunoscuta) Pupăză. Nemulțumită, totuși, aceasta s-a strămutat (cu tei cu tot) la Teatrul de marionete : „Amintirile" lui Creangă au devenit, grație dramatizării lui DOREL SIBII, un fermecător spectacol. Lumea fascinantă a copilăriei marelui povestitor și-a găsit loc pe mica scenă, de acolo fiind gata să (re)pornească, plină de prospețime și strălucire (dată de cuvînt), în lumea cea mare. Marionetele „trăiesc", fiind însuflețite de spiritul lui Creangă, micii spectatori se lasă furați de isprăvile lui Nică, spectacolul este unitar și la aceasta au contribuit : experiența lui Dorel Sibii — care a știut să păstreze inalterată pecetea humuleșteanului, „legînd" cu abilitate episoade bine alese ale „Amintirilor din copilărie", el fiind, altfel, un remarcabil nume în literatura pentru copii, regia semnată de Francesca Simionescu (măcar că sînt și unele ezitări în cursul spectacolului), scenografia Zoei Eisele Szücs, ilustrația muzicală a lui Nicolae Bălan și, în sfîrșit, excelenții artiști Carmen Mărginean, Julieta Corbu, Adela Gheorghe, Ileana Tat și Alexandru Mermeze. La același teatru, o (altă) „Rază de soare" : spectacol-recital după piesa lui **Al. T. Popescu,** în care Adela Moldovan și Aurica Spirk și-au dezvăluit virtuozitatea (despre laurii lor premiali s-a vorbit într-un număr anterior). Și tot pentru copii (deși nu numai pentru ei), la teatrul „mare", un savuros spectacol după piesa „Cătălin cel drept și iepurașul înțelept", de **Ion Văran.** Cunoscutul actor și-a probat virtuțile de dramaturg, certe. Textul, moralizator fără ostentație, bine gradat, îngăduie bune prezențe scenice unor actori care participă cu vădită plăcere la „joc" ; dintre ei, Mona Țâna, într-o vervă năucitoare, Dan Antoci, Vasile Grădinaru, Călin Stanciu ; o primă apariție (promițătoare) — Dorina Darie, evoluînd cu grație și eleganță.

Am pomenit despre spectacolele de mai sus, ele numărîndu-se printre darurile primăvăratice pentru cei mici.

Alte (bune) premiere : „Cerul înstelat deasupra noastră" de Ecaterina Oproiu și „Audiență la consul" de Ion Brad. Oarecum înrudite, textele ce au fost puse în scena arădeană se despart nu numai prin mijloacele de exprimare artistică ; dacă în primul text, semnat de un dramaturg mereu incitant, cu replică inteligentă și tăioasă, limpede în idee (chiar dacă într-o scriitură aparent încifrată, ori, citeodată, deconcertantă), „cuplul" e realizat pe baza acelorași dorințe, dîndu-i-se oarecari șanse de supraviețuire, ratate din dublă culpă în cele din urmă, în celălalt, semnat de un autor, venit dinspre poezie și proză (și nu oricum), „cuplul" e doar un pretext și este, categoric, condamnat de la început la eșuare. În spectacolul cu piesa Ecaterinei Oproiu, regizat de Dan Necșulea și în scenografia lui Onisim Colta, am avut prilejul să vedem doi actori de primă mînă. Ei și-au sărbătorit, astfel, douăzeci și cinci de ani de teatru. Maria Barboni Petrache a trăit acut drama eroinei sale, care și-a vîndut visul de a ajunge o mare actriță în schimbul iluziilor oferite de un soț care a amăgit-o cu mirajul pămînturilor străine. Ion Petrache, stăpînind toate „uneltele" actoricești, înstăpînește și scena, așa cum ne-a obișnuit ; a trecut cu ușurință de la o stare afectivă la alta, a dezvăluit, pe rînd, „fețele" personajului său. Citindu-l în suflet, l-a „trădat", înfățișîndu-ni-l ambițios și blazat, slugarnic și imperativ, gata la orice pentru a-și atinge scopul, negoțind la nesfîrșit himere, sentimente, vorbe. „Audiență la consul", spectacol ce a evoluat sub bagheta regizorală a unui Constantin Codrescu, îl relevă pe Ion Brad într-o altă ipostază decît cea preacunoscută. Știința aducerii în scenă a unor tipologii umane ține, fără îndoială, mai mult de experiența remarcabilului prozator care este (poetul, deja „clasicizat", își face simțită prezența doar prin unele ecouri lirice — dorul de țară, delicatețea unor simțăminte umane). L-am văzut pe Ion Costea evoluînd cu morgă și tact într-un rol dificil, pe Ion Văran l-am recunoscut în toată-i generozitatea actoricească, creînd un primar omenos cu un fin umor (țărănesc, în sensul cel mai bun al cuvîntului) ; Mihaela Murgu a fost (chiar) „femeia disperată", Constantin Florea un consul care trebuie să le facă și desfacă pe toate, Călin Stanciu un șofer cu inimă de aur, Emilia Dima Jurcă o inteligentă și înțelegătoare secretară, George Șofei un personaj pitoresc, agasant și ridicol în dimensiunile rolului de „soț internațional" ; Teodor Vușcan și Dan Covrig cu Gina Cazan și Maria Barboni realizînd roluri episodice bine conturate, iar Vasile Grădinaru și Mona Țâna „colorînd" spectacolul au contribuit la transpunerea scenică a unui text dramatic bine construit, în care detaliile se adună într-un întreg care poartă un nobil mesaj patriotic.

Florin BĂNESCU

Album liric

(din poeziile premiate
la concursul
„MIHAI EMINESCU,
ARAD, 1989")

BUNICUL

Pălăria lui de pai
Stă rezemată de speteaza
Unui biet scaun.

Fotografia de nuntă agățată în cui.
Toporul ce n-a ruginit în mîinile lui.
Vechea sobiță de tuci.
În spate, peretele scorojit al odăii.

Ce-aș mai putea să vă descriu ?
Surîsul lui orb ?
Mîna sa tremurîndă ?

POVESTE DESPRE O FATĂ FRUMOASĂ

Nici nu știu cînd am descoperit-o
În mulțimea care aștepta răbdătoare
sosirea metroului
Nici nu știu cînd am intrat
împreună în vagonul gălbui
Cu o ușoară crispare în suflete
Pricinuită de fugara atingere
a umerilor
Nici nu știu cînd am urcat
la suprafață
ca o apă cristalină
pe care plutesc pești
argintii și plante
multicolore,
ducînd la lumină
cel mai iubit
și cel mai visat cuvînt :
p a c e a !

Cînd ne-am privit pentru
prima dată
Ochi în ochi
Dorință în dorință

Virgiliu Cătălin BRĂESCU,
elev, București, premiul II

COPIII LUMII

Copiii lumii
au inimile
trăsăturile blinde ale feței,
mîinile muncite.
Dacă aș putea, aș face tabloul
să vorbească
în glasul tău domol.
Desigur, voi face tabloul
și vei sta în cea mai mare expoziție
din lumea mea !

SINGURĂTATE

Lui EMINESCU

Singurătatea
înconjoară lumea
ca un val ;
fiecare om
își poartă singurătatea
lui.

Adrian S. BODEA
elev, Arad, Premiul Consiliului
Județean Arad al Organizației
Pionierilor

MAMA

Știi, cred că odată
am să pictez un tablou,
în care vreau să cuprind :
cerul din ochii tăi mari,

PATRIA MEA

Am învățat să-ți cunosc suspinele...
Și dorurile tale le știu
Din tălăngile oilor
Și din nechezatul cailor.
Mi le-ai trimis prin vorba vîntului
Și prin foșnetul frunzelor aurii.
Crișul Alb, prin susurul lui, mi-a
spus
Că ești frumoasă.
Și Mureșul mi-a spus aceleași vorbe.
Iar cetățile tale
Mi-au povestit trecutul tău —
Patria mea.

Adriana BABA,
elevă, Ineu, Premiul Consiliului
Municipal Arad al Organizației
Pionierilor

cronica literară

EMINESCU

Cu **Opere vol. XVI** * se încheie Ediția Națională Eminescu. Pentru ca ediția să fie completă, mai trebuie să apară volumele X și XV, lucru posibil de realizat încă în acest an centenar. Ediția critică întemeiată de Perpessicius a fost în continuare îngrijită de un colectiv de cercetători de la Muzeul Literaturii Române. Dimitrie Vatamaniuc este responsabilul secțiunii de corespondență și documentare și comentariile, Petru Creția este responsabilul filologic al ediției, transcrierea filologică a textelor fiind asigurată de Oxana Busuioceanu, Simona Cioculescu, Anca Costa-Foru, Claudia Dimiu, Aurelia Dumitrașcu, Alexandra Surdu.

Dimitrie Vatamaniuc realizează, la începutul volumului, o amplă **cronologie** (1850—1889) care prezintă datele privind viața și opera lui Eminescu pe baza documentelor și a primei publicări a scrierilor sale. În „Lămuriri asupra editării corespondenței și documentelor", D. Vatamaniuc precizează: „Corespondența și documentele pe care le tipărim în acest volum acoperă perioada 1864—1889 și se constituie într-un **jurnal** în care se reflectă preocupările poetului în etapele succesive ale activității sale. Capitolul cel mai extins îl formează corespondența oficială cu instituțiile din vremea sa. Corespondența cu membrii familiei, I. Negruzzi, T. Maiorescu, I. Slavici și alte cîteva persoane se interferează cu cea oficială, împlinind îndeosebi biografia sa intelectuală și sentimentală". **Cronologia** nu este o simplă înșiruire de date, cum s-ar putea crede la o superficială privire, ci structurează coordonatele unei biografii a lui Eminescu, care va integra informații, înainte necunoscute. Volumul cuprinde multe reproduceri după manuscrise și documente, ceea ce aduce un plus de siguranță asupra exactității acestora și, totodată, conservă în ediție ceea ce, cu trecerea timpului, se poate deteriora.

Desigur, unele scrisori sau documente au mai fost publicate în reviste sau în edițiile apărute, de la **Scrieri politice și literare** (1905) de Ion Scurtu, pînă la **Eminescu în documente de familie. (Documente literare — 1977)**, de Gh. Ungureanu, prezentate, de altfel, în „Tabloul edițiilor". Publicarea, însă, integrală a tot ceea ce se cunoaște pînă acum din corespondența lui Eminescu este de natură să permită o viziune complexă și completă asupra personalității sale. S-ar putea să mai existe scrisori în arhive particulare, care nu ar putea aduce, însă, o modificare substanțială.

Volumul cuprinde, mai întîi, pe ani, **corespondența trimisă**. Aici D. Vatamaniuc a inclus și rapoarte, procese-verbale, circulare din timpul revizoratului școlar, precum și tabloul general de organizare (și reorganizare) al „școalelor rurale" din cele două județe. Între **corespondența trimisă** și **corespondența primită** se intercalează **documentar I—II**, cuprinzînd documente importante referitoare la poet, cu foarte multe reproduceri. Cele mai multe scrisori le-a primit poetul de la Veronica Micle. D. Vatamaniuc opiniază că această corespondență, dacă s-ar fi păstrat în întregime, ar fi însumat cel mai mare număr de scrisori adresate unei persoane particulare. Asupra acestui roman epistolar erotic s-a mai insistat.

Cele mai vechi mărturii din cadrul corespondenței oficiale sînt cele din timpul activității de la Botoșani (1864). D. Vatamaniuc observă că în cele două trupe teatrale (Iorgu Caragiali și Mihai Pascaly), Eminescu a îndeplinit și oficiul de secretar, „neatestat în documente administrative", întocmind diverse acte către foruri oficiale. Extrem de sugestive și revelatoare pentru atitudinea de înaltă ținută patriotică sînt textele din timpul studenției referitoare la pregătirea serbării de la Putna. Documentele din perioada revizoratului școlar ni-l înfățișează pe Eminescu preocupat de soarta școlii cu aceeași dăruire și pasiune pe care le-a dovedit în orice activitate unde și-a pus întotdeauna o parte din viață. Sînt aici idei ce vor reveni în strălucitoarea sa publicistică de la „Timpul". Apreciind în comparație corespondența, editorul remarcă: „Dacă pentru corespondența privată avea nevoie de-o anume stare de spirit, nu același lucru se întîmplă în cazul corespondenței oficiale. Personalitatea sa de luptător se găsește aici în largul său. Multe din aceste scrisori stau alături de cele mai strălucite pagini de publicistică". Cu încheierea Ediției Naționale, o nouă pagină se deschide în interpretarea operei eminesciene.

Alexandru RUJA

* M. Eminescu **Opere XVI**, Editura Academiei R.S.R., 1989.

ex libris

Nu știu care teoretician al literaturii va accepta definiția lui Carpentier, după care, toate marile romane ale epocii noastre au început prin a-l face să exclame pe cititor: «Asta nu-i roman!». Dacă-i adevărat că întotdeauna excepționalul anulează seria, iar capodopera o desăvîrșește în această anihilare, tot atît de adevărat este că un „superprodus" — oricît de ieșit din comun ar fi — nu iese din sfera noțională în care a fost conceput. De altfel, nu opera supune teoreticul în astfel de afirmații, ci teoreticul creează aspecte inexistente ale unei opere de multe ori ingenue.

O memorie în evoluție

(ALEJO CARPENTIER: „CONCERT BAROC")

Ce ne oferă deosebit Alejo Carpentier este viziunea cu totul străină față de fenomenul civilizației de pe „bătrînul continent". Într-o așa măsură încît, la un moment dat, lucrurile nu sînt foarte diferite de un text S.F. în care reprezentantul unei lumi cosmice, chiar dacă a citit enorm despre o altă lume și a făcut eforturi conștiincioase de a pătrunde în ea, nu-i poate accepta realitățile decît drept literatură, drept convenție. Situațiile sînt atît de total diferite pentru Stăpînul, bogătaș sud-american provenit dintr-o familie trăgîndu-se din conchistadori, încît, neputîndu-le prinde logica, ele se derulează prin fața sa într-o lipsă a cronologiei reale și a înțelesului acceptat în locurile unde ajunge. Este adevărat, un prim contact poate stabili și este la rîndu-i ușor acceptat, mai ales că vine cu mult bănet, dar mai departe lucrurile nu se mai leagă și Stăpînul dorește să se întoarcă înapoi în lumea din care a venit, singura aptă de a-i oferi o atmosferă respirabilă fără intervenții artificiale. De aceea, multele comisioane pe care trebuie să le ducă din Europa în lumea lui nu vor mai fi procurate, chiar dacă lumea lui trăiește dintr-o deformată preluare a continentului-mamă. Dar ceea ce preia America nu mai este de mult ceea ce predă Europa.

În schimb, servitorul negru va rămîne fără regrete pe bătrînul continent. El, cel lipsit de strămoși din lumea veche, se adaptează ușor și fără prejudecăți. El nu caută o civilizație asimilabilă celei păstrate în sîngele său și n-are de ce să fie dezamăgit cînd această civilizație i se relevă altfel, deoarece transformările pe care ea le-a suferit nu sînt aceleași cu cele petrecute în memoria străbunilor, o memorie și ea în dezvoltare, dîndu-i obiectului drept de viață și de preschimbare.

Uneori muzica dă impresia unei arte ce acceptă mai ușor elucubrațiile. Într-un astfel de univers se încurcă Stăpînul. Dar asta este doar forma. Conținutul este dat de revolta vieții independente a imaginației sale și a străbunilor săi față de cealaltă viață, cea reală și de multe ori mai puțin probabilă decît gravele deformații pe care o memorie neastîmpărată le-a lăsat să crească. Și ca întotdeauna, realitatea ajunge în astfel de cazuri să dea impresia celei mai incredibile minciuni, celui mai fantastic baroc.

Gheorghe SCHWARTZ

S-a înălțat încă o stea

Iarba e aspră și mare. Înaltă. Are în spic maturitatea verii acestui august 1988. La cîțiva metri abia, betonul rece în datoria sa, fierbinte sub arșiță — pista de decolare. Iar noi — Pisica, Vanda și eu — pitiți, prăbușiți în ierburile ușor decolorate, sălcii. Mestec în gură un fir de iarbă... așteptăm. Tunetele prelungi sînt motoarele. Mersul. Glasul lor.

Am descins în această arșiță a Bărăganului, ne-au invitat **băieții** de pe supersonicele de vînătoare. Venim de la Ploiești, am trecut pe acolo să-mi iau fiica (Vanda); de pe cer s-o iau, de pe avioanele de școală. S-o aduc aici, între alte avioane, sub un cer făcut din albastru, necuprins și forța cutremurătoare a acestor avioane „serioase". Și acum, culcați în iarba înaltă, privindu-i... Clipele de stopare, încercare, „amușinare" în pragul pistei. Comanda decolării în căștile radio de zbor și urletul apocaliptic al motoarelor. Flacăra supra-alimentării regimului de forțaj și țîșnirea alcătuirii avion... cum să-i spui ?!: o mașină din oțeluri și dural, ticsită cu aparatură, adăpostind OM, supusă focului propulsor și comenzilor gîndirii și mînuirii omului, care se smulge cu peste 300 km/oră de pe betonul cenușiu...

— A fost tata!...

Stau pitit între fata colonelului și Vanda. Știu că ceva se răstoarnă în copila mea: ceea ce se petrece aici, acum (vede și simte) depășește „știutul despre avioane și zbor" — aici avioanele sunt săgeți, motoarele foc tunător, piloții supremi. Oamenii înșiși...

Dacă ar cădea carnea de pe oasele trupului, prin tortură, dacă oasele s-ar dezlega prin vibrație și rezonanță, ar fi cumplit. Chinuitor. Monstruos. Așa însă (deși aceste senzații încearcă la trecerea imediată a avioanelor), este emoționant și minunat — decolează băieții!

— A fost tata!...

Acum însă...

Un mare „V" (de la victorie, bine-nțeles) rămîne peste cele ce s-au întîmplat. Rămîne titlul ultimei sale cărți! Căci este o victorie zborul (astfel ajuns) și o subtilă victorie neostentativul, dar solidul palmares al pilotului scriitor a zece bineștiute cărți: D.D.: DORU DAVIDOVICI.

— A fost tata... cel care tocmai a decolat!

Aceste puternice avioane se înalță pînă aproape în zarea Luceafărului. Urcînd, ducînd oameni acolo. Pe cei îndrăzneți, neasemuiți, îi duc. Uneori pentru totdeauna. Așa cum de data aceasta. Ei nu cad (chiar dacă se zdrobesc), ei se înalță. Te dor oasele trupului cînd rezonează un astfel de zbor. Și inima te doare. Pentru că ei sunt aproape. Și zborul lor îți este aproape. Și omenia lor, valoarea, modestia, atît de bine ascunse sub costumul zborului suprasarcină... cînd este o suprasarcină să pleci astfel! Pentru că și rămîi, categoric rămîi! Ești, devii astfel alor tăi, al nimănui și-al tuturor. Un fel de stea pe cer...

Aviația pierde un bun zburător, scrierea românească contemporană un scriitor valoros, societatea un om demn, doi copii își pierd tatăl, eu mi-am pierdut prietenul — toți cîștigăm însă o nouă stea pe cer; iată, tocmai a decolat spre...

— A fost tata!...

— Așa-i, Irina (Pisico — îți spun cum îți spunea el), a fost tatăl tău, scriitorul, pilotul de vînătoare, DORU DAVIDOVICI.

Cornel MARANDIUC

Întîlnirile revistei „TEATRUL"

Pentru a doua ediție a întîlnirilor revistei „Teatrul", a fost ales Aradul și nu întîmplător, după cum remarca și coordonatorul spectacolului, distinsul critic de teatru Victor Parhon, ci pentru că în aceste locuri se semnalează o mișcare culturală de prestigiu, o viață artistică animată, existînd destule argumente pentru a le dovedi: scriitori de certă valoare, muzicieni și plasticieni inspirați, actori talentați, precum și o tînără formație coregrafică — „Alter ego" — distinsă cu premiul I în trei ediții consecutive ale Festivalului național „Cîntarea României". Iată, deci, că pe scena Teatrului, vreme de cinci ore am participat la un spectacol de poezie, dans și muzică, spectacol realizat cu reală iubire pentru Teatru, din dorința mărturisită de a prilejui publicului arădean o „întîlnire" cu actori de prestigiu ai „scenei" românești contemporane: **Ion Besoiu** și **Mariana Buruiană, Constantin Codrescu, Ion Miinea, Anda Călugăreanu, Adriana Trandafir, Virginia Mirea** sau mai tinerii **Cerasela Stan** și **Dan Aștilean**. Actorii arădeni **Gabriela Cuc, Ion Costea, Ion Văran, Valentin Voicilă, Dan Antoci, Mona Țâna, Mioara Ifrim** și **Constantin Florea** au fost aplaudați în repetate rînduri, alături de colegii lor, impresionînd prin calitatea opțiunii, prin sinceritatea rostirii unor versuri din lirica noastră clasică, precum și prin interpretarea unor fragmente din cunoscute spectacole.

Prozatorii arădeni **Florin Bănescu** și **Gheorghe Schwartz** au citit cu aplomb cîte o proză umoristică, fiecare inspirată și incitantă, vădind o reală chemare pentru acest teritoriu „minat" al prozei, „minat" zic, pentru că presupune un umor inteligent, subtil, persiflant, un umor nativ, dar trecut prin „școala" marelui nostru umor clasic.

Spectacolul-recital „O rază de soare", premiat, după cum se știe, de ATM, susținut de **Adela Moldovan** și **Aurica Spirk** a reliefat din nou virtuozitatea acestor actrițe-minuitoare ale Teatrului arădean de marionete.

Mircea Micu, scriitor îndrăgit de publicul arădean, **Ion Cristoiu**, organizator al acestor admirabile „întîlniri", în calitate de redactor șef al revistei „Teatru" și dramaturgul **Mihai Ispirescu** au fost prezenți pe scena arădeană în acest spectacol pe care l-am putea numi o „gală a artelor", în acest spectacol care, sîntem siguri, va rămîne multă vreme înscris în memoria afectivă a participanților.

Lizica MIHUȚ

viața asociației

„CTITORII ALE EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU"

În cadrul manifestărilor organizate de Asociația Scriitorilor din Timișoara în cinstea marilor evenimente din istoria Partidului, Patriei și Poporului nostru — cea de-a 45-a aniversare a Revoluției de Eliberare Socială și Națională, Antifascistă și Antiimperialistă din August 1944 și Congresul al XIV-lea al partidului —, pe șantierele Antreprizei de Construcții Hidroenergetice Rîul Mare—Retezat a avut loc o vizită colectivă de documentare a unui grup de scriitori membri ai Asociației, vizită ce a prilejuit un nou și semnificativ contact cu viața și munca eroică a constructorilor, a celor care edifică acest important obiectiv al economiei naționale. Circumscrisă suitei de manifestări ale Asociației Scriitorilor din Timișoara desfășurate sub genericul **„CTITORII ALE EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU"** și organizată în colaborare cu Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al județului Hunedoara și Comitetul de partid al Antreprizei de Construcții Hidroenergetice Rîul Mare—Retezat, vizita de documentare colectivă a cuprins întîlniri cu oameni ai muncii, dezbateri în lumina Tezelor pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român, documentări la diverse puncte de lucru din cadrul șantierului, întîlniri cu cititorii. La sosirea în Colonia Brazi, grupul de scriitori a fost întîmpinat de tovarășul **ing. Viorel Dănilă**, directorul Antreprizei, **Mihai Teleanu**, secretar al Comitetului de partid, președintele Consiliului Oamenilor muncii, și de tovarășul **Ioan Dumitru**, președintele Comitetului sindical. În continuare, a avut loc o întîlnire cu factorii de răspundere, cu alți oameni ai muncii cu rezultate deosebite. Tovarășul ing. **Viorel Dănilă**, directorul Antreprizei, a făcut o largă prezentare a importantului obiectiv hidroenergetic de pe Rîul Mare, ctitorie a Epocii Nicolae Ceaușescu. Au fost evocate momente semnificative din istoria vie a șantierului, realizările deosebite ale oamenilor muncii de aici. La întîlnire au participat: ing. **Viorel Dănilă**, ing. **Mihai Teleanu, Ioan Dumitru**, ing. **Dan Aurel**, ing. **Florin Antal**, șeful biroului de producție, ing. **Dorel Badea**, ing. **Ilie Bota**, ing. **Eugen Dărăban, Valentin Glas**, inginerul-șef al Autobazei, **Zeno Hălmagi**, șeful secției de producție industrială, ing. **Radu Ioan**, șef de brigadă, **Gabriel Ionescu**, inginer-șef mecanic, **Tiberiu Micu**, inginerul-șef al Antreprizei, ing. **Nicolae Mititelu**, șef de birou mecano-energetic, maistrul **Ion Neamțu**, șeful secției de sortare, **Ioan Paralescu**, contabilul-șef al Antreprizei, **Flore Pop**, director comercial, și ing. **Marin Șimon**, energeticul-șef al Antreprizei. A urmat o șezătoare literară care s-a desfășurat în sala Cinematografului din Colonia Brazi, șezătoare în cadul căreia au citit din creațiile lor închinate Patriei, Partidului și Poporului nostru, importantelor evenimente aniversate în acest an, scriitorii **Anghel Dumbrăveanu**, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, **Laurențiu Cerneț, Octavian Doclin, Slavomir Gvozdenovici, Marian Odangiu, Maria Pongracz, Corina Victoria Sein, Mircea Șerbănescu** și **Aurel Turcuș**. Prima zi a documentării colective s-a încheiat printr-o vizită la Castelul de echilibrare a apelor. În cadrul celei de-a doua zile a vizitei de documentare, scriitorii participanți au avut o întîlnire cu oamenii muncii din Colonia Baraj, la care au participat **Ioan Dumitru**, ing. **Dan Cristodorescu**, inginerul-șef al Barajului, și subing. **Gheorghe Grigoraș**, șeful Carierei de Arocamente. A fost vizitat, de asemenea, șantierul Barajului Gura Apelor. Documentarea colectivă a cuprins și alte obiective de interes istoric și social-cultural. La manifestări au luat parte scriitorii: **Anghel Dumbrăveanu**, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, **Aurel Gheorghe Ardeleanu, Laurențiu Cerneț, Radu Ciobanu, Alexandru Deal, Octavian Doclin, Slavomir Gvozdenovici, Alexandra Indrieș, Antoaneta C. Iordache, Marian Odangiu, Maria Pongracz, Neboișa Popovici, Corina Victoria Sein, Mircea Șerbănescu** și **Aurel Turcuș**. A luat parte, de asemenea, tovarășa **Valeria Stoian**, directoarea Bibliotecii județene Deva.

★

Poetul Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, a fost invitatul **„Zilei scriitorilor din județul Olt"**, în cadrul Salonului județean al cărții, ediția a III-a, ale cărui manifestări s-au desfășurat la Slatina, între 26 aprilie și 9 mai a.c. Anghel Dumbrăveanu a avut de asemenea un dialog cu membrii cenaclurilor literare „Balada" și „Metafora" din orașul de reședință al județului Olt și s-a întîlnit, în cadrul unor șezători literare, cu elevii și cadrele didactice de la Liceul „Radu Greceanu" și Liceul industrial textil din Slatina.

M. O.

ochiul magic

UȘILE DIN FILME

Mie, uneori, ușa de la intrarea într-un apartament îmi spune ceva despre persoana (persoanele) care ocupă respectivul „spațiu locativ". Bunăoară, la blocuri, ușile din plăci de parchet (stejar), lăcuit și, probabil, paluxat, mi-au sugerat cel puțin trei ipostaze: un anumit mod de a lua atitudine împotriva stereotipiei; dorința de a etala bunăstarea materială; nevoia de a avea, cînd intri la tine acasă, sentimentul trăiniciei. De curînd, am văzut, într-un blocturn, ceea ce am putea numi „o nouă tendință" în materie de uși: furnir de nuc lăcuit și lustruit, împodobit cu motive vegetale stilizate, asemănătoare celor de pe unele covoare așa-zis persane. Mai adaug, în sprijinul afirmației de la început, elemente precum jumătățile de lei miniaturali, care încadrează, cu trupul lor de bronz sau de alamă, vizoarele; plăcuțele lucrate „artistic" purtînd numele locatarului; ștergătoarele de picioare (încă de o mare diversitate: de la papură împletită, pînă la un soi de mochetă specială, ornată geometric).

Spre deosebire de ușile din viața noastră cea de toate zilele, ușile din filme nu exprimă, ca să zic așa, mai nimic. N-au nici plăcuțe cu numele locatarului, foarte rar sînt prevăzute cu vizoare (cu jumătăți de lei, niciodată), iar ștergătoarele de picioare lipsesc... aproape cu desăvîrșire. (Se pășește, fără fasoane, în casă și, indiferent de starea timpului, nimeni nu se descalță în antreu). Amintesc, totuși, ceva care leagă, într-o anumită măsură, existența noastră cotidiană de „sublimatul de existență" din filme: soneria „bing-bang", foarte răspîndită, acum, pe mapamond. În consecință, am trăit, de vreo două ori, în timp ce urmăream un film la televizor, clipe de derută: nu mi-am dat imediat seama dacă cineva sună la ușa apartamentului din film sau la ușa locuinței mele. Cele remarcate înainte de „bing-bang" pot părea niște amănunte fără importanță. Pot părea... Ca și faptul că, după ce au intrat în propria lor casă, apartament, garsonieră etc., la orice oră din zi și din noapte, personajele nu încuie ușa pe dinăuntru. Deși, precum am tot văzut, în destule situații ar fi fost cazul s-o încuie. Dar ce se întîmplă cînd un personaj sună la o ușă? (Fie cu intenții bune, fie cu gînduri negre). Mai întotdeauna i se deschide ca la comandă, ca și cum cineva ar fi stat de planton după acea ușă. Momentele de așteptare în fața unei uși închise sînt considerate de regizori timp cinematografic pierdut. (Și ce mostre de măiestrie actoricească s-ar putea scoate și din astfel de momente!) Dar ce se întîmplă cînd un personaj forțează o ușă încuiată? De fiecare dată, absolut de fiecare dată, mai cu seamă în filmele de acțiune, ușa cedează la o singură lovitură de picior sau de umăr. În mod excepțional, la două lovituri de picior sau de umăr. În plus, pe chipul actorilor care sînt puși să forțeze ușile n-am sesizat niciodată o cît de mică îndoială că vor reuși. Nici o teamă că s-ar putea să-i doară, după izbitură, piciorul ori umărul. De aceea (pentru că îmi displac atît de mult situațiile neverosimile în filme), îmi doresc să văd măcar o dată, pe ecran, o ușă inexpugnabilă, fie ea și de parchet, fie și de furnir de nuc lustruit...

Iosif COSTINAȘ

UN COR DE COPII

Este cu atît mai dificilă opera artistic-pedagogică a profesoarei **Lava Bratu**, cu cît generațiile de copii pe care-i instruiește în cadrul corului Liceului de arte „Vidu" se succed, firește, aproape vertiginos, formația trebuind reconstituită mereu, cu aceleași eforturi ce depășesc pe cele ale unui dirijor de cor format din adulți. Se mai pun și probleme legate de stabilizarea vocilor băieților, domeniu în care trebuie acționat cu precauție. și iată că actualul cor, pregătindu-se să părăsească în acest an băncile școlii, se prezintă ca un admirabil, perfect instrument de tip madrigalesc, acordat la un registru repertorial demn de o formație profesionistă. Cu dezinvoltură și curaj se abordează piese cu grad sporit de dificultate, cum ar fi acela aparținînd muzicii modale a prelucrărilor de folclor românesc. Glasurile cristaline, de acea supremă frumusețe pe care o are tinerețea doar, se modelează sub conducerea energică a Lavei Bratu, devenind capabile de nuanțări fine sau de emisii conturînd sonorități puternice, catifelate totodată. Rostirea precisă a textului poartă pecetea orelor de canto, ținute riguros. Și cu toată disciplina ireproșabilă, venită parcă din interior, este vizibilă acea bucurie de a cînta, de integrare în ansamblu. Cîntînd fără acompaniament instrumental sau orchestral, virtuțile corului ies cu atît mai mult în evidență; rezultatele muncii acestor copii sînt întrutotul remarcabile, posibilitățile interpretării unui vast repertoriu autohton și universal cu aceeași măiestrie fac dintr-o audiție în spectacol un veritabil act de cultură, dublat de emoția suavă a contemplării vîrstei celor dintîi revelații.

Lucian BURERIU

SUNETUL MUZICII top

3. Sigur, în timp, n-a fost numai cer senin; frații Gibb au știut însă „să se grăbească încet" și, mai ales, să nu abdice de la crezul lor artistic, menținîndu-se pe linia de plutire în pofida convulsiilor modei. Paleta muzicii pop britanice cunoștea în anii '60 o mare diversitate de stiluri și tendințe, de căutări novatoare. Cum știm, societatea de consum favorizînd, din păcate, și apariția substitutelor, simulacrelor, publicul tînăr al acelor ani n-a fost scutit de recrudescența prostului gust. Paralel cu „simulanții": Liverbirds; Casey Jones & The Governors; Eggs-grupuri din a căror primă „strălucire" n-a rămas nici o urmă — se evidențiau formații cu adevărat valoroase, integrîndu-se în spațiul spiritual emulativ al generației „beat" (Manfred Mann; Zombies; Who; Merseybeats; Honeycombs; Freddie & The Dreamers; Searchers). Impactul veroșilor producători de discuri cu „noul sunet" ce putea să le asigure imense profituri materiale a condus la manipularea consumatorilor, în special tineri, prin abile campanii publicitare. Odată ce succesul unei formule stilistice e asigurat, afirmă **Th. W. Adorno**, industria culturală o programează pentru producția de serie încît, arată sociologul american, muzica devine un ciment social avînd ca liant distracția, deturnarea de la scopurile revendicative, dezvoltarea pasivității. Să nu uităm însă că, tot în această perioadă, atît în Anglia cît și în S.U.A. se fac auzite refrenele Protest Song-ului, ale cîntecului contestatar reprezentat cu vigoare de artiști ca **Dylan, Baez, Peter, Paul & Mary, Byrds, Mc. Guire.** Iată că muzica pop devine purtătoarea idealurilor unui tineret căruia societatea nu-i oferea decît perspective sumbre. Chiar piesa **„Dezastrul minier din New York, 1941"** care consacră grupul **Bee Gees** e un cîntec-manifest și nu singurul... La data afirmării Bee Gees îi mai avea în componență pe **Vince Melouny** (chitară) și **Colin Petersen** (baterie). Piesele formației emanau parfumul dulos-romantic al vechilor balade după care tînjeau cei tineri sau mai puțin tineri. **Massachusetts, To Love Somebody, Lonely Days** vor deveni **Millionseller-uri.** La începutul anilor '70 grupul își încetează temporar activitatea. Reporterii scriu despre o „pauză artistică" **(Va urma).**

Petru UMANSCHI

sport

BRAVO, STEAUA!...

...salutăm, și d-aci, triumful campioanei noastre, anume calificarea în finala zeilor, și asta la trei ani după ce și cîștigase Cupa Campionilor Europeni; am avut, așadar, o șansă deosebită de a vedea fotbalul românesc în elita continentală și, implicit, mondială, poziție pe care nu oricine se poate mîndri că o deține; că e vis să joci finala, da, e vis, cum, pe vremuri, prunc fiind, credeam că la un asemenea nivel noi n-om ajunge nicicînd; și, totuși, greu, prin sudoare și tenacitate, prin talent și ardere, Steaua a ajuns o echipă mare, care are clasă și palmares, un stil de joc încîntător, adică și eficient și colorat, bazat pe omogenitatea lotului, ca și pe personalități de marcă, precum Lung, Hagi, Lăcătuș.

...Numai că, dînd cezarului ce-i aparține, ne-am cam necăjit în nocturna de miercuri, Steaua pălind în fața infernalei mașini a clubului A.C. Milan, unde joacă, s-a văzut cum, cei mai buni fotbaliști europeni ai clipei, adevărați monștri sacri, care ar sălta din anonimat orice echipă din campionatul sătesc; cinstit, olandezii și italieni au fost mai buni și cred că nu-i învingeau nici brazilienii, atît de solidă mi s-a părut a fi garnitura lui Van Basten, Gullit și Rijkaard — pe de o parte; pe de alta: primăvara lui Hagi e încă una capricioasă, dată fiind căderea sa din acest anotimp și aproape în toate meciurile de sezon; ne bizuiam mult pe cei trei ai noștri, Lung, Hagi, Lăcătuș, iar dumnealor au jucat ca niște vedete trecute, fără design, cum ar zice un prieten bun și aspru la gură; mult lăudații noștri pomi n-au rodit fructul de aur la Barcelona, și am senzația că nici maestrul Anghel Iordănescu n-a fost în mînă, pregătind meciul cu sfială, temător, cu frîna trasă, încît arareori ne-am dovedit a fi constructori de faze bine rînduite — și nu absența lui Ilie Dumitrescu e pricina, ci lipsa elementului decisiv: munca; de unde trag concluzia că Steaua s-a dus la finală ca în prag de vacanță. Păcat...

Teodor BULZA

cenaclu

În ședința de marți a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont", a citit un grupaj de poeme **Gheorghe Mocuța.** Referatul a fost prezentat de **Daniel Vighi.** Au participat la discuții: **Eugen Bunaru, Carmen Odangiu, Viorel Marineasa, Maria Doandeș** și **Cornel Ungureanu**, conducătorul ședinței. În ședința următoare, **marți, 30 mai a.c., ora 18,00,** va avea loc o dezbatere în jurul literaturii pentru copii. Va citi **Carmen Odangiu** (eseu). ● **Miercuri, 31 mai a.c., ora 18,00,** va avea loc, în sala de festivități de la sediul Asociației Scriitorilor din Timișoara (Calea Bogdăneștilor nr. 19), o seară de poezie cu genericul **Poezia florilor de mai,** în cadrul căreia vor citi din creațiile lor binecunoscuți poeți timișoreni. Își vor da concursul actori ai Teatrului Național Timișoara și soliști ai Filarmonicii „Banatul".

M. O.

din literatura universală

JÜRI TUULIK

JÜRI TUULIK este unul dintre cei mai populari scriitori contemporani din Estonia socialistă. S-a născut la 22 februarie 1940 pe insuliţa Abruka din golful Riga într-o familie de dascăli. Şcoala medie a absolvit-o la Kingisepp de pe insula Saarema, după care şi-a continuat studiile filologice la Universitatea de Stat din Tartu, în specialitatea ziaristică.

În activitatea sa literară, Jüri Tuulik a debutat prin volumul de povestiri **Ora dinaintea plecării (Tund enne väljasõiti). Au urmat volumele : Bătrînul castel. Istoria Abrukăi (Vana loss. Abruka lood, 1972), Problemele de dincolo de mare (Meretagune asi, 1976), Nunta ca la Abruka (Pulmad Abruka moodi, 1979) şi Tragicul de la ţară (Külatraagik, 1981) ş.a. Tuulik a scris şi cîteva piese de teatru : Zero opt (Nuul kaheksa, 1973), Globul hibrid (Hybriidne gloobus, 1982) ş.a. Interesant în acest domeniu este şi volumul Camera cu coarne de cerb (Hirvesarvetuba, 1983).**

PLOPUL

Într-o bună zi m-am hotărît să-i fac o vizită unui unchi care n-a mai trecut pe la noi de vreo trei ani de zile. Unchiul acesta nu locuia departe, casa lui, cu acoperişul alb, se vedea în cealaltă parte a golfului şi cu o barcă se putea ajunge acolo într-un sfert de ceas. „Mai e timp...", mi-a spus tata. Era la fel ca şi bunicul. Venea la noi numai în anii bisecţi, fiindcă în ceilalţi ani obişnuiţi se pot face — spunea — lucruri mult mai inteligente decît sînt vizitele pe la neamuri. Dacă şi tata a spus că mai e timp, atunci eu trebuie să mă duc. Că doar aveam deja cincisprezece ani şi eram un om complet independent. După ce am lăsat barca în apă şi am fixat vîslele la locul lor, aud : în spatele meu cineva respiră gîfîind. Era tata.

„Nu cumva să mă faci de ruşine !", a rostit cu glas întrerupt.

„N-ai nici o grijă."

„Unchiul tău e încăpăţînat ca un berbec."

„Şi eu sînt deja un bărbat destul de mare."

Am rostit aceste cuvinte şi m-am proptit în vîsle. Afară era frumos, soarele strălucea, bătea un vînt favorabil, aşa că mi se părea o joacă să traversez golful. Natural că nici prin gînd nu mi-a trecut să-mi iasă cineva în întîmpinare. Am ancorat şi am păşit sus pe un ţărm abrupt. Uşa casei era larg deschisă, aşa că am intrat înăuntru. Unchiul era în bucătărie, stătea la o masă şi privea fix la pendulul de pe perete. Aşa că am spus :

„Ceea ce văd pe perete este un pendul... Dumneata de ce crezi că e o bicicletă ?" Unchiul s-a uitat la mine mirat, după care din nou şi-a îndreptat privirea spre pendul şi a tuşit : „Înainte de a intra într-o casă străină, trebuie să baţi la uşă."

„Am bătut acum doi ani... Ai uitat deja ?"

„Exact aşa."

„Pînă astăzi au rămas în uşă nişte semne de atunci."

„Nu sînt de la tine. Cele ale tale de mult s-au şters. Întoarce-te şi bate la uşă."

„Cînd voi pleca acasă, atunci voi bate la uşă... Dar ce ar fi să-l pofteşti pe cel ce a venit la voi să ia loc ?"

„Cu un străin nici nu stau de vorbă, darămite să-l mai poftesc să stea jos !"

„Atunci mă aşez fără să fiu poftit..."

Unchiul s-a ridicat în picioare, m-a măsurat din cap pînă-n picioare şi invers... După care a spus :

„Înainte de a te aşeza, totuşi, ai putea să saluţi."

„Ar fi o pierdere de timp. Deseară şi aşa vreau să mă-ntorc acasă."

„Din partea mea, poţi să pleci chiar acum."

M-am aşezat şi am întrebat :

„Cum o mai duceţi ? Şi ce noutăţi mai sînt pe la voi ?"

„Lungeşte-ţi urechile şi ascultă la radio..." mi-a recomandat unchiul.

„Urechile se consumă...", i-am răspuns.

„Tatăl tău se pricepe la tîmplărie... Îţi va meşteri nişte urechi de lemn..."

„Atunci n-aş mai putea să mint. Dacă mint, din urechi îmi iese fum... Ar putea să ia foc cele de lemn."

„Observ că începe să-ţi intre în căpăţînă minte de bărbat..."

„Ai nişte ochi buni ! Aşa ceva vezi şi fără ochelari !"

„Dar nu cumva vrei să te iei cu mine la trîntă ?"

„De ce nu ? Acolo vom avea timp să mai stăm puţin de vorbă..."

„Vino cu mine pînă afară...", mi-a propus unchiul.

Am ieşit afară. De undeva a apărut şi nevasta unchiului, cu cele două fiice. De departe strigau : „Bine ai venit, neamule !"

Unchiul i-a replicat nevestei : „N-ai de ce să-i spui bun venit ! Adu-ne mai bine o bîtă, să vedem cine-i mai tare."

„Nu cumva ţi s-a tulburat mintea?", începu să-l dojenească femeia. „Doar a venit la noi ca musafir !..."

„Ce fel de musafir e acela care nici nu salută ? Să vedem, dacă ştie să salute, ori ba... Ia, găseşte-ne tu un par !"

„De mesteacăn ?", întrebă nevasta unchiului.

„Pe cele de mesteacăn le pun la o parte pentru roţi..."

„De stejar ?"

„Nu, că din acelea fac un butoiaş pentru heringi."

„Atunci din brad ?"

„Din brad vreau să fac un ciubăr."

„Atunci o creangă de ienupăr ?"

„Cu asta aprind focul în saună".

„Atunci o creangă de molid ?"

„Din asta-mi fac pari."

„Atunci din ce vrei ? De plop ?"

„Sigur că da... Din plop..."

Soţia unchiului a dat o fugă pînă-n desiş şi a tăiat acolo o ramură cam de doi metri lungime.

„Cu bucata asta de lemn scot din tine încăpăţînarea..."

„Se prea poate...", i-am răspuns. „Glumeţii-mi plac de cînd mă ştiu..."

Ne-am aşezat pe iarbă, cu tălpile rezemate unele de altele şi cu ambele mîini am apucat ramura de plop.

„Este un lemn slab...", am obiectat eu.

„Una-două îţi arăt eu cît e de tare..."

„Îţi va părea rău că ai ales un pomişor atît de slab..."

„Mai bine trage !", s-a răstit la mine nervos unchiul.

Am început să tragem. Dacă ar trebui să mă compar cu un motor de barcă, aveam în jur de trei-patru cai-putere. Acest joc m-a făcut să rîd. Unchiul s-a roşit la faţă şi a început să gîfîie, la care eu l-am atenţionat că vremea locomotivelor cu aburi a trecut demult şi că acum mecanismele cele mai bune funcţionează pe principiul semiconductorilor. Unchiul nu a răspuns şi continua să gîfîie, aşa că l-am atenţionat să nu se grăbească, fiindcă eu am timp berechet.

„Nu mă deranja !", s-a răstit din nou la mine.

A început să-mi fie milă de el, aşa că am hotărît să tranşez cît mai repede tărăşenia asta în avantajul meu. Am strîns mai puternic bucata de lemn şi am tras din toată puterea. M-a mirat că unchiul nici nu s-a clintit din loc. Mă privea cu compasiune şi mi s-a adresat :

„Nu cumva suferi de reumă ? Sau poate doar mi s-a părut că ţi s-au umflat venele de la mîini..."

Am tăcut. Nu i-am răspuns.

„Asta se poate trata...", a continuat unchiul. „Apa e caldă, aşa că-ţi putem face o baie cu nămol..."

Spus cu modestie, puţin m-am cam enervat şi din nou am pus în funcţiune toţi cei trei-patru cai-putere ai mei.

Unchiul a adăugat : „Motorul s-a oprit ; maşina face grevă."

Apoi am încetat să mai trag. Îmi strîngeam răsuflarea. Aşteptam. A venit rîndul unchiului să tragă. Aşa că a început să se opintească.

de un deget... S-a terminat vara, a început să sufle un vînt rece, din pomi au început să cadă frunzele, însă noi continuam să stăm jos în mijlocul curţii şi să ne înfruntăm trăgînd de bucata aceea de lemn de plop... După aceea, dintr-odată, a început să mi se schimbe vocea... Bine că nu m-am schimbat şi eu... Aşa că într-o dimineaţă rece de toamnă l-am întrebat pe unchiul meu cu o voce groasă : „Ce-i bătrîne ? Am cam obosit ? !..."

Unchiul s-a speriat şi mi-a răspuns imediat : „Trebuie să te duci în oraş şi să-ţi faci buletinul de identitate... Va trebui să întrerupem confruntarea..." I-am răspuns : „Nu mă duc nicăieri, pînă cînd nu te învinge..."

„Ai spus o vorbă de bărbat !...", m-a lăudat unchiul. Şi am continuat să tragem... Din toate puterile... Din toate bărbaţi-puterile. Că doar încăpăţînarea nu-i o joacă de copii !...

Şi zilele mergeau înainte... S-au dus şi rîndunelele, graurii... Au plecat şi cocorii... Şi au început ploile. Ploua de dimineaţa pînă seara. Şi noi tot trăgeam.

După cîteva săptămîni iarăşi a venit la noi nevasta unchiului şi ne-a spus categoric : „Dacă nu încetaţi cu prostia asta, eu chem miliţia !..."

La care unchiul i-a răspuns : „Ce ? Singură nu mai ştii nici să-ţi aprinzi foc în sobă ?"

A căzut şi prima zăpadă. A început să îngheţe pămîntul şi se arătau toate semnele că iarna e pe aproape. Acest

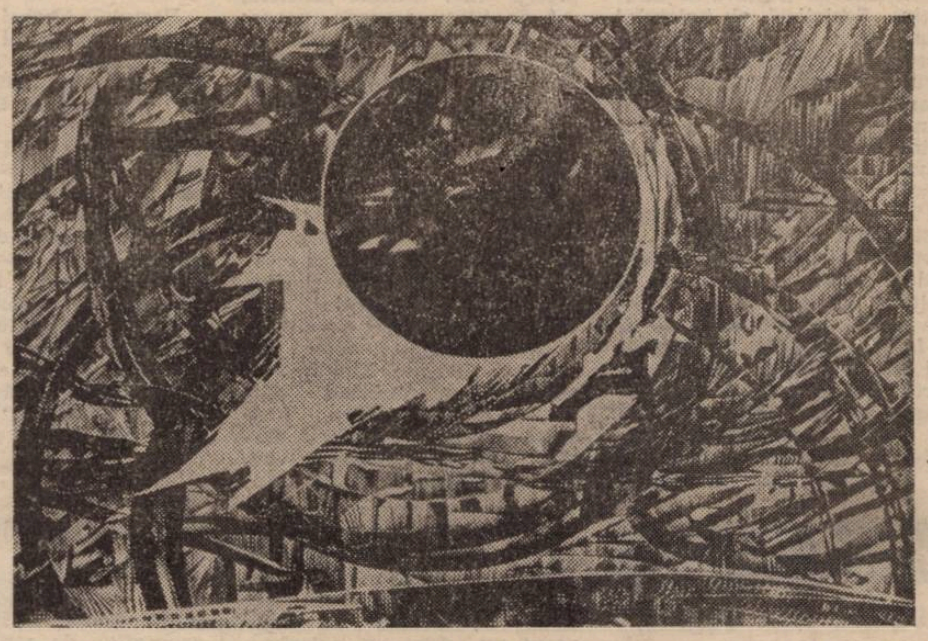

SUZANA FÎNTÎNARU : Fragment din ciclul „Somnul pămîntului"

L-am provocat, propunîndu-i : „Ar trebui să-ţi chemi în ajutor nevasta cu fiicele..."

La care am tras eu. Unchiul însă a întrebat cu compătimire :

„Nu vrei să te duci între timp să mînci puţin ? Eu pot să te aştept..." În clipa aceea a venit nevasta unchiului şi ne-a spus că ar trebui să încetăm cu aceste prostii şi să intrăm în casă.

„Astea nu-s prostii !", nu s-a lăsat unchiul. „Fiecare bărbat trebuie să ştie exact cîtă încăpăţînare poartă în sine... Mergi în casă şi nu ne încurca aici !..." Ne-am aşezat din nou jos şi am început iarăşi să tragem, ba disperînd, ba sperînd în izbîndă. Între timp s-a înserat, a căzut rouă, verişoarele s-au dus la culcare, iar mătuşa s-a plictisit să ne tot certe. „Noaptea va merge mai bine...", s-a auzit vocea unchiului. „Măcar nu ne va deranja nimeni."

Noaptea a fost într-adevăr minunată... Liniştită... Caldă... Pe cer licăreau stelele... Toată lumea dormea şi probabil nimeni pe lume nu ştia că undeva, într-o curte, umedă de rouă, se hotărăşte tocmai în clipa aceea o problemă extrem de importantă : cine-i mai încăpăţînat... Eu sau unchiul ? A trecut noaptea, s-au stins stelele, a răsărit soarele, s-au trezit şi oamenii, însă problema aceea importantă a rămas nerezolvată... La care unchiul a rostit, îndărătnic : „Pînă cînd unul nu cedează, nu ne sculăm de jos". Aşa că am continuat...

A mai trecut o zi, a mai trecut o noapte... Mătuşa s-a plictisit să ne mai certe, verişoarele s-au dus la şcoală, iar unchiului i-a crescut barbă

lucru a început să ne îngrijoreze. Ni s-a părut şi nouă că durează cam mult confruntarea noastră, aşa că am început să ne grăbim, să tragem, să smulgem... Din toate puterile... După aceea, într-o bună zi, din nou a ieşit nevasta unchiului în pridvor şi ne-a comunicat : „Bărbaţilor, azi e ultima zi din vechiul an..." La care unchiul a propus :

„Tragem pentru ultima oară... Să se decidă care pe care !"

„Sînt de acord", l-am aprobat. Unchiul a început să numere : „Unu doi, trei... acum !"

Şi am început să tragem aşa de înverşunat, încît zăpada din jur se topea iar din crengile pomilor cădea jos promoroaca. Unchiul însă număra din nou : „Unu, doi, trei... acum !"

Şi deodată totul s-a liniştit. S-a auzit doar un trosnet jalnic şi amîndoi ne-am trezit căzuţi în fund... După aceea ne-am ridicat.

„Ar fi trebuit să găseşti un lemn mai tare...", i-am spus.

Unchiul mi-a răspuns : „Să-l ia naiba de plop slăbănog !..." După care mi-a pus mîna pe umăr şi mi s-a adresat : „Ceva se va alege de tine..." Iar eu i-am răspuns : „Bună ziua, unchiule !"

După aceea am intrat în casă. Aici deja ardeau luminările sub pomul de iarnă, iar fiicele unchiului cîntau „O, brad frumos..." Era plăcut şi vesel, cum se întîmplă cînd mergi din cînd în cînd în vizită la neamuri.

Prezentare şi traducere de
Pavel ROZKOS

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct)
VIOREL COLŢESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA : TIMIŞOARA, strada RODNEI 1; Telefoane : 3 33 90 şi 3 33 76 (redactor-şef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"

Proletari din toate țările, uniți-vă!

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

orizont 22

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 22 (1161) 2 IUNIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

Pe coordonatele învățămîntului, științei și cercetării contemporane

Întemeierea unei Universități în Banat, la Timișoara, s-a impus cu acuitate, devenind un deziderat al locuitorilor din această parte a țării după Marea Unire din 1918. Și în urma înființării Școlii Politehnice Superioare, bănățenii au continuat să fie preocupați de crearea unui lăcaș de instrucție și cultură în învățămîntul superior cu profil realist, umanist și pedagogic.

Ca urmare a transformării revoluționare a societății noastre, prin grija Partidului Comunist Român, s-au creat condiții favorabile pentru împlinirea acestei dorințe. În anul 1948 a luat ființă Institutul Pedagogic, cu Facultatea de Matematică-Fizică, la care din 1956, s-a alăturat Facultatea de Filologie. Acest institut s-a dezvoltat treptat, prin mărirea perioadei de studii la patru și apoi cinci ani, prin îmbunătățirea planurilor și programelor de învățămînt. În anul 1962 a luat ființă Universitatea din Timișoara, a patra mare universitate a țării, și cea dintîi creată în anii construcției socialiste.

Universitatea timișoreană o considerăm o ctitorie a **Epocii NICOLAE CEAUȘESCU** — epocă de glorie și măreție a României socialiste — deoarece odată cu înflorirea fără precedent pe care a cunoscut-o școala în anii libertății noastre și, îndeosebi, în cei aproape 25 de ani, de cînd în fruntea partidului și statului nostru se află tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, strălucit arhitect al învățămîntului românesc contemporan și Universitatea noastră s-a lărgit cu încă o facultate, cea de Științe Economice, în anul 1967, cunoscînd apoi o dezvoltare impetuoasă. Un inestimabil exemplu în formarea și dezvoltarea personalității noastre științifice ne este activitatea tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, savant de renume mondial.

Actualmente, în cadrul celor trei facultăți (Științe Economice, Științe ale Naturii și Filologie) cu 12 specializări, studiază aproape trei mii cinci sute studenți din țara noastră și de peste hotare, la cursurile de zi, serale și fără frecvență și se perfecționează anual aproape o mie de cadre didactice din învățămîntul preuniversitar și peste o sută de specialiști prin cursuri postuniversitare. Această pregătire și perfecționare este asigurată de un valoros corp profesoral, din care 80 la sută cu titlul de doctor în științe. Sînt asigurate de către R. D. Germană, S.U.A. și Franța lectorate de limbi moderne. Procesul de instrucție și educație din institutul nostru, avînd asigurată o bună bază materială (menționăm o bibliotecă în care există peste 700 mii volume), a urmărit cu statornicie formarea omului nou cu un înalt nivel de conștiință militant-revoluționară, care să posede cunoștințe profesionale avansate în toate domeniile de activitate. În acest mod am înțeles să realizăm îndemnurile repetate ale secretarului general al partidului nostru, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**.

Rezultatele activității desfășurate în ultimii 25 de ani, cu pasiune și devotament, de către toți cei care au slujit și slujesc Universitatea timișoreană, sînt notabile și au asigurat realizarea funcțiilor și obiectivelor de bază ale acestui for de învățămînt și cultură al țării. Stau mărturie în acest sens cei aproape 25 de mii de specialiști (matematicieni, fizicieni, informaticieni, filologi, economiști), care au absolvit cursurile facultăților, animați de dorința ca, prin activitatea lor, să onoreze profesiile alese și prestigiul „Almei Mater"; peste 6 mii de absolvenți ai facultăților și anului pregătitor, din peste 80 țări de pe glob, au dus cu ei suflul învățămîntului superior românesc din Universitas Timisiensis.

Universitatea timișoreană s-a înscris în istoria țării cu importante contribuții la dezvoltarea patrimoniului cultural-științific. Subliniem, pe acest plan, editarea a peste 600 de manuale, cursuri și caiete de lucrări aplicative și a peste 500 de cărți și volume publicate în edituri din întreaga țară. 15 cărți și volume au fost premiate de Academia R.S.R., multe altele de M.E.I. și Uniunea Scriitorilor. Menționăm, ca valoroase colaborări internaționale, Atlasul Limbilor Europei și Lexiconul lingvisticii romanice.

O componentă fundamentală a muncii și vieții noastre universitare o constituie cercetarea științifică și integrarea cu producția și viața social-politică, care se înscrie armonios în contextul național de dezvoltare a științei și culturii și la care participă întregul corp profesoral, cei peste 100 de cercetători și o bună parte a studenților noștri, organizați în cadrul celor 9 catedre și 5 unități de cercetare-integrare (Centrul Teritorial de Cercetări Economice, Centrul de Științe Sociale, Oficiul de Calcul, colectivele de microproducție în fizică și tehnologie chimică). Și în această privință Universitatea noastră și-a cucerit un loc de prestigiu. În ultimii 25 de ani au fost brevetate peste 80 de invenții ale cadrelor didactice și cercetătorilor, s-au încheiat peste 450 contracte de cercetare științifică, în valoare de peste 50 de milioane lei, avînd ca eficiență dezvoltarea generală a științei, reducerea costurilor de producție, sporirea beneficiilor unităților economice, reducerea importului, creșterea exportului etc.

Dintre problemele abordate în cercetarea științifică prioritară a C.N.S.T. și institutelor centrale de profil subliniem:

- cercetări și tehnologii pentru obținerea monocristalelor din fluorură de calciu, safir, cuarț, materiale cu parametri similari celor din import (care poate fi înlăturat prin producerea lor de unitățile industriale din țara noastră);
- cercetări privind structura și proprietățile unor sisteme fizice complexe prin utilizarea metodelor spectroscopiei Raman, U.V., I.R. și R.M.N.;
- implementarea tehnologiei curenților de înaltă frecvență în industria de prelucrare a lemnului, care dă posibilita-

Prof. univ. dr.
Petre ONIȚĂ
Rectorul Universității din Timișoara

(Continuare în pag. 4—5)

Imn pentru primăvara țării

E primăvară, ne bucurăm
de înflorescența viitoarelor
recolte
înalte, asemeni visurilor
noastre.
E primăvară în seninul
cerului
și-n lumina ce curge dinspre
astre,
de culoarea Voronețului.
În anotimpul acesta, milioane
de mîini
se unesc pe meridianele
sentimentelor,
bune ca miezul unei pîini.
Pacea, lumina viitorului,
sînt rostite hotărît și dens,
în sute de limbi de pe Terra,
buna noastră locuință,
cu același înțeles adînc.
Aici, în universul primăverii,
Patria Română, ca o floare
cu petalele deschise
spre soare,
îngemănează universul
de suflete
cu roadele hărniciei
statornicite pe-al Mioriței-plai,
imn înălțat
primăverii țării.

Al. Florin TENE

Manifestare de înaltă ținută științifică, depășind prin anvergura ei organizatorică și prin extensia problematică a comunicărilor simpozioanele obișnuite, sau dezbaterile de specialitate (unele multidisciplinare), atît de frecvente la Timișoara, **ZILELE ACADEMICE TIMIȘENE** au constituit un eveniment de real interes, pentru spiritualitatea din această parte de țară, înscriindu-se totodată în contextul național al întrunirilor de gen, cu un profil distinct. Cei peste șapte sute de participanți (academicieni, membri corespondenți ai Academiei, ingineri, cadre didactice, cercetători din institute de cercetare-proiectare, specialiști din diverse unități economice) au abordat, în referatele și intervențiile lor, tradiția, realizările și perspectivele domeniului de activitate, manifestarea fiind — pe coordonata ei principală — sintetizarea eforturilor de creație din ultima vreme și dialogul deschis, profesional, al oamenilor de știință, dorit de organizatori. Dedicată celor două mari evenimente politice din viața partidului și țării — jubileul de la 23 August și Congresul al XIV-lea al P.C.R. — reuniunea timișoreană (sub egida Academiei R.S.R. și Bazei de cercetări științifice Timișoara, în colaborare cu Institutul Agronomic, Institutul de Medicină, Institutul Politehnic „Traian Vuia", Universitatea din Timișoara) a subliniat atît în plen cît și pe secțiuni, atît prin comunicările avînd un caracter mai general, cît și prin cele de strictă specialitate, seriozitatea și rigoarea științifică, proprii cercetării românești aflate, azi, în plin avînt creator și contribuind activ la dinamica dezvoltare a societății noastre socialiste. În consens cu tezele și orientările secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, la Plenara C.C. al P.C.R., din aprilie 1989, referatele prezentate au avut în vedere direcțiile prioritare ale progresului diverselor domenii de activitate, continua corelare a teoriei cu practica, valența

Zilele academice timișene

novatoare a demersului științific și de cercetare, caratul competitiv al ideilor și aplicabilitatea acestora. Așa cum arăta secretarul general al partidului, în etapa actuală, „la baza dezvoltării tuturor ramurilor economico-sociale trebuie să se afle cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii", aceasta presupunînd „să se acorde o atenție și mai mare decît pînă acum concentrării forțelor de cercetare în domeniile fundamentale ale dezvoltării patriei noastre, pentru a asigura realizarea obiectivului ca în deceniul următor România să devină o puternică forță a științei și culturii, ceea ce va asigura un rol tot mai demn și independent României în lume". Dialogul între profesioniștii consacrați fenomenului cultural sau istoriei literare și cei care se dedică ingineriei

ORIZONT

(Continuare în pag. 6)

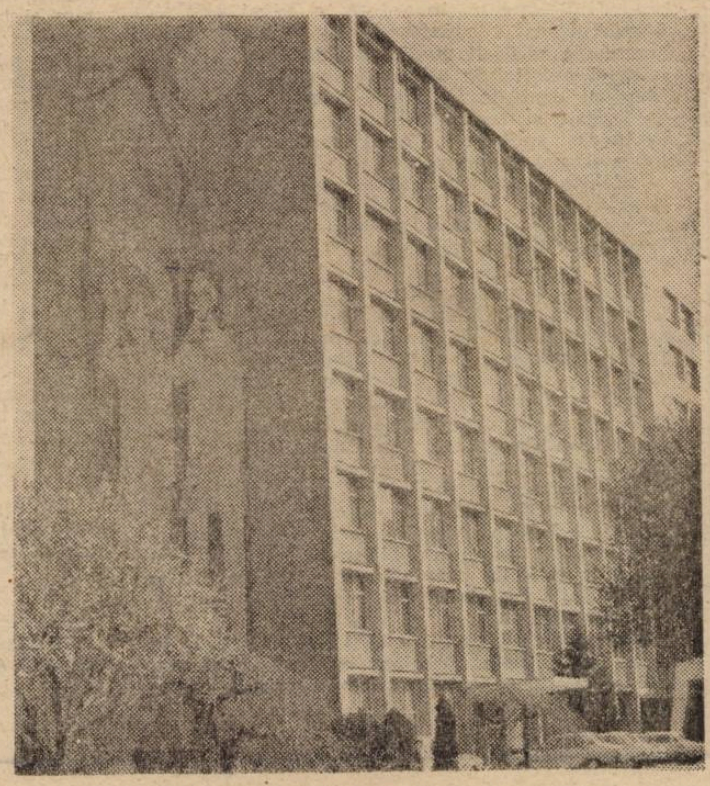

O citadelă a științei — Universitatea timișoreană.

Piramida și clepsidra

Stă în firea poeziei lui Ion Mircea stilul înalt care face loc și oximoronului. Titlul volumului e un astfel de hop pe care cititorul trebuie să-l depășească dacă știe să înțeleagă adevărul elementar că, uneori, titlurile pot aluneca pe lîngă poezia pe care ne-o propune autorul. Cît de repede pot aluneca ? Volumul precedent al lui Ion Mircea — **Copacul cu 10 000 de imagini** — punea în valoare un mit tibetan, **Piramida împădurită** apelează din nou la o civilizație tradițională. Nu trebuie să credem că există un itinerar inițiatic și că poetul și-ar cifra mesajul. Și copacul cu zece mii de imagini și piramida împădurită sînt titluri alese pentru raritatea și expresivitatea imaginii. Degustătorul de imagini poate fi satisfăcut, rafinamentul lui și-a găsit corespondentul necesar : rarisim. Desigur, și **Copacul...** (pe ale cărui frunze și pe al cărui trunchi apare **Aum mani padme hum — o, minune care ești în floarea de lotus**) și **piramida** au dat naștere unei ample literaturi, mai mult sau mai puțin ezoterice. Ion Mircea este preocupat de strălucirea imaginilor, de capacitatea lor de a deveni embleme ale creșterii, ale vieții, fie aflată ea sub semnul cumpenei. Poetul nu abordează itinerariul magului, dar ne lasă a înțelege că își îndeplinește, asemenea acestuia, vocația de excepție. **Că oficiază.**

Piramida împădurită este pusă sub semnul acestui motto extraordinar : „Apropiindu-mă de moarte / tot mai adîncă ești, viața mea, / ca liniștea-n cuvîntul liniște". Cartea este, mai mult decît precedentele — chiar mai mult decît precedentele — a adîncimilor strălucitoare, magnetice, ritualic oglinditoare. Primele volume ale lui Ion Mircea (ne amintește Petru Poantă) stăteau sub **obsesia transparenței**, ultimul parcă abandonează vechile tentații ale poetului de **a vedea prin**, în numele unei realități imediate pe care o descoperă cu jucăușă uimire. Să ne înțelegem, Ion Mircea nu trădează religia unicatului. Dar vorbește aici despre sine cu o dezinvoltură nouă. Nu devine un monden, deși în cîteva rînduri pare a fi devenit. Nu intră decis în cotidian, deși alunecă înspre o poezie a dialogului, a intertextualității. Rămîne el însuși, deși apelează la unele transfuzii de exclamații aparținînd limbajului pedestru-jurnalistic.

Dacă înainte Ion Mircea scria Poezia —, căutînd unghiul propice captării sunetelor esențiale, de data aceasta poetul își consolidează locul în Cetatea poeților. Comite, în numele apartenenței, poezie ocazională. Se joacă, ne invită la joc, își rotește într-un context neobișnuit propozițiile sale „vechi". Le așează în **noul scenariu** al cărții. Poemul **Adam Puslojić** e semnificativ pentru aceste „noi așezări" ale intențiilor lui Ion Mircea. Dar și o **Pleiadă** din care aș cita începutul și finalul : „Eminescu a cerut înaintea morții un pahar cu lapte. / Văzîndu-l pe Voiculescu prin Cișmigiu / copiii strigau împietrind : „Uite-l pe Dumnezeu" (...) // Și Pleiada continuă : între vînzătorii de fructe și vînzătorii de oameni / e o deosebire de la cer la pămînt // Și Pleiada continuă : / mumia lui Ramses al II-lea / are o șuviță blondă și pe față o dîră de cerneală. // Nichita Stănescu e și el acolo așadar, / e tînăr și tandru și pal. / Pe o planetă îndepărtată un soldat face de gardă / lîngă o pată de sînge egal".

Un Ion Mircea funambulesc, fantast îl provoacă pe celălalt Ion Mircea, ezotericul, sentențiosul, atît de bogatul în rostiri oraculare. Versuri noi bruiază liniștita curgere a versurilor „sacre". Dialogul cu confrații cere acomodări.

Cu cine dialoghează Poetul ? **Ciinele din Pompei**, evident, cu Blaga. **Comuna din Paradis**, dedicată, inițial, lui Vasko Popa, cu autorul **Cerului lăturalnic. Pleiada**, cu un poem al lui Puslojić. Un poem al amintirii, cu Adrian Popescu. Alt poem pleacă de la un vers de Radu Stanca. Cel mai compact ciclu (nouăsprezece poeme !) e **Scrisori către Mircea Ivănescu.** Înconjurat de prieteni, cunoscuți, familiari, de versuri celebre și de nume celebre, scriitorul se afirmă în replică. E mai direct. Poate că, mai puțin fastuos, mai puțin învesmîntat în hainele ceremoniilor lirice, poetul e, în **Piramida împădurită**, mai implicat, mai confesiv. A devenit un poet al prezenței și al trecerii. Un poet livresc ? Nu, în nici un caz. Întemeiat înlăuntrul culturii, Ion Mircea își sprijină neobișnuita-i înzestrare pe lecturi ușor detectabile de cel care citește eseurile — comentariile — recenziile — semnate de poet în revista **Transilvania.** Lecturi care dau și ele măsura unei prezențe cum puține sînt în poezia de azi.

Cornel UNGUREANU

* **Ion Mircea — PIRAMIDA ÎMPĂDURITĂ, Cartea Românească, 1989.**

• cronica literară •

Portret în mișcare

Dacă se va înființa vreodată o Academie Nichita Stănescu — și zelul admiratorilor săi post-mortem ne arată că ziua aceea nu e departe —, secretarul perpetuu al sublimei instituții va fi, negreșit, Aurelian Titu Dumitrescu. Adorator frenetic al poetului **Necuvintelor**, autor de versuri el însuși, Aurelian Titu Dumitrescu se mulțumește, deocamdată, cu mai modestul rol de Eckermann autohton. Un Eckermann norocos. Mai vechea **Antimetafizică** era o colecție de splendide secvențe **cu Nichita.** Chiar dacă mai încurca perfecțiunea scenariului cu propriile-i producte lirice, A.T.D. nu era complet lipsit de merite. Impresionau, îndeosebi, admirabila devoțiune, o îngerească răbdare, pînda îndelungată, încordată, a clipei prielnice a mărturisirii, o inflexibilitate a divinizării demnă de misticii medievali. Pe cît de înduioșător și patetic, pe atît de întreprinzător și eficient, el trudește la **mitul Nichita** cu ardoarea unui Sisif și fanatismul unui misionar iezuit. Ce să mai spunem ? Fericiți creatorii ce pot să iște asemenea venerație.

Nichita Stănescu atît cît mai știm noi (o virgulă parcă n-ar fi fost de prisos !), nu e partea a doua a **Antimetafizicii.** E, mai degrabă, o întreprindere complementară. După toate regulile expansionismului, autorul depășește etapa insurecției interne, pentru a trece la anexarea de noi teritorii. Adevărată nouă **Carte cu prieteni**, ea adună, sistematic, mărturiile cîtorva dintre apropiații, într-un moment sau altul ai vieții, ai lui Nichita Stănescu. O redutabilă pleiadă ea însăși : Florin Mugur, Ioan Alexandru, Mihai Bandac, Adrian Păunescu, Fănuș Neagu, Ion Caramitru, Ion Cristoiu, Cezar Baltag, Eugen Simion. Ceea ce rezultă este un foarte spectaculos (ba chiar prea spectaculos) portret colectiv. Pe lîngă interviurile sus-menționate, A.T.D. a inclus și rezultatele cercetărilor sale detectivistice în biografia poetului, precum și o serie de poeme inedite. Iar, ca prolog, o inevitabilă creație proprie, intitulată, cum altfel ?, **Nichita.**

Partea de rezistență a cărții o formează, desigur, interviurile. Excelent cunoscător al poeziei și vieții poetului, A.T.D. reușește performanța de a oferi, din fragmente, un expresiv portret idealizat al lui Nichita. Deranjant, uneori, prin preeminența elementului excepțional, acest scenariu are, totuși, scuza că își mărturisește **partis-pris**-ul. El nu vrea să fie un dosar de istorie literară (deși, fatalmente, devine !), nu vrea să dea judecăți obiective despre poet și patetica lui viață. Vocația absolută a lui A.T.D. este admirația. Drumul pe care-și poartă partenerii de discuție este mai degrabă cel idilic, al paradisului, decît cel zdruncinat de îndoieli, al Damascului. Scapă acestei ispitiri numai doi dintre cei intervievați, Adrian Păunescu și Eugen Simion și, parțial, un al treilea, Florin Mugur. Revelația, în sensul profund al cuvîntului, lipsește, înlocuită fiind de revelarea anecdotică, de obsesia sublimului. Că aceasta este miza cărții și că într-acolo conduc firele ei, o dovedește încă un amănunt : procesul sanctificării lui Nichita se întrerupe doar cît să asistăm și la beatificarea (m)uceniculuI A.T.D. Interviul cu Ion Cristoiu este o mostră în acest sens : potopul de elogii adresate mai tînărului confrate, atingînd acutele lingușelii și stridențele apoteozei, vrea, probabil, să compenseze faptul că acesta și-a tipărit cartea pe speze proprii, la Editura Litera.

Dincolo de oricîte cusururi i se pot găsi, **Nichita Stănescu (,) atît cît mai știm noi** se citește cu mult interes. Fiecare spune lucruri palpitante, seducătoare în sine. Se vede cu ochiul liber că Nichita a avut prieteni de nădejde. Omenești, prea omenești sînt și tendințele de idealizare. Epitetele cele mai frecvente din carte sînt „mare (poet)" și „genial". Departe de noi gîndul de a polemiza cu aceste barometre ale entuziasmului amical. Ele au girul unor personalități, ale unui **Tout-Paris** al vieții noastre literare. Programatic subiective, apăsat subiective, aceste portrete au și meritul de a fi pline de vervă, de o spectaculozitate pe care puține cărți de publicistică actuale o au.

Persistă, însă, o întrebare : dar dacă șarjele hagiografice de acest tip nu fac decît să ne îndepărteze de opera propriu-zisă ?

Mircea MIHĂIEȘ

* **Aurelian Titu Dumitrescu, NICHITA STĂNESCU ATÎT CÎT MAI ȘTIM NOI, Ed. Litera, 1989.**

UN „UMBROFIL"

Există un „stil al apariției editoriale rare", s-a afirmat cîndva. Parcimonios, departe de ritmul industrios al unor confrați, Adrian Popescu (judecînd după pulsul editorial) nu se grăbește. Autorul **Umbriei** este un poet neinseriabil, desfășoară o viziune picturală, cu fast decorativ, captînd polarități și tensiuni conceptuale stinse în eteric. El rîvnește „ordinea diafană", trăiește în același freamăt al **reveriei regresive** dovedind rafinament senzorial. Adrian Popescu înțelege poezia ca o valorizare ideatică a lumii, ca revenire la primordialitate și puritate. Omul e apropiat naturalului, realul e redescoperit din unghiul sărbătorescului, al duminicalului. Textul e saturat de o imaginație spiritualizată, cunoscînd voluptatea numirii, fulguranța și fragilitatea dăinuirii. O concretețe delicată celebrînd elementele respiră în poezia sa, îmbătată de inefabil, aparținînd unui stilist elegant. Misterul, străvezimea îmbracă sensul paradisiac al universului liric ; dorința de armonie, deghizamentul abstract nu anulează impulsul localizării : naturismul e posibil într-un spațiu matricial, Adrian Popescu evocînd „limburile transilvane", susurul magic al limbii și zarea păduroasă. Abandonul reveric, reculegerea păstrează bucuria cuvîntului ; hieroglifele naturii alcătuiesc o scriere sacră, decorativismul imagistic (de un naturism paradisiac, cum am văzut) se transfigurează extatic, negînd materialitatea. Spiritualizarea înseamnă purificare, desprinderea din „brațele înfocate ale Materiei" ; poetul sacralizează dibuind o artă străveche, graiuri uitate, rîvnind transparența, unind — „în echilibru plăpînd" — sinceritatea și ținuta esoterică (memoria livrescă). Suav și agrest, plecînd de la banal fără a sfîrși — prin vocație alchimică — în banalizare, Adrian Popescu împacă notația realistă a faptului cotidian cu unda misterioasă, lumina difuză, aburul sacru. „Celula de beton", universul domestic, cel umil-cotidian, civilizația veacului și instantaneele naturiste se alătură într-o poezie ce folosește fehnica contrapunctului, cultivînd chiar stranietatea (ca în **Interregn**, unde alianța dintre moarte și copilărie izbucnește cutremurător : „zece ani supt pămînt, în pămînt, e o vîrstă fragedă"). Cu simțul poeziei nealterat, Adrian Popescu sensibilizează și îmblînzește foiala elementarului, este mai curînd fermecător decît problematizant în lirica sa (cum observa Petru Poantă), asociază contrastele ; e prietenos cu ficțiunile și realitățile, e decorativ și estetizant, dar și cutreierat de pulsul vital, trăiește voluptatea iluziei într-un domiciliu celest (ca în imaginara **Umbria**) dar și golul nimicitor din **Zerolandia** ; nu respinge deci „menajeria de sticlă" a iluziilor dar e atent la forța realității cotropitoare.

profiluri

Dar acea **Umbrie** („unde n-am fost niciodată") deșteaptă motivul călătoriei, stîrnește bucuria de a se rosti, forează memoria livrescă. Sunt **călătorii imaginare**, deoarece „poetul își aduce / pururi aminte". Fixat „în cristalul numit Amintire" el ocupă interioritatea, caută strălucirea de altădată fără trena melancoliei, e conectat jubilației și extatismului într-un spațiu misterios și protector.

La Adrian Popescu, solitudinea e „plină de voci". Poetul pensează imagini diafane, „un grai uitat", stăpînește o „împărăție de clarun", se preumblă „prin țara latină" și spiritualitatea (fecundată în creuzetul amestecurilor etnice) e trasă în concept, propunînd armonia, serafismul — nu chiotul vitalist, impulsul dionisiac. Se vrea „o lacră de spumă translucidă".

De fapt, călătoriile poetului nu fac decît să confirme această lume poetică, celebratoare, de inconfundabil sigil stilistic ; el **află știutul**, răsfrîngîndu-se fără apetit anexionist. Nu eul cotropitor se dilată invadînd lumea ci, retrăind, acesta descoperă peste tot delicii cărturărești, semnele unei lirici cuibărită sub aripa ezoterismului. Ceea ce nu înseamnă că poetul ar fi un amnezic. Dar el știe a se distanța, secretă o peliculă protectoare, rămîne un „umbrofil"; sufletul ar fi „o pieliță străvezie", ecranul care separă, ferindu-l de zgurile existențialului.

Să notăm imediat că Adrian Popescu nu face caz — precum atîția — de **retorica distanțării.** Despovărîndu-se, el nu se vrea nici vitriolic (acum cînd asistăm la invazia ironicilor) și nici noroios, înecat în verbozitate. Fiind **un poet pur** (Cornel Ungureanu), Adrian Popescu nu vrea să șocheze. Poetul de la **Steaua** (aflat, negreșit, în prima linie valorică) trece liniștit, ningînd cu blîndețe ; dar poezia sa e mereu actuală, tocmai fiindcă e Poezie.

Adrian Dinu RACHIERU

eminesciana

„MUNTELE SACRU"

ŞI FENOMENUL ABISAL (II)

Expresia „căci sub frunte-i viitorul şi trecutul se încheagă" ne duce spre subiectivitatea timpului şi a spaţiului, după filosofia lui Kant ca teorie a apriorismului formelor cunoaşterii lumii obiective, incognoscibilă în sine, dincolo de aparenţele formelor subiectivităţii pentru prezentarea unităţii ei. Ceea ce şi explică sensul filosofic al cugetării bătrînului dascăl ca o reflecţie asupra **unităţii** lumii, dată cunoaşterii ca **obiect** în două moduri, la „limita" gîndirii ei ca „existenţă" : unul ca **aparenţă**, trecătoare în timp şi schimbătoare în spaţiu, altul ca realitate **eternă**, dincolo de aceste forme **transcendentale**, în raportul lor cu „lucrul în sine" incognoscibil, de vreme ce el prin cunoaştere, intrînd în formele subiectivităţii, devine **aparenţă**.

Distincţia aceasta are o vechime în istoria filosofiei. Relaţia dintre gîndire şi existenţă implică distincţia între **a fi** în lucru şi **a fi** în idee, pe care Kant o prelua de la Platon, ca distincţie între **lumea inteligibilă**, a „ideilor", şi **lumea sensibilă**, a „imaginilor". După cum şi Platon nu făcea decît să încerce o interpretare a celor două aspecte ale **unităţii** : a **generalului** inteligibil şi a **particularului** sensibil, ca răspuns la întrebările pe care cugetătorul şi le punea de cînd, pentru prima dată, Pythagora numea „philosofie", „efortul spre înţelepciune", pentru care **lumea** este o unitate a părţilor ei : un **cosmos** după întrebarea şi răspunsul filosofului : „Ce este mai înţelept ? Numărul. Ce este mai frumos ? Armonia".

Dar cu aceste întrebări trecem de la meditaţia filosofului la filosofia poeziei. Cînd în poezia lui Eminescu „bătrînul dascăl", prin cugetarea lui „sprijină vecia într-un număr", el este mult mai „bătrîn" decît Kant, el este **filosoful**, în sensul originar al cuvîntului. El meditează asupra „limitelor" existenţei în relaţia **inteligibilului** cu **sensibilul**, în sensul ideii pythagoreice a corespondenţei între o anumită ordine a fenomenelor calitative şi un proces cantitativ : de-a lungul diversităţii este percepută o unitate profundă şi nebănuită, principiul fundamental, care, după doctrina pythagoreicilor, la rîndul ei întemeiată fiind pe cosmogoniile orphice, este unitatea **cosmosului**, în care **lucrurile sînt numere.** Unitatea lucrurilor **numărabile** în **lume** este o **armonie** secretă, relevată numai celor care, iniţiaţi în „misterii", aud „muzica sferelor", cum spune Eminescu, în viziunea pythagoriciană a **cosmosului.**

După doctrina pythagoreică, din Armonie au ieşit toate numerele, care constituie esenţa tuturor lucrurilor, şi prin ele lumea însăşi : Limitatul şi Nelimitatul. Din această primă opoziţie au ieşit şi altele : numerele impare corespund Limitatului, cele pare corespund Nelimitatului. Ca şi alte dualităţi : unitate şi pluralitate, repaus şi mişcare, masculin şi feminin, dreaptă şi curbă, lumină şi întuneric, bine şi rău. În cosmogonia lui Eminescu, pe care sîntem obişnuiţi să o interpretăm exclusiv prin alte izvoare, Imnurile Rig-Vedice şi teoria lui Kant-Laplace, apar totuşi elemente ale cosmogoniilor orphice. Dacă bătrînul dascăl cugetă „vecia într-un număr", nu este exclusă ipoteza unei viziuni pythagoreice, care, la rîndul ei, include ipoteza cosmogonică a lui Anaximandru, în imaginea poetică : „Într-o clipă-l poartă gîndul îndărăt cu mii de veacuri, / La-nceput pe cînd fiinţă nu era, nici nefiinţă. / (...) / N-a fost lume priceputǎ şi nici minte s-o priceapă, / Căci era un întuneric ca o mare fără-o rază ; / Dar nici de văzut nu fuse şi nici ochi care s-o vază. / Umbra celor nefăcute nu-ncepuse-a se desface. / Şi în sine împăcată stăpînea eterna pace... / Dar deodat-un punct se mişcă... cel dintîi şi singur. Iată-l / Cum din chaos face mumă, iară el devine Tatăl... / Punctu-acela de mişcare, mult mai slab ca boaba spumii, / E stăpînul fără margini peste marginile lumii...".

În tabelele pythagoreilor, analogiile pun aceeaşi funcţie de semnificare, pe coloana primului termen : limitat, impar, unul, repaos, bărbat, lumină, bine — şi pe coloana celui de al doilea termen : nelimitat, par, mai mulţi, mişcare, femeie, întuneric, rău. Acestea sînt opoziţiile care apar şi în cosmogonia lui Eminescu, într-o corespondenţă izotopică, pe prima coloană : lumină, mişcare, tatăl, margini, — şi pe a doua coloană : întuneric, repaos, mumă, peste margini.

Indiferent de alte sensuri suprapuse în cosmogonia poetului, modelul monadelor pytagoreicilor este evident, şi cu atît mai mult în imaginea cosmică este de admis includerea ipotezei cosmogonice a lui Anaximandru. În cugetarea bătrînului dascăl sîntem obişnuiţi să vedem prin imaginea poetică numai „începutul" lumii, nu şi „sfîrşitul" ei, cel de al doilea termen al ipotezei cosmogonice a lui Anaximandru ca o mişcare a corpurilor cereşti în substanţa primară infinită, după ideea pythagoricienilor, pentru poet preluată într-o viziune sumbră, pentru confirmarea nimicniciei lumii omului într-o infinitate cosmică.

Această viziune a sfîrşitului lumii, în simetrie cu începutul ei, dincolo de izvoarele ei filosofice, e o confirmare a metafizicii schopenhaueriene a „prezentului etern", pentru susţinerea existenţei omului într-o zădărnicie a tot ce este uman este „trecător", într-un univers „etern". Este o atitudine filosofică a ironiei gînditorului, ce priveşte lumea cu dispreţ, din „înălţimea" cugetului său, dar, dincolo de etica renunţării, în metafizica schopenhaueriană modelul pythagorician rămîne posibil şi pentru considerente de ordin metafizic privind sensul valorilor umane ce intră în opoziţie, după o doctrină pe care pythagoricienii au preluat-o din orfism.

Etica renunţării era preluată în metafizica lui Schopenhauer din înţelepciunea **Upanişadelor**, care în filosofia veche indiană explica sensul **Vedelor**, ca învăţătură despre Unitate. În cosmogonia lui Eminescu, prin „personanţa" fondului autohton, ca fenomen abisal, în stratul de suprafaţă al ideii poetice, are în **Rugăciunea unui dac** şi o motivare abisal structurală a viziunii poetice, întemeiată pe matricea creaţiilor anonime, credinţe şi mituri, aparţinătoare unui strat arhaic al culturii române, prin includerea simbolurilor poetice într-un spaţiu orfic, ca fenomen de „spiritualitate" în elaborarea unui **mit românesc**, în care cosmogonia este o theogonie a geto-dacilor, ca strămoşi ai poporului român.

Cosmogonia Imnurilor **Rig-Vedei** folosită de Eminescu în prima versiune a **Rugăciunii unui dac** era de fapt o theogonie, întrebarea asupra „începutului" lumii fiind întrebarea asupra numelui zeului care singur a fost înainte de a fi lumea : „Ce singur Zeu stătut-au nainte de-a fi Zeii — / Au cine-i zeul cărui noi ardere-i aducem?". Versiunile următoare sînt tot mai mult apropiate de poemul **Gemenii**, în care dacul îl blestemă pe Zamolxe, respingîndu-i puterea, într-un elogiu al neantului, în forma definitivă a poeziei : „Pe cînd nu era moarte, nimic nemuritor, / Nici sîmburul luminii de viaţă dătător, / Nu era nici azi, nici mîne, nici ieri, nici totdeauna, / Căci unul erau toate şi totul era una, / Pe cînd pămîntul, cerul, văzduhul, lumea toată / Erau din rîndul celor ce n-au fost niciodată, / Pe-atunci erai Tu singur, încît mă-ntreb în sine-mi / Au cine-i zeul cărui plecăm a noastre inemi ?".

În spiritul tradiţiei folclorice explică poetul reprezentarea vechii cetăţi a Daciei, ca o cetate de stînci şi codri, mitologic personificată în Zîna Dochia. Drumul ei spre timpul genezic se desface şi mai mult în „florile de aur" ale închipuirii, ca abulaţie mitică : „Dar cît ţine răsăritul se înalţ-un munte mare — / El de două ori mai nalt e, decît depărtarea-n soare — / Stîncă urcată pe stîncă, pas cu pas în infinit / Pare-a se urca, iar fruntea-i, cufundată-n înălţime, / Abia marginile-arată în albastra-ntunecime : / Munte jumătate-n lume — jumătate-n infinit".

Eugen TODORAN

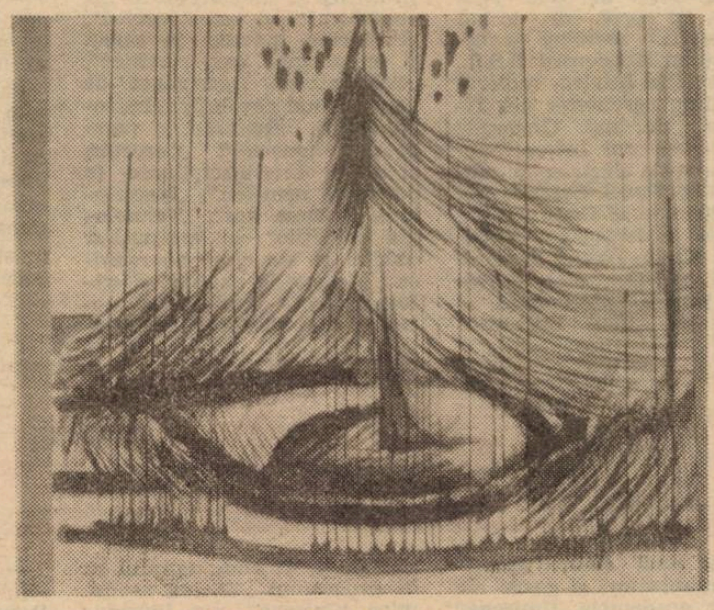

LILIANA AGACHE : Tumul

România în arhivele străine

(II)

„România surprinde întreaga lume la 23 august anunţînd renunţarea la alianţa cu Germania, încetarea ostilităţilor cu Naţiunile Unite şi acceptarea termenelor armistiţiului care garantează independenţa României şi anularea Dictatului de la Viena", se arată într-o directivă adresată B.B.C.-ului — programul pentru România.

În continuare, se vorbeşte despre bombardamentele teroriste lansate asupra Bucureştiului şi despre faptul că armata română a răspuns acestor acte cu măsuri militare ferme. Este analizată de asemenea compoziţia noului guvern democratic, subliniindu-se că acesta este reprezentativ pentru ţară, deoarece, pe lîngă specialiştii militari, din el fac parte, pe lîngă Maniu şi Brătianu, „liderii comunişti şi social-democraţii". Cu luciditate, se apreciază că guvernul Sănătescu nu poate fi decît unul de tranziţie „şi odată criza trecută se aşteaptă ca elementele militare să fie înlocuite cu mai mulţi membri ai aripii de stînga". În acelaşi timp este marcată inoportunitatea creării unui guvern marionetă în exil format din legionari mai ales că „Sima şi Garda de Fier sînt atît de urîţi de marea majoritate a românilor".

Cercurile palatului, regele Mihai, solicitau în acele zile aliaţilor sprijin aerian, în virtutea promisiunilor făcute de generalul Maitland Wilson. Acest sprijin ar fi trebuit să se materializeze în bombardarea, la 26 august în jurul orei 13,00, a obiectivelor germane, situate în partea de vest şi nord-vest a aeroportului Băneasa, aeroportul Otopeni, precum şi a staţiilor de cale ferată Szeghedin, Apahida, Sf. Gheorghe, împreună cu punctele de acces în România : din Ungaria — Szeghedin, Bekescsaba, Oradea, Jibou, Miercurea Ciuc ; din Bulgaria — ferryboat-ul de la Rusciuk şi centrul de comunicaţii Turtucaia ; din Iugoslavia — Vîrşeţul şi Velika Kikinda.

Atmosfera bucureşteană a fost zugrăvită de lt. col. Chastelaine, şeful misiunii Autonomous, paraşutată în România, în decembrie 1944, relevînd consensul general în care s-au desfăşurat momentele înfăptuirii actului de la 23 August : „Membrii mai tineri ai cercurilor de la Curte erau entuziasmaţi de ideea că România a ieşit din Axă înaintea Bulgariei şi Ungariei.

Hotărîrea regelui a fost, în mod evident, întîmpinată cu o aprobare maximă, şi ar fi fost la fel dacă ar fi avut loc cu şase luni înainte.

Am fost înconjuraţi de o mulţime entuziastă aflată în afara Palatului, în ciuda avertismentelor poliţiei adresate populaţiei să nu iasă pe stradă".

Acelaşi agent britanic arăta, de îndată ce a ajuns la Cairo, în dimineaţa zilei de 24 august, că „Germanii ocupaseră oficiile de poştă şi telefonice de la Giurgiu, Galaţi şi Turda şi drumul Bucureşti — Ploieşti la Otopeni... Fostul guvern este în întregime sub pază la palat şi s-au primit ordine complete de către toţi comandanţii militari de a rezista la agresiunea germană efectivă, unităţile româneşti fiind concentrate în zona Bucureştiului. Sentimentul popular înclină puternic în favoarea unei acţiuni imediate împotriva germanilor".

Din studierea materialului documentar aflat la dispoziţie, provenit din arhivele britanice, ca de altfel şi din cele germane, americane şi sovietice rezultă clar că pregătirea şi înfăptuirea actului de la 23 August 1944 a fost rodul acţiunii forţelor politice interne, chiar dacă britanicii la un moment dat cochetau cu ideea preluării iniţiativei arogîndu-şi priorităţi rezultate din poziţia lor antebelică. Legăturile pe care le-au avut, neîndoielnic, în toată perioada războiului cu cercurile burgheze din opoziţie, „sfaturile" pe care le-au dat, precum şi suportul moral şi mai puţin material acordat, nu au influenţat decisiv marea schimbare social-politică începută în august 1944. Deşi anticomunişti convinşi (premierul Churchill a mărturisit-o deschis de mai multe ori), au fost nevoiţi să recunoască rolul important jucat de forţele de stînga conduse de P.C.R. în peisajul politic românesc, în preajma şi în timpul revoluţiei ce a debutat odată cu 23 August 1944.

Viorel SCRECIU

Săptămîna învățămîntului timișean

Ajunsă la cea de-a VIII-a ediție, „Săptămîna învățămîntului timișean" și-a cîștigat deja atributele unei manifestări pe cît de ample, pe atît de complexe, cu o inestimabilă valoare de stimul creator, formativ-educativ pentru toți factorii antrenați în procesul de învățămînt din această parte a țării. Cucerindu-și o binemeritată tradiție „Săptămîna învățămîntului timișean" este dedicată, în acest an, aniversării celor 45 de ani de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, precum și Congresului al XIV-lea al partidului. Organizatorii (Inspectoratul școlar al județului Timiș, Comisia județeană pentru activitatea sindicatelor din învățămînt, Comitetul județean Timiș al U.T.C., Consiliul județean al Organizației pionierilor) au așezat bogatul program al manifestării politico-educative, metodico-științifice, cultural-artistice și sportive sub generosul însemn „Învățămînt — cercetare — producție". Urmărite cu atenție, conceperea și desfășurarea propriu-zisă a programului atestă plenar o viziune coerentă, unitară asupra procesului de învățămînt, subordonată comandamentelor imediate și de perspectivă ce decurg din documentele programatice ale partidului, din concepția revoluționară a secretarului său general.

Ceea ce atrage în mod deosebit atenția în actuala ediție a manifestării este gama extrem de diversă a acțiunilor. Organizatorii au conceput astfel un program adecvat tematic cerințelor actuale ale învățămîntului românesc, făcînd apel la o serie de modalități concrete de activare a acestei generoase tematici : simpozioane, mese rotunde, dezbateri, expuneri, expoziții, schimburi de experiență, brigăzi civice, lectorate cu părinții, lecții și activități demonstrative — model, zile metodice, activități de cerc, excursii documentare, concursuri școlare, acțiuni complexe de orientare școlară și profesională, spectacole cultural-artistice, manifestări sportive.

Desfășurate pe specialități, simpozioanele, mesele rotunde, dezbaterile, schimburile de experiență, zilele metodice au dovedit angajarea responsabilă a factorilor de învățămînt și educație în problematica majoră a actualității. Iată doar cîteva din temele de stringent interes abordate în cadrul „Zilelor învățămîntului timișean" : **Dezbateri** : „Pregătirea multilaterală, temeinică a tineretului în lumina tezelor și orientărilor reieșite din expunerile secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, sarcină fundamentală a liceului, școlii profesionale și întreprinderii", „Contribuția lecției de limba și literatura română la educarea patriotică, revoluționară a tineretului școlar" ; **mese rotunde** : „Optimizarea evaluării rezultatelor școlare", „Mijloace de învățămînt în sprijinul predării educației artistice plastice și a desenului tehnic", „Implicarea profesorului de limbi moderne în realizarea educației materialist-științifice" ; **simpozioane** : „Conștiința politică și competența profesională la nivelul exigențelor actuale — obiective fundamentale ale școlii", „Optimizarea procesului de predare-învățare a limbilor moderne", „Prezent și viitor în ocrotirea și conservarea naturii" ; **simpozionul interjudețean** „Informatica și învățămîntul" ; **brigăzi civice** : „Păstrarea și dezvoltarea avutului obștesc — îndatorire patriotică a fiecărui tînăr" ; **expoziții tematice** : „Omagiu partidului iubit" (artă plastică), „Copiii lumii doresc pace" (filatelie) și cu o mențiune aparte — expoziția „Învățămînt-cercetare-producție" (deschisă în cadrul Liceului industrial nr. 1 din Timișoara).

Se mai adaugă acestora, întregind armonios programul : concursul școlar de matematică „Traian Lalescu", suita acțiunilor de orientare școlară și profesională („Pași spre viitor", „Porți deschise pentru viitorii școlari", „Ziua porților deschise"), seria „Dialogurilor juridice", serile de poezie, întîlnirile cu scriitorii, șezătorile literare. De un interes aparte s-a bucurat finala pe țară a manifestării sportive „Cupa învățămînt-cultură".

OBS.

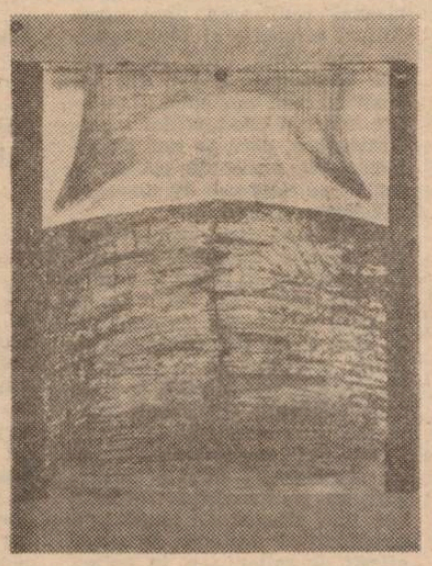

LILIANA AGACHE :

Pămînt fertil

Zilele academice timișene

(Urmare din pag. 1)

chimice, automatizărilor, concepției și elaborării de produse și tehnologii noi, între chirurg și omul de știință din agricultură, între preocupări dintre cele mai diverse, deci, provenind din sfera cercetării științifice, tehnice, medicale, universitare, umaniste, acest dialog al specialiștilor deja consacrați, menit să impulsioneze activitatea de creație, să stimuleze creativitatea cadrelor tinere, va fructifica, fără îndoială, date fiind fervența și calitatea ideilor, a studiilor și analizelor întreprinse. Ideile nasc idei, cum bine se știe, iar din acest punct de vedere manifestarea a fost bogată în oferte, incitantă în întregul ei, capabilă să „provoace viitorul" (cum se exprima unul dintre participanți). Evidențiind importantele tradiții ale creației și cercetării științifice românești, punînd în lumină realizările obținute în anii socialismului și cu precădere în **EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU**, noul mod de gîndire, necesitatea creșterii calității și eficienței muncii de creație, direct și strîns legată de sarcinile ce revin oamenilor de știință, cercetătorilor, tuturor celor angrenați în procesul de dezvoltare și de perfecționare, de înaintare a întregii noastre societăți spre cele mai înalte culmi de progres și civilizație, dezbaterea prilejuită de **ZILELE ACADEMICE TIMIȘENE** s-a dovedit o inițiativă inspirată și oportună, atît sub raportul obiectivelor ei imediate, cît și al celor de perspectivă Spațiu al comunicării interdisciplinare, al dialogului între problematici actuale și priorități românești, al tendințelor moderne în abordarea teoriei și practicii domeniului de referință, această reușită primă ediție merită continuată, iar cîștigurile ei duse mai departe, prin manifestări de aceeași anvergură.

LILIANA AGACHE — un drum propriu în arta graficii

Două sînt structurile materiei terestre, ale graficienei Liliana Agache, pe care ea le urmărește cu obstinație în Expoziția deschisă la Helios : structuri de adîncime, de esență, pe verticala Terrei, și structuri pe orizontală. Indiferent de opțiunea artistei, ele sînt născătoare de fertile sugestii. Liliana Agache urmărește, de pe acum, un univers coerent de forme pornind de la materia cea mai fertilă care-i stă la îndemînă : scoarța terestră. Faliile ei de pămînt, în aceste desene, se întrepătrund și în adîncime și pe suprafață, în infinitul orizontului terestru. Reliefurile ei, fie că sînt un **Tumul** sau un **Peisaj**, un **Vai** sau **Pămînt fertil**, au încă forma primară, aproape magmatică, de falii așezate astfel de un timp imemorial. În ele putem surprinde, ca în **Rod**, sau **Absorbție** esența adîncurilor, principiul fertilității, forme terestre care ne duc cu gîndul la începuturi, la ere geologice revolute. Firește, artista construiește, pe această „**temă**", și alegoriile ei proprii : **Rod, Crepuscul, Ecologică, Copacul, Zbor închis**, cu trimiteri spre contemporaneitate, „**cu mesaj**", dar punctul lor de pornire rămîne tot geologicul, tot materia, pusă, firește, în pagină, la un mod „**gîndit**" sau savant, conținînd o atitudine netă a artistei față de umanitate și apelurile ei. Între acestea, corp aparte par a fi însă „Peisajele" artistei. Ele denotă nu numai simple structuri ale materiei informe, sau trimiteri spre un geologic primordial, dar și o alternanță de alb-negru, în care tăria, ca de diamant, a negrului, pus în contrast cu petele de alb, dau o strălucire aparte, aproape umană, culorii cernite. Peisajele ei sînt atent studiate, puse în pagină într-o perfectă simetrie, dar, totodată, ele conțin — lucru hotărîtor pentru artistă — vibrația intimă secretă, definitorie pentru orice artă, în care nu numai rigoarea liniei, sau luciditatea măsurii și a compoziției contează, ci mai cu seamă afectul, neliniștea sau liniștea ce se degajă din aceste peisaje — adevărate agate negre, sugestia poetică a realului, transpus în imagine, cu o finețe de nespus și cu o

sensibilitate remarcabilă. Să mai notăm o secțiune oarecum aparte din Expoziție, constituită din experimentele de început de carieră ale artistei, aceea a „**Simetriilor**". Pornind de la relicve geologice, vertebre, cochilii etc., de la sugestivele lor forme primare, artista alcătuiește, din reliefurile și dispunerea lor sa pe pagină, adevărate dialoguri spațiale, sub semnul unor figuri geometrizante semnificative.

Graficiană viguroasă, poetă a descripției materiei și a geologicului, dacă nu născînde, oricum, fertile, cu un univers de forme, parcă, predestinat a-i fi propriu la această oră a ieșirii sale în lumea artei : universul primordial, între care pămîntul, copacul, izvorul, relicva de os, ce constituie motive și chiar surse ale creației sale de acum, **Liliana Agache** confirmă, prin toată creația de azi, și proiectele sale viitoare, și un drum propriu în arta graficii, pe care ea înaintează cu siguranță, prospețime și o naturală vigoare.

Ion ARIEȘANU

O sinteză necesară

Editată de către Universitatea din Timișoara, în anul aniversării a 70 de ani de la Marea Unire din 1918, cartea* universitarului timișorean Gheorghe I. Oancea este o sinteză a devenirii istorice a străvechiului ținut românesc al Banatului între anii 1848-1918, an[i] de referință în istoria României. Apariția acestei lucrări era imperios necesară, atît datorită acumulării de noi contribuții și documente, cît și noilor orientări în interpretarea evenimentului de la 1 Decembrie 1918. De altfel, cartea istoricului Gheorghe I. Oancea este, în primul rînd, o lucrare de interpretare și de sinteză, acordînd însă și spațiul necesar analizei istorice.

Structurată pe patru capitole, lucrarea tratează lupta românilor bănățeni pentru unirea lor și a Banatului cu patria mamă — România. Primul capitol, intitulat „Vrem să ne unim cu Țara" evidențiază îndeosebi problemele unității național-statale depline în conștiința și lupta românilor bănățeni și rolul presei de dincoace de Carpați în lupta pentru unitatea națională. Sînt reliefate legăturile permanente pe care Banatul le-a avut cu România pe plan economic, politic și cultural în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului al XX-lea. Întrebuințarea presei ca armă de luptă națională a fost o constantă a luptei naționale a românilor bănățeni.

Capitolul al doilea, intitulat „În unire stă viitorul nostru", tratează problemele mișcării muncitorești din sud-vestul României și lupta proletariatului pentru făurirea statului național unitar român. Rezultat al unor acumulări de lungă durată și al unor

istorie document

preocupări constante ale autorului în acest domeniu, preocupări materializate în numeroase studii și articole publicate, acest capitol este unul dintre cele mai originale și interesante ale lucrării.

Următorul capitol, „Toamna împlinirilor", subliniază lupta națională a românilor bănățeni în timpul primului război mondial. În toamna anului 1918 și în primăvara anului 1919. Este cercetată situația specială a Banatului din lunile noiembrie 1918 — august 1919, cînd acest teritoriu românesc a fost ocupat de armatele aliate sîrbe și coloniale franceze, încercînd, prin prezența lor și măsurile luate, să împiedice lupta românilor pentru unitate națională.

Ultima secvență, „La Alba-Iulia s-a hotărît soarta românilor bănățeni", prezintă încununarea apoteotică a luptei seculare a poporului român și, implicit, a românilor bănățeni, pentru realizarea deziderateului dintotdeauna, unitatea națională. Recunoașterea unirii Banatului cu România de către Conferința de pace de la Paris (1919-1920), discuțiile purtate cu privire la integritatea acestui teritoriu sînt magistral evidențiate în lumina unor surse de primă importanță și credibilitate. Cartea se încheie cu o selecție din documentele cele mai reprezentative privind lupta românilor bănățeni pentru unire cu frații lor din România.

Bazată pe o bogată bibliografie, atît de arhivă cît și de presă, bibliografie redată în mod selectiv în finalul lucrării, întrebuințînd surse de arhivă de prima mînă, ca de exemplu : Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, această carte este o sinteză necesară istoriografiei românești actuale. Redactată într-un stil sobru, academic, dar în același timp fluent, lucrarea lui Gheorghe I. Oancea, realizată cu maximum de competență, se adresează atît specialiștilor cît și publicului larg, îndeosebi studenților și elevilor, constituind un îndreptar în educația patriotică a acestora.

Radu PĂIUȘAN

* Dr. Gh. I. Oancea. **Unirea din 1918. Contribuții bănățene**, Timișoara, 1988, 220 p.

„Pentru România, pentru viitorul patriei noastre, realizarea modernizării pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, constituie factorul hotărîtor.

Progresul, bunăstarea sînt legate de modernizare, de știință, de un nivel înalt al tehnicii. Aceasta este problema esențială a socialismului și comunismului !"

NICOLAE CEAUȘESCU

Manifestare științifică de prestigiu

Bucurîndu-se de o largă participare (peste 700 de persoane, cu circa 350 de referate), „Zilele academice timișene" au demonstrat în cadrul a două ședințe plenare și al simpozioanelor, efortul de creație al cadrelor didactice din învățămîntul superior, al cercetătorilor din institutele de cercetare-proiectare, al specialiștilor din diverse unități economice. Cele două ședințe în plen i-au avut ca invitați pe academicienii Dan Mateescu, directorul Bazei de cercetări științifice din Timișoara a Academiei R.S.R., Radu Voinea, președintele Academiei Republicii Socialiste România și Ioan Anton, vicepreședinte al Academiei Republicii Socialiste România, pe prof. dr. ing. Coleta De Sabata, rectorul Institutului politehnic „Traian Vuia", ing. Florentin Cârpanu, directorul Combinatului agroindustrial „Timiș", prof. dr. Petre Oniță, rectorul Universității din Timișoara, prof. dr. doc. Pius Brînzeu și prof. dr. Mihai Drăgănescu, membri corespondenți ai Academiei R.S.R., prof. dr. Ilie Duvlea, rectorul Institutului agronomic din Timișoara, dr. ing. Gheorghe Târpe, directorul Întreprinderii de aparate electrice de măsurat, ing. Pavel Zarcula, director general al Centralei industriale siderurgice Reșița, dr. ing. Vasile Baltac, director general al Centralei industriale pentru electronică și tehnică de calcul București, conf. dr. ing. Dumitru Daba, secretarul Comitetului de partid din Centrul universitar Timișoara.

Organizate după caracterul a două comisii și nouă subcomisii care funcționează în cadrul Bazei timișorene de cercetări științifice, precum și sub egida Comitetului român de istoria și filosofia științei, cele 17 simpozioane au atestat, prin calitatea lucrărilor, înalta profesionalitate, spiritul novator, revoluționar, creativitatea participanților, constituindu-se într-un autentic spațiu al dialogului interdisciplinar, al înțelegerii rolului de factor al progresului tehnico-științific. Sînt sugestive, în acest sens, chiar temele propuse spre dezbatere : „Direcții de dezvoltare a științelor și filosofiei contemporane", „Probleme actuale de calcul și tehnologie a construcțiilor", „Știință, progres, civilizație", „Realizări și perspective ale dezvoltării științifice și industriale în hidrodinamică și aerodinamică", „Probleme actuale de calcul și tehnologia construcțiilor", „Calculatorul, instrument de bază al noii revoluții tehnico-științifice, Realizări și perspective timișene", „Cercetări și studii interdisciplinare în domeniul acusticii", „Materiale și procese noi", „Tehnologia silicaților și compușilor oxidici și structuri anorganice", „Inginerie chimică și automatizări", „Contribuția cercetării științifice la conceperea și elaborarea de produse și tehnologii noi sau perfecționate pentru dezvoltarea dinamică a industriei chimice românești", „Probleme actuale ale combaterii poluării mediului", „Probleme actuale ale poluării apelor — creșterea eficenței proceselor de tratare și epurare", „Etimologia limbii române", „Cultura populară din sud-vestul țării în contextul creației spirituale românești", „Prezent și viitor în ocrotirea și conservarea naturii", „Orientări noi în activitatea biblioteconomică".

Un moment aparte în contextul manifestării l-a constituit omagierea centenarului eminescian, prin expunerile susținute de prof. dr. Mircea Malița, prof. dr. Eugen Todoran și prof. dr. G. I. Tohăneanu. După cum, se cuvine a fi semnalată masa rotundă cu tema „Creșterea calității și eficienței procesului de formare a viitorilor specialiști în domeniul ingineriei și automatizării în industria chimică, prin utilizarea unor metode moderne de instruire".

Prin anvergura participării, prin calitatea deosebită a comunicărilor, „Zilele academice timișene" au întrunit toate premisele pentru a deveni o manifestare științifică tradițională, de real interes și prestigiu în peisajul vieții academice românești.

ORIZONT

Acad. RADU P. VOINEA, Președintele Academiei R. S. România

1. 2. 3. Domeniul în care lucrez este acela al mecanicii corpului solid, înțelegînd prin aceasta : mecanica clasică, teoria elasticității, plasticității, reologia, stabilitatea elastică, vibrațiile mecanice etc. deci un domeniu foarte larg, în care am predat cursuri timp de peste 40 de ani și în care am publicat lucrări științifice. Recent am redactat împreună cu doi colegi din catedra de mecanică a Institutului Politehnic din București un volum în care am încercat să sintetizez întreg acest domeniu și care a apărut în Editura Academiei Republicii Socialiste România.

Deși mecanica este o știință foarte veche, ea nu este „învechită". În mecanică apar multe probleme noi, chiar în zilele noastre. Este greu să le enumăr aci pe toate. Mă voi limita la una dintre ele și anume la sistemele mecanice guvernate de ecuații diferențiale neliniare care oferă încă multe surprize. Una dintre aceste surprize o constituie comportarea haotică (în anumite condițiuni) a unui asemenea sistem. Problema a plecat de la o întrebare foarte simplă, aș spune foarte naturală : de ce în meteorologie nu se poate prevedea vremea pe un interval de timp mai lung, în condițiile în care aerul, norii etc. se mișcă după legile mecanicii, care sînt deterministe ? În 1963 E. N. Lorenz, simulînd pe calculator evoluția fenomenelor meteorologice a constatat comportarea sa haotică. Problema a fost reluată în 1971 la studiul curgerii turbulente a lichidelor. Ulterior s-a constatat că asemenea comportări haotice apar și în alte fenomene nemecanice, de exemplu în unele sisteme electronice, ba chiar în biologie (de exemplu infarctul este considerat azi de unii cercetători ca fiind o „comportare haotică" a inimii), în economie (jocurile imprevizibile ale cursurilor unor monede la bursă etc.). În acest sens am prezentat o comunicare la manifestarea științifică „Zilele academice timișene".

Dintre contribuțiile mele științifice m-aș referi la o metodă generală de analiză pozițională, cinematică și dinamică a mecanismelor pe care am elaborat-o mai demult (ea este prezentă azi și în unele cursuri universitare ce se predau în străinătate, de exemplu, în institute politehnice din U.R.S.S.). În fiecare an mai adaug cîte o ... „cărămidă" la „edificiul" acestei metode. De exemplu, anul acesta sînt înscris cu o comunicare la un simpozion internațional de teoria mecanismelor ce are loc la București la începutul lunii iulie.

4. Impresia mea despre Timișoara universitară și despre manifestările „Zilelor academice timișene" este excelentă. Manifestările științifice din cadrul „Zilelor academice timișene" au fost cît se poate de reușite, atît prin marea varietate a domeniilor abordate, cît și prin nivelul ridicat al comunicărilor prezentate. Am remarcat faptul că pe lîngă comunicările cu caracter teoretic au fost numeroase contribuții cu caracter practic, aplicativ. M-au impresionat și comunicările care au ilustrat dezvoltarea industriei și agriculturii. Ședința plenară finală, dedicată împlinirii a 100 de ani de la trecerea în nemurire a poetului nostru național, Mihai Eminescu, a fost deosebit de inspirată și a reușit să emoționeze profund și să creeze o stare de autentică delectare spirituală. Felicitări din toată inima tuturor celor ce au inițiat și au ostenit la organizarea și realizarea unei asemenea manifestări de prestigiu care se va înscrie, sînt sigur, ca un moment de referință în viața cultural-științifică a Timișoarei.

Prof. dr. ing. MIHAI DRĂGĂNESCU membru corespondent al Academiei R. S. România

1. „Noul", în domeniul nostru, rezidă în tendințele microminiaturizării echipamentelor electronice, ceea ce nu înseamnă o simplă scalare (prin reducere de dimensiuni), ci și principii noi de funcționare, ca și o revedere a problemelor fundamentale ale domeniului electronicii.

2. În momentul de față pregătesc, împreună cu colegii din catedra de Tehnologie electronică și microelectronică din Institutul Politehnic București, un volum privind Electronica funcțională conținînd o serie de aspecte noi, unele conceptuale, altele rezultînd din activitatea de cercetare din catedră.

3. Evoluția electronicii poate fi cuprinsă succint într-o diagramă funcțiune — structură. Pe axa structurilor se începe cu tubul electronic, tranzistorul, circuitul integrat, microprocesorul, circuite VLS I (integrate pe scară foarte largă), circuite tridimensionale fotonice, toate acestea constituind etapa electronicii premoleculare ; apoi se va continua cu electronica moleculară, unde elementele vor fi de dimensiuni monometrice, trecîndu-se treptat spre dispozitive tehnologice informaționale vii, care vor deschide o subetapă a electronicii organismice. Pe axa funcțiunilor se începe cu funcțiuni cum sînt amplificarea și calculul logic, se ajunge la funcțiuni complexe de automatizare, comunicație ș.a. de inteligență artificială pentru ca, în perspectivă, să se ajungă poate chiar la funcțiuni de intuiție, creativitate și acțiune în materia profundă. În planul funcțiune-structură se poate trasa o linie care marchează legătura dintre funcțiuni și structuri, linie care reprezintă tendințele de evoluție ale electronicii.

4. Timișoara este și un puternic centru universitar cunoscut prin valoarea oamenilor de știință și cadrelor didactice din cele patru institute de învățămînt superior, prin rezultatele obținute, recunoscute în țară și peste hotare. „Zilele academice timișene" constituie o manifestare de vîrf, științifică, culturală și spirituală care omagiază cercetarea și gîndirea românească.

Prof. dr. ing. TRAIAN SĂLĂGEAN, membru corespondent al Academiei R. S. România

1. — 2. Pentru noi, profesorii, înnoirea trebuie să fie continuă, deoarece ne propunem să oferim tinerilor tot ce este avansat, fără să pierdem însă legătura cu ceea ce formează baza preocupărilor noastre. În ce privește disciplina de care mă ocup, sudura, pentru ea nu există nimic „definitiv", încheiat iremediabil, fără șansa descoperirii de nou, deși, ca procedeu, sudura e veche de 5 000 de ani. Important este însă cum anume le transmitem tinerilor dorința aceasta de nou. Ei trebuie învățați să se agațe de nou, să se contopească cu el, să nu fie mulțumiți niciodată de ceea ce au făcut. Ei sînt generația care va trece peste anul 2000. În ce mă privește, îmi consider fiecare carte, fiecare curs, doar o treaptă. Încă o treaptă. Am grijă să păstrez un fundal teoretic cu o viață relativ stabilă. Pe aceasta mă străduiesc să clădesc noul. E foarte interesant cum clădirea aceasta a noului înaintează cu o viteză tot mai mare. De exemplu, una din cărțile mele mai vechi, de acum 20 de ani, și-a păstrat prospețimea vreo 12—13 ani, cu foarte mici adaosuri. Iar cartea din 1986, „Tehnologia sudării metalelor cu arcul electric" trebuie revăzută în proporție de trei pătrimi. Deci noul crește foarte repede.

3. Mai avem 10 ani pînă trecem în noul mileniu. Chiar în acest interval, domeniul sudurii poate cunoaște o descoperire senzațională, cu adevărat revoluționară. Ea este, deja, întrevăzută, de altfel. Cînd au ieșit în cosmos primii oameni, atît din misiunea spațială sovietică, cît și din cea americană, au constatat că nu puteau deschide chepengurile. Se sudaseră. Procesul e complicat. Esențial de reținut este faptul că această sudare are loc în vid. Se fac încercări de a se suda în camere de vid, pe pămînt. Dar ele costă mult. Ce lucru paradoxal : deși nu e nimic, vidul e extrem de costisitor. În momentul în care aruncarea în cosmos va fi ieftină, cînd vom putea deci transporta piese mari cu ajutorul navelor, nu vom mai avea nevoie de sudură. Vom trimite, de pildă, un întreg pod spre sudare în cosmos.

4. Faptul că la Timișoara s-au organizat pentru prima oară „Zilele academice" nu poate fi decît un prilej de bucurie. Este confirmat astfel, încă o dată, potențialul superior al activității științifice timișorene. În cadrul manifestării, am organizat împreună cu profesorii Toma Dordea și Tiberiu [illegible] simpozionul „Direcții de dezvoltare a științelor și filosofiei contemporane", care a reunit sub semnul istoriei și al filosofiei științei specialiști din cele mai diverse domenii. Bunul cel mai de preț al acestei reuniuni a fost acela al comunicării, al cunoașterii reciproce. Un adevărat dialog al științelor.

Cu acad. DAN MATEESCU

— Ca unul dintre principalii organizatori și gazde ale „Zilelor academice timișene" vă rugăm să faceți o privire retrospectivă asupra manifestării.

— Există o preocupare permanentă a Academiei R. S. România de a atrage, cu precădere la acțiunile organizate prin comisiile care funcționează, un număr cît mai mare de cadre din învățămînt, cercetare și producție în dezbateri publice, sesiuni științifice de comunicări care își aduc o contribuție valoroasă la promovarea și elucidarea unor soluții și idei noi, rezultat al cercetărilor științifice desfășurate în toate sectoarele de activitate. Pe această linie se înscrie și manifestarea organizată de noi, „Zilele academice timișene", ce subliniază legăturile puternice existente între comisiile și subcomisiile care funcționează în cadrul Bazei de cercetări științifice din Timișoara a Academiei R. S. România și colectivele de cadre didactice și cercetători din institutele de învățămînt superior și din diferite institute de cercetare, proiectare și producție ce activează în vestul țării.

Fiind unul dintre organizatorii „Zilelor academice timișene" mă mulțumesc să consider că manifestarea noastră a fost foarte reușită, ceea ce ne îndeamnă să o reedităm în 1990. Succesul manifestării s-a datorat diversității și înaltului nivel științific al temelor prezentate și, în plus, faptului că în programul „Zilelor academice timișene" am introdus și teme din domeniul producției unor întreprinderi reprezentative din această parte a țării.

— Să ne oprim la preocuparea de bază a dumneavoastră, Construcțiile metalice. Ca specialist și profesor ce ne puteți spune despre evoluția viitoare a acestui domeniu ?

— Și aici, ca în oricare domeniu, noul se află în fiecare problemă tehnică, teoretică, de proiectare sau tehnologică, pentru că oricît ar părea de simplă ea nu are o soluție definitivă. Totdeauna se poate găsi o soluție nouă, mai bună din punct de vedere calitativ sau economic. Singura condiție este ca omul, cercetătorul, proiectantul ș.a., să nu se limiteze la aplicarea unor soluții de rutină. Această mentalitate mi-am impus-o și am transmis-o și studenților și colaboratorilor mei, de multe ori prin exemplu personal.

Domeniul Construcțiilor metalice este de mare perspectivă în momentul de față pe plan mondial. Pe lîngă construcțiile energetice — termonucleare, neconvenționale (eoliene, solare ș.a.) — de mare actualitate vor fi, în țara noastră, construcțiile cu caracter social și administrativ cu mai multe etaje. În acest sens sînt necesare abordări multidisciplinare privind tehnologiile de montaj, sistemele de instalații etc.

— Vă rugăm să vă referiți concret la activitatea D-voastră din ultima perioadă.

— Preocupările mele din ultimul timp s-au axat pe probleme privind stabilitatea elementelor și structurilor metalice. Asigurarea stabilității elastice a structurilor este, în general, hotărîtoare pentru dimensionarea lor. În acest domeniu am scris cu cîte doi colaboratori din Timișoara două cărți apărute în Editura Academiei R. S. România în anii 1980 și 1988. Tot în domeniul stabilității am elaborat două materiale ce vor fi cuprinse într-un volum despre „stabilitate", cu o largă participare internațională, care va fi publicat în S.U.A. de asociația americană „Structural stability research council", al cărei membru sînt.

Tot la Editura Academiei a fost editată în acest an o nouă carte elaborată în colaborare cu trei cadre didactice din Cluj-Napoca, Iași și Timișoara referitoare la o problemă nouă din domeniul nostru, „Construcții metalice pretensionate", fiind prima carte apărută în acest sens. Este vorba despre introducerea intenționată a unor eforturi în structurile metalice, soluție care, în multe cazuri, devine avantajoasă atît la noile construcții cît și la consolidarea celor existente.

— Vă mulțumim.

P. B.

ZILELE ACADEMICE TIMIȘENE

ancheta „ORIZONT"

1. În ce constă noul în domeniul Dvs. ?

2. Care este contribuția Dvs. în aria de cercetare unde activați ?

3. Cum vedeți, în perspectivă, evoluția cercetării științifice în domeniul Dvs. ? (Interdisciplinaritatea, cercetarea fundamentală, tehnica de vîrf)

4. Care este impresia Dvs. despre Timișoara universitară, despre manifestările Zilelor acadmice timișene ?

Prof. dr. ing. VASILE COCHECI, I. P. „Traian Vuia"

1.—3. Protecția calității apelor, tratarea și epurarea apelor", reprezintă un domeniu interdisciplinar deosebit, unde, alături de chimiști își dau concursul biologi, hidrologi, medici ș.a. Apa potabilă constituie una dintre problemele de cea mai mare actualitate atît pe plan național cît și pe plan mondial. Resursele reale de apă dulce nu mai fac față necesarului mereu crescînd determinat de dezvoltare urbană și industrială, alături de care, cel mai mare consumator de apă rămîne agricultura. Cercetările din acest domeniu sînt extinse pe o paletă largă.

Problemele spre care se polarizează cercetarea din acest domeniu vizează protecția calității apelor și elaborarea de noi procedee de tratare a apelor în vederea obținerii unei calități superioare a apei potabile și a celei destinate industriei. Totodată ne interesează elaborarea de noi procedee, mai eficiente, cu un consum redus de energie pentru păstrarea nealterată a bazinelor naturale. Spun asta, pentru că s-a ajuns ca și pînzele de apă subterană să fie afectate de acest flagel al timpului nostru, care e poluarea. Se întreprind studii în vederea descoperirii unor noi surse de apă (ghețari, apa de mare, lacuri sărate ș.a.) pentru a satisface consumurile mereu crescînde.

2. Școala noastră timișoreană, pe care o conduc, lucrează de peste 35 de ani în acest domeniu și este cunoscută atît pe plan național cît și pe plan mondial. Datorită activității noastre îndelungate, Ministerul industriei chimice a făcut apel la colaborarea noastră în cadrul I.C.P.E.A.R., unde, alături de douăzeci de cercetători și cadre didactice și 17 tehnicieni, laboranți ș.a., sînt cooptați și studenții, prin specificul învățămîntului nostru universitar de a fi implicat direct în producție și cercetare.

Colectivul nostru a atacat practic toate aspectele legate de calitatea apei. Astfel, o problemă importantă a fost caracterizarea fizico-chimică a rîurilor din zona de vest a țării. Apoi, ținînd seama de faptul că apa de suprafață e de calitate inferioară celei de profunzime ne-a preocupat impulsionarea proceselor de potabilizare a apei. În această direcție am experimentat înlocuirea tratării apei cu clor, prin tratarea cu ozon. S-au efectuat studii pentru introducerea unor substanțe adsorbante pentru tratarea apei (cum ar fi tuful vulcanic) tot în vederea eliminării clorului și a compușilor ce iau naștere. O altă problemă a fost epurarea apelor reziduale prin elaborarea de procedee de recuperare fizico-chimice pentru ca acestea să poată fi reintroduse în circuitul normal. Aș mai aminti, în această succintă enumerare a celor mai importante direcții din cadrul cercetărilor noastre și tratarea în vederea alimentării apelor de înaltă presiune, geotermale, industriale și a epurării lor înaintea deversării în bazinele naturale. Prin profilul său domeniul nostru implică atît cercetare fundamentală cît și aplicativă, la care beneficiem de o largă colaborare.

4. „Zilele academice timișene" reprezintă o manifestare deosebit de importantă și utilă pentru cercetătorii din diferite domenii prin prezentarea rezultatelor muncii lor și prin realizarea unui fructuos schimb de păreri. Diversitatea comisiilor în cadrul cărora au avut loc simpozioane a pus în evidență multitudinea domeniilor de cercetare unde își aduc o reală contribuție și timișorenii. Transformarea manifestărilor de acest gen într-o tradiție este de bun augur pentru întreaga știință și cultură românească dovedind potențialul uman și material existent aici, la Timișoara, cum și aportul acestui centru cultural și științific la dezvoltarea multilaterală a țării.

Prof. dr. GEORGETA NICHITA prorector al Institutului Agronomic Timișoara

1. Rezolvarea problemelor complexe, pronunțat interdisciplinare, care au determinat industrializarea agriculturii, nu poate fi concepută fără adaptarea permanentă a cunoștințelor și îmbogățirea acestora cu noutățile specifice tuturor domeniilor care contribuie efectiv la ridicarea gradului de intensivizare a agriculturii, în condițiile crizei energetice, la creșterea eficienței economice și la prevenirea crizei ecologice în agroecosisteme. Mijloacele prin care trebuie să acționăm în realizarea noii revoluții agrare, în etapa actuală, presupun și impun lărgirea orizontului de cunoaștere, astfel încît să se poată acționa prin noi metode și tehnologii, cu consumuri energetice reduse sau producătoare de energie, cum sînt biotehnologiile și utilizarea microprocesoarelor în optimizarea tuturor proceselor de organizare, planificare și producție agro-zootehnică. Deci noul, în domeniul nostru de activitate, este dependent de „noul din celelalte domenii" care înseamnă eforturi deosebite de asimilare, selectare, adaptare, transmitere și aplicare a acestor cunoștințe noi în activitatea instructiv-educativă, în cercetarea științifică și în integrarea învățămîntului cu cercetarea și producția.

2. În ceea ce mă privește, cred că am fost foarte receptivă la orientarea cercetării în domenii prioritare, care privesc : creșterea eficienței economico-productive în sectorul agro-zootehnic, prin identificarea de noi surse și valorificarea superioară a tuturor subproduselor agricole și a celor provenite de la industria alimentară, în hrana animalelor ; stabilirea frecvenței și intensității diferitelor surse de poluare în agroecosisteme și a unor tehnologii nepoluante și de depoluare a nutrețurilor; reciclarea nepoluantă a dejecțiilor din marile complexe industriale prin biofermentație metanică, cu recuperare energetică. Pentru rezolvarea acestor mari probleme am organizat colective complexe de cercetare, pronunțat interdisciplinare, care cuprind peste 70 de cadre didactice, cercetători, studenți, tehnicieni și specialiști din producție.

În colaborare cu colegi din institut și din producție am reușit să obțin rezultate deosebite, concretizate în realizarea unor produse și tehnologii noi, care au făcut obiectul a trei brevete de invenție și a unui certificat de inovator. Menționez că acestea au fost omologate și generalizate la nivel național, obținînd fiecare premiul I la Saloanele de invenții la care au fost prezentate. În anul 1988 am depus documentația pentru brevetarea antrenării unei surse minerale reziduale (neconvenționale) în echilibrarea hranei animalelor, prin care se pot realiza economii anuale de peste 45 milioane lei.

Din tematica menționată cred că se desprind preocupările mele pentru studii care vizează realizarea unei agriculturi eficiente și biodinamice, conștientă fiind de efectele secundare nocive ale industrializării agriculturii asupra calității producțiilor agroalimentare, care se pot transforma din surse de substanțe nutritive valoroase în surse de substanțe toxice.

3. Nu este ușor de prevăzut cu precizie evoluția cercetării științifice în acest domeniu de vîrf care este agricultura, în care se folosesc cunoștințele din toate domeniile științifice, începînd de la prospecțiunile geologice pînă la cele mai avansate tehnologii biologice. Am convingerea că, la triunghiul „Mecanizare, irigare, chimizare", care a constituit, în prima etapă, formula cea mai eficace de creștere a producțiilor agricole, în acest sfîrșit de mileniu și în prima parte a mileniului III, vor concura predominant tehnologiile cu consumuri energetice reduse, cum sînt : bioingineria, generatoare de soiuri și rase cu productivitate aproape nelimitată și de microorganisme fixatoare de azot, care vor înlocui în mare măsură fertilizanții chimici, energointensivi și poluanți ; combaterea biologică și integrată a dăunătorilor animali și vegetali, prin care se vor limita substanțial biocidele, foarte nocive sănătății, în tratamentele fitosanitare ; perfecționarea bioindustriilor care se vor baza pe energia biologică a microorganismelor și fermenților, pe recuperarea energetică, prin biogaz, a dejecțiilor din fermele zootehnice și pe reciclarea nepoluantă în circuitul agricol a cantităților imense de substanțe organice și minerale din apele reziduale, rezultate de la instalațiile de biogaz.

4. Am salutat cu deosebită plăcere și bucurie aceste manifestări, care oferă prilejul unui larg schimb de experiență în cadrul centrului nostru universitar și contribuie efectiv la îmbogățirea cunoștințelor fundamentale și aplicative din domeniile adiacente, la creșterea prestigiului învățămîntului superior timișorean.

Dr. DAN STĂNESCU, biolog

Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice Timișoara

1. Depinde în mare măsură de limita vechiului ocupat în problemă, cum și de poziția personală adoptată față de concept. Preocupările noastre în timp ne-au relevat caracterul dual al noului reverberat în ciclicitate și absolut. Soarele, aștrii, vegetația, viața, Newton, Einstein, Darwin, Lorenz, Copernic, Sagan sînt perpetuu noi, cu fiecare început, însă mereu aceleași și aceiași, fiecare pentru sine, o posibilă nouă ori chiar nou recunoaștere și pas spre ad... văr. Noul absolut credem ... fie însuși miezul adevărul... fie chiar și sub „amenințare... lui Lichtenberg, devenită af... rism, că rar ceea ce este no... se vrea și adevărat, de vrem... ce adevărul nu poate fi vre... dată nou.

În Biologie, orice alt mo... de abordare a subiectului d... venit tradițional este o uș... spre o altă deschidere, nou... Informațional ai oricînd d... cîștigat fără pericolul intrări... în același făgaș. Ideea de con... stituire a unei rezervații d... dropii bunăoară, nu este nouă... Modul de abordare al proble... mei însă a fost de fiecar... dată — și credem să nu gre... șim — altul. Noi am pornit l... drum adoptînd perspectiv... etologică. Altfel spus, ne stră... duim să aflăm cine și ce est... această pasăre de stepă di... punct de vedere psihologic, î... ce mod și cît de capabilă est... să perceapă cu sau fără u... mări în structura etogram... specifice impactul natură — om în care este implicată se... cundar. Rezultatele, în cur... de conturare, permit deslușir... necunoscute ; or, însăși pri... aceasta ne aflăm față în fa... cu noul. De altfel, probabil... reușită a strădaniei noastre d... a înființa o rezervație de dro... pii în vestul țării — chia... dacă nu este nouă ca idee — devine nouă prin punerea ... în viață.

2. Recunoașterea în com... portamentul cîtorva specii ... unor manifestări nenumit... pînă acum ; ele au fost as... milate de literatura științif... că europeană ca atare cu nu... mirea românească nemodif... cată. Contribuția noastră ... Firul singular de nisip prin... tre miriadele de fire se con... stituie, dacă vreți, ca plaj... în cuprinsul cunoașterii.

3. Întîi, cercetare fund... mentală pentru a putea ap... transcede fără căutări inuti... în cea aplicativă. Nu exis... astăzi cale spre **nou** fără in... terdisciplinaritate. Iată un e... xemplu oarecare posibil ... „curioasa" conexiune cosm... gonie-zoologie-morală-estetic... Dar despre aceasta, în am... nunt, altădată...

4. Impresia ? Hoc erat i... votis ! (Aceasta mi-era d... rința).

Pe coordonatele învățămîntului, științei și cercetării contemporane

(Urmare din pag. 1)

tea creșterii productivității muncii și îmbunătățirii calității produselor ;

- descrierea structurii operatorilor liniari pe spații Hilbert Banach cu aplicații în studiul undelor de împrăștiere, structuri speciale algebrice și topologice pe varietăți diferențiale cu aplicații în fizica teoretică, aspecte speciale privind proprietățile sistemelor dinamice hamiltoniene și lagrangiene cu aplicații în cuantificarea geometrică, aplicații ale funcțiilor Liapunov în aeronautică ;
- perfecționarea organizării producției și muncii, reducerea consumurilor specifice de materii prime și energie, valorificarea materialelor recuperabile și refolosibile, realizarea de truse pentru dozări și analize de sînge care se importau, modernizarea calculației și evidenței costurilor ;
- adîncirea studierii legităților obiective ale făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, a democrației muncitorești.
- aprofundarea unor probleme specifice sud-vestului României, prin care să se contribuie la alcătuirea corpusului național de izvoare și documente ale culturii și istoriei poporului nostru ;
- confruntări în filozofia contemporană pe tema viitorului ;
- vocația europeană a literaturii române, contribuțiile românești la evoluția și studiul culturii universale, cercetarea folclorului și a graiurilor populare (în mod deosebit a celor din Banat și Crișana) în contextul lingvistic și cultural românesc, elaborarea unor dicționare, atlase lingvistice și etnografice.

Anual, apar, în regim periodic sau neperiodic, peste 40 de publicații științifice, prin care se valorifică o parte a rezultatelor activității de cercetare. La loc de frunte se situează Analele Universității timișorene cu seriile de matematică, fizică, filologie, științe sociale și economice. Toate aceste publicații sînt puse în circuitul public prin Biblioteca noastră, care realizează schimb internațional de lucrări cu peste 400 parteneri din 60 de țări de pe toate meridianele.

O expresie a prezenței noastre pe coordonatele învățămîntului, științei și culturii contemporane o constituie manifestările internaționale organizate de și în colaborare cu Universitatea timișoreană, precum și participarea cercetătorilor și a cadrelor noastre didactice la asemenea manifestări din alte țări. Subliniem simpozioanele internaționale de marketing, organizate la Timișoara cu Fundația Europeană Iosif Constantin Drăgan, cu participanți din opt țări, cele ... conferințe internaționale ... Teoria Operatorilor, din ca... la 10 am fost gazdă. La lucrările celei de-a 12-a Conferințe, axată pe un domeniu d... vîrf, cu largi valențe aplicative în matematică, fizică, geologie, care a avut loc î... anul trecut, au participat cercetători și cadre didactice di... 17 țări. De asemenea menționăm că din cadrul institutului nostru peste 30 de cercetători și cadre didactice a... participat la peste 65 de manifestări internaționale (congrese mondiale, conferințe, simpozioane) din întreaga lume, în domeniile matematici, fizicii, lingvisticii, științelor economice etc. În viitor, Universitatea timișoreană își va înteți eforturile pentru a-și spori contribuția la măreața operă de dezvoltare și înflorire a învățămîntului, științei și culturii din patria noastră.

excelsior

Pompiliu Preotesoiu

O poezie densă, un lirism încordat, în care cuvîntul nud, neînflorit, şochează uneori prin asocierile la care e supus, scrie tînărul **POMPILIU PREOTESOIU.** Îl înscriem şi noi între debutanţii **„EXCELSIOR"**-ului, cu sentimentul că tensiunea dramatică a versurilor sale, paleta tematică îndeajuns de diversă şi, mai ales, rafinarea expresiei vor merge, în timpul ce îi stă, deschis, înainte, din treaptă în treaptă, spre înălţimea şi spre un mai binele calitativ-estetic spre care tinde orice poet adevărat.

I. A.

CA UN COPAC VIU

Nu ştiu de ce mie
zăpada
mi s-a părut
ca zborul din zbor răsărind...
Nu ştiu cine
mi-a spart speranţele
cu piatra secundei
şi ce voievod se-oglindeşte
în aceste cioburi de castel...
Nu ştiu din ce amfore
am gustat botezul strămoşilor
şi de ce m-am înnorat,
uneori,
pe societatea metaforelor...
Ştiu, doar, că m-a trăznit
el însuşi, cuvîntul,
şi-acum ard, ard, ard
ca un copac viu-rotitor.

ARIPILE MELE

Steaua lumina zările
şi nu ştiam
în ce parte cade izvorul

Mă agăţam de o speranţă
cum un copac retezat de
pămînt

Aripile mele
se făceau rouă...

DACĂ MAMA MEA...

Călăuza acestei secunde
aş putea fi,
dacă mama mea
nu ar fi nesfîrşirea
din care decurg
ca un roib înstelat
de pasărea durerii...

ROUĂ ÎNVINSĂ

Pling şi lacrimile mele
se fac iarbă.
Pling şi o cascadă ierbivoră
mă înconjoară.
Ca o nuntă de fluturi,
roua învinsă, pe buzele mele,
anunţă dimineaţa.

POEM ANTIATOMIC

Ca un avar sentimental,
string toate pădurile, cîmpiile,
munţii şi bucuriile,
murmurul izvoarelor,
dansul păsărilor, din aerul
pieţelor publice,
şi omenirea întreagă
şi le ascund în acest poem
ca-ntr-un adăpost antiatomic.

SUNETUL MUZICII — top

4. „Pauza artistică" de la începutul anilor '70 ascundea, se pare, un diferend ivit între Barry şi Robin, al cărui natură n-au putut-o afla nici cei mai zeloşi reporteri, cu atît mai puţin noi. Cert este că apariţia, în 1975, a albumului **Main Course** semnifică un nou început, dar şi o cotitură în stilul interpretativ al formaţiei, de-acum al trio-ului **Bee Gees. „Dansurile şi melodiile preferate, ca şi coafurile şi moda feminină, diferă de la o generaţie la alta, cu toate că în această privinţă există un fel de ciclu al împrospătării vechiturilor".** Deşi afirmaţia lui Mihnea Gheorghiu conţine purul adevăr, vom vedea, ea nu-şi găseşte aplicabilitatea în cazul de faţă. De ce ? Momentul înnoirii modalităţilor de expresie sonoră a grupului apare ca un fapt firesc, într-un moment în care însuşi limbajul muzicii pop se îmbogăţeşte considerabil, prin apariţia proaspătului **curent disco,** ce repunea în drepturi acurateţea melodică devenită, între timp, o „rara avis" în perimetrul muzicii de divertisment graţie experimentelor, fuziunii jazz-ului cu muzica rock, a expansiunii muzicii electronice distanţată atunci de publicul larg din cauza excesivei tehnicizări. Reîntoarcerea la **simplul expresiv** se face în cazul de care ne ocupăm şi prin preluarea constructivă a elementelor muzicii negre **Soul, Rhytm & Blues,** muzică promovată de casa de discuri „Tamla Motown". În întreaga istorie a muzicii pop, interpreţii de culoare au avut un rol considerabil, situîndu-o în zona artei autentice şi cînd scena divertismentului era asaltată de farsori. Penetraţia ritmului, totala participare afectivă, utilizarea vocilor „de cap" (gen „Temptations", Marvin Gaye) n-a însemnat o abdicare de la **„marca casei Gibb",** ci, dacă vreţi, o întoarcere la dragostea de început, căci admiraţia pentru muzica neagră era făcută publică chiar de la debut. **Jive Talkin ; Stayin Alive ; Night Fever** însemnau tot muzică **marca Bee Gees** dar aveau ceva nou : policromia sunetului pusă în evidenţă mereu prin inventivitate.

Petru UMANSCHI

(Va urma)

VIAŢA ASOCIAŢIEI

• În contextul manifestărilor „Săptămînii culturii şi educaţiei socialiste" a oraşului Deta, la Muzeul de istorie din localitate s-a desfăşurat o şezătoare literară la care au participat **Alexandru Deal** şi **Marian Odangiu.** Au citit din creaţiile lor membrii cenaclului „Camil Petrescu" din Deta : **Ecaterina Craiu, Olga Dobrescu, Maria Dalea Şiroviţa** şi **Mariana Petersel.** La manifestare a participat tovarăşul **Ionel Ilian,** preşedintele Comitetului Orăşenesc de Cultură şi Educaţie Socialistă. • În cadrul „Săptămînii culturii şi educaţiei socialiste" a oraşului Jimbolia, în sala de festivităţi a Consiliului Popular din localitate a avut loc o şezătoare literară, care i-a avut ca invitaţi pe scriitorii **Mircea Şerbănescu** şi **Aurel Gheorghe Ardeleanu.** • „Săptămîna învăţămîntului timişan" a consemnat, la Şcoala generală din Orţişoara, judeţul Timiş, o întîlnire a cenaclurilor literare pentru elevi „Vîrstele primăverii" (coordonator prof. **Manolita Dragomir Filimonescu)** şi „Muguri de lumină" (coordonator prof. **Rodica Berar Drăghincescu).** La acţiune au luat parte ca invitaţi scriitorii **Alexandru Jebeleanu** şi **Mircea Şerbănescu.** • Sub semnul aniversării Centenarului Mihai Eminescu, la Liceul de filologie-istorie din Timişoara s-a desfăşurat un spectacol cultural-artistic, în cadrul căruia **Slavomir Gvozdenovici** şi **Ivo Muncian** au citit din creaţiile lor dedicate poetului nostru naţional. • Într-o şedinţă festivă a Cenaclului din Arad al Uniunii Scriitorilor au fost decernate premiile Concursului literar „Mihai Eminescu — Arad — 1989". Despre semnificaţia momentului au vorbit **Florin Bănescu,** preşedintele Cenaclului, şi poetul **Ion Mircea.** La manifestare au participat tovarăşul **Alecu Floareş,** secretar al Comitetului judeţean Arad al P.C.R., şi tovarăşul **Liviu Berzovan,** preşedintele Comitetului Judeţean de Cultură şi Educaţie Socialistă. • La sediul Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara a avut loc o manifestare în cadrul căreia au fost sărbătoriţi scriitorii **Anavi Adam, George Bulic, Neboişa Popovici** şi **Florin Bănescu,** la împlinirea unor vîrste rotunde. Despre activitatea scriitorilor aniversaţi au vorbit **Anghel Dumbrăveanu,** secretarul Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara, **Ion Arieşanu, Mandics György, Ivo Muncian, Marian Odangiu, Maria Pongracz, Mircea Şerbănescu, Miomir Todorov** şi **Cornel Ungureanu.** • Studioul de poezie al Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara a găzduit o seară literară desfăşurată sub genericul **Poezia florilor de mai.** Au citit din creaţiile lor poeţii **Eugen Dorcescu, Alexandru Jebeleanu** şi **Marcel Turcu.** În continuare, actorii **Irene Flaman Catalina** şi **Eugen Moţăţeanu,** de la Teatrul Naţional Timişoara, au recitat un grupaj de poeme din lirica timişoreană, iar cantautorii **Adrian Dinu** şi **Ionuţ Mirel** au susţinut un recital de ghitară. • În şedinţa de marţi a Cenaclului Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara şi al revistei „Orizont", **Carmen Odangiu** a prezentat un eseu privind literatura pentru copii. La discuţiile pe marginea textului prezentat au luat cuvîntul **Cornel Ungureanu,** autorul referatului, **Mircea Mihăieş, Marcel Turcu, Eugen Dorcescu, Brînduşa Armanca, Adrian Dinu Rachieru, Adriana Babeţi, Ioan Viorel Boldureanu, Aurel Turcuş** şi **Anghel Dumbrăveanu,** conducătorul şedinţei. **Marţi, 6 iunie a.c., ora 18,00,** va avea loc o şedinţă festivă consacrată Centenarului Mihai Eminescu.

M. O.

panoramic

„Colaborarea dintre învăţămîntul superior şi învăţămîntul liceal. Realizări şi perspective" — se intitulează simpozionul interjudeţean, organizat de Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului, comitetul de partid al Centrului Universitar Timişoara şi Inspectoratul şcolar judeţean. Deschiderea lucrărilor — azi, 2 iunie, la ora 10,30, în incinta Casei Universitarilor. • **Premieră absolută la Opera Română :** baletul românesc contemporan „Ofranda iubirii". Vom reveni. • **Complexul muzeal Timiş** găzduieşte expoziţia „Arta tradiţională chineză", care se bucură de o bună primire din partea publicului. • **În turneu la Timişoara** — Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra", cu o microstagiune. • **La galeria „Pro arte"** din Lugoj a fost vernisată expoziţia de pictură a artistei Florica Orăviţan. • **Invitat** al Casei de cultură a studenţilor (duminică, 4 iunie, ora 11) şi al cenaclului Casei Universitarilor (luni, 5 iunie, ora 18) — prozatorul Gheorghe Crăciun. • **La şedinţa de lucru** a cenaclului **Casei Universitarilor a citit** proză (debut) Roxana Argeşanu Teodorescu. Şedinţa a fost condusă de Şerban Foarţă.

fanion

AVENTURILE LUI GULLITVER

Ruud Gullit, olandezul plutitor, s-a născut la 1 septembrie 1963, într-un cartier al Amsterdamului, Jordaens, mama fiind olandeză iar tatăl originar din Surinam. La 17 ani, a jucat în aceeaşi echipă cu Rikjaard şi, încă de atunci, a devenit unul din uriaşii fotbalului portocaliu. Alături de minge, Ruud iubeşte muzica, avînd propria formaţie de reggae, „Revelation Time", în care el cîntă la ghitară şi bongos. Dar activitatea lui în afara gazonului mai are o faţetă foarte importantă : lupta împotriva politicii de apartheid, împotriva discriminării rasiale de orice fel, organizaţia „Anna Frank" din care face parte militînd în acest sens.

Venirea sa la Milan s-a decis acum trei ani, tot pe stadionul Nou Camp, cel care a găzduit, săptămîna trecută, finala CCE. Atunci, el juca la PSV Eindhoven şi se afla cu echipa la turneul Gomper. Silvio Berlusconi, miliardarul italian, le-a propus liderilor olandezi să propună ei cifra pe care o cer pentru Gullit. Vă amintiţi ? A fost transferul anului şi investiţia — 15 milioane de mărci vest-germane — s-a dovedit mai-mult-decît-inspirată. Fără nici un dubiu, Ruud Gullit este un fenomen al fotbalului mondial şi finala Cupei Campionilor l-a arătat în adevărata lui splendoare. După meci, „Corre dello Sporto" i-a acordat nota maximă (Baresi, Donadoni, Rijkaard şi Van Basten au obţinut 9). La gabaritul lui — 1,85 m şi 83 kg — R. G. are probleme cu... piciorul. La dreptul, poartă 46, iar la stîngul, 45, însă conformaţia defectuoasă a labei piciorului face ca o gheată obişnuită să nu îi stea normal. Întrebat, în marţea de dinaintea meciului, ce griji îl frămîntă, Gullit a răspuns cu umor : „După cum ştiţi, stau în cameră cu Ancelotti. Eu, cum pun capul pe pernă, adorm imediat, însă el mereu are insomnii şi chef de vorbă. Dacă o să joc şi Carlo nu mă va lăsa să dorm, o să-l scot afară, pe coridor". Ca un amănunt — în ton cu preocupările lui muzicale —, hotelul Ritz, în care a fost cantonat Milan-ul, este al lui Julio Iglesias. Alt Gulliver-uriaş !

Marcel TOLCEA

film

„Expediţia"

În primul rînd e vorba de o peliculă agreabilă, după un scenariu de **Petre Ghelmez,** despre o excursie prin ţară, gen „Cutezătorii", în regia lui **Mircea Moldovan.** Admirabil cadru natural, cu panorame la Orşova, la munte, în Cazane etc. Muzică dinamică, efecte sonore sugestive. Ceea ce depăşeşte aşteptările noastre însă este dezinvoltura cu care se mişcă, prin faţa aparatului de luat vederi, copiii. Poate, ca niciodată în filmele noastre, apar copii drăguţi (nu numai „expresivi") şi inteligenţi, cu simţul umorului ; replicile curg firesc, nu dau senzaţia de text învăţat şi silabisit. La Timişoara, scenarist, regizor şi... unul din interpreţi s-au întîlnit cu copiii oraşului, la Casa pionierilor şi şoimilor patriei, în aceeaşi zi filmul fiind lansat cum se cuvine, pe scenă au fost prezenţi realizatorii şi... formaţia „Flores", care a cîntat pe scenă. Se cade să facem unele precizări, care nu se găsesc pe afişul sau genericul filmului : printre copiii aleşi pentru „Expediţia" se află un timişorean, **Marius Rădmănăştean,** elev în clasa a şaptea la Liceul de filologie-istorie, membru al grupului (cor cu autoacompaniament) „Flores", instruit de profesorul **Ion Mătăsaru.** Marius şi-a luat cu sine ghitara, cîntă în film cu ea şi cu vocea sa cristalin-catifelată, aşa cum a fost învăţat de minunatul său profesor, împreună cu alţi 150 de copii. Marius e fotogenic şi talentat, apariţiile pe scenă şi la televiziune îl fac să „n-aibă probleme" cu timiditatea şi dicţiunea. Sper să fie la fel de bine totul şi la română sau matematici şi sînt convins că aşa este, căci o calitate nu vine niciodată singură. Marius a jucat şi în piesa „Un bărbat şi o femeie" de **Ion Băieşu,** aşa că alegerea „Casei de filme unu" a mers la sigur. Micul timişorean cîntă pe această peliculă o melodie de Ion Mătăsaru, (textul aparţinînd compozitorului), purtînd amprenta unui lirism curat, juvenil, melodios şi cu foarte mare plăcere interpretată de pionierii de la „Flores". Se mai spune că a fost mare alergătură, echipajul expediţiei fiind selecţionat din vreo 9 300 de copii ! A rentat efortul, căci copiii ne cuceresc, micile aventuri ne conving şi le aşteptăm curioşi deznodămîntul, cadrul se îmbină adecvat cu muzica. Un film al vîrstei fericite, realizat de oameni care îşi înţeleg copiii. Probabil că pe traseul filmărilor, micul colectiv „s-a închegat", relaţiile au devenit fireşti, întîmplările sînt trăite real ; pînă şi simpaticele clişee verbale au fost lăsate la locul lor, conferind farmec şi autentic. Toate vîrstele sînt tinere, par a ne spune realizatorii, invitîndu-ne totodată la drumeţie, în întrematorul decor natural, retrăind, ca în primii ani ai existenţei, cu intensitate şi emoţie ceea ce, de fapt, reprezintă viaţa.

Lucian BURERIU

CURGEM SPRE VARĂ... — sport

...şi, serbîndu-ne copiii, ne ducem spre capăt de mileniu, cu cîteva repere, sportive, bun înţeles, cum, în prag, şade Campionatul Mondial de fotbal din Italia, la anul de graţie 1990 ; privim într-acolo cu încredere în forţele naţionalei române, care, strîngînd rîndurile de prin cluburile cele mai mari (sau mici, de se nasc valori), ar putea şi ar trebui să ne fericească prin calificarea la turneul final. Totul depinde de noi ! Cum Steaua n-a izbutit să cucerească din nou rîvnitul trofeu, care onorează vitrina superbei echipe A.C. Milan, rămîne ca întreg efortul fotbalului românesc să fie dirijat spre pregătirea, de pe acum, a meciurilor cu Danemarca ; din exces de optimism, am pornit bătălia ca din puşcă, numai că am ajuns într-un car, stare apatică a primăverii, căreia i-au căzut victimă şi steliştii ; de-nchid ochii, văd din nou partida de la Barcelona şi m-apucă o sudoare lăuntrică, a supărare şi a durere, cît repede să ridic pleoapele şi să privesc, fotbalistic vorbind, spre umbra lui Hamlet şi stafiile din arenele daneze : îi vom învinge !

Am convingerea calificării cel puţin dintr-un motiv : ne-am învăţat minte ! Ca atare, aş propune antrenorilor să nu mai facă nici o referire la meciul Milan — Steaua, adică să-l uităm, precum un vis urît, socotind că un asemenea necaz se întîmplă şi la case mai mari (Real Madrid).

Propun şi-o replică : la muncă, băieţi !

Teodor BULZA

Interferențe culturale româno-polone

JAN MATEJKO ÎN CONTEXTUL POEZIEI LUI BOLINTINEANU

în diverse rînduri ne-a preocupat o rsă de inspirație comună — în speță ientală și orientalizantă, decantată intr-o viziune artistică similară — a i Dimitrie Bolintineanu și a pictoru- i polonez Jan Matejko (1838—1893), nbii cunoscători și prețuitori fervenți frumuseților Constantinopolei, unde mâni și polonezi, patrioți și revoluonari, siliți să emigreze de sub domiații străine, au găsit — după spusele oetului nostru — «o grațioasă ospitatate», în perioada Tanzimatului «era reformelor»). Fără a se fi cuoscut personal, Bolintineanu și Maejko au fost familiarii aceleiași priitoare case a soților Gropler, pe țărul Bosforului, apropiată de-a soților așa și Ion Ghica ; au avut contacte rin polonezii știutori de limbă română : se cere menționat aici Zygmunt lilkowski (pseudonim T. T. Jež), gent politic, circulînd periodic între arigrad și Galați, autor de romane cu ubiect românesc și balcanic, precum al unei lucrări monografice despre ările Române, intitulată **România de zi** (1884). Am căutat să demonstrăm u alte prilejuri că geneza pînzei lui latejko „**Înecata din Bosfor**" (1872) datorește unor poeme din „**Florile osforului**" (patru avînd teme istorice, cincilea o tentă elegiacă), iar pe de ită parte, o serie de acuarele, peisaje, rochiuri și laviuri redînd atmosfera arigrădeană, evocă în albumele de chițe matejkiene întocmai aspectele e l-au frapat îndeosebi pe Bolintineau la Istanbul, lăsîndu-și o amprentă lină de lirism și de culoare în proza i-n versurile lui. Însă, independent de ptul că pe ambii artiști i-a urmărit bsesiv o temă legată de condiția crua a femeii musulmane în acea vreme, á pe amîndoi i-a fascinat splendoarea eisajului bosforic, fizionomia însăși a ui Jan Matejko, la recenta o sută incizecea aniversare a nașterii sale s-a născut la Cracovia, la 24 iunie 938) e deajuns de interesantă și ori- inală pentru a fi rememorată în trăăturile sale definitorii. Provenind din- r-o familie băștinașă din acea parte Boemiei, unde a proliferat barocul lav, născut însă la Cracovia, în cel nai pitoresc cartier de lîngă vechea oartă zisă Floriańska, scurtele șederi entru studii la München și mai apoi a Viena nu i-au obnubilat pasiunea entru specificul popular polonez, simul acut față de tot ce era cu-adevărat utohton și tradițional în sensul bun l cuvîntului. Căci Matejko n-a fost umai pictor : arheolog amator, a efectuat săpături cu numeroase rezultate rodnice, etnograf din vocație, a cules, adunat, selectat costume naționale, obiecte de uz casnic, ceramică artizanală, artă populară de toate genurile, chiar și instrumente de tortură, pentru vădi cruzimea unor moravuri, unor lase oprimante din trecut, considerînd pe bună dreptate că toate aceste mărturii contribuie în mai mare măsură decît alte dovezi — cele scriptice, de pildă, alterînd nu o dată adevărul — la cunoașterea feței veridice a istoriei. Așa încît, cine vizitează astăzi „Dom Matejki" (Casa lui Matejko) de pe ulița Floriańska, cu numărul 41, observă că bogăția, varietatea exponatelor colecționate cu iubire, orînduite cu gust și cu metodă, constituie un autentic muzeu etnografic, alcătuit pe vremea cînd etnografia nu era o disciplină foarte intens cultivată. Animator al vieții culturale cracoviene din acea epocă, profesor la Școala de arte frumoase, ocrotitor al tinerei generații de pictori, chiar dacă aceștia se îndepărtau de maniera lui, Matejko l-a avut ca student favorit pe Stanislaw Wyspiański, pictor valoros, ce avea să devină nu tîrzie vreme cel mai însemnat dramaturg al Poloniei, la răspîntia secolelor XIX și XX, deopotrivă înnoitor al viziunii scenografice și regizorale. În fine, o mutație netă în creația lui Matejko a fost determinată de călătoria sa în Orientul levantin (1872) ca oaspete al seraiului soților Gropler de la Bebek, unde se întîlneau nu numai oamenii de afaceri — Henryk Gropler a fost un aprig industriaș —, dar și literați, artiști, agenți politici militînd pentru cauza națională. Matejko, văr al lui Gropler, a făcut portretul acestui personaj, căruia de altfel nu i-au lipsit generozitatea și înțelegerea față de oaspeții casei sale, precum și pe-acel al soției, Luisa, despre care Bolintineanu scrie : „o doamnă polonă de distincțiune superioară, ce locuiește Constantinopoli". Portretul soțului îl arată ca pe-un teribil palicar, cu fizionomie mai degrabă meridională decît nordică, iar al soției, Luisa, vădește o grație plăpîndă, un aer discret melancolic, ceea ce justifică versurile ce i-au fost dedicate de Bolintineanu („La Luisa" în „**Florile Bosforului**" și „Legivera" (de la turcescul „**legiver**" = azur, sugerînd gingășia cvasi aeriană a doamnei Gropler). E semnificativ și faptul că în „**Florile Bosforului**", versurile dedicate Luisei sînt urmate de poemul „Idealul" (în turcă „Hial"), personificînd făptura de vis, întru totul ideală, inefabilă, cîntată de poeții otomani. Fără discuție, înfățișarea lui Henryk Gropler s-ar potrivi cu tema „Înecatei din Bosfor" a lui Matejko (secretarul de mai tîrziu al pictorului, Gorzkowski, pretindea că toate personajele din numitul tablou, cunoscut și sub titlul de „Hasan își osîndește soția necredincioasă", sînt reale !), însă e sigur că admirația inspirată lui Bolintineanu de Luisa Gropler s-a consumat doar pe plan literar. Totuși, poemele bolintiniene : „Rabié", „Mehrubé", „Leili", parțial „Naïdé" și, desigur, elegia „Suspinul Bosforului", au constituit materialul poetic al temei „Înecatei din Bosfor", cu-atît mai mult cu cît trăsăturile înecatei amintesc, fie chiar și stilizate, pe-acelea din portretul doamnei Gropler (astăzi la muzeul din Szczecin).

Fiindcă istoria e o «magistra vitae», Bolintineanu și Matejko au căutat să reînvie trecutul întru grandoare și magnificență. Nota de exaltare mult apăsată nu mai e aici retorism gratuit, discursivitate sforăitoare, ci sensul unei demnități conștiente — astăzi am zice „angajate". Nimic nu rechează mai direct în memoria noastră o pînză matejkiană cu temă istorică decît „Mircea cel mare și solii" a lui Bolintineanu : punerea în scenă, replicile solemne, conștiința cavalerească („Respectați solia, căpitanii mei !") respiră înălțimea morală, exprimată cu o nobilă sobrietate. Și în contextura unor atare evocări ale trecutului, se observă la cei doi artiști procedeul imaginii-cheie sau al obiectului emblematic, subliniat cu precădere; de aceea nu o dată i s-a reproșat lui Matejko accentuarea prea evidentă a unor detalii, cărora nu li se detecta rolul în configurația cutărui sau cutărui tablou. Redarea excesiv atentă și exactă se atribuia, în mod simplist, miopiei artistului ! În realitate, această minuție era destinată a reliefa situații și climate psihologice, caracteristice unor momente date și sugerate prin amănunte intenționat subliniate plastic. Asemenea obiecte emblematice s-ar putea sistematiza într-un adevărat cod : de pildă, pălăria cu pene aruncată pe podea în tabloul cu Rejtan (și-n aceeași ordine de idei, găsim la Bolintineanu motivul penelor smulse de Gabriel Báthory de pe propriul său coif, după ce fusese biruit de Radu Șerban), cușma rituală a lui Witold în „Bătălia de la Grünwald", enorma carte cu litere cirilice pe care se depune jurămîntul „Uniunii de la Lublin", după cum imagine-cheie ar fi chipul țăranului cu suman din același tablou — și se pot înmulți exemplele. Valori iconologice și scenologice similare întîlnim și-n alte legende sau basme ale lui Bolintineanu: în „Cupa lui Ștefan", obiectul-cheie e potirul de la Putna sfărîmat în bucăți ; cupa simbolică reapare în „Umbra răzbunătoare", cu o referire a poetului la istoria bizantină ; în „Doamna lui Neagoe" vedem caseta cu juvaiere, obiectul-cheie fiind „cifrul" care ilustrează terminarea mănăstirii de la Curtea de Argeș.

Nu putem enumera în rîndurile de față toate exemplele de caracter emblematic din poezia lui Bolintineanu și pictura lui Matejko, figurate prin imagini-cheie („Înecata din Bosfor") sau obiecte-cheie precum cele de mai sus : asemenea elemente cristalizate în actul de creație ar cere efectiv o analiză sub raport iconologic, întrucît ele depășesc rama pur anecdotică și tind către pătrunderea ideatică a conținutului. În istoria culturii nu se poate vorbi despre coincidențe întîmplătoare; cercetarea comparatistică aprofundată e susceptibilă să anexeze, să sistematizeze, să elucideze paritați de optică, convergențe, afinități, fără de care orice fenomen de cultură ne-ar apărea cu totul izolat ; e un principiu ce se poate aplica și în cazul paralelismelor între literatură și artele plastice, între două temperamente creatoare pe tărîmuri diferite, receptive la aceleași impacte, la aceleași surse de inspirație. Iată ceea ce ne-a reținut cu deosebire atenția în cazul confluenței Bolintineanu — Matejko.

Rodica CIOCAN-IVĂNESCU

Labirintul rotativ

Un fantezist intempestiv, imagist insolit cu vocația liberă a expresiei fruste, surrealist fără margini și saltimbanc al ezoteriilor **puse în scenă** cu o abilitate ce asumă **riscul** gratuității și al jocului delectabil **pare** a fi Slavco Almăjan, scriitor din R. S. F. Iugoslavia. Lectura poemelor sale de-a lungul întregului discurs poetic, de la placheta de debut, din 1968, intitulată „Pantomimă pentru o după-amiază de duminică" și tipărită, dacă nu mă înșel, mai intîi în sîrbo-croată, trecînd prin „Bărbatul în stare lichidă" 1970), „Liman trei" și pînă la „Mutația punctului", din 1986, ultimul volum de care avem cunoștință, mobilizează conștiința receptoare într-o perspectivă duală și alternativă : jocul fantezist și imageria bizară **versus** gravitatea tonală și articulația profundă, ceremonială, gnomică. Ca și cînd poetul, asumîndu-și în deplină cunoștință de cauză natura sa **bifrons**, se oferă poemului, aflat în stare lichidă, încă nu impietrit, într-un joc funambulesc de oglinzi care, amăgitoare, ar sfîrși prin a schimba sensurile esențiale ; poetul pare a ride cu chipul său nocturn, buimac de o exultanță neverosimilă în planul înțelegerii imediate, și ar plînge cu cel diurn, transfigurat.

Surprinzătoare, la Slavco Almăjan, cunoscător din interior al marilor experiențe ale liricii românești moderne și avertizat asupra celor continentale, este deplina sa maturitate din inceput, de la debut, posesiunea **ex abrupto** a științei poetice, în totala prezență a dăruirii date, fapt care-l apropie de marii reprezentanți ai generației sale, Nichita Stănescu, Marin Sorescu etc. Volumul recent tipărit la Editura Scrisul românesc din Craiova, nefiind, din păcate, cum cititorul așteptat și presupus ar fi meritat, consecința unei antologări a operei poetice de pînă acum a autorului, se dovedește totuși, oarecum accidental, prin natura poemelor, un florilegiu, un eșantion demonstrativ pentru structura lirismului almăjian, pentru locul și rolul său în poezia contemporană.

Există fără îndoială, cum observă Mihai Ungheanu, autorul prefeței citatei ediții craiovene, ceva din evanescența imagistică a suprarealiștilor în structura acestei poezii, nu doar prin amestecul rafinat de real și ireal, de veghe și vis, ci și prin discursivizarea stării de luciditate, de temperanță și rationalitate, de conștientă care sfîrșește prin a conferi sens căutării și anchetării ființei ori, poate mai exact, **fiindului**. Poemul lui Slavco Almăjan se închipuie fie o întrebare nețărmurită, fie un „răspuns" mărginit de umbra întrebării sale, care-i obstaculează semnificația simplistă. Conditia poetului este de continuă perplexitate dinaintea posibilului, la granița dintre real și ireal, dintre veghe și somn, dintre joc și instanța unei decizii solemne, un **status interrogandi**, căci, așa cum sîntem avertizați într-un poem, intitulat nu fără o abia disimulată ironie „Zi de odihnă", totul stă sub semnul întrebării.

Slavco Almăjan pare să cunoască mai bine decît mulți alți colegi de generație imensele energii pe care le poate elibera o bună locuire a limbii. Că este așa o demonstrează, dacă aventura sa poetică în sine ne convinge asupra acestui aspect esențial pentru receptarea profundă a mesajului său, cartea de „proverbe poetice", intitulată sugestiv „Vara cailor", din 1974, ce se dovedește o aventură aproape singulară în spațiul poeziei de expresie românească. Singulară, spun, ignorînd cu o reticență cam grăbită, poate pe cea a lui Anton Pann și, în parte, a lui Arghezi din marile sale poeme pentru cei... mici.

Poet al auditivului, neglijînd savantlicurile geometrizărilor în pagină, Slavco Almăjan pare a se preocupa de resuscitarea funcției exorcizante a graiului, condiționat uman și social cum este, ca locuitor într-o „insulă" de vorbire românească. De aceea, pariul său intim este cel cu proverbul, cu zicala, cu cimilitura. În această strategie nu prea facil de observat, dar nici ascunsă, consistă marea probă a **labirintului rotativ** pe care Slavco Almăjan s-a decis să și-o asume, conștient că lucrul cel mai periclitant pentru chipul fragil al poemului este ca, sfidînd legea simetriei și a echilibrului, să înclini balanta către Tezeu ori către Minotaur. Căci, cel puțin în poezie, unul este conștiința celuilalt.

George POPESCU

* **Slavco Almăjan, POEME, Craiova, Editura Scrisul românesc, 1988. Cu o prefață de Mihai Ungheanu.**

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1:
Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 23

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 23 (1162) 9 IUNIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

Conștiința politică, revoluționară — forța motrice a progresului

Problema fundamentală a filozofiei se referă la raportul dintre materie și conștiință. K. Marx și F. Engels au demonstrat rolul primordial al materiei ; nu conștiința oamenilor determină existența, ci, dimpotrivă, existența determină conștiința. Una din contribuțiile teoretice importante ale secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, constă în înțelegerea dialectică a raportului dintre materie și conștiință, dintre dezvoltarea forțelor de producție, pe de o parte, și activitatea politico-ideologică și cultural-educativă, pe de altă parte. Evidențierea rolului determinant al existenței, al forțelor de producție în dezvoltarea societății nu înseamnă subaprecierea rolului conștiinței în edificarea noii societăți ; principiul filosofic abstract, raportul de ultimă instanță nu trebuie confundat cu realitatea concretă, unde elementele materiale se împletesc cu cele spirituale, alcătuind un tot indivizibil. Specificul spiritului revoluționar este tocmai situarea pe primul plan a capacității omului de a transforma natura și societatea, evident pe baza cunoașterii și respectării legilor obiective ale evoluției. Secretarul general al partidului arăta că : **„În esență noi, comuniștii, ne propunem de fapt, să venim — dacă se poate spune astfel — în sprijinul naturii care a sintetizat în om forma superioară de organizare a materiei, acționînd prin toate mijloacele pentru stimularea însușirilor celor mai nobile ale acestuia, pentru dezvoltarea sensibilității sale, a dorinței și voinței de autodepășire, pentru amplificarea continuă a cunoașterii sale, pentru împlinirea visurilor sale celor mai cutezătoare de progres, dreptate și fericire"**.

Marile realizări economice și sociale, obținute de poporul român în revoluția și construcția socialistă, mai ales în ultimele două decenii (producția industrială a țării noastre în anul 1988 a fost de 135 de ori mai mare decît cea din 1945) nu ar fi fost posibile fără aportul tot mai important al factorilor subiectivi. Ne mîndrim nu numai cu succese economice, dar și cu mari realizări în activitatea politico-ideologică și cultural-educativă ; generalizarea învățămîntului de 10 ani și în perspectivă a celui de 12 ani, politehnizarea învățămîntului liceal și superior și prin aceasta integrarea lui cu producția și cercetarea, cuprinderea tuturor cetățenilor în învățămîntul politic de masă, crearea unui sistem instituționalizat de pregătire profesională continuă a oamenilor muncii, intensificarea activității cultural-artistice prin organizarea Festivalului național „Cîntarea României" ș.a.

Estimînd rezultatele bune obținute în activitatea politico-ideologică, potențialul de care dispunem, exprimînd însă și o apreciere de ansamblu, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în Expunerea la Plenara din noiembrie 1988, releva că **„s-a produs o anumită rămînere în urmă a nivelului general, ideologic, politico-educativ față de dezvoltarea forțelor și relațiilor de producție"**. Rămînerea în urmă a conștiinței poate afecta însăși dezvoltarea forțelor de producție ; noua revoluție tehnico-științifică solicită integrarea rapidă în producție a rezultatelor cercetărilor științifice, carențe în pregătirea profesională pot deveni impedimente în îndeplinirea planului de producție etc. Activitatea politico-ideologică se poate transforma, într-un interval scurt de timp, într-o forță motrice a progresului, numai dacă acționăm consecvent în direcția perfecționării cercetării din domeniul științelor sociale. Investigația concretă, surprinderea faptelor și proceselor social-politice trebuie susținută de un permanent efort teoretic de generalizare și sistematizare. Se impune, așa cum preciza secretarul general al partidului, în Expunerea la Plenara din noiembrie 1988, să dăm un răspuns clar problemelor social-politice esențiale ale socialismului; să se studieze cu atenție modul de funcționare al societății noastre, a experienței socialiste din alte țări socialiste, în comparație cu orînduirea capitalistă, relevîndu-se elementele structurale prin care socialismul se dovedește superior. Aceasta presupune o analiză aprofundată a raporturilor dintre clase, categorii sociale, domenii și sectoare ale vieții sociale, sesizarea din vreme a contradicțiilor dintre ele, stabilirea unor modalități optime de rezolvare a lor, elaborarea pe baze științifice a principiilor și metodelor de conducere social-politică.

În condițiile în care ne propunem să făurim societatea socialistă multilateral dezvoltată, să înfăptuim noua revoluție tehnico-științifică și noua revoluție agrară, activitatea politico-ideologică solicită tot mai mult situarea pe o poziție înaintată, integrarea armonioasă socială și instituțională. Pentru a forma și dezvolta conștiința politică se impune, așa cum sublinia secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU „să dezvoltăm puternic spiritul revoluționar în muncă, în gîndire, în toate domeniile, să acționăm cu hotărîre împotriva a tot ce este vechi și perimat, ceea ce nu mai corespunde actualei etape și să promovăm cu îndrăzneală nou, ceea ce se afirmă ca o necesitate a dezvoltării societății, atît în ceea ce privește forțele de producție, cît și în știință, învățămînt, în cultură, în întreaga dezvoltare economico-socială"**.

Dr. Constantin STRUNGĂ

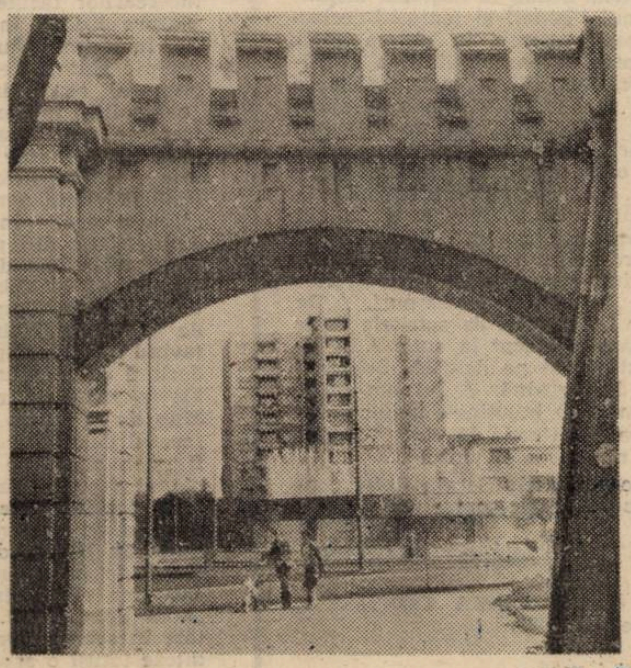

TIMIȘOARA — Efigii arhitectonice

Interesele vitale ale societății

În Cuvîntarea la ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. din 2 iunie, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU sublinia că : „Trebuie să creăm un spirit mai activ, să dezvoltăm combativitatea revoluționară, disciplina și răspunderea în muncă, în toate domeniile de activitate". Experiența acumulată în procesul edificării noii societăți atestă că principala cale, condiția hotărîtoare a înaintării ferme pe calea progresului și civilizației o reprezintă intensa mobilizare a capacității naționale de muncă, de creație, de inteligență. În excelentele condiții de libertate și independență națională, ridicarea patriei noastre la niveluri relevante de dezvoltare — potrivit obiectivelor istoricelor hotărîri adoptate la Congresul al XIII-lea și la Conferința națională ale partidului — este posibilă, în primul rînd, prin valorificarea superioară a muncii poporului nostru. Secretarul general al partidului a relevat că „Toate mărețele realizări din anii construcției socialiste sînt rodul activității minunatei noastre clase muncitoare, a țărănimii, a intelectualității, a muncii unite a întregului popor, care înfăptuiește neabătut politica partidului, ce corespunde pe deplin intereselor vitale de bunăstare, de fericire, a întregii națiuni". Militînd continuu pentru dezvoltarea multilaterală, în ritm înalt, a societății socialiste românești, Partidul Comunist Român a conferit un înalt sens muncii poporului nostru. În înfloritoarea perioadă care a urmat Congresului al IX-lea al partidului au fost adoptate obiective precise, a căror semnificație se definește nu numai în indici exprimați în cifre, ele s-au concretizat în fapte de conștiință, în conștiința scopurilor cărora societatea le consacră munca sa. Scopurile pe care și le propune societatea noastră socialistă sînt puncte de concentrare a intereselor fundamentale ale tuturor oamenilor muncii, ale întregului popor. Acestea motivează, în planul conștiinței, actul uman de a învăța, de a dobîndi cunoștințe și instruire, de a consacra toate eforturile edificării înfloritoare a noii orînduiri în patria noastră.

Profunda revoluție în sfera muncii, întemeiată pe incontestabila vocație, priceperea și tenacitatea poporului nostru, manifestate în istoria sa milenară, pe aceeași vatră a etnogenezei sale, constă într-o continuă și aspră confruntare cu vechiul. Întîi de toate a fost o eroică înfruntare cu trecutul care ne-a lăsat puține și modeste mijloace de producție, insuficientă experiență de muncă la nivelul înaltelor exigențe ale producției moderne, neîndestulător număr de specialiști, mai cu seamă pentru multele domenii abordate pentru prima dată în practica socială din țara noastră. Dar revoluția în domeniul muncii a fost și este nu numai o înfruntare cu mijloacele materiale, ci și cu spiritul, cu deprinderi anacronice, nepotrivite cu cerințele unor forțe moderne de producție. În procesul complex al acestei revoluții în confruntarea și depășirea mentalităților învechite, s-au fundamentat rigorile unei noi discipline a muncii, strategia organizării și ordinii care guvernează dezvoltarea științei și a tehnicii de vîrf.

S-a dovedit că înfăptuirea politicii de dezvoltare socială a patriei se decide în sfera muncii, în cadrul căreia exigențele calitative și responsabilitățile personale și colective au un rol hotărîtor. De aceea, construirea societății socialiste și conducerea acestui proces implică o uriașă răspundere din partea tuturor factorilor de decizie, de muncă, de execuție, la toate nivelurile, angajînd practic întregul popor. În recenta Cuvîntare, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU atrage atenția asupra importanței deosebite a funcționării eficiente a componentelor cadrului solidarizării tuturor factorilor de conducere și de execuție, a națiunii în întregul său, în opera de edificare a noii societăți, potrivit necesităților și posibiltiăților dezvoltării patriei, în concordanță cu legile generale ale progresului social. Din această perspectivă poate fi înțeleasă și transpusă în viață teza făuririi socialismului cu poporul și pentru popor, care exprimă concepția revoluționară a secretarului general al partidului nostru asupra democrației muncitorești revoluționare instaurate în viața și în practica politică a societății românești.

ORIZONT

Lectură și comunicare

Din perspectiva **Introducerii în teoria lecturii** * a lui Paul Cornea, caracteristica esențială a unui text este aceea de a fi un produs comunicativ, adică rod al unei intenții de comunicare ce își găsește răspuns în actul lecturii. Prin intermediul acestuia, lectorul are acces la regulile constitutive ale unu joc, în parte recunoscute în text, în parte descoperite în procesul lecturii însești, proces situat într-un orizont socio-comunicativ care permite investiri multiple, de natura nu doar a competențelor achiziționate, ci și a trăirilor posibile.

Fundamentul teoretic al cărții este, în liniile lui esențiale, cel al pragmaticii literaturii. După ce examinează critic cele mai vehiculate definiții ale **textului** și, implicit, schițează cadrul teoriilor din unghiul cărora ele au fost elaborate, autorul la în considerare cîteva dintre elementele de bază ale textualității : delimitarea textului ca întreg relativ autonom, coeziunea și coerența sa, intertextualitatea, factorii contextuali implicați în structurarea sa (funcția comunicativă, codurile, lectorul). Înainte de a urmări mai îndeaproape momentele cele mai importante ale participării lectorului la înțelegerea, receptarea și interpretarea textului și, deci, a felului în care acesta se implică în interacțiunea comunicativă „solicitată" prin text, Paul Cornea operează o distincție importantă și fertilă pentru întregul cîmp al demonstrației. El abandonează conceptul mult prea general, prea abstract și controversat de **Text**, cît și pe acela relativizat de tribulațiile istorice de „text literar", în favoarea delimtării a trei categorii de texte ce „postulează existența a 3 compartimente fundamentale de utilizare a limbii : de a transmite informații, de a istorisi ficțiuni, de a experimenta resursele instrumentului lingvistic". Rezultă de aici trei categorii de texte, textele **referențiale, pseudo — sau transreferențiale** și cele **autoreferențiale**, corespunzînd celor trei intenții comunicative dominante amintite, în funcție de care obiectul textual se raportează într-un mod specific la real și solicită cititorului un comportament diferențial. Procesul semnificării textuale și raporturile acestuia cu referentul, gradul de implicare și atitudinea față de coduri, libertățile și constrîngerile exercitate asupra lectorului, strategiile puse în joc și regulile cooperării sînt pentru fiecare dintre cele trei categorii de texte diferite. A ține seama de această diferență devine, în cele din urmă, o măsură a adecvării la regulile jocului comunicativ propus. Purtată consecvent din unghiul acestei departajări inițiale, ingenioase și fidele cadrului teoretic pragmatic, discuția asupra actului lecturii și a traseelor accidentate și adesea întortocheate ale receptării cîștigă în precizie, concreteță, eleganță teoretică și utilitate practică. Căci, schițînd elementele fundamentale ce ghidează procesul comunicării prin text, asigurînd, pe de o parte, lizibilitatea acestuia, pe de alta exersarea competenței lectorului într-un sens ce vizează nu doar înțelegerea obiectului, ci și asimilarea lui ca experiență subiectivă, Paul Cornea propune reflecției o serie de considerente ce ar trebui luate în seamă de cei care se ocupă de „învățarea" literaturii. Atenția privilegiată acordată lectorului concret, urmăririi contextului la care acesta raportează întîlnirea sa cu cartea, se face pe fondul unei depășiri a perspectivei pragmatice spre o sociologie a receptării. Una mai puțin preocupată de statistici sau de datele aleatorii ale procesului lecturii, cît de înțelegerea mecanismelor fondatoare ale comportamentelor sociale în care comunicarea prin texte intervine ca formă de a participa la producerea de sens într-un spațiu cultural.

Cartea lui Paul Cornea reliefează pregnant avantajele opțiunii teoretice ferme și ale unei gîndiri teoretice : faptele se ordonează și se ierarhizează logic, permițînd o **privire critică** asupra confruntării punctelor de vedere, selectînd dintre acestea ceea ce conferă coerență internă demonstrației ; un **dicționar implicit** capătă formă, oferind căi stimulatoare de pătrundere și participare la dezbaterea configurată, în stadiul actual al cercetărilor, în jurul diferitelor noțiuni ale teoriei literare ; **o viziune originală** se încheagă, străină absolutizărilor pripite, flexibilă, deschisă. Avem de a face, așadar, cu un proiect de studiu ambițios, poate prea cuprinzător, dar oferind o cale sigură de familiarizare cu o problematică incitantă, cu un limbaj teoretic riguros articulat nu doar în structura sa internă ci și în raport cu realitatea vie a comunicării prin texte.

Smaranda VULTUR

* **Paul Cornea, INTRODUCEREA ÎN TEORIA LECTURII, Ed. Eminescu, 1988.**

NELINIȘTEA CREATOARE A POEZIEI

Evoluția lui **Octavian Doclin** înregistrează patru volume : **Neliniștea purpurei**, Ed. Facla, 1979, **Ființa tainei**, Ed. Facla, 1981, **Muntele și iluzia**, Ed. Facla, 1984, **Curat și nebiruit**, Ed. Cartea Românească, 1986. Debutul său, girat de poetul **Anghel Dumbrăveanu**, a avut loc în antologia **Uneori zborul** (șapte poeți tineri), apărută la Ed. Facla în 1973. Încă de la debut se puteau detecta două influențe : **Blaga** (în poezia **Vulcan nestins** : „suflete, tu, vulcan nestins") și **Nichita Stănescu** (în **Folclor** : „Domnișoară, ochiul tău"). Însă adevărata „deschidere poetică" Octavian Doclin o realizează în primul său volum, „Neliniștea purpurei" (metaforă care-l va obseda pe poet de vreme ce o reia, ca prim vers, și în următorul volum, „Ființa tainei", din 1981 : „Neliniștea din purpură te cheamă") : poetul atacă încă din primul său poem al volumului de debut problematica majoră a relației dintre **existent și poetic** în spațiul originar al patriei : „Poetul este în Patrie rostire". Cîteva „coordonate poetice" se pot detecta încă din „Neliniștea purpurei", pe lîngă influența blagiană, declarată de poet ca atare, așa cum își declară și influențele din Rilke sau Trakl : seducția pentru muzicalitatea versurilor, pentru „jocul poetic" („Descîntec întors"), fascinația pentru „spațiul baladesc" („Dagmăr", „Falsă baladă"). De fapt, încă din acest prim volum poetul poate fi revendicat unui spațiu „mito-poetic" aparținînd zonei sale natale. Demersul este aprofundat în cel de-al doilea volum, **Ființa tainei** (în „Folclor" sau în „Falsă baladă", unde există un sunet nou) ; în general, acest al doilea volum apare mai concentrat față de primul, experiența acumulată spunîndu-și cuvîntul.

portrete

Cel de-al treilea volum, **Muntele și iluzia**, oferă în „circuitul poetic" elemente noi : poetul introduce un nou registru liric („Despre dor", „Numai copil"), dar și o anumită „retragere" spre zonele „romantice" ale viziunii poetice (în fond o încercare de a spori propria profunzime lirică). Un imperativ al purității străbate mereu în versurile lui Octavian Doclin, deși „fluxul poetic" nu pare niciodată suficient „decantat" și atunci el este trecut iar și iar prin „retortele imaginației poetice" (ceea ce dă naștere la „esențe lirice hibride", nu lipsite de muzicalitate și profunzime). În general, ceea ce se reține este amintita întoarcere către „zonele romantice". De fapt, poetul încearcă acum gustul concentrării lirismului, fie în nota romantică, fie în nota expresionistă sau clasică (serii de versuri sub genericul „Sfîrșit de poem"), asemeni încercărilor făcute de un bun instrumentist pe „claviatura lirică" în căutarea unui „registru original".

În ultimul său volum, **Curat și nebiruit** (sub acest generic sînt prezente două note fundamentale ale lirismului său : imperativul purității și încrederea „nebiruită" în forța poeziei și în statutul de poet), trecerea spre baladesc și ancorarea în niște „coordonate ale realului" dau uneori trimiteri de mare puritate / diafan-lirice : **și-n Anina tot timpul a nins" (Baladă visată pentru Margot)**, dar și un tribut plătit „jocului poetic în real" amintind de niște încercări eminesciene din postume : „Trăgeam din pipă. Pipa aia / mi-a fost de-ajuns pîn' la Gătaia. / Dormeam pe umerii lu' Liza / plutind în somn ca-n valuri briza". Ce se desprinde din parcursul liric străbătut de Octavian Doclin pînă la această „vîrstă poetică" (avînd la activ experiența celor patru volume) : poetul declară că a intenționat în **Neliniștea purpurei** și în **Ființa tainei** să realizeze „o saga a iubirii", iar în **Muntele și iluzia** prelucrarea unui motiv blagian în „ceasul de apă" ; ultimul volum, **Curat și nebiruit** ar fi „și o antologie a motivelor, simbolurilor ... doclniene" (spune poetul cu o notă de umor despre propria poezie), cele patru volume încheind o etapă. Dincolo de declarațiile poetului, se poate afirma că Octavian Doclin dispune de posibilități multiple (inclusiv de un registru al umorului liric încă neexplorat) dar este într-o veșnică încercare de a-și găsi „nota dominantă). Sub aparența aceasta de lejeritate în schimbarea registrelor lirice, el vrea să acrediteze totuși o aspirație neoromantică.

Ioan IACOB

• cronica literară •

Alfabet nocturn

La debutul său, în 1983, cu **Spontaneitatea înțeleasă**, Radu Sergiu Ruba era un emul al lui Mircea Cărtărescu. Un discipol timid, neîndrăznind să împingă pînă la ultimele consecințe răsfățul lingvistic și jocul de-a existența din poezia confratelui său. **Iluzia continuă** marchează, în mod clar, o despărțire de model. Așezat, în vremea din urmă, mai aproape de poetica **mașscriismului** promoției '90 decît de ironismul optzeciștilor, Radu Sergiu Ruba a găsit, se pare, un **modus vivendi** atît cu primii, cît și cu cei din urmă. Regula sincerității absolute, a subiectivității radicalizate dau o bună combinație la contactul cu ironismul subtil și livresc. Incursiunile în propria biografie intersectează, pe plan înclinat, sugestiile unui univers plin de conotații culturale. Multe dintre poemele de acum sînt — dovedind un răspicat program de subiectivizare al lirismului — pur și simplu pagini de jurnal. Tratamentul ficțional este minim, iar poemul se relevă ca sumă a neliniștilor transcrise cu atenție maximă la detaliul biografic. Singura alterare a pactului sincerității — presupus de către jurnal — se produce printr-o distorsiune care, la bază, alcătuiește un scenariu ironic, iar pragul ei de sus atinge sferele multicolore ale suprarealismului : „Rătăcește acum dincolo de calea ferată / fostul tău profesor de logică din liceu / de cincisprezece ani urmărindu-te / să-ți strice media / și drept în fața ta peste timp / același și continuu / zumzetul lui de contor. / Nimic mai paralel ca bețele țambalului / dovadă și trenul mînat de taraf / profesorul trece linia trenului / te bănuiește în tot ce te-ar putea simula / dă cu piciorul în boschete / scuturâ trunchiurile colegilor / orele care-l premerg / îți umblă deja pe claviatură / ai și tu răspunsul pregătit la tine sub piele / refuzi totuși să-l tîntești direct de sub haină / îi vorbești cu cealaltă voce ..."

În această tonalitate strepezit-ironică sînt scrise majoritatea poemelor. Eliptic, în multe din secvențele sale, poemul proliferează printr-o excelent însușită artă a reducției. Comprimînd și condensînd, poetul întreprinde, de fapt, o istorie sui-generis a fenomenului liric al ultimului deceniu. De la inventarele burlești de obiecte imaginar-electronice, la descrierile de senzații aglomerate, distingem un procedeu de strictă observanță textualistă. Poezia lui Radu Sergiu Ruba are ritm, are o tonalitate distinctă și o invidiabilă știință a pendulării între autoironie și sarcasm. Derapajele de planuri și interșanjabilitatea unor secvențe întregi fac din poemele lui locul ideal pentru o meditație asupra mecanismelor procedurii lirismului.

Percepută crepuscular, transpusă în semnele unui adevărat **alfabet nocturn**, lumea lui Radu Sergiu Ruba respinge programatic tragicul transformat în original pretext al investigării solarității existenței : „Toate iubirile mele ex cathedra / oră de oră ridicate la răspuns / ținute numai în aluzii / că geană nu au cum să pună pe geană la lecție / toate aceste fete fragile / mă dau acum în cărți / să-mi nimerească temperamentul și pe hîrtie / deși în cărți nu mă arăt / mare minune / că doar fac parte din terapia lor / de o viață".

Poet cu o deschidere spre toate nivelele limbajului, de la cel aluziv, fin, la cel violent, Radu Sergiu Ruba este, în primul rînd, un creator de utopii. Un foarte frumos poem, **Lecția**, poate constitui, din acest punct de vedere, o adevărată ars poetica. Situat la mijlocul distanței dintre fatalismul viziunii și tentația derizoriului, poetul găsește, mereu, în ultima clipă, un element mediator. Această știință a echilibrului probează că ne aflăm, mai presus de orice, în fața unui poet lucid. Viziunea nu ajunge niciodată pînă la terifiant. Poemul e supus rigorilor relativizării, redus, în pragul exploziei, la o supapă prin care se scurge energia incendiară. Autor, deci, cu vocația echilibrului, mizînd pe expresivitatea frusteții, dar și pe, în egală măsură, pregnanța finetii, Radu Sergiu Ruba știe să convertească tragismul în delicatețe și dramaticul într-o experiență mereu reiterară a tandreții : „Frumoase anotimpuri. / De îndrăgostit / eram îndrăgostit de actrițele de la radio / și mă uitam fermecat la cutie / la luminița verde de strecurat pe degetele fetelor / în chip de inel de logodnă. / Într-un caiet secret / transcriam toate buletinele meteo / iar capul meu se culca în direcția în care / glasurile lor îndrumau ninsoarea și vîntul".

Cu a doua sa carte, Radu Sergiu Ruba confirmă că s-a încadrat reglementar pe drumul adevăratei poezii.

Mircea MIHĂIEȘ

* **Radu Sergiu Ruba, ILUZIA CONTINUĂ, Ed. Cartea Românească, 1989.**

„MUNTELE SACRU" ŞI FENOMENUL ABISAL

(III)

În descrierea drumului Dochiei, cu ideea centrală în ultimul vers, este indicată trecerea spre izvorul timpului istoric, pe dimensiunea lui nesfîrşită, şi tocmai de aceea deschiderea spre „începuturi" se face printr-un gînd cosmogonic. În pieptul muntelui se arată o „poartă" mare: „Pe-acolo soarele-şi mînă car cu cai arzători, / Pe-acolo noaptea răsare blondă luna argintoasă / Şi popoarele de stele ies în roiuri luminoase / Şi pe cer se împrăştie ca de aur sfinte flori". Drumul Dochiei, simbolic explicat ca un început al lumii prin naşterea zeilor, în fabulaţia „sfintelor flori" ale închipuirii, nu putea deci sfîrşi decît în lăcaşul zeilor dacici: „Zeii Daciei acolo locuiau — poarta solară / În a oamenilor lume scările de stînci coboară — / Şi în verdea-ntunecime a pădurilor s-adun".

Zamolxis, zeu după credinţele geţilor, om devenit zeu, după concepţia grecilor, discipol al lui Pythagora, după informaţia primită de la aceştia de Herodot — deşi istoricul, punînd-o la îndoială, spune că Zamolxe trebuie să fie trăit cu mult înainte — după aceeaşi informaţie, se retrage din viaţa credincioşilor într-o peşteră din muntele Kogaionon, pentru a reapare după trei ani, arătîndu-le că taina morţii este o poartă deschisă spre nemurire. În mitul poetic al lui Eminescu, muntele „jumătate-n lume — jumătate-n infinit", este „Ideea", locul iniţierii, un spaţiu orphic al „coborîrii", cu sensul „înălţării" omului spre nemurirea Zeului. Dacă Zamolxe a fost un zeu al Cerului sau unul al Pămîntului, mai mult decît spun istoricii

ne pot spune filosofii, pentru că „poarta din munte", prin care iese lumina în „a oamenilor lume", este o „limită" a „coincidenţei" opuşilor, după tabelele orphice ale pythagoricienilor, opoziţie din care Platon făcea distincţie între **lumea inteligibilului** şi **lumea sensibilului.** Lumea sensibilă este o imagine a lumii inteligibile, într-o relaţie de „participare" pe care filosoful o explica printr-un „mit al peşterii": În fundul peşterii, cei ce sînt în ea văd lumina nu direct, ci numai în umbrele ei, iar cînd filosoful coboară în lumea sensibilă este surprins de tenebrele care umbresc claritatea Ideii. Şi urmează de aici că, dacă perfecţiunea este Ideea, lumea sensibilă este numai o „frumoasă imagine" a lumii inteligibile.

O „frumoasă imagine" deci, pentru că frumosul este numai o imitaţie sensibilă a inteligibilului. Prin enunţarea filosofului antic se lasă, totuşi, posibilitatea „reabilitării" poetului, dar poetul însuşi, începînd chiar din antichitate, este în drept să fie reabilitat pentru arta „frumoasă" a lui. Prin fondul orphic al misterelor, pythagorismul păstra sensul eliberării spirituale a omului, după modelul arhetipal al lui Dionysos-Zagreus, sfîşiat de titani şi reînviat ca scînteie divină în sufletul omului, pe care doctrina pythagoreică a pus-o în termenii unei opoziţii, printr-o grupare a lucrurilor după o dualitate sau o polaritate a lor în coincidenţa contrariilor, toate deduse din distincţia fundamentală între **ideea inteligibilă** şi **imaginea sensibilă.** Din această coincidenţă se va ivi ceaţa, care, în spiritul lui Platon, iniţiat şi el în doctrina pythagoreică, va învălui strălucitoarea teorie a Ideilor, şi care a întins obscuritatea ei peste încercările viitoarelor speculaţii ale pythagoricienilor, cu prelungiri, împreună cu orphismul în diferitele lui reluări şi cu neoplatonismul, pînă în epoca modernă. În Renaştere ca o descoperire a fiinţei reale a omului, în secolul Raţiunii sub forma religiei şi ştiinţei cosmosului, iar în romantism sub forma armoniilor şi simbolurilor invizibilului, precum şi viziunea tenebrelor în iniţierea „văzătorului", în toate ipostazele lui de demon, titan, profet, înţelept.

Este viziunea care cu Eminescu se deschide şi în spaţiul poeziei româneşti, într-o structură poetică a relaţiei „ideii", din planul **de sus** al „participaţiei", cu „imaginea", din planul **de jos** al ei. Încă din primele versuri numite de el **Întunericul şi poetul,** ca o viziune a „întunecosului" din care reînvie „cugetul" îşi definea axul gîndirii poetice pe coloana orphică a palatului celor două surori: **Muzica** şi **Drama,** care sînt **Poezie** şi **Istorie,** una „inspiratoare", „muzica din stele", armonia cosmosului în cîntecul de vrajă al lui Orpheu, iar cealaltă viaţa reală a oamenilor, pe care „cîntecul" poetului îi reînviază în „spiritul" lor: „psyché", partea dinlăuntru a fiinţei umane, un demon pe care omul îl caută în el, printr-un **destin** al lui, după concepţia arhaică, pus în relaţie cu mersul stelelor pe cer, cu „muzica din sfere", cum ar fi zis poetul.

Într-o întemeiere „abisală" a ceea ce a fost numit „Ideea Eminescu", printr-o zămislire a ei în „spaţiul matrice" al culturii române, „muntele sacru" al cosmogoniilor poetice este „muntele" magului „bătrîn cît lumea", în **Strigoii,** ca episod istoric în zestrea Zînei Dochia.

În drumul magului spre lăcaşul ascuns în munţi, magul apare ca stăpîn al stihiilor, şi duh al vieţii, şi pe el îl caută, în munţi, în epoca de formare a poporului român, cuceritorul nordic, spre a-i cere învierea iubitei moarte, regina dunăreană: „Ajuns-a el la poale de codru-n munţii vechi, / Izvoară vii murmură, şi saltă de sub piatră. / Colo cenuşa sură

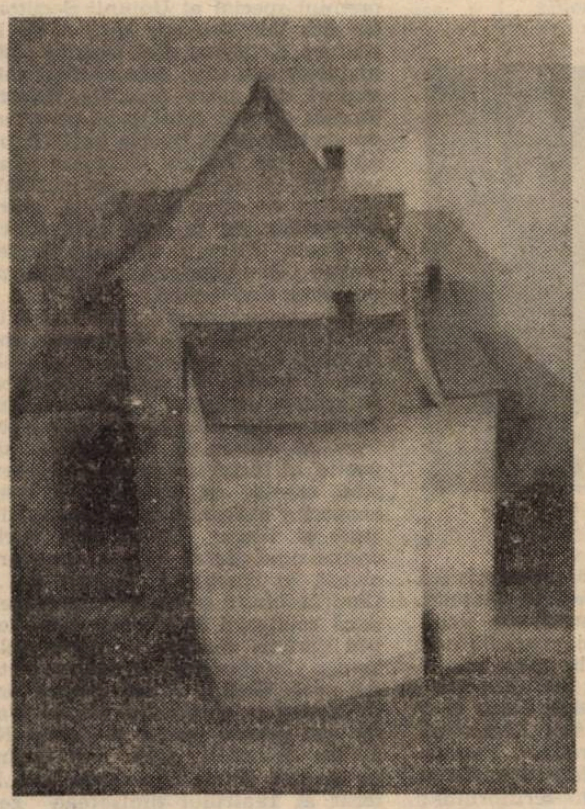

EUGENIA DUMITRAŞCU: Case în ceaţă.

în părăsita vatră, / În codri-adînci cătelul pămîntului tot latră, / Lătrat cu glas de zimbru răsună în urechi". Magul acţionează prin puterea vrajei lui ca o forţă a iubirii cosmice, reprezentînd, deci, în fiinţa interioară a omului, Izvoarele Vieţii, către care poeţii romantici năzuiau prin sentimentul unităţii lumii, al Absolutului.

După drumul spre înţelepciunea bătrînului mag, în visul celui ce se întoarce spre sine însuşi, prin „dublul" său, o deosebire apare între sensibilitate şi cugetare: „Tot cugeţi. Cugetarea cu raze reci pătrunde, / Loveşte chipul dulce creat de fantezie. / Şi-acest chip devine palid ca o stafie / Şi-ndată ce-l priveşti tu, el stă să se confunde / Cu locul de unde vine, cu norii ori cu unde". Chipul creat de fantezie, adică imaginea, lovită de raza cugetării reci, prefăcînd-o în palidă stafie, este o dezgolire a ei de „realul" sensibilului şi, totodată, o întoarcere spre locul de unde vine, cu norii şi cu undele, adică spre geneză, în relaţia dintre „idee" şi „imagine" în spaţiul Imaginarului, este o geneză a gîndirii poetice între planul „de sus", al „cugetării", şi planul „de jos", al „imaginii".

Din acest spaţiu între cugetare şi imaginaţie, „muntele jumătate-n lume, jumătate-n infinit" va fi deschis în „infinit", în cosmogonia **Luceafărului,** în care „coborîrea" în lume a nemuritorului are sensul „înălţării" muritorului, în Idealul care cuprinde deopotrivă „ideea" şi „imaginea", în sensul **recesivităţii** „cerului" şi a „Pămîntului", în geneza imaginarului, creator de „fantezie" în „cugetarea" poetului. „Steaua" magului călător în stele, prin dezgolirea de semnificaţie primitivă, magică, în elaborarea poetică a simbolului, se interiorizează în fiinţa geniului, în conştiinţa nemuritorului la care el ajunge prin punerea lui în opoziţie cu „muritorul", pentru a da „muritorilor" sensul „nemuririi", în Idealul care cuprinde deodată „ideea" şi „imaginea" în fiinţa „dublă" a omului: muritor şi nemuritor.

Ca mărturisire de sine a geniului, în spaţiul matrice al culturii române, ea este „Ideea — Eminescu".

Eugen TODORAN

Este o mare cinste pentru locuitorii oraşului Chişineu Criş (judeţul Arad), îndeosebi pentru intelectualii acestei străvechi vetre româneşti, parte din fiinţa statorniciei arădene, ca în localitatea lor să se organizeze (între 18—20 mai a.c.) o manifestare cultural-ştiinţifică de excepţie, care să focalizeze nu numai un interes local, ci unul mult mai cuprinzător, am spune chiar de valoare naţională. Sub însemnele unei asemenea conştiinţe cultural-patriotice s-a desfăşurat, aşadar, cea de-a X-a ediţie (jubiliară) a simpozionului „Valori ale limbii şi literaturii române", manifestare închinată în acest an în exclusivitate Luceafărului poeziei româneşti, poetului naţional „nepereche" de la a cărui trecere în nefiinţă se vor împlini, la 15 iunie, o sută de ani. Constituindu-se în cel mai vibrant omagiu arădean de pînă acum în anul centenarului poetului, simpozionul a beneficiat de o suită remarcabilă de comunicări ştiinţifice realizate de cadre didactice universitare şi liceale, de cercetători ştiinţifici şi reputaţi eminescologi din Bucureşti, Timişoara, Arad, Sibiu, Chişineu Criş şi alte localităţi ale judeţului Arad.

Sub semnul centenarului Eminescu

O ELEVATĂ MANIFESTARE CULTURAL-ŞTIINŢIFICĂ ÎNCHINATĂ LIMBII ŞI LITERATURII ROMÂNE

Ascultînd cele 15 comunicări ştiinţifice am trăit sentimentul că marele nostru poet naţional, steaua de boltă a trăirilor şi gîndirii româneşti dintotdeauna, este unanim considerat vocea cea mai clară a unităţii poporului român, că este geniul care a înălţat cel mai măreţ monument al limbii române, poezia lui înscriindu-se într-un sincronism universal. Nici un alt poet nu a fost ca el, o mai profundă vibraţie a unui spaţiu şi timp românesc, aspirînd ca fiecare rînd al său să ajungă în marea carte naţională a ţării. Spre asemenea mesaje şi idei ne-au condus comunicările ştiinţifice care ni l-au prezentat pe Eminescu ca poet liric şi filozof, ca povestitor, ca făurar de limbă literară, ca publicist şi ca folclorist de-a lungul ţării de totdeauna a românilor. Astfel, după cuvîntul de deschidere prezentat de prof. **Liviu Berzovan,** preşedintele Comitetului de Cultură şi Educaţie Socialistă al judeţului Arad, după comunicarea „Chişineu Criş pe coordonatele dezvoltării socialiste", prezentată de tovarăşul **Constantin Ciurel,** primarul oraşului, după salutul Consiliului de conducere al Societăţii de Ştiinţe Filologice din R.S.R., prezentat de prof. dr. **Ion Hangiu,** secretarul societăţii, am ascultat o serie de comunicări de o elevată ţinută ştiinţifică. Printre ele amintim în această relatare comunicările prezentate de prof. univ. dr. **Gheorghe I. Tohăneanu** („Marginalii stilistice la poezia **Despărţire**"), cercetătorul ştiinţific dr. **Dimitrie Vatamaniuc** („Ediţia Naţională Eminescu"), prof. dr. **Victor V. Grecu** („Universul metaforei eminesciene"), prof. **Alexandru Ruja** („Transilvania în opera lui Eminescu"), conf. univ. dr. **Ioan Dalea** („Modernitatea ideilor pedagogice ale lui Eminescu"), prof. **Iulian Negrilă** („Eminescu şi Aradul"), lect. univ. dr. **Partenie Murariu** („Ion Budai-Deleanu şi Eminescu — paralelisme"), prof. **Eugenia Mira Tănase** („**Făt Frumos din lacrimă,** de la creaţia populară la basmul cult"), prof. **Pavel Galea** („Un luceafăr nemuritor: Eminescu"), prof. **Otilia Otescu** („Glose la **Scrisoarea III** de Eminescu") şi prof. **Ovidiu Olariu** („Titu Maiorescu despre **Monumentul Eminescu**") — toate, ca într-un cristal unic, adunîndu-se în lumina „Luceafărului" pornit pe mişcătoarele cărări ale timpului, pentru a omagia la acest centenar marele nostru geniu naţional şi al omenirii.

Remarcabila manifestare cultural-ştiinţifică a debutat cu **Ziua Editurii Facla,** acţiune în cadrul căreia **Ion Jurcă Rovina,** redactor la editură, prozatorul **Florin Bănescu,** criticul literar **Alexandru Ruja** (sufletul şi principalul organizator al întregii manifestări) şi istoricul literar **Stelian Vasilescu** au avut consistente intervenţii pe marginea mişcării literare actuale, prezentînd, totodată, noile apariţii editoriale: **Limbă şi naţiune** de **Victor V. Grecu, Publicişti precursori ai Marii Uniri** de **Stelian Vasilescu, Creaţie şi umanism** de **Florea Lucaci, Însemnele natale** de **Iulian Negrilă** şi **Poezii** de **Şt. O. Iosif** — ediţie îngrijită, tabel cronologic şi referinţe critice de **Alexandru Ruja,** volum apărut în binecunoscuta şi apreciata serie „Bibliografie şcolară". **Ziua Editurii Facla** s-a încheiat cu o întîlnire literară în cadrul căreia poeţii **Iulian Negrilă** şi **Ilie Măduţa** şi prozatorul **Gheorghe Schwartz** au citit, în faţa unui numeros public, din recentele lor creaţii literare.

Emil ŞIMĂNDAN

Franz Liebhard — drumul unei vieţi

La 6 iunie 1899 se naşte, în cartierul timişorean Fabric, Robert Reiter (care avea să se consacre cu numele de Franz Liebhard). Originea lui de şvab bănăţean se împleteşte cu provenienţa slovacă a mamei. „Am învăţat să cuget în firea mai multor popoare, să vorbesc în specificul mai multor popoare“, spune poetul într-un interviu. Începînd din 1909, frecventează cursurile Şcolii superioare de stat (actualul Liceu „Nikolaus Lenau“), unde, după absolvirea celor opt clase, îşi ia examenul de bacalaureat. Ca elev al şcolii reale, editează foaia şcolară litografiată **Holnap (Mîine).** În anul 1917, la 18 ani, ţine, după cum relatează ziarul **Volkswille (Voinţa poporului),** la Asociaţia angajaţilor, o conferinţă despre mişcarea socialistă. În luna noiembrie, acelaşi an, revista **Ma (Astăzi),** publicată la Budapesta, inserează prima poezie a lui Reiter, **Pădure.**

Între anii 1917—1919 poetul îşi începe, la Universitatea din Budapesta, studiile de filologie, pe care le va continua între anii 1922—1924 la Viena. După mărturisirea lui, această perioadă a fost extrem de interesantă, mai ales datorită faptului că pentru prima dată luase contact cu ştiinţa şi cercetarea ştiinţifică. În anul 1919, ziarul **Volkswille** anunţă apariţia **Almanahului muncitoresc bănăţean** pentru anul 1920, în care apare şi articolul lui Reiter, **Morţii Internaţionalei.** Cu prilejul grevei generale din 1920, cînd, la Timişoara, iau parte peste 15 000 muncitori, Robert Reiter este arestat temporar. În 1924 îl găsim colaborator la revista expresionistă de stînga, **Ma,** editată de Kassák Lajos mai întîi la Budapesta, apoi în exilul vienez. Peste un an, scriitorul devine redactor la ziarul **Banater Deutsche Zeitung,** unde îi apare primul studiu de amploare intitulat **Crimă şi pedeapsă în Banat în secolul XVIII.**

În **Prager Presse,** în suplimentul duminical care se edita sub titlul semnificativ **Stimmen der Völker (Glasurile popoarelor)** Franz Liebhard tipăreşte traducerea **Mioriţei.** Textul devine celebru. Despre această traducere scrie Lucian Blaga în **Cuvîntul :** „Zilele trecute mi-au căzut în mînă două traduceri ale baladei **Mioriţa :** una în limba germană, a doua în limba maghiară. Cea germană a apărut într-un număr recent al admirabilului ziar, atît de prieten nouă, **Prager Presse,** şi e semnată de Robert Reiter, despre care nu ştim mai mult decît că a mai tradus şi alte lucrări din literatura noastră“. Şi : „De relativa aproximaţie şi în orice caz de muzicalitatea cu tacte imitate după model a traducerii germane îşi poate face oricine o imagine clară... Traducerea are mult din atmosfera originalului“.

În 1928, poetul se căsătoreşte cu Luisa Kristits. În anii ce urmează, 1929—1938, Reiter scrie majoritatea miniaturilor, cu forma lor austeră, despre care Ion Maxim notează : „Acest lung ciclu de miniaturi... s-ar putea să fie rezultatul căutărilor poetului şi expresia deplină a idealului său artistic. Toate inscripţiile lui Franz Liebhard... rămîn strict egale, opt versuri, ca o poezie de formă fixă, cu rimele îmbrăţişate, fără nici o altă caracteristică (repetiţie de rime sau de versuri), păstrînd doar o concentrare lirică maximă...“. Economia verbală este remarcabilă, versurile sînt adesea ca nişte sentinţe sau ca nişte poeme într-un vers : „O zi trecu şi-n straturi ce minune !“ sau „Legenda-i mută şi cîntarea piere...“. Perioada miniaturilor coincide cu naşterea celor doi copii ai scriitorului : Hans-Bernhard şi Helga-Magdalena.

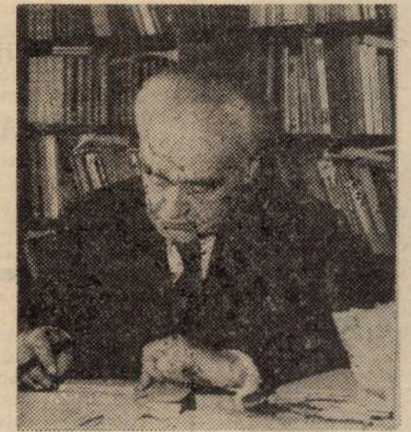

Prima carte publicată sub semnătura Robert Reiter a fost un studiu despre un pictor bănăţean : **Franz Ferch, un pictor bănăţean.** Între 1934—1946 scriitorul elaborează cele 13 sonete ,o încercare de a modela liric dialectica istoriei universale. Este perioada cînd Robert Reiter adoptă pseudonimul Franz Liebhard, în amintirea unui prieten miner pierit lîngă el într-un accident de mină. Aşadar, Robert Reiter trăieşte mai departe prin Franz Liebhard, ca poet german al literaturii socialiste din România. Volumul **Schwäbische Chronik (Cronică şvăbească)** reuneşte, în primul rînd, versurile militante din perioada 1949—1951 şi reprezintă, după mărturisirea autorului, „o încercare de a reflecta prin versuri o vreme deosebit de amară, cu intenţia de a oferi populaţiei germane din Banat o imagine clară, uşor inteligibilă a unor vremuri de restrişte prin care am trecut, care au atins, într-un fel sau altul, pe fiecare“. În 1952, apar în cotidianul **Neuer Weg** sonetele despre Lenau.

În anii următori, apar volumul **Glück auf (Noroc bun),** o culegere din poeziile create după 1944 şi colecţia **Cele mai frumoase poezii.** În 1958, se publică **Der Türkenschatz (Comoara turcilor),** o povestire cu trăsături parţial autobiografice. La Editura Kriterion din Bucureşti îi apare volumul **Menschen und Zeiten (Oameni şi vremuri),** distins cu un premiu de către Comitetul de Stat pentru Cultură şi Artă. Pe lîngă această distincţie, se pot număra şi : Meritul cultural clasa a III-a (1967), Ordinul Meritul cultural clasa I, premiul special al Uniunii Scriitorilor din România pe anul 1977. La Editura Kriterion sînt tipărite : **Miniaturen aus vier Jahrzehnten (Miniaturi din patru decenii), Banater Mosaik (Mozaic bănăţean),** un volum de contribuţii la istoria culturii bănăţene. La Editura Minerva apare volumul de versuri traduse în limba română de către Ion Horea, **Aurul înălţimilor,** iar în anul 1978, Editura Facla tipăreşte volumul **Temeswarer Abendgespräch (Dialoguri nocturne timişorene).**

Să consemnăm şi o mărturie a lui Méliusz Jozsef : „Această mică operă de-o viaţă reprezintă o posibilitate a poeziei în secolul douăzeci. În spatele evoluţiei rapide a autenticului talent liric al lui Reiter Robert, al dinamicii limbajului său poetic, al forţei sale plebeie de sensibil creator de imagini stă drept acoperire universul său riguros filologic şi literar. Ar fi deci vorba despre unul dintre cei mai conştienţi artişti ai literaturii noastre [...]. Cînd Liebhard povesteşte, indiferent dacă relatează în studiile sale despre cariera stelară a cîntăreţului Traian Grozăvescu sau despre pictorul şvab Ştefan Jäger, despre anii timişoreni ai dirijorului Bruno Walter sau despre poetul muncitor Nikolaus Schmidt, dacă l-ai întîlnit pe vremea aceea, la secretariatul literar al Teatrului timişorean german de stat, condus de el de la bun început, dacă deschizi un plic conţinînd noi poezii sau încerci să obţii promisiunea unui articol, întotdeauna te simţi luat de braţ şi agrăit cu prietenoasă seninătate. O măsură care este măsura lui şi care face accesibilă prisosinţa frumuseţii, a adevărului şi a rodniciei“.

Anamaria HALÁSZ

ŢARĂ TÎNĂRĂ, ŢARĂ STRĂVECHE

Străvechi pămînt, şi totuşi înmiit
mai tînăr, ţară cu plămînii plini
de al primăverii foşnet răsărit
din cîntec şi din murmur de lumini.

Un cîntec mare, măsurat de timp
încă pe cînd la poala de pădure
neînfricarea se-arăta în schimb
celor ce-n luptă mai ştiau să-ndure.

Se-aud ciocane-n temelii bătînd
pe nicovale îmblînzind metale.
Tot ce-a fost surd în piatră şi pămînt
urmează legea gîndurilor tale.
Slăvite fie-n veci aceste miini
încătuşate pînă ieri şi pline
de grija unui foc la zei păgîni,
de fierberea cazanelor străine !

Acum în locul lor ciocane bat
fără odihnă scule noi şi forme.
Daţi rostul lui betonului armat,
şi înălţaţi coloanele enorme.

Pînă ce lumea-n frumuseţea ei
va fi sub ochii noştri
ca într-un vechi şi basm şi obicei,
în broderii şi chipuri colorate.

Străvechi pămînt, cu-al munţilor balans,
întinerită ţară, iată ora
cînd îi adună la piept pe Ion, pe Hans,
la fel de scumpă-acum amîndurora.

FLUTURE

Luceafărul serii apare
peste pomii de umbră, prea plinii ;
mai ţine pe aripi, în aiurare,
un fluture, jocul luminii.
Toamna-i aproape, floarea-i pălindă,
frunze încep să se scuture ;
cine ştie ce răni o să prindă
în curînd şi un suflet de fluture.

VÎNT

Primăvară albăstrie,
degete subţiri de-argint,
joaca lor doar vîntu-o ştie,
în ciudatul lui alint.
Pe la cuiburi, ce orchestră,
şi ce sărutări apoi !...
În podoaba lor silvestră
cerbii suie ramuri noi.

ROMANŢĂ

Cum creşte pămîntul şi cîntă
prin lăncii de ierburi, în sus,
drumeţul cu inima frîntă
pe raniţă capul şi-a pus.
Şi cîte mai poate să-arate —
azurul de floare, subţire, —
cereşti făpturi-prea-curate,
doi fluturi se rotesc, în iubire.

Traducere de
Ion HOREA

PATRIAE TRINITAS

În veci să fim înconjuraţi
de flora românească,
de vesela horă nemuritoare
pe plaiul patriei sfinte
de grîne dătătoare.
Chipul ei ca un taler de soare
cu penelul de foc i-a zugrăvit icoana
pictorul Grigorescu.

O, ţară, tu, cu cîntecele-ţi mii,
ţară din vise şi din fapte plămădită,
ce-n vremuri de cumpănă grea
ţi-ai păstrat miezul firii neîntinat ;
iar cînd tristeţea ar umbri bucuria
ne-nseninează un luceafăr luminos
cu razele-i lebede argintii,
cîntat de bardul Eminescu.
O, ce furtună de sunete,
ca buciumul dulce, ca tunetul măreţ,
întrunite în geneza frumuseţii,
pentru a alina durerile lumii toate.
Şi de-ar fi să vină din nou potopul
sîntem fortificaţi şi binecuvîntaţi
de strunele unei lăute titane
a lui Enescu rapsodul.

Traducere de
Erika SCHARF

PĂTRU ŞI OGLINZILE

A. COSMIN : Cavalcadă

Tocmai se anunţa la radio ora exactă, 8 dimineaţa, cînd mi-a telefonat prietenul meu Pătru Godja, cioplitor de porţi din Maramureş. Sosise, chiar atunci, în Timişoara şi dorea să ne mai vedem la faţă şi „să ne mai spălăm un pic pe gură“ — ceea ce, într-un cod sui generis, înseamnă să gustăm nişte horincă. Urma să plece, mai departe, într-un sat bănăţean de munte. Cunoşteam acea „direcţie de mers“ (cum se spune la C.F.R.), mai avea de aşteptat vreo trei ore pînă la prima „cursă de persoane“ ; l-am invitat la mine, însă el şovăia, insista să ne întîlnim la gară ; credeam că are bagaje multe, n-avea ; credeam că mai e cu cineva care nu mă cunoaşte şi se sfieşte să-mi facă o vizită, era singur; am înţeles, în fine, de ce ezită : nu mai ştia cum să ajungă la mine acasă (unde mai fusese o dată, cu ani în urmă). Ar fi trebuit să merg şi să-l iau de la gară, dar m-am gîndit că se cădea să-l primesc cu un, cît de cît, mic dejun pregătit, căci se afla după o jumătate de zi şi o noapte de călătorie. I-am explicat cum putea să ajungă, uşor, în apropierea casei în care locuiesc : „Iei, Pătrule, din faţa gării, tramvaiul 1 negru. La a cincea oprire, te dai jos, la «Primăria Veche». Întrebi tu pe careva, ştie toată lumea unde-i Primăria Veche. Eu o să te aştept acolo, în staţie“. L-am pus să repete ce i-am zis. A repetat. A înţeles perfect...

Pregătesc ceva de-ale gurii şi un ceai, cu o rapiditate demnă de recordurile Guiness, apoi mă duc să-l aştept. Numai ce ajung în staţie, că şi apare un 1 negru. La ţanc ! îmi zic, bucuros că nu am ajuns mai tîrziu. Dar Pătru nu e în el. Nu-i nimic, vine cu următorul. A înţeles perfect. Îmi aprind o ţigară şi rememorez cîteva momente frumoase, trăite, împreună, în satul lui, care se chiamă Valea Stejarului. Mai trece un 1 negru, apoi încă unul. Pătru nu se arată. Încep să stau ca pe spini şi mă tot gîndesc oare ce i s-o fi putut întîmpla. În sfîrşit, cînd al patrulea 1 negru ia curba spre staţie, îi zăresc, după prima uşă, clopul de paie şi mustaţa cînepie, cu vîrfurile răsucite un pic în sus. Îl întreb, după ce coboară, săltîndu-şi pe umăr desagii în carouri albe şi negre, de ce a întîrziat. Zîmbeşte stînjenit şi mă dumireşte : „Or trecut vreo cîteva tramvaie, da' toate or fost galbine... Atunci, m-am gîndit : Mă, cum diavolu să fie vopsit un tramvai în negru, că doar nu-i maşina aia ce duce morţii ?!... Şi l-am întrebat pe un domn. Şi, el, foarte cumsăcade om, în vîrstă, mi-o spus că numa' număru', acolo sus, în ferestruica ceea, îi negru...“. Mă amuz de întîmplare şi îl tachinez : „Bine, mă Pă', tu, care eşti atîta de umblat prin lume, tocmai tu să te încurci în treburi de-astea ?!...“. (A fost, cînd era tînăr, cu Ansamblul „Mara“, în ma multe ţări ale Europei, a trecut şi oceanul, a văzut, printre altele, şi cascada Niagara). Îşi dă clopul pe ceafă îşi netezeşte cu arătătorul mustaţa şi-mi răspunde, hîtru : „Io, pe unde an umblat în lume, n-am avut lipsă să cîrcul cu tramvaiu'...“.

Gustăm din horincă (în acelaşi cod, el o numeşte „picuri pentru rînză“ — adică, medicament), mîncăm şi bem cîte un ceai. Timpul trece repede. Avem ce vorbi. Avem ce să ne spunem. Nu ne-am văzut de aproape doi ani. Dar, cu el, cu Pătru, chiar dacă nu te-ai văzut de o zi, tot mai ai ce povesti. Ştie să aleagă din toate cele, aşa cum alege lemnul bun pentru porţi, miezul, esenţa. Şi, pe deasupra, are un umor irezistibil, o naturaleţe şi o mobilitate spirituală de invidiat.

Aşadar, trebuie să meargă într-un sat bănăţean de munte. Cineva din acel sat, trecînd, în concediu, pe Valea Izei, a văzut o poartă cioplită de el. Plăcîndu-i foarte mult poarta, l-a căutat şi l-a rugat să-i făurească şi lui una la fel. Era dispus să plătească oricît pentru lucrare. Pătru nu s-a putut hotărî imediat. Avea îndoieli : Oare cum o să se potrivească o poartă de Maramureş într-un sat din Banat ?... Însă „turistul“, după ce a ajuns acasă, i-a scris, reînnoindu-şi propunerea, apoi i-a telefonat de cîteva ori. Pînă la urmă, Pătru a ajuns să-şi pună altfel întrebarea : „Da' de ce să nu fie o poartă cioplită de mine şi în Banat ?...“. Şi i-a dat de veste bănăţeanului că va veni să facă „măsurişul“.

S-a întors a doua zi dimineaţa de la „măsuriş“. Mi-a telefonat, iarăşi, din gară. Avea tren spre Sighet abia după-amiază. „Să te aştept în staţia de tramvai de la Primăria Veche ?“ l-am întrebat, în glumă. Iar el, de colo, plin de încredere în sine : „Nu te mai osteni, acum ajung la tine şi cu ochii închişi“. A ajuns foarte repede, nu a mai avut încurcături cu tramvaiul 1 negru. Îmi spune că l-au primit foarte bine în satul acela bănăţean de munte, dar, îi citesc pe chip, ceva l-a nemulţumit. Scoate din desagi merindele pentru drum de la „clientul“ lui, destule pentru a hrăni cinci bărbaţi zdraveni după o zi de coasă. Îmi face şi mie parte din ele. De fapt, le înjumătăţeşte, deşi eu, cu ipocrizia orăşeanului, îi tot zic : „Lasă, Pă', prea mult îmi dai, du-le mai bine acasă...“. Zic ce zic, dar le iau şi le pun repede în frigider. După ce începem să ne spălăm pe gură cu horincă, îmi dezvăluie motivul insatisfacţiei lui : „Găzdoaia“ (nevasta „clientului“) ţine morţiş să fie puse la poarta pe care o va ciopli şi două oglinzi. Şi încă pe dinafară. Să se oglindească lumea care trece pe uliţă. Ce fel de muiere o fi fiind ? Ce o fi în capul ei ? Vrea, musai, oglinzi. Cu toate că are în casă (casă mare, multe odăi) o grămadă de oglinzi ; pînă şi în locul unde, să iertaţi, se duce sultanul pe jos. „Găzdoiu'“ nu vrea oglinzi la poartă, dar n-are curaj să se contrapună. Pătru, văzînd cum stă treaba, chiar dacă l-au primit atît de bine şi de frumos, nu s-a putut abţine să nu-i spună femeii: „Găzdoaio, să ştii că io nu fac turtă dulce, io fac porţi !“. Dar ea n-a priceput, ori s-a prefăcut că nu pricepe...

Prietenul meu îşi trece arătătorul pe sub mustaţa lui cînepie şi mă întreabă : „Spune şi tu, cum să mă fac io de rîs şi să pocesc poarta noastră de Maramureş cu oglinzile alea ?!...“. Apoi, tace, tace şi se uită mohorît în podea. Îi pare rău că a făcut atîta drum degeaba. Aproape degeaba...

Iosif COSTINAŞ

TEIUL LUI EMINESCU

Pe Copou înfloare-un tei
Unde-ncepe veşnicia,
Ninge raiul de miresme
La un loc cu poezia.

Orice frunză e o doină
Scrisă-n pravila iubirii,
Împăratul peziei
Tace-n apa amintirii.

Numai florile şi teiul
Dinspre vremi a cînt respiră ;
Unde-o frunte arde-n stele,
Unde suferă o liră.

Şi coboară veşnicia
Pînă-n vaduri de vocale,
Unde stoluri mari de aripi
Trec ca gîndurile sale.

Gheorghe ŞORA

EMINESCU

Floare între flori,
Vestitor de zori,
Munte peste munţi,
Vis peste frunţi,
Rîu între rîuri,
Logodnă de grîuri,
Culme peste culmi,
Cer peste ulmi,
Tei între tei,
Şoptind între ei,
Rodie între rodii,
Codru legănat de codrii.
A fost şi rămîne
Luceafăr al limbii române.

Miron ŢIC

LA IPOTEŞTI

Bătrîne ziduri ocrotesc sfios
firave umbre pe sub vechi arcade.
În pagini, călăuză de frumos
de-a pururea-i Luceafărul ce arde.
Ninge cu soare iarna pe condei
şi gîndul mai a patimă-nfloreşte ;
curg flori albastre, seri pe deal şi tei
vorbind în dulce grai, pe româneşte.

Ana RUSE

MADRIGAL

lui Eminescu

Mă-nclin la steaua singurătăţii
ce fără stingere aici rămîne.
Luceafărul sufletului nostru,
coloana eternă-a limbii române.

Radu FELECAN

Neboişa Popovici — discreţie şi nostalgie

Conducător de revistă, între anii '50 şi '60, articler şi critic al fenomenului literar sîrbo-croat din Banat, reporter şi poet, prozator, Neboişa Popovici se impune, în literatura timişoreană şi românească, drept o personalitate complexă, tipul de cărturar şi scriitor care şi-a asumat destinul omului de cultură contemporan : acela de a fi multilateral interesat de viaţa cetăţii, ca şi de viaţa literelor.

De-a lungul cîtorva decenii, el a transcris în pagini inspirate de critică, fenomenul culturii dar şi pe cel al cărţii, adunîndu-şi eseurile în Note literare, **volum premiat de Asociaţia noastră în 1977. Paralel, el a acordat reportajului, poeziei şi povestirii răgazu' dintre orele sale de dascăl de şcoală, înmănunchindu-şi, în cîteva frumoase volume, această zestre a sufletului şi a imaginaţiei sale fertile.**

Căci, în Neboişa Popovici, curios, descoperim alături de cărturarul parcimonios şi de criticul analist şi pe poetul delicat al copilăriei şi adolescenţei şi pe povestitorul „vieţii de la ţară“.

Călătoriile, în vacanţele şcolare, alături de elevii săi, au dat la iveală, în timp, reportaje înaripate ca cele din volumele : „Prin ţara noastră“, sau „Întîlniri şi imagini“. Atent la universul copilăriei, la care a participat, direct, ca educator, cîteva decenii în şir, el a transpus o lirică delicată şi povestiri gingaşe, în volume care vorbesc de la sine, precum : Fulgi de zăpadă, Băiatul acesta Milan, În prag, Sfîrşitul verii **şi** altele. **Dar acolo unde îl regăsim şi îl cunoaştem pe Neboişa Popovici întreg şi temeinic inspirat de o realitate palpitantă umană este existenţa satului interbelic şi contemporan. Fiu al satului (vede lumina vieţii la Saravale, într-un final de martie 1929), elev, mai apoi, al unui liceu timişorean, pe urmă, student bucureştean, pentru a-şi desăvîrşi cunoştinţele de limbă şi literatură, Neboişa Popovici mi se pare, azi, unul dintre cei mai inspiraţi povestitori între autorii români, de expresie sîrbă, de la noi, ai universului rural. Descriind copilăria trăită la sat, raporturile umane tradiţionale sau mai noi, dramele familiale, prinse în istoria şi încleştările acestor patru-cinci decenii din urmă, devenirea nouă a satului, dar şi izolarea lui, adesea, în arhaicitatea unor tradiţii şi datini inflexibile, prozatorul dă întreaga măsură a talentului său, scriind pagini de o originală frumuseţe epică şi de o puternică tensiune dramatică.**

figurine

Ceea ce conferă o notă dominantă aparte acestor povestiri ale satului banatic este unghiul nostalgic-poetic sub care sînt privite şi cercetate relaţiile umane şi urmele vieţii de fiecare zi. Analist de fineţe al psihologiilor săteşti (mai ales de bătrîni şi copii), prozatorul descoperă, întotdeauna, resortul dramatic care mişcă, pe axa sa, personajul, dîndu-i, astfel, forţă, culoare şi adevăr artistic acestuia. O femeie păstrează, în casa ei, la masă, mereu, două farfurii, una aşteptîndu-l, neatinsă, de ani de zile, pe fiul plecat în război, în ciuda faptului că ea ştie că acela e mort şi nu mai revine. Doi bătrîni vin de la sat la oraş, părăsindu-şi casa şi vatra, ca să stea la fiul lor. În blocul înalt de piatră, ei nu-şi află însă locul, se perpelesc, şi, o dată cu sosirea primilor cocori, pe care îi zăresc de la geamul blocului, ei se reîntorc acasă, în sat, la casa lor veche. Un mare iubitor de cai, în vremea agresiunii fasciste, decît să lase să i se ia calul iubit, mai bine îl bate pînă îl omoară.

Prozator al psihologiilor, în genere, dramatic introvertite, al firilor închise, timide, sfielnice, al unor fiinţe plăpînde sufleteşte, de tip cehovian, Neboişa Popovici a înzestrat literatura noastră cu o galerie impresionantă de portrete, în care gingăşia, gestica minimă şi lipsa grandilocvenţei fac, la acestea, casă bună cu momentele de culoare locală şi cu un simţ ascuţit al detaliului sufletesc revelator.

Lumea aceasta, descoperită de prozator, este o lume frumoasă, adînc spiritualizată, chiar cînd e vorba de ţăran. Eroii prozatorului sînt figuri de mari originali, dar şi de mari discreţi. Discreţia, fiind, aş zice, trăsătura definitorie şi specificul însuşi ale scrisului său. Nimic grosier, nimic imund în acest univers epic. Nimic care ţine de violenţă sau agresivitate. Totul se săvîrşeşte sub lumina împăcată a sentimentelor depline. Nimic pieziş sau de conjunctură. O lume pură, pentru oameni puri. O lume nostalgică, care piere, a satului de ieri, iar, de sub cenuşa lui, încă fierbinte, se înalţă o umanitate nouă, sentimente noi, care, chiar cînd intră, uneori, în contradicţie cu cele vechi, pînă la urmă, împăcarea şi iertarea le unesc pe amîndouă.

Trecînd, printre noi, cu discreţie şi cu o sfiiciune tăcută, proprii personajelor sale, Neboişa Popovici ne lasă, la împlinirea acestor şase decenii de viaţă ale sale, o zestre literară şi de inimă de mare preţ. Trebuie să-i mulţumim omului şi scriitorului că a ştiut, în deceniile de cînd trăim şi scriem alături de el, cu atîta bun simţ şi înţelegere delicată, colegială, să-şi facă simţită prezenţa printre noi, cînd ar fi putut să sune, mai gălăgios, din goarnă. Dar el a înaintat şi a scris exact conform firii şi temperamentului său şi, iată, talentul său nu a ruginit, ci a rodit înmiit, bucurînd scriitorul şi bucurîndu-ne şi pe noi, cei care îi citim şi admirăm azi opera.

Ion ARIEŞANU

DICŢIONAR LITERAR

Traian Liviu Birăescu

Critic şi istoric literar, prozator. S-a născut la 19 iulie 1924 în Timişoara. Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (1965). Absolvent al Facultăţii de Litere şi Filosofie, lector universitar la Facultatea de Filologie (Universitatea din Timişoara) ; doctor în ştiinţe filologice.

Debutează în „Revista Banatului“, 4—6/1944. Prima carte **(Condiţia romanului,** Ed. Dacia, 1971) se încadrează în preocupările de sociologie a literaturii, urmărind „sociologia adaptării în romanul lui Marin Preda“ şi implicaţiile sociologice „ale esteticii noului roman“ (Cornea, 1980). Au urmat, pe de o parte, lucrări de critică şi eseistică literară **(Căile eseului,** Ed. Facla, 1976 şi **Proust azi,** Ed. Facla, 1979), pe de alta, romanele : **Echinox de toamnă,** Ed. Facla, 1981 ; **Pomul cunoaşterii,** Ed. Facla, 1983 şi **Calea amintirilor,** Ed. Facla, 1986. T.L.B. practică o critică de tip universitar, interesată în fixarea unor concepte ori fenomene literare. După ce propune cîteva repere ţinînd de statutul romanului, încearcă să definească eseul, avansînd o tipologie a acestuia (din unghi tematic, discursiv, istoric etc.). Tentaţiile comparativiste se accentuează în volumul **Proust azi,** „o nouă lectură“ a prozatorului francez şi un demers asupra evoluţiei romanului (a „artei epice“, în genere, Maxim, 1979) din perspectiva posterităţii lui Proust. Cu **Echinox de toamnă** T.L.B. abordează „o serie“ romanescă. Interesul (teoretic) pentru Proust are aici consecinţe în „materia însăşi a artei narative“ : timpul şi amintirea, „tehnica multiplicării imaginii“ sau „invazia trecutului“ amintesc de „momentul proustian“ (Rachieru, 1983). Trăsături similare revin în romanele următoare.

REFERINŢE CRITICE :

În volume : Dinu Pillat, **Dostoievski în conştiinţa literară românească,** Ed. Cartea Românească, 1976, p. 118—120 ; Paul Cornea, **Regula jocului,** Ed. Eminescu, 1980, p. 33 ; În presă : Simion Bărbulescu, „Transilvania“, 1/1977 ; Ilie Măduţa, „Familia“, 9/1977 ; Cornel Nistor, „Limbă şi literatură“, 2/1977 ; Ion Maxim, „Viaţa românească“, 8—9/1979 ; Adrian Dinu Rachieru, „Orizont“, 42/1983 etc.

Valeriu Bârgău

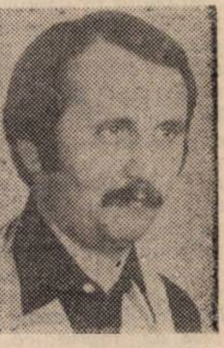

Poet, prozator, născut la 7 martie 1950 în satul Mileştii de Jos (comuna Parincea, jud. Bacău). Membru al Uniunii Scriitorilor din R.S. România (1980). Funcţionar la I.M.P. Deva. Debutează în „Ateneu“, 3/1969. Debut editorial : volumul de versuri **Floarea soarelui sau mîna de lucru,** Ed. Cartea Românească, 1978 (Premiul pentru debut al editurii — 1977 şi Premiul C.C. al U.T.C. în 1978). Continuă să publice versuri : **Alfabetul straniu în care vă vorbesc,** Ed. Cartea Românească, 1980 ; **Tulburarea naturii,** Ed. Facla, 1982 ; **Plantele din fereastră,** Ed. Albatros, 1984 ; **Noima de aur,** Ed. Cartea Românească, 1986. Se dovedeşte, totodată, foarte activ ca publicist şi reporter : **Jurnal de uzină,** Ed. Cartea Românească, 1981 ; **Incursiuni în fantastica realitate,** Ed. Eminescu, 1982 (în colaborare) ; **Planeta cărbunelui,** Ed. Eminescu, 1984 (în colaborare) ; **Steaua de pămînt,** Ed. Eminescu, 1985. Pentru realizarea, între 1986 şi 1988, a rubricii **Generaţie şi creaţie** — interviuri cu tineri scriitori — i se acordă premiul revistei „Tribuna“ (1987). V.B. mai publică două romane : **Utopia profesorului Dunca,** Ed. Eminescu, 1983 (în colaborare cu Neculai Chirica) şi **Semne particulare,** Ed. Facla, 1988, precum şi un volum de versuri pentru copii **(Poezii în zori,** Ed. Ion Creangă, 1988). I s-au tradus poezii în engleză („Magazin“, Cambridge, 1988), maghiară şi slovacă.

Revendicîndu-şi lirismul de la metafora „poezia e rîul care curge la deal“ (Ulici, 1978), V.B. cultivă „un avangardism“ sui-generis, „convenţie a exprimării“, în realitatea poeziei „manifestîndu-se o strictă actualitate“, în care „sublimul coexistă firesc cu rezidualul“ (Taşcu, 1985). Versuri energice legate de peisajul citadin industrial, dominat de piatră sau mineral, de materie incandescentă (calcarul devine „lexemul-matrice“ ce înglobează, în ontologia imaginarului, deopotrivă piricul şi acvaticul, cf. Dorcescu, 1987). Tablouri „expresioniste“, ori „hiperrealiste“, mascînd, în subsol, o permanentă tentă polemică, fotografii „în mişcare“ ce încearcă să capteze „fluxul vieţii“ (Rachieru, 1987) vorbesc despre un poet „sensibil“, în fond, care ne comunică într-un limbaj impetuos, adesea, insolit, nostalgia naturii, protestul înstrăinării de ea (titlul volumului **Tulburarea naturii** poate fi considerat „program al unei stări de spirit“ lirice, Rădulescu, 1982). „Experienţa directă“, contactul cu realitatea, capacitatea de a consona cu „spiritul oamenilor“ (Gogi, 1984) caracterizează, în mare, reportajele lui V.B., inspirate mai ales din universul muncitoresc al Hunedoarei. Apelînd la „reportajul jurnalistic“, V.B. evocă „viaţa cotidiană în haine de lucru“ (Moisa, 1986), imaginea „unor foarte interesante profiluri umane“ (Măran, 1987). „Ochiul orientat spre concret“, vocaţia lumii animate a şantierelor individualizează şi proza romanescă a lui V.B. (Zalis, 1988). „Literatura trăită (reportajul)“ devine aici „ficţiune şi parabolă“ (Oarcăsu, 1988).

REFERINŢE CRITICE :

În volume : Nicolae Ciobanu, **Însemne ale modernităţii.** II, Ed. Cartea Românească, 1979, p. 205—206 ; În presă : Lucian Alexiu, „Orizont“, 18/1978 ; Laurenţiu Ulici, „România literară“, 20/1978 ; Mircea Moţ, „Steaua“, 10/1978 ; Adrian Mihai Popescu, „Astra“, IV/1978 ; Nastasia Maniu, „Tribuna“, 14/1979 ; Anatol Ghermanschi, „Astra“, 4/1980 ; Dumitru Radu Popa, „România literară“, 30/1981 ; Ermil Rădulescu, „Astra“, 5/1982 ; Mara Nicoară, „România literară“, 28/1983 ; Artur Silvestri, „Luceafărul“, 23/1983 ; Aureliu Gogi, „România literară“, 35/1984 ; Mariana Lazăr, „Steaua“, 1/1985 ; Valentin Taşcu, „Contemporanul“, 2/1985 ; Mircea Moisa, „Ramuri“, 5/1986 ; Laurenţiu Ulici, „România literară“, 39/1986 ; Eugen Dorcescu, „Orizont“, 2/1987 ; Adrian Dinu Rachieru, „Astra“, 11/1987 ; Dorin Măran, „Suplimentul literar-artistic al Scînteii tineretului“, 13/1987 ; Florentin Popescu, „Contemporanul“, 14/1987 ; Valeriu Drumeş, „Orizont“, 52/1987 ; Ion Oarcăsu, „Tribuna“, 16/1988 ; Henri Zalis, „România literară“, 48/1988 etc.

Olimpia BERCA

COMEMORAREA LUI MIHAI EMINESCU
ACUM CINCIZECI DE ANI LA TIMIȘOARA

Fac parte dintr-o generație care a fost formată, prima dată în întregime, de școala României întregite, iar pentru noi Eminescu era steaua luminoasă a literaturii și creației spirituale a neamului. Luceafărul poeziei românești era deopotrivă de cunoscut și de admirat de toți cei ce vorbeau și gîndeau românește. În Banat, pe unde peregrinase în adolescența lui, ca sufleur teatral și culegător de folclor și de limbă în chiar anul debutului său la „Familia", lui Eminescu i s-a înălțat, primul monument de pe teritoriul unit, la Sînnicolaul Mare, în 1925, din inițiativa și contribuția bănească a locuitorilor acestui „colț de popor" — prilej care l-a făcut pe Octavian Goga, în discursul său, să afirme atunci că „Banatul e țara simțămîntului artistic... unde un suflet cald palpită la toate atingerile ca o minunată harfă", — prima consacrare de acest fel care a făcut să răsară „fruntea boltită a maestrului". De aceea noi, tinerii, ce încercam să ne afirmăm în scris încă de pe băncile liceului în revistele școlărești „Generația de mîine" și „Rînduri bănățene" și colaboram la pagina literară a ziarului „Vestul", ne-am exprimat indignarea că autoritățile timișorene ale dictaturii regale de atunci nu se gîndiseră să comemoreze în niciun fel la Timișoara împlinirea celor cincizeci de ani de la trecerea Luceafărului în nemurire. Ne-am hotărît să forțăm noi această pioasă sărbătorire colectivă la teatrul orășenesc, fără să știrnim reacția oficială a rezidenței. În comitetul de inițiativă am apelat la doi prieteni devotați și cu suflet tineresc : inginerul Mardan și publicistul pensionar Dr. Ilie Gropșianu, care urmau să ceară patronajul rezidentului Alex. Marta, iar organizarea festivalului să ne revină nouă, celorlalți din comitet. Handicapați de faptul că orășenii Pavel Belu, Ion Mioc și colegii noștri de generație, proaspeți absolvenți de liceu, ca și Pavel Butan, Mircea Șerbănescu, I. P. Mureșianu nu putuseră participa efectiv, și că revistele și publicațiile locale nu voiau să ne dea sprijinul, tot greul cădea pe umerii noștri, ai lui Ilie Gropșianu, Octavian Metea, Petru Sfetca și subsemnatul. Am găsit soluția, amintindu-ne de frumoasa conferință despre Eminescu, ținută cu cîțiva ani mai înainte la Casinoul militar de Ilie N. Lungulescu, procuror general la Curtea de Apel, dar și de stilul său patetic. Lungulescu a acceptat, cum era de prevăzut, convins și de entuziasmul arătat de noi, dar ne-a pus condiția să-i asigurăm un public care să umple sala teatrului, ceea ce pentru mine era o certitudine, în pofida faptului că pînă atunci nu aveam nici afișe tipărite. Eram convins că era destul numele lui Eminescu ca el să atragă în mod irezistibil. Eram

mărturii

mai liniștit în privința programului proiectat pentru „festival", unde urma să cînte corul „Doina Banatului" și o doamnă Bojinca să cînte solo cîteva romanțe eminesciene.

Cu ajutorul înțelegător al muncitorilor de la Tipografia Românească și cu cheltuielile noastre inevitabile pentru hîrtie și publicitate, afișele au putut fi citite din timp, deși mult mai mici în volum decît ar fi dorit vanitosul nostru conferențiar. Duminică, în 18 iunie 1939, la ora 10 a.m., sala Teatrului Comunal, era — după cum prevăzusem — înțesată de oameni de toate categoriile. Decorul improvizat de noi pe scenă îl înfățișa pe Eminescu tînăr, înconjurat, peste faldurile tricolore, de crengi de tei proaspăt înflorit. Timișoara era pe atunci un oraș incomparabil mai mic decît cel de azi, dar un public nemaipomenit fremăta în sala neîncăpătoare. Spre surpriza și disperarea noastră, corul Doinei Banatului și conducătorul său, Bocșianu, lipseau, nu veniseră, iar eleva Ileana Pleșa, de la liceul de fete, a venit să mi se plîngă că, neavînd avizul inspectoratului școlar, direcția școlii nu-i dădea voie să apară pe scenă. Din fericire, într-o lojă l-am zărit pe inspectorul Silvestru Cioflec, fratele romancierului bucureștean Cioflec. A trebuit să fac o intervenție de ultimă clipă, pe lîngă dînsul, iar el înțelegînd deplin situația a coborît la telefon cu mine și, prin convorbirea de la aparat, a obținut aprobarea direcției școlii, iar fata a putut declama oda lui Al. Vlahuță, impresionînd mult publicul din sală, în partea a II-a a programului, după conferința de mare succes a lui Ilie Lungulescu. Întreg programul nostru, de altfel, fusese schimbat, iar la ora 11,30, în fața unui public nemaiîntîlnit, Ilie Lungulescu și-a dezvoltat, cu o elocvență clasică, ce a fermecat prin cuvîntarea sa comemorativă, toată splendoarea și toată tragedia genialului poet-filosof al neamului nostru, prezentînd viața lui Eminescu în cadrul celor doi poli adverși ai ei : suferință și liniște, întuneric și lumină, visuri și realitate, geniul și nebunie. Opera lui s-a impus prin muzicalitatea neîntrecută a versului cu farmec specific al limbii românești, dar și prin simbolismul profund filosofic al fondului. „Romanticii, ca vizionari și revoluționari ce sînt, reprezintă pe crainicii vremurilor ce vor veni și pe profeții timpurilor ce n-au sosit încă".

După ce s-a coborît cortina, conferențiarul a reapărut, spre surpriza publicului, cu o ultimă tiradă adresată tineretului unei țări „lărgită-n hotare, dar încă strîmtă la suflet" dînd, prin pilda lui Eminescu, o lecție despre adevăratul patriotism și criticînd spiritul venal al demagogilor de atunci. Pentru înaltul său patriotism vizionar, genialul nostru poet nu va muri niciodată.

Succesul conferinței a fost enorm. În continuare s-au citit versuri de traducere în limba maghiară și germană de către Franyó Zoltán, în limba franceză de Nicolae Ivan, directorul revistei „Fruncea", iar Petru Sfetca a citit în limba italiană excepționala echivalență armonică a Minei Boschi-Florența.

La sfîrșit, poetul Constantin Miu Lerca a vorbit despre drumurile lui Mihai Eminescu în Banat. Rareori un public mai înălțat sufletește a părăsit sala unui teatru orășenesc ca în amiaza zilei de atunci, iar „cea mai tînără generație a Banatului", care și-a manifestat talentul literar și cu articole omagiale în evocarea Luceafărului nostru nemuritor.

Nicolae ȚIRIOI

„Țara mea îi România"

Simbolic, versul acesta desprins din cîntecul unui solist vocal, a fost prezent și ne-a străbătut inimile cu fiorul său patriotic, în tot timpul celor aproape 12 ore cît a durat concursul de muzică populară și fanfare, din cadrul etapei republicane a Festivalului național „Cîntarea României", ediția a VII-a. Colective și formații artistice, interpreți individuali din județele Arad și Timiș, adică aproape 2 500 de artiști amatori reprezentîndu-l, într-un mod atît de firesc și de admirabil, pe acei bravi și harnici muncitori din fabrici și uzine, pe iscusiții și vrednicii truditori ai ogoarelor, deținători, la rîndul lor, ai unor înalte titluri de onoare națională, pe tinerii din diverse unități economico-sociale pentru care versul și cîntecul fac bună casă cu pasiunea, dragostea pentru frumos și tot ceea ce este mai bun și nobil în noi.

Orchestre populare masive, și de altfel bine cunoscute, precum cele de la I.J.T.L., care a deschis programul județului Timiș, cea a constructorilor timișoreni, fanfara din Jebel, sau cea a textiliștilor lugojeni și atîtea altele au dominat sala concursului și ne-au cucerit prin tot ceea ce ne-au oferit. Apoi, multe, foarte multe tarafuri, între care cel de la I.P.L., Casa Armatei, grupuri vocale precum cel de la Românești (ce nume admirabil, plin de semnificații are acest sătuleț de prin părțile Făgetului), de la Racovița, Sinersig, Bățești, Buziaș, au făcut să ne simțim „noi", cei de aici, cei de acum, cu tot ceea ce avem mai bun și mai înălțător în suflet.

„CÎNTAREA ROMÂNIEI"

Soliștii, atît cei instrumentiști, cît mai ales cei vocali, au impresionat, nu numai prin număr (numai din județul Timiș aproape 40), dar mai cu seamă prin repertoriul prezentat. Elena Jurjescu, Luca Novac, Lia Lungu, Petru Colompar, Grigore Merceanu, Constantin Mateș, Doina Strugaru, Pavel Roșu, interpreta de baladă Liliana Laichici, Norica Podeanu și atîția alții s-au impus prin virtuozitate, măiestrie și talent, încît, am zice, neavizați fiind, că fiecare dintre ei poate candida la unul dintre primele locuri ale concursului.

Dar, tot atît de bine pot candida la locuri fruntașe minunații mesageri ai cîntecului și jocului popular românesc veniți de pe meleagurile învecinate — din județul Arad. Mai bine de 1 000 de artiști amatori au adus cu ei, asemeni celor din județul gazdă, tot ceea ce este mai frumos, mai reprezentativ, din patrimoniul folcloric de pe meleagurile lor. Momentele au fost trăite „la cea mai înaltă tensiune". Și atunci, autorul a solicitat o declarație autorizată. Invitației, i-a răspuns, plină de amabilitate, tovarășa Steluța Popa, etnomuzicolog, președintele juriului republican, care, în București, locuiește pe str.... Topolovăț. Domnia-sa ne-a declarat următoarele :

— Am venit cu mare bucurie la Timișoara, unde, timp de mai bine de 12 ore am urmărit, alături de colegii mei din juriu, una dintre cele mai impresionante manifestări folclorice din cadrul marelui nostru festival. Ea este determinată de participanții atît de numeroși. Veniți din cele două județe, artiștii s-au impus prin acuratețea repertoriilor lor și a nivelului înalt de interpretare. Zona aceasta și mai ales județul dvs. (Timiș — n.n.) s-au impus prin reprezentanții lor, fie că este vorba de colective artistice sau interpreți individuali. Pentru noi toți a fost o mare plăcere să-i urmărim cu cel mai mare și viu interes. Textele cu care s-au prezentat s-au dovedit a fi deosebit de interesante, au avut un conținut bogat, un adevărat mesaj de educație patriotică, revoluționară. Ne-am bucurat, de asemenea, să știm că în sala concursului au fost prezenți numeroși reprezentanți ai organelor de partid și de stat, iar despre modul în care organizatorii manifestării complexe și-au făcut datoria nu am decît multe și sincere cuvinte de laudă. Pentru toate acestea îi felicit și le mulțumesc, urmînd ca, noi, membrii juriului național, să susținem, pentru clasificări, pe cei mai buni dintre cei buni.

Nicolae PÎRVU

plastică

Ion Bobeică — un artist plastic remarcabil

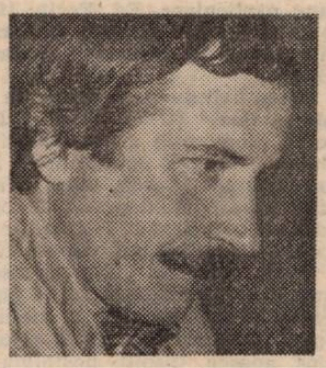

Ion Bobeică deține un loc aparte între membrii Cenaclului Uniunii Artiștilor Plastici din Reșița pentru că, spre deosebire de ceilalți colegi, nu este profesor de desen, ci absolvent al secției de scenografie a Facultății de Arte Decorative din cadrul Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu" din București, promoția 1970. De la absolvire se stabilește la Reșița, unde, în calitate de pictor scenograf la Teatrul de Stat, a realizat scenografia la peste 60 de piese. Tot ca scenograf a obținut trei premii naționale la edițiile din 1981, 1983 și 1985 ale amplei emulații care este Festivalul național „Cîntarea României". A mai participat și la patru trienale de scenografie, organizate la București între anii 1975—1985.

Ca pictor apare în public abia în 1979, cu o expoziție personală, la sala „Paleta" din Reșița. În ultimul deceniu participă cu lucrări la toate saloanele județene și interjudețene de la Reșița și Timișoara.

Ion Bobeică este un pictor al căutărilor, pe care nu-l mulțumește niciodată drumul parcurs, motiv pentru care nu se consideră încă un creator cristalizat în totalitate. Practică o pictură de idee, nu se oprește numai la mimarea peisajului, ci caută analogii, metafore.

Mulți ani pictorul a fost pasionat de lucrări ample („Ctitorii", „Toamna", „Ciobanii" etc.). În prezent, aria sa de predilecție este peisajul, portretul cu tente care oscilează între constructivism și un ușor expresionism. De pildă, în compozițiile „Păzitori de animale", „Actorii au ieșit în stradă" se manifestă evident tenta sa expresionistă. Aceeași notă de căutare, de a construi formele prin tușe de semitonuri, ce dau în ansamblu volumul obiectelor, se „vede" și în ultimele sale lucrări : „Vegetație", „Peisaj la Bozovici", „Saivan la poalele muntelui" (acesta fiind expus recent la expoziția interjudețeană — Timișoara 1988).

Despre lucrarea „Fata cu flori în cîmp de melci" criticul de artă Deliu Petroiu scria că este **„de o neasemuită frumusețe și spontaneitate"**. Tot despre această lucrare pictorul Petru Galiș, președintele Cenaclului Uniunii Artiștilor Plastici din Reșița, ne-a declarat : **„Comparînd-o cu alte compoziții în care apar personaje și care de obicei erau de factură neoexpresionistă cu semne plastice aspre, grele, aproape violente, în această lucrare întîlnim atîta seninătate, rafinament și poezie încît mesajul devine tulburător. Dacă n-ar fi o pregnantă unitate de stil și concepție plastică am crede că-i făcută de altă conștiință".**

De o modestie rară, specifică oamenilor aleși, Ion Bobeică este un pictor matur, ca vigoare artistică, dar și ca vîrstă (anul acesta împlinește 45 de ani) în plină ascensiune, ce ne bucură ochiul și sufletul cu lucrările sale de bună calitate artistică.

Titus CRIȘCIU

viața asociației

Stagiunea 1988/1989 a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei **„ORIZONT"** s-a încheiat printr-o ședință festivă omagială, dedicată poetului nostru național. Manifestarea a încununat numeroasele simpozioane, vizite de documentare, întîlniri cu cititorii, șezători literare, seri de poezie prin care Asociația Scriitorilor din Timișoara, scriitorii din această parte a țării au sărbătorit, începînd din luna iunie, anul trecut, Centenarul Mihai Eminescu. În cadrul ședinței festive, eminescologi, poeți, prozatori, critici literari și editori au pus în lumină, prin intervențiile lor, valoarea națională și universală a creației eminesciene, profundul ei umanism, au relevat însemnătatea **momentului Eminescu** în dezvoltarea culturii române. La lucrările ședinței, conduse de **Anghel Dumbrăveanu**, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, au citit pagini închinate marelui poet : **prof. univ. dr. Eugen Todoran, Ion Arieșanu**, redactor-șef al revistei „Orizont", **Livius Ciocârlie, Eugen Dorcescu**, redactor-șef al Editurii Facla, **Nicolae Țirioi, Felicia Giurgiu, Damian Ureche, Mircea Mihăieș, Marian Odangiu, Corina Victoria Sein, Marcel Tolcea, Valentin Tudor** și **Cornel Ungureanu**. Cenaclul Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei **„ORIZONT"** își va relua activitatea în luna octombrie.

M. O.

Patria mea

Patria mea, aș vrea să-ți
desenez
Conturul, în cuvinte de cristal,
Carpații-n vîrsta mea să-i
încrustez,
Iar Dunărea să curgă ca un
val
De năzuințl albastre,
cînd visez
Cu ochi deschiși spre zare.
De pe mal.

Patria mea, te port mereu
în mine !
Îți simt suflarea, cînd
se-apleacă să m-aline,
Tăcută, mama, în tîrziu
de noapte ;
Miroși a flori, a grîu, a fructe
coapte
Și te aud rîzînd în zarva
de uzine.

Agneta GALAMBOȘ
Clasa a VI-a A
Școala Generală nr. 29
Timișoara

excelsior

Marin Rada

Premiul revistei ORIZONT la Concursul de creaţie „Mihai Eminescu, Arad, 1989“

POETUL

Ninge-n Ardeal cu crinii în fuioare :
Un dor de semințe peste limba română
Poetul e casa cu fața spre soare —
Și-o noapte-nstelată mînă din urmă.

Are un strai din cuvinte de aur
Cu muntele prinde în brațe tot cerul
Și-a pus la butonieră o floare de sînge
Și noaptea aceasta-l pîndește ca fierul.

E cald și e bine-n Ardeal peste munte,
Sînt zile cînd soarele nu mai vrea să apună
Ies din tipare cuvintele-flăcări pe drumuri :
Un dor de semințe peste limba română.

CEEA CE SE VEDE

Ceea ce se vede-n afară
se începe în noi.

Drumul se oprește-ntr-un punct,
pasărea îl pîndește pe vînător,
sîngele se întoarce în rană
înflorind în petale alb-roșii —
liniștea este o jucărie uitată-n fereastră
și spaima de liniște trage la roțile carului.

ȚI S-AU ACOPERIT PALMELE

Ți s-au acoperit palmele
cu lumină galbenă de cînd taci...
Imperii de frunze își joacă flacăra
la marginea apelor,
taci precum munții de fildeș
devorînd cu umerii lor
făgăduința albă a somnului.
Lumina de zi ți se naște în brațe
și taci ascultînd cum urcă în lucruri tăcerea
cu un trup ca o rană
peste care se așează zăpezile.

CLIPA ECHINOCȚIALĂ

Sînt zece ani de cînd, în vara lui '79, stînd de vorbă cu Ulici, în curtea Uniunii Scriitorilor, el mă zorea să dau de regizorul Adrian Petringenaru, care mă căuta pentru a face un film pe ideea romanului meu „Casa Ursei Mari“. O zi mai tîrziu, aveam să-l cunosc în fața Casei Armatei, unde ne dădusem întîlnire luînd ca repere : „o cămașă roșie“ — a lui — și fotografia mea apărută pe coperta a patra a cărții. Din primul moment ne-am deschis sufletele și am devenit prieteni. Visa să lucreze în echipă, „regizor-scenarist“ și spera să putem deveni un asemenea cuplu pentru o lungă perioadă de timp. În după-amiaza aceleiași zile, vizionam alături de Adrian, în Buftea, casetele filmului său „Rug și flacără“, după romanul lui Uricaru. Discuții, plonjări în detaliile istorice ale Revoluției de la 1848 și ale Unirii Moldovei cu Țara Românească, pentru ca... după o singură zi, petrecută împreună, rezistența să-mi fie înfrîntă și să mă arune în marea aventură a filmului. Aveam să ne cimentăm prietenia, să ne cunoaștem mai bine în timpul lucrului la variantele scenariului. Descopeream astfel, printr-un om deosebit, o întreagă lume cu totul nouă pentru mine. În ani, drumul dus alături — nu renunța la ideea realizării unei echipe regizor-scenarist — la filmările de la Prundul Bîrgăului, la Buftea, la masa de montaj ș.a. mi-a dezvăluit întreg portretul lui Adrian Petringenaru, om de un rar dinamism, sigur pe sine, extraordinar dirijor al imensei mase eterogene de oameni ce iau parte la realizarea unui film, dublat de un fin exeget al plasticii, gesticii, cuvîntului. Citea și viziona tot. Emitea păreri, chiar sentențe pertinente fără nici un menajament...

Timp de zece ani, pe platou, la o cafea, la casele de filme, acasă, la unul sau la celălalt, țeseam proiecte noi, subiecte, încercînd să ducem spre capăt, în ultimele luni, o nouă colaborare. Ca, năpraznic, întreg răstimpul celor zece ani să se retragă în amintire. Există clipe egale cu niște nopți de o aspră întunecime ce despart fizic oamenii. Adrian Petringenaru, criticul și istoricul de artă, estetul cu un doctorat la Sorbona (de care altcineva ar fi făcut un tapaj enorm), regizorul, marele suflet de animator al culturii, ce părăsea platoul de filmare, pentru a ține o conferință la mii de kilometri de țară, ori pentru a participa la colocvii pe varii teme de cultură și artă, sau la festivaluri de film, cel ce adunase atîtea premii naționale și internaționale, marele risipitor s-a oprit puțin, aducîndu-ne aminte cît de brutal și firesc se poate intra în timpul trecut. Omul capabil să-și facă un prieten și trei adversari, prin felul său de a fi uneori prea aspru, alteori prea blînd, ce căuta febril noul, marea idee, marele talent pentru mult visatul mare film, cel stimat și iubit de colegii de breaslă, entuziast și neobosit, s-a oprit în dreptul unei clipe echinocțiale.

Paul Eugen BANCIU

---

sport

DRAGOȘ DOBRESCU

...este un flăcău din Timișoara, elev de liceu, de-a XII-a, și handbalist ; e titular al echipei Politehnica, ochit de nea Costică Jude pentru frumoasele sale calități, care-l impun încă de-acum ca lider al formației și, în consecință, om de nădejde. Da, pe el s-a bizuit „Poli“ și în partida de duminică, în contra Stelei, meci contînd pentru calificarea în finala Cupei ; timișorenii, cam toți tineri, mai puțin Matei, au învins o trupă celebră, cu nume de rezonanță în handbalul național și mondial (Stîngă, Marian Dumitru, Berbece), dar nu s-au putut detașa la cel puțin șase goluri, după turul cîștigat de campioni ; oricum, victoria e una de palmares, cît și orgoliu pentru vrednicul tehnician Constantin Jude, care își croiește o echipă de temut, confirmînd poziția fruntașă a Timișoarei în handablul masculin din țara noastră (de cel feminin, nu mai e vorba...). Iar Dragoș Dobrescu mi se pare a fi purtătorul de cuvînt al noului val, precum Gunesch, Fölker, Buligan în anii trecuți.

Cuminte, tenace și harnic, Dragoș Dobrescu va fi, nădăjduim, și-un candidat la gloria de a juca în națională. Depinde de el !

Meciul cu pricina, lansîndu-l pe cel evocat, a dat prilej sălii „Olimpia“ să-și verifice calitatea structurilor metalice la dezacordul publicului față de penibilitatea arbitrajului datorat unui cuplu craiovean (îi pun în paranteză, de unde nu-i mai scot niciînd la lumina zațului tipografic : Mihăilescu și Cojocaru) ; bine scria George Boieru : cum că Steaua nu are nevoie de așa ceva, adică să-și compromită faima marelui club, mai ales că, adaug, pe cinstite, handbaliștii săi sînt, acum, mai buni decît puștii lui nea Costică !

În rest, prin fotbal se face curățenie : unii urcă, alții cad. Ca în viață...

Teodor BULZA

---

aqua-forte

• Gustă fericirea vîrstei pe care o simți.

• Te împotrivești gratuit uzurii fizice, mai bine încearcă să nu îmbătrînești.

• Orînduiește-ți mai întîi gîndurile, dacă vrei să întemeiezi o operă.

• Atunci cînd există, cugetarea nu-i decît o întrebare.

• Ori o cureți înainte, ori după ce te vezi, oglinda tot așa te-arată.

• Cum ar trebui să numim indivizii fără de omenie ?

• Aș răspunde de îndată : „Vă iubesc, vă iubesc, oameni !“. Dar cine-mi pune întrebarea ?

• Pot să te scuz pentru că îl asemeni pe altul cu mine, dar nu te pot ierta dacă mă asemeni pe mine cu el.

• Cît de rudimentari sînt roboții de astăzi : nu ne ghicesc nici măcar gîndurile.

• Știm că la ora 4 dimineața mor cei mai mulți oameni, dar nu știm la ce oră se nasc cei mai mulți.

• Mai totdeauna femeia s-a ascuns de bărbat ; la început, după o frunză de viță.

• Dintre toți indivizii, mincinoșii sînt cei mai perseverenți.

• Atîta lumină primim în noi, cît loc avem pentru soare.

• Dacă-ți place muzica, treci peste interpretare.

• Cei mici se duc la circ, cei mari îl au acasă.

• Am putea lungi timpul... dar în ce viteză amețitoare !

• Ce eroare să crezi că doar femeia e schimbătoare.

• Progresul în știință devine periculos în afara celui din conștiință.

Traian NICOLA

---

oaspeții orașului

Teatrul Lucia Sturdza Bulandra la Timișoara

Recent, Teatrul Lucia Sturdza Bulandra a fost oaspetele orașului nostru, cu spectacolele „Neînsemnații“ de Terry Johnson și „Secretul familiei Posket“ de Arthur W. Pinero. Cu acest prilej i-am abordat pe cîțiva dintre actorii bucureșteni.

— ION CARAMITRU sînteți cunoscut de publicul timișorean prin spectacolele teatrului D-voastră, prezentate, în ani, aici, dar și prin cele de poezie. Ce ne puteți destăinui despre acestea din urmă ?

— În ce mă privește, am căutat întotdeauna să concep un discurs scenic paralel cu discursul poetului. De multe ori am fost șocat de nepriceperea unor poeți de a-și recita propriile creații, ei neputînd face drumul înapoi, de la forma finită la inspirație. Eu fac drumul acesta, plec de la forma definitivă către inspirație, către nucleul acela cald, pe care-l caut. La asta adaug și concepția mea proprie asupra universului creat de poet. Astfel am ajuns să creez în poezie personaje și situații, chiar momente psihologice. Caut să transmit și publicului emoția care mă stăpînește, folosind acea teribilă posibilitate pe care ți-o oferă poezia, de a pune în valoare spațiile goale dintre cuvinte, subtextele dintre două metafore.

— ȘTEFAN BĂNICĂ, publicul vă știe dintr-o largă paletă de creație actoricească...

— Deși am jucat acest spectacol („Secretul familiei Posket“) de peste trei sute de ori, l-am reluat și aici, la Timișoara, cu cea mai mare plăcere pentru că am întîlnit un public de o sensibilitate deosebită, formidabil, care știe să-ți răsplătească efortul. Am dori, atît eu cît și colegii de la Bulandra, ca această colaborare să devină o tradiție.

— MARIANA MIHUȚ, ce simțiți cînd jucați teatru ?

— Mi se pare că e lucrul pe care-l știu face cel mai bine și asta îmi dă satisfacție. Mă bucur cînd spectatorii înțeleg ce vrei să le spui și te lasă să le spui așa cum poți tu, apoi aplaudă la sfîrșit. Mie mi se pare a fi relația ideală. Dar pentru că veni vorba de spectatori... e de notorietate adevărul că la Timișoara există un public deosebit. Poate de aceea vin aici cu mare plăcere și bucurie.

— VIRGIL OGĂȘANU, în cele două spectacole prezentate în zilele acestea, ați deținut două roluri total deosebite. Cum reușiți ca în aceeași zi să fiți atît de diferit ?

— Anthony Quinn fiind întrebat, după o filmare, cum a reușit să se emoționeze atît de puternic, să plîngă atît de convingător, ce tehnică a folosit... a răspuns : „Am crezut în situație !“. Aș spune și eu : Nu e nici o minune. Trebuie să crezi în situație și să învingi. Fiecare rol își are tîlcul său, universul său. Să-l poți interpreta pe Einstein trebuie să-i cunoști viața și (cît de cît) teoria relativității... Dar pentru a fi un lord convingător trebuie să cunoști și lumea în care trăiește familia Posket.

— DEM RĂDULESCU, ca actor al Teatrului Național „I. L. Caragiale“, din filme, piese jucate și pe scena timișoreană, de la televiziune, sînteți cunoscut de un numeros public. Ce proiecte aveți ?

— Pe scurt, tot la Teatrul Bulandra în „Omul cu mîrțoaga“ de George Ciprian și, probabil, în „O noapte furtunoasă“ în regia lui Valeriu Moisescu. Sper ca ambele premiere să le prezentăm în fața unui public la fel de cald ca și acesta de la Timișoara, alături de niște actori de talent cum sînt cei alături de care am jucat în „Secretul familiei Posket“, ce s-a bucurat de succes. Sîntem mulțumiți de microstagiunea de la Timișoara, unde am fost înconjurați de un colectiv valoros al teatrului românesc, colegii de la Naționalul timișorean și, dacă publicul a fost mulțumit, înseamnă că ne-am atins scopul. Sperăm să revenim în mijlocul acestor minunați spectatori, formați la școala valoroaselor instituții de cultură din oraș.

Doina POPA

Vineri, 9 iunie, Teatrul Giulești va prezenta la orele 17 și 20 „Arta conversației“ de Ileana Vulpescu și George Bănică.

SUNETUL MUZICII — top

5. Parcă a fost ieri... 1979 a fost decretat de către Națiunile Unite drept **Anul internațional al copilului.** La 9 ianuarie, evenimentul va fi marcat printr-un concert de binefacere, din comitetul de organizare al acțiunii **MUSIC FOR UNICEF** nelipsind frații Gibb. Vedete de primă mărime ca **John Denver, Chris Kristofferson, Elton John, Rod Stewart, Donna Summer, Olivia Newton-John** participau la această generoasă întreprindere, avînd ca scop colectarea unor fonduri bănești în folosul copiilor din țările subdezvoltate. În spectacol apărea și Andy, cel mai mic dintre frații Gibb. Dacă la data afirmării fraților săi acesta era de-o șchioapă, mai tîrziu Andy se va lansa într-o carieră muzicală promițătoare. Înzestrat cu o voce caldă, învăluitoare, acest idol al teenagers-ilor, cu plete blonde și îmbrăcat în blue jeans putea fi găsit (evident, sub formă de poze color) sub perna fetișcanelor. În concert, Andy a interpretat hit-ul său de atunci „I Got For You“ cu succesul scontat. Cine ar fi crezut atunci că peste nici 10 ani Andy se va stinge din viață răpus de patima nimicitoare a alcoolului ? Logodnica sa, cunoscuta actriță americană Victoria Principal se străduise zadarnic să-l salveze... Cum era de așteptat, tragedia a marcat profund nu doar familia. După o scurtă perioadă, frații Gibb își reiau preocupările muzicale care, acum, se extind, ei compunînd și devenind producători apreciați. Astfel **Barbara Streisand** („Guilty“), **Dionne Warwick** („Heart Breaker“) și **Diana Ross** („Eaten Alive“) au beneficiat de colaborarea cu clanul Gibb. Grație lor, Frankie Valli va reveni în 1979 printr-un „Comeback“ spectaculos în topurile internaționale. Amintim că Valli activase cu mare răsunet în grupul „Four Seasons“ care lansase la finele anilor '50, o piesă de referință : „Silence Is Golden“. Chiar Robin va fi prezent în clasamentele din 1983 cu piesa „Juliet“. Producătorul lui Robin nu era altul decît fratele său, Barry. Să mai amintim că frații Gibb sînt „nașii“ duetului alcătuit din celebrii **Kenny Rogers** și **Dolly Parton** („Islands In The Stream“). Apărută în perioada de aur a muzicii pop, formația **Bee Gees** strălucește ca la început. Cîntecele grupului se impun prin măiastra transpunere în sunet a întregii game de stări sufletești, printr-un imens talent. Care este punctul culminant al carierei artistice a fraților Gibb ? **Vă lăsăm să hotărîți dumneavoastră... (Sfîrșit).**

Petru UMANSCHI

(...) Helen şi cu mine ne-am căsătorit la Washington, la începutul lui martie 1925. Cincisprezece zile mai tîrziu mă aflam într-un tren de noapte care se îndrepta spre Atlanta. De data aceasta eram singur, căci speram să fac rost, cu puţin noroc, de un post de reporter la un ziar.

Fără îndoială că nu hotărîsem cu inima uşoară, după ce luptasem atît ca să fiu admis, să părăsesc universitatea din Virginia înainte de a obţine diploma. Dar n-aveam încotro şi am trecut peste asta. După ce mă bucurasem timp de două săptămîni de o viaţă conjugală fără nori, m-am dezmeticit brutal în faţa asprei realităţi a nevoilor noastre materiale. Bursa pe care o primeam, adăugată la un modest salariu de un dolar pe seară la clubul de biliard, nu ajungea pentru întreţinerea unei familii. Pe lîngă despărţirea de universitate, am mai avut parte de încă o dezamăgire, atunci cînd am fost nevoit să cedez pe un preţ de nimic maşina, prima mea maşină, pe care o îndrăgeam atît, cu tot aspectul său jalnic. Dar trebuia să-mi plătesc biletul pentru Atlanta.

Odată ajuns în gara din Atlanta, în ceaţa rece a zorilor, încrederea în viitor îmi era deja mai scăzută. Mergeam totuşi hotărît spre Forsythe Street, unde se ridica oribila clădire din cărămidă ce adăpostea **Atlanta Journal.** M-am învîrtit de cîteva ori în jurul ei pentru a mă deconecta, apoi m-am decis să intru. Mi s-a spus că redacţia se găsea la etajul de sus. Hunter Bell, redactorul şef, era un tip versat în ziaristică; înzestrat cu o voce groasă, vorbea stîlcit un dialect din sudul Georgiei, cu un accent atît de tărăgănat că trebuia să-l urmăreşti cu toată atenţia pentru a înţelege ce spune.

— Cine eşti şi ce doreşti ? îi dădu el drumul, lungind vorbele.

M-am prezentat rapid şi i-am spus că solicitam o slujbă la ziarul său.

— Ce fel de slujbă : dantelă, broderie ? îmi replică, dintr-o singură răsuflare.

Mi-am strîns furios pumnii în buzunare şi i-am răspuns că doream să lucrez ca reporter, că studiasem la universitatea din Virginia şi că fusesem nevoit să-mi întrerup studiile pentru a-mi cîştiga existenţa ; preferasem Atlanta pentru că eram născut în Georgia şi doream să colaborez la ziarul cel mai cunoscut din statul meu de baştină. Am terminat spunîndu-i că specialitatea mea era engleza, dar studiasem sociologia şi economia, fiind şi autorul unor mici povestiri hazlii, publicate într-o revistă intitulată **College Humor.**

Hunter se lăsă pe spătarul scaunului, scoţînd un suspin adînc. Scoase din buzunar un cuţit pe care-l înfipse în placa de lemn a biroului şi spuse că nu înţelegea cum nişte oameni, aşa-zis inteligenţi, părăsesc universitatea, unde li se oferă o educaţie acceptabilă, pentru a eşua la un ziar despre care presupuneau că le va rezolva toate problemele. Tăcu un timp, apoi întoarse capul spre mine şi mă privi cu un zîmbet uşor.

— Bine, spuse el în sfîrşit. Ascultămă bine. Aici nu e vorba de scris povestiri hazlii, glume de student. Acesta e un ziar serios şi nu o înşiruire de bancuri. Dar cred, numai uitîndu-mă la dumneata, că vei şti să faci faţă. Avem două posturi libere. Şeful serviciului personal este domnul Brice, la etajul întîi. Nu uita numele : domnul Brice. Spune-i vîrsta, calificarea sau, dimpotrivă, ce nu-ţi merge. Răspunde-i la toate întrebările, dar nu-i vorbi de micile glume de student : e un om de afaceri cum nu se poate mai serios. Cînd eşti gata, mergi la barul din colţ şi bea o Coca-Cola. E distracţia numărul unu din oraş. Apoi, după o jumătate de oră, vino din nou aici şi îţi voi da rezultatul.

Şeful serviciului personal era un bărbat amabil, roşu la faţă, mai în vîrstă, cu toracele bine dezvoltat şi privirea pătrunzătoare. Purta un costum negru şi o cravată îngustă de aceeaşi culoare, pe o cămaşă albă, scrobită, manifestînd solemnitatea unui diacon care se duce să depună la bancă, luni dimineaţa, banii de la cheta de duminică. După ce şi-a notat cu grijă informaţiile pe care i le-am dat, domnul Brice îmi făcu semn că întîlnirea se terminase şi se răsuci pe scaunul turnant.

Dădui peste cap, la repezeală, o Coca la barul din colţ şi, după o plimbare fără ţintă, prelungită cît mai mult, m-am întors la redacţie pentru a primi verdictul lui Hunter Bell. Cum am intrat, l-am văzut făcîndu-mi semn cu mîna. M-am apropiat imediat de biroul lui.

— Hm, am cîteva cărţulii şi nişte fleacuri.

— Cărţulii ? urlă Hunter. Dacă aş fi ştiut că te preocupă mai mult o adunătură de nerozii decît slujba de ziarist, nu te-aş fi angajat niciodată ! Vreau un reporter, nu un şoarece de bibliotecă.

— Bine, domnule Bell, i-am spus eu cu un zîmbet supus, voi rămîne aici şi voi începe imediat. Le va împacheta soţia mea şi mi le va aduce atunci cînd va veni.

— O, cerule ! exclamă Hunter cu voce de stentor. Soţia dumitale ! Asta-i culmea ! Vrei să spui că eşti însurat ?

Dădui din cap cu inima strînsă de nelinişte. Mă mai consolam cumva, spunîndu-mi că dacă eram în pericol să pierd acest post, la care ţineam, măcar candidatura mea fusese primită în mod favorabil încă de la început şi poate-mi făceam rost de ceva asemănător la **Atlanta Georgian,** ziarul de seară rival. Gîndurile mi-au fost brusc întrerupte cînd Hunter izbi cu pumnul în masă.

— Haide, Caldwell, spuse el cu un aer compătimitor, dacă aş fi ştiut asta înainte... Dumnezeule ! Căsătorit şi cu un asemenea salariu — douăzeci de dolari pe săptămînă — nu ştiu ce să-ţi spun... Mi-ar părea, totuşi, rău să-ţi refuz slujba după ce am...

— Mai ales de asta să nu vă pese, domnule Bell, îl rugai eu. Lăsaţi pe mine, vom şti să ne descurcăm. Helen este foarte înţelegătoare. Încă înainte de a părăsi universitatea ne-am pus în gînd să trăim strîngînd cureaua.

Hunter se lăsă pe spătarul scaunului şi privi în depărtare, spre cealaltă parte a încăperii, ca şi cum ar fi fixat un obiect ciudat la orizont.

— Bine, Caldwell, spuse el în sfîrşit, mă pun în locul dumitale. Mi s-a întîmplat şi mie aproape acelaşi lucru cînd eram tînăr — imediat după căsătorie — mă rog, nu chiar la fel, dar aproape. Soţia mea şi cu mine...

Îşi îndreptă din nou degetul spre biroul liber, cu maşina de scris deasupra şi tăcu, în timp ce eu mă duceam să mă aşez grăbit, gata să-mi asum obligaţiile de redactor la **Atlanta Journal...**

Ceremonia de iniţiere avu loc într-o sîmbătă seara cînd eram de gardă, singur, la redacţie. În timp ce aşteptam să intre sub tipar ultima ediţie, cea de duminică, sună pentru prima oară telefonul de pe biroul meu. Apelul venea de la un reporter : se afla, din întîmplare, spunea el, la Fort McPherson, o bază militară situată într-o suburbie a Atlantei şi văzuse izbucnind un conflict rasial între soldaţii albi şi soldaţii negri, care puseseră mîna pe nişte mitraliere şi un important stoc de muniţii.

În acelaşi timp cu descrierea încăierării pe care reporterul mi-o dicta cu un ton surescitat — căci era la faţa locului — auzeam şi răpăitul mitralierelor într-un plan mai îndepărtat. Pînă la sfîrşitul istorisirii sale, eu refăcusem în întregime prima pagină a ediţiei de duminică. Odată textul încheiat, m-am ridicat în grabă pentru a-l duce tipografilor.

Deodată, uşile se deschiseră cu mare zarvă şi-i văzui intrînd pe reporteri, autorii acestei mici conspiraţii : ţipau şi băteau în lemnărie cu capătul creioanelor, imitînd zgomotul mitralierelor. Mi-a trebuit timp pînă să-mi dau seama, spre marea mea ciudă, că primisem, timp de o oră, botezul focului. Mi-a trebuit timp şi pentru a mai dori să-mi văd semnătura în josul unui articol.

Înainte de a se împlini primul meu an ca reporter la **Journal,** scrisesem mai multor periodice din regiune că mi-ar plăcea mult să fac articole de critică pentru rubricile lor literare. Singura care mi-a răspuns a fost Clara Harris, responsabilă cu pagina de critică literară a ediţiei de duminică a ziarului **Charlotte Observer.** Îmi spunea că ar fi încîntată să-mi încredinţeze cîteva cronici şi că îmi va trimite în aceeaşi zi, prin curier separat, şase cărţi. Regreta că nu poate să-mi ofere onorarii, dar îmi propunea, în schimb, să păstrez toate volumele primite.

Puţin după aceea au început să-mi sosească, în fiecare săptămînă, o mulţime de cărţi. Graţie repeziciunii mele de lectură şi orelor suplimentare pe care le dedicam acestei munci, ajunsesem să scriu trei sau patru cronici pe săptămînă. Dimineaţa, ducîndu-mă la serviciu, vîndeam o parte din cărţi unui anticar ce mi le cumpăra cu douăzeci şi cinci de cenţi bucata. Pe cele rămase le ambalam în cutii mari de carton şi le depozitam în apartamentul nostru avînd grijă, pentru orice eventualitate, ca supracopertele să rămînă intacte, ca volumele să pară noi.

...Unul dintre motivele ce mă provocaseră cu siguranţă să renunţ la situaţia mea de la ziarul din Atlanta era acea nevoie, pe care o încercasem şi altădată, de a trăi într-o altă regiune din Statele Unite. Poate că dorinţa mea permanentă de mişcare se explică şi prin teama de a nu mă trezi într-o închisoare din Louisiana sau la un alt Colegiu Erskine. În plus, simţeam dorinţa imperioasă de a-mi păstra tot timpul ca să scriu şi să inventez personaje de roman. Privind astfel lucrurile nu era de acceptat nici compromis, nici un serviciu care să-mi ia o parte din timp.

Săptămînal, primeam de la Clara Harris vreo cincizeci de cărţi noi, de genuri diferite, despre care trebuia să scriu pentru **Charlotte Observer** şi **Houston Post.** Îmi limitam numărul cronicilor de duminică la opt sau zece. Îngrămădeam cărţile, cu sutele, în cutii pe care le stivuiam pînă la plafon într-unul din dormitoare.

O dată sau de două ori pe lună, în funcţie de trebuinţele noastre de produse de băcănie, mă duceam la magazinul A&P cel mai apropiat şi, cu ocazia asta, umpleam maşina cu o încărcătură de cărţi, pe care le vindeam la Portland. De fiecare dată cînd duceam cincizeci sau o sută de volume şi încasam pe ele între doisprezece şi douăzeci şi cinci de dolari, îmi aminteam cu o tresărire nostalgică de timpul cînd, în Tennessee, strîngeam patru sau cinci piei de iepuri, prinşi cu capcana şi le vindeam cu zece cenţi bucata.

Eram hotărît, mai mult ca niciodată, să mă încredinţez, la bine şi la rău, destinului meu imprevizibil de romancier dar, deocamdată, trebuia să trăiesc. Acest motiv m-a făcut să închiriez la Portland, în colţul dintre Congress Street şi Longfellowe Square, un magazin, unde să deschid o librărie.

Traducere de

Beatrice STANCIU

din literatura universală

Erskine Caldwell

FORŢA DE A TRĂI

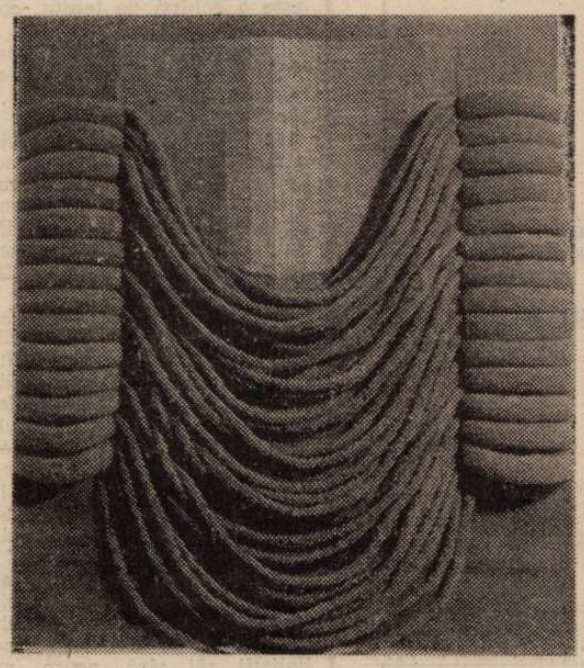

MAGDA ZIMAN : Omagiu

COLEGIUL DE REDACŢIE:
ION ARIEŞANU (redactor şef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct)
VIOREL COLŢESCU. NICOLAE PÎRVU. CORNEL UNGUREANU

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA : TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefoane : 3 33 90 şi 3 33 76 (redactor-şef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 24

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 24 (1163) 16 IUNIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 16 PAG., 3 LEI

MESAJUL TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

SECRETAR GENERAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN, PREȘEDINTELE REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA CU PRILEJUL SIMPOZIONULUI OMAGIAL „MIHAI EMINESCU"

În numele Comitetului Central al Partidului Comunist Român, al Consiliului de Stat și Guvernului Republicii Socialiste România precum și al meu personal aducem un fierbinte omagiu marelui poet Mihai Eminescu, care, prin nemuritoarea sa operă, a cîntat poporul român, trecutul, prezentul și viitorul său, înscriindu-se pentru totdeauna în conștiința întregii noastre națiuni și în patrimoniul culturii universale ca exponent al unor luminoase idealuri și năzuințe de dreptate socială și națională, de afirmare liberă, demnă și independentă a României.

Simpozionul omagial, prin care oamenii de știință și cultură cinstesc memoria poetului național Mihai Eminescu, constituie un puternic imbold pentru toți creatorii de literatură și artă din țara noastră de a-și pune întreaga lor creație — urmînd strălucitul exemplu al marelui lor înaintaș — în slujba poporului, a dezvoltării cuceririlor sale revoluționare, a făuririi socialismului și comunismului, a ridicării României pe trepte tot mai înalte de civilizație și progres.

Poet al poporului său, Mihai Eminescu a lăsat posterității imaginea unui artist legat trup și suflet de pămîntul țării sale, de aspirațiile spre mai bine ale maselor populare, receptiv la problemele majore ale epocii în care a trăit, ale luptei pentru apărarea și afirmarea ființei naționale — care au constituit în permanență izvorul veșnic viu al minunatei sale creații.

Nimeni mai mult decît Mihai Eminescu n-a dat expresie și n-a contribuit într-o asemenea măsură la afirmarea și punerea în valoare a frumuseții limbii române, a spiritului de înțelegere a legilor dezvoltării lumii. Cît de minunat sună și astăzi genialele versuri din poezia „La steaua": „La steaua care-a răsărit / E-o cale-atît de lungă, / Că mii de ani i-au trebuit / Luminii să ne-ajungă".

În opera lui Eminescu și-au găsit o nemuritoare oglindire paginile cele mai glorioase ale istoriei naționale, profundul patriotism al poporului român, gata să-și apere cu orice sacrificiu viața demnă și libertatea. Cît de minunat răsună cuvintele pline de demnitate prin care Mircea cel Mare afirma — în „Scrisoarea a III-a" — hotărîrea poporului român de a-și apăra libertatea și independența!

„Eu? Îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul... / Și de-aceea, tot ce mișcă-n țara asta, rîul ramul, / Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este";

Prețuind toate popoarele și valorile create de ele, Eminescu i-a urît pe cei care s-au rupt de popor și s-au pus în slujba străinilor. Neîndurătoare, dar profund îndreptățite, izvorîte din cel mai curat patriotism, răsună versurile sale din „Doina": „Cine-a îndrăgit străinii, / Minca-i-ar inima cîinii, / Minca-i-ar casa pustia, / Și neamul nemernicia!".

Opera lui Eminescu a dat expresie marilor lupte sociale, încrederii în rolul proletariatului, al muncitorimii, pe care a chemat-o — prin versurile sale devenite legendare, din poezia „Împărat și proletar" — la luptă unită împotriva vechii orînduiri: „Zdrobiți orînduiala cea crudă și nedreaptă, / Ce lumea o împarte în mizeri și bogați! / Atunci cînd după moarte răsplată nu v-așteaptă, / Făceți ca-n astă lume să aibă parte dreaptă, / Egală fiecare, și să trăim ca frați!".

Cît de profund legată de creația lui Eminescu, de prezentul și viitorul țării noastre, cît de luminoasă și înălțătoare se arăta dragostea lui pentru pămîntul patriei! „Ce-ți dorește eu ție, dulce Românie, / Țara mea de glorii, țara mea de dor? / Brațele nervoase, arma de tărie, / La trecutu-ți mare, mare viitor!... Dulce Românie, asta ți-o doresc".

Această fierbinte urare a lui Eminescu și-a găsit astăzi deplina împlinire în patria noastră socialistă, liberă și independentă, în care poporul — zdrobind orînduirea cea crudă și nedreaptă, lichidînd pentru totdeauna exploatarea și asuprirea — își făurește, în strînsă unitate, sub conducerea partidului nostru, propriu său viitor, socialist și comunist.

Constituie o mare mîndrie pentru poporul român faptul că în anii ce au trecut de la eliberarea țării, și îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului — care a inaugurat o perioadă de profunde transformări revoluționare în toate domeniile —, România a obținut strălucite realizări în făurirea societății socialiste, în creșterea potențialului economic și a avuției naționale, în înflorirea științei, artei și culturii, în ridicarea generală a nivelului de trai, material și spiritual, al tuturor oamenilor muncii.

Toate aceste istorice realizări ilustrează cu putere justețea politicii partidului nostru comunist, forța și superioritatea orînduirii socialiste, pe care o edificăm cu succes în România, minunata capacitate a poporului român de a asigura — sub conducerea partidului — progresul și înflorirea continuă a patriei noastre socialiste.

Omagiind astăzi opera luminoasă a lui Mihai Eminescu — ca de altfel a tuturor marilor creatori din toate domeniile —, avem datoria să dezvoltăm și să îmbogățim permanent, cu noi și noi creații, minunatul patrimoniu național — tezaur de gîndire înaintată, revoluționară, care, prin conținutul de idei și mesajul profund umanist și patriotic, reprezintă o contribuție de seamă la mobilizarea întregului popor în edificarea noii orînduiri, la formarea și educarea omului nou, înaintat, constructor conștient și devotat al socialismului și comunismului în România.

Apreciind munca și realizările creatorilor de artă și cultură contemporani, partidul, societatea noastră le adresează acestora chemarea de a realiza noi opere literar-artistice, de toate genurile, care să reflecte pe larg marile înfăptuiri ale poporului român, strălucitele fapte ale constructorilor socialismului care, într-o perioadă istorică scurtă, au ridicat patria noastră la un nivel înalt de civilizație și cultură, transformînd năzuințele și visurile înaintașilor despre un viitor liber și fericit, într-o realitate concretă a României de azi.

Așa cum a făcut însuși Eminescu, numai trăind împreună cu poporul, realizînd creații legate de viața poporului, participînd activ la făurirea prezentului și viitorului patriei noastre, creatorii de literatură și artă de azi pot realiza opere de înaltă valoare, își pot îndeplini nobila misiune ce le revine în amplul și complexul proces al dezvoltării revoluționare a societății noastre, în care tot ce se realizează este destinat înălțării patriei, creșterii bunăstării și fericirii omului, a întregii națiuni, întăririi independenței și suveranității României.

Cinstind memoria lui Mihai Eminescu, să facem totul pentru a asigura înfăptuirea neabătută a programului partidului de construcție socialistă, pentru înflorirea continuă a artei și culturii românești, pentru sporirea forței sale educative, a mesajului său profund umanist, revoluționar să creăm și să dăm poporului noi și valoroase opere care să slujească progresului și înălțării patriei, ridicării conștiinței socialiste, dezvoltării înaltelor trăsături ale omului nou, înaintat, făuritor conștient al celei mai drepte și umane societăți, al visului de aur al omenirii — comunismul!

NICOLAE CEAUȘESCU

„LA TRECUTU-ȚI MARE, MARE VIITOR"

Redimensionînd întreaga viață politico-economico-socială, culturală, proiectînd într-o nouă lumină ansamblul proceselor revoluționare de construcție socialistă, Congresul al IX-lea al partidului a conturat o nouă viziune, de pe pozițiile materialismului dialectic și istoric, privind și înțelegerea științifică a istoriei, a moștenirii trecutului. Această viziune se impune cu atît mai mult cu cît — așa cum subliniază tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al partidului — într-o vreme s-au manifestat tendințe de **„negare a forței și capacității poporului român, a clasei muncitoare, de negare a însăși istoriei, a limbii și culturii române"**. Astfel se lăsase, temporar, un con de umbră asupra valoroasei noastre tradiții, a moștenirii naționale, definibilă în cuprinzătoarea sferă istorică, etnologică, literară, artistică, economică, filosofică, socială etc., în coordonatele sintetizatoare ale ethosului și etnosului românesc.

Noua epocă revoluționară, deschisă de cel de al IX-lea Congres al partidului —numit pe drept cuvînt și „Congres al înnoirilor structurale" — se situează sub auspiciile contribuției determinante a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la elaborarea și promovarea unei concepții profund științifice despre socialism, care a pus capăt conservatorismului, șablonismului și teoriei „modelului unic", a lichidat atitudinea de ploconire față de tot ce era străin, redînd partidului și poporului încrederea în forțele sale, în resursele crea-

ORIZONT

(Continuare în pag. 7)

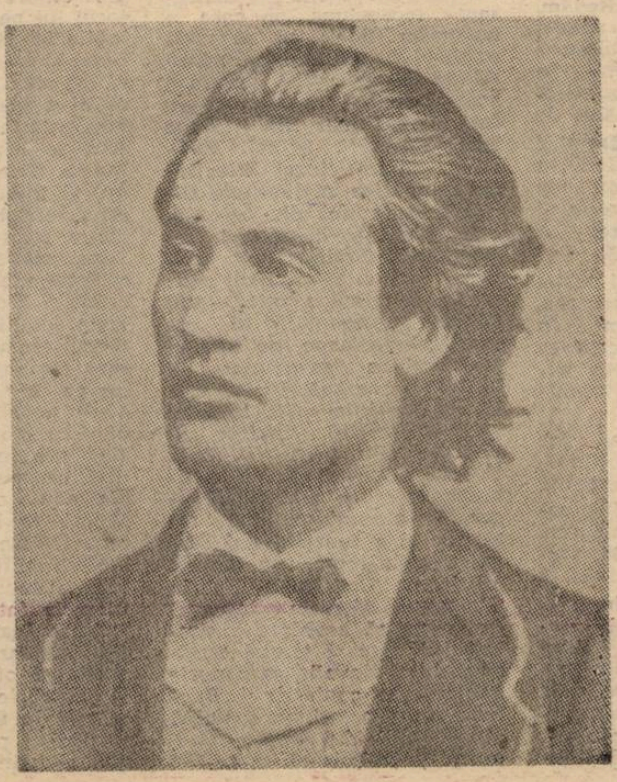

EMINESCU

Un poet ce poartă-n sine spiritul națiunii sale
Și din marmura luminii dăltuind un univers,
Inventînd, cu graiul sacru, stele-aprinse în petale,
Dăruindu-se iubirii prin imagini de neșters,

Limpezind fiorul limbei cu-armonii scăldate-n soare
El simțirea și rațiunea le unește măiestrit
În sonorități ce astăzi suie-n noi, nemuritoare,
În metafore-aurite, cu efigie de mit.

Meditînd profund la viață, îi găsește-un nobil sens
Și se dăruie spre fire cu o candidă pasiune.
Lîngă fraza-i curgătoare e văzduhul mai intens
Și un verb, din crisalidă, o istorie ne spune.

Prin vremelnice tenebre fruntea i-a rămas senină,
Valu-albastru spală urma tipărită în nisip;
Chiar și umbrele sînt rodul unei jerbe de lumină
Ce-i păstrează veșnic tînăr sufletu-aburind pe chip.

Veșnic tînăr i-e cuvîntul, de aramă, statuar,
Ritmu-i se înnobilează de izvoare și pădure;
Oameni, țară și legende din poemele-i transpar,
Lumi întregi de-nțelepciune suie-n sonurile-i pure...

Lucian BURERIU

MIHAI EMINESCU ÎN CONȘTIINȚA

1. Dacă examinăm climatul politic-național și cultural din Banat, de la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru, constatăm că o componentă esențială a mișcării culturale românești bănățene a constituit-o lupta pentru realizarea și menținerea **unității culturale** a tuturor românilor. Banatul (ca și Transilvania, ca și Bucovina) era foarte bine conectat la circuitul național de valori: a receptat toate (sau aproape toate) valorile spirituale (și nu numai spirituale) **majore, create** atît dincoace, cît și dincolo de Carpați.

Firește că interesul bănățenilor pentru opera și personalitatea lui Eminescu se circumscrie tocmai în perimetrul acestui amplu și profund proces de osmoză culturală românească. În 1909, retrospectiv, deci, **„Tribuna"** arădeană putea să scrie că: **„Alecsandri și Eminescu nu sînt pentru noi (pentru bănățeni și transilvăneni) poeți moldoveni, pentru că din întîmplare s-au născut în Moldova, ci poeți români, ale căror creațiuni sînt citite și admirate de toți românii".**

2. În mediul cultural al Banatului, poezia și publicistica eminesciană au putut fi cunoscute încă de la primele lor afirmări în presa vremii (și, constant, după aceea). Vreau să spun că revistele **„Familia"** și **„Convorbiri literare"**, gazetele **„Albina"** și **„Federațiunea"**, la care a colaborat tînărul Eminescu, au fost destul de răspîndite în Banat, fie prin abonamente, fie prin colportaj, fie prin alte mijloace.

De altfel, chiar primul volum de **Poesii** din 1884 a intrat în circuit cultural bănățean la foarte scurtă vreme după apariție. Deja în luna mai 1884, la librăria (cunoscuta librărie!) a lui I. E. Țăranu din Oravița, **Poesiile** lui Eminescu se vindeau cu prețul de 2 florini și 20 de crițari. De-a lungul anilor însă, pînă la Marea Unire, librăriile, colportorii și bibliotecile din Banat au continuat să pună în circulație, chiar și cu sacrificii, tipăriturile eminesciene. Spicuiesc cîteva exemple: în 1887, Librăria Diecezană din Caransebeș dispunea de **Poesii** de Eminescu, **Poesii** de Alecsandri, **Critice** de Maiorescu și de alte lucrări junimiste. În 1907, în aceeași librărie se găseau: **Geniu pustiu, Poezii postume, Scrieri politice și literare** și **Opere complete, vol. I Literatura populară.** Reține și două, măcar două, exemple de difuzare a cărții eminesciene prin colportaj. Astfel: în 1894, preotul Emilian Micu din Chișoda răspîndea **Proză și versuri** (Iași, 1890), iar învățătorul George Cătană din Valeadeni, cam tot pe atunci, **„lățea gustul de cetire"**, oferind elevilor săi: **„scrierile celor mai de seamă poeți și prozatori ai noștri"**, între care Alecsandri, Eminescu, Creangă, Caragiale, Coșbuc, Sadoveanu, Goga ș.a. În fine, un rol important în cultivarea interesului pentru Eminescu le-au avut și bibliotecile publice bănățene. (Despre cele particulare nu mai vorbesc). De pildă, în 1907, biblioteca Reuniunii Române de Lectură din Bocșa Română achiziționează **Geniu pustiu**, iar în anul următor, volumul **Poezii postume** intră în patrimoniul bibliotecii Reuniunii Învățătorilor Români din Dieceza Caransebeșului, ș.a.m.d.

3. Un gest cu totul de excepție se înregistrează în 1901, cînd, la Caransebeș, apare volumașul **Cîteva poezii** de Mihai Eminescu („Biblioteca noastră", nr. 40), 48 p. Importanța acestei culegeri constă în faptul că a fost **prima** culegere din versurile lui Eminescu, tipărită în Banat și Transilvania. Cuprinsul ediției caransebeșene, din punct de vedere cantitativ, este modest, dar din punct de vedere cultural (ca „eșantion" de gust literar) este foarte valoros: **„Somnoroase păsărele"**, **„Singurătate"**, **„O, mamă..."**, **„Mai am un singur dor"**, **„Melancolie"**, **„Sonet"** („S-a stins viața falnicei Veneții"), **„Epigonii"**, **„Scrisoarea I"**, **„Din Scrisoarea III"**, **„Criticilor mei"** și **„Ce te legeni, codrule"**. Atît! Al doilea volum eminescian, tipărit în Banat, **Poezii**, a apărut la Arad, în 1918, în „Biblioteca Semănătorul". De astă dată, antologia este mult mai bogată: 222 de pagini, 95 de poezii.

4. Pe cît de bine se știe (și se repetă mereu) că debutul **poetic** eminescian a fost încurajat de Iosif Vulcan **(„nașul literar al lui Eminescu")**, pe atît de puțin se cunoaște (și se omite mereu) că debutul **publicistic** al poetului a fost protejat de un bănățean: Vincențiu Babeș. Într-adevăr, acest mare lider național al românilor din Austro-Ungaria l-a ajutat pe tînărul Eminescu **să-și publice** (poate l-a și îndemnat **să scrie**) primele sale articole din presa vremii. (Cel dintîi articol al lui Eminescu, intitulat **„O scriere critică"**, a apărut în 1870, în **„Albina"**, gazeta politică a bănățenilor, condusă tocmai de Vincențiu Babeș și susținută de familia Mocioni).

Prin urmare, prima prezență a lui Eminescu în presa bănățeană coincide cu însuși debutul său ziaristic.

Dar, adevărata implicare a presei bănățene în cultivarea interesului pentru opera și personalitatea lui Eminescu se va produce abia în deceniile următoare. De fapt, de-a lungul anilor, **toate** (absolut **toate**) periodicele din Banat au contribuit, într-o măsură mai mare sau mai mică, la cunoașterea vieții și operei poetului. Totuși, se poate spune că, în **difuzarea versului eminescian**, rolul principal a revenit gazetelor politice de atunci: **„Tribuna poporului"**, **„Tribuna"**, **„Drapelul"** și **„Românul"**. În paginile acestora au fost reproduse numeroase poezii (uneori și proză) ale lui Eminescu, cum, tot la fel, au fost publicate numeroase articole despre Eminescu. Dintr-o mulțime de exemple care-mi stau la îndemînă, notez doar cîteva. Astfel: în **„Tribuna poporului"** din Arad, au apărut, în 1902, **„Rugăciune"**, **„Sonet"** (**„Răsai asupra mea"**) și **„Ea-și urma cărarea-n codru"**; în **„Drapelul"** lugojean, au apărut **„Cîntec de leagăn"** — în 1903, și un fragment din **„Geniu pustiu"** — în 1904; în **„Tribuna"** arădeană, în 1905, au apărut **„Sonet"** (**„Ai noștri tineri"**), **„Dați-mi arpa de aramă"** și **„Spre mormînt"**; în **Românul"**, tot din Arad, au apărut, în 1911: **„Lacul"**, **„Dorința"**, **„Floare albastră"**, **„Pe aceeași ulcioară"**, **„Revedere"**, **„Doina"**, **„Mai am un singur dor"**, **„Și dacă..."**, **„De ce nu-mi vii"**, **„Somnoroase păsărele"** și **„Ce te legeni"**.

Un plus de interes pentru poezia eminesciană l-au adus **calendarele** (atît de popularele calendare!) de la Arad (**„Calendarul"**) și de la Caransebeș (**„Calendarul românului"**). Între 1885 și 1911, calendarele respective au oferit cititorilor lor o veritabilă „antologie" poetică Eminescu: **„Revedere"**, **„Freamăt de codru"**, **„La mijloc de codru"**, **„Ce te legeni"**, **„Glosă"**, **„Despărțire"**, **„De ce nu-mi vii"**, **„Mai am un singur dor"**, **„Doina"**, **„Ce e amorul"**, **„Ce-ți doresc eu ție, dulce România"**, **„Poporale"**, **„Codrule, Măria-Ta"**, **„Rugăciune"**, **„Mîndro, mîndro, vrei vrei nu vrei"**, **„La un nou născut"** — toate apărute în calendarul arădean și: **„Ce e amorul"**, **„Scrisoarea II"**, **„Ea urma cărarea-n codru"**, **„Din cerurile-albastre"** și **„Sonet"** — toate reproduse în **„Calendarul românului"**.

De bună seamă că multe s-ar mai putea adăuga spre a obține, cît de cît, dimensiunile reale, mari și importante, ale contribuției presei bănățene la popularizarea și receptarea lui Eminescu. În orice caz, două periodice nu pot fi deloc trecute cu vederea: **„Românische Revue"** și **„Foaia diecezană"**. Despre **„Românische Revue"** să notăm că a fost condusă de Corneliu Diaconovici (născut la Bocșa Montană, în 1859; mort la Reșița, în 1923) și că a pus în circulație europeană (Austria, Germania etc.) numeroase poezii eminesciene (peste 20), traduse, firește, în germană. (Între cei mai buni traducători ai lui Eminescu în germană, s-a afirmat reșițeanul **L. V. Fischer**. El a tradus: **„Luceafărul"**, **„Glosă"**, **„La steaua"**, **„Diana"**). În legătură cu **„Foaia diecezană"** din Caransebeș, trebuie spus, căci nu se prea știe, că în 1891, în paginile ei a fost necruțător combătută broșura denigratoare (**„o necontenită trecere de la violență la frivolitate și de la frivolitate la violență, cum numai rar se pomenește"**) a canonicului Grama de la Blaj.

5. Rolul școlii bănățene (cu tot ce a însemnat ea: elev, dascăl, manual etc.) în receptarea și popularizarea lui Eminescu a fost imens. Generații și generații de elevi și-au format gustul literar și au deprins rigorile limbii române corecte și frumoase, citindu-l pe Eminescu, memorîndu-i poeziile. Două cred că au determinat succesul școlii bănățene în cultivarea interesului față de Eminescu: **dascăli** buni și **manuale** bune. Se știe că, atît la preparandia de la Caransebeș, cît și la cea de la Arad, la care se formau învățătorii Banatului, Eminescu era foarte temeinic studiat, foarte profund receptat. De pildă, în anul școlar 1910-1911 (în plină ofensivă Apponyi!), preparanzii din Caransebeș (ca și cei de la Arad, de altfel) știau (trebuiau să știe!) pur și simplu pe de rost (plus comentariul, plus interpretarea) următoarele poezii **„Luceafărul"** (întinse fragmente), **„Scrisoarea III"**, **„Doina"**, **„O, mamă..."** și **„Ce te legeni"**. Cît privește manualele, bunele manuale ale Banatului, nu putem omite pe cele elaborate de Iuliu Vuia (pentru clasele primare) și de Enea Hodoș (pentru școlile pedagogice). Acestea și altele, utilizate în școlile bănățene, au impus opera și personalitatea lui Eminescu în conștiința generațiilor tinere, asigurînd astfel receptarea tot mai amplă și tot mai durabilă a poetului în Banat. (Să exemplificăm: **Manualul de limbă română. Elemente de stilistică și poetică și Carte de cetire**, de Enea Hodoș, Caransebeș, 1901, cuprindea: **„Somnoroase păsărele"**, **„Singurătate"**, **„O, mamă..."**, **„Mai am un singur dor"**, **„Melancolie"**, **„Sonet"** (**„S-a stins viața"**), **„Epigonii „Scrisoarea I"**, **„Din Scrisoarea III"** și **„Criticilor mei"**).

6. Forma cea mai elevată, din punct de vedere artistic, de difuzare și receptare a poeziei eminesciene în Banat devine, începînd din 1888, **spectacolul** (fie **spectacolul** propriu-zis, muzical-declamatoric, fie alte tipuri de manifestări cu și pentru public). Pe această cale însă, versul eminescian (mai ales poeziile patriotice și erotice, dar și de altă factură a cucerit, în primul rînd, mediile intelectuale, mediile urbane ale Banatului și, în mai mică măsură, a străbătut scena artistică a satelor. (Nu ca, de exemplu, Alecsandri, care, fără exagerare, a „monopolizat" întregul repertoriu teatral — muzical — declamatoric bănățean, fie urban, fie rural). Adevărul este că, pînă la Marea Unire, în **toate** orașele bănățene (chiar și în cele mai mici), se înregistrează, **nu de puține ori**, momente poetice (artistice) eminesciene: **recitări, lecturi, comentarii și conferințe publice**. Începutul acestor manifestări pare să fie marcat în 1873, cînd, la Arad, Ioan Slavici a citit și a comentat **„Epigonii"**. (În realitate, gestul lui Slaba germană, în editura ziarului **„Tagblatt"** din București. Traducerea e făcută de H. Sanielevici și W. Majeschik. Despre această nuvelă a apărut în numărul de duminică al marelui ziar „Neue Freie Presse" din Viena „o interesantă recenziune, pe care o **traducem fidel, ca să vadă** publicul român cum apreciază critica nepreocupată germană această scriere a marelui poet. Iată recenziunea din „Neue Freie Presse": „Mihai Eminescu, întemeietorul direcțiunei romantice în literatura română, era unul din cei mai mari poeți și cugetători ai României. Trăind mult timp în Germania, și-a însușit concepția de viață a celor mai distinși reprezentanți ai romanticei germane, pe care el mai tîrziu a transplantat-o în literatura română și a întemeiat în România o școală, care abia cu secolul expirat al XIX-lea și-a avut sfîrșitul. Novela prezentă a lui Eminescu este cea mai fidelă oglindă a sentimentului romantic și a concepțiunei romantice de lume, sub semnul căreia sta Eminescu. Aici în **Sărmanul Dionisie** încearcă Eminescu să acordeze o simbolizare literară teoriei sentimentalului Novalis, care teorie culmină în cuvintele: **„Dacă lumea e o creațiune a Eului, atunci individul este atotpaternic și trebuie să caute în adîncurile propriului său suflet realizarea dorințelor sale"**. Conținutul novelei este cît se poate de romantic. Eroul novelei, **Sărmanul Dionisie**, își părăsește cu ajutorul liniilor magice ale unei cărți astrologice umbra sa, care rămîne în locul lui pe pămînt, și face cu iubita sa Maria o călătorie în Lună, unde duce o viață serafică pînă ce ideea păcătoasă, că el e însuși Dumnezeu, îl rostogolește iarăși pe Pămînt. Aici se însoară cu iubita sa Maria, fiica boierului Mesteanu, și ajunge, astfel, ca un erou veritabil romantic, la fericire perfectă. Precum se vede, stă **Sărmanul Dionisie** cu totul sub influența lui Chamisso și Eichendorf. Dar și în toate detaliile novela lui Eminescu reamintește viu literatura romantică germană. Însă marea originalitate, care o oferă novela, o face deosebit de interesantă chiar acum, cînd sub influența unui curent neoromantic sunt redate din nou operele romantice. Descrierea lumii serafice, în care trăiesc cei doi amanți, iubirea adînc pasionată, aproape supraomenească a lui Dionisie față de Maria, descrierea Iașilor din Evul mediu, trădează talent adevărat poetic și oferă mare interes. Și cîntecele umoristice, care se află în **Sărmanul Dionisie**, se disting prin poezia adevărată și prin originalitate".

O altă publicație lugojeană este revista „Primăvara Banatului", din 1942, în care profesorul Constantin Tîrziu, de la Liceul „Coriolan Brediceanu", face pertinente aprecieri asupra poetului, în relație cu morala, evidențiind, între altele, că Eminescu a fost un adept al concepției pesimiste despre lume, ba chiar adept al ateismului. Autorul arată că poetul era o fire complexă „... de o mare vioiciune intelectuală și de o sensibilitate extremă, predispus spre tristețe, melancolie și visare".

Un an mai tîrziu, respectiv în 1943, aceeași revistă lugojeană publică, sub semnătura prof. dr. Aurel E. Peteanu, articolul **Natura și poezia**, unde sînt evidențiate cîteva poezii din creația Luceafărului, cu subiecte inspirate din natură: **Scrisoarea I, Dorința, Lasă-ți lumea... Floare albastră, Sara pe deal** ș.a. Pentru poet, natura este un izvor nesecat al tămăduirii: munții îl delectează prin farmecele lor, la fel priveliștea fascinantă a mării cu simfonia de lumină a apelor albastre, freamătul codrilor seculari, susurul tainic al frunzelor, concertul divin al păsărilor din lunci și crînguri. Natura pentru poet este un pămînt vrăjit și misterios.

Gheorghe LUCHESCU

PUBLICISTICA LUGOJEANĂ

Oricine ar cerceta opera marelui poet național, Mihai Eminescu, poate constata faptul că autorul ei face parte dintre acei scriitori care vin de departe și care au menirea de a proiecta, cu forța geniului, clipa trecătoare în nemurire. Astfel Eminescu se mărturisea ca fiind total al acestui popor: „Dumnezeul geniului m-a sorbit din popor, cum soarbe soarele un nor din marea de amar".

Slujit de către o enormă acumulare de cultură românească și străină, precum și la cea a clasicului folclor românesc, poetul a realizat o operă de sinteză a tuturor tradițiilor populare și culte naționale. Toate aceste motive, și încă multe altele, ne dau dreptul să afirmăm că opera poetului național a fost receptată, în egală măsură, în toate provinciile locuite de români. Desigur, nici Banatul, pe care l-a străbătut în turneul teatral din 1868, nu putea să rămînă în afară. Astfel, ziarul **„Drapelul"** din Lugoj, din anul 1903, publică o poezie, mai puțin cunoscută, intitulată **Cîntec de leagăn**, din fragmentul **Ursitoarele**, creație care se distinge printr-un bogat conținut și o realizare artistică pe măsură. Redăm, în continuare, textul acestei poezii: „Nani, nani, puișor, / Dormi, drăguțe, dormi în pace, / Că la vară eu ți-oi face / Sub cel teiu bătut de vînt / Așternutul la pămînt. / Vîntul te va aromi, / Iară tu vei adormi, / Vor pătrunde stelele / Toate rămurelele, / Iară luna va străbate / A nopții singurătate. / Și cînd vîntul va sufla / Teiul se va legăna, / Florile s-or scutura, / Iară tu te-i deștepta / În plutirea norilor, / În căderea florilor, / Pe-a isvoarelor sunare / La glas de priveghitoare".

Același ziar lugojean, dar din anul 1904, ne face cunoscut un fragment din romanul **Geniu pustiu** (p. 135—138, roman inedit de M. Eminescu, București, Minerva, 1904, prețul 2 coroane — însemnare la subsolul paginei). Tot în 1904, „Drapelul" lugojean sub semnătura lui Ghiță, cu titlul **Sărmanul Dionisie nemțește**, publică un articol care redă considerații generale despre această nuvelă eminesciană, care a apărut tradusă în limba germană, în editura ziarului „Tagblatt" din București. Traducerea e făcută de H. Sanielevici și W. Majeschik. Despre această nuvelă a apărut în numărul de duminică al marelui ziar „Neue Freie Presse" din Viena „o interesantă recenziune, pe care o **traducem fidel, ca să vadă** publicul român cum apreciază critica nepreocupată germană această scriere a marelui poet. Iată recenziunea din „Neue Freie Presse": „Mihai Eminescu, întemeietorul direcțiunei romantice în literatura română, era unul din cei mai mari poeți și cugetători ai României. Trăind mult timp în Germania, și-a însușit concepția de viață a celor mai distinși reprezentanți ai romanticei germane, pe care el mai tîrziu a transplantat-o în literatura română și a întemeiat în România o școală, care abia cu secolul expirat al XIX-lea și-a avut sfîrșitul. Novela prezentă a lui Eminescu este cea mai fidelă oglindă a sentimentului romantic și a concepțiunei romantice de lume, sub semnul căreia sta Eminescu. Aici în **Sărmanul Dionisie** încearcă Eminescu să acordeze o simbolizare literară teoriei sentimentalului Novalis, care teorie culmină în cuvintele: **„Dacă lumea e o creațiune a Eului, atunci individul este atotpaternic și trebuie să caute în adîncurile propriului său suflet realizarea dorințelor sale"**. Conținutul novelei este cît se poate de romantic. Eroul novelei, **Sărmanul Dionisie**, își părăsește cu ajutorul liniilor magice ale unei cărți astrologice umbra sa, care rămîne în locul lui pe pămînt, și face cu iubita sa Maria o călătorie în Lună, unde duce o viață serafică pînă ce ideea păcătoasă, că el e însuși Dumnezeu, îl rostogolește iarăși pe Pămînt. Aici se însoară cu iubita sa Maria, fiica boierului Mesteanu, și ajunge, astfel, ca un erou veritabil romantic, la fericire perfectă. Precum se vede, stă **Sărmanul Dionisie** cu totul sub influența lui Chamisso și Eichendorf. Dar și în toate detaliile novela lui Eminescu reamintește viu literatura romantică germană. Însă marea originalitate, care o oferă novela, o face deosebit de interesantă chiar acum, cînd sub influența unui curent neoromantic sunt redate din nou operele romantice. Descrierea lumii serafice, în care trăiesc cei doi amanți, iubirea adînc pasionată, aproape supraomenească a lui Dionisie față de Maria, descrierea Iașilor din Evul mediu, trădează talent adevărat poetic și oferă mare interes. Și cîntecele umoristice, care se află în **Sărmanul Dionisie**, se disting prin poezia adevărată și prin originalitate".

CONTEMPORANILOR SĂI

vici s-a dovedit prea timpuriu şi, de aceea, va mai trece încă un deceniu şi jumătate pînă cînd opera eminesciană va intra ,cu adevărat, în circuit spectacular).

Celelalte mărturii ale vremii (aşezate cronologic) ne oferă, totuşi, o imagine îndeajuns de cuprinzătoare a prezenţelor eminesciene pe scenele Banatului. Reţin, deci (dintr-o listă bogată, poate); în 1888, la Caransebeş, profesorul Vasile Goldiş citeşte **„La mijloc de codru des"**; în 1889, corul Societăţii de lectură Pedagogico-Teologică din Arad cîntă **„Ce te legeni, codrule"**, compoziţia lui I. Vorobchievici ; în acelaşi an, 1889, cu prilejul adunării generale a Societăţii pentru Fond de Teatru Român, la Caransebeş, profesorul Vasile Goldiş, admirator constant al lui Eminescu, prezintă disertaţia **„Pesimismul în poeziile lui Eminescu"** ; în 1891, la Lugoj, Lucia Vlad, şi Elena Germănescu cîntă, în duet, **„Serenadă" („Somnoroase păsărele")**, melodia lui Tudor Flondor ; în 1892, la Arad, corul „studenţilor" arădeni cîntă din nou, **„Ce te legeni, codrule** ; în 1893, la Timişoara, Maria Zărie recită **„Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie"**; în 1895, la Lugoj, dr. Simeon Tămaş a recitat **„Înger şi demon"**, iar dr. Valeriu Branişte a comentat şi a recitat „Strigoii"; în 1990, la o petrecere a meseriaşilor din Arad, Mărioara Nichici, **„cea mai distinsă forţă a corului"**, a recitat **„Sonoroase păsărele"** ; în 1901, tot la Arad, la o serbare a Şcolii Superioare de Fete, o elevă a recitat **„Rugăciune"** ; în 1902, la Bocşa Montană (poate şi în alte părţi ale Banatului), artistul bucureştean Gr. Savu a recitat **„Eminescu, versuri"**; în 1903, la Arad, S. Boşneac şi A. Niga cîntă, în duet, **„Mai am un singur dor"**; în acelaşi an, la Cenaclul Sîrbesc, Pavel Barna recită **„Doina"**, iar la Moldova Nouă, artistul Aurel P. Bănuţ recită **„Scrisoarea III"** ; în 1904 aceeaşi poezie a fost recitată la Timişoara, de un alt artist ardelean, Zaharia Bârsan ; în 1905, la serbările Şcolii Superioare de Fete din Arad, eleva E. Drăghici a recitat **„Rugăciune"**, iar eleva Aurelia Popescu a recitat **„Glosă"** şi un fragment din **„Arald"** ; în 1907, la o şedinţă festivă a Societăţii de Lectură „Ioan Popasu" din Caransebeş, Ioan Toader a recitat un fragment din **„Scrisoarea III"**; în 1908 la Timişoara, un cor românesc a cîntat **„Ce te legeni, codrule"** ; în 1909, la Oraviţa, a fost recitată **„Epigonii"** ; în acelaşi an, la Curtici, la o întrunire dăscălească, învăţătorul Gh. Andreica a recitat **„Scrisoarea III"**, iar la o şedinţă festivă a „tinerimii" de la Institutul pedagogic-Teologie din Arad, elevul Teodor Baloşin a recitat **„O mamă..."**. şi elevul Iosif Chişiu a recitat **„Glosă"**; în 1910, la un spectacol al Reuniunii Române de Lectură din Timişoara, a fost recitată **„Scrisoarea III"; în 1911**, la o şezătoare literară din Caransebeş, profesorul Iuliu Vuia a conferenţiat despre „Mihai Eminescu", iar elevul C. Buracu a recitat **„Doina"** şi, probabil, **„Despărţire"** ; tot în 1911 şi tot la Caransebeş, la o serată literară a Societăţii de Lectură „Ioan Popasu", elevul I .Imboane a disertat despre **„Mihai Eminescu şi cultura naţională"**, iar elevul I. Buracu a recitat un fragment din **„Scrisoarea III"** ; în acelaşi an, la celălalt institut teologic şi de învăţămînt.

şi de învăţători bănăţean, cel din Arad, la o şedinţă festivă, a fost recitată **„Revedere"** ; în fine, în 1912 (ultimul an din care deţin informaţii), la o şedinţă literară a muncitorilor din Arad, a fost recitată **„Cînd amintirile"**, iar la o şezătoare a Astrei din Banat — Comloş, eleva Sida Alesu a recitat **„O mamă..."** şi eleva Maria Ciolac a recitat **„Revedere"**.

Relevante, din punctul de vedere al dimensiunilor interesului spectatorilor bănăţeni pentru Eminescu, mi se par nu atît (sau nu numai) **suma** şi **frecvenţa** spectacolelor consemnate mai sus, ci, mai cu seamă, faptul că, în cîteva situaţii, în cadrul **aceluiaşi spectacol,** au fost incluse **cîte două momente Eminescu.** Aşa s-a întîmplat ,de exemplu, la Lugoj (în 1895), la Arad (în 1905 şi 1909), la Caransebeş (în 1911, de două ori) şi în Banat —Comloş (în 1912).

Dar, punctul de vîrf, culminant, al întregului fenomen, al întregului proces de circulaţie scenică eminesciană în Banat, îl constituie, cred, **„serata eminesciană"** de la Arad, din 5/18 februarie 1903. (În **„Familia"**, nr. 7 din 1903, se apreciază că : **„Serata a reuşit bine..."**). Nu se cunoaşte, pînă la Marea Unire, o altă manifestare bănăţeană similară, consacrată **exclusiv** lui Eminescu. (Serata respectivă a constat din : **„Cuvînt de deschidere"**, rostit de Vasile Goldiş ; din recitările : **„Luceafărul"** şi **„Doina"** ; din melodiile inspirate de poeziile lui Eminescu : **„Ce te legeni, codrule"**, **„Mai am un singur dor"** şi **„Somnoroase păsărele"**; din conferinţa : **„Eminescu naţionalist"** (citeşte : **„Eminescu luptător pentru cauza naţională a românilor")**; din lectură : **„Sărmanul Dionis"** ; şi din satira: **„Odiseeada lui Eminescu").**

Dacă încercăm să distribuim geografic, zonal, prezenţele scenice eminesciene, constatăm că cel mai activ, cel mai preocupat centru urban, în care s-a cultivat intens interesul spectatorilor pentru Eminescu, a fost Aradul, cu 22 de momente Eminescu. (Ceea ce înseamnă, în medie, între 1889 şi 1912, măcar o prezenţă anuală în spectacol). Însă, de bună seamă că, la difuzarea operei lui Eminescu în şi prin spectacol, o contribuţie importantă şi-au adus-o şi celelalte centre culturale mari ale Banatului : Caransebeşul, Lugojul şi Timişoara. (De altfel, nici teatrul lui Caragiale, ca să luăm un termen de comparaţie, n-a avut, în epoca respectivă, o circulaţie mai intensă pe scenele Banatului, şi nu numai ale Banatului, decît opera lui Eminescu).

Ceea ce cred că a determinat succesul (marele succes !) al lui Eminescu pe scenele bănăţene a fost atît **prezenţa** publicului în sala de spectacol, cît şi, îndeosebi, **priceperea (talentul)** interpreţilor (recitatori, corişti, conferenţiari etc.). Mărturiile vremii nu lasă nici o îndoială în această privinţă. Din ziarele epocii, transcriu cîteva aprecieri : **„Poezia frumoasă a lui M. Eminescu, «Înger şi demon», declamată de dl dr. Simeon Tămaş, a fost ascultată cu mare interes ; ne-a putut pătrunde cu mîndrie naţională, dîndu-ne prilegiul a medita asupra creaţiunilor admirabile ale lui Eminescu"** („Dreptatea", 1895, nr. 27) ; sau : **„Foarte inteligent şi cu o dicţiune perfectă românească a fost declamată poezia «Glosă» de M. Eminescu, de eleva Aurelia Popescu"** („Tribuna", 1905, nr. 36); sau: **„Dl Iuliu Vuia ne-a cetit o conferinţă interesantă despre poetul «Mihai Eminescu», arătîndu-ne o icoană vie a acţiunnei «celui mai genial poet». Conferenţiarul a scos la iveală creaţiunile cele mai de seamă ale lui Mihai Eminescu şi îndeosebi cele din punct de vedere naţional. Dl Coriolan Buracu a declamat poezia «Doina» de M. Eminescu, cu mult sentiment şi cu desteritate deosebită. Aplauzele nesfîrşite ale publicului au dovedit succesul desăvîrşit al d-lui Buracu"** („Foaia diecezană", 1911, nr. 10); sau : **„În seara zilei de 21 ianuarie n. [1912] a avut loc [...] şaptea şedinţă literară a muncitorilor români din Arad. [...], cu bucurie s-a putut constata că românii, dornici de cultură, încă din vreme au început a veni în număr destul de mare, sala devenind neîncăpătoare. [...] D-şoara Elena Scortariu a declamat foarte frumos poezia «Cînd amintirile» de M. Eminescu"** („Românul", 1912, nr. 8).

7. În concluzie, putem constata că, în conştiinţa contemporanilor săi din Banat, Eminescu a fost de la început, nemijlocit şi neîntrerupt, prezent. Toţi factorii culturali principali ai epocii (librăriile, tipografiile, şcoala, presa, mişcarea corală-teatrală etc.) au acţionat, cu intensitate, pentru cultivarea interesului faţă de opera şi personalitatea lui Eminescu. Este drept însă că, pînă la Marea Unire, „regalitatea literară" a lui Alescandri n-a putut fi înlocuită nici de pasiunea pentru Eminescu, nici de alte preferinţe literare.

În orice caz, la despărţirea de Eminescu, bănăţenii au fost atît de îndureraţi, ca şi fraţii lor din celelalte provincii româneşti. Necroloagele din presa bănăţeană (din **„Luminătoriul"** şi din **„Foaia diecezană")** omagiază sincer pe marele dispărut : **„Poezia românească, prin încetarea din viaţă a lui Eminescu, a încercat una din pierderile cele mai adînci asimţite"** ; sau : **„Strălucitul şi genialul nostru poet, care cu puternicul farmec al spiritului său adînc şi pătrunzător a dat un nou avînt poeziei române, nu mai este între cei vii. Lovit de o boală crudă şi nemiloasă, Eminescu s-a stins în floarea vieţii, lăsînd un mare gol în literatura română"**.

Era în 1889. Şi, iată, de-atunci, a şi trecut o sută de ani !

P. OALLDE

Desen de V. Pintea

O EXEGEZĂ BĂNĂŢEANĂ

Istoricul literar Traian Topliceanu este cunoscut pentru documentatele sale studii consacrate cărturarilor Paul Iorgovici, Dimitrie Ţichindeal, Eftimie Murgu, I. Popovici Bănăţeanu etc. În plus, Traian Topliceanu este autorul unui manual şcolar de **Istoria literaturii române** apărut la Timişoara în 1935, din care, firesc, nu putea lipsi Eminescu. Dar o faptă unică a acestui destoinic dascăl a fost elaborarea unui rarisim **Curs de istoria literaturii române** pentru clasele VI—VIII (368 pag.) — aşa cum erau toate cursurile universitare — multiplicat la Timişoara în 1934-1935.

Abordînd viaţa şi activitatea lui Ion Popovici Bănăţeanu, trimiterea la Eminescu era inevitabilă. Topliceanu a făcut-o însă nu numai comparativ, ci şi bine documentat, cu informaţii preţioase. Istoricul demonstrează că, prin firea sa, Popovici Bănăţeanu înclina în mod natural spre estetica eminesciană şi ca atare, a scris în genul lui Eminescu. Poetul bănăţean s-a oprit la unele „motive care se găsesc aproape textual la Eminescu". Paralela îi îngăduie lui Tr. Topliceanu şi constatări cu caracter adînc : „De la Eminescu încoace, nu s-a mai cîntat iubirea cu atîta adevăr şi cu atîta frumuseţe" (monografia I. Popovici Bănăţeanu p. 35). Sînt analizate metodic şi analitic consonanţele şi deosebirile, între altele faptul că, la Popovici Bănăţeanu accentele de revoltă, spre deosebire de Eminescu, sînt învăluite într-o „duioasă gamă de tonuri sfioase" (pag. 26), de aceea în final i se pare că „e mai mult forma, maniera eminesciană", deoarece „trăirile sînt personale şi rupte din sufletul său". Cercetarea aduce mereu observaţii generale asupra valorii poetului naţional. Împotriva tuturor restriştelor, M. Eminescu „s-a ridicat în rîndul marilor poeţi ai omenirii cu toată asprimea stărilor politice şi chiar sociale care se ştie, nimiceşte de cele mai multe ori, şi a nimicit la noi, orice posibilitate de progres literar". Eminescu, avînd o reală intuiţie a elementelor ce alcătuiesc non-sensul vieţii", nu găseşte frîne pentru a-şi tempera revolta de fatalitatea care zdrobeşte tot ceea ce i se pare lui frumos în această lume". **(Semenicul** nr. 9—10, 1929, pag. 16). Cu acest prilej, Topliceanu citează numeroase versuri din poeziile lui Eminescu şi le comentează. Temperamentul lui Eminescu şi momentele de reflecţie asupra vieţii „se contopesc cu clocotele zbuciumului său sufletesc". Traian Topliceanu ajunge să discute şi alte coordonate ale creaţiei eminesciene precum „problema orfică în poezia lui Eminescu" (pag. 17).

Să ne oprim, succint, şi la cîteva extrase din acel foarte puţin cunoscut „curs" litografiat. Topliceanu utilizează versul eminescian atunci cînd analizează opera lui Andrei Mureşanu (p. 135) sau a lui Barbu Paris Mumuleanu. „Melancolia din cîntecul «Nestatorniciei omeneşti» i-a plăcut lui Eminescu, de aceea l-a imortalizat într-un vers din **Epigonii** prin sintagma „glas de durere" (p. 161). Pentru Gr. Alexandrescu — se remarcă faptul că el introduce în poezia noastră altruismul care va fi cultivat la noi „de marel Mihai Eminescu" (p. 191). Asemănător lui Eminescu şi I.L. Caragiale, „lupta din greu cu neajunsurile vieţii" (p. 321). Un alt prilej de a discuta despre Eminescu îl constituie abordarea vieţii şi operei lui Slavici, cu care Eminescu va pune bazele României June. Prin sprijinul lui Eminescu, Slavici ajunge să-şi publice primele lucrări (p. 328). „Personalitatea poetică a lui Eminescu" influenţează pe mai toţi scriitorii vremii prin „fermecătoarele mreje ale poeziei". De asemenea, orice abordare a vieţii şi operei lui Creangă obligă la o trimitere Eminescu. Vlahuţă a fost şi el „un discipol al lui Eminescu, căci „va scrie primele poezii în geniul lui" (p. 330), dar, zice istoricul, se pare că „Mihai Eminescu exauriase tema iubirii" (p. 351). Este apoi de amintit numele lui Panait Cerna care „a început să scrie poezie sub influenţa lui Eminescu (p. 356). Ca şi la acesta, în poezia sa natura „este utilizată ca un îndemn la dragoste" (p. 357). Despre Eminescu se va vorbi şi în analiza poeziei lui Octavian Goga (pag. 367—368). Se înţelege că o atenţie de amploare şi profunzime se va acorda lui Eminescu atunci cînd va fi prezentată sistematic viaţa poetului, opera în toată complexitatea sa, tematica elevată a creaţiei, dragostea de ţară, poezia filosofică, poezia în formă populară, tema unor „clipe de dragoste fericită şi accentele celei mai curate iubiri" cîntate de Eminescu. Multe din observaţiile şi caracterizările cursului le vom regăsi în manualul tipărit.

Ion ILIESCU

CUM L-AȚI DESCOPERIT PE EMINESCU?

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Demult, pe cînd m-apropiam de țara adolescenței, învățătoarea mea mi-a dat o carte de poezii cu coperți albastre, într-o colecție populară, care, dacă nu mă înșală memoria, se numea „Căminul". Erau poeziile de dragoste ale lui Mihai Eminescu și le-am citit toate nopțile acelea, la simburele de lumină galbenă al lămpii de petrol:

„Adormind de armonia
Codrului bătut de gînduri,
Flori de tei deasupra noastră
Or să cadă rînduri, rînduri".

Eram într-o albă aprindere de nervi, ieșeam în nemărginirea nopții, ascultam zăvoaiele, mirosea a ierburi înalte, încinse de vară, dealurile albeau sub lună, s-auzea pîrîul strecurîndu-și argintiul în maluri. Totul părea rupt din muzica eminesciană și multă vreme am halucinat versuri după model, într-un fel de beție tulbure a spiritului și a naturii natale.

La Eminescu am revenit întotdeauna, prin toți anii și prin toate experiențele, ca la cartea mea dintîi, fără să fi avut vreodată sentimentul că-l știu, revelîndu-mi-se mereu altfel.

Ne naștem mereu sub steaua lui, îi murmurăm înțelesurile ametitor de adînci, poezia lui face parte din durata noastră, ca aerul și ca lumina.

Ctitor al unui ev de aur al poeziei românești, prin care trecem fascinați de muzica ideilor lui, vizionar peste curgerea veacurilor, Eminescu rămîne un caracter mereu pilduitor, mîndru și singur într-o epocă ce nu l-a putut înțelege, iubindu-și cu mistuitoare noblețe pămîntul și visînd să așeze la temeliile culturii noastre lucrări fundamentale. Viața nu i-a îngăduit să-și termine edificiul conceput în proporții colosale. El rămîne în conștiința duratelor, care se succed ametitor, „un fulger neîntrerupt", cum însuși a spus cu marele-i geniu.

GHEORGHE GRIGURCU

Întîia lectură atentă a lui Mihai Eminescu am făcut-o pe la 12—13 ani, în ediția lui C. Botez din seria de clasici comentați ai Editurii Scrisul Românesc. Ceea ce a reprezentat atunci, pentru copilul tulburat de primele întrebări ale spiritului, dar și de fiorii vieții în expansiune, geniala Carte de Poezie se poate reduce la un singur cuvînt: contemplație. Un incomparabil obiect al contemplației. Al unei contemplații dincolo de orice dorință de „producție" personală prin imitația inerentă vîrstei, dincolo de vreo ispită mai accentuată a tîlcuirii prin idee critică (începusem de curînd a citi și cîteva din tomurile dedicate Poetului de către G. Călinescu, dar într-un paralelism ce le prefăcea, la rîndu-le, în prilejuri ale unei contemplații de alt soi). Era ca și cum aș fi privit din curtea casei în care locuiam la țară luna plină ori cerul constelat asupra cărora zăboveam fascinat, ore în șir, în serile de vară senine. „Cea mai nobilă funcție a unui obiect, scria Unamuno, este de a fi contemplat". Prin magia versului său, Eminescu îmi îngăduia, probabil pentru prima dată, a încerca lectura nu ca pe o manieră de instruire, de stîrnire a imaginației ori de modestă „delectare", ci ca pe o formă de viață spirituală. O simțire fără pereche a unei idealități mă cuprindea, îmi îneca fragilele structuri ale minții, mă îmbăta, mă purta dincolo de orizonturile perceptibile. Plonjam în pură lumină, fără a ști ce se petrece cu mine. „Era un vis misterios", fără îndoială, visul declanșat de magnificat poezie ce-mi deschidea porțile unei lumi necunoscute, însă în același timp îmi permitea a mă simți eu însumi, a-mi dibui cu sfială și cu uimire o identitate sufletească. Dacă „răspunderea începe în vise", cum afirmă Keats, începeam în acele zile a răspunde, în chip naiv încă, dar și cu presentimente grave, de ceea ce constituiam ca ființă morală, de ceea ce puteam deveni. Trăiam într-un univers eminescian care-l modela cu autoritate și cu efecte din ce în ce mai stranii pe cel aievea. Stihurile sale sunau în auzul lăuntric ca un mit, substituindu-se proprietăților ambientului, dar și delimitîndu-se dureros. Mai exact: textul Poetului reflecta o așteptare frenetică fără așteptare, o rotire în sine care, conținînd toate promisiunile, nu duce nicăieri. O nălucire senzuală care deforma sentimentul și rescria percepțiile, împingîndu-mă într-o transă dincolo de care nu se afla altceva decît vidul arzător, neantul exaltat al Artei Cuvîntului. Am intuit pentru întîia oară măreția și derizoriul ficțiunii, în despărțirea ei iremediabilă de real. O siluetă artemidică, bunăoară, nu alcătuia decît o metaforă a extazului ce se devoră pe sine, în tulburi năzuințe, în clarobscurul adăstării fără de împlinire, ca o inflorescență himerică menită a înlocui definitiv pe cea a trecătoarei frumuseți carnale către care, omenește, începeam a-mi ținti privirea: „Ce cauți unde bate luna / Pe-un alb isvor tremurător / Și unde păsările-ntr-una / se-ntrec cu glas ciripitor? / N-auzi cum frunzele-n poiană / Șoptesc cu zgomotul de guri / Ce se sărută, se hîrjoană / În umbr-adîncă de păduri? // În cea oglindă mișcătoare / Vrei să privești un straniu joc, / O apă vecinic călătoare / Sub ochiul tău rămas pe loc? / S-a desprimăvărat pădurea, / E-o nouă viață-n orice zvon, / Și numai tu gîndești aiurea, / Ca tînărul Endymion. // De ce dorești singurătate / Și glasul tainic de isvor? / S-auzi cum codrul frunza-și bate, / S-adormi pe verdele covor? / Iar prin lumina cea rărită, / Din valuri reci, din umbre moi, / S-apar-o zînă liniștită / Cu ochii mari, cu umeri goi? // Ah! acum crengile le-ndoaie / Minuțe albe de omăt, / O față dulce și bălaie, / Un trup înalt și mlădiet. / Un arc de aur pe-al ei umăr, / Ea trece mîndră la vînat / Și peste frunze fără număr / Abia o urmă a lăsat" **(Diana).** Oricît de vagi, de confuze erau reveriile mele de copil, întrezăream în miezul lor conturul unui destin. Cel închinat Poeziei ca unei zeități ce irealizează, ce absoarbe materia existențială, eliberînd propria sa energie imaterială. Starea mea de jubilație era, îmi dădeam bine seama de aceasta, una fără obiect real, însoțită de gustul prematur al sacrificiului. Poezia mistuia orice altă viață în afara celei pe care o cuprindea în verbul său prodigios. Sub pana lui Eminescu, iată, timpul dispărea, se contracta într-un moment singular, un timp al lui Apolo, a cărui desfășurare era interzisă de o tainică instanță. Acel moment unic se confunda cu un necurmat început mirabil, dincolo de care nu se mai putea trece. O solaritate monstruoasă în exuberanța ei mă lua în stăpînire, mă conducea pe mările eterice ale Visului ori pe ostroavele paradiziace ale unei gîndiri întrupate, ale unui cînt matinal ilustrîndu-și propria pseudofertilitate sublimă: „Cînd privesc zilele de-aur a scripturelor române, / Mă cufund ca într-o mare de visări dulci și senine / Și în jur parcă-mi colindă dulci și mîndre primăveri, / Sau văd nopți ce-ntind deasupră-mi oceanele de stele, / Zile cu trei sori în frunte, verzi dumbrăvi cu filomele, / Cu izvoare-ale gîndirii și cu rîuri de cîntări" **(Epigonii).** Așa am luat cunoștință de Mihai Eminescu, așa doresc a-l purta în inimă, recitindu-l cu evlavie în răstimpuri spre a-l feri de umbra unei rutine explicative.

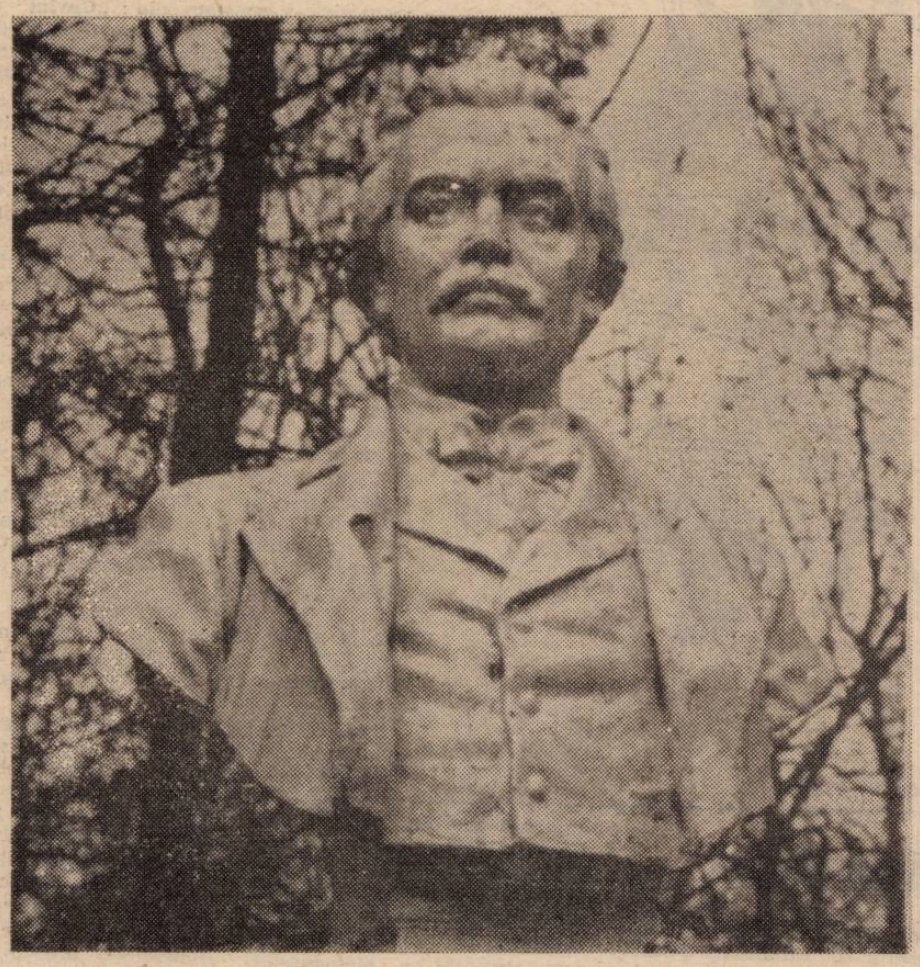

Bustul poetului (Buziaș)

EUGEN DORCESCU

Apropierea mea de Eminescu a fost întotdeauna mai degrabă conceptuală decît afectivă sau imaginativă. Și asta fiindcă statura de sinteză spiritual-culturală a operei sale mi s-a impus copleșitor și de la sine. Am fost convins, cred, înainte de a conștientiza pe deplin acest lucru, că fenomenul eminescian trebuie mai întîi înțeles pentru a putea fi — așa cum i se cuvine — simțit și reprezentat. E drept, calea spre înțelegere și-a asociat acordul tuturor energiilor sufletești, inclusiv reacția la inimitabilu-i melos. Intuiam, însă, dincolo de orice decor, dincolo de aparență, dincolo de enunț, forța titanică a enunțării, mai mult: figura definitivă a lirismului, pe cît de îndepărtată, pe atît de fascinantă. Singura șansă mi s-a părut, așadar, a fi studiul. Și astfel, apropiindu-mă de Eminescu, m-am apropiat simultan de literatura, de cultura, de istoria românilor. Apoi, cît mi-a fost cu putință, de literatură în genere, de modalitatea artistică globală de a analiza realitatea. Așa l-am descoperit și l-am re-descoperit neîncetat pe Eminescu, stabilind, în cele din urmă, și punctul meu de contact (hermeneutic) cu uriașa-i ființă: **omul-astru (anthropos-ergon: Hyperion).** Eminescu face posibilă, vizibilă, inteligibilă — în ontologia imaginarului — o **realitate antropocosmică,** a cărei expresie lirică este însuși **simbolul.** Ajuns aici, m-am oprit o clipă și am contemplat nesfîrșitele întinderi, miraculoasele reliefuri ale acestui univers. Eram, ca și la început, eram — ca noi toți — în interiorul operei, poate chiar în miezul ei. Dar acum dețineam codul care — în ce mă privește — o deslușea. Eminescu: **vocea antropocosmică desăvîrșită a literaturii noastre, centrul desăvîrșit al simbolului...** Undeva, mult mai aproape acum, dar infinit de departe totuși, pulsa inima sensului. Și am continuat să mă apropii și să încerc o altă, la fel de pasionantă, decodare.

ALEXANDRA INDRIEȘ

Dar oare l-am descoperit?! am exclamat cînd mi s-a propus titlul. Și întrebarea rămîne. Refuz s-o îmbrac în metafore, ar fi o impietate să vorbești „poetic" despre EL. Este mai cinstit să vorbesc despre mine. Aveam treisprezece ani. Se știe că este vîrsta celui de-al doilea mare „de ce?". De ce se numește cîinele cîine, întreabă copilul de trei ani, de ce ne naștem și de ce murim, se întreabă făptura tranzitorie de treisprezece. Pe urmă trece;

PORTRET ÎN ETERNITATE

Ca fizic, Mihai era mai scurt ca mine, eu am talia 1,68, el era cu vreo 2—3 centimetri poate și patru, mai scurt, avea o musculatură herculițană, piciorul la scobitura tălpii era plin (Platfuss, cum zice neamțul) însă nu-l jena deloc la mers. Păr negru ca corbul, fața un brun alb. Somnul îi era neregulat, aci citea de sară pîn' răsărea soarele, aci dormea de cu seară pîn' la amiază și uneori pîn' la 1 și 2 p.m. Piciorul și mîinile mici, dinții regulați și de culoare gălbuie, cînd rîdea rîdea cu mare poftă, sincer. Pe cînd era la **Timpul,** joben întreg nu punea decît cînd venea Veronica de la Iași... Făcia abus de tutun și cafele negre... (...).

Cînd venea vara de vacanțe de la Wiena, mergeam amîndoi la vînătoare de rațe sălbatice la un iaz de pe moșia Cucoreni. Dar el tot gînditor, vorbea el, spunea, rîdea, dar rămînea iar gînditor. Grozav iubea pe țărani, mare simpatie avea pe ardeleni. (...) Cînta bine din gură, ca mama și Harieta. — Îi plăcea singurătatea și desmormîntarea trecutului. Făcia mare haz și chiar imita în bătaie de joc pe dascălii cari serveau la biserică. — Lucru care supăra pe mama.

(Matei Eminovici, **Scrisoare către Corneliu Botez,** 20 apr. 1909)

*

Tînărul sosi.

Era o frumusețe! O figură clasică încadrată de niște plete mari negre; o frunte înaltă și senină; niște ochi mari — la aceste ferestre ale sufletului se vedea că cineva este înăuntru; un zîmbet blînd și adînc melancolic. Avea aerul unui sfînt tînăr coborît dintr-o veche icoană, un copil predestinat durerii, pe chipul căruia se vedea scrisul unor chinuri viitoare.

— Mă recomand. Mihai Eminescu.

Așa l-am cunoscut eu.

Cîtă filozofie n-am depănat împreună toată noaptea aceea cu nepregetul vîrstei de șaptesprezece ani!

Ce entuziasm! Ce veselie! (...)

Așa l-am cunoscut atuncea, așa a rămas pînă în cele din urmă momente bune; vesel și trist; comunicativ și ursuz; blînd și aspru; mulțumindu-se cu nimica și nemulțumit totdeauna de toți și de toate; nepăsător ca un bătrîn stoic și iritabil ca o fată nervoasă. Ciudată amestecătură! — fericită pentru artist, nenorocită pentru om!

I.L. Caragiale, 20 iunie 1889

*

În toamna anului 1869, cînd ne-am întîlnit la Viena, el era tînăr de vreo douăzeci de ani, om plin de vigoare trupească, pornit spre viața avîntată, totdeauna voios și iubit de toți ce-l știau pentru inima lui deschisă și pentru firea lui duioasă. Oameni tineri eram cu toții, dar nici unul dintre noi nu se socotea deopotrivă cu dînsul în ceea ce privește iubirea de oameni și avîntul național și toți ne bucuram cînd puteam să ne petrecem timpul stînd de vorbă cu el.

Era foarte deștept și știa multă carte; eu îndeosebi nu l-am iubit nici pentru deșteptăciunea lui, nici pentru știința lui de carte, ci pentru că nu am cunoscut în viața mea un om atît de fericit ca dînsul și mă simțeam și eu mai fericit cînd stăteam numai noi doi împreună. Bună, rea, cum o fi, lumea în care trăim oglindită în capul lui Eminescu, era cea mai frumoasă din lumile care sînt cu putință și era peste putință să nu-l iubești pe om cînd îl vedeai ca dînsul și să nu treci cu inima ușoară peste mize-

CUM L-AȚI DESCOPERIT PE EMINESCU?

doar unii trăiesc toată viața într-un nesfîrșit **de ce.**

Așadar, treisprezece ani. Clasa a VII-a B. Pe malul Mureșului. Se vedea parcul. De ce se scutură și de ce înverzesc copacii ? Iarna dorm, ca oamenii, ca urșii ? Visează poate ? Cînd pleznesc mugurii, îi doare ? Mă rușinez de asemenea întrebări ; la fel, le ascund : toate astea mi se-ntîmplă numai mie. Și într-o zi, la ora de naturale, o picătură de apă la microscop. Forme viu colorate mișună. Făpturi vii. Nu mă pot desprinde. Parcă le văd și acum. Sînt indescriptibile. Bacterii. Se mișcă. Înoată. Există. Nu le numiți virgule, bastonașe sau altcum. Îmi place cuvîntul bacterie, sună hotărît, dîrz — cuvînt **foarte** folosit pe atunci, azi ieșit din uz — oare de ce ? Unele sînt reie. Pătrund în organism, aduc boli și se numesc, foarte urît, microbi. Dar dacă... Mă iau fiori. Nu mai pot răbda. Trag de mînă o prietenă, o duc după tablă, loc al confidențelor. — Să nu spui nimănui ! E un mare secret. Bacteriile. Să presupunem că au conștiință. Că fiecare din ele se crede un om ca noi. Stropul de apă e lumea lor. Și, cînd intră în organism, în celulă, ele ce cred ? Că se află chiar într-o celulă ? Vor să evadeze ? Sau e ca și cum ar descoperi America ? O colonizează ? Se bat cu Pielle Roșii ? Și dacă noi nu sîntem decît tot un fel de bacterii ? Dacă cineva, în clipa asta, ne privește la microscop ? Prietena îmi mărturisește că și ea și-a pus asemenea întrebări. — Dacă soarele e tot ca o ființă omenească ? Dar atomii ? Și, invers, nu sîntem și noi atomi, bacterii, stele ? De unde venim ? Încotro ne ducem ? Ce e viața ? Ce-i nemurirea ? O, Gauguin, o, Eminescu, o, voi toți care aveți pentru eternitate treisprezece ani ! Numai oamenii de rînd cresc. Voi nu. Voi stați după o tablă neagră, într-o pivniță adîncă, într-o colibă de bambus, într-un ungher cu pînze de păianjen, ne trageți după voi în ascunzătoarea voastră și ne spuneți secrete. De fapt, nu spuneți nimic. Întrebați doar. Presupuneți. De ce. Dar dacă. Oare. Fiecare din noi sîntem singurul vostru prieten și confident. Re-avem, cît sîntem cu voi, treisprezece ani. E mult mai important să știm ce se petrece într-o picătură de apă, în lună, acum sute de ani, peste sute de ani, de ce gîndim — dar oare gîndim sau altceva în noi... Nimeni nu știe cine e și unde se află. Cine sîntem ? De ce existăm ? Întrebări. O muzică de întrebări. Dar nu stăm mult cu voi, în taină. Vă părăsim sau sîntem smulși. Avem cincizeci și trei de ani. Ne temem de întrebări. Preferăm să nu știm nimic decît să fim siguri că în curînd vom muri.

Așadar, am treispreze ani, mă uit la microscop, mă ascund după tablă și pun întrebări. Și atunci am citit **Sărmanul Dionis.** Din întîmplare ? În orice caz, nu l-am căutat. Nici nu știam că există. Cartea mi-a căzut în mînă, ca o stea, ar zice Lucian Blaga. Să pretind că-mi sînt mîinile arse de ea ? Nu ; n-am decît o cicatrice ; nu merit mai mult. Dar vă rog să realizați șocul : Eminescu se întreabă ce mă întreb eu. Eminescu, tînărul frumos cu ochii vii, Luceafărul. Nu m-a străbătut gîndul că am fi la fel, Eminescu și cu mine. Ba da. Chiar așa a fost. Dacă nu gîndul, sentimentul, senzația sau cum s-o fi numind ; trăirea, poate. N-am fost copleșită. Copleșită sînt acum.

L-am descoperit pe Eminescu ? M-am descoperit pe mine ? Îl cunosc ? Mă cunosc ? Nu știu. Știu doar atît : că Eminescu e singurul bun ce nu-mi poate fi luat. Eu îmi voi fi într-o zi răpită mie însămi. Dar El — nu. El — nu.

DANIEL VIGHI

În afara unor întîmplări cu semnificație de eveniment biografic databil cu certitudine, ceea ce resimt în clipa de față ca esențial din întîlnirea mea cu poezia eminesciană este un ceva impalpabil, o înșiruire anistorică de foste trăiri. În urma acelor experiențe mi-au rămas în suflet amintirile cîtorva stări lipsite de istoricitate. Prezența lor în viața mea lăuntrică nu s-a manifestat în felul unei „revelații" în măsură să te transforme dintr-un individ neștiutor într-unul iluminat lipsit de îndoieli. Prezența lor în suflet aș asemăna-o cu aceea a stelei pe care ne-a descoperit-o poetul și a cărei imagine mai dăinuie o vreme în limpezimea privirii noastre pămîntești, în timp ce ființa ei îndepărtată s-a risipit în hăul distanțelor și al timpului. O mărturie convențională despre toată această precară și greu analizabilă „descoperire" ar putea susține că întîlnirea cu Eminescu a fost „faptul decisiv al intrării copilului care eram într-o etapă superioară a sentimentelor și a gîndurilor", etc., etc. Adevărul este că nu s-a întîmplat așa. Inanalizabilul descoperirilor acelora genuine se dovedește ireductibil la o simplă declarație biografică, deoarece este o procesualitate prin care ființa mea receptoare s-a umplut de ființa poeziei eminesciene printr-un simpatetism pe care l-am pierdut. Ajuns în vremurile de azi, mă văd incapabil să transmit ceea ce atunci s-a născut treptat și atît de altfel în biografia mea interioară. Umilitatea săracă a „percepției" de acum o pot ironiza cu amara resemnare bacoviană despre veacul care m-a făcut atît de cult încît mă uit peste oameni. L-am pierdut pe Eminescu începuturilor așa cum mi-am pierdut și capacitatea de a-l trăi cu prospețimea simțirilor de atunci tot citind și mai ales tot judecînd literatura din unghiul rece al unei profesionalizări pe cale să se întîmple. Simplitatea aculturală a unor constatări tulburătoare de felul acelei discrete trageri de mînecă din versul „Vezi, rîndunelele se duc", nu mă mai satisface ca odinioară, pentru că nu mai „percep" ce vor să spună.

Cred că prăbușirea definitivă a lumii, întîmplată odată cu plecarea rîndunelelor, pe care a simțit-o Eminescu, am simțit-o și eu în clipa în care am citit poezia. Sînt convins că numai copiii pot să fie încredințați că plecarea rîndunelelor înseamnă sfîrșitul lumii. Copiii și Eminescu. Și poate că în această constatare stă și unul din secretele geniului. Acesta își păstrează nemaculată de cultură o zonă a sufletului care se ascunde în stări de o simplitate anistorică, aculturală și alogică. Pentru geniu, ca și pentru copii, clipa trăită se proiectează dincolo de cronologii, într-o imobilitate care iese din timp, nu are trecut, adică izvoare, cauze și motivații, și nici viitor, adică descendențe, scopuri, ambiții sau dorințe. Bucuria de a fi este atît de necontingentă, încît deplina ei puritate o umple de o lumină nostalgică. Bucuria aceasta este o formă sublimată a durerii care pricepe viața nu prin idee, ci printr-un ceva în stare să o subordoneze, să o umple de concretețea nepieritoare a faptului simplu.

Prin urmare, relația mea cu Eminescu din versurile școlarității gimnaziale aș putea-o defini ca pe un proces, treptat instituit, al unui anume mod de atingere **diferită** cu lumea. Inițierea mea prin poezia eminesciană într-o nouă poziție față de realitate nu s-a produs dintr-odată și nici nu a încetat o clipă de atunci încoace. Consider, extinzînd experiența aceasta la scara întregii literaturi, că toți cei de după Eminescu s-au raportat altfel la existență decît cei de dinaintea lui. Eminescu ne-a relevat o altă și fundamentală stare de contact cu lumea. Izvorul din pădure este altceva în poezia eminesciană decît ce a fost pînă atunci, pentru că a devenit din element de recuzită poetică, semn al unei stări metafizice. În același fel, teii, Luna, marea sau stelele sînt semne văzute ale misterului lumii, alegorii ale infinitului și ale abandonului meditativ. În fața lor, gîndul intuiește esențele de dincolo de fire ale unor eposuri eterne pe care sufletul nu le poate resimți decît sub forma aburoasă a unor stări nostalgice după ceva nedefinit. Misterul ireductibil al lucrurilor pe care natura omenească îl poate presimți fără să-l atingă naște, odată cu poezia eminesciană, stări neexistente pînă atunci în literatura noastră. Înfrîngerea, stoicismul, relativismul superior, seninătatea rece, tristețea îndepărtată sînt tot atîtea expresii, nu ale neputinței poetului, ci ale omenescului din el. Într-o lume heracleitică, Eminescu însetează și ne însetoșează cu o irepresibilă sete eleatică. Acest fel de antrenament meditativ este marea șansă de „înțelepciune" pe care Eminescu ne-o oferă de o sută de ani încoace.

Consider că din cauza acestor „adevăruri simple" descoperirea lui Eminescu este un fapt de o complexitate care îmi depășește puterea de evocare. Sărăcia oricărei depoziții pe care aș aduce-o este dezarmantă și nu poate ieși din evocarea banală și fără adîncime a unor imagini șterse de felul acesteia care-mi trece chiar acum pe dinainte, imagine de-o clipă, în care mă văd copil, stînd pe o bancă în stradă. Este început de septembrie și pe sîrma de telefon din colțul uliței s-au înșirat rîndunelele gata de plecare. Singurul lucru care ar putea fi aproape de adîncurile stărilor pe care le încercam atunci ar fi, să zicem, nostalgia după

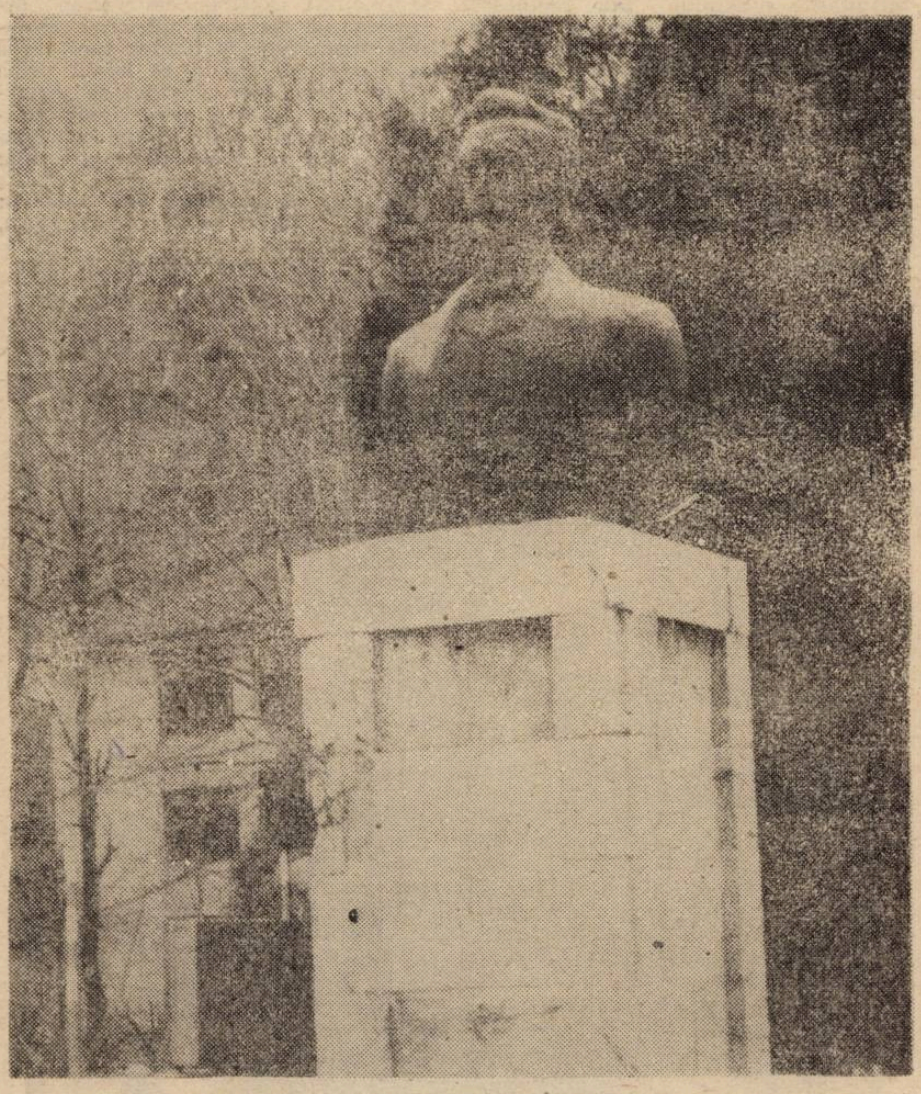

Bustul poetului (Oravița). Sculptură de Romul Ladea

(Continuare în pag. 6)

riile vieții cînd el îți arăta nimicnicia lor.

Ion Slavici, 1903

*

Eram în redacțiune (la **Timpul,** n.n.) el, Caragiali și eu și o duceam în nenumărate discuțiuni gramaticale, în care Eminescu era întotdeauna foarte simțitor.

„Nu scriem — zicea el — nici pentru bucureșteni, nici pentru munteni și moldoveni, ci pentru toți românii și nu numai pentru cei de azi, ci și pentru cei viitori".

Tinea dar să ne alegem, întrebuințăm și așezăm vorbele așa cum românii sînt pretutindenea deprinși a le alege, întrebuința, așeza, căci deprinderea cea mai generală e aceea care se va păstra. Urmarea firească era că eu scriam puțin, iară Caragiali făcea mereu corecturi în manuscriptul său și ajungea să publice puțin, încît Eminescu le făcea adeseori el singur pe toate.

Om foarte muncitor și conștiincios, el era totdeauna la locul lui. Deși pierdut mereu în gînduri ori adîncit în studii, încît uita să mănînce ori se lipsea de tigna somnului, el nu-și pierdea niciodată din vedere datoriile și, chiar bolnav de-ar fi fost, venea regulat la redacțiune, se interesa de toate și ținea să fie totdeauna la curent. (...)

Ziarist în toată puterea cuvîntului era Eminescu mai ales în ceea ce privește temperamentul. El toate le făcea cu toată inima ; lui toate i se prezentau în dimensiuni mari ; pe el toate-l mișcau în întreaga lui ființă ; la el toate porneau din convingere adîncă și clar formulată ; era însă cu desăvîrșire intelectual și obiectiv și nu se simțea niciodată personal atins, nu-și pierdea bunul cumpăt și nu-mi aduc aminte ca el să se fi supărat pe cineva vreodată ori să fi fost violent. Era necruțător și de o asprime adeseori nemiloasă cînd vorba era să spună adevărul dar în relațiunile lui presonale-l știm numai om blajin, care nu e-n stare să insulte și primește orice insultă cu un zîmbet de compătimire.

Ion Slavici, **Ziaristul Eminescu,** manuscris.

*

Toate discuțiunile noastre, îmi aduc bine aminte, se isprăveau între noi cu următoarele cuvinte ale repausatului meu amic Mihai:

— Știi ce, dragul meu, hai să demisionăm, tu de la **Românul,** eu de la **Timpul,** și hai să ne călugărim, căci nu suntem făcuți noi ca să trăim între lupi. La mănăstire, în chiliile solitare, să scriem letopiseți în cari să înșirăm tot ce îndură nenorocitul neam românesc, pentru ca să se știe cît amar a suferit românul cît a trăit pe acest pămînt.

Sămănătorul, 28 VI 1909, p. 531—533. Din amintirile lui Z.C. Arbore, la două decenii de la moartea poetului.

*

Eminescu era bun, blînd la vorbă, modest, simpatic. Pentru poporul de jos el avea o dragoste și o milă nemărginită. Cu oamenii din popor se înțelegea mai bine decît cu toată lumea noastră cultă și semicultă ; o vară întreagă o petrecu la o stînă în tovărășia cîtorva ciobani. Eminescu era omul cel mai puțin personal din cîți am cunoscut ; cu ochii săi negri, profunzi și strălucitori, pe care îi lăsa să plutească mai întotdeauna în spațiul nemărginit, se părea că puțin se interesează și de mersul lumii acesteia și chiar de sine însuși.

Iacob Negruzzi

*

Mă numesc unul din oamenii în viață, care l-au văzut pe Eminescu în carne și oase. Eram copil de nouă ani. L-am zărit pe Calea Victoriei... Trecea prin public un om grăbit, fără să ocolească, impetuos. „Uite-l pe Eminescu !" — a spus cineva, cu un glas pe

(Continuare în pag. 6)

CUM L-AȚI DESCOPERIT PE EMINESCU?

(Urmare din pag. 5)

vacanța pierdută. Aș ptuea să arăt cît de puțin, în fond, recuperează cuvintele și cît de mult lasă dincolo de ele, susținînd că starea aceea a mea a resimțit-o poetul atunci cînd a privit la viața lui trăită, întunecîndu-se odată cu pierderea iubirii, a tinereții, a fericirii celei trecătoare. Deosebirea, însă, dintre el și slabele noastre puteri evocatoare este că Eminescu a știut să spună nespusul, să-l aducă în cuvînt și să se elibereze din marginile lui într-un mai mult care este al vieții înseși.

FELICIA GIURGIU

Pe Eminescu l-am descoperit în adolescență.

Și aura tragică a destinului său, existența însingurată, privată de șansa fericirii și a unui minim confort material, spiritualitatea emanată de frumusețea îngîndurată a chipului, fascinația privirii melancolice a ochilor atît de obosiți mai tîrziu, și, mai ales, timbrul grav al creației în care regăseam întrebări pe care nu contenim să ni le punem din prima copilărie și pînă la moarte — de unde venim, încotro mergem, care e scopul nostru în univers, unde sînt fruntariile lumii acesteia ... —, tristețea învăluitoare, resemnată sau sfîșietoare a unor sonuri, dulcea melancolie, regretele, niciodată remușcarea — toate și-au spus cuvîntul. Fusesem cucerită pentru totdeauna de vraja melodică a gîndirilor sale.

În liceu, învățasem marile poeme pe dinafară (bineînțeles fără sfatul și știrea nimănui) și recunoșteam, după „frînturi" de vers, orice creație. Niciodată nu am avut gîndul cutezător și nu am nutrit dorința de a scrie o carte despre Poet. Mă situasem, ca atîția alții, pe poziția entuziasmului admirativ.

Dar de la început am simțit că el și-a trăit propria uimire în fața lumii, propria cutremurare, și nu a preluat, prelucrîndu-le, mirările-întrebare ale altora — filosofi, poeți sau ale celor din cea mai veche vechime. Supuși „agresiunilor", opresiunii și presiunii gîndurilor, sentimentelor și resentimentelor celorlalți, e greu, uneori, să deslușim, chiar într-un simțămînt, ceea ce ne aparține întrutotul. Doar geniul — puternic centru de absorbție este încă un și mai puternic centru de emanație, urmîndu-și, în multitudinea traseelor ferm trasate deja și în pofida împrejurărilor potrivnice, propriul drum. Spre deosebire de filosof, care meditează asupra lumii cu detașată răceală, poetul „arde" consumîndu-se și contaminîndu-ne cu **văpaia** lui. Astfel, Eminescu a rămas ca un fundal luminos, latent uneori, devenit manifest alteori, în existența mea.

Simțire a **românescului** din noi, cei care trăind sub același cer gîndim în aceeași limbă, Eminescu aparține celor care au muncit **muncindu-se**, pentru a ne înălța nouă ființa.

Nici o exegeză nu va putea atinge altitudinea astrală a traseului hyperionic al creației.

ADRIAN DINU RACHIERU

Cum bine s-a spus, Eminescu este un scriitor în expansiune. Statura Poetului crește, dintele vremii nu-l încearcă, flora exegetică proliferează deschizînd alte ferestre spre inima operei. Numai cei cu adevărat foarte mari au această șansă : de a fi inepuizabili, de a se lăsa mereu descoperiți, de a lăcătui un rest (încă) nedezlegat.

Mă tem că pe Eminescu îl cinstim, dar nu-l știm îndeajuns. Îl iubim dar nu-l urmăm. Ceea ce putem visa, ceea ce putem spera ar fi să micșorăm distanța (cît va fi omenește posibil) care ne separă ; de a-l ști — cum frumos zicea Edgar Papu — **„pe dinăuntru"**. Adică, de a frunzări împreună lumea, locuindu-l ; de a ne apropia de acest „sfînt tînăr", izbiți de inevitabilul adevăr că Eminescu se lasă trudnic descoperit, „în etape", că **necuprinsul eminescian** nu poate fi vidat de infatigabilii analiști care hărnicesc pe cm² ; că doar un sorb cosmic, ascunzînd boaba de transpirație în cutele unui **text-sinteză**, rod al unei priviri unificatoare, ar topi aceste admirabile eforturi într-o (altă) mare Carte.

Deci a descoperi nu înseamnă a și stăpîni. Avem obligația de a-l descoperi în permanență, descifrîndu-l, de a trăi în vecinătatea paginilor sacre, „convietuind cu manuscrisele". În labirintul eminescian „și piatra e fertilă" — nota Perpessicius (v. **Farmecul manuscriselor**). Îndatorați Poetului dăruit, rostindu-se în neodihna gîndului, trăim încercînd să pricepem un miracol cultural. „Puțina lui scrisă „era terorizată de cultul formei. Cînd adoarme vîntul, privegheați de ochiul lunii căutăm acești sîmburi de lumină, străjuind strîmtorile sufletului. Dar Eminescu rămîne de a fi mereu descoperit. Abia acum prețuim ceea ce G. Ibrăileanu anunța în 1919 : **„Eminescu a fost un organism complect"**. Analizat pe felii, secționat, stîrnind uluiala cercetătorilor, el urmează a fi văzut **ca totalitate**; iată „reala sa grandoare" (cum îndemna Zoe Dumitrescu-Bușulenga), luminată de o operă privită în întregul ei, exprimîndu-l în deplinătate.

Eminescu a fost **primul care s-a adresat tuturor,** ridicînd barierele regionalismului, crezînd în unitatea culturală și renașterea noastră morală. „Cutrierările" i-au purtat pașii prin toate provinciile românești. Încît, **integrul** Eminescu trebuie cunoscut **integral.** Cu ochi „visători", căutînd departele, el trăia „numai sufletește" ; avea „nesațiu în discuțiuni", „uita să mînînce și nu-se-ndura să doarmă" — ne povestește Slavici. Sigur, „lipsa de rînduială", excesele îl supărau pe chibzuitul și cumpănitul Slavici. Bizuindu-se pe „virtutea ardelenilor îndărătnici", osîndind famenii, Eminescu n-a fost în „războaiele politice" un simbriaș ; mînat de doruri cosmice și sete de absolut el visa amplitudinea spiritului veșnicindu-se, spărgînd „cercul strîmt" al existenței în orizont cosmic, cununîndu-se cu nemărginitul. Cînd i s-a curmat lucrarea, umbra sa tutelară devenea imaginea Poetului însuși.

Luîndu-mă cu vorba, observ că n-am răspuns la întrebarea Dvs. L-am descoperit, oare, pe Eminescu ? Mă tem că nu. Urmează, aș zice, gîndindu-mă la un proiect care mă frisonează, o carte la care visez : **Eternul Eminescu și inifinitul Caragiale** ; o analiză contrastivă, jocul opozițiilor topindu-se în complementaritate ; o lectură în **oglinzi paralele,** Caragiale, cel „pornit spre contraziceri" zgîndărindu-l (zicea tot Slavici) pe poet, doritori fiind amîndoi „de a se lumina unul pe altul". Sau recitind sociologia eminesciană, developînd un doctrinar inflexibil, de nuanță organicistă. Și fiindcă veni vorba de Slavici, aș aminti că bunul șirian a fost primul care a vorbit de „extensiunea națională" a poeziei eminesciene și „muzica limbii", fixînd principalele direcții pe care se va mișca chiar eminescologia.

Așadar, **descoperirea lui Eminescu continuă.** Trăim sub cer eminescian, urcăm în templul zilei avîndu-l alături. Lunecînd în neființă, **„poetul — nepereche"** ne-a transmis magica lui vibrare. Cinstim nu atît moartea poetului (inaugurînd primul secol eminescian), cît viața operei, deschisă eternității, punînd în lume „cea mai înaltă încorporare a inteligenței române" (Maiorescu, 1883). Dispariția fizică a Poetului înseamnă o continuă prezență spirituală, fecundînd lucrarea durernică a unui neam. Voi încheia citîndu-l, bineînțeles, pe Eminescu : **„El n-a fost cînd era, el e cînd nu e".** El rămîne.

MARIAN ODANGIU

Mi-ar fi cu neputință să precizez momentul nașterii celui dintîi cerc al cunoașterii de Eminescu. Aceasta fiindcă, ori de cîte ori am auzit **Eminescu,** ceva nelămurit, ținînd, probabil, de tainica așezare a lucrurilor înlăuntrul meu, a tresărit, ca și cum aerul, copacii, stelele din jur ar fi pus o întrebare, iar acest ceva tulburător mi-ar fi luat-o mereu înainte pentru a răspunde.

În fond — aveam să mă lămuresc mai tîrziu —, destinul oricărui creator nu este de a ne aparține tuturor în același timp. Ori este de a aparține tuturor, dar nu înainte de a aparține fiecăruia dintre noi.

De va fi fiind ceva adevăr în toate acestea, de bună seamă că și în cazul lui Eminescu lucrurile s-au petrecut la fel. Există un Eminescu al fiecăruia dintre noi. Durabil cît ființa noastră mărunt perisabilă, însă și — tot ca ea — inconfundabil. Există, apoi, un Eminescu al primelor rostiri, al copilăriei, un Eminescu al adolescenței, al marilor iubiri, un Eminescu al maturității, un Eminescu al vîrstelor înțelepciunii. După cum există un Eminescu al pragurilor prin care viața noastră cea repede trecătoare se risipește în pulberea luminii. Și încă : există un Eminescu al nostalgiei, al speranței și al nesperanței, al dragostei și al nedragostei, al încrederii și al disperării, al extazului și al gustului amar : un Eminescu al tuturor stărilor și nuanțelor din dureros de dulcele dar al lui A FI. Atît de imponderabil, încît nu e nefiresc să te întrebi uneori cum au putut să încapă în, totuși, nedrept de puținele cuvinte eminesciene toate acestea. Cîte trepte a coborît ori a suit universul pentru a se închide în căucul așa destrîmt al unei vieți sfîrșite cînd abia începuse de fapt ?

Îți stă la îndemînă să presupui că Eminescu n-a existat în realitate. Că numele acesta nu a aparținut unei ființe, ci unui dor de sine al nesfîrșirii, ireversibil precum apele, frunzele, păsările cerului. Un nume care a luat, pe rînd, înfățișarea lacului și a florilor de tei, a cerului înstelat, spre a se cuprinde în unduioasa lor eternitate : „Ce mi-i vremea, cînd de veacuri / Stele-mi scînteie pe lacuri / Că de-i vremea rea sau bună / Vîntu-mi bate, frunza-mi sună / ... / Numai omu-i schimbător / Pe pămînt rătăcitor, / Iar noi locului ne ținem, / Cum am fost, așa rămînem : / Marea și cu rîurile, / Lumea cu pustiurile, / Luna și cu soarele, / Codrul cu izvoarele" ...

Iată de ce, pe cît de simplu, pe atît de interminabil de greu de explicat este acel ceva pe care îl simt tresărind și, mai ales, venind — cum ar spune Blaga — „foarte de departe-n mine", de cîte ori aud Eminescu !

Să fie-o dragoste aceasta ? O chemare ?

Un dor ?

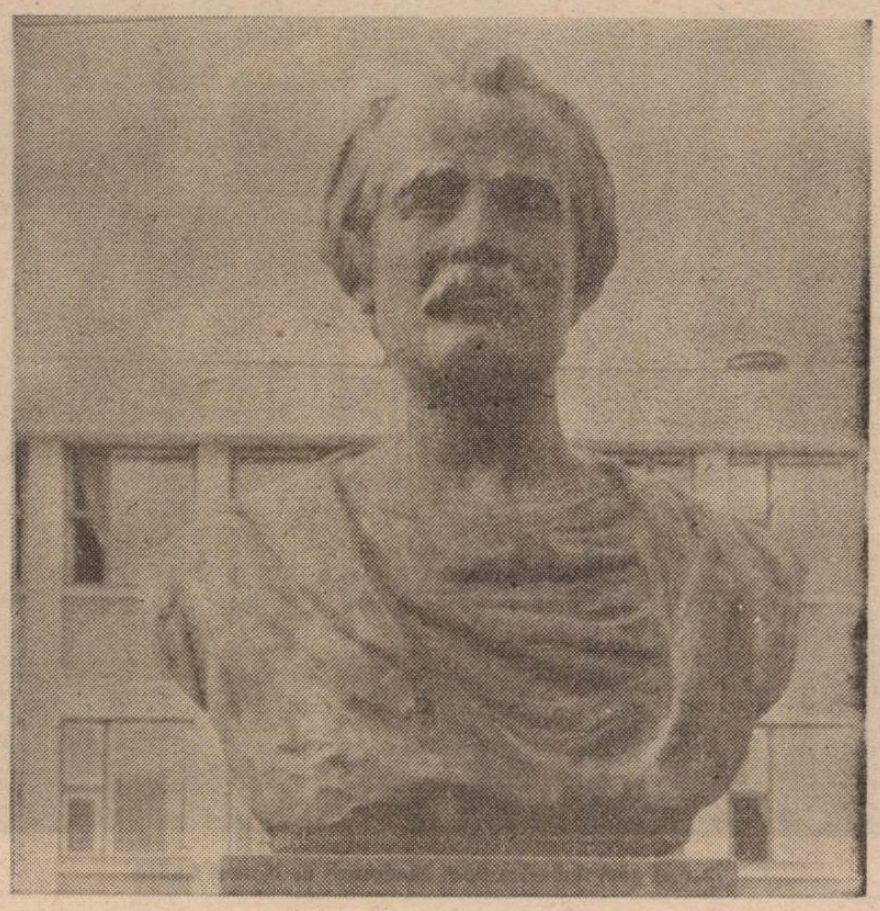

Bustul poetului (Sinnicolau Mare)

PORTRET ÎN ETERNITATE

(Urmare din pag. 5)

care-l țiu minte. Se pare că poetul nu mai făcea parte din viața lui și că trăia o metempsihoză străină. Nu puteam ști atunci cine era să fie Eminescu, și ar fi fost normal să-i uit numele auzit. E curios că nu l-am uitat. Mi-a rămas în ureche, odată cu tonul de stupefacție și de compătimire probabil, cu care a fost rostit. Mi-a rămas aninat ca de o schiță de fum. Nu mă puteam gîndi, atunci, că după cincizeci și cinci de ani trecuți voi evoca într-o pagină de tipar ceea ce începea să fie, încă de pe atunci, o amintire ...

Mult mai tîrziu, cunoscîndu-l pe Ion Slavici, care a fost prieten cu Eminescu, am insistat să-mi povestească personalitatea socială și de camarad a poetului, care știam dintr-alte guri că nu-și răsfăța nici puținii prieteni, nici numeroșii lui adversari, egal cu sine și nedezmințit. Eminescu a fost ceea ce se cheamă un caracter. Nu a fost un oportunist. A fost un om, om întreg. Într-altfel, nici nu putea să fie ce a fost și ce este. Dar Slavici nu avea spiritul de observație plastic și mi-a lăsat întrebările fără răspunsul așteptat.

Tudor Arghezi, **Mihai Eminescu.**

*

Privesc chipurile lui Mihai Eminescu, înșiruite dinainte-mi : acela astral și pletos din tinerețe, cel ușor subțiat de gînduri și de o înfrigurare sentimentală, de la 30 de ani, fața placidă și adipoasă, cu ochi împînziți de o ceață alburie, în ciuda unui zîmbet copilăros și somnolent, din epoca întîiei căderi, masca nietzscheeană, în sfîrșit, din ultimii ani, pustiită, surpată ca un crater stins, cu ochii înfundați și stătuți. Privindu-le, omul cel adevărat pare că răsuflă alevea.

Eminescu era un român de tip carpatin, dintre aceia care, trăind în preajma munților, mai cu seamă în Ardeal și Moldova de sus, sub greaua coroană habsburgică, cresc mai vînjoși și mai aprigi și arată pentru încercările de smulgere a lor din pămîntul străbun lungi rădăcini fioroase, asemeni acelora ce apele curgătoare descoperă în malurile cu copaci bătrîni. El avea ca atare un suflet etic, simțitor la toate ideile și sentimentele, care, alcătuind tradiția unei societăți sînt ca grinzile afumate ce susțin acoperișul unei case, nefiind lipsit totdeodată de viziunea unui viitor mai drept. Nu nutrea nici o aspirație pentru sine, ci numai pentru poporul din care face parte, fiind prin aceasta mai mult un exponent decît un individ. Deoarece nu urmărea un folos propriu, ci unul social, n-avea însușirea de a alerga repede pe treptele vieții spre a ieși sus în fruntea scării, dar era cu atît mai îndîrjit și mai mușcător în lupta pentru idei. Răzvrătit, cu o lipsă de prefăcătorie ruinătoare pentru om, Eminescu a fost un patriot înflăcărat și un denunțător al mizeriei muncitorului rural, industrial și intelectual, îndrăzneț în numele ideii, sfios și blazat în numele său. Din această pricină, dacă avea humor, era totuși un om lipsit de ironie.

G. Călinescu, **Masca lui Eminescu.**

Lucrările simpozionului omagial consacrat Centenarului „Mihai Eminescu"

La Ateneul Român s-au desfășurat, marți, lucrările în plen ale Simpozionului omagial consacrat Centenarului Mihai Eminescu, în organizarea Consiliului Culturii și Educației Socialiste și a Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România.

În mijloc de iunie, în anotimpul florilor de tei, oameni de cele mai diferite vîrste și profesii, din Capitală și din întreaga țară, și-au dat întîlnire sub cupola impunătorului edificiu străjuit de statuia poetului nostru național pentru a omagia creația și viața lui Mihai Eminescu, la un veac de la trecerea sa în eternitate.

La manifestare au participat tovarășii Emil Bobu, Constantin Olteanu, Dumitru Popescu, Suzana Gâdea, Ioan Toma, Ion Ursu.

Au luat parte reprezentanți de frunte ai vieții cultural-științifice din țara noastră, precum și oaspeți de peste hotare, cunoscători ai operei eminesciene.

Întreaga desfășurare a simpozionului omagial, care încununează bogata suită de manifestări organizate la orașe și sate cu prilejul acestui centenar, s-a aflat sub semnul de emoție și noblețe al ideilor și aprecierilor cuprinse în Mesajul adresat participanților de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România.**

Mesajul a fost prezentat de tovarășul Emil Bobu, membru al Comitetului Politic Executiv, secretar al C.C. al P.C.R.

Mesajul conducătorului partidului și statului — vibrantă cinstire și prețuire a marelui nostru poet, a creației sale nemuritoare, inspirată de viața și idealurile poporului din mijlocul căruia s-a ridicat — a fost primit cu profundă satisfacție și gratitudine de către participanți. Aprecierile formulate la adresa nobilei misiuni educative a literaturii și artei, caldele îndemnuri adresate creatorilor de a-și pune talentul și puterea de muncă în slujba aspirațiilor legitime ale omenirii de pace și progres pe planeta noastră, a nobilelor idei umaniste de modelare a conștiințelor constituie pentru toți oamenii de artă și cultură un mobilizator program de acțiune în vederea realizării unor opere valoroase, care să vorbească posterității despre mărețele împliniri ale prezentului socialist.

Aceste gînduri și sentimente, pregnant puse în evidență de-a lungul desfășurării Simpozionului omagial, s-au regăsit în telegrama pe care participanții la manifestarea de la Ateneul Român au adresat-o, la încheierea lucrărilor, într-o atmosferă entuziastă, tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România.**

În plenul Simpozionului omagial consacrat Centenarului Mihai Eminescu au luat cuvîntul: Suzana Gâdea, membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., președintele Consiliului Culturii și Educației Socialiste; Dumitru Radu Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor; Dumitru Ghișe, președintele Academiei de Științe social-politice; prof. univ. Ion Dodu Bălan, de la Universitatea București; prof. univ. Constantin Ciopraga, de la Universitatea „Al. I. Cuza" din Iași; prof. univ. Eugen Todoran, de la Universitatea din Timișoara; scriitorul Lajdu Gyozo — redactor-șef al revistei „Igaz Szo" din Tg. Mureș, poetul Cezar Baltag.

În cursul după amiezii, dezbaterile în cadrul Simpozionului omagial consacrat Centenarului Mihai Eminescu s-au desfășurat în două secțiuni.

TELEGRAMA ADRESATĂ TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

MULT IUBITE ȘI STIMATE TOVARĂȘE NICOLAE CEAUȘESCU

Participanții la Simpozionul omagial dedicat centenarului Mihai Eminescu vă aduc, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu — marele Erou între eroii neamului românesc, ilustru conducător de partid și de țară, strălucită personalitate a lumii contemporane, înflăcărat luptător pentru libertate, independența și prosperitatea națiunii române — un cald și vibrant omagiu, expresia sentimentelor de aleasă stimă, nețărmurită dragoste și fierbinte recunoștință pe care scriitorii, oamenii de știință, cultură și artă, asemenea întregului nostru popor, le nutresc față de exemplara și prodigioasa dumneavoastră activitate consacrată înfloririi patriei, formării omului nou, constructor conștient și devotat al societății socialiste și comuniste în România.

Exprimăm, totodată, cu adînc respect, sentimentele noastre de aleasă considerație și deosebită prețuire tovarășei Elena Ceaușescu, membru al Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, prim-viceprim-ministru al guvernului, președintele Consiliului Național al Științei și Învățămîntului, eminent om politic și savant de largă recunoaștere internațională, căreia îi adresăm, și cu acest prilej, întreaga noastră gratitudine pentru îndrumarea și sprijinul permanent acordate literaturii și artei, activității din domeniul științei, culturii, educației și învățămîntului.

Participanții la simpozion au primit, cu profunde sentimente de respect și satisfacție, călduroasul mesaj adresat de dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, prin care se exprimă un fierbinte omagiu și cea mai înaltă cinstire adusă marelui nostru poet ce a oglindit în opera sa, ca nimeni altul, trecutul, alesele însușiri ale poporului român, aspirațiile sale de dreptate, libertate și înălțare a României, apreciere de autentică simțire patriotică ce ilustrează dragostea și prețuirea pe care noi toți o purtăm Luceafărului poeziei românești.

Evocînd valoarea fără egal a creației eminesciene, în cadrul lucrărilor simpozionului a fost subliniată cu pregnanță grija permanentă și înalta considerație manifestate de conducerea partidului, personal de dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, față de cunoașterea și valorificarea operei, de aprofundarea cercetărilor privind viața și activitatea poetului. Cu deosebită satisfacție, participanții la simpozion au evidențiat că, în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea — moment de însemnătate istorică în dezvoltarea economico-socială și politică a țării, în descătușarea energiilor creatoare ale întregii națiuni — a fost întreprins un vast program de valorificare critică a moștenirii noastre literare, în cadrul căruia s-au înscris la loc de frunte cercetarea și editarea creației eminesciene, operă monumentală a culturii române, tipărită și difuzată în sute de mii de exemplare, asigurîndu-se, astfel, pătrunderea și cunoașterea ei de către întregul popor.

Punînd în lumină înalta valoare națională și universală a creației eminesciene, comunicările prezentate au reliefat, în același timp, semnificațiile majore ale generoasei politici culturale a partidului și statului nostru de păstrare și dezvoltare a tradițiilor umaniste ale poporului român și ale culturii naționale, permanenta preocupare pentru ca, odată cu progresul remarcabil pe plan economic și social al patriei, să se asigure înflorirea continuă a vieții spirituale și a creației literar-artistice.

Desfășurîndu-se în anul celei de-a 45-a aniversări a victoriei revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 și al celui de-al XIV-lea Congres al Partidului Comunist Român — evenimente de mare însemnătate în viața social-politică a țării —, lucrările Simpozionului omagial, manifestările consacrate Centenarului Eminescu au evidențiat cu putere hotărîrea fermă a oamenilor de cultură și artă ca, asemenea întregului nostru popor, strîns uniți în jurul partidului, al dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, să-și sporească contribuția la continua înflorire a patriei, la formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor, la ridicarea nivelului lor de cunoaștere. Acționînd neabătut pentru înfăptuirea strălucitului program ideologic al partidului, avînd permanent drept călăuză tezele, ideile și orientările de inestimabilă valoare teoretică și practică, fundamentate în magistrala dumneavoastră operă, ne angajăm să facem totul pentru a spori contribuția oamenilor de cultură și artă la realizarea de noi creații care să oglindească uriașa muncă a poporului nostru, în care eroii principali să fie muncitorii, țăranii, intelectualii, cu preocupările lor, cu dorințele lor de progres, de bunăstare, cu hotărîrea lor de a contribui la făurirea socialismului și comunismului în România.

Reafirmăm, și cu acest prilej, deplina aprobare și profunda încredere a tuturor creatorilor din domeniul științei, culturii și artei față de politica internă și externă a partidului și statului nostru, strălucit concepută și înfăptuită de dumneavoastră, mult stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, cel mai iubit și respectat fiu al poporului român, care, printr-o activitate eroică și o gîndire vizionară, asigurați mersul ferm al României pe calea socialismului și comunismului, sporirea prestigiului său în lume, afirmarea demnă, liberă și suverană a patriei.

Într-o vie și deplină unanimitate, participanții la Simpozionul omagial Mihai Eminescu folosesc acest prilej pentru a vă exprima dumneavoastră, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, dumneavoastră mult stimată tovarășă Elena Ceaușescu, cele mai calde sentimente de aleasă dragoste și nețărmurit respect, satisfacția deplină și întreaga recunoștință pentru strălucita activitate politică, revoluționară și patriotică pe care o desfășurați, asigurîndu-vă că vom face totul pentru dezvoltarea științei, culturii și artei, astfel ca aspirațiile Luceafărului poeziei românești să-și găsească o minunată împlinire în ampla operă de edificare a celei mai drepte și demne orînduiri — comunismul, visul de aur al omenirii!

PARTICIPANȚII LA SIMPOZIONUL OMAGIAL DEDICAT CENTENARULUI MIHAI EMINESCU

CA SĂ RĂSAI LUCEAFĂR...

Tu vii din necuprinsul solar al
dăinuirii
Acestui trunchi de stele de înflorit
popor;
Ai ramurile grele de seva nemuririi
Ca să răsai, Luceafăr, în ochii
tuturor.

Tu vii din unduirea de solitară
mare,
Ce bate-n pieptul nostru a patimă
și dor
Și navigăm spre tine, catarge
visătoare,
Ca să răsai, Luceafăr, în ochii
tuturor.

Tu vii, stea întrupată din lutul
veșniciei
Și-n graiul tău de versuri e-al
astrelor sobor.
Și-n teiul sfînt noi sîntem corola
României
Ca să răsai, Luceafăr, în ochii
tuturor.

Leca CRIȘOVAN

„LA TRECUTU-ȚI MARE, MARE VIITOR"

(Urmare din pagina 1)

toare ale națiunii, sentimentul de demnitate patriotică. Adîncul sentiment patriotic își relevă fațetele strălucitoare și în prețuirea bogatului patrimoniu de valori materiale și spirituale, create și transmise din generație în generație, definind ființa națională. **„O națiune, un popor — arăta tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — nu pot exista fără o istorie, fără o cultură și o limbă proprie. Aceasta constituie chezășia și forța fiecărui popor — și, așa cum am menționat, poporul nostru a creat, de-a lungul mileniilor, limba, cultura românească".**

Poetul nostru național, Mihai Eminescu, dorindu-i României **„La trecutu-ți mare, mare viitor"**, releva însăși cheia de boltă a împlinirii virtuților poporului nostru în devenirea lui istorică. Secretarul general al partidului sublinia că: **„Avem un trecut glorios, care reprezintă cea mai prețioasă moștenire a poporului nostru". Viitorul** acestui trecut este acum **prezentul nostru socialist, în care se împlinesc marile aspirații ale înaintașilor ce, prin lupta lor eroică, prin crearea de valori spirituale și materiale, au pus temelii trainice pentru înfăptuirea marelui viitor al patriei. Dar,** acum, așa cum ne îndeamnă genialul ctitor al României socialiste: **„Avem datoria să ridicăm pe o treaptă nouă și să îmbogățim cu noi cuceriri materiale și spirituale această prețioasă moștenire, să ridicăm pe noi culmi de civilizație poporul, națiunea noastră socialistă".** Din această perspectivă, politica noastră culturală privind receptarea clasicilor și integrarea lor în circuitul actual de cultură — prin folosirea consecventă a criteriului istoricității — constituie un act fundamental care reclamă o mare responsabilitate civică. Reconsiderarea lor critică contribuie la întărirea conștiinței de noi înșine, la cultivarea patriotismului socialist, la prețuirea puterii creatoare a poporului nostru, a geniului național.

Ne putem mîndri că, în epoca de aur inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, a avut loc o continuă și complexă valorificare a moștenirii noastre literare. În acest context, valorificarea genialei creații eminesciene — prin editarea operelor complete, prin elaborarea a numeroase exegeze temeinice, privind inepuizabila iradiație ideatică și artistică a acestei comori naționale — se situează în prim-plan, dînd seamă în privința modului cum spiritualitatea socialistă românească își proiectează valențele sale catalizatoare asupra moștenirii noastre culturale.

LA STEAUA

ELEGIE LA ÎNFLORIREA TEILOR

Îți mai căutăm chipul („Cu ochi
negri și cumințí")
Pe copertele cărților, pe retrice
sau false
Tablouri, vrem să apari cu plete
stufoase.
Veșnic destinat iubirii și tinereții...
Nici un portret nu te poate cuprinde
Mai convingător ca versurile tale!
La confluența dintre neliniști și mit
Ne mai întrebăm: „Cum arăta
Eminescu?"
Luceafărul în fiecare seară revine
să ia chipul
„Nemuritor și rece". Valurile mării,
cu vocea Poetului,
Devin mai melodioase. Pădurile se
trezesc de argint
Sau de-aramă. Izvoarele tremură
pe prund
(„izvoare zdrumicate peste pietre").
Sub lună, sub rece ei răsuflare,
Pașii pribegi ai poetului
se înmulțesc
Pe cîmpiile plumburii. Eminescu
nu știa să moară!
(„Nu credeam să-nvăț a muri
vreodată").
Ce verigă s-a rupt totuși într-un
iunie,
Acum un veac? Ce neguri
învăluiră lumina?
Ce jertfă fără seamăn ne-ai mai
cerut, Poezie?
(„Văd în morminturi zăcînd
frumusețea noastră...
Ce taină este aceasta care s-a făcut
Pentru noi?") Ramura de tei se
scutură peste neant.
Poetul, mai viu ca oricînd, ne
călăuzește
Prin spații și privegheri. Printre
ritmuri și geneze;
Poetul, cu verbul, ne îndreaptă spre
suava întinerire.
(„Ca Dumnezeu te-arăți în mii
de fețe
Și-nveți ce-un ev nu poate
să te-nvețe").
Eminescu este rădăcina generatoare
Din pămînt românesc de neîmpărțit!
Eminescu este speranță și ocrotitor
de hotare!
Dacă furtunile vor mugi să ne
frîngă
Noi avem cosmice, în adîncuri,
rădăcinile
Cu Luceafărul nemuritor!

Peste depărtări și taine
Inimi va uni întruna.

Eminescu, „pururi tînăr",
Ca în „Oda"-n metru antic,
Ne colindă, Zeu cu liră,
Sufletul mereu romantic.

Și, sub cerul Poeziei,
Versul lui înalt și teafăr
Ne aprinde viu în inimi
Dorul veșnic de Luceafăr.

Victor RUSU

PRIVIND SPRE EMINESCU

Divinii tei au izbucnit la Iași, pe
dealul Copoului.
Cu semnale de aur...
Și-n noaptea trecută bustul
Veronicăi s-a întors
Către bătrînul înflorit din mijlocul
parcului.
Spre dimineață, Steaua Singurătății
s-a răsfrînt
În picăturile de rouă de pe față.
(„Suferință tu, dureros de dulce"...)

cindva și-a sprijinit fruntea
de păsări
și ne-a rămas fresca veșnică-n singe

a pășit apoi în istorie
cu poezia cu munții cu fluviile
atunci ne-a dăruit
stelele
codrii
și lacul

Luceafărul

ca și cum eternitate ar fi avut din
belșug

Al. JEBELEANU

Slavomir GVOZDENOVICI
În românește de
Lucian ALEXIU

ÎN PREAJMĂ

Azi-noapte, plopii-nvecinați,
stingherii,
s-au însoțit, peste destin, cu norii,
pe cînd, în preajmă, însetat, Poetul
singur era, sub clopotul splendorii.

Cu laț de fulger, El vina imagini,
ca să le-nțărcuiască-n străluciere,
dorind ca plopii fără soț să-i deie
o frunză cît pămîntul, să respire...;

EMINESCU PRINȚ AL POEZIEI

Clopotul adoarme-ntr-un ecou,
Frunza susură șoptit a înserare.
Eminescu ni-i abecedarul nou,
Eminescu-i cartea noastră mare.

În cuvintele acestei limbi
s-a-nsămînțat
Întru logodire veșnică în toate.
Eminescu prinț al poeziei, a intrat
În columnă de Eternitate.

În Abecedarul simplu, grai duios,
În izvorul susurînd pe sub frunzare
Eminescu-i fluierul de os,
Este cîntecul neîntrerupt din
fiecare.

Între palme-l ținem și-i citim
Și-i rostim în tainică baladă.
Verbul său, din carte, îl rostim:
Din Luceafăr ies cuvinte să ne vadă

Clopotul adoarme-ntr-un amurg.
Frunzele șoptesc o Doină lină
Din poemele lui Eminescu pling
Toate verbele și limbii noastre
i se-nchină.

Emilian MARCU

SUIREA LA CUVÎNT

Veșnic destinat iubirii și tinereții...
Nici un portret nu te poate cuprinde
Mai convingător ca versurile tale!
La confluența dintre neliniști și mit
Ne mai întrebăm: „Cum arăta
Eminescu?"
Luceafărul în fiecare seară revine
să ia chipul
„Nemuritor și rece". Valurile mării,
cu vocea Poetului,
Devin mai melodioase. Pădurile se
trezesc de argint
Sau de-aramă. Izvoarele tremură
pe prund
(„izvoare zdrumicate peste pietre").
Sub lună, sub rece ei răsuflare,
Pașii pribegi ai poetului
se înmulțesc
Pe cîmpiile plumburii. Eminescu
nu știa să moară!
(„Nu credeam să-nvăț a muri
vreodată").
Ce verigă s-a rupt totuși într-un
iunie,
Acum un veac? Ce neguri
învăluiră lumina?
Ce jertfă fără seamăn ne-ai mai
cerut, Poezie?
(„Văd în morminturi zăcînd
frumusețea noastră...
Ce taină este aceasta care s-a făcut
Pentru noi?") Ramura de tei se
scutură peste neant.
Poetul, mai viu ca oricînd, ne
călăuzește
Prin spații și privegheri. Printre
ritmuri și geneze;
Poetul, cu verbul, ne îndreaptă spre
suava întinerire.
(„Ca Dumnezeu te-arăți în mii
de fețe
Și-nveți ce-un ev nu poate
să te-nvețe").
Eminescu este rădăcina generatoare
Din pămînt românesc de neîmpărțit!
Eminescu este speranță și ocrotitor
de hotare!
Dacă furtunile vor mugi să ne
frîngă
Noi avem cosmice, în adîncuri,
rădăcinile
Cu Luceafărul nemuritor!

Divinii tei au izbucnit la Iași, pe
dealul Copoului.
Cu semnale de aur...
Și-n noaptea trecută bustul
Veronicăi s-a întors
Către bătrînul înflorit din mijlocul
parcului.
Spre dimineață, Steaua Singurătății
s-a răsfrînt
În picăturile de rouă de pe față.
(„Suferință tu, dureros de dulce"...)

Al. JEBELEANU

ÎN PREAJMĂ

Azi-noapte, plopii-nvecinați,
stingherii,
s-au însoțit, peste destin, cu norii,
pe cînd, în preajmă, însetat, Poetul
singur era, sub clopotul splendorii.

Cu laț de fulger, El vina imagini,
ca să le-nțărcuiască-n străluciere,
dorind ca plopii fără soț să-i deie
o frunză cît pămîntul, să respire...;

Aurel TURCUȘ

ZEU CU LIRĂ

Eminescu e al nostru,
Cum, mereu, e „riul, ramul",
Scrisul lui regal e înnul
Cel mai pur ce-l cîntă neamul.

Eminescu e al nostru,
Cum sînt Dunărea și munții,
Orice vers și-aprinde raza
Să nimbeze arcul frunții.

Eminescu e al lumii,
Cum sînt Soarele și Luna,

Cindva și-a sprijinit fruntea
de păsări
și ne-a rămas fresca veșnică-n singe

a pășit apoi în istorie
cu poezia cu munții cu fluviile
atunci ne-a dăruit
stelele
codrii
și lacul

Luceafărul

ca și cum eternitate ar fi avut din
belșug

Slavomir GVOZDENOVICI
În românește de
Lucian ALEXIU

EMINESCU PRINȚ AL POEZIEI

Clopotul adoarme-ntr-un ecou,
Frunza susură șoptit a înserare.
Eminescu ni-i abecedarul nou,
Eminescu-i cartea noastră mare.

În cuvintele acestei limbi
s-a-nsămînțat
Întru logodire veșnică în toate.
Eminescu prinț al poeziei, a intrat
În columnă de Eternitate.

În Abecedarul simplu, grai duios,
În izvorul susurînd pe sub frunzare
Eminescu-i fluierul de os,
Este cîntecul neîntrerupt din
fiecare.

Între palme-l ținem și-i citim
Și-i rostim în tainică baladă.
Verbul său, din carte, îl rostim:
Din Luceafăr ies cuvinte să ne vadă

Clopotul adoarme-ntr-un amurg.
Frunzele șoptesc o Doină lină
Din poemele lui Eminescu pling
Toate verbele și limbii noastre
i se-nchină.

Emilian MARCU

SUIREA LA CUVÎNT

O, lerui ler, se naște scrisă pe cer
carte vie cît-un munte sfînt
din semne cîntătoare zilelor mister
vocale și consoane aer și apă îi sînt

Îmbrăcați într-un secol de cuvinte
trăim în ele lacrimă și lumină
o limbă de foc în zbor fierbinte
icoana Lui arată și ei ne închină

Eminescu-i viu — strig — îl văd
și cum
cu trupul ars de frigul slovei scrie
cu Țara toată-n suflet lăsîndu-ne
postum
suirea la cuvînt — credința noastră
vie.

Vasile PROCA

EMINESCIANA

Lîngă tine mă simt o păpădie,
o plantă ciudată, firavă,
fremurătoare,
cînd în ființa rădăcină, tulpină,
coroană înmiresmată,
peste veacuri puternic înnobilînd
limba română.
Eminescu, Eminescu...;
E nevoie de o depărtare
spre a putea respira
și-a crește poezia.

Monica-Rodica IACOB

VÎNĂTOAREA DIN VIS

Pentru început, cîteva nuanțări teoretice de ordin mai general privind geografia simbolică a **scrierii enigmatice.** (Vom subordona acestei sintagme conținutul semantic al „slovei fără sens", criptice, al literei străine, al runei, hieroglifei etc.).

Să subliniem așadar că raportul dintre imaginea scrierii și ideea conținută de aceasta nu este de natură asociativă, ci disociativă. (Vezi în acest sens E. Bréhier, **Origine des images symboliques,** în **Études de philosophie moderne,** Paris, P.U.F., 1965, p. 186). Disocierea este redevabilă unei mișcări independente a gîndirii care frînge lanțul imaginii, iar simbolismul este un proces de re-asociere, rezultatul efortului de a reîntîlni imaginea cu ideea, cu sensul. Elanul gîndirii care frînge lanțul imaginii concretizează năzuința umanului de a-și cunoaște limitele, aplecîndu-se înăuntru sau răsfrîngîndu-se asupra universului. A cunoaște limitele nu din dorința limitării, ci din speranța inexistenței lor. Căci dacă în vechea lume domina sentimentul finitului, totul avea o alfa și un omega, cum observă Hermine Riffatère în **L'orphisme dans la poésie romantique,** (Nizet, Paris, 1970, p. 134), la greci totul fiind om, chiar și zeii, în lumea modernă planează **sentimentul infinitului;** totul se prelungește în nelimitat, în mister, în eternitate. Murind, omul modern (în prima sa ipostază — romanticul) simte în sine ceea ce nu moare. Pentru el totul este zeu. Chiar și omul.

Procesul de reasociere al imaginii și ideii se dovedește sortit eșecului, în cazul imaginii oferite de scrierea misterioasă, întrucît „ideea-simbol" — despre care vorbea G. Poulet în legătură cu Vigny — dă sidefului gîndirii o multitudine de valori afective de grație ambiguă, ascunzătoare de efemer și etern, iar ființei umane care încearcă aventura lecturii depline eternitatea nu-i aparține decît la nivel internațional.

Scrierea arabă — cît și a altor popoare islamice, preludaice și iudaice — ne oferă o simbolistică a literelor de inegalabilă amploare. Fără a insista prea mult — o vom face doar în măsura necesarului și la locul cuvenit — să reținem că literele sînt asociate formelor trupului, scrierea devine, pentru Al-Ghazali, temeiul definiției frumosului și servește ca termen de comparație al iubirii, într-o poezie a cordobezului Ibn Hazam („Ea este ca o scriere ale cărei litere sînt foarte clare / dar al cărui sens nu apare celui care vrea / să o interpreteze"). Spania maură, spre pildă, prin al său „siglo de oro", este sursa de constituire a metaforelor cărții și scrisului pentru întreaga Europă (E. R. Curtius).

Scrierea enigmatică, prin cuprinderea de conotații ascunse, referitoare la divinitate, confirmă faptul că între zeități și oameni se intercalează sensul, semnificația, sau, cum spuneau Pascal și Jaspers „figura" și cifra. În esență, semnul apropie și unește, dar, interpunîndu-se, îndepărtează și dezunește. Lucrurile (sau zeitatea) nu-și mai au sălașul în sine, ci în semnele lor. Astfel, din purtătoare de sens, ele devin purtătoare de ființă. Sensul a devenit ființă. Nedizlocabilă, precum vom vedea.

Axiale pentru cele două texte, aspectele pe care le vom analiza în consens cu premisele enunțate sînt: toposul scrierii enigmatice (structură și implicații); o nouă ipoteză asupra fortei demonice care dubleză, în chip maniheist și gnostic, taina divină; funcția eliberatoare; provocarea aventurii lecturii și consecințele sale. Reunind toate aceste aspecte sub cupola visului, înțeles într-o viziune aparte, urmărim punerea în valoare nu atît a convergențelor sau divergențelor, cît mai ales meandrele drumului în imperiul interzis al semnificației literei.

Spațiul generator al insolitelor experiențe trăite de Dan-Dionis și Anselmus din **Sărmanul Dionis** este prin excelență un topos al scrierii enigmatice. Interesant se dovedește, în ambele cazuri, fenomenul aglutinării diverselor tipuri de scriere. Astfel, odaia lui Dionis găzduiește „cîteva sute de cărți vechi, multe dintre ele grecești"; inițialele manuscriptului de zodii sînt scrise „în caractere slave de o evlavioasă, gheboasă, fantastică arătare"; astrologia, „mai mult de origine bizantină", are titlul scris în latinește. Și, lucru mai puțin remarcat de exegeza eminescologică, masa însăși are „lemnul grumzuros de vechime [...] tăiat cu litere latine și gotice". Acest de pe urmă aspect oferă o deschidere mai amplă a perspectivei interpretative de față; pentru că, pus în consonanță cu altele două, participă la un sistem închegat cu atributele totalității. Este vorba despre **poartă,** ca suport al scrierii (în speță al „semnului arab" asupra căruia încă nu ne oprim), întîlnită și în poezie („Pe porți sunt stihuri scrise-n limbi de maur" — **În căutarea Sheherezadei),** și despre **cupă** — „O cupă cu versuri, cu cifre de maur" **(Fecioru de împărat fără stea).** Sintetizînd, cele trei elemente, **poarta, cupa** și **masa** ca obiecte esențiale ale existenței umane — poarta delimitează un spațiu anume cupa (la Hoffmann, urciorul de aur) întreține și inspiră viața, iar masa îi oferă spiritului locul de manifestare **sans rivage (prin scris!)** —, aflate sub puterea ascunsă a slovei și cifrei, situează însăși existența, în deplinătatea ei, sub zodia semnului disimulator de sens.

La fel ca Dionis, Anselmus își începe nefireasca aventură tot într-un topos al scrierii misterioase, căci ciudata încăpere a arhivarului Lindhorst este plină de „manuscrise în bună parte cu litere arabe, copte sau chiar cu semne care nu aparțin nici unei limbi cunoscute". Se repetă deci și alci aglutinarea semnelor, literelor. Încercînd o interpretare în functie de contextele culturale sugerate de text, vom vedea însă că acest fenomen este nu numai interesant, ci și explicabil, grație puterilor semantice aglutinante ale literei însăși. Asa stînd lucrurile, considerăm necesar să amintim că într-un articol publicat în **Synthesis** (II, 1975, p. 19—24), Cristian Popescu interpretează „semnul arab" ca „un simbol în care Eminescu închide ideea de număr, dat fiind că numerele folosite de noi sînt, din punct de vedere grafic, de origine arabă". Litera **nu este însă doar un înveliș al cifrei;** ea își are statutul său aparte, statut pe care încercăm să-l delimităm în demersul de față.

Într-o perspectivă exegetică ce recurge la conceptia manihеistă a lumii, existența lui Ruben era necesară, de vreme ce cartea de zodii este cartea lui Zoroastru. Ruben este Diavolul, căzut atorită... înțelegerii figurii și cifrei oprite — „Se zice că Diavolului înainte de căderе i-ar fi pleznit în minte această obscură idee [a tîlcului numărătoarei filelor, n.n.] și de atuncea a căzut". Esența demonică a maestrului ne este sugerată încă de primele date asupra lui. Să se observe că Ruben locuiește într-o casă cu pereții „de piatră mică ca ceea cu care se pietruiesc fîntînile". Se anticipă, în acest fel, metamorfoza petrecută în momentul încheierii derutantei inițieri a lui Dan-Dionis. Atunci, locuința devine „peșteră cu pereții negri ca cernеala". Comparația ne oferă un alt prilej de a remarca izomorfismul carte-univers, căci cerneala este literă și cifră, cuvîntul dinaintea creației, a facerii lumii scrierii. Mai mult decît atît, metamorfoza ilustrează că demonii înșiși se ascund în forma scrierii și cărții căci cărțile maestrului (ale Satanei) devin (de fapt, re-devin!) „bești mari de steclă, la gură legate cu pergament, în mijlocul cărora tremurau într-un fluid luminos și vioriu draci mici spînzurați de coarne, care zupăiau din picioruse".

Mai este nevoie să spunem că acești admirabili ipochimeni sînt izomorfi literelor disimulatoare de sens? Că ele, literele, cuprind adîncimi demonice și că ascensiunea spre divinitate a lui Dan-Dionis trece, fără ca el s-o știe, prin fîntîna și peștera cuvintului? Și, încă și mai mult, că viitoarea lui cădere este conținută în tocmai această meandră a drumului, care mascheză un pact cu diavolul din cuvînt?

În vechea tradiție ebraică și arabă a scrierii, consoanele se notau cu negru — negrul sugerează permanența și, totodată, cuprinde în sine, **în potentia,** toate celelalte culori — iar vocalele se notau cu roșu, căci roșul — asociat fiind cu singele și spiritul — dă intenția personală. În funcție de această intenție personală, „care — scrie Louis Massignon în **Opera Minora,** (Beirut, 1968, p. 578) — poate să fie bună sau proastă", să pună în valoare culorile ascunse în negrul consoanei, altfel spus, să dea textului semnificație, înțeles. Jean Buxtorf, traducînd în latină cartea lui Haalevi despre hazari — sub titlul **Liber Cosri,** în 1660 — scrie în prefață că în ebraică vocalele sînt sufletul literelor, iar citirea este „o lovire a unei pietre cu altă piatră, unde consoanele sînt pietre, iar viteza lor de zbor, vocalele".

Inițial, „literele strîmbe ale întunecatei Arabii" care îl preocupă intens pe Dan, se află sub un „ochi de foc", interpretat frecvent ca semn al puterii supreme grație culorii la care trimite, roșul. Din perspectiva analizei noastre însă, „ochiul de foc" este partea interpretabilă a scrierii, sufletul literelor enigmatice ale cu atît mai enigmaticului proverb. În sprijinul acestei ipoteze vine chiar textul eminescian, de vreme ce, mai încolo, ceea ce fusese **proverb** (deci ceva alcătuit din **mai multe** litere), devine **un singur semn** — „semnul arab lucea roș ca jăraticul noaptea". Așadar, pe măsură ce Dan începe să deprindă sensul ascuns al scrierii, aceasta se rezumă la „ochiul de foc", adică tocmai la vocala-spirit destinată să spulbere întunericul „literelor strîmbe".

Cît despre vocală ca viteză de zbor în lectura lui Dan-Dionis, ea s-ar numi mai degrabă viteza de cădere! Sanctiune a crizei teopatice, sfîrșită într-o nebănuită anagramă.

Fulguranta, „aproape magica formulă a anagramei" (Zoe Dumitrescu Bușulenga) prin care Jean Paul definește spiritul — „Der Witz — das Anagramm der Natur", — consfințește covîrșitorul raport — dintre Natură și lume. Deși spirit ce se revarsă (vremelnic) peste tărmurile lumii, **Dan-Dionis** poate fi echivalat, prin analogie, unei **anagrame** a Naturii, căci drumul său spre divinitate, am văzut, trece prin lumina crepusculară a fîntînii și peșteri. Iar această lumină o răspîndește meșterul Ruben (Diavolul), care, în rîndu-i, nu este altceva decît o **anagramă a Divinității.** Pentru Dionis, aceasta înseamnă o vale a plîngerii, loc unde „se risipesc toate dimpreJuru-ți, timp și spațiu fug din sufletul tău, și rămîi asemenea unei crengi uscate, din care vremea asemene a fugit".

În contrast cu această stare de lucruri, eroul lui Hoffmann este un fragment din scrierea naturii, care își recîștigă identitatea de sine, re-întegrîndu-se. Pentru Anselmus, misterioasele semne par „cînd plante, cînd firișoare de mușchi, cînd chipuri de animale". Pe măsură ce le privește, fastuoasele caligrafii, la început ne-aparținînd nici unei limbi cunoscute, devin pe deplin inteligibile. (Este vorba aici, în ultima instanță, de un romantism panteist). Întregul fenomen al revenirii la matcă se celebrează tot într-un cadru de structură maniheistă — opoziția dintre lumină (Salamandra — Phosphorus) și obscuritate (sfecla, demonul pămîntului întruchipat de Rauerin, vrăjitoarea). Apropiind două tradiții mitice, profund înrudite prin însesi rădăcinile lor comune în zoroastrism, maniheismul și gnosticismul, vom spune că reconcilierea lui Anselmus se face în spiritul acesteia din urmă, grație virtuților salvatoare ale iubitei sale, Serpentina. Căci gnosticii naasieni atribuie tocmai șarpelui (< ebr. **nahas)** rolul eliberator al omenirii.

Așadar, aparent Dan-Dionis și Anselmus fac parte dintr-o aceeași rarisimă, nobilă stirpe a aleșilor. Apropiindu-ne mai mult însă, am văzut că ei se întîlnesc **doar sub raza aceleiași zodii:** zodia literei / scrierii purtătoare de ascunse puteri. Pornind la o lectură dezvăluitoare, cei doi trăiesc o adevărată aventură. Iar „aventura — nota Albérès — fie că e intimă, tăindu-și drumul tenebros în temeiile ființei, fie că e o explorare avidă a lumii [...] e prima brizăa unui vînt violent care trebuie să ducă voiajurile noastre imaginare pînă în adîncurile nopții și, poate, ale apocalipsului".

Făptuită în vis, aventura lecturii se sfîrșește diferit pentru Dionis și Anselmus. Pentru primul, ea înseamnă îndepărtare și dezunire, căci este o lectură în scopul cunoașterii, o încercare de **dislocare** a ființei divine ascunse în cuvînt și **înlocuirea** ei prin sine — „Oare, fără s-o știu, nu sînt eu însumi Dumne...". Pentru cel de-al doilea, lectura e un prilej de **re-cunoaștere** și de completare a propriului loc din natură. **Reintoarcere** deci și **capăt de drum,** acolo unde începe spațiul interzis de poarta închisă, străjuită de semn și de taină. De aceea, tocmai ca legendarul vînător de vise hazar, alt drum nu i se mai arată lui Dionis. Doar căderea, iar căderea nu-i drum, ci dublă răzbunare asupra omului: a divinității care nu suportă rivalitatea și a diavolului care nu suportă singurătatea căderii. Este și pricina pentru care, anticipam, visul lui Dionis înseamnă un drum la capătul căruia se află **anagrama divinității,** Diavolul. În fond, tot misteriosaa alcătuire de litere ne face să-l apropiem pe Dionis de Dionysos, dar Dionysos dinaintea coborîrii spre Tessalia, cel de natură demonică din Tracia și Frigia secolului X î.e.n. Facem aceasta mai ales avînd în vedere contextul amplu, inevitabil aglutinant, al tradițiilor mitice (hazară, islamică, iudaică, zoroastrism sau gnosticism) reclamată de lectura noastră tocmai de greu descifrabile conotații ale literelor diverse, de literele latine și gotice de pe masa lui Dionis de pildă, posibile indicii ale alchimicului, fausticului, cruciatului și fantasticului ev mediu.

Într-o ultimă și sintetică formulare, am spune că dacă lui Anselmus vînătoarea din vis îi aduce tinerețea și viața fără de moarte, pe Dionis, grație crizei sale teopatice, ea îl poartă în valea plîngerii; pentru că, uneori, fringerea lanțului imaginii oferite de literă poate coincide cu o tragică sărbătoare a sorții.

Se va fi văzut că lectura anuntată nu are virtuale scopuri „totalizatoare" și că n-a urmărit să evidențieze paralelisme sterile. Descinderile făcute în spațiul hoffmannesc — posibile și în **Litera staeojie** a lui Hawthorne — sînt pentru a pune mai mult în valoare, pe baza contrastului, drumul urmat de eroul lui Eminescu; au rolul vocalelor care dau intenția personală. În fapt, cele două mari spirite creatoare se întîlnesc prin rădăcinile lor comune în romantism la fel cum în adîncurile mărilor se întîlnesc toate insulele.

Pompiliu CRĂCIUNESCU

„Făt-Frumos din tei". Desen de Mircea Dimitrescu

DIALOG CU OPERA

Acum trebuie să mai știi că volumul de **Poezii,** ce ți l-a publicat Socec, după îndemnul meu în dechembrie anul trecut, a avut cel mai mare succes, așa încît Socec stă și acum uimit. În aceste 7 săptămîni de la apariția lui s-au vîndut 700 de exemplare; o mie este toată ediția, și de pe acum trebuie să te gîndești la ediția a doua, care va fi reclamată pe la toamnă și în car vei putea face toate îndreptările ce le crezi de trebuință. **Poeziile** d-tale sunt astăzi cetite de toate cucoanele, de la Palat pînă în mahalaua Tîrchilești, și la întoarcerea în țară te vei trezi cel mai popular scriitor al României. „Was ich mir dafor Koofe!" Așa cam este, dar tot nu este rău, cînd te simți primit cu atîta iubire de compatrioții tăi.

Așadar, fii fără grijă, redobîndește-ți acea filosofie impersonală ce o aveai întotdeauna, adaogă-i ceva veselie și petrece în excursia prin frumoasa Italie, și la întoarcere, mai încălzește-ne mintea și inima cu o rază din geniul d-tale poetic care este și va rămîne cea mai înaltă încorporare a inteligenței române.

La revedere cu bine și o caldă stringere de mînă de la toți, de la toți prietenii și mai ales de la

al d-tale devotat
T. Maiorescu

Mai scrie-mi cîte un rînd din Italia, dacă ai vreme în mijlocul impresiilor de acolo.

*

Între paginile fundamentale ale relației Eminescu — Maiorescu, această scrisoare din 1884 a criticului fixează termenii unor caracterizări viitoare. Poetul e, pentru critic, cea mai înaltă încorporare a inteligenței române.

*

Eminescu a fost un luceafăr care, ca să mă servesc de o idee a lui, s-a suit încet pe cer, — exista pînă ce noi nu-l zărisem și astăzi, deși a apus, îl vedem și-l vom vedea mereu.

Într-o poezie zicea că e scris să trecem prin lume „ca visul unei umbre și umbra unui vis". O, da! Al fost un vis ce ai trecut așa de iute, însă în scurta ta trecere ai lăsat atîta farmec și ai răspîndit raze așa de multe și de strălucitoare încît ele au orbit mai pe toți cari au trăit și s-au adăpat din izvoarele literaturii noastre și mai înainte de tine și odată cu tine; iar umbra acestui vis e așa de mare încît veacuri multe se va simți plutind și influențînd asupra celor ce te vor studia și te vor slăvi.

(Un moment al recepțării: 1889. Cuvîntul studentului C. Calmunschi la catafalcul poetului).

*

S-au împlinit două decenii de la moartea lui Eminescu. Dacă trăia, nu ar fi numărat nici șaizeci de ani. Am fi avut o figură mai mult — și poate cea mai mare — în galeria noastră de bătrîni ilustri, încă un român după care trecătorii și-ar fi întors capul să se uite, și a cărui mînă s-ar fi străduit fiecare să o stringă, măcar o singură dată, socotind aceasta ca o mare zi a vieții; numele său, ce șade astăzi încremenit pe piatra unui țintirim, ar fi plutit nu mai puțin falnic pe valul mișcător al vieții, în caldele chemări ale amicilor și pe pliul nenumăratelor răvașe ce i le-ar fi adresat admiratorii; am fi avut în locul jubileului funebru în care am sărbătorit cu pietate, dar și cu amărăciune, două decenii de la moarte, aniversarea încîntătoare din ianuarie viitor, cînd Eminescu ar fi împlinit șaizeci de ani de viață; sărbătoarea fără pereche pe care clasica lui modestie ar fi îngăduit-o poate, la care s-ar fi strîns românii tuturor ținuturilor, a căror răzlețire singera așa de tare inima marelui poet, o sărbătoare de fericire și frenezie obștească — căci nu pot face neamului meu rușinea de a crede că moartea lui Eminescu a fost o condiție neapărată a recunoașterii și a proslăvirii lui de azi.

(I. Petrovici, 1909)

*

Procesul culturii române întregi s-a depănat în mic, dar concentrat, în munca lui Mihai Eminescu. Acea „căutare de sine" a lui este „căutarea de sine" a culturii române întregi. Bat la porțile acestei culturi atîtea gînduri și atîtea doruri... Vîntul de apus le aduce pe unele, suflul pămîntului, în care se odihnesc strămoșii, le ridică pe altele; și toate cer vesminteie vorbirii ca să poată intra în viața poporului nostru. Eminescu a fost primul care a deschis acestor gînduri ale acestor doruri o poartă de intrare spre o viață durabilă.

De aceea este și natural ca acela care vin după dînsul și sînt împinși spre misiunea aceleiași „căutări de sine" să fie sub influența lui. Școala lui Eminescu este prin excelență școala culturii neamului.

(C. Rădulescu-Motru, 1914)

*

Eminescu este unul din exemplarele cele mai splendide pe care le-a produs umanitatea. Avem convingerea nestrămutată că dacă mai trăia, sănătos, încă douăzeci de ani, el ar fi fost considerat, fără putință de contestare, ca unul din cei mai mari creatori de poezie din întreaga literatură a lumii. (Dacă Goethe s-ar fi stins la treizeci și trei de ani, ca Eminescu, „Goethe" nu ar exista).

Poeziile lui Eminescu, geniale și în chip absolut, ne apar ca un produs și mai extraordinar, putem zice, cîntărind bine cuvîntul, un produs miraculos, cînd ne gîndim la împrejurările în care au fost create, cînd putem să ne transpunem cum trebuie în epoca apariției lor și cînd ne putem imagina toate condițiile **personale** ale creatorului lor.

(G. Ibrăileanu, Eminescu)

*

Emitem anume părerea că, întocmai cum americanul se identifică subconștient cu căpetenia indiană, sau omul balcanic cu haiducul, tot așa Eminescu personal pare a se fi identificat și el cu un ideal subconștient, cu totul particular: anume cu acela al „tînărului Voievod". Voievodul român, icoană luminoasă alcătuită din suprapunerea mai multor imagini din epoca de istorie românească dinaintea lui 1500, este pentru Eminescu efigia secretă, care-l absoarbe, care-l compensează insuficiențele, care îl magnetizează. Subconștientul, raportarea la un ideal voievodal la proporții de identificare. Subconștient, Eminescu se vedea un tînăr voievod. Acest fapt apare lămurit, uneori numai „personant" în poezia lui. În unele poezii identificarea se declară în termeni neîndoielnici. În poezia **Doina** e evocat Ștefan cel Mare. Poetul apelează la marele Voievod să execute ceea ce el însuși a face:

Ștefane, Măria ta,
Tu la Putna nu mai sta;
Las-arhimandritului
Toată grija schitului... etc...

(Lucian Blaga, Spațiul mioritic).

EMINESCU ŞI NOI

E greu să înţelegem rostul lui Eminescu în cultura noastră fără să recapitulăm, fie şi sumar, cîteva dintre momentele formării sale. Scriitorul se naşte la Botoşani, şi va copilări la Ipoteşti. Îl va întemeia ca scriitor nordul Moldovei, locurile ce vor da culturii române pe Ciprian Porumbescu, Enescu, Sadoveanu, Labiş, artişti esenţiali, deschizători de drum, apariţii providenţiale în momente de răscruce. Va urma primii ani de şcoală în Cernăuţi, centru important al afirmării românescului, zonă de contact etnic care va pune alături — faţă în faţă — români, germani, ucrainieni, polonezi, evrei. Orice contact etnic grăbeşte şi stimulează diferenţierea, individualizarea, afirmarea originalităţii. Şcoala din Cernăuţii deceniului al şaptelea al veacului trecut numără profesori care vor provoca fondul adînc al viitorului poet. Prima sa poezie **La mormîntul lui Aron Pumnul,** se naşte dintr-o relaţie cu un pedagog exemplar.

Eminescu îşi trăieşte anii tineri într-o parte a României care este sub ocupaţie străină : Bucovina face parte din Imperiul austro-ungar, aşa cum fac parte Transilvania şi Banatul. La capătul Imperiului, Bucovina nu e mai puţin în contact cu „celălalt" Imperiu al vechii Lumi : cel ţarist. Primele poezii, Eminescu le va publica în revista **Familia,** publicaţie care încearcă să solidarizeze forţele culturale din unghiul de vedere al unui loc aflat sub dominaţie străină. **Familia** organiza, prin cîţiva cărturari de seamă, o linie de rezistenţă spirituală românească. Primele itinerarii eminesciene vor număra **Blajul** (prin **Şcoala ardeleană,** grupare de cărturari care va dovedi iniţiative excepţionale în descoperirea originilor noastre, oraşul devine în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, o mică „Romă") apoi Timişoara, Arad, Lugoj, Oraviţa. Itinerariile adolescentului şi, mai apoi, ale tînărului Eminescu pun în valoare valenţele culturale ale spaţiului naţional. Va peregrina cu trupe teatrale a căror prezenţă **aici,** în **aceste** locuri devine un element unificator. Fiindcă ne aflăm într-un moment în care ideea unirii românilor se pune cu o intensitate nouă. Anul 1848, cu întîlnirile şi dialogurile revoluţionarilor din Muntenia, Moldova, Transilvania, Banat şi-a adus o contribuţie importantă la creşterea prestigiului **ideii naţionale,** afirmate atît de grăitor în 1859. A. I. Cuza, Avram Iancu, Heliade Rădulescu, dar şi Alecsandri sau Bălcescu, vor fi, pentru Eminescu, imagini ale gîndului şi ale faptei biruitoare. Imagini ale renaşterii sufletului naţional.

Renaşterea, scriu cercetători de anvergura lui Francastel sau Robert Klein, este legată de apariţia statelor naţionale. Unirea din 1859 va prilejui un moment de puternică Renaştere românească. **Setea de monumental,** observă Mircea Eliade, caracterizează acest moment. Proiectele tînărului Eminescu definesc, cu elocvenţa pe care o va face, poate, doar opera hasdeiană — acest moment renascentist. Scriitorul va căuta să scrie o literatură a Începuturilor, să descopere originile poporului român prin prisma „mitului naţional". Va exista un Eminescu tînăr care se ocupă cu insistenţă de locul Daciei în istoria lumii.

Lirica de tinereţe a lui Eminescu — cea pe care ne-o revelează mai ales paginile sale postume — conţine poeme eroice, pagini destinate a mobiliza energiile naţionale. Poetul încearcă a fi Rapsodul unei lumi vechi, înlăturată de pe scena istorică de civilizaţia nouă. Vrea să fie Homerul unor războaie uitate. Dar el este şi „tînărul voievod" menit a învinge în luptele pentru demnitatea neamului său. Alexandru sau Bogdan-Dragoş, Dragoş, Grue-Sînger, sau Ştefan cel Tînăr, şi Harald, cel din Strigoii vor fi, măcar în parte, proiecţii ale tînărului Eminescu. Estul european, cu modelele lui de ghid spiritual, de erou cultural, admitea modelul : poetul trebuie să fie nu numai întemeietor de ţară, ci şi făuritor de limbă, scriitor de epos. Muntenegreanul Njegos, de o parte, sîrbul Vuk Karagić pe de alta, ilustrează un eroism tipic acestei părţi de lume. Alături de poetul-profet trebuie să descoperim, în fiecare moment al afirmării eminesciene, gînditorul politic, energia care afirmă şi care neagă. Existînd **în cotidian,** făcînd jurnalistică, avînd privirile îndreptate asupra evenimentului, scriitorul păstrează capacitatea de a supune fragmentul Ideii. El este filosof chiar şi în pagina ziarului. Ceea ce se întîmplă azi, acum, aparţine unei Ordini a lumii. Eminescu este primul scriitor român care are sentimentul Întregului şi al Unităţii. El va inaugura şirul unor mari creatori, ca Iorga, Pârvan, Lucian Blaga, Mircea Eliade, G. Călinescu, Constantin Noica, al constructorilor în numele Ideii. Fiecare avînd în faţă înfăptuirea eminesciană, fiecare rostind rînduri fundamentale despre creaţia poetului, a gînditorului, a bărbatului politic, se va afirma într-o operă strălucitor polivalentă, în care metafora iluminează ideea şi în care „scrisul frumos" dă seamă despre talentul scriitoricesc, de excepţie, al autorului. Iorga, Pârvan, Blaga, Mircea Eliade, Noica vor fi pilonii pe care se va înălţa o gîndire patetic-românească. Recunoscînd în Eminescu modelul esenţial, punctul de pornire, aceştia vor căuta, în oglinda operei eminesciene, resursele unui demers totalizant. Vor descoperi, în gîndirea eminesciană, argumentul sintezei. (Universalitatea lor derivă din capacitatea de a da sens unui gînd românesc, conform modelului eminescian).

Prin relaţie politică şi istorică, prin afinităţi spirituale, prin comunitate de limbă, (origine latină), prin jocul întîmplărilor ştiute şi neştiute ale secolului al XIX-lea, literatura română pre-eminesciană se defineşte precumpănitor faţă de literatura franceză. Momentul naţional al revistei **Dacia literară** (1840), descoperirea folclorului prin paşoptişti nu pun sub semnul întrebării acest adevăr : referinţele principale ale romantismului românesc sînt Victor Hugo, Lamartine, după cum cele ale clasicismului românesc fuseseră La Fontaine, Voltaire. O filieră franceză îi leagă pe cei mai importanţi scriitori români preeminescieni de toposurile literaturii.

Cu Junimea, societate ce impune un riguros spirit normativ, lucrurile se schimbă : **educaţia filosofică** ia locul celei literare. Nu imaginea, Ideea capătă rol precumpănitor : nu metafora, ci **viziunea.** Lecţiile lui Schopenhauer, ale lui Kant sau ale lui Hegel, pe care le asimilează tînărul Eminescu, nu vor fi doar de filozofie, ci şi despre **locul** nostru în timp şi spaţiu. Trecerea în alt tipar de gîndire nu e brutală. Viena studenţiei eminesciene nu îl desparte pe Eminescu de „răsărit". Oraşul, arată Nicolae Iorga, e un centru internaţional în care trăiesc francezi, greci, un număr important de români. În Viena, notează istoricul, Eminescu găseşte **un mediu general românesc : „E** singurul centru pan-românesc, care putea să existe pe vremea aceea". Universitate **„a Răsăritului",** instituţie la care venea Eminescu, propunea o înţelegere a răsăritului şi împingea gîndul şi în această direcţie.

Grafică de VASILE PINTEA

Eminescu se întoarce de la Viena şi Berlin cu un gînd nou despre specificitate, dar şi despre valorile vechimii noastre. Paginile despre budism din Schopenhauer, cursul despre civilizaţia egipteană a lui Lepsius consună cu preocupările lui Eminescu despre lumea românească „veche". Se altoiesc pe lecţii mai vechi, găsite în cărţi româneşti vechi. Locul nostru nu trebuie a conserva doar sugestiile occidentului, ci şi **ale orientului arhaic** îi spun aceste cărţi „de învăţătură". Civilizaţia românească veche nu e una „învechită", dimpotrivă: e plină de sugestii fertile. Istoria românească nu trebuie să ignore preistoria românească. Iar această „preistorie" poartă toate trăsăturile vîrstei de aur a omenirii. Zeii daci care participă la petreceri, regii şi, mai ales, voievozii sînt personajele unei literaturi extrase dintr-o nesfîrşită sete de ideal. De puritate, de valori morale. Apărînd cu o frecvenţă impresionantă în poeziile (uitate în sertar) ale poetului, ele vor lăsa să treacă în antume imaginile unor conducători care, în versurile lor, au păstrat neştirbite demnitatea şi drepturile unui popor care ştia să-şi apere „rîul", „ramul". Vor mai trece în antume izvoarele, rîurile, marea, munţii, corăbiile, atît de caracteristice romantismului eminescian : **se vor dezmărgini.** Şi toate vor exprima, la rîndul lor, dezmărginirea eminesciană.

*

Momentul arhaic eminescian, aşa cum îl descoperim în postume, este unul al esenţializării. „Cunoscînd vocaţia filozofică a lui Eminescu şi descendenţa sa romantică", scrie Mircea Eliade, „sîntem îndrituiţi să acordăm simbolului şi metafizicei un rol important în explicaţia operei sale poetice. Este mai puţin interesant dacă el ştia sau voia să creeze folosind anumite simboluri. Fapt este că aceste simboluri, ca în opera oricărui mare creator, se dovedesc a fi ecumenice, deci valabile metafizicește, şi în jurul lor nici o hermeneutică nu e excesivă". Punctul (Centrul), Cercul, Insula, Muntele aparţin unor momente ale devenirii imaginii. Sau ale devenirii simbolului eminescian.

Mitul este — scrie în acelaşi studiu Mircea Eliade —; **cu un cuvînt cam aspru, o dramatizare a simbolului.**

Asumîndu-şi întregul, încercînd să recupereze partea pierdută a lumii, poetul se dezice de un prezent în care nu poate descoperi decît valori corupte. Din paradisul Insulei lui Euthanasius, al Daciei vechi, al voievozilor iluştri în prezentul căzut : iată un itinerar care se va repeta, sub diverse forme, în marile poeme eminesciene. Contrastul dintre Fiinţa Înalturilor şi omul prezentului mizerabil e antiteza pe care se clădesc poemele ultimelor vîrste. **Luceafărul, Scrisorile** sînt descrieri sau diagrame ale căderii.

Există, în acest context, o cale a salvării ? o posibilă salvare pentru omul individual ? Pentru Poet ? Progresul, arată Jung, l-a rupt pe om de arierplanul conştiinţei sale. L-a adus în stadiul de fragment. Starea fragmentară a Fiinţei, dar şi regăsirea totalităţii, iată una dintre temele prin care Eminescu îi premerge pe marii creatori ai secolului al XX-lea. Există la Eminescu o iniţiere vizuală şi una auditivă (Dan C. Mihăilescu a scris pagini temeinice despre acestea) prin care Eminescu dă şansă în literatură unor importanţi creatori. Marile simboluri, armonia eminesciană favorizează itinerariile marilor poeţi români ai secolului al XX-lea. Pregăteşte cititorul pentru întîlnirile cu Arghezi, Blaga, Bacovia, Ion Barbu, Emil Bota, Nichita Stănescu.

*

Salvarea prin Imagine, salvarea prin auz. Salvarea prin întoarcere la „viaţa interioară". Existenţa lui Eminescu sfîrşeşte dramatic, ultimii săi şase ani fiind sub ameninţarea deşrămării raţiunii. Atunci cînd poetul nu **trăieşte** deşrămarea raţiunii. Asemenea lui Baudelaire, asemenea lui Hölderlin, asemenea lui Nietzsche, poetul a dus pînă la capăt spectacolul fiinţei sale înalt cugetătoare. A realizat şi a înfrînt limitele, a dramatizat Ideea. Punctul (Centrul), Cercul, exprimate altădată prin Insulă, Munte s-au resorbit într-un „adînc asemene / Uitării celei oarbe".

Presimţindu-şi deşrămarea, scrie Jaspers într-un studiu consacrat lui Baudelaire, Hölderlin, van Gogh, Swedenberg, luciditatea îşi sporeşte forţele încercînd din răsputeri a se opune întunericului : presimte căderea şi încearcă să o împiedice. Acest efort uriaş al ei are drept consecinţă opera. Iar Opera e şi preţul prăbuşirii.

Martir al Ideii, Eminescu este un martir al spiritului românesc. Umanul întîlneşte şi exprimă universalul pe o cumpănă niciodată astfel împlinită. Gîndul şi subterana lui se oglindesc cu o cumplită necruţare.

Jertfa s-a împlinit sub ochii fascinaţi ai contemporanilor : Manole s-a zidit în legendă, Eminescu într-un timp românesc. Într-o epocă de o tulburătoare, prin jertfa lui, concreteţe.

Iată de ce Eminescu n-a fost contestat de nici un val al literaturii române. Cîte au fost, contestările au venit din reacţii individuale, repede reprimate de mînia cvasigenerală. Nu a fost negat de nici un moment posteminescian, fiindcă uneşte geniul cu martiriul, înzestrarea excepţională cu capacitatea de sacrificiu. El este emblema suferinţei fără de sfîrşit dar şi a izbîndirii unei naţiuni. Aşa cum sînt Horea sau Avram Iancu, martiri ai unei istorii exemplare.

Eminescu este unificatorul nostru spiritual. Odată cu el, avem o Imagine a Poetului pe care vor putea să jure toţi cei care iubesc cultura şi vor să se înscrie în devenirea ei. El dă identitate, asigură statut social, investeşte cu o demnitate nouă Scriitorul. Îi oferă un limbaj.

Poeziile antume, devenind atît de populare cum n-au fost ale vreunui scriitor român, au contribuit la educaţia sentimentală a unei naţiuni. Au făcut educaţia unei naţiuni. Şi dacă antumele au dat avînt unui lirism sentimental, împlinit mai nou prin scenarii în care Hyperion, Ieronim, Cezara oferă gravitate unor întrebări esenţiale, postumele s-au constituit, în ultimele opt decenii, într-o intensă invitaţie la recitirea modernului Eminescu. De la Iorga şi Călinescu la Noica, Eugen Todoran, Ioana Em. Petrescu (şi cîţi alţii), postumele au pus în evidenţă un creator vizionar. Au relevat, după o fericită expresie a lui Noica, **omul deplin al culturii româneşti.** Dînd şansă eminescologiei de a fi o ştiinţă a secolului XX.

Să scriem, în încheiere, că în fiecare moment important al ei, cultura română îşi găseşte în Eminescu un spaţiu securizant. Dar nu numai cultura, ci şi marii creatori : indivizii înşişi. Sadoveanu sau Arghezi, Camil Petrescu sau Călinescu, cu toţi frustraţi ai protecţiei paterne vor stărui în literatură sub stea eminesciană. Îşi descoperă în Poet o complementaritate. Creatori cardinali, ca şi Mircea Eliade, A. A. Philippide sau Emil Botta, vor creşte „sub înalta sa protecţie". Şirul importantelor poete de azi, creatoare de mare poezie stau sub semnul unei eminescianităţi fertile. Îndemn la creativitate, Eminescu este, azi, argument esenţial al creativităţii.

Fiindcă nici o izbîndă a gîndului românesc nu a strălucit mai puternic.

Cornel UNGUREANU

EMINESCU - TRADUCĂTOR AL FOLCLORULUI SÎRB

De la primele ştiri şi scrieri despre cîntecele populare sîrbeşti şi pînă la publicarea primelor traduceri au trecut 34 de ani. După cîte se cunoaşte pînă acuma, primul traducător a fost George Sion, scriitor din Bucovina, care a publicat în anul 1861 în „Revista Carpaţilor" cîteva cîntece din ciclul despre Kosovo, traduse după versiunea franceză a lui Auguste Dozonne.

Cu toate că, în secolul al XIX-lea, pe lîngă George Sion au fost mai mulţi traducători care au tălmăcit prin intermediul variantelor franceze şi germane (cum sînt M. Gaster, G. Dem. Teodorescu, Lazăr Şăineanu, Gr. N. Lazu, C. Teodorescu, Elena Niculiţă Voronca, Virgil Caraivan, I. Constantinescu-Delabaia, şi alţii), la puţin timp după prima tălmăcire începe o perioadă de traducere intensivă, bogată şi încununată cu succes a cîtecelor populare sîrbeşti după textele originale. Traducătorii principali în secolul trecut au fost: marele om de ştiinţă, scriitor şi publicist român Bogdan Petriceicu Haşdeu (1838-1907), traducătorul şi scriitorul Dionisie Miron (1847-1895), iar în secolul nostru Petre Cancel, N. Batzaria, Anton Balotă, Bogoliub Pisarov şi alţii.

Cea mai importantă dată pentru traducerea cîntecelor populare sîrbeşti de vitejie în limba română după text original este 19 august 1869 cînd bănăţeanul Dionisie Miron începe publicarea în ziarul „Traian" (Bucureşti), a cărui redactor a fost Bogdan Petriceicu Haşdeu, a 17 balade din ciclul despre Marco Cralievici (Crăişorul Marcu) care apare aproape succesiv în 22 numere ale amintitei publicaţii. Alături de primele traduceri este publicată şi o „Introducere" în care Dionisie Miron, uzînd de bibliografiile istorice la care a avut acces, îl prezintă pe Marco ca personalitate istorică şi erou legendar. Este interesant faptul că D. Miron evidenţiază metoda sa de lucru: traducerea este făcută aproape literal, deseori se păstrează chiar forma de prezentare a originalului, fiecare rînd tradus corespunde rîndului respectiv din original...[2].

Activitatea lui Miron reprezintă un moment crucial în traducerea eposului popular sîrbesc nu numai prin faptul că el a fost primul care traducea după text original şi nu numai pentru faptul reliefat de el însuşi că a tins spre o traducere literală — din fericire, aici nu a mers pînă la capăt —ci pentru faptul că a simţit sau a bănuit calităţile fundamentale ale structurii artistice a versului epic sîrbesc, s-a străduit şi de cele mai multe ori a reuşit să le transpună excelent în traducere. El a fost primul care a realizat traducerea în sistem metric decasilab cu cezură după silaba a patra, lucru ce nu a fost facil, deoarece în perioada respectivă, şi chiar şi mai tîrziu, versul decasilab era un model de versificaţie cu totul rar în poezia românească,[3] mai ales decasilabul asimetric în structură 4+6 silabe şi, deci, el aproape că nu a avut în literatura autohtonă modele de astfel de vers, care i-ar fi uşurat cu mult munca de transpunere.

Donisie Miron, deci, nu a luat drept model balada populară românească, iar în poezia scrisă începînd din secolul XIX şi pînă în prezent au dominat modele metrice lungi

Ca atare, Miron a realizat în traducere versul decasilab după modelul din original, a respectat pe cît a fost posibil structura versului şi a reuşit să realizeze un foarte bun echivalent românesc, în care puţine versuri din punct de vedere metric şi prozodic nu sînt suficient de bine structurate .Chiar dacă nu a transpus, în mod sigur el a reconstituit versul în sistem decasilab, şi anume pe acela din cîntecul epic sîrbesc, atît de fidel şi sugestiv încît muzica acestui vers impresionează la fel ca şi în original.

Din baladele publicate în 1869 în revista „Traian" numai două nu vor fi republicate în ziarul lui Eminescu, „Timpul", în perioada 1880-1882. Dar numărul poeziilor pe care le-a publicat Eminescu în „Timpul" este mult mai mare —36, şi cuprinde şi poezii din alte cicluri. Mai tîrziu (1889), a mai publicat în revista „Fîntîna Blanduziei" zece cîntece populare, din care doar unul este nou, celelalte fiind preluate din cele publicate în „Timpul", unele în aceeaşi formă, altele cu modificări mai mici sau mai mari.

După afirmaţia lui Gh. Cardaş[4], în cele trei publicaţii sus amintite, a fost publicat în anii 1869, 1880-1882 şi 1889 un număr mare de cîntece populare sîrbeşti din care el a ales pentru antologie 55, atribuind paternitatea traducerii lui Dionisie Miron, dar evidenţiind deosebiri însemnate între cîntecele publicate de Haşdeu şi cele publicate de Eminescu. Aceste deosebiri sînt uneori foarte mari şi evidente la compararea oricărui text publicat de mai multe ori, aşa încît este vizibil faptul că s-a lucrat mult la realizarea variantelor ulterioare. Ideea că Eminescu, care a publicat în cele două gazete ale sale un număr mare de cîntece populare sîrbeşti şi a fost prieten şi naş lui Dionisie Miron, a lucrat singur sau împreună cu acesta la stilizarea traducerilor, este unanim acceptată în folcloristica românească. Dar textul anumitor traduceri publicate de Eminescu este uneori cu totul nou şi diferă în întregime de varianta anterioară a aceluiaşi cîntec, de aceea a început să se pună întrebarea dacă nu cumva şi Eminescu a tradus unele poezii. Dovezi certe care să confirme această ipoteză nu sînt, dar unele indicii ar putea fi de importanţă. De exemplu, în „Timpul" traducerile cîntecelor populare sîrbeşti sînt nesemnate, iar şase din zece cîntece publicate în „Fîntîna Blanduziei" sînt nesemnate, trei sînt semnate de Dionisie Miron, iar o semnătură, M. Dionisie, reprezintă o adevărată enigmă: o dată pentru faptul că D. Miron nu a semnat niciodată astfel, iar al doilea aspect se bazează pe faptul că Eminescu a publicat anterior proza fantastică „Sărmanul Dionis". Astfel s-a emis ipoteza că semnătura menţionată ar putea fi chiar a lui Eminescu, unde M. ar însemna numele lui, Mihai, iar Dionisie pseudonimul preluat de la numele personajului din amintita nuvelă[5].

Se pune întrebarea cine este traducătorul poeziilor pe care le-a publicat Eminescu, deoarece majoritatea nu a fost preluată din „Traian", ci au fost din nou traduse. Dionisie Miron putea să traducă din nou aceste cîntece, dar traducătorii nu revin cu plăcere asupra unui lucru deja făcut; oare putea Miron să progreseze în arta traducerii atît de mult încît să realizeze traduceri mult mai bune decît în prima versiune? Avînd în vedere că a fost prietenul lui Eminescu, putea să lucreze împreună cu el ,dar nu la îmbunătăţirea textului anterior, ci la o nouă traducere. Cea mai atrăgătoare este ipoteza după care Eminescu ar fi tradus singur unele cîntece, dar aceasta este acceptată de puţini autori, iar dovezi indubitabile pentru a susţine această presupunere încă nu s-au aflat. Chiar dacă nu o să se găsească documente arhivistice care să confirme presupunerea, această problemă se poate rezolva prin analiza însăşi a textelor. Faptul că, după şapte ani, în 1889, Eminescu publică din nou traduceri din eposul popular sîrbesc, de data aceasta alături de semnătura lui Dionisie Miron, poate fi cheia pentru această problemă foarte atrăgătoare pusă în discuţie. De necontestat este aspectul că poeziile pe care le publica Eminescu sînt cele mai bune traduceri ale cîntecelor populare sîrbeşti în limba română, pînă acum. Iar valoarea lor artistică, ca şi traduceri, decurge chiar din faptul că s-a realizat versul epic decasilab fidel prin caracteristicile sale formate în cea mai mare măsură şi cea mai frumoasă expresie comparativ cu originalul[6].

„Floare albastră". Ilustraţie de Gh. Anton

NOTE

1. Dionisie Miron (1847-1895) s-a născut în satul Ţela (Tiella) din judeţul Caraş-Severin. A studiat la Facultatea pentru literatură de la Bucureşti trei ani începînd cu 1867 şi a continuat studiile de filosofie la Universitatea din Jena în 1870-71. A fost membru al societăţii „Transilvania" în 1867-68, iar din 1869 membru al societăţii „Românitatea", în fruntea căreia se afla Hasdeu, iar membru al acestei societăţi a fost Eminescu. Astfel, el vine în contact cu aceşti doi mari scriitori cu care mai tîrziu va colabora atît de fructuos la traducerea şi publicarea cîntecelor populare sîrbeşti. Traduceri de cîntece populare sîrbeşti, pe lîngă cele deja amintite, a mai publicat, anonim, încă în „Convorbiri literare" — 3 cîntece în anul 1878; după aceea 8 cîntece în revista „Şezătoarea" sub conducerea lui I. Vulcan. D. Miron a fost mult apreciat ca folclorist şi publicist.

2. D. Miron, **Introducere la Balade serbe despre Crăişorul Marcu**, „Traian", 1, 1869, nr. 47, pag. 185.

3. I. Funeriu, **Versificaţia românească**, Facla, Timişoara, 1980.

4. Vuk Stefanovici Karagici, **Cîntece populare sîrbeşti**, Prefaţă, ediţie îngrijită şi note de Gh. Cardaş, Minerva, Bucureşti 1977.

5. M. Bordeianu, **Versificaţia românească**, Junimea, Iaşi 1974.

6. Mai detaliat: Vojislava Stojanović, **Vuk Stefanović Karadžić**, Kriterion, Bucureşti 1987, pag. 117-143.

Voislava STOIANOVICI

DIALOG CU OPERA

Am scris şi am vorbit adeseori despre poezia lui Eminescu. Întocmai ca pentru mulţi oameni din generaţia mea, poezia aceasta a fost principalul eveniment intelectual al tinereţii mele. Cultul lui Eminescu s-a format încă din timpul ultimilor ani de viaţă ai poetului, ca rezultatul faptului că toate năzuinţele poporului nostru, întregul torent de simţiri trezite la viaţă prin dezgheţarea vechii împietriri s-au recunoscut în această poezie şi au impus prestigiul ei. Am citit-o, deci, şi am recitit-o încît, ca atîţi alţii, aş fi putut spune şi eu, împreună cu Vlahuţă:

Tot mai citesc măiastra-ţi carte,
Deşi ţi-o ştiu pe dinafară.

Dar dacă încerc să adun laolaltă impresiile culese în timpul unei atît de lungi frecventări şi dacă, dorind să mă pricep pe mine, caut să-l înţeleg pe el, pe marele poet, mi se pare că rolul, valoarea şi răsunetul poeziei eminesciene provin din faptul de a fi extins enorm orizontul nostru intelectual şi moral. Poezia lui Eminescu evocă o imagine a lumii înzestrată cu toate dimensiunile prelungite pînă la limita lor cea mai îndepărtată. Înălţimea, adîncimea, extensiunea acestei lumi în toate direcţiile sînt imense şi fără nici o analogie în tot ce au scris poeţii români mai înainte. În vastul univers al poeziei eminesciene, gîndul omenesc este purtat pînă la ultimele şi cele mai înalte întrebări ale lui şi sentimentele omeneşti sînt urmărite în ecourile lor cele mai profunde. Înălţimea, vastitatea şi adîncimea sînt trăsăturile principale ale lumii şi simţirii eminesciene şi, realizîndu-le în sine însuşi, cititorul român a simţit acea îndepărtare a limitelor sale, acea creştere interioară, care ne dă dreptul a recunoaşte în poezia lui Eminescu evenimentul cel mai important al culturii noastre moderne.

(Tudor Vianu, Cuvînt despre Eminescu).

*

Cu un singur volum de versuri — e drept răscolitor la culme — şi cu unul sau două volume de proză neîmplinită, cititorul român crede a şti ce este fenomenul Eminescu şi ce ne este el. Chiar dacă se mai ridică la unele ori altele din postumele în versuri şi proză, sau dacă deschide ediţia Perpessicius, ce în fapt nu conţine decît poezia, cititorul întîlneşte în definitiv doar chipuri de-ale lui Eminescu, nu însuşi chipul. Iar dacă se ridică la singura ediţie rămasă pînă azi mai aproape de una completă, ediţia din 1914, atunci cititorul află, din prefaţa vol. I al ediţiei Perpessicius, că vechea ediţie nu reprezintă nici a zecea parte din ce a lăsat scris Eminescu. Atunci cum crede cititorul că ştie cine este Eminescu?

Ce e surprinzător, este faptul că totuşi, într-un fel, cititorul o ştie, sau măcar o presimte. Se întîmplă aici un lucru la fel de neaşteptat — şi nesperat de bun — ca în materie de pedagogie. Viaţa lui Eminescu, pe care profesorii **trebuie** s-o expună elevilor, este o excepţie pedagogică; şi totuşi nici un elev, după cîte ştim, n-a fost victima „dezordinii" eminesciene. Pînă şi la nivelul său de nesupunere şi nevrednicie, un elev rău simte că la Eminescu era vorba de altceva. Dintr-un simplu vers ori o simplă relatare despre poet, elevul îşi dă seama că acesta nu era din familia alor săi; el simte despre sine că ar putea fi din familia spirituală a lui Eminescu doar dacă, renunţînd să înveţe şcolăreşte, s-ar deschide către cultură şi dacă, rătăcind, ar şti să ajungă la şaisprezece ani, ca tînărul acela, la Blaj, respectat pentru cunoştinţele sale de colegii cei noi, în ciuda faptului că rămînea corijent la greacă şi avea în urma sa repetenţe şi rătăciri. Iar aşa cum un simplu elev **presimte** ce este Eminescu, cititorul îl înţelege şi el, fără să-l cunoască aproape, sau înţelege să vadă, în tot ce cunoaşte din el, **un rest**, acel rest care poate purta multe nume, dar care, oricum i-am spune, reprezintă bunătatea, bogăţia şi binecuvîntarea a ceea ce se numeşte: cultura omului.

(Constantin Noica Eminescu — sau ginduri despre omul deplin al culturii româneşti).

•cronica literară•

VIAȚA ȘI DOCUMENTUL

Pe lîngă alte efecte, încheierea publicării **Operelor** lui Eminescu îl are și pe acela de a spulbera multe prejudecăți. Nu numai (sau nu atît) în privința creației, cît a existenței. Va cădea, fără îndoială, mitul poetului etern-visător, neadaptat, incapabil să înțeleagă lumea în care trăiește. Se va risipi legenda individului dezordonat, abulic, trăind la întîmplare. Corespondența și documentarul, care alcătuiesc conținutul volumului al XVI-lea al **Operelor** retează avîntul celor ispitiți de a mai romanța (și romantiza) existența poetului național. Desigur, nici măcar acest volum nu va risipi toate necunoscutele biografiei eminesciene. Vor subzista încă destule taine. Însă ele țin mai degrabă de nuanțe, decît de tușele ferme ale tabloului biografic. Oricît de amănunțit, **documentarul** nu lămurește exhaustiv chestiunile privitoare la viața poetului. Din contră. Rămîn încă sub semnul întrebării destule puncte. Chiar puncte nodale. N-am aflat — și e greu de crezut că vom afla curînd — dezlegarea misterului înscrierii lui Eminescu la Universitatea din Berlin. A avut el sau nu un certificat de absolvire a liceului? Cînd anume și cum l-a obținut? Se știe doar că la sfîrșitul lui 1872 el este înmatriculat ca student al Universității pe baza diplomei liceale eliberată la „Bottuschan". Cînd va fi absolvit (și dacă l-a absolvit) liceul, e greu de precizat.

Bate în retragere, de asemenea, prejudecata boemului romantic, incapabil să dea coerență existenței cotidiene. De altfel, acest clișeu persistă mai ales în cadrul literaturii „senzaționaliste", marginale, însă de o surprinzătoare prolificitate și vitalitate. (Adevărat cap de pod al acestei tendințe este blamabilul **Cum a iubit Eminescu**, al falsificatorului Octav Minar). E drept, poziția din anii '30 a lui N. Iorga spulberă orice îndoială în acest sens: „Legenda, iscodită la «Junimea» însăși, între invidioși, ca Gheorghe Panu, care caută, aiurea decît în calitatea gîndului și superioara noblețe a formei, cu ce să înjosească pe Eminescu, ni-a transcris pentru Lovinești de astăzi, figura, vrednică de compătimire, dar nu și fără o nuanță de ridicul, a unui Eminescu care, și în zilele cele bune, ar fi fost incapabil de a se conduce în viață, tîrînd, spre dezgustul unei femei iubite ca Mite Kremnitz, un trup neîngrijit, înfășurat grosolan în haine necurățate și avînd ca sălaș cine știe ce nescuturată odaie pe care, ca în scena din «Sărmanul Dionis«, ar fi împărțit-o cu plosnițele".

Rămîn, spuneam, încă destule necunoscute. Oricît de desăvîrșită, nici măcar o ediție de opere complete nu se poate sustrage fatalului eliptism: nici o viață nu poate fi acoperită, integral, de document. Va subzista, întotdeauna, o enigmă, va pîlpîi mereu un semn de întrebare. Spre binele literaturii: în marginea existenței va înflori o biografie dacă nu ideală, în orice caz una aureolată de promisiunile exemplarității. Desigur, prezenta ediție a **Operei** nu este scutită de imperfecțiuni. Comentatori competenți au și subliniat deja cîteva din scăpările, din confuziile sale. Dincolo, însă, de aceste întîmpinări legitime rămîne realitatea monumentului. Pentru că despre un monument vorbim. Operă de înaltă acribie filologică, de restituire, în sensul profund al cuvîntului, ediția academică deschide, în sfîrșit, o fereastră largă spre peisajul mirific al totalității moștenirii eminesciene.

E de mică însemnătate dacă scrisorile reunite în acest volum alcătuiesc sau nu un **jurnal** — după cum s-a sugerat. Important e că ele formează **un document al existenței** de o covîrșitoare valoare. Un dosar ale cărui probe se ordonează într-o adevărată simfonie a destinului. Încă de la paisprezece ani, de cînd datează primele acte eminesciene, distingem o impecabilă dicțiune a tonului și a ideilor. Adolescentul Eminescu surprinde prin precizia termenilor, prin exactitatea expresiei și, mai presus de orice, printr-un perfect **savoir-faire** social. Imaginea creatorului incapabil să-și înțeleagă lumea, a **albatrosului** pe care aripile-i uriașe îl împiedică să umble se risipește ca un fum. Paginile de corespondență oficială, cum și documentarul (situațiile școlare, statisticile, rapoartele etc.) ne propun o variantă de portret. Desăvîrșit funcționar, impecabilă rotiță în marele mecanism administrativ, Eminescu este, și din acest punct de vedere, un model. Extraordinara ordine a documentelor școlare, a rapoartelor și a proceselor verbale de inspecție depun mărturie pentru o mare probitate profesională. Scrise într-un stil pe cît de clar și de expresiv, pe atît de precis și eficient, ele sînt de două ori semnificative: mai întîi, pentru nevoia adîncă de disciplină, în numele căreia vorbesc, apoi, pentru mutația dislocată în convingerea comună privitoare la „boema" eminesciană. Temeinicie și seriozitate, așadar, într-o frumoasă proză în linia marilor clasici latini. Limpezi, exacte, furnizînd, în loc de argument, dovezi pe deplin lămuritoare, actele oficiale întocmite de către Eminescu — în perioada revizoratului școlar, dar și în aceea a activității la biblioteca ieșeană — probează o adevărată vocație clasicistă a ordinii. Merită citate, însă, și cîteva pasaje în care aparent, funcționarul de stat își depășește strictele obligații profesionale. Pe neașteptate, descifrăm chiar în inima impersonalelor documente, o

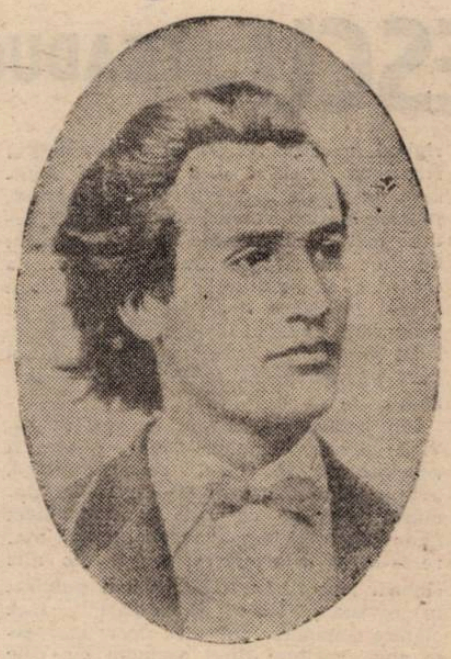

nouă voce, un nou timbru: glasul unui scriitor. Armele sale devin, implicit, altele: nu mai sînt simplele unelte ale jurnalului de bord, adică descrierea și prezentarea seacă a unei stări de fapt, ci ironia și sarcasmul. Descoperim, iată, în paralel, contururile expansive ale unui moralist, ale unei conștiințe civice care mizează cu patos pe elementul etic: „Inspectînd în 29 noiembrie a.c. școalele din com. Șipotele, pl. Bahlui, le-am aflat pe amîndouă închise. Învățătorul din comuna Andrieșenii au pretextat că lipsa de lemne îl silește să ție școala închisă, iar cel din Șipote nici n-au fost vizibil pentru mine, de vreme ce lipsea din sat sub pretext de boală. Din izvoarele private însă am aflat că școalele în această comună stau închise de aproape 6 luni, că primarul din localitate e într-un fel de unită complicitate cu învățătorii, că învățătorul din Șipote servește de ajutor de perceptor și nu are domiciliul fix, ci locuiește mai mult la d-l primar. Localul de școală din Șipote l-am găsit prefăcut în locuință a notarului, ușa din tindă, care dă în clas, am găsit-o zidită și deschisă în părețele din nord o altă ușă, încît de afară copiii intră de-a dreptul în școală. Școala nu funcționează defel. În clas d-nul notar își păstrează peste iarnă curechiul și nutrețul pentru vite. Toate acestea sub ochii d-lui primar". Iar în încheiere, după o adevărată lecție de economie politică și dizertație administrativă, Eminescu conchide sarcastic: „Va să zică, întreținerea a două școli e mai puțin importantă decît esistența unui domn primar /.../ E știut că chiria unei case țărănești e pe an de 3-6 galb., aicea văd însemnat 20 și mai bine de galbeni; cu toate acestea localul e destul de mizerabil. Din acestea toate însă se vede că tăcerea d-lui primar e destul de semnificativă și se esplică prin complicitate cu învățătorii".

Aceste amplu citat e sugestiv din mai multe privințe. El se dovedește complementar epistolelor din perioada studiilor, dar și celor din anii bucureșteni. Fie că scria părinților, uzînd de o strategie comună aproape tuturor odraslelor a f l a t e la studii în străinătate — în chestiunea arzătoare a banilor —, fie că se adresa Veronicăi Micle sau diverșilor prieteni, există, constant, în corespondența lui Eminescu un element de gravitate. Cu excepția, poate, a unei scrisori (netrimisă!) către Ronetti Roman și Caragiale, aspectul comic absentează aproape cu desăvîrșire. De altfel, Eminescu mărturisea că pentru el compunerea unei scrisori pretinde o anumită stare de spirit: „Eu pentru a scrie o epistolă trebuie să am o dispoziție deosebit de ușoară, nepotrivită oarecum cu caracterul meu, și o asemenea dispoziție nu mi se întîmplă s-o am decît foarte rar". Într-adevăr, așa cum sînt și atîtea cîte s-au păstrat, scrisorile confirmă mai degrabă o imagine prestabilită despre poet. Neliniștit, sobru, mereu preocupat de probleme fundamentale, Eminescu descrie în corespondență un portret — direct, indirect — al omului creator. Citite în progresie cronologică, ele alcătuiesc un alt portret, paralel, plauzibil, nuanțat al celui aflat într-o perpetuă întrecere cu timpul. Pînă și scrisorile către Veronica Micle au drept constant refren scuza că **nu-i scrie mai mult** din lipsă de timp. O anumită precipitare se întrezărește, mereu, dincolo de rîndurile scrisorii, interesate mai ales de comunicarea eficientă și de precizie. O precizie a faptelor, a întîmplărilor, dar și a sentimentelor. Căutînd cu obstinație zona clarității depline, el trăiește drama de a aluneca, iremediabil, pe celălalt versant al ei. O viață dedicată unei munci extenuante care, cu cît e mai nemiloasă, mai distrugătoare, cu atît se dovedește singurul motiv de a continua, de a o repeta, cu o deplină, tragică asumare a consecințelor: „Tu trebuie să-ți închipuiești astăzi sub figura mea un om foarte obosit, de vreme ce sînt singur la negustoria asta de principii și peste aceasta bolnav, care ar avea nevoie de cel puțin șase luni de repaos pentru a-mi veni în fire. Ei bine, de șase ani aproape o duc într-o muncă zădarnică, de șase ani mă zbat ca într-un cerc vicios în cercul acesta, care cu toate acestea e singurul adevărat /.../ Aștept telegramele Havas, ca să scriu iar, să scriu de meserie, scrie-mi-ar numele pe mormînt și n-aș mai fi ajuns să trăiesc!".

Ne aflăm, așadar, la un sfîrșit, dar și la un început de drum. La centenar, îl avem, în sfîrșit, pe Eminescu, așa cum ni l-am dorit, așa cum ni-l anunța cu profetice cuvinte, filosoful: omul deplin al culturii românești.

★ **M. Eminescu, OPERE, XVI, Corespondență. Documentar, Ediție critică de Dimitrie Vatamaniuc, Petru Creția, Oxana Busuioceanu, Simona Ciocu'escu, Anca Costa-Foru, Claudia Dimiu, Aurelia Dumitrescu, Alexandru Surdu. Editura Academiei R.S.R. 1989.**

Mircea MIHĂIEȘ

EMINESCU ȘI ISTORIA LITERATURII

M-am întrebat, citind numai o parte din impresionanta serie de volume cuprinse în colecția „Eminesciana" a editurii „Junimea" de la Iași, ce a mai rămas de spus despre Eminescu după ce, pînă astăzi, atît de mult, și nu de către oricine, s-a scris. La o primă vedere, aparent rezonabilă, mult n-a mai rămas. Însă miracolul literaturii constă în aceea că atunci cînd totul s-a făcut mai rămîne de făcut totul. Încît și misiunea eminescologilor, atît de împlinită, este încă întreagă înaintea lor.

Simplificînd lucrurile, s-ar putea afirma că două sînt perspectivele asupra literaturii: perspectiva critică și perspectiva istorică. Altfel spus: prin ce, în pofida vecinătăților, scriitorul este ireductibil în unicitatea lui: prin ce, pe de altă parte, reprezintă el o secvență originală în marele montaj al desfășurării în timp. Se înțelege că în cazurile fericite, cum a fost la noi cel călinescian, cele două puncte de vedere se întîlnesc. În ce mă privește însă, ca numai profesor, am o viziune precumpănitor diacronică asupra literaturii.

Din acest unghi văzînd lucrurile, aș spune că istoria literaturii, care, în sensul restrîns al cuvîntului, abia a împlinit vîrsta de astăzi a lui Eminescu, a depășit pînă acum două faze și se află într-una nouă: în toate cele trei perioade ea a pus în ecuație două necunoscute: **ce** și **cum**. Ce comunică literatura și cum o face.

În prima perioadă, să-i zicem lansoniană, istoricii literari au vrut să știe care dintre ideile vremii i se datorează scriitorului și numai apoi în ce fel le-a încorporat. A urmat, de prin anii douăzeci ai veacului nostru, reacția formaliștilor ruși, contiuată mai tîrziu de semioticieni. Acestora le-a apărut culturalistă, și deci nespecifică, prima perspectivă. Opinia lor paradoxală a fost: **ce** are de spus literatura este **cum**. Literatura s-ar spune pe ea însăși, ca mod al ei de a fi. Părere căreia i-au adăugat, în spiritul negator al modernității, ún al doilea paradox: pentru ca literatura să fie ea însăși, trebuia să fie necontenit altfel decît a fost. Reiese implicit că în această a doua perspectivă literatura nu are de a face decît cu literatura. Cultura devine un loc suspect, un soi de talcioc în care se adună la grămadă, aduse din toate direcțiile, acele produse, artistice și de orice fel, care, pierzîndu-și capacitatea de a se metamorfoza, și-au pierdut sensul de a fi și nu mai sînt decît curiozități prăfuite dintr-un timp revolut. În termenii ecuației mai sus amintite, în a doua vîrstă a istoriei literaturii, **ce** și **cum** s-au identificat.

Astăzi, în a treia vîrstă, s-ar părea că ne-am întors la prima, cu termenii inversați. Atunci interesa în ce mod **ce** — adică ideile, cultura — își găsea un **cum**, adică o expresie literară, iar astăzi interesează cum literatura își găsește în cultură un destinatar. În realitate, întreaga viziune s-a schimbat. Dacă acum o sută de ani literatura era un ansamblu de mijloace la dispoziția unui conținut, astăzi noi am aflat de la a doua perioadă a istoriei disciplinei, că literatura își are propria ei ființă, însă spunem acum: numai fiind ea însăși, poate literatura să fie mai mult. Mai mult, adică ce? Un concentrat și un promotor al unui întreg popor. Însă nu este vorba, cum spunea Taine, despre a exprima spiritul prestabilit al poporului, ci de mai mult: de a-i da un nou elan și noi deschideri. De a produce spiritul pe care-l reprezinți.

Iată, deci, ce au învățat istoricii literari în răstimpul care a trecut de cînd Eminescu nu mai e și iată ce va fi de spus despre Eminescu în vremea care va veni. Nu, sau nu în primul rînd, în ce fel ziaristul a fost ceea ce de fapt a și fost, adică un mare ideolog. Cum poetul, prin chiar modul propriu al poeziei lui, de la limba pe care ne-a dăruit-o, pînă la puterea de a-și contura viziunea organică pe liniile de forță ale unei concepții spirituale, i-a făcut pe români să vadă, să simtă, să existe altfel decît pînă atunci, și anume într-un fel mult mai apropiat de acela în care, prin datele lor originare, erau chemați să vadă, să simtă și să existe în lume.

Nu e nici timpul și nici n-aș fi poate în stare să sugerez mai mult. Dar cred că pot să formulez o intuiție. Adeseori ne întrebăm nostalgic cu cît ar fi sporit zestrea eminesciană dacă poetul ar mai fi trăit. De această tristețe nu ne putem feri, mai ales cunoscîndu-i proiectele și știind din antume pînă la ce grad de desăvîrșire le-ar fi adus. Însă vă propun pentru o clipă, ca să intuim în ce măsură sîntem noi înșine modelați de ceea ce el a fost, această propoziție înspăimîntătoare, pe care vă rog ca imediat s-o și uitați: cum ar fi astăzi ființa noastră adîncă, a noastră a tuturor, dacă Eminescu n-ar fi existat?

Livius CIOCÂRLIE

orizont arădean

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU
COMITETUL DE CULTURĂ ŞI EDUCAŢIE SOCIALISTĂ ARAD
ŞI CENACLUL DIN ARAD AL UNIUNII SCRIITORILOR

PREZENŢA ARĂDEANĂ

A aduce în discuţie prezenţa Poetului în oraşul nostru înseamnă a rememora o „pagină“ de admirabil militantism din istoria mişcării teatrale arădene, şi anume, turneul primului ansamblu teatral român care a susţinut reprezentanţii în Transilvania, turneul lui Mihail Pascaly, ce a dobîndit prestigiul unei autentice sărbători naţionale. Trupa lui Pascaly a susţinut şapte spectacole la Arad, conform programului stabilit cu oficialităţile oraşului, şi încă două spectacole la cererea publicului, în perioada 1—27 august 1868, spectacole larg comentate în presa vremii.

Un public numeros care întrecea mult numărul de locuri, venit şi din satele împrejmuitoare, a înconjurât teatrul cu birje şi căruţe, luînd cu asalt sala, aşteptînd, cei nenorocoşi, altă şansă — toată suflarea vroia să audă întîia dată răsunînd pe scenă „limba noastră dulce şi sonoră“ („Familia“, nr. 26 din 4 august 1868).

Spectacolele cu piesele „Doi profesori procopsiţi şi neprocopsiţi“, „Mihai Viteazul după bătălia de la Călugăreni“, „Poetul romantic“, „Voinicios dor fricos“, „Strengarul din Paris“ şi „Orbul şi nebuna“ au avut un „succes răsunător“ iar publicul „a tixit teatrul în fiecare colţişor“ („Alföld“, nr. 186 din 12 august 1868). Ce rol a avut tînărul Eminescu în acest turneu, nu putem şti cu exactitate. Faptul că se află trecut pe afiş, dar nu e consemnat în cronicile dramatice înseamnă că el interpreta roluri episodice sau îndeplinea funcţia de sufleur. Iosif Vulcan — mentorul „Familiei“ şi cel care-l debutase pe tînărul gimnazist cu „De-aş avea“, venise anume la Arad spre a vedea întîia dată un teatru românesc. E greu de precizat cînd şi unde a avut loc întîlnirea dintre Iosif Vulcan şi Mihai Eminescu. Cercetătorul V. Vartolomei este de părere că l-a zărit din „culise“ pe Eminescu. G. Călinescu, în „Viaţa lui Eminescu“, arată că „poetul

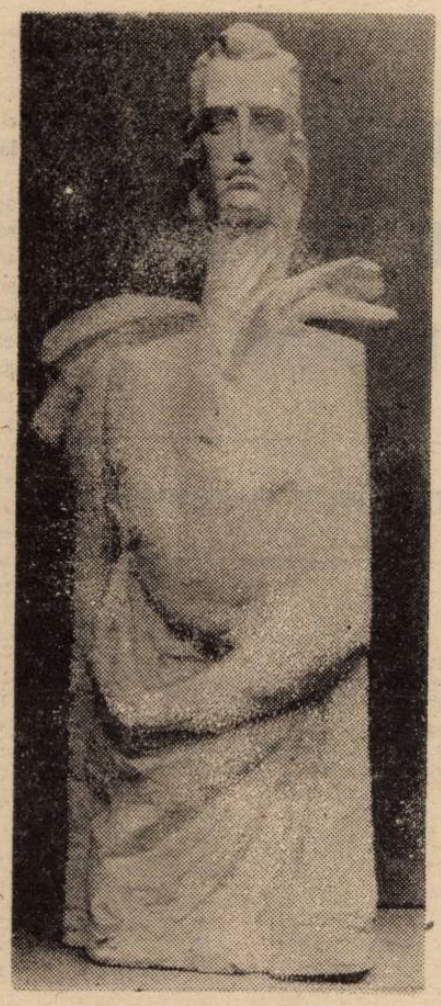

Bust de EMIL VITROEL

şedea în cuşca sufleurului... şi fuma în pauză, tihnit din pipă“. Este posibil ca la urcarea pe scenă Iosif Vulcan să-i fi zărit pe viitorul mare poet în cuşca de sufleur, dar mai posibilă pare opinia profesorului Ion Iliescu — cele două personalităţi proteice ale culturii noastre s-au întîlnit înainte de desfăşurarea spectacolului menţionat. Iosif Vulcan precizează, în „Suvenirile de călătorie“, că îndată după venirea la Arad: „trăsei la hotelul Vas şi peste o jumătate de oră ieşii la preumblare. Nu peste mult timp întîlnii pe un amic al meu cu care numaidecît mersei a vizita pe domnul Pascaly“. Să fi fost oare acest amic Mihai Eminescu? Sau poate poetul s-a numărat printre aceşi „mai mulţi oaspeţi ce s-au adunat“ în casa lui Ion Popovici Desseanu, unde locuia Pascaly, şi cu care „petrecurăm timpul pînă seara în conversări interesante“. La cină, Iosif Vulcan află „o mulţime de cunoscuţi“. Este aproape imposibil ca printre oaspeţii veniţi să-l întîlnească pe redactorul „Familiei“, să nu se fi aflat şi Mihai Eminescu. Cum ar fi putut aştepta poetul doar ora spectacolului, ştiind că în timpul acestuia nu poate conversa, avînd, desigur, îndeletniciri precise?

În cele trei zile de şedere la Arad, Iosif Vulcan a discutat — aşa după cum însuşi mărturiseşte — probema fierbinte a teatrului românesc din Transilvania, problemă ce l-a interesat în mod deosebit şi pe Eminescu. De altfel, acesta şi-a exprimat în repetate rînduri optiunea pentru un teatru care trebuie „întîi să folosească şi apoi să placă“, pentru un teatru cu înalte virtuţi educative.

Lizica MIHUŢ

LA TEI

Trecut-au anii ca nouri lungi pe şesuri“ şi numărîndu-i, iată, împlinitu-s-au o sută de cînd Eminescu a trecut la rîndu-i în teiul cel mai nalt al limbii române — poezia, nouă neremânîndu-ne altceva decît să-i ascultăm, troieniţi de florile-i aromite, glasul cel veşnic viu. Pădurea noastră cea dintotdeauna are mulţime de copaci mîndri; dintre toţi, poetul a ales teiul pentru nemurirea-i şi la el cuvine-se să cătăm, acum, drept şi smerit, acum şi mereu. Cum altfel, cînd coroana-i a fost leagănul domnesc şi neasemuit al limbii în care ne rostim?

„Privind“ la „zilele de-aur a scripturilor române“ şi „văzînd“ poeţii de dinaintea lui „ce-au scris o limbă ca un fagure de miere“, Eminescu a ales un loc ferice „Unde-isvorul cel în vrajă“ grăia doar pentru aleşi, „Lîngă teiul nalt şi vechiu“, adică. Şi a cutezat a „turna în formă nouă limba veche şi'nţeleaptă“, ctitorindu-ne poezia; nouă atunci şi aşa rămasă, căci ea nu mai poate cunoaşte îmbătrînirea. Teiul o ridică spre cerul omenirii, o ninge, asupră-ne, ţinînd-o vie în fîntîna trunchiului cu seve de-a pururi june.

Eminescu ne e viu, Eminescu ne e teiul sfînt, copac şi fîntînă, înălţare şi profunzime. În fiecare început de vară dulcele corn sună numai pentru el...

...Şi atunci, vezi cum din trunchi se desprinde un tînăr cu „Flori de teiu în păru-i negru“...

Florin BĂNESCU

EMINESCU

Dacă Eminescu n-ar fi existat —
aşa cum încă tulburaţi îl cunoaştem —
atunci ar fi fost oricum inventat
nu de-un Iosif Vulcan
în vreo „Familie“
din această parte de lume,
ci de însăşi limba română,
această mezină,
mai mult Cenuşăreasă între surori.

Eminescu e clipa cea repede
cînd vălul cernit —
ca-n basm — i-a căzut
de pe faţă.

Cine-a văzut-o,
cine-a văzut-o,
şi-a căpătat a doua oară
văzul.

Vasile DAN

UN AUTOGRAF EMINESCIAN?

În urmă cu doi ani, semnalam **Un posibil autograf inedit: M. Eminescu** („Orizont“, nr. 35/1987, p. 14); iată-ne acum în faţa unui alt posibil manuscris eminescian.

Într-o împrejurare nebănuită, prin intermediul elevei Raluca Josan, din cl. a VI-a B, de la Şcoala Nr. 5 Arad, am intrat în posesia unui **Album** de familie, păstrat de bunica sa, Veturia Nistor din Arad. **Albumul** provine de la părinţii Mariei Nistor (soacra Veturiei Nistor) din Focşani, şi ai lui Ionel Ionescu, croitor, care la 1949 locuia în Bucureşti, pe Brezoianu. Paginile **Albumului,** îngălbenite de vreme şi unele deteriorate, sînt scrise, în marea lor majoritate, cu cerneală violetă, iar cîteva cu cerneală neagră. Ele cuprind reflecţii despre libertate, tiranie, geniu, amiciţie ori diferite amintiri şi meditaţii; altele au cuvinte extrase „din dicţionarul societăţii de azi“: amorul, averea, banul, cinstea etc., fiind semnate de: V.V. Sion, Vasiliu, G.M. Cristofor, C. Nicolau, A. Nedelcu şi scrise între anii 1884—1918, la Focşani, Bîrlad, Iaşi şi Bucureşti. Interesantă ni se pare strofa următoare, semnată de Cealumschi şi datată: Bucureşti, 1888, octombrie 3/15: „Tinere, cînd de-o scînteie s-o aprinde a ta simţire / Nu lăsa să te orbească nebunatica iubire / Şi, cînd inima amorul ţi-o cuprinde cu de-a sila / Recitind pe Eminescu, te gîndeşte la Dalila“.

La pagina 32 şi următoarea din **Album,** apare un fragment din poezia **Dalila,** semnată de M. Eminescu, pe care îl reproducem pentru a-l putea compara cu variantele publicate de Perpessicius. Se ştie că poezia a fost scrisă, purtînd acest titlu, în 1879-80 şi că un fragment de cincizeci şi cinci de versuri a fost publicat, la 1 ianuarie 1886, în Epoca ilustrată“, iar în întregime, cu titlul **Scrisoarea V,** a apărut în „Convorbiri literare, la 1 februarie 1890: „Biblia ne povesteşte de Samson, cum că muierea / Cînd dormea, tăindu-i părul, i-a tăiat toată puterea / De l'au prins apoi duşmanii, l'au legat şi i-au scos ochii, / Ca dovadă de ce suflet sta în pieptul unei rochii... / Tinere ce beat de visuri urmăreşti vre o femee / Pe cînd luna, scut de aur, străluceşte prin alee / Şi pătează umbra verde cu misterioase dungi, / Nu uita că Doamna are minte scurtă, haine lungi. / Pe cînd luna varsă farmec peste ea ca peste streşini / Tu îi dai ce e al lumii şi îţi vine ca să leşini / De beţia'ncîntătoare, unui mîndru vis de vară / Care'n tine se petrece... Ia întreab-o, şi uşoară / O să'ţi spue de panglice, de cătei, pisici şi mode / Pe cînd inima ta bate ritmul sfînt al unei ode... / Cînd cochetă de-al tău umăr ţi se reazemă copila, / Dac'un demon ai în suflet te gîndeşte la Dalila. // E frumoasă se'nţelege... ca copiii... are haz / Şi cînd rîde face încă şi gropiţe în obraz, / Şi gropiţe face-n unghiul ucigaşei sale guri / Şi la degetele mîinii şi la orice'ncheieturi / Nu e mică, nu e mare, nu'i subţire ci'mplinită, / În cît ai ce strînge-n braţe — numai bună de iubită / Tot ce-ar zice i se cade, tot ce-ar face'i şade bine / Şi o prinde orice lucru căci aşa se şi cuvine / Dacă vorba'i e plăcută şi tăcerea'i încă place, /Vorba zice: „fugi încolo“, rîsul zice: „vino'ncoace!“ / Umblă... par-că amintindu-şi vre-un cântec alintată / Pare că i-ar fi tot lene şi s'ar cere sărutată... / Să se-nalţe din călcîie, să ţi-ajungă păn'la gură / Dăruind c'o sărutare acea tainică căldură, / Ce n'o are de cât numai sufletul unei femei... / Câtă fericire crezi c'ai găsi în braţul ei! / Te-ai înseninа văzîndu-i rumeneа din obraji... / Ea cu toane, o crăiasă, iar tu tînăr ca un paj! / Şi adînc privind în ochi-i ţi-ar părea cum să înveţi / Cum viaţa preţ să aibă şi cum moartea s'aibă preţ, / Şi înveninat de-o dulce şi fermecătoare jale / Ai vedea în ea, crăiasa lumilor gîndurilor tale / Aşa că închipuindu'ţi lăcrămoasele ei gene / Ţi-ar părea mai mîndră de cât Venus Anadjomene, / Şi în caosul uitării, ori cum orele alerge, / Ea, din ce în ce mai dragă, ţi-ar cădea pe zi ce merge // Ce iluzii! Nu'nţelegi tu din a ei căutătură / Că deprinderea, grimasa este zîmbetul pe gură, / Că întreaga'i frumuseţe e în lume de prisos / Şi că sufletul şi'l pierde fără de nici un folos? / În zadar boltita liră ce din şeapte coarde sună / Tînguirea ta de moarte în cadenţele'i adună, / În zadar în ochi aveavei umbre mîndre din poveşti / Precum iarna se aşează flori de ghiaţă pe ferești. / Ea nici poate să'nţeleagă că nu tu o vreai... Că'n tine / E un demon ce'nsetează după dulcile'i lumine, / C'acel demon plînge, rîde, neputînd s'auză plînsu-ţi / Că o vrea... spre-a se'nţelege, în sfîrşit, pe sine însuşi!“.

Înaintea **Dalilei,** la paginile 30 şi 31 ale **Albumului,** se află manuscrisul autograf al poeziei **Cugetări** de Al. Vlahuţă, datat: 10 dec. 1885, Bucureşti. Pe pagina 33 se află manuscrisul autograf al poeziei **Lui X** de Veronica Micle, datat: 28 august (probabil, 1886), ceea ce rezultă că M. Eminescu ar fi putut scrie acest fragment, într-una din clipele lui de luciditate dintre aceste două date.

Intervenţia de faţă are drept scop doar semnalarea unui posibil manuscris eminescian autograf inedit, care se cere cercetat şi configurat.

Iulian NEGRILĂ

PUBLICISTICA EMINESCIANĂ

Prin editarea publicisticii, se rotunjește imaginea **scriitorului complet** care este Eminescu. Ea nu-l eclipsează pe poet, nu-i pune în umbră activitatea poetică ci, dimpotrivă, are darul să fixeze, mai clar și în cadre complete, chipul geniului pe care Eminescu l-a întruchipat.

Primele opt volume din Ediția națională (ediție critică întemeiată de Perpessicius) cuprinde opera beletristică (poezie, proză literară, teatru). Cu volumul IX (1980) a început editarea publicisticii, programată în trei volume, după cum reiese din cîteva „Lămuriri"... și anume — vol. IX (anii 1870-1877), vol. X (1877-1880), vol. XI (1881-1889). Ca și în cazul celorlalte secțiuni din creația eminesciană, care s-au dovedit mai vaste decît s-a prevăzut inițial, nici publicistica eminesciană n-a putut fi editată doar în trei volume. Au apărut pînă acum — vol. IX (cuprinde articole din **Albina, Familia, Federațiunea, Convorbiri literare, Curierul de Iași**), vol. XI (1984) — cuprinde publicistica de la **Timpul** din perioada 17 februarie — 31 decembrie 1880, vol. XII (1985) — include publicistica de la același ziar din intervalul 1 ianuarie — 31 decembrie 1881, iar vol. XIII — articolele din **Timpul, România liberă, Fîntîna Blanduziei** dintre anii 1882—1883, 1888—1889.

Volumul IX se deschide cu un amplu studiu despre **publicistica lui M. Eminescu** semnat de Al. Oprea inclus, apoi, în cartea **În căutarea lui Eminescu gazetarul** (1983). Celelalte volume beneficiază de studiile lui D. Vatamaniuc, care, de altfel, a scris și o valoroasă carte despre **Publicistica lui Eminescu** (1985). Bănuim că este o primă parte dintr-o lucrare mai amplă, deoarece se oprește la publicistica din 1877. Eminescu a fost un strălucit publicist, un inegalabil polemist și întreaga sa publicistică îl descoperă pe scriitorul preocupat de problemele esențiale ale vremii sale. Publicistica lui Eminescu dovedește o profundă cunoaștere a problemelor esențiale ale vremii sale. Publicistica eminesciană arată o amănunțită cunoaștere a problemelor discutate, un larg orizont cultural și politic, o fundamentare filozofică a chestiunilor în discuție. La numai douăzeci de ani, tînărul poet scrie articole, vădind o deosebită maturitate în gîndire, despre problema românilor din Transilvania. „În unire e tăria", „Să facem un congres", „Echilibrul" sînt articole ce denotă o adîncă gîndire, integrată într-o viziune accentuat organicistă asupra istoriei. Eminescu nu s-a îndepărtat niciodată de problemele Transilvaniei, chiar dacă alte părți din țară vor intra sub pana sclipitorului publicist și chiar dacă alte probleme și evenimente îi vor reține mai tîrziu atenția.

Bun cunoscător al periodicelor la care a colaborat Eminescu, D. Vatamaniuc le-a cercetat atent, minuțios, făcînd comparații cu texte din alte publicații pentru a stabili paternitatea articolelor. Dificultăți mari, învinse printr-o muncă perseverentă și tenace, a ridicat colaborarea la **Curierul de Iași**, atît în ce privește stabilirea exactă a perioadei, cît mai ales paternitatea textelor, avînd în vedere că, în majoritatea cazurilor, lipsește semnătura. Partea cea mai amplă a publicisticii eminesciene o constituie colaborarea la **Timpul**, în a cărui redacție vine în octombrie 1877. Între februarie 1880 — decembrie 1881 a fost redactor șef al cotidianului bucureștean, funcție în care scria articolele de fond, „editorialele de orientare politică", selecționa celelalte materiale. Eminescu a deschis coloanele ziarului nu numai scrierilor literare, ci și unor studii științifice. Prin întreaga sa activitate publicistică, Eminescu a dovedit același geniu care i-a animat și înnobilat creația poetică, pentru că a ars cu aceeași forță a ființei sale creatoare în tot ce a scris.

Alexandru RUJA

„EMINESCU S-A IDENTIFICAT PRIN GENIUL SĂU CU ȚARA ȘI POPORUL ROMÂN"

Cu cercetătorul și istoricul literar DIMITRIE VATAMANIUC

— Stimate Dimitrie Vatamaniuc, sîntem în anul Centenar Eminescu ; a apărut volumul al XVI-lea din ediția națională. În ce stadiu se găsește, de fapt, ediția ? Vor apare celelalte volume în acest an, scurtînd timpul prevăzut de Perpessicius în celebra sa scrisoare către editorul de la anul 2000 ?

— Cînd întreținem acest dialog (20 ma 1989) pregătim pentru tipar **Opere XV. Fragmentarium**, cu care se încheie ediția națională. Am tipărit volumele pe măsura elaborării și nu în succesiunea numerotării lor.

— În calitate de coordonator al colectivului pe care îl conduceți, ce sentimente îl încearcă pe „editorul integral" în această situație ?

— Sînt mîhnit cînd constat, că, găsesc, cu toate strădaniile, la recitirea textului tipărit, greșeli de tipar care mi-au scăpat. Bunele mele intenții nu se realizează întotdeauna. Materialul ilustrativ la **Opere XVI. Corespondența** nu a ieșit cum doream. Acest material este chemat să ilustreze o serie de situații particulare în corespondența poetului (text de Eminescu semnat de alții, text de alții semnat de Eminescu, text de Eminescu nesemnat).

— În fapt, de cînd datează preocupările dumneavoastră pentru Eminescu și cum s-au născut ele ?

— M-am apropiat de opera lui Eminescu în etape succesive, în cursul a mai multe decenii. Elev la școala medie, l-am avut profesor pe Laurențiu Tomoiagă, traducător al lui Eminescu în germană, care întreținea în rîndul școlarilor cultul pentru poetul nostru național. La Universitatea din Cluj, unde mi-am făcut studiile, am audiat cursurile lui Dimitrie Popovici despre Eminescu. La Institutul de istorie literară și folclor, de sub conducerea lui G. Călinescu, cu care mi-am pregătit și trecut doctoratul, am asistat la reelaborarea monografiei sale **Opera lui Mihai Eminescu**, întîia mare deschidere în universul eminescian. În monografia mea **Ioan Slavici și lumea prin care a trecut**, din 1968, prezint, în paralel, prozatorul și poetul. Am trecut astfel de la situația de auditor la cea de comentator al vieții și operei eminesciene.

— Ediția națională, ediția tezaur, a presupus muncă, pasiune, devotament, sacrificiu. Evident, și satisfacția împlinirii muncii. Dar cred că și multe greutăți. Care au fost marile dificultăți în alcătuirea acestei ediții ?

— Dificultățile sînt de mai multe categorii. Descifrarea manuscriselor și stabilirea filiației textelor reclamă competență și muncă stăruitoare. Eminescu are o grafie extrem de variată, ce merge de la scrisul artistic la aruncări pe hîrtie în fuga condeiului și a creionului. În această din urmă situație se găsesc în special notele de curs luate la universitățile din Viena și Berlin. După donarea lor Academiei Române, în 1902, manuscrisele eminesciene au fost legate în caiete miscelanee și aceleași texte se află dispersate în mai multe din aceste caiete. Trecînd la publicistică, aici dificultățile sînt de altă natură. Eminescu nu-și semnează articolele, cum era în practica vremii, și stabilirea paternității ridică dificultăți considerabile și este o operație de cea mai mare răspundere. Se alătură la acestea și uzura atît a manuscriselor, cît și a publicațiilor la care colaborează Eminescu.

— Cum ați procedat la alcătuirea ediției ? Au fost copiate manuscrisele, apoi dactilografiate ? Ce modalități ați folosit pentru a pătrunde în labirintul operei eminesciene ?

— Manuscrisele au fost descifrate în cursul anilor, pe parcursul elaborării ediției, dactilografiate și confruntate din nou cu textul din caietele eminesciene. Articolele din presă au fost și ele copiate de mînă, dactilografiate și confruntate cu sursa primară. Țin să subliniez că tot ce se vede în cele 10 volume elaborate de colectivul meu este copiat de mînă. Nu am preluat nimic din edițiile anterioare, ci am mers direct la surse. Noi restabilim textul și nu facem polemică cu editorii anteriori.

— Ce credeți dumneavoastră că înseamnă responsabilitatea față de Eminescu ?

— Editarea textelor eminesciene în ediția națională în integralitatea lor. Ediție tezaur, ea trebuie să servească, prin integralitate și acuratețe, celorlalte ediții de alt tip.

— Generații de-a rîndul caută să descifreze tainele valorilor creației eminesciene, mereu mai vie și actuală. În ce constă actualitatea lui Eminescu ?

— Eminescu s-a identificat prin geniul său cu țara și poporul român pînă la sacrificiul de sine și a rostit în scrisul său adevărurile fundamentale și permanente despre destinul acestei țări și acestui popor. Așa se explică faptul că fiecare generație se descoperă în scrisul său.

— Ce rol acordați Transilvaniei în formarea profilului de scriitor complex care este Eminescu ?

— Străbunii lui Eminescu coboară din Transilvania și se stabilesc în Bucovina. Poetul își face studiile în Bucovina și la Viena, în cercul studenților transilvăneni și întreține la Iași prietenie cu Miron Pompiliu, din părțile bihorene, iar la București face parte din Societatea „Carpați", formată din transilvăneni. Prietenul cel mai apropiat a' lui Eminescu este Ioan Slavici, din Șiria Aradului. Viziunea din opera eminesciană asupra spațiului geografic românesc este cea înfăptuită prin marele act al Unirii din 1918. Transilvania ocupă în această viziune din opera eminesciană un loc central. Problema aceasta formează și obiectul unei cărți a mea de la Editura „Dacia" din Cluj-Napoca.

Desen de Vasile Pintea

— În 1985 ați publicat volumul Publicistica lui Eminescu 1870—1877 (la Editura „Junimea" din Iași). Care este valoarea publicisticii în contextul operei eminesciene ?

— Problema aceasta a soluționat-o G. Călinescu, care arată că proza sa politică nu stă cu nimic mai prejos decît poezia sa.

— În ce măsură editarea integrală a publicisticii eminesciene va conduce la o reevaluare a creației eminesciene?

— Considerată parte integrantă a operei lui Eminescu, publicistica vine să ilustreze complexitatea acesteia și să demonstreze **organicitatea** scrisului său. Separarea în genuri (poezie, proză, dramaturgie, publicistică) rezultă din nevoi didactice. Eminescu este unul și același, indiferent dacă scrie în versuri sau în proză. A venit vremea să-l privim în totalitatea scrisului său.

— Ați afirmat în „Prefața" unei cărți (Eminescu, Editura „Minerva", 1988) că manuscrisele oferă un spectacol unic în literatura noastră pentru urmărirea procesului creator în opera unui mare scriitor. De ce ?

— Am în vedere faptul că pentru cea mai mare parte a scrierilor literare și chiar a unor articole politice se păstrează în manuscrise toate **vîrstele** scrierii respective, pînă la forma definitivă. S-ar putea întocmi chiar monografii pentru o mare parte a acestor scrieri, pornind de la primele rînduri ternute pe hîrtie și parcurgînd toate **vîrstele** procesului de elaborare, unele din ele foarte îndepărtate în timp, pînă la forma definitivă. Nu am cunoștință de-o altă situație asemănătoare în literatura noastră.

— De ce considerați manuscrisele ca un „jurnal" al formării intelectuale și al lărgirii orizontului său științific ?

— Eminescu consemnează în manuscrise, pe tot parcursul scurtei sale existențe pămîntene, reflecții personale, note de curs, face transcrieri și traduceri. Aceste texte permit să constituim biografia formării intelectuale și a lărgirii orizontului său științific. Este un „jurnal ipotetic", însă bazat pe textele din manuscrise. Nu a fost în intenția poetului să lase posterității un „jurnal" destinat publicității.

— În ce măsură manuscrisele eminesciene se prezintă ca un laborator de creație ?

— Manuscrisele permit, cum am arătat mai înainte, să urmărim **vîrstele** în timp ale scrierilor sale. Pentru unele poezii avea, de pildă, zeci de asemenea **vîrste**, pe care editorii le numesc **variante**. La Eminescu aceste **variante** reprezintă, adesea, reelaborări care merg pînă la investirea textului cu un statut independent. Manuscrisele eminesciene oferă și sub acest aspect un spectacol unic în literatura noastră.

— Ce credeți că ar trebui întreprins pentru ca opera poetului nostru național să fie mai bine cunoscută și în alte țări ?

— Calea principală o constituie traducerile bune, făcute în limbile de circulație universală. Selecționarea textelor se impune însă să fie făcută în funcție de țara căreia ne adresăm. Trimiterea peste hotare a unor expoziții realizate cu grijă în ce privește materialul ilustrativ și cu o tehnică superioară. O contribuție importantă pot aduce reprezentanțele noastre diplomatice și lectoratele din străinătate.

— Vă mulțumesc.

Convorbire realizată de
Alexandru RUJA

plastică

UN SPIRIT CĂUTĂTOR

Din îndeletnicirile, atît de vii, de scenograf, decorator, fotograf, designer și grafician, de care uzează, cu dezinvoltură și credință, Emil-Florin Grama, descoperim pe artistul preocupat de varii domenii ale artei scenice : fie operă, fie teatru, fie spectacol muzical. Implicarea se face cu o simplicitate derutantă. Aici, decorul unei opere, colo, al unei piese, dincolo, afișul-simbol al unui concert sau al unui concurs de romanțe. Spirit viu și multiplu înzestrat pentru a descoperi vizualul scenic, mișcarea, spațiul de joc, drama, spre a-i da viață, prin virtuțile unui decor, o fotografie sau un afiș, Emil-Florin Grama impresionează tocmai prin această paletă largă de preocupări, prin care este solicitată și fantezia sa artistică și mîna de grafician, de pictor, desenator sau fotograf. Dar acolo unde îl descoperim original și integral înfăptuit pe artist este în arta scenografică. Decorurile lui Emil-Florin Grama, vreau să zic schițele expuse în sala de la Casa universitară, pun în lumină expresia sintetică a unei viziuni personale asupra spectacolului, a scenei, în genere, a artei teatrale în mod special. Decorurile sale emană acea sinceră adeziune la simbolul-idee al piesei, al textului dramatic, investit de artist cu o extraordinară forță a expresiei și a triumfului unei metafore plastice. Copacul sterp, îngrădit cu sîrmă ghimpată și copacul înflorit, cu sîrmele date la pămînt, două ipostaze scenice ale „Cocorilor" lui Tudor Popescu, se revendică de la alegoria războiului și a păcii. Colivia de sîrmă, agățată parcă în văzduh, în care se petrece „Noaptea furtunoasă", este viziunea însăși a coliviei familiale, mic burgheze, din care nu se iese și în care are loc zbuciumul steril al coanei Veta și al lui Chiriac. Coloșii de piatră care străjuiesc scena din „Regele Burebista", ne transpun în timpul imemorial, ne dau sentimentul vechimii planetei și al unui neam robust, cu însemnele unui mare stat antic. Peisajul invadînd casa din „Sonata fantomelor" a lui Strindberg sau interiorul de piatră și lemn, cu ascunzișuri obscure și firide misterioase, din „Cneazul Igor", sau insula suspendată sub spațiul ceresc, în care are loc desfășurarea spiritului scientist și al căutării ființei, din „Diacul" de Constantin Manolescu sînt dovezile peremtorii ale unei arte a scenei ce, pornind de la virtuțile textului, găsește în decorurile înseși, în elementele ei componente, substanța ideatică, semnele vizuale șocante și profunde care pot colabora la actul teatral, la pregnanța textului și la coloratura jocului actorilor, conferindu-le un plus de autenticitate, de adevăr scenic. Decorurile lui Grama au fiecare o viață independentă de text, regie, actor, ele trăiesc în sine, creații libere, spontane, ceea ce e o dovadă a puternicei personalități a creatorului lor, ce le-a inoculat pecetea originalității și a temperamentului său de om al paletei, dar și de om al scenei. Căci acesta este sentimentul cu care rămîin, pînă la urmă, parcurgînd expoziția lui Grama : că el este un original slujbaș al scenei. Un împătimit slujitor al ei, în manifestări, mai ample sau modeste. Un om și un artist generos cu cei care îi solicită arta. La un cămin cultural, la o casă de cultură, la o echipă studențească, o scenă a unui teatru popular sau la un teatru profesionist de anvergură, pensula, penița sau creionul artistului se simt îndatorate, solicitate. El este cel care, profitînd de virtuțile varii cu care a fost înzestrat, se simte întotdeauna dator să răspundă, cu credință, prin arta sa, celor care au nevoie de ea. Astfel s-au născut decorurile, afișele, costumele sau seturile sale de fotografii. Din această prea plină dăruire și sete de cunoaștere a actului artistic sincer s-au închegat toate acestea, înălțînd, în fața noastră, prin ele însele, o personalitate complexă și necesară urbei noastre, în manifestările ei de artă, în care Emil-Florin Grama, la ora de față, e un ferment și un spirit căutător.

Ion ARIEȘANU

VOCAȚIA VALORII

● Federația Română de Judo, prin prof. Anton Muraru, secretar responsabil al F.R. de Judo, a acordat „Diploma de merit" pentru contribuția adusă în organizarea competiției sportive naționale „DACIADA", lui A. S. „PIONIERUL" Timișoara, secția de judo, prof. Ștefan Doncea, posesor al centurii negre Dan 3 și altor profesori, tot atît de merituoși, de la Casele Pionierilor și Șoimilor Patriei.

● Școala timișoreană de judo se bucură de veritabile talente care sînt așteptate să se afirme și în continuare în marile competiții sportive internaționale, cu rezultate de prestigiu. Profesorul Ștefan Doncea, de la C.P.Ș.P. Timișoara, a promovat pionieri judoka campioni și medaliați cu aur, în eșaloane superioare și la Cluburi sportive școlare din Timișoara, București și la lotul național și olimpic.

● Mihai Cioc, descoperit la Casa Pionierilor și Șoimilor Patriei Turnu Măgurele, unde a început să practice frumoasa disciplină sportivă judo, campion al Europei, multiplu medaliat la Campionatele Europene, Campionatele Mondiale, Campionatele Mondiale Universitare, Jocurile Olimpice, a fost acela care, la finala pe țară a Campionatului republican de judo, la copii I și II 26—28 mai 1989, la Bușteni, la festivitatea de premiere a înmînat tricourile de campioni și medaliile de aur, argint și bronz, sportivilor fruntași urîndu-le din toată inima să-i urmeze exemplul și pe plan internațional.

A. I.

fanion

ZBOR DEASUPRA UNUI CUIB CU CUPE

Cine nu știe că AC Milan mai are în cuibușor încă două cupe ale campionilor va afla acest (dublu) amănunt din cele ce urmează. Prima oară, evenimentul a avut loc la Londra, în 1963, cînd rossonerii i-au învins pe cei de la Benfica, în ciuda faptului că în echipa lusitană activa celebrul Eusebio. El, de altfel, a și înscris, dar „mercenarul" Altafini (Uruguay) a reușit acest lucru de două ori. În 1969, cînd au cîștigat a doua oară CCE, italienii au terminat cu un categoric 4—1 în fața lui Ajax, unde juca, între alțiași, și Cruyff. Toate astea se cam cunosc și le-am evocat pentru că îmi servesc la ilustrarea titlului evocat în titlu, pentru că și în 1969, în cuibul milanez, decisiv a cîntat un cuc, o pasăre străină : cel mai bun libero al Europei la ora aceea, vest-germanul Schnellinger. Iar în ce privește legătura cu marele Ajax, un bun interpret ar putea extrage cele mai spectaculoase concluzii pornind doar de la un amănunt aparent insignifiant : Marco van Basten, în 1987, mai precis la 13 mai, cîștiga, la Atena, Cupa Campionilor pentru Ajax, în fața lui Lokomotiv Leipzig, cînd a semnat golul victoriei. Alături de el se afla Rijkaard, iar pe banca tehnică nimeni altul decît ex-pierzătorul din '69 Cruyff, actualmente la Barcelona. După obținerea cupei sus-evocate, Marco (fiul lui Joop, născut la 30 octombrie 1964, 1,84 m) a plecat la Milan pentru ca, înaintea finalei cu Steaua, zvonurile să fie tot mai persistente — a semnat pentru Barcelona unde se află fostul lui antrenor, Cruyff. Ba, mai mult, tot înaintea meciului cu Steaua, se discuta tot mai aprins despre aducerea lui Cruyff ca antrenor la Milan, știut fiind că relațiile lui Sacchi cu Berlusconi au traversat o perioadă de criză în ianuarie curent, cînd Arrigo ar fi urmat să fie demis. Vă dați seama prin ce vitraliu portocaliu s-ar uita fotbalul italian dacă s-ar olandiza într-o așa manieră ! Dar, mai mult ca sigur, triunghiul isoscel al cîștigătorilor de cupă, deocamdată, nu se va închide și, deci Barcelona a făcut doar primul pas, prin venirea lui Cruyff. Creșterea sa în înălțime nu a prevăzut cîștigarea trofeului de către Milan, scăpată, ca prin minune, dintr-o ceață iugoslavă.

P.S. (V. Eindhoven). La 15 ani, Marco van Basten a fost ținutit la pat, vreme de nouă luni, din cauza unei febre pernicioase. În cîteva săptămîni a crescut nu mai puțin de... 30 de centimetri.

Marcel TOLCEA

aqua-forte

● **Cel care nu este impresionat de o pajiște frumoasă, de susurul izvoarelor sau de cîntecul matinal al păsărelelor, zadarnic mai admiră tabloul unui pictor celebru !**

● **Unii pun performanțele și succesele pe seama aptitudinilor, alții pe seama sîrguinței. Dacă acestea se întîlnesc în aceeași persoană, dispare motivul discuțiilor.**

● **Persoană și personalitate au rădăcina comună, roadele însă le deosebesc.**

● **Unii termină școala, alții termină cu ea.**

● **Comoditatea — dacă este „cultivată" — duce la lene. Drumul înapoi însă nu este asigurat.**

Ion DRĂGAN

„ÎNALT ONOR SUB FLAMURI DE EROI"

Înmănunchind 118 poeme aparținînd a 65 de autori, structurate după cum urmează : „Înalt onor sub flamuri de eroi" (43), „Partidului, în ev de împlinire" (46) și „Ostașul poartă țara în suflet și-n privire" (29), volumul colectiv sugestiv intitulat **„Înalt onor sub flamuri de eroi"** (Ed. Militară, 1988), este expresia vie a unor sincere sentimente față de conducători, patrie, partid și popor. După cum se subliniază în subsolul primei file : **„Poeziile din acest volum omagial au fost selectate din creațiile cele mai reprezentative ale membrilor cenaclurilor militare de pe lîngă casele armatei, unitățile și instituțiile militare de învățămînt. O parte din multitudinea creațiilor lirice ce au căpătat contur sub impulsul generos al Festivalului național „Cîntarea României". Autorii lor sînt ostași cu și fără uniformă, reuniți sub semnul poeziei și al dragostei de țară".**

Memorabile și mobilizatoare totodată sînt cuvintele înscrise cu litere de foc în preambulul antologiei : „În cuget și simțire cu întregul popor, ostașii patriei încolonați sub drapelul tricolor aduc, în zilele sărbătorești de ianuarie, omagiul lor fierbinte comandantului suprem, marelui fiu al patriei, erou între eroii neamului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** inspiratorul și ctitorul victoriilor noastre socialiste, tovarășei **ELENA CEAUȘESCU,** ilustră personalitate și savant de renume mondial". Dintre autori, mai cunoscuți sînt Geo Ciolcan (prezent cu versuri în „Luceafărul" și „România literară"), Leca Crișovan (în „Orizont") și Mircea M. Pop (în „Orizont", „Familia", „Steaua", „Tribuna").

La inspiratele versuri se mai adaugă apoi frumoasa prezentare grafică, însumînd reproduceri după picturi de Constantin Nițescu, Valentin Tănase și Eugen Palade. O culegere de versuri de o înaltă ținută artistică, ce se înscrie la loc de cinste în patrimoniul antologiilor de poezie patriotică contemporană.

P. MIRCEA

UN ALBASTRU INFINIT ?

top

Mick Jagger și-a cumpărat o insulă în Marea Nordului. Ei și ce-i cu asta ? veți spune dumneavoastră. Nu afirmă și Canetti : „Mereu omul se dorește altundeva" ? Așa că... Și-a dorit el (ea, vedeta) colea o insuliță și și-a cumpărat-o ! E adevărat, pe starul pop afacerea l-a costat un fleac, trei milioane de lire sterline. Și cînd te gîndești că insula n-are nici măcar palmieri ! Dar omul le știe pe ale sale : are insula lui, nu-l deranjează nimeni, poate pescui în voie, se poate odihni admirînd — nu-i așa — marea, marea de un albastru infinit. Aici e aici, stimați cititori. Privită de pe insula lui Mick, ca și din oricare altă parte, Marea Nordului nu mai e de mult albastră așa cum o știam din pliantele turistice. Culoarea ei este una plumburie, o culoare mohorîtă, greu de definit și cum ar putea fi altfel dacă, atenție, zilnic sînt deversate aci 10 000 tone de hidrocarburi ! Adăugați reziduurile nocive, sărurile, nitrații cărate din belșug de apele fluviilor ce se varsă în marea devenită un imens coș de gunoaie și veți avea imaginea dezolantă a peisajului. În ultimii 50 de ani, arată E. Bonnefous, s-au aruncat în mare mai multe deșeuri decît în cursul celor 20 de secole precedente. Dacă nu se vor lua măsuri, arată ecologii, poluarea de azi nu va reprezenta nimic în comparație cu cea de mîine căci, se știe, aceasta nu vizează marea numai sub aspect estetic. Recent, cu prilejul **Zilei internaționale a protecției mediului înconjurător** s-a arătat din nou că, grija pentru păstrarea naturii devine azi comandamentul de absolută prioritate. Semnalul de alarmă a devenit un strigăt în care, alături de glasurile viitorologilor, distingem și pe cele ale unor artiști îngrijorați de viitorul planetei. **„Apărînd natura omul îl apără pe om".** Afirmația lui J. Rostand ar fi putut constitui genericul marelui spectacol din New York, **„Our Common Future"** (Viitorul nostru comun) la care au participat artiști de pe toate meridianele. De curînd, J. Mitchell, Ringo Starr, M. Fleetwood, D. Gilmour și Brian Wilson au imprimat un disc cu sugestivul titlu **„The Spirit Of Ferest"**, sumele obținute din vînzarea acestuia urmînd să completeze fondul încă „subțire" al grupărilor ecologiste hotărîte să treacă urgent de la declarații la soluții practice cum ar fi de pildă, proiectul construirii unor complexe de epurare a apelor poluate ce atacă nemilos zestrea biologică marină. **Salvgardarea naturii — iată un obiectiv comun al omenirii al cărui efort, sperăm, va încununa sfîrșitul acestui mileniu.**

Petru UMANSCHI

sport

S-AU COPT GRÎNELE...

...și vara se cuibărește-n cîmpie, cum și în suflet e mai cald ; de-aș fi poet, aș cînta în vers vremea secerișului, aș dormi sub poale de spice amirosind a pîine și sudoare, a sudoare ieșită din pămînt, humus, apă și aer, și-aș sui cu gîndul pe-aripi de vis pînă-n spre soare, iar de-acolo aș privi cum se scurge vremea și cît de solemni sînt tractoriștii cu combinele lor, semănînd cu corăbii mișcătoare printr-a lanurilor unduire ; vara e, cu adevărat, cel mai frumos anotimp, pentru că îl parcurgem, apoi, de vine toamna, și negreșit va fi întocmai, vom crede la fel, niciînd altcum (de mă repet în stare, firesc ar fi, că și trăirile-s adesea întoarceri și reverii identice).

Deunăzi, cînd mă preumblam prin minunata noastră Capitală — ritm și intensitate demne de o metropolă —, cînd admiram noile-i podoabe, mi-a fost tare dor de holdele și liniștea cîmpiei, încît m-am simțit chemat, din adîncuri, de moșii scurși în rod și amintire, ca o pecete a țărînii și a bobului de grîu. Iute voi găsi vreme să pun urechea și inima lîngă-un braț de spice și-un strop de rouă plîns pe miriște. Voi simți, cum altădată, că vara ardem și noi, omul, ca para vieții — și ne coacem.

Altfel, toate bune, ca și noi. Prin fotbal, bate vîntul. Curînd, se pune punct și o luăm de la capăt : A, B, C. Pînă la toamnă, tot prin vară trecem...

Teodor BULZA

SEMNE EMINESCIENE

Eminescu și Viena

Berlin, capitala Republicii Democrate Germane. Palatul „Kommode" din Piața August Bebel. Impunătoarea clădire, care a fost cîndva Biblioteca Regală Prusacă, este astăzi sediul Arhivelor Universității Humboldt și al mai multor institute din componența aceleiași universități. Răsfoind cu atenție **Album civium Universitatis Literarie Berolinensis, 1864-1875**, la numărul matricol 547 (18 decembrie 1872) din cel de-al 63-lea an de rectorat, ne întîlnim cu geniul poeziei românești. Prospătul imatriculat în plin semestru de iarnă se numea „Mihael Eminescu", originar din „România", venit să studieze „filosofia", tatăl — „proprietar agricol", tînăr care nu frecventase „nici o altă universitate" (este știut că la Viena fusese înscris doar ca „ausserordentliche Hörer" și nu obținuse nici un fel de certificat universitar!). Ultima rubrică din dreptul aceluiași număr 547 —completată ulterior de un conștiincios funcționar prusac — ne informează succint că respectivul student a absolvit „cu bine" cele două semestre ale anului 1872/73 că a solicitat în acest sens un certificat care i s-a eliberat la 26 iulie 1873. Formalitățile legate de eliberarea acestui certificat **(Abgangs-Zeitung)** formează de fapt „dosarul Eminescu" din arhivele Universității berlineze (cf. și Stancu Ilin, **Mihai Eminescu. Documente berlineze**, în „Manuscriptum", nr. 1/1977, p. 144-146). Date despre Eminescu mai sînt consemnate însă și în **Amtliches Verzeichniss des Personals und der Studierenden der Königl. Friedrich — Wilhems — Universität zu Berlin — Auf das Sommerhalbjahr von Ostern bis Michaelis 1873** (Berlin, 1873, p. 8), unde e trecută și prima lui adresă de la Berlin: Albrechtstrasse 6. Strada mai există și astăzi, la o distanță de aproximativ zece minute față de Universitate. Pensiunea de atunci însă, „Bremer Hof", nu mai există. Mulțimea anilor și evenimentele ultimului război au schimbat imaginea și structura marii metropole europene. Amintirea lui Eminescu a rămas însă într-o Universitate în care se acordă și astăzi o deosebită importanță studiului filosofiei, istoriei și arheologiei, diciplinelor filologice, științelor economice, medicinei și stiintelor naturale.

În istoria literară românească persistă încă nelămuriri privind modalitatea prin care Eminescu s-a înscris ca student cu toate drepturile la Facultatea de Filosofie a Universității wilhelmine. Din „dosarul" de la Berlin reiese formal (!) că a fost imatriculat pe baza unui certificat de la gimnaziul din „Bottuschan" — România. A existat acest certificat sau Eminescu promisese că-l va prezenta ulterior? În orice caz, cularța funcționarului prusac de la imatriculări se poate explica și printr-o clauză prevăzută în capitolul VI, paragraful 2 din **Statutele Universității din Berlin** (valabile pentru perioada 1812—1879: „Cine dorește să fie imatriculat la Universitatea din Berlin (...) și este străin, trebuie să prezinte un certificat de bună conduită adus din țara de origine". Atît. A avut Eminescu un asemenea act? Probabil că a ars împreună cu alte mii de documente în primăvara lui 1945.

„Dosarul" ne relevă un student Eminescu plin de rîvnă, lipsit de orice observație de natură disciplinară sau de întîrziere a achitării taxelor, un student cu o bună frecvență la cursurile la care se înscrisese și cititor asiduu a numeroase cărți împrumutate fie de la Biblioteca Universității, fie de la Biblioteca Regală. Două adeverințe anexate la „dosar" certifică faptul că „studentul în filosofie" Eminescu a returnat întotdeauna la termen și intacte cărțile solicitate. Lucru știut: în aparența „dezordine" din existența sa, cartea a ocupat întotdeauna un loc demn de tot respectul!

Nemaiexistînd mulțimea tentațiilor de la Viena (la Universitatea din Berlin, în timpul lui Eminescu, numărul studenților români oscila doar între 11 și 15 !), poetul nostru —mai ales în primul an de studii — și-a împărțit existența între frecventarea cursurilor și lectură, îmbogățindu-și considerabil orizontul filosofic, științific și de cultură (cf. M. Eminescu, **Fragmentarium**, București, 1981).

Îndemnat și sprijinit de Titu Maiorescu pentru a obține un doctorat în filosofie la Berlin, în pofida rezervelor căminarului de la Ipotești Mihai Eminescu a sosit în pragul iernii 1872/73 la o Universitate cu un prestigiu bine consolidat în Europa în ce privește studiul filosofiei, al științelor umanistice, al medicinei și al științelor naturale. Era o instituție care, chiar de la începuturile ei (1810—1812), din inițiativa lui Wilhelm von Humboldt și prin orientarea dată de primul ei rector ales, filosoful Fichte, și-a propus să fie un așezămînt de formare a tinerelor generații în spiritul desciferării tainelor științei și al descoperirii de noi orizonturi. Nu știm dacă Eminescu a fost copleșit de prestigiul unor nume ce țineau deja de tradiție ca Fichte sau Hegel, Schleiermacher sau Marheineke, Hufeland sau Rudolphi, Weiss sau Niebuhr, Wolf sau Lachmann, Virchow sau Mommsen. Cert este că s-a înscris la cursuri ținute de mari personalități ale vieții științifice germane (istoricul Johann Droysen, economistul și filosoful Eugen Dühring, teologul și istoric al filosofiei Eduard Zeller, egiptologul Karl Richard Lepsius, specialistul în filosofie hegeliană Althaus), pentru ca în al doilea an de studii la Berlin — imatriculat în același **Album civium Universitatis Berolinensis** la data de 6 decembrie 1873, numărul 584 din al 64-lea an de rectorat —să lărgească și mai mult registrul interesului său științific (cf. manuscrisul 2255, așa-numitul „Anmeldungs-Buch"): pe lîngă numele profesorului Lepsius (ale cărui prelegeri despre civilizația și monumentele Egiptului antic au fost frecventate de Eminescu în întreaga sa perioadă berlineză), sînt prezenți acum filologul și istoricul Hermann Bonitz, profesorul de drept Heinrich Dernbung, istoricul Karl Wilhelm Nitzsch, fiziologul Hermann Munk, chimistul și fizicianul Johann Christian Poggendorff, fizicianul Hermann von Helmholtz, esteticianul și istoricul de artă Karl Werder, precum și fiziologul Emil Du Bois-Reymond. Ținînd seama de cursurile la care s-a înscris Eminescu și de programul săptămînal al fiecărui profesor în parte, consemnat în semestrialele **Vorlesungs-Verzeichnisse**, obligațiile de frecvență săptămînală ale studentului român oscilau, în medie, între 10 și 14 ore. Un program normal, care-i lăsa destul timp pentru lectură, cugetare și creație. Excepțînd, firește, perioada cînd a funcționat și ca secretar al unor diplomați români acreditați la Berlin (V. George Munteanu, **Hyperion, 1, Viața lui Eminescu**. București, 1973, p. 106—114)!

Ca și la Universitatea din Viena, credincios lui însuși și mergînd pe o cale marcată în exclusivitate de genialitatea sa poetică și de originala-i gîndire filosofică, Eminescu nu s-a înscris la nici un seminar „privatissim", nu s-a legat în mod special de nici unul dintre profesorii săi din străinătate, nu s-a simțit atras de pămîntescul titlu de „doctor philosophiae" (formalitățile la Berlin erau prea complicate și procedura prea lungă!), a asimilat însă în profunzime tot ce i-a oferit Berlinul în anii 1872—1874, pentru a regîndi acest „tot" în substanța creației poetice și în concepția sa civică, patriotică, manifestată de-a lungul întregii sale existențe.

Corneliu NISTOR

Viena, „un oraș care se autoprezintă" — o capitală sau un muzeu, un mare și uriaș muzeu identificat adesea cu Strauss, Beethoven, Schubert sau Mozart și cu atîția alții care i-au cîntat ritmurile existenței sale multiseculare. Da, cu certitudine, capitala Austriei este un oraș care-ți ia ochii, fascinează, tulbură, copleșește prin arhitectura sa ce îmbină barocul cu goticul, paralele elansate ale turnurilor siderurgice cu cele ale hidrocentralelor, podurile de beton funcționale, fără înfloriturl baroce etc. — Vîrsta sa devine revelabilă în inelele ce gravitează pe orbitele Ring-ului.

De-a lungul secolelor, dintr-ai noștri au trecut pe aici destui. Ei au venit, au învățat sau au luptat și s-au întors acasă. Spațiul nu ne permite să-i amintim pe toți. Printre ei, Mihai Viteazul, Alexandru I. Cuza, Șerban Cantacuzino și Gheorghe Duca (în timpul asediului Vienei), Nicolae Filimon, Dinicu Golescu, I. Codru Drăgușanu, Ienăchiță Văcărescu, Titu Maiorescu, I. Slavici, L. Blaga, Ciprian Porumbescu, George Enescu, George Călinescu și atîția alții, personalități de faimă ale istoriei, culturii și diplomației noastre. Din suita lor am lăsat intenționat la urmă pe Mihai Eimenscu care a trăit aici, în intervalul 1869—1872. Aici, mai ales în Universitate, în edificiul vechi ,azi Academia de Științe, sau în cele noi, au fost, el și ceilalți, au audiat cursuri și au luat notițe, au dialogat, au gîndit și au visat la viitorul de aur al țării lor și a noastre. În toamna anului 1869, cam pe la sfîrșitul lunii septembrie, Eminescu venea la Viena să cunoască palate și muzee, să citească prin biblioteci, să înțeleagă, să știe și să învețe, mai ales cum am putea deveni mai repede și mai bine noi ca țară și popor. El a ajuns în orașul de pe Dunăre după ce străbătuse țara în lung și-n lat, nu doar ca un simplu peregrin, ci ca un om avid să perceapă și să priceapă integral firea celor de un sînge cu el. În marea cetate a culturii și a imperiului studiau atunci foarte mulți români din Transilvania, Banat, Bucovina încît el, noul venit, alături de ei, înțelegea că e necesar să învețe, să lupte, să ajute la crearea și afirmarea României, una și indivizibilă. Printre studenți ca el erau Ioan Slavici, Vincențiu Babeș ș.a.

Locuințele în care a fost găzduit mai există, cu excepția celei de pe Porzellangasse. Mai există și localul cafenelei „Troidl", de pe Wollzeile, unde se adunau, de obicei, românii (aici s-a cunoscut Eminescu cu I. Negruzzi, după ce expediase cîteva poezii pe adresa „Convorbirilor Literare)". În restaurantul „Obermayer", sediu al societătilor „Steluța" și „Gorila", a vorbit de mai multe ori poetul despre ai săi, despre poezie, filosofie ș.a. În drumul nostru oprim la Universitate. Aceasta datează din 1365 și este una dintre cele mai vechi din Europa. În aceste momente ne gîndim la el și îl simțim aproape de gîndurile și visurile noastre. Intrăm prin sălile de seminar, amfiteatre, laboratoare — pretutindeni domnește liniștea, se lucrează de zor în vederea deschiderii anului universitar)1988—1989). Aici, evident în clădirea veche, și-a însușit Eminescu marea cultură, aici s-a potolit și s-a amplificat setea lui, citind și studiind în biblioteci ori acasă, cărțile, atîtea una după alta. Chiar de la sosire, Eminescu a devenit membru al celor două societăți studențești ce vor fuziona ulterior într-una, „România Jună". Colegii săi îl știau un bun cunoscător a lui Platon, Spinoza, Fichte, al doctrinelor orientale, a lui Kant, și Schopenhauer. Eminescu citise Ramayana și Mahabharata, pe Kalidasa și probabil Vedele. Din această perioadă datează nuvela Sărmanul Dionis și polemica Eminescu—Burlă referitoare la ea; tot acum el și cu alți colegi pregătesc și fac urările cuvenite, cu prilejul noului an 1870, domnitorului Cuza, care se afla aici.

Străbătînd străzile Vienei, Ring-ul, Innere Stadt-ul (centrul orașului) și acele ce conduc spre suburbii, aleile Prater-ului sau ale Schönbrunn-ului, alături de el, ne apare Veronica Micle pe care a cunoscut-o atunci și aici. În Viena s-au născut marile creații expediate în țară pe adresa „Convorbirilor literare" (Venere și Madonă, Epigonii etc.) în fața cărora redactorul șef al acestei prestigioase reviste a exclamat: „În sfîrșit am dat de un poet!" Dar, la cîte nu s-a gîndit Eminescu aici — Putna, aniversarea a 400 de ani (1870), aniversare care, din anumite motive, a avut loc în 1871, la ea a participat și poetul aducînd și depunînd împreună cu colegii, printre care și I. Slavici, urna votivă de argint, la mormîntul lui Ștefan cumpărată de profesorul de chimie N. Teclu). Aceasta se păstrează și astăzi în muzeul mănăstirii Putna.

În drumul nostru totul ne amintește de el, totul vorbește, vorbesc pietrele, zidurile edificiilor, deoarece pretutindeni a fost și el: Burgtheater —o clădire impunătoare, sub cupolele căreia poetul a vizionat nenumărate spectacole, Muzeul de Istoria Artei, vizavi de Muzeul de Științe ale Naturii. Dacă l-a putut vedea pe cel dintîi așa cum se prezintă el astăzi este fără discuție, o prezumpție, dar, dacă l-a văzut, nu se poate să nu se fi oprit în fața tezaurelor de la **Sînnicolaul Mare** — 23 de obiecte de aur ce cîntăresc 10 kg, 20—22 carate (7 căni, 11 farfurii, 2 pahare, un corn pentru vin, 2 pocale — considerat tezaurul cel mai prețios al muzeului, descoperit, se pare, în 1799); Șimleul Silvaniei — alcătuit din 44 obiecte de aur ce cîntăresc 2,5 kg (1 colier, 14 medalioane, 20 inele, 3 broșe ș.a.); Cuciurul Mare — în greutate de 3,188 kg argint vechi din secolul al VII-lea (9 vase). Dar, în afara acestora, sigur că poetul a fost atras deopotrivă de valorile și comorile din creația marilor Breugel cel Bătrîn, Rubens, Rembrandt, Tizian, Caravagio, Franz Franken — tabloul „Cressus arată lui Solomon tezaurele sale" care îl cuprinde și pe Mihai al nostru cel Mare sau cel Viteaz, indiscutabil al nostru (imaginea este aceea familiară nouă, încă din manualele claselor primare). Tot aici se mai găsesc și alte tablouri, printre care un portret al lui Vlad Țepeș, copie după cel aflat în castelul tirolez de la Ambras.

Urmărindu-l cu gîndul pe Luceafărul poeziei noastre, ne-am mai oprit în fața palatelor Schönbrunn, Belvedere — pe care cu siguranță le-a privit și el, sigur cu alți ochi (aici a fost semnată coaliția antinapoleoniană din 1815), față de noi care nu putem uita că tot aici după 125 de ani a fost șemnat odiosul Dictat prin care s-a decretat sfîrtecarea și smulgerea vremelnică din trupul României a părții de nord a Transilvaniei. Am mai descoperit și alte puncte de mare atracție, culturale și artistice, într-o capitală cu un trecut istoric atît de bogat în care s-a țesut, încă de la început, un fir ce o străbate pînă în zilele noastre — de la marginea provinciei romane Noricum, păzită de un detașament de călăreți daci (Ala, Prima, Ulpia, Dacorum), pînă în anul 1970, an în care marchează prima vizită a președintelui României, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în Viena, și în continuare întîlnirile și convorbirile la nivel înalt ce au avut și continuă să aibă loc aici și la București, îmbogățesc palmaresul de tradiții și aspirații ale celor două popoare, între care au existat, există și vor exista relații care să le permită să se cunoască și să se prețuiască reciproc. Între ele, ca o punte de lumină, geniul poporului român, Mihai Eminescu.

Prof. dr. Pavel PETROMAN

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODNEI 1; Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU.

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 25

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 25 (1164) 23 IUNIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

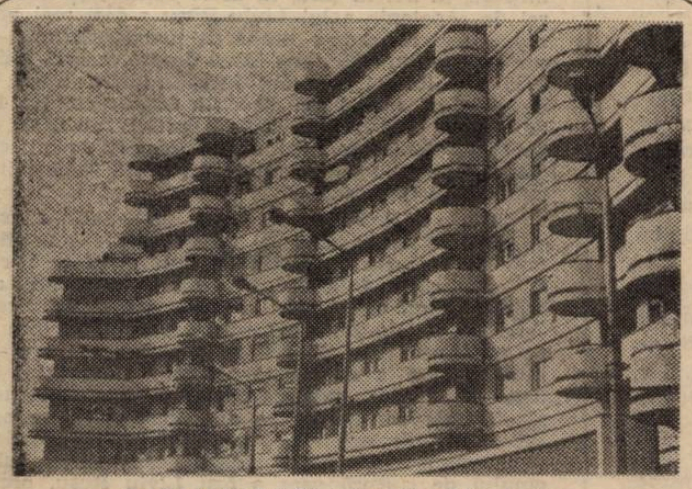

D. DIACONESCU : Faguri arhitectonice.

Un climat de cultură

Efervescența unei culturi ține, mai întotdeauna, de instaurarea unei tensiuni spirituale creatoare și de proliferarea unor talente ale locului, ale spațiului geografic și uman, trimise apoi spațiului național. Pînă la război, spațiul culturii timișorene s-a impus, mai ales, nu atît ca atmosferă în sine, sau climat cuprinzător, ci prin grupări și personalități ale locului. În pictură, prin talente remarcabile, precum Ladea, Catul, Ciupe, Podlipny ; în muzică, prin Ijac, Cuteanu, Alma Cornea Ionescu, Popa ; în literatură, prin Virgil Birou, Vasile Ienea, C. Miu-Lerca, Petru Sfetca, Endre Karoly, Dorian Grozdan, Franz Liebhard, Franyó Zoltán ș.a. ; în muzeistică prin Virgil Miloia ș.a. Timișoara crea o cultură a locului, afirmînd, în național, cîteva nume, chiar dacă atmosfera și mai cu seamă tensiunea spirituală rămîneau încă prea adesea înfeudate provinciei și conjuncturalului.

Raportat la momentul cultural antebelic, cel de azi, instaurat în aceste decenii, se impune și se afirmă printr-o complexitate de date noi ale spiritualității și printr-o împletire a destinului unor personalități ale culturii cu tensiunea și climatul general cultural local și național. Aș crede că momentul cultural al Timișoarei de azi are o nemaipomenită diversitate în unitatea lui specifică. Pe de altă parte, personalitățile culturii locale au intrat azi în spațiul național la un mod firesc, fără un efort sau o pregătire prealabilă prea lungă. Pe de-o parte, aceste personalități sînt mai diverse și multiple azi decît înainte și ele înaintează într-o grupare mai vastă, precum în literatură, de pildă, iar, pe de altă parte, ca în pictură sau în muzică, unde ele s-au impus în spațiul național nu ca individualități ci, mai degrabă, ca o școală sau ca o mișcare plastică sau muzicală luată în totalitatea ei. Un alt specific al momentului cultural actual al orașului ar ține, apoi, de climatul general efervescent, față, de pildă, cel interbelic. Există, azi, o tensiune a culturii în totalitatea ei ce favorizează talentele. Dar și publicul apt în a le descoperi. Fie aceasta în plastică, literatură, teatru sau muzică. Această tensiune se sprijină pe o elevație spirituală, reflex al unor instituții de cultură sau științifice precum Universitatea, institutele de medicină, de agronomie, politehnic care au lansat, în timp, odată cu promoții întregi de profesori, ingineri, medici și sentimentul deplin al acestui reflex cultural, al acestei năzuințe spre cunoaștere. Leg elevația și chiar existența artelor de un public ales și pătrunzător, care a fost mereu alături de omul de litere și arte, la bine și la greu. Artele, la ora de față, nu au nevoie neapărat de un public elitist. Ele nu au ce căuta la masa nababului. Ele sînt bucate bune și necesare pentru orice masă, de la omul simplu, dar de bun simț, ce privește iluminat un tablou sau ascultă extaziat o sonată, pînă la specialistul ales și cunoscător care se întreține asupra valențelor ascunse artistice. Cînd o carte e cerută și vîndută cu repeziciune, în zeci de mii de exemplare, ca o hrană de fiecare zi, cînd o operă muzicală e asediată de mii de spectatori, cînd o expoziție e parcursă de alte mii de vizitatori, cînd există sentimentul că, în orice mediu al creației ar fi trimisă o lucrare, se afirmă un public care așteaptă opera, care de îndată aspiră la ea și o face să devină repede bunul lui de preț, sufletesc, ai sentimentul plenitudinar că actul creator a devenit, cu adevărat, un act de cultură. A devenit act colectiv, la care participă întreaga umanitate din jur. Or aceasta, se întîmplă numai în momentul în care un climat de cultură a devenit un bun public. Cînd el a ajuns să reprezinte, pentru spiritualitatea locului, un moment de viață. Așa cum cred că Timișoara de azi îl reprezintă în ochii omului de pe aici. Și de aiurea.

Ion ARIEȘANU

FORMAREA OMULUI NOU — obiectiv central al activității politico-ideologice

Sublinierea rolului hotărîtor al dezvoltării forțelor de producție în asigurarea progresului implică, în primul rînd, stimularea creativității și libertății omului, a capacității lui de a transforma natura și societatea. Potențialul revoluționar depinde de modul în care se înțelege și se acționează conștient în direcția modernizării industriei și agriculturii, perfecționării relațiilor sociale și politice. E un adevăr confirmat de istorie că marile realizări economice și sociale din anii socialismului sînt rodul luptei comuniștilor, ale eforturilor eroice ale muncitorilor, țăranilor și intelectualilor, ale celorlalte categorii de oameni ai muncii, care și-au asumat conștient, cu o înaltă răspundere destinul nou al țării, ridicarea României pe noi trepte de civilizație și bunăstare.

Analizînd liniile directoare ale noului plan cincinal 1991—1995, raportul dintre numeroasele domenii și factori care intercondiționează și se împletesc în procesul complex al făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în Expunerea din noiembrie 1988 a precizat că : „Activitatea ideologică, politico-educativă, de formare a omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară, socialistă constituie una dintre problemele de importanță deosebită în actuala etapă de dezvoltare a societății noastre socialiste".

Activitatea politico-ideologică presupune, în primul rînd, cunoașterea profundă a principiilor materialismului dialectic și socialismului științific. Secretarul general al partidului a insistat de nenumărate ori asupra necesității înțelegerii dialectice a teoriei revoluționare a clasei muncitoare și a atras mereu atenția asupra pericolului dogmatismului, a încercării de a impune din afară un „model general" în revoluția și construcția socialistă. Pe de altă parte, nu se poate accepta renunțarea la principiile socialismului drept aplicare „creatoare" a teoriei marxiste. Dezvoltarea continuă a teoriei revoluționare a clasei muncitoare, impune, în același timp, studierea științifică a construcției socialismului, relațiilor sociale, structurilor instituționale prin care se afirmă noul mod de organizare al societății.

La baza educației politice stau documentele de partid : Programul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Programul ideologic, documentele Congresului al XIII-lea și ale Conferinței Naționale a partidului, expunerile și cuvîntările secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**. Prezentarea sistematică, accesibilă a principalelor idei trebuie susținută de explicarea obiectivelor fundamentale ale partidului și poporului nostru, prin dezbaterea acestora formîndu-se gîndirea politică, desprinzîndu-se cu exactitate sensurile politice și sociale ale propriei noastre activități. Munca politico-ideologică presupune o largă desfășurare cultural-educativă. Festivalul național „Cîntarea României", organizînd sub formă de concurs activitatea culturală și de creație, a declanșat energiile creatoare din toate domeniile, favorizînd afirmarea celor mai de seamă creatori și a talentelor autentice. Depășind o anumită fărîmițare și paralelism, centrele de cultură și creație pot contribui într-o măsură tot mai mare la coordonarea și orientarea social-politică a activității cultural-artistice, realizîndu-și astfel optim și eficient importanta lor funcție formativă.

Una dintre laturile principale ale domeniului politico-ideologic este pregătirea tinerilor pentru muncă și viață, pregătire care nu se limitează la anii de școală, ci se continuă prin educația permanentă, și mass-media. În condițiile noii revoluții tehnico-științifice și a noii revoluții agrare, formarea unei culturi generale, deși necesară, este insuficientă. Sarcina principală a școlii și a celorlalți factori educativi este aceea a pregătirii pentru o profesie, de formare a tinerilor ca muncitori și specialiști, de stimulare a creativității lor tehnico-științifice. Însăși activitatea de producție implică învățare și adaptare, munca de înaltă calificare nu mai este posibilă fără cercetare și un studiu permanent. „Aceasta este viața și nu putem ține în loc progresul, activitatea, dacă unii consideră că nu mai trebuie să învețe", arăta tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** în Cuvîntarea din 14 aprilie 1989. „A nu învăța înseamnă a rămîne un om înapoiat. A crede că știi totul, deja, înseamnă că ești un om care merge înapoi și nu înainte".

Prezentarea procesului de formare a omului nou numai ca o simplă enumerare a laturilor și aspectelor în care se desfășoară sau se poate desfășura, oricît ar fi ea de completă și corectă, are un caracter oarecum mecanic, administrativ, favorizînd și extinderea unui paralelism în activitatea politico-ideologică și cultural-educativă. Formarea omului nou solicită multilateralitate, deschidere, iar aceasta se poate realiza prin variație, prin introducerea unor activități și elemente cît mai deosebite.

Fiind extrem de complexă în privința multitudinii elementelor ei, suplă, însă, ca metodă social politică, activitatea de formare a omului nou presupune ca factorul formator să fie bine pregătit, cu o vastă cultură generală, conștient de necesitatea îmbinării acțiunii politice cu educația cultural-artistică, participant activ, el însuși, la efortul întregului nostru popor de a făuri societatea socialistă multilateral dezvoltată.

Constantin STRUNGĂ

Vatră românească

E țara toată-o sfîntă moștenire
De împliniri mărețe și eroi
Un vis frumos de pace și-nfrățire
Unită-n veci la bine pentru noi.

De-aceea astăzi cînd veghem să crească
Din glia bună grîul preacurat
Purtăm pe frunte vara românească
Din moși strămoși la plug și secerat.

Adeseori împovărați de trudă
Noi am trăit cu gîndul la strămoși
Și palma-n brazda reavănă de-asudă
Ne ridicăm ca brazii rămuroși.

Din tată-n fiu frumoși pe cum sînt zorii
Intrăm în miezul verii fericiți
Și-acoperiți de pașnice victorii
Sîntem ca pomii tineri înfloriți.

David RUSU

FERICIȚII PROZATORI

Așa că, după ce a fost decretat drept cel mai mare, Ho-ra-san-gian are șansa de a fi retras în pluton, iar plutonul tras în rezervă. O vorbă a și fost pusă în circulație : cum că optzeciștii nu ar fi buni pentru roman, ci pentru schiță. Și în deceniul al patrulea, cînd au apărut o seamă de romane esențiale ale culturii române a rodit o asemenea presupunere („De ce nu avem roman ?"), și în anii '67—'68, cînd au apărut cîteva mari romane, autorii lor au fost trimiși la munca de jos. A devenit un tic al publicistului mustrarea pedagogică : plăcerea de a refuza romancierului dreptul său de a face roman conform vocației sale.

Nu trebuie, deci, să-i cerem lui Horasangian analiză, fiindcă el nu-și propune așa ceva. Nu trebuie să-i cerem personaje monumentale, fiindcă el scrie în altă etapă decît cea a romanului monumental. Nu trebuie să-l scoatem din cămașa lui Holban sau Sebastian. N-are rost.

În larg este cartea unui prozator subtil (!), care își propune ceea ce își propune să facă ceea ce face orice romancier modern : să descopere un **timp al eroului** său. Și își propune să își imagineze un erou într-un spațiu epic. Pe un itinerar con-sacrat. În definitiv, optzeciștii ambiționează a scrie un **nou roman**, iar orice **nou roman** încearcă a descoperi eroului un itinerar. Și un timp al său, propriu.

Romanul **În larg** începe cu capitolul **Ceva ce s-a petrecut ulterior.** E scrisoarea unei iubitoare de literatură, de profesie medic, către un iubitor de literatură, de profesie geolog. Și unul și celălalt vor să fie exacți, să fie, adică, autentici. Dar **autenticitatea** anului '80 nu presupune **trăirea** personajului, ci **scrisul** său. În oglinda scrisorii Monicăi (doctorița exilată) se află scrisorile pe care Monica le transcrie și care aparțin Terezei Pop de Marginea. Cine-i Tereza Pop de Marginea ? Un bun și drept iubitor de literatură. Cine-i Virgil, fiul spiritual al bătrînei ? Dar Sorin, cel deștept nevoie mare și simpatic foc ? Dar Livius ? „Îmi place afurisitul acesta de Oltean Marin Sorescu, zice protocolara bătrînică. Sîntem în literatură, în texte care se presupun sau se întretaie, se prelungesc și se anulează. Al doilea capitol, **(Aproape o zi, duminică spre luni, descrisă liber)** începe cu altă propoziție care, oricum, n-avea cum să ofere psihologiei personajului altă notă particulară : „De cîteva săptămîni mă tot frămîntam cum să-i scriu lui Heinrich Böll". E în firea naratorului această „frămîntare" și nu în firea geologului rătăcitor. Ori pe unde ar trece, eroul nostru (și eroina noastră) tot între cărți eșuează. Între cărți sau între modele literare. De altfel, modelul nu e camuflat, dimpotrivă. Personajul are orgoliul de a-și aminti, într-o anume situație, textul făcut celebru de vreun mai mare al scrisului. Sigur că totul e bine controlat de ironie și autoironie : „Am fugit și eu... am reușit să mă sui într-un taxi, strigînd precum surorile lui Cehov : «La Mamaia ! La Mamaia !»" Cartea se încheie, evident, cu un capitol „de studiu" : „De vorbă cu oarecum eroul". Prozatorul și-a încheiat misia, prozatorul poate să plece. Ne oferă ultimul document al scrisului său. Nu al vieții sale : al scrisului său. Nu este un roman au autoscopiei, este o carte în care inițiativa aparține **mașinii de scris.**

Sigur că avalanșa de date, de informații culturale, de metafore textuale trebuia mai bine controlată. **O scrisoare mai veche către Irina, rătăcită printre alte hîrtii** mi se pare un capitol exemplar în ceea ce privește indecizia prozatorului. Dacă rezolvarea strict „textuală" e conformă cu proiectul cărții, infrastructura n-are o articulație pusă la punct. Călătorul se plimbă (deci) prin oraș, intră în muzeu (conform statutului său de amator de cultură) vede și consemnează. Merge la un concert al Alexandrei Guțu (dacă tot e să fim autentici) : „...e blondă, înăltuță, posedă o tehnică remarcabilă și o frazare superbă") și îl cunoaște pe Doru Murgu („un om agreabil și prietenos"). Privește canotorii de pe Bega, se plimbă pe străzi („Sînt destule construcții masive și ordonate ce amintesc de Mittel Europa, de Mittel-Europa, vizitată și de noi...").

Eu, care n-am vizitat Mittel-Europa, dar care am citit atîtea pagini mediocre despre Timișoara, ce să mai zic ? Le-am suportat și pe acestea zece de dragul prozatorului, excelent proiectant, dar executant șovăitor în ultimele sale volume.

Cornel UNGUREANU

* **Bedres Horasangian : ÎN LARG. Ed. Albatros, 1989.**

cronica literară

LA INTERSECȚIE

De la debutul eclatant cu **La fanion** (1980), pînă la recentul **O lume paralelă**, scrisul lui Liviu Ioan Stoiciu a suferit cîteva remanieri. Nu într-atît de radicale încît să se poată vorbi de schimbarea regimului liric. Elementul conservator s-a dovedit mai puternic decît forțele insurgente ale poemului. **Inima de raze** (1982) semnifica doar o renunțare strategică la candoarea atotbiruitoare a cărții de debut. **Cînd memoria va reveni** (1985) transfera în regim cultural atît experiența subiectivității, a biograficului, cît și aceea a pariului prozodic. Abstractizată pînă la incomprehensiune, poezia din **Cînd memoria va reveni** propunea o greu descifrabilă competiție cu sine. Indecisă, această direcție nu s-a dovedit, încă, un triumf.

În sfîrșit, **O lume paralelă** pare să ne aducă la capătul unei mișcări, atent calculate, în patru timpi. Experiențele s-au încheiat, învățăturile au fost trase. În mod firesc, ar urma o reîntoarcere la origini. Ceea ce se și întîmplă. Atît doar că la o altă înălțime a spiralei. În care elementul biografic este supus unui tratament de șoc. De la cel alchimic, mitologic, din **La fanion**, la o violentă provocare chimică. De la stilul ezitant-impetuos, la discursul ferm-sacadat. Dintr-o poezie visînd la o mitologie proprie (sau la o răsturnare în tiparele limbajului propriu a marii mitologii antice), lirica lui Liviu Ioan Stoiciu a virat spre un fel de proze fragmentare **science-fiction.** Expediții în trecut, dar și în viitor, poemele sînt secvențe crono-spațiale dintr-o demonstrație. Fața nevăzută a mitografiilor sale ironice este, ea însăși, un desen care conține, în negativ și răsturnat, un identic scenariu. Memoria rămîne, în **O lume paralelă**, principalul instrument de investigare a existenței. Retrăgîndu-se mai adînc spre origini, poetul pune în paranteză însăși experiența culturală care, în volumul anterior, constituia argumentul forte al lirismului. Poemele de acum sînt decupaje, **descrieri după natură**, în cel mai strict sens al cuvîntului. O natură încă fără memorie, fără identitate, dar care-și va găsi propriile coordonate într-un joc dramatic al zbaterii și al autorecuperării : „Altă civilizație. Umbra / a ceea ce am fost nu mai poate să dăinuiască / așa la nesfîrșit : o /lipsă de stăruință, venită poate cu vîrsta, pe zi ce / trece o va transforma într-o / mînă de vreascuri, cu siguranță. unde-i / mai sunt oare împînzite ruinele ? Pădurile / veșnice ? Valuri succesive de civilizații. Ruinele / acum locuite ... // Am fost o familie unită la / poalele unui munte. Munte / al șovăielii. / Am fost ? Acum 20 000 de ani. După cum are să se dovedească, o / lumină albă. Cu feluri și chipuri de cuiburi / făcute din schelete a / sute și sute de tineri dinozauri, din / cei cu cioc de rață. Sute și / sute de cuiburi aparținînd unor anomalii / magnetice ? Pretexte. Păduri / și ruine, cuiburi / făcute din schelete, umbra / a ceea ce am fost".

Experiența arhaicității este, însă, contrabalansată de aceea a unui timp postistoric. Artificială, provocată, ea îl menține pe poet într-o perpetuă stare de imponderabilitate, între un trecut indeterminat și un viitor indecis. Poemul e produsul de laborator al acestei răstigniri a autorului între două trape cosmice : una absorbantă, cealaltă proiectîndu-l în necunoscutul viitorimii. Viteza de migrație în timp este însă foarte bine controlată. Jocul timpului și al lumilor devine posibil doar în spațiul subiectivității : biografia poetului se va afla, prin urmare, mereu în prim-planul acestui spectacol, intersectînd și dînd culoare asepticelor instrumente de laborator.

Persistă, și în acest volum, cîteva din amprentele stilistice ale poeziei mai vechi a lui Liviu Ioan Stoiciu. Îndeosebi, o frapant de originală sintaxă, subminată de permanenta fractură și de schimbarea derutantă a accentelor versului. Aici se află, însă, și un pericol : de prea multe ori poemul devine obscur, absolut imposibil de decodat, trăind într-o pură euritmie. Stă în puterea autorului să ilumineze aceste oaze de întuneric. Prin acumulare, ele transformă poemul într-o construcție aleatorie, dizolvînd sensurile într-o masă gelatinoasă de construcții gramaticale arbitrarii. În ce are mai bun, adică o infinită grațiozitate, o fragilitate sugerată de instrumentele aparent grosiere ale prozaizării, poezia răscumpără aceste inconveniente. Ele trebuie, totuși, semnalate, pentru că riscă să transforme lectura dintr-o călătorie de plăcere, într-un slalom nesigur pe un teren accidentat. Dincolo de aceste rezerve, Liviu Ioan Stoiciu confirmă toate speranțele iscate de poezia sa.

Mircea MIHĂIEȘ

* **Liviu Ioan Stoiciu, O LUME PARALELĂ, Ed. Cartea Românească, 1989.**

consemnări

O importantă lucrare de estetică

Liviu Rusu ocupă în estetica românească, un loc privilegiat, a cărui importanță nu poate fi asemuită decît celui al lui Tudor Vianu. Dar dacă tratatul de estetică al celui din urmă **(Estetica,** 1934) a devenit un punct de reper obligatoriu pentru cei ce vor să se inițieze, la noi în țară, în acest domeniu, soarta operei de căpetenie a lui Liviu Rusu a fost mai neobișnuită. Apărînd într-o limbă de mare circulație, **Essai sur la création artistique (Eseu despre creația artistică,** 1935) a fost mai cunoscut de specialiștii străini, decît de publicul românesc. Recenta traducere* în limba de baștină a autorului, făcută de Cristina Rusu, pune capăt acestei anomalii, invitînd totodată la o necesară discuție pe marginea unui text ce nu și-a istovit încă latențele și interesul.

N-avem însă de-a face cu un „eseu" în sensul obișnuit al termenului, ci cu o lucrare științifică, o teză de doctorat susținută de autorul ei la Sorbona, cu mare răsunet în epocă. Studiul introductiv al lui Marian Papahagi, bogat în informații și de o remarcabilă densitate a ideilor, nu se mărginește la a glosa pe marginea lucrării, criticul năzuiește la mai mult, întreprinzînd o adevărată schiță a ideilor lui Liviu Rusu, idei care, prin coerență, rigoare, continuitate și efort de construcție se articulează într-un adevărat sistem de estetică. Marian Papahagi subliniază, de asemenea, atitudinea polemică a esteticianului și omului de cultură care a fost Liviu Rusu, prezența lui și contribuția hotărîtoare adusă în nu puține dezbateri literare și estetico-filosofice. Nimic mai adevărat, doar că nu ne aflăm în fața unei simple trăsături temperamentale ci, mai curînd, a unei „forme mentis", un tipar al gîndirii regretatului nostru profesor. Că așa stau lucrurile o dovedește, dintru început, chiar **Eseul despre creația artistică,** unde se adoptă o altă perspectivă decît aceea a esteticii tradiționale. Pentru Liviu Rusu, nu contemplația artistică și opera de artă sînt principalele probleme ale disciplinei, ci creația artistică și artistul creator. Ne-am fi putut aștepta ca primatul subiectivității în procesul de creație să conducă, atunci cînd este cercetat, spre aproximație, dacă nu chiar spre arbitrar. Nimic mai neadevărat. Esafodajul demonstrației nu lasă loc nici unei fisuri, iar problemele sînt discutate sistematic, într-o înlănțuire logică. Și atunci cînd are în vedere chestiunea originei artei, autorul se așează pe o poziție proprie. Recunoscînd corelația existentă între artă și practică (în orînduirea primitivă), el nu aderă la teza lui Karl Groos, cf. **Arbeit und Rythmus)** foarte răspîndită, potrivit căreia arta s-a născut, este un derivat al activității practice. Evident că există o relație, afirmă esteticianul român, dar chiar omul primitiv nu este lipsit de o tendință specifică spre frumos, tendință ce stă la originea procesului de creație artistică. Creația apare ca o sinteză complexă și dinamică între straturile adînci ale inconștientului și activitatea de modelare a conștiinței, prin mijlocirea unor faze (inspirația, elaborare, exprimare), ca și prin relația dialectică dintre materie și formă, precum și printr-o tehnică adecvată.

Cea mai importantă etapă a creației se petrece în inconștient, în straturile intime ale eului. Teoria eului creator va fi dezvoltată, ulterior, de Liviu Rusu, în **Estetica poeziei lirice,** unde va apare o importantă distincție (întîlnită, în alți termeni, la Marcel Proust sau la Hugo Friedrich) dintre eul empiric și eul originar. În **Eseu despre creația artistică** autorul este interesat de o altă problemă. El notează influența vieții sociale asupra scriitorului dar, mai ales, acceptînd ca un punct de plecare sugestia făcută de psihanalistul K. G. Jung despre un inconștient colectiv, consideră că straturile cele mai adînci ale personalității artistului (eul său originar) poartă, în substanța lor, grefele acestui factor colectiv. Peste mulți ani, problema va fi reluată și nuanțată la Congresul internațional de Literatură comparată de la Bordeaux (1970).

Cum se poate ușor observa există un punct de plecare psihologic în estetica lui Liviu Rusu, iar cîteva din conceptele uzuale ale acestei estetici (inconștient, conștiință, eu) sînt, de asemenea, de natură psihologică. Se naștea astfel o primejdie, și anume, ca investigația de natură estetică să nu se transforme într-una de psihologia artei. Primejdia este evitată prin evidențierea finalității estetice a demersului întreprins. Nu putem încheia aceste considerații sumare fără a evidenția că ideea de subsumare în cadrul unui tip a artiștilor aparținînd unor domenii deosebite ale artei, precum poezie, sculptură, muzică (tipul demoniac expansiv : Baudelaire, Rodin, Beethoven) poate conduce spre rodnice puncte de vedere într-o cercetare comparatistă pluridimensională.

Traian Liviu BIRĂESCU

* **Editura științifică și enciclopedică, 1989.**

eminesciana

GLOSE LA O POSTUMĂ

Cercetînd laboratorul poetic eminescian, Perpessicius observase că „anume imagini şi strofe circulă aidoma unor suveici de legătură printre iţele mai multor poezii deodată, pînă ce se fixează într-una anume". Faptul trebuie, credem, pus în legătură nu doar cu procesul căutării unei forme perfecte, ci cu un mod specific de existenţă a imaginii poetice eminesciene. Participînd la impulsul central eminescian al regăsirii totului, al revenirii la unitate, care animă deopotrivă mitul poetic românesc al zînei Dochii în jurul principiului feminin al zeiţei Mame — cum arăta Eugen Todoran —, ca şi aspiraţia unirii vieţii cu moartea într-un eros ce e atît tensiune lăuntrică, cît şi aspiraţie spre absorbţia finitului în infinit, voluptuoasa nostalgie a nesfîrşirii, imaginea poetică eminesciană se hrăneşte din dublul său simbolic. Mai transparent sau mai ascuns, acesta constituie matricea din care se dezvoltă deopotrivă fastuoasele reprezentări figurative din viziunile mitico-poetice, alegoriile marilor poeme dramatice, ca şi verbul purificat al catharsisului liric din unele scurte poeme postume. În acestea, între care se prenumeră şi **Să fie sara-n asfinţit**, economia recuzitei figurative devine semnul absorbirii complete a sensului simbolic în avatarurile imaginii înseşi. Tensiunea simbolică ce informează imaginea poetică deopotrivă naşterea „stelelor umezi" din **Sara pe deal**, răsăritul lunii din **Fiind băiet păduri cutreeram**, plăsmuitor al „unui rai din basme" („Pe cîmp un văl de argintie ceaţă / Sclipiri pe cer, văpaie peste ape") ce evocă în transparenţa straturilor figurative ivirea iniţială a lumilor din haos, cînd „negura eternă se desface în fâşii", pentru a lăsa ca, „atrase în viaţă de un dor nemărginit", lumile să izvorască din infinit în „roiuri luminoase" cum spune **Scrisoarea I.**

Nu întîmplător, **iubita** este invocată în termeni asemănători, chemată **să răsară** din **valurile vremii**, să se desfacă **plutind** din **negurile reci înseninînd** blînd cu ochii ei „mari şi purtători de pace" puterea nopţii : „Răsai din umbra vremilor încoace / Ca să te văd venind — ca-n vis aşa vii !".

Dezvoltarea ulterioară a poemului de care ne ocupăm confirmă sensul simbolic comun al celor două imagini : „Şi capul meu de grije plin / De braţul tău se culce / Sub raza ochiului senin / Şi negrăit de dulce, / Ca iar cuminte să mă fac, / Căci tu îmi prinzi tot gîndul, / Ca cerul ce priveşte-n lac / Adîncu-i cuprinzîndu-l". Sensul ivirii astrului nocturn întemeietor de lumi este dintru început contaminat de cel al erosului şi al puterii imaginii poetice de a cosmiciza, căci, ne spune Bachelard, „imaginea cosmică e imediată. Ea ne dă totul înaintea părţilor. În exuberanţa sa ea crede a spune totul despre Tot. O singură imagine invadează întregul univers. Ea împrăştie în întreg Universul fericirea de a locui însăşi lumea acestei imagini... Cel care visează se află într-o lume. O singură imagine cosmică dă unitate reveriei sale, o unitate de lume. Alte imagini se nasc din prima, se asamblează şi se înfrumuseţează reciproc. Dintr-o imagine izolată se naşte un univers". „Şi gînd cu gînd se-mbină, în lungă reverie", spunea şi Eminescu. Un imaginar dominat de principiul feminin al **animei** ce guvernează spaţiul reveriei şi deopotrivă de sensul latent al unei organicităţi matriciale, mediază între zonele tensiunii lăuntrice ale simbolului guvernat de contrarii. Imaginea oglindirii revine ca o cheie de boltă a sensului. Ea înseamnă cuprindere de la distanţă, intensă aspiraţie şi, în acelaşi timp, prescurtare a distanţei, regăsire într-o mistuire necorporală, lăsată în seama unor materii imponderabile şi adînc spiritualizate ca **lumina, visarea, privirea :** „Şi ochiul tău adînc e şi-n adîncime tristu-i / Cu umeda privire tu sufletul îmi mistui". Mreaja de văpaie, luminişul revărsat din oglindă, anticipator al unei cuprinderi nicicînd altfel realizate şi al întrupării Luceafărului din haos este aici spaţiul ambiguu al **visării**, istovitoare aspiraţie spre pierderea în celălalt, dar, în cele din urmă, complacere, adăpostire în acest schimb de energii prin care răsfrîngerea **unuia** în **celălalt** poate deveni prilej de a participa la nesfîrşire, la eternitate : „Şi fii iubirea mea dentîi / Şi visul meu din urmă". Refacerea marelui poem eminescian în scoica mai pură a postumei citate, în care figuraţia simbolică s-a absorbit aproape integral în gestualitarea magică a verbului visător, reprezintă o refacere a unităţii lăuntrice iniţial proiectate şi divizate în idealitatea unei depărtări intangibile. Sensul acestei proiecţii este acela de a ocroti lumea de vis, capacitatea de refacere a unei interiorităţi ce altfel ar pieri în „oceanul de patemi". „Domnind pe vis şi pe singurătate", animare, regenerare şi întemeiere la nivelul unui flux cosmic pe care îl întreţine, imaginea poetică eminesciană se întipăreşte în memoria noastră cu atît mai profund cu cît ne ajută să percepem mai intens nevoia noastră de idealitate şi purificare.

şi susţine emergenţa sensului creator, acţionează din două direcţii : una a relaţiei imaginilor cu altele din repertoarul eminescian, cealaltă, internă, dezvăluind faptul că întreţeserea lor în poem, deci coerenţa acestuia, nu e decît reflectarea, conform unei dialectici subtil explorate, a sensului simbolic latent, dinamizator. Aşadar, poemul se constituie ca suprafaţă a oglindirii reciproce, într-o magică chemare, a sensurilor simbolice explicite în alte poeme cu cele ascunse în straturile sale abisale. O citire în oglindă e stimulată de acest mod de alcătuire a textului, semnalînd sensul latent al oglindirii în imaginarul eminescian : revelare a simbolului însuşi ca tensiune a două realităţi opuse ce aspiră să se absoarbă în unitate. („În cea oglindă mişcătoare / Vrei să priveşti un straniu joc, / O apă vecinic călătoare / Iar chipul tău rămas pe loc ?"). Vorbeşte despre această dedublare şi imaginea largilor oglinde din **Memento mori**, în fundul cărora se nasc umede „ale stelelor icoane", „Cît se pare că din **una şi aceeaşi rădăcină** / Un rai dulce **se înalţă** sub a stelelor lumină / Alt rai **s-adînceşte** mîndru într-al fluviilor fund". Reciproca mistuire a adîncului şi înaltului în spaţiul reflectant evocă germenele de visare din gîndire. („Un vis purtam în fiece gîndire / Cum lacul poartă-o stea pe orice val"). Se deschide astfel poarta **reveriei**, căci, atunci cînd „apele mişcă în păture plane", „în funduri **visează** a lumii icoane", adăstare a imaginii în miracolul propriu, umplere, încărcare de puterile **animei** ale cărei expansiuni constrîng ideile **animusului** să capete, cum spune Bachelard, „structura şi forţa unui cîntec". Sub puterea plăsmuitoare a matricei simbolice materia poetică supusă reveriei se spiritualizează, se animă.

Poezia **Să fie sara-n asfinţit** e modulată în ritmurile unui conjunctiv apropiat de categoria pseudo-imperativului (aşa îl numea Tudor Vianu), un mod al făptuirii prin limbaj, al unei întemeieri magice, vrajă subtilă, mreajă şi înveliş, între marginile diafane ale căruia şi din substanţa căruia se zămisleşte o lume, un cosmos: „Să fie sara-n asfinţit / Şi noaptea să înceapă ; / Răsaie luna liniştit / Şi tremurînd din apă ; // Şi să împrăştie scîntei / Cărărilor din crînguri, / În ploaia florilor de tei / Să stăm în umbră singuri".

Se actualizează în această invocare

Smaranda VULTUR

Un muzeu al editărilor eminesciene

De la bun început şi cu o hotărîre categorică, un muzeu al editărilor eminesciene ar reprezenta un omagiu adus valorilor şi frumuseţii cărţii româneşti. A sosit, credem, momentul să vorbim despre consacrarea celor mai valoroase cărţi, a celor mai frumoase şi mai rare tipărituri într-un muzeu al bibliofiliei eminesciene. După cîte sîntem informaţi, un asemenea muzeu nu există nicăieri în ţară şi nu ştim cine va beneficia de favorul să realizeze la noi acest act de cultură atît de cutezător. Deocamdată, ne facem datoria să dăm ideea şi să argumentăm în ce ar consta originalitatea unei asemenea instituţii. Există în ţara noastră cîteva muzee ale cărţii sau legate de carte (Tîrgovişte, Cartea românească veche, **Muzeul Literaturii Române** la Bucureşti, **Casa Dosoftei** şi **Muzeul de literatură al Moldovei** la Iaşi etc.) după cum e prea bine ştiut că în mai multe muzee judeţene, în alte numeroase muzee de scriitori şi mai ales în **Casa Memorială „M. Eminescu"** de la Ipoteşti cartea stă la mare cinste. Cu toate acestea, **un muzeu al cărţii lui Eminescu** ar fi unul cu totul deosebit de acestea. Proiectul n-ar fi un gest de bravură, ci o realizare în care privitorul ar putea să contemple colecţiile celor mai valoroase cărţi ale lui Eminescu, pe cele mai reuşite, mai reprezentative, frumoase, rare, sau unice cărţi eminesciene. Acest muzeu ar trebui să fie, în vederile noastre, „un portret" a ceea ce s-a realizat ca excepţie în tiparul românesc, o colecţie selectă într-o instituţie elevată care să omagieze valorile, să uimească prin frumuseţe, să placă prin toată ţinuta modernă, să intereseze sub raportul organizării originale a colecţiilor, să fie o desfătare pentru vizitatori. Muzeul, desigur, ar fi şi o reconstituire a drumurilor cărţii eminesciene, o aliniere estetică a celebrităţilor editoriale, o întrunire a cărţilor nemuritoare ale marelui Eminescu etc. Vizitatorul va putea privi diverse ediţii prime de la cei mai reprezentativi editori ai noştri, raritătile sau poate unicatele, ediţiile model şi cele care înnobilează sub raport spiritual, cărţile de lux etc.

N-ar fi aceasta un lux, ci o instituţie a colecţiilor care strălucesc în cultura noastră prin ceea ce aceasta are mai reprezentativ, adică opera monumentală a lui Mihai Eminescu. Nu propunem acest muzeu la Ipoteşti, unde există casa memorială, ci în oricare oraş care ar simţi o iubire ardentă pentru Eminescu.

În vederile noastre, **Muzeul Ediţiilor Eminescu** va trebui să fie un templu solemn din cadrul unui întreg complex care ar cuprinde : biblioteca integrală Eminescu, avînd depozite specializate şi o sală de studiu, apoi o sală de spectacole şi proiecţii, o mică tipografie, menită să servească întreaga activitate, o sală specială pentru alte expoziţii nepermanente, în sfîrşit, o revistă care să reunească, în exclusivitate pentru Eminescu, studii, cercetări, articole, documente, note, informaţii.

Mai importantă va fi preocuparea pentru activităţi demne, precum sesiuni, simpozioane, conferinţe ; de asemenea, concursuri, spectacole, filme, precum şi expoziţii de artă, bibliofile, ale colecţionarilor, expoziţii speciale etc.

Lui Mihai Eminescu i se cuvine o asemenea instituţie care să fie o torţă a aspiraţiei noastre către onoare şi demnitate. Eminescu, acest nume al culminaţiei frumosului, merită un asemenea templu pentru că a fost poetul care s-a dăruit culturii, fără gînd de cîştig personal, pentru că în timpul vieţii n-a primit nici o compensaţie oficială sau titlu academic, pentru că el este unicul scriitor care a cumulat peste 500 de ediţii, pentru că Eminescu a avut, în schimb, cea mai binefăcătoare influenţă şi a cumulat cele mai bogate interpretări care pot alcătui o bibliotecă. Eminescu este o stare de comunicativitate, este clasicul nostru naţional şi, o instituţie „Eminescu", adică **un Muzeu al editărilor Eminescu**, ar reprezenta modul nostru de cinstire durabilă.

Ion ILIESCU

MEDALISTICĂ

EFIGII ÎN METAL LA CENTENARUL EMINESCU

Efigiile imprimate în metal, prin medalistica naţională, de sub tutela Societăţii Numismatice Române, în acest nou început de istorie a României,

reflectată în medalistica pentru prezent şi urmaşi, vor rămîne document istoric inalterabil. Cu acest prilej, prezint cititorilor revistei noastre cîteva rarităţi medalistice, aflate în colecţia subsemnatului.

Pentru marcarea a şase decenii de la urcarea pe tronul Ţării Româneşti a marelui voievod Mircea cel Mare, s-a bătut medalia jubiliară din foto 1, 2, care prezintă pe marele voievod Mircea din faţă, cu coroana pe cap, iar legenda circulară : **Io Mircea Mare Voivod — 1386 — 600 — ani — 1985 — Şi Domnul Ţării Româneşti** (avers).

Pe reversul medaliei : Societatea Numismatică Română, secţia C.C.A., 1986, este imprimat un fragment din Scrisoarea III — dedicată de Mihai Eminescu marelui voievod, în grelele confruntări cu cel mai mare duşman al timpului, imperiul otoman. Fragmentul este din dialogul retoric dintre Mircea şi Baiazid :

...Tot ce mişcă-n ţara asta, rîul, ramul, mi-e prieten numai mie...

M. Eminescu

Între cele două ramuri de stejar, aversul unei monede din timpul domniei sale. Ramurile de stejar ca simbol heraldic reprezintă încununarea vitejiei unui popor.

În 1950, la centenarul naşterii marelui poet Eminescu, s-a bătut o medalie jubiliară care are imprimată figura poetului cu privirea la dreapta, iar pe revers inscripţia semicirculară : „Mihai Eminescu", iar pe trei rînduri, legenda: „Genial poet al poporului român 1850—1889". Jos, o ramură de măslin, din mijlocul căreia răsare o torţă (făclie) cu raze simbolice imitînd cadranul ceasului de buzunar, dăruit de tatăl poetului la plecarea în studenţie. Medaliile sînt executate din tombac la Monetăria Statului.

Un pasaj din Calendarul ilustrat România Mare, pentru popor, din 1923, editat de Societatea culturală Astra (Sibiu) la moartea preşedintelui acesteia, Andrei Bîrseanu, anunţa hotărîrea asociaţiunii de a ridica busturi unor personalităţi: Mihai Eminescu şi G. Bariţiu, aflate azi în Sibiu. Într-un număr viitor, voi prezenta, pentru cititorii noştri, placheta centenarului morţii luceafărului poeziei româneşti, medalia după un portret din 1884, medalie foarte rară şi revista desfăşurată a evenimentelor comemorative, ce vor avea loc la Botoşani, sub egida Societăţii Numismatice Române.

Ion BUTUM

Doru Eugen Popin

UN OM NOROCOS

Pe neașteptate, ușa se deschise, iar în fața lui Victor apăru o necunoscută, care-l privea mirată.

— De fapt, dumneavoastră ce doriți ? spuse ea după cîteva clipe de stupoare.

Victor îi privea mut și întrebător ochii-i sfredelitori și glaciali.

— Ma-ri-a, silabisi Victor într-un tîrziu, sacadat și fără vlagă. Neputincios, o căuta din privire pe Irina, care fără să mai aștepte se apropie de Victor, luîndu-l de braț.

— O căutăm pe Maria, pe asistenta șefă, izbucni ea pe nerăsuflate.

Deodată chipul femeii din prag deveni firesc, iar cuvintele păreau că i se înmoaie pe buze.

— Da, sigur. Da, e aici. O anunț imediat. Vă rog luați loc, o chem imediat.

Irina îl privi pe Victor. În ochii lui era ceva nou, necunoscut.

— Hai să ne așezăm, s-o așteptăm, zise ea și făcu un pas lateral. „Ce-i cu tine", îi veni să întrebe. Dar știa bine că e mai nimerit să n-o facă. Oricum n-are să-i spună. Îl lăsă acolo și se instală într-unul din fotoliile așezate de-o parte și de alta a mesei joase.

Victor privi la femeia care ieșea grăbită. Se întoarse iarăși spre ușa rămasă acum deschisă... „Victore... ce așteptî... hai odată... intră"... scaunele... îi veni în minte ideea să bată din nou la ușă, așa cum făcea de obicei, dar, brusc, vocea și chipul Irinei veneau spre el...

— Hai, Victore, să ne așezăm. Vezi bine că n-avem altceva de făcut.

Moale, Victor acceptă gestul Irinei, care-l luă de mînă și-l duse pînă în dreptul unuia din fotoliile de lîngă zid.

— Așează-te Victore, te rog. Și al răbdare, vine Maria și va fi totul cum trebuie.

Victor oftă. Miresmele, iarăși îi dădeau tîrcoale. Ostenit, se așeză în fotoliu.

— La ce te gîndești ? rosti apăsat Irina, cu intenția vădită să-l aducă la realitate.

Dar Victor continua să privească în gol. Într-un tîrziu o privi grav.

— La tine, Irina. Apoi tăcu, privirea pierzîndu-se iarăși în căutarea de dincolo de realitate. Și la... adevăr. La nimic altceva, continuă el, teama izbucnind din fiecare sunet.

Irina renunță să-i mai spună ceva. Ar fi însemnat să-l sfîie. Și de multă vreme ea a înțeles că asta doare, mai ales acum. De aceea tăcu.

Victor fixa ceva imaginar pe mozaicul pavimentului.

— Dînșii vă caută, auzi Victor o voce. Derutat, rămase nemișcat în fotoliu.

Cînd își ridică privirea, recunoscu ochii aceia reci de dinainte și văzu un deget îndreptat amenințător spre el. O privi tăios și insistent, fără să clipească, pînă cînd femeia își feri privirea. Nici n-a observat cealaltă prezență, pur și simplu uitase că era acolo, în fața ochilor. Deodată, ca și cînd ar fi fost undeva departe, o voce caldă...

— Ia te uită, Victor...

..., care-i rostea numele. Se dezmetici și o văzu, o recunoscu pe Maria, care se apropia.

— Cu ce ocazie pe la noi, Victore ?

Victor se ridică din fotoliu, întinse mîna spre Maria, zîmbind.

— În sfîrșit, în sfîrșit. Și privi iarăși, tăios, peste umărul Mariei, spre femeia rămasă în ușă. În sfîrșit, uite și cineva pentru care exist. Sărut mîna, Maria.

O privi cald și îi sărută mîna. Dar își aminti că ar fi fost totuși normal să mulțumească..., dar cînd privi iarăși spre ușă, femeia dispăruse.

— Ce să fie, continuă Victor, lăsînd mîna Mariei și întorcindu-se spre Irina. De parcă tu nu știi ce te poate aduce la vei. Știi ce, fetelor, înainte de toate permiteți-mi să fac prezentările, și o privi iarăși pe Maria.

— Maria, ea e Irina, soția mea, spuse Victor, privind-o afectuos pe Irina, care întinse mîna spre Maria.

— Maria, spuse simplu Maria, mă bucur să vă cunosc.

— Maria, adică asistenta șefă a secției de oncologie, interveni Victor.

— Și ce problemă ai aici la noi, întrebă Maria continuînd s-o privească pe Irina, schițînd din ochi că de fapt îi se adresa lui Victor.

— Eu. Da. Eu sînt problema, răspunse Irina, privind-o la fel de calmă.

— Adică ? întrebă încurcată Maria. Nu înțeleg.

— Am un nodul la sîn. De aceea am venit, pentru consult.

Maria se retrase un pas în spate. Simțea nevoia să-i vadă pe amîndoi. Victor citi în ochii ei nedumerire.

— Și de cînd ? întrebă Maria încercînd să-și mascheze emoția.

— Păi, sînt deja cîteva luni bune. Știi cum e, ba lasă mîine, ba săptămîna viitoare, ba copilul, ba serviciul, încercă Irina să o dreagă, conștientă că atinsese un punct sensibil cînd își aduse vorba despre copil.

— Știu, știu, dar se opri.

— Bine, spuse ea sec. Dacă e așa, tu, Victore, și-l făcu semn cu mîna, intră

la fete. Iar eu și Irina o să-i căutăm pe doctorul Ruseanu, care sînt sigură că nu te-a uitat.

Victor se văzu deodată mic, aproape că nu-și mai simțea trupul. Privi în urma Irinei și a Mariei, care ieșeau... ...au să-i facă puncție... dacă avem noroc are să fie"...

Fără să-și dea seama cînd, intră în camera de gardă. Închise ușa și se așeză pe fotoliul de lîngă calorifer. Acolo, unde se așeza de obicei, atunci, de mult, cînd venirea lui, acolo, era firească și întîmpinată cu bucurie. Privea în gol... Chipul său de copil alături de chipul lui Radu, amîndouă în ceață, se apropiau și apoi se pierdeau... o ușă apoi scări, altă ușă deschizîndu-se... „da, totul e bine, lăsați-o să doarmă..." ...Irina îi mîngîie părul... chipul mamei... îi sărută obrazul... „hai să mergem, venim mai tîrziu"... chipul lui Radu, abia zărindu-se prin ceața mereu mai densă... „nuuuuuuuu..." un „nu" prelung și mut îi străbătu gîndul într-un țipăt dureros... Ostenit, se cufundă moale în fotoliu. Broboane de sudoare îi acoperiseră fruntea... „și pentru mine scria în marea carte a lui Hipocrat... și totuși minuni se întîmplă..." chipul mamei, zîmbitor, lîngă cel al Irinei... tufe de lămîiță... Radu, cu o batistă, legată în cele patru colțuri, pe creștet, alergînd după o minge...

Victor tresări. În ușă apăru pe neașteptate Maria.

— Ești un norocos, Victore. Irina e un om deosebit, spuse ea emoționată.

Apoi intră, închise ușa și se așeză pe unul din scaunele din fața lui Victor.

— Vine și ea imediat, mai adăugă Maria.

Victor a înțeles din privirea ei că suspiciunea a fost confirmată.

În ochii lui era doar tăcere. ..."Victore... auzi Victore... tu să înveți carte... doctorii... da... ei știu... știu multe" ...Maladia Hodgkin — teză de doctorat... „Victore... uite... Radu a construit un castel de nisip"... carcinomul... pronosticul carcinomului mamar depinde de localizare... de stadiul în care"...

Victor observă pe halatul Mariei o furnică urcînd neobosită spre gulerul imaculat. Ar fi întins mîna, dar își simțea trupul neputincios. Urmări drumul furnicii pînă cînd întîlni privirea Mariei.

— Îți mulțumesc, Maria, îți mulțumesc, spuse Victor, sigur de el și fără ca măcar vocea să-l trădeze.

Maria era uluită, de-a dreptul nu-i venea să-și creadă urechilor. Îl privi atentă. Avea în fața ei un om calm, cu tristețea și deznădejdea strunite, de nesesizat.

— Singurul lucru pe care mi-l doresc acum, Maria, continuă Victor, e să uit tot ceea ce știu, și să cred în Irina, în adevăr și în oameni.

O privi lung și cald. Atunci Maria își aduse aminte de mama lui Victor. ... „ce femeie frumoasă... și echilibrată... știa ce are...".

— Așa e, Victore, spuse ea dînd ușor din cap, să crezi în Irina, în adevăr și în oameni.

Abia își termină fraza și cineva bătu ușor la ușă.

— Da. Intrați, rosti Maria firesc.

Ușa se deschise. Era Irina. Neschimbată și jovială. Intră și se așeză pe scaunul de lîngă Victor.

— Ai văzut, Victore, am avut dreptate. Chiar și profesorul Georgescu e de părere că este forma cea mai blîndă.

Îl privi și-i luă mîna între palmele ei calde.

— Bineînțeles că trebuie făcut ce e de făcut, spuse Irina, înțelegînd privirea lui Victor. De mîine, mă internează. Nu-i așa, Maria ?

Maria dădu din cap afirmativ.

— Ai văzut, Victore, spuse Maria, am avut dreptate, ești un om norocos...

(Fragment din romanul „CASTELUL DE NISIP").

Petru Novac Dolângă

ROSTIREA ÎN PATRIE

Lumina patriei române
mă străbate ca un fior din adîncuri
cînd ochiul înflorit și treaz
al tatălui meu adulmecă
și caută în miezul pămîntului
tremurătoare lacrimi de rouă.
Cuvintele limbii române
mă cutreieră dinspre calde grăunțe
cînd palmele mari și crestate
ale mușului meu
despică geamăna verde a nopții —
ademenind umerii de zăpadă
nălțați din oasele eroilor străbuni.

Pămîntul roditor al patriei
mă botează dintre firele de grîu
căci stratul dinspre gînd
al ființei mele
a deslușit cum libertatea și pacea
se măsoară numai cu
semințele încolțite sub brazda țării.

Francisc Vinganu

ÎN LUMINĂ

Zori.
Cîntecele cocoșilor
cad, zaruri
pe liniște.
Poetul se întoarce
din manuscris.
Intră în lumină
și se culcă
pe ceasul care scîrțîie
ca gura bunicului
noaptea.

PASĂREA-POET

Pasăre-poet
zboară
fără aripi,
n-are trup.
Nu poate fi
prinsă în colivie.
Pasăre-poet
zboară
prin nine
cu fălia
în cîe.

POD

Veșnicia
este hrana poeților
și casă ajung
la ea
am onstruit
peste cer
un pd
cu sus unic,
din hsomnie
și sîgurătate.

FLOAREA-SOARELUI

Cîndm-am născut,
spun mama,
am avut ziua
colontă
jumătate în viscol
și jumătate în plins
cu pisări.
Acun am zilele
în mult necolorate,
în farte mult,
de aeea în cuvinte
seamăn floarea-soarelui.

PRIN PĂSĂRI

Păsările
sînt ferestre
prin care privesc
cerul
cînd se face albastru.
Prin păsări
privesc timpul,
să nd
cînd ceasul
plînge galben.
Eu ând îmi pling
semătura ?

Constantin Stancu

DIMINEAȚĂ DEASUPRA LUMII

În nucii din Transilvania se face
seară,
trecătorul își adapă umbra,
pui inima orei să ardă-ntr-o lampă
veche
lîngă un cntec de greier.

Curg riurile din Transilvania
venind de departe,
din dealurile ce moenesc
precum sabia lui Mihai,
animalele sălbatice își arată colții,
prada se ascunde-n cetăți de piatră,
se adaptează pietrei.

În unele seri, totul e-ncăpător
ea-ntr-un sunet de aur,
ieși în mijlocul lumii,

echilibrezi lumea
cu trupul tînăr, curgător,
ea o dimineață-n ochiul păstrăvului.

PRIMĂVARĂ LA SARMIZEGETUSA

Noapte înstelată-n care fecioarele
nu-și pot schimba trupul,
secunda tresare ca o turturică
decapitată,

în pămînt alb înmuguresc oasele
părinților,
în gîndurile de marmoră ale statuii
germinează ideea.

Tace aprilie,
simți cum se întoarce-n tine
ceva nedefinit,
o gravitație ciudată plutește-n
carnea ta,
între două cuvinte-i o insectă
cu aripi transparente,
singele asemeni soarelui în ochi
de fluture,
fereastra rămîne deschisă
precum o galaxie.

LA CINCI MINUTE DUPĂ

Bate secolul XX și cinci minute,
după o veșnicie toate ceasurile ezită,
obișnuindu-se cu aceleași ore,
o secundă-două la cițiva ani
nu înseamnă nimic,
dar aceste secunde, înspre
dimineață,
ne-au pus pe gînduri,
era o deviere undeva, în lume,
soarele înmugurea între zăpezi,
minunile lumii ca florile de gheață
pe fereastră.

Bate secolul XX și cinci minute,
de-a lungul riului umbra peștilor
asemeni lui septembrie.
Bate secolul XX și cinci minute
peste casa de lemn din munte,
acolo ne retragem de sărbători,
în văzduhuri, avalanșele dimineții,
un potop de ore peste ore,
petale de lumi peste lumea cea
adevărată,
îmi arăți oglinzile din oglindă.

Vasile Sichitiu

CURCUBEUL

Bunica știa, cînd era fată, că dacă
ajunge
unde bea curcubeul apă
se preschimbă-n flăcău strălfulgerat
de un foc curat și pe oriunde
va trece
lumea o să-l vadă în zece
și-o să-i pară mai frumos ca o fată.
A alergat și ea cît a alergat
și cînd a istovit tot a rămas
cu obiceiul
de-așî contopi privirea cu cerul.
Bunica și-a trăit viața sub curcubeu.

DESCÎNTEC

Cînd te-apuci de un lucru
să-i faci mai întîi tîmpla.

Așa spunea bunica.
Eu nu pricepeam cum anume
vine aia tîmpla fîntînii,
tîmpla casei, tîmpla cazanului,
tîmpla urzelii, tîmpla focului.
Mă minunam aprig la gîndul
că dincolo de această tîmplă
fiecare lucru trebuia
neapărat să ascundă
un grăunte de înțelepciune.
Mai ales cînd făceam focul
mă certa bunica
dacă uitam să plămădesc
din șoaptele mele de copil
tîmpla focului. Vezi
că nu se-aprinde ? Vezi
că n-arunc destulă căldură ?
Dacă n-are tîmplă tot degeaba.
Și se apuca bunica să descînte
pînă ce focul avea o tîmplă a lui.
În acele clipe simțeam
că bunica aprinde cu
o flacără din ea.

LA URZIT

Fata închidea ochii
și făcea cîțiva pași pe lîngă gard
pînă ce se hotăra să întindă mîna
și dibuia o ulucă. După cum
se arăta uluca, dreaptă sau strîmbă,
oamenii aflau multe : cum va fi
ursitul fetei, ce noroc vor avea
la haine, cît porumb sau grîu
va fi la toamnă... Lîna
n-a avut noroc : din tot gardul
a nimerit o ulucă ruptă
și-a-nțeles că Ion, pe lumea asta,
nu se mai întoarce de pe front.
Și-a mai înțeles că toată viața ei
va fi ruptă în două.

DICȚIONAR LITERAR

Pavol Bujtár

Prozator. S-a născut la 10 noiembrie 1936 în Nădlac (Arad). Membru al Uniunii Scriitorilor din R.S. România (1981). Profesor de limba și literatura română și slovacă la Liceul industrial din Nădlac. Prima lucrare în publicația „Zornička" (9/1965) din Bratislava (R. S. Cehoslovacă). Debut editorial cu volumul de povestiri pentru copii **Muzicanții pădurii,** Ed. Východoslovenské vydavatel'stvo (R. S. Cehoslovacă), 1976. În continuare : **Regele păsărilor,** Ed. Kriterion, 1979 ; **Agata,** Ed. Kriterion, 1981 ; **Ploaia de martie,** Ed. Kriterion, 1985, proză despre și pentru copii sau tineret. În 1986 Editura Facla îi publică, în traducerea lui Pavel Roskoš, o selecție de basme și povestiri sub titlul **Traista fermecată.** P. B. este unul dintre cei mai activi colaboratori ai publicației **Variațiuni,** precum și autor de manuale școlare.

Critica s-a oprit mai insistent la romanul **Agata,** ce cuprinde, în formule stilistice simple și clare, un tablou al vieții rurale dintr-o așezare campestră a Banatului anilor '50. Universul școlii ori relații interumane (cu precădere din mediul intelectual) stau în centrul atenției (Andruška, 1986). În proza scurtă, P. B. se manifestă deplin atunci cînd are în vedere existența copiilor. I s-au remarcat calitățile de povestitor, atent la detaliu.

REFERINȚE CRITICE :

În volume : Ondrej Štefanko, **Variațiuni,** 5, Ed. Kriterion, 1983, p. 261 ; Dagmar Mária Anoca, **Variațiuni,** 8, Ed. Kriterion, 1986, p. 223 ; Pavel Roskoš, **Variațiuni,** 8, p. 237—240. În presă : Josef Valihora, „Nový život" (R.S.F. Iugoslavia), 5/1983 ; Vladimír Petrík, „Slovenské pohl'ady" (R. S. Cehoslovacă), 1/1984 ; Peter Andruška, „Slovenské pohl'ady", 4/1986 ; Pavel Roskoš, „Slovensko", 3/1987 etc.

George Bulic

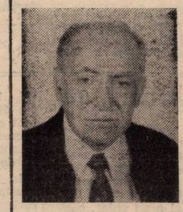

Prozator, traducător din limba sîrbă, Gheorghe Gh. Bulic s-a născut la 31 martie 1924 în comuna Uzdin (R.S.F. Iugoslavia). Membru al Uniunii Scriitorilor din R.S. România (1969). Debutează cu versuri în revista „Nădejdea", 5/1939. Prima carte — **Înfloriri sacre** la Editura Tipografiei Nădejdea din Virșeț în 1942.

În afară de două volume **(Zina cocorilor,** Ed. Facla, 1976 și **Izvorul de la capătul lumii,** Ed. Facla, 1981), unde practică „o specie de transpoziție cum este rescrierea sau repovestirea" (Carmen Odangiu, 1984), G. B. a tradus numeroase lucrări din literaturile iugoslave : Borislav Stancovici, **Singe strical,** ESPLA, 1959 (ediția a doua cu titlul **Singe tulburat,** Ed. Libertatea, Pancevo, 1980) ; Branko Ciopici, **Anii măgărilor,** roman, Ed. Tineretului, 1969 ; Branko Ciopici, **Drago — Uriașul,** povestiri pentru copii, Ed. Tineretului, 1969 ; Branko Ciopici, **Dezlănțuirea,** roman, Ed. Militară, 1972 ; Zivorad Mihailovici, **Băiatul de pe strada liniștită,** roman, Ed. Ion Creangă, 1976 ; Vladimir Stojisin, **Gură veștedă,** roman, Ed. Dacia, 1980 ; Grozdana Olujić, **Votez pentru dragoste,** roman, Ed. Albatros, 1980 ; Milivoj Matosek, **De prisos în univers,** Ed. Ion Creangă, 1982. Un sector aparte îl ocupă cărțile traduse din limba sîrbă ori slovacă pentru școlile de limbă română din R.S.F. Iugoslavia, publicate la Editura Institutului pentru editarea manualelor din Novi Sad : Nicola Kociș, **Cetatea apărată,** versuri, 1979 ; Ivo Andrici, **În cearță cu lumea și alte povestiri,** 1979 ; Ludo Ondřejov, **Copilăria haiducului,** roman, tradus în colaborare cu Pavel Roskoš, 1979 ; Branco Ciopici, **Istorisiri partizane,** 1980 ; Dușan Radovici, **Iți spun o poveste,** 1980 ; Slavko Ianevski, **Pionieri, pioniere, gize și sălbăticiuni ale pădurii,** 1980. G. B. a editat următoarele antologii : **Pămîntul își aduce aminte,** antologie de poeți iugoslavi, în colaborare cu Cedomir Cionca și Andreas A. Lillin, Ed. Institutului pentru editarea manualelor, Novi Sad, 1980 ; **Despărțiri în cimpie,** antologia prozatorilor ruteni din Iugoslavia, Ed. Libertatea, Pancevo, 1981 ; **Grivei în țara basmelor,** antologie din literatura iugoslavă pentru copii, Ed. Libertatea, Pancevo, 1984. S-a dedicat, totodată, traducerii unor manuale școlare din limba sîrbă, necesare școlilor de limbă română din R.S.F. Iugoslavia : Miodrag Milosevici, **Geografie economică,** Ed. Institutului pentru editarea manualelor, Novi Sad, 1975 ; Milan Balci, **Geografia continentelor,** Ed. Institutului pentru editarea manualelor, Novi Sad, 1977.

Îndreptîndu-și atenția spre toate zonele beletristicii iugoslave, de la literatura pentru copii la aceea dedicată adulților sau la creația științifico-fantastică, G. B. a contribuit la circulația valorilor și la o mai temeinică înțelegere a vieții artistice din țara vecină. În volumele sale de povestiri ori legende „repovestite", G. B. apelează la bogatul fond al creației folclorice universale, prilejuind, astfel, numeroase observații cu privire la migrarea ori filiația motivelor (Carmen Odangiu, 1983, 1984).

REFERINȚE CRITICE :

Mircea Șerbănescu, „Orizont", 29/1976 ; Haralambie Țugui, „Cronica", 32/1976 ; M. Ivici, „Banatske Novine", 23 iulie 1976 ; Carmen Odangiu, „Orizont", 13/1983 ; Carmen Odangiu, „Orizont", 14/1984 etc.

Olimpia BERCA

convorbiri

CU GHEORGHE POGAN

Președinte al Filialei

Uniunii Artiștilor Plastici

din Deva

— Cine sînteți dumneavoastră Gheorghe Pogan ?

— Pictor român, trăind în provincie, dar nu în provincia artei, muncind în acest sfîrșit de mileniu și visînd la arta mileniului următor, deși rezonanța acestor cuvinte mă înfioară, deși arta nu prea ține cont de calendar. Un suflet ist avînd uneori și acces la viața sa personală. Fost student al Institutului „Ion Andreescu" din Cluj-Napoca, chinoxist, fost grafician navetist al revistei „Tribuna", deținător al premiului pentru grafică (1986) decernat de această revistă, laureat, la profesioniști, pentru picturî, în Festivalul național „Cîntarea României" (1985). Un om care obosește uneori, dar nu abandonează.

— Cînd ați început activitatea expozițională ?

— În 1971, dar adevărata mea ieșire în lume s-a produs la Republicana din 1977. Atunci am reușit, în „Balada pentru cei plecați de la coarnele plugului", să string în matca unei viziuni franchețea mea de copil crescut la țară și retrăirea nostalgică a unui trecut care era doar proprietatea mea sentimentală.

— Deva v-a oferit ceea ce ați visat pentru viața și mai ales pentru arta dumneavoastră ?

— Liniște pentru creație, un atelier, colegi generoși, posibilitatea de a expune, atunci, în 1974, într-o galerie nu mai mare decît o coajă de nucă, și dreptul de a crede în ideea că și această inimă de țară poate pulsa sînge proaspăt în arterele artei. Însă, departe de capitală și firi de ardeleni fiind, după ce „școala de gravură de la Petroșani" a intrat în istoria artelor, am reintrat ca forță în circuitul artistic abia în 1978, prin expoziția de la „Căminul Artei".

— Ce simbol ați alege pentru pictura dumneavoastră dacă ar trebui să alegeți ?

— M-aș opri la cele scrise de Dan Grigorescu în 1981 : „...sugerează **necontenita creștere a unei naturi ce cuprinde întregul spațiu al imaginii care aspiră să se separe într-o construcție autonomă".**

— Ați cumva anumite zone de inspirație profundă ?

— Tot ce se-ntîmplă în jurul tău și în tine merită un bob zăbavă. Caut, în tot ce pictez, lumina și ecourile spectacolului care se desfășoară dincolo de invelișul lucrurilor. Starea mea fundamentală este continua mirare în fața fîrscului lumii.

— Se spune că arta este expresia unei ordini superioare care reține esențele, că ea e „viață eliberată de toate inutilitățile". Aveți și altceva de adăugat ?

— Arta reține doar starea de grație a vieții și o modelează, după legi proprii și draconice, în tipare surprinzătoare, materializînd-o surprinzător. Nimeni, exceptînd un personaj pictat, n-a reușit să mănînce un măr pictat. Cele două realități își interferează undele, dar nu și le amestecă.

— Pictura pe care o fac artiștii plastici din Deva are ceva deosebit sau specific ?

— La această oră a plasticii românești se poate vorbi mai puțin de un specific local și mai mult de unul național. Totuși, în pictura celor de aici, istoria locurilor (natură, evenimente, monumente, documente, vieți) este sublimată de viziuni artistice întemeiate pe cultură, respect față de meserie și față de valori. Sîntem conștiințe artistice creatoare, nu demolatoare. Existînd Andreescu, Luchian, Pallady, pictura noastră este plata unei datorii de suflet către ei.

— Sînteți un grup bine închegat, cu intenții și planuri comune ?

— Nu în înțelesul clasic al cuvîntului, dar sîntem grupați în jurul dell că aici tradiția artistică se naște odată cu lucrările noastre.

— Ați avut participări la expoziții peste hotare ?

— Mai puține realizate (două „personale", la Lohia și Klaukalla și două „colective", cu filiala, la Hyvikää, toate în Finlanda) și multe în plan. Nu sînt un „sportiv" care ține să-și adauge neapărat în „palmares" cît mai multe expoziții peste hotare. Aceste expoziții, înainte de a-l reprezenta pe artist, reprezintă țara. Nu ai dreptul să faci oricum acest lucru.

— Spre ce credeți că se îndreaptă arta plastică acum cînd ne mai despart doar 11 ani de mileniul III?

— Viitorul oferă totdeauna altceva decît se anticipă, dar, percepera realității fiind în continuă schimbare, progresele tehnice și de viziune, prin ieșirea în cosmos și atenuarea gravitației, spectaculoase, cred că va fi o artă de sinteză, o artă a semnelor, nu a figurilor, într-o lume în care obiectele sînt percepute ca semne ale civilizației. Sigur este că se va picta și retro.

— Pictura dumneavoastră a ieșit de mult și în mod evident de sub carapacea tradiției. Am auzit vorbindu-se, și chiar am văzut, că e cam cu totul nouă. O puteți defini ?

— Dacă tradiția este o confortabilă viziune „de fotoliu", atunci a ieșit. Îmi place să cred că într-o zi voi picta cu libertatea cu care picta Rembrandt, că lumina lăuntrică a culorilor mele ar putea fi cîndva un omagiu adus luminii lui Andreescu. Prin pînze întinse pe șasiuri spațiale, simultaneitate a vederilor și fortarea imaginii să năvălească peste privitor, mă desprind de tablourile care așteaptă, cuminți, pe perete, să fie privite. În lucrările mele se poate „intra" de pretutindeni, ca în atmosfera unei planete locuite. Eliberat de orgoliul creatorului care-și prelungește prin operă existența în posteritate, trăiesc alci și acum prin lucrările mele. Prezentîndu-le, la expoziția personală din 1986, în nisip, am vrut să subliniez că ele pornesc de la natură, sînt natură și așa or să se întoarcă acolo. Nu știu cîtă noutate există în aceste lucruri.

— Știu că scrieți poezie. Tablourile dau relief noțiunilor dumneavoastră poetice pe care le intuiți, dar nu le găsiți cuvintele.

— Nu scriu pentru a confirma că tot românul s-a născut poet. Poezia mea este un alt mod de a exista. Tablourile mele sînt lumina poeziilor pe care le aud în mine dar nu le pot scrie.

Convorbire realizată de
Mariana PĂNDARU

istorie-document

LUPTELE PENTRU APĂRAREA TIMIȘOAREI

(AUGUST — SEPTEMBRIE 1944)

I

Luptele pentru apărarea orașului Timișoara și a vestului țării se încadrează atît în lupta insurecțională și de curățire a teritoriului național, cît și în operația de acoperire a frontierelor de stat, cu care acțiunile insurecționale s-au împletit în mod permanent. De altfel, caracteristica principală a operației de acoperire a fost împletirea sa cu luptele insurecționale și de curățirea teritoriului, în perioada 24—31 august 1944, în prima fază, iar în faza a II-a, 1—20 septembrie, interzicerea pătrunderii de forțe inamice din exterior, pe teritoriul național.

Începută încă în ziua de 24 august, acoperirea s-a desfășurat pe teritoriul României, timp de aproape o lună de zile, ca o operație de concepție românească, organizată și condusă de către armata română, „fiind o realizare de prestigiu, o operă de artă militară, la nivel strategic, pur românească, fără analogie în istoria universală contemporană". (Ion Șuță, „Dimensiunea istorică a primei operații a românilor în războiul antihitlerist", Ed. Facla, 1985, p. 9).

Pregătită din timp de către marele stat major, ea a fost concepută în spiritul doctrinei militare românești, a războiului popular, care considera că acoperirea este o acțiune de amploare strategică, la care sînt angajate o parte sau totalitatea forțelor pregătite pentru luptă, urmărindu-se apărarea frontierei de stat, dînd posibilitatea mobilizării, concentrării și desfășurării strategice a forțelor principale ale armatei, în vederea unor operații viitoare, în speță, ofensivei din cîmpia Dunării, cu direcția Budapesta. Ea a constituit prima fază a războiului antihitlerist, declanșat la 24 august 1944, de către România. În același timp, operația de acoperire viza apărarea capului de pod strategic, din podișul Transilvaniei, pentru a asigura condiții pentru concentrarea și desfășurarea forțelor, care să pornească ofensiva și să elibereze partea de nord a Transilvaniei, aflată sub ocupație hortystă. Desfășurată pe o zonă cu o întindere de 1 400 km lungime, adică, mai mult de 2/3 din totalul frontierelor și pe o adîncime care varia între 80—100 km, acoperirea avea ca direcții principale sudul Transilvaniei și regiunea din afara munților Apuseni, Banat și Crișana. În consecință, prin directiva operativă a M.St.M. din 23 August 1944, Banatul, împreună cu Ardealul de sud, intra în raza de acțiune a Armatei I-a, comandată de către generalul Nicolae Macici, care avea ca misiune eliberarea teritoriului de competență de trupele germane și de a interzice pătrunderea altor trupe germane și maghiare de peste frontieră. Pentru realizarea acestui scop, trebuia să folosească toate trupele aflate în Banat și Ardeal, indiferent de destinația lor.

Armata I-a avea ca misiune acoperirea trecătorilor Carpaților Meridionali, astfel ca inamicul să nu poată face joncțiunea cu frontul de la Carpații Orientali și o rezistență de durată în Munții Apuseni și Poiana Ruscă, cu centrul în depresiunea Hațegului, ca apoi să se treacă la ofensivă, pentru eliberarea teritoriilor românești, aflate sub ocupație străină. În consecință, la vest de Munții Apuseni și Munții Banatului, trebuia să fie dusă o apărare activă pentru interzicerea direcțiilor principale care conduc către bazinul Hunedoara, apărarea fiind realizată în final pe Mureș, ca o ultimă poziție de pe care se putea bara direcțiile către Orșova, Petroșani și Tîrgu-Jiu. În acest sens, Armata I-a a folosit, în cadrul operației de acoperire, din lipsă de forțe, corpurile teritoriale, care au fost investite cu misiuni operative, deși, pînă atunci, acestea au avut doar sarcini administrative, materiale, de pază și disciplinare. Alături de corpurile teritoriale, au mai fost întrebuințate și alte unități și formațiuni, care nu aveau destinații operative, ca: școli militare, centre de instrucție, inclusiv ale jandarmeriei, cercuri de recrutare, subunități de pompieri, subunități de deservire a depozitelor etc. Aceasta, deoarece M. St. M. a prevăzut ca dispozitivul de acoperire să se realizeze inițial numai cu forțele aflate în zonele de frontieră, iar celelalte mari unități dislocate în interiorul țării urmînd să dezarmeze și să interneze sau să nimicească forțele hitleriste.

Radu PĂIUȘAN
Octavian VLAD

CONDEIERII ȚĂRANI ȘI FOLCLORUL (III)

„PE-UN PICIOR DE PLAI..."

Formalizarea tematică a creației scriitorilor țărani, pe care o are în vedere Stanca Fotină, se manifestă uneori în stereotipia subiectelor, mai cu seamă în abordarea poeziei ocazionale. Dar talentele puternice nu sînt covîrșite de locurile comune, astfel că, în cadrul mișcării literare a acestor condeieri, se înregistrează creații reușite, ceea ce l-a determinat pe Al. Philippide să se pronunțe în termeni elogioși despre poeziile lor: „...se observă faptul, plăcut cititorului, că, în cele mai multe din poeziile lor, acești poeți țărani se destăinuie cu sinceritate, fără podoabe pretențioase, fără tinicheaua poleită a unei forme superficial învățate și împrumutate. (...) Cititorul asistă oarecum la producerea unui fenomen subtil de transformare a materialului folcloric în poezie cultivată (înțelegînd aici prin cultivare prelucrarea cu mijloace proprii și nu aplicarea unor procedee învățate din carte"). (**Prefața** la volumul **10 poeți țărani**, 1973).

Ocupîndu-mă de versurile lui I. Pătrașcu Stan și ale lui I. Cîrdu, am constatat o strînsă legătură cu poezia populară orală, căci, în multe cazuri, ei preiau ideile și tiparele stilistice ale acesteia, oferindu-ne, adesea, chiar pastișe evidente. Dar, totuși, trebuie menționat că, și în versurile lor, care sînt scrise în metrică folclorică, transpar gînduri originale, trăiri cu o accentuată marcă personală. Ion Pătrașcu Stan abordează și o categorie literară mai pretențioasă, cea a aforismului poetic. Ar fi interesantă o exegeză care să reliefeze cum unele sugestii paremiologice populare sînt preluate de acest autor, modificîndu-le structura, transfigurîndu-le. Mai mult chiar, conform naturii proverbelor și zicătorilor de a fi contextualizate — pentru a releva un anumit tîlc — și la el există tendința de a-și elabora expresiile aforistice, în consens cu o fabulă, cu o povestioară tîlcuitoare. De asemenea, și o parte din creațiile lui Ion Cîrdu au caracter de fabulă. Morala lor denotă un eticism robust, o atitudine civică activă. Dacă sînt analizate din perspectiva cerințelor esteticii literare moderne, creațiilor de acest gen ale amîndurora, li s-ar putea imputa predominarea unor elemente extraliterare. Însă, în acest caz, trebuie să avem în vedere că, potrivit viziunii populare, creația literară are un pregnant caracter etic.

Spre deosebire de acești autori, Ion Frumosu s-a depărtat mai mult de formele creației populare tradiționale. Am putea crede că el are față de folclor atitudinea unui scriitor cult. Evoluția sa literară a confirmat că poezia lui „depășește nuanța folcloristică, populară, apropiindu-se de scriitura cultă" (Gheorghe Jurma, **Mic dicționar al personalităților culturale din Caraș-Severin**, Reșița, 1976). Aceeași constatare ar fi valabilă și pentru o bună parte din poezia lui Paul Tărbățiu, poet afirmat în perioada interbelică (**Cîntece și flori**, 1927 ; **Vîntului**, 1928 ; **Sclavii pămîntului**, 1938). Asemenea situație l-a determinat pe un competent și pasionat cercetător al literaturii condeierilor țărani să sublinieze strădania acestora de a ieși din anonimat, prin dezbărarea de condiția prestabilită a rînduielilor culturii populare. Astfel, el afirmă că : „Mișcarea scriitorilor țărani din părțile Aradului și Banatului, care a demarat în urmă cu un secol, chiar dacă inițial s-a axat pe genul publicistic, a fost una extrafolclorică, nu însă și una extraliterară" (Prof. Petru M. Ardelean, **Preliminarii la o antologie a scriitorilor țărani din România** în caietul **A treia întîlnire a scriitorilor țărani din România, Arad, 1982**).

Aurel TURCUȘ

CE-ȚI DORESC EU ȚIE, DULCE ROMÂNIE...

...a fost poezia lui Mihai Eminescu pe care a prezentat-o, în etapa republicană a celei de-a VII-a ediții a Festivalului național „Cîntarea României", recitatorul Marian Strizu, de la Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" din comuna Moravița, județul Timiș. În fața juriului republican s-au prezentat peste 30 de recitatori (20 numai din județul Timiș) care au adus cu ei vibrația și patosul patriotic, militant, revoluționar, dragostea de țară și de glie, de neam și de viitorul său. Indiferent de numele recitatorului, fie Mario Balint, Dan Chiriac, Ioan Tila, Ioana Suciu, Despina Dinu, Dorel Piloș, Eugen Bucur (Timiș) sau Eugenia Gana, Petru Stana, Arina Sas, Camelia Șerban, Dan Iovanov (Arad), indiferent de valoarea lor interpretativă și de talentul lor artistic, trebuie să consemnăm faptul de excepție și anume că ei, recitatorii, au știut să aleagă versuri calde, pline de conținut și vibrație artistică și nu ne-a surprins că, la concurs, i-am reîntîlnit, alături de marele Eminescu, pe Emil Botta, Dan Verona, Ioan Alexandru.

Juriul va decide și, tot el, în frunte cu președintele Virgil Stoenescu, prea bine cunoscut dramaturg, va avea de stabilit clasamentele celor mai bune formații de teatru. Pe scena marelui festival s-au prezentat, din cele două județe, Arad și Timiș, nu mai puțin de 26 de colective artistice. Cu amabilitate, Virgil Stoenescu ne-a declarat după concurs : „Aici, la Arad, s-a desfășurat una dintre cele mai interesante și bune etape republicane, dacă ne referim la teatru, formațiile din județul Timiș și Arad, fiind foarte bune. Față de ediția anterioară a festivalului, am semnalat, cu multă satisfacție, o îmbunătățire radicală a repertoriului,

„CÎNTAREA ROMÂNIEI"

acesta fiind întocmit în mod judicios, piesele au fost alese cu luciditate, în funcție de posibilitățile reale ale colectivelor de artiști amatori. Unde au fost alese comedii, am remarcat prezența unor talente reale, iar acolo unde s-a optat pentru drama istorică s-au realizat spectacole bune, așa cum s-a întîmplat cu atît de reușitele piese ale lui Paul Everac. Salut cu multă satisfacție seriozitatea, pasiunea și respectul acestor admirabili artiști amatori față de textul încredințat, devotamentul colectivelor de artiști fiind demn de semnalat. Îi felicit pe toți și le mulțumesc pentru tot ceea ce fac".

Saltul calitativ făcut de colectivele teatrale, ne referim în special la cele din județul Timiș, nu este deloc întîmplător, dacă avem în vedere îndrumarea competentă de care aceste formații s-au bucurat în cadrul actualei ediții a marelui festival. Faptul nu este deloc întîmplător, deoarece, prin grija Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului, al C.I.C.P.M.A.M., aproape toate colectivele s-au bucurat de sprijinul și îndrumarea unor regizori și actori (în primul rînd cei de la Teatrul Național Timișoara) de primă mărime. Regizorul Ioan Ieremia a coordonat direct și a sprijinit actorii de la Teatrul Popular din Lugoj care s-au prezentat în concurs cu piesa „Noțiunea de fericire" de Dumitru Solomon. Actorul Sandu Simionică i-a modelat, cu finețe și tact pedagogic, pe actorii amatori de la Sindicatul Învățămînt Timișoara, aplaudați pentru acel „Triptic Mazilu". Eugen Moțățeanu a semnat regia spectacolului cu piesa „Deșteptarea" de Dina Cocea, prezentată de elevii Școlii populare de artă Timișoara. Vladimir Jurăscu, Camil Georgescu, Victor Odillo-Cîmbru, Ștefan Iordănescu (acum arădean) care, cu echipa sa din Buziaș, s-a încumetat (și de ce nu ?) să pună în scenă, și încă cu succes, o pretențioasă piesă semnată de Tudor Popescu, „Omul nu-i supus mașinii", au avut, de asemenea, un rol important în îndrumarea echipelor teatrale respective.

Firește, cuvinte asemănătoare pot fi spuse și despre colectivele artistice din județul Arad, prezente și ele în număr mare pe scena marelui festival al muncii și creației și vom consemna, mai ales, grija lor față de întocmirea unui repertoriu actual, în așa fel încît scena să devină o puternică tribună de educație patriotică, revoluționară. Cei de la Șiria au dat viață unei piese de rezistență : „Iancu la Hălmagiu" de Paul Everac. Cei de la Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" al sindicatelor, din Arad, au pus în scenă „Patima roșie" de Mihail Sorbul, iar Școala de ofițeri de rezervă de la Radna s-a prezentat cu „Opera și pompierul" de Dan Tărchilă.

Nu se cuvine să încheiem fără a semnala prezența pe scena concursului a nu mai puțin de 22 de montaje, prezența lor fiind cu atît mai valoroasă, cu cît, toate colectivele, fie ele din Timiș, sau din Arad și-au ancorat programele în actualitatea politică și socială imediată. Prin texte admirabile, dar și prin modalități de interpretare, actorii amatori au adus un imn de slavă marilor evenimente politice din acest an : 45 de ani de la importantul act istoric de la 23 August 1944 și cel de-al XIV-lea Congres al partidului nostru.

Nicolae PÎRVU

Voislava Stoianovici

Am cunoscut-o pe Voislava Stoianovici mai îndeaproape pe cînd era studentă a Universității din București, unde a rămas în calitate de lector dr. la Facultatea de limbi și literaturi străine (limbi și literaturi slave). Deși discuțiile noastre, rare și spontane, se închegau în jurul problemelor de literatură, nu bănuiam în tînăra studentă o traducătoare și o cercetătoare pasionată. S-a impus prin traducerile din opera lui Mircea Eliade, Dumitru Radu Popescu și a altor scriitori contemporani români în limba sîrbo-croată din Iugoslavia. A fost coautoarea și traducătoarea volumului „Selecțiuni din proza scurtă română", apărut în R.S.F. Iugoslavia. În românește a tradus din opera lui Ivo Andrici. Mihailo Lalici, Meșa Selimovici, Sveta Luchici, contribuind, prin prefețele și postfețele publicate, la cunoașterea literaturilor celor două țări. În acest sens este interesantă cartea „Vuk Ștefanovici Karagjici, în contact cu românii", articolele în legătură cu preocuparea lui Eminescu pentru folclorul sîrb. A publicat și alte lucrări din domeniul slavisticii, lucrări din domeniul comparativisticii româno-iugoslave, a fost autoarea a mai multor manuale școlare.

Creația scriitorilor de expresie sîrbă din țara noastră a atras permanent atenția Voislavei Stoianovici. A contribuit în mod hotărîtor la promovarea talentelor tinere, a scris articole pertinente despre creația lui Slavomir Gvozdenovici, Iovan Ciolacovici, Vladimir Ciocov, Miomir Todorov. A dat o prezentare detaliată și documentată a fenomenului literar al literaturii de expresie sîrbă, în prefața volumului de poezie și proză „Dăinuire", apărut la Valjevo din R.S.F. Iugoslavia.

Om integru, de o rară bunătate și omenie, Voislava Stoianovici, trecînd în neființă, a lăsat un gol imens în sufletele tuturor acelora care o cunoșteau și stimau.

Neboișa POPOVICI

excelsior

PREMIUL REVISTEI „ORIZONT" LA FESTIVALUL „LUCIAN BLAGA", SEBEȘ-ALBA, 1989

MARIA DALEA

VOI RĂMÎNE

Stau în spatele nopților,
să văd de unde izvorăsc zorile.
Să nu mă cauți,
voi răsări singură o dată
cu ele,
în pragul tău.
Încearcă să înveți un cîntec
din frunză,
din apă,
din piatră.
Și voi rămîne frunză, apă,
piatră.

JOC

Pădurea strivită de zori
își desface aripile.
Noi mergem călcînd peste
irisul nopții
ținîndu-ne de mînă.
Părul meu, salcie-nflorită,
atinge pămîntul
și-aprinde apa.
Ha., fii liană, mi-ai spus,
o zi și-o veșnicie.

CLIPE

Adunam în cale ramuri
Să nu fie pustiu.
La ceas de amintire
Ne prăbușeam în ploi.
Apoi fără să vrem se făcea
primăvară
și-mboboceau în noi cuvintele
viață, floare, cer, iubire.

ZIDIRE

M-am zidit în viața ta
o Ană care-a revenit mereu.
Îți strig acum,
n-am înțeles
zidirea pe ce s-a zidit.

CE TÎNĂR EȘTI

Am o sută de ani
Am o mie de ani
Iar tu ce tînăr ești.
Mi-ai spus că gîndesc floare
Mi-ai spus că gîndesc iubire
Dar n-ai văzut că bucata
acea de cer
M-a închis în ea
Și de-atunci gîndesc veșnicie

ÎN ALBASTRU

Am fost astăzi în grădină
Și-am văzut cerul coborît
peste flori,
Mi-am înmuiat inima-n el
și-am desenat castele.
Deodată ți-am descoperit
ochii.
Tîrziu, am revenit în casă
încununată de albastru.

FREAMĂT

Foșnește ogorul,
Se scutură timpul,
Ce înalt e zborul păinii
Sculptat în zbuciumul și în
tăcerea mîinii !
Foșnește toamna,
Se scutură vița,
Ce înalt e vinul
Sculptat în tăcere
Pe zbuciumul din Miorița !
Se scutură gîndul,
Ce înalt e visul,
Sculptat pe rîndul
Sublimei tăceri !
Foșnește mina,
Ce înaltă-i ziua,
Turnată pe scrisul zvîcnind.
Se scutură toate
Pornind din tăceri.
Zvîcnește întruna
prin astăzi un ieri
întotdeauna

TOPUL MUZICII POPULARE BĂNĂȚENE '89

Topul muzicii populare bănățene '89 — manifestare artistică organizată de C.I.C.P.M.A.M. Timiș, Opera Română Timișoara, în colaborare cu Centrul de Creație și Cultură Socialistă „Cîntarea României" al I.J.T.L. Timiș, a înregistrat, după trei spectacole, următorul punctaj : **SOLIȘTI VOCALI :** Alina Ștefănescu — 9,74 ; Stana Izbașa — 9,74 ; Mihaela Marton — 9,57 ; Carmen Popovici — 9,42 ; Liliana Laichici — 9,33 ; Cornelia Adamescu — 8,85 ; Dan Necșa — 8,83 ; Nelu Blidaru — 8,60 ; Dorina Cerneanțu — 8,57 ; Petrică Cioară — 8,36 ; Dan Stepan — 7,61. **SOLIȘTI INSTRUMENTIȘTI :** Tică Colompar — 9,84 ; Ion Pieptănar — 9,71 ; Sivu Golban — 9,63 ; Toma Virgil — 9,30.

viața asociației

● În cinstea celei de-a 45-a aniversări a Revoluției de Eliberare Socială și Națională, Antifascistă și Antiimperialistă din August 1944, Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al județului Timiș, Consiliul de Educație Politică și Cultură Socialistă Șandra și Comitetul sindical al Schelei de Producție Petrolieră Șandra au organizat, sub genericul **„Poem Marelui August"**, o suită de manifestări, în cadrul căreia tovarășul **Ion Ciobanu**, secretar al Comitetului de partid al întreprinderii, a făcut o largă prezentare a activității Schelei, a rezultatelor deosebite obținute de oamenii muncii de aici. A urmat vernisajul Expoziției de artă plastică organizată de Filiala Timișoara a U.A.P., vernisaj la care au luat cuvîntul **Victor Gaga**, președintele Filialei, și criticul de artă **Deliu Petroiu.** La manifestări a participat, din partea Asociației Scriitorilor, prozatorul **Mircea Șerbănescu.** ● Universitatea din Timișoara, Centrul de Științe Sociale — Sectorul de poetică și Asociația Scriitorilor din Timișoara au organizat o sesiune de comunicări științifice, cu participare națională, avînd ca temă **Mutația simbolistă. Coduri și limbaje.** În cadrul ședinței inaugurale au luat cuvîntul **prof. univ. dr. Traian Bunescu,** directorul Centrului de Științe Sociale, și **Cercetător dr. Crișu Dascălu,** șeful sectorului de poetică. Lucrările sesiunii s-au desfășurat în cinci secțiuni **(Simbolismul românesc, Eminescu și simbolismul, Simboliști români, Postsimbolismul, Simbolismul european),** reunind un important număr de cercetători, critici și istorici literari, scriitori, cadre didactice, și bucurîndu-se de participarea unui numeros public. ● Sub semnul Centenarului Mihai Eminescu, la Centrul Universitar Timișoara a avut loc evocarea-spectacol **În lumea lui Eminescu,** manifestare la care au luat cuvîntul **conf. univ. dr. Dumitru Daba,** secretarul Comitetului de partid al Centrului Universitar, **prof. univ. dr. Gheorghe I. Tohăneanu** și **lect. univ. dr. Deliu Petroiu.** Și-a dat concursul Corul Filarmonicii de Stat „Banatul" din Timișoara, dirijat de Diodor Nicoară. ● În cadrul Sesiunii de comunicări științifice **Predarea limbilor și literaturilor moderne,** organizată de Societatea de Științe Filologice și de Facultatea de Filologie a Universității din Timișoara, a avut loc o masă rotundă cu tema **Eminescu în traduceri,** condusă de **prof. univ. dr. Leon Levițchi.** Au participat la dezbateri **prof. univ. dr. Ștefan Binder, conf. univ. dr. Livius Ciocârlie, lect. univ. dr. Elena Ghiță, lect. dr. Traian Nădăban, cercetător șt. Pavel Roskoș, lect. dr. Romeo Magheresсu** și **asist univ. Doralina Selea.** ● Detașamentul de pionieri al clasei a VI-a de la Școala generală nr. 28 din Timișoara a organizat o interesantă întîlnire cu poetul **Anghel Dumbrăveanu.** Condusă de pioniera Mirela Tudor, comandanta detașamentului, întîlnirea a debutat cu o prezentare bio-bibliografică a scriitorului, susținută de elevul **Dragoș Fenești,** după care a urmat un amplu recital din lirica invitatului. În încheierea acestei manifestări literare, pionierii au cîntat „Un copil avea o floare" și „Sîntem pionierii țării".

M. O.

panoramic

„Poem marelui August" — un generic sugestiv pentru complexa manifestare culturală desfășurată la clubul Schelei de producție petrolieră Șandra, unde membrii ai Filialei Timișoara a Uniunii artiștilor plastici au fost prezenți în mijlocul oamenilor muncii printr-o expoziție de pictură, grafică și sculptură. ● **Pe întreg cuprinsul județului Timiș** a continuat seria manifestărilor dedicate centenarului eminescian. Astfel, la Liceul „Electrotimiș", cercul literar condus de prof. Antoaneta Nichifor a marcat importantul moment printr-o evocare a figurii poetului, realizată de scriitoarea Alexandra Indrieș, urmată de un recital poetic omagial din creația elevilor. ● **Vernisaj.** Azi, 23 iunie, ora 19, galeria „Pro arte" din Lugoj va inaugura expoziția lui Ioan Iovan, „Studii de echivalare". Prezintă criticul de artă Gheorghe Vida și criticul literar Lucian Alexiu. ● **Premii „Helion".** În primul rînd, însoțit de felicitările noastre, „Premiul european de science fiction pentru cel mai bun fanzin", cu care a fost distinsă publicația „Helion" a Casei Universitarilor din Timișoara, la San-Marino, în luna mai a acestui an. Un premiu de prestigiu, căruia i s-a adăugat, în același cadru, „Premiul european pentru opera de artist plastic SF", obținut de timișoreanul Traian Abruda. Și apoi, premiile „Helion '89", ale concursului de proză scurtă : pr. I : Paul Tatomir (Brașov) ; pr. II : Aurel Cărășel (Cernavodă) ; pr. III : Viorel Mihalcea (Bacău) ; mențiuni : Cristina Vrăjitoru (Iași) și Dana Mîndru (Piatra Neamț). ● **Noi apariții la editura „Facla" :** George Călinescu, „Cartea nunții", N. D. Cocea, „Vin de viață lungă", Viniciu Gafița, „Pe urmele lui Avram Iancu".

sport

E VACANȚĂ...

...în fotbalul de elită, adică s-a încheiat campionatul (nu și Cupa) ; a învins, din nou, Steaua, urmată, iarăși, de Dinamo, după care curge tot Victoria ; dacă o ținem mereu așa, întrecerile nu vor avea decît... piper, întrucît bătăliile cele mari le vor purta aceleași mici echipe, visînd și vizînd un ideal suprem : supraviețuirea ; de fapt, citind bine clasamentul, vom băga de seamă o diferență ca de la cer la pămînt între trio-ul din frunte și „restul lumii", cele 15 echipe cărora, eventual, le arde gîndul unei participări la Cupa U.E.F.A. ori cea Balcanică, dar, mai ales, le sfîrîie călciiele de teama căderii ; cît de ciudat e faptul fotbalului nostru o dovedește soarta crudă a Oțelului din Galați, care în toamna trecută juca în „europene", învingînd, chiar, pe mai de Dunăre, pe Juventus, ca în prag de vară să se înece în mocirlă (după Costică Rădulescu, Cornel Dinu s-a pus pe experimente, ceea ce a și reușit : s-a dus la Cluj) ; a picat, în lacrimi, și Rapidul, dovedind că trupa-i era subțire pentru un urcuș atît de anevoios ; cred că nici n-avea unde să suie...

Sub aceste auspicii, total necompetitive, revine pe prima scenă și „Poli" Timișoara, grație, întîi, rîvnei și priceperii excelentului antrenor care este Costică Rădulescu ; îndrăznesc să afirm că anul acesta e, acum, cel mai bun tehnician de fotbal din fotbalul românesc, cu argumentul că el a făcut minuni, cu loturi de anonimi, fără posibilitatea de a strînge la o echipă tot ceea ce e mai valoros în țară la un moment dat (și nici măcar într-un județ) ; analizîndu-l „bibliografia", lesne se va desprinde că nea Costică Rădulescu a sfințit locurile prin care a trecut, le-a sfințit cu vocație și trudă. Îi mulțumim ! Bătălia cu U.T.A. a fost cea mai frumoasă dispută a anului fotbalistic de la noi ; mai sus chiar decît Steaua — Dinamo...

Atenție : vine Danemarca !

Teodor BULZA

Cu fața la Dunăre

Florian Copcea își intitulează cea de a treia carte cu o simplitate dezarmantă care la prima vedere ar putea să-l îndepărteze pe cititor de miezul epic. Dar, în fapt, **Viața cea de toate zilele** (Editura „Albatros", 1988) cu toate că nu se autodefinește „roman", are destule dintre virtuțile genului.

Totuși, pentru a înțelege cum se cuvine cele aproape o sută cinci zeci de pagini, e nevoie în primul rînd să-i cunoaștem volumul de debut („Drumul bărbaților", Editura „Scrisul Românesc", 1985) care începea cu reportajul de inimă **Dunărea — țara asta** și se finaliza cu cel intitulat **Universul Dunării în expansiune.**

„Călătoria" lui Florian Copcea se petrece în **Viața cea de toate zilele** mai puțin prin descrieri exterioare și mai mult prin explorarea universului oamenilor de lîngă fluviu, a oamenilor pentru care însăși rațiunea de a exista și conștiința le sînt modelate și se desfășoară prin inima drumului fără pulbere al Dunării. Privit din acest unghi, experimentul tînărului prozator de a-și fixa subiectele cărților, universul lor în marele univers al fluviului, mi se pare demn de luat în seamă, demn de urmat cu consecvență.

Declarația de fidelitate **din 1985 :** „Nu sînt Ulise. Sînt poate cel care a mai fost pe tărîmul Dunării, pentru că sînt eu însumi cuprins în istoria acestui univers... Drumul este străbun și duce spre nemurire. Și eu sînt mereu chemat. Așteptat. Exist. Trăiesc, deci. Martor și participant la epopeele fluviului. Voi pleca și voi înțelege. Lumea. Călătoria va fi singurul meu act de eroism. Fiindcă voi încălca legea lui Zamolxis, voi poposi zile și nopți printre oameni. Voi adăsta în preajma lor ca timpul și eternitatea. Să alcătuiesc poate un letopiseț..." se transformă cu adevărat într-o carte vie, structurată ca un jurnal al formării conștiinței unui om.

Dacă în **Natură albă cu Elisabeth** (Ed. „Facla", 1987) caracterele personajelor erau radiografiate în mod sincopat, aproape brutal din pricina spațiului prozelor scurte, în ultima carte, epicul se bizuie în principal pe un fir coordonator precum o voce auctorială care îi propune chipuri și voci reale sau ficționale.

Eroul „jurnalului" ținut lîngă timpla de ape a Dunării nu e un ins înrăit al șantierelor cum ne-a obișnuit literatura de gen : dar nici altul căzut din lună, care să se mire în fața durităților mediului, unul care să tremure și să aibă coșmaruri după ce a fost martor neputincios în fața luării în captivitate pentru vecie de către fluviu a unui om. Totuși, fără să aibă o aureolă de erou, autorul jurnalului de lîngă Dunăre pătrunde încet și sigur în hlamida cărții pe care pare a o construi cu viața lui în manieră neorealistă.

Caracterele studiate de-a lungul romanului-jurnal-reportaj compun o galerie din care Florian Copcea ar putea să extragă cu talent și simț al perspectivei umane mai ample, cîteva idei deosebit de sugestive pentru cărțile lui viitoare.

Valeriu BÂRGĂU

aqua-forte

● **Bărbat și femeie locuiesc în dragoste ; aceasta este casa lor !**

● **Cu limba mestecăm totul, numai vorbele le alegem.**

● **Toate broaștele au chei !**

● **Cumplit ger este rușinea : nu crapă pietrele cît crapă obrazul !**

● **Ne-am împăcat : dormim împreună.**

● **Ponegrind lumina, dai strălucire întunericului.**

● **Nu-mi ești indiferentă cît timp mă împiedic de indiferența ta.**

● **Osia sufletului, numai cu lumină se unge.**

● **Minciuna e untdelemnul în care se desăvîrșesc gogoșile.**

● **Toți îți cer sfatul ! Tu cui te sfătui ?**

● **Urmașii noștri ne petrec pînă la poarta vieții...**

● **El e ca melcul : toată casa o duce în spinare.**

● **Nu cunosc fierul ; străină îmi este deci ruginа !**

● **Sînt un învingător : m-am supus tuturor legilor.**

● **E cerul un burduf de stele și-mi lasă gura apă.**

● **I-a căzut tronf la cărți și cu tronc la inimă : să fie ăsta noroc ?**

● **Trebuie să se întunece cerul, ca să vedem albastrul din curcubeu.**

● **Ca să realizezi o sinteză valoroasă, este necesar să fi „consumat" multe teze valoroase.**

● **Neavînd memorie, fluturele privește disprețuitor la viermе.**

● **În ultima vreme, anotimpurile au devenit „nepoliticoase" între ele : nu-și mai respectă timpul și ordinea.**

● **Nu toate florile devin fructe.**

Constantin Gheorghe-NAIDIN

colocvii internaționale

CU PAUL ZUMTHOR

Litera și vocea

Cunoscut publicului român prin studiile consacrate literaturii medievale, Paul Zumthor, profesor în Canada, este deopotrivă poet și romancier. Interviul acordat recent revistei „Magazine littéraire" se concentrează asupra unei probleme de o marcantă actualitate — relația oralitate / scriere —, fiind prilejuit de ultimul său volum de eseuri, Litera și vocea.

— Care credeți că ar fi diferența dintre poezia orală a antichității, „Iliada", „Odiseea", și cea a evului mediu ?

— În ambele cazuri avem de a face cu civilizații în care nu a pătruns total practica scrierii, valorile și cunoașterea ei. Dar diferența este totuși considerabilă : marile epopei homerice amintite au apărut înainte de răspîndirea scrisului, transmiterea lor fiind integral vocală, în timp ce poezia medievală s-a format într-o lume în care scrierea era deja bine cunoscută (desigur că într-o măsură mult îndepărtată de triumful total, de predominarea absolută pe care o va cunoaște în Europa după descoperirea tiparului, la mijlocul secolului al XV-lea). Cu toate acestea, răspîndirea tiparului nu a fost atît de rapidă cum am crede. I-au trebuit cam o sută de ani pentru a deveni o practică firească. Pînă atunci ne aflăm într-o perioadă de „oralitate mixtă" : există scriere, dar are autoritate, se impune cu adevărat doar ceea ce e spus, pronunțat și auzit. Legea, în acele vremi, nu e un text scris, ci cuvîntul regelui, pe care crainicii trebuie să-l poarte, să-l aducă în piețele publice și să-l anunțe cu voce tare. **Cîntecul lui Roland**, din veacul al XI-lea, ca și alte opere de același tip, a circulat foarte multă vreme doar pe cale vocală. Din fericire pentru noi, la un moment dat, copiștii au avut ideea să noteze pe pergament conținutul acelor poeme. Dar nici acest fapt nu a întrerupt tradiția orală ! Avem șase sau șapte manuscrise din **Chanson de Roland**, complet diferite, și care se desfășoară pe aproape două secole. Ar trebui să le considerăm ca pe un fel de instantanee stenografice ale poemului, luate în diferite momente.

— Difuzarea poemului era orală. Auditoriul fiind întotdeauna restrîns, cum se petreceau lucrurile ?

— Un poem precum **Cîntecul lui Roland** era cu siguranță declamat, aș spune mai curînd „încantat", adică modulat după o melodie relativ monotonă.

— De către niște specialiști, care se numeau jongleuri.

— Da, dar care nu aveau nimic de a face cu măscăricii de bîlci ! Erau adevărați interpreți, care-și intonau poemele în locuri publice, curți regale, castele senioriale, în cursul unor adevărate „performanțe". Înțeleg prin toate acestea că era vorba de un om fizic prezent, un interpret care-și alegea un anumit ton al vocii, o anumită mimică, adresîndu-se preponderent urechii spectatorilor săi. După care ... făcea un tur cu talgerul întins. Dacă aparținea însă unei curți, jongleurul era salariat. Oricum, nu se simțea cu nimic mai onorat decît bucătarul și nici nu cîștiga mai mult decît un scutier.

— Auditoriul unei „chanson de geste" sau al unui roman era sensibil la dimensiunea simbolică a acestor povestiri ? D-voastră susțineți, contrar opiniei curente, că Evul mediu nu era simbolic !

— Da, e puțin paradoxal. Dar cuvîntul „simbol" păcătuiește azi prin a fi mult prea folosit și mult prea vag. Prefer deci să vorbesc despre semne sau indici. Începînd din romantism, ideea simbolului o evocă pe aceea a unei reverii, a unui imaginar liber. Or, asta nu e cîtuși de puțin ceva medieval. Dimpotrivă, prin comparație, cultura evului mediu este profund rațională. Nu în sens cartezian. Ci prin faptul că, pentru spiritul medieval — chiar și pentru analfabetul de la țară — totul are o cauză. Cauză care trebuie exprimată cu multă claritate. Chiar dacă e invocat un deochi al unei vrăjitoare, și atunci găsim o adîncă exigență rațională în a-l explica. Aceasta e motivul pentru care atîtea opere teologice sau profane, cum ar fi **le Roman de la Rose**, folosesc alegoria. Alegoria este o hiper-rațională. Iată de ce, de pildă, dacă o creangă anume, așezată la un capăt de drum are forma unui crucifix, nu va fi un simbol vag, ci un semn. În cazul a ceva sugestiv, vag, aș vorbi despre indici, și niciodată despre simboluri.

— În secolul al XII-lea, primele romane — ca, de pildă, cele ale lui Chrétien de Troyes — au fost compuse totuși în scris.

— Fără îndoială. Dar, după părerea mea, ele nu au fost citite niciodată în tăcere. Chiar marile romane cavalerești care vor fi scrise după aceea în proză, poveștile lui Lancelot, ale regelui Arthur, ale Mesei Rotunde, au fost încantate, recitate pe un ton de melopee.

— Se cunoaște modul în care-și compunea Chrétien de Troyes romanele ?

— Nu există vreun dubiu că oameni precum Chrétien de Troyes, creatori de roman, erau literați, obișnuiți cu tehnicile scrisului. Lucrurile acestea ne sînt bine cunoscute. Întîi, autorul compunea mental și dicta scribului care nota totul pe tăbliță de ceară. Apoi, autorului i se reciteau tăblițele, el medita la cele auzite și dicta a doua oară un text, în principiu definitiv. Deci aveau loc mai multe transferuri vocale, de unde importanța vocii în compoziția însăși. A elabora într-un asemenea mod presupune o extraordinară sensibilitate la efectele ritmului.

— În acest interval s-a născut literatura — în sensul în care, mai tîrziu, ea va fi mereu asociată noțiunii de text ?

— De fapt, spre literatură ne-a condus interiorizarea acestui proces ; dictarea, un act produs între autorul care-și compune textul și cel care-l notează, se va desfășura de acum înainte în **intimitatea** unui cabinet de lucru. Autorul poate reflecta asupra muncii sale, poate reveni asupra celor scrise. Partea sa de răspundere e mult sporită. Nu mai e vorba despre arta anonimă a cîntecelor de gestă, pe care orice interpret le putea modifica mai mult sau mai puțin după propriul plac. Pe de altă parte, romanul povestește întîmplări infinit mai complexe, încărcate de simboluri, de aluzii la actualitate. Asupra textului se exercită un adevărat travaliu. Dar încă nu e literatură, deoarece totul continuă să treacă prin voce, rămînînd destinat lecturii în public. Totuși, procesul de interiorizare continuă și va deveni nucleul întregii noastre literaturi. Prin însuși acest fapt, se va amplifica și rolul scrierii. Întîi, pentru că aceste romane sînt tot mai lungi, tot mai greu de memorat. Apoi, din cauza apariției tiparului ... Transmiterea unui text prin voce, performanța, presupunea prezența fizică simultană a celui care vorbea și a celui care asculta, deci o legătură concretă, o proximitate, un „schimb corporal", priviri, gesturi. Din clipa cînd transmiterea nu se mai face decît prin medierea scrisului, cînd lectura devine mută, solitară, relația cu corpul se întrerupe. Se iese din prezent, iar exigențele unei prezențe fizice, constrîngerile spațio-temporale sînt abolite. Tiparul va permite ca o carte să poată fi citită oriunde și oricînd.

— De la predominarea vocii în evul mediu s-a trecut nu numai la supremația scrisului, ci și la o sacralizare a scrierii și a statutului scriitorului. Nu asistăm, oare, de prin anii 1950, la o nouă cotitură ?

— Cred că, de fapt, ne îndreptăm spre o nouă oralitate, de un tip diferit — mutație pe care ne-o vom asuma cu mare dificultate. O oralitate care, grație audiovizualului și mijloacelor electronice, nu mai presupune prezența fizică, ci rămîne foarte legată de vizualitate. N-aș susține că scrierea, literară în particular, și-ar fi pierdut deja statutul pentru noi. Dar mă întreb ce funcție va mai avea ea peste 20 de ani. Una strict utilitară ? Nu sînt sigur că va rămîne intactă ideea de literatură ca lucru venerabil, presupunînd autoritate și valoare estetică, meritînd o atenție aparte. S-ar putea ca, într-o zi, ceea ce ne e acum cunoscut sub numele de literatură să fie înlocuit de ceva pe care nici nu mi-l pot imagina încă. N-aș spune totuși că nu va mai exista literatură. Dar ne orientăm spre ceva care va diferi de Balzac, Proust sau Musil. Literatura va tinde spre a se depăși.

— Cum vă explicați interesul din zilele noastre pentru tot ce privește evul mediu ?

— Cred că acest fenomen nu e străin de o resuscitare a interesului pentru istorie (în timp ce, prin anii '50 se trăia doar în prezent). Ne aflăm într-o societate în care marile mituri nu mai sînt un refugiu decît pentru o minoritate dintre noi. Dar atunci, de ce evul mediu ? De ce nu antichitatea sau secolul al XVIII-lea ? Cred că, de fapt, într-un mod intuitiv, empiric, resimțim o anumită analogie între epoca noastră și imaginea pe care o avem despre evul mediu : o societate în plină mutație, instabilă și, deopotrivă, excesivă, romantică. Iar una dintre aceste analogii izbitoare este că, între toate inovațiile noastre tehnice, regăsim efectiv o lume a vocii. Apare deci o confraternitate cu universul medieval, pe care eu o resimt foarte profund ... Dar trecutul nu trebuie pur și simplu descris. El trebuie făcut să retrăiască. Apropiat de noi. Fără îndoială că erudiția este o fază indispensabilă — în acest teritoriu sînt foarte exigent —, dar dacă nu degajă un sens, ea nu se umanizează. Iar acest sens nu va deveni cu adevărat viu decît dacă omul de astăzi e capabil să-i integreze concepției despre sine, despre felul în care trăiește și îi percepe pe ceilalți, societatea. Trebuie să vorbim despre acest trecut în termeni imediat asimilabili într-o gîndire de azi, evitînd, firește, orice anacronism. Să facem, deci, proba unei imaginații critice, a unei viziuni poetice.

Traducere și prezentare :
I. PANTEA

MIȘCARE NEÎNTRERUPTĂ

De argilă
sînt norii
iar vîntul îi plăsmuiește
îi afundă în văzduhul
înghețat pe veci.
Cerul
smulge tăceri
de cristal
în amintirea
unor morți îndepărtate
în timp ce eu mă rog
ca osînda să se oprească.
Dar vîntul
inexorabil
continuă.

ÎȚI MULȚUMESC, O, MAMĂ !

E nou soarele în văzduh,
așteptat în neliniștită tăcere.
Simt acest soare
despicîndu-mi pielea :
sînt făcut piatră
a acestui pămînt

MARIO GIUSEPPE RESTIVO

(ITALIA) (1963—1982)

Născut la Palermo, la 24 ianuarie 1963, primul dintre cei patru copii ai unei familii originare din Castelbuono, unde va și urma cursurile școlii primare. În 1974, de la 11 ani, tatăl său decide să ofere unor reviste prima culegere de versuri a copilului, intitulată „La mia aurora", căreia i-a urmat imediat o alta, intitulată „In cammino", editate în 1975. Ambele au avut un deosebit succes de public și de critică, fiind în centrul atenției multor cercuri literare și publicații. Vîlva creată a atins chiar cercurile guvernamentale și pe cele ale Vaticanului, de unde copilul a primit scrisori de gratitudine și admirație. Se transferă la Milano, fiind cîștigător al unei burse de studii „Federico Motta Editore", apoi, la vîrsta de 18 ani, devine membru al cunoscutei Accademia Internazionale Gentium „Pro Pace" din Roma. A murit, în vîrstă de 19 ani, într-un tragic accident de automobil, la Chambery, în Franța. Opera sa poetică a fost adunată într-un volum intitulat **„La stagione dell'Incontro. Poesie postume"** și editată la Palermo, în 1985, prin grija unor prieteni devotați. Versurile acestui poet ce se adaugă alesei familii spirituale de **poeți-copii** surprind prin tonalitatea confesivă, de o solemnitate adîncă, prin stilul direct, necăutat, ce conferă orizontului liric o naturalețe debordantă.

zbîrlit de pietre
spre a muri în pulberea
durerilor mele.
Dar nu plînge
pentru fiul tău
care suferă,
fiindcă viața aceasta
ție ți-o datorez,
mamă !

VIITOR

Timpul nostru
e o dimensiune
de amintiri.
Trăim
fericiri dovedite
pe care le lăsăm
să curgă obositoare
iluzia unui prezent
gol de dilema
viitorului.
Mîine
va fi chiar astăzi.

(Din volumul **La stagione dell'Incontro**, ciclul **La stagione della prima spiaggia**).

Traducere și prezentare :
George POPESCU

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1 :
Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 26

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 26 (1165) 30 IUNIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

PLENARA COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Cuvîntarea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

STIMAȚI TOVARAȘI,

Aș dori să mulțumesc Comitetului Central al partidului pentru hotărîrea pe care a luat-o de a propune pentru discutarea în adunările de partid, la conferințele de partid și la Congres, a realegerii mele în înalta funcție de răspundere în partid și în stat, de secretar general al Partidului Comunist Român.

Vă mulțumesc în mod călduros pentru această încredere pe care mi-ați acordat-o. **(Aplauze puternice, prelungite; se scandează îndelung: „Ceaușescu — P.C.R.!", „Ceaușescu, România — stima noastră și mîndria!", „Ceaușescu reales, la al XIV-lea Congres!").**

De aproape 60 de ani, în activitatea sindicală, a tineretului comunist, în partid, am activat întotdeauna ca un soldat credincios al partidului, ca un fiu al poporului în rîndul căruia m-am născut — al muncitorilor, țăranilor, al întregii noastre națiuni —, convins că numai și numai calea indicată de comuniști reprezintă drumul spre libertate, spre o viață demnă și liberă a poporului nostru! **(Aplauze puternice, prelungite).**

Am îndeplinit întotdeauna sarcinile puse de partid în orice domeniu de activitate. Am avut permanent în vedere că un activist al partidului trebuie întotdeauna să răspundă chemării partidului, să acționeze cu toate forțele sale pentru înfăptuirea politicii generale a partidului. Am făcut acestea în anii grei ai ilegalității și apoi în anii de după Eliberare, în construcția socialismului, în înaintarea fermă a patriei noastre pe calea socialismului și comunismului.

De 24 de ani partidul mi-a încredințat înalta funcție de secretar general al partidului. Această funcție a fost confirmată de nenumărate ori, și de congresele partidului, dar și de întregul nostru popor, prin voturile ce mi s-au acordat ca deputat și, apoi, ca președinte al Republicii Socialiste România.

Pot să declar acum, cînd sînt din nou propus pentru această înaltă funcție, că am acționat întotdeauna, împreună cu Comitetul Central, cu ceilalți tovarăși din conducerea partidului, cu partidul și cu întregul popor, pentru a asigura înfăptuirea programelor de dezvoltare economico-socială, de ridicare a gradului de civilizație, de bunăstare materială și spirituală a poporului, de întărire continuă a independenței și suveranității țării. **(Aplauze puternice prelungite).**

Pe drept cuvînt se subliniază importanța Congresului al IX-lea pentru construcția socialistă în patria noastră. Dar, doresc și acum — foarte sintetic — să subliniez cu toată tăria că Congresul al IX-lea nu ar fi fost posibil fără înfăptuirea revoluției de eliberare socială și națională, fără celelalte congrese ale partidului, fără lupta îndelungată, de veacuri, a înaintașilor noștri pentru formarea poporului, a națiunii, a statului național român.

Este o îndatorire a oricărui comunist de a sublinia întotdeauna faptul că tot ceea ce s-a înfăptuit de-a lungul veacurilor în patria noastră, a asigurat ridicarea continuă a României pe noi și noi culmi de progres — și stă la baza realizărilor noastre de astăzi. Iată de ce trebuie să cinstim

(Continuare în pag. 2)

Mărețele realizări obținute de poporul nostru în făurirea socialismului demonstrează cu putere justețea liniei generale a partidului nostru, de aplicare creatoare a legităților obiective, a principiilor socialiste la realitățile României.

Putem afirma cu deplin temei că partidul nostru și-a îndeplinit și își îndeplinește cu cinste misiunea sa istorică de detașament revoluționar, de centru vital al întregii națiuni — și a călăuzit și călăuzește poporul nostru pe calea făuririi socialismului și comunismului.

NICOLAE CEAUȘESCU

Desfășurată sub președinția tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU,** secretar general al Partidului Comunist Român, Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român, din 27—28 iunie a marcat un eveniment de o deosebită importanță în viața politică a țării. Cuprinzînd o bogată ordine zi Plenara a dezbătut și aprobat convocarea celui de al XIV-lea Congres al P.C.R.; Proiectul Programului Directivă al Congresului al XIV-lea al P.C.R. cu privire la dezvoltarea economico-socială a României în cincinalul 1991—1995 și orientările pînă în anii 2000—2010; Proiectul Tezelor pentru Congresul al XIV-lea al P.C.R. privind dezvoltarea societății românești, perfecționarea conducerii economico-sociale, dezvoltarea democrației muncitorești revoluționare, creșterea rolului P.C.R. și activitatea ideologică, politico-educativă, ridicarea nivelului de cunoaștere științifică, de cultură, a conștiinței revoluționare, raportul de forțe și caracteristicile fundamentale ale situației internaționale; realizarea planului pe primele șase luni ale anului și măsurile pentru îndeplinirea planului pe semestrul II și pe întregul an 1989; proiectul Planului național unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe anul 1990.

Un moment cu profundă semnificație istorică, trăit cu mîndrie și emoție de cei prezenți, l-a constituit propunerea Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., ca la al XIV-lea Congres, în suprema funcție de secretar general al P.C.R. să fie reales tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** Membrii Comitetului Central, ai Comisiei Centrale de Revizie, toți cei aflați în sală au aprobat, într-o însuflețitoare

(Continuare în pag. 3)

PROPUNEREA COMITETULUI POLITIC EXECUTIV AL C.C. AL P.C.R. PRIVIND REALEGEREA, LA CONGRESUL AL XIV-LEA AL PARTIDULUI, A TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU ÎN FUNCȚIA SUPREMĂ DE SECRETAR GENERAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

— prezentată de tovarășul Manea Mănescu —

Stimați tovarăși,

Din însărcinarea Comitetului Politic Executiv, îmi revine înalta onoare să supun Plenarei Comitetului Central, spre aprobare, propunerea ca la Congresul al XIV-lea, în funcția supremă de secretar general al Partidului Comunist Român, să fie reales înflăcăratul patriot și eminentul revoluționar, genialul fondator al României Socialiste, marele Erou al națiunii, proeminentă personalitate a lumii contemporane, a mișcării comuniste și muncitorești internaționale, mult iubitul și stimatul nostru conducător tovarășul **NICOLAE CEAUSESCU. (Aplauze puternice, ovații și urale. Se scandează „Ceaușescu — P.C.R.!").**

(Continuare în pag. 2)

HOTĂRÎREA

PLENAREI COMITETULUI CENTRAL CU PRIVIRE LA REALEGEREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU ÎN FUNCȚIA DE SECRETAR GENERAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Plenara C.C. al P.C.R., dînd expresie celor mai alese sentimente de înaltă stimă și prețuire, de nețărmurită dragoste și profundă recunoștință ale comuniștilor, ale tuturor oamenilor muncii, în deplin consens cu voința unanimă a întregului partid și popor, hotărăște să fie supusă dezbaterii în adunările generale ale tuturor organizațiilor de bază din întreprinderi, instituții unități agricole, în toate conferințele organizațiilor comunale, orășenești, municipale și județene ale P.C.R., în întregul nostru partid, propunerea ca la al XIV-lea Congres, în înalta funcție de secretar general al partidului, să fie reales cel mai iubit și stimat fiu al națiunii noastre, strălucitul conducător de partid și țară, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Comitetul Central își exprimă în unanimitate ferma convingere că realegerea în fruntea partidului a tovarășului Nicolae Ceaușescu — eminent militant comunist și patriot înflăcărat, ilustru gînditor revoluționar luptător ferm pentru realizarea țelurilor supreme ale clasei muncitoare, genial făuritor al noului destin al țării și al celei mai luminoase epoci din istoria patriei, personalitate politică de excepție a lumii contemporane, care și-a consacrat și își consacră de aproape șase decenii, cu abnegație și eroism, întreaga viață și activitate binelui și fericirii națiunii române, cauzei independenței și suveranității, socialismului și păcii, înțelegerii și colabo-

(Continuare în pag. 2)

PLENARA COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

CUVÎNTAREA TOVARĂŞULUI NICOLAE CEAUŞESCU

(Urmare din pag. 1)

întotdeauna, cu întreaga noastră conştiinţă, pe toţi cei care au dus lupta pentru existenţa României forţele progresiste, revoluţionare, să cinstim poporul nostru, adevăratul făuritor al propriei sale istorii, al independenţei şi suveranităţii României! El este făuritorul României de astăzi! **(Aplauze şi urale puternice, prelungite; se scandează îndelung: „Ceauşescu şi poporul", „Ceauşescu, România — stima noastră şi mîndria!").**

Fără nici o îndoială, dragi tovarăşi că în luptele îndelungate, în activitatea de dezvoltare a ţării noastre s-au săvîrşit multe greşeli; au fost, de altfel, orînduiri sociale diferite. Însăşi într-o etapă a construcţiei socialismului s-au săvîrşit o serie de greşeli. Criticînd unele stări de lucruri din trecut trebuie însă să punem întotdeauna în evidenţă ceea ce a asigurat mersul înainte al poporului nostru şi să cinstim pe acei care au făcut totul, şi-au dat viaţa pentru măreţia şi libertatea întregii noastre naţiuni! Numai aşa vom fi adevăraţi activişti - muncitori, numai aşa vom acţiona întotdeauna ca adevăraţi oameni cu înaltă răspundere faţă de trecutul, de prezentul şi viitorul patriei noastre! **(Aplauze puternice, prelungite).**

Nimeni nu trebuie să procedeze, aşa cum spune în unele versuri ale sale Eminescu, în Scrisoarea I — de a vedea numai ceea ce a fost rău, ce e negativ. Trebuie să vedem ceea ce a fost înălţător în lupta din trecutul poporului român, ceea ce a asigurat mersul înainte! Aceasta trebuie să reţinem întotdeauna! Orice altă atitudine înseamnă, de fapt, a lovi în popor, în clasa muncitoare, în partid; înseamnă de fapt, a acţiona împotriva intereselor dezvoltării socialiste şi comuniste, împotriva bunăstării şi independenţei poporului. **(Aplauze puternice, prelungite).**

Nu doresc să mă refer la alte probleme, deoarece voi face aceasta în cuvîntul meu de încheiere.

Doresc, încă o dată, să exprim mulţumirile mele pentru încrederea ce mi-o acordaţi şi să asigur Comitetul Central, să asigur întregul partid şi întregul popor că, dacă îmi vor acorda din nou încrederea, voi acţiona, ca şi pînă acum, cu întreaga forţă pentru a asigura înfăptuirea obiectivelor de dezvoltare a patriei noastre în perioada următoare pînă în anii 2000, realizarea neabătută a Programului partidului de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi de înaintare spre comunism.

Pentru mine nu există şi nu va exista niciodată ţel mai înalt, suprem, decît cauza socialismului, a comunismului, cauza bunăstării şi fericirii poporului, a măreţiei sale, a independenţei şi suveranităţii patriei noastre socialiste — Republica Socialistă România. **(Aplauze şi urale puternice; se scandează îndelung: „Ceauşescu — P.C.R.!", „Ceauşescu şi poporul!", „Ceauşescu, reales la al XIV-lea Congres!" Într-o atmosferă de puternică însufleţire şi strînsă unitate, toţi cei prezenţi în sală aclamă şi ovaţionează îndelung pentru Partidul Comunist Român, pentru secretarul său general, tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU).**

PROPUNEREA COMITETULUI POLITIC EXECUTIV AL C.C. AL P.C.R.

(Urmare din pag. 1)

În acest moment de mare însemnătate pentru prezentul şi viitorul ţării, avem convingerea deplină că această importantă propunere izvorăşte din dragostea, respectul şi recunoştinţa noastră, a membrilor Comitetului Central, a tuturor comuniştilor, a clasei muncitoare, ţărănimii şi intelectualităţii, a întregului popor pentru tovarăşul Nicolae Ceauşescu, ilustrul gînditor şi militant politic, care în cele şase decenii de continuă şi eroică activitate revoluţionară şi-a dedicat viaţa, zi de zi, cauzei drepte a eliberării sociale şi naţionale, a victoriei socialismului, a independenţei şi fericirii poporului român, a colaborării şi păcii în lume **(Aplauze puternice prelungite).**

Stimaţi tovarăşi,

Istoria noastră naţională a înscris, în paginile sale cele mai strălucite, titanica activitate revoluţionară pe care tovarăşul Nicolae Ceauşescu o desfăşoară, în fruntea partidului şi a ţării, pentru înălţarea şi propăşirea României socialiste, spre binele şi fericirea întregii naţiuni, care se împleteşte organic şi indestructibil cu însăşi viaţa şi lupta eroicului nostru partid comunist.

Întregul nostru popor cunoaşte şi dă o înaltă preţuire rolului decisiv pe care tovarăşul Nicolae Ceauşescu l-a avut şi îl are în elaborarea şi înfăptuirea măreţelor obiective ale edificării societăţii socialiste pe pămîntul României, în luminoasa epocă revoluţionară deschisă de Marele Congres din 1965 în fundamentarea celor mai viabile căi şi soluţii pentru rezolvarea problemelor complexe pe care le ridică, în fiecare etapă, construcţia noii orînduiri, mersul ferm înainte al ţării pe calea socialismului şi comunismului.

În glorioasa Epocă Nicolae Ceauşescu, a crescut fără încetare rolul conducător al Partidului Comunist Român, centrul vital al societăţii, s-a afirmat puternic, în toate domeniile vieţii politice, economice şi sociale, democraţia muncitorească revoluţionară s-a întărit, proprietatea socialistă, s-au dezvoltat continuu forţele de producţie pe tot cuprinsul ţării, s-au accentuat perfecţionarea relaţiilor de producţie, progresul ştiinţei, învăţămîntului şi culturii, a sporit necontenit bunăstarea întregii naţiuni.

Avem convingerea fermă că în frunte cu tovarăşul Nicolae Ceauşescu, eminentul conducător clarvizionar, luminat, bun şi drept, România nu se va abate niciodată de la calea revoluţionară a construcţiei socialismului şi comunismului, că Partidul Comunist Român va aplica neabătut, în condiţiile concrete ale ţării noastre, principiile generale ale socialismului ştiinţific, vasta experienţă acumulată în procesul uriaş al construcţiei noii orînduiri. **(Aplauze prelungite).**

Sub conducerea înţeleaptă a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, documentele de însemnătate fundamentală pe care le dezbatem în plenara noastră — Tezele pentru forumul suprem al partidului şi proiectul Programului de directive al Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român, cu privire la dezvoltarea economico-socială în cincinalul 1991-1995 şi orientările de perspectivă pînă în anii 2000-2010 — ce ilustrează gîndirea sa fecundă, politică, ştiinţifică, revoluţionară, viziunea sa teoretică şi practică atotcuprinzătoare, vor constitui un mobilizator program de muncă pentru întregul popor, bază trainică pentru continua dezvoltare economică şi socială, pentru înaintarea fermă a patriei spre culmi tot mai înalte de progres şi civilizaţie.

Actul politic, de însemnătate cardinală, în consens cu voinţa întregului partid, a întregii naţiuni, al realegerii tovarăşului Nicolae Ceauşescu în funcţia supremă de secretar general al Partidului Comunist Român, reprezintă garanţia sigură a continuităţii procesului de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate — cu poporul şi pentru popor.

Sînteţi, mult stimate tovarăşe Nicolae Ceauşescu, mîndria, demnitatea şi făclia revoluţionară a partidului şi a poporului, ce vă urmează cu credinţă şi devotament nemărginit în măreaţa operă constructivă ce conferă României un loc demn între naţiunile lumii, iar dumneavoastră, iubite conducător, recunoaşterea largă de Erou al Păcii, proeminentă personalitate a vieţii politice internaţionale, înflăcărat militant revoluţionar pentru o lume mai bună şi mai dreaptă pe planeta noastră. **(Aplauze puternice. Se scandează îndelung: „Ceauşescu — P.C.R.!").**

Comitetul Politic Executiv propune plenarei Comitetului Central să adopte o hotărîre privind realegerea la Congresul al XIV-lea, a tovarăşului Nicolae Ceauşescu în înalta funcţie de secretar general al Partidului Comunist Român. **(Urale şi ovaţii. Se scandează „Ceauşescu reales la al XIV-lea Congres!").**

Mult iubite şi stimate tovarăşe Nicolae Ceauşescu,

Mult stimată tovarăşă Elena Ceauşescu

Vă rog să-mi îngăduiţi, în acest moment solemn, să dau expresie celor mai alese sentimente ale poporului nostru şi să vă urăm, **din toată inima, să ne trăiţi întru mulţi ani, spre gloria Partidului Comunist Român, spre măreţia scumpei noastre patrii, libere, independente şi suverane, Republica Socialistă România. (Urale şi ovaţii. Aplauze prelungite. Se scandează „Ceauşescu — P.C.R.!").**

HOTĂRÎREA

Plenarei Comitetului Central

(Urmare din pag. 1)

rării internaţionale — constituie cea mai sigură garanţie a edificării cu succes a societăţii socialiste multilateral dezvoltate, pe baza aplicării creatoare a principiilor generale ale socialismului ştiinţific la condiţiile concrete din ţara noastră, a viitorului comunist al patriei, a înaintării neabătute a României spre cele mai înalte culmi de progres şi civilizaţie.

Adoptînd această hotărîre, Plenara C.C. al P.C.R. subliniază rolul determinant al conducătorului partidului şi statului în vastul proces revoluţionar, unitar şi neîntrerupt, pe care l-a cunoscut România în perioada de glorie şi măreţie inaugurată de istoricul Congres al IX-lea, moment decisiv în desfăşurarea operei de construcţie socialistă, în realizarea grandioaselor ctitorii, fără egal în multimilenara existenţă a patriei, ce au dat, spre mîndria şi satisfacţia poporului român, o neasemuită strălucire chipului ţării, un loc de frunte şi un binemeritat prestigiu în rîndul naţiunilor lumii.

Cursul înnoitor, revoluţionar, dinamic pe care tovarăşul Nicolae Ceauşescu l-a imprimat vieţii economico-sociale din patria noastră, în luminoasa perioadă deschisă de Congresul al IX-lea, şi-a pus din plin amprenta asupra dezvoltării sănătoase şi viguroase a economiei naţionale, a întregii opere de edificare a socialismului în România, cu poporul şi pentru popor.

Comitetul Central evidenţiază şi cu acest prilej meritul de uriaşă însemnătate al tovarăşului Nicolae Ceauşescu în definirea, într-o viziune ştiinţifică şi unitară, a trăsăturilor şi strategiei fiecărei etape de construcţie socialistă, a apărării principiilor fundamentale ale socialismului, ca orînduire superioară oricăror forme de organizare socială care au existat pînă acum în istoria umanităţii. Întregul nostru partid şi popor dau cea mai înaltă apreciere contribuţiei decisive, hotărîtoare a tovarăşului Nicolae Ceauşescu la elaborarea programelor realiste şi profund mobilizatoare de dezvoltare intensivă, multilaterală a patriei pe seama cuceririlor revoluţiei tehnico-ştiinţifice şi noii revoluţii agrare care au asigurat ritmuri dinamice de creştere a forţei economice, a industriei şi agriculturii, ridicarea necontenită a nivelului de viaţă al celor ce muncesc, înflorirea învăţămîntului, ştiinţei şi culturii, factori de cea mai mare însemnătate în făurirea socialismului şi comunismului.

Plenara Comitetului Central preţuieşte în mod deosebit înalta răspundere cu care tovarăşul Nicolae Ceauşescu asigură întărirea continuă a gloriosului nostru partid comunist — centru vital al naţiunii —, creşterea rolului conducător, a forţei sale politice şi organizatorice în întreaga operă de construcţie socialistă în România. Tovarăşului Nicolae Ceauşescu îi revine meritul deosebit de a fi elaborat teze şi orientări profund ştiinţifice, novatoare, cu privire la organizarea şi conducerea întregii vieţi economice şi sociale, crearea unui larg şi cuprinzător sistem al democraţiei muncitoreşti-revoluţionare, creşterea rolului clasei muncitoare — clasa cea mai înaintată a societăţii —, perfecţionarea funcţiilor statului, apărarea şi întărirea continuă a proprietăţii socialiste.

Slujind cu inepuizabilă energie şi devotament patriotic interesele vitale ale ţării şi poporului român, cauza edificării socialismului şi comunismului în patria noastră, tovarăşul Nicolae Ceauşescu s-a afirmat cu putere, prin cuvînt şi faptă ca strălucit promotor al unei noi gîndiri în viaţa internaţională, ca apărător consecvent şi hotărît al aspiraţiilor fundamentale ale popoarelor, impunîndu-se în conştiinţa întregii omeniri ca mare Erou al păcii, înţelegerii şi colaborării între toate naţiunile lumii.

În aceste momente înălţătoare, de vibrantă trăire patriotică, Comitetul Central, comuniştii, întregul popor îşi exprimă într-un singur gînd voinţa nestrămutată ca tovarăşul Nicolae Ceauşescu să fie reales la Congresul al XIV-lea în funcţia supremă de secretar general al Partidului Comunist Român, de a continua neabătut, sub steagul de luptă al gloriosului nostru partid, strîns uniţi în jurul genialului său conducător, măreaţa operă de edificare pe pămîntul patriei a celei mai drepte şi mai umane orînduiri, a visului de aur al omenirii — comunismul!

„ORIZONT" ȘCOLAR

EVENIMENTELE ȘCOLII

Contextul în care am vizitat Liceul pedagogic din Timișoara a fost plin de semnificații; în primul rînd, aflam din presă despre acea premisă a generalizării învățămîntului de 12 ani care este cuprinderea, începînd din acest an, a tuturor absolvenților clasei a X-a în treapta a II-a a învățămîntului liceal, o etapă esențială în viața școlii noastre noi ; apoi începutul bacalaureatului. Frumoasa clădire, într-un pur stil neogotic englezesc, terminată la începutul acestui secol, era asaltată literalmente de emoțiile elevilor și părinților, ba chiar și de acelea ale dascălilor, care aveau să urmărească rezultatul trudei lor. Momentul a fost marcat, în această școală, care a avut deosebite rezultate în ultimul timp, prin prezența tovarășului **Vasile Bolog,** secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., care a rostit un cuvînt de îndemn pentru viitorii învățători ce vor fi repartizați în județul Timiș.

În anul 1977, se sărbătoreau 200 de ani de învățămînt pedagogic timișean. Liceul pedagogic este citadela care a format cadre didactice pentru învățămîntul primar de foarte multă vreme, deci, înscriindu-se într-o luminoasă tradiție. Cei peste o mie de elevi de aici sînt structurați pe trei cicluri, incluzînd pe cei proveniți din mediul rural și care doresc să devină învățători. „Promovabilitatea" a fost în acest an aproape de 100%, majoritatea mediilor oscilînd între 8 și 10. Liceul a obținut locul I pe județ la concursul organizat de U.T.C. pentru cea mai bună școală. La emisiunea Televiziunii, „Măreția omului", participă din această școală și un „echipaj" format dintr-o învățătoare (Választék Carmen) și eleva Ionela Stroia. Le vom vedea. Și acum, Olimpiada : din 184 de elevi, 80 au luat premii la etapa județeană și 12 au obținut premii și mențiuni la faza națională. Pentru întîia oară au participat la Olimpiada de pedagogie și psihologie (faza națională, care a avut loc la Caransebeș) elevi din acest liceu, în număr de 4, care au adus însă... 7 premii și mențiuni, atestînd gradul lor de pregătire. Festivalul național „Cîntarea României", etapa națională, ca să trecem de cea județeană, a adus școlii 9 premii I, 2 premii II, 2 premii III. Să menționăm că „Daciada", desfășurată la Bacău, pentru liceele pedagogice, a adus la Timișoara cinci locuri, situînd școala printre primele din țară.

Trebuie să amintim și succesele cadrelor didactice într-o laborioasă activitate profesională ; în cadrul competiției avînd ca generic „creativitate și eficiență în învățămînt", peste douăzeci de dascăli ai școlii au participat la faza județeană, un colectiv prezentînd o „Culegere de exerciții gramaticale", sub conducerea lui **Ion** și **Margareta Ocolișan** (lucrarea a obținut premiul II) ; amintim aici și „Caietul învățătorului", în redactarea profesorilor **Salomeea Curuțiu** și **Petronela Velciov,** „culegerea pentru serbări", alcătuită de **Marcel Miclău** și **Bianca Blidariu,** premiate în această fază județeană (prima obținînd premiul II). Locul II pe țară l-a obținut comunicarea „Strategii de psihodiagnoză a caracteristicilor afective ale elevilor și semnificația cunoașterii acestora din perspectiva problemelor practice psihoeducaționale" ; autoarea acestui lung și substanțial titlu — **Petronela Velciov.**

Să mai menționăm că pitoreasca școală adăpostește și 370+260 cadre didactice din județele Timiș și Arad care participă la reciclare și pregătire pentru „grade", într-un neîntrerupt curs de perfecționare.

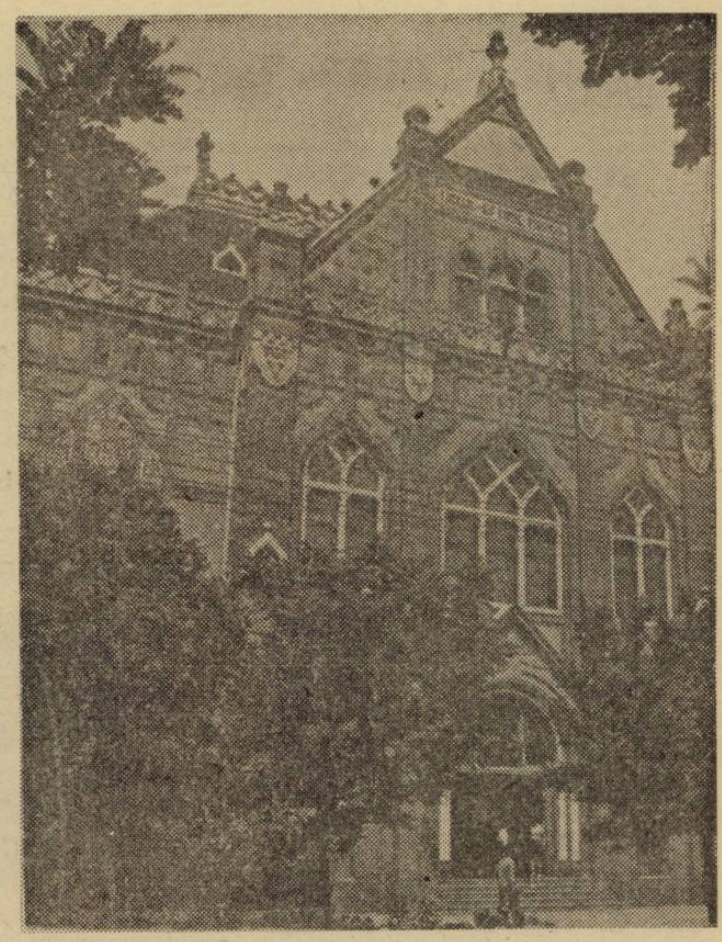

Liceul Pedagogic Timișoara.

Frumusețea acestei școli este sporită de amenajările timpurilor noi, vizînd laboratoarele, cabinetele, marile săli de curs, apoi cele de pe terenurile de sport și din parcul pentru „interni". Prezentă peste tot, director S. Curuțiu animă cu personalitatea ei această suplă și uriașă navă pornită pe mările cunoașterii, spre viitor.

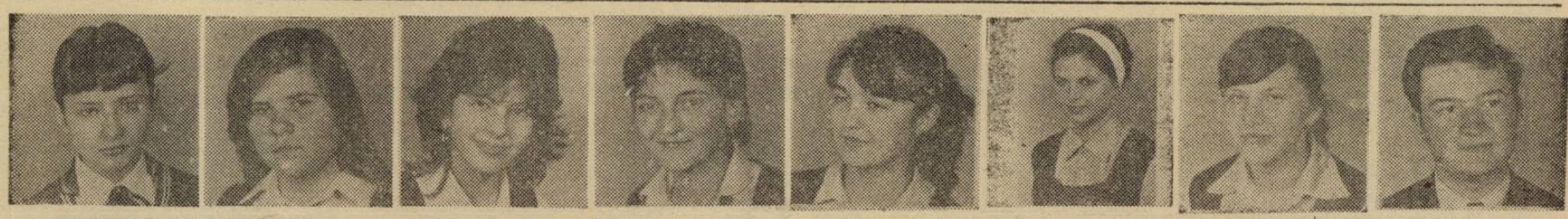

PREMIANȚII NOȘTRI

1. **Mihaela Ciutureanu** (VI) obține la olimpiada de limba română locul III în faza națională. Premiantă în clasele IV—V la rubrica materia preferată se pare că e... matematica. La română „a trebuit să facă față". Și a făcut. Vizează facultatea de matematică, dar deocamdată este și la cercul de creație literară la Casa pionierilor și șoimilor patriei. Pentru satisfacerea înclinațiilor sale muzicale, își ia adesea ghitara și merge să ia ore de la profesorul **Ion Mătăsaru,** gîndindu-se ce bine va fi să cînte cu formația „Flores". 2. **Marilena Boeru** (X) a și cîntat la această formație. Asta n-a oprit-o să ia locul I pe țară la olimpiada de psihologie precum și al II-lea la faza județeană a olimpiadei de limba și literatura română. „Îmi place mai mult literatura, dar sînt mai bună la gramatică", îmi spune. Ca și la înot, de altfel, ceea ce i-a asigurat un loc fruntaș la „Daciadă".

3. **Dana Jebeleanu** (IX) ; secretar adjunct U.T.C. pe școală, la faza județeană a luat locul II la olimpiada de română, iar la psihologie și pedagogie mențiune la faza națională. Premiantă în toți ceilalți ani. Preferințe : româna, psihologia, desenul și muzica ; la „generală" 24 făcea parte dintr-un grup folk, utilizîndu-și vocea și un bloockflöte. Și-a ales profesiunea de dascăl pentru motivul : „iubesc copiii". 4. **Loredana Ionescu** (IX) premiul II la psihologie și premiul special la pedagogie, faza națională. Premiantă în ceilalți ani și, pentru că a crescut înaltă, iubește sportul, în speță, baschetul și de aceea face parte din clubul Politehnicii. Îi plac cantonamentele și călătoriile însă... „abia aștept să-mi crească surioara, să pot călători, eventual s-o iau și pe ea". 5. **Cătălina Sîrbovan** (XI) premiantă, locul I la geografie (mama e profesoară de geografie), a făcut călătorii cu părinții, nu la mari distanțe, dar are o „viziune asupra întregului pămînt". Comandant de unitate, duce o intensă activitate politică, după cîte îmi spune profesoara ei. I-ar plăcea să devină cercetător științific în domeniul geologie. 6. **Simona Negru** (IX), premiantă, o serie de premii la olimpiade în anii anteriori (județene și naționale), precum și la „Cîntarea României". O mare pasiune îi este muzica (pian și canto clasic). Discutăm aprins despre Operă, repertoriu, soliști ; ca „vechi spectator", are opinii cristalizate, mature. Gustul i-a evoluat sensibil, de la Verdi spre Puccini. 7. **Iuliana Galeș** (IX) la olimpiade obține locul II la română, faza județeană și locul II la cea națională. Îi place istoria și mai ales perioada medievală, care i se pare... „mai vie". Nu exclude româna și matematica din preocupări. Cădem de acord că n-ar strica să mai cunoaștem și cîte ceva din istoria minunată a Timișoarei și în primul rînd să se afle că în librării mai există cronica lui Griselini... 8. Intervine intempestiv în discuții **Romiță B. Iucu** (XII), o autoritate în istorie. Tocmai și-a întrerupt balacaureatul pentru a se pune la dispoziția presei. Ca bănățean din Caraș, iubește cîntecele noastre tradiționale, e solist de muzică populară ; a și luat locul I la „Cîntarea României", apoi a... dirijat corul Liceului pedagogic, cu care a obținut locul I. Desigur, a urmat și Școala populară de artă, așa că e notist. Între numeroasele premii III, II, I la limba română a obținut și premiul special la faza națională precum și locul I, faza județeană la pedagogie. Temperament aprins, abordează cu vervă orice subiect și cu energia pe care o are, dublată de o neobișnuită inteligență, va dobîndi, sîntem siguri, sucese în numeroase domenii.

CREAȚIE POETICĂ

Poezia pare a nu se simți prea deranjată de acest secol tehnic. Cînd copiii mi-au încredințat versurile lor, făcînd-o mai mult pentru ca să-mi exprim o părere, am avut brusc revelația că se va scrie poezie și după noi. Paginile pe care le răsfoiesc sînt, deocamdată, expresia maximei sincerități, a dorinței de autodefinire, a explorării adevărurilor adolescenței într-o formă necăutată, prea puțin preocupată de rafinamentul frazării ; și totuși **sînt** poezii, căci se pot rosti ca atare, au seva poetică, și alte premise cum ar fi un anume nerv rezultat din decantarea sintetică a simțirii. Tematic autorii (de la Liceul pedagogic) cîntă patria, pe Eminescu, pacea și problemele vîrstei lor. **Romiță B. Iucu** face elogiul viitoarei sale profesiuni : **„Ce-i mai frumos în lume decît să fii dascăl, / Ce-i mai frumos în lume decît să visezi / Că vezi rodind din propria ta ființă / O pădure de stejari înalți și drepți".** **Laura Farcașiu** (XI), mai preocupată de sentimentele proprii, lasă să se întrevadă în cuvinte simple umbra celui căruia îi poartă recunoștință : **„Pe cerul senin al copilăriei mele / a răsărit o stea — Luceafărul / ... Încet am început să înțeleg / că rîul, ramul, eu, noi / aparținem dulcei noastre Românii / ... / Iar toate-ntr-un cuvînt / Se numesc simplu și melancolic / Eminescu".** **Daniela Spinanț** descoperă frumoasa asperitate a metaforelor ; în contextul celorlalți colegi are, cred, o prezență deosebită. Imagistica, știam, apare mai rar la această vîrstă : **„Flăcări s-au ridicat / Ca niște veninoase limbi de ceas / din viitoarea pădure de mesteacăn".** Apare tentația inovației lexicale ; piatra și electricitatea dă „pietricitate", cireașa e „sîmburificată". Și din nou Eminescu : **„Dacă ar trebui să te caut / aș sta pe malul cerului / și mi-aș îngropa mîinile în stele / m-aș culca în zori în iarbă / ca să înțeleg / destinul timpului scuturat / ca frunzele pe un bulevard. / Aș sta să-mi ardă limbile zăpezii / picioarele desculțe ; aș căuta / apa în care se scaldă luna /de e atît de strălucitoare".** Sau : **„Dacă ar fi soarele conștient / de frumusețea sa, / nu s-ar mai retrage trist, / singerînd din priviri / la ivirea strălucitoarelor stele".** Verslibrismul pare a fi vechi de cînd lumea, iar preocuparea pentru formele fixe încă nu s-a inventat pentru tinerii noștri autori, cu toată nostalgia față de marea poezie. **Marilena Boeru** (X) caligrafiază liber notații interesante : **„Mi-am îngropat amintirile / în frunzele castanilor — / străjerii amintirilor mele / ... / Mi-am ferecat visurile undeva / în albastrul cerului / și am rugat pescărușii să mi le păzească, / Mi-am lăsat gîndurile într-un ghiozdan mai vechi,/ pe care, din greșeală, / mi l-au aruncat".** Ochi limpezi privesc cu pătrundere, uneori cu spirit critic, în jur, descoperind cu surprindere fațete din cele mai diverse. Nu mi s-a părut nimic mimetic, neautentic în trăirile exprimate de acești copii. O colegă a lor, mai mică, **Mihaela Ciutureanu,** mi-a adus o frumoasă compunere despre lună. Citez : **„...Însă luna rămînea tăcută și zîmbitoare în călătoria ei în jurul acestei planete albastre, pe care trăiesc oamenii, prietenii vechi ai lunii".** Dacă la Liceul pedagogic tinerii autori înclină spre cursivitatea versului liber, am descoperit în școala de alături, Liceul „C. D. Loga" pe **Bogdan Florescu** (IX) exprimîndu-se în exclusivitate în formă (aproape) fixă : **Singur stau pe un peron de gară / Nemișcarea m-a atrofiat ; / Rupt de lumea ce mă înconjoară / Stau și-aștept un tren ce a plecat".** Desigur, o metaforă a primei copilării. Autoironia, umorul disimulează sentimentul în voite desolemnizări, tratate uneori metaforic : **„De-aș fi un colecționar fanatic / Ochii tăi i-aș achiziționa, / .../ Ochii tăi de acuarelă, / De-un albastru ne-ntrerupt".** Sau : **„Azi te-am văzut din nou pe coridor : / Aceeași banală elevă ; / Nici strălucirea ochilor / Nimic nou nu relevă".** Electronica se insinuează : **„Îmi văd cardiaca funcționare / O simt, o studiez pe calculator".** Întîlnirea cu poezia incipientă nu se poate spune că nu m-a sensibilizat ; copiii noștri, iată, încep să mînuiască limba română și altfel decît o fac zilnic, îi încredințează primele lor trăiri. În absența conștiinței artistice, proprii profesionistului, aceste pagini, adiind de prospețime, naivități dar și îndrăzneli neașteptate pot să ne sugereze uneori o sensibilitate nouă, o viziune inedită, o evoluție spre sensuri noi. Cert este, și o spun cu mîna pe inimă, toți cei pe care i-am citat aici au aptitudini reale și pot deveni scriitorii de mîine. Chiar dacă deocamdată ne interesează, ca reporteri-părinți, rezultatele lor la olimpiada de limba română. Olimpiada de poezie încă nu s-a inventat, deoarece în acest domeniu fiecare concurează cu el însuși.

Lucian BUREriu

EUGEN TODORAN

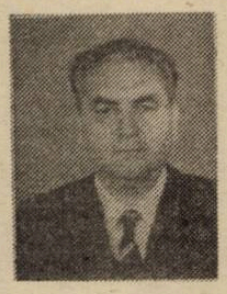

În tinereţe, în perioada în care nu semăna încă cu Jean Gabin, profesorul Eugen Todoran devenise legendar, în Facultatea de filologie a Universităţii timişorene, prin cursurile sale despre Eminescu, adevărata piatră de încercare a studenţilor care, coboriţi de multe ori din şcoli aproximative între dificultăţile unei discipline cvasi-filosofice, abandonau lupta: rămîneau să urmărească cursurile speciale doar aceia care înţelegeau că Eminescu reprezintă ideea românească şi că lecţia nu e doar una de literatură. Mereu egal cu sine însuşi, profesorul acorda şi „dezertorilor" notele trebuitoare cu acelaşi zîmbet ironic cu care va fi întîmpinat recenziile nechematilor la cărţile sale despre Maiorescu sau Blaga. Mereu dificilă, pagina scrisă de Eugen Todoran se lăsa greu descifrată dar, o dată descifrată, ea pune în valoare uluitoare adîncimi: le pot atinge doar cei care iubesc cu adevărat viaţa întru idee. Spirit senin, capabil de surprinzătoare creaţii şi de tinerească angajare, acum, după ce a depăşit şapte decenii de existenţă, profesorul Eugen Todoran rămîne omul sintezelor. Adică al cărţilor esenţiale, de raftul întîi, pe cel care se adună tomurile dintotdeauna şi pentru totdeauna. Cu Eugen Todoran începe la Timişoara o adevărată şcoală de eminescologie. Roadele ei se recunosc într-o seamă de cărţi, esenţiale, ale „foştilor discipoli".

Cornel UNGUREANU

MAGISTER

Luînd-o pe urmele maestrului, primul impuls al celui ce s-ar încumeta să-i facă portretul este de-a răscoli, pe rînd, dicţionarele. În română, latină, greacă, spre a ajunge la rădăcina unui cuvînt, spre a-l face apoi să încolţească şi să dea rod în jurul numelui său, al celui despre care trebuie scris acum. Pentru că despre G. I. Tohăneanu, magistrul nostru, al tuturor celor trecuţi prin şcoala „timişoreană a iubitorilor de logos, nu ar trebui pomenit decît într-un stil „înalt", precum al său, forjînd înţelesul fiecărei vorbe. Trudă aproape zadarnică: stilul lui e de neimitat, singur şi-nsingurat în ziua de azi, venind spre noi cu un patos din alte vremi. Rîvnind totuşi la ştiinţa sa unică de a vorbi despre cuvinte, l-am urmat, prin dicţionare, i-am căutat numele. Magister. Am dat de rădăcina unui înţeles: însuşi înţelesul, rostul său printre noi. Magistrul Tohăneanu, Profesorul, este, într-adevăr „mai marele" în vorbirea despre vorbe, în scrierea despre scris. Este „îndrumătorul, sfătuitorul" nostru în desimea limbii române, fie că ea se numeşte limba eminesciană, sadoveniană, argheziană ori limba lui Creangă.

Cine l-a avut ca magistru, nu-l poate păstra în memorie decît aşa: vorbind în Amfiteatrul Mare al Universităţii ori în Aulă, cu prilejuri festive sau la curs, ca un adevărat „magister dicendi", cu o voce unică, vibrată de emoţie şi patos, înfiorînd. Mereu, fără să ostenească, generaţii de-a rîndul, cu acea modulare a vocii, cu acea concentrare a ochiului care sînt numai ale sale. O vorbă şi privire încordate ca un arc, vibrate, cu o ardoare în stare să mistuie.

De numele „G. I. Tohăneanu" se leagă **Arta evocării la Sadoveanu, Expresia artistică eminesciană, Stilul artistic al lui Ion Creangă,** volume capitale în orice bibliografie a marilor noştri clasici. Dar şi mulţimea dezvăluirilor tulburătoare despre înţelesul unei puzderii de cuvinte româneşti: **O samă de cuvinte româneşti.**

S-ar putea spune că tot ce emană profesorul Tohăneanu, atunci cînd vorbeşte, cînd scrie ori, pur şi simplu, cînd te priveşte concentrat, urmărindu-ţi privirea, are ceva din vibraţia înaltă a artei. A poeziei. Cel care scrie, de pildă, pomenind Glossa eminesciană: „atunci urmează, într-o deasă fluturare măruntă, alaiul silabelor atone" ori, evocînd frunza teiului: „simţitoare la briza cea mai subţire, ea aminteşte conturul şi palpitul unei inimi" — este, cu siguranţă un savant, dar şi un mare artist. Un maestru.

Adriana BABEŢI

ALGEBRA SĂNĂTĂŢII

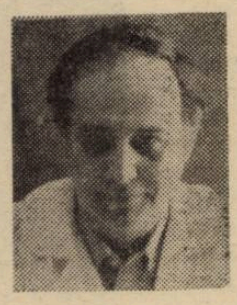

Nu ştiu, la începutul acestei sumare schiţe de portret, care din ipostazele doctorului Virgil Feier — cea de medic, de cadru universitar ori de cercetător — ar fi cea mai potrivită cale de acces spre adevărul adînc al fiinţei sale. Probabil că oricare dintre ele, dar încă mai sigur că toate împreună. E greu, la drept vorbind, să operăm o distincţie clară între ele. În personalitatea sa coexistă, cu egală forţă expresivă, toate trei. Nu mi-l pot imagina altfel decît înconjurat de statornica sa echipă de colaboratori, după cum nu mi-l pot închipui decît mereu asaltat de cei veniţi să-i ceară un sfat, să-i pună în faţă o problemă de algebră a sănătăţii. Poate din acest motiv mi s-a părut întotdeauna că starea naturală a doctorului Feier este starea de alertă. O continuă, explicabilă, motivată stare de urgenţă. La clinică, la cursuri, în biblioteca de studiu i se poate citi pe chip aceeaşi expresie a concentrării maxime. Devenită parcă o a doua natură a personalităţii sale, această concentrare se metamorfozează, brusc, într-un zîmbet senin. Doctorul Feier ştie să rîdă cu un copilăros abandon de sine, după cum ştie să intre într-o nebănuită gravitate. Probabil că toate acestea sînt însemne ale ascendenţei sale ardeleneşti. Însă, mai presus de orice, între calităţile doctorului trebuie aşezată seriozitatea şi dăruirea necondiţionată în muncă.

Am avut prilejul să-l întîlnesc, în cîteva rînduri, la vernisaje ori la simpozioane de artă. Mi-am adus atunci aminte că doctorul Feier şi-a pus între paranteze (nădăjduim că numai temporar!) o altă certă vocaţie: aceea de competent comentator al fenomenului plastic. Intervenţiile sale, admirabile prin precizia observaţiei şi expresivitatea exprimării, aduceau lîngă lumină o adevărată ştiinţă a captării atenţiei auditoriului. Cu siguranţă, această e încă una din calităţile mult exersate în activitatea sa de zi cu zi. Prezenţa lui Virgil Feier te îndeamnă, cu tact, cu delicateţe, prin subtile şi fermecătoare strategii, la confesiune. Pentru că, da, o altă calitate a eroului acestor însemnări este un, de netăgăduit, farmec uman. De altminteri, în afara acestei capacităţi de a instaura, din prima clipă, o deplină încredere dintre medic şi pacient, realizările excepţionale ale doctorului Virgil Feier n-ar fi fost, cu siguranţă, posibile.

Desigur, s-ar mai putea vorbi despre prodigioasa activitate a omului de ştiinţă, de cele peste o sută şi cincizeci de lucrări publicate în ţară şi în străinătate. S-ar putea vorbi despre ceea ce el consideră urgenţa numărul unu a meseriei sale: profilaxia bolilor dermato-venerice, după cum s-ar putea vorbi şi de o strălucită pleiadă de medici cărora el le urmează. Dar şi despre mentorul noii generaţii de dermatologi, de tinerii care au ştiut să găsească în el maestru ideal. N-ar fi, toate acestea, decît variante ale unuia şi aceluiaşi portret. Portret care n-ar fi complet dacă n-am spune că, în aceşti douăzeci de ani de carieră în învăţămîntul superior, doctorul Virgil Feier a ştiut să facă un lucru pe care puţini ştiu, şi de care încă şi mai puţini sînt în stare: să se autodepăşească mereu, rămînînd totuşi egal cu sine în pasiune, în dăruire şi în credinţa nestrămutată în virtuţile profesiei care înnobilează.

Mircea MIHĂIEŞ

GENERATOR DE ENERGIE

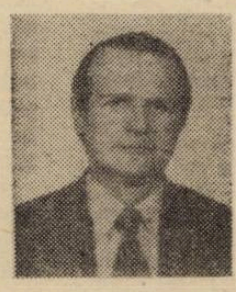

Asistentul universitar Marius Biriescu, doctor în maşini electrice, e din Reşiţa. Portretul lui se cuvine suprapus celui şini sincrone de mare putere". O temă care l-a legat şi mai mult de reşiţeni. Interesa chiar întreprinderea de construcţii de maşini. Drept urmare, colaborarea a fost (şi este şi acum) continuă. El personal a avut multe de învăţat de la inginerii de acolo: Voia Vasile, Gh. Liuba, Ştefan Verdeţ, Ioan Voicu, Teodor Cucoş şi P. Toader. Spiritul de echipă, un simţ aparte al datoriei şi răspunderii, mîndria profesională, de acolo, de la ei le-a deprins.

Iar aici, la Timişoara, a atacat teme de cercetare moderne în domeniul maşinilor electrice de putere mare; mai exact, încercări statice cu economii mari de energie şi cu timp redus de încercare. Le e recunoscător colegilor de la calculatoare (Vladimir Creţu, Voicu Groza, Viorel Coifan) pentru faptul de a-l fi primit colaborator la temele de cercetare pe care aceştia le conduc. Legătura cu cei de la Reşiţa nu s-a rupt. Într-un fel sau altul, toate roadele muncii sale ştiinţifice, marilor maşini electrice reşiţene le sînt destinate.

. Şi în afara maşinilor electrice? În afara maşinilor electrice (sau, mai bine spus, înăuntrul lor) sînt tot maşinile electrice. Marius Biriescu e secretarul Organizaţiei de bază P.C.R. a catedrei de electrotehnică şi maşini electrice, e cadru didactic, zi de zi, cu studenţii de la „maşini" (la cursuri, în practica industrială, dar şi la cea agricolă, în cercetare). Şi în timpul liber? În timpul liber se ocupă intens tot de maşini electrice. O pasiune, un devotament rar pentru ideea de meserie, dar şi pentru punerea ei în practică. Un intelectual matur, transformat el însuşi, prin muncă, într-un generator de energie umană.

I. PANTEA

SĂ FII DASCĂL, PRECUM AU FOST ÎNVĂŢĂTORII ŞI PROFESORII TĂI

DR. GALLIA BUTNARU ŞI NOUA EI CEREALĂ

Triticale — un termen relativ nou pentru nespecialişti, dar intrat în vocabularul profesional al profesoarei şi cercetătoarei Gallia Butnaru de aproape un sfert de veac. L-a rostit şi l-a scris de mii de ori. Triticale (termen compus prin abrevierea a două vocabule latineşti) este denumirea unei noi cereale. O nouă „formă" obţinută din hibridarea grîului cu secara. Dacă în toate domeniile de activitate umană există atîta propensiune spre nou, de ce n-am crea şi cereale noi? Întrebarea aceasta sună, acum, naiv. Întrebarea aceasta Gallia Butnaru şi-a pus-o cu aproape 25 de ani în urmă, stimulată fiind de profesoara **Maria Neagu** (care, la Institutul Agronomic din Timişoara, începuse o activitate de pionierat în domeniul geneticii vegetale). La recomandarea profesoarei Maria Neagu, Gallia Butnaru a început să facă, imediat după absolvirea Facultăţii de agronomie, muncă de cercetare. Trebuie să deduc, dintr-o parcimonioasă încercare de a se autodefini, că avea chemare spre experiment, că o atrăgea fabulosul domeniu al geneticii. Dar, părîndu-i-se că s-a autoapreciat prea mult, îmi spune: „A fost o întîmplare, aşa ca atîtea alte întîmplări care pot avea un rol însemnat în viaţa noastră". Vorbeşte despre sine cu precauţie, de parcă ar avea mari îndoieli faţă de ceea ce a realizat pînă azi. Nu ezită, apoi, să-mi mărturisească, simplu, aparent neutru, că are îndoieli, nemulţumiri. În atîţia ani de muncă obstinată, eşecurile n-au ocolit-o. Spun „obstinată", deoarece puţini cercetători se ocupă de citologia vegetală, de embriologia vegetală. Investigaţiile sînt dificile, cer mult timp; rezultatele, pe măsura efortului, apar greu trebuie să ai, deci, multă răbdare, să ştii s-o iei, să poţi s-o iei şi a zecea oară, şi a suta oară de la capăt. Cînd, după 7 ani de experimente, a prezentat unei comisii prima „linie" de triticale, aceasta nu a fost omologată. I s-a spus: „În fond, ce-l

cu triticale? De ce tot insişti? Nu-i nici grîu, nu-i nici secară. Mai încearcă şi altceva...". Încercase, susţinîndu-şi, cu un an înainte, teza de doctorat, din studii citologice la ... porumb. A continuat, însă, cu triticale. Mai avea destule idei de experimentat. Nu putea să abandoneze. Cum să abandoneze cînd „un singur experiment poate să-ţi dea alte zece idei noi, care trebuie duse mai departe. Nici nu ştii, uneori, cu care să începi, nu ai timp destul, nu ai timp...". Au trecut, astfel, de la prima „linie", cîţiva ani de muncă intensă. Pînă la urmă, comisiile îndrituite să hotărască soarta noii cereale s-au edificat (şi) asupra ei: o cereală care poate fi cultivată, cu bune rezultate, pe soluri sărace (spre pildă, în zona Făgetului, dar chiar şi pe dealurile Gărînei); o cereală care constituie un excelent furaj pentru animale; o cereală cu spicul foarte frumos, din care se poate face şi pîine bună. Ca şi alţi cercetători ai Institutului Agronomic, Gallia Butnaru a început să colaboreze cu... EUCARPIA (Societatea europeană pentru cereale); cu Centrul pentru ameliorarea grîului şi a porumbului, din Mexic; a fost invitată la congresele mondiale de genetică. Rezultatele cercetărilor sale au constituit subiectul cărţii „Triticale — o nouă cereală" (scrisă în colaborare cu dr. Ilie Gaşpar), apărută în anul 1984, distinsă, în acelaşi an, cu Premiul Academiei R.S.R. Omului de ştiinţă Gallia Butnaru i s-au acordat şi două premii la Festivalul naţional „Cîntarea României". Am întrebat-o cîtă muncă de rutină şi cîtă creativitate crede că există în activitatea ei de cercetătoare. Există şi muncă de rutină, există şi muncă de uzură, există şi creativitate. Cîtă creativitate, n-ar putea să spună cu precizie. Nici nu s-a prea gîndit la asta. Poate că cineva din afară, din afara preocupărilor sale, ar putea să stabilească o proporţie mai bună. Mai aproape de adevăr. Rămîne de văzut. Rămîne de văzut şi de înţeles.

Iosif COSTINAŞ

BIOGRAFIA UNEI DĂRUIRI

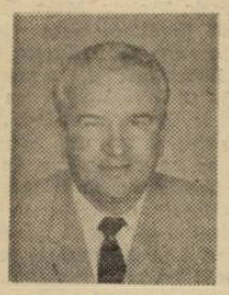

Pasiunea unui om într-o meserie atît de delicată şi gravă cum e aceea de dascăl, dă măsura bogăţiei sufletului său aşezat, a iubirii de oameni prin ceea ce au ei mai frumos — copiii. Ioan Andreici, profesor de limba şi literatura română la Şcoala generală din Denta face parte dintre aceşti, atît de mulţi semeni, care şi-au dedicat pe deplin întreaga putere şi viaţă ridicării tinerelor vlăstare, care, în timp, au devenit, la rîndu-le, oameni maturi, îmbrăţişînd cele mai diferite munci, după cum şi-au purtat destinul în propriile lor mîini. În plină putere a vîrstei, devenit de o bună vreme şi director coordonator al şcolii unde e profesor, Ioan Andreici a adunat în biografia sa, aparent simplă, dar onestă şi demnă, reperele unui om dinamic, dornic de a se pune în slujba oamenilor din comună prin tot ceea ce se ştia capabil să ducă la bun sfîrşit. O biografie ascendentă, ca a unor generaţii întregi, trecînd prin experienţa contactului cu oraşul, ca muncitor, apoi ca student al Facultăţii de Filologie, secţia limba şi literatura română şi limba şi literatura sîrbo-croată a Universităţii din Bucureşti, pentru a se reîntoarce în satul bănăţean de cîmpie, aşezat sub răsăriturile şi apusurile prelungi de vară, mai întîi ca profesor în satul său natal, Petrovaselo, apoi, pentru un scurt timp, la Liceul agricol din Ciacova, pentru ca, de mai bine de douăzeci de ani, să se stabilească la Denta. Un itinerar de viaţă obişnuit pentru atîţia slujitori ai catedrei care şi-au croit destinul cu înţeleaptă şi modestă cumpănire, descoperindu-şi adevăratul sens în migăloasa trudă de luminare a celor din mijlocul cărora a plecat.

Un destin împlinit prin pasiunea cu care, alături de viaţa de profesor, s-a dedicat muncii cultural-educative ca secretar adjunct, după ce, ani la rînd, încă din vremea studenţiei a activat ca secretar U.T.C. Pretutindeni, oamenii au crezut în vigoarea şi destoinicia profesorului care le învăţa copiii şi l-au ales apoi ca deputat al lor şi membru al Biroului Comitetului comunal de partid.

O biografie aparent simplă, dar exemplară, ce vorbeşte de la sine despre condiţia complexă pe care o are un adevărat dascăl în viaţa satului, despre ceea ce înseamnă o implicare reală a intelectualului din mediul rural în întreaga viaţă politică, economică, socială şi culturală a unei comunităţi umane. Condiţia onestă de „primus inter pares" asumată de atîţia alţi intelectuali ai satului românesc de azi, ingineri, medici, profesori, economişti ş.a., oameni care, dincolo de specialitatea lor, fac parte din acel nucleu ce trebuie să se afle în fruntea comunităţii, implică o perfectă identificare cu toţi şi cu fiecare dintre semeni, spre binele tuturor. Acestor oameni li se alătură cu cinste şi Ioan Andreici, care, în biografia sa aparent lineară, ascunde o complexă activitate dusă pe tot atîtea planuri cîte desfăşoară lumea de acum a satului românesc. E biografia unei statornice şi neobosite dăruiri ce dă un sens major vieţii unui om.

Paul BOGDAN

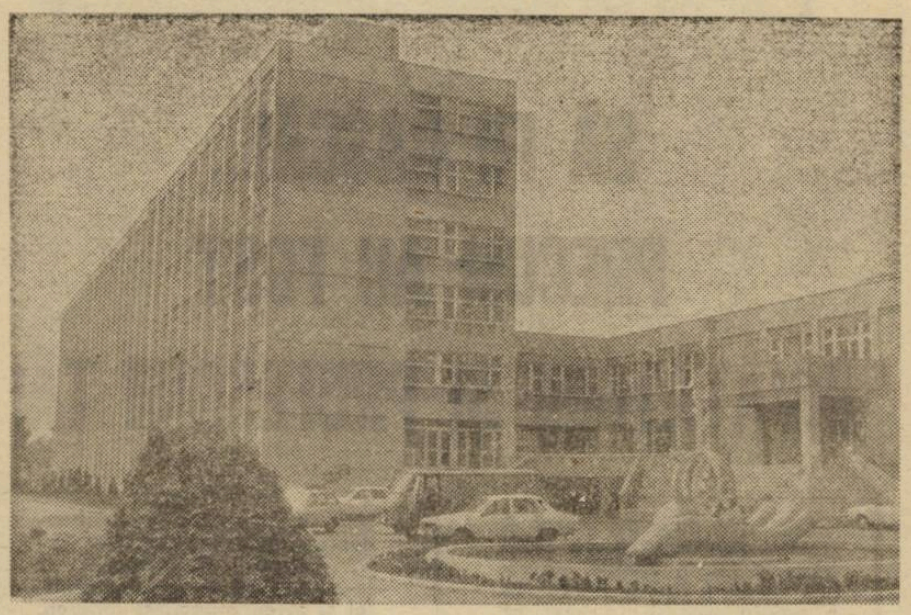

NOBLEŢEA PROFESIUNII

Poate că rugîndu-l, în anul 1967, pe Vasile Ungur, proaspăt absolvent al Facultăţii de istorie-filozofie a Universităţii din Cluj-Napoca, să ne spună de ce a ales tocmai profesiunea de dascăl, ne-ar fi invitat, pur şi simplu, în comuna Nădrag, judeţul Timiş, să-l vedem pe elevii şcolii generale la care el fusese repartizat. Sau poate că el ne-ar fi răspuns limpede: viaţa, în mijlocul copiilor, între cărţi, este deosebit de interesantă, iar eu nu cred că aş fi putut să fiu altceva decît ceea ce sînt: profesor.

Profesorul Vasile Ungur, acum, în 1989, priveşte peste cei 22 de ani scurşi, de cînd se află la Nădrag, cu un fel de plăcere reţinută, amplificată de mîndrie. Poate că e chiar plăcerea pe care şi-o promitea la începutul carierei.

În calitate de titular al catedrei de istorie şi ştiinţe sociale, de la Şcoala generală şi de la Liceul industrial din Nădrag, profesorul Vasile Ungur s-a preocupat de perfecţionarea sistemului de predare aplicînd metode moderne, active. Prin grija sa, elevii din Nădrag beneficiază de cabinete metodologice bine dotate, iar materialul informaţional se află la îndemîna tuturor. Profesorul Vasile Ungur ştie că setea nesăţioasă de a cunoaşte cît mai mult, totul, dacă se poate, este dovada cea mai vie a pasiunii noastre umane. Răsplata pentru munca sa dăruită n-a întîrziat. În anul 1982 a primit titlul de „Profesor evidenţiat".

Vasile Ungur este şi director al Şcolii generale din Nădrag. Aici, cu ajutorul consiliului de conducere al şcolii, a reuşit să imprime o atmosferă sănătoasă de muncă, ordine şi disciplină, atît în rîndul elevilor, cît şi în rîndul cadrelor didactice. Dacă mai adăugăm şi faptul că Vasile Ungur, ca membru al Biroului Comitetului comunal de partid, participă la întreaga viaţă a locuitorilor din Nădrag, am putea considera că am adunat liniile necesare pentru un portret. Descrierea pe care am încercat-o, poate nu ar fi întrutotul fidelă dacă n-am sublinia adevărul că, pentru profesorul Vasile Ungur ca, de altfel, pentru întregul nostru popor, principiul muncii este aspiraţia umană superioară şi manifestarea acestui principiu constă în entuziasmul şi dragostea pentru patrie.

Iată de ce, şi în acest an, de Ziua Învăţătorului, profesorul Vasile Ungur se numără printre cei ce, prin munca lor, dau profesiunii de dascăl nobleţe şi grandoare umană.

Corina Victoria SEIN

PENTRU EL VORBESC FAPTELE

Cei treizeci de ani la catedră ai învăţătorului din Jamu Mare, Craiu Trifu, ţin loc de orice altă introducere, de orice altă argumentare a acestui portret. Trei decenii neîntrerupte în acelaşi loc de muncă formează, chiar în jocul sec al cifrelor, reperele unei istorii. Reperele unui timp şi ale unei biografii exemplare, trăită an după an, în slujba înaltului ideal educaţional. Fie ea şi o istorie individuală, dar cu atît mai grăitoare pentru un întreg fenomen.

Învăţătorul Craiu Trifu este un exemplu din miile ce se pot aduce pentru conturarea portretului colectiv al dascălului acestui răstimp istoric de înaltă vibraţie a omenescului. Cariera sa la catedră coincide, în linii mari, cu aceea a efervescentei noastre istorii din ultimii douăzeci şi cinci de ani, de după măreţul Congres al IX-lea al Partidului. Format şi educat în anii socialismului, învăţătorul Craiu Trifu a ştiut, cu exemplară dăruire, să se pună nu doar în slujba abecedarului şi a riglei de calcul, ci şi în aceea a construirii — în sens mai larg — a omului nou, al omului societăţii socialiste. Cetăţean apreciat al comunei Jamu Mare, vechi activist pe tărîm social, Craiu Trifu s-a dovedit un foarte bun organizator al vieţii culturale a comunei. Altfel spus, a ştiut, cu un deosebit tact, cu o admirabilă ştiinţă a nuanţelor, să îmbine munca de la catedră cu o militantă activitate întru împlinirea personalităţii umane, pentru a valorifica toate potenţialităţile de frumos, de puritate, de omenesc al micilor săi învăţăcei.

În conturarea unui portret cît mai fidel al celui care, astăzi, la Jamu Mare este un simbol al însăşi ideii de educaţie, nu putem trece peste cuvîntul **experienţă.** Acumulată ca un valoros capital, distilată ca un preţios lichid, experienţa didactică reprezintă tocmai nuanţele care-l individualizează pe învăţătorul Craiu Trifu. Apreciat de cei de dinaintea lui, luat ca model de cei care, astăzi, cuceresc primele trepte ale măestriei didactice, învăţătorul din Jamu Mare a ştiut să îmbine, armonios, cu tact şi simţ al realităţii, diversele situaţii de viaţă al căror martor şi participant a fost. Fie că a muncit, alături de tinerii sau mai puţin tinerii aşezării, la înstruirea unui apreciat cor, fie că a participat la înfrumuseţarea comunei, la ridicarea nivelului politico-ideologic al locuitorilor ei, Craiu Trifu a rămas acelaşi om modest. Pentru el vorbesc faptele sale. Iar acestea, numeroase, ca un buchet simbolic, se aşează, astăzi, în jurul său, ca un **memento** al dragostei de muncă şi de oameni răsplătită de cei pe care, prin muncă, a ştiut să-i facă oameni.

Mihai CERNEA

UN OM CARE SFINŢEŞTE LOCUL

Ştefan Petruţi, directorul Şcolii Generale cu clasele I—X din Sinersig, şi-a cîştigat un binemeritat prestigiu în judeţul nostru, nu numai în calitate de bun slujitor al învăţămîntului, ca profesor de limba şi literatura română, ci şi printr-o largă, pasionată şi competentă activitate socio-culturală, personalitatea sa de dascăl manifestîndu-se cu pregnanţă în lumea satului unde a văzut lumina zilei şi de care, apoi, a rămas nedespărţit. El s-a născut în anul 1938, în Ohaba-Forgaci, localitate vestită în privinţa patrimoniului etnografic, îndeosebi în domeniul ţesăturilor populare. Mai puţin cunoscut a rămas folclorul literar-muzical de aici, acest neajuns fiind însă pe cale de a fi înlăturat, prin activitatea profesorului Ştefan Petruţi, care a elaborat „Schiţa monografică a folclorului localităţii Ohaba-Forgaci"; aceasta, în prima ei fază, fiind lucrare de stat (1965), s-a bucurat de aprecierea folcloristului prof. univ. dr. Dumitru Pop, de la Universitatea din Cluj-Napoca. În timp, Ştefan Petruţi, cu cercul de folclor al şcolii pe care îl conduce de 26 de ani, a alcătuit o bogată culegere de folclor din zonă. În atenţia culegătorului de folclor au intrat şi termenii populari, o parte din aceştia fiind reţinuţi pentru „Dicţionarul graiului bănăţean", elaborat de dialectologii de la Facultatea de Filologie a Universităţii din Timişoara. Legătura lui cu folclorul, propria sensibilitate artistică şi-au găsit expresia şi în creaţia sa literară. El scrie poezii în grai bănăţean, în manuscris are volumul „Cu pogegu sub picior". Dar, sensibilitatea sa artistică se manifestă, în toată plenitudinea, pe tărîm muzical. La Şcoala Pedagogică din Timişoara, pe care a absolvit-o în anul 1956, s-a iniţiat în tainele vioarei şi în muzica vocală, apoi, singur, el a învăţat să cînte la acordeon, flaut, fluier, clarinet, iar la Şcoala Populară din Lugoj, a urmat pregătirea la saxofon; la aceeaşi instituţie a frecventat, la secţia externă, cursurile de dirijat. Temeinica sa pregătire multilaterală muzicală s-a răsfrînt în bogata activitate de instruire a formaţiilor corale (Sîrbova, Ohaba-Forgaci, Ficătar, Boldur, Jabăr şi, mai cu seamă, în Sinersig) şi a orchestrelor populare de la căminul cultural şi de la

(Continuare în pag. 4)

școala din ultima localitate, unde activează din anul 1963. Are o vechime în învățămînt de 33 de ani, activînd numai în mediul rural, în zona din care provine și ale cărei valori etnologice și artistice le-a pus în valoare, în cadrul mișcării artistice de amatori, cum dovedesc și premiile obținute la toate edițiile Festivalului național „Cîntarea României".

Pentru activitatea depusă la clasă, învederînd har pedagogic în procesul instructiv-educativ și în elaborarea unor lucrări cu caracter didactic, cum este cea intitulată „Problematizarea și lucrul în grup la limba română", precum și pentru excepționalele rezultate obținute pe tărîm cultural-artistic, Ștefan Petruți a fost evidențiat ca profesor și a fost distins cu medalii și decorații ale R.S.R. dovedindu-se, astfel, așa după cum se spune din bătrîni, că omul sfințește locul.

Aurel TURCUȘ

DIALOG DE LA DISTANȚĂ

Precizez că nu l-am întîlnit niciodată pe profesorul Herbert Veisman. Ceea ce nu înseamnă că nu știu o seamă de lucruri despre el, toate aflate de la prietenii mei trecători prin sau trăitori în Gătaia. La întrebarea-concurs **chipul profesorului de română în literatura noastră**, îmi spunea prozatorul Laurențiu Cerneț, aș deveni cîștigător cu o pagină despre profesorul Veisman. El singur e un mare personaj, spunea Cerneț, și adăuga, întotdeauna așezat el între îmbătătoare speranțe: o să învăț japoneza în laboratorul lui.

Adevărul e, îmi spune poetul, jurnalistul și eseistul Mandics György, că în laboratorul de limbi străine al profesorului e o plăcere să lucrezi. E o izolație fonică perfectă așa cum nu găsești nici la casele mari ale Institutelor de limbi străine. Dacă aș fi înțelept, spunea Mandics (el știe o groază de limbi străine, e o adevărată minune la acest capitol), dacă m-aș hotărî să-mi perfecționez cunoștințele de limbă chineză aș face naveta la Gătaia.

Așa cum cele trei surori din piesa lui Cehov visau Moscova, cei care vor, la Timișoara, să învețe limbi străine visează laboratorul profesorului Veisman. Marcel Tolcea, în tinerețile sale jurnalistico-pedagogice proteguit al profesorului Herbert, îmi spune o vorbă de duh: e **un laborator făcut cu bucățica.** Și, auzind bîlbîiala mea la telefon: pur și simplu a adunat obiect cu obiect. El singur, cărînd zilnic dintr-o parte și dintr-alta ca o gospodină. Ca o gospodină model, spun eu, încercînd să temperez avîntul poetului care, o dată slobozit între ditirambi, nu se încurcă: e un profesor eminent, un pedagog strălucit, face niște ore de română — o minune! Și iar repetă: o mi-nu-ne!

Pe urmă, mai aflu că poetul Tolcea, încă nu atît de cunoscut ca astăzi, încă nu atît de stăpîn pe arta sa literară, îi citea versurile. Poetul nu e sigur dacă versurile sale plăceau eminentului dascăl („el avea o educație clasică"), dar din surse sigure (artistul Marcel Popescu) știu că, la apariția volumului de debut semnat de Marcel, Herbert Veisman ar fi exclamat: „Iată prima piatră la temelia Muzeului literaturii de la Gătaia!"

Dacă nu există încă muzeul, există Cabinetul metodic, și dacă nu există încă un volum de studii pedagogice al profesorilor din Gătaia, nu înseamnă că n-ar putea exista. Și că, în acest volum, profesorul nostru n-ar putea figura cu un număr de pagini despre predarea lui Marin Preda.

Marin Preda e idolul lui, îmi spune un **martor ocular** care se jură că Herbert Veisman știe pe de rost pasaje din **Cel mai iubit dintre pămînteni.**

Iată cum se întind legendele, iată cum se naște mitul profesorului! Arhetipul e Miroiu: și iată-l pe dascălul lui Mihail Sebastian întinzîndu-și aripile chiar și peste frumoasa comună bănățeană, azi într-o impetuoasă dezvoltare! În căutarea profesorului (era o ploaie frenetică, cu tunete și fulgere ca-n poveștile semănătoriste) am întîrziat la taclale cu doi foști elevi. Le spun însă că vreau să scriu la revistă despre Herbert Veisman. Și ei, într-un glas: **bine faci! e un sufletist extraordinar!** Ex-tra-or-di-nar!

Valeriu GANEA

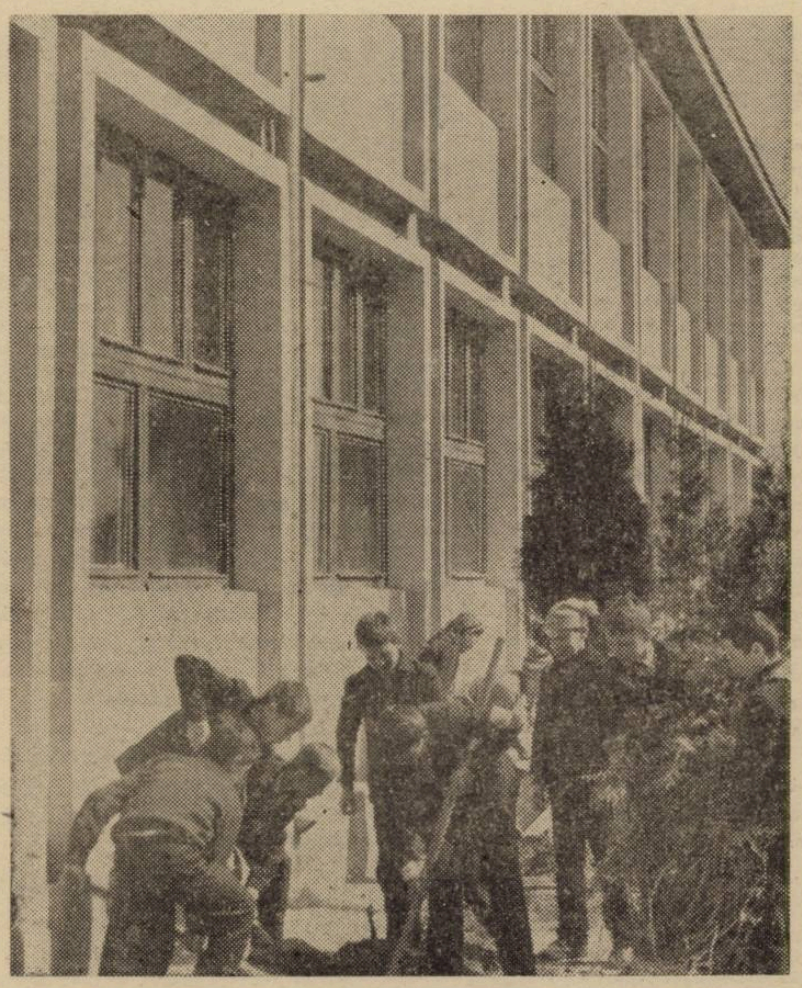

SĂ FII DASCĂL, PRECUM AU FOST ÎNVĂȚĂTORII ȘI PROFESORII TĂI

Creșterea unui om a fost și rămîne preocuparea de căpetenie a lumii. Esența activității școlii a fost și rămîne în principiu aceeași. În fond, ce poate însemna mai mult, ce țel înalt există oare pe Terra? Niciunul. Lumea strălucește prin speranțe, dascălii prin nădejde, punîndu-și viața și munca în slujba devenirii omului, a cărui formare urmăresc să o asigure necontenit.

Să fii dascăl, să instruiești și să educi copiii, preeminent să-i formezi ca oameni, nu-i doar o sarcină ori o simplă profesie, ci întotdeauna o datorie care nu poate fi amînată, o misiune care incumbă răspunderi și satisfacții supreme, devotiuni și pasiune.

Să fii dascăl, așa cum au fost învățătorii și profesorii tăi, cel puțin unul, despre care vorbești cu tine și cu alții, minunîndu-te, înseamnă să fii întruna al copiilor, o permanență, în stare să atenueze pornirile nefirești, să stimuleze, să potențeze și să permanentizeze ceea ce ține de om — hotărîrea, hărnicia, hegemonia sa, munca, modestia, mărinimia, intuiția, inițiativa, insistența, omenescul, opțiunea, orientarea firească și atîtea de atîtea ori trei ce conving la pătrat ori la cub spre înaltul Titlu de Om.

Să fii dascăl înseamnă să fii om preocupat de pregătirea și devenirea ta, deopotrivă, de cele ale discipolilor tăi care privesc și caută în tine omenescul, după cum floarea caută lumina și căldura soarelui. Iată, prin urmare, de ce să fii dascăl, mai ales cînd ești și nu ești, reprezintă un risc, un pericol pentru atîția și atîtea generații. Ca dascăl, în măsura în care încerci să lupți ca să fii, contribui din plin la libertatea și independența copiilor și tinerilor, tocmai pentru că educația ce le-o realizezi cu aportul științei și artei, muncii și tehnicii, cultura spre care năzuiești, performanța supremă a actelor și acțiunilor tale, fără a exclude contribuția tuturor și a fiecăruia, constitule factorii fundamentali ai dezvoltării endogene plenitudinare.

Rațiunea de a fi dascăl echivalează cu un de profundis clamavi care te îndeamnă să te clădești zi de zi, lecție de lecție, în elevii tăi, în toți deopotrivă și în fiecare, în raport cu disponibilitățile, înfăptuind educația și sacerdoțiul său auster și nobil, potrivit comenzii sociale a țării și poporului tău. Așadar, ca dascăl acționezi să diminuezi distanțele dintre oameni, să-i ajuți să lupte și să învingă nu atît „războiul" cu alții, ci mai ales „războiul cu ei înșiși", ca să devină diacronic fiecare el, să se maturizeze firesc, să acționeze mereu, să lupte, să biruie și să fie biruit, să știe și să poată să o ia de la capăt, în folosul său și al oamenilor, să știe să se retragă, paradoxal, să știe să moară frumos pentru idealul socialismului și al comunismului — „visul de aur al omenirii".

Să fii dascăl înseamnă să asiguri dezvoltarea omului prin om și pentru om, prin tine, prin exemplul tău — să-l ajuți pe copil sau tînăr să aspire în congruență cu posibilitățile și cerințele societății pentru care se pregătește, pentru a dobîndi indispensabila umanitate.

Profesor emerit
Pavel PETROMAN

PROFESIUNEA CA ILUMINARE A DESTINULUI

A preda simultan la patru clase, asigurînd o bună pregătire a elevilor care se vor integra în clasele gimnaziale, a înmîna o carte unui cititor al bibliotecii, a-i îndruma pe artiștii amatori dornici să se exprime printr-un gen sau altul al artei, sînt activități plăcute. Dar, în ceea ce o privește pe învățătoarea Lucia Violeta Mert, absolventă a Liceului pedagogic de învățători din Deva, cu grad didactic definitiv, de peste 15 ani, în satul Sintești, comuna Marginea, județul Timiș, aceste preocupări apar construite din lucruri de căpătîi ale existenței.

Întrebîndu-ne ce este învățătoarea Lucia Violeta Mert, putem răspunde: personalitatea în cel mai larg înțeles al cuvîntului, care cuprinde puterea, temperamentul, caracterul moral, dragostea pentru viață și muncă, inteligența și dezvoltarea ei. Aceste calități tind să cuprindă o parte din moștenirea oamenilor din Sintești, de unde-și trage obîrșia și Lucia Violeta Mert, pentru care munca de învățător este un mod de viață prin care se definește pe sine însăși, se instruiește permanent și se organizează. O învățătoare ca ea nu se limitează la împlinirea îndatoririlor, fie chiar în chipul cel mai conștiincios, ea încearcă să se ridice din ce în ce deasupra ei însăși; luptă împotriva rutinei, a platitudinei și se folosește din plin de spontaneitatea ei vitală, fiind mereu alta, reușind să-i acapareze pe elevii săi, pe oamenii cu care muncește și alături de care **pune umărul** pentru ca treburile sinteștilor să meargă bine.

Lucia Violeta Mert este învățătoare și consideră că această profesiune i-a luminat destinul.

Profesiunea, odată aleasă, a legat-o de oameni și ea s-a dovedit a nu fi trecătoare. Pentru Lucia Violeta Mert, a fi învățător este ceva ce i se pare indispensabil; cu alte cuvinte, nu poate admite o viață în care ea să existe, iar profesiunea de învățător să nu existe.

Ina CĂLUGĂRU

DE ULTIMĂ ORĂ

Primim o corespondență de la **Mircea Olariu,** șef de unitate la cinematograful „Dacia" din Timișoara, în care se relatează că în perioada în care a rulat cunoscutul film „Expediția", avînd și un protagonist timișorean **Marius Rădmănăștean** (interpret al formației „Flores") au avut loc cinci acțiuni cultural-educative cu elevii. În cadrul acestor acțiuni, în completarea filmului pe scenă a apărut însuși corul cu autoacompaniament „Flores", condus de profesorul **Ion Mătăsaru.** Recitalul oferit de formația Casei pionierilor și șoimilor patriei a fost presărat cu momente ivite spontan, în care cei din sală au fost invitați să arate ce știu în materie de ghitară sau voce. Iar dacă Marius a cîntat (și) în film, în fața ecranului s-au ivit mulți alți interpreți care ne îndreptățesc să credem că orașul muzicii posedă resurse suficiente pentru perpetuarea tradiției.

TELEGRAMA ADRESATĂ TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU,

secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România

DE CĂTRE COMITETUL JUDEȚEAN DE PARTID TIMIȘ

Mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu,

Animați de înălțătoare sentimente patriotice, în atmosfera de vibrantă angajare revoluționară, cînd întregul nostru popor înfăptuiește neabătut istoricele hotărîri ale Congresului al XIII-lea și Conferinței Naționale ale partidului, indicațiile și orientările de inestimabilă valoare teoretică și practică formulate de Dumneavoastră, comuniștii, oamenii muncii, toți locuitorii județului Timiș își exprimă deplina satisfacție, totala adeziune și unanima aprobare față de Hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. de realegere a Dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, la Congresul al XIV-lea al partidului, în funcția supremă de secretar general al Partidului Comunist Român.

Adoptarea acestei propuneri istorice în chiar zilele premergătoare omagierii împlinirii a 24 de ani de la Congresul al IX-lea al partidului, cînd, prin voința întregului nostru partid, a națiunii române, în fruntea partidului și a țării ați fost ales Dumneavoastră, cel mai devotat și iubit fiu și conducător de țară și de neam, eminent patriot și strateg revoluționar, genial om politic și gînditor umanist, ilustră personalitate a mișcării comuniste și muncitorești internaționale, luptător neobosit pentru pace și progres în lume, are un caracter de simbol, aceasta demonstrînd opțiunea neabătută a partidului, a întregului popor, ca, sub înțeleapta Dumneavoastră conducere, patria noastră să urce ferm, mai departe, pe noi culmi de progres și civilizație.

Acest act politic de ample rezonanțe își are temeiul în dragostea și admirația, prețuirea și recunoștința, respectul și stima cu care comuniștii, întregul popor vă înconjoară și vă urmează, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, pe calea construirii socialismului și comunismului, fiind cu toții mîndri de mărețele împliniri înregistrate pe întreg cuprinsul patriei în ultimul sfert de veac, perioadă care poartă pecetea covîrșitoarei Dumneavoastră personalități și care, prin profundele sale mutații structurale, prin transformările revoluționare pe care le-a determinat, va rămîne înscrisă definitiv, cu litere nepieritoare, în marea carte de istorie a neamului, drept „Epoca Nicolae Ceaușescu". În acești ani de referință pentru întreaga istorie națională, prin afirmarea unei originale și autentice democrații muncitorești-revoluționare, a fost conferit făuritorilor de bunuri materiale și spirituale din patria noastră înalta calitate de a fi cu adevărat liberi și stăpîni pe soarta lor, manifestîndu-și o nouă conștiință și demnitate, în virtutea tezei fundamentale a făuririi noii societăți cu poporul și pentru popor, chezășie a ridicării României socialiste pe noi trepte de progres și bunăstare de libertate și independență.

Adresăm, totodată, un respectuos omagiu tovarășei Elena Ceaușescu, eminent activist al partidului și statului, savant de largă recunoaștere internațională, pentru strălucita contribuție pe care, alături de Dumneavoastră, o aduce la elaborarea și transpunerea în viață a planurilor și programelor de dezvoltare economico-socială a țării, la înflorirea gîndirii și creației științifice, a învățămîntului și culturii românești, la promovarea nobilelor idealuri de pace, colaborare și înțelegere între națiuni.

Susținînd cu toată vibrația de cuget și simțire Hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R., cei 120.000 de comuniști, toți locuitorii județului Timiș dăm glas mîndriei și satisfacției patriotice, revoluționare față de mărețele prefaceri economico-sociale și de pe aceste meleaguri românești, care, prin transpunerea în viață a politicii de dezvoltare armonioasă, echilibrată a tuturor zonelor țării, elaborată și aplicată cu clarviziune științifică de către Dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, au cunoscut în acești ani de glorie cele mai impresionante realizări.

Comuniștii, toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, vă sînt profund recunoscători, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, că, prin grija Dumneavoastră, datorită sprijinului generos și ajutorului permanent, prețioaselor indicații și orientări date cu prilejul istoricelor vizite de lucru efectuate pe aceste meleaguri, împreună cu mult stimata tovarășă Elena Ceaușescu, județul Timiș a beneficiat în anii care au trecut de la Congresul al IX-lea al partidului de importante fonduri de investiții, însumînd peste 100 miliarde lei, prin care, practic, s-a făurit în totalitate întreaga bază tehnico-materială existentă astăzi în industrie, agricultură, construcții, cercetare, știință, învățămînt, cultură și ocrotiri sociale, încît potențialul economic al județului este acum de 10 ori mai mare decît în 1965. În același răstimp, au fost create peste 150.000 locuri de muncă, s-au construit peste 100.000 de apartamente și case noi, realizări definitorii, care conferă o nouă calitate muncii și vieții oamenilor.

Cu acest înălțător prilej, vă raportăm, mult stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, că, puternic mobilizați de marile evenimente politice ale acestui an, în lumina prețioaselor orientări și indicații pe care le-ați formulat în magistralele Dumneavoastră expuneri și cuvîntări, cît și cu prilejul vizitei de lucru efectuate, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în luna septembrie 1988 în județul nostru, comuniștii, toți oamenii muncii acționează cu fermitate și profund spirit revoluționar pentru ridicarea întregii lor activități la un nou nivel de calitate și eficiență, fapt care a permis realizarea unor producții superioare. Astfel, pe baza mai bunei organizări a producției și a muncii, creșterii răspunderii și exigenței în fiecare sector, am creat premisele ca, la finele primului semestru al acestui an, industria județului Timiș să realizeze planul producției marfă industrială cu un spor de producție de peste 1,5 miliarde lei față de perioada corespunzătoare a anului trecut, respectiv un ritm de creștere de peste 6 la sută, ceea ce confirmă întru totul realismul indicațiilor privind posibilitățile largi asigurate de intensificarea finalizării măsurilor cu eficiență maximă pe planul creșterii producției fizice și a calității cuprinse în programele de organizare și modernizare din fiecare unitate.

Totodată, pe temeiul îndemnurilor și orientărilor pe care ni le-ați dat, toți locuitorii ogoarelor din județ, în frunte cu comuniștii, desfășoară o intensă muncă pentru obținerea în acest an a celor mai bune recolte din istoria meleagurilor timișene, un prim argument al acestor eforturi fiind producția medie la hectar de 7.655 kg realizată la cultura orzului. Așa cum ați cerut tuturor oamenilor muncii din agricultură, cu prilejul recentelor vizite de lucru în numeroase județe ale țării, am organizat pretutindeni o activitate temeinică, într-o deplină ordine și disciplină, atît la secerișul grîului, la eliberatul terenului și însămînțarea culturilor duble și succesive, la întreținerea culturilor prășitoare, strîngerea legumelor și fructelor, depozitarea furajelor, precum și în fermele și sectoarele zootehnice.

Mîndri de a fi contemporani cu geniala Dumneavoastră personalitate, exprimînd, încă o dată, profunda și unanima adeziune la Hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. ca, la cel de-al XIV-lea Congres al partidului, să fiți reales în funcția supremă de secretar general al partidului, în numele comuniștilor, al tuturor oamenilor muncii din județul Timiș, ne angajăm solemn să militățm activ, neobosit pentru organizarea superioară a muncii în toate sectoarele de activitate, să acționăm pentru ridicarea calității și eficienței muncii, pentru întărirea ordinei și disciplinei, pentru cultivarea unei răspunderi sporite în fiecare sector, astfel încît, în întîmpinarea celei de-a 45-a aniversări a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și a Congresului al XIV-lea al partidului, să raportăm cele mai mari producții obținute pînă în prezent, contribuție însemnată, de gînd și faptă creatoare, de nestrămutată încredere în politica înțeleaptă a partidului nostru comunist, consacrată ridicării patriei străbune pe noi și tot mai înălțătoare culmi de progres și civilizație, pe calea socialismului și comunismului.

COMITETUL JUDEȚEAN TIMIȘ
AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

TELEGRAMA ADRESATĂ TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România

DE CĂTRE COMITETUL DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ AL JUDEȚULUI TIMIȘ

Mult stimate și iubite tovarășe NICOLAE CEAUȘESCU,

Animați de înălțătoare sentimente patriotice, în atmosfera de puternică angajare revoluționară generată de recenta Plenară a C.C. al P.C.R., toți oamenii muncii din domeniul educației, culturii și artei din județul Timiș își exprimă deplina satisfacție, totala adeziune și unanima aprobare față de propunerea ca Dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe secretar general NICOLAE CEAUȘESCU, marele Erou între eroii neamului, comunist de profundă omenie, ctitor al României moderne, personalitate proeminentă a lumii contemporane și militant strălucit pentru socialism, pentru cauza libertății și independenței popoarelor, pentru înțelegere, colaborare și pace în lume, să fiți reales, la cel de-al XIV-lea Congres al partidului, în funcția supremă de SECRETAR GENERAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN.

În această memorabilă zi, devenită sărbătoare a întregului popor, însoțim vibrantul nostru omagiu cu recunoștința fierbinte pe care v-o datorăm Dumneavoastră, înflăcărat militant revoluționar și patriot, care v-ați dedicat și vă dedicați viața, din cea mai fragedă tinerețe, luptei pentru libertatea, demnitatea și fericirea poporului, slujirii cu credință a măreților idealuri de independență și progres, triumfului revoluției socialiste, înfloririi necontenite a patriei, cauzei colaborării, înțelegerii și păcii în lume.

Puternic însuflețiți de îndemnurile și indicațiile pe care ni le-ați trasat cu prilejul memorabilei vizite de lucru efectuate, împreună cu mult stimata tovarășă ELENA CEAUȘESCU, în județul Timiș, vă încredințăm, mult iubite și stimate tovarășe secretar general, că nu vom precupeți nici un efort, că vom acționa cu fermitate și nestăvilită putere de muncă pentru ca, folosind mai eficient cadrul generos al Festivalului național „Cîntarea României", să militățm permanent în direcția întăririi caracterului educativ, formativ al întregii noastre activități. Totodată, vom acționa pentru ca arta și cultura noastră timișeană să îmbogățească patrimoniul spiritual național cu noi lucrări inspirate de la izvorul viu al realității, pătrunse de o puternică vibrație patriotică, revoluționară, care să contribuie la afirmarea trăsăturilor omului nou, așa cum este el prefigurat în magistrala Dumneavoastră operă.

Exprimîndu-ne, încă o dată întregul acord și deplina aprobare față de propunerea de a fi reales, la cel de-al XIV-lea Congres al partidului în înalta funcție de secretar general, vă încredințăm pe Dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe NICOLAE CEAUȘESCU, cel mai iubit fiu al poporului român, genial gînditor, înțelept și clarvăzător conducător de partid și de stat, militant de frunte al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, personalitate proeminentă a lumii contemporane, care v-ați dedicat întreaga activitate revoluționară binelui și prosperității patriei, creșterii prestigiului României socialiste pe plan internațional, apărării drepturilor fundamentale ale popoarelor la pace, la viață demnă și liberă, făuririi unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră, încredințăm partidul că vom acționa cu devotament și eroism, urmîndu-vă permanent luminosul exemplu de patriot și înflăcărat revoluționar, pentru înfăptuirea exemplară a sarcinilor ce ne revin din hotărîrile Congresului al XIII-lea, Conferinței Naționale ale partidului, din Tezele din aprilie și din magistrala Dumneavoastră Expunere la marele forum al democrației muncitorești din noiembrie 1988, cinstind printr-o exemplară activitate cultural-educativă și artistică marile evenimente politice ale acestui an — aniversarea a 45 de ani de la Marele Act Istoric din August 1944 și Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român.

COMITETUL DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE
SOCIALISTĂ AL JUDEȚULUI TIMIȘ

PLENARA COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

(Urmare din pag. 1)

unanimitate ca eminentul militant revoluționar, ctitorul de geniu al României socialiste, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU să fie reales ca secretar general al partidului la cel de al XIV-lea Congres.

În Cuvîntarea sa, secretarul general al partidului, mulțumind pentru înalta încredere acordată, a asigurat pe toți comuniștii, întregul popor, că va acționa în continuare pentru înfăptuirea programelor de dezvoltare economico-socială a țării, de ridicare a gradului de civilizație, de bunăstare materială și spirituală a poporului, de întărire continuă a independenței și suveranității țării, avînd ca țel suprem cauza socialismului și comunismului.

În Hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. cu privire la realegerea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU în funcția de secretar general al partidului, adoptată cu acest prilej, este subliniat rolul determinant al conducătorului partidului și statului nostru în vastul proces revoluționar pe care l-a cunoscut România în perioada de glorie și măreție inaugurată de istoricul Congres al IX-lea, cursul înnoitor, dinamic pe care l-a imprimat întregii vieți economico-sociale din patria noastră.

Dezbaterea și adoptarea în unanimitate a tuturor problemelor cuprinse în ordinea de zi a prilejuit exprimarea convingerii ferme că realegerea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU în cea mai înaltă funcție de conducere a partidului reprezintă chezășia dezvoltării și înfloririi necontenite a României socialiste.

În încheierea lucrărilor Plenarei, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU a ținut o magistrală Cuvîntare, făcînd o amplă și profundă analiză a stadiului actual al societății românești, a cerințelor obiective și a direcțiilor fundamentale ale dezvoltării țării în cincinalul viitor și în perspectivă.

Prin întregul său, Plenara a prilejuit reafirmarea unității indestructibile a întregului popor în jurul partidului, al strălucitului său conducător, voința comuniștilor, a tuturor oamenilor muncii de a acționa cu toată energia pentru transpunerea în viață a hotărîrilor adoptate, a importantelor orientări și sarcini cuprinse în Cuvîntarea secretarului general al partidului, pentru asigurarea progresului neîntrerupt al patriei, creșterea prestigiului României socialiste, independentă și suverană, stăpînă pe destinele sale, anagajată ferm pe drumul luminos al comunismului.

Dușan Baiski

PLOAIE, VOAL, CIREȘE ROȘII

Anca își lepădase pantofii și-și ținea acum tălpile goale pe covorul de plastic. Faldurile rochiei de mireasă și le pliase în partea dinspre el, pe banchetă, și se uita afară unde, la orizont, se zărea coama unui nor alb. O privi de cîteva ori discret, neîndrăznind să-i întrerupă liniștea. Îi privi apoi și gîtul, și umerii rotunzi, aproape goi. De undeva din podea se strecurau o mulțime de fire de colb înecăcios. Vru să-i spună cît de frumos este în luna mai, cît de mult se bucură de această zi, de soare, de cerul albastru, însă teama de ridicol îl sili să tacă. Ceilalți veneau în urma lor, în trenă, ascunși în perdeaua de praf. Dori să-i spună cîți maci creșteau pe cîmp, și cîte albăstrele, cînd era el mic. Iar acolo, în stînga, lîngă tufele acelea de soc și porumbar, se înălța cumpăna zveltă și însingurată a unei fîntîni. Unde s-a înecat, vara, un prieten de-al lui. Însă imaginea groaznică a puștiului vînăt îl opri.

— Nuuu ! țipă Anca ducîndu-și palmele la gură.

Iosif rîse. În hohote. Gîștele din drum zburară aiurea. Anca se întoarse, suflînd greu. Cu lacrimi în ochi. Podul de piatră, canalul smîrcos și trestiișul rămaseră în urmă, pătate cu albul păsărilor, laolaltă cu ultimul rînd de case. Cu gîsca ce se zbătea la marginea podului. Doar norul de praf se ținea scai de ei. Și mașinile cu nuntașii. În față, cerul, soarele, marea de grîu.

Ochii li se întîlniră. Scurt. Întrebînd. Reproșînd. Îi veni să o prindă de umeri, să o strîngă lîngă el, să o sărute. Să-i spună că n-a vrut. Că se poate întîmpla oricui.

— Acolo mergem, îi zise, arătînd cu mîna undeva înainte, dincolo de verdele de smarald al spicelor, unde, într-o vale domoală, se zărea o livadă de cireși.

Fața ei, inseninîndu-se. Rîsul. Bucuria. Bătăile din palme. Nori în urma lor. Un stol de ciori.

— Aici furam cireșe, spuse el.

Anca se întoarse. Nu auzise nimic. În afară de zgomotul mașinii ce-i zgîrîia timpanele, ce-i pătrundea în suflet, asurzitor. Pomii se apropiau tot mai mult, crescînd, înălțîndu-se deasupra orizontului, deasupra cîmpiei. Lîngă drum, o movilă înierbată, înspre creștet cu un ochi de ciment.

— O cazemată, strigă Iosif și Anca se roti mirată către el. Aici ne jucam de-a războiul. Mai sînt două, acolo unde mergem. O să ți le arăt.

— Nu-mi plac cazematele — zise mireasa.

— Ai mai fost în astfel de mușuroaie ? — o întrebă mirele, surprins.

Ea dădu din cap că nu. La liziera livezii, două fete le făceau semne cu batistele. Cotiră pe un drumeag și opriră la marginea cîmpului, lîngă o saca de apă. Fură întîmpinați cu strigăte și bătăi din palme. Cineva, o bătrînă uscată, se repezi la Iosif și-l sărută zgomotos. Celelalte mașini soseau una după alta, claxonînd, și în cîteva clipe livada se umplu de chiote. Undeva pe aproape se frigea un miel și mirosul de carne și fum plutea aiurea prin văzduh, printre coroanele încărcate cu fructe. Pe jos, prin iarbă, o mulțime de pleduri colorate și sticle cu vin. Mult mai încolo, cîteva căruțe și cîteva perechi de cai. Toată această lume le pătrundea în suflet, ametitor.

— Nu mai pot ! strigă mireasa, smulgîndu-se din horă.

Își descălță pantofii albi și rămase cu picioarele desculțe, în covorul moale, încă umed. Îl prinse de braț, rugătoare, și-l trase la o parte. Pomeni de cireșele pe care anul acesta încă nici nu le gustase. Priviră în jur și vrură să plece acolo unde era pomul cel mai mare, cu cele mai multe poame, însă unul din nuntași, aprins la față, cu ochii sticloși, se apropie de Anca și o apucă de mînă, bolborosind aiureli despre un pariu, implorînd un joc, în avans la dansul miresei.

Fugiră pînă la urmă din mulțimea înfierbîntată de horă și de licoarea rubinie din sticle, din veselia zgomotoasă a bărbaților și din cuzioritatea malițioasă a muierilor. Se pierdură printre trunchiuri, printre coroane, în iarbă și-n umbră.

— Pe aici pe undeva a murit bunicul meu, îi zise, la un timp. De mult. În război.

Ea-i spuse ceva de mătasea răcoroasă a ierbii, de popîndăi, de vizuinile lor, de cum se strecurau de la mușuroi la mușuroi. Li se părea, aici, sub cerul albastru, pe care ei îl vedeau albastru, că abia acum s-au cunoscut, că au multe să-și spună, să-și împărtășească toate gîndurile ascunse.

O pală de vînt îi flutură o clipă voalul. Ea parcă plutea albă și el o prinse de braț, să nu-i zboare, și o sărută pe umeri, pe gît, pe ureche. De departe încă se mai auzeau notele stridente ale acordeonului și cîte-un țipăt de femeie.

— Hu, hu, hu !

Anca strigă. Aproape înfuriată. Se purta prostește, copleșită poate de albul de pe ea, de ziuă, de tot ce sufletul nu-i mai trăise. La cîțiva pași de ei, se slobozi dintr-un pom un copil și o zbughi pierzîndu-se în pădurea de trunchiuri. Apoi încă unul. Și încă unul. Iosif le arătă pumnul și rîse. Iarăși. Fericit. Rătăcindu-se pentru o secundă în propria-i copilărie, cînd această livadă numai ce dădea în rod, aprindea mințile puștimii din sat.

— Hai să urcăm și noi într-unul, îngăimă ea, regăsindu-și stăpînirea de sine, privind în jur, căutînd luminile ce pînă mai înainte se jucaseră printre firele de buruieni, căutînd cerul pînă mai înainte senin.

Iosif își lepădă haina și se uită printre crengi. Opintindu-se, reuși să se cațere. Apoi își întinse mîna, trăgînd-o în sus.

— Pe aici pe undeva a pierit bunicul, zise. Se spune că i-ar fi scos pe mai mulți din sat, la săpat de tranșee și la făcut de cazemate. Seara, le-au dat drumul. Cum veneau spre casă, au apărut avioanele și i-au secerat pe toți.

Își pierduse privirea printre ramuri.

— Hai să povestim ceva mai vesel, îngăimă ea. De exemplu, despre popîndău. Despre cum trăiesc ei în vizuinile lor, pe sub pămînt.

El continuă să caute cerul printre frunze și cireșe. Bătea vîntul. Umbrele se estompaseră. Se pierduseră.

— Nici nu l-au mai găsit pe bunicul. Nimeni n-a putut spune ce s-a întîmplat cu el. Nici măcar Petre, vecinul nostru, singurul supraviețuitor din cei care au fost atunci la muncă. Acesta zicea că bunicul meu îi venea în urmă. Cînd a bubuit prima dată, cînd s-a dezmeticit după aceea Petre și s-a uitat înapoi, a văzut doar o groapă adîncă, mare și neagră. Nimeni n-a putut spune unde a plecat bunicul.

Începu să picure. Se auzi un claxon.

— Întotdeauna mi-a plăcut să mă cațăr în cireșii ăștia. Parcă au ceva din bunicul.

— Hai să coborîm, zise mireasa. Plouă, vezi !

Voalul i se zbătea printre frunze și crengi. Ploaia se întețise. Picături uriașe. Reci. Coborîră în grabă, dezorientați.

— Hai cu mine, o trase Iosif și porniră amîndoi să fugă.

Pînă ajunseră dinaintea unei movile cu un ochi de beton.

— Ce vrei să faci ? — întrebă Anca, însă, pînă se dezmetici văzu cum cerul, cîmpul și livada rămîn undeva deasupra, iar ea se scufundă în pămînt. Ca popîndăii.

— Aici n-o să ne mai plouă. Aici trag uneori și ciobanii. Uite, este și fîn proaspăt.

Privi în jur, cu inima strînsă. Iat-o acolo unde nici nu se gîndise vreodată că o să ajungă. Într-o cazemată. Pipăi pereții zgrunțuroși, din beton.

— Voalul meu . . poate o să ne caute, bolborosi ea.

Unul din pereți avea pete de culoare închisă.

— N-o să ne caute.

Îi mîngîie întîi șuvițele rebele, desfăcute de vînt, apoi îi scoase acele din coc și părul i se revărsă peste umeri. Mirosea a fîn proaspăt. Afară, dincolo de ambrazură, ploaia se întețise. Ploaie și verde. Cireșe roșii. Voalul zăcînd ud în iarbă.

Vitalie Munteanu

EMOȚII LA VIENA

La restaurantul „Moretti" orchestra cîntă valsuri, se dansează, lumea aplaudă și strigă : Strauss ! Strauss ! Veselia e mare. Alături, într-un salon de mîna a doua, Eminescu și Slavici sînt în așteptarea chelnerului.

— Deși aici e cald, picioarele îmi sînt încă ruginite de frig și genunchii îmi scîrțîie. Mă găsesc iarna, la Viena, fără palton.

— Scrie telegramă : Eminovici, Botoșani. Nu am primit banii lunei curente și nici paltonul. Am necesitate. Rog trimiteți la moment : telegrafic banii, în pachet, paltonul. Mihai.

— Iubite Slavici, ce te face să rîzi ?

— Turcule, fii sincer, la cine ți-ai amanetat paltonul ? Parcă ieri, pe Bäckerstrasse, erai vesel în căldurica lui !

— Văruț, tu știi să legi pițula cu o mie de noduri, pe cînd eu o arunc ca pe un gunoi. Cînd o am, vreau să mă simt bine ; cînd n-o am, rabd. Și acum rabd de frig și cafeaua nu mai sosește.

— Sosește, domnule Eminescu, sosește prompt și culant, spuse chelnerul care tocmai atunci intra în salon. Aici e restaurantul „Moretti" și nu „Zu den drei Tauben" !

Slavici își frecă mîinile și privi într-un anume fel la chelnerul mai bine înțolit ca oricare alt student.

— Dar nici pensiunea „Riemerstrasse, etaj 4", unde noi am prînzit sărmăluțe à la Lipova, de două ori mai bune și de patru ori mai ieftine ca la „Moretti" !

— Fala mare, se plătește tare !

Eminescu tuși, dregîndu-și glasul baritonal :

— Se plătește cînd ai cu ce. Ieri am ajuns la creițari. Și neavînd pe nimeni în dreapta-stînga, mi-am mulțumit stomăcelul cu un Schusterlabl de la „Tata Moritz" ce mai întotdeauna e indignat pe buzunarele studenților prin care bat vînturile. Zise : domnule Eminesc, bun colăcuț la băcănia Moritz ? Am răspuns : ar fi și mai bun, dacă la mijloc ar avea un cîrnăcior și nu fărîma de unt ca unghia ! M-a privit cu oarecare răutate.

Cu ceașca de cafea uitată într-o mînă, Slavici asculta mica istorioară cu interes. Schimbă direcția subiectului :

— Ce părere ai de prelegerile profesorului Lorenz Stein ?

— Treci de la una la alta cu sărituri de cangur ! . . Filozofia dreptului mă atrage, în rest, nu mă prea interesează. Adevărata cultură mi-o fac printre colegii de la litere și cei de la limbile romanice. Italianul Mussofia nu e numai profesor, ci și un artist îndrăgostit de ce face. Cursul de gramatică al lui Cattaneo e respingător, dar necesar.

— Îmi pare rău că am părăsit facultatea de drept de la Pesta. Și acolo erau profesori de mîna întîia și eu mai aproape de casă. Cînd mă gîndesc la casă, îmi vine dor de cetate, pădure, podgorie, de Zarandul meu drag.

— Zarand !

Gîndind la el, Eminescu își scoate ceasul din buzunar, îl privește și îl lipește de buze. E un sărut tainic ce curge din amintire.

— Ioan . . ceasul acesta mi l-a dăruit cel mai pustiu geniu : Avram Iancu.

— E o răsplată ?

— E o fericire.

— O meriți ?

— O trăiesc. Trăiesc în durerea lumii lui și propria mea durere. De aceea cînd văd cazarma Joseph îmi aduc aminte de satul Hălmăgel, unde Iancu moare puțin cîte puțin. Ultimele cuvinte îi aparțin. Moare, fiindcă și de la această cazarmă i s-a tras ruperea zborului unde, văruț, te afli voluntar !

— Înțelege, spesele sînt mari și . . .

— După cîte am auzit, situația părinților tăi e favorabilă întreținerii unui student.

— Nu mă vreau întreținut.

— Mă așteptam să spui că nu mă mai vreau voluntar.

— Nu trimit telegrame ca tine. Mă mulțumesc cu ce primesc și cheltui ce am adunat în vacanță.

— Buget propriu cum s-ar spune, te gratulez. Atunci fă o comandă chelnerului Adam cu alese băuturi și bucate : dintîi rum Ananas, Jamaica, Cuba, la alegere ; caș de Limburg, amestecat felii-felii cu Valea Emen ori Excelsior ; vin Andreny, Ialics, după poftă și mai departe, către plecare, thee de Londra pentru tine și o singură sticlă de bere Steinbruch pentru mine, care să spele toate celelalte. Pentru jumătate de preț, rămîn dator.

— Văleu, musai să mă opresc la cafă !

— Poți să-ți desfaci și punga : casă ai, hrană la fel. Și vise ai. Mîine-poimîine ajungi un scriitoraș pe la un atare birou, chiar și pe la Lipova, nu-i bai, numai slujbișoara să meargă și cîndu-i mere la Șiria, doamne țuco, să se descopere potop de capete și pălăriile să le bată vîntul în mîini tremurînde. Pînă atunci, ploaie-ningă, treacă vremea ! Prietene Slavici, tat-tu nu te-o bătut niciodată ? Află, eu în locul lui te-aș omorî și în locul tău aș sădi un iorgovan, că ăla are mai mult preț. Tu l-ai cunoscut pe Iancu cel Mare și Drept ?

Tînărul din Șiria oftă.

— Recunosc, e o scăpare.

— Mîine ai să recunoști că și voluntariatul tău e o scăpare. O groaznică scăpare.

Chelnerul anunță că domnul Eminescu e căutat de o distinsă tînără, ce pare a fi studentă ori elevă la școala de muzică, o trădează mica liră din gulerul paltonului, și dacă poate fi deranjat în minutele următoare.

— Cine mă caută, să nu aibe mofturi de intrare !

Frumoasă, gingașă și netimidă ca altădată, în salon își face apariția . . .

— Bună-seara domnule student Eminescu. Iată-l și pe Ioan ; bună-seara domnule student Slavici.

Mihai sare de la locul său, îi sărută mîna.

— Ana, draga mea Ana, căutata și negăsita Ană !

— Bolnavă, am fost reținută într-un spital din Berlin.

— Și ?!

— Am fost externată, nu se știe pentru cîtă vreme. Diagnosticul e cu suspans și eu cu speranța că totul se va termina cu soare.

Îi sărută și Slavici mîna.

— Ana, ce cauți aici ?

— Cicero spunea că cei buni iubesc și se caută între ei. Pe tine te credeam la înalte studii, la Pesta, pe Mihai l-am visat la Viena. Întîmplarea face să ne întîlnim, regăsindu-mi liniștea . . . Mihai, de ce nu mi-ai scris la adresa cunoscută ?

— La pension am lăsat un bilețel călugăriței cu fața ciupită, colaboratoarea lui Weber. I-am auzit scrîșnetul dinților, apoi a mototolit hîrtia între degetele ei uscate. În rest, cenzura. La întrebarea unde te afli, a răspuns scurt și flegmatic : la Conservator. Știam că minte. Altfel, încă din departe ce sînt, nu m-am apropiat. Abia acum vin, alunecînd dintr-un ram de colindă.

— Tu măcar alunecai . . . Slavici ce face ? El de ce nu mă caută ?

— Eu mă gîndesc că în anul acesta, 1870, se vor împlini patru sute de ani de la întemeierea Mănăstirii Putna. Doctorul Aronovici din Botoșani a tras semnalul, noi propunem organizarea unei serbări naționale la Mormîntul lui Ștefan cel Mare și Sfînt. Domnișoara Ana va fi invitată și invitația, cu siguranță așa va fi, o va primi din partea domnișorului Eminescu, cel cu o singură direcțiune a spiritului, omul politic de azi și de mîine, mare iubitor de natură și, de ce să n-o spun, de petreceri . . .

Intră chelnerul aducînd un platou cu gustări, vin.

— O mică atenție din parte-mi pentru domni ; domnișoara este invitată în restaurant, să cînte la pian.

— Mulțumesc, vin imediat. Dragilor, mă scuzați pentru cîteva minute.

Mihai se bucură pînă la lacrimi.

— Ne caută o seară frumoasă, frumoasă ! De cînd aștept clipele înălțătoare ce vor urma. M-am săturat pînă peste cap de „Tata Moritz", de cafeneaua „Troidl", de discuțiile contradictorii cu Arcadie Isopescu, de voroavele cu tot felul de împuțiți . . .

Din sala restaurantului se aud primele acorduri ; sunetele sînt dure, atenționînd. E un fel de prolog la ce va urma, apoi ropot de aplauze, aprecieri : ausgezeichnet Ane ! kiváló ! Excepțional roppening ! la fleur sent bon ! Glasul Anei : mulțumesc, ich danke, content, kösönöm !

— Văd, folclorul ardelenilor ți-a încercat simțurile, muzica la fel. Eu n-am învățat încă să fiu receptiv. Trebuie să învăț, mă așteaptă Zarandul, cu marile lui mituri. Mitul sămădăilor și al Anelor îmi va fi începutul.

Reintră Ana plîngînd de bucurie. Slavici umple paharele cu vin.

— Te gratulez pentru succes !

Eminescu completează :

— Am asistat, întru odihnă, la unul din concertele tale.

— Primul. Primul în public cu „Fantezie cu cîntece maghiare" de Liszt. Ferice de ziua cînd, la Conservator, a sosit Franz Liszt, mare compozitor și interpret, care a spus că viața e întunecată, arta e senină. Și, dacă e senină, a adăugat, să vedem cine dorește și este în măsură a interpreta „Andante cu variațiuni" de Beethoven, de care mă leagă o scumpă amintire. Profesoara de pian mi-a făcut semn să încerc. Încercarea mea l-a mulțumit și fiind prezentată sieși și însoțitorului său, Johan Strauss fiul, l-a rugat să mă facă cunoscută în oraș, chiar și cu restrînse concerte alături de orchestra sa. Azi . . .

În salon intră un militar cu zîmbet rece.

— Mă scuzați că vă întrerup conversația. Nici mie nu mi-ar conveni să fiu deranjat. Calitatea însă îmi impune să trec peste bunele maniere. Sînt locotenentul Weber de la interne și întreb dacă domnișoara se numește Ana și dacă domiciliul statornic îl are în orașul Arad, strada Forray, studentă la Conservatorul din Viena ?

— Eu sunt domnule, ce doriți ?

— Sînt nevoit a vă invita la serviciul siguranței.

— Aveți mandat de arestare ?

— Am spus, sînteți invitată.

— Care e diferența ?

— Depinde cum interpretați legile.

— Legile sînt niște obiceiuri, bune ori proaste, altcum e nevoie să mă supun . . . Domnul locotenent Weber nu servește un pahar de vin ?

— Cu plăcere, pot ocupa un loc ?

Eminescu umple paharele :

— La un vin, oricine se face comod și mai uită de relele pe care bietul individ le suportă ; e supunerea oarbă ce duce la dezumanizare.

— Ascultîndu-vă, îmi risipesc și mai tare gîndurile. În școala militară am învățat să fiu ofițer, în rest, ascult unele prelegeri la facultățile de filozofie și istorie. V-am remarcat, domnule Eminescu, printre studenți. Dacă doriți, putem discuta și despre întîlnirea dumneavoastră, de Anul Nou, cu fostul domnitor Alexandru Ioan Cuza, la Döbling.

— Nu, vizita mă privește ca un obicei încetățenit la români.

— Vinul m-a scos din amorțire, domnișoara e de acord a pleca ?

— Domnule locotenent, nu ne puteți lăsa singuri cîteva clipe ?

— Nu sînt împotrivă.

Weber iese. Ana șoptește :

— Sînt la capitolul cînd lupta îmi este deschisă alături de un grup de tineri din Arad. Urmărirea mi se trage de la un denunț. Amănunte pentru altădată. Rețineți, voi fi alături de voi la Putna.

DICȚIONAR LITERAR

Teodor Bulza

Prozator, publicist. S-a născut la 1 iulie 1949 în Semlac (Arad). Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (1980). Absolvent al Facultății de Filologie a Universității din Timișoara. Redactor șef al ziarului „Drapelul roșu".

Prima lucrare literară — un reportaj **(Ada Kaleh)** — în revista „Căutări", editată de elevii școlii din Sînnicolaul Mare (1966). Debut editorial cu volumul **O seamă de cuvinte românești**, Ed. Facla, 1976 (în colaborare cu G. I. Tohăneanu). Romanul **Iulie, Ed.** Facla, 1979 (Premiul Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist) plasează scrisul lui T. B. în „tradiția viguroasă a prozei rurale". Observația vizează confruntarea omului cu timpul, nostalgia trecerii, gesturile reprimate ori sentimentele disimulate (Craia, 1980), într-un epic dens care mărturisește despre vocația de povestitor a autorului. Destinele umane, așezate la interferența seismelor istorice (războiul e „un reper permanent"), se consumă în întîmplări dramatice, adesea exemplare pentru configurarea spațiului geografic și etnografic, aflat la „confluența Ardealului cu Banatul". Este un teritoriu despre care au scris Slavici, Titus Popovici ori Mircea Micu și care „informează" despre „faptele, legendele, oamenii pustei" (Ungureanu, 1979). Intuiția psihologiilor ori capacitatea de a surprinde faptele în multitudinea desfășurării lor contribuie la compunerea unui univers (rural) veridic în care accentele lirice sînt dozate firesc. Următoarea carte — un volum de reportaje literare : **Lumini bănățene,** Ed. Sport-Turism, 1979 — reușește să redea, în tablouri care vorbesc despre pitorescul peisajului, atmosferă, personaje ori grandoarea construcțiilor industriale, „iluzia" (foarte puternică) „a realului" (Condeescu, 1979). Cel de al doilea roman, **Casa șerpilor**, Ed. Facla, 1982, „reia într-un stil mai sigur istorii ale primului roman". Interesat de „spiritul cîmpiei", al locurilor, în genere, atent la „vocile baladei" (Ungureanu, 1982), T. B. evocă un univers în plină prefacere (o prefacere ce se înfăptuiește din „interior") și în care „arhaitatea și relația cu cosmosul" rămîn coordonate fundamentale (Ungheanu, 1983).

REFERINȚE CRITICE :

Cornel Ungureanu, „Orizont", 32/1979 ; Alexandru Ștefănescu, „Scînteia tineretului", 4 septembrie 1979 ; Cornel Ungureanu, „Luceafărul" 5/1980 ; Sultana Craia, „Luceafărul", 9/1980 ; Dan Alexandru Condeescu, „Flacăra", 40/1980 ; Cornel Ungureanu, „Orizont", 41/1982 ; Mihai Ungheanu, „Luceafărul", 17/1983 etc.

Lucian Bureriu

Poet, prozator. S-a născut la 22 noiembrie 1942 în Lugoj (Timiș). Licențiat al Facultății de Filologie a Universității din Timișoara. Redactor al Radioteleviziunii, apoi la revista „Orizont". Debut în presă cu versuri **(Primul om,** în „Scrisul bănățean", 10/1960). Publică, în continuare, poezii, eseuri, reportaje ori articole de muzicologie în „Orizont", „Gazeta literară", „România literară", „Luceafărul", „Convorbiri literare", „Viața românească" etc. Membru al Uniunii Scriitorilor din R.S. România (1969). Debut editorial cu volumul de versuri **Afectivități conștiente**, EPL, 1968 (Colecția „Luceafărul"), în legătură cu care s-au remarcat : fondul de reflexivitate („multă reflexivitate tradusă în comentariu . . .", Micu, 1968), „eșafodajul de disimulări", în dosul cărora poetul se caută pe sine (Ungureanu, 1968), „instrumentația cerebrală" ; (Lucian Bureriu are darul de a trece cugetările prin filtrul rezonant al simțirii", Baltazar, 1968). Crochiurile și tablourile „luate pe viu" (Baltazar) denotă o „mai susținută mișcare lirică" (Micu). Urmează volumele de proză scurtă : **Concert pentru mîna stîngă**, Ed. Facla, 1978 și **Viața refolosibilă,** Ed. Facla, 1983. L.B. se relevă „un subtil observator al cotidianului" (Odangiu, 1979), pe care-l surprinde cu vervă, apelînd la o multiplă gamă de rezonatori (interferarea planurilor, acuitatea observației etc.). Textele pendulează între tonul liric sau grav și jocul „aparent neangajat" (Odangiu). Cu **Marele solstițiu**, Ed. Facla, 1989, L. B. revine la poezie. „Un spirit adolescentin guvernează și aceste poezii, la 21 ani de la debut, ale lui Lucian Bureriu. Universul său liric, structurile interne nu s-au schimbat . . .". Versurile se caracterizează prin „optimism funciar", încrederea în puritate și în perenitatea valorilor morale și culturale. Privirea gravă asupra realității sau incursiunile în livresc ritmează discursul. Stilul „de tip clasicist", de o pură lumină, expresiv-muzical, viril și modern" (Arieșanu, 1989) dă nota dominantă a volumului.

REFERINȚE CRITICE

Lucian Valea, „Scrisul bănățean", 7/1961 ; Cornel Ungureanu, „Orizont", 10/1968 ; Dumitru Micu, „Gazeta literară", 31/1968 ; M. Simionescu, „Scînteia" 26 iunie 1968 ; Camil Baltazar, „Viața românească", 10/1968 ; Marian Odangiu, „Orizont", 16/1979 ; Ion Arieșanu, „Orizont", 15/1989 etc.

Olimpia BERCA

MIREL RADU PETCU

Mirel Radu Petcu este om al științelor exacte. De aici și un aer mai abstract al poemelor sale și încercarea sa de a atinge, în demersul liric, măcar tangent, fluxul marilor idei care animă omul și universul spiritului uman. Dar, în ceea ce au mai sensibil, mai profund aceste versuri, este sentimentul zbaterii, în întrebări capitale, a individului. Zbatere din care rezultă un autentic dramatism al căutării. O căutare ce își află uneori răspunsul în concretețea și lapidaritatea acestor versuri simple, care ating însă nu numai mintea, dar și inima.

LUI EMINESCU

**Învăluie liniștea apusul.
Adulmecă șoapta cărări.
Cenușa acoperă jarul
Ce în pămînt se-neacă.
Se sparg de stînci
Ecourile-nfierbîntate
Și nevăzute.
Troienesc secunde.
Sub clarul viu de Lună,
Se leagănă codrii, întruna.**

DRUMURI

**Irezistibil,
Se naște un mîine
Ce se înalță.
Doar vîntul
Și norii
Nu au drumuri.**

PUTNA

**Atîta sete
Acoperă timpul
Și-n susurul apelor
Neliniști nu dorm.
Acoperă pietre
Mormintele sfinte.
În liniște.
Fructul
Se coace mereu.**

CĂUTĂRI

**Irepetabil.
Plămădim insule
De frica naufragiului.
Ecouri se întretaie
Refuzînd singurătatea.
Se tot sfarmă stînca,
Dar muntele nu piere.**

DRUMURI NEUMBLATE

**Atunci
Cînd, cu ochii minții,
Refaci Universul
Cînd găsești
Un sens al liniștii,
Dar al liniștii
Ce curge prin tine,
Neputincioase,
Gîndirea mea și a ta
Se zbat
Pe drumuri neumblate încă,
Ca un copil
Pe calea veșniciei,
În pragul dimineții.
Gîngurind.**

CU TÎMPLE DESENATE-N LUMINĂ

**Prin bolta de frunze ochiul albastru
dezleagă copacii de umbre
dimineața coboară pe lujerul
patriei se
oprește o clipă ne privește aruncă pe
străzi prin parcuri pe ziduri
pretutindeni
o revărsare de cristal o
liniștitoare plutire.**

**Orașul pulsează în inimile noastre
cu tîmplele desenate-n lumină și cu
buzunarele pline de flori
de petale de frunze.**

SUFLET DE ROUĂ

**E un fel de toamnă.
o despărțire de flori
și de frunze.
peste iarba în flăcări lacrima
căprioarei ucise.**

Unde fugi, suflet de rouă ?

PREMIUL REVISTEI „ORIZONT" LA CONCURSUL DE POEZIE COSTEȘTI — HUNEDOARA 1989

CARMEN VERONICA STEICIUC

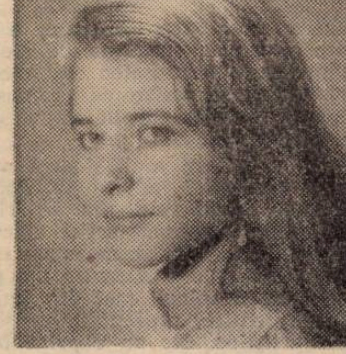

NINSOARE

**Ningea în ziua aceea. Întrebarea
cădea. O dată cu fulgii mari se
rostogoleau cuvintele pe asfaltul
umed.
Între noi zăpada se ridica în
sfeșnice. Adormeam și nimeni
nu știa despărțirea noastră. Cădeau
fulgii mari pe zidul depărtării
dintre noi. În ziua aceea întrebarea.
Ningea ningea ningea.**

PRECUM INELUL

**E atîta liniște în camera ta încît
poți auzi îngerii rîzînd pe
harfele iubirii. Stăm în
înălțimea cuvintelor ca într-un
copac din care vocalele au căzut. Nu
știm la ce pagină se schimbă
anotimpul
nu știm ce gîndește despre noi aerul
și care
este adevărata memorie
Tîrziu
sîntem precum inelul
pe singurul deget rămas. Lumina
se stinge și doar un fum e
deasupra liniștii din camera ta.**

Condeierii țărani și folclorul (IV)

„PE-UN PICIOR DE PLAI..."

În prezent, folclorul se manifestă, cu preponderență, sub auspiciile artei amatoare, dar și mișcarea literară a condeierilor țărani se vădește a fi un din expresiile culturii de masă. Ne întîmpină, astfel, o fațetă nouă a culturii populare din zilele noastre, în care sub acolada mișcării artistice de masă se interferează tradiția cu inovația, iar în ce privește poezia (cîntecul), coexistă „scrisul" cu „oralul". Fin inentul folclorist Mihai Pop preciza: Individualitatea creatorilor apare mai pregnant decît altădată, ei nu se mai pierd în negura anonimatului și nici nu își realizează versurile oral, ci de cele mai multe ori le scriu, folosind acest prețios instrument cultural ce le-a fost dăruit de vremurile noi (Cîntecul popular nou. Studiu introductiv la antologia Folclor poetic nou, București, 1965).

Aicătuind culegerea de folclor poetic din județul Timiș, constituită din material existent în colecțiile lui Vasile Cica și Nichifor Mihuța, am găsit texte aparținînd unor eleve (harnice culegătoare de literatură orală) care, sub plasmuirile lor de „folclor nou", au notat „creație proprie" (Elena Jurchela) sau „compoziție proprie" (Coarches Aurica). Versurile lor se încadrau perfect, tematic și imagistic, în categoria cîntecelor noi. Nu le-am inclus în culegerea respectivă numai datorită menționării că sînt creații personale. Dar dacă altcineva ar fi cules aceste texte la elevele numite, fără îndoială că ar fi fost publicate o parte din cîntecele respective (neștiind că informatoarele sînt și autoarele lor). Semnificativ în privința ființării cîntecului nou în cadrul mișcării artistice de amatori este și faptul că în colecția lui Vasile Cica am întîlnit un text cu nota că informatorul este brigada artistică din Vizma.

Marele folclorist francez Arnold Van Gennep sublinia, în preajma celui de-al doilea război mondial, procesul viu al creării de noi bunuri artistice populare, în țara noastră: „Numai poporul român, cel puțin în unele regiuni, se mai găsește încă în stadiul improvizării libere (...). Vedem cum se crează în popor, prin anumiți indivizi înzestrați de natură cu dar poetic, improvizații ritmice și versificate, patetice, satirice, erotice, defăimatoare și uneori chiar de incantație (...). De la aceste creații populare făcute de oameni din popor, deosebiți de marea masă prin geniul lor creator, trebuie să pornim pentru a stabili teoria generală a folclorului (în Mercure de France, an XLVIII, 1937). Același lucru trebuie să-l avem în vedere și cînd e vorba de condeierii țărani, pentru că ei sînt continuatorii creatorilor anonimi din mediul nostru folcloric, devenind împătimiți ai scrisului. Referitor la această mutație în procesul de creație literară — de la oralitate la scriere — deosebit de sugestivă mi se pare explicația dată de Ghiță Bălan-Șerban, acel țăran scriitor din Comlosul Mare (Timiș), cunoscut, totodată, ca fiind un cărturar de marcă. „Poetul G. Topîrceanu, într-o conferință ținută la Iași, pe vremuri, a rostit o butadă rămasă mult timp în mintea contemporanilor: «Cînd pune stăpînire pe tine patima scrisului, apoi ea nu te mai lasă pînă nu te face statuie». Lăsînd la o parte acestea, am constatat că patima scrisului, această imperioasă și neînvinsă nevoie de a-ți materializa, prin scris, gîndurile, nu pune stăpînire, cum s-ar crede, numai pe cei cu pregătire intelectuală, deoarece ea s-a manifestat și în lumea satelor, generînd o pleiadă de plugari-scriitori, sau „țărani condeieri". (Ce i-a determinat pe țăranii bănățeni să scrie, dactilogramă comunicată de prof. Traian Galetaru)

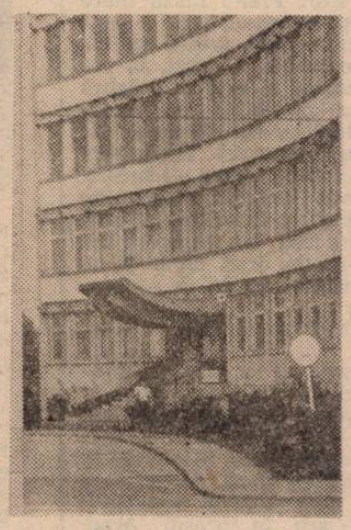

Dacă în perioada interbelică, Arnold van Gennep sublinia că România era singura țară din Europa, în care era viu procesul de creație a literaturii orale, acum se constată că în țara noastră există una din cele mai puternice mișcări artistice de amatori din lume. Și în cadrul acesteia condeierii țărani dețin un loc important, dînd și ei expresie ethosului nostru tradițional, într-o continuă primenire cu elemente ale contemporaneității.

Aurel TURCUȘ

„CÎNTAREA ROMÂNIEI"

Mîndru-i jocul românesc...

Un juriu deosebit de prestigios și exigent, în frunte cu artistul emerit Theodor Vasilescu, președinte, căruia i s-au alăturat Ion Auroaică, Tita Sever, Emilian Dumitru, Nicolae Goga, maeștri coregrafi, și alții, a urmărit, la Timișoara, una dintre cele mai ample și antrenante manifestări din cadrul celei de-a VII-a ediții a marelui festival al muncii și creației „Cîntarea României": concursul de coregrafie. Pe marea scenă a Operei Române au evoluat aproape 1 500 de artiști amatori care au format nu mai puțin de 60 de ansambluri folclorice, grupuri de dansatori, formații de dansuri călușărești, bărbătești, dansuri mixte, tematice, contemporane, moderne, de societate, clasice etc.

La nici una dintre edițiile precedente ale Festivalului național „Cîntarea României" nu s-a consemnat o asemenea participare, la genul amintit. Dacă este să ne referim numai la numărul de participanți, prin comparație cu ediția precedentă, va trebui să arătăm că, acum, acesta a fost cu 300 mai mare. Ceea ce spune foarte mult. În aproape toate localitățile timișene, de la Timișoara și Lugoj, pînă la Buziaș și Deta, sau mici dar frumoase așezări precum Luncani, Brănești, Pietroasa Mare, Seceani, Bîrna, Fîrdea s-au amplificat preocupările organizatorilor culturali față de valorificarea tradițiilor locale în domeniul coregrafiei, au antrenat mase mari de oameni. Ni s-au perindat prin fața ochilor, nu mai puțin de 11 ansambluri folclorice de cîntece și dansuri, prezente la concursul republican și nu ne-a surprins deloc faptul că multe dintre aceste colective s-au orientat înspre „punerea în scenă" a unor adevărate spectacole, dense, pline de „miez" și cu un pronunțat mesaj instructiv-educativ. Așa s-a dovedit a fi binecunoscutul și talentatul colectiv al constructorilor timișoreni care, după un scenariu semnat de lectorul univ. dr. Viorel Boldureanu, „bănățean get, beget", a condensat, în numai cîteva minute, un minunat poem folcloric pe care, nu întîmplător, l-au intitulat „Spre soare". Colectivul s-a impus, în actuala ediție prin cele 150 de spectacole pe care le-a prezentat în fața a nu mai puțin de 75 000 de oameni ai muncii, mai ales constructori, deținători ai înaltului titlu de Erou al Muncii Socialiste pe care l-a obținut T.A.G.C.M. Alte ansambluri folclorice, au adus cu ele teme cu un deosebit de inspirat mesaj actual: „Războiule, bătute-ar vina" (Electrometal), „La fîntîna dorului" (Electrotimiș), „Sub poale de codru verde" (C.U.A.S.C. Făget), „Viața omului, ca rodirea pomului" (Fîrdea). Aprecieri aparte despre ansamblurile din Ghiroda și cel al Centrului de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" Timișoara; pe cei dintîi i-au instruit trei oameni de excepție: Mihai Cornean, Minodora Firu și

Călușarii din Jebel (Foto: ONUȚ DANCIU)

Constantin Roșu, Consultant, Victor Jicherean, un binecunoscut și apreciat coregraf. Numărul interpreților a trecut de o sută, care s-au desfășurat scenic pe patru generații, cuprinzînd în repertoriu dansurile de bază din toate subzonele județului. O informație nu lipsită de interes: formația participă, cu reale pretenții la titlul suprem ,pentru prima dată la un concurs de o asemenea anvergură. Ne-a impresionat și emoționat și pe noi gestul juriului de a-i felicita pe acești admirabili păstrători de comori, prin primărița comunei, Viorica Șoșdean. Al doilea ansamblu de care aminteam a prezentat un „Mozaic de jocuri bănățene", după o coregrafie semnată de un alt talent în materie, Toma Frențescu, demn urmaș al călușarilor din Borlova, pe care îi admiram, pe vremea copilăriei mele, întorcîndu-se de la mari concursuri naționale și internaționale. Tomiță, îi spun prietenii, s-a întrecut pe sine. A acumulat o valoroasă experiență timp de peste două decenii, a valorificat-o admirabil printr-o ținută artistică superioară, prin autenticitatea cîntecelor și dansurilor, a datinilor și obiceiurilor aduse pe scenă.

Din Pietroasa Mare ne-au fost aduse, de către o admirabilă formație, dansuri populare germane, formația de aici fiind instruită de Ana Kaupa. Dincolo de frumusețea costumelor, a mișcărilor minunatelor perechi de tineri, va trebui să consemnăm un fapt de excepție: participarea la toate edițiile din Festival și, de fiecare dată, obținerea de premii sau mențiuni.

Am putea și ar trebui să scriem mult, foarte mult despre aceste minunate colective și interpreți individuali, dar ne oprim aici, nu înainte de a consemna opinia celui mai autorizat specialist, maestrul coregraf Theodor Vasilescu, artist emerit:

— Am urmărit concursul de la Timișoara cu un interes deosebit și trebuie să vă spun că, față de alte centre din țară, acesta a fost de excepție. Atît eu, cît și colegii mei din juriu am fost impresionați de elementele autentice, prezentate pe scenă într-o mare diversitate de forme artistice. Ele au cuprins un minunat mesaj, fie el de educație patriotică, estetică, de mare spiritualitate românească. Echipele au știut să condenseze adevărate comori folclorice. Îi felicit pe toți și mai ales pe organizatorii manifestării care s-au întrecut pe sine. Bravo!

Nicolae PÎRVU

Mama, fiica și acompaniatoarea

figurine

Florica Bruțiu-Ioanovici a mai apărut, singură, în recitaluri de canto. E prima oară, în cariera ei, că ea apare însă într-un dublu recital de canto și pian, alături de fiica ei, pianista Luana Gilda Ioanovici, acompaniate, la pian, de profesoara Vera Eckstein.

Traseele umane și muzicale ale mamei și fiicei merg, de la acest recital, împreună. Profesoară de limba română, de muzică, coristă în corul Operei Române și al Filarmonicii „Banatul", cîntăreața și mama și-a conturat, în ani, un drum, în aria muzicii de cameră: lieduri, romanțe, piese scurte, arii operistice, prin tenacitate și răbdătoare studii, apărînd, apoi, în fața noastră, ca o artistă modestă, dar cu o puternică personalitate. Căci, dotată cu o voce de o mare gingășie și o limpiditate fără cusur, chiar dacă nu atît de amplă ca registru, Florica Bruțiu încîntă, în arii atît de diverse, de la Porumbescu la Scheletti, de la Puccini la Georgescu, prin acuratețea glasului ei și, mai ales, prin patetismul și timbrul ei vocal, de bună factură, care se insinuează în noi cu putere și dramatism, cucerindu-ne pe deplin inima. Alături de ea, iat-o, într-un recital bine cumpănit, pe fiica ei, Luana Gilda Ioanovici, la primii ei pași concertistici. Elevă a Liceului „Ion Vidu", avînd dascăli de bun gust și înțeleaptă conduită pedagogică și muzicală, precum Monica Perian, Bodo Maria, profesoare pedante și exigente, iar, mai tîrziu, la conservator, pe un profesor de pian precum Ion Welt, de o rară inteligență didactică, care a știut călăuzi cu tact și pricepere pașii tinerei pianiste, Luana Gilda se află, la ora de față, în preajma unei căi lungi, spinoase, dar tot atît de atrăgătoare, a carierei sale pianistice. Frapantă la ea e tehnica ce, uneori,

strălucește în piese dificile, ca cele din Bach sau Georgescu, ca și spiritul ei luminos și echilibrul ei interior, ce dovedesc un talent puternic, capabil de ascensiune, de neprevăzute și fertile căutări în arta interpretativă.

Lîngă cele două, mamă și fiică, profesoara, prietena și interpreta, acompaniatoarea devotată, pianista Vera Eckstein, recunoscută corepetitoare a copilei, a elevilor Liceului Vidu, care și-a făcut din menirea ei de acompaniatoare o profesie desăvîrșită. Căci, și în recitalul, ca cel de la Sala de marmoră, ca și atunci cînd este pusă să conducă pașii primi ai copiilor de la Liceul Vidu, Vera Eckstein știe să fie necesară, fără a se insinua și ieși în față, știe să însoțească cu delicatețe un cîntăreț, sau un copil, în cîntul lor, fără a-i copleși, știe să fie ca acea floare modestă de grădină, stînd în umbră, dar emanînd puternice și stranii miresme. Căci destinul ei de profesoară și pianistă a fost și este legat de destinul atîtor tineri artiști care s-au ridicat prin ea și cu ea și au ajuns, apoi, stelele de azi și de mîine ale muzicii interpretative. Aș spune că fericirea

ei este chiar fericirea celorlalți și a face muzică, cu copiii, sau cu oricare alt artist, a-i vedea evoluînd, e o mare bucurie pentru ea, căci, după cum spune profesoara, **„ei sînt sinceritatea pură, și nu e profesie mai frumoasă ca aceasta, de a-i asista în binemeritata lor ascensiune".**

Mamă, fiică, profesoară-acompaniatoare, trei artiste, într-un recital de canto și pian, au țesut, în seara calmă a acestui final de iunie, în fața noastră, la Sala de marmoră, acea atmosferă benefică, acel halou de vis și încîntare, atît de necesare iubitorilor de frumos, melomanilor împătimiți ai acestui oraș. Să le mulțumim!

Ion ARIEȘANU

profiluri

Profesorul emerit dr. docent în ştiinţe CRISTACHE V. OPREA

un educator, un savant, un patriot

Văzînd lumina zilei în primăvara anului 1905, în satul dobrogean Cuza Vodă profesorul emerit dr. doc. C. V. Oprea a urmat cursurile primare, gimnaziale şi liceale la Hîrşova şi Braşov, iar studiile superioare la Agronomia din Bucureşti, luîndu-şi cu strălucire doctoratul la Viena. După o scurtă perioadă de activitate didactică la Bucureşti, vine în 1942 la Timişoara cu Agronomia din Cluj, care a funcţionat vremelnic aici, iar odată cu înfiinţarea Agronomiei timişorene, în anul 1945, ocupă catedra de pedologie pe care o onorează ca profesor titular şi, mai apoi, consultant de doctoranzi, peste patru decenii.

A învăţat generaţii întregi (cîteva mii) de ingineri agronomi pedologia — ştiinţa solului — sau, mai prozaic spus, **ştiinţa, fiinţa şi viaţa pămîntului.** L-am ascultat de nenumărate ori vorbind cu patos despre pămînt, ca principal mijloc de producţie pentru agricultură, dar nu-mi poate ieşi niciodată din minte şi inimă pasiunea cu care vorbea studenţilor săi despre pămîntul românesc ca glie străbună. Parcă-l aud şi astăzi, deşi au trecut aproape trei decenii de atunci, cum ne spunea : „Iubiţii mei studenţi — aceasta fiind formula lui preferată cu care ni se adresa — trebuie să ştiţi şi să reţineţi pentru totdeauna în meseria voastră de agronomi că nu sînt pămînturi rele, ci numai pămînturi bune cu diferite grade de fertilitate ; totul depinde de voi, de priceperea, de măiestria voastră de a şti cum să le puneţi în valoare".

Era un neastîmpărat, de o vioiciune a minţii şi a trupului ieşite din comun. Intra în amfiteatru în fugă, se urca la catedră, pe care a slujit-o cu sfinţenie, în pas săltat. Cursul era de o atracţie inegalabilă, nu-ţi dădeai seama cum trec orele. Avea harul oratoriei, fascinînd auditoriul, vorbind liber. Stăpînea principii pedagogice moderne. Lecţiile sale se constituiau într-un dialog neîntrerupt între maestru şi studenţi.

L-am cunoscut nu numai de la catedră. În primăvara anului 1962, recompensîndu-mă pentru rezultatul obţinut la concursul profesional studenţesc cu o excursie gratuită (ce mult a reprezentat pentru un student această recompensă) la Centrul de ameliorarea solurilor sărăturate de la Socodor, l-am urmărit cu ochiul studentului dornic de a cunoaşte, în miezul activităţii de cercetare, în mijlocul oamenilor producţiei. Îl ştia, pe lîngă specialiştii în domeniu — pedologi, agrochimişti, ingineri agronomi din unităţile agricole ale Banatului —, tot Socodorul, aşa cum avea să-l cunoască mai tîrziu tot Diniaşul, de la copiii de şcoală pînă la bătrînii ţărani pensionari. Avea o atracţie deosebită, fascinantă. Se ştia face înţeles de toţi, de la cei mai savanţi pedologi pînă la omul de rînd. Avea o vorbă bună, o îmbărbătare pentru toată lumea, pentru fiecare.

Deşi era sever, noi, studenţii l-am iubit pentru iubirea sa nestrămutată faţă de pămînt, pentru dăruirea cu care ne învăţa, pentru perfecţiunea lecţiilor sale, pentru bogăţia lui spirituală şi sufletească.

Pentru agronomia timişoreană a fost un dascăl de primă mărime, care a contribuit la formarea a nenumărate generaţii de ingineri agronomi, la obţinerea titlului ştiinţific de doctor în agronomie a peste 100 de specialişti români şi străini. S-a dedicat trup şi suflet şcolii şi ştiinţei. Viaţa i -a confundat cu activităţile din amfiteatru, laborator şi cîmp.

Creator de şcoală la Timişoara, a abordat, pe lîngă specialitatea sa strictă — pedologia —, problematica bioenergeticii şi poluării solului, agriculturii în condiţii de secetă, el a fost un neobosit om al cetăţii. A reprezentat pentru ştiinţa solului, naţională şi mondială, o autoritate de primă mărime în domeniul ameliorării solurilor slab productive.

Peste tot unde l-au purtat paşii, în Dobrogea sa natală şi dragă, pe solurile bălane, la Socodor sau Viena, la Sălbăgel sau Madrid, la Diniaş sau în Lunca Nilului, la Sacoşul Turcesc sau Paris şi-a onorat calitatea de dascăl-cetăţean, de educator — savant şi, mai presus de orice, de înflăcărat patriot.

Conf. univ. dr. ing.
Păun Ion OTIMAN

fanion

CLASAMENTUL LUI MENDELEEV ŞI EXTREMELE

Campionatul primei divizii la fotbal (?!) s-a încheiat într-o zi de marţi, zi de table — sport, deocamdată, fără campionat şi cu puţine şanse în acest sens, fiindcă are enormul dezavantaj de a oferi, la tot pasul, surprize. Or, o competiţie serioasă cum este cea a primului eşalon nu mai suferă de mult de astfel de fenomene aleatorii, care, după cum ştiţi, indică dezorganizare, lipsă de previziune, de simţ al valorilor etc., etc. Mult mai sigur e un Clasament al lui Mendeleev, cu locuri ocupate de dinainte, cu goluri planificate tot aşa, cu echipe ce nu au voie să piardă, cu altele ce nu pot să cîştige, cu previziuni atît de exacte în materie de rezultate încît o reciclare în acest sector a meteorologilor din lumea întreagă i-ar scoate definitiv pe aceştia din urmă din sfera aproximărilor pythiace de felul : „temporar noros", „pe alocuri". Singura necunoscută reală în ce priveşte fotbalul nostru se referă doar la întîlnirile directe dintre cele două lidere absolute, Steaua şi Dinamo, şi, cu acest fericit prilej, se observă cu ochiul liber caldele relaţii de prietenie ce leagă componenţii lotului naţional. Numai că un campionat cu doar două jocuri în afara tabelului sus-menţionat toceşte puternic spiritul de competiţie, motivaţia psihologică, scade la maxim forma sportivă, apetitul de joc, creează situaţii hilare, naşte scoruri de operetă, distruge mari jucători (Hagi este exemplul cel mai elocvent). Oare ce s-ar putea spune despre această ediţie în care ultima clasată, A.S.A., a reuşit să adune 6 puncte în 34 de etape, faţă de prima clasată cu 65 ? Extremele lui Miciurin ! Ce să spunem despre retrogradarea Oţelului, în toamna trecută prezentă în cupele europene, despre căderea Rapidului, în vreme ce Victoria şi Moreni stau pe podium ? Care este publicul acestor ultime două echipe ?

Ce-i de făcut ?

Nu ştim. Doar că acest din urmă semn de-ntrebare umbreşte bucuria reîntoarcerii lui Poli în groapa cu lei. Mă tem că în formula prezentă, cu „anatomia şi fiziologia" de-acum, sejurul ei va fi scurt. Şi dacă — aşa cum se aude — Steaua îl vrea pe Oloşutean, numai o mare minune ne mai poate salva : la concursul de admitere să fie cel puţin 5—6 excelenţi fotbalişti premianţi. Înţelegeţi ?

Marcel TOLCEA

sport

ŞI ÎN „B" S-A TRAS CORTINA...

... dar nu oricum, ci prin camuflarea unor matrapazlîcuri fără pereche, şi asta în fiecare din cele trei serii ; ultima etapă n-a mai avut nici un efect asupra promovatelor, ele fiind clar cunoscute şi detaşate cu multă vreme înainte : Petrolul Ploieşti, Jiul Petroşani şi draga noastră Politehnică din Timişoara ; sînt, se ştie, vechi combatante pe prima scenă, au adus, în timp, ceva foloase fotbalului românesc, în general, şi celui teritorial, în particular ; cinste lor, cinste cluburilor, antrenorilor, jucătorilor, ca şi tribunelor, care le-au fost alături, şi la bine şi la greu-rău ; de la vară, aşadar, şi noi, timişorenii, ne-om duce la meciuri cu altă stare, mai făloşi, mai ecoşi, dar cu o emoţie perpetuă : iar cădem ?!

Pun rămăşag că, păstrîndu-l pe Costică Rădulescu, „Poli" va face o figură frumoasă în „A", ridicîndu-se la cota pretenţiilor unui public de nivel mondial, adică exigent şi generos.

Dar, durere nu e în bucurie, cît în trucajele din meciurile de duminica din urmă ; rar mi-a fost dat să văd atîtea aranjamente, inclusiv la scoruri fixate dinainte, pentru evitarea retrogradării — şi nu numesc echipele împricinate, pentru că ele se cunosc, doar că nu se ştiu cei din culise, acarii, manevranţii, care fac cărţile şi trag foloasele jocului cu destinul : a fi sau a nu fi meschin ; deci, ce e fotbalul ? ; nu mai e sport ? ; e joc de noroc ? ; nu e oare cazul ca F.R.F. să-şi facă datoria, adică să curme boala, să taie rădăcina buruienilor ?! Aşa s-ar cuveni, aşa cere opinia publică...

Despre finala de ieri, Steaua—Dinamo, îmi rezerv spaţiu de pe acum, tot la „Orizont".

Teodor BULZA

DE LA CASA PIONIERILOR ŞI ŞOIMILOR PATRIEI — TIMIŞOARA LA LOTUL OLIMPIC

Revenind în actualitate, trebuie să spunem că, între componenţii Centrului de pregătire olimpică pentru juniori, figurează 12 judoka din unităţile sportive pioniereşti, între care îl amintim pe Marius Teacă (Timişoara). Din anul 1982, pînă în 1986, a obţinut titluri de campion, tricou cu tricolor, medalii de aur, argint şi bronz. A început să practice această frumoasă şi spectaculoasă disciplină sportivă judo, la Casa Pionierilor şi Şoimilor Patriei Timişoara, primul antrenor care l-a descoperit fiindu-i prof. Ştefan Doncea, posesor al centurii negre Dan 3.

Ca pionier la Timişoara, Marius Teacă a ocupat locuri fruntaşe în Festivalul naţional pionieresc de judo, în cadrul DACIADEI, „Cupa Pionierul", Campionatul republican de judo la copii şi în marile competiţii sportive internaţionale, locurile I—III. În anul 1989, a reuşit să cucerească titlul de vicecampiona naţional şi medalia de argint la Campionatul republican de judo la juniori.

Antrenorul lotului naţional şi olimpic Prof. I. Marinescu şi secretarul responsabil al F.R. de judo, Prof. Anton Muraru au declarat că talentatul sportiv timişorean Marius Teacă va mai aduce medalii pentru ţară — în marile competiţii sportive internaţionale la care va participa. Îi dorim succes deplin şi, în acelaşi timp, colegilor săi, să obţină veritabile victorii prin jppon (victorie înainte de limită) cu numeroase medalii la C.E., C.M., şi J.O.

La Casa Pionierilor şi Şoimilor Patriei Timişoara, cei mai mulţi copii pionieri sînt la cercul de judo, care cu trup şi suflet, practică judo şi datorită priceperii şi străduinţei profesorului de specialitate, aceşti pionieri judoka, educaţi şi iniţiaţi în tainele judo-ului, ajung să atingă perfecţiunea şi valoarea absolută a unor performanţe deosebite de nivel naţional şi internaţional de care se bucură ţara noastră.

I. A.

panoramic

● **Premieră la Teatrul Naţional :** comedia „Sfîntu' Mitică Blajinu", de Aurel Baranga, în regia lui Emil Reus. În rolurile principale — Ion Haiduc şi Larisa Stase Mureşan. ● **„Progres tehnic, calitate, eficienţă".** Sub acest generic, sub organizarea Comitetului municipal de partid Timişoara, a fost deschisă o amplă expoziţie, reunind mii de produse, selectate din 45 de întreprinderi industriale şi cinci institute de cercetare ştiinţifică şi inginerie tehnologică, precum şi din cadrul Institutului politehnic „Traian Vuia". Însoţită de proiecţia unui film documentar, de numeroase dialoguri de specialitate şi schimburi de experienţă, expoziţia deschisă în sala de pe Bv. Victoriei nr. 1 este o sinteză a creativităţii tehnico-ştiinţifice din municipiul Timişoara. ● **Un amplu simpozion** de creaţie tehnico-ştiinţifică se desfăşoară în aceste zile în Centrul de Creaţie şi Cultură Socialistă al tineretului, organizat de Ministerul Industriei Electrotehnice, Comitetul Uniunii Sindicatelor din metalurgie şi construcţii de maşini şi Consiliul judeţean al sindicatelor Timiş. În program sînt incluse peste 70 de comunicări ştiinţifice din aproximativ 100 de unităţi industriale din ţară. ● **La Casa Universitarilor,** cenaclul literar a programat o şedinţă de lucru — poezie : Rodica Berar-Draghincescu, iar luni, 3 iulie, ora 18, în încheierea acestei stagiuni, tradiţionalul „Rond", în cadrul căruia vor citi fragmente din creaţiile lor invitaţii cenaclului din anul universitar în curs. ● **O nouă apariţie editorială** a scriitorului timişorean Eugen Dorcescu : volumul de literatură pentru copii, apărut la Editura Junimea, **Căsuţa fermecată.** ● Juriul iugoslav care acordă prestigiosul premiu literar BRANKO MILJKOVICI i-a acordat poetului timişorean **Slavomir Gvozdenovici** diploma specială pentru cartea **„Însumare" (Podvlačenje crte)** apărut anul trecut la Editura belgrădeană „Prosveta".

VIAŢA ASOCIAŢIEI

● La Liceul Agro-Industrial din Timişoara a avut loc o întîlnire a poetului **Anghel Dumbrăveanu** cu membrii Cenaclului literar al elevilor din municipiul Timişoara, condus de profesoarele **Florica Bobeanu** şi **Carmen Odangiu.** Întîlnirea, desfăşurată sub genericul **La steaua care-a răsărit,** a fost dedicată Centenarului Mihai Eminescu. Poetul **Anghel Dumbrăveanu** a vorbit despre creaţia marelui nostru poet naţional. A urmat un recital din poezia Luceafărului, susţinut de membrii Cenaclului. ● La Biblioteca Municipală din Tecuci a fost organizată prezentarea volumului **Arhitecturi de cristal** de **Alexandru Jebeleanu,** volum recent apărut la Editura Facla. Manifestarea a fost deschisă de tovarăşul **Mircea Nicolaescu,** preşedintele Comitetului Municipal de Cultură şi Educaţie Socialistă. În continuare, au luat cuvîntul profesorii **Ileana Georgescu Tulică, Vasile Ghica, Dionisie Duma, Constantin Floarea** şi **Maricica Brăescu.** În acelaşi cadru, s-a desfăşurat un medalion literar dedicat poetului **Ovid Caledoniu,** cu ocazia împlinirii a 15 ani de la încetarea din viaţă a poetului tecucean. Despre activitatea acestuia au vorbit **Alexandru Jebeleanu** şi prof. **Ileana Georgescu Tulică,** fiica poetului. ● La spitalul „Victor Babeş" din Timişoara a avut loc o şezătoare literară dedicată Centenarului Mihai Eminescu, în cadrul căreia **Alexandru Jebeleanu** a prezentat expunerea **Eminescu în durata eternităţii,** iar **Silvia C. Negru** a citit poeme închinate poetului nostru naţional. Au mai luat cuvîntul **dr. Iacint Jemna** şi **dr. Virgil Ene.**

M. O.

Mario Soldati

MINGEA DE TENIS

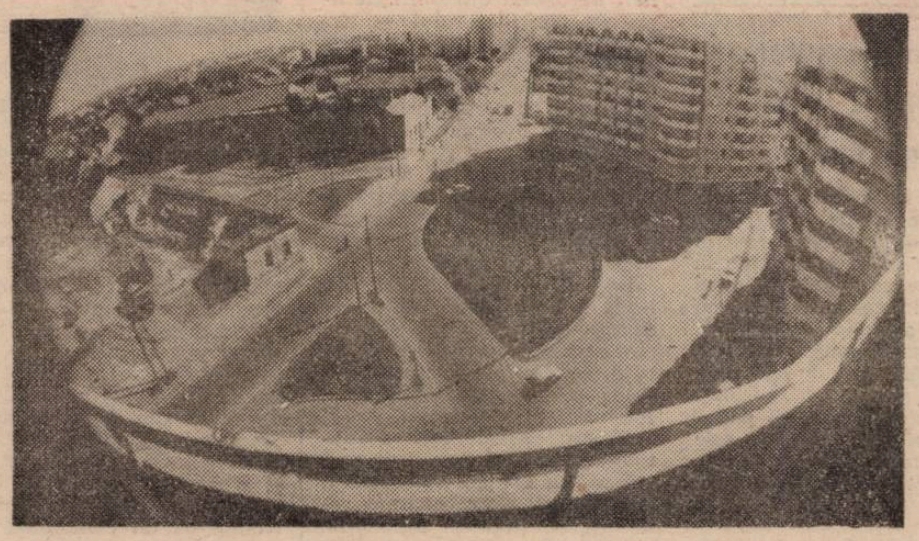

Specialiștii afirmă, aproape unanim, că literatura italiană nu are geniul fantasticului. Mario Soldati — scriitor, ziarist, actor și regizor de film, realizator de programe de televiziune, adevărat „om orchestră" al culturii italiene contemporane — demonstrează, cu povestirile reunite în volumul Storie di spettri **că există totuși fantome care nu se tem de soarele și de cerul albastru al Italiei. Și care, pe deasupra, mai au și umor.**

„Sfîrșitul unei splendide după-amieze de vară. Locul era și el superb : parcul unei vile vechi, cățărată la jumătatea coastei munților ligurici, deasupra gurilor rîului Magra. Panorama care se întindea sub ochii noștri, de o incomparabilă măreție, mi-a rămas gravată în memorie cu aceeași precizie ca unele capodopere : Leonardo da Vinci, Cézanne, Van Gogh. În fața noastră, dincolo de rîu, imensul decor era mărginit, la stînga, de masivul Alpilor Apuani, colorați în cenușiu, azuriu și alb, dantelați, sălbatici și foarte înalți; la dreapta, dimpotrivă, se deschidea plăcuta și liniștita cîmpie Versilia care, asemenea unui triplu arc de cerc — pădure de pini, plajă, valuri înspumate — părea să se întindă spre sud pentru a cuprinde, într-o singură îmbrățișare, întreaga Mare Tireniană.

Nu ne mai săturam admirînd priveliștea. Hoinăream împreună cu Guido pe aleile parcului, departe de ceilalți invitați rămași pe esplanada dinspre oraș. Era un parc englezesc, cum sînt numite în Italia grădinile cu vegetație destul de deasă și umbroasă : o pădurice de cedri din Liban, magnolii, portocali, viță de vie, măslini.

Eram cuprinși de admirație. Totuși... Totuși, fără să fim pe moment conștienți, admirația și plăcerea noastră se limitau exclusiv la priveliște. La acea priveliște de care ne despărțeau mulți kilometri. Cu totul alta era impresia produsă asupra noastră de locul unde ne aflam. Parcul unde ne plimbam urcînd pantele line. Cîte un bust de marmură care, răsărind din umbra adîncă sub razele roșiatice ale asfințitului, împroșca întunecimea pădurii cu albeața sa spectrală. În sfîrșit, terenul de tenis care (după ce am urcat o mică scară de fontă ruginită, în spirală, pe jumătate acoperită de plante agățătoare și de campanule cu florile lor albastre și delicate), terenul care, cum spuneam, ne apăruse brusc printre iederă și ferigi, lipit de coasta muntelui, chiar la capătul parcului, terenul unde, dincolo de un gard înalt și înecate deja în primele umbre ale serii, patru siluete albe săltau și se mișcau în tăcere. Totul în jurul nostru avea ceva melodramatic, și am simțit cum ne ia cu frig, în ciuda anotimpului blînd și a frumuseții acelui ceas al zilei.

Sub pretextul de a da o raită prin parc și, mai ales, din teama de a nu muri de plictiseală, ne grăbiserăm să fugim de ceilalți invitați, prea pestriți, prea numeroși. Dar cine știe dacă, la urma urmei, societatea lor n-ar fi fost de preferat acestei „mici plimbări". Așa cel puțin se întreba Guido, cu rîsul lui scurt, din gît. Era, în felul său de a rîde, sarcasmul aristocratic și provincial al oamenilor care, timp de secole, s-au felicitat de a nu fi devenit ei înșiși proști, trăind într-un cerc de imbecili. Guido îl moștenise, doar că acum și-l adresa sieși.

Cei patru jucători de tenis — jucau dublu mixt — nu ne aminteau nici una din cunoștințele noastre. Cel puțin la prima vedere, în acea penumbră și privind prin gard. Ne-am oprit de altfel foarte puțin pentru a-i privi. Era jocul unor amatori : moale, fără vlagă. De felul celui practicat la sfîrșitul secolului trecut și la începutul secolului acesta, pe vremea cînd părinții noștri erau tineri. Fustele albe plisate ale domnișoarelor păreau și ele puțin demodate, cu mult mai lungi decît cele care se poartă astăzi. Trebuie să vă spun că în cele cîteva secunde cît am privit, pe teren era un scurt timp mort ; poate că băiatul de mingi întîrzia mai mult ca de obicei să aducă mingea jucătorului care servea. Pustiul nu se zărea nicăieri : căuta probabil mingile care, una după alta, din întîmplare și strecurîndu-se printr-o spărtură din gard, se pierduseră prin pădure, în partea opusă celei unde ne aflam Guido și cu mine. Așteptîndu-l, jucătorul care urma să servească, apoi partenera sa și, în sfîrșit, ceilalți doi jucători se întoarseră spre noi foarte încet și cu o expresie total lipsită de amabilitate, lipsită chiar de acea aparentă politețe, de acel surîs care, în situația de față, era de rigoare și aproape obligatoriu ; ne-au aruncat doar o privire scurtă, de parcă am fi fost niște intruși. Intimidat, Guido schiță un gest de salut și murmură : „Bună seara". Cei patru jucători nu răspunseră nimic ; era un fel de invitație de a face cale-ntoarsă. Tacit, am hotărît să ne întoarcem fără a mai zăbovi la ceilalți invitați, rămași în fața vilei. Între timp, și tot în tăcere, cei patru jucători își reluaseră partida.

— Dar cine naiba e proprietarul vilei ?, mă întrebă Guido rupînd tăcerea, în timp ce ne grăbeam să coborîm prin pădurea de pini.

— Cum ? Nu-l cunoști pe proprietar ?

Nu, nu-l cunoștea. Venise la petrecere, așa cum se întîmplă uneori, fără a ști prea bine despre ce era vorba, alăturîndu-se unui grup de invitați care-l luaseră cu ei. Nu reușise să distingă numele gazdei nici atunci cînd se făceau prezentările, foarte zgomotoase de altfel. I-am spus lui Guido tot ce aflasem de la notarul care mă adusese cu mașina lui.

— Proprietarii ? Sînt soții Fiorini din La Spezia. Dar vila, parcul și întregul domeniu au aparținut întotdeauna unei foarte vechi familii din Ținut : Mascardi din Trebiano. De fapt, soția doctorului Fiorini este o Mascardi.

Guido se opri brusc în mijlocul aleii. Și în lumina slabă ce răzbătea prin desișul pinilor, fața sa își pierdu deodată culoarea, iar părul, blond și ondulat, deveni țepân, de parcă s-ar fi aflat sub efectul unui produs cosmetic. Cît despre ochi, de un albastru limpede și blînd, ei mă fixară o clipă ca și cum s-ar fi îndoit de mine, ca și cum n-am fi fost prieteni.

Dar nu despre asta era vorba. Înțeleasei că Guido nu era în apele lui : nu știa dacă să-mi destăinuie sau nu gîndul care-l chinuia. Scoase din buzunar un pachet de țigări și căută în zadar chibriturile. I-am oferit un foc. Începu să fumeze și, în loc să ne reluăm drumul, își ridică privirile spre pădurea ce ne înconjura și zise :

— Nu găsești că locul acesta e îngrozitor de trist ?

— Ai dreptate, i-am răspuns. Și i-am explicat cauza. Era, după părerea mea, tristețea proprie caselor singuratice, construite pe versantul nordic al unui munte.

— Sîntem în partea de nord, Guido. Și e foarte bine așa, dar cu condiția să privești spre sud.

— Ce nume ai rostit adineaori ?

— Mascardi.

— Asta e ! Seamănă cu numele unui senator de prin partea locului, un nume pe care ar fi fost mai bine să nu-l rostești. Iată povestea lui. Senatorul făcea parte din nu mai știu ce Consiliu superior. Al Educației Naționale să zicem... sau poate din vreo comisie parlamentară. Avea deja o vîrstă respectabilă și, în plus, era suferind. Într-o bună zi, trebuia să meargă la Roma pentru a asista la o reuniune ministerială sau la o ședință a Senatului. Fapt e că la ora respectivă membrii comisiei — vreo zece în total — se aflau adunați cu toții în jurul unei mese mari. Toți, cu excepția lui. Dată fiind importanța personajului și faptul că nu-și anunțase absența, se luă hotărîrea să fie așteptat. Îl așteptară, îl așteptară, și după o jumătate de oră, ședința începu fără el. Chiar în acel moment, ușa se deschise și iată-l că intră, palid, asudat, ostenit. Salută, se scuză și se așează la locul lui. Ministrul sau președintele comisiei tocmai luase cuvîntul cînd, deodată, și fără a rosti vreun cuvînt, senatorul se ridică în picioare, clătinîndu-se. Toți își dădură seama că nu se simte bine. Se îngrămădiră în jurul lui, îl sfătuiră să ia o băutură tare. Cineva îl însoți la bar. Ajungînd acolo, senatorul se sprijini de perete ca și cum forțele l-ar fi părăsit și se lăsă să cadă pe o canapea. Colegul său se repezi la barul aflat în spatele unei coloane. Comandă un pahar de coniac și se întoarse să i-l aducă. Dar rămase țintuit locului : senatorul nu mai era pe canapea. Îl căută ; pe coridoare, în săli. În cele din urmă se reîntoarse la comisie : senatorul, nicăieri. Stupoare generală. Dar cîteva minute mai tîrziu, iată că sosește o telegramă prin care familia senatorului anunță că acesta a murit cu o oră în urmă, de un atac de cord. Faptul nu poate fi contestat. Martorii — participanții la reuniune — erau, așa cum am spus, în număr de zece. Dacă așa ceva se poate întîmpla, explicația e simplă : în clipa morții, durerea senatorului la gîndul că nu va putea merge la Roma a fost așa de mare, încît a putut, îndată după ce a murit, să-și proiecteze fantoma la o distanță de trei sute de kilometri.

— Nu neg existența fantomelor, i-am răspuns. Doar că n-am văzut încă nici una. Fapte ciudate, intuiții surprinzătoare, toate acestea pot fi doar simple coincidențe.

În acel moment, soția lui Guido ne strigă de pe terasă și o pornirăm repede spre vilă. Stăpîna casei, doamna Fiorini născută Mascardi era poate fiica senatorului. Sau, judecînd după vîrstă, fata vreunui fiu de-al său sau a fiului vreunui frate. În orice caz, n-am îndrăznit s-o întrebăm nimic despre aceasta în timpul cinei. Mult mai tîrziu, pe cînd ne luam rămas bun, m-am simțit obligat să fac aluzie, pentru a scuza absența noastră prelungită, la plimbarea prin parc și la admirația pe care am resimțit-o. Dar o mare surpriză ne aștepta. I-am vorbit, bineînțeles, și despre terenul de tenis, i-am spus cît de ingenioasă mi se pare ideea de a-l plasa pe un loc accidentat și în pantă. Apoi, cu gîndul la prietenul meu Bassani, care e un jucător pasionat, am adăugat :

— Din păcate, eu nu joc. Dar prietenul meu Giorgio Bassani, scriitorul, îmi va face în curînd o vizită și v-aș fi recunoscător dacă mi-ați permite să-l aduc să joace o partidă.

— Cu plăcere, consimți doamna Fiorini, surprinsă de cererea mea neașteptată. Numai că terenul e într-o stare deplorabilă.

— La naiba ! Bassani nu e un jucător de Cupa Davis. Va fi mulțumit să poată juca cu cei care au jucat adineaori.

— Ce tot spuneți acolo ? Nimeni n-a mai jucat de vreo... de vreo... patruzeci de ani ! N-ați văzut în ce stare e?

Guido se afla lîngă mine. Mă strînse de braț și nu-mi mai dădu drumul.

N-am avut curaj să-i răspund doamnei Fiorini, nici să mă întorc spre Guido. Acesta, după un scurt moment de tăcere zise, cu rîsul său scurt și sarcastic :

— Și totuși, doamnă, pot să vă asigur că adineaori, în timp ce ne plimbam prin parc, am văzut patru persoane jucînd pe terenul de tenis.

— Imposibil !, i-o reteză scurt și aproape grosolan doamna Fiorini. Și se întoarse la ceilalți invitați care o așteptau pentru a-și lua rămas bun.

Eu nu voiam. Dar Guido o ținea morțiș. Nu avea însă curajul să meargă singur. Era lună plină și se vedea ca în plină zi sau în orice caz cu mult mai bine decît în timpul plimbării din amurg. Luna lumina doar jumătate din teren. Umbra muntelui împădurit ce se înălța lîngă el îl tăia în diagonală: iar umbra aceasta era cu atît mai neagră cu cît contrasta mai puternic cu strălucirea jumătății luminate. Pămîntul era răscolit, plin de găuri și de asperități, de frunze și de ramuri moarte, acoperit ici-colo cu tufe înalte de ierburi nemișcate în noaptea fără vînt. Fileul dispăruse, la fel și liniile albe ; nimic, nici cea mai mică urmă. Ar fi fost absolut imposibil să joace cineva pe un astfel de teren. În mijloc, scăldată în umbră și lumină, o formă chinuită, aproape umană. După un moment de atenție, ne-am dat seama că era vorba de un trunchi de copac, probabil de măslin, abandonat provizoriu acolo. Calmul și limpezimea acelei extraordinare nopți de vară transformau totul într-un tablou ciudat și fascinant. Guido își aprinse o țigară. Cu ochii închiși, îmi șopti :

— Apropo, încearcă să-ți amintești : cînd jucau, adineaori, ai văzut mingea ? Gîndește-te bine.

M-am gîndit bine. Nu dădusem atenție acestui amănunt. Dar puteam oare afirma cu certitudine că văzusem mingea ? Nu îndrăzneam să mai privim terenul. Ne uitam în partea opusă, spre vilă, de unde răzbătea zvon liniștitor de voci.

— Așadar ?, mă întrebă Guido nerăbdător.

— Nu, într-adevăr, n-am văzut mingea, am răspuns. Și dacă mă gîndesc bine, n-am văzut nici băiatul de mingi; ni l-am imaginat doar. Nu i-am văzut decît pe jucători...

— Vrei să spui pe cei care se prefăceau că joacă, reluă Guido. Se prefăceau, înțelegi ?

N-am răspuns nimic. Și în liniștea care se așternuse, am auzit — iar Guido auzi și el — zgomotul ușor al unei căderi, foarte clar. Nu dinspre vilă, ci dinspre teren. O cădere, apoi o alta, apoi încă una, și încă una ; și fiecare părea mai ușoară decît cea de dinaintea ei.

Ne-am ținut răsuflarea, pradă unui început de panică și în același timp fascinați, incapabili să facem vreo mișcare.

Apoi ne-am întors, amîndoi deodată: tocmai la timp pentru a zări o minge albă, o minge de tenis care mai sări de două sau trei ori pe terenul vrăjit, pînă cînd întunericul o înghiți pentru totdeauna.

Traducere de
Margareta GYURCSIK

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1: Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 27

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 27 (1166) 7 IULIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

Documente de importanță istorică pentru viitorul României

„Desfășurîndu-se în anul jubiliar al celei de-a 45-a aniversări a victoriei revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, Congresul va prilejui o profundă și multilaterală evaluare a drumului parcurs de poporul român în construcția socialistă, îndeosebi de la Congresul al IX-lea al partidului, a activității desfășurate pentru înfăptuirea hotărîrilor Congresului al XIII-lea și ale Conferinței Naționale, va analiza stadiul actual al societății românești și va stabili obiectivele și liniile directoare ale dezvoltării României în perioada 1991—1995 și, în perspectivă, pînă în anii 2000—2010. Prin hotărîrile pe care le va adopta, Congresul se va înscrie în istorie drept congresul marilor victorii socialiste, al triumfului principiilor socialismului științific în transformarea revoluționară a societății românești, al adevăratei suveranități și a independenței depline, economice și politice, a României".

(Din Tezele pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român)

Efervescența și dinamica vieții politico-sociale a țării noastre a fost marcată de curînd de Plenara C.C. al Partidului Comunist Român în cadrul căreia un moment de o excepțională însemnătate l-a constituit Hotărîrea ca la cel de al XIV-lea Congres în funcția supremă a partidului să fie reales tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU.** Adoptată în unanimitate de plenară, Hotărîrea a fost primită de toți comuniștii, de întregul popor, cu deplină și entuziastă aprobare, dobîndind semnificația unei opțiuni politice fundamentale, izvorîtă din dorința și voința întregii noastre națiuni de a-și urma neabătut conducătorul iubit și stimat, strălucit exemplu de muncă și luptă, dedicate propășirii necontenite a patriei și poporului, colaborării și păcii în lume. Chezașe acestui fapt stau mărețele realizări obținute sub conducerea înțeleaptă, clarvăzătoare a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** în cei 24 de ani ce au trecut de la Congresul al IX-lea al partidului, perioadă în care România și-a menținut ritmuri înalte de dezvoltare economico-socială, a lichidat povara datoriilor externe, a luat măsuri lucide și eficiente ce au dus la creșterea nivelului de trai material și spiritual al cetățenilor săi, evidențiind viabilitatea socialismului și justețea, trăinicia politicii partidului, rolul său de centru vital al întregii națiuni.

Pornind de la analiza realizării planului pe anul în curs și pe 1990, la plenară au fost dezbătute și aprobate documentele fundamentale pregătitoare ale Congresului al XIV-lea, adevărată cheie de boltă în istoria contemporană a patriei. În lumina acestor comandamente strategice au fost supuse dezbaterii de către toate organizațiile de partid, de toți comuniștii, de întregul popor, Proiectul-Directivă cu privire la dezvoltarea economico-socială a țării în cincinalul 1991—1995 și orientările de perspectivă pînă în anii 2000—2010, precum și Proiectul Tezelor privind dezvoltarea societății românești, perfecționarea conducerii economico-sociale, dezvoltarea democrației muncitorești-revoluționare, creșterea rolului Partidului Comunist Român, intensificarea activității ideologice, politico-educative, ridicarea nivelului de cunoaștere științifică, de cultură, a conștiinței revoluționare, raportul de forțe și caracteristicile fundamentale ale situației internaționale. Dimensionarea, orientarea și jalonarea în perspectivă a nivelurilor economico-sociale prevăzute pentru viitorul cincinal și pînă în primul deceniu al mileniului trei ilustrează consecvența gîndirii profund științifice, vizionare a secretarului general al partidului, forța novatoare a marilor concepte, idei și teze elaborate de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** bazate pe aplicarea legităților generale ale socialismului la condițiile concrete ale țării noastre.

Prin direcțiile de largă perspectivă și amplitudine, ce dinamizează și conferă dimensiuni profund originale procesului de edificare a societății socialiste românești, Tezele pentru Congresul al XIV-lea și Programul-Directivă — venite în continuarea Tezelor din aprilie 1988 și a expunerilor tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la Plenarele C.C. al P.C.R. din noiembrie 1988 și aprilie 1989, precum și a magistralei Cuvîntări de la Plenara din iunie 1989 — imaginea României socialiste de mîine dobîndește limpezime pentru poziția și drumul ales în lumea complexă în care trăim. Însăși dezbaterea publică a acestor documente fundamentale reprezintă o adevărată școală de educație revoluționară, patriotică a comuniștilor, a întregului popor, care formează o înaltă conștiință de asumare completă a destinelor istoriei noi a țării în spiritul democrației noastre muncitorești-revoluționare.

Prezentînd obiectivele fundamentale ce stau în fața întregului nostru popor în viitorul cincinal și în perspectivă, care au ca țel trecerea de la o țară socialistă mediu dezvoltată — cum va fi România la finele acestui cincinal —, la cea de țară socialistă dezvoltată multilateral, în deceniul următor, Tezele și Proiectul-Directivă fac o cuprinzătoare sinteză științifică a tuturor mijloacelor prin care societatea românească va putea atinge cele mai înalte trepte de dezvoltare. Un accent deosebit este pus, în acest sens, pe dezvoltarea intensivă, de perfecționare a organizării și modernizării industriei și celorlalte ramuri pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii. În acest context sînt cuprinse, alături de cercetarea științifică și tehnică, și sistemul de învățămînt, precum și relațiile ce s-au statuat între acestea și producție, pentru a contribui într-un mod decisiv la elaborarea de soluții noi, capabile să accentueze independența noastră creativă și să accelereze participarea competitivă a României la schimbul mondial de valori.

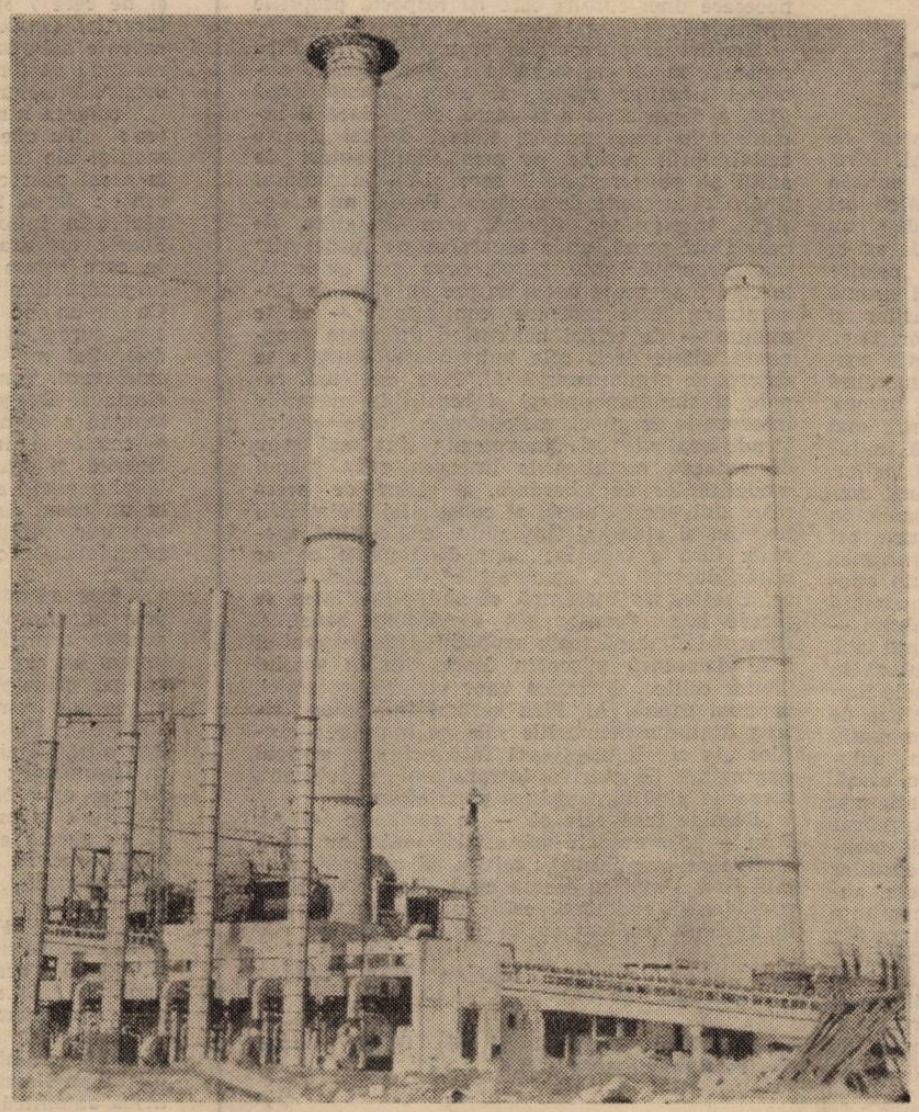

Un loc important este acordat în documente programului de dezvoltare economico-socială a țării, de organizare și modernizare a tuturor localităților patriei, în consens cu necesitățile reale ce descind din însăși ideea de multilateralitate, din dorința ridicării continue a nivelului de trai material și spiritual al întregului nostru popor. Dezvoltarea multilaterală a României în viitorul cincinal și în perspectivă implică, într-o directă determinare, ample mutații de ordin social, omogenizarea societății noastre socialiste, înfăptuirea deplinei egalități în drepturi a tuturor cetățenilor țării. Acestea ca efect al creșterii rolului statului, al organismelor democrației muncitorești-revoluționare, în scopul înfăptuirii consecvente a principiului edificării socialismului cu poporul și pentru popor.

Pe fondul acestor dinamice mutații structurale ale societății socialiste românești se afirmă cu o și mai mare profunzime creșterea rolului conducător al Partidului Comunist Român, ca rezultat al unui proces istoric obiectiv recunoscut de întregul popor și consfințit de însăși Constituția țării.

Istoricele documente supuse acum dezbaterii tuturor comuniștilor, întregului popor pun un accent deosebit pe intensificarea activității ideologice, politico-educative de formare a omului nou, de dezvoltare a gradului de cultură și cunoaștere, de ridicare a nivelului conștiinței socialiste, revoluționare a întregului popor. Rolul conștiinței, al factorilor formativi ai spiritualității generațiilor de azi și de mîine este de primă importanță în însăși realizarea conștientă, devotată a tuturor obiectivelor social-economice ce ne stau în față, în asumarea responsabilă a destinului României socialiste, ca țară multilateral dezvoltată. Pe fondul acestui amplu și complex ansamblu de obiective, documentele reafirmă consecvența politicii externe a României, de pace și colaborare cu țările lumii, de participare activă la soluționarea constructivă a marilor probleme ce confruntă omenirea în acest timp istoric.

Marile realizări din prezent, încrederea într-un viitor luminos, pe fondul cărora sînt dezbătute acum, cu cel mai înalt spirit revoluționar, patriotic, Tezele și Programul-Directivă pentru Congresul al XIV-lea stau chezășie îndeplinirii integrale a istoricelor hotărîri ce vor fi luate în acest an de către cel mai înalt for al comuniștilor.

ORIZONT

cronica literară

Viața lumii

Poemele lui Mircea Ciobanu au un suflu epopeic : par, scriam altădată, fragmentele unei epopei pierdute. Reprezintă ce-a rămas dintr-o carte sacră a altei lumi. Miza lor literară e legată doar de etajul lor spiritual : e atîta gravitate, atîta patos oracular, atîta rostire sapiențială încît cititorul poate considera pagina ca **document** al unor vechimi pe care le putem reconstitui doar prin intermediul altor Cărți de demult.

În prologul numit **Despre călătorie** apare, la finele anului (timp sacru) iubitorul de numere : „El e iubitorul de numere și de semne geometrice, / socotitorul, cel ce n-a pus niciodată preț pe cuvinte, / măcar că se folosește de ele ori de cîte ori le defaimă". Între Corbul lui Poe și Mefisto, Iubitorul de numere se înscrie cu o încărcătură spirituală nouă. Ceva claudelian se insinuează în versurile, și de data aceasta, puternice : „Acum, iată, se-apropie dimineața, iar eu am și început / să aștept bătaia în ușă, a ta, pe care o recunosc / mai ușor decît a oricărei alte ființe. / Și mă bucur că te voi atinge cu mîinile mele. / Dar asta nu înseamnă că iarăși va trebui să mă întorc / la starea de nepricepere, a mea dintotdeauna, / prin care îmi dobîndesc, nu mai puțin decît tine, zilnica încredințare / că sînt și că voi pieri ?". Există în poezia lui Mircea Ciobanu **un om nou în fața lucrurilor necunoscute** care se încarcă, pe fiecare pagină, cu fiecare vers, cu o energie nouă. Ingenuitatea nu îi este alterată de experiență, dimpotrivă : capătă o sarcină spirituală.

Personajul lui Mircea Ciobanu este un **om al pămîntului,** în sensul că descoperă și se folosește de o lume elementară. Ca profeții de altădată, poetul are în grijă o lume pe care o învie. Somn, vedenii, foșnete (sînt titluri de poeme), dar mai ales **replicile :** între ele, ale lui **Faust către Margareta** sau ale lui **Faust ascultîndu-și numele** sînt într-un centru al rostirii magic-incantatorii. Toți comentatorii lui Mircea Ciobanu au observat că sub pagina poemului curge un subtext care ne scapă. Fără îndoială că sugestia lui e mai importantă decît prezența lui. Știm că sub suprafețele cuvintelor mate există sensuri grave, că există un labirint în care ne rătăcim fără ghid. La suprafață totul e de o tulburătoare concretețe. Nimic sau aproape nimic abstract. Tehnica extraordinară a poetului e de a așeza într-un peisaj arid, printr-o simplă întorsătură de vers, o schelărie alegorică. De a clădi, cu o ușurință rareori egalată, un edificiu „spiritual" : „Gușa aspidei, la capătul verii, / nu e mai plină de-otravă / nici via de must / decît carnea aceasta de vuietul / înțelepciunii — // ce să mai spun despre vorbele-n dodii, / pe care le cheltuie-n zori, / despre șoapta-n doi peri din amurg ? / ce să mai spun despre strigătul ei în răspăr / cînd se-abate amiaza / dacă și sîngele-mi pune pe limbă / numai povești mai amare decît // apa bătrînă a mării".

Poet al cuvîntului, al Armoniei, Mircea Ciobanu nu este mai puțin un poet al dezlănțuirilor stihiale, al asediului forțelor malefice, al penumbrei. Rostirea inițiatului s'ăpînește, domină, vocea energică a Poetului deține secretele restabilirii ordinii. Straniile întîmplări, neobișnuitele și misterioasele întîmplări nu ies în afara unei înalte ordini. Lumea lui Mircea Ciobanu are o varietate imensă de forme, materialitatea ei irațională are izbucniri imprevizibile, de o strălucitoare violență. Vîntul, ploile, furtunile, seceta, arșița domină peisajele aride, mîloase, năpăstuite de revărsări. Un preaplin al forțelor pămîntului se revarsă în unele poeme, inclusiv **De pe pămînt**, capodopera acestui volum, în care vitalitatea ferină se supune înaltei ordini. Trăiește umilința și bucuria trecerii. Între versurile puternice, de mari energii, își face loc un imprevizibil franciscanism : „Pe pămînt a fost bine — o spunem / noi cîinii, noi vulpile, noi lupii —, mai bine de-atît nu știm să le fi fost și altora, poate / acolo unde nu plouă, nu ninge, / rouă nu crește, / vînt nu răscoală zadarnic nisip, / om vizuină nu sapă".

Cornel UNGUREANU

* **Mircea Ciobanu — VIAȚA LUMII, Ed. Eminescu, 1989.**

Criticul și criticii

Contrar așteptărilor, susținute, acestea, de numeroasele cărți anterioare ale lui Al. Piru, robind nu doar erudiția, probitatea și acribia academică, dar și o rigoare a sistematicii cel mai adesea exemplară, **Critici și metode** * nu aspiră să devină o panoramă a criticii de azi și nici a metodelor ei. E, mai degrabă, o „privire din mers", ce urmează și, mai ales, își asumă riscurile în consecință, mișcarea fluxurilor și refluxurilor determinate de viața cărților. Deși, pe de altă parte, e adevărat că în această postură, care este a **criticii de atitudine**, comentînd aparițiile „la zi", Al. Piru nu ezită să invoce, fie și în treacăt, lucrările mai vechi sau mai recente ale autorului în cauză, să pună în lumină substratul genetic al afirmațiilor și ideilor. Este motivul pentru care, în cîteva locuri, cronicile (care sînt cele publicate, majoritatea, în revista „Flacăra") au alura unor portrete ori profiluri, discursul critic suportînd presiunea exercitată de istoricul literar. Însă, cum spuneam, **Critici și metode** nu intră la concurență cu încercările de sistematizare a materialului — nu puține la număr — apărute în ultimii ani. Un argument în plus îl constituie faptul că în volum sînt incluse și cîteva studii — unele inedite — ce au ca subiect altceva decît critica de azi. Și încă un lucru important : aproximativ jumătate din sumarul cărții este dedicat autorilor de ediții și comentării acestora din urmă. Împrejurarea își are semnificația ei, cu atît mai mult cu cît, deși nu se poate spune că, măcar în presa literară, acestora nu li se acordă atenția cuvenită, deși dificultatea realizării ediției critice se bucură de unanimă recunoaștere, autorii lor sînt mai puțin intrați în conștiința publicului. Or, cum lesne se poate constata din comentariile lui Al. Piru, în acest moment, literatura română se bucură de privilegiul de a avea un consistent „pluton" de specialiști, mulți dintre ei profesionalizați pe un singur autor, care au (re)introdus în circuitul național de valori ediții de o indiscutabilă probitate, atît de necesare unei culturi care își respectă propriile întemeieri.

Scriind despre „critici și metode", Al. Piru constată, în ultima secțiune a volumului, că numărul tinerilor critici, al celor născuți după 1950, e departe de a fi mare, chiar dacă îi includem în acest număr, alături de cei „foarte activi" prin reviste, pe menționații autori de ediții și pe cercetătorii care și-au încredințat tiparului lucrările de doctorat. Faptul nu e, desigur, îngrijorător, fiindcă, spre deosebire de poezie ori proză, unde separarea pe „generații" sau „promoții" este, parcă, ceva mai evidentă, în critică se poate vorbi despre un efect de sincronizare, între cele trei contingente — să le numim — de critici neexistînd diferențe pregnante, altele decît cele individuale. Situația se datorează, argumentează Al. Piru, unei mai rapide și simultane plieri și reacții la mutațiile intervenite la nivel metodologic. Între critici, „tradiționaliștii" și „inovatorii" sînt mai greu de separat, modificările intervenite în planul modalităților de abordare, al căilor de acces către universul literar, al conștiinței delimitării textului și chiar al limbajului critic fiind asumate fără a face loc unor discrepanțe ce ar putea deosebi net „generațiile" de critici. Ceea ce, firește, nu înseamnă că individualitatea se pierde într-o consonanță nicidecum benefică. Dimpotrivă, după toate probabilitățile, tocmai ei i se datorează mișcarea foarte vie în spațiul ideilor critice, dinamica unor virtuale polemici, la acest capitol Al. Piru nerămînînd dator : cîteva dintre comentariile sale pe marginea cărților „la zi" îl angajează fără echivoc, criticul împingînd, deopotrivă intransigent și elegant, lucrurile pînă la marginea pamfletului.

Rămîne însă cert că — în cuvintele lui Al. Piru — „deocamdată orizontul e senin, nu avem motive de scepticism" : critica își urmează drumul firesc, mai cu seamă cînd, dincolo de orice prejudecăți, examenul critic urmărește să pună în evidență nu metoda, ci opera analizată.

Marian ODANGIU

* **Al. Piru, CRITICI ȘI METODE, Editura Cartea Românească, 1989.**

consemnări

Noua carte de poezii a lui Iulian Negrilă este în primul rînd o evocare nostalgică a copilăriei, temă în directă relație cu titlul ei și care se identifică mai ales în poeziile : **Prag de leagăn, Bivuac, Noblețe, Natală, Deschide poarta, mamă !** și, desigur, în **Însemnele natale,** în care, paradoxală îmbinare de orgoliu și modestie, se poate citi : „În bătătura-aceasta / s-a născut nemurirea / purtînd pe frunte / însemnele natale !".

Sensul denotativ al cuvîntului „însemn", după DEX, se referă la „semnul distinctiv al unei demnități, al unui rang". Dar în poezia lui Iulian Negrilă cuvîntul acesta e învestit cu conotații menite a exprima relația profund afectivă, organică totodată, a poetului cu oamenii și locurile natale. El se trage din stirpea cu statut de înaltă noblețe morală și spirituală a truditorilor gliei.

În ansamblul volumului, nici tema patriotică nu e absentă, dar își distribuie altfel accentele, față de volumul anterior. Noua valorizare estetică a acestei teme tradiționale e dominată de un fel de transformare a figurativului și sensibilului în semn al lirismului pur. Atenuarea valorilor plastice și „de reprezentare" din imaginea poetică lasă să transpară vibrația sentimentului.

Noutatea volumului stă însă în faptul că ne dezvăluie o altă față a eului liric. Invadat de melancolii, poetul se simte adesea un însingurat. Cuvintele din sfera semantică a singurătății revin frecvent în scrisul său de acum, încît aproape s-ar putea vorbi de o figură centrală a imaginarului poetic : „Se-ndoaie iar singurătatea-n ape" **(O filă)** ; „Mi-a sunat singurătatea / la ușă..." **(Pașii).**

Însemnele natale

Tema timpului, văzut blagian, sub semnul marii treceri, dezvăluie în Iulian Negrilă un elegiac, jelind o iubire defunctă sau, cel mai adesea, o promisiune de dragoste neîmplinită. Atunci poetul răscolește dureros amintiri : „Prin mine trece dureros trecutul /, Ce-și sapă galerii atît de triste / Iluzii ce-au înfiorat trecutul / Sfios dezleg din colțuri de batiste" **(Intîmpină-mă).** Alături de asemenea versuri, curgînd melodios, în genul unei lirici tradiționale de cea mai bună calitate, ne întîmpină, în contrapunct sintactic, altele, nu mai puțin expresive în contorsionarea lor aproape argheziană : „Din ochii lui ce-au învățat a plînge / S-apleacă timpul lacrima să-și bea" **(Sete).** Intensitatea trăirii se simte în capacitatea de a eterniza clipa, salvînd-o din efemer : „Inima orei căzută-n asfințit" se înveșnicește și pulsează vie în ritmul cîte unui vers care sună a bronz : „De dincolo de veșnica tăcere / ecouri de nădejde se desfac / zefirul vine și ne cere / spre asfințitu-acestui veac" **(Au înflorit tăcerile).** Obsedat de trecerea timpului, poetul găsește accente noi vechii teme, confirmînd astfel ideea maioresciană că temele nu pot fi mereu noi, dar nouă și originală trebuie să fie forma poetică.

Iubirea rămîne însă o forță mai tare decît moartea : „Tu cheamă-mă oricît de tare / Din amurgul meu și din uitare !" Tocmai de aceea iubirea găsește la acest poet cele mai frumoase și mai intensive accente : „De-ai fi azi lîngă mine ți-aș împleti cunună", căci „Au înflorit salcîmii într-un ungher de lună". Foarte rar dragostea la acest poet e un joc grațios, în care figura iubitei, evanescentă, e constituită din fulgurații luminoase : „Prin ferigi ne căutam mereu / Ca-ntr-un joc fără armuri și cai / Ne legam la ochi c-un curcubeu / Parcă tu erai și nu erai" **(Drum în doi).** Cel mai ades, erotica sa ocolește tonul idilic, exuberant. Tonalitatea obișnuită a acestor poezii este elegiacă. Dragostea luminează prin timp, peste o toamnă a inimii poetului. „Senzația naturii", pe care o comunică în asemenea cazuri poezia lui Iulian Negrilă și asupra căreia avizează Eugen Todoran, trimite poate că nu atît la o „tăcere a gîndului", ci la un **ecou,** deopotrivă al gîndului și al naturii sale sensibile, rănită de cîte un luciu de lună, de cîte o scînteiere din ochii iubitei, ori de „culorile zării" care „dor".

Este adevărat că această poezie trăiește mai ales prin imagini vizuale, dar, ca în orice artă autentică, acestea transfigurează un peisaj sufletesc. Imaginile impun un registru formal, prin excelență **deschis,** bazat pe principiul sugestiei, care face ca acest „poet cu vocație romantică", să pară nu de puține ori un simbolist, dar unul cu gustul modernilor, un postsimbolist, să zicem, cum ni se înfățișează în frumoasa **Geometrie :** „Cînd frunza toamnei se așterne / Pe sîngele apusului rănit / De nicăieri ecoul cerne / Cuvintele în care ne-am zidit". Iulian Negrilă încearcă cu succes aventura logosului, spre a se salva din contingent. În această stare privilegiată pare a se refugia și poetul. Un spectacol al trecerii se organizează atunci, schițat în cuvinte puține (poetul evită retorica romantică), dar substanțiale, cu bogate sugestii și nuanțe, închipuind un fel de necropolă a timpului: „Coboară-n brațele flămînde / Clepsidrele adunate-n anotimp / Și strigă orele rotunde / Zidindu-se de-a pururi în netimp".

O ușoară inegalitate valorică a volumului nu știrbește cu nimic frumusețea adevărată a poeziilor lui Iulian Negrilă care se dovedește încă o dată o voce lirică autentică.

Elisabeta MADA

Metamorfozele oglinzii în „Sărmanul Dionis"

eminesciana

Intr-un prim timp al interpretării straturilor de semnificație ale nuvelei fantastice **Sărmanul Dionis (1872), motivul selenar are rol generator** în apariția motivelor-cheie ale creației — **al visului și cel al umbrei : „Apari, tu, lună-n** cer, / Și fă din vis viață, din **umbre-adevăr" (Mureșanu). Aceasta este și perspectiva** naratorului în definirea inițială **a lui Dionis : „pentru el visul era o viață și viața un vis",** identitatea metaforică nevizînd încă sensul filosofic al **egalității, ci intensitatea** paroxistică a trăirii devenite existență și atenția redusă acordată prezentului pragmatic.

Deschidere în cosmic, peisajul sideral interferează, frecvent, interludiul semnificativ, cu desfășurarea narațiunii. Între două revărsări ale fantasticei lumini selenare în odaia lui Dionis, într-un decor schimbat, se situează miraculoasa lui aventură, incursiune în propriul adînc, descătușînd infinite resurse în explorarea interioară a celor două fascinatorii „ordini de lucruri" : timpul și spațiul. Între strălucirea vioaie a pînzelor de păianjen și cea somnoroasă și mată a mobilelor, albirea podelelor „de păreau unse cu cridă" și luciul covoarelor în „smălțuirea diafană", argintarea pereților posomoriți și poleirea odăii prin aurul lunii, se consumă itinerarul fantastic al nuvelei și unul din traseele realului.

Influxul lunar melancolizează, stimulează imaginația și suscită visarea. În lumina misterios-învăluitoare a lunii își găsește Dionis strania afecțiune pentru portretul părînd viu ; sub blînda revărsare selenară, pe un răvășitor fond muzical, are viziunea premonitoriu-retrospectivă a „unei noi Ofelii", a **unui lunatec înger.**

Adîncimea, limpezimea, transparența — fundal pentru fluiditatea argintie a norilor și topitul aur astral — sînt calități esențiale ale celestului, în viziunea lui Dionis, care, visînd, după răsfoirea cărții **cerului,** contemplă blînda față a lunii.

Trei peisaje cosmice diferite luminează traseele lui Dan :

— o lentă derulare a înserării urmînd unui apoteotic asfințit, cu reprezentarea izvorîrii și tremurului stelar pe albastrul lan celest și a voluptuoasei somnii lunare iluminează calea dinspre cîmpia unde personajul „se trezește" parcă dintr-un vis obscur, înspre venerabilul maestru ;

— un cer în defensivă față de un prezumtiv asalt, în care stelele **păzesc** tăria, iar luna e un **scut** de argint, se arcuiește deasupra drumului făcut de erou înspre casă, după întrevederea cu magistrul satanic ;

— strălucirea lunii și auriul clipit sideral nimbează itinerarul umbrei spre Maria.

Un alt motiv esențial, cu rol declanșator în narațiune, este acela **al cărții.** Vehicol miraculos, cartea este pretutindeni prezentă în desfășurarea evenimentelor aparținînd ordinii fantasticului. Transgresarea barierelor prezentului se efectuează în două direcții — înspre trecut și înspre viitor, într-o abolire a succesiunii și a aparentei orientări temporale, în avantajul unei perpetue simultaneități supraindividuale.

Auzind, la început, șoaptele moșnegilor ce îi spuneau povești în copilărie și văzînd apoi, încă în devălmășie, vechii voevozi în învechitele lor castele, Dionis, ce atintește liniile semnului astrologic, ce se mișcau cumplit ca „șerpi de jăratic", nu se mai îndoiește că **de o mînă nevăzută** este tras în trecut. Trăind sub domnia lui Alexandru cel Bun și păstrînd amintirea obscură a existenței lui ca Dionis, în trezirea din **vis,** într-o fermecată înserare cîmpenească, cu cartea astrologică în mînă, Dan simte „că a fost tras de-o **mînă nevăzută în vremi** ascunse în viitorul sufletului său". Așadar, într-o coordonare după plac, a șirului de fenomene, simultane în esența lor, consecutive doar prin oglindirea noastră, pentru Dionis — **trecutul va fi mîine,** iar pentru Dan, **viitorul a fost ieri.**

Deși indivizi generați de același arheu, Dionis și Dan se diferențiază — caracterial și spiritual. Puternica sa înclinare reflexivă, dublată de o neobișnuită facultate imaginativă, făcîndu-l pe Dionis cu totul inapt pentru exigențele cotidianului, îl predispun, în schimb, la intensive reverii privind problematica timpului — cea mai enigmatică „stare" a firii ; dezgustat de natura înșelătoare a lucrurilor lumii, de ipocrizia istoriei acoperind prin vorbe mari egoismul — „sîmbure negru și rău" al vieții (vocația filosofică a personajului evocă umbrei rostirea lui Diogene : „Îmi voi aprinde lampa ș-oi căuta oameni"), trecut prin experiența viitorului, Dan dorește izolarea cu mlădioasa Marie, într-un spațiu pustiu, devenit rai prin puterile modelatoare ale iubirii. Fascinație a timpului la Dionis, miraj al spațiului, la Dan — iată obiectivele „propensiunii" fantastice, de ordin individual, a personajelor.

În nuvelă, motivul-cheie **al umbrei** este utilizat, în primul rînd, în complexitatea polisemiei lui esențiale. La prima sa reprezentare în cadrul nuvelei, și portretul tatălui este definit ca **o îngerească umbră** de om, învindu-se, sub lumina selenară, în decorul derizoriu al odăii lui Dionis, deasupra cărților **dorminde** într-un colț. O situare paralelă a umbrelor — cea „înaltă" a eroului și „cea din părete" a portretului e implicată în evocarea dispariției lor simultane, simbolic-prevestitoare, la ascunderea lunii într-un nor „spintecat de fulgere roșii", după întoarcerea lui Dionis acasă, puțin înainte de **plonjonul** lui parafizic, în miraculoasa aventură, încheiată printr-o apocaliptică cădere.

Trăind într-o solitudine visător-meditativă, agravată de sărăcie și de un spirit complet nepozitiv, cu inima însetată de afecțiune, Dionis își închipuie ades suava făptură a unei copile — idol dorit, ca pe o **argintie umbră** „cu fața albă și păr de aur". Umbra Mariei contaminează armonic murii pe care a trecut, iar chipul ei, permanent proiectat pe ecranul interior al eroului — **umbră pe pînza gîndirilor,** fascinantă prezență reprezintă singura lui fericire în lume, mărturisește Dionis, după ce consumînd experiența lăuntric-cosmică, a ajuns la iubire. Și în secvența Dan apare reprezentarea umbrei, călugărul, după trezirea din **visul viitorului,** în drumul spre maestrul venerat, trecînd **„ca o umbră** aspru-zugrăvită prin lungile și întunecoasele **uliță".**

În al doilea timp al interpretării **nuvelei, motivelecheie rămîn umbră și vis,** dar **nu în complexitatea polisemiei lor, cît utilizate într-un sens specific și în interdependența** lor reciprocă, simbolic reverberînd în determinările mutuale : **visul unei umbre** și **umbra unui vis.** Și glasul poeziei afirmă interdependența celor două motive : „O, eu nu cer norocul, dar ce să mă înveți, / Ca viața-mi preț să aibă și moartea-mi s-aibă preț, / Să nu zic despre mine, ce despre om s-a zis : / Că-i visul unei umbre și umbra unui vis" **(Mureșanu).**

Ca o umbră trecuse Dan prin cerdacul cel lung întrînd în chilia lui, înainte de trăirea miraculoasei sale transformări. **Ca umbră** trece el prin tindă, ieșind afară, „pe stradele lungi ale orașului", în drumul spre Maria. Distanța dintre cele două exprimări **ca o umbră / ca umbră** nu este numai retorică, marcînd trecerea de la comparație la metaforă, ci mai ales semantică.

În timpul dialogului lăuntric, al scindării individualității într-o convorbire a eului cu sinele devenit conștient („el cu sine însuși"), în viziunea despărțirii ființei sale în două ipostaze — una trecătoare și cealaltă eternă, de fapt, în separarea **umbrei luminoase** — corp cosmic de trup, transformările succesive ale umbrei — proiecție dependentă de lumină „în filfîirea tot mai fantastică a lămpii" și de modalitățile receptării (la o clipire mai insistentă, **umbra-portret** redevine simplă umbră) reprezintă un plan vizual însoțitor, revelator prin sugestie și nu prin reprezentare. Imateriala ființă cosmică (care în drumul său spre Maria nu „face umbră") va efectua, împreună cu „umbra" iubitei, amețitoarea ascensiune astrală și va dura, în lună, un spațiu fabulos. Ca „vis al umbrei" va rîvni Dan, în lumea solară, la suprema cunoaștere, ca „vis al umbrei" va atinge trufia identificării cu principiul suprem, atins de bănuiala că nu e un simplu receptor al armoniei cosmice, ci ar fi chiar emițătorul ei, în jindul său neostoit de a vedea fața divină, ființînd suprema curiozitate de a nu se descoperi, cumva, dincolo de pragul interzis, ca într-o oglindă, doar pe sine.

Viața e vis. Așadar și **visul e viață.** În această ecuație reversibilă, e încadrabil, într-un al doilea termen al disjuncției interogative **(sau... sau),** în perspectivă fantastică, visul lui Dionis ca Dan, sau cel al lui Dan ca Dionis, visul lui Dan ca umbră, visul solar al umbrei (dacă nu le integrăm în perspectiva onirică, în primul termen, în zona **lungilor, obscurelor, simple** vise **fără de-nțeles** ale unei imaginații bolnave). Totuși nuvela este fantastică și nu „onirică", admițînd deci și posibilitatea realității irealului, implicată în îndoiala personajului : **„Fusese vis visul lui cel atît de aievea sau fusese realitate de soiul vizionar a toată realitatea omenească"** și în interogația naratorului : **„Fost-au vis sau nu, asta-i întrebarea".**

Esențială îndoială, răspîndindu-și aura asupra întregii nuvele. O splendidă imagine, cu discrete dar certe iradiații simbolice, reverberînd în registrul îndoielii, este aceea a fîntînii ce **„își mișca gemînd cumpăna ei în vînt",** în ograda pustie, lipsită de orice înflorire a vegetalului din jurul casei lui Ruben. **Cumpănă-a cumpăni** sînt reprezentări și cuvinte cu valori metaforice des solicitate în context invocînd procesul gîndirii și stările lui însoțitoare.

Drumul cunoașterii lui Dionis, în coridoare fantastice ale timpului și spațiului pentru a afla centrul arzător rîvnit doar în sine, realizează forma și sensul unui traseu de labirint.

Felicia GIURGIU

Vraja „LUCEAFĂRULUI"

La un veac de la dispariția pămînteană a lui Mihai Eminescu, „farmecul dureros" al sensibilității lui persistă, în ciuda evoluției universale și românești a poeziei. Poet național deopotrivă, prin conștiința sîrguinței cu care și-a asimilat încă din cea mai fragedă vîrstă lumina veche a moștenirii culturale lăsată în limbă, tradiții și aspirații de poporul din care făcea parte, fiul pribeag al căminarului din Botoșani și elevul lui Aron Pumnul a știut să dea o superioară justificare teoretică unității noastre de neam, considerînd „ideea integrității naționale cu toate atributele ei logice — formulă pregătitoare unității noastre naționale" — Eminescu, după cum spunea în 1925 Octavian Goga, cu ocazia dezvelirii monumentului de la Sînnicolau Mare, este și rămîne „cea mai strălucită încarnație a geniului românesc". Nu numai că în pribegiile sale „a simțit chemările întregului sol românesc prins atunci sub atîtea stăpîniri vitregi"..., devenind „codificatorul limbii literare", după ce „încă de la început i-a jertfit ritmul măreț al unei creațiuni fără precedent încă în analele noastre" (v. **„Precursori",** Ed. Minerva, pg. 102—103), ci pentru că a impus, cu neegalată artă, un limbaj al gîndirii și al exprimării unui suflet pentru totdeauna înțeles pe aceste plaiuri.

Muzicii irezistibile a cugetului eminescian n-au putut să i se sustragă niciunul dintre marii noștri poeți, cărturari și învățați, iar „omul deplin al culturii românești" este, fără îndoială, apoziția cea mai nimerită (dată de C. Noica) ce i se poate atribui marelui nostru poet, întrucît gîndirea sa profundă și titanica sete de cunoaștere universală, chiar în afară de disciplina sistematică a instruirii universitare, în anii săi de formație de la Viena și

Berlin, cînd poetul, odată cu consacrarea numelui, își contura uimitoarea sa personalitate, divulgîndu-și însăși vocația ancestrală a culturii poporului său.

Eminescu a studiat, cu uimitoare putere de pătrundere, pe marii filosofi ai vremii sale și s-a oprit mai des se pare — cum era firesc unui poet — asupra filosofiei lui Schopenhauer, a stilului și viziunii acestuia, dar și a lui Kant și Hegel, a tot ceea ce se concepe prin filosofia demnității umane și mai puțin, cred, a eticii pesimiste.

Ca orice poet mare european, Mihai Eminescu a avut inevitabil un simț tragic al existenței, cum există și în balada Mioriței. Vreau să spun că el este un poet tragic, dar nu pesimist, în sensul în care tragică este și viziunea destinului la ciobanul tînăr din balada care ea însăși este o transfigurare a naturii și a sufletului nostru popular. Și, ca în sentimentul mioritic, Eminescu nu este pesimist, nu deplînge disperat condiția umană, ci are curajul și abnegația necesară pentru a supraviețui în acest „picior de plai" pentru a rîde în această „gură de rai" în mijlocul căreia trăiește.

Încă în antichitatea greacă, în poetica sa despre tragedie, Aristotel a considerat că rostul poetului este să condiționeze o stare de katharsis atunci cînd evocă destinul cumplit al unui om demn în fața forțelor oarbe ale ambițiilor omenești. Nu e cazul să analizăm accepția exactă a acestei noțiuni, destul de controversată, dar trebuie subliniat faptul că nici în poezia populară română ecoul tragic nu este deprimant, ci că mai degrabă are un efect de terapeutică sufletească, de corespondența vrăjilor din descîntec.

Eminescu ne-a învățat mai întîi în literatura română că poezia este un extaz liric provocat de cuvinte. În acest sens, nu sentimentul trăit de poet contează, ci extazul stîrnit de îmbinarea muzicală a cuvintelor și potrivirea neprevăzută dintre ele, declanșînd fiorul existențial în sufletul cititorului, transportat într-o stare de contemplație sau de afect neobișnuit în felul nou de a vedea lumea. Viziunea aceasta inedită este realizată printr-un procedeu eminamente metaforic, adică printr-o comparație imaginară de valoare simbolică. Se dă, astfel, un tîlc ascuns, misterios, lucrurilor și aspectelor care n-au fost încă banalizate prin rutină și convenție rațională. Or, întrucît cel mai banal fapt este frumusețea, căci întotdeauna după ce dorința dispare, percepția golește de emoție însușirile mai puțin cunoscute ale obiectelor, ecourile lor afective se sting și farmecul lor se veștejește, muzica versurilor depășește eticheta, ideea reținută de memorie. Ea reîmprospătează sau substituie savoarea prospețimii unei imagini fixate în lăuntrul nostru, deși nostalgia afectivă este mai mult decît reflecția rațională („Unde e cuvîntul ce exprimă adevărul ?").

Capodopera lui Eminescu, „Luceafărul", nu este nici drama geniului care vrea să se încorporeze în lume, de dragul fericirii visată de iubire și nici drama unei fete îndrăgostite de un ideal, ci este o tragedie existențială a incompatibilității dintre imaginar și teluric, sacrificiul nerăsplătit al idealului, compromis de condiția biologică a individualității umane a creatorului. Eminescu este un gînditor a cărui vocație metafizică se răsfrînge și se convertește vizionar într-un limbaj al expresiei afective de factură romantică, într-un dualism tensionar al cărui echilibru îl cuprinde și-l păstrează vraja unei armonii inimitabile.

Nicolae ȚIRIOI

I. C. Petrișan ● ZBOR FRÎNT

lui Doru Davidovici

Aerodromul s-a închis... Orășelul aviatorilor era în delir. Jur-împrejur, păduricea de salcîmi acoperea cu vălul ei de verdeață blocurile de locuințe cu ștrandul și clubul aviatorilor, tainele și patimile acestui „Kleine Burg" sau „Malenchii grad" — cum îi ziceau aviatorii, fiecare după afinitatea și prieteniile pe care le stabiliseră în diverse activități cu piloții sovietici sau germani. De-o vreme, cei mai mulți învățau engleza. Pe rupte, pe nerăsuflate — era expresia colonelului Alexandru, mare as în pilotaj. „Învățați, fetelor !" — îi îndemna pe boboci — cei care nu apucaseră încă să zboare în „dublă".

Col. Donea, comandant și maestru în ale picturii ca și în ale zborului, picta uneori ca un mucenic în special înaintea revelioanelor aviatorilor, toți pereții sălii festive, încît tînărul șef al Casei Armatei se minuna și se posterna în fața copleșitoarei personalități a acestui om de talent, de altfel foarte sever în meseria sa. Deși student la politehnică și cu o serioasă biografie culturală, tînărul ofițer se simțea un pigmeu în fața acestor stăpîni ai aerului, care pășeau pe pămînt ca exploratori din alte sfere, cu pași calculați și mari, parcă vrăjiți de o altă lume. Pentru copiii lor și pentru cei mai tineri dintre ei, inimosul animator inițiase cercuri de limba engleză și balet, cercuri de pictură și artă decorativă. Cercul foto trăia mai mult prin pasiunea plutonierului gestionar, un subofițer oacheș, cu mult suflet artistic; cercul literar era susținut de condeiul cîtorva ofițeri și de familiile lor, reușind texte pentru o exemplară brigadă artistică și pentru jurnalul de cenaclu — afișat la intrare ; de asemenea, aici Lt. colonelul Petrinescu își citea memorabila lucrare literar-istorică despre începuturile aviației românești. Operatorul cinema Stelescu era un bun specialist, deși cu o familie grea, era altruist și devotat pînă la sacrificiu meseriei sale, cu un deosebit simț artistic în „croiala" unor afișe pitorești ; micul grup de „sufletiști" se completa cu instructorul cultural care, în afară de faptul că „începea" cîte-un montaj literar-muzical pentru ostași, mai consola familiile celor năpăstuiți ca și pe instructorii de zbor veniți în control de la eșaloanele superioare și dornici de-a găsi în micile garnizoane de aviație cîte-un biliard, un televizor, o bibliotecă (cu bibliotecară cu tot) etc. În unele zile, instructorul cultural intra în alertă, șeful de club intra și el în alertă, iar ceilalți „sufletiști" veneau zgribuliți, strînși laolaltă ca la vreme de primejdie. Intrau prin încăperile goale ale Casei Armatei (sau clubului de garnizoană — cum îi ziceau localnicii), apoi, la fel de nedumeriți — plecau. Nu mai rula film, nu se mai cupla magnetofonul la stația de radioamplificare, care, altminteri, făcea să răsune pădurea de salcîmi. O tristețe ca o bură creștea peste suflete... A căzut Ghițu, căpitanul Ghițu, unul dintre cei mai buni piloți ai regimentului.

Comisia de funeralii, condusă de colonelul Păcurariu, avea activitate intensă pentru a salva ultimele rămășițe pămîntești ale temerarului aviator, care intrase în pămînt și lăsase în urma lui o aură de legendă. Soția sa, o olteancă frumușică și pasionată de profesia sa, de o mare demnitate sufletească, devenise poate ecoul tuturor iubitelor și soțiilor rămase singure, în urma cîte unei catastrofe aeriene : „Vreau pe Ghițu, nu eroul ; îl vreau pe Ghițul meu !", dorind să cumpere pămîntul și aerul în care s-a prăbușit și dizolvat trupul și sufletul celui drag și neasemuit, pentru a-i face mormînt, „măcar un mormînt oarecare !".

Cine ar fi trecut printre blocurile aviatorilor, ar fi rămas impresionat de liniștea mormîntală care acoperise așezarea și s-ar fi întrebat ce se întîmplă cu acești oameni : au cumva un ritual al lor misterios ! Soțiile nu-și mai pot podidi plînsul, lacrimile ; copiii rămîn uimiți, starea ciudată durează cîte-o săptămînă. Oare cui îi vine rîndul ?! — cică ar fi întrebarea nerostită și uimirea, ca și muțenia din privirile și sufletul aviatorilor. După o vreme, ca la comandă, se reia toiul activităților, păsările-argintii străfulgeră iarăși văzduhul, copiii ies pe stradă arătînd cu micuțele lor mîini spre azur undeva un punct mișcător : „Uite-l pe tata ! Uite-l pe tata !"

— Ba e tata ! Ba e tata ! — striga altul.

Și așa se luau la trîntă pînă ce îi despărțea un al treilea, care ducea mai departe firul supozițiilor : „E tata, e tata !". Căpitanul aviator Deveanu era cel mai afectat. Avionul cu care zburase Ghițu fusese al lui. Și nu își putea ierta nenorocirea. Avea cîteodată impresia că este vinovat, că dacă ar fi zburat el nu s-ar fi întîmplat ; era consternat că „Șoimul" lui a putut face așa ceva. Îi plîngea inima după colegul lui, care îi fusese și prieten, se necăjea și pentru că îl pierduse pe „Șoim" — primul avion pe care zburase și apoi se consacrase în „grele".

Soția sa și cele trei fetițe îl încurajau, îl adorau și se minunau de pronia cerească care veghease asupra ui Deveanu. Dar bucuria n-a durat mult. La un antrenament banal de pregătire fizică a piloților, Deveanu cade de pe bara fixă și își rupe piciorul de la gleznă. Se internează în spital — „o operație simplă acolo, ce mai", îl asigură doctorul unității, dar ghinioanele se țin lanț. Secția de ortopedie experimenta o metodă nouă cu introducerea unei tije prin femur pînă la genunchi, se vindecă ruptura inferioară și se infectează genunchiul. Alte operații, alte suferințe, tratamente la Mamaia și Felix ; drumurile necontenite ale soției și celor trei fetițe : de la București acasă și înapoi, pe la spitale, apoi... sfîrșitul... Pilotul rămîne șchiop, scos de la zbor, și pensionat pentru totdeauna.

Cel ce „trebuia" să moară, odată cu avionul lui, își trăia acum neputința și înfrîngerea zilelor sale osîndite. Parcă îi citeai în ochi destinul și zbaterea unui sine bolnav, durerea dublată de stupiditatea căderii la o oră de sport și nu în temerara sa activitate de pilot militar.

— Măcar să fi căzut cu avionul ca un pilot adevărat, nu la o oră de gimnastică, ca un profan oarecare... — își reproșa el cu necaz.

Îi era rușine și ciudă, suferea din baierele sufletului și abia se trăgea pe picioare. Devenise ursuz și întunecat. Șocul psihic dublase infirmitatea aviatorului. Se vedea mărunt și insignifiant, ca un Icarus rămas fără aripi. Trecea pe la clubul aviatorilor, cu fetițele de mînă, șchiopătînd și pomenind de Ghițu și avionul lui... Îmbătrînise parcă dintr-o dată.

— „Piloții sînt o avuție națională — afirma cîteodată — o avuție ce trebuie bine păstrată de neamul căruia aparțin, ca niște comori peste veacuri... Ori eu ce mai sînt ?" — și se uita lung la picior, apoi la un semn iluzoriu dincolo de orizont ; ochii albaștri i se luminau cînd zărea cîte-un punct argintiu, care putea fi un coleg de-al său ; ar fi putut fi el dacă... Sau Ghițu, dacă... asculta aiurit o muzică a văzduhului, numai de el auzită, numai de el știută, părea statuie sau... monument sau...

Ca un șoim rănit se frîngea din umeri, apoi își lua fetițele de mînă una cîte una și se furișa spre casă. Îl aștepta soția sa, profesoară de muzică, care-și părăsise locul natal și profesia pentru a-l urma pe aviator. Acum era bolnavă și ea de boala soțului, deși cîteodată îl mîngîia cu privirea blîndă de odinioară, îl încuraja cu sfială poate. Punea cosițele sale aurii pe umărul pietros al soțului, care privea undeva peste vreme și spațiu, cătrănit de toate cîte există : „Eu, în primul rînd, mă bucur, Nicule, că trăiești, că te am lîngă mine și lîngă fetițe !... Uită-l pe „Șoim" și zborul său ; ne ai pe toți și noi facem parte din dragostea ta !".

Fetițele îi săreau de gît, promiteau a fi cuminți, să învețe bine la școală și să nu-l supere niciodată !

... Au trecut anii... a rămas acolo pe aerodrom, dascăl pentru copiii aviatorilor. Era animatorul muzeului unității și al tuturor expozițiilor de pictură și filatelie cu tematică de aviație. Soția i-a... murit sau a plecat să-și împlinească vocația sa pentru muzică „se căsătorise doar cu un pilot militar, nu cu un dascăl", ar fi afirmat părinții ei. El, nenea Deveanu, a rămas acolo să urmărească stolurile de păsări argintii care pentru el erau lăstunii primăverii și berzele toamnei, cocorii și lebedele vremii.

— „Dacă aș fi fost eu în locul lui Ghițu !..." Și le povestea copiilor cel mai frumos basm cu „Șoim" cel înaripat, apoi deschidea toate geamurile clasei, să audă vuietul avioanelor de pe pistă sau în zbor, copiii săreau la geamuri : Uite-l pe tata !

— Ba e tata !...

— Tovarășe învățător, nu-i așa că...

Dar bătrînul dascăl, pironit în scaun, cu capul răsturnat pe spate, privea cu ochii lui albaștri cerul... Un punct mișcător și etern în neant...

PRIMĂVARĂ ROMÂNEASCĂ

De aur e lumina cînd cade peste țară,
de aur mi-este visul acum în primăvară.

De aur este slova ivită din tipare,
de aur anotimpul fixat în calendare.

De aur sînt și mîinile ce plămădesc oțele,
de aur sînt și degetele ce intră în inele.

De aur e nesomnul acestor muncitori,
de aur e surîsul copilului în zori.

De aur e lumina, lumina cea mai pură,
de aur e cuvîntul ce-mi înflorește-n gură.

POEMUL VISAT ALTFEL

Să aștepți la marginea gîndului

să privești drept în ochiul cenușii
să contempli palma devenită cuib de viespi

să cultivi păpădii pe umărul iubitei
să guști mierea veche a sînului ei

să simți de-atîta așteptare oasele mai subțiri
ca paiul grîului
„bine-ai venit dragostea mea în sfîrșit"
să poți fericit să rostești cuvintele-acestea
în semn de adio

(cu cîteva secunde înainte de-a semna poemul)

SCURTĂ POVESTE

Nelămurit, ți-am povestit odată
că-n poezie verbu-i altceva,
așa precum cuvîntul deocamdată
e-o lămurită ars poetica.

Nehotărît, ți-am povestit chiar az'
că-n poezie sunetu-i o spadă
și că, asemeni apei, tu mai arzi.
Ca o zăpadă care stă să cadă.

ADAGIO

Dintr-o iertare anume
se poate naște un orizont scindat.

Memorabilă ar fi iubito
doar condiția spadasinului
față în față cu o floare intangibilă.

Octavian Doclin

SFÎRȘIT DE POEM

...iar ochii precum
două mari păsări
migrînd în sine
atunci cînd uitarea
mă va ajunge
din urmă.

*

...acum cînd mă retrag
în amintirea luminii din copilărie
ca-ntr-o aburindă
piramidă.

*

...iar mîinile cădeau îndoliate
ca dafinii din jurul gîtului
precum acest sfîrșit de poem
dintr-o poezie pură

Desen de DORINA ITUL CRÂNG.

PE CELĂLALT MAL

La sfîrșitul poemului prăpastia.
Pe umbra ei caldă adoarme poetul
învățînd în somn cuvintele
pentru poemul de a doua zi.

Ape grele spălind pleoapele fixe
vestesc un început tandru.

STARE DE FAPT

I. A asculta acest sunet plauzibil —
o binefacere care doare.

II. Ochii sînt triști.
Bucuria se complică.
Un capriciu.

III. Anonim. Metaforic. Abundent.
Variante prin care viața
ne face curte violent.

IV. Și rece și orgolios și romantic
(lîngă ea)
cum în fața unei cărți
cu pagini albe.

SFÎRȘIT DE POEM

...chiar astăzi
cînd mă inundă
o viitoare amintire.

*

...cum despre cealaltă viață a poetului
cea necunoscută și nevăzută
prin ocheanul întors al timpului
nu pot povesti decît cuvintele
pe care nu le-a rostit
niciodată.

*

...o influență directă și lirică
de natură (adică) frumos intactă
ca o citire
atît de obișnuită
conținînd secretul.

*

...cîte vieți
da
dar și cîte anotimpuri
acum cînd nici sunetul
nu-și poate revendica
o moarte ușoară.

Doru Macriș

SĂRBĂTOAREA VERII

Gîndurile prinse-n spice
Din văpaia unui tei,
Vor să-ți cînte nemurirea
August, douăzecișitrei.

Pentru arderea din piepturi,
Stîlp înaltelor idei,
Ne-ai aprins un fald spre mîine,
August, douăzecișitrei.

Din eroi căzuți în luptă
Scriși pe cerul patriei,
Noi zidirăm viaducte
August, douăzecișitrei.

Ne-ai pus vară lîngă vară,
Către comunism temei,
Demnă libertate-n țară,
August, douăzecișitrei !

GLIE ȘI CER

E blîndă prin Carpații mei lumina
Iar brazii-s verzi și sub nămeți
de ger ;
Din Burebista pleacă rădăcina
Ce suie ca poemul pur spre cer.

În spice bate seva milenară
Statornică și fără de sfîrșit.
Și-i miezul pîinii ca un miez de
vară,
Iar oamenii-s coloane-n infinit.

CURCUBEU PESTE ZĂRI

Deci fie lăudată fruntea zării,
Centura de pădure și de ploi,
Și-un cer pe unde zboară șoimii
țării,
Și-acest pămînt de grîne și eroi.

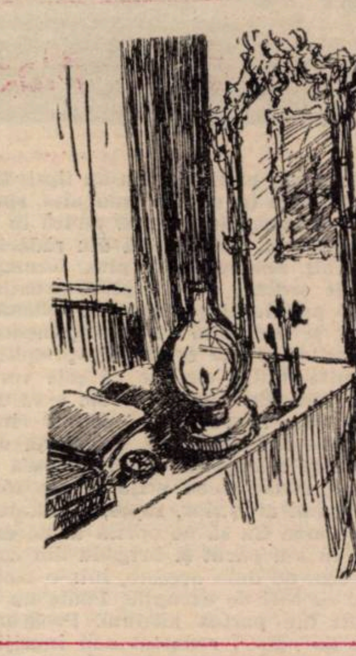

Deci fie pîinea proaspătă pe masă,
Iar lanurile cu belșug mereu,
Și să încingă fiecare casă
Un brîu de bucurii și-un curcubeu,

Deci fie lăudată fruntea zării ;
Centură de pădure și de ploi,
Să fie-n veci la înălțimea țării,
Mercurul termometrelor din noi !

ACASĂ

Are pămîntul boare de semințe
Și-o vechime ce pe răni apasă,
Poate-s înfrîngeri, poate biruințe,
Ce sfinte sînt durerile de-acasă !

S-a-mbolnăvit o mamă, tu, ca fiu,
A-i mîngîia durerea să fii gata,
Că pe pridvor cu flori, într-un
tîrziu,
De la cosit se va întoarce tata.

A-mbătrînit un pom, da-n locul lui
Se-nalță veșnic tînără livada,
Cloșca de aur iarăși scoate pui,
Și calde-ți par și vara și zăpada.

DICȚIONAR LITERAR

Nicolae Calomfirescu

Prozator. S-a născut la 9 noiembrie 1936 în Drobeta Turnu-Severin. Licențiat al Facultății de Filologie a Universității din București. Profesor. Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (1975). Debut în „Steaua" (1967). Prima carte publicată — un roman (**Drumuri la porțile soarelui,** Ed. Dacia, 1974) — a fost, în general, bine primită de critică pentru dozajul echilibrat dintre faptul brut, reportericesc, și ficțiune : evocă viața șantierului Porțile de Fier (cf. Ulici, 1974). Urmează romanele : **Cîmpul cu maci,** Ed. Dacia, 1977 ; **Merii sălbatici primăvara,** Ed. Scrisul Românesc, 1978 ; **Septembrie,** Ed. Dacia, 1982 ; **Știucă în vin roșu,** Ed. Cartea Românească, 1985 și **Octombrie,** Ed. Facla, 1988. După un scurt popas în istorie (în **Cîmpul cu maci** acțiunea este plasată în timpul Războiului de Independență), N. C. se fixează în mediul rural, intelectual, al Mehedințiului. Narațiunii lineare din primele romane îi ia locul în **Septembrie** o structură mai complexă, desfășurată pe mai multe planuri, fiecare avînd „alt narator și, implicit, alt ton" (Vlad, 1982). „Observator al moravurilor provinciale", în special ale celor derivînd din mentalitatea slujitorilor școlii (Manu, 1983), N. C. se dovedește un bun cunoscător al realității explorate. Sub un titlu „ascuns între propriile pliuri" (Odangiu, 1986), **Știucă în vin roșu,** este „un roman satiric disimulat în roman realist și sentimental" (Ulici, 1986).

REFERINȚE CRITICE :

În volume : Laurențiu Ulici, **Prima verba,** I, Ed. Albatros, 1975, p. 171—173 ; Florea Firan, **Profiluri și structuri literare,** Ed. Scrisul Românesc, 1986, p. 135—136. În presă : Dan Rebreanu, „Tribuna", 3/1974 ; Laurențiu Ulici, „România literară", 18/1974 ; Romulus Diaconescu, „Săptămîna", 402/1978 ; Lucian Alexiu, „Orizont", 44/1982, Tudor Vlad, „Tribuna", 47/1982 ; Emil Manu, „Contemporanul", 1/1983 ; Mircea Iorgulescu, „România literară", 6/1986 ; Ov. Ghidirmic, „Ramuri", 7/1986 ; Laurențiu Ulici, „Contemporanul", 13/1986 ; Marian Odangiu, „Orizont", 25/1986 etc.

Laurențiu Cerneț

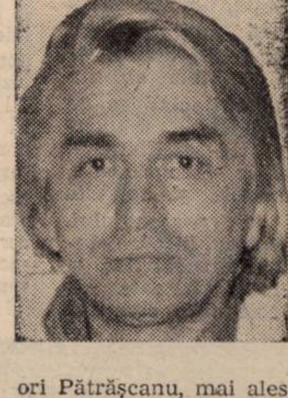

Pseudonimul literar al lui Laurențiu Mircea Bobleanță. Prozator. S-a născut la 11 mai 1931 în Cerneți (Mehedinți). Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (1968). Profesor, redactor la revista „Orizont". Debutează cu povestirea **Ana** („Scrisul bănățean", 8/1958). Debut editorial cu volumul de schițe și povestiri **Omul de un milion,** EPL., 1966 (Colecția „Luceafărul", prefață de Valeriu Râpeanu). Critica l-a situat, la debut, „pe linia umorului duios, compasiv" (Ciobanu, 1967) al unor Brătescu-Voinești, Bassarabescu ori Pătrășcanu, mai ales, pentru interesul dovedit față de așa-zisa „lume măruntă" : mici funcționari, meseriași modești, tineri banali, femei încorsetate în automatismele diurne. Este însă evidentă, încă de la început, breșa pe care proza lui L. C. o deschide spre „varietatea modalităților literaturii moderne" (Teodorovici, 1966). Următoarea carte, romanul **Experiențele lui Ionete,** EPL., 1967, confirmă afirmațiile anterioare : deși scriitorul rămîne la aceeași tipologie umană, el își modifică optica, adoptînd o viziune mai dinamică, potențată de mijloacele satirei, iar Ionete devine, într-un fel, eroul emblematic al scrierilor lui L. C. Autorul publică, în continuare, romane ori proză scurtă, păstrînd aproximativ același perimetru al cotidianului, al întîmplărilor obișnuite, al oamenilor de fiecare zi, pe care îi scrutează cu spirit de observație, cu un acut simț al ridicolului, cu ironie blîndă și iertătoare : **Arșița,** roman, EPL., 1968 ; **Cîteva luni de trăit,** roman, Ed. Eminescu, 1971 ; **Amintirile unui mincinos,** povestiri, Ed. Facla, 1974 ; **Draga noastră președintă — Bărbatul la 30 de ani,** romane, Ed. Cartea Românească, 1976 ; **Un car de suflet,** proză scurtă, Ed. Facla, 1977 ; **Amintiri inventate,** proză scurtă, Ed. Albatros, 1978 ; **Iubirea, Chiajna și eu — Mărirea și decăderea lui Alior Sfoiag,** povestiri, Ed. Cartea Românească, 1978 (Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara) ; **Mic dicționar de subiecte comice,** proză scurtă, Ed. Facla, 1979 ; **Idei-de-gata,** proză scurtă, Ed. Albatros, 1981 ; **Moda jurnalelor,** proză scurtă, Ed. Cartea Românească, 1982; **Primul trimestru,** roman, Ed. Facla, 1983 ; **Salt în mîine,** Ed. Albatros, 1984 ; **Iubiri paralele,** roman, Ed. Facla, 1988 ; **Cartierul sonor,** Ed.Albatros, 1989. Accentul cade întotdeauna „pe maniera de a povesti și mai puțin pe situația sau întîmplarea care, de altfel, sînt din cele mai obișnuite" (Dugneanu, 1978). L. C. este și autorul unei piese de teatru (jucată la Teatrul de Stat din Arad în 1968 : **Cireșică și visele**), al unui volum de reportaje (**La un pas de centrul pămîntului,** Ed. Eminescu, 1975, în colaborare cu Dumitru Dem Ionașcu), și al unui volum de povestiri pentru copii (**Peștișorul Geo și ceilalți,** Ed. Facla, 1986). A fost inclus în culegerea **Erkundungen II — 33 rumänische Erzählen,** Berlin, Volk und Welt, 1985.

REFERINȚE CRITICE :

În volume : Florea Firan, **De la Eminescu la Arghezi,** Ed. Scrisul Românesc, 1975, p. 105 ; **Dicționar cronologic — Literatura română,** Ed. Științifică și Enciclopedică, 1986 ; Florea Firan, **Profiluri și structuri literare,** Ed. Scrisul Românesc, 1986, p. 160—163; **Slovenik spisovatelú,** Praha, Odeon, 1984, p. 138. În presă : Traian Liviu Biráescu, „Orizont", 10/1966 ; Lucian Postelnicu, „Ramuri", 10/1966 ; Sergiu Teodorovici, „Viața românească", 10/1966 ; Gheorghe Ardeleanu, „Familia", 12/1966 ; Constantin Cubleșan, „Tribuna", 36/1966 ; Nicolae Manolescu, „Contemporanul", 36/1966 ; Nicolae Ciobanu, „Orizont", 11/1967 ; Sânziana Pop, „Luceafărul", 10/1968 ; Magdalena Popescu, „Gazeta literară", 38/1968 ; Alex. Ștefănescu, „Luceafărul", 52/1971 ; Ilie Tudor, „Astra", 4/1972 ; Cornel Ungureanu, „Orizont", 43/1974 ; Eugen Dorcescu, „Orizont", 33/1976 ; Dumitru Velea, „Viața românească", 3/1977 ; Paul Dugneanu, „Luceafărul", 27/1978 ; Virgil Nistor, „Steaua", 8/1978 ; Sorin Titel, „România literară", 14/1979 ; Marian Odangiu, „Orizont", 20/1983 ; Alexandru Ruja, „Orizont", 20/1985 etc.

Olimpia BERCA

PETRU BORTOȘ

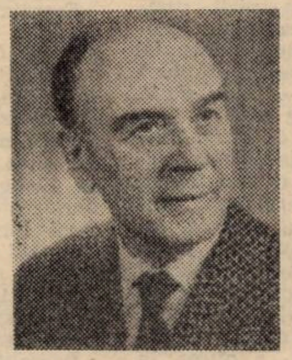

Cele trei cărți de versuri — **„Nepieritoarele efemeride"** (1984), **„Sonatele tăcerii"** (1985) și **„Intransigența pietrelor"** (1987) — l-au adus în actualitate pe poetul ardelean Petru Bortoș, după cîteva decenii de absență editorială. El a debutat cu volumul **„Potire de mătrăgună"** apărut în anul 1935 la Editura Minerva din Cluj-Napoca, căruia i-a urmat, în 1943, cartea „Cioplitorul de vedenii" publicată de Editura de Stat. Cărțile de poezie, din tinerețea sa, s-au bucurat de aprecierea lui Lucian Blaga. Prima a cumpărat-o, în anul apariției, de la librăria „Cioflec" din Cluj-Napoca și pe a doua a descoperit-o la Biblioteca Academiei Române, după cum i-a mărturisit marele poet, mai tîrziu, lui Petru Bortoș, cu care s-a împrietenit în timpul întîlnirilor la Beiuș, unde a activat o vreme acesta. (Episoadele privind relațiile dintre Blaga și Petru Bortoș sînt consemnate în articolul „Date inedite despre Lucian Blaga" de Gheorghe Șora, publicat în „Unirea" din 6 și 13 noiembrie 1969).

Petru Bortoș, doctor în științe juridice, s-a născut în anul 1907 în Băița-Bihor, localitate în care a văzut lumina zilei și Miron Pompiliu, cunoscutul folclorist, prietenul lui Mihai Eminescu. Studiile liceale le-a făcut la Arad (la vestitul Liceu „Moise Nicoară"), aici fiind coleg cu Mihai Beniuc. Chiar în perioada liceală și-a scris Bortoș o parte din poemele incluse în primul volum. În orașul de pe Mureș era o efervescentă viață culturală, în cadrul căreia Societatea literară „Ion Rusu Șirianu" de la liceu avea un rol important, aceasta fiind condusă, în timp, de scriitorii Perpessicius și Al. T. Stamatiad, lor urmîndu-le ilustrul profesor Al. Constantinescu (tatăl lui Paul Everac). După absolvirea liceului, în anul 1927, tînărul poet urmează studiile la Facultatea de drept din Cluj-Napoca. Continuă să scrie, cu fervoare, așa că în primii doi ani de studenție își definitivează volumul de debut, care va apare, însă, după cîțiva ani. Din cartea „Potire de mătrăgună" pot fi reținute o seamă de poezii care învederează un poet în devenire, cum spunea Lucian Blaga. Poezia „Să cînte șipotele roșii", în care e reliefată viața tragică a minerilor, ne amintește de forța expresivă cotrușiană, în abordarea tematicii sociale.

În ultimele volume amintite la început, Petru Bortoș ne apare ca poet profund interiorizat, meditativ, frămîntat de întrebări privind existența, cuprins de nostalgia trecutelor vîrste, îndeosebi a copilăriei, și mai cu seamă de elanul (și aleanul) ființării în cîntec. Poezia sa e sub semnul răsfrîngerilor simbolice, alegorice, în această largă oglindă a viziunii creatoare reflectîndu-se aluzii mitologice (preponderent orfice) ale antichității greco-latine, dar și irizări ale folclorului autohton, alături de sugestii care întruchipează imagistic, în ansamblu, un puternic sentiment al firii, în dimensionare și ființare cosmică.

Aurel TURCUȘ

E PRETUTINDENI

Lui Nicolae Bălcescu

L-au căutat sub pietre și-n țărînă
și nicăieri nu l-au descoperit.
Vor fi plecat și oasele în mit,
nemaiputînd de lor să mai rămînă.

În zori se-nalță poate dintre ape,
ca aburul, substanța-i gînditoare,
ce, condensîndu-e, se va pătrunde
prin rădăcina teiului în floare,
să se reverse-n patrie prin unde
mirositoare.

De nu-i prin spații undeva anume,
e pretutindeni răspîndit în noi
și-i arc nestins le curcubeu
ce-n lume
se naște-ntotdeauna după ploi.

MUNȚII

Frați gemeni sîntem din vecii
cu munții.
Ei pot s-atingă frunțile de nori.
Noi cu un creștet de sub osul frunții
atingem strigătele de cocori.

E-un gînd înalt ce ne-au lăsat
părinții,
ținîndu-se de glia-n frămîntare
în rădăcinile ființii,
ca umbrele copacilor de soare.
În preajma stelelor mai sînt în stare
să-ntîrzie doar munții zărăndani.

Noi coborîm necontenit prin ani
conform orînduirilor stelare.
De teama coborîrii-ntemeiem
ascensiuni prin munții din poem.

POARTĂ SAU PRIDVOR

În spațiu nu e nici o înnoptare
să poată stinge verbul a vedea,
că-n orice ochi sălășluiește-o stea
și-n oase sînt nestinse felinare,
cu licăriri albastre de fosfor.
Vedem, dar prin lumini interioare :
o măgură ce bea dintr-un izvor
răcoarea apei, murmurul fierbinte.
Vedem prin ani cu ochii unui dor,
știind că-i dorul poartă sau pridvor,
prin care intră patria-n cuvinte.

ÎNTREBARE

Se-ntreabă gîndul meu uimit
de ce e roșu cerul peste mare
în zorii zilei ,ori în asfințit ?
E-o flacără de dor în depărtare,
ori este numai un reflex torid
al sîngelui, ce poate-a curs din
soare,
în timpul cît a suferit ?

O, LUME PURĂ !

Îmi pare-adesea că văd printr-o
fereastră,
deschisă-n norul de sub empireu,
incandescenta-mi aripă de zmeu,
alcătuită din hîrtie-albastră
să semene cu lucrurile din tărie.
Ca orice plod, credeam atunci
că poate
chiar și un lucru de hîrtie
să dobîndească-n cer eternitate.
O, lume pură-a anilor mărunți,
pe care-i văd cum fug, pe-un țărm,
desculți,
legați cu-o sfoară de o bucurie,
stîrnită-n lume de albastrul zbor,
a cărui umbră-mi cade de sub nor,
în cerul fără pată din hîrtie.

IN PREMIERĂ LA NAȚIONALUL TIMIȘOREAN

„SFÎNTUL MITICĂ BLAJINU"
de Aurel Baranga

Faptul că piesa lui Aurel Baranga rezistă și azi cu succes, după aproape un sfert de secol de la debutul ei pe scenă, e un semn îmbucurător. Tipologiile sale nu și-au stins, prin frecușul timpului, din lumina lor, ba, dimpotrivă, se regăsesc, încă, vii, în clocotul social, iar nervul dramatic și seva dialogică nu s-au tocit, ci scapără încă și aduc, între spectatori, vibrațiile secrete ale unei arte autentice. Poate de aici și interesul pe care l-a acordat Emil Reus acestui text dramatic. Căci directorul de scenă a descoperit, în piesa lui Baranga, satira unor vicii sociale, tipologii pregnante, un umor viguros și unda de duioșie și poezie, proprii unor dramaturgi precum Sebastian și Ciprian, în conturarea unui anumit tip de erou cehovian, blînd, nevinovat și învins, pe care numai anume împrejurări îl revigorează și-l readuc, gata de luptă, în prim planul vieții sociale.

Emil Reus, cu subtilitatea-i recunoscută și simțul acut al simbolurilor scenice, a compus, prin piesa lui Baranga, un spectacol dinamic, într-un crescendo scenic evident, reușind să organizeze o trupă teatrală pe măsura viziunii sale. Căci, între scara care suie spre vîrful piramidei funcționărești și locul modest unde se desfășoară drama lui Mitică Blajinu există o serie de intermediari. Reus a dat tensiune spectacolului prin conturarea unor momente scenice-cheie, cum sînt cele legate de: apariția directorului, de corul lingușitorilor, de dialogurile lor, ca între surdo-muți, de momentul fricii, cînd ei se leapădă de obiectele luate din străinătate, de momentul cînd ei „descoperă" că Mitică nu e un sfînt, ci un mare „aventurier", de momentul cînd, prinși asupra faptului, ipochimenii aruncă vina unul pe celălalt etc., etc. Scenele se derulează alert, surprinzător de vii, dovedind priceperea savantă a regizorului de-a alerta spectacolul, de-a găsi cheia regizorale pentru fiecare moment al dramei, dar și încrederea sa în talentul nedezmințit al unor buni actori și buni comici ai Naționalului, verificați, în timp, în spectacole remarcabile.

Ion Haiduc (Mitică Blajinu) face un rol de compoziție care îl scoate total din galeria cunoscută a personajelor sale. Eroul lui Baranga devine, pe scenă, în interpretarea sa, un funcționar model, inteligent, onest, dar și naiv, sceptic, dar și abil, harnic, dar și visător incoruptibil. Haiduc e grav, uman, bun, parcă trăind „între vis și viață", și cu o doză de ironie amară, în care își învăluie eroul ca într-o mantie protectoare. El reprezintă pe omul simplu, muncitor, om al datoriei, al responsabilității, prins în capcana celor corupți. Drama lui e drama omului drept și harnic lezat de impostori și cei lipsiți de principiile morale. Apariția lui e tonică și dă greutate spectacolului, ca și cum ai avea certitudinea că el, fiind acolo, totul va fi O.K. **Vladimir Jurăscu** (Ion Cristea) deși conturează o tipologie cunoscută de el, din galeria eroilor mazilieni, aici, reușește, surprinzător, să fie nou și de o frapantă robustețe caracterologică. Directorul lui Jurăscu pendulează între grandomanie și prostie, între lașitate și agresivitate. Jurăscu își finisează personajul cu grandoare, dar și cu o gestică de finețe, care surprinde ridicolul și micimea eroului. Faldurile sale princiare, sub care se

teatru

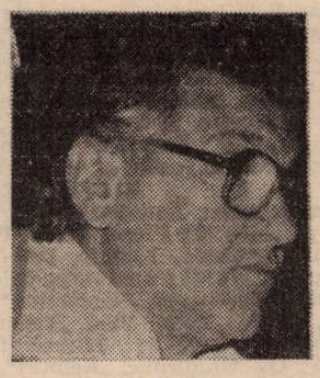

ascunde o canalie măruntă, cad, în final, revelator, dezvăluind impostorul. **Larisa Stase-Mureșan** (Adela Cosîmbescu) actriță complexă, compune o eroină credibilă, umană, funcționară onestă, gata de jertfă pentru omul iubit, dar și de acțiune. Momentele ei, din actele doi și trei, cînd ea ne revelează o apariție enigmatică și satiric-persiflatoare, sînt admirabile și cuceritoare, dovedind subtilă și notabilă cunoaștere a personajului. **Daniel Petrescu** (Mitrofan) încarnează un birocrat laș și slugarnic, totodată, gata de trădare a colegului, care s-a dovedit cu el generos și culant. **Daniel Petrescu** știe să compună, ca în Mitrofan, acele canalii surîzătoare, neagresive, în care răul se ascunde chiar la suprafață, prea ușor de descoperit. Un tînăr simpatic, pendulînd între un realism minor al unei existențe mărunte și atitudini de generozitate, creionează **Cristian Cornea** (Gică Balaban). Eroul său e alert, are vioiciunea specifică a unui atare personaj și priza de simpatie la public. Mai mult chiar, cuplul compus de el și **Ana Ionescu** (Geta Tudorică) creează o unitate de sentiment, o atitudine, între ceilalți funcționari, care le conferă o aură specifică. Aici, **Ana Ionescu** e dinamică, acut simțitoare, o fată care își caută omul iubit, cam prea pedestru și năbădăios. Grupul lingușitorilor, al lichelelor, lașe și agresive, compus din **Horia Ionescu** (Adrian Mateescu), **Traian Buzoianu** (Florin Calibaș), **Ștefan Sasu** (Ionescu P. Anton) se reține cu multă pregnanță. Deși uniți de aceleași „idealuri", ei se disting, totuși, ca tipologii aparte. **Horia Ionescu** surprinde licheaua versată, simpatică, călătorită în străinătate, cu o cultură pe sponci, mai mult voiajor decît muncitor. **Traian Buzoianu** compune licheaua sumbră, amenințătoare, computerizată minuțios, aparent fără fisuri. Personajul interpretat de **Ștefan Sasu** se remarcă prin prostia-i agresivă, prin găsirea de soluții aberante în privința înghesuirii vieții semenilor din subordine în șabloane și formule date. Grupul are o unitate „morală", reprezintă dezumanizarea prin nemuncă, și, totod tă, fațetele descompunerii morale ale fiecăruia în parte. Un personaj hilar, un ridicol îmbecil, un inconștient și o pramatie nestatornică încarnează **Eugen Moțățeanu.** Aiureala și inconștiența lui Vasile Vasile se reține. Actorul reușește să închege un tip de îmbecil al cărui ridicol pare enorm, chiar între ceilalți ridicoli. O notă bună pentru **Margareta Avram** (Frosa) ce conturează o femeie de serviciu plină de culoare, de o vivacitate spectaculară, spontană, și percutantă. „Aerele" acestei femei simple, dar de bun simț, conving pe scenă, ca și umorul ei suculent, gestica ei plină de patosul unor atare eroi „din popor". Tot o notă bună pentru **Luminița Stoianovici** (Doina Boboc), o mică secătură colorată, o tinerică — pasăre zburătoare din cuib în cuib, în căutare de trai ușor și huzur. Actrița pune la bătaie nu numai mișcarea corporală, cu părțile cele mai vizibil-agreabile, dar și debitul ei verbal, gestica grațioasă și vulgaritatea specifică eroinei.

Într-un decor simplu, dar sugestiv, de alb-negru, în care scara ierarhică urcă pînă la cer, iar dulapurile cu actele secrete sînt suspendate deasupra capetelor, ca o sabie a lui Damocles, decor realizat de excelenta scenografă **Emilia Jivanov,** Emil Reus și-a pus, încă o dată, pecetea harului său regizoral și asupra acestui spectacol-Baranga. Virtuțile textului, unite cu cele ale unei viziuni regizorale și scenografice originale, cu virtuțile indubitabile ale trupei Naționalului, ale unor comici înzestrați, fac din **„Sfîntul Mitică Blajinu"** un spectacol bun, unitar, cu secvențe remarcabile, conturat de mîna unui maestru al scenei, un spectacol în care tarele sociale ale unor indivizi, ca și uzura fizică și morală, sînt puse în lumină cu virulență, umor și, uneori, cu o tristețe amară, din care spectatorii, îndrăgostiții de fiecare seară ai artei Thaliei, pot lua, drept merinde pentru suflet, tot ceea ce ei doresc și tot ceea ce ei merită să ia.

Ion ARIEȘANU

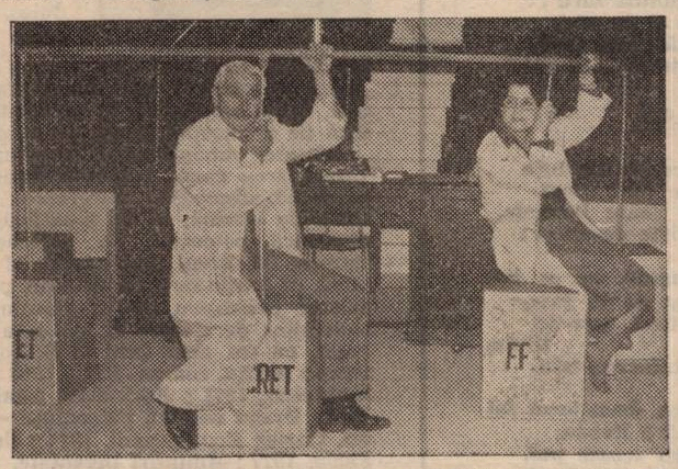

Ion Haiduc și Lucia Stase Mureșan într-un moment din spectacol.

„CÎNTAREA ROMÂNIEI"
Pe scenă, brigada!

Orașul de pe malurile bătrînului Danubiu, Drobeta Turnu-Severin, a găzduit, la mijlocul lui iunie, una dintre cele mai interesante (și importante !) întreceri din cadrul ediției a VII-a a marelui festival al muncii și creației „Cîntarea României" și anume, concursul brigăzilor artistice, de satiră și umor și estrade. Județul Timiș a fost reprezentat cu cinste, ca de altfel la toate celelalte genuri artistice, și la acest concurs : într-un spectacol care a durat aproape 200 de minute au evoluat nu mai puțin de șapte brigăzi artistice, cinci colective de satiră și umor, patru interpreți de același gen și o formație de estradă. Adică, peste 450 de artiști amatori din cadrul tuturor așezămintelor culturale din județul Timiș.

Adevărat spectacol de sine stătător, programul județului Timiș s-a impus atît în fața juriului, din rîndul căruia nu au lipsit Bogdan Căuș, Constantin Stănescu, Sava Stoichițescu, Vasile Văcaru, Grigore Buciu și alții, cît și în fața unui numeros și deosebit de cald public mehedințean. Programul a fost deschis, simbolic, de toate brigăzile, reunite, care au oferit o imagine de mare simțire românească, patriotică : din adîncul inimilor lor, în același ton și la unison cu sala, sutele de artiști amatori au înălțat un călduros imn de slavă pentru partid, patrie și popor, pentru încercatul său conducător, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU.** Aceeași imagine-forță va încheia programul, aproape către miezul nopții, oră la care am reușit să stăm de vorbă cu o parte dintre membrii juriului. Ne-au declarat : **„Programul dvs. (județul Timiș — n.n.) s-a caracterizat prin conținut bogat, militant,**

plin de idei, cu puternic mesaj patriotic. Nu au lipsit laturile sale formativ-educative, dacă avem în vedere, mai ales, specificul genului artistic, care prin el însuși trebuie să aducă în scenă ceea ce este pozitiv, dar, deopotrivă, să combată din rădăcini, dacă se poate, ceea ce este învechit, anacronic. În plus, formațiile au dat dovadă de mult spirit de ordine, de disciplină artistică, ceea ce înseamnă foarte mult în punctajul general. Vă felicităm". Ne-au bucurat aceste aprecieri și încercăm să le argumentăm, fără a avea pretenția unor „clasificări" sau ordini ale premiilor. La brigăzi, deci. Cele mai multe dintre ele, fie că este vorba de cele din unitățile industriale, sau din cele... rurale s-au dovedit a fi la... înălțime. Firește, avem în vedere în primul rînd tematica lor, și vom menționa, spre exemplificare, colectivul de la Întreprinderea de Industrializare a Laptelui din Timișoara (instructor: Ion Olaru). Un text ales, redactat cu grijă, într-o formă exemplară, a oglindit, prin graiul artiștilor, fapte, rezultate și aspecte din munca oamenilor de aici. Ca să ne oprim la un exemplu din mediul rural, relevantă ni s-a părut și brigada din comuna Ghiroda. Am mai văzut-o, dar, de data aceasta, într-o asemenea confruntare ni s-a părut și ea a fi de excepție. Poate nu întîmplător i s-au transmis felicitări din partea juriului. Programul ei, sugestiv intitulat, „Umor pe ogor", redactat sub îngrijirea Elvirei Jupunschi, a avut tot ceea ce trebuie și, mai presus de toate, a avut „sare și piper". Relevantă, tot din acest punct de vedere, ni s-a părut a fi și brigada de la cooperativa meșteșugărească „Munca", din Lugoj, cu programul intitulat frumos și sugestiv : „Munca pe scenă". Instructorul Toma Penescu a știut să aducă în fața noastră (dar mai ales a juriului !) o sumedenie de aspecte, în alb și negru, din viața meșteșugarilor. Interpret de satiră și umor, acum soldat, dar, poate mîine, actor, Mario Balint, din formația „Bega" (Ministerul Apărării Naționale), el este fiul cunoscutului actor Zeno Balint, de la Teatrul de Stat din Reșița și se dovedește (nu prin asta !) un talent autentic de care, se pare, se va vorbi în viitor. I-o dorim ! Dintre colectivele de satiră și umor ne este destul de greu să ne oprim atenția asupra vreunuia dintre ele, dar o facem, în mod excepțional : cel al Centrului de Creație și Cultură Socialistă „Cîntarea României" al municipiului Timișoara (instructor Gheorghe Roșu). Modalitățile de expresie ale artiștilor amatori, în frunte cu instructorul-interpret, ni s-au părut de foarte bun augur. Satira deschisă, directă, „la obiect", atenția cu care a fost folosită critica, multiplele calități ale interpreților — iată doar cîteva dintre atributele acestui colectiv de excepție. Cum tot de excepție s-a dovedit a fi aportul lui Emil Șain, cunoscut instructor și animator al unor asemenea formații artistice, care a coordonat și prezentat un spectacol de frumoasă ținută artistică.

Nicolae PÎRVU

N. B. Un cuvînt aparte, bun, firește, pentru acei admirabili oameni ai volanului care sînt conducătorii auto de la I.T.A. Timiș. Ei au asigurat, de foarte multe ori, deplasarea colectivelor de artiști amatori la și de la locurile de concurs.

Un spațiu pentru iubire

Văzînd în elevi propria ei împlinire, profesoara Salomeea Curuțiu, director al Liceului Pedagogic din Timișoara, rămîne omul pentru care viața înseamnă muncă și școală, bucurie. A fi util semenilor tăi este pentru ea un dat nativ. Într-un colț al inimii, fiecare elev păstrează imaginea ei, brodată cu fir de recunoștință și cu lumina care îmbină dascălul și omul. Dascăl al atîtor altor dascăli, lăsîndu-le în suflet urma senină de viață exemplară. Pentru astfel de suflete mari, cauți, mereu, un dialog sfios și atent, ca nu cumva să strivești cristalul binefăcător, și îl așezi într-un spațiu iluminat de distinsa lor personalitate, un spațiu pentru iubire.

Directoarea dragă a fetelor, a viitoarelor învățătoare, educatoare, a minunaților ei colegi de supremă misie, Salomeea Curuțiu și-a dobîndit autoritatea morală prin omenie, prin satisfacția muncii împlinite, văzînd în fiecare dascăl absolvent un strop din inima ei. Purtînd cu sine farmecul pur al mlădițelor ce altădată, pe băncile școlii, ridicau două ramuri în sus, ca semn că și-au însușit lecția de pedagogie, profesoara Salomeea Curuțiu zîmbește, ascunzîndu-și emoțiile despărțirii de o nouă generație de elevi.

Absolvenții ascund sub gene calde cristale de ploaie, căci au simțit-o aproape de sufletul vîrstei lor de aur, pentru că ea a știut, ca nimeni altul, ce-nseamnă să modelezi firea și viața tinerei

didactica

generații. Nu există cineva care să se supere pe frumos, pe adevăr, pe generozitate, atribute ce întregesc conturul celei ce dezleagă misterul vieții copiilor din liceu și problemele complexe ale actualității. Copiii școlii sînt copiii ei de-acasă. Ea trăiește prin ei și pentru ei, încălzindu-le gîndurile celor interni, care își pot vedea abia simbăta părinții și împrumutînd, totodată, tinerețe din jocurile lor, punte spre o nouă lume, aceea a candorii vîrstei. O auzi spunînd mereu : „Cine nu știe să prețuiască acest dar al copilăriei, nu are niciodată ce să le dăruiască". Între ea și copii n-au fost înălțate bariere niciodată. În procesul de căutare și descoperire a adevărurilor, de aplicare în practică a cunoștințelor, de transferare a lor, elevii Liceului Pedagogic își vor aminti, cu drag, de profesorii — sculptorii de lumină, în centrul cărora va dăinui imaginea directoarei, care le-a insuflat dragostea față de patrie, față de înalta ei conducere și le-a inspirat demnitate și respect pentru valorile create de societatea noastră socialistă. Din buchetul de nume, crescute lîngă numele ei, se-nalță cu mîndrie o generație de care ea poate fi mulțumită.

Cu buchete în mîini, elevii ei îi oferă profesoarei întreaga lor recunoștință, în cea mai caldă zi a anului, iar profesoara — portret viu în aceste clipe —, le este alături prin cuvintele izvorîte din adîncul inimii, admirîndu-le bucuria la care ei au dreptul și pe care o merită pe deplin.

Ina CRISTESCU

fanion

MARADONINO, EREZIARHUL

A fost odată ca niciodată, în Argentina, dragii mei visători, un cebollita, adică un băiețel care nu iubea nici poveștile cu zîne, nici nu își lipea năsucul de vitrinele magazinelor cu jucării de pe Avenida Simon Bolivar, nici nu își petrecea duminicile în Grande Scuario, la Marea Piață de Păsări de pe Boca del Oro, ci era vrăjit doar de mingea de fotbal. Și don Francisco (Francis) Cornejo l-a văzut primul pe acest băiețel, i-a prezis că va ajunge un mare goleador și asta chiar așa s-a și întîmplat pentru că cebollita al nostru despre care tocmai vă povestesc se numește Diego Maradona. Intrarea lui în arenă, prima intrare în arenă într-un meci oficial de primă divizie este știută cu o precizie și-o grijă ce amintesc de lansarea rachetelor spațiale : miercuri, 17 octombrie 1976, ora 6,00 p.m., în întîlnirea dintre Argentinos Juniors și Tallers Cordoba. Cei din urmă, oaspeți, conduceau cu 1—0 în urma unui gol înscris în min. 27 de un oarecare Luduena. La pauză, antrenorul gazdelor, Juan Carlos Montes, a decis înlocuirea atacantului cu numărul 10, Ruben Anibal (ante portas !) Giacobetti cu puștiul de 15 ani, Maradonino, pe tricou cu numărul 16. El nu a reușit mare lucru, scorul rămînînd neschimbat. Ceea ce a urmat însă, se știe (timp comprimat) : o carieră eclatantă, încununată, în 1986, cu titlul mondial, cînd el, aproape numai el a făcut totul, chiar și imposibilul, lărgind granițele de exprimare pînă la mînă, gest ce depășește prin îndrăzneală — dacă e să ne gîndim bine — toate ereziile acestui veac la un loc. Și cînd realizezi că acest gol înscris cu mîna a fost marcat taman în poarta englezilor, bunii și preasupușii părinți ai Sportului Rege, un fior te cuprinde : coroana de pe frunte i-a fost clătinată, o clipă, de o mînă ce a cutremurat un imperiu. S-a spus atunci că s-a născut un nou Pelé (ce cuvînt nimerit pentru clipa în care se naște o stea : Pelerinaj!). Dar nu un Pelé s-a născut — Il Re fiind morfologia cea mai frumoasă a fotbalului —, ci un iconoclast, un ereziarh, o nouă sintaxă. Iar sintaxa are, după cum știți, vocația, fatalitatea libertății.

Oare ce ar rezulta din sinteza dintre o structură dominant integratoare, Pelé, și o alta, esențialmente noncanonică, Maradona. Nu credeți, nu sperați că un Gullit ? Dacă nu, mă opresc.

Marcel TOLCEA

top

A PATRA DIMENSIUNE

Cei ce vor avea răbdarea să răsfoiască colecția revistei „Orizont", vor găsi în cadrul rubricii Top de acum cîțiva ani „actul de naștere" al unui valoros grup muzical. E vorba de începuturile în care foștii elevi de liceu, acum studenți, mi-au solicitat sprijin în alcătuirea unei formații. Pînă la împlinirile de azi ale grupului **ABRA**, fiecare din cei trei tineri muzicieni amatori au traversat perioadele unor experiențe fructuoase în care sensibilitatea lor căuta cele mai variate moduri de exprimare în aria rock-ului și a cîntecului folk. Le-am urmărit evoluția pas cu pas nu numai dintr-o curiozitate reportericească, ci și cu simpatia unui împătimit într-ale muzicii tinere. „Fleur de Lys"; „Impact"; „Metamorf": tot atîtea căutări, experimente, speranțe... Grupul **Abra** a luat ființă în 1986, cînd **Adrian Dinu, Christian Podratzky** și **Vali Potra** au constatat că formula de trio corespunde aspirațiilor lor artistice. Rezultatele n-au întîrziat să apară. Un an mai tîrziu, formația timișoreană se întorcea de la Craiova cu **Premiul II** ca după un alt an, la „Primăvara baladelor" din Capitală, ea să obțină **Premiul pentru tehnică instrumentală și concepție componistică.** În primăvara acestui an, la Faza pe țară a FACS (Tg. Mureș), Abra obține **Premiul 1,** iar juriul hotărăște să acorde cîte un **Premiu 1 individual fiecărui component al grupului timișorean,** din cîte cunoaștem caz unic în competițiile de gen din țara noastră ! Formația înregistrează în studiourile Radio **„Amintire", „Prin nopți tăcute", „La frumusețea ei"** frecvent difuzate în emisiunile pentru tineret. Piesele grupului, care îmbină inspirat tehnica de chitară clasică cu elaborate formule ritmico-melodice poartă amprenta unui lirism eliberat de sub tutela canoanelor formale, repertoriul evidențiind capacitatea creatoare a tinerilor muzicieni apți de a folosi un limbaj elevat în perimetrul unui gen muzical pe care standardizarea începe a-l sufoca. Veți înțelege că performanțele grupului presupun talent, inventivitate, muncă, fantezie. Este clar că la o asemenea muzică se referea Edmond Nicolau, atunci cînd afirma : **„Ceea ce numim uneori muzică tînără, sau muzică modernă, va deveni poate muzica clasică a deceniilor următoare, pentru că și întregul nostru mod de viață se schimbă și o dată cu acesta și sensibilitatea noastră artistică".**

Petru UMANSCHI

sport

E IULIE...

...și, cum se vede și se simte, arde soarele-n toiul cerului, dînd bice caniculare peste șesuri și lanuri ; vara e-n cuptor, tresaltă bobul în spic, se și aude cum pocnește pleava, de-ai zice că se frig semințele de ludaie ; nu-ș ce fac iepurii pe căldura asta, unde se ascund, ca și ciorile, mereu în doliu și bătrîne ; sigur, e treaba lor, cum nici tractoriștii „mei" nu se plîng de-atîta sudoare și praf ; privind uriașele combine cum taie grînele și lasă-n urmă miriște, eu, om cu sufletu-n nostalgiile satului de-nceput, mă și gîndesc că munca la seceriș e, totuși, cea mai frumoasă, adică are rostul esențial : pîinea, rodul, sporul.

Promisei un popas în Cupă și mă țin de cuvînt ; a învins, așadar, Steaua în meciul, ca amical, de la Brașov ; era deja vacanță, flăcăii dansau ca pe plajă, de doru' lelii, parcă erau instruiți să nu se calce pe bătăturile din alte bătălii, și nu se gîndeau decît la o bere rece și-un somn dulce ; noroc în Hagi, încă nr. 1 în fotbalul românesc, care, înscriind acel gol demn de anale, a pus și dilema : dacă ar fi jucat la Dinamo, n-ar fi fost Mircea Lucescu laureatul anului ?! ; înclin să cred că da, așa că avem temei să credem că acest Hagi e între cei mai buni, măcar, „europeni", el fiind argumentul forte inclusiv pentru marea confruntare cu zburdalnicii din Danemarca.

Pînă atunci, ne arde soarele și patima vacanței.

Teodor BULZA

viața asociației

Tabăra de documentare și creație a tinerilor scriitori din cercurile și cenaclurile literare din județul Timiș, organizată de Comitetul județean de Cultură și Educație Socialistă, Asociația Scriitorilor din Timișoara, Centrul județean de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării artistice de Masă, Comitetul Județean Timiș al U.T.C. și Centrul de Creație și Cultură Socialistă al orașului Deta (3—10 iulie a.c.) este dedicată celei de-a 45-a aniversări a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944 și Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român.

Activitatea taberei a început cu dezbaterea : **„Sarcinile cenaclurilor literare în promovarea unei literaturi militante, revoluționare, potrivit documentelor programatice ale Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român".**

Au luat cuvîntul **Paulina Mateescu,** secretar al Comitetului Orășenesc Deta, al P.C.R., **Alexandru Mangu,** vicepreședinte al Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă, poetul **Anghel Dumbrăveanu,** secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, prozatorul **Mircea Șerbănescu,** coordonatorul taberei, prof. **Ioan Ilian,** președintele Comitetului Orășenesc de Cultură și Educație Socialistă Deta.

Tinerii scriitori au făcut, încă din primele zile, vizite de documentare în întreprinderi din Deta și în satul aparținător Opatița și cîteva animate ședințe de cenaclu. Miercuri, 5 iulie, participanții la tabăra de documentare și creație literară au avut o întîlnire cu poetul **Nicolae Dragoș,** prim-redactor șef adjunct al ziarului Scînteia. Oaspetele a fost salutat de tov. **Sevastian Bălescu,** primarul orașului Deta. Poetul **Anghel Dumbrăveanu** a vorbit despre activitatea literară și publicistică a cunoscutului și prețuitului scriitor. În continuare, poetul Nicolae Dragoș a vorbit despre exigențele muncii literare, despre angajarea scriitorilor români contemporani în realizarea unor lucrări de ridicată valoare, lucrări inspirate din realitățile socialiste ale patriei. De asemenea, el a împărtășit celor prezenți, într-o amplă și deosebit de interesantă confesiune, din experiența sa literară. Oaspetele a răspuns întrebărilor ce i-au fost puse și, într-o atmosferă de susținut interes, a acordat autografe. La întîlnire au fost prezenți **Paulina Mateescu,** secretar al Comitetului Orășenesc Deta al P.C.R., **Alexandrina Cornean,** președinte al Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Timiș, **Ioan Ilian,** președintele Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al orașului Deta, prozatorul **Mircea Șerbănescu,** poetul **Aurel Turcuș,** redactor al revistei „Orizont", **Veronica Balaj,** instructor al Centrului de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Amatori din județul Timiș.

Th. C.

aqua-forte

● Patria este truda și jertfa tuturor fiilor și apărătorilor ei, cunoscuți și necunoscuți.

● Din gura înțeleptului nu iese război.

● Ecologia și antipoluarea cer orișiunde fapte și nu vorbe.

● Pentru omul de cuvînt promisiunea este lege.

● În zodia bună se nasc numai cei harnici și perseverenți.

● Personalitatea copilului trece prin familie, strada copilăriei, școala generală și centrul civic al urbei sale.

● Cînd ți-a dat laptele-n foc, este o dovadă că nu l-ai vegheat aproape de fierbere și nu te-ai apropiat suficient de spumă.

● Pe snobi ești nevoit să-i tragi zilnic de mînecă.

● La drum greu să pornești cu ruga către inimă, soare și strămoși.

● Mulțumitul este de regulă omul modest, nepătimaș, în schimb, nemulțumitul e mai întotdeauna viciosul care nu se satură niciodată.

● A fi drept înseamnă a nu te excepta nici pe tine însuți de la nici o lege sau etică generală.

● Cînd ai dreptatea de partea ta, cît Himalaia, este imposibil să nu învingi.

Ion N. DAIA

panoramic

● În întîmpinarea sărbătorii de la 23 August au loc manifestări diverse (dezbateri, simpozioane, vizionări tematice, recitaluri poetice, montaje literare) în numeroase așezăminte culturale, cluburi muncitorești și ale tineretului, cinematografe, din întregul județ. **● „Luptele pentru apărarea Timișoarei împotriva invaziei hitleristo-horthyste din august—septembrie 1944 (aspecte inedite)"** se intitulează comunicarea pe care o va susține în cadrul Casei Universitarilor (în data de 11 iulie, ora 18,30) asist. univ. Radu Păiușan. **● Tot la Casa Universitarilor — expunerea** însoțită de diapozitive, a conf. univ. dr. ing. Gheorghe Atanasiu, „Repere pe drumul unei Revoluții — bicentenarul Revoluției franceze" (miercuri, 12 iulie). **● În aceste zile,** pe simezele Sălii Dalles, un reputat artist plastic timișorean — pictorul Diodor Dure. **● În librării** — un nou volum semnat de prof. dr. doc. Pius Brînzeu : „Regăsirile lui Asclepios" (Editura Facla) și unul de poezii „Cîntece pentru planeta Flavia", (Ed. Litera) al tînărului poet făgețean Ștefan Marcu Marinconi.

INDEX

COSOVO — 600

A participat Mircea la Bătălia de la Cosovo ? Majoritatea surselor afirmă că da, Iorga şi P. P. Panaitescu, * cu lux de argumente, cred că nu. Pe monumentul de la Cosovo, îmi spune un important scriitor, Mircea lipseşte. În fond, mă gîndesc, nu-i aceasta bătălia lui Mircea ; bătăliile care i-au întemeiat legenda sînt altele. Dar cu greu ar putea cercetătorul român, mobilizat de realitatea unităţii antiotomane, să creadă că Mircea nu l-a ajutat pe ţar Lazar. Ar fi împotriva unui mit fertil, ar fi împotriva unei legende ades reiterată : iată, sîntem alături în faţa marilor vicisitudini istorice. Însuşi Eminescu va răspunde cu violenţă atunci cînd se pune problema unui diferend între românii şi slavii „din sud" : „Astfel, **Neue freie Presse**, scrie Eminescu, se înşeală cînd admite un antagonism real între slavii din sud şi români. Avem cu toţii sînge tracic în vinele noastre" (mss. 2264).

Chiar dacă Mircea nu-i confirmat de unii istorici la Cosovo, era în firea istoriei să fie acolo.

* * *

A tradus Eminescu poezie culeasă de Vuk ? Eminescu a scris despre Cosovo în treacăt şi relaţia sa cu Dionisie Miron. l-a legat, fără îndoială, de eposul eroic sîrb. A tradus şi împreună cu Dionisie Miron, dar şi singur, bănuieşte regretata Voislava Stoianovici. Demonstraţia, împlinită cu erudiţie şi talent, se cere dezvoltată. Dar putem să-l imaginăm pe poetul naţional meditînd asupra momentului Cosovo. În paradisul său „de la 1400", marele poet şi-a adunat adesea eroii. Partea întîi a **Scrisorii III** poate oferi comparatistului, în acest sens un vast cîmp de acţiune.

* * *

Documentele relaţiei româno-sîrbe apar în orice moment şi nu ne rămîne decît să stăruim prin biblioteci pentru a descoperi rînduri patetice despre Cosovo. Sau (şi) despre eroismul vecinilor noştri. În 1916, în momente grele pentru poporul sîrb, un Ştefan Berechet publică în **Solia** (numerele 3, 4, 5, 7, 8, 9 şi 10) şi pe urmă în broşură **Poezia epică populară ca izvor al vitejiei şi naţionalismului sîrbesc** : „Hotar în hotar cu ţara noastră, spune autorul, poporul acesta a dus în pămîntul lui, o viaţă paşnică de plugari şi de crescători de vite. Puţine pretenţii şi multă sobrietate. Acestea sînt calităţile în clipele de pace. Bineînţelegător al cuvîntului «patrie». Piraiele de sînge şi călirea trupului prin suferinţele de secole i-au ridicat sufletul pînă la virtuţile cele mai înalte, neajunse de alt popor. Toate acestea dovedesc cu prisosinţă trăinicia acestui neam. Oricine, duşman sau prieten, se închină astăzi înaintea acestor eroi din basme, înaintea acestor mucenici în trup. Prin puterea neasemuită a iubirii de neam, prin focul nestins din vatra inimii, prin încrederea nestrămutată în destinele ţării lor, a dovedit lumii că nu plumbul biruieşte, ci **sufletul**". De unde această vitejie, se întreabă autorul. Cum, cu alte cuvinte, **biruieşte sufletul ?** Poezia populară, crede Ş. Berechet, a educat poporul sîrb. Ar fi trei etape demne de luat în seamă, după părerea lui Ştefan Berechet : Prima, definind poezia epică populară pînă la Cosovo ; a doua, conţinînd poezia populară cosoveană ; o a treia, conţinînd poezia populară de după Cosovo. Nu e pentru prima oară cînd jurnalistica românească se ocupă de eposul popular sîrbesc. Dar niciodată relaţia între spiritualitatea sîrbă şi Cosovo — şi poezia populară legată de Cosovo — nu e formulată atît de direct. Cosovo face parte din definiţia spiritualităţii sîrbe — spune autorul, ca să încheie patetic : „Sosi-va rîndul ţării din nord să plătească pentru toate ticăloşiile săvîrşite asupra poporului care şi-a vărsat sîngele său din destul, apărîndu-şi viaţa şi libertatea sa. Zeul Soare, Vid cel alb cu sulita sa de argint şi platoşa libertăţii soarelui, va cobori din nou la neamul său slavon să gonească din case şi cîmpii întunericul şi ghiaţa apăsării turco-bulgare-germane. Poporul sîrb, de veacuri eduat prin spiritul poeziei sale populare, a întrecut prin vitejie răbdarea suferinţelor oricărui neam existent. Aceştia sînt sîrbii, a căror psihologie populară am arătat-o acum în cîntecele lor, pe care le-au învăţat în cursul atîtor secole, în mijlocul chinurilor şi suferinţelor".

* * *

Şase sute de ani de la încoronarea lui Mircea, două sute de ani de la naşterea lui Vuk Karagić, un veac de la moartea lui Eminescu, şase sute de ani de la Cosovo. Aniversările se întretaie şi se iluminează reciproc. Studii ample semnate de Voislava Stoianovici sau Radu Flora pun în valoare relaţiile lui Vuk Karagić cu românii. Cel care a adunat baladele despre Cosovo, întemeind nu doar o direcţie a cercetării folclorului, ci însăşi limba literară sîrbă, cel care a adus în literatura scrisă eposul cosovean a avut legături trainice cu românii. Doi cercetători timişoreni — Bugarski şi Stepanov — au adus documente noi asupra prezenţei lui Vuk la Timişoara. Cărturarul ştia românește şi dacă n-a adunat folclor românesc ** (Radu Flora se împotriveşte cu insistenţă ideii) nu înseamnă că n-ar fi putut aduna. Dacă n-a fost prieten cu Asachi, nu înseamnă că n-a putut fi în relaţii cordiale cu scriitorul român. Printre prietenii săi timişoreni se află şi cîţiva cărora, oricum le-am ortografia numele, sînt de origine românească.

Vuk a fost iubit de români. Dovezile de dragoste sînt multe, chiar dacă nu întotdeauna la îndemîna noastră. În **Istoria bisericească** a lui Tincu Velia (carte citită cu folos de Eminescu la Cernăuţi) un subsol e prelungit cu această mărturisire : „Bărbatul acesta (Vuk, n.n.), cheară cînd scriem aceste rînduri, citirăm că a murit la Viena. Dînsul şi-a pus însuşi problema vieţei a se cobori în puţurile inimei poporului spre a scoate de acolo la lumină odoare care sînt mai preţioase ca aurul şi peatra nestemată. Şi pentru acesta spiritele cele mai bune ale tuturor naţiunilor jelesc pre repausatul căci popoarele sînt solidare în întrecerile lor cele adevărate şi nu întreabă totdeauna după limbă... după veşminte din afară ci se uită mai vîrtos la lumina meritului ce-l aduce bărbatul scinţelor sîrbe..." (Nicolau Tincu-Velia, **Istoria bisericească...**, Sibiu, 1865, p. 284).

* * *

Cosovo — o amintire comună.

Cornel UNGUREANU

---

* **P. P. Panaitescu, Mircea cel Bătrîn**, Casa Şcoalelor [1944] pp. 216—223.

** Vezi şi **D. Caracostea, Un examen de conştiinţă la 1915, cu subtitlul Impresionism şi literatură populară.** Făcînd un istoric al „culegerilor de folclor" la noi, D. Caracostea notează că interesul pentru poezia poporană ce urmează după **Glasurile popoarelor...** îşi găseşte în Vuk un exponent de seamă : „La Viena apare în 1814 prima culegere de poezii poporane a unui popor sud-est european. Cîţiva ani după aceasta se face şi primul contact între acest curent de idei şi un scriitor român. Asachi petrecea, după 1822, la Viena, unde are prilejul să cunoască de aproape pe Vuk Karagić, pe atunci celebru şi în legătură cu scriitorii de frunte ai Germaniei. Cîtă înrîurire poporană a putut însă să prindă Asachi în cel mai prielnic cerc din lume se vede şi din aceea că tocmai în 1852 (după apariţia baladelor lui Alecsandri) găseşte prilejul să ne spuie că Vuk îi dăduse poezii poporane române. (...). Putea Karagić să dea lui Asachi material poporan român ? Lucrul e foarte probabil. Vuk a trăit şi în Serbia de nord-est, la Cladova, a făcut parte din sfatul vestitului haiduc Veljko, cel cîntat şi în poezia poporană a românilor din Serbia". **(D. Caracostea, Scrieri alese,** Ediţie îngrijită, prefaţă şi note de Mircea Anghelescu, Ed. Minerva, 1986, p. 107—108). Interesat de sud-estul european D. Caracostea trebuie şi el avut în seamă între cei care depun mărturie despre relaţiile româno-sîrbe.

UNDEVA SUB PICIOARELE MELE

Oricît aş încerca, oricît m-aş strădui, niciodată nu voi găsi mijlocul de a da lucrurilor un sens nou, de a înnoi în secret o mişcare bine stabilită. O cheie în broască e o cheie în broască. Lumina ce se întinde dreptunghiular în vestibul, cînd deschid uşa de la intrare, e lumina ce vine de pe scară. Umbra din colţ, care o dată m-a înţepenit de spaimă, e doar cuierul. Reflexul din hol nu e strălucirea ochiului cuiva, ci luciul stins al unei oglinzi. Închid uşa şi totul devine mai liniştit ca înainte. Aud cum zgomotele se prăbuşesc în adîncul spaţiului, undeva sub picioarele mele. Cînd ridic mîna să aprind lumina, lustra mare şi bătrînească în care marea majoritate a becurilor nu luminează, voi auzi vocea lui. Îmi va spune să nu aprind lumina. Dă-ţi jos pardesiul, va spune. Îl voi da jos. Întoarce-te. Mă voi întoarce. Vino încet către mine. Mă voi duce. Destul, va spune, opreşte-te aici. Mă voi opri şi, în semiîntunericul adînc, dacă pot spune astfel, voi vedea un întuneric dens. E el, lungit pe-o parte, respirînd fără zgomot, palma dreaptă îi e sub obrazul drept, mîna stîngă la spate. E bătrîn, sau poate e tînăr ? Nu ştiu numele lui, nu ştiu cine e, nu ştiu cu ce se ocupă, dacă în general se ocupă cu ceva. Odată l-am întrebat doar cum îl cheamă ; să-mi spună măcar cum îl cheamă, şi el a răspuns : Zi-mi Ismail, zi-mi Vladimir, zi-mi cum vrei.

MARGINEA

Am ajuns chiar pînă la margine, m-am întors şi i-am spus ceva : iată, sînt aici, mai departe nu pot, acum e rîndul tău.

Ea a clătinat din cap, a ridicat din umeri. A spus că asta, în general, n-o priveşte.

Bine, am spus, ba nu, n-am spus nimic, am aruncat o privire în adîncuri şi am văzut stînci, ierburi, castraveţi de mare, poate chiar şi o stea.

În ceea ce o priveşte, a spus, ea nu mai e aici de mult, ea e undeva în altă parte, ceea ce a rămas e un simplu trup, nu-i nimic.

M-am întors din nou. Departe, în spatele ei, undeva pe sub pini, un om se apropia în fugă de noi. Poalele paltonului său se ridicau în aer, lumina soarelui se reflecta scăpărînd în pantofii lui, sau erau ochelarii, sau, cine ştie, butonii aurii de la manşete. N-avem prea multă vreme, am spus.

David Albahari

DAVID ALBAHARI, unul din cei mai importanţi prozatori tineri iugoslavi, s-a născut în anul 1948. A publicat cinci cărţi de proză : **Vremea familiei (Porodično vreme), Povestiri obişnuite (Obične price), Judele Dimitrijević (Sudija Dimitrijević), Descrierea morţii (Opis smrti), Strechea-n şopron (Fras u šupi),** din care sînt traduse prozele următoare. Volumul **Descrierea morţii** a fost distins cu premiul **„Ivo Andrić"**.

Atunci a răzbit pînă la noi vocea omului. Striga şi cuvintele se destrămau înainte de a fi desăvîrşite. Nu vreau să privesc, a spus ea. Nu trebuie, am răspuns.

Lumina se reflecta totuşi din ochelari, acum puteam să văd asta. La fel cum puteam auzi scîrţîitul pietrişului sub picioarele omului.

Atunci ea a pornit. Încet, la început, apoi tot mai repede.

FĂRĂ SUFLARE

Cînd îl aud deschizînd uşa de la intrare, eu sînt deja în pat. Trebuie că sînt de mult în pat, fiindcă simt cum cămaşa de noapte, aspră, mă strînge la gît.

Dar asta nu trebuie să însemne nimic.

El are un mers uşor, neauzit, de parcă l-ar fi exersat îndelung. Adînc în mine, văd cum palma lui se ridică peste tapetul bălţat în culori nenaturale şi se opreşte la înălţimea întrerupătorului. Oare îl apasă ? mă întreb.

Şi atunci realizez că el e de mult în cameră, aşa cum face cîteodată ca să mă surprindă. Nu deschid ochii, îmi ţin răsuflarea, fac tot ce pot ca să nu creadă că sînt trează. Nu-l aud, dar ştiu că stă undeva, poate aplecat deasupra patului, ştiu că-şi ţine răsuflarea şi caută să-şi dea seama dacă într-adevăr dorm.

Sînt nopţi cînd vreau să mă întorc brusc, cu ochii larg deschişi, şi camera să fie inundată de o lumină puternică, şi să-i vorbesc. Ar fi frumos să-i aud vocea. Dar nu mă întorc. Tac. Nu respir. Sper că şi asta, ca tot restul, trebuie să aibă un sfîrşit. Nu putem rămîne pentru totdeauna astfel : fără cuvinte, fără suflare.

CALE DE RETRAGERE

Bineînţeles, lui nu i-am spus niciodată tot ce ştiu, am păstrat întotdeauna ceva doar pentru mine, întotdeauna m-am gîndit : Asta e calea mea de retragere, nu se ştie cînd îmi va trebui. El s-a întors într-o seară mai tîrziu ca de obicei, am auzit cum se şterge pe picioare, îşi ştergea mereu picioarele, indiferent de anotimp, cred, indiferent dacă afară era ud sau uscat, întotdeauna i se prindea ceva de tălpi, iar cînd şi le ştergea, lăsa mîna pe clanţă şi rămînea aşa. Am aşteptat, hotărîtă să-l privesc drept în ochi în timp ce va intra, dar el n-a intrat. Mi-am întors privirea asupra clanţei, m-am gîndit : Cu siguranţă priveşte ceva, deşi nu ştiam ce-ar putea să privească în acel coridor întunecos, sau poate s-a întîlnit cu cineva, dar dacă s-a întîlnit cu cineva, atunci aş auzi vorbă, de obicei se aude vorbă cînd oamenii discută, iar eu nu auzeam nimic. Apoi m-am gîndit la ceva groaznic de hazliu. M-am gîndit : Se sărută cu cineva. N-am putut ghici cu cine s-ar putea săruta pe scara întunecată, însă am putut să-mi imaginez cu cîtă atenţie se străduieşte să nu apese pe clanţă în timp ce se sărută, ca să nu se trădeze că-l aici, şi m-am întrebat dacă în general e posibil să te săruţi în timp ce întorci cheia în broască. Apoi am auzit cum se şterge din nou pe picioare, ceea ce însemna că afară e ori potop, ori secetă, acestea sînt cele două extreme care reclamă două ştergeri, şi am văzut cum clanţa se lasă încet, o dată şi încă o dată, şi mi-am amintit că am încuiat, adică n-am descuiat după ce mi-am făcut duş, fiindcă întotdeauna încui uşa cînd mă duc la baie. Asta e încă o precauţie despre care nu se ştie niciodată cînd se va dovedi necesară. M-am ridicat, iar clanţa s-a lăsat din nou şi a rămas aşa, apăsată. M-am aşezat.

În româneşte de
Adrian COSTEA

COLEGIUL DE REDACŢIE:
ION ARIEŞANU (redactor şef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct)
VIOREL COLŢESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA : TIMIŞOARA, strada RODNEI 1: Telefoane : 3 33 90 şi 3 33 76 (redactor-şef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 28

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTA TIMIȘ

NR. 28 (1167) 14 IULIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

Belșug

Parcă, într-adevăr, niciodată vara nu fu mai bogată. Dacă ar fi cîntat-o în măiestritele-i versuri, poetul ar fi rostit aceleași cuvinte de laudă aduse rodului, ca în oricare alt anotimp. În vorbe mai simple, s-ar putea scrie acum, în miez de vară, despre bătălia eroică, oră de oră, înfruntînd arșița zilei, pe care o duc mii, zeci de mii de oameni pentru belșugul obștesc. Pe măsura acestei trudnice lucrări, cuvintele stau drept, demn, cu toată ardoarea. Ele se însuflețesc întîlnindu-se cu alte cuvinte, pline de patos revoluționar. Un an record în agricultura județului nostru — este angajamentul celor ce muncesc pe ogoarele timișene. Un an record în întreaga agricultură a României — este cel mai direct și grăitor răspuns ce poate fi dat în vara lui 1989, anul sărbătorescului August, anul celui de-al XIV-lea Congres al partidului.

Și iată răsărind, ca o nouă recoltă, cifrele. Întîi, orzul, acum — grîul. Între fruntași, timișenii. Cooperatorii din Variaș au raportat, într-o telegramă, secretarului general al partidului, încheierea secerișului grîului pe întreaga suprafață de 923 hectare și realizarea celei mai mari producții de pînă acum : 8 183 kg la hectar.

Cuvinte și cifre în stare să mobilizeze un întreg popor în această luptă zilnică pentru belșugul de azi și de mîine al României, pentru trăinicia unei vieți drepte și bune.

ORIZONT

Armonii citadine.

Sonetul rodului bogat

În acest anotimp țara toată-i o grădină,
Cu harnici gospodari ctitorind sub soare
Pe fluviile patriei cetăți de lumină
Ce cresc din inimile clasei muncitoare.

E vremea cu zile senine, roditoare,
Nuntite cu trei culori la noi în prag
De cîntec, de iubire și de floare
Pe-al Mioriței înalt meleag.

Ne înălțăm stejari pe-un plai de mit,
Carpații poartă spre zări roșii flamuri
Pe care am scris tot ce-am împlinit

Și toate-n comunistele idealuri
Noi prin PARTID, întregi, le-am luminat în zenit
Cu brațele ce urcă spre roadele-nsorite pe ramuri !

Al. Florin TENE

DOCUMENTELE PENTRU CONGRESUL AL XIV-LEA AL PARTIDULUI

CONSTRUIREA SOCIALISMULUI CU POPORUL ȘI PENTRU POPOR

Una dintre contribuțiile importante ale tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la dezvoltarea creatoare a teoriei revoluționare a clasei muncitoare este sublinierea legăturii indisolubile dintre partid și popor, dintre socialism și democrație. Relevînd sensurile sociale și democratice ale activității politice, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** arăta că „Partidul va fi puternic și își va îndeplini rolul său numai împreună cu masele populare, cu întregul popor. Comuniștii nu au și nu pot avea țeluri mai mărețe decît de a face totul pentru înfăptuirea neabătută a programului partidului".

Partidul comunist, ca detașament de avangardă al clasei muncitoare, avînd aproape patru milioane de membri, îi propune să acționeze nu dinafară, ci „dinăuntrul" structurilor și instituțiilor sociale și să devină, astfel, centrul vital al societății. Statul socialist, de asemenea, nu mai poate fi înțeles ca dictatură a proletariatului, deoarece, mai ales în ultimele două decenii, s-au dezvoltat tot mai mult organismele și funcțiile lui democratice.

Forța socială și politică rezultă din colaborare și unitate, ori, pentru a se realiza această unitate, este necesară acțiunea convergentă a tuturor factorilor decizionali și, în primul rînd, a partidului și statului. Un rol decisiv în formarea și întărirea unității moral-politice a poporului român în procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate îl are concepția tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** privind creșterea rolului conducător al partidului și creșterea rolului statului în condițiile afirmării democrației muncitorești-revoluționare.

> **„Transpunîndu-se în viață principiul fundamental al partidului nostru de făurire a socialismului cu poporul și pentru popor, va căpăta o amploare tot mai mare dialogul cu oamenii muncii, participarea maselor la conducerea vieții economico-sociale, se va intensifica activitatea tuturor organizațiilor și organismelor democratice înmănuncheate în cadrul Frontului Democrației și Unității Socialiste, care exprimă în mod dialectic unitatea în diversitate a întregii noastre societăți socialiste".**
>
> (Din Tezele pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român)

1944 — AUGUST — 1989

Democrația și, în legătură cu aceasta, „drepturile omului", implică un sistem de libertăți cetățenești. Ideologii burghezi supralicitează o serie de prevederi juridice, de altfel insuficient studiate și fundamentate, în detrimentul dreptului la muncă și la învățătură ; chiar și țările capitaliste cele mai dezvoltate nu reușesc să rezolve problema șomajului și analfabetismului.

Democrația muncitorească revoluționară este un sistem coerent de măsuri politice și sociale vizînd omogenizarea reală a societății : asigurarea unui loc de muncă pentru toți cetățenii, generalizarea învățămîntului de 10 ani și, în curînd, a celui de 12 ani, dreptul la odihnă și sistemul de asigurări sociale, repartizarea rațională a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, participarea oamenilor muncii la fondul întreprinderii, sistemul audiențelor și al scrisorilor pe care le adresează oamenii muncii organelor de partid și de stat etc.

Societatea noastră socialistă își propune conștient să rezolve unele dintre cele mai importante probleme ale umanismului și civilizației : diminuarea și apoi chiar lichidarea unor inegalități social-economice. Prin instituirea unui raport echitabil între retribuțiile mari și cele mici (în prezent, acest raport este de 4,7 la 1), prin sistemul de alocații pentru copii și al ajutorului acordat familiilor cu mai mulți copii, controlul social al averilor, alte măsuri de ordin social-economic, tindem spre realizarea în fapt a dreptății și echității.

Din inițiativa tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** s-a dezvoltat nu numai democrația reprezentativă, ci și democrația directă, au fost instituționalizate congrese, conferințe și consfătuiri pe domenii de activitate, cele mai cunoscute fiind : Congresul consiliilor oamenilor muncii din industrie, construcții, transporturi, circulația mărfurilor și finanțe și Congresul consiliilor de conducere ale unităților agricole socialiste, al întregii țărănimi, al consiliilor oamenilor muncii din industria alimentară, silvicultură și gospodărirea apelor. Sub egida FDUS s-au organizat Tribune ale Democrației Socialiste, creîndu-se posibilitatea dezbaterii într-un cadru organizat a celor mai importante proiecte de legi și programe.

Democrația revoluționară se edifică în primul rînd prin responsabilitate și solicită atitudine fermă față de manifestările de chiul, corupție, huliganism, parazitism etc. Sistemul de instituții democratice nu duce automat la democratizarea societății ; este necesară o activitate educativă susținută vizînd formarea deprinderilor democratice ceea ce impune desigur, în primul rînd, control din partea statului și partidului.

Subliniind importanța tezei științifice revoluționare, a construirii socialismului cu poporul și pentru popor, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** preciza cîteva obiective politice practice ale partidului : „Este necesar să întărim continuu formele democratice, să perfecționăm cadrul minunat pe care îl avem, legăturile cu masele de oameni ai muncii, asigurînd participarea activă a tuturor la activitatea de dezvoltare economico-socială, la înfăptuirea politicii interne și externe a patriei noastre".

Constantin STRUNGĂ

cronica literară

Epos și rafinare

Scund, îndesat, semănînd la prima vedere cu un halterofil sau luptător de puțini ani retras din activitate, cu hainele mereu împinse de pachetele de mușchi ce, acum, își permit o oarecare relaxare, cu trăsături aspre și o încruntare sporită de o mustață pe oală, și ea în expansiune, Slavomir Gvozdenovici trebuie ascultat recitindu-și poeziile : abia atunci energiile comprimate se răzbună, se bucură de libertate, explodează în cuvînt. E poet și profet, e tunător și patetic, are în seamă o gintă ale cărei porunci le ține în pază. Scriitor profund tradițional, cîntăreț al locurilor natale, deci al pămîntului, al satului, al neamului, al familiei, Slavomir Gvozdenovici e posesorul unui limbaj modern, aerat, trăind ritualurile rostirii lirice cu grație : „în vreme ce dorm păsările / și oamenii trec prin vise frumoase / să alerg în jurul grădinii poetului / să-ți înconjor cu o stea umerii / să-ți înalț coliba de piper // în vreme ce dorm păsările / și oamenii visează pîinea și sarea și apa / să-ți aduc trupu-n colibă / și gura mea să-ți grăiască asemenea ierbii // să-ți închipui o masă bogată / să te joci de-a poetul / să deschizi ușa luminoasă a mării // pînă ce te izbește valul / pînă ți se destramă coliba" (Pînă la lumină).

Firește că Poetul își are locul lui în acest scenariu realizat cu tehnică fină. Există și o definiție a poeziei care n-are nimic din mișcarea greoaie a textelor de acest gen : „se strecoară pe nesimțite-n hoinar / sare sprințară peste poteci iuți / saltă peste prăpăstii și sate / se furișează-n păduri / pînă la păsări pînă la trupuri de fete // trece cu o pălărioară de iarbă / peste necuprinsul cîmpiei cerești / se ferește dibace de cei insistenți / e jăratec fidel la toate porțile zilei / fără milă ne expune la examenul vîntului la examenul satului / în mare iubire cu paznicii treji ai lumii / din pielea noastră din sîngele orbilor din cărți / zămislește Alexandrii viitoare" (Poezia).

Scriitor român de limbă sîrbă, autor născut într-o zonă de contact etnic, Slavomir Gvozdenovici știe a se descoperi și prin poezia modernă românească, dar și prin lirica actuală sîrbă. Despre asemănarea cu păsările se află la o asemenea fertilă confluență : „Iovan Pavlovici cel Negru / știa să imite păsările / pe cele domestice / și pe cele sălbatice // lesne îl fermeca pe el cîntecul / și atunci se făcea o fîntînă a setei / la care coborau pe furiș noaptea / femeile / fetele / fiarele // multă vreme își vor aduce aminte — / închideau ochii și vedeau / totul / și unde-și au popasul voinicii / și de unde vin neguțătorii / cu străvezie mătase / și miresmele florilor / se duceau apoi în grădinile lunii / căutînd o umbră pierdută / de Orfeu pe drumul străvechi // ferice de Iovan Pavlovici cel Negru / căruia ziua îi aducea o mireasmă din evii primordiali / lui — cel încătușat de-ntuneric / lui — cel asemenea păsărilor / nu și asemenea fiarelor".

În fine, există în această carte personajele Clisurei, eroii locurilor natale. O vocație de cîntăreț epic poate fi descoperită în versurile acestui poet viguros, nu lipsit (însă) de surprinzătoare rafinamente : „fiecare l-a găzduit / în cea mai frumoasă din camere / respira pe furiș aerul icoanelor noastre / pădurilor le trimitea scrisori de iubire / iar la tîrguri slobozea din mîini rîndunici // acest chip mustăcios // isca ouă de aur în preajma fiicelor noastre / semăna pe dealuri spini dulci / pictorii îl zugrăveau în pînzele lor cele mai albe / păstorițele altoiau cu el pomii livezilor / feciorii îi ieșeau în cale pe la răscruci // din guri de balauri scotea fire de aur / stătea cu noaptea la sfat despre visele te miri cui / pe vetrele din Clisură a pus podoaba celui mai frumos ciucure / a ațipit puțin la poalele muntelui Radimna / precum un jăratec mocnind // în cele din urmă s-a prăbușit în prăpastia unei roze" (Cîmpoierul din Radimna).

Versiunea românească (excelentă, zic eu) aparținînd lui Lucian Alexiu, a mai îmblînzit cîte ceva din aerul războinicului, adăugînd iciacolea, un spor de finețe poemului. O conlucrare exemplară.

Cornel UNGUREANU

*Slavomir Gvozdenovici, CERCUL SOARELUI ALB. În românește de Lucian Alexiu (Ed. Facla, 1989).

Spațiul memoriei

Fragmentată, indecisă, retractilă, tematoare, de-o sensibilitate aproape maladivă, solitară, plină de complexe, sfîșiată de contradicții — astfel apare, în **După-amiaza de sîmbătă**, imaginea Autorului. Nefiind o carte de amintiri — Valeriu Cristea ne avertizează în cîteva rînduri asupra acestui lucru — ea este, totuși, o carte de... memorii. Diferența, chiar dacă insignifiantă, există. Amintirile redau, în general, latura evenimențială a vieții, fiind mai degrabă un document al exteriorității. În ce le privește, memoriile au ambiția de a sonda mai în adîncime. Întîmplărilor ca atare li se adaugă preocuparea de analiză. Mai ambițioase, memoriile vor să reconstituie portretul de adîncime al unei personalități. Poate din această cauză, marii memorialiști au fost și mari moraliști. Autorii de amintiri încearcă să facă din viața lor literatură. Ei caută unicitatea unei biografii, pe cînd memorialiștii vor să descopere elementul etern uman, sîmburele de filosofie al unei existențe anume. Aceste considerații sînt, desigur, valabile mai ales ca puncte de vedere teoretice. În practică, situația se dovedește mult mai complicată. Și e de presupus că ea nu s-a schimbat din secolul al XIX-lea încoace, cînd H. Taine scria această frază plină de adevăr : „Omul corporal și vizibil nu este decît un indice prin care studiem omul invizibil și interior".

În datele esențiale, rîndurile de mai sus nu contrazic materia propriu-zisă a cărții lui Valeriu Cristea. Coexistă, aduse la același numitor de un admirabil talent literar, atît dimensiunea exterioară, factologică a biografiei, cît și acel — atît de greu de obținut — **portret al interiorității personajului** care se confesează. Un personaj autoconstruindu-se printr-o necontenită, mereu repetabilă coborîre în spațiul memoriei. Căutarea timpului pierdut, excelența exercițiului anamnestic, reveria alături de imaginile recuperate ale copilăriei (în primele două treimi ale volumului) — iată principalul atu al scriitorului : „Imediat, imaginația a început să-mi lucreze febril în sensul talentului meu (singurul de care sînt sigur) de a reconstitui trecutul (mă pricep să țes «la loc» pînza destrămată a concretului, să recuperez viața risipită, stinsă)". Consecința directă a acestor calități conștientizate e o excelentă suită de portrete ale personajelor copilăriei sale. Performanța trebuie subliniată, pentru că Valeriu Cristea este un prozator al **obiectelor**, unul din cei mai seducători pe care îi are literatura română contemporană, și abia în al doilea rînd unul al ființei umane. Însă impecabila artă a portretisticii e subminată, adeseori, de o strategică declinare a competenței. Autorul „nu-și mai amintește chipul" celor aduși în fața șevaletului său. Înlocuite de imaginația scriitorului, trăsăturile, nesigure, neclare, estompate la început, prind un contur luminos, ca de aură, compensînd prin strălucire ceea ce pierd în precizie. Tocmai acest joc al ezitărilor ,al dezaburirii treptate a oglinzii memoriei afective dă tensiune și valoare literară paginii lui Valeriu Cristea. Unele scene par de-a dreptul suprarealiste exact în această direcție — prin obstinarea eliminării din prim-planul cărții a figurii umane. Cu totul ieșită din comun e „defilarea cravatelor" dintr-o secvență antologică, adevărat contrapunct metonimic ridicat la gradul de simbol al existenței umane : „Cea mai frumoasă duminică a primei mele copilării a fost o **duminică a cravatelor** : Ieșiserăm cu toții la plimbare, în centrul orașului (...). Trecînd în revistă cu priviri încîntate și lacome mulțimea care venea din sens opus pe bulevardul foarte aglomerat la acea oră, dădeam — sora mea și cu mine — prioritate nu doamnelor elegante, femeilor frumoase ce nu puteau lipsi de la acea paradă sărbătorească spontană, ci bărbaților, în talie, bine dispuși, cu fețe zîmbitoare. Cauza acestei preferințe o constituiau cravatele : ele ne interesau. Or bărbații, „domnii" aveau — față de sexul opus — marele avantaj de a le purta. Ne uitam la ele ca și cum n-am fi văzut în viața noastră cravate, și drept e că așa multe nu mai văzurăm niciodată și nici nu aveam să mai vedem după aceea. Ni le arătam unul altuia ca pe niște minunate surprize, ne bucuram de fiecare descoperire, ca și de faptul că defilarea lor părea inepuizabilă. Era de parcă am fi mers pe lîngă o interminabilă și strălucitoare vitrină festiv împodobită cu cravate multicolore, purtate nu de manechine surîzătoare, ci de oameni vii, încă vii...".

Am putea cita încă destule asemenea pagini. Ele mărturisesc, fără nici un dubiu, vocația de prozator a lui Valeriu Cristea. Posibil punct de cotitură în activitatea sa, **După-amiaza de sîmbătă** e una din cele mai frumoase cărți despre copilărie scrise în limba română.

Mircea MIHĂIEȘ

*Valeriu Cristea, DUPĂ-AMIAZA DE SÎMBĂTĂ, Ed. Cartea Românească, 1989.

consemnări

Artă și chirurgie

La rigoare, actul critic poate fi asemănat cu incizia unui chirurg. O privire înlăuntrul operei literare nu poate fi efectuată decît după îndepărtarea straturilor ei de suprafață și pătrunderea în adîncimile ei de sens. Gesturile (purtînd, fiecare, o încărcătură de ritual), mai sînt apropiate și de caracterul lor definitiv, mai cu seamă în ceea ce privește ireversibilitatea verdictului.

Sînt gînduri care apar după lectura volumului surprinzător aparținînd medicului Pius Brînzeu.* O carte scrisă, potrivit mărturisirii de credință a autorului, după o experiență de o viață.

O experiență cuprinzînd nu doar înțelepciunea cîștigată în urma practicării meseriei de chirurg, ci și pe aceea, îngemănată, de a privi existența ca pe un șir neîntrerupt de fenomene fascinante, ca pe un text, adică. „Dar, cine este acela care a cîștigat bătălii mai grele și cine se poate mîndri că învinge boala și înfrînge moartea chiar ? Așa este viața de chirurg, o viață de luptă continuă, o viață plină de renunțări, de nopți nedormite, dar și o viață de imense satisfacții... În lupta aceasta dramatică, cînd o viață de om este în joc, nimic nu este prea mult pentru el. El dă sănătate din sănătatea lui și viață din propria lui viață". Sub semnul acestor cuvinte profetice stă întregul volum, menit să ofere meseriei de chirurg valențe pe care rutina cotidianului i le refuza.

În ultimă instanță, cartea este o pledoarie pentru om, interesînd nu doar (sau, poate, mai ales, nu numai) în stricta specialitate, prezentînd un real interes pentru o sferă largă de cititori.

Situarea chirurgiei într-o zonă aparținînd mai mult artei decît meseriei este un parcurs important al cărții, și care vine să îngemăneze păreri autorizate în domeniu, situînd actul definitiv al chirurgului într-o lume înnobilată de dorința de a vindeca durerea. Paul Savy, citat de autor ca o voce autorizată, oferă terapeuticii o definiție care poate acoperi în bună măsură și pe aceea a artei : „Veche precum omenirea, terapeutica a luat naștere într-o seară, în sînul pădurilor primitive, unde se auzeau strigătele foamei, ale temerii și chemările dragostei, sub vitregia durerilor și apelul disperat spre forțele binefăcătoare".

Surprinzătoare este lumina pe care incursiunea volumului o aruncă asupra relației dintre medicină și existența spirituală.

Căci numai gîndirea omului modern este aceea care le dichotomizează, împărțind, de altfel, existența sa zilnică într-o sumă de domenii disparate, nivele existențiale diverse, departe de o unitate la care nu încetează să aspire.

Astfel, mitologia oferă numeroase exemple și intervenții foarte asemănătoare intervenției chirurgicale. Mai mult, arheologia descoperă schelete, cranii care au suferit intervenții chirurgicale. Societățile primitive oferă, prin persoana șamanului, a vraciului, exemplul unor deprinderi de a interveni pe corpul (și, implicit, în spiritul uman), surprinzătoare pentru imaginea pe care ne-o făcusem, îndeobște, despre lumea „primitivă".

Toate aceste incursiuni în profunzimile istoriei omului dezvăluie nu doar o dimensiune profund spirituală a medicinei, poate chiar cea mai spiritualizată înfățișare a domeniilor atît de riguroase ale științei, ci vine să situeze chirurgia atît într-o zonă temporală străveche, cît și într-una, existențială, aparținînd sacralității, ritualului.

Poziția celor meniți să aline durerea prin intervenții chirurgicale, în societățile primitive, nu este întîmplătoare. Aura de religiozitate cu care erau învăluiți vine tocmai din intuirea perfectă a destinului admirabil și dramatic pe care și-l asumă un medic (și cu atît mai mult un chirurg), aplecîndu-se asupra miracolului vieții, îndrăznind să vadă și chiar să influențeze curgerea mirabilă a izvorului vieții.

Este realizat, astfel, un portret-robot al medicului-chirurg, corespunzînd, practic, tuturor celor care s-au dedicat dezvăluirii și înțelegerii misterelor vieții. Un model, mai degrabă, constituit din fapte autentice și oameni vii, care au făcut din alinarea durerii un crez.

Medicina apare astfel, din perspectiva prezentului volum, drept o știință care, contrar aparențelor, nu s-a îndepărtat de omul obișnuit, chiar dacă dezvoltarea științei o propulsează la un nivel de maximă tehnicitate.

Ea rămîne o dimensiune a umanului tocmai în măsura în care se străduiește să asigure, în permanență, un echilibru fizic și psihic de care omul modern are atîta nevoie.

Gheorghe SECHEȘAN

*Pius Brînzeu, DINCOLO DE BISTURIU ÎN CHIRURGIE, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1988.

DESPRE RELAȚIILE LUNII

Mai puțin prezentă decît steaua (steluța, stelele) dar, totuși, printre simbolurile la care se face o referire continuă, luna apare la Eminescu în expresii cu o intonație specifică. Este indusă, în acest caz, o notă de disperare, de necuprins asumat, fascinant cel mai adesea. Întotdeauna luna este mai greu de apropiat, de descifrat, mai străină și în același timp mai relevantă decît îndepărtatele stele. În cazul acesta, referința este generică, stelele făcînd parte dintr-un decor. Poate că este și un tribut plătit „modei" romantismului. Sigur că nu includem aici cazurile particulare, în care steaua devine simbol ordonator, enigmatic și penetrant așa cum întîlnim în cunoscutul exemplu al poeziei **La steaua.**

Semantica lunii include un tragism interior potențat mereu de eul poetic. Se stabilește, astfel, o interdependență dialectică. Adică, un dialog dramatic, căci luna este, la Eminescu, oriunde apare, un simbol ambivalent. Laturile acestei dualități sînt întotdeauna evidente, cum ni se spune în **Demonism** : „Nu credeți cum că luna-i lună. Este / Fereastra cărei ziua-i zicem soare". Raportarea la lună și valoarea ei de ființă ce deține supremația, precum și reflectarea chipului său în lume, sînt cunoscute de poet încă din primele sale creații. Va fi un motiv mereu folosit în întreaga sa operă. Dialogul dramatic va fi ordonat pe trei direcții. Un dialog **lună — lume, altul lună — eu poetic** și ultimul va fi cel determinat, presupus de cele dinainte, anume, dialogul **eului cu sine.** În primele poeme, luna este identificată cu un ideal feminin, cu un ideal al perfecțiunii. Uneori, în existența ei se poate observa o atitudine de neparticipare, dacă nu chiar indiferență. Relația dramatică va fi cea **lună — lume** unde : „Să privească Ardealul lunii I-e rușine" și mai jos, în același poem **Horia** : „Atunci luna iese norilor regină, / Fruntea lui cea pală roșu o-nsenină". Nu întîlnim încă ezitarea și neîncrederea poetului față de imaginea acestui ideal. Nu sîntem încă în situația unei puternice problematizări a sinelui. Luna este aici regină pură și curată. Deși oarecum rece și mai greu tangibilă. Poate de aceea și dialogul nu este dramatic în adevărata cuprindere a cuvîntului.

Dualismul lunii, ambivalența simbolului pot fi ușor recunoscute într-o mică „bijuterie" din 1869. Este vorba despre poezia **Prin nopți tăcute.** Aici, dialogul capătă consistență și precizie. „Din nor ce trece / Din luna rece / Din vînturi rece / Văd un obraz". Odată stabilită relația lunii, funcția ei ordonatoare se face vădită redînd chipul, „obrazul" cum spune Eminescu căci, să nu uităm, fantasma aceasta se naște „Din luna rece". Asistăm, în primul rînd, la o prefacere a „lunii reci" în „lună plină", perspectivă ce deschide cele trei direcții ale dialogului dramatic, cea mai importantă fiind, desigur, poziția eului. Pentru frumusețe merită citată întreaga strofă : „Luna senină, / Luna cea plină / Și marea lină / Icoană-i sînt ; / Ochiu-mi o cată / În lumea lată, / Cu mintea beată / Eu plîng și cînt".

O desfășurare concretă a funcțiilor lunii este cuprinsă acut în poemul **Memento mori.** Aici, primul registru de afirmare este cel al lunii-astru ca element ordonator al unui anumit univers, cel de al doilea cuprinde existența **lunii-zînă,** adică „Luna, zîna Daciei" și ea „vine la a zeilor serbare". Avem surprinse două imagini specifice. O dată o lună reală, nemetamorfozată, neabdicînd de la valoarea ei de element constructiv, în dialog cu luna-zînă. Prima imagine rămîne legată de lumea fizică, contingentă. Trecerea în universul zeilor se face greu. La început, ecourile acesteia sînt mai greu percepute : „Ca prin bolțile crăpate, unei gotice ruine, / Mai străbat prin bolți de frunze razele lunei senine". Aceasta în cazul în care funcția sa primară, de astru al nopții, nu este anulată în totalitate : „Luna sfîntă, stele de-aur, soare alb și zîmbitor / Pentru ei necunoscute-s".

În celălalt registru, luna și soarele sînt ființe mitologice participînd la un festin zeiesc.

Luna — astru ordonator al unui anumit univers, dă locului prin atributele sale (raze și lumină), o înfățișare precisă, creează, de fapt, cadrul în care va apare, va viețui Dochia. Cu mențiunea că aceasta din urmă nu se naște, nu-și începe existența în universul fertilizat de lună, ci va trebui să parcurgă pînă aici un drum. Odată ajunsă la țintă avatarurile sale vor fi validate. Luna, prin caracterul ei ordonator, este elementul cuprinderii și osmozei. Dar toată activitatea astrului nopții nu poate exista fără scop. Această acțiune nu se justifică decît ulterior, în prezența Dochiei. Pe lîngă caracterul de element ordonator al unui cadru, acesta însă rece, cu valoare de decor, urmînd a fi populat de o ființă anume, lumea se întregește în alteritate, ca dublură a zînei Dochia : luna „o regină june, blondă și cu brațe de argint". Comparația aceasta nu surprinde, desigur. Însă citită cu atenție, ea relevă dublul registru de semnificație desfășurat aici.

eminesciana

În relația lună — lume, luna poate fi un simplu element pasiv veghind asupra celor pămîntești, fără o participare concretă. Așa se întîmplă în **Cînd...,** unde luna este luată drept punct de reper : „Cînd luna prin nouri pe lume veghează" și „cînd luna aruncă o pală lumină" sau, în **Miradoniz** : „Unde în ceruri lin plutește luna". Altădată, cum se întîmplă în **Feciorul de împărat fără de stea,** nici măcar nu mai privește spre lume, fiind un astru inert : „Și galbenă ca gheața din nouri răsare / Luna și trece moartă...".

Imaginea va reveni cu o și mai mare putere în **Melancolie** : „Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă / Prin care trece albă regina nopții moartă". În cazul acesta asistăm la o formă aparte de dialog unde se pun întrebări fără să se primească răspuns. Sensul dramatic se naște tocmai din imposibilitatea de a dialoga.

Mai tîrziu, în epoca de maturitate, dialogul se înfiripă atingînd înălțimi tulburătoare. Luna, dublu al femeii, se substituie acesteia oficiind la mormîntul celui îndrăgostit. Acțiunea lunii permite iubitei să-și păstreze inocența. Nimic nu are dreptul să-i altereze puritatea, nici măcar amintirea. „Doar luna-n cer atuncea s-ar îndoi din liră / S-ar suspina în noapte : o arfă pe mormînt" **(O arfă pe mormînt).**

Lucian-Vasile SZABO

Folclorul ca vocație

Un reputat culegător de folclor este Cristea Sandu Timoc, activ de mai bine de jumătate de secol în folcloristică. Prima sa culegere, **Poezii populare de la românii din Valea Timocului** fixează un spațiu rareori explorat de folcloriștii noștri. Apărută în 1943, cu o prefață semnată de eminentul cărturar care a fost N. Cartojan, cartea a devenit imediat referință obligatorie pentru toți cei care s-au interesat de folclorul românesc. O a doua culegere, apărută în 1967, a lui Cristea Sandu Timoc, **Cîntece bătrînești și doine** se bucură de prestigioasa recomandare a lui Tudor Arghezi. În **Nota asupra ediției** care însoțește masiva culegere **Povești populare românești,** recent tipărită la Editura Minerva, autorul scrie : „Dacă eposul românesc, provenind din sudul Dunării, așa cum s-a putut constata îndeosebi din culegerile lui Giuglea și Vîlsan (din 1913) și ale mele (din 1943 și 1967), este de o mare bogăție și varietate tematică și de o mare frumusețe artistică, fiind prezente și o seamă de tipuri și motive folclorice balcanice, care se explică prin convietuirea cu popoarele sudslave, epica populară din volumul de față, **Povești populare românești** exprimînd... universul imaginar românesc, cunoaște și unele infiltrații tipologice și de artă narativă specifice creației populare meridionale".

Ar mai trebui să transcriem și această confesiune a culegătorului : „Am început culegerea narațiunilor populare prezente în această carte în tinerețea mea, în 1933, o dată cu poezia populară, în primul rînd în mediul familial, al satului natal, cu timpul lărgind orizontul cercetării la întregul spațiu al satelor românești din Valea Timocului, ... continuînd activitatea, în mai multe etape, pînă prin 1930. Dacă unele povești, auzite în copilărie de la unii membrii de familie sau de la bătrînii satului, le-am consemnat mult mai tîrziu, repovestindu-le cît mai apropiat de autenticitatea folclorică și graiul popular, majoritatea narațiunilor populare le-am înregistrat direct pe teren...".

Remarcabilă, trebuie să subliniem și noi, este **autenticitatea** culegerii. Ea pune în valoare bogăția spirituală a unei lumi păstrătoare încă a valorilor transmise din veac. În primul capitol, **Basme fantastice, Pătru Făt-Frumos, Iovan Iorgovan, Povestea lui Pipăruș Pătru** etc., pot prilejui confruntări, comparații utile, deschizînd căi de înțelegere a folclorului românesc „sudic". Același lucru l-am putea afirma despre următoarele două secțiuni ale cărții, **Basme nuvelistice (și alte basme) și Basme despre animale.** Cu totul remarcabilă este secțiunea **snoavelor** ca și aceea a **legendelor.** Unele dintre ele, precum **Craleviciu Marcu și Mircea cel Mare, Marcu Crăișor** sau **Poveste despre Baba Novac din vremea turcului** oferă celor ce studiază relațiile româno-iugoslave un vast cîmp de cercetare. În anexe autorul mai adaugă povești, snoave, legende, proverbe și zicători („Mutu știe toate limbile", „La un car de oale e dăstul o toică bună", etc., etc.). Scrise într-o limbă românească bogată în valori poetice, proverbele ar merita un studiu aparte. Tot în anexe, **Nunta la românii timoceni** și o baladă splendidă, **Stăncuța sau ursitorile** merită un paragraf aparte.

Poezia lui Cristea Sandu Timoc își trage substanța din folclor și, în ceea ce are viabil, valorifică marile simboluri ale eposului popular. Autorul rămîne, însă, unul dintre importanții noștri folcloriști, cu merite cu totul deosebite în studiul unei zone (totuși) rar cercetate. Entuziasmul cercetătorului, preocupat și în studii erudite de Valea Timocului, decurge din apartenența sa la un spațiu spiritual.

Maria-Tereza SOCOL

Cristea Sandu Timoc — POVEȘTI POPULARE ROMÂNEȘTI, Editura Minerva, 1988.

LUPTELE PENTRU APĂRAREA TIMIȘOAREI

(II)

(AUGUST — SEPTEMBRIE 1944)

În Banat activa Corpul 7 Teritorial, cu sediul la Timișoara, însă, în vederea mai bunei coordonări a operației de acoperire, și-a mutat sediul la Radna, unde va rămîne pe toată durata desfășurării luptelor. Dispozitivul de acoperire s-a realizat de către armata română în termen de 48 de ore de la începerea insurecției. În cadrul acestei operații, armata română a intrat în acțiune încă din noaptea de 23—24 august 1944. Acest lucru s-a întîmplat și la granița de vest, la Jimbolia, unde trupele germane au atacat în aceeași noapte, pichetele de grăniceri.

Corpul 7 Teritorial, de la Timișoara, avea, în prima fază a operației, misiunea să asigure acoperirea frontierei între localitățile Gilău și Deta. Pentru îndeplinirea acestei misiuni, corpul dispunea de 4 divizii : 1 infanterie-instrucție, 3 munte, 1 cavalerie-instrucție și 9 cavalerie. Cu aceste mari unități trebuia acoperit un front de peste 220 km. Avînd puține forțe la dispoziție, comandantul corpului 7 teritorial hotărăște că singura modalitate de a rezista era organizarea unei apărări pe direcții, pentru a interzice principalele căi de pătrundere a inamicului. Și aici, ca pe toată frontiera, existînd forțe puține, acestea au trebuit să acționeze grupat, pe direcțiile principale, organizînd poziții succesive, fixîndu-se, în general, înapoia pichetelor de grăniceri și folosind aliniamentele tari de teren.

În unele sectoare s-a organizat o fișie de asigurare, în care au luptat detașamente înaintate, care au reușit să inducă în eroare inamicul, asupra traseului limitei dinainte a apărării, să-l oblige să se desfășoare prematur, să-și descopere propriul dispozitiv de luptă și astfel să poată fi respins sau nimicit cu ușurință. O astfel de fișie de asigurare s-a organizat în sectorul Armatei I-a, între sudul Oradei și Deta.

În cadrul Corpului 7 teritorial, direcțiile principale erau văile rîurilor Criș, Mureș, Bega și Timiș, care conduceau spre zona Deva—Hunedoara, zonă care trebuia apărată cu orice preț. Luînd în considerare misiunea primită, coroborată cu situația din teren, comandamentul Corpului 7 teritorial a hotărît organizarea următorului dispozitiv de apărare : în eșalonul 1, Divizia 3 Munte, pe văile Crișului Negru și ale Crișului Alb, Divizia I Cavalerie-instrucție, în zona Aradului, pe valea Mureșului, Divizia I Infanterie-instrucție, în zona Timișoara, pe direcția rîurilor Bega și Timiș, iar în eșalonul al doilea Divizia 9 Cavalerie, dispusă inițial în zona Lugoj.

Marea unitate care era destinată să apere Timișoara și partea vestică a județului Timiș-Torontal, era Divizia 1 Infanterie-instrucție, aflată, pînă la 1 septembrie 1944, sub comanda generalului în rezervă, Vasile Chitu. Ea nu era o mare unitate operativă, ci o divizie de dublură sau de instrucție. Astfel, încă în ziua de 24 august 1944, comandantul marii unități dă ordinul de operații prin care se precizează situația existentă, misiunea pe care o avea divizia de îndeplinit și dispozitivul pe care trebuia să-l realizeze. Mai întîi, se preciza că în raporturile cu trupele germane trebuie să înceteze subordonarea față de acestea. Se prevedea că trupele germane să fie lăsate să plece libere din țară, fără să li se facă greutăți, iar în același timp trupele române se vor opune oricărei încercări germane, de a le dezarma și vor împiedica ocuparea, de către germani, a instituțiilor publice. Misiunea Diviziei I Infanterie-instrucție era interzicerea pătrunderii trupelor germane sau maghiare, spre Timișoara. Ea avea un sector de apărat, destul de extins, de la nord de Șagul (de lîngă Arad), pînă la Deta și trebuia să reziste mai întîi pe aliniamentul Vinga — Orțișoara — Sînandrei — liziera vest Lugoj — Honorici — Recaș, pentru a împiedica pătrunderea inamicului spre zona Deva — Orăștie — Hațeg. Pentru îndeplinirea acestei misiuni, marea unitate de instrucție trebuia să realizeze un dispozitiv format din trei detașamente de acoperire : în sectorul de Nord, detașamentul colonel Corbu, compus din Centrul de Instrucție Jandarmi, 4 companii, Regimentul 1 Artilerie Călărească, care acționa pe direcția Orțișoara — Stanciova — Lucareț — Ghizela — Berini — Făget, în sectorul Centru, detașamentul lt. col. Giuran, compus din Regimentul 5 Vînători-Instrucție, împreună cu Regimentul 1 Artilerie-instrucție și cu Batalionul de garnizoană, care să acționeze pe direcția Timișoara — Recaș — Lugoj, iar în sectorul Sud, detașamentul Colonel Costescu, compus din Regimentul 2 Roșiori și Regimentul 6 Artilerie-Călărească, care să acționeze pe direcția Pădureni — Otvești — Vucova — Silagiu, Sacoșu Mare — Vișag — Zgribești — Zăgujeni. Rezerva o constituiau Batalionul 5 Instrucție-Auto, la Izvin și Regimentul 17 Infanterie-instrucție, la Lugoj. Dispozitivul trebuia realizat în cursul zilei de 24 august 1944, pînă la orele 19,30, iar unitățile să fie gata de luptă, cu începere de la ora 20. Pentru o mai bună coordonare a operațiilor și în vederea oricărei eventualități, punctul de comandă al marii unități se mută, din data de 25 august la Recaș. În vederea realizării acestui dispozitiv de apărare, toate cele 3 detașamente trebuiau să coopereze cu grănicerii și cu detașamentele înaintate de la Periam și Lovrin, constituite din subunități ale Batalionului 5 Instrucție-Auto. Acum au fost întărite posturile de jandarmi de pe frontieră — de la Grabați, Iecea-Mare, Jimbolia și Checea. Colaborarea cu grănicerii a fost, în general, bună, existînd însă și deosebiri de vederi între comandantul Diviziei 1 Infanterie-Instrucție și comandantul Regimentului 9 Grăniceri, care activa aici, acesta din urmă raportînd eșalonului superior, unele neînțelegeri cu comandantul marii unități din Timișoara.

Radu PĂIUȘAN
Octavian VLAD

Al. Jebeleanu

DIMINEȚILE ȚĂRII

Dimineața, zorit, parcă renasc !
Venerez săvîrșirea c-un ochi curios,
Închin împlinirii primul prinos,
Meditez sub egida slăvitului veac.

De-i toamnă — podgorii, Dionisos m-așteaptă ;
De-i vară — Helios exultînd mă-nconjoară ;
Primăvara năluciri și fluturi îmi zboară,
Cu poemul înfrunt succesiv cîte-o treaptă.

Cînd iarna coboară dantelînd nefiresc
Din ținut de colind, din munți de cristal
Transcend existența-n miracol de vers.

Pe gene-mi ezită argintiu sideral,
Metafore se scutură sub cer românesc,
Semințe prea albe pe darnicul șes...

ÎN SINGURĂTATEA LUI OVIDIU

Fidelă Poezie, tu mă urmezi oriunde
În dragoste, pe mare, în tristele popasuri,
Găsești de pretutindeni și pentru toate glasuri,
Ecoul tău cu zeii din necuprins răspunde.

Alături petrecurăm, iubita-mi cea mai sfîntă,
Cînd lauri preferară și fruntea mea obscură
Sau cînd năpăstuiri asupra-mi se-abătură
Și umbra pribegiei mai tragică mă-nfruntă.

Cu tine prăznuiesc, cu hărăzita-mi harpă,
Săgețile mă cruță și-ostenitorul drum ;
Cu nimfele, cu vinul, zăbava nu mi-e stearpă !

Poemele răzbi-vor, întinerind postum !
Ea, Venus, mi-o transcrie și pe nisipul mării
Neînduplecatul vers cu-aripa neuitării.

DIAFANUL EXTAZ

În visul tău zburăm nemărginit...
Spre ce destin ? Spre ce zvîcnind tărîm ?
Crescutu-ne-au aripi în loc de mîini
Și, dezlegați, suim spre negrăit.

Ce păsări sîntem ? Ce beții de dor
Ne poartă peste clipe pe-amîndoi ?
Prin destrămări, prin sfere, iluzori,
Saharnica tristețe ți-o ignor.

Ni-e zborul încă lung și nevăzut,
Neosteniți străbatem pagini, spații
Înverșunați de ritmuri, de tentații...

Am risipit și-a umbrelor povară,
Iubirea cea mai pură ne-mpresoară
Cum fost-a-n ceasul primului sărut.

MEDALION INOCENT

Nedreptul Timp, desigur, mi te-nseamnă.
Și totuși : mai frumoasă te preface !
De-aleargă adumbrind ori se întoarce
Cu necredința ta nu-l iei în seamă.

S-ajung realul dur parcă mi-e teamă
Deși ursita nerostită-mi zace
În floarea palpitîndă și vorace
Ce nu cunoaște suprimări de toamnă.

Iluzii-ntruchipez țintind în van,
Mă-ndeamnă grații, jinduiri cerești,
Caisul răsfrîngînd nepămîntean...

Transfigurată-n dor mă copleșești,
Răzbați fără prihană-n anotimp
Menindu-mi frumusețea fără timp !

POST-SCRIPTUM

În stihul meu simetric te reîntrupez, te-adun
Cînd îmi măsori răspîntii cu-aceeași insistență,
Nelimitată, certă în rime, în cadență,
Cu săgetări mă-nconjuri ca zborul de lăstun.

Scrîșnește-o teamă-n mine. Toridă vijelie.
Destinul fi-va aspru ? Privirea mea-n zadar
Căta-va peste lacuri suavul nenufar
În ora șovăindă, blazată și tîrzie.

Prea lirică prin ani mi te-am închipuit,
Tu n-ai fost nici Ofelia nici Laura din vers,
Un nepurces crepuscul mi te-a învăluit.

Oricum ai fi, te chem, te mîngîi și te iert,
În suflet-mi se curmă romantic univers,
Dar n-aș vrea niciodată, iubito, să te pierd !

Corina Victoria Sein

IMN CONSTRUCTORILOR

Cînd bărbatul pleacă să cucerească muntele,
își lasă umbra în grija rîului de-acasă
și-i poruncește mamei copiilor lui
să vegheze asupra cîmpiei, a zilei,
a creșterii pruncilor.
Odată ajuns în vîrf de munte,
el își potolește setea bînd vin
din ugerul fraged al pămîntului
și caută piatra cu care să înalțe baraje
să ridice Castel de echilibru.
Văzduhul e blînd,
arborii doldora de sevă
se pleacă parcă vrînd să soarbă
muzica tainică revărsată din inima bărbaților
ce ne dăruiesc rîuri de lumină.

AROME DE GRÎU

Sub aceeași suverană strălucire lăuntrică,
opriți o clipă în fața oglinzii,
și eu și tu, îndestulați de iubire,
fără alt motiv — doar că oricum ea trece,
am început să visăm prin ceturi,
să ridicăm în rang eșecul,
să ne învinuim că inima, unul altuia,
mai aprindem...
Cu mîna tremurătoare am încercat
să ascund un rid,
în ochii tăi un rece nor a fulgerat. Am vrut să ies;
„Rămîi ! izvorul n-a secat..."
Și mi-am plecat pe al tău umăr fruntea,
tu ai ridicat în aer o mînă,
sub degetele tale lungi, pletele-mi curg lin,
oglinda limpezind și ademenindu-ne cu tari
arome de grîu.

DESPRE VARĂ

Teii au înflorit.
Soarele învăpăiază apa rîului
și nu mă lasă să mă apropii nici de izvor,
nici de pădure, nici de munte...
îmi rămîne doar gîndul, dar și el fuge
în odaia unde adeseori veghez singură.
O mușcată abia sădită îmi fură
ultimele tale cuvinte dăruindu-mi în schimb
casa plină cu stele...
Renaște dorul,
mă dor ochii,
mă amenință apa,
mă liniștesc florile roșii de mușcată...

AȘTEPT

Învelită în lumina dimineții
strig :
Știu să trăiesc,
știu să merg înainte,
știu să vindec aripa rănită a păsării imprudente.

Spre amiază,
aerul obosit de trandafiri
m-a ademenit într-o grădină publică.
Aici,
sprijinindu-se de un gard viu,
un bărbat repeta, pînă la obsesie,
strigătul lui,
un strigăt dramatic :
„Trebuie să învăț să mor !"

Soare. Furtună.
Furtună și timp fărămițate-n mîinile bărbatului.
Aștept odihna palmelor lui
din care să mă ridic eu și strigătul meu :
„Trăiește chiar și după ce ai învățat să mori !"

ȘI TOTUȘI...

Am venit. Tu nu-mi zîmbești, iubite,
cu-n semn mă îndemni să șed. Și taci.
Eu sufletul să-mi deschid aș vrea,
să mă depărtez de imensul vid
de care-i viața-mi pe jumătate prinsă...
Mimînd o calmă vioiciune îți povestesc,
dintr-o pornire, cum o boare,
în fiecare zi mă-nconjoară și mă-nsoțește
pînă-n seară, ocrotitoare, readucîndu-mi speranța
pe care tu, de-o vreme, mi-ai luat-o.
Vai ! în tăcerea ta, iubite, ai tresărit,
spre cer ochii fără strălucire îndreptînd,
și iarna mi se pare prea plină de răceală
și noaptea de întuneric,
și vîntul stîrnit se-adună a furtună...
Un strigăt speriat, un vis fulgerat,
inima-mi geloasă a și mușcat din focul sălbatic
ce-mi aleargă prin minte și
am plecat...

Ionel Bota

SAT ÎN PRIMĂVARĂ

Ne îmbie parcul, tot mai mulți sînt anii,
primăvara-și scrie firmamentul viu
peste casa veche scuturînd castanii
amintiri în care singur mă mai știu

trenul mai oferă gărilor de noapte
călătorii vremii coborînd din vise
numai casa veche se ascunde-n șoapte
și-n promisiunea zărilor deschise

dar e totul încă o înmiresmare
dimineți trecute celuilalt contur
să rămînă încă semnul de-ntrebare
despre zborul vîrstei avîntat și pur

PROIECT DE LECȚIE AL PROFESORULUI CONSTANT TONEGARU

am urcat pe corabia întîmplărilor din ultimul an
străzile alunecau de-a lungul orașului de cîtăva
vreme
în buzunar cu creionul hb pîndeam descrierea zilei
pe o ceașcă de porcelan
dar în ochi lacrimile pregăteau martiriul altor
poeme.

pașii se-aud cînd secundele cad pe același cadran
cînd miresmele ploii de vară sfioase coboară
în liniștea albă a filei
poetul acela tandru plutea pe cerul de porcelan
doar ceașca se răsucise discret salutînd zorii zilei.

PORTUL DIN VIS

au trecut condotierii în imaginea amiezii
pe pavele se aude pasul lor sunînd discret
ca o întrebare, alta, cînd se-ncumetă aezii
să glorifice tandrețea într-un nesfîrșit verset

se zvonea în port de umbra scriitorului damnat
cum debarcă nostalgia din străvechiul manuscris
un poem plutea-n derivă cu finalul demodat
doar în larg corăbierul se mai înșela cu-n vis

ÎNVĂȚĂTURILE BĂTRÎNULUI ANTICAR (DE NUMELE FLORII)

I

cum plouă deci ca într-un vechi spectacol
cu fluturii amiezii surprinși într-un sertar
cînd floarea-și răsucise superbul receptacol
pe fila unde doarme bătrînul anticar

lumina la fereastră mai dănțuie în pripă
curînd va să atîrne-n pervaze licuriciul
și doar în turn un clopot sau poate o aripă
vor anunța-n bătaia de-o clipă sacrificiul

cum plouă deci ca într-un necontenit festin
pe podurile serii închipuind mister
sau poate vîrsta altui înmiresmat destin
cînd floarea-și răsucise petalele spre cer

PĂDURE, CA UN ADEVĂR AL ZILEI

nu mai știu lumina zilelor să string
ochii prind imagini despre altădată
mi-a rămas amiaza risipită-n crîng
să visez cum iarba plînge-nrourată

să ascult cum plouă peste golful clipei
amintirea orei din privirea mea
în ferestre dalbe tremurul aripei
mai anunță zborul păsării de nea

dar tîrziu se-aude sub cenușa verii
cum pădurea parcă ar voi să fie
cum își deconspiră ziua corăbierii
navigînd pe fluviul din fotografie

IOAN EVU

AMINTIRE COLOR CU DELFIN

1.

Trei zile și trei nopți plouase neîntrerupt, de parcă s-ar fi rupt toate zăgazurile cerului... Încet și sigur, apa a pătruns prin toate cotloanele. Trei nopți, cît a turnat cu nemiluita, Vremu s-a zvîrcolit în așternut, asaltat de coșmaruri.. Adormea cu adevărat abia în zori, cînd lumina oarbă a dimineții îi alunga visele urîte. Se hotărîse să plece în ziua următoare, dacă vremea continua să fie la fel de ursuză... Dar, ca prin minune, în dimineața aceea, văzduhul se limpezi și soarele văruia cu razele lui puternice zidul scorojit al fostului canton.

„Acum, după atîta ploaie, ar trebui să se vadă pînă la al șaptelea cer", gîndi cu voce tare Sagona, în timp ce strivea subcălcîiul cizmei cîteva rîme albe, ce își căutau adăpost în lutul cleios din bătătură... Un stol de grauri guralivi dădea tîrcoale dudului din capătul ogrăzii. Bătrînul zvîrli cu un băț într-acolo și, pentru cîteva clipe, stolul întunecă cerul dimineții... Țipetele graurilor stîrniți îl treziră pe Vremu din somn... Dulăul negru, ciobănesc, tolănit la umbra zarzărului, sări și el din amorțeală, după care se gudură leneș la picioarele stăpînului.

2.

La puțin timp după război, bătrînul Sagona se mutase aici, în clădirea fostului canton... Nimeni nu îi știa trecutul ; de fapt, nimeni nu îl întrebase vreodată nimic despre acest lucru. Localnicii îl știau, ca de altfel și turiștii, ca vînzător de obiecte ornamentale. Se trezea în noaptea în cap și răscolea plaja, în căutare de scoici, pietricele colorate, cochilii de melci marini și cruste de crabi, din care făcea tot felul de lucruri : scrumiere, șiraguri și casete frumos ornate cu nisip de culoarea aurului. Pe lîngă îndeletnicirea asta, în fiecare sezon estival găzduia, la un preț convenabil pentru clienți unul, sau, cel mult, doi turiști, într-o cămăruță compusă dintr-un pat, o masă, un dulăpior... Fereastra odăii dădea spre coroana bogată a zarzărului.

Vremu îl cunoscuse pe bătrîn în gară, imediat ce coborîse din tren... Îl zări pe peron, strigîndu-și marfa printre turiștii grăbiți. Cînd l-a întrebat dacă nu cunoaște pe cineva care poate să-i ofere găzduire cîteva zile, Sagona i-a răspuns că-l poate primi la el... Modul familiar în care îi vorbise din prima clipă, îi dăduse lui Vremu senzația că-l cunoaște pe bătrîn de cînd lumea...

3.

Azi, da, în sfîrșit va face plajă ! Va coborî lîngă stîncile acelea ce-și bulucesc chipurile răvășite printre valuri, va înota, se va perpeli în voie la soare, ehei !, departe de atmosfera lipsită de orice urmă de lirism a ședințelor și cifrelor de plan... și surîzînd la acest gînd, Vremu aproape că uită cele trei zile atît de mohorîte... Sărind din pat, deschise larg fereastra și auzi cum razele se lovesc cu clinchet muzical de pereții încăperii... Briza mării pătrunse și ea în odaie, aducînd miros de alge și de iarbă de mare...

Coborîră, cotind printre stînci, pe poteca frumos tivită cu flori de mușețel... Dulăul le-o luase înainte și se oprea, din cînd în cînd, ca și cum le-ar fi arătat lor drumul ; strănuta adulmecînd petalele îngreunate de stropii de ploaie.

Marea era acum destul de liniștită... Valurile, stîrnite de vîntul ce bătuse necontenit în primele zile, aruncaseră pe țărm mormane de scoici multicolore... „Măruntaiele mării...", gîndi Vremu, privind puzderia de meduze încîlcite în iarba de mare, lucind cu vagi reflexe luminoase, ca niște cioburi de gheață în bătaia soarelui... Cîțiva crabi își căutau adăpost printre pietre, cu o iuțeală care pe Vremu îl uimi... Sagona își vîra mîna pînă la cot în găurile adînci și întunecoase, săpate de ape în stîncă, și scotea cîte doi-trei crabi deodată, vîrîndu-i în săculețul albastru, de doc, prins cu o sfoară de umărul său... Cleștii puternici ai crabilor îi însîngeraseră degetele, dar el surîdea, cu gîndul la crustele date cu lac incolor, pe care le va vinde turiștilor...

4.

După ultimul grup de stînci, începea plaja propriu-zisă a stațiunii... Sagona se pregătea să se întoarcă la canton, mulțumit de recolta din acea dimineață, cînd auziră lătratul furios al dulăului... Siluetele stîncilor îi împiedicau să vadă ce se petrecea dincolo, dar Vremu zări o mulțime de pescăruși rotindu-se în cercuri concentrice deasupra țărmului... Se grăbi în direcția aceea, urmat de Sagona.

În micul golf, ascuns vederii de peretele abrupt al malului, apele săpaseră ciudate dantelării... Țărmul cobora în trepte mărunte, pierzîndu-se apoi în mare...

Pe un mormînt de scoici, Vremu zări un delfin... I se păru atît de neverosimilă imaginea aceea, încît se șterse la ochi, ca și cum s-ar fi trezit brusc din somn și i-ar fi trebuit cîteva clipe să se dezmeticească... La început avu impresia că delfinul e una dintre acele producții de serie, de domeniul kitsch-ului, care împînzeau tarabele plajei... În orice caz, un delfin confecționat din cine știe ce mase plastice, într-atît îi erau de „perfecte" liniile trupului. Luciul pielii avea reflexe aproape metalice...

„Trăiește !" îi strigă Sagona peste umăr bătrînului și în glasul lui licări bucuria. Sagona ajunse și el gîfîind... Cîțiva crabi îi căzuseră din săculeț și dulăul se învîrtea în jurul lor, mirosindu-i cu teamă... Vremu atinse spinarea delfinului. Acesta se mișcă slab, privindu-l cu niște ochi ce păreau că cer ajutor... Din cînd în cînd, scotea un soi de geamăt subțire, gîtuit, pe care Vremu îl asemănă cu țipătul pescărușilor. Descoperiră pe pieptul delfinului o rană adîncă, în jurul căreia sîngele începuse să se închege... Furtuna îl izbise, desigur, de stînci și valurile îl aruncaseră la țărm. Cine știe de cînd stătea așa, privind cu disperare apele, care din pricina refluxului nu mai ajungeau pînă la el...

Îl rostogoliră încet pe mormanul de scoici, pînă în mare... Era destul de greu și bătrînul se opintea, ștergîndu-și broboanele de sudoare ce i se prelingeau în ochi... În apă, trupul delfinului era mai ușor... Sperau că, odată ajunși acolo unde apa era mai adîncă, delfinul își va reveni...

Aproape un ceas se chinuiră, fără succes, ținîndu-l în brațe în bătaia leneșă a valurilor, dar degeaba... Delfinul rămînea nemișcat. Vremu își aminti delfinii pe care îi văzuse la televizor, cum făceau tot felul de tumbe sub bagheta dresorului, sărind printr-un cerc de foc înălțat deasupra bazinului, cu o sprinteneală uimitoare. Ținea acum în brațe împreună cu bătrînul, trupul inert, un revers al imaginii întipărite cîndva în memoria lui Vremu...

În cele din urmă, renunțară și îl lăsară acolo, în apă, întorcîndu-se osteniți pe țărm... Vremu se așeză resemnat pe nisip, privind trupul mort de-acum al delfinului, ce apărea și dispărea purtat de voia valurilor... Tîrziu apele îl aruncară din nou pe țărm...

5.

...Vremu nu simți cînd bătrînul Sagona plecă spre canton și nici nu auzi cînd, din spatele stîncilor, sosiră pe plajă primii turiști, fluturînd în mîini cearșafuri imaculate și colaci de salvare... Era acolo și fotograful stațiunii... Le făcea poze în grupuri mici și fiecăruia în parte, în dreptul stîncilor sau cu spatele la mare...

Doi bărbați vînjoși apucară delfinul de aripile din față și, sprijinindu-l în coada puternică, rînjiră aparatului de fotografiat, ca doi vînători, mîndri de trofeul lor.

Careva își urcă fetița în spatele delfinului, făcîndu-i tot felul de măscări spre a o convinge să rîdă. Țăcănitul obiectivului, declanșat la intervale egale suna ca o carabină în momentul armării, sau cel puțin, așa i se păru lui Vremu...

„Cel mai mare fotograf al vremii, vă oferă o amintire de neuitat de la Mare !!! Ocazie unică, stimate doamne, domnișoare și stimați domni, o amintire color cu delfinul românesc, vă oferă cel mai mare fotograf !" striga grăsunul îmbrăcat în pantaloni scurți din material supraelastic...

...Spre seară, rătăcind pe țărm fără țintă, Vremu auzi un glas sfîșietor venind din adîncuri, apoi un fel de oftat prelung... Din urmă, un păienjeniș de voci tînguitoare parcă îl strigau pe nume, încît Vremu se cutremură, cuprins de friguri... Grăbi pasul spre canton. Îl găsi pe Sagona afară, sub zarzăr, așezînd cu grijă pe o sfoară crustele crabilor, proaspăt lăcuite... La lumina chioară a lămpii, puzderia de fluturi lăptoși, semăna cu o aureolă așezată pe fruntea bătrînului...

remember

O fată trecută prin soare

Demult, pe cînd locuiam în țara copilăriei, străbătută de un pîrîu care trecea prin zăvoaie de argint, după ce cobora dealurile, amețit de mirosurile pădurilor, ale viilor și-ale livezilor de pruni și de meri, în vremea aceea, ani lungi de soare și flori am petrecut spre vis, în cîntecele felurimii de păsări. Cînd veneau vîntoasele, sau la ceasurile adierii de seară, se putea asculta o lume de foșnete luînd culoare de lăpturi cu glas din basmele ascultate în serile de iarnă, aprinzînd imaginația dedată născocirii unui alt fel de ființe decît cele ce se-ntîlneau pe drumurile sau pe potecile de țară ale anotimpurilor de la Olt.

Așadar, mai întîi mi s-a dat cartea naturii, s-o deslușesc singur sau prin întrebări cărora le răspundeau copacii, codobaturile, izvoarele, ori norii trecînd peste fața mea oglindită în apele cerului. Cartea naturii era cartea tuturor ceasurilor zilei și-ale nopții, așadar o carte de mirări, de încîntări, de spaime reverberate și de multă lumină.

Cartea naturii avea capitole pe care le știa numai mama. Ea putea explica orice, cu glasul ei cîntat și cu surîs de zodie nouă. Dacă rareori se întîmpla să rămîn nelămurit, prin livezile acelor povești cu flori înalte, care se puteau preschimba în femei tinere și neasemuit de fragede, atunci apelam la sprijinul tatălui meu, la care veneau după un sfat și oamenii mari, uneori luptîndu-se cu viscolele nopții și ajungînd, la noi în casă, degerați și cu țurțuri de gheață pe bărbi, pe căciuli și pe lungile șube de dimie. Tata știa, fără nici o îndoială, absolut totul, deși mai tîrziu, cînd îi crescuseră băieții mari, i se întîmpla să facă pe neștiutorul sau pe nedumiritul în cele mai simple chestiuni ale acelor răscruci de vreme.

Mai era o carte a paremiilor cărora în satul meu li se spune, pînă azi, tot proverbe, iar proverbele trăiau într-o fericită intimitate cu inepuizabilele jerbe de ghicitori. În acest domeniu se verifica măsura isteților satului, mai mult respectați decît luați în deridere (ceea ce nu-și putea îngădui decît alt soi de isteți, care revendicau înzestrare mai bogată și haz mai sclipitor). Noi, ceilalți, gîgîlicile cu poale de in sau de cînepă, așezați în rîndul doi al acelor improvizate amfiteatre de sub duzi sau salcîmi, nu suflam nici un cuvînt, de teama de a nu fi luați la întrebări și făcuți de rîsul acelei lumi de cutezători înțelepți.

Mai era cartea cîntecelor locului, atît de necuprinsă încît n-aveai cum să-i dai de capăt, mai ales că fetele cîntau, cît era ziua de mare, pe dealuri, iar mamele tinere ne aduceau somnul prin legănări și melodii cu parfum de ciudate ceșcuțe de stînjenei și lalele ; apoi erau albumele velințelor și-ale înfloritelor pajiști, măiestru trecute, prin ac și arnici, pe cîmpiile altițelor, ca să nu mai vorbim de mitologia ritualurilor toamnei, cu nopțile petrecute în povești astrale, între petece de vie, spre a ne mira cum cad stelele de pe cer și cum se colorează ele, pe drumurile spațiilor, ca să le găsim dimineața adunate-n ciorchinii chihlimbarii de Țîța-caprei sau în bulgării brumați, cărnoși și mierii, cărora li se zicea cu numele împăratului Napoleon.

Erau, care-va-să-zică, alt fel de cărți de povești, pentru că, toamna, adunam, fără să știm, tot felul de nestemate, cum ar fi peruzelele și ametistele, cărate cu tîrna pînă la căruța din capătul viei și vărsate în hîrdaiele cercetate de viespile anotimpului, pentru ca aceste hîrdaie să fie răsturnate, la curțile anului, în linul îndelung spălat, unde era pregătită o fată să calce strugurii, pentru paharele de iarnă ale oamenilor mari. Aceștia se mirau îndelung cum de este vinul atît de dulce și de tainic parfumat și cum de are el culoare de fată trecută prin soare.

Însă acestea erau vechile cărți ale naturii, cu alte înțelesuri, nedezlegate și nepricepute deplin prin toate nopțile spațiilor și ale vîrstelor ce curg peste noi.

Anghel DUMBRĂVEANU

DICȚIONAR LITERAR

LIVIUS CIOCÂRLIE

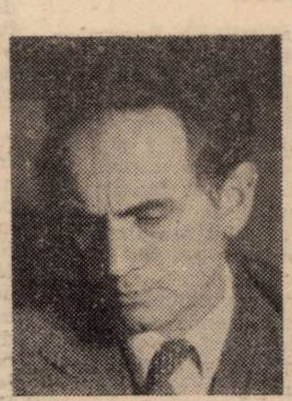

Eseist, critic literar, prozator. S-a născut la 7 octombrie 1935 în Timișoara. Licențiat al Facultății de Filologie a Universității din București. Doctor în științe filologice. Conferențiar de literatură franceză la Universitatea din Timișoara. Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (1980). Debutează cu un eseu în „Orizont", 7/1967. Debut editorial cu **Realism și devenire poetică**, Ed. Facla, 1974 (Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor). Urmează volumele de eseuri și critică literară : **Negru și alb. De la simbolul romantic la textul modern**, Ed. Cartea Românească, 1979 (Premiul Uniunii Scriitorilor) ; **Mari corespondențe**, Ed. Cartea Românească, 1981 ; **Eseuri critice**, Ed. Facla, 1983 (Premiul Uniunii Scriitorilor), după care romanele : **Un Burgtheater provincial**, Ed. Cartea Românească, 1984 și **Clopotul scufundat**, Ed. Cartea Românească, 1988. Prima carte a lui L.C. este o lucrare de poetică ce vine dinspre teoriile textului și ale semioticii literare, asumate cu moderație și aplicate, într-o manieră personală, asupra unui număr de scriitori francezi (Flaubert, Balzac, Stendhal, Proust, Zola, Jarry, Robbe-Grillet etc.). „Tema" studiilor este „devenirea poetică" (Simion, 1984), transformarea, adică, a noțiunii de realism în roman modern, prin apropierea limbajului romanesc de limbajul poetic, autoreferențial. Autorul demonstrează însă că natura limbajului artistic nu este decît o problemă de **raport** (de dozaj) între semnificația și reflexivitatea textului (cf. Manolescu, 1974), între funcția referențială și cea poetică. **Negru și alb** continuă același demers „de la simbolul romantic la textul modern". Drumul este unul de „progresivă ambiguizare" a discursului (Mihăilescu, 1981), de **textualizare**, urmărit de data aceasta nu numai la scriitorii francezi, ci pe un perimetru mult mai larg în care sînt incluși și Eminescu, Creangă, Macedonski ori Voiculescu. L. C. „rămîne același critic metodic și exact, înzestrat cu o mare capacitate speculativă, care e o formă de imaginație a ideii" (Manolescu, 1979). Vizînd, în principal, metafora textuală, ca mod de manifestare a auto-reflexivității discursului literar modern, L. C. ajunge la o soluție, „expusă interogativ în finalul cărții" și care „este ea însăși o metaforă textuală : simbol și text nu se pot în fond despărți, simbolul ascunzîndu-se în „pliurile" textului" (Gheorghiu, 1983). Fie că se referă la Poe, Melville, Rimbaud sau Macedonski, eseurile „propun un număr de ipoteze de lectură și se străduiesc să le justifice prin analize adecvate". Cît privește lectura, ea este „substanțială" și „agreabilă" deoarece „nu blochează fantezia critică într-un cod greu accesibil" (Simion, 1984). **Mari corespondențe** este „un pasionant roman critic" (Buduca, 1981) : sub aparența comentării corespondenței purtate de doisprezece scriitori (Flaubert, Proust, Gherea, Maiorescu, Balzac, Pompiliu Constantinescu etc.), autorul creează **personaje**, „care vorbesc și gîndesc în litera și spiritul propriilor scrisori, dar se mișcă și se manifestă epic în regia criticului" (Ulici, 1981). Semnificativă este voluptatea cu care spiritul critic își asumă „o viață care devine sub ochii lui literatură (un **eu intim**, social ce se transformă într-un **eu profund, creator**)" ; se întrevede aici „opțiunea poeticianului pentru un **romanesc al ideilor**" (Simion, 1984), pentru o lectură-creație ce știe să extragă din document inepuizabile rezerve epice : **Mari corespondențe** „a uzurpat primatul teoreticianului în favoarea scriitorului" (Popovici, 1985), pregătind apariția romanelor. **Un Burgtheater provincial** a atras atenția, mai întîi, prin insolitul și originalitatea structurii : cronici, documente, scrisori, acte administrative, tăieturi din ziare, fotografii etc., sînt alăturate, prin tehnica montajului, într-un „zumzet" de voci, „de glasuri anonime" ce amintesc, prin manieră, de descriptivismul „gestual" al noului roman (Papahagi, 1985). Se încheagă „un teatru **sui generis** al textelor", ce degajă, prin asamblare, „același sens, adică o ipoteză asupra literaturii" (Monica Spiridon, 1985). S-au remarcat, de asemenea : refuzul romanescului (al narativului), statutul incert al „autorului-cititor", ce respinge orice implicare (dar „subminarea prin grațioasă ironie a acestuia — **a** autorului posibil — nu-i decît o amuzantă pactizare cu el", Ungureanu, 1985). Cît privește **Clopotul scufundat** arată „fața cealaltă a **Burgtheaterului provincial**", constituindu-se într-o „originală autobiografie spirituală", în care literatura se naște în absența oricărui „operator literar." (Manolescu, 1988).

REFERINȚE CRITICE :

În volume : Gheorghe Grigurcu, **Critici români de azi**, Ed. Cartea Românească, 1981, p. 226—229 ; Gheorghe Grigurcu, **Între critici**, Ed. Dacia, 1983, p. 244—247 ; Mihai Dinu Gheorghiu, **Reflexe condiționate**, Ed. Cartea Românească, 1983, p. 184—190 ; Eugen Simion, **Scriitori români de azi**, III, Ed. Cartea Românească, 1984, p. 571—582. În presă : Nicolae Manolescu, „România literară", 51/1974 ; C. Stănescu, „Luceafărul", 8/1975 ; Laurențiu Ulici, „România literară", 14/1975 ; Nicolae Manolescu, „România literară", 29/1979 ; Adriana Babeți, „Orizont", 33/1979 ; Șerban Foarță, „Orizont", 33/1979 ; Mihai Coman, „Luceafărul", 36/1979 ; Laurențiu Ulici, „Contemporanul", 39/1979 ; Liviu Antonesei, „Convorbiri literare", 2/1980 ; Ioan Buduca, „Amfiteatru", 8/1981 ; Nicolae Manolescu, „România literară", 29/1981 ; Dan C. Mihăilescu, „Revista de istorie și teorie literară", 3/1981 ; Victor Felea, „Tribuna", 33/1981 ; Mirela Roznoveanu, „România liberă", 3 octombrie 1981 ; Laurențiu Ulici, „Contemporanul", 42/1981 ; Smaranda Vultur, „Orizont", 6/1982 ; Mircea Mihăieș, „Orizont", 17/1983 ; Cristian Moraru, „Tomis", 3/1985 ; Vasile Popovici, „Orizont", 41/1985 ; Marian Papahagi, „Tribuna", 5/1985 ; Cornel Ungureanu, „Orizont", 7/1985 ; Monica Spiridon, „Viața românească", 12/1985 ; Nicolae Manolescu, „România literară", 20/1988 ; Cornel Ungureanu, „Orizont" 20/1988 etc.

Olimpia BERCA

„Pe-un picior de plai..."

Jertfa zidirii

ATESTĂRI INEDITE

Despre ritul jertfei zidirii şi despre creaţia orală „Meşterul Manole" (legendă, colindă şi, îndeosebi, baladă), atît la români, cît şi la alte popoare europene există o bibliografie extrem de bogată, asupra căreia nu e cazul să insist acum. Doresc doar să atrag atenţia asupra unor mărturii documentare bănăţene, pe această temă, care n-au intrat, pînă în prezent, în circuitul folcloristicii noastre.

1. În anul 1726, cînd a fost restaurată Biserica Mică din Lugoj „în temelia iconostasului s-a găsit zidit (...) scheletul unui copilaş" (Petru Oalde, **Biserica mică a Lugojului**, în **Analele Banatului**, aprilie-decembrie, 1931, Timişoara, p. 127).

Unii cercetători ai trecutului istoric bănăţean consideră că „biserica mică" din Lugoj a fost iniţial o mănăstire, a cărei vechime se adînceşte în timp, cam pînă la începutul secolului al XIV-lea. (Turnul care s-a păstrat — actualmente monument istoric — este mai nou, din anul 1726). Dat fiind timpul îndepărtat cînd a fost construită mănăstirea din Lugoj, s-ar putea presupune că, la temelia iconostasului, a avut loc jertfirea unui copil. Potrivit acestei supoziţii, acel schelet ar constitui o dovadă arheologică — unică în ţara noastră şi, din cîte ştim, în partea sud-estică a Europei — privind sacrificările unor (anumiţi) copii, prilejuite de ritul noilor edificii. Etnologii consideră că asemenea practică arhaică ar fi fost generată de credinţa că durabilitatea construcţiei ar fi asigurată de faptul că, în vechime, copilul era unul din simbolurile dominante privind principiul vieţii.

În Europa occidentală sînt numeroase legende despre zidirea unor copii şi, totodată, aici se găsesc şi cîteva atestări arheologice ale riturilor jertfirii oamenilor, legate de făurirea unor construcţii. O conexare interesantă între motivul occidental — al zidirii copilului — şi cel sud-est european — al zidirii soţiei — ne întîmpină în balada sîrbească a cetăţii Skadar. Aceasta începe cu episodul căutării copiilor, Stoiana şi Stoian, pentru a fi zidiţi în temelie. Întrucît ei nu sînt găsiţi, se ia hotărîrea ca să fie zidită soţia meşterului.

2. În **Cronica Mehadiei şi a Băilor Herculane** (traducere din limba germană şi note de Costin Feneşan. Prefaţă de Damaschin Mioc), inclusă în volumul **Scrieri** de Nicolae Stoica de Haţeg, apărut în 1985, la Editura „Facla", prezentînd împrejurările Mehadiei, autorul notează: „Aici, pe un mic munte din apropiere, se află un turn şi o cuină de fortăreaţă, numită în româneşte Pergan (...) Romanii au înălţat turnul prin meşterul zidar Manolia. Iar acesta, pentru că lucrarea nu-i reuşea, ci era mereu dărîmată de furtună, a încastrat în zid umbra soţiei sale, atunci cînd, la prînz, i-a adus mîncarea de la Mehadia şi l-a găsit la lucru. Ea s-a întors acasă şi a murit, el însă şi-a încheiat apoi lucrarea fără altă piedică. Aşa spune legenda" (p. 56).

Nicolae Stoica de Haţeg şi-a redactat lucrarea în anul 1829. În scrierile româneşti tipărite, numele legendarului zidar apare, prima dată, în anul 1847, în poezia lui Cezar Bolliac, intitulată „Meşterul Manole" (din volumul **„Poezii noue"**) aceasta fiind o prelucrare a unui text folcloric, constituit din principalele motive ale baladei care va fi publicată, întîia oară, în 1853 („Negru Vodă şi Manoli sau Monastirea Argeşului") în culegerea de poezii populare alcătuită de Vasile Alecsandri.

Din cîte ştim, pînă acum, la noi nu a fost atestată nici o variantă a legendei „Meşterul Manole", în care e vorba despre zidirea umbrei soţiei meşterului, pentru a dăinui construcţia. Există o tipologie bogată a legendelor în care apare substituirea jertfei fiinţei umane, prin umbra acesteia, care ar merita o prezentare detaliată, dar intenţia noastră a fost doar aceea de a arăta că, în istoricul atestărilor fundamentalei creaţii populare despre destinul tragic al marelui meşter Manole, trebuie să fie cuprinsă şi mărturia consemnată de Nicolae Stoica de Haţeg.

Aurel TURCUŞ

„CÎNTAREA ROMÂNIEI"

Săptămîni şi zile culturale

Printre alte manifestări cultural-educative şi artistice generate de marele festival al muncii şi creaţiei „Cîntarea României", săptămînile (sau, în unele locuri, zilele!) educaţiei şi culturii socialiste ocupă, de aproape două decenii, un loc distinct în judeţul Timiş. Anul acesta — an, cu semnificaţii politice, sociale şi istorice cu totul deosebite — aceste manifestări au fost organizate în cadrul **„Lunii culturii în judeţul Timiş"**, ediţia a II-a, ele caracterizîndu-se printr-un conţinut de idei deosebit de bogat şi printr-o putere de influenţare, dar şi formare a conştiinţelor, de o nuanţă aparte, reprezentativă. Semnalăm, în primul rînd, preocuparea consiliilor locale ale educaţiei politice şi culturii socialiste pentru elaborarea, cu sprijinul Comitetului judeţean de cultură şi educaţie socialistă, sub directa îndrumare a Secţiei propagandă a Comitetului judeţean de partid, a unor programe de excepţie. Le avem în vedere, mai ales, pe cele din oraşele timişene: Buziaş, Deta, Jimbolia şi Sînnicolau Mare, programe care — dată fiind existenţa unor puternice unităţi economice, fie industriale, fie agricole — au inclus o problematică ancorată direct în actualitatea imediată. Printr-o largă paletă de acţiuni, între care s-au găsit mesele rotunde, dezbaterile, simpozioanele, expunerile etc., beneficiarilor actului cultural-educativ li s-a vorbit, de la un nivel corespunzător, despre tot ceea ce este mai important şi actual în economie, în aşa fel încît să se realizeze unul dintre principalele deziderate ale actului de cultură: mobilizarea oamenilor la o exemplară înfăptuire a sarcinilor ce le revin din documentele de partid şi de stat, din cuvîntările şi expunerile tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU**, secretarul general al partidului nostru. Găsim, în sensul acesta, o multitudine de exemple, dintre care,

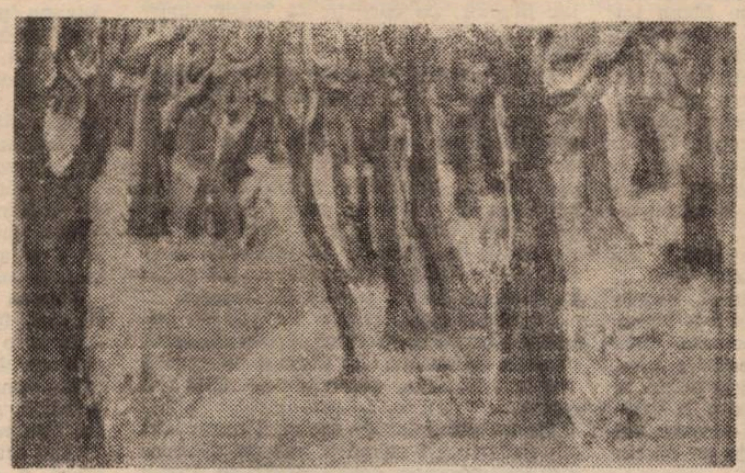

cele pe care le notăm, sînt convingătoare. La principala unitate industrială din Deta, care este U.F.E.T. oamenilor li s-a expus tema despre necesitatea ridicării nivelului tehnic şi calitativ al produselor, introducerea de noi tehnologii şi mijloace de automatizare. Şi nu este deloc întîmplător faptul că, tot aici, cei mai talentaţi artişti plastici amatori şi-au expus lucrările sub genericul „Muncă şi creaţie". La Sînnicolau Mare, în jurul unei interesante „mese rotunde", care a avut loc la întreprinderea „Banatex", participanţii (ingineri, maiştri, muncitori etc.) au luat în dezbatere o deosebit de interesantă şi actuală idee economică şi anume «Folosirea energiilor neconvenţionale în procesele de optimizare a producţiei». Dat fiind şi specificul agrar al acestei aşezări din cîmpia timişeană s-a organizat, la Şcoala profesională de mecanici agricoli, o întîlnire cu specialiştii, în vederea cunoaşterii, de către elevi, a meseriilor complexe din agricultură pentru o cît mai bună pregătire profesională.

Nu mai puţin interesante s-au dovedit a fi (sau vor fi!) programele unor manifestări de acelaşi gen care au loc în mediul rural. Săptămîni sau zile ale educaţiei şi culturii socialiste. Să ne oprim, spre exemplu la Lovrin, unde inaugurarea manifestării s-a făcut în prezenţa unor reprezentanţi ai organelor de partid şi de stat (nu a absentat inimosul şi veteranul primar, Petre Milităroiu), a oamenilor muncii din acest puternic centru agro-industrial timişean. Tot aici, într-o sală care poate rivaliza cu saloanele de artă urbane, a avut loc vernisajul unei expoziţii de artă plastică, în cadrul căreia au expus mulţi membri ai Filialei Timişoara a Uniunii Artiştilor Plastici din R.S.R. Al doilea exemplu: Teremia Mare, unde „Primăvara culturală", cum a fost intitulată manifestarea, a ajuns la cea de-a a XIII-a sa ediţie. Aici a avut loc simpozionul pe tema „Creşterea rolului politic conducător al partidului în etapa actuală. Partidul, centrul vital al naţiunii noastre socialiste", iar la expoziţia permanentă de istorie şi arheologie s-a organizat evocarea istorică: „Contribuţia României la victoria asupra fascismului. Consecinţele celui de-al doilea război mondial". În ultima zi, a fost organizată expoziţia de produse agroalimentare, s-a derulat o interesantă paradă a cailor şi a atelajelor, pentru ca sute de oameni din localitate şi din satele din jur să asiste la concursul de călărie, etapa de campionat judeţean.

Şi tot despre o paradă, dar de un gen cu totul diferit, a fost vorba la Jimbolia, unde, în deschiderea manifestării, s-a desfăşurat una dintre cele mai impresionante acţiuni artistice, cu caracter etnofolcloric din judeţ: „Portul şi cîntecul popular". Ea a fost susţinută de peste 500 de copii, tineri şi vîrstnici care au adus în faţa unui public numeros (circa 2 500 de oameni) aflat în tribunele bazei sportive locale, o minunăţie de imagini din trecutul şi prezentul portului popular românesc, german şi maghiar.

În mod fericit, parada a fost completată de o premieră în materie, anume de expoziţia interjudeţeană „Agrofilia", organizată de Asociaţia Filateliştilor, Filiala Timiş şi Cercul filatelic din localitate.

În toate localităţile judeţului există posibilităţi certe, reale, de a organiza asemenea săptămîni sau zile de educaţie şi cultură socialistă. Dacă amintim numai de Lugoj, Recaş, Gătaia, Ciacova, Cenei, Peciu Nou, Topolovăţu Mare, Orţişoara, Banloc o facem pentru a impulsiona interesul şi preocuparea organizatorilor culturali locali faţă de o manifestare care merită toată stima.

Nicolae PÎRVU

În căutarea propriei identităţi

Albaiulianul Gheorghe Jurcă e la al doilea volum de povestiri. Dacă, în primul, se revela lumea satului de munte, prefacerile psihologiilor umane sub forţa naturii sau a împrejurărilor istorice, în acest volum, recent *, universul uman investigat de prozator este acela al umanităţii citadine: muncitori, mici intelectuali, făpturi umile, unele de la marginea societăţii care îşi caută un rost al identităţii proprii în noua societate, sînt prinse în derivă în timpul istoric actual sau cad pradă unor drame intime. Un tînăr muncitor iubeşte o tînără de o condiţie superioară lui. Pus în faţa implacabilului, de-a fi tată, el are un moment de slăbiciune, care îi este fatal, căci fata, mîndră, îl părăseşte. O bibliotecară, prinsă în plasa singurătăţii şi a iernii, este vizitată de un tînăr care îi readuce speranţa în inimă. Trei tineri, surprinşi, de anul nou, într-un hotel, toastează fiecare pentru un ideal personal, pentru o creaţie sau un posibil vis. Un tînăr siderurgist realizează o inovaţie dar e accidentat puternic. E salvat miraculos şi viaţa lui, de aci încolo, îi apare, ea însăşi, drept un miracol. Etc. Etc.

Făpturile umane ale lui Gh. Jurcă se dovedesc, în genere, nişte firi introvertite, tineri, în căutarea unui echilibru lăuntric prin iubire sau prin realizarea unei creaţii. Şi tînărul din **Agripina, înainte şi după luna mai** şi cel din **Prima ninsoare** şi cei trei din **Toast de Anul Nou într-un hotel de provincie**, sau Calul din **Ulise la Marea Baltică** sau cel din **Ah, voi cai**, îşi motivează întreaga lor existenţă şi întreg sensul vieţii prin sensul căutării în iubire, în familie sau în profesie. Nişte mutilaţi sau singuratici, alţii marginalizaţi sau taraţi, (ca personajul din **Jurnalul unui bolnav de astenie**), eroii lui Jurcă îşi caută cu obstinaţie un loc al lor, un rost stabil, la masa vieţii. Ceea ce impresionează în aceste povestiri (deşi autorul le vrea nuvele) este extraordinara propensiune a eroilor spre autoanaliză, spre cercetarea propriilor lor fapte, întîmplări, eşecuri. Deşi făpturi simple, nesofisticate, tinerii lui Gh. Jurcă se definesc tocmai prin această sete de mărturisire, şi nu o mărturisire oarecare, ci una care le conturează, prin forajul adevărurilor derutante exprimate, însuşi caracterul şi personalitatea lor. Introspecţia, la nişte atari făpturi, simple, pare cu totul ciudată şi incitantă. Şi ea vine neaşteptat de derutantă. Mai mult decît

figurine

înainte, registrul epic al prozatorului se încarcă de această grea înşurubare analitică, de penetrare în axul de foc al acestor vieţi, în genere, în derivă, cum ziceam, sau puse într-un moment de răscruce. În ciuda eşecurilor la care eroii sînt supuşi, a caznelor intime, a unor căderi şi deprimări inerente firilor lor, ei se înalţă, în faţa noastră, pînă la urmă, miraculos de stenici, de autentici, de vii, tocmai prin această continuă şi fără răgaz autoanaliză a propriilor psihologii făcută cu adîncă sinceritate, ba chiar cruzime faţă de ei înşişi.

Mai există apoi un sentiment pe care îl degajă aceste proze. Anume, acela al unei nelinişti existenţiale, proprie eroilor, o neliniştе care îi încarcă, pe fiecare, cu un gen de explozibil interior. Făpturile acestea căutătoare sînt marcate, în genere, de drama unei realizări sau nerealizări, cum ziceam, în iubire, în familie, la locul de muncă. Dar realizarea, visul ei, pretinde efort, sacrificiu, iar, uneori, e urmată de eşec. Şi nu întotdeauna aceste făpturi rezistă presiunilor interioare sau exterioare ale acelui efort sau eşec. Ele cad. Sucombă. Dovedesc slăbiciuni. Sau trăiesc în continuare în derivă, chiar cînd aerul lor este unul comic sau cînd se salvează prin ironie.

Calitatea primordială a prozelor lui Gh. Jurcă porneşte tocmai de la faptul că el redă existenţele umane în toată nuditatea faptelor lor, indiferent cum vor fi ele clădite. Excesul acesta de adevăr crud, un gen, să-i zicem, de neorealism autohton, care se presimte în aerul degajat al eroilor, în truculenţa limbajului lor colorat, în actele lor, unele paradoxale, dar niciodată săvîrşite în mod furtiv, ci pe faţă, conferă acea splendidă aură personajelor, acel sentiment de proză adevărată, petrecută „ca în viaţă". Este unul din semnele (căci prozatorul albaiulian mai este încă depozitarul a încă multe altele) peremptorii, că autorul a ajuns la stadiul de unde se poate privi pe sine cu luciditate şi înţelepciune, căci se simte la el acasă, iar nu confecţionează, după nu ştiu care reţete străine de aspiraţiile prozei contemporane româneşti. Cu un stil curat, aplicat, pitoresc, la argoul unor eroi, analitic cît se cere, parcimonios în descrieri (cum nu se dovedea întotdeauna la primul volum) Gh. Jurcă investighează o umanitate interesantă, dramatică, a unor tineri muncitori ce-şi caută identitatea proprie, în magma socială mişcătoare. Acolo unde prozatorul reuşeşte, şi el o face în bună parte, şi arta scrisului său se înalţă la treapta pe care ea bine merită a sta de aci înainte.

Ion ARIEŞANU

* **Gheorghe Jurcă — TOAST DE ANUL NOU ÎNTR-UN HOTEL DE PROVINCIE, Ed. Dacia, 1989.**

Corăbii ale soarelui

Recent, a apărut la Sofia, în Editura „Narodna Kultura", o antologie a poeziei române contemporane, intitulată, sugestiv, **Corăbii ale soarelui.** Selecția, traducerea și prefața antologiei aparțin cunoscutului și prețuitului poet **Nikolai Zidarov.**

Din bogatul sumar al antologiei fac parte : **Tudor Arghezi, Octavian Goga, George Bacovia, Ion Minulescu, Vasile Voiculescu, Emil Isac, George Topîrceanu, Mihai Cruceanu, Aron Cotruș, Adrian Maniu, Ion Pillat, Demostene Botez, Ion Barbu, Lucian Blaga, Ion Vinea, Alexandru Philippide, Zaharia Stancu, Radu Boureanu, Mihai Beniuc, Geo Bogza, Virgil Teodorescu, Eugen Jebeleanu, Miron Radu Paraschivescu, Emil Botta, Maria Banuș, Gellu Naum, Magda Isanos, Dimitrie Stelaru, Mihu Dragomir, Geo Dumitrescu, Andrei Ciurunga, Veronica Porumbacu, Ștefan Aug. Doinaș, Traian Iancu, Victor Felea, Aurel Gurghianu, A. E. Baconsky, Victor Tulbure, Leonid Dimov, Radu Cârneci, Tudor George, Toma George Maiorescu, Alexandru Andrițoiu, Ion Brad, Ion Horea, Vasile Nicolescu, Aurel Rău, Tiberiu Utan, Mircea Ivănescu, Petre Stoica, Anghel Dumbrăveanu, Grigore Hagiu, Nichita Stănescu, Horia Zilieru, Ovidiu Genaru, Ion Gheorghe, Dumitru Radu Popescu, Nicolae Labiș, Corneliu Sturzu, Nicolae Stoian, Marin Sorescu, Gheorghe Tomozei, Mircea Micu, Teofil Bălaj, Nicolae Dragoș, Cezar Baltag, Ileana Mălăncioiu, Gheorghe Pituț, Constanța Buzea, Ion Alexandru, Ana Blandiana, Nicolae Prelipceanu, Doina Cetea, Adrian Păunescu, Marius Robescu, Nicolae Dan Fruntelată, Adrian Popescu, Aura Mușat, Ion Mircea, Mara Nicoară, Dumitru M. Ion, Daniela Crăsnaru, Ioana Crăciunescu, Traian T. Coșovei.**

Însoțită de scurte prezentări biobibliografice ale poeților selectați în această amplă panoramă a liricii noastre moderne, antologia beneficiază de excelente condiții grafice, constituindu-se ca un remarcabil eveniment editorial.

Th. C.

Telefoanele din filme

In „Easy Street" („Charlot polițist"), realizat în anul 1916 de Charlie Chaplin (de la a cărui naștere s-a împlinit, de curînd, un veac), apare, montat pe stîlpul unui felinar cu gaz aerian, un telefon stradal primitiv. Se putea vorbi, cu el, doar la cel mai apropiat post de poliție. Charlot îl folosește o singură dată. La modul serios. Lui Chaplin-regizorul nu i-a inspirat vreun gag, nici măcar o mișcare sau o atitudine caraghioasă. Nu i-a găsit o funcționalitate comică, cum, de altfel, atîtor obiecte și aparate le-a găsit, frizînd, adeseori, genialitatea. Pesemne, și-a dat seama că, în acea vreme, telefonul, avînd posibilități tehnice atît de limitate, nu însemna (încă) mare lucru pentru omenire. Iar filmele erau mute. Și cei mai mulți din spectatorii care se buluceau la acele filme, fascinați de imaginile în mișcare, nu văzuseră și nu puseseră mîna pe un telefon.

După ce filmul a devenit vorbitor, încep să apară pe ecran telefoanele din bachelită neagră, masive, sobre, cu arc puternic al discului, din sunetul căruia, în timp ce se forma numărul, unii regizori au scos remarcabile efecte de tensiune dramatică. Apoi, prin anii '30, aparatul acesta a dobîndit, mai ales în producțiile Hollywood, valoare simbolică. Telefoanele albe, **instalate în interioare luxoase, erau emblematice pentru o anume categorie socială, compusă din staruri și starlete ; băieți de bani gata ; milionari ; amanți de profesie din „lumea bună" ; autori de romane de larg consum ; prinți automobiliști, cîștigători de raliuri ; Fred Astaire ; Johny Weissmüller etc., etc. După aceea, telefonul a redevenit ceea ce fusese în „Easy Street" : un aparat de care te folosești, pur și simplu, cînd ai nevoie. N-au mai ieșit, cinematografic vorbind, dintr-un banal utilitarism nici elegantele telefoane cu taste, de diferite culori și forme, creații ale unor designeri, nici videotelefoanele (se pot vedea, încă, destul de rar în filme), nici cele la care a fost înlocuită soneria clasică cu una specială, atît de specială, încît imită ciripitul păsărelelor. (N-aș putea să precizez ce soi de păsărele, dar sună plăcut, foarte plăcut, vesel, reconfortant).**

Să vedem, însă, ce le scapă din vedere, de obicei, regizorilor atunci cînd personajele trebuie să aibă, precum se cere în scenariu, convorbiri telefonice. Nu țin minte ca vreun personaj să fi format greșit numărul „postului telefonic" al celui căruia dorește să-i vorbească. Să i se spună, în silă, de la celălalt capăt al firului : „Greșeală". Sau, a doua oară : „Nu înțelegi, domnule, că e greșeală ?!". Personajele dau întotdeauna impresia că au o memorie prodigioasă. Nu fac nici cel mai mic efort pentru a-și aminti un număr de telefon. Prin urmare, caută foarte rar în agendele de birou, de buzunar, în cărțile de telefoane. Niciodată nu se apelează la „Informații". Niciodată nu se întreabă : „Nu știi ce număr de telefon are, să zicem, Piscupescu ?". Nu se produce nici o greșeală din motive tehnice. **Aparatele și centralele funcționează perfect în filme. (Și tonul vine la fix). Așa stînd lucrurile, bineînțeles că nimeni nu este sunat din greșeală. (Ce dialoguri interesante au loc, uneori, mai ales la ore tîrzii din noapte, cînd ești sunat, de cîteva ori, din greșeală !) Oriunde se telefonează — „case particulare", instituții, întreprinderi, ministere, gări, aeroporturi —, toate „posturile telefonice" nu sînt niciodată ocupate. Nu „sună ocupat" : tin-tin-tin-tin-tin, semnal datorită căruia, după cum știm, se consumă atîta energie... nervoasă. (Dacă s-ar putea capta și transforma în energie electrică, oh, ce cîștigați am fi !). O ciudățenie cinematografică e și aceea că telefoanele publice nu sînt niciodată defecte, nu „înghit" fisele și nu sînt, în nici un caz, pline (cu fise). În fine, ar mai fi de amintit centralistele (a căror muncă foarte solicitantă, în realitate, merită toată considerația noastră) : răspund cu o desăvîrșită promptitudine, rămînînd, continuu, calme și amabile, chiar drăgălașe, am putea zice.**

Deci, în problema telefoanelor din filme îmi permit să afirm că avem de-a face cu situații ideale. Și am impresia că lucrurile vor merge, și pe mai departe, tot așa. Vom mai înghiți, ca pe niște găluște de cauciuc, idealizările și scăpările din vedere ale cineaștilor. Noi, bunii și blînzii cinefili...

Iosif COSTINAȘ

panoramic

In Aula Magna a Universității timișorene a fost organizată ședința de constituire a Filialei locale a Asociației Oamenilor de Știință din Republica Socialistă România, ce își desfășoară activitatea în cadrul Federației Mondiale a Oamenilor de Știință, sub egida Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie. În cadrul aceleiași ședințe a fost desemnată conducerea Filialei din Timișoara : președinte — academician Dan Mateescu ; vicepreședinți — prof. univ. dr. Eugen Todoran, prof. univ. dr. Pius Brînzeu ; secretar științific — prof. univ. dr. ing. Georgeta Nichita. ● **„Descoperirile arheologice din sud-vestul României** — argumente ale continuității noastre pe aceste meleaguri" se intitulează dezbaterea organizată de Societatea de numismatică la sala Bastion, în data de 16 iulie, ora 10. ● **O întîlnire** cu scriitorul Vasile Andru, redactor al revistei „Viața Românească" are loc azi, 14 iulie, ora 18, la Casa Universitarilor. Tema dialogului : „Interferența dintre literatura S.F. și științele optimizării umane". ● **Două recente apariții** la Editura Facla : volumul de versuri semnat de Marin Sorescu, „Ecuatorul și polii", precum și volumul lui Dumitru Daba, „În căutarea lui Brâncuși". ● **Recent, s-a desfășurat** cea de-a XXII-a sesiune științifică anuală a Centrului de igienă și sănătate publică din Timișoara, în cadrul căreia au fost susținute peste 60 de comunicări științifice.

aqua-forte

● **Iubim în oameni adorația pentru noi.**

● **Adevărul, de vrei să-l rostești, îți pretinde o grea condiție : sinceritatea deplină.**

● **Cînd începi să renunți la cîștig, îți dă tîrcoale înțelepciunea.**

● **Poți afla cu ușurință firea omului după atitudinea față de cîinele de pe stradă.**

● **Nu poți iubi decît numai pe egalul tău, pe ceilalți îi stimezi sau îi respecți.**

● **Cum să fii dulce dacă trăiești în mediu sărat ?**

● **Dacă pretinzi ce nu se poate oferi, te iubești numai pe tine.**

● **S-a prezis de-atîtea ori pieirea Omului și niciodată veșnicia Sa.**

● **Era mai uman un Zeu făurit după gîndul decît după chipul și asemănarea noastră.**

● **Nu te îndoi de tine dacă n-ai obținut victoria căci fuga sure ea a fost adevărata izbîndă.**

● **Din dragoste, se moare pentru orice.**

● **Toți ne naștem bipezi, dar numai unii devin oameni.**

Trăilă NICOLA

fanion

MONTE-CRISTO SE ÎNTOARCE

Știți, desigur, că Olympique Marseille (OM) a cîștigat, anul acesta, campionatul francez. Dacă vreți, puteți nota formula standard : Huard — Thys, Förster, Le Roux, Di Meco, Germain, Eyraud, Sauzée, Bernardet, Papin, Allofs. Ulitma oară, această fericire li s-a întîmplat concitadinilor lui Monte-Cristo în 1972, pe cînd în formațiune activa celebrul Skoblar ; era, atunci, al patrulea titlu. Seria superlativelor a fost foarte generoasă în acest an cu OM, căpitanul marsiliezilor, Jean-Pierre Papin cucerind și titlul de golgeter, cu 22 de goluri (J.-P. Papin s-a născut în 5 noiembrie 1963 la Boulogne-sur-Mer, are 1,77 m înălțime și 70 kg). Și, fiindcă tot am pornit-o pe o pantă statistică (puțin obositoare și, de ce să n-o recunosc, cam plictisitoare) să ne grăbim a vă comunica și faptul că Förster se află în fruntea clasamentului jucătorilor străini, cu 139 puncte, urmat fiind de Zl. Vujović (Cannes), Calderon (Paris SG), Hoddle (Monaco) ș.a.m.d. Singurul jucător din echipă care a mai fost încoronat cu titlul de campion este tot vest-germanul Förster, evenimentul petrecîndu-se în 1984, cu VfB Stuttgart. În euforia succesului, portarul Gaétan Huard ținea să nu uite, asemeni legendarului Murat, trecutul : „În aceleași zile, anul trecut, abia scăpam de retrogradare, la Lens, și astăzi, iată, sînt campion. Dar acest titlu este al echipei și nu vreau să-i uit nici pe Cantona, Pastinelli, Pelé și Banide, care au făcut parte din efectivul acestui an". Cei mai fericiți au fost, desigur Tapie și Hidalgo, conducătorii clubului, care, alături de antrenorul Gili, constituie unul din cele mai agresive triunghiuri ale fotbalului galic. Cum circulau zvonuri insistente în legătură cu înlocuirea lui Gili cu Ivici, Tapie a ținut să se știe clar : „Este absurd. Aș fi preferat să fiu eu însumi întrebat în legătură cu această „știre". Acum o lună l-am întrebat pe Gérard dacă acceptă să rămînă în continuare și nu a știut, nu a putut să-mi dea un răspuns ferm. Am fost dezamăgit. Aștept să se pronunțe". Și, totuși, ce va fi nou la Marsilia ? Mai mult ca sigur va veni Safet Susici ; problemele financiare în legătură cu achiziționarea brazilianului José Carlos Mozer, de la Benfica, au fost și ele rezolvate.

După 17 ani de tăcere, Monte Cristo s-a întors acasă. Într-un Mercedes alb, Michel Hidalgo, nababul, așteaptă calm să treacă prin marea de suporteri veniți să sărbătorească triumful... Dinspre Chateau d'If, înspre țărmuri.

Marcel TOLCEA

top

EFECTUL BUMERANG (I)

Apărută în 1988, adică la opt ani de la tragica dispariție a „soldatului Păcii", cartea „The Lives Of John Lennon" este rezultatul a șase ani de minuțioasă documentare a autorului ei, Albert Goldman. Volumul completează seria apariților despre Lennon începute cu documentata „This Was John Lennon" a lui William F. Spencer, carte tradusă în nenumărate limbi, și care pînă în momentul de față constituie se pare, cea mai veridică reconstituire a imaginii unui mare artist al secolului. Facem această afirmație bazîndu-ne pe recenziile altor lucrări ca „Living With Lennon (Fred Seaman) ; „The Love You Make" (Peter Brown) ; „Loving John" (May Pang) ; „Dakota Days" (John Green), ce lasă să se întrevadă fără echivoc fragilitatea acestora. Din păcate, direcționată și ea pe canalele facile ale presei de senzație, cartea lui Goldman nu face excepție de la regulă, creionînd o controversată biografie iconoclastă a artistului, fapt care a determinat-o și pe Yoko Ono s-o clasifice după lectură „Trash" (gunoi). Evitînd cu bună știință repetarea faptelor știute despre personaj, autorul ne oferă în compensație imaginea unui maniac obsedat, ipohondru, narcisist. Ni se relatează, astfel, cu lux de amănunte că John nutrea o mare admirație față de propria-i persoană, că se spăla de zeci de ori pe zi, fiind obsedat de transferul de microbi, că nu consuma zahăr nici în ruptul capului, că Yoko și fiul lor Sean erau îngrijorați de faptul izolării voluntare a lui John în camera sa, etc. Citind toate acestea, mi-l imaginez pe autor strecurînd informațiile culese cu o trudă demnă de o cauză mai bună printr-o sită deasă spre a ne oferi, culmea... balastul ! De ce ? vă veți întreba. Simplu, vă vom răspunde. Săpînd sîrguincios la temelia mitului, autorul vrea să epateze, căci în lumea societății de consum se pot pescui bani frumoși și în ape tulburi. Goldman (predestinat nume !) privește „opera" sa doar prin prisma strict comercială, transformînd-o cu bună știință în marfă vandabilă. „Cartea nu e o lucrare serioasă, declară L. Lakeville de la Massachusetts University, ea reușind doar să deruteze cititorii de bună credință, autorul erijîndu-se nemotivat în atoateștiutor".

(Va urma)

Petru UMANSCHI

sport

CU FRAM...

...Reykjavik va juca Steaua în primul tur al Cupei Campionilor Europeni la fotbal, ediția ce vine ; e bine ? — se-ntreabă la ora asta suporterii vrednicei noastre echipe, suită, în anii din urmă, spre performanțe greu de întrezărit ; e clar : adversara trupei lui Iordănescu nu e de calibrul altor campioane, din țări cu fotbal de forță și tradiție (precum, în actuala ediție, Glasgow, Inter, Bayern, Milan), însă cum știm și din acest sport, cît și din handbal, islandezii sînt mai iubitori de mișcare, fie că țara lor, veșnic înghețată, e ca un degetar, de mică ; nici că se pune, totuși, problema calificării Stelei, cît ar fi mingea de rotundă.

Sorții i-au surîs și vicecampioanei, cîștigătoarea Cupei României, Dinamo, avînd „de ales" între învingătoarea meciului preliminar Cernomoreț Burgas — Dinamo Tirana ; de-or fi albanezii aceia care se vor califica, bănuiesc că Mircea Lucescu nu-l uită pe Nentori 16 și va acționa în consecință ; așa să fie și să ne fie de învățătură de minte !

Mai jos, în Cupa U.E.F.A., e greu, e tare greu : Victoria — Valencia și Flacăra — Porto ; se așteaptă nu o minune, cît o maximă mobilizare și, de pe acum, în toiul verii, să se treacă la muncă, pentru ca la mijlocul lui septembrie echipele noastre, și mai bune și mai rele, să fie temeinic pregătite, în vîrf de formă și bocanc ; altfel, păcat ar fi de zarva făcută în campionatul ce abia s-a stins și pe ale cărui cărări plînge publicul unei mult îndrăgite echipe — Rapid ; și ea e singura încă în competiție, Intertoto, care dă ceva culoare vacanței de vară.

Ce face „Poli" ? Se pregătește asiduu — afirmă Costică Rădulescu, care, copleșit de griji, nu-și ia nici o zi de repaos. Ba, cîte-un ceas la pescuit... Pe căldura asta...

Teodor BULZA

POEME DE VICTOR HUGO

URIAȘUL

Vlăstar sunt, o, războinici, al galicelor soluri !
Străbunii-mi treceau Rinul ca pe un linced curs ;
Scăldat am fost în floarea zăpezii de la poluri
De maica mea, iar tatăl, crescut pe aspre țoluri,
Mi-a-mpodobit culcușul cu trei mari piei de urs.

Destoinic era tata ! Azi, grelele-i pleoape
Cu alb tighel, pe niște ochi tot mai stinși se trag.
Bătrîn e, și nevolnic ; sfîrșitu-i e aproape ;
Abia mai e în stare stejarul să-l dezgroape
Din rădăcini, făcîndu-și-l toiag !

De-acum, is boi și hamuri, și lungă javelină,
Și arc de fier, și bardă în mîna-mi de ciclop
Ce poate, către seară, de sus, de pe colină
Cu tălpile în vale, prin numai boarea lină
A gurii lui să-ndoaie, în depărtări, un plop.

Un copilandru încă, prin sihlele alpestre,
Mă cățăram pe stejuri, săream din grind în grind ;
Opream cu fruntea norii cei fără de căpestre
Iar zborul, în rotire, al pajurei rupestre,
Cu mîna goală, cînd voiam s-o prind.

Ținîndu-i piept furtunii, suflarea-mi ca de foale
Stingea cîte un fulger străluminînd la zări ;
Pornind în urmărirea balenelor domoale,
Mi se-așternea oceanul, ca un imaș, la poale
Și, mai decît vîntoasa, puteam să tulbur mări.

Rechinul în adîncuri, eretele în aer
Îi răpuneam mai lesne ca, alții, șerpi tirișI ;
Strîngeam în brațe ursul, pînă murea cu vaier
Dar fără plagă, — iarna, făcîndu-i, în încaier,
Să-și scuipe dinții.-n mîna mea, pe rîșI.

Copilărească, joaca aceasta mă adoarme
Azi, cînd mi-i drag războiul și bărbătescu-i șart :
Blesteme ale gîntii înlăcrimate, larme
De tabără, soldatul ce freamătă sub arme,
Voioasa-i deșteptare în zvon de goarnă, spart.

Prin pulbere și sînge, cînd Valma furibundă
Frămîntă o oștire prin care-și taie vad,
Zvicnesc și, nu altminteri decît în neagra undă
În clocot, cormoranul năprasnic se afundă,
Asupra gloatei inamice cad.

Precum secerătorul în lan de grîne coapte,
În holda răvășită calc drept și mă aținI.
Pe lîngă ale mele, li-s răcnetele șoapte,
Iar pumnul meu, să-mpartă ciocane-n fier, mai apt e
Decît o grea măciucă de noduros arin.

Lupt gol, și-mi rîd în barbă de platoșa prea flască
A armiilor voastre, cînd dinainte-mi fug ;
Cu suliță de frasin, mă bat, — pe cap, o cască
Nu foarte grea, pe care pot lesne s-o tirască
Vreo zece tauri vrednici, puși la jug.

Nu cu lungi scări, împresur cetățile avane,
Eu care, pe genunche, pot puntea să le-o rup ;
Mai largi decît berbecul de bronz, în muri, fac vrane,
Mă iau la trîntă dreaptă cu turnurile vane
Iar șanțul lor, cu smulse creneluri îl astup.

Cînd fi-va, o, războinici, să mă prenumăr printre
Uciși, să nu-mi dați leșul la corbii nesătuI,
Ci faceți ca sub unul din munții mei să intre,
Într-astfel ca străinul să-ntrebe care dintre
Aceștia mă cuprinde-n sînul lui !

Martie 1825.

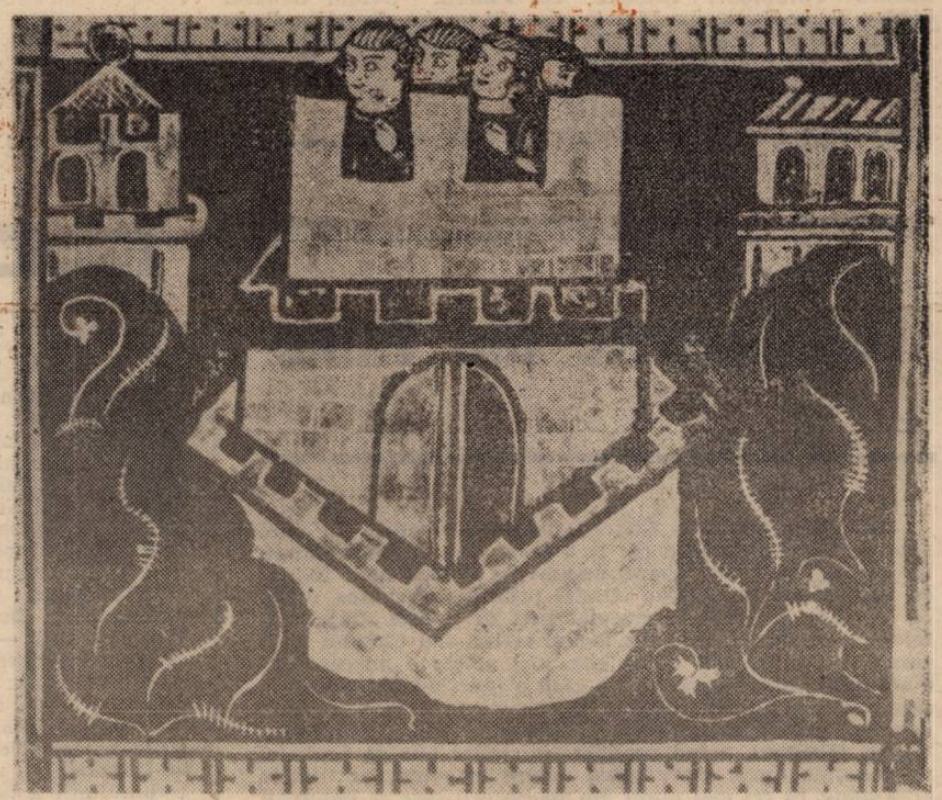

LOGODNICA TOBOȘARULUI

E dulce moartea,-n clipa cînd iubești !
DESPORTES. Sonet.

„Stăpînul nostru, domnul Țării
Bretone, pentru greu război,
Din patru-colțurile zării,
Din munți și de pe coasta mării,
Își cheamă fiii sub drapel.

„Baroni is, ale căror arme
Se văd pe muri încinși cu șanț ;
Is veteranii în alarme ;
Și-s bieții-ncepători în arme,
Din care, unul mi-e fidanț.

„E. a plecat spre Aquitanii
Ca toboșar, dar poți să-l pui
În rînd cu ditai căpitanii,
Atît de mîndru e, la anii
Săi cruzi, în croiul hainei lui !

„Eu, pace nemaiavînd pînă
Nu-l văd întors, îi spun de -or
Brigittei, sfînta mea stăpînă :
— Vezi, maică, să nu-l scapi din mînă
Pre îngeru-i cel păzitor ! —

„Vlădicii noastre : — Cuvioase,
Te roagă pentru oști ! — i-am spus ;
Apoi, la racla cea cu oase
A sfîntului Gildas, trei groase
Și albe lumînări, am pus.

„Madonei din Loretto,-n, cainic,
Aleanul meu fără hotar,
Juratu-i-am, pios și tainic,
Să-mi prind însemnele de străinic
Pe feciorelnicul pieptar.

„E. nu mi-a scris, cum altor fete
Le scriu logodnicii ostași ;
Cu dulci scrisori, să se desfete,
Vasala n-a avut ștafete,
Vasalul n-a avut poștași.

„Ci astăzi, trebuie să intre
'N cetate, cu alai crăiesc :
El nu mai este unul dintre
Necopții miri ; iar eu, altmintre
Sfioasă, — aripi, simt că-mi cresc !

„Stindardul ocrotit de soartă
Al ducăi, printre noi e iar ;
Prin preajmă-i, dragul meu se poartă ;
Să-i așteptăm, la vechea poartă,
Pe prinț, ca și pe toboșar !

„De i-ați vedea, sărbătorește
Căpăstruitul bidiviu,
Care nechează, se oprește
Și, scuturînd din cap, pornește
Împanașat în roșu viu !

„Surori, ce-mi sunteți prea încete
La îmbrăcat, de-ați ști și voi
Bătaia tobelor lui, — ce te
Fac să te simți sub grea pecete,
Dacă nu intri în convoi !

„Frumos e,-n faldul scurtei mante
Pe care i-am brodat-o eu
Cu silitoare mîini amante !
Veniți ! Bătut în adamante,
S-ar zice că-i e coiful greu !

„O meșteră de arăpoaică,
Aseară-n umbra unui mur,
Îm: spuse la ureche, vai, că
Din oaste (apără-ne, Maică !)
Ar cam fi lipsă un tambur.

„Atîta m-am rugat : «Te-ndură,
Marie !», -ncît n-o cred ; dar nici
Nu uit că, arătîndu-mi (sură,
Cu ochi șerpești) o sepultură,
Mi-a spus : — Pe mîine ! Tot aici !

„Ci haidem ! Fără negre gînduri !
Se-aud tamburii... În privaz,
Ies doamnele ; și suie,-n rînduri,
Mai-mari pe podina de scînduri,
Sub flori și flamuri în pavoaz.

„Alaiul șerpuie pe două
Lungi șiruri : sulițașii,-n cap ;
Apoi, baronii, într-o rouă
De pietre scumpe,-n lastră nouă
Și toci de catifea, pe cap.

„Trec patrafire și sutane ;
Și trec, pe armăsarii calzi, —
Încremeniți ca niște stane,
Cu herbul casei suzerane
Pictat pe pieptul lor, heralzi.

„În damaschinuri, avangardă
A Crucii, — pilcul templier ;
Apoi, sub lungă halebardă,
Arcașii din helveta gardă,
Cu piei de bivol, braț de fier.

„Se-apropie ducele : pe dată,-i
Cuprins văzduhu-n steaguri mari ;
Suita falnică urmată-i
De prapurii învinși... Ah, iată-i,
Surorilor, pe toboșari !...“

A zis ; și, după ce mai scurmă
Cu ochii tobele-n tumult,
Nedîndu-i dragului de urmă,
Ea cade moale,-n oarba turmă..:
Tamburii au trecut demult.

18 octombrie 1825.

IA AMINTE, MAGDALINĂ

Iubește-mă cît încă ești frumoasă !
RONSARD.

Pleacă iarna, Magdalină,
De pe cîmp, de pe colină :
Nu mai curge fum pe horn.
Dă-i-te pădurii dese,
Cînd, din ea, alaiu-mi iese,
Însoțit de glas de corn.

Vin' degrabă, Magdalină,
Primăvara ne alină, —
Prin răsuri, trec dulci fiori ;
Iar eu bănui că de ochii
Tăi, Prier încearcă rochii
Tot mai doldora de flori.

De-aș fi mielul, Magdalină,
Care-și culcă-n palma-ți lină,
Fără teamă, capul său,
Cît îi mîngîi albul caier !..:
De-aș fi pasărea ce,-n aer,
O îmbii cu trilul tău !...

De ce nu-s eu, Magdalină,
Schimonahul ce se-nclină
Ca să-i susuri, nu mai vechi
De o zi, pe nemîncate,
Feciorelnice păcate
În bătrînele-i urechi !...

De ce nu pot, Magdalină,
În închisa ta grădină,
Ochi de fluture, să am ;
Ah, de ce nu-s pervaneaua
Ce te vede prin perdeaua
Luminatului tău geam ;

Pe cînd pieptu-ți, Magdalină,
Alb și plin, se dezgărdină
Din șireturi, — și atunci,
În sfiala-ți cea de sine,
Haina scoasă de pe tine,
Pe oglindă o arunci !

Locuința, Magdalină,
De mi-ai cere-o, ți-ar fi plină
De vasali și paji învolți ;
Paraclisu-ți, în afunde
Catifeluri și-ar ascunde
Piatra 'naltelor lui bolți !

Ia aminte, Magdalină,
N-ai purta pe cap tulpină
Cu flori albe, de șovîrf,
Ci o ditamai coroană
De prințesă, de baroană,
Cu mărgăritar în vîrf !

Te fac doamnă, Magdalină, —
Cere-i-o cu gura plină
Comitelui tău, Rogier,
Care, iată, nu-ți ascunde :
Hai cu mine, — că, de unde
Nu, mă fac și eu oier !

14 septembrie 1825.

În românește de
Șerban FOARȚĂ

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU. NICOLAE PÎRVU. CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1:
Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA“
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

24 DE ANI DE LA CONGRESUL AL IX-LEA AL PARTIDULUI — EVENIMENT DE REVERBERAȚIE ISTORICĂ ÎN DESTINUL ROMÂNIEI

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 29

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 29 (1168) 21 IULIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

CONGRESUL IX — EVENIMENT CU AMPLE DESCHIDERI PENTRU ISTORIA ROMÂNIEI

In acest an, în care poporul nostru va sărbători cea de-a 45-a aniversare a marelui act al revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944 și întîmpină cel de-al XIV-lea Congres al partidului cu deosebite rezultate în înfăptuirea programelor partidului, cei 24 de ani ce au trecut de la Congresul al IX-lea ne apar cu mai multă strălucire și grandoare, iar însemnătatea covîrșitoare a forumului comuniștilor români din anul 1965, care a investit cu cea mai înaltă funcție în conducerea partidului pe eminentul comunist și patriot înflăcărat, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, capătă noi valențe și înzecite semnificații. Prin vasta și inestimabila sa activitate teoretică și practică revoluționară, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a imprimat un curs înnoitor, dinamic întregii vieți economico-sociale din patria noastră, punîndu-și din plin amprenta asupra dezvoltării viguroase, mereu ascendente a economiei naționale, a întregii opere de făurire a socialismului în țara noastră cu poporul și pentru popor.

„În cei 40 de ani de construcție socialistă, și îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, în 1965 — arăta tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** la recenta plenară a Comitetului Central al partidului — poporul român, sub conducerea gloriosului nostru partid comunist, a străbătut mai multe etape istorice și a ajuns la un asemenea nivel de dezvoltare economico-socială, de civilizație generală cum nu s-a realizat într-o perioadă de sute de ani și — aș sublinia în mod deosebit — în întreaga perioadă de dezvoltare capitalistă". Prin deschiderile largi operate de vaste și luminoase orizonturi pe drumul socialismului multilateral dezvoltat, prin modul creator, științific, revoluționar în care au fost soluționate problemele teoretice și practice privind căile de dezvoltare și realizare a socialismului, Congresul al IX-lea al partidului a eliberat procesul revoluționar din țara noastră din chingile dogmatismului, ale șablonismului, ale concepției după care ar exista un singur „model" de construire a socialismului.

Se poate afirma cu deplin temei că importanța Congresului al IX-lea al partidului nostru a fost confirmată în mod strălucit de cele peste două decenii de istorie care s-au scurs de la acest eveniment istoric, atît prin dimensiunile cantitative, dar mai ales calitative la care a ajuns societatea noastră socialistă, cît și de experiența construcției socialiste din alte țări, care abia în ultimii ani și-au pus problema regîndirii căilor de construcție socialistă.

Partidul nostru consideră pe deplin justificată această preocupare, pe care a avut-o el însuși la Congresul al IX-lea și o continuă și astăzi cu perseverență. „România — sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** — a adoptat, încă din anul 1965, după Congresul al IX-lea al partidului, o poziție critică cu privire la căile de dezvoltare și realizare a socialismului. Încă cu peste 20 de ani în urmă am înlăturat multe din stările negative privind „modelul unic", dogmatismul, considerînd că socialismul trebuie să fie realizat prin aplicarea creatoare a principiilor socialismului științific și a legilor obiective generale corespunzător realităților din fiecare țară".

Prof. univ. dr.
Teodor POP

(Continuare în pag. 2)

STRATEGII ALE CREȘTERII ECONOMICE ÎN „EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU"

Așa cum se subliniază în Expunerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, din noiembrie 1988, „deși în 1965 s-a încheiat, în linii generale, organizarea pe baze socialiste — a proprietății de stat și cooperatiste — a societății noastre, România continua să fie o țară în curs de dezvoltare, în grupa de jos a acestei categorii de țări... ne găseam numai la începutul construcției socialiste, al dezvoltării puternice economico-sociale a României." (p. 26—27).

„Rezultatele strălucite obținute în perioada care a trecut de la Congresul al IX-lea constituie cea mai convingătoare mărturie a justeței politicii generale a partidului nostru, a realismului obiectivelor sale fundamentale, a uriașei forțe transformatoare a socialismului. Totodată, ele exprimă abnegația cu care întregul popor acționează pentru transpunerea în viață a Programului partidului, ce corespunde pe deplin intereselor și năzuințelor sale vitale".

(Din Tezele pentru Congresul al XIV-lea
al Partidului Comunist Român)

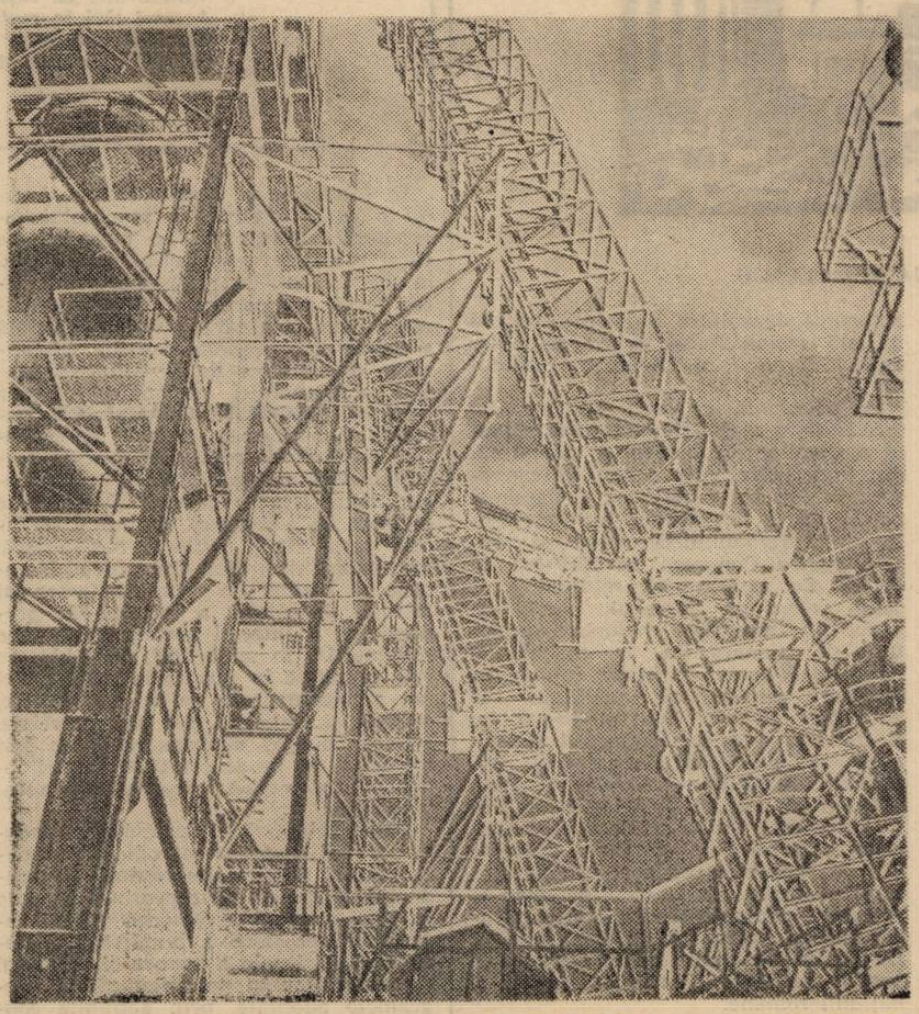

Generației de comuniști de la Congresul al IX-lea al partidului îi revine meritul istoric de a fi efectuat o profundă analiză în spirit critic și autocritic a activității din prima perioadă a construcției socialiste și totodată de a fi jalonat coordonatele fundamentale ale dezvoltării economico-sociale în noua etapă, începînd cu anul 1965. Congresul al IX-lea al partidului a precizat în mod realist, științific, raportul dintre general și particular în edificarea noii orînduiri, a lichidat șablonismul, conservatorismul și atitudinea de ploconire față de tot ce este străin, redîndu-se partidului și poporului încrederea în capacitatea lor deosebită de gîndire și acțiune revoluționară, care a stat la baza obținerii unor remarcabile realizări în toate domeniile de activitate.

Politica de dezvoltare economico-socială s-a axat pe asigurarea unei rate înalte a acumulării — de circa 30% — care să permită atît realizarea cerințelor reproducției lărgite, cît și satisfacerea la un nivel din ce în ce mai ridicat a trebuințelor materiale și spirituale ale întregului popor. S-au alocat, astfel, în perioada 1966—1988 fonduri de investiții în valoare de 3 688 miliarde lei, ceea ce reprezintă un volum de investiții de aproape zece ori mai mare decît cel din perioada 1945—1965. Relevant este faptul că avuția națională acumulată s-a ridicat în anul 1988, la 5 177,5 miliarde lei, din care fondurile fixe reprezintă 3 367,7 miliarde lei, adică de peste nouă ori mai mult decît în anul 1965. În ultimii 24 de ani, au fost construite 180 platforme industriale în toate județele țării, concomitent cu dezvoltarea și modernizarea celor existente, înfăptuindu-se strategia industrializării socialiste — componentă esențială în strategia generală a progresului economico-social al națiunii noastre libere și independente.

Pornind de la rolul hotărîtor al industriei în propagarea progresului tehnic în întreaga economie națională, în creșterea productivității muncii sociale și valorificarea superioară a potențialului material și uman, politica de industrializare socialistă a țării a urmărit consolidarea poziției industriei, sporirea aportului acesteia la creșterea venitului național, la realizarea reproducției de tip intensiv, la amplificarea volumului și sporirea eficienței schimburilor economice internaționale. Din această perspectivă, în structura industriei românești au avut loc modificări esențiale, accentul deplasîndu-se tot mai mult spre ramurile și sectoarele complexe, cu grad ridicat de tehnicitate și economicitate, care asigură valorificarea superioară a resurselor economice, creînd, astfel, premise certe pentru ralierea industriei noastre naționale la exigențele și cerințele revoluției tehnico-științifice contemporane. Este meritul deosebit al tovarășului

Conf. univ. dr.
Dumitru ROCHIAN

(Continuare în pag. 2)

CONGRESUL IX – EVENIMENT CU AMPLE DESCHIDERI PENTRU ISTORIA ROMÂNIEI

(Urmare din pagina 1)

Apreciat prin prisma cursului nou, dinamic și complex pe care l-a imprimat procesului revoluționar din țara noastră, a marilor realizări obținute în cei 24 de ani de la istoricul eveniment, dar și din perspectiva receptării de către ideologia politică revoluționară și democratică contemporană a ideilor și tezelor formulate la congres și în opera sa teoretică ulterioară de către ilustrul gînditor și om politic, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, Congresul al IX-lea ne apare pe scara dezvoltării istorice ca un moment crucial de maximă importanță. El a marcat începutul unui drum nou în istoria contemporană a patriei, de o fertilitate și un dinamism fără precedent în bimilenara existență a poporului nostru și, de aceea, cu neasemuită mîndrie patriotică, această perioadă poartă numele ctitorului ei, **„EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU"**, recunoscîndu-se astfel contribuția hotărîtoare a secretarului general al partidului la elaborarea strategiei de dezvoltare economico-socială a țării. Este meritul inestimabil al Congresului al IX-lea de a fi redat poporului nostru încrederea în forțele și capacitatea sa creatoare, l-a fortificat voința de a fi liber și stăpîn în propria-i țară, de a-și

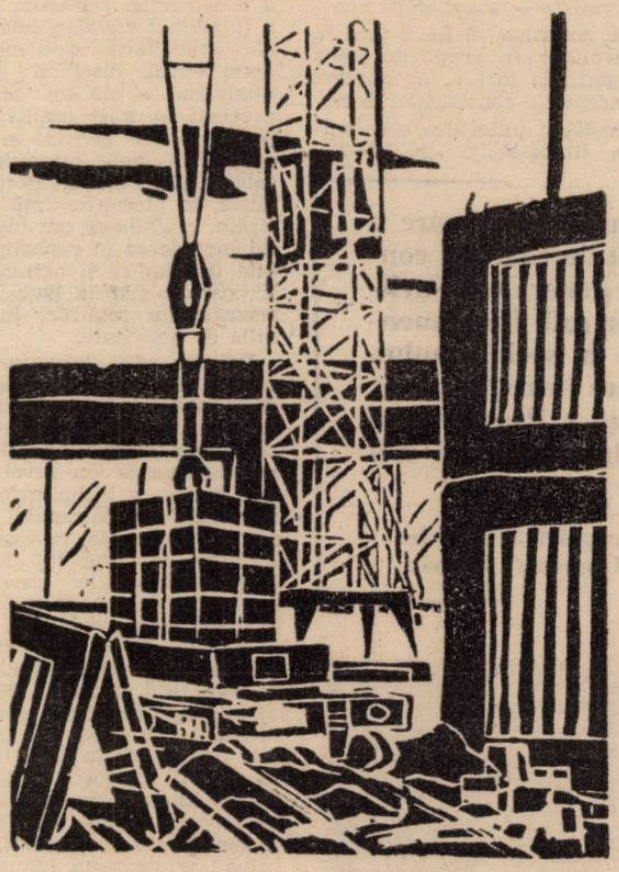

Gravură de ARIADNA TĂCULESCU

reciștiga demnitatea și de a-și hotărî de sine-stătător modalitățile și căile progresului social al României.

Întrucît democrația socialistă permite valorificarea deplină a potențialului creator al maselor, participarea lor conștientă și responsabilă la elaborarea deciziilor, la asigurarea egalității în drepturi a tuturor cetățenilor țării în fiecare sector de activitate, a fost creat un nou sistem de conducere a activității economice și sociale autentic democratic, bazat pe principiile autoconducerii, autogestiunii și autofinanțării, astfel că astăzi dispunem de consilii ale oamenilor muncii în industrie, în agricultură, în știință și învățămînt. Au luat ființă organisme locale și organisme naționale pe ramuri de activitate, a fost perfecționată activitatea organismelor de stat și sistemul electoral, precum și sistemul de dezbatere largă cu întreaga națiune a problemelor dezvoltării economice și sociale, a întregii politici interne și externe a patriei. Cu alte cuvinte, după Congresul al IX-lea în România s-a constituit o nouă și originală democrație muncitorească, revoluționară, care permite participarea largă și directă a tuturor oamenilor muncii la întreaga elaborare a politicii interne și externe a țării noastre. Această formă a democrației, în care puterea emană de la întregul popor și servește intereselor acestuia, a avut un rol hotărîtor în întărirea unității și coeziunii poporului în jurul partidului, al secretarului său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în realizarea programelor de dezvoltare a României socialiste. O strălucită confirmare a acestui fapt se găsește în modernizarea structurilor economice, în dezvoltarea fără precedent a industriei și agriculturii, a științei, învățămîntului și culturii, în ridicarea generală a nivelului de trai material și spiritual al întregului nostru popor. Din inițiativa tovarășului secretar general și sub îndrumarea nemijlocită a tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, după Congresul al IX-lea, printr-o multitudine de schimbări structurale, funcționale și de conținut au fost create condițiile integrării tot mai strînse, organice a învățămîntului cu cercetarea și producția în concordanță cu noile cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii în general. Orice om de bună credință care vizitează astăzi țara noastră, indiferent de părerile sale politice sau filozofice, poate sesiza cu ușurință marile transformări ce au avut loc în țara noastră, în viața poporului român, puternica dezvoltare economico-socială în anii socialismului și, cu deosebire după Congresul al IX-lea al partidului.

Pe coordonatele vieții politice din țara noastră se înscrie și recenta plenară a Comitetului Central al partidului din luna iunie, care a hotărît convocarea celui de al XIV-lea Congres al partidului, a dezbătut și aprobat proiectul Programului-Directivă și Tezele pentru Congresul al XIV-lea al P.C.R. Cu nețărmurită mulțumire și caldă adeziune întregul partid și popor au îmbrățișat hotărîrea adoptată de plenară ca, la cel de al XIV-lea Congres, în înalta funcție de secretar general al partidului să fie reales cel mai iubit și stimat fiu al națiunii noastre, strălucitul conducător, genialul ctitor de eră nouă, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**. Considerăm că această hotărîre dă expresie celor mai nobile sentimente de stimă și prețuire, de nețărmurită dragoste și de profundă recunoștință ale fiecărui comunist, ale fiecărui cetățean al României pentru marele fiu al poporului nostru, însărcinat de Congresul al IX-lea cu cea mai mare răspundere pentru destinele și viitorul patriei și națiunii române.

STRATEGII ALE CREȘTERII ECONOMICE ÎN „EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU"

(Urmare din pagina 1)

NICOLAE CEAUȘESCU de a fi gîndit și impulsionat trecerea industrializării socialiste pe coordonate noi, cu precădere calitativ-intensive, prin dezvoltarea prioritară a subramurilor industriale de vîrf, care încorporează cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii și asigură realizarea unor produse de înaltă calitate și competitivitate. În intervalul de timp 1965—1987 producția industrială a crescut într-un ritm mediu anual de 9,2%, iar cea a industriei prelucrătoare într-un ritm mediu anual de 9,5%, ritmuri mai rapide înregistrîndu-se în industria chimică — 11,5%, în construcțiile de mașini — 12,2%, în electrotehnică — 14,0%.

În strînsă legătură cu dezvoltarea pe noi coordonate a industriei, un progres rapid au cunoscut și celelalte ramuri, între care se detașează agricultura — ca a doua ramură de bază a economiei naționale. În vederea intensificării și modernizării agriculturii, a înfăptuirii noii revoluții agrare, s-a acordat o atenție deosebită mecanizării complexe a tuturor lucrărilor agricole, asigurării unei cantități optime de îngrășăminte chimice la hectar, extinderii suprafețelor irigate, introducerii în producție a celor mai productive soiuri de plante și rase de animale, sporirii randamentelor la hectar, a volumului întregii producții agricole. Astfel, în ultimii ani s-au obținut producții de cereale de peste 30 milioane tone și într-o continuă creștere : 30,3 în 1986, 31,7 în 1987 și 32,6 în 1988.

Strategia dezvoltării economice a fost validată în primăvara acestui an de lichidarea completă a datoriei externe — remarcabilă victorie a poporului român, care a produs uimire și admirație în întreaga lume, atît în rîndul specialiștilor, cît și al maselor largi ale populației. „Pentru prima dată în istoria sa îndelungată — proclama președintele **NICOLAE CEAUȘESCU** — România nu mai are nici o datorie externă, nu mai plătește tribut nimănui și este cu adevărat independentă economic și politic". Lichidarea datoriei externe a presupus un efort susținut din partea poporului nostru. În perioada 1975—1989 România a plătit circa 21 miliarde dolari, din care dobînzile au reprezentat peste 7 miliarde dolari. Un asemenea efort financiar nu putea să nu influențeze unele laturi ale vieții social-economice din țara noastră, ducînd la unele întîrzieri sau ajustări ale unor obiective stabilite. Totuși, chiar în aceste condiții, s-a asigurat creșterea fondului de retribuire, pensiilor și alocațiilor pentru copii.

Sub flamuri biruitoare

Priviți această vatră de eroi
Ca pe-un stindard al păcii planetare,
Prin care timpul urcă seve noi
Sub flamuri de Partid biruitoare

Și veți descrie patria — grădină,
Ca pe-un hrisov al muncii temerare,
Luceafăr viu reverberînd lumină
Către mileniile viitoare.

Această vatră-i vad triumfător
Tălăzuind de grîne prin aerul torid
Cît țara are-n frunte un brav Conducător
Și calea de victorii deschisă de Partid.

Sîntem aici cu ființa și cu vrerea
Acestei țări în rosturi și cuvînt :
Partidul Comunist ne e puterea,
Izbîndă și stegar și legămînt.

Nicolae Roșianu

În condițiile în care știința a devenit o parte organică a procesului reproducției lărgite de tip intensiv, ale cărei rezultate se materializează rapid în toți factorii de producție, promovarea largă a progresului științifico-tehnic a devenit o caracteristică esențială a dezvoltării economico-socile. „Realizarea obiectivelor de dezvoltare intensivă a economiei naționale, sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, impune intensificarea muncii de cercetare și creșterea rolului științei în perfecționarea, modernizarea și dezvoltarea industriei, agriculturii și celorlalte sectoare de activitate. Va trebui să facem astfel încît știința românească, cercetarea științifică din toate domeniile să devină un puternic factor al întregii dezvoltări a forțelor de producție și a întregii societăți socialiste românești". În anul 1988, de pildă, au fost asimilate în fabricație 2 885 tipuri noi și modernizate de mașini, utilaje, aparate și instalații, 683 noi materiale, 446 noi bunuri de consum și au fost introduse în producție 1918 noi tehnologii și sisteme de mecanizare și automatizare.

Considerînd, drept principiu fundamental, că dezvoltarea industriei, agriculturii și a celorlalte ramuri ale producției materiale nu reprezintă un scop în sine, ci se subordonează țelului suprem de creștere a bunăstării materiale și spirituale a poporului, Partidul Comunist Român, prin planurile și programele adoptate, prin acțiunile concrete realizate în decursul întregii perioade ce a trecut de la istoricul Congres al IX-lea, a urmărit în permanență realizarea unui raport judicios, dinamic între producție și consum, între dezvoltare și bunăstare. În acest sens, relevant este faptul că, față de anul 1965, fondul total de retribuții a crescut de aproape șase ori, ceea ce a făcut să se asigure aproape o dublare a numărului locurilor de muncă și o creștere de trei ori a retribuției reale a oamenilor muncii.

Lichidarea datoriei externe și renunțarea la credite externe prezintă semnificații deosebite pentru îmbunătățirea strategiei dezvoltării economico-sociale, prin stabilirea unui raport judicios între exportul și importul de mărfuri, în vederea asigurării rezervelor de lichidități necesare și creșterii eficienței comerțului exterior, evitîndu-se scurgerea peste hotare a venitului național.

Așa cum se subliniază în Rezoluția Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist Român, toate marile realizări obținute de poporul nostru în ultimii 24 de ani sînt „legate indestructibil de activitate prodigioasă, desfășurată cu clarviziune și profund spirit creator, cu pasiune revoluționară și fierbinte patriotism de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretar general al partidului, președintele României, ctitorul României moderne, eroul național, care slujește cu nețărmurit devotament interesele supreme ale întregului popor".

Analizînd proiectele documentelor pentru Congresul al XIV-lea adoptate în recenta Plenară a C.C. al P.C.R., aflate acum în dezbaterea întregului popor, ni se relevă dimensiunea complexă a evoluției economiei românești în viitor, posibilitățile reale ale României să devină, la sfîrșitul cincinalului următor, o țară dezvoltată multilateral, deziderat major al întregii politici a partidului nostru încă de la Congresul al IX-lea.

croniea literară

Goga şi precursorii lui

Citim volumul **Precursorii** cu sentimentul că am mai citit aceste pagini, că am mai stăruit asupra unor portrete, asupra unor idei. Cartea ni se pare cunoscută, cel puţin într-o seamă din opţiunile ei. O carte familiară ca un manual străbătut altădată, demult.

Într-adevăr, şi eseurile despre spiritualitatea românească, cele despre Avram Iancu, Iosif Vulcan, Alecsandri, Eminescu, Caragiale, Coşbuc, Şt. O. Iosif, Ilarie Chendi, şi cele despre Şaguna sau Aurel Vlaicu au intrat, de mai bine de jumătate de secol, în fondul de aur al scrisului românesc. Au devenit manual de literatură. Au contribuit la educaţia celor ce voiau să înţeleagă devenirea culturii româneşti.

Sînt, toate cele numite mai sus, texte pe care orice antologie Goga, fie şi restrînsă, le-a reţinut sau le va reţine. Căci rareori scrisul românesc a reunit, la o asemenea înălţime, plasticitatea formulării, adevăruri fundamentale, rareori impresia de **simţire**, de **trăire** au fost mai puternice decît în propoziţiile lui Goga-eseistul. Poet şi profet, Goga nu e numai în poezia sa. Mesianic e Goga şi în aceste rînduri, care vor fi mereu citate pentru felul în care degajă adevărurile mari, simple, şi cît de adînci ale existenţei unui popor : „Istoria de veacuri a Ardealului românesc e istoria de lacrimi şi umilinţă a unui popor orfan". Parcă şi alţii au rostit, înaintea lui Goga, cuvinte asemănătoare, dar rareori s-au adunat asemenea definiţii în pagină : „Horia e revoluţionarul ţăran care întrupează instinctele de viaţă ale unui popor prin prisma revendicărilor locale. Drama lui e un preludiu numai a reînvierii care aştepta în umbră. Iancu însă, o verigă într-un lanţ de evoluţiune universală, se înfăţişează de la început într-o armură complexă de luptător pentru soarta integrală a unui neam". Dacă vrem într-adevăr să înţelegem ce înseamnă mesianism, să recitim aceste rînduri. Ele trebuie **ascultate**, şi, ascultate de la tribună, efectul lor va fi fost imens. Unind simplitatea adevărurilor elementare cu imperative care veneau de dincolo, care aduceau în faţa cititorului, deopotrivă, adevărul palpabil, imediat vizibil, şi cel sacru, ritualic repetat de tribunii unei mişcări naţionale, poetul dă o intensitate neobişnuită Prezenţei. Şi dacă un personaj al eseurilor (avem alt cuvînt ?) lui Goga este **eroul**, un al doilea este **mulţimea**. Absenţa şi apariţia eroului, **naşterea** sa alcătuiesc un scenariu cvasiiniţiatic. Fiecare pagină repetă Istoria sacră : „Românii de subt habsburgi s-au găsit în faţa evenimentelor epocale de la jumătatea veacului trecut orfani de o clasă conducătoare. (...) Şcolile de la Blaj singure luminau pe acest fond de părăsire ca o candelă în întuneric. De aceea, a trebuit o răscolire a tuturor instinctelor de viaţă, ca menirea noastră istorică să poată fi îndeplinită. Încordarea supremă s-a făcut şi o vastă eflorescenţă de oameni a răsărit pentru toate trebuinţele. (...) Totul s-a pus în mişcare, toate rezervele s-au înşirat pe cîmpul de bătaie în marele examen al neamului. Această revărsare de energii trebuia ordonată... Se cerea deci o operă de chibzuită cerebralitate, se cerea spiritul creator şi intuiţia de geniu care stăpîneşte vîltoarea tulbure, se cerea **omul** excepţional. Rolul acesta l-a avut Andrei Şaguna...".

Mulţimea şi Eroul, naţiunea şi bărbaţii ei de seamă. Ghicim că poetul îşi scrie, în aceste pagini, epopeea, cîntările sale epice. Că încearcă o biografie colectivă. Fireşte că în această biografie (autobiografie) un loc central Goga îl acordă literaturii. În celebrul (începe să devină) discurs de la Sînnicolau Mare („Un monument al lui Eminescu") spunea „O graniţă se păzeşte sau cu un corp de armată sau cu statuia unui poet legată de inima tuturora". Ideea fusese lansată de Camil Petrescu, care, la începutul deceniului al treilea, propunea Banatului o „frontieră culturală", dar sunetul frazei lui Goga e, parcă, mai plin. Şi mai legat de rolul politic al literaturii. În discursul despre **Gheorghe Coşbuc**, rostit la şedinţa Academiei Române la 30 mai 1920, scriitorul formulase ideea literaturii ca **energie precursoare** în cuvinte care trebuie transcrise şi aici : „S-a zis, cu drept cuvînt, că la începutul oricărei mişcări mari de libertate e o poezie, la începutul tuturor biruinţelor mari ale revendicărilor naţionale, un mare triumf literar. (...) Literatura a fost întotdeauna o **energie precursoare** (s.n.), în cîmpul ei s-au adunat mai întîi şi au cerut cuvînt **puterile latente ale unui popor...** (s.n.)". Conceptele de „energie precursoare" şi „puterile latente ale unui popor" leagă gîndirea lui Goga, pe de o parte, de gîndirea eminesciană **(stejarul şi ghinda** din celebra scrisoare către D. Brătianu), dar şi de cea a lui Blaga din **Spaţiul mioritic** definind, exemplar, un itinerar al tradiţionalismului românesc. De o foarte mare forţă sînt, în eseurile lui Goga, Imaginile. Rareori în eseul românesc asistăm la o asemenea valorizare a Imaginii. În acelaşi text, consacrat lui Coşbuc, Goga evocă momentul în care, prin 1910, după o lungă absenţă din locurile natale, poetul se întoarce **acasă**. „Cineva l-a recunoscut, lumea întreagă s-a ridicat în picioare să-l vadă, să-l aclame. Deodată un glas de popă tărăgănat a început cîntecul şi într-o clipă femei, bărbaţi, copii s-au asociat, a cîntat toată lumea şi cînta şi el plîngînd".

Se poate descoperi o imagine mai percutantă a întîlnirii Poetului cu Lumea ? O imagine a regăsirii ? Ea nu răsare în scrisul lui Goga din neant, ea a fost forjată în anii în care scriitorul elabora „bocetul coral" **Noi**. Sau mai demult.

Un articol citat cu o oarecare uimire altădată (avea Goga simpatii comuniste ?) este **Petrogradul revoluţionar**. Entuziasmul lui Goga faţă de revoluţie („Rusia de astăzi e un vast atelier al conştiinţei omeneşti. Un neam de o sută opt zeci de milioane, pe o întindere nesfîrşită, frămîntă toate valorile de cugetare a umanităţii") trebuie analizat în contextul în care poetul, aparţinînd unui neam oprimat, saluta o Lume Nouă. Scriitorul nu iese în afara mesianismului şi nici a tradiţionalismului său. Dar credinţa sa într-o lume nouă primeşte, încă o dată, aripi. E, bănuieşte el, confirmată de Lumea Nouă care se anunţă în Petrogradul revoluţiei.

Volumul mai publică fragmente din **Jurnal politic** (1931). Plasticitatea evocării, strălucirea portretelor fac din Jurnalul lui Goga un document literar de prim ordin. Dar, constatăm, majoritatea portretelor, pe cît de împlinite literar sînt, pe atît sînt de inexacte. Marii oameni politici din **Jurnal** nu sînt şi cei din realitate. Scriitorul are ochi rău şi, bănuim, nu mai înţelegea ceva din necesităţile politice ale deceniului al patrulea. O alianţă politică aberantă contribuie la sporirea derutei. În anii '30 marele scriitor e, în politica românească, un rătăcit. Mijloacele sale de odinioară nu-şi găsesc nici ecou, nici aderenţe în realităţile româneşti ale Patriei întregite. Dar Goga rămîne, în acest jurnal, Marele scriitor, şi extraordinara caricatură, plîngerile şi blestemele aparţin mîniei poetului, singur într-o lume a pragmatismului ofensiv : a absenţei idealităţii.

*

Aici am putea dezvolta o comparaţie pe care am anunţat-o altădată : aceea între Goga şi Cioran. Amîndoi sînt mobilizaţi de o profundă **stare de exasperare**. O bună parte a eseisticii (memorialisticii) lui Goga se întîlneşte cu eseistica lui Cioran, şi el fiu al Răşinarilor, şi el stimulat de valenţele unui spaţiu spiritual.

Doar înţelegînd relaţia de continuitate între cei doi, putem percepe la dreapta ei valoare cealaltă linie a tradiţiei ardelene : cea a **secării filoanelor**, a epuizării. Luptătorii au obosit, citim în ultimile pagini ale lui Goga, sau putem deduce din ele.

Cornel UNGUREANU

* **Octavian Goga — PRECURSORII, Ediţie îngrijită, Studiu introductiv de Ion Dodu Bălan, Ed. Minerva, 1989.**

Jurnal de campanie

Aduse la acelaşi numitor în volumul antologic **Jurnal de campanie**, poemele lui Geo Dumitrescu dobîndesc o nuanţă confesivă pe care, la întîia publicare, n-o aveau. Aşezate sub specia biograficului, ele devin documente ale unei sensibilităţi, înainte de a fi mărturii ale unei conştiinţe. Obligate la un spectacol al confesiunii, pe care nu şi l-au însuşit fără un dram de reticenţă, poemele recurg la o strategie de care, iniţial, erau străine. Între dezvăluirea necondiţionată şi încifrare este preferată, mediatoare, tehnica sugestiei şi a simbolizării de primă instanţă. Transparente, simplificate, poemele-parabolă vor fi, de fapt, manifeste ale unei sensibilităţi tentate de tensiunea mărturisirii. Construindu-şi discursul în replică, Geo Dumitrescu mizează pe virtuţile spectaculare ale limbajului. Constrîns la o echilibristică între proiectul poetic şi realizarea lui practică, autorul îşi delimitează, în fapt, propriul spaţiu creator. Aparentele slăbiciuni ale **compoziţiei** sînt transformate în modalităţi ale multiplicării invariantei în serii obsesionale succesive. Între derîdere şi exaltare, între investiţia de sentiment şi existenţa **scrisă** e doar o cale de cîteva versuri. Finalul neagă începutul poemului, iar falsa aşteptare a efectului literar deturnează premisele actului creator. S-ar putea spune, poate forţînd uşor acest scenariu al implicării persoanei autorului, că poezia devine — pe coordonatele confesiunii — mai importantă decît poetul.

Generaţia lui Geo Dumitrescu a ştiut, în ciuda mult invocatului său **pact modernist**, să profite, cu bune rezultate, de pe urma unui clasicism poetic ajuns la o fază exponenţială. Clasicizarea poeţilor de la sfîrşitul veacului trecut are la bază cultivarea sistematică a excesului. Există un loc privilegiat al poeziei în care romantismul se întîlneşte cu perfecţiunea formală a clasicismului. Semne clare ale eminescianismului, de pildă, sînt vizibile şi în poezia unui Constant Tonegaru. După cum anumite particularităţi ale frazării (chiar în cadrul unor formule prozodice mai relaxate) se regăsesc la aproape toţi insurgenţii perioadei. Nu trebuie să ne lăsăm înşelaţi de tonul colocvial al poemului. Tenta de frivolitate, vocabularul eclectic ascund, în realitate, o mare dramă. Ciudată e, însă, modalitatea de raportare a poetului la ea. El nu se arată dispus în orice clipă să o descrie. Însă cînd se decide, o face cu o vervă care pune între paranteze orice încercare de a stăvili intruziunea elementului confesiv : „Odată o să-mi ceri prea mult : să-mi vînd versul, / să te las să-mi asculţi sîngele cum sună, / sau cine ştie ce-ai să-mi mai ceri, fecioară nebună...".

Deschiderea spre poemul social e mereu dublată de un acut sentiment al existenţei erotizate. Rezultatul acestei neaşteptate conjuncţii e o dogmatică a frumuseţii, văzută ca loc geometric al neprihănirii şi gingăşiei. Nu trebuie, însă, exclus efortul de formulare contradictorie, atît de caracteristic poetului. Îmbrăcînd, temporar, haina contradicţiei, ele sînt, totuşi, părţi indivizibile ale unei conştiinţe ajunsă într-un moment de criză. Tehnica este, în asemenea ocazii, oximoronică, şi Geo Dumitrescu o pune în evidenţă, ca la Borges, cu o plăcere aproape filatelică : „Un pui de panteră am să-ţi aduc, / să-l înveţi / neprihănita, leneşa pîndă felină, / spaimele crude, întunecoase, ale pădurii, / să-l înveţi iscusinţa de-a ucide cu graţie / îndelung alintîndu-ţi prada, fosforescent". Poemul, sumă indefinibilă de sunet şi imagine, descrie, ca într-o reiterată abstragere în universul mic, redimensionarea dramei universale. Ajustată după chipul şi asemănarea fiinţei mărturisitoare, poezia devine o înlănţuire de situaţii dramatice. Comprimată, redusă la scară, ea păstrează toate caracteristicile materiei prime încorporate. Adică obsesia timpului nereversibil, a primelor iubiri, a fiinţei sociale, a inhibiţiilor etice.

Respingînd agresivitatea suferinţei, neconferindu-i drept la un tratament privilegiat, poetul inaugurează, prin intermediul mărturisirii, un stadiu ironic al creaţiei. „Transcriindu-l" pe Lamartine, el creează o **epopee** burlescă, în gustul fantaştilor şi ironiştilor generaţiei '80, în care, însă, joaca desolemnizată „de-a iubirea" păstrează un inevitabil aer marţial : „— Vino ! — i-au spus, găsind-o / după lungi cercetări — / te cheamă Dumnealui, / te aşteaptă / în prag, tînăr în permanenţă — / o să-ţi ceară socoteală / pentru tot ce-ai risipit / din ceea ce era a lui în exclusivitate...".

Din poemul de implicare socială, Geo Dumitrescu a păstrat tehnica impecabilă a introducerii comentariului în discurs. Pentru el, convenţiile sînt acte de pură, degradantă servitute. El ştie că poezia va fi aservită, veşnic, poeziei, poemele poemelor. Cuvintele trăiesc, pe dimensiunea confesiunii, drama de a nu-şi putea controla în întregime sensurile. Proliferînd la nesfîrşit aceleaşi înţelesuri ele îşi dobîndesc o identitate doar prin însumarea de semnificaţii. Spaţiul paginii devine insuficient pentru retorica debordantă a mărturisirii, constrînsă la neputinţa de a-şi nega sentimentele şi la neajunsul de a le încredinţa rostirii : „Aş fi vrut să mărturisesc sincer : / Sufeream... În fine, mai lipsea cineva / ca să fim doi. Mai ales seara, / cînd luna, plutind printre nori... / (O, mîzga livrescă, blestemata încremenire / a vorbelor, tocite, îndobitocite în sensuri...". Chiar în astfel de poeme, ale **retragerii**, Geo Dumitrescu rămîne poetul excesului. Marea sa ambiţie pare dorinţa de a recupera ceva din romantismul unui cod existenţial revolut. Însă nu o pură nostalgie trebuie descoperită aici. Ar trebui, mai degrabă, găsit răspunsul unuia din imperativele majore ale poeziei lui Geo Dumitrescu: **Să lucrăm cu cerneală fierbinte !** Implicarea biografică, filtrată adeseori, printr-o fină reţea de sensuri contradictorii este unul din primele răspunsuri ale poetului. Un răspuns provizoriu, însă cu atît mai sincer. El constituie premisa întrebărilor viitoare şi, desigur, a răspunsurilor viitoare. Asumîndu-şi, printr-un program al confesiunii permanente, acest risc, poezia lui Geo Dumitrescu se dovedeşte aptă de orice confruntare cu timpul.

Mircea MIHAIEŞ

Artistul plastic, în oglinda creației dedicate istoriei, tematicii de actualitate (I)

Cunoscuți și apreciați, atît în țară, cît și peste hotare, pentru calitatea artei lor, **Lidia Ciolac, Xenia Eraclide Vreme, Petru Jecza, Romul Nuțiu, Leon Vreme** — sînt cîteva dintre personalitățile plastice de primă mărime, ale Filialei U.A.P. Timișoara, artiști prestigioși, în creația cărora se recunosc, de-a lungul timpului, fervoarea participării la actualitatea socială și politică, nevoia de comunicare cu publicul, dorința de a răspunde, întotdeauna cu seriozitate artistică și cu talent, comenzii sociale. Lucrările lor cu tematică istorică și-au găsit locul potrivit, în ambianța orașului ; în expozițiile județene ori naționale de grup, marcînd evenimentele sociale și politice importante, contribuția acestor artiști este întotdeauna remarcabilă. Subiectul apropierii, prin artă, de exigențele prezentului, văzute în perspectiva documentelor de partid ale epocii noastre, se prefigurează, în reflexivitatea și prin realizările acestor artiști, ca implicare în actualitate, în diversitatea de oferte a realității imediate, în contextul mai larg al vieții societății noastre și, desigur, al culturii socialiste. Reprezentativi, pentru valoarea artei românești de azi, și pentru competitivitatea ei, Xenia și Leon Vreme, Romul Nuțiu, Petru Jecza sau Lidia Ciolac, deși atît de deosebiți ca stil, ori mijloace de exprimare plastică, dovedesc o comuniune ideatică, fertilă și benefică, sub raportul deschiderii creației lor către lumea în care trăiesc, și căreia sînt chemați să-i reflecte dinamismul, transformările, progresul ; activitatea artiștilor-cetățeni, cu care am stat de vorbă, dezvăluie o autentică aplecare către vastul repertoriu de teme la care vibrează conștiința privitorului contemporan.

PETRU JECZA : Artistul vine în întîmpinarea comenzii sociale cu inițiative personale.

— Fișa de creație a unei personalități artistice de valoarea lui Petru Jecza recuperează un parcurs exemplar, traduce, cu alte cuvinte, în limbajul strict, al notațiilor referitoare la expoziții și premii, un efort al căutării de sine, realitatea că mesajele acestui drum au fost înțelese de contemporani. Inconfundabile, lucrările lui Jecza descriu un univers al formelor armonioase, pe care lumina se așează, ori le străbate liniștit. Tensiunea lăuntrică, a bronzurilor de o șlefuită eleganță, pare să fie termenul secund, „însoțitorul" ecuației cuprinse în metal. Interesant e acest dialog între linia subțire și sigură ce urmărește contururile și „lucrul care se întîmplă" înăuntru, în zona ascunsă primei priviri. Văzute a doua oară, formele, fără a pierde nimic din luminosul calm ce atrage irepresibil ochiul, se deconspiră „grele" de sens, de întrebări asupra vizibilului : lucrările lui Jecza sînt decupaje din meditația sculptorului despre armonie și despre cîmpul de rezonanță al acesteia cu universul perceptibil. Astfel, tensiunile emanate de formă devin calitatea dintîi a sculpturilor atît de frumoase.

Petru Jecza s-a preocupat, de-a lungul anilor, și de sculptura monumentală (tendința de a micșora dimensiunile aparținînd, la el ca și la alți artiști, în ultima vreme, ca reflex al dorinței de „a intra", cu lucrările sale, „în casele oamenilor" ; muzeul nu mai e, azi, pentru artist, decît „un fel de depozit, mai mare sau mai mic, unde efectul artistic se diminuează, cu cît proporțiile colecției muzeale cresc" ; „visul sculptorului — să-și vadă lucrările plasate în spațiul potrivit lor" — nu s-a schimbat, desigur, doar a căpătat această nouă deschidere, în care e de citit interesul presant al artistului față de felul cum îi e receptată lucrarea de către consumator, față de posibilitatea ca, între sculptură și public, relația de apropiere să se stabilească, prin dialogul de finețe al afectivității). O serie de busturi semnate Jecza, și care răspund unei comenzi explicite, și-au găsit locul, în diverse spații publice, din Timișoara, ori din județul și orașul Covasna. Două reliefuri de mari dimensiuni ritmează fațada Casei Tineretului ; să amintim însă și „Primăvara" (prima operă „timișoreană", a artistului), ori „Elan" (lucrarea expusă în curtea interioară a Facultății de mecanică). Busturile (în marea lor majoritate mobilînd ambianța universitară) sînt figuri importante pentru istoria învățămîntului superior, din această parte de țară, personalități ca matematicianul Dimitrie Pompeiu, sau Traian Lalescu (primul rector al Institutului Politehnic). Ceea ce declară Petru Jecza, și anume că „artistul iese în întîmpinarea comenzii sociale cu inițiative personale" reprezintă o idee asumată. Atît bustul profesorului și cercetătorului eminent care a fost Traian Lalescu, cît și cele două lucrări reprezentîndu-l pe Traian Vuia (una în sala Senatului Institutului Politehnic, cealaltă la Facultatea de electrotehnică) constituie asemenea inițiative. Un portret al artistului Romulus Ladea (profesorul lui Jecza) așteaptă, în atelier, momentul întîlnirii cu spațiul cel mai potrivit. Petru Jecza a propus, mai demult, „o alee a personalităților bănățene" și „a pornit să lucreze, în acest scop". Crede că „Timișoara, atît de generos construită, ca oraș, cu străzi largi și parcuri, cheamă, parcă, sculptura, ca puține urbe din Europa". E îndrăgostit de oraș, de posibilitățile pe care le oferă, și pe care „le vede" materializîndu-se, în propriul lui atelier. (Ideea lui Jecza despre orașul posibilităților începe de aici). Tematica socială, politică (Jecza fiind și autorul unor portrete de personalități politice, legate de istoria partidului, în perioada ilegalității, sau a primilor ani de construcție socialistă), îi dă prilej de afirmare, în plus, a vigurosului său talent.

XENIA ERACLIDE VREME: O graficiană a monumentalelor realizări ale epocii, o peisagistă a orașelor viitorului.

— Artistă sensibilă, cu vocație de colorist în tonuri subtile, al căror echilibru corespunde liniaturii lucrărilor, graficiana Xenia Vreme este un creator cu imaginație bogată și mereu proaspătă, e autoarea unor viziuni plastice, deopotrivă complexe și pregnante. Ritmul imaginilor, muzicalitatea paletei, se compun și se completează, în beneficiul unei rare expresivități. Ochiul precis al artistei știe să urmărească, pînă la detaliu, ideea, tot așa cum poate surprinde totalitatea gîndului asupra căruia se apleacă. Puține imaginări plastice pot da, ca ale Xeniei Vreme, impresia „perfectei înțelegeri" între creator și motivele lui de inspirație. Senzația e că lucrurile se filtrează, prin lentila unei feminități înțelepte, și că, în consecință, ceea ce apare în ramă, constituie substanța epurată a unui astfel de proces spiritual. Poate că nu altfel se explică nobila și calma bucurie cu care artista însăși „răsfoiește", atunci cînd simte nevoia, pentru lucrările ei pe sticlă, „atelierele" vechilor creatori populari, sau generozitatea cu care se dăruie colaborării, de pildă pentru un mare mozaic, proiectat împreună cu Leon Vreme, și gîndit să înfrumusețeze spațiul de muncă de la I.A.E.M.

— „Eu am răspuns întotdeauna comenzii sociale. Bineînțeles, precizează, prin mijloacele graficii. În lucrările expuse, de-a-lungul anilor, la expozițiile omagiale, ori la saloanele județene de artă plastică, am tratat teme legate de majoritatea evenimentelor social-politice importante. Fiind preocupată de marile transformări ale țării noastre, desigur că o bună parte din activitatea mea a fost consacrată peisajului industrial — un peisaj imaginar — dar care avea la bază cele văzute de mine, și care s-au sedimentat, devenind ceva ce aș numi un fond permanent de inspirație. O influență fundamentală asupra peisagisticii de care aminteam, l-a avut Hunedoara, un loc al cărui dinamism a făcut ca în lucrările mele să se simtă monumentalitatea realizărilor socialismului. În ultimul deceniu m-a preocupat în mod deosebit urbanistica, sau, mai exact spus, un oraș al viitorului — temă ce mi-a oferit posibilitatea să-mi dezvolt imaginația din plin și căreia i-am găsit și o tehnică adecvată (tempera) ; acestor „orașe din viitor" le datorez ieșirea dintr-o anumită rigiditate, ce mă caracteriza, mai înainte. Pentru apropiatul jubileu, de la 23 August, m-am angajat să prezint o compoziție figurativă, care să marcheze importanța social-istorică și politică a evenimentului. În prim-planul multora dintre lucrările mele omagiale, realizate cu ani în urmă, era figura umană. Am întotdeauna nevoie, față în față cu o temă istorică, de o perioadă de studiu ; consider că, indiferent de modul de tratare, din punct de vedere tehnic, lucrarea cu tematică trebuie să fie rezultatul alegerii, dintr-o sumă de posibilități, a aceleia care să simbolizeze evenimentul căruia îi e consacrată lucrarea".

Ana ALDAN

plastică

DICȚIONAR LITERAR

VASILE DAN

Poet și publicist. S-a născut la 8 mai 1948 în comuna Chețani (Mureș). Absolvent al Facultății de Filologie a Institutului Pedagogic din Oradea și al Facultății de Ziaristică din București. Membru al Uniunii Scriitorilor din R.S. România (1980). Bibliotecar la Biblioteca medicală din Arad. Debutează cu poemul **Clopote** în „Steaua", 6/1967. Primul volum : placheta de versuri **Priveliștile,** Ed. Facla, 1977 (în urma cîștigării Concursului de debut al editurii). Urmează cărțile de poezie : **Nori luminați,** Ed. Eminescu, 1979 ; **Seara interioară,** Ed. Facla, 1980 ; **Arbore genealogic,** Ed. Eminescu, 1981 (Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara) ; **Întîmplări crepusculare și alte poeme,** Ed. Eminescu, 1984 ; **Elegie în grădină,** Ed. Eminescu, 1987. A mai publicat, în colaborare, culegerea de reportaje literare **Orele orașului Arad,** Ed. Eminescu, 1978. „Priveliștile" sînt „efectele vizuale, mai mult sau mai puțin conturate, ale unor evenimente interioare" ; ele impun un poet atent la „ținuta discursului său" (Ulici, 1978), cu o dicțiune ceremonioasă și o „simțire naturistă" care „fraternizează" cu elementele, cu universul (Felea, 1980). Notațiile, adesea revelatoare prin pregnanța lor, amintesc de Adrian Maniu (cf. Ciobanu, 1979). „Nevoia de ritual, de gest semnificativ", corespunzînd nevoii „de a fixa priveliști, de a le emblematiza", se menține și în versurile plachetelor următoare. Treptat, poetul își circumscrie „un mod propriu de raportare la existență" (Vighi, 1986) și un sistem de „corespondențe", care, fără să nege „realul imediat", îl „plasează într-o lumină tainic-sugestivă" (Popescu, 1980). În versurile din **Întîmplări crepusculare și alte poeme** tendința (proprie, de altfel, mai multor poeți tineri de azi) de „tratare intelectuală a lirismului" se adîncește : „poetul dă impresia unui programator ce se retrage discret pentru a urmări aventura verbului" (Grigurcu, 1986). Meditînd „asupra istoriei" sau vorbindu-ne „despre ethosul existenței", V.D. continuă să scrie poeme „despre poeme", ducînd mai departe (în **Elegie în grădină**) „un demers liric dintru început îndatorat propriei referențialități" (Alexiu, 1987).

REFERINȚE CRITICE :

În volume : Nicolae Ciobanu, **Însemne ale modernității,** II, Ed. Cartea Românească, 1979, p. 201—203 ; Victor Felea, **Aspecte ale poeziei de azi,** II, Ed. Dacia, 1980, p. 274—276 ; Cornel Moraru, **Textul și realitatea,** Ed. Eminescu, 1984, p. 128—131 ; Gheorghe Grigurcu, **Existența poeziei,** Ed. Cartea Românească, 1986, p. 358—361 ; Al. Cistelecan, **Poezie și livresc,** Ed. Cartea Românească, 1987, p. 127—132. În presă : Laurențiu Ulici, „România literară", 24/1978 ; Adrian Popescu, „Steaua", 3/1980 ; Mariana Lazăr, „Steaua", 11/1984 ; Daniel Vighi, „Orizont", 43/1986 ; Lucian Alexiu, „Orizont", 23/1987 etc.

CRIȘU DASCĂLU

Poet și lingvist. S-a născut la 11 mai 1941 în Balinț (Timiș). Absolvent al Facultății de Filologie a Universității din Timișoara. Doctor în filologie. Membru al Uniunii Scriitorilor din R.S. România. Cercetător științific principal la Centrul de Științe Sociale al Universității din Timișoara. Debutează editorial cu placheta de versuri **Mînie și marmoră, E.P.L., 1968** (Colecția „Luceafărul"), după care publică un volum de versuri **(Încercare asupra bucuriei,** Ed. Facla, 1978 — Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara) și o lucrare de poetică **(Dialectica limbajului poetic,** Ed. Facla, 1986). Editează (în colaborare cu Doina Bogdan Dascălu) **Observații de limbă românească** de Paul Iorgovici (Ed. Facla, 1979). La debutul său, ca poet, s-a remarcat, pe de o parte, maturitatea în stăpînirea mijloacelor artistice („un poet în toată puterea cuvîntului", Ciobanu, 1968), pe de alta, „imprevizibila inventivitate imagistică" (Micu, 1968). Poet laborios, C.D. își înscrie programul poetic sub semnul „unei stări de mînie generoasă, singura în măsură să-l salveze pe artist de la uitare și indiferență" (Ciobanu, 1968). „Mînie și marmoră", emblema cărții, este sintagma asumată de poetul care „vrînd să biruie puterea zeității, a creației zeu, devine el însuși creație și statuie" (Arieșanu, 1980). Autodefinindu-se, în cel de al doilea volum de versuri, „monstru lexicofag", C.D. își deconspiră, printr-un artificiu figurativ, poetica : el rămîne același poet cerebral, amator de imagini și de peisaje rezultate din „lecturarea" naturii și nu din „copierea" ei (Ciobanu, 1979), care construiește poezie mai ales din propria ei substanță. **Dialectica limbajului poetic** îl recomandă ca poetician interesat să studieze „condițiile de sens, deci pe acelea care fac posibilă producerea sensului, cu alte cuvinte să releve matricea semantică a textului", cum însuși declară în prologul volumului. „Foarte repezi analize ne oferă căi noi de înțelegere a unor autori ca Arghezi, Bacovia, Macedonski, Nichita Stănescu, Eugen Jebeleanu" (Ungureanu, 1986). Parlînd pe „ipotetica poeticitate a limbajului și totodată pe o ipotetică gramaticalitate a poeziei", cartea urmărește să evidențieze „procedeele prin care limba se convertește în limbaj poetic în vederea realizării operei" (Manolescu, 1986).

REFERINȚE CRITICE :

În volume : Nicolae Ciobanu, **Însemne ale modernității,** II, Ed. Cartea Românească, 1979, p. 103—106 ; în presă : Dumitru Micu, „Gazeta literară", 28/1968 ; Nicolae Ciobanu, „Orizont", 9/1968 ; Mircea Popa, „Steaua", 8/1979 ; Ion Arieșanu, „Orizont", 11/1980 ; Nicolae Mocanu, „Steaua", 4/1980 ; Cornel Ungureanu, „Orizont", 42/1986 ; Nicolae Manolescu, „România literară", 45/1986 ; Ștefan Găitănaru, „Luceafărul", 30/1987 ; Livius Ciocârlie ; Simona Constantinovici, „Orizont", 18/1987 ; Liviu Franga, „Viața românească", 2/1987 ; Vasile Popovici, „Orizont", 40/1987 ; Anghel Dumbrăveanu, „Orizont", 43/1987 etc.

Olimpia BERCA

cronica literară

Goga şi precursorii lui

Citim volumul **Precursorii** cu sentimentul că am mai citit aceste pagini, că am mai stăruit asupra unor portrete, asupra unor idei. Cartea ni se pare cunoscută, cel puţin într-o seamă din opţiunile ei. O carte familiară ca un manual străbătut altădată, demult.

Într-adevăr, şi eseurile despre spiritualitatea românească, cele despre Avram Iancu, Iosif Vulcan, Alecsandri, Eminescu, Caragiale, Coşbuc, Şt. O. Iosif, Ilarie Chendi, şi cele despre Şaguna sau Aurel Vlaicu au intrat, de mai bine de jumătate de secol, în fondul de aur al scrisului românesc. Au devenit manual de literatură. Au contribuit la educaţia celor ce voiau să înţeleagă devenirea culturii româneşti.

Sînt, toate cele numite mai sus, texte pe care orice antologie Goga, fie şi restrînsă, le-a reţinut sau le va reţine. Căci rareori scrisul românesc a reunit, la o asemenea înălţime, plasticitatea formulării, adevăruri fundamentale, rareori impresia de **simţire**, de **trăire** au fost mai puternice decît în propoziţiile lui Goga-eseistul. Poet şi profet, Goga nu e numai în poezia sa. Mesianic e Goga şi în aceste rînduri, care vor fi mereu citate pentru felul în care degajă adevărurile mari, simple, şi cît de adînci ale existenţei unui popor : „Istoria de veacuri a Ardealului românesc e istoria de lacrimi şi umilinţă a unui popor orfan". Parcă şi alţii au rostit, înaintea lui Goga, cuvinte asemănătoare, dar rareori s-au adunat asemenea definiţii în pagină : „Horia e revoluţionarul ţăran care întrupează instinctele de viaţă ale unui popor prin prisma revendicărilor locale. Drama lui e un preludiu numai a reînvierii care aştepta în umbră. Iancu însă, o verigă într-un lanţ de evoluţiune universală, se înfăţişează de la început într-o armură complexă de luptător pentru soarta integrală a unui neam". Dacă vrem într-adevăr să înţelegem ce înseamnă mesianism, să recitim aceste rînduri. Ele trebuie **ascultate**, şi ascultate de la tribună, efectul lor va fi fost imens. Unind simplitatea adevărurilor elementare cu imperative care veneau de dincolo, care aduceau în faţa cititorului, deopotrivă, adevărul palpabil, imediat vizibil, şi cel sacru, ritualic repetat de tribunii unei mişcări naţionale, poetul dă o intensitate neobişnuită Prezenţei. Şi dacă un personaj al eseurilor (avem alt cuvînt ?) lui Goga este **eroul**, un al doilea este **mulţimea**. Absenţa şi apariţia eroului, **naşterea** sa alcătuiesc un scenariu cvasiiniţiatic. Fiecare pagină repetă Istoria sacră : „Românii de subt habsburgi s-au găsit în faţa evenimentelor epocale de la jumătatea veacului trecut orfani de o clasă conducătoare. (...) Şcolile de la Blaj singure luminau pe acest fond de părăsire ca o candelă în întuneric. De aceea, a trebuit o răscolire a tuturor instinctelor de viaţă, ca menirea noastră istorică să poată fi îndeplinită. Încordarea supremă s-a făcut şi o vastă eflorescenţă de oameni a răsărit pentru toate trebuinţele. (...) Totul s-a pus în mişcare, toate rezervele s-au înşirat pe cîmpul de bătaie în marele examen al neamului. Această revărsare de energii trebuia ordonată... Se cerea deci o operă de chibzuită cerebralitate, se cerea spiritul creator şi intuiţia de geniu care stăpîneşte viltoarea tulbure, se cerea **omul excepţional**. Rolul acesta l-a avut Andrei Şaguna ...".

Mulţimea şi Eroul, naţiunea şi bărbaţii ei de seamă. Ghicim că poetul îşi scrie, în aceste pagini, epopeea, cîntările sale epice. Că încearcă o biografie colectivă. Fireşte că în această biografie (autobiografie) un loc central Goga îl acordă literaturii. În celebrul (începe să devină) discurs de la Sînnicolau Mare („Un monument al lui Eminescu") spunea „O graniţă se păzeşte sau cu un corp de armată sau cu statuia unui poet legată de inima tuturora". Ideea fusese lansată de Camil Petrescu, care, la începutul deceniului al treilea,

propunea Banatului o „frontieră culturală", dar sunetul frazei lui Goga e, parcă, mai plin. Şi mai legat de rolul politic al literaturii. În discursul despre **Gheorghe Coşbuc**, rostit la şedinţa Academiei Române la 30 mai 1920, scriitorul formulase ideea literaturii ca **energie precursoare** în cuvinte care trebuie transcrise şi aici : „S-a zis, cu drept cuvînt, că la începutul oricărei mişcări mari de libertate e o poezie, la începutul tuturor biruinţelor mari ale revendicărilor naţionale, un mare triumf literar. (...) Literatura a fost întotdeauna o **energie precursoare** (s.n.), în cîmpul ei s-au adunat mai întîi şi au cerut cuvînt **puterile latente ale unui popor**... (s.n.)". Conceptele de „energie precursoare" şi „puterile latente ale unui popor" leagă gîndirea lui Goga, pe de o parte, de gîndirea eminesciană **(stejarul şi ghinda** din celebra scrisoare către D. Brătianu), dar şi de cea a lui Blaga din **Spaţiul mioritic** definind, exemplar, un itinerar al tradiţionalismului românesc. De o foarte mare forţă sînt, în eseurile lui Goga, Imaginile. Rareori în eseul românesc asistăm la o asemenea valorizare a Imaginii. În acelaşi text, consacrat lui Coşbuc, Goga evocă momentul în care, prin 1910, după o lungă absenţă din locurile natale, poetul se întoarce **acasă**. „Cineva l-a recunoscut, lumea întreagă s-a ridicat în picioare să-l vadă, să-l aclame. Deodată un glas de popă tărăgănat a început cîntecul şi într-o clipă femei, bărbaţi, copii s-au asociat, a cîntat toată lumea şi cînta şi el plîngînd".

Se poate descoperi o imagine mai percutantă a întîlnirii Poetului cu Lumea ? O imagine a regăsirii ? Ea nu răsare în scrisul lui Goga din neant, ea a fost forjată în anii în care scriitorul elabora „bocetul coral" **Noi**. Sau mai demult.

Un articol citat cu o oarecare uimire altădată (avea Goga simpatii comuniste ?) este **Petrogradul revoluţionar**. Entuziasmul lui Goga faţă de revoluţie („Rusia de astăzi e un vast atelier al conştiinţei omeneşti. Un neam de o sută opt zeci de milioane, pe o întindere nesfîrşită, frămîntă toate valorile de cugetare a umanităţii") trebuie analizat în contextul în care poetul, aparţinînd unui neam oprimat, saluta o Lume Nouă. Scriitorul nu iese în afara mesianismului şi nici a tradiţionalismului său. Dar credinţa sa într-o lume nouă primeşte, încă o dată, aripi. E, bănuieşte el, confirmată de Lumea Nouă care se anunţă în Petrogradul revoluţiei.

Volumul mai publică fragmente din **Jurnal politic** (1931). Plasticitatea evocării, strălucirea portretelor fac din Jurnalul lui Goga un document literar de prim ordin. Dar, constatăm, majoritatea portretelor, pe cît de împlinite literar sînt, pe atît sînt de inexacte. Marii oameni politici din **Jurnal** nu sînt şi cei din realitate. Scriitorul are ochi rău şi, bănuim, nu mai înţelegea ceva din necesităţile politice ale deceniului al patrulea. O alianţă politică aberantă contribuie la sporirea derutei. În anii '30 marele scriitor e, în politica românească, un rătăcit. Mijloacele sale de odinioară nu-şi găsesc nici ecou, nici aderenţe în realităţile româneşti ale Patriei întregite. Dar Goga rămîne, în acest jurnal, Marele scriitor, şi extraordinara caricatură, plîngerile şi blestemele aparţin mîniei poetului, singur într-o lume a pragmatismului ofensiv : a absenţei idealităţii.

*

Aici am putea dezvolta o comparaţie pe care am anunţat-o altădată : aceea între Goga şi Cioran. Amîndoi sînt mobilizaţi de o profundă **stare de exasperare**. O bună parte a eseisticii (memorialisticii) lui Goga se întîlneşte cu eseistica lui Cioran, şi el fiu al Răşinarilor, şi el stimulat de valenţele unui spaţiu spiritual.

Doar înţelegînd relaţia de continuitate între cei doi, putem percepe la dreapta ei valoare cealaltă linie a tradiţiei ardelene : cea a **secării filoanelor**, a epuizării. Luptătorii au obosit, citim în ultimile pagini ale lui Goga, sau putem deduce din ele.

Cornel UNGUREANU

* **Octavian Goga — PRECURSORII, Ediţie îngrijită, Studiu introductiv de Ion Dodu Bălan, Ed. Minerva, 1989.**

Jurnal de campanie

Aduse la acelaşi numitor în volumul antologic **Jurnal de campanie**, poemele lui Geo Dumitrescu dobîndesc o nuanţă confesivă pe care, la întîia publicare, n-o aveau. Aşezate sub specia biograficului, ele devin documente ale unei sensibilităţi, înainte de a fi mărturii ale unei conştiinţe. Obligate la un spectacol al confesiunii, pe care nu şi l-au însuşit fără un dram de reticenţă, poemele recurg la o strategie de care, iniţial, erau străine. Între dezvăluirea necondiţionată şi încifrare este preferată, mediatoare, tehnica sugestiei şi a simbolizării de primă instanţă. Transparente, simplificate, poemele-parabolă vor fi, de fapt, manifeste ale unei sensibilităţi tentate de tensiunea mărturisirii. Construindu-şi discursul în replică, Geo Dumitrescu mizează pe virtuţile spectaculare ale limbajului. Constrîns la o echilibristică între proiectul poetic şi realizarea lui practică, autorul îşi delimitează, în fapt, propriul spaţiu creator. Aparentele slăbiciuni ale **compoziţiei** sînt transformate în modalităţi ale multiplicării invariantei în serii obsesionale succesive. Între derîdere şi exaltare, între investiţia de sentiment şi existenţa **scrisă** e doar o cale de cîteva versuri. Finalul neagă începutul poemului, iar falsa aşteptare a efectului literar deturnează premisele actului creator. S-ar putea spune, poate forţînd uşor acest scenariu al implicării persoanei autorului, că poezia devine — pe coordonatele confesiunii — mai importantă decît poetul.

Generaţia lui Geo Dumitrescu a ştiut, în ciuda mult invocatului său **pact modernist**, să profite, cu bune rezultate, de pe urma unui clasicism poetic ajuns la o fază exponenţială. Clasicizarea poeţilor de la sfîrşitul veacului trecut are la bază cultivarea sistematică a excesului. Există un loc privilegiat al poeziei în care romantismul se întîlneşte cu perfecţiunea formală a clasicismului. Semne clare ale eminescianismului, de pildă, sînt vizibile şi în poezia unui Constant Tonegaru. După cum anumite particularităţi ale frazării (chiar în cadrul unor formule prozodice mai relaxate) se regăsesc la aproape toţi insurgenţii perioadei. Nu trebuie să ne lăsăm înşelaţi de tonul colocvial al poemului. Tenta de frivolitate, vocabularul eclectic ascund, în realitate, o mare dramă. Ciudată e, însă, modalitatea de raportare a poetului la ea. El nu se arată dispus în orice clipă să o descrie. Însă cînd se decide, o face cu o vervă care pune între paranteze orice încercare de a stăvili intruziunea elementului confesiv : „Odată o să-mi ceri prea mult : să-mi vînd versul, / să te las să-mi asculţi sîngele cum sună, / sau cine ştie ce-ai să-mi mai ceri, fecioară nebună...".

Deschiderea spre poemul social e mereu dublată de un acut sentiment al existenţei erotizate. Rezultatul acestei neaşteptate conjuncţii e o dogmatică a frumuseţii, văzută ca loc geometric al neprihănirii şi gingăşiei. Nu trebuie, însă, exclus efortul de formulare contradictorie, atît de caracteristic poetului. Îmbrăcînd, temporar, haina contradicţiei, ele sînt, totuşi, părţi indivizibile ale unei conştiinţe ajunsă într-un moment de criză. Tehnica este, în asemenea ocazii, oximoronică, şi Geo Dumitrescu o pune în evidenţă, ca la Borges, cu o plăcere aproape filatelică : „Un pui de panteră am să-ţi aduc, / să-l înveţi / neprihănita, leneşa pîndă felină, / spaimele crude, întunecoase, ale pădurii, / să-l înveţi iscusinţa de-a ucide cu graţie / îndelung alintîndu-ţi prada, fosforescent". Poemul, sumă indefinibilă de sunet şi imagine, descrie, ca într-o reiterată abstragere în universul mic, redimensionarea dramei universale. Ajustată după chipul şi asemănarea fiinţei mărturisitoare, poezia devine o înlănţuire de situaţii dramatice. Comprimată, redusă la scară, ea păstrează toate caracteristicile materiei prime încorporate. Adică obsesia timpului nereversibil, a primelor iubiri, a fiinţei sociale, a inhibiţiilor etice.

Respingînd agresivitatea suferinţei, neconferindu-i drept la un tratament privilegiat, poetul inaugurează, prin intermediul mărturisirii, un stadiu ironic al creaţiei. „Transcriindu-l" pe Lamartine, el creează o **epopee** burlescă, în gustul fantaştilor şi ironiştilor generaţiei '80, în care, însă, joaca desolemnizată „de-a iubirea" păstrează un inevitabil aer marţial : „— Vino ! — i-au spus, găsind-o / după lungi cercetări — / te cheamă Dumnealui, / te aşteaptă / în prag, tînăr în permanenţă — / o să-ţi ceară socoteală / pentru tot ce-ai risipit / din ceea ce era a lui în exclusivitate...".

Din poemul de implicare socială, Geo Dumitrescu a păstrat tehnica impecabilă a introducerii comentariului în discurs. Pentru el, convenţiile sînt acte de pură, degradantă servitute. El ştie că poezia va fi aservită, veşnic, poeziei, poemele poemelor. Cuvintele trăiesc, pe dimensiunea confesiunii, drama de a nu-şi putea controla în întregime sensurile. Proliferînd la nesfîrşit aceleaşi înţelesuri ele îşi dobîndesc o identitate doar prin însumarea de semnificaţii. Spaţiul paginii devine insuficient pentru retorica debordantă a mărturisirii, constrînsă la neputinţa de a-şi nega sentimentele şi la neajunsul de a le încredinţa rostirii : „Aş fi vrut să mărturisesc sincer : / Sufeream... În fine, mai lipsea cineva / ca să fim doi. Mai ales seara, / cînd luna, plutind printre nori... / (O, mîzga livrescă, blestemata încremenire / a vorbelor, tocite, îndobitocite în sensuri...". Chiar în astfel de poeme, ale **retragerii**, Geo Dumitrescu rămîne poetul excesului. Marea sa ambiţie pare dorinţa de a recupera ceva din romantismul unui cod existenţial revolut. Însă nu o pură nostalgie trebuie descoperită aici. Ar trebui, mai degrabă, găsit răspunsul unuia din imperativele majore ale poeziei lui Geo Dumitrescu: **Să lucrăm cu cerneală fierbinte !** Implicarea biografică, filtrată adeseori, printr-o fină reţea de sensuri contradictorii este unul din primele răspunsuri ale poetului. Un răspuns provizoriu, însă cu atît mai sincer. El constituie premisa întrebărilor viitoare şi, desigur, a răspunsurilor viitoare. Asumîndu-şi, printr-un program al confesiunii permanente, acest risc, poezia lui Geo Dumitrescu se dovedeşte aptă de orice confruntare cu timpul.

Mircea MIHĂIEŞ

CTITORII ALE „EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU"

Dintr-o țară de cetăți ale luminii

Eram la drum, care-va-să-zică, nu mai puțin de cincisprezece oameni ai condelului, fascinați de dealuri și munți, dornici de a ajunge cît mai repede în Țara Hațegului, căutînd, în Munții Retezat, cetățile noi ale luminii, acel vast șantier de amenajări hidroenergetice de la Riul Mare. Unii mai fuseseră acolo în cei aproape trei lustri de existență, dacă o luăm de la începuturile acestui sistem de baraje, canale de aducțiune, lacuri de acumulare și mai apoi de centrale electrice, adică paisprezece ani de muncă, de căutări și de izbînzi ale unui sistem uzinal, dacă mi se îngăduie să numesc așa teatrul operațional care a deviat cursurile unor ruri, adunîndu-le în marele lac de acumulare ce va avea, în final, 210 milioane de metri cubi de apă, lăsînd privirii o mare de azur întinsă pe 420 ha, între trupurile împădurite ale munților și pleștul barajului de anrocamente cu miez de argilă, cel mai mare de acest fel din Europa ; un baraj la care se lucrează încă, urmînd să însumeze peste 10 milioane de metri cubi de anrocamente, argilă și balast, un uriaș înalt de 170 m, cu o bază de 600 m.

Acum zece ani, cînd am mai trecut pe-aici, într-o fugară dar de neuitat vizită la un coleg înfrățit cu frumusețea și tainele acestor locuri, colonia Brazi, unde-și are sediul central Antrepriza de Construcții Hidroenergetice, nu exista, nici respirația celei de a doua, ca mărime, hidrocentrale de pe riurile interioare ale țării nu se făcea simțită. Acum aici este o adevărată localitate (constructorii zic că aici sînt cîteva adevărate orășele : Brădățel, Brazi, Riușor, Nucșoara, Păclișa, Sîntămăria-Orlea, avînd, „pe amenajare", peste 1 600 apartamente și 770 de garsoniere), cu instituții de învățămînt și sănătate, cu magazine, cantine-restaurant, cu cămin cultural și cinematograf, cu librărie și bibliotecă — și enumerarea poate continua, căci colonia e plină de tineri, de copii, de gospodine, de elevi ce trec pe străzile derulate între apele riului și lumina de ozon a muntelui, sub un cer ei însuși visător și tenace, asemenea oamenilor de-aici, pe umerii cărora se sprijină, în ceasurile sale de intimitate.

Dar această însemnare nu poate beneficia de spațiul pe care și l-ar dori, mai ales că, în entuziasmul care ne-a cuprins aici, ne-am propus să revenim la Riul Mare, dacă nu în fiecare anotimp, cel puțin în fiecare an. În 1975, aici erau 10—15 oameni, între ei fiind și inginerul Aurel Dan, care conduce lucrările de împlinire a marelui baraj, de fapt un munte așezat de constructori între munți, spre a stăvili și a acumula apele din care „torcătoarele" constelației de centrale electrice vor „zămisli" (dacă putem accepta o imagine de mitologie și civilizație populară, pentru ceea ce face acest colos industrial al anilor noștri) lumina țării de azi și de mîine. Astăzi, aici ostenesc cîteva mii de constructori, iar numărul lor este în creștere.

Sufletul dificilei dar mirabilei construcții hidroenergetice este inginerul Viorel Dănilă, directorul Antreprizei. I-a fermecat pe toți colegii mei, astfel încît, deși îmi propusesem să scriu numai despre el, mă văd obligat, spre a nu ne repeta în această suită de însemnări despre Riul Mare, să-mi amintesc cum surîde, cu un fel de șiretenie pățită și înțeleaptă, cum se avîntă cînd vorbește despre oamenii cu care lucrează, cum visează, folosind expresii precum „zborul luminii", ceea ce se explică și prin faptul că trăiește de o viață în compania munților și a apelor, cărora le dezleagă tainele spre a le schimba destinul, dar se explică și prin faptul că, mai la începutul tinereții, a petrecut un an între speranțele aeromodeliștilor, ca să plece, apoi, la Salva Vișeu, înainte de a prinde rădăcini în Munții Retezat. El ne fascinează, fără să vrea, cu toponimele pe care le pronunță : **Riu de mori, Clopotiva, Gura Apelor, Riul Bărbat, Riul Alb**, apoi ne face să înțelegem, în fața unei hărți și a unor proiecte, cum se întinde această construcție hidroenergetică pe aproape întreaga Țară a Hațegului. În cele din urmă, ne duce să vedem Castelul de echilibru, la peste 1 000 m altitudine, de unde ne arată cam pe unde sînt așezate, în azurul depărtărilor montane, lucrile de acumulare, canalele de aducțiune, centralele electrice, o lume de cetăți și castele noi ale luminii. Dar gesturile lui înscriu în văzduh și itinerarii ale mărturiilor străvechi noastre civilizații, sugerîndu-ne pe unde vine minunea de la Densuș, Castelul cnejilor Cîndea, de la Sîntămăria-Orlea, sau Cetatea de colț, care nu este altceva decît Castelul din Carpați, vizitat, se presupune, de Jules Verne, vizită care ar explica scrierea romanului cu același nume. Drumul nostru spre cetățile vechi pornește de-aici, de la Castelul de echilibru al cetăților luminii din Retezat.

Anghel DUMBRĂVEANU

În aparență, nimic deosebit

Relațiile mele afective cu universul grandiosului Sistem Hidroenergetic de pe Riul Mare — Retezat durează de peste un deceniu și sînt jalonate de cîteva momente memorabile. Primul dintre ele s-a produs în toamna lui 1978, în colonia Brazi, „capitala" constructorilor hidroenergeticieni de aici. Ceea ce m-a surprins înainte de toate au fost atributele citadine ale așezării : termoficare, canalizare, releu propriu de televiziune, grădiniță-cămin, care tocmai fusese distinsă cu locul întîi pe județ, complex comercial, sală de spectacole cu 250 de locuri, terenuri de sport, totul gîndit inteligent, în perspectivă, cu scopul, printre altele, de a evita fluctuația forței de muncă. Am trăit atunci o zi fastă prin ceea ce am văzut și am cunoscut, începînd de la pateticele culori prin care pădurile-și vesteau întomnarea, pînă la oamenii cu totul deosebiți care m-au înconjurat cu ospitalitatea lor. Am avut încă de atunci șansa de a-l cunoaște pe directorul general al Sistemului, inginerul Viorel Dănilă, a cărui prietenie mă onorează și azi. E tipul omului de acțiune, dinamic, competent, eficient, fără ifose, cu un foarte puternic simț al echității și cu u.. adevărat cult al demnității. Biroul său e surprinzător de gol : cîteva hîrtii doar, iar pe perete două, trei planșe tehnice. Nu-și dorește uși capitonate și e prezent întotdeauna acolo unde e nevoie de el. Om al faptei, știe că nici o zidire nu poate fi durată pe vorbe. Tehnician de elită, multă știință și praxa cea aspră nu l-au întunecat orizontul generos al unei gîndiri de esență umanistă care face dintr-însul un interlocutor realmente captivant. Călăuzindu-mă peste tot, m-a dus și în tunelul, recent început pe atunci, al aducțiunii principale. Am înțeles acolo ce înseamnă să scobești — ajutat doar de tehnicile tradiționale — kilometri întregi în stînca dură, neclintită din ere străgeologice. Inginerul Viorel Dănilă mi-a vorbit acolo, în inima muntelui, despre un agregat de forat în secțiune plină, pe care îl aștepta la acea dată cu febrilitate, împreună cu întreaga sa familie de mineri și constructori. Un fel de sobol fabulos care scormonește cu tenacitate stînca, înlocuind munca a patru sute de mineri. În birou apoi, mi-a arătat și prospectele fascinante ale agregatului. Dînsul îi zicea „mașina lui Jules Verne" și vorbea despre el cu un amestec de entuziasm, de pasiune și tandrețe, ca despre o făptură de basm pe care o chemi să te ajute la greu : vino și-mi străpunge muntele ăsta, că și eu ți-oi face odată un bine...

Peste patru ani, în seara de 2 octombrie 1982, am trăit, prin intermediul televiziunii, o emoție de o factură cu totul aparte. Imagini de pe Riul Mare — Retezat. În aparență, nimic deosebit. Și vocea destul de impersonală a reporterului : s-a realizat prima străpungere de pe aducțiunea principală. Încă nu sesizam unicitatea momentului. Imaginea unui tunel înfundat, cu diametrul de vreo cinci metri. Și deodată peretele din fund începe să se surpe, iar dintre bolovani și sfărîmături înaintează acele fantastice sape rotitoare. Mașina lui Jules Verne ! Era, în felul lui, un moment istoric. Vedeam pentru întîia dată ceea ce s-ar putea numi o navă geologică. Iar cel ce cobora din ea în entuziasmul tovarășilor săi de muncă, inginerul Alexandru Duducă, devenea întîiul geonaut român.

Am mai revăzut de atunci de cîteva ori acele locuri, cu prilejul unor lansări de cărți ori șezători literare. De fiecare dată m-au impresionat atenția și receptivitatea cu care oamenii locului urmăreau micile ceremonii culturale. Anul trecut, bunăoară, cu ocazia inaugurării festive a „Lunii cărții în întreprinderi și instituții", standul adus de Centrul de Librării din Deva a desfăcut, în mai puțin de două ore, carte de toate genurile în valoare de peste 12 000 lei. În mica tabără, vestea se răspîndise spontan și veniseră mulțime, muncitori, tehnicieni, ingineri, cu copiii lor și cu profesorii acestor copii. Din aglomerația care se produsese, fatalmente, în fața ispititorului stand, ieșeau purtînd pe chip lumina bucuriei și sub braț cîte un teanc de cărți. După care, cu aceeași expresie radioasă, anticipînd voluptatea lecturii, tineau să ne strîngă mîna nouă, scriitorilor aflați între ei, ca și cînd noi am fi scris toate acele tomuri. Am trăit un sentiment rar și minunat atunci, strîngînd acele mîini cinstite și vrednice, aspre, înnobilate de muncă și animate de o căldură sinceră, capabile să transmită încredere și recunoștință.

În primăvara aceasta, ca oaspete, acum, al colegilor scriitori timișoreni, am revenit două zile la Riul Mare, în lumea aparent închisă, în fapt însă atît de ospitalieră, a hidroenergeticienilor constructori. Munca lor aici se apropie de sfîrșit. Aducțiunea principală e gata de mult, iar mașina lui Jules Verne a luat drumul altor șantiere. Am regăsit cu bucurie vechi cunoștințe. Printre ele și pe inginerul Viorel Dănilă. Același dintotdeauna : același ten de matelot, același dar de a-ți inspira siguranță și forță, aceeași inteligență, același simț al umorului. Poate doar puțin mai cărnt. Revăzîndu-l, mi-am amintit fără voie cuvintele pe care mi le-a pus, nu fără o undă de nostalgie în urmă cu unsprezece ani : **„În 1975, am venit aici zece suflete, printre care se numărau soția mea, nu care mă aflu și cele două fetițe. Trebuia să întemeiez o nouă familie de constructori. Am început prin a bate niște țăruși..."**.

Pe valea care s-a tot strîmtează, am urcat apoi pînă la baraj, pînă la cota sa actuală, foarte apropiată de cea finală, înscrisă cu alb pe pieptul muntelui. Ca să vi-l imaginați cît de cît, încercați să vedeți secțiunea sa transversală : un trapez cu baza mare de 600 m și înălțimea de 170 m. Cel mai înalt baraj din țară. Baraj din anrocamente cu sîmbure de argilă, cum nu fără un sîmbure de poezie zic tehnicienii. Adică piatră și lut. Și una, și alta aduse cu imense lasculante. Argila de la 30 de kilometri. Mașină cu mașină. Ceas după ceas și an după an. Cînd ajungem sus, bate un vînt rece, plouă mocănește, iar în vîrfurile negre ale brazilor de pe creste se scămoșează nori. În amonte au început să se acumuleze insidios apele de un verde întunecat ale vitorului lac. E o vreme să nu scoți cîinele, dar pe barj munca e în toi. De fapt, niciodată n-a fost altfel. Mașini bizare, ale căror culori sfidează cenușiul zilei, așternu și taseză argila galben-roșcată centimetru cu centimetru, în timp ce pe drumul șerpuit urcă — cîndpîcei gîndaci — alte și alte basculante cu ancestrala lor povară de piatră și lut. Teribilă imagine a tenacității și ingeniozității umane ! Îți vine să te descoperi ca în fața marilor monumente ale lumii. De acum știi că nu mai am scăpare : mă va urmări imaginea aceasta ori de cîte ori voi aprinde un bec. Căci trudiile și neînchipuite de lung e drumul luminii, iar epopeea celor ce ne-o dau e demnă de fabuloasele istorii ale pionieratului dintotdeauna.

Radu CIOBANU

RADIOGRAFIA UNEI STĂRI DE SPIRIT

Sistemul hidroenergetic de pe Riul Mare — Retezat

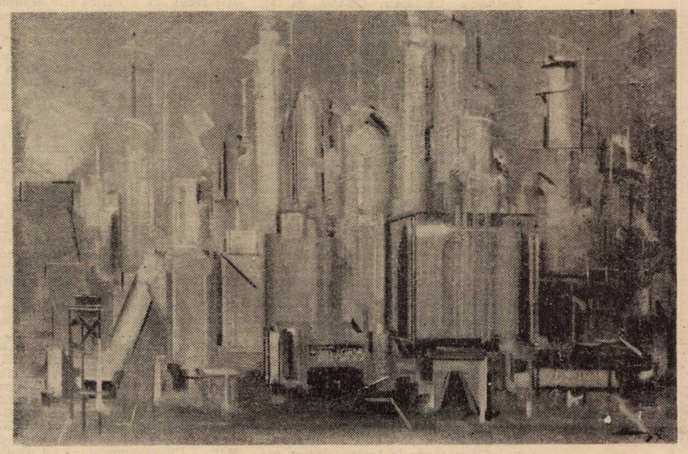

SIMION LUCACIU : Industrială.

Cei mici de la Rîul Mare

Respir în tîrziul după amiezii aer de munte. Frunzișurile șirului de plopi din colonia Brazi susură muzical, atinse delicat de arcușul nevăzut minuit suav de vîntul lin. Pînă mai adineaori ne îmbogățisem cunoștințele cu privire la tipul de baraj menit să zăgăzuiască apele viforoase ale Riului Mare în coborîșul lor zorit spre Hațeg ; acum dispunem de răgazul să cunoaștem așezarea, pe cît de improvizată la prima vedere, pe atît de temeinică prin viața care-i dă conținut și sens. Ne abate atenția de la realitățile șantierului, notate conștiincios în carnetele de reporter, o scenă ca imaginată anume pentru noi de un regizor mare iubitor al detaliilor de viață : pe sub plopi, parcă la unison cu foșnetele muzicale ale frunzelor, se prelinge ușurel un cărucior pentru copii, foarte modern și sclipitor, împins cu gravă mîndrie de o mamă tînără, îmbrăcată ca pentru o promenadă pe un mare bulevard citadin. E ceva ce ține de altă ipostază a traiului, ceea ce ne îndeamnă să privim mai cu atenție această inedită și plină de mișcare fațetă a șantierului.

Colonia ordonează în spațiul îngust dintre poala muntelui și rîu un trup de clădiri cuprinzînd, în afara celor destinate sediului șantierului și magazinelor, o suită de case cu parter și etaj destinate a găzdui spațiile de locuit în slujba constructorilor de baraje și de lungi canale în trupuri de munți. Sună cu totul emoționant ceea ce auzim de la inginerul Viorel Dănilă, directorul de șantier și responsabilul unor destine omenești : „Una dintre problemele de pondere în organizarea noastră ține de asigurarea condițiilor de locuit și de trai a tuturor sufletelor din cele șapte colonii cît sînt necesare sectoarelor de muncă de aici. Începem, de regulă, cu casele de locuit, ca să putem ataca din plin lucrările propriu-zise ; însă și după aceea, tot timpul, vieții și cerințelor ei îi dăm seamă și aceasta cu omenie, responsabilitate, perspectivă".

Bărbatul cărunt pe care-l ascultăm cu încordare, cu fața și fruntea scrise adînc cu ieroglifele atîtor împliniri și întîmplări, cu ochii de un verde-gri deschis, mai mult ca sigur ceva mai verzi decît acum, vorbește cu alt glas — mai coborît și mai mult al omului, decît al directorului — despre aspectele sociale ale șantierului, tratate printr-o pedagogie anume, însușită și perfecționată de-a lungul anilor de activitate neîntreruptă. Căci, așa cum își contempla viața la anii perfectului echilibru, Riul Mare este „a patra mea lucrare însemnată, după Bicaz, Argeș, Someșul-Mare". Despre el, aflăm de la alții, a locuit și locuiește în colonie, iar cele două fiice ale sale, astăzi cu rosturi, mature și independente, și-au trăit din plin copilăria tocmai în acest cadru fermecător sub coame împădurite de munți.

În după-amiaza cu pricina, atracția principală este clubul cu sală de cinematograf. Afișul colorat de la intrare anunță că se va juca filmul „Un petec de cer". Cum să nu dai buzna, știind că pelicula aceasta a fost turnată chiar aici, pe șantier ? Sala se umple. Locurile sînt ocupate de la cei mai mici copii pînă la cei ce încep să simtă vibrațiile neliniștitoare ale adolescenței. Aceștia din urmă, de pe ultimele trepte ale copilăriei, sînt atenți cu pieptănăturile, cu îmbrăcămintea și cu un mod aparte în a fi îndrăzneți, sau numai aparent îndrăzneți, exersînd mai mult sau mai puțin înzestrați cele ce țin de apropiata lor vîrstă tinără. Fetele izbutesc mai natural decît băieții. Le și stă mai bine. De exemplu, una dintre ele, văzută mai devreme doar ca o fetiță ceva mai răsărită, își ocupă locul în sala de cinematograf cu totul altfel — coafură, rochie, pantofi cu tocuri înalte, niște sublinieri nuanțate ale ochilor și obrajilor... Nu mai e mugure. E floare. Atrage iremediabil albinele privirilor.

Mircea ȘERBĂNESCU

„În domeniul energetic se vor asigura extinderea amenajărilor hidroenergetice, încheierea realizării și punerea în funcțiune a centralelor nuclearo-electrice, funcționarea la parametrii proiectați a termocentralelor pe cărbune".

(Din proiectul Programului-Directivă al Congresului al XIV-lea al P.C.R. cu privire la dezvoltarea economico-socială a României în cincinalul 1991—1995 și orientările de perspectivă pînă în anii 2 000—2010)

Culoarea unui peisaj montan

Cred că visul fiecărui copil este o mică insulă de lumină. Pe această insulă însorită se adună, într-o melodie fără început și sfîrșit, izvorîtă din propria ființă, stropi mari de bucurii, amintiri, clipele de sărbătoare ale sufletului. Am popsit într-o asemenea insulă de vis într-o duminică. Împodobită cu păduri, ocrotită de stîncile romantice ale masivului Retezat, natura alintă aici o salbă de lacuri azurii, marcate de baraje pe apa Riului Mare. Istoria lor, care a început în urmă cu abia paisprezece ani, implică munca sutelor, miilor de oameni, locuitori ai coloniilor cum se numesc vetrele muncitorilor de la hidrocentrală. Viața unei colonii e efemeră : ea se naște odată cu șantierul hidrocentralei și dispare cînd intră în funcțiune turbinele.

Privesc casele improvizate în care există, totuși, ceva ce tinde spre permanentizare : o anume căldură, aceea a oricărui loc populat de oameni. Întrebările pe care le pun îmi par aproape fără rost : „Ce va fi aici după plecarea muncitorilor ?"... „Cine pleacă primul, cine ultimul ?"... Directorul Viorel Dănilă știe ce urmează și, mai ales, știe cum este s-o iei mereu de la capăt. El, care a pornit pe acest drum incitant îmi răspunde dinlăuntrul meseriei sale devenite mai mult decît o îndeletnicire cotidiană, mai curînd o patimă veche ce se deslușește în gesturi și în priviri, se ghicește în vorbele aruncate cu aparentă ușurință, dar care au o adîncă acoperire în fapte și în gînd ; el deci, care a trăit Bicazul și Someșul și după Riul Mare poate că va pleca pe un alt șantier, îmi răspunde că aici, în locul coloniei, va rămîne nimic mai mult decît munca depusă de foștii ei locuitori. Atît.

A doua zi mi-a fost dat să văd ceea ce atît de rar se poate vedea : cum dăinuiește căldura căminelor muncitorești în vetrele părăsite. În colonia Brădățel, unde ne-a însoțit Ioan Dumitru, președintele Comitetului sindical de pe șantier, lucrările prevăzute au fost terminate în anul 1987. Mă așteptam deci să văd cu ochii mei acel pustiu care rămîne după ce respirația caldă a coloniei s-a stins. Și iată-ne ajunși acolo în fața unei neașteptate surprize : un „Bine ați venit" ne întîmpină, un mesaj al munților, al pădurilor, al izvoarelor, către copiii din județul Hunedoara : fosta colonie a devenit un popas fericit al pionierilor. Tabăra, cu o capacitate de 1 000 de locuri, este gata pentru prima vacanță școlară ! Dormitoare albe, curate, cantină, club, cinematograf, terenuri de sport — o zestre moștenită de la constructorii hidrocentralei — își așteaptă oaspeții.

Am simțit dintr-o dată că încep să se perinde în stoluri clipe, amintiri adunate din toate taberele de pionieri în care am poposit cîndva și că aceste frînturi de bucurii renasc aici, în mijlocul pădurilor. Aerul limpede, îmbătător, culorile de vis ale unui peisaj montan de vară mă cuprind ocrotitor și, dacă închid pentru o clipă ochii, îi văd venind legănați în brațele luminii pe cei o mie de copii. Poate că primul lor vis, în prima noapte de tabără, îi va purta spre acei minunați constructori care, pe malul apei și în subteran, în preajma carierelor de piatră și în stîncă, înalță citadele pentru viitor.

Maria PONGRÁCZ-POP

Întîlnirea de pe pod

Ploaie matinală, rece, măruntă, încruntată.

Priveam, de pe podul care, în mijlocul Coloniei Brazi, traversează Riul Mare, unda apei — aici, neverosimil de calmă —, stîrnită de stropii aproape invizibili în infinite cercuri concentrice. Un cuibar rotit de ape...

Conversam puțin deși, refăcînd secvență cu secvență „filmul" zilei precedente, aveam destule subiecte. Replicile se nășteau greu, derapau pe suprafața evenimentelor, tocmai fiindcă, probabil, impresia pe care ele o creaseră era foarte puternică. Dar reticența mai avea o explicație : văzuserăm atîtea, cunoscuserăm oameni nu dintre cei mai obișnuiți pentru noi — mai familiarizați cu lentoarea cîmpiei —, ascultaserăm întîmplări neverosimile, inventate parcă de o fantezie hiperbolizantă, însă, în paralel, am fost făcuți să înțelegem că aici nu au ce căuta cuvintele mari. „Muncim, nu e ușor, dimpotrivă, dar pe șantier se cîștigă bine, oamenii sînt mulțumiți. Atît. Restul nu folosește nimănui. Sînt vorbe, iar noi nu sîntem obișnuiți să vorbim mult. Cu dumneavoastră, scriitorii, e altceva...". Nu într-un singur loc am auzit aceste fraze !

În fond, parcimonia dialogului dintre noi, cei care, în dimineața aceea, pe pod, așteptam semnalul de plecare pentru continuarea documentării, se datora acestei împrejurări paradoxale ; ni s-a vorbit despre zeci de kilometri de tunele de aducțiune săpate în inima stîncilor, am văzut munți — fără exagerare — munți adevărați ridicați, pas cu pas, metru cu metru în calea apelor, am privit, de la înălțimea Castelului de echilibrare, dantelăria de lacuri artificiale și canale în trepte pe care, pînă la Hațeg, urmează să funcționeze, în final, nouă hidrocentrale, într-un cuvînt, lucrări ce întrec prin amploare și dimensiuni orice imaginație, și totuși, cuvintele mari ne erau interzise. Să fi fost, la mijloc, o inversare a raportului dintre realitate și ficțiune ? Nu, categoric nu ! Dar realul avea o pregnanță cel puțin egală cu ficțiunea...

Deci realul :

S-a apropiat de grupul nostru însoțindu-și pașii cu oarecare sfială. Se numește Marta Bistriceanu, de fel e din județul Neamț, a mai „închis" șantierul Măguri, de pe Someș. Are treizeci și opt de ani, o fată căsătorită și o nepoțică de nouă luni. A venit la Riul Mare în urmă cu patruzeci și trei de ani, cînd s-au bătut primii țăruși. „Podul ăsta nu era. Era numai o punte de scînduri care lega două cîmpuri urîte, unde numai vîntul trăgea. La început, am stat cu chirie în Clopotiva, uite colea, că se vede, cam pe la casele acelea. Apoi s-au făcut blocuri — ați văzut ce frumoase sînt ? — și ne-am mutat în Brazi. Fata aici a crescut, s-a măritat în Riu de Mori, că aici nu era primărie, dar de rămas a rămas și ea pe șantier, că i-a plăcut și s-a obișnuit cu viața de aici. De cînd a fost mică am luat-o cu mine pe Telemac. Știți ce-i acela ? O macara, mare, da, mare. Prima dată am lucrat la depozitul central, n-au crezut că pot să o conduc, după aceea la Ostrov și la Păclișa, am pus stavilocoți, să nu se rupă malurile. Sînt frumoși, eu i-am pus ! Acum ne-au scris niște prieteni că se organizează șantier la Borca. O să mergem acolo !". „Și nu vă speria să o luați din nou de la capăt ?". „De la capăt ? Noi nu o luăm niciodată de la capăt : noi continuăm !"...

Am urmărit-o îndepărtîndu-se, urcînd cu vioiciune în cabina imensă a Telemac-ului. Ploaia încetase și, de peste munți, lumina cobora din piatră în piatră.

Marian ODANGIU

Zicere despre puritate

în Retezat toate drumurile plantelor duc
spre locul în care zeii s-au acoperit cu blănuri întunecate de stînci

la răscrucea înțelepciunii la răscrucea luminii
vei întîlni acolo bătrîni cu bărbi albe
care au păstrat sănătatea bivolului albinei și lupului
în Retezat după un pahar de miere dacică

chiar dacă cineva ar arunca sulița
să-i pui în față tunelul subpămîntean al ierbii
astfel stau păzitorii de stele în grădinile Retezatului
și astfel se luminează de ziuă

Slavomir GVOZDENOVICI

În românește de Lucian ALEXIU

Artistul plastic, în oglinda creației dedicate istoriei, tematicii de actualitate (I)

Cunoscuți și apreciați, atît în țară, cît și peste hotare, pentru calitatea artei lor, **Lidia Ciolac, Xenia Eraclide Vreme, Petru Jecza, Romul Nuțiu, Leon Vreme** — sînt cîteva dintre personalitățile plastice de primă mărime, ale Filialei U.A.P. Timișoara, artiști prestigioși, în creația cărora se recunosc, de-a lungul timpului, fervoarea participării la actualitatea socială și politică, nevoia de comunicare cu publicul, dorința de a răspunde, întotdeauna cu seriozitate artistică și cu talent, comenzii sociale. Lucrările lor cu tematică istorică și-au găsit locul potrivit, în ambianța orașului ; în expozițiile județene ori naționale de grup, marcînd evenimentele sociale și politice importante, contribuția acestor artiști este întotdeauna remarcabilă. Subiectul apropierii, prin artă, de exigențele prezentului, văzute în perspectiva documentelor de partid ale epocii noastre, se prefigurează, în reflexivitatea și prin realizările acestor artiști, ca implicare în actualitate, în diversitatea de oferte a realității imediate, în contextul mai larg al vieții societății noastre și, desigur, al culturii socialiste. Reprezentativi, pentru valoarea artei românești de azi, și pentru competitivitatea ei, Xenia și Leon Vreme, Romul Nuțiu, Petru Jecza sau Lidia Ciolac, deși atît de deosebiți ca stil, ori mijloace de exprimare plastică, dovedesc o comuniune ideatică, fertilă și benefică, sub raportul deschiderii creației lor către lumea în care trăiesc, și căreia sînt chemați să-i reflecte dinamismul, transformările, progresul ; activitatea artiștilor-cetățeni, cu care am stat de vorbă, dezvăluie o autentică aplecare către vastul repertoriu de teme la care vibrează conștiința privitorului contemporan.

PETRU JECZA : Artistul vine în întîmpinarea comenzii sociale cu inițiative personale.

— Fișa de creație a unei personalități artistice de valoarea lui Petru Jecza recuperează un parcurs exemplar, traduce, cu alte cuvinte, în limbajul strict, al notațiilor referitoare la expoziții și premii, un efort al căutării de sine, realitatea că mesajele acestui drum au fost înțelese de contemporani. Inconfundabile, lucrările lui Jecza descriu un univers al formelor armonioase, pe care lumina se așează, ori le străbate liniștit. Tensiunea lăuntrică, a bronzurilor de o șlefuită eleganță, pare să fie termenul secund, „însoțitorul" ecuației cuprinse în metal. Interesant e acest dialog între linia subțire și sigură ce urmărește contururile și „lucrul care se întîmplă" înăuntru, în zona ascunsă a primei priviri. Văzute a doua oară, formele, fără a pierde nimic din luminosul calm ce atrage irepresibil ochiul, se deconspiră „grele" de sens, de întrebări asupra vizibilului : lucrările lui Jecza sînt decupaje din meditația sculptorului despre armonie și despre cîmpul de rezonanță al acesteia cu universul perceptibil. Astfel, tensiunile emanate de formă devin calitatea dintîi a sculpturilor atît de frumoase.

Petru Jecza s-a preocupat, de-a lungul anilor, și de sculptura monumentală (tendința de a micșora dimensiunile aparținînd, la el ca și la alți artiști, în ultima vreme, ca reflex al dorinței de „a intra", cu lucrările sale, „în casele oamenilor" ; muzeul nu mai e, azi, pentru artist, decît „un fel de depozit, mai mare sau mai mic, unde efectul artistic se diminuează, cu cît proporțiile colecției muzeale cresc" ; „visul sculptorului — să-și vadă lucrările plasate în spațiul potrivit lor" — nu s-a schimbat, desigur, doar a căpătat această nouă deschidere, în care e de citit interesul presant al artistului față de felul cum îi e receptată lucrarea de către consumator, față de posibilitatea ca, între sculptură și public, relația de apropiere să se stabilească, prin dialogul de finețe al afectivității). O serie de busturi semnate Jecza, și care răspund unei comenzi explicite, și-au găsit locul, în diverse spații publice, din Timișoara, ori din județul și orașul Covasna. Două reliefuri de mari dimensiuni ritmează fațada Casei Tineretului ; să amintim însă și „Primăvara" (prima operă „timișoreană", a artistului), ori „Elan" (lucrarea expusă în curtea interioară a Facultății de mecanică). Busturile (în marea lor majoritate mobilînd ambianța universitară) sînt figuri importante pentru istoria învățămîntului superior, din această parte de țară, personalități ca matematicianul Dimitrie Pompeiu, sau Traian Lalescu (primul rector al Institutului Politehnic). Ceea ce declară Petru Jecza, și anume că „artistul lese în întîmpinarea comenzii sociale cu inițiative personale" reprezintă o idee asumată. Atît bustul profesorului și cercetătorului eminent care a fost Traian Lalescu, cît și cele două lucrări reprezentîndu-l pe Traian Vuia (una în sala Senatului Institutului Politehnic, cealaltă la Facultatea de electrotehnică) constituie asemenea inițiative. Un portret al artistului Romulus Ladea (profesorul lui Jecza) așteaptă, în atelier, momentul întîlnirii cu spațiul cel mai potrivit. Petru Jecza a propus, mai demult, „o alee a personalităților bănățene" și „a pornit să lucreze, în acest scop". Crede că „Timișoara, atît de generos construită, ca oraș, cu străzi largi și parcuri, cheamă, parcă, sculptura, ca puține urbe din Europa". E îndrăgostit de oraș, de posibilitățile pe care le oferă, și pe care „le vede" materializîndu-se, în propriul lui atelier. (Ideea lui Jecza despre orașul posibilităților începe de aici). Tematica socială, politică (Jecza fiind și autorul unor portrete de personalități politice, legate de istoria partidului, în perioada ilegalității, sau a primilor ani de construcție socialistă), îi dă prilej de afirmare, în plus, a vigurosului său talent.

XENIA ERACLIDE VREME: O graficiană a monumentalelor realizări ale epocii, o peisagistă a orașelor viitorului.

— Artistă sensibilă, cu vocație de colorist în tonuri subtile, al căror echilibru corespunde liniaturii lucrărilor, graficiana Xenia Vreme este un creator cu imaginație bogată și mereu proaspătă, e autoarea unor viziuni plastice, deopotrivă complexe și pregnante. Ritmul imaginilor, muzicalitatea paletei, se compun și se completează, în beneficiul unei rare expresivități. Ochiul precis al artistei știe să urmărească, pînă la detaliu, ideea, tot așa cum poate surprinde totalitatea gîndului asupra căruia se apleacă. Puține imaginări plastice pot da, ca ale Xeniei Vreme, impresia „perfectei înțelegeri" între creator și motivele lui de inspirație. Senzația e că lucrurile se filtrează, prin lentila unei feminități înțelepte, și că, în consecință, ceea ce apare în ramă, constituie substanța epurată a unui astfel de proces spiritual. Poate că nu altfel se explică nobila și calma bucurie cu care artista însăși „răsfoiește", atunci cînd simte nevoia, pentru lucrările ei pe sticlă, „atelierele" vechilor creatori populari, sau generozitatea cu care se dăruie colaborării, de pildă pentru un mare mozaic, prolectat împreună cu Leon Vreme, și gîndit să înfrumusețeze spațiul de muncă de la I.A.E.M.

— „Eu am răspuns întotdeauna comenzii sociale. Bineînțeles, precizează, prin mijloacele graficii. În lucrările expuse, de-a-lungul anilor, la expozițiile omagiale, ori la saloanele județene de artă plastică, am tratat teme legate de majoritatea evenimentelor social-politice importante. Fiind preocupată de marile transformări ale țării noastre, desigur că o bună parte din activitatea mea a fost consacrată peisajului industrial — un peisaj imaginar — dar care avea la bază cele văzute de mine, și care s-au sedimentat, devenind ceva ce aș numi un fond permanent de inspirație. O influență fundamentală asupra peisagisticii de care aminteam, l-a avut Hunedoara, un loc al cărui dinamism a făcut ca în lucrările mele să se simtă monumentalitatea realizărilor socialismului. În ultimul deceniu m-a preocupat în mod deosebit urbanistica, sau, mai exact spus, un oraș al viitorului — temă ce mi-a oferit posibilitatea să-mi dezvolt imaginația din plin și căreia i-am găsit și o tehnică adecvată (tempera) ; acestor „orașe din viitor" le datorez ieșirea dintr-o anumită rigiditate, ce mă caracteriza, mai înainte. Pentru apropiatul jubileu, de la 23 August, m-am angajat să prezint o compoziție figurativă, care să marcheze importanța social-istorică și politică a evenimentului. În prim-planul multora dintre lucrările mele omagiale, realizate cu ani în urmă, era figura umană. Am întotdeauna nevoie, față în față cu o temă istorică, de o perioadă de studiu ; consider că, indiferent de modul de tratare, din punct de vedere tehnic, lucrarea cu tematică trebuie să fie rezultatul alegerii, dintr-o sumă de posibilități, a aceleia care să simbolizeze evenimentul căruia îi e consacrată lucrarea".

Ana ALDAN

plastică

DICȚIONAR LITERAR

VASILE DAN

Poet și publicist. S-a născut la 8 mai 1948 în comuna Chețani (Mureș). Absolvent al Facultății de Filologie a Institutului Pedagogic din Oradea și al Facultății de Ziaristică din București. Membru al Uniunii Scriitorilor din R.S. România (1980). Bibliotecar la Biblioteca medicală din Arad. Debutează cu poemul **Clopote** în „Steaua", 6/1967. Primul volum : placheta de versuri **Priveliștile**, Ed. Facla, 1977 (în urma cîștigării Concursului de debut al editurii). Urmează cărțile de poezie : **Nori luminați**, Ed. Eminescu, 1979 ; **Scara interioară**, Ed. Facla, 1980 ; **Arbore genealogic**, Ed. Eminescu, 1981 (Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara) ; **Întîmplări crepusculare și alte poeme**, Ed. Eminescu, 1984 ; **Elegie în grădină**, Ed. Eminescu, 1987. A mai publicat, în colaborare, culegerea de reportaje literare **Orele orașului Arad**, Ed. Eminescu, 1978. „Priveliștile" sînt „efectele vizuale, mai mult sau mai puțin conturate, ale unor evenimente interioare" ; ele impun un poet atent la „ținuta discursului său" (Ulici, 1978), cu o dicțiune ceremonioasă și o „simțire naturistă" care „fraternizează" cu elementele, cu universul (Felea, 1980). Notațiile, adesea revelatoare prin pregnanța lor, amintesc de Adrian Maniu (cf. Ciobanu, 1979). „Nevoia de ritual, de gest semnificativ", corespunzînd nevoii „de a fixa priveliști, de a le emblematiza", se menține și în versurile plachetelor următoare. Treptat, poetul își circumscrie „un mod propriu de raportare la existență" (Vighi, 1986) și un sistem de „corespondențe", care, fără să nege „realul imediat", îl „plasează într-o lumină tainic-sugestivă" (Popescu, 1980). În versurile din **Întîmplări crepusculare și alte poeme** tendința (proprie, de altfel, mai multor poeți tineri de azi) de „tratare intelectuală a lirismului" se adîncește : „poetul dă impresia unui programator ce se retrage discret pentru a urmări aventura verbului" (Grigurcu, 1986). Meditînd „asupra istoriei" sau vorbindu-ne „despre ethosul existenței", V.D. continuă să scrie poeme „despre poeme", ducînd mai departe (în **Elegie în grădină**) „un demers liric dintru început îndatorat propriei referențialități" (Alexiu, 1987).

REFERINȚE CRITICE :

În volume : Nicolae Ciobanu, **Însemne ale modernității**, II, Ed. Cartea Românească, 1979, p. 201—203 ; Victor Felea, **Aspecte ale poeziei de azi**, II, Ed. Dacia, 1980, p. 274—276 ; Cornel Moraru, **Textul și realitatea**, Ed. Eminescu, 1984, p. 128—131 ; Gheorghe Grigurcu, **Existența poeziei**, Ed. Cartea Românească, 1986, p. 358—361 ; Al. Cistelecan, **Poezie și livresc**, Ed. Cartea Românească, 1987, p. 127—132. În presă : Laurențiu Ulici, „România literară", 24/1978 ; Adrian Popescu, „Steaua", 3/1980 ; Mariana Lazăr, „Steaua", 11/1984 ; Daniel Vighi, „Orizont", 43/1986 ; Lucian Alexiu, „Orizont", 23/1987 etc.

CRIȘU DASCĂLU

Poet și lingvist. S-a născut la 11 mai 1941 în Balinț (Timiș). Absolvent al Facultății de Filologie a Universității din Timișoara. Doctor în filologie. Membru al Uniunii Scriitorilor din R.S. România. Cercetător științific principal la Centrul de Științe Sociale al Universității din Timișoara. Debutează editorial cu placheta de versuri **Mînie și marmoră**, E.P.L., 1968 (Colecția „Luceafărul"), după care publică un volum de versuri **(Încercare asupra bucuriei**, Ed. Facla, 1978 — Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara) și o lucrare de poetică **(Dialectica limbajului poetic**, Ed. Facla, 1986). Editează (în colaborare cu Doina Bogdan Dascălu) **Observații de limbă românească** de Paul Iorgovici (Ed. Facla, 1979). La debutul său, ca poet, s-a remarcat, pe de o parte, maturitatea în stăpînirea mijloacelor artistice („un poet în toată puterea cuvîntului", Ciobanu, 1968), pe de alta, „imprevizibila inventivitate imagistică" (Micu, 1968). Poet laborios, C.D. își înscrie programul poetic sub semnul „unei stări de mînie generoasă, singura în măsură să-l salveze pe artist de la uitare și indiferență" (Ciobanu, 1968). „Mînie și marmoră", emblema cărții, este sintagma asumată de poetul care „vrînd să biruie puterea zeității, a creației zeu, devine el însuși creație și statuie" (Arieșanu, 1980). Autodefinindu-se, în cel de al doilea volum de versuri, „monstru lexicofag", C.D. își deconspiră, printr-un artificiu figurativ, poetica : el rămîne același poet cerebral, amator de imagini și de peisaje rezultate din „lecturarea" naturii și nu din „copierea" ei (Ciobanu, 1979), care construiește poezie mai ales din propria ei substanță. **Dialectica limbajului poetic** îl recomandă ca poetician interesat să studieze „condițiile de sens, deci pe acelea care fac posibilă producerea sensului, cu alte cuvinte să releve matricea semantică a textului", cum însuși declară în prologul volumului. „Foarte repezi analize ne oferă căi noi de înțelegere a unor autori ca Arghezi, Bacovia, Macedonski, Nichita Stănescu, Eugen Jebeleanu" (Ungureanu, 1986). Parlînd pe „ipotetica poeticitate a limbajului și totodată pe o ipotetică gramaticalitate a poeziei", cartea urmărește să evidențieze „procedeele prin care limba se convertește în limbaj poetic în vederea realizării operei" (Manolescu, 1986).

REFERINȚE CRITICE :

În volume : Nicolae Ciobanu, **Însemne ale modernității**, II, Ed. Cartea Românească, 1979, p. 103—106 ; în presă : Dumitru Micu, „Gazeta literară", 28/1968 ; Nicolae Ciobanu, „Orizont", 9/1968 ; Mircea Popa, „Steaua", 8/1979 ; Ion Arieșanu, „Orizont", 11/1980 ; Nicolae Mocanu, „Steaua", 4/1980 ; Cornel Ungureanu, „Orizont", 42/1986 ; Nicolae Manolescu, „România literară", 45/1986 ; Ștefan Găitănaru, „Luceafărul", 30/1987 ; Livius Ciocârlie ; Simona Constantinovici, „Orizont", 18/1987 ; Liviu Franga, „Viața românească", 2/1987 ; Vasile Popovici, „Orizont", 40/1987 ; Anghel Dumbrăveanu, „Orizont", 43/1987 etc.

Olimpia BERCA

excelsior

Horia Avram

RECREAȚIA MARE

împrumută de la copii
zîmbetul
ocazia unică
de a strica inocent
jucării
săruturi
a căror goliciune
nu rușinează

— mai nou
mulțimile se învață
din primele clase —

descoperi o lume
necunoscută
cum
trebuia să fi fost

vorbind foarte în general
am așteptat-o
cum pauza mare așteaptă
schimbarea la față

VÎNTUL

mă fură
niciodată nu-l pot prinde
vine și pleacă

traduce
se-mbracă printre oase
uită să plîngă

rătăcitor marionetă
m-atinge transpare

călător care se plimbă
încet printre stele
să nu se stingă

CUVINTE PESTE CUVINTE

partea noastră de cer
oare
ne dă dreptul
să scriem numai cu albastru
examenelor

fiecare lacrimă înalță
povestea ei
baricade
cuvinte
peste cuvinte

călimările noastre
ospățul tăcerii

EVENIMENT DISCOGRAFIC

Albumul **Secunda 1**, ST — EDE — 03550, reprezintă a cincea apariție discografică individuală purtînd semnătura de marcă a unei înconfundabile personalități a muzicii folk — și nu numai atît — de la noi: MIRCEA BANICIU. După apariția pe discul **Folk** (EDE — 01449 — cu piesa „La seceriș) și discul personal (45 — EDC — conținînd patru compoziții proprii : „Călătorie“, „Hanul ulciorului nesecat“, „Hai la joc“, „Dacă ai ghici“), urmează primul L.P. **Mircea Baniciu** (ST — EDE — 01836).

„Tristeți provinciale“, „Ascultă“, „Cu tine în gînd“, „Vara la țară“ și celelalte piese ale L.P.-ului de debut, au reprezentat la data apariției și reprezintă și acum, un drum adevărat în muzica folk, **un drum necunoscut multora,** un drum pe care Mircea Baniciu l-a străbătut de multe ori solitar, pavîndu-l cu noi sensuri muzicale, înfrumusețîndu-l cu căldura vocii sale.

Albumul următor, **Ploaia,** rămîne un ecou nestins al L.P.-ului anterior, picurîndu-și egal stropii în atmosfera unei așteptări muzicale liniștite, așteptare ce urma să-și găsească pe deplin rezolvarea — încă din „prima secundă“ de audiție — în noul album, **Secunda 1.**

Discul conține nouă melodii compuse și interpretate de M.B., versurile aparținînd lui Dan Verona, după basmul **Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte,** de Petre Ispirescu.

Din punct de vedere vocal, pe acest disc, Mircea Baniciu ne oferă surpriza neașteptată a schimbării timbrului vocii sale și implicit a ambitusului vocal.

Ascultînd imprimările, descoperim o voce mai gravă, baritonală, uneori plină de dramatism. Ne aflăm, categoric, în fața unui nou climat vocal, altul decît cel cu care de atîția ani ne obișnuise interpretul. Alături de partitura vocală, M.B. susține cu profesionalism și **back-ground**-urile de ghitară acustică și electrică.

Unitățli tematice a textelor, frumusețli liniilor melodice, profunzimii sensurilor muzicale, li se adaugă o orchestrație unitară, modernă, subtilă în unele locuri, discretă în altele, sau plină de nerv — cînd dinamica muzicală o cere.

Doru Căplescu, autorul aranjamentelor instrumentale, este un muzician de frunte din noua generație. Compozitor, orchestrator, interpret vocal, excelent minuitor al claviaturilor, un bun cunoscător al **sound**-urilor moderne și un priceput **programator** al secvențelor ritmice obținute de **Drum-computer,** D.C. contribuie din plin — în ultimele trei ipostaze — și la interpretarea materialului muzical.

Deci, doi instrumentiști, printr-o bună stăpînire și a tehnicii de studio (de suprapimprimare a instrumentelor), care reușesc să susțină în totalitate paleta orchestrală a acestui disc !

De la piesa de început („Poveste despre poveste“) pînă la piesa care închide prima față a discului („Scorpia și ghionoaia“, minunată și prin efectele auditive), urmînd apoi „La-nceput de drum“ („ce frumoși sîntem la-nceput de drum / Ceru-i tînăr și clar“), „Balada dragostei“ (în stilul atît de caracteristic autorului), „Frunza“ (nostalgia toamnei, amintirea iubitei, „ceas desfrunzit“), și în final „Secunda cea fără de bătrînețe și fără de moarte“, toate aceste piese se adaugă drumului de care vorbeam la început, un drum pe care Mircea Baniciu îl continuă cu o exemplară dăruire, de adevărat artist.

„Atunci lumină mare se desfăcu / Și copilul tăcu și se născu“.

Așa s-a născut, poate, și acest disc, eveniment discografic.

Ilie STEPAN

Însemnări de scriitor

IZVOR DE ADEVĂR

Măsura tuturor lucrurilor e omul, spunea filozoful. Măsura operei de artă, cu siguranță, nu este alta. Valoarea depinde de forța cu care opera — un poem, un roman, o pictură — ne relevă în profunzime viața, realitatea ; adică statutul omului printre semenii săi și în vîrtejul amețitor al universului ; ea ne relevă, de asemenea, mai mult sau mai puțin mediat, pe omul-autor, ipostază individualizată și marcată istoric a umanului. Astfel că opera, putem spune, este, din naștere, de două ori pecetluită cu semnul Omului, acesta fiind blazonul ei de străveche noblețe. Într-o formă sau alta, toate curentele și stilurile, de la cele mai pedestre pînă la cele mai extravagante, se definesc, declarat sau nu, prin raportul în care artistul intră, pe traiectoria de foc a alchimiei creației, cu viața, cu omul. Afirmînd sau negînd, exaltînd bucuria sau durerea de a trăi, oferind soluții morale definitive sau înclinîndu-se în fața atotputerniciei destinului, toți creatorii adevărați își delimitează universul **fictiv** al operei prin afirmarea unui punct de vedere propriu asupra vieții **reale** și a omului real. Preocuparea de a spune cît mai mult — totul — despre adevărul omului în lume capătă la marii creatori puterea teribilă, stihială, a obsesiei ; aici vom găsi probabil numitorul comun între Balzac și Dostoievski, Cervantes și Kafka, Tolstoi și Stendhal. De aici are de învățat prima și ultima lecție a scrisului fiecare dintre noi : a-ți dărui forțele creatoare, cîte sînt, mai tumultuoase sau mai firave, neostenitei trude de a săpa în adîncimile vieții, în adîncimile omului, căutînd mereu izvorul miraculos al adevărului.

Lăsînd la o parte influențele, modelele, a existat mereu o tehnică a prozei care, se poate spune, se modifică de la o generație la alta.

În ceea ce mă privește, mi se pare că romanul este zona literară cea mai roditoare, pînă la ea vin nenumărate rîulețe făcînd-o deosebit de propice dezvoltării de situații, astfel că, între limitele spațiale și temporale, textul apare ca un adevărat cîmp de bătaie.

Romancierul scrie cărți pentru a fi citite. Și dacă un cititor își permite să-l plaseze pe scriitor într-o cameră, mișcîndu-se odată cu personajele sale, de ce să nu și-l poată imagina și romancierul pe cititor preumblîndu-se în jurul cărților, așezat în singurătate, luptîndu-se cu autorul pentru a-l înțelege ? Și ce-i oferă cititorului un roman ? Viața cotidiană plină de sensul timpului. Autorul gîndește un fapt și-l prezintă după un altul ; astfel că trecutul începe să de a fi liniar, el se ridică precum crestele munților, iar viitorul este prezentat fie ca un nor, fie ca un soare. Romanul include pasiuni ; adică bucurii, tristeți, destăinuiri intime. Cred că în cărțile noastre accentul trebuie să cadă pe această latură a naturii umane. Se pare că în viața de zi cu zi nu ne înțelegem niciodată unul pe celălalt îndeajuns, nu există cunoaștere completă, ci doar aproximativă, dar ele sînt suficiente pentru a susține o colectivitate sau chiar intimitatea.

Scriitorul scrie, cum spuneam, pentru oameni cu oamenii imaginați de el. Nici o ființă umană nu e simplă. Iată ce mi-am impus să nu uit niciodată : oamenii-personaje pe care îi propun într-un roman, să fie cît mai adevărați, faptele lor să treacă și dincolo de epoca în care s-au consacrat ; în ei, prin ei, cititorul să-și regăsească atît calitățile cît și defectele. Și nu-mi doresc deloc să mă transform într-un regizor sever sau într-un tiran care controlează gîndul, mișcarea eroilor aleși să-mi fie tovarăși de drum spre inima cititorului. Să caut, deci, izvorul miraculos al adevărului.

Corina Victoria SEIN

viața asociației

Recent încheiata tabără de documentare și creație literară organizată la Deta, pentru membrii cenaclurilor literare din județul Timiș, despre care am relatat în revista noastră, în numărul 27 (7 iulie crt.) s-a constituit din reprezentanți ai următoarelor cenacluri literare : „Ioan Slavici“, „Nichita Stănescu“, „Victor Eftimiu“, „Pavel Dan“ din Timișoara, „Luceafărul“ al petroliștilor din schela Șandra, „Rădăcini“ și „Sirius“ din Lugoj, cenaclul „Camil Petrescu“ din orașul gazdă. Au avut loc vizitarea unor întreprinderi industriale din Deta, ca și activități specifice agriculturii — seceriș de grîu la C.A.P. Opatița, sectorul zootehnic din comuna Banloc etc.

Membrii taberei au fost primiți de tovarășul Sevastian Bălescu, primarul localității, care a expus pe larg preocupări actuale și de perspectivă în dezvoltarea tînărului oraș, în ridicarea tot mai sus a nivelului său urbanistic și de civilizație socialistă. Primarul a participat și la o ședință de cenaclu, vorbind și cu acest prilej despre sarcinile de îndeplinit în planul sărbătorescului an al celei de a 45-a aniversări a Eliberării Patriei și al Congresului al XIV-lea al P.C.R. O întîlnire interesantă a avut loc la întreprinderea UFET de placaje, panouri și furnire de tradiție în Deta, cu directorul Petru Bernaz, participant apoi și la una dintre ședințele de cenaclu. Alte întîlniri : cu Mihai Cișaru, organizator C.U.A.S.C. și Ioan Frunțeanu, primarul comunei Banloc, cu Ion Despi, președintele și inginerul șef al C.A.P. Opatița etc.

Seară de seară, membrii taberei au participat cu însuflețire la ședințe de cenaclu cu lecturi și dezbateri. La ședințe au asistat și au luat cuvîntul Paula Mateescu, secretar-adjunct al Comitetului orășenesc al P.C.R., Ionel Ilian, președintele Comitetului de Cultură și Educație Socialistă Deta etc. Au mai participat la unele ședințe : poetul Aurel Turcuș, redactor al revistei „Orizont“, Dumitru Oprișor, din redacția „Drapelul Roșu“ etc.

Înscrisă sub emblema de aur a Festivalului național „Cîntarea României“, tabăra i-a răsplătit pe participanții ale căror lucrări și-au cucerit aprecierile, cu un număr de distincții la loc de frunte fiind „Premiul taberei și al revistei Orizont“, atribuit de juriu tînărului poet Pompiliu Preotesoiu. Alte distincții, din partea Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă, al Centrului județean de îndrumare a creației și mișcării artistice de masă, al Comitetului județean U.T.C., al ziarului „Szabad szo“, al Comitetului orășenesc Deta de Cultură și Educație Socialistă, au primit Olga Dobrescu, Maria Dalea-Șirovița, Eugen Bucur, Lidia Fülöp, Mariana Petersel, Dumitru Buțoi-Brădeanu, Mihail I. Vlad, Nicolae Toma, Petru Vasile Tomoiaga, Florin Cociorvă, Ecaterina Craiu, Aurel Miul, Bogdan Dumbrăveanu și Coralia-Anemona Hrelea.

O seară de teatru nescris au oferit invitații taberei Cornel Lupu și Gigi Roșu, actori amatori, laureați ai Festivalului național „Cîntarea României“ de la Centrul de creație și cultură socialistă al municipiului Timișoara.

Din partea Centrului județean de îndrumare a creației și mișcării artistice de masă, tabăra a fost coordonată de Veronica Bălaj.

Din partea Asociației Scriitorilor din Timișoara, coordonarea de specialitate a fost asigurată de Mircea Șerbănescu, laureat al Festivalului național „Cîntarea României“.

(Ș. M.)

top

EFECTUL BUMERANG (II)

Dacă ne permitem să zăbovim asupra cărții lui Goldman, în ciuda faptului că ea reprezintă un rateu, o facem spre a putea demonstra modul în care numele unui artist devine și **post mortem** un factor comercial, o oarecare marfă vandabilă. **„The Show Must Go On“** — spectacolul trebuie să continue, se intitula un cîntec al lui Leo Sayer, ce-și găsește aplicabilitatea și în afacerea mistificatorului Goldman. Eseul **„On Popular Music“** al lui **Adorno** se referă la estetica receptării muzicale, prezentîndu-ne totodată tezele de bază ale teoriei sale vis-a-vis de industria culturală. **„Pe lîngă succesul în sine, venerat la modul religios, fetișuri sînt și starurile, numele lor exaltate, momentele senzuale ale vocii, ale instrumentului...“.** Că în procesul metamorfozării posibilei opere în marfă, aceasta e supusă unor factori ce-i degradează conținutul și forma, e de la sine înțeles. Exemplul edificator ni-l oferă însuși Goldman, care se încăpățînează să-l vadă pe Lennon doar din unghiul intereselor sale meschine. Hiperbolizarea unor deprinderi și obiceiuri ale starului pe care unui om de rînd autorul le-ar trece precis cu vederea îi folosesc acestuia pentru a-și asigura o lamentabilă popularitate. În vreme ce McCartney intenționa să cumpere întregul tiraj al cărții **„The Lives Of John Lennon“**, spre a-l stoca, din respect pentru memoria artistului, Goldman devenise deja un om bogat, încasînd substanțiale drepturi de autor. Replica la acest act reprobabil o va constitui filmul de lung metraj **„Imagine — John Lennon“**, finanțat nu de Goldman — doamne ferește ! — ci de Yoko Ono. Andrew Salt și David Wolper, doi cineaști specializați în filme documentare, au selecționat material audio-vizual din surse totalizînd 240 de ore de peliculă de film, benzi video etc. Filmul, ce pune în adevărata lumină un remarcabil artist, constituie, la rîndul său, o altă dovadă că în societatea de consum idolul devine un motor al acesteia, o marfă manipulată. Și ce poate fi mai tulburător decît epilogul vieții lui Lennon : la 8 decembrie 1980, în fața blocului Dakota, un ofițer de poliție urla la urechea muribundului : **„Mă auzi ? Hai, vorbește ! Știi cine ești ?“.** Chiar așa, **știi cine ești, John Lennon ?**

Petru UMANSCHI

A 45-A ANIVERSARE A ELIBERĂRII POLONIEI

Jan Dobraczynski

SINGUR...*

În curînd, Kicki şi Potocki trebuiau să vină împreună cu colonelul. Trăgînd din trabuc, Poniatowski se gîndea : ce ştire nemaipomenită îl aduce la mine atît de dimineaţă pe aghiotantul regelui Neapolului ?

Lui Murat îi plăcea să doarmă tîrziu dimineaţa. Se vede că sînt probleme deosebite, dacă l-au sculat din pat în zori. Cu toate că uneori îl irita, avea, totuşi, o anumită slăbiciune faţă de acest om necioplit, îmbrăcat ca un clown, care îşi închipuia că toate penele şi zorzoanele ce le punea pe el îi dau înfăţişarea unui adevărat rege.

Se întîmpla — e adevărat — să fie uneori curajos şi călărea de minune. Dar nu putea să uite, în primul rînd, că în acele zile, doar el a fost de partea lui. Asemenea lucruri nu le-a uitat niciodată. Din perspectiva anilor, astăzi, îşi dădea seama că modul de comportare de atunci al lui Murat nu era lipsit de un anumit calcul. El a rămas însă totdeauna fidel primei impresii — şi ca întotdeauna — şi-a respectat cuvîntul dat. Chiar şi convingerea că acela, sprijinindu-i, îşi urmărea interesele, nu l-a făcut să-şi piardă simpatia pentru acest fiu de hangiu gascon. Un singur gest dovedit de cineva îl făcea să plătească toată viaţa. Vautrier nu era doar aghiotantul, dar şi omul cel mai apropiat din suita lui Murat. Scund, suplu, avea părul frezat în bucle şi favoriţi ondulaţi. Uniforma încîntătoare pe care o purta, trebuia neîndoios să reprezinte înalta demnitate încredinţată în regatul Neapolului. Podoabe şi galoane scînteiau pe pieptul colonelului, acoperit de numeroase ordine şi cruci. Anetka, care-i urmărea cu atenţie pe Murat şi suita lui, în perioada cît au fost încartiruiţi la Vilanow, spunea că regele şi prietenul său petreceau ceasuri întregi şi inventau straie noi.

Vautrier a intrat în cameră zornăind din pintenii auriţi.

— Iertaţi-mă, înălţimea voastră, că vin aşa devreme. Iertaţi-mă că şi rănit eu vă neliniştesc. Sper însă să nu fie nimic grav.

— O nimica toată, colonele, nu-ţi face probleme. Hai şi spune-mi, ce vînt te abate pe la mine.

— Vă mulţumesc. Ce aduc înălţimii voastre, va fi un adevărat balsam pentru rana dumneavoastră.

— Aşa să fie oare ? Bei o cafea ?

— Cu mare plăcere.

— Imediat va fi servită. Şi-acum, spune te rog.

— Încep cu faptul că regele Neapolului a discutat toată noaptea cu împăratul. Au terminat discuţia abia spre dimineaţă. Şi numai ce înălţimea sa regele a terminat convorbirea, înainte de-a se culca, m-a chemat şi mi-a spus să mă urc pe cal şi să vin la excelenţa voastră, prinţe. De aceea vin atît de dimineaţă. Regele a dorit ca ştirea pe care v-o dau să fie transmisă de el, înainte de-a fi auzită din alte guri...

S-a întrerupt şi-a făcut cu ochiul pentru a da de înţeles cît de secretă şi importantă e chestiunea cu care a venit. Şi-a aruncat privirea şi printre ofiţerii de faţă. În cameră se afla întregul comandament al corpului 8 de armată : generalii Roznicki Rautenstrauch, Kamieniecki, aghiotanţii comandantului suprem Kicki, Skorzewski, Potocki, Szdlowski, aghiotanţii de stat major. Potulicki, Kostowski, Brodowski, Braun, ofiţerul de legătură cu statul major al împăratului, căpitanul Blechamps.

— Te-ascult, colonele — a spus Poniatowski. — Mi-am permis să-i invit pe toţi domnii de faţă ca să audă chiar din gura voastră ştirea deosebită pe care ne-o aduci. Vorbeşte, te aşteptăm cu nerăbdare. E vorba de vreun succes? Vreo nouă victorie ?

Vautrier făcu semn cu capul că nu, păstrînd un zîmbet enigmatic pe buze.

— Nu, nu-i vorba de nici o victorie nouă. Victoriile încep, cu siguranţă, abia de-acum încolo, de cînd împăratul va prelua comanda frontului de sud.

— Atunci ce ne-ai adus, colonele ?

Uşile s-au deschis. În cameră a intrat soţia administratorului şi Anna cu ceşti de cafea. Un miros aromat a umplut camera. Din prima clipă, privirea colonelului s-a oprit asupra fetei. Cînd a ajuns la el pentru a-i servi, a încercat s-o prindă de mînă. Dar fata s-a retras. I-a şoptit ceva. Ea şi-a întors capul. Vautrier a rîs.

— Văd, înălţimea voastră, că totdeauna sînteţi înconjurat de slujnice drăguţe.

— Nu-i slujnică colonele, ci fiica gazdelor noastre.

— Cu siguranţă nu înţelege franţuzeşte.

— Probabil.

— De frumoasă, o fi cum o fi, da-i tare proaspătă... şi se tot uita după fată.

— Permite-mi, colonele, să te întreb încă o dată de vestea adusă. Poniatowski i-a întrerupt astfel lui Vautrier observaţiile.

Francezului i-au strălucit ochii şi-a zîmbit. Dar, în continuare, el tot amîna răspunsul.

— Sau poate — a întrebat — ai adus colonele, vreun secret de serviciu numai pentru urechile mele ? Spune deschis. Sînt de faţă numai colaboratorii mei cei mai apropiaţi. Îi cunoşti pe toţi. Nu-i nici un străin aici. Ceea ce ai să spui rămîne între noi.

Vautrier şi-a înălţat sprîncenele.

— Nu — a spus — nu-i nici un secret. În orice caz, peste cîteva ore nu va mai fi un secret. Regele a dorit să vă transmit vestea personal... A spus : „Mergi degrabă la prinţul Poniatowski şi spune-i... Asta a hotărît împăratul. Fără îndoială împăratul îl va încunoştiinţa personal. Dar el e prietenul meu şi doresc ca despre această noutate, primul să-i spun"... Dacă nu doriţi să aveţi secrete faţă de colaboratorii dumneavoastră...

— N-am, şi te rog, colonele, să ne spui noutatea.

Vautrier a luat o poziţie oficială. S-a ridicat, şi-a îndreptat ţinuta, apoi a lovit din călcîie. Gulerul înalt i-a ridicat părul, făcîndu-i o claie în cap, sub care aproape că i-a dispărut faţa. De sub coamă i se vedeau numai buzele groase şi nările umflate.

— Înălţimea sa, împăratul Napoleon, v-a acordat înaltul titlu de mareşal al Franţei...

S-a făcut linişte. Cuvintele lui Vautrier au căzut ca un trăsnet. Nu se aştepta la asta după discuţia avută la Dresda. Era convins că l-a ofensat atunci pe Napoleon. Împăratul mai izbucnea uneori, dar deseori îşi ascundea supărarea în inimă — adînc şi pentru totdeauna. Luat prin surprindere a mîngîiat cu mîinile colţul mesei. Colonelul a continuat :

— Permiteţi-mi, excelenţă, ca în numele regelui meu, cît şi în numele meu personal, să vă felicit cu acest prilej deosebit. Aţi intrat în rîndurile celor aleşi, despre care legendele vor grăi...

— A mai lovit încă o dată din călcîie, zornăindu-şi pintenii, după care s-a repezit spre prinţ şi luîndu-i mîna stîngă i-a strîns-o de cîteva ori cu foc.

În româneşte de
Nicolae MAREŞ

* Fragment de roman

LIRICĂ POLONEZĂ CONTEMPORANĂ

URSZULA KOZIOL

DISTANŢĂ

apropierea feţelor are trei perechi de ochi
roşul nu e culoare
este miros de trandafir
iar culoarea se tîrăşte şi cade din noapte
ciocnirea ochilor precum ciocnirea planetelor

iar distanţa este gîtul coloană
gîtul oblic al dornicei Nemesis
iar distanţa e setea ei nestinsă
ridicată deasupra atingerii deasupra timpului

TADEUSZ NOWAK

CERCURI

În mine stau frînte
toate cercurile, pe care
voiam să-mi ies împotrivă.

Dar fiara se întoarce
în pasăre,
pasărea
în peşte.
Eu însumi mă retrag din faţa mea
într-un leu împăiat.

MAREK WAWRZKIEWICZ

DUREREA

Nu cunosc această durere. Nu o-nţeleg.
Mi-o amintesc ca pe o carte demult citită.
Ca pe o galerie închisă, în care cîndva am fost.

Dar ştiu că ea există şi va veni la mine iar.
Ca şi cum n-ar putea să aleagă pe altcineva,
De parcă n-ar putea alege pe unul din acei
trecători.

Mă va găsi, mă va lua. Într-o după-masă de
primăvară,
Într-o seară de decembrie, undeva în lift, între
etaje,
Între două înghiţituri de ceai, în linişte sau zarvă.

Durerea e a mea. Îi sînt fidel. Sau poate eu
Îi aparţin. Îmi e proprietatea cea mai intimă
Legată indestructibil de inimă,
Existenţă şi raţiune.
Străzile se golesc. Poteci de pădure se sting
În negre tufişuri

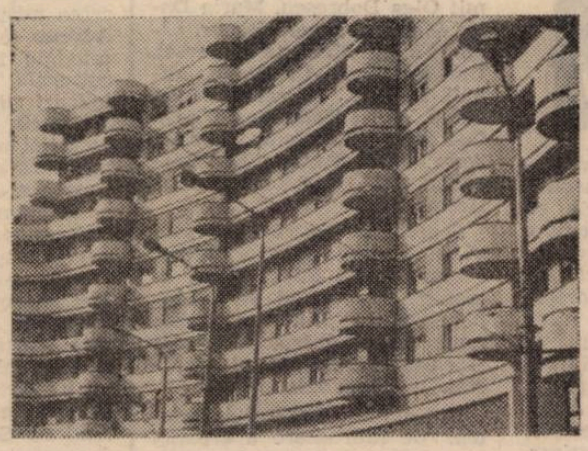

Durerea vine. Proprietatea mea,
Dovada mea şi semn de recunoaştere,
Blestem şi speranţă.

Simte-te în mine ca la tine acasă.

ALEKSANDER NAWROCKI

SCHIŢĂ DE DRAGOSTE

Dragoste — pasăre albă pe cer singuratic,
Apa doreşte să o prindă în braţe rotunde.

Dragoste — bărbatul înconjurat de cuvinte
marginale
aprofundează unul... Neînchiderea mării !
e timpul dragostei. În lectici de aur
o poartă prin noroi spre ultima stea

Cînd în urma ei se cicatrizează aerul,
are ochii curaţi, ca o modă veche.

KRZYSZTOF GASIOROWSKI

ROI DE ALBINE

În goluri ; printre
universurile teilor în floare
— un roi de albine...

biziie — descompus în mii
de priviri, ca un elicopter
al unei civilizaţii alungate
de pe tărîmul ei,

sau poate-avem de-a face
cu sufletul cuiva — pornit
în căutarea dragostei...

Traducere din limba polonă de
Valeriu BUTULESCU

COLEGIUL DE REDACŢIE:
ION ARIEŞANU (redactor şef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct)
VIOREL COLŢESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA : TIMIŞOARA, strada RODNEI 1;
Telefoane : 3 33 90 şi 3 33 76 (redactor-şef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLI... „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

24 de ani de la Congresul al IX-lea al Partidului — eveniment

de însemnătate cardinală pentru destinul socialist și comunist al României

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 30

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 30 (1169) 28 IULIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 16 PAG., 3 LEI

Vigoarea construcției socialiste

CONTRIBUȚIA INESTIMABILĂ A TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU LA ÎMBOGĂȚIREA TEORIEI ȘI PRACTICII REVOLUȚIONARE

Se împlinesc 24 de ani de la Congresul al IX-lea al P.C.R., eveniment de importanță hotărîtoare pentru întregul nostru popor. Marile realizări economice și sociale obținute în ultimele decenii validează pe deplin legitimitatea alegerii tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** în înalta funcție politică de secretar general al partidului; perioada inaugurată de Congresul al IX-lea este numită, cu îndreptățită mîndrie patriotică, **„EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU"**.

Intransigent și neînfricat militant comunist revoluționar, eminent conducător de partid și de stat, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a reușit să mobilizeze întreaga energie creatoare a poporului, permițînd astfel României să înainteze ferm pe calea făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Comuniștii, muncitori, țărani, intelectuali își manifestă entuziasti adeziunea totală față de politica P.C.R., deoarece aceasta exprimă ridicarea pe o treaptă calitativ superioară a tradițiilor de luptă ale poporului român pentru libertate națională și socială exprimînd, în același timp, interesele fundamentale ale tuturor categoriilor sociale.

Acest fapt este confirmat în aceste zile de efervescenta dezbatere publică a documentelor pentru Congresul al XIV-lea, Proiectul Programului — Directivă și a Tezelor, ce au la bază magistrala Cuvîntare a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la recenta Plenară a C.C. al P.C.R.

Teoria revoluționară a clasei muncitoare implică, desigur, anumite concepte și legități generale. Mișcarea muncitorească, lupta comuniștilor a avut și are ca scop principal edificarea unei societăți după principiul proprietății socialiste. Sensul dezvoltării noii societăți spre comunism presupune dezvoltarea permanentă a proprietății socialiste. Subliniind importanța acestor principii, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** militează hotărît împotriva oricăror denaturări și abateri de la principiile fundamentale: „Nu se poate vorbi de perfecționarea socialismului prin așa zisa dezvoltare a micii proprietăți particulare... Nu se poate vorbi de o perfecționare a socialismului, a principiilor de dezvoltare economică socialistă prin întoarcerea la forme capitaliste, mai dezvoltate sau mai puțin dezvoltate".

Vigoarea teoriei revoluționare a clasei muncitoare rezidă și în capacitatea ei de a deosebi principialitatea de dogmatism. Principialitate înseamnă să aperi conștient puritatea teoretică a socialismului, să înțelegi rolul proprietății socialiste în procesul de edificare a noii societăți, mecanismul prin care proprietatea socialistă poate facilita împlinirea idealurilor umanismului de emancipare socială și națională. Se poate, de altfel, observa, într-o analiză mai atentă, că dogmatismul și schematismul aveau ca efect imediat subordonarea intereselor naționale, prin care ne îndepărtam de fapt de principiul socialist al egalității în drepturi a tuturor națiunilor, de realizarea idealului comunist: libertatea și afirmarea liberă a fiecărui om, posibilă doar în condițiile asigurării egalității în drepturi a tuturor națiunilor, a respectării stricte a independenței și suveranității.

Pe baza studierii aprofundate a situației economice, a raportului dintre diferite ramuri economice (și, în primul rînd, raportul dintre industrie și agricultură), dintre producție și consum, import și export, forță de muncă productivă și neproductivă, factori materiali și factori spirituali etc., tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a elaborat linia politică a partidului materializată în documentele de partid și în rapoartele prezentate la congrese și la conferințe naționale ale partidului. Analizînd stadiul actual al transformărilor revoluționare care au avut loc în țara noastră, secretarul general al partidului, în Cuvîntarea sa la Plenara Comitetului Central din iunie a.c., a precizat obiectivele principale ale dezvoltării economico-sociale a României în cel de al 9-lea cincinal (1991—1995) și în perspectivă pînă în anul 2010.

Experiența revoluției și construcției socialismului în România, precum și din alte țări, evoluția mișcării comuniste și muncitorești demonstrează atît forța de atracție a principiilor socialismului, cît și cerința înțelegerii și aplicării lor în mod creator, elaborarea de generalizări și teze noi. Sintetizînd această experiență tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a insistat asupra necesității analizei dialectice a raportului dintre teorie și realitatea concretă formulînd cîteva principii deosebit de importante. Între acestea, de primă importanță este principiul privitor la dreptul fiecărui partid de construire a socialismului în funcție de condițiile concrete, tradițiile istorice, particularitățile econo-

(Continuare în pag. a 2-a)

Profund omagiu genialului ctitor de țară nouă, liberă și independentă, mîndră și prosperă

Mult iubite și stimate tovarășe NICOLAE CEAUȘESCU,

Acum, cînd se împlinesc 24 de ani încărcați de glorie și măreție nepieritoare de la istoricul forum al comuniștilor români din iulie 1965 — Congresul al IX-lea al partidului —, cu inimile pline de nețărmurită bucurie, într-o vibrantă unitate de simțire și gîndire cu întregul nostru partid și popor, comuniștii, toți locuitorii județului Timiș, Vă aduc cel mai profund și înflăcărat omagiu pentru tot ceea ce ați făcut și faceți, cu genial spirit revoluționar și ardent patriotism, spre binele și fericirea națiunii, pentru ca România socialistă să urce triumfător, liberă, independentă și tot mai prosperă, spre visul luminos al omenirii — comunismul.

Dînd glas voinței ferme, de nestrămutat, a celor aproape 120.000 de comuniști ai Organizației noastre județene de partid, a tuturor celor ce trăiesc și muncesc pe aceste milenare, mîndre și tot mai înfloritoare meleaguri românești de a acționa strîns uniți în jurul partidului, al Dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe secretar general, pentru înfăptuirea exemplară a politicii interne și externe a partidului și statului nostru, ne facem cea mai profundă datorie de conștiință din a releva, cu adîncă recunoștință, și cu acest prilej, titanica Dumneavoastră operă teoretică și practică, imensa Dumneavoastră personalitate de strălucit militant și patriot înflăcărat, Erou între eroii neamului, ctitor al României moderne, om politic de geniu al lumii contemporane, luptător neobosit și promotor activ al celor mai nobile idealuri și aspirații de pace, progres și libertate, de largă și rodnică colaborare între toate națiunile lumii.

COMITETUL JUDEȚEAN TIMIȘ AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

(Continuare în pag. a 2-a)

PROFUND OMAGIU GENIALULUI CTITOR DE ŢARĂ NOUĂ, LIBERĂ ŞI INDEPENDENTĂ, MÎNDRĂ ŞI PROSPERĂ

(Urmare din pagina 1)

Opţiune istorică a poporului nostru, gloriosul Congres al IX-lea al partidului a marcat o hotărîtoare cotitură în procesul edificării socialismului în patria noastră, care, prin descătuşarea uriaşelor energii creatoare ale naţiunii, a stabilit cu fermitate strategia şi tactica acestui proces revoluţionar fără precedent pe meleagurile româneşti, valorificînd superior, la cote tot mai înalte de calitate şi eficienţă, potenţialul novator al oamenilor muncii, deschizînd luminoase orizonturi de afirmare plenară, multilaterală a personalităţii umane, aşezînd nepieritoare temelii operei de înflorire a României, perioadă care va rămîne de-a pururi înscrisă cu litere de aur în milenara istorie a patriei drept „E p o c a NICOLAE CEAUŞESCU"

A fost meritul fundamental al marelui forum al comuniştilor din iulie 1965 de a Vă fi ales, într-o deplină şi vibrantă unanimitate, în fruntea partidului şi a ţării pe Dumneavoastră, mult iubite şi stimate tovarăşe Nicolae Ceauşescu, omul dăruit de istorie cu cele mai înalte virtuţi ale poporului, cel care, neprecupeţind nici un efort, cu supremă şi exemplară grijă pentru binele şi prosperitatea ţării, şi-a dăruit şi îşi dăruieşte, cu imensă energie şi uriaş patos revoluţionar, întreaga muncă şi viaţă înfăptuirii idealurilor şi năzuinţelor oamenilor cestor meleaguri propăşirii neabătute a României socialiste, şi care, fundamentînd cu genială înţelepciune şi clarviziune ştiinţifică, titanica operă de edificare a socialismului şi comunismului în patria noastră, militează activ, cu un dinamism de excepţie, neobosit, pentru transpunerea hotărîtă în viaţă a liniei politice a partidului şi statului nostru de modernizare continuă a economiei, de repartizare judicioasă, echilibrată, a forţelor de producţie pe întreg teritoriul ţării, afirmarea cu curaj a noului şi înlăturarea cu desăvîrşire a tot ceea ce este vechi şi perimat, de dezvoltare şi consolidare a proprietăţii socialiste — temelia ridicării nivelului de trai material şi spiritual al oamenilor muncii, a gradului de civilizaţie în toate localităţile patriei.

Uriaşele transformări pe care le cunoaşte ţara, operă în care, prin excepţionala Dumneavoastră gîndire şi faptă creatoare, sîntem integraţi ca ctitori ai timpului de aur pe care îl trăim, au pus cu putere în evidenţă, ca o supremă recunoaştere, adevărul fundamental al tezei elaborate de Dumneavoastră, mult stimate tovarăşe secretar general, a construirii socialismului cu poporul şi pentru popor, grandios arc de boltă, însăşi esenţa sistemului de organizare socialistă a patriei, ce aşează în centrul acestui proces revoluţionar omul, capacitatea sa de muncă şi acţiune socială, care, în calitate de proprietar, producător şi beneficiar, prin exercitarea dreptului său suveran de a decide, în cadrul democraţiei noastre muncitoreşti-revoluţionare, unică în lume ca mod de concepţie şi de înfăptuire, hotărăşte demn şi conştient asupra propriilor destine, îndreptate neabătut spre ridicarea României pe noi şi tot mai cutezătoare trepte de progres şi civilizaţie.

Cei 24 de ani care au trecut de la Congresul al IX-lea al partidului, puţini la număr dar denşi în fapte măreţe, au pus cu limpezime în evidenţă adevărul de netăgăduit că partidul şi poporul sînt un singur trup şi o singură fiinţă, că numai sub conducerea gloriosului nostru partid comunist, greu încercat în marile bătălii de clasă, la organizarea şi conducerea cărora aţi participat nemijlocit, înscriindu-vă în galeria marilor personalităţi ale istoriei naţionale, poporul nostru îşi va putea înfăptui cu propriile sale puteri, liber şi suveran, prezentul şi viitorul luminos. Este meritul Dumneavoastră de excepţie, mult iubite şi stimate tovarăşe secretar general, de a fi afirmat partidul ca centru vital al naţiunii noastre socialiste, de la care iradiază căldura şi lumina, ce dinamizează eforturile întregului popor, care conduce neabătut, România, urmîndu-vă înaltul exemplu de dăruire patriotică şi ardert patos revoluţionar, pe drumul edificării socialiste şi comuniste.

Ne facem o datorie de conştiinţă ca şi cu acest prilej solemn, să exprimăm cele mai alese sentimente de stimă, respect şi recunoştinţă mult stimatei tovarăşe academician doctor inginer Elena Ceauşescu, eminent om politic, savant de largă recunoaştere internaţională, militant de frunte al partidului şi statului nostru, care, alături de Dumneavoastră, mult iubite şi stimate tovarăşe secretar general Nicolae Ceauşescu, aduce o contribuţie esenţială la elaborarea şi transpunerea în practică a măreţelor programe de edificare socialistă şi comunistă a patriei, la perfecţionarea continuă a organizării şi modernizării activităţii din domeniile ştiinţei şi tehnicii, la înflorirea învăţămîntului şi culturii româneşti.

Asemenea întregii ţări, în anii care au trecut de la Congresul al IX-lea al partidului, judeţul Timiş a trăit împliniri fără precedent în toate domeniile. Vă sîntem profund recunoscători, mult iubite şi stimate tovarăşe Nicolae Ceauşescu, că în această perioadă au fost realizate toate cele 100 miliarde lei fonduri fixe, practic, întreaga bază materială existentă azi în industrie, agricultură, construcţii, cercetare, ştiinţă, învăţămînt, cultură şi ocrotiri sociale, potenţialul economic al judeţului fiind acum de 10 ori mai mare ca în 1965. În anii „Epocii Nicolae Ceauşescu", ca urmare a permanentei griji a partidului şi statului nostru, a Dumneavoastră personal, au fost create peste 150.000 de locuri de muncă, au fost construite peste 100.000 de apartamente şi case noi, realizări definitorii care conferă o nouă calitate muncii şi vieţii oamenilor.

Folosim şi acest înălţător prilej pentru a Vă exprima, în numele comuniştilor, oamenilor muncii, al tuturor locuitorilor judeţului Timiş, întreaga gratitudine şi adînca recunoştinţă pentru sprijinul concret şi ajutorul generos de care ne-am bucurat în toţi aceşti ani, pentru orientările şi indicaţiile deosebit de preţioase date de Dumneavoastră, mult iubite tovarăşe Nicolae Ceauşescu, cu prilejul memorabilelor vizite de lucru efectuate, împreună cu mult stimata tovarăşă Elena Ceauşescu, în jud ' nostru.

Purtîndu-Vă o vie recunoştinţă pentru tot ceea ce s-a realizat în acest răstimp de inegalabile împliniri, comuniştii, toţi oamenii muncii din judeţ sînt ferm hotărîţi să răspundă, la înalte cote de calitate şi eficienţă, prin exemplare fapte de muncă, măreţiei vremurilor pe care le trăim, acţionînd cu dăruire şi înalt spirit revoluţionar pentru transpunerea în faptă a istoricelor obiective stabilite de Congresul al XIII-lea şi Conferinţa Naţională ale partidului, a tezelor, ideilor şi orientărilor de excepţională însemnătate teoretică şi practică formulate de Dumneavoastră, mult stimate tovarăşe secretar general, în magistralele expuneri şi cuvîntări programatice din acest an.

Convinşi că supremul omagiu pe care Vi-l aducem Dumneavoastră, cît şi aniversării Congresului al IX-lea, îl constituie cele mai rodnice fapte de muncă, Vă raportăm că, în condiţiile transpunerii hotărîte în viaţă a măsurilor cuprinse în programele de organizare şi modernizare a producţiei, acordînd o preocupare prioritară creşterii calităţii produselor şi eficienţei economice, planul producţiei marfă industrială pe primul semestru al a n u l u i a fost realizat integral, înregistrînd faţă de perioada corespunzătoare a anului trecut un ritm de creştere de aproape 7 la sută, ceea ce confirmă voinţa comuniştilor, a tuturor oamenilor muncii din judeţul Timiş de a înfăptui exemplar sarcinile ce le revin în profil teritorial pe acest an şi în actualul cincinal, de a asigura baze temeinice importantelor creşteri în perspectivă, minunat configurate în documentele programatice ale Congresului al XIV-lea al partidului.

Totodată, cu justificată mîndrie patriotică, Vă raportăm că oamenii muncii din agricultură, acţionînd cu fermitate şi răspundere au obţinut în acest an cele mai bune recolte — de peste 7.600 kg orz şi 8.000 kg grîu în medie la hectar, în condiţiile valorificării superioare a potenţialului pămîntului, aplicării celor mai noi tehnologii, întăririi ordinii şi disciplinei în toate sectoarele de activitate, în vederea realizării unor producţii agricole, vegetale şi animaliere, la nivelul exigenţelor noii revoluţii agrare.

În acest ceas solemn, cînd omagiem gloriosul Congres al IX-lea al partidului, ne facem o datorie de onoare să exprimăm încă o dată, din adîncul inimilor, totala adeziune şi înflăcărata aprobare faţă de Hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. din 27-28 iunie a.c. de a propune, la Congresul al XIV-lea al partidului realegerea Dumneavoastră, mult iubite şi stimate tovarăşe Nicolae Ceauşescu, în funcţia supremă de secretar general al partidului, care constituie pentru întreaga naţiune garanţia înfăptuirii cu succes a grandioaselor planuri de dezvoltare în perspectivă a patriei, de situare a întregului nostru popor pe trepte tot mai înalte de bunăstare şi civilizaţie. Cu acest prilej, comuniştii, oamenii muncii, toţi locuitorii judeţului Timiş, se angajează solemn să nu precupeţească nici un efort în înfăptuirea sarcinilor ce le revin spre a întîmpina cu realizări deosebite marea noastră sărbătoare naţională de la 23 August şi marele forum al comuniştilor români, să-şi aducă o contribuţie sporită, de gînd şi faptă creatoare, la înălţarea patriei şi înaintare a ei spre orizonturile tot mai luminoase ale societăţii socialiste şi comuniste, la împlinirea înaltelor idealuri de a trăi liberi şi suverani într-o ţară a progresului şi civilizaţiei.

Vigoarea construcţiei socialiste

(Urmare din pagina 1)

mico-sociale. În Expunerea din noiembrie 1988, secretarul general al partidului arăta, în acest sens că „Este necesar să se sublinieze, totodată, că trecerea pe calea socialistă, într-o ţară sau alta, trebuie să se realizeze corespunzător nivelului de dezvoltare şi condiţiilor din fiecare ţară, că nu există şi nu poate exista un anumit „model" în această privinţă". Un alt principiu vizează necesitatea dezbaterii în partid şi studierii problemelor fundamentale ale socialismului ştiinţific, precizarea tot mai clară a principiilor teoriei revoluţionare a clasei muncitoare, formarea capacităţii de a sesiza noul şi de a lupta curajos împotriva vechiului.

Contribuţia originală a secretarului general al partidului la dezvoltarea teoretică a socialismului ştiinţific este sintetizată în concepte şi idei de largă semnificaţie socială şi politică. A fost evidenţiat rolul hotărîtor al dezvoltării forţelor de producţie în asigurarea progresului social, cum şi rolul ştiinţei şi tehnicii în modernizarea forţelor de producţie, formulîndu-se astfel teza necesităţii noii revoluţii tehnico-ştiinţifice şi a noii revoluţii agrare.

Relevînd legătura dialectică dintre creşterea rolului conducător al partidului şi sporirea rolului statului în paralel cu extinderea activităţii organizaţiilor de masă şi obşteşti, între afirmarea democraţiei muncitoreşti-revoluţionare şi accentuarea spiritului de responsabilitate, ordine şi disciplină, între rezultatele economice, pregătirea profesională şi nivelul de cultură, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** a elaborat geniala teză a construirii socialismului cu poporul şi pentru popor, aducînd o contribuţie esenţială la înţelegerea modernă, sistematică a procesului de edificare a noii societăţi.

Relevarea perspectivelor pe care le oferă noua orînduire socială dezvoltării naţiunilor, necesitatea respectării principiului egalităţii în drepturi a tuturor cetăţenilor în condiţiile ridicării continue a nivelului de trai material şi spiritual al întregului popor constituie o altă latură a concepţiei politice novatoare a secretarului general al partidului.

Pronunţîndu-se permanent pentru generalizarea noilor principii de relaţii internaţionale: egalitatea în drepturi a tuturor statelor, respectarea independenţei, suveranităţii şi integrităţii teritoriale, renunţarea la forţă şi la ameninţarea cu forţa, P.C.R. a acţionat în acelaşi timp consecvent pentru întărirea unităţii ţărilor socialiste în condiţiile respectării autonomiei fiecărui partid. Constatînd că situaţia internaţională se menţine deosebit de complexă şi contradictorie, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** a formulat şi a susţinut ideea că cea mai importantă problemă a epocii noastre o constituie oprirea cursei înarmărilor, trecerea la dezarmare şi, în primul rînd, la dezarmarea nucleară.

Cuvîntarea secretarului general al partidului, la Plenara C.C. al P.C.R., din iunie a.c., cum şi proiectul Programului-Directivă şi Tezele pentru Congresul al XIV-lea al P.C.R., jalonează cu exactitate linia politică a partidului în cincinalul viitor şi în perspectivă, relevînd consecvenţa principiilor teoriei şi practicii revoluţiei şi construcţiei socialiste, care au stat la baza întregii dezvoltări a României începînd cu Congresul al IX-lea al partidului. Astfel într-o perfectă coerenţă tezele şi indicaţiile secretarului general al partidului elaborate în decursul celor 24 de ani reprezintă o contribuţie inestimabilă la îmbogăţirea teoriei revoluţionare a clasei muncitoare, a socialismului ştiinţific, expresie a unui profund umanism, a înaltei răspunderi pentru cauza socialismului şi comunismului, pentru viitorul poporului român

Constantin STRUNGĂ

„Actul politic, de însemnătate cardinală, în consens cu voinţa întregului partid, a întregii naţiuni, al realegerii tovarăşului NICOLAE CEAUŞESCU, în funcţia supremă de secretar general al Partidului Comunist Român, reprezintă garanţia sigură a continuităţii procesului de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate — cu poporul şi pentru popor".

(Din Propunerea Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. privind realegerea, la Congresul al XIV-lea al Partidului a tovarăşului Nicolae Ceauşescu în funcţia supremă de secretar general al Partidului Comunist Român).

eminesciana

Convorbire cu istoricul literar

Dimitrie Vatamaniuc

— Mult stimate tovarăşe Dimitrie Vatamaniuc, sînteţi, de mai mulţi ani, coordonatorul colectivului de cercetători de la Muzeul Literaturii Române din Bucureşti, care finalizează, în acest an centenar, prima ediţie critică integrală a operei lui Mihai Eminescu. S-a scris în presă despre aceasta că reprezintă una dintre cele mai mari izbînzi ale culturii noastre din acest secol. În calitatea dumneavoastră de remarcabil cunoscător al manuscriselor eminesciene — pe care le-aţi apreciat că se prezintă, în primul rînd, ca un „jurnal" al formării intelectuale şi al lărgirii orizontului ştiinţific al poetului, apoi, ca „laborator de creaţie", iar în al treilea rînd „ca instrument de lucru pe care începe să-l pregătească încă în epoca studiilor universitare" — vă rugăm să faceţi un scurt istoric al volumelor apărute în cadrul «Ediţiei Naţionale Eminescu».

— Voi începe prin a sublinia tocmai ceea ce am arătat şi cu prilejul celor două simpozioane arădene la care am fost invitat şi unde ne-am întîlnit, respectiv „Valori ale limbii şi literaturii române" (din oraşul Chişineu Criş) şi „Interferenţe eminesciene la Şiria" (în comuna Şiria), că prin volumul XVI din **Ediţia Naţională Eminescu** se încheie, de fapt, o muncă de cercetare de peste cinci decenii, o muncă începută de Perpessicius şi continuată apoi, după o pauză de 14 ani, de mai mulţi cercetători din cadrul Muzeului Literaturii Române. Primul volum al **Ediţiei Naţionale Eminescu,** ediţie de care Perpessicius şi-a legat (şi, într-un anumit fel, şi-a jertfit) viaţa, a apărut în anul 1939, la **Editura Fundaţiilor** şi cuprinde **Poezii tipărite în timpul vieţii. Introducere. Note şi variante. Anexe.** Volumul II al ediţiei, apărut în anul 1943, la aceeaşi editură, cuprinde **Poezii tipărite în timpul vieţii. Note şi variante. De la Povestea codrului la Luceafărul.** Volumul III, apărut în anul 1944, tot la **Editura Fundaţiilor,** cuprinde **Poezii tipărite în timpul vieţii. Note şi variante. De la Doina la Kamadeva.** După cel de al doilea război mondial, în anul 1952 şi, apoi, în anul 1958 apar, la **Editura Academiei,** volumele **Eminescu, Opere IV şi V,** cuprinzînd **Poezii postume,** iar în anul 1963 apare volumul VI, care cuprinde **Literatura populară** — fiind, de fapt, ultimul îngrijit de Perpessicius. Două amănunte din biografia lui Perpessicius cred că nu sînt lipsite de interes. În primul rînd, el era mutilat din primul război mondial şi scria cu mîna stîngă. În al doilea rînd, munca foarte grea, dificilă la descifrarea manuscriselor a avut drept urmare faptul că şi-a pierdut vederea.

— Cunoaştem că volumul următor, VII, din «Ediţia Naţională Eminescu» a fost tipărit abia după 14 ani. Care a fost cauza acestei amînări ?

— Iniţiativa continuării **Ediţiei Naţionale Eminescu** aparţine regretatului Alexandru Oprea, care l-a urmat pe Perpessicius, după moartea acestuia în 1971, la conducerea Muzeului Literaturii Române. Alexandru Oprea a pornit la lucru cu un colectiv de patru cercetători, printre care mă număram şi eu. Volumul următor, **Eminescu, Opere VII** am reuşit să-l publicăm în anul 1977 şi el cuprinde **Proza literară.** În ceea ce priveşte modalitatea de lucru, doresc să subliniez şi cu acest prilej că, în linii mari, am preluat principiile de editare stabilite de Perpessicius. După apariţia acestui volum, am accelerat ritmul de cercetare, angajîndune să terminăm prima ediţie integrală a operei lui Mihai Eminescu la centenarul comemorativ. Firesţe, mulţi erau pesimişti, nu credeau că se va putea realiza acest lucru pînă în anul 1989. De fapt, nici Perpessicius n-a sperat la o asemenea performanţă. El era conştient — lucru pe care l-a mărturisit în scris — că „o viaţă de om nu ajunge ca să cuprindă totalitatea moştenirii literare a lui Eminescu" ; întrebîndu-se, în celebra „Scrisoare către editorul eminescian, integral, din anul 2000", că „Le va fi dat oare celor din pragul veacului XXI să salute ediţia în foarte multe volume, integrală şi critică, a operei eminesciene ?". Iată că acest lucru, la care nu spera Perpessicius, se împlineşte în acest an, la centenarul comemorativ Eminescu.

— După volumul VII, ce a urmat ?

— Întrucît volumul VIII, consacrat pieselor originale ale lui Eminescu, precum şi pieselor sau fragmentelor de piese traduse de poet, a cerut un efort îndelungat de investigaţie, s-a trecut la publicarea celorlalte volume. După volumul IX, consacrat publicisticii poetului, volum care a avut un ecou foarte puternic atît în ţară, cît şi peste hotare, şi care a apărut în anul 1980, am publicat, în anul 1983, volumul XIV, care conţine traducerile filozofice, istorice şi ştiinţifice. În anul următor, 1984, ne-am întors la publicistica eminesciană, tipărind volumul XI, ca, pe urmă, în anul 1985, să apară volumele XII şi XIII. De aici ne-am întors la o restanţă, respectiv la volumul VIII, consacrat dramaturgiei poetului. Recent, în acest an centenar, a apărut volumul XVI, care cuprinde corespondenţa şi alte documente ce acoperă perioada 1864—1889. Acest volum, ca şi cel consacrat teatrului, a necesitat o perioadă foarte îndelungată de cercetare. În fine, mai amintesc că se află sub tipar volumul X, deci o altă restanţă, iar cît priveşte volumul XV, penultimul în ordinea cronologică şi ultimul în ordinea apariţiei, a fost predat recent tipografilor.

— Care au fost resorturile cele mai intime care v-au determinat să continuaţi cercetarea şi tipărirea manuscriselor eminesciene, începută cu jumătate de secol în urmă de către Perpessicius ?

— Cele mai vechi legături ale mele cu cercetarea operei lui Eminescu datează din anul 1952, cînd am intrat la Institutul de istorie literară şi folclor din Bucureşti, de sub conducerea academicianului George Călinescu. În acea perioadă, G. Călinescu îşi reelabora remarcabila lui sinteză **Opera lui Eminescu.** În acest cadru s-a produs marea mea deschidere spre universul eminescian. De fapt începutul elaborării unei sinteze în legătură cu Opera lui Eminescu se găseşte în lucrarea mea **„Ioan Slavici şi lumea prin care a trecut"** în care vorbesc, paralel, despre Eminescu şi Slavici, din momentul în care s-au cunoscut în perioada studiilor de la Viena şi pînă la trecerea poetului în nefiinţă. Pentru acest lucru, unii critici mi-au reproşat că am realizat o monografie paralelă Eminescu — Slavici, propunîndu-mi, totodată, să scot din monografie partea legată de Eminescu şi să o introduc într-o altă lucrare consacrată în exclusivitate poetului. Evident, nu am acceptat, întrucît nu puteam să vorbesc despre lumea prin care a trecut prozatorul şirian fără să-l amintesc permanent şi pe Eminescu, avînd în vedere prietenia lor statornică de două decenii. Mai mult, trecînd la prezentarea memorialisticii lui Ioan Slavici şi aici am vorbit foarte mult despre Eminescu, după cum era şi normal să o fac.

— Ce alte lucrări de istorie literară, legate de Eminescu mai aveţi în lucru ?

— Sper că în curînd va apărea, la Editura „Dacia" din Cluj-Napoca, volumul **Eminescu şi Transilvania,** în cadrul căruia prezint Transilvania aşa cum se oglindeşte ea în biografia şi opera lui Mihai Eminescu.

Emil ŞIMĂNDAN

A scrie şi a desena lumea

a) Nu cred că are vreo importanţă „cînd"-ul descoperirii unui mare poet, în cazul lui Eminescu această bornă temporală cu chipul nostru desenat pe ea fiind, de fapt, o mască sau un alt mod de a spune pe nume unei certe transformări (sufleteşti ?). Mai exact zis, descoperirea lui Eminescu se leagă de un „cum" ce absoarbe în el un mod (dinamic) de a înţelege poezia. Nu ştiu exact ce anume atrage sau face posibil acest proces alhemic pentru că el se construieşte, întîi, pe seama lecturilor poeticeşti, ce atrag, inevitabil, o conştiinţă lirică nouă, care, la rîndu-i ... ş.a.m.d., ş.a.m.d. Am pus sub semnul îndoielii această procesualitate, fiindcă, e sigur, nu poate fi vorba despre o secvenţialitate de tipul cauză-efect.

Dacă mi s-ar permite o etapizare a devenirii despre care vorbeam — etapizare, desigur, aproximativă şi didactică — aş zice că, în primă instanţă, poezia este înţeleasă ca expresie estetică (a se citi frumoasă, armonică) a rostirii cotidiene. Cred că acest nivel corespunde majorităţii cititorilor poeziei eminesciene (şi nu numai), el fiind, ca să zicem aşa, fatalmente necesar. Cantonarea prea îndelungată în acest spaţiu al înţelegerii, dar, mai ales, sondarea în adîncurile acestei zone a poeticului oferă riscul unei „erezii" deosebit de periculoase : accentuarea decorativului, a pitorescului, a virtuozităţii, primatul rostirii frumoase în dauna substanţei. Poezia eminesciană este o victimă sigură a unei astfel de interpretări şi, fără o adîncă stăpînire a uneltelor stilisticii, a retoricii poetice se va eşua în factologie lingvistică. O atare perspectivă mai are dezavantajul că oferă un încomplet model de poetică, iar din teritoriul pe care îl acoperă lipseşte unul din principalele atribute ale liricii moderne : non-frumosul cu toţi sateliţii săi — grotescul, artificialul, dizarmonicul etc., etc.

Pasul următor, în progresie, radicalizează importanţa expresiei lingvistice nu înspre polul frumuseţii, ci înspre cel al poeticităţii. Această perspectivă acordă drept de cetăţenie literară oricărui enunţ cu tensiune semnificativă, făcînd abstracţie de dimensiunea armonică a rostirii. Ca şi în cazul primului nivel de receptare, stupoarea pe care o încercăm în momentul citirii versurilor eminesciene este fără margini, mai ales dacă îi vom pune drept fundal poezia din epocă : este de neînţeles cum lirica Poetului a ajuns într-un interval de timp atît de scurt la o asemenea perfecţiune formală, este de neînţeles cum, într-un interval atît de scurt, sintaxa ei s-a aşezat atît de sigur în tiparele unei limbi nemaiauzite şi nemairostite.

În fine, cred că ultima etapă a „descoperirii" poeziei se referă la miza ei existenţială, în interiorul teritoriului deja cucerit, cel al limbajului poetic. De acum înainte, nu vom vorbi despre măiestrie, ci despre viziune, nu despre intranzitivitate specifică, ci despre plus-tranzitivitate (iertat fie-mi acest calc blagian). Oare ar mai trebui să citez tulburătorul vers ce se întreabă, peste vreme, ca şi cum s-ar fi rătăcit printre noi, din alt regn ? „Nu credeam să învăţ a muri vreodată". Cred că, de aici încolo, uneltele pur literare nu mai au tăişuri, iar (re)descoperirea operei eminesciene se va face, se va petrece sub semnul altor zodii, mai largi.

b) O primă revelaţie : vorbind despre Eminescu, despre continua lui redescoperire, vorbim adesea despre ceva de dincolo de marginile poeziei iar acest gest aproape reflex nu traduce numai o inadecvare, firească, între caracterul fragmentar şi discursiv al oricărei analize şi opera lui infinit productivă, aflată, încă în stare de implozie. Acest gest mai trădează şi situarea lui, fără tăgadă, în centrul fiinţei noastre culturale, în centrul fiinţei noastre naţionale.

Dacă ar fi să aleg doar una din multele certitudini pentru care ştiu că Eminescu este Cel Ce Ne Scrie Pe Mai Departe, atunci aş formula-o aşa : cred că lui i s-a dat să scrie — mare parte din tot ce a scris — cu un lucru misterios, adînc, adevărat, veşnic şi pururi însufleţit, pe care l-aş numi „cerneala vremii". Această sintagmă, într-o instanţă a ei, metaforică nu trebuie înţeleasă numai ca o „cerneală a veacului" — epistemă, aşadar, saeculum —, ci ca atribut, ca manifestare sensibilă a timpului absolut, eon al Principiului. După cum se ştie, ea este întîlnită în poemul didactic **Epigonii,** într-o binecunoscută strofă despre Negruzzi. În prima ipostază, Negruzzi este scriitorul hăruit, ce accede la esenţă — „Moaie pana în cerneala unor vremi de mult trecute", pentru ca, numai după un vers, el să fie zugrav, pictor, în ambele „roluri", el scriind/desenînd pe o **liber-mundus,** cartelume, o carte gigantică, vie. Două „detalii" de etimologie arată cum sensul originar al cuvintelor este recuperat de poet, făcut manifest. În limba latină, **liber** însemna, iniţial, scoarţa liberă a copacului pe care se poate scrie, o carte fiind, deci, un lucru viu. În limba elină, găsim că **graphein** înseamnă atît : „a trasa liniile unui desen", a desena cît şi „a trasa liniile literelor", a scrie. **Grapheus** înseamnă, în acelaşi timp, şi pictor şi scrib. Verbul a zugrăvi vine de la **„zôa graphein"** — a trasa liniile unei vietăţi, adică, folosind un cuvînt arghezian, **a aviva** scriind. (Detaliile de etimologie grecească se pot găsi în Andrei Cornea, **Scriere şi oralitate în cultura antică,** Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1988, pp. 97—98).

Cartea-lume este, aşadar, scris/desenată pe ambele părţi ale filelor cu vieţi : „Am pus de mult de-o parte acele roase cărţi / Ce spun c-a vieţii file au veşnic două părţi". **(Mureşanu).**

Se va înţelege din cele de mai sus că modelul despre care Poetul vorbeşte i se aplică însăşi creaţiei sale, iar „povestea" descoperirii universului eminescian trece şi prin acest moment, cel al revelaţiei creatorului în ipostaza (hiperstaza) creatorului. Dincolo de ea nu se mai află nimic.

Marcel TOLCEA

ACTUALITATEA CLASICILOR

ION CREANGĂ ȘI DRUMURILE INIȚIERII

Drumul, așa cum au remarcat o serie de cercetători ai operei lui Creangă, este una din metaforele dominante ale operei scriitorului, prezentă atît în **Poveștile** sale, cît și în **Amintiri din copilărie**, un roman al inițierii, primul de acest fel în literatura noastră. Dar **Amintiri din copilărie** ar fi rămas o scriere biografică orchestrată în chip romanesc și nu o „epopee a poporului român" (G. Ibrăileanu), dacă soarta eroului n-ar conține în ea momentele cele mai semnificative ale devenirii istorice a unui neam întreg.

Mircea Vulcănescu descoperea în opera și în destinul lui Creangă, pe care le considera reprezentative pentru viața românească din a doua parte a secolului al XIX-lea, semnificația „restabilirii comunicațiilor rupte de două veacuri de evoluție divergentă (de la fanarioți) între cultura României satelor și cultura orășenească" **(Ion Creangă văzut de generația actuală, „Gîndirea"**, 1930, retipărit în „Revista de istorie și teorie literară", nr. 4—5, 1986). Criticul-filozof asimila structura ideatică a **Amintirilor** cu un triptic : „În stînga e chipul copilăriei, chipul înrădăcinării. La mijloc e icoana suferințelor, a **dezrădăcinării**, a răstignirilor lui Creangă. În dreapta e icoana **transfigurării** lui, a **reînrădăcinării** și rodirii lui în cultură" (p. 155). Dacă primele două părți ale acestui triptic reprezintă osatura evinimențială și compozițională a romanului, cea de a treia secvență — devenirea scriitoricească, aparține mai mult unui nivel supratextual, deși unele inserții de autoreflexivitate poetică le aflăm și în structura de suprafață a **Amintirilor.** De exemplu, la începutul celui de al treilea capitol din „roman" întîlnim celebrul fragment avînd o dublă referință : la Nică („o bucată de humă însuflețită din Humulești") și la scriitorul Ion Creangă care „asurzește lumea cu țărăniile sale".

Traseul devenirii cărturărești, drumul fără bucurii și satisfacții de cucerire a teritoriilor „buchiilor" scrisului românesc reprezintă canavaua epică a romanului, în care temporalitatea are un caracter liniar. Înrădăcinarea, inițierea copilului în viața cosmotică a satului tradițional, prezintă numeroase rupturi de timp, toate retrăirile timpului edenic din satul natal sînt subordonate unei memorii afective. Divergente și chiar polare ca semnificație și valorizare axiologică, ambele trasee inițiatice zugrăvite în **Amintiri** repetă, în multe privințe, călătoriile arhetipale ale eroului din basm.

Orice drum inițiatic arhetipal are un început, un punct de plecare, care constituie, totodată, și un posibil sau obligatoriu loc de revenire. Un asemenea centru solar de unde pornesc și la care se raportează ambele trasee de inițiere din **Amintirile** lui Creangă este **Vatra** casei din Humulești, identificată cu **Mama** : „Nu știu alții cum sunt, dar eu, cînd mă gîndesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stîlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mîțele jucîndu-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam cînd începusem a merge copăcel...".

În toate episoadele care marchează inițierea lui Nică în viața satului (ieșirea cu plugușorul, furtul cireșelor, capturarea pupezei, fuga de la școală etc.) există o revenire la Vatră și la Mamă, semnificînd punerea sub ocrotirea spațiului familial. Conotațiile afective și simbolice pe care le are casa ca spațiu matern și securizant sînt textualizate de Creangă prin intermediul epitetelor și comparațiilor încărcate emoțional și axiologic : „ne-am despărțit unul de altul, răbegiți de frig și hămesiți de foame și hai fiecare la casa cui ne are, că mai bine-i pare" ; „și atunci mi s-a părut că mă aflu în sînul lui Dumnezeu".

Procesul de inițiere în viața și mentalitatea satului se continuă și atunci cînd Ionică începe peregrinările sale pe la diferite școli. Cu excepția ultimului drum povestit în **Amintiri**, cel spre Socola din Iași, care va fi fără întoarcere, dacă nu luăm în considerare drumul reconstituirii imaginare, al „revenirii la origini" prin actul scrierii **Amintirilor,** restul plecărilor sînt tot atîtea reveniri la matca satului natal. Deși calea dusului și cea a întorsului sînt, sub aspect cantitativ-spațial diferite. Ambele drumuri conțin elementele cronotopurilor specifice basmului și mitului de inițiere, dar prezentarea și semantizarea lor sînt diferite.

Să amintim însă cîteva din cronotopurile **Amintirilor** avînd prototipie mitică, întîlnite și în poveștile scriitorului moldovean, mai ales în basmul „Harap-Alb". Străbaterea unui drum de inițiere de către erou, cu învingerea diferitelor obstacole întîlnite în cale, presupune transformarea ființei sale, reflectată, printre altele, și în modificarea numelui. **Nică**, fiul lui Ștefan a Petrei, în urma unor inițieri din sat și din afara lui, devine mai întîi, **Ionică,** apoi **Ion,** poreclit și **Ion Torcălău,** ca apoi, la școala din Fălticeni să se numească **Ștefănescu** (după numele tatălui), iar, în cele din urmă, să-și adopte numele de familie din partea mamei **(Creangă),** marcînd prin aceasta izbînda ramurei ardelene a ascendenților săi plecați spre învățătură. **Amintirile din copilărie,** operă laică prin excelență, deși reproduc, în linii mari, osatura basmului, transformă cele mai multe componente ale scenariului inițiatic în prilej de amuzament și veselie neprefăcută, colorîndu-le cu un umor sănătos propriu artei populare carnavalești. Întîmplarea cu pupăza din tei este, desigur, o variantă burlescă a probei lui Făt-Frumos de a pune stăpînire pe fabuloasa Pasăre Măiastră. Locul Cosînzenei este luat de Smărăndița, fiica popii din Humulești, menită de tatăl ei să devină soția lui Ionică drept răsplată pentru eforturile acestuia de a cuceri teritoriul slovei bisericești : „Că, dă, e păcat să rămîi fără leac de învățătură, zicea părintele ; doar ai trecut de la bucheludeazla și bucheriașdra : ești acum la ceaslov, și mîine-poimîine ai să treci la psaltire, care e cheia tuturor învățăturilor, și mai știi cum vine vremea, poate te faci popă, aici la biserica Sfîntului Nicolai, că eu pentru voi mă străduiesc. Am o singură față s-oiu vede eu pe cine mi-oiu alege ginere".

Cele trei încercări sau trepte de inițiere prin care trebuie să treacă Nică pentru a ajunge popă (azbucovnicul, ceaslovul, psaltirea) nu depășesc triada isprăvilor eroului din basm. Autorul semantizează în opera sa și un alt topos numeric al basmelor, încredințîndu-ne că toate nenorocirile ce s-au abătut asupra lui se datorează și faptului că el este **primul** dintre copiii lui Ștefan a Petrei și Smarandei Creangă : „căci tocmai pe mine căzuse păcatul să fiu mai mare între frați".

Predestinarea, determinismul soartei — de sorginte popular-mitică — însoțesc întreaga poveste a vieții autorului. Trimiterea lui la școală a fost determinată, în bună parte, de configurația celor 41 de bobi din sita babelor din sat și de prezicerile zodierilor rurali pe care le consultase Smaranda și care au încredințat-o că fiul ei va ajunge „un al doilea Cucuzel".

Problematica destinului, la care scriitorul face atîtea referiri în paginile romanului său autobiografic, este strîns împletită cu categoria timpului. Evenimentele legate de „edenul copilăriei" coincid, în cea mai mare parte, cu secvențele timpului „sacru" al sărbătorilor sau cu zilele considerate „faste" în calendarul popular, cînd timpul profan este abolit, iar viața devine o continuă petrecere și desfătare : „Dragi-mi erau tata și mama, frații și surorile, și băieții satului, tovarășii mei din copilărie, cu cari, în zile geroase de iarnă, mă desfătam pe gheață și la săniuș, iar vara, în zile frumoase de sărbători, cîntînd și chiuind cutreieram dumbrăvile...".

În textul **Amintirilor** există anumiți indici marcînd conotațiile negative sau pozitive ale unui cronotop. Un asemenea exemplu ni-l oferă descrierea scenei dramatice a prinderii cu arcanul a lui bădița Vasile, adînc întipărită în memoria afectivă a copilului. Întîmplarea are loc în ziua lui **Sf. Foca** (23 iulie), considerat în mitologia calendaristică a poporului un fel de daimon pirofor, datorită unei inducții etimologice. Ziua lui oamenii satelor o țineau ca să fie feriți de trăsnete și fulgere. Cruzimea scenei luării la oaste cu arcanul tulbură viața satului și e privită drept un cataclism piric. Această impresie este sugerată de izotopia semantemului **f.** din imprecațiile și blestemele femeilor la adresa vornicului care a pus la cale această faptă odioasă : „Afurisit să fie cînerul de vornic, și cum **a ars** el inima unei mame, așa **să-i ardă** inima Sfîntul **Foca** de astăzi, lui și tuturor părtașilor săi ! Blăstemau femeile din sat, cu lacrimi de **foc** în toate părțile".

Hermeneutica cronotopilor din **Amintiri** vine în sprijinul afirmației că „deodată cu Eminescu și înaintea lui Sadoveanu, Creangă a avut un sentiment lucid-tragic al timpului și al raporturilor acestuia cu condiția umană" (George Munteanu, **Istoria literaturii române. Epoca marilor clasici,** Ed. Didactică și Pedagogică, Buc., 1980, p. 396). Drama ireversibilității timpului, care îl îndepărtează pe erou de vatra părintească și de paradisul copilăriei, însoțește întregul drum al inițierii în știința cărturărească.

Primul care va asocia drumul învățăturii sale cu **înstrăinarea** e însuși Creangă. Stînd în căruța lui moș Luca și întors cu privirea spre locurile natale, el spune colegului său de pribegie : „Ei, ei ! măi Zaharie..., de-acum și munții i-am pierdut din vedere, și **înstrăinarea** noastră este hotărîtă cine știe pentru cîtă vreme !".

Majoritatea încercărilor prin care va trece catihetul Creangă pe drumurile școlirii sale au un semn valoric inversat, căci ele îl vor sărăci sufletește, îndepărtîndu-l de valorile satului tradițional asimilate în chip organic. Dezrădăcinarea este prezentată de autor în stilul arhetipalului **descensus ad inferos.** Un rol important în interpretarea cronotopilor acestui traseu îl au clasificatorii „sus-jos", asociați în creația mitopoetică populară cu binomul axiologic „bine-rău".

Atît geografic, cît și valoric, Humuleștii reprezintă o „culme", avînd conotația binelui și frumosului, în timp ce drumurile școlilor, mai ales cel spre Socola din Iași, este o „coborîre", adică o degradare a vieții în toate formele ei. Pentru a da gîndurilor și sentimentelor sale o cît mai mare putere de obiectivare și forță de persuasiune, Creangă organizează astfel narațiunea, încît elogiul munților și locurilor natale așezate „sus" și dezavuarea ținuturilor de „jos" să fie făcută de unul din consătenii săi : „Așa-i viața cîmpenească, zise moș Luca, cioșmălindu-se și învîrtindu-se ca pe jăratic, de răul țînțărimii. Cum treci Siretul, apa-i rea și lemnele pe sponci, iar vara te înăduși de căldură și țînțarii te chinuiesc amarnic. N-aș trăi la cîmp, Doamne ferește ! Halal de noi ! Apele-s dulci, limpezi ca cristalul și reci ca gheața ; lemne, de-ajuns ; vara umbră și răcoare în toate părțile ; oamenii, mai sănătoși, mai puternici, mai voinici și mai voioși, iar nu ca inșii de la cîmp : sarbezi la față și zbîrciți, de parcă se hrănesc numai cu ciuperci fripte toată viața lor".

Fumul înecăcios de baligă de care se sufocă eroii în timpul popasului, căldura înăbușitoare, mulțimea de țînțari, ciupercile de care pomenește moș Luca, paloarea și devitalizarea corporală a locuitorilor sînt semne simbolice ale „lumii de jos", ale infernului vieții de la oraș pentru care se pregătesc sufletește tinerii humulești.

Asemănătoare în forma și în actanța lor cu probele inițiatice din basm, dar invalidate sub aspect valoric, sînt o serie de probe, descrise de Creangă conform unei poetici a „lumii întoarse pe dos". Astfel, tunderea rituală este prezentată ca o mutilare inutilă, ca un atentat la integritatea corporală și psihică : „și văzînd profesorul că purtăm plete, a poruncit unuia dintre școlari să ne tundă. Cînd am auzit noi una ca asta, am început a plînge cu zece rînduri de lacrimi și a ne ruga de toți dumnezeii să nu ne sluțească. Dar ți-ai găsit ! profesorul a stat lîngă noi, pînă ce ne-a tuns chilug".

Din textul **Amintirilor** nu lipsește nici proba focului, care ia forma „poștelor" puse la picioarele catiheților din Fălticeni în timpul somnului care determină pe mulți dintre ei să părăsească pentru totdeauna calea învățăturii. Întîlnim la Creangă intertextualități parodice referitoare la un alt element al basmului : calul năzdrăvan ce își poartă stăpînul spre izbîndă și spre lumină. Numai că locul bidiviului fabulos îl ia „Calul Bălan" al popii din Humulești sau mîrțoagele lui moș Luca, purtîndu-i pe eroi spre Iași și provocînd hazul și batjocura trecătorilor.

Sosirea la Socola, locul învățăturii și luminii cărții, coincide în mod simbolic cu lăsarea întunericului nopții, iar oprirea căruței se face sub un plop mare, copacul asociat în folclorul românesc cu sterilitatea, tristețea și moartea.

Prezentînd artistic calea înstrăinării prin îndepărtarea de natură, de viața organică a satului, trăită în copilărie în mod plenar și întreruptă printr-o instrucție uniformizantă și artificială, Creangă se înscrie în rîndul marilor umaniști și cugetători ca Rabelais, Rousseau sau Tolstoi, care au apărat ființa omului, avertizînd de pericolele înstrăinării de esența sa naturală. În romanul său autobiografic, marele scriitor moldovean a surprins, poate pentru prima dată în literatura română, dramatismul impactului dintre cultura tradițională a satului și noua civilizație a orașului, care va constitui una din temele fundamentale ale cugetării poetice și filozofice românești.

Ivan EVSEEV

45 DE ANI DE LITERATURĂ NOUĂ

GEORGE SURU — „UN NUFĂR DESCHIS SPRE TĂCERE"

Poetul George Suru a debutat la optsprezece ani, simultan în **Tribuna** și **Orizont** — cum îi plăcea să precizeze, Timișoara și Clujul urmînd să devină, pentru viitorul poet, orașele în care avea să-și facă studiile universitare.

Tînărul blond și cu ochii neîncăpuți de albaștri a rămas toată viața în orașul natal, la Caransebeș. Poate că puținele despărțiri de orașul său au fost, în afară de cele din anii studenției, drumurile lui, cu o oarecare frecvență, la Timișoara și, sporadic, la București, cele țesute cu dragoste în constelația așezărilor bănățene, apoi o călătorie, cu cei doi băieți ai săi, la Marea Neagră, pe care o evoca în scrisorile primite de la el, în perioada aceea, și-n lungile conversații ale întîlnirilor noastre din ultimii săi ani, la Timișoara, la Băile Herculane, la Reșița și la Caransebeș. Evoca acea vacanță la Mare cu o contagioasă bucurie, dacă nu cu un fel de fericire copilărească. La toate acestea se adaugă timpul stagiului său militar printre aviatorii din Cîmpia Română, vreme pe care o rememora cu un haz inocent și contaminant, ca un om ce rătăcise vremelnic într-o lume fascinatorie. Dar să nu fim greșit înțeleși, căci George Suru a călătorit (și a fost tradus) și peste hotarele țării.

George Suru era, în pofida impresiei pe care o lăsa îndeobște, un inadaptabil, în multe privințe, între ele fiind și aceea, cît se poate de expresivă, a incapacității sale de a se rupe de Țara Copilăriei și a miracolelor din adolescența unei pure și unice frății de jocuri și vis, cu Sorin Titel și cu Gheorghe Radulovici, lectorul universitar de mai tîrziu, toți trei plecați incredibil de repede la vămile tainei. Această definitivă fixare în orașul de lîngă apele limpezi și repezi (căci abia coborîte din munte, acolo) ale Timișului îi dădea și o nestare, pentru că, uneori, își exprima dorința de a evada din acea atmosferă care, sărăcită de prietenii anilor de soare, așezați la București și Timișoara, începuse a-i deveni apăsătoare, dacă nu cumva ostilă.

Nu mult după debutul în presă, George Suru a participat la un colocviu timișorean al celor mai tineri slujitori ai lirei. Mi-l amintesc și azi cum, ridicîndu-se în mijlocul sălii și vorbind de acolo, bine înfipt în așezarea sa, cu o încredere pe care numai noii nobili sosiți în agora poeziei o pot avea, ținîndu-și brațele încrucișate pe piept, privindu-ne curat și surîzător, anunța, fără nici o ezitare și fără a lăsa impresia că se află în perimetrul strengăriilor, că are de gînd să publice patruzeci de cărți de poezie. Noi am zîmbit, el a subliniat din nou, aproape sever, mirabilul său program de lucru care, vai, avea să rămînă o fascinantă iluzie de zbor. Farmecul prezenței sale de atunci și aerul tonic, de briză montană, pe care îl respira, dar mai ales timbrul personal și reverberațiile primelor sale poeme, care anunțau un poet autentic, au făcut să-și apropie mulți congeneri, încă din vremea aceea.

George Suru era, structural, un tăcut. Intra greu în discuții, rămînînd mai tot timpul laconic. După ani, cînd ne-au aflat momentele de destindere și euforie ale unei prietenii dintre cele mai profunde din cîte mi-a dăruit viața, mi-am dat seama că introvertitul meu frate de drum avea scăpărătoare momente de entuziasm, de umor, de jubilații subjugătoare. Poetul timid, retras și abstras, mai întotdeauna gînditor, intra, în asemenea momente, în controverse literare, argumenta cu o logică fermă și, bineînțeles, cu puncte de vedere originale care exprimau elaborări anterioare, îndelung cumpănite. Era un împătimit admirator al lui Lucian Blaga, despre care putea vorbi, captivant și convingător, pînă la celălalt capăt al nopții.

Cu toate că, structural, un tăcut, George Suru se dăruia ca nimeni altul Prieteniei, sentimentul care îl definea exemplar. Suferind de singurătate și de tăcere, scria cu bucuria unei regăsiri și a unei redefiniri. Premoniția timpului scurt al marei sale călătorii printre oameni și fenomenele timpului îi dădea o febrilitate intelectuală, o sete de a adînci înțelesul semnelor moștenite din marile noastre tradiții, cum și sensurile înnoirilor pe care le cunoștea evoluția limbajului poetic, îi dădea un fel de neliniște a căutării. Îmi telefona și-mi scria mai des decît o făceam eu, ceea ce traducea faptul că era mai singur; organiza întîlniri literare cărora le împrumuta lumina de sărbătoare a inimii lui; a inițiat și a condus un cenaclu literar, la Caransebeș, descoperind talente pe care le recomanda cu o generozitate ce s-a dovedit, în cele mai multe cazuri, întemeiată pe intuiții sigure; a dat ființă unei publicații literare, **Jurnal**, în care a reușit să adune surprinzător de mulți scriitori importanți, cei mai mulți bănățeni, rămași în acest spațiu sau duși de întîmplările vieții în alte cetăți ale țării. El devenise, cu discreție, dar și cu temeinicie cel care a întreținut și a dezvoltat o viață culturală în orașul lui Mihail Halici, nume ales pentru cenaclul căruia știuse să-i dea ceva din strălucirea și noblețea personalității sale. Se poate vorbi de o zbatere continuă care consuma interior, pîrjolitor, ființa atît de aparent liniștită a celui ce n-a ajuns să-și tipărească decît patru din cele patruzeci de volume făgăduite, cărora li se adaugă, postum, acea carte unică, numită, printr-un vers, **Într-un tril doi visători Mihail și Thor** (Facla, 1986), și, acum, inclusă în sumarul acestei retrospective lirice, **Noaptea semințelor**, uitată, pînă la absurda sa plecare dintre noi, în Editura Eminescu. „A trebuit să mor de douăzeci și cinci de ori / Și de douăzeci și cinci de ori / Să renasc, altfel decît pînă atunci", mărturisește poetul, anticipînd, în cea dintîi carte a sa, intitulată, atît de neobișnuit și programatic, **Pentru a iubi**. Asemenea versuri cu sunet de metal rar, răscolind conștiința cititorului, peste ani, pune în evidență frumusețea și dramatismul unei existențe literare, iluminată de flacăra unui talent mistuitor. Căci, continuă, în același volum de început, poetul al cărui lirism vizionar, ce suia prin șapte izvoare de legendă, din adîncimile gîndirii și artei unui folclor mirific, una din tainele existenței ar fi: „Să știi să treci / Dintr-un drum în altul, / De la drumul focului la drumul cerului, / Dintr-al vîntului la cel al polenului, / Apoi al sevei și-al firului de iarbă, / Apoi al aripei și așa mai departe / Pînă rătăcești drumul spre moarte". **(Poezia)**

George Suru nu a rătăcit, din păcate, acest drum, iar opera lui, trasată în parametri impresionanți, nu s-a mai putut împlini așa cum o visase poetul. Cartea **Luntre de cer**, de care vorbește C. Ungureanu într-un articol **(Orizont**, nr. 41/10 oct. 1986) trebuie să fie aceea pe care am amintit-o mai sus, inedită pînă acum. O viitoare ediție completă a poeziei lui George Suru va trebui să

cuprindă versurile risipite prin reviste ori ziare de provincie, dar și numeroasele și necunoscutele poeme (multe din ele ne-au fost citite de el însuși, în locuința lui din centrul Caransebeșului, unde a stat în ultimii săi ani, în exclusiva tovărășie a impresionantei sale biblioteci, în care așezase, cu mîndrie, la loc de cinste, numeroase ediții rare de carte veche sau ediții princeps), poeme ce vor trebui recuperate de la cei ce i-au fost în preajmă sau au ajuns ulterior în posesia lor, spre a fi restituite acelei imagini a poetului pe care lirica română contemporană o păstrează între valorile ei revelatoare.

Autorul **Semnului de taină** avea conștiința, valorii sale, după cum ne sugerează și aceste versuri ale însingurării, versuri care (inedite), ne vin ca un mesaj de după viață: „Nemișcat eram și nimeni nu-mi spunea, măcar șoptit, / Că eu sînt izvorul". **(În noaptea bîntuită).**

„Curcubeu nedeschis" pe deplin în conștiința criticii, George Suru poate oferi exegetului atent și neminat de prejudecățile zilei argumentele așezării acestei poezii între coordonatele perene ale liricii noastre: „Pe creste ne-au cununat oameni de piatră, / Purtau pe piept adîncuri de mare (...) / Și iată-ne cu veșnicia stelelor la masă".

Una din obsesiile acestei lirici o constituie **izvorul**, cu întregul sistem referențial care presupune valorificarea de profunzime, cu ecouri reverberante în viziuni ample, uneori terifice, a marilor tradiții ale neamului, ale poeziei vechimii, a semnelor încărcate de semnificații ce vin dintr-o civilizație a mileniilor duratei noastre, între munți de piatră, străjuiți de vulturi, și rîuri, între florile pămîntului și veșnicia astrelor, între cîmpiile de cîntec și marea neodihnelor noastre: „Un curcubeu ne așteaptă la rădăcinile neamului / Și albesc toate pietrele din ape, / Ea ascultă cum cîntă fluierele ramului, / Eu ascult rădăcinile dulci de aproape, // Se despletesc mari stele în înalt, / Pe pietre de nouri se pîrjolesc șoimi de vînătoare, / Pentru toate iubirile care m-au blestemat / Deschid capcane cu dinții din semințe de floare, // Zăpezile s-au retras în trupul femeilor, / O sărbătoare plutește în jur, / Încep să viseze cărțile uitate ale zeilor / Și frescele rupestre dansează în azur". **(Un curcubeu ne așteaptă).**

Acest univers esențialmente meditativ, revelat într-un limbaj ce ține de cele mai bune tradiții ale poeziei noastre și acordat la climatul liric contemporan, un univers în care **piatra, rîul, femeia, pragul, izvorul, vulturul** și **pasărea cîntătoare, drumul** și **timpul, pămîntul** cu germinațiile sale, **lacrima** și **clopotul, focul** și **vîntul, iarba, aripa, norul** sau **ceața**, o **vegetație a frigului** (cum însuși poetul se exprimă, într-unul din surprinzătorii săi tropi) și o întreagă orchestrație a semnificațiilor seminței, acest univers infinit mai cuprinzător decît am sugerat noi, aici, va trezi în viitor, nu ne îndoim, interesul criticilor de poezie și al istoriei literare, cum și bucuria iubitorilor de poezie.

Registrul liricii lui George Suru este neobișnuit de amplu și de o diversitate frapantă a investigațiilor de artă. Așa cum critica literară a observat, George Suru este deopotrivă și un poet al bucuriei, al unei frenetice trăiri, dar și un reflexiv, un căutător al adevărurilor timpului, al trecerii și al extincției, al devenirii și al valorilor eterne. „Izvoarele către izvoare cresc", spune poetul care, uneori, „cu flacăra rece călește cuvintele", în ciuda faptului că este un „poet ce nu poate să moară între crini", un poet atent „să nu cadă în cîntec / Vergeaua grea de plumb sau lada oarbă". Acest poet care mărturisește, definindu-se: „Mi-e gura un nufăr deschis spre tăcere" și care are viziunea unui moment „Cînd se ascunde-n clopote populația lumii" și „Plouă dintr-o lacrimă mare", avertiza: „Dacă mi se va face vreodată urît, / N-am să mai urc în flăcările comorilor, / Nici în seve, nici în coada păunilor... / (...) / O, dacă mi se va face urît / De mine".

Dar George Suru, cel legat cu toate fibrele ființei sale de casa părintească, închinînd celor apropiați poeme emoționante sau memorabile, cel legat de universul copilăriei sale, de nucul din curte, de hainele bunicilor, de miracolul miracolelor lui care erau cei doi fii ai săi, ne asigură, peste vămile timpului: „Știam / Că mama oprește ceasul, ornicul, clepsidra, / Și că mă așteaptă să intru în zbor / În casa noastră / Fără de praguri, uși și ferestre. / Așa se termina totdeauna călătoria / În jurul lumii". **(Grădina urca).**

Cartea ce se pregătește să ne iasă în față, vine pe masa cititorului la zece ani de la plecarea lui George Suru într-o altă călătorie, care rămîne de neînțeles. În deceniul care s-a scurs de la acel zbor, poemele lui, confruntate cu exigențele timpului, ne par mai frumoase, mai profunde și mai adevărate: „Cine trece pe pămînt multă dragoste purtînd?". Drumul cel mare al poetului spre dreapta lui recunoaștere, parcurgînd primul stadiu, abia începe.

Anghel DUMBRĂVEANU

George Suru

PESTE ACOPERIȘURI ROȘII

Peste acoperișuri roșii privirea-mi soarbe
Eșuate corăbii de fum, magnolii de nouri,
Stau în dreapta cocoșului de vînt și aud cum
Vremea se preschimbă într-un fruct trecut
Mai putred decît în ziua de ieri, mai
Înmiresmat pentru cel care și-a găsit femeia de liman,
Mai plin de semințe pentru copilul visat al semănătorului și
Mai plin de rugină pentru amintirea cocoșului de vînt...

Peste acoperișuri roșii, atît de roșii ca și cînd
Toți porumbeii staționici ar fi fost loviți de o lună nebună,
Mă string și tremur amintind petala, nufărul de nour
și păpădia,
Ca un zmeu de trestie subțire avînd sfoara de raze legată
De inima unui porumbel vestitor.

MAMA VISEAZĂ

Mama visează cum trec printre flori
Ca un mucenic veșnic tînăr și
Învingător, întîmpinat de cele mai frumoase
Petale din ochii femeilor,
Dar umerii mei curg însîngerați printre spini
Și o întîmpin pe mama cu veșnica mea cămașă albă
spălată...

Viața e o bucurie
Continuă.

NICICÎND ATÎT DE APROAPE

Nicicînd atît de aproape de nervurile frunzei
Strînsă de păianjenii toamnei,

Pe umărul sfîntit de zeli toamnei sărutul
Era o aripă de libelulă smulsă de vînt
Din rîul fără vîrtejuri,

Nicicînd atît de aproape de trecerea frunzei
Înspre rădăcinile tulburate,
Pe umărul însingerat de guri de secere sărutul
Era o pecete pentru a fi recunoscut
La întoarcerea nestatornicelor păsări...

cronica literară

Un cronicar de cursă lungă

Pe coperta a patra a cărții **Al doilea suflu**, Ovid. S. Crohmălniceanu așează o propoziție a lui Pompiliu Constantinescu despre oboseala cronicarului, obligat, prin profesiunea sa, să citească mii de pagini anoste. „Această stenahorie — mărturisește autorul — m-a biruit de cîteva ori, determinîndu-mă să întrerup ținerea cronicii literare măcar pentru o vreme. Dacă am revenit, a fost deoarece activitatea critică rămînea pentru mine fără nici un haz".

Se putea o mărturie de dragoste mai clară ? Îmi dau seama că impresia (pe care o aveam atunci cînd am întocmit **La umbra cărților în floare**) că autorul primului nostru volum de **Cronici literare** s-a recalificat, privind cu detașare profesorală scrisul publicistic, greu înhămat la numeroase și (prea) imediate exigențe fusese falsă. Masivele tomuri de sinteză fuseseră interludiul, și nu cronica !

Ceea ce aduce nou în critica lui Ovid S. Crohmălniceacu „al doilea suflu" este tocmai aerul cordial, de bună convietuire și de fraternă conlucrare cu autorii supuși analizelor. Activitatea didactică a eliminat tocmai aerul pedagogic, mai mult sau mai puțin sfătos (citește : sfătuitor) al paginilor lui Ovid. S. Crohmălniceanu. Lectura e liniștită și înțelegătoare. A dispărut repeziciunea celui ce, de la înălțime, decide. Umăr la umăr cu autorul („prieten al său") criticul mediază înțelegerea. Are, acum, răbdarea de a descifra. Rareori am citit cronici mai apte să descopere sensurile interioare ale scrisului lui D. R. Popescu, Sorin Titel, Bălăiță, Valeriu Cristea, să străbată fără pretenții inutile și fără idei primite de-a gata paginile unor Mircea Horia Simionescu sau Costache Olăreanu. Foarte bine se simte criticul între (mai) tinerii autori. Pedagogia nu e, nici aici, încetoșată de vreo distanță protocolară. Horasangian Cușnarencu, Sorin Preda au parte de o lectură decentă care nu exagerează meritele, dar care ține parte dreaptă talentului tînăr, noutății. O adevărată explozie de entuziasm îi prilejuiește cartea lui George Arion, **Atac în bibliotecă** : „În sfîrșit, un roman polițist care nu face de rîs genul !". Adevărul adevărat e că romanul polițist românesc nu trebuia să aștepte intrarea în scenă a lui George Arion pentru a lua ființă, dar la fel de adevărat este că Ovid S. Crohmălniceanu face publicitate (în stilul înalt al cuvîntului) unui autor remarcabil. Încercat al bătăliilor literare, cunoaște mecanismele lansării și nu se sfiește a arunca superlative grozave în pagină. De altfel, o dată dispărută scorțoșenia, s-a creat loc (citește : simpatie) pentru genurile discreditate de cronicari. Însuși criticul, atît de bine echipat teoretic, a comis — cu succes — literatură s.f. Știe a se juca și nu crede că e interzis, în spațiul cronicii, a așeza și cîteva fraze destinse. **Școala ludică** pare să fi fost, pentru Ovid. S. Crohmălniceanu, însăși activitatea universitară.

E explicabil întrutotul de ce, într-o seamă de cronici, partea cea mai spectaculoasă o formează partitura confesivă. Criticul cunoaște din interior viața literară și chiar dacă (deocamdată !) e foarte parcimonios cu confesiunile, cîte ceva tot mai scapă în pagină. Cronica la cartea lui Petre Solomon despre Paul Celan ar trebui așezată ca addenda la o ediție a doua a cărții, într-atît este de edificatoare asupra anilor bucureșteni ai marelui poet. O coardă nouă vibrează atunci cînd criticul scrie despre eroii generației sale. Iată-l pe Dinu Pillat : „Ceva încordat, treaz, semnul spiritelor rare, mereu în căutarea absolutului, știind să surîdă superior atunci cînd fantoma lui le-a scăpat, străbate romanele lui Dinu Pillat, ca și paginile lui de critică.". Trebuie să descoperim aici și autoportretul lui Ovid. S. Crohmălniceanu. Sau, cel puțin, cîteva linii dintr-o viitoare carte autobiografică.

Tot în acest capitol am așeza ultima secțiune a cărții, **Fondaniana**. Relativ întins, e strălucitor prin împletirea de documente inedite, mereu spectaculoase, prin confesiunea abia mascată, patosul interpretativ, erudiție, fantezie asociativă. După excelenta introducere în opera lui Fundoianu semnată de Mircea Martin, paginile lui Ovid. S. Crohmălniceanu propun a doua imagine a importantului scriitor. O imagine pe care, nu mă îndoiesc, criticul o va împlini într-o carte de referință.

Cornel UNGUREANU

* **Ovid. S. Crohmălniceanu, AL DOILEA SUFLU, Ed. Cartea Românească, 1989.**

În liniște

Liniște, al doilea volum de Ioan Lăcustă, se cuvine a fi citit, așa cum sugerează însuși titlul (ceea ce el învăluie/dezvăluie), în liniște, dar și cu ochi blînzi. O lectură pornind așadar nu doar de la recenta sa carte, ci și de la debutul editorial. Acest fel de a pune problema într-o sumară cronică literară nu sugerează cîtuși de puțin eschiva ori concesia, menite să sustragă comentariul unei judecăți de valoare tranșante, ci un punct de start pentru două posibile piste de discuție. Ce se întîmplă nu atît cu primul volum (debutul individual, deci) al prozatorilor așa-zicînd tineri, cît cu cea de-a doua lor carte ? Ce se întîmplă, așadar, după încetarea aplauzelor premierei, după întîia ieșire la rampă, impetuoasă, entuziast primită (în majoritatea cazurilor) ? Al doilea spectacol e, de obicei, jucat și întîmpinat mai firesc, mai în haine de lucru. Mai temperat ; fără ardoarea inițială. Lucru ușor perceptibil atunci cînd prozatorii rămîn în același rol, cînd, adică nu schimbă genul (specia) literară. Cînd povestitorii continuă să se încerce în povestire, nu în roman. Și apoi a doua chestiune : cîtă anvergură literară are proza care-și exhibă (cu abilitate beletristică) autor și scriitor deopotrivă ? Ce mizã își stabilește în acest moment o asemenea literatură ? Întrebări, puneri sub semnul întrebării... Oricum, ambele pot fi adresate și recentei cărți a lui Ioan Lăcustă.

Raportat la volumul prim, **Liniște** pare, într-adevăr, în ciuda tuturor aparențelor, mai „liniștit", fără verva „vieții", vitalitatea, tonusul din **Cu ochi blînzi**. Afirmația poate părea cel puțin ciudată, dat fiind vorba de un mănunchi de proze intitulate programatic „povestiri din viața mea". Diferența nu constă, totuși, în cantitatea de autentic, de „viață", de real. Trecînd în pagină, Ioan Lăcustă devine o făptură fictivă, un personaj ca toate personajele (amănunt teoretizat ori practicat pînă la oboseală de critici și prozatori), iar „viața" sa — o povestire, o poveste, o ficțiune ca toate celelalte. Nu (numai) aici trebuie căutată acea diferență, acea pierdere de energie. Ea, istoveala, poate să aparțină și cititorului, saturat oarecum la această oră de fragmente care încearcă să recompună realul, aglutinînd aleatoriu amintiri, vise, transcrieri de (alte) texte, senzații disperse etc. Totul, desigur, cu un ferm auto-control teoretic pe tema binecunoscută : viața ca operă scrisă, scrisul ca viață. „Ce altceva să exprime literatura decît propriul ei univers ? (...). Eu sînt dator în primul rînd să vorbesc în numele meu. Tot astfel cum îmi trăiesc numai viața mea. Cum pot să o duc și pe a necunoscuților care se uită la mine ca la o curiozitate ? Cum pot eu să le rezolv problemele de viață, atîta timp cît am de luptat cu mine însumi ? Atîta timp cît eu încerc într-una să mă ordonez și să mă construiesc prin scris ? E scrisul tărîm de viață, și toate celelalte vin mult în urma lui sau mult depărtate lui. Eu însumi am ajuns să nu mai pot gîndi altfel, decît împreună cu cuvintele. Decît mereu în fața unei coli albe pe care sînt gata oricînd s-o umplu cu frînturi din mine". Iar liniștea e chiar acest scris care-l învăluie în tăcere. E această viață din cuvinte. „Cuvîntul e liniște".

Prozele care pun atît de explicit problema sînt însă cel mai puțin interesante, părînd a fi impregnate de senzația acelui „déjà vu" : **Scrisori către mașina de scris, Eseu despre mine însumi (fragmente)**, acesta din urmă adresîndu-și un adevăr cît toate zilele : „Se pot umple pagini la nesfîrșit, tot încercînd a scrie despre scris și despre cel care scrie. Deci mai bine să spun (să scriu) că nu mă interesează toate acestea". Iar prozele cele mai interesante sînt probabil tocmai acelea în care autorul se ține de cuvînt : **Al zecelea cadru** și grupajul **Amintiri din Xi'an**.

Toate povestirile recompun, de fapt, din fragmente, un autoportret. S-ar părea că ne aflăm atunci în fața unui firav „roman" (cu toate ghilimelele puse), coagulat cumva de imaginea autorului despre sine. Un autor viclean, care-și ia toate măsurile de precauție spre a nu fi suspectat că rîvnește, la o specie literară mai „falnică". Autoportretul e alcătuit după binecunoscuta tehnică a scriiturii fragmentare, cu felurite „trucuri" narative (mai numeroase decît în volumul de debut, poate chiar mai ingenioase, unele, oricum, însă, exterioare materiei propriu-zise) : ordinea aleatorie a alfabetului, de pildă, în **Ieșirea din labirint**, care susține toate capetele de frază, sau lunile anului, sau, pur și simplu, cifre ori alte corpuri de literă. Citit în liniște, cu ochi blînzi (nu însă miopi !), deci în propriul său spațiu, povestirile lui Ioan Lăcustă trec proba (de foc ?) a celui de-al doilea volum dintr-o carieră de scriitor. După care, va urma, cu siguranță, o altă, mai grea încercare : cea de-a treia carte.

Adriana BABEȚI

* * **Ioan Lăcustă, LINIȘTE, Editura Cartea Românească, 1989.**

ISPITA MODERNITĂȚII

Multe generații de filologi, absolvenți ai Universității timișorene, ar putea schița un portret al profesorului Traian Liviu Bîrăescu. Omul scund, aparent șovăielnic lăsa impresia unei personalități timide. Urcat la catedră, devenea un dascăl, de școală veche, cunoscător profund al valorilor clasice greco-latine, dar și literaturii secolului nostru, ale cărui elanuri comparatiste și, uneori, polemice, nu puteau fi stăvilite decît de scurgerea, mereu grăbită, a orelor de curs. După fiecare curs, chipul său părea umbrit de regretul că ora a trecut prea repede, fără a-i fi lăsat șansa să își epuizeze argumentele. Ca student, aveam impresia clară că Traian Liviu Bîrăescu se află mereu în criză de timp. Nu doar că își privea foarte des ceasul, oarecum intrigat de scurgerea nemiloasă a minutelor, dar aerul ușor perplex, de om păgubit, cu care își sfîrșea, mai totdeauna, cursurile, lăsau această impresie.

Nu știu dacă această continuă criză de timp l-a atras pe profesorul timișorean spre vasta operă a lui Marcel Proust. Cert este că eseul Proust, din volumul **Condiția romanului** (Editura Dacia, 1971), reluat și amplificat în volumul **Proust, azi** (Editura Facla, 1979) fac din el, măcar la noi, unul dintre cei mai consecvenți exegeți proustieni. O dovadă în plus a rolului pe care îl joacă noțiunea timp în gîndirea lui Traian Liviu Bîrăescu, o aduc romanele sale (să pomenim pentru semnificația titlului **Echinox de toamnă** și **Calea amintirii**), în care timpul este „personajul" în jurul căruia se înădește mai toată intriga.

Vocația fundamentală a eseistului Traian Liviu Bîrăescu rămîne aceea de comparatist. Această vocație o întrece (chiar dacă nu o exclude), în ce privește rezultatele, pe cea de sociolog al literaturii, spre care țînteau la un moment dat ambițiile criticului. În **Condiția romanului**, carte apărută în 1971, paginile cele mai rezistente sînt cele de comparatistică, în care cultura (și dezinvoltura dată de conștiința acestei culturi) autorului navighează în voie prin istoria romanului, stabilind afinități și filiații sau dezicîndu-se, cu ironie, de unele încercări ratate, ale confraților. Din păcate, cartea, ca și cea despre Proust, este prea tributară unei metode (sociologice) care îi dă un aer vetust. În plus, autorul este excesiv de prudent, nu riscă desprinderea, decisivă, de o bibliografie imensă, preferînd, în multe locuri, afirmațiilor directe și transmite (pe care autorul ar fi fost, sîntem siguri, în măsură să le facă) o selecție, ușor comentată a unor interpretări ilustre. Regretul pe care îl lasă acest tip de abordare a subiectului este cu atît mai mare cu cît fraza limpede, unele metafore și comparații, rătăcite cu parcimonie ici și colo, erudiția reală a autorului, deschiderea pe care o probează, spre problemele modernității romanului, ar fi fost destule premise de bun augur pentru o carte fundamentală. Surprinzător dar foarte semnificativ pentru îmbătrînirea metodei ce a stat la baza **Condiției romanului** este că astăzi, la aproape două decenii de la apariția cărții, cele mai marcat anacronice eseuri nu sînt cele despre Proust, Joyce sau reprezentanții „noului roman" (Robbe-Grillet, Sarraute, Butor, Simon), care, chiar dacă, firesc, nu mai pot comunica lucruri noi, rămîn o lectură agreabilă și utilă, ci, fapt nepreväzut, tocmai cele dedicate prozei românești.

Că pana lui Traian Liviu Bîrăescu este una îndelung exersată, nu încape discuție. Ușurința și plasticitatea exprimării, acuratețea ideilor, unele accente ironice îl readuc în discuție pe fostul cronicar de talent. Apare cu atît mai surprinzătoare teama, absolut inexplicabilă, a eseistului de a se rupe din tutela unor mode și modele trecătoare, fie ele cît de ilustre la vremea respectivă, spre a păși cu toată hotărîrea pe propriul drum. Contradicția eseisticii de pînă azi a lui Traian Liviu Bîrăescu stă în imposibilitatea de a se desface de un anumit mod de abordare a fenomenului literar (să-i spunem, didactic, a cărui ambiție supremă este de a greși cît mai puțin, fără grija de a aduce și ceva nou) și tentația spre modernism pe care inteligența și talentul scriitorului îl reclamă cu stringență. Ca dovadă, capitolele din **Căile eseului**. Prima grijă a criticului este de a-și înnăbuși elanurile moderniste.

Prin eseistica sa de pînă acum, Traian Liviu Bîrăescu seamănă cu un țintaș de elită, care, în loc să tragă în propria țintă se amuză dărîmîndu-le pe ale vecinilor. La șaizeci și cinci de ani, are în mînă toate atu-urile pentru a scrie Cartea pe care aleasa sa erudiție ne-o datorează.

Tudorel URIAN

VIAȚA CĂRȚILOR

AUTENTICITATEA ȘI FORȚA EVOCĂRII

După două „cărți de vacanță", agreabile, microromanele „Întoarcerea" (1987) și „Poveste de dragoste" (1988), care s-au bucurat de mare succes de public, prozatorul Romulus Cojocaru revine cu romanul „Părinții" la amplul, remarcabilul ciclu romanesc dedicat satului mehedințean Punghina și oamenilor săi, „Împărații pămîntului". Ciclul în discuție a debutat în anul 1984, prin romanul „Ristea împărat" și a continuat cu „Împărații" (1985) și „Nunta" (1986), cărți care au înălțat sensibil cota valorică a scrisului lui Romulus Cojocaru, configurînd un univers uman aparte, cu o complexă problematică socială și pregnante note de inedit și pitoresc în planul reacțiilor de ordin comportamentist.

Ordinea apariției editoriale a romanelor din ciclul „Împărații" nu respectă cronologia epică a acesteia, acțiunea romanului „Părinții", de care ne ocupăm în rîndurile de față, fiind, de pildă, anterioară acțiunii celorlalte romane citate. Prin romanul „Părinții", prozatorul Romulus Cojocaru extinde dimensiunile temporale ale demersului său epic pînă la eroicele evenimente ale Războiului de cucerire a independenței naționale de la 1877, ambiționînd o vastă, reprezentativă frescă a satului părinților și străbunilor săi. De altfel, una dintre ideile dominante, ce traversează întregul ciclu „Împărații" este aceea că țăranii, „împărații pămîntului", sînt entuziaștii, marii făuritori anonimi de istorie. Autorul manifestă o statornică preocupare pentru evidențierea, cu mijloacele de expresie specifice prozei de ficțiune a modalităților firești spontane prezidate de un pilduitor patriotism de implicare a „pămîntenilor" în tectonica de un real dramatism a tuturor evenimentelor cardinale din istoria țării. În materializarea epică a acestei generoase idei, Romulus Cojocaru are meritul incontestabil de a fi evitat clișeele, accentele grandiloc-vente, tonul „înalt", patetic, optînd pentru un firesc și o simplitate a atitudinii țărănești față de istorie și evenimentele ei, din perspectiva căreia momentul dramatic al plecării la război, să zicem, trece în rîndul actelor existențiale asumate cu simplitate și convingerea intimă a necesității lor. Altfel spus, pentru țăranii lui Romulus Cojocaru războiul dus în numele intereselor majore ale țării este, în optica lor, de o impresionantă sorginte mioritică, un fel de secerat, de cosit, de prășit, o lucrare a pămîntului, pe care trebuie să o ducă la bun sfîrșit și cît mai grabnic pentru a se întoarce acasă, „să se ia cu alte treburi". Din unghiul de deschidere către plurale semnificații al acestei viziuni epice, Romulus Cojocaru consacră pagini remarcabile, care pot figura în orice antologie a literaturii dedicate participării noastre la primul război mondial, mobilizării din 1916, reacțiilor omenești declanșate de „rezbelul al mare" în satul românesc al epocii. După cum secvențele inspirate de Răscoala de la 1907 se alătură celor mai reprezentative lucrări literare care au ilustrat acest eveniment, prin forța și autenticitatea evocării, prin capacitatea de a creea din aglomerări de detalii și reacții comportamentiste relevante, o atmosferă densă, acaparatoare.

Romanul „Părinții" de Romulus Cojocaru întregește fericit un amplu, viguros demers epic, o frescă socială sugestivă a satului românesc dintotdeauna, surprins în întreaga diversitate a permanențelor spiritualității sale.

Victor RUSU

* *Romulus Cojocaru, PĂRINȚII, Editura Militară, 1989.*

PEISAJE LIRICE

Debutînd la editura Litera cu un volum unitar, de factură tradițională mai mult în formă decît în conținut, Ovidiu Someșan încearcă să susțină, nu fără efort, o formulă poetică proprie, în ciuda unei evidente nesincronizări la temele tinerei generații.

Poetul ține la cadențele sonetului, ale stampei, valsului sau sonatinei, manifestînd o atracție vădită pentru spațiul simbolist în largul căruia își rememorează „distanțele aprinse" turnate apoi și răcite în forme monotone sau fixe. Elegiac încorigibil, el își așează vestigiile muzeului imaginar sub semnul impersonal al poveștii neterminate și al anotimpului prelungit al întrebărilor: „Îți mai aduci aminte de ploile de vară, / cît de albastre, limpezi și de senin veneau, / lovind în anii noștri ce nu știau să doară / și-apoi spre necuprinsuri pe cai de vînt plecau".

Cavaler statornic retras în albia tărîmului natal, poetul își vindecă o rană veche împărțindu-și urîtul cu pădurea de iarbă ori cu umbrele unei văi reconfortante. Existența simplă este surprinsă cu discreție în secvențe scurte și plasată într-un spațiu investit cu cît mai multe resorturi ale imaginarului. Spațiul pitoresc al Butenilor și umbra unei iubiri trecute ar putea sta alături de blazonul Arcadiei, către care poetul navighează cu aripi ostenite în lumina difuză a culorilor toamnei și în mirosul îmbătător de crin. Poezia se constituie ca un reflex al sufletului îndurerat care nu-și mai află liniștea nici măcar în legănarea plaiului patriarhal sau idilic de acasă; peste tot, poetul simte ochiul neiertător al unei culpe ce nu întîrzie să-și arate colții: valetul de cuțit al depărtării, suspinul valului, cicatricea vremii. Reminiscențele bacoviene sau pillatiene sînt asimilate lent, ca și o anumită „poză" a bucuriilor simple, autohtone, preluate direct de la magistrul locului, poetul Ilie Măduță.

Secțiunea a doua a plachetei conține manualul de ucenicie al poetului, ilustrat cu exerciții de stil sau forme și rime lustruite la maximum. Ceea ce nu înseamnă că poetul nu ar face eforturi pentru adaptarea și convertirea materiei artizanale într-o sensibilitate proprie: „Nu mai fumegă în zare / pana stinșilor cocori / și va ninge cu uitare / în cutia de scrisori. / / Despletită ca o rană / și cu streașină de fum, / iarna stăruie să cearnă / peste unde, cînd și cum. / / Amintirea bate cale / spre oglinzile de ieri / printre sănii cardinale / vătuite de tăceri." **(Poveste de iarnă).** După cum expresii ca: „a da frumoaselor uium", „a asmuți cărări spre cirrcumstanțe de lut" ori „a legăna declinu-n top", dezechilibrează lectura, risipind farmecul unor bucăți nu lipsite de parfum și culoare. Și apoi prea se lasă totul pe seama unei expresivități de circumstanță, a rimei și cadențelor, ignorîndu-se raportul dintre lumea sensibilă și cea inteligibilă.

Un lirism rarefiat dă totuși, viață desenelor în peniță ale peisagistului, amînînd confruntarea decisivă cu eul existențial. Gesticulația este săracă, iar consumarea distanțelor interioare se face mocnit. Numai odată cu arderea acestei etape, lipsită de mobilul unei tensiuni catalizante, lui Ovidiu Someșan îi va fi mai ușor să-și urmeze calea spre Poezie.

Gh. MOCUȚA

*) **Ovidiu Someșan, ANOTIMPUL ÎNTREBĂRILOR, Ed. Litera, 1989.**

SUB ARIPA TIMPULUI

În romanul lui Dumitru Ignea*), eroul principal este astfel caracterizat în cursul narațiunii: „Pentru Caratașu nevoia de a participa la formarea caracterelor oamenilor este organică". Adunînd sub „aripa timpului" personaje și întîmplări, Dumitru Ignea (în trecut redactor al revistei „Viața Românească" și, apoi, redactor-șef al revistei „Iașul literar", autor al unor volume de proză printre care se distinge „Omul cu părul cărunt") realizează cu maturitatea vîrstei și a experienței literare un roman întins pe mai bine de o jumătate de veac românesc, năzuind a releva trăsăturile curate ale unei generații greu încercate — în război, și apoi angajate în anii de reconstrucție și construcție nouă a țării, ajungînd pe treapta acelor împliniri în plan general care-o îndreptățește și la o fericire personală. Narațiunea implică pentru cei ce-l cunosc pe autor (sau l-au mai citit) și o seamă de trăsături proprii și specifice, cele mai multe de regăsit în însăși personajul Caratașu, dar și în celelalte personaje.

Dezvoltat în două planuri distinct delimitate prin titluri concludente, „Azi" și „Altădată", romanul derulează alert un prezent rezultat dintr-un trecut împovărat, în primul rînd de război, episoadele acestea excelînd printr-o evocare de bună factură literară. Sînt ani grei și întîmplări în care viața e necontenit primejduită, în aceste condiții grupul de personaje, avîndu-l în centru pe viitorul inginer Emil Caratașu, se sudează într-u prietenie de lungă durată, dovedind frumoasele convingeri morale ale oamenilor de omenie, amestecați în fapte de istorie foarte diferite. Încrezător în sine, integru și drept în toate actele sale, Caratașu stăpînește arta de a-și apropia camarazii de arme (mai tîrziu colaboratorii) și de a-i menține lîngă sine, continuînd să rămînă împreună să se reîntîlnească și peste ani și ani.

Caratașu devine pentru autor un adevărat mesager al ideilor unui timp, de aceea personajul își păstrează tinerețea, mereu încrezător și inspirînd încredere și optimism, necontenit preocupat de omul de alături (fie el și anonimul măturător de noapte al străzilor, pe lîngă care nu trece fără a oferi o țigară și un cuvînt bun). Firea lui îl leagă și prin dragoste de un personaj feminin într-u totul asemănător — biografic și sentimental — într-o construcție romanescă din care idilismul lipsește lăsînd întregul spațiu adîncilor trăiri existențiale ale timpului într-a căruia aripă zburăm.

Mircea ȘERBĂNESCU

*)Dumitru Ignea „SUB ARIPA TIMPULUI", Ed. „Junimea", 1988.

POEZIE ȘI REFLEXIVITATE

Volumul de versuri „Solie", apărut nu cu mult timp în urmă, la Editura Eminescu, constituie, fără îndoială, cea mai reprezentativă carte de pînă acum a poetului severinean Victor Rusu. Autorul practică o poezie de notație contemplativă, de expresie lapidară, concentrată, cu o tăietură adesea aforistică, al cărei limbaj aluziv valorifică sensibil întinse, bine asimilate lecturi din lirica modernă.

Poetul izbutește să fie convingător în poeme cu dimensiuni de hai-ku centrate pe un vers-cheie, în care surprinde cu pregnanță imagistică o stare de spirit dominantă, obsesivă: „Corolele se închid / Cînd îmi simt respirația, / Izvorul se tulbură / Cînd îl privesc, / De mîngîi culori, / Se sting ca suspinul / Și, totuși, respir, mîngîi, privesc"... Sau: „Rănit de privirile tale, / Ochiul meu secretă / Rășini nevăzute / În care te cufunzi, / Fără veste, / Ca într-un chihlimbar / Gîză cu elitre de aur".

Mai puternic marcată ca în volumele de versuri precedente, dimensiunea reflexivă a poeziei lui Victor Rusu circumscrie, în tonalități ușor elegiace, accente meditative pe tema curgerii ireversibile a timpului, resimțită acum cu un plus de acuitate: „De-acum nu mă mir / Osînda furnicii, / Blestemul melcului / De a-și duce casa în spate... / / Nu mai întreb / De ce pămîntul vorbește privirii / Cu semințe, aripi, culori... / Abia mă întreb / De ce sînt numai o slovă / Dintr-un nesfîrșit alfabet".

De aceeași factură sînt și poemele cu valoare de ars poetica, în care autorul își pune neliniștite, fără de răspuns întrebări cu privire la actul de creație sau încearcă definiții lapidare, percutante în limbajul lor metaforic, ale poeziei: „Poezia — dîra de sînge / Pe care o lasă agonic / Printre urme înstelate, / De pe zăpezi nesfîrșite, / Fiara rănită ce sînt". Tot din unghi meditativ percepe autorul și anumite secvențe de viață, pe care le interpretează liric, investindu-le cu nebănuite, generoase sugestii: „Simțind aburul laptelui, / Pruncul a apucat lacom sînul, / Iscînd o clepsidră / Prin care viața se scurge / Dintr-o parte în alta .../ / Și timpul răstoarnă mereu, / Repetîndu-i uimirile".

Cîteva poeme („Știi, doamnă, că ai zidit", „De-mi dai dorului de urmă", „Doamna mea, cu domn lălîu", „A iubovului dulceață" și „Să jucăm", doamnă, joc mut"), de o subliniată forță de seducție încantatorie și de o caligrafie rafinată, aparent naivă, cu ecouri ale „cîntecelor de lume", filtrate prin prozodia și limbajul „Cîntecelor țigănești" ale lui Miron Radu Paraschivescu, configurează, în registru ludic, o posibilă direcție fertilă a poeziei lui Victor Rusu.

Rondelele incluse în sumar, majoritatea de inspirație erotică, dincolo de muzicalitatea și prozodia lor perfectă, nu reușesc să evite un anume aer vetust, precum și unele note declarative, romanțioase.

Cele mai reprezentative poeme din volumul „Solie" de Victor Rusu validează, însă, (în) semnele unui spirit cultivat și sensibil.

Laurențiu CERNEȚ

*) **Victor Rusu, SOLIE, Ed. Eminescu, 1989.**

PRIETENII LITERARE

Dacă nu mă înșel, *Descoperirea păsării Sitela* e a treia carte de portrete a lui Alexandru Raicu. Coleg generos, cu numeroși prieteni, cu o neostenită activitate de cîteva decenii, „poet în fibra sa intimă", cum a spus G. Călinescu, Al. Raicu și-a descoperit o adevărată vocație în conturarea unor profiluri de scriitori alături de care a vibrat poematic. După propria mărturisire din capitolul *Pe barleadă*, consacrat lui Tudor Teodorescu-Branițte, „E uimitor cum vremea uneori, nu numai că nu estompează detaliile, dar parcă le adaugă o îngroșare pentru a le imprima o lumină mai puternică decît cea obișnuită". Asemenea detalii revelatoare ne apropie figurile de scriitori prezentați în toate episoadele din volum. Am urmărit cu emoție amintirile, dialogurile, scrisorile și alte mărturii documentare din *Aproape de strada Zlatust*, unde locuia poeta Otilia Cazimir. Cu un nobil realism, sensibilul poet Al. Raicu urmărește viața zbuciumată a poetei din dulcele tîrg al Iașului de care nu s-a despărțit decît pentru o scurtă perioadă, cînd am cunoscut-o la noi, în Banat, îndoliată de năpastele războiului. Cu sentiment colegial și cu pricepere înșiră fapte semnificative, care ne aduc vie în conștiință figura distinsei poete. Sînt impresionante capitolele *Lîngă umbra lui Goga* și *O viață de roman (Hortensia Papadat-Bengescu)*. Pretutindeni, autorul aduce date inedite, întîmplări demne de reținut pentru istoria literară. Subliniem, în mod deosebit, evocarea *Ecoul foșnetului pădurilor bucovinene*, în care ni-l apropie pe poetul și prozatorul Iulian Vesper, pe nedrept uitat. E adevărat că și în viață, mai ales în ultimii ani, înzestratul poet, descins din frumoasa Bucovină, a trecut pe lîngă noi, asemeni bunului său prieten care trăiește la Timișoara, George Drumur, cu o splendidă modestie și discreție. Poeziile lui Iulian Vesper însă, adunate în volumul *Peisaj la marginea cerului* (îmi pare ultimul pe care l-a mai văzut cît era în viață), tipărit de *Cartea Românească*, constituie mărturia unei poezii cu sensuri adînci și cu bogate sugestii spirituale. Al Raicu are meritul de a ni-l redescoperi cu afecțiunea ce-l caracterizează.

Descoperirea păsării Sitela este o carte a prieteniei, cu multiple oglinzi, în care privim figurile eterne, o carte cu vibrații de lirism pe care numai Al. Raicu ar fi putut s-o scrie.

Al. JEBELEANU

* **Alexandru Raicu, DESCOPERIREA PĂSĂRII SITELA, Ed. Eminescu, 1989.**

CITITORII ALE „EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU"

CASTELUL DE ECHILIBRU

Vizitatorii nu văd nimic din ce-am făcut, spunea directorul șantierului. Am subliniat afirmația, poate numai fiindcă îmi aducea aminte de felul cum priveam eu, în tinerețe, grupul oaspeților „de la oraș", trecînd pe lîngă baraca în care locuiam. Se întîmpla să-l am pe Zăvoianu alături și să-l aud rostind fraze asemănătoare celei ce, iată, mă obligă, după atîția ani, să recunosc cît de puțină încredere în perspicacitatea ochiului străin de „punctul nostru de lucru" puteam să am, pe atunci. Nu figuram între angajații acelui mic obiectiv edilitar — unde avea să încep, de fapt, capitolul vieții pe șantiere oarecare, din biografia mea. Despre lucrurile trăite alături de constructori, și împreună cu ei, mărturisesc cîteva dintre povestirile — pe care le-am publicat, de-a lungul timpului. Probabil și sentimentul respectului față de omul de rînd, lor li-l datorez, în bună măsură. Cineva m-a întrebat, un „vizitator", desigur, cum de mi-a venit ideea prozelor cu „Zăvoianu"?.. Cred că nu am reușit să organizez coerent explicația ce mi se ceruse, căci interlocutorul a zîmbit continuu, încontinuu, cît timp i-am vorbit. El vedea altceva, degeaba încercasem să-i ofer amănuntele, de pe urma cărora, îmi închipuiam eu, va înțelege că personajul nu este inventat, pe cît e și rămîne una dintre uimirile de proporții ale, totuși, notabilei mele experiențe de șantier.

Castelul de echilibru, spunea directorul șantierului din Retezat, arătînd pe o planșă figurarea în tuș a locului unde se retrag, la nevoie, apele Riului Mare. Expresia ne-a sensibilizat. Era aparte, în garderoba circumstanței. Nu putea descrie, pentru auzul nostru, decît ceva deosebit, sustras prozaismului de care se încarcă, vrînd-nevrînd, șantierele. Eu cunosc destul de inexact cum se reglează un curs de rîu, cum poate sta, la o adică, în așteptarea momentului cînd nimeni nu se neliniștește de învolburarea din adînc, care nu se lasă întotdeauna ghicită. Deci „castelul de echilibru" nu reprezenta, nici pentru mine, mai mult decît le sugera celorlalți. O amîntire pe care nu o al poate să te cuprindă. Am dorit să vedem acel „castel". Semăna cu orice altceva decît cu edificiul din imaginația noastră. Era un trunchi de con ridicat pe o culme împînzită de puiet de mesteceni. De sus, de pe buza muntelui, se deschidea o perspectivă infinit mai interesantă decît, în sine, „supapa" sistemului de aducțiune, al salbei de centrale hidroenergetice, deasupra cărora ne aflam. Pînza albăstruie, aparentă, a canalelor colectoare tăia frumos peisajul. Nu era nici această imagine decît suprafața efortului, a „vieții fără duminici", pe care voiam s-o cercetăm îndeaproape.

Directorul riurilor din Retezat citește, pe colecții, beletristica secolului douăzeci. Seara, cîtă vreme șantierul pare că și-a echilibrat, cît de cît, tumultuoasa existență. Mi-a spus asta, anume că primește ultimele cărți apărute și că volumele nu rămîn nedeschise. Înclin să-l cred. Nu știu cît de minuțioase erau întrebările colegilor mei, privitoare la șantier, dar îmi imaginez că se străduiau să descopere fața ascunsă a lucrurilor, și castelul-ei-de-echilibru. Expresia ce ne reținuse atenția devenea, cu alte cuvinte, folositoare drumeților care eram, gîndului prin ocheanul căruia aveam să recompunem, ulterior, călătoria. Refuzînd să ne aducem aminte ploaia rece și insistentă, felurite alte inconveniente de parcurs.

Antoaneta C. IORDACHE

ÎNSEMNARE LA GURA APELOR

Odată cu anii, dincolo de transformările pe care le îndură organismul, probabil că se întîmplă ceva și cu sufletul omului. Ce anume, nu-mi dau seama, dar mă surprind simțind altfel, față de, să zicem, cu mult timp în urmă. Vrînd-nevrînd, sînt obligat să fac o paralelă între două simțăminte avute la o distanță de treizeci și șapte de ani... Mă văd pe șantierul primei hidrocentrale românești, născut de grandoarea peisajului sfîrtecat de mîna omului, de munții în care dinamita a mușcat profund, de tăcănit de vagoneți, pufăit de locomotive, scrîșnet de excavatoare — vechile Menck-uri —, huruit de buldozere, izbituri de șunele — un vacarm demn de atelierul lui Vulcan; copleșit de gîndul că, în încleștarea omului cu muntele, eu, omul, eram atît de mic și de neînsemnat. Atunci, un miner, eu picamerul său, un artificier, un mecanic de pe Kirov-ul cu șlapă de tanc, îmi apăreau ca niște ființe aproape supranaturale. Nu îndrăzneam să mă număr printre ei, dar împrumutam cumva mîndria de a le fi de ajutor, copleșit, repet cuvîntul, de conștiința că alăturarea om — munte, deși evidentă, era deasupra înțelegerii mele.

După aproape patru decenii, mă aflu la Barajul de la Gura Apelor. Între doi munți rămași intacți — drumurile de acces par doar niște scrijeliturî —, se construiește — dacă nu cumva termenul este impropriu — un alt munte, din piatră, și argilă. Este ceva mai pe înțelesul meu, cu toate că lucrarea nu e mai puțin grandioasă. Munca aici mi se pare casnică. Doar dimensiunile ei mă sufocă. Mai mult decît aerul tare al înălțimii. În orice caz, nu mă simt străvit de noua încleștare la care asist. Devin sentimental, mă bucur că natura nu este siluită, ci parcă, întelegătoare, colaborează cu omul. Văd cu ochii minții barajul ce va fi terminat nu peste mult timp: un munte, un alt munte, unul nou, dar nu deosebit de cei din jur. Îmi place să cred că, în zece ani, va arăta ca și cînd ar fi aici de o veșnicie și pentru veșnicie. Și mă uimesc în fața acestor constructori, care se poartă ca mine, ca tine, ca vecinii mei din cartier, cu toate că ei fac altceva, ceva mai măreț decît poate își închipuie.

Pentru a cunoaște tot și a simți totul, pe deplin, mi-ar trebui cîțiva ani trăiți aici, în mijlocul faptelor. De aceea, mă multumesc să cuprind în mine cît încape în două zile. Îmi rămîne în dosul retinei și în suflet, ca un memento, chipul neverosimil de tînăr al unui om. Senin, deși privirea, la ora cînd îl întîlnesc, e obosită. Inginerul Gheorghe Grigoraș. Prezent aici de unsprezece ani, aproape de la începutul lucrărilor, venit direct din facultate. Visa să lucreze pe un șantier important. Oricum, acesta este primul său șantier important. Ce să mai înșir celelalte date? Că e din Tîrgu-Neamț, că s-a căsătorit cu o fată din Hațeg, că locuiesc în Colonie, că au o fetiță de șase ani... Că **răspunde** de anrocamentele necesare la baraj... Că pînă acum s-au cărat acolo șase milioane de metri cubi — cam o sută șapte mii pe lună, cu o sută de mașini pe zi... Că... Orice aș spune, și tot ar fi puțin. Insuficient. Plec de la Gura Apelor avîndu-l în gînd pe inginerul Grigoraș, văzînd în el pe fiecare dintre oamenii de acolo, și cu însatisfacția surdă că nu-s în stare, deocamdată, să le dedic decît această însemnare, și nu poemul pe care-l merită.

Laurențiu CERNEȚ

CROCHIU DUPĂ NATURĂ

Urcăm, urcăm, urcăm pe o fișie cenușie și îngustă de asfalt spre cota 1030 din Munții Retezat și ploaia măruntă de primăvară se deșiră pe geamul mașinii în linii subțiri, ușor înclinate, precum se așternădin mers literele noastre pe albul hîrtiei;

înaintăm, înaintăm, înaintăm și arar ni se arată-n cale cîte un pîlc de case muncitorești prin verdele dens și umbros și umed al pădurilor ;i tot mai des albia Riului Mare în care zac, precum niște biete fire de nisip, țăndări lucioase de sticluri, smulse munților și spulberate la vale de furia oarbă a viiturilor de odinioară și ele tot cresc și cresc și se întețesc, încît simpla lor arătare ajung ca să te înfioare :

alergăm, alergăm, alergăm cu sufletul ca să admirăm alevea ceea ce pe retina închipuirii noastre e de-acum întipărit : barajul hidrocentralei, o imensă piramidă cu creștetul retezat întrecînd în dimensiuni anticele ei surate și nu născută dintr-un van orgoliu, ci din nevoia vitală a acestui sfîrșit de veac și mileniu — de a da țării cît mai multă energie electrică ;

făcînd meșteșugite ocolișuri pe șinuoasele serpentine ca într-un elegant vals, iată-ne ajunși, în sfîrșit, pe coronamentul stăvilarului așezat de-a curmezișul coastelor a doi munți ; 475 metri lungime ; la bază, lățimea, 700 și o înălțime, în final, de 170 ; sînt datele lui tehnice exacte, așa cum ne-au informat cu acribia lor didactică planșele văzute cu o zi înainte, așa cum ne-o confirmă și șeful de șantier, inginerul Dan Cristodorescu, un bărbat care mai are pînă a împlini vîrsta de 40 de ani, dar din care ultimii 14 — imediat după absolvirea Institutului Politehnic din Timișoara — și i-a trăit aici ;

privelștea ne exaltă, lumea văzută de la o asemenea înălțime ni se arată altfel, sîntem dispuși să ne lăsăm copleșiți de reveria liniilor undioase ale acestui tărîm mineral, pe cînd el, fără vreo tresărire, cu o uimitoare simplitate, ne relevă cum anrocamentele — șisturi și roci de granit — sînt tasate pînă devin gigantice monolite îmbrăcînd un miez de argilă, cum 100 de camioane cu o capacitate între 10 și 40 de tone își desartă zilnic în acest loc încărcătura, iar cînd brațul său se întinde spre hăul începușat al depărtărilor, acolo unde se va întrupa din 200 de milioane de metri cubi de apă viitorul lac de acumulare, o face precum ne-ar arăta doar alunecarea unei păsări albastre prin văzduh, mîngîindu-i în treacăt, conturul aripilor ;

elanul nostru s-ar încinge și mai mult, mai intens, dar hîrtia carnețelului ni se vălurește în mîini sub stropii care se sparg de ea cu pleznituri ușoare, cifrele și literele devin aproape ilizibile și pentru a salva de la desăvîrșita pieire însemnările anterioare, sîntem nevoiți să-i cerem în grabă cîteva nume de mecanici de utilaje, de dulgheri, de mineri destoinici și pentru prima dată se lasă o scurtă tăcere și vedem cum pielea frunții i se contractă, cumpănește de parcă ar răsfoi în memorie un catastif. „E greu, e greu de ales cîteva nume din cele 4 000, spune inginerul și, totuși, la insistențele noastre glasul său impregnat de o desăvîrșită liniște, rostește : Vasile Manghiuc, Costache Apopei, Zamfir Zaharia, Dumitru Popa, Neiu Gheorghe, veniți, ca și el, pe Valea Riului Mare din diferite colțuri ale țării pentru a schimba chipul naturii, așa cum se grăbesc flăcările să se înalțe cît mai sus acolo unde-i jarul mai încins ;

sub rafalele ploii mărunte de primăvară, cu însemnările ascunse sub haină, intrăm zoriți în mașină și coborîm, coborîm, coborîm în timp ce inginerul purtînd o salopetă și o cască albă de plastic pe creștet devine încet-încet un punct viu, abia vizibil, între cer și piatra piramidei cu piscul retezat intrată — prin tenacitatea și voința acestor constructori — într-o disputa pe tema nemuririi cu masivul muntos purtînd același nume.

Aurel Gheorghe ARDELEANU

ACOLO UNDE OAMENII RĂMÎN TINERI

Înainte de a-i cunoaște pe temerarii constructori de hidrocentrale. prezența copiilor pe străzile coloniei de la Riul Mare m-a făcut să simt măreția peisajului.

Am sentimentul că cineva mi-a oferit un pumn din pămîntul esențial de la poalele Retezatului, care este roditor și totodată atotcuprinzător, edificator pentru tot ce se întîmplă în timpul nostru istoric.

Cred că sînt mai emoționată decît îndrăznesc să mărturisesc. În cele două zile petrecute prin locurile ce mustesc de istoria veche și pulsează în ritmuri noi, imaginile sînt mereu altele. Prinsă în mișcarea lor, faptul că nu știu prea multe despre cum se **naște o hidrocentrală** nu constituie un obstacol, iar dinamica șefinței operative, la care am fost invitați de către tovarășul director general, inginer Viorel Dănilă, m-a făcut să mă simt angajată, chiar dacă numai prin puterea imaginației, într-o operă de creație durabilă. Pe măsură ce mă familiarizez cu termenii tehnici : canale de aducțiune, simbure sau nucleu de argilă, castel de echilibru, încep să mă întreb dacă ceea ce mi-am propus să scriu va avea destulă claritate.

Mă chinuie gîndul că mintea mea este ciudată, capricioasă și aproape infidelă. Altfel n-aș fi timorată în fața paginii albe. Poate că mă simt depășită de eroismu oamenilor de la Riul Mare.

Mă aflu acum la unai o noapte distanță de timpi petrecut în preajma constructorilor, la masa, de scris, și am simțămîntul că ei încă mă înconjoară. Așa e bine.

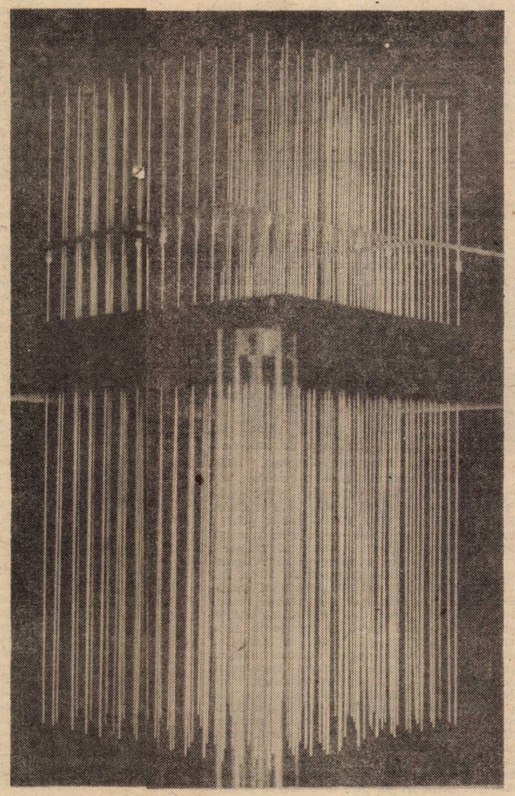

ORU TULCAN : Structură variabilă.

E ziua, la prinz. E cald. Cîțiva copii joacă fotbal, alții se întrec într-un fel de concurs de ciclism, alții fac cumpărături prin magazine, alții pleacă spre școală. Siluetele lor trec, apar din nou. Undeva, foarte aproape, se află muntele. Apa se rostogolește printre pietre. Copacii susură. O rașină de mare tonaj rulează pe rumul dinspre baraj. Cîțiva oameni îmbrăcați în haine de lucru pășesc birourile **Antreprizei,** urcă în mașini și pleacă. Alții vin. Ei și tot ce se întîmplă în jur alcătuiesc momentul prezent. Prin ei viitorul, așa simt eu, se așterne peste prezent ca o peliculă transparentă și îl face să freamăte. Sîntem convinși cu toții că prezentul înseamnă ceva și nu avem nevoie să căutăm prea mult elemente și situații pentru ca să alcătuim zestrea de astăzi și de mîine a țării. La Riul Mare, tot ce s-a făptuit în ultimii cincisprezece ani este măreț, atît de impunător încît adevărul dă autoritate, obține forme și intensitate, un tot curățat de impurități prin muncă, prin dăruire.

Din nou frunzele freamătă, apa curge năvalnic, ca și cum le-ar fi cuprins unda de senzații irezistibile care-mi străbat ființa. Și am impresia că timpul trece repede, că n-am să am vreme să observ, să-mi ordonez impresiile.

Cerul își pierde culoarea. Au apărut stelele. Peste tot lumini. Urcăm pînă la punctul din care Țara Hațegului se poate admira în toată splendoarea ei. Aici un semn al cuceritorilor : castelul de echilibru. Și cum nu vreau ca timpul să fluture din aripi pe lîngă mine, iau seama la schimbările operate de om. Ele sînt evidente și păstrează o anumită ordine : abateri de la cursul natural al apelor, dirijarea prin canale, adunarea în lacuri de acumulare. Sînt o spectatoare, dar și participantă la o procesiune specifică anilor de profunde înnoiri. Și mă gîndesc din nou la cei care conferă adevărata dimensiune a înfățișării acestui colț de munte la constructorii care sapă tunele, care se luptă cu viiturile sau vorbesc despre riurile Bărbat, Alb, Nucșoara, Riușor ca și cum ar vorbi despre uriași ce trebuie îmblînziți. Patru mii de muncitori. O parte dintre ei lucrează în centrala subterană, ceilalți la suprafață. Muncesc și schimbă înfățișarea locului. Muncesc în condiții de izolare, și n-au timp să observe că viața operează și asupra lor o oarecare schimbare ; trecerea de la tinerețe la maturitate. Poate, doar seara, în vreuna din barăcile coloniei, un fierar betonist, un miner, o femeie electrician sau macaragiu, își lasă mîinile în poală și își zice : **uite că sînt aproape să dau gata și șantierul ăsta. E al treilea sau al patrulea?** Și poate că acel moment rămîne țintuit cu o săgeată nemaipomenită, pe care oamenii o slobod doar în gînd, atunci cînd își numără anii. Gînd fugar. Pentru că aici, la Riul Mare, oamenii rămîn tineri : sînt toți un brat puternic, o unire.

Deși acum mă aflu la peste trei sute de kilometri depărtare de Riul Mare, parcă mai văd înșiruirea de lacuri de unde pleacă lumina născută din forța apei menită să înlocuiască străluc irea zilei atunci cînd soarele apune, să pună în mișcare o sumedenie de agregate, încerc să aleg cuvintele, să le amestec într-o culoare unică de aripă ca un, cerc de curcubeu, ca un ochi de aparat de filmat să pot înfățișa, în toată splendoarea lor, centralele electrice, culmile munților, fascinația apelor. Apoi ies în noapte sub lumina rece a lunii sub care, sînt sigură, stau și cei patrusprezece mii de locuitori ai coloniei de la Riul Mare și vorbesc despre viață, despre muncă.

Aș vrea ca semnătura pusă sub aceste rînduri să fie colorată de exprimarea unei seve aparte ; dorința de a-i asigura pe constructorii ai căror oaspeți am fost de admirația și respectul nostru.

Corina Victoria SEIN

UN PRUNC DIN HAȚEG

Pentru ca un loc să devină o așezare omenească, trebuie ca acolo să se nască prunci. Firește, Hațegul e din străvechimi omenit și românit de nașteri și de morți. Pe o culme stă și azi ruina castelului lui Vlad Țepeș, despre care a scris Jules Verne, într-un sat mai dăinuie palatul baronului Nipcea, despre care a scris Jokai Mór, noi am înnoptat în acela al familiei Cândea, luptător de-al lui Matei Corvinul, despre care n-a scris — încă — nimeni. Dar morții nu ajung spre a face dintr-un spațiu o casă a omului. Și poate nici oamenii vii, cei ce ridică, de pildă, stăvilarele și labirinturile subterane ale sistemului de hidrocentrale de la Bradul Mare — Hațeg ; e nevoie de copii. E nevoie de miracolul nașterii. Eroina noastră, în vîrstă de două luni și jumătate, s-a născut în maternitatea din Hațeg, dar a fost purtată la sin aici, într-unul din blocurile-barăcă ce vor dispărea peste cîțiva ani, cînd marea lucrare va fi fost desăvîrșită. Și totuși aici, printre mirificele culmi ale Retezatului, va fi locul de naștere și de copilărie al fiicei familiei inginerilor Teleanu. Obîrșia ei și sediul primelor amintiri. Locul natal.

Tatăl este secretarul de Partid al locului, este, bineînțeles, tînăr și se topește privindu-și fiica. Mama, și ea inginer, e la rîndu-i fiică de „șantierist" ; e învățată din copilărie cu atmosfera cu totul aparte a hidrocentralelor ce se durează din picopere și trudă. Copilul Hațegului își are și bunicii aici, la Bradul Mare. O comunitate ce pare, dinafară, izolată și stranie, dar în care, cum mi se spune, „trăim ca într-o familie". Deci, o familie mică într-o familie mare. Tinerii Teleanu s-au cunoscut aici, s-au iubit, au întemeiat un cămin, au un copil, îl cresc, muncesc. Întemeiază. Întemeiază nu numai o aducătoare de lumină hidrocentrală, ci și un loc natal. Lîngă un pîriu, printre creste împădurite — un loc omenesc, un loc românesc. — Unde te-ai născut? — La hidrocentrală, va răspunde ea, peste ani. Cine știe dacă nu va deveni la rîndu-i șantieristă, ca tata și mama, ca bunicul. Oricare îi va fi cursul vieții, copila, prin simpla și miraculoasa ei existență, a dat un titlu de noblețe în plus Riului Mare : l-a prefăcut într-un loc de naștere.

Alexandra INDRIEȘ

Vis la Riul Mare

De pe zidurile Cetății să privești
trufia retezată a Muntelui,
să vezi zăpada timpului topindu-se
în lacrima dulce a Riului Mare.
Aici, la rădăcina brazilor, înalți
ea visul neretezat al copiilor,
nu de profunzime duce lipsă piatra.
Și, la braț cu poetul, în singurătatea amiezii sale,
am pornit să studiez anatomia virstei :
la vechea albie,
înlăuntrul vanelor sfere,
la Gura Apelor,
în casa memoriei,
la polul opus,
într-un perfect echilibru.

Octavian DOCLIN

ÎNĂLȚARE DE LUMINI

Cîndva, un scriitor care nu credea în destin și-a pus (într-o imaginară scrisoare adresată sieși) întrebarea mult reflexivă, dacă nu cumva ne este dat să ne naștem fără destin. Uneori se întîmplă ca, treptat, să dobîndim unul : el se numește — **memorie.** Memoria noastră cea de toate zilele.

Cînd scriu rîndurile de față mă gîndesc la momentul acela inexprimabil în care, alături de ceilalți colegi, am coborît din microbuzul nostru în „minusculul" (credeam eu atunci) centru al Coloniei muncitorești Riul Mare. Mi-a fost dat, prin generoasa bunăvoință a gazdelor noastre, să înțeleg însă foarte repede că din acest cu adevărat **Centru,** pornesc, radial, aidoma unor penetrante și ascuțite raze solare, puternicele forțe ale șantieriștilor (sosiți, cu mic — cu mare, adică împreună cu familiile lor, din te miri ce colț de țară), forțe spun, unite sub semnul aceluiași destin fantastic : de-a ființia lumină dreaptă și bună. Înălțare de lumini. Oamenii minunați ai acestor locuri numesc acest autentic edificiu „al luminii și puterii mult mai prozaic, mult mai exact : Șantierul Hidroenergetic Riul Mare — Retezat.

Dar nu despre (deocamdată) marele șantier și despre slujitorii săi doresc să scriu. O vor face mult mai bine colegii mei.

...Spuneam așadar, de acea clipă inexprimabilă în care am coborît din microbuzul nostru privind o lume aparte, singularizată prin destinul ei de excepție. Atunci i-am văzut, întîi și întîi, pe Ei, copiii, pe ei, frumoșii, alergînd și jucîndu-se, despovărați de griji, la fel, exact la fel, ca alți copii frumoși de pe această planetă, care au avut norocul să fie despovărați de griji. De grijile părinților lor. Și atunci mi-am spus că ei sînt memoria vitoare și că, absolut sigur, într-o bună zi, mulți dintre ei își vor aduna forțele într-un **centru** și puterea lor va porni radial, asemeni unor penetrante și ascuțite raze solare, luminînd și dăruind putere acestui străvechi pămînt...

Alexandru DEAL

istorie document

Dr. Aurel Cosma — o personalitate marcantă a Banatului

Personalitate marcantă a mișcării naționale și vieții politice românești din Banat, dr. Aurel Cosma și-a adus o valoroasă contribuție la lupta poporului nostru pentru făurirea statului național unitar. Fiu al dascălului Damaschin Cosma și al Mariei Panaiot, dr Aurel Cosma s-a născut în comuna Beregsău Mare la 13/26 septembrie 1867. Cunoaște încă din copilărie consecințele politicii cercurilor guvernante maghiare asupra slujitorilor școlilor naționale românești, în timpul efectuării studiilor, confruntîndu-se cu mari dificultăți materiale. După încheierea, cu foarte bune rezultate, a cursurilor Liceului din Timișoara, își continuă studiile la Facultatea de drept din Budapesta, beneficiind de „stipendiile" Fundației Gojdu, de ajutorul material oferit de unii fruntași români (dr. Iosif Gallu, Dionisie Poenaru, familia Mocioni, Meletie Dreghici ș. a.). Animat de o mare voință și putere de muncă, obține (1894) și titlul de doctor în drept și științe de stat. Lucrează apoi ca stagiar, pînă în mai 1896, în birourile avocațiale ale cunoscuților militanți politici români Pavel Rotariu și Emanuil Ungureanu. Va practica avocatura la Timișoara, timp de aproape 35 de ani, pe lîngă alte funcții importante deținute după Marea Unire.

Dr. Aurel Cosma s-a angajat, încă din tinerețe, în mișcarea națională și participă activ la lupta românilor pentru libertate și unitate națională. A luat parte, ca student, la activitatea Societății academice „Petru Maior", se comportă ca un adevărat patriot în anul 1892, cînd autoritățile maghiare au depus eforturi susținute pentru a confisca ziarul „Replica", scos de studenții romîni. În cămăruța sa modestă a fost depozitat un mare număr din exemplarele „Replicii", de unde au fost apoi distribuite printre români. Se afirmă ca unul din militanții de frunte ai tinerilor români aflați la studii în capitala Ungariei, fiind ales președinte al Comitetului studenților români, alcătuit la 16 decembrie 1892 cu scopul de a iniția și organiza acțiuni cultural-politice menite să afirme idealurile libertății și unității naționale.

Stabilit la Timișoara, depune însemnate strădanii pentru intensificarea mișcării naționale din Banat. Publică articole politice în gazetele românești, colaborează la partea juridică a „Enciclopediei române", pledează în favoarea țăranilor români, încercînd să limiteze măsurile de represiune ale autorităților austro-ungare, sprijină preocupările unor țărani români de a cumpăra terenuri agricole puse în vînzare cu diferite prilejuri. Va fi prezent la adunările naționale cu unul din conducătorii organizației județene Timiș a Partidului Național Român și va sprijini cu multă stăruință activitatea Reuniunilor cultural-politice românești, a despărțămintelor „Astra" etc.

Poziția adoptată într-o serie de împrejurări politice, în deplină concordanță cu interesele românilor din întreaga monarhie habsburgică, îi consolidează prestigiul în cadrul mișcării naționale, fiind ales membru în Comitetul Executiv al P.N.R. la Conferința națională din ianuarie 1905. Locuința sa din Timișoara a fost adeseori loc de întîlnire a fruntașilor românilor bănățeni, după cum frecventă a fost prezența lui Aurel Cosma la acțiunile românilor pentru drepturi social-politice și libertate națională. Participarea sa la alegerile parlamentare din 1905 și mai ales, din anul 1906, în cercul electoral al Făgetului, determină impresionante manifestări de solidaritate națională și o adevărată însuflețire în rîndurile românilor bănățeni. De altfel, în „Manifestul" adresat alegătorilor, dr. Aurel Cosma subliniază clar faptul că masele românești au pășit pe calea solidarității și a luptei hotărîte „care singură poate duce la mulțumirea întregului neam românesc".

Evenimentele revoluționar-naționale din toamna anului 1918 îl află la Timișoara, hotărît să contribuie cu toată energia la înfăptuirea mare-

lui ideal al unității naționale, să contribuie la desăvîrșirea unității politico-statale a poporului român. În contextul amplului proces revoluționar din Banat și Transilvania, s-a afirmat cu o putere de nezdruncinat voința de unire cu România. La 31 octombrie 1918, ofițerii și soldații români de pe teritoriul comandamentului militar Timișoara întruniți în sala restaurantului „Kronprinz", se constituie în adunare națională și aleg Consiliul Național Militar Român, avînd ca președinte pe dr. Aurel Cosma. În aceeași zi, fruntașul român participă la consfătuirea din sala Casinei militare din Timișoara, unde va respinge cu hotărîre și demnitate încercările și manevrele unor social-democrați de dreapta, în frunte cu dr. Otto Roth, de proclamare a autonomiei Banatului sub forma unei „Republici bănățene", organism politic artificial, în totală contradicție cu năzuința marii majorități a populației bănățene. **„Noi românii** — precizează atunci dr. Aurel Cosma, **nu putem primi propunerea d-lui dr. Roth. Aspirațiile neamului nostru ne îndeamnă să urmăm altă cale...**", aceea a făuririi statului național român unitar.

Masele românești bănățene vor sprijini cu entuziasm poziția energică a Consiliului Militar Național Român și a președintelui acestuia. În seara zilei de 31 octombrie, o grandioasă întrunire națională românească se desfășoară în fața primăriei orașului Timișoara. Miile de participanți aclamă îndelung cuvintele: **„De astăzi înainte s-au rupt pentru totdeauna lanțurile robiei națiunii române"**, cu care dr. Aurel Cosma deschide marea adunare politică a românilor timișoreni, adunare ce se va încheia în acordurile cîntecului „Deșteaptă-te române".

Credincios convingerii politice care i-a marcat întreaga viață, dr. Aurel Cosma acționează, în acele zile de maximă încordare, pentru biruința deplină a idealului unității național-statale. Va colabora cu Consiliul Poporului, condus de dr. Roth, numai în ceea ce privește păstrarea ordinii și liniștei publice. În ședința din 2 noiembrie a acestui organism politic hibrid se ridică împotriva proclamării „Republicii bănățene", argumentînd limpede că românii, marea majoritate a locuitorilor Banatului, voiesc ca această străveche provincie românească să se unească cu Țara liberă-România. În ședința acestui „Consiliu" din 3 noiembrie, dr. Aurel Cosma, în numele Consiliului Național Militar Român, respinge categoric încercările unei restrînse grupări, ruptă de realitățile și de voința covîrșitoarei majorități a populației bănățene, de a decide „loialitatea" față de guvernul maghiar. Aurel Cosma subliniază cu demnitate că românii bănățeni, sprijiniți și de majoritatea locuitorilor de alte naționalități, își exprimă adeziunea la Consiliul Național Român Central, singurul organism politic conducător, recunoscut și acceptat. Aceeași poziție hotărîtă o va afirma și la consfătuirea din 13—14 noiembrie 1918 de la Arad, unde va participa ca reprezentant al românilor bănățeni. Ca delegat titular al cercului electoral Becicherecul Mic a luat parte la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia, pronunțîndu-se **pentru Unirea necondiționată cu România.**

Ca o recunoaștere a meritelor sale în lupta pentru libertate și unitate națională este ales membru în Marele Sfat Național Român, iar la 25 iulie 1919, Consiliul Dirigent îl numește în funcția de prefect al județului Timiș-Torontal. În proclamația pe care o adresează locuitorilor județului, cuprinzător program de acțiune democratică, trasează coordonatele unei evoluții noi, bazată pe progresul social-economic și cultural, pe respectarea drepturilor și demnității naționalităților conlocuitoare. Dovedește tact și discernămînt în depășirea greutăților de început ale administrației românești, participă activ la viața politică, își aduce contribuția, pînă la sfîrșitul vieții (31 iulie 1931) la consolidarea Marii Uniri, la dezvoltarea și propășirea României întregite.

Dr. Ioan MUNTEANU

DICȚIONAR LITERAR

Alexandru Deal

Prozator. S-a născut la 17 martie 1946 în Arad. Membru al Uniunii Scriitorilor din R.S. România. Debutează cu micro-romanul **Nisip**, E.P.L., 1968 (colecția „Luceafărul"). Publică apoi romanele : **Lașii**, Ed. Cartea Românească, 1971 (Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara) și **Anotimpul făgăduinței**, Ed. Cartea Românească, 1975. Tema celor trei cărți este „integrarea adolescentului în viața socială" (Sanda Radian, 1971) ; protagonistul — tînărul aflat la limita dintre copilărie și maturizare — aduce în text conflictele și psihologia specifice vîrstei. În planuri variate (ce se întretaie după tehnica strategiilor contrapunctice) sînt conturate : viața șantierelor, tablouri din mediul rural ori izbutite crochiuri citadine. Pe de altă parte, Al. D. practică un „modernism", vizibil atît în construcția textului, cît și în structura personajului (tînărul, prins în „cursa de a se descoperi, mutîndu-se dintr-un loc în altul, în căutare de sine (...) zmulgîndu-se de cîte ori nisipul obișnuinței zilnice tinde să-l înghită", Magdalena Popescu, 1968), modernism „moderat și mai ales motivat printr-un anumit conținut" (Cristea, 1968). Dincolo însă de „macrostructura" tematică și stilistică unitară a romanelor (Dorcescu, 1977), surprindem o salutară evoluție de la confesiune („o rară sinceritate, o expresie autentică, necontrafăcută, conferă un accent grav, dramatic, acestei confesiuni" : Cristea cu privire la **Nisip**) la meditație (în **Anotimpul făgăduinței**, alături de conglomeratul de personaje ce populează narațiunea, se insinuează un „alt personaj : timpul", Silvia Udrea, 1975).

REFERINȚE CRITICE :

Magdalena Popescu, „România literară", 1/1968 ; Al. Ruja, „Orizont", 9/1968 ; Valeriu Cristea, „Amfiteatru", 34/1968 ; Pseudonim, „Luceafărul", 41/1968 ; Sanda Radian, „Viața românească", 9/1971 ; Lucian Alexiu, „Orizont", 34/1975 ; Virginia Burduja, „Cronica", 37/1975 ; Sorin Titel, „România literară", 42/1975 ; Eugen Dorcescu, „Orizont", 1/1977 etc.

Simion Dima

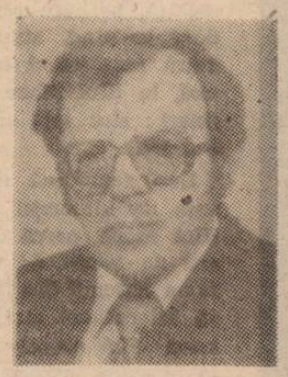

Prozator, publicist, eseist. S-a născut la 14 noiembrie 1930 în localitatea Comlăuș (comuna Sîntana, jud. Arad). Absolvent al Facultății de Filologie a Universității din București. Publicist comentator la ziarul „Drapelul roșu". Membru al Uniunii Scriitorilor din R.S. România (1978). Debut în „Viața românească", 5/1954. Debut editorial cu volumul de proză scurtă **Urmele duc la Nera**, Ed. Eminescu, 1975. Au urmat : **Mielul negru**, roman, Ed. Dacia, 1975 ; **Amintiri de astă-vară**, povestiri, Ed. Ion Creangă, 1980 ; **Puntea insorită**, eseistică, evocări, Ed. Albatros, 1988. A îngrijit și a prefațat volumele : Victor-Vlad Delamarina, **Ai mai tare om din lume**, Ed. Facla, 1972 și Camil Petrescu, **Trei primăveri**, Ed. Facla, 1975. S. D. începe prin a scrie o proză de factură realistă, obiectivă, la care se remarcă „acuitatea observațiilor", o bună prelucrare a notelor furnizate de reporter, precum și „intuiția clară a psihologiilor". Demarîndu-și narațiunea de la o „experiență individuală", S. D. știe s-o dirijeze „spre social" (Ruja, 1975). În parte, romanul consolidează datele debutului : scriitorul este apt în „a realiza reconstituiri complexe și vii, adevărate glasuri ale vieții și ale istoriei în desfășurare" (Țugui, 1976). **Mielul negru** se înscrie în seria romanelor care au ca temă adolescența, plasată „în atmosfera derutantă, neclarificată de după al doilea război mondial" (Tașcu, 1976). Din această „materie în mișcare", autorul sublimează „punctele de reper ale clarificării, ale organizării sub raport sufletesc și ideatic". „Dependența cvasi-totală de subiectivitate", de memoria afectivă reprezintă nota dominantă a prozei lui S. D. „împarte materia romanului între fulgurații lirice, tincturări **Mielul negru** se constituie, astfel, „ca un periplu memorial" care „împarte materia romanului între fulgurații lirice, tincturări afective și episoade decis închegate epic" (Alexiu, 1976). „Tehnica rememorării" (Bănescu, 1982) și fervoarea pledoariei morale (Carmen Odangiu, 1982) sînt trăsături pe care le conservă și cărțile dedicate tineretului. **Ecoul munților**, culegere de povestiri și nuvele, unele conținînd „miezul epic al unui posibil roman", „propune o nouă decodare a prozatorului" : „simburele ludic, verva ironiei" (Rachieru, 1989).

REFERINȚE CRITICE :

În volum : Cornel Ungureanu, **Imediata noastră apropiere**, Ed. Facla, 1980, p. 45. În presă : Al. Ruja, „Orizont", 37/1975 ; G. Nistor, „Transilvania", 12/1975 ; Simion Dănilă, „Familia", 7/1976 ; Valentin Tașcu, „Steaua", 10/1976 ; Lucian Alexiu, „Orizont", 23/1976 ; Haralambie Țugui, „Cronica", 24/1976 ; Victor Rusu, „Ramuri", 2/1977 ; Traian Dorgoșan, „Orizont", 22/1981 ; Florin Bănescu, „Familia", 1/1982 ; Carmen Odangiu, „Orizont", 16/1982 ; Adrian Dinu Rachieru, „Orizont", 10/1989 etc.

Olimpia BERCA

Artistul plastic, în oglinda creației dedicate istoriei, tematicii de actualitate

(II)

LIDIA CIOLAC : Lucrarea tematică să poarte amprenta unei simțiri aparte.

— Mereu în căutarea unei coerențe particulare, graficiană a „semnelor" și „morfologiilor posibile", Lidia Ciolac este artistul care comunică imaginației privitorului, capacității lui de a reflecta, lucrările ei fiind „scriere a naturii" adresate unui „lector meditativ". Hieroglifele vorbesc despre „evenimentul străvechi", al genezei formelor, recuperează sentimentul veșnicei prefaceri, al „migrației" eterne, al ruperii din magma unei secțiuni, pentru o alta, dintr-o următoare structură, nici aceasta închisă, stabilă, decît vremelnic. O viziune plastică asupra fluidității se povestește pe sine, în imagerie artistei. „Scrierea" aparține unui maestru îndrăgostit de jocul cu uneltele sale, lucid în fața „naturii", descifrîndu-i din vîrful peniței mecanismele capricioase și teatrale.

— „În primul rînd conținutul, spune Lidia Ciolac, ideea lucrării trebuie să corespundă unor idealuri comune artistului și publicului atît de divers, pentru ca lucrarea să intereseze. Desigur, nu poți lucra pe gustul fiecăruia dintre cei ce formează eventualul public al expozițiilor tale, dar ai datoria, ca artist, să faci în așa fel încît ideea să comunice, să fie înțeleasă de societatea în care creezi, de contemporanii tăi. Ce este arta, de fapt, dacă nu un mijloc de a stabili legături sufletești cu oamenii, prin intermediul vizibilului ? Ceea ce rămîne, ca modalitate a acestei comunicări, este stilul propriu. Eu mă orientez, întotdeauna, după un principiu potrivit căruia, înainte de a fi o compoziție cu un anume mesaj, lucrarea trebuie să fie exprimare plastică. Poate de aceea se întîmplă să ajung la idee indirect, sau mai puțin direct, chiar în lucrările mele cu tematică socială, cum ar fi „Dacă toți oamenii din lume" — o compoziție unde am încercat să subliniez necesitatea solidarității umane, în epoca noastră, o temă frecvent abordată de plasticieni, dar care rămîne, cred eu, actuală în continuare. Consider, de altfel, că lucrarea tematică, de comandă socială, trebuie să poarte amprenta unei simțiri aparte, a artistului, amprenta unui stil personal. Publicul nostru e mai exigent decît altădată și nu mai apreciază compozițiile imitative, sau ilustrative, indiferent de subiectele cărora le sînt consacrate. Revenind la ceea ce îmi este mie propriu, aș dori să spun că mă interesează în cel mai înalt grad cum sînt privite, de către oamenii acestui timp, lucrările mele. Evident, atunci cînd ai în vedere o temă socială, nu poți fi nicidecum atît de abscons, încît să nu înțeleagă nimeni ce ai avut de spus. Starea de optimism, de entuziasm, ori de bucurie pe care o degajă lucrarea poate fi percepută de privitor și poate constitui, astfel, o sărbătorire a evenimentului social-politic, de către artist".

ROMUL NUȚIU : Arta monumentală și ridicarea nivelului de conștiință al oamenilor.

— Pictor al marilor suprafețe, deschizîndu-se către ideea de experiment cu o fervoare de admirat, Romul Nuțiu izvodește tablouri puternice, unde culoarea pare în plină creștere, în curs de a germina, în mișcare spre înafară. Poate de aceea, pînzele lui Nuțiu atrag, în expoziții, apropierea obiectului, adică dintr-un motiv intern, al artei plasticianului, iar nu atît dintr-o tendință ce înscrie aceste alăturări sub o denumire oarecare. Dinamismul suprafețelor „invită", cu alte cuvinte, la „dialog", spațiul încon,urător, în care, prezență paradoxală, picto-obiectul legitimează și totodată respinge extensia picturalului. Dintr-un asemenea unghi, expozițiile semnate Romul Nuțiu vizualizează tensiunea unui circuit de comunicare ; spectacolul nu e lipsit de gravitate, transcrisă în vibrația liberă a culorii.

— Ceea ce îl preocupă, referitor la subiectul pus în discuție, Romul Nuțiu denumește „problema durabilității spirituale a lucrării". Artistul revede, cu ochiul minții, o seamă de exemple utile pledoariei sale, constatînd că, acolo unde „fenomenul imediat" subjugă și încarcă, peste măsură, lucrarea de artă plastică, se produce un dezechilibru, între „ceea ce se dorește" și „ceea ce se realizează". După cîțiva ani, asemenea „opere" se cer înlocuite. Ideea ar fi că o lucrare tematică, ce conține, desigur, „nota vremii" în care a fost realizată, trebuie „să dureze în timp". De aceea, e foarte importantă „interpretarea temei", de către artist, investiția de gîndire plastică și de efort creator. La cele două panouri decorative, din cimenturi înnobilate (unul cu tema „Literatura și arta", celălalt reprezentînd „Știința"), aflate în spațiul Universității timișorene, s-a lucrat aproape un deceniu. Cînd termina facultatea, Nuțiu nu se gîndea să abordeze arta monumentală. Acum poate vorbi, însă, de o experiență în acest domeniu, de faptul că „arta monumentală e una dintre formele care ajută la ridicarea conștiinței sociale a oamenilor, așa cum se prefigurează chiar în Tezele pentru Congresul al XIV-lea, al partidului ; în orice lucrare cu temă socială, problema mijloacelor artistice trebuie să fie sub auspiciile revitalizării; unde nu se încearcă asta apare oboseala și, în consecință, lipsa de interes a publicului". Romul Nuțiu nu separă, gîndindu-se la modul cum arata plastică intervine în procesul de educare a publicului, esteticul de politic, deoarece, în opinia lui, „fiecare lucrare contemporană are și implicații sociale actuale ; în expoziții, lucrările cu caracter mai intim se completează foarte bine cu acelea vizînd expres tematica socială". Autorul „Secțiunilor prin pămînt fertil" ar dori ca, în Timișoara, unde „ritmul construcțiilor a luat o mare amploare, partea de decorație să nu rămînă în urmă" ; amintește „bunul obicei al concursurilor de artă monumentală", admiră calitatea cîtorva lucrări de proporții, existente în oraș, „pentru șansa de meditație pe care o dau privitorului". Artistul nu poate ignora „nivelul general, mai ridicat, al publicului, realitatea că individul contemporan e integrat în circulația internațională a informației plastice" ; creatorul e, deci, dator ca, „bazîndu-se pe cunoștințele adunate și informîndu-se, la rîndu-i, permanent, să ofere soluții artistice noi — fiindcă numai astfel se poate apropia, cu adevărat, de sensibilitatea receptării actuale, de contemporanii săi".

LEON VREME : Imaginea marilor voievozi ai neamului românesc — dimensiunea creatoare a temei istorice.

— Leon Vreme e pictorul unei irepresibile nostalgii, pe care tablourile încearcă, probabil, să o ascundă, sub vălurile strălucitoare ale culorilor reci. O memorie neliniștită își transgresează mareele pe pînză. Seducția formelor, rotite în arhitecturi imaginare — sugerînd realul, dar nu lăsîndu-se copleșite de acesta, absorbția luminii în volumele ce tind să difuzeze unele în celelalte, ar fi, în rezumat, scenariul parcurs de creator. Așa cum tablourile înseși sînt „închidere" a clipei care aleargă, expozițiile semnate de-a lungul timpului de Leon Vreme pot apare „împreună", într-un unic cadru, în limitele căruia se întrevedea caratul de meditație al demersului dînd dimensiune întregii opere a artistului, estompînd diferențele dintre etape, reunindu-i lucrările sub acolada aceleași viziuni — de o discretă și, totodată, vitală modernitate.

— Leon Vreme e și autorul unor fresce tematice („Industrializare" — la Casa de cultură din Cugir, sau „Izvoare" — pe cupola gării din Herculane), este pictorul unor proiecte ce își așteaptă materializarea. Două variante ale lucrării (gîndite împreună cu Xenia Eraclide) destinate să devină un mozaic în piatră naturală, în secția creatorilor de rubine și safire ai I.A.E.M.-ului, există de-acum în atelier — și reprezintă întîlnirea unei mai vechi preocupări a artistului (tentația abordării cristalelor posibile) cu interesele întreprinderii comanditare. Leon Vreme are în vedere și „alte modalități", pentru proiectul în cauză: tema e interesantă, îl preocupă, în continuare. „Artistul, spune Leon Vre-

(Continuare în pag. 15)

Ana ALDAN

Doi artiști timișoreni la galeria „CĂMINUL ARTEI"

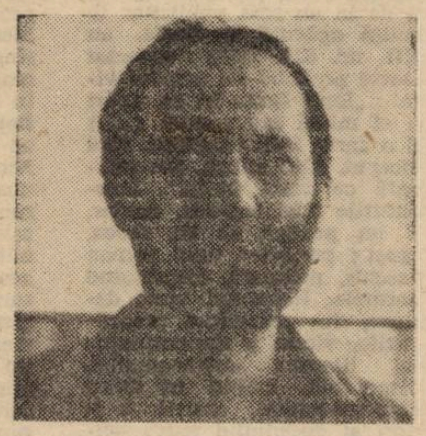

Plastica timișoreană traversează un moment de vîrf al evoluției creatorilor săi, cînd, după expoziția de grup organizată la Sala Dales, cu cîțiva ani în urmă, unde au participat cu lucrări majoritatea artiștilor de aici tot mai mulți dintre aceștia sînt prezenți acum pe simezele bucureștene cu expoziții personale.

Sărbătoarea din iunie a artiștilor plastici Elena și Doru Tulcan — care au deschis o substanțială expoziție la Galeria „Căminul artei" din București s-a transformat, în fapt, într-o sărbătoare a artei, în ceea ce are ea mai profund, fiind primită de prima linie a criticii de specialitate și de numerosul public care a vizitat-o ca un adevărat eveniment cultural. Sinteza realizată la modul cel mai inspirat între lucrările în sticlă și desenele Elenei Tulcan și serigrafiile, fotografiile ș.a., ale lui Doru Tulcan a reușit să releve nu doar destinele artistice duse în paralel, dar și — poate neașteptat pentru unii dintre cunoscătorii artei celor doi — perfecta interferență a problematicii fundamentale, a preocupărilor pe care le-au traversat în timp. S-a realizat, pentru perioada expoziției, unitatea dintre un univers convex și unul concav, dintre o mișcare centrifugă și alta centripetă, reușind să se constituie o unitate stabilă, cu o discretă oglindire ascunsă în interior. Astfel, dacă între căutările artistei se detașa, într-o etapă transcrierea în sticlă a unor „Recipiente pentru apă, aer, pămînt", Doru Tulcan, încă sub umbra activității din cadrul Grupului Sigma, căuta o „Metaforă a lumii" în ciclul „Tropism", pentru a se regăsi, apoi, cu o mai mare siguranță, în ciclul „Studiu asupra eului" (serigrafie și fotografii). Drumul dus în paralel de cei doi artiști — o adevărată confesiune adiacentă credinței în forța artei, a perenității simbolurilor fundamentale, în valoarea neperisabilă a datului natural sublimat prin esențializare în obiect de artă — se încheie, în expoziția de la Galeria „Căminul artei", cu ipostazierea „Picăturii" — la Elena Tulcan — în multiplele ei interpretări simbolice realizate cristalografic, „la mînă liberă" (jocul formei fluide), sau în structuri folosind ca material sticla (albă, neagră, transparentă), aurul și platina, iar la Doru Tulcan cu ciclul „Loc pentru un eveniment". O semnificativă regăsire, în planuri diferite, folosind materiale specifice sticlei și graficii a unor preocupări ce au punctat în timp evoluția celor doi artiști. Îndrăznim să ne asumăm riscul unei analize în paralel, nu pornind doar de la datul realizării expoziției în comun, ci de la unitatea ei de ansamblu, de la simbioza fericită dintre două genuri distincte ale artei (sticla și grafica sau fotografia), purtate pe căi specifice pe urmele unor mari idei și obsesii artistice, care i-au urmărit în decursul anilor pe creatori.

Aminteam că în interiorul acestui spațiu creat de unitatea dintre cele două universuri artistice se insinua o discretă oglindire de profunzime. Ciclul „Afecțiune pentru natură" al Elenei Tulcan sau serigrafia „Metamorfoze" a lui Doru Tulcan, apoi „Recipiente pentru o melancolie", anume gîndite a fi nefuncționale, urmate de „Recipientele pentru apă, aer, pămînt", ale artistei, în paralel cu ciclul serigrafic „Purificare", al artistului sînt etape transformatoare ale eului regăsit trecute — ca și în ancestrala credință a poporului nostru — prin elementele naturale : apă, aer, pămînt și foc spre o esențializare a ființei.

La Elena Tulcan, focul este elementul formator al sticlei pe care știe să o „joace" cu măiestrie, după profunde meditații, în timp ce apa, aerul și pămîntul sînt închise în noul univers creat, ca niște elemente sacre, de folosință purificatoare, la care acced doar cei ce știu să pătrundă dincolo de peretele fragil al recipientului-univers fără să-l distrugă, să-l nege. Focul este pentru artistă forța descoperită de sine, capabilă să protejeze celelalte elemente sacre ale umanității, el însuși purtînd sensul purificator solar.

Trecerea de la ciclul „Metamorfozelor" la cel al „Purificării" urmărește, la Doru Tulcan, un traseu limpede, cum poate fi și saltul de la teluric la eter (zborul, desprinderea de pămînt), dar printr-o citire centrifugă, în sensul acelor de ceasornic. Artistul descoperă tainele sacre ale umanității și le ipostaziază în mici universuri deschise asupra cărora intervine discret, printr-un gest simplu, doar pentru a marca prezența umană, oferind cu generozitate, celorlalți, cheia descifrării semnelor purtate peste timp în paideuma popoarelor.

Artiști cu o matură formație și meditație asupra lumii, deși individualități distincte, Elena și Doru Tulcan au reușit — dispunîndu-și lucrările într-un același spațiu — să evidențieze comuniunea unor direcții aparent divergente de receptare artistică a lumii oferind publicului bucureștean, cu o dezarmantă sinceritate, însuși sensul credinței lor în artă — o bucurie a sufletului, o confesiune directă, polisemantică, ce dă posibilitatea unei receptări multiple. Nu doar jocul alchimist al formelor, nici alchimia intervenției directe asupra naturii, nici multiplele simboluri ușor de interpretat dau completa greutate lucrările fiecăruia dintre artiști, ci sinceritatea și pasiunea, meditația senină asupra lucrurilor simple din care și-au creat cele două universuri artistice distincte.

Dacă, atît pentru unul cît și pentru celălalt dintre artiști, expoziția de la Galeriile „Căminul artei" reprezintă un punct maxim, sau marcarea unei etape de maturitate, și dacă, în expozițiile personale deschise anterior, interpretările făcute lăsau să se distingă două drumuri independente, nici măcar divergente, actul de curaj realizat acum, prin prezentarea lucrărilor împreună, evidențiază existența unor adevărate universuri sensibile ce se oglindesc reciproc, fără să-și știrbească nimic din originalitate. Două universuri particulare ce-și implică dependența doar în măsura în care atît concavul cît și convexul presupun existența părții absente, pentru a-și putea păstra propria natură definitorie intactă.

S-a spus despre expoziția Elenei și a lui Doru Tulcan din iunie că a marcat în climatul cultural al Capitalei un eveniment de excepție, și a fost în adevăr, o sărbătoare a contemplației, a confruntării dintre două genuri artistice, două temperamente, două universuri relevante, care s-au întîlnit un scurt răstimp pentru a marca unitatea, ca apoi să se depărteze din nou spre a-și urma fiecare, independent, drumul către taină.

Paul Eugen BANCIU

NOTE LA O POETICĂ A PROZEI LUI EMIL BOTTA

MICUL ROMAN. O legendă poate începe cu o ştire colportată de o jurnalistică tenace, o legendă poate porni şi de la un text publicitar (o notiţă apărută în **Facla,** an XII, nr. 620, 1933) redactat foarte probabil de autorul vizat : „Emil Botta îşi va tipări şi el micul său roman. (...) E o carte fără anecdotă, fără început, fără sfîrşit. Dezordonată ca viaţa însăşi". Începuturile unei legende, aşadar, şi un proiect, se va vedea, eşuat ; proiectul unui roman deschis, polimorf, dispreţuind normele. Îndemnul vine, desigur, din preaplinul preocupărilor vîrstei şi ale contextului literar : antidogmatici, disponibili, trăind cu febra experimentului, tinerii scriitori ai deceniului patru privilegiază confesiunea, faptul trăit, autenticul. Publicist harnic înainte de a fi prozator şi poet, Emil Botta este şi el conexat imperativelor zilei, cuvintelor de ordine ale momentului. Fără a se număra, încă, între liderii tinerei generaţii, el este, la începutul anilor '30, un nume prizat. Este, deja, un eseist plin de aplomb, cu o apetenţă culturală şi o deschidere filosofică nu la îndemîna oricui ; va deveni, nu e nici o îndoială, un poet, un prozator, un dramaturg important, capabil să sfideze prea comode deprinderi ale atîtor literatori contemporani. Dovadă, iată, povestirile şi versurile tot mai îndrăzneţe ce-i apar în cîteva gazete culturale, care vin să întărească atari bune opinii, dovadă repetatele ştiri din presă. Rubrica **Note** a revistei **Faćla** anunţă în numărul 416 din 13 iulie 1931 **„Triunghiul de foc,** o interesantă plachetă de poeme viguroase şi organice, datorată a trei talente cari au abdicat de la o vanitate personală : D-nii D. Werner (M. Dan), Corneliu Temensky şi Emil Botta", aceeaşi publicaţie revine un an mai tîrziu la rubrica **Bazar** cu vestea că Emil Botta definitivează un volum de versuri şi o lucrare dramatică al cărei subiect este luat din viaţa tinerei generaţii. Sînt proiecte prezentate, de fiecare dată, sub semnul urgenţei, al iminentei împliniri. Sînt anii în care în Emil Botta sînt investite cele mai promiţătoare speranţe, anii în care scriitorul în devenire — proaspăt absolvent al Conservatorului de artă dramatică — e pe cale să dobîndească o notorietate ce nu se va limita la graniţele unui anume cerc literar. Scriu despre el în România literară nr. 18 din 1932, respectiv nr. 73 din 1933, Cicerone Theodorescu („o inteligenţă scenică rară şi o acuitate a sensibilizării textului neobişnuită la un debutant") şi Eugen Jebeleanu („Dar a fost o revelaţie cu virtualităţi de veritabil actor jocul lui Emil Botta (...) Tînărul actor are cele mai rare calităţi de interiorizare, de reţinere în gesturi salutară, un meşteşug al modelării glasului surprinzător, o statură şi un chip care îl avantajează pentru o multitudine de roluri. Peste cinci ani îl vedem pe Emil Botta ca pe un interpret ideal al prinţului de pe terasa de la Elsenéur. Are toate darurile unui perfect actor de dramă."). Peste puţini ani aveau să scrie despre poet — şi nu oricum — cîteva dintre cele mai emute condeie critice ale momentului. Nimic — aproape nimic, însă, despre prozatorul aflat într-o spectaculoasă ebuliţie creatoare, nimic esenţial, ceva mai tîrziu, despre autorul volumului **Trîntorul.**

Deocamdată — rămînem la anul 1933 — Emil Botta este prezent în presă cu articole de critică şi de film, cu eseuri pe teme culturale, literare, sportive ; semnează versuri şi proză în **Vremea, Reporter, Meridian.** Două fragmente — singurele cunoscute — din romanul **Meridian,** cel anunţat în **Facla,** apar în paginile **României literare** a aceluiaşi an 1933, în numerele 71 şi 73. Nimic în plus, nimic în minus. Anunţatele prodigii ale romancierului se mai pot lăsa aşteptate — legenda care promitea să se înfiripe în jurul acestuia rămîne la aceste date sumare. Greşim, totuşi. Va genera **tema,** una dintre temele supraordonate în cel puţin una dintre povestirile volumului **Trîntorul.** Altminteri, cariera romancierului care începuse cu o provocare adresată sieşi şi publicului lasă loc afirmării povestitorului, nuvelistului. Eseistului, conştiinţei teoretice care practică — altfel decît ca pe un divertisment — exerciţiul metaliterar, reflexul specular, nu în ultimă instanţă o formulă narativă ce depăşeşte construcţia lineară a prozei tradiţionale. O naraţiune **(Un timp mai prielnic)** care conţine referinţe la romanul unui roman, iată ceva mai puţin uzual în literatura momentului, fie şi în aceea a mai tinerilor prozatori români ai deceniului patru ; cum şi o practică intertextuală conştientă de propriile-i virtualităţi, susceptibilă a ne transpune în literatura altui timp, a altui moment literar: „pagini, pete sinilii de cerneală, corecturi şi supracorecturi, arabescuri şi cifre ciudate, capitole întregi omise, repudiate, incluse, admise, locuri virane unde ar fi trebuit să construiesc grandiosul edificiu epic **Esoes,** mărturiseau, toate în bloc, despre crîncena mea luptă cu Demonul".

DIFERENŢA SPECIFICĂ. Lucru ciudat : literatura aceasta care lucrează cu toate datele la vedere, **elocventă** — şi nu o dată — pînă la exces, reuşeşte o camuflare perfectă. Nimic din cele ce fac modernitatea scrisului bottian nu răzbate în consemnările critice care au urmat apariţiei celor şase naraţiuni ale volumului **Trîntorul.** Mai mult decît atît chiar. Micul volum care selectează cam jumătate dintre prozele publicate de Emil Botta pînă la acea dată în presă abia dacă înregistrează cîteva consemnări mai atente — grila de lectură care li se aplică rămînînd, decenii la rînd, una comodă. Onirismul eminescian şi fantasticul poesc au putut părea decenii de-a rîndul referinţele cele mai potrivite, **poematicul** avea să se adauge **fantezismului** ca indiciu al unei modernităţi îndestul de laxe, îndestul de puţin precizate. Nu este puţin, desigur, nici atît. Inexact, însă, prin restrîngerea comentariului la un unghi comod de lectură, insuficient, iarăşi, prin obnubilarea perspectivelor de lectură pe care povestirile şi nuvelele le deschid. Poematice şi ludice, nu o dată, lirice şi, la fel de sigur, de un fantastic livresc, cu neascunse apetenţe pentru eseu, prozele lui Emil Botta sînt cu mult mai mult decît atît. Mîniile prozatorului nu sînt, atunci cînd vorbeşte de receptarea povestirilor sale, jucate, buna conştiinţă teoretică pe care autorul **Trîntorului** o probează încă în eseurile de tinereţe rămîne o bună bucată de timp şi singura referinţă validă asupra demersului său. Fie şi doar respingînd o perspectivă de lectură care îl sărăceşte, fie şi infirmînd : „Dacă aţi citit acele istorisiri ale **Trîntorului,** este imposibil, îmi spun, orbit pare-se de un sentiment frate bun cu orgoliul, este imposibil să nu-i fi văzut faţa scăldată în lacrimi de sînge. Un chip crestat, încrustat în linii nervoase, arzînd în violenţă. Am descris întristata Figură, fără cruţare, nemilostiv. Nici brumă de filosofie acolo. Nici o gîndire nu mă vizitează. (...) Cine a văzut doar ficţiune însemnează că acela are vocaţia ficţiunii, viciul foarte grav al gratuitei literaturi, al fanteziei deşarte". **(Călătorie în viitorul care a trecut").**

Cîteva lucruri rămîn, desigur, de lămurit. Abandonarea romanului **Meridian** nu-i o chestiune de înţeles pentru cel care parcurge prozele lui Emil Botta, pistele false pe care acesta îşi îndreaptă uneori interlocutorii şi chiar

laitmotivul invocat predilect — căutarea autenticităţii, o literatură care aderă la existenţa nemediată — nu explică, din unghiul nostru de a vedea lucrurile, nimic. Să fi intuit, oare, Emil Botta în scrierile sale o prea marcată **diferenţă specifică** în raport cu prerogativele, mult lărgite, ale genului romanesc? Că, fie şi raportate la mai largile, încă, mai îngăduitoarele norme ale prozei scurte, textele sale epice reprezintă **altceva,** ceva iremediabil „diferit" ?

*

Un Botta afin, mai degrabă, al unui Urmuz decît al unor Coleridge, Nerval, Poe, Keats, înscris în solida tradiţie Caragiale cel puţin tot atît cît în aceea a feericului shakespearean, a naturismului eminescian, a romantismului fantast şi oniric, iată un mod de a vedea lucrurile ce părea, pînă nu demult, eronat ori cel mult paradoxal. Şi totuşi. A citi prozele lui Emil Botta prin prisma poeticilor adoptate de literatura avangardelor interbelice nu-i mai mult decît o obligatorie situare în contextul care le-a găzduit apariţia, a le raporta la Caragiale nu înseamnă altceva decît a ceda evidenţei : liricul, halucinatul, mitofilul închinător la fantasmele imaginaţiei, melancolicul Botta nu-i mai puţin un spirit sagace, profan, un lucid neconcesiv pînă la cruzime, un polemist care nu se ignoră. După cum, desigur, un pamfletar. Un Botta fără vocaţia verbului caustic, fără disponibilitatea unei imaginaţii plastice dizolvante, de o vigoare — oricît de rar valorificată — comparabilă aceleia a contemporanului său Arghezi ar rămîne, fatalmente, un prozator relevat incomplet. Căci există, dincolo de prestaţiile fanteziei în mai toate paginile de proză ale lui Botta un mod particular de a vorbi excesiv şi abrupt, ceva ostentativ şi polemic, neconcesiv şi, deliberat, necanonic.

Un Emil Botta, aşadar, insurgent, în rîndurile decanonizatorilor literaturii interbelice ? Un autor, în orice caz, cu o superioară conştiinţă teoretică a propriilor întreprinderi livreşti, cu o deschidere culturală de o modernitate cum puţini dintre compagnonii săi de generaţie şi-ar fi putut revendica. Un prozator, însă, pe care prestigiul în creştere al poetului omonim avea să-l aşeze într-un neaşteptat con de umbră. Sieşi suficientă, proza lui Emil Botta a putut să pară — a părut — un poligon de încercare pentru prestaţiile poetului omonim. Comedia literaturii şi a cuvîntului pe care aceasta o ilustrează a rămas ca şi neobservată pînă recent de cvasitotalitatea exegeţilor — manieristul Botta forînd, în substanţa limbajului, mult prea în adîncime pentru gradul de maturitate a spiritului critic contemporan ca şi, de altfel, pentru gustul public comun. Inutil să mai spunem că, în datele-i fundamentale — ludică, ironică, parodică, funambulescă, pamfletară, macaronică, — proza sa a avut neşansa comparaţiei cu o producţie lirică relativ mai uşor adoptată **(Întunecatul April** apare în 1937, **Pe-o gură de rai** în 1943), cu spiritul proteiform al unui lirism ce părea să facă inutilă o cercetare mai îndeaproape a elaboratului ramificat spre parodic şi funambulesc al construcţiei epice.

VIZIUNEA IRONICA. Se vorbeşte mult şi apăsat în prozele lui Emil Botta, elocvent pînă la stridenţă, într-o gradaţie mecanică a efectelor care s i t u e a z ă discursul în registrul absurd retoric şi grandilocvent ; personajele sale declamă precipitat, cu sufletul la gură, delirant-patetic, cu preţiozitate, bombastic, cu o pedanterie întotdeauna grotescă, perorează patetic şi inconsistent, monologhează cu maliţie, detaşat, dialoghează sarcastic, cinic ori persiflator, cu o vervă ironică şi o disponibilitate specială pentru parodie deloc străine de plăcerile jocurilor demistificatoare, în care avangarda a atras destule din miturile construite de civilizaţia şi literatura veacului.

Tapajul lingvistic pe care-l fac eroii prozelor lui Emil Botta depăşeşte cu mult limitele uzajului ficţional obişnuit. E un limbaj oximoronic, întotdeauna ostentativ, un limbaj care se vorbeşte pe sine, cu o gestică a sa interioară, ridicat el însuşi la rangul de semn. Un limbaj care operează, implicit, o critică a logosului şi a civilizaţiei — cu o adresă satirică d. care literatura unui Urmuz, de pildă, datînd şi ea din aceeaşi primă jumătate a veacului, nu făcea un secret. O precizare, aci, necesară. Mai mult decît Urmuz, mai mult decît alţi iluştri autori interbelici, sub a căror siglă o astfel de literatură **critică** a intrat în conştiinţa publicului Emil Botta trebuie situat în rîndul scriitorilor pentru care opera beletristică este dublată de un aparat teoretic nu o dată explicit. Eseurile poetului sînt, din acest unghi de a privi lucrurile, o mărturie — o profesiune de credinţă din 1972 **(Micul discurs)** primeşte, tot în sensul celor de mai sus, o netă turnură programatică, poate fi textul esenţial care documentează asupra unui program literar : „Şi aşa, dezorientat de multiplele instrumente de înaltă imprecizie, mă apropii de ziua mea de foc, **Trîntorul** (1938). Cu trist entuziasm şi cu o voioasă părere de rău. **Trîntorul** este o violenţă al meu, actul d insurecţie al meu, refuzul de a fi în lumea în care ţi se urăşte, copleşitor de nedemna lume. Poate doar stîngăcia, incapacitatea mea de a construi armonios, poate aceste vicii aliate, au obţinut ciudata victorie : să facă nevăzute, să înece în opacitate ceea ce eu iubesc la culme ; dorul fără saţiu, elanul imens, foamea şi setea de Adevăr, Frumuseţe, Dreptate. Dar dacă Adevărul, Frumuseţea, Dreptatea sînt himere, atuncea, desigur, am făcut — şi formularea mi se pare aproape trivială — o literatură fantastică".

Meditaţia scriitorului asupra propriilor pagini de proză nu-i, pentru cititorul avizat, o opţiune oarecare, ce poate fi înregistrată sub titlul de inventar, nu-i, numai, o pledoarie **pro domo.** Conţine, dacă o citim şi dincolo de litera textului, arta poetică în absenţa căreia povestirile şi nuvelele din **Trîntorul** au putut fi considerate mult timp un derivat ori o paranteză în interiorul operei lirice. E manifestul insurecţional al unui prozator care, iată un paradox şi nu singurul atunci cînd vorbim despre scrisul lui Emil Botta, succede operei.

Lucian ALEXIU

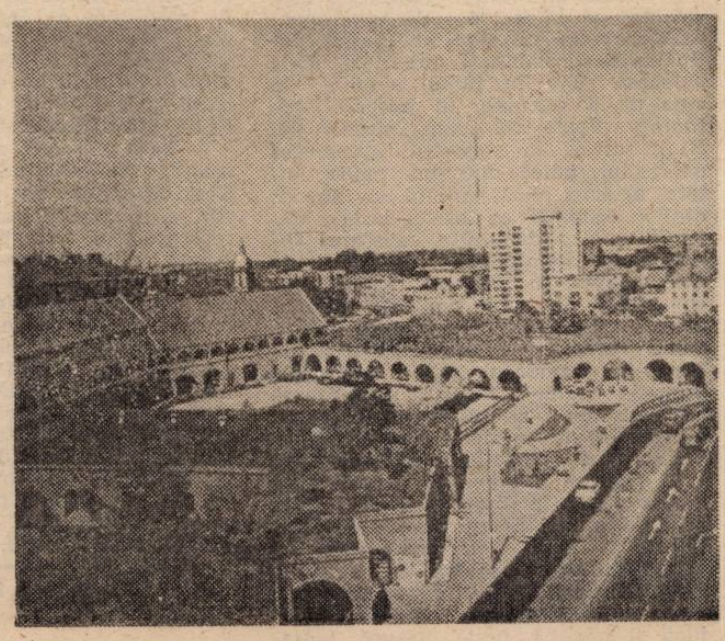

orizont arădean

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU
COMITETUL DE CULTURA ŞI EDUCAŢIE SOCIALISTA ARAD
ŞI CENACLUL DIN ARAD AL UNIUNII SCRIITORILOR

Ipostazele naturii în cultura populară românească

Natura nu este numai un imens corp vegetal şi animal, ci este şi o entitate de ordin etic şi afectiv. De-a lungul timpului, ea a înfierbîntat imaginaţia, generînd deopotrivă bucurie şi spaimă, emoţie şi frumuseţe, fiind, în acelaşi timp, o nesecată sursă de inspiraţie poetică.

Din cercetările paleobotanice efectuate pe teritoriul României, ca şi din cele de geografie istorică, reiese că vegetaţia a fost dominată în trecut de plantele mari, grupate în păduri, în timp ce plantele mici au deţinut o pondere botanică redusă. Toate hărţile vechi (prefeudale şi feudale), care se referă la acest teritoriu scot în evidenţă faptul că între pădure şi spaţiul despădurit există un raport de 70%. Tocmai de aceea, în literatura populară se foloseşte un număr imens de cuvinte, referitoare la pădure, fond lexical deosebit de bogat, format şi transmis pe parcursul a zeci de generaţii care au trăit într-un mediu predominant arboricol. De altfel, în întreaga cultură populară: ceramică, cusături, broderii, încrustări în lemn, artă plastică naivă etc., pădurea şi componentele sale apar în numeroase ipostaze, simboluri şi reprezentări mitice, transpuse în lucrări artistice de mare frumuseţe.

Între acestea, un loc deosebit îl ocupă bradul, întîlnit în cultura populară, sub formă de arbore cosmic, arbore ceresc, arborele vieţii. El este, apoi, prezent ca arbore de naştere, de înfrăţire simbolică cu natura, ca arbore de nuntă sau fertilizator al pomilor fructiferi, bradul justiţiar sau stîlpul de armîndeni. El apare în toate genurile creaţiei populare, legende, balade, basme, colinde, proverbe, ţesături, ceramică etc.

În ordinea importanţei culturale, după brad vine stejarul, simbol al statorniciei, al forţei şi longevităţii, apoi alunul, plopul, fagul, paltinul etc.

În ipostaze interesante se regăsesc şi animalele faunei noastre. Ursul, cel mai mare şi mai puternic dintre toate, este respectat, temut şi venerat. În acelaşi timp, el este animalul hilar, batjocorit, păcălit, purtat prin tîrguri şi pus să joace pe uliţe, spre hazul şi bucuria sătenilor. Vulpea, animalul roşcovan ce reprezintă perfidia ca produs al instinctului şi luptei oarbe pentru supravieţuire, cerbul şi ciuta, prezente în numeroase colinde laice, cucul, viezurele, iepurele sînt, de asemenea bine individualizate în valorile noastre culturale. Lupul, cel mai feroce dintre animalele faunei noastre, a impresionat profund gîndirea şi imaginaţia populară. De fapt, „Zilele lupului" — vechi sărbători populare, marcau atît miezul iernii, cît şi al verii, date în stabilirea cărora se ţinea cont chiar de biologia acestui animal în raport cu anotimpurile anului.

Natura, cu elementele sale floristice şi faunistice, este prezentă şi sub forma unor obiceiuri populare, datini, sărbători. Participarea lor, era atît de puternic ancorată în viaţa oamenilor, încît azi, cîteva dintre ele, într-o variantă nouă, sînt prezente sub forma unor spectacole de amploare cu mare audienţă.

Astfel, an de an, la Bîrzava se organizează serbarea cîmpenească „Sînzienele", manifestare ce evocă, în plan artistic, străvechi datini legate de cultul vegetaţiei, iar colectivul artistic din Zimbru — Gurahonţ a prezentat în repetate rînduri pe scenele Festivalului naţional „Cîntarea României" obiceiul „Pomul sterp". Se pot aminti, de asemenea, manifestările artistice: Pomul de mai (Sîntana, Vladimirescu, Zăbrani), Sărbătoarea liliacului (Vinga), Serbarea florilor de mai (Ţipar). La Goruni (Birchiş) etc., spectacole care pornesc tot de la motivarea unor obiceiuri consacrate naturii. Ele au trecut, însă, din sfera actului folcloric spontan în aceea a unei acţiuni organizate şi valorificate.

Funcţiile culturale ale naturii sînt deosebit de ample. Chiar dacă în accepţia curentă, contemporană, natura este un factor economic important, în acelaşi timp, ea e cel mai însemnat element biologic, fără de care nu poate fi menţinut spaţiul vital favorabil vieţii şi activităţii în general dar şi al creaţiei spirituale.

Horia TRUŢĂ

Vara merge la teatru...

După trei... episoade, primăvara s-a lăsat alungată din teatru, dispărînd, vaporoasă (pînă la următoarea înflorire a teilor) şi făcînd loc carnavalului verii. Unul cu zile leşinate de arşiţă şi cu nopţi preaînstelate, primele prielnice ivirii fantasmelor pustei, celelalte prilejuind spectaculoase căderi de astre în fîntînile curţilor interioare arădene. La graniţa vesperală dintre acestea, însă, începe adevăratul carnaval. Adie arome de grîne coapte şi de măr dulce, stîrnind bucurii pentru acum şi pentru mai tîrziu, bucurii contagioase, răspîndindu-se pretutindeni, alungînd truda zilei şi trezind neastîmpăr întru preumblare la mal de ape, spre larg de cîmpie ori în inima oraşului. Ajungînd, deci, în lăcaşul teatrului care cuprinde orice şi oricît — dacă e slujit după cuviinţă.

Vara buimacă, scuturîndu-şi rar poalele de ploaie (dar şi cînd o face!) şi întreţinînd visuri fierbinţi, ne-a adus un (alt) foarte bun spectacol. „Comedia erorilor", născută în junia unui Shakespeare citindu-i pe greci, e recitită, acum, de ION MÂNZATU, care „a tras" cortina larg, „invitînd" pe scenă cam tot ce i-a trecut prin imaginaţia-i fastuoasă. Textul shakespearian (atîta cît nu este plautian) serveşte doar ca pretext pentru un spectacol în care contemporanii... vărului lui Sorescu ar fi intuit un geniu în floare, iar noi, contemporanii vărului lui Shakespeare, putem ghici înflorirea unui talent regizoral excepţional. Din vara arădeană, trecem de-a dreptul într-una efesiană (care putea fi şi una veneţiană, bohemiană sau întîmplată te miri unde) şi sîntem absorbiţi de un vîrtej carnavalesc rar întîlnit. Personaje cu şi fără mască, dansînd frenetic, păcălindu-se reciproc, iubind pătimaş sau doar cumpărînd iluzia iubirii, spovedindu-se grav ori vînzînd vorbe de clacă, apărîndu-şi onoarea sau negoţînd clopoţei, bravînd şi cerşind, cîntînd şi miorlăindu-se, mai odihnindu-se, cît să-şi tragă sufletul, într-o binecunoscută lene orientală, pentru a răbufni iar şi a intra în caruselul „erorilor" (nu foarte importante în economia spectacolului), toate, deci, se bucură de o libertate totală în jocul lor, o libertate oferită cu generozitate de către un regizor ingenios. Care, de fapt, controlează (inteligent) jocul dezlănţuit. De la Comedia dell' Arte şi pînă la interpretarea... postmodernistă, n-a fost uitat nimic în pariul regizoral. Miza a fost mare, riscul la fel. Dar şi izbînda e pe măsură. Înlesnită de „geografia" scenei; ONISIM COLTA, inspirat ca întotdeauna (ba şi cu un dram în plus, acum), semnează o scenografie demnă de orice scenă (fie ea şi londoneză, că tot e vorba de Shakespeare). Alături de cortegiul carnavalesc al personajelor, avem şi unul al... decorurilor. Care intră în joc, pur şi simplu, case apar şi dispar ca prin farmec, spaţiul scenic se închide brusc cu zidul unei mănăstiri sau, tot aşa, se deschide într-o piaţă orientală (după „regulile" unui dramaturg care popula pădurea engleză cu lei şi deşerturile din... Boemia cu urşi), de la ţărmul unei mări necuprinse te vezi transportat ca-n **1001 de nopţi** lîngă jilţul unui duce efesian care bea cafea şi răspunde la un nume... latin. Înlesnit, iarăşi, succesul regizorului, de ascultarea de către actori a indicaţiilor sale privind... insubordonarea la text. Regizorul a „tăiat" discursul filosofic, păstrînd, firesc, doar tiradele negustorului bătrîn din Siracuza, interpretat sobru şi demn de ION VĂRAN şi replicile, de aranjare logică a evenimentelor, rostite de Solinus, duce de Efes, în care ION COSTEA face o trecere spectaculoasă de la ţinuta majestuoasă şi distantă la participarea „partizană" în jocul celorlalţi. VALENTIN VOICILĂ, în rol dublu, realizează cu vervă şi dăruire cele două feţe ale... unei monede bătute după regula teatrului antic, vădindu-şi largile posibilităţi. CONSTANTIN FLOREA, la fel, în dublu rol (dificil), face proba talentului său. O apariţie surprinzătoare prin ineditul ei, într-un tipic „rol de creaţie", e aceea a lui DAN ANTOCI — el vinde clopoţei, zîmbete cu subînţelesuri, gesturi grăitoare şi cumpără, astfel, aplauze binemeritate. Excelent jocul MIOAREI IFRIM, care înstăpîneşte scena, îşi gradează gesturile, de la cele resemnate la cele exuberante, avînd şi o deosebită ştiinţă a rostirii scenice. Plăcută prezenţa DANEI OLARU, o promisiune, fără îndoială; convingătoare, în ipostaze net opuse, MIHAELA MURGU (cu sobrietatea cerută de rol) şi MONA ŢÎNA (care dovedeşte că poate interpreta cam orice fel de rol, cu egală dăruire). CĂLIN STANCIU, DORU IOSIF, GEORGE ŞOFEI, IOSIF COJIC şi DAN COVRIG fac (şi ei) de toate, de la pantomimă la roluri „întregi", cu o poftă de joc cum n-am mai văzut pe scena arădeană. Cu toţii, în prim plan sau în fundal, ieşind, pe rînd, în evidenţă sau, dimpotrivă, amestecîndu-se şi formînd o adevărată „populaţie" a scenei, colorată pitoresc, într-o agitaţie vie. Este remarcabilă trăirea intensă din acest spectacol care pare o înşiruire de „tablouri vivante", grăitoare prin ele însele, dar care, în fond, leagă în final firele intrigii.

Aşadar, o vară benefică pentru Aradul teatral, anunţîndu-se un nume de regizor, Ion Mânzatu, confirmînd un scenograf, Onisim Colta, şi dezvăluind capacitatea de joc a unui colectiv actoricesc ce pare pornit pe drumul performanţei. Auzind de carnavalul acesta văratic, se înroşesc strugurii şi se învineţesc prunele. De ciudă! S-o vedem şi pe doamna toamnă în teatru!...

Florin BĂNESCU

Album liric

SECERIŞ

Este timpul culesului.
Stringe-ţi, tinere, cămaşa la brîu,
leag-o bine
cu şnurul viselor!
Bea, dintr-o sorbitură,
apă vie din urcior!
Schimbă-ţi pălăria cu alta
împletită din raze de soare!
Snopul gîndurilor tale
încinge-l
pentru cît mai multă vreme!
Şi culege!
Culege!

Radu CAZAN

PRIMĂVARĂ NOUĂ

Ard ciocîrlii în părul tău
în primăvara ce vine cu frăgezimea
mieilor,
Luna atîrnă de-un cireş înflorit.
S-a-mpînzit cerul cu flori
ca-ntr-o pictură impresionistă
şi mîinile noastre se caută!
Tu miroşi a iarbă crudă
a zbor înalt.

LINIŞTEA

În camera galbenă timpul tace.
Culcată, respir pe braţul tău această
linişte,
Mă acoperă miracolul împlinirii
coborît deodată;
Pe pereţii sufletului s-au prelins
orele
pînă dincolo de zîmbet.
într-o privire de copil.

Monica-Rodica IACOB

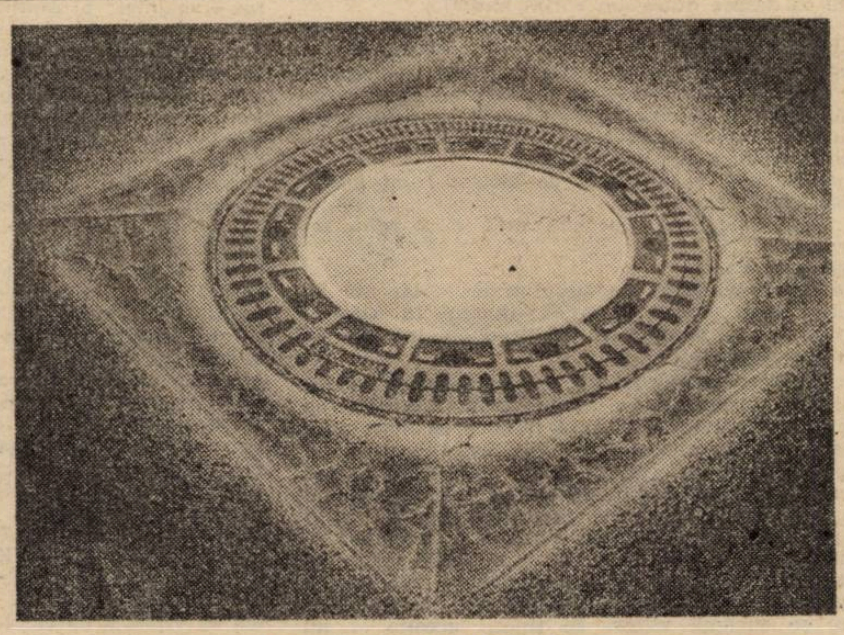

ONISIM COLTA: Oglindă.

cronica literară

PERENITATEA EMINESCIANĂ

După volumul **Despre stiluri** (1986), apărut în colecția „Biblioteca Eminescu" a editurii care poartă numele poetului nostru național, Edgar Papu publică în aceeași colecție volumul **Lumini perene** * (1989). Cea mai amplă parte o cuprinde **Poezia lui Eminescu,** apoi studiile incluse sub genericul **Din clasicii noștri** și **Motive literare românești.** Într-o „anexă" (deloc conjuncturală, încît putea lipsi titulatura) sînt incluse două interesante articole — **Fenomenul Blaga** și **„Miracolul" generației Labiș.**

Erudit, gînditor profund, comparatist și analist, Edgar Papu este un om de formație renascentistă. În tot ceea ce face, se simte temeinicia faptei și iuțeala gîndului. Supus ascezei studiului, deprins cu rigoarea argumentației, văzînd în literatură un teren al desfășurării spiritului uman la cele mai înalte cote valorice, Edgar Papu este, în ceea ce scrie, un raționalist și un inventiv, un creator și un continuator. A spune că el continuă pe Tudor Vianu este adevărat, dar nu suficient pentru a-l înțelege. Criticul, istoricul literar, esteticianul, omul de cultură și comentatorul de literatură lasă gîndul să sară dincolo de limitele rigorii, să plutească în fulgerarea intuiției scăpărătoare, pentru ca aceasta să fie apoi argumentată, strînsă în exactitatea demonstrației. Opera lui Edgar Papu, a acestui om de adevărată formație universală cum a mai avut cultura românească, te învață și te îndeamnă să gîndești în afara șabloanelor și a schemelor îngrăditoare. Ia atunci cînd ai găsit categorii fundamentale, care au marcat destinul unei culturi, să le susții prin argumente corespunzătoare măsurii sau valorii lor.

Poezia lui Eminescu este o exegeză fundamentală. Fiecare capitol tratează o categorie de interes esențial pentru interpretarea creației eminesciene **— Principiul feminin la Eminescu, Trăirea „departelui", Limbajul „departelui", Nostalgia apropierii — erotica, Concentrarea intensivă — „dulcele" eminescian, Accepții ale dorului, Național și universal, Simfonica eminesciană, Structura contrastului în „Luceafărul", Eminescu și ideea Romei.** Este seducătoare demonstrația aplicată **departelui** la Eminescu, ajungînd la concluzia că „autorul Luceafărului se relevă a fi cel mai mare poet al depărtării și unul din cei mai mari poeți titanici ai omenirii". Problema **depărtării,** observă Edgar Papu, este o categorie ce reprezintă una din cheile de pătrundere în viziunea și creația eminesciană. Prin folosirea facultății transgresive și a existenței ca natură se imprimă **depărtării** un caracter atît de viu, încît primește o miraculoasă putere de a-l absorbi pînă la contopire cu elementele ei. **Departele** la Eminescu nu rămîne legat de spațiu, de loc, ci primește mai ales valori temporale, legate de îndepărtarea în timp. Se reface relația cu mitul mioritic (și în general cu miturile tracice), prin infuzia de tanatic în creația eminesciană. Cuplul Amor-Mors, balansul acesta între eros și tanatos, întîlnit în poezia eminesciană exemplifică, dar și facilitează o îmbrățișare cu natura, o intrare pe „depărtarea spațiului și timpului.

O demonstrație riguroasă, învăluită într-un stil elegant, cu un periplu savant în cultura lumii, dacă este cazul, dezvăluie coordonatele esențiale ale fiecărei categorii discutate. Pentru a se demonstra erotica drept nostalgie a apropierii, se exemplifică din poezii aparent fără asemănare ca **O, rămîi** sau **Strigoii.** Edgar Papu vorbește de **dulcele** eminescian ca de un fenomen inefabil de care s-ar lega „apropierea interioară". O relație a dulcelui cu dorul se poate face, și poeziile exemplifică acest lucru. Studiile lui Edgar Papu despre Eminescu sînt expresia unei gîndiri profunde și a capacității de a relaționa larg, ambele izvorîte dintr-o trăire în spațiul exemplar al culturii.

Alexandru RUJA

* **Edgar Papu, LUMINI PERENE. Editura Eminescu, 1989.**

ex libris

Unul dintre numeroasele mituri reluate de Aitmatov în **„O zi mai lungă decît veacul"** este cel al lui Naiman Ana, transformată în pasărea Donenbai după ce este omorîtă de propriul ei fiu. Jolaman, băiatul lui Naiman Ana, căzuse prizonier la juanjuani, înfricoșătorii inventatori ai unui cumplit procedeu de a le răpi memoria ostatecilor, în scopul de a-i transforma în roboți lipsiți de personalitate. Un **mankurt,** sclavul lipsit de voință și amintiri, era cea mai utilă unealtă a stăpînului său : pentru mîncare și cîteva zdrențe, îndeplinea orice i se cerea.

Romanul, savant construit, cu acțiuni pe mai multe planuri ce se contrapun de la mari depărtări, conține și o linie științifico-fantastică. Doi cosmonauți ai unui program sovieto-american sînt interceptați de ființe raționale dintr-o galaxie îndepărtată. Se dovedește că respectivii extratereștri beneficiază de o civilizație asemănătoare cu cea a pămîntului, cu deosebirea că se află pe plan tehnic într-o fază mai avansată și, în primul rînd, că au depășit pe plan moral neînțelegerile umane. Cei doi cosmonauți, unul sovietic, celălalt american, pleacă din proprie inițiativă pe planeta care ar fi putut deveni primul „aliat" cosmic al Terrei. Dar pămîntenii sînt suspicioși, temîndu-se înainte de toate de superioritatea etică a străinilor. Cei doi cosmonauți „nedisciplinați" sînt împiedicați să se întoarcă, noua realitate este ținută în cel mai strict secret, iar dovezile ei sînt distruse pentru totdeauna.

Între mit și (științifico-) fantastic, Aitmatov prezintă și diferite forme de mankurți din realitatea imediată. Unii aievea, dureros de adevărați, funcționari cu puteri discreționare, juanjuani ai momentului, alții lăudînd un viitor ipotetic, în care oamenii să poată fi dirijați de la distanță de interesele unor „superiori".

Acestea-s avertismentele. Alături se află însă oamenii care, trăind, lucrînd și iubindu-se, își apără cu încăpățînare personalitatea. Ei sînt cei mai mulți și, chiar dacă majoritatea cerințelor le sînt simple, nedepășind măruntul lor trai, necunoscînd încă „problemele globale", cum le numește Aitmatov, reprezintă ei înșiși substanța acelor probleme. Nimic strident, nimic moralizator nu se petrece în traiul acestor personaje umile, aflate de cele mai multe ori sub talazul vremurilor, mai des victime decît învingători, însă iubind viața și în cele mai vitrege împrejurări, cu condiția de a putea dispune de puținul ce le-a fost dat. De aceea se și țin minte atît de pregnant eroii lui Aitmatov : orizontul lor nu depășește decît arareori întinderile nesfîrșite ale stepei chirchize, dar ei au reușit să-și construiască un univers complex, venit din mituri și din experiența anilor grei pe care i-au trăit. Ei nu resping noul, cosmodromul Sari-Ozeki se află chiar în imediata lor apropiere și cît timp nu le îngrădește prezentul (și trecutul !), totul este în regulă și-l privesc cu admirație.

Cinghiz Aitmatov scrie despre oamenii pe care-i iubește și cărora le trimite din cînd în cînd pasărea Donenbai pentru a le aminti, pentru a nu se lăsa transformați niciîcnd în mankurți.

Gheorghe SCHWARTZ

„O zi mai lungă decît veacul"

Ion Creangă

La o sută de ani de la trecerea în eternitate a celui mai popular scriitor român, opera sa, care intră toată într-un singur volum, este tot mai actuală, datorită originalității stilului ce i-a adus nemurirea. Deși majoritatea scrierilor lui Ion Creangă au apărut mai ales în „Convorbiri literare", ele au fost reproduse și în publicațiile transilvănene, înlesnindu-se astfel popularizarea operei sale. Și cititorii arădeni au avut posibilitatea să cunoască poveștile pline de umor ale humuleșteanului, mai ales din paginile „Tribunei poporului", unde au văzut lumina tiparului : **Ion Roată și Vodă Cuza** (nr. 71/1903), **Cinci pîni** (nr. 75/1903), **Dănilă Prepeleac** (nr. 85/1903). Mai înaintea acestora, încă din timpul vieții scriitorului, îi este reprodusă povestea **Soacra cu trei nurori,** în „Gura satului" (nr. 50/1875).

Redacția „Tribunei poporului" menține vie amintirea lui Ion Creangă, publicînd o serie de însemnări despre scriitor. Cea mai interesantă este cea semnată de M. Lupescu, fost elev al Școlii Normale din Iași, care a făcut practica pedagogică la școala unde Creangă era institutor. Întîmplarea relatată s-a petrecut la 1883. Era la o lecție despre pronumele personal, la clasa a II-a. În cadrul fixării lecției, Ion Creangă inițiază următorul dialog cu clasa :

„— Dimitriule, ce face mămuță-ta ?
— Mama coase cămeși pentru mine, Domnule.
— Spune-mi Dimitriule, care-i persoana I cînd ai spus zicerea asta ?
— Eu, Domnule !
— Pentru ce ?
— Pentru că eu am vorbit.
— Care-i persoana a II-a ?
— Mata, Domnule.
— Pentru ce ?
— Pentru că eu cu mata am vorbit.
— Și care-i persoana a III-a ?
— Mama, Domnule.
— Pentru ce ?
— Pentru că despre dînsa am vorbit amîndoi.
— Bine, Dimitriule, văd că ai priceput despre ce am vorbit ; ia; întreabă-mă acum pe mine ceva să mă încredințez, priceput am fost ? Întreabă-mă așa, cam cum te-am întrebat eu. Băiatul stătu puțin pe gînduri — așa-i învățase Creangă, „întîi să gîndească și pe urmă să vorbească" — și apoi puse lui Creangă următoarea întrebare :
— Domnule, ce face cucoana matale ?

Ochii lui Creangă se umplură de lacrimi ; cu glasul înecat în plîns spuse băiatului :

— Hei... măi țică !... Cucoana mea o fi amu un pumn de țernă...

Și nu mai putu vorbi.

Cursurile se suspendară, clopoțelul sună... iar noi ne luarăm drumul spre Școala Normală, ducînd în sufletul nostru impresia vie a lacrămilor lui Creangă, izvorîte cu ocazia predării pronumelui".

Presa arădeană a continuat să se preocupe de personalitatea lui Ion Creangă, nu numai prin reproducerea unora dintre scrierile sale, ci și prin publicarea unor articole de sinteză. Dintre acestea interesant este portretul pe care i-l face Al. Sever în „Tribuna", nr. 30/1910, la două decenii de la dispariția sa : „Povestitorului voios și plin de viață senină, i s-a hărăzit o clipă tîrzie de amintire. Uitat de oameni, pierdut în umbra unui țintirim... acoperit de bălării, sărmanul scriitor fu găsit de acei tineri, care înțeleg că vremurile apuse trebuiesc pomenite, slăvite și alese călăuze ce nu dau greș, în străbaterea căilor întunecoase, care se cheamă viitor. Și tinerii aceștia... au prins să-și aducă aminte și de străduințele și faptele omului, care, pornit de la valea sărăcăcioasă, unde-s necazuri și nevoi numai, s-a ridicat ca un sfătuitor, în lumea plină de păcate a orașelor, ce-și uitau limba și neamul. Și, atunci ne-a dat, uitatul sfătuitor, acele povești clasice, în care nu știi ce proslăvești mai mult, graiul fermecător al obiditului plugar..., ori fondul minunat, senin și plin de viață, ca un torent de munte... Dar s-a păcătuit cu povestitorul cel înțelept...". Și, dacă atunci s-a „păcătuit", azi, cel mai mare povestitor al românilor, este cinstit și prețuit.

Iulian NEGRILĂ

„Teatrul veșnic tînăr"

Cînd dramaturgul I. D. Sîrbu propunea colectivului de artă dramatică al Centrului de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" al sindicatelor Arad numele de „Teatrul veșnic tînăr", poate nu bănuia prestigiul pe care-l va dobîndi, în timp, acest colectiv, a cărui activitate meritorie îi îndreptățește numele, văzînd eternitatea și tinerețea dintotdeauna a teatrului.

Am mai scris cu diferite prilejuri despre activitatea sa. Am aplaudat piesa lui Adrian Dohotaru, „Ancheta asupra unui tînăr care n-a făcut nimic", și „Patima roșie" a lui Mihail Sorbul, în interpretarea colectivului dramatic arădean. Precum și montajul literar-artistic „Rapsodie transilvană" care, la Festivalul interjudețean de teatru „Bistrița '88", a fost apreciat în mod deosebit de către juriu, acesta acordîndu-i trei din cele cinci premii de interpretare aflate în concurs. Am aplaudat în repetate rînduri entuziasmul acestui colectiv, dar și calitatea prestației artistice. Atmosfera de autentică emulație creatoare. Străduința de „a umbla" pe căi nebătătorite și de a revigora texte cunoscute printr-o „lectură" modernă, interesantă, încărcată de sensibilitate. Așa după cum arăta IOAN CRISTEA, directorul Centrului de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" al Sindicatelor Arad, colectivul dramatic s-a impus în mișcarea artistică de amatori prin seriozitate și dăruire exemplare, printr-o muncă riguroasă și consecventă de-a lungul a zeci și zeci de ore de repetiții. Acești tineri, muncitori sau elevi, petrec o bună parte a timpului lor liber în această „casă" a lor, pregătind îndelung spectacole, fiind mereu prezenți în viața culturală a urbei. După premiera (din primăvară) cu „Nota zero la purtare", cunoscuta piesă a lui Virgil Stoenescu (spectacol vioi, antrenant, de real succes la public), colectivul dramatic a onorat Centenarul Eminescu printr-o suită de spectacole : „La steaua", „Dor de Eminescu", „Porni Luceafărul...", susținute pe scena Teatrului de stat, la Întreprinderea de Bunuri Metalice sau pe scena Casei de cultură a municipiului. De fiecare dată, am reținut inițiativa mentorului acestui colectiv, actrița EMILIA DIMA JURCA — un pedagog de vocație, cu merite incontestabile în propășirea mișcării artistice de amatori — care le-a inoculat fără ostentație acestor copii-mari bucuria jocului, făcîndu-i să înțeleagă și să simtă că un spectacol înseamnă o sărbătoare a spiritului, o mare întîlnire în primul rînd cu tine însuți și abia apoi cu publicul. Să-i reținem, deci, pe acești entuziaști tineri : CLAUDIU OBLEA, instructor metodist la centrul de creație în discuție, ROMULUS CĂPRARIU, MIHAI COPACI, ZOLTAN LOVAS, ANCA MICULIȚ, LĂCRIMIOARA SZLANKO, DOREL COSTEA, DAN POPOVICI, ca să dăm doar cîteva nume din trupa profesoarei de actorie EMILIA DIMA-JURCA, aceasta onorînd cartea de vizită a dascălului dintotdeauna.

Lizica MIHUȚ

„CÎNTAREA ROMÂNIEI"

STATORNICIA UNEI PASIUNI

Ca şi la ediţia precedentă a marelui festival al muncii şi creaţiei, „Cîntarea României", actuala gală a cineclubu-rilor, diaporamelor, diasonurilor şi diapozitivelor s-a desfăşurat, la începutul lunii iulie a.c. în perla scăldată de apele Cernei — Băile Herculane. Confruntarea l-a reunit pe cei mai buni realizatori ai genului din nu mai puţin de opt judeţe ale ţării : Olt, Gorj, Dolj, Mehedinţi, Hunedoara, Caraş-Severin, Arad şi, desigur, Timiş, despre reprezentanţii acestuia din urmă avînd posibilitatea să scriem, tot la această rubrică, cu cîteva săptămîni în urmă.

Ne oprim acum atenţia asupra unui „filmuleţ" de 14 minute, pe care l-a realizat un veteran în materie şi anume, Ludovic Dama, de la Centrul de Creaţie şi Cultură Socialistă „Cîntarea României" din oraşul Sînnicolau Mare. Titlul documentarului-artistic : „Statornicia unei pasiuni", adică exact ceea ce îl caracterizează pe L. D., care de peste trei decenii mînuieşte aparatul de luat vederi, pe bandă îngustă (dar acum color !) şi de care îmi aduc bine aminte de prin anii '60, adică de pe la începuturile acestei mişcări pasionante şi pasionate din ţara noastră. Pe atunci, erau puţine cinecluburi în ţară, cel de la C.F.R. Timişoara, cu neuitatul Sandu Dragoş se situa, de departe, printre cele mai bune. Erau, apoi, cineclubiştii din oraşul-uzină Oţelul Roşu, se mai vorbea de cineamatorii studenţilor timişoreni şi despre tînărul de tot Ludovic Dama din oraşul-cîmpie. De-a lungul anilor am văzut multe dintre filmele sale şi le-am privit cu căldură, cu multă pasiune şi dragoste, mai ales pentru cel care se afla şi se află în spatele peliculei, omul care „nu se vede" dar care „vede" totul prin ochiul aparatului său plin de miracole. L-am reîntîlnit acum pe Valea Cernei, cu părul mai argintiu, dar tot emoţionat ca şi la primele confruntări de acum 20 sau 30 de ani. A rămas statornic marii sale pasiuni şi maturitatea, experienţa de-o viaţă pot fi „vizionate" pe fiecare dintre secvenţele sale realizate (împreună cu colaboratorii săi) într-o mare şi înfloritoare comună timişeană, Teremia Mare. Aici se desfăşoară, în fiecare lună mai, odată cu „Primăvara culturală", o mare demonstraţie de călărie, după toate regulile concursurilor hipice internaţionale. Asupra unui asemenea concurs şi a celor mai pasionaţi participanţi tineri la el şi-a îndreptat atenţia realizatorul amator de filme. Surprinde totul, sau aproape totul în imagini de o frumuseţe rar întîlnite care pot rivaliza, îndrăznim să spunem, cu cele ale unui regizor sau operator profesionist. Totul înseamnă debarcarea cailor, pregătirea călăreţilor, concursul în sine, acordarea premiilor, emoţiile neregizate ale concurenţilor şi spectatorilor. Cam atît despre film, pentru că în 14 minute, fără nici un text, sau subtext, realizatorul spune mult în imagini puţine. Îl ajută doar muzica, aleasă cu grijă, care pune în evidenţă „punctele tari" ale filmului, subliniind o idee, o imagine care trebuie susţinută sonor. În film nu se vorbeşte deloc. Dar vorbeşte el, filmul, imaginile sale care ne aduc în faţa ochilor tensiunea marilor confruntări şi pasiuni sportive.

Am urmărit filmul în sala de proiecţii, odată cu juriul, al cărui preşedinte a fost cunoscutul critic Călin Căliman, am „simţit" pulsul publicului ţintuit în scaune şi vrăjit de frumuseţea unui film care poate rula cu „casa închisă".

Aplauzele au subliniat sfîrşitul, dar şi... începutul unei activităţi care, atît la Sînnicolau Mare, cît şi la Timişoara, Ciacova, sau în alte locuri din judeţul Timiş cunoaşte o intensificare şi o perfecţionare pe măsura posibilităţilor şi pretenţiilor actuale. A dovedit-o şi gala de la Băile Herculane, unde judeţul Timiş s-a prezentat bine într-o confruntare „strînsă", în care cuvîntul decisiv îl va avea juriul naţional. Indiferent de deciziile sale, va trebui să amintim de acel minunat „Miraj al cîmpiei II", de la Ciacova, „Pădurea Verde", film cu interpreţi realizat de Diogene V. Bihoi, sau de filmele lui Gheorghe Huiban de la „Constructorul". Nu-i putem uita pe Onuţ Danciu cu „Anonimii", Mircea Radu cu filmul de animaţie „3/4", pe Marian Laţcu cu admirabilul său „Portret", Eda şi Mihai Voinea, de la „Electrometal" cu eseul „Operator".

I-am amintit pe toţi, pentru că pe fiecare în parte îl caracterizează această admirabilă statornicie pentru una şi aceeaşi pasiune. Aceeaşi ca şi la Ludovic Dama, veteranul, căruia îi mulţumim şi-l aşteptăm...

Nicolae PÎRVU

Karajan

În 1908, oraşul de numai patruzeci de mii de locuitori, Salzburg, îl dădea pe cel mai mare dirijor austriac. Muzica nu curgea aici încă pe toate străzile, abia după marele război Salzburgul devenind capitala europeană a festivalurilor, depăşind chiar confratele german Bayreuth. Karajan studiază la Mozarteum în oraşu-i natal, apoi la Viena, cu celebrul Franz Schalk. Ascensiunea sa continuă îl duce, după război, la Aachen, Berlin, Viena, Milano (Scala), festivalurile din Salzburg, Bayreuth, Lucerna ; devine unul dintre iniţiatorii „Philarmoniei" din Londra. Director al filarmonicilor din Viena şi Berlin. Atras în mod egal de filarmonică şi operă, rămîne în general un tălmăcitor al muzicii clasice. Excentricul interpret, pilotîndu-şi avionul sau motocicleta, este autorul celor mai paroxistice variante ale simfoniilor beethoveniene. Lucrul e vizibil în înregistrările făcute de televiziune cu orchestra Berlinului occidental ; totul este nou aici, amplasarea orchestrei, prezenţa publicului, pentru senzaţia imprimării „live", dar mai ales tensiunea smulsă instrumentelor, făcîndu-ca vechile simfonii să vibreze precum o lamă de oţel inoxidabil. Oricît de controversate ar fi aceste variante, purtînd totodată stigmatul „seriei" (inerent tratării în acelaşi stil), un adevăr nou răsare, şi anume, faptul că paginile beethoveniene oferă din plin baza unei asemenea interpretări, că tratarea prudentă şi rece ţine de mediocritate. N-am ascultat niciodată o „Eroică" mai incandescentă, modernă, tinerească. Şi cu tot vălul de mister ce înconjura repetiţiile maestrului, o deloc frapantă gestică nu-l însoţea în concert. Nu părea a fi omul-spectacol video, ca Benzi, Mehta ori ca inegalabilul praghez Jindrich Rohan, a cărui gestică strălucitoare am văzut-o şi la Timişoara şi în oraşul de pe Vltava. Karajan dirija parcă din interior, parcă se dirija pe sine, cu ochii închişi, descriind cu braţele un desen greoi, orchestra părînd a merge de la sine ; maestrul nu „dădea intrări", îşi avea trăirea personală, subiectivă, aceasta părînd a se imprima orchestrei prin fluxuri electrice, ca pe vremea experimentelor lui Berlioz. Nici nu era un dirijat propriu-zis, cum nici la Perlea nu putea fi. De aceea, ne-ar fi interesat mai mult ce se întîmplă la... repetiţii. Ştefan Zweig iubea şi el mai mult repetiţiile ; acolo se desfăşoară impactul dintre voinţă şi reprezentare. Spectacolul e rezultanta prea multor factori externi. Cu ochii închişi, Karajan voia parcă să arate că face abstracţie de ei, de orice regie, ba chiar de propria-i persoană, lăsîndu-ne pradă unui zid de emoţii corozive pe care el însuşi nu-l mai poate stăpîni (în aparenţă, desigur). Romantismul guvernează aceste pagini clasice în care personalitatea puternică a dirijorului oficiază cu forţă de decizie. Pentru eternitate s-a imprimat în studiouri **cu public** (probabil robot) înregistrările avînd acustică firească şi caldă. Iar într-un desen satiric, reprezentîndu-l pe maestru răsfoind detaşat cîteva afişe cu numele său în majuscule şi cu cel al compozitorului abia lizibil, i se atribuie cuvintele : „Drăguţ din partea dumneavoastră că aţi menţionat şi numele compozitorului". Deveneau unele partituri de nerecunoscut ? Se voia Karajan al doilea autor ? În orice caz, un asemenea temperament artistic nu acţionează numai de dragul publicităţii şi controversei. A fost în intenţia şi putinţa sa reîntinerirea unor celebre partituri, cărora numai cu preţul plătit de un doctor Faustus le mai poţi azi împrumuta energia necesară atragerii atenţiei unui public al unui secol care e aşa cum este. Un alchimist modern, răscolind conştiinţe cu opusuri pe care sîntem dispuşi uneori să le uităm, din care el face o creaţie proprie, pe un impresionant fundal de risc. Herbert von Karajan a murit.

Lucian BURERIU

Artistul plastic

(Urmare din pag. 11)

me, e implicat, inevitabil, în dezvoltarea societăţii în care trăieşte şi în care creează". Tema istorică — imaginea marilor figuri, a personalităţilor care au apărat cu sabia teritoriul neamului românesc şi spiritualitatea acestui popor — l-a pasionat, i-a dat prilejul să colaboreze la realizarea unei lucrări ce constituia, la momentul inaugurării ei, o premieră pe ţară. Este vorba despre mozaicul mat, de mari dimensiuni, din holul Universităţii timişorene, şi care încearcă să redea monumentalitatea figurilor voievodale (Mircea cel Mare, Ştefan cel Mare, Ioan de Hunedoara, Mihai Viteazul, Dimitrie Cantemir), importanţa istorică a acestor mari luptători şi ctitori de cultură românească. Imaginea transmisă de gravurile şi frescele de epocă a nutrit inspiraţia plastică — iar modalitatea de realizare a mozaicului mat (riscantă) a devenit calitatea înnoitoare, „premiera pe ţară", ocazionată artistului Leon Vreme (şi colaboratorului său, specialist în chimie) de comanda socială, de lucrarea tematică.

fanion

NEFERICIŢII CAMPIONI

Deşi a evoluat excelent în sezonul trecut, cîştigînd titlul cu Inter, Ramon Diaz, argentinianul, nu va rămîne la echipă. Se pare că, la începutul anului, conducerea clubului nu prea spera să obţină „scudetto"-ul şi, între timp, a intrat în tratative cu vest germanul Klinsmann. Faptul a devenit public şi amărăciunea lui Diaz tot aşa. Declaraţiile acestuia au fost titrate cu litere de-o şchioapă : „Inter se va căi", „Klinsmann nu va putea juca la nivelul meu, Pellegrini o ştie". Şi Diaz are chiar argumente. „În primul rînd, zice el, după şapte ani de fotbal în Italia, pot să spun că primul an este îngrozitor, mai ales pentru un atacant. Noi doi avem caracteristici diferite : eu sînt mai fantezist, el mai puternic. Cert e că, împreună cu Serena, am făcut cel mai puternic cuplu din fotbalul italian, poate doar Maradona şi Careca să ne fi egalat. Cuplul Serena-Klinsmann nu cred că va da roade". „Nu vreau să plec din Italia. Fotbalul italian nu mă poate pierde. Cine ştie ? Poate chiar Juve sau Roma ar fi interesate să mă aibă în echipă. Vreau o mare echipă. Merit o mare echipă. Sigur că aş putea să joc şi în Argentina. River Plata m-ar primi cu ochii închişi. Să nu mai vorbim despre naţională!". Dacă toate cele de mai sus ar putea fi, cel puţin, credibile, ultima afirmaţie, în legătură cu naţionala, e riscantă. Ultima oară cînd Ramon Diaz a îmbrăcat tricoul reprezentativei s-a petrecut în 1982, la întîlnirea Brazilia — Argentina, 2—1, el semnînd şi golul din partea oaspeţilor. „Tăcerea" ce a urmat s-a datorat, se pare, unor neînţelegeri cu Maradona faţă de care Bilardo e mai-mult-ca-sensibil. Şi, fiindcă tot am pomenit numele lui Maradona, să trecem la o altă vedetă a fotbalului peninsular, De Napoli. Managerul-naş al său a descoperit că suma ce se împarte jucătorilor se manipulează astfel : întîi i se dă grosul lui Maradona iar, din ce rămîne, se împarte celorlalţi. Apoi tot năşicul Antonio Nazzaro a descoperit că suma declarată de club Federaţiei de Fotbal nu corespunde cu cea care se distribuie. De mai multă vreme, De Napoli a ameninţat cu plecarea, deşi directorul general al clubului, Luciano Moggi, a vrut să evite orice conflict. După meciul de la Stuttgart, duminică noaptea, cîţiva tifosi i-au urlat în faţa casei sale de pe Via Manzoni : „Du-te !". Iată-l şi pe al doilea nefericit campion !

Marcel TOLCEA

top

DUPĂ 20 DE ANI...

„Niciodată n-am văzut aşa ceva ! De sus, din elicopter, totul părea o imensă caracatiţă", declara poliţistul rutier cu ecusonul 1023, ştergîndu-şi fruntea transpirată cu o batistă albastră. La 15 august 1969, un cîmp de două sute de hectare acoperit cu lucernă intră în istoria muzicii pop. Proprietarul cîmpului Woodstock, situat în apropiere de White Lake, era un oarecare Max Yasgur care, împreună cu alte trei persoane, a pregătit acţiunea **„Trei zile de pace şi muzică".** Deşi cheltuielile de organizare fuseseră mari, se miza pe un cîştig, avîndu-se în vedere cei 60 000 de spectatori. În final, numărul acestora a atins o jumătate de milion, alte 750 000 de persoane făcînd cale întoarsă din lipsă de spaţiu. Cu cîteva zile înainte, mulţi îşi instalaseră corturi în vecinătatea scenei improvizate, străjuită de imense catarge de metal, pe care erau fixate reflectoare şi difuzoare de mare capacitate. Vineri la amiază, maşinile circulau cu zece kilometri în... cinci ore. Motocicliştii se descurcau mai uşor, strecurîndu-se cu agilitatea lor de „easy riders" printre maşinile abandonate la mare distanţă de Woodstock. Poliţia rutieră devine incapabilă să dirijeze fluxul de vehicole. Noaptea — cine putea s-o prevadă — s-a dezlănţuit furtuna, iar terenul mustea de apă. Totuşi, evenimentul pe care presa americană îl va numi „revoluţie culturală", subliniind că **„muzica rock a depăşit prin însemnătatea sa domeniul artei",** a avut loc. Pe scenă s-au perindat non-stop cele mai reprezentative grupuri şi solişti ai momentului. Sociologii explică fenomenul Woodstock ca fiind apogeul unei stări de fapt din societatea americană a anilor şaizeci. Tineretul îşi manifesta ostilitatea prin non-conformism faţă de idealurile prăfuite ale „Visului american", adică faţă de acea „împlinire" asigurată de o educaţie ipocrită şi de un ipotetic „job" — „un bun loc de muncă". Expresia „Home, sweet home" nu mai putea încînta decît personajele lui Disney. În Vietnam se desfăşura cel mai nepopular război în care se angajaze vreodată America, plătind un tribut prea mare. Amintiţi-vă memorabila piesă **„Silent Night",** a tandemului **Simon and Garfunkel.** Pe fondul unui autentic buletin de ştiri radiofonic difuzat în noaptea de Crăciun, cei doi cîntă tradiţionala piesă. Cît de liniştită putea fi noaptea americanului, cînd vocea tot mai amplificată a crainicului anunţa pierderile de vieţi omeneşti de pe frontul unui război absurd ?

(Va urma)

Petru UMANSCHI

panoramic

Aniversării celor 24 de ani de la istoricul Congres al IX-lea al P.C.R. îi sînt consacrate numeroase acţiuni politico-ideologice şi cultural-educative, dintre care amintim expoziţia de carte deschisă la Biblioteca judeţeană Timiş, dezbaterile organizate în întreprinderi şi instituţii, purtînd genericul „Din marile ctitorii ale Epocii Nicolae Ceauşescu", expoziţii de artă plastică, expuneri, concursuri tematice. ● **În întîmpinarea zilei de 23 August,** în judeţul Timiş au loc numeroase acţiuni formative cu ajutorul cărţii, filmului, al altor forme artistice. Poate fi menţionată în acest sens evocarea actului istoric al revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă, evocare însoţită de proiecţia unor filme româneşti tematice, la Timişoara, Lugoj, Deta, Ciacova, Teremia Mare. ● **„Muzică, etnografie, folclor"** se intitulează expoziţia filatelică interjudeţeană inaugurată recent la Lugoj, în cadrul căreia expun peste 20 de colecţionari din opt judeţe. ● **Clubul programatorilor** al Casei Universitarilor din Timişoara a editat un deosebit de util **Buletin.** Colectivul de redacţie al acestui număr, incitant conceput, îi numără pe conf. dr. ing. Crişan Strugaru, şef de lucrări dr. ing. Ştefan Holban, şef de lucrări dr. ing. Ionel Jian, ing. Constantin Cozmiuc. ● **„Săptămîna culturală"** organizată de Consiliul de educaţie politică şi cultură socialistă al comunei Nădrag a ajuns la cea de-a IX-a ediţie, purtînd genericul „Omagiu muncii". Din bogatul său program, reţinem simpozionul „Trainice împliniri, luminoase perspective ale înfloririi socialiste", masa rotundă „Creativitate, eficienţă", expoziţiile tematice, brigada ştiinţifică, serile culturale, clubul vacanţei.

CEALALTĂ RĂTĂCIRE A LUI ULISE

Odiseea pare una din aventurile pe care omenirea le retrăiește periodic. Aventuri, de cele mai multe ori, neștiute, salvate uitării de miracolul cîte unei întîlniri uimitoare pentru însăși protagoniștii săi. A doua rătăcire a lui Ulise începe în 1914, la Trieste, și, după un ciclu perfect, de șapte ani, se încheie la Paris. Două hărți suprapuse : harta interioară a cărții lui Joyce aspirînd, nebunește, să cartografieze spiritul Dublinului. Și, deasupra ei, conținînd-o, harta de aer a trei orașe : Trieste, Zürich, Paris. 1914—1921.

O odisee ce și-a avut arheologii timpurii. Tot timpuriu și-l dobîndise pe noul Homer. Încă din 1904, după prima operație gravă la ochi, James Joyce începea să intre în marele rol. În marele model. Urmau a fi descoperiți și avatarii lui Schliemann, re-inventatorii admirativi ai mitului. Herald entuziast al capodoperei, Ezra Pound stă alături de Joyce pe întreaga perioadă a scrierii lui **Ulise.** Manager desăvîrșit, îl impune unor editori cărora numele irlandezului nu le spunea nimic. Scrie ca despre o capodoperă chiar înaintea încheierii primei jumătăți a cărții. Rîndurile au tonul sigur, aproape impersonal și structura unui articol de dicționar : „**Ulise.** Încă neterminată în momentul cînd scriu. Opera lui cea mai profundă, cea mai grăitoare — **Exilații** era un pas alături, un catharsis necesar pentru a-și debarasa spiritul de gîndirea continentală de astăzi. **Ulise**, obscur, obscen chiar, ca viața însăși cîteodată, dar și o meditație profundă asupra vieții. Mai bine și mai succint, el a făcut ce-și propusese Flaubert în **Bouvard și Pécuchet.** Un rezumat". Un rezumat **al Odiseei ?** Nu, desigur. Un rezumat al lumii. Un **el aleph** în care se concentrează esența acesteia. Esența esenței. Un acid coroziv, care atacă marile teme ale existenței, ale cărții : „Bloom asupra vieții, a morții, a învierii, a nemuririi".

Cuvintelor din 1918 li se adaugă altele, în 1922. Doar că acum arheologia se transformă în contemplarea obiectului perfect. Pound îl zărește pentru prima oară, așa cum îl putea zări oricine, în vitrina bibliotecii Shakespeare and Co. Era o carte mare, albastră, avînd numele autorului și titlul scrise cu alb. Culorile Greciei, culorile care-i aduceau lui Joyce noroc. Mitul Greciei și mitul lui Homer îngemănate, mitul „insulei albe ivindu-se din mare" (Richard Ellmann). O întreagă bătălie pînă și în jurul nuanței exacte a albastrului, pentru ca, în dimineața lui 2 februarie 1922 (ziua de naștere a lui Joyce) totul să fie gata : unul dintre cele două exemplare trimise de către editor poposea în vitrina bibliotecii Sylviei Beach, celălalt sub scaunul de la restaurant al lui Joyce. Cu aceasta, a doua reîntoarcere a lui Ulise lua sfîrșit. Începea a doua lui rătăcire.

„Toți oamenii ar trebui «să se unească pentru a face elogiul lui Ulise»", scrie, în mai 1922, Ezra Pound. Această **Scrisoare din Paris,** publicată în iunie la New York de către **The Dial,** este primul document dintr-o serie a hiperbolelor. Pound bănuia că primirea cărții nu va fi deloc ferită de brutalitatea spiritului meschin, mediocru, al contemporanilor. (În paranteză fie spus, G. B. Shaw răspunde rugăminții de a participa cu o subscripție în vederea tipăririi lui **Ulise** cu niște cuvinte prea puțin impregnate de duh : **ar fi o naivitate să-și închipuie cineva că un irlandez de vîrsta lui va da atîția bani, fie și pe cartea altui irlandez).** În acest context, propozițiile lui Pound își pierd din nuanța hiperbolică. Ele erau mai mult decît o judecată de valoare. Erau un manifest, un steag așezat pe o redută abia înălțată. În paralel, Pound compune o **défense et illustration** — o artă poetică indirectă, dacă vrem — pornind nu de la o carte, ci de la o stare. Împrejurările erau cele știute, prejudecățile previzibile. Îi revenea misiunea de a se autoproclama păzitor al acestui templu. O va face în felul său direct, ofensiv, agresiv : „Încep prin ceea ce nu poate fi contestat — Joyce a preluat arta scrisului de acolo de unde o lăsase Flaubert. În **Oamenii din Dublin** și în **Portret** nu mergea mai departe decît **Trei povestiri** sau **Educația ;** în **Ulise,** reia un proces abia început în **Bouvard și Pécuchet** și-l duce la un grad de eficacitate și de concizie superioare. Joyce l-a venit repede de hac **Tentației Sfîntului Anton,** care servește azi drept comparație unui singur episod din **Ulise. Ulise** are mai multă **formă** decît oricare roman al lui Flaubert". Rînd pe rînd, cad victime acestei tirade projoyceiene Cervantes („Prin formulele de condensare", mult mai spectaculoase, desigur, la Joyce), Wells și — în preajma sacrilegiului — Shakespeare. Însă acestea erau vremurile. Cuvintele lui Nietzsche despre răsturnarea tuturor valorilor încă nu-și epuizaseră ecoul. La drept vorbind, diatribele profetului se făceau cu adevărat auzite abia cu această **generație a războiului.**

Așadar, avantajele lui Joyce asupra predecesorilor sînt indiscutabile. Flaubert, cum s-a văzut, poate fi învinuit pentru **lungimile** sale. Nici vorbă de așa ceva la Joyce. Irlandezul a inventat o **metodă de analiză** și o tehnică a rezumării infailibile. **În Ulise,** orice se poate întîmpla în orice clipă. **Kata thumon**-ul de care suferă Leopold Bloom e o boală a lumii moderne. El e un adevărat **polumetis,** „o antenă universală". Personajele cărții vorbesc nu numai un limbaj propriu, ci și un limbaj care se autogîndește. Un cerc vicios, derapant, cu planuri care se intersectează, care se întrepătrund. Se neagă și se afirmă reciproc. Pe scurt, o revoluție a romanului și a limbajului romanesc. Captînd, din necunoscutul lumii, senzația neantului — a nimicului care se neagă pe sine, dobîndind, astfel, o valoare pozitivă —, Joyce i-a conferit șansa autocontemplării.

Însă ceea ce admiră Pound mai presus de orice este **rapiditatea.** I-o sesizează foarte bine în analiza din articolul citat, dar o observa încă într-o scrisoare din 22 noiembrie 1918 : „M-am uitat din nou săptămîna trecută prin **Bouvard și Pécuchet.** Bloom desigur că face tot ce și-a propus să facă Flaubert și o face într-o zecime a spațiului, și mai ales că ai tot timpul sentimentul că trebuie să se întîmple ceva, de fapt că s-ar putea întîmpla orice, oricînd, în timp ce în Bouvard totul rămîne în noroi și chiar cînd se întîmplă ceva ai sentimentul că nimic nu se poate întîmpla". Un cercetător atent ar observa, totuși, că Pound limitează noutatea absolută a lui **Ulise** la chestiuni de tehnică. Notează, e adevărat, că, asemeni lui **Tristram Shandy,** romanul rămîne inimitabil. Că el închide o epocă. Dar despre **deschiderile** sale, aproape nimic. Pound se afla prea aproape de

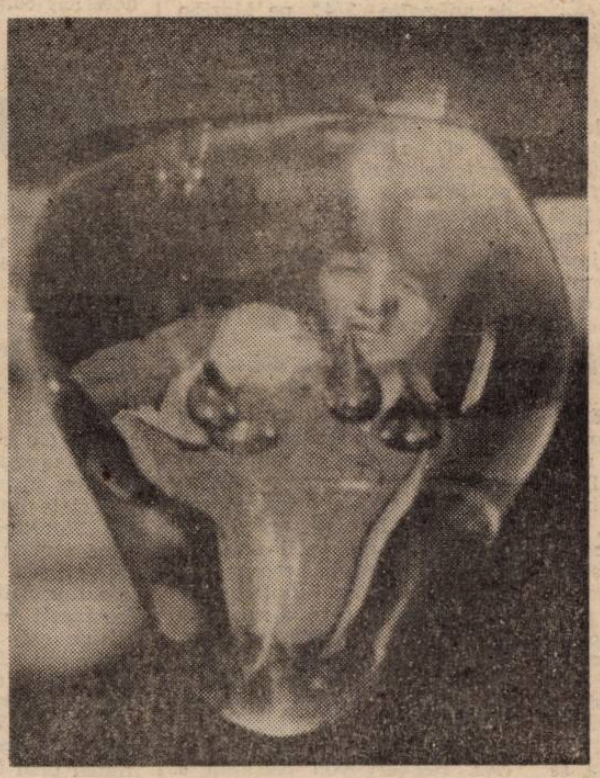

ELENA TULCAN : Picătură.

munte, pentru a-i putea identifica toate piscurile. El scrie despre ceea ce e evident. Avocat abil, nu încearcă să-și apere clientul hazardîndu-se în ipoteze. E suficient să dezechilibreze — să preîntîmpine — argumentele adversarilor. Restul demonstrației o va face mai tîrziu. Acum, cînd nu visează decît la o sincronizare critică, la un paralelism amoros, se mulțumește să sublinieze evidența. (Pe de altă parte, un studiu al corespondenței și al biografiei celor doi scriitori poate șoca : de la un moment dat încolo, Pound pare depășit de performanțele lui Joyce. Tot mai multe lucruri îi rămîn obscure, tot mai multe întrebări însoțesc propozițiile, cîndva, exclamative. La apariția cărții, însemnările lui Pound nu mai au decît aerul sec al mecanicii admirației).

Și totuși : cuvintele lui Pound, primul comentator important al lui **Ulise,** sînt riguros exacte. Pe lîngă ce se va spune ulterior (în rău sau în bine), ele fac figura unor notații de suprafață — un repertoar de locuri comune. Sub pana **criticului** Pound, **avangardistul modernist** al anului 1922 Pound la înfățișarea unui tradiționalist. Dar un tradiționalist convins că se află în fața capodoperei — adică un **polumetis** el însuși, impregnat de formula agresivă a noutății.

O formulă, de fapt, relativ nouă. Adevărat, **romanele zilei** sufereau prin comparație. Greoaie, încurcate, prețioase, ele nu rezistă în fața supleții și a științei lui Joyce de a reda **o stare de spirit.** La fel de adevărat, n-a reușit să-l pună în umbră pe un „experimentalist" de talia lui Rabelais. El e **o stîncă** nu numai împotriva timpului său, ci și a Timpului. Da, în fața evidenței se înclină pînă și un militant fanatic : „Joyce nu s-a ridicat pînă la această înălțime". Cu atît mai necruțătoare se dovedesc, odată (ne)trecut acest hop, analizele. Vocea frumoasă a lui Henry James sună dogit și fals prin comparație cu **limbajul multi-lingv** joyceean. Apoi : „Îl citești pe Proust și simți pe unul din cei mai desăvîrșiți scriitori ; îl citești pe H.(enry) J.(ames) și știi că e un scriitor desăvîrșit ; deschizi **Ulise** și te gîndești, poate pe bună dreptate, că Joyce e mai puțin desăvîrșit ; sau, în orice caz, că nu are aceeași bogăție. Și îți amintești cu cît brio «redau» atmosfera James și Proust ; totuși, atmosfera episodului Gerty-Nausicaa (...) este atît de bine «redată», cu o asemenea siguranță și eficacitate, încît nici James și nici Proust n-au întrecut-o".

Ezra Pound, tot el, aplică, primul, eticheta care, ulterior, nu va mai putea fi dezlipită : un **super-roman.** Gen hibrid, mai aproape de epopee decît de proză. Din această perspectivă, Joyce este fiul natural al lui Dante. Nimeni, de la divinul florentin, nu a mai avut relații atît de extraordinare cu Infernul. Personajele sale sînt, desigur, extrase din marea comedie dantescă. Înainte de a se observa înrudirea cu Homer, care oferă structura, cadrul, **pretextul,** trebuie subliniată medievalitatea gîndirii înseși a lui Joyce. „Echipa odiseeană" (după expresia lui Pound) funcționează ca reper doar în cadrul corespondențelor spirituale stabilite de către prozator. Însă tocmai ele dau marca medievalității : „un eșafodaj, un instrument de construcție justificat prin rezultatul final, și justificabil prin el însuși. Iar rezultatul e un triumf al formei și al echilibrului, cu o schemă traversată de un continuu arabesc".

Iată, așadar, un conflict al competențelor : Dante sau Homer ? Un făgaș analitic deschis mai degrabă de dragul speculației, decît al adevărului. Însă managerul desăvîrșit trebuie să-i asigure protejatului său cea mai ilustră descendență posibilă. Înfeudarea lui Joyce intră într-un ritual, în prejudecățile interpretării. S-a subliniat, de altfel, că întregul cifru al cărții se află în titlu. E la mijloc o istorie mitică și un labirint al inițierilor culturale, dincolo de burlesca, strălucitoarea, grotesca istorie dublineză. Dar și o continuă revoltă : refuzul supunerii la condiția subalternă — la capătul unei culturi și în străfundurile unei țări care-și pierduse identitatea. **Epifania,** iluminarea subită, revelația aproape materială a divinității suferă și ea același tip de degradare. Dumnezeu, spunea Stephen, poate fi orice. Chiar un ceas sunînd într-un birou. Și, cu siguranță, el e „un zgomot al străzii". Amestecul de „naturalism flaubertian și de neotomism" (după expresia lui Harry Levin) nu contribuie la diminuarea acestei impresii. Concepția estetică, îndatorată unei duble origini, încearcă să-și creeze propriul spațiu al omogenizării — atît tematice, cît și de construcție. Romanul începe, la modul tradiționalist, cu un **Introit** și se încheie cu o Liturghie Neagră. Pe de altă parte, schema mentală a **Odiseei** acționează ca un pat al lui Procust : în interiorul său sînt îngăduite oricîte mișcări, oricîte abateri de la regulă, cu o singură condiție — să nu se depășească limitele prestabilite, **modelul.** Coerența textului, vizibilă pe orizontală, uimește prin structurarea perfectă pe verticală. Poet al nevăzutului (el e, totuși, Homer al secolului douăzeci !), Joyce se alătură scriitorilor metafizici. Invizibilul, inexistentul, imaginarul — pe acest itinerariu se desfășoară cealaltă rătăcire a lui Ulise. O triadă a formelor ascunse, izbucnind la suprafață cu violență. Joyce oferă cititorului său un spectacol complet. De la problemele de enigmistică pînă la reprezentarea sublimată a existenței. Cartea sa nu ocolește nici unul din aparentele tabuuri ale societății. Parcă spre a preîntîmpina inevitabilul deznodămînt, Pound scrie : „O mare capodoperă literară este făcută pentru spiritele la fel de serioase ca și cele care se dedică științei medicinii". În acest context e rostit încă unul din cuvintele cheie ale receptării lui **Ulise :** cenzura. De el se leagă nu numai un întreg capitol de istorie literară, ci și unul de concepție estetică. Pînă unde se poate merge cu analiza ? Cît de departe i se îngăduie scriitorului să pătrundă în intimitatea lumii ? Un întreg tratat de istorie morală, în jurul cîtorva cuvinte, cenzurate sau nu.

Pound nu va intra în alte detalii. Ambiția lui a fost să atragă atenția. Să dea semnalul de începere. Să provoace scînteia care va produce explozia. L-a plasat pe **Ulise** pe orbită, misiunea lui istorică a încetat. Ar fi trebuit, desigur, să scrie o carte întreagă. N-a avut răgazul. A pus pe hîrtie, în febra primei lecturi, cîteva propoziții. Inutile, de altfel, pentru că nu sînt decît detalierea, nuanțarea și aproape negarea — prin improvizație — a acelor admirabile vocabule de început : „Toți oamenii ar trebui «să se unească pentru a face elogiul lui Ulise»".

(Fragmente)

Mircea MIHĂIEȘ

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1; Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 31

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTA TIMIȘ

NR. 31. (1170) 4 AUGUST 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

Zile de vară fierbinte, încărcate de ardoarea muncii, de prea-plinul entuziasmului, angajat în marea bătălie pentru mai bine, mai mult, mai eficient. Zile așezate sub semnul sărbătorescului: cei 24 de ani de la istoricul Congres al IX-lea al partidului, cei 45 de ani de la înfăptuirea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. Dar, deopotrivă, și zile ce stau sub emblema chemărilor imediate ale partidului: propunerea de realegere a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, la Congresul al XIV-lea, în funcția de secretar general, dezbaterea Programului-Directivă, a Tezelor **pentru Congresul al XIV-lea, mobilizarea tuturor forțelor pentru realizarea integrală a planului pe opt luni pînă la 23 August.**

În aceste zile incandescente, de intensă angajare revoluționară, cînd oamenii muncii timișeni își înscriu efor-

Dăruire și abnegație

tul la cota maximă a dăruirii și abnegației, răspunzînd tuturor chemărilor partidului, la Timișoara s-au desfășurat lucrările Plenarei Comitetului județean Timiș al Partidului Comunist Român cu activul. Devenind expresia voinței colective a comuniștilor din județul nostru, a tuturor oamenilor muncii din această parte de țară, de a da un răspuns prompt, prin rezultatele nemijlocite ale muncii de zi cu zi, la chemările-îndemn ale secretarului general al partidului, Plenara Comitetului județean P.C.R. și-a desfășurat lucrările în lumina documentelor programatice adoptate la Plenara C.C. al P.C.R. din 27—28 iunie, documente cu valoare de reper limpede, ferm, ce trasează devenirea economico-socială a României în următorul cincinal și în perspectiva anilor 2000—2010.

Lucrările Plenarei s-au constituit într-un fertil prilej de bilanț al împlinirilor: transformări revoluționare petrecute pe aceste străvechi meleaguri românești în anii de glorie ai „EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU"; prilej, totodată, de fierbinte adeziune și omagiere a celui care a trasat acest destin înnoitor și județului Timiș — tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU.

Moment de evaluare lucidă, responsabilă a celor înfăptuite pînă acum, lucrările Plenarei au realizat și o analiză plină de răspundere, de spirit critic și autocritic. Noile exigențe și cerințe formulate de secretarul general al partidului au devenit un mobilizator îndemn pentru toți comuniștii județului Timiș, pentru toți oamenii muncii, de a da un răspuns exemplar, prin angajamentul de a înfăptui la cote tot mai înalte de calitate și eficiență planul pe opt luni pînă la mărețul jubileu de la 23 August și pe întregul an pînă la Congresul al XIV-lea al partidului. În acest mod, concret, eficient, își mobilizează acum Timișul forțele, alături de toate județele patriei, înțelegînd că rezultatele muncii sînt cea mai vie, de netăgăduit dovadă a dăruirii patriotice, revoluționare, a încrederii în viitorul comunist al României.

ORIZONT

DOCUMENTELE PENTRU CONGRESUL AL XIV-LEA AL PARTIDULUI

CALITATEA VIEȚII ȘI DEZVOLTAREA ȘTIINȚEI

„Punînd în centrul preocupărilor omul, cerințele sale la viață materială și spirituală, socialismul va înfățișa lumii materializarea unei viziuni noi, superioare, despre civilizație, despre relațiile dintre oameni și destinul omului în societate".

(Din Tezele pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român)

Conceptul de calitate a vieții a cunoscut, în ultimele două decenii, o popularitate fără precedent în cadrul științelor sociale, pătrunzînd rapid în sfera programelor ideologice și politice și devenind una dintre ideile forță ale acestei perioade de timp. Atractivitatea sa actuală — întrucît, într-o anume măsură, este reluarea într-o nouă formă a uneia dintre cele mai vechi și importante întrebări filosofice privitoare la existența umană — este expresia profundelor transformări umane și sociale petrecute într-un răstimp scurt. Avînd un caracter complex, multifactorial și pluridimensional, conceptul de calitate a vieții se referă la omul concret, care trăiește în anumite condiții social-economice, la posibilitățile unei dezvoltări armonioase, ale realizării unei vieți pline, satisfăcătoare. Este de înțeles că starea vieții unei colectivități e determinată de cantitatea de bunuri create, de calitatea lor, pe lîngă care există și alți factori esențiali.

În Tezele pentru Congresul al XIV-lea al partidului se subliniază: „Partidul nostru pornește de la principiul că nivelul de viață și civilizație al unui popor nu poate fi apreciat numai după indicatorii materiali — desigur importanți —, ci după totalitatea condițiilor de viață, muncă, învățămînt și cultură asigurate maselor largi populare. Nivelul consumului de bunuri constituie o latură însemnată, dar numai o latură a unei vieți cu adevărat libere și demne". Documentele pentru Congresul al XIV-lea al partidului, proiectînd viitorul României scot în evidență faptul că fizionomia societății socialiste multilateral dezvoltate se deosebește profund, prin însuși conținutul ei, de societatea capitalistă dezvoltată de azi, societate ce nu poate rezolva problemele fundamentale ale omului, ale popoarelor. Nivelul atins de capitalismul contemporan, apreciat numai după venitul mediu pe cap de locuitor, ascunde mari discrepanțe între condițiile de viață ale săracilor, al căror număr e în creștere, cu o tot mai accentuată sărăcie, și cele ale grupului restrîns de bogați.

În societatea socialistă, problema calității vieții nu poate fi pusă nici abstract, în termeni generali, fără a lua în considerație condițiile concrete, economice, sociale, culturale, nici într-o manieră idealizantă, prin ignorarea caracterului procesual al asigurării și creșterii acoperirii necesităților complexe ale oamenilor, și nici în spiritul unui determinism simplist, unilateral, care deduce conceptul din instituirea relațiilor de producție socialiste, din făurirea statului socialist ș.a. Socialismul se construiește pornind de la un anumit nivel al forțelor de producție, al bazei tehnico-materiale a societății, or, pentru țările în curs de dezvoltare, cum a fost cazul României, ridicarea calității vieții impune, ca o cerință esențială, eforturi susținute, materiale și umane, pentru dezvoltarea și modernizarea economiei. Este fără dubiu că asigurarea bunăstării materiale reprezintă o componentă semnificativă a calității vieții, ce se poate realiza numai în funcție de sporirea venitului național, ceea ce presupune eforturi atît în direcția unei creșteri economice susținute, cît și pe linia ridicării eficienței economice, prin valorificarea superioară a resurselor materiale și umane. Apare, astfel, necesar să se ia în considerare corelația optimă dintre fondul de consum și cel de acumulare. Experiența țării noastre, prin alocarea în ultimii 24 de ani a unei treimi din venitul național pentru fondul de dezvoltare este deosebit de concludentă. „Un calcul simplu demonstrează cu putere — sublinia secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** — că dacă nu am fi mers pe această cale nivelul de trai ar fi fost astăzi cu cel puțin 25—30 la sută mai mic decît cel pe care îl avem".

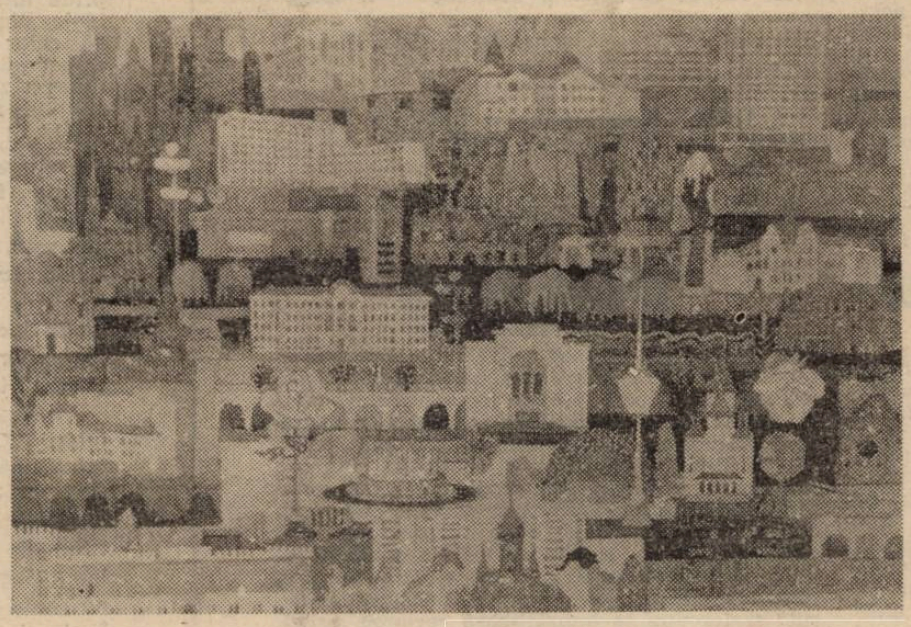

ROMUL NUȚIU: Peisaj timișorean

Condiționată de ansamblul factorilor de producție, calitatea vieții variază în raport cu nivelul de dezvoltare al științei și tehnicii. Este un lucru cunoscut că toate mijloacele de producție, cea mai mare parte a bunurilor de consum au, în prezent, încorporat un volum tot mai mare de cunoștințe științifice. Pe de altă parte, educația și învățămîntul, elemente constitutive ale calității vieții au funcții importante, complexe și multilaterale, atît pentru societate, cît și pentru individ și sînt strîns legate de știință, de tehnică, de dezvoltarea lor. Prin intermediul științei, cele două componente devin funcționale în procesele economice și sociale. Știința acționează direct asupra omului prin sistemul de învățămînt, prin educație, prin mijloacele de comunicare în masă devenind un factor hotărîtor al dezvoltării multilaterale a personalității. Acesta este doar un aspect al raportului dintre știință și om.

Calitatea vieții depinde de calitatea muncii, iar aceasta de nivelul încorporării științei în elementele procesului de muncă, de gradul de perfecționare și pregătire științifică a oamenilor muncii. În Teze se subliniază: „La baza activității în toate domeniile economiei vor sta cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii. Aceasta presupune o concentrare și mai puternică a cercetării în domeniile fundamentale ale progresului, România devenind în deceniul următor o puternică forță a științei, învățămîntului și culturii". Introducerea tehnicii moderne, a cuceririlor științei în socialism ridică munca pe o treaptă calitativ superioară, înnobilînd-o, iar prin intermediul ei, ca drept fundamental al omului contribuie direct la afirmarea și dezvoltarea personalității umane.

Prefigurînd dezvoltarea multilaterală a societății socialiste românești în viitor, Tezele pentru Congresul al XIV-lea relevă că în faza superioară a socialismului va fi garantată satisfacerea științific determinată a cerințelor unui consum rațional pentru toți membrii societății, asigurîndu-se toate condițiile capabile să dea omului sentimentul deplin al libertății și demnității.

Conf. dr. Grigore SILAȘI

cronica literară

Curţile poeziei

Curtea retorilor nu este un titlu întîmplător, dar nici unul care să execute forajuri adînci într-o literatură a sensurilor stratificate. Fiindcă niciodată Anghel Dumbrăveanu n-a fost un poet care să necesite operaţiuni de descifrare. N-a fost şi nu e un poet ermetic. El nu fraternizează decît cu cititorul ; iniţiatul, iniţierea nu îl preocupă cu deosebire. Respectîndu-şi cititorul, fraternizînd cu el, Anghel Dumbrăveanu îi oferă neobişnuitele ceremonii ale înfăptuirii poetice. Fiindcă înfăptuirea poetică se desfăşoară în faţa cititorului. Prezentul şi trecerea, călătoria şi popasul sînt „citite" de un privilegiat.

Aşadar, cel dintîi chip al acestei poezii e al poetului. El e magicianul, el e posesorul harurilor extraordinare, el este marele maestru de ceremonii. El păstrează riturile. Întîmplările, întîlnirile, despărţirile călătorului sînt fastuoase, chiar dacă poetul operează, în acest fel, reducţii : „Argăsiţi de vînturi sărate tragem la mal / unicul vas cu care ne-ntoarcem / Rugaţi-vă soarelui să ne aducă femeile / cum le-am visat pe apele fără hotare // Vasul abia se mai ţine / în legăturile lui / la fel ca sufletul nostru // Iar cei ce-ntreabă şi cei ce răspund / sîntem tot noi / întîmpinaţi doar de păsările ţărmului / în amurgul singur / al călătoriei ce nu va sfîrşi".

Cuvintele frumoase, pline, armonioase îl interesează pe poet mai mult decît infrastructura poemului, mai mult decît posibilele sensuri de subtext ale **Odiseii** mai înainte numite. **Curtea retorilor** se bazează, de la titlu şi pînă la ultima poezie, pe această încredere în cuvîntul armonios, plin, euforic, pe versul elegant, solidar cu versurile mai vechilor. **Daimon cu aripile aprinse** se hrăneşte din aceeaşi încredere în **imaginea** elegantă, bine înfiptă în Tradiţia poeziei. Ceremonia este, şi aici, de o sobră exultanţă : „Şi-n timp ce-l aşezau neîndemînatic / în propria-i lumină / El îşi şoptea : durerea vieţii / într-o secundă sau un veac / aş fi dorit-o". Există în noul volum al lui Anghel Dumbrăveanu o continuă confruntare a Poetului cu ceilalţi, aflată sub semnul albatrosului baudelairean. Sub acest cer îşi desfăşoară autorul **Curţii retorilor** ceremoniile, deloc îndatorate categoriilor negative ale lirismului modern. Ca şi în volumele anterioare, Anghel Dumbrăveanu înscenează spectacole la care convoacă personaje demne a-l reprezenta pe poet. Convoacă „vocabule" rarisime, şi ele aparţinînd unui cosmos dumbrăvenian ; şi ele „ştiind" a juca un rol special în scenariul poeziei : „Mă întîlnesc cu Galerius / Domnul de rouă / la Romuliana lîngă poarta de răsărit / înconjuraţi de nevăzuţi / pini şi mesteceni // Azi-noapte i-am spus te închinai / în biserica florilor din cîmpia romană / cărînd cu spinarea / din hambarul pămîntului / seminţe pentru cei lăsaţi să-ţi îngrijească / grădina şi termele".

Există o adevărată etajare, suprapunere, supraimprimare a scenariilor, a toposurilor. Un poem seamănă cu grădinile Semiramidei construindu-şi, la înălţime, deasupra văzutelor, fascinantele vegetaţii. Evul clasic al poeziei propunea teogonii, la intersecţia vîrstei romantice cu cea modernă, Anghel Dumbrăveanu oferă (după fericita expresie a lui Crişu Dascălu) **himercgonii.** Himerogonii exemplare sînt, în acest volum, **Un arhipelag de iluzii, Iluzii, Vara neîntîlnirii, Obiect fără aripi, Amurgul unei iluzii.** De altfel, ţara în care se petrec miracolele poetice se cheamă **Iluzoria.**

Dacă Anghel Dumbrăveanu refuză categoriile negative ale lirismului modern, nu înseamnă că nu există şi o faţetă programatic modernă a acestei poezii. Sonurile pline nu îşi arogă dreptul la exclusivitate. Participarea sufletească la ceremoniile fastuoase, exultanţa, patetismul, angajarea intens sentimentală dintr-o seamă de poezii, lasă loc sistemului refrigerator al altora, cu substrat pamfletar. E faţa cealaltă a temei albatrosului : „Serafim are oroare de cîrtiţe // Umbletul lor orb pe sub pămînt / ritul la rădăcinile florilor / obsesia luminii / la care nu au acces / ..... / Cînd se crapă de ziuă / cîrtiţele fug derutate / în obscuritatea destinului lor / umilite de puterea luminii // Serafim ne asigură / că despre zbor cîrtiţa nu ştie nimic".

*

* *

Această cronică s-ar fi putut intitula la fel de bine **apărarea şi ilustrarea poeziei.** Aproape fiecare poem are un vers care ne obligă să-l recitim ca **artă poetică.** Ceremonia înfăptuirii poetice implică o lecţie despre poezie. O subtilă identificare cu marile modele poetice, un comentariu indirect al lor evidenţiază un tip de vocaţie poetică. **Cărţile vremii** se deschide cu acest tipar eminescian : „Urmînd un drum al soarelui sau un destin / plecară păsările Cîte vor pieri / în valurile depărtatelor mări". Majuscula ridicată în mijlocul versului, care nu se sprijină pe banalul punct e singurul lux experimental. De fapt, nu-i decît o suplimentare a stilului eufonic, o îmbogăţire a „rostirii frumoase". Cel care va dori să înţeleagă lecţia despre poezie a lui Anghel Dumbrăveanu va trebui să înceapă prin a descoperi muzica interioară a acestei poezii. Anghel Dumbrăveanu apără dreptul la liră al poetului. Dreptul la cîntec.

Volum de referinţă pentru maturitatea creatorului, **Curtea retorilor** mi se pare simptomatic pentru refuzul său de a se alinia „valorilor negative" ale lirismului modern. Încrezătoare în emblemele „vechi" ale poeziei, în şansa poetului la Creaţie, cartea lui Anghel Dumbrăveanu se înscrie între cele care deschid o priveliştе memorabilă asupra locului artistului în lumea de azi. Un loc pe care poetul, prin statutul său de excepţie, îl ilustrează şi îl apără.

Cornel UNGUREANU

* **Anghel Dumbrăveanu — CURTEA RETORILOR, Ed. Cartea Românească, 1989.**

Vămile imaginaţiei

Depărtat de generaţia sa, Gheorghe Azap este un solitar, pentru care poezia nu înseamnă doar o dulce, capricioasă lumină, ci şi un presant mod de existenţă. Volumele publicate pînă acum **(Maria, 1975 ; Bocceluţa cu plăpînde, 1977 ; Roxana, Roxana, Roxana, 1978 ; Eţetera, 1979 ; Cîntece ştrengăreşti, 1981 ; Cuibuşorul nostru de nicicînd, 1982 ; şi Ultimul exemplar, 1987)** vădesc o mare coerenţă interioară, conturînd un spaţiu liric puternic individualizat, cuprins între coordonatele inedite ale Ticvaniului îmbibat de veşnicie. Ajuns centru al lumii, acest sat bănăţean se vede locuit de un potop de versuri răscolindu-i hotarele liniştite şi bîntuit de un poet original, insomniac, incurabil, pentru care noaptea (plus accesoriile) formează vitalul său abataj de trudă.

Într-un moment cînd „blugii fac ravagii în iţari", poetul nu-şi poate interzice suava plăcere de a ţine isonul vechimii în insolita **querelle.** De pe meterezele cadenţelor desuete, săgeţile ironiei sale cad în nori grei asupra versurilor albe : „Zău că într-o noapte albă am scris versuri ca şi ea, / (Pînă-n zorii dimineţii ghiftuind vreo trei caiete) / Şi, chitindu-mă că asta-i meseria cea mai grea, / M-am întors pentru de-a pururi la cadenţe desuete". Deşi aparent nu pot trăi decît în carapacea viziunii tradiţionale, versurile lui au tăietura particulară a modernităţii, asumîndu-şi deschis condiţia şi trăind cu frenezie tensiunile oximoronului. Urmare a unei stricte determinări biografice, eul liric poartă cu făloşenie haina mereu bine periată a vechimii peste o exacerbată sensibilitate a modernităţii.

aniversări

Fără a profera diatribe la adresa oraşului, Gheorghe Azap este un împătimit al vieţii la ţară, acolo unde ochiul se contaminează de prospeţimea mieilor. Poetul îşi trăieşte secolul, refugiindu-se în sine însuşi, copilărindu-se în preajma păsăretului de curte şi proslăvind reîntoarcerea la simplitatea ocupaţiilor străvechi : („Şi-n secolu-mi pus pe harţag, / Mai cresc mioriţa străbună, / Cu toate că nu-s lactofag") ori înălţînd neostoite imnuri ale iubirii. Toate acestea se prind într-un surprinzător vîrtej de bufonerie şi jelanie, dinamitînd inerţia imagistică. Poezia sa intrigă, chiar şochează, prin înclinaţia de a miza pe un democratism lingvistic împins la vedere, care dă adesea rezultate apreciabile. Registrul argotic respiră alături de sintagmele scrobite, livrescul se oglindeşte în chipul simplităţii, în timp ce termenii învechiţi şi cei neologici se înlănţuie în asocieri contrastive atrăgătoare, fiecare înconjurîndu-se de o lumină nouă : „Mizeria produce izomeri", „Ataraxa sacră a leziilor din voi", „Eu numai pentru tine am hohotit silhui / Cu lacrimă de noapte şi neogoi diurn" etc. Cuvintele sînt îmblînzite pe îndelete, cu delicii, şi, după multe încercări, din seva strofelor apare şi îmbietoarea lor muzicalitate, permis de liberă trecere spre publicul larg, farmec epidermic, dar greu de ignorat.

Întreaga poezie a lui Azap trăieşte şi sub semnul iubirii. „Obiect" al închinăciunilor neostoite şi Mekă sentimentală, femeia reprezintă în concepţia sa însăşi poezia. Poetul investeşte în „boiul" iubitei un dicţionar întreg de imagini. Deşi străbate multele vămi ale imaginaţiei („libelulă tandră", „ied imaculat", „lamură de crin", „vierme de liceu"), ea însă nu poate fi prinsă între liniile unui portret definitiv. În jocul dragostei cu mica zeitate purtătoare a unei rochiţe cu buline, rolurile nu sînt echilibrate, poetul stăpînind doar teritoriul înfrîngerilor.

În ciuda aparenţelor, Gheorghe Azap nu este doar un adorator al feminităţii, ci se dezvăluie şi ca un spirit copleşit de dorinţa pustiitoare de transcendere a limitelor. Neîncetata zăgăzuire a aspiraţiilor instaurează străfulgerările melancoliei şi chipul contorsionat al spleenului. Dincolo de fardul ştrengăresc aplicat „obrazului" poetic răzbat şi imaginile unei solitudini greu de suportat, amplificată de prezenţa unei naturi cu neaşteptate tuşe bacoviene. Delicat şi mereu păgubos, purtînd ironia la rever şi tristeţea bine camuflată în inimă, poetul rămîne prizonierul vechiului său paradox, în care sfîşietoarelor trăiri interioare li se aplică un tratament de sorginte ludică. Împlinind cincizeci de ani, Gheorghe Azap rămîne aceeaşi adevărată conştiinţă poetică.

Dorin MURARIU

Farsele autorului

lecturi

Editura Militară cunoaşte, de la o vreme o, pe cît de surprinzătoare, pe atît de lăudabilă, schimbare la faţă. Matadorul pregătit să dea lovitura de graţie literaturii ce (pînă mai ieri) reprezenta tradiţia şi specificitatea Editurii Militare este iscusitul stilist, ironistul fără teamă şi prihană, ingeniosul niciodată suficient de bine temperat, Mircea Horia Simionescu. Recentul său roman este, cum bine o sugerează titlul, un „asediu al locului comun", creaţia unui scriitor hiperlucid şi ironic, pornit să zgîndăre moleşeala, inerţia, somnolenţa unui anumit tip de literatură şi, mai ales să rupă blazarea, indiferenţa, comoditatea cititorilor respectivelor producţii. Autorul nu ezită, chiar, să delimiteze tranşant „scriitorii-povestitori" de „scriitorii-scriitori". Prin însăşi punerea, în roman, a acestei probleme, Mircea Horia Simionescu se situează pe baricadele „scriitorului-scriitor". Romanul devine, de aceea, o specie a libertăţii totale a scriitorului, fără idei prefabricate şi fără putinţa previzibilităţii, o încercare temerară, din partea autorului, de a călca tot pe drumurile bătătorite, avansînd cu dezinvoltură şi umor pe un teritoriu necunoscut, descoperit treptat, în pas cu cititorul. Mult discutata ubicuitate a autorului devine, în cazul lui Mircea Horia Simionescu, o tragere cu urechea pe la uşile şi ferestrele personajelor. Autorul nu mai este un atotştiutor, ci un modest martor al personajelor ce îşi improvizează rolurile, ca în teatrul „Commedia-ei dell'arte". El este în repetate rînduri ţinta atacurilor protagoniştilor şi, în special, celor ale generalului Ieronim Eleutherescu-Pion, liderul lor de opinie. Abundă situaţiile absurde, scenele ubuieşti, tăierea scurtă a tuturor nodurilor acţiunii (inerente unei opere ce se vrea improvizată), lipsa oricărei preocupări pentru logica firului epic, încifrarea voită a capitolelor, după modelul indicativelor militare, grotescul aberant, generat de lipsa de limite a proporţiilor. Finalul luminează semnificaţiile cărţii, aruncînd asupra întregii acţiuni perspectiva unui „mise en abîme", totul dovedindu-se o imensă farsă, jucată pe o scenă, la sfîrşitul căreia personajele ies la rampă să salute publicul şi să se felicite între ele. Cei doi „duşmani" de moarte, „autorul" şi Ieronim se îmbrăţişează reciproc, prilej pentru scriitor de a lămuri definitiv lucrurile : „— Ai fost minunat, i-am spus. M-ai convins, generale, că nu-i o prostie, că forma inventează întîmplările..." (p. 303).

Quod erat demonstrandum ! Nu întîmplările, epicul condiţionează forma, ci forma naşte epicul. Important nu mai este ce se spune ci, **cum** se spune, forma fiind singurul girant al originalităţii. Pentru a evita „locul comun" trebuie găsită o expresie artistică originală, fără de care, întîmplările singure nu pot da naştere unei literaturi.

Stilist prin definiţie, adept fanatic al formei, M. H. Simionescu realizează prin **Asediul locului comun** o (nouă) carte profesiune de credinţă. Jumătate — farsă, jumătate — eseu, cartea este un pamflet tacit îndreptat împotriva gustului comun, o revanşă eclatantă a esteticului în faţa invaziei epicului.

Tudorel URIAN

* **Mircea Horia Simionescu, ASEDIUL LOCULUI COMUN, Editura Militară.**

eminesciana

Gîndire rațională și gîndire poetică

Oricîte încercări s-au făcut în a-i racorda determinațiile la teorii filosofice de diverse esențe ori la date științifice coincidente a posteriori cu ele, cosmosul eminescian nu poate fi definit în structura lui intimă decît prin intermediul gîndirii poetice. Oricît am rătăci pe cărările lui divergente sau convergente în unele structuri și imagini cu ale gîndirii obișnuite, mai rămîne de fiecare dată o zonă ce scapă înțelegerii raționale, un sîmbure de sens care nu poate fi decît întrevăzut printre pădurile de metafore și de simboluri ce-l acoperă și care, chiar și așa, ni se înfățișează cu un caracter aporetic și, uneori, paradoxal. Căci cosmosul eminescian nu e numai static și curgător, eleat și heraclitean în același timp, ci și o structură indefinibilă care cuprinde în el „nemarginl de gîndire". Ba încă îl integrează chiar și pe ipoteticul Demiurg care, în joaca lui de-a haosul și de-a existența, a scăpat din mîini frîiele creației. În esența lui ultimă, universul conține, într-o posibilă împăcare și convietuire, dialectica și negarea ei, pozitivul și negativul ca ipostaze ale aceluiași sens, timpul, spațiul și cauzalitatea condensate, afirmate sau abolite, în funcție de rotirea statică sau odihna rotitoare a materiei care, și ea, se neagă pe sine.

O străfulgerare a acestui miez de univers o avem în drumul Luceafărului, pornind chiar de la imaginea mișcării acestuia printr-un spațiu cu coordonate antinomice. Un zbor care, în amețitoarea lui viteză, e de fapt static. Aripile cresc atît de mult și de repede „în cer" încît cuprind instantaneu întregul spațiu și întregul timp, proiectîndu-l ca pe „un fulger nentrerupt" pe ecranul închipuirii.

Ceea ce ține într-o țesătură perceptibilă vizionar imensul cîmp de potenționalitate negîndu-și esența este același mult discutat și controversat „dor nemărginit", un concept căruia Eminescu i-a amplificat semnificația, de la accepțiunea lui indeterminant folclorică prezentă în poezia de tinerețe **Din străinătate,** la un liant ordonator cosmic din **Scrisoarea I** și din alte mari poeme cosmogonice ale maturității. Într-o anume zonă de semnificație (dar totuși nu integral, precum se va vedea), dorul nemărginit se identifică cu Erosul generator **(amorul orb)** care, în mijlocul nocturn al duratei lumii („cînd sună-n viața lumii a miezenopții oră"), rătăcește pe cărările haosului ca un impuls spre întemeiere. Firește, acțiunea lui presupune două entități, două emisfere care tind să se contopească, sau măcar „două puncte legate într-un raport", cum spune C. Noica. Nici măcar „punctu-acela în mișcare (...) cel dintîi și singur" din **Scrisoarea I** nu e cu totul izolat în singurătatea lui, căci, dintr-o presupusă tensiune interioară (ceva similar cu situația explozivă din **big-bang**-ul acceptat astăzi ca ipoteză pentru Marele Început de către majoritatea specialiștilor), el intră în relație erotică cu haosul („din haos face mumă, iară el devine tatăl") și desface în fîșii ceața eternității goale. Creația se înfăptuiește, încep să apară „din sure văi de haos" acele „colonii de lumi pierdute" atrase în existență de raportul primordial (dorul nemărginit) și, cu toate acestea, cosmosul rămîne pe mai departe într-o stare de veșnică indeterminare. Ba mai mult, se subiectivizează cu toată trena lui de obiectivitate — proces care-l împinge adesea spre perimetrul iluziei : clipa care ar putea reprezenta într-un infinit relativ existența lumii e o simplă „clipă suspendată" în nemărginirea timpului, iar spațiul („universul cel himeric"), o aparență susținută, asemeni pulberii, de „imperiul unei raze" (în fapt, nici măcar pulbere ci, așa cum spune glasul din oglindă în **Avatarii faraonului Tlà,** doar „o formă prin care trece pulberea").

Resimțim mereu tentația, pentru a defini cosmosul eminescian, să poposim o clipă măcar în reverberațiile idealismului filosofic însușit de poet încă din primii ani ai studiilor de la Viena, drept concepție fundamentală a intelectului despre univers și viață : idei kantiene (filtrate uneori și prin subiectivismul transcendental al lui Fichte), idei hegeliene proferînd coincidența contrariilor și, mai ales, filosofia lui Schopenhauer, condensată — pentru domeniul care ne interesează aici — în celebra expresie „Die Welt ist meine Vorstellung". Numai că, asimilînd datele filosofiei, ca și ale științei timpului, Eminescu le-a filtrat printr-o conștiință poetică extrem de elastică și printr-o gîndire cu vizibile nuanțe de reverie și vizionarism.

Dacă încercăm să urmărim în contextul amplei sale creații firul uneia sau mai multor doctrine filosofice sau științifice — cum s-a tot încercat și se încearcă — nu facem decît să ne izbim la tot pasul de contradicții insurmontabile și să alunecăm de la un cerc conceptual la altul, de la Kant și Fichte la Platon și Plotin, de la Hegel la Galileo Galilei, de la Schopenhauer la filosofia indică, la patristică și alchimie.

Trebuie să avem în vedere că Eminescu însuși a repudiat în repetate rînduri cugetarea rece, sub toate formele ei. Ea nu poate duce la cunoașterea autentică și cu atît mai puțin la certitudini ontologice, ea nu favorizează nici hrana de toate zilele a spiritului, nici împăcarea cu sine și cu natura a omului, nici trăirea în gînd (singura formă posibilă de **participare** — anamneza) a rotației cosmice ci, dimpotrivă, ucide ce e mai frumos și mai înalt în relația interioritate-exterioritate umană. „O,-nțelepciune — exclamă poetul — ai aripi de ceară ! / Ne-ai luat tot făr' să ne dai nimic, / Puțin te-nalți și oarbă vii tu iară / Ce-au zis o vreme, altele deszic" și, mai departe, „Căci glasul tău urechea noastr-o schimbă : / Pierdută-i a naturii sfîntă limbă", pentru ca, în final, poezia să înalțe o suită de întrebări retorice întruchipînd tragedia de a nu putea cunoaște nimic prin intermediul intelectului : „Sînt nențelese literele vremii / Oricît ai adînci semnul lor șters ? / Sîntem plecați sub greul anatemii / De-a nu afla nimic în vecinic mers ? / Suntem numai spre-a da viață problemei, / S-o dezlegăm nu-i chip în univers ? / Și orice loc și orice timp, oriunde, / Aceleași vecinice-ntrebări ascunde ?". O diatribă împotriva încercării de a cunoaște pe cale livrescă este și miezul puternicei postume **Ca o făclie...** : „O, capete pripite, în colbul trist al școlii, / Cetiți în foliante ce roase sînt de molii / Și viața, frumusețea, al patimei nesaț / Nu din viața însăși — din cărți le învățați. / În capetele voastre, de semne multe sume, / Din mii și mii de vorbe consistă-a voastră lume."

Mai clar este acest gînd — oferind totodată și o soluție pentru comunicarea cu natura și cosmosul — în **În zadar în colbul școlii :** „În zadar în colbul școlii / Prin autori mîncați de molii / Cauți urma frumuseții / Și îndemnurile vieții, / Și pe filele lor unse / Cauți taine nepătrunse / Și cu slovele lor strîmbe / Ai vrea lumea să se schimbe. / Nu e carte să înveți / Ca viața s-aibă preț — / Ci trăiește, chinuiește / Și de toate pătimește / Ș-ai s-auzi iarba cum crește.".

Cum poate fi tălmăcit în limbaj profan acest frumos și adînc vers : „Ș-ai s-auzi iarba cum crește" ? Poate că nu prin dezlegare de metaforă cît, dimpotrivă, printr-o potențare a ei : să pătrunzi în tainele firii, să asculți muzica sferelor, să vezi cu gîndul cum țîșnesc izvoare de lumină din ogoarele timpului și cum, ca în alte splendide metafore eminesciene din variantele la **Scrisoarea I** și **Ca o făclie...**, se îndoaie, ocrotitoare, bolta cerească peste un mugure de viață încolțit în nemărginirea spațiului, să-ți porți închipuirea dincolo de hotarele pe care le poate atinge un om obișnuit, ale timpului, spațiului și mitului, să întuiești relația dintre fragila existență a omului și steaua care-l ocrotește peste limitele duratei pămîntești, să faci — iarăși ca într-un vers plin de înțelesuri — „ca viața preț să aibă și moartea s-aibă preț" — într-un cuvînt : să ai simțurile deschise spre misterioasele și îmbelșugat roditoarele semne ale cosmosului.

Dar acest privilegiu nu-i este dat, în integralitatea lui, decît **gîndului poetic.**

Vasile AVRAM

LECTURA CLASICILOR

Există — nu numai în literatura română și nu numai astăzi — o specie particulară de comentatori ai fenomenului literar. Posesori, adesea, ai unei imaginații critice inflamabile, ei folosesc opera analizată în chip de scîntei, provocînd adevărate incendii exegetice. Admiratori necondiționați ai unui autor, ai unei opere, ai unei direcții culturale, ei îndeplinesc rolul — deloc neglijabil — de păzitori ai focului sacru al creației. Din această categorie se recrutează îngrijitorii de ediții, alcătuitorii de antologii, autorii de monografii. Cîteodată, pasiunea se dovedește molipsitoare. Criticul-admirator iubește pătimaș, iubește cu un sublim abandon de sine. Locul lecturii trebuie neapărat să fie o monastirească, austeră, prielnică reculegerii chilie, iar cel al exegezei — un vast altar în care se arde, cu gesturi rituale, tămîia.

Rîndurile de mai sus nu trebuie, neapărat, citite în cheie ironică. Pe lîngă doza (înduioșătoare, de altfel) de ridicol, critica de acest gen nu e lipsită de merite.

Cîteva din rîndurile de mai sus pot fi aplicate recentei cărți a Irinei Petraș, **Un veac de nemurire. Mihai Eminescu. Veronica Micle. Ion Creangă.** Să recunoaștem : pentru un volum de **critică literară,** alăturarea e cel puțin imprudentă. Conștientă de riscurile asumate, autoarea se grăbește, în capitolul liminar, să precizeze : „Veronica Micle rezistă alături (de Eminescu și Creangă, n.n., M .M.) din rațiuni, în primul rînd, biografice". Subliniere mai mult decît necesară. Am fi dorit-o chiar mai apăsată : **numai și numai** din rațiuni biografice ! Nefiind o istorie a literaturii, o astfel de apropiere, în plan literar, nu are nici o logică. N-am insista asupra acestui punct, dacă eforturile autoarei clujene n-ar viza tocmai o valorizare estetică a poeziilor Veronicăi Micle. De altfel, Irina Petraș caută, în acest caz, cu oarecare obstinație, paradoxul. Ea-și contrazice propriile premise, scriind : „De cele mai multe ori, scormonirea amănuntelor biografice nu are nimic a face cu literatura. Celebritatea protagoniștilor este chemată să scuze o curiozitate groasă incapabilă să distingă nuanțe importante pentru portretul celor doi poeți în eternitate. Vom spune înainte de toate că ni se pare de la sine înțeleasă cerința discreției". E dreptul autoarei să afirme aceste lucruri. Însă, atunci, ce fel de **rațiuni biografice** avea în vedere ? Desigur, e simplist să judeci omul prin prisma operei, și viceversa. Dar la fel de simplistă, în acest caz, e încercarea de a dovedi pretențiile de relativă originalitate a poetei în raport cu creația eminesciană. Ce dacă nu pură pastișă, imprudent citată, este acest catren, argumentînd, chipurile, ideea de „distincție, tatonînd și zona abstractului" : „De-aș putea-ntrupa iubirea / Ce simțesc eu pentru tine / Timpul și nemărginirea / Dînsa le-ar cuprinde-n sine ?" ? Am zice că e chiar mai puțin decît o pastișă după Eminescu : ci însăși dovada că Veronica Micle aparține grupului de scriitori minori... preeminescieni !

Să revenim, după această paranteză misogină (căreia nu i-ar mai lipsi decît un citat din **Istoria** călinesciană, referitor la rolul „inocentei", purei, angelicei Veronica Micle în procesul lui Maiorescu !), să revenim, așadar, la chestiune. Sub titlul **Recitindu-l pe Eminescu,** Irina Petraș propune nu o serie de lecturi eminesciene, ci un potpuriu de lecturi **eminescologice.** Sufocată de trimiteri bibliografice, pagina mărturisește plăcerea autoarei de a dialoga — peste vreme — cu diverșii comentatori ai lui Eminescu. Preluînd idei, remontîndu-le într-un scenariu căruia nu îi lipsește ingeniozitatea, Irina Petraș reface tabelul și arată nivelul atins astăzi de eminescologie. Probă-martor într-o ecuație cu mai multe necunoscute, acest studiu e simptomatic pentru capacitatea de entuziasm a Irinei Petraș. Ea îl admiră nu numai pe Eminescu : îi admiră, necondiționat, într-o fraternizare plină de beatitudine, și pe eminescologi. Pînă și despărțirile de una sau alta din ideile discutate se fac cu infinite precauții, cu o politețe exagerată. Punînd, inițial, sub un discret semn de întrebare disocierea lui Edgar Papu între **gînd** („legat de eternitate") și **gîndire** („ca act vremelnic"), autoarea ajunge, încetul cu încetul, să caute (și să găsească !) dovezi pentru ceea ce s-a demonstrat, deja, a fi un act de pură și inutilă sofistică. N-am ales decît un singur exemplu, din nenumăratele ce se pot da. Căutînd mereu argumente ale propriilor intuiții (multe dintre ele seducătoare), căutînd aliați într-un război de altfel plin de imprevizibil, ea diminuează forța de convingere a demonstrației.

Mult mai dezinhibat și, prin urmare, mai valoros, este cel de-al treilea studiu, **Ion Creangă — arta povestitorului.** Deși rămîne între limitele exegeticii tradiționale și nu ocolește (chiar în citate, ca de pildă în această frază a Zoei Dumitrescu-Bușulenga : „Opera lui Creangă este una din cele mai dificile din cîte cunoaște literatura română") locul comun, ea prezintă avantajul că mizează pe analiză. Plin de sugestii este capitolul **Despre oameni,** care anunță un posibil exeget de forță al operei lui Creangă.

Principala neîmplinire a acestei cărți constă în lipsa de îndrăzneală a autoarei. Fetișizînd marile (sau mai puțin marile) nume ale literaturii, ea își surdinizează, cu o de neînțeles timiditate, propriu-i glas. Există, în **Un veac de nemurire,** suficiente argumente pentru a aștepta de la Irina Petraș o abordare netimorată a marilor noștri clasici. Chiar și a celor doi despre care a fost vorba mai sus.

Mircea MIHĂIEȘ

* **Irina Petraș, UN VEAC DE NEMURIRE, Ed. Dacia, 1989.**

Cristian Velescu

PĂȘIND PRIN LUMINĂ

* * *

Și pășind prin țesuta lumină ca pe covoarele moi
din vechile sanctuare unde tăcerea tot suie iar
miresmele se pierd în spirala nesfîrșită a
jertfelor, ți se pare că din odaia de dincolo de
trup — cum se-ntimpla și-n altă odaie cînd te

întorceai acasă noaptea tîrziu, asta în urmă cu
ani și ani — îți răspunde un glas confuz, o
voce drăgăstoasă, chiar dacă doborîtă de somn.
Te îndrepți aproape împăcat spre camera luminoasă
a trupului cînd îți dai seama că vocea continuă

să vorbească. Ce ai mamă ? Întrebi în tăcerea ne-
sfîrșită. Dar în aceeași clipă înțelegi că ai luat
uruitul unei căruțe îndepărtate drept glasul
drag. Și pășind prin temnița obscură a trupului
ca prin sala pustie a jertfelor, odată cu tine

simți cum se scufundă și tăcerea, iar miresmele
se desfac subit din strînsoarea unor șoapte
străine, confuze — și ce dacă neschimbate ? —
încît nu se mai aude nici propria-ți pășire, deși
totul e trecere prin moarte, ca și cum
timpul și-ar schimba brusc mersul.

* * *

Povestea întoarcerii o știi de prea multă vreme

și fără să mai crezi c-ar putea fi adevărată
— reală adică —, totuși continui să speri că,
ireală fiind, nu este de-a dreptul mincinoasă,
căci nu este poate oricînd să fie un este
— și ce dacă răsturnat ? — Așa și tu. Te afli astăzi
prin preajma lui este ca la un spectacol văzut
dintr-o parte a sălii și prea de aproape
încît percepi fără să vrei răsuflarea actorilor
— agitată — și vezi cum lumina prelingîndu-se

peste chipurile lor tot suie mereu și timpul
cum devine infinit. Mîinile tale — ca două
ființe inutile — se aștern pe pervaz și de-acolo,
aburind întunericul, subțiază-ntruna timpul
ca și cum ar căuta nu știu ce comoară ascunsă,
dar — firește — nu găsesc nimic altceva decît
colbul unui alt timp pierdut poate pentru totdeauna,
și mîinile — și ele tot din colb — spulberate-n
lumină ca o incandescență aurie, anonimă.
Mîinile tale-nălțate-n lumină, astăzi, acum...

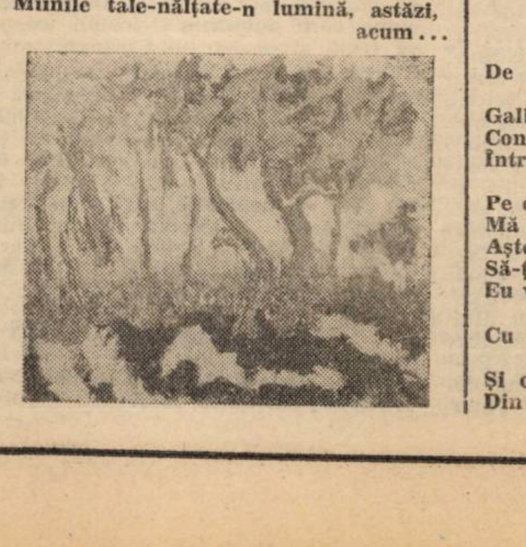

Grigore Scarlat

ORE ȘI STÎNCI

Albastru de Voroneț —
Despărțind cerul nostru de alte ceruri,
Melancolia unor locuri de demult
Risipindu-se — și ele — în unicul tumult.

Ierburi crescute sub lună
Și frunze cît inimile oamenilor de aici,
Culoarea ce a luat forme perfecte
Să lumineze în nopți ca niște licurici.

În cetatea Moldovei nu poți intra
Fără să-ți lași inima în seama cuiva,
Din adîncurile ei nu vei ieși
Pînă nu vei tremura ca o tînără stea.

Albastru de Voroneț —
Talazurile mării înaintînd pe creste de munți,
Superba victorie ce răsună de atunci —
Coarnele bourului înfruntînd ore și stînci.

RAM ÎNFLORIT

Nu mă gîndesc decît la tine.
Surîsul tău mi se pare azi
Asemeni colinei ce s-a desprins din munte
Ca o formă de regres a reliefului —
Domoală și domestică sub razele lunii.

Nu mă gîndesc decît la tine,
La trupul tău ce seceră îndoieli,
De parcă spice imense de grîu
Ar crește fabuloase din mine.

Nu mă gîndesc decît la tine,
Cum navigatorul se gîndește la patria sa,
Cînd simte cum i se strînge lumina ochilor
În locuri ce i-au fost străine.

Cu gîndul la tine,
Voi pleca, într-o zi, departe,
Mă vei descoperi, cu uimire,
Ca pe primul ram înflorit.

AMEȚITORUL VAL

Încă mai sînt în peisajul zilei
Și încă mai ești în golful din amurg,
Părul tău cum se întinde spre munți —
Și lacrimile tale pe care le aud cum curg.

Vei fi ceea ce ai fost și înainte,
Veșnicia ta vine dinspre începuturi,
Eu voi fi capătul gîndului tău
După ce m-au învins am învins și o mare de scuturi.

SUNET

Ca o harpă în calea vîntului —
Abătînd furtuna spre pieptul muntelui,
Fulgere brăzdînd cerul, departe,
Pentru ca surîsul ei să se arcuiască
Asemeni curcubeului între două abisuri.

Ca o harpă în calea destinului —
Femeia este însuși sunetul acestuia
Pe care doar ea îl aude
Și-l tăinuiește pentru a nu-mi spori
Și mai mult teama,
Neliniștea ce m-ar preface
Într-o coloană a iernii,
Acolo unde anotimpul își prelucrează
Cristalul diamantului nepieritor.

EU VOI SFÎRȘI AICI

De ce — răzlețele — regine ale florii-soarelui
Galbenul și-l imprimă pe fața mea,
Contopindu-mă cu razele anotimpului
Într-o pînză ce-mi înfășoară trupul ?

Pe cînd tu — mereu în preajma mea —
Mă pîndești ca o sălbăticiune vicleană,
Așteptîndu-mă în declinul umbrei
Să-ți arcuiești superbul salt de felină.
Eu voi dăinui aici —

Cu privirea pierzîndu-mi-se pe creste de munți
Și cu inima bătîndu-mi ca un talaz
Din singurătățile necuprinse ale mării.

Hans Mokka

FATĂ CU FLOARE

In memoriam Romul Ladea

Pe buze
parfum de iasomie.
Floarea — un simbol al doinelor.
O gingașă ofrandă
iubirii.

MUZA

In memoriam Constantin Brâncuși

Pești nevăzuți săgetează
prin întunericul apei —
precum atomii cuvintelor
în veșnică, în necurmată căutare
a patriei.

Canoe a fecundității
adăpostită în golf.

PLANTĂ

Nevinovăția creației —
în floare,-n surîs.
O șansă
pentru o rază de soare.

Fără nici un adaos —
vis.

PINACOTECĂ

Ca-ntr-o oglindă : imagini, idei.
Atît de simplu pare totul aici,
multicolor — zborul.
Nemărginirea grădinii cu stele,
chipurile dinlăuntrul ramei tablourilor
îți dau binețe cu-o politețe desăvîrșită.

Orice comentariu devine aici de prisos.

PRIMĂVERI

Primăverile
își deschid fără griji ochii.
Primăverile
cîntă lumina
și sînt veșnic pe drum.

COPACUL

În amurgul serii
ai sărutat
norul,
hotarele mele de umbră —
iar acum simt un cutremur
adînc
de la rădăcini
și pînă în vîrful frunzelor —
eu, bătrînul copac.

PEISAJ

Zi de vară tîrzie,
albastru-argintie.
Uneori
aripile păsării ating amintirea
primei zăpezi.

FEREASTRĂ CU BUCHET DE FLORI

Mireasmă discretă,
dor nestins
de albine și glie.
La fereastra deschisă
ademenirea visării,
nemărginirea.

ZORILE LUMII

Un mănunchi de flori,
vîntul și norii.
O pasăre trecînd spre cîmpie.
La marginea pămîntului
mijește o rază de soare.
Peste spații și timp
acoperișul decide
să vestească
zorile lumii.

În românește de

Lucian ALEXIU

Ioan Radin

Instrucțiuni pentru timpul liber

Se îmbracă deci un costum de seară, cămașă albă, cravată, se parfumează discret reverul hainei ; se așteaptă cu răbdare soția care încă nu a terminat. Cînd și acest lucru se întîmplă, se ia soția de braț și se pornește, agale, spre locul ales. **Mersul :** pas mărunt, calm, așezat. **Ținuta :** pieptul scos înainte, privirea ațintită în zare, undeva peste capetele pietonilor trecători ; se poate răspunde, cu reținere, celor care salută, dar nu trebuie luați în seamă chiar toți. Aceste instrucțiuni sînt valabile și pentru soție, care este datoare să se poarte la înălțimea soțului. **Conversația :** în timpul plimbării nu este recomandabilă. Într-o familie unită, în care domnește înțelegerea deplină, nu mai e nimic de discutat, de comentat — totul e de mult limpezit, precizat, pus la punct. Dacă totuși soția adresează soțului unele întrebări sau produce unele remarci, capul familiei va răspunde monosilabic, sau dînd numai ușor din cap : **da sau nu.** Atenția lui va rămîne concentrată spre punctul acela din depărtare.

„CIUPERCUȚA" se află așezată într-un **loc ales.**

La cîțiva metri de terasă clipocește melodios canalul turbinei (pe scurt numit „turbina"), cu apă adîncă și rece, răspîndind în jur o plăcută răcoare. Terasa este în tot cursul zilei acoperită de-o umbră deasă și răcoroasă, risipită cu generozitate de plopii zvelți și de sălciile plîngătoare. Aici, la „Ciupercuța", păsările ciripesc în voie, berea e rece ca gheața, iar aroma mititeilor irezistibilă. Un adevărat loc al desfătărilor.

Sosirea la local trebuie programată pentru orele șase. Este cea mai potrivită oră : încă nu e îmbulzeală, terasa e în întregime umbrită, se găsesc destule mese libere, berea e deja răcită ; nu sînt semne că rezervele s-ar putea epuiza : se găsește din belșug și aici și la complexul alimentar din imediata vecinătate, unde se vinde direct în stradă, la ușa de serviciu. Cetățeni grăbiți se îmbulzesc în fața acestei uși, beau la botul calului cîte-o sticlă, două etc., după care aleargă fericiți și relaxați spre autobuzul care tocmai a sosit în stație. Dumneavoastră, de bună seamă, nu faceți parte din această categorie. Treceți ! La cîțiva pași vă așteaptă o masă liberă, locul ales.

Urmează acum alegerea unei mese din cele disponibile. Masa a treia, rîndul de la margine, cea orientată spre turbină, este cea mai indicată : oferă cea mai largă perspectivă. **Perspectiva :** în față, bloc de garsoniere și stația terminus a autobuzului 14 (se poate vedea, de pildă, cine intră și cine iese din respectivul bloc) ; în dreapta, canalul (turbina), podețul, o fabrică de confecții, una de mobilă pentru export, două rînduri de plopi, pe ambele maluri ale turbinei ; sălcii plîngătoare ; în dreapta, magazinul alimentar mai sus amintit. Distanța pînă la bloc — 50 metri .

Ați ales masa ? O.K. Vă rog să vă simțiți ca acasă : sînteți posesorul unui loc pe terasă, e ceva ! Ce înseamnă asta se va vedea mai bine peste un ceas-două, cînd se termină cursurile la facultăți, cînd se schimbă tura la fabrici, cînd vor ieși la plimbare, pe înserat, oamenii muncii care la ora actuală își fac siesta. Atunci cînd vor începe toți să dea tîrcoale localului, iar pe terasă nu va mai fi nici un loc liber. Pînă atunci, comandați patru sticle de bere și șase mici.

În sfîrșit, vi se aduce comanda : patru beri și șase mici.

Acum este momentul ! Cereți ospătarului să golească scrumiera și să scuture fața de masă, chiar dacă aceasta este curată. Desigur, ospătarul va mormăi ceva, se va încrunta, va strîmba din nas, dar se va executa. După aceea trebuie să refuzați paharele pe care vi le-a adus, pe motiv că nu sînt destul de curate. Cereți altele. Acela va încerca să vă arate că paharele sînt curate. Le veți refuza categoric, veți ridica tonul (cu măsură), atît cît să vă audă și cei de la mesele vecine. Și aceștia, și ospătarul vor înțelege repede cu cine au de-a face.

În felul acesta ați obținut mai multe lucruri deodată :

1. Ascendent moral asupra ospătarului. El este șocat. De trei ani de zile nu i-a mai cerut nimeni să schimbe o față de masă, ca să nu mai vorbim de pahare. Acum știe că sînteți un tip greu de mulțumit, exigent și intransigent. Concluzia lui : „Sau e plin de bani, sau e vreun șef, sau, mai degrabă, și una și alta" ! Așadar veți fi servit în consecință.

2. Consumatorii de la mesele vecine sînt de asemenea convinși că au printre ei un personaj de seamă. În jur se va face liniște, cel puțin pentru o bucată de vreme.

3. Sînteți, deci, pe această terasă cu muritori de rînd, un cineva, un personaj : privirile celorlalți vă caută vă mîngîie, la adresa dvs. se șușotește, se fac aprecieri pozitive. Sînteți, așadar, cel care a cerut pahare curate, cel care a îndrăznit **să ceară, să pretindă.** Cel care și-a impus punctul de vedere. Cel care a cîștigat.

Acum puteți trece în liniște la consumarea comenzii.

Veți degusta calm, cu stil, mestecînd îndelung mititeii. Savurați, odată cu fiecare îmbucătură, liniștea respectuoasă din jur, privirile sfioase, dar nu mai puțin curioase de la distanță. Totuși, ar trebui făcut ceva pentru a risipi norișorii de sobrietate excesivă pe punctul de a se aduna. Turnați bere în pahare, ciocniți cu soția și goliți paharul pe nerăsuflate. Zîmbiți larg doamnei și umpleți-vă din nou paharul (al doamnei nu este gol, așa că nu se umple). O rămășiță din zîmbetul adresat soției o veți arunca pe la mesele din jur. Imediat pe terasă atmosfera se va reanima, veselia consumatorilor va redeveni exuberantă. Oamenii vor răsufla ușurați. Privirile lor vă vor mîngîia cu și mai multă recunoștință.

Ați terminat cu mititeii !

Acum este momentul să aprindeți o nouă țigară și să deveniți atent la desfășurarea viitoare a evenimentelor. **Evenimentele :**

Pe malul opus al canalului, printre plopii care străjuiesc apa, s-a stîrnit agitație. Cîțiva tineri, cam la douăzeci de ani fiecare, vădit tulburați, s-au luat la ceartă, țipă, aleargă în sus și în jos pe mal, se întorc în locul de unde au pornit. Asta se repetă de cîteva ori, pînă cînd cei trei obosesc, se așează pe mal, cu picioarele atîrnîndu-le deasupra apei, aproape atingîndu-i suprafața. Nu se mai sfădesc. Tac, toți trei, privesc apa în tăcere. Par îngîndurați. În jurul lor, ca un roi de mușițe, roiește un grup de țînci excitați. Sînt atrași mai ales de trusele de pescuit ale celor trei, abandonate neglijent în jur.

Ați remarcat acest grup de tineri cum ați pășit pe terasă : tocmai se ridicau să plece. Masa lor este și acum liberă, numărați pe tăblie și la piciorul mesei douăzeci și șapte de sticle Bucegi, goale. Atunci însă erau patru tineri, iar acum, pe mal, nu mai sînt decît trei. Pentru dumneavoastră totul este deja clar.

Așa stînd lucrurile, mai puteți comanda un rînd de beri. Observați în continuare cum pe malul gîrlei, pe ambele maluri, se adună curioșii. Stau, se uită, comentează. Cei de pe malul acesta încearcă să lege o conversație cu cei de pe malul de dincolo. Cei de dincolo nu prea au poftă de vorbă.

Ceea ce trebuie să vă intereseze în acest moment este propria dumneavoastră situație, aici, pe acest mal, pe această terasă. Cum era și de așteptat, și de aceea nici nu vă surprinde, — ați pierdut poziția de centru al interesului unanim. Cei din jur sînt tot mai preocupați de ceea ce se întîmplă pe mal. Deocamdată nu trebuie să luați nici o măsură.

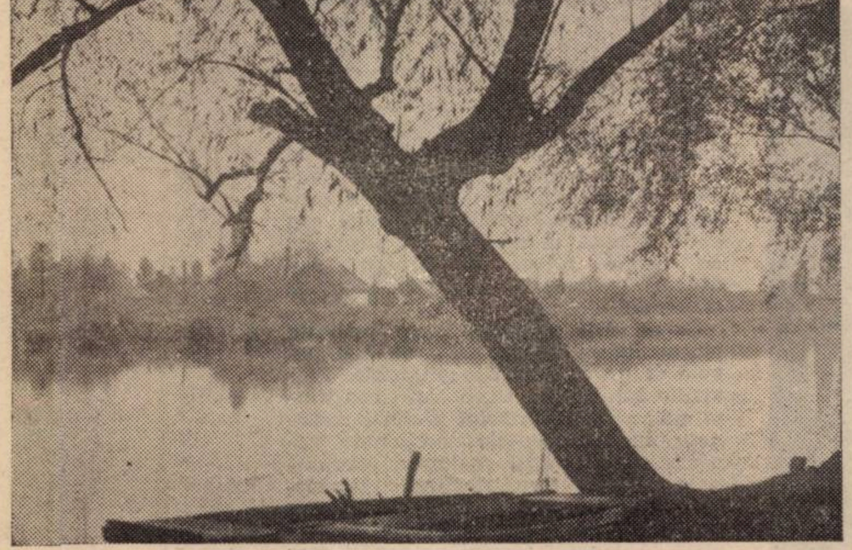

Peisaj estival.

Pe malul de dincolo, unul din pescari se dezbracă și intră în apă. Înoată pînă la mijlocul albiei și se scufundă. Rămîne sub apă cîteva secunde apoi revine la suprafață fornăind zgomotos. Repetă de cîteva ori operația, obosește, înoată la mal, se așează pe treptele săpate în beton. Cu coatele pe genunchi, își ascunde fața în palme. Umerii lui tremură, îl năpădește un val de tuse : apa e încă rece pentru baie. Ceilalți se apropie de el, cineva îi oferă o țigară. Toți trei fumează fără să scoată o vorbă. Deodată, unul dintre ei, cu o pălărie neagră, cu borul lăsat în jos, acoperindu-i ochii, se repede înjurînd spre pîlcul de copii care se apropiaseră prea mult de trusele de pescuit și-i risipește. Adună trusele și le așează undeva mai la vedere. Trusele sînt în număr de patru, ceea ce vă confirmă și mai mult bănuielile.

Treptat, mulțimea de curioși a invadat malurile. Muncitorii cu ziua și-au luat sticlele de bere, s-au dezlipit de ușa alimentarei și s-au tolănit în iarba de pe malul apei. Urmăresc acțiunile celor trei, mai trag uneori din sticlă. Acum în apă au coborît mai mulți înotători, se tot scufundă, apa-i tot azvîrle cu putere la suprafață. De fiecare dată cînd ies la suprafață, fac semn din cap — nu — adică n-au găsit nimic. Pentru că ei, de bună seamă, caută ceva pe fundul apei. Îl caută pe cel de-al patrulea pescar.

Dumneavoastră însă, care știți de mult totul, nu e cazul să vă agitați. Sînteți un om așezat, cu gesturi și vorbe controlate și, mai cu seamă, un om detașat de preocupările mărunte. Continuați deci să degustați netulburat berea. Observați însă în continuare ce se petrece pe maluri. Rînd pe rînd, scufundătorii, vlăguiți, ies din apă, se așează unul lîngă altul pe grilajul metalic și își aprind țigări. Soarele, care a început să apună, este încă destul de puternic pentru a le încălzi cît de cît trupurile ude. Suprafața apei este din nou ca o oglindă.

Mulțimea de gură-cască de pe mal a început să formeze o perdea tot mai compactă, prin care în curînd nu se va mai vedea nimic, din locul în care vă aflați. De altfel, pe neobservate, ați rămas singurul consumator de pe terasă. Acum este momentul cel mai potrivit să luați măsuri pentru a recîștiga ce ați pierdut. În primul rînd, cereți imediat nota de plată. Ospătarul, care nu v-a uitat, se va executa prompt.

Ați achitat consumația. Scoateți, preocupat, o țigară și duceți-o la gură. Chelnerul vă va oferi imediat un foc, de la Ronsonul său, pe care n-ar fi exclus să-l primiți cadou. Aruncați cîteva inele de fum, mai zăboviți cîteva clipe lîngă masă, schimbînd două vorbe cu băiatul. Ajunge. Acum oferiți cu eleganță brațul soției și porniți spre mal, unde s-a mutat prima scenă. Reîntoarcerea dvs. trebuie să fie șocantă, frapantă. Altfel, publicul vă va uita. El uită ușor, după cum bine știți.

Ați ajuns pe mal. Desigur, nu vă veți așeza pe jos, cum face mulțimea, pe iarbă, cel puțin din respect pentru pantalonii dvs. albi, de vară, cu dungă ireproșabilă. Veți rămîne în picioare, cît mai aproape de centrul scenei, în mijlocul mulțimii. Cei de pe malul de dincolo s-au îmbrăcat, și-au montat lansetele, au legat la capătul firului cîrlige triple (ancore) și plumbi grei. Au început să arunce : greblează fundul albiei. Exact ca și cum ar pescui.

Și-acum, nu pentru că n-ați ști deja totul, ci doar pentru pretextul de a lega vorba, îi întrebați pe cei din jur, care au sosit mai devreme, ce se întîmplă, cereți lămuriri. Amănuntele vă sînt oferite cu promptitudine. Aflați astfel că a fost vorba, între cei patru, de un pariu. Cel care lipsește s-a obligat să treacă înot canalul (șase metri lățime) îmbrăcat și cu cizmele de cauciuc în picioare.

— Sigur că da, răspundeți, dovedindu-vă experiența în materie, au mai fost și anul trecut vreo două cazuri identice, chiar în locul de față. (Sînteți ușor plictisit).

Astfel, în timp ce pescarii încearcă să-și găsească prietenul de pe fundul apei cu ajutorul cîrligelor de știucă ; în timp ce asistența bea bere și comentează evenimentul ; în timp ce soarele apune și Complexul alimentar, care are ora de închidere, și-a trimis oamenii să adune sticlele goale de bere — dregeți-vă vocea și strigați, pe un ton de glumă, celor de dincolo :

— Ascultă, mă ! Da tu măcar ai permis de pescuit ?

Cu asta ați atras atenția asupra dumneavoastră și ați stîrnit hazul sezonierilor. Trebuie să insistați.

— Auzi, domle ! Ar trebui să pui un fir mai gros la băț. Că peștele ăsta o să tragă, nu glumă !

Efectul este încă sub așteptări. Asistența trebuie subjugată definitiv ! Așadar, continuați !

— Ascultă, amice, da' ce-ai pus în cîrlig ? Poate n-ai nimerit momeala. Nu cumva să-i dai viermișori, că de-așa ceva își face rost și singur.

Da ! Asta-i o chestie de rafinament. Observați cîte capete zîmbitoare se întorc spre dumneavoastră ! Continuați, mulțimea repetă deja, admirativ, vorbele pe care le rostiți.

— Ascultă la mine, băiete ! Pune-i mai bine în cîrlig o sticlă de bere. Poate vrea să se dreagă !

Acum i-ați dat gata ! Mulțimea hohotește. Admiratorii își caută loc cît mai aproape de dvs., să nu piardă nici un cuvînt ce vă iese pe gură. I-ați subjugat ! Ar trebui să urmeze triumful final.

Din păcate, în stație tocmai sosește autobuzul 14. Triumful final se amînă pe data viitoare. E timp, vara abia începe, sezonul de baie abia a fost inaugurat.

Mulțimea ia cu asalt autobuzul. Pentru puținii consumatori rămași nu e cazul să vă mai osteniți.

Oferind brațul doamnei, vă puteți îndepărta de mal. Faptul e consumat. Publicul s-a risipit : autobuzul e o concurență mult prea puternică.

Soarele se stinge, undeva între blocuri. Se face răcoare. Puteți să grăbiți pasul : timpul dvs. liber s-a terminat !

DICȚIONAR LITERAR

Valentina Dima

Prozatoare și publicistă. S-a născut la 28 august 1932 în Geoagiu de Jos (Hunedoara). Licențiată a Facultății de Filosofie a Universității din București. Membră a Uniunii Scriitorilor din R. S. România (1976). Debut în „Luptătorul bănățean", 14 august 1952, sub semnătura Valentina Cocișiu. Cu același nume semnează piesa **Tică și Nică în excursie** (reprezentată pe scena Teatrului de Păpuși din Timișoara, începînd cu stagiunea din 1961). Debut editorial cu volumul de reportaje **Anotimp de aur,** Ed. Facla, 1972, cînd s-au remarcat : iscusința alcătuirii portretelor, „descripția plină de poezie" și „dialogul febril", elemente ce fac din unele reportaje „adevărate schițe literare" (Țugui, 1974). A urmat culegerea de nuvele și povestiri **Stînca tarpeiană,** Ed. Cartea Românească, 1975, unde „impresia de autenticitate a personajelor și a faptelor relatate provine, se pare, într-o măsură importantă și dintr-un îndelungat impact al autoarei cu cele mai diverse aspecte ale realității" (Alexiu, 1975). Constante rămîn : comunicabilitatea discursului, „plăcerea introspecției", aceea a „monologului confesiv", înclinația față de cotidianul aparent insignifiant (Alexiu, 1975 ; Titel, 1976). Placheta de versuri pentru copii, **Casa florilor,** Ed. Facla, 1976, concepută ca „un agreabil și instructiv jurnal de vacanță", reia, în linii mari, teme din volumele anterioare : relațiile intrafamiliale, condiționarea lor socială etc. (Dorcescu, 1977). **În căutarea Penelopei,** proză scurtă, Ed. Albatros, 1978, focalizează fapte de „viață edificatoare pentru adevărul condiției umane a femeii" (Roman, 1980), fără să fie neapărat contaminată de „proza de proveniență feminină" (Nistor, 1979). **Darul de nuntă,** Ed. Cartea Românească, 1986, „roman poematic" care are ca temă „descoperirea de sine" (Odangiu, 1986), confirmă aplecarea pentru epicul decis și observația psihologică pătrunzătoare. Cartea reprezintă „un salt valoric" în evoluția scriitoarei (Rachieru, 1986). V. D. a tradus (în colaborare) **Micul șvab** de Adam Müller Guttenbrunn (Ed. Facla, 1978).

REFERINȚE CRITICE :

În volume : Sorin Titel, **Pasiunea lecturii,** Ed. Facla, 1976, p. 161. În presă : Haralambie Țugui, „Cronica", 6/1974 ; Alexandru Ruja, „Familia", 9/1975 ; Lucian Alexiu, „Orizont", 26/1975 ; Silviu Dorian, „Cronica", 30/1975 ; Eugen Dorcescu, „Orizont", 13/1977 ; Lucian Alexiu, „Familia", 8/1977 ; Dan Rebreanu, „Tribuna", 14/1977 ; Mira Preda, „Transilvania", 8/1977 ; D. Vlăduț, „Familia", 12/1978 ; Șerban Cioculescu, „Flacăra", 43/1978 ; Dan Rebreanu, „Tribuna", 50/1978 ; Virgil Nistor, „Steaua", 1/1979 ; Artur Silvestri, „Luceafărul", 11/1979 ; Grete Tartler, „Viața românească", 3/1979 ; Andrei Roman, „România literară", 1/1980 ; Marian Odangiu, „Orizont", 38/1986 ; Adrian Dinu Rachieru, „Drapelul roșu", 2 oct. 1986 ; Eugen Dorcescu, „Convorbiri literare", 10/1987 etc.

Octavian Doclin

Pseudonimul literar al lui Octavian Chisăliță. Poet. S-a născut la 17 februarie 1950 în Doclin (Caraș-Severin). Absolvent al Facultății de Filologie a Institutului Pedagogic din Oradea. Instructor metodist la Centrul județean Caraș-Severin de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă. Membru al Uniunii Scriitorilor din R.S. România. Debut cu poezie în ziarul „Flamura" (Reșița), iunie 1968. Editorial, debutează în placheta colectivă (selecție și prezentări de Anghel Dumbrăveanu) **Uneori zborul. Șapte poeți tineri,** Ed. Facla, 1973. Au urmat volumele de poeme : **Neliniștea purpurei,** Ed. Facla, 1979 ; **Ființa tainei,** Ed. Facla, 1981 ; **Muntele și Iluzia,** Ed. Facla, 1984 ; **Curat și nebiruit,** Ed. Cartea Românească, 1986 ; **Cu gîndul la metaforă,** Ed. Eminescu, 1989. Debutul lui O. D. se petrece sub zodia unor generoase recomandări : Anghel Dumbrăveanu remarca „seducția concentrării", „refuzul retorismului" iar Gheorghe Grigurcu vedea în versurile tînărului poet „o aspirație spre esență" (1973). **Neliniștea purpurei** confirmă încrederea de început. Din cele mai izbutite poezii transpare „un plan simbolic nu lipsit de profunzime, sugestiv și traversat de o melancolie luminoasă" (Ulici, 1979). Tonul elegiac, imagistica „echilibrată" transmit „emoția curată a ființei" (Hârlav, 1980). Unele poezii amintesc, prin „muzicalitatea lor incantatorie, cît și prin aura lor legendar-mitică", de „balada de tip madrigalesc" (Ciobanu, 1982). În cărțile următoare „viziunea poetică depășește suprafața lucrurilor", lirismul se adîncește, devine „mai reflexiv", o anumită problematizare intervine în erotica „eterată" a primelor versuri (Mihăescu, 1981).

REFERINȚE CRITICE :

În volume : Al. Piru, **Debuturi,** Ed. Cartea Românească, 1981, p. 199 ; Nicolae Ciobanu, **Întîlnire cu opera,** Ed. Cartea Românească, 1982, p. 225—227 ; Gheorghe Pituț, **Locuri și oameni, întîmplări și parabole,** Ed. Cartea Românească, 1982, p. 212—213 ; Petre Stoica, **Caligrafie și culori,** Ed. Cartea Românească, 1984, p. 43—45 ; În presă : Laurențiu Ulici, „România literară", 28/1979 ; Viorel Horj, „Familia", 1/1980 ; Eugen Dorcescu, „Orizont", 9/1980; Constantin Hârlav, „Tribuna", 13/ 1980 ; Lucian Alexiu, „Orizont", 21/1981 ; Ion Arieșanu, „Orizont", 21/1981 ; Viorel Horj, „Familia", 7/1981 ; Valentin F. Mihăescu, „Luceafărul", 43/1981 ; Gheorghe Jurma, „Transilvania", 3/1982 ; Cornel Ungureanu, „Orizont", 15/1984 ; Ada Cruceanu, „Familia", 9/1984 ; Mariana Lazăr, „Steaua", 9/1984 ; Marian Odangiu, „România literară", 4/1986 ; Ion Arieșanu, „Orizont", 45/1986 ; Dorin Murariu, „Steaua", 1/1987 ; Cornel Ungureanu, „Orizont", 15/1987 ; Marian Odangiu, „Tribuna", 33/1987 ; Vasile Pistolea, „Orizont", 21/1988 etc.

Olimpia BERCA

plastică

DIODOR DURE, PICTORUL-PICTOR

SALA „DALLES", BUCUREȘTI, IULIE 1989

Dalles-ul rămîne pentru arta noastră Galeria botezurilor de foc. Vom spune de la bun început, fără emfază și fără infatuări provinciale, apărați de chiar valoarea operei în discuție, că din seara de 7 iulie pictorul timișorean Diodor Dure și-a schimbat numele în „pictorul român Diodor Dure". De jure, căci de facto el a fost dintotdeauna, în aspirația sa intimă. Numele i-a fost schimbat de admirația uneori explicită, alteori subtextuală, a unei asistențe care a omologat printr-o **delectatio** — fără complezențe — apariția în capitală a pictorului nostru (de fapt, reapariția sa de după alte două personale de mai mică anvergură).

Diodor Dure e, într-un fel, un „peintre maudit". Cred că „blestemul pictorului" de a trece nezărit sau nu îndeajuns de observat s-a încheiat aici. O spun cu convingerea că nu de pledoarie are nevoie opera sa — o operă care, la Dalles, avea prospețimea, aerul de a fi fost pictată toată în ajun — și aceasta e surpriza pe care ne-a rezervat-o artistul ! —, ci de o mai fericită socializare a sa. Pentru că opera acestui pictor cu debit fluvial este una pregătită să reziste în cea mai exigentă antologie a Muzeului românesc contemporan. Diodor Dure sporește casta rarefiată a pictorilor-pictori. Sugerez prin această tautologie o specie de artist dispus să moară pentru o aiurare inspirată dintr-o palmă de pînză, decît să jubileze în fața perfecțiunii unui cerc trasat cu mîna liberă. De cîțiva ani buni, cînd vorbim despre artă, D. D. îmi amintește mereu de „calitatea sufletească" a picturii. Știu sigur că nu citează aici vechi tratate de artă extrem orientală — al lui Shi-tao, de pildă —, ci intuiește doar imemoriale criterii ale prezenței spiritului. Un concept — cel de „calitate sufletească", pe care înțelegerea noastră l-a redus la accepțiuni efeminate, edulcorate. „Calitatea sufletească", precum tot ce se găsea, de altfel, în orbita misterului inimii, desemna odinioară o calitate prin excelență virilă. Diodor Dure restituie acestei virtuți arhaica ei accepțiune, întîmpinîndu-ne cu vocea de bas a unei picturalități flagrante. O picturalitate însoțindu-se cu prolificitatea sa, descurajantă chiar și numai pentru contemplatorul care sînt. O prolificitate ce se logodește cu prodigalitatea și candoarea sa munificentă. Așa se face că, oricînd, atelierul lui Dure debordează de lucrări, unele de mari dimensiuni. Fervoarea mută cu care artistul s-a dedicat picturii lasă impresia că timpul îi e prea puțin pentru a-și epuiza proiectele, pînzele — prea înguste pentru amploarea gesturilor, atelierul — prea neîncăpător, și galeriile — prea mici pentru opulența travaliului său. Cred despre Dure — nu fără unele estimări — că a pictat în cei 40 de ani cel puțin 7 Dalles-uri (în întregimea sa !), din care 5 în ultimii 20. O probă de fluvialitate e chiar selecția operată pentru **acest** Dalles, o expoziție care e de fapt o personală a ultimului deceniu, cu cîteva săgeți retrospective spre anii '73—'78 (spre acuarela acelor ani). Pur și simplu, pictorul nu are cultul răgazului. Un artist „în marș forțat", care are pentru el aerul unei promenade. Această — de acum proverbială — prolificitate, face ca pictorul să descindă anual în „personale", în majoritatea lor la galeria „Helios" din Timișoara. Dure și-a pus deja în dificultate biografii, pierzînd el însuși evidența expozițiilor (personale — cel puțin 23) și, cu siguranță, a lucrărilor dăruite sau risipite prin colecții ocazionale. Orice nouă expoziție se deschide în ecoul celei precedente. În cadența lor, însă, pictorul alternează atît ciclurile predilecte ale iconografiei sale — natură statică, peisaj, portret, compoziție —, cît și tehnicile artistice : ulei, acuarelă, pastel, ca pe un programatic „mod de a fi" al atelierului.

O anume textură a pauperității e înrudită organic cu simplitatea poveristică a recuzitei. Despre Dure putem spune că e cu adevărat carențial în planul imaginației. Cu atît mai mult, cu cît în ultimii ani artistul nu mai lucrează cu modelul în față. El fantazează minimal în alegerea temelor : cu ceva peste nimic. Deși startul oricărei pînze, acuarele sau pastel este de o spontaneitate aproape irațională, explozivă (artistul are viteza cu care ar putea, după o expresie a lui Delacroix, să surprindă într-un crochiu un om căzînd de pe un acoperiș), Diodor Dure nu e nici pictorul instantaneității, cum nici al conjuncturalului. Întemeiat, anteic, pe realitatea difuză a istoriei artei românești, cum și pe realul nesofisticat al lumii cu ființe, lucruri și spații, el le supune neprogramatic uitării transparente, dezvăluind astfel trama simbolică a acestui real. Spuneam „realitatea difuză a artei românești", pentru că azi (un azi al ultimului deceniu și jumătate), opera lui Dure nu mai privilegiază citatul, fie el unul din triunghiul marilor sale iubiri : Catul Bogdan, maestrul său din anii de formație, Corneliu Baba și H. H. Catargi. Opera sa țîșnește echidistant prin centrul acestui triunghi, elogiindu-i capacitatea germinativă, investindu-l cu funcția de emblemă a clasicității noastre.

O acoladă se impune. Într-un moment cînd la noi și aiurea a proliferat în penumbra citorva experiențe ale unor artiști exemplari o iconografie de extracție simbolizantă sau cu pretenții simbolice, cînd se pictează uneori cu dicționarul de simboluri de-a stînga șevaletului, un artist din specia căreia i se revendică Dure, marchează în gîndirea simbolică accepțiunea ei de imanență a imaginii. Cuvine-se ca artistul să fie măcar în parte neștiutor de simbolismul operei sale, observa undeva Borges, cu o intuiție ce ține de geniul bunului simț. Logica sensului simbolic debordează la Dure domeniul propriu-zis al reprezentării, îl guvernează ordonînd multiplicitatea lumii. Acestei coerențe simbolice lăuntrice îi răspunde — lingvistic — legea invariantului plastic pe care o nutrește, în cazul lui Dure, aceeași stihie a teluricului.

DIODOR DURE : Flori.

„Pămîntul" e însă un element care, în ultimii ani ai atelierului său, are reveria aerului, impur de amintirea arderii, adulmecînd adierea celei de-a cincea esențe. Diodor Dure s-a consacrat disputei cu materia genitrix a picturii, devenită, la rîndu-i, instrument al disputei cu însăși materialitatea lumii, cu ideea de mater-materia. O progresivă epură, o statornicie iconografică frizînd asceza au eliberat terenul pentru desfășurarea efortului transfigurator al paletei. În economia motivelor reiterate de el, pictorul „defrișează" aria picturii de superfluități imagistice. Planeitatea unei cîmpii, nuditatea ei severă, recuzita florală, fructiferă a unei naturi statice sînt — în repetiția lor obstinată — „goluri" în care irumpe setea sa de picturalitate. Modul specific al primelor valorizări ale teluricului a fost **indistinctul.** Structura hierofaniilor teluricului și, implicit, istoria comportamentului omului arhaic (ritualurile) ne informează că pămîntul era un cosmos de tipul unui receptacol al forțelor sacre difuze. Caracterul difuz al imaginii l-am zărit în special în preliminariile ei abstracte, în eboșele uleiurilor de azi — un soi de „ecorșeuri" de stil. Privind aceste faze embrionare, mi-am spus că mulți Kandinski, Hartungi și Kleini își dorm somnul sub aparența majoritar realistă din pînzele artiștilor noștri. Șarjînd, aș spune că pictorul occidental modern încheie o pînză acolo unde pictorul nostru înțelege că abia și-a încheiat pregătirea grundului. De fapt, fără a divaga prea insistent, sînt mii de Malevici cu „pătrate albe pe fond alb" ascunși în sinopia icoanelor. Am visat să aducem aici cîteva eboșe, dar — incontinent —, pictorul le-a continuat, acoperindu-le de reperele realului. De fapt, încredințîndu-le lui. Îmbrățișînd această bogăție de dificultăți, Diodor Dure știe că destinul materiei este să genereze continuu. Știe că nimic nu e mai greu de înțeles și de pictat decît consistențele materiei. Pentru că nimic nu e mai nenatural. Reproducerea pămîntului e piatra de încercare a oricărui peisagist, tot astfel cum înțelegerea materiei e piatra de încercare a filosofului (v. **Pitoresc și melancolie).** Nu aș spune numai în reproducerea pămîntului, ci și în obținerea amintirii transparenței sale.

Pînă în preajma anilor '80—'81, uleiurile pictorului mai trădau încă „urmele" unui efort al „disputei" pictorului cu materia picturală. Atacul frontal sau în „răspăr", frotiurile intempestive au cedat locul unor gesturi mai calme, unor trasee mai puțin angulare. „Egeotokos", „născută în sînul pămîntului", părea întreaga paletă a pictorului, omologînd în portrete, în compoziții — o „cină a bărbaților", între acestea — pe „homo" lui „humus". O materie de consistență variabilă, modelată cu penelul sau cuțitul de pictură, malaxată, triturată, saturată pe alocuri, s-a rafinat prodigios în ultimul deceniu. Mai fluid sau mai catifelat, uleiul lui Dure recurge acum, frecvent, la glasiuri de o finețe uneori meningeală. Un joc al „distanțelor" intră în mod fericit în delectările percepției. Cu o marjă de „independență" mai mare față de datele realului decît e portretul sau compoziția, peisajul — predilect campestru — e un revelator stilistic mai convenabil, mai simptomatic. Cerul fusese aici, de cele mai multe ori, o geană plumburie exilată oarecum în registrul superior al pînzei. Pămîntul era văzut în perspectivă plonjantă de un pictor care se înalță — cîtuși de puțin altier — deasupra întinderilor, spre a surprinde în ample îmbrățișări spectacolul germinației, exalările căldurii animale.

Intrarea în Dalles e urmată, de fapt, de ieșirea în cîmpie prin marile porți ale pînzelor lui, în largul întinderilor cutreierate de geamătul surd al genezelor și de respirarea rarefiat egală a somnului lor hibernal. Prin peisajele lui Dure poți hoinări însoțit de murmurul, de fermentația tușelor, în acordurile unei palete grave și totuși fericite. Din largul întinderilor sîntem invitați în interior, în colțuri de atelier cu naturi statice, de la uleiurile viguroase, la pastelurile unui Dure „de catifea" sau la acuarelele care conservă intact pulsiunile geologicului și gesturile monumentale. Diodor Dure lasă mereu impresia unui monumentalist constrîns să se mulțumească cu pictura de șevalet. Or, „elementul" căruia îi corespunde organic sentimentul proporției monumentale este pămîntul, prin excelență.

Un exercițiu unic în momentul de față în pictura noastră îl constituie această explorare sistematic alternativă — cu vizibile efecte de „vase comunicante", a celor trei materii picturale. Un exercițiu „tehnic" care a cîștigat progresiv conotații spirituale. Fiecărei tehnici, artistul îi dedică lungi perioade de timp. Acuarela și pastelul au adus în ulei spontaneitate și dezinvoltură, transparențele, sugestiile laviurilor le întrezărim în pasteluri ; transfuzii din boarea pastelurilor au atmosferizat penelul pictorului. Pămînturile lui Dure respiră amplu și e simptomatic că partea de cer din peisajele ultimilor ani pictorul o dilată pînă la proporții oceanice. Pictorul se descoperă locuitor pe fundul oceanului aerian iar amintirea pămîntului plutește în oglinda cerului, în masa unor nebulozități plumburii.

Naturi statice văzute în perspective „cavaliere", avansînd în planuri oblice spre ochiul nostru, împrumută accepțiunea unor montaje de „ofrandă". „Iată pictura", pare să articuleze artistul. E în acest gest de întîmpinare a ochiului încă un elogiu adus pămîntului, puterilor sale, căci întreaga recuzită e antrenată de forțe gravitaționale spre pîntecul care a făcut să rodească flori și poame. Un spirit letal se insinuează totuși. Corolele unui buchet floral se preschimbă într-o profuzie de prețioase minerale, mere sau gutui ascund în materia lor străluciri de pepite prinse în brunuri sau negruri matriceale, amintind tainițele alchimiei geologice.

Ca și viața corpului, viața spiritului plecat într-o lungă călătorie are nevoie de provizii de drum inițiale. Proviziile lui Diodor Dure sînt : conștiința succesiunii spiritului picturii românești cu ascendențele menționate, capacitatea de efort, pasiunea, cordialitatea, rectitudinea, modestia, bunătatea, o uriașă voință de artă. Trebuie să fii foarte convins că ceva se găsește la capătul acestei propoziții care este viața, spre a te consacra cu atîta ardoare unei singure idei în „lucrarea artei", idee care a prins tot mai limpede contur în arta lui Dure : recîștigarea transparenței și luminilor lumii, a văzduhului, în cea mai opacă, mai densă și ponderală manifestare a ei — pămîntul.

Din aceeași perspectivă a „elementelor" imaginației materiale, o prejudecată destul de răspîndită, o observație a bunului simț ne îngăduie să admitem că diversitatea unității spirituale a artei românești se lasă numită mai îndeaproape prin structura ei cuaternară, prin elecțiile sau aderențele infuze la cele patru substanțe stihiale : pămînt, foc, aer, apă. Fără a cădea în absolutizări pernicioase și rămînînd pentru moment în exemplul picturii, Moldova și Bucovina au arătat predilecție valorilor aeriene, cerului, pneumei ; ținuturile pontice au vădit un cult pentru reverii acvatice; Munteniei și Olteniei i-au fost mai familiare expresii ale focului și combustiei ; Transilvaniei și Banatului — reveriile gravitației și intuițiile teluricului.

Din bogăția de dificultăți asumate de pictor, cea mai mare pare să fie aceea de a implora spiritul pe cel mai vulnerabil și coruptibil tărîm al său : acela al cărnii lucrurilor, al carnalității lumii (tărîm predilect al căderii) ; dificultate egalată de încercarea artistului, de reușita lui de a „reconsidera" locurile comune ale picturialismului autohton, într-o perioadă în care ele păreau să nu fie mai mult decît cazuri de epigonism clorotic. Într-o perioadă, oricum, mai sceptică în valorizarea resurselor lui. În singurătatea sa, în relativa izolare a atelierului său, Dure a găsit nu doar cheia solidarității cu școala românească de pictură, ci și argumentele acestei solidarități. Cel mai înalt și transparent argument este argumentul iubirii. Pentru oameni și locuri, cu artă cu tot. Dacă în seara vieții — se spune — vom fi judecați după iubire, la 63 de ani, pe pragul acestei seri, Dure, pictorul-pictor pictează în numele ei, stîrnind-o pe a celor din jur.

Coriolan BABEȚI

LUPTELE PENTRU APĂRAREA TIMIȘOAREI

(III)

În cadrul măsurilor luate pentru realizarea dispozitivului de apărare al frontierelor de vest, se înscrie divizarea comenzii marii unități din Timișoara, în 2 eșaloane, primul în frunte cu comandantul, generalul de rezervă Vasile Ghitu, deplasîndu-se la Recaș, deci mai în adîncimea teritoriului, și al doilea, în frunte cu lt. colonelul Vasile Maior, care rămîne ca post înaintat la Timișoara. Concomitent cu realizarea dispozitivului de acoperire, trupele române trebuiau să execute o severă pază a frontierei și să repereze orice încercare de pătrundere pe teritoriul național. Astfel, în ziua de 24 august 1944, grănicerii și jandarmii raportează eșalonului superior o vie activitate a trupelor hitleriste, pe teritoriul iugoslav, din apropierea frontierei cu România. În același timp, existau informații că vor fi lansați parașutiști germani, pe teritoriul județelor Timiș, Arad și Caraș. Împotriva acestora, în partea de vest a țării, au fost înființate unități auxiliare de intervenție. Tot în sensul organizării dispozitivului de luptă a fost și numirea colonelului Dăscălescu în funcția de comandant al garnizoanei Timișoara, căruia i s-a pus la dispoziție Batalionul de garnizoană, un pluton de jandarmi și o companie din Batalionul 5 Instrucție Auto, ca, împreună cu celelalte forțe, să asigure ordinea. Colonelul Galgoți a fost numit comandantul pazei și ordinei interne, în spatele frontului, în județul Timiș-Torontal.

Înscrise pe linia tradițiilor militare ale poporului român, și după declanșarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, masele populare conduse de către P.C.R., își manifestă dorința de a lupta cu arma în mînă, împotriva cotropitorilor. Acum, masele cer să fie organizate în gărzi naționale românești, cu misiunea de a asigura siguranța personală și paza bunurilor cetățenilor. În acest sens, la Inspectoratul de poliție Timișoara și la poliția Deva, s-au prezentat reprezentanții organizațiilor locale ale partidelor : comunist, social-democrat, național-țărănesc și național-liberal, oferindu-și serviciile lor pentru menținerea ordinei. Ei au asigurat autoritățile de o colaborare sinceră și că doresc liniște deplină în interiorul țării. Pe teritoriul județului Timiș-Torontal au și început să fie înființate gărzi naționale, cu data de 25 august 1944. Acestea trebuiau să primească arme de la autoritățile militare, conform ordinului prefectului județului. În numai cîteva zile, în majoritatea comunelor timișene s-au constituit gărzi naționale. Ele aveau un rol deosebit, mai ales în localitățile care nu se aflau sub incidența armatei române și în care nu existau posturi de jandarmi.

(AUGUST — SEPTEMBRIE 1944)

Tot atunci intră în acțiune și foștii luptători din gărzile naționale, din Banat și Transilvania, din anii 1918—1919, cei care au luptat cu arma în mînă pentru realizarea Marii Uniri din 1918, înțelegînd astfel să participe la luptă împotriva invadatorilor, pentru păstrarea integrității țării. Se dă publicitate, la nivel național, apelului „Asociației foștilor luptători ai gărzilor naționale din Banat și Ardeal, de la 1918—1919", apel semnat de către secretarul general al asociației, Traian Milovan. În Banat, asociația gărzilor naționale românești, avea ca președinte, pe dr. Aurel Cosma, care lansează un apel către românii bănățeni. „În consecință, facem apel la toți membrii ei, ca să se integreze într-un spirit de disciplină națională și să-și strîngă rîndurile în jurul drapelului țării, urmînd cu încredere viteaza armată română și bravii ei comandanți. Foștii luptători de la 1918 nu pot fi decît acolo unde este armata română și unde fîlfîie steagul patriei".

În Banat, organizațiile locale ale partidelor politice, care formau „Blocul Național Democrat", (comuniștii, social-democrații, național-țărăniștii și național-liberalii) se constituie în Comitetul Bănățean al B.N.D. și lansează, în data de 6 septembrie un apel pentru înființarea gărzilor naționale. Aceste gărzi urmau să fie constituite în toate orașele și comunele din Banat, în termen de 48 ore de la publicarea apelului în presă. Ele aveau caracter paramilitar, iar ca semn distinctiv — tricolorul național. În apel se arată că „B.N.D din Banat, conformîndu-se dispozițiilor guvernului și imperativului național de a sprijini armata română în acțiunea ei de apărare a teritoriului național și de dezrobire a Ardealului robit, hotărăște înființarea gărzilor naționale din Banat". Ele trebuiau să aibă un caracter larg de masă, cuprinzînd membrii celor 4 organizații politice, care formau B.N.D.-ul : P.C.R., P.S.D., P.N.Ț. și P.N.L. și pe toți patrioții aparținînd grupărilor democratice. Grupele, plutoanele și companiile trebuiau să se organizeze pe comune și pe străzi, în orașe, iar batalioanele, pe plăși și sectoare, în orașe. În sensul înființării gărzilor naționale românești, în Banat se pronunță și organul de presă al Regionalei Banat al P.C.R. — „Luptătorul Bănățean", încă din primul său număr de apariție. De altfel, toate ziarele bănățene au publicat imediat apelul B.N.D., pentru constituirea gărzilor naționale românești.

Activitatea gărzilor naționale românești în Banat era de o importanță deosebită, avîndu-se în vedere faptul că aici exista populație germană, șvăbească, care făcea parte din Grupul etnic german și din formațiunile sale paramilitare de tineret. Deci, cu atît mai mult, era imperios necesară înființarea gărzilor naționale românești, în sud-vestul României. Aceasta mai ales că, începînd din primăvara anului 1944, hitleriștii înarmaseră sistematic populația șvăbească a Banatului, pentru a avea siguranța că românii de aici nu vor protesta împotriva tratamentului și rechizițiilor pe care le făcea armata germană. Autoritățile românești locale, deși sesizate de acest fenomen al înarmării șvabilor, nu au putut lua nici o măsură, deoarece aceștia erau protejați direct de către armata hitleristă și consulatul german din Timișoara. Șvabii înarmați vor ține, de altfel, sub teroare, populația românească a Banatului, mai ales în perioada luptelor pentru apărarea frontierelor de vest ale României.

Organizate, deci, sub directa îndrumare a P.C.R., gărzile naționale, alături de formațiunile de luptă patriotice, vor avea o contribuție însemnată la apărarea frontierei de vest a țării, la menținerea ordinei și siguranței populației românești de aici. După luptele din septembrie 1944, gărzile naționale își vor continua activitatea în sud-vestul României, sub titulatura nouă de gărzi cetățenești.

Radu PĂIUȘAN

Octavian VLAD

„CÎNTAREA ROMÂNIEI"

Sărbătorindu-i pe mecanizatori...

Într-o splendidă duminică de la finele lui cuptor i-am însoțit, din nou, pe acești admirabili oameni care sînt artiștii amatori, mulți dintre ei purtînd cu demnitate titlul de laureați ai Festivalului național „Cîntarea României", la ultima sa ediție impunîndu-se cu fermitate în fața concurenților din toată țara. Spre deosebire de alte dăți, în duminica aceea, colectivele artistice de la Întreprinderea Mecanică pentru Agricultură, Întreprinderea de prelucrare a lemnului, sau I.J.T.L. s-au deplasat în mijlocul unor oameni de excepție : MECANIZATORII. A fost ziua care, marcînd încheierea secerișului în cadrul multor consilii unice agroindustriale de stat și cooperatiste (Buziaș, Cenei, Peciu Nou etc.), le-a fost dedicată lor, mecanizatorilor, oameni statornici ai pămîntului care, anul acesta, au contribuit, alături de specialiști, de ceilalți lucrători ai ogoarelor, la obținerea unor producții record nemaiîntîlnite încă în istoria meleagurilor noastre. În mijlocul lor, versul, cîntecul și jocul în interpretarea artiștilor amatori au avut o semnificație cu totul aparte. Ne-a demonstrat-o, ca să ne referim concret la exemplul de la Cenei, programul complex, bogat, plin de miez al colectivului artistic „Floarea timișeană" de la Întreprinderea Mecanică pentru Agricultură din Timișoara, oameni înrudiți într-un anume fel, cu lucrătorii ogoarelor. Aproape 50 de artiști amatori au fost primiți cu toată căldura sufletelor de locuitorii comunei Cenei, de mecanizatori, în primul rînd, pentru că peste 300 dintre ei au fost sărbătoriți după meritul și cinstirea ce li se cuvine. Celor din Cenei, li s-au alăturat cei din Uivar, Pustiniș, Checea, Bobda, reprezentînd, practic, toate unitățile agricole. Centrul de Creație și Cultură Socialistă „Cîntarea României" i-a întîmpinat și el pe măsura evenimentului. Clădirea a fost recent reparată, zugrăvită, iar în holul mic de la intrare a fost amenajată o micro-expoziție cu produse agricole. Le-am admirat și noi, ca și artiștii amatori amintiți și ni s-a părut firesc ca programul lor să fie dedicat oamenilor care, cu mintea și brațele, au știut să smulgă pămîntului, în cel mai adevărat sens al cuvîntului, asemenea producții, la care înaintașii nici măcar nu puteau visa.

Programul artistic ce le-a fost dedicat în întregime s-a derulat pe parcursul celor 90 de minute și, fără teama de a greși, putem spune că și el a fost de excepție. În primul rînd prin mesajul lui, mesaj transmis direct celor din sală. Multe, cele mai multe dintre momentele artistice au fost dedicate oamenilor, pe numele lor real, aflați și ei în sală și aplaudați pentru munca lor eroică, asemeni celor de pe scenă. Am urmărit spectacolul din sală, din mijlocul oamenilor, al mecanizatorilor și i-am văzut și admirat pe acești autori de recolte nemaiîntîlnite. Le-am văzut fețele zîmbitoare, deschise și luminate de bucuria muncii făcută cu folos. I-am văzut aplaudînd cu căldură nemăsurată, bătînd din palmele lor bătătorite și arse de soare și vînt. Toți, fără excepție mi s-au părut minunați și am înțeles mai bine cît de admirabilă poate fi inițiativa organizării unor asemenea sărbători dedicate mecanizatorului, muncii sale făcută cu pasiune și dăruire.

Nicolae PÎRVU

DUPĂ DOUĂZECI DE ANI

În perioada premergătoare Momentului Woodstock tineretul manifesta interes pentru o muzică din toate timpurile, de pretutindeni. Cochilia strîmtă a rockului tradițional se fisurează permițînd apariția spațiilor noi, inedite ale experimentelor Underground în pesiajul unei muzici cu tot mai mulți adepți. Muzica indiană devine cunoscută în Europa și S.U.A. grație sitarului lui Ravi Shankar admirat de Beatles-i mai cu seamă de George Harrison. Apare Makeba cu cîntecul de sorginte africană care, alături de alți artiști, fără să abandoneze valorile tradiției oferă mostre sonore inedite, eclantante. Atracția pe care o exercită muzica în rîndul tinerilor se datorează și sentimentului de participare al întregii comunități. Tinerii vor să-i simtă în jurul lor pe cei cu care sînt de-o

top

tății colective" (Menuhin). Dar să ne oprim puțin asupra funcției sociale a muzicii rock, observată de unii abia după Woodstock și să dăm cuvîntul sociologului britanic **Carl Belz : „Artă protestatară** încă de la începuturile sale, muzica rock ajunge să-și înnobileze conținutul exprimînd cu vigoare în anii '60 nedreptățile sociale, ordinea șubredă a unei lumi strîmbe. Artiștii încetează a mai privi lucrurile la modul simplist, ca la începuturi deși o spunem, și atunci muzica rock se manifesta ca un protest împotriva valorilor prăfuite ale vechilor generații ce se exprimau prin artificialitate și kitsch". Cu totul altfel era privită viața pe cîmpul de 243 de hectare cu lucernă a lui Max Yasgur, la **15 VIII 1969.** Peste 500 000 de tineri cîntau pe o ploaie torențială împreună cu **Joan Baez, Richie Havens, Arlo Guthrie, Joe Cocker, Janis Joplin, Jimi Hendrix, The Who, Ten Years After, Mountain, Melanie...** Ce să înțeleagă polițiștii uzi pînă la piele, cărora tinerii le ofereau zîmbind garoafe ? Muzica n-a putut schimba lumea, ciobu-rile iluziei au provocat răni, dar Woodstock a demonstrat cît de mare e forța acesteia cînd ea se înscrie pe traiectoriile marilor probleme ale existenței...

Petru UMANSCHI

fanion

VARA FIMBUL

Vechii nordici, stimați iubitori ai fotbalului, își închipuiau că amurgul zeilor va fi precedat de o iarnă lungă, Fimbul cum ar veni în limba lor, ce va dura cît trei ierni regulamentare și, evident, mult mai aspră. (Nu vreau să spun cît de aspră pentru a nu îndulșa pe cei prea sensibili). Nouă — păstrînd proporțiile și schimbînd, evident, latitudinea ! — ni se pare că nu mai trece vara asta, să ne vedem odată în A, pe extragazon și să ne tragă iar în radiofaze duminicale Nicolae Secoșan, în rarele dar frumoasele momente cînd se dă legătura la Timișoara. Și ni se mai pare că vara asta e mai lungă decît trei la un loc, fiindcă, pe la cluburi, se vorbește cam insistent despre o ipotetică modificare a sistemului de desfășurare a primei divizii, care, de se va adopta, va permite Politehnicii să depășească cu cel mult două puncte un record al campionatului recent încheiat : cel al A.S.A. Tg. Mureș ! Criteriul reorganizării ar fi numărul de ordine în clasament, cu soț sau fără soț (scuzați apropo-ul involuntar !), în funcție de care s-ar forma două grupe a cîte nouă echipe. Mai ușor exprimată ideea, grupa Steaua și grupa Dinamo. În mod cert, asta nu ar rezolva cu nimic problemele de fond ale fotbalului nostru, pentru că nu de o simplă reorganizare administrativă e vorba... În fine, tot o problemă la ordinea verii — transferările. Liniștea ce înconjoară acest fenomen a fost perturbată, săptămîna trecută, de un comunicat al F.R.F. în care noutatea e un cuvînt : non-amator. Se pare că termenul a fost preluat de la U.E.F.A. și desemnează o categorie intermediară de jucător, între amator și, ușor de ghicit, profesionist. Diferența dintre un non-amator și un profesionist stă în faptul că non-amatorul semnează un angajament pe cinci ani, în vreme ce profesionistul are contract pe termen variabil. După ultimele zvonuri, de la anul ar urma ca transferările să nu se mai facă individual, pe bază de dezlegare, ci la nivel de cluburi, tocmai în virtutea acestui angajament de care pomeneam. La Poli, noutățile sînt puține: Mănăilă (de la U.M.T.) și Cristescu (Suceava). Un cîștig e faptul că nu pleacă Oloșutean ! Cazul lui Oct. Popescu (Galați) nu a fost soluționat încă, iar „angajarea" lui Cașuba se pare că a căzut. În turneul din Cehoslovacia, Poli a învins, între altele, și pe Inter Bratislava (1—0), formație care, doar cu o săptămînă înainte, în Franța, la Sedan, cîștiga cu 2—0 la Dinamo București. Asta e.

Marcel TOLCEA

Poeme de William Jay Smith

William Jay Smith (n. 1918) este unul dintre poeții contemporani de seamă ai Statelor Unite, o personalitate marcantă a vieții culturale a acestei țări. Valoarea sa este reflectată în numărul mare de prestigioase distincții și premii naționale și internaționale cu care a fost onorat pînă acum. William Jay Smith este autorul a opt volume de versuri : poeziile traduse mai jos fac parte din cel mai recent volum al său, **The Traveler's Tree, New and Selected Poems** („Copacul călătorului, Poezii alese și noi"). A scris numeroase eseuri, studii critice, recenzii, poezii pentru copii ; memoriile sale s-au bucurat de o unanimă apreciere. A tradus mult și cu succes din poezia franceză, italiană, spaniolă, portugheză, rusă, suedeză.

DIMINEAȚĂ DE IARNĂ

In timpul nopții un vînt a bătut peste casă
Și prin visul nostru,
Învîrtejind zăpada, printre pini, în sus,
Zgîlțiind pereții de scîndură albă, cu gheață,
Zăngănind la ferestre,
Foșnind pe sub pat și-mprejur,
Astfel încît ne mișcam
Pe dezlănțuitele ape
Cu un vapor alb care înfrunta urgia.
Am călătorit întreaga noapte
Pe verzi, marmoreene
Ape și, în semitrezie, am vegheat
Albele, ruptele sloiuri
Plutind pe lîngă ferestre ;
Am călătorit toată noaptea-n acel ținut nordic
Și cînd ne-am trezit, casa era îngropată-n zăpadă,
Sus, pe un
Promontoriu înghețat, un
Dinte de gigant
În gura văii reci,
Încolăcindu-ne cu o limbă albă, înghețată.
Trunchiurile înalților mesteceni —
Imens, uscat torace al unui cetaceu
În valea liniștită eșuat.
Și-am zărit prin nemișcatele oase de ramuri,
De parcă am fi privit prin timp,
Strălucitoarea lumină căzînd
Pe-un peisaj ca de fildeș,
Un port construit din os.

COPACUL CĂLĂTORULUI

Numele său se trage din faptul că are scobituri la baza frunzelor, din care, se spune, călătorii obțin apă de băut. Copacul călătorului are un trunchi ca de palmier, are pînă la 10 metri înălțime, frunze imense, cu coada lungă, în formă de vîslă, aranjate pe două șiruri distribuite pe un singur plan, ca un evantai gigantic. Deși frunzele nu se divid în mod natural, ele sînt de obicei mai mult sau mai puțin zdrențuite de vînt.

Thomas H. Everett, **Copaci vii ai lumii,**

I

Într-o zi clară ca aceasta, cînd ochiul
te trece de linia vizibilă a zării,
vei fi ridicat fără grabă pe aripi ce par
să atingă capătul timpului
ridicat în gînd sau în vis —
și cuiburi aurii de clădiri se așează pe malurile verzi
sau vor cădea în rîul de bronz,
monumentale bucăți de galbenă ambră din salba unei uriașe femei :
într-o astfel de zi, după-amiaza tîrziu, îți vei începe periplul.
Călători-vei într-un șir de momente perfecte, de-a pururi prezente.
momente tocmai trecute, de neregăsit,
care sînt, totuși, eterne : lăsa-vei
în urmă scene mereu lucitoare —
izvorul limpid, stropit cu lumină de soare
pînă ce iarba crescîndă-n adîncuri verzui
te-mpresoară deodată — o barieră de sălcii
pe-un banc de nisip în cald miez de vară —
și tot ce-a mișcat înăuntru se află și acolo, afară.
Atunci lumea-ți apare înainte ; porni-vei prin locuri
învîrtejite-n zăpadă, purtat ca zăpada
ce-acoperă stînca cea neagră
și-apasă mari ramuri de pin —
dus prin tăcute fiorduri, pînă ce-ajungi într-un punct
unde gheața se sfarmă și odihnă îți afli pe apa albastră
și sloiuri de gheață plutesc alături de tine,
topindu-se-n marea cea calmă odată cu-un nou anotimp.
Și-acum traversezi acea mare : și pupa corăbiei tale
străbate ape albastre, adînci, c-un sunet de ruptă mătase ;
luceafărul vine în urmă
pînă la margini de astre : steaua cea mare
din sud atîrnă în falduri deasupra ;
șiruri întregi de delfini te-nsoțesc printre insule luxuriante.

Spre stînga, o lumină pe cer se revarsă,
pulsînd în nuanțe de roz, apoi roșu, roșu închis,
agățătoare petale de sălbăticit trandafir,
atîrnînd din belșug peste margini de munte :
un vulcan ce erupe, c-un muget înăbușit de groaznicul vînt ;
umbra-i se cerne mărunt pe a ta față, pe valuri,
pînă ce noaptea explodează în rozul pulsînd, iar vaporul
întunecatele valuri le taie, un vierme în veșnic viraj,
spre inima lumii ce bate, schimbată în roză.

II

Printre mărgeanul cel alb, o trecere îngustă
cît trupul tău slab îți apare ;
te duce în portul final, o lagună închisă, de-atol,
privind fix înspre spațiu, ochi al acestui pămînt,
cu clare străfunduri ce înghit nemișcate ghirlande,
gînduri de-o viață aparținînd unor alți călători,
cu pești feluriți, pătați și striați, învîrtindu-se-n juru-i.
O mie de păsări de mare, cum ar fi rîndunici și fregate,
încrucișîndu-se-n zbor, te îndrumă spre țărm,
spre o potecă înfrunzită și deasă —
printre liane ce-acoperă putreziciune și învăluie plante bogate —
spre-un luminiș unde, pe-o verde movilă,
pe un loc înălțat de pămînt,
spațiu deschis, o gură căscată și neagră, înălțată ca vîntul să-l prindă.
se află o casă ascunsă.

III

Acolo, cu frunze înalte cît omul,
două șiruri de lungi vîsle întinse
pe-o singură parte —
evantai verde, gigantic, de vînt zdrențuit,
podoabă de pene rîvnită de șefi Cherokee —
se înalță-n lumina fierbinte și albă
a călătorului pom ;
trunchiul său stă pe piticul, neștiutorul pămînt,
cu numeroasele brațe-ale Șivei păzite de foc —
un întreg univers —
nimicitor, creator, măreț dansator neîmblînzit,
pe care și zeii se-apleacă să-l vadă,
copacul simbol, al călătorului pom.
Rupe-i o ramură, un braț : din scobitura rămasă
soarbe-i ca dintr-o sursă adîncă de aer,
limpedea apă îndelung adunată și rece.
Dar dacă-i rupi acea creangă, îți tulburi și visul
și iar fi-vei tînăr, în barcă modestă,
bînd de pe-o vîslă
din apa cea clară de munte.

Treci atunci pragul și intră în casa ascunsă.
Ești binevenit. Și așteptat. Eu sînt acolo.

COBORÎREA LUI ORFEU

O pasăre măiastră, cu o creastă în neîncetată mișcare,
Consumă fructe dintr-un arbore de foc,
Cu ramuri ce aruncă o umbră uriașă și tremurătoare
Peste pămînt, pe lira împodobită
A lui Orfeu ; acesta rătăcește pe sub pămînt
Și este consumat, e consumat de foc.

Ascultă-l, o, tu, cîntăreț sălbatic, cînd se mișcă
Acolo jos, sub dealurile acoperite :
„A vieții așa e peste poate, e necesar să ne golim
De tot ce-i viu : trebuie acum să trecem
Prin albastrele întinderi ale Morții către esență,
Dincolo de suprafața mai întunecată a vieții, unde bogate izvoare fierbinți
Țîșnesc din piatră.
Trebuie să căutăm Iubirea
În miez de foc."
Și printr-o pădure încîlcită
Pornește, trecînd de flacăra cu trei brațe.

Cunoașterea, atotputernică, îl va duce
Pe om în jos, pe acele cărări bătute, de piatră,
De sub pămînt, în regatul
Întunecaților zei, de foc stăpînit :
El trebuie să învețe,
Ca și Orfeu, că nu se poate întoarce.
Căci întorcîndu-se, își găsește
Dulcea iubire pierdută și coboară
Unde o zi e nimic și visele-s sfîrșite
Și rîuri late curg, arzînde ;
Și totuși trebuie să se-ntoarcă,
Și întorcîndu-se, întreabă
„Dar făr' de ea, ce-oi face ?
Che farò ?"
Și își urmează calea
Dincolo de lumină,
Din beznă înspre noapte,
Purtîndu-și lira — un scut în flăcări.
Aici, la gura cenușie a grotei,
Margine verde de mormînt,
Privim pasărea și-i strigăm : Revino,
Revino la cei vii.
O, atît de mult
Se pierde cu fiecare zi : aripi negre de moară
În miniosul vînt se rotesc, rozele ard,
Se prefac în cenușă pe un schelet de sîrmă ;
Soarele pentru foc este oglindă,
Iar pămîntul, în ea reflectat, se sfărîmă la atingerea noastră.

În românește de
Hortensia PÂRLOG

accente

Celălalt versant al muntelui (II)

Expediția din romanul **Am străbătut munții** de Marcel Brion este și un fel special de antrenament pentru descoperirea în realitatea imanentă a absolutului. Acesta se află aici, în lume, în spatele unor depărtări concret-geografice care trebuie depășite. Concomitent, însă, calitatea transcendentă a absolutului se naște treptat din chiar ritmul pașilor și din detaliile descrierilor. Acestea creează sentimentul de gol și de indeterminare, prin aglomerarea determinațiilor concrete. Poezia depărtărilor exotice sfîrșește în gestualități bizare și în suprarealități fantastice. Călătoria se întîmplă în Sudul îndepărtat, unde „nisipul cafeniu al deșerturilor mîngîie nisipul blond al plajelor", iar „cețurile aduc din fluxul mării nălucile unor cetăți moarte, sau care se vor naște de-acum încolo".

Călătoria este, în totalitatea ei, o împletire între reverie livrescă și aceea fantastică și mitică. Înaintea oricăror noi plecări, unul dintre expediționari rostește versuri din Wordsworth ca pe niște descîntece menite să asigure reușita călătoriei. Ținta ei îi apare în felul mirific al acelor „preafericite insule despre care pomenesc bătrînii din Extrem-Orient, pufăind din narghilele".

Cealaltă parte a munților spre care călătoresc eroii romanului este, de fapt, o abstracție, care nu poate fi adusă în realitatea concretă decît prin medierea alegorică a drumului ocolit. A rătăcirii. Scenariul narativ pretinde, de aceea, călăuze trădătoare și viclene, care părăsesc expediția furînd hărțile, instaurînd golul și condamnînd expediționarii la starea de „larve neputincioase" care „se tîrăsc pe nisipul fără de sfîrșit al deșerturilor". Itinerarul se indetermină prin dereglarea tuturor obiectelor în stare să-l ordoneze. Busola și sextantul fac „salturi înnebunitoare", călăreții nomazi întîlniți aiurea petrec o noapte în preajma caravanei călătorilor rătăciți, apoi se mistuie în dimineață fără să lase nici o urmă. Realitatea alunecă în fantastic și halucinant în chiar ritmurile pașilor. Siluetele „sumbre" ale nomazilor călăreți sînt „incolore" și „cenușii", se decupează pe cerul serii în care „nuanțe de galben și roz-albastru își prelungeau gamele pînă la definitiva instalare a întunericului". Imaginea amurgului semnifică aici neputința de a distinge clar, de a delimita realul de irealitate. Rătăcirea în spațiu provoacă, astfel, și o implicită rătăcire a capacității rationale de situare în real. În contact cu infinitul spațio-temporal, călătoria devine, după cum mărturisește un erou al romanului, „un noviciat al morții". Lumea întreagă, confruntată cu nemărginirea, se chircește, se artificializează în felul unor „bucățele de hîrtie, frunze moarte, insecte uscate". Pînă și alimentele „au ceva fals în ele", par „făcute din ceară pictată și stropită cu esență de flori pentru a le da parfum". Gustul lor este acela al lutului ori al cartonului, apa din fîntîni pare că a zăcut „mult timp pe funduri de cisternă prost curățate".

Singura alternativă la această invazie a neantului în lume rămîne căutarea sinelui, a Ființei, chiar dacă drumul pînă la ea este presărat cu „munți și pustiuri" care nu pot fi străbătuți decît în „nopți nesfîrșite și zile interminabile". Și abia atunci, după vorba inspirată a unui personaj din roman, călătorul rătăcit pricepe că „ceea ce ești nu înseamnă nimic" și că doar „ceea ce cauți este totul".

Daniel VIGHI

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU NICOLAE PÎRVU CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1: Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

TRĂIASCĂ 23 AUGUST, MAREA NOASTRĂ SĂRBĂTOARE NAȚIONALĂ!

Proletari din toate țările, uniți-vă

orizont 34

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 34 (1173) 23 AUGUST 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 16 PAG., 3 LEI

ÎN PREZENȚA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU ȘI A TOVARĂȘEI ELENA CEAUȘESCU

ADUNAREA SOLEMNĂ DIN CAPITALĂ

consacrată marii noastre sărbători naționale

In prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, a tovarășei Elena Ceaușescu, luni a avut loc în Capitală adunarea solemnă organizată de Comitetul Central al Partidului Comunist Român, Marea Adunare Națională și Consiliul Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste cu prilejul celei de-a 45-a aniversări a Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

Sărbătorirea zilei de 23 August are loc în atmosfera de puternic entuziasm în care se desfășoară dezbaterea amplă și cuprinzătoare, de către întregul partid și popor, a cutezătoarelor prevederi cuprinse în documentele programatice ale Congresului al XIV-lea al partidului, care, pe fundalul luminos al dezvoltării țării în anii de după victoria revoluției din 1944, îndeosebi în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea, prefigurează noi și largi perspective înfloririi patriei noastre socialiste, ridicării bunăstării materiale și spirituale a națiunii române.

La ora amiezii, în marea Piață a Republicii se aflau zeci de mii de locuitori ai Capitalei — oameni ai muncii din întreprinderi și instituții bucureștene, elevi și studenți. Într-o impresionantă unitate de cuget și simțire cu întregul popor, ei au venit pentru a exprima, în acest moment de profundă trăire patriotică, omagiul lor fierbinte Partidului Comunist Român, iubitului său conducător, tovarășul Nicolae Ceaușescu, patriei iubite care, liberă și stăpînă pe destinele sale, trăiește anii de glorie ai împlinirilor socialiste.

Animați de înălțătoare gînduri și simțăminte, toți cei prezenți au făcut tovarășului Nicolae Ceaușescu și tovarășei Elena Ceaușescu, în momentul sosirii la Palatul Republicii, o însuflețitoare primire. S-a aclamat îndelung, din adîncul inimii, pentru eroicul nostru partid comunist, sub conducerea căruia și-au găsit împlinire idealurile scumpe de unitate, libertate, independență și progres ale poporului român, pentru secretarul general al partidului, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, ctitorul României socialiste moderne.

În această atmosferă de sărbătoare, de nemărginită bucurie, tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu au străbătut Piața Republicii înconjurați cu multă căldură, cu manifestări vibrante de deosebită stimă și prețuire. Formații corale au interpretat cîntece patriotice, revoluționare.

Din mulțime s-au desprins pionieri și șoimi ai patriei, tineri și tinere care au oferit flori tovarășului Nicolae Ceaușescu și tovarășei Elena Ceaușescu.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu au răspuns cu prietenie manifestărilor entuziaste ale locuitorilor Capitalei.

La intrarea în Sala Palatului Republicii, unde a avut loc adunarea solemnă, tovarășul Nicolae Ceaușescu, tovarășa Elena Ceaușescu au fost întîmpinați cu vibrante manifestări de înaltă stimă și aleasă prietenie, cu vii și puternice aplauze. Miile de participanți la adunare au aclamat îndelung pentru gloriosul nostru partid comunist, pentru secretarul său general, pentru eroicul popor român, pentru patria noastră socialistă.

În această atmosferă sărbătorească, de puternică vibrație patriotică, în prezidiul adunării au luat loc tovarășul Nicolae Ceaușescu, tovarășa Elena Ceaușescu.

Au luat loc, de asemenea, membrii și membrii supleanți ai Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., secretarii Comitetului Central al partidului, deputați ai Marii Adunări Naționale, membri ai Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste, miniștri, membri de partid cu stagiu din ilegalitate, participanți la Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, generali activi și în rezervă, membri ai conducerii unor instituții centrale, fruntași în producție din întreprinderi bucureștene.

În rîndul participanților la adunarea solemnă consacrată zilei de 23 August erau prezenți membri ai C.C. al P.C.R., ai Consiliului de Stat și ai Guvernului, membri de partid cu stagiu din ilegalitate, participanți la Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944, veterani ai războiului antihitlerist, generali și ofițeri superiori, conducători de instituții centrale, organizații de masă și obștești, activiști de partid și de stat, oameni de știință, artă și cultură, numeroși oameni ai muncii din mari unități economice ale Capitalei.

Erau de față șefi ai misiunilor diplomatice acreditați la București, atașați militari, alți membri ai corpului diplomatic, oaspeți de peste hotare aflați în vizită în țara noastră, precum și corespondenți ai presei străine.

A fost intonat Imnul de Stat al Republicii Socialiste România.

Adunarea solemnă a fost deschisă de tovarășul Manea Mănescu, membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., vicepreședinte al Consiliului de Stat.

În numele Comitetului Central al partidului, al Marii Adunări Naționale și al Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității

(Continuare în pag. 3)

Desen de **XENIA ERACLIDE VREME**

TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU,

secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România

Mult iubite și stimate tovarășe

NICOLAE CEAUȘESCU,

Participanții la adunarea festivă din Timișoara consacrată aniversării a 45 de ani de la victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944, vă adresează, și cu acest prilej, cel mai vibrant și înălțător omagiu, prinosul de nețărmurită admirație și recunoștință, de aleasă dragoste și profundă prețuire față de Dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, cel mai devotat fiu al națiunii, genial ctitor al României moderne, ilustră personalitate a mișcării comuniste și muncitorești internaționale, eminent om politic contemporan, eroul păcii mondiale, luptător neobosit pentru triumful în lume al ideilor socialismului și comunismului.

Această mare sărbătoare este o dovadă de netăgăduit a minunatelor tradiții de luptă ale poporului român pentru o viață liberă, demnă și prosperă pe pămîntul străbun al patriei, de a evoca cu nețărmurită recunoștință activitatea revoluționară a clasei muncitoare, a partidului său politic, care s-a afirmat, de la început, ca exponentul cel mai înaintat și ferm al intereselor și voinței întregii noastre națiuni.

Ne facem o datorie de conștiință din a evoca, și în acest cadru solemn, contribuția determinantă a dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, a mult stimatei tovarășe Elena Ceaușescu, la lupta pentru apărarea independenței și integrității patriei, împotriva expansiunii hitleriste, împotriva războiului, care au culminat cu marea demonstrație patriotică, antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939, eveniment care a avut un larg și unanim ecou internațional, constituind o contribuție hotărîtoare în conștientizarea și mobilizarea maselor populare, în pregătirea momentului crucial din augustul fierbinte al anului 1944.

Sub semnul lui August biruitor, cu mîndria împlinirilor pe care le cunoaște astăzi patria noastră, mai cu seamă a uriașelor transformări revoluționare petrecute în anii de glorie inaugurați de Congresul al IX-lea al partidului, ne face o deosebită bucurie să vă mulțumim din adîncul inimii, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, pentru tot ce ați făcut și faceți, cu pilduitoare dăruire patriotică și cu ardent patos revoluționar, pentru binele și prosperitatea națiunii noastre socialiste, pentru continua ei înflorire, omagiind calitățile de genial strateg al devenirii poporului, care ați ctitorit o operă teoretică și practică de o inestimabilă valoare, pe baza căreia România a urcat pe culmi nicicînd visate de înaintași, perioadă ce a marcat un timp dens în măreațe înfăptuiri pe care, într-un glas cu țara, cu profundă recunoștință și neasemuită dragoste îl numim „Epoca Nicolae Ceaușescu".

Cei 24 de ani ai acestui timp de istorie poartă pecetea definitivă a uriașei Dumneavoastră personalități, ani care au produs profunde transformări structurale în întreaga noastră societate, care a pus în centrul întregului proces novator pe care îl trăim, în contextul afirmării puternice a democrației noastre muncitorești-revoluționare, omul, proprietar, producător și beneficiar al avuției noastre socialiste, cel care este chemat cu înflăcărare să

Participanții la adunarea festivă de la Timișoara, consacrată zilei de 23 August

(Continuare în pag. 3)

Omagiind bravul nostru popor, gloriosul partid comunist,

genialul ctitor de țară liberă și independentă, tovarășul Nicolae Ceaușescu

ADUNAREA FESTIVĂ DE LA TIMIȘOARA

În atmosfera de vibrant entuziasm patriotic, revoluționar, de deplină unitate de gînd și faptă în jurul partidului, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, luni, în sala Operei Române și a Teatrului Național din Timișoara, a avut loc adunarea festivă consacrată împlinirii a 45 de ani de la glorioasa victorie a Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 — marea sărbătoare națională a poporului român.

În sala împodobită sărbătorește, erau prezenți membri ai birourilor comitetelor județean și municipal de partid, ai comitetelor executive ale consiliilor populare județean și municipal, activiști de partid și de stat, ai organizațiilor de masă și obștești, vechi militanți ai mișcării comuniste și muncitorești din țara noastră, oameni ai muncii din unități economice și instituții timișorene, reprezentanți ai vieții științifice și culturale, generali și ofițeri, veterani din războiul antifascist, pionieri, elevi și studenți, zăriști. Au fost de față membri ai Consulatului general al R.S.F. Iugoslavia la Timișoara.

Într-o atmosferă solemnă răsună acordurile Imnului de Stat al Republicii Socialiste România.

Adunarea a fost deschisă de tovarășul Petru Moț, prim-secretar al Comitetului municipal de partid, primarul municipiului Timișoara.

Despre semnificația zilei de 23 August a vorbit tovarășul Ilie Matei, membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean de partid, președintele Comitetului executiv al Consiliului popular al județului Timiș.

Aniversăm acest măreț eveniment, a relevat vorbitorul, în atmosfera de înălțătoare, de vibrantă trăire patriotică, determinată de istorica Hotărîre a Plenarei Comitetului Central al partidului din 27-28 iunie 1989, expresie a celor mai alese sentimente de stimă și prețuire, de nemărginită dragoste și profundă recunoștință a voinței unanime a întregului partid și popor, privind realegerea, la cel de-al XIV-lea Congres, în funcția supremă de secretar general al Partidului Comunist Român, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, marele Erou între eroii neamului, eminent conducător de partid și de țară, personalitate proeminentă a mișcării comuniste și a vieții politice internaționale, cetățeanul României socialiste moderne, care de aproape șase decenii își consacră cu nețărmurit devotament și neasemuită abnegație viața și activitatea revoluționară cauzei partidului și poporului, triumfului socialismului și comunismului, păcii și colaborării între popoare.

A fost adus, totodată, un călduros omagiu, expresie a celor mai alese sentimente de stimă și prețuire, tovarășei Elena Ceaușescu, activist de frunte al partidului și statului, savant de largă recunoaștere internațională care îmbină armonios vocația științei cu patosul activității revoluționare, pentru remarcabila contribuție la elaborarea și înfăptuirea politicii interne și externe a României, la înflorirea continuă și creșterea prestigiului științei, învățămîntului și culturii românești.

În expunerea prezentată de către primul secretar al Comitetului județean de partid s-a arătat, în continuare, că actul revoluționar de la 23 August 1944 încununează în timp — ca un arc de boltă al istoriei naționale — lupta multiseculară dusă de poporul român pentru unitate și independență națională, luptele revoluționare ale clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, ale tuturor forțelor democratice și patriotice ale întregului popor care au deschis calea marilor împliniri socialiste de azi.

În bogata cronică a luptelor forțelor înaintate ale societății românești, ale maselor populare, în frunte cu clasa muncitoare și partidul ei comunist, pentru apărarea independenței și integrității patriei, un rol de seamă l-a avut marea demonstrație patriotică, antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939, în organizarea și desfășurarea căreia tovarășul Nicolae Ceaușescu, tovarășa Elena Ceaușescu au avut o contribuție determinantă. Acest memorabil eveniment a avut un larg ecou internațional, reprezentînd — după ocuparea Austriei și Cehoslovaciei de către Germania hitleristă — prima mișcare puternică din Europa acelor ani, care a chemat poporul român, clasa muncitoare din România, de pe întregul continent la luptă împotriva fascismului, pentru apărarea independenței statelor.

Ridicîndu-se cu toată hotărîrea împotriva războiului a guvernării antonesciene, a dominației hitleriste și ocupației horthyste, Partidul Comunist Român a elaborat și pus în aplicare strategia unității de acțiune a tuturor forțelor democratice, patriotice, antifasciste, militînd constant pentru alăturarea României coaliției Națiunilor Unite. La 23 August 1944, cînd toate acțiunile de pregătire a răsturnării prin forță a dictaturii antonesciene erau înfăptuite, folosind condițiile internaționale favorabile, Partidul Comunist Român, pe baza consensului național, a trecut la declanșarea Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

Începînd cu 23 August 1944 România a participat cu întregul său potențial economic, uman și militar cu toate forțele la războiul dus de Uniunea Sovietică, de celelalte forțe ale coaliției Națiunilor Unite pentru eliberarea întregului teritoriu al țării, și apoi pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei a unei părți din Austria, pînă la înfrîngerea totală a Germaniei hitleriste.

În continuare, au fost înfățișate pe larg prefacerile revoluționare, fără precedent, care au avut loc în viața țării în anii socialismului. Pe drumul luminos deschis de mărețul act istoric de la 23 August 1944 se detașează cu strălucire perioada celor mai grandioase realizări din îndelungata istorie a poporului nostru, inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, care a marcat o nouă etapă în activitatea partidului, în întregul proces revoluționar din patria noastră, a deschis calea gîndirii și activității creatoare, a perfecționării întregii munci de conducere și făurire a socialismului în România. Anii care au trecut de la Congresul al IX-lea — cînd, prin voința unanimă a comuniștilor, a întregului popor în funcția supremă de partid și de stat a fost ales tovarășul Nicolae Ceaușescu, înflăcărat patriot revoluționar, genial gînditor și om politic, personalitate proeminentă a lumii contemporane, se constituie într-un timp eroic, de transformări revoluționare fără precedent, într-o epocă deschizătoare de luminoase orizonturi comuniste, pe care întregul popor o numește, cu îndreptățită mîndrie patriotică și profundă recunoștință pentru ilustrul său ctitor, „Epoca Nicolae Ceaușescu".

Din inițiativa și cu contribuția determinantă a tovarășului Nicolae Ceaușescu, în ultimii 24 de ani Partidul Comunist Român a promovat în mod constant o strategie științifică, revoluționară, de dezvoltare armonioasă și înflorire multilaterală a patriei, asigurînd întărirea continuă a proprietății socialiste de stat și cooperatiste, creșterea puternică și modernizarea forțelor de producție, repartizarea lor echilibrată, rațională, pe întreg teritoriul țării, modernizarea agriculturii și înfăptuirea noii revoluții agrare, promovarea fermă a revoluției tehnico-științifice moderne în toate domeniile construcției socialismului din țara noastră.

Comuniștii, toți oamenii muncii din județul Timiș se prezintă la marea sărbătoare națională cu noi și importante realizări în toate domeniile creației materiale și spirituale, întregind în mod semnificativ tabloul uriașelor transformări revoluționare și împliniri socialiste pe care le-au cunoscut aceste străvechi meleaguri românești în cei 45 de ani care au trecut de la marele act istoric din August 1944 și, în mod deosebit, în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului. După ce s-a referit la profundele mutații calitative petrecute pe aceste meleaguri în cei 24 de ani de glorie și măreție ai „Epocii Nicolae Ceaușescu" — ani care au marcat o puternică dezvoltare și modernizare a bazei tehnico-materiale a industriei și agriculturii, a celorlalte sectoare de activitate, și au generat creșterea continuă a calității muncii și vieții, tovarășul Ilie Matei a evidențiat preocupările și sarcinile ce revin comuniștilor, tuturor oamenilor muncii în acest an, chemați să acționeze cu abnegație și dăruire patriotică, revoluționară, pentru îndeplinirea în cele mai bune condiții a planului în toate domeniile, spre a se asigura o bază trainică înfăptuirii cu succes a obiectivelor pe întregul cincinal, a luminoaselor perspective pe care le deschid națiunii noastre documentele programatice pentru Congresul al XIV-lea al partidului.

Analizînd cu înaltă răspundere activitatea de pînă acum, în lumina sarcinilor trasate de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, trebuie să tragem toate concluziile necesare — a arătat vorbitorul — pentru a acționa cu mai multă exigență și fermitate în vederea afirmării tot mai puternice a rolului de conducător politic al organelor și organizațiilor de partid, în primul rînd în domeniul hotărîtor al producției materiale, ridicării pe un plan calitativ superior a activității ideologice și politico-organizatorice din unitățile economico-sociale, din localitățile județului, traducerii eforturilor tuturor oamenilor muncii pentru îndeplinirea, pînă la Congresul al XIV-lea al partidului, a planului pe anul 1989.

În lumina indicațiilor și orientărilor tovarășului Nicolae Ceaușescu, organele și organizațiile de partid, de masă și obștești, toți factorii educaționali trebuie să acorde, în continuare, cea mai mare atenție ridicării pe un plan calitativ superior a activității ideologice și politico-educative, pentru realizarea unei adevărate revoluții în modul de gîndire și muncă al oamenilor de la orașe și sate, prin dezvoltarea conștiinței socialiste, a patriotismului revoluționar, formarea omului nou cu înalte calități etice și morale.

Acționînd pentru înfăptuirea cu succes a măreței opere de edificare a societății socialiste și comuniste pe pămîntul patriei, a subliniat în continuare vorbitorul, partidul și statul nostru socialist au acordat întotdeauna o atenție deosebită participării active a României la viața internațională, la soluționarea constructivă a marilor probleme ce confruntă epoca noastră.

Strălucita contribuție a tovarășului Nicolae Ceaușescu la analiza științifică, realistă, a fenomenelor vieții internaționale, la elaborarea căilor de soluționare a marilor probleme ale contemporaneității, numeroasele sale inițiative de pace și colaborare întreprinse, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în țări de pe toate meridianele, au adus României mulți prieteni, simpatia și aprecierea popoarelor lumii.

În aceste momente înălțătoare, cînd aniversăm 45 de ani de la Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, comuniștii, toți oamenii muncii din județul nostru, asemenea întregului popor român, dau expresie sentimentelor lor de recunoștință, dragoste fierbinte și caldă prețuire față de eroicul Partid Comunist Român, strategul strălucit a tot ceea ce am înfăptuit și înfăptuim, față de secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, revoluționarul și patriotul înflăcărat, ale cărui viață și operă constituie un luminos exemplu de dăruire și angajare pentru ridicarea României pe noi culmi de progres și civilizație, pentru afirmarea ei liberă și demnă într-o lume a păcii și colaborării.

În încheierea adunării festive, într-o atmosferă de puternică însuflețire patriotică, revoluționară, participanții au adoptat textul unei telegrame omagiale și de angajament adresate tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România.

Deschiderea Expoziției republicane a creației tehnico-științifice, literar-artistice, de artă populară și artă plastică

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, și tovarășa Elena Ceaușescu au participat, luni, 21 august, la deschiderea „Expoziției republicane a creației tehnico-științifice, literar-artistice, de artă populară și artă plastică" organizată în Capitală, cu prilejul închiderii celei de-a VII-a ediții a Festivalului național „Cîntarea României" și dedicată aniversării a 45 de ani de la Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

La festivitate au luat parte membri și membri supleanți ai Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., secretari ai Comitetului Central al partidului, membri ai C.C. al P.C.R., ai Consiliului de Stat și ai guvernului, conducători de instituții centrale, organizații de masă și obștești, reprezentanți ai vieții noastre științifice și culturale.

La sosire, tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu au fost întîmpinați cu deosebită căldură, cu entuziaste și emoționante manifestări de stimă și prețuire de numeroși oameni ai muncii bucureșteni, prezenți la inaugurarea expoziției. S-a scandat, cu multă însuflețire, numele partidului și al secretarului său general. Pionieri și șoimi ai patriei, tinere și tineri au oferit, cu dragoste, flori.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu au fost invitați, cu respect, să viziteze expoziția, amplă și semnificativă sinteză a activității tehnico-științifice și cultural-artistice desfășurate, pe întreg cuprinsul patriei, sub egida Festivalului național „Cîntarea României", care a demonstrat, și cu ocazia actualei ediții, capacitatea sa de stimulare a creației tehnice, a talentului și energiei creatoare ale maselor — tezaur inepuizabil, izvor nesecat ce îmbogățește necontenit viața spirituală a țării.

Deschisă în cel de-al 45-lea an al libertății patriei, expoziția evocă, prin mărturii documentare, actul istoric de la 23 August 1944, drumul glorios străbătut de România în cele patru decenii și jumătate, omagiază pilduitoarea viață și activitate revoluționară ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, ce reliefează un mare destin de patriot revoluționar, identificat, de aproape șase decenii, cu momentele fundamentale din istoria contemporană a țării, cu lupta eroicului nostru partid comunist împotriva fascismului și războiului, pentru apărarea independenței și integrității teritoriale, lichidarea exploatării și asupririi, pregătirea și înfăptuirea Revoluției de eliberare socială și națională, atifascistă și antiimperialistă, pentru transformarea revoluționară a societății, pentru socialism.

Sugestive date și grăitoare imagini conturează chipul luminos al României de azi, reflectă grandioasa epopee a muncii libere și avîntate a poporului român, strălucitele victorii obținute, sub conducerea partidului, în anii construcției socialiste, îndeosebi după Congresul al IX-lea al P.C.R., care a inaugurat cea mai rodnică perioadă din existența multimilenară a patriei.

Oglindind tot ce s-a realizat, măreț și durabil, pe întreg cuprinsul patriei, expoziția pune în evidență o realitate vie, că poporul nostru, devenit stăpîn pe destinele sale, a asigurat progresul economico-social al țării într-un ritm înalt, corespunzător forței și capacităților sale, că numai și numai socialismul a făcut ca societatea noastră să ajungă la un asemenea nivel de dezvoltare, bunăstare și civilizație.

Edificatoare imagini înfățișează prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în mijlocul oamenilor muncii, cu prilejul vizitelor de lucru desfășurate în întreprinderi industriale și unități agricole, în institute de cercetare, de învățămînt și cultură, pretutindeni unde se făuresc bunurile materiale și spirituale. Este ilustrat un adevăr profund, confirmat ne-

(Continuare în pag. 3)

ADUNAREA SOLEMNĂ DIN CAPITALĂ

(Urmare din pagina 1)

Socialiste, tovarășul Manea Mănescu a adresat tovarășului Nicolae Ceaușescu rugămintea de a lua cuvîntul la Adunarea solemnă consacrată împlinirii a 45 de ani de la Revoluția din August 1944.

Primit cu vii și îndelungi aplauze, a luat cuvîntul tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România.

Ampla cuvîntare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, transmisă direct de posturile noastre de radio și televiziune, a fost urmărită cu viu interes, cu profundă satisfacție și deplină aprobare. Aprecierile, orientările și îndemnurile conducătorului partidului și statului au fost subliniate în repetate rînduri cu îndelungi aplauze. Prin urale și ovații, participanții la adunare au dat glas sentimentelor de îndreptățită mîndrie patriotică ale tuturor fiilor țării pentru mărețele realizări pe care poporul român, sub steagul de luptă al partidului nostru comunist, le-a obținut în patru decenii și jumătate de deplină libertate, independență și suveranitate națională, cu deosebire după cel de-al IX-lea Congres, în anii Epocii Nicolae Ceaușescu. Cu sentimentul deplinei încrederi în viitor, însuflețiți de marile izbînzi de pînă acum, cei prezenți au reafirmat angajamentul lor, al tuturor oamenilor muncii de pe întreg cuprinsul țării, de a acționa cu abnegație și dăruire pentru înfăptuirea planurilor și programelor de propășire multilaterală a patriei, de traducere în viață a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

La încheierea cuvîntării, în aplauzele și ovațiile întregii săli, un grup de pionieri și școlari ai patriei au urcat la tribună și au înmînat tovarășului Nicolae Ceaușescu și tovarășei Elena Ceaușescu buchete de flori.

Ridicînd în brațe pe unul din acești copii, secretarul general al partidului a spus:

Acum, cînd se împlinesc 50 de ani de la începerea celui de-al doilea război mondial și sărbătorim 45 de ani de la Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, să facem totul pentru acești copii, pentru viitorul lor, al tuturor copiilor lumii, pentru o lume mai bună și mai dreaptă, să facem totul pentru pace, pentru o lume fără războaie!

Cei prezenți au exprimat, prin ovații și urale, deplinul atașament la gestul simbolic al secretarului general al partidului, întruchipare grăitoare a crezului politic al partidului, a voinței sale de pace și înțelegere cu toate popoarele lumii.

Adunarea solemnă din Capitală consacrată aniversării zilei naționale a poporului român a luat sfîrșit într-o atmosferă vibrantă, de puternic entuziasm, care exprimă unitatea de nezdruncinat a întregului popor în jurul Partidului Comunist Român, al tovarășului Nicolae Ceaușescu, sub conducerea căruia și-au găsit o deplină împlinire idealurile de libertate și independență, de progres și prosperitate.

În această zi de scumpă aniversare, în Sala Palatului Republicii din Capitală a vibrat puternic inima întregii țări. Cei prezenți la adunare — iar prin intermediul transmisiei de radio și televiziune — toți cetățenii patriei au participat cu emoție și mîndrie patriotică, cu satisfacția strălucitelor izbînzi obținute, în anii construcției socialiste.

☆

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, au asistat, după încheierea Adunării solemne, la un spectacol omagial consacrat celei de-a 45 aniversări a Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944.

TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

(Urmare din pagina 1)

transpună în faptă, creator, teza de excepțională însemnătate fundamentată de dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, a edificării socialismului cu poporul și pentru popor.

Folosim acest prilej festiv pentru a aduce, cu deosebit respect și aleasă prețuire, un fierbinte omagiu tovarășei Elena Ceaușescu, eminent militant în conducerea partidului și statului, savant de largă recunoaștere și apreciere internațională, pentru contribuția de cea mai mare însemnătate adusă la înfăptuirea hotărîrilor partidului, la ridicarea continuă a nivelului de viață și civilizație a întregului popor, pentru vasta și prestigioasa activitate dedicată dezvoltării științei, învățămîntului, artei și culturii românești.

În cei 45 de ani de viață liberă și demnă, dar mai cu seamă după marele forum comunist din iulie 1965, s-au creat aproape în întregime fondurile fixe existente astăzi în județul Timiș, care, prin munca înflăcărată, prin accentul pus pe organizarea superioară a producției și a muncii s-au materializat într-o producție marfă industrială a cărei valoare este în acest an de aproape 10 ori mai mare decît în anul 1965 și de peste 49 de ori mai mare ca în anul 1945.

Toate aceste uriașe împliniri se datoresc memorabilelor vizite de lucru efectuate de Dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, împreună cu mult stimata tovarășă Elena Ceaușescu, în județul nostru, indicațiile și orientările trasate cu aceste prilejuri constituind tot atîtea etape în dezvoltarea tuturor unităților economico-sociale din județ.

Cu deplină satisfacție și legitimă mîndrie patriotică, vă raportăm, mult stimate tovarășe secretar general, că în cinstea zilei de 23 August oamenii muncii din județul Timiș și-au onorat, așa cum se cuvine, angajamentul asumat, realizînd planul la producția marfă industrială pe cele opt luni ale anului și pe perioada parcursă din acest cincinal, realizînd o depășire, de peste 1 miliard lei, respectiv, 2,9 miliarde lei, pînă la sfîrșitul lunii august, creînd astfel premise pentru înfăptuirea, în cinstea Congresului al XIV-lea al partidului, a planului pe întregul an.

Așa cum ați indicat la recenta Plenară a Consiliului Național al Agriculturii, Industriei Alimentare, Silviculturii și Gospodăririi Apelor, toate forțele din agricultură au fost mobilizate pentru înfăptuirea la înalte cote de calitate a obiectivelor noii revoluții agrare, producțiile record obținute în acest an la cereale reprezentînd expresia voinței comuniștilor, a tuturor lucrătorilor ogoarelor de a realiza, încă în acest an, așa cum cu înflăcărare ne-ați îndemnat, producții la nivelul prevederilor cuprinse în documentele programatice pentru Congresul al XIV-lea al partidului.

Mîndri de a fi contemporani cu timpul de neasemuite împliniri pe care îl trăim, și care poartă pecetea genialei Dumneavoastră personalități, exprimăm, și cu acest prilej, profunda adeziune a comuniștilor, oamenilor muncii, a tuturor locuitorilor județului Timiș la Hotărîrea Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român din iunie a.c., privind realegerea Dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, la Congresul al XIV-lea, în funcția supremă de secretar general al partidului, văzînd în aceasta chezășia trainică a împlinirii impresionantelor obiective prefigurate în documentele programatice pentru marele forum comunist din noiembrie, de ridicare a patriei pe noi și luminoase trepte de progres, civilizație și bunăstare.

Convinși fiind că omagiul cel mai fierbinte pe care vi-l putem aduce sînt faptele noastre de muncă, ne angajăm solemn să nu precupețim nici un efort, de a acționa cu cutezanță revoluționară și înalt patriotism pentru înfăptuirea neabătută a obiectivelor și sarcinilor ce ne revin din Programul și politica partidului și statului nostru, din istoricele hotărîri ale Congresului al XIII-lea și Conferinței Naționale ale partidului, pentru aplicarea fermă în viață a tezelor, indicațiilor și orientărilor de inestimabilă valoare teoretică și practică cuprinse în magistralele Dumneavoastră expuneri și cuvîntări, pentru a întîmpina cu fapte deosebite de muncă marele forum comunist din noiembrie, contribuind astfel, cu noi și prestigioase succese, la opera de edificare socialistă și comunistă a scumpei noastre patrii, Republica Socialistă România.

Deschiderea Expoziției republicane a creației tehnico-științifice, literar-artistice, de artă populară și artă plastică

(Urmare din pag. 2)

conținut de viață, că, în România, socialismul se construiește cu poporul și pentru popor, cu oamenii și pentru oameni. Totodată, este reliefată strînsa unitate a întregii națiuni în jurul partidului și secretarului său general, unitate ce dă forță și trăinicie societății noastre socialiste, izvorul tuturor biruințelor obținute în edificarea socialistă a patriei.

Prezentînd remarcabile înfăptuiri ale acestui timp glorios, legate nemijlocit de fapta și gîndirea revoluționară ale ilustrului conducător al partidului și statului, expoziția pune în evidență Hotărîrea Plenarei Comitetului Central al P.C.R. din iunie 1989, de a propune, la Congresul al XIV-lea al P.C.R., realegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în înalta funcție de secretar general al Partidului Comunist Român, hotărîre ce a întrunit consensul întregului nostru popor, care vede în aceasta garanția supremă a edificării cu succes a societății socialiste multilateral dezvoltate, ridicării patriei pe noi trepte de progres și civilizație.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu au vizitat, în continuare, sălile unde sînt prezentate cifre și exponate, ce relevă amploarea Festivalului național „Cîntarea României", care a devenit cea mai complexă și cuprinzătoare manifestare a muncii și creativității întregului nostru popor. Expoziția ilustrează în mod sugestiv felul în care festivalul și-a demonstrat capacitatea de emulație, de atragere în sfera științei și tehnicii, a culturii și artei, a unui număr din ce în ce mai mare de oameni ai muncii de toate vîrstele și profesiile, care își găsesc în activitatea de creație împlinirea talentului și personalității lor.

Dacă la întîia ediție au participat peste 100.000 de formații și cercuri artistice de amatori de la orașe și sate, întrunind două milioane de membri, la a VII-a ediție a festivalului numărul acestora a depășit 230.000 colective artistice, cuprinzînd 5,1 milioane de creatori și interpreți. Această manifestare de amploare a reunit, pentru prima dată, creația tehnico-științifică și toate artele și genurile artistice, în desfășurarea sa remarcîndu-se participarea artiștilor amatori, precum și a profesioniștilor, fiecare în maniere specifice, inconfundabile, distincte, dar cu aceeași finalitate educativă generală.

Un loc central în expoziție îl ocupă creația științifică și tehnică; la actuala ediție participînd aproape 3 milioane de oameni ai muncii din întreprinderi, unități agricole, de cercetare și proiectare, precum și elevi și studenți.

În timpul vizitării expoziției s-a evidențiat sprijinul remarcabil de care a beneficiat și beneficiază activitatea de creație științifică și tehnică de masă din partea tovarășei Elena Ceaușescu, savant de largă recunoaștere internațională, care, prin strălucitul său exemplu de muncă și de viață, a imprimat și în acest domeniu de activitate încredere în forțele proprii, o nouă calitate a actului de creație.

Adresîndu-se specialiștilor din cercetare prezenți la deschiderea expoziției, tovarășul Nicolae Ceaușescu a cerut să se acționeze, în continuare, pentru aplicarea largă a cuceririlor revoluției tehnico-științifică în chimie, energetică, metalurgie, în agricultură, în celelalte domenii, pentru realizarea unor produse cu performanțe tot mai ridicate, la nivel mondial, pentru reducerea consumurilor materiale și energetice, pentru creșterea eficienței întregii activități.

Expoziția prezintă, de asemenea, activitatea de creație din școli și facultăți, așezată sub semnul educării prin muncă și pentru muncă a tinerei generații, integrării învățămîntului cu cercetarea și producția, cultivării în rîndurile viitorilor muncitori și specialiști a pasiunii pentru cunoașterea științifică, cercetare și inovare.

Sub înrîurirea Festivalului literatura și arta au cunoscut o puternică afirmare, îmbogățîndu-se cu noi și valoroase opere, inspirate din viața și munca poporului nostru, din realitatea generoasă a epocii luminoase în care trăiește astăzi țara.

În acest cadru stimulativ arta populară înregistrează, la rîndul ei, un continuu proces de dezvoltare și înnoire ilustrat, cu mult gust și ingeniozitate, în expoziție. Sînt prezentate lucrări de o mare varietate, originalitate și frumusețe, unele continuînd tradiția, altele căutînd noi expresii artistice.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu s-au oprit pentru a discuta cu meșterii populari care, cu uneltele lor tradiționale, executau diferite obiecte din bogata gamă a creației noastre populare.

Secretarul general al partidului a cerut factorilor de răspundere să ia măsurile ce se impun pentru a se asigura păstrarea și continuitatea meșteșugurilor tradiționale, valorificarea talentului și priceperii creatorilor care să ducă mai departe faima artei populare românești. În acest sens s-a indicat să fie elaborat un program privind organizarea, în fiecare comună, în cadrul centrelor de creație și cultură socialistă, a activității de realizare a țesăturilor, a costumelor populare, a altor produse ale artei populare tradiționale.

În continuare s-a vizitat salonul de carte din cadrul expoziției, unde, la loc de cinste, este prezentată opera teoretică a tovarășului Nicolae Ceaușescu, contribuție de cea mai mare însemnătate la dezvoltarea creatoare a gîndirii și practicii revoluționare contemporane, la îmbogățirea cunoașterii universale. Sînt expuse volumele apărute în ciclul „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", în seria de „Opere alese", culegeri de texte din colecțiile intitulate „Din gîndirea social-politică, economică, filozofică a președintelui României", care alcătuiesc, în întregul lor, o monumentală operă teoretică, profund originală, rezultat al unei analize pătrunzătoare, realiste, a proceselor sociale contemporane și al aplicării creatoare a adevărurilor generale la condițiile specifice ale României. Sînt prezentate, totodată, lucrările consacrate peste hotare personalității tovarășului Nicolae Ceaușescu, precum și numeroaselor traduceri din opera secretarului general al partidului, președintele Republicii, apărute în edituri din multe țări ale lumii, expresie a înaltei prețuiri de care se bucură pe plan internațional.

Sînt expuse lucrările științifice ale tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, apărute în țara noastră și în străinătate, lucrări care reprezintă un aport de seamă la creșterea prestigiului științei românești.

În această sală a expoziției se află, de asemenea, numeroase volume ce ilustrează, prin varietatea lor tematică, intensa activitate editorială din țara noastră.

La încheierea vizitei, tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu au adresat felicitări organizatorilor, participanților la expoziție, la întreaga desfășurare a actualei ediții a Festivalului național „Cîntarea României".

CTITORII ALE EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU

"NOUL NU VINE DE LA SINE, CI SE IMPUNE PRIN CUNOAȘTERE, CERCETARE"

Fiecare vizită de documentare la **Întreprinderea de aparate electrice de măsurat** din Timișoara lasă, în primul rînd în mintea gazetarului sau a scriitorului o impresie care ar putea fi rezumată într-un singur cuvînt : **rigoare.** Rigoarea și propensiunea spre nou au devenit trăsături definitorii ale multora din specialiști de înaltă calificare care contribuie la realizarea unor importante produse purtînd marca „AEM". În legătură cu dinamica înnoirilor, directorul întreprinderii, **dr. ing. Gheorghe Tîrpe**, remarca „Ținînd seama de o anumită dialectică trebuie să menționez că **noul nu vine de la sine**, nu se poate impune în lipsa cunoașterii, a cercetării, a studiului, a unor preocupări profesionale temeinice, sistematice. În munca noastră, noțiunea de nou acoperă mai multe aspecte practice. Intră aici, spre pildă, realizarea unui produs care nu există în țară, dar care este cerut, este necesar unor sectoare ale industriei. Un produs care, pînă la un anumit moment, se importa. Deosebim și un nou mai general : multe lucruri pot fi făcute mai bine și mai ieftin, sau mai ieftin și la fel de bine. Mă refer la produse, tehnologii, subansambluri, repere, prin a căror calitate și utilitate se însumează, în final, rezultatele activității unei întreprinderi".

Creație, prin excelență, a **EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU,** întreprinderea de aparate electrice de măsurat se află într-un continuu proces de devenire privind dezvoltarea capacităților de producție, sporirea eficienței economice și competitivitatea produselor, atît în țară, cît și peste hotare. În acest proces de devenire, un rol hotărîtor l-au avut vizitele de lucru ale secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** împreună cu tovarășa academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU,** în anii 1974, 1981, 1984 și 1988.

Există la I.A.E.M. și o rigoare a utilizării inteligenței tehnice, astfel că, în geografia invențiilor și inovațiilor, atît în județ, cît și pe plan național, oamenii muncii, specialiștii de aici au, mereu, un cuvînt de spus. Un cuvînt care s-a materializat și se materializează într-o largă gamă de produse și tehnologii noi. Dezvoltarea fabricii (creată în anul 1972, pentru satisfacerea necesităților economiei naționale cu aparatură metrologică și pentru creșterea exportului în acest profil) este strîns legată și de colaborarea cu Institutul politehnic „Traian Vuia", cu specialiștii din cadrul Universității din Timișoara, cu alte institute de cercetare și învățămînt superior din țară. Această colaborare a dus la asimilarea unor produse și tehnologii avansate, la deschiderea unor direcții noi de activitate, precum : module de dirijare în infraroșu, traductoare de mărimi electrice în semnal unificat, convertoare putere-frecvență, aparate indicatoare de bord pentru aeronave, aparate pe bază de fluide magnetice și altele.

Preocuparea și deschiderea permanentă spre nou a avut consecințe benefice în efortul de afirmare a mărcii „AEM" în mai multe țări ale lumii, din Europa și pînă în America de Sud. Și nu este vorba doar de contracte sporadice, „de încercare", ci de o continuitate a cererii beneficiarilor străini, edificatoare și onorantă pentru aemiști.

Chiar dacă limbajul tehnic nu este accesibil decît într-o anumită măsură nespecialiștilor, nu putem să nu amintim cîteva din tehnologiile avansate, care constituie, în prezent, una dintre cărțile de vizită ale întreprinderii :

● O realizare recentă a specialiștilor de la I.A.E.M., impusă de cerințele exportului, este **Tehnologia de etalonare/verificare a contoarelor mono și trifazate cu afișare digitală a erorii și tipărirea buletinului de verificare și a curbei de erori pe imprimantă.** Această nouă tehnologie permite verificarea simultană, cu un singur sistem, a 100 de contoare, tipărirea buletinului metrologic, analiza globală a calității contoarelor și o creștere însemnată a productivității muncii.

● **Tehnologia de creștere a monocristalelor din safir cu profil predeterminat.** În colaborare cu fizicienii de la Universitatea timișoreană, aplicînd rapid în producție rezultatele cercetării, au fost realizate 10 instalații industriale, care permit obținerea unor importante efecte economice și calitative într-un domeniu în care, nu demult, se cu părau licențe din străinătate.

● **Tehnologie de trasare a desenelor de circuite imprimate și cadrane pe ploter.** Un caz particular de aplicație tehnologică a tehnicii de calcul electronic. Asigură o mare precizie și permite realizarea unor desene complexe, ce nu pot fi realizate cu metode clasice de desen tehnic.

● **Tehnologie și stand de verificare a aparatelor electrice de măsurat la accelerație centrifugă.** Se folosește o cameră de luat vederi cu ajutorul căreia se poate urmări, pe monitor, comportamentul (eroarea) aparatului în timpul testării. Se utilizează pentru încercările de tip ale tuturor aparatelor electrice și pentru verificarea aparatelor de bord pentru aeronave.

Ar fi multe de spus despre această citadelă a industriei românești de vîrf. Despre disponibilitățile ei tehnologice. Despre perspectivele ei de viitor. Căci, acolo unde există rigoare și propensiune spre nou, rezultatele de excepție nu întîrzie să se arate.

Iosif COSTINAȘ

ÎNTEMEIEREA OMULUI

1. ÎNCEPEA O NOUĂ VIAȚĂ...

Cînd ne-am mutat în Calea Șagului, prin anii '66, eram o mînă de oameni, în cele două blocuri cu scările și tencuiala exterioară, încă neterminate. Eram ca într-un mic sat în care fiecare se ajută pentru a-și întemeia rostul, pentru a se așeza și a dăinui. Cele două blocuri, ca un nucleu, pentru uriașul complex de locuințe, ce se vor construi : Calea Șagului Est și Vest.

Eram tineri, prea tineri și plini de entuziasm, atunci, la început de drum — puteam spune că ne născusem odată cu șantierul, trăiam viața participînd afectiv, zi de zi, la înălțarea nu numai a unor, pur și simplu, spații de locuit, ci, mai ales, și în paralel, la jalonarea propriilor noastre destine umane ce-și găseau, în ritmul înălțării acelui cartier, un semn propriu de-a se orîndui, o matrice pentru viitoarele amintiri. Un cartier tînăr nu are amintiri, ele trebuie agonisite. Prea tineri noi înșine pentru amintiri — ni le-am făurit din mers. Tramvaiul 7, ce se putea lua din mers, casele răzlețe, mai curînd rurale, bariera de peste calea ferată, la care puteai aștepta ore întregi, noroaiele, toamna, micii grădinari, lacurile răzlețe ce infestau locul — și, deodată, nașterea șantierului, ritmul intens de construcție răspunzînd necesității, foamei de locuințe, în paralel cu industrializarea intensă a orașului.

2. PUBLICAM PRIMELE CĂRȚI...

Nu știu cum s-a făcut, dar printre primii locuitori ai cartierului au fost artiștii : ai condeiului, ai penelului, ai scenei. Foarte tînărul — pe atunci, Al. Deal, Aurel Turcuș, Cornel Ungureanu, Damian Ureche, Aurel Gheorghe Ardelean, Laurențiu Cerneț, actorul Ștefan Mării, Miron Nețea, balerinul Ion Gîrba, scenograful Grișa Gorduz, instrumentiști de la Operă și Filarmonică, dispuși, topografic, pe linia imaginară a unui patrulater cu latura nu mai mare de o sută de metri (Ion Arieșanu deschisese, ca să spun așa, cu cîțiva ani înainte, gustul pentru viețuirea în această zonă !) — martori și viitori cronicari ai unor transformări uluitoare în timpul concentrat la două decenii, un oraș — Calea Șagului Est și Vest.

Trebuie să mai adaug că, în apropierea necesarului, trainicului și modernului pod de peste calea ferată se construiește — veniți să vedeți ! — un nou cartier, Steaua I și II, cum a fost denumit, pentru 20 000 de locuitori, un cartier mai curînd de vile, după cît de elegant a fost conceput și realizat microraionul în care vor locui oamenii muncii de pe această platformă industrială.

3. IATĂ, A SOSIT TRAMVAIUL !

Circulăm, zilnic, cu tramvaiul. Urcăm cu plăcere în elegantele vagoane, produse la Fabrica de tramvaie Timișoara. Unde este situată această fabrică ? În cartierul nostru, în Cartierul de Vest. Reprezintă, acest fapt, o mîndrie pentru locuitorii de aici ? Desigur, ca între vecinii harnici, ingenioși și productivi, care-și respectă, reciproc, munca. Fabrica de tramvaie, deci, ctitorie a **EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU.**

4. DE LA PRAFUL DE ȘLEFUIT LA... PRELUCRAREA MASELOR PLASTICE

Pe la mijlocul anilor '60, actuala „Dermatina" abia trecuse de la producerea de materiale abrazive (se chema, de altfel, Fabrica de abrazive, — nisipuri, materiale de șlefuit) la — ce credeți ? — prelucrarea maselor plastice ! Profilul întreprinderii, noul profil, era ca o naștere — căci, ce legătură poate exista între produsele de dinainte și prelucrarea latex-ului natural, unica întreprindere din țară, de altfel, care lucrează cu latex natural. De la fabrica din trecut — de fapt, un atelier mai mare — la moderna întreprindere de azi, care produce încălțăminte injectată, bunuri de consum din cauciuc, adezivi, fire elastice, articole sanitare, articole de protecția muncii și de sport, produse tehnice, covoare, piele artificială, elemente de construcție și industriale, cu o producție care a crescut din 1965 și pînă astăzi, 1989, de 14 ori ! Fără-îndoială, Dermatina s-a născut în această Epocă de aur.

5. DE LA CUPTOARELE DE CĂRĂMIDĂ LA PREFABRICATELE DIN BETON

Alături de „Dermatina" se găsește „Întreprinderea de materiale de construcții Timișoara", cunoscută sub marca de „Extraceram". Citez, din monografia întreprinderii, o parte din cuvîntul cald al alcătuitorului ei : **„M-am gîndit de multe ori că frămîntările, căutările, succesele mici sau mari, sau, cu totul deosebite, toate luate împreună au contribuit substanțial la dezvoltarea întreprinderii noastre, dezvoltare impetuoasă, în special în ultimii 20 ani și la care aportul decisiv l-au dat oamenii noștri de bază, care, în marea lor majoritate, lucrează la noi de zeci de ani, oameni care iubesc întreprinderea...".** În adevăr, fluctuația personalului este foarte redusă aici, ceea ce presupune un colectiv unit, o deosebită emulație în muncă ; o mică familie alături de marea familie a constructorilor cărora le livrează prefabricate din beton, blocuri ceramice, nisipuri cuarțoase pentru turnătorii, cahle de teracotă, flux ceramic pentru suduri. Semnificativ rămîne și faptul că directorul acestei întreprinderi, tovarășul Tiberiu Serafin, și secretarul Comitetului de Partid, tovarășul Secară Ion au bună cunoaștere a muncii de partid, a muncii de producție, seriozitate și spirit novator la nivelul conducerii și al întregului colectiv. De altfel, întreprinderea este distinsă de trei ori cu „Ordinul Muncii", cu titlul de fruntași pe ramură și pe țară.

6. O CTITORIE PE MĂSURA ACESTUI TIMP : CENTRALA ELECTRICĂ DE TERMOFICARE TIMIȘOARA SUD

La intrarea în oraș, pe partea dreaptă, ca o emblemă parcă, a acestui timp flămînd de energie, constructorii au ridicat un gigant energetic care este **Centrala Electrică de Termoficare Timișoara Sud.** Pentru cunoaștere, pentru ceea ce reprezintă această unitate, vom da cîteva detalii în stare să ne reprezinte, în minte, măcar parțial, grandoarea, necesitatea și însemnătatea deosebită, pentru oraș și economia națională, a acestui obiectiv. Centrala se compune din două părți : Centrala termică (două cazane de apă fierbinte de 100 t/h și trei cazane de abur tehnologic) și partea energetică (compusă din două grupuri de 120/150 MW) fiecare, parțial, în funcțiune.

Ce înseamnă, ce reprezintă, practic, cum se traduc aceste date ? Iată : Centrala Electrică de Termoficare Timișoara Sud, preia 70% din sarcina de termoficare a orașului și asigură aburul necesar la COMTIM. Lucrările continuă în ritm alert și, semnificativ pentru hărnicia cu care se muncește (Trust antrepriză energo-construcție și energo-montaj București) este faptul că, în cinstea măreței sărbători de la 23 August, constructorii raportează darea în funcțiune a unei noi capacități, Cazan abur nr. 2, cu o capacitate de 100 t/h, a patra capacitate și penultima din etapa termică.

Ctitorii ale **Epocii Nicolae Ceaușescu,** ctitorii ale unor vremuri eroice, ale timpului pe care-l trăim, mărturii pentru viitor.

Ion Dumitru TEODORESCU

LOVRIN LA ORA SUCCESELOR

Oceanul cîmpiei este cu adevărat impunător în această zonă a județului Timiș. Baza acestui grînar o constituie, desigur, deosebita calitate a pămîntului, la care s-au adăugat, prin vremi, acțiuni de canalizări, desecări de mlaștini, care nu numai că au redat unei agriculturi, devenită scop în sine, terenuri întinse, dar au contribuit la protejarea pămîntului contra inundațiilor, prin existența unor diguri de sute de kilometri, realizate de populația majoritară românească. S-au dezvoltat localități rurale de dimensiuni neobișnuite, ca Lovrin, Teremia, Gottlob, Tomnatic, Biled și multe altele, atestînd interesul populației pentru ocupația de agricultor. Trebuie însă spus că incomparabil este trecutul cu prezentul socialist, cu temeiurile raționale ale Noii revoluții agrare contemporane. Au existat, desigur, preocupări în vederea ameliorării soiurilor de plante și în trecutul mai îndepărtat; nu se pot omite preocupările unor oameni de a realiza, într-un mod elementar, selecții naturale. E vorba de o premieră bănățeană, la Cenad, nu departe de Lovrin, deci, încercarea de a obține grîu mai bun prin adunarea celor mai reușite spice și reînsămînțarea lor. După ani și ani de repetare a procedeului, rezultatele au fost bune. Și în acest fel s-a constituit întîia cercetare științifică din țară în domeniul agriculturii pe teritoriul județului nostru. Ulterior, sediul acestei cercetări s-a mutat la Lovrin, unde a început cu adevărat o nouă etapă a procesului de elaborare de soiuri și hibrizi.

Stațiunea de cercetări agricole din Lovrin se află într-o clădire părînd mai degrabă modestă, din exterior. Prezentul ei incomparabil însă se află în fiecare încăpere,

în care nu lipseşte spaţiul expoziţional dedicat etapelor din evoluţia acestei esenţiale întreprinderi, cît mai ales spaţiile unde se exercită propriu-zisa activitate de cercetare, bazată pe cele mai moderne principii, de nivel mondial. În împrejurimi, parcelele, solele, exemplar aliniate şi organizate, reprezintă experimentul propriu-zis. Pentru mine, aceste mirifice „spaţii verzi" reprezentau întotdeauna frumuseţe şi desăvîrşire, nişte parcele ale „anticipării", un fel de viitor apropiat. Secretarul general al partidului a atras în repetate rînduri atenţia cercetătorilor că aceste recorduri de pe parcelele experimentale trebuie să se generalizeze în cel mai scurt timp şi pe celelalte întinderi ale ogoarelor noastre. Desigur, acest lucru nu e simplu, deoarece timpul se cere comprimat adesea în procesul de perfecţionare a florei, aici omul trebuind să intervină eficient şi cu probitate profesională. Ciclul naturii părea odinioară dat pentru totdeauna.

Grija partidului şi statului nostru, a tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU** personal, a impulsionat şi la Lovrin activitatea oamenilor îmbrăcaţi în alb, studiind retortele, eprubetele, ori mîngîind flora foşnitoare a loturilor experimentale. Lovrin înseamnă un front al agriculturii intensive, unde se desfăşoară o luptă în vederea scurtării timpului în care se pot perfecţiona soiurile şi hibrizii necesari unei agriculturi de frunte. După cîte am aflat chiar de la Titus Suba, directorul acestei staţiuni, materialul uman este absolut esenţial în acest proces complex de elaborare, de creaţie a recoltelor bogate. Calitatea deosebită a oamenilor staţiunii din Lovrin, seriozitatea şi continuitatea preocupărilor, utilizarea raţională a bazei materiale şi cîte altele au condus la succese remarcabile. Un număr relativ restrîns al acestui admirabil colectiv are un procent mai mare de realizări concrete, cu valoare de generalizare pe ogoarele ţării, decît alte colective, cu un număr mai mare de specialişti. Lovrin este ca o lentilă de dimensiuni reduse, dar cu un focar mai puternic de concentrare a luminii. Lovrin este un exemplu de muncă pasionată, devotament şi patriotism. Repetatele vizite ale tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU,** împreună cu tovarăşa **ELENA CEAUŞESCU,** relevă interesul de care se bucură aceşti cercetători pe plan naţional, prestigiul staţiunii şi, în genere, cel al lucrătorilor agricoli de pe aceste meleaguri. În septembrie, anul trecut, preşedintele ţării i-a vizitat pe lucrătorii de aici, cerînd intensificarea activităţii în direcţia realizării de noi soiuri şi hibrizi timpurii, cu o perioadă de vegetaţie mai redusă, dar cu productivitate ridicată.

Statul oferă staţiunii condiţii de lucru absolut incomparabile cu cele din trecutul activităţii empirice. Lovrin a emis soiuri şi hibrizi de cereale, plante tehnice, seminţe cu valoare biologică ridicată. Au fost realizate, datorită acestor seminţe, peste 8 000 kg de grîu la hectar, circa 6—7 000 kg ovăz, apoi producţii ridicate de porumb sau cinepă. Soiurile de grîu Lovrin 32, 34, 41, hibrizii simpli de porumb Lovrin 400 şi 390 au fost generalizate în întreaga ţară, aflîndu-se în cultură, anual, pe un milion de hectare. Sînt cifre pe care şi nespecialiştii le pot percepe cu satisfacţie şi mîndrie. Căci există aici, la Lovrin, un sentiment de mîndrie pentru felul în care oamenii au ştiut să se facă eficienţi în cadrul Noii revoluţii agrare a acestei epoci, cerinţelor exprimate de către conducerea de partid, de către tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU :** scurtarea perioadei de elaborare a soiurilor şi hibrizilor care să fie în concordanţă cu cerinţele producţiei. Pas cu pas, se acumulează o experienţă, fără riscul ca datele acesteia să se piardă. În domeniul cercetării ştiinţifice aplicative agricole nu există campanie, ci „foc continuu", tocmai pentru ca acele frumoase sole să poată ieşi din perimetrul staţiunii în cel mai scurt timp şi să se generalizeze. De ultimă oră : aflăm că pentru etapa următoare au fost înaintate spre verificare o serie de alte creaţii, în domeniul cerealelor păioase, ca grîul de toamnă şi ovăzul de toamnă, cu însuşiri de calitate, rezistenţă la boli şi productivitate ridicată, acţiune ce se desfăşoară în chiar aceste zile fierbinţi de august. Agricultura se face cu oamenii şi de felul în care lucrează aceştia „la faţa locului" depinde şi viabilitatea rezultatelor la care s-a ajuns prin cercetare. De aceea, una din misiunile cadrelor staţiunii este şi urmărirea felului în care se comportă seminţele şi în alte locuri ori condiţii decît cele ale parcelelor din Lovrin.

Lucian BURERIU

Semnificaţia actului istoric de la 23 August 1944

În istoria multimilenară a patriei noastre au fost nenumărate momente istorice „de cumpănă" — cînd poporul român s-a ridicat la luptă într-o impresionantă unitate, pentru a-şi apăra libertatea, integritatea vetrei, dreptul sacru de a-şi hotărî singur destinele. De altfel aşa cum recent sublinia tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** **„întreaga istorie a patriei noastre este rezultatul luptelor grele, cu arma în mînă, împotriva dominaţiei străine, pentru progres, libertate şi independenţă, duse de masele populare, de întregul popor, adevăratul făuritor al naţiunii noastre, al progresului economico-social".** Indiferent de vitregia împrejurărilor istorice, de numărul şi înzestrarea tehnică a adversarilor, poporul român s-a angajat fără şovăire în lupta de apărare, acţionînd unit, sub conducerea celor mai înaintate forţe sociale şi politice ale societăţii, pentru salvgardarea libertăţii sale. Scoţînd în evidenţă puternicele legături ale măreţului eveniment istoric din August 1944 cu trecutul mai îndepărtat sau mai apropiat al poporului român, cu întreaga sa istorie, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** releva că **„actul de la 23 August nu a căzut din cer, ci a fost rezultatul luptelor îndelungate ale poporului român, al faptului că partidul comunist în alianţă cu celelalte forţe revoluţionare şi patriotice s-a aflat tot timpul în fruntea luptei de apărare a intereselor vitale ale întregii naţiuni".**

Revoluţia din August venea din adîncuri de vreme, dînd şi mai limpede contur unor bogate şi îndelungate tradiţii de luptă pentru dreptate şi libertate, pentru independenţă şi unitate naţională, pentru progres şi pace, integrîndu-se firesc întregii noastre istorii pe care o încununa, conferindu-i o nouă strălucire printr-un măreţ act de demnitate şi energie naţională. Valorificînd plenar marile lecţii ale istoriei, în acele momente de răscruce pentru destinele României, P.C.R. s-a dovedit a fi la înălţimea misiunii sale obiective de a fi exponentul sentimentului şi năzuinţelor întregului popor român, al intereselor fundamentale ale statului şi naţiunii, militînd şi conducînd cu fermitate şi răspundere istorică lupta de eliberare a întregului popor. **„Este marele merit al P.C.R.,** arăta secretarul general al partidului, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU — că s-a aflat în acele grele împrejurări în fruntea luptei pentru apărarea intereselor vitale ale poporului, a integrităţii naţionale".** Prin realizarea Frontului Unic Naţional de luptă al întregului popor, partidul comunist s-a înscris firesc pe făgaşul celor mai strălucite tradiţii naţionale, a probat în chip elocvent legăturile sale adînci cu trecutul de luptă revoluţionară, s-a impus ca cel mai fidel exponent al intereselor supreme ale României.

În vara lui 1944 — cînd, aşa cum anticipa un document comunist **„Timpul vorbelor a trecut. Acum a sosit momentul faptelor"** — poporul român s-a ridicat la luptă ca un singur om, realizînd o performanţă unică în analele războiului : întoarcerea armelor de către întreaga armată română împotriva Germaniei naziste, angajarea întregului popor cu toate forţele în lupta contra fascismului, pentru asigurarea prezentului şi viitorului României. Fapt inedit în practica revoluţionară mondială, în lupta de eliberare împotriva ocupanţilor, un popor întreg a format o unitate de granit, fără scindările evidenţiate în împrejurări similare din alte ţări, August 1944 reprezentînd astfel o contribuţie românească originală la teoria şi practica mişcării de eliberare naţională, un exemplu în lupta altor popoare pentru independenţă şi suveranitate naţională, pentru construirea unei orînduiri noi, echitabile.

Unitatea de voinţă şi acţiune a poporului român din vara lui 1944 vorbea mai grăitor decît orice altceva despre adevărata stare de spirit a naţiunii, despre ura adîncă pe care o nutrea faţă de statele fasciste, prin presiunile cărora fusese smuls din trupul ţării străvechiul pămînt românesc al Transilvaniei de nord-vest şi făcut „cadou" Ungariei hortiste. Capacitatea Partidului Comunist de a dirija concret energiile revoluţionare ale naţiunii române, de a fixa obiectivele esenţiale ale luptei sale, a făcut ca, din mişcarea antifascistă a poporului român, să se dezvolte nemijlocit revoluţia de eliberare naţională şi socială, antifascistă şi antiimperialistă. În condiţiile în care mişcarea de rezistenţă a poporului român atinsese apogeul, situaţia revoluţionară din ţară se maturizase deplin, pregătirile politico-militare au fost desăvîrşite în cel mai mic amănunt, P.C.R. a hotărît declanşarea măreţei epopei a insurecţiei armate, căreia tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** îi conferă adevăratul rol istoric şi adevărata semnificaţie ca început al revoluţiei de eliberare naţională şi socială, antifascistă şi antiimperialistă, ceea ce pune în evidenţă legătura între lupta de eliberare naţională cu lupta clasei muncitoare pentru revoluţie socială.

Se realizează în felul acesta o unitate dialectică între faptele petrecute într-un timp îndelungat şi lupta clasei muncitoare pentru victoria orînduirii socialiste în România, într-un proces istoric unitar. Scoţînd în evidenţă aceste interdependenţe, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** arăta că : **„... prin răsturnarea dictaturii, România a intrat într-o nouă perioadă a istoriei sale, lupta antifascistă şi de eliberare naţională s-a dezvoltat rapid (...) într-o mişcare socială de amploare cum nu a mai cunoscut istoria ţării şi care a deschis calea celor mai profunde schimbări revoluţionare, înfăptuirii idealurilor de libertate şi dreptate socială şi naţională ale poporului român".** 23 August 1944 nu a fost numai un început de ev nou în istoria naţională, ci a constituit, prin consecinţele sale strategico-politice, unul din evenimentele de însemnătate decisivă ale celui de-al doilea război mondial. Impactul revoluţiei române din August 1944 asupra desfăşurării ulterioare a războiului a fost un fapt unic în istorie ; niciodată un singur eveniment nu a provocat într-un timp atît de scurt pierderea unor teritorii atît de întinse şi a unor efective atît de numeroase, ca acelea suferite de Germania nazistă în Europa de sud-est, ca urmare a luptei poporului român. Desprinzînd acest aspect esenţial al importanţei revoluţiei din august şi al intrării României în război împotriva Germaniei naziste, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** releva : **„Prin întoarcerea armelor şi angajarea României, cu întregul ei potenţial, alături de Uniunea Sovietică şi aliaţi, în războiul antifascist, s-a dat o puternică lovitură planurilor strategice ale Germaniei hitleriste. Aceasta a dus la prăbuşirea întregului front din sud, a deschis calea înaintării rapide a trupelor sovietice, a accelerat zdrobirea dispozitivului militar al Germaniei în această parte a Europei. Aşa cum menţiona presa Uniunii Sovietice şi a ţărilor aliate, acţiunea insurecţională a României, intrarea ei în luptă împotriva Germaniei hitleriste au avut repercusiuni uriaşe asupra cursului războiului".** Poporul român s-a angajat cu întreaga armată, cu toate forţele sale materiale şi umane alături de armata sovietică, de întreaga coaliţie antifascistă, în războiul antihitlerist, pînă la înfrîngerea definitivă a Germaniei naziste.

Revoluţia de eliberare naţională şi socială, antifascistă şi antiimperialistă din August 1944 a marcat începutul unei noi ere în istoria patriei, a împlinirii idealurilor de dreptate socială şi naţională, pentru care au luptat numeroase generaţii de înaintaşi, a cuceririi depline a independenţei naţionale a României, a dreptului sacru al poporului român de a fi stăpîn în propria ţară. Referindu-se la drumul parcurs de ţara noastră pe calea dezvoltării economice şi sociale, secretarul general al partidului releva că sute de ani România a fost sub dominaţia imperiilor străine. **„Nici după cucerirea independenţei, din 1877, România n-a avut o adevărată independenţă, datorită monopolurilor şi a diferitelor societăţi străine ce stăpîneau cea mai mare parte a bogăţiilor ţării, România rămînînd în continuare o ţară slab dezvoltată".** De aceea **„... este necesar să subliniem —** spunea tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** la Plenara C.C. al P.C.R. din iulie a.c. — **rolul hotărîtor al revoluţiei de eliberare socială şi naţională din 1944, care a lichidat pentru totdeauna dominaţia imperialistă, a deschis calea spre adevărata independenţă, creînd condiţiile ca poporul să poată să-şi făurească viitorul aşa cum îşi doreşte, fără nici un amestec din afară".**

Independenţa naţională, cucerită la 23 August, şi-a găsit în anii socialismului realizarea desăvîrşită. Politica P.C.R. de a situa în centrul activităţii sale, îndeosebi după Congresul al IX-lea, apărarea şi consolidarea suveranităţii şi unităţii naţionale, pentru făurirea şi perfecţionarea continuă a noii orînduiri, marea capacitate şi deplina adeziune a poporului român la cauza dezvoltării libere şi independente a patriei au creat condiţiile pentru obţinerea istoricei realizări a României socialiste : lichidarea completă, la sfîrşitul lunii martie 1989, a tuturor datoriilor sale externe. Astfel, aşa cum subliniază preşedintele ţării : **„pentru prima dată în istoria sa îndelungată, România nu mai are nici o datorie externă, nu mai plăteşte tribut nimănui şi este cu adevărat independentă — şi economic şi politic".**

Prin obiectivele şi înfăptuirile sale, evenimentul crucial din August 1944 a inaugurat o etapă nouă, în cursul căreia societatea românească a cunoscut transformări profunde în structurile ei fundamentale, trecînd de la orînduirea capitalistă la cea socialistă. Sintetizînd în mod magistral uriaşele implicaţii ale revoluţiei din august, pentru dezvoltarea viitoare a patriei, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** releva că aceasta **„... a deschis calea înfăptuirii revoluţiei democratice, a revoluţiei socialiste şi trecerii la construirea socialismului, a asigurat condiţiile necesare marilor transformări revoluţionare".** Într-o perioadă scurtă România a parcurs mai multe etape istorice în dezvoltarea economico-socială, de la orînduirea burgheză la societatea socialistă multilateral dezvoltată, ţara transformîndu-se dintr-un stat agrar-industrial slab dezvoltat, într-o ţară industrial-agrară în plin progres, în toate domeniile — cu o industrie modernă şi cu o agricultură avansată.

Pe drumul deschis de revoluţia din August 1944, Congresul al IX-lea — cînd în fruntea P.C.R. a fost ales marele fiu al neamului, eroul comunist al naţiunii române moderne, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** — s-a înscris cu litere de aur în istoria patriei, el fiind momentul de cotitură radicală care a marcat începutul unei noi epoci revoluţionare în activitatea partidului, în opera de făurire a socialismului.

Dar, aşa cum sublinia cu toată tăria ctitorul marii istorii a României socialiste, cel care a legat întotdeauna prezentul, operele grandioase ale epocii sale, cu preţioasa moştenire a trecutului : **„Congresul al IX-lea nu ar fi fost posibil fără înfăptuirea revoluţiei de eliberare socială şi naţională, fără celelalte congrese ale partidului, fără lupta îndelungată, de veacuri, a înaintaşilor noştri pentru formarea poporului, a naţiunii, a statului naţional român".**

Întreaga noastră istorie, viitorul luminos al României dobîndesc, prin prisma semnificaţiilor multiple ale măreţului act de la 23 August, înţelesul fundamental că poporul român a avut, are şi va avea un ideal suprem, pentru împlinirea căruia, asemenea atîtor generaţii de înaintaşi, nu-şi va precupeţi eforturile : independenţa şi unitatea patriei.

Tatiana BĂDESCU

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944

Rezultat al consensului național de luptă a poporului român pentru libertate, independență națională și progres social

În August 1944, poporul român a realizat o cotitură fundamentală a istoriei sale moderne și contemporane, deoarece în confruntarea deosebit de dură cu Germania nazistă, el s-a avîntat în lupta pentru împlinirea deziderateior naționale : salvarea țării, recîștigarea independenței depline și restabilirea integrității teritoriale, prin redobîndirea nordvestului patriei. Onoarea și demnitatea poporului român au fost grav afectate mai ales de prezența trupelor naziste, de jefuirea fără scrupule a bogățiilor solului și subsolului românesc. Împingerea țării în război, alături de puterile Axei, a făcut să se cristalizeze, încă din anul 1941, o nouă distribuire de forțe pe eșichierul scenei politice românești. Acesta a fost un proces istoric sinuos, nu lipsit de contradicții, dar care finalmente s-a soldat cu izolarea completă a regimului de dictatură antonesciană. Și istoria anilor 1940—1944, ca de altfel și a altor perioade marcate de însemnul fundamental al intereselor naționale, pune în evidență cu tărie forța de coeziune a potențelor de care dispune un popor, înfrurirea capacității sale de acțiune pe acel făgaș care conduce către apărarea cu succes a acestor interese.

Pe un asemenea fundal social-politic, al anilor 1940—1944, pe solul istoric al României s-a dezvoltat o amplă rezistență antifascistă și antiimperialistă, în care s-au angajat clasa muncitoare, forța socială cea mai hotărît antinazistă, țărănimea, intelectualitatea în marea ei majoritate și numeroase alte pături sociale, inclusiv cercuri ale partidelor burgheze. Sufletul viu, forța cu adevărat catalizatoare a procesului istoric de unire într-un front patriotic a tuturor forțelor antifasciste a fost fără îndoială Partidul Comunist Român. Partidul comuniștilor s-a dovedit a fi singura forță politică a României acelor ani, capabilă a înțelege în profunzime nu numai situația istorică concretă în care fusese plasat poporul român de factori interni și externi ostili adevăratelor sale interese, dar și sensul real al evoluției sale, precum și calea ieșirii către limanul libertății sociale și naționale. Analizînd retrospectiv locul și rolul Partidului Comunist în derularea proceselor istorice premergătoare insurecției, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, el însuși unul din făuritorii politicii de alianțe promovate de comuniști în anii ilegalității, subliniază cu deplin temei că : **„Partidul nostru a pornit de la faptul că răsturnarea dictaturii militaro-fasciste, ieșirea din războiul antisovietic și participarea la lupta împotriva Germaniei fasciste constituiau o necesitate istorico-națională, iar realizarea acestor obiective impunea colaborarea cu toți acei care erau gata, într-o formă sau alta, să ia parte la această mare bătălie".**

Transpunînd în fapt o asemenea linie politică și strategică, partidul comunist a devenit un adevărat catalizator al voinței și intereselor fundamentale ale poporului român, a orientat lupta acestuia pentru libertate și independență pe făgașul insurecției antifasciste. Un rol deosebit în mobilizarea acestor forțe la eliberarea patriei l-a avut făurirea, în toamna anului 1943, a Frontului Patriotic Antihitlerist. În aprilie 1944, între Partidul Comunist Român și Partidul Social Democrat s-a ajuns la înțelegerea pentru realizarea Frontului Unic Muncitoresc.

În aceste împrejurări, folosind condițiile favorabile create de ofensiva armatelor sovietice, partidul comunist, împreună cu celelalte forțe democratice și patriotice, a declanșat revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă în ziua de 23 August 1944. Conducătorii guvernului de dictatură militară au fost arestați, puterea politică în stat a fost preluată de un guvern în care participau reprezentanți ai Blocului Național Democrat. România a ieșit din războiul hitlerist, întreaga armată a întors armele împotriva Germaniei naziste. Începînd de la 23 August 1944, România și-a pus toate resursele materiale și umane, întregul potențial economic și militar în slujba luptei contra Germaniei hitleriste. Însuflețită de un fierbinte patriotism, armata română a săvîrșit fapte de eroism legendar în lupta pentru desăvîrșirea eliberării teritoriului național ca și în bătăliile pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei de sub dominația nazistă.

Piatră de hotar în istorie, început de eră în destinele poporului român, victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944 se înscrie ca un moment de răscruce în șirul evenimentelor determinante ale devenirii societății românești moderne și contemporane. Ceea ce 23 August 1944 a conturat ca perspectivă a devenit în anii ce au urmat, prin strategia partidului comunist, aflat la cîrma procesului revoluționar, o bază materială și un conținut nou ale puterii suverane a poporului, ale independenței și suveranității naționale, ale politicii externe a statului nostru. Începînd cu această dată memorabilă, mulțimile muncitoare au intrat impetuos în arena vieții politice, trecînd, sub conducerea partidului comunist, la realizarea unor profunde transformări și înnoiri economico-sociale, la înfăptuirea unei politici de deplină egalitate în drepturi pentru toți fiii patriei, fără deosebire de naționalitate, la făurirea unei vieți noi, eliberată de exploatare și asuprire.

Cucerirea întregii puteri politice și economice de către clasa muncitoare și aliații ei, dezvoltarea în ritm rapid a economiei naționale au creat condițiile consolidării continue a independenței și suveranității naționale.

Perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, din vara anului 1965, de cînd la conducerea partidului a fost ales tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, a determinat prefaceri profunde în toate domeniile vieții economice, politice și sociale, progrese deosebit de mari în dezvoltarea României pe calea socialismului, fiind cea mai fertilă în realizări înnoitoare din întreaga noastră istorie. Ea ilustrează forța și superioritatea socialismului în dezvoltarea economică susținută a patriei, ridicarea nivelului material și cultural al poporului român, adîncirea procesului de omogenizare socială, politico-morală a societății, înflorirea plenară a națiunii române și afirmarea amplă, fără precedent a României socialiste pe plan mondial ca stat liber și independent.

Olimpiu MATICHESCU

AUGUST 1944 — AUGUST 1989

Trepte ale dezvoltării economiei românești

Așa cum se subliniază în **Programul Directivă** al Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român, în perioada care a trecut de la 23 August 1944 „România s-a transformat dintr-o țară slab dezvoltată într-o țară industrial-agrară în plină dezvoltare, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în general, cu un nivel de bunăstare tot mai ridicat pentru întregul popor. Producția industrială este în acest an de 135 de ori mai mare decît în 1945, creșterea obținută după 1965 fiind de 120 de ori. Producția agricolă s-a mărit de circa 10 ori, din care de peste 6 ori după 1965. Volumul comerțului exterior a crescut de 45 de ori față de anul 1950. Venitul național depășește de 40 de ori nivelul din 1945, un spor de 33 de ori revenind perioadei de după Congresul al IX-lea. Fondul de consum a sporit, comparativ cu anul 1950, de peste 18 ori. A fost realizat un larg sistem democratic de participare nemijlocită a întregului popor la conducerea societății, la făurirea conștientă a propriului viitor, socialist și comunist.

Partidul Comunist Român, unind toate forțele democratice și progresiste, a organizat și a înfăptuit revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944, care a pus capăt dominației imperialiste și a deschis calea marilor transformări revoluționare. Începea astfel **prima etapă** a procesului revoluționar din țara noastră, etapă cu conținut burghezo-democratic, deoarece, sub aspect social, în anul 1945, România se prezenta ca un stat cu orînduire burghezo-moșierească, iar din punct de vedere economic era o țară slab dezvoltată, fapt ce și-a pus amprenta și asupra conținutului etapelor ulterioare.

Anul 1948 a marcat trecerea la înfăptuirea revoluției socialiste în România, prima etapă de organizare pe baze socialiste a economiei, respectiv, a **doua etapă** a întregului proces revoluționar, cuprinzînd o perioadă de 18 ani, pînă în anul 1965. În această etapă, au fost lichidate cu desăvîrșire orînduirea capitalistă, exploatarea omului de către om, făurindu-se **economia socialistă unitară,** pe baza proprietății socialiste. În același timp, s-a trecut la dezvoltarea pe baze noi a învățămîntului, științei și culturii ; s-au depus însemnate eforturi pentru plata despăgubirilor de război și s-a dus o intensă luptă împotriva forțelor reacționare, a sabotajului fostelor clase răsturnate de la putere, a acțiunii cercurilor imperialiste împotriva țării noastre. Deși în 1965 se încheiase, în linii generale, organizarea pe baze socialiste a societății noastre, România continua să fie o țară în curs de dezvoltare, în grupa de jos a acestei categorii de țări.

Din anul 1965 a început a doua etapă a construcției socialiste, și, deci, a **treia etapă** a întregului proces revoluționar, care a durat trei cincinale. 1965—1980, în cursul căreia, pe baza orientărilor Congresului al IX-lea al partidului s-a creat o puternică industrie socialistă, axată pe cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, s-au dezvoltat în mod susținut celelalte ramuri de activitate, s-a consolidat sectorul socialist în agricultură, o atenție deosebită acordîndu-se cercetării științifice, perfecționării învățămîntului, activității culturale și politico-educative. În această etapă, **România a devenit o țară industrial-agrară** în plină dezvoltare.

La începutul acestui deceniu, odată cu trecerea la cel de-al 7-lea și al 8-lea cincinal, România a intrat într-o nouă etapă a dezvoltării sale economico-sociale — **etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și creării condițiilor de trecere treptată la comunism.** Este, așadar, a treia etapă a construcției socialiste, respectiv a **patra etapă** a procesului revoluționar, care, la rîndul său, are două faze : prima fază cuprinde deceniul 1981—1990, cînd s-a trecut la dezvoltarea intensivă a industriei și a celorlalte sectoare de activitate, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii și al cărei obiectiv strategic stabilit de Congresul al XIII-lea al partidului este ca, pînă în anul 1990, țara noastră să treacă la un nou stadiu de dezvoltare — cel de **țară socialistă mediu dezvoltată.** Aceasta va permite trecerea, în următorul deceniu — 1991—2000 —, la realizarea celei de-a doua faze a acestei etape, cînd România va deveni o **țară socialistă multilateral dezvoltată,** pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în general, cu un nivel înalt de civilizație materială și spirituală. Așadar, procesul revoluționar din țara noastră, declanșat la 23 August 1944, a cunoscut o etapă a dezvoltării pe baze democratice capitaliste și trei etape ale construcției socialiste.

La baza strategiei dezvoltării economico-sociale, partidul nostru a așezat, cu deosebire după Congresul al IX-lea, politica unei rate înalte a acumulării — circa 30% — ,îmbinînd armonios necesitățile reproducției socialiste lărgite din fiecare etapă de evoluție a țării, cu cerințele ridicării nivelului de trai material și spiritual al întregului popor. Realitatea economico-socială demonstrează cu puterea faptelor împlinite justețea strategiei dezvoltării țării, strategie care a dus la crearea unei solide baze tehnico-materiale a socialismului, la schimbarea și perfecționarea continuă a structurii de ramură a economiei naționale, la ridicarea substanțială a venitului național pe locuitor și la apropierea tot mai evidentă a condițiilor de muncă și de viață ale locuitorilor din toate județele și localitățile patriei.

Industria românească s-a dezvoltat și modernizat într-un ritm înalt, fiind în prezent capabilă să producă cele mai avansate produse. S-au dezvoltat cu prioritate sectoarele industriale de prelucrare superioară a materiei prime și energiei — construcțiile de mașini, chimia, iar în cadrul lor, domeniile de înaltă complexitate, care declanșează și susțin importante procese de creștere intensivă în întreaga economie națională, determinînd totodată un nou echilibru structural între toate sectoarele de activitate.

Dimensiunile dezvoltării generale a României în perioada 1945—1989, și îndeosebi după 1965, sînt demonstrate de fapte și cifre ce relevă saltul impresionant înregistrat de societatea noastră în evoluția potențialului economic și a nivelului de dezvoltare. O semnificație deosebită prezintă realizările obținute în actualul cincinal, în care se asigură o creștere a producției marfă industrială cu circa 40%, iar în agricultură s-au obținut anual peste 30 milioane tone de cereale. Creșterea producției de bunuri materiale și servicii, sporirea continuă a produsului social și a venitului național au permis realizarea unor importante măsuri pentru ridicarea nivelului de trai al întregului popor. În anul 1988, retribuția minimă s-a mărit de la 1 500 lei la 2 000 lei lunar, iar prin încheierea, pînă la 1 iulie 1989, pe întreaga economie națională a noii acțiuni de majorare a retribuției personalului muncitor s-a asigurat creșterea retribuției reale față de anul 1985 cu peste 10%. Concomitent, s-a reușit lichidarea completă a datoriei externe — remarcabilă victorie a poporului român, care a produs admirație în întreaga lume.

În consens cu caracterul de continuitate a proceselor economico-sociale, subliniem că, potrivit proiectului **Programului-Directivă,** obiectivul fundamental al cincinalului următor îl constituie dezvoltarea, în continuare, pe coordonate intensive, a economiei naționale, aplicarea programelor de organizare și modernizare a producției pe baza celor mai avansate cuceriri ale științei și tehnicii, realizarea unei noi calități a muncii în toate domeniile de activitate, astfel încît să se creeze condiții optime pentru trecerea la cea de a doua fază, superioară, de construcție a societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră. Așa cum sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** la Plenara C.C. al P.C.R. din iunie a.c., „Deși în multe domenii, din punct de vedere fizic, producția realizată este la nivelul țărilor celor mai dezvoltate, este necesar să facem astfel încît în cincinalul viitor și pînă în anul 2000 să realizăm o asemenea perfecționare și modernizare a activității încît să asigurăm un înalt nivel tehnic, calitativ, valorificarea superioară a materiilor prime, a forței de producție a poporului nostru".

Conf. univ. dr.
Dumitru ROCHIAN

FLORI DE FOC

Plouă ca-ntr-o zi de vară. Casa e sus, înfiptă în rădăcina dealului, fereastra este larg deschisă, din livada sădită de nenea Gheorghe, cînd el era încă tînăr şi totul îi părea o veşnicie, curg miresmele. Bătrînul e sigur că nici mîine nu va sta ploaia. Nici nu ştie ce veste-mi dă, eu încă mai sper să ajung la Gărîna, să văd o moară, veche de aproape două veacuri, în care, mai mulţi bărbaţi cu acelaşi nume, Baltazar, au supravegheat, cu propriile zile şi nopţi, mişcarea acestei alcătuiri, azi simbol şi minune, în care fierul nu şi-a găsit locul nici măcar sub forma unui cui ; să fotografiez, de-o mai fi !, bicicleta, tot din lemn, cu care Baltazarii, nici vorbă să braveze, au străbătut împrejurimile.

E ziuă. Plouă şi nu mai sper. Gărîna, acum, îmi pare şi mai departe ! Am pierdut încă o bucurie. Dimineaţa aceasta, lipsită de limpezimea cerului, seamănă cu înserarea dintr-un tablou cum numai pictorul Diodor Dure îl poate imagina. Pe deasupra oraşului, continuu, pluteşte un cărucior care duce mereu la furnale. Două coşuri fumegă, desenînd drumuri cenuşii prin inima cerului. De pe deal, ca într-o ilustrată (căreia nu-i trebuie nici o explicaţie), centrul urbei poate fi măsurat bucată cu bucată. Undeva, în dreapta, alături, Întreprinderea constructoare de maşini şi Combinatul siderurgic sau, altfel spus, locul cu un singur anotimp : vară caniculară. Curioşii, ori cei ispitiţi de spectacol, nu sînt primiţi aici. Reporterii, favorizaţi ai sorţii, intră uşor ; ei şi pruncii, veniţi în excursii, nu tot omul. Viaţa într-o oţelărie este cea mai cuprinzătoare definiţie a muncii, nicidecum loc de extaz muieresc, cum a zis, o dată, la supărare, un topitor bătrîn cînd nu şi-a mai găsit sticla de cobalt ce se rătăcise în mîna unei studente care exclama continuu, iuu, iuu, ce fain.

Cele două citadele ale industriei româneşti sînt unite şi printr-un pod metalic, larg cît să încapă, laolaltă, doi oameni. Cineva, rămas anonim, încă de la început, l-a numit podul frăţiei. Cuvintele nu au doar valoare de simbol. Calc şi eu pe tăbliile striate, căruciorul ce duce minereu, cu aceeaşi mişcare regulată, ca o inimă sănătoasă, e chiar deasupra. Se duce, vine, se duce, vine, el e o părticică din peisajul oraşului. Dacă dintr-o zi n-ar mai pluti peste urbe, localnicii ar inventa repede o poveste şi tot nu ar dispărea definitiv !

Podul, de fapt, o punte suspendată, se termină chiar în pragul uşilor pe care sînt înscrise iniţialele C.S.R. Cine le deschide, dă într-un atelier ; încă o uşă, alt atelier, apoi un coridor scurt, o altă uşă, cîteva trepte, din rădăcina cărora fuge un coridor lung; e drumul spre administrativ. La etajul întîi urcă, grăbiţi-grăbiţi, bărbaţi îmbrăcaţi în salopete şi halate albastre, purtători de căşti, sosesc în grupuri mai mari sau mai mici, de crezi că s-a dat alarma. Colegul I. D. Cucu (reşiţean prin adopţiune, cum zice, fără nici o explicaţie), salută ori e salutat şi, dintr-o dată, repezit, apucă de braţ pe unul din bărbaţii sosiţi printre ultimii. Îi zice din mers ceva ; omul e mult mai grăbit, dar, după alţi cîţiva paşi, se întoarce şi mă anunţă : „De-aici vă iau".

Holul, unde l-am aşteptat o jumătate de oră, din cîte ştiu, are cele mai multe uşi pe metru liniar. Dintr-o dată, două, se deschid, ies bărbaţii, majoritatea ţin căştile în mîini şi vocile lor, scăzute, sînt un murmur care trădează uşor o anume stare de încordare. Omul pe care îl aştept iese din flanc ; „Sînt subinginerul Ioan Venter, şeful atelierului cuptoare ; am avut o operativă. Aţi mai fost într-o oţelărie ?". „Nu", şi-mi dau seama, privindu-i expresia, plus clipele de tăcere, că, în sine, îşi spune, alt începător, iar predau cursul... „Staţi aproape de mine, faceţi numai ce zic eu, într-o oţelărie aveţi destule de văzut şi de notat, e vorba de-un articol, aşa am reţinut". „Sînt ucenicul dumneavoastră". Venter, zîmbind, îmi dă replica : „Nu primul ! Vă înţeleg exact, şi eu am fost ucenic !". Aflu că are 44 de ani, că a făcut şcoala profesională la Reşiţa, liceul seral şi institutul de subingineri la Hunedoara. „În '72, cînd am dat eu admiterea, la Reşiţa nu era specialitatea siderurgie şi altceva nu mi-a plăcut. În '76, am revenit...".

În secţia cuptoare, temperatura nu scade sub 60 de grade niciodată. Oamenii de aici, topitorii, oricît de obişnuiţi ar fi, transpiră, într-o lună, cît alţii o viaţă. Din cursul lui Venter, reţin :

— Acestea sînt cuptoarele Siemens-Martin, despre care sînt sigur că aţi auzit la şcoală. Acum, la cuptorul nr. 4, se face încărcarea pe cele cinci uşi, cu 2—2,5 tone pe fiecare. Un cuptor, în 24 ore, se încarcă de trei ori, funcţionează cu gaz metan şi păcură, consumă, în 24 ore, 72 000 mc. Trocile, după ce se golesc în cuptor, sînt puse din nou pe linie şi trimise la depozitul de fier vechi pentru umplere. Aţi predat vreodată fier vechi ?

— Da.

— Înseamnă că ne-aţi ajutat ! Un cuptor, într-un an se reface de trei ori, iar o refacere durează opt zile.

Flăcările, parcă pentru totdeauna scăpate din chingile uşilor, izbucnesc spre afară şi pîrjolesc împrejurimile. Mai întîi înghit aerul. Prin faţa cuptoarelor, ducînd în mînă o sticlă de un litru, plină cu lapte, trece, la modul cel mai firesc, o femeie ! Trocile s-au descărcat, sînt aşezate pe linia îngustă. Goale, în drumul lor, se leagănă zgomotos. Flăcările, după ce uşile s-au închis, duduie ca o cascadă. E mult mai cald. Din cursul lui Venter, mai notez :

— Cuptorul nr. 2 e în refacere. Imediat, în stînga, e melanjorul, are 600 de tone de fontă, e un tampon între furnal şi oţelărie. Un lingou, acela cu gura pătrată, are o greutate de 6 400 kg, iar ce vedeţi acum că se deplasează pe deasupra şirului de lingouri, e oala. Dintr-o singură oală, se umplu 24 de lingouri. Aici, în locul în care ne aflăm, sînt, sigur, 80 de grade.

Intru în cuptorul nr. 2, pereţii încă dogoresc. Revenit lîngă Venter, vădit mulţumit de sinceritatea mărturisirii ce i-o fac, mă grăbeşte puţin şi, lipiţi, mergem în acelaşi pas, vorbindu-ne de-aproape. Altfel n-ar fi chip să ne-nţelegem : trocile sînt luate cu maşina de şarjare şi înfipte în flăcări, flăcările duduie neîntrerupt şi fac un zgomot intens, pe liniile înguste, alte troci, sînt trimise spre depozitul de fier vechi de unde, curînd, vor veni pline, să potolească pîntecele mistuite de flăcări ale cuptoarelor. Însoţitorul, cînd găseşte că este cel mai potrivit moment, îmi întinde sticla de cobalt şi mă îndeamnă să privesc în unul din cuptoare. Foc şi metal. Văd liliachiu, Flori de foc. Topitorii se apropie cu atîta obişnuinţă de flăcări şi-n clipa cînd se opresc în faţa cuptoarelor, prin căldura ce joacă pretutindeni în aer, trupurile lor masive devin umbre. Cu cît întîrzie mai mult în faţa cuptoarelor, îmi pare că ochii lor, mereu acoperiţi, îmblînzesc flăcările, ca într-un exerciţiu de magie, numai de ei ştiut.

După un scurt ocol, „ne-am strecurat periculos, printre trocile ce se descarcă", zice Ioan Venter, ajungem la tabloul de comandă al cuptorului nr. 5 Siemens-Martin. E o cămăruţă în care tronează un panou cu o mulţime de aparate indicatoare. Chiar în momentele acelea erau supravegheate de către topitorul şef Dorel Mâinea (i din a, mă corectează). Dacă nu întrebi, oricît ai privi, nu pricepi nimic. Eu întreb, Mâinea răspunde :

— Ca topitor şef, coordonez activitatea unei echipe în care lucrează cinci oameni : Constantin Gilă, Petru Şandor, Constantin Cimpoieşu, Alfred Iliescu. Avem destule de făcut ! Vă interesează ?

Îi fac un semn, flăcările vuiesc de-aproape.

Continuă : Cînd începe o nouă şarjă, efectuez ajustarea cuptorului ; după fiecare şarjă, ca să înţelegeţi exact, căptuşeala refractară prezintă o uzură şi se reface. Ne întrerupe interfonul. E o scurtă conversaţie, dar nu înţeleg nimic. „Electricienii trebuie să meargă la cuptorul nr. 4", îmi „traduce" Mâinea. Reia : Apoi se introduc în cuptor fundaţii, calcar şi var, urmează încărcarea, la reţetă, cu fier vechi. Chiar notaţi tot ? Confecţionăm pragurile false, care au rolul de menţinere a zgurei lichide în cuptor, după asta vine perioada de încălzire a încărcăturii, o oră, o oră şi jumătate, urmează introducerea fontei, după reţetă. Apoi..., după aceea..., continuăm cu... Şi se încheie încărcarea şarjei ; în cuptor sînt 250 de tone, în două ore, aliajul, fontă şi metal, se topeşte.

Dorel Mâinea despre el : „De loc sînt din comuna Berzovia. Am făcut, la zi, liceul de profil aici, în Reşiţa. Am fost printre primii din clasă, n-am dat la facultate, deşi aş fi vrut. Chiar atunci în familie s-au ivit nişte probleme şi nu s-a mai putut... Am fost solicitat să lucrez în altă parte, dar am optat pentru oţelărie. Am 26 de ani, sînt necăsătorit, am învăţat aici foarte multe, nu doar ce ţine de meserie, am trăit atîtea, încît pot spune că sînt mult mai călit decît alţii de vîrsta mea. Mie nu-mi plac exagerările, tot mai rar mă surprind cuprins de nu ştiu ce stări, euforice, să le numesc, nejustificate. V-am spus, mie nu-mi plac exagerările şi alte cîteva lucruri care, garantat, niciodată nu se vor amesteca în viaţa mea !

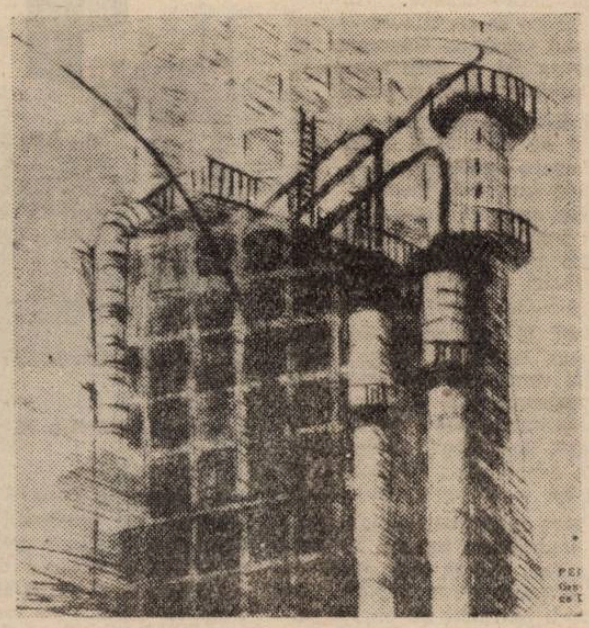

Alţii, despre Dorel Mâinea. Şeful atelierului, Ioan Venter : „Dacă spun că nu am ce să-i reproşez, vă rog să mă credeţi, şi nu doar dumneavoastră, că nu exagerez cu nimic. Să fii topitor şef, la douăzeci şi ceva de ani, nu-i nici pe departe o joacă !". Constantin Cimpoieşu, oţelar la cuptorul nr. 5 : „Dacă lui Mâinea nu i-ar reuşi ceva, cred că de ruşine n-ar mai călca aici. Ţine strașnic la ce face, ţine şi cere, dă şi vrea să primească în aceeaşi măsură. Dacă ajunge maistru sau ştiu eu ce, că e priceput şi deştept, tot cu el vreau să lucrez, sper să vrea şi el..." ; Ştefan Pera, inginer : „În liceu, i-am fost profesor. De atunci mi-am dat seama că Mâinea va rămîne să lucreze aici. Din clasa lui nu ştiu dacă mai sînt zece, dar, oricum, el e cel mai bun, e unul din tinerii topitori propuşi pentru şcoala de maiştri. A fost chemat să lucreze în cercetare, la Institutul de subingineri, dar a refuzat. Sînt sigur că el va cîştiga".

Cu pieptul gol, ud ca după baie, cu mînecile suflecate, nebărbierit poate de două zile, cu ochii lipiţi la braţul maşinii de şarjare, mutîndu-şi degetele de pe un buton pe altul, Predrag Raichici aşează alte ore din propria-i viaţă într-o nouă şarjă. A cîta ? Omul nu mai ştie, dacă ar fi musai, adunînd, înmulţind, împărţind, comparînd, poate ar ajunge şi la adevăr. Peste doi ani el va fi un tînăr... pensionar şi în cartea de muncă, într-o zi, i se va scrie : oţelar, 32 de ani vechime neîntreruptă, Combinatul siderurgic Reşiţa. Încă puţin, cere, adică trebuie să-l aşteptăm, ultima gură a cuptorului patru se va umple curînd ; trocile sînt trecute prin foc, descărcate, puse din nou pe linii, trimise la depozit, flăcările se întind lacome, ard năpraznic, se perpelesc răspîndind acelaşi zgomot de cascadă. Numai în foc privesc ochii lui Predrag Raichici, numai el ştie ce imagini i-au crescut în priviri, numai el poate spune povestea întreagă a celor 10 950 de zile care, împărţite la o singură cifră, sînt măsura exactă a trudei : 30 de ani în oţelărie !

Mă pregătesc să notez, flăcările intră printr-o ferestruică în cabina de comandă, lasă dîră de lumină pe filele carnetului. În spate, cămaşa mi-e udă leoarcă. Pun prima întrebare. Cineva mă bate pe umăr, mă întorc şi lîngă mine văd un bărbat tînăr, parcă e făcut dintr-un trunchi de copac viguros. Cu ţigara în gură, îmi cere un foc, îl servesc, şi, drept mulţumire, cu două degete, ridică puţin casca. Părul, fruntea, gîtul, pieptul îi sînt numai apă, ca şi cum ar fi trecut prin ploaie. Predrag Raichici nu a uitat :

— Am 48 de ani, m-am născut la Radimna, o comună de lîngă Moldova Nouă. Pentru că lui îi pică bine, mai mărturiseşte : M-am căsătorit repede şi acum sînt bunic, am o nepoţică de trei ani.

— Din prima zi ce vă mai amintiţi ?

— Şi din prima, şi din celelalte, îmi amintesc destule. Doar e vorba de viaţa mea, nu ? tresare. Am avut un meşter, Adam Jumănescu, prim-topitor pe atunci, de la el am învăţat să cunosc oţelul, tot procesul tehnologic, dar nu era ca acum, se lucra primitiv. Atunci încărcam cuptoarele cu nişte macarale rotative, cuptoarele erau mai mici, dar dura încărcarea trei ore şi se muncea greu de tot. Eu sînt dintre primii oţelari veniţi aici ca absolvenţi de profesională, însă să ştiţi, cei care i-am găsit atunci în oţelărie ştiau meserie, învăţau unii de la alţii, că n-aveau şcoală.

— Şi ce s-a mai petrecut în timpul ăsta, nene Raichici ?

— Ooo, multe !

— Povestiţi...

— Cel mai grozav lucru rămîne, orice s-ar spune, mecanizarea, automatizarea, aceasta e şi explicaţia şarjelor de acum, superioare, mai multe. Şi mai vreau să spun ceva despre oameni. Eu, în 30 de ani, i-am primit pe mulţi, dar şi m-am despărţit de mulţi. Mi-a fost puţin greu, chiar dacă n-am mai spus-o, ne obişnuisem împreună...

— De ce se tot repetă că nu sînt tineri printre oţelari ?

— La noi sînt, eu am avut destui ucenici, pe Nicolae Burghelea, secretarul U.T.C. pe oţelărie, Constantin Cimpoieşu, Ion Ciontu, care acum e maistru, mai mulţi... În oţelărie nu-i uşor, oricît s-ar automatiza. Tinerii, cînd vin, neobişnuiţi, noi, prea învăţaţi cu toate, îi mai lăsăm de-o parte şi, într-o zi, vezi că sînt tot mai puţini !

— Povestiţi frumos ! Ce vă trece prin suflet, acu, după 30 de ani ?

— Tot ce-am trăit !

— Nu vreau să vă... răscolesc...

— Dacă nu vreţi, de ce mă aduceţi să vorbesc despre asta ? Cînd am luat ultima categorie, am fost trist, am înţeles că s-a dus timpul. Oamenii, de ei o să-mi fie dor, şi de focul care nici măcar nu mă mai arde, că de-atîta vreme şi el mă cunoaşte !

În cuptorul nr. 4 s-a introdus aliajul pentru o nouă şarjă. Flăcările se zbat neputincioase de uşi şi pereţi. Predrag Raichici se uită insistent la acele indicatoare de pe tabloul de comandă, umblă la butoane, reglează ceva. Eu şi Venter ieşim, peste tot pe unde calc simt la tălpi cum mă ard zgura şi praful ce pardoseşte oţelăria. Venter se mişcă lejer chiar şi în locurile cele mai strîmte, mă prinde iarăşi de braţ, mă ţine lipit de el cînd păşim mărunt pe muchia unui zid sau ce-o fi, haideţi, mă îndeamnă şi mă ţine strîns, nu trebuie să scăpaţi momentul acesta, aţi venit pînă aici şi să nu vedeţi, ar fi păcat, se aduce oala, mă anunţă, lingourile, priviţi, sînt pregătite. Dintr-un loc împrejmuit cu o balustradă, unde tot el spune că temperatura aerului bate spre 90 de grade, cu sticla lui de cobalt privesc limba de foc ce se întinde din gura oalei şi pînă în burta primului lingou, apoi în altul, în altul... Limba de foc se scurge ameninţător şi în lături sar o mulţime de scîntei, mari cît un far orbitor ori cît lumina unui licurici, sar înalt şi rotund şi totul seamănă cu un buchet imens de flori de foc !

...Ies pe poarta principală a combinatului şi-apuc drumul spre urbe. Afară e alt anotimp, primăvară, pomii sînt încărcaţi de flori albe, o arteră, vecină cu drumul ce duce la stînga, se repară, hotelul din centru e în renovare, numai la o sută-două de metri în spatele lui, excavatoarele cu cupele neobosite urcă în basculante, casele cu două ferestre cît un ochi lăsat la pîndă. De-acum, pururi, ele se mută în amintire sau rămîn în fotografii de familie. Pe deasupra oraşului pluteşte, se duce, vine, se duce, vine, căruciorul, emblemă a peisajului diurn, cară minereu să îndestuleze pîntecele cuptoarelor şi lăcomia flăcărilor ce dau culoare şi trăinicie oţelului. Iar Reşiţei, cît merită şi i se cuvine : nume şi renume !

Dumitru OPRIŞOR

PARTICIPANT LA RĂZBOIUL ANTIHITLERIST

În partea de sud vest a țării se găsea — la 23 August 1944 — Divizia 19 I. întărită, unde funcționam ca șef al operațiilor. Această mare unitate avea misiunea de a apăra frontiera contra unor invazii din afară, între Turnu-Severin și Deta (sud-vest Timișoara) (mai tîrziu sectorul de acțiune al Diviziei 19 I., s-a extins pînă la Mureș), de a curăți terenul de focarele de rezistență hitleriste stabile sau în trecere spre vest și de a menține un cap de pod ofensiv la vest de munți în Banat!

Pe timpul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă s-au desfășurat acțiuni energice pentru zdrobirea focarelor de rezistență hitleriste din orașele: Lugoj, Caransebeș, Reșița, Teregova, Topleț, Crusovăț ș.a. Au fost făcuți peste 1.000 prizonieri și capturată o importantă cantitate de materiale și tehnică de război. La Orșova unde se baricadase un Regiment hitlerist, s-au încins lupte crîncene între unități ale Regimentului 94 I din Divizia 19 I și dușman. Au căzut în fruntea plutoanelor pe care le comandau sublocotenenții: Pascu Nicolae și Minciună Ilie. Inamicul a fost însă zdrobit. S-au făcut peste 100 de prizonieri. La Moldova-Veche, unde inamicul a încercat o debarcare cu sprijin de aviație a unui detașament de 400-500 oameni, s-au desfășurat lupte aprige. Inamicul a fost pînă în cele din urmă înfrînt. S-au distins în lupte: soldații Aurel Bulzea, Ion Popescu, servanți la mitraliere, care au rezistat consumînd ultimul cartuș.

Două coloane moto inamice, care veneau una dinspre Craiova și alta dinspre Hinova, au încercat în dimineața de 26 august să forțeze trecerea prin orașul Turnu Severin, înspre Defileul de la Porțile de Fier. Unități ale Diviziei 19 I și Regimentului 3 Roșiori, au barat drumul coloanelor la marginea de est a orașului. În luptele care au avut loc și la care au participat și muncitorii de la Șantierul Naval, de la calea ferată ș.a., săteni de prin împrejurimi, au căzut sublocotenentul Miloș Mircea și alături de el a căzut muncitorul Haralambie Stoiculescu, soldații Romanescu Ion, Niță Constantin, Ioan Costică ș.a. Au fost făcuți peste 1.800 de prizonieri și capturate numeroase vehicole auto, tunuri, armament, muniții.

Operațiunea de curățire a terenului — în partea de sud-vest a țării, s-a încheiat în noaptea de 31 august spre 1 septembrie, odată cu zdrobirea inamicului din Defileul de la Porțile de Fier, printr-o manevră îscusită concepută, organizată și condusă de generalul comandant al diviziei, alături de care mă găseam. Importanta comunicație de legătură dintre Oltenia și Banat fusese deschisă, așa cum o ceruse printr-o telegramă expres, M.St.M.

Pentru a-și reconstitui aripa de „Sud" a frontului, rămasă în vînt după trecerea României de partea Coaliției Națiunilor Unite și a restabilii legătura cu fronturile din Balcani și Grecia, pînă la 4 septembrie, comandamentul germano-hortist a concentrat la frontiere în zonele: Cluj-Tg. Mureș Armata 2 ungară cu patru divizii, între care una blindată și o divizie de cavalerie S.S. germană. În Cîmpia Tisei se concentrase Armata 3 ungară cu o divizie de infanterie și una blindată în zona Gyula-Bekescsaba, alte două divizii în zona Oradea—Salonta. La frontiera de sud-vest a țării, între Mureș și Dunăre, se concentraseră trei divizii moto (Hindenburg, „Langemark" și „Prinz Eugen"). În zona Sf. Gheorghe — Racoș de Sus se găsea divizie ungară și alte formațiuni de tancuri germane.

Cu aceste forțe și altele în curs de afluire inamicul a dezlănțuit între 5 și 11 septembrie ofensiva, pentru a ajunge într-o acțiune fulger pe Carpați în treceători. La 13 septembrie inamicul execută lovituri puternice cu tancuri, sprijinite de aviație, în Crișana și Banat. Între Mureș și Dunăre inamicul execută două lovituri puternice: una pe Valea Mureșului și alta pe direcția Wei Kikinde — Timișoara. Alte coloane inamice atacă pe Valea Dunării, de la Baziaș înspre Orșova — Porțile de Fier, în de presiunea Almașului spre Bozovici — Iablanița și înspre Anina — Reșița.

Întregul Banat este împinzit de tancuri, transportoare, autovehicule, sprijinite de aviație. La 14 septembrie, inamicul a atacat poziția ocupată de Detașamentul Păuliș, de pe Valea Mureșului, constituit din Școala de subofițeri Radna, comandat de colonelul Alexandru Petrașcu. Situația devenind periculoasă, Divizia 19 I. a intervenit în sprijinul Detașamentului Păuliș, cu un batalion întărit, sprijinit de un divizion de artilerie, forțe pe care — am primit ordin să le instalez pe poziția socotită „Cheie" de pe Dealul cu Virful Bordu 471. S-au desfășurat lupte de o înversunare consternantă, cu tancurile dușmanului sprijinite de aviație. Pe virful Bordu, sublocotenentul Bolan Constantin, un gorjan, de prin părțile lui Tudor, Ecaterinei Teodoroiu și Brâncuși, a rezistat în fruntea plutonului pe care-l comanda, pînă la ultimul, demonstrînd inamicului care a suferit pierderi deosebit de grele că: „Nici pe aici nu se trece".

Lăcătușul[1] unde funcționam ca șef al operațiilor, a organizat, după 17 septembrie, o ripostă puternică, printr-o manevră ingenioasă, la care au participat și virfurile coloanelor sovietice, sosite în zonă. Inamicul a fost zdrobit, resturile lui jalnice, aruncate peste frontieră. Teritoriul de sud-vest al țării a fost astfel complet curățat de inamic, pînă către sfîrșitul decadei a treia a lunii septembrie 1944.

În luptele pentru desăvîrșirea eliberării teritoriului național, armata română a angajat, între 1 septembrie și 25 octombrie 1944, 27 divizii, un corp aerian, 2 brigăzi de artilerie a.a. ș.a., totalizînd un efectiv de 265.735 militari. Pierderile noastre s-au ridicat la 49.744 de militari. Inamicul a pierdut între 23 august și 25 octombrie — pe teritoriul României — 72.937 militari, între care 66.275 prizonieri.

La începutul lunii octombrie 1944, Divizia 19 I. — unde funcționam — în continuare, ca șef al operațiilor — se regrupează și reorganizează, după care trece frontiera în Ungaria pe la Arad — Batonya la 8 octombrie, pentru a participa alături de celelalte mari unități ale armatei române și sovietice la eliberarea acestei țări.

Prima mare unitate a armatei române, ajunsă la Tisa, Divizia 19 I. forțează rîul în zona Mindszent, în noaptea de 31 spre 12 octombrie 1944, în condiții excepționale de grele sub uraganul de foc al dușmanului, cînd arborii seculari de pe malul Tisei erau smulși din rădăcini de forța explozilor infernale, rîul măturat de rafalele armelor automate și supus unui bombardament în valuri al aviației cu zvastică. La punctul înaintat de comandă al diviziei de la Mindszent „am fost pur și simplu îngropați de vii sub trunchiuri de arbori sfîrtecați, sub brazdele de pămînt smulse de proiectilele artileriei grele și ale bombelor lansate din avioane. Căpitanului Novac Octavian, ofiterul cu operațiile Regimentului 96 I. — care se găsea lîngă mine — i-a fost retezat capul de schije.

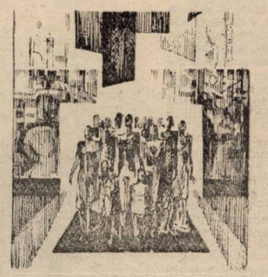

Desen de XENIA ERACLIDE VREME

La trecerea Tisei, a căzut primul comandant de batalion, maiorul Stănescu Cristache. A căzut grav rănit și cel de al doilea comandant de batalion, maiorul Buriu I. și mulți alții. Inamicul contraatacă repetat cu tancuri orice încercare de a lărgi capul de pod de la vest de Mindszent. Și, totuși, printr-un „eroism și o disciplină exemplară" a fost format și lărgit, în pofida contraatacurilor continui ale adversarului, capul de pod, ostașii români acoperindu-se de glorie, așa cum se arată în numeroasele ordine de zi date cu această ocazie.

De mai departe Divizia 19 I. luptînd în cadrul Corpului 7 armată română (în organica căruia intrau și diviziile 2 infanterie și 9 Cavalerie) a primit în sprijin Regimentul 114 artilerie antitanc sovietic și a atacat pe direcția loviturii principale înspre Budapesta, alături de diviziile române din Corpul 7 Armată și de cele din Armata 7 de gardă sovietică.

Am străbătut prin lupte grele cele trei centuri de apărare ale Budapestei, pe o vreme de toamnă și iarnă cu ploi reci, noroase, drumuri desfundate și cu un inamic bine organizat — pe poziții tari succesive — în față, gata la riposte, prin contraatacuri repetate cu tancuri. La 1 ianuarie 1945 pe o zi de iarnă cu fulgi de zăpadă cătrăniți de fumul exploziilor, ne-am găsit în contact strîns, încleștați în lupte violente cu poziția de rezistență a inamicului, de pe marginea de est a Budapestei. În această zi a căzut printre mulți alții și sergentul Elena Chiriță, fata care de la Păuliș pînă la porțile Budapestei luptase cu arma în mînă alături de ostașii unui batalion din Regimentul 96 I. A fost decorată — „post morten", cu „Mihai Viteazul" și înaintată la gradul de locotenent.

Timp de 15 zile am luptat de la cartier la cartier, de la casă la casă, uneori de la etaj la etaj, pe acoperișuri, în subsoluri; pe străzi barricadate măturate de focul armelor automate, schijelor și supuse bombardamentelor aeriene, în parcuri, arene sportive, „chiar și în cimitire" (Kerepes) organizate pentru rezistență, case minate care se prăbușeau în flăcări la atingerea unei clanțe. A fost „cea mai cruntă bătălie pentru eliberarea unui mare oraș, Budapesta" Corpul 7 armată român a pierdut 11.000 de militari. Din Divizia 19 I. care a luptat spre centrul Budapestei au căzut printre mulți alții, comandantul Brigăzii de infanterie colonelul Vasilescu Constantin, comandantul Regimentului 96 I. colonelul Ghiorghiu Mihail cu întregul său stat major; locotenenții Văjache Alexandru, Pop Dominic, sergenții: Popescu Ion, Motorga Gheorghe, caporalul Anescu Gheorghe, soldații: Popescu Constantin, Ionescu Gheorghe și mulți alții. Și, totuși în ladul de foc și explozii, ostașii români au dat dovadă de admirabil umanism. Au scos de sub ruine în flăcări, din subsoluri, femei, copii bătrîni, i-au pus la adăpost, i-au hrănit și le-au acordat îngrijire medicală.

Pentru eliberarea Ungariei au luptat 17 divizii române, un Corp aerian, 18 baterii de artilerie ș.a. însumînd un efectiv de 210.000 militari. Dintre aceștia și-au jertfit viața 42.266 militari. Inamicului i-au fost produse peste 30.000 de pierderi (prizonieri, morți). Trupele române au eliberat pe teritoriul Ungariei 1.237 localități între care 14 orașe; au cucerit trei masive muntoși și au forțat patru cursuri de apă importante.

În noaptea de 13 spre 16 ianuarie 1945, Corpul 7 Armată român a ieșit de pe frontul de la Budapesta și a trecut — pe frontul din Cehoslovacia, pe o iarnă aspră, cu drumuri de munte poleite de ghiață, tixite de vehicole distruse de bombardamente, cai și oameni morți; pe un crivăț tăios și lipsit de adăposturi. După ce a schimbat din sectoarele lor de luptă, diviziile „Tudor Vladimirescu" și 110 sovietică în zona Pöttor din Munții Javorina, Divizia 19 I, alături de celelalte mari unități ale armatei române și sovietice a trecut la atac pe direcția Oreneov Laz — Senohrad, eliberînd prin lupte crîncene aceste localități între 25—26 februarie 1945.

Pe lîngă un inamic organizat din imp de poziții dominante succesive, am avut de înfruntat o iarnă grea, geroasă cu un strat de zăpadă de peste un metru, în munți lipsiți de adăposturi, fără o hrană caldă care nu ne mai putea ajunge din urmă, au cu ciorba din marmite înghețată. După zile și nopți de lupte istovitoare, pe ger cumplit, ostașul adăpostit doar după o stîncă poleită de gheață, își trăgea din picior bocancul care ieșea odată cu carnea înghețată sfîngerînd. Aveam numeroși ostași care „înghețați tun" erau evacuați pentru a fi internați în spitale. Cu eforturi — aș putea spune — supraomenești, ostașii români au luptat cu sublim eroism în Cehoslovacia. La Hron în zona Zarnavica unde Divizia 19 I. a format prin lupte aprige un cap de pod peste rîu. Batalionul comandat de maiorul Bălatu Grigore a rezistat după 29 martie 1945, timp de cîteva zile numeroaselor contraatacuri cu tancuri ale inamicului, fiind grav rănit. Acte de eroism au săvîrșit — în acele lupte și sergentul Dumitru Stoiculescu, soldatul Popescu Nicolae și alții. La 4 aprilie a căzut — grav rănit — în lupte însuși comandantul diviziei, generalul M. Lăcătușu. Cu cîteva zile mai devreme căzusem și eu rănit. Divizia 19 I. a continuat atacul în Munții Nitra pe comunicația Zarnovica — Oslany[3]. Eliberează între 4 și 5 mai, împreună cu diviziile 2 și 10 infanterie române, orașele Kromeriz și Kojetin și continuă urmărirea inamicului.

În primele zile ale lunii mai trupele sovietice de pe frontul central, au nimicit gruparea hitleristă din zona Berlin. Pe frontul din Cehoslovacia, rezistă însă cu încăpățînare Gruparea de forțe germane alcătuită din 62 de divizii totalizînd un efectiv de peste un milion de militari și dispunînd de 9.700 guri de foc, peste 2.200 tancuri și 1.000 avioane de luptă. Pentru nimicirea acestei grupări, comandamentul sovietic hotărăște să execute două lovituri convergente în direcția Praga. Una cu Frontul 1 ucrainian din zona Drezda înspre Praga și alta din zona Brno spre Praga cu trupele frontului 2 ucrainian, în cooperare cu armata română. Frontul 4 ucrainian avea să acționeze frontal. Întrucît muncitorii din Praga s-au ridicat la luptă împotriva ocupanților germani, „operația Praga" a început la 6 mai și s-a dezvoltat într-un ritm viu. La 9 mai trupele fronturilor 1 și 2 ucrainiene făcînd joncțiunea, au desăvîrșit încercuirea și nimicirea Grupări germane.

În ziua de 10 mai marile unități române au continuat urmărirea rămășițelor inamicului, ajungînd la 12 mai la 80 km de capitala Cehoslovaciei, unde au primit ordin să se oprească, încheindu-se ostilitățile.

Pe teritoriul și pentru eliberarea Cehoslovaciei au acționat 17 divizii române, un Corp aerian, unități de geniu, căi ferate, artilerie ș.a. și alte formațiuni însumînd un efectiv de 248.430 militari. din care au căzut: 66.495 militari. Inamicului i-au fost provocate pierderi de 22.303 militari. Au fost eliberate de trupele române, pe teritoriul Cehoslovaciei 1.722 de localități, dintre care 31 orașe.

În Austria a luptat — cu începere de la 9 aprilie 195 Regimentul 2 tancuri și alte formațiuni în sprijinul armatei sovietice.

În ansamblu, în cele 263 de zile ale războiului antifascist, România a angajat: 538.536 de luptători, ca cea de a patra cobeligerantă după U.R.S.S., S.U.A. și Anglia. Pierderile înregistrate au fost de 169.822 militari Divizia 19 I a pierdut 9.382 luptători. De-a lungul celor 1.700 km de la Marea Neagră pînă în cadrilaterul Boemiei, armat română a eliberat peste 300.000 km² de sub stăpînirea hitleristă. A traversat prin lupte grele 20 masive muntoși, a forțat 12 cursuri mari de apă, a eliberat 3.63 de localități, între care 53 orașe. Ostași români au provocat inamicului pierderi cifrate la 117.778 prizonieri și 18.73 morți, echivalentul a 15 divizii ale Vîrmachtului. Cheltuielile de război au însemnă fabuloasa sumă de 1.120.000.000 dolari la valuta din 1938. 300.000 de militari români au fost distinși cu ordine și medalii românești, sovietice, cehoslovace și ungare pentru faptele lor de eroism legendar.

Ca unul — ca și mulți alții — care am trecut prin araganul de foc al dramaticei epopei al celui de al doilea război mondial șer totuși în triumfal ratiunii, al lucidității, în așezarea unei păci trainice - așa cum o doreste poporul nostru, onducerea noastră și oricare om de bună credință de pe Planeta albastră: pace generatoare de înțelegere, de progres general.

Colone (r) Aurică SITARU

[1] Arhiva M.A.N. Fond 106 dosar 457, filele 35—39 (Directivă operativă a M.St.M.).

[2] Arhiva M.A.N. Fond 56 dosar 524, filele 22—23 (ordinul Armatei 1 nr. 42353 din 17 septembie 1944).

[3] Arhiva M.A.N. Fond: 22, dosar 1, fila 266.

ÎN AUGUST, NEÎNFRÎNȚII...

Ne-am ridicat în August, neînfrînții,
Și-am însemnat că noi sîntem stăpînii!
Sub laurii de aur ai izbînzii
Istorie nouă scris-am, nimb, românii.

Noi n-am venit de-aiurea, dinspre zări,
Smulgînd o vatră sau un anotimp,
Sîntem aicea nu de azi, de ieri,
Ni-e obîrșia de dincolo de timp!

Cu sînge înviarăm iarăși țărna,
Cu-ncredere în soare și în țară,
Din piscuri de Ceahlău pînă la Cerna.

Ce scump ni-e albastrul care ne-mpresoară!
Un cer etern, climat și temelie
Nădejdilor și dragostei de glie!

Al. JEBELEANU

La bursa vinovată a uitării,
tezaur nu-i, a ni-i răscumpăra:
Suspine veșnic grîul primăverii
și veșnic îi audă Patria!
Pe Mureș, în cumplit tîrziu de vară,
unul căzea, întrau în luptă zece,
în inimi toți aveau pămînt de țară
și-n gînd un vers:

„Pe-aicea nu se trece"!

Brazi tineri, ei luptau intîia oară,
cu pumnii-arzînd pe patul armei,
rece
și totuși cît de bravi atunci luptară
sub ordinul: „Pe-aicea nu se trece"!
În vasta frescă-a patriei rămîie
eroii tineri, jertfa lor supremă!
Sub astrul veșnic brazii-n glorii fie
ca stîlpi, în triumfalul Arc, din
stemă!
Talazuri mari de griu, vă legănați
și-n piinea verii Timpul vă
petrece...
Azi sîngele prin maci impurpurați
ca ei șoptesc

„Pe-aicea nu se trece"...

Eugen EVU

EMBLEMA DE EROU

Ne reamintim prea bine de-acei
ostași ce-n lupte
In tricolore flamuri au fost
înfășurați,
Sub scuturi mari de ierburi și lanuri
aurite,
Vegheați de obeliscul străvechilor
Carpați.

Mai regăsim și-acuma, prin dacice
vestigii,
Lîngă străpunse zale și-un petec
de manta,
O baionetă frîntă și-o cască
ruginită
Din care cresc gorunii cu bolți
de stele-n sa.

În anii de răscruce am înălțat
columna
Ce-avea să definească destinul
nostru nou,
Partidul ne-a dat erezul ce-n
falduri de virtute
A-ntruchipat ostașu-n emblemă
de erou.

ÎMPLINIRE

Purtăm în suflete vibrare
caldă
și boare din grădini, pe rînd,
în roua zorilor privirile
se scaldă,
lumina țării-n ele adunînd.

Peste obazul patriei, celeste,
ce freamătă a rod, sub anii
buni,
cu fiecare brazdă dezvelind
o veste
despre statornicia din
străbuni...

Noi împlinim aceste pagini
simple
de rivnă și nădejdi pentru
popor,
sîntem semințele ce-au
să se-ntîmple
în falnicul prezent și-n viitor.

Ion CĂLIMAN

Poeții cîntă patria, partidul și conducătorul

SPRE VIITOR

Azi Epoca de Aur construim,
Însemn de libertate și progres,
Spre Viitor cu-neredere privim,
Pe-un drum deschis de-al IX-lea
Congres.

Viața să ne fie mai frumoasă
Și împlinirea mai deplină,
La al XIV-lea Forum, din nou ales,
Eroul ne conduce spre lumină.

E Nicolae Ceaușescu — al Țării
Părintele, Conducător slăvit,
Vieții noi, deschizător de drumuri,
Făuritorul Evului Aurit.

Este al nostru zbor, e vitejia,
Este Partidul, Patria, Poporul,
Tot ce avem mai scump
în România —
Vis Comunist și Pacea, Viitorul!

Irimie STRĂUȚ

PATRIA

Prin ca-mi sînt slobode mîinile
mai limpede îi văd culorile:
imi cresc în suflet pîinile
rumene ca-n răsărituri zorile.

Mă înflăcărează-al ei cuvînt,
de neprețuit i-s clipele.
Și, prins în marele-i avînt,
cerul i-l mîngîi cu-aripile!

Radu FELECAN

AUGUST TRIUMFĂTOR

Scriu despre tine, zi de libertate,
Scriu despre izbînzile tale temerare,
Roadele verii, tot mai bogate,
Sînt semne vii la ceas de sărbătoare.

Scriu despre tine, zi frumoasă,
Toate cărările îmi poartă pașii
înainte,
Pe acest pămînt, la noi acasă,
Lumina timpului înflorește
în cuvinte.

Scriu despre tine, zi aleasă,
Scriu la fereastra zorilor de zi,
Pîinea cea nouă, fie-ne dulce
pe masă.
Sub flamuri tricolore pururi vom fi.

Miron ȚIC

IMN

Țesută-i vremea noastră din lumină
precum ni-i steagul din iubiri țesut
și-l fluturăm spre ceea ce-o să vină
din orizontu-n faptă înviscut.

Un imn al demnității mari răsună,
muzica lui dă totu-n dulce floare
pe creanga de dorinți ne-ncunună
bogata frunte în visări solare.

Ne rodnicim cu dăruiri pămîntul
și-l primenim cu mii și mii
de-odoare
pe cînd din suflet ne mustește
cîntul —
un imn de nesfîrșită sărbătoare.

E-a patruzeci și cincea-aniversare,
punîndu-i, cald, Eliberării nimbul
din dragostea arzîndă-n fiecare
ne daurește Primăverii limbul.

Pădurea noastră nu e doar pădure,
ci flamuri înmuiate-n imn ca para
pe care le suim în vînt ușure
cu faldul lor s-atingă-a bine Țara.

Ion SOCOL

TREAPTĂ SPRE VIITOR

Trăim într-o țară
unde purpura macilor
este neprihănită,
într-o țară
unde lumina pătrunde
prin ochii senini ai copiilor,
iar, din muguri,
țîșnește candoare și adevăr.
Trăim într-o vatră
ce arde intens
prin milioane de inimi.
La umbra Stejarului falnic
ne prindem în hora înfrățirii,
iar cîntecul iubirii de țară
curge din piepturile noastre,
deschizîndu-și drum prin
Carpați.
Și, toate acestea,
pentru că, într-o zi
memorabilă,
într-o zi de foc,
românii au aprins în luptă
făclia fericirii și a libertății.
Zi de neuitat,
Zi de August douăzeci și trei
bornă de lumină la hotarul
veacurilor!

Rozalia MIRCOVICI

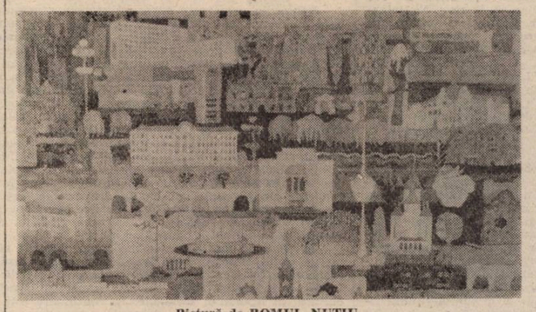

Pictură de ROMUL NUȚIU

CELOR DE LA PĂULIȘ

Ce jertfe-a semănat Româna Oaste
și cîte doruri ne-au rămas în prag
prin satele natale și pe coaste
înlăcrimate maicile, sub steag...
În marș prin vuiet eliberator
în puste, după urmele de fiară,
bărbații noștri, pentru alt popor,
supremul preț al vieții lor și-l dară.
Că omenești am fost chiar viață dînd
și sîngele ne-am scris în cartea
lumii,
eroii noștri au murit gîndind
la pruncii lor, la lacrimile mumii.

POEM ÎN AUGUST

Sărbătorim o vară fierbinte
în care cu o singură și aceeași
zvîcnitură în inimi
ca un singur val în curgerea
lui
ne-am îndreptat fruntea și-am
pătruns în ora înaltă
a izbînzii.
Dimineață de August 23,
rostogoliri de raze deschise
în soarele existenței noastre,
poem al biruinței.
Vară! Cuvînt! Bucurie
a omului
și semnele păcii în inimi
de oameni ce vrem să trăim
ca un arbore alb
în fața eternității, cu marele
sigiliu al vieții
înscris în realul trup al țării.
În August
ne sînt ochii curați și
dragostea adîncă,
în gînduri ținem focuri de
strajă
pe țărmuri de lumină,
doar omul e făurîtor de
drumuri pentru oameni
și al omului anotimp de vară
e pe buzele noastre
ca o lumină nouă,
pămîntul acesta vorbește
despre statornicii săi
apărători,
în numele cărora a rodit
în grîne.

Corina Victoria SEIN

ASCULTĂ CUM CRESC...

Noi nu ne-am retras
din roua viselor noastre.

Ascultă cum cresc codrii latini.
Se-ngemănează veșnicul vrerii
cu sîngele ucis de dușmanii străini.
Răsipite pe văi,
morminte-eroi;
ochii lor și acum
ne adapă, nu dorm.
Noi nu ne-am retras
din roua viselor noastre.
Ascultă cum cresc codrii latini.

Mirel Radu PETCU

Cultura timișoreană și impunerea ei în societatea de azi

Nu se poate spune că Timișoara nu ar fi avut, și pînă la război, o mișcare literară, formații muzicale, o artă plastică și chiar teatrală. Firește, a avut, dar ele nu au fost organizate în uniuni și așezăminte de artă profesionistă, cu un statut sigur, nici n-au existat sedii, ci acei care le-au servit se întruneau în unele momente fericite sau cu prilejul unor sărbătoriri sau spectacole artistice ce se săvîrșeau sub presiunea unui moment unic. Scriitorii aveau o boemă a lor, o cafenea literară specifică, de genul lui Spieluhr, unde se legau și se dezlegau biografii literare, se încropeau prietenii și destinele unor reviste. Muzicienii profesioniști, mai ales, în vremea războiului, prin refugiul celor din Cluj la Timișoara, teatraliștii, artiștii plastici se organizau în proaspătul conservator sau în proaspăta operă și orașul începea să trăiască sub auspiciile acestor arte. Aveau loc vernisaje, unde, la loc de cinste, se găseau Ladea, Ciupe, Catul, Demian, Podlipny, Miloia. Se organizau concerte muzicale, ad hoc, unde participau Ijac, Cuteanu, Popa (Mircea și Alla), Ujeicu sau Ursulescu, Lia Hubic sau Ana Roja Vasiliu, Bădescu sau Carabiberi, sub bagheta lui Surlașiu. Scriitorii se adunau în jurul lui Virgil Birou și al „Vrerei" lui Ion Stoia Udrea sau a „Luceafărului" lui Aurel Cosma. Apăreau primele culegeri literare, apăreau primele stele lirice pe firmamentul vieții literare a orașului și ele purtau numele: Lerca, Bugarin, Grozdan, Sfetca, Popiți, sau apăreau romane amplu comentate, scrise de Atanasiu, Odeanu, Arcan, Ienea, Șerbănescu. Orașul venea și el cu o zestre spirituală proprie, chiar dacă războiul închidea perspectiva și nu dădea spațiu de zbor liber artelor ce începeau să fascineze un public încă tînăr și nou dar care-și respecta artiștii.

Firește, chiar și o simplă comparație, a vieții artistice antebelice, sumar trecută în revistă aici, nu suferă apropieri cu viața artelor contemporane a Timișoarei de azi. Înălțate ca instituții profesioniste de artă, cu un rol bine precizat în viața cetății și a țării, Opera Română, Filarmonica, Teatrele, filialele artiștilor plastici și de scriitori urmau, încă de la debutul lor, să se implice organic în peisajul nou spiritual al Timișoarei, să înalțe talente robuste și, totodată, să reprezinte tribune de afirmare a lor în dialogul dintre arte și public, spre înălțarea spirituală a tuturora. Continuînd experiența operei clujene, în anii de refugiu din timpul războiului, noua Operă timișoreană aducea, în peisajul spiritual, un specific al ei, orchestră și soliști care să abordeze repertoriul operistic știut, cu o, din ce în ce, mai înaltă artă. De la bătrînul Verdi, la moderniii Puccini și Leoncavallo, de la grațiosul Mozart, la sumbrul Bellini, de la cantabilul Donizetti la dramaticul Bizet, apoi, la autorii români: Filaret Barbu, Georgescu, Dendrino ș.a. Opera română timișoreană își forma un repertoriu demn de orice instituție similară din țară. Ea ridică, de la început, o seamă de soliști care ajung să fie prețuiți și admirați de marele public, precum A. Ciuciu, M. Șola, M. Emandi, V. Gligor, T. Moraru, M. Grebenișan, I. Mare, M. Rotundu etc., etc. pînă la cunoscuții soliști de azi, precum Rodica Miloia, Csaba Airizer, Ionel Stan, Dorin Văidean, Radu Onu Nicolae, Ioan Pribac, M.M. Grama, Vasile Tcaciuc. Credincioasă repertoriului ei, îmbogățit, în aceste decenii, de noi și noi spectacole, apropiindu-și și formîndu-și un public constant și iubitor, Opera Română timișoreană a repurtat, prin timp, succese remarcabile, a impus artiști și spectacole de referință. Teatrul Național, alături de Opera Română, are, de asemenea, meritul admirabil de-a crea, în jurul ideii de teatru, sentimentul benefic al unor spectacole de marcă, ce vor rămîne, în timp, ca borne de hotar în desăvîrșirea și istoria instituției. Teatrul „Matei Millo", pe care, cu pricepere și har, l-a călăuzit, ani mulți și glorioși, la începuturile sale, artistul emerit Gheorghe Leahu, a impus, încă de acum cîteva decenii, ideea de teatru, dar și climatul de fervoare și dăruire artistică pentru Naționalul de azi, prin actori și regizori de renume, care i-au trecut pragul și au strălucit pe scena lui. Soții Moruzan sau Dan Nasta, Gilda Marinescu sau Ovidiu Iuliu Moldovan, Vasile Crețoiu sau Eugenia Crețoiu, Marietta Sadova sau Emil Reus, Ștefan Iordănescu și Ștefan Mării, Vladimir Jurăscu, Elena Ioan, Garofița Bejan, Ion Haiduc, Daniel Petrescu, Gh. Pătru sau Miron Nețea, soții Simionică sau Geta Iancu, Mihaela Murgu, Viorica Cernucan, George Lungoci, Camil Georgescu sau Traian Buzoianu, Mircea Belu, Coca și Horia Ionescu, Radu Avram, Ovidiu Grigorescu și atîția alții au înnobilat, pînă la zi, podeaua scenei, în spectacole semnate de Ioan Ieremia, D. R. Ionescu, Alexa Visarion, Emil Reus ș.a. De la Brecht, la Shakespeare, de la D. R. Popescu la Cehov, de la Shaw la Ibsen, de la Lovinescu la Mazilu, spectacolele timișorene au avut, fiecare, marca și originalitatea lor. Meritul uriaș al teatrului, în acești ani, a fost, însă, mai ales, crearea unui public exigent, capabil să judece și să preia valorile etice și estetice specifice artei teatrale și, astfel, să întrețină, în urbe, suflul generos al acestei arte. Alături de Naționalul timișorean, teatrele frățești, german și maghiar, cu trupe și repertorii generoase, și-au adus aportul benefic la instaurarea unei atmosfere spirituale elevate, la cultivarea unui public dornic de artă. Filarmonica „Banatul", la rîndul ei, a ajuns, în aceste decenii, o instituție de prestigiu, nu numai timișorean, dar și republican. Abordînd un repertoriu vast, susținînd spectacole muzicale de o înaltă calitate a interpretării, urmărind, cu tenacitate, o comuniune între ansamblul orchestral și coral, Filarmonica noastră s-a impus pretutindeni prin valoarea ei artistică. Sub bagheta unor dirijori care au lucrat cu minuție și devotament și au cizelat instituția, în timp, precum Mircea Popa, Paul Popescu, Ioan Românu, Mircea Hoinic, Nicolae Boboc, Remus Georgescu, Petru Oschanitzki sau directorul și dirijorul ei, Diodor Nicoară, Filarmonica „Banatul" se impune, azi, între surorile ei din țară, drept o instituție de artă de un real prestigiu, cu ample posibilități concertistice. Concertele la sediu sau pe alte scene românești sau străine, soliștii și dirijorii care au colaborat cu ea, turneele în diferitele țări ale lumii, discurile onorabile, scoase cu diverse prilejuri, festivalurile, la care ea a participat, toate semnifică acte artistice prestigioase și denotă forța unei instituții de artă care nu s-a trădat niciodată pe sine, nici idealul său estetic, nici noblețea mesajului ei umanist, pe care îl traduce în fața ascultătorilor săi cu atîta forță și persuasiune, săptămînă de săptămînă, de atîția ani.

Arta plastică timișoreană ca și arta scrisului poate că denotă, între artele surori, cele mai spectaculoase salturi, dacă nu pe verticală, atunci, oricum, pe orizontală, privind atît calitatea actului artistic cît și diversitatea lui. Organizată complex, abordînd formule, procedee, genuri diverse, de o înaltă tehnică a execuției, impunîndu-se și prin personalități singulare, dar și prin mișcarea de grup, plasticienii și scriitorii, în filialele lor de creație, au lărgit, în zona de vest a țării, fenomenul de artă, i-au dat amploare, diversitate și adîncime. Pictură, grafică, ceramică, sculptură, desen, pastel, acuarelă, în expoziții personale sau de grup, în lucrări de șevalet sau monumentale, în țară sau în străinătate, prin artiști ca: Vasile Pintea, Diodor Dure, Romul Nuțiu, Gabriel Popa, Simion Lucaciu, Victor Gaga, Petru Iecza, Eugenia Dumitrașcu, soții Vreme, Aurel Breileanu, Constantin Flondor, soții Tulcan, Viorel Toma, Oct. Maxim și întreaga grupare 35, arta plastică timișoreană este sincronică, la ora de față, nu numai cu arta națională, ci chiar cu cea europeană, impunîndu-se cu vigoare, fantezie și elevație. Alături de plasticieni, susținînd o coloană a literelor române din această parte de țară, scriitorii timișoreni înalță, la ora de față, în literatura română, specificul net al scrisului și gîndirii lor. Proză, poezie, critică, istorie literară, reportaj, eseu etc., sînt abordate firesc, de condeie stăpîne pe arta lor, originale în viziune și în stil. Cărțile semnate de Laurențiu Cerneț, Sofia Arcan, M. Șerbănescu, P. E. Banciu, I. D. Teodorescu, S. Raicov, N. Popovici, Florin Bănescu, M. P. Pongracz, Gh. Schwartz, T. L. Birăescu, I. J. Rovina, A. Ardeleanu, Al. Deal, T. Bulza, S. Dima și V. Dima, A. C. Iordache, D. Vighi, V. Marineasa, I. Costinaș, D. F. Seracin, C. V. Sein, la proză, sau cele de Anghel Dumbrăveanu, Al. Jebeleanu, Ilie Măduța, E. Dorcescu, C. Dascălu, Ivo Muncian, A. Turcuș, N. Dolângă, M. Turcu, S. Gvozdenovici, L. Bureriu, Tatiana Flondor, O. Doclin, V. Tudor, C. Mărăscu, A. P. Sârbu, D. E. Popin, I. Căliman, N. Roșianu ș.a., la poezie, sau lucrările de istorie și critică literară, semnate de E. Todoran, G. I. Tohăneanu, I. Cheie Pantea, S. Mioc, C. Ungureanu, L. Ciocârlie, I. Neață, V. Vintilescu, Ș. Foarță, Felicia Giurgiu, O. Berca, I. Evseev, A. D. Rachieru, Lucian Alexiu, M. Odangiu, M. Mihăieș, Vasile Popovici, A. Babeți, au impus tot atîtea personalități marcante în genurile și speciile respective. Trecînd peste sentimentul provincializării, fiind o literatură, prin teme, stil, puterea reflecției de o înaltă ținută artistică, impunîndu-se în patul larg al literaturii naționale, creația care s-a făcut, în aceste decenii, la Timișoara, oglindește nu numai saltul de conștiință artistică al creatorilor contemporani, dar și faptul că literatura s-a profesionalizat, abordarea scrisului se face, de acum, cu o forță și o demnitate nouă, cîștigate de scriitorii noștri în aceste decenii de liberă manifestare spirituală, cînd fiecare și-a putut găsi personalitatea proprie și și-a putut-o impune, în albia largă a literaturii naționale.

Ion ARIEȘANU

Expoziție omagială

Recent, la sediul Complexului Muzeal Județean Timiș, a fost vernisată expoziția foto documentară dedicată aniversării a 45 de ani de la victoria Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

Expoziția debutează cu prezentarea momentului dedicat Marii Uniri din 1918. Primul panou redă profundele transformări cu caracter burghezo-democratic, care au determinat dezvoltarea în toate planurile a societății românești pe cale modernă. În continuare, un amplu grupaj documentar înfățișează transformările care au avut loc în cadrul mișcării noastre muncitorești, culminînd cu transformarea Partidului Socialist din România în Partidul Comunist Român. Un cadru amplu este dedicat luptei duse de poporul român împotriva fascismului, revizionismului, pentru apărarea independenței, suveranității și integrității teritoriale a patriei. Reține atenția mărturiile legate de intrarea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** în cadrul mișcării noastre muncitorești, procesul luptătorilor comuniști și antifasciști de la Brașov, în fruntea cărora s-a aflat tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, marea demonstrație patriotică, antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939, în organizarea și desfășurarea căreia un rol important l-au avut tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** și tovarășa **ELENA CEAUȘESCU**. Mai multe exponate surprind protestul hotărît al poporului nostru împotriva amputărilor teritoriale din vara anului 1940.

Lupta forțelor patriotice, în frunte cu Partidul Comunist Român, împotriva dictaturii antonesciene este prezentată în documentele programatice care chemau întregul popor român la acțiuni hotărîte pentru dobîndirea libertăților democratice și a independenței naționale. Alte materiale surprind aspecte ale rezistenței antihitleriste precum și evoluția evenimentelor militare pe fronturile celui de-al doilea război mondial. Un spațiu generos este dedicat pregătirii politice și militare a evenimentului de la 23 August 1944, alianțelor realizate de P.C.R. cu toate forțele patriotice ce se pronunțau pentru răsturnarea regimului dictatorial, ieșirea din războiul hitlerist și alăturarea țării la coaliția antifascistă. Începutul revoluției române este bogat ilustrat cu documente, imagini din timpul luptelor insurecționale, hărți. Sînt bine reliefate eforturile armatei noastre, sprijinită de întregul popor, pentru eliberarea întregului teritoriu național, precum și contribuția României la eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și a unei părți din Austria.

Panourile următoare surprind etapele procesului revoluționar care au urmat, detașîndu-se, prin modul de expunere, o serie de momente importante ale istoriei noastre naționale: instaurarea guvernului revoluționar de la 6 Martie 1945, proclamarea Republicii, actul național al începuturile dezvoltării industriei socialiste, transformarea socialistă a agriculturii și încheierea procesului de făurire a economiei socialiste unitare. În anii scurși de la victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, poporul nostru a obținut strălucite succese pe drumul dezvoltării și înfloririi multilaterale a patriei. Din acești ani glorioși se detașează pregnant perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al P.C.R., cea mai bogată în înfăptuiri din întreaga istorie a țării noastre, denumită, cu legitimă mîndrie patriotică, **„EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU"**. Sînt prezentate marile realizări ale poporului nostru în dezvoltarea forțelor de producție, în crearea unei industrii puternice, moderne și a unei agriculturi socialiste avansate, în ridicarea gradului de civilizație și bunăstare materială a oamenilor muncii.

Evidențiind una din cele mai mari cuceriri ale socialismului pe pămîntul României — dezvoltarea armonioasă, echilibrată și eficientă a forțelor de producție — expoziția redă evoluția impetuoasă a județului Timiș, devenit important spațiu economic și cultural al României socialiste. În continuare este prezentată politica internațională a României socialiste, a președintelui **NICOLAE CEAUȘESCU**, de pace, prietenie și colaborare cu toate statele lumii. Este evidențiat faptul că, punînd pe primul plan activitatea de realizare a planurilor și programelor privind dezvoltarea economico-socială a țării și făurirea cu succes a socialismului, partidul nostru, România socialistă au dus în același timp o politică activă de colaborare cu toate statele lumii fără deosebire de orînduire socială, participînd cu toate forțele la soluționarea marilor probleme ale vieții internaționale, la lupta pentru dezarmare, pentru pace.

În încheiere, expoziția surprinde un grupaj de exponate sub genericul: **Partidul Comunist Român — centru vital al națiunii noastre socialiste"**, precum și proiectele documentelor pentru Congresul al XIV-lea al P.C.R. În acest context, mai multe exponate sînt mărturii elocvente ale opțiunii depline a întregului nostru popor privind realegerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** în funcția supremă de secretar general al partidului.

D. VASILE

Știința de carte — știința de a trăi adevărat și frumos

ÎNVĂȚĂMÎNTUL TIMIȘEAN ÎN ANUL 45 AL DEVENIRII SALE

CUM POATE ÎNCEPE UN REPORTAJ sărbătoresc, omagial, dedicat învățămîntului timișean, în chiar ziua marii aniversări ? El poate începe firesc, în haine, în cuvinte simple, „de lucru", cu o cifră tulburătoare prin adevărul pe care îl conține : 152 000. Sînt, de fapt, peste 152 000 de oameni, de la cei mai mici la maturi, care — într-un fel sau altul, într-o formă sau alta — învață. Deci, aici, în Timiș, în acest an sărbătoresc, aproape **UN SFERT DIN POPULAȚIA JUDEȚULUI ÎNVAȚĂ.** Dacă ar vrea să se condenseze într-o simplă cifră, mai grăitoare în adîncul ei decît sute de vorbe, reportajul ar putea să înceapă și să se încheie astfel, cu acest adevăr pe care nu-l poate contrazice nimeni și nimic. Dar el, reportajul festiv, trebuie să prindă viață, să prefacă o simplă cifră — căreia în curînd i se vor alătura alte zeci, la fel de lămuritoare — în fraze fierbinți, capabile să depună mărturie, cuvînt de cuvînt, pentru adevărul cifrelor. Să demonstreze acest adevăr, să-l facă palpabil, să-l însuflețească. Cum anume însă ? Făcînd, în primul rînd, **APEL LA MEMORIE.** Orice om de bună credință, un timișorean, de pildă, care știe cum arăta orașul, mai exact (pentru memoria reportajului nostru), cum, cîte, **unde** erau școlile orașului acum 45, acum 35, acum 25, acum 15 ani, nu poate să nu depună dreaptă, cinstită mărturie. Erau școli, erau cîteva mari, de tradiție, licee, era și o școală politehnică. Dar puzderia de grădinițe, școli primare, gimnazii, licee, sutele lor de ziduri noi care adăpostesc clase, laboratoare, cabinete, biblioteci, săli de sport, **acum,** în acești 45 de ani s-au înălțat. Nu doar în cartierele noi ale Timișoarei, ci în chiar centrul orașului, aici, la Lugoj, Sînnicolau, Deta, Jimbolia, în mai toate comunele și satele județului. Cît despre lăcașurile învățămîntului superior... Același ochi obiectiv nu poate să nu developeze imaginea cîmpurilor, a lanurilor de porumb ori a hățișurilor de ierburi care creșteau în locul amfiteatrelor și laboratoarelor de azi : Universitatea, Institutul Agronomic, edificiile Facultății de electrotehnică, de tehnologie chimică și construcții ale Politehnicii timișorene.

Toate acestea se văd cu ochiul liber. Se înalță la propriu. Zidurile **noi** care adăpostesc ca niște metereze cetatea științei timișene. Nu le poate spulbera nimic. Pentru ca ele să devină mai puternice în gîndul simplului privitor, iată — ca niște piloni uriași — cifrele. Însumînd, de această dată nu oameni, ci lucruri trebuitoare celor care învață : săli de curs, laboratoare, aparate, cărți : **baza materială.**

AȘADAR, ZESTREA ȘCOLII TIMIȘENE. Aproape totul a fost înfăptuit în acești ani : anii construcției socialiste. Iar peste 70 la sută din întreaga bază materială a școlii timișene e opera **„EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU",** a anilor care au înaintat victorioși după Congresul al IX-lea al partidului. Iată, din nou, cîteva cifre. În acest moment, numai învățămîntul superior timișorean își adăpostește cei peste 20 000 de studenți în 409 săli de curs și 619 laboratoare, punîndu-le la dispoziție peste 2 milioane de volume, în biblioteci. Și, spre a ne apropia de un singur exemplu, poate cel mai spectaculos, menit să adeverească grandoarea edificării — Institutul Agronomic, unul din cele mai moderne ale țării, un „campus universitar" de care ar fi mîndru orice oraș al lumii. Două cifre alături. În 1965 — suprafața utilă (de studiu, cercetare, dotată social) era de 16 000 metri pătrați. În anul 1989, cifra se dublează aproape — 30 000 metri pătrați. **ȘI MAI DEPARTE,** dincolo de cifre ? Dincolo de aceste simple cifre, stau alte cifre, mai grăitoare, amănunțind adevărul, detaliindu-l. Vor trebui însuflețite și ele, cifrele următoare, care ascund truda de zi cu zi, adunată în ani, a minții dascălilor și a elevilor ori studenților lor, deveniți, la rîndu-le dascăli, ori ingineri, ori medici, ori economiști. E munca fără istov a celor ce caută adevărul, care se îndîrjesc să descopere noul în știință. Noul unei științe puse în slujba binelui obștesc, în stare să facă viața semenilor mai ușoară, mai bună și frumoasă. O idee lansată de la cea mai înaltă tribună a țării. Un adevăr devenit realitate, o literă de lege transformată în faptă aici, la Timișoara.

ÎNVĂȚĂMÎNT — CERCETARE — PRODUCȚIE — un lanț, un circuit vital pentru însuși viitorul României. O idee izvorînd din gîndirea cutezătoare, revoluționară, a secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU. „Viitorul poporului nostru — ca de altfel al oricărui popor — va fi determinat, în mod hotărîtor, de nivelul învățămîntului și al cercetării științifice".** Cuvinte emblematice, cu valoare de lege, care au dat un imbold fără precedent muncii științifice din această parte a țării. În înfăptuirea a tot ce și-au propus oamenii de știință de aici, un rol de prim rang l-a avut exemplul modelator al tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU,** om politic și savant de renume mondial. Vizitele prin care conducerea superioară a partidului a onorat învățămîntul timișean, urmărirea îndeaproape a modului în care indicațiile, orientările, sugestiile secretarului general al partidului s-au transformat în fapte, pot fi una din cauzele cu valoare de stimul ale izbîndei. **CA O PIRAMIDĂ.** Imaginea cea mai convingătoare pentru însăși ideea de înălțare, de devenire a științei ancorată în viață, este a unei piramide umane. Baza mare, temelia însăși a tot ce se edifică în cercetarea științifică timișoreană e alcătuită din cei mai tineri. Înțelept conceput, ca un proces în creștere, învățămîntul timișean se sprijină temeinic pe această impresionantă masă de elevi și dascăli din învățămîntul primar, gimnazial, liceal și profesional. În ideea că prima zi de școală e primul pas în căutarea adevărului, că de aici, de la începutul formării tînărului trebuie pornit, școala timișeană, Inspectoratul școlar județean pot raporta la această oră un întremător bilanț. Numai în acest an, în etapa republicană, s-au obținut, la concursurile pe meserii, aproape 150 de premii ; concursurile școlare pe discipline de învățămînt, „olimpiadele" naționale, au încununat cu lauri munca multor licee din Timișoara și Lugoj. Iar o dovadă concretă, palpabilă, e participarea impresionantă (peste 500 de cadre didactice) la etapa județeană a concursului „Creativitate și eficiență în învățămînt". Sesiunile de comunicări științifice, din fiecare an, expozițiile care au făcut dovada eficienței muncii creative a profesorilor și elevilor sînt realități concrete, pe care nu le poate tăgădui nimeni.

ALTE CIFRE, ALTE ÎNTÎMPLĂRI. Urcînd pe verticala acelei piramide imaginare, înălțate firesc, crescute la propriu din „bază" — cele patru institute de învățămînt superior din Timișoara poartă, prin măreția cifrelor, însăși emblema devenirii școlii, cercetării, producției românești din anii construcției revoluționare. Dacă le adăugăm celor patru citadele ale științei încă 24 de institute, centre, filiale și colective de cercetare științifică, care — numai ele — însumează efortul a 4 500 de oameni ai muncii, dacă mai adăugăm o singură cifră, aceea a valorii contractelor de cercetare pe anul 1988, valoare care a depășit cu mult cifra de 70 000 000 lei, avem, sintetic, imaginea emulației fără precedent în creativitatea tehnico-științifică de pe cuprinsul județului.

> „Învățămîntul trebuie să formeze cadre cu o temeinică pregătire profesională, teoretică și practică, în concordanță cu cerințele progresului tehnico-științific, cu prevederile programelor de organizare, modernizare și dezvoltare a economiei. Se impune ca întregul învățămînt să se desfășoare pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în general, a concepției revoluționare despre lume și viață — materialismul dialectic și istoric".
>
> (Proiectul PROGRAMULUI-DIRECTIVĂ al Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român)

CEA MAI VECHE, MAI „CU TRADIȚIE" dintre toate — „Politehnica". Institutul politehnic „Traian Vuia", unitate de marcă a învățămîntului românesc, a cărui faimă a trecut de mult hotarele țării. Din nou cifre : 12 900 studenți ; 767 cadre didactice — în acest an. 116 000 metri pătrați de suprafață folosibilă. Tot în acest an, cei peste o sută de mii de metri pătrați au fost folosiți intensiv, la maximum-ul de randament al inteligenței, al creativității, atestat deplin al spiritului revoluționar care animă viața școlii politehnice timișorene. Deci numai în 1989 — institutul a semnat 290 de contracte și colaborări și 1 312 lucrări științifice. Beneficiarii acestei rodnice munci de cercetare nu sînt alții decît întreprinderile timișorene, care au înregistrat, concret, un spor de producție netă de 24 milioane lei pe an, care și-au redus cheltuielile de producție cu 42,5 milioane lei pe an, care și-au micșorat, de asemeni, consumul de energie și de combustibil, care au redus importul cu 27,8 milioane lei pe an. În fine, care și-au crescut productivitatea cu 5—150%. Chiar pentru un nespecialist, cifrele acestea spun mult. Cadre didactice, cercetători, studenți și-au orientat munca de investigație spre punctele fierbinți ale producției, ale vieții.

Institutul Agronomic din Timișoara.

Iată cîteva direcții de cercetare, tot atîtea programe-reper : energetica convențională și neconvențională, automatizarea și robotizarea proceselor de producție, echipamente pentru prelevarea, prelucrarea, stocarea și transmiterea informațiilor, tehnologii neconvenționale în transportul cu motoare lineare, optimizarea mașinilor, acționărilor și rețelelor electrice, ferofluide și aplicațiile lor industriale, biotehnologii și tehnologii noi de sinteză fină și de mic tonaj, gospodărirea apelor și protecția mediului, tehnologii noi în construcții, optimizarea funcționării mașinilor și agregatelor agricole, recondiționarea și refolosirea materialelor și pieselor uzate. Dincolo de fiecare titulatură stau orele, zilele, anii de studiu a sute și sute de oameni, dăruiți ideii de mai bine prin știință.

CUM ARATĂ UN CAMPUS ÎN CÎMP ? Cine vrea să vadă cu propriii ochi un adevărat „capus universitar", răsărit în chiar mijlocul cîmpiei, nu are decît să pornească pe autostrada ce duce dinspre Timișoara spre Arad. Va avea ce vedea ! Natură și cultură, armonizate ultramodern, într-o uriașă uzină generatoare de belșug : Institutul Agronomic. Aici, în cei peste 30 000 de metri pătrați de suprafață utilă se „coace" în cuptoarele minții hrana noastră cea de toate zilele : mai multă, mai bună. O viziune cu adevărat dinamică, eficientă, pe măsura comandamentelor noii revoluții agrare. O fervoare a cercetării fără precedent. În acest cincinal, „Agronomia" timișoreană a prezentat 437 lucrări științifice și 38 de manuale și cursuri. Iar valoarea contractelor de cercetare s-a ridicat, numai în 1989, la 7 300 000 lei. Roadele muncii celor de la Institut, de la Stațiunea didactică experimentală nu încetează să se vadă. O probează rezultatele record din agricultura timișeană a acestor ani, o dovedesc, mai ales, cele 140 de unități agricole îndrumate de institut, semn, încă o dată, că aici, relația învățămînt-cercetare-producție nu e o simplă alăturare de cuvinte.

Ce anume cercetează cei de la „agronomic" ? O direcție importantă — ridicarea capacității productive a solurilor. Adică ? Un pămînt mai bun, îmbunătățit, „consultat" exact ca un corp viu, ca o uriașă ființă, de a cărui sănătate depinde, de fapt, sănătatea noastră, a tuturor celor hrăniți de el. Ce a rezultat în urma strădaniilor de ani și ani ? Concret, palpabil, producții mai mari, uneori spectaculos crescute. Și un interes național pentru ceea ce se poate numi deja o școală, o tradiție timișoreană în domeniu. Apoi, culturile propriu-zise. Ani și ani de studiu în laboratoare, în stațiuni experimentale, pe cîmp — pentru grîu mai mult, mai bun, mai rezistent. La fel — ovăzul, porumbul, floarea soarelui, sfecla de zahăr. Apoi obținerea de soiuri și hibrizi, studii privind genetica și ameliorarea unor importante specii de cultură. S-ar putea scrie un reportaj întreg despre bătălia pentru orez, grîu, triticale, porumb, legumicole, pomi fructiferi, viță de vie. Precum și despre cercetările zootehnice și în domeniul medicinei veterinare. Toate cifrele care le-ar putea ilustra s-au convertit deja în fapte, căci aici, la Institutul Agronomic, legătura cu viața, este una din literele de lege ale cercetării.

DACĂ ADAUGĂM, fără a încheia aici, urmînd să continuăm periplul prin citadela învățămîntului și științei timișorene, truda celor de la Universitatea timișoreană și de la Institutul de medicină, dascăli și studenți deopotrivă, imaginea fervorii creatoare se va împlini cu siguranță. Sutele de promoții de profesori, ingineri, medici, cercetători care s-au format pentru a forma, la rîndul lor, alte generații de oameni ai gîndului și faptei sînt ca o ștafetă vie, purtătoare entuziastă a însăși ideii de nou. Ceas de ceas, zi de zi, în partea de țară, numită Timiș, luminează, ca o torță, știința de carte. În **acest** ceas festiv, în **această** zi sărbătorească, ne face mai plini de încredere în viitor știința de a trăi, prin carte, prin minte, adevărat și frumos.

Mihai MARCU

eminesciana

EMINESCU ŞI BANATUL

— CÎNTEVA NOTE —

Desen de VASILE PINTEA — ilustraţie la poemul „Luceafărul".

Un inventar al celor citite la Cernăuţi de Eminescu a făcut Aurel Vasiliu, în **Bucovina în viaţa şi opera lui Eminescu** (vezi **Eminescu şi Bucovina, Cernăuţi,** pp. 203—482). La Biblioteca Academiei se mai găseşte volumul **Omul povăţuit de minte,** pe care Eminescu îl citise la Cernăuţi. Aşa cum arată Aurel Vasiliu şi, pe urmele lui, Aurel Cosma, în **Glossă** putem descoperi urme ale acestei lecturi. Dar ne întrebăm noi, numai în **Glossă** ?

Petru Lupulov sau Petru Lupul, unul dintre personajele foarte vii ale secolului al XIX-lea cărturăresc, nu este un mare scriitor. Dar, spre deosebire de confraţii săi bănăţeni şi ardeleni, aproape toţi de formaţie germană, Petru Lupul se orientează către italiană şi franceză. E între foarte puţinii scriitori români care îşi face studiile la Verona. Dintr-un studiu fundamental pentru cunoaşterea autorului, datorat lui Aurel Cosma **(Prin Timişoara de altădată,** Ed. Facla, 1977) aflăm că mai studiază ştiinţele juridice la Pesta. Va fi profesor de filozofie şi teologie la Zara (azi, Zadar), director al şcoalelor româneşti din Caransebeş, din nou profesor la Timişoara. A vorbit şi a scris româneşte, nemţeşte, sîrbeşte, ungureşte, italieneşte şi franţuzeşte.

Petru Lupul nu e un latinist, cum s-ar putea bănui de cei ce îi urmăresc etapele formării. E un iluminist întîrziat, preocupat de **povăţuirea norodului.** E profesor la Zadar cînd îşi tipăreşte, în 1846, pe cheltuială proprie susnumitul volum, „tradus din limba franţozească pe limba românească". E plin de mîndrie şi îşi recomandă opera astfel : „Nici o carte nu se află, în împărăţia austriacă, care ar fi din limba franţeză pe limba românească tradusă. Deci avînd eu între alte multe altele atît de folositoare în Paris în limbă franţeză tipărită carte, am tradus-o în Zara pe limba românească, hotărînd acuma să o dau la lumină ; căci privind eu cu lacrimi la jalnica stare a literaturii româneşti ...".

Cartea, mai zice Petru Lupul, ar fi tradusă pentru a-i aduce pe calea cea bună pe aceia care nu cunosc foloasele şcolii : „Pentru că auzi cîteodată pe un prostovan zicînd : da ce-mi trebe carte, că tatăl meu au avut numai ceaslov şi totuşi numai vînzînd peşte s-au făcut gazdă mare !".

Există o mare diferenţă între intenţiile prefaţatorului şi paginile antologiei propriu-zise, aflate la altă înălţime. Traduşi, comentaţi, clasicii francezi se află în alt orizont spiritual. Spun mai mult. Sînt bărbaţi ai ideilor. Impactul lor cu gîndirea lui Eminescu e rodnic : tînărul îi descoperă pe scriitorii francezi în orizontul lor originar şi nu în matca pe care le-o dorea tălmăcitorul. Uneori eşti tentat să aşezi citatul din antologia lui Petru Lupul lîngă poemul eminescian pentru a studia aşezarea gîndului, preluarea ideii, aderenţa sau inaderenţa la un mesaj spiritual.

În paragraful **Despre voluptate,** Aurel Vasiliu şi Aurel Cosma au citat cîte ceva, ca şi din **Despre nestatornicia vieţii şi despre lucrările omeneşti.** Parcă aici traducătorul e mai inspirat decît în celelalte, folosind o limbă românească mai nuanţată : „Tot ce vedem va pieri foarte curînd. Cei ce vor vedea că piere, vor pieri peste puţin şi ei înşişi ; şi cel ce a murit de bătrîneţele cele mai adînci, va fi curînd asemenea celui ce a murit de tot tînăr. Tot timpul vieţii omului nu-i alta decît un punct ; materia din care e compus nu-i decît o schimbare neprecurmată ; a lui sensuri (simţuri, n.n.) sînt... nesigure ; trupul lui nu-i decît o stricăciune, duhul care-l însufleţeşte este un vînt subtil şi norocul lui este o noapte întunecoasă. Spre a zice tot, într-un cuvînt, aceea ce este trup are repeziciunea unui rîu ; aceea ce este duh este un fum şi un somn ; viaţa este o călătorie vecinică şi o călătorie într-un pămînt străin. (p. 90). Şi, în fine, **Despre moarte,** aflat între sursele **Glossei** : „Noi nu naştem decît ca să murim. (...) Noi trecem ca şi umbra care evanuieşte ca un abure pe care suflarea cea mai mică îl răsfiră, şi chiar ca şi o tînără floare pe care tot aceea zi o vede a se naşte şi a pieri. (...) Asemenea apelor acelora care curg în mare, şi care nu se întorc către al lor izvor, ne ducem noi curînd către abisul veciei... pulberea pe care o călcăm noi cu picerele, nu e alta decît cenuşa părinţilor noştri. Precum noaptea izgoneşte zioa, precum valurile sînt împinse de valuri, aşa oamenii sînt înlocaţi prin alţi oameni: tocma aşa, fiul meu, vei fi aruncat prin ai tăi proprii prunci, şi în scurt tu cu mine în a ta proprie casă nu tu nu vei forma decît o plîngătoare privelişte".

Omul povăţuit de minte devine un manual de educaţie filozofică. Ideile descoperite aici se conjugă cu altele, ale altor cărţi. Dar memoria poetului va păstra o seamă de formulări de aici.

S-a vorbit, şi pe bună dreptate, despre predispoziţiile eminesciene şi de rolul lor în opera de tinereţe. Am văzut că **tînărul Eminescu** este des încercat de apropierea bolii, a morţii. Moartea nu este, pentru Eminescu, doar temă literară, exerciţiu de poet

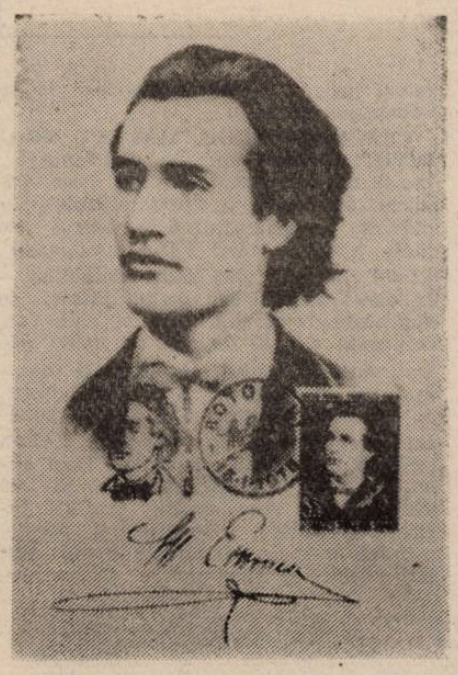

ION GEANĂ, din Bucureşti ne trimite o inedită compoziţie de „Maximafilia epigramatică", un omagiu pentru Centenarul marelui poet român.

romantic : e o încercare a vîrstelor timpurii. Prima sa poezie, **La moartea lui Aron Pumnul,** cîteva poeme închinate unor prieteni dispăruţi prea devreme, unei „iubite" din adolescenţă, nu sînt doar divagaţii literare. Familia poetului e, de altfel, des încercată de boală, de moarte. E o familie „în risipire". Fraţii nu se văd cu anii, alteori îşi pierd urmele. La Timişoara poetul se află (şi) în căutarea fratelui său, practicant într-un birou de avocatură. Tatăl nu-şi poate proteja, decît cu intermitenţe, copiii.

Omul povăţuit de minte este una dintre cărţile de înţelepciune în care sensul vieţii e descoperit printr-o seamă de imagini ale trecerii. Nimic funebru în această carte. Profesorul de la Zara voia, de altfel, să lupte cu deprinderile rele şi nu să dea un manual de metafizică. El e un om al pămîntului, un educator în război cu beţivanii, cu leneşii, cu ţăranii care nu-şi dau copiii la şcoală. Gîndurile lui Corneille, Racine, Voltaire îi solicită atenţia doar în măsura în care puteau oferi ucenicilor un îndreptar de comportament. Operă involuntar eminesciană, cartea lui Petru Lupul îşi descoperă, pe o cale mai puţin obişnuită, cel mai important cititor pe care l-ar fi putut avea. Un autor legat de marile pagini ale clasicismului prin afinităţi reale.

*

În 1867, tînărul Eminescu înregistrează în **Cumsenăciunariu Istoria bisericească** de Tincu-Velia. Titlul întreg al cărţii este „Istoria bisericească politico-natiunale a românilor preste totu, mai ales a celor ortodocşi orientali din Austria şi cu distincţiunea bănăţenilor faţă cu pretenţiile ierarhice şi politice ale colonilor serbesci din Austria" de Nicolau Tincu-Velia, Sibiu, 1865.

Istoria ... are atît de multe pagini laice încît merita şi alt titlu. Participarea autorului are altă tensiune decît în **Omul povăţuit de minte.** Petru Lupul voia îndreptarea moravurilor, Tincu-Velia cere drepturi pentru naţiunea sa. Fără îndoială că aceste rînduri îl vor fi interesat la modul superlativ pe adolescentul Mihail Eminovici : „Preste multe valuri şi schimbări a trecut gentea română de la aşezarea ei în patriele unde astăzi ea vieaţă, de atîtea veacuri stătut-a adesea pre marginile mormîntului său, văzînd şi sub picioare acea înfiorătoare adîncime, care i ademenea a o înghiţi şi a o stinge pentru totdeauna din şirul popoarelor ! Dar providenţa vru ca acest popor de o glorioasă origină să nu piară ... el, întru naturala sa înţelepciune, blîndeaţă şi constanţă sufletească suferi şi nu disperă ... se luptă cu toate periculele ... şi învinsese !". Din cînd în cînd, îşi fac apariţia sintagme eminesciene : „Minunată învingere aceasta, cînd atîtea furtuni crîncene, atîtea vărsări de sînge în mijlocul acestui cercat popor şi preste toată negura necinstei şi umbra morţei îl ameninţă în tot minutul cu totala periciune ! Dar acest popor în drumul său aşternut cu spini şi udat cu lacrime din fatalităţile sale a ales tărie ...".

În mai multe rînduri, Tincu-Velia îl citează pe Ţichindeal : cuvintele fabulistului sînt repetate cu smerenie : „Autorii semănători de neghină în agrul naţiunii şi viermii care rod la pomana naţiunii s-ar împuţina şi cu încetul nimici pentru că Dumnezeu ar aduce şi la români timpul păcei, amoarei şi concordiei ... şi aşa s-ar împlini cuvintele **marilor noştri bărbaţi Văcărescu şi Ţichindeal ...**" sau, în altă parte : „ca după plăcere să o mulgă şi să o tundă, cum zicea odată **nemuritorul Ţichindeal ...** (s.n.).

Tot în biblioteca de la Cernăuţi era înregistrată (scrie Aurel Vasiliu) **Causa limbelor şi naţiunalităţilor din Austria,** pertraptată de un Romanu. Viena, 1860. Broşura, crede Aurel Vasiliu, aparţine unui bănăţean. El ar fi Mocioni. „Nouă — scrie autorul broşurii — o suveranitate ungurească în Austria, adică un stat unguresc al Austriei, ni se pare tot atît de absurd, ca şi credinţa în doi Dumnezei". Adaugă anonimul „De germanism, românii nicicînd nu s-au temut, şi nici că se vor teme vreodată; el cînd se-ntîmplă că rătăceşte, ca d.e. de zece ani încoace, poate să le împiedice pe cîte un timp cultura şi dezvoltarea şi prosperitatea naciunale : dar să-i deznaciunalizeze — nicicîndu !" **(Eminescu şi Bucovina,** pp. 384—385).

La Cernăuţi, tînărul Eminescu mai putea citi cărţile bănăţenilor Atanasie Marian Marienescu, Vasile Maniu etc. Au avut aceste lecturi consecinţe în formarea tînărului scriitor ? Aurel Cosma, Ion Iliescu, Victor Neumann cred că da.

*

Dar există un contact al lui Eminescu cu „tinerii bănăţeni", care trebuie luat în seamă. În bruioanele de la **Geniu pustiu** se pot citi paginile intitulate de editori : **Trăia într-un oraşel supus turcilor.** Originea lor e controversată : Petru Creţia crede că sînt scrise de tînărul Eminescu după dictarea unui prieten bănăţean, Aurelia Rusu e de părere că textul nu-i aparţine lui Eminescu : El ar fi al unui autor din Banat. Deocamdată, ne mulţumim să observăm că în „Familia" anilor 1866—1868 publică o mulţime de bănăţeni : Iulian Grozescu, Elie Trăilă, Ioan Siepetianu. O nuvelă istorică, **Căderea Timisianei** tipăreşte în „Familia", 1/13 mai 1865 Iulian Grozescu. În **Floarea de pe Cerna** a lui Ioan Siepetianu răpirile, focurile, incendiile, conflictele cu turcii fac parte din arsenalul curent al prozatorului : „Focul tot mai înfioretorul se încingea, grinzile arzătoare începură să cadă, odaliscele cu părul despletit strigau după ajutoru — deasupra lor acoperemîntul numaidecîtu era să se surpe şi să-l îngroape. / La poartă mai în frunte stătea un tînăr răzimat pe arma sa şi privea cu oarecare înfiorare focul grozav — faţa lui nu se cunoscea de pulberea şi fumul bătăliei, — părea adîncit în meditaţiuni şi slăbit din poteri după ostenelile resbelului".

Publicat mai întîi de Petru Creţia în **Manuscriptum,** nr. 1/1977, pp. 28—29, **Trăia într-un oraşel supus turcilor** apare ca o insulă în proza de tinereţe a lui Eminescu. „Textul reprezintă — scrie Petru Creţia, în cea dintîi parte a sa, materialul brut, anterior redactării romanului **(Geniu pustiu,** n.n.) ... Este scris ferm şi apăsat, cu creion negru, cu ortografie fundamental ciparianâ, însă cu destule inconsecvenţe... textul este al unui Eminescu foarte tînăr ... Evenimentele se desfăşoară aproape sigur în lumea bănăţeană ..." **(Opere,** vol. VII, p. 375). Oraşul cu **mori sîrbeşti** poate fi chiar Timişoara.

*

Iată, aflîndu-ne acum în faţa afirmaţiei că strămoşii lui Eminescu ar fi bănăţeni, avem un moment de uimire: extraordinarele supoziţii ale lui Ion Roşu (asupra volumului **Legendă şi adevăr în biografia lui Eminescu** vom reveni) se pot sprijini şi pe itinerarele bănăţene ale lui Eminescu. Destul de des, cîte un Eminovici poposeşte în Banat, unde rămîne o vreme. În ale sale drumuri prin Timişoara, Arad, Oraviţa, Pascaly e vegheat de iubirea localnicilor, dar şi de entuziasmul unor tineri cărturari. Drumurile lui Iulian Grozescu se întretaie spectaculos cu acelea ale trupei lui Pascaly. În **Suveniri din Bucureşti,** de altfel, tînărul poet bănăţean vorbeşte numai în superlative despre trupa cunoscutului actor. Publicate în „Familia", **suvenirile** junelui („Pascaly debutează cu succes strălucit", „aria Jianului, cîntată cu bravură estraordinară de d.na Popescu", „iată ce impresiune poate produce o piesă naţională jucată de artişti excelenţi" etc.) puteau oferi un argument pentru o relaţie. Bănuiala că Iulian Grozescu se numără între prietenii tînărului Eminescu nu e inutilă.

Cornel UNGUREANU

orizont arădean

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU
COMITETUL DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ ARAD
ȘI CENACLUL DIN ARAD AL UNIUNII SCRIITORILOR

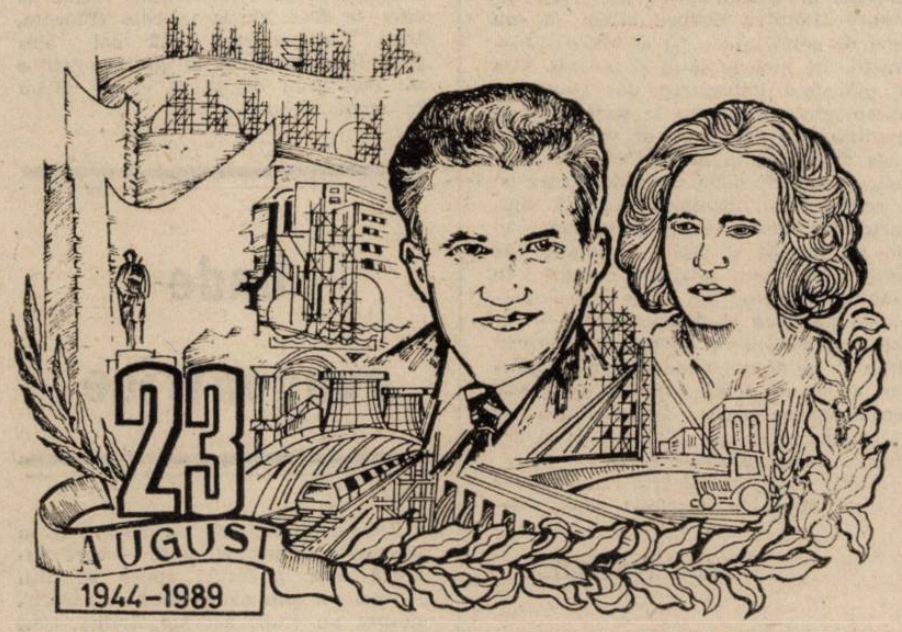

Desen de I. COCIUBA

CTITOR DE ȚARĂ NOUĂ

E ctitorul țării, pavăză și faptă,
Și țintă ce-i deschisă spre progres,
Pe calea ce spre zare se deschide,
Îl vrem pe Ceaușescu reales.

E steagul care flutură văpaie
Din munte la belșugul de pe șes,
Îl vrem pe Ceaușescu Nicolae
Mereu în fruntea noastră reales.

Participînd cu inimile toate,
Unite într-al XIV-lea Congres,
Asigurînd lumina viitoare
Îl vrem pe Ceaușescu reales.

Petru JICHICI

Istorie și revoluție

Au fost și mai sînt gînditori care s-au interogat și se mai întreabă dacă principiul revoluționar este propriu sau nu devenirii realității, dacă este constitutiv istoriei ori e mai degrabă un accident, ceva neprevăzut, introdus pe neașteptate în mod copleșitor într-o ordine existentă, o ingerință subiectivă în mersul obiectiv al lumii, un intrus năvalnic ce schimbă sensurile și orînduielile dinainte fixate. Dar asemenea păreri nu pot fi decît produsul unei priviri superficiale asupra lucrurilor, al unei situări într-un imediat ce nu oferă orizont explicativ, al unui „șoc" ai schimbării percepute doar la suprafața acesteia. Surprinderea legităților mișcării, a sensurilor și profunzimilor devenirii unei realități este un proces din care nu poate lipsi dimensiunea adîncimii, a perspectivei care conferă înțelegerea întregului. Folosindu-ne de o comparație, oricine își dă seama că un peisaj perceput din interiorul lui, de la „aceeași înălțime" are o anume configurație, detaliile mai îndepărtate de privitor neputînd fi surprinse, în schimb dacă respectivul peisaj este scrutat de pe un munte apropiat, atunci configurația se schimbă, relevîndu-se aspecte care pînă aici rămăseseră necunoscute și neobservate, orizontul lărgindu-se cu cît privitorul se situează pe o culme mai înaltă.

Comparația de mai sus nu trebuie gîndită numai în termeni spațiali, căci ea poate funcționa și în cazul în care parametrii spațiali sînt înlocuiți cu cei temporali. Cu cît există o depărtare mai mare în timp față de un eveniment dat, cu atîta respectivul eveniment poate fi surprins sub mai multe fațete. De aceea și înțeleapta bufniță a Minervei, cum reflecta Hegel, își ia zborul numai în amurg. Iar luînd un exemplu istoric, precum cel al revoluției franceze de acum două sute de ani, cred că foarte puțini sînt astăzi cei care mai țin seamă de unele scrieri din acea vreme, după care revoluția ar fi fost o „catastrofă" căzută pe capul francezilor, o „pedeapsă divină" sau un fenomen de conjurație ocultă.

Nu, revoluțiile, ca și istoria, nu pot fi întîmplătoare, nu sînt fructul hazardului. Privind lucrurile de la înălțimea necesară, se va observa că ele sînt rezultatul unor legități obiective, al necesităților determinate. Dintr-o atare perspectivă metodologică trebuie privit și actul de la 23 August 1944 din țara noastră, victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și trecerea, apoi, la construirea societății noi, socialiste, în România constituind — așa cum se subliniază în Tezele pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român — „expresia cerințelor legice ale dezvoltării sociale, rezultatul procesului istoric obiectiv al succesiunii modurilor de producție, determinat de dialectica progresului social, de necesitatea concordanței dintre dezvoltarea forțelor de producție și caracterul relațiilor de producție, reprezintă o încununare a îndelungatei lupte revoluționare desfășurate de clasa muncitoare, sub conducerea partidului comunist, este opera istorică a întregului nostru popor".

Ioan BIRIȘ

Patria în August

Trunchiul viguros al istoriei noastre noi își socotește vîrsta în inelele de aur ale deceniilor ce s-au înălțat din acel nemuritor August 1944 ; un August fierbinte, trăit de poporul român în focul luptei antifasciste — actul istoric de atunci a conferit consacrare deplină liniei politice consecvent urmate de Partidul Comunist care, cu stăruință, a demascat pe întreaga perioadă interbelică gravele pericole prezentate de fascism pentru pace și democrație, pentru libertatea popoarelor, desfășurînd o vastă activitate politico-organizatorică, menită să antreneze largi cercuri sociale, conducînd ample bătălii revoluționare cu caracter antifascist, antirăzboinic și antirevizionist, între care marea demonstrație de la 1 Mai 1939 a ocupat un loc deosebit. Un August fierbinte, deci, în care insurecția „a marcat începutul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă care a dus la cucerirea adevăratei independențe a patriei, la transformarea revoluționară, socialistă a României", după cum preciza tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU.**

Fierbinte August au trăit românii în acel an și dogoarea-i nu i-o putem uita ; nici n-am avea dreptul acesta „niciodată, fiindcă în ea ne-am călit, pregătindu-ne pentru izbînzile viitoare. Într-un timp căruia i-am înstăpînit curgerea, scriindu-i noi istoria, după cum ne-a fost vrerea și țăria. Cu atît mai mult, cu cît această istorie se cheamă tot revoluție și așa se va chema și în vremurile viitoare. Este, aceasta, strategia comunistă nu de a scrie istoria, ci de a face istoria.

Măreața izbîndă din Augustul nostru fierbinte a deschis etapa celor mai profunde prefaceri, a inaugurat procesul construcției socialiste. Congresele comuniste, începînd cu lucrările celui de al IX-lea, au înarmat partidul și poporul cu ample și mobilizatoare programe de acțiune revoluționară, au făcut să pătrundă în toate sferele vieții sociale un spirit nou, a declanșat lupta pentru desființarea dogmelor, înlăturarea șabloanelor, descătușînd, astfel, marele potențial de gîndire și acțiune al poporului nostru.

Zestrea materială făurită pînă acum, uriașă, se îmbogățește neîncetat. Fața țării se preschimbă întruna și aceasta fiindcă poporul își urmează vocația-i de constructor. Iar ctitoriile epocii în care trăim sînt fără seamăn. Orașele, îmbrăcînd haina modernității, se întrec între ele ; satele înfloresc și pe străvechile vetre răsar construcții rivalizînd cu acelea ale orașelor : combinatele și uzinele — cetăți ale industriei, dau fală unor localități pînă mai ieri necunoscute ; pămînturile au devenit bogat-roditoare, „milionarii" care le înstăpînesc asigurînd cu prisos pîinea țării ; știința stă la baza oricărui proces, întru cunoașterea ei e îndrumat întreg tineretul patriei ; se străpung munții și se schimbă cursuri de ape, însăși geografia patriei fiind într-o permanentă schimbare. Cît despre geografia economică de azi a României, ea are echilibrul proporțiilor exacte, edificatoare sub toate aspectele și în tot ce înseamnă o concepție revoluționară unitară și o conducere științifică pe măsură, întemeiată pe realitate, pe cerințe și aspirații proprii mersului înainte, pe cele mai avansate cuceriri ale gîndirii și practicii umane ale cunoașterii. De aici, și orizontul culturii noastre poltice s-a lărgit necontenit, înglobînd sensuri și semnificații care privesc deopotrivă economia, ideologia, știința și învățămîntul, cultura și arta, etica, morala, democrația, conștiința. În Augustul de azi putem străbate, senini, drumurile care înfruntă semețele înălțimi, se unduiesc peste spinările dealurilor ori străbat întinsele cîmpii, unind provinciile străbune, acoperind rotundul țării, din zare pînă la Marea cea mare. Pregătindu-ne să întîmpinăm așa cum se cuvine, urmînd Programul-Directivă și Tezele pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român, marea sărbătoare comunistă pe care acesta o reprezintă. Gîndindu-ne, adică, la ce va fi mîine în istoria de patrie, ctitorirea marii epoci comuniste.

Florin BĂNESCU

ȚĂRM DE PACE

Acum cînd vara-i ca un țărm de pace
Și Patria-i incandescentă stea
Iar floarea gîndurilor își desface
Petalele iubirii pentru ea
Cu sufletul venim pe-aceeași rază
Spre Patria de vise și de dor
Așa cum zorii vin către amiază
Așa cum păsările vin la cuibul lor.
Tu ne ești pîinea caldă de pe vatră
Ești gînd curat și cîntec înflorit
Și pentru tine-n versuri și în piatră
Îți este chipul nobil dăltuit,
Și fără trainica ta rădăcină
Și fără milenarul tău avînt
Am fi ca umbra fără de lumină
Am fi ca pomul fără de pămînt...

Ligia TOMȘA

DE ZIUA ACEASTA

De August, cînd scriu, mîna mea
se-nlumină
În cuvînt inima zvîcnește mai tare,
Aerul însuși se-aude -nflorind
În Ziua Aceasta cu numire de floare.
Era vară-n petale, dar ce Vară
fierbinte !
Gîndul mi-e greu sub arcadele
frunții,
Pruncii mei, să vă aduceți aminte,
Ardeau Cîmpiile Țării și Munții.
Cum urcau din tranșeele zilei pe
brînci,
Prin jertfa jertfiților noștri sîntem!
Sîngele vostru, nenumitul pe-atunci,
Înroșea Adevărul acestui poem.
Sufletul lor, întregindu-ne Dorul,
Îl poartă și-acum țărîna-n tipare,
Nu uitați niciodată, chiar brumă
de-o fi,
De Ziua Aceasta cu numire
de floare,
De Ziua Aceasta demult necesară,
Ziua de August — douăzeci și trei!
De cînd fără teamă vorbim despre
Țară,
Învățînd pe de rost rotunjimile ei.

Nicolae NICOARĂ

PATRIE MUMĂ

Vară fierbinte — August de foc,
Patrie mumă — sacru noroc !

August răscruce — August lumină,
Patrie mumă — mîndră grădină !

August fierbinte — Biruitor.
Patrie mumă — Țară de dor.

August de jertfă — Gînd nou,
Patrie mumă — Țară erou !

Petru Vasile TOMOIAGĂ

IMN

Patria în August — limpede izvor
de lumini mai clare și de libertate,
cîntec de izbîndă demn, biruitor,
puls ce-n pieptul gliei necurmat
se zbate.

Patria în August — un buchet
de flori
care rid iubirii prin orice amiază,
stol de porumbei, de pace vestitori,
conștiința noastră liberă și trează.

Patria în August — țărm de vis
înalt,
soare care arde sclipitor în stemă,
punte spre-mplinire, nou impuls
și salt,
nimb de sărbătoare calmă și
supremă !

Ioan VASIU

Literatura eliberării și „SOLII LUMINII"

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 constituie nu numai începutul unei noi epoci în dezvoltarea istorică a României, ci și un moment cu adînci semnificații în cultura noastră națională.

Construirea noii societăți socialiste a impus atît schimbări radicale în baza economică, cît și o nouă suprastructură corespunzătoare noii orînduiri. În acest context, au fost preluate toate valorile spirituale create de generații de-a rîndul, care, prin specificul și importanța lor, constituie marca poporului român, efigia sa imprimată pe fața istoriei. Alături de acestea, a luat un avînt necunoscut creația literar-artistică nouă, democratică și progresistă, izvorîtă din problematica timpului, din transformările ce se petreceau cu repeziciune și uimire în toate sectoarele vieții sociale. Procesul de înnoire și de transformare democratică a țării a fost sprijinit cu entuziasm și abnegație de personalități marcante ale literaturii noastre, ca M. Sadoveanu, G. Călinescu, Gala Galaction, Camil Petrescu, N.D. Cocea, Cezar Petrescu și alții. Acestora li se alătură generația ce debutase între 1920 și 1944 și care ajunsese la maturitate, reprezentată de Mihai Beniuc, Maria Banuș, Eugen Jebeleanu, Zaharia Stancu, Geo Bogza, Aurel Baranga, Silvian Iosifescu, George Ivașcu etc. Talentele noi n-au întîrziat să apară în toată splendoarea și vigurozitatea lor creatoare: Nicolae Labiș, Marin Preda, Titus Popovici, Horia Lovinescu, Ov. S. Crohmălniceanu, Paul Georgescu etc.

Aradul — vechi centru al luptei pentru dreptate socială și națională, al mișcării muncitorești, pentru libertate și democrație — asemenea celorlalte centre ale țării, a constituit un însemnat focar de cultură românească de-a lungul istoriei. Momentul Eliberării descătușează toate energiile creatoare și efervescența noii vieți literare se face simțită și în Orașul de pe Mureș. Presa arădeană din acel timp consemnează cu mîndrie și satisfacție și realizările din domeniul cultural, literatura fiind pe primul plan. Mai întîi, se considera necesară o intensă activitate de consolidare morală și spirituală a oamenilor, prin ridicarea nivelului cultural al maselor largi populare. Pentru aceasta, contactul cu operele de valoare și cu creatorii lor devenise din ce în ce mai evident și imperios. În acel iureș de transformări revoluționare, un grup de scriitori, dintre care amintim pe Zaharia Stancu, Al. Cazaban, Mihail Celarian, Horia Furtună, Dumitru Corbea, Ernest Ladislau, Alexandru Jebeleanu, sub conducerea lui Gala Galaction, poposesc în Arad la începutul toamnei lui 1945, luînd parte la o frumoasă ședătoare literară. Scriitorii veneau să netezească drumul spre lumină al neamului, viața și operele lor fiind o luptă continuă pentru binele și luminarea maselor populare. „Solii luminii", cum au fost supranumiți, sînt prezentați succint cu trăsăturile lor caracteristice și definitorii. Astfel, Gala Galaction este «îndrăgostitul gliei românești și păstorul îndrumător al sufletelor". Al. Cazaban e un pamfletar remarcabil, care „nu se împacă cu modernismul". Zaharia Stancu „om chinuit, căruia trecutul i-a închiriat o celulă", a devenit liber, exclamația sa fiind plină de semnificații: „Libertate, ce dulce-i numele tău!". Despre Dumitru Corbea aflăm că «nu e îndrăgostit de stele și nici de ochii mincinoși ai Mariei-Magdalena. E colțuros și răzvrătit. Își iubește satul și țăranii. Și-a vîndut pămîntul ca să-și plătească impozitele, dar slugă tot n-a vrut să fie: „Cînd m-am opus, m-au dus la pușcărie / Și m-au bătut mai rău ca pe tîlhari / Oh! cum aș vrea de repede să vie / Dreptatea cea din urmă la pluguri"».

Mișcătoare sînt cuvintele rostite de Gala Galaction, care își exprimă bucuria de-a se reîntîlni cu primitorii arădeni, simțindu-și inima plină de prietenie, atunci cînd pretutindeni au fost întîmpinați de „mîini prietenești și chipuri radiate de simpatie": „Sporim bogăția și puterea misiunii noastre în recolta încîntătoare a Aradului. Luăm cu noi — pe calea noastră de lămurire și de muncă pacifistă și democratică — reconfortarea generos primită la Arad. Ducem cu noi la București — în redacțiile, în consiliile și în dezbaterile noastre — pilda și contribuția entuziaștilor amici de lîngă Mureș. Sporească, crească spre ceruri și consolideze-se pacea, solidaritatea și democrația românească" („Patriotul", nr. 335/1945, p. 1).

Scriitorii au devenit, astfel, simbolul flăcării renăscătoare de spirit, generatoare de viață liberă în România nouă, democratică, fericită!

Iulian NEGRILĂ

profiluri

S-a constatat de către observatorii fenomenului literar românesc că marea majoritate a prozatorilor noștri scriu (sau măcar anunță) cicluri. Ciclurile acestea își au liantul fie în genealogii complicate, fie, mai ales, într-o regăsire a unității de spațiu. Ceea ce pare o tendință aproape unanim acceptată este că locul stabilit poartă de cele mai multe ori un nume neidentificabil pe harta „clasică", dar cu atît mai ușor depistabil în mentalitatea personajelor. La Horia Ungureanu, punctul acesta se numește Ridiș și prin localitățile vecine la care se face aluzie ici-colo (Pîncota, Ineu, Tîrnova etc.), însă mai ales prin felul de a fi al protagoniștilor nu este greu de ghicit că ne aflăm în cîmpia Aradului.

Unde concentrice

Ridișul nu este un loc celebru (cînd povestesc despre el, unii — care narează doar povestiri spuse de alții — nici nu știu exact dacă este vorba despre un Ridiș sau un Rodiș). Dar, indiferent de toponimie, locul există: el este populat de oameni ce-i trăiesc din plin transformările, de umbrele strămoșilor ce s-au pierdut în mit și este vizitat din cînd în cînd de urmașii indigenilor, mutați în marea lor majoritate la oraș. Ceea ce pare la început o colectivitate insignifiantă, își dezvăluie cu fiecare nouă povestire alte dimensiuni. „Ochiul zilei de ieri" și „Vara bunei speranțe", primele două cărți ale autorului, reprezintă începutul. O carte, zis polițistă, „Răzbunare ratată", nu se poate desprinde nu numai de locul ales, dar nici de personajele cu care am început să ne obișnuim. „Firul de iarbă" este continuarea. Povestirile se adună una după alta și par să nu se mai sfîrșească. Cronica Ridișului se îmbogățește filă cu filă și ai impresia că autorul — cronicar și demiurg — n-are decît să arunce o piatră în apa din valea ce străbate localitatea pentru ca din însemnatul pîrîu să iasă la suprafață noi și noi vestigii ale unei colectivități formate din personalități distincte, asemănătoare între ele doar prin încăpățînarea, pitorescul și vitalitatea lor.

Horia Ungureanu este, în primul rînd, un creator de atmosferă. Limbajul lui calm este potrivit pentru destinul unor oameni ce nu se grăbesc niciodată, dar care, metodic, termină întotdeauna ceea ce-și pun în cap, indiferent de preț, indiferent dacă trebuie să moară ei sau alții din pricina asta. Un destin neîndurător poartă acțiunile acestor personaje, întotdeauna foarte vii, complexe în simplitatea lor, pătimașe în niște simțăminte pe care nu știu și nu înțeleg să le arate oricui. „Firul de iarbă" continuă povestirea începută în celelalte cărți, atît doar că accentele se mută de la un erou la altul, fostul protagonist al unei întîmplări devenind figurant al următoarei. Chiar și povestirile petrecute „la oraș" duc mai departe viața descendenților eroilor cu care de acum ne-am obișnuit, purtînd în ele aceleași trăsături de caracter de care ridișenii nu vor și nu pot să scape.

Remarcabil prin concizione, Horia Ungureanu reușește (mai ales) în „Firul de iarbă" să redea o spiritualitate originală, iar influențele, din Slavici sau Faulkner, nu ne depărtează nicodată de un loc ce-i aparține în exclusivitate în aceeași măsură autorului, cît și eroilor săi. Ceea ce părea o premisă a devenit în „Firul de iarbă" o certitudine: universul lui Horia Ungureanu există ca un filon nesecat. Depinde doar de hărnicia autorului de a scoate din el cît mai multe pepite.

Gheorghe SCHWARTZ

O tribună a militantismului național

Sub acest titlu* Iulian Negrilă a realizat o antologie de texte din ziarul „Românul", referitoare la Marea Unire. Cartea beneficiază de un amplu „studiu introductiv" scris de prof. dr. Ion Spălățelu, în care se reliefează rolul ziarului arădean în amplul proces de pregătire și realizare a Marii Uniri. Se notează în studiu: „Cele mai luminoase și înălțătoare pagini ale ziarului s-au zămislit tocmai din efervescența de vibrant patriotism, caracteristică pregătirii, organizării și desfășurării Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, **Românul** acționînd ca organ al Consiliului Național Român Central, în paginile sale fiind publicate toate documentele elaborate de acest for suprem, care reprezenta „voința poporului".

Ziarul **Românul** a apărut la Arad în 1911 și se adaugă celorlalte publicații românești din Transilvania, care au militat pentru drepturile românilor împotriva asupririi străine, în condițiile tot mai grele din perioada dualismului. Din 1912, cînd revista **Tribuna** din Arad își încetează apariția, prestigiul și influența ziarului **Românul** crește tot mai mult. Din comitetul de conducere al ziarului fac parte membrii marcanți ai Partidului Național Român. În funcțiile de redactor-responsabil sau editor au lucrat publiciști talentați, oameni de condei ca Atanasie Hălmăgean, Constantin Savu, Vasile Stoica, Ion Clopoțel, ș.a. Păcat că ziarul nu dă, în nici un număr al său, întreg colectivul de redacție. Deoarece multe articole sînt nesemnate, rămîn încă necunoscute multe nume ale celor care au colaborat la ziarul **Românul.** Redactor la **Românul** a fost și Aron Cotruș, după cum singur mărturisește într-o scurtă autobiografie (cf. **Manuscriptum** nr. 4 (17)/1974). Nu s-a făcut încă o cercetare care să stabilească articolele scrise de Cotruș în **Românul**; de altfel, nu se cunosc nici toate poeziile publicate de Aron Cotruș în acest ziar. Au colaborat la **Românul,** au susținut acțiunile ziarului, scriitori prestigioși, oameni de cultură, ca Ion Agârbiceanu, T. Liviu-Blaga, Tiberiu Brediceanu, Ilarie Chendi, Ascaniu Crișan, Silviu Dragomir, Octavian Goga, Onisifor Ghibu, St. O. Iosif, Ioan Lupaș, Sextil Pușcariu, Octavian C. Tăslăuanu. Aceștia au semnat și „Declarația" de la Sibiu din noiembrie 1912, prin care se hotăra colaborarea la „Românul" și susținerea tuturor acțiunilor privind drepturile românilor.

După cum se observă și în studiul introductiv „ziarul **Românul,** preluînd și ridicînd pe o treaptă superioară tradițiile presei românești, cuprinde într-o frescă vie, revelatoare, mărturii, fapte și evenimente, atît din perioada cruntei asupriri dualiste austro-ungare din Transilvania românească (1867—1918), cît și din timpul istoricului an 1918 al înfăptuirii Marii Uniri, al recunoașterii sale internaționale prin sistemul de tratate încheiate la sfîrșitul primului război mondial și al consolidării statului național român unitar". Ziarul **Românul** a avut un rol remarcabil în lupta pentru realizarea statului național unitar. După constituirea Consiliului Național Român Central, ziarul **Românul** a publicat toate documentele elaborate, circularele adresate consiliilor naționale, județene, cercuale și comunale. **Românul** de joi 8/21 noiembrie 1918 a tipărit pe prima pagină **Convocarea** Marii Adunări Naționale de la Alba-Iulia pentru data de 18/1 decembrie. Paginile ziarului **Românul** sînt documente vii atît pentru efervescența patriotică din zilele premergătoare Adunării Naționale, cît și din cele în care s-a desfășurat, evenimentele fiind surprinse în articole ca **Alegerea deputaților, Toată suflarea românească să grăbească la Alba-Iulia, Programul Adunării Naționale, Apel la Alba-Iulia** și multe altele.

Iulian Negrilă a selectat în acest volum de aproape cinci sute de pagini un număr mare de texte din ziarul **Românul.** Într-o „notă asupra ediției", este explicată această întreprindere, pornită de la ideea că ziarul **Românul** a fost una dintre cele mai importante tribune de luptă politică a românilor din Transilvania de la începutul secolului nostru, împotriva asupririi sociale și naționale. Textele selectate reușesc să evidențieze acest lucru.

Alexandru RUJA

*** ZIARUL „ROMÂNUL" ȘI MAREA UNIRE. Volum realizat de prof. Iulian Negrilă. Studiu introductiv de prof. dr. Ion Spălățelu, Editura Politică, 1988.**

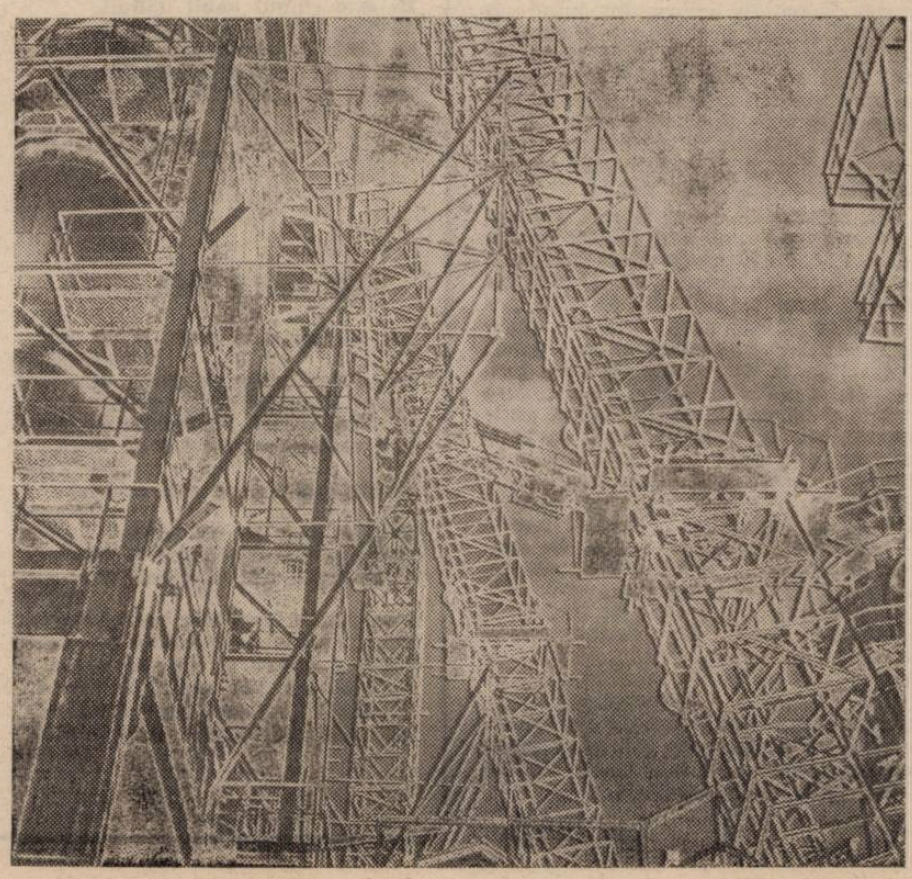

LUPTELE PENTRU APĂRAREA TIMIȘOAREI
(AUGUST — SEPTEMBRIE 1944)

Pentru organizarea unei apărări eficiente, au fost constituite trei detașamente. Primul a fost numit Detașamentul Nord, format din școlile de subofițeri jandarmi și subofițeri Botoșani, avînd comandant pe colonelul Constantin Botez. Acest detașament avea misiunea de a organiza și apăra sectorul limitat la sud de linia Șandra, exclusiv Satchinez — Cărani — pădurea Cerneteaz — Herneacova (inclusiv) barînd, în special, direcțiile Variaș — Gelu și Variaș — Satchinez. El a organizat rezistența pe localitățile Gelu — Satchinez, păstrînd o companie pe poziția a 2-a la Vinga. Acest detașament trebuia să păstreze permanent legătura cu grănicerii și cu detașamentul de siguranță de la Periam, pe care îl avea în față. Presat puternic de către inamic, detașamentul trebuia să se replieze și să organizeze rezistența, pe linia Vinga — Orțișoara — Cărani. Detașamentul Centru era constituit din Regimentul 17 Infanterie și 6 Artilerie călărească și era comandat de locotenent-colonelul Ilie Brădățeanu. El avea misiunea să întîrzie înaintarea inamicului spre Timișoara, organizînd rezistența, pe linia Biled — Becicherecul Mic — Beregsăul Mare — Sînmihaiul German, barînd direcțiile Pesac — Timișoara și Checea — Timișoara. Pentru realizarea acestui dispozitiv se organizează, cu cîte un batalion întărit, zonele: Hodoni — Biled — Becicherecul Mic și Beregsăul Mare — Sînmihaiul German — Săcălaz. Printr-o companie, dispusă în linia a 2-a, la Hodoni se făcea legătură cu Detașamentul Nord, la Satchinez. Și acest detașament trebuia să păstreze legătura cu grănicerii și cu punctul înaintat de la Lovrin. Detașamentul Centru dispunea și de o unitate de artilerie, Regimentul 6 Artilerie Călărească, care a fost constituit în 2 grupări, cea mai puternică fiind în sprijinul batalionului de nord. Artileria trebuia să sprijine cu foc, în fața poziției, ambele subunități, în special pe direcțiile Șandra — Timișoara și Cărpiniș — Timișoara. Detașamentul Centru avea limita de sud, pe canalul Bega — Sînmihaiul Român — Urseni — rîul Timiș, inclusiv. Presat puternic de către inamic, el trebuia să se replieze pe poziția a 2-a, organizînd rezistența cu batalionul nord, pe linia Sînandrei — aerogară, în strînsă legătură la sud, cu Regimentul 13 Călărași, care apăra orașul Timișoara și sub ordinele căruia va acționa. În vederea organizării luptei pe poziția a 2-a, artileria trebuia să-și facă amplasamente pentru totalitatea bateriilor, în regiunea de la est, de cartierul timișorean Mehala, pentru a putea apăra liziera de vest a Timișoarei și spre halta Cioreni. Detașamentul Sud era constituit numai din trei companii ale batalionului 5 instrucție și reparații auto și era comandat de maiorul Petrovici. El avea misiunea să organizeze apărarea sectorului pe linia Peciu Nou — Ciacova, majoritatea forțelor pe direcția Foeni — Peciul Nou, interzicînd pătrunderea inamicului spre Timișoara. Și acest detașament trebuia să păstreze legătura cu grănicerii, dar el nu avea în față nici un detașament înaintat. Presat puternic de către inamic, el trebuia să se replieze pe o nouă poziție, organizînd apărarea pe linia Parța — Jebel.

În dispozitivul astfel constituit, un rol important îl aveau grănicerii și detașamentele de siguranță. Unitățile din dispozitiv trebuiau să ia sub comanda lor posturile de grăniceri în momentul în care acestea, în repliere, ajungeau pe linia lor. În același timp au fost trimise posturi de supraveghere pe linia Variaș — Șandra — Cărpiniș — Cenei — Giulvăz. Din ordinul Diviziei 9 Cavalerie au fost instalate 2 detașamente înaintate: Detașamentul 1, format dintr-o companie din Batalionul 5 Instrucție și Reparații auto, la Periam și Detașamentul 2, cu o compoziție asemănătoare, la Lovrin. Acestea aveau misiunea ca, împreună cu grănicerii, să întîrzie înaintarea inamicului pe direcția Periam — Satchinez și Lovrin — Biled.

Rezerva Diviziei 9 Cavalerie era constituită din Regimentul 13 Călărași și Compania de garnizoană din Timișoara. Regimentul 13 Călărași a organizat apărarea orașului Timișoara, trebuind să facă intervenții în caz de nevoie, în sprijinul Detașamentului Centru, iar Compania de garnizoană trebuia să intervină, în cazuri asemănătoare, în sprijinul detașamentelor Nord sau Sud.

Unitățile, astfel amplasate în dispozitiv, aveau misiunea să treacă imediat la organizarea pozițiilor, realizînd, ca primă urgență, amplasamente pentru armamentul automat, locașuri de tragere și obstacole antitanc pe direcțiile probabile de înaintare ale inamicului. Aceste lucrări urmau să fie completate și să se extindă în adîncime, realizîndu-se cuiburi de rezistență. Poziția de apărare trebuia să se fixeze pe acoperiri și puncte tari de teren și să speculeze ripele și canalurile, care vor fi puse în stare de apărare. La amenajarea celei de a 2-a linii de rezistență, organizată după aceleași principii, trebuia să participe și populația civilă. În cadrul dispozitivului realizat de către marea unitate de cavalerie, Regimentul 13 Călărași, comandat de lt. col. Ion Enescu, organiza apărarea orașului Timișoara, astfel încît să poată face față atacurilor din orice direcție.

Pentru a suplini lipsa relativă de artilerie în apărare, s-a ordonat ca Divizionul 15 Artilerie Antiaeriană, aflat în zona Timișoara, să efectueze, la nevoie, trageri terestre, în special împotriva mijloacelor blindate inamice. Dispozitivul astfel conceput trebuia realizat de către unitățile și subunitățile Diviziei 9 Cavalerie, pînă în data de 10 septembrie 1944, ora 8. Marea unitate care a apărat Timișoara era slab dotată cu armament greu și antitanc și lipseau, aproape în totalitate, materialele de transmisiuni, legătura cu unitățile din dispozitiv făcîndu-se prin rețeaua telefonică S.A.R.T.

În dispozitivul astfel organizat, Divizia 9 Cavalerie trebuia să apere o fîșie lată, de aproximativ 75 km, într-un moment în care o divizie se apăra pe un front cu o dezvoltare de la 10 la 15 km. Apărarea se făcea într-un teren slab, fără acoperiri puternice și străbătut de numeroase comunicații, care favorizau ofensiva unităților motorizate, cum au și fost cele hitleriste. Dintre comunicațiile care veneau spre Timișoara, două erau mai importante: prima era dinspre Kikinda (Iugoslavia), prin Jimbolia și cea dinspre Vîrșeț (Iugoslavia), prin Moravița și Deta. A treia, de mai mică importanță, venea de pe teritoriul Ungariei, dinspre Kisszombor, prin Sînnicolaul Mare. Ele reprezentau direcțiile cele mai probabile de unde inamicul putea să pornească un atac. Dintre acestea, cea mai puternic apărată era direcția Jimbolia — Timișoara, unde acționa Detașamentul Centru. Aceasta, pentru că, în principal, de aici se aștepta atacul hitleriștilor, avînd în vedere că la Jimbolia fusese capturat un mare depozit de echipament german, pe care hitleriștii încercau să-l recupereze, existînd aici frecvente ciocniri cu grănicerii români. În același timp, aceasta era direcția de acces cea mai scurtă de la frontieră pînă la marele oraș din cîmpia Banatului, Timișoara.

Radu PĂIUȘAN
Octavian VLAD

panoramic

● **Luna august** a înregistrat pe întreg cuprinsul județului nostru fervoarea sărbătorii. Celor 45 de ani de la actul istoric din 23 August 1944, marelui Forum comunist din noiembrie, Congresul al XIV-lea al partidului, le-au fost dedicate ample manifestări politico-ideologice și cultural educative în toate centrele de cultură timișene. Simpozioane, mese rotunde, dezbateri, cu teme inspirate de o istorie eroică, dar și de un prezent revoluționar au fost organizate la Timișoara, Lugoj, Sînnicolaul Mare, Buziaș, Nădrag. Pot fi menționate, pentru calitatea științifică și eficiența formativă: simpozionul cu tema „Partidul Comunist Român, organizatorul și conducătorul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944" (Biblioteca municipală Lugoj), simpozionul dedicat actului de la 23 August de către oamenii muncii din Nădrag (cu participarea unor reputate cadre didactice universitare din București, a unor dascăli remarcabili din Lugoj și Nădrag), o acțiune mai amplă purtînd generic - „Concepția tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** despre istoria patriei și profundele transformări revoluționare ale societății românești" (Întreprinderea „Victoria" din Timișoara), „Proiectul Programului-Directivă și Tezele pentru Congresul al XIV-lea al partidului, cutezătoare orizonturi ale dezvoltării socialiste multilaterale a patriei" (Întreprinderea de confecții „Bega"). ● **Manifestărilor cu caracter omagial** li se adaugă seria concursurilor tematice, a șezătorilor literare, recitalurilor de versuri, organizate în numeroase lăcașuri culturale și de învățămînt din județ. Se remarcă în mod aparte acțiunile inițiate de Biblioteca județeană Timiș, de Biblioteca municipală Lugoj. ● **În toată această perioadă** s-au desfășurat diferite manifestări din cadrul **„Zilelor cărții social-politice"**: întîlniri cu cititorii, prezentări ale unor recente apariții editoriale, dezbateri. ● **Între 15—24 august**, peste 100 de unități cinematografice din județ participă la **„Decada filmului patriotic-revoluționar"**. Manifestarea este organizată de Întreprinderea cinematografică a județului Timiș în colaborare cu Comitetul județean al U.T.C., Consiliul județean al pionierilor, Inspectoratul școlar județean, Consiliul județean al sindicatelor. ● **Acțiuni semnificative** sînt organizate cu participarea Teatrului Național, în cadrul **„Decadei dramaturgiei românești"**. ● **În localitatea balneară Buziaș** s-a desfășurat **„Săptămîna filmului istoric"**, modalitate formativă eficientă, prin intermediul filmului artistic. ● **Tabere de arheologie.** Tot în cursul lunii august au fost deschise tabere de arheologie: una la Făget (ajunsă la cea de a treia ediție, în cadrul căreia, coordonați de către prof. Radu Popa de la Institutul de arheologie din București, studenți și elevi au studiat cetatea medievală a Făgetului. Între entuziaștii inițiatori ai acestei manifestări se cuvine pomenit profesorul Dumitru Tomoni). Cea de a doua tabără a fost inițiată acum un deceniu, în cadrul Complexului Muzeal Timiș de către arheologul Florin Medeleț. Și în acest an, tabăra de arheologie pentru tineret și-a verificat deosebitele valențe educative. ● **A apărut recent** un nou număr din revista studenților timișoreni, „Forum studențesc". Ediția pe care am parcurs-o cu un deosebit interes certifică pe deplin revitalizarea publicisticii din Centrul Universitar Timișoara. Un număr dens, în „priză directă" cu actualitatea, impresionînd atît prin concepția de ansamblu a sumarului, bine susținut de calitatea majorității materialelor, cît și de o viziune artistică meritorie. „Forum studențesc" este, în momentul de față, una din cele mai vii apariții publicistice de la noi. ● **Centrul de librării Timiș**, instituție de marcă în context național, și-a desemnat fruntașii. Unitățile cu cele mai bune rezultate în munca de difuzare a cărții sînt librăria nr. 31 „Tudor Arghezi", librăria nr. 1 „Mihai Eminescu" și librăria nr. 26 „Unirea".

SPECTACOL ANIVERSAR

Luni, într-o atmosferă de înaripată sărbătoare și vibrant patriotism, în sala Operei Române și a Teatrului Național din Timișoara a fost susținut un amplu spectacol literar-muzical-coregrafic, dedicat marii noastre sărbători naționale.

Spectacolul a debutat cu o lucrare de amplu răsunet festiv, „Mîndră zi a libertății", în interpretarea corurilor reunite ale Operei Române, Filarmonicii de stat „Banatul", a orchestrei Filarmonicii dirijate de Diodor Nicoară; un emoționant moment muzical-coregrafic a evocat spiritul de jertfă al înaintașilor care, cu eroism și dăruire, au pus temelia zilelor de azi, cele pe care le-a inaugurat August 23 și le-a potențat la scara și cota înaltelor noastre năzuințe Congresul al IX-lea al partidului. Secvența muzical-coregrafică susținută sub acest generic și interpretată cu o profundă dăruire artistică de cîntăreți, dansatori și coriști a constituit unul din momentele de vîrf ale spectacolului. De asemenea, a oferit o frescă vie a fericirii tinerei generații, secvența „Creștem cutezători sub flamuri tricolore", susținută de formațiile de dans modern ale școlilor generale timișorene, ale Casei pionierilor și șoimilor patriei. Momentul literar-coregrafic „Omagiu iubiților conducători" s-a constituit într-o grăitoare expresie a iubirii nețărmurite cu care întreaga noastră națiune însoțește și urmează cuvîntul secretarului general al partidului. Evocarea a cuprins de asemenea crîmpeie din lupta eroică dusă în ilegalitate de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, de tovarășa **ELENA CEAUȘESCU**, „Imn frumos spre tine țară", spectacol de brigadă artistică, precum și complexa secvență „Mesaj de pace" au păstrat calda reprezentație la temperatura marilor noastre năzuințe pașnice.

ASCENSIUNEA UNUI ARTIST PLASTIC REȘIȚEAN

Stelian Preduchin este cel mai tînăr membru al Cenaclului Uniunii Artiștilor Plastici din Reșița. S-a născut la Drobeta Turnu Severin în 7 iulie 1959. Asimilat și integrat rapid de către mișcarea plastică locală, Stelian Preduchin nu dezminte elanul cu care a descins în acest oraș. De la început s-a atașat de organizația de tineret și, ajutat de organizațiile municipală și județeană ale Uniunii Tineretului Comunist, el își desfășoară activitatea creativă la Casa Științei și Tehnicii pentru Tineret, din municipiul Reșița. Devine în scurt timp coordonatorul cercului de artă plastică de la instituția mai sus amintită, unde îndrumă cu competență și pasiune tinerii creatori, aflați la început de drum. În același timp, Stelian Preduchin este om al muncii la Combinatul Siderurgic Reșița, Secția Furnale, unde este apreciat de colegi.

Artistul plastic merge pe elementele-simbol. Peisajul, predominant în ultima perioadă, explodează de culoare. Putem spune că autorul și-a creat o viziune cromatică proprie asupra peisajului. El se dovedește a fi un artist de o tenacitate creativă de invidiat, prolific, cu calități plastice ce se pot observa din multiplele expoziții personale și colective la care ne-a invitat în ultimii ani. Mai exact, în ultimul deceniu de cînd își începe activitatea expozițională, cu expoziții personale și de grup, în țară la: Drobeta Turnu Severin, Arad, Reșița, Costinești, Timișoara, București. Iar în străinătate: Salonul Internațional de afiș de la Stuttgart (R. F. Germania, 1985) și Simpozionul internațional de la Pancevo (R.S.F. Iugoslavia, 1987). Anul 1988 a fost deosebit de fructuos pentru prolificul artist. El a participat cu lucrări, din nou, în tabăra de creație din Pancevo, la Salonul republican — Tîrgul de artă — de la București, Salonul interjudețean Timișoara și Salonul interjudețean de la Drobeta Turnu Severin.

Aceste multiple contacte cu publicul au incitat critica de artă care s-a pronunțat despre creația sa. Theodor Redlow: **Stelian Preduchin — deținător al unei bine asimilate culturi vizuale —, dar ceea ce îi conferă de pe acum statutul de pictor este acea unitate în diversitate care face din obiectul-tablou un organism coerent în structura sa și, mai cu seamă, cu funcționalități vitale la toate nivelurile alcătuirii sale... Întotdeauna vie, mișcătoare, imaginea instaurată de Preduchin nu e una a închegării oprite, ci a actualității în curs".**

Stelian Preduchin este un artist în plină ascensiune, demn de a fi remarcat. O confirmă și lucrările sale, aflate în colecții de stat și particulare din țară și R. F. Germania, Italia, R.S.F. Iugoslavia, Republica San Marino, Statele Unite ale Americii. Dacă, la toate acestea, mai menționăm premiile I și II (pentru grafică și pictură în ulei) și titlurile de laureat, obținute la edițiile a IV-a, a V-a și a VI-a ale Festivalului național „Cîntarea României", putem conchide asupra activității de pînă acum și de perspectivă a talentatului artist plastic.

Titus CRIȘCIU

Ecoul internațional al actului istoric de la 23 August

În rîndul statelor lumii care și-au gravat pentru totdeauna numele în marea epopee antifascistă, România se înscrie la loc de frunte atît prin glorioasul act de la 23 August 1944, care a avut profunde implicații asupra desfășurării celui de-al doilea război mondial, cît și prin contribuția adusă de armata sa, sprijinită larg de întregul popor, la marea victorie asupra Germaniei naziste.

Este cunoscut faptul că, încă din anii de tensiune și crize internaționale, care au precedat izbucnirea celei de-a doua mari conflagrații mondiale, țara noastră a militat cu fermitate și consecvență pentru instaurarea unui sistem de securitate colectivă, capabil să anihileze acțiunile agresive ale forțelor revizioniste și să asigure pacea și cooperarea în Europa. Politica de conciliere dusă de statele de orientare democratică, opuse fascismului și revizionismului, a favorizat dezlănțuirea războiului.

În vara anului 1940, în condițiile victoriilor militare ale Wehrmachtului și ale progresivei izolări politice și diplomatice, România a suferit grave amputări teritoriale. Lipsită de orice ajutor din exterior, ea a intrat în orbita Germaniei naziste, fiindu-i în acest fel înăbușite libertatea și independența națională. S-a ajuns astfel ca, împotriva voinței și intereselor poporului român, țara noastră să fie constrînsă la o „colaborare" politică și militară cu Germania hitleristă, care a antrenat-o în războiul împotriva Uniunii Sovietice.

În această situație, forțele patriotice, progresiste ale țării au trecut la organizarea unei puternice mișcări de rezistență antihitleristă care a crescut în intensitate treptat sub înrîurirea înfrîngerilor suferite pe toate fronturile de luptă a coaliției statelor agresoare. Întemeiat pe cunoașterea și analiza realităților românești și a contextului internațional, Partidul Comunist Român a difuzat, la 6 septembrie 1941, o Platformă-program intitulată semnificativ „Lupta poporului român pentru libertate și independență națională". Din ea rezultă că eliberarea țării de sub dominația străină trebuia să fie opera națiunii române înseși, prin coalizarea tuturor forțelor social-politice ale țării într-un larg front național antifascist. Acest obiectiv a putut fi realizat de-a lungul mai multor etape: în iunie 1943 a luat ființă Frontul Patriotic Antihitlerist, în aprilie 1944 — Frontul Unic Muncitoresc, iar la 20 iunie 1944, Blocul Național Democratic care reunea Partidul Comunist Român, Partidul Social Democrat, Partidul Național Țărănesc, Partidul Național Liberal. Pe platforma comună de luptă s-au regăsit reunite toate forțele principale ale spectrului politic românesc. Valorificînd condițiile favorabile create de victoriile statelor coaliției antihitleriste, ale mișcării de rezistență din țările ocupate sau controlate de Wehrmacht, forțele patriotice antifasciste din România au răsturnat regimul de dictatură antonesciană, au scos țara din orbita Reichului. Sprijinită de întregul popor, întreaga armată română a trecut la luptă hotărîtă alături de celelalte state ale coaliției antihitleriste pentru eliberarea întregului teritoriu național și apoi pînă la înfrîngerea definitivă a nazismului.

Actul de la 23 August 1944 a avut o importanță hotărîtoare pentru destinele patriei noastre. Curajoasa acțiune românească s-a bucurat de o largă recunoaștere internațională. Relevînd acest fapt, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** arăta: „Lupta eroică a poporului român împotriva Germaniei hitleriste, contribuția sa prețioasă la victoria asupra fascismului și-au găsit o largă recunoaștere în opinia publică internațională". Într-adevăr, prin dimensiunile sale interne și internaționale, prin consecințele și învățămintele ei, cotitura istorică românească din August 1944 a avut un amplu răsunet peste hotare. Ea a fost recepționată pe calea undelor într-un timp scurt pe toate meridianele globului. Posturi de radio, agenții de informații, articole apărute în presă, declarații ale unor personalități ale vieții politice, experți militari au subliniat din plin valoarea și urmările sale. Astfel, într-un comentariu al postului de radio american pentru Europa de la sfîrșitul zilei de 23 August 1944 se subliniază: „Ziua de astăzi este marcată prin două mari evenimente, dintre care unul s-a desfășurat în vest și altul la est. În primul rînd este vorba de eliberarea Parisului și, în al doilea rînd este ieșirea României din războiul dus împotriva Națiunilor Unite. De acum înainte, România este un nou aliat în tabăra Națiunilor Unite, ea manifestîndu-și voința de a se alătura la lupta ce se duce împotriva inamicului comun". La rîndul său, postul de radio Londra menționa într-o emisiune din zorii zilei de 24 august: „Fapta României constituie un act de mare curaj și acesta va grăbi sfîrșitul războiului. Situația Germaniei în Balcani se apropie de o catastrofă îngrozitoare".

Observatori și comentatori militari străini au remarcat, chiar de la început, implicațiile operative și militar-strategice ale trecerii României de partea Națiunilor Unite. O primă consecință a reprezentat-o spulberarea intențiilor comandamentului nazist de a stabiliza frontul pe teritoriul românesc. „Niciăieri pe pămîntul românesc — evoca postul de radio Moscova — nemții n-au reușit să repete evenimentele care au avut loc în Italia de Nord în vara anului 1943. Ei n-au reușit să dezarmeze armata română și să ocupe principalele poziții strategice".

Pe lîngă faptul că armata germană a pierdut importante poziții strategice cheie, remarcabile au fost consecințele actului revoluționar românesc în ceea ce privește anihilarea unor importante forțe umane și tehnice de luptă ale inamicului. Între 23 și 31 august 1944, armata română, în colaborare cu formațiunile de luptă patriotice, a alungat inamicul din două treimi din teritoriul de atunci al țării, adică din Muntenia, Oltenia, Banat, sudul Transilvaniei și Crișanei. După numai opt zile de grele încleștări, efectivele germane scoase din luptă se cifrau la peste 61.000 de oameni (morți și prizonieri), echivalînd cu circa 6 divizii.

În aceste zile fierbinți, faptele de arme ale poporului nostru au fost urmărite și comentate pe larg de numeroase publicații străine. În numărul din 28 august 1944 ziarul „L'Humanité" își anunța cu satisfacție cititorii că „românii i-au gonit pe germani din București". Alte organe de presă au publicat periodic știri referitoare la eliberarea celorlalte zone ale țării.

Comentînd consecințele strategice ale păstrării pasurilor din Carpații meridionali de către trupele române, ziarul londonez „Evening Standard", în numărul din 28 august 1944 sublinia: „Coasta Mării Negre este deschisă. Linia potențială de apărare dintre Focșani și Galați a fost depășită, dar toate acestea pălesc în importanță față de luarea în stăpînire de către români a trecătorilor din Carpați. Aici condițiile erau similare celor de la Monte Cassino din Italia. Germanii ar fi putut să se retragă în trecători și să le păstreze de pe înălțimile muntoase care le domină. Ei ar fi putut să-și retragă multe trupe de pe frontul din România și să se mențină numai cu un ecran subțire în bune poziții defensive. În loc de aceasta, românii țin trecătorile. Germanii sînt pe cale de a fi dezarmați, iar rușii avansează rapid". În același sens se pronunța și agenția Reuter, care, prin postul de radio Londra, arăta că „prin ieșirea din luptă a României, Germania pierde mai mult decît petrolul românesc, și așa destul de redus ca producție în urma bombardamentelor aliate. Întregul edificiu nazist din Balcani începe să se năruie... Consecințele pentru viitorul mers al războiului sînt incalculabile". Și ziarul sovietic „Pravda" făcea aprecieri în aceeași direcție: „Importanța ieșirii României din Axă depășește cadrul României — sublinia un articol dedicat situației din țara noastră. Ea are o importanță covîrșitoare nu numai pentru această țară, ci pentru întreg Balcanul, deoarece prin aceasta se prăbușește întregul sistem de dominație german din sud-estul Europei". Un alt cotidian, suedez, „Dagens Nyheter", în numărul din aceeași zi, într-un articol intitulat „Semnal final" aprecia că Germania nazistă a primit o lovitură hotărîtoare atît din punct de vedere militar, cît și politic, care va avea urmări decisive asupra situației din întreaga Europă".

Însuși comandamentul armatei germane a fost nevoit să recunoască grelele consecințe survenite după actul memorabil al poporului român. Într-un raport înaintat de către Marele Stat Major german, se aprecia că evenimentele din România, „pe lîngă consecințele de ordin militar, au produs în același timp o răsturnare de fronturi extrem de periculoasă, ce va duce la pierderea teritoriului nu numai al României, ci și al Bulgariei, Iugoslaviei și Greciei, punînd în pericol toată armata germană din Balcani".

Documentele de arhivă, publicațiile vremii, mărturiile diplomatice, militare, declarațiile oamenilor politici, lucrările cu caracter memorialistic, precum și studiile de specialitate relevă cu forța adevărului istoric rolul actului revoluționar românesc și consecințele sale asupra desfășurării celui de-al doilea război mondial. În condițiile unor încleștări totale și aprige între cele două tabere, trecerea țării noastre în coaliția antihitleristă a fost salutată, la unison, cu mare satisfacție și bucurie, ca unul din evenimentele importante ale conflagrației mondiale. În graiul lapidar al mărturiilor timpului, acțiunea românească a fost apreciată ca un „act decisiv", un „eveniment hotărîtor", un „act extraordinar".

Vasile DUDAȘ

MĂRTURII DIN ARHIVE STRĂINE

„La București este stare de alarmă — se arăta în răspunsul generalului german Spalcke, transmis de Secția Atașați ai Armatei de uscat, la ora 22,30 a zilei de 23 August, în urma arestării guvernului Antonescu — **orașul este încercuit de trupe române. Toate intrările în oraș sînt ocupate. Evoluția situației imprevizibilă: o înăsprire probabilă"**

Jurnalul de război al Grupului de armate „Ucraina de Sud" consemna în aceeași perioadă, cu scrupulozitate, principalele evenimente ce se derulau pe scena politică românească accentuînd asupra consecințelor legate de înlăturarea guvernului: (...) „Situația devine deosebit de gravă spre seară, prin răsturnarea mareșalului Antonescu și desprinderea României din război". Într-un moment în care încă nu se deschisese focul, germanii se arată vădit îngrijorați față de colaborarea în continuare a armatei române după schimbarea de regim: „Poate că unii ofițeri vor fi alături de noi. Este exclus însă ca trupa să colaboreze. Așa că nu ne mai rămîne de făcut nimic altceva decît să ne retragem cu puținele trupe germane în Carpați și să barăm trecătorile Carpaților". Se va dovedi că această apreciere este cel puțin eronată, deoarece nu numai trupa, dar nici măcar un singur ofițer român nu a mai luptat alături de armata germană începînd cu seara zilei de 23 August.

Dar iată că se declanșează ostilitățile. Sîntem în 24 august: „Pe frontul din Carpați s-a ajuns la lupte cu Regimentul 3 grăniceri român, care pînă acum este singura unitate românească ce a deschis ostilitățile (...) Atacul asupra Bucureștiului, ordonat de Führer, nu a avut succes. El s-a lovit de o puternică rezistență organizată și nu a ajuns decît pînă la intrările din partea de nord și de vest ale orașului". De mare importanță credem că este aprecierea făcută de aceeași sursă germană cu privire la noul guvern format: „Noul guvern român trebuie luat în serios. Nu trebuie să ne lăsăm pradă iluziei că ar fi vorba de o clică restrînsă de trădători. În spatele lui se află **întregul popor român** și mai ales întregul corp al generalilor". Tot surse germane arătau că „guvernul insurecției, condus de generalul Sănătescu, este format din național-țărăniști, liberali, social-democrați și comuniști", și că nu există posibilitatea practică de a se forma în teritoriul național, încă ocupat de germani, un guvern filogerman condus de un general român.

Sursele americane arătau imediat după momentul 23 August că „marea furtună care s-a abătut asupra naziștilor, în special prăpastia ce se cască și începe să pericliteze castelul lor de nisip din Balcani, a fost atît de puternică și implacabilă, încît numeroși observatori consideră că Germania nu va mai putea rezista mult timp presiunii în continuă creștere".

Într-o telegramă a Oficiului Central al Siguranței Reichului, din 27 august 1944, care făcea o analiză a situației militare din România, se arăta, în legătură cu situația din zona de vest a țării: „Omul de încredere al comandamentului de transmisii Viena raportează din Timișoara prin Vîrșeț: de la ora 16,30, stare de luptă. Armata germană din Timișoara a fost dezarmată și internată. Șase mii de prizonieri ruși au fost lăsați liberi (...) Românii construiesc dispozitive de luptă spre Arad și Jimbolia".

Era clar că în această fază confruntarea militară se generalizase pe întreg teritoriul căpătînd accente din ce în ce mai violente care pe măsura trecerii timpului înclinau balanța victoriei în favoarea forțelor insurecționale. Nu întîmplător, într-un comentariu din 29 august 1944, apărut pe marginea unui articol publicat în New York Times" se arăta că „ieșirea României din război provoacă o considerabilă scădere a forței germane din sudul Europei și poate chiar prăbușirea totală a nazismului. Cu toate pierderile suferite, armata română continuă a fi cea mai puternică dintre acelea care au fost aliate Germaniei. În nici un caz, Reichul lui Hitler nu va fi capabil să înlocuiască cele 30 de divizii românești".

Numai în perioada 23—31 august 1944, armata română a scos din luptă (morți sau prizonieri) 61.000 de militari germani, a eliberat părțile centrale și sudice ale țării, totalizînd o suprafață de 150.000 km², echivalentă cu teritoriul însumat al Belgiei, Olandei, Elveției și Danemarcei. De aceea, cunoscutul ziar parizian „Le Figaro" scria în acea perioadă referindu-se la evenimentele de la 23 August 1944: „Este prematur să evaluăm toate consecințele pe care le poate avea răsturnarea de situație produsă în România. În orice caz, este un eveniment de mare importanță care a dat una din cele mai sensibile lovituri celui de-al III-lea Reich. În primul rînd, pentru că îl lipsește definitiv de ultimele resurse de petrol de care ar mai fi putut profita. În al doilea rînd, pentru că ar fi imposibil ca celelalte state satelite, Ungaria și Bulgaria, să nu fie și ele antrenate în catastrofa care a și început pentru cel de-al III-lea Reich și din care, în consecință, să nu caute să se retragă cît mai repede posibil".

Viorel SCRECIU

Colegiul de redacție:

ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODNEI 1;
Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 35

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTA TIMIȘ

NR. 35 (1174) 1 SEPTEMBRIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

Cu prilejul închiderii celei de-a VII-a ediții a Festivalului național „Cîntarea României", în Capitală a fost organizată **„Expoziția republicană a creației tehnico-științifice, literar-artistice, de artă populară și artă plastică"** — realizare culturală grandioasă, dedicată aniversării a 45 de ani de la Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. Expoziția prezintă, într-o amplă sinteză revelatoare, creația tehnico-științifică și cultural-artistică, desfășurată în patria noastră sub auspiciile Festivalului național „Cîntarea României" — măreață ctitorie spirituală, inițiată de secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** — care a învederat și în perioada actualei ediții multiplele fațete ale geniului creator al poporului nostru.

Prefațată cu un elocvent excurs istoric documentar ilustrat, expoziția cuprinde mărturii sugestive privind actul istoric de la 23 August 1944, devenirea societății românești în perioada de după

GRANDIOASĂ ÎNFĂPTUIRE SPIRITUALĂ

acest crucial moment din istoria patriei, strălucitele victorii obținute, sub conducerea partidului, în anii construcției socialiste, îndeosebi după Congresul al IX-lea, care a inaugurat cea mai rodnică perioadă din existența multimilenară a patriei — numită, cu legitimă recunoștință și mîndrie patriotică, **EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU.** Imagini semnificative reliefează pilduitoarea viață și activitate revoluționară a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU,** marele erou al lumii contemporane, identificat, de aproape șase decenii, cu evenimentele hotărîtoare ale istoriei patriei, ale luptei pentru dobîndirea demnității naționale, independenței și libertății, cu nobilul efort umanitar pentru apărarea păcii pe Pămînt. Exponatele relevă înaltul nivel de dezvoltare, bunăstare și civilizație la care a ajuns societatea noastră socialistă, determinat de progresul economico-social al țării, înfăptuit de poporul român, sub conducerea gloriosului nostru partid. Deosebit de grăitoare sînt imaginile care înfățișează statornicul dialog cu țara al tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** și al tovarășei **ELENA CEAUȘESCU,** cu prilejul vizitelor de lucru care au avut loc în unitățile economice și în instituțiile de învățămînt și cercetare de pe tot cuprinsul patriei, strînsa unitate a întregii națiuni în jurul partidului și secretarului său general.

Dumitru SARDEȘ

(Continuare în pag. 6)

O AMPLĂ SINTEZĂ A ISTORIEI, PREZENTULUI ȘI VIITORULUI SOCIALIST AL PATRIEI

Moment cu puternice rezonanțe în sufletul întregii națiuni socialiste, aniversarea a 45 de ani de la mărețul act de la 23 August a prilejuit manifestarea grandioasă a înaltului sentiment de dragoste a întregului popor față de patria străbună, de marile realizări ale epocii socialiste, față de partidul comunist și conducătorul său iubit, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU.** Prin întregul său, marea sărbătoare națională a poporului nostru a reafirmat hotărîrea unanimă a tuturor fiilor patriei de a dezvolta în continuare, pe trepte tot mai înalte, socialismul, cea mai dreaptă și înaintată orînduire.

Definind, într-o magistrală sinteză, din perspectiva istoriei, importanța actului de la 23 August, secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** în Cuvîntarea rostită cu prilejul Adunării solemne organizată de Comitetul Central al Partidului Comunist Român, Marea Adunare Națională și Consiliul Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste, consacrată celei de a 45-a aniversări a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din România sublinia: **„In existența milenară a poporului nostru, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 reprezintă, s-ar putea spune, cel mai important eveniment, deschizînd pentru prima oară calea unei adevărate libertăți și independențe, a trecerii puterii în mîinile poporului care a asigurat înfăptuirea, sub conducerea Partidului Comunist Român, a năzuințelor întregii națiuni, făurirea celei mai drepte orînduiri — orînduirea socialistă pe pămîntul patriei noastre".** În magistrala sa Cuvîntare, secretarul general al partidului a făcut o amplă analiză a istoriei noastre contemporane, a evenimentelor memorabile din activitatea Partidului Comunist Român, a forțelor progresiste din țară, care au pregătit actul de la 23 August, cum și a etapelor luptei poporului, sub conducerea partidului său comunist, pentru edificarea socialismului în patria noastră.

Evocînd semnificațiile istorice ale luptei poporului român în zilele fierbinți ale lui August 1944, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a subliniat faptul că toate marile izbînzi repurtate de poporul nostru în edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate își au originea în acele clipe înflăcărate ale luptelor revoluționare, desfășurate de întreaga națiune română sub conducerea partidului comunist. Rememorînd marile realizări obținute de poporul român într-un răstimp istoric scurt, marile biruințe repurtate în dezvoltarea economico-socială neîntreruptă care au transformat țara, mai cu seamă după Congresul al IX-lea, a fost evidențiată politica dusă consecvent de partid care a confirmat voința nestrămutată a întregii națiuni socialiste de a-și urma neabătut drumul pe care s-a angajat triumfător în urmă cu 45 de ani. Din perspectiva marilor realizări obținute, a viitorului prefigurat de programaticele Documente pentru Congresul al XIV-lea, aflate în dezbaterea întregului partid și popor, rezultă cu limpezime hotărîrea poporului de a continua ascensiunea pe calea socialismului, a demnității naționale, a libertății omului, împlinirea prin muncă și creație a idealurilor, a fericirii poporului.

Toate marile izbînzi înfăptuite în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea stau chezășie unității întregii noastre națiuni socialiste, în jurul partidului, a secretarului său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** oferind o pildă a eroismului și voinței întregului popor de a înlătura pentru totdeauna, într-un răstimp cît mai scurt, starea de înapoiere economică a țării, moștenire a epocilor trecute, de ridicare a României socialiste la stadiul înalt de țară cu o industrie și agricultură înfloritoare, în plină dezvoltare, modernă, armonios dezvoltată, în temeiul celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, cu un învățămînt, știință și cultură capabile să susțină progresul multilateral al societății românești la cotele civilizației contemporane, cu un înalt nivel de bunăstare materială și spirituală.

În Cuvîntarea sa, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a acordat un amplu spațiu perspectivelor dezvoltării României, așa cum sînt ele prefigurate în proiectul Programului-Directivă și în Tezele pentru Congresul al XIV-lea punînd un accent deosebit pe unitatea întregului popor, pe legăturile strînse dintre clasa muncitoare, țărănime și intelectualitate, dintre toți oamenii muncii, indiferent de naționalitate, care, sub conducerea partidului, sînt capabile să făurească o lume a echității și dreptății sociale, o lume a socialismului și comunismului biruitor. Pornind de la legitățile generale ce guvernează dezvoltarea societății socialiste, secretarul general al partidului a subliniat principalele caracteristici ale evoluției viitoare și de perspectivă a economiei, capabile să transforme România într-o țară puternic dezvoltată, **ce** pășește ferm pe calea făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate.

Fiecare izbîndă, împlinită în cei 45 de ani ce au trecut de la biruitorul August 1944, a constituit, în continuitatea proceselor revoluționare de transformare socialistă a țării, o treaptă de progres și, totodată, premisa pentru succesele viitoare ale socialismului. Marile împliniri ale prezentului reprezintă nu numai un fericit motiv de mîndrie patriotică, revoluționară, pentru întreaga noastră națiune socialistă, ci și temelia faptelor de muncă, de viață ce ne îngăduie să privim cu optimism viitorul, să abordăm cutezători împlinirea noilor etape, superioare, de dezvoltare economico-socială, cu certitudinea fermă că mărețele planuri și programe de dezvoltare sînt urmarea firească, obiectivă, a rezultatelor obținute pînă acum, consfințind justețea drumului ales, forța de neînfrînt a socialismului.

Înaltelor îndemnuri adresate de secretarul general al partidului, în Cuvîntarea de la Adunarea solemnă, întregul nostru popor le răspunde cu hotărîrea deplină de a înfăptui și pe viitor, în cele mai bune condiții, marile programe de dezvoltare economico-socială a țării, ce vor fi adoptate la Congresul al XIV-lea al partidului, de a urma neabătut drumul socialismului spre înălțarea României pe cele mai înalte culmi de progres și civilizație.

ORIZONT

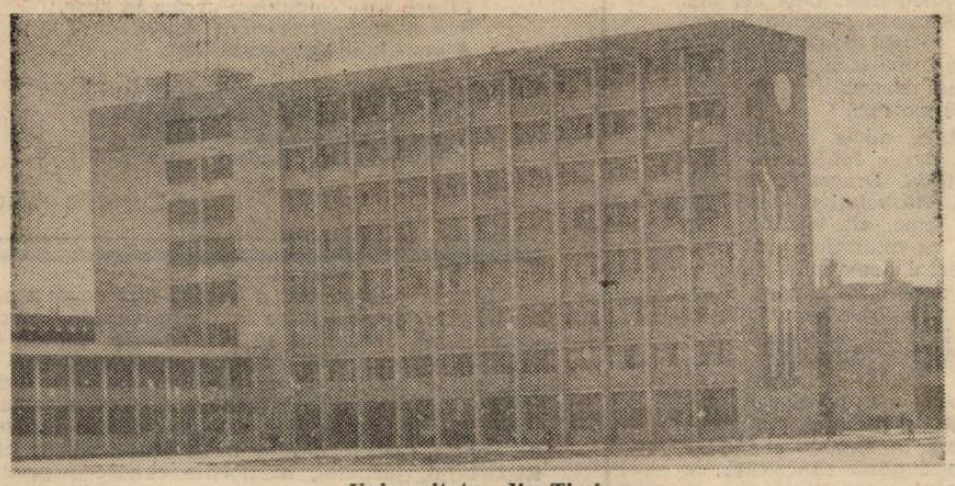

Universitatea din Timișoara.

CTITORIILE PREZENTULUI

UNIVERSITATEA — o citadelă a științei și culturii

Deloc întîmplător, în prima zi de septembrie, gîndul unui reporter se îndreaptă, firesc, spre școală. Spre ideea de școală și educație. Septembrie, luna cînd începe iar și iar, mereu de la capăt, în fiecare an, învățămîntul. Iată de ce a intrat în firea lucrurilor ca, la 1 septembrie, să ne aducem aminte de învățătură. Dar și să învățăm a ne aminti. De ce, din nou, atunci cînd vorbim despre școala timișeană, simțim nevoia acestui apel la memorie ? Pentru că, urmînd traseul început nu demult — devenirea în anii construcției socialiste a învățămîntului superior timișorean — reportajul nostru încerca un bilanț al prezentului, raportat la un trecut nu foarte îndepărtat. Pentru că, oprindu-ne de această dată la o altă citadelă — cea mai tînără — a științei, Universitatea, apelul la memorie poate deveni o garanție a adevărului. Spații, oameni, cifre se filtrează prin amintirea vie, trăită și, împreună, depun mărturie pentru realitatea acestei construcții, care e mult mai mult decît o sumă de ziduri. Universitatea din Timișoara e — poate, întîi de toate — o construcție interioară a orașului. O arhitectură invizibilă a fiecăruia dintre noi, un proiect umanist împlinit în acești ani. O edificare lăuntrică în spiritul științei și culturii, al unei pedagogii superioare, care ne-a făcut mai buni și mai demni.

Mihai MARCU

(Continuare în pag. 3)

Gramatica ființei

Așezată sub imaginea tutelară a lui Eminescu — din ale cărui meditații asupra limbajului Constantin Barbu dă, în exergă, trei fragmente; cel puțin unul dintre ele merită citat, pentru că spune ceva despre metoda însăși a eseistului: „Nu noi suntem stăpînii limbei, ci limba e stăpîna noastră. Precum într-un sanctuar reconstituim piatră cu piatră tot ce-a fost înainte — nu numai după fantezia sau inspirația momentană — ci după ideea în genere și în amănunte — astfel trebuie să ne purtăm cu limba noastră românească" —. **Încercare asupra temeiurilor limbii românești** este o tentativă de a construi o „gramatică a Ființei". Acest din urmă termen este scris mereu cu majusculă. În viziunea lui Constantin Barbu, el reprezintă un concept fundamental, care trebuie tratat cu tot respectul. Cartea de față este doar partea întîi a unui demers mult mai amplu. Ea conține primele două secvențe **(Gramatica Ființei** și **Hestia)**, din cele zece cîte cuprinde proiectul. „Nu am pus în această carte (numai) orgoliul prea omenesc de a schița, mai bine sau mai rău, o morfologie a Ființei. Am simțit nevoia scrierii unei gramatici a Ființei care să întrețină o lucrare asupra fundamentelor culturii românești. Aceste fundamente ale culturii trebuie să se recunoască în: a) valorizarea (și reevaluarea) Ființei în subiect, în ins; b) descrierea Ființei în românește; c) eminescianitatea ca sentiment al Ființei". Nu toate aceste probleme sînt dezbătute în fragmentele de față. Ca orice introducere într-o problematică puțin studiată, **Încercare asupra temeiurilor limbii românești** poate surprinde printr-un abuz metodologic. Aflat în faza pregătirii și prezentării instrumentelor de lucru, autorul defrișează în jurul său un cîmp de investigație pe măsura întregului proiect. El deschide mai multe cîmpuri operaționale decît este dispus, pe moment, să cerceteze în amănunțime. Rămîn în faza enunțului destule idei, după cum suficiente ipostaze ale scriitorului sînt abia întrevăzute. Constantin Barbu privilegiază, aici, lucrarea filosofului-gramatician. Spunînd acest lucru, sîntem obligați să precizăm și seria spirituală căreia îi se revendică. După propria-i mărturisire, s-a așezat în descendența a trei gînditori: Heidegger, Étienne Gilson și Noica. De la cel dintîi a împrumutat o bună tehnică „arheologică", pasiunea de a sonda în „mutenia" cuvîntului, în ceea ce se vede (mai bine zis: nu se vede) dincolo de el. E, poate, partea cea mai riscată a cărții. Nu în sensul că analizele duc automat la concluzii false. Ci tocmai că ele rămîn un spectacol pur, o dezirabilitate și nu o **actualizare** a ideii filosofice. Limbajul eminamente metaforic al lui Heidegger constituie un bun punct de pornire în stabilirea visatei **gramatici a Ființei.** Însă el are dezavantajul de a funcționa doar asupra **corpus**-ului de concepte investite cu greutate și funcție „literară" de către filosof.

De la Gilson, Constantin Barbu și-a însușit știința — atît de paradoxală — a căutării semnificației ascunse a lucrurilor. În opinia noastră, e terenul cel mai fertil (alături de cele deschise de Lévinas) cel mai în acord cu natura adîncă a tînărului eseist. Căutînd locul unde este posibilă ruptura, delimitarea, sciziunea și, deci, interpretarea originală, Constantin Barbu ajunge la propoziții care au intensitatea aforismului și puterea de convingere a revelației împărtășite. Textele propriu-zis filosofice ale volumului sînt convingătoare în măsura în care știu să ocolească tehnicismul heideggerian, optînd, norocos, pentru suplețea analitică și finețea — nu lipsită de o ironică strategie sofistică — a lui Gilson.

În fine, influența filosofului de la Păltiniș, explicabil cea mai puternică, ridică și cele mai multe semne de întrebare. Constantin Barbu nu e singura victimă a „noicasianismului". Pe plan stilistic, paginile cărții sale sînt niște pastișe stîngace după lucrările autorului **Devenirii întru ființă.** E păcat că un intelectual atît de inteligent n-a reușit să se sustragă acestei influențe. A funcționat, desigur, și fascinația discipolatului, dar și seducția paginii strălucitoare a magistrului. Însă, **quod licet Jovis...** Influența e cu atît mai primejdioasă, cu cît, pe mai multe pagini, dincolo de „stil" pare să nu fie la Constantin Barbu, decît o supunere la rigorile noviciatului.

Imposibil de rezumat în cîteva cuvinte, conținutul cărții lui Constantin Barbu atrage atenția asupra unui proiect foarte ambițios. Să-l așteptăm, în liniște, cu seriozitate, cu încredere, urmarea. Paginile de pînă acum sînt pline de promisiuni!

Mircea MIHĂIEȘ

* **Constantin Barcu, ÎNCERCARE ASUPRA TEMEIURILOR LIMBII ROMÂNEȘTI. O GRAMATICĂ A FIINȚEI, Ed. Scrisul Românesc, 1989.**

cronica literară

Steaua polară

Poezia lui Eugen Jebeleanu* se sustrage oricăror judecăți făcute altminteri decît în termeni contrastivi. La puțini dintre poeții români ai secolului XX e manifestă o atît de obstinată privire asupra condiției umane, exclusiv prin prisma stărilor și categoriilor ei extreme. Pentru Eugen Jebeleanu confruntările au, întotdeauna, un caracter decisiv, lupta se dă pe viață și pe moarte, opțiunii nu i se oferă decît o singură alternativă. Radicalismul și intransigența morală elimină fără drept de apel compromisul. Evaluările își află punctul de plecare într-o etică incandescentă, care refuză jumătățile de măsură. Poezia trebuie să răspundă unor probleme esențiale, iar aceste probleme vizează — **strictu sensu** — umanitatea omului; șansele (sau neșansele) prezervării acesteia în fața dezlănțuirii forțelor obscure ce tind să o anihileze. A unor porniri stihiale, precum lăcomia, invidia, tirania, crima, nerușinarea, prostia agresivă, minciuna, lașitatea, orgoliul nemăsurat — pe scurt: tot ce înjosește bunul simț al valorilor și al demnității.

Filonul are, desigur, puternice rădăcini în tragedia clasică, poetul reținînd mai puțin misia protagoniștilor, cît pe aceea, de martor și judecător inflexibil, a corului. O deosebire fundamentală se impune însă: rareori poezia sa vorbește despre impactul cu o soartă capricioasă și incorijibilă, cu un destin insondabil și surd la metafizica suferinței. După cum nu vorbește nici despre o curajoasă, inconștientă și dramatică înfruntare a limitelor. Zeii — dacă există — nu au decît să asiste neputincioși la spectacolul, și sublim și grotesc, al creșterii și descreșterii, al măririi și decăderii, al triumfului și mizeriei. Nașterea, ca și pieirea Răului universal se găsesc, în același timp, în afara și înlăuntrul Ființei. Cînd, totuși, împrejurările devin constrictive, cînd dovezile acțiunii unui **irreparabile fatum** ajung de neignorat, versurile lui Eugen Jebeleanu se luminează straniu cu o tonalitate care nu vine nici din revoltă, nici din resemnare, care nu exprimă nici furia negatoare, nici disperarea ori neputința; care este, totodată, și țipăt și tăcere, și plînsetul durerii și durerea plînsului, și înfrîngere și zîmbetul amar al recunoașterii ei. Și refuzul dezastrului și al absenței, dar și credință și capacitate de a investi în fidelitatea memoriei. Deși cel mai adesea apocaliptică, perspectiva poetului e, așadar, una melioristă. În cenușă poate fi oricînd descoperită promisiunea renașterii; nimic nu este pierdut, cîtă vreme neantului i se opun, la limită, valorile perene ale Firii!

Mizînd pe aceste date, nu e implauzibilă ipoteza că, în poezia lui Eugen Jebeleanu, Viața și Moartea, Binele și Răul, Dragostea și Ura, Fericirea și Nefericirea, Războiul și Pacea nu reprezintă, propriu-zis, teme, cît **viziuni.** Nu conținutul „în general", cu multiplele lui conotații culturale, face obiectul demersului liric, ci haloul **palpabil** pe care experiența umană a secolului XX l-a creat în jur. Pretutindeni, de la **Inimi sub săbii** (1934), la ciclul de **Inedite** publicate acum, e reperabilă o denunțare sistematică a abstractului: poetul se vrea, fără concesii, **în interior.** Depoziția sa urmărește universalul de pe baricadele imediatei apropieri. Lui îi repugnă să pledeze în numele altora: o face în **numele său,** în deplină cunoștință de cauză: acest nume acoperă o conștiință vie, un spirit al veacului. Un mod de a fi răzvrătit — nu în sine —, împotriva a ceea ce suportă exorcizarea. Nu numai pentru dezamorsarea potențelor/virtualităților malefice, dar și spre **neuitarea** amenințătoarei lor pînde. Să mai spun că acestea ar putea explica așa zisul manierism al poeziei lui Eugen Jebeleanu, fața vizibilă, dar și cea nevăzută a lucrurilor. Ermetismul și limpiditatea, aspectul și dur și catifelat al expresiei, invectiva și tandrețea fragilă pe care ea o maschează. Anvergura pamfletar-incendiară și suprasaturarea afectivă. Steaua polară a unui lirism cu „ușile deschise": **„Deasupra mea, știți voi cînd. / atunci cînd voi fi mult mai tare / decît acum, — / să se ridice o casă / pentru copiii altora și-ai mei. / Ușile casei să fie deschise oricui. / file întoarse mereu. / Cu pași lungi de lună să intre lumina / și indirecta lumină / a soarelui meu subteran. / Cine și ce am fost / nu are însemnătate. / Să rîdă ușile și ferestrele / descătușate"...**

Marian ODANGIU

* **Eugen Jebeleanu, POEZII, Editura Cartea Românească, 1989.**

FEȚELE REALITĂȚII

A citi în creația artistică o față a realității are o egală îndreptățire cu a descifra în configurația realității amprenta modelatoare a imaginarului artistic. Literatura este una din modalitățile artistice a cărei deschidere spre real acționează după principiul vaselor comunicante. Cîtă realitate atîta literatură, spunea cineva, iar reciproca mi se pare la fel de valabilă, în sensul larg, superior al cuvîntului.

Literatura se hrănește din realitate și urmează organicitatea acesteia. Noțiunea de **realitate** trebuie înțeleasă în mod complex. Există o realitate evenimențială, socială, după cum există o realitate sufletească, a interiorității umane, care nu sînt decît două coordonate ale unui univers unde interacțiunile și prefacerile constituie un permanent proces. Rolul scriitorului este de a sesiza și de a sublinia această complexitate a realității, doza de imaginar a literaturii avînd virtuți prospective și proiective. S-a interpretat greșit că Platon ar fi cerut izgonirea poeților din cetate. El nu nega rolul poetului în sine, ci respingea doar falșii poeți, care se vădesc inutili prin lipsa de talent și ocolire a adevărurilor revelatoare. Obiecția la adresa lui Platon este neavenită, dacă ne gîndim că avea înaintea lui strălucita tradiție a poetului aed și vizionar. De-a lungul timpului, literatura a cunoscut alternanțe în privința accentului pus pe una sau alta din fețele sau planurile realității. În Evul Mediu s-a dezvoltat o literatură factologică, de priză la realitatea concretă, imediată, alături de o literatură fantastică, ca expresie a proiecțiilor interioare, a realității psihice, fenomen ce se regăsește și în romantism. Secolul XVII se distinge prin preferința pentru evenimențial, dezbaterea morală fiind un ecou, un efect al confruntărilor exterioare.

Literatura modernă a împins mai departe această modalitate de cultivare a imaginarului, practicînd demitizarea, încercînd să distingă în faptul banal, prozaic, o reverberație a unui sens sau a unei revelații nebănuite. Tot epoca modernă cunoaște creșterea interesului pentru literatura de factură documentară. Depoziția de martor este postura pe care o revendică din partea scriitorului o mare categorie de cititori. Reportajul, jurnalul, memoriile cunosc o proliferare fără precedent, pînă la a impune o modă, simptomatică, sociologic vorbind, pentru setea de real a contemporanilor. Lipsește imaginarul din aceste specii literare? S-ar părea că da, la o primă vedere. Dar în orice consemnare, oricît de realistă, nivelului explicit i se inculcă, în doze variabile, o sugestie proiectivă, vizîndu-se un posibil (deci, imaginar) ideal uman. Dacă n-ar fi așa, însăși rațiunea de a scrie s-ar dovedi un nonsens.

Imaginarul nu poate fi despărțit de real, după cum nici realul nu poate fi conceput rupt de imaginar. Imaginarul își trage seva din realitate, care, la rîndul ei, se îmbogățește, se înnobilează prin infuzia imaginarului.

La fel ca dimensiunea fantastică a creației lui Eminescu, miturile din proza lui Sadoveanu sau dimensiunile mitologice din opera altor creatori nu înseamnă o fugă de realitate ci, dimpotrivă, o aprofundare a ei, o sondare a adevărurilor esențiale. Ei nu trădează realitatea, nici nu o idealizează, ci îi descoperă grandoarea prin eforturile de a îmbina armonios cele două planuri. Literatura contemporană se pliază pe realitatea fierbinte a acestui timp, dînd, prin eroii model, adevărate modalități de implicare a omului în social. E una din metodele prin care literatura înțelege să-și asume rolul de modelare a conștiinței.

Valeriu DRUMEȘ

Poem de August

Pe fruntea țării a-nflorit azurul
Cu razele de flăcări în priviri
Și mări de aur întregesc conturul
De lanuri revărsate-n unduiri.

Din zări senine vin ca o chemare
Trezirea noastră veșnic renăscînd,
Eroi sosind la ceas de sărbătoare
Și falduri tricolore fluturînd.

Un dor de pace ca un crin în floare
În inimile noastre s-a răsfrînt,
Cu armonii de cîntec și culoare
Pentru viața-ntregului pămînt.

Cu patruzeci și cinci de-nalte trepte,
Liberi, spre comunism urcăm în zbor,
Sub steagul cîrmuirii înțelepte
A mult iubitului conducător.

Căci NICOLAE CEAUȘESCU este
Stindardul nostru-n acest Ev aprins,
În care România suie-n creste
Și-n care-ntreg poporul e cuprins.

Corneliu ANCA

UNIVERSITATEA — o citadelă a științei și culturii

(Urmare din pagina 1)

Despre tradiția școlii, a pedagogiei din această parte a țării, s-au scris deja sute de pagini. S-a vorbit chiar despre o vocație pedagogică a locului, consfințită prin cîteva ilustre personalități. Două mari licee timișorene le poartă numele. Dar dorința de a se întemeia aici o școală superioară cu profil realist, umanist și pedagogic, manifestată cu ardoare mai ales după Marea Unire din 1918, avea să devină realitate abia după 23 August 1944. În 1948 — Institutul Pedagogic, cu Facultatea de matematică-fizică. În 1956 — Facultatea de filologie (în cadrul aceluiași Institut). Iar din 1962 — Universitatea. Una din cele cinci universități ale țării și cea mai tînără dintre ele, cu o bază materială și cu o reală calitate profesională a bazei umane, asigurate aproape în întregime după 1965, anul cardinal al devenirii României.

În prezent, Alma Mater Timisiensis, cum ne place să o numim, numără trei facultăți cu 12 discipline (Științe economice, Științe ale naturii și Filologie), în cadrul cărora studiază aproape 3 500 de studenți din țară și străinătate. Dacă li se adaugă cele peste 1 000 de cadre din învățămîntul preuniversitar și cei peste 100 de specialiști care se perfecționează aici, prin cursuri postuniversitare, avem cifra reală care măsoară afluxul uman al Universității într-un singur an. **Acesta.** Să mai adăugăm încă două cifre pilduitoare. 25 000. Este numărul specialiștilor pregătiți de la început pînă în prezent, în amfiteatrele Universității. Ei sînt acum, la rîndul lor, dascăli : profesori de limba și literatura română, de limbi străine, de matematică, fizică ; dar și economiști, informaticieni, fizicieni. Și a doua cifră : peste 6 000 de studenți străini, din 80 de țări ale globului, care știu să vorbească românește, care pot deveni oricînd mesageri ai învățămîntului, științei și culturii românești.

La această oră a bilanțului, gîndul, memoria reporterului se îndreaptă spre dascălii dascălilor. Profesorii noștri. Cine i-a auzit vorbind despre Eminescu, dar și despre structura operatorilor liniari, despre o seamă de cuvinte românești, dar și despre monocristale, despre obiceiuri folclorice străvechi, dar și despre perfecționarea organizării producției și a muncii, despre toți „marii" literaturii și filosofiei universale, dar și despre structuri speciale topologice, le poate rememora mai lesne strădania de a transmite celor mai tineri știința lor de carte. Sutele de ore din amfiteatre, săli de seminar, cabinete, laboratoare, biblioteci au înmănunchiat, într-un unic efort, profesori și studenți.

Un efort al minții care a dat însă și alte roade, la fel de concrete, la fel de bogate ca și pregătirea specialiștilor. **Cercetarea.** Alături de celelalte institute de învățămînt superior din Timișoara, Universitatea se poate mîndri, și la acest capitol, cu împliniri notabile. Patrimoniul cultural-științific al României s-a îmbogățit în toți acești ani și cu cele peste 500 de volume publicate la edituri din întreaga țară de către specialiștii Universității, și cu cele peste 600 de manuale, cursuri, caiete de lucrări aplicative. Numeroasele premii conferite de Academia R.S.R., Ministerul Educației și Învățămîntului, Uniunea Scriitorilor sînt dovezi întregitoare ale acestor simple cifre, care închid în austeritatea lor un proces viu, de intensă creativitate.

Munca de creație a cadrelor didactice și a celor peste 100 de cercetători ai Universității se sprijină pe vîrfurile unui triunghi emblematic pentru întreaga școală românească : învățămînt — cercetare — producție. Se poate răspunde prompt : da, și aici integrarea funcționează. Există o strădanie continuă (verificată an de an prin fapte concrete) de a face proiectul teoretic să treacă nestingherit în realitate, fie că ea se cheamă producție, fie viață social-politică. Cele nouă catedre și cinci unități de cercetare-integrare (Centrul Teritorial de Cercetări Economice, Centrul de Științe Sociale, Oficiul de Calcul, colectivele de microproducție în fizică și tehnologie chimică) abordează teme de marcant interes științific și de aplicabilitate eficientă în practică : cercetări și tehnologii pentru obținerea monocristalelor din fluorură de calciu, safir, cuarț, (materiale ce pot concura pe deplin produsele similare de import), studierea structurii și proprietăților unor sisteme fizice complexe prin întrebuințarea metodelor spectroscopiei Raman, U.V., I.R. și R.M.N., perfecționarea organizării producției și muncii, investigarea unor probleme specifice legate de istoria și cultura acestei părți de țară, confruntări în filozofia contemporană pe tema viitorului, cercetarea folclorului și a graiurilor din zonele Banat-Crișana, demonstrarea vocației europene a literaturii române, elaborarea unor dicționare, atlase lingvistice și etnografice. Însumată, munca de cercetare a celor de la Universitate se traduce, în ultimii 25 de ani, prin brevetarea a peste 80 de invenții, prin încheierea a peste 450 de contracte în valoare de mai bine de 50 milioane lei. Din nou, așadar, cifre, dincolo de a căror lapidaritate stă trează imaginația, creativitatea vie a unui colectiv deschis spre nou, spre tot ceea ce înseamnă spirit revoluționar autentic.

La origini, cuvîntul **universitas** însemna „totalitate", „comunitate", găsindu-și — scriu dicționarele — rădăcină comună cu „universul" însuși ; fiind, de fapt, un derivat al lui. Dacă etimologiile nu înșală — și aceasta e adevărată —, dacă universitatea e, așadar, o comunitate umană înnobilată de aspirația spre plenitudine, de idealul colectiv al unei formări complexe, multilaterale, atunci, cu siguranță, Timișoara are o Universitate, o matcă a culturii timișorene și românești, o ctitorie pentru prezent și pentru viitor.

DESTINE ÎMPLINITE

Fascinația cuvîntului

Născute dintr-o adîncă și cuviosă iubire pentru limba română, cărțile și articolele profesorului G. I. Tohăneanu reprezintă, de fiecare dată, adevărate regaluri ale spiritului. Cu abnegație, perseverență, inteligență, erudiție, dar și cu o mare voluptate, în bună măsură transmisibilă cititorului, stilistul timișorean iscodește de ani buni operele scriitorilor mai vechi or mai noi, spre a scoate la lumină comori de expresivitate, cuvinte îmbătrînite, peste al căror sens s-a așternut uitarea, sau sintagme mustind de înțelesuri. În fața unui text valoros (și G.I. Tohăneanu analizează cu precădere fragmente, în prealabil, riguros selectate) cercetătorul are voluptatea unui expert degustător de vinuri ce tocmai a nimerit peste un soi extrem de rar. Un aer sărbătoresc, o bucurie aproape copilărească îi luminează paginile, insinuîndu-se pe nesimțite, în mintea și sufletul cititorului, de două ori cîștigat: pentru norocul de a fi (de)gustat și el cîteva picături din lamura limbii române, dar și pentru șansa de a putea relua, din altă perspectivă, capodoperele clasicilor noștri. Comentînd piscurile de expresivitate ale literaturii române (nu întîmplător, marile preferințe se numesc Eminescu, Creangă, Sadoveanu, adică scriitorii cei mai artiști din cîți au dat „scripturile române"), G. I. Tohăneanu și-a format el însuși un stil inimitabil, unic în peisajul stilisticii noastre. Se poate spune, fără riscul de a greși, că scriitorul este un artist al cuvîntului, niciodată încorsetat de rigorile pe care disciplina științifică pe care o practică ar fi putut să i le impună. G. I. Tohăneanu nu folosește, decît atunci cînd este strict obligat de context, convenționalismele stilului științific, preferînd, ție cîte ori este cu putință, în locul vreunui neologism savant, un cuvînt aparent învechit, dar doldora de sensuri, fără ca, prin aceasta, nivelul de profesionalism al lucrării să fie în suferință.

Debutînd editorial cu **Studii de stilistică eminesciană** (Editura Științifică, 1965), G. I. Tohăneanu realizează o carte de mare semnificație pentru evoluția ulterioară a creației sale. Volumul apare ca un exercițiu de admirație pentru poetul național (chiar dacă, în poeziile de început, analistul observă, cu luciditate și franchețe, destule locuri comune ale epocii și chiar stîngăcii stilistice), dar și față de profesorul Tudor Vianu, căruia îi este dedicată lucrarea, probabil principalul „vinovat" pentru viitorul destin scriitoricesc al autorului. Studiul este și astăzi, la aproape douăzeci și cinci de ani de la apariție, un titlu de referință, prin argumentarea exhaustivă și lipsa de complexe în abordarea subiectului, fapt ce dovedește, fără putință de tăgadă, că scriitorul, ce tocmai împlinise patruzeci de ani la data apariției cărții, era departe de ceea ce se numește un începător în ale scrisului. Simpla înșiruire a titlurilor ulterioare **(Stilul artistic al lui Ion Creangă, Expresivitatea artistică eminesciană, Dincolo de cuvînt. Studii de stilistică și versificație, O seamă de cuvinte românești** — în colaborare cu Teodor Bulza —, **Arta evocării la Sadoveanu, Cuvinte românești)** oferă imaginea preocupărilor lingvistului spre două sfere distincte de activitate : analiza particularităților de stil în operele marilor noștri artiști ai cuvîntului și studierea monografică a unor elemente ale limbajului, cu trimitere la modul în care acestea sînt valorificate în scrierile diverșilor autori. În primul caz, cercetătorul pornește de la capodoperele clasicilor, sondînd în adîncime pentru a descoperi secretul forței de expresivitate a textului, în cel de-al doilea, pornește de la realitatea cuvîntului existent, încărcat cu valori sonore și expresive și urmărește destinul acestuia la nivelul literaturii.

Cărturar de mare erudiție, vrednic truditor al slovei, fascinat de universul magic al cuvîntului, plin de modestie și omenie în tot ceea ce face, G. I. Tohăneanu este deja un nume clasic al stilisticii românești.

Tudorel URIAN

OAMENI ȘI CREAȚII

Scriind despre umanism

O întrebare de adresat unui filosof ce și-a consacrat ani buni de studiu problemei umanismului : cum arată biografia sa intelectuală ? Cu alte cuvinte : scriind despre umanism, **cum** anume **trăiește** acel filosof ideea în care s-a angajat. De fapt, explicit, nu i-am adresat niciodată această întrebare doctorului în filosofie Gabriela Colțescu. Nici pe vremea cînd îi audiam cursul de filosofia culturii, nici mai apoi, cînd numele îi apărea tot mai des în presa culturală și de specialitate ori în cărți, nici chiar după apariția studiului despre umanism din volumul **Condiția umană** și nici măcar acum cîteva seri, într-o îndelungată și aprinsă discuție despre condiția noastră umană. O discuție la capătul căreia trebuia să se contureze un „profil". El, profilul, într-un anume fel exemplar pentru biografia unui intelectual „cuprins" în istorie, angajat în ea, era deja trasat. Urmărind îndeaproape cele scrise, spuse, făptuite de lectorul universitar Gabriela Colțescu, știam în mod sigur că toate cuvintele despre umanism nu sînt vorbă goală, că au, adică, perfectă acoperire în viață. În propria ei biografie. O viață construită, ca o adevărată creație, în spiritul celor afirmate cuvînt de cuvînt.

Recapitulînd. Un absolvent al Facultății de filosofie din București, secția filosofie generală, care își aduce aminte, acum, după atîția ani, de profesori, de cîțiva dintre profesorii săi, pentru valoarea celor învățate de la ei, dar mai ales pentru statura morală a cîtorva. Apoi, la Timișoara, acasă, asistent la catedra de științe sociale a Institutului Politehnic „Traian Vuia". A predat filosofia culturii, sociologia culturii, socialism științific, istorie, sociologie industrială. A încercat și (mai mult ca sigur) a reușit să transmită promoțiilor de studenți adevărurile știute, adevărurile învățate și interiorizate inteligent, sensibil, filtrate de o permanentă luciditate, de o fervoare a interogației continue, care, în timp, au transformat strădania de a-i forma pe ceilalți într-un act de adevărată creație. E drept, rezultatele acestui efort pedagogic sînt inefabile. Pot fi reperate mai greu. E o creație interioară, de sine însuși și de ceilalți. Din nou, cuvintele despre rolul modelator al științelor sociale au, în cazul pedagogului Gabriela Colțescu, secretar cu propaganda al Comitetului de partid al Centrului Universitar Timișoara, acoperire în faptă.

Mai vizibilă, perceptibilă imediat și lesne de judecat, e creația scrisă. Lucrările științifice purtînd semnătura sa. Un doctorat consacrat filosofiei nietzscheene. O temă veche, reactualizată deseori asemănător. Preluînd o expresie a lui Vl. Streinu, ne aflăm în fața unui „caz de izomerie spirituală". Dacă adăugăm și amănuntul, semnificativ, că în scrisorile adresate lui Iacob Negruzzi, Eminescu mărturisește proiectul de a scrie pe teme de filosofia culturii, ipoteza cercetătorului timișorean pare și mai temeinică. Eminescu ar putea fi înțeles mai bine în integralitatea operei sale, insistînd asupra lui cu un punct de vedere dinspre filosofia culturii și chiar considerînd că el participă la constituirea filosofiei culturii ca tip distinct de filosofare. O paralelă între viziunea poetului român și cea a filosofului german, legate, ambele, de problema crizei culturii, pot deveni substanța unui studiu mai amplu, deosebit de fertil.

Munca de creație științifică a Gabrielei Colțescu e atestată de cîteva apariții editoriale : **Eterogenitatea timpului social** (în volumul **Raționalitate și timp**, coordonat de Constantin Grecu, la Editura științifică și enciclopedică), colaborarea la volumul **Doctrine politice contemporane** (Editura didactică și pedagogică, 1985), manualul propriu (un **Curs de socialism științific**) și o cu totul notabilă participare la volumul **Condiția umană. Dimensiuni și perspective contemporane** (Editura Facla, 1987). Alături de alți colegi timișoreni, ea a semnat un studiu amplu, cu un titlu dintre cele mai incitante : **Umanism, condiție umană, acțiune politică.** Cîteva interogații — tot atîtea teme majore —, cărora li se dă aici un răspuns : schimbări de „tipar" în științele socio-umane, omul-paradox în mijlocul naturii, între mit și discurs explicativ, „cazul" umanismelor, umanismul ca program infinit, dialogul umanismelor, elaborarea unei noi **Paideia** în societatea noastră.

Și, pentru încheiere, trei întrebări, formulate, pe urmele unui mare pictor, de chiar Gabriela Colțescu, la sfîrșitul studiului despre umanism. „De unde venim ? Cine sîntem ? Încotro mergem ?" Fiecăreia i se dă un răspuns limpede, susținut de o convingere la fel de limpede, care-și găsește temeiul în propria biografie interioară. Transcriem : „venim din istorie ; sîntem oameni ; mergem să ne întîlnim pe noi înșine".

I. PANTEA

Un pasionat promotor al muzicii

S-ar spune că interpreții au, oricum, multiple contacte cu publicul, prin însăși natura profesiunii. Puțini sînt însă precum artistul emerit **Nicolae Boboc**, menținîndu-se într-o activitate continuă, susținută cu dăruire și adresată, ca un dialog neîntrerupt, unui larg registru de melomani. Pe drept cuvînt, se poate spune că arta nu iese la pensie. Spirit multivalent, compozitorul se află într-un moment al împlinirii, consecvent cu sine însuși în toate laturile vocației sale. După un recent concert la Ateneu, se pregătește acum să reintre în stagiunile filarmonicilor din Timișoara și Arad. Nicolae Boboc este unul dintre dirijorii care, pentru larga difuzare a muzicii, acceptă să facă discografie ; i-a apărut recent discul cu Simfonia a II-a de Schumann, interpretată de orchestra arădeană și s-au finalizat înregistrările a două simfonii de Haydn. Asta după un șir de discuri, între care ne amintim renumita imprimare a Requiemului mozartian, a concertelor lui Chopin, a corurilor din opere germane, Simfonia I de Bruckner, „a cincea" de Mendelssohn. Și să nu omitem cel cu creații proprii, pe care figurează „Țara Hălmagiului", lucrare după care s-a făcut și balet. Toate acestea adăugîndu-se unui șir de imprimări la radio, în țară și în străinătate.

Am întîlnit muzicieni care nu iubesc discuția, ca interlocutori se lasă greu antrenați într-un dialog. Cu maestrul Boboc, lucrurile stau altfel, cuvîntul avînd pentru el o semnificație deosebită și poate de aceea muzicianul simte nevoia eseului. „Motivul premioritic în lumea colindelor", cartea sa apărută la Facla, va fi urmată în curînd de alta, referitoare la colindele arhaice românești. Volumului i s-a acordat un premiu de către colegiul criticilor din ATM, precum și Premiul Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din R.S.R. Pentru o compoziție corală a obținut și locul I în cadrul Festivalului național „Cîntarea României". Mă gîndesc că și discurile ar putea intra în competiție...

ARTISTUL ȘI SOCIETATEA

Nicolae Boboc s-a adresat adesea tineretului, în cadrul concertelor educative. Îl întîlnim uneori în cenaclul scriitorilor. În cadrul Universității cultural-științifice, ținînd cursuri ; la Biblioteca județeană, conferențiind pe temele interferențelor dintre muzică și literatură, despre cultură în general. La Politehnică, susținînd un curs vizînd istoria genurilor și speciilor muzicale, despre capodoperele muzicii. Este cooptat adesea în juriile Festivalului național „Cîntarea României", invitat la Casa Muzicii din Lugoj și nu știu să fi refuzat vreo solicitare de acest fel. În prezent, pregătește o cantată pentru cor și orchestră, „Balada Unirii", pe versuri de Tudor Arghezi, a cărei primă audiție va avea loc la Timișoara, cu prilejul aniversării Marii Uniri.

Omul care a dirijat în Austria, Cuba Danemarca, R.D.G., R.F.G., Grecia, Olanda, Israel, Italia, S.U.A., U.R.S.S. etc., este considerat un pasionat promotor al muzicii veacului nostru, înscriindu-și în repertoriu lucrări de Hindemith, Honegger, Strawinsky, Webern, Messiaen, Bartók, Nono, Orff. Este atașat însă și muzicii de operă, ceea ce s-a văzut în cei 13 ani în care a fost directorul Operei timișorene. Cariera artistului emerit este punctată cu numeroase recunoașteri unanime, în țară și peste hotare, presa înscriindu-l adesea în coloanele ei. Succesul nu l-a îndepărtat de oameni, ci, dimpotrivă, i-a mobilizat resursele interioare către o intensă comunicare cu publicul, desigur, în primul rînd din dorința de a educa, a transmite o experiență ; mai există însă un aspect, acela al popularității de care se bucură muzicianul în rîndul tuturor vîrstelor. De la pupitrul slujit cu modestie și amabilitate, într-o bună înțelegere cu orchestra, acest instrument complex și nu o dată capricios, pînă la publicul venit să asculte o comunicare științifică, în discuțiile ocazionale, maestrul pune suflet și vervă, egală pasiune pentru muzică, viață, oameni. Niciodată retras în turnul de fildeș al creației sale, se poate spune că el a creat generații întregi de iubitori ai muzicii, le-a modelat repertoriul preferat, a perfecționat orchestre și a conturat un stil inconfundabil de interpretare, ca dirijor. Văd în Nicolae Boboc un artist al cetății, al timpurilor noastre.

Lucian BURERIU

GRANDIOASĂ ÎNFĂPTUIRE SPIRITUALĂ

(Urmare din pag. 1)

chezășie a dezvoltării societății noastre noi pe calea socialismului, construit cu poporul și pentru popor. Reliefînd mărețele realizări ale prezentului socialist, legate nemijlocit de genialul conducător al partidului și statului, expoziția evidențiază voința unanimă a națiunii noastre ca, la Congresul al XIV-lea al P.C.R., tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** să fie reales în înalta funcție de secretar general al Partidului Comunist Român.

Mare parte din expoziție ilustrează modul plenar în care Festivalul național „Cîntarea României" a stimulat capacitatea creatoare a milioane de oameni ai muncii în domeniile științei și tehnicii, a culturii și artei. Un cîștig de o deosebită importanță a actualei ediții a festivalului constă în atragerea unui mare număr de oameni ai muncii (3 milioane) în activitatea de creație tehnico-științifică, urmărindu-se aplicarea cuceririlor revoluției tehnico-științifice în producție, în modernizarea și perfecționarea economiei naționale. Stimulatoare și pilduitoare, în domeniul creației tehnico-științifice, este prodigioasa activitate de cercetare științifică a tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, savant de largă recunoaștere internațională. Mișcarea artistică amatoare a cunoscut o amploare excepțională, depășind 230 000 colective artistice, în care au activat 5,1 milioane de creatori și interpreți.

Creația artistică — artă populară, produse artizanale, folclor, literatură, muzică, artă plastică — a avut un climat prielnic de manifestare, de înnoire și cîștigare a unor multiple valențe ale umanismului socialist, fapt ce i-a sporit aportul la dezvoltarea conștiinței revoluționare, la formarea omului nou, constructor lucid al socialismului în patria noastră. În sectorul consacrat cărții, la loc de cinste, este prezentată opera tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** — tezaur inestimabil privind dezvoltarea creatoare a gîndirii și practicii revoluționare contemporane. De asemenea, aici sînt expuse lucrările științifice ale tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, apărute în țară și în străinătate, ele reprezentînd o contribuție deosebită la dezvoltarea științei românești, la creșterea prestigiului ei pe plan mondial.

„Expoziția republicană a creației tehnico-științifice, literar-artistice, de artă populară și artă plastică" se constituie, în ansamblu, într-o excepțională înfăptuire spirituală, sub ediga Festivalului național „Cîntarea României" — cea mai complexă și cuprinzătoare manifestare a muncii și creativității întregului nostru popor, cadru propice al democratizării vieții noastre culturale.

eveniment

IMNUL F.I.D.E. S-A NĂSCUT LA TIMIȘOARA

„Congresul F.I.D.E., desfășurat la Aquadilla-Puerto Rico cu prilejul Campionatelor Mondiale de Șah, a aprobat în unanimitate, ca imn oficial al tuturor competițiilor pentru copii și juniori, cîntecul „Șahul Păcii", compoziție românească lansată anul trecut la Timișoara". Ce am mai putea adăuga acestei știri, care ne umple inimile de bucurie ? În primul rînd, faptul că piesa „Șahul Păcii" nu a fost doar **lansată** la Timișoara, ci ea **s-a născut** aici, în „orașul florilor", implicînd strădania și efortul unui entuziast colectiv. În caseta tehnică a celor două discuri „Electrecord" CS 219 și CS 220 conținînd piesa amintită (în versiune română și engleză), respectiv semnalul Campionatului și Backgroundul instrumental, ar fi trebuit să încapă numele lor, adevăraților producători ai unui mesaj de înaltă ținută artistică, ce dă glas dorinței de pace și colaborare a tineretului României socialiste cu tineretul lumii. „Șahul păcii", devenit primul imn impus de România în circuitul internațional, subliniază dimensiunea angajamentului solemn al copiilor patriei noastre la politica de pace și colaborare între toate popoarele lumii, pledînd pentru pacea planetară. Compoziția, aparținînd talentatului **Ilie Ștepan**, și-a găsit un text inspirat semnat de **Marcel Tolcea** (cu o versiune engleză de **Mircea Mihăieș**). Se acordă aici un generos spațiu fanteziei, piesa remarcîndu-se printr-o orchestrație elaborată, ce pune în valoare valențele interpretative ale micilor soliști din grupul „Flores". Ne gîndim și la strădania electro-acusticianului **Sorin Bârcă**, realizatorul matrițelor și al mixajelor la un înalt nivel profesional, Casei de discuri „Electrecord" revenindu-i doar sarcina multiplicării. Reamintim că **un cîntec românesc străbate lumea și pentru acest fapt, iată, a fost nevoie de dăruirea tuturor.**

Petru UMANSCHI

Muzeul — un spațiu cultural fascinant

Fără îndoială că o instituție muzeală este un spațiu cultural fascinant, avînd o deosebită putere de a atrage un mare număr de vizitatori, atît din țară cît și străini. Patrimoniul cultural muzeal — mai cu seamă cel aparținînd istoriei, etnografiei și artei plastice — este în măsură să depună mărturii elocvente privind momentele semnificative ale devenirii naționale independente, capacitatea creatoare a poporului, făuritorul bunurilor materiale și spirituale.

Cunosc în amănunt evoluția muzeului din Timișoara — am elaborat, cu ani în urmă, monografia centenară a acestuia (1872—1972) lucrare în manuscris — și, într-adevăr, avîndu-se în vedere stadiul modest în care se afla instituția, pînă în anii '50, nu poate decît să impresioneze impetuoasa ei dezvoltare, îndeosebi în perioada de după Congresul al IX-lea al partidului.

În ultimii ani, instituția este cunoscută sub denumirea de „Complex Muzeal", aceasta fiind mai adecvată, întrucît ea acoperă o realitate evidentă, anume, însumarea mai multor secții dezvoltate, fiecare cu specificul său, care, luate în parte, sînt, de altfel, muzee de sine-stătătoare : de **istorie, etnografie, artă, științe naturale**, acestora adăugîndu-li-se **Oficiul Județean pentru Patrimoniu Cultural Național** și **Laboratorul Zonal de Restaurare.**

Desigur că a fi conducătorul unei asemenea instituții reclamă însușiri bine definite. În primul rînd, e nevoie de o bună cunoaștere a specificului activității muzeale. Tatiana Bădescu, director, de aproape doi ani, al Complexului Muzeal Județean Timiș, lucrează în muzeologie din anul 1971,

atunci fiind încadrată la Muzeul de Istorie Națională din București. După un deceniu, s-a transferat la muzeul din Timișoara, continuîndu-și, aici, activitatea în domeniul istoriei contemporane, în care se specializase. Reorganizarea sectorului de istorie al muzeului timișorean începuse cu expoziția de istorie contemporană, la realizarea căreia muzeologul Tatiana Bădescu și-a adus o contribuție însemnată, efortul său, temeinica pregătire științifică fiind unanim apreciate în cadrul instituției. Tot în acea împrejurare s-au evidențiat remarcabila colegialitate a tinerei muzeografe, generozitatea, marea capacitate a dăruirii de sine pentru realizarea planului de muncă al secției de istorie și al celorlalte sectoare ale instituției. Dar, aspectele de strictă specialitate muzeologică — evidența patrimoniului, valorificarea acestuia, legătura cu publicul ș.a. — stau sub auspiciile activității de cercetare, pentru a avea o viziune clară, la zi, asupra perioadei istorice reprezentate în expoziție. Unei cuprinderi largi bibliografice, care oferă o cunoaștere generală, orientativă, trebuie să i se adauge o contribuție personală, investigarea și valorificarea unor documente inedite, îndeosebi cele privind realitățile istorice din zona în care funcționează muzeul. Din temele

muzeale

referitoare la istoria acestui ținut, abordate de Tatiana Bădescu, amintesc **„Luptele pentru apărarea Timișoarei în contextul participării poporului român la războiul antihitlerist", „Vizitele de lucru ale tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU în județul Timiș. Importanța lor pentru dezvoltarea multilaterală a acestor meleaguri", „Județul Timiș pe coordonatele dezvoltării societății socialiste", „Aspecte ale mișcării de rezistență antifascistă și antirăzboinică a maselor populare timișene între anii 1940—1944".**

Directorul muzeului este și șef al Oficiului pentru Patrimoniu Cultural Național. Tatiana Bădescu onorează funcția respectivă printr-o riguroasă coordonare a acestui sector, avînd în atenție complexa activitate de cercetare, evidență, conservare, restaurare și valorificare a bunurilor din patrimoniul cultural național și ținînd seama de misiunea patriotică și răspunderea moral-cetățenească a Oficiului. **Recuperarea și valorificarea patrimoniului cultural local** (etnografic, de istorie, de artă plastică) au fost realizate și prin organizarea expozițiilor permanente din numeroase Centre de creație și cultură socialistă timișene — o acțiune de anvergură, ce constituie o experiență muzeală aparte a instituției, apreciată pe plan național, care continuă, dovedindu-se a fi un mijloc eficient de educație patriotică și revoluționară a oamenilor muncii, îndeosebi a tineretului.

Între multele sarcini curente ale Complexului Muzeal Județean Timiș, în prezent, obiectivul principal constă în efectuarea lucrărilor de restaurare a clădirii-monument din Piața Unirii (în care e sediul secției de artă) — realizare sprijinită permanent de forurile județene de partid și de stat.

Influențînd pozitiv caracterele, dinamizînd întregul potențial creator al colectivului de muncă din Complexul Muzeal Timiș, pentru realizarea exemplară a sarcinilor încredințate, generalizînd prin seriozitate și modestie o atmosferă armonioasă și constructivă, Tatiana Bădescu este, prin abnegație și dăruire, prin pasiunea și tenacitatea cu care știe să muncească, un om ce sădește, datorită exemplului personal, în sufletul și conștiința celor din jur iubirea de patrie și partid. Numele directorului Tatiana Bădescu se leagă luminos de însuși ideea de formare a unei conștiințe patriotice, revoluționare a oamenilor muncii, cărora li se adresează bogatul patrimoniu muzeal, semnificațiile fundamentale ale acestuia în existența poporului nostru.

Aurel TURCUȘ

SCRIITORUL ȘI REALITATEA VIEȚII

JURNAL DE TABĂRĂ – DETA

Anul acesta, tabăra de documentare și creație literară a fost dedicată măreţelor evenimente de la 23 August și Congresului al XIV-lea al partidului nostru. Anul acesta, ca de fiecare dată, s-au adunat cenacliști din județul Timiș în jurul viselor care se încheagă într-o tabără. Și s-a mers la Deta. Oraș de la marginea țării, dar racordat cu toate fibrele la inima țării. Drumul spre Deta trece prin bucuria pîinii noi, aflată în frontiera boabelor pîrguite și secerate și a hărniciei soarelui și a oamenilor. S-a notat. Dar nu-i încă momentul să fie scoasă la lumina primei ședințe de tabără creația plăsmuită atunci, așa că, prima pagină a jurnalului începe cu urări : **„Celor care s-au legat să dea cuvintelor românești strălucire, componenților taberei de creație literară, întîlniți la Deta într-o lumină a frumuseții, un gînd bun și succese !“**, semnează Nicolae Dragoș, prim redactor șef adjunct al ziarului Scînteia și oaspete de onoare al taberei. I se alătură, tot cu fierbinți cuvinte, Anghel Dumbrăveanu, Alexandrina Cornean, președintele C.J.C.E.S. Timiș, Alexandru Mangu, vicepreședintele aceluiași for, Sevastian Bălescu, primarul localității gazdă. **„Vrem să onorăm statutul de oraș agro-industrial“**, spune primarul, **„de aceea toate forțele sînt acum pe cîmp, la strîngerea recoltei. Ea ne îndreptățește să fim bucuroși. Vă invit să vedeți cum lucrăm noi !“.**

Așadar, în ziua aceea, două ore de seceriș la Opatița. Membrii taberei sînt gata să pună condeiul în buzunar și să dea o mînă de ajutor. După o vreme, Mitică, pe numele de prieten, poetul Dumitru Brădescu, nu mai are răbdare și, împreună cu Mariana Petersel și Florian Simion alcătuiesc un montaj din versurile scrise de primul menționat, chiar acolo : **„Țăranii sînt clepsidre de sudoare / la temelia zilelor de mîine / statornică lumină între holde și visare“.**

Pe obrajii celor ce-adună pîinea țării și-n ochii lor străluce soarele.

Ajunși în tabără, Maria Dalea Sirovița notează : **„Sufletul pămîntului plutește peste inimile noastre“.** Ședințele de cenaclu, din prima și pînă-n ultima zi, sînt conduse de scriitorul Mircea Șerbănescu, ca un adevărat comandant de vas care ține cîrma bine. La dezbateri participă și cîțiva invitați : Ionel Ilian, președintele Comitetului Orășenesc de Cultură și Educație Socialistă al orașului Deta, Petre Bernaz, directorul U.F.T.-ului, profesori, Constantin Almăjan, care e și fotograful taberei și care concurează la întocmirea cronicii taberei, pe cei doi „grefieri“ oficiali, Eugen Bucur și Nicolae Toma. În fiecare seară se citesc lucrările participanților și se fac dezbateri, ziua se merge în documentare la I.A.S. și în zootehnie la Banloc, la Livezile, la U.F.E.T. Deta... la I.P.P.S. Deta. Se schițează profiluri de oameni ai muncii, se pun la cale pagini de proză cu eroi contemporani, întîlniți în cursa cotidiană a datoriei împlinite.

„Petru Bernaz, directorul de la U.F.E.T. Deta, e unul din oamenii de la care ai mereu ceva de învățat“, scrie Eugen Bucur, **„deși directorul e relativ nou în întreprindere, parc-ar fi aici dintotdeauna, pentru cei peste 1 500 de angajați, el este exemplul, omul implicat în toate treburile urbei și ale unității pe care o conduce. Anul acesta, și-au depășit planul în cinstea marilor evenimente ale țării. Bucuriile lor se sprijină pe speteaza muncii“.**

Aceeași bucurie și la Banloc, unde soarele verii încălzește împlinirea. S-au obținut cele mai mari recolte din istoria locului, mărturisește Ion Frunteanu. Și nici la sectorul zootehnic nu se stă pe loc, completează Mihai Coșaru, organizatorul de partid, gata contaminat de poezie, și vorbește-n versuri despre pîinea țării. Șefii de fermă, Corneliu Costin, medicul veterinar Ioan Cristescu, tehnicienii veterinari Dorel Lupulescu, Ilas Ionel, iar la ferma nr. 5, șeful are o vechime de șase luni, Tudor Cantacuzencu, proaspăt absolvent, are planuri mari. „Suflete de oameni zămislind încredere, siguranță, gînduri înalte, omenia e aici acasă veșnicie“, notează Alexandru Samoilă.

Revenind la Deta, Sevastian Bălescu, primarul localității, la o întrevedere cu membrii taberei, prezintă programul de „înviorare“ perpetuă a orașului. Astfel, comisia inginerilor și tehnicienilor, reîntrunită, condusă de Nelu Garoni, șef de secție la U.F.E.T., a propus 35 de teme de cercetare, o mare parte dintre acestea fiind îndeplinite în cinstea zilei de 23 August, reușită la care se adaugă și finalizarea unei piețe agro-alimentare, a unei parcări cu o capacitate de 100 de mașini, finalizarea lucrărilor unei autogări, toate realizate prin contribuția în muncă a cetățenilor orașului, fapte care îl determină pe Pompiliu Preotesoiu să dedice o poezie acestei localități : **„Orașul se șterge la ochi cu mîini de lumină / Și apoi începe / Începe să umble prin oameni...“.**

În ultima zi de tabără s-au înmînat premiile : Premiul taberei și al revistei „Orizont“ : Pompiliu Preotesoiu ; premiul special al juriului : Dumitru Buțoi-Brădescu ; Premiul pentru proză de anticipație : Nicolae Toma ; premiul pentru proză : Petru Vasile Tomoioagă ; premiul Comitetului Județean al U.T.C. Timiș : Eugen Bucur ; premiul C.J.C.E.S. : Olga Dobrescu ; premiul C.I.C.P.M.A.M. : Maria Dalea Sirovița ; premiul celui mai vechi cenaclist : Aurel Miu ; premiul special al juriului : Nicolae Vlad ; premiul Comitetului Orășenesc de Cultură și Educație Socialistă al orașului Deta : Mariana Petersel.

Tîrziu, cînd luna se sprijină de vîrful brazilor, la ștrandul termal, Olga Dobrescu mai notează în jurnal o poezie : **„Stau în spatele nopții / să văd de unde izvorăsc zorile / Să nu mă căuți / Voi răsări singură / odată cu ele / în pragul tău. / Încearcă să înveți un cîntec / din frunză / din apă / Și voi rămîne, frunză, apă, piatră“.**

La finele taberei de documentare și creație literară, dedicată celei de-a 45-a aniversări a Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944 și Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român, participanții au plecat cu un plus de cunoștințe despre strădaniile oamenilor din această parte a țării, pentru a transpune în viață, întocmai, programul de directive, jalonat magistral de către secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, așa cum se subliniază și în recentele teze, pentru înaltul forum al comuniștilor români.

Veronica BĂLAJ

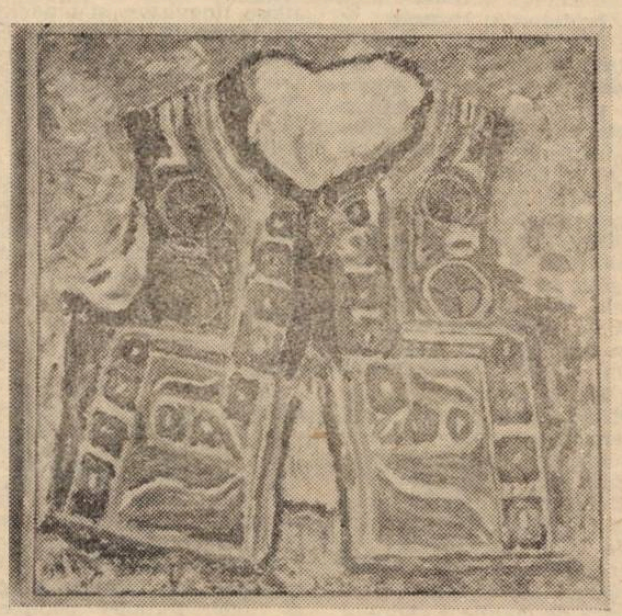

GABRIELA BRANESCU :

Cojoc pădurenesc

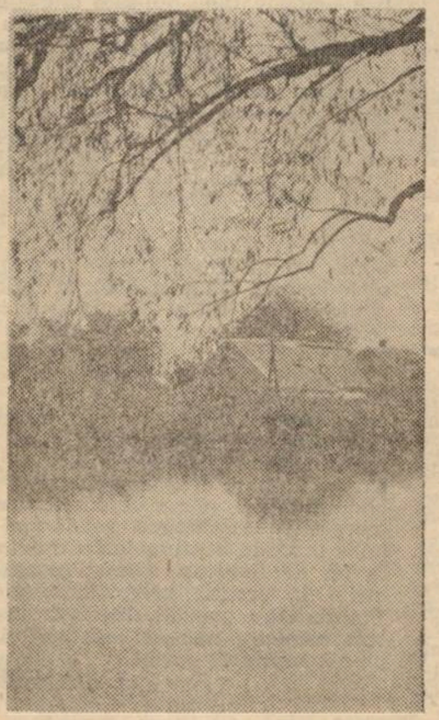

LUȚĂ IOVIȚĂ

Eu simt viața satului străbună —
Ecou și freamăt dincolo de fire —
În cîntec dulce, farmec, nălucire
Și-aud pe Luță, torogoata-i sună...

Văd ris și hore-n plină strălucire ;
Evoc ce anii nu mai pot să-mi spună,
Că port în suflet inima lui bună
Și-un dor mai vechi îmi plînge-n amintire.

Cu har și vlagă, vraja lui Ioviță
Mi-a dus negeea vieții mai departe
Păstrînd al gliei testament de viță.

Precum se-mprimă doina într-o carte
Și-a stors fior a pomilor mlădiță,
Ascult, din ani, un sunet fără moarte.

Nicolae ȚIRIOI

MICROANTOLOGIE LIRICĂ

Eugen Evu

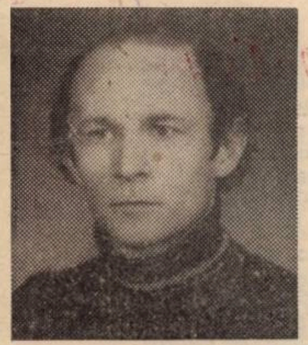

MAMA

În mierea verii freamătă mălinii
Ocrotitori pe-un luminiș cu fîn :
O troiță doar, la capătul grădinii
Stă semn căzutului ostaș român
Au implintat-o fără nici un nume
Ei știu prea bine cine tace-n ea
Bătrîna mai trăiește, e în lume,
Bătrînul n-a mai fost știut răbda.
Româna maică singură vorbește
și poarta stă deschisă pe-nserate
Îi dă bineţe vîntul, mulțumește,
Cînd toaca ușii de vecernii bate...
Doar iernile cu viscol troienind
Zbicițîi ochi de lacrimi îi alină
„Scrisoarea și acum o fi venind
Și-n urma ei feciorul va să vină“
Bodogănește mama spre Apus
și doarme prea puțin s-o afle moartea
și neaua scrie de pe front în sus,
cu ochii-nchiși silabisește cartea...

NUNTĂ PĂDURENEASCĂ

S-a mai răzbunat genunea
După fulgerele verii
Spre pădure ochii caută
Cu un dor nedeslușit
Nervii galbeni ai furtunii
Fac ciorchini la nunta mierii
Sclipărind pe scorburi arse,
Roi de aur însorit.
Ah, răbufnetul romantic,
Cum mă zgîlțîie de sînge !
Sat de tei pe lunca Cernii
Unde-ngenuncheat pe munți
Cerul meu, lăuntric cerul,
Prin cuvînt îl pot atinge
În extraza din sărutul
Vinului acestei nunți...
Am primit un loc la masa
De gorun, între sătenii
Aninați de veșnicie,
Ca venitul de departe —
Cel ce-mi cîntă cum se cîntă
Către lume pădurenii
E-un rapsod care-mi deschide
Cea mai fabuloasă carte
Sînt pietroși, săpați în munte
Și se țin de obiceiuri
Cum i-au îmbărat strămoșii
Cînd s-au împămîntenit
Și-au păstrat fără poruncă
Romîneștile temeiuri
Nunta asta strînge satul,
Cum prin veac l-a tot zidit.
Mirii tineri și nănașii
Parcă-s ctitor-voievozii
Ocrotind în brațe pruncul
La sorocde nouă luni ;
Ploaia a trecut mănoasă
Către dealurile Bozii
O înbcuie dubașii,
„Casă bună, oameni buni“ !

MERSUL ȚĂRANULUI PE CÎMP

— Bunilor mei —

Mersul lui peste pășunea
Și ogorul neclintirii
E o scriere străveche
Și un fel de ritual,
Socotește și măsoară
În străbuna lege-a firii
Cîte pagini scri-va grîul
Vara asta peste deal...
E un dans, un joc arhaic,
Pămînteanul doar îl știe
și pămîntul care tace.
Dornic, după el privind...
Mersul lui greoi și liber
De lumină se subție
Și devine o plutire
Cu privirea dezmierdînd,
Brușul țarinei din palmă
Printre degete-l prefiră
Și se face grîu sub seceri
Dulce-n palma lui crăpată
Se oprește-atunci țăranul
Și țărîna își respiră
Amețit de bunătatea pîinii
care i se-arată...

Mirel Radu Petcu

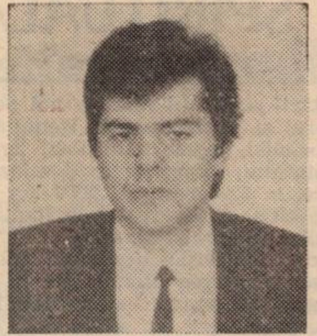

LEGĂMÎNT

Durerea secetei
Să o alungi
Ștergînd tăcerea
Din jurul tău.
Încredințează-te clipei !
Pămîntul e legămîntul
Cu sărbătoarea vieții.

FLOARE

Deschide-ți,
Floare minunată, petalele,
Culege din primăvara dimineții
Razele răzlețe,
Lasă-le să pătrundă
În templul singurătății tale
Și clădește-le
În plăcerea timpului.

ZI DE VARĂ

Desăvîrșirea e la ea acasă.
Natura, împlinită, surprinde adevărul.

Nici vînt, nici ploaie.
Nu ne pîndesc genuni.
Pe margine de lac,
Un băiețandru
Aleargă după fluturi.

DRUMURI NEUMBLATE

Atunci
Cînd, cu ochii minții,
Refaci Universul,
Cînd găsești
Un sens al liniștii,
Dar al liniștii
Ce curge prin tine,
Neputincioasă,
Gîndirea mea și a ta
Se zbat
Pe drumuri neumblate încă,
Precum un copil
Pe drumul veșniciei,
În pragul dimineții,
Gingurind.

CONFUZIE

Confundind dragostea
Cu posesia
Vei cunoaște abisurile suferinței,
Ce-ți va sculpta,
Din interior,
Chipul.

Dragostea adevărată
Este împletirea
Dintre da și nu,
Sub adierea blîndă
A liniștii.

COSAȘUL

Și sunete-n cascadă țîșneau
Din confruntări de-o clipă.
Din zorii ce se iveau,
Ca să surprindă fapta,
Covorul multicolor
Se tot zbătea în verde.
Un vînt purta mireasma.
Spre seară, lin, răcoarea
Cuprinse luminișul.
Liniștea ce doare
Somn adînc purta.

ÎNGĂDUIE

Îngăduie păsărilor să bea apă
Din infinitățile albastre ;

Pădurilor, îngăduie-le să inspire nepătrunsul ;
Literelor, să măsoare
Privirile din umbrele adînci.

Îngăduie clipelor
Să se bucure
De unicitatea ta
Și să-ți fie măsură.

figurine

A P A

Întreagă vara, în vacanța mare, îi duceam tatei de mîncare, cu sufertașul. Gara unde lucra el se întindea la cinci kilometri de oraș. Traversam podul de fier de peste rîu. Străbăteam apoi un cîmp, de pe care grîul fusese secerat. Și ajungeam. Tata mă aștepta la marginea gării, sub un salcîm. Uneori, intrau garnituri lungi de trenuri în stație. Sub prelate se ghiceau tancuri, tunuri, camioane, sau vagoane cu soldați. Atunci tata verifica trenul și eu trebuia să-l aștept cîte un ceas întreg sub salcîm. Mîncarea se sleia în sufertașe. Tata apărea într-un tîrziu și înjura printre dinți. Avea fața trasă, plină de ulei și mîinile lui mari, grele, negre, păreau de fier. Punea, alături, pe iarbă, ciocanul de lăcătuș, cu coada-i lungă, se ștergea cu niște fire de bumbac pe mîini, strîngea castronul între genunchi și începea să mănînce. Mînca încet, cu privirile-i albastre pierdute cine știe unde. Eu îl priveam o vreme cum înghite, apoi mă distram cercetînd gara, garniturile, locomotivele, călătorii...

Astfel i-am dus de mîncare tatei întreaga vară, pînă într-una din zile. Atunci, oprindu-mă sub salcîm, în așteptarea lui, am văzut apropiindu-se, pe ultima linie, o lungă garnitură cu vagoane de marfă, închise, cu ghemotoace de sîrmă ghimpată la ferestruicile de sus pentru aerisire. Trenul s-a oprit în afara stației, cam la cincizeci de metri de locul meu, unde eu stam întins pe burtă, la umbră. Atunci, după scrîșnetul roților, cînd vagoanele au încremenit, s-au auzit glasuri puternice. Soldați și cîini săreau jos. Se deschideau vagoanele cu sîrme la ferestre și din ele coborau, cu greu, unii lunecînd, alții căzînd, niște bărbați slabi, în zdrențe militare, făpturi albe ca varul, care abia se țineau pe picioare. Ei se buluceau unii în alții, sprijinindu-se să nu cadă și inspirau cu putere și aviditate aerul cîmpiei. Cînd au coborît toți, soldații au strigat ceva și cîțiva dintre ei au suit din nou în vagoane. De acolo, dădeau acum jos, ca pe niște colete, fără viață, niște trupuri omenești. Le întindeau pe iarbă, unul lîngă altul, și apoi stăteau de-o parte, privindu-i. Soldații și cîinii se apropiau și, doamne, ce groază m-a cuprins, soldații trăgeau cîte un glonte, bum, în fiecare din cei întinși la pămînt. Ei parcă tresăreau cînd trăgeau în ei, deși păreau a nu mai simți nimic. Soldații treceau așa pe la fiecare și trăgeau cîte un glonte, bum. Apoi au început să zbiere la oamenii aceia ca arătările, slabi și zdrențăroși, cîinii lătrau înnebuniți, zmucindu-se, și astfel i-au împins din spate, din nou, în vagoane. Ușile grele au zuruit și...

— Tu ce faci aici, copile ? m-a bătut tata pe umăr. Pentru Dumnezeu, ce faci ?

Tata era palid și mă privea cu ochii mari, holbați.

— Te aștept să vii, tată, de cînd te aștept, dar tu nu mai vii și eu...

Eram gata de izbucnit în plîns. Îmi tremurau genunchii și buzele și nu mă mai puteam opri să nu plîng. Tata mi-a strîns obrazul la piept. Haina lui mirosea a fier și a fum de cărbune.

— Lasă, lasă, de mîine, nu mai vii cu mîncare... Și așa vacanța ta e pe sfîrșite... Și-așa a fost o vară grea... O vară tare fierbinte și grea...

Apoi trenul acela lung, cu vagoanele zăbrelite, a intrat în gară. Soldații, fercheși, curați, săreau acum pe peron și se plimbau țanțoși de colo colo. Totul era în ordine. Și în vagoanele lor era acum curățenie și ordine. Cei care ar fi putut infecta aerul zăceau pe cîmpul gol și ars de soarele verii. Din vagoanele închise nu răzbătea nici un sunet omenesc. Se vedea, doar, din cînd în cînd, cîte o cutie goală de conservă, lăsată pe o sfoară, legănîndu-se, afară, printre sîrmele ghimpate, ce brăzdau ferestruica vagonului, și o voce stinsă sfîșia din cînd în cînd liniștea cîmpiei arse : „Voda, voda, voda...“. Atunci, am văzut cum tata strînse din dinți și se ridică brusc din iarbă, decis, cu sticla plină de apă. Se apropie de o cutie goală de conservă, ce se legăna pe sfoara ei, în aer, pe care o umplu cu apă. Sfoara lunecă lent, trasă cu grijă în sus. Și o voce, stinsă, sună din nou în cerul încremenit : „Spasiva, spasiva, spasiva...“. Priveam cu spaimă la tata. Și la soldații țanțoși, care se plimbau pe peron. Dar nimeni nu lua în seamă un lăcătuș încenușat și anonim, care bătea cu ciocanul său, cu coada-i lungă, în roțile unui tren, într-o gară necunoscută, de trecere. Un tren care ducea, în vagoanele-i zăbrelite, spre cine știe unde, niște făpturi cu chipuri albe ca varul, pentru care apa tatei prețuia, poate, tot atît cît viața lor.

Ion ARIEȘANU

GABRIELA BRANESCU :

Flori galbene

DICȚIONAR LITERAR

Anghel Dumbrăveanu

Poet, prozator, traducător, publicist. S-a născut la 21 noiembrie 1933 în Dobroteasa (Olt). Licențiat al Facultății de Filologie a Universității din Timișoara. Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (1962). Secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara. Redactor-șef adjunct la revista „Orizont“. Prima poezie în „Scrisul bănățean“, 3/1952. Debut editorial cu volumul de poeme **Fluviile visează oceanul,** EPL, 1961 (prefață de Ion Bănuță). Au urmat **volumele de poezii : Pămîntul și fructele,** EPL, 1964 ; **Iluminările mării,** EPL, 1967 ; **Oase de corăbii,** Ed. Tineretului, 1968 ; **Delte,** EPL, 1969 ; **Poeme de dragoste,** Ed. Albatros (cu un medalion de Nichita Stănescu) ; **Fața străină a nopții,** Ed. Cartea Românească, 1971 ; **Singurătatea amiezii,** Ed. Facla, 1973 (cu un portret de Radislav Trkulja) ; **Diligența de seară,** Ed. Cartea Românească, 1978 ; **Poeme,** Ed. Albatros, 1979 (colecția „Cele mai frumoase poezii“, prefață de Mircea Tomuș) ; **Intrarea în cetate,** Ed. Facla, 1980 ; **Tematica umbrei,** Ed. Cartea Românească, 1982 ; **Iarna imperială,** Ed. Minerva, 1985 (colecția „Biblioteca pentru toți“) ; **Curtea retorilor,** Ed. Cartea Românească, 1989 și **volumele de proză : Piatra de încercare,** roman, Ed. Cartea Românească, 1976 ; **Chemarea mărilor,** însemnări de călătorie, Ed. Dacia, 1976 ; **Fonetica astrelor,** Ed. Facla, 1986 ; **Călătorie neterminată,** roman, Ed. Cartea Românească, 1988. A fost distins cu Premiul revistei „Orizont“ (1978) ; Premiul de poezie al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (1973 și 1982) ; Marele Premiu al Festivalului Național de Poezie „Nichita Stănescu“ (1986). În afara unor numeroase antologii și reviste (din Australia, Austria, R. F. Germania, Iugoslavia, Grecia, U.R.S.S., Cuba, Italia, Belgia, Polonia, Mexic, India, Bulgaria, S.U.A., Canada, Marea Britanie, China etc.) scrierile lui A. D. au fost traduse și cuprinse în volumele : **Tristia,** poezii, traduse în sîrbocroată de Adam Puslojić, postfață de Mircea Tomuș, Ed. Bagdala, Iugoslavia ; **Das Geheimnis der Orhidee (Enigma orhideii),** poezii în ediție bilingvă, traduse de Irene Mokka, Ed. Facla, 1976 ; **Izelin,** roman tradus în limba maghiară de Pongrácz Maria, Ed. Facla, 1979 ; **Magic Words (Cuvinte magice),** poezii în ediție bilingvă, prefață de Cornel Ungureanu, Ed. Dacia, 1981 ; **Gedichte,** traducere de Ludwig Schwarz, prefață de Marian Odangiu, Ed. Albatros, 1985 ; **Kënga e mullibardhes,** poezii traduse în albaneză de Baki Ymeri, Ed. Flaka e vëllazërimit, Skoplje, Iugoslavia, 1986 ; **Fejedelmi tél (Iarna imperială),** versuri traduse în limba maghiară de Lendvay Eva, Ed. Kriterion, 1987. Poezia lui A. D. stă „sub semnul luminii“ și al „speranței“. „Poetul vede în poezie nu numai o cale de comunicare dinspre sine spre ceilalți, ci și o terapeutică în fața singurătății“ (Ulici, „Contemporanul“ 1983). Volumele sînt „jalonate de-a lungul unui drum care duce dinspre **sud, vară, soare, mare, iubire** către **nord, frig, pustiu, noapte, singurătate, moarte.** La prima vedere este doar un traiect al conștiinței de sine, sub acțiunea corosivă a vîrstelor biologice. De fapt, modificarea pare să fi început dintotdeauna. Încă de pe vremea sentimentului plenar“ (Ciocârlie 1983). Înscris într-o constelație lirică „de cel mai norocos augur pentru literatura noastră contemporană“, A. D. rămîne consecvent în consolidarea unei voci distincte (Tomuș, 1979), a unei poetici proprii, a unui univers în care „axele principale“ sînt **erosul** și **marea.** „Topoi dominanți“ sînt însă și **solarul, nocturnul** ori **campestrul** (Dascălu, „Orizont“ 1986) ; A. D. se dovedește, apoi, „unul dintre poeții definitiv seduși de fascinația poeziei existențiale“ (Mihăieș, „Orizont“ 1986). Percepînd (ca și Bacovia), „entități cărora le acordă valoare simbolică“, poetul „descrie“, „sub aparențele inventarierii realului, himere“ (R. Sorescu, „România literară“ 1986), elanul liric fiind însoțit și de „o meditație asupra limbajului“ (Dorcescu, „Orizont“ 1979). „Substanța conținutului“ acestei poezii constă însă „nu dintr-o deschidere tematică sau alta, ci din dimensiuni ale unor atitudini umane fundamentale“ (Tomuș, 1979). Există, așadar, o prezență subtextuală, a cărei codificare e mascată de ceremonia discursului, dar care, de la un anumit punct al evoluției poetului, a preocupat constant pe critici. Imaginile inițiale devin **metafore textuale** (expresie a unei „stări de echilibru pe care o dă intuiția structurii interne a lirismului propriu“, Alexiu 1977) : marea, „teritoriu al soarelui“, se transformă în „tărîm al necunoscutului“ (Ungureanu, „România literară“ 1979) ; „Prezența stăruitoare a fluidului nu semnifică o simplă indicație decorativă, ci, realmente, o metaforă de adîncime, particular-revelatorie“ (A. Popescu, „Transilvania“ 1989) ; călătoria, plecarea devin expresii ale „migrării în himeric“ (Poantă, „Tribuna“ 1982) etc. S-a mai remarcat că ceea ce „face originalitatea acestui poet este, în dicțiunea lui potolită, neemfatică, un anume timbru melancolic, blînd“ ; „prin această asceză deliberată a exprimării sale, el este, de fapt, un poet modern“ (M. Ivănescu, „Transilvania“ 1983). Tradusă în străinătate, lirica lui A. D. a reținut, printre altele, pentru configurația ei de „ținut magic al dualităților și dihotomiilor : dragostea și singurătatea ; schimbarea și pierderea ; visul și moartea ; zorile și plecarea ; autoconștiința reflexivă (modernă) a resemnării, gravată cu suavitate, și celebrarea libertății interioare“ (Adam J. Sorkin, „Northwest Review“, S.U.A., 1983).

REFERINȚE CRITICE :

În volume : Paul Georgescu, **Păreri literare,** EPL, 1964 ; Ion Oarcăsu, **Opinii literare,** EPL, 1965 ; Mircea Tomuș, **Carnet critic,** EPL, 1969 ; Vlad Sorianu, **Contrapunct critic,** Junimea, 1971 ; Victor Felea, **Secțiuni,** Cartea Românească, 1974 ; Mihail Petroveanu, **Traiectorii lirice,** Cartea Românească, 1974 ; Mircea Tomuș, **Istorie literară și poezie,** Facla, 1974 ; Marin Mincu, **Poezie și generație,** Eminescu, 1975 ; Nicolae Țirioi, **Premise literare,** Facla, 1976 ; Victor Felea, **Aspecte ale poeziei de azi,** Dacia, 1977 ; Lucian Alexiu, **Ideografii lirice contemporane,** Facla, 1978 ; Eugen Dorcescu, **Embleme ale realității,** Cartea Românească, 1978 ; Petru Poantă, **Radiografii,** Dacia, 1978 ; **Literatura română,** Ed. Științifică și Enciclopedică, 1979 ; Alexandru Ruja, **Valori lirice actuale,** Facla, 1979 ; Victor Felea, **Aspecte ale literaturii de azi,** II, Dacia, 1980 ; Gheorghe Grigurcu, **Poeți români de azi,** Cartea Românească-

Olimpia BERCA

(Continuare în pag. 7)

Cîntarea României

Gabriela Brănescu

Tînăra artistă plastică hunedoreană, Gabriela Brănescu, despre care revista ORIZONT a mai scris și din creațiile căreia i-a reprodus cîteva lucrări, a evoluat în direcția unei expresivități remarcabile, obținînd de două ori laurii republicani ai Festivalului național „Cîntarea României".

Preferînd subiecte care etalează o cromatică vie, peisaje ori motive ale folclorului și portului pădurenesc, Gabriela Brănescu nu ocolește portretul ori temele alegorice. Recent, după ce în anul acesta a avut două „personale" remarcabile la Hunedoara, a expus 33 de uleiuri pe pînză în sala Teatrului Foarte Mic din București, în perspectiva

GABRIELA BRĂNESCU : Portret

unei posibile expoziții la Timișoara.

Eugen EVU

A îmbătrînit Shakespeare?

(Urmare din pag. 7)

în personajele sale. Chiar în clipa asta, un Hamlet, student la Wittenberg, la Oxford, la Paris sau la Moscova trăiește și suferă în fiecare țară din lume. Paul Claudel îi spunea lui Jean Louis Barrault că faimosul monolog „A fi sau a nu fi..." ar trebui spus înaintea unei sticle de Whisky și a unui sifon. Și chiar se întîmplă așa, credeți-mă, în fiecare zi. Othello o mai ucide pe Desdemona și împroașcă cu stropi însîngerați prima pagină a ziarelor noastre. Am cunoscut pe Regele Lear și pe fiicele lui denaturate în mai multe familii burgheze iar blinda Cordelia era prin apropiere. Criticul polonez Jan Kott a remarcat, pe bună dreptate, că Sfîrșit de partidă **de** Samuel Beeket **și** Regele Lear **sînt două versiuni ale aceleiași tragedii.**

Toate școlile moderne văd în Shakespeare un precursor. Cine este, în mai mare măsură decît Hamlet, zguduit de angoasa existențialistă ? Teatrul de azi se vrea metafizic ; cine a îndrăznit, mai mult decît Shakespeare, să întrerupă acțiunea cu monologuri filozofice pe care ei le impune cu o îndrăzneală de neegalat ? Autorii noștri dramatici de ultimă oră au oroare de realism și nu admit în teatru decît semne și simboluri ? Recitiți Visul unei nopți de vară **și scena în care comedienii rustici hotărăsc că unul dintre ei va fi Luna, altul Peretele și că îndrăgostiții își vor vorbi prin deschizătura dintre degete. Ce regizor din „Noul val" n-ar fi mîndru de o asemenea găselniță ? Marxiștii îi iartă lui Shakespeare că a luat apărarea absolutismului Tudorilor, cum iartă lui Balzac de a fi apărat tronul și biserica, fiindcă acești doi mari scriitori au făcut un tablou adevărat al forțelor care acționează în societatea timpului lor. Și cum să îmbătrînească Shakespeare dacă arta ecranului, ultima născută dintre artele frumoase, descoperă în opera lui cele mai bune subiecte ? De ce asta ? Fiindcă geniul specific cinematografului și uimitoarea lui poezie se iscă din rapidele treceri de la un plan la altul, scenele întrerupte, elipsele rapide. Or chiar așa concepea Shakespeare teatrul [...].**

Un miracol și mai uimitor : acest autor universal admirat nu e cunoscut în întregime de cei mai mulți admiratori ai săi. Dincolo de frumusețile pe care le surprinde toată lumea, mai sînt altele mai minunate, dar accesibile doar celor care îl citesc pe Shakespeare în propria sa limbă, căci el este cel mai mare poet englez, adică cel care a știut cel mai bine să realizeze miracolul unei coincidențe depline între muzica versului și sensul cuvintelor. Nici o traducere nu ne poate da o idee despre asta ; ar trebui un alt Shakespeare spre a traduce perfect Shakespeare. Că, în ciuda inevitabilei trădări, textul rămîne sublim, spune mult despre bogăția lui. Fraze celebre și-au croit drumul prin materia tuturor limbilor : „Toate parfumele Arabiei nu ar curăța această mînă mică...", „Sînt multe lucruri în cer și pe pămînt, Horațio, la care nu poate visa înțelepciunea ta...". Chiar traduse, ele își păstrează frumusețea lor shakespeareană. Cu toate barierele secolelor, nuielușa lui Prospero își păstrează puterea magică. Ariel l-a învins pe Caliban. Nici un poet n-a resimțit mai adînc ca el farmecul rîurilor, al pădurilor, al norilor, al tinerelor fete. Natura constituie o legătură între oamenii din toate timpurile. Shakespeare o populează cu mituri străvechi, cu spiriduși și zîne, cu vrăjitori și vrăjitoare. Mult timp feeria și pastorala au părut oamenilor la fel de reale ca muncile cotidiene. În peisajele shakespeareene vezi dănțuind cea mai nebunească poezie. Aici este poate secretul secretelor. Shakespeare rămîne adevărat fiindcă a ținut seama de nebunia lumii. Aceste replici care nu-și răspund, aceste acțiuni fatale care se pregătesc sub lenta rotire a constelațiilor, aceste îndrăgostite a căror expresie se schimbă ca un cer de aprilie, acesta e Shakespeare. Aceasta este și natura umană. Iată de ce nu poate îmbătrîni Shakespeare și iată de ce ne-am reunit aici tineri și bătrîni, în străvechea Sorbonă, spre a sărbători pe cel mai mare poet al lumii.

Traducere de
Bogdan BĂDULESCU

CONCURSUL NAȚIONAL DE POEZIE „NICOLAE LABIȘ". EDIȚIA A XXI-A, SUCEAVA, 1989

Comitetul Județean de Cultură și Educație Socialistă Suceava, în colaborare cu Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România organizează în acest an cea de-a XXI-a ediție a Concursului național de poezie „Nicolae Labiș".

Manifestarea se adresează tinerilor autori de poezie care nu sînt membri ai Uniunii Scriitorilor, nu au volume publicate, nu au obținut marele premiu la edițiile anterioare ale concursului și nu au împlinit vîrsta de 30 de ani.

Lucrările (5 poezii dactilografiate în 9 exemplare) vor fi trimise, pînă la data de 20 septembrie 1989, pe adresa Centrului de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Suceava, strada Ion Vodă Viteazul nr. 5 și vor purta în loc de semnătură, un motto. Într-un plic închis, care va însoți poeziile, identificat prin același motto, vor fi consemnate datele personale ale autorului (numele, prenumele, anul nașterii, profesia, locul de muncă, adresa, telefonul). Manifestările prilejuite de finalizarea concursului se vor desfășura la Suceava în luna octombrie.

aqua-forte

• Prostia nu doare, dar nici bucurii nu-ți aduce...

• Semnele de întrebare ale copiilor nu trebuie să ne pună în încurcătură...

• Decît să încerci să schimbi ideile nevestei, mai bine schimbă-te pe tine.

• Era un om cu vaste informații : avea multe... cunoștințe.

• Incredibil, spuse un mincinos.

• Era un om care înțelegea că nu pricepe nimic...

• Dacă fugi ziua după stele care nu există, noaptea n-o să le mai vezi pe cele adevărate...

• Calomnia are viteza luminii ; adevărul, rezistența pietrei...

• Pe unii îi roade invidia, pe alții pantofii...

• Răul îl poți îndrepta făcînd un bine...

Emil ȘAIN

☆

• Numai un fiu recunoscător înțelege dorința mamei de a avea mai mulți nepoți.

• Poți cunoaște omul și după cum bate la ușă.

• Poți cugeta și cînd ești căzut pe gînduri.

• De nu-ți asculți la ghioc viitorul ești lipsit cel puțin de curiozitate.

• Meritoriu este efortul de descoperire a adevărului chiar și fără aflarea sa.

• I-am mințit pe mulți... în folosul lor.

• Nu te răzbuna pe viitor numai fiindcă nu-ți poți omori trecutul.

• Și cel mai generos creator și-a oferit asemănarea, nu și puterea.

• Mi-aș face o scară interioară de lemn, dar mă deranjează scîrțîitul.

• Decît un generos care-ți ia, mai bine un avar care-ți dă !

• Omul — singura viețuitoare care se îndoiește !

• Am devenit credincios : într-o zeiță !

Trăilă NICOLA

fanion

INVITAȚIA LA TITANIC VALS

1. În urmă cu cîtăva vreme — pentru amatorii de statistici am să precizez că este vorba de exact 600 de ani —, Timur Lenk și băieții săi tocmai pregăteau uvertura Sezonului de Toamnă pentru Cucerirea Asiei Centrale. În acest sens, a avut loc o întîlnire cu reprezentanți ai Hoardei de Aur, în urma căreia T. L. a trebuit să renunțe la serviciile a 20—30 de mii supuși. Un messer, se zice, pripășit cine știe cum prin cele corturi itinerante, i-ar fi întreșoptit : „Arrière-guardia, serenissime, este de vină pentru că **încă** n-ați cîștigat. De-o veți avea, cu ea veți stăpîni lumea". Și vorbele astea, în ciuda paradoxului lor ce trădează o bună lectură a sofiștilor greci, s-au dovedit profetice în scurtissimă vreme. În numai două decenii de la Rostire, destinatarul (i.e. Timur) călătorea impenitent între Samarkand, Delhi, Ankara, Altaj (Mongolia), o Naveta Universalis, cum ar fi gîndit, înfricoșați, cărturarii de dincoace de Bosfor.

2. Toate astea, fără Timur, bătălii, messer, corturi, navetă s-au întîmplat acum cîtăva vreme — pentru amatorii de statistici am să precizez că este vorba de exact 9 zile —, în prima etapă a diviziei A, la Timișoara. Inclusiv fără arrière-guardie, apărare adică, fiindcă, dacă ea ar fi fost, nu s-ar fi ajuns la un asemenea scor. Și cine credeți că a semnat primul gol pentru oaspeți, dacă nu chiar al nostru Bolba și pe banca antrenorilor cine rîdea și se veselea dacă nu tot al nostru nea Puiu Cosmoc. „Al nostru", vine vorba, fiindcă tot așa era să fie și O. Lazăr, venit acum două veri la Timișoara, la examene, însă, nefiind temeinic preparat, a renunțat imediat la ambianța de amfiteatru. Și uite că tocmai ei ne-au făcut-o, ei, de la care ne așteptam mai puțin. Pentru amatorii de știri de la vestiar, am să fac o paranteză în care vor afla că venirea lui Bolba la F.C. Bihor s-a aranjat în ultima clipă, adică luni seara, iar titularul postului, Terheș, nici nu a vrut să îmbrace tricoul la Timișoara. Sigur că asta nu prea are importanță pentru noi de vreme ce, după două etape, n-am agonisit nici un punct, iar după noile prevederi ale F.R.F. știți ce ne-așteaptă : la 18—19 puncte acumulate se penalizează cu 1 punct, la 17—16, cu 2 puncte, la 15—14, cu 3 puncte, la 13—12, cu 4 puncte, la 11—10, cu 5 puncte, iar sub 10 puncte, retrogradare din A în C. Desigur că nu sîntem interesați de așa ceva, sau cum se zice mai nou, sîntem non-amatori ai unei atari Hipostaze.

Marcel TOLCEA

sport

E TOAMNĂ IAR...

...și-i urît cînd plouă mărunt, ca un galop îndesat pe caldarîm și acoperiș ; vara s-a dus în mod subit, de parc-a făcut infarct d-atîta căldură și moleșeală ; se vor întoarce și zilele senine, cum toamnele se-nlănțuie, în inegalabila lor frumusețe („niciodată, toamna..."), scîrțîind a belșug și galben.

Gata cu poezia, pentru că e cazul să revenim la oile noastre : fotbalul ! Aci, la Timișoara, nicicînd startul nu fu mai amar — zero puncte din două meciuri ; la partida de-acasă, vina o poartă — poarta lui Moise, un domn cam generos cu trupa de atleți a vechiului nostru cunoscut, Robert Cosmoc, de care ni se leagă o tristă amintire cu tobogan ; de-aș avea forța deciziei, i-aș strînge mîna lui Moise (nu la ușă !) și i-aș zice „adio !", adică destul, pentru că obrazul subțire cu cheltuială se ține — și noi nu ne putem îngădui asemenea acte de bunăvoință și nici de clemență. Costică Rădulescu e dator să facă ordine în ograda cu miei ; fie el, lupul !

Apoi, cu F.C. Olt, „Poli" s-a trezit la realitate și a jucat fotbal bun și eficient, încît ne dă nădejdi pentru cel mai important meci din campionat, anume, cum se zice, următorul, cu Flacăra Moreni, învinsă de Petrolul chiar acasă ; de altfel, după cum a început ediția actuală, se pare cum că-l altă toamnă (ci-n veci aceleași frunze cad), în sensul că ne apropiem de adevăruri ; Steaua însăși a pierdut un punct la Cluj-Napoca deși, firesc ar fi fost în alt context, ca aprecierea să fie : a cîștigat un punct în deplasare, iar fotbalul a redobîndit sarea și piperul, condimentele, fără de care acest sport e prea dietetic.

Să mai vedem !

Teodor BULZA

DICȚIONAR LITERAR

(Urmare din pag. 5)

că, 1980 ; Cornelia Ștefănescu, în **Literatura română contemporană**, Ed. Academiei, 1980 ; Cornel Ungureanu, **Imediata noastră apropiere**, Facla, 1980 ; Virgil Cuțitaru, **Spații**, Junimea, 1981 ; Al. Piru, **Istoria literaturii române...**, Univers, 1981 ; Livius Ciocârlie, **Eseuri critice**, Facla, 1983 ; **Dictionary of international biography**, Cambridge, England, 1983 ; Petru Poantă, **Radiografii**, II, Dacia, 1983 ; Petre Stoica, **Caligrafie și culori**, Cartea Românească, 1984; **Who's who in the World**, Chicago, S.U.A., 1985 ; Florea Firan **Profiluri și structuri literare**, Scrisul Românesc, 1986 ; Valentin Tașcu, **Poezia poeziei**, Junimea, 1986 etc.

itinerarii

2 septembrie — Ziua Naţională a poporului vietnamez

MONUMENTE ALE NATURII DIN R. S. VIETNAM

GABRIELA BRĂNESCU : „Orga cromatică"

REZERVAŢIA NATURALĂ BA BE

Împrejurimile Hanoiului, ale acestui mare oraş întins pe malurile Fluviului Roşu, sînt deosebit de interesante. La vest se înalţă coline montane mai mult sau mai puţin înalte. Spre exemplu, la 65 km de Hanoi se află muntele Ba Vi, de 1 237 m. De pe vîrful său, în zilele senine, se poate cuprinde cu privirea întreaga vale a Fluviului Roşu. În lunile mai, iunie, iulie şi august, cînd căldurile devin sufocante la Hanoi, excursiile la staţiunea montană Tam Dao, situată la cca. 80 km nord, sînt salvatoare.

Interesantă este şi călătoria în provincia Vinh Phu, cu oraşele sale, Viet Tri sau Phu Tho, unde se află o mare şcoală, înfrăţită cu liceul din Bicaz. Lunile cele mai bune pentru turism sînt februarie, martie şi aprilie, apoi septembrie, octombrie şi decembrie cînd, în general, temperaturile medii variază între 20—25 °C şi vegetaţia este luxuriantă. Turiştii amatori de excursii în natură, mai ales într-o splendidă natură sălbatică, pot face o călătorie spre nord, la rezervaţia naturală din jurul lacului „Ba Be".

De la Hanoi, călătorim cu autoturismul. Drumul, deşi cu multe zone deteriorate, este asfaltat. După ce ieşim din capitală, străbatem cîţiva kilometri prin zonele de vest ale provinciei Vinh Phu, după care intrăm în provincia Bac Thai şi foarte repede în oraşul de reşedinţă al acesteia, Thai Nguyên. Călătoria continuă tot spre nord. Trecem prin Bac Can şi prin Phu Thông. După cca. 160 km, care înseamnă vreo cinci ore de mers, datorită celor cîteva mii de ciclişti pe care am fost nevoiţi să-i depăşim pe întregul traseu, ajungem într-o zonă de unde se face la stînga către est, pe un drum mai puţin agreabil pentru arcurile şi amortizoarele autoturismului „Dacia 1210". Încă o oră şi jumătate de mers, peste cîteva dealuri şi coline, între care un întreg lanţ de înălţimi calcaroase iar unele împădurite, apoi, în mod surprinzător, se deschide în faţă, sus, la cca. 400 m altitudine, o imensă întindere de apă limpede. Este minunatul lac denumit Ba Be, adică lacul celor „Trei Mări", lat de aproape un kilometru şi lung de 7 kilometri. Oglinda apelor lacului este împrejmuită de păduri sălbatice, cu arbori din lemn preţios, pe care localnicii îi denumesc „Lat hoa", „Nghiem" sau „Dinh", care în limbajul de specialitate al savanţilor în economia forestieră se numesc Chukrasia, Parapentace şi respectiv Markhamia. Lemnul acestor arbori s-a dovedit excelent pentru construcţia ambarcaţiunilor lungi şi înguste. Acestea sînt săpate în trunchiurile înalte şi drepte ale arborilor şi arată asemeni pirogilor, folosite de locuitorii miilor de insule din Pacific.

Pădurea sălbatică mişună de tot felul de animale şi de păsări care scot sunete încîntătoare. Localnicii spun că cele cinci mii de hectare de pădure, din jurul lacului, împreună cu acesta, au fost declarate „Rezervaţie naturală naţională", printr-o hotărîre din primăvara anului 1986, a guvernului vietnamez.

Vizitatorul acestor locuri rămîne încîntat de miracolele naturii locului, de splendorile cromatice care se înfăţişează privirilor, de fauna ciudată şi nemaivăzută altunde.

Lacul, nu prea adînc (se spune că nu depăşeşte 24 de metri) este o inepuizabilă sursă de peşte, de creveţi şi de broaşte ţestoase „treighiare" („Trionyx") care ajung la greutatea de zeci de kilograme. Numeroase plante şi animale din zonă sînt cunoscute pentru valenţele lor medicinale. Aşa este, spre exemplu, specia de şopîrlă denumită „Gecko". După ce ne îmbogăţim sufletul cu peisajul, alături de nişte însoţitori îndrăzneţi şi bine dotaţi cu toate cele necesare, ne avîntăm să escaladăm „Muntele păsărilor", înalt de 1 000 de metri şi situat în vestul lacului, unde întîlnim turme de cerbi şi căprioare. La nord de lac, se află o altă întindere de apă, un helesteu de vreo sută de metri pătraţi, denumit „Iazul zînelor", iar în apropiere, o lespede cu suprafaţa netedă, cunoscută sub numele de „Plasa spiritelor" sau „Plasa duhurilor pădurii".

Între Muntele păsărilor şi Iazul zînelor vizităm, destul de anevoie, grota Puong, o creaţie ciudată a naturii în acest spaţiu. E plină de stalagmite şi stalactite, aşezate ca într-un adevărat spectacol. În apropiere se află rîul Nang, iar, la vreo trei kilometri în sus, spre vest, cascada Dau Dang, pe care urmează să se construiască o mică hidrocentrală. Aşa încît rezervaţia lacului „Ba Be" încîntă ca o zonă turistică de rară frumuseţe.

PARCUL NAŢIONAL CÔN DÀO

Arhipelagul celor 14 insuliţe, din sud, situate ceva mai jos de paralela 9° şi nu departe de meridianul 107°, se numeşte Côn Dào sau Côn Son şi, prin bogăţia florei şi faunei, prin frumuseţile naturale adunate de milenii, reprezintă unul dintre parcurile naţionale cele mai bogate şi mai reprezentative. Desigur, arhipelagul aminteşte şi de vremuri triste, cînd aci erau întemniţaţi de către americani mii şi mii de luptători revoluţionari vietnamezi. Era în perioada 1962—1975. Luptătorii de atunci, pentru libertate şi independenţa Sudului, nu şi-au vărsat în zadar sîngele. Sacrificiul lor a rodit din plin şi va rodi încă mult timp în viitor în faptele de construcţie ale unei vieţi noi în Vietnam. Deocamdată, vizitatorii acestui parc sînt puţini. Pînă acum nu s-au creat toate condiţiile de transport pentru ca arhipelagul să poată intra deplin în circuitul turistic general. Dar cine are posibilitatea să-l viziteze, rămîne încîntat de frumuseţea luxuriantă a naturii celor paisprezece insuliţe.

Formele de relief ale Parcului Naţional Côn Dào sînt multiple. Dar 88 la sută din suprafaţă, ceea ce înseamnă 6 328 hectare, reprezintă relieful înalt al dealurilor. Localnicii şi interpreţii lor spun că regiunea e „muntoasă" dar gîndindu-ne că cea mai înaltă cotă nu depăşeşte 577 m., înţelegem că e de fapt o zonă deluroasă. Insulele fiind foarte mici nu beneficiază de cursuri de apă stabile, ci doar de rîuri şi viituri intermitente, mai ales în sezonul ploios. Două zone, şi anume valea Côn Son şi regiunea Cua Ong, unde se află şi un mic aeroport, se caracterizează printr-un relief întins de cîmpie. Cei circa 1 000 de locuitori ai arhipelagului beneficiază de o splendidă climă oceanică. La mijlocul lunii mai, aici se află polul căldurii, iar la mijlocul lui ianuarie — polul frigului. Dar temperatura medie multianuală este de 26,9 °C.

Parcul oferă mari posibilităţi pentru cercetătorii din domeniul ştiinţelor naturii. Aici se găsesc sute de plante medicinale, precum şi arbori şi arbuşti cu lemn de esenţe rare, deosebit de preţioase. Ghizii ştiu pe dinafară să-ţi spună că cercetătorii de la Ho Chi Minh, veniţi în arhipelag, au inventariat 285 de specii de plante care fac parte din 71 de familii, iar acestea, la rîndul lor, din 22 de clase.

Arhipelagul deţine şi o faună foarte bogată : 20 de specii de reptile, 62 specii de păsări. Aici, broaştele ţestoase de mare, rîndunicile de mare, delfinii sînt la ei acasă, ca de altfel şi veveriţele sau turturelele albe. Desigur, specialiştii sînt de părere că în arhipelag fauna şi flora nu e atît de bogată ca în parcurile naţionale din zona continentală. Dar speciile din arhipelag sînt deosebite, avînd caracteristici ecologice speciale.

În insula Hon Trung, spre exemplu, se află o adevărată rezervaţie naturală de păsări, iar delfinii se joacă pînă în preajma plajei de la Côn Son. Practic, întregul arhipelag constituie un ecosistem complex, desigur, de dimensiuni mai reduse, de circa un kilometru, dar cu toate trăsăturile specifice.

Constantin POTÂNGĂ

André Maurois

A îmbătrînit Shakespeare ?*)

Au trecut patru sute de ani de la naşterea lui Shakespeare. A îmbătrînit el ? Poate el îmbătrîni ? Să vedem faptele. E jucat în toată lumea. În oraşul său natal, Stratford-on-Avon, un teatru îl joacă tot timpul anului şi el este mereu plin. Eroii dramelor sale, ai comediilor sale, au devenit personaje ale mitologiei universale. Hamlet, Macbeth, Othelo, Iago, Lear, Falstaff, Titania, Puck, Ariel, Prospero, ne întovărăşesc în viaţă precum Don Quijotte, Ulisse, Achille, Alceste. Cinematograful, cea mai nouă artă, a pus stăpînire pe operel lui [...].

Jouvet mi-a spus într-o zi : „Nu încercaţi să aflaţi cine sînt ; nu sînt nimeni. Altfel cum aş fi comedian ?" Shakespeare era Proteu, un om cu uluitoarea facultate de a se transforma în fecioară (Ofelia), în nebun (Lear), în rebel (Coriolan), în ucigaş (Brutus), în îndrăgostit (Romeo). El ştie s-o facă în mod verosimil fiindcă a simţit el însuşi toate pasiunile. A trăit într-o epocă a marilor aventuri. Se născuse într-unul din oraşelele cele mai poetice din lume. *Frumoasa pădure Arden, semănată cu flori primăvăratice, malurile rîului Avon, mărginite de sălcii şi plopi, peluzele cu iarbă mătăsoasă, toate făceau din Stratford un paradis. Mai adăugaţi pe lîngă toate acestea veselia epocii elizabetane, fremătînd de cîntece, amestec de limbaj aspru şi vorbe murdare, toate dădeau acestei societăţi o tinereţe minunată în care recunoaştem atmosfera primelor comedii shakespeareene. Mult zgomot pentru nimic, Cum vă place **sînt ecoul sonor al Renaşterii engleze, al unei Anglii în care sătenii cîntau la violă, în care ţesătorii montau** Pyram şi Thisbe, **în care fantezia poeţilor însufleţea certurile prefăcute ale îndrăgostiţilor. Tinereţe fericită. Shakespeare se ataşează de fermecătorul lord Southampton, nepotul contelui de Essex, favoritul Elizabethei. Îi place această viaţă exuberantă, plină de muzică. Dar o fericire fără umbră n-ar fi născut pe marele Shakespeare. Să fi suferit, spre sfîrşitul secolului, o serie de şocuri ? Probabil, grave decepţii în dragoste, acelea descrise în vestitele** Sonete.

Sigur, căderea lui Essex. Acesta, căruia Hamlet îi datorează poate cîteva trăsături, conspiră şi e decapitat, antrenînd în căderea lui pe Southampton. Spectacolul acestei disgraţii şi laşitatea obişnuită arătată de prietenii zilelor fericite faţă de cei înfrînţi îl dezgustă pe Shakespeare. El înţelege atunci insuportabila apăsare a răutăţii, tristeţea părăsirii, zădărnicia tuturor lucrurilor. Atunci se înalţă acele piscuri iernatice şi dezolate, măreţe prin înălţimea lor : Hamlet, Othello, Regele Lear, Macbeth **şi** Timon din Atena, **cel mai dur rechizitoriu al umanităţii împotriva umanităţii.**

Din acest dezgust amar s-au născut, între 1601 şi 1608, cele mai frumoase drame [...]. Atunci el spune : „Viaţa nu e decît umbră rătăcitoare, un biet comedian care îşi dă ifose şi gesticulează o oră pe scenă, iar apoi tace pentru totdeauna... E o poveste istorisită de un idiot plină de zgomot şi de furie, care nu are nici un înţeles..." Ce este omul ? O luminare scurtă care străluceşte o clipă, tremură şi se stinge. Care Camus, care Sartre a mai vorbit cu atîta sumbră poezie despre absurditatea condiţiei umane ?

Din această criză tragică, Shakespeare îese, ca şi Dostoievski, prin chiar excesul de dezgust. Cel care studiază bestialitatea omului este îngrozit de abisurile de cruzime şi de josnicia care-l înconjoară, dar descoperă şi posibilităţi necunoscute ale nobleţii caracterului şi ale voinţei. Caracterul generos al lui Shakespeare nu se potrivea cu starea de prelungită tristeţe. El intră aşa de firesc în sentimentele personajelor că pledoaria, la el, urmează întotdeauna îndeaproape rechizitoriul. El se arată nepărtinitor faţă de Brutus ca şi faţă de Caesar [...].

Întors la Stratford, Shakespeare regăseşte aici păsările, florile şi pare un Prospero liniştit. La ce bun atîtea mînii şi resentimente ? Viaţa e ţesută din mătasea visurilor. Să nu ne temem deci [...].

Acesta a fost destinul lui William Shakespeare ; acesta este destinul oricărui om sensibil. Iată de ce nu poate îmbătrîni Shakespeare ; el a cunoscut toate vîrstele şi a descris toate pasiunile omului, fiecare dintre noi se regăseşte

(Continuare în pag. 7)

* Discurs pronunţat la Sorbona, la 23 aprilie 1964.

Colegiul de redacţie:
ION ARIEŞANU (redactor şef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct)
VIOREL COLŢESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA : TIMIŞOARA, strada RODNEI 1:
Telefoane : 3 33 90 şi 3 33 76 (redactor-şef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 37

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 37 (1176) 15 SEPTEMBRIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

TEZE ȘI IDEI PENTRU CONGRESUL AL XIV-LEA AL PARTIDULUI

Noi deschideri ale învățămîntului românesc

Toate marile epoci din istoria omenirii și din evoluția fiecărei țări au fost puternic marcate și, în ultimă analiză, determinate de calitatea oamenilor, de nivelul pregătirii profesionale, de capacitatea acestora de a înțelege imperativele progresului social. O astfel de legitate acționează cu toată forța și în condițiile țării noastre, în etapa actuală impunînd noi exigențe în pregătirea tineretului și formarea cadrelor necesare dezvoltării economico-sociale a țării.

Învățămîntul este investit de societatea noastră cu una dintre cele mai importante funcții — pregătirea și perfecționarea forței de muncă în concordanță cu cele mai înalte cuceriri ale științei și tehnicii contemporane. Așa cum sublinia secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU: „trebuie să asigurăm reciclarea și ridicarea continuă a gradului de calificare profesională și tehnică a oamenilor muncii. Să acționăm în așa fel încît întregul tineret să aibă o pregătire multilaterală, să poată trece ușor, în raport cu cerințele dezvoltării economico-sociale, de la o activitate la alta".**

Integrarea învățămîntului cu cercetarea și producția de bunuri materiale și spirituale apare ca o necesitate corespunzătoare noii etape de dezvoltare a societății noastre, justificată de progresul cunoașterii științifice și tehnice contemporane. Pe lîngă cunoscuta tendință a științei de a se ramifica în discipline din ce în ce mai specializate, se manifestă și tendința pregnantă de sinteză interdisciplinară care caută să armonizeze obiectivele generale ale societății contemporane cu cele ale lumii științifice. De aici, imperativul pregătirii specialistului cu orizont larg, capabil să se „miște" în mai multe domenii și să le stăpînească.

Realizarea unor asemenea sarcini presupune, cu necesitate, asigurarea unor raporturi armonioase între progresul științei, dezvoltarea învățămîntului, direcțiile construcției social-economice prefigurate în proiectul de directive al celui de al XIV-lea Congres și „lumea profesiilor".

Tineretul este, prin excelență, purtătorul noilor valori. De modul în care sînt pregătiți tinerii depind nu numai realizările din viitorul apropiat, ci și cele din viitorul mai îndepărtat, iar învățămîntul, ca factor de bază al dezvoltării social-economice și culturale trebuie să asigure acea pregătire profesională a tineretului care anticipează viitorul construcției sociale. Pentru aceasta este necesar să se ajungă la o corespondență cît mai strînsă între direcțiile planificate ale dezvoltării generale și calificările profesionale conferite de învățămînt.

Perioada ultimelor decenii se distinge și printr-o dinamică remarcabilă a dezvoltării învățămîntului în țara noastră. Este perioada în care învățarea cognitivă s-a îmbinat strîns cu cercetarea și producția, ceea ce a oferit posibilități multiple de asimilare a unor cunoștințe avansate, dar și de explorare a noi universuri și de aplicare efectivă a cunoștințelor tehnice și științifice. Totodată este perioada caracterizată printr-o veritabilă „explozie" a efectivelor școlare, datorită creșterii obligativității duratei de școlarizare, a sporirii numărului de tineri care au frecventat liceul și cursurile învățămîntului superior. „Exploziei" efectivelor școlare i-a corespuns și o așa numită revoluție a speranțelor, concretizată în așteptări și realizări din ce în ce mai înalte ale învățămîntului. Orientarea tinerilor, în proporție de 92%, către licee de specialitate și școli profesionale asigură condițiile necesare de profesionalizare sau preprofesionalizare strict necesare pentru majoritatea absolvenților învățămîntului de 12 ani, care se vor îndrepta spre meserii și profesiuni practice din diferite ramuri ale economiei naționale. Totodată, prin dezvoltarea învățămîntului superior se asigură un număr important de specialiști necesar tuturor ramurilor producției materiale și activităților social-culturale.

Problema nu constă numai în pregătirea unui număr de oameni ai muncii pentru diferite ramuri și specialități, ci de a-i forma în deplină concordanță cu cerințele actuale și, mai cu seamă, cu cele de perspectivă, ale progresului multilateral al patriei, în pas cu cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii. Aceasta înseamnă că precumpănitoare urmează să fie nu viziunea strict cantitativă, ci latura calitativă, specifică în condițiile dezvoltării de tip intensiv, tuturor domeniilor de activitate.

În concepția tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU,** noua revoluție în nivelul de formare a cadrelor, a specialiștilor se referă nu numai la înalta pregătire profesională și tehnică a acestora, ci și la dimensiunea umanist revoluționară a formării lor. Ambele aspecte sînt legate indisolubil între ele și nu pot fi abordate eficient decît în strînsa lor condiționare reciprocă.

În concepția partidului nostru, educația socialistă trebuie să cuprindă omul, în toate determinările sale. Ea urmează, deci, să fie multilaterală, contribuind la formarea unei gîndiri științifice înaintate, creatoare, tehnico-inginerești, ecologice, economice, filozofice, politice. O asemenea educație contribuie la formarea unei personalități autonome, stăpînă pe sine, care călăuzește omul spre moralitate, spre conștiința responsabilității față de interesele generale ale poporului, ale patriei noastre socialiste. Aceasta înseamnă o preocupare permanentă pentru cultivarea sentimentului patriotic, a grijii față de avutul obștesc, a întăririi ordinei și disciplinei.

Noul an de învățămînt se deschide sub auspiciile pregătirilor pe care le face întreaga țară, întreaga națiune, pentru a întîmpina cu succese deosebite cel de al XIV-lea Congres al P.C.R. Slujitorii școlii românești sînt hotărîți să-și amplifice eforturile pentru a forma noi generații de tineri cu o înaltă competență profesională, capabili să-și dedice întreaga activitate înfloririi patriei noastre dragi, bunăstării poporului și înfăptuirii civilizației socialiste.

Conf. dr. Elisabeta IELI

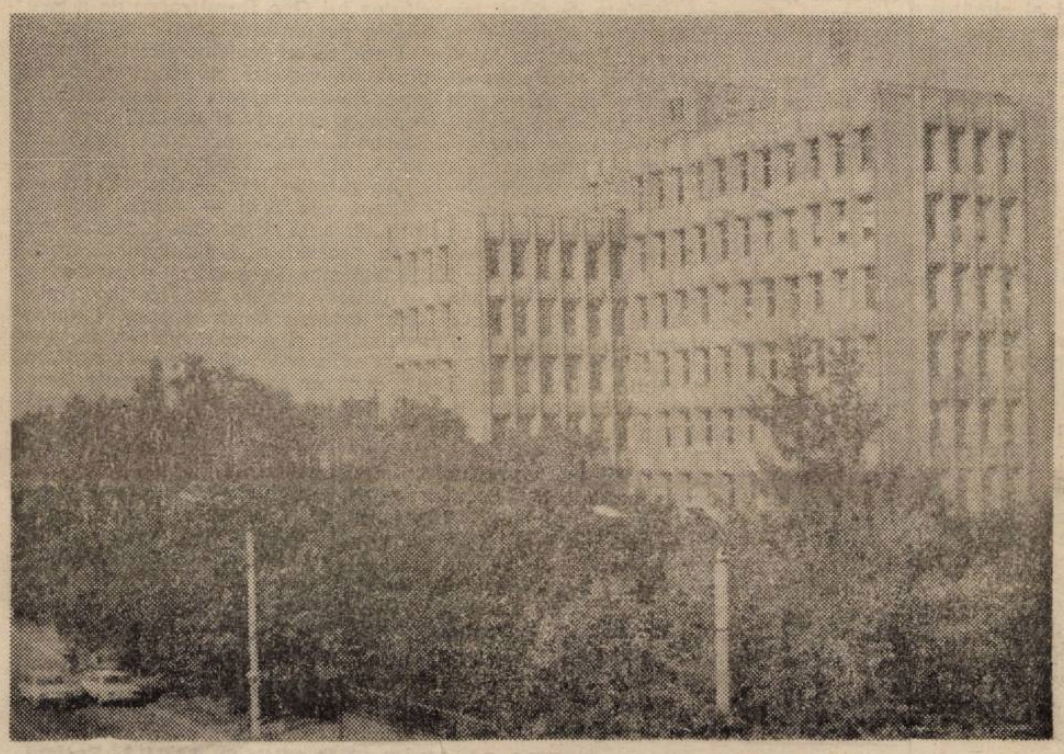

Facultatea de electrotehnică din Timișoara (Foto : Gh. Popescu)

CTITORIILE PREZENTULUI

Institutul Politehnic „Traian Vuia" — creativitate și eficiență

Atunci cînd, cu mai bine de o sută de ani înainte, spre sfîrșitul veacului trecut, reporterii locali, cronicarii nenumiți ai orașului consemnau premieră tehnică după premieră tehnică, nimeni nu avea cum să descopere viitorul. Cînd, deci, hîrtiile înregistrau conștiincioase izbînzile creativității științifice și tehnice a vechilor timișoreni (privitoare, de pildă, la iluminatul public, la circulația tramvaielor fără cai, la construirea unei turbine și a unei centrale electrice, la introducerea telefonului, cinematografului, la construcția de imobile, drumuri și poduri, la sistemele de îndiguire și canalizare), toți vedeau limpede, în acel prezent, că vocația acestor locuri părea a fi un spirit tehnic aparte, ordonat, eficient, bine ancorat în practică. Nimeni, însă, nu putea ghici viitoarele trasee ale acestei predispoziții. Nici măcar după repetatele cereri (la sfîrșitul veacului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea) ale bănățenilor de a se înființa aici o Școală politehnică, destinul viitorului Institut nu putea fi întrezărit. Abia în 1920, după Marea Unire, cuvintele lui Traian Lalescu aveau să prindă viață. El visa aici, la Timișoara, o universitate cu facultăți tehnice și umanistice, în stare să răspundă „dorinței arzătoare de cultură a unei populații care și-a arătat întotdeauna mintea deschisă năzuințelor omenirii spre frumos, spre bine și spre adevăr". În zecile de memorii adresate oficialităților se milita cu ardoare pentru o idee-pivot : necesitatea dezvoltării unei intelectualități tehnice românești, capabile să genereze știință și cultură deopotrivă, să se constituie într-un focar de iradiere a spiritualității naționale în această parte de țară. Și acum aproape 70 de ani, la 15 noiembrie 1920, se aprobă înființarea unei Școli politehnice în Banat. Timișoara devine, prin acel sîmbure de învățămînt superior românesc, **Civitas academica.** Cînd au fost construite și înzestrate primele laboratoare, săli de curs, dormitoare, nimeni nu avea cum să întrezărească anvergura de peste decenii a ceea ce se va numi Institutul politehnic „Traian Vuia".

Poate deloc întîmplător, atenția reporterului pornit să descifreze biografia învățămîntului superior timișorean în deceniile construcției socialiste, se va opri chiar azi, 15

Mihai MARCU

(Continuare în pag. 3)

cronica literară

D. Popovici între eminescologi

Nu-i inutil să amintim o frază pe care Tudor Vianu o scria, în 1957, despre profesorul clujean: „Prin lucrările pe care le-a lăsat în urma sa, D. Popovici rămîne una dintre cele mai mari personalități ale istoriei noastre literare". **Ajunse la volumul al şaselea, Studiile...** readuc în actualitate un autor de prea multe ori ignorat, minimalizat, uitat. Doar mărturiile foştilor studenți — mulți cărturari importanți azi — vorbesc despre direcția pe care istoricul literar a creat-o în cultura română.

Volumul al şaselea al **Studiilor literare**, „Eminescu în critica şi istoria literară română", cuprinzînd cursul ținut la Facultatea de Filosofie şi Litere din Cluj, 1946/1947, delimitează trei trăsături ale istoriografului: seriozitatea, erudiția şi intransigența. Dacă prin seriozitate înțelegem devotamentul față de știința literaturii şi prin intransigență vigoarea cu care profesorul apără istoria literară de invazia incompetenților, a superficialității amatorilor, începem să ne apropiem de imaginea unei cercetări care a iritat pe mulți şi va irita, fără îndoială, prin verdictele ei neobişnuit de severe. Dar asprimea verdictelor se bazează pe o viziune coerentă asupra operei eminesciene; ea nu pornește de la capriciile unui savant, ci chiar de la condiția de savant a lui D. Popovici. Autoritatea lui e indiscutabilă, dreptul la negație, sacru. Un prim capitol, privind **critica estetică**, este consacrat momentului maiorescian, precum şi întîmpinărilor unor N. Petraşcu, G. Bogdan-Duică, M. Dragomirescu şi Tudor Vianu. Cuvinte bune are D. Popovici pentru G. Bogdan-Duică şi pentru M. Dragomirescu, dacă e să-i luăm în seamă doar pe cei priviți cu mare suspiciune de contemporanii lor. Aşezat cu elogii în această secțiune, Tudor Vianu este cenzurat în mai multe rînduri: i se reproşează, pe drept cuvînt, absența paginilor de jurnalistică eminesciană din **Arta prozatorilor români**, pe urmă confuzia dintre Axel de Oxenstierna şi Gabriel Thurenson de Oxenstierna, a cărui lucrare se află, de fapt, la baza **Glossei**. Pentru tema visului la romantici, D. Popovici indică **Sufletul romantic şi visul** de Albert Béguin „iar pentru adîncirea aspectelor demonice ale literaturii romantice se poate consulta cu folos lucrarea lui Max Rudwin...". Pricepem imediat că în materie de literatură comparată era greu de ținut piept, în deceniul al cincilea, profesorului clujean. Un capitol este consacrat **criticii semănătoriste** unde, pe bună dreptate, sînt la loc de onoare Chendi şi, mai ales, Iorga. Istoricul literar privește semănătorismul cu deferență şi schițează chiar o încercare de reabilitare a lui: „cecitatea literară de care mişcarea semănătoristă a fost acuzată e, în largă măsură, o legendă". Partea a treia a cercetării e consacrată „criticii impresioniste": E. Lovinescu, primul critic al acestui capitol, e privit cu necruțare; excelenta editoare care este Ioana Em. Petrescu are grijă să citeze un şir de cărți dedicate mentorului sburătorist în aşa fel ca nimeni să nu rămînă în pagubă. „Cu G. Călinescu, continuă D. Popovici, critica impresionistă capătă pe cel mai strălucit reprezentant al său în cultura română". Subliniind talentul literar ieşit din comun al marelui critic, D. Popovici are suficiente rezerve atît față de **Viața lui Mihai Eminescu**, cît şi față de o seamă de pagini din **Opera lui Mihai Eminescu**. Dar observăm că şi profesorul clujean se încurcă la analiza celebrului vers din **Memento mori**, cel cu basmele cărora le cresc copite. **Critica formei şi a configurației** începe cu Ibrăileanu şi continuă cu D. Caracostea, cel mai iubit de D. Popovici dintre eminescologii primei jumătăți a secolului XX. „Într-adevăr, față de critica cu clopoței, cu interviuri însoțite de fotografii, cu saloane şi ceaiuri patronate olimpic de barbişonul maestrului, Densusianu şi cercul său (din care se va ridica D. Caracostea, n.n.) aduc o notă discordantă, anacronică...". Cuvîntul meditat îndelung şi sinceritatea în exprimarea opiniei sînt „de natură să creeze spații vide în jur". Omul de știință D. Popovici, observăm, nu agreează lumea literară. Apărînd inițiativele profesorului său — demne de toată stima — privește îngrijorat către spectacolul vieții literare. Are dreptate? Azi, cînd lucrările lui D. Caracostea au fost reeditate, trebuie să scriem că atenția cu care D. Popovici a urmat indicațiile profesorului a fost de bun augur.

D. Popovici se mai ocupă de detractorii lui Eminescu. Paginile despre popa Grama, Aron Densusianu ş.c.l. sînt citite cu atenție şi rezumate cu fidelitate. Detractorii trebuie ascultați şi ei, căci unele dintre incriminările lor, citite „normal", pot fi utile comparatistului: erau şi dînşii, în felul lor, eruditi.

Cornel UNGUREANU

* **D. Popovici — STUDII LITERARE VI, Eminescu în critica şi istoria literară română, Ediție îngrijită, note şi bibliografie de Ioana Em. Petrescu, Ed. Dacia, 1989.**

Cu cerneală fierbinte

Într-un interviu din 1966, Geo Dumitrescu declara: „Cu privire la proiecte, planuri, în imediat şi în perspectivă, e foarte puțin şi foarte mult de spus. În sensul că proiecte şi planuri propriu-zise nu există, ci doar nişte intenții foarte vagi şi incerte. Mai probabil e că nu voi mai scrie, ori nu voi mai publica nimic". Poetul s-a ținut de cuvînt. Exceptînd lucrările incluse în antologia din Biblioteca pentru toți (poezii datînd din anii '39—'41) şi cîteva ocazionale de la începutul deceniului al şaptelea, imaginea sa nu a suferit metamorfozări substanțiale. Nici noua redistribuire a creației sale (în seria „Poeți români contemporani") nu aduce, din acest punct de vedere, vreo surpriză. Noutatea ar fi, totuşi, de ordin exegetic. Una din afirmațiile lui Eugen Simion (care publică, drept prefață, o variantă a capitolului din **Scriitori români de azi, I**), relativă la „spiritul muntenesc" al creației lui Geo Dumitrescu, a primit replica promptă a lui Nicolae Manolescu. Pentru acesta, autorul **Jurnalului de campanie** ar fi „un pătimaş, un «fanatic» din speța cărora se aleg marii dogmatici, un sarcastic necruțător (nicidecum un ironic detaşat), chiar dacă stăpînit, un polemist". E greu de dat un verdict. Am spune doar că aceste etichete „în exclusivitate" sînt, pur şi simplu, complementare. Spiritul „muntenesc", în definiția lui Eugen Simion, nu exclude „agresivitatea" şi nici „polemismul" invocate de către Nicolae Manolescu. Sînt, acestea, notații colaterale la apariția unei noi antologii Geo Dumitrescu. Dar faptul că în jurul poeziei sale se poate încă discuta cu o asemenea aprindere spune ceva despre valoarea ei.

Ediția de față aduce, totuşi, o noutate. Îngrijitorii ei au avut buna inspirație de a alcătui o selecție din intervențiile publicistice ale poetului. Vom descoperi (în fragmentele de interviuri, în confesiunile, în luările de poziție la o Conferință a scriitorilor) o imagine care nu-l trădează deloc pe iconoclastul sentimental Geo Dumitrescu. Portretul prin ricoşeu, „en miettes", constituie, la rîndul său, o bună introducere în arta poetică a scriitorului. A scriitorului angajat. Aşezate în pagină tematic, ele conferă dramatism şi un aer de reconfortantă gravitate (nu fără o doză de umor) considerațiilor „ocazionale" ale autorului. Frapează, înainte de orice, capacitatea lui Geo Dumitrescu de a găsi formulări memorabile unor situații şi probleme acaparante pentru creator — dar nu numai pentru el. Obsesiile lui Geo Dumitrescu nu sînt strict circumscrise domeniului creației. Meditația sa, plină de vigoare civică şi de patos intelectual, se plasează mereu de partea rațiunii înrădăcinate în bunul simț: „Şi astăzi omul simplu păstrează acelaşi respect admirativ şi aceeaşi dragoste pentru creator, artist, cărturar. Numai mitocanul, țoapa, mîrlanul, corcitura dintre mahalaua satului şi mahalaua oraşului, abjectă, răpănoasă la suflet, neisprăvită, numai «ciocoiul», «boierul» şi «burghezul» nou — despre care se vorbea recent cu îndreptățire în forurile înalte ale țării — numai aceştia nu mai au respect şi prețuire pentru creatorii de bunuri spirituale. Dar ei nu mai au respect şi prețuire nici pentru om, în general, nici pentru țară, pentru tradițiile şi destinul ei, pentru străvechile legi morale şi datini, pentru avuția ei, ci numai pentru propriul buzunar şi pîntec, pentru propria lor căpătuială şi propriul lor huzur. Ei gîndesc, acest tovarăş Guşă şi acest tovarăş Ceafă, în TAPL-ul minții lor viclene şi mercantile, şi o spun adesea cu glas tare, acolo, în mica lor împărăție unde «taie şi spînzură», că «ce mare scofală mai e şi poezia şi pictura asta?», că ehe!, dacă ar avea ei mai mult timp liber (adică răstimpul dintre o «pleaşcă» şi alta...) şi dacă ar sta să pună mîna pe un condei sau chiar pe un penel, «v-aş arăta eu ce înseamnă poezie şi pictură ca lumea!»". Cu astfel de „cerneală fierbinte" sînt scrise multe dintre aceste profesiuni de credință. Convins de bunătatea funciară a omului, scriitorul nu se poate împiedica să-i vadă perfectibilele imperfecțiuni. În numele acestei credințe a fost, de fapt, scrisă întreaga sa poezie. Oricum i-am spune („muntenesc", „miticist", „ironic", „polemic", „sarcastic"), acest spirit este al poeziei adevărate de totdeauna. E un spirit de superioară toleranță, de blîndă înțelepciune. Parti-pris-urile poetului sînt doar fațete ale raportării necontenite la omenesc — adică la inefabilul sentiment care știe să răscumpere violența printr-un zîmbet melancolic. În această artă a echilibristicii — între prea uman şi prea abstract — Geo Dumitrescu „funambulează" cu o grație şi o virtuozitate remarcabile.

Mircea MIHĂIEŞ

* **Geo Dumitrescu, AŞ PUTEA SĂ ARĂT CUM CREŞTE IARBA, Prefață de Eugen Simion, Ed. Eminescu, 1989.**

VALORI ALE LITERATURII DE AZI

ÎNTÎLNIRE ADMIRABILĂ

Anton Dumitriu este privit la noi ca un Ianus Bifrons, cu două feluri de a se înfățişa; mai întîi, seriosul om de știință cu masca strălucindă a căutătorului de adevăr şi principii şi în al doilea rînd purtînd-o pe aceea blîndă şi mirată a eseistului. Se identifică însă, de fiecare dată, cu marile idei ale umanității. Descoperim astfel aspecte esențiale comune operei științifice şi eseurilor — termenul este înțeles în sens etimologic, de „încercare" a unei probleme, fără pretenția de a ajunge la limitele rezolvării ei. Şi în ce priveşte elocvența sa observăm acelaşi scenariu al clarificării, aceeaşi organizare a demersului. În concepția lui Anton Dumitriu, adevărurile științei nu sînt dogmatice, iar scopul său nu este acela de a ne da cunoştințe definitive, ci mai mult de a ne îndruma spre a găsi limitele ignoranței şi a dobîndi prin aceasta „mica noastră putere" Anton Dumitriu acordă toleranței şi înțelegerii oricăror limite un statut important în conduita intelectuală. O face şi pe aceasta cu metodă, însă fără ostentație, aşa cum apare şi scenariu „căutărilor". Iată, în partea despre hazard, din volumul **Eseuri**, treptele incursiunii sale: 1. întrebare asupra definirii problemei; 2. urmărirea felului cum o concep oamenii de știință; 3. definiții posibile conținutul şi interpretarea lor; 4. definiția pozitivă; 5 concluzie şi ilustrări; 6. „Să conchidem", concluzia finală. Trecem acum la eseul despre Don Quijote. De data aceasta, la primul punct se situează mirarea, nu întrebarea. Sîntem în lumea întîlnirilor admirabile, iar „admirabil", „mirare" vin de la verbul latinesc „mirari" — „a privi fix", „a contempla", „a se mira", „a admira". Menirea este însă aceeaşi, de a privi întrebător, fix, de a circumscrie problema. Deci: 1. exprimarea admirației pentru erou şi problematica existențială presupusă; 2. urmărirea motivului în cultura universală; 3. întrebare asupra unei premise care determină întreaga interpretare; 4. interpretarea răspunsului; 5. mesajul uman transmis; 6. dialogul cu eroul. Anton Dumitriu este, de asemenea, în măsură să adapteze subiectului cele mai diverse mijloace de investigare, urmîndu-le apoi cu toată răbdarea sistematică. Îi citez în acest sens: „Pentru a încerca să aflăm ce este **alétheia** în concepția vechilor greci am străbătut un drum destul de lung, trebuind să restabilim o serie de concepte şi metode specifice mentalității lor: concepția lor despre condiția umană; teoria ciclurilor umane; **mythosul** ca metodă şi idee; etymologia specifică lor numită **orthótes ton onomathón**; scopul filosofiei; ideea de **logos** etc. Am socotit, astfel, că adevărul fiind, în fond, un ideal, importanța cercetării istorico-hermeneutice are şi o altă față: sensul profund pe care-l avea **alethéia** în lumea grecească ar putea constitui un îndemn la aprofundarea propriilor noastre idealuri". Reținem acest îndemn, pentru că, întîlnindu-ne cu alții, ne întîlnim şi cu noi înşine prin acea pecete a comunicării profunde care particularizează omenescul. Am ajuns acum la a doua idee pe care doresc s-o enunț: rîvna lui Anton Dumitriu de revelare a umanității, a stării autentice a omului. El pune chiar adevărurile științei sub semnul îndoielii din nevoia deplinei lor înțelegeri, din dorința aducerii lor la măsura umană. Priveşte întotdeauna latura pozitivă a lucrurilor, nu-şi pune întrebarea ce este hazardul, ci ce este știința. Este o opinie **du bon sens** aceea după care nu ar trebui să fie admis dogmatismul în știință. „Adevărurile științei sînt dogmatice numai pentru cine le priveşte din afara științei", spune autorul **Istoriei logicii.**

Urmînd itinerariul din **Cartea întîlnirilor admirabile**, este şi mai evidentă tentația de revelare a „stării umane" în diferite lumini. El devine „om în serviciul oamenilor, într-un fel de „Paradis-Terestru **sui-generis**". Corect se aşezase Socrate în existență, păstrînd echilibrul dintre măreția şi neputința omenească. A fost cel mai liber dintre oameni, cunoscînd propriile limite şi pe ale altora. Cu el se aşează omul în centrul lumii, gîndindu-se pe sine însuşi. Cu Descartes a început „îndoiala nesfîrşită" în care Anton Dumitriu găseşte „metoda de a conduce rațiunea pe calea justă". Omul cartesian este al îndoielilor, al nemulțumirilor, căutător neobosit al unei **scientia mirabilis.** Cu el se instaurează îndoiala universală ca factor sufletesc dominant, iar omul se stabileşte în centrul lumii de data asta ca măsură a întregii realități, după ce dobîndise conştiința existenței sale în enunțul „gîndesc deci exist". Ulysse nu putuse fi urnit din starea umană nici de zeița care-i promisese nemurirea în schimb pe-o sărutare, nici de sirene. El împlineşte cercul destinului său şi se întoarce acasă cu sinele nerisipit, în deplină comuniune cu ai săi şi lucrurile sale. Prin puterea cîntecului reuşise Orfeu să se armonizeze cu vibrația interioară a lucrurilor reale, să intre într-o stare de conştiință celestă.

Această succintă urmărire a unor „întîlniri admirabile" relevă preocuparea lui Anton Dumitriu de a privi personajele reprezentative ale culturii umane în ceea ce au ele comun, între ele şi cu noi, ca ideal şi bună aşezare în limitele condiției umane. Este, probabil, idealul omului de știință risipit în neliniști şi îndoieli — revenirea la cele patru elemente primordiale care au constituit lumea intelectuală a lui Orfeu: a fi, a şti, a stăpîni, a spune, făcînd să iasă la lumină adevărul, **alethéia.**

Traian ŞTEF

OAMENI ȘI CREAȚII

Tinerețea spirituală a constructorului

Există un semn fundamental în gestul celui ce zidește, al celui ce gîndește, proiectează, apoi ridică din temelii o construcție. E o fericită întîlnire a inteligenței cu vigoarea, a dragostei de meserie cu aceea față de oameni, care conferă constructorului o prospețime spirituală aparte. Fiecare dintre convorbirile avute cu academicianul Dan Mateescu a fost și este o continuare a unor dialoguri anterioare purtate cu entuziasm, optimism și o constantă tinerețe a spiritului, dublate de o modestie și onestitate pe măsura integrității sale morale. Rememorez acum cîteva date din biografia sa : absolvent al Școlii Politehnice din Berlin, Charlottenburg, devine inginer în 1934 și își începe activitatea la Uzina Reșița în anul următor, la fabrica de construcții și poduri metalice, unde a funcționat pînă în 1948, perioadă în care, de la inginer proiectant ajunge să conducă fabricile de poduri și construcții metalice din Reșița și Bocșa Română — unitate proiectată, executată și pusă în funcțiune sub conducerea sa. Între 1948—1954 conduce Centrul de studii și proiectare al Combinatului siderurgic Hunedoara de la Timișoara. Printre realizările acestei perioade din viața și creația științifică a profesorului se numără și proiectarea structurii metalice a Palatului administrativ C.F.R. din București (actualul Minister al Transporturilor), prima construcție metalică complet sudată, executată în țară, proiectarea podurilor de cale ferată Someșul Mic, Ilva Mică — Vatra Dornei, linia Cîmpina — Brașov — Făgăraș — Sibiu ș.a. ; consolidarea viaductelor Borcea, realizarea Complexului oțelăriei noi de la Hunedoara etc.

În 1944 își începe și activitatea în învățămîntul superior, ca profesor suplinitor la Politehnica din Timișoara, apoi, din 1948 devine profesor titular și șeful Catedrei de construcții metalice. În cadrul catedrei, prof. Dan Mateescu elaborează proiectele de execuție ale Pavilionului expoziției Economiei Naționale din București, al structurii metalice a Centralei hidroelectrice de la Porțile de Fier I, ale acoperișurilor sălilor de sport din Timișoara, Arad, Baia Mare, Rîmnicu Vîlcea ș.a., proiectele de execuție pentru turnătoria Combinatului de utilaj greu din Iași și al oțelăriei Combinatului de utilaj greu din Cluj-Napoca, proiectul amplasamentului metalic al Centralei hidroelectrice de la Porțile de Fier II etc. A întocmit proiectele de execuție pentru turnătoria Combinatului de utilaj greu din Iași și al oțelăriei Combinatului de utilaj greu din Cluj-Napoca, proiectul amplasamentului metalic al Centralei hidroelectrice de la Porțile de Fier II etc. A întocmit proiectele de execuție pentru termocentrala Praga Nord și pentru sala de sport și velodromul din Tripoli — Libia.

În fiecare dintre aceste lucrări, din care am enumerat doar o mică parte, prof. Dan Mateescu a adoptat soluții noi privind structurile de rezistență, cu o eficiență economică și tehnică remarcabile. În același timp a desfășurat o bogată activitate de cercetare științifică, de numele său fiind legată și înființarea, în cadrul Institutului Politehnic din Timișoara, a laboratorului de construcții metalice, considerat drept unul dintre primele laboratoare de specialitate din țară. Munca de cercetare a fost îmbinată permanent cu cea de la catedră, implicînd permanent studenții și cadrele didactice la realizarea marilor proiecte de execuție. Decan al Facultății de construcții (1961—1976) a avut un rol de seamă în perfecționarea procesului instructiv al facultății, al integrării cu cercetarea și proiectarea. Pentru realizările sale în domeniul învățămîntului i s-a conferit titlul de profesor universitar emerit (în 1971), iar pentru activitatea sa remarcabilă în cercetarea științifică și aportul său la edificarea unor importante obiective industriale este ales, în 1974, membru titular al Academiei R.S. România. Totodată, a fost decorat cu numeroase ordine și medalii ale R. S. România. A pregătit zeci de doctoranzi. A elaborat peste 150 de comunicări științifice prezentate în țară și străinătate, cum și, în colaborare, 19 cărți de specialitate, din care ultima : „Construcții metalice pretensionate" a apărut la Editura Academiei în acest an. În momentul de față este director al Bazei de cercetări științifice a Academiei R.S.R., filiala Timișoara, consilier al Institutului Politehnic la Catedra de Construcții metalice, membru în colectivele de redacție ale unor reviste de specialitate editate de Academia R.S.R., membru în comisia americană „Structural Stability Research Council", membru în comisia internațională „Council on Tall Buildings and Urban Habitat", membru în colectivul de elaborare al manualului „Stability of Metal Structures A World View", ca reprezentant pentru Europa de est, membru în Comitetul internațional de redactare al revistei „Construction Métallique".

În răstimpul rămas după derularea, cît se poate de succintă, a unei impresionante activități de o viață, acad. Dan Mateescu vorbește, cu același patos cu care încercase cîndva să mă introducă în lumea pasiunii sale, despre cartea pe care o elaborează acum, despre viitorul construcțiilor cu mai multe etaje avînd structuri metalice, despre marile avantaje economice și tehnice ale noului procedeu, despre activitatea sa în calitate de director al Bazei Academiei filiala Timișoara. Ne continuăm dialogul pe această ultimă temă știind că aici sînt mobilizați cercetători de diferite profiluri ce acoperă principalele domenii de activitate științifică. Spiritul

P.E. BANCIU

(Continuare în pag. 7)

Institutul Politehnic „Traian Vuia" — creativitate și eficiență

(Urmare din pag. 1)

septembrie, ca un semn inaugural, ca un bun augur pentru întreg anul științei de carte 1989—1990, asupra „Politehnicii". Instituția cu cel mai vechi și — trebuie recunoscut — consolidat prestigiu în Centrul Universitar Timișoara. Acum 70 de ani, nici un reporter nu avea cum să bănuiască niște simple cifre. Cum ar fi : 116 000 metri pătrați. Ceea ce înseamnă suprafața folosibilă la care a ajuns Institutul în acest an, 1989. Iar dincolo de ariditatea cifrei stau clădirile noi (Facultatea de electrotehnică, de tehnologie chimică, de construcții), stau zecile de laboratoare dotate modern și ultramodern, amfiteatrele, bibliotecile, cluburile, căminele, cantinele. Sau 290 : numărul contractelor și colaborărilor semnate de Institutul Politehnic cu importante întreprinderi timișorene. Sau 1 312 — numărul total al lucrărilor științifice purtînd antetul Politehnicii numai în 1989. Iar dincolo de aceste cifre stau nenumăratele ore de trudă ale profesorilor, cercetătorilor, studenților din cele cinci facultăți și două institute, după cum urmează : Facultatea de electrotehnică, Facultatea de construcții, Facultatea de mecanică, Facultatea de mecanică agricolă, Facultatea de tehnologie chimică, Institutul de subingineri Hunedoara, Institutul de subingineri Reșița.

Pornind să „citească" („pe viu", dar și din statistici, din bilanțuri) biografia fiecărei facultăți alcătuitoare a acestui mecanism complex care e Institutul Politehnic „Traian Vuia", reporterul și-a dat în cele din urmă seama că i-ar trebui zeci de pagini doar pentru „Electro", de pildă, dar și pentru cei de la Reșița, într-atît de importantă, multiplă, distinctă e activitatea fiecărora. Există însă ceva comun tuturor, care poate fi sintetizat în cîteva cuvinte. Și anume, sentimentul de ctitorie nouă, de efort susținut într-un nou, modern, eficient. O realizare a celor 45 de ani liberi. O împlinire a anilor de după Congresul al IX-lea al partidului. O confirmare vie a unei întregi viziuni politice și a unei practici cu adevărat revoluționare. Și încă o idee, un efort comun : modernizarea procesului de învățămînt. Bilanțurile fiecărei facultăți sînt grăitoare în acest sens. După cum la fel de doveditoare sînt și rezultatele concrete ale funcționării ireproșabile a „mecanismului" învățămînt-cercetare-producție. Anual, prin corelarea muncii de concepție a celor de la Politehnică și a fluxului producției industriale timișene, s-a realizat un spor de producție netă de 24 milioane lei, o reducere a cheltuielilor de producție cu 42,5 milioane lei, o reducere a importului cu 27,8 milioane lei, o creștere a productivității cu 5—150%.

Vrînd să afle, să înțeleagă în amănunt ce stă, de fapt, în spatele acestor bilanțuri, reporterul a încercat să pătrundă în viața științifică a fiecărei facultăți. A inventariat, întîi de toate, domenii și teme de cercetare. S-a minunat de noutatea și modernitatea celor mai multe. De eficiența lor practică. De creativitatea tuturor, profesori și studenți deopotrivă. Iată-le, la rînd, într-un fel de cavalcadă. La **Electrotehnică** : elaborarea de microcalculatoare și sisteme de achiziție și prelucrare a datelor, conducerea automată a proceselor industriale, energetica convențională și neconvențională, sisteme electromagnetice complexe, cercetări în criogenie, dezvoltarea aparaturii electronice pentru aplicații medicale. La **Construcții:** studii privind energia neconvențională, bazată pe energia termică a cărbunelui inferior, pe energia solară și eoliană, introducerea unor tehnologii noi la lucrările de drumuri, fundații, construcții civile, cercetări privind îmbunătățirile funciare, protecția și calitatea apei. La **Mecanică :** valorificarea energiei vîntului, fluide magnetice, robotică industrială, mașini hidraulice reversibile, echipamente și utilaje de prelucrare prin eroziune cu laser. La **Mecanică agricolă** : cercetări privind îmbunătățirea parametrilor constructivi și funcționali ai tractoarelor și mașinilor agricole, realizarea unor familii de roboți industrali și a unor tehnologii robotizate. La **Chimie :** protecția calității apelor și epurarea apelor reziduale, elaborarea unor noi tehnologii electrochimice și pentru reactivi anorganici, studii privind obținerea de îngrășăminte complexe lichide cu macroelemente, reutilizarea produselor secundare și a deșeurilor industriale. Iar la Hunedoara și Reșița, în chiar inima industriei, aplicații eficiente în domeniul siderurgiei, metalurgiei, al construcțiilor de mașini.

Greu de surprins, de „acoperit" totul, cu niște simple cifre, cu niște simple cuvinte. De fapt, ceea ce e mai important — vibrația necontenită a inteligenței, a creativității în slujba mai binelui obștesc — rămîne mereu „descoperit". De nepovestit, așadar, însă clipă de clipă la vedere, lăsînd drum liber imaginației celor care au scris, de fapt, acest reportaj, indirect, cu puzderia lor de bilanțuri rodnice, spre a-l încredința cititorilor în chiar 15 septembrie, la deschiderea noului an universitar, ca un semn bun.

DESTINE ÎMPLINITE

UN ASTFEL DE PROFESOR

E cu neputință să nu mă entuziasmez, să nu mă grăbesc la întîlnirea cu profesorul de română, doctor Pavel Petroman, de la Liceul Loga, despre care știu că are o pasiune autentică pentru profesie. Așa că nimeni nu se mai miră că orele de limba și literatura română, în clasele unde predă profesorul Pavel Petroman, au devenit o orgă cu multe registre, ale cărei bogate reverberații se bucură din plin de solemnitatea cuvîntului rostit. Limba maternă ne este un dat. Iată de ce, în fața elevilor, limba stă, tainică, plină de clocot, de perspective. Ea este conștiința viitoare a unei generații. Se poate vorbi atunci despre îndatoririle profesorului de limba română ? Firește, răspunde, prin tot ce a făcut pentru școală, pentru elevii săi, profesorul Pavel Petroman. Profesorul are a-i face pe elevi să înțeleagă, de la început, că fiecare în parte trebuie să redescopere faptul că prin limba română sufletul românesc se distinge de toate celelalte din lume. El, profesorul de limba română, reclădește prin cuvînt lumea pentru copii, ajutîndu-l să o înțeleagă. Sărăcia sau bogăția vocabularului pe care-l folosește cineva ne arată cît de mult stăpînește el tezaurul moștenit a cărui valoare stă în aceea că este o resursă nesecată. Sarcina profesorului de limba și literatura română este complexă și de lungă durată. El este dator să facă din ora de limba română o oră de creație.

Din dialogul viu și bogat purtat cu profesorul Pavel Petroman am reținut : **„Ca profesor, m-am simțit de la început, cum ne-a sfătuit profesorul nostru, Tudor Vianu, un student permanent, care citește, studiază și învață mereu ...".** Și au acoperire cuvintele profesorului ? Să vorbească faptele : 35 de ani de muncă, dintre care 20 în cadrul Inspectoratului școlar al județului Timiș ; din anul 1967, profesor de limba și literatura română la Liceul **Loga : „Lucrez în condițiile unei clase special amenajate, alta pentru fiecare lecție, în raport cu autorul, opera și natura sa. Dispunem de o mare parte din operele ce urmează să le studiem, în așa fel încît elevul să poată citi opera din „cartea frumoasă" ce înmănunchează atîta din creația autorului, benzi, discuri, desene, ilustrate, fotografii, fotocopii, fișe-suport, toate auxiliare prețioase".** Profesorul a ținut să precizeze că, fără sprijinul colegilor, al Inspectoratului, nu ar fi reușit să realizeze o astfel de dotare. El își susține teza de doctorat cu lucrarea „Psihologia artei". Conduce activitatea Cenaclului literar al elevilor și organizează întîlniri cu scriitorii și cu oameni de artă. Acestea ar fi o parte din activitățile desfășurate în timpul și în spațiul școlii, acțiuni în care s-a dovedit a fi un autentic virtuoz.

Profesorul doctor Pavel Petroman a publicat peste cinci sute de articole și studii în **Tribuna Școlii, Revista Pedagogică, Învățămîntul liceal și tehnic-profesional,** iar o parte din aceste studii au fost cuprinse în sumarele unor manuale. Este permanent preocupat de modernizarea metodei de predare a limbii române. În acest scop, a publicat, în colaborare cu Dorina Dincă (editor Comitetul de Cultură și Educație Socialistă Timiș), **Texte și pretexte** (comentarii literare, analize literare, menite să vină în sprijinul profesorului de limba română). Neobositul profesor este preocupat și de munca de cercetare ; are în vedere **Învățămîntul asistat de calculator,** precum și probleme legate de predarea **limbii și literaturii române și educarea educatorilor (părinților).** Pe masa de lucru a profesorului există Monografia liceului **Constantin Diaconovici Loga,** lucrare începută în colaborare cu regretatul doctor în istorie Milian Tosici.

Școala ține oglinda vieții, iar profesorul este acela care ne prezintă forma prin care se poate ajunge la cunoașterea ei. Un astfel de profesor este și Pavel Petroman.

Corina Victoria SEIN

Valeriu Bârgău

DILEMA INGINERULUI NEGRUȚIU *)

Schimbul condus de inginerul Negruțiu lucra de dimineață. Șeful de schimb se afla în biroul său. Răsfoia caietul de rapoarte pentru predarea lucrului între schimburi. Îl neliniștea faptul că schimbul de astă-noapte dăduse cîte două șarje la fiecare cuptor. Asta însemna că e foarte posibil să piardă întrecerea și implicit să piardă lada cu bere pe care a pariat încă de la sfîrșitul lunii trecute. Reușita celor din schimbul de noapte îl mira, dar în același timp îl umplea de admirație. Subinginerul Strat susținuse cu fermitate în ședința de producție că înainte de reparația capitală, cele patru cuptoare nu vor putea elabora cîte două șarje pe schimb... Trebuiau aduse niște modificări serioase la dispozitivele de încărcare automată, precum și mărirea arzătoarelor. Iată că Strat, care ucenicise atîta timp pe schimbul lui și devenise șef de schimb doar în urma pensionării lui Măicănescu, a reușit să se schimbe, să-și modifice părerea de la ședință. A evitat să-l contrazică după ce a vorbit de față cu directorul general, numai pentru a nu stîrni o controversă și mai aprigă în timpul căreia Strat să susțină în continuare punctul lui de vedere. Se simțea într-un fel responsabil pentru punctul greșit, susținut de subinginer. Vinovăția îl urmărise cîteva zile, după care, luat cu treburile, nu mai discutase decît o singură dată cu Strat problema posibilității elaborării a două șarje la fiecare cuptor pe un singur schimb. Atunci, Strat păruse a nu mai fi atît de convins de punctul său de vedere. Se pare că faptul simplu de a nu-l mai dădăci nimeni, dăduse roade. Iată că acum schimbul condus de Strat a dat cîte două șarje la fiecare cuptor ! Îl și mira faptul că Ștefan Ștefan n-a venit încă să-i spună despre izbînda lui Strat, să-i zîmbească așa cum numai el știe, complice la bucuria sau tristețea celui cu care vorbește, trăiește alături... Dat dracului și meșterul ăsta ! La rîndul lui făcuse practică aici în Combinat și cu adevărat meseria de oțelar, de inginer oțelar, o învățase de la meșter. Pentru asta îi purta întregul respect. Totuși, exista ceva, simțea ceva, simțea că există ceva de care nici el nu-și dădea prea bine seama, un anume ceva care îi spunea că meșterul nu-l mai are cu totul la inimă. Se părea că meșterul își pusese în gînd, pentru a-i antrena și pe ceilalți la treabă, pentru a exista cu adevărat spiritul de întrecere, să-i sprijine mai mult pe cei din schimbul lui Strat, pe ceilalți de după-amiază, pe oricare alții, cu gîndul ascuns de a-l face pe Negruțiu să cedeze, să cedeze primul loc pentru alții, să nu se obișnuiască lumea că tot Negruțiu e primul și că nu se mai poate face nimic pentru a-l ajunge și eventual a-l întrece... Dar dacă meșterul Ștefan Ștefan era supărat de altceva ? Poate îl jignise fără să vrea în vreo ședință, undeva pe platformă, îl contrazisese pentru ceva anume ? Totul era posibil. Negruțiu se simțea incapabil de această dată să facă o recapitulare precisă a ultimilor întîlniri pe care le avusese cu Ștefan Ștefan și să-și amintească cu exactitate dialogurile ce existaseră între ei... Oricum, i-ar fi părut rău ca meșterul să se fi supărat pe el, tot așa i-ar fi părut rău să piardă întrecerea cu care se obișnuise atît de mult... Poate că nici nu e adevărat ceea ce gîndește în aceste clipe, poate că „supărarea" lui Ștefan Ștefan e doar o închipuire de-a sa. Ceea ce îi atrăgea în mod deosebit atenția era faptul că finalul raportului subinginerului Strat fusese scris cu litere mai mari decît restul textului, iar cifrele reprezentau un semnal de ușoară bucurie a izbînzii, fiind scrise, destul de mare, pe aproape două rînduri ale caietului tip „Studențesc". Mai fuseseră și îngroșate cu pasta de pix. Păreau niște inși artăgoși care îi făceau semne de foarte aproape spunînd : „Fii atent, domnule Negruțiu, ăsta poate să fie doar începutul ! Noi avem posibilități pe care nu ni le-a bănuit nimeni pînă acum!".

Încercă să nu se mai gîndească la aceste lucruri neplăcute. Își privi ceasul OMEGA, din aur, ceas pe care îl avea de la bunicul său, medicul pensionar Negruțiu Valerius-Octavian ; era destul de tîrziu, peste cîteva minute trebuia să sosească Vezea care telefonase de dimineață că va veni pe la el. Mai întîi se arătase intrigat de faptul că Vezea nu-l căutase niciodată la oțelărie și nici nu-i spusese de ce anume vrea să-l vadă. Îl cunoștea bine pe Vezea, fuseseră colegi la liceu, el era cu doi ani mai mare, din liceu, plecase direct la școala de aviație, de unde nu peste multă vreme fusese res-

SCRIITORUL ȘI REALITATEA VIEȚII

pins. Se spunea că nu rezistase la proba de forță centrifugală ; îl podidise sîngele pe nări și trebuiseră să-l coboare dintre brațele aparatelor. Apoi a reușit la școala de ofițeri ; peste cîteva luni, sosind în oraș în vacanță, echipat în uniformă, pășea țanțoș și cu mare suces la femeile din cartierul Stufit care tocmai începuse să fie demolat la capătul de lîngă rîu...

Tocmai pentru că îl cunoștea destul de bine, nu-i venea să creadă că Vezea vine doar așa, de dorul lelii... Auzi, ce șmecher ! Și-a găsit cu cine să facă pe misteriosul... Cu mine, fostul coleg, tocmai cu mine care l-am ajutat să scape din încăierarea în care intrase ca un orb, nevăzînd că ăia erau mulți și, mai ales, băuți, că din restaurantul „Metalul" continuau să „izvorască" alți și alți pletoși. Negruțiu îl cunoștea pe unul dintre ei, acela lucrase o vreme la oțelărie, apoi fusese arestat pentru nu știu ce furt, individul îi purta și acum respectul cuvenit, îl saluta cu bucurie de cîte ori se întîlneau. Așa că nu pregetă, profită de asta pentru a-i face ăluia un semn cu degetul îndoit spre tîmplă, după care îi spuse : „Ce dracu', mă, n-aveți ce face ! Vă puneți cu-n milițian ? Îl bateți măr și p'ormă vă leagă pe toți ca pe sacii cu turte de floarea soarelui... Spune-le să se oprească, pînă nu-i prea tîrziu pentru voi toți !". Insul acela îl privise drept în ochi. Nu părea să fie nici el prea treaz. Își amintea și acum că nici n-a clipit atîta timp cît insul l-a privit țintă. Apoi, celălalt s-a întors stînga-mprejur, a scos un țignal de la brîu, a suflat în el de trei ori scurt și, ca din senin, toți cei gata să-l tăvălească pe elevul sergent Vezea pe caldarîm, se retraseră întrebători ; priviseră o secundă în toate părțile, cel cu perciunii scurți le făcu un gest cu mîna și chiar spuse : „N-are rost să ne-ncurcăm c-o uniformă !". Apoi o schimbă pe limba lor repezită și toți dispărură înspre parc.

Vezea era atunci atît de galben la față încît Negruțiu a simțit nevoia să-l sprijine, îl luase de lîngă zid, unde se retrăsese chipurile pentru a se apăra și intrase cu el în local, ceruse ospătarei cîte o sută de votcă și aceasta se execută imediat. După ce sorbise din pahar, Vezea îi mulțumise frumos pentru sprijin, ba nu, pentru ajutor. Negruțiu își amintea și acum ce îi răspunsese : „Nu-i nimic, așa se ajută oamenii la necaz... Îl cunosc pe unul de-al lor și nu mi-a fost prea greu să-i opresc...".

Acum Vezea e căpitan la serviciul judiciar, iar el șef de secție la Oțelăria Siemens Martin nr. 2. Cînd l-a întrebat cărui prilej se datorează vizita în oțelărie, Vezea a răspuns probabil fără să clipească : „Vai, dragă Negruțiule, ne mai amintim și noi de zilele din liceu. Cîte n-au de discutat doi foști colegi...". I-a răspuns fără să se mai arate curios : „Bine, te aștept. Eu, oricum, nu plec pînă pe la ora patru de pe platformă. Azi nu am anunțată nici o ședință... Pînă acum. Sper să nu se ivească ceva neprevăzut. Oricum, îți las răspuns unde sînt dacă intervine ceva...".

Imediat ce așezase receptorul în furcă, gîndurile îi porniră la treabă : ce putea să caute Vezea la oțelărie ? De ce tocmai azi ? În loc să caute un răspuns, privi calendarul de pe birou. Ziua scrisă în fila aceea nu îi spuse însă nimic. Aici nu-l vizitase Vezea niciodată. Se salutau doar cînd se întîlneau în oraș ; de mai multe ori, la adunările cu deputații, își dăduseră și mîna, schimbaseră cîteva vorbe și fiecare rămase în treaba lui. Nu fusese creat niciodată un spațiu pentru amintiri comune, pentru destăinuiri...

---

* Fragment din romanul „BULEVARDUL CORVINUL", în lucru la Editura „Facla".

Spre adevărul adînc al ființei umane

Pentru că problemele existenței, ca și ale cunoașterii, sînt extraordinar de diverse, iar cititorii sînt situați pe o scară diferită ca înțelegere, cultură, gust, romanul de azi ar merita, în mod firesc, să aibă și el o problematică diversă. Acesta ar fi modul ideal de manifestare al romanului de azi și de la noi. Dar aceasta ar însemna, tot ideal vorbind, ca romancierii să acopere această uriașă suprafață spirituală cu opere pe cît de diverse pe atît de atractive pentru marea masă de cititori. Dar nu este întotdeauna așa. Căci observăm cu surprindere cum medii atît de largi de manifestare ale vieții (de pildă, mediul țărănesc, mediul studențesc, cel medical, al elevilor, al dascălilor, cel al uzinei etc., etc.) sînt atinse doar marginal și nesemnificativ de romancieri. Diversitatea tematică, problematică, este un dat. O necesitate imperioasă a cuprinderii artei. Dar ea nu s-ar putea realiza ideal decît dacă ar exista romancieri care să exprime mediul trăit și problemele lui dinăuntru. Adică tot atîția romancieri cîte universuri specifice sînt. Ceea ce pare imposibil. Căci scriitorul este și el doar un om. Care trăiește la o dimensiune strict umană un mediu și un univers apropiate lui. Medii și universuri marcate de puterea limitată de cunoaștere și pătrundere ale omului-scriitor. El, romancierul, poate scrie, doar, numai despre ceea ce cunoaște. Despre ceea ce a trăit cu ființa sa gînditoare. O cunoaștere și o trăire nu neapărat epidermică, experimentală, documentată direct, ci una lăuntrică mediului descris. Să fiu bine înțeles. Nu-i putem cere scriitorului să exprime în romanele sale tot atîtea medii specifice, teme, probleme extraordinare, cîte-s ele în jurul său, în societatea sa. Practic, ar fi imposibil ca el să pătrundă în toate. Să le știe pe toate. Dar îi putem, totuși, cere ca el să facă o cunoaștere afectivă, simpatetică, subtilă, a acelor medii. El poate să le „trăiască", dacă nu documentar, atunci la un mod filosofic de cunoaștere lăuntrică. Și aceasta ar fi de fapt cunoașterea adevărată. De care are nevoie creatorul. Cunoaștere ce i-ar descoperi resorturile sociale nepătrunse de sesimele psihologiei umane, în toată grandoarea încleștării lor contemporane. Sigur, se pot scrie și cărți „documentate", cărți „gîndite" pe o temă, pe un mediu etc. Dar ele, adesea, ies moarte, fotografice, sau nu contaminează spiritele contemporanilor. Romanele de azi pot fi diverse doar dacă sînt diverse și sincere experiențele existențiale prin care trece scriitorul în cauză. Căci, cîte biografii trăite, tot atîtea vieți trăite. Nu poți inventa, pe marginea unei singure biografii (a ta !) la infinit. Dar poți trăi, în schimb, „imaginar" și „afectiv", biografiile contemporanilor tăi. Ca un om viu, participant la viața ta și a altora. Iar nu ca simplu experimentator de cabinet care se consumă, în căutări formale, poate sterile, poate necesare, dar care, față de fondul problematic al existenței rămîne totuși în afară, lipsit de savoarea și dramatismul ei.

Căci, după mine, din experiența cîtorva cărți (în speță, romane), acoperirea în planul expresiei artistice a acestui fond ideatic, ce animă contemporaneitatea și problematica internă a cărții, se face cu mai multă ușurință în momentul în care scriitorul „știe ce vrea". Și, mai ales, cînd el știe ce vrea în cadrul temei care-l preocupă. Întotdeauna, maniera stilistică, expresia nu m-au obsedat în sine sau în mod deosebit, decît pentru a defini și reflecta universul uman despre care voiam să scriu. Unui roman despre mineri i-am „descoperit" un anume stil ; altuia, despre dascăli, altă haină a expresiei, iar unui roman al vieții cuplului și al destinului unei femei, i-am descoperit o a treia manieră stilistică, adecvată, dar stilul, expresia veneau, parcă, singure, „de la sine", cînd erau cerute de un conținut al vieții. Căci stilul, cred, izbucnește chiar dinăuntrul ființei noastre, la un mod spontan, ca prima frază care se încheagă, ca și strigătul fătului ieșit la viață din pîntecul matern. Acest „cuvînt care să exprime adevărul" nu mi se pare că trebuie să fie, niciodată, pentru un scriitor adevărat, o obsesie. Chiar dacă el trebuie să rămînă o preocupare constantă. Constantă, dar tăinuită, strict intimă, care iese la iveală și se alege dintre celelalte doar în clipa în care scriitorul știe ce vrea. Și ce are de spus. Cînd el caută să prindă, în expresia inefabilă a artei, adevărul adînc al societății sale și al ființei umane, adevăr care preocupă și lumea înconjurătoare și conștiința încordată și sfîșietoare a artistului creator.

Ion ARIEȘANU

MICROANTOLOGIE LIRICĂ

Ilie Măduța

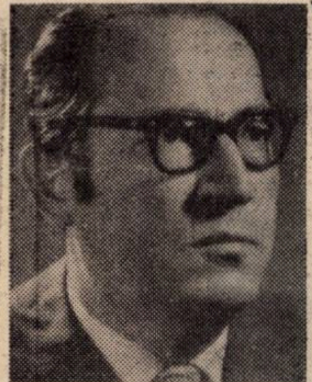

CĂLĂTORIE

Vom merge, vom merge spre dealuri
cu ploi de azur și cu găi,
cu ferigi ursuze pe văi
și păstrăvi ce fulgeră-n valuri.

A norilor fragede căi
în ceruri înscriu idealuri,
vom merge, vom merge spre dealuri
cu ploi de azur și cu găi.

Goli-vom de aur pocaluri
arzînd de albastre văpăi,
iar vîntul cu verzile-i șaluri
va curge prin codri și văi —
vom merge, vom merge spre dealuri.

TEII DEASUPRA ORAȘULUI

Mireasma teilor
luminează galben
marile bulevarde.
În curînd se va risipi boarea lor,
Iar sufletele oamenilor
vor rămîne iluminate
de sufletul teilor, melodios.

DIMINEAȚA DUPĂ PLOAIE

De aburi valea este plină,
se cerne-a soarelui lumină,
iar rîndunelele pe sus
în clara dimineață zboară,
e încă vară, albă vară
și umbrele în suflet nu-s.

Ploi dese ce căzură
cu ilgere în noaptea sură

acu mai stăruie pe flori :
ghi nde reci de nestemate
și pe grele răsturnate
de ritate și culori.

În imineața ce mă cheamă
cu ierle rătăcind cu teamă

pri curtea casei mele-acum,
cu caietele-mi nescrise
și ere să prind în colb de vise
vir jur azurii de fum.

Și u mai știu cum viața trece
și mai simt fiorul rece
de paimă și de aprig vînt.
Cîr necuprinsa amintire
în a zorilor ivire
lu ni revarsă pe pămînt.

PURITATE

Eu iubire aștept
do sufletele puternice și adînc curate,
ase eni argintului cărunt
di penajul credincioaselor turturele.
Îm doresc poveștile cu un sfîrșit frumos
chi dacă neguratec prin soartă.
At ci sufletul meu e turburat,
at ci sunt cutremurat de-un vis
pr frumos ce-am visat,
cu iflete tinere
ca vin perechi din părinții curați,
în ătînd prin noi
sp arcadele — aur și cîntec — ale amurgului,
rîr uri-rînduri ca niște miri urcînd în viitor.

PĂMÎNT DE DOR

Cînd scormonim în litere și-n lut,
Dinspre adîncuri spre adîncuri țară,
Și Dacia și doina s-au născut
Aici, pe-această vatră tutelară.

A prins lumina rădăcini pe plai,
În ființa națiunii să-nflorească,
Stejarul din străbuni, cu trup și grai,
Cu seva lui din glia românească.

E un izvor etern ce urcă-n noi
Ca luna adîncindu-se pe lacuri,
Și cu belșugul rotunjit de ploi
Legendele ne leagă peste veacuri.

E marmură și e meleag de cîntec
Și foc ce-a dăinuit din tată-n fiu,
Iar leagănul de ape ce ne poartă
Să se numească Mureș, Olt sau Jiu.

S-aprindem torțe spre eternitate,
Pe-acest pămînt de doină și de dor,
Simți inima Carpaților cum bate
Și aripă ne dă spre viitor !

FEREASTRĂ CU MUȘCATĂ

Fereastră cu mușcată, satul meu,
Spre casa părintească ține zarea,
De parcă, pe pridvorul de-altădată,
Se mută cu un tril privighetoarea.

Din care cîntec să răsară luna,
Din care dor să înflorească-o floare
Cînd toate amintirile adună
Țesut cu aur glasul de izvoare ?

Gheorghe Șora

Parcă mă-ntorc în mine, chip nostalgic,
Emoția îmi taie răsuflarea,
Iar mama, ce-a rămas să țină casa,
Își învelește cu azur chemarea.

Mă simt ca un copil ce prinde stele
Din streașina pruncieі de-altădată,
Cînd se aprind luminile din suflet,
Pictînd în vis fereastra cu mușcată.

FLOAREA SOARELUI

La raza lunii se închide,
La raza soarelui privește
Mutîndu-și infinit corola
Spre astrul care strălucește.

E sora lui ca o lumină
Mijind cu veacuri de recoltă,
Tînjind măcar în vis s-ajungă
Bătrînul soare de pe boltă.

Urcușul cosmic le desparte,
E floare jos și sus e soare,
Iar inima de lut a plantei
Visează zboruri viitoare.

De aur s-a făcut cîmpia,
Și-n anotimpu-n devenire
Așteaptă floarea de la soare
Un semn de pace și iubire.

LA ȚEBEA

Din istoria țesută
Cu nădejdea lor fierbinte,
Slavă ție, maică glie,
Slavă vouă, locuri sfinte.

E o umbră care vine
Și ne ține veșnic treji,
Ghindă, din gorunul țării,
Mari îndemnuri de viteji.

Și respiră vechi hrisoave,
Cu nădejdea lor fierbinte,
Slavă ție, maică glie,
Slavă vouă, locuri sfinte !

Lîngă Țebea stau gorunii
Cu eroii față-n față,
Țară, cu vîrtej de lupte,
Ca să fie viața-viață.

Gocel Virgiliu Pop

Gocel Virgiliu Pop este elev în cla a X-a, la Liceul de Matema tic izică din Miercurea Ciuc. Din 198 pînă azi, el a obținut cîteva pre ii. Premiul gazetei „Ceahlăul", la oncursul „Amintiri din copilăr", ediția a II-a, Piatra Neamț ; Cîș gător al edițiilor 1987, 1988, 198 ale concursului „Odă Republicii" faza județeană (locul I) ; Cîștigăt al fazei județene a concursului „Tinere condeie" — 1987, 1988, 19 (locul I). Premiul Tinereții — la ediția a II-a a concursului de cr ție literară „Roșu Vertical", Cîmpina ; Premiul II la concu l de creație literară „Poesis", Constanța, 20—21 mai 1988 ; Premiul I — oncursul de creație literară „Excelsior", București (Tabăra de creație terară, Cluj-Napoca).

LIMBA ROMÂNĂ

Te plu sculptat în mări de slove,
Re a de stihuri contopite
Fi ă convergînd din șoapte
Re re pentru-a dăinui
Fă e susținînd tăria
U pămînturi cotropite
D rmii conținînd dorința
A ițăților de glii.

Te nt de scuturi ridicate
În triva clipelor pustii
D ătre cei ce-au vrut ca Țara
Să bă margini neclintite
O nda oamenilor care,
Ci ți pentru a te vorbi
Îți pără piedestalul
În eacurile asfințite.

Al de armonii sonore
T ndu-i patriei conturul
S ată de lumină amplă
Care străbate clar-azurul
Infinitate de cuvinte
Cărora Tu le ești fîntînă.
Călăuzești spre nemurire
Acel tumult de înțelesuri
Vehiculînd esența-ți care
N-a cunoscut nicicînd eresuri
Alăturîndu-i Veșniciei
Un sinonim : Limba Română.

MIORITICĂ

Stele căzătoare inundară valea,
Un păstor de turme tînga își sfîrșea
Către nunta morții își pornise calea
Dinspre necuprinsuri soarele asfințea.

Turme nesfîrșite urmau transhumanța
Drumul de milenii rece strălucea
Înfruntînd neliniști, fără legi, Balanța
Înspre infinituri talere-ndrepta.
Mioritic, rîul se-ntindea molatic
Valul său de suflet tainic undula
Și un vînt de stele intona fanatic
Astfel cu pădurea se eterniza.
Paseri-lăutarii își sfîrșiră zborul
Și pe cer luceafăr aripi tăinuia
Magică lumină inecă ogorul
Veșnică baladă un păstor șoptea.

SONETUL CĂRȚII

Chintesența sevei, smulsă din abisuri,
Mare de inele veșnic așteptînd ;
Convergența vieții izvorînd din visuri
Așternute-n slove, sensuri condensînd.
Templu de baladă, rodul unui gînd
Scrijelit pe sfera dintre paradisuri.
— Galaxii stelare-astru fremătînd
Împlinești, în tine, grafice inscrisuri.
Cînd eternitatea regăsită-n file
Se transpune-n clipe ce ascund sibile
Profețind, perpetuu, taine de-univers,
Zări de infinituri, cu frecvențe stranii,
Aureolează între file anii
Alipind coperții incitant revers.

ULCIORUL

Sculptat cu palma aspră dintr-un fragment de glie,
Învăluie în sine istorii neștiute
Și din ființa-i amplă răzbate o solie
Concretizînd esența unor lumini trecute.
Patria temporală îi erodase umbra
Întipărind pe chipu-i amprentă inumană
Trecuse-n valuri timpul. Și-l străjuia penumbra
Pe trup cicatrizîndu-i a veșniciei rană.

DICȚIONAR LITERAR

Șerban Foarță

Eseist, traducător, poet, Ș. F. s-a născut la 8 iulie 1942 în Drobeta Turnu-Severin. Licențiat al Facultății de Filologie a Universității din Timișoara. Sporadic, în perioada primelor scrieri publicate, semnează cu pseudonimul Dan Cornavin. Doctor în științe filologice. Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (1972). Debut în „Drapelul roșu" (1962) cu un articol despre greșelile de tipar. Debut editorial cu **Prefața** și **Tabelul cronologic** la Anton Pann, **Povestea vorbii. I**, EPL, „Biblioteca pentru toți", 1967. Continuă cu traduceri : Paul Valéry, **Degas Dans Desen**, Ed. Meridiane, 1968 ; Paul Valéry, **Introducere in metoda lui Leonardo da Vinci** (cu adnotări), Ed. Meridiane, 1969 ; Francis Carco, **Prietenul pictorilor**, Ed. Meridiane, 1970. Volumul de versuri **Simpleroze**, Ed. Facla, 1978 (Premiul Uniunii Scriitorilor) atrage atenția criticii asupra unui autor pentru care poezia este o funcție ludică, iar exercițiul minuțios asupra cuvîntului, esența actului de creație. **Jocul** este, astfel, atît „la nivel tematic" („al măștii stilistice"), cît și la nivelul „practicii textuale", mecanismul declanșator al textului (Pop 1985). „Cu o maximă gentilețe a provocării" (Appolinaire, Cocteau, Max Jacob, Prévers, descîntecul popular românesc, **Fiziologul**, D. Cantemir etc., etc.) „totul e fabricat conform unor tipare stilistice fără cusur". Viabilitatea textelor, punctul lor de atracție stau în „manevrarea conștientă a modelelor reduse la manieră" (Grigurcu 1979) și în ingeniozitatea cu care poetul „practică" jocul, transformînd substanța sonoră în „obiecte de limbaj" (Pop 1985). Invenție și contaminare livrescă, poemele se organizează într-o partitură intertextuală, care însă „nu îndepărtează accentele de curată elegie" (Alexiu 1978). Volumele ulterioare (**Șalul eșarpele Isadorei**, Ed. Litera, 1978 ; **Copyright**, Ed. Litera, 1979 ; **Areal**, Ed. Cartea Românească, 1983 și **Holorime**, Ed. Litera, 1986) amplifică maniera inițială, propunînd un univers personal („un răstimp roz", „un areal"", „o belepocă"), o lume „alcătuită aproape exclusiv din cuvinte" (Mihăieș 1986). Jocul poetic ia fie forma „tautofoniilor" (a holorimelor), fie forma „travestiului stilistic", a măștilor ironic-parodice. Discursul „este aici efectul direct al unui alt text" (Mincu 1986). Poetul „se străduiește să se ascundă în spatele limbajului său, al cărui rol nu mai e, în sens tradițional, de a media, ci de a deruta" (Grigurcu 1986), într-un perpetuu spectacol funambulesc, inventîndu-și noi și noi „obstacole" care însă „nu seacă" lirismul (Ungureanu 1987). „Sub chiar micile jocuri de cuvinte /.../ țîșnește, neașteptat, îndemnul generos al poetului, spre necesitatea creației ca rost unic al existenței" (Arieșanu 1980). Eseistica lui Ș. F. (**Eseu asupra poeziei lui Ion Barbu**, Ed. Facla, 1980 și **Afinități selective**, Ed. Cartea Românească, 1980) vădește aceeași „voluptate filologică" și același spirit funambulesc („Pășind mereu pe o «corde raide», criticul poate fi asemuit unui funambul, **incordat** și totuși **dezinvolt**, conștient de riscuri /.../ ca și de plăcerea spectacolului", Zaciu 1981). Demersul critic este cuprinzător și se desfășoară, asemenea poeziei, într-o continuă „forfotă conotativă" (Gheorghiu 1983). Stéphane Mallarmé, **Album de versuri**, Ed. Univers, 1988, propune, mai mult decît o traducere, reconstituirea „universului mallarméean în integritatea lui". Paralel cu textul tălmăcit, secțiunea de **Glose** și **Note** (comentarii etc.) conține o cantitate „impresionantă de informații artist asamblate" din care răzbate „o poveste" despre Mallarmé și opera sa (Zamfir 1989). „O carte pe mai multe portative", tălmăcirea lui Ș.F. este expresia unei „depline afinități, rămasă totuși lucidă, și a unei neostentative inventivități critice" (Ciocârlie 1989).

REFERINȚE CRITICE :

În volume : Gheorghe Grigurcu, **Poeți români de azi**, Cartea Românească, 1979, p. 472—476 ; Mircea Iorgulescu, **Critică și angajare**, Eminescu, 1981, p. 85—86 ; Mircea Zaciu, **Cu cărțile pe față**, Cartea Românească, 1981, p. 211—218 ; Cornel Regman, **Noi explorări critice**, Eminescu, 1982, p. 47—49 ; Livius Ciocârlie, **Eseuri critice**, Facla, 1983, p. 87—94 ; Mihai Dinu Gheorghiu, **Reflexe condiționate**, Cartea Românească, 1983, p. 197—200 ; Gheorghe Grigurcu, **Între critici**, Dacia, 1983, p. 337—340 ; N. Steinhardt, **Critică la persoana întîi**, Dacia, 1983, p. 198—200 ; Grete Tartler, **Melopoetica**, Eminescu, 1984, p. 105—109 ; Ion Pop, **Jocul poeziei**, Cartea Românească, 1985, p. 397—412 ; Gheorghe Grigurcu, **Existența poeziei**, Cartea Românească, 1986, p. 407—416 ; Marin Mincu, **Eseu despre textul poetic**, II, Cartea Românească, 1986, p. 150—154; Laurențiu Ulici, **Prima verba**, II, Albatros, 1986, p. 14—15. În presă : Nicolae Manolescu, „România literară", 28/1976 ; Lucian Alexiu, „Orizont", 32/1978 ; Paul Dugneanu, „Luceafărul", 41/1978; Dan Ciachir, „Suplimentul literar-artistic al Scînteii tineretului", 22 septembrie 1978, Ion Arieșanu, „Orizont", 7/1980 ; Eugen Simion, „România literară", 32/1980 ; Paul Dugneanu, „Luceafărul", 33/1980 ; Doina Uricariu, „Luceafărul", 45/1980 ; Alex. Ștefănescu, „Steaua", 2/1981 ; Bogdan Lefter, „Transilvania", 2/1982 ; Mircea Mihăieș, „România literară", 43/1986 ; Mircea Scarlat, „Viața românească", 4/1987 ; Cornel Ungureanu, „Orizont", 6/1987 ; Livius Ciocârlie, „Orizont", 10/1989 ; Mihai Zamfir, „România literară", 15/1989 etc.

Olimpia BERCA

Studierea istoriei patriei

Pe lîngă Casa de Cultură a Studenților din Timișoara ființează „Cercul de studiere a operei tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**“ și „Cercul de istorie a României“, coordonate de asistentul universitar Radu Păiușan. Avînd în vedere activitatea bogată a acestor cercuri, binemeritatul prestigiu cîștigat în viața culturală a orașului, i-am adresat coordonatorului lor cîteva întrebări, pentru a face cunoscute, acum, în preajma începerii noului an de activitate, unele trăsături care le definesc profilul.

— Ce a determinat constituirea celor două cercuri, în urmă cu un an și jumătate ?

— Înființarea lor a fost determinată de dorința studenților din Centrul Universitar Timișoara și a tinerilor istorici din municipiu și județ de a aprofunda istoria României, îndeosebi problemele referitoare la sud-vestul țării, și opera istorică a marelui deschizător de orizonturi în domeniul istoriografiei — secretarul general al partidului nostru, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**. Era necesară constituirea acestor cercuri și pentru a da posibilitatea ca studenții și tinerii istorici să se confrunte cu un auditor de specialitate, interesat direct de studierea istoriei, care, fiind în deplină cunoștință de cauză, să ia atitudine față de problemele ridicate în lucrările prezentate. Deziderатul acesta s-a împlinit, fapt dovedit de modul de desfășurare a ședințelor de lucru ale cercurilor noastre. Prezentarea unei lucrări în cadrul acestora presupune o pregătire corespunzătoare nivelului universitar la care ne desfășurăm activitatea și reclamă strădania de autoperfecționare a fiecărui referent.

— Cui se adresează cele două cercuri ?

— La ședințele de lucru sînt atrase categorii diverse de iubitori și cercetători ai istoriei : studenți de la toate facultățile și institutele din centrul nostru universitar, cadre didactice universitare, cercetători, muzeografi, arhiviști, ziariști, profesori de istorie din municipiu și județ, ingineri etc. De altfel, după cîte știm, cercul nostru de istorie este singurul din țară de-acest fel, prin profilul și componența sa. Larga participare studențească la activitățile noastre nu se reduce la un rol de simplu auditor, ci este vorba de o prezență activă. Studenții care au obținut premii la fazele locale sau naționale ale sesiunilor cercurilor științifice studețești prezintă și aici, în cadrul unor sesiuni și simpozioane pe care le organizăm, rezultatele muncii lor, confruntîndu-se cu opiniile colegilor și cu ale celorlalți participanți la activitățile noastre.

— Ce rol are acest cadru de manifestare științifică în realizarea educației patriotice, revoluționare a studenților și a tinerilor cercetători în general ?

— Așa cum sublinia secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, la Plenara lărgită a Comitetului Central al P.C.R. din 1—2 iunie 1982, istoria se situează la baza studierii tuturor științelor sociale, avînd un rol primordial în realizarea educației patriotice, revoluționare a întregului popor. Cercurile noastre de istorie continuă procesul educării patriotice, revoluționare a studenților, realizat în întregul sistem de învățămînt, dar mai ales prin intermediul disciplinei „Probleme fundamentale ale istoriei României“, disciplină cu o mare pondere și cu o deosebită eficiență în centrul nostru universitar, în care nu există o facultate de istorie-filozofie.

— Ce realizări mai importante ați avut ?

— Principala realizare mi se pare a fi imprimarea unui caracter diversificat al profilului cercului de istorie. În acest sens, putem afirma cu satisfacție că temele susținute în ședințele de lucru au cuprins întreaga periodizare a istoriei României : veche, medie, modernă și contemporană. Cadrul nostru științific de manifestare este deschis și orientărilor mai noi din istoriografia românească actuală. Au fost și vor fi susținute de către specialiști comunicări privind aspecte legate de imagologie, geografie istorică, climatologie, istoria artei, metode fizico-chimice în istorie și arheologie, acestea, împreună cu lucrările științifice de istorie, elaborate din perspectivă metodologică tradițională, tinzînd spre realizarea unei viziuni istorice de tip global. Activitatea noastră s-a desfășurat în general prin întîlniri bilunare, dar ne-am întrunit nu numai în obișnuitele ședințe de lucru, ci și organizînd sesiuni și simpozioane, dedicate evenimentelor majore din istoria patriei și a partidului. În luna decembrie a anului trecut, am organizat o sesiune de comunicări științifice consacrată aniversării a 70 de ani de la Marea Unire, iar în ianuarie 1989, simpozionul nostru a fost dedicat aniversării a 70 de ani de viață și peste 55 de ani de activitate revoluționară a secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**. Pentru a nu ne cantona într-o problematică strict locală sau zonală (și cu participare numai locală), am avut ca invitați personalități ale istoriografiei românești contemporane din alte centre universitare ale țării, îndeosebi din București — de la Ministerul Educației și Învățămîntului, Facultatea de Istorie și Filozofie și Institutul de istorie „Nicolae Iorga“, dorind, prin aceasta, să ne înscriem pe coordonatele istoriografiei naționale.

— Ce vă propuneți în perspectivă ?

— În toamna acestui an și noi ne vom înscrie în contextul național al manifestărilor științifice dedicate Congresului al XIV-lea al P.C.R., iar în 1990 vom avea în vedere evenimentele majore din istoria patriei, în primul rînd aniversarea a 25 de ani de la Congresul al IX-lea al partidului — moment fundamental al istoriei noastre contemporane. În perspectiva anului universitar 1989/1990 ne propunem — sîntem chiar în faza adunării de material — să edităm un volum, care să cuprindă comunicările cele mai reprezentative susținute în cercurile noastre de istorie. Pentru a ne extinde sfera de activitate, ne mai propunem să organizăm simpozioane și alte manifestări științifice în școlile din Timișoara și din alte localități ale județului. Ca să ne înscriem în circuitul științific național, dorim să continuăm invitarea la manifestările noastre a unor personalități ale istoriografiei românești contemporane din marile centre universitare ale țării, precum și cercetători istorici din județele limitrofe. Tot pentru extinderea razei de activitate și a preocupărilor noastre științifice, intenționăm să organizăm vizite de documentare la locurile de mare rezonanță în istoria poporului român : cetățile dacice din Munții Orăștiei, Muzeul Unirii din Alba Iulia, obiective istorice și etnografice din Maramureș ș.a. Desfășurarea activității cercurilor beneficiază de un sprijin susținut, acordat cu generozitate de conducerea Casei de Cultură a Studenților și de instructorul de la această instituție, care se ocupă de activitatea noastră.

Aurel TURCUȘ

• plastică •

În căutarea stilului — Vasile Dănilă

Absolvent al Liceului de artă „Ion Vidu“ din Timișoara, tînărul artist plastic mehedințean Vasile Dănilă și-a organizat de curînd vernisajul primei expoziții personale de pictură, grafică și acuarelă, în pitorescul cadrul al Orșovei, sub egida cenaclului de artă plastică „Gheorghe Anghel“ din Drobeta Turnu-Severin. Fiind laureat cu premiul I al Festivalului național „Cîntarea României“ (1987), precum și deținătorul altor performanțe notabile la activ, putem spune că tînărul plastician a întrecut așteptările, producîndu-se cu o listă bogată de lucrări, atît ca număr (32), cît și ca sugestie tematică bogată în trimiteri și simboluri, regăsite într-o paletă largă specifică picturii românești contemporane, după cum au confirmat și generoasele prezentări ale confraților mai vîrstnici, Ioan Mercea, Birtalan Covaci și Constantin Cionca — membri U.A.P.

Prima impresie este că valențele creatoare ale artisului se confruntă sever cu mijloacele de exprimare disponibile, un pariu cu sine care se vrea mereu cîștigat, atît prin variațiunea formelor, cît și prin armonia culorii care refuză permanent contrastul violent, ce poate fi în detrimentul recepției estetice. În acest sens, sînt demne de semnalat tentele cromatice de mare finețe, definitorii pentru ciclurile „Marină“ (I—II—III), „Peisaj la Dunăre“ (I—II—III), „Case la Topleț“ (I—II), „Peisaj“ (I—II). Se simte identificarea sinelui în peisajul din natură — mai mult un fel de refugiu căutat fără ostentație, ca atracție firească a unei variante tematice, în care se regăsesc mai ușor individualitatea, forța și personalitatea artistului.

De o deosebită expresivitate este „Margine de pădure“ — un ulei lucrat în tușă groasă, care te trimite cu gîndul la mirificele imagini memorate în copilărie, sau solemnitatea rece a iernii („Peisaj de iarnă“), pînă la erupția optimistă de culoare („Ambarcațiuni în portul Orșova“). Fără să-și propună ambițioase proiecte de abstractizare, pictura lui Vasile Dănilă respectă și promovează un anume tradiționalism, în sensul bun al cuvîntului.

Melancolia existențială a portretelor în care se regăsește o lumină caldă, filtrată blînd prin nuanțe („Portret de bătrîn“, „Aura“, „Autoportret“), predilecția către peisaj, subtilitatea acuarelelor, și, în fine, liniile sigure ale graficei („Odaliscă“) recomandă temeinic un artist în plină ascensiune.

Isidor CHICET

O tinerețe perpetuă

ARTISTUL ȘI SOCIETATEA

Longevitatea vocii reprezintă, în sine, o valoare artistică. Puțini cîntăreți par să fie convinși că se află în posesia unui instrument valoros, necesar și apreciat pe plan social, care, însă, trebuie cultivat cu prețul multor renunțări și printr-o muncă asiduă. Scena noastră lirică nu abundă în tenori și este bine cînd conștiința de sine, luciditatea și altruismul se dăruiesc spre oameni printr-o profesionistă valoare, acționînd cu modestie, tenacitate și respect pentru spiritualitatea universală. Astăzi, tenorul Nicolae Stan de la Opera timișoreană, născut în 1936, este încă un om tînăr, grație tocmai acestui mod de viață pe care și l-a impus, conștient de menirea pe care o are în mijlocul nostru. Pornit din zona Aradului, tenorul s-a dăruit cu pasiune unui repertoriu de larg registru, de la operă, operetă, la vocal-simfonic. Mai întîi Arad, apoi Cluj, Brașov, Timișoara, turneele în străinătate au consacrat o voce în roluri precum Florestan („Fidelio“),

Pinkerton („Madam Butterfly“), Mario Cavaradossi („Tosca“), Radames („Aida“), Ducele di Mantova („Rigoletto“), apoi Lohengrin, această piatră de încercare pentru orice artist. Maratonul dramei wagneriene a însemnat pentru Nicolae Stan o consacrare spectaculoasă în perimetrul artei noastre interpretative. El se bucură că a putut fi un interpret în operele compozitorilor români Th. Bratu, Gh. Dumitrescu, O. Manole, E. Monția, C. Trăilescu. Foarte recent s-a cristalizat, în fine, ideea unui „cvartet timișorean“, așadar Simfonia a noua de Beethoven a fost completată vocal prin aportul soliștilor timișoreni. În locul invitaților din țară sau de peste hotare, cele patru voci esențiale au fost solicitate celor două instituții muzicale din oraș.

— Care ar fi, după Lohengrin, următorul rol de dificultate pe care l-ai interpretat ?

— Nu este propriu-zis un „rol“, fiind vorba de o lucrare vocal-simfonică ; desigur, „Damnațiunea lui Faust“.

— Tot din repertoriul romantic. Se conturează preferințe...

— N-aș putea spune. Registrul în care mă simt bine e mai vast. De pildă, am cîntat în poemul simfonic „Luceafărul“ de Nelu Ionescu, în cadrul centenarului Eminescu, în „Cantata solemnă“ de Remus Georgescu. Și nu întotdeauna pe scena Operei sau pe podiumul Filarmonicii ; am răspuns adesea solicitărilor unor acțiuni educative, unor cursuri de inițiere muzicală, am fost în deplasare pe platforme industriale sau să îndrum artiști amatori din mediul rural.

— Discutăm despre preferința unor dirijori pentru „Capete de afiș“...

— Ar fi bine să avem mai multă încredere și în posibilitățile verificate ale artiștilor și regizorilor noștri, timișoreni, solicitați de multe ori și în alte orașe. (Eu însumi voi colabora, probabil, cu Teatrul muzical din Constanța).

Cineva îl sfătuia pe Nicolae Stan să se axeze de preferință pe o singură specie muzicală, pentru păstrarea unui anumit stil. Dar tenorul nostru se simte atras nu numai de scena lirică ; a mai cîntat în „Carmina burana“, precum și în Requiem-urile de Mozart, Verdi, Dvořak. Varietatea decorului stilistic al unor compozitori radical diferiți nu numai că nu „derutează“ interpretul, dar îl inițiază și îl conduc pe drumuri noi, care sînt și acelea ale perfecționării propriei modalități interpretative. Iar una din calitățile tenorului timișorean este acea posibilitate de „a se mula“ pe rol, conferindu-i coloratură, trimițîndu-ne deci în epoca respectivă, dar aducîndu-l totodată în actualitate, făcîndu-l viabil pentru contemporani. Înțelegîndu-și personajul, el reușește să-l facă expresiv și convingător. Asta pe scenă. Dincolo, pe podium, vocea devine instrument, trebuie să-și piardă „caracterul“, personalitatea și să citească mesajul textului într-un fel deosebit de dialogul teatrului muzical. Nicolae Stan nu a creat doar roluri ; urmîndu-și pasiunea, a slujit, cu talent egal, genul vocal-simfonic. Între Wagner și Berlioz-simfonistul. Și, am adăuga, a fost mereu „în formă“.

— N-am avut nici măcar un certificat medical... Trăiesc cumpătat, conștient de faptul că vocea trebuie menajată, îngrijită ca un Stradivari. Altfel o pierzi.

Iar tenorul timișorean trăiește o tinerețe perpetuă, în care nici una din pasiunile sale nu poartă pecetea trecerii timpului.

Lucian BURERIU

viața asociației

Ctitorii ale Epocii Nicolae Ceaușescu

În cadrul acțiunilor dedicate întîmpinării Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român, Asociația Scriitorilor din Timișoara a organizat, în colaborare cu Consiliul de Educație Politică și Cultură Socialistă al comunei Făget, o suită de manifestări cuprinzînd vizite de documentare colectivă, întîlniri cu oameni ai muncii, șezători literare, care, sub genericul **„CTITORII ALE EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU"**, s-au constituit într-o vie și însuflețită dezbatere pe marginea Tezelor și Directivelor pentru Congresul al XIV-lea al partidului, prilejuind totodată scriitorilor participanți cunoașterea marilor realizări obținute în dezvoltarea economică, socială și cultural-edilitară a localităților Făget, Margina, Tomești și Luncani, din județul Timiș, îndeosebi după istoricul Congres al IX-lea. Grupul de scriitori a fost întîmpinat de tovarășul **Ion Oltean,** secretar al Comitetului Comunal Făget al P.C.R., primarul comunei Făget, și de tovarășul **Ion Căliman,** secretar-adjunct cu propaganda. Cu această ocazie, tovarășul **Ion Oltean** a înfățișat pe larg scriitorilor importantele mutații care au intervenit în înfățișarea comunei, în ultimele două decenii și jumătate, felul în care Făgetul a devenit o localitate modernă, cu o bază industrială și agricolă dezvoltată, cu o zestre edilitară și amenajări social-culturale care o afirmă printre așezările rurale puternic urbanizate din județul nostru. Suita de manifestări a continuat cu o vizită de documentare colectivă la Complexul de deservire și prestări de servicii al C.P.A.D.M. Făget, unde scriitorii s-au întîlnit cu tovarășul **Toma Marconescu,** președintele C.P.A.D.M., și tovarășa **Rozalia Biro,** șefa Complexului, și la Secția de tricotaje din cadrul Sectorului de mică industrie a Consiliului Popular Făget, unde scriitorii au fost întîmpinați de tovarășa **Viorica Stănescu,** șefa secției. A fost vizitată, de asemenea, Secția de Mobilă Făget a I.F.E. Timișoara, unde oaspeții s-au întîlnit cu tovarășul **ing. Aurel Manzur,** șeful secției. În ultima parte a documentării, a fost efectuată o vizită la Secția din Făget a Întreprinderii de Materiale de Construcții din Timișoara, unde scriitorii au fost întîmpinați de tovarășul **ing. Geza Juhasz,** șeful secției. În sala de festivități a secției, în prezența unor oameni ai muncii din întreprindere, a avut loc în continuare o masă rotundă, care a avut ca generic „Tezele și Directivele pentru Congresul al XIV-lea al partidului — documente programatice de o excepțională însemnătate pentru viitorul luminos al patriei socialiste". La masa rotundă au luat cuvîntul scriitorii participanți, cadre din activul de propagandă al comunei Făget, specialiști, alți oameni ai muncii din întreprindere. În după-amiaza primei zile a vizitei, la Expoziția permanentă de literatură din cadrul Centrului de Cultură și Creație Socialistă „Cîntarea României" din Făget, a avut loc, sub genericul „Coloană infinită, a patriei lumină", o seară literară, în care au citit din creațiile lor dedicate patriei, partidului, conducătorilor iubiți, scriitorii: **Laurențiu Cerneț, Eugen Dorcescu, Anghel Dumbrăveanu, Alexandra Indrieș, Antoaneta C. Iordache, Marian Odangiu, Maria Pongracz, Neboișa Popovici, Mircea Șerbănescu, Aurel Turcuș,** cum și poeții **Ion Căliman, Arcadie Chirșbaum, Ștefan M. Marinconi** și **Cornel Veselău,** membri ai Cenaclului literar „George Gârda" din Făget. În ziua a doua a manifestărilor a fost efectuată o vizită de documentare colectivă la Secția din Margina a Combinatului Petrochimic „Solventul" din Timișoara, unde scriitorii s-au întîlnit cu tovarășul **Dumitru Fărag,** contabilul-șef al Secției, și la Ocolul silvic din Coșava, unde scriitorii au fost întîmpinați de tovarășul **Mihai Onea,** șeful Ocolului. În continuare, a fost vizitată Întreprinderea de Sticlărie din Tomești, unde grupul de scriitori a fost întîmpinat de tovarășul **ing. Ioan Seculici,** directorul Întreprinderii. Ultima parte a manifestărilor a cuprins o vizită de documentare colectivă pentru cunoașterea unor zone de interes folcloric și etnografic, a frumuseților naturale din perimetrul Tomești — Valea lui Liman — Luncani. ● În cadrul celei de-a X-a ediții a Salonului Cărții, care se desfășoară, zilele acestea, la Băile Herculane, în județul Caraș-Severin, a avut loc Ziua Editurii Facla. Despre activitatea editurii a vorbit redactorul **Marcel Tolcea.** Cu același prilej, au fost lansate cîteva volume recent apărute la editura timișoreană și au citit din creațiile lor tinerii scriitori **Lucian Ionică** și **Nicolae Roșianu.** De asemenea, în cadrul Salonului Cărții de la Băile Herculane, a fost lansat volumul **Cu gîndul la metaforă** al poetului **Octavian Doclin,** volum recent apărut la Editura Eminescu, despre care a vorbit criticul literar **Marian Odangiu.** La manifestări au participat tovarășii **Mihai Todor,** vicepreședinte al Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Caraș-Severin, **Corneliu Nuțu,** directorul Centrului de Librării Reșița, **Iancu Marescu,** directorul Centrului de Cultură și Creație Socialistă „Cîntarea României" din Băile Herculane, **Titus Crișciu,** instructor al C.C.E.S. Caraș-Severin, și scriitorii **Sabin Opreanu** și **Ioan Florian Panduru.**

M. O.

panoramic

● **Sub semnul angajării responsabile,** în lumina documentelor programatice ale partidului, consfătuirile cadrelor didactice de pe întreg cuprinsul județului Timiș au pregătit deschiderea noului an școlar. Desfășurate în plen și pe secțiuni în municipiile Timișoara și Lugoj, precum și în orașele Sînnicolaul Mare și Deta, consfătuirile s-au constituit într-un moment de autentic angajament pe linia modernizării procesului de învățămînt, a creșterii spiritului revoluționar în întreg procesul formativ al tinerei generații.

● **Semnal.** Noi apariții la Editura „Facla". Prof. univ. dr. G. I. Tohăneanu semnează volumul „Eminesciene", Ioana Cioancăș și Traian Pop Traian volumele de poezie „Casa soarelui", respectiv „Developări discrete", iar Iosif Costinaș, în colecția „Proză scurtă contemporană", volumul „Pasărea de lemn". ● **În turneu,** pe scena Naționalului timișorean, Teatrul „Nottara" din București a prezentat spectacolul cu piesa „Dansul morții" de August Strindberg. ● **Prezențe românești.** La editura iugoslavă „Libertatea" din Novi Sad a apărut recent volumul de povestiri „Fata din vis" de Aleksandar Tisma, în traducerea românească a lui Anghel Dumbrăveanu și Neboișa Popovici. ● **Invitată** a Filarmonicii de stat „Banatul", tînăra pianistă Dana Simona Ciocârlie a susținut recent un concert simfonic, avîndu-l la pupitru pe dirijorul Remus Georgescu.

INDEX

sport

MIERCURI...

...a fost o zi cu numărul 13 în calendarul lunii septembrie; altfel, la ceasul amiezii, părea că e vară dulce și prelungă, și-n urbea noastră se simțea aroma tămîioasă a viilor din Recaș și Buziaș, chiar și izul de migdal al nucilor din copilărie; așadar, toamna e-n jur, ca și-n fire, omul însuși fiind mai domolit și copt după joaca de peste vară...

Nu și-n fotbal, unde, mă ataca un cititor exigent, nu merită să-mi asud condeiul; iată că are dreptate după amarul de-alaltăieri: dintre cele patru echipe „europene", trei au pierdut (inclusiv Dinamo, din nou cu albanezii!?), doar Steaua înregistrînd, cum se și cuvenea, o victorie, și asta în contra unei echipe ce dîrdîia de emoție; slab, foarte slab și subțire acest bilanț al cvartetului de care se făcea atîta caz în ediția trecută a campionatului, încît clasamentul se tăiase în două, grupa super și grupa nicicum (aci era și Rapidu-ul, care acuză, iată, searbăda împărțeală).

Vin danezii și de ei n-ar trebui să ne temem, dac-am fi mai serioși în sportul numit fotbal, dacă flăcăii ar lua seamă de minunatele isprăvi ale Paulei Ivan, prima atletă a lumii la acest moment, ea, singură, nicidecum în trupă, într-un joc colectiv, unde simți nădejde în colegi; Paula Ivan merită întreaga noastră prețuire — și o are!

Deci, de vin danezii, și, negreșit, așa va fi, cum îi primim? Dar ei, cum ne-ar întîmpina?! Miercurea din urmă e cam sumbră în ce privește răspunsurile. Dar nu e tîrziu să luăm aminte la aceste temeri, adică să ne strîngem rîndurile și, cu multă trudă, să învingem. Încă și încă îl aștept pe Hagi, să se trezească din „beția" gloriei mărunte, iar „europenele" noastre să se ocupe exclusiv de obiectul rostului lor — fotbalul. De-aș practica acest sport în văzul lumii, zău, mi-ar fi rușine!

Și totuși, mingea e rotundă, ca pămîntul și ca apa.

Teodor BULZA

top

„ROMANȚUL COMIC"

Dacă Scarron cel ager la minte ar fi trăit cu trei secole mai tîrziu, adică ne-ar fi fost contemporan, cu siguranță n-ar fi scăpat prilejul de a istorisi, cu hazu-i caracteristic, cele de mai jos adăugînd, poate, la începutul paginii epigraful lui Apuleius: „Cititorule, te vei desfăta!". Cum n-am nici pe departe calitățile autorului „Romanțului comic" voi încerca a vă pune în temă pornind de la afirmația spirituală a unui irlandez celebru: **„Privind înapoi, să ne scoatem pălăria, privind înainte, să ne suflecăm mînecile!".** Teza poate fi inversată nu însă fără anumite riscuri, dar și... avantaje. Au demonstrat-o cîțiva ziariști americani. Așadar, și-au zis ei, **„privind înapoi să ne suflecăm mînecile!", „Elvis Presley n-a murit, el trăiește!",** afirmă aceștia cu seninătate, fără să clipească. Nu, nu e vorba de o metaforă, cum v-ați fi așteptat, cunoscute fiind meritele lui „The King Of Rock", a cărui popularitate e constantă la 12 ani de la dispariție. Răsfoind un număr recent al revistei canadiene „Safarir", alături de titlul de-o șchioapă, „The King Is Alive!", vedem harta S.U.A. pe care apar punctate zonele în care Elvis ar fi fost văzut, pipăit, auzit de te miri cine. Din Minnesota în Arkansas, pînă în California și Carolina, Elvis ar fi fost reperat aidoma unui OZN, recunoscut în pofida imenșilor ochelari fumurii, à la Greta Garbo, care, ascunzîndu-i privirea, vedeți dumneavoastră, n-au fost în stare să-l ferească de... priviri. La 14 XI 1986, pe la orele 18 trecute fix, o respectabilă doamnă întrînd într-un Drugstore din apropierea unei benzinării, a dat nas în nas cu Elvis care, afirmă aceasta cu însuflețire, fredona „Love Me Tender". „Era **EL,** l-am recunoscut! Doar l-am văzut în atîtea Show-uri. Vai, ce-a slăbit, vă jur, era EL!". Zeloșii reporteri au o explicație „indubitabilă". Agasat de numeroșii fan-i, Elvis ar fi pus la cale o farsă macabră spre a se pune la adăpost de aceștia. Secretul l-ar deține doar trei persoane: Dr. Nicopoulos (medicul personal al starului), Priscilla, fosta sa soție și fiica, Lisa Marie. Există — se putea altfel? — și o probă fotografică, benzi video (contrafăcute, se-nțelege) care întreține acest Story cusut cu ață albă. În ce ne privește, vă lăsăm să trageți singuri concluziile la fel de categoric cum trag unii sforile acestei găselnițe în largi spații ale unor publicații nu neapărat declarat satirice. N-ar fi exclus ca la un pahar de whisky, într-un rar moment de sinceritate, unul din reporteri să ne răspundă cu subînțeles folosind cuvintele sociologului Dwight Mac Donald: **„Ce putem face noi? Este ceea ce vrea publicul"!** De-ar fi trăit Scarron...

Petru UMANSCHI

in memoriam

RADU FLORA

S-a stins, la începutul lunii septembrie, Radu Flora, profesor universitar, doctor, șeful Catedrei de limbă și literatură română de la Universitatea din Belgrad.

Distins profesor, cercetător, istoric literar, lingvist, folclorist, profesorul Radu Flora a desfășurat o prodigioasă activitate întru promovarea valorilor literaturii române din Iugoslavia, pentru menținerea purității limbii, pentru, în sfîrșit, stimularea interesului față de cele mai valoroase creații din literatura română.

Înzestrat lingvist, a alcătuit, printr-o muncă perseverentă, atlase lingvistice, dicționare de termeni bănățeni, a condus, încă de la înființare, Societatea de limbă și literatură română din Panciova. Traducător. A alcătuit o Antologie a poeziei românești în limba sîrbo-croată, o istorie a literaturii române în două volume, studii și cercetări referitoare la relațiile culturale româno-sîrbe.

Dotat prozator și poet. A fost un ferment viu, adevărat, și de o mare dragoste și dăruire, antrenînd și noile generații întru cultivarea gustului pentru frumos. Avînd o înaltă conștiință asupra misiunii sale pedagogic-modelatoare, profesorul Radu Flora, probabil că a părut, unora, excesiv. Nu era însă decît nevoia unui mare om de știință și de cultură de a imprima semenilor aceeași înaltă temperatură intelectuală. Fie, dar, ca memoria profesorului Radu Flora, opera sa de o viață, să lumineze activitatea și dragostea de limbă și literatură română a celor care, și nu puțini, s-au luminat din luminile sale.

I. D. TEODORESCU

Tinerețea spirituală

(Urmare din pag. 3)

constructorului nu se dezminte: „Mă simt ca un șef de echipă pe un șantier... Pentru a putea conduce fructuos un grup atît de diversificat de cercetători trebuie să păstrezi relațiile cele mai civilizate și să nu faci pe specialistul în domeniile lor... Anul acesta s-a înființat Asociația oamenilor de știință care și-a început deja activitatea... Am inițiat, cum se știe, Zilele Academice Timișene și, după succesul avut în rîndul specialiștilor, vrem să le reeditățm și în 1990...".

Recunosc același spirit viu din convorbirile avute cu D-sa în decursul anilor. „Caut ca ritmul pe care-l am să-l mențin". O confesiune simplă și atît de profundă (profesorul are 78 de ani) ce l-a călăuzit mereu pe acad. Dan Mateescu, una din marile personalități ale Școlii politehnice timișorene care a ridicat un impresionant număr de specialiști, cărora le-a insuflat o aceeași dragoste față de meseria lor, un același entuziasm și tinerețe spirituală.

aqua-forte

● **Crinul: seva urcă, lumina pogoară!**

● **Nimic nu e al meu din tot ce am întreprins: nici cu nu-mi aparțin.**

● **Lumina se evaporă, se formează norii și plouă din nou cu lumină.**

● **Un gol poate fi umplut numai cu alt gol de aceeași capacitate.**

● **Cît de bogați am fi de-am moșteni și-am lăsa moștenire cunoașterea?**

● **Drumul drept poate fi cel mai lung dacă inima ta e-ndoită...**

● **M-am plictisit cu mine; aș vrea să fiu cu altul...**

● **Se leagănă arborele cosmic: cîntă deci, universul.**

● **Există ceva între noi care ne desparte: afecțiunea.**

● **Un suflet de aur într-un trup ruginit. Curiozitatea e că sufletul nu dorește alt trup pe potrivă.**

George NAIDIN

Cu poetul Alan Brownjohn

Poetul Alan Brownjohn s-a născut în anul 1931, în sud-estul Londrei, provenind dintr-o familie de tipografi, acolo fiind educat în clasele şcolare elementare şi gimnaziale. A urmat apoi cursurile universitare la Oxford, la **Metron College**, unde a învăţat istoria modernă. A fost profesor la diferite tipuri de şcoli şi lector la **College of Education** şi la Politehnică. A devenit scriitor profesionist în 1979. Este autor a şapte volume de versuri, reprezentate în **Collected Poems** (1988) şi ultimul său volum de poezie scris este **The Observation Car**, ce urmează să apară în primăvara anului viitor. Un prim roman, **The Way You Tell Them** (Felul în care le vorbeşti), proiectat să apară tot în 1990, aruncă o privire satirică (după propria sa mărturisire) asupra rolului artistului în Anglia, aproape de începutul marelui secol. Alte opere de-ale sale sînt cuprinse în cele trei antologii editate : **First I Say This** („Întîi spun asta") — poeme de spus tare —, **New Poems** („Poeme noi") — 1970-71 —, cu Seamus Heaney şi Jon Stallworthy, şi **New Poetry 3** („Poezii noi 3"), cu Maureen Duffy ; a publicat, de asemenea, cronici literare de poezie la revistele **New Statesman** şi **Encounter**, precum şi scrieri ocazionale pentru **TLS**, întinse pe o perioadă de peste douăzeci şi cinci de ani. A avut contribuţii frecvente la programele de poezie ale B.B.C. şi Radio. A editat, împreună cu soţia sa, Sandy Brownjohn, trei antologii şcolare pentru şcolile secundare, sub titlul **Meet and Write**. Tot cu Sandy Brownjohn a tradus piesa lui Goethe, **Torquato Tasso**, transmisă de postul Radio 3 în 1982 şi publicată de **Angel Books** în 1985. Timp de şase ani (1982—1988) a fost preşedinte al lui **Poetry Society**. A primit în 1979 premiul de poezie „Cholmondeley Award", iar în 1985 o bursă de călătorie din partea Societăţii Autorilor. În româneşte, poeme de-ale sale au fost publicate în diverse reviste literare şi de cultură, precum : **Tribuna, Vatra, Orizont, Contemporanul, România literară**. În 1989 **Editura Univers** l-a inclus pe Alan Brownjohn în antologia **Trei poeţi englezi contemporani**, în traducerea Denisei Comănescu, alături de Fleur Adcock şi Jon Silkin.

— Stimate Alan Brownjohn, am avut fericitul prilej de a vă întîlni la începutul acestui an la Tîrgu Mureş, în sala oglinzilor din Palatul culturii, în compania scriitorilor mureşeni Cornel Morar, Mihai Sin, Nicolae Băciuţ, Serafim Duicu, Lazăr Lădariu, Hajdu Győző şi Éltető Jozsef, dar atunci — grăbit fiind — nu aţi putut da curs invitaţiei mele de a realiza un interviu cu Dvs. Mă folosesc, iată, acum de amabilitatea actriţei Ádám Erzsébeth, care vine iarăşi la Londra cu un recital „Eminescu", spre a vă adresa cîteva întrebări. Aş începe prin a vă întreba ce eveniment v-a prilejuit vizita în ţara noastră, în iarna trecută ?

— Am venit în România în februarie a.c., cînd a fost publicată excelenta carte de poeme **Three Contemporary English Poets** (Trei poeţi englezi contemporani), cuprinzîndu-i în traducere românească pe : Fleur Adcock, Jon Silkin şi pe mine.

— Sînteţi un poet foarte cunoscut în ţara noastră prin numeroasele traduceri şi referiri la opera Dvs. realizate în diverse publicaţii. Este prima vizită pe care o faceţi în România ?

— Nu, nicidecum. Vizita mea din februarie a fost a şasea !

— Într-un interviu cu actriţa Ádám Erzsébeth, publicat într-o revistă de cultură am discutat mult despre generosul poet englez Alan Brownjohn care, în calitate de preşedinte al lui „Poetry Society", a sprijinit în urmă cu doi ani, la Londra, recitalul de poezie „Eminescu", al distinsei actriţe de la Teatrul Naţional din Tîrgu Mureş. Iată, acest an este chiar anul centenarului morţii poetului nostru naţional, aniversare înregistrată la UNESCO ; cum este văzut / receptat Eminescu în limba marelui Shakespeare ?

— Eminescu a devenit tot mai cunoscut în Anglia. Popularitatea lui a crescut treptat. O contribuţie în acest sens o are şi cartea de traduceri din poemele lui Eminescu, realizată de tînărul şi regretatul Corneliu M. Popescu. Dar traducerile lui Popescu nu sînt singurele pe care cititorii englezi le pot consulta : subtila traducere (şi din Eminescu) a Brendei Walker („Forest Books"), este deja publicată. Sînt sigur că înţelegerea şi aprecierea lui Eminescu în Anglia sînt în continuă creştere.

— Ce impresii v-a lăsat peisajul cultural din ţara noastră ? Dar cel din Tîrgu Mureş ?

— Impresia unei scene culturale foarte bogate, foarte vii. M-a interesat în mod special poezia şi teatrul. Nu vorbesc şi nu citesc în româneşte, dar admir varietatea stilistică şi curajul poeţilor pe care i-am citit în traduceri. Şi sînt, demult, un admirator al realizărilor scenei româneşti. În Bucureşti, Timişoara, Cluj-Napoca, Craiova şi Tîrgu Mureş am avut prilejul să văd cîteva dintre cele mai bune producţii dramatice din cîte am vizionat vreodată. Teatrul românesc contemporan conţine o impresionantă energie, profundă şi originală în acelaşi timp, cu o abundenţă nemaiîntîlnită de excelenţi actori, regizori şi scenografi. În cursul călătoriei mele din acest an m-am bucurat în mod deosebit de vizitarea pentru prima oară a magnificului Teatru Naţional şi de vizionarea aici a două spectacole — toate acestea doar în 24 de ore. Cred că cele două echipe ale teatrului tîrgumureşean sînt printre cele mai vii echipe din ţară.

— Ce itinerar aţi urmat în această vizită ?

— Pe parcursul vizitei mele din luna februarie am poposit la Bucureşti şi am mers de asemenea la Craiova şi Tîrgu-Mureş ; şi am avut minunata şansă să văd monumentele brâncuşiene de la Tîrgu-Jiu. Călătoria în nord m-a dus prin Sibiu şi Sighişoara, unde am făcut scurte popasuri, dar aş fi fost încîntat să stau mai mult în aceste oraşe atrăgătoare.

— Dintre cărţile scrise de Dvs., la care ţineţi cel mai mult şi din ce motive ?

— Cred că cea mai bună carte a mea este pînă în prezent cea intitulată **A Night in The Gazebo** („O noapte în Pavilion"), publicată în 1980. Asta pentru că mie mi se pare că ea ar conţine mai multe dintre cele mai bune poeme ale mele, decît celelalte cărţi, şi că ar surprinde mai exact atmosfera unei perioade, a unei vîrste ; dar întotdeauna am speranţa naturală că următorul volum va fi cel mai bun !

— Pe care dintre scriitorii români contemporani (poeţi, prozatori, eseişti) îi cunoaşteţi din cărţile lor şi îi apreciaţi îndeosebi ?

— Trebuie să fie cei pe care i-am citit în traduceri. Poeţii sînt prea numeroşi pentru a-i aminti pe toţi. Voi menţiona numai cîteva nume, sperînd că, totuşi, nu voi stîrni invidii. Deci : Marin Sorescu şi Nichita Stănescu, dintr-o generaţie mai vîrstnică ; Eugen Jebeleanu dintr-o generaţie încă şi mai vîrstnică. Poemele lui Nichita Stănescu par mai vii după moartea sa prematură. Toţi poeţii publicaţi în volumul de la Editura „Forest Books", al Brendei Walker, mă impresionează fiecare în felul său propriu, dar sînt prea multe nume pentru a le menţiona pe toate. Am citit cu plăcere poemele mai tinerei poete Denisa Comănescu. Aştept cu nerăbdare să citesc şi mai multe traduceri din creaţiile celor mai tineri poeţi. Din păcate, numai foarte puţină proză românească de ficţiune a fost tradusă şi publicată în Anglia. Mă pot gîndi numai la un singur roman pe care l-am citit : „Vînătoarea regală", de Dumitru Radu Popescu, care m-a uimit foarte mult prin fantezia lui debordantă şi alarmantă, amestecată cu extremul realism.

— Ce pasiuni aveţi, în afara profesiunii Dvs. (care, bănuiesc, este, în acelaşi timp, şi o pasiune) de scriitor ?

— Am prea puţin timp pentru pasiuni. Să mă plimb prin ţară, dacă aceasta este o pasiune. Şi să păstrez prietenii foarte vechi (deşi asta nu este deloc o pasiune !) — oameni pe care i-am cunoscut cu peste patru decenii în urmă şi pe care-i văd în mod regulat ! Muzica este o plăcere constantă şi esenţială : clasică şi jazz. Îmi place să colecţionez înregistrări rare, incluzînd muzică populară românească, folk şi jazz.

— Cum este văzută poezia românească la Londra ?

— Opera lui Marin Sorescu este acum cunoscută şi admirată tot mai mult, iar poemele, de o foarte mare varietate, ale altor poeţi români, de asemenea. Grete Tartler are o carte ce va apare curînd. Stănescu are parte de bune traduceri. Trebuie să fim siguri că, în viitor, traducerile vor fi şi mai numeroase.

— Ce raporturi există între „Poetry Society" şi revista internaţională de literatură „Adam", editată de românul Miron Grindea ?

— „Poetry Society" împlineşte în acest an optzeci de ani, ca şi Miron Grindea ! „Adam" este puţin mai tînără, dar a fost alături de noi de un timp impresionant ! Nu există legătură formală între „Societate", care este „Centrul Naţional de Poezie" (National Poetry Centre) şi mica, dar dîrza revistă a lui Miron Grindea ; noi, însă, sîntem buni prieteni şi Miron este un frecvent vizitator al „Societăţii".

Prezentare şi interviu realizate de
Eugeniu NISTOR

PRIETENI AI ROMÂNIEI

din lirica lumii

Viaceslav Kuprianov

Viaceslav Kuprianov este unul dintre poeţii cu voce distinctă în lirica sovietică de azi. Deşi şi-a înmănunchiat creaţia de pînă acum în doar trei cărţi de poezie, notorietatea sa nu numai că nu scade ba dimpotrivă. O dovadă în plus : premiul mondial de poezie a Comunei literare din Virşeţ (R.S.F. Iugoslavia), decernat în anul 1988.

Propunem cititorilor revistei „Orizont" un florilegiu din cea de a treia carte a poetului. **„Temă pentru acasă".**

DESPRE ÎNŢELEGERE

**Nu înţelegem sensul direct :
e prea direct !**

**Nu înţelegem sensul metaforic
sau nu-l suportăm !**

**Nu ne luăm răspunderea
înţelegerii
şi ne tot întrebăm :
în ce sens ?**

**De ce atunci nu ne contopim
într-o compătimire fără sens :
ah, cît de mult vă-nţeleg !**

* * *

**E un freamăt în aer
aidoma păsării tremurînde
dar fără pasăre.**

**Se sparge valul
şi se-mprăştie în mare
deşi o mare nu există.**

**Pe aici a trecut doar
un om
a trecut un om
cu toamnele sale
şi şi-a dus gîndurile mai
departe.**

**Cîndva aici
se va naşte o pasăre
va apare o mare.**

**Dar vor veni alţi oameni
Tot ce-i viu
e un monument
al unui gînd anume.**

POEZIA

I

**Poezia
e un lucru firesc
precum o fereastră la o casă**

**este meşteşugită
precum lumea de dincolo de
fereastră**

**e sub incidenţa legilor
precum ştiinţa
se naşte la confluenţa
răsăritului
cu apusul.**

II

**Versurile —
seminţe de floarea soarelui —
traducerea mea liberă
a soarelui.**

**Versurile —
bulgării de zăpadă
a zăpezii
aşteptate.**

**Versurile —
ghioceii
pentru cei scăpaţi
din iarnă.**

**Versurile —
copacii
la umbra cărora
irumpe lumea.**

* * *

**Pentru un cuvînt
opriră soarele
în toiul luptei.**

**Dar viaţa noastră-ntreagă
e o luptă
în căutarea cuvîntului
care va opri toate bătăliile
sub acest soare ascultător
de dragul vieţii.**

* * *

**O, cît de minunat ştim
din cărţi
că mamutul este
o descoperire arheologică !
Dar nu vedem în acest fapt
o propunere
de a ne folosi
de rinoceri.**

În româneşte de
Dora MUNTEAN
Ivo MUNCIAN

Colegiul de redacţie:
ION ARIEŞANU (redactor şef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct)
VIOREL COLŢESCU NICOLAE PÎRVU CORNEL UNGUREANU

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA : TIMIŞOARA, strada RODNEI 1.
Telefoane : 3 33 90 şi 3 33 76 (redactor-şef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 38

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 38 (1177) 22 SEPTEMBRIE 1989 ● SERIE NOUĂ, ANUL XL ● 8 PAG., 3 LEI

DOCUMENTELE PENTRU CONGRESUL AL XIV-LEA AL P.C.R.

Locul și rolul Partidului Comunist Român în societatea noastră

În condițiile în care se află astăzi procesul revoluționar de trecere a omenirii de la capitalism la socialism, problematica rolului partidului comunist în acest proces se pune cu deosebită acuitate în ideologia politică marxistă. Este meritul istoric al partidului nostru, al secretarului său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, că, îmbinînd armonios spiritul științific cu spiritul revoluționar, a dezvoltat creator concepția socialismului științific despre locul și rolul partidului comunist în societatea socialistă. Încă la Congresul al IX-lea al partidului nostru, în anul 1965, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** sublinia că teoria revoluționară fiind „...ostilă și rigidității în gîndire...", impune totodată rigoarea științifică și metodologică conform căreia „...toate fenomenele vieții sociale trebuie privite ca un proces în continuă transformare și dezvoltare".

Moment de cotitură în viața partidului și a poporului român, Congresul al IX-lea a pus capăt teoriilor și practicilor anacronice care nu corespundeau realităților din țara noastră, atitudinilor dogmatice care împiedecau manifestarea forței creatoare a partidului nostru și capacitatea creatoare a poporului și a conturat principalele probleme teoretice de cea mai arzătoare importanță și actualitate, asupra cărora a orientat ferm activitatea ideologică a partidului, a întregului front ideologic. În prim planul acestor probleme, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a situat, în raportul prezentat Congresului, problema rolului partidului în întregul proces revoluționar de făurire a noii orînduiri, accentuînd că ea se impune a fi studiată **„...cu cea mai mare atenție în lumina concepției noastre despre lume și viață"**.

Acționîndu-se în acest sens, în documentele congreselor și conferințelor naționale ale partidului, ale plenarelor Comitetului Central și în opera teoretică a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** au fost dezvoltate în mod creator problemele teoretice majore, de importanță hotărîtoare pentru desfășurarea cu succes a procesului revoluționar, care au îmbogățit tezaurul teoriei și practicii revoluționare contemporane privind locul Partidului Comunist Român în societate, el devenind centrul vital al națiunii. Acest rol conducător se înfăptuiește nu din afara societății și a organismelor sociale, ci dinlăuntrul lor. De asemenea, au fost clarificate și aprofundate problemele privind dialectica raportului dintre partid și stat, dintre partid și masele populare, conducerea de către partid și conducerea democratică a societății. Ridicînd la nivel de principiu fundamental al activității sale ideea unității depline dintre partid și popor, premiză esențială a edificării socialismului cu poporul și pentru popor, Congresul al IX-lea a instituit practica profund democratică, devenită astăzi curentă, de a dezbate cu întregul partid și cu întregul popor toate problemele majore ale politicii interne și externe ale partidului și statului. Aceasta explică de ce toți oamenii muncii au considerat și consideră programele și hotărîrile partidului ca fiind propriile programe și hotărîri care exprimă în cel mai înalt grad interesele și aspirațiile fundamentale, realitate ce se instituie drept factor care fortifică și regenerează mereu unitatea dintre partid și popor, voința și elanul său creator în înfăptuirea neabătută a programelor elaborate.

Transformîndu-se și perfecționîndu-se pe sine și metodele sale de acțiune, în ritm cu dezvoltarea societății pe care o propulsează pe magistrala progresului socialist, Partidul Comunist Român cuprinde astăzi în rîndurile sale peste 3 800 000 de comuniști proveniți din rîndurile clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, ale tuturor categoriilor de oameni ai muncii, indiferent de naționalitate.

Rolul conducător al partidului se exercită în și prin sistemul democrației muncitorești-revoluționare. Fiind factorul esențial al acesteia, partidul asigură conducerii democratice a societății coerență, consecvență revoluționară, un profund caracter științific și capacitatea de a soluționa problemele complexe ale construcției socialiste. Așa cum se subliniază în Tezele pentru Congresul al XIV-lea, partidul, comuniștii „...trebuie să acționeze pentru ridicarea la un nivel și mai înalt a activității organismelor statului, ale democrației muncitorești revoluționare...".

Totodată, ideologia politică a partidului, elaborată în documentele sale programatice, în opera tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, a devenit conștiința politică vie, revoluționară a întregii societăți, a tuturor fiilor patriei, indiferent de naționalitate, care și-au strîns și își strîng tot mai mult rîndurile într-o coeziune de monolit în jurul său, al secretarului nostru general, cel mai iubit și stimat fiu al partidului nostru. Modul cum întregul popor urmează partidul, cum înfăptuiește Programul său, hotărîrile istorice ale Congresului al XIII-lea, entuziasmul cu care au fost primite noile documente aprobate de recenta Plenară a Comitetului Central, hotărîrea cu privire la realegerea la Congresul al XIV-lea a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** în funcția de secretar general al partidului, constituie dovezi de netăgăduit care învederează clar că acest proces legic de afirmare crescîndă a unității indestructibile dintre partid și poporul român, de creștere continuă a rolului său de unic conducător politic al societății socialiste este **ireversibil**. Se poate afirma că experiența istorică obținută în construirea socialismului din România, realitățile la care ne-am referit pun în lumină cu pregnanță și un alt aspect calitativ, de profunzime, al problemei la care ne referim, anume, că în condițiile actuale, rolul conducător al partidului în societatea noastră, afirmarea crescîndă a acestui rol se manifestă **nu numai ca o necesitate obiectivă, legică ci, în același timp, și ca o necesitate înțeleasă de către întregul popor**, expresie a deplinei egalități în drepturi a tuturor cetățenilor României socialiste, a manifestării în societatea socialistă românească a unei libertăți umane autentice, în plină afirmare. Desigur, rolul conducător al partidului, recunoașterea acestuia și în planul dreptului socialist prin Constituția țării sînt, cum se arată în **Teze**, „...rezultatul unui proces istoric obiectiv". În cadrul acestui proces, partidul și-a dovedit în toate împrejurările calitățile revoluționare, forța organizatorică transformatoare, justețea liniei sale politice de clasă. Întregul partid, întregul popor român își însușesc ca pe propriul lor adevăr aprecierea făcută de către tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**: „Putem afirma cu deplin temei că partidul nostru și-a îndeplinit și își îndeplinește cu cinste misiunea sa istorică de detașament revoluționar, de centru vital al întregii națiuni și a călăuzit și călăuzește poporul nostru pe calea făuririi socialismului și comunismului".

Măsurile preconizate de **Tezele** pentru Congresul al XIV-lea privind perfecționarea activității partidului, ca de altfel a întregului sistem politic al societății, a păstrării caracterului muncitoresc și a spiritului revoluționar al partidului, întărirea în continuare a unității sale politice și organizatorice, a rolului său politic conducător în toate domeniile de activitate reprezintă condiția hotărîtoare a înfăptuirii marilor obiective și sarcini conținute în proiectul **Programului-Directivă** pentru Congresul al XIV-lea. Acest Program proiectează în mod vizionar un viitor strălucit României.

Prof. dr. Teodor POP

Școlii, înaltă menire

Deschiderea anului de învățămînt nu mai este demult un simplu eveniment calendaristic, doar o consemnare discretă în spatele ușilor de clasă și ale amfiteatrelor. Momentul în sine a căpătat o tot mai pronunțată deschidere spre zonele largi ale socialului, reprezentînd de fiecare dată prilejul fericit de a celebra începuturile, șansa generațiilor care adaugă în prima lună a toamnei o altă treaptă la temeliile viitorului de încredere și speranță al țării.

Astăzi nu mai există domeniu (cum se poate spune că practic nu mai există nici un om) care să nu fie interesat de ce se petrece în școală, de augurii sub care debutează fiecare an de învățămînt, de mersul amplului proces de instruire a milioanelor de tineri. **„Cum merge școala"** a încetat să mai fie o complezentă interogație adresată întîmplător și cu superioară condescendență școlarului, mai mult sau mai puțin silitor, ea devenind o întrebare gravă, de maximă sobrietate, pe care însăși societatea și-o pune în permanență, căutînd mereu răspunsuri și soluții cît mai adecvate stărilor ei de „așteptare". Această socializare a problemelor, ce pînă nu demult aparțineau în exclusivitate școlii, este un semn evident al culturalizării. Socializarea învățămîntului nu se referă numai la dimensiunea cantitativă, la acea cucerire istorică a socialismului care este obligativitatea instruirii și a învățării — din acest an generalizîndu-se și învățămîntul de 12 ani, la această strălucită pecete de civilizație, pe care o poartă o societate, al cărei tineret este pregătit pe traiectoriile multidimensionale ale disponibilităților spirituale specifice vîrstei; socializarea învățămîntului depășește aceste cadre teoretice însemnînd mai ales o implicare lucrativă a școlii în complexitatea problemelor pe care le ridică o societate în plină edificare.

Sub semnul încrederii în posibilitățile școlii de a contribui la realizările istorice ale poporului nostru stă și îndemnul atît de mobilizator și de limpede al președintelui țării, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, rostit de la tribuna marii adunări populare din municipiul Iași: **„Nu există astăzi obligație patriotică și revoluționară mai înaltă decît aceea de a învăța și a învăța, pentru toți copiii și întregul nostru tineret. Însușiți-vă, dragi prieteni, cele mai înalte cunoștințe! Folosiți la maximum condițiile create de partid, de statul nostru, de popor, pentru a putea învăța și a vă însuși cele mai minunate cunoștințe din toate domeniile! Faceți astfel încît să creșteți ca buni și înaintați cetățeni ai României socialiste, să asigurați întotdeauna, în veci de veci — ca să mă exprim astfel — existența patriei și poporului nostru, a limbii noastre, în rîndul țărilor independente ale lumii, împreună cu alte popoare! Dar să dezvoltăm continuu limba și cultura românească, să prețuim istoria națională, trecutul nostru glorios!".**

ORIZONT

PARTID AL IZBÎNZILOR SOLARE

Partid, drum de vocații creatoare,
Păcii, Strateg viteaz i-ai dăruit,
Științei, savant demn și renumit
Prin Ei, Cîrmacii de izbînzi solare.

Partid, rostire vie, creatoare
A idealurilor strămoșești,
Columnă a iubirii azi ne ești
Prin Ei, Cîrmacii de izbînzi solare.

Partid, corolă binefăcătoare
Spre-al paisprezecelea slăvit insemn
De dăruire, ne răsari, îndemn,
Prin Ei, cîrmacii de izbînzi solare.

Partid, stindard ești de chemări plenare
Și la al paisprezecelea Congres
Pe Ceaușescu îl vrem reales
Mare cîrmaci de izbînzi solare.

Leca CRIȘOVAN

cronica literară

Viața și scrisul

Nici unul dintre prozatorii noștri de seamă nu dă sentimentul de evoluție ca Gabriela Adameșteanu. **Drumul egal al fiecărei zile** (1975), roman de structură „clasică", cu personaje bine lucrate era urmat de **Dăruiește-ți o zi de vacanță** (1979), remarcabil volum de povestiri : în cei patru ani de respiro, autoarea și-a pus la punct un sistem de investigație a **cotidianului.** Masivul roman **Dimineața pierdută** (1983) regăsea, pe alt punct al spiralei, o seamă de personaje inedite pentru romanul românesc : eroi ai „marginilor", ele dezvoltau o investigație asupra mediilor, coborau într-un timp al orașului, ofereau romanului citadin românesc situații inedite. Dar tehnica prozatorului rămînea „clasică", interesată de arhitectura narațiunii, de creșterea și descreșterea conflictelor. Opera aparținea unui profesionist temeinic, care nu-și permitea nici o derogare de la comandamentele prozei tradiționale. **Vară-primăvară** (1989) este prima carte a Gabrielei Adameșteanu în care autoarea își pune problema tehnică : lîngă personajul consacrat de volumul de povestiri din 1979 apare, mereu, **omul care scrie.** Dacă nu-l **vedem,** nu înțelegem nimic din efortul prozatoarei de a se exprima cu alte mijloace decît cele de pînă acum.

Cartea se deschide cu **Dialog,** colecție de replici ale unui soț mărginit și meschin : nu un monolog, cum s-ar putea crede la prima lectură, ci o juxtapunere de „reproșuri". Autoarea transcrie fraze care, de fapt, reprezintă un grad zero al relației. Cuvintele nu mai sînt în stare să delimiteze, să definească, să semnifice. Ele nu aparțin personajului — unui personaj — ci sînt ale tribului. Încet-încet, descoperim în dosul lor diavolul meschin care produce nu adevăruri, ci o imensă inflație de cuvinte. O teribilă suprapopulare de cuvinte. **Cotidianul,** zicea undeva un cercetător al conceptului, pune în circulație o seamă de replici fără suport. **Dialog** rămîne într-un univers în care **domesticitatea** controlează, totuși, descentrarea aberantă a cuvintelor.

În **Testul,** relația dintre un adolescent (între un imatur) și o tînără e supravegheată de același „demon meschin" al inadecvării. Cuvintele sînt și aici inapte de a purta, pe umerii lor, adevăruri. Sînt (și aici) acuzatoare. Femeia (femela) nu realizează starea de culpabilizare, pe care încearcă să i-o inoculeze adolescentul, și el trăind aberația exercițiului puterii. Excelentă povestire e **Clădirea,** extraordinară analiză a expansiunii cenușiului. Tînărul stagiar — protagonistul acestor pagini — nu e bun, nu e rău : e doar bine înșurubat în cotidian, e perfect pliat pe evenimentele zilnice. Este, cu alte cuvinte, omul zilei. Gabriela Adameșteanu a descoperit o valență nouă a personajului cehovian : a relevat, aici, actualitatea lui. Așa cum s-a remarcat, autoarea are o capacitate rară de a capta sunetele, semitonurile, zgomotele, de a oferi un arierplan sonor prozelor sale. Dar are și parantezele auctoriale prin care își extrage din cotidian eroii, profilîndu-i pe un fundal viu colorat. Fin observator al vieții de zi cu zi, investigator al universului banal al preajmei, Gabriela Adameșteanu transcrie, cu aceeași finețe, și vocile **imaginarului colectiv.** Fiindcă există, în prozele acestea, aparent aparținînd unui realism rutinier, vocile imaginarului colectiv. Nu numai bătrînele, nu numai gospodinele, nu numai femelele frustrate, nu numai bărbații imaturi vorbesc : prin ei ascultăm vocile imaginarului colectiv. **Întîlnirea,** cea mai întinsă proză a volumului, analizează relația grupului cu Marele Personaj. Pe de o parte, viața savantului care se întoarce, după mulți ani, în patrie, cu obișnuințele ei, cu inerțiile ei **(Vară-primăvară** poate fi citită ca o carte despre inerție), pe de alta, supozițiile rudelor tinere care îl așteaptă. Marele Personaj nu mai are pe nimeni apropiat, e prea bătrîn ca vreunul dintre **ai săi** să mai trăiască. Îl întîmpină doar cei care își imaginează viața marelui personaj. Omul e redus, astfel, la un șir de fraze : la un model comun.

Proza Gabrielei Adameșteanu, ca și a lui Mihai Sin, ca a majorității autorilor care au debutat în anii 1970—1975, pune accentul pe cotidian, pe viața de zi cu zi, pe gradul zero al scriiturii, pe destinul omului comun. O tehnică literară de mare finețe asigură acestei proze, de indiscutabil rafinament, o altitudine rar atinsă de povestirea contemporană.

Cornel UNGUREANU

* **Gabriela Adameșteanu — VARĂ-PRIMĂVARĂ, Ed. Cartea Românească, 1989.**

Strigăte și șoapte

După trei volume de versuri **(Măceșul din magazia de lemne, Schiță de autoportret** și **Tabieturile nopții de vară),** Mariana Codruț nu are un loc bine fixat în cadrul generației '80. Ceea ce nu înseamnă că n-ar avea un loc în poezie. Din contră, ea pare a fi una din excepțiile care confirmă regula. Nici ironică, nici parodică, nici ludică, și nici măcar postmodernistă, poezia ei nu caută ruptura, ci articularea pe o tradiție. Dacă primul său volum încerca să desentimentalizeze discursul poetic, următoarele două marchează o treptată, aproape insesizabilă, racordare la tradiționalism. Mariana Codruț urmează, cu masculină decizie, linia șoaptelor crepusculare bacoviene, ocultînd metafizica păgînă a lui Arghezi. Însă bacovianismul ei este unul fără... Bacovia. N-au rămas din tînguielile acestuia decît o cadență muzicală, un ritm al stingerii, nu și monotonia lexicală a înaintașului. Între exaltare și reticență, între patosul discret al „iluminărilor" de sorginte rimbaldiană și sobrietatea pastelurilor bucolice, Mariana Codruț face, fără aparente eforturi, un delicat echilibrism. Vibrînd de preferință în fața naturalului (a naturii) și deposedînd de poeticitate artificialul, poemele Marianei Codruț alternează obsesiile marilor întrebări („în ce fel te trăiesc, viață, / în ce fel?") cu descrierea, plină de grație, a chiar acestei aproximări teoretice. Autoanaliza poetei este mereu foarte atentă, iar minuția descrierii — chiar fulgurantă fiind — aerul pe jumătate indiferent, pe jumătate tragic, dă poemului o mască ciudată de profesionalism rece, de pact irevocabil cu luciditatea: „nu sînt vesel, nici trist. / sufăr numai / de nedumerire — // văd fumul înșurubîndu-se-n cer / în neștire. // pasărea neagră / suptă de vîrtej, / zbătîndu-se-n aer. //, ploaia, ca o muzică / de oboi, ca un vaier, // emoția mă cuprinde. / se retrage / pe urmă. // pe nisip rămîne / trupul meu golit, / efemeră urnă. // apoi iar văzute / și nevăzute / îmi depun / ouăle-n craniu. // ... dar, ce spun ? / totul este / inuman de straniu".

Mai mult decît în volumele anterioare, Mariana Codruț rămîne, aici, în faza de studiu a realului. Poemul e, mai întîi, o dare de seamă, și abia apoi o urmă (scrisă) a trăirii. E unul din puținele puncte de contact între poezia sa și cea generației '80. Ieșirea din acest **cul-de-sac** (în care poemul e doar învelișul ocazional al unei aventuri existențiale adînci) se produce printr-o recurență a motivelor : în rescrierea, aproape obsesivă, de o nostalgie rece, a vieții la țară. Decuplîndu-se, astfel, de la tabloul tematic al optzeciștilor, Mariana Codruț se refugiază în amintire și în trăirea accelerată a unor senzații. Investigînd sistematic o lume primordială, ea se află în căutarea disperată a simplității : „nimeni nu cunoaște / mai bine zorii / decît țăranul : / «dacă apuc / sfînta zi de mîine» / spune el / și se închină adînc. // o, țăranul plonjînd în zi / ca în lanul de grîu ; / țăranul însămînțîndu-și forța și bărbăția / în lumina piezișă a zorilor. / țăranul, binecuvîntînd / bucata de pîine / (o istorie a omenirii) / cînd o duce la gură".

Orchestrarea austeră, dar plină de efect (o veritabilă știință de a lăsa tăcerile să vorbească), este principalul atu al poetei. „Mitologia spaimei", tradusă într-o retorică sumară, însă nu lipsită de adîncime, concură la constituirea unui univers de-o desăvîrșită coerență. Neîngăduindu-și nici o clipă de dezertare din regimul sobrietății, Mariana Codruț își asumă și un risc : acela de a cădea în patetism. Uneori, chiar și aici, efectele sînt remarcabile. Alteori, poemul rămîne în suspensie, făcînd loc unei înșiruiri de prețiozități. Soluția de compromis se găsește în transformarea poemului într-un mijloc de exorcizare a morții și a fricii : „Dar, poezie, nu se poate spune / că mă-mpaci cu moartea. / ochii tăi o scrutează, însă cînd te întorci, / eu nu mai sînt aceeași. / ochii mei o scrutează, / dar, cînd mă întorc în brațele tale, / nu mai ești lîngă mine. // ciupercă universală, / am să te umplu / cu toată spaima / care-mi prisosește".

Subsumate unor categorii mai degrabă estetice decît tematice, **bucolicele** și **tragicele,** poeziile Marianei Codruț alcătuiesc, prin însăși absența unui antecalcul teoretic, o spectaculoasă imagine a lumii. Cele dintîi sondează misterele vieții simple, naturale, celelalte, misterul adînc al ființei. În ce ne privește, optăm pentru **strigătele** și **șoaptele** din a doua categorie.

Mircea MIHĂIEȘ

* **Mariana Codruț, TABIETURILE NOPȚII DE VARĂ, Ed. Cartea Românească, 1989.**

VALORI ALE LITERATURII DE AZI

Conștiința de sine a poeziei

Esențial pentru existența și devenirea poeziei moderne de la noi, simbolismul românesc nu a putut face abstracție, spre deosebire de cel francez, de real. Marii creatori de limbaj au recunoscut dintotdeauna poeziei un înalt grad al conștiinței de sine. Ei nu s-au mulțumit, totuși, să mediteze asupra lumii, ci și asupra condiției poeziei, fiind mereu animați de un spirit critic elementar. Dacă experiențele fundamentale ale poeziei românești au fost absorbite în perioada interbelică de „modernismul moderat", metamorfoza poeziei ce a urmat nu a fost posibilă fără conservarea exigenței și a spiritului critic, dublate de o conștiință eminamente etică.

Oricît ar apărea de contradictoriu, depozitarul acestei intransigențe a fost, pînă la un punct, — în perioada postbelică — suprarealismul bucureștean (Gellu Naum, Virgil Teodorescu, Maria Banuș), prin efortul său declarat de a elibera expresia umană, eliberare imediat condiționată de libertatea individului. Chiar dacă grupul suprarealist românesc nu a reușit să evite, așa cum își propunea, clasicizarea, sau, după cei mai mulți critici, chiar eșecul, el a devenit pentru poezia contemporană un **model artistic** (cf. Eugen Simion, **Scriitori români de azi,** vol. III, C.R., 1984). De la Leonid Dimov la Daniel Turcea și Virgil Mazilescu, o întreagă pleiadă de poeți și-au însușit sau au pornit de la modelul suprarealist.

Un model covîrșitor în evoluția și redimensionarea spiritului critic, în contextul poeziei proletcultiste, cînd proliferează criteriile extra-estetice, îl joacă grupul de la „Steaua", animat de personalitatea subtilă a lui A. E. Baconsky. Lui i se datorează în parte redescoperirea modernității lui Arghezi și Bacovia. Preocupat de sincronismul culturii noastre cu alte culturi, Baconsky traduce masiv, propunînd, după anul 1965, curajos, redirijarea sensibilității și ieșirea din izolare. Atît eseurile cît și poezia sa au constituit în epocă centrul unei mișcări înnoitoare în care s-au angajat exemplar, pe calea unei noi sinteze a simplității Victor Felea, Aurel Gurghianu, Aurel Rău și Petre Stoica.

Un alt pilon al perioadei de pregătire și trecere spre generația anilor '60, un deschizător de drum în sensul plenar, în poezia noastră modernă, care nu ezită să pună în discuție statutul social al poeziei **(Problema spinoasă a nopților)** este Geo Dumitrescu. De multe ori personaj al propriei poezii, niciodată prizonierul ei, Geo Dumitrescu este creatorul unui stil inconfundabil, un aliaj între tradiție și inovația programatică, între nevoia de comuniune și ocultarea oricărui sens. **Dar eu spun mereu** este o mostră de căutare a sensului, motiv adîncit mai tîrziu de Nichita Stănescu. Citățm din Geo Dumitrescu : „Și uite-așa — zicea domnu-nvățător — / discutînd, iese adevărul ! / Și discutam, și ziceam, și vorbeam, / și eu ziceam **dacă,** și tu ziceai **poate** / și el zicea **cît-de-cît.** Și-apoi / a mai zis cineva ceva, un cuvînt tremurat, / ori un cuvînt obligatoriu : / **mîine** ori **pîine,** sau așa ceva...". O postură singulară ce îi așează poezia de-a curmezișul unei epoci dogmatice și inegale (a anilor '50), victimă a imperativelor conjuncturale. Oricît de direct și de frust ar fi limbajul său poetic (care, se știe, a trecut prin lungi perioade de inhibiție) el te conduce pînă la urmă spre impresia de echilibru a ansamblului, principiu în conformitate cu care este indecent să scrii multă poezie. Dăltuindu-și poemele după matricea unei sintaxe riguroase, ce înaintează în pagină cînd hotărît, cînd ezitînd omenește, dăltuindu-și deci poemele dintr-un material ocolit de alte generații poetice, „căutătorul de certitudini" descoperă ironic, cu un amestec insolit de umilință și sinceritate, că nu e decît constructorul unor dărîmături ale viitorului : „Sînt aproape douăzeci de veacuri de cînd caut, / de cînd caut, împreună cu amicii mei, mereu, / dar pînă astăzi eu n-am găsit nici o certitudine / în afară de cele patru picioare ale patului meu". **(Despre certitudini).** În universul acestei poezii, construit în intervalul de liniște dintre două războaie pentru idee își face loc, în revărsări de fior existențial, notația de jurnal (de campanie), apoi întreg fluxul evenimențial cu aventura continuă a eului, cînd abandonat, cînd regăsit, în sfîrșit, întreg șirul întîmplărilor imaginare, cu transparența și jocurile de lumini și umbre gravitînd constant în jurul unui nucleu biografic, integrat la rîndul lui într-o rețea infinită — ca universul însuși — a lirismului restabilit. Privită acum ca o stare de asediu a conștiinței marcate de convorbirile epocii, poezia este vital legată, în cazul acestui inovator cumpătat, de spiritul angajat.

Gh. MOCUȚA

Despre poetica lui EMINESCU

eminesciana

Noutatea creației eminesciene, de o transparență „ilimitată", mereu incitantă și mereu ireductibilă la o formulă critică, atît de diferită de **noutatea** operelor care conturau în literele franceze, printr-o serie de microexplozii, revoluția poetică modernă, **s-a manifestat prin capacitatea ei de a pune cu insistență și de la început** criticii o serie de întrebări esențiale, venind în atingere cu însuși statutul semiotic al poeticului. O întrebare esențială, un adevărat topos al relației critice cu opera poetului nostru național a vizat fața palpabilă și totuși misterioasă a icebergului poetic eminescian, semnificantul. Șocul în receptarea lui Eminescu aici își are originea și el a fost resimțit, în felul său, de cel mai autorizat cititor al poetului și cel mai important exeget al literaturii epocii : Titu Maiorescu.

În 1889, în studiul devenit clasic **Eminescu și poeziile lui** acesta sesiza „armonia uneori onomatopeică" a versurilor marelui său contemporan, pe care credea a o fi luat poetul din poezia populară. Dar exemplele sînt, majoritatea, versuri lungi, fin cizelate, neconforme cu modelul popular, de o subtilă muzicalitate.

Deși nu prinde contur analitic, observația este paradigmatică. Dar ce înseamnă „uneori onomatopeică" ? Și mai ales care este **semnificația constructivă** a acestei „predispoziții" manifestate de Eminescu spre rotunjirea muzicală a versului intuite de marele critic ? Căci Maiorescu atinge, într-o formulare rudimentară, o problemă centrală pentru poezie, cea a motivării poetice, „mimologice" [1]. Cratilismul tulburător al poeziei eminesciene nu a putut să nu-l tulbure pe Maiorescu care îl consemnează, ca o evidență neproblematică, în treacăt, dîndu-i și o explicație. El se referă la creația populară, care l-ar fi influențat pe poet în această privință.

Relația criticului cu această textualitate derutantă, pulsatilă, de o complexitate ascunsă, incantatorie se petrecea sub incidența **formei clare** prin care Maiorescu înțelegea, desigur, aparenta transparență a semnificatului poetic eminescian sesizat din unghiul unei anumite concepții, clasice, despre poezie. Critica ulterioară a preluat analiza formei poetice ajungînd la descoperirea unei complexități sfidînd cunoașterea univocă. **Forma clară**, emblema entuziasmului de receptare maiorescian, se dovedește în cele din urmă ermetică (Vladimir Streinu), enigmatică și adîncă în însăși limpiditatea ei.

Voi încerca să analizez, prin două exemple, un aspect al orchestrației subtile pe care se întemeiază „armonia" poetică eminesciană și consecințele fenomenului în plan estetic. Mai întîi versul : **argint e pe ape și aur în aer,** memorabil prin melodicitatea lui cantabilă, diafană ; alcătuit dintr-o suită de cuvinte scurte, promovînd ca centru de coerență ritmică și sonoră o tonalitate deschisă, el este o „pictură" muzicală a unei trăiri inefabile pe dimensiunea luminozității. La nivelul semnificatului, tabloul se modelează dintr-o materie contradictorie : fluiditatea **(apa, aerul)** se densifică și, iată, strălucește sub regimul unei noi formule de existență a elementelor lumii. Transsubstanțierea este oximoronică. **Apa, aerul,** ca materii fundamentale ale imaginarului poetic, intră sub regimul de stăpînire a metalelor dure, strălucitor-reflectante, relevînd fondul inepuizabil de corespondențe ascunse ale universului. Această **coincidentia oppositorum** este reafirmată, în cheie muzicală, prin repetarea vocalei **a,** sporind percepția, sinestezică, a luminozității. Culorile și muzica își răspund, semnificantul și semnificatul fuzionează. Dincolo de suprafața textului, acolo de unde poezia își trage nevăzutele seve, se află nucleul germinativ al creației, cel care „explică" **a posteriori** un **mod de a fi** al sensului. Și acest nucleu este o senzație frenetică de lumină orbitoare. Modul de a fi al acestei senzații este însuși tiparul său formal. „Armonia" sonoră devine un aspect esențial de **formare** a sensului. Mimologismul poetic este o întîlnire fericită, de fiecare dată unică, dintre semnificat și semnificant. El conduce în chiar inima poeziei moderne.

Să-l urmărim și în exemplul : **o rază de aur se toarce ușor.** Textura sonoră a acestui vers (semnificantul) „împletește" cele două motive din planul semnificantului : cel al **toarcerii** sugerate de reiterarea vibrantei **r** și cel **al luminii** ca obiect al toarcerii, redate, din nou, prin revenirea, sub ictus, a vocalei **a** cu maximă apertură (cea mai luminoasă deci), singură sau ca element de susținere a unui diftong.

Unduirea luminoasă născută, parcă, dintr-un nevăzut caer cosmic se revarsă muzical din valurile ritmic repetate ale aceleiași vocale accentuate. Versul nu afișează nici o dificultate, limpiditatea lui însă este **adîncă** și **polifonică.** Sonoritatea este mimetică, **țesută** în funcție de semnificat. Iată suprema victorie a poeziei : înfrîngerea arbitrarului semnului lingvistic. Eminescu realizează asemenea performanțe poetice încă din perioada începuturilor, cum o probează acest vers. Mai apoi orchestrarea se rafinează, întregul text devine un imens rezonator al ideii poetice. Elocvente analize ale mimologismului marelui poet a realizat Dumitru Caracostea în **Arta cuvîntului la Eminescu,** 1938.

Degajarea vocației mimologice a acestei creații permite formularea unei idei mai generale privind **poetica** eminesciană. Reforma poetică realizată prin Eminescu constă tocmai în **verticalitatea** ei. Ea afectează ambele paliere ale textului poetic : semnificatul (și retorica lui) și semnificantul devenit adesea o oglindă de reflectare a sensului ascunsă în desfășurarea sintagmatică a textului. Eminescu este, fără îndoială, un poet modern care permanentizează la suprafața icebergului poetic structurî clasice. De aici încep interogațiile fecunde pe care opera continuă să le adreseze, din unghiul polifoniei de dincolo de suprafață, conștiinței noastre **actuale** despre literatură.

Dacă ne gîndim că motivarea poetică, mimologică sau în termenii lui Maiorescu „onomatopeică", cea care se situează pe terenul reflecției despre natura limbii în poezie, problemă esențială a gîndirii semiotice care prin lingvistică a invadat științele umaniste, este o obsesie poetică posteminesciană, de sorginte simbolistă, ne putem întreba pînă unde merge clasicismul poetului reafirmat de critica actuală [2] sau **cum și cît** funcționează el sau **ce** a rămas din el în polifonia pe care opera în mod evident o are. Incontestabil este, și faptul a fost evidențiat, cum am văzut de altfel, de la primele contacte cu opera, că lirismul eminescian este profund muzical. Și această vocație mimologică reprezintă o infuzie subtilă de modernitate inoculată chiar la baza edificiului de factură clasică răpindu-i fermitatea.

PETRU STOICU : Mihai Eminescu

Înscrise în temporalitatea operei, Eminescu a parcurs cîteva mari vîrste ale lirismului. Ele coabitează la nivelul de ansamblu al operei, cu importante mutații de accent și funcție structuantă dacă le privim în verticalitatea lor diacronică. De aceea este atît de dificilă o încadrare definitivă și fără greș a poetului în vreuna din ele. Aceasta este „miracolul" eminescian. Tinzînd spre esențializare printr-o „scuturare a podoabelor" în timp, lirismul eminescian va continua să se încarce de valențe muzicale. Ca epifonie a senzorialității limbajului, adevărată „obsesie" a creatorului modern de poezie, această rafinare în modelarea estetică a realului prin activizarea semiotică a semnificantului nepracticată astfel în poezia românească, prin însăși recurența ei la nivelul întregii creații, reprezintă o modalitate fundamental modernă de structurare poetică la Eminescu.

Iată, de exemplu, poezia de meditație **Dintre sute de catarge** analizată nu o dată. Transparența „gnomică" a semnificatului întîlnește marele val al armoniei în tonalități sumbre al semnificantului. **Valurile, vînturile** reiterează nu numai imaginea textuală centrală a poeziei ci și acorduri grave, descendente ale matricei sonore.

Ele învăluie și ambiguizează „din adînc" această lume a perisabilității, demonstrată fără echivoc de exemplele aduse de poet în spiritul poeziei clasice, o scoate din contingent, o muzicalizează în planul unor sugestii sonore difuz melancolizante, fixînd-o definitiv în însăși efemeritatea ei. Această mișcare de ritmuri coborîtoare și de vocale închise a destrămării și a caducității reprezintă forma semnificantă unică pentru acest univers poetic.

Ileana OANCEA

[1] Vezi pentru acest concept al poeticii europene moderne Nicolae Manolescu, **Despre poezie,** București, Editura Cartea Românească, 1987. El a fost teoretizat de G. Genette, **Mimologiques,** Paris, Seuil, 1975.

[2] Cf. Mircea Scarlat, **Istoria poeziei românești,** II, București, Minerva, 1982.

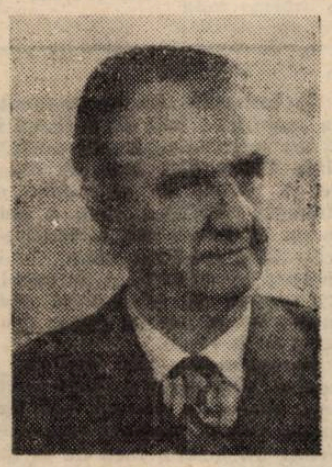

DESTINE ÎMPLINITE

Un bilanț fast

Cînd, acum cîteva luni, avocatul Panait Stănescu-Bellu semnala redacției noastre cucerirea unei noi distincții, „Grand Prix Étoiles d'Europe", conferit de către Accademia d'Europa, **pictorul amator Panait Stănescu-Bellu avea toate motivele să-și simtă activitatea artistică pe deplin încununată. Recentul premiu, purtînd girul unui impresionant juriu, nu este decît cel mai recent (nici măcar nu putem spune ultimul), căci palmaresul pictorului este dintre cele mai bogate.**

Despre calitatea intrinsec artistică a lucrărilor sale e chemată să se pronunțe critica de artă. Ochiul unui reporter obiectiv, care se străduiește să surprindă, într-un fel de bilanț, prezența pe simezele din țară și străinătate a lucrărilor lui Panait Stănescu-Bellu, înțelegîndu-l pe acesta ca pe un mesager al plasticii timișorene peste hotare, nu poate să nu înregistreze atașamentul artistului pentru peisajul (urban, natural), al orașului său. Într-o fervoare a culorii și formei, privitorul îi poate recunoaște, de-acum cu destulă ușurință, pînzele. Clădirile, parcurile, străzile Timișoarei au devenit, într-o configurare proprie, bunuri cîștigate ale artei sale.

Dacă ar fi să-i soliciți pictorului un curriculum vitae, **spre a-i face, la rindul tău, un portret — din cuvinte, se înțelege —, surpriza ar fi, într-adevăr, de proporții. Adunate cu grijă, temeinic, atestatele prezenței sale în viața obștii artistice din țară și de peste hotare alcătuiesc, unele lîngă altele, o listă de cîteva pagini. Oricum, în primul rînd (la propriu), pictorul a notat : „Membru fondator al Asociației artiștilor plastici amatori din Timiș, „Romul Ladea" (asociație căreia i-a fost, o vreme, președinte). Și alături, cîteva titluri onorifice : „membru al Academiei Europene de Litere, Științe și Arte, sub patronajul Parlamentului European de la Strassbourg (din 1984), membru societar al Societății artiștilor independenți de la Paris (unde expune, la „Grand Palais", din 1971 pînă azi), membru al Asociațiilor de artă „Europa Unita" (Napoli).**

Cît despre expoziții... Nenumărate, ne-am grăbi să scriem, dacă ele nu ar fi însă cu grijă numărate de artistul însuși. Și anume : 25 de expoziții personale, în țară, participare la toate saloanele județene și naționale ale artiștilor amatori (laureat al „Cîntării României" în 1983, 1985, 1987, 1989). Iar, în străinătate, 14 participări la Salonul Independenților de la „Grand Palais" (Paris), o participare la expoziția pictorilor francezi și europeni din New York (1974), trei participări la expozițiile „Europa Unita" de la Napoli (unde i-au fost decernate „Oscarul de argint" al orașului, „Placa de argint a Trofeului Ara", „Șevaletul de aur", „Oscarul de aur" — medalie — al orașului Napoli), cinci invitații expoziționale ale Academiei Europene de Litere, Științe și Arte (care i-a decernat, de altfel, și Medalia de aur a Marelui Premiu Mediteraneean, Cupa de Aur a aceluiași premiu, Medalia de aur a Marelui Premiu „Etoiles d'Europe"). În afara Italiei și Franței, Panait Stănescu-Bellu a expus în Statele Unite și în Republica Federală Germania. Un bilanț dintre cele mai faste, nu numai pentru artist, ci și pentru mișcarea artistică a Timișoarei, care se vede reprezentată, astfel, printr-unul din mesagerii săi, în marile orașe ale lumii.

I. PANTEA

Relieful memoriei

Simțurile și inima sînt seismografele ce înregistrează inefabilul poetic, chiar dacă în structura de adîncime se află inculcate un sistem ideatic sau o armătură conceptuală. Luciditatea, ca apanaj al memoriei, teoretizată și exploatată în poezie de către o serie de mari poeți, constituie un instrument predilect și programatic afișat pentru o bună parte dintre tinerii poeți azi.

Constantin Dumitru, cu recentul său volum *, pare a se ralia la această concepție poetică. Numai că poetul nu are o **poietică** fermă și nu stăpînește o formulă distinctă. Rezultă de aici o nebulozitate poetică, unde un voit ton oracular se combină cu o conceptualizare forțată, netransfigurată liric, în cele mai multe cazuri. Capriciile imaginației nu sînt întotdeauna strunite, rezultînd asocieri de sorginte suprarealistă, dar un suprarealism fără program și fără metodă, ca de pildă în **Toast.** Și exemple ar mai fi. Autorul nu stăpînește îndeajuns mecanismele și funcțiile metaforei, într-o modalitate poetică în care pregnanța acesteia (a metaforei) trebuie să fie revelatoare pentru semnificația actului poetic. Cînd liniile de forță ale imaginarului sînt mai atent ordonate, mesajul poetului își găsește calea spre cititor, poezii întregi dobîndind o reală coerență și o netăgăduită vibrație.

Valeriu DRUMEȘ

* **Constantin Dumitru, PLANETA LA PÎNDA, Ed. Albatros, 1988.**

NEBOIȘA POPOVICI ● AȘTEPTAREA

Cînd am mai crescut și am început să merg la școală, în fiecare dimineață treceam pe ulița noastră cu tăblița de scris la subsuoară. Atunci am observat că, în fața unei case scunde, dar bine îngrijite, mă aștepta o femeie care mă privea cu o undă de tristețe în ochi. O salutam cu „sărumîna", așa cum eram învățat și ea îmi răspundea :

— Bună dimineața, fiule.

Nimeni, afară de părinți, nu-mi spunea așa ca ea. Îmi era drag și neobișnuit să aud vorbele astea, și de cum o zăream, grăbeam pasul, ca să aud glasul bun și duios. Dar mai era ceva. Aproape în fiecare zi, ea îmi întindea un măr, sau un strugure spunînd :

— Ia, fiule, ia !

Odată, am întrebat-o pe mama cine-i femeia aceea care-mi oferă mie poame și-mi spune fiule. Poate sîntem rude mai îndepărtate sau așa ceva ?

SCRIITORUL ȘI REALITATEA VIEȚII

— Nu sîntem rude. E mătușa Milca. Vezi, Milane, fii atent și să te porți frumos cu ea, că tare mult a suferit în viață.

Auzind vorbele noastre, oprindu-se o clipă din tricotat, bunica privi pe deasupra ochelarilor și șopti abia perceptibil :

— Săraca de ea...

M-a mirat oftatul bunicii. Ce apăsare, ce durere poartă în suflet mătușa Milca, de trimite o privire atît de jalnică, încît bunica o compătimește, iar mama îmi spune să fiu mereu atent cu ea ? Voiam s-o întreb, să aflu mai multe, dar în clipa aceea Marinco, paitașul meu bun, îmi fluieră sub geam și eu, țîști, spre uliță.

De atunci a trecut ceva timp, iar eu abia în anii din urmă am aflat de marea durere a mătușii Milca. Era primăvară. Bătea un vînt ușor, timpul se încălzise, pămîntul se uscase, oamenii erau împrăștiați prin grădini, iar eu, cu Marinco, întorcîndu-ne de la școală, treziți de soarele moale, de iarba tînără, alergam, săream veseli pe stradă, ca niște miei neastîmpărați. La colțul străzii ne-am despărțit. Marinco s-a dus pe ulița lui, iar eu pe a mea. Din depărtare am văzut-o pe mătușa Milca.

— Mă uit pe șosea, cine se zbenguie acolo ? Și-mi spuneam că o fi Milan al meu, hai să-l întîmpin, poate i s-a făcut foame, să vină la mine, să îmbuce ceva.

— Lăsați, mătușă Milca, acuși mă duc acasă.

— Știu eu că te duci, dar totuși ai putea să treci și pe la mine. Am o mîncare bună. Astăzi să vii pe la mine, să nu rămîn singură. Hai, intră !

Am stat descumpănit cîtva timp. Ce să fac ? Atîta durere iradia din ochii ei. M-a condus în camera mare pentru goști. Paturi înalte, dulapuri galbene, iar pe perete două fotografii mari. Într-una am recunoscut-o imediat pe mătușa Milca, din anii ei tineri ; din cealaltă zîmbea un om tînăr, îmbrăcat țărănește, probabil bărbatul ei. Dedesubt, o fotografie mare, a unui tînăr, cu ochii mari, mirați. Lîngă fotografie, o floare de primăvară, proaspăt culeasă.

— E feciorul meu, zise mătușa Milca, și am văzut cum îi tremurau buzele.

Aș fi vrut să-i spun că nu l-am văzut niciodată pe acel tînăr, dar ea, învingîndu-și emoția, începu să povestească despre altceva, chemîndu-mă să mă așez la masa pe care erau așezate două farfurii.

— Mîncă, fiule, mîncă, nu te codi, să te simți ca la tine acasă, mă îndemnă ea mereu cu zîmbetul blajin.

Îmi umplu farfuria cu supă, se îndepărtă puțin, și-și adună mîinile în poală, privindu-mă.

— Dar dumneavoastră nu serviți ? am arătat cu ochii spre farfurie.

— Am să mănînc mai tîrziu...

Vorbea, avînd pe buze tot timpul un zîmbet blînd și privind mereu spre geamul dinspre uliță. Îmi povestea cum era școala pe timpul ei, cum au învățat, cum au lucrat, își amintea de fel de fel de drăcovenii copilărești de pe vremea ei.

Am mîncat și plăcinte cu mac. O bucată bună o înveli într-un prosop alb și mi-l întinse :

— Spune-i mamei să nu se supere pe mine, zise ea. Să-i spui că astăzi ai fost oaspetele meu, așa să-i spui cînd ajungi acasă.

Ajungînd acasă, încă din poartă, i-am strigat mamei !

— Am mîncat !

Dar părinții nu sosiseră din cîmp. I-am povestit atunci bunicii unde am fost, ea mă ascultă, clătină din cap și zise :

— Biata femeie !

— Bunico, n-am știut că și mătușa are un fiu.

Bunica se uită lung la mine și tăcu.

— Dar unde-i feciorul ei ? Niciodată nu l-am văzut.

Bunica ridică din umeri.

— Avea un fiu, da, dar nu mai e, a dispărut în război.

— Cum vine asta ? Adică s-a pierdut ?, am zis eu.

— A dispărut, așa se spune, dacă cineva nu se mai întoarce de pe front, dar nu e declarat mort. Nu există nici o veste despre el. Poate l-a lovit un glonț, l-a ciopîrțit o bombă, poate a căzut în prizonierat și acolo a murit și i s-a pierdut urma...

— De-ar fi venit măcar o singură dată acasă, am zis.

Bunica zîmbi și dădu din cap.

— Copilul meu, dacă ar fi venit o dată, s-ar fi întors pentru totdeauna. Așa se întîmplă. Dar el a dispărut, cum să-ți spun... și bunica tăcu.

— Mătușa Milca îl așteaptă... ?

— D-apoi. Mereu îl așteaptă și cine știe dacă o să-l mai vadă. Cîți ani au trecut de cînd s-a sfîrșit războiul, hai, numără-i. Ce n-a făcut ea, unde nu l-a căutat, biata femeie ? Și prin armată și prin Crucea Roșie și prin ziare a pus mereu anunțuri. Dar degeaba. Soțul îi murise de tînăr. Începuse să scuipe sînge, iar spre toamnă s-a stins. A rămas Milca singură să-și crească feciorul. Și ce frumos se înălța Gavra, băiat bun și cuminte, speranța ei. Dar, uite, a venit blestematul de război și feciorul era tocmai bun pentru armată. L-au dus pe Gavra, săracu', pe front, de unde nu s-a mai întors.

Oftă bunica, se posomorî deodată și prinse a șușoti ceva, cum făcea adesea cînd era îngîndurată. Pe urmă începu să miște din mîinile ei asemenea unor păsări trezite, și din nou luciră acele lungi în degetele ei chircite de reumă.

Poate aș fi uitat povestea asta, dacă încă de atunci mătușa Milca nu ar fi început să vină mai des pe la noi. Ne aducea poame, legume timpurii, sau venea să se împrumute cu cîte ceva, un pahar cu oțet, o cană cu lapte. Venea spre seară la divan, căci spunea că-i vine greu singură între patru pereți. Mai mergea și tatăl pe la ea, cînd trebuia făcută o treabă mai grea, bărbătească, bunăoară, să repare gardul, să potrivească un vălău pentru purcei, sau o altă lucrare. În asemenea situații, mătușa Milca părea mai veselă, mai vorbăreață. Deși evita să aducă vorba de fiul ei, noi ne dădeam seama că ea numai la el se gîndește, că-i poartă mereu grija.

S-au scurs anii de atunci. Trecînd prin cîteva școli și pe urmă angajîndu-mă la oraș, veneam tot mai rar în satul meu natal. Dar și atunci cînd veneam, rămîneam pentru scurt timp, doar ca musafir, o zi două, grăbindu-mă în oraș. În toamna asta s-a nimerit un timp frumos și am reușit să obțin șapte zile din concediul mai vechi, așa că m-am dus la ai mei. Mă odihneam bine. Cînd se ivea de cosit, la lucernă, sau de scos cartofi, sau de înălțat o gireadă de fîn, îl ajutam pe tata, deși el îmi spunea tot timpul că m-am dezobișnuit să lucrez cu sapa și lopata. Asta mi-o spunea ca pe o glumă. Mi-am dat seama că, în fond, îi pare bine că sînt cu el, că muncind în doi e mai cu spor. Cînd nu aveam treabă, dădeam ocolul satului, al ulițelor, mergeam pînă la malul rîului, umblam prin grădini și livezi, unde îmi petrecusem zilele senine ale copilăriei. Ce ți-e și omul ! Crezi că totul s-a uitat, că s-a acoperit totul cu cenușa uitării, și cînd colo, deodată, în memorie strălucește o întîmplare, o amintire dragă. Zîmbești ușor dus pe gînduri, știi că totul a pierit, dar, totuși, înseninat, mergi mai departe, în întîmpinarea noilor amintiri și cunoștințe...

Plimbîndu-mă așa și meditînd asupra celor de ieri și asupra toate cîte au fost am ajuns pînă la casa mătușii Milca. M-am oprit s-o cercetez mai bine. Casa nu se schimbase, poate se făcuse mai mică. Ceva mă lovi însă sub inimă, ca un semn rău prevestitor. Mă gîndeam dacă s-a întors Gavra din război, dacă mătușa Milca mai trăiește. M-am apropiat de poartă, aș fi vrut să intru, dar, dintr-o teamă neînțeleasă, n-am îndrăznit să apăs clanța. Am continuat să mă plimb... dar fără interes.

Acasă le-am spus alor mei, pe unde am fost, ce am văzut prin sat, și cum am stat în fața casei mătușii Milca. În cuină se lăsă o tăcere grea. Într-un tîrziu, tatăl zise :

— Cine ? Milca ? Mătușa Milca, cum îi spuneai tu ? Făcu o pauză, apoi continuă rar, alegînd cuvintele, parcă m-ar fi pregătit pentru ceva greu.

— Gavra al ei nu s-a întors, și ea, în așteptare, s-a stins, nu de mult.

Liniștea se prelungi. Din bucătărie, lumina se întindea pînă în curte, se auzea cotcodăcitul găinilor, foșnetul aripilor găinilor și cocoșilor care-și căutau culcușul pe crengile dudului umbros.

După ce curăță masa și spălă vesela, mama se așeză pe laviță, lîngă cuptor, cu mîinile în poală, așa cum făcuse cîndva bunica, mînuind acele ei lungi și lucitoare. Ea oftă parcă cu ușurare și începu să povestească ce s-a întîmplat cu mătușa Milca.

— Noi am crezut că mătușa Milca a uitat de feciorul ei. Doar s-au scurs anii. De mult se sfîrșise războiul ! Cei răniți s-au întors, cine fusese luat prizonier, de asemenea, după cîțiva ani, venise acasă. Numai de Gavra al ei nu se aflase nimic. Nici o veste, nici un semn de viață. Dispăruse fără urmă, așa cum s-au mai întîmplat asemenea cazuri în război. Socoteam că Milca s-a împăcat cu gîndul că n-o să-l mai vadă niciodată pe fiul ei. Ei, dar n-a fost așa ! Ne-am înșelat. Mergea, biata femeie, în fiecare zi la gară, să aștepte trenul de Timișoara. Cînd picioarele i-au slăbit, ieșea în mijlocul uliței, să vadă cine vine din oraș. La ceasul morții, noi, femeile din vecini, ne-am adunat și ne-am înțeles cum s-o pregătim pe mătușa Milca pentru ultimul ei drum, după datinile și obiceiurile noastre. Și, în timp ce muierile își împărțeau ce aveau de făcut, pe mine m-a chemat baba Lenca la o parte, și-mi spuse : „Hai cu mine în camera de goști, să vezi ceva". Ne-am dus. Acolo totul era frumos aranjat, curat, gata să primească oaspeții care, nu știu de ce, întîrziau. În mijlocul camerei, era o masă pregătită, cu un cearceaf alb pe ea, cu păhărele și pahare, cu lingurițe, furculițe, cuțite și cu o farfurie...

Mama tăcu și privi în gol.

În mine se ivi deodată primăvara aceea, ziua aceea cînd, copil fiind, am prînzit la Milca. Era și atunci în camera de oaspeți masa pusă. Și atunci era acolo o farfurie goală...

MICROANTOLOGIE LIRICĂ

Lucian Bureriu

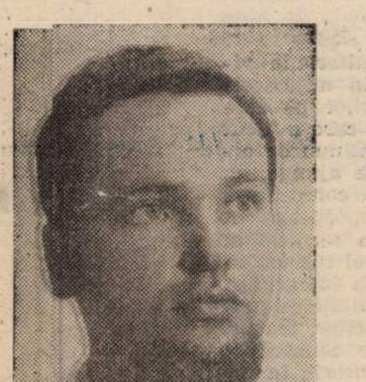

EȘARFA TRICOLORĂ

Noi am găsit puterea de-a exista
sub soare,
O țară pentru sine istoriei redînd ;
Cu propria ființă poporul solidar e,
Cu sacra-i năzuire, în faptă și
în gînd.

În piscul vieții noastre-i eșarfa
tricoloră,
Sub zodia speranței frenetic
fremătînd.
Sîntem statornic tineri, în fiecare
oră,
Cu dragoste de țară în inimă
și gînd.

Ne înveșmîntă zorii în energii
plenare,
Intimizînd speranțe sub cerul
de azur
Crescută-n cultul muncii, o lume
creatoare
Sîntem, mereu senină, cu suflet
vast și pur.

ORAȘUL

...Frontoanele-austere, privind
albastru-ngust,
Cotloane și unghere de iederă
încinse —
Oraș de preț, cu inimă nouă-n
vechiul bust,
Pe soclul grijii noastre, de astăzi,
neatins e.

Se fac cetăți moderne atîtea străzi
umile,
Vorbind de vremuri aspre, în ziduri
ruginind ;
E-o nouă Timișoară, de însorite zile
Ce-n spații luminoase și-n oameni
se cuprind.

E-orașul nostru centru de ample
ctitorii,
Precum e-ntreaga țară la ora astei
ere ;
Ne folosim întregul talent de a gîndi
Și de-a fi trup și suflet, oriunde
ni se cere.

SE RISIPEȘTE VARA

Se risipește vara prin cerul
zmălțuit
Și-i rîu tot mai rece, sticlind peste
cuvinte ;
În pajiți galopează, gălbui, același
mit
Care-nălzise zorii puțin mai
înainte.

E sfînt graba muncii și-s zilele
cuprinse
De tremurul luminii, în suflete
curgînd.
Esențial e ceasul și-ntremător
încins e
De ritmul ce străbate prin inimă și
gînd.

•

E pe sfîrșite vara și mult n-a mai
rămas ;
Mai este-atîta cîntec, mai sînt atîtea
vise
Și faci spre împlinirea de sine
înc-un pas,
Fără prudența vîrstei, prin porțile
deschise.

Înțelepciunea toamnei, oricîtă-ar fi,
îmi spune
Cum trebuie solara tempestă
de trăit ;
C-o veșnic nouă viață, pulsînd de
gînduri bune,
Mînînd evadriga de-aur prin vechiul
infinit.

Vlada Barzin

ARIPI

Să asculți bătăile-ndrăznețe-ale
inimilor
în fața porții deschise a timpului —
în piepturi să simți sîngele-arzînd
pentru o iubire cît veșnicia
pe care libere
aripile noastre
o rostesc pe albastrul de zări.
Impetuos au izbucnit sevele pomilor
în crengile-ncărcate de muguri,
la atingerea mîinilor
noastre-nflorind
gata să învingă
pînă și-a gravitației forță.

Drumurile viselor noastre
se înalță
prin purpura zorilor
spre ziua de mîine.

PLOAIE DE VARĂ

A ajuns atunci cînd nu se aștepta
nimeni.
Pe cerul albastru s-au arătat norii
și dintr-o dată un fulger a brăzdat
înălțimile.

Acesta a fost începutul :
o clipă de liniște
și apoi
miile de tobe anunțînd coborîrea
ploii,
a mamei cîmpiilor roditoare și a
pîraielor limpezi.
Simt acum stropii grei
cum îmi alunecă pe frunte, pe față
în vreme ce pașii mă duc
prin curcubeul multicolor.
Mă simt mic, precum în copilărie,
demult.
Închid ochii și îmi ridic mîinile
alergînd spre îmbrățișarea mamei
unde întotdeauna am găsit alinare
și dragoste.
Ochii ei semănau cu picurii ploii
sub care eu am crescut.
Va crește și grîul după această
ploaie de vară.

OCHI

În semiîntuneric,
cînd ziua pîndește la hotarele nopții,
strălucesc
două gemene stele...
În ochi,
îți tremură boabe de rouă,
dansează focurile de-artificii-ale
vieții...
Ochii tăi,
iezere liniștite-ale sufletului
pe care plutesc
lebede.
Ochii tăi,
luminoase ferestre-ale inimii,
ale inimii jucăușe
care-mi tresaltă în palme.

LINIȘTE COSMICĂ

Liniștea se prelinge din stele,
din inaccesibile cuibare cerești,
păsările o cheamă cu-aripile lor,
oamenii cu adîncul ochilor
în ale căror străfunduri
liniștiți rămîn copiii noștri în somn.

În românește de

Lucian ALBU

Lumina și puterile poeziei

Se întîmplă, la un moment dat, ca amintirile față de o ființă iubită să ne pricinuiască adevărate suferințe fizice. Tot ceea ce era legat de ea revine la suprafață și ne strivește. Uitarea, care e singurul secret al înverșunării noastre de-a trăi, de-a continua viața, devine și singura învățătură și singurul nostru suport ca să putem redeveni lucizi, ca să putem relua, din nou, totul de la capăt.

Pentru mine, Ilie Măduța, omul, poetul, cărturarul a făcut parte din acea stirpe de oameni față de care m-am simțit profund atașat, parcă printr-un destin, încă de la începuturile noastre literare — (de prin '57-'58) — și pînă azi, la stingerea sa. Avea, ca om și poet, ceva din rusticitatea frumos modelată de o cultură filosofico-poetică, trecută prin retortele strălucitei poezii interbelice, pînă la marii poeți contemporani cu el. Era un suflet, alcătuit foarte armonios spiritualicește, deși părea ușor de rănit, arbora melancolii sau regrete, pe care doar stoicismul său robust le prefăcea apoi pe toate în poezie. În tinerețea noastră literară, iubea puternic, cu aceeași energie nesecată și în aceeași măsură, și verbul poetic, dar și colocviile amicale, în care angaja, prin verva și calda-i prietenie, intelectualii și creatorii, de cele mai diverse profesii, dar de primă mînă, ai orașului și ținutului nostru, creatori ce impuneau, în anii de după război, noua statură culturală a urbei. Primele impresii nu se uită și ele îl rețin pe Ilie Măduța drept un tînăr robust, cu o nepotolită sete de viață, dar și de cunoaștere filosofico-poetică și de vaste lecturi. Nu exista teritoriu al culturii care să nu-l intereseze, să nu-l pasioneze, dar mai ales el se lăsa robit

figurine

poeziei, dulce și de care scris în poetică ga, Cot poetic rea unu Măduța e o do nimicur ge la a i-a jert gind că unei pe concepți și rostu autohto re-i și mul de cu care a coabitat, într-o statornică convingere, față nu a trișat niciodată. El a scriindu-se într-o tradiție transilvăneană, în linia Blaga, Cotruș, Stanca, pe altarul lor poetic înălțînd însă suflul și ardere a unui poet modern contemporan. Măduța a înțeles, și opera lui lirică e o dovadă, că, fără a jertfi artei nimicurile vieții, nu se poate ajunge la adevărurile ei de aur. Și el i-a jertfit aceste nimicuri, înțelegînd că opera de artă este expresia unei personalități puternice, cu o concepție cristalizată despre ființă și rostul ei în lume. Și în „Corabia autohtonă", primul său volum, care-i și definea vocația, și în „Tărîmul de flacără", și în „Privighetoarea albă", și în „Albastra putere a lirei", și în „Aur și scrum", volumul său antologic, o încununare a unei cariere poetice, Măduța a fost pătruns de ideea că o operă nu e frumoasă și adevărată decît prin adevărurile ei etern-umane și că numai astfel ea își poate supraviețui sieși.

A fost unul dintre aceia care a știut să-și înfrumusețeze viața prin arta sa, prin poezie, pentru că i se părea că trăiește numai prin ele,

într-o continuă grădină mirifică plină de minuni. Izolat, ca profesor, într-un tîrgușor, în care nu s-a simțit, însă, niciodată izolat ca poet, nici prăfuit, dimpotrivă, unde a știut să-și apropie, ca un Mecena modern, prin litera cărții, tinerii și să-i îndrume, în greaua cale a cunoașterii filosoficești, și unde a dus, asupra sa însăși, o aspră lecție de educație poetică și umană, Ilie Măduța s-a smuls din orice trai cenușiu și anost și a făcut, din acordurile lirei sale, acordurile înseși ale unui suflet puternic și viteaz. La poezia lui vibrăm și noi, și încă vor vibra și cei de mîine, pentru că ea mustește de umanitate și de adevărurile unui timp istoric iar sentimentul nostru, prin care îi sorbim frumusețea, este unul și același cu sentimentul care i-a dat naștere. În ceasul acestor regrete, ne dăm seama că tot ceea ce a făcut el, cu răbdare și tenacitate senină, întru poezie, a devenit, deja, pentru noi, timp și istorie și că ele, de-acum, nu mai pot fi date uitării de către nimeni dintre cei care îi știu și-i apreciază opera.

El a trăit, înconjurat mereu, de o natură mirifică, spre care simțea o aplecare aparte, fie în Dezna sa natală, fie pe malul aspru al Crișului Alb, fie pe al Mureșului blînd. S-a supus acestei naturi și a supus-o prin poezia sa, ca un stoic luminat ce a fost. Mai mult decît mulți dintre noi, el a știut să trăiască frumos, fără disprețul față de simplitatea vieții de la țară și față de adevărurile elementare, dar adînci, ale firii, ale pămîntului, ale făpturilor umile, din care el își trăgea sursa și motivația filosofic-ideală a creației sale. Meditînd și scriind, el a putut să înalțe arta sa la rang de ideal de viață. Și el a trăit și a lucrat în acest sens, în bucurie, cu sentimentul că, prin poezia sa, va da expresie veșnică clipei, prin care fiecare dintre noi putem privi în eternitate, sporindu-ne, astfel, lumina și puterile proprii, prin lumina și puterile poeziei lui.

Ion ARIEȘANU

Dorian Grozdan

Poet, dramaturg, publicist, Dorian (Rusalin) Grozdan s-a născut la 2 noiembrie 1912 în localitatea Gherteniș (Caraș-Severin). Între 1935 și 1937 este secretar de redacție la „Luceafărul", revistă „culturală, literară și artistică", editată la Timișoara de Aurel Cosma-junior. Face parte din Comitetul de conducere al asociației literare „Altarul cărții" (ulterior, Asociația Scriitorilor Români din Banat), care concentrează cele mai importante forțe literar-artistice din partea de vest a țării. Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (1975). Debut cu poezia **Cad frunzele** în „Adevărul literar și artistic", București, aprilie 1930. Continuă ca dramaturg, publicînd între 1930 și 1937, la Cluj și Timișoara, un număr de piese de teatru (**Trei nopți de rîs, Cucoana din tren, Omul și beția** etc.). Primul volum de versuri — **Brazde păgîne**, Timișoara, Biblioteca „Luceafărul", 1935. Urmează plachetele : **Ciopliturí în lemn**, Biblioteca „Luceafărul", 1936 și **Porți închise**, 1942. În 1974, un volum retrospectiv : **Umbre de cleștar**, Ed. Facla, după care **Anotimpuri aprinse** (poeme), Ed. Facla, 1982. Lucrarea **Romul Ladea și lumea lui cuprinzătoare**, Ed. Facla, 1979 (Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara) înglobează o selecție de amintiri, pagini bio-bibliografice ori de teorie a artei, reproduceri fotografice aparținînd sculptorului și omului de cultură Romul Ladea. O succintă caracterizare a liricii lui D. G., la Eugen Todoran în **Cuvîntul înainte** ce însoțește **Umbre de cleștar** : „Critica literară i-a primit favorabil poezia sub semnătura lui Perpessicius, M. Nanu, Tr. Topliceanu, B. Iordan, Franyó Zoltán etc., definindu-i autorului profilul de «poet bolovănos» și totuși melancolic, cu imagini bogate, într-un zbor reținut de căutări și nostalgii duioase, apropiat prin stil de poezia modernă". „Modernist", așadar, „cu moderație", D. G. cultivă o poezie vag nostalgică, susținută de un „sentimentalism funciar" (Alexiu 1974). „Poet al brazdelor păgîne, al solului roditor, care revitalizează sufletul în pofida scurgerii vremii" (Ruja 1987), indisolubil legat de locurile natale, ale Bîrzavei și ale Carașului, „un suflet meridional" (Ungureanu 1982), D. G. se caracterizează prin „setea mereu mărturisită de soare și lumină" (Țirioi 1973). Constituindu-se nu numai ca un act de omagiere, ci și ca unul de „restituire obiectivă a personalității artistului" (Radu 1981), cartea despre Romul Ladea confruntă „premisele biografice hotărîtoare cu condițiile și dezvoltarea culturii, omul și artistul, atitudinea estetică și cea morală" (Armanca 1981).

REFERINȚE CRITICE

În volume : Nicolae Țirioi, **Premise literare**, Ed. Facla, 1976, p. 79—80. În presă : M. Nanu, „Luceafărul", Sibiu, 1942 ; G. G. Atanasiu, „Vestul", 1942 ; Nicolae Țirioi, „Orizont", 51/1973 ; Lucian Alexiu, „Orizont", 22/1974 ; Gh. Nistor, „Transilvania", 7/1974 ; Brîndușa Armanca, „Orizont", 2/1981 ; Vasile Radu, „Steaua", 3/1981 ; Alexandru Ruja, „Orizont", 16/1987 etc.

Slavomir Gvozdenovici

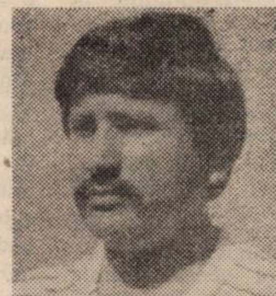

Poet de expresie sîrbă. S-a născut la 10 martie 1953 în Belobreșca (Caraș-Severin). Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (1979). Redactor-șef la revista „Književni život" din Timișoara. Prima poezie publicată — **Pomul** — în „Banatske novine", 1968. Debut editorial cu volumul de versuri **Aripi și puțin foc (Krila i pomalo vatre)**, Ed. Kriterion, 1975 (Premiul Uniunii Scriitorilor pentru debut). În continuare : **Cîntec în fața zorilor (Pesme pred zoru)**, Ed. Facla, 1977 ; **Apărarea aripilor (Odbrana krila)**, Ed. Kriterion, 1978 ; **Lirica (Lirika)**, Ed. Kriterion, 1980 ; **Dezlegarea senină a pietrei (Vedro otvaranje kamena)**, Ed. Kriterion, 1983 ; **Dezlegarea senină a pietrei**, volum tradus în limba română de Lucian Alexiu, Ed. Cartea Românească, 1985 ; **Să te mîndrești cu cuvinte (Junačenje rečima)**, poezii pentru copii, Ed. Kriterion, 1986 ; **Meșteșugul poetului (Udžbenik o vidarevoj kući)**, Ed. Kriterion, 1988 ; **Însumare (Podvlačenje crte)**, Belgrad, Prosveta, 1988 ; **Cercul soarelui alb**, Ed. Facla, 1989 (în românește de Lucian Alexiu). Este prezent în mai multe volume colective : **Spirala de aur** (Poeți sîrbi din România), Ed. Kriterion, 1980 ; **Trajanje (Permanențe)** — antologie de literatură în limba sîrbă din R. S. România —, Belgrad, 1986 ; **Sfîrșit neprevăzut (Neočekovan kraj)**, povestiri pentru copii, Ed. Kriterion, 1986. A beneficiat de : Premiul I la Festivalul național „Cîntarea României" (1986) ; Premiul Consiliului Național al Pionierilor (1987) ; Premiul „Borski Grumen" („Bulgărele de la Bor") la Întîlnirea scriitorilor din Balcani (Bor, R.S.F. Iugoslavia, 1988) ; Diploma specială a premiului „B. Miljkovici", pentru „**Podvlačenje crte**". Poezia lui S. G. își structurează discursul pe două direcții distincte : „pe de o parte, așezarea poetului în matca poeziei tradiționale (...), pe de alta, o voință modernizantă, hrănită din lecturile poeziei de după 1960" (Ungureanu 1987). În această disponibilitate stă principala calitate a liricii lui S. G. Poet al unor „abstracțiuni pure", ce reflectă efortul (orientat pe linia lui Nichita Stănescu) „de concentrare a expresiei, de convertire aforistică a metaforei" (Odangiu 1985), el este, deopotrivă, poetul „valențelor autohtone", vocea vie, umană, familiară (Arieșanu 1987) în care motive obsedante precum **piatra, pasărea, cîntecul**, „emblemele spațiului său natal ; ale satului matrice" (Ungureanu), alcătuiesc o „mitologie proprie", a „păsării-zbor" și a „pietrei-temelie" (Arieșanu).

REFERINȚE CRITICE

Srba Ignjatović, „Politica" (Belgrad), 6 septembrie 1980 ; Voislava Stoianovici, „Banatske novine", 3698/1981 ; Miljurko Vukadinović, „Savremenik" (Belgrad), 5 mai 1985 ; Marian Odangiu, „Orizont", 50/1985 ; Svetozar Markov, „Književni život", 2/1986 ; Eugen Dorcescu, „Orizont", 28/1986 ; Radomir Ratković, „Dnevik" (Novi Sad), 23 noiembrie 1986 ; Cornel Ungureanu, „Contemporanul", 6/1987 ; Čedomir Mirković, „Politica" (Belgrad), 11 aprilie 1987 ; Ion Arieșanu, „Orizont", 2/1987 ; Čedomir Mirković, „Letopis M. Srpske" (Novi Sad), 2/1989 ; Voislava Stoianovici, „Književni život", 3/1988 etc.

Olimpia BERCA

Un poet al cetății

portrete

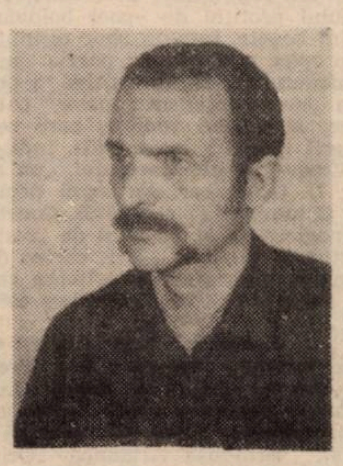

Transferînd și unificînd în spațiul estetic — după o arhitectură proprie — elemente de esență din ontologia realului, creația literară a lui Eugen Dorcescu (poezie și proză) conturează cîteva metaforeviziune. Una dintre ele, structură de rezistență a universului său artistic, este **cetatea** („păduroasa cetate") — **topos** ce captează, ca un focalizator, ca o cutie de rezonanță, datele lumii exterioare.

Tatonîndu-l încă, **Pax magna** (1972) prezenta un „amurg la castel", pentru ca în volumele următoare de versuri (**Desen în galben** — 1978; **Arhitectura visului** — 1982; **Culegătorul de alge** — 1985) și în cele două cărți de proză pentru copii (**Dodoacă și Biciușcă** — 1986; **Castelul de calcar** — 1988) el să capete un loc privilegiat. Acum **cetatea** este fie „o imensă pată cenușie, un fel de ceață solidificată în semiîntunericul zorilor", fie „o umbră fumegătoare (trădînd caracterul fantomatic, dar și structurile vulcanice din abisuri), fie „orbitor de albă, cu trupul clar, clădit după dimensiuni și linii ce bucurau ochii (...) Minune, într-adevăr. În lumina soarelui castelul — cetate părea un crin imens crescut în taina și curăția muntelui" (**Castelul de calcar**, p. 47). Cînd „lumina" revelatoare — a lucidității, dar și a capacității de autoiluzionare — dispare, „rînd pe rînd zăvoarele se strîng / Și-o mistuie. Tresar. Mă aflu iară / Sub simplu cer. Și luna, din adînc, / Mi-arată liniștit ce mă-nconjoară" (**Cetate**, vol. **Arhitectura visului**). În vîrf de colină, peste apele mării, în mijlocul pădurilor, călătorind în amurg, ea face parte dintr-un orizont proteic, iluzoriu, mereu altul: „Căci e și nu-i".

Cetatea întreține în poezia lui Eugen Dorcescu decorul hieratic și încărcat de mister medieval, exprimînd din perspectiva „privitorului", a prezentului, **ideea unei culturi devenite natură.** Ea pare crescută din trupul însuși al pămîntului, coridoarele ei duc chiar „în inima muntelui", căci ceea ce are mai fascinant civilizația se adapă la izvoarele naturii. Pentru un artist dublat de un estet, așa cum este Eugen Dorcescu, unitatea natură-cultură evocă, prin metafora **cetății**, chiar sublimarea realității prin artă.

Cetatea este și un simbol al permanenței, al unui prezent etern prin repetabilitate, al unei mereu regăsite iubiri: „Același clopot sună în cetate / Ca și atunci, demult. Îl recunoști? / Pe dealuri, împrejur, vrăjmașe oști / Barbare oști, pîndesc împrăștiate. / Sînt zorii calmi. Pătrunde prin ferești / Nepăsătorul soare. Și te-arată / Pe scări, în sala amplu luminată / În care-ai fost cîndva... În care ești... / Era aceasta dimineața-n care / Am fost lovit? Cînd am căzut pe zid, / Sub cerul clar, tranșant și transparent / Învălmășit în sînge și sudoare?... Așa ne-am regăsit: cu ochii grei, / Plini de păduri, de ziduri și de lupte / Și-am reluat cuvintele-ntrerupte / De neagra moarte, de tăcerea ei". (**Triptic, I**) „Atunci" și „acum", „ai fost", „ești", „vom fi", „aproape" și „departe", chipuri în umbra cărora se ghicește arhetipul, coexistă în acest cosmoid, în — cum se exprimă autorul — „păduroasa mea cetate". Durata devine timp universal, iar existența individuală, supusă „entropicei uitări", este plasată într-o memorie ce leagă eul de arheu: „Am fost, desigur, foarte fericit / În sumbra, **păduroasa mea cetate**, / Căci, iată, amintirea ei străbate, / Ca un izvor prin straturi de granit / Imensele depuneri de uitare / Ce-mi zac în suflet. Însumi mă scufund / Spre-acel inel de negură, rotund, / Iluminat intens de-un negru soare..." (**Triptic, III**).

În această metaforă — viziune sînt prezente, deopotrivă, „etajul „conștiinței" și „subsolul inconștientului" de care vorbea Lucian Blaga. Drumul în întortocheatele încăperi și coridoare echivalează cu drumul spre adîncimile abisale: „Să intri-n miezul ei ca-ntr-un abis / Cu aripi blînde, galbene petale, / Cărări fierbinți la mijloc s-au deschis / Te-apleci și sorbi. Arsura te prăvale". (**Desen în galben**, VI)

Intrarea în **cetate** favorizează descoperirea de sine, eliberarea de fenomenal și de convențional: „În unghiul cald, oprit sub baldachin, / Mă-ntorc spre zid. Sub streașină căldura / Rodește tainic. Bolta curge lin. / Mă-ntorc spre zid și-mi scot încet armura" (**Desen în galben, X**). Loc al închiderii și deschiderii **cetatea** se dovedește a fi **un topos nu configurativ, ci constitutiv.** Poetul a consolidat de la volum la volum asemenea matrice imagistice, a căror recurență probează consecvența viziunii, dar și mobilitatea nuanțării. Rămînînd credincios sieși, ținîndu-se departe de pasagere influențe, Eugen Dorcescu pășește în continuare „arar", în armura-i de cavaler hieratic, sub care se ascunde un trubadur de intensă sensibilitate, disimulată însă cu rafinament artistic și inteligență.

Felicia MOȘOIANU

Tentația posibilului

Cum poți defini această personalitate atît de unitară în viziunea sa monumentală și, totuși, atît de diversă în mijloacele artei sale? Amprenta artistului trece asupra lucrărilor pe care le produce! O viață de trudă care i-a rafinat arta și care a făcut din el artistul de neconfundat de astăzi. Un efort continuu de organizare a materiei în mișcarea-i haotică pentru a ajunge, ei, **Diodor Dure**, la armonia visată. Viața-i sufletească compensată în opera de artă, în viața formelor, a culorii, a proporțiilor, în ritmul interior al lucrărilor. Armonia artei sale, ca rezultat al unei îndelungate investigări a naturii umane, a esenței lucrurilor, dincolo de învelișul lor înșelător! O meditație asupra integrității materiei, grea, dar în curînd fluidă, promițînd posibilități de modelare sensibilă, sub imperiul voinței unui mare muncitor, tenace, obsedat, străin de declarații verbale, propunîndu-se consacrării prin produsele talentului său: bucuria de a crea, teritoriu în interiorul căruia se mișcă nestingherit, parcă, de la începuturile lumii. Încorporînd, adică, arta înaintașilor — un Catul Bogdan, Anastasie Demian, Aurel Ciupe, Petrașcu, Baba — adică acea pleiadă de aur a picturii românești.

Dar, să încercăm acum a structura liniile mari, de forță, ale operei, înscrisă, atît ca factură etno-geografică, afectiv-spirituală, cît și ca tradiție picturală, ca pecete a unui mod de a trăi și simți, în spațiul românesc.

ARTISTUL ȘI SOCIETATEA

Cîmpiile sale, nesfîrșitele sale cîmpii bănățene, în toate anotimpurile anului: cîmpuri abia arate, materia grea care-și pierde densitatea devenită fluidă în aburii calzi suind către un cer parcă și mai dramatic, în anotimpul fecundării; cîmpuri smălțate de florile primăverii, de violetul ciulinilor abia înfloriți, cîmpiile sub rodul verii depline, în galbenul de rapiță, de grîu, de floarea-soarelui...; cîmpiile toamnei cu cerurile sale amenințătoare, cu brazdele golașe, cu ciulinii, iar, închiși în țepii lor de lemn; în sfîrșit, cîmpiile iernii, populate de omături spulberate de vînturi geroase, o pustietate dramatică și nesfîrșită, în griuri amenințătoare.

Peisaje, apoi, păduri în toate nuanțele spectrului, grădini tăinuite, cu o bancă, o masă, rustice, case văzute dinspre cîmp, în care ghicești căldura umană, un cămin, o dragoste, destine de împlinit sub oblăduirea naturii... Căci iubirea lui Dure pentru natură nu e niciodată gratuită, ea reprezintă, de fapt, proiecția afectivă a unui om ce iubește nesfîrșit natura, iubindu-și semenii...

Și, am ajuns la un segment aparte și esențial esteticii lui Diodor Dure, **roadele pămîntului**, o explozie de bucurie a carnalului vegetal, în care tentația posibilului, de care am vorbit în titlu, se traduce prin triumful artei cu care știe, da, știe deplin, să anime materia fructului care emană culoare, formă, volum, într-o propensiune continuă către privitorul supus senzațiilor olfactive, vizuale, tactile chiar, prin reprezentarea deplasării în spațiu.

Dar iată și florile, zecile, sutele de tablouri cu flori, umplînd expozițiile personale, în aburul violet al irișilor, în rozurile pale ale trandafirilor, în culorile pestrițe ale florilor de cîmp, în roșurile aprinse ale macilor, în..., în...

Cu încăpățînare plină de patos artistul deslușește — încununare a încununărilor sale — chipul uman. Compoziții, portrete, tablouri de grup, cu muncitori lucrînd, odihnindu-se, luînd prînzul; peisaje industriale, monumentale și prin dimensiunea morală, prin demnitatea figurilor zugrăvite.

* * *

Diodor Dure este, prin truda sa — participări la peste 150 de expoziții de grup, 23 de expoziții personale, lucrări de artă monumentală — mozaicuri murale, la gara Băile Herculane și Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" a tineretului din Timișoara — prin înaltul patriotism al artei sale, prin valoarea operei, un artist de frunte al vremurilor noastre.

I. D. TEODORESCU

Noua stagiune...

...a și început, anunțată de afișajele teatrelor, deodată parcă mai vizibile. Spectatorii cercetează cu ochi atent distribuțiile spectacolelor de deschidere (**Sfîntul Mitică Blajinu**, de Aurel Baranga — la Teatrul Național / **Anunț la mica publicitate**, de Al. Sever — la Teatrul Maghiar de Stat / **D-ale carnavalului**, de I. L. Caragiale — la Teatrul German de Stat / **O poveste cu bucluc**, de Nelson Dimitriu — pe scena păpușilor). Anul teatral timișorean promite, pe lîngă titluri importante, lecturi regizorale și interpretări de referință, o întîlnire cu piesa cea mai nouă și spectacolul dedicat ei, în cadrul celei de-a cincea ediții a GALEI DRAMATURGIEI ROMÂNEȘTI ACTUALE. Evenimentul va concentra, ca de obicei, interesul criticii de specialitate, al oamenilor de teatru din întreaga țară. Anul teatral timișorean are datele să rămînă memorabil: pare, cu alte cuvinte, un proiect bine gîndit, căruia momentul Galei naționale îi dă un relief aparte.

„**TEATRUL NAȚIONAL**, ne spune directorul instituției, **Lucia Nicoară**, își continuă ambițiosul program repertorial, a cărui axă o constituie, ca și pînă acum, dramaturgia românească, clasică și contemporană. Criteriul opțional a fost, și de data aceasta, valoarea ideologică și artistică a textelor. Sîntem încredințați că titlurile pe care le-am ales vor interesa publicul nostru, pe cît de generos, pe atît de exigent. În cinstea marelui eveniment politic și social, din luna noiembrie, Congresul al XIV-lea al P.C.R., avem în vedere un spectacol de poezie, de aleasă calitate, **Odă pămîntului românesc**, scenariul și regia revenindu-i actorului **Mircea Belu**. Faptul că, în stagiunea aceasta, ne vom confrunta, pe scena **Galei dramaturgiei**, cu cele mai importante și mai viguroase spectacole pe texte românești actuale, constituie, pentru întregul nostru colectiv, încă un factor de emulație, benefică". Prezente la discuție, reprezentantele secretariatului literar, **Doina Popa** și **Mariana Voicu**, detaliază ideea de „program instituțional", insistînd, fiecare din alt unghi, asupra fructuoasei experiențe, a Naționalului timișorean, în privința relației cu publicul din „întreprinderile prietene" — o acțiune ce și-a dovedit, de-a lungul anilor, eficiența, și căreia i se acordă, prin modalități continuu diversificate, însemnătatea cuvenită. Longevitatea unor reprezentații valoroase, larga audiență de care se bucură, de la prima ei ediție, Gala dramaturgiei românești actuale, se datorează, într-o bună măsură, și acestei activități, de atragere, spre teatru, de „împrietenire" cu arta teatrului. Fraza colorată a unui dramaturg de talia lui D.R. Popescu rezumă expresiv — și astfel subliniază — problema, ce nu merită trecută cu vederea, la început de stagiune, fiindcă, într-adevăr: „**Fără spectatori, teatrul e o snoabeală, iar fără artă, spectatorii nu sînt decît niște scaune plătite**".

În repertoriul teatrului nu e cuprinsă (cel puțin, deocamdată) vreo premieră absolută. Titlurile afișului de stagiune sînt dintre cele mai incitante: ele reprezintă și opțiuni regizorale, șanse de afirmare pentru actorii trupei, posibilități de reîmprospătare, de lărgire a gamei mijloacelor interpretative. **Păpușarii cehi sau moara de pulbere**, de D. R. Popescu, în regia lui **Ioan Ieremia** (care a asigurat și premiera pe țară a piesei, la Teatrul de Stat Oradea), se anunță unul dintre cele mai ingenioase spectacole (în decorul **Emiliei Jivanov**; costume și păpuși **Krisztina Nagy**, de la Teatrul de păpuși Timișoara); consecvent cu un mai vechi și prețios proiect de creație („Integrala Mazilu"), Ieremia va semna și viziunea spectaculară a comediei **Proștii sub clar de lună** (text, de asemenea, „prospectat" anterior, dar cu o trupă neprofesionistă, la Teatrul popular Lugoj), **Șase personaje în căutarea unui autor**, de Luigi Pirandello, fiind cea de-a treia montare a regizorului: Naționalul ne propune, astfel, o **perspectivă asupra personalității regizorale. Emil Reus** are, în egală măsură, un an teatral **plin**: (după recentul succes de public, cu „Sfîntul Mitică...") montează comedia **Servieta de doc**, de Zoscenco și **Madame Sans-Gêne**, de Sardou și Moreau (iar la Teatrul Maghiar de Stat, „Cadavrul viu", de Tolstoi). E important să subliniem, atunci cînd viața teatrală ne dă prilejul, că stagiunile instituțiilor sînt și momente de întîlnire fericită, a creatorilor de spectacol, cu textul care stimulează, prin valoarea lui (prin valențe care „răspund" demersului interpreților săi, fie în specificitatea acestuia, fie într-o anume etapă), creația de scenă. (În acest sens, nu este neimportant să observăm că **Emilia Jivanov** va crea scenografiile pentru „Richard al III-lea", de Shakespeare — la Teatrul Giulești, în regia lui Alexa Visarion, și „Avarul", de Molière — la Naționalul din Iași, în regia lui Dan Alecsandrescu). Titluri de afiș serios sînt, desigur, și: **Casa de la miezul nopții**, de Fănuș Neagu (o primă „încercare", a trupei Naționalului timișorean, asupra teatrului poetic al autorului), **Cei care plătesc cu viața**, de Dinu Săraru, **Sînziana și Pepelea**, de Alecsandri (marcînd împlinirea a o sută de ani de la moartea poetului). (Pentru cei mai mici spectatori, o **Călătorie minunată în lumea poveștilor lui Creangă**, de Ion Șerban și Dorina Mitru, adaptare scenică de **Horia Ionescu**). O stagiune promițătoare și pentru actorii Teatrului Național din Timișoara (buna echipă s-a completat: prin revenirea, de la Arad, a lui **Dan Antoci**, cu prezența unui absolvent, **Nicolae Mihoc**).

teatru

Antoaneta C. IORDACHE

(Va urma)

excelsior

Mihaela Jurca

elevă

STAI, CLIPĂ !

Dădusem peste oaza dragostei,
deșertul nu putea să mă
ucidă,
tăcută-n suflet îmi săpam
firidă.
Și timpla stîngă-am rezemat
ușor
de umărul lui. Nici un nor...
Îmi mai crescuse parcă
o aripă
și zborul meu lumina o ținea,
o frămîntare dulce mă sfărma
și dintr-o dată am strigat :
Stai, clipă !

MOMENT

Să intre mirosul de ploaie-n
odaie
și scoate și tu capul gol pe
fereastră.
Dar uite cum geana mi-e tot
mai albastră
și ție îți pare bălaie.
De ce-ți este frică de ploaie ?
Hai, pleacă acuma,
mi-s mîinile ude
și nu mai pot să simt
primăvara
ce-o sorbi pe furiș printre
pleoape.
Să taci, că, de vorbele tale,
nimic în auz nu-mi incape.
De ce-ți este frică de ape ?

ÎNTREBĂRI

Să strîng oare miezul din
fiece nucă ?
Să gust fiecare nuanță de cer?
Să dau altora mierea
steluței mele,
ori s-o las să plutească
pe cerul inimii ?

ÎN UMBRA
PETALEI DE MAC

În limanul apusului depărtat
căutam cu ochii pe jumătate
închiși
țărmul verde de gînduri
spumoase,
de idei tulburate și vii.
Și din soarele ce-a fost
a rămas doar o umbră
a petalei de mac
și s-a stins pleoapa grea
de iuțeala speranței
și de-atîta visare
n-am simțit-o a mea.

TREAPTĂ

Atîta mi-a fost și-mi pare
că-i puțin,
acum se domolesc în mine
flăcări
și punți se rup și ploile
m-ating.
Atît mi-a fost și-ncet, încet
învinș.
Pămîntul să îl cuprind
în palmele-ncărcate
de lumină.
Mă înfrunt cu timpul unui
muritor...
Avînd în mine treapta unui
zbor.

Supele din filme

În filme, la masa de prînz, în familie, se servește supă. Ciorbă,extrem de rar. Chiar și în cinematografiile unor țări care au o solidă tradiție în prepararea ciorbelor. În lumea anglo-saxonă, mi se pare de înțeles : la ei, aproape tot ce se pune pe masă în farfuriile adînci este **soup.** Iar pentru, spre pildă, lumea balcanică, nu găsesc decît o singură explicație : în timpul filmărilor, cînd regizorii sînt atît de presați de timp și au atîtea bătăi de cap, e mai simplu, durează mai puțin să se pregătească o supă, decît o ciorbă. Sînt folosite, pare-se, destul de des, supele sintetice : ușor de preparat și, totuși, îngurgitabile. Cert este că ne-am obișnuit să vedem că, în filme, la masa de prînz, se servește supă. N-am auzit pe cineva, în afară de mine, să aibă obiecții în privința asta. Și, mi s-ar putea spune, să nu fim chițibușari, contează transfigurarea artistică, ideea, mesajul, nu ce mănîncă personajele la felul I. Așa e. Însă nu pot trece peste ceva foarte bătător la ochi : indiferent de vîrsta, greutatea și (de ce nu ?) apetitul personajelor, li se pune (sau își pun) în farfurie o cantitate derizorie de supă — o jumătate de polonic, cel mult un polonic. (Într-o farfurie obișnuită intră 3—4 polonice de supă. E vorba, firește, de polonicele cel mai frecvent folosite, avînd o

ochiul magic

capacitate de circa 100 de mililitri). Citeodată, și aceea rămîne nemîncată, mai cu seamă atunci cînd scenariștii introduc (și le place să facă atît de mult lucrul ăsta) o stare conflictuală în timpul mesei. Personajul (de obicei, cel principal) înghite o lingură, două de supă, este agresat verbal de cineva din familie, se supără, lasă lingura în farfurie, se șterge nervos la gură cu șervetul de damasc (șervețelele de hîrtie nu fac parte din recuzită), mototolește șervetul, îl aruncă pe masă, se ridică și iese trîntind ușa. În familiile din filme, supa și, bineînțeles, celelalte feluri de mîncare (dacă se mai ajunge la ele) se servesc numai în sufragerie. (În filmele neorealiste italiene și în cele ale școlii cinematografice cehești din anii '60 se mai mînca și în bucătărie). Întotdeauna apare, în rol secundar, o mamă casnică sau o bunicuță care aranjează impecabil masa din sufragerie și aduce supa într-un frumos castron de porțelan. Mai înduioșător este atunci cînd, în sufrageriile din filmele de actualitate, și în zilele lucrătoare se adună întreaga familie la masa de prînz. Mă înduioșează gîndul că, sub acest aspect, unii regizori trăiesc în secolul trecut. Pe lîngă toate astea, nimeni nu întreabă : „Ce supă avem astăzi ?" — așa cum, în viață, mai întrebăm din cînd în cînd, căci, se știe, există o varietate considerabilă de supe : de la cea modestă, de zarzavat, îmbunătățită, eventual, cu „Vegeta", pînă la cea de broască țestoasă, din care, datorită grandomaniei unui amic bucureștean (regizor de film !) am „servit", o singură dată, la „Athénée Palace". Nimeni nu este întrebat : „Mai vrei supă ?". Nimeni nu-și exprimă, chiar neîntrebat, dorința de a mai primi măcar o jumătate de polonic. Și nimeni nu apreciază gustul supei. De aceea, nici nu se divaghează, cum, nu rareori, se întîmplă la mesele de prînz cele din viața noastră : „Supa de potîrnichi e mai bună decît supa de fazan, dar trebuie gătită în felul următor...". Uneori, se mai pot vedea în supele din filme și cîțiva tăiței. Găluște de gris nu-mi amintesc să fi zărit. Poate mă înșeală memoria mea vizuală. Dar nu cred să mă înșele (încă)...

Dacă aș fi un actor renumit și dacă aș fi distribuit într-un rol în care, printre altele, ar trebui să prînzesc în familie, n-aș ezita să cer (stabilind clauză în contract) o, să zicem, consistentă ciorbă de miel. (Și ardei iute). În cazul că nu s-ar accepta această preferință (pentru a nu încărca, „inutil", devizul filmului) mi-aș aduce ciorba de acasă. Măcar atît.

Iosif COSTINAȘ

panoramic

● **„Zilele muzicale George Enescu".** Intrată deja în tradiția vieții muzicale din această parte a țării, „Zilele muzicale George Enescu", se desfășoară sub egida Filarmonicii de stat „Banatul" în perioada 14—21 septembrie, propunînd un program dintre cele mai bogate (concerte simfonice, recitaluri, o seară de cvartete) și invitați de prestigiu: Daniel Podlovski, Laszlo Rooth (Mexic), Felician Roșca. ● **„Zilele culturii Republicii Democrate Germane în Republica Socialistă România"** au prilejuit în acest an iubitorilor de artă din județul Timiș două remarcabile acțiuni : turneul ansamblului de balet pentru tineret al Casei de cultură din orașul Gera și expoziția de fotografii realizate de artiști fotografi din R.D.G. ● **Filmări la Timișoara.** O nouă producție a Casei de filme nr. 5, **Dreptatea** (regia — Andrei Blaier ; scenariul — Titus Popovici) și-a început o parte din filmări la Timișoara (în perimetrul Pieții Unirii), la Jimbolia și Ciacova. Refăcînd atmosfera pregătitoare actului Marii Uniri din 1918, filmul se bucură de participarea unor reputați actori : Irina Petrescu, Mircea Albulescu, Dorin Varga, Károly Sinka, Dorina Lazăr, Alexandru Repan. ● **Casa Universitarilor** din Timișoara a găzduit concertul cvartetului „Gaudeamus" al Filarmonicii de stat „Banatul" (Dănuț Manea, Lucia Virțosu, Luiza Florea, Sebastian Virtosu). ● **Complexul Muzeal Timiș** a deschis, în edificiul de pe str. Engels, expoziția de artă decorativă a artistei plastice Elvira Magdin-Rachieru din Satu Mare. ● **În cinstea „Anului Eminescu"**, Editura Kriterion a oferit publicului o remarcabilă antologie în limba germană din creația marelui poet. Volumul **Gedichte,** cu o postfață de Edgar Papu, tipărește și numeroase versiuni germane ale traducătorilor bănățeni : Franyó Zoltán, Viktor Orendi Hommenau și Hans Mokka. ● **La Casa Armatei din Timișoara** a fost vernisată expoziția profesorului de muzică Victor Andrei, „Dirijori și coruri bănățene".

aqua-forte

● **În fiecare an trecem nepăsători prin ziua morții noastre.**

● **Filosofia ? Nu sînt sigur decît pe propriile mele îndoieli.**

● **Se clătina prea tare pentru a-și mai putea alege punctul de sprijin.**

● **Un trecut pe măsura frumuseții ei.**

● **Am înțeles, doctore ! Mi-a expirat termenul de garanție.**

● **Ea îmi părea o floare, într-atît era de parfumată și inactivă.**

● **Și neștiința ar trebui ordonată alfabetic. Un fel de enciclopedie a ignoranței.**

● **Conjug de trei ori verbul a munci și simt nevoia să mă odihnesc.**

● **Scrie, imaginîndu-ți că te-ai născut înaintea lui Guttenberg**

● **Sperietoarea. Păsările o cred om și se îndepărtează.**

● **O carte prost legată. Am scuturat-o puțin și ideile au început să se împrăștie.**

Valeriu BUTULESCU

fanion

O PASĂ.
CÎT DE DARNICĂ EȘTI !

Dinamo(r) pentru Poli, în miercurea asta abia stinsă, vreo 50 000 de suflete iubitoare de fotbal s-au aflat — cu vocile puse la maxim — în (pe) cele mai neverosimile părți ale stadionului „1 Mai" unde, vreme de 100 de minute (pauza y compris), au strigat pentru ai noștri de nu s-au mai auzit locomotivele noi în Gara de Nord și, spun unii din cercul regulamentar de 3 kilometri din jurul arenei, au zumzăit bibelourile prin cele tăcute vitrine. Atîta suporterime-cascadoare nu s-a mai văzut de la meciul cu Celtic și, nu uitați, stimați consumatori de statistici, pe vremea aceea nu existau niște sute de metri de bănci, care transformate în locuri, care... Ei bine, tot nu a fost de ajuns și, la anu', cînd va veni Steaua, singura șansă e să se joace de două ori meciul, că, altfel, cu atîta omet, nu e sigur că stadionul va rezista. Și, de e să ne luăm după limba ciudată a cifrelor, ce grupare fotbalistică din țară mai are o asemenea aglomerație de admirator pe cap/picior de fotbalist ? Ar veni, după bilanțul foarte sus-amintit, aproape de 5 000 suporteri la un alb-violet, cantitate care, la unele stadioane, se trece la rubrica „total spectatori".

Iar dacă, dintr-o neinspirată idee, v-ar trece prin minte să mă întrebați, totuși, cum a fost meciul ăsta atît de grozav, despre care nu v-am povestit încă nimic, așa v-aș spune : în primul rînd, că nu ar trebui să vă luați după spusele unui ins (adică eu), cățărat cu greu pe o ușiță din fier forjat, de unde se vedea că timișorenii din teren luptă pentru fiecare minge, că vor **enorm** să cîștige acest meci, că, adesea, foarte tînărul Timofte pune îngrijorător de des apărarea oaspeților pe picioare greșite, că arbitrul fluieră și el, bietul, după o partitură și nu după ce se arată pe cochetul nostru teren, că nu străluceau chiar așa liderii prim-diviziei.

Cu numai cinci minute înainte de fine, am primit gol, un gol tomnatic, vom zice, în anotimpul partidei, dar, într-o vară, totuși, superbă, care, după spusele unui poet persan — în traducerea fericită a lui Jul Giurgea — „nu se griji, deodată, de toamnă".

Marcel TOLCEA

sport

PRIMA ÎNTÎLNIRE...

...din această toamnă cu fotbalul de marcă am avut-o, alaltăieri, grație partidei dintre Politehnica Timișoara și Dinamo București, subsemnatul și încă vreo 60 000 de spectatori din măcar suta de mii doritori să vadă cum arată minunea, adică un egal sau chiar o victorie a flăcăilor de pe Bega ; n-a fost așa, se știe, confirmîndu-se povestea că doar uneori, și atunci din întîmplare, cîinele cel mai mic îl mușcă pe cel mare ; drept e că, după isprava de-acum doi ani, cînd „Poli" i-a învins pe bucureșteni, mulți nădăjduiau în reeditarea unei asemenea performanțe, mai ales că, în contra Universității clujene, cu trei zile îndărăt, s-a tras o linie serioasă spre fotbalul de calitate și eficiență ; la drept vorbond, adică la rece, după „consumarea" meciului, părea la îndemîna gazdelor măcar un „X", întrucît elevii lui Mircea Lucescu au fost surprinși și iritați de jocul prudent, ordonat și închegat al timișorenilor, de unde și starea tensionată a partidei și ieșirile tăioase ale unora dintre „oaspeți" ; ca atare, a ieșit o confruntare aspră, urmărită cu sufletul la gură, s-au văzut și ciocniri, decizii anapoda ale arbitrului Dan Ologeanu, prea mic pentru o asemenea bătălie de orgolii, iar publicul a ripostat cum se cuvine subțirelului său obraz ; sincer, m-am mirat că unui cetățean fără vocația sportivității (încă din vremea cînd era fotbalist) i se încredințează o asemenea copleșitoare sarcină, mai ales că Dinamo, echipă solidă și respectată, nu are nevoie să-și compromită prestigiul.

De aci, deci tot de la slăbiciunile arbitrului, s-au tras și scenele penibile comise de Andone (căpitan de echipă ? !), Lupu (altfel, cel mai bun din teren, alături de Timofte II și Almășan), de Rednic și Lupescu (un tînăr cam arțăgos pentru firava sa carieră) ; n-a fost frumos și sper că, isteț cum e, Mircea Lucescu a băgat de seamă și va ataca problema în cauză, asta pentru sine și, mai mult, pentru forța fotbalului românesc.

Despre alte griji ale toamnei sportive, pe curînd.

Teodor BULZA

oaspeții orașului

Cu Dr. Allan David Cadenhead

Între 12—14 septembrie a.c., Universitatea din Timișoara a găzduit cel de-al treilea Simpozion de Chimia Coloizilor și Suprafețelor, **manifestare științifică de prestigiu care, prin ediția de față, consolidează bazele unei valoroase inițiative, transformată, în decursul anilor, în tradiție.**

Rod al colaborării institutelor de cercetare, subordonate Ministerului Industriei Chimice și Petrochimice cu Centrala Industrială Coloranți-Lacuri-Detergenți și Întreprinderea de Detergenți Timișoara, sub egida căreia s-a desfășurat, simpozionul s-a bucurat de un sprijin deosebit din partea Ministerului Educației și Învățămîntului, prin forurile de învățămînt superior timișorene, ca și din partea organelor locale de partid.

Lucrările s-au organizat în cadrul a patru secțiuni : fenomene interfaciale, sisteme disperse, membrane tehnologice și biologice, substanțe tensioactive — sisteme coloidale în procese tehnologice. Tematicile abordate au prezentat un mare interes teoretic și practic, cu atît mai mult cu cît chimia coloizilor și suprafețelor se încadrează în categoria științelor interdisciplinare. Largul interes de care s-a bucurat această manifestare științifică s-a concretizat prin afluența deosebită a specialiștilor de pe întreg cuprinsul țării (peste 200 de participanți, cadre didactice și cercetători din București, Brăila, Cluj-Napoca, Craiova, Oradea, Iași, Timișoara etc.), ca și prin participarea unor specialiști din Franța, R.S.F. Iugoslavia, Japonia, S.U.A. și U.R.S.S. Profitînd de mai îndelungata sa ședere în Timișoara, am solicitat unuia dintre oaspeți, prof. dr. Allan D. Cadenhead, de la Universitatea din Buffalo, un interviu prin care să facem cunoscute cititorilor noștri impresiile domniei-sale, ca reputat specialist, în legătură cu reuniunea științifică la care a luat parte.

— Stimate Allan David Cadenhead, am avut prilejul să vă întîlnim în timpul celui de-al treilea Simpozion de Chimia Coloizilor și Suprafețelor, găzduit, în acest an, de Universitatea din Timișoara. Sînteți una dintre personalitățile de marcă în acest domeniu de vîrf al cercetării științifice contemporane care a făcut obiectul reuniunii acum încheiate. Ne folosim de acest prilej pentru a vă solicita să prezentați succint, pentru cititorii revistei „Orizont", cariera dumneavoastră științifică.

— Mi-am făcut studiile elementare și liceale în Scoția, după care am studiat mai departe la Universitatea St. Andrew's și am obținut primul meu titlu științific, acela de Bacalaureat în Științe. M-am pregătit, în continuare, pentru susținerea doctoratului în chimie la Universitatea din Bristrol, Anglia, sub conducerea profesorului Douglas H. Everett, Membru al Societății Regale. Lucrarea mea de doctorat a avut ca subiect „Termodinamica adsorbției gazelor pe suprafețe solide". Acest interes, relevat încă de pe atunci, față de chimia și fizica suprafețelor, m-a urmărit de-a lungul întregii mele cariere. După o perioadă de specializare petrecută în Canada și Statele Unite, am obținut primul meu post permanent la Universitatea Statului New York din Buffalo, în calitate de profesor universitar, ceea ce am rămas pînă astăzi.

— Aceasta înseamnă că munca dumneavoastră de cercetare e pur teoretică ?

— Cariera mea universitară s-a desfășurat simultan cu activitatea de cercetare în diferite domenii ale chimiei și fizicii suprafețelor. Ele au inclus adsorbția gazelor și porozitatea solidelor (de interes în eliminarea otrăvurilor și substanțelor toxice din atmosferă), chemisorbția și cataliza (cu implicații în legarea materialelor de substanțe solide și formarea unor noi produși), structura probelor de sol lunar (revelatoare pentru istoria veche a planetei noastre „surori", Luna), peliculele monomoleculare (cu aplicații în domeniul membranelor și al microelectronicii), ca și interacțiunea colesterol-fosfolipide (de mare importanță pentru studiul ateroscleroze, infarctului miocardic și al maladiilor coronariene).

— A existat, cumva, un punct de cotitură în activitatea dumneavoastră, un eveniment sau o personalitate care v-au marcat pentru totdeauna ?

— Evenimentul care a avut un efect determinant asupra activității mele a fost întîlnirea cu profesorul James H. Danielli, pe atunci decan al Facultății de științele naturii la Universitatea din Buffalo. El m-a convins să-mi îndrept interesul spre modele de structură a biomembranelor cu pelicule monomoleculare, atît de diferit de aria inițială a preocupărilor mele, referitoare la adsorbția gazelor pe solide. Găsesc acest nou cîmp de investigare dificil, dar incitant — pot să spun că, pe lîngă plăcerea de a lucra în domeniu, m-am bucurat de un succes care m-a stimulat. Nu am regretat niciodată hotărîrea de a aborda o arie de cercetare diferită de cea pentru care mă pregătisem inițial.

— Știm că sînteți cercetător principal în programele NASA. Această cercetare are numai caracter fundamental, sau a deschis și posibilitatea unor cercetări aplicative ?

— Munca mea, în calitate de cercetător principal la NASA, vizează aspecte pur fundamentale : studiul structurii solurilor lunare, prelevate de astronauții americani cu ocazia zborurilor cuprinse în programul APOLLO. Ne-a preocupat interacțiunea dintre vîntul solar (constînd, în primul rînd, din atomi și ioni de hidrogen și heliu) și solul lunar, respectiv rocile lunare, ca și caracterizarea, din punctul de vedere al suprafețelor, a probelor de sol lunar. Toate rezultatele noastre au fost comunicate specialiștilor din U.R.S.S., care studiază și ei probe de sol lunar prelevate de stațiile lor orbitale din alte zone ale Lunii, în cadrul unui program de schimburi științifice bazate pe reciprocitate.

— Cum vă desfășurați activitatea la catedră, în cadrul Universității din Buffalo ?

— Catedra de chimie de la Universitatea din Buffalo cuprinde aproximativ 30 de cadre didactice care activează în domeniile învățămîntului, administrației și, în primul rînd, al cercetării.

Numărul de studenți ce beneficiază anual de cursurile noastre se ridică la circa 2 500, pe grupe variind numeric între 14 și 400 de persoane. Cercetarea este realizată de către fiecare cadru didactic în colaborare cu un grup de absolvenți ai facultății și specialiști participanți la cursurile post-doctorale. Anul universitar durează, la noi, de la sfîrșitul lunii august pînă la jumătatea lunii mai. Cercetarea, însă, se desfășoară non-stop, pe parcursul întregului an.

— Cum vi s-a părut, din punct de vedere științific, simpozionul din acest an de la Timișoara ?

— Mi-a părut foarte bine că am luat parte la cel de-al treilea Simpozion de Chimie a Coloizilor și Suprafețelor. Mi-a plăcut, fără rezerve. Am apreciat în special conferințele prezentate în ședințele plenare și sesiunea de postere — în aceasta din urmă, entuziasmul și ținuta științifică (a tinerilor cercetători, mai ales) a făcut să dispară toate dificultățile legate de limbaj. Schimbul de idei care a avut loc cu acest prilej a fost foarte valoros.

— Puteți concretiza ?

— O impresie deosebită mi-au produs studiile teoretice referitoare la dezintegrarea peliculelor foarte fine, propuse de grupul de cercetători din Cluj-Napoca și, nu mai puțin, cele în legătură cu membranele artificiale prezentate de specialiștii bucureșteni. Larga deschidere științifică, la fel ca și preferința pentru acele domenii ale cercetării unde cercetătorii se pot dispensa de aparatură costisitoare fără ca aceasta să afecteze calitatea demersului lor de cunoaștere demonstrează un admirabil spirit de inițiativă. Înțeleg pe deplin și nevoia lor de a aborda în paralel cercetarea fundamentală și pe cea aplicativă.

— Sînteți la prima vizită în România și, deci, în orașul de pe Bega. Dată fiind bogăția și amploarea manifestărilor simpozionului la care ați participat activ, în ce măsură ați reușit să cunoașteți Timișoara ? Ce impresie v-au făcut viața științifică și culturală de aici ?

— Din punct de vedere spiritual, consider că oamenii pe care i-am cunoscut sînt într-o dispoziție excelentă, cu un nivel de cunoștințe culturale și o diversitate a intereselor la fel de mare, dacă nu mai mare decît am găsit la alte națiuni. Aproape fără excepție, am găsit oameni politicoși, generoși și deschiși.

— Să înțeleg că doriți să vă reîntoarceți la noi cu ocazia următorului simpozion, peste trei ani ?

— Da, este unul dintre proiectele mele de viitor. Intenționez să revin pentru a extinde colaborarea cu specialiștii români. Există, aici, niște minți tinere într-adevăr valoroase, pe care modul de organizare a simpozionului le-a pus excelent în lumină și cărora schimbul de informație științifică, cu deosebire în sensul cunoașterii și aplicării unor tehnologii mai specializate, le-ar fi de real folos. Cu atît mai mult cu cît utilizarea unor tehnici noi de analiză a suprafețelor ar conduce la importante aplicații industriale ale cercetărilor lor.

Convorbire consemnată de
Carmen BLAGA

ARTHUR HAULOT
ȘI IUBIREA DE OAMENI

Fondator, în 1951, împreună cu Pierre-Louis Flouquet al Bienalelor Internaționale de poezie și al binecunoscutului **Journal des Poètes**, Arthur Haulot este azi unul din cei mai importanți poeți belgieni de limbă franceză, autor a peste treizeci de cărți de poezie, eseuri, jurnale etc. Secretar general al Bienalelor Internaționale de Poezie de la Liège, A. Haulot este, se știe, un mare animator al poeziei, al înfrățirii poeților Lumii de azi prin poezie, prin verbele Păcii și Prieteniei. De-a lungul a 16 Bienale, el a sprijinit concret prezența și valoarea poeziei contemporane românești pe care o consideră printre „cele mai valoroase din lumea de azi", avînd totodată o stimă veche și mereu nouă față de cultura românească. Un semn, între multe altele, poeziile ce urmează (din ciclul **Poemele Kamarina**) sînt inedite, încredințate, prin Constantin Crișan, revistei Orizont.

POEMELE KAMARINA

Poate întreg poemul ar fi trebuit gîndit
Schimbîndu-i iar elanul, făcîndu-i să ne spună
Ce-ncearcă să ascundă sub vremea mută cînd.
De-atîtea ori „eu te iubesc" el a grăit
în prea sonore unde de seară, dimineață
că nu mai știu acuma cînd spune adevărul
Sau cînd ne minte cu un calm de gheață ;
Ar trebui și alte limbaje construite
pornind spre porturi noi și alte-aventuri, unde
putea-vom iar să ștergem imagini vechi și stinse
Ca să pornim pe mare cu noi catarge-, aprinse.

* * *

Noi am întins fețele de masă ale dorinței
sub soarele mării
pînzele bărcilor au alunecat pe mătasea
trupurilor noastre
și cîntul valurilor a arcuit iar timpul
acestei alte zile în care totul
se pregătea să nască
Ce mîngîiere a stat în pragul sărbătorii ?
Aceea a aerului care dădea frîu liber înălțării
arbustul-trandafir precum o balerină dăltuit ?
aceea a muzicii în defileul serii
sau cea a mîinii tale arse de emoția mea ?
Dar nu e oare chiar vorba aceasta neexprimată încă
cu grijă așezată pe buzele vîntului
aceste silabe fără greutate și mici cu sunet în lumină
și printre care noi am deschis calea ?
Oceanul a înțeles mesajul acesta ciudat
și noi ne-am rostogolit încet între crestele lui
pînă la marginea fericirii.

POEMUL AȘTEPTĂRII (II)

Te-aștept în pragul unor strălucitoare maluri
Cerul înalt de vară îți saltă sînii sus
făcuți spre mîngîiere subtilă, pentru valuri
ce-n ochii mei dansează din zori pînă-n apus.
Aștept să-ți redescopăr culmi, creste nisipoase
promisiuni ascunse în zvîcnetu-ți sîngvin
Vom strînge-n pumni imagini nemaivăzut frumoase
Și-om rîde împreună de ele — și divin

Preasfînt norocul verii în creștetu-ți înfloare
Întregul risc al iernii e doar de partea mea
Iar prin pariu iubirea făcută-i să renască.

Tu-mi ești tot viitorul, ci eu sînt doar un mit
Sfidez mereu acuma înfrîngerea-ngerească
Ca să mă-nalț pe pragul de vise înghițit.

Prezentare și traducere :
Constantin CRIȘAN

Colegiul de redacție:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1; Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 39

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 39 (1178) 29 SEPTEMBRIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 16 PAG., 3 LEI

DOCUMENTELE PENTRU CONGRESUL AL XIV-LEA AL P.C.R.

Democrația — trăsătură caracteristică a societății noastre

Concepția românească despre democrație pornește de la necesitatea asigurării deplinei egalități între oameni, a realizării unor relații economice și sociale echitabile, care să permită fiecărui cetățean să ducă o viață demnă, de la accesul liber la învățămînt, cultură, știință, la participarea directă a maselor la conducerea întregii societăți.

Referindu-se la sistemul democrației noastre, muncitorești-revoluționare, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** sublinia — cu prilejul celei de-a 45-a aniversări a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă — că **„Vom porni permanent de la principiul științific al făuririi socialismului cu poporul și pentru popor, perfecționînd continuu organele democrației noastre de stat, activitatea lor și creșterea rolului noilor organisme democratice, care asigură participarea deplină a tuturor categoriilor sociale, a întregii națiuni la elaborarea politicii interne și externe, la înfăptuirea neabătută de către popor a propriului său viitor, viitorul liber și independent".**

Reflectînd asupra acestei teze, este necesar să reținem că democrația nu se limitează la înfăptuirea concretă a sarcinilor economico-sociale, ci ea presupune totodată participarea maselor la actul decizional, în cadrul conducerii științifice a societății, respectiv a instituțiilor componente ale sistemului nostru democratic.

În acest mod de a înțelege democrația, în ultimele două decenii și jumătate s-a asigurat legătura indisolubilă a partidului și statului cu oamenii muncii, ceea ce se exprimă prin adeziunea prin gînd și faptă a poporului la strategia partidului. Această adeziune a consolidat societatea noastră și a demonstrat hotărîrea întregii națiuni române de a apăra și dezvolta cuceririle revoluționare.

Într-o concepție dialectică, privind progresul social, sistemul democrației socialiste în România implică un ansamblu de principii, dintre care menționăm: rolul conducător al partidului, centralismul democratic, autoconducerea muncitorească, conducerea colectivă și responsabilitatea fiecărui om al muncii, umanismul revoluționar, patriotismul socialist, ca și un ansamblu de instituții politice integrate structural, eficient în sistemul politic. În acest sistem, organismele statale se îmbină organic cu organizațiile obștești, conducerea unitară la nivel național cu forme specifice ale autoconducerii muncitorești la toate nivelurile și în toate domeniile.

Prin toate aceste instituții, adevăratul stăpîn al destinelor țării este poporul, deținătorul puterii în calitatea sa de proprietar, producător și beneficiar. Posibilitatea reală a oamenilor muncii de a lua parte la întreaga viață socială devine, în momentul de față și în perspectivă, un act de responsabilitate socială, fiecare cetățean aducîndu-și conștient contribuția la conducerea societății. În aceste condiții, decizia politică nu poate fi suma actelor individuale, ci voința generală, ca expresie a intereselor fundamentale ale națiunii. Iată de ce, democrația socialistă presupune disciplină conștientă, participare responsabilă.

În spiritul participării conștiente și responsabile la conducerea societății, oamenilor muncii li se cere să acționeze pentru depășirea a ceea ce este vechi, perimat, ceea ce mai împiedică sporirea eficienței, respectarea principiilor eticii și echității socialiste, a legalității socialiste, a constituției țării. Secretarul general al partidului subliniază, în această ordine de idei, că: **„libertatea individuală se poate realiza numai în cadrul libertății colective, generale, că orice încercare de a opune libertatea personală celei generale este greșită, dăunătoare. Pornim de la adevărul că libertatea este înțelegerea necesității participării la acțiunea comună, în vederea construirii conștiente de către masele populare a propriei lor istorii, a propriului lor viitor".**

Rezultă, deci, că strînsa corelație și condiționare între libertate și responsabilitate exprimă o sinteză dialectică între libertatea politică, socială și individuală, ceea ce potențează afirmarea și dezvoltarea libertății umane.

Afirmarea deplină a democrației socialiste se leagă nemijlocit de nivelul pregătirii profesionale și politice a oamenilor. De aceea, în societatea noastră se acordă o atenție deosebită pregătirii cadrelor de partid și de stat, tuturor oamenilor muncii, accentuîndu-se permanent însemnătatea acționării pe baza celor mai noi cuceriri ale științei din toate domeniile.

În spiritul Documentelor Congresului al XIV-lea al partidului, prin obiectivarea principiului de făurire a socialismului cu poporul și pentru popor, dialogul direct cu oamenii muncii se va intensifica astfel încît înfăptuirea unui stadiu superior de civilizație va putea fi considerată, pe drept cuvînt, opera maselor, a întregii națiuni.

Lector univ. dr.

Ioan PELEȘ

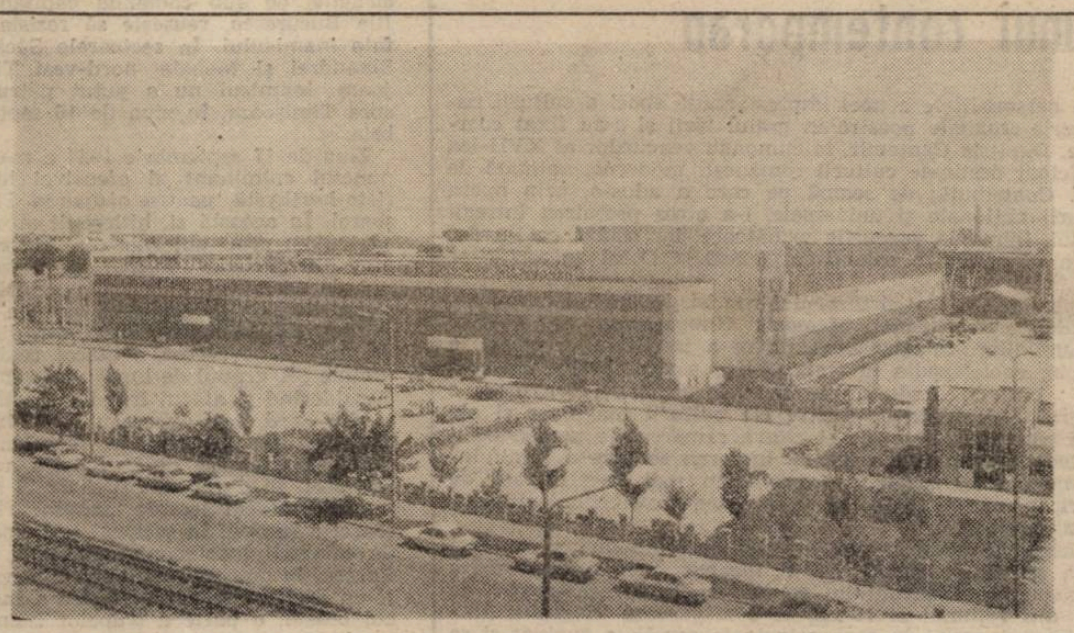

Aici se nasc autoturismele Dacia-500. **(Foto: Gheorghe Popescu)**

SPRE ȚELUL SUPREM

Timpul vine frumos prin vară,
Se-nalță curat din roade bogate,
Timpul crește cu nume de țară,
E nestinsă flacără de libertate.

Timpul vine cu aripi deschise,
Clipă de clipă se limpezește în zbor,
Gîndul rămurește din caldele vise,
Spre țelul suprem, spre viitor.

Timpul se adună tînăr în privire,
E prezentul clipelor mari de lumină,
E tot ce se-mplinește-n crez și-n simțire,
Pe această vatră de limba română.

Miron ȚIC

I.A.T. — viitorul a început azi

CTITORIILE PREZENTULUI

Despre trecut am aflat că doar amintirile și monografie, pe care mi-o arată *Nicolae Bibu* — șeful serviciului OPMPM, îl mai reține. Pînă acum cinci ani existase Întreprinderea „Tehnometal" al cărei nucleu l-a constituit, în 1879, o mică unitate manufacturieră. Se pornise de la rîșnițe și butoaie metalice, iar după naționalizarea din 1948 în fabricație, asigurată doar de 215 muncitori, au intrat țesăturile și împletiturile din sîrmă, precum și diferite tipuri de lanțuri. În 1959, unității i se alătură Întreprinderea „Partizanul" din Timișoara și atelierele de perforat tablă din Arad, Oradea și București. Momentul marca debutul producției unor mașini și agregate pentru agricultură, deja primele produse culegînd aprecieri la expozițiile internaționale de la New Delhi, Bombay și Izmir. În perioada anilor 1971—1975 se realizau întîiele investiții în zona din Calea Buziașului. Din 1976 s-a trecut la producția de tractoare de 45 CP de tipul „Universal", a altor mașini agricole și utilaje destinate cuniculiculturii (creșterea iepurilor) și aviculturii. În anii 1980 și 1981, pentru rezultatele obținute, întreprinderii i se acordă „Ordinul Muncii", clasa a doua. Odată cu consacrarea, toți cei ai locului credeau că se ajunsese la acel prag de sus de pe care decolările spre viitor nu mai puteau însemna mare lucru.

Vizita de lucru din iunie 1983 a secretarului general al partidului a adus însă și aici, ca pretutindeni după istoricul an al Congresului al IX-lea, o explozivă deschidere de noi orizonturi, echivalentă cu o revoluție. Întreprinderea a primit sarcina expresă de a făuri primul miniautoturism românesc. Decretul Consiliului de Stat privind reorganizarea „Tehnometal"-ului în *Întreprinderea de Autoturisme Timișoara* poartă strălucita pecete a gîndirii tovarășului *NICOLAE CEAUȘESCU* și este datată: *31 decembrie 1984*. A fost o primă și decisivă treaptă în edificarea din temelii a unității, în restaurarea unui peisaj în care totul părea orînduit, așezat, dat pentru totdeauna, cu toate liniile ferm fixate, cu toate culorile definitiv zugrăvite, cu toate sensurile limpezi și limpezite pînă la ultima lor consecință. *Începuse*, altfel spus, *marea bătălie pentru mileniul următor*. Una din încercările curajoase ale acestei epoci: dreptul și obligația fiecăruia de a gîndi la viitorul său și al celorlalți. Era, de-acum, o etapă calitativ nouă de muncă și creație, impusă de pătrunderea bruscă, dar nu ori-

G. DIMA

(Continuare în pag. 3)

LUPTELE PENTRU APĂRAREA TIMIȘOAREI

(AUGUST — SEPTEMBRIE 1944)

Apărarea propriu-zisă a marelui oraș din vestul României a fost organizată în spațiul de la frontieră, primul aliniament fiind situat la 20 km depărtare de graniță, pe poziții succesive, avînd linia principală de apărare pe liziera orașului, iar în interior fiind pregătită o rezistență pe cvartale de clădiri și grupe de rezistență. În același timp s-a asigurat o apărare circulară a orașului, sprijinită pe cele două cursuri de apă, Bega și Timiș și pe acoperirile și pe comunele din zonă. Apărarea Timișoarei, după cum se exprimă un cunoscut istoric militar, „era centrată pe oraș, apărat de către Regimentul 13 Călărași, celelalte unități, ducînd doar lupte de întîrziere". (Colonel dr. Florian Tucă — **Factori ai succesului trupelor române în războiul antihitlerist.** Ed. Militară, 1979, p. 219). În cadrul dispozitivului de apărare a Timișoarei trupele erau eterogene, ca proveniență și calitate. Astfel, numai cele două regimente organice ale Diviziei 9 Cavalerie, 13 Călărași și 6 Artilerie călărească erau unități operative. Ele vor avea și rolul determinant în apărarea orașului, capul de pod strategic din cîmpia Banatului. Celelalte erau unități de dublură, de instrucție, școli militare sau subunități de pază sau tehnice.

În cadrul dispozitivului de apărare a Timișoarei, organizat de către Divizia 9 Cavalerie, un rol important l-a avut și populația civilă a orașului și a localităților unde s-a organizat apărarea. La fel, un rol important l-au avut gărzile naționale, constituite în orașele și satele Banatului, mai ales după 1 septembrie 1944, cînd a început pregătirea ofensivei pentru eliberarea nordului Transilvaniei de sub ocupația horthystă. Acestea aveau sarcini similare cu formațiunile patriotice de luptă. Create din inițiativa comuniștilor, gărzile naționale românești trebuiau să sprijine armata română în acțiunea de apărare a teritoriului național și de dezrobire a Ardealului de Nord.

În data de 11 septembrie 1944 a avut loc primul atac asupra orașului Timișoara. E vorba de o acțiune de cercetare prin luptă, efectuată de Batalionul 4 de cercetare al Diviziei germane 4 Moto S.S. de grenadieri blindați „Polizia", divizie care se deplasa din Iugoslavia spre sud-vestul României. Pătrunderea s-a efectuat prin sectorul companiei de grăniceri Banloc, care nu a putut rezista atacului inamic, fiind în inferioritate numerică și care s-a repliat în localitățile Peciul-Nou și Ciacova. Au fost ocupate de către inamic localitatea Denta și Deta, acesta îndreptîndu-se, în ritm rapid, spre Timișoara. În fața acestei situații, comandantul Diviziei 9 Cavalerie organizează apărarea Timișoarei cu cea mai bună unitate pe care o avea la dispoziție — Regimentul 13 Călărași. Acesta a fost deplasat cu tramvaiele de pe liziera vest Timișoara, pe liziera de sud a satelor Freidorf, Chișoda și Giroc, barînd direcția Șag — Timișoara.

Escadronul de călărași intră în luptă cu trupele invadatoare și reușește să le oprească înaintarea și să le avarieze 3 tanchete și un tanc mare, stopînd atacul infanteriei cu focuri de mitralieră. Escadronul de călărași, deși mult în inferioritate față de inamic, acesta atacînd cu două companii motorizate și cu multe tancuri, reușește să reziste cu succes invadatorilor. În ajutorul rezistenței, organizate de către călărași, a intervenit și aviația. Astfel, coloanele de blindate și mașini inamice, constituite într-un grup de manevră, au fost nimicite de către o formație de 12 bombardiere în picaj, trimisă în ajutor de Corpul 1 Aerian român, pe șoseaua Deta — Timișoara. În fața rezistenței călărașilor și după atacul aviației românești, trupele germane încep să se retragă spre sud, cu mari pierderi la mijloace blindate și infanterie. În acest moment de derută a inamicului s-a produs contraatacul escadronului 2 călărași, condus de căpitanul Alexei Donici, unul din cei mai capabili ostași ai Regimentului 13 Călărași. Acest contraatac încununat de succes al călărașilor, a dus la dezorganizarea planului de foc al inamicului, care nu mai putea folosi artileria în acoperirea trupelor proprii de infanterie și a creat condiții deosebit de favorabile, exploatării situației de către Regimentul 5 Vînători-Instrucție, care a continuat, în adîncime, contraatacul călărașilor.

Trimis, din ordinul Corpului 7 Teritorial, la dispoziția Diviziei 9 Cavalerie, Regimentul 5 Vînători-Instrucție, aflat la Sînandrei, s-a deplasat la Timișoara, împreună cu un divizion din Regimentul 1 Artilerie-Instrucție, urmînd să contraatace inamicul. Acțiunea de continuare a contraatacului, inițiat de călărași, este îndeplinită de vînători, organizați în 2 batalioane de recruți și a fost dirijată în teren de locotenent-colonelul Ion Davidescu, șeful de stat major al Diviziei 9 Cavalerie. De altfel, după contraatacul călărașilor, trupele germane s-au retras spre Șag, Parța și Peciul-Nou, Regimentul 13 Călărași, ocupînd poziția ordonată pe Freidorf, Giroc și Chișoda. Atacînd cu ambele batalioane de recruți în linie, Regimentul 5 Vînători, partea sedentară, reușește să alunge inamicul aflat în derută după contraatacul călărașilor, din satele Șag și Parța, pînă în seara aceleiași zile. De altfel, a doua zi, 12 septembrie, batalionul de cercetare german se retrage de pe teritoriul nostru, fiind urmărit, pînă la frontieră, de grănicerii comandați de lt. colonelul Fetcu, din cadrul companiei Banloc, care reintră pe frontieră în vechiul său sector. Acțiunea de cercetare prin luptă, efectuată de batalionul de cercetare al Diviziei 4 SS „Polizia", a eșuat lamentabil, nereușind să ocupe Timișoara, apărată cu eroism de ostașii români.

Dacă în zilele următoare nu a avut loc o mare ofensivă germană asupra Timișoarei, în zilele de 15 și 16 septembrie, marele oraș din vestul țării, apărat de către Regimentul 13 Călărași, este atacat de către o unitate SS, denumită Grupul de luptă „Behrends", formată din 2 batalioane mecanizate și o companie blindată. Atacul grupului „Behrends" s-a produs în partea de vest și nord-vest a Timișoarei, el organizînd două direcții ofensive, una dinspre nord-vest, Becicherecul Mic-Timișoara, alta dintre vest, Jimbolia-Timișoara. Ofensiva germană, din aceste zile, va eșua.

În ziua de 15 septembrie, Timișoara a fost atacată și din direcția nord de către forțele horthyste. Deci, apărătorii orașului trebuia să reziste pe trei direcții, împotriva inamicului nazisto-horthyst. Atacul principal s-a dat de către trupele grupului „Behrends", în sectorul apărat de Regimentul 13 Călărași și de recruții Regimentului 17 Infanterie. Regimentul 17 Infanterie, dispus în apărare pe direcția vest, intercepta căile Jimbolia — Timișoara și Sînnicolaul Mare — Timișoara și avea misiunea de a întîrzia înaintarea trupelor hitleristo-horthyste spre marele oraș, apărat de Regimentul 13 Călărași. Recruții infanteriști au îndeplinit cu succes această misiune. În același timp, inamicul a presat puternic, depășind pe infanteriști și pe direcția Săcălaz — Timișoara, direcție apărată, cu vitejie, de Detașamentul căpitanului Marin Gheorghișor, din Regimentul 13 Călărași.

În ziua de 16 septembrie 1944, inamicul a organizat o presiune concentrică asupra Timișoarei, atacînd pe direcțiile sud, vest și nord-vest. Atacul a început din direcția sud, dar aici se afla sectorul călărașilor condus de lt.-colonelul Enescu, avînd ca detașament de întărire recruții Batalionului 1 din Regimentul 5 Vînători, care apărau localitățile Șag și Parța. Acestea nu vor putea rezista însă mult timp, repliindu-se pe pozițiile deținute de călărași, dar sectorul lt.-colonelului Enescu va rezista tuturor atacurilor inamice.

În vest, recruții Regimentului 17 Infanterie s-au repliat spre Sînandrei, rămînînd ca punct înaintat doar detașamentul de călărași, comandat de căpitanul Ștefănescu, care, ajutat de o baterie din Regimentul 1 Artilerie-Instrucție, de sub comanda căpitanului Ilie Bucurescu, reușește să reziste în fața inamicului. În sectoarele Săcălaz, Sînandrei și Mehala, nord-vest Timișoara, inamicul nu a putut pătrunde spre Timișoara, în ziua de 16 septembrie.

Ziua de 17 septembrie 1944 a marcat punctul culminant al ofensivei hitleristo-horthystă, pentru ocuparea Timișoarei. În această zi, hitleriștii au atacat cu un grup puternic din Divizia 4 moto SS „Polizia", format din batalionul de cercetare, 2 batalioane întărite și un divizion de artilerie, dinspre sud și sud-vest. În același timp, din direcția vest și nord-vest, a atacat cealaltă unitate SS, grupul de luptă „Behrends". Considerînd și atacul trupelor horthyste din nord, care încercau să se infiltreze și spre est, practic, inamicul a pornit la operația de încercuire a Timișoarei. În dimineața zilei de 17 septembrie, atacul inamic asupra Timișoarei a început în sectorul sud, apărat de călărașii locotenent-colonelului Ion Enescu, în sprijinul căruia a intervenit și un divizion sovietic. Pentru a încercui orașul, o parte a trupelor inamice s-a îndreptat spre nord-est, pe direcția Urseni — Moșnița — Remetea Mare, intrînd în pădurea Bistra. Aici, însă, au fost opriți de Detașamentul condus de colonelul Galgoți și de muncitorii înarmați, iar în zona Bucovăț, de blindatele sovietice, inamicul neputîndu-și finaliza acțiunea de învăluire a orașului.

În cursul după-amiezii, grupul de luptă din Divizia 4 SS „Polizia" și-a intensificat atacurile. În partea de sud a orașului, în sectorul Regimentului 13 Călărași, reușind să pătrundă în Chișoda și Giroc, comune suburbane. Călărașii au rezistat cu greu atacurilor inamice, dîndu-și tributul de sînge și jertfă. În cursul acestei lupte, sînt răniți grav și își pierd viața lt. col. Ioan Enescu, comandantul Regimentului 13 Călărași, maiorul Titus Mureșanu, comandant de divizion, căpitanul Alexei Donici, comandant de escadron, lt. rezervă Ovidiu Balea etc. Cu pierderi mari, călărașii au rezistat în sectorul sud, la Chișoda și Giroc, prin contraatac, dat de escadronul 4 din acest regiment și cu compania 3 din Regimentul 5 Vînători-Instrucție.

În același timp, inamicul a atacat, în sectorul nord, localitatea Sînandrei, apărată de infanteriști. Aici, trupele hitleristo-horthyste au fost oprite, situația trupelor române stabilindu-se printr-un contraatac dat de Batalionul 1 din Regimentul 17 Infanterie. Din nou, în această zi, inamicul nu a reușit să cucerească Timișoara și nici să depășească pozițiile de apărare organizată de Divizia 9 Cavalerie. De altfel, spre sfîrșitul zilei de 17 septembrie 1944, Divizia 4 Moto SS „Polizia", împreună cu grupul de luptă „Behrends", care îi era subordonat, primește ordin de la eșalonul superior, de a renunța la ofensiva pentru ocuparea Timișoarei.

Radu PĂIUȘAN
Octavian VLAD

Dimitrie Cantemir în viziunea unui contemporan

Cea mai complexă personalitate a unei impresionante epoci a culturii naționale, în care s-au scris cronicile noastre în graiul țării și s-au fixat coordonatele limbii literare, Dimitrie Cantemir, la cumpăna veacurilor al XVII-lea și al XVIII-lea, a anticipat destinele culturii românești moderne, animată de vocația universalității. Contribuția de seamă pe care a adus-o, prin opera sa enciclopedică, culturii naționale și universale, i-a atras prețuirea întregii lumi savante a timpului, faima în veacurile următoare, iar astăzi, ea i-a dat pe deplin dreptul de a fi înscris în calendarul U.N.E.S.C.O. al aniversărilor mondiale.

Ecoul fascinantei personalități a cărturarului român, în spațiul european, poate fi surprins în filele enciclopediei **Memoria Hungarorum** de Alexius Horany, din secolul Luminilor. Imagine revelatoare a trecutului cultural a acestei părți a Europei, enciclopedia în trei volume a lui Horany, apărute la Viena (I : 1775 ; II : 1776) și Posonium — Bratislava (III ; 1777), oferă o selecție de bio-bibliografii ale figurilor ilustre ale culturii maghiare și ale țărilor apropiate, între care își găsesc loc și cîteva remarcabile personalități ale culturii noastre. Redactată în limba latină, lucrarea se adresa lumii instruite europene, promovînd în societatea vremii un mai larg orizont de cunoștințe și convingeri, în măsură să faciliteze înțelegerea valorilor culturale, din această parte a continentului.

Articolul despre Cantemir (numele fiind ortografiat Kantemirius, conform tendinței latinizante a secolului) reține de la început, prin spațiul mare acordat prezentării personalității savantului român. În cele zece pagini de dicționar (p. 277—287) din volumul al II-lea, se configurează biografia propriu-zisă a omului, orizontul epocii în care principele român a evoluat și se schițează universul operei sale. Prima parte a articolului se referă la viața lui Cantemir, ale cărei evenimente sînt puse în cadrul diferitelor medii în care acesta a trăit succesiv : Constantinopol, Iași și Rusia. Înregistrarea cronologică a evenimentelor ei începe cu exilul lui Cantemir la Poartă, în calitate de zălog al tatălui (1688), urmată de detalii ale șederii la Constantinopol (1688—1710), întreruptă timp de doi ani de revenirea în țară (1691—1693), în care se înglobează și o scurtă domnie (1693). Nu sînt neglijate datele referitoare la viața de familie, sau cele privind lupta pentru putere dintre Brîncoveanu și Cantemirești. Dintre evenimentele scurtei domnii (1710—1711), autorul insistă asupra tratatului de alianță încheiat între Dimitrie Cantemir și Petru cel Mare, în vederea eliberării țării de sub turci. Emigrarea, devenită necesară în condițiile eșecului de la Stănilești, marchează începutul consemnării evenimentelor ultimei perioade a vieții, petrecută în Rusia (1711—1723). Ultimii doisprezece ani au adus un spor în privința evoluției personalității, adîncirii experienței și creșterii reputației lui Cantemir, care avea deja autoritatea erudiției sale. Sînt anii maturității, cei mai fecunzi sub raportul activității cărturărești, încununată strălucit de alegerea sa ca membru al Academiei Berlineze (Societas Regia Berlinensis), ani nelipsiți de o intensă activitate politică.

Articolul prezintă, în continuare, zece dintre „strălucitele monumente de spiritualitate" lăsate de Cantemir posterității, urmate de mențiunea că, „în afara acestor lucrări, se mai păstrează încă, în manuscris, multe altele, neterminate". În anul apariției lucrării lui Horany (1776) numai patru opere cantemiriene văzuseră lumina tiparului : două antume (**Divanul...** și **Sistema Religiei Mahomedane**) și două postume (**Istoria Imperiului Otoman** și **Descrierea Moldovei**). Restul operelor, rămase în manuscris, vor fi publicate tîrziu. Ordinea consemnării lucrărilor publicate „de curînd", nu este cea a editării, ci sugerează modul în care a intrat Cantemir în conștiința Europei Luminilor. Nu întîmplător, cea dintîi menționată este **Istoria creșterii și descreșterii Imperiului Otoman**, operă care i-a adus, indiscutabil, notorietate pe plan european. Scrisă în latinește și cunoscută în această formă, ea a fost publicată după moartea lui Cantemir, prin grija fiului său, Antioh Cantemir, ambasador al Rusiei, la Londra și Paris. Tradusă și publicată în engleză (1734 ; 1756), franceză (1743) și germană (1745), această adevărată enciclopedie islamică a făcut din Dimitrie Cantemir unul dintre cei mai de seamă istorici ai sud-estului Europei.

Avîndu-și probabil geneza în prima biografie a lui Cantemir, atribuită germanului Theophil S. Bayer, articolul lui Horany despre Cantemir se adaugă efigiilor documentare care au impus atenției lumii europene personalitatea savantului român. Cele zece pagini ale enciclopediei, acordate prezentării lui Cantemir, sînt o dovadă a prețuirii pe care autorul o acordă eruditului principe român, care, prin enciclopedismul preocupărilor sale, a avut trăsăturile unui cărturar din epoca luminilor, dar, totodată, ele relevă și „locul" pe care acesta și-l cîștigase în „republica literelor europene".

Ileana DÂRJA

Dirijorul

Întîlnirea cu arta lui Diodor Nicoară începe, din punctul de vedere al reporterului desemnat să scrie despre directorul dirijor al Filarmonicii „Banatul", într-o sală de teatru. Se petrecea acolo un lucru ieşit din comun : polifonia poeziei eminesciene, spusă de marea voce a corului, făcea spaţiul cunoscut să vibreze altminteri, cu un sunet nou şi, parcă, mai plin, iar această melodioasă vibraţie nu părea nicidecum căutată, ci naturală, încît devenea aproape de neînţeles că nu se lăsase auzită pînă atunci. Desigur, cuvintele, decupate perceptibil, cîteodată pînă la nivel de silabă, evident versurile, în armonioasa lor decurgere, sensul poetic atent reliefat — toate acele amănunte de tehnică interpretativă, urmărind, şi izbutind, să pună în dialog valoarea literară cu expresivităţile partiturii — nu mai puţin limpezimea fiecărui sunet emis de instrumentul uman — puteau constitui explicaţia prelungitelor aplauze, a reuşitei spectacolului. Ansamblul coral condus de Diodor Nicoară fusese, ca de obicei, la înălţime.

Diodor Nicoară crede că posibilitatea de expresie a vocii umane e una de rangul întîi, în muzică. Mijloacele orchestrei nu-i apar la fel de sensibile. Diferenţa, vizibilă, între instrumentul orchestral şi cor, i se prezintă, deîndată ce reporterul încearcă să îşi imagineze eventualitatea unui alt unghi de perspectivă, ca un subiect ce nu comportă discuţie decît privitor la nuanţe, la aspectele colaterale. Definiţia e sigură, definitivă : „Pe locul I rămîne vocea, în muzică". Demonstraţia e chiar biografia artistică a dirijorului, astfel încît ceea ce rosteşte Diodor Nicoară reprezintă, neapărat, adevărul : cel al unei profesiuni de credinţă. Formulările conving, discursul nu e lipsit de energie, se simte exerciţiul contactului neîntrerupt, vreme de douăzeci de ani, cu suma de individualităţi distincte, care alcătuiesc — şi, în cazul cînd dirijorul nu se impune, — destramă unitatea ansamblului. Momentul relatării despre pregătirea unui concert se descompune, ca în filmul lui Wajda, în lucruri de mică şi mai mare importanţă, descriind împreună şi deodată condiţia de existenţă a creatorului. Ca şi acel „Dirijor", Diodor Nicoară întîmpină „greutăţile şi necazul meseriei" de a supune voinţei lui profesionale o multitudine de personalităţi, fiindcă şi el ştie foarte bine că, la premieră, „ansamblul trebuie să sune la unison". Într-o simbioză a textului şi muzicii, a regiei muzicale şi vocilor. Repetă cu o concentrare maximă, cu auzul intern deschis, supraveghind intonaţia, armonia, ambianţa.

A debutat prin a cînta în corul filarmonic din Iaşi, a avut şansa apropierii de maeştri de talia unui Nicolae Ursu, Ion Pavalache, Ion Românu, D. Botez, Mircea Hoinic, Marin Constantin. Se recunoaşte îndatorat acestor, inegalabili, muzicieni. Admiră priceperea, tactul, talentul şi, nu în ultimul rînd, atributele strict omeneşti ale creatorilor amintiţi ; „compozitor înzestrat / profesor generos şi luminat / om de excepţie şi neobosit animator al muzicii corale / extraordinar, inegalabil dirijor" sînt expresiile pe care le foloseşte. Nu-i place, în schimb, să refacă (a dat un interviu, nu demult şi, „poate găsiţi lucrurile astea, acolo") itinerariul succeselor adunate, de-a lungul timpului, în contul aşa-zisei „fişe de creaţie". E grăbit (are, însă, vreme pentru un drum prin oraş, pe urmele „ştimei" interviului). Spune, totuşi, nu fără un accent bine plasat (ca să-şi dea reporterul seama de însemnătatea afectivă a informaţiei) : „Corul Filarmonicii „Banatul" este, de la prima ediţie a „Cîntării României", pe locul I". Exista o exclamaţie la finele formulării. Îndreptăţită, desigur. Dar, reporterul nu o notează. Scrie, mai degrabă, în carnet, ceva care să-l ajute să priceapă ce presupune munca unui dirijor de cor ca Diodor Nicoară : „Şase luni de repetiţii, ca să pui la punct, cît de cît, ansamblul"...

Şi apoi, într-o seară, bagheta ridicată deasupra marii voci. Lumini de scenă de teatru. Se pare că numai Dirijorii ştiu să trezească din somnolenţă acustica spaţiilor în care intră şi că numai lor ambianţa le răspunde, încontinuu. Cu un sunet aparte, inconfundabil. Precum vocaţia celui ce îl stîrneşte.

Antoaneta C. IORDACHE

Mereu în prima linie

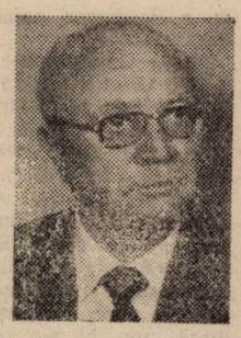

Cînd cineva împlineşte 45 de ani de activitate neîntreruptă ca inginer, mai ales dacă este şi **doctor docent ştiinţific**, precum **profesorul universitar Aurel Nanu**, eşti tentat, pentru început, să găsiţi împreună o definiţie a acestei nobile şi importante meserii. Or, din acest punct de vedere, părerea profesorului este clară : „un specialist cu înaltă calificare, obţinută într-un institut de învăţămînt superior, care concepe, proiectează, organizează şi conduce procese de producţie, în vederea realizării de produse materiale necesare vieţii omului". Cum se împacă, totuşi, această definiţie (şi plăcerea profesorului de a spune că este, în primul rînd, inginer) cu respectabila activitate universitară, cu anii dăruiţi cu generozitate muncii de la catedră ? Ei bine, de fapt nu este nici o contradicţie ! Căci, urmărind biografia exemplară a reputatului om de ştiinţă, vom distinge cu claritate, în formele specifice adecvate, cîteva linii de forţă ce pot fi asimilate tocmai cu trăsăturile esenţiale ale acestei profesii de bază a secolului progresului tehnic ! Astfel, după doi ani de producţie la Reşiţa, în perioada imediat următoare actului istoric de la 23 August 1944, tînărul **inginer Aurel Nanu** trece la Institutul Politehnic, încercînd să-şi materializeze idealurile frumoase ale vîrstei. Din cunoaşterea interconexiunii mai multor discipline tehnice, s-a născut curajul de a aborda un domeniu nou, la puţină vreme după afirmarea lui în lume, cel al tehnologiilor neconvenţionale, sesizînd rolul lui enorm în îmbunătăţirea unor procese productive. De aici şi pînă la realizările de azi, pînă la importanţa pe care o au prelucrările prin tehnologii neconvenţionale, au trecut ani de muncă creatoare.

Tehnologiile neconvenţionale — acesta este marele proiect al inginerului Aurel Nanu, cel care l-a conceput, l-a organizat în condiţii de producţie şi l-a implementat în marile întreprinderi, convinse, cu fiecare pas, de avantajele acestui nou procedeu de prelucrare. Înconjurat de colaboratori devotaţi, de pasionaţi ai acestui domeniu, de specialişti adevăraţi, profesorul a creat o adevărată şcoală românească de tehnologii neclasice, reducînd într-un timp relativ scurt decalajul faţă de ţările cu preocupări mai vechi, configurînd şi un sector industrial nou — inclusiv o reţea de producători şi beneficiari ai tot mai perfecţionatelor maşini de prelucrare prin electroeroziune, prin laseri sau ultrasunete, o mare parte realizate la Timişoara — ce are acum şi un organism ştiinţific propriu, Centrul de cercetări în tehnologii neconvenţionale, şi chiar o comisie specializată a Academiei R.S.R. ! Sînt realizări care fac cinste muncii unui om, care dau sentimentul datoriei împlinite.

DESTINE ÎMPLINITE

De bună seamă, marele edificiu al tehnologiilor neconvenţionale, sprijinindu-se pe pilonii rezistenţi ai colectivului timişorean, este marea operă tehnică a inginerului Aurel Nanu, ce-i încununează cei 45 de ani de muncă ştiinţifică neobosită ! Dar, mai presus de aceasta, stă o altă realizare, de data asta a profesorului universitar : zecile de generaţii de specialişti de înaltă ţinută profesională formaţi şi îndrumaţi, cu răbdare şi competenţă, pe băncile facultăţii. Cei care, deprinzînd tainele complicate ale cărţilor, au înţeles şi extraordinara lecţie de viaţă a dascălului lor, integrîndu-se apoi, cu întreaga lor capacitate, în efortul pentru continuarea studiilor începute în şcoală, la şcoala tehnologiilor neconvenţionale. Avansat, rînd pe rînd, pe treptele ierarhiei universitare şi ştiinţifice (sprijinit şi de puternica artilerie a zecilor de tratate şi invenţii şi a sutelor de lucrări de specialitate), profesorul Aurel Nanu a rămas acelaşi slujitor devotat, harnic, entuziast şi tenace, al nobilelor idealuri ale şcolii superioare politehnice timişorene.

Gheorghe CRIŞAN

I.A.T.—viitorul a început azi

(Urmare din pag. 1)

cum, într-o industrie de vîrf a veacului. O industrie spre perfecţionarea căreia oamenii altor meridiane au urcat lent, prin vremi şi vremi (încă de la „trăsura cu motor" Karl Benz a anului 1886 !), prin infinitezimale acumulări cantitative, odată cu fiecare pas în ştiinţă şi tehnică asimilat şi aplicat. Iar ca să ajungi, în doar o fărîmă de timp, în plină competiţie mondială a branşei, ca partener, rival sau concurent al unor vechi şi celebre firme (Fiat, Austin, Ford, Citroen, Hanomag, Daimler, Austin Moris, Honda) reprezenta, copleşitor, un obiectiv fără precedent. Şi totul din mers, într-o cursă contracronometru care a însemnat deodată dezafectarea celor 460 agregate şi utilaje specifice producţiei de tractoare, lansarea imediată a noii investiţii, integrarea în fabricaţia de serie a AFML-ului (autoturism de foarte mic litraj) şi, nu în ultimul rînd, reciclarea profesională a oamenilor pentru a realiza, fără apel la licenţe şi în condiţii de maximă certitudine a izbînzii, ceea ce pînă atunci era doar orgoliul unor mari concerne din industria automobilistică mondială. S-a trăit atunci senzaţia că oamenii sînt nevoiţi să urce pe o spirală ameţitoare. O mărturiseso toţi cei cu care stau de vorbă : ing. *Ioan Buşoi*, şeful atelierului de proiectare SDV-uri, „creierul" activităţii de execuţie a primelor autoturisme, *Gheorghe Magheţiu* — secretar adjunct cu probleme organizatorice al Comitetului de partid şi maistrul *Oscar Şipoş*, şeful atelierului prototipuri. Au fost, zic dumnealor, zile şi nopţi încordate, de neodihnă. S-au conceput mai multe proiecte de modele (AML, „Şoim", „Egreta", „Lăstun"), fără soluţii finale. În primele faze barele au fost „bubuite liber", la forjă, tablele îndoite cu ciocanul de mînă pe butuci de lemn, iar montajul s-a făcut pe capre metalice. În paralel cu pregătirea „din mers" a fabricaţiei, cu dotarea de utilaje şi scule, au fost sute de încercări şi perfecţionări. Dîrzenia, curajul, spiritul de echipă au triumfat în cele din urmă, după peripeţii şi complicaţii care au pus la grea încercare rezistenţa fizică şi psihică a oamenilor. La 11 septembrie 1985 au fost prezentate secretarului general al partidului ultimele modele realizate, iar la 27 septembrie 1985 a fost omologat prototipul de concepţie şi aprobată denumirea definitivă a autoturismului — *„DACIA 500"*.

Noua vizită de lucru în întreprindere a secretarului general al partidului, din septembrie 1988, a însemnat o adevărată sărbătoare a inimilor şi a ideii de reuşită deplină, transformînd uzina într-o uriaşă catedră de la care s-a predat, cu limpezime şi forţă, necesitatea cunoaşterii realităţilor economice vii, văzute în dialectica devenirii lor, capacitatea de prospectare şi asumare a noului, de discernere a viitorului din prezent, a durabilului din efemer, disponibilitatea de a vibra la nevoile omului, ale muncii şi vieţii lui. Era o mare victorie — realizarea la Timişoara a primului autoturism de concepţie exclusiv românească. Asimilarea a durat un timp record — doi ani şi jumătate, perioadă în care „Dacia 500" a suferit, dacă vreţi, peste 3000 de avize de modificări a reperelor ca să ajungă în forma actuală, model care răspunde exigenţelor impuse prin cele 52 de regulamente şi norme internaţionale-distinct pentru mecanică, motor, caroserie, amenajări interioare şi echipamente. Noua maşină nu are niciun reper din import, iar fluxurile tehnologice sînt prevăzute numai pe utilaje şi tehnologie românească. În uzină se produc peste 1000 de repere şi subansamble, iar alte 600 provin din colaborarea cu 63 de întreprinderi din întreaga ţară. *Din luna decembrie 1988 a început fabricaţia de serie*, primul lot de „Dacia 500" fiind livrat cumpărătorilor în ianuarie, între beneficiari aflîndu-se şi *Ioan Frăţilă*, şeful biroului plan. Pînă acum au fost produse şi livrate 3000 de asemenea autoturisme, întîlnite mai în fiecare colţ al ţării. Întrunind toate sufragiile, „Dacia 500" se dovedeşte, iată, în actuala conjunctură, un autoturism popular şi eficient, oferind calităţi superioare tipurilor din aceeaşi serie — Fiat 126 P şi Trabant 601. În fond, este vorba despre un autoturism cu consum mai mic de 4 l la 100 km parcurşi, mai uşor, mai puţin poluant, are un motor de 500 cmc în patru timpi, conceput pentru răcire cu aer, dispune de o capacitate de 4 persoane şi un spaţiu al portbagajului între 360 şi 610 dmc. Prezintă o autonomie de 500 km, viteza logică de croazieră este de 80 km/oră, iar viteza de vîrf de 110 km/oră. Prestigiul de personalitate îl conferă şi faptul că este simplu în exploatare şi întreţinere, poate opri oriunde, necesitînd un spaţiu restrîns pentru parcare.

Urmărindu-l cînd vorbeşte pe secretarul Comitetului de partid, *Constantin Lucian Virtosu*, remarci cuvintele sigure şi exacte ale tehnicianului, mîndria despre reuşita muncii, dar şi luminiţa caldă din ochii sentimentalului care a investit aici nu numai pricepere, ci şi mult suflet. O mîndrie care nu înseamnă deloc lipsă de modestie, după ce cunoşti viaţa întreprinderii mai în amănunt, după ce ai înţeles cîtă pricepere, cîtă pasiune, cîtă inteligenţă tehnică şi cîtă rigoare au trebuit pentru crearea „Daciei 500". Are multe de spus despre oamenii de-aici, ar vrea să-i numească pe toţi şi chiar se pregăteşte s-o facă. Din lipsa spaţiului alegem doar cîteva nume : *Remus Munteanu* — frezor la secţia mecanică transmisii, *Mihai Găină* — lăcătuş la secţia motoare, maiştrii *Carol Baiko, Aurelian Vermeşan* şi *Iosif Ţepeneu, Sorin Popovici* — contabil şef, *Constantin Bistrean* — director adjunct comercial, *Ştefan Moroşanu* — inginer la atelierul de prototipuri, precum şi inginerii *Dan Dobreanu, Cornel Indrieş, Ludovic Bajko* şi *Iosif Kovacs* — şefi de secţie la mecanică, motor, presaj, respectiv caroserie-vopsitorie. Din păcate mulţi dintre oamenii întreprinderii — ţine să adauge dr. ing. *Constantin Stroe*, directorul întreprinderii — deşi mari pasionaţi ai muncii, nu şi-au văzut numele pe panourile întrecerii, nici în ziare ori în reviste.

Sediu al noului, al gîndirii creatoare şi novatoare, *Întreprinderea de Autoturisme Timişoara* trimite peste ţară inteligenţă de înaltă calificare, un produs cu ţişnire arteziană aici, relevînd dimensiunile noi sub care respiră şi trăiesc uzina de azi şi omul ei. Victoriile cu care acest om îşi onorează angajamentele în întrecerea dedicată celui de-al XIV-lea Congres al partidului, întrariparea muncii lui sub stindardul grandiosului program deschis de Proiectul de Directive ale Congresului conferă apropiatei aniversări a cinci ani de existenţă a I.A.T. semnificaţia unei clipe simbolice în fascinanta întîlnire dintre prezent şi viitor.

UN ITINERAR SENTIMENTAL

Vara asta, toamna şi-a trimis mai devreme vestitorii : din îndepărtate repartiţii barice, au sosit, încă înainte de-a intra în septembrie, ploi abundente şi reci, îngîndurînd lanurile, viile, livezile şi păunii anotimpului, care încă nu se rotiseră în zboruri fantastice peste pădurile răbdurii, visînd virtuţile soarelui.

Astfel, încrederea în reîntoarcerea vremii prielnice ne-a fost repede răsplătită de lumina curată şi înaltă a dimineţii în care hotărîsem călătoria noastră în zona colinară dinspre Făget şi Bega Montană, aşadar spre izvoarele rîului care ajunge la Timişoara în alaiuri de sălcii pletoase.

O călătorie este un început, dacă e aşteptată şi dacă porneşti la drum cu gîndul de-a o primi ca pe un dar, ceea ce grupul nostru dovedea prin prospeţimea discuţiilor, printr-un aer uşor copilăros al bucuriei cu care erau întîmpinate priveliştile cîmpiei bănăţene, derulate generos pe-un itinerar ce devenea inedit tocmai prin condiţia noastră de receptori avizi mereu de frumuseţea unui altfel înţeles „itinerar sentimental", cum ar spune Perpessicius, poetul.

Oprim la Făget, în dulcea tiranie a soarelui, ne reîntîlnim cu oameni apropiaţi şi preţuiţi, Ion Oltean, primarul comunei, şi colegul nostru, Ion Căliman. Apoi defilarea castanilor în lungul arterei principale a comunei, cîndva reşedinţă de plasă şi centru al întregii zone premontane, localitate în care a trăit şi a scris unul din cunoscuţii poeţi dialectali ai Banatului, George Gârda. Vom evoca aceşti castani în timpul discuţiei de la primărie, aducînd propunerea ca tradiţionalele zile ale culturii la Făget să fie strămutate, din luna decembrie, în luna în care înfloresc aceşti impunători lampadofori ai primăverii.

Primarul face o incursiune în istoria nouă a dezvoltării acestei străvechi aşezări (un şantier arheologic repune în lumină cetatea medievală a Făgetului, cu sprijinul unor specialişti din Bucureşti şi Timişoara). Un fapt revelator pentru preocupările de edificare modernă a centrului localităţii ni se pare acela de a atrage un arhitect, fiu al comunei, la o asemenea lucrare care cere nu numai pricepere şi o cunoaştere intimă a atributelor care particularizează sensibilitatea arhitecturii locale, ci şi inefabilul emoţiei şi al dragostei de pămîntul natal.

Dar discuţia ce s-a închegat cu primul gospodar al Făgetului avea să releve nenumărate strădanii privind dezvoltarea agriculturii şi a micii industrii locale. Astfel, vizitînd cîteva unităţi economice ale Făgetului, rămîne de neuitat pentru noi momentul în care, intrînd pe o poartă, ca oricare alta, a unei case, ne-am pomenit într-o încîntătoare plantaţie de trandafiri. Gazdele ne-au primit cu surîsuri suprafiresc de bine incluse în contextul floral dimprejur şi ne-au prezentat unul din atelierele de tricotat îmbrăcăminte pentru cei mici. Măiestria grădinarilor îşi lăsa lumina şi peste aceste gingaşe costume liliputane pentru cei de la gradiniţele de copii, costumaţii apreciate nu numai în ţara noastră, ci şi pe multe alte meridiane. Însă uitasem să vă spun că gazdele, care se îngrijesc de lucrarea atelierelor şi a plantaţiei de trandafiri unde se află acestea, sînt părinţii renumitului actor Traian Stănescu, apreciat şi ca un pasionat al interpretării poeziei.

Dar itinerarul nostru cuprinde o justificată şi benefică escală, interesantă pentru toţi cei plecaţi cu acel grup să cunoască oameni şi locuri din zona de nord a judeţului Timiş, la secţia făgeţeană a Trustului de Construcţii din Timişoara. Este locul în care autorul acestor rînduri a fost surprins de fenomenul exprimat de cuvîntul *afloriment*, de extracţie geologică, cuvînt ce înseamnă „loc unde apar la suprafaţa Pămîntului rocile şi mineralele, datorită eroziunii sau descoperirii artificiale". În limbaj de specialitate, expresia „descoperire artificială", adică produsă conştient, de mîna omului, într-un anumit scop, nu are o rezonanţă întrutotul conformă cu explorarea noastră, care cuprinde şi o latură sentimentală, explicată de nevoia interioară a scriitorului de a descoperi oameni şi întîmplări noi.

Harta explorărilor este, desigur, mai amplă şi mai bogată. Astfel, vom opri la Margina, la Păstrăvăria „Balta caldă" de la Românești — o oază de linişte şi chemări nostalgice —, la Întreprinderea de sticlărie de la Tomeşti, la Valea lui Liman, urcînd apoi spre Luncani şi mult mai sus, pe valea limpede a rîului Bega Montană. Într-un cuvînt, o călătorie de neuitat în orizonturile unor locuri şi ale unor peisaje care îşi aşteaptă cîntăreţii, după cum ni s-a repetat cu tandră insistenţă.

Anghel DUMBRĂVEANU

SCRIITORII ŞI REALITATEA VIEŢII

FĂGETUL — O IMAGINE VIE A EPOCII

Cabinetul de lucru al secretarului de partid, primarul Făgetului, nu foarte spaţios, prezintă sobrietatea şi concentrarea caracteristice acolo unde cotidianul şi prezentul se interferează clipă de clipă cu perspectiva şi visul, în cel mai limpede înţeles al cuvîntului. Aici îl ascultăm pe Ion Oltean, în calitate de secretar al Comitetului Comunal Făget al P.C.R. şi primar înfăţişînd preocupări la ordinea zilei, de la cele mai puţin însemnate, la cele care corespund acelor răspunderi majore ale timpului şi ale ţării. Făgetul îndeplineşte cu sîrguinţă, ca şi atîtea şi atîtea alte localităţi ale patriei de aceeaşi categorie, ceea ce îi revine în amplul proces de dezvoltare şi înflorire a tuturor zonelor şi localităţilor, unul dintre principalele obiective în acţiune, în puternica operă de construire a socialismului multilateral dezvoltat.

În esenţă se poate vorbi de o continuă creştere a trăsăturilor urbane, în primul rînd pe baza unor certitudini economice concretizate în cele 300 milioane lei valoare a producţiei industriale ca şi în dublarea recoltelor în condiţii colinare cu pămînturi mai sărace ca la cîmpie. Deci, pe lîngă lucrarea de tradiţie a ogoarelor la parametrii noii revoluţii agrare acţionează şi o serie de întreprinderi industriale, precum acelea de prelucrare a nisipurilor cuarţoase vizînd nevoi ale metalurgiei şi producerii moderne de microprocesoare, de tîmplărie specializată în mobilă de bucătărie, de transporturi auto, cea mai mare din judeţ, o secţie a Electrotimişului, industria mică patronată de Consiliul popular, precum şi atelierul de tricotaje al cooperaţiei de consum cu o producţie de calitate şi de frumuseţe în bună parte competitivă pe piaţa externă. Fără să se rupă de activităţile tradiţionale ale agriculturii şi creşterii animalelor, forţa de muncă disponibilă este angajată şi în lucrări industriale, în special cu întreprinderile de interes republican din Timişoara şi Lugoj.

Imaginea Făgetului actual se încarcă de cîteva alte trăsături la fel de impresionante şi demne de subliniat. Faţa localităţii capătă tot mai accentuat expresia modernă şi orăşenească a timpului nostru în primul rînd prin arhitectura noilor construcţii şi, în al doilea rînd, prin toate celelalte dotări edilitare în necontenită ascensiune — apă curentă, străzi asfaltate, armătură floral-vegetală etc. Dintre cele 300 de apartamente construite în ultima vreme, 32 au fost date în folosinţă anul trecut, altele aflîndu-se în curs de zidire în prezent. Unele dintre blocurile noi au fost prevăzute cu magazine spaţioase şi pline de lumină la parter, accentuînd şi mai mult apropierea de urbanitatea socialistă. Faţă de primele blocuri de locuinţe ridicate în urmă cu cîţiva ani, la construcţiile noi se simte preocuparea accentuată, dacă nu pentru un specific de arhitectură locală — deşi nobila tendinţă există şi este urmărită cu interes — cel puţin pentru o linie de armonizare în decorarea faţadelor, în luminozitatea lor, în modelarea şarpantelor.

Primarul reacţionează cu plăcere la acest subiect al convorbirii noastre, elogiind colaborarea cu un arhitect din partea IPROTIM — Timişoara, fiu al Făgetului, arh. Lucian Capotescu. Colaborarea cu fiii localităţii ocupă un loc important în suita de impresii culese pe parcursul şederii noastre la Făget şi în împrejurimi. Frumoasă a fost întîlnirea cu Horia Vasiloni şi aparatul de filmat al realizatorului de programe la televiziune, după cum instructivă a fost întîlnirea cu prof. Dumitru Tomoni şi cu bogata sa informaţie istorică.

În zestrea Făgetului, trecutul îşi are locul în primul rînd în frămîntatul timp al luptelor antiotomane şi în al doilea rînd în legătură cu revoluţia din 1848/49. La Făget are loc întrevederea dramatică din noaptea de 14 spre 15 august 1849 dintre Eftimie Murgu şi generalul Bem, consemnată pe larg de istoricul I. D. Suciu în volumul său „Revoluţia de la 1848/49 în Banat". O pagină de istorie mai puţin cunoscută dar în curs de cercetare ne-a oferit vizita la tabăra de arheologie din imediata apropiere a localităţii, ajunsă la a treia ediţie şi compusă din tineri, elevi şi studenţi, sub coordonarea prof. Radu Popa, de la Institutul de arheologie din Bucureşti, de anul acesta şi printr-o colaborare cu Muzeul din Timişoara.

Ca o corabie mereu pîndită de furtuni venite de aiurea, Făgetul a străbătut un greu timp istoric, păstrîndu-şi în curăţenie şi limpezime limba, folclorul şi neclintita credinţă în ţelul suprem al unităţii naţionale. Tezaurul de limbaj şi de cîntece al zonei este pentru intelectualii de azi ai localităţii teren de cercetare şi valorificare prin numeroase studii publicate în decursul anilor din urmă. Truda lor frumoasă poate fi asemănată cu aceea a arheologilor, cu deosebirea că se caută în acest domeniu elementele de etnie şi istorie în limbaj, în toate feţele artei populare. Aspiraţia spre cultură şi frumos s-a concretizat de puţină vreme şi în crearea unei expoziţii de literatură română contemporană excepţional aşezată în casa de baştină a unui alt fiul al Făgetului, poetul Traian Iancu.

Fostă cetate feudală, fostă reşedinţă de plasă şi mai aproape de noi de raion, localitatea Făget este şi azi legată de zona înconjurătoare, ceea ce ne prilejuieşte vizite documentare de mare interes. Mai întîi la secţia Margina a Întreprinderii „Solventul" din Timişoara, acolo unde am fost întîmpinaţi cu multă solicitudine de Dumitru Făraş, contabilul-şef al unităţii, apoi la Întreprinderea de sticlă din Tomeşti, acolo unde am fost conduşi prin secţiile de producţie de tovarăşul Ioan Seculici, directorul fabricii. Am mai avut prilejul să îl întîlnim pe admirabilul pădurar ing. Mihai Onea, şeful ocolului silvic din zonă, atît de mîndru de întinsele şi frumoasele lui păduri de foioase în care insinuează cu succes de cîţiva ani plantaţii de conifere.

Am fost la Făget şi ne-am lăsat cuprinşi de aripile în zbor ale prezentului, fascinaţi de dimensiunile şi culorile viitorului.

Mircea ŞERBĂNESCU

AICI MĂ SIMT CA ACASĂ...

Iată-mă, din nou aici, la Tomeşti, unde cerul este mai aproape de lumina ochilor mei, plini de-atîtea imagini, care mai de care mai neîncăpătoare şi dornice de-a binecuvînta acest început de toamnă, ce mă întîmpină ca o pasăre cu aripile desfăcute-n lumină, gata de zbor.

Şi mă simt ca acasă, c-aşa-mi spune inima mare cît o pîine ţărănească, coaptă în ţest şi incizată de bisturiele secolului. Ea care se răsfrînge-n corola strălimpede a zilei, odată cu vocea pămîntului din al cărui ecou pulsează viaţa. C-aşa-mi spun pădurile în formă de clopote şi dealurile încremenite de aşteptare, peste tumultul izvoarelor din care Bega-şi adună apele, în drumul ei spre şes, gata să se lepede de fiecare lacrimă, odată cu oxigenul din plămînii consoanelor şi-al vocalelor, gravate pe pahare.

Iată-mă, din nou aici, printre minunaţii şi harnicii sticlari de sub tîmpla Ruscăi, confraţi de patimă şi dor în modelarea sticlei de Tomeşti, în atît de unicele forme. E ora prînzului şi-i între cele două schimburi ceasul, ce mi se umple de foşnetul aducerilor aminte, ca o bătaie de pleoapă a aceluia ce am fost şi ce sînt : om, sticlar şi poet, încercînd să mă strecor înăuntrul gîndurilor de-altădată. Fiindcă, şi-aici, ca-n atîtea alte localităţi din ţară, noul e prezent peste tot. Şi e firesc să fie aşa, căci Tomeştiul de astăzi nu e numai un drum prin ocheanul căruia parcurg această călătorie, ci o aşezare omenească, cu blocuri zvelte şi solide, cu oameni harnici şi omenoşi. Şi ei mă simt că sînt de-al lor, ba unii, cărora le-am fost coleg şi care mai lucrează încă, îmi dau bineţe şi mă salută, întrebîndu-mă despre condeiul meu tînăr ce-aşterne la lumina zilelor, mereu în sărbătoare, metafore noi, pentru frunţile lor încărcate de sudoare şi rîvnă.

Intru din nou, după atîţia ani, în imensa hală cu cele patru cuptoare, în care se plămădeşte sticla, odată cu bucuria aceea de lebădă ce vîsleşte după acelaşi învăţ, cu oricare dintre anotimpuri, pe rînd. Deasupra mea, ca nişte dovleci incandescenţi, care-şi trec peste genunchii brînduşelor aprinse-n otavă înălţarea, torţe de fiăcări rîvnesc spre-naltul bolţii ce mă întîmpină cu un : Bine ai venit ! În dosul retinei şi în suflet, ca un memento, chipul neverosimil de tînăr şi senin al unui om. Şi, nu, nu pot să rezist tentaţiei şi invitaţiei lui Ştefan Cozmaciuc, că despre el e vorba, de-a nu urca sus, pe veştat, lîngă cele cîteva sute de grade de la gura de lucru.

— E un produs nou, îmi mărturiseşte acesta, un om dintr-o bucată, care-şi iubeşte meseria şi toamnele adunate peste el grămadă, aşa cum îşi iubeşte soţia şi cele trei fete. Şi mă-ncearcă acelaşi sentiment ca şi pe el, de-a mîngîia ţeava, la fel ca-n anii aceia ce încă mai dăinuie pe prispa tinereţilor mele. Şi simt că exist ! Exist din nou printre ei şi sorb din acelaşi potir de vrednicie din care-şi trag seva cei ce muncesc şi alcătuiesc momentul prezent, cu gîndul la viitor.

— Nu ţi-am zis eu, îmi mărturiseşte bunul meu prieten şi coleg, că cine învaţă o dată această meserie n-o mai uită ?! C-ai învăţat să mînui şi condeiul, asta nu e rău, numai că eu n-am talent. La ţeavă mă pricep şi asta fac, mai adaugă el...

— Nici eu nu fac altceva, Fănică, decît să-mi exprim, prin cuvînt, timpul în care trăim şi care ne poartă paşii pe această vatră ce mi se dilată-n suflet, cu fiecare clipă.

La fel îmi spune şi inginerul Ioan Seculici, directorul acestei fabrici, un om tînăr şi prezent peste tot, acolo unde sînt probleme şi dacă sînt. Un adevărat argint viu, ce decantează atîta zbor peste ochii-mi mustind de întrebări şi răspunsuri.

— Producem, de la meseriaşi tineri şi capabili să ia locul celor mai în vîrstă, pînă la cele mai sofisticate modele. Şi nu oricum ! Pot spune, nu fără o îndreptăţită mîndrie, că articolele executate aici, în fabrica noastră, sînt solicitate pe toate meleagurile lumii. Întinzîndu-mi privirea peste seninul acestei zile, descopăr că sînt şi eu, încă, părtaş la acest triumf al nasterii sticlei strălucitoare de Tomeşti.

Ştefan Marcu MARINCONI

DRUMUL

Întotdeauna am crezut că nisipul este o emoţie.

Cînd, în urmă cu ani buni, un bătrîn zidar încercase să mă convingă că, în prepararea mortarului şi a betonului, nisipul e cel puţin la fel de preţios ca şi cimentul şi că, de fapt, de mărimea granulelor sale depinde calitatea liantului, că amestecul respectă anumite proporţii, în care nisipul deţine întîietatea, „el fiind inima oricărei construcţii", am luat pledoaria meşterului mai degrabă în sensul ei parabolic. Dincolo de amănuntele tehnice, explicaţiile mi se păreau a conduce către un asemenea sens : incomensurabilele cantităţi de nisip lăsate de retragerea, acum milioane şi milioane de ani, a apelor vastului ocean planetar trebuiau să capete — şi nu doar în ordine poetică — dimensiunea verticalităţii. Să devină, cu mărturia lor de scoici şi forme vegetale încremenite în epiderma aspră a pietrelor, o emblemă a triumfului vieţii şi al civilizaţiei. Nu ca o negare a spaţiului matriceal, a existenţei primordiale, ci ca o redimensionare a lor. Un fel acesta, desigur difuz, desigur ameninţat de zîmbetul maliţios al celor

AMFORA

Tu, amforă, fecioară de cristal !
Crin străveziu, seducător capriciu —
Sinteză-ntre teluric și astral,
Sărut adînc al flăcării-n siliciu.

Stai pe-un suport de raze. Căci ai fost
Cîndva o plajă-n soare lîngă valuri.
Iar astăzi, de la bază pînă-n rost,

Ești numai zbor și zbatere de voaluri.
Ești suma elementelor. Un cînt
Scînteietor în muzica enormă —
Ești ființa celui care, fremătînd,
Cu suflul gurii sale ți-a dat formă.

Te-mbrățișează soarele. Primești
Sărutul lui cu fiecare rază —
Tu, amforă din sticlă de Tomești,
Plină de-azur și aur în amiază.

Eugen DORCESCU

obișnuiți să-și oprească privirea suficientă la suprafața lucrurilor, de a păstra, fie și metaforic, amintirea începuturilor, altminteri definitiv închise în somnul erelor geologice.

Avusesem, tot atunci, revelația că, poate tocmai datorită acestei obscure predispoziții, multe dintre stările afectului și sensibilității noastre își asociază nisipul ca pe un semn și un reper totodată. Cînd vorbim despre deșertăciunea iluziilor, ori despre risipirea speranței, de pustiul singurătății, sau despre insignifianța umilitoare a anonimatului, despre zădărnicia efortului de a convinge asupra unui lucru, ca și despre neputința de a socoti incalculabilul, și încă despre cîte și mai cîte, imaginea pulberii fine ne stă la îndemînă, oferindu-ne posibilitatea unor formulări atît de adînc expresive. Mai trebuie adăugat ceva despre legăturile pe care tandrele ritualuri ale iubirii le descoperă sau le inventează în/cu jocul firelor de nisip ?... Despre uimitoarea însușire a modestului „material de construcție“ de a simboliza împrejurări atît de opuse ca destrămarea și zidirea ?...

Erau acestea suficiente motive pentru a întîmpina, cu surprindere, dar și cu o oarecare — să-i spun — îndoială, vizita la una dintre secțiile din Făget ale Trustului de construcții timișorean, la „fabrica de nisip“, cum o numesc localnicii. O imensă și complicată instalație, întinsă pe cîteva hectare și dominată, în afară, de păienjenișul benzilor transportoare, risipite parcă după o regulă a hazardului, însă avînd fiecare — ne explica șeful secției, inginerul Geza Juhasz — o direcționare precisă și un rol bine determinat în procesul de separare a nisipurilor. Drumul acestora, început în Munții Padeșului și în dealurile din jur, unde s-au născut prin erodarea și diseminarea cuarțului din bazinul străvechii Mări a Panoniei, abia aici se împlinește cu adevărat, la reîntîlnirea cu apa, dar și cu inventivitatea, cu atenția și răbdarea, cu dorința și hotărîrea oamenilor de a face util pînă și cel din urmă fir de nisip. Și, într-adevăr, sortarea, după conținut și după granulație, atinge, uneori, performanțe incredibile. În afară de nisipul pentru construcții, pentru sablări, pentru filtrele cu diferite destinații, pentru sticlă, aici se realizează un prețios material — cuarțul metalurgic —, a cărui prelucrare ulterioară poate înlocui nichelul și wolframul, după cum poate fi — și este — folosit la fabricarea microprocesoarelor ! Ca o noutate de ultimă oră, adăuga șeful secției, producem, în colaborare cu o altă întreprindere, carbura neagră și carbura verde de siliciu folosite la fabricarea pietrelor de polizor, cele două substanțe fiind, pînă nu de mult, importate la prețuri considerabile...

În privința granulației, separarea ajunge de la șaizeci la 0,08 milimetri: aproape „o pulbere stelară“ ! Iar pentru ca afirmația să nu fie luată drept o simplă metaforă, argumentul că în nisipurile Făgetului există importante cantități de titan, metalul atît de prețios pentru constructorii de nave cosmice, și că tehnologia extragerii acestuia stă în atenția inginerilor și tehnicienilor de aici, avea să convingă. Drumul nisipului, început la orizontala geologică a împrejurimilor Făgetului, urmează linia ascendentă pe care inteligența și strădaniile oamenilor locului o determină și o visează. Ca pe o mărturie a muncii de zi cu zi. Ca pe o dovadă că, între emoție și făptuire, distanța este, uneori, neașteptat de mică...

Marian ODANGIU

CĂSUȚA POETULUI

Făget. Strada Narciselor. O căsuță de țară obișnuită, înnobilată de o „firmă“ incitantă : **EXPOZIȚIE DE LITERATURĂ ROMÂNĂ CONTEMPORANĂ.** O curte curată, cu acareturi proaspăt văruite. Un cerdac de lemn geluit și — iată-ne înăuntru ! Două odăițe albe, cu lut pe jos, ca-n alte vremuri. Standuri moderne pe care sînt expuse cărți, publicații și zeci de fotografii. Pentru un vizitator ocazional, o surpriză. Pentru noi, sosiți în zonă cu prilejul unei acțiuni de documentare, moment de profundă emoție și bucurie.

Este casa părinților poetului și prietenului nostru Traian Iancu, transformată din inițiativa sa și a Consiliului Popular Comunal, prin primarul comunei Ion Oltean și poetul Ion Căliman, secretarul adjunct cu propaganda, într-un minunat așezămînt de cultură, poate unic în localitățile rurale din țară.

Volumele cu frumoase autografe, atestînd prețuirea de care s-a bucurat și se bucură Tata Iancu — apelativ sentimental folosit cu dragoste de colegii săi —, ale unor scriitori de marcă, nu numai bănățeni, de la Tudor Arghezi și Zaharia Stancu, la Anghel Dumbrăveanu și Petre Stoica, interesează pe turist, dar, în primul rînd, pe tînărul localnic setos de literatură. Fotografiile atîtor mari scriitori — instantanee fermecătoare — ne fac să ne simțim o clipă martori și participanți la întîlniri memorabile cu aceste condeie de prestigiu.

Inaugurarea **Expoziției de literatură contemporană** a avut loc la 26 februarie 1989, în prezența unor vîrfuri scriitoricești prețuite și iubite, însă, aici, încă înainte cu ani, s-au întîlnit personalități de seamă ale literaturii române. Pentru viitor, autoritățile locale intenționează să anexeze expoziției și o bibliotecă, cu un fond inițial de circa 4 000 de volume, cărți donate de poetul Traian Iancu. Iar Asociația Scriitorilor din Timișoara, prin secretarul său, poetul Anghel Dumbrăveanu, s-a angajat să trimită cîte un exemplar din fiecare apariție editorială semnată de membrii săi.

Casa aceasta este o mîndrie pentru făgețeni și un îndemn adresat tuturor oamenilor de bine iubitori de literatură. Cu emoție, înscriu aici urarea : Să trăiască !

Laurențiu CERNET

LUMEA FĂGETULUI

Orășeancă și provincială, fără complexe și fără nostalgii provocate de circumscrierea în spațiu a existenței mele, mă încearcă, totuși, uneori, gustul extremelor : al capitalei, al satului. Făgetul nu e nicidecum cătunul cu o mînă de case (căsuțe !) risipite pe deal în care se întruchipează tot ce imaginația, hrănită de cărți și de amintiri „vilegiaturistice“ din copilărie, poate secreta în materie de rusticitate și de idilic. Făgetul e o comună, aproape un orășel, cu șanse de dezvoltare, dar care păstrează și această valoare pe care parcă prea ne-am obișnuit s-o denigrăm : idilicul. Nu numai că o păstrează, dar îi dă o șansă.

Iată o casă de țară, frumoasă, îngrijită, pigălită, cu o grădină de trandafiri, cu pietrișul atît de curat și de ordonat încît pare aranjat piatră cu piatră, cu mari ghivece de plante decorative, cu ferestre mari din care se revarsă un zumzet și prin care, desigur, se revarsă lumina și parfumul verii. Este o casă și este o fabrică. Secția de tricotaje din cadrul Sectorului de mică industrie a Consiliului Popular Făget. O casă de om și o fabrică de om. O atmosferă de familie. Viorica Stănescu, șefa secției, pare mama grijulie a unui grup de fete vrednice și cuminți. La Complexul de deservire și prestări de servicii al C.P.A.D.M., aceleași săli de atelier luminoase și mici, cu femei, majoritatea tinere, cu același aer de vrednicie și cumințenie și — mai ales — aceeași atmosferă destinsă. Într-una din săli — aproape că i-am ptuea zice : odaie —, femeile cos iepurași și cățeluși pe hăinuțe de copii mici : se produc diminutive.

De ce oare cuvîntul „molcom“ să desemneze totdeauna, în orice împrejurare și pentru orice structură psihică (și — de ce nu ? — fizică) ceva demn de dispreț ? Dealurile, aici, sînt molcome, apele susură duios, toți oamenii se cunosc și se salută și orice înclinare spre (auto)ironie mi se domolește. Pînă și ruinele unei cetăți medievale din secolul al XVI-lea — șantier arheologic în plină activitate — nu au nimic impunător și nu ne înfricoșează ca dovezi ale unei măreții doborîte de trecerea timpului ca, de pildă, castelul din Carpați al lui Vlad Țepeș, văzut în precedenta vizită de documentare colectivă în Țara Hațegului. Nu. Cineva spune că era o cetate „cochetă“. Colegii mei sînt indignați de acest epitet, nepotrivit cu imaginea unei cetăți. Spre sfîrșitul vizitei, înțeleg ce a vrut să spună și sînt convinsă că are dreptate : era o cetate de om. Vitejia avea un cadru mic ; integrată în istorie, nu e pomenită în cărțile de istorie. Era, cred eu, o cetate impregnată de aceeași atmosferă de măsură, echilibru și armonie ca și atelierele vizitate, ca și curtea în care am citit din lucrările noastre, ca și colțul de rai în care am cules alune și zmeură. I-am zis molatecă, i-am zis idilică. Nu știu dacă termenii sînt cei mai adecvați, dar sper că se va fi înțeles ce am vrut să sugerez. O casă de om, o fabrică de om, o cetate de om, un peisaj de om. O anumită dimensiune, o relație interioară, un ritm și, mai ales, o trăire. Scriind cuvîntul „idilic“, mă ducea gîndul spre Coșbuc, dar și mai intens încă spre greci: nu i-am înțelege exact dacă am uita să-l pomenim, alături de Eschil, pe Longos. Și mutînd ce e de mutat, nici viața de azi nu ar fi de înțeles și nu ar fi nici bună, nici dreaptă, nici frumoasă, dacă alături de imense întreprinderi, oțelării bunăoară, n-ar exista ateliere în curți cu trandafiri — cu tot ce acestea implică și simbolizează. Un gînd mi s-a deschis. Este darul pe care mi l-a făcut mie Făgetul și împrejurimile sale.

Alexandra INDRIEȘ

MIGALĂ ȘI ISCUSINȚĂ

La Tomești, vizităm neapărat clădirea masivă, pe fundalul unui verde crud, ce se ridică vertical în spatele fabricii de sticlă. Desigur, cuptoarele sînt partea cea mai interesantă a fabricii. În jurul lor, pe un platou, nu prea întins, cu niște țevi lungi, subțiri, scot muncitorii cîte un bulgăre de magmă încinsă pe care, suflînd scurt, îl învîrt cu mișcări abile, dîndu-i forma dorită. Gesturile lor sînt calme, liniștite, sticlarii se apleacă, se îndreaptă, de parcă oficiază, în reflexele focului din gura cuptorului, un ceremonial sacru. Iar cînd piesa e gata, la momentul potrivit, alți sticlari preiau produsul, cu furci speciale, transportîndu-l în retorta de răcire.

Aflăm de la director, inginerul Ioan Seculici, că după naționalizare s-a trecut imediat la modernizarea fabricii. Au fost înlocuite halele de lemn cu cele din cărămidă, iar în anii 1974—76 s-a construit hala de jos, de la finisare, s-a trecut la folosirea combustibilului lichid, gradul de înnoire al fabricii ridicîndu-se actualmente la peste 60%. În sala de expoziții sînt expuse vaze, bomboniere, obiecte de diferite forme și culori, modele ce încîntă privirea. Exportăm peste 85% din producția noastră, în primul rînd, în R.F.G., S.U.A., Italia și în alte țări. Muncitorii noștri, sticlarii din Tomești, au împărtășit din experiența lor altor muncitori din fabricile de sticlă, nou înființate în țară — ține să ne mai informeze directorul.

Vizităm și alte secții ale fabricii. Pretutindeni domină ordinea, disciplina, privirile concentrate, se aude zumzetul ușor al mașinilor, încă o mișcare pe limpezimile vazei, încă o linie adîncă, acolo unde trebuie și paharul ornamentat cu gust e gata.

Faima fabricii din Tomești o aduc tocmai acești sticlari care, cu migală și iscusință, creează produsele frumoase, atît de căutate la noi și pretutindeni în lume.

Neboișa POPOVICI

SPRE PLANETA IUBIRII

Poezia lui Ștefan Marcu Marinconi e produsul unui mediu uman, în cazul lui, al unei zone rustice specifice, Făgetul timișean, dar ea e și produsul propriei sale drame existențiale. Pe acestea două, mediul țărănesc și drama intimă (în cazul de față, iubirea) le convertește el în poezie, cu o tandră afecțiune, dar și cu un accent dramatic surprinzător.

Pornit, ca poet țăran, ca simplu culegător de folclor, zăbovind apoi asupra acestor nestemate folclorice printr-o gîndire concentrată, nu atît prin cultură, cît prin dorința de a fi, ca ființă, în comunitate, el s-a impus, printr-un cenaclu, dar mai ales prin cel din preajma lui, care a dat viață acelui cenaclu, poetul Ion Căliman, care i-a îndrumat pașii spre profesionalism și i-a inundat orizontul gîndirii poetice cu puterea sintetică a veritabilei poezii. Poet deci de extracție rurală, pe care a cumulat o zestre poetică tradiționalist-modernă, Ștefan Marcu Marinconi ajunge ca, prin poezia pe care o scrie azi, să se izbăvească pe sine ca om și să-și aline drama existențială. „Cîntece pentru planeta Flavia“ este și biografia unei iubiri, după cum, foarte bine, poate fi și meditația asupra Eu-lui, prin acest puternic simțămînt omenesc. Fără a fi nici un stilist, nici un maestru al compunerilor savante și perfecte lirice, Marinconi este, însă, peste acestea, un cîntăreț autentic, un truver rustic, de o sinceritate debordantă, care își cîntă iluziile într-o iubire inițiatoare de farmec și putere. Iubirea, pentru poet, devine sentimentul stenic și totodată devorator. Sub formă de romanță sau de meditație lirică, poetul ia, ca martor al marelui său sentiment, natura, mediul, propriile sale impulsuri secrete. Dar, ceea ce convinge în placheta sa de poeme este coerența extraordinară a acestui sentiment mirific, urmărit în toate ipostazele și meandrele sale, de la nașterea incipientă la creșterea, zbuciumarea, zguduirea sau împăcarea lui, pe întreg parcursul existențial.

Poetul făgețean face un veritabil act de descriere amănunțită, prin reflecțiile sale lirice, asupra iubirii, iar, implicit, el închină, astfel, vieții în floare, puterii regeneratoare a unui mare sentiment, un imn înflăcărat. Tandră și pură, înfocată și nostalgică, tragică și plină de speranță, poezia sa de iubire devine chiar sensul său existențial, ca om și poet, pe care Ștefan Marcu Marinconi îl cîntă, în tot ce are acest sentiment măreț și esențial pentru el, ca făptură, în acest volum, în care Flavia, ființa iubită, devine, în adevăr, nu numai omul de alături, ci însăși planeta spre care navighează imaginația poetică și spre care se aprind astrii interiori ai tînărului poet.

Ion ARIEȘANU

* Ștefan Marcu Marinconi — „Cîntece pentru planeta Flavia“ — Ed. Litera, 1989.

SCRIITORII ȘI REALITATEA VIEȚII

LA FĂGET

Aici, la Făget, îmi drămui lunecarea,
amin lîngă castani surpările de vînt,
tot ce mă ține străjuie cîntarea
în rădăcini de trăinicie, sub pămînt;

Părinții vin pe rouă, din pădure,
cămăși de cînepă amirosind a fag ;
istoria, în ei, e miere și secure
și veșnicia li s-a dăltuit în prag,

Și le-a rămas în noi privirea bună,
parc-ar sclipi un iezer printre brazi,
sub zarea frunții lumina lor adună
trăinicia ctitoriilor de azi...

Ion CĂLIMAN

cronica literară

Retorica amintirii

Cine nu citește, azi, memorii, jurnale și corespondențe ? Devenite, parcă, genuri emblematice ale acestui sfîrșit de veac, ele sînt devorate cu nesațul cu care, în urmă cu un secol, se citeau romanele-foileton. E hazardat să încercăm o situare a genului memorialistic înăuntrul sau înafara literaturii. Se pot aduce nenumărate argumente, pro sau contra. Dincolo de prejudecăți și inhibiții, dincolo de îndrăzneala unor teoreticieni rămîne, cu adevărat viabilă, doar observația de bun simț : memoriile, jurnalele, corespondențele celor ilustri sau mai puțin ilustri sînt puncte de atracție pe orice stand de librărie. George Sbârcea, cunoscut pentru cărțile sale de popularizare a fenomenului muzical, ziarist de talent în perioada interbelică, în fine, compozitorul celebrului **Ionel-Ionelule** se află, cu adevărat, la vîrsta memoriilor. Dacă jurnalele și corespondențele se scriu la orice vîrstă, amintirile, memoriile, autobiografiile (romanțate sau nu) sînt, aproape exclusiv, apanajul vîrstei a treia. Ele țin de o retorică a spațiului anamnestic mai amplu, de ceea ce s-a și numit deja geografia interioară a **continentului cenușiu.**

Structura cărții lui George Sbârcea (o însumare de portrete ale unor personalități din perioada interbelică) ne îngăduie o primă observație de ordin teoretic. Amintirile creatorilor îl au, de cele mai multe ori, drept subiect pe însuși autorul de pe copertă. Există, însă, și o altă categorie : autorii la care primează calitatea de **martor,** de participant pasiv la întîmplările narate. Nici la George Sbârcea nu avem de-a face cu o **istorie a vieții mele,** ci cu o suită de evocări ale unor **oameni cari au fost.** Autorul **Cafenelei cu poeți și amintiri** își asumă, voluntar, rolul de ghid într-un muzeu al timpului pe care l-a străbătut. Renunțînd la protocolul rigorii cronologice, George Sbârcea și-a transformat cartea într-o vitrină cu portrete. Adică într-o autobiografie indirectă, compusă în/prin gesturile și cuvintele altora. Nicăieri ca într-o carte de memorii un autor nu se trădează mai mult pe sine. Decupajul în real, articularea secvențelor cronologic disparate recompun imaginea celui care, în aparență, se mulțumește doar să așeze o oglindă în fața realului.

George Sbârcea e un om care a văzut multe și a trăit multe. (E cazul să spunem că există inși predispuși genului memorialistic. Nu oricine poate reface — oricît de mare ajutor ar găsi în însemnările ținute de-a lungul vremii — o atmosferă, un cadru sau un portret anume. Unui asemenea „reporter în timp" trebuie să-i fie proprie îndrăzneala de a reproduce „din memorie" — așa cum procedează și George Sbârcea — fraze întregi, de nu chiar pagini, rostite de către cei evocați.). A avut norocul să se afle în preajma multora dintre personajele de prim plan ale vieții noastre culturale și politice. Fin portretist, subțire om de cultură, memorialistul are harul de a izola detaliul semnificativ, amănuntul relevant. Imaginile propuse de către el sînt ale unor oameni vii (în memorie), și vii trebuie să rămînă și în pagina de carte. Evenimentele istorice (între altele, zilele cumplitului Diktat) sînt descrise cu multă sensibilitate, cu o implicare afectivă care-și păstrează, după ani, intactă întreaga semnificație emoțională.

Riscul major al amintirilor de acest fel este hagiografia. George Sbârcea admiră într-un fel aproape frenetic, și nu de puține ori admirația lui e un soi de beatificare. Ce-i drept, el își alege bine subiecții. Din acest punct de vedere, cîteva portrete sînt operă de pură venerație convertită în literatură. Iată un fragment dintr-un portret al lui Liviu Rebreanu : „Nici azi, după atîta vreme, nu mi-l pot închipui pe soclul cuvenit memoriei lui veșnice. Îi aud glasul, ușor gutural, îi văd gesturile largi cu care își însoțea cuvintele îndelung cîntărite, îl mai admir în gînd statura de uriaș blajin. Cînd am aflat de moartea lui, am avut senzația că împreună cu el dispare, înghițit de neant, ceva ce n-a fost decît o singură dată și într-un singur loc pe lume".

Dacă adăugăm și alte nume ilustre în a căror intimitate s-a aflat, și despre care a lăsat pagini substanțiale (Anton Holban, Dan Botta, Emil Isac, Nicolae Iorga, Aron Cotruș, Anișoara Odeanu, Romul Ladea, Tudor Vianu, Ion Vinea, Lucian Blaga, Pompiliu Constantinescu etc.), ne dăm seama că George Sbârcea își trăiește aventura literară a **memoriilor** ca un om fericit.

Mircea MIHĂIEȘ

* George Sbârcea, CAFENEAUA CU POEȚI ȘI AMINTIRI, Ed. Dacia, 1989.

Provincia oamenilor buni

Un expert al prozei (el însuși prozator încercat) constata deunăzi că în epica noastră diminuează gustul pentru **ludus ;** după risipa de teribilisme și asfixia textualistă o schimbare de ton și de mentalitate era inevitabilă pentru o literatură care se mișcă ciclic, alternînd voluptuos extremele. Dacă acesta ar fi acum contextul (crescînd, corespunzător, „simțul dramaticului", revectorizînd epica), textele proaspete ale lui Iosif Costinaș * — prozator intrat sub tirul criticii odată cu **Gustul livezii** (1985), volum colectiv apreciat de unii tocmai pentru „temperanță editorială" — nu par a ține cont de prescripții și indicații ; nu cu ajutorul lor am putea lua pulsul epicii, instalîndu-ne, confortabil ori ba, în paradigma literaturii tinere.

Compunerile din **Gustul livezii** probau calități de bun observator. Iosif Costinaș pensa anecdotica, faptul divers, umorul ieftin, ținîndu-se pe-aproape de ziaristică. Această știință a notației de amănunt (văzînd lumea la microscop, stăruind pe gestul mărunt, acumulînd pe linia unui fir epic) primea replica frazelor „de contrast" ; dacă prozatorul turna în rama narațiunii o pastă cenușie (derulînd-o pe un fundal anodin) nu lipseau, în schimb, replicile, observațiile care o deturnau : blitz-ul unei idei, o fulgerare care dezechilibra și resemnifica. Părerea mea e că în cazul lui Costinaș putem vorbi de o accepție muncitorească a inspirației. Dacă unii strălucesc prin meșteșug (vădind pricepere literară și tehnicism rafinat), dacă alții impun prin forța creației (dovedind un talent gîlgîitor, stihial chiar), Iosif Costinaș este **între :** nici artizan, nici spontan. El știe prea bine că a scrie se învață scriind. El intră în lotul autorilor care sînt capabili să progreseze de la o carte la alta ; **Pasărea de lemn** confirmă acest pas.

Primele texte ale recentului volum păreau să configureze un spațiu de autor : o lume de altădată, Provincia oamenilor buni, învăluită în aburul desuetudinii ; o lume clorotică, trăind vremuri fericite, fauna unui oraș înecat de praful patriarhal, un ochi blînd, nostalgic, decupînd secvențe cu Victor : posibile așchii epice dintr-un posibil roman.

Autoironic (v. **Trei încercări cu „ultima încercare"** — un manuscris care se vroia „proză frapantă", aruncat apoi), Iosif Costinaș se mișcă lejer ca „umorist" : **Experiment la hotel** și, mai cu seamă, **Într-o seară de iarnă** ori **Dimineața, înainte și după ora 8** plac ; fie că e vorba de o pasionată cinefilă (Cristina Iepan) ori de Eusebiu Pistriț (care „doarme pe bani", așteptîndu-și pensionarea), fie că surmenatul și divorțatul Arvinte e vizitat — „ca într-un film" — de reprezentanții locatarilor în numele „întrajutorării" (apăruse în blocul respectiv un greiere !), prozatorul conduce sigur, cu un admirabil economism narațiunea. Sînt apreciați, spuneam, nu doar cei care deapănă povești ci și cei care „știu să asculte". Nu avem, o spunem răspicat, prejudecata temei ; în fond — avertiza cîndva M. Eliade — „orice e viu se poate transforma în epic". Miniaturistă, parcă fără suflu, proza lui Iosif Costinaș poate cîștiga și sălta valoric tocmai prin **mărirea mizei.** Dincolo de îndeminare, ar fi necesară gravitatea problematică, miezul simbolic reverberînd în cutele textului. Bunăoară, ca în **Dilema** — după noi, cea mai bună proză a volumului — în care sosirea neanunțată a bătrînului Muzur permite radiografia ironică a decorului familial opulent, îmbibat de plictis, bibelouri și flori de plastic, întrerupînd inevitabila ceartă. Sînt aci excelente pagini de observație nemiloasă, sarcastică ; dialogul curge firesc, bătrînul — spre exasperarea nurorii — „vorbește cam mult" : tonul admirativ ascunde mereu o ironie.

Ca o observație generală, aș zice că finalurile „scîrțîie" ; chiar dorindu-se deschise, prozele se isprăvesc abrupt. Tocmai fiindcă nu iubim „critica fără canini", vom zice în încheiere că aceste obiecții se vor bine intenționate ; nădăjduim că injectînd prozelor sale substanță dramatică, tensionîndu-le (ele trăiesc acum, cu o vorbă a autorului, sub „vraja filmului mut"), Iosif Costinaș poate sparge plafonul onorabilității, al cărților „pasabile", densificînd atmosfera editorială.

Adrian Dinu RACHIERU

* Iosif Costinaș : PASĂREA DE LEMN, Ed. Facla, 1989.

VALORI ALE LITERATURII DE AZI

Dinamica realului (I)

Deschiderea către cotidian, aspirația de a recupera pulsul vieții, de a radiografia structurile imediat vizibile ale realului — uneori, chiar fără a le însoți de vreun comentariu din partea naratorului —, tentația de a descifra — după spusa unui poet — „bucuria anonimatului", adaptarea „din mers" a limbajului însuși la ceea ce, pînă mai ieri, în vorbirea personajelor, bunăoară, trecea drept exotism sui generis, sînt numai cîteva dintre elementele care diferențiază proza actuală de viguroasa ei tradiție. În fapt, este vorba, cred, de două schimbări importante, care procedează nu la dislocuirea convențiilor literare moștenite, ci la reorganizarea lor. Și, într-un anume sens, la investirea cu alte funcții a acestora, impuse de nevoile curente ale cititorului de azi. Omul civilizației moderne nu este numai un produs, un participant, dar și un creator de istorie. Asemeni scriitorului, simte și el, cu destulă acuitate, presiunea Bibliotecii, a „Galaxiei Guttenberg". Este o conștiință receptoare, după cum, în egală măsură, este și o conștiință generatoare. Pe scurt, el cere de la literatură altceva decît a cerut cititorul de acum un veac sau chiar mai puțin.

Cea dintîi schimbare constă, așadar, în modificarea raporturilor de lectură. Intenția modelatoare implică, în profunzime, automodelarea : cel-care-citește se și citește, se caută și se descoperă pe sine, se înțelege pentru a înțelege, se autodefinește pentru a putea defini ceea ce se petrece în jurul său. Lectura a devenit un mod de autoexprimare, ce nu se mai limitează la simpla conversație de conjunctură. Reprezintă o modalitate de intrare în dialog, de afirmare — alături de scriitor — ca o conștiință a vremii. Folosind un termen cuprinzător : de contemporaneizare.

Niciunde modelele umane nu se nasc în afara confruntării cu problemele existenței, cedînd uneori, însă păstrînd nealterată aspirația de a le depăși. Ființa umană se constituie din suprafețe diferit luminate, din fluxuri și refluxuri. Din obsesii și anxietăți, întotdeauna dublate de un sens ascensional al aspirațiilor. Acestea, cu atît mai pregnante într-o eră a accelerației, care a demonstrat că mare parte din adevăruri sînt relative.

În planul prozei, inevitabil, în asemenea împrejurări, s-a produs redefinirea conceptului de realism. Impresia „de viață" nu mai poate avea nicidecum ca sursă omnisciența și ubicuitatea autorului. Simplu spus, metoda „esențialistă" a fost înlocuită de cea „existențială". Pornind de la omologia recunoscută dintre structurile realului și constituirea structurilor literare — ale prozei, îndeobște — a devenit inacceptabilă „vorbirea din afară", detașată, didactică, moralizatoare ex cathedra. Din exterior, **realismul a devenit** structural.

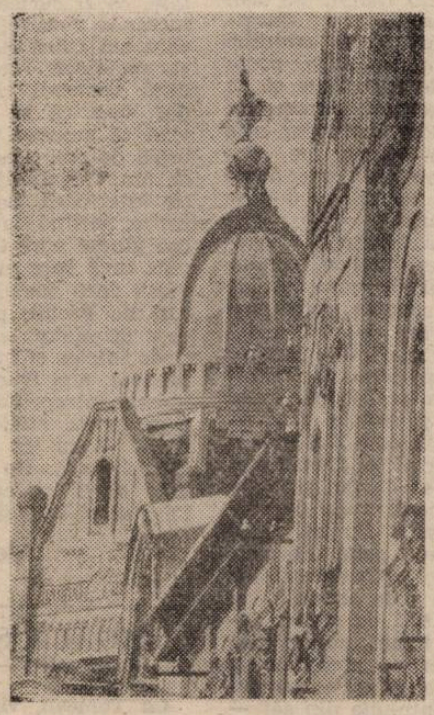

Foto : GHEORGHE POPESCU

Tehnic vorbind, realismul structural **al prozei actuale își găsește expresia în** sincretismul **formulelor epice. Reportajul, colajul, montajul cinematografic, jurnalul (autentic sau simulat), imixtiunea masivă a documentului, citatul (direct ori indirect), faptul divers ș.a.m.d. concurează cu șanse egale la „autentificarea" discursului narativ. Prozatorul de azi e mai degrabă eclerorul decît cronicarul timpului său. Sau,** mai întîi eclerorul, **și apoi cronicarul „echipei" alături de care trece prin lume. El transmite dincolo de convențiile literare : catalizează opinii, determină atitudini, angajează nemijlocit. Își ia cititorul ca partener, nu spre a-i spune „povești frumoase", dar pentru a-l implica în trăirea unor „povești adevărate".**

Fenomenele acestea nu se mărginesc la proză, ele ating deopotrivă poezia și dramaturgia de azi. În ultimă instanță, e vorba aici de o firească și necesară transformare a ființei literaturii, în consonanță cu revoluționara transformare a societății însăși. A omului zilelor noastre.

Vorbeam, la început, despre o diferențiere în raport cu tradiția prozei românești, și faptul se cuvine accentuat. O diferențiere, deci, însemnînd și continuitate, și dialog, și adecvare, iar nu o întoarcere cu spatele spre trecut. Văzută prin prisma modificării conceptului de realism, proza românească de azi mi se pare a fi aproape de momentul unei prime sinteze, poate cea mai importantă și semnificativă de după 1944. Îndărătul etapelor și periodizărilor posibile ale acestor patru decenii și jumătate se află traseul unui cerc aproape de închiderea căruia, după toate probabilitățile, ne aflăm. Ceea ce ne îndeamnă să ne apropiem, fără parti-pris-uri, de orizontul începuturilor, pentru a reface, pas cu pas, linia neîntreruptă și suitoare a unei substanțiale deveniri.

Marian ODANGIU

VIAȚA CĂRȚILOR

CERCETAREA GRAIURILOR POPULARE *

Studierea aprofundată a ramificațiilor teritoriale ale limbii a evidențiat, de mai multă vreme, caracterul acestora de „arhive vii ale limbii" unui popor și a degajat unele date mai generale referitoare atît la istoria limbii și poporului român cît și la teoria lingvistică. Este ceea ce întreprinde în lucrarea recent apărută, **Sincronie și diacronie. Fonetismul unor graiuri din nordul Banatului,** Dorin Urițescu, cercetător împătimit de dialectologie și istoria limbii române, spirit de o deosebită cumpătare, în ale cărui lucrări nici un colorit romantic nu tulbură claritatea, seninătatea expunerii și metodei. El dovedește și o deschidere spre cercetarea teoretică, domeniu în care s-a afirmat, mai ales în ultimii ani, și care se reflectă și în cartea la care ne referim.

Autorul descrie detaliat fonetismul unor graiuri din nordul Banatului, subdialect care, începînd cu Gustav Weigand și pînă azi, s-a bucurat de o atenție constantă din partea specialiștilor. Descrierea acestuia este secondată de explicarea unora din fenomenele fonetice care caracterizează Banatul sau sînt specifice ariei dialectale investigate, încercîndu-se apoi încadrarea subdialectului bănățean atît din punct de vedere sincronic cît și diacronic între celelalte subdialecte sau dialecte ale limbii române. Aria dialectală investigată o constituie graiurile românești din cinci localități din partea de nord a Banatului (Bencecul de Jos, Fibiș, Alioș, Bogda, Chesinț), așezări românești cu vechi atestări documentare. În scopuri comparative autorul a anchetat și un sat românesc din sudul Banatului, Macoviște (Caraș-Severin), iar pentru urmărirea răspîndirii fenomenelor fonetice în partea de nord, trei sate aflate la nord de Mureș (referirile la graiurile din această parte bazîndu-se și pe materialul NALR — Crișana, al cărui coautor este).

Încercînd o tratare sincronică și diacronică a graiurilor bănățene, autorul își distribuie materia, potrivit obiectivului propus, în două secțiuni : **Descrierea fonetismului** și **Considerații istorice.** În capitolul de descriere s-a avut în vedere stabilirea exactă a condițiilor contextuale în care s-au petrecut evoluțiile fonetice care au dus la constituirea sistemului fonetic actual al graiurilor cercetate.

Considerații istorice grupează cîteva fenomene de evoluție fonetică pe care autorul le explică din punct de vedere cauzal.

Cartea lui Dorin Urițescu iese, așadar, din tiparul lucrărilor de dialectologie cu care ne-am obișnuit, propunînd nu numai o investigație de tip aplicativ, interesantă în sine, ci și o cercetare teoretică de natură să lumineze aspecte nebănuite ale domeniului și să stimuleze un nou tip de abordare în dialectologie.

D. VLĂDUȚ

* **Dorin Urițescu, SINCRONIE ȘI DIACRONIE. FONETISMUL UNOR GRAIURI DIN NORDUL BANATULUI, TUT, 1987, 343 p.**

UN PROZATOR VENIND DINSPRE POEZIE

Aflat la cea de a doua sa carte de proză (după **Războiul de după război,** Ed. **Eminescu,** 1987) Ștefan Mitroi confirmă încă o dată calități indiscutabile de prozator. În ciuda titlului ușor poetic **Somnul verde al copacilor** (Ed. **Eminescu,** 1989) produce după părerea noastră un adevărat reviriment în proza scurtă. Alături de unii desantiști recent (re)apăruți : Hanibal Stănciulescu, Ioan Lăcustă sau de : Dorina Bădescu, Daniel Vighi, Răzvan Petrescu, Dana Dinu Gheorghiu, Ioan Radin, Gabriela Adameșteanu (apărută recent cu un excepțional volum de proză scurtă **Vară-Primăvară**), venind ca și Smaranda Cosmin dinspre poezie, **Ștefan Mitroi atrage atenția că anul** 1989 ar putea să fie al prozei scurte.

Venind în proză dinspre poezie, Ștefan Mitroi pare a cunoaște foarte bine straturile mitice ale lumii rurale, le cunoaște și, mai ales, dă dovadă de mînă sigură atunci cînd se păstrează între cadrele ei.

În prima narațiune din carte, **Ultima coborîre în pămînt,** se poate observa cel mai bine cum motivul tradițional al basmului, acela al coborîrii în altă „lume", în alt „tărîm" poate să servească la executarea desantului în straturile puțin frecventate ale realului. Marin Saredulce e un Ivan Turbincă muntean, un ins cărui îi place să se baricadeze totuși după lumea în care povestește, lumea inventată de el, devenind în timpul relatării — scriitorul, cel care creează după natură. Creația, povestirea lui Saredulce (de observat ironia conținută în nume) are darul de a produce asupra ascultătorilor o buimăceală, o vastă posibilitate de a pluti între real și fantastic. În **Casa fără ferestre** fantasticul de tip muntenesc se fixează asupra chipurilor, reușește să le cucerească, să le amîie ridurile, să le refuze decizia, concizia ; textul relatării, întîmplării devenind un ins cu o mie de chipuri, o stare psihologică complexă a unei lumi pe măsură. O foarte frumoasă proză este **Colivie pentru curcubeu.** Urmărită de-a lungul a mai multe zile și nopți, comportarea lui Iustinian Opincă față de pasărea care refuză să părăsească acoperișul casei acestuia, rezumă însăși nevoia de cunoaștere, de mister a omului, neputința insului de a se desface dintre cadrele misterului. Poetică, mai puțin integrată în volum ni se pare narațiunea **O pulbere albă risipită în vînt,** probabil avîndu-și izvoarele în proza de tip istratian. **Întîlnirea cu îngerul, Noaptea cea mare** și **Nunta lui Stelu Pipirig** sînt trei dintre prozele cele mai rezistente din volum, chipurile și psihologiile personajelor fiind perfect conturate, rădăcina tragică extrăgînd din materie esențele, îndepărtînd halucinația provocată, cultivînd-o pe aceea provenind din propriul eu, din confruntarea vieții cu pierderea ei, cu o pierdere senină care îmbogățește miezul ființei. În **O zi pe săptămînă — cal** — motivul parapsihologic de la care pornește narațiunea ni se pare excelent, foarte puțin utilizat chiar de către maeștrii fantasticului. Mai puțin realizată (probabil din pricina pornirii prozatorului de a teoretiza) ni se pare proza **Oglinda.**

Atît prin mesaj cît și prin realizare, **Somnul verde al copacilor,** proza care dă titlul cărții, ni se pare a da cu adevărat măsură talentului prozatorului, modului propriu de a scrie, posibilităților largi de desfășurare în cărțile viitoare care merită așteptate cu viu interes.

Valeriu BÂRGĂU

* **Ștefan Mitroi, SOMNUL VERDE AL COPACILOR, Ed. Eminescu, 1989.**

OBSEDANTUL AN 2000

O carte de interviuri se citește de obicei în felul în care răsfoiești un dicționar. S-ar putea spune că interviurile lui Mikó Erwin își dovedesc utilitatea tocmai prin fișele biografice și de atelier literar pe care scriitorul le poate extrage la repezeală în lipsa, de multe ori flagrantă, a dicționarelor literare. Chestionarul pe care autorul interviurilor l-a întocmit se bazează pe întrebările cheie ale genului ; el începe cu un curriculum vitae al scriitorului intervievat, continuînd cu enumerarea etapelor parcurse, cartea preferată, autorul preferat, gînduri despre prietenie și pace, mesaje pentru viitor și, la sfîrșit, nodul gordian care le leagă pe toate, planuri sau gînduri pentru anul 2000.

Oarecum inspirat, Mikó Ervin a redus la maximum întrebările, ba uneori l-ea și anulat, pentru că răspunsurile se constituie într-un tot unitar și inteligibil, cu nuanțările de rigoare. Sigur că, pentru a realiza „întîlnirea" cu obsedantul an 2000 (psihoza se lățește și pe tărîmul literaturii) Mikó Ervin și-a propus să dialogheze în primul rînd cu poeți, prozatori și critici (peste 50) născuți între 1909 (Bazil Gruia) și 1959 (Tudor Vlad), promoții marcate, într-un fel sau altul, de războiul mondial și de absedantul deceniu.

Se observă pe parcursul lecturii că autorii intervievați evită cît pot clișeul grilei aplicate, profitînd de spațiul acordat pentru a-și face cunoscute ideile, crezul literar sau specificul activității fiecăruia. Din felul în care se înfiripă răspunsurile, deducem că avem în față o carte a mărturisirilor, dar și una a prieteniei literare. Atent cu un ochi la problemele sfîrșitului de secol, cu altul la stricta actualitate literară, sustrăgîndu-se cu abilitate multor convenții ale genului, Mikó Ervin, el însuși un publicist consecvent și activ (din cauza curiozității, celebrul Marc Chagall îl interpelează : „Ești un individ teribil !") a iscat pagini care tot literatură se cheamă.

Interviul luat octogenarului Chagall, cu ocazia unui vernisaj la Salzburg, e piesa cea mai surprinzătoare și mai spontană a volumului, dînd adevărata măsură a modului profesionist și a curajului pe care ți-l inspiră intimitatea unui mare artist. Ceea ce nu înseamnă că, la rîndul lor, cu puține excepții, scriitorii cunoscuți deja publicului larg nu ar da răspunsuri interesante, pe potrivă. Cele mai incitante, totuși, ni s-au părut convorbirile cu Adrian Marino, Augustin Buzura, Cornel Ungureanu și Marian Papahagi. Și aceasta pentru că adevărata identitate și angajamentul cordial al lui Mikó Ervin transpare cel mai bine în aceste pagini.

Gh. MOCUȚA

* **Mikó Ervin, ÎNTÎLNIRE CU ANUL 2000, Ed. Dacia, 1989.**

ÎNSEMNELE NATALE

Noul volum de poezii al lui Iulian Negrilă este cea de a șaptea carte a sa, într-un răstimp de mai puțin de un deceniu. Autorul s-a dovedit a fi nu numai un poet remarcabil, ci și un istoric și istoric literar de valoare, care a scos la lumină numeroase și importante documente ale trecutului nostru.

Însemnele natale este un volum de maturitate, măsurînd timpul împliniri-lor : **„Noi / curgem prin izvoarele / născute din stele / Răsăritul / se lasă / în palmele mele" (Statornicie).** Amintirile, meditațiile, satul natal, părinții, dragostea față de patrie sînt teme care constituie substanța poeziilor acestei cărți. Poeziile patriotice ce împodobesc volumul cresc sub semnul actualității: **„Patrie — zbor de cocori / Peste-ntinderile dace / În pridvorul tău străbun / Fi-va liniște și Pace !" (Cîntec pentru patrie).** Profund legat de realitățile solului natal, poetul înstrună viorile să cînte, cu arcușul brazilor, doinele țării, **„cînd munții / ne-apropie cerul de buze",** într-un legămînt de suflet crescut din respirația, sîngele și florile privirii poetului **(Legămînt).** Cartea lui Iulian Negrilă are, în totalitatea ei, un aer sărbătoresc și idilic, ceremoniile amintind de tradițiile din veac ale românilor : **„De sărbători / ne adunam toți / la masa mică / cu trei picioare..." (Ceremonie).** Năzuințele poetului către marile simboluri patriarhale dovedesc un apetit uranic nesatisfăcut, ca în poezia **Dor albastru : „Mi-a fost foame / și-am mîncat o felie de cer albastru / Mi-a fost sete / și-am băut un pumn de apă din Marea Albastră / Mi-a fost frig / și m-am învelit cu stral din albastru de Voroneț / Mi-a fost dor / și-am așteptat privirea ta albastră / pe care ochii tăi albaștri / întîrziau să mi-o trimită ...".**

Geometria poeziilor este în general clasică, dar se îmbină armonios cu structuri moderne, ceea ce dă variație și frumusețe versurilor. În această manieră se circumscrie și poezia ce dă titlul volumului, remarcabilă prin orgoliul, dar și modestia poetului, care se îmbină într-o adevărată simfonie : **„Mamăăă !... / strigătul venea din palma cerului / cînd rîndunicile / scăldate în soare / ciripeau / pe marginea ochiului meu / rătăcit de uimire. / În bătătura-aceasta / s-a născut nemurirea / purtînd pe frunte / însemnele natale !" (Însemnele natale).**

Ca un ecou ce naște o continuare firească, autorul lasă urmașului său, căruia îi dedică întregul volum, un jurămînt sfînt, emoționant, ce constituie suprema sa dragoste față de glia strămoșească : **„Știam că odată / mă vor lăsa puterile !... / E o lege firească, / copile / cu ochi de mură !... / Ți-am pus sceptrul / dreptății în mînă / și te-am învățat / dragostea de glie ! / Aceasta să-ți amintească / de legea nescrisă / și jurămîntul meu / pentru patrie / credință nestrămutată / să-ți fie !" (Îndemn patern).**

Poetul este „cerbul care paște liniștit", fără a fi însă indiferent la trecerea anilor. Obsesia timpului care trece o simțim tot mai clar, pe măsură ce înaintăm în lectură : **„Cercuri de răcoare stau pe fruntea mea / Pe sinii mării a căzut o stea...".** Și, dacă timpul nu iartă pe nimeni, poetului i se rezervă, totuși, soarta celor aleși : **„Timpul — / își lăcrimează / florile / Din sîngele meu / s-adapă / privighetorile" (Privighetorile timpului).**

Grigore POPESCU

* **Iulian Negrilă, ÎNSEMNELE NATALE, Ed. Facla, 1989.**

FORMA ȘI CULOAREA VIEȚII

Întîi, o constatare banală — volumul a trecut neobservat deși ar fi meritat atenție. După ce a debutat alături de o întreagă armată de aspiranți la gloria literelor, într-un volum masiv, la Editura Cartea Românească, Ovidiu Hurduzeu se înfățișează lumii cu adevărat abia în **Culori vii, forme frumoase...** Adică un volum relativ bine închegat, ce dovedește, la autorul de față, o anumită pricepere. Fără să spargă tiparele, Ovidiu Hurduzeu construiește din aproape în aproape, conturînd cosmosul prozelor sale fie pornind de la cazuri, hai să zicem „drame", individuale ajungînd la o problematizare în care individul se confruntă cu lumea. Aceasta din urmă doar în datele ei minime necesare demonstrației. În altă direcție se pleacă de la realitatea exterioară pe care se pune accentul. Reprezentative pentru prima ipostază sînt prozele **Beidegger vivant?, Decor de iarnă, Fat Pafnut, Un american la Paris,** sau **Parfum.** În general, autorul are preferință pentru fapte paradoxale. În toate textele sale bîntuie o umbră kafkiană. În cele de mai sus, ea este mai puțin deconspirată, dar mai eficace. Personajele sînt niște neîmpăcați, fără să-și dea seama dacă sînt niște înfrînți. În **Parfum,** spre exemplu, eroul este scos din anonimat de niște trandafiri cumpărați pentru a scăpa de insistența agresivă a unor țigănci. Posesia lor îl scoate din lume ducîndu-l spre un paradis al rozelor care, prin aglomerare și prin parfum, devine un mediu grețos, insuportabil. A doua direcție, cu **Pipia, Dali sau gherghine, Simulatorul, Leda cu lebăda** cuprinde narațiuni unde personajele sînt preocupate mai mult de investigarea realității. Uneori nudă și crudă. Peste ea, ochiul prozatorului plimbîndu-se cu multă ironie fără a ajunge însă la sarcasm. Ironia este dublată, în cele mai bune pagini, de înțelegere și tristețe. O mai mare autocenzură ar putea face ca următorul volum al lui Ovidiu Hurduzeu să fie chiar o reușită.

Lucian Vasile SZABO

* **Ovidiu Hurduzeu, CULORI VII, FORME FRUMOASE..., Ed. Albatros, 1988.**

SCRIITORUL ȘI REALITATEA VIEȚII

RADU CIOBANU

La capătul zilei

Rămas singur, Mircea se oprește în fața ferestrei. Îl mai vede pe Banu ieșind din întreprindere cu pasul lui apăsat care spune limpede și fără cuvinte „eu sînt șeful". Se îndreaptă spre oltcitul gri-cromat, în timp ce se joacă răsucindu-și brelocul cu chei pe deget, gest care-i amintește lui Mircea de ofițerii nemți din copilăria lui, care tot timpul se jucau cu mănușile. Pe urmă oltcitul dispare în cîteva secunde, în lungul noului bulevard. Cîtă deosebire între noi, își zice mirat, dar totuși mulțumit sau, mai curînd, împăcat că e așa cum e și nu ca Banu, veșnic precipitat, totuși nu necalculat, ușor versatil, totuși nu lipsit de niște principii minimale, decis și totuși prudent, conformist și totuși eficient... Care dintre acești termeni reprezintă aparența și care esența? Curios e că Banu nu seamănă cu nimeni dintre ai lor, parcă n-ar face parte din același clan. De fapt, cam de douăzeci și cinci de ani, de cînd s-a căsătorit, n-a mai stat cu ei, la Casa fericiților. Probabil și împrejurarea aceasta a adîncit diferențele... N-a vrut Adela să se instaleze la Casa fericiților, iar ei au osîndit-o cu toții, pentru ca, abia după vreun an, cînd au început s-o cunoască mai bine, să-și dea seama de ce năpastă au scăpat. Căci a o aduce pe Adela sub același acoperiș ar fi însemnat transformarea fericitei și netulburatei lor coabitări într-un mic infern. Adela — cum avusese ocazia să se convingă curînd — stăpînea cu virtuozitate arta perfidă a vorbei în doi peri, fiind un redutabil factor de discordie. Era de mirare că Banu reușea s-o suporte fără dificultăți aparente de un sfert de veac, menținîndu-se totuși în cele mai cordiale relații cu clanul. Clanul, risipit și el acum, căruia îi va veni tot mai greu să-și păstreze intacte acele invizibile și inefabile elemente care-i asiguraseră coeziunea de-a lungul timpului: se va dispera, probabil, întîi, comunitatea intereselor imediate, pe urmă cea afectivă. Și, uite așa, vor ajunge să se vadă tot mai rar, la ocazii, de sărbători eventual sau, în cel mai bun caz, să-și dea din cînd în cînd cîte un telefon, întrebîndu-se ca niște cunoscuți oarecari „ce mai faci?". O asemenea perspectivă, oricît de ipotetică încă, nu e de natură să-ți ridice moralul la capătul unei zile de muncă. Părăsește fereastra și se întreaptă încet spre birou, impunîndu-și să se gîndească la altceva. S-a obișnuit de acum cu anumite semne, greu sau imposibil de numit, care îl fac să simtă, fără a-și mai privi ceasul, că orele de program se apropie de sfîrșit. E întîi de toate o anumită oboseală, dar nu fizică, nici într-un caz fizică, ci mai curînd un fel de plictiseală furișată printre gînduri, în gesturi, ca o abdicare insinuată perfid o dată cu apropierea acestui ceas. Își începe ziua activ, plin de bune intenții, decis să facă față tuturor solicitărilor, insolite pentru el, pe care i le impune noua situație și apoi, deodată, epuizarea cunoscută de acum, previzibilă, inevitabilă, simptom sigur al inadaptării. Trecuse aproape o lună de la instalarea sa aici și nici un semn de adaptare, încît începea să se teamă tot mai serios că nu se va obișnui niciodată cu atmosfera aceasta îmbîcsită de birou, cu ședințele, cu telefoanele, cu „problemele", mai ales cu cele administrative și financiare, care, acolo, printre ape năvalnice și pietre curate, în foșnetul pădurilor și sub rostogolirea tăcută a norilor, nu-l preocupaseră niciodată. Asta e. Încă se simte pui de cuc în cuib de cioară. Îl agasează cele trei telefoane de pe birou, mici bestii cu sunete isterice, agresive și clipiri viclene de beculețe, îl indispune ușa capitonată cu mușama cafenie. Ești un naiv irecuperabil, bine zice Octav, n-ai să faci mulți purici aici! De altfel, el însuși încă mai speră că noua lui ipostază directorială nu e decît o situație tranzitorie, pînă se va găsi altul mai bun, mai maleabil, mai... ca Banu. De aici și senzația de provizorat, alimentată de nostalgia terenului, care nu l-a părăsit nici o clipă de cînd s-a instalat în spatele acestui birou. Singurul avantaj pe care-l găsește noii situații e că, solicitîndu-l din plin, tracasant și tiranic, nu-i mai lasă răgaz să se gîndească la el însuși. Și totuși, vine un ceas al zilei, cum e cel de acum, cînd închide dosarul în care-și făcuse însemnări cu creionul albastru înainte de venirea lui Banu. Îl pune în sertarul din dreapta, încuie și, o dată cu răsucirea micii chei nichelate, se întreabă cu o ușoară neliniște și cu totul inoportun ce are să facă în restul zilei. Sigur, sînt o seamă de posibilități, să lasă la plimbare cu Mădălina — dar nu, asta nu, ea are de învățat — există în schimb cititul, poate sta la o șuetă cu Octav, poate să-l viziteze pe Timotei care i-ar arăta cu mîndrie infantilă noile lui achiziții filatelice, dar știe bine că, în fond, cînd și-a pus întrebarea aceea, nu la asta se gîndea, ci la Milena. Încă nici acum, așteptata scrisoare... Încearcă să reevalueze argumentele prin care Octav îi justificase întîrzierea acestei prime scrisori și mai ales ideea că el, Mircea, s-ar afla în pragul unei mari fericiri. El preferă să-și zică „în pragul unei mari împliniri"... Dar nici un argument și nici o idee n-au puterea de a-l convinge într-un asemenea ceas. Ar mai fi, printre variantele de program, posibilitatea de a merge acolo, să se ocupe de scrierile profesorului. Începuse treaba și o lăsase baltă... Dar respinse soluția de îndată ce se ivi: nu, n-ar rezista acolo... Adevărul e că se teme de singurătatea casei, de prezența ocultă a profesorului — senzație absurdă, dar imposibil de ignorat — de amintirea ei, de parfumul ei discret ca o sugestie remanentă printre lucrurile acelea nemișcate peste care se așternea încet, încet praful... Și, fără să vrea, revine la obsesia scrisorii întîrziate: nu i-o fi scris chiar a doua zi — dar, în definitiv, de ce nu? — nici a treia, dar a patru totuși... Se află în febra așteptării, nu e nici o ieșire deocamdată... Asta va face deci întîi de toate, ca și ieri, ca și alaltăieri: de cum va intra în bloc, se va repezi la cutia poștală... Pe urmă, va mai vedea.

Pune mănunchiul de chei în buzunar. Evident, ziua s-a încheiat. I-o spune animația sporită care, în pofida ușii capitonate, răzbate din secretariatul de alături. Oricum, își schimbaseră cu toții atitudinea față de el. Asta e sigur. Chiar și cei mai buni, cei mai apropiați camarazi au devenit mai rezervați. Iar el a devenit mai singur. Cel puțin aceasta e senzația lui. Măcar de n-ar fi survenit tocmai acum turneul Milenei. Măcar de i-ar scrie...

Intră secretara. O contemplă în timp ce străbate încăperea vastă. Covorul gros îi înăbușe pașii. Îi aduce, firește, niște hîrtii. Îi place. Ca secretară, nu ca femeie, bineînțeles, bineînțeles... La ce îl poate duce gîndul? Aceasta, secretara cea nouă, e cu totul al gen decît cea dinainte. Nu colaborează decît de vreo săptămînă, dar o găsește ireproșabilă. Se îmbracă cu gust, are un pas elegant și nešovăielnic, e subțire și delicată, cu articulațiile fine, parcă fragile... De asta o găsesc ireproșabilă? se întreabă acum. Haide, haide... Nu. Adevărul e că-i place sobrietatea ei. Nici un cuvînt în plus, nici un gest de prisos. Discretă, promptă, eficientă. Uneori surîde oarecum de sus, distant. Cînd lucrează, poartă ochelari. A surprins-o o dată, într-un moment de oboseală, cînd se știa singură. Își scosese ochelarii și, cu ochii închiși, își masa ușor tîmplele cu vîrfurile degetelor. La intrarea lui a tresărit și pentru prima dată i s-a părut lipsită de apărare, cum l-a privit, vreme de o secundă, puțin buimacă. „Vă rog să mă iertați", a murmurat. „Pentru ce?" Nu i-a răspuns. Cu bărbia orgolios înălțată, și-a arborat surîsul ei efemer și rece, năpustindu-și degetele asupra claviaturii. Ceea ce-l îngrijorează de cîteva zile e zvonul care i-a parvenit că între ea și Paul ar exista „o legătură". Faptul că o numise aici ar putea fi pus de gura lumii și pe seama acestei situații de care n-avusese de fapt cunoștință cînd o numise. Poate chiar fusese pus de acum, căci apetitul de bîrfă al lumii e oricînd gata să se exercite cu forțe proaspete asupra unui asemenea subiect. Poate ea însăși gîndește astfel, doar știe, desigur, că el și Paul sînt rude și acum totul îi apare probabil ca un mic aranjament în familie... Deplorabilă situație. Nu-i place. Nu-i place nici pentru că-l știe pe Paul neserios, total lipsit de scrupule în relațiile lui sentimentale foarte diverse și nu rareori scandaloase. Fiindu-i văr — chiar dacă nu de sînge, ci văr vitreg, cum ar veni — de data asta se simte și el implicat și, într-un fel, răspunzător. Să intervină, să nu intervină? Dar cum ar putea interveni într-o asttfel de situație? N-are idee. Și totuși, ar vrea s-o apere cumva pe această ființă corectă și, în ciuda aparențelor, naivă, de o nouă, iminentă deziluzie. Căci, dinspre Paul, numai la așa ceva te poți aștepta... Mai întîi însă ar trebui să se convingă că zvonul e adevărat... Dar cum? Ca director, ca șef direct, firește că ar trebui, ar fi chiar de datoria lui să știe... Acolo, printre pădurile și pietrele lui, nu era obligat să-și pună asemenea întrebări. Aici, ele i se impun oarecum de la sine. A dobîndit pe nesimțite, într-un timp foarte scurt, un sentiment nou, de răspundere pentru „oamenii săi". Răspundere nu numai pentru felul cum muncesc, ci și pentru felul cum trăiesc.

— Vă deranjez ultima dată azi, spune secretara. E cinci și cinci. Vă rog: ordinele de serviciu pentru cei care pleacă dimineață.

Semnează cu un gest devenit de acum rutinier, cu o blazare de care e perfect conștient, în timp ce-și spune că e cam prematură. Prematură sau nu, e aici, s-a instalat.

— Mulțumesc. Sînteți liberă.

— Dacă mai rămîneți, pot să mai stau și eu. Poate aveți nevoie de ceva.

— Nu. Plec chiar acum.

Și după ce ea a pornit deja spre ușă, își ia subit inima-n dinți și o interpelează crispat de propria-i stîngăcie:

— După cîte știu, sînteți singură, cu doi copii nu tocmai mari... iertați-mă... poate aveți probleme...

S-a oprit brusc, se răsucește spre el, își înalță puțin bărbia cu mișcarea aceea orgolioasă pe care i-o cunoaște de acum și arborează surîsul ei distant care parcă e și puțin ironic de data asta, ca și cum ar vrea să spună: ia te uită, ce griji avem noi... Și, în timp ce-și scoate ochelarii cu un gest scurt:

— Mă descurc, tovarășe director.

— Mă rog... Dar dacă aveți greutăți și considerați că v-aș putea ajuta, spune el ezitant și își îndepărtează brațele, lăsînd concluzia pe seama acestui gest pe care l-ar dori cît mai elocvent.

— Deocamdată nu e nevoie.

— Atunci e bine.

— Oricum, vă mulțumesc. Pot să plec?

— Da, bineînțeles...

Așa-ți trebuie, își zice. Se simte ca un adolescent rechemat la ordine de o profesoară prea tînără. Degeaba: rolul atoateveghetorului nu-l prinde. Sentimentul penibil care l-a năpădit îl părăsește întrucîtva abia în stradă. Priveliștea străzii, după ce el însuși e integrat în ea, un pieton printre alții, îl ajută întotdeauna să-și clarifice gîndurile. Îi răsună încă și acum în minte cuvintele ei: mă descurc! Și asta se descurcă, își zice. Toți se descurcă. Întrebi pe unul cum o duce? Mă descurc! Ce mai face Cutare? Se descurcă! Aude atît de frecvent vorba asta, încît începe să-i devină odioasă. O lume de descurcăreți... Cum or fi făcînd? Că el nu reușește să se descurce deloc...

(Fragment din romanul „Steaua fiecăruia")

MICROANTOLOGIE LIRICĂ

Ion Scorobete

ISTORIE

Amfora ta de lut e în miinile mele.
Tu ești
liniștea din care îmi iau noi puteri
ce-mi ocrotesc bucuria griului.
Frumusețea ta dintotdeauna, patrie,
împrospătează lumina fiecărui
început.
Cum s-au încrustat în memoria
vetrei faptele
prin care, citindu-le, palmele mele
modelează prezentul.
Tu ești
locul în care eu, tu, el ne vom
cuprinde
cu izbînzile și neizbînzile
ca într-un umăr cu rădăcinile
prins în seva adîncului.

SAT

Unde răsare soarele a binecuvîntare
și stejarii pun inele timpului
în izvoare din care beau
căprioarele apă
Pe muntele cu poiene visate
pe care le caută umbra luminii,
se rotește, în veci, ploaia
cu miresme de primăvară.

EFIGIE

Privirile-i, ca o punte de foc,
arcuiesc constelații
spre Calea Lactee,
și tăceri de ninsori
peste suflet.
E de ajuns un ritm
pentru ca poezia lui
să suie, primăvara,
în șantiere, noi temelii.

Sudorul tr ece cu infinitul
dinspre ecl uze terestre
pri dimin eți de lumină,
iar, de aic i, mai departe, el
duce flori l ui Brâncuși,
la coloana infinită a graiului.

SCRIU

Scriu pe g eana acestei clipe,
în grăbite fulgerări.
Inima exp lorează adînci neliniști
și răsfoieș te trandafirii lucrurilor.

Scriu cu p asta luminii
în nisipul înfiorat de păsări.
Ca un plin s de mireasă,
string în p umni griul cuvintelor,
surîsul pe care-l trezesc gugușiucii
cînd își ia u zborul dimineața.

Ion Davideanu

PASTEL

Bate, albastru,
vîntul din sud,
vîntul cu păsări,
dulce și crud,
iată-ne pasul
în primăvară,
plugul și visul
asemenea ară,
pe deal și pe vale,
prin aburi de brazde,
semințele tale,
iubire, vorbesc
un grai așezat,
omenesc,
semințele cîntă,
semințele cred
în căldura palmelor,
în lumina inimilor
nemuritoare și sfîntă...

DECEBAL

Ilustrul istoric a zis,
așa în papirus e scris,
lîngă Danubiu, pe șes,
și în Munți — zeiască — cetate
sînt oameni viteji ce,
pe bună dreptate,
vulturi își spun.
Într-o vrajă prelungă,
de cîntec străbun, ei
cu dragoste somnul îmi rup...
Văd steaguri pe cer,
cu cap de lup,
sabia scurtă de fier,
zvîcnetul furtunos
al eroului falnic-frumos,
sîngele lui luminos,
luat de pămînt
în acel legămînt
adînc știutor,
îl aud răsărind,
sacru izvor...

ODAIA POETULUI

Săgețile cugetării,
păsări de suflet
în sufletul zării,
aburi grei de cafea,
fum vrăjit de tutun,
miezul nopții naștea
poemul, elixirul,
din teascul străbun...
Izbînzi, peste gînduri amare,
suferinți și iubiri, revărsare
sub sorii privirii,
fiorii fericirii,
sufletul mare
să ți-l zidești
în flăcările firii
limbii românești...

În forjeria vieții

Este oare un om care să nu pătrundă, cîteva zile la rînd, într-un magazin? Greu de crezut. La pîine, la lapte, la legume, la nasturi sau la parfumerie, la pantofărie sau veselărie, intrăm, privim, cerem, cumpărăm, sîntem întîmpinați de vînzători senini sau acri, de unii cu o mare doză de indiferență sau de alții cu multă bunăvoință. Loc public, ca și o sală de spectacole, magazinul, în lumea noastră modernă, este și un spațiu al întîlnirii, al întîmpinării celui de lîngă noi, cu dezinteres sau interes, cu refuz sau cu dragoste.

De aceea este reconfortant să pătrunzi într-un magazin unde, ca și om și cumpărător, te simți respectat, ajutat, îndrumat spre a-ți duce scopul cu care ai intrat la bun sfîrșit. Spre a fi, într-un cuvînt, mulțumit pentru obiectul pe care ai dat banii tăi munciți. Colț cu magazinul Bega mare, pe aripa lui de apus, se deschide Magazinul 13, numit Menajul uz casnic, *înainte vreme numit „La bunul gospodar". Veselărie, sticlărie, piese de bucătărie, din metal, din plastic, o gamă largă de produse, aranjate cu bun gust, într-o ordine exemplară, curățenie, un aer de senină voioșie, creat și de cele vreo 10—12 tinere vînzătoare, abia trecute de anii adolescenței, și de conducătorul de unitate, un bărbat încă tînăr, cu o expresie de adîncă liniște pe chip, de blîndă bunăvoință, care te întîmpină, întotdeauna, cu vorba lui molcomă de ardelean.*

Ioan Moldovan, care a condus unitatea „Sanitas" aproape un deceniu, și a făurit din ea un spațiu comercial de renume și care conduce de aproape trei ani acest Magazin 13, Menajul de uz casnic, *și a luat cu el locul întîi pe întreprindere în 1988, între alte 22 de unități asemenea, este cu adevărat un responsabil dedicat profesiei sale. Pornit de jos, dintr-o familie de țărani sărmani, din Alunișul Sălajului, el și-a conturat, de copil, prin părinții săi, un sentiment statornic al muncii și stăruinței într-o meserie. Tatăl l-a deprins cu lucrul cîmpului, la arat, la semănat și la celelalte, în că de mic, învățîndu-l să nu lase p e mîine ceea ce are de făcut azi. Mama sa, o femeie bună, l-a înzestr at cu înțelepciunea de-a fi cinstit și de a nu-și auzi, de pe urma mu ncii, vorbe de ocară. Cu această ze stre părintească a plecat băiatul, p e la 15—16 ani, în lume, să-și caute o meserie. A fost, o vreme, ajutor de mecanic de locomotivă, pe l îngă Baia Mare — Satu Mare. Atr as apoi de mirajul șantierului, a co borît spre Porțile de Fier, unde, la G ura Văii, a trudit doi ani la Prepar ația de betoane, pentru înălțarea barajului ce stăvilea marele fluviu. Și-a făcut apoi armata. După acee a, unde să se ducă? Șantierul de la Dunăre se încheiase. Hai la Timișoa ra, unde îl chema un verișor. Așa că, după 1970, el era lucrător la Panificație, unde s-a și calificat, î ntr-un curs de 8 luni. Tot atunci, s-a căsătorit cu o fată harnică și bu nă, colegă de lucru cu el. Dar senti mentul căutării unei profesii tot nu-l părăsise. A citit în ziare că s e califică, la I.T.T., tineri mecanici. Visul lui, de copil, a fost acela de-a fi mecanic de locomotivă. Dar n -a fost să fie. Atunci, hai, măcar me canic într-o fabrică textilă să fie. S-a dus și s-a calificat iarăși 8 luni. Asta era prin 1974. Acum era meca nic. Atunci, a fost solicitat la un mag azin Moto-velo. Că era cunoscător într-ale mecanicii. A vîndut piese auto pînă în 1978. Atunci, deodată, i s-a încredințat o muncă de răspundere, „Sanitasul" din care el a făcut o unitate de frunte. Iar, după nouă ani, i s-a încredințat, iată, magazinul de azi.*

A fi conducător de magazin, cu un rulaj zilnic de cca. 30 000 de cumpărători, fapturi cu gusturi, temperamente, griji, bucurii atît de diferite, care vin, caută, cumpără sau numai privesc și pleacă, este deja o profesie de adevărat manager comercial. Tu, care ceri cinste și solicitudine, trebuie să fii mai întîi cel cinstit și înțelegător. Tu, care ceri ca clientul să fie servit ireproșabil, să fie respectat, trebuie să fii tu însuți un om ireproșabil și plin de respect. Și, se poate spune, fără urmă de reproș, că Ioan Moldovan fiind el, mai întîi, un om dintr-o bucată, un șef de unitate model, și-a format tînărul său colectiv în principiile unei asemenea înalte morale față de actul cotidian, al întîmpinării cumpărătorilor care inundă, literalmente, magazinul lor. În cartea sa de sugestii și reclamații, de cînd conduce Ioan Moldovan acest magazin greu, nu va găsi nimeni înșirate cuvinte acuzatoare. Numai vorbe de bine, care se referă la gustul fetelor-vînzătoare, la felul deschis cum îndrumă ele cumpărătorii să-și găsească cele necesare menajului casnic.

Traversînd numeroase munci, calificat și recalificat în diverse profesii, nici la ora de față Ioan Moldovan nu „stă locului". El a dorit, acum, la maturitate, să-și lărgească orizontul cunoașterii profesionale. Așa încît acum și-a încheiat clasa a XII-a a Liceului economic. Acest lucru l-a făcut să înțeleagă resorturile tainice ale acestei complexe munci, pe care el o depune zi de zi în marele său magazin. Servind în magazin dimineața, urmînd cursurile liceului seral de la ora 5 la ora 8 seara, învățînd nopțile, el a dovedit că nu a uitat principiul părintesc, de-a nu lăsa pe mîine, ceea ce trebuie făcut azi. Elev conștiincios, și harnic, el nu s-a sfiit să fie coleg de an cu fiica sa, Isabela, elevă eminentă a aceluiași liceu, cum nu s-a sfiit, întreaga lui viață, să ia fiecare nouă muncă de la capăt. Această mobilitate a destinului său nu i-a fost în defavoare, ci în favoarea lui ca om. I-a dat o experiență de viață în plus, l-a înzestrat cu înțelepciunea adîncă a celui „trecut prin multe" și l-a făcut, azi, să fie un conducător de magazin model, un om pe care viața l-a fasonat, în forjele ei de foc, prin griji, suferințe, eșecuri, dar și prin marile bucurii ale împlinirii sale ca om și cetățean. Într-o lume în care, altădată, sărmanul fiu de țărani ar fi putut rămîne doar un anonim al glíei, el este azi un om demn și un conducător de unitate, de frunte, unde noi, cumpărătorii, intrăm, descoperim obiectele de care avem nevoie, sîntem serviți cu drag și putem pleca apoi împăcați cu gîndul că nu ne-am lăsat acolo banii pe degeaba, că am primit, o dată cu cele necesare, și vorba dulce care mult aduce, a unui om respectuos și de înaltă omenie.

Ion ARIEȘANU

însemnări

DICȚIONAR LITERAR

ILSE HEHN

Poetă. S-a născut la 15 mai 1943 în localitatea Lovrin (Timiș). Este absolventă a Institutului de Arte Plastice din Timișoara. Membră a Uniunii Scriitorilor din R. S. România (1975); membră a Asociației Scriitorilor Europeni „Die Kogge" (R.F.G., 1974). Profesoară de desen la Liceul „Axente Sever" din Mediaș. Primele poezii în „Neue Literatur" (1963). Debut editorial cu volumul de versuri **Mult e pînă la Ninive (So weit der Weg nach Ninive)**, Ed. Kriterion, 1973. Publică în continuare poeme: **Ruga fluviului și jocul ierbii (Flussgebet und Gräserspiel)**, Ed. Facla, 1976; **Cuvîntul nu este o monedă (Das Wort ist keine Münze)**, Ed. Kriterion, 1988 și literatură pentru copii: **Tu vei reuși mai bine (Du machst es beser)**, Ed. Ion Creangă, 1978 și **Vacanța — Fluture colorat (Ferien — bunter Schmetterling)**, Ed. Kriterion, 1987 (Premiul Consiliului Național al Pionierilor). Este prezentă cu poezii în antologii ori publicații din Austria și R.F.G. I. H. cultivă o lirică de o „simplitate voită". În cele mai izbutite texte, autoarea reușește „cu ajutorul metaforei (...) să mînuiască firesc, cerebral și cu maximă economie de mijloace lexicale discursul poetic" (Hodjak 1976).

REFERINȚE CRITICE

Franz Hodjak, „Neue Literatur", 10/1973; Annemarie Schuller, „Karpatenrundschau", 39/1976; Walter Engel, „Neue Banater Zeitung", 19 februarie 1976; Franz Hodjak, „Neue Banater Zeitung", 4 decembrie 1976; Herbert Grünwald, „Neue Banater Zeitung", 31 iulie 1988; E. Sch., „Neue Literatur", 4/1989; M. Czekelius, „Neue Literatur", 4/1989 etc.

IOAN IANCU

Prozator. S-a născut la 4 ianuarie 1936 în localitatea Cociuba-Mare (Bihor). Licențiat al Facultății de Istorie-Geografie din Timișoara și al Facultății de Biologie-Geografie-Geologie din Cluj-Napoca. Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (1978). Tehnoredactor la Editura Facla. Debut în „Viața militară" (septembrie 1956). Debut editorial cu romanul **Acțiunea Banana**, Ed. Facla, 1974. Au urmat romanele: **Procurorul face recurs**, Ed. Scrisul Românesc, 1975; **Varianta Palmier**, Ed. Facla, 1976; **Noroi și stele**, Ed. Facla, 1978 (în colaborare); **Culoarea visului**, Ed. Dacia, 1980; **Felix Margarita**, Ed. Facla, 1981; **Anotimpuri promise**, Ed. Facla, 1985. Acesta din urmă a apărut tradus în limba maghiară, în foileton, în ziarul timișorean „Szabad Szó". De la primele cărți ale lui I. I. s-au remarcat: stilul direct, priza la realitate, precum și „marca autenticității" (Titel 1977). O viziune eticistă, de sorginte ardelenească, domină trama epică și determină deznodămîntul (binele înfrînge forțele răului). În marea lor majoritate cărțile lui I. I. se încadrează în specia „romanului de acțiune" (de aventuri, policier) și respectă rigorile genului: epicul viu, derularea unor evenimente care, chiar dacă nu sînt spectaculoase, ies din firescul cotidian, prezența forțelor de ordine ce-i pedepsesc pe răufăcători, restabilind echilibrul etc. Depășind însă „schemele atractive" ale textelor de acest tip, autorul reușește să creeze „eroi literari" (Bănescu 1981) și, prin tehnici ale prozei moderne (răsturnarea timpului diegetic, inserția monologului ori a jurnalului, colajul), să intre în teritoriul romanului pur și simplu. În acest sens, s-a observat că **Anotimpuri promise** (mai ales) se relevă printr-o evidentă încercare „de spargere a unor tipare" anterioare în scrisul lui I. I. (B. Valeriu 1987), cu cîștiguri vizibile în realizarea portretelor, „lucrate cu finețe". Caracterizările, în plus, „sînt efectuate în planuri variate, cu spirit de incisivă observație, alternînd de preferință între acțiune și dialog" (Nistor 1985).

REFERINȚE CRITICE

În volume: Aurel Sasu, Mariana Vartic, **Romanul românesc în interviuri**, II, Ed. Minerva, 1986, p. 128—130. În presă: Eugen Dorcescu, „Orizont", 4/1976; M. Ivici, „Banatske novine", 3392/1976; Maria Pongrátz, „Szabad Szó", 9838/1976; C. Mălinaș, „Familia", 12/1976; Sorin Titel, „România literară", 6/1977; Valentin Laurențiu Vișan, „Forum studențesc", 5/1978; Lucian Alexiu, „Drapelul roșu", 4 august 1978; Cornel Ungureanu, „Orizont" 38/1981; Florin Bănescu, „Neue Banater Zeitung", 21 octombrie 1981; Ion Arieșanu, „Orizont", 36/1985; Virgil Nistor, „Steaua", 9/1985; B. Valeriu (Valeriu Bărgău), „Tribuna", 39/1987 etc.

Olimpia BERCA

Noua stagiune...

...înseamnă, şi pentru **TEATRUL MAGHIAR DE STAT**, un prilej de autodepăşire profesională, de ridicare a calităţii muncii artistice. **Studioul tinărului actor**, iniţiat de curînd, urmăreşte să asigure celor mai tineri componenţi ai trupei (beneficiarii unui concurs şi ai unor viitoare cursuri teoretice şi practice) pregătirea necesară; din detaliile pe care ni le oferă directorul teatrului, **Sinka Karoly**, reţinem: „Pe parcursul celor doi ani, cît va dura specializarea, tinerii vor dobîndi cunoştinţe suficiente pentru ca întîlnirea lor cu scena să se petreacă în bune condiţii. O dată la cinci luni va avea loc o selecţie; cei care nu se vor dovedi suficient de dotaţi pentru actorie vor putea opta pentru o pregătire vizînd una dintre funcţiile tehnice, atît de preţioase unui teatru, şi care nu pot fi îndeplinite decît tot de cadre specializate. Vom colabora, în ideea de a le oferi cursanţilor şansa maximă, cu profesori ai institutelor de teatru din Bucureşti şi Tîrgu Mureş, ai Universităţii din Timişoara". Examenele, s-a făcut adăugirea, vor fi „deschise publicului": iată un motiv să aşteptăm cu interes microspectacole, la **Studioul tinărului actor**, al scenei maghiare. **Proiectul de repertoriu** tinde, de asemenea, să răspundă exigenţelor, pe care şi le-a impus teatrul, în noua stagiune. (E de precizat că, în lipsa unui regizor permanent, cîteva premiere vor constitui, pentru actorii cu experienţă ai colectivului, ocazia unor „încercări în arta regiei"; cele mai multe titluri, însă, vor fi montate de regizori profesionişti, din celelalte teatre timişorene, sau din ţară). Afişul conţine, pe lîngă o **premieră absolută (Să nu arunci săgeata peste casă**, de Ion Chelaru, în regia lui **Ioan Ieremia** şi scenografia **Emiliei Jivanov**), o **premieră în limba maghiară (Cadavrul viu**, de Tolstoi, în regia lui **Emil Reus**), alături de: **Anunţ la mica publicitate**, de Al. Sever, **Întîmplări din capitală**, de Muşatescu, **Alcor şi Mona** (muzical; prelucrare după „Steaua fără nume", de Sebastian), **Moartea unui artist**, de Horia Lovinescu, **Peţitorii** de Kisfaludi Karoly, **Pulberea purpurie**, de Sean O' Casey, **Cyrano de Bergerac**, de Rostand. În cinstea Congresului al XIV-lea, se pregăteşte un **spectacol literar-artistic** dedicat.

TEATRUL GERMAN DE STAT a început anul teatral cu **D'ale carnavalului**, de Caragiale, în regia lui **Darida Istvan Andras**, spectacol cu care (alături de un nou basm: **Ionică cel norocos**, după fraţii Grimm — regie colectivă; o „Seară Eminescu": **Peste nemărginirea timpului; Ca-n basme** — regia **Diogene Bihoi**, conducerea muzicală **Ion Opra** — reprezentaţii în distribuţia cărora figurează cei mai tineri actori ai colectivului) se va întreprinde un turneu, prin ţară, spre capitală. O serie de nume noi, deci, pe scena de limbă germană (cursurile de actorie, mişcare scenică, vorbire, continuă, aici, ca şi în perioadele anterioare). **Diogene Bihoi**, afirmat de mişcarea teatrală studenţească, va debuta cu viziunea la **Act veneţian**, de Camil Petrescu (decor — **George Petre**, costume — **Traian Zamfirescu**: tandem scenografic căruia îi revine şi importanta montare Caragiale, deja amintită), pentru ca, mai apoi, să semneze alte trei premiere pretenţioase: **Liolá**, de Pirandello, **Bătrîna doamnă şi fluturele**, de Nicolae Breban, **Arhitectura valurilor** (recital de actorie, avînd-o ca protagonistă pe **Ida Jarcsek-Gaza**). Vom mai vedea, la Teatrul German de Stat: **Micul infern**, de Mircea Ştefănescu, **Vilegiatura**, de Goldoni, **Povestiri din pădurea vieneză**, de Eden von Horvath, **Capra cu trei iezi** (muzical, după Ion Creangă), **Ultimul set**, de Marica Beligan.

TEATRUL DE PĂPUŞI promite, în această stagiune, cînd împlineşte 43 de ani de existenţă, „spectacole eficiente artistic", ne spune directorul **Ilie Gyurcsik**: „Credem că lucrul cel mai bun pe care îl putem face, acum, este să ridicăm calitatea reprezentaţiilor noastre, fie noi, fie constituind reluări de texte din repertoriul permanent". Şi aici se constată o înnoire, în cadrul trupei. **Simona Nuţiu** va gîndi plastic (alături de **Ioan Aurelian Trif**) **Amnarul**, de H. C. Andersen (adaptarea şi dramatizarea datorîndu-i-se lui **Nelson Dimitriu**, şi el „nouă speranţă", ca autor de text de păpuşi, aflat pe afiş, de la „deschidere", cu **O poveste cu bucluc**, după Dan Hăndoreanu), debutul în scenografie al tinerei graficiene fiind legat de **o premieră mai puţin obişnuită: Dănilă Prepeleac** (scenariu şi regie **Doru Maniu** şi **Ionuţ Brancu**), care se joacă pentru prima oară la Timişoara, va fi un spectacol ambiental, a cărui „ieşire la rampă" se va petrece, la 1 octombrie, în **peştera Românească** (de lîngă Făget), în prezenţa unor cunoscuţi exegeţi ai operei lui Creangă. (Spectacolul omagial e realizat la solicitarea „Speotim" şi în colaborare cu C.J.C.E.S. Timiş). **Legenda lui Ştefan cel Mare**, după Bolintineanu (în scenografia **Krisztinei Nagy**) se anunţă un spectacol-experiment, de serioase ambiţii: „nouă legende istorice, grupate în jurul imaginii voievodului-ctitor — tehnica siluetelor colorate — sugestiile artei medievale româneşti, în speţă ale picturii de frescă — elementele de muzică veche românească vor concura la realizarea reprezentaţiei". Textul **Nellei Stroescu, Prinţesa adormită**, va avea ca regizor pe **Pal Antal**, iar ca scenograf pe **Iosif Haller** (de la Tîrgu Mureş).

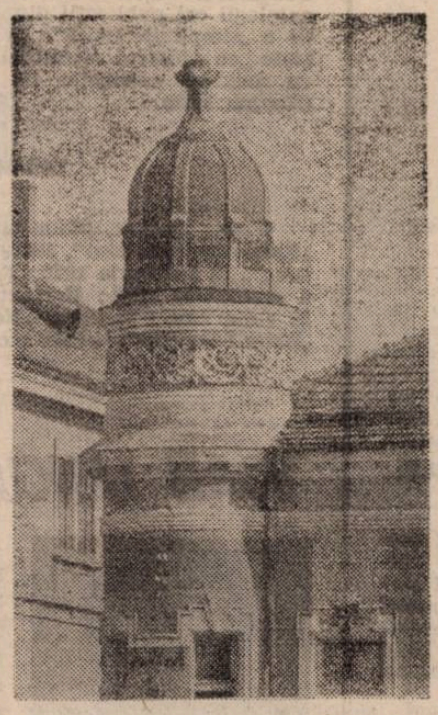

Foto: GHEORGHE POPESCU

Dominanta stagiunii timişorene, dacă cercetăm cu atenţie propunerile teatrelor, este **noutatea**, fie într-un compartiment, fie într-altul, al vieţii scenei. Puţine premiere absolute (dar, totuşi, cîteva), un efort concentrat — şi specific — al instituţiilor, de a acorda repertoriile cu exigenţa creatorilor de prestigiu, cu dorinţa de afirmare a tinerilor. Momentul ni se pare demn de interes: cu ideea unei stagiuni **diverstinere** merită să porneşti la drum; rămîne de văzut cum vor fi spectacolele, regiile, scenografiile, interpretările actoriceşti, cîte dintre acestea vor străluci, în faţa publicului, pe scena **Galei dramaturgiei româneşti actuale**, din — nu prea îndepărtata — primăvară.

Antoaneta C. IORDACHE

Ştiinţă, artă, anticipaţie la Timişoara

Sub egida Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist, a redacţiei revistei „Ştiinţă şi tehnică", a cenaclurilor timişorene „Helion" (Casa Universitarilor) şi „H. G. Wells" (Casa de cultură a studenţilor), în perioada 28—30 septembrie se desfăşoară la Timişoara **Consfătuirea anuală a cenaclurilor de literatură şi artă de anticipaţie tehnico-ştiinţifică.**

Cucerindu-şi deja o binemeritată tradiţie, şi ediţia din acest an se desfăşoară în cadrul unui program complex, din a cărui diversitate de manifestări reţinem seria expunerilor: „Tezele, ideile şi orientările tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU**, puternic reflectate în documentele pentru Congresul al XIV-lea al P.C.R., privind dezvoltarea economico-socială a României în cincinalul 1991—1995 şi în perspectivă pînă în anii 2000—2010" (prezintă — Dumitru Ghişe, prorector al Academiei de studii social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R.), „Concepţia P.C.R., a secretarului său general, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU**, cu privire la rolul hotărîtor al ştiinţei şi culturii în făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism" (prezintă Ion Hobana, secretar al Uniunii Scriitorilor din R.S.R.), „Ştiinţă, previziune şi anticipaţie ştiinţifică la Eminescu" (D. Vatamaniuc, istoric literar), „Implicaţiile geneticii în dezvoltarea societăţii contemporane" (lector dr. Lucian Gavrilă), „Note distinctive în literatura tehnico-ştiinţifică românească" (Mircea Opriţă), precum şi dezbaterile pe teme legate de modelarea tinerei generaţii, de orientări actuale în literatura şi arta de anticipaţie tehnico-ştiinţifică, de rolul cenaclurilor de profil. Tuturor acestora li se adaugă concursul anual de literatură şi artă de anticipaţie tehnico-ştiinţifică (a cărui festivitate de premiere va avea loc sîmbătă, 30 sptembrie, ora 11, la Casa Universitarilor), vizionări de filme tematice. Numeroasa şi plina de prestigiu participare asigură acestei manfestări naţionale o calitate aparte, consemnînd-o printre faptele de cultură remarcabile ale momentului. Apariţia în aceste zile a celor două reviste de anticipaţie timişorene — „Helion" (al cenaclului Casei Universitarilor) şi „Paradox" (supliment al revistei „Forum studenţesc") au sporit prestanţa consfătuirii anuale de la Timişoara.

ZILELE PROPAGANDEI JURIDICE

Organizată de Consiliul Judeţean al Sindicatelor Timiş, Comitetul Municipal de Cultură şi Educaţie Socialistă Timişoara şi Asociaţia Judeţeană a Juriştilor Timiş, la Întreprinderea „Electrobanat" Timişoara a avut loc cea de a IX-a ediţie a „Zilelor propagandei juridice". Manifestarea, dedicată Congresului al XIV-lea al partidului, s-a bucurat de o participare largă, cuprinzînd activul de partid, de sindicat şi de U.T.C. al întreprinderii; cadre de specialitate din domeniul economic, financiar-contabil, aprovizionare şi desfacere; şefi de secţii, ateliere, servicii şi alte compartimente funcţionale; gestionari, primitori-distribuitori. De asemenea, la această acţiune au luat parte invitaţi din unităţile economice ale municipiului Timişoara şi jurisconsulţi din unităţi subordonate C.I.E. Craiova.

Amintim cîteva titluri ale referatelor prezentate: „Concepţia secretarului general al partidului, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU**, cu privire la perfecţionarea sistemului de retribuire şi a noului mecanism economico- financiar, de autogestiune şi autoconducere muncitorească". „Unele aspecte teoretice desprinse din practica judecătorească privind influenţa modificării sau anulării actului de planificare asupra contractelor economice"; „Probleme de referinţă privind aplicarea Legii nr. 4/1989, cu privire la asigurarea controlului calităţii produselor şi serviciilor"; „Ordinea şi disciplina — argumente prioritare pentru îndeplinirea sarcinilor de plan"; „Consecinţe ale nerespectării dispoziţiilor legale, cu privire la apărarea avutului obştesc şi a Decretului 400/1981". Au fost organizate şi dezbateri axate pe cunoaşterea legilor, acţiuni la care au participat numeroşi oameni ai muncii, îndeosebi tineret.

D. S.

NUME CARE AU ÎNSUFLEŢIT SCENA ARĂDEANĂ

Scriam, nu demult, despre cei 25 de ani în teatru împliniţi de Maria Barboni-Petrache şi Ion Petrache. Adică:

...a fost odată o fată care a învăţat rostirea unor cuvinte dulci precum miezul de măr domnesc; şi asta chiar de la merii din satul tatălui ei; sat care se şi numea Poiana Mărului; iar ei, fetei de atunci, i se părea că vremea prielnică acelei învăţări venea atunci cînd înfloreşte iarna în meri, mai tot timpul, deci, fiindcă pomii ei minunaţi erau mereu bîntuiţi de duhul ninsorilor; şi ajungînd ea să arate unei lumi întregi ceea ce învăţase, urcînd într-o altă lume, cea a scenei, a trecut prin multe prefaceri cerute de rolurile pe care le-a înnobilat prin mare dăruire de inimă şi-a păstrat curată puterea rostiriii artistice, precum merii puterea reînfloririi...

...a fost odată un tînăr căruia primăvara îi era întotdeauna fastă, pornit din Vispeşti, de lîngă Pietroasele (din preajma Tezaurului!); ajuns în lumea găzarilor, la Ploieşti, s-a întîmplat să păşească şi el pe scenă, sub semnul magnoliilor, dar într-o piesă de Cehov; avea numai 15 ani şi prin pădurea cu sonde visa livezi cu vişini, asculta pianine mecanice, rătăcind prin păduri de mesteceni; a sosit la Arad, în urmă cu 25 de ani şi era (deja) un actor format; cine i-a numărat rolurile?; oricum, dovedind întruna că se născuse fiindcă teatrul a avut nevoie de talentul său; îi plăceau personajele pe măsura-i ,cele cuprinse de mari frămîntări interioare — dacă-i nemulţumea personajul, punea, generos, de la el; a fost un om tare şi n-a acceptat niciodată sinuciderile scenice; a dominat scena cu drepturi atotstăpînitoare, iar pentru felul cum se purta în viaţă, un poet a dat ordinul să înflorească magnoliile...

Am scris, spuneam, bucurîndu-mă de izbînzile lor, încununate într-un spectacol rar, în care apăreau numai

ei doi, pentru a se dărui tuturor.

Scriu, acum, îndurerat de semnificaţia verbelor la timpul trecut. O iarnă rea a coborît năpraznic îngheţînd florile ramului de măr, îngheţînd magnoliile. O dată pentru amîndoi, şi pentru totdeauna. Le va rămîne amintirea vie, ei continuînd să fie în viaţa teatrului nostru arădean ceea ce au fost o viaţă — mari actori. Maria Barboni-Petrache şi Ion Petrache, nume care au însufleţit scena arădeană, nume care, rostite oricînd, vor chema în memorie chiar Teatrul însuşi.

Florin BĂNESCU

Eminescu despre chestiunea orientală

Bun cunoscător al istoriei naţionale şi al celei universale, Mihai Eminescu n-a rămas în simpla fază de contemplator indiferent al acesteia. De la cele mai fragede vîrste s-a implicat, cu toată vigoarea fiinţei sale morale, în ea. Încă la vîrsta de douăzeci de ani, pe vremea studenţiei, publică, în **Federaţiunea,** articolul **În unire e tăria,** care examinează criza dualismului austro-ungar, născut din gînduri satanice, ca o „ficţiune diplomatică". El cheamă, în cuvinte pline de patetism, toate popoarele îngenuncheate de imperiu la unire şi trezire naţională.

Cu o intuiţie de mare gazetar a abordat problema „orientală", luînd apărarea popoarelor subjugate de otomani, în primul rînd a sîrbilor (de altfel, e cunoscut că, împreună cu Dionisie Miron, a tradus un număr de 55 de balade sîrbeşti, atras de farmecul lor literar şi de virtuţile lor istorice). Imperiul otoman, cu o administraţie îmbătrînită, rămăsese în urma culturii şi civilizaţiei europene, izolîndu-se complet de continent. Eminescu a sesizat foarte bine aceste lucruri. El urmărea, prin intermediul agenţiilor Havas şi Reuter, cu multă atenţie desfăşurarea evenimentelor. Cum informaţiile de peste Dunăre soseau cu greu la Iaşi sau Bucureşti, Eminescu făcea adeseori apel la presa din Viena sau Budapesta. În ziarele româneşti, cea dintîi ştire despre pregătirile de război ale Serbiei sînt publicate în **Curierul** din Iaşi, la 19 mai 1876. România şi Serbia au avut multă vreme destine comune, alunecînd pe aceeaşi roată a istoriei în jocul tragic al suferinţei, fiind aşezate în zona de frontieră, ca puncte de trecere, între două imperii. În Parlamentul de la Bucureşti se discută „neutralitatea" României. Eminescu, gazetarul, ia imediat poziţie : „Totuşi, aceste împrejurări nu pot înrîuri asupra opiniei publice care are în vedere decît binele României. Turcia numai este primejdioasă pentru noi, dar o alianţă cu Rusia înseamnă primejdia absorbirei şi a absolutismului. Toate naţiile Europei doresc îndreptarea soartei popoarelor din Orient, dar nici o gazetă cuminte n-a susţinut că Orientul trebuie dat pe mîna ruşilor. La ordinea zilei se află două politici : una onestă şi conformă tractatelor, alta aventurieră şi setoasă de cuceriri" **(în Curierul de Iaşi,** 19 mai 1876).

Prin jocul sorţilor, în scurtă vreme destinul Serbiei rămase pe mîna ingeniozităţii strategice a ofiţerilor şi soldaţilor ţarismului rus, veniţi să-i dea o mînă de ajutor. După începerea conflictului, cînd sorţii războiului încă nu se deciseseră, Eminescu, observator atent al ostilităţilor, se implică activ în reflectarea evenimentelor în presă. Primele informaţii date de Eminescu anunţă că Înalta Poartă l-a blestemat pe prinţul Milan, declarîndu-l „hain al Porţii", iar despre bătălia de la Niş (Nissus) Eminescu obţine informaţii din Berlin, scriind articolul **De pe cîmpul de război (din Berlin se veşteşte) :** „Atacîndu-l acuma, fură primiţi cu salve foarte bine îndreptate de focurile tunurilor, încît un regiment (compus din români din Serbia), care ocupa linia primă a luptei, au aruncat armele, iar trîmbiţaşul dînd semnalul de retragere, acesta fu repetat de toţi trîmbiţaşii celor 12 batalioane angajate... Ieşiţi din bătaia puştii, regimentul românesc fu înconjurat şi dus la Deligrad şi Alexinaţ, unde un consiliu de război, convocat grabnic, au hotărît decimarea regimentului. Principele a graţiat pe mulţi din cei osînditi, însă cu condiţia, ca la bătăliile viitoare cei graţiaţi să steie în linia întîia de luptă. Totuşi, 60 de oameni din acest regiment fură împuşcaţi la Deligrad, iar restul regimentului, companie cu companie, au fost încorporate celorlalte regimente de linie".

În Serbia exista un curent de opinie puternic împotriva acestui război, declanşat fără instruirea ostaşilor şi fără pregătiri minuţioase. La 16 iulie 1876 soseau la Bucureşti rămăşiţele pămînteşti ale principesei Maria Obrenovici (născută Catargi), mama principelui Milan, care a fost înmormîntată la Bucureşti. La 25 iulie, sosea la Belgrad

generalul Kauffman, trimis de către ţarul Rusiei să preia comanda armatei sîrbe aflate în defensivă. Dar operaţiunile militare nu se desfăşoară sub cea mai norocoasă zodie. La 29 august, Eminescu scrie : „Sîrbii au pierdut bătălia de la Alexinaţ şi se retrag", în timp ce generalul Alimpici, colonelul Markovici şi generalul Leşanin „sînt răniţi, acesta din urmă prin încercare de a se sinucide". În această situaţie confuză, Marea Britanie propune un armistiţiu. Eminescu relatează : „Se zice că guvernul englez ar fi dispus să ceară ca armata română să ocupe Bulgaria şi cea italiană Bosnia şi Herţegovina, pînă cînd Turcia va aplica reformele hotărîte de aceste provincii", adică aşezîndu-se pe linia de demarcaţie dintre cele două ţări beligerante.

Eminescu reproduce şi o informaţie a ziarului francez Le Temps : „Oamenii din divizia lui Horvatovici, azi cea mai bună din armata sîrbă deteră semnalul (proclamării). O particularitate curioasă : în această diviziune sînt mulţi români. Aceştia dovediră căldura capetelor lor româneşti arătînd cea mai vie esaltaţiune ; îngenunchiară sărutînd pămîntul, făcîndu-şi cruce în mai multe rînduri... Să spunem pentru onoarea rasei latine că, cu ajutorul disciplinei şi al experienţei, fraţii noştri de limbă, românii, devin soldaţi excelenţi şi nu desmint sîngele roman".

În rîndul opiniei publice din Belgrad, principele Milan era însă ca şi detronat. Rusia trimite în ajutor un corp medical în frunte cu generalul Tokarioff şi principele Cetvertinski, în timp ce la Bucureşti A.D. Xenopol va rosti conferinţe în aula universităţii, iar banii astfel obţinuţi vor fi trimişi ajutorării familiilor „soldaţilor români din Serbia". Eminescu intuia cauza crizei şi confuziilor din „chestiunea orientală". Aceasta era lipsa de cunoaştere reciprocă, fanatismul naţionalist-hegemonic şi intoleranţa lingvistică şi scolastică faţă de cei de alt neam : „Am mai spus şi altă dată, că pentru un teritoriu poliglot ca cel turcesc, egala împărţire a limbilor şi confesiunilor va fi lucru de căpetenie, formaţiunile teritoriale lucru secundar... Libertatea lingvistică şi eclesiastică pentru românii din dreapta Dunării trebuie asigurată, ca să fie odată pentru totdeauna scoşi de sub presiunea spirituală în prezent a grecilor, în viitor a altor fraţi creştini...".

Evenimentele care au urmat se cunosc. Prin unirea armatei române cu cea rusă, turcii sînt învinşi la Griviţa şi Plevna. Încurajaţi de aceste succese, Serbia va declara pentru a doua oară război turcilor, la 7 decembrie 1877. Primele bătălii se poartă la Babina Glava-Ciprovet, spre izvoarele Timocului, unde se va face şi memorabila joncţiune cu armata română biruitoare.

Cristea SANDU TIMOC

eminesciana

„PE-UN PICIOR DE PLAI..."

Pădurile de odinioară şi de totdeauna

Oamenii plaiului românesc au izvodit capodopera **Miorita** — lamura geniului popular a viziunii noastre despre viaţă şi moarte, creaţie sortită dăinuirii în marele tezaur spiritual al lumii, atît timp cît vor fiinţa omul, copacul, pasărea, astrele. Natura păduratecă şi cea celestă s-au transmutat în poemul mioritic, sublimîndu-se în existenţă ontologică, dimensionată în orizonturile realului şi în cele ale transcendentalului.

Omul şi copacul ; **omule — pomule...** sintagmă emblematică a aceleiaşi viziuni populare româneşti, care mărturiseşte despre statornicia noastră neîntreruptă pe vatra Carpaţilor, conveţuind fratern cu pădurile lor. Românul frate cu codrul... şi la bine şi la rău. Codrul, cetatea noastră inexpugnabilă, în atîtea şi atîtea grele încercări din partea cotropitorilor. În milenii de comuniunea sufletească neasemuită cu codrul, ne-au fost **prieteni** — spune Eminescu — **rîul, ramul.** Una din trăsăturile definitorii ale etnosului românesc este vocaţia silvană (prea puţin evidenţiată teoretic, pînă acum) aceasta avînd viguroase rădăcini ancestrale. Asta reiese şi din faptul că multă lume trăieşte acut nostalgia pădurilor, ba chiar foarte mulţi regretă că „nu s-au făcut silvicultori". Un asemenea sentiment l-am avut şi eu la întîlnirea cu inginerul Mihai Onea, şeful Ocolului Silvic Coşava din Inspectoratul Silvic Timiş şi desigur că dorul meu silvan (ca stare nostalgică) a fost motivul că, întîi de toate, am vrut să ştiu ce l-a determinat pe interlocutorul meu să devină silvicultor. Şi mi-a răspuns simplu, firesc (accentuîndu-mi amintitul regret) că e fiu de ţăran şi că, din copilărie, a iubit pădurea, cu care s-a pomenit pe lume, de cînd a văzut lumina zilei. S-a născut în anul 1936, în Covrici, localitate din ţinutul Jiluri (denumire generică a celor şapte rîuleţe din zonă) care „este cuprins, ca între două braţe, de culmea Jiului şi culmea Motrului, iar înspre nord-vest este apărat de masivul de dealuri înalte, argiloase, **împădurite** (n.n. — A.T.) şi foarte accidentate : Bujorescu — Brădet — Roşia, din care pornesc cele două culmi" (în **Cuvînt înainte** la **Cîntece de pe Jiluri,** volumul III al colecţiei de folclor din Gorj, alcătuit de Adrian Em. Popescu şi apărut la Tîrgu Jiu în anul 1977). Autorul acestei localizări geografice şi al numitei culegeri de folclor a avut o înrîurire hotărîtoare asupra destinului inginerului silvic Mihai Onea, fiindu-i dascăl la şcoala generală i-a tutelat cu generozitate copilăria, sprijinindu-l, (era orfan de război), să poată urma şcoala, în acei ani grei de după a doua conflagraţie mondială. A absolvit liceul la Drobeta Turnu-Severin, iar, apoi, potrivit vechii sale dorinţe de-a se face pădurar şi în consens cu poveţele bunului său dascăl din sat, el a urmat studiile la Institutul Politehnic Braşov, secţia silvică. Din anul 1958 este inginer silvic, profesiune pe care a slujit-o cu pasiune, fiind legat de ea sufleteşte. Gorjanul Mihai Onea s-a împămîntenit în Banat, în anul 1961. Şi aici îl împrejurau pădurile, la fel ca acelea de odinioară, de acasă... Numai că aura lor legendară, care i-au fascinat copilăria, s-a preschimbat într-o realitate asumată, într-un mediu de existenţă, ce îşi releva frumuseţea prin înfăptuirile unei munci tenace, de o deosebită importanţă economico-socială. Şi, de-a lungul deceniilor, în activitatea silvică, satisfacţiile lucrului bine-făcut nu au fost puţine. Mă voi referi numai la cîteva realizări săvîrşite în cadrul Ocolului Silvic Coşava, pe care Mihai Onea îl conduce de 14 ani. Înfăptuiri realizate cu colectivul său de muncă, despre care are numai cuvinte de caldă apreciere colegială. Personalul silvic e constituit din 31 de pădurari, 4 ingineri şi 4 tehnicieni — acesta activînd în 6 districte silvice, care „acoperă" o suprafaţă de 24 000 ha fond forestier. În mare, care sînt, de fapt, atribuţiile colectivului de muncă al Ocolului Silvic ? Regenerarea pădurilor, îngrijirea arboretului tînăr, punerea în valoare a maselor lemnoase pentru industrie (care se exploatează de către I.F.E.T.). Şeful Ocolului menţionează că întotdeauna cota de tăiere a copacilor este sub nivelul posibilităţii de creştere a pădurii, asigurîndu-se astfel acumulări şi continuitatea dezvoltării normale a fondului silvic. Cu toate că se ţine seama de acest imperativ, Ocolul Silvic Coşava are posibilitatea să ofere anual pentru fondul de stat circa 100 000 m^3 masă lemnoasă.

Dar, pe lîngă gospodărirea patrimoniului forestier, în atenţia personalului de aici stă îmbunătăţirea fondurilor cinegetice şi piscicole de pe raza Ocolului. O realizare deosebită, emoţionantă chiar, avînd şi „deschideri poetice", este populare acestor păduri cu „efective" de cerbi. Nici nu-ţi vine să crezi că această binecuvîntată zonă făgeţeană era săracă tocmai în respectiva minunăţie zoologică ! Acesta, însă, este adevărul. Aşa că în anul 1982, aici s-au adus din alte părţi ale ţării „loturi" de cerbi carpatini care, după ce au fost aclimatizaţi în ţarcuri, au fost lăsaţi în libertatea nemărginită a pădurilor. În aria Ocolului Silvic există două păstrăvării — singurele din judeţul Timiş — care produc anual 15 tone păstrăvi de consum, precum şi puiet de păstrăv pentru popularea apelor de munte, din zonă. Cea mai importantă păstrăvărie este la Românesti („Balta Caldă"), de pe suprafaţa ei de 4 100 m^2 se obţin anual 12 tone păstrăvi de consum. Acest însemnat obiectiv piscicol a fost dat în folosinţă în anul 1984.

Ar mai fi de scris multe despre valorificarea resurselor pădurii : fructe, plante medicinale, ciuperci comestibile. Fără îndoială că nu este uşor să fie valorificate anual peste 100 tone fructe de pădure, îndeosebi zmeură, afine, măceşe, porumbe. Nu e uşoară nici împlinirea unor cerinţe privind sericicultura, apicultura, domenii delicate, pretenţioase, care trebuie să stea, în ultima vreme, şi în atenţia silvicultorilor.

Se efectuează muncă de cercetare în cadrul Ocolului Silvic ? I-am întrebat pe inginerul Mihai Onea. Răspunsul mi-a stîrnit curiozitatea de a cunoaşte locul în care se efectuează activitatea de cercetare ştiinţifică. E vorba de un perimetru silvic la Homojdia, unde a fost constituit un „arboretum" (între anii 1972—1975), constînd din cultivarea unei suprafeţe de 110 ha,cu specii autohtone şi exotice de răşinoase şi foioase, în vederea aclimatizării lor pentru această zonă şi în scopul creşterii productivităţii pădurilor. Aici întreprind cercetări ştiinţifice specialişti de la Ocolul Silvic Coşava, de la Inspectoratul Silvic Timiş şi de la I.C.A.S. Timişoara. Timp de 14 ani, inginerul Mihai Onea a văzut cum creşte sub ochii săi acest arboret, care, sublinia dînsul, în afară de o mare importanţă ştiinţifică, are şi un rol peisagistic însemnat, acesta putînd deveni în viitor, un parc dendrologic reprezentativ pentru judeţul nostru.

În inelele vîrstelor acestor copaci s-au încrustat şi anii rodnici ai activităţii silvice a inginerului Mihai Onea, şeful Ocolului Silvic din Coşava, întru cinstirea comuniunii sufleteşti dintre om şi copac, cea dintotdeauna şi pentru totdeauna. Omule — pomule...

Aurel TURCUŞ

eseu

Despre eroi și cuvinte

A încercat să compună, la începutul unei cărți care se va chema **Despre arme și litere,** un fel de îmbărbătare ori, după vechile reguli retorice (și militare), o exhortație. O mișcare tactică, în chiar deschiderea acelui **Fals tratat de strategie,** pseudo-strategikos, hărăzit minților bărbătești, și nu firavelor sale gînduri. Nevrînd să depună nici arme, nici litere, și-a făcut curaj după propriile-i puteri, astfel : și-a construit un scut peleian (de hîrtie), a alcătuit un lung catalog, al luptătoarelor-amazoane, le-a pomenit vitejia, dar în cele din urmă și-a dat seama că totul fusese o nălucire, o născocire zadarnică. Cohortele de meduze, penthesilei, camille, marfize, clorinde, aveau să se spulbere, căci în toate bătăliile era scris ca ele să cadă învinse. Și-atunci, de unde alte-ntruchipări, alte pilde, modele de așezat în față, spre-ncurajare, spre împresurat-atacat-cucerit subiectul ? Oricum, nu plăsmuiri vor mai trebui invocate, nu părelnicii femeiești, ci oameni în carne și oase, cohorte alcătuite de oșteni-scriitori (ori scriitori-oșteni), ca să se-mbărbătăteze odată, să-și dovedească fără doar și poate că „arme" și „litere" pot sta alături, împreună, nu doar ca simplu „topos" literar, ca temă, ori motiv de cercetat („sapientia et fortitudo"). Va vrea să se încredințeze cumva că scrierea unei cărți, a unei **asemenea** cărți, e ca un fel de bătălie (cu sine însăși, de fapt, cu partea ascunsă, temătoare, a vieții din ea).

A pornit atunci în căutarea lor, urmărindu-le „viața și opera" deopotrivă. Le-a făcut din nou pomenirea. I-a înșirat, i-a desfășurat pe un nou scut, într-un înnoit „catalog", invocînd iar și iar Muza, căci chiar dac-ar avea înzecită „din fire, și limba, și gura", chiar de i-ar fi „glasul de-oțel" și-n piept „plămînii de-aramă", tot n-ar putea închipui o altă **Boioteia.** Cum nimeni altul, fără de Marele Orb. Deși ei, scriitorii-oșteni, ar merita-o din plin, căci au fost, prin pilduitoarele lor vieți, niște **Domni** (cum își numește Homer căpitanii eroi). Să și-i așeze, atunci, pe toți, după cum va putea, cu bruma-i de forțe, drept pavăză, scut poleit. Drept oglindă în față.

Și-ncepe cu-nceputul. Cu Homer, cu toți marii greci și latini : Tirteu, Arhiloh, Alceu, Eschil, Sofocle, Tucidide, Xenofon, Demostene, Polibiu, Arrian, Marc-Aureliu, Tibul, Ammian, Cato, Pliniu cel Bătrîn. Ca să încheie epoca „vechilor", antichitatea, cu Cezar și Alexandru, așa cum se cuvine. Le povestește viețile de oșteni, faptele de arme, vitejia și le așază alături faptele cărturărești, eroismul cuvîntului artist, în stare să înfrunte vremi. Îi urmărește apoi, de-a lungul timpului, pe scriitorii-cavaleri din „veacu-ntunecat". Medievalii Wolfram von Eschenbach, Hartmann von Aue, Rudel, Antoine de La Sale, Villehardouin, Charles d'Orléans, Chaucer, Alfonso al X-lea, supranumit „El Sabio", „Cel Înțelept", Pedro Lopez de Ayala. Cu un popas mai îndelung aici, pe hispanicul țărm, unde, în veacul al XIII-lea apare mult rîvnitul topos, „arme și litere", într-o celebră, anonimă scriere : „La disputa del clerigo y el caballero". Ca apoi, sub stindardul vremilor de aur ale Renașterii, plina de ardoare Spanie să-i dea lui Ernst Robert Curtius prilejul de a scrie una din cele mai înflăcărate pagini (în **Literatura europeană și evul mediu latin) :** „Niciodată și nicăieri nu s-a realizat atît de strălucit îmbinarea vieții artistice cu cea militară ca în epoca de înflorire a Spaniei din secolele al XVI-lea și al XVII-lea ; este suficient să amintim de Garcilaso, Cervantes, Lope de Vega și Calderón. Cu toții au fost poeți care au slujit și în armată. Nici Franța (cu excepția lui Agrippa d'Aubigné, care însă a compus **Invita Minerva)** și nici Italia nu oferă ceva asemănător". Așadar, pe urmele lui Curtius (trecînd însă de granițele Spaniei și de cele ale unei Renașteri înțelese prea strîmt), iată acest fragment din catalogul scriitorilor-oșteni.

În fruntea tuturor stă, fără drept de tăgadă, Don Cervantes. Ori Quijote. Căci îi spune (acestuia din urmă), chiar el, Miguel de Saavedra : „Taci, tu ești ca și mine, acela pentru care sînt puse de-o parte primejdiile, marile isprăvi, faptele vitejești". Așa va trăi, din clipa cînd va hotărî, la Roma : „Mă fac soldat". Primejdii, mari isprăvi, fapte vitejești, la numai 24 de ani, pe galera „Marquesa", scuturat de friguri, rănit la piept și fără de-o mînă. De stînga. Deci nu va mai ține nici un scut; nu se va mai putea apăra, și nici ataca vreun dușman. Toate forțele i se vor aduna, de-acum, în mîna rămasă, de drept și de fapt hărăzită scrisului. Așa va începe, greu, chinuitor, mai cu istov decît orice asediu, decît orice întemnițare și tortură, bătălia cu literele, pînă cînd, cuprins de cine știe ce războinic duh, va rosti, cu vorbele lui Don Quijote : „Piară din ochii mei cei care-ar susține că literele stau mai presus ca armele !...". Chiar dacă va dovedi, prin propriu-i scris, contrariul, că, adică, literele sînt pe potriva armelor, Cervantes rămîne — în istoria încă nescrisă a scriitorilor oșteni — Marele Cavaler.

Și-alături de el, regele eposului portughez, Camoes. Luis de. „Prinț al poeților", studios, dar și mereu cu gîndul la faptele unui Magellan, Cabral, Vasco da Gama (cu care, de altfel, se și înrudea), aprig la mînie, ca orice om al sudului, întemnițat pentru duel, exilat, cu un singur refugiu, atunci : armele. Pe coasta Marocului, la Ceuta, pe-o caravelă lusitană, în patrulare, în expediții de urmărire a piraților, de prădare a coastei franceze. Primejdii după primejdii. Și ochiul drept, precum Cervantes mîna stîngă, lăsat zălog. Dar chiar și-așa, el luptă mai departe și scrie. În India, China, Cambodgia, în insulele Molusce. Luptă și scrie, pribegind 17 ani. Apoi se întoarce. Apucă să-și vadă tipărită marea **Lusiadă.** Dar nu-i prețuit. Moare amărît și sărac, la doar 55 de ani, răpus de ciumă.

Iar în urma lor, cum spune Curtius, neîntrecutul Garcilaso. Poetul care scrie „tomando, ora lo espada, ora la pluma". Între spadă și pană, cel mai delicat poet al vremii sale. Și totuși, între cei mai viteji. Exilat într-o insulă pe Dunăre (oare unde :) și apoi, după ce va fi scris **Eglogele** și **Sonetele,** cu cîtă grație, Garcilaso cade rănit eroic, spun istoriile, la asediul castelului Fréjus din Proventa. Se săvîrșește din viață, pe urma rănilor, la Nisa. Alături — alt „de Vega". Lope. Dramaturgul și poetul. Despre care, Cervantes însuși va spune — nu fără tulburare pizmașă — că-i „un monstru al naturii". Un veșnic îndrăgostit, expeditionar, exilat, împricinat în te miri ce învrăjbiri, judecat, întemnițat. Dar mai presus de toate, scriitor. Și-apoi, spre a nu părăsi iberica peninsulă, Calderón. Capelan, urmînd plin de studioasă rîvnă, tradiția familiei. Fără să uite însă că un adevărat bărbat trebuie să fie, în Spania, și oștean. A luptat (e drept, într-un război rușinos, cel împotriva Catalaniei ce voia libertate). Oricum, a știut ce e o halebardă, o lance, o sabie. Dar și o măiestrită pană, cu care a scris cotropitor de mult (nu însă cît Lope).

Dar cum i-ar putea uita, totuși — deși marele Curtius scrie negru pe alb că Agrippa d'Aubigné-i doar „o excepție" — pe francezi și pe italieni, care, după același Ernst Robert, „nu oferă ceva asemănător". Firește : ceva asemănător năvalnicei Spanii, care atunci, în al său „siglo de oro", cucerește totul, pe mare, uscat și în literatură, nu prea

Ilustrație la „Melanholia neasemuitului inorog", Editura Dacia, 1973.

poate fi lesne găsit pe altundeva. Și totuși. Agrippa. anticatolicul, hughenotul hughenoților, cel plin de zel și-n scris, și-n focul luptei, rămîne un mare poet. Și un adevărat soldat. Rănit de 12 ori și condamnat la moarte în patru rînduri. Ca și bietul său corp de hîrtie, **Istoria universală,** blestemat și ars pe rug. Exilat, prigonit, trădat. Singur. Cît despre ceilalți frînci, italienii, desigur, nici ei nu l-au putut „preda" lui E. R. Curtius, în mai sus pomenitele vremi de aur, „ceva asemănător" hispanicei bravuri într-ale scrisului și armelor. Dar cum să-l uiți pe Boiardo ? Unul din cei mai instruiți bărbați ai veacului său, împovărat cu sarcini militare la curtea familiei d'Este, la Ferrara, și-mpovărîndu-se singur cu traducerea din latină a **Ciropediei** ori a **Vieților căpitanilor de seamă,** (a lui Probus). Un adevărat cavaler, zămislindu-l după chipul și asemănarea sa pe îndrăgostitul Orlando. Dar Ariosto ? Și el, tot în slujba mai falnicilor d'Este. Ajuns însă chiar căpitan al cetății Canossa, pe care trebuie s-o fi apărat măcar o dată, ca să vadă cum e la mînie, ca să-l făurească după canon pe furiosul Orlando. Alături de ei, doi mari strategi, Machiavelli și Leonardo, fiecare în felul său, dar amîndoi cu mintea treză la planurile de atac și apărare ale Florenței (de pildă). Și, binevenit în acest „catalog", chiar Benvenuto Cellini, cel mai plin de militară ardoare-ntre toți. După cum se vede în propria-i viață, „scritta da lui medesimo", adică de el însuși, le trăiește pe toate, în lanț, ca un blestem : arestări, evadări, răniri, otrăviri, exiluri, ucideri. Iar la 1527, ca un leu, apărînd castelul Sant' Angelo (unde-i, de altfel, închis) împotriva asediatorilor spanioli. Pentru ca, spre sfîrșit, să încheie cu isprăvile războinice, să se lase în pacea artei, a scrisului.

Ce fac, însă, în aste daurite vremi, falnicii briți, retrași pe insulă, între mohorîte ceți ? Ei fac ce **trebuie să facă !** Ori să scrie, ori să lupte. Cei mai mulți — strivitoare cohortă — stau și scriu. Cu geniu, e drept, chiar despre arme și litere, uneori. Cum ar fi uriașul Will, vînturînd lancea propriului nume — Shakespeare —, la masa de lucru, fără să simtă aievea șuierul ei. Deși nu iubea războiul, va spune despre Hamlet, prin vorbele Ofeliei : „Ostaș și cărturar ; ochi, grai și spadă". Și totuși, cîțiva englezi merită a fi pomeniți cu prisosință în catalog. Sidney Philip. Poet, prozator, critic. Luptător pe mare și uscat (împotriva Spaniei). Căzut ca un erou apărînd onoarea Angliei, în Flandra, după ce va scrie (la 1580) **Apărarea poeziei.** Sau mai ales Walter Raleigh. Sau Ben Johnson. Eroi pe cîmpul de luptă. Biruitori în Franța, în Flandra, în literatură. Cît despre scriitorii războinici ai Țărilor de Jos ori Germaniei, în ciuda martialei faime a popoarelor lor, atunci, în Renaștere, luptă — cu vorba — doar pentru credință. Nu vor să pună mîna pe arme. Urăsc războiul, ba le e chiar frică de el, de tot ce le-ar putea amenința trupul. Cum face Erasmus, care, în toiul prigoanei, de teamă, îl alungă de la poarta casei pe Ulrich von Hutten, urmărit și bolnav. Chiar pe Ulrich ! Singurul (ori între puținii scriitori ai Renașterii germane) care a luptat cu adevărat, ca un erou... Dar toate acestea sînt de mult trecute-ntîmplări.

Ca și cele petrecute aici, de din vale de Rovine, într-o scrisoare-n scrisoare, în zorii Renașterii noastre. Iar mai apoi, în Moldova, oastea cronicărească : Ureche, Costin, Neculce. Scriitori de Letopisețe, dar și boieri care știu ce-i iureșul unei lupte, într-o Renaștere, e drept, mai tîrzie. Iar, mai presus de toți, domnul Cantemir. Învins la Stănilești, în fruntea propriei armate, biruitor însă pe veci în fruntea literelor române.

Cam tot pe-atunci, ba chiar mai timpuriu, cînd mulți descîlceau, precum Inorogul, taina hieroglifelor istoriei, în plin baroc, răsare, **neașteptat,** o nouă linie de atac a scriitori-oșteni. La urma urmelor, însă, de ce să nu se aștepte (la așa ceva) ? De ce să nu îi aștepte ? Poate de teamă că preaplinul (de epic, de cutezanță în pagină, de siguranță a celor afirmate) s-a săvîrșit odată cu suflul Renașterii ? Că bărbățeștile firi s-au istovit după atîtea isprăvi (în scris, în viață) ? Că, deci, s-au vlăguit și, cuprinsă de efeminat fior, oastea scriitorilor a trecut la războiul de țesut arahneene pînze, cu visătoare, neliniștită migală ? Chestiunea aceasta a fost — teoretic vorbind — de mult (și bine) lămurită. Valuri de cerneală au curs ca să limpezească firea barocului. Să descîlcească firele manierismului. Cele **de după** Renaștere sau (spun unii, înrolîndu-i pe Shakespeare, Cervantes, Ariosto în armia barocului) contemporane ei, măcar spre sfîrșit, spre apus, minînd-o, subminîndu-i cuceritoarea putere, vlăguind-o. Așa cum, dintotdeauna, s-a vădit o întreagă **atitudine,** mai aplecată spre „estetic", spre „formă", care-ar istovi snaga unui scris „masculin", eroic, falnic, asertiv, gîlgîind de epic. Fiindcă-i tot mai mult vorba (spun teoreticienii), despre un **scris feminin** și un **scris masculin** (indiferent de cine ar pune mîna pe pană ori stil). Scrieturi diferite, față în față, opuse. Pe picior de război. Împotrivindu-se și, deopotrivă, atrăgîndu-se misterios, cu dragoste și ură, deci. Ca în iubire. La granița care le desparte printr-o barieră : bara /. Așa : F/M. De partea stîngă, un scris aplecat mai mult spre valorile corporalității, intuiției, imaginației, subiectivității, cultivat în vremi de tip baroc, alexandrin, istovite. De cealaltă parte a liniei de front, pe dreapta, un scris care exaltă în epoci de mare echilibru și forță, rațiunea, obiectivitatea, ordinea.

Și-atunci ? Există în istoria literaturii epoci care afirmă doar una din postûri ? Greu de răspuns afirmativ, hotărît, fără oscilare, la o asemenea întrebare. Se pare că un dram de adevăr ar sta într-un „da". Da, există ceva ce ține de predispoziție, de pre-cumpănire. De predilecție. Un simplu prefix, **pre-,** care-nclină balanța, în anumiți evi, fie spre stînga, fie spre dreapta. Și deci, „epocile de aur", cele de sub semnul vigurosului soare, cum ar fi, pe urmele greco-latinilor, Renașterea, ori Clasicismul, ori Luminile, să se încline spre acest stil prestant, masculin (în opere, dar, deopotrivă, și în viața celor ce scriu) ? Să fi dat aceste vremi cei mai numeroși și renumiți scriitori-oșteni? S-ar deschide atunci o paranteză, în care-ar rătăci pe încîlcite căi, multe nedeslușite bine nici chiar de logosurile îndreptățite să răspundă (psiho-, etno-). Istoria mentalităților încearcă să iasă din impas. Da, spun cei de la **Annales :** există epoci înclinate spre război. Născute (și apuse) sub zodia lui Marte. Dar istoriile literare nu se prea avîntă pe acest teritoriu (se pare, minat). La prima vedere, totul e simplu. Genurile și speciile (literare) eroice au putut apărea doar în epoci eroice. Nu cînd veacul își dădea duhul, vlaga, prin efeminate lucrări alexandrine. Cum ar fi și barocul ori manierismul. Cît despre scriitorii-oșteni — tot ce-a-ncercat pînă aici, în acest fragment de catalog, a dovedit-o din plin : cohortele lor copleșesc vremi de Renaștere, vremile adevăratelor virtuți bărbătești. Dar dacă... ? Și tot așa, întrebîndu-se (alături de învățați), în ce tabără să treacă glorioasa armată de scriitori — la falnicii renascentiști. ori la plinii de grație barochizanți — catalogul mai adaugă numele lui Hans Jakob Christoph von Grimmelshausen, Andreas Gryphius, Daniel Caspar von Lohenstein, John Donne, Lovelace, Gongora, Marino și, mai presus de toți, pe domnul Cantemir, pe a cărui Diplomă de membru al Academiei din Berlin stă scris : „Pe vremea cînd domnea mai mult Marte decît Muzele, acest lucru era mai degrabă o dorință decît o năzuință ; dar acum vedem ca fapt împlinit acest lucru, de cînd prea seninul și înălțatul Dimitrie Cantemir... printr-o pildă pe cît de demnă de laudă, pe atît de rară, și-a închinat numele ilustru cercetărilor...". Iar el, Inorogul, hăituit, însingurat, cuprins de melanholie, va spune, tot pe atunci: „Un corn în loc de armă împotriva a atîtia vrăjmași am". Dar de la cornul Unicornului începe altă poveste despre arme și litere.

Adriana BABEȚI

orizont arădean

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU
COMITETUL DE CULTURĂ ŞI EDUCAŢIE SOCIALISTĂ ARAD
ŞI CENACLUL DIN ARAD AL UNIUNII SCRIITORILOR

Teatru şi comunicare culturală

Recent, a apărut în librării cartea *Mişcarea teatrală arădeană pînă la înfăptuirea Marii Uniri*, Editura Eminescu, 1989, pe care o datorăm prof. dr. Lizica Mihuţ. Titlul ar putea deruta, sugerînd că lucrarea ar stîrni doar interesul celor pe care îi preocupă istoria culturală a Aradului. De aceea, ţinem să subliniem de la început că, departe de a fi utilă doar cercetătorului şi cititorului care caută date despre istoria locală, cartea semnată de arădeanca Lizica Mihuţ cuprinde, deopotrivă, date, aprecieri şi interpretări referitoare la activitatea teatrală şi larg culturală din Transilvania şi întreaga ţară, reuşind să surprindă o serie de interferenţe culturale şi spirituale din acest spaţiu de vieţuire românească.

Se cuvine, apoi, să mai observăm că „beneficiarul" acestei cărţi nu este doar specialistul în istoria teatrului, ci, de asemenea, istoricul preocupat de trecutul cultural al Transilvaniei, politologul ce urmăreşte desluşirea vieţii politice din această parte a Europei, precum, firesc, orice cititor care doreşte să se informeze despre spiritualitatea generaţiilor anterioare Marii Uniri a românilor, act în care Aradul a jucat un rol de seamă. Pînă s-a ajuns la înfăptuirea visului sacru al românilor, a fost nevoie de o luptă asiduă nu doar în plan politic, ci şi în acela al culturii naţionale, al vieţii spirituale — creuzetul în care s-a forjat şi călit conştiinţa naţională. Iar în acest proces funcţia de comunicare şi de comuniune culturală a fost esenţială pentru emanciparea românilor. În calea exercitării acestei funcţii, între mijloacele căreia teatrul deţinea un loc de primă mînă, au fost puse destule piedici în imperiul austro-ungar. Numai dacă ţinem seamă de faptul că în această monarhie cenzura era severă şi generalizată, ajungîndu-se pînă la decizii ce frizează deopotrivă absurdul şi ridicolul, precum interdicţia de a construi o reţea de căi ferate sub pretextul că ar putea servi la propagarea revoluţiei, sau opoziţia lui Franz Ioseph faţă de introducerea telefonului, automobilului şi maşinii de scris (vezi, de ex., Allan S. Janik, Stephen E. Toulmin, *Wittgenstein, Vienne et la modernité*), ne putem face o imagine despre greutăţile întîmpinate pe drumul afirmării culturii naţionale a românilor, proces în care comunicarea era esenţial necesară.

Dar arta ajunge să cunoască o puternică înflorire, după cum observă şi Stefan Zweig, oriunde ea devine cauză vitală a unui întreg popor. Şi o asemenea cauză ajunsese şi teatrul pentru românii transilvăneni de-a lungul generaţiilor dinainte de Unire, Lizica Mihuţ urmărind pe pagini întregi din lucrarea sa lupta unor I. Vulcan, V. Goldiş, V. Braniste şi alţii pentru realizarea unui teatru naţional, întrucît „unul din dezideratele majore ale mişcării culturale transilvănene îl constituia instituţionalizarea teatrului în limba română". (p. 37). De la prima piesă cu subiect românesc referitoare la ţinutul Aradului şi prezentată cu mai bine de două secole în urmă, pînă la turneele teatrale cu valoare de simbol, la teatrul de amatori şi mişcarea artistică a „diletanţilor", la eforturile în această direcţie a dascălilor şi elevilor Preparandiei arădene, autoarea cărţii surprinde interesul major şi constant al tuturor straturilor societăţii româneşti de pe aceste meleaguri pentru teatrul şi cultura în limba naţională. Este semnificativ faptul că însuşi repertoriul teatral a fost dezvoltat sistematic pentru a realiza comunicarea culturală atît în rîndurile ţărănimii, cît şi în acelea ale meseriaşilor şi intelectualilor, el urmînd — după cum subliniază Lizica Mihuţ — cîteva direcţii principale : a) satirică ; b) istorică şi c) populară.

Cartea la care ne referim ne face să avem în faţa ochilor, în mod repetat, ca pentru a nu uita, tabloul sălilor, pline de lume venită la reprezentaţiile teatrale româneşti, unde se împestriţau sumanele ţăranilor din satele Aradului cu hainele de sărbătoare ale muncitorilor şi intelectualilor, inimi ce băteau la unison pentru valorile spirituale ale neamului, amîntind pentru contemporani şi pentru cei ce va să vină — cum atît de frumos spunea Valeriu Braniste — că „în cultura proprie trăieşte naţiunea !".

Ioan BIRIŞ

Septembrie, izvorul şi satul...

Septembrie, lună generoasă în daruri venite, pe meleaguri arădene, dinspre pămînturile pustei şi dinspre dealurile podgorene, îmi prilejuieşte (şi) bucuria de a vorbi despre doi prieteni. Unul, se înţelege, s-a născut în Cîmpia de Vest, altul, era de ghicit, în Podgoria Aradului. Artişti care, împlinind rotunde vîrste, îşi păstrează vigoarea tinereţii, dovadă faptele lor puse sub semnul aceloraşi elanuri de la începuturi. Ceea ce înseamnă perpetuă căutare a formelor de exprimare, năzuinţa spre autodepăşire şi puterea de dăruire. Unul şi-a pus talentul în slujba artei plastice, sculpturile lui putînd popula o „lume de artist" (care n-are o cuprindere anume, dar îi poartă pecetea inconfundabilă), celălalt şi l-a pus în slujba literaturii, cărţile sale care sînt ale lumii satului ardelean (şi, astfel, românesc) putînd porni înspre lumea cea mare, reprezentîndu-l pe el, reprezentîndu-ne pe noi.

Cu EMIL VITROEL (născut la Cermei, în 1929) m-am întîlnit prima oară în marginea unui izvor. Metaforic, vorbind, firesc. De fapt, el se afla, nici mai mult, nici mai puţin, căţărat pe un bloc de piatră albă. De sub dalta sa se ridica o pulbere fină căreia lumina îi dădea irizări ciudate. Lumina soarelui şi lumina pietrei! Nu puteam spune care dintre aceste lumini era mai puternică. De fapt, aici era şi „cheia" viitoarei lucrări. Un dialog între „formele pozitive şi cele negative" (spunea). El, artistul, crea un punct de conflict între ele. „Iluzia pozitivului se poate realiza prin negativ", mai spunea el. Şi : „vedem totul prin jocul luminii. Mizez (şi) pe slăbiciunea omenească. În esenţă, lucrarea se va naşte prin perfecţionarea formei, degajînd unele volume pentru a da o ambianţă plăcută privirii — mai departe totul depinde de lumină şi de iluzia dată de ea, prin vibraţia-i". Lucrarea cu pricina se numeşte (acum, cînd îşi are locul ei definitiv, pe malul Mureşului) „Izvorul". Pentru a o termina, Emil Vitroel a rămas fidel credinţelor sale dintotdeauna ; a pornit de la desen şi de la „punerea în spaţiu". El abordează o lucrare de proporţii mari numai după ce a „văzut-o" în spaţiu, după ce i-a zămislit macheta. Chiar şi pentru (numeroasele-i) lucrări în lemn a folosit studii în ghips. Nefiind de acord cu „descoperirile pe parcurs". Piatra i se pare mai... uşoară — fiindcă şi lemnul e (la început) un material brut, el nu-i exploatează formele, ferindu-se de impresia de artizanat. Oricum, piatra şi lemnul trăiesc prin volumul lor. Bronzul prin contur (impunînd o concepţie „mai desenată, mai subţiată"). Dar indiferent în ce material lucrează, Vitroel găseşte mijloacele de a crea iluzia mişcării. Ca sculptor, el e un mare talent, cu o creaţie supusă intelectului. Ca om, e unul măsurat în gesturi şi care tace într-un fel ce-ţi impune. Nu-i o mirare. Atunci cînd în lucrările sale pătrunde adînc în material, perforîndu-l, spaţiul acela gol (aparent !) devine formă. Are o experienţă impresionantă şi nu vreau aici să-i pomenesc izbînzile (toate). Preşedintele filialei U.A.P. din Arad are, fără îndoială, puteri îndestule să adauge altele — „Izvorul" său deschide drumul de la vis la opera împlinită.

HORIA UNGUREANU (născut în 1939, la Galşa) a debutat (spectaculos) printr-o carte premiată de Editura Eminescu — „Ochiul zilei de ieri". Volumele care au urmat, „Vara bunei speranţe", „Răzbunarea ratată", „Firul de iarbă" au continuat exploatarea acelui univers care e satul, cu legile lui venite din istorie, preluate din mit şi vii în tradiţionale forme de nestrămutat în esenţa lor dar care, firesc, sub presiunea timpului, îşi făureşte şi o nouă istorie. Ardelean curat (în comportare şi morală), Horia Ungureanu a moştenit vigoarea prozatorilor ce au născut o şcoală dar, totodată, el nu e deloc străin de mijloacele moderne ale literaturii. Dacă în prima carte el se arăta cumva „tradiţionalist" (cu toată frazarea-i faulkneriană), de la „Vara...", deşi mediul e acelaşi (cum şi în „Răzbunarea..."), s-a schimbat „felul de a privi" al scriitorului. Vom recunoaşte în Ridiş satul ardelean, cu oamenii săi, cu locurile sale, oameni care au devenit „personaje" şi locuri care au devenit „simboluri" (bătrînul înţelept Aron Mileaga, Lup, tînărul care pleacă să se înşcolească, un primar, de pildă ; şi primăria, covăcia ori birtul unde oamenii se adună ca să spună ce cred ei despre tot ce se întîmplă în lume, de pildă). Numai că Ungureanu ne prezintă un Ridiş al său, inconfundabil prin viaţa lui, prin destinele unor oameni care se supun destinului general al acestui „ţinut" literar. Scriitorul ne vorbeşte prin „vocile" personajelor sale (memorabile), acestea fiind „povestitorii" (dar şi, unul „judecător", altul „martor", altul „erou" etc.) ; trebuie subliniată ştiinţa (ca şi pofta) de a povesti a lui Horia Ungureanu. Izbîndind deplin în chiar poveştile din „Firul de iarbă" (mai ales despre înstrăinaţii de sat). El a înţeles concepţia „povestirii care se povesteşte" şi a ştiut să introducă „tehnici" noi — simularea dialogului care ar fi modelul formal pentru mai toate prozele lui scurte.

Tăcuţi în viaţa de toate zilele, dezvoltîndu-şi energiile în creaţia lor artistică, aceşti artişti îşi au, fiecare, locul lor privilegiat în spiritualitatea arădeană, parte integrantă din cea a ţării.

Florin BĂNESCU

TOAMNA

**Îşi face toamna rochii lungi din foi,
Cu ace străvezii vîntul le coase
Şi cînd o auzim venind spre noi,
Foşneşte zarea-ntreagă a mătase.**

**Să batem nucii cu prăjini de-azur
Cînd vara-n frunze încă întîrzie
Şi-n aerul de-opal, înalt şi pur,
Să sune ploaia nucilor o melodie.**

**Gutuile dintr-un gutui rotat
Să le culegem una cîte una
Ţinînd în mîini rotundul parfumat
De parc-am ţine între palme luna.**

**Şi struguri cu arome dulci de crini
Să aşezăm în coşuri de răchită
Şi s-ascultăm cu ochi de soare plini
Toamna cum poemele-şi recită.**

Ligia TOMŞA

TINERII MEI

**Tineri albaştri
cu perle de rouă pe chipuri
urcă neîncetat
Muntele Muncii
şi despart apele de uscat,
zămislesc punţi,
salvează bulgări de lumină
din măruntaiele întunericului
într-un iureş ce aminteşte
de Bumbeşti-Livezeni, Agnita-Botorca,
Salva-Vişeu
unde se aflau acei îngeri tineri,
acum maturi.**

**Tinerii mei albaştri
mîngîie amintirea unui tîrnăcop
(din Muzeul Obiectelor Romantice)
şi povestesc bunicilor — seara —
de lucruri nemaivăzute şi nemaiauzite
pînă azi,
în acest secol
în care noul ţine o secundă.**

Petre DON

Care este primul text în proză al lui Aron Cotruș?

Aron Cotruș a colaborat la destul de multe publicații. Nu avem încă o bibliografie a acestor colaborări și nici o cercetare integrală a publicațiilor. Dar consultarea ziarelor și revistelor la care a colaborat aduc, mereu, date noi (necunoscute) în legătură cu viața și activitatea literară a lui Aron Cotruș.

În 1912, aflîndu-se la Viena, Aron Cotruș trimite ziarului **Românul** din Arad mai multe poezii și două texte în proză, care vor fi publicate — **Un cîntec** și **Prin străini.** Credem că **Un cîntec** este primul text în proză al lui Aron Cotruș și nu **Prin străini,** avînd în vedere și perioada cînd sînt trimise din Viena și numerele din ziarul **Românul** în care au apărut. **Un cîntec** a apărut în **Românul** nr. 29/1912, iar **Prin străini** în aceeași publicație în nr. 43/1912. La proza **Prin străini** se fac referiri în monografia lui Ion Dodu Bălan, dedicată lui Aron Cotruș (p. 51), dar proza **Un cîntec** este ca și necunoscută, rămasă în paginile ziarului unde a fost publicată. Este o proză de imaginație debordantă, cu tematică erotică și inflexiuni exotice, trimițînd spre aceeași epocă a începuturilor literare, din perioada excursiilor liceale prin aluzia „la odăiță cu covoare de Smirna". Deoarece nu este cunoscută (sau cel puțin noi n-am întîlnit-o în nici un studiu, din cîte am parcurs, referitor la Cotruș) o redăm aici, considerînd-o primul text în proză al lui Aron Cotruș.

Alexandru RUJA.

Un cîntec

Un cîntec mai duios ca marșurile funerare mă urmărește într-una ori unde plec... o melodie paganiniană auzită ca-n vis undeva... departe în inima blondă a unei candele albastre, într-o odăiță împodobită cu covoare de Smirna. De ce însă mă face să plîng deșteptîndu-mi amintirile?! E același cîntec ce l-am auzit în ajunul unei nopți de bal, din gura ta divină Mona Dora, femeie cu ochi voluptoși și cu buze dornice de sărutări fără număr.

Putere fără margini a cîntecului!! Cu tine bat cărări neumblate și se deschid în fața mea uși de vis în dosul cărora frunzișurile de argint ale arborilor, prin pădurile visătoare va rătăci poate vreodată și sufletul ei prefăcut în pasăre cerească. Revăd apusurile roșii cînd sub castanii dureroși, mă aștepta cu brațele deschise Mona Dora dulcinee bălae cu șinurile mai albe ca fildeșul. Și îmi revăd copilăria, care în balansa ideilor de astăzi îmi pare un basm frumos, spus de un aventurier fantastic, la gura sobei în somnolența odăii calde.

Femeie-vis, mi-e dor de uitare... Mi-e dor și Lete e încă spre zarea unde mor amurgurile. Te văd ca și cînd ai fi lîngă mine și-mi place să trăiesc în lumea în care am trăit împreună. Îmi răsai în gînduri îmbrăcată în catifea neagră ori în haină străvezie de bal, cu pantofi de mătase albă și mă dor amintirile. Aud parcă plînsetul clapelor pe care degetele tale mergeau de trezeau arii mai triste ca șuvoiele de pribegi îndrăgostiți. Și lacrimi picură din genele mele, cînd fredonîndu-ți cîntecul trec seara de-a lungul străzilor și lacrimi picură din genele mele cînd noaptea aplecat pe filele cărților iubite visez și gîndurile îmi rătăcesc în lumea mare.

Din toate se desprinde povestea ta, povestea ceasurilor de petreceri intime, în care vor trăi cît inimile noastre, două tinereți nebunatice apuse prea de timpuriu în vîltoarea voluptăților întotdeauna lacome, în banalul anilor fără țintă.

Un cîntec dureros mă frămîntă în ceasurile grele și-n surghiunurile fără leac, un cîntec ce poartă în el sufletul tău întreg, cel mai dulce cîntec al tău Mona Dora curtezană capricioasă și palidă ce ai vroit odată să-ți îngropi nostalgiile în fundul paharului cu otravă.

Mona Dora, femeie cu ochi voluptoși, Mona Dora, suflet fără visuri, cine o să-mi mîngîie de acum tristețile nopților de veghe și monotonia anilor?

A. COTRUȘ

(Românul, Arad, an. II, 1912, nr. 29, pp. 6—7, secțiunea Litere-Științe, Arte).

DOSAR ANTIFASCIST: ISTORIA, AȘA CUM A FOST

S-ar putea crede că, după ce trecutul omenirii este atît de crunt marcat de războaie („de șapte ani", „de treizeci de ani", „de o sută de ani"; de războaie locale și de războaie mondiale), de persecuții asupra unor popoare întregi, de măcelărirea creștinilor de către romani, de măcelărirea băștinașilor străvechilor civilizații americane de către creștini, a evreilor de către fasciști, și lista ar putea continua cu atîtea alte genocide, s-ar putea crede că, după toate astea, anii șterg urmele doar pentru a face față unor noi grozăvii. Totuși, azi urmele sînt tot mai greu de ascuns: dacă peste nelegiuirile petrecute în timpul războaielor purtate, de pildă, între polisurile grecești se așterne legenda, despre crimele celui de al doilea război mondial dispunem de mai multă literatură decît despre orice alt eveniment din istoria omenirii. Tipărirea acestor documente are atît semnificația unui moment de reculegere în memoria victimelor, cît — mai ales — rolul de a aduce aminte pentru a nu se mai întîmpla.

Tot mai multe realități ies la iveală de sub fardul minciunii cu care a acoperit faptele propaganda nazistă. În perioada antebelică, incendierea Reichstagului, „Noaptea cuțitelor lungi" și „Noaptea de cristal" reprezintă înscenările cele mai tranșante. Despre ultima dintre ele publică o carte Kurt Pätzold și Irene Runge, la chiar cincizeci de ani de la acea noapte de groază.

Irene Runge nu-și trădează formația de sociolog, întreabă supraviețuitori, implicați, martori, oameni care n-au vrut să vadă și să audă, care și-au pus dopuri de ceară în urechi. Ea forțează memoria, încearcă să afle răspunsuri, punîndu-se în pielea personajelor, a victimelor anonime și a executanților robotizați, cercetează informațiile reale și propaganda oficială, încercînd să stabilească retroactiv cine ce a știut. Pe nesimțite, documentul devine roman. Irene Runge are vocație de prozator.

Cu atît mai dură este radiografia istoricului. Nimic nu a fost ficțiune! Kurt Pätzold nu literaturizează: el analizează subiectul cronologic și pe transversală, situația torționarilor și a victimelor, crimele fasciștilor în toată grozăvia lor și reacția celor din jur, din țară și din străinătate, locul „Nopții de cristal" în logica desfășurării evenimentelor, drumul de la pogrom la război. Ceea ce am perceput mai mult sentimental prin rîndurile Irenei Runge ne este prezentat rece, științific, de către Pätzold. Mai există vreun dubiu? Bine, atunci să trecem la dovezile nude, la documentele necomentate, la date. Și volumul continuă cu zeci și zeci de stenograme, scrisori, articole de ziar, rapoarte secrete, articole de lege. Nu ajunge nici atît? Atunci să recitim împreună un tabel sinoptic al avalanșei de măsuri antiumane luate de naziști în perioada respectivă! Atacînd subiectul din atîtea părți, autorii realizează o demonstrație univocă, iar efectul lecturii este pe măsură.

Cărți asemenea celei a lui Kurt Pätzold și Irene Runge au cel puțin un avantaj: ele atenționează că azi, mai mult ca oricînd, istoria se face pe față.

Gheorghe SCHWARTZ

Veronica Micle

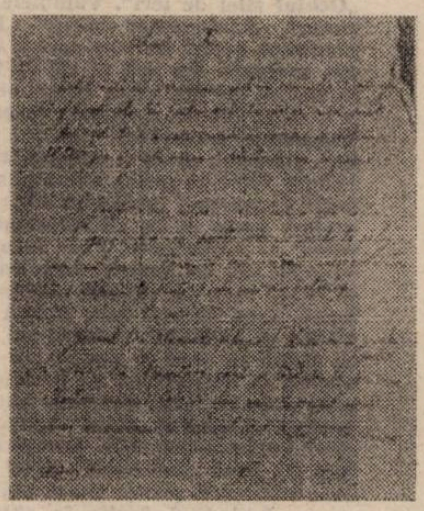

Trecînd peste unele deosebiri de păreri ale criticilor, un element comun rămîne, însă, în aprecierea lor: eminescianismul.

Nu ne-am propus să întreprindem o dezbatere din acest unghi de vedere asupra versurilor poetei, însă este necesar să adăugăm imediat că nu e vorba de o pastișă eminesciană. Veronica Micle a scris versuri izvorîte dintr-o sinceră simțire. Scînteii acestei simțiri îi lipsesc strălucirea și forța expresivă. Poezia pentru ea este o insulă de salvare, unde frămîntările sufletești vibrate se întruchipează în vers. Emoțiile, imaginația, iluziile, visarea sînt izvoarele nesecate care generează poezia, prin care Veronica Micle trăiește chiar dacă nu poate fi vorba de o stare metafizică ori viziuni metaforice.

Tema poeziilor sale este una singură: iubirea. Dar, poeta a știut să depășească sentimentalismul dulceag și recuzita romantică a vremii, făcîndu-și din poezie, zeitatea supremă: „Frumoasă, sfîntă poezie / Ce-ai fost unicu-mi Dumnezeu, / Pe dulcea ta zădărnicie / Cît preț a pus sufletul meu. // Cît îmi părea că sunt de mare, / Că idol eu mi te-am ales, / Cu ce avînt și adorare / Prinos adusu-ți-am ades. // Adînca mea cucernicie / De mitul tău cînd s-a legat, / Pe dulcea ta zădărnicie / Sufletu-mi jertfă ți l-a dat".

În relație cu poezia eminesciană, Veronica Micle a avut conștiința neputinței sale de a se ridica la valoarea marelui poet. În acest sens, edificatoare este poezia **Lui X...** Un posibil manuscris autograf inedit al acestei poezii l-am descoperit și în **Albumul** păstrat de Veturia Nistor din Arad, la pagina 33, pe care l-am amintit în articolul **Un autograf eminescian?** din „Orizont", nr. 24/16 iunie 1989, p. 13.

Ipoteza că acest manuscris îi aparține Veronicăi Micle se bazează nu numai pe asemănarea scrisului și a semnăturii sale, ci luăm în considerare și data înscrisă dedesubtul poeziei, care coincide cu cea reală, cînd de fapt a fost creată: 28 august 1885. La acestea se adaugă și identitatea versurilor poeziei din volum și din manuscrisul în discuție.

Iulian NEGRILĂ

SEMNALĂM...

Fără să vrei, cînd vorbești despre Eminescu, îți apare în minte și numele Veronicăi Micle. Două destine, care s-au întîlnit în multe puncte ale coordonatelor vieții, devenind aproape inseparabile. De aceeași vîrstă cu Eminescu, Veronica Micle (n. Ana Cîmpan) venea din ținutul plin de legendă al Năsăudului, stabilindu-se cu familia sa la Iași, în 1853, după încetarea din viață a tatălui, în 1849. La școală dovedește înclinații spre poezie și muzică, fiind o fire retrasă și rămînînd totdeauna o solitară, trăind cu vise și iluzii. Intră în lume, însă, de tînără; la 14 ani se căsătorește cu distinsul profesor Ștefan Micle, de care o despărțeau trei decenii. Diferența de vîrstă n-a împiedicat-o să-și îndeplinească cu cinste obligațiile materne.

În 1872, călătorind la Viena, îl cunoaște pe marele poet, cu care se va împrieteni, stabilindu-se între ei sincere corespondențe sufletești, în cadrul preocupărilor comune în lumea versului, devenind, unul pentru celălalt, adevărați catalizatori pentru visare și inspirație poetică. În același an, Veronica Micle debutează cu proză de factură romantică în „Noul curier român", semnînd: Corina. În anii următori, ea va publica versuri în „Columna lui Traian", „Convorbiri literare", „Familia", „Revista nouă", „Revista literară", „Literatorul", pe care apoi, în 1887, le va aduna în volumul **Poesii,** singura carte a poetei.

Referindu-se la poeziile Veronicăi Micle, Tudor Vianu menționa că ea este „primul poet eminescian, primul discipol al marelui poet", iar G. Călinescu le socotea „poezii patetice fără intimitate și mai ales eminesciene".

În volumul I al ediției naționale „Mihai Eminescu" (1939), îngrijitorul acesteia, Perpessicius, prezintă un tablou al edițiilor anterioare, de la ediția princeps (Titu Maiorescu — 1883) pînă la ediția îngrijită de George Călinescu (1938). Recent, la Iași, prof. dr. docent Gavril Istrate a prezentat în noua „Casă Eminescu" din Copou toate edițiile, atrăgînd atenția asupra posibilității existenței și a altor ediții, încă necunoscute, apărute în regimul unor edituri provinciale.

Perpessicius cunoaște și înregistrează un volum de poezii, apărut la Arad în Editura librăriei Diecezana (1918), din care reproduce următoarea prefață: „Edițiile poeziilor lui Eminescu s-au epuizat deja nainte de războiu. Cele nouă nu mai pot pătrunde la noi în urma împrejurărilor nefaste. Publicul însă ni le reclamă întruna, iar noi — reușindu-ne să le adunăm — le punem la dispoziția on.public cetitor.

Fie ca ideile și concepțiile profunde ale nemuritorului Eminescu să străbată în sufletele tuturor fiilor noștri și din aceste idei sorbind energia renașterii, să ne nutrim și însuflețim și în zilele mari de acum". Arad, Decembrie 1917.

SEMNALĂM că editura arădeană a tipărit încă un volum de POESII în 1925, cu următoarea prefață: „Biblioteca Semănătorul din Arad a scos în anul 1917 de sub tipar poeziile lui Mihai Eminescu, cu scopul ca ideile și concepțiile profunde ale nemuritorului poet să străbată în sufletele tuturor fiilor noștri, și din aceste idei să sorbim energia renașteril, să ne nutrim și însuflețim pentru zilele mari ce aveau să urmeze.

Idealul național s-a înfăptuit, dar cultul frumosului și trezirea energiilor se impune și în situația schimbată. Conduși de ideea că sufletul și patriotismul lui Eminescu să străbată în sufletele mulțimii, înspirîndu-le un înalt idealizm, și solicitați din partea cititorilor, scoatem o nouă — a doua — ediție, completată, a poeziilor neîntrecutului nostru poet." Arad, Ianuarie 1925.

Deși nu avem competența comentării ediției, precizăm că ea cuprinde antume și postume, variante, începe cu „Criticilor mei" și „Rugăciune" și se încheie cu „Satira IV", are în conținut poezia „Doina", respectînd ortografia ediției „Ion Scurtu". Editarea s-a efectuat prin grija „Bibliotecii Semănătorul", care a existat la Arad în perioada 1916—1927, avînd, după 1923, ca redactor pe Aron Cotruș, iubitor al poeziei eminesciene și autorul poemului „Eminescu". Volumul cuprinde 113 poezii pe 253 pagini, are format 14/10, iar coperta gri-verzuie are următoarele înscrise: MIHAIL EMINESCU // POESII — // Biblioteca Semănătorul // Editura librăriei Diecezane // ARAD // 1925.

Anton ILICA

Muncă şi dragoste

Un aşezămînt al muncii devine, o dată cu trecerea timpului, o mărturie despre oameni şi despre faptele lor. Iar dacă faptele cotidianului înseamnă deopotrivă muncă şi dragoste, atunci trecerea anilor nu poate să aducă decît acea intimă mulţumire a vieţii.

Începuturile Centrului de Balneofizioterapie şi recuperare medicală din Timişoara sînt în primăvara anului 1965, acel an istoric al Congresului al IX-lea al P.C.R. Cînd, dîndu-se curs nevoilor populaţiei, cu sprijinul direct al organelor locale de partid şi de stat, s-a înfiinţat în actualul local un ambulator de fizio-kinetoterapie, iar, mai apoi, în toamna aceluiaşi an, şi staţionarul cu 30 de paturi. „Pionierii", cei dintîi adică şi iniţiatorii, oameni cu experienţa muncii în acest domeniu, au fost: dr. Seceleanu Adrian, medic primar balneolog, cîndva medicul şef al staţiunii Vatra Dornei şi apoi al Băilor Herculane şi asistentul principal de balneofizioterapie Gogulescu Armand. La început, un profil neobişnuit pentru o unitate spitalicească „în plin oraş", dar de mare căutare, cum o va dovedi timpul, mai ales după 1971, cînd în circuitul de proceduri a intrat şi bazinul cu apa termominerală. Atunci a fost mărit şi numărul de paturi din staţionar la 50, iar serviciul de electro şi kinetoterapie a fost reamplasat şi reorganizat în spaţii care să permită un mai corect şi mai eficient circuit al pacienţilor.

Cadrele, întreg colectivul „a crescut" permanent, calitatea şi cantitatea aparaturii de asemenea, complexitatea atitudinii faţă de afecţiuni a fost mereu „la zi". Astfel că numărul procedurilor balneokineto-fizicale să ajungă astăzi la cifra de 1 250 000—1 300 000 anual, iar numărul bolnavilor spitalizaţi să depăşească 1 000 în fiecare an.

Chiar dacă iniţial a fost conceput pentru tratamentul afecţiunilor reumatismale cronice, în anii următori, răspunzînd cazuisticii, şi-a extins aria de activitate incluzînd recuperarea medicală a sechelelor şi invalidităţilor temporare, generate de afecţiunile reumatice cronice inflamatorii şi degenerative, post-traumatice şi neurologice.

oraşul

Iar, în ultimii ani, în cadrul acţiunilor privind promovarea medicinii omului sănătos, s-au intensificat preocupările colectivului în direcţia profilaxiei primare.

Un colectiv de oameni în alb care se străduiesc să ridice permanent calitatea muncii lor, pentru ca actul medical să devină eficient atît din punct de vedere social-economic, cît şi din „punctul de vedere al pacientului".

În afara activităţii de asistenţă medicală a populaţiei, în cadrul Centrului de Balneofizioterapie se desfăşoară şi procesul de învăţămînt al Disciplinei de Balneofizioterapie a Institutului de Medicină Timişoara, disciplină condusă de medicul dr. Mioara Banciu, medicul şef al secţiei. De asemenea, împletită cu munca de zi cu zi, se desfăşoară activitatea de cercetare ştiinţifică medicală cu scop aplicativ. **„Realizarea integrării învăţămîntului cu cercetarea ştiinţifică şi practica medicală, concept fundamentat de secretarul general al partidului, tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU, este scopul muncii noastre de zi cu zi"**, ne mărturiseşte medicul dr. Mioara Banciu. Acum, în anul Congresului al XIV-lea al P.C.R., în lumina noilor sarcini trasate de Consiliul Sanitar Superior, cu sprijinul Comitetului Judeţean de partid Timiş, al Direcţiei Sanitare şi al Direcţiunii Spitalului nr. 2, baza de tratament a Centrului de Balneofizioterapie a fost extinsă deja cu noi spaţii de tratament; lucrările de extindere continuînd, finalizîndu-se noi spaţii de tratament şi spitalizare, astfel ca cele trei activităţi: prevenirea, tratamentul şi recuperarea să se poată desfăşura în cele mai bune condiţii.

Înfiinţat în anul Congresului al IX-lea al P.C.R., cu dotări şi posibilităţi limitate, acum, în preajma celui de al XIV-lea Congres al P.C.R., Centrul de Balneofizioterapie a devenit, prin grija şi sprijinul organelor de partid şi de stat, un edificiu modern, cu dotări şi posibilităţi multiple, asigurînd omului bolnav cele mai bune condiţii de tratament, o recuperare completă. Aceste realităţi reflectă grija permanentă a partidului pentru continua îmbunătăţire a activităţii de ocrotire a sănătăţii întregului popor.

Doru Eugen POPIN

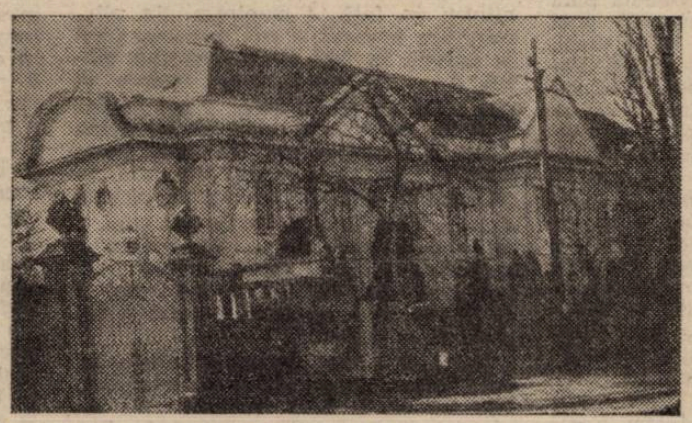

Centrul timişorean de Balneofizioterapie şi recuperare medicală.

top

FESTIVALUL, AŞA CUM L-AM VISAT...

Aşteptat de la an la an cu un tot mai mare interes, **TIM ROCK**, a opta ediţie, se înscrie, neîndoielnic, drept cea mai reuşită manifestare din întreaga sa istorie aspirînd, după afirmaţiile confraţilor cronicari oaspeţi, din nou la titlul care a onorat şi anul trecut municipiul nostru: „Evenimentul muzical al anului". Ce am mai putea spune acum cînd emoţiile şi impresiile sînt încă atît de proaspete? Ne-au apărut fireşti atît dedicarea prezentei ediţii Luceafărului poeziei româneşti, cît şi alegerea genericului manifestării: Glossa eminesciană, pe frumoasa muzică a lui Ilie Stepan, ca leit-motiv al serilor de muzică tînără şi poezie, urmărite cu interes de 12 000 de spectatori. Dacă afirm că ediţia '89 a Tim Rock-ului a oferit o privire panoramică asupra muzicii rock româneşti n-o fac gîndindu-mă la imensul ecran al grădinii Capitol, devenit pentru trei seri fundal al unei manifestări de excepţie, ci pentru că, de această dată, exceptînd „Holograf" şi „Celelalte Cuvinte" (aceasta, reprezentîndu-ne la un festival internaţional rock în Bulgaria) manifestarea a aliniat, alături de ciţiva debutanţi, formaţiile româneşti cele mai prestigioase. Aşadar, intenţia organizatorilor a fost încununată de succes, graţie nivelului artistic general al manifestării care răspunde unui public receptiv şi exigent oferindu-i şi la capitolul „debuturi" formaţii ce promit. Mă refer la **„Loga-Ritm"** şi **„Amala"**, grupuri cu disponibilităţi componistico-interpretative care, fructificate şi cizelate, vor contura revelaţiile de mîine. Cred că un cîştig al actualei ediţii Tim Rock îl constituie diversitatea stilistică, multiplele maniere interpretative prezente, a orientărilor mergînd de la Soft Rock-ul formaţiilor **„Foileton"** şi **„Labirint"**, pînă la muzica totalizatoare a experienţelor sonore oferite de **„Pro Musica"**, grup ce posedă coordonate precise în direcţia unui avangardism de bună factură, pe fondul unui Sound distinct, plin de poliritmii specifice româneşti. În cazul formaţiilor **„Logic"** şi **„Şah Mat"** am admirat profesionalismul instrumentiştilor şi omogenitatea echipelor. Am remarcat prezenţa grupurilor exponente ale Heavy Metal Rock-ului: **„Cardinal"** (încă tributari unor modele); **„Voltaj"**, formaţie dinamică, punînd accent în mod egal pe latura prestaţiei muzicale, dar şi a prezenţei în plan vizual; **„Iris"**, grup preocupat de crearea de atmosferă prin valorificarea potenţialului interpretativ al solistului vocal C. Minculescu. Formaţia bucureşteană **„Totuşi"** ne-a oferit inspirate reprize sonore, oferind inspirate reprize sonore, operînd în limitele rock-ului tradiţional de bună factură, cu o precizie şi acurateţe remarcabile, cu texte de o deosebită valoare ideatică, angajate. Impresii bune despre grupul sibian **„Riff"** care, iată, a păşit cu dreptul pe scena noastră rock. Asimilarea elementelor de maximă semnificaţie din aria muzicii caracterizează trio-ul timişorean **„Abra"** a cărui precizie intonaţională e remarcabilă. Am lăsat la urmă cele două grupuri **„Compact"** (Cluj-Napoca şi Bucureşti) care au înscris unul din momentele de vîrf ale Festivalului dovedind că şi divizaţi membrii unui grup din elita rock-ului românesc nu şi-au epuizat resursele artistice, personal situînd cele două formaţii în acelaşi plan valoric. La reuşita manifestării au contribuit din plin artistul **Florian Pittiş**, poetul **George Stanca** şi entuziastul **Ionel Marchiş**, în calitate de inspirat prezentator şi coordonator al unei manifestări ce poate fi socotită o deplină reuşită cu multiple valenţe educative.

Petru UMANSCHI

Prezenţe româneşti

• La Editura „Misla" din Skopje, R.S.F. Iugoslavia, a apărut, într-o elegantă prezentare grafică, volumul de poezii Himera, **de Anghel Dumbrăveanu, cuprinzînd o bogată selecţie din lirica poetului. Cartea beneficiază de traducerea poeţilor Dumitru M. Ion şi Dimo Naum Dimčev. • Revista** Osterreichische Osthefte, **care apare la Viena, publică, în nr. 2/1989, un amplu studiu intitulat** Anghel Dumbrăveanu — **un poet român al generaţiei 60, semnat de Dr. Hans Dama, de la universitatea vieneză. În interiorul acestei exegeze critice sînt inserate nouă poeme ale poetului român:** Geneză, Cutia pămîntului, Cum raza serii, Baladă, Moment, Oră şi întrebare, Nocturnă, Vocile mării şi Diligenţa de seară, **în original şi în traducerea germană semnată de autorul studiului.**

aqua-forte

- **Viitorul omenirii aparţine celor ce cred în ei şi îl pregătesc cu deplină conştiinţă.**
- **Cine se angajează în luptă pentru o lume mai bună, a viitorului, să-şi amintească, mai întîi, de suferinţele milioanelor de victime ale inumanităţii sălbatice a trecutului.**
- **Civilizaţia este ansamblul actelor creatoare şi al realizărilor constructive ce au ca mijloc gîndirea logică şi ca scop viaţa morală.**
- **Într-adevăr, e greu să fii om înţelept, dar nu-i deloc greu a deveni înţelept, acceptînd măcar puţine din multele idei înţelepte ale culturii.**
- **Înţelepciunea nu se dobîndeşte prin vieţuirea multor ani, ci prin împlinirea multor imperative de conştiinţă.**

Victor ISAC

AŞADAR...

sport

...e toamnă iar, anotimp în care, de cînd lumea, se numără bobocii, adică se trage linie şi se intră în iarnă cu agoniselile din vreme de caniculă; şi în fotbal se face bilanţul, la capitolul „europene", mai precis, turul întîi; noi am participat cu patru echipe: Steaua, Dinamo, Victoria şi Flacăra, grupare ce a stat în campionatul trecut în fruntea clasamentului, chiar exagerat de distanţat faţă de „restul" plutonului; adeverindu-ne, din nefericire, grijile faţă de şansele careului de aşi, Victoria şi Flacăra n-au izbutit performanţa de a trece „peste" Valencia şi, respectiv, F. C. Porto, ceea ce, desigur, ne amărăşte, gîndind, bunăoară, ce s-ar fi întîmplat dacă Universitatea Craiova ar fi fost una dintre „europene"...

Fără să întîlnească adversari de marcă, Steaua şi Dinamo şi-au confirmat forma şi forţa, campioana avînd meritul de a fi învins în ambele meciuri, fără să primească nici un gol (5—0), în timp ce Dinamo, cu trista experienţă a celor de la Nentori 17, a jucat ceva mai strîns, iar calificarea i-a fost anevoioasă; ne bucură, desigur, reuşita în sine, de unde nădejdea că în turul II, ca şi pe mai departe, Steaua şi Dinamo vor sui din nou în elita continentală; e chiar o datorie de onoare! Astăzi, la Zürich, vom afla rezultatele tragerii la sorţi pentru runda următoare, unde va fi greu şi bătăliile se-ascut; cu atît mai frumos!

Pînă atunci, vom sta un pic în „A", mereu cu „Poli" şi, mai ales, cu naţionala.

Teodor BULZA

fanion

RICĂ RĂDUCANU, PORTO-RICANU

Nu ştiu dacă aţi observat vreodată cît de important este titlul în scurta viaţă a unui articol. Cercetările mai recente au arătat că, adesea, titlul întrece în carate chiar articolul însuşi şi-al nostru simţămînt ne spune că aşa-i. Asta ar veni ca şi cum, de pildă, un fotbalist şi-ar datora celebritatea nu atît valorii sale cît altor fenomene. Vreţi repede un exemplu? Vi-l servesc din voleu: Rică Răducanu, mai cunoscut în Giuleşti sub cognomenul de Tamango. (Pentru cititorii care iubesc şi literatura, am să le semnalez nuvela omonimă a romanticului francez Prosper Mérimé). Sigur că o să mă întrebaţi cum de-mi veni în minte chestia cu binecunoscutul nostru portar taman în miercurea europeană, cînd ne-am înjumătăţit efectivele pe scriptele UEFA. Am să vă explic imediat. Ei bine, stăteam lipit şi eu, ca tot omul, de un radio portativ parţial-sonor şi încercam, în lipsă de altceva, să prind vuietul arenelor din Moreni, dar nu auzeam decît laitmotivul „Porto". Şi-atunci, am avut o, ca să zic aşa, revelaţie întrebătoare: dacă Tamango Rică Răducanu ar fi jucat la Porto, s-ar fi chemat dumnealui, oare, porto-ricanul? Şi dacă după întrebarea asta bănuiţi că se ascunde o simplă ghidusie, greşiţi. Mai degrabă melancolii, fiindcă au urmat şi alte interogaţii: şi cum ar mai arăta fotbalul de azi, de aici şi aiurea, total supus rezultatului şi eficienţei, cu un ins ca el pe teren, capabil în orice clipă să rîdă, să se amuze, să fie imprevizibil în orice moment? În urmă cu mulţi ani, într-un turneu prin Africa, Rică Răducanu a interpretat cea mai originală degajare de portar din Istoria Universală a acestui sport. S-a întors cu faţa spre buturi şi, cu toată forţa, a izbit mingea în bara transversală de unde ea a ricoşat în teren, dincolo de careul de 16 metri. Vă închipuiţi stupoarea publicului, vă imaginaţi ce aplauze s-au auzit, ce emoţii au traversat banca noastră tehnică. Dar R.R., în acest superb exerciţiu de libertate, nu făcea altceva decît să atragă atenţia că totul nu este decît un joc, că Fotbal-Gazonul este un continent cu terra incognita.

Chiar, nu ştiu de ce, în miercurea asta, fotbalul mi s-a părut mai sărac fără Tamango Rică Răducanu, cel care lua mingea în mînă ca pe o fisă şi se-ntreba mirat: a fi sau a nu zîmbi, aceasta-i întrebarea.

Marcel TOLCEA

P.S. Titlul rubricii noastre din numărul trecut se va citi **O pasă. Cît de darnic eşti!**

cartea străină

Zoosofia lui Ioan Flora

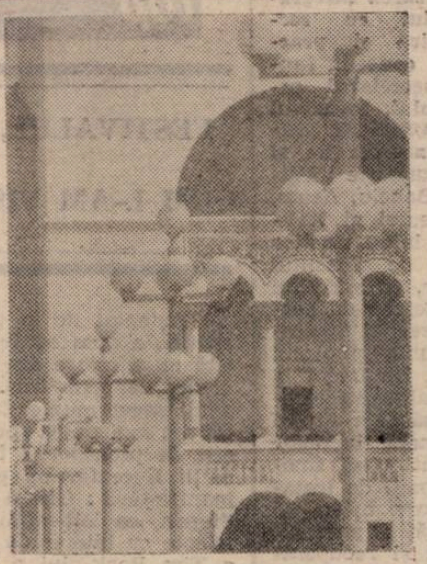

Foto : GHEORGHE POPESCU

O bufniță tînără pe patul morții (1988) este cartea cea mai complexă a lui Ioan Flora. Titlul volumului, zice autorul într-o notă finală, e o parafrază a poeziei de debut a lui Bolintineanu, dar opul nu are nici o tangență cu opera pașoptistului român. Așa și stau lucrurile : poezia lui Ioan Flora este o **zoosofie** care pune în centrul ei ființele stranii ale unui bestiar poetic. **Intrarea în casă**, poezia inaugurală a volumului, pare o lectură în oglindă a **Corbului** lui Poe : „Intrasem pe la amiază în casă, fără a mai bate la ușă. / Casa era violent proiectată în vid și deși goală, / părea că **mustește de ființă**. (s.n.) / Urme ori semne zărisem mai intîi, / dîre și albe pete făinoase pe dușumea, / pe ușă, pe masă, pe clanță. / Un aer agonizînd, un hoit de aer îmi irita nările. / Brună și moale, / cu ciocul înfipt în pernă și cu aripile desfăcute — / O tînără bufniță. / Mă cuprinse un fel de frig, un fel de moarte / și-am dat buzna afară, transpirat și orbit de lumină, / respirînd adînc și inegal / ca un trup zvîrcolindu-se sub un morman de pături".

Vitalismul, de atîtea ori triumfător-**frenetic** în alte volume ale lui Ioan Flora se supune, aici, rigorilor unui program poetic. Scriitorul ascultă directiva ideii. O disciplină neobișnuită respiră versurile poetului, pînă acum exploziv și dinamic, anarhic și iconoclast. **O bufniță tînără pe patul morții** e un volum în care vocația reflexivă a scriitorului, mai puțin evidentă pînă acum, unește poeziile în numele unei subtile hermeneutici. Dacă, la un nivel, cartea este a sugestiei folcloristice (cîrtița, bufnița aparțin unei mitologii populare : au demon) punînd în valoare semnele pămîntului, scoțînd în evidență constelațiile simbolice ale Magnei Mater, la altul, mai profund, ea celebrează vîrsta alchimică a literaturii, subterana magiilor, a adevărurilor stranii ale „materiei vii" din evul mediu cărturăresc. Ieșit din universul vieții, poetul poate pătrunde în tărîmul intermediar. **Viața în intermundii**, și-ar putea intitula Ioan Flora această carte a așezării și a trecerii : „Picătura chinezească, martiriul, infernul / numit tehnică a celor o mie de răni, / arta tragerii în țeapă, / asigurînd supraviețuirea victimei pe puțin / patruzeci și opt de re. / Carl Gustav Jung și alchimia / **spiritus mercurius, nigredo** și umbra, adevărul materiei, / nadirul și **cauda pavonis** și mai ales sîngele / în care licărește și viață și moarte deopotrivă, / acel rubedo în stare să recupereze existența umană / în ansamblu, / reansamblarea sufletului la loc".

Un studiu atent al acestei poezii ar putea observa nobila înrudire cu poezia lui Vasko Popa. Nu epigonismul, ci înrudirea. Poate că o seamă dintre poeziile acestui volum sînt consecința studiului atent al poeziei lui Vasko Popa. Poate că excelenta traducere (muncă stăruitoare asupra acestei poezii) își pune în valoare (și) aici rezultatele. Animalele tutelare, tărîmurile intermediare descoperite prin grilă folclorică sînt citite (și) prin tehnica lui Vasko Popa. Ideea lui Vasko Popa de a prelucra sugestiile basmului poate că a avut consecințe și în scrisul lui Ioan Flora. Puternica vitalitate a tînărului poet iugoslav este filtrată, așadar, de **stări** propice reveriei. Poetul **trăiește** traversarea cotidianului cu o intensitate nouă. Sau, altfel zis : în plin cotidian, apar fisurile. În plin cotidian poate începe basmul. Sau, în limbajul lui Mircea Eliade : în plin profan, poetul revelează camuflarea sacrului. **A trece strada** înseamnă a intra în intermundii. Dar acestea nu sînt chiar locurile hărăzite, prin destin, poetului ? Străniile locuri pe care acesta le poate descoperi cu sensibilitatea sa specială ? **A trăi** starea de excepție a tranziției, a simți materialitatea ființei, a simți cosmosul, iată substanța poemului **Memoria asasină** : de la viața de fiecare zi la existența de excepție nu-i decît un pas. Pe care poetul are șansa de a-l face : „Treceam liniștit strada, cu ochii ațintiți în față, / respiram din plin, respiram nevăzut, / mă înclinam pînă la pămînt în fața marmoreenelor statui, / ... Mergeam drept înainte și nici gînd să mă întunec / ori să înghit în sec, / nici gînd că aș putea cădea / obosit la pat, de atîtea perspective luminoase, / cînd, deodată, tu răsărișI în cale-mi în chip de pajură, / cu o gură imensă în loc de trup, / cu ochi străvezii în loc de cuvinte, / acționînd în numele unei viziuni magnifice și amețitoare / a viitorului, / în dauna unei mirifice imagini a tărîmului de dincolo".

Dar mai e ceva. Există în poezia lui Ioan Flora o agresiune a materialității. Bufnița nu e doar simbolul, nu înseamnă doar avertismentul „de dincolo". Este revelația materialității agresive. E o formă „barbară" a ființării. Are o demonie a ei. Poarta nu numai o magie benefică. Stările de tranziție, locurile de tranziție nu sînt, neapărat, strălucitoare. Pot fi **rele**. (După cum ar fi spus Al. Philippide : prin niște locuri rele). Poetul nu trăiește doar extazul, ci și coșmarul.

O bufniță tînără pe patul morții poate fi călătoria în infern a lui Ioan Flora. Un infern în care el își poate asuma, poate retrăi, poate încorpora viziunile Poetului. Ce a asasinat memoria, se poate întreba, cu strîngere de inimă, cititorul. Fiindcă, de fapt, întreg volumul pune în fața noastră rămășițele unui masacru.

*

* *

De fapt, în volumul lui Ioan Flora nu există doar moartea, există și învierea. Poet cu o puternică imaginație a formelor vii, el este și un poet al expansiunii animale și vegetale, al vieții, al învierii. Constelațiile simbolice ale pămîntului trăiesc în poezia lui o strălucitoare explozie. Descîntecele poeziei lui Ioan Flora se întîmplă într-un univers tulburător de viu. Moartea e copleșită, ca să spunem așa, de viață : „Fu, fu, fu !, strigau ascunși prin rîpe țăranii, / scuipînd de trei ori în față și înotînd / pînă la genunchi în noroi amestecat cu sînge, / cîtă vreme el ținea capul aplecat, / nevrînd, / neîndrăznind să-și îndrepte privirea spre cerul de vară, / **mustind de păsări și stele**". (s.n.).

Toate **mustesc** în poezia lui Ioan Flora. Își trăiesc condiția preaplinului, a bogăției sevelor. Poezia care încheie volumul, **Sfîrșitul morții** trebuie transcrisă tocmai pentru a arăta cum „se inversează" rolurile. Rolul poetului s-a terminat, începe natura să-și desfășoare drepturile : „Se-aud cocoșii cîntînd. E poate-un început de noapte, / un urcuș la munte, o naștere de zmei ! / E poate clipa rătăcită, înfiptă în pieptul meu străbătut / de-artere și mușchi și bureți proaspăt culeși din mare. / Încremenesc ca altădată, cu ochii ațintiți / la lumina stelelor, vara. / Aștept ca regi mari și mici să-mi devasteze ficatul / și cărțile. //Aho ! / Aho, voi regi mici și mari ! / Nu plouă dar vor răsări din pămînt herghelii sălbatice. / Nu fulgeră, / nu tună, / dar vor izbucni incendii în lumea ivorie, / în osul stern, / în stejăriș. // Aho ! Aho ! // Dacă privesc în jos, se crapă, pînă la rădăcină, pămîntul. / De-mi oglindesc chipul în ape curgătoare, / mi se subțiază baierele inimii... (...) // Se-aud cocoșii cîntînd : moartea-i pe sfîrșite". De mult n-am citit un poem mai puternic, mai deschis către valorile pozitive, mai frenetic-elogios : de puține ori un poet modern a așezat alături imaginile căderii și ale nașterii cu atîta virtuozitate ca acest „barbar", Ioan Flora.

Cornel UNGUREANU

POEȚI CHINEZI CONTEMPORANI

LI CHENG XU

Dimineața pe fluviu

Biciclete și flori desenate pe cîmpul
De pe celălalt mal,
Cu linia tremurată
A palului galben.
Priveliște de pace pentru oamenii
Fluviului.
Vase în sus și în jos.
Ceremonia lentă a liniștii.
Netulburat, desenez o frază
Care să cuprindă toate acestea.
Cu un lampion în mînă,
Cel vesel și cel bun se întîlnesc
În jurul ceștii de ceai.
Se oglindesc în fluviu biciclete și flori.

În românește de
Ioan MORAR

ZONG BAIHUA *

Privind un portret al lui Goethe

Ce mari sînt ochii tăi
ei cuprind lumea
nedefinit, ei descoperă
inima ta de copil.

Poem miniatural

Din arborele vieții
cade o floare
pălită mi se așează pe piept
încet o presez pe inimă
mîngîiată de muzica sufletului meu
ea se preface în acest poem.

* Poet, estetician, traducător al lui Kant și Heine, cu studii strălucite la Franckfurt și Berlin, s-a născut în anul 1897.

XU GANG *

Privind stelele

Așteptarea fu îndelungată, în sfîrșit, iată o stea
tremurătoare
vine înspre mine, dar dispare ca într-un
autosacrificiu
într-o clipită — o fisură în noapte
nici n-a prins să strălucească și totul redevine calm
negrul de abanos îi șterge urma
o croșetă de aur a dispărut
steaua căzătoare seamănă unei lacrimi...:
n-aș crede că a pierit definitiv
în ce tufă de arbuști va hiberna ?

* S-a născut în anul 1945. A publicat o sută de poeme și „Culegere de poeme lirice în nouă versuri".

KONG XI *

Crepuscul

De nu știu unde bate vîntul
de nu știu unde vin zburătoare
se apropie crepusculul.
Bătrîne tată,
unde mergi ?

Îmbrăcat sumar,
pășind penibil,
o să ningă.
Bătrîne tată,
unde mergi ?

— Nu mă duc niciunde
merg pur și simplu
privesc în felul meu.
De-aș rămînea acasă, m-aș plictisi
fără să merg, m-aș anchiloza.

— Am îmbătrînit, mi se pare c-aud
dincolo de munte o voce
care mă strigă, strigă,
înțelegi ?
Pentru ce mă cheamă, oare ?

* A scris mai multe cărți de versuri. S-a născut în anul 1932.

În românește de
Iv MARTINOVICI

Colegiul de redacție:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU NICOLAE PÎRVU CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1:
Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 42

ȘAPTĂMÎNAL SOCIAL POLITIC ȘI LITERAR ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 42 (1181) 20 OCTOMBRIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

Poporul — adevăratul stăpîn al destinului său istoric

DOCUMENTELE PENTRU CONGRESUL AL XIV-LEA AL P.C.R.

Dintre numeroasele idei de o inestimabilă valoare principială cuprinse în Tezele pentru Congresul al XIV-lea al partidului nostru se detașează ca importanță teza ce definește locul și rolul partidului comunist — centru vital al întregului organism social socialist, factor propulsor și dinamizator al dezvoltării și perfecționării continue a orînduirii socialiste, teză care străbate ca un fir roșu toate documentele Partidului Comunist Român, întreaga operă a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU.** Secretarul general al partidului a revenit de mai multe ori, în ultima vreme, în expunerile și cuvîntările sale, cu o deosebită insistență asupra acestei probleme. Această insistență este pe deplin justificată în condițiile actuale, cînd se constată o accentuare a atacurilor din partea cercurilor anticomuniste la adresa socialismului, atît ca sistem teoretic, cît și ca mișcare socială practică, atacuri care au în centrul lor tocmai principiul și practica înfăptuirii rolului politic conducător al partidului comunist în procesul edificării și dezvoltării societății socialiste.

Pentru oamenii familiarizați cu problematica confruntărilor ideologice pe plan internațional, intensificarea acestor atacuri nu reprezintă o surpriză, iar sloganele propagandistice care sînt folosite nu sînt necunoscute. Ele nu aduc teze principial noi, idei noi, ci reiau, uneori în haine ușor reajustate, vechi idei și teze ale propagandei anticomuniste.

Secretarul general al partidului nostru sublinia în repetate rînduri necesitatea manifestării unei atitudini combative față de ideile și concepțiile anticomuniste retrograde. Înțelegem această chemare formulată de conducătorul partidului nostru, adresată frontului ideologic ca invitație la o analiză aprofundată a acestor teze, pentru a le putea respinge în mod argumentat dinlăuntrul lor. În același timp, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** arăta că aceste probleme trebuie să fie dezbătute în mod aprofundat „în primul rînd pentru ca să clarificăm partidul, întregul popor" asupra lor și să „înțelegem bine problemele dezvoltării societății socialiste și a lumii contemporane". Acuzația la adresa socialismului că nu ar fi democratic, deoarece nu permite funcționarea unor partide sau forțe politice de opoziție, are la bază identificarea forțată a democrației cu forma și conținutul său burghez, pe de o parte și, pe de altă parte, ea se folosește de unele fenomene negative apărute în procesul edificării socialismului, concretizate în abuzuri și încălcări ale principiilor socialismului și ale democrației. Este necesar să facem precizarea că pentru societatea capitalistă, în care existența proprietății private și a claselor sociale antagoniste determină apariția și manifestarea unor tipuri de interese divergente, ireductibile la o bază comună, este inevitabilă constituirea unor formațiuni politice cu obiective și scopuri strategico-tactice diferite și chiar antagonice. În aceste condiții pluralismul politic este inevitabil. Desigur, funcționarea legală neîngrădită a unor asemenea formațiuni politice, inclusiv a acelora care exprimă interesele maselor muncitoare, reprezintă realmente un criteriu de apreciere a democratismului politic burghez. Caracteristic este faptul că acolo este un pluralism în care unele formațiuni politice sînt de guvernare, iar altele de opoziție și, în consecință, deciziile politice care sînt luate de formațiunile politice aflate la putere, cel mai adesea împotriva voinței celor aflate în opoziție, ceea ce face ca acest pluralism să capete într-o bună măsură un caracter formal.

> **„Noi am realizat și realizăm cea mai largă democrație, în care poporul însuși își asigură conducerea destinelor sale, așa cum dorește! În conformitate cu aceasta, am dezvoltat — după Congresul al IX-lea — întregul sistem de democrație muncitorească-revoluționară, care este bine cunoscut. Desigur, trebuie să-i perfecționăm și să asigurăm funcționarea sa în bune condiții, în toate domeniile de activitate".**
>
> **NICOLAE CEAUȘESCU**

În condițiile socialismului, unde la baza întregii vieți sociale se află proprietatea comună care generează interese fundamentale comune pentru toate clasele și categoriile sociale de oameni ai muncii, concretizate în programele de construire și dezvoltare a societății socialiste, unde există numai clase și categorii de oameni ai muncii, nu este necesară și nici posibilă existența unor formațiuni de opoziție politică. Se pune firesc întrebarea: opoziție față de ce, față de construirea socialismului? Dacă ar exista o astfel de opoziție atunci ea nu s-ar putea concretiza decît într-o politică de reîntoarcere la capitalism. O asemenea politică însă, neavînd nici o bază socială, este din capul locului imposibilă și inacceptabilă.

Aceasta nu înseamnă că în socialism nu există un pluralism. În fond nu semnifică pluralismul **reprezentativitate?** Dacă așa stau lucrurile, atunci este cît se poate de clar faptul că orînduirea socialistă creează condițiile obiective și subiective pentru realizarea unui autentic pluralism, superior mult lăudatului pluralism burghez. Referindu-se la această problemă, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** sublinia faptul că, prin largul sistem al organizațiilor sociale și obștești, al organismelor democrației muncitorești, care participă activ la elaborarea deciziilor în toate sferele vieții sociale și la mobilizarea maselor de oameni ai muncii în îndeplinirea lor, se realizează în cel mai înalt grad pluralismul nostru socialist prin care toate clasele și categoriile sociale participă activ și efectiv la guvernare. La baza acestui pluralism autentic se află proprietatea socialistă. De aceea dezvoltarea și întărirea proprietății socialiste are drept consecință întărirea și consolidarea democratismului socialist, a pluralismului autentic reprezentativ.

Apare deci legitimă întrebarea ce semnificație are această intensă preocupare pentru teoretizarea reîntoarcerii la soluții de tip capitalist

Lector univ.
Ioan PANDUR

(Continuare în pag. 3)

Spre înălțimi

Semnele durabile ale unui trust erou

Priviți, vă rog, casele și blocurile acestor ani. Vă plac? Înfățișarea lor face evidentă o intenție de soliditate și confort asupra căreia nu încape nici o îndoială că ar fi reușit să apară decît în acești ani care alcătuiesc cea mai întinsă durată de pace din istoria noastră. Meșterul Manole se află, iată, mai aproape de noi ca oricînd. Sînt, aproape de noi, mii de meșteri care asemeni lui trăiesc pentru a clădi fără a măsura nici o secundă măcar prețul acestui destin asumat conștient. Inginerul **Aurel Zavolan** este, bineînțeles, constructor. **„Nu știu cît vorbesc de frumos,** îmi spune. **În munca noastră nu cuvintele te exprimă, ci ceea ce ai înfăptuit, așa cum nu timpul e cel care ne măsoară viața, ci cît am lăsat în urmă și cît de departe îndrăznim să privim".** Profesiunea de credință a unui singur constructor? Aproape 6 000 de oameni, angajații T.A.G.C.M.-ului Timiș, precum toți constructorii țării, își măsoară viața astfel. După zece, după douăzeci, după treizeci, după patruzeci de ani de muncă, timpul lor devine istorie vie — noile orașe **Moldova Veche** și **Orșova,** cartierele de locuințe din **Reșița, Timișoara, Lugoj** și alte așezări ale Banatului, din țară sau din străinătate **(R. F. Germania, Irak, Libia),** turnătoria de fontă din **Bocșa,** lucrările de suprafață de la minele **Dognecea** și **Ocna de Fier,** uzinele „Teba" și „30 Decembrie" din **Arad,** Întreprinderea „Apemin" din **Buziaș,** fabricile de pîine din **Oțelu Roșu, Sinnicolau Mare, Jimbolia, Cîlnic,** complexul de sere **Arad,** complexele zootehnice de la **Grabați, Nădlac, Hodoni, Racovița, Periam, Șag, Tudor Vladimirescu, Giarmata, Orțișoara, Ceala** și **Grădiștea,** obiectivele agricole de la **Lovrin, Berzovia, Topolovățu Mare, Făget, Recaș, Deta, Jebel, Cărpiniș, Oravița, Pischia** și **Săcălaz,** rectificarea rîului Bîrzava, importantele lucrări edilitare și de gospodărie comunală din întreaga zonă, așezămintele de cultură și știință, sălile de sport și stadioanele, școlile, Universitatea, Facultățile de construcții, mecanică și electrotehnică, Institutul agronomic din **Timișoara,** ca să alegem aceste exemple

Ctitoriile prezentului

Sînt constructorii. Toți cei aproape 6 000 de oameni cît numără acum **Trustul Antreprenă Generală de Construcții Montaj Timiș.** Dumnealor, eroii neștiuți ai monumentelor prezentului, contemporanii noștri pentru care verbul a

George DINU

(Continuare în pag. 3)

UN SINGUR GÎND, O SINGURĂ VOINȚĂ

EXIGENȚE AXIOLOGICE ALE CREAȚIEI ȘI CONSTRUCȚIEI POLITICE

În spațiul largilor deschideri conceptuale care definesc inconfundabil **identitatea culturală a partidului** Expunerea la Plenara comună a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982 marchează momentul unui salt calitativ pe care l-au făcut posibil permanentele acumulări cantitative generate de reconstrucția axiologică multilaterală promovată de Congresul al IX-lea al partidului nostru.

De importanță cardinală pentru profundele transformări revoluționare, proprii noii noastre istorii, clarificările metodologice și inovațiile categoriale lansate în dezbaterile politologice contemporane de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al partidului, și-au găsit un puternic ecou internațional devenind referențiale pentru eforturile tuturor forțelor progresiste, din întreaga lume, de a-și formula programatic aspirațiile spre libertate și progres. În acest sens, ca urmare a unei analize științifice riguroase a mișcării istorice ireversibile, care a inclus și multiple disocieri critice de o anumită poluare informațională existentă în chiar interiorul marxismului, a fost clarificat obiectul epistemic al **socialismului științific** ca **știință a transformării revoluționare a lumii.** S-a depășit, astfel, concepția restrictivă a înțelegerii lui ca instrument teoretic de legitimare a activității practic-revoluționare a unei singure clase — clasa muncitoare. Plecînd, însă, de la rolul conducător al acesteia în realizarea oricărui proiect de dezvoltare și prezentîndu-i-se meritul istoric de a fi structurat singura concepție consecvent revoluționară, în noua accepțiune, socialismul științific este ghidul teoretic al acțiunii practice a tuturor forțelor sociale care se situează ferm pe poziții eminamente revoluționare, pentru progres și dezvoltare multilaterală. De aici a rezultat teza conform căreia socialismul nu cunoaște alternativă la scara viitorului.

Ca răspuns la această necesitate obiectivă conceptul și practica aferentă autoconducerii muncitorești înseamnă, în experiența românească, etapa reașezării democrației pe o nouă platformă valorică. Autoconducerea muncitorească nu trebuie înțeleasă ca prioritate a clasei muncitoare în exercitarea puterii, ci ridicarea muncii la rang de politică de stat. Respectiv ca singură unitate de evaluare a calității civismului și personalității indivizilor în egala lor calitate de oameni ai muncii. Rolul său conducător derivă, deci, din ponderea cea mai mare pe care o are în realizarea produsului social, al venitului național, deci al prosperității generale a țării și din faptul că deține cea mai mare parte din mijloacele de producție, avînd datoria de a le productiviza pe bazele proprietății socialiste ca premisă pentru trecerea la comunism. Pe aceste coordonate apare foarte clar pentru prima dată că socialismul nu poate fi altceva decît un vast proiect social și uman al unui nou tip de societate care prinde reliefuri praxiologice în funcție de calitatea condițiilor și eforturilor fiecărui popor.

Acest mod de a regîndi statutul socialismului științific a condus la teza de stringentă actualitate, conform căreia unele limite ale practicii de construcție socialistă nu trebuie reproșate proiectului doctrinar-teoretic, întrucît nu toate segmentele practicii de construcție socialistă s-au ridicat întotdeauna la înălțimea principiilor și nu toate au avut conținut socialist. Aceste elemente explică, într-o oarecare măsură, și rămînerile în urmă care s-au reflectat inerțial în conștiință, antrenînd o anumită rămînere în urmă a conștiinței față de transformările structurale petrecute în cadrul existenței sociale.

Soluția problemelor existente, — efecte ale dinamicii fără precedent a epocii contemporane — se găsește nu în renunțarea la principii, ci în competența științifică cu care principiile se reașează permanent pe o nouă platformă valorică, în funcție de exigențele fiecărei etape. Punerea în ecuație marxistă a acestui cîmp problematic oferit de epoca prezentă deschide vaste spații de afirmare construcției și creației politice cu conținut comunist.

Acest rol îi revine politicului resemantizat și epurat de toate confuziile și prejudecățile cu care l-au saturat centrele de diversiune anticomunistă; dar și scos din limitele de înțelegere din chiar vechile accepțiuni marxiste. Este meritul tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** de a fi precizat faptul că politicul, ca expresie concentrată a economicului, reprezintă o treaptă care a fost valabilă pe altă secvență a construcției socialismului. Ea a alimentat însă și tendințele transformării marxismului într-un economism îngust, susceptibil de a fi vulgarizat de cercurile anticomuniste.

În realitate **politicul** nu este un simplu efect mecanic al apariției claselor. Ca **sinteză axiologică,** deci ca sistem de valori care orientează comportamentul social propriu unei colectivități, a existat și înainte de apariția claselor, evident în forme mai puțin elaborate.

Readucerea politicului pe coordonatele sale naturale de evoluție a însemnat reinvestirea lui cu rolul de sistem de valori exponențial reprezentativ pentru toate transformările economice, sociale, culturale, inclusiv ideologice la nivelul întregii formațiuni sociale. În raza de acțiune practică a acestei accepțiuni, politica cumulează prerogativele muncii de concepție și proiectare a acțiunii sociale. La nivel instituțional, această realitate implică recunoașterea rolului conducător al partidului. Dispariția partidului, ca treaptă lansată în Programul P.C.R. (pagina 111) și regîndită la Plenara din noiembrie 1988 și cele mai recente documente programatice, vizează, deci, nu desființarea lui, ci transformarea sa din partid al unei clase (anume, partea cea mai radicală a clasei muncitoare) în partid de masă, prin polarizarea tuturor claselor și categoriilor sociale. Rămîne partid în sens etimologic, deci ca parte, dar nu a unei clase, ci a unei comunități etnico-sociale concret-determinate. În prezent, nu renunțarea la rolul conducător al partidului se pune, ci integrarea lui în mase, prin intensificarea muncii politico-ideologice, deoarece ideile devin forțe materiale numai cînd cuprind masele. În acest sens, ideologia a devenit o forță nemijlocită de producție care se cere a fi folosită cu maximă competență și în cea mai profesionistă manieră posibilă, prin trecerea de la simpla informare la studiul aprofundat al proiectului social și uman care urmează a fi tradus în viață prin aportul conjugat al nostru, al tuturor.

În acest context de interpretare putem trage concluzia că, și în comunism, partidul va fi principalul laborator de formare și dezvoltare a valorilor purtătoare de specific etnic și de asimilare creatoare a influențelor exterioare. Pentru că dezvoltarea înseamnă și adiționare de influențe. Însă deschiderea la nou nu trebuie să conducă nici la cosmopolitism, nici la desnaționalizare prin ploconirea în fața străinătății. Rolul partidului va consta în vertebrarea tuturor influențelor pe specificul nostru etnic.

Rezultă, din această riguroasă analiză întreprinsă cu pertinență științifică de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, că problema pluralismului în condițiile socialismului este o falsă problemă. Pluralismul partidist este un reflex în plan politic a pluralismului de interese antagoniste, generate de proprietatea privat capitalistă, el reflectă pozițiile diferențiate față de capital și față de gestionarea puterii sistemului social global. În socialism nu există interese economice fundamentale divergente, deci confruntarea cedează locul dialogului între forțe sociale vital interesate în realizarea aceluiași obiectiv. Din punct de vedere organizatoric, există, atît pe orizontală, cît și pe verticală, structurile care să facă posibil dialogul între comuniști și nemembri ai partidului, mai ales, acum, după crearea Organizației Democrației și Unității Socialiste.

Totuși, nivelul de conștiință nu este încă la nivelul posibilităților materiale disponibile. Din unghiul partinic al unor competente analize, documentele noastre programatice au lansat chiar teza unei relative rămîneri în urmă a ritmurilor și proporțiilor activității ideologice în raport cu cea social-economică. Cele mai recente orientări programatice, inventariind unele aspecte definitorii ale problemei, propun și strategii eficiente de acțiune.

O prioritate absolută o reprezintă trecerea de la abordarea analitică la marile sinteze teoretice de epistemologie politică prin înțelegerea interdisciplinară a dinamicii politicului în etapa actuală. Pentru că, dacă politicul, datorită valențelor sale normative, anticipează realitatea printr-un obiectiv strategic pe care-l instituie ca imperativ al tuturor eforturilor constructive, coordonînd traducerea lui în practică pe dimensiunea îndrumării și controlului, diagnozele corecte ale fiecărei etape devin, astfel, indispensabile. Cunoscînd în timp util tendințele de fond ale sistemului se poate asigura coerența dintre competențele executive și cele decizionale cu efecte benefice în stimularea sectoarelor celor mai productive de viață socială.

Ca sarcină concretă, s-a reținut intensificarea activităților politico-formative, regîndite însă nu numai ca principale canale de popularizare a documentelor, ci, ca adevărate laboratoare de aducere a maselor la starea de gîndire, de asumare responsabilă a destinului comun al patriei în perimetrul căreia prind reliefuri axiologice destinele noastre, ale fiecăruia în parte și ale tuturor la un loc.

Regăsim în acest imperativ major încă un inestimabil aport la dezvoltarea creatoare a fundamentelor socialismului științific, anume: construcția socialismului, ca radicalizare a întregului sistem este, simultan, o construcție politică. Iată de ce politicul este o îndatorire primordială a fiecărui cetățean ca și în toate celelalte domenii, construcția și creația politică nu este posibilă decît pe un foarte solid fundament de cunoaștere, de asimilare în orizonturile explicative ale prezentului, deopotrivă a trecutului și a viitorului previzibil. Coordonînd această extrem de responsabilă activitate partidul nostru își exercită în legitimitate istorică rolul de centru dinamizator al întregii societăți românești:

Economic, prin perfecționarea structurilor organizatorice ale autoconducerii și autogestiunii muncitorești, pînă la fuziunea dintre proprietatea socialistă de stat cu proprietatea socialistă cooperatistă în perspectiva trecerii la proprietatea comunistă unică asupra mijloacelor de producție.

Social, prin repartizarea judicioasă în profil teritorial a forțelor de producție în cadrul procesului de omogenizare socială care-și propune să asigure o valorificare superioară a rezervelor materiale și umane de pe întregul cuprins al țării, obiectiv căruia îi răspunde și procesul, aflat în curs, al sistematizării teritoriale.

Cultural, prin crearea structurilor viitoarelor Centre de creație și cultură „Cîntarea României", se va asigura atît accesul mai larg al tuturor categoriilor sociale la cultură, cît și posibilitatea de a participa la crearea culturii noi, revoluționare, în consens cu acest timp fierbinte și înalt.

Politic, prin asigurarea în continuare, a conținutului popular al puterii ca un corolar legitim al socializării proprietății plasînd legea concordanței dintre forțele și relațiile de producție în sistemul său firesc de referință. Întrucît construcția politică este, în esență, o creație axiologică permanentă, și o revitalizare a valorilor tradiționale multimilenar constituite și ferm atașate aspirațiilor de progres, libertate și independență.

Ștefan BUZARNESCU

„Intreaga activitate de propagandă și politico-educativă trebuie să aducă o contribuție mai mare la mobilizarea oamenilor muncii la vasta operă de înfăptuire a politicii interne și externe a partidului și statului nostru, devenind o puternică forță materială de transformare a societății, de asigurare a victoriei socialismului și comunismului în patria noastră".

(Din Tezele pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român)

DIMENSIUNILE NOULUI

Noi dimensiuni, moderne, la noi acum răsar
În era socialistă, multivalent — profundă,
Gîndește astăzi omul revoluționar,
Vrînd binele și noul în case să-i pătrundă.

Noi construim, cu patos, un viitor prosper,
Pe-a omului măsură și-n pas cu a sa fire,
Cum vremile și țara din partea noastră-o cer
Într-o etapă nouă, întru desăvîrșire.

Iar frumusețea urcă-n clădirile solare
Și în recolta amplă și-n viitorul demn
Ce încă-n astă vreme străluce și răsare,
Purtîndu-și românescul și comunist însemn.

Lucian BURERIU

Panoramic timișorean.

Semnele durabile

(Urmare din pag. 1)

dura e cea mai proprie măsură a lor.

Atunci, în primii ani de după Eliberare, s-a spus: **„Vom construi o țară nouă!“.** A fost, și aici pentru cei din Banat, ca și cum meseria asta străveche s-ar fi născut a doua oară. Primul pas a fost organizarea activității în construcții. Nucleul actualului T.A.G.C.M.T. îl găsim în perioada imediat următoare naționalizării, în 1950, cînd s-a constituit o primă întreprindere specializată — **I.C.L. Timișoara.** Apoi au urmat comasările succesive cu unități ale cooperației, în 1958 întreprinderea devenind **Trustul regional de construcții Banat,** ca, în 1968, în urma reorganizării administrativ-teritoriale, să treacă în subordinea Consiliului popular al județului Timiș. Au fost ani de efort uriaș, o bătălie cotidiană, reluată permanent, la nesfîrșit, în care neliniștea constructivă s-a împlinit firește în creație. Cei mai în vîrstă dintre ei, astăzi respectabili pensionari, cum sînt **Gavrilă Borodi, Vladimir Harea, Teodor Niculescu** și **Viorel Țăranu,** își mai amintesc utilajele existente atunci, în primii ani. N-aveau decît 3 cilindri de tip vechi, un greder și un autocamion, iar în toată țara exista o macara turn, de capacitate redusă, adusă din import. După nici trei decenii, în perioadele de vîrf, s-a ajuns la o dotare cu mijloace fixe de peste 600 000 lei la fiecare milion producție. A urmat introducerea prefabricatelor, care acum sînt la fel de firești ca înșeși construcțiile. **„Cine te mai crede azi,** spune un alt „vîrstnic“ al Trustului, **Teodor Ciomocoș,** actualul director adjunct al IPROTIM, **că a fost o vreme cînd oamenii au luptat pentru ca ele să fie acceptate, că la sfîrșitul secolului trecut Saligny fusese un solitar fără discipoli, deși silozurile lui din elemente prefabricate revoluționau domeniul construcțiilor?“.** A fost apoi introducerea betonului precomprimat, a cofrajelor glisante, a liftării acoperișurilor. Termenii de specialitate nu spun mare lucru celui din afara domeniului. El admiră, de fapt, construcția, funcționalitatea sa, îndrăzneala liniei. Detaliile tehnice rămîn pentru specialiști. E bine, cred, să numim, totuși, cîteva dintre cele de început, pentru corectitudinea imaginii noastre despre pionieratul acestei realități devenite, mai ales în anii glorioși de după Congresul al IX-lea, însemn durabil al timpului pe care îl străbatem — **șantierul.** Șantierul care pentru **Ioan Chiș** — șef echipă zidari la Antrepriza 1, **Francisc Nagy** — mecanic auto, S.U.T., **Virgil Bogănescu** — șef formație instalații Antrepriza 3, **Nicolae Ghiță** — șef echipă zidari Antrepriza 4, **Victor Mureșan** — fierar betonist Antrepriza 1, **Ioan Matei** — maistru Antrepriza 1, **Dumitru Murărașu** — șef echipă dulgheri, brig. sp. 1, **Mihai Schummer** — șef echipă zidari, brig. sp. 1, inginerii **Traian Strîmtu** și **Mircea Toma** — directorii Antreprizelor 3 și 4 și pentru toți ceilalți constructori este un spațiu în care ei pun suflet din sufletul lor în tot ce ating, ei nefiind doar niște meseriași care execută mecanic operații conform pregătirii pe care au absolvit-o, ci ființe spirituale — mărunte în acest perimetru, uriașe în timp — care își trăiesc o parte din viața și destinul lor aici, un an, doi, zece, și în tot acest timp ei se leagă de ceea ce fac cum te legi de casa părintească. Răsplata dăruirii lor este bucuria de a putea spune: **„Pe aici e numele nostru, e munca noastră, e viața noastră“.** Ca să le înțelegi drumul, trebuie să știi să privești în jur. În Timișoara, bunăoară, s-a construit enorm, anii **„EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU“** însemnînd 300 000 de ferestre deschise spre lumină. Nu este frumoasă această imagine a fiecărui locuitor cu buletin al orașului de pe Bega, instalat la o fereastră a noului!? S-a construit mult, cum spuneam, din 1983 — odată cu primul „Ordin al Muncii“, clasa I, conferit Trustului, devenit în 1987 „Erou al Muncii Socialiste“ — într-o fericită logodnă a noului cu tradiția, a edificiului contemporan cu monumentul străvechi. Cele mai noi cartiere — **Steaua, Bucovinei, Dorobanți, Timoc, Slavici,** celelalte microzone ale orașului, înglobînd o rețea de magazine și de servicii, de alte dotări de cea mai contemporană ținută, „reașezarea“ centrului-centru, a Pieței Unirii etalează subtilitățile de confort și surprizele pentru ochi, îmbinate într-o singură armonie. Blocurile-unicat din **Simion Bărnuțiu, Mărăști, Piața Reșiței,** din zonele **Sălăjan, Giroc** și **Calea Aradului** au acum, în sfîrșit, fațadele inspirate, cu balcoane și logii, cu grațioase jocuri de volume, cu acoperișuri „în două și trei ape“, cu țiglă și șarpante de lemn, favorizînd lectura unui peisaj încîntător. Este acum evident faptul că întregul oraș și-a reașezat priveliștile sub semnul noului, căci în viziunea edilă a epocii noastre „centrul“ — adică frumusețe, modernitate, civilizație și confort — trebuie să fie pretutindeni. **„Pe baza indicațiilor secretarului general al partidului,** îmi precizează **Ion Graure** — secretarul Comitetului de partid al Trustului, **acționăm pentru eradicarea hazardului în meseria noastră, înnobilînd tradiția, nu schematizînd niște trăsături constituite în timp, ci așezîndu-le altfel, conform unei viziuni moderne și unei concepții ordonatoare. Demonstrăm, în fond, viziunea arhitectonică și capacitatea tehnică a oamenilor noștri, a constructorului contemporan“.** Constructorii de la T.A.G.C.M.T. nu mai au nevoie astăzi de pledoarii pro domo. Vorbesc pentru ei noile orizonturi constructive ale întregului județ, reașezate în tipare urbanistice și arhitectonice de o nouă și temeinică strălucire. Peste tot, la **Lugoj, Sînnicolau Mare, Jimbolia, Buziaș, Deta,** în celelalte așezări, noile construcții sînt în rimă cu peisajul și ființa locului. **„Cuvintele, oricît ar fi de frumoase, rămîn cuvinte. Meșteșugul constructorilor folosește alte materiale, mai trainice, asemenea voinței lor de a învinge, de a putea spune în orice clipă „ne-am făcut datoria“. Pare foarte puțin. E însă foarte mult. Este atît de mult și atît de puțin cît poate încăpea într-o viață de om trăită la cea mai înaltă temperatură-a dăruirii“.** Sînt rostirile de suflet ale unor oameni minunați, fie că se cheamă **Alexandru Lixandru, Ion Bihoi, Igor Gaivoronschi, Vasile Marinescu, Ioan Socol, Aurel Marcu, Nicolae Ghiță, Vasile Goanță, Constantin Pintea,** aflați direct din producție, ori **Gheorghe Huiban** și **Alexandru Bălulescu** — secretari adjuncți ai Comitetului de partid sau **Gheorghe Jurju** — președintele Comitetului de sindicat. **„Meseria de constructor e o meserie romantică. Fiecare lucru al nostru prinde contur dintr-o voință de întemeiere, reprezentînd și un fapt spiritual, pentru că înseamnă dăruire și iubire“.** Da. E nevoie de cuvinte frumoase. Cele rostite acum de inginerul **Aurel Zavolan,** directorul Trustului-Erou, sînt tot atît de frumoase pe cît sînt de adevărate.

Sigur, constructorii sînt oamenii cifrelor. Măsura adevărată a muncii lor, de aproape patruzeci de ani, se regăsește cel mai fidel în cele peste 1,4 milioane metri cubi beton armat și mortar, 2,2 milioane metri cubi prefabricate beton armat, 1,3 milioane tone ciment, 847 milioane echivalent cărămizi prelucrate și puse în operă.

Sigur, măsura îndrăznelii nu poate fi înțeleasă decît privindu-le lucrările zidite, în care romantismul și cutezanța au cristalizat în forme nebănuite, pînă nu demult. Datorită lor, județul Timiș bate azi cu sporită vigoare, la unison cu timpul cel mare al țării, antrenînd în cadențele lui hotărîrea tuturor de a-și da adeziunea la marele Forum comunist din noiembrie, unui viitor a cărui teafără temelie se sprijină, iată, într-un grandios prezent.

Ritmuri pe verticală

Poporul — adevăratul stăpîn

(Urmare din pag. 1)

pentru depășirea dificultăților și pentru dezvoltarea pe mai departe a socialismului? Ele nu pot fi apreciate decît ca expresii ale neîncrederii pe care susținătorii lor o manifestă față de socialism, ca rezultat al slăbirii activității teoretico-ideologice, și al influențelor ideologiei burgheze. Respingînd cu hotărîre asemenea teze, documentele partidului nostru subliniază cu putere și deplină claritate faptul că socialismul nu se poate dezvolta și perfecționa prin revenirea la soluții ale trecutului, prin renunțarea la principiile socialismului, ci numai prin aplicarea creatoare consecventă a acestor principii, a legităților generale la condițiile fiecărei țări și ale fiecărei etape de dezvoltare a noii societăți. Aceasta implică un efort continuu de căutare a soluțiilor de inovare socială permanentă, ceea ce presupune continua afirmare a partidului, a rolului său teoretico-ideologic de prospectare a direcțiilor de dezvoltare a societății socialiste.

În concepția partidului nostru, a secretarului său general, creșterea rolului conducător al partidului presupune în același timp creșterea rolului organizațiilor sociale și obștești, întărirea și perfecționarea continuă a activității lor, avînd ca unic scop comun dezvoltarea și perfecționarea continuă a socialismului, înaintarea treptată spre comunism. Această concepție este exprimată sintetic în teza „construirii socialismului cu poporul și pentru popor“, elaborată de secretarul general al partidului, teză ce se constituie într-o importantă contribuție la îmbogățirea teoriei socialismului științific cu privire la locul și rolul partidului în socialism.

Oameni și creații

Înclinarea firească

În devenirea și existența ca personalitate în domeniul fizicii și tehnologiei corpului solid cristalin a conf. dr. Ion Mușcutariu nu s-a putut face abstracție de pasiune. Căci, dacă spre a fi dascăl poți să ai sau nu chemarea spre a reda studenților niște adevăruri stabilite înaintea ta de alții, în cercetarea științifică, cu finalitate tîrzie, pasiunea și dăruirea sînt factorii care definesc un om de valoare și calitate.

Am aflat că e fiul unor țărani din satul Arini, județul Brașov. Pornind chiar de la acest considerent, mi-a fost suficient să constat că în sufletul copilului de atunci și al tînărului de mai tîrziu s-a statornicit pe cînd se afla pe băncile Facultății de Fizică din Cluj, pentru totdeauna, credința că munca, cinstea și cultivarea adevărului reprezintă criterii ale valorii și valori în sine. Omul format în spiritul muncii și al pasiunii pentru nou a ajuns, la rîndu-i, conducător într-un colectiv de peste 25 de specialiști, chimiști și fizicieni, tehnicieni și muncitori care-și desfășoară activitatea într-un spațiu adecvat, nou construit, dotat cu aparatură modernă. Astfel, la Universitatea din Timișoara a inițiat și conduce cercetări din programul național prioritar al Consiliului Național pentru Fizică și Tehnologie, vizînd obținerea de noi materiale pentru industria electronică, prin Laboratorul de cercetări pentru fizică și tehnologia materialelor condensate. În cadrul acestui laborator a fost construită o stație pilot pentru cercetarea obținerii microcristalelor, care reprezintă prima unitate de cercetare de acest fel din învățămîntul superior universitar din țara noastră. Cele 10 brevete de invenții, cele 60 de lucrări științifice și comunicări publicate în reviste de prestigiu, cărțile elaborate singur sau în colaborare, editate în țară și străinătate, vin să completeze personalitatea conferențiarului doctor Ion Mușcutariu, a omului de suflet, „Profesorul“, cu i se spune cu multă simpatie de către cunoscuți. Specializările efectuate în U.R.S.S., la Universitatea Lomonosov din Moscova, în S.U.A., la Universitatea Nordvest, la Universitatea din California, la Laboratorul Național Aragon, în Polonia, la Institutul de Cercetări Fundamentale Tehnologice din Varșovia au reprezentat tot atîtea prilejuri de aprofundare și lărgire a sferei cunoașterii din domeniul fizicii și din domeniile conexe. O prodigioasă activitate a dus la recunoașterea personalității cercetătorului în fizică Ion Mușcutariu și la alegerea sa ca membru al unor organizații științifice naționale și internaționale cum ar fi: Consiliul Național Român de Fizică, Societatea Europeană de Fizică, Societatea Americană de Fizică, cum și recentul titlu de membru al Academiei de Științe din New York.

Școala clujeană, contactul cu profesorii de acolo, care i-au cultivat pasiunea muncii și a lucrului bine gîndit și bine făcut, apoi Politehnica din Timișoara, unde a avut șansa de a fi primit doctorand de către profesorul Alexandru Cișman, și acum la Universitatea din Timișoara au dat contur personalității cercetătorului Ion Mușcutariu. Pentru el, fizica a reprezentat dintotdeauna una din componentele de bază, fundamentale, ale existenței și ale sensului muncii, izvorul nesecat al progresului, al înțelegerii, al stăpînirii materiei și pătrunderii necunoscutului.

Această schiță de portret ar putea fi încheiată cu cele cîteva cuvinte ale academicianului prof. dr. doc. Ion Ursu, cuprinse în prefața cărții „Cristale lichide și aplicații“, apărută la Editura Tehnică, în anul 1981, al cărui autor este conf. dr. Ion Mușcutariu, **„Cuprinsul bogat al lucrării reflectă nu numai înclinarea firească și demnă de elogiu a autorului pentru o tratare cît mai cuprinzătoare a subiectului, ci și amploarea intrinsecă a masei de informații asupra cristalelor lichide și aplicațiilor... în plină expansiune pe plan mondial“.**

Nina CERANU

Traian Iancu

DOINĂ STRĂBUNĂ

Cu gîndul la bunii mei, plecaţi demult,
Graiul letopiseţelor parcă-l ascult ;
Neştiutoare de carte pesemne au visat
La fila vremilor de altădat...

Şi braţul lor, acasă, în livadă,
Trudea, ca glia liberă s-o vadă...
Şi doina lor a fost un început,
Spadă-n duşman şi fulger de temut.

Aşa mi-i văd, cu gîndul rînd pe rînd,
A ţării libertate apărînd !
Din dorul lor, prin lupte s-a-ntrupat,
Partidul ţării steagul a-nălţat...

Ca-n fapte îndrăzneţe vise sfinte
Să le-mplinim dorinţa lor fierbinte.
Străbunii sînt, la bine şi la greu,
Lumină-n steag ! Cu noi luptînd mereu...

JOC BĂNĂŢEAN

Joc pe mîndra cît îmi place,
Celelalte n-au ce-mi face !...
Joc pe mîndra pînă-asudă,
Celelalte mor de ciudă !...

Nici nu bănuiţi, voi fete,
Trăsătura mea de sete :
Că vă gîndiţi la sălaş,
Bate vîntu-n voi, iabraş !...

Tot iubitul tăinuieşte,
Dragostea, nu e un peşte !...
Care-aleargă sus, vîrliugă,
Şi trăieşte în văliugă...

Cînd vă-ntreb, dovezi aveţi ?
Cu cruţare să ţineţi !...
Numai, cine-ar fi să fie-i
Omul tău de omenie !...

Numai palmele bătute,
Alintă omul, la multe ;
Şi, dintr-o îmbrăţişare,
Creşte griul pe ogoare !...

Nu ne dă nimeni, din stele,
Pîine albă-n zile grele ;
Ci doar munca cea măiastră,
Este-a dorului fereastră !...

Cînd muncim toţi în Grădină,
Harnici precum o albină,
După trudă, hai la joc,
Să ne fie cu noroc !...

BUSUIOCUL

Tu eşti un istoric, ce umblă prin grădină,
Pe-alei, pe straturi multe, cu gîndire adîncă,
Aduci în seri albastre, cerbi care vin la cină,
Şi chemi, din cer de stele, străbunii mei de stîncă!...

Busuiocul creşte Facerea-n văpăi,
Şi în adierea lui, noi simţuri cresc ;
El aduce-n suflet din dealuri şi văi
Sunet rar şi freamăt, care mă vrăjesc !...

Calc ţărîna casei, încet prin grădină,
Dăruind bineţe florilor, spre nuc !...
Necuprins, mă prinde o nespusă vină
Cînd rup busuiocu-n floare, cînd mă duc !...

Eu mă duc cu noaptea, preamărind iar locul,
Spre răsadul vieţii care m-a făcut,
Şi-mi găsesc izvorul, nobil, busuiocul,
Floare a iubirii, care m-a crescut !...

STEJARI, ÎN TOAMNĂ...

Azi-noapte le-au crescut stejarilor alţi
Ochi ! Şi soarele îi umple, ziua, cu dărnicia
de moarte...
Frunţile lor senine, de profeţi înalţi,
Se înfierbîntă-n strigăte, departe...

Cuibul mic de păsări a rămas un trup,
Ce-a adormit în liniştea ce cîntă
Prin vîntul tremurînd. Foşnesc, se rup,
Şi-n scoarţa lor, stejarii se frămîntă !...

Mai e şi-acuma soare pe cărări,
Iar parcurile plînse stîrnesc şi acum vîltori,
Căci timpul cosmic naşte într-una noi mişcări,
Coboară, pe stejari, colindul dinspre nori...

Se-apropie, se-apropie, o iarnă temerară,
Şi poartă-n alb, şi negru, misterioasa doamnă,
Stejari cu frunze roşii, sub stelele de seară
S-au desbrăcat cu-ncetul... E linişte !...
E toamnă...

Dar nu-s în lumea asta, atît de trecătoare,
Numai privelişti triste, ce cîntă la fereastră...
Veni-va primăvara, ce-o ştim nemuritoare,
Stejari cu frunza verde privi-vor zare-albastră...

Microantologie lirică

Ion Budescu

SALĂ DE AŞTEPTARE

Sală de aşteptare : chipuri necunoscute, fumul
ţigărilor intoxicînd
cele cîteva plante decorative prin colţuri. Şi brusc
(dintr-o nevoie inexplicabilă) vrei să formezi un
număr de telefon
Presimţiri ca de plumb. Viaţa :
mai-mult-ca-perfectul !
Pe cerul concediului tău amînat lunecă, lunecă
Albatrosul Regal —
ca de obicei agenda ţi-ai uitat-o acasă

Chipuri şi scaune şi plante decorative respiră-n
tăcere
În ce unghi al memoriei totuşi numărul acela
de telefon
şi-a scufundat mica lui atlantidă ?
Şi crinul cel alb de la geam poate fi (te gîndeşti)

chiar cugetul tău : în risipire de sine

NU VOR VEDEA NICI MĂCAR FOTOGRAFUL

Aşează-te dimineaţa în faţa aparatului
de fotografiat
(buletinul tău de identitate expiră)
chipului tău i se ia încăodată mulajul

Atenţie ! o clipă de încordare, zîmbiţi vă rog
zgomotul sec al declicului, mulţumesc —
pe clişeul de celuloid odihneşte deja
chipul tău 3 pe 4 : trăsăturile toate
şi ochii aidoma

Dar de pe retina lor dimineaţa a şters-o urgent
Ochii aceia vor bijbîi la ieşire
ochii aceia nu vor vedea nici măcar fotograful !
De ce ne-ai fericit Doamne cu cîte
un buletin ca acesta
„valabil pînă la —"

MĂTURĂTORII MĂRILOR

Melancolia — această orgie a mea de unul singur
Poemul — melancolia mea pe termen lung
Şi iată sub semnul lui Cain se-nclină
fruntea iluminată
Din arbori Fluviul Galben coboară pe străzi

Cheltuieşte-mă mica mea gloriolă : totdeauna
am locuit
jumătatea de sus a clepsidrei —
prin amfiteatrele toamnei vor ieşi tomberoanele
tîrînd măturătorii desfoliatelor mări

O ! şi ploaia aceasta
sîcîitoare ca o ceaşcă de cafea
incapabilă
nici să mă trezească de-a binelea
nici să mă lase cel puţin
să adorm

I. D. Teodorescu

Zile de sărbătoare

Dimineaţa vine Cosmin să mă ia, cînd ridic ochii din hîrtiile mele, în grădiniţa în care scriu el e acolo, în faţa mea, cu mîinile la spate privindu-mă surîzător cu ochii lui albaştri de faianţă. „Sacrifică pentru mine ziua de azi, şi vei fi cîştigat mîine". Accept cu o uşurinţă ce mă uimeşte, mă şi grăbesc să-l însoţesc ca un elev pentru care a sunat recreaţia. Îmi adun hîrtiile şi le vîr în dosar, cu un soi de bucurie răutăcioasă, n-o să mă mai vedeţi voi toată ziua, adun cîteva lucruri, chiloţii de baie, un termos cu cafea. „Ajunge, spune Cosmin, avem de toate", plecăm. „Dar mai întîi să trecem pe la ... ei, vei vedea tu ...". Ieşim prin portiţa din spatele casei care dă în strada Cetăţii, portiţa pocneşte scurt, închizîndu-se, ca un punct final peste ziua mea de muncă neîmplinită ; în mine — o vagă stare de nemulţumire ca un bubuit îndepărtat. Dar aici, în faţa mea, pe străzile Oraşului scăldat în lumină — concetăţenii mei îmbrăcaţi de sărbătoare, pe chip cu un aer destins, dar în ochi cu o nelinişte scormonitoare, parcă în aşteptarea unor evenimente pe măsura acestei zile. Căci Oraşul sărbătoreşte „Ziua navigatorului".

Străbatem fără grabă străzile, pieţele Oraşului, „steaguri se desfac în vînt" şi de stîlpul înalt, votiv, din centru, ca nişte raze coborînd spre pămînt fîlfîie în vîntul subţire, care aduce miros de catran, fanioanele de navigaţie ale tuturor statelor în această zi de solidaritate festivă. Edilii oraşului s-au întrecut pe sine, lumea coboară în valuri spre port, spre docuri, unde vor avea loc serbările apei, întrecerile nautice, petrecerile cu mititei şi cîrnaţi şi chiftele şi bere, dar, mai ales, cu peşti, la proţap, peşte prăjit, saramură de peşte, vînzători şi vînzătoare în halate albe, imaculate, apretate, lucioase de călcătura fierului, „turci" cu turnul strălucitor de alamă în spate înclinîndu-se în faţa ta, să curgă braga în pahar, cînd ţi-o oferă ; mărfuri de bîlci, trompete şi coifuri de hîrtie ; pocnitori şi hopamitică, corăbii traforate şi submarine de plumb ; berete marinăreşti şi fesuri, fum, înghesuială, nori de praf, muşte verzi şi lacome, copii zăpăciţi, salvatori în aşteptarea înecaţilor, vizitatori, mulţime de popor, orchestrele reunite, sportivi, campionat naţional de înot, yole, papuci zburători, piei goale şi bronzate pe plaja de peste fluviu, fundalul de un verde închis al pădurilor de sălcii şi, mai departe, zidul în terase, pe care pasc turmele de oi, căpuşe pe faţa muntelui, într-o veşnică şi măruntă mişcare sub soarele plăcerii şi al desfătării.

* *
*

Cosmin e îmbrăcat într-un costum de in alb. Mergem pe o stradă umbrită de tei, ne oprim la o clădire cu intrarea din stradă, Cosmin sună şi-un glas vesel, binevoitor şi cu un timbru uşor răguşit ne îndeamnă să apăsăm pe clanţă ; apăsăm, străbatem un culoar cu colonade, ne oprim pe terasă, acelaşi glas spune „serviţi-vă, luaţi, acesta este trupul meu" şi ne turnăm în pahare înalte un lichid verde, ridicăm capacul gros de faianţă şi luăm, cu o lingură tot de faianţă, lichidul verde şi miezul de fruct de un roşu aproape brun, care explodează pe cerul gurii în infinit de multe nuanţe ale aceluiaşi gust parfumat de ananas uşor iute.. „Ah, Orientul, face Cosmin, ah, Levantul, cum ştie el să ne-ameţească, robindu-ne". Stăm în pacea dimineţii, sub bolta de viţă, răsturnaţi în fotoliile noastre de nuiele şi sorbim sîngele Orientului şi de-acum înainte imaginaţia poate naşte miraje în urma unor aranjamente prealabile. Iar acest aranjament este monomul pe care-l fac cele două divinităţi ale universului casnic *Tina* şi *Alina*, care-şi fac apariţia în sandale albe, în rochii adînc decoltate de pînză-nflorată, largi, şi cu părul prins într-un coc în vîrful capului — imaginea însăşi a plăcerilor campestre. „Tina şi Alina", face Cosmin intrînd imediat în regimul lui de mişcare. Şi, spre mine : „Arthur T, prietenul Arthur". îşi aduce aminte şi începe să rîdă. „Ah, exclamă Tina. Scriitorul . .". „Întocmai" zice Cosmin şi am impresia unei ezitări. Le privesc iar intuiţia îmi spune că Tina-i uşor frivolă, în timp ce Alina e voinţa directoare. Oricum, luăm cele două coşuri de nuiele cu alimente. Tina şi Alina închid ferestrele, încuie uşa, o pornim, ele în faţă, noi, cu coşurile pîntecoase în urmă, prin soarele dimineţii.

Existenţa mea, săracă în evenimente, absoarbe ca un burete întîmplările acelei zile de neuitat. Am coborît strada în pantă, podită cu pietre de rîu ca pielea întinsă a unui animal preistoric, pînă la fluviu, am luat-o la dreapta către şantierul naval, pontonul la care avea ancorată (legată) şalupa era ultimul, chiar lîngă gardul şantierului coborînd mult în apă... Era o şalupă destul de mare, cu un salon încăpător, în capătul căruia era timona, mai precis, un volan de automobil, aşa că arheologul, conducînd, putea conversa nestingherit cu noi ; de-o parte şi de alta, două canapele rabatabile, două mici fotolii, covor pe jos, perdeluţe la hublouri, un teanc de pături pe capacul lavoarului, culmea e că avea şi un micuţ congelator, tot confortul şi altceva pe deasupra, Tina şi Alina în costum de baie acum, trebăluind. Au ridicat capacul congelatorului şi-au exclamat „Aooohh !" (merita exclamaţia de surpriză, era ghiftuit, plin ochi literalmente cu sticle de vin, apă minerală, sucuri de fructe) au fixat masa rabatabilă şi-au exclamat „Oooohh !", au ieşit pe punte şi-au strigat „Vaaai !", treceam pe lîngă Capul Nebunului şi căi şerpuitoare de apă se deschideau în verdele întunecat al pădurii, alunecam lin, n-aveam unde ne grăbi, se perindau alte planuri ale acelei încîlceli de bălţi, stufăriş, plante, insule plutitoare, purtînd cuiburi de păsări (doar ce să întinzi mîna şi să iei puii din cuib — ne priveau cu gîturile întinse) ca şi cum noi am fi stat locului şi numai pelicula ar fi fost proiectată pe fundalul imens al cerului luminos. Iar tăcerea sonoră părea amplificată de torsul moale al motorului. Am ieşit în braţul mort al fluviului, călătoream lîngă ţărmul adînc pînă cînd şi acesta se isprăvi frîngîndu-se către răsărit, acolo unde braţul vechi întîlnea din nou fluviul, era o întindere vastă de ape, un platou pe care odihnea, mică de un verde crud, cu un gorgan la mijloc pe care se-nălţa o troiţă — Insula noastră. Cosmin a tras într-un mic golf, Tina a spus „O, la la, gheaţă la mal", Cosmin a stins motorul, a azvîrlit parîma pe mal după care a sărit şi el, a legat parîma de o salcie. Era linişte. Piuiau păsări mărind singurătatea, rar cîte-un peşte sărea după-o gîză, cădea cu un plesnet uşor la loc. Fîşiială, clipocit de ape. Iarbă înaltă, subţire, mătăsoasă, plante cu inflorescenţă galbenă, mirosind dulce a leandru. Pe iarba aceea adîncă am întins păturile.

...Mă prăjeam cu metodă la soare, pe faţă, pe spate, lateral, cu braţul ridicat, cu piciorul ridicat — Cosmin şi Alina se pierduseră în pădurea de sălcii, Tina pregătea prînzul, cred că am adormit, cred că dormita şi tot ce era viaţă în căldura umedă şi cleioasă a soarelui ; brusc m-am trezit, Cosmin şi Alina lipită de el rîdeau privindu-mă, de rîsul lor m-am trezit. „Măi, măi, ce arsuri o să mai ai", a zis Cosmin. S-a aşezat jos pe pătură şi-a turnat din termos cafea. „Tu nu iei" a întrebat Alina „Nu, deocamdată nu" „Ştiu" a spus, Cosmin mi-a vorbit de tine — a încercat ea să lege o conversaţie. Ştii, mi-a spus şi despre copilul tău, e frumos copilul ?".

În clipa aceea tot confortul şi toată liniştea la care rîvnisem venind aici şi pe care le şi avusem s-au dus dracului. Ţăndări ? Ce-i venise să mă întrebe de copil ? Urcă iar neliniştea aia nesuferită în mine.

„Da, i-am spus, este un copil reuşit. Are două mîini, două picioare, două urechi, doi ochi, ştie pînă să şi meargă, la cei patru ani ai lui ..."

Alina a început să rîdă ca de-o glumă bună. „Ei, voi scriitorii", a dat ea din mînă. Ţicniţi, adică. Trăind în lumea lor ca leul în cuşcă, atenţie la zăvor, nu uitaţi uşa deschisă. Acum o uitase deschisă.

Cosmin m-a privit scurt şi-a plecat să vadă de masă.

„În liceu scriam poezii" a spus ea.

„Bine că n-ai rămas cu meteahna".

„Zău aşa, a spus ea. Datorită tatii care mi-a spus : o meserie solidă şi după aia poezia"

„La fel ca mine, am spus. Numai că mie ţîcneala cu scrisul mi-a venit după . . ".

„Scriam poezii atît de frumoase . . ."

„Se şi vede", am spus.

„Se vede ce ?" a întrebat, bănuitoare.

„Că eşti o sensibilă, o delicată. Numai un om sensibil îl întreabă pe celălalt, cînd se prăjeşte la soare, ce-i mai face familia . . ", mersesem prea departe — dar ea :

„Asta nu-i nimic, dar *realmente* sînt o fiinţă bună. Mă interesează tot ce se petrece în jurul meu. Să ştii că sufăr cînd aproapele meu suferă. Uite, de pildă Tina, a trecut prin atîtea în ultimul an, eu n-aş fi rezistat, cred că m-aş fi sinucis . . .".

„Tina ?" am întrebat, vag interesat. Neliniştea începuse să mă lase.

„Da, săraca, mereu cu scandalurile ei în căsnicie, mereu chinuită, ajunsese o umbră".

„Adineauri am auzit-o cîntînd . .".

„Păi, ce crezi, a început să-şi revină. Şi asta datorită mie".

Era mîndră c-o pusese pe picioare pe Tina.

„Dacă nu divorţa şi-acum ar fi fost o nenorocită".

De ce n-o fi divorţînd Iudith, am gîndit.

„Înţeleg că ai ajutat-o să divorţeze . . .".

„Păi cum altfel, nu se mutase la mine ? Că unde să se ducă ? Eu şi cu mama am ajutat-o . ."

„Dar din ce se luau ?"

„Din fleacuri, crede-mă, din fleacuri. Ba că întîrzie în oraş, ba că-şi cheltuie banii pe nimicuri, pe excursii în străinătate, da ce să facă biata fată, doar o singură viaţă are, în definitiv e şi ea ingineră, ca şi mine, ca şi el, n-a luat-o de pe drumuri şi . ."

„La masă, copii", a strigat de pe şalupă Tina, bătînd clopotul în dungă.

O masă de neaşteptat, ca o iubire completă ; Tina jubila de bucurie şi de plăcere „Ce vrei, dragă, dacă a fost prost, mi-a şoptit Alina, care se aşezase lîngă mine. Aşa o gospodină nu se lasă".

„O, din punctul ăsta de vedere . . ." am spus.

„Din toate punctele de vedere, a subliniat ea, o să te convingi !".

Să mă conving ? N-aveam nici un chef să mă conving, cred că intrasem într-un complot al cărui obiectiv de cucerit eram eu. Marea lovitură se va da în spatele palatului meu.

Şi atunci am auzit motorul, duduitul lui înfundat.

* Fragment de roman

• cronica literară •

Poezia românească văzută altfel

1. Ioana Em. Petrescu nu este unul dintre teoreticienii populari, urmăriţi cu ardoare de foiletonistica iubitoare şi de maeştri bilanţieri la modă. Cărţile ei, profunde şi dificile, nu entuziasmează foiletoniştii obligaţi la lectură urgentă şi la co-participare entuziastă. Dar, iată, acest **an Eminescu** a demonstrat-o — sînt cărţi care rămîn. Teoreticianul îşi construieşte în linişte sistemul, istoricul îşi împlineşte fără zgomot sintezele. **Eminescu şi mutaţiile poeziei româneşti** este una dintre acele cărţi pe care le vom relua mîine, peste un an, peste zece. Este una din cercetările menite a instaura o nouă ordine în poezia românească.

2. Gînditor de temelie e Hegel. În **Prelegeri de estetică,** filozoful ierarhizase artele în funcţie de simţurile cărora ele se adresează. Analiza poeziei româneşti pleacă de la „simţurile teoretice", care „nu distrug distanţa subiect-obiect". Pe de o parte, există o poezie românească care păstrează în centrul ei individul, şi raporturile sale „sensibile", pe de alta, există una care afirmă „un nou concept de poeticitate, marcat de caracterul nonantropocentric şi transindividual al noii episteme, un concept ce reactivează nu doar metaforic, ci şi structural, privilegiile **gustului** faţă de **văz,** ale **gurii** faţă de **ochi".** Noul concept de poeticitate este reprezentat de operele lui Ion Barbu şi Nichita Stănescu.

3. Aşadar, există un fel de a înţelege spaţiul în literatura secolului al nouăsprezecelea. Primul interpelat este Bolintineanu, care oferă posibilitatea unei investigaţii asupra spaţiului văzut ca „succesiune de privelişti". Grigore Alexandrescu şi Vasile Alecsandri sînt trepte superioare ale „valorificării" raportului între ochi şi lume, pentru ca momentul cel mai înalt al epocii preeminesciene să fie Heliade Rădulescu. **Vederii** i se substituie, la autorul Zburătorului, **viziunea :** „Ca atare, Heliade se încearcă în domeniul peisajului vizionar prin excelenţă care este tabloul increatului — supremă provocare a limbajului poetic, obligat să instituie un univers anterior instituirii limbajului însuşi". Un precursor al lui Heliade este Budai-Deleanu. Cu **Ochiul lăuntric** urcăm alte trepte ale „studiului" relaţiei privire/lume. Oglinda eminesciană se află doar în aparenţă aşezată în linia poeticii mimesisului : oglinda eminesciană e un instrument de cunoaştere vizionară. Oglinda de aur, oglinda acvatică sînt instrumente care, de fapt, pun în valoare ochiul lăuntric. „Coborît în miezul universului vizionar pe care l-a creat, poetul, fascinat de somnul umbrelor din profunzimile acvatice, se dezvăluie pe sine, în ipostaza captivului din adîncul oglinzii. Suport al viziunii, «ochiul lăuntric» care a trecut prin proba «orbirii» «renaşte»... identificîndu-se cu punctul — creator — de focalizare din centrul oglinzii de aur". Etapa următoare a cuceririi „ochiului lăuntric" este Blaga : un concentrat studiu subliniază modernitatea disociaţiilor blagiene privind metafora plasticizantă şi metafora revelatoare. Ca peste tot, autoarea este un teoretician redutabil. Arghezi e punctul final al devenirii poeticii „clasice" a privirii. Secţiunea consacrată lui Ion Barbu — **Ochian** — adaugă construcţiei un etaj esenţial, pentru ca „noul concept de poeticitate" să-i dea prilejul autoarei unei strălucite analize a poeziei lui Nichita Stănescu. Cele aproape o sută de pagini dedicate autorului **Necuvintelor** sînt cea mai percutantă analiză de care s-a bucurat literatura stănesciană.

4. Filozof, poetician, gramatician — dacă această enumerare nu este tautologică — Ioana Em. Petrescu uneşte capacitatea de sinteză cu o remarcabilă capacitate de analiză : **Sarmis, Melancolie** de Eminescu, **Sfîntul** de Arghezi, **Elan** de Ion Barbu, o seamă de poeme de Nichita Stănescu se bucură de analize antologice. Autoarea descoperă în miezul versului conceptul şi, în numele lui, împinge demonstraţia pînă la **limită : pînă la rezistenţa ultimă a textului.** Pînă acolo unde analiza s-ar transforma în construcţie pură, desprinsă de obiectul ei.

5. Fiindcă, iată, ajunşi aici, trebuie să scriem că Ioana Em. Petrescu este un constructor. Unul dintre foarte puţinii pe care îi are critica noastră. Demonstraţiile ei reci, ample, nu exclud acţiunea imaginaţiei critice. Iar imaginaţia critică nu exclude rigoarea. Lecturile filozofice se constituie în armătură viguroasă a înaintării în subsolurile versului. Cunoscător perfect al Operei, autoarea îşi permite, fără morgă, fără emfază, să anunţe o „nouă ordine" în poezia noastră de azi.

Eminescu şi mutaţiile poeziei româneşti e o apariţie-eveniment.

Cornel UNGUREANU

P.S. În cronica noastră din numărul trecut, se va citi, normal, **Erziehungsroman** şi **sapienţial.**

* **Ioana Em. Petrescu — EMINESCU ŞI MUTAŢIILE POEZIEI ROMÂNEŞTI, Ed. Dacia, 1989.**

„În căutarea amintirii"

Traian Pop Traian face parte dintr-o generaţie cu apetit genofag pentru care încălcarea frontierelor (impuls postmodernist ?) nu înseamnă doar testarea posibilităţilor ci, explicit, programatic, amestecul genurilor. L-am ascultat, cîndva, citind un fragment dintr-un promiţător roman. El „comite" deci proză dar scrie şi cronică dramatică ; acum se prezintă cu o plachetă de versuri, după ce, în 1984, debuta alături de Lucia Dinescu Ban şi Ana Pop Sîrbu în volumul colectiv **Timp interior,** scos la **Facla** (remarcabil efortul editurii de a-şi susţine numele propuse). Despre aceste încercări şi risipiri în atîtea direcţii n-aş putea spune că sînt bîlbîieli sau bîjbîieli ; Traian Pop Traian vrea să-şi afle drumul (sinele), vrea să se fixeze pe linia **vocaţiei** descoperindu-şi „steaua personală".

Dar cititorul ? Cîte lecturi suportă un text ? Ca să ne sprijinim pe un truism, vom zice că lectorul, purtat pe valuri de cerneală, descoperă ceea ce vrea ; opera (ca text cameleonic) este ceea ce devine. Exegetul, sondînd capacitatea ideoporţantă a textului se străduieşte să-l istovească, sleindu-l de sens. Poate greşesc, dar poezia lui Traian Pop Traian, în pofida recuzitei (care trădează o sincronie de suprafaţă) poartă o briză nostalgică ; ea se sprijină pe cîţiva piloni obsesivi şi foloseşte toiagul memoriei. Acest lirism, cum s-a observat, recuperează şi redefineşte. Asprimile limbajului, violenţele nu ascund rănile unui suflet tînjitor, încolţit, gustînd bucuria visului. Încercarea de a înţelege cheamă în sprijin „dureri uitate", reformulînd amăgiri, descoperind „sunetul caselor de demult" (purtat ca un ecou) şi „beţia prafului neşters". Sînt developări prin care „degetele descărnate ale memoriei" **(Acelaşi tangou),** îndrăgind ademenitoarele incertitudini, vor să ia „pulsul momentului de tăcere"**(De faptul că sînt pieton mă folosesc).** Fronda (cîtă e), gestul rebel par mai degrabă „exerciţii de mimică". Atitudinea ludică, bufoneria sînt lăsate deoparte. Voluptatea lucidităţii, aparenta duritate, doza de cinism nu pot ascunde „foamea incendiului" **(Tinereţea imaginii),** pasionalitatea (totuşi, cenzurată), visătoria vămuită de gînduri, provocînd leneşa noastră comoditate, mediocritatea confortului. Poetul încă mai speră „să cuprindă-ntr-un vers toată dragostea lui" (desluşim în **Dacă** un veritabil autoportret), transportă

Adrian Dinu RACHIERU

(Continuare în pag. 7)

Poştaşul toamna

Bum, bum, face tunul, dincolo de rîu. Bufniturile răsună cu întîrziere peste coasta cu brazi, pînă la marginea pădurii negre. Dacă mă sui pe gărduleţ, pot vedea cîţiva nori, şori albi acolo unde se sparg gloanţele de tun. Dar pe mine nu mă lasă mama să mă urc pe gărduleţ. Cînd răsună tunul trebuie să am grijă de fratele meu, să ne ghemuim într-un colţ. Atunci îmi acopăr urechile şi închid iute ochii şi totul se simte ca prin vată şi nu mi-i aşa de frică.

De azi dimineaţă nu mai mi-i frică de loc. Au intrat în curtea noastră o maşină şi trei soldaţi. Un soldat e căpitan, alt soldat e sergent şi al treilea e soldat soldat. Ei scot din maşină o motocicletă. Apoi scot o ladă mare. Şi din ladă scot multe scrisori. Scrisorile le vîră într-un sac pe care-l ia pe umeri soldatul soldat. El se urcă pe motocicletă, în spatele soldatului-sergent şi amîndoi pornesc, dis de dimineaţă, undeva, încotro bate tunul. Soldatul căpitan le face semne din mînă. Apoi se pune şi scrie la masa mamei, în odaia dinainte. Mama îi face un ceai. El bea ceai, fumează şi scrie înainte.

Seara, se întorc cei doi cu motocicleta. Soldatul soldat poartă în spate tot un sac plin şi, cînd îl goleşte, ai, ce văd, tot o grămadă de scrisori ! El a dus scrisori şi acum iar aduce înapoi scrisori. Ce-o mai fi şi asta ! Pînă noaptea tîrziu, cei trei aleg scrisorile. Îi zăresc prin perdelele subţiri, în odaia dinainte, şi nu pot să adorm de grabă gîndindu-mă ce fac ei acolo şi unde trimit atîtea amar de scrisori.

figurine

A doua zi de dimineaţă motocicleta pîrîie sub ferestre şi eu mă înalţ iute din pat şi sar să văd ce-i, geaba strigă mama la mine să mai dorm, că încă-i întuneric. Îi văd pe cei doi. Pleacă iarăşi nu ştiu unde, cu sacul lor plin de scrisori şi pînă seara nu mai dau pe-acasă. Atunci, de cum aud zumzetul motocicletei, dau fuga de le deschid larg poarta şi ei intră plini de praf, cu un alt sac doldora pe umeri, pe care-l deşartă în odaia dinainte şi se pun apoi pe ales scrisorile, pînă noaptea tîrziu.

Astfel trec zilele şi tunul bate într-una peste rîu, dar, de cînd cei trei stau la noi, eu nu mă mai tem de tun. Ba, uneori, seara, soldatul mă cheamă şi mă plimbă pe uliţă cu motocicleta. Şi cît de mîndru şed eu pe motocicletă ! Cît de repede aleargă nebuna ! Soldatul soldat, cînd mă vede cum ţip, de spaimă sau de bucurie, rîde în gura mare şi mă înalţă apoi în aer de-mi pierd răsuflarea şi mi se zbate inima în piept ca la o pasăre.

Apoi, într-una din seri, motocicleta se întoarce dinspre rîu, unde bate tunul, numai cu un singur om. Pe soldatul soldat nu-l mai văd în spate, cu sacul plin. Numai sacul îl văd, găurit şi ars. Atunci, în acea noapte, nu închid ochii. Îi urmăresc pe cei doi cum aleg în tăcere scrisorile. În zori, cînd aud motocicleta, sar la geam şi mă uit, uimit, cum apare un alt soldat soldat, tot unul tînăr şi necunoscut, care, cînd mă vede, se scotoceşte iute prin buzunare şi-mi dă o bucată de zahăr. Soldatul căpitan îi spune ceva, noul venit salută şi ia repede în spate sacul cu scrisori. Apoi motocicleta se duce cu ei.

Singur, prin curtea goală, n-am pe cine să întreb unde a rămas soldatul soldat cel vesel, care nu mai venise de ieri seara acasă. N-are însă cine să-mi spună. Numai mama, ca să mă liniştească, văzînd că urmăresc fără rost uliţa pustie, îmi spune, la o vreme : „Ştii tu bine că poştaşul, toamna, vine mai rar, ba, cîteodată, de loc. Aşa o fi şi cu el, săracul . . .".

După o vreme, tunul se aude foarte departe. Cei cu scrisorile, într-o anumită zi, scot din curtea noastră maşina şi-şi iau rămas bun de la noi. E toamna tîrziu. E aproape iarnă, iar eu în zadar mai aştept să se întoarcă soldatul soldat. Poştaşul, toamna, vine atît de rar, iar cîteodată deloc şi tunul, acum, nu se mai aude.

Ion ARIEŞANU

CÎNTAREA ROMÂNIEI

Emulația introducerii noului

Parte integrantă a Cîntării României, festival al muncii și creației este activitatea tehnico-științifică, veritabil șantier de afirmare a inteligenței românești, pusă în slujba noului. În ultimul timp se constată o creștere masivă a participării la această emulație colectivă, se poate vorbi de o adevărată mișcare de masă pentru invenții și inovații, contribuind la afirmarea științei românești ca forță de producție și factor al progresului. Activitatea aceasta vine în întîmpinarea sarcinilor ce ne stau în față, impuse de cerințele modernizării producției și de introducere a progresului tehnic.

Se poate vorbi despre Timișoara, despre județul Timiș în ansamblu ca despre o zonă cu o mare densitate de inteligență tehnico-științifică ; voi aminti doar cîteva din realizările concretizate de unele întreprinderi și relevate de materiale sosite recent la redacția noastră. **Trustul antreprize generale de construcții montaj Timiș** a schimbat în ultimul timp o mare parte din structura orașului și a unor localități din județ. „Preocupările privind perfecționarea organizării și modernizării proceselor de producție au fost concretizate prin măsuri ce vizează în principal creșterea productivității muncii și reducerea substanțială a volumului de manoperă pe șantiere, sporirea gradului de industrializare a construcțiilor, ridicarea calității elementelor prefabricate, îmbunătățirea calității finisajelor, căi care să conducă la scurtarea termenelor de dare în folosință, la sporirea durabilității tuturor lucrărilor pe care le realizăm“ (Ing. **Aurel Zavolan,** director al Trustului). În aceste sarcini au fost antrenate toate cadrele, fiind invitați să colaboreze la introducerea noului, ingineri și tehnicieni, crescînd însă și ponderea muncitorilor și maiștrilor, a femeilor, a tineretului. În anul 1988 Trustul a obținut premiul I la concursul pe faza județeană pentru invații și invenții. În acest an a obținut nouă diplome la faza județeană și recent premiile I și III la manifestarea științifică și tehnică în promovarea și generalizarea creației originale „Invenții și inovații“ care a avut loc la Botoșani.

Desigur, expozițiile reprezintă oglinda acestor efervescențe creatoare, ele marcînd adevărate ore ale bilanțului în domeniul de care ne ocupăm. Am avut recent ocazia să vizitez **Centrul cultural „Cîntarea României“ din Lovrin,** despre care, între altele mi s-a spus că este primul înființat în țară. Aici o sală este dedicată realizărilor întreprinderilor locale (funcționînd ca secții ale celor similare din Timișoara) și mai ales marilor eforturi depuse de mica Stațiune de cercetări agricole în realizarea de noi soiuri și hibrizi. De pe loturile experimentale de aici au plecat în țară semințele care, alături de cele de la Fundulea, citadela experimentului agricol românesc au pus bazele unor recolte-record. **Titus Suba,** directorul Stațiunii îmi spune că numai o activitate de creație continuă, fără hiatusuri, în care tineretul preia rezultatele înaintașilor, poate aduce succesul. Noile soiuri și hibrizi reprezintă invențiile și inovațiile cercetătorilor din Lovrin, înscrișii într-o vastă creație colectivă.

La **Întreprinderea poligrafică „Banat“** s-a înregistrat în ultimii ani un număr sporit de invenții și inovații, premiate în cadrul „Cîntării României“. (Menționăm mașina de frezat în special clișee zincografice, aparținînd lui **Ioan Bitea).** Există aici o Comisie de sprijinire a inovatorilor și inventatorilor, elaborînd planuri tematice, asigurînd documentarea necesară și popularizînd realizările. I.P.B.T. este titulara a opt brevete de invenție la care se adaugă încă o cerere de brevet trimisă la OSIM în acest an, apoi opt cereri de inovație, șase avînd certificate de inovator. Întreprinderea, fiind singura care produce jocuri din hîrtie și carton poligrafiate, o atenție sporită se acordă „îmbunătățirii aspectului grafic al conținutului, reducerii tipodimensiunilor și îmbunătățirii tehnologiilor de fabricație“. Toate aceste acțiuni au dus la însemnate economii, la reducerea importurilor. Stimularea inteligenței proprii, a efortului de gîndire și inițiativei muncitorești se concretizează aici prin apariția acelor produse atît de apropiate domeniului artei, căci, pentru cei ce nu știu trebuie să reamintim : există o artă poligrafică.

Lucian BURERIU

„CEL MAI GREU EXAMEN”

Eroica

Este îndeobște cunoscut, atît din relatările orale ale martorilor, cît și din scrieri de specialitate sau chiar filme, momentul eroic, glorios și nu în ultimul rînd spectaculos, cînd, la Păuliș, în septembrie 1944, elevii Școlii de Subofițeri de Rezervă de la Radna, în raport de 1 : 10 față de inamic, au reușit să respingă, zădărnicind definitiv, acerba ofensivă hitleristo-hortistă care viza pătrunderea în Ardeal prin defileul Mureșului. După cîte știm însă, **Cel mai greu examen** (Ed. Dacia, 1989), de Dumitru Susan, este prima carte care evocă acest episod din punctul de vedere al celor ce au luptat atunci nemijlocit, în linia întîi. Un memorial deci, a cărui forță de seducție — s-o spunem de la început — stă în primul rînd în autenticitatea experienței de viață și în valoarea adevărului uman. **Cel mai greu examen** este o carte care a cunoscut o îndelungată gestație, marcată de firești inhibiții, ezitări și îndoieli, pentru ca în cele din urmă — cum spune și acad. Ștefan Pascu în prefața sa — „să biruie gîndul“ și să se constituie deopotrivă într-o evocare puternic colorată afectiv și într-o reconstituire, pe cît a fost omenește posibil, obiectivă, ceas cu ceas, a acelei teribile încleștări. *„Destinul nu ne-a răsfățat* — scrie undeva autorul — *n-am fost o generație privilegiată“.* Într-adevăr, de pe băncile școlii, această generație a fost proiectată direct în linia întîi, unde și-a absolvit primul — pentru mulți și ultimul — dar cel mai dramatic dintre examenele vieții. Episodul Păuliș 1944 a modelat caractere și a marcat profund și ireversibil existența acestor tineri care pe atunci n-aveau decît douăzeci de ani. Crîncenul episod care a marcat tinerețea sa și a camarazilor săi de la Radna este relatat fără încrîncenare, după un anumit ritual bine disimulat, cu șart și discreție cînd e vorba despre sine, cu un ton ponderat, permanent cenzurat de bun simț. Se întîlnesc foarte frecvent în această evocare cuvinte ca patrie, jertfă, eroism, dar textul nu alunecă nici o clipă în grandilocvență. Căci ceea ce salvează acest text de la deriva pe apele retorismului vid, conferindu-i în același timp autenticitate și valoare, este tocmai bunacredință, modestia și sinceritatea autorului. Pe de altă parte, evocarea sa, ca orice proză întemeiată pe o profundă cunoaștere a realității, se remarcă printr-o mare acuitate a percepției detaliului semnificativ. Evenimentele la care participă autorul sînt relatate apoi în conexiune cu ceea ce se întîmpla în jur. Un capitol antologic în acest sens, prin pregnanța și forța emoțională a imaginii, este cel intitulat **Bejenarii,** grandios tablou al exodului refugiaților din cîmpia Aradului, conceput în fraze sobre, în care observația obiectivă, meditația și accentul afectiv se asociază în expresii memorabile : *„Convoiul era colorat și înțesat de femei, de multe neveste și fete, de foarte multe fete ce-și purtau frumusețea pe drumul prăfuit al pribegiei, ca pe o povară deșartă și grea“.* Peste tot însă, fraza este aceea a unui autentic prozator, cu o tăietură fermă și elegantă, mai întotdeauna memorabilă prin expresivitate și putere sugestivă. Sigur, se află în acest delectabil și emoționant volum multe episoade — cum ar fi cel al întîlnirii cu prizonierii ruși, sau evocarea mamei, cu acel veritabil poem închinat mîinilor ei, sau reîntoarcerea elevilor în Radna, după luptă, și atîtea altele — asupra cărora spațiul nu ne îngăduie însă, din păcate, să stăruim. Să mai adăugăm doar amănuntul că, trăind de o viață în intimitatea operelor cardinale, Dumitru Susan simte în permanență nevoia să se refere la ele ca la niște repere de neeludat. Creangă este doar un caz, alături de care însă putem afla numeroase, spontane și sugestive referiri asociative la Budai-Deleanu, Slavici, Delavrancea, Arghezi, Bacovia, Blaga, Camil Petrescu, Remarque. Poate de aici și propensiunea sa înspre portretul literar, atestată îndeosebi în cea de a doua parte a cărții, închinată evocării comandanților și camarazilor căzuți în luptele de la Păuliș.

Se poate spune, mai în glumă, mai în serios, că, prin **Cel mai greu examen,** autorul și-a dobîndit atestatul unui incontestabil talent de prozator. Stăpînind perfect un material abundent și aparent haotic, sedimentat prin ani, cu o nostalgie ireprimabilă pigmentată pe alocuri de un umor discret, cu un fond ideatic substanțial și generos, îmbinînd relatarea obiectivă cu reflecția și accentul liric, sobru totuși și poate tocmai de aceea emoționant, Dumitru Susan ne oferă unul dintre cele mai captivante memoriale de război apărute în ultimii ani.

Radu CIOBANU

Artistul și societatea

După 20 de ani

O trăsătură interioară care-l caracterizează este bonomia. Zîmbitor. Zîmbitor și mereu grăbit, foarte grăbit. „Festina lente, amice“, i-am spus, odată, vrînd să-mi etalez cunoștințele de înțelepciune latinească. Dar el tocmai asta făcea : se grăbea cu, aveam să mă conving, mult rost. De aceea, nu e precipitat, nu e aferat. Cel mai des l-am întîlnit (în cei aproape douăzeci de ani de cînd ne cunoaștem) în centrul orașului, în Piața Libertății, pe care o străbătea, cu pași mari (și elastici), ca dus de vînt. Pentru că îl știu, ca să zic așa, nedomolit în marea lui grabă, nu mi-l pot imagina plimbîndu-se. Arată cu vreo zece ani mai tînăr. Un avantaj nu chiar neglijabil în profesiunea lui.

Marcel Nicolae Botscheller și-a făcut din coregrafie un mod de existență. Coregraf și pedagog. Autor de costume pentru scenă și autor de colaje muzicale. Scenograf. Maestru de balet. Specializat în R.D.G. Turnee, cu grupul de dans modern „Reflex“, înființat și condus de el, în Turcia, Grecia, Cipru, Bulgaria. În anul 1970, după o experiență artistică do-

bîndită, timp de 5 ani, în două teatre de estradă profesioniste (la București și la Deva) a revenit în Timișoara (orașul care l-a adoptat „din fragedă pruncie“). „Metodist“ coregraf (la Consiliul Județean al Sindicatelor) și profesor la Școala Populară de Artă. La această școală începe să lucreze cu copii (de la vîrsta de 5 ani în sus) și cu tineri (pînă la 30 de ani). Copiii erau aduși la balet, tinerii veneau să învețe dansuri de societate. Pînă în prezent, i-au trecut prin mînă (înființînd cîteva cercuri de dans și alte instituții de cultură din oraș) 3 000 de copii. Se adaugă încă vreo 4 000 de elevi, participanți, în decursul anilor, la concursurile școlare și la ediția de pînă acum ale Festivalului național „Cîntarea României“. Dacă ținem seama că, fără îndoială, cei mai mulți din părinții celor 7 000 de copii s-au dus, măcar o dată, să-și vadă odraslele producîndu-se scenic (a nu se uita nici bunicii și alte rubedenii) în spectacolele pregătite de „nenea Marcel“, atunci înseamnă că el este unul din cei mai cunoscuți oameni din oraș. Și agreat. Și simpatizat. Și iubit. Între două repetiții, cînd trece, ca dus de vînt, pri.. Piața Libertății sau prin alt loc, rareori se întîmplă să nu-l salute cineva. Nenea Marcel îndrăgește mult copiii și are un dar de a-i atrage, de a și-i apropia. Însă lecțiile sale nu sînt de joacă. Lecțiile sale se desfășoară, riguros, după o metodă proprie, care are drept scop și dezvoltarea simțului ritmic, a memoriei vizuale, a memoriei auditive, formarea unui anumit nivel de a recepta frumosul, a dorinței de autodepășire, a unui anumit comportament (și maniere), a relațiilor cu partenerul, cu publicul. În metoda sa intră și aducerea, în timp foarte scurt, a copiilor dansatori în situații de scenă, de spectacol. Nu puțini din copiii cu care a lucrat Marcel Nicolae Botscheller au fost selectați la liceele de coregrafie din București și din Cluj-Napoca, la școala sportivă din Deva. Așadar, munca lui nu se rezumă doar la niște rezultate obținute, cum se spune, pe plan local. Și chiar dacă ar fi numai așa, este, cred, îndeajuns de edificator faptul că, prin formațiile îndrumate de el (elevi, studenți, așezăminte culturale), a adus județului nostru, la ediția de pînă acum ale Festivalului național „Cîntarea României“, 240 de premii, dintre care 160 de premii I. Fiind (de 2 ani) maestru de balet la Casa de Cultură a Studenților din Timișoara, toate formațiile studențești (de dans clasic, contemporan, modern, de caracter, de societate, de estradă, rock, comic) și soliștii de care s-a ocupat, coregrafic, direct, au obținut premii la ultima ediție a F.A.C.S. (1989).

La Năvodari are loc, în fiecare vară, Festivalul internațional „Copiii lumii doresc pace“, unde participă copii din 30 de țări. La ultimele 3 ediții, regia marelui (și, e de presupus, fermecătorului) spectacol i-a fost încredințată lui Marcel Nicolae Botscheller. Deci, mai putem adăgua încă vreo 8 000 de copii ai țării, ai lumii) care îl cunosc, personal, pe nenea Marcel. Deocamdată, numai 8 000.

Am stat de vorbă, pentru a-mi nota cele de mai sus, în redacție. Se apropia ora 19, cînd M.N.B. trebuia să ajungă la Casa studenților. (Ține foarte mult să fie punctual). După ce s-a uitat la ceas, m-a întrebat dacă aș mai vrea să-l întreb ceva. Firește că aș mai fi vrut, dar nu mai era timp. A ieșit din birou exact în pasul alert pe care i-l cunoșteam.

Iosif COSTINAȘ

IEȘIREA DIN LABIRINT

EXPOZIȚIA SULTANEI MAITEC

Regrupate într-o expoziție, lucrările unui artist îi scriu biografia spirituală prin marile teme în jurul cărora și-a circumscris universul, mijloacele artistice prin care, precum o Ariadnă, își călăuzește eroul-privitor spre lumina cosmică a cerului, mării și pămîntului, re-create de el. Sultana Maitec, un „clasic" deja al picturii românești contemporane, după o bogată activitate întinsă pe mai bine de trei decenii, reunește, pe

plastică

simezele Secției de artă a Complexului Muzeal din Timișoara, pînze din diferite etape ale creației sale, intrate, în bună parte, în patrimoniul național, sub custodia celor mai prestigioase muzee de artă din țară. Marile sale cicluri „Portret", „Soarele", „Metamorfozele Soarelui" și „Marea" sînt prezente prin lucrări reprezentative.

Trebuie să construiești un Labirint pentru a înțelege Pacea minoică. Trebuie să cunoști Levantul, sau măcar lumina inconfundabilă a Eladei, jocul de transparențe al Mării Egee, reflectînd un cer nu mai puțin greu de găsit altundeva, pentru a putea înțelege drumul parcurs către sine, în ani, de paleta artistei, de la teluricul începuturilor, marcat de un desen hieratic și de griuri îmbogățite în culoare, pînă la ciclul „Pomona" („Metamorfozele Soarelui"), cel al jocului cu mărul. Mărul cunoașterii, mărul lui Paris, mărul ca întruchipare a Soarelui pămîntean, mărul ca esență a frumuseții și destinului tragic. Divagația, aproape absentă, lasă loc dialogului direct al privitorului cu o artă profundă, pusă sub semnul Pomonei (zeița romană a fructelor și livezilor) de Sultana Maitec, pentru a compune idei majore ale lumii de azi, ale celei dintotdeauna. Îmbrăcînd haina Pomonei — ocrotitoare și darnică —, artista folosește elemente ale picturii bizantine (foița de aur, de argint — Soarele, Luna — ele însele purtătoare ale unei simbolici sacre), forța uleiurilor și acrilicului, ca mijloace cvasiumane pentru a grafia portrete sau mere, lanuri, Soarele, marea, construind Pacea deasupra unui Labirint interior, pe care și-l developează cu tenacitate, discret, cum discret se insinuează și ideile prin care reflectă lumea din jur, în cea ce are ea mai peren. Un „Portret de fată" sau „Maria de Mangop" se continuă prin jocul formelor aplatizate de însăși tehnica folosită, mustind de real, chiar și atunci cînd emblematicul Soare tinde să fie în una, oricare, din etapele metamorfozelor sale umanizate spre a deveni Măr. Iată un posibil itinerar al firului ariadnic al Sultanei Maitec, prin care ne vedem ieșiți din Labirint spre Soare, dar nu ca Icar ; spre mare, dar nu precum Thezeu. Soarele pămîntean — mărul, unul dintre cele mai complexe simboluri ale umanității, devine elementul-modul prin care artista descoperă oglindirea („Gemene roșii", „Geamănă — I, II, III, IV"), cornul abundenței („Nor", „Ofrandă") dar și ideea politică („Apartheid II"). Receptarea mesajului e limpede, de o majoră simplitate. Portretul uman, solar, al mărului, coboară din aceeași galerie ancestrală. În economia expoziției, ca tranziție către „Metamorfozele Soarelui" — Pomona, își are locul mereu Soarele umanizat, devenit un fel de cauză și fruct al bucuriei de a trăi („Muşc Soare din tine"), dar, deși metafora exaltă din fiecare lucrare, natura oferă artistei marea majoritate a sugestiilor și asocierilor ce nu obligă la explicații descriptive. Vitalitatea, trădată de tușa fermă, grafiată uneori în foița de aur, transanța suprafețelor decorative, siguranța desenului dublate de o infinită delicatețe a spiritului, mijloacele artistice aparent restrînse, dar puternice, formează portretul de maturitate al Sultanei Maitec, un artist complex și complet, ce aduce cu sine, pe lîngă o profundă școală a picturii de șevalet și o întreagă cunoaștere a tehnicilor artei bizantine, ce s-a născut și perpetuat în acest spațiu de la porțile Orientului.

Aproape o retrospectivă, expoziția rămîne dominată de ciclul Pomona, ce leagă, printr-o iscusită dispunere a lucrărilor în parcursul labirintic al sălilor, întreg universul artistic al Sultanei Maitec, unde-și găsesc loc firesc portretele în ghips, guașele marine sau ciclul de aquaforte la ediția de lux „Des larmes et des saints" de E. M. Cioran. Din labirintul-cetate al expoziției se iese cu o imensă pace interioară, emanată de fiecare dintre lucrările unicat, feresatre deschise de Sultana Maitec, cu sufletul către mare, oameni și cer, fericită ca și antica Pomonă că poate să dăruie ceva semenilor din marea generozitate și frumusețe spirituală a zeilor agrari, pururea senini și comprehensivi față de cei cărora trebuie să le aducă roadele și bucuria. Sultana Maitec propune, în felul său, o soluție limpede și firească rezolvării cumplitului destin ce stă de milenii în umbra simbolicului Soare-măr, aflat deasupra tuturor cetăților-labirint, printr-un gest de profundă profesionalitate artistică.

Paul Eugen BANCIU

echo

Într-un spectacol extraordinar cu „Madam Butterfly" au apărut pe scena Operei timișorene artista italiană Patricia Moradini în rolul titular și tenorul Nicolae Stan (Pinkerton). Ținuta aleasă a reprezentației, datorată în prim: rînd celor doi interpreți, a stîrnit entuziasmul publicului.

aqua-forte

• Între cele două insule : Corsica și Sf. Elena, nu e nimic în afară de Napoleon.

• Timpul nu trece, el se verifică dacă există.

• Am văzut căzînd roua din ochii tăi și mi s-a făcut sete !

• Ca și anul, viața omului are tot patru anotimpuri : copilărie, adolescență, maturitate și ... toamnă ...

• Întîi a fost efectul, pe urmă s-a descoperit acțiunea, iar ce ne mai dă bătaie de cap e ... cauza.

• A înflorit pomul de iarnă : e într-adevăr iarnă !

• Și-a aranjat ploile : lucrează la meteorologie ...

• Dacă nu sălășluiește în tine lumina, nu te poți bucura de ea venită din afară.

• Poți gîndi numai dacă gîndești că trebuie gîndit.

• Pictor și chirurg — și unul și altul — se străduiesc să păstreze nudul viu.

• Nu tot pocnetul înseamnă bici !

• Cine mai este stîlpul casei cînd locuim la etajul X din bloc ?

George NAIDIN

viața asociației

Prima ședință de lucru din Stagiunea 1989/1990 a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont" a fost consacrată dezbaterii ciclului de poeme intitulat **Însemnări pe un album de artă,** semnat de **Mihai Dragomirescu.** În referatul său, **Ion Nicolae Anghel** a relevat legătura strînsă dintre biografie și poezie, pe care o învederează textele citite, tentativa autorului de a realiza o consonanță între eul liric și eul creator invocat în poeme, tentativa constituindu-se, submers, într-o refacere interioară a unei istorii a artei, văzută prin prisma receptării cîtorva dintre marile ei valori. La dezbateri au luat cuvîntul : **Șerban Foarță** („e o poezie cantabilă, sonoră ... există aici o emulație specială, care frizează un anume nonconformism ; nota personală constă în ingenuizare"), **Marian Odangiu** (o poezie ocazională, în sensul superior al termenului, livrescă, manieristă"), **Eugen Dorcescu** („poemele sînt un comentariu sui generis care convertește limbajul plastic într--un limbaj liric") ; **Ioan Popa** s-a referit la extracția culturală a poemelor, iar **Lucian Petrescu,** la structura nostalgică a versurilor citite. **Crișu Dascălu** a comentat intenția poetului de a se detașa de obiectul demersului liric, iar **Eugen Todoran** modul cum această poezie se raliază ideii de cultură. Au mai luat cuvîntul **Pius Brânzeu, Carmen Odangiu, Mircea Șerbănescu** și **Liana Ardeleanu.** Ședința a fost condusă de poetul **Anghel Dumbrăveanu,** președintele Cenaclului. În ședința de **marți, 24 octombrie a.c., ora 17,00,** va avea loc o **Seară literară dedicată Centenarului Ion Creangă.** Vor lua cuvîntul **Eugen Todoran, Iosif Cheie Pantea, Șerban Foarță, Mircea Șerbănescu, Marcel Tolcea, Nicolae Țirioi** și **Cornel Ungureanu.**

M. O.

Braț la braț cu epigrama

Două zile de toamnă timișeană, 6 și 7 octombrie 1989, două zile de cer senin, două zile de zîmbet, datorate Cenaclului de satiră și umor „Ridendo" din Timișoara, care a împlinit două decenii de existență. Acțiune organizată sub auspiciile Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Timiș și ale Consiliului Județean al Sindicatelor, manifestarea s-a bucurat de un deosebit succes din partea publicului iubitor de umor de la I.A.S. Teremia Mare, Spitalul Jebel, Comuna Recaș, Electromotor, G.I.G.C.L. Timișoara, Întreprinderea de pălării, Casa de cultură Timișoara, Casa universitarilor. Au răspuns cu plăcere membrii cenaclurilor de satiră și umor de la Cluj-Napoca: Ioan Pop, Eugen Albu, Vasile Lunga și Mihai Teogneste ; de la Craiova : Valentin Popescu, Gheorghe Dogaru și Valeriu Grădinaru ; de la Galați : Paul Dumitrescu ; de la Iași : Ioan Bolocan și Gheorghe Petrescu ; de la Ploiești :

ÎNSEMNĂRI

Ionescu Mircea Quintus și Gheorghe Olteanu ; de la Sibiu : Nicolae Munteanu ; de la Brașov : Gheorghe Suciu, Nicolae Bunduri și Stelian Ionescu ; de la București : Gheorghe Renciu, Alexandru Clenciu și Nicolae Ghițescu ; de la Cenaclul „Ridendo" : Ionel Iacob Bencei, Ion Martin, Virgil Șchiopescu, Petre Chira, Victor Gorșcovăz, Ion Olariu, Traian Conceatu, Dumitru Ivan Teiu, Grigore Nedelcu, Aurel Iancu, Ion Enășescu.

Notăm cîteva replici, venite din rîndul spectatorilor, care ni s-au părut cel puțin tot atît de hazoase precum epigramele „meșterilor spadei" : **„Să mai veniți pe la noi că ... ne place să rîdem de dumneavoastră"** (Întreprinderea de pălării), **„Am rîs cu lacrimi de Ghițescu și de Chira. Au nas băieții ..."** (Casa Universitarilor), **„Am rîs ca un cal ..."** (doctor veterinar Boantă de la Teremia Mare), **„Era să mor de rîs. Dacă știam, o aduceam și pe soacrămea ..."** (I.A.S. Recaș).

Tot în aceste zile, cu același prilej, a avut loc și vernisajul expoziției de desen satiric al talentatului grafician Ștefan Popa — POPAS, despre care a vorbit, în deschidere, Ion Tipsie, redactor la revista „Urzica".

Pentru finalul acestor însemnări, am fi dorit o epigramă, dar ne-a fost greu să alegem din cele 2 500 de epigrame, rostite în cele două zile de sărbătoare la Timișoara. Dar, poate, cititorii revistei și alți iubitori de umor vor avea prilejul să le citească în vreo culegere de epigrame, editată de una din editurile noastre ... Să vedem cui îi **suride** ideea ! ...

Emil ȘAIN

ÎN CUPE... sport

... s-au turnat miercuri noi nădejdi spre ... Roma madre, dulci licori și chiar ocheane, prin care mașina timpului îmi trage cu optimismul ; întîi, Steaua, într-o zi mai aproape de forma care a impus-o în Europa, i-a **surclasat** pe olandezii de la Phillips, cu ... 1—0 ; am scris intenționat așa, deoarece nu scorul a fost elocvent, cît jocul net detașat al campionilor României, cursivitatea, coerența și frumusețea demersului lor fotbalistic, omogenitatea echipei ; nu însă și eficiența, vechea noastră durere și meteahnă, încît faze de autentic spectacol s-au desfășurat, cam toate, în buza careului advers și sub buzele umflate de necinste ale arbitrului pe numele mic Bo ; sigur 1—0 e un rezultat serios, din care poate ieși calificarea, numai că Eindhoven nu-i o trupă oarecare, e chiar una de referință în țara sa și-a continentului nostru, avînd nume nu doar de rezonanță, ci și valori ; mă tem și de olandezi, cum mă tem și de ... Bumbescu, iar în vremea meciului retur voi strînge-un braț de lalele și le-oi azvîrli spre mori de vînt, de nu ne calificăm — și-l reneg pe hagi ... Lăcătuș.

Bun înțeles, eroii zilei au fost dinamoviștii, cu o evoluție excelentă la Atena, pe arena olimpică ; 2—0 cu Panatinaikos nu-i la îndemîna oricui, dovedind că actuala lideră a campionatului nostru e o echipă solidă și competitivă, iar Mircea Lucescu e, el însuși, un tehnician cu vocația performanței ; nici că se pune problema intrării în elita Cupei Cupelor, deci turul al treilea, unde prin sita deasă și aspră trec cei mai vrednici ; din tot sufletul, mă bucur de reușită, le doresc dinamoviștilor un suiș pînă-n finală, evident tot cu gîndul la confruntarea cu Danemarca, de care se leagă toate corăbiile mele cu vise ; de nu trecem de acel hop, zău că mă las de fotbal și, cum mai ziceam, mă voi strădui să-mi car bocceluța cu metafore, cîte-or fi, spre alte rosturi.

Așadar, senin și tonic, în toiul toamnei ce-și frige frunzele-n vînt și soare, mă uit cu ocheanul spre-un vîrf de plop, de unde văd planeta fotbal. Ea are chiar forma aburului din smoc de păpădie.

Teodor BULZA

- „În căutarea amintirii"

(Urmare din pag. 5)

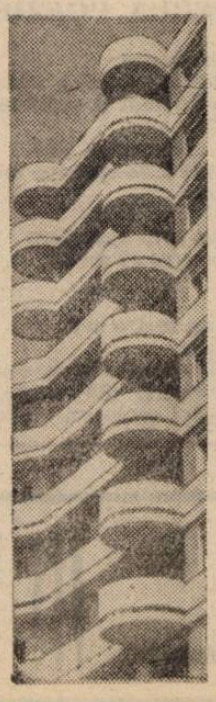

pe undele acestui lirism oboselile și tristețile, privind „în ochi / amintirea mustind de regrete". Dar coboară rar în infernul interogației.

La acest „cinematograf al memoriei" se caută puritatea ; iarna înseamnă o promisiune : „Zăpada iscălește polițe în alb" **(Există ninsori).** Gîndurile voalate, umbrele vălurite, tăcerile vătuite cheamă reveria ; răsfoim, tulburînd „pacea memoriei", un album conservînd ecourile unui timp ne-trăit și ale unui scenariu nescris, înhibat — s-ar părea — de „fibrele sfioase ale hîrtiei". Beatitudinea — avertizează poetul — este „mai periculoasă decît imaginea fiarei". Înțelesurile sînt „fără acoperămînt", revărsîndu-se peste „retina mirată a cuvîntului", biciuită de „lumina ce va deforma". Dilatarea, iluzia, fragilitatea cotropesc pagina ; Traian Pop Traian, spuneam, pornește „în căutarea amintirii", recuperînd imagini pierdute ori inventate, „urme descompuse". El se livrează (ar vrea, scrie într-un loc, să se împartă „mărunțiș trecătorilor" vz. **Liniște),** luînd măsuri de protecție, fără travesti ironic însă. Foiesc în această poezie „întrebări nedezlegate", răscolind miezul ființei.

Acest „romantic întîrziat" nu pare a priza ingineria textuală (care a făcut atîtea victime în valul optzecist) și nici risipa de „arte poetice", explicite ori ba. Cumva retractil, lirismul său urmează să-și cucerească formula, să-și lase amprenta inconfundabilă după un șir de căutări (și poate ratări, firești am zice). Dar, dincolo de astfel de presupuneri, dincolo de teritoriile în care se va avînta și aventura scrisul său, un adevăr nu poate fi clătinat : Traian Pop Traian **este poet.** Aceasta era și concluzia lui Anghel Dumbrăveanu, „cutezînd" în cîteva frumoase rînduri însoțitoare a se încrede în destinul poeticesc al lui Traian Pop Traian. Cred și eu în steaua poetului.

* **Traian Pop Traian : DEVELOPĂRI DISCRETE, Ed. Facla, 1989.**

colocvii internaţionale

Un curcubeu pe cerul Europei

O amintire (uşor... decolorată) din vremea studenţiei : în „Scrisul bănăţean“ (prin 1957), Virgil Birou, cu generozitatea-i cunoscută, prezenta, elogios, volumul de versuri aparţinînd unui tînăr poet născut în Banatul sîrbesc ; pe poet îl chema Ion Miloş şi semna volumul „Muguri“ (apărut în româneşte, într-o ţară vecină despre a cărei literatură nu ştiam mare lucru atunci...).

O amintire (viu colorată — ca la ţărm de mare, şi clar... sonorizată) din vara asta : la Casa scriitorilor de la Neptun, mă întîlneam cu poetul Jon Milos...

— Ioane, l-am întrebat, într-o bună zi, îţi aminteşti versurile : „Însetaţi de ceruri, de tainice ţinuturi, din toate cele patru vînturi...“ ?

Bărbatul de statură potrivită, vînjos ca un ţăran (cu doar cîteva zile înainte trecuse pe „acasă“ — se va vedea mai la vale rostul ghilimelelor — şi-i ajutase pe bătrîni la seceriş), şi-a mijit ochii, apoi faţa i s-a luminat de zîmbet. Dar nu s-a grăbit cu răspunsul.

— Sîntem într-un ţinut tainic, am insistat, în prag de apă mare, la un ţărm abia visat în copilărie şi „din toate cele patru vînturi...“.

— Sîntem la ţărmul prieteniei, a spus, cît despre vînturi, le port în mine, mă bîntuie întruna.

— Vînturile astea sînt... limbile în care scrii ?

— Metaforizînd, da. Numai că eu nu sînt mare iubitor de metaforă, nu m-am pus în slujba ei, dacă o folosesc, o fac pentru a-mi sluji ea ideile mele.

— De ce n-ai face asta acum ?, l-am provocat.

— Eşti iscodelnic, ca toţi bănăţenii, mă tot furi cu vorba de cîteva zile, şi eu mi-s bănăţean, dacă mă pun pe povestit...

— Hai, porneşte-te ! Doar n-o să aşteptăm luna care „Ca o pisică galbenă / adunată în jurul ei, rotund...“

— Ei, mă cumperi cu versurile mele?

— Nu. „Din florile luminii mereu nectarul o să-l sug / Şi-mi voi zidi din el al vieţii mele rug...“.

Faţa i s-a umbrit, a trecut un nor, vreo aripă de pescăruş, o amintire...

— Ard mereu pe rugul meu. Asta-i poezia. Cu vînturile, cu limbile, lucrurile stau altfel. Scriu în patru limbi. Din ele, trei sînt îngemănate cu vînturile : sîrbo-croata, franceza şi suedeza. Le port, dar şi ele mă poartă prin lume. Le folosesc pentru a-mi îndura singurătatea şi depărtarea. Depărtarea de limba română, în leagănul căreia m-am născut, am crescut şi-n dorul căreia trăiesc eu acum. Cu limbile celălalte înfrunt geografia, cu limba română îmi depăşesc istoria, visînd, şi acum, ca-n junie...

— Junia ta dintr-un sat bănăţean. Te-am auzit, pe plajă, povestind lui Marin Sorescu, sau Grigore Ilisei, sau lui Gabriel Dimisianu că Lund, unde ţi-e „casa“ ta, se află în... Banatul Suediei. Ai rămas un „bănăţan în toalele tale“...

— Şi-n inima mea. „Trebuie să ai un loc al tău căruia îi înţelegi toate simbolurile ; să crezi în ele şi în limba acelui loc ; Cioran spune că limba română e cea mai fascinantă şi mai expresivă din Europa. Numai în limba ta eşti ACASĂ. Altfel, casa în care locuieşti, dacă trebuie să aibă un nume, pe acesta ţi-l dăruieşte soarta. Pentru Gogol, el a fost Mirgorod, pentru Balzac, Tours, pentru Faulkner, Albany...

— Pentru tine, Banatul — l-ai luat asupră-ţi şi cînd ai plecat la Paris (ca să-ţi dai doctoratul la Sorbona), şi în Suedia (ca să ajungi poet şi traducător).

Într-o altă (tot bună) zi, împreună cu Mihai Ungheanu, l-am rugat să ne recite din Eminescu, în suedeză. A recitat, solemn, şi, fără să ne traducă titlul, am înţeles că-i vorba despre „Peste vîrfuri“. L-am ascultat şi recitîndu-şi propriile-i versuri (de data asta în româneşte) — o poezie oarecum austeră, fără prea multe (false) podoabe stilistice, rămînînd mereu sub un sever autocontrol, cu un ton adeseori ironic, comunicînd, prin puţine cuvinte, o bogăţie de idei. Cum îl considera critica suedeză, parcurgînd cîteva cronici, am văzut : „un adevărat european“ (Ingmar Björnstén), „un caz rar în literatura europeană“ (Tommy Olofson) ale cărui „traduceri par scrise direct în suedeză“ (Tom Hedlund). Cum îl consideră criticii noştri, poate vedea oricine consultînd prefeţele celor două volume de versuri apărute la noi, semnate de Vasile Nicolescu şi de Şerban Cioculescu, sau cronicile lui Mircea Martin şi nu numai. Cum se consideră el ? El, Ion Miloş, a devenit Jon (suedezii pronunţă Iun) Miloş, care s-a tot vînturat prin lume, a ajuns într-o ţară în care „nu există dragoste“ (cum suna avertismentul unei „iubite“ dintr-o poezie de-a sa), unde „Totul e în ordine / Standardul de viaţă se ridică mereu / Stelele vorbesc la telefon... Fericire programată / Viaţa pe orbită / Numai ziua de lucru / Este mai lungă decît ar trebui să fie...“, unde o soţie i-a spus : „Standardul de viaţă / se ridică cu banii / nu cu versuri şi silogisme“..., unde a construit „o casă / Şi încă una / Şi încă una...“...

— Ioane, ce crezi tu despre bogăţia poeţilor ?

— Poeţii nu pot fi bogaţi. Ei sînt buni. Acolo unde oamenii-s buni, nu-i e greu răului să pătrundă.

— Ioane, l-am mai întrebat (doar nu era să-i spun Jon !), pe ce ai schimbat tu poezia atunci ?

— Am dat poezia pe bucuria lucrurilor şi zarea pe siguranţa locului. Credeam că totul va fi în ordine...

N-a prea fost. Dar a găsit, după ani, puterea să se reîntoarcă la poezie. Scrie, scrie într-una. Traduce. După o serie de poeme în care dă glas răzvrătirii sale spirituale, exclamă : „Dreptul meu este supunerea / Somniferele şi munca / Să înalţ pe alţii la lumină“ ! şi : „În patru limbi / Se poate vedea cine sînt / În nici una din ele nu sînt înţeles“...

— Munceşti mult, Ioane ?

— Oho !

Atît. Şi ajunge. Numai în anul acesta a dat tiparului : „Över höjderna“ („Peste vîrfuri“ (cuprinzînd 30 de poezii eminesciene, grupate sub titlurile : „Dorul morţii“, „Dorul iubirii“, „Luceafărul“ — tradus „Hesperos“ şi „Rugăciune“), „Pe cărări liniştite, se furişează lupul“ (antologie de poezie macedoneană), „Tandreţea lupilor“ (antologie de poezie sîrbească), „Aforismele lui Brâncuşi“, „Silogismele amărăciunii“ (E. M. Cioran), a mai tradus un volum de Mateja Matevski şi un altul de Slavko Janevski, a pregătit pentru tipar „Arborele simfonic“ (Geo Bogza), o antologie de poezie românească (după ce a alcătuit una de proză), opera lui Urmuz şi, în sfîrşit, o carte a sa, de fapt o antologie din creaţia-i poetică.

— Cum l-au primit suedezii pe Eminescu ?

— Sven Christen Swahn a spus că literatura suedeză şi-a însuşit încă un poet genial..

— Cum va fi antologia de poezie ?

— „Colosală“ — l-am citat pe Ion Cocora.

— Vrei nume ? Poftim : Marin Sorescu, Ioan Alexandru, Anghel Dumbrăveanu, Mircea Ivănescu, Şerban Foarţă, Adrian Popescu, Ion Mircea, Nicolae Turtureanu, Slavomir Gvozdenovici, Ondrej Stefanko şi tot aşa pînă la... o sută !

Vorbeam, deci, cu Jon Milos, redevenit Ion şi mă gîndeam că, de fapt, Nordul nici nu-i prea departe. Răsărise un curcubeu pe cerul Europei şi-n luminile lui era pace şi era poezie !

Florin BANESCU

LIRICĂ CEHĂ CONTEMPORANĂ

Petr Cincibuch

* * *

Această poezie am şters-o de-atîtea ori,
încît s-a pierdut. Voiam să explic în ea
cît de emoţionat am fost în copilărie,
dînd peste o cutie cu scrisori vechi,
pe care erau mărci poştale străine.
Comoara era în fundul unui dulap, printre
cecuri de economii roase şi poliţe de asigurare.
Erau scrisorile de dragoste ale părinţilor mei,
scrise în război. De fapt nu ştiu
dacă erau de dragoste —

PUTEREA POEZIEI

Rătăceam prin codrii virgini
cînd mi-au licărit în faţa ochilor nişte versuri
Mă plîng că sînt sentimental şi copilăros
(căci aici am crescut)
le-am scris caligrafic pe scoarţa albă
a unuia din butucii groşi de aproape un metru
ai copacului de martie.

După cîteva zile eram prin apropiere
mi-am amintit şi-am vrut să revăd
poezia mea.

Cubul copacului de un metru era
scrijelit în toate părţile.
Mîna cuiva, atinsă de secretul provocator,
ocroteşte din neînţelegere, din mînie, din supărare,
din strădania de a găsi comoara, cutia secretă,
răspunsul la lozinca
ce zadarnic a bîntuit.

Puterea poeziei...?

PLOAIE DE TOAMNĂ

Burează.
De şapte zile ploaia udă peisajul.
Printre dealuri s-au deschis
uşile spălătoriilor ;
în spini, sînt păsări murdare.

Clădirile zidite beau apă ;
în grădini, se stinge varul.
Burează,
numai în rîul ca aurul
sclipeşte un păstrăv.

OCTOMBRIE

Buchetul uscat
din coada de peşte,
Bijuteria verde a arbuştilor.
Ţărînă arsă, vîrtej de frunze,
şi ziduri...
Din ramurile castanului cade octombrie
printre scaunele răsturnate :
aceasta e terasa de vară.

S-au descărcat butoaie pline :
cu must, ardei iute, leacuri îngeresti.

În româneşte de
Lidia Sofica NAŠINCOVA

Colegiul de redacţie:
ION ARIEŞANU (redactor şef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct)
VIOREL COLŢESCU NICOLAE PÎRVU CORNEL UNGUREANU

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA : TIMIŞOARA, strada RODNEI 1:
Telefoane : 3 33 90 şi 3 33 76 (redactor-şef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA“

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 43

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL POLITIC ȘI LITERAR ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 43 (1182) 27 OCTOMBRIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 16 PAG., 3 LEI

PLENARA LĂRGITĂ A COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Sub președinția tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretar general al Partidului Comunist Român, au început, marți 24 octombrie a.c., la Ateneul Român, lucrările Plenarei lărgite a Comitetului Central al Partidului Comunist Român.

Participanții au aprobat, în unanimitate, următoarea ordine de zi :

1. Cu privire la problemele socialismului, ale activității ideologice și politico-educative, de dezvoltare a conștiinței revoluționare, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului și comunismului în România.

2. Programul privind autoconducerea și autoaprovizionarea pentru asigurarea bunei aprovizionări a populației cu produse agroalimentare și bunuri industriale de consum pe anul 1990.

3. Raport cu privire la pregătirea Congresului al XIV-lea al partidului, organizarea și desfășurarea adunărilor și conferințelor pentru dări de seamă și alegeri în organizațiile de partid.

ÎNTÎMPINAT CU CELE MAI ALESE SENTIMENTE DE STIMĂ ȘI PREȚUIRE, TOVARĂȘUL **NICOLAE CEAUȘESCU**, SECRETARUL GENERAL AL PARTIDULUI, A PREZENTAT, DE LA TRIBUNA PLENAREI, EXPUNEREA „CU PRIVIRE LA PROBLEMELE SOCIALISMULUI, ALE ACTIVITĂȚII IDEOLOGICE, POLITICO-EDUCATIVE, DE DEZVOLTARE A CONȘTIINȚEI REVOLUȚIONARE, DE FORMARE A OMULUI NOU, CONSTRUCTOR CONȘTIENT AL SOCIALISMULUI ȘI COMUNISMULUI ÎN ROMÂNIA".

Toți cei prezenți la lucrările plenarei au subliniat prin puternice și îndelungi aplauze aprecierile, ideile și orientările de excepțională însemnătate cuprinse în Expunerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, au aclamat cu înflăcărare pentru gloriosul nostru partid comunist și pentru secretarul său general, pentru patria noastră socialistă, pentru eroicul popor român, constructor victorios al socialismului și comunismului.

Sub președinția tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretar general al Partidului Comunist Român, au continuat, miercuri, 25 octombrie, lucrările Plenarei lărgite a Comitetului Central al Partidului Comunist Român. Participanții la dezbateri au dat o înaltă apreciere **Expunerii** tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU „Cu privire la problemele socialismului, ale activității ideologice, politico-educative, de dezvoltare a conștiinței revoluționare, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului și comunismului în România"**.

În unanimitate, atît cei care au luat cuvîntul la tribuna plenarei cît și toți cei prezenți în sală au exprimat deplina aprobare față de tezele, ideile și orientările cuprinse în acest document de excepțională însemnătate, subliniind rolul determinant al secretarului general al partidului în elaborarea și fundamentarea strategiei dezvoltării socialiste a țării, în concordanță cu interesele și cerințele obiective ale societății românești, în apărarea valorilor ideologice, politice și morale ale socialismului, în aplicarea creatoare a adevărurilor generale ale socialismului științific la condițiile specifice ale României.

Evidențiind marile realizări obținute, în perioada de după Congresul al IX-lea, în edificarea unei Românii puternice, libere, independente și prospere, participanții au reafirmat unanima adeziune la propunerea privind realegerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, la marele forum al comuniștilor români din noiembrie anul acesta, în suprema funcție de secretar general al partidului, chezășia înfloririi necontenite a patriei, a înaintării ei ferme pe calea socialismului.

Plenara a hotărît, în unanimitate, ca magistrala **Expunere** a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** să fie adoptată ca program de muncă și acțiune revoluționară al partidului, să stea la baza întregii activități de înfăptuire a cutezătoarelor obiective de dezvoltare economico-socială a României, de edificare a socialismului și comunismului pe pămîntul patriei.

Primit cu multă căldură și însuflețire, a luat cuvîntul, în încheierea lucrărilor plenarei, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretar general al Partidului Comunist Român. Cuvîntarea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** a fost urmărită cu deosebit interes.

EXPUNEREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

CU PRIVIRE LA PROBLEMELE SOCIALISMULUI, ALE ACTIVITĂȚII IDEOLOGICE, POLITICO-EDUCATIVE, DE DEZVOLTARE A CONȘTIINȚEI REVOLUȚIONARE, DE FORMARE A OMULUI NOU, CONSTRUCTOR CONȘTIENT AL SOCIALISMULUI ȘI COMUNISMULUI ÎN ROMÂNIA

Stimați tovarăși,

Comitetul Politic Executiv al Comitetului Central al partidului consideră necesar ca actuala Plenară să dezbată problemele socialismului, ale activității ideologice, politico-educative, de dezvoltare a conștiinței revoluționare, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului și comunismului în România. **(Aplauze puternice, îndelungate).**

Această dezbatere este necesară deoarece au trecut 45 de ani de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și 41 de ani de la trecerea la edificarea socialismului în România.

Totodată, această dezbatere apare necesară ca rezultat al faptului că pe plan mondial au apărut diferite teze și concepții cu privire la făurirea socialismului și la perspectivele luptei revoluționare, ale dezvoltării generale a socialismului în lume

Are loc, de asemenea, o intensificare a activității cercurilor reacționare, antisocialiste și anticomuniste, de amestec în treburile interne ale țărilor socialiste, în scopul destabilizării situației în aceste țări și slăbirii construcției socialiste.

În actualele împrejurări se impune ca o necesitate obiectivă analiza științifică a drumului parcurs în construcția socialismului, a stadiului actual al socialismului în țara noastră și, pe baza concluziilor desprinse din practica și realitățile sociale, să dăm răspunsuri teoretice, să înarmăm partidul, întregul popor cu o cunoaștere și înțelegere justă a realităților economico-sociale, a legilor obiective, a principiilor socialismului științific, a concepției revoluționare în general, privind căile de dezvoltare a patriei noastre, a întregii omeniri pe calea orînduirii fără clase, fără asupritori, de realizare a celei mai drepte orînduiri din lume — a socialismului și comunismului. **(Aplauze puternice, prelungite ; se scandează îndelung „Ceaușescu — eroism, România — comunism !").**

Am ajuns la concluzia că este necesar să facem această analiză înaintea Congresului al XIV-lea al partidului pentru a se putea înțelege mai bine problemele actuale ale dezvoltării economico-sociale, ale socialismului și vieții mondiale, astfel încît dezbaterile și hotărîrile Congresului să dea o perspectivă științifică, revoluționară cu privire la înfăptuirea neabătută a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și crearea condițiilor trecerii la afirmarea în viață a principiilor comuniste, în patria noastră, în toate domeniile.

Stimați tovarăși,

De la apariția socialismului științific au trecut mai bine de 140 de ani. Făuritorii socialismului științific, Marx și Engels, au supus unei analize critice dezvoltarea societății omenești și, îndeosebi, a capitalismului, pe baza concepției revoluționare despre lume și viață — materialismul dialectic și istoric.

Socialismul științific s-a dezvoltat, după cum este bine cunoscut, în luptă hotărîtă împotriva socialismului utopic, a concepțiilor burgheze și mic burgheze despre socialism, a anarhismului, reformismului, lichidatorismului, a diferitelor concepții idealiste și pseudorevoluționare.

Făurirea socialismului științific, a concepției unitare revoluționare a proletariatului privind înțelegerea și transformarea lumii pe cale revoluționară a reprezentat victoria spiritului revoluționar în mișcarea muncitorească și a dat perspective luptei unite a clasei muncitoare, a proletariatului și forțelor progresiste de pretutindeni pentru răsturnarea orînduirii capitaliste, bazate pe exploatare și asuprire și realizarea unei orînduiri noi, bazate pe egalitate și echitate, în care oamenii muncii, popoarele să fie cu adevărat libere, independente și stăpîne pe destinele lor. **(Aplauze puternice, prelungite).**

Este necesar să subliniem permanent faptul că făuritorii socialismului științific nu au considerat niciodată teoria lor elaborată definitiv, o dată pentru totdeauna. După cum se știe, ei au atras întotdeauna atenția că au pus numai bazele unei concepții revoluționare materialist-dialectice despre lume și viață, care trebuie să se dezvolte și să se îmbogățească continuu cu practica și teoria revoluționară, ca urmare a dezvoltării forțelor de producție, a științei, tehnicii și culturii, a cunoașterii umane în general.

În cei peste 140 de ani care au trecut de la apariția „Manifestului Partidului Comunist", omenirea a cunoscut profunde transformări revoluționare. Mișcarea muncitorească a trecut, de asemenea, prin mai multe etape de organizare și dezvoltare. De la Internaționala I-a comunistă, întemeiată de Marx și Engels, la Internaționala a II-a și apoi la Internaționala a III-a și pînă astăzi, mișcarea muncitorească, partidele clasei muncitoare au trecut prin diferite forme de organizare și, totodată, s-au dezvoltat diferite concepții cu privire la calea eliberării clasei muncitoare de asuprire și exploatare și asupra căilor realizării orînduirii sociale socialiste.

O analiză obiectivă, chiar foarte succintă, demonstrează cu puterea realității, a vieții — adevăratul judecător — că socialismul științific și-a dovedit pe deplin forța și invincibilitatea. Mișcarea muncitorească revoluționară, partidele clasei muncitoare au, după cum este bine cunoscut, concepții diferite privind înfăptuirea revoluției și construcției socialiste, dar, cu toate acestea, ele au avut și au un rol de importanță tot mai mare în viața națională și internațională, în lupta pentru progres economic și social, pentru pace, pentru o lume mai dreaptă și mai bună.

Este un adevăr bine cunoscut și de netăgăduit că partidele comuniste, și în primul rînd Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, și-au asumat răspunderea istorică de a înfăptui revoluția proletară și de a trece la construirea societății socialiste.

Au trecut 72 de ani de la victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și de la crearea primului stat al muncitorilor și țăranilor din lume, în care s-a construit societatea socialistă.

La sfîrșitul celui de-al doilea război mondial și în anii următori, pe calea Revoluției din Octombrie au trecut noi și noi popoare, printre care și poporul român, care a răsturnat pentru totdeauna orînduirea burghezo-moșierească și a ridicat pe pămîntul României edificiul luminos al societății socialiste. **(Aplauze și urale puternice, îndelungate ; se scandează „Ceaușescu — P.C.R. !", „Ceaușescu și poporul !").**

Este bine cunoscut că, pe ansamblu, țările socialiste au obținut mari realizări în lichidarea înapoierii și făurirea cu succes a socialismului. Se poate afirma, fără teama de a greși, că socialismul și-a demonstrat forța și superioritatea, ca orînduirea socială cea mai dreaptă și umană din cîte a cunoscut omenirea pînă acum. **(Vii și puternice aplauze).**

În același timp, pe calea socialismului, în forme și faze diferite, au trecut și acționează noi state și popoare din cadrul țărilor în curs de dezvoltare.

De asemenea, în diferite țări capitaliste, partidele socialiste și social-democrate au realizat o serie de reforme sociale și au naționalizat unele sectoare importante ale economiei naționale. Dar trebuie să spunem deschis că toate aceste măsuri — foarte importante din punct de vedere economic și social — nu au dus la înlăturarea orînduirii nejuste și nedrepte.

Este un adevăr de necontestat că numai în țările socialiste au fost lichidate clasele exploatatoare, asuprirea omului de către om și s-au pus bazele trainice ale orînduirii noi, socialiste.

Analiza întregii dezvoltări istorice a omenirii, a mișcării muncitorești și a socialismului demonstrează cu putere marea forță a mișcării muncitorești-revoluționare, a partidelor muncitorești, precum și a mișcării sindicale și a socialismului în general, rolul important pe care acestea îl au în viața mondială, în lupta pentru progres economic și social, pentru libertate și independență, pentru pace în lume. **(Aplauze puternice, prelungite ; se scandează „Ceaușescu — pace !").**

Se poate afirma că nu există, astăzi, problemă mai importantă în dezvoltarea omenirii în care mișcarea muncitorească, parti-

(Continuare în pagina a 2-a)

EXPUNEREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

(Urmare din pagina 1)

dele clasei muncitoare, țările socialiste și popoarele care luptă pentru independență și libertate să nu aibă un rol tot mai însemnat.

Socialismul a devenit o uriașă forță mondială, care demonstrează că numai pe această cale popoarele pot să-și asigure dezvoltarea economico-socială, liberă și independentă, bunăstarea și fericirea. **(Urale și aplauze puternice; se scandează „Ceaușescu — eroism, România — comunism!").**

Tocmai în actualele împrejurări internaționale complexe este o necesitate vitală ca activitatea ideologică, teoretică și politico-educativă să pună cu putere în evidență forța socialismului științific revoluționar, să demonstreze științific că numai și numai socialismul reprezintă viitorul luminos, de bunăstare și fericire, de libertate și pace al întregii omeniri și să demonstreze că victoria socialismului, indiferent ce obstacole se ridică, este de neînlăturat, că, mai devreme sau mai tîrziu, popoarele vor păși pe calea socialismului **(Urale și aplauze puternice; se scandează îndelung „Ceaușescu — P.C.R.!", „Ceaușescu eroism — România comunism!").**

Stimați tovarăși,

Analiza stadiului actual al socialismului în România prezentată pe larg în documentele pentru Congresul al XIV-lea al partidului demonstrează că, sub conducerea gloriosului nostru partid comunist, poporul român a obținut realizări remarcabile în întreaga dezvoltare economico-socială. Într-o perioadă istorică scurtă, țara noastră a parcurs mai multe etape istorice, de la orînduirea burghezo-moșierească, în care mai existau multe forme feudale, la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. Dintr-o țară slab dezvoltată, agrar-industrială, România a devenit în anii construcției socialiste, și îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, un stat puternic industrial-agrar, cu o industrie modernă, dezvoltată pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, cu o agricultură socialistă în plin progres.

Activitatea ideologică, teoretică, politico-educativă trebuie să pună cu putere în evidență toate aceste mărețe transformări revoluționare și realizări obținute de poporul român pe calea socialismului, să tragă învățămintele și concluziile din întreaga activitate practică de pînă acum, subliniind cu putere învățămintele pentru viitor, înarmînd partidul, întregul popor cu o concepție revoluționară, de mare perspectivă, care să lumineze calea spre cele mai înalte piscuri — spre comunism! **(Aplauze puternice, prelungite; se scandează „Ceaușescu — P.C.R.!").**

Pentru a înțelege cît mai bine stadiul actual al dezvoltării societății socialiste românești este necesar să punem permanent în evidență întreaga dezvoltare a poporului român, să acordăm o atenție deosebită cunoașterii istoriei, a luptei poporului nostru pentru formarea sa, pentru formarea națiunii, a statului național unitar, a limbii și culturii române.

În activitatea ideologică, politico-educativă științele istorice trebuie să ocupe un loc mai important, pentru că numai prin înțelegerea științifică, pe baza adevărurilor istorice, a trecutului și a luptei poporului nostru, vom înțelege mai bine cum s-a format, la ce nivel de dezvoltare a ajuns poporul nostru, ce a însemnat în istoria sa trecerea pe calea socialismului și făurirea cu succes a noii orînduiri socialiste.

Întregul popor și îndeosebi tineretul trebuie să înțeleagă bine că, de peste 2000 de ani, înaintașii noștri, oamenii cei mai luminați, poporul însuși — adevăratul făuritor al istoriei — au dus lupte grele, cu mari sacrificii, dar au avut în vedere întotdeauna atît trecutul și prezentul, dar și viitorul poporului, al țării noastre și au făcut totul, și-au dat chiar viața, pentru asigurarea unui viitor luminos al națiunii noastre. **(Aplauze puternice, prelungite).**

Este bine să se înțeleagă că cei mai înaintați oameni din rîndul poporului nostru, masele largi populare nu s-au gîndit niciodată, chiar în condiții foarte grele, să părăsească pămîntul unde s-au născut, unde au trăit strămoșii lor și unde trebuie să trăiască urmașii urmașilor noștri, întotdeauna. **(Aplauze și urale. Se scandează „Ceaușescu și poporul!", „Ceaușescu, România — stima noastră și mîndria!").**

Oamenii de știință, arheologii nu trebuie să caute urmele înaintașilor noștri, prin săpături, pe alte meleaguri, pe alte continente, deoarece înaintașii noștri, cu mult, cu mult înaintea primului stat centralizat, au locuit, s-au dezvoltat pe aceste meleaguri — și trebuie să subliniem cu putere aceasta și să respingem cu toată fermitatea tezele unor pretinși istorici care, în activitatea lor șovinistă, reacționară, încearcă să falsifice adevărul și realitatea, dăunînd atît popoarelor lor, cît și prieteniei și colaborării dintre popoare, prieteniei și colaborării internaționale. **(Aplauze și urale puternice; se scandează „Ceaușescu și poporul!").**

Subliniez toate acestea pentru că, în activitatea ideologică, teoretică, politico-educativă, de formare a omului nou, istoria, istoricii trebuie să aibă permanent un rol de importanță deosebită și să dea răspunsuri ferme care să servească cauza socialismului, cauza prieteniei și colaborării între națiuni și să respingă orice activitate contrarevoluționară, revizionistă, naționalistă de orice fel! **(Aplauze puternice și urale; se scandează îndelung „Ceaușescu, România — pacea și prietenia!").** Numai așa vom făuri buni constructori ai socialismului și comunismului în România, hotărîți să asigure dezvoltarea permanentă a națiunii noastre pe calea socialismului și comunismului, să-i asigure independența și suveranitatea! **(Urale și aplauze îndelungate; se scandează îndelung „Ceaușescu și poporul — România, viitorul!").**

Stimați tovarăși,

Analizînd stadiul actual al dezvoltării economico-sociale, al construcției socialiste, activitatea noastră ideologică și teoretică, politico-educativă trebuie să sublinieze cu putere marile realizări dobîndite în dezvoltarea generală a țării, creșterea puternică a producției industriale, agricole, a venitului național și ridicarea continuă a bunăstării materiale și spirituale a poporului.

Creșterea producției industriale față de 1945 de peste 135 ori, din care de 120 ori după Congresul al IX-lea al partidului, a producției agricole de peste 10 ori din care de 6 ori după Congresul al IX-lea, iar a venitului național de peste 40 ori, din care de 33 ori după Congresul al IX-lea demonstrează cu puterea faptelor forța orînduirii socialiste, capacitatea creatoare a poporului nostru, care pentru prima dată a devenit cu adevărat liber și stăpîn pe deplin pe destinele sale și-și făurește viitorul așa cum dorește el. **(Urale și aplauze puternice; se scandează îndelung „Ceaușescu — P.C.R.!", „Ceaușescu și poporul!").**

După datele statistice internaționale România se numără printre primele țări din lume cu asemenea ritmuri de dezvoltare, iar unele date așază România pe primul loc în ce privește dezvoltarea economico-socială după al doilea război mondial. La obținerea acestor măreți realizări, rolul determinant, revoluționar l-au avut forțele de producție, care au cunoscut o puternică dezvoltare și au asigurat progresul multilateral al țării noastre.

Trebuie să punem cu putere în evidență rolul revoluționar și determinant al forțelor de producție ca factor hotărîtor al dezvoltării economico-sociale și făuririi cu succes a societății socialiste. De altfel, trebuie să subliniem, în acest sens, că aceasta reprezintă o legitate general valabilă pentru dezvoltarea și progresul întregii societăți omenești.

Pornind de la aceasta, să analizăm cum au acționat partidul, statul nostru socialist în asigurarea înfăptuirii acestor obiective strategice în perioada de după 23 August 1944 pînă în prezent.

Este necesar să subliniem cu putere rolul important al fondului de dezvoltare și acumulare, alocarea unei părți importante din venitul național — de peste 30 la sută — în întreaga perioadă de după Congresul al IX-lea al partidului, care a dus la creșterea puternică a mijloacelor de producție, a fondurilor fixe, a avuției naționale, realizarea marilor obiective industriale, agrare, sociale, culturale, asigurînd astfel ridicarea României pe înalte culmi de progres și civilizație socialistă.

Pornind de la aceste realități, să punem cu putere în evidență necesitatea de a continua — în conformitate cu cerințele legilor obiective de dezvoltare — repartizarea a circa 30 la sută din venitul național pentru fondul de dezvoltare și acumulare.

Este bine cunoscut că, în mai multe rînduri și la mai multe congrese ale partidului, după 1965, am subliniat faptul că, dacă nu vom asigura dezvoltarea forțelor de producție, repartizarea lor judicioasă pe teritoriu și alocarea unei părți însemnate din venitul național pentru dezvoltare, atunci vom condamna România la rămînere în urmă, la înapoiere, pentru o lungă perioadă de timp.

De ce a trebuit să subliniem continuu această problemă? Pentru că este cunoscut că au existat și la noi oameni, inclusiv în partid, care considerau că trebuie să nu mergem pe calea dezvoltării forțelor de producție, să micșorăm alocațiile pentru dezvoltare și să rămînem o țară, cum se spunea pe timpuri, „eminamente agricolă".

Este bine să reamintim permanent acest lucru pentru că, dacă în partid nu ar fi învins concepția revoluționară de dezvoltare a societății, România ar fi rămas o țară înapoiată, nivelul de trai ar fi fost scăzut. Trebuie subliniat că, tocmai datorită concepției revoluționare despre dezvoltarea forțelor de producție, despre acumulare și despre socialism, poporul nostru a ajuns la aceste înalte niveluri de dezvoltare economico-socială, de progres și bunăstare! **(Aplauze și urale puternice, prelungite; se scandează îndelung „Ceaușescu — P.C.R.!", „Ceaușescu reales la al XIV-lea Congres!").** Trebuie să spunem cu toată tăria — pornind de la realități — că viața a demonstrat cu putere justețea politicii partidului nostru de dezvoltare puternică a industriei, a agriculturii, a forțelor de producție, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, că numai și numai pe această bază s-au putut obține marile realizări în dezvoltarea generală a țării.

De asemenea, acum, cînd în unele țări socialiste se pune în discuție însăși existența proprietății socialiste, de stat și cooperatiste, este necesar să evidențiem cu putere, în întreaga noastră activitate teoretică, politico-educativă, rolul determinant al proprietății socialiste, de stat și cooperatiste, în realizarea marilor progrese, în dezvoltarea generală a României și să subliniem cu toată tăria că făurirea cu succes a socialismului în patria noastră — dar, în general, în lume — nu se poate realiza decît pe baza dezvoltării tot mai puternice a proprietății întregului popor de stat și cooperatiste, punînd la bază cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, în toate domeniile. **(Aplauze puternice, prelungite).** Totodată, este necesar să subliniem importanța deosebită a marii proprietăți, fără a diminua sau a neglija dezvoltarea micii producții industriale, dar trebuie să demonstrăm științific, teoretic, că numai și numai marea proprietate asigură dezvoltarea generală a societății noastre socialiste — ca, de altfel, a oricărei societăți — și trebuie să facem totul pentru asigurarea întăririi și dezvoltării continue a marii proprietăți socialiste.

Punînd în evidență uriașele realizări obținute de poporul român în construcția socialistă, este necesar să subliniem rolul istoric al Congresului al IX-lea al Partidului Comunist Român, care a pus capăt politicii de ploconire față de tot ceea ce este străin, șablonismului, conservatorismului, *concepției* „*modelului unic*" în construcția socialistă, copierii mecanice a ceea ce se face în alte țări și a redat partidului, poporului sentimentul demnității, al încrederii în forțele proprii, subliniind necesitatea aplicării neabătute a principiilor socialismului științific, a legilor obiective, corespunzător realităților din România. **(Vii aplauze).**

În întreaga perioadă de după Congresul al IX-lea am pornit de la faptul că socialismul se realizează în mod diferit de la o țară la alta, de la o etapă la alta și că revine fiecărui partid comunist, forțelor politice sociale din fiecare țară rolul de a înțelege bine principiile socialismului și legile obiective și de a le aplica în cele mai bune condiții la realitățile fiecărei țări.

În concordanță cu aceste principii, am acționat pentru perfecționarea continuă a formelor de conducere și de realizare a socialismului, pornind de la faptul că trebuie avut permanent în vedere că, o dată cu dezvoltarea științei, tehnicii, culturii, a cunoașterii generale, cu înaintarea pe calea socialismului, trebuie perfecționate mereu formele de organizare și înfăptuire a noii orînduiri sociale, că socialismul nu se realizează o dată pentru totdeauna, că numai perfecționarea sa continuă va asigura condițiile necesare ca el să se dezvolte în strînsă legătură cu cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, să răspundă în condiții tot mai bune cerințelor întregului popor — de progres, de bunăstare, de independență și suveranitate.

În acest spirit, am realizat noul mecanism economic, am perfecționat continuu principiile autoconducerii, autogestiunii și autofinanțării și — după cum știți — continuăm să le perfecționăm și să insistăm pentru aplicarea lor cît mai corectă în toate domeniile de activitate. Am avut permanent în vedere creșterea răspunderii oamenilor muncii — în calitate de proprietari și producători, de beneficiari — în conducerea tuturor sectoarelor de activitate, necesitatea ca fiecare unitate economico-socială să-și desfășoare activitatea pe principiile autoconducerii, autogestiunii, să asigure maximum de beneficii și rentabilitate în activitatea economico-socială.

Nu se poate vorbi de socialism fără o economie eficientă, de mare randament, fără o societate care să asigure creșterea mijloacelor de reproducție lărgită și de ridicare, totodată, a bunăstării generale a poporului. **(Aplauze și urale puternice, prelungite; se scandează îndelung „Ceaușescu și poporul!").**

După cum este bine cunoscut, am perfecționat formele de proprietate, dînd în răspunderea directă a oamenilor muncii fondurile de producție pentru a le administra și a asigura dezvoltarea lor.

Am găsit forme noi de cointeresare, atît în ce privește proprietatea — prin participarea la beneficii, precum și prin participarea la fondul de dezvoltare —, cît și prin perfecționarea sistemului de retribuție, pe baza principiilor socialiste „de la fiecare după capacitatea sa, fiecăruia după munca sa", pornind de asemenea de la principiul „nici muncă fără plîne, dar nici plîne fără muncă!". Am pornit totdeauna de la principiul că în societatea noastră socialistă nimeni nu trebuie să trăiască prin exploatarea muncii altuia, nimeni nu trebuie să trăiască fără a munci, că veniturile tuturor oamenilor muncii, ale tuturor cetățenilor trebuie să fie determinate numai de muncă, de activitatea pe care o depun într-un sector sau altul, de contribuția adusă la dezvoltarea generală a țării.

Se impune ca activitatea noastră ideologică, teoretică, politico-educativă să contribuie la perfecționarea întregului nostru sistem de conducere și retribuție, a înțelegerii că numai și numai pe baza principiilor de echitate și dreptate socială se pot asigura condiții bune, demne de viață, pentru toți cetățenii patriei noastre.

În ultimul timp se discută mult despre scopul producției în socialism și despre așa-zisa „economie de piață". Este necesar să punem cu putere în evidență că tot ce se realizează în patria noastră, în socialism are drept scop dezvoltarea generală a țării, progresul neîntrerupt al patriei, ridicarea continuă a nivelului de trai, material și spiritual, al poporului — scopul suprem al politicii partidului nostru comunist, esența societății socialiste multilateral dezvoltate pe care o edificăm cu succes în România. **(Aplauze puternice, prelungite).**

Este adevărat că răspunsul la întrebarea: ce reprezintă și ce trebuie să fie socialismul s-a dat de mult. Dar trebuie să subliniez, pentru a fi bine înțeles de întregul popor, de întregul nostru tineret, că socialismul reprezintă o orînduire cu totul și cu totul nouă față de vechile orînduiri și față de capitalism, în care inegalitățile și asuprirea — și socială și națională — constituie, de fapt, adevărata realitate, dintotdeauna și de astăzi. Trebuie să subliniem că nu se poate vorbi de socialism fără lichidarea exploatării, asupririi, inegalităților, a claselor exploatatoare, fără asigurarea unei adevărate dreptăți sociale și naționale, care să asigure deplina egalitate în drepturi pentru toți cetățenii patriei, condiții de afirmare a personalității umane, în strînsă legătură cu interesele generale ale întregii națiuni, de bunăstare, de independență și progres! **(Aplauze și urale puternice; se scandează „Ceaușescu și poporul — România, viitorul!").**

Trebuie să subliniem permanent că răsturnarea regimului burghezo-moșieresc, a vechii orînduiri în general și instaurarea puterii muncitorilor și țăranilor trecerea la construcția socialismului înseamnă numai începutul edificării socialismului, nu și realizarea socialismului însuși, că făurirea societății socialiste este strîns legată de nivelul de dezvoltare a forțelor de producție din diferite țări. Fără nici o îndoială, în țările slab dezvoltate, cum a fost și România, realizarea socialismului în întreaga sa forță necesită o lungă perioadă de timp, necesită eforturi și abnegație din partea forțelor revoluționare, a întregii națiuni. Și vă reamintiți că nu a fost congres sau moment mai important unde să nu subliniez înțelegerea acestei necesități. Am parcurs un drum lung, ne-am urcat pe trepte înalte ale socialismului, dar mai avem încă un drum important de străbătut — și pentru aceasta trebuie unitate, eforturi, munca unită a întregii națiuni. Vom realiza socialismul și vom asigura poporului nostru o viață demnă, liberă,

(Continuare în pagina a 3-a)

EXPUNEREA TOVARĂŞULUI NICOLAE CEAUŞESCU

(Urmare din pagina a 2-a)

care să poată să rivalizeze cu oricare alte naţiuni ! Aceasta trebuie să fie hotărîrea partidului, a poporului nostru ! Aceasta înseamnă lupta pentru socialism şi comunism ! **(Aplauze şi urale puternice, îndelungate ; se scandează îndelung „Ceauşescu — eroism, România — comunism !").**

Subliniez toate acestea pentru că, este cunoscut, în unele ţări se spune că socialismul n-a dat rezultate prea bune şi că trebuie să se caute altă cale a dezvoltării. De fapt, aceasta înseamnă o capitulare în faţa greutăţilor, o neînţelegere, cel puţin, a ceea ce înseamnă socialism şi, în ce condiţii se realizează el. Iată de ce apreciez că nici activitatea noastră ideologică, politică nu a acordat atenţia necesară acestei probleme, considerînd că s-a înţeles o dată ce înseamnă socialism, că — dacă spunem socialism — toată lumea înţelege lucrurile. Nu este aşa, tovarăşi ! Trebuie să discutăm şi să lămurim continuu nu numai teoretic, dar şi cum trebuie realizat socialismul, în ce condiţii şi cum să acţioneze fiecare, în domeniul său de activitate, pentru a înfăptui societatea socialistă, în formele cele mai bune, superioare, avînd însă în vedere că întotdeauna vor mai fi lucruri de perfecţionat şi îmbunătăţit, că nimic nu va fi niciodată perfect. Cînd vom ajunge la perfecţiune nu vom mai avea ce face şi vom putea să ne odihnim, dar mai este mult pînă atunci — şi probabil generaţia noastră şi următoarele cîteva generaţii vor trebui încă să muncească serios pentru a înţelege şi a dezvolta socialismul corespunzător cerinţelor poporului nostru, dar şi principiilor socialiste, pentru a asigura dezvoltarea generală a patriei noastre. Aşa ne vom aduce contribuţia şi la afirmarea în lume a ideilor socialismului, a căilor de realizare a lui ! **(Aplauze puternice, îndelungate).**

Este necesar să combatem cu toată fermitatea tezele aşa-zisei „economii de piaţă", care înseamnă a lăsa la voia întîmplării dezvoltarea economiei naţionale şi asigurarea bunei aprovizionări a poporului cu tot ce este necesar pentru o viaţă demnă, înseamnă a da frîu liber speculanţilor, a deschide calea înrăutăţirii nivelului de trai al poporului.

Trebuie să subliniem cu putere că, în întreaga dezvoltare economico-socială, trebuie să pornim de la interesele dezvoltării continue a patriei şi ridicării nivelului de trai al poporului, să asigurăm dezvoltarea echilibrată — pe baza Planului unic al dezvoltării economico-sociale — a întregii economii şi a întregii ţări, inclusiv amplasarea judicioasă a forţelor de producţie pe întreg teritoriul patriei. Numai aşa vom asigura dezvoltarea corespunzătoare a tuturor zonelor, a întregii ţări, vom realiza ridicarea nivelului general de progres şi civilizaţie, adevărata egalitate în drepturi pentru toţi cetăţenii !

Realităţile din unele ţări socialiste, care trec spre „economia de piaţă" —, creşterea inflaţiei şi speculei, reducerea nivelului de trai al oamenilor muncii — demonstrează cu putere unde duce o asemenea orientare, pericolul pe care îl reprezintă aceasta pentru însăşi dezvoltarea societăţii socialiste.

În multe ţări socialiste are loc o dezbatere largă şi se adoptă măsuri în problemele construcţiei socialiste. Se vorbeşte despre perfecţionare, înnoire, restructurare şi alte forme. Fără îndoială că preocupările în direcţia găsirii celor mai bune căi de construcţie socialistă reprezintă o necesitate şi vor duce, în general, la dezvoltarea şi mai puternică a socialismului.

Dar, în acelaşi timp, în unele ţări se adoptă măsuri care slăbesc poziţiile socialismului şi deschid calea restaurării, sub diferite forme, a capitalismului. Unii declară deschis că doresc să ia drept model diferite ţări capitaliste. Este greu însă de înţeles că se poate dezvolta şi perfecţiona socialismul, luînd ca model orînduirea capitalistă împărţită în clase de asupritori şi asupriţi.

De altfel, nu întîmplător unele ţări capitaliste declară că sînt gata să acorde ajutor sub diferite forme, inclusiv financiar, în vederea înfăptuirii măsurilor care au drept scop dezvoltarea diferitelor poziţii capitaliste şi, în acelaşi timp, prin mijloacele de informare în masă preamăresc măsurile de lichidare a orînduirii socialiste.

Se pare că ar fi bine să reamintim întrebarea pe care şi-a pus-o socialistul Bebel în secolul trecut, în timpul lui Bismark : „Cu ce ai greşit, sărmane Bebel, că te laudă reacţiunea ?".

Unii ar trebui să-şi pună întrebarea nu numai cu ce au greşit, dar ce fel de socialism vor să realizeze, pe care îl preamăresc şi vor să-l finanţeze cercurile imperialiste ?

Nu se poate în nici un fel vorbi de dezvoltarea socialistă cînd se lichidează proprietatea poporului asupra mijloacelor de producţie. Se poate pune problema perfecţionării sistemului de proprietate, dar aceasta prin întărirea proprietăţii muncitorilor şi ţăranilor asupra mijloacelor de producţie, şi nu prin lichidarea şi trecerea acestora în mîinile diferiţilor capitalişti, mai mari sau mai mici. Aceasta este valabil şi pentru multe alte probleme ale dezvoltării socialiste !

Considerăm că, avînd în vedere problemele foarte importante ale dezvoltării socialiste, necesitatea unor concluzii generale care reies din drumul parcurs pînă acum, se impune organizarea unei consfătuiri largi a tuturor ţărilor care construiesc socialismul sau se pronunţă pentru calea spre socialism, pentru a dezbate şi trage concluziile din experienţa acumulată şi a stabili cum să se acţioneze în vederea perfecţionării construcţiei socialiste, realizării noii orînduiri, fără asupritori, fără exploatatori, în care oamenii muncii, popoarele să fie cu adevărat libere şi stăpîne pe bogăţiile naţionale, să-şi hotărască calea dezvoltării pe care o consideră cea mai bună.

Fără nici o îndoială, fiecare partid şi fiecare popor va trebui să-şi hotărască în mod independent calea dezvoltării, să aleagă cele mai bune forme pe care le consideră corespunzătoare condiţiilor dintr-o ţară sau alta. Dar aceasta nu vine în contradicţie cu dezbaterea largă a problemelor actuale şi de perspectivă ale făuririi societăţii socialiste, cu afirmarea puternică a necesităţii de a se găsi cele mai bune căi şi forme de realizare în viaţă a principiilor socialismului ştiinţific, a unei societăţi fără asupritori, în care oamenii să fie cu adevărat liberi şi egali în drepturi, stăpîni pe destinele lor ! **(Aplauze şi urale puternice, prelungite ; se scandează, îndelung : „Ceauşescu şi poporul !").**

De asemenea, sîntem gata să participăm la o largă dezbatere privind problemele actuale ale socialismului şi capitalismului, sub o formă acceptabilă pentru ambele părţi, pentru a face o comparaţie între felul în care cele două orînduiri rezolvă problemele economico-sociale, se preocupă de asigurarea celor mai bune condiţii de muncă şi de viaţă, de felul în care sînt soluţionate aceste probleme, în vederea ridicării bunăstării generale a popoarelor.

Menţionăm aceasta deoarece considerăm că este necesar ca în activitatea ideologică, teoretică, politico-educativă să asigurăm o temeinică studiere a realităţilor socialismului, dar şi a realităţilor capitaliste şi, pe această bază, să acţionăm pentru a demonstra poporului nostru, popoarelor de pretutindeni superioritatea societăţii socialiste, a puterii oamenilor muncii care au lichidat asuprirea şi inegalităţile şi îşi realizează în mod liber şi independent orînduirea fără clase fără asupritori.

Activitatea noastră ideologică, teoretică, politico-educativă trebuie să pună cu putere în evidenţă, pe baza faptelor, a legilor obiective ale dezvoltării societăţii omeneşti, necesitatea întăririi rolului planului naţional unic de dezvoltare echilibrată a economiei, care presupune, în acelaşi timp, o participare largă a tuturor unităţilor economico-sociale şi teritoriale la elaborarea planurilor, la înfăptuirea lor, în spiritul principiului autoconducerii.

Lichidarea unor fenomene de birocratism, de centralism excesiv nu trebuie să fie în nici un fel confundată cu renunţarea la conducerea economiei pe baza planului unic de dezvoltare, nu trebuie să ducă la deschiderea drumului pentru aşazisa „piaţă liberă", pentru „socialismul de piaţă", care înseamnă, de fapt, libertatea pentru dezvoltarea diferitelor forme capitaliste.

În general, este necesar ca întreaga activitate teoretică, ştiinţifică, îndeosebi în domeniul ştiinţelor economice şi sociale, să tragă concluzii din experienţa practică a ţării noastre, a altor ţări socialiste, din experienţa mondială şi să elaboreze, într-o formă cît mai clară, orientările de perspectivă privind dezvoltarea şi conducerea economiei naţionale pe baza planului naţional unic — garanţia înfăptuirii Programului partidului, a realizării cu succes a comunismului în România ! **(Aplauze şi urale puternice ; se scandează îndelung „Ceauşescu — P.C.R. !", „Ceauşescu, eroism — România, comunism !").**

Stimaţi tovarăşi,

După cum este bine cunoscut, Plenara Comitetului Central al partidului pe problemele ideologice, din 1982, a dat răspunsuri şi orientări la o serie de probleme teoretice şi practice cu privire la construcţia socialismului, la democraţia muncitorească, la stat, la rolul partidului.

În concordanţă cu hotărîrile congreselor partidului, după Congresul al IX-lea şi Plenara Comitetului Central al partidului pe probleme ideologice, au fost adoptate o serie de măsuri privind perfecţionarea şi funcţionarea organelor de stat, a organismelor democraţiei muncitoreşti-revoluţionare, şi crearea condiţiilor necesare participării largi a clasei muncitoare, a ţărănimii, intelectualităţii, a tuturor oamenilor muncii, a întregului popor la conducerea tuturor sectoarelor de activitate, la elaborarea politicii interne şi externe a patriei noastre.

Se poate spune că Programul ideologic al partidului îşi păstrează pe deplin actualitatea, dar, fără îndoială, el va trebui îmbunătăţit cu unele probleme şi concluzii reieşite din activitatea ulterioară, precum şi din perspectivele dezvoltării viitoare.

Acum, în unele ţări socialiste — şi, în general, pe plan mondial — au loc discuţii şi se formulează diferite teze care duc la negarea rolului statului, al partidului, a înseşi democraţiei muncitoreşti-revoluţionare şi la orientarea spre democraţia de tip burghez.

Este bine cunoscut că discuţiile despre stat şi democraţie nu sînt noi. Discutînd despre stat, trebuie să avem în vedere că statul a apărut în anumite condiţii istorice şi activitatea lui se poate schimba şi perfecţiona în raport de dezvoltarea societăţii omeneşti, că statul nu poate fi privit decît în contextul existenţei claselor antagoniste, pornind de la înţelegerea justă în mîinile căror clase se află puterea politică, deci şi statul.

Nu se poate vorbi de un stat abstract, ci de statul capitalist al claselor exploatatoare, de statul socialist al muncitorilor şi ţăranilor — şi fiecare din acestea are menirea să acţioneze pentru a asigura interesele claselor pe care le reprezintă.

Fără a nega rolul şi importanţa democraţiei în societatea burgheză, nu se poate în nici un fel pune semnul egalităţii între democraţia burgheză şi democraţia muncitorească-revoluţionară. Nu se poate vorbi de egalitate între bogaţi şi săraci, între asupritori şi asupriţi !

Pornind de la înţelegerea ştiinţifică, dialectică a statului şi a rolului său în societate, trebuie să avem permanent în vedere că înfăptuirea revoluţiei sociale presupune şi realizarea statului muncitoresc-ţărănesc, în care puterea să aparţină celor ce muncesc şi care să apere interesele maselor muncitoare, să nu admită exploatarea şi asuprirea, inegalităţile sociale şi naţionale.

În aceste condiţii, statul devine un instrument al făuririi socialismului, al bunăstării poporului, al apărării independenţei şi suveranităţii naţionale.

În ce priveşte noţiunea de dictatură a proletariatului, trebuie spus că ea a fost greşit înţeleasă, denaturată. Instaurarea puterii muncitoreşti-ţărăneşti — în alianţă cu intelectualitatea, cu toate categoriile muncitoare — reprezintă cea mai înaltă, suprema formă de democraţie, nu de dictatură, deoarece puterea politică este în mîinile poporului, care îşi făureşte în mod conştient propriul său viitor liber, în socialism şi comunism. Pornind de la aceasta, încă la plenara pe problemele ideologice, partidul nostru a hotărît să se considere greşită noţiunea şi teza dictaturii proletariatului şi să se renunţe cu desăvîrşire la ea. În acelaşi timp, am formulat teza statului democraţiei muncitoreşti-revoluţionare, care corespunde pe deplin caracterului orînduirii noastre socialiste, construirii socialismului cu poporul şi pentru popor.

Iată de ce este necesar să avem permanent în vedere perfecţionarea activităţii statului, a organelor sale de conducere de către poporul însuşi a întregii opere a construcţiei socialiste.

În acelaşi timp, trebuie să se aibă în vedere permanent — aşa cum s-a subliniat totdeauna în documentele partidului nostru după Congresul al IX-lea — că la baza funcţionării statului şi organelor sale trebuie să se afle Constituţia ţării, legile care guvernează relaţiile economice şi sociale în toate domeniile, că întreaga activitate a statului trebuie să se desfăşoare numai pe baza legilor elaborate de Marea Adunare Naţională, cu consultarea largă a întregii naţiuni. Aceasta constituie, de altfel, una din cerinţele de importanţă deosebită, fundamentală ale democraţiei muncitoreşti-revoluţionare, ale puterii întregii naţiuni ! **(Aplauze puternice).**

Totodată, este necesar să se dezvolte puternic activitatea consiliilor populare judeţene, orăşeneşti şi comunale, ca organe ale autoconducerii administrativ-teritoriale, care poartă întreaga răspundere pentru buna organizare şi desfăşurare a activităţii din toate domeniile. Ele trebuie să-şi desfăşoare larg activitatea în strînsă legătură şi cu consultarea permanentă a cetăţenilor din fiecare localitate.

Întreaga activitate a organelor de stat — centrale şi locale — trebuie să se desfăşoare permanent în strînsă unitate şi sub controlul nemijlocit al poporului !

În acelaşi timp, am realizat un larg sistem de organisme ale democraţiei muncitoreşti-revoluţionare — consiliile oamenilor muncii, adunările generale, ca organe ale proprietarilor şi producătorilor care poartă răspunderea conducerii întregii activităţi economico-sociale —, organele judeţene şi naţionale ale democraţiei muncitoreşti-revoluţionare, în care reprezentanţii muncitorilor au o pondere de peste 30 la sută.

În dezvoltarea sistemului democraţiei muncitoreşti-revoluţionare am pornit şi pornim de la teza ştiinţifică a făuririi socialismului cu poporul şi pentru popor, de la faptul că realizarea socialismului este opera întregului p o p o r, care, devenit s t ă p î n pe destinele sale, îşi făureşte în mod liber propriul său viitor. Şi nici o democraţie din lume nu poate fi mai înaltă decît democraţia în care poporul însuşi îşi hotărăşte destinele sale ! Aceasta constituie adevărata forţă socialistă şi comunistă a democraţiei ! **(Aplauze şi urale puternice, prelungite ; se scandează îndelung „Ceauşescu şi poporul !").**

În întreaga activitate ideologică, politico-educativă, trebuie să subliniem continuu superioritatea incontestabilă a democraţiei muncitoreşti-revoluţionare socialiste faţă de orice democraţie burgheză, pornind de la faptul că nu se poate vorbi de o adevărată democraţie în condiţiile asupririi şi exploatării omului, că numai socialismul, care lichidează proprietatea capitalistă asupra mijloacelor de producţie, exploatarea şi asuprirea poate asigura adevărata democraţie, libertatea şi participarea deplină a poporului la conducerea tuturor sectoarelor de activitate.

Trebuie să punem cu putere în evidenţă, în activitatea ideologică, teoretică, politico-educativă, superioritatea sistemului democraţiei muncitoreşti-revoluţionare din patria noastră — unic în felul său —, necesitatea perfecţionării continue a întregului cadru democratic, creşterea rolului maselor populare în întreaga viaţă economico-socială, îmbinarea armonioasă a activităţii organelor de stat cu organele democraţiei muncitoreşti, socialiste, realizînd un sistem unitar care să garanteze înfăptuirea neabătută a programelor de făurire a socialismului, de ridicare a nivelului de trai material şi spiritual al poporului, de întărire necontenită a forţei, a independenţei şi suveranităţii României ! **(Aplauze puternice, prelungite).**

Stimaţi tovarăşi,

Toate marile realizări obţinute în dezvoltarea socialistă a patriei noastre demonstrează cu putere justeţea politicii partidului, a rolului său conducător în toate domeniile de activitate.

Discuţiile care au loc în unele ţări socialiste cu privire la diminuarea sau chiar renunţarea la rolul conducător al partidului nu pot decît să aducă mari daune unităţii clasei muncitoare, a întregului popor, înseşi construcţiei societăţii socialiste. Nu se poate vorbi în nici un fel de renunţarea la rolul conducător al partidului în organizarea şi unirea eforturilor întregului popor în opera de dezvoltare economico-socială şi în construcţia socialismului.

Tezele despre partidul-stat sau statul-partid au drept scop să dezorienteze şi să creeze confuzii în rîndul partidului şi maselor populare.

În programul ideologic al partidului am arătat cu toată claritatea că partidul nu-şi propune şi nu trebuie să-şi propună în nici un fel să înlocuiască organele de stat, care au datoria să asigure buna organizare şi desfăşurare a întregii vieţi economico-sociale în conformitate cu legile ţării. Dar organele şi organizaţiile de partid, comuniştii care lucrează în diferite sectoare ale activităţii economico-sociale şi de stat poartă întreaga răspundere pentru activitatea acestor organisme, pentru aplicarea fermă a legilor ţării în toate domeniile. Partidul nu înlocuieşte organele de stat şi nu le poate înlocui, dar, în acelaşi timp, nu se poate sustrage şi trebuie să poarte deplina răspundere pentru felul în care organele de stat şi ale democraţiei muncitoreşti-revoluţionare

(Continuare în pagina a 4-a)

EXPUNEREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

(Urmare din pagina a 3-a)

își îndeplinesc misiunea lor în societatea noastră socialistă.

Realizarea unității clasei muncitoare, și deci și a unui partid unic revoluționar, este rezultatul legic al dezvoltării luptei pentru socialism, o necesitate obiectivă a dezvoltării sociale.

Nu întîmplător cercurile reacționare imperialiste acționează împotriva unității clasei muncitoare, a mișcării muncitorești și, îndeosebi, împotriva partidelor comuniste, în numele așa-zisei libertăți de organizare și al pluralismului politic.

Făurirea cu succes a socialismului impune întărirea continuă a unității mișcării revoluționare, realizarea unui partid unic, cu o ideologie revoluționară, care să îndeplinească rolul de centru vital al întregii națiuni. Numai un asemenea partid va putea îndeplini rolul istoric de a conduce națiunea spre comunism, spre o lume în care poporul să fie pentru totdeauna liber și independent! **(Urale și aplauze puternice; se scandează „Ceaușescu — P.C.R.!", „Ceaușescu — eroism, România — comunism!").**

Pornind de la aceasta, este necesar să acordăm o atenție deosebită întăririi continue a partidului, perfecționării rolului său în toate domeniile, dezvoltării continue a democrației interne de partid, ca un factor de importanță hotărîtoare pentru întreaga dezvoltare a țării, pentru înfăptuirea democrației muncitorești-revoluționare în toate domeniile.

În întreaga activitate de partid trebuie să se aplice neabătut prevederile Statutului, să se dezvolte puternic critica și autocritica, atitudinea fermă, combativă față de lipsuri, recunoașterea deschisă a stărilor negative de lucruri și stabilirea măsurilor pentru înlăturarea acestora — ca o cerință obligatorie a mersului înainte.

Avem nevoie nu de o recunoaștere formală a lipsurilor, ci de dezvăluirea cauzelor reale care le generează și de stabilirea măsurilor pentru înlăturarea lor, pentru perfecționarea activității în toate domeniile. Critica și autocritica constituie o latură fundamentală a vieții de partid, a creșterii rolului conducător al partidului, a înnoirii continue și perfecționării societății noastre socialiste.

Este, de asemenea, necesar — repet — să asigurăm dezvoltarea continuă a democrației interne de partid, dezbaterea temeinică în organizațiile și organele de partid a problemelor economico-sociale, ale construcției socialiste, întărirea permanentă a legăturii cu masele de oameni ai muncii.

Trebuie să asigurăm ca toate hotărîrile de partid, toate legile statului nostru socialist să fie larg dezbătute în partid, în adunările generale, cu toți oamenii muncii, în cadrul organismelor democrației muncitorești-revoluționare, cu întregul popor — aceasta constituind o cerință a adevăratei democrații muncitorești-revoluționare, a participării întregului popor la conducerea tuturor sectoarelor de activitate, a construcției socialismului pentru popor și împreună cu poporul.

În acest cadru, aș dori să subliniez necesitatea întăririi continue a rolului clasei muncitoare, ca factor determinant al făuririi socialismului și comunismului. Activitatea ideologică, politico-educativă trebuie să demonstreze în mod științific, teoretic injustețea diferitelor teze cu privire la diminuarea rolului clasei muncitoare și pericolul acestora pentru construcția socialismului, inclusiv problema reducerii ponderii muncitorilor în unele partide comuniste și muncitorești, în conducerea diferitelor sectoare de activitate. Aceasta reprezintă, fără nici o îndoială o subapreciere puternică a rolului clasei muncitoare în societatea socialistă, în societatea omenească de astăzi în general. De altfel, se poate afirma că scăderea ponderii muncitorilor într-un partid sau altul și creșterea ponderii categoriilor mijlocii au creat și condiții sociale pentru slăbirea spiritului revoluționar, pentru apariția tendințelor reformiste, mic burgheze, care duc la slăbirea rolului partidului, punînd în pericol însăși construcția socialismului.

Trebuie să subliniem cu putere, în activitatea noastră ideologică, teoretică și să tragem concluzii practice privind întărirea rolului clasei muncitoare, clasa conducătoare a societății, importanța creșterii numărului membrilor de partid din rîndul muncitorilor, inclusiv în organele de conducere, pentru păstrarea caracterului revoluționar, combativ al partidului.

În general, este necesar să se sublinieze rolul clasei muncitoare în întreaga lume, al unității sale în lupta pentru progres economic și social, pentru libertate, dezarmare și pace. **(Aplauze puternice, prelungite).**

În același timp, trebuie să punem cu putere în evidență rolul crescînd al organizațiilor de masă și obștești, al sindicatelor, al organizațiilor de tineret, de femei, al celorlalte organizații obștești, care asigură participarea organizată a tuturor categoriilor de oameni ai muncii la conducerea democratică a diferitelor sectoare de activitate.

În mod deosebit, trebuie să subliniem importanța Organizației Democrației și Unității Socialiste, care cuprinde peste patru milioane de oameni ai muncii ce nu sînt membri ai partidului comunist și care participă, în acest cadru, la dezbaterea și adoptarea tuturor hotărîrilor, în strînsă unitate cu comuniștii, cu toate organele și organizațiile obștești. Trebuie să punem de asemenea, cu putere în evidență importanța și rolul Frontului Democrației și Unității Socialiste, care unește toate forțele și categoriile sociale și asigură ca întregul popor, în deplină unitate, să participe la elaborarea programelor de dezvoltare economico-socială și să acționeze pentru realizarea lor.

Însăși ampla dezbatere a documentelor Congresului al XIV-lea în partid, cu întregul popor, constituie expresia largului democratism al societății noastre socialiste și, totodată, a deplinei unități a întregului popor, a faptului că hotărîrile ce vor fi adoptate de Congres privind dezvoltarea viitoare a patriei noastre reprezintă voința unanimă a întregii națiuni, de a merge ferm pe calea societății socialiste multilateral dezvoltate, spre visul de aur al întregii omeniri — spre comunism! **(Aplauze puternice, prelungite; se scandează îndelung „Ceaușescu, eroism — România comunism!").**

Stimați tovarăși,

Pornind de la constatarea unei anumite rămîneri în urmă a activității ideologice politico-educative, este necesar să intensificăm munca de ridicare a nivelului ideologic, a conștiinței revoluționare a partidului, a tuturor oamenilor muncii, să așezăm ferm la baza întregii activități concepția revoluționară despre lume și viață, principiile socialismului științific, să dezvoltăm puternic spiritul revoluționar de răspundere față de interesele poporului, de cauza socialismului, de independența și suveranitatea țării.

În domeniul științelor sociale este necesar să se intensifice studiul noilor fenomene sociale pe baza concepției revoluționare, materialist-dialectice și istorice, să se generalizeze teoretic, pornind de la practică, de la realități, experiența construcției socialismului, să se dea răspuns științific problemelor complexe determinate de marile transformări revoluționare din lume, de revoluția tehnico-științifică.

În primul rînd, este necesar să se reia tezele științifice despre socialism și să se dea răspuns de pe poziții revoluționare diferitelor teze după care socialismul n-ar mai corespunde noilor realități sau, în cel mai bun caz, ar trebui readaptat pentru a fi pe placul capitaliștilor

Este necesar să se respingă toate aceste teze antisocialiste și să se dea răspuns ferm tuturor celor care acționează pentru lichidarea socialismului. Trebuie să se evidențieze în mod convingător că socialismul și-a demonstrat pe deplin superioritatea și reprezintă singura alternativă viabilă pentru înlăturarea orînduirii exploatatoare, pentru realizarea unei lumi a dreptății și echității sociale.

O atenție deosebită trebuie acordată cunoașterii și înțelegerii legilor obiective generale, aplicării lor la realitățile din diferite orînduiri sociale, din fiecare țară și etapă de dezvoltare. În acest cadru trebuie să se sublinieze unitatea dialectică dintre general și particular.

Este, totodată, necesar să se pună în evidență noile legi obiective ale socialismului, care trebuie bine înțelese și dezvoltate.

O atenție deosebită se impune a fi acordată înțelegerii juste a contradicțiilor în socialism, a necesității continue de soluționare la timp a acestora, pentru a nu se acumula și a deveni antagoniste.

Activitatea ideologică trebuie să pună cu putere în evidență dezvoltarea dialectică a societății socialiste, lupta permanentă dintre vechi și nou, necesitatea înlăturării la timp a vechiului care nu mai corespunde noilor realități și a promovării cu îndrăzneală a noului în toate domeniile de activitate — aceasta constituind o cerință vitală pentru dezvoltarea și înnoirea continuă a societății socialiste.

În general, este necesar ca științele sociale, activitatea ideologică, teoretică să aibă în vedere că socialismul științific trebuie permanent dezvoltat și îmbogățit pe baza practicii și experienței sociale, a noilor cuceriri ale științei și cunoașterii umane în general.

Perfecționarea și înnoirea socialismului nu trebuie însă, în nici un fel, să deschidă calea pentru forme capitaliste, antisocialiste, ci să ducă la accentuarea laturilor esențiale ale socialismului revoluționar, la reafirmarea și mai puternică a principiilor de muncă și viață socialiste, a eticii și echității sociale.

Științele sociale trebuie să se angajeze cu toată răspunderea în dezvoltarea concepției revoluționare despre lume și viață.

O dată cu studierea problemelor actuale și generalizarea experienței înaintate trebuie să se acționeze pentru elaborarea de pe acum a căilor de trecere treptată la înfăptuirea principiilor comuniste de muncă și viață.

Este necesar să se elaboreze teoretic o concepție unitară, revoluționară, care să dea o perspectivă clară mersului înainte, să lumineze partidului și poporului calea înaintării neabătute spre înaltele piscuri ale civilizației comuniste. **(Aplauze și urale puternice, prelungite).**

Activitatea politico-educativă trebuie să ducă la înarmarea partidului, a tuturor oamenilor muncii cu cele mai înalte cunoștințe — științifice, profesionale și tehnice, culturale — din toate domeniile de activitate. Să acționăm pentru înfăptuirea obiectivelor stabilite în Programul-Directivă și în Tezele pentru Congresul al XIV-lea al partidului privind realizarea, în deceniul următor, a unui înalt nivel de pregătire a tineretului, a întregului popor, transformarea clasei muncitoare și țărănimii în clase cu un înalt nivel intelectual de cultură, ridicarea nivelului de cunoștințe al întregului popor, pentru a deveni o puternică forță, cu o temeinică pregătire în toate domeniile de activitate, cu înțelegerea deplină a schimbărilor care au loc în lume, a perspectivelor dezvoltării omenirii — aceasta constituind o cerință fundamentală a înaintării ferme a patriei noastre și ridicării ei pe noi culmi de progres și civilizație.

Este necesar să avem permanent în vedere că făurirea cu succes a socialismului și comunismului nu se poate asigura decît pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii. De aceea, va trebui să punem în centrul întregii activități dezvoltarea și perfecționarea cercetării științifice în toate domeniile. Organizarea științifică și modernizarea producției, a întregii activități pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii reprezintă o necesitate obiectivă, o cerință legică a perfecționării continue a societății noastre socialiste.

În activitatea educativă de formare a conștiinței revoluționare a tineretului, un rol determinant revine învățămîntului, școlii de toate gradele. Începînd de la grădiniță și pînă la terminarea liceului de 12 ani, copiii, întregul tineret urmează 14—15 ani cursurile de învățămînt, apoi învățămîntul profesional, învățămîntul superior și diferite forme de recalificare și pregătire.

Pornind de la această realitate, este necesar să acționăm pentru perfecționarea activității învățămîntului de toate gradele, pentru creșterea rolului său educativ, de formare a tineretului în spiritul concepțiilor revoluționare despre lume și viață, ale patriotismului și dragostei de muncă, al luptei neîmpăcate pentru progres, pentru construcția socialismului, pentru a fi gata întotdeauna să apere patria, socialismul, independența țării! **(Aplauze puternice, prelungite).**

Să facem astfel încît învățămîntul de toate gradele să asigure însușirea de către întregul tineret a celor mai înaintate cunoștințe ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în general, punînd la bază concepția revoluționară, materialist-dialectică și istorică!

Un rol important revine, de asemenea, învățămîntului social-politic, care trebuie să contribuie la cunoașterea temeinică a legilor dezvoltării omenirii, a legilor sociale, asigurînd un nivel înalt de conștiință revoluționară și patriotică întregului tineret al patriei noastre.

Este, de asemenea, necesar să se intensifice activitatea de răspîndire în rîndul maselor de oameni ai muncii, al întregului popor, a cunoștințelor științifice despre lume și viață, despre originea vieții pe pămînt, a perspectivelor existenței și dezvoltării vieții pe planeta noastră.

În întreaga activitate ideologică un rol important revine învățămîntului de partid pentru formarea cadrelor de partid pe baza celor mai înaintate concepții revoluționare de conducere a tuturor sectoarelor economico-sociale, pentru a imprima activiștilor de partid un înalt spirit de exigență revoluționară, combativitate și răspundere față de partid, față de popor, față de cauza socialismului și comunismului.

Învățămîntul de partid trebuie să asigure formarea de adevărați revoluționari de profesie, militanți activi pentru victoria socialismului și comunismului în patria noastră. Trebuie să avem în vedere că întotdeauna — și în prezent și în viitor — partidul, poporul nostru vor avea nevoie de adevărați revoluționari — și numai în aceste condiții vom asigura mersul ferm înainte! **(Aplauze puternice, prelungite; se scandează îndelung „Ceaușescu — P.C.R.!", „Ceaușescu și poporul!").**

În activitatea politico-educativă un rol important revine învățămîntului de partid și politic de masă, la care participă peste 12 milioane de oameni ai muncii. Este necesar să facem astfel încît învățămîntul politic de masă, universitățile serale și alte forme de învățămînt să asigure înarmarea tuturor oamenilor muncii cu cele mai noi cunoștințe din toate domeniile și, în primul rînd, din domeniul științelor sociale, cu o cunoaștere temeinică a legităților obiective și a căilor dezvoltării socialiste a omenirii, să contribuie în mod activ la formarea conștiinței revoluționare a tuturor oamenilor muncii, a întregului nostru popor.

Este, de asemenea, necesar să ridicăm mai puternic nivelul activității de creație literară, artistică. Avem nevoie de o literatură mai combativă, pătrunsă de un înalt spirit revoluționar patriotic, inspirată din realitățile patriei noastre. Fără nici o îndoială că avem multe realizări în aceste domenii, dar acum nu mi-am propus să mă refer la acestea, ci la ceea ce trebuie să facem, mai cu seamă, în viitor. Avem nevoie de o proză și de poezii combative, cu spirit revoluționar care să dinamizeze activitatea oamenilor muncii, a tineretului patriei noastre, de o muzică combativă, cu spirit patriotic și revoluționar, de filme mai bune, de un teatru mai bun.

Așa cum am subliniat la întîlnirea cu oamenii muncii din domeniul creației literar-artistice din luna mai 1965, sursa cea mai sigură de inspirație trebuie să fie poporul, realitățile societății noastre socialiste. Să nu se alerge după „ulcioare" străine, chiar dacă sînt poleite cu aur, ci să se bea apă din izvoarele limpezi ce izvorăsc din pămîntul strămoșesc, să se bea apa vie, dătătoare de viață, din glia românească! **(Aplauze puternice).**

Întreaga activitate de creație literară trebuie să devină un puternic factor al ridicării conștiinței revoluționare, de dinamizare și ridicare a nivelului general de cultură al întregii națiuni.

Trebuie să pornim neabătut de la faptul că literatura, muzica, arta în general, activitatea cultural-artistică au o înaltă misiune socială în ridicarea nivelului general de cultură al poporului, în înfăptuirea programelor de dezvoltare economico-socială și construcție socialistă.

Trebuie să combatem cu toată hotărîrea tezele vechi — dar care își mai fac loc, din păcate, și la noi — cu privire la așa-zisa „artă pentru artă". Este bine cunoscut că nu a existat, nu există și nu va exista niciodată artă de dragul artei. Arta a fost întotdeauna, este și va fi permanent un puternic factor al educației, al progresului, al ridicării conștiinței patriotice și revoluționare a poporului!

Cei care, într-o formă sau alta, declară că vor să facă așa-zisa artă pură, se sustrag, de fapt, de la misiunea progresistă a culturii și artei și, vrînd-nevrînd, se alătură forțelor ostile progresului și socialismului, acelora care folosesc și vor să mențină permanent literatura, arta ca un mijloc de întărire a pozițiilor lor dominante, a societății împărțite în clase, a asupririi și inegalității.

Întreaga activitate de creație și cultural-artistică trebuie să se angajeze ferm în activitatea de ridicare a nivelului de cultură, de cunoștințe generale al tineretului, al întregului popor, de formare a conștiinței revoluționare a constructorilor socialismului, cu o poziție fermă față de tot ce este străin progresului, patriotismului socialist, fericirii omului, independenței țării.

Numai așa arta noastră își va îndeplini misiunea istorică și, fără nici o îndoială că, — la fel ca și pînă acum — dar mai ferm și în condiții mai bune, arta noastră își va îndeplini misiunea în construcția socialismului și comunismului, împreună cu întregul popor! **(Aplauze puternice, prelungite).**

Este nevoie ca întreaga activitate cultural-artistică, Festivalul național „Cîntarea României" — care are un rol important în creația maselor populare — să devină o forță tot mai puternică în participarea maselor la întreaga activitate cultural-artistică, aceasta reprezentînd garanția strînsei legături a artei și culturii cu poporul — adevăratul creator, de altfel, al limbii și literaturii, a tot ce este mai bun în acest domeniu, în România! **(Aplauze puternice, prelungite).**

Presa, radioteleviziunea, toate mijloacele de informare în masă trebuie să-și per-

(Continuare în pagina a 5-a)

EXPUNEREA TOVARĂŞULUI NICOLAE CEAUŞESCU

(Urmare din pagina a 4-a)

fecţioneze continuu activitatea şi să aibă un rol mai important în buna informare şi înţelegere de către întregul popor a problemelor complexe ale dezvoltării economico-sociale şi politico-educative, a problemelor situaţiei internaţionale.

În întreaga activitate politico-educativă este necesar să se acorde o atenţie deosebită combaterii fenomenelor negative care se manifestă sub diferite forme, inclusiv ca rezultat al influenţelor ideologiei burgheze, al activităţii cercurilor reacţionare, antisocialiste, din afară.

Trebuie să se adopte o poziţie mai combativă, mai fermă faţă de diferite manifestări naţionaliste, şoviniste, antisemite, subliniind cu putere justeţea politicii naţionale a partidului nostru — asigurarea deplinei egalităţi în drepturi pentru toţi cetăţenii patriei — faptul că, indiferent de naţionalitate, toţi cetăţenii au aceleaşi drepturi şi aceleaşi îndatoriri, că, în deplină unitate, trebuie să asigurăm înălţarea continuă a patriei noastre spre noi culmi de progres şi civilizaţie. **(Aplauze puternice, prelungite).**

Trebuie să demascăm permanent politica cercurilor reacţionare din trecut, dar şi din prezent, care au acţionat şi acţionează pentru aţîţarea vrajbei naţionale, pentru slăbirea unităţii oamenilor muncii în scopul de a-şi promova interesele lor de dominaţie şi asuprire.

În acest sens, este necesar să se dea o ripostă fermă hortiştilor şi noilor hortişti care se aliază din nou cu foştii şi noii nazişti, acţionînd pentru revizuirea graniţelor şi pentru o politică de învrăjbire a popoarelor.

Mai mult ca oricînd, este necesar ca, în activitatea politico-educativă, să sădim cu putere în rîndul poporului — şi îndeosebi, al tineretului — spiritul de dreptate şi răspundere, sentimentul de apărare a proprietăţii socialiste, a socialismului şi — repet — a independenţei României! **(Urale şi aplauze puternice ; se scandează îndelung „Ceauşescu — P.C.R.!", „Ceauşescu şi poporul!", „Ceauşescu — România, stima noastră şi mîndria!").** Este, de asemenea, necesar să fim necruţători faţă de manifestările de necinste, de sustragere, de furt, care, oricum le-am privi, sînt forme ale activităţii antisocialiste, contrarevoluţionare, străine spiritului socialismului şi reprezintă, de fapt, rămăşiţe ale concepţiilor şi practicilor proprii orînduirii burghezo-moşiereşti!

Să educăm întregul tineret, întregul popor în spiritul cinstei, al dragostei de muncă, al apărării neabătute a proprietăţii obşteşti, a întregii proprietăţi, de a fi necruţători faţă de orice slăbeşte şi jigneşte omul — constructor al societăţii socialiste!

Să educăm tineretul şi poporul nostru în spiritul patriotismului revoluţionar, al dragostei faţă de patrie, al hotărîrii neabătute ca în orice împrejurări să fie gata de a apăra cuceririle revoluţionare şi socialismul, de a face totul pentru înaintarea neabătută a patriei noastre spre cele mai înalte culmi de progres şi civilizaţie! **(Aplauze puternice).**

Munca politico-educativă trebuie să pună cu putere în evidenţă superioritatea socialismului, ca unica orînduire care asigură deplina egalitate între toţi cetăţenii patriei, condiţii de afirmare deplină a personalităţii umane, a umanismului, revoluţionar socialist, în care omul constituie factorul primordial al întregii activităţi.

Pornind de la documentele pentru Congresul al XIV-lea al partidului, activitatea politico-educativă trebuie să demonstreze cu putere perspectivele luminoase ale dezvoltării patriei noastre, ale înfăptuirii Programului partidului de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi de înaintare spre comunism.

Întreaga activitate politico-educativă să devină un factor mai activ, o puternică forţă revoluţionară care să lumineze calea întregului popor pentru înfăptuirea programelor de dezvoltare a patriei noastre de ridicare a bunăstării materiale şi spirituale, de înfăptuire a visului de aur — a comunismului pe pămîntul României! **(Urale şi aplauze puternice, îndelungate ; se scandează „Ceauşescu, eroism — România, comunism!").**

Stimaţi tovarăşi,

Unitatea dialectică între politica internă şi externă impune o analiză ştiinţifică a situaţiei politice, economice şi sociale mondiale, pentru a se putea înţelege cît mai bine evenimentele internaţionale, direcţiile şi perspectivele luptei pentru progres, pentru dezarmare, pace şi colaborare între toate naţiunile lumii.

Este bine cunoscut că în lume s-au produs şi sînt în curs mari schimbări în dezvoltarea societăţii omeneşti, în raportul de forţe pe plan internaţional. De aceea, se impune să avem permanent în vedere că se menţine şi chiar se accentuează contradicţia fundamentală dintre socialism şi capitalism.

În acelaşi timp, se dezvoltă tot mai puternic contradicţia dintre ţările în curs de dezvoltare şi ţările capitaliste dezvoltate, dintre bogaţi şi săraci, care devine una din contradicţiile tot mai puternice care se manifestă în viaţa internaţională de azi.

Se poate afirma, cu deplin temei, că aceste contradicţii din lumea contemporană au un rol determinant în întreaga dezvoltare a societăţii omeneşti şi că, fără înţelegerea lor în mod ştiinţific, nu se pot trage nici concluzii corespunzătoare pentru aprecierile asupra vieţii mondiale şi perspectivele dezvoltării societăţii omeneşti. Este adevărat că în ultimii ani s-au înregistrat anumiţi paşi — este drept, foarte mici — în direcţia dezarmării şi începerii de tratative între cele două grupări militare — N.A.T.O. şi Tratatul de la Varşovia — şi s-a trecut la soluţionarea unor conflicte pe calea negocierilor. Dar trebuie să spunem deschis că toate acestea nu au determinat o schimbare radicală în viaţa internaţională, nu au determinat o nouă gîndire şi o nouă politică în soluţionarea problemelor complexe ale vieţii mondiale.

Avem obligaţia să spunem poporului nostru, şi să spunem tuturor popoarelor adevărul, realitatea, faptul că situaţia internaţională continuă să fie foarte complexă şi gravă. Se continuă cursa înarmărilor — inclusiv a celor nucleare —, ceea ce duce la menţinerea pericolului unui război mondial, care s-ar transforma inevitabil într-un război nuclear şi ar duce la distrugerea omenirii, a înseşi vieţii pe planeta noastră.

Se menţin, şi chiar se accentuează, criza economică mondială şi criza politică, socială, în lumea capitalistă. În deceniul al 8-lea s-a înrăutăţit şi mai mult situaţia economică a ţărilor în curs de dezvoltare, s-au mărit decalajele între bogaţi şi săraci.

În acelaşi timp, problemele economice politice şi sociale din ţările capitaliste dezvoltate şi manifestarea, în unele ţări socialiste, a unor fenomene de criză economică şi politică duc la accentuarea şi mai mult a instabilităţii şi a contradicţiilor.

Toate acestea au dus la apariţia unor concluzii şi înţelegeri diferite — dar trebuie spus, şi greşite — asupra multor probleme internaţionale. Se pare că unele cercuri conducătoare imperialiste au ajuns la concluzia greşită şi consideră că pot folosi actuala situaţie internaţională pentru a putea schimba raportul de forţe mondial în favoarea lor, a politicii de dominaţie, de forţă şi dictat.

Ignorînd realităţile, aceste cercuri proclamă cu şi mai multă insistenţă atotputernicia capitalismului şi prezic, din nou, o apropiată dispariţie a socialismului. Exagerînd unele greşeli şi lipsuri din ţările socialiste, unele tendinţe lichidatoriste şi reformiste, de dreapta, din aceste ţări, precum şi din unele partide comuniste şi muncitoreşti, cercurile reacţionare imperialiste au trecut din nou la o ofensivă ideologică şi politică de defăimare şi subminare a socialismului, la o politică de amestec în treburile interne şi de destabilizare a ţărilor socialiste, recurgînd la toate mijloacele, preluate din arsenalul învechit şi ruginit al „războiului rece", de la dezinformarea opiniei publice, denigrarea socialismului, şantajul, diversiunea, represiunile economice şi politice, pînă la subvenţionarea financiară directă a unor grupări şi forţe antisocialiste, antinaţionale.

Trebuie să spunem deschis că acţiunile antisocialiste, anticomuniste şi cele împotriva ţărilor progresiste, a luptei pentru libertate şi independenţă naţională, pe care le desfăşoară cercurile imperialiste sînt uşurate şi de anumite orientări şi tendinţe greşite în soluţionarea problemelor construcţiei socialiste şi altor probleme din unele ţări.

Este deci necesar să subliniem cu tărie că toată această politică a cercurilor imperialiste este sortită — şi de data aceasta, ca şi de atîtea ori în trecut — eşecului.

Ţările socialiste, popoarele care au edificat noua orînduire socială dispun de forţa necesară pentru a depăşi greutăţile apărute, iar socialismul se va afirma, fără îndoială, cu şi mai mare putere ca cea mai dreaptă şi mai umană orînduire socială de pînă acum. **(Aplauze şi urale puternice ; se scandează „Ceauşescu şi poporul!").**

Acţiunea unită a forţelor progresiste, a ţărilor socialiste, a popoarelor care luptă pentru independenţă şi progres economico-social va duce, fără nici o îndoială, la răsturnarea planurilor imperialiste şi ale reacţiunii şi va deschide noi şi noi perspective înaintării tuturor popoarelor pe calea progresului, a independenţei, a bunăstării, a socialismului. **(Aplauze puternice, prelungite).** Nimic şi nimeni nu va putea opri lupta popoarelor pentru libertate şi independenţă, pentru o viaţă mai dreaptă şi mai bună, pentru o nouă orînduire socială!

Totodată, este necesar să subliniem însă că acţiunile antisocialiste, anticomuniste şi împotriva forţelor progresiste ale cercurilor imperialiste reprezintă un mare pericol pentru politica de destindere şi colaborare internaţională, pentru politica de dezarmare şi pace şi vor duce, inevitabil, dacă vor continua, la agravarea şi mai mult a situaţiei mondiale.

Iată de ce trebuie să facem totul pentru respingerea politicii antisocialiste, anticomuniste şi împotriva independenţei popoarelor! Iată de ce este necesar să se înţeleagă bine, de către cercurile conducătoare din ţările imperialiste, că această politică nu are nici o perspectivă şi este în contradicţie cu Carta Naţiunilor Unite, cu diferite reglementări şi norme internaţionale, cu politica de coexistenţă paşnică, de colaborare egală între naţiunile lumii. **(Aplauze vii şi puternice).**

Întreaga desfăşurare a evenimentelor internaţionale, realitatea, viaţa însăşi arată cît de greşită este teza dezideologizării relaţiilor internaţionale, precum şi teza după care lupta de clasă ar trebui să fie înlocuită. Se vorbeşte despre renunţarea la lupta de clasă şi la lupta dintre sistemele sociale diferite, ca o condiţie pentru supravieţuirea omenirii şi a evitării războiului. Ce are oare acest fel de abordare a problemelor cu concepţia revoluţionară materialist-dialectică şi istorică? Oare pentru a asigura pacea trebuie să se lichideze socialismul, trebuie să se renunţe la lupta de clasă? O asemenea abordare este, cu totul, nu numai antiştiinţifică, dar străină oricărei concepţii revoluţionare şi socialiste. Dacă m-aş referi numai la poporul nostru, este ştiut că niciodată nu s-a pus problema să îngenuncheze, ci, dimpotrivă, în cele mai grele timpuri a luat arma în mînă pentru a-şi apăra independenţa şi suveranitatea. De aceea şi poeţii noştri, în trecut, au cîntat pe eroii noştri şi au formulat în versuri nepieritoare hotărîrea de luptă a poporului. Cunoaşteţi versurile : „Murim mai bine-n luptă, / Cu gloria deplină. / Decît să fim sclavi iarăşi. / În vechiu-ne pămînt". **(Aplauze şi urale puternice).**

Trebuie să spunem lucrurilor pe nume. Asemenea teze au drept scop demoralizarea, dezarmarea comuniştilor, a popoarelor, în lupta pentru socialism şi pentru pace. Oare aşa au gîndit făuritorii socialismului ştiinţific, conducătorii partidelor comuniste şi muncitoreşti, antifasciştii care şi-au dat viaţa pentru înfrîngerea hitlerismului?! Cu o asemenea concepţie nu ar fi fost înfrînt hitlerismul — şi barbaria nazistă ar domina astăzi. Tocmai pentru că comuniştii, antifasciştii, tot ceea ce a fost mai bun în lume s-au ridicat împotriva barbariei fasciste, cu preţul vieţii a putut fi înfrînt fascismul şi s-a asigurat libertatea popoarelor. Şi lichidarea pericolului de război nuclear, supravieţuirea omenirii nu se pot asigura decît prin intensificarea luptei împotriva politicii imperialiste, pentru dezarmare, pentru eliminarea armelor nucleare cu desăvîrşire. Şi aceasta nu se poate realiza decît prin lupta şi lupta unită a popoarelor! **(Aplauze şi urale puternice ; se scandează „Ceauşescu eroism, România — comunism!").**

Fără nici o îndoială, trebuie să înţelegem bine realitatea lumii de astăzi. În lume există două sisteme sociale diametral opuse. Această realitate va continua să existe încă multă vreme. Problema care se pune — şi şi-a găsit un răspuns — este aceea a convieţuirii paşnice între ţările cu orînduiri sociale diferite, bazate pe respectul independenţei şi suveranităţii, neamestecul în treburile interne şi respectarea dreptului fiecărei naţiuni de a-şi alege calea dezvoltării pe care o doreşte, fără nici un amestec din afară.

Este necesar să facem să se înţeleagă bine că numai pe această cale este posibil să se asigure colaborarea internaţională şi angajarea cu fermitate şi a unora şi a altora pe calea dezarmării generale, a dezarmării nucleare, a realizării unei lumi fără arme şi războaie. Aceasta reprezintă calea supravieţuirii omenirii, a vieţii pe planeta noastră! **(Urale şi aplauze puternice, îndelungate ; se scandează îndelung „Ceauşescu — pace!", „Ceauşescu — România, pacea şi prietenia!").**

Iată de ce tezele dezideologizării relaţiilor internaţionale şi renunţării la lupta de clasă sînt în totală contradicţie cu întreaga dezvoltare a omenirii de pînă acum, precum şi cu realităţile lumii contemporane cu întreaga dezvoltare a luptei pentru socialism, progres şi pace în lume. **(Aplauze puternice, îndelungate).**

Nu dezideologizarea relaţiilor internaţionale, ci afirmarea cu fermitate a ideologiei progresiste şi socialiste reprezintă calea pentru o politică şi o gîndire nouă.

Lupta pentru dezarmare, pentru pace, dezvoltarea unei largi colaborări internaţionale între toate statele, fără deosebire de orînduire socială, presupun nu renunţarea la concepţiile socialismului, la ideologia clasei muncitoare despre lume şi viaţă, ci intensificarea activităţii politico-ideologice de ridicare a conştiinţei maselor populare, a tuturor popoarelor, despre necesitatea asigurării unei politici de dezarmare şi de pace, ca o necesitate vitală pentru întreaga omenire! **(Aplauze puternice, îndelungate).**

Nici o altă teză, oricum s-ar numi ea, nu va putea înlocui lupta de clasă, ca factor determinant al dezvoltării societăţii omeneşti, ca lege obiectivă a progresului şi mersului înainte al omenirii!

Soluţionarea pe calea tratativelor a problemelor complexe ale vieţii mondiale impune, ca o necesitate obiectivă, o politică fermă de apărare a socialismului, a libertăţii şi independenţei popoarelor, realizarea unor acorduri şi înţelegeri corespunzătoare cu privire la dezarmare, la soluţionarea diferitelor probleme din viaţa mondială.

Soluţionarea pe calea tratativelor a unor conflicte şi a altor probleme mondiale necesită, fără îndoială, spirit de înţelegere şi unele concesii acceptabile, şi de o parte, şi de alta, o politică realistă care să ţină seama de interesele fiecărei naţiuni şi să asigure independenţa fiecărui popor. Aceasta nu trebuie să ducă însă niciodată la concesii principiale care să pună în pericol socialismul, libertatea şi independenţa popoarelor. Socialismul, progresul economico-social, libertatea şi independenţa popoarelor nu sînt negociabile!

Este bine cunoscut că, de-a lungul istoriei îndelungate a dezvoltării societăţii omeneşti, popoarele nu au renunţat niciodată la independenţă şi nu au capitulat în faţa nici unei agresiuni, a nici unei forţe.

În ce priveşte poporul român, după cum este bine cunoscut, în întreaga sa istorie de peste 2000 de ani, a dus lupte necontenite şi s-a format ca popor, ca naţiune, ca stat numai ca rezultat al luptelor hotărîte, îndelungate.

Întreaga activitate teoretică, ideologică şi politico-educativă trebuie să pună cu putere în evidenţă legile obiective ale dezvoltării omenirii, să sublinieze şi să demonstreze ştiinţific faptul că lupta de clasă, lupta împotriva vechiului şi pentru promovarea noului în toate domeniile, deci şi în viaţa internaţională, a constituit, constituie şi va constitui factorul determinant al progresului societăţii omeneşti.

Întreaga activitate ideologică şi teoretică trebuie să dea o perspectivă revoluţionară clară poporului nostru, tuturor popoarelor, în lupta pentru soluţionarea problemelor complexe ale vieţii internaţionale, să le inspire încrederea şi fermitatea în lupta de apărare a socialismului, a dezvoltării economico-sociale, a independenţei şi libertăţii, de asigurare a păcii şi realizare a unei lumi a deplinei egalităţi între toate naţiunile lumii. **(Aplauze prelungite).**

Stimaţi tovarăşi,

Lupta pentru libertate şi independenţă, pentru socialism şi progres reprezintă o parte inseparabilă a luptei pentru dezarmare, pentru pace şi colaborare internaţională. Este necesar să subliniem şi să demonstrăm faptul că problema fundamentală a epocii noastre o reprezintă dezarmarea şi, în primul rînd, dezarmarea nucleară, eliminarea completă a armelor nucleare de pe planeta noastră.

Aceasta impune intensificarea luptei unite a tuturor popoarelor, participarea tuturor statelor la elaborarea acordurilor şi măsurilor necesare pentru eliminarea armelor nucleare, pentru dezarmarea convenţională şi reducerea radicală a cheltuielilor militare.

Trebuie să se respingă cu toată hotărîrea teza agresivă cu privire la „descurajarea nucleară", care reprezintă, de fapt, teza şantajului nuclear de dominaţie şi asuprire a altor popoare.

Promotorii politicii de descurajare nucleară sau a oricăror descurajări militare trebuie să înţeleagă bine că o asemenea politică este în contradicţie cu realităţile lumii de astăzi şi nu duce decît la menţinerea şi agravarea pericolului de război.

Este nevoie de o politică nouă, de renunţare la armele nucleare, la calea militară, de soluţionare a problemelor dintre state numai pe calea tratativelor, de realizare a unei lumi fără arme, fără războaie.

(Continuare în pagina a 6-a)

EXPUNEREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

(Urmare din pagina a 5-a)

Numai o asemenea cale poate duce la asigurarea existenței popoarelor, a însăși vieții pe planeta noastră, și trebuie să facem totul pentru triumful rațiunii și realizarea acestei politici ! **(Aplauze puternice, prelungite).**

O altă problemă de importanță deosebită a vieții internaționale actuale o reprezintă subdezvoltarea, accentuarea împărțirii lumii în bogați și săraci, necesitatea unor noi relații și a unei noi ordini politice și economice mondiale.

Activitatea ideologică, teoretică, politică, educativă trebuie să demonstreze cu putere faptul că popoarele nu vor putea suporta încă multă vreme actuala stare de lucruri, că este necesar să se pună capăt politicii neocolonialiste de dominație a monopolurilor și capitalului financiar internațional, să se realizeze o politică nouă, de egalitate și colaborare, de lichidare a subdezvoltării, de creare a condițiilor dezvoltării economico-sociale a tuturor națiunilor, și, în primul rînd, a țărilor în curs de dezvoltare. Aceasta este singura cale care poate să asigure stabilitatea economiei mondiale, să asigure progresul fiecărei națiuni, bunăstarea, independența și constituie o parte inseparabilă a luptei pentru pace în lume. **(Aplauze puternice, prelungite)**

Stimați tovarăși,

Sînt multe probleme în viața internațională. Nu doresc acum să mă opresc pe larg asupra tuturor acestora. Consider necesar să subliniez însă că viața, realitățile demonstrează, cu putere, justețea politicii externe a partidului și statului nostru de colaborare cu toate națiunile lumii, fără deosebire de orînduire socială.

Este bine cunoscut că nu au existat probleme mai importante în viața internațională la care România socialistă să nu-și fi adus o contribuție activă la soluționarea lor, să nu fi participat, împreună cu alte state, la lupta pentru pace și colaborare internațională.

La baza tuturor relațiilor internaționale ale țării noastre am așezat permanent principiile deplinei egalități în drepturi, respectului independenței și suveranității, neamestecului în treburile interne, ale avantajului reciproc și respectarea dreptului fiecărei națiuni la dezvoltare liberă, independentă, așa cum o dorește, fără nici un fel de amestec din afară.

Este necesar ca activitatea politico-educativă să pună cu putere în evidență justețea politicii noastre internaționale, să contribuie la înțelegerea cît mai bună a principiilor de relații dintre toate statele lumii.

Sîntem ferm hotărîți să dezvoltăm larg și în viitor relațiile cu toate țările socialiste, să acționăm pentru întărirea colaborării și solidarității lor, ca un factor de importanță hotărîtoare pentru dezvoltarea socialismului în fiecare țară, pentru afirmarea forței socialismului în lume, pentru triumful politicii de pace. Vom dezvolta, de asemenea, larg relațiile de colaborare cu toate țările în curs de dezvoltare, cu țările mici și mijlocii, cu țările nealiniate, ca un factor important al politicii de independență, de dezarmare și pace. În același timp, vom acționa ca și pînă acum pentru extinderea relațiilor și cu țările capitaliste, dezvoltate, cu toate statele lumii, în spiritul principiilor coexistenței pașnice.

Vom acționa cu și mai multă hotărîre pentru dezvoltarea relațiilor economice, tehnico-științifice, pentru participarea activă la diviziunea internațională a muncii, la schimbul de valori materiale și spirituale ,considerînd că aceasta corespunde pe deplin intereselor poporului român ale tuturor popoarelor lumii, de a-și asigura dezvoltarea economico-socială, bunăstarea, de a trăi în libertate, independență și pace.

Vom acționa cu toată hotărîrea pentru dezvoltarea și perfecționarea activității C.A.E.R. în vederea înfăptuirii acordurilor de colaborare economică, tehnico-științifică de lungă durată, pornind de la faptul că acestea trebuie să asigure dezvoltarea fiecărei țări socialiste, ridicarea nivelului lor economic, social.

Avînd în vedere unele probleme economice din țările socialiste, considerăm că este necesar să se organizeze o analiză specială a acestora în vederea stabilirii de comun acord a măsurilor pentru depășirea unor greutăți și dezvoltarea continuă a construcției socialiste.

Aș dori să subliniez în acest cadru faptul că perfecționarea activității C.A.E.R., a relațiilor economice dintre țările socialiste nu trebuie să ducă în nici un fel la crearea de organisme supranaționale, nu trebuie să diminueze în nici un fel rolul partidelor, statelor și popoarelor în realizarea dezvoltării lor economice și sociale.

Considerăm că în prezent, și pentru încă multă, multă vreme, calea unei colaborări largi economice, tehnico-științifice o reprezintă păstrarea și întărirea independenței fiecărei economii naționale, ca factor hotărîtor al progresului, al făuririi cu succes a societății socialiste. **(Aplauze puternice, prelungite).**

Stimați tovarăși,

În activitatea noastră internațională am acordat întotdeauna și acordăm o mare însemnătate dezvoltării colaborării între toate statele europene în spiritul documentelor de la Helsinki, la elaborarea cărora țara noastră și-a adus o contribuție activă. Considerăm că realizarea cooperării, securității și dezarmării în Europa trebuie să se bazeze pe respectarea neabătută a principiilor deplinei egalități, a respectării orînduirii sociale din fiecare țară.

Această colaborare trebuie să ducă nu la slăbirea unei țări sau a alteia, ci la dezvoltarea și progresul fiecărei națiuni. Sîntem pentru o colaborare multilaterală în toate domeniile, care să deschidă perspectiva realizării unei Europe unite, a națiunilor libere și independente.

Activitatea noastră ideologică, teoretică, trebuie să pună cu putere în evidență că, în epoca noastră și pentru o lungă perioadă de timp, păstrarea și întărirea independenței naționale a țărilor europene — ca, de altfel, a tuturor țărilor — reprezintă singura cale realistă pentru o largă colaborare, pentru progresul fiecărui popor.

Se pot da diferite formulări pentru realizarea unității europene. Ideea unei „case comune europene" poate să pară pentru unii atrăgătoare, dar trebuie să avem în vedere că este necesar să realizăm fiecare la el acasă „o casă cît mai bună", care să asigure condiții egale de muncă, de viață demnă pentru toți locuitorii „casei naționale" — și aceasta presupune construcția a încă milioane și milioane de apartamente și case în fiecare țară, pentru a realiza un ansamblu social în care oamenii să aibă cele mai bune condiții de viață și de locuit !

Iată de ce considerăm că trebuie să pornim de la necesitatea conlucrării și apropierii popoarelor europene pe baza întăririi și dezvoltării fiecărui stat național, a fiecărui popor, ceea ce înseamnă nu izolare, ci o largă conlucrare.

În ce ne privește, sîntem gata să mergem la o largă colaborare, care, însă, în orice condiții să nu pună în pericol, sub nici o formă, independența țării sau să îngrădească în vreun fel dreptul poporului român de a-și hotărî singur calea dezvoltării, de a fi pe deplin stăpîn la el acasă. **(Urale și aplauze puternice, prelungite ; se scandează îndelung „Ceaușescu și poporul!", „Ceaușescu, România — stima noastră și mîndria !").**

Vom acționa ferm pentru o largă colaborare în Balcani, pentru transformarea regiunii noastre într-o zonă fără arme nucleare și chimice, fără baze militare străine.

Sîntem pentru extinderea conlucrării și sîntem gata să realizăm cu vecinii noștri, cu toate țările din Balcani și chiar din bazinul dunărean o largă colaborare, sub toate formele, care să deschidă calea înlăturării treptate a tot felul de obstacole și să ducă la apropierea și dezvoltarea frației și conlucrării între popoarele noastre.

Este necesar să punem cu putere în evidență, în întreaga activitate politico-educativă, justețea politicii partidului nostru privind necesitatea soluționării problemelor litigioase dintre state numai și numai pe calea tratativelor.

Să desfășurăm o largă activitate internațională pentru întărirea solidarității și colaborării dintre state în vederea dezvoltării economico-sociale independente, pentru apărarea independenței, pentru lichidarea deplină a oricăror forme ale politicii neocolonialiste, pentru respectarea neabătută a independenței fiecărui popor!

Avînd în vedere problemele complexe ale lumii contemporane, este necesar să crească și mai mult rolul țărilor mici și mijlocii, al țărilor în curs de dezvoltare și nealiniate în soluționarea tuturor problemelor mondiale.

Trebuie să subliniem cu putere că problemele complexe, inclusiv ale dezarmării nucleare, nu se pot soluționa numai de către două mari puteri sau de cîteva state, că ele pot fi rezolvate numai cu participarea activă a tuturor statelor și popoarelor.

Trebuie să nu se uite nici un moment învățămintele istoriei, care ne arată că toate concesiile făcute Germaniei hitleriste nu au îndepărtat pericolul de război, ci l-au grăbit, au dus pînă la urmă la cel de-al doilea război mondial.

Mai mult ca oricînd, este necesar să crească rolul Organizației Națiunilor Unite, al altor organisme internaționale în soluționarea problemelor complexe ale lumii contemporane, în asigurarea participării egale a tuturor statelor la rezolvarea problemelor care preocupă omenirea.

În ce o privește, România este ferm hotărîtă să-și aducă întreaga contribuție la perfecționarea și creșterea rolului Organizației Națiunilor Unite și al celorlalte organisme internaționale.

Deci, este necesar ca întreaga activitate politico-educativă să sublinieze cu putere că problemele complexe ale lumii contemporane impun mai mult ca oricînd întărirea solidarității și colaborării tuturor forțelor progresiste, realiste, ale tuturor popoarelor, care prin acțiunea lor unită pot să oprească cursul periculos al evenimentelor, să asigure triumful rațiunii, triumful politicii de dezarmare și eliminare a armelor nucleare, triumful păcii, al politicii de colaborare și realizare a unei lumi mai drepte și mai bune pe planeta noastră, a deplinei egalități între toate națiunile lumii ! **(Aplauze puternice, prelungite).**

Stimați tovarăși,

După cum este bine cunoscut, partidul nostru a dezvoltat larg relațiile cu partidele comuniste și muncitorești, s-a pronunțat întotdeauna pentru întărirea solidarității acestora pe baza deplinei egalități în drepturi, a respectului independenței fiecărui partid și neamestecului în treburile interne.

Problemele complexe ale vieții internaționale, inclusiv făurirea cu succes a socialismului, impun întărirea și dezvoltarea colaborării, realizarea unei noi unități a partidelor comuniste și muncitorești.

Pentru aceasta trebuie să se pornească, fără îndoială, de la noile probleme care se pun în fața clasei muncitoare, a forțelor progresiste, antiimperialiste de pretutindeni.

După părerea partidului nostru, respectarea neabătută a independenței și dreptului fiecărui partid de a-și elabora linia politică generală, în strînsă concordanță cu realitățile și condițiile din fiecare țară, nu vine în contradicție, ci, dimpotrivă, impune ca o necesitate obiectivă o strînsă colaborare și solidaritate internațională.

În actualele împrejurări se impun cu atît mai mult întărirea schimbului de experiență, dezbaterea în comun a diferitelor probleme ale vieții contemporane, ale dezvoltării viitoare a societății omenești, ale căilor de făurire cu succes a socialismului, ale luptei pentru dezarmare și pace. Partidul Comunist Român este gata să participe la orice întîlnire teoretică pentru dezbaterea problemelor de interes comun, în scopul întăririi solidarității și colaborării.

Considerăm că situația actuală impune, cu atît mai mult, organizarea unor asemenea consfătuiri, întîlniri, inclusiv realizarea unei conferințe internaționale a partidelor comuniste și muncitorești. Aceasta răspunde în cel mai înalt grad actualelor împrejurări internaționale, mișcării comuniste, clasei muncitoare, luptei pentru socialism și pentru pace în lume **(Aplauze puternice, prelungite).**

Pronunțîndu-ne ferm împotriva oricărui amestec în treburile altor partide, pentru respectul dreptului fiecărui partid de a-și elabora strategia și politica sa, considerăm că avem obligația să întărim solidaritatea internațională și trebuie să manifestăm întreaga răspundere față de propriile noastre popoare, de viitorul lor liber și independent, față de cauza socialismului și să acționăm într-o strînsă solidaritate și colaborare pentru soluționarea democratică a tuturor problemelor complexe ale lumii de azi. **(Aplauze și urale prelungite ; se scandează îndelung „Ceaușescu, România — pacea și prietenia !").**

De asemenea, ne pronunțăm ferm pentru dezvoltarea unei largi colaborări cu partidele socialiste și social-democrate. Existența unor deosebiri de păreri asupra problemelor ideologice, asupra căilor de realizare a socialismului și altor probleme nu trebuie în nici un fel să ducă la slăbirea colaborării dintre partidele comuniste și aceste partide. Dimpotrivă, considerăm că interesele popoarelor de a asigura eliberarea socială și națională, de a trăi în pace și colaborare impun o largă colaborare între partidele comuniste, socialiste și social-democrate, între toate forțele progresiste, ca o necesitate obiectivă a mersului înainte spre o lume mai dreaptă și mai bună.

Sîntem pentru o amplă colaborare și dezvoltăm larg relațiile cu mișcările de eliberare națională, cu mișcările progresiste și partidele de guvernămînt din țările care se pronunță pentru dezvoltarea pe calea progresului, a independenței economice și politice.

Dorim și sîntem pentru o largă colaborare cu toate partidele și forțele democratice în problemele comune privind progresul economico-social, independența popoarelor, asigurarea unei păci trainice pe planeta noastră.

Activitatea teoretică, politico-ideologică trebuie să pună cu putere în evidență marea importanță a solidarității și colaborării internaționale, să contribuie la educarea poporului nostru în spiritul prieteniei și solidarității cu popoarele țărilor socialiste, cu partidele comuniste și muncitorești, cu toate partidele și forțele care se pronunță pentru progres și doresc să contribuie la soluționarea problemelor complexe în interesul tuturor națiunilor, al colaborării și păcii internaționale.

Avem ferma convingere că stă în puterea partidelor comuniste și muncitorești, a celorlalte partide și forțe muncitorești, progresiste, de eliberare națională de a depăși diferite obstacole, de a-și întări conlucrarea și solidaritatea, de a avea un rol tot mai important în dezvoltarea societății omenești pe calea progresului, a libertății, independenței și păcii, de a da o perspectivă nouă — pentru sfîrșitul acestui mileniu și începutul mileniului trei — privind viitorul luminos al omenirii într-o lume fără arme și războaie, a independenței și libertății tuturor națiunilor lumii ! **(Aplauze și urale puternice ; se scandează îndelung „Ceaușescu, România — pacea și prietenia !", „Ceaușescu — eroism, România — comunism !").**

Stimați tovarăși,

Dezbaterea cu întregul popor și partid a documentelor pentru Congresul al XIV-lea a pus cu putere în evidență forța și unitatea partidului nostru, a întregii națiuni, voința sa fermă de a face totul pentru întîmpinarea Congresului cu cele mai bune rezultate în toate domeniile, de a asigura înaintarea fermă a patriei noastre spre noi culmi de progres și civilizație.

Dezbaterile din actuala plenară a problemelor ideologice, teoretice și muncii politico-educative, hotărîrile ce vor fi adoptate trebuie să stea la baza întregii activități și să fie larg dezbătute în partid, în toate organele și organizațiile democrației socialiste, cu întregul popor, în vederea ridicării continue a nivelului ideologic, politic, a creșterii conștiinței socialiste, a ridicării spiritului de răspundere și a combativității revoluționare în toate domeniile de activitate.

Am deplina convingere că Plenara Comitetului Central pe probleme ideologice, hotărîrile ce vor fi adoptate vor da un nou și puternic avînt activității creatoare de ridicare a nivelului general de cunoștințe, de conștiință revoluționară a întregii națiuni, că, în strînsă unitate, partidul nostru, împreună cu întregul popor, va acționa cu toată forța pentru a asigura înfăptuirea neabătută a programelor de dezvoltare economico-socială, de ridicare a patriei noastre pe noi culmi de progres și civilizație, de creștere continuă a nivelului de trai material și spiritual al poporului, de făurire a socialismului și comunismului, de întărire necontenită a independenței și suveranității României !

(Aplauze și urale puternice, prelungite. Se scandează îndelung „Ceaușescu — P.C.R. !", „Ceaușescu și poporul !", „Ceaușescu, reales la al XIV-lea Congres !", „Ceaușescu, România — stima noastră și mîndria !". Toți cei prezenți în marea sală a Ateneului se ridică în picioare și, într-o atmosferă însuflețită, de puternică unitate, aclamă și ovaționează minute în șir pentru Partidul Comunist Român — forța politică conducătoare a întregii națiuni —, pentru secretarul general al partidului, președintele Republicii, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU).

Centenarul Eminescu — în medalistică și filatelie

„Aici la Ipotești, de unde s-a înălțat în strălucire universală luceafărul geniului poetic național, cinstim cu emoție memoria nepieritoare a celui mai iubit poet al neamului nostru, Mihai Eminescu. Visul lui de dreptate, de libertate și înălțare a României, cîntat în vers de aur, își află împlinire în strălucirea vremurilor noastre, cînd întregul popor, deplin stăpîn pe propria-i soartă, construiește o viață nouă — socialismul".

NICOLAE CEAUȘESCU

Prin hotărîrea Consiliului Executiv al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO) s-a adoptat rezoluția, care reprezintă un binemeritat omagiu, de aniversare a marelui poet Mihai Eminescu, a cărui operă face parte integrantă din patrimoniul literaturii universale. Textul rezoluției, în limba franceză **„Organisation Des Nations Unies Pour L'Education Science et Culture 129 Ex. Dr. 3... Paris 6 iunie 1988.** Textul a fost difuzat în franceză, engleză, rusă, spaniolă, chineză și arabă. Punctul 8, — 1. Comemorarea

eminesciana

centenarului morții poetului național român Mihai Eminescu, inclus între personalitățile de seamă care sînt subiectul comemorării internaționale. Aprecieri universale asupra operei sale:

XU WENDE (China) — „Geniu al poeziei universale".

ALAIN GUILLERMOU (Franța) : „Poporul român își merită pe deplin poetul".

MIHAI STERIADE (Belgia) : „El n-a fost cînd era, el e cînd nu e".

IURI KOJEVNIKOV (U.R.S.S.) : „Un poet uluitor de contemporan".

TUDOR ARGHEZI : „Fiind foarte român, Eminescu e universal".

Centenarul a fost sărbătorit, chiar pe meleagurile de unde a răsărit luceafărul poeziei românești și de către **Societatea Numismatică Română, Secția Botoșani, în colaborare cu Comitetul județean de Cultură și Educație Socialistă, sub egida UNESCO, printr-un simpozion național :**

1. Mari aniversări 1989 — UNESCO — Centenar MIHAI EMINESCU ;

2. Figura ilustrului poet, oglindită în numismatică. În cadrul manifestărilor desfășurate a avut loc expoziția numismatică de medalii și insigne ;

3. Expoziția tematică : „Arta, cultura și știința românească", în trei Secțiuni : Medalistică, insigne și literatură numismatică și, bineînțeles, opera poetului.

După vernisarea expoziției s-a organizat un pelerinaj la casa memorială și depunerea de jerbe și coroane. O excursie de studii în nordul Moldovei și punerea în circulație a insignei, plachetei și medaliei jubiliare dedicate centenarului. Medalii jubiliare s-au mai bătut de la S.N.R., secția Botoșani, Suceava, și Bîrlad, C.C.A. Încă din 1909, poetului i s-au dedicat medalii comemorative. În 1964, la 75 de ani de la moartea lui Mihai Eminescu și Ion Creangă, s-a bătut o medalie comună și una cu figura poetului, după o fotografie la maturitate. Sculptorii și gravorii s-au orientat în operele lor de artă după fotografiile din 1869 și 1884. În 1939, la comemorarea a 50 de ani de la moarte, filatelia a emis două timbre, în două variante, după macheta executată de Ioana Basarab, într-un tiraj de 250 000 serii dantelate și 200 serii nedantelate. Au urmat emisiuni de plicuri ocazionale emise la diversele comemorări, 75 de ani, 90 de ani de la moartea, precum și la centenarul nașterii și la 125 de ani de la naștere. În 1969, filiala A.F.R. Botoșani a pus în circulație două plicuri, într-un tiraj de 832 perechi, avînd în imagine portretul poetului. Ambele au fost francate cu timbrul de 5 bani, din 1964, și obliterate cu ștampilă a of. 1 Botoșani și Ipotești. Timbrul pus în circulație în 1975, în tiraj de 5 000 000, avînd în imagine bustul și casa memorială. În lucrările de specialitate au apărut mai multe detalii asupra acestor emisiuni filatelice. Ca numismat, mă voi opri asupra medaliilor emise la centenar. Cu această ocazie s-a descoperit o medalie mai puțin cunoscută, cu diametrul de 20 mm și confecționată din argint și aur, deci, o raritate. Medalia bătută de Secția Botoșani înfățișează bustul, cu privire la stînga, iar, sub bust, numele gravorului St. Grudinschi. Simbolul UNESCO și legenda marii aniversări 1989 — Mihai Eminescu 1850—1889 — încadrat între două ramuri de tei. Jos, SNR, secția Botoșani. Medalia confecționată din tombac, cu diametrul de 60 mm. Medaliile bătute de secția Suceava cuprind bustul poetului, pe avers, iar pe revers : la prima, vederea de ansamblu a mînăstirii Putna, iar pe a doua se înfățișează urna de pămînt, din toate provinciile românești, urnă ce a fost depusă pe mormîntul lui Ștefan cel Mare, în 1871, la Congresul Studenților de la Putna. Conține de asemenea un citat din cuvîntarea ținută de Eminescu cu ocazia sărbătorilor respective :

„Serbarea de la Putna are să fie întrunirea Națiunei Române în Suvenirile trecutului, în însuflețirea prezentului și în speranțele viitorului".

Placheta jubiliară a fost emisă de Secția CCA, ea arată portretul poetului, realizat de artistul plastic Pascu, cu privirea spre dreapta, și anii jubiliari. Prezint aceste lucrări de artă pentru cititorii revistei „Orizont" și pentru ca ei să facă cunoștință cu această ramură a istoriei — medalistica, care este un document în metal, pentru viitorime.

Cu aceste omagii jubiliare, intrăm în al doilea secol al nemuririi marelui poet național — Mihai Eminescu.

I. BUTUM

Alfred Alster

plastică

Din capul locului trebuie să remarc larga disponibilitate de exprimare a autorului care ne prezintă pastel, lucrări în email și sculptură în plăci de inox. Această polivalență nu ar însemna mare lucru, dacă utilizarea materialelor ar fi monocordă, nediferențiată. Este clar însă că Alster știe să dea individualitate materialului la care recurge, atît sub raport tehnic cît și ca expresie artistică.

Trebuie din nou evidențiată vocația de peisagist a lui Alster, iubitor deopotrivă al peisajului natural cît și al celui citadin. S-ar putea spune că, prin trăsătura liberă, care estompează ușor contururile și dă vibrație spațiilor, peisajele lui Alster au o filiație impresionistă. În realitate, însă, claviatura e mult mai largă, astfel : casele au individualizări pulsatile, personificări, în sens petrascian chiar, dar și ceva din ordinea spațială și sobrietatea cezaniană ; arborii au eleganță și noblețe, dar în pastelurile lui Alster există o întreagă familie arboricolă : unii își etalează un arabesc filigranat, alții au o încremenire statuară, alții o voluntară ascendență de catedrală gotică, iar alții au încolăciri serpiginoase. Dar cerul? Alster știe să confere cerului și orizontului o infinitate de nuanțe ; cerurile sale nu sînt completări obligatorii ale decorului (se știe că cerul i-a chinuit pe mulți plasticieni), ci sînt locul de ascendență al sufletului naturii, sînt sentimente metamorfozate în culori și nu rareori poeme încărcate de lirism. Și în fine coloritul, coloritul înțeles ca mod de dialog al nuanțelor ; se simte aci o filiație expresionistă de speță germanică, metalică, tăioasă, tranșantă. Acolo unde peisajul e inundat de melancolie, coloritul o duce și mai departe, unde e lirism el adîncește nota de candoare, unde e voluntarism, coloritul devine cvasiagresiv.

Peisajul citadin este o temă preferată a lui Alster. În precedentele vernisaje însă el mai era încă grevat de balastul preciziei fotografice. De data aceasta însă, citadinul, fie el autohton sau exotic (venețienele), e interpretat dintr-o incidență nouă. Lăsînd la o parte tentația monumentalului sau eleganța academistă, el selectează „unități" expresive, vorbitoare, cu un pitoresc calm, generînd un sentiment de stabilitate, de permanență gravă.

Lucrările în email, așa cum sînt executate tehnic, așa cum sînt simțite și concepute, sînt ale lui Alster și numai ale lui. Aci e vorba de o măiestrie fără echivoc, fără drept de tăgadă. Întrepătrunderea subtilă a culorilor, jocul irizat al suprafețelor, iluzia spațialității, îmbinarea suprapunerilor cu cloasoneul care dau farmec exploziilor florale, conferă acestor miniaturi semnificații majore și îi asigură o incon-

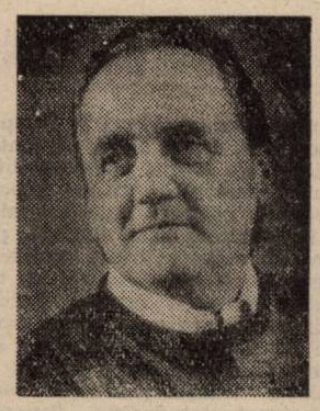

testabilă prioritate. Disponibilitatea în turnarea emailului mi se pare cu totul remarcabilă în lucrările abstracte, în care răzbate un profesionalism de calitate, prin nota de mister și inedit.

În fine, desfășurările spațiale în inox ; s-ar putea spune că genul este explorat pînă la refuz, dar de fapt jocul combinațiilor ondulatorii nu are limite. Alster știe că aceste desfășurări trebuie citite prin ocolire, prin receptare, din diverse incidențe. Așa se întîmplă că una și aceeași lucrare poate fi : aripă, amforă, profil uman, tors, pește, edificiu al viitorului, fîntînă arteziană, sau pur și simplu o structură indefinită, posibilă, aparținînd unui univers imaginar, care aspiră avid către infinit.

Alster nu este un exuberant, un narcisist. El spune : „așa pot, așa simt, așa fac". Alster este asemenea lucrărilor sale : simplu și lapidar pe dinafară, profund și divers pe dinlăuntru. Vesele sau triste, calme sau provocatoare, inocente sau insinuante, lucrările lui au consistență, eleganță și mai ales vitalitate.

Prof. dr. M. DRAGOMIRESCU

Ioan Drăgănescu

ȘI-AU GĂSIT LOC

Toate și-au găsit loc în sufletul meu.
Ploile, în care strălucesc
respirația pămîntului și bucuria
văzduhului,
Frunza, în care s-au întîlnit bezna
și lumina,
Drumurile,
care ne-mprăștie, care ne-adună.
Cei șapte pitici și iubita mea.
Toate și-au găsit loc
în sufletul meu dar, mai întîi,
tu, patria mea,
Românie.

PATRIA ACEASTA . . .

Meșteri mari au zidit
mulțimi de patrii, unele în cîmpie,
altele în pustietăți.
Patria aceasta română
se zidește aici, de două mii de ani,
din materialele cele mai rare :
speranțe, vise, comuniune.

Mama și tatăl meu,
după ce mi-au vorbit
despre patrie, m-au învățat
cum trebuie apărat și îngrijit
ținutul acesta românesc,
ca el să fie singurul
paradis posibil.

CÎND COBORAM DINTRE LIVEZI

Fiindcă tu, cu-n fir de păr
strălucitor
Ca zîmbetul acela de la soare,
Cînd coboram dintre livezi, pe
un pripor,
Inima mi-ai strîns-o cam prea tare
Și pentru că m-ai învățat cum
să iubesc
Copacii, gîzele și trandafirii,
Și-aproape tot din jur ce e lumesc,
Te-am răstignit pe crucea amintirii...

Îți spun cu jurămînt, cum ți-am
mai spus :
Nu-i zi să nu privesc în sus.

NUMELE TĂU

Cînd ți-am rostit în gînd numele,
strălucirea lui a luminat
noaptea din mine.

Noi toți de aici
ne-am învelit în numele tău.
Astfel sîntem lumină
pe unde mergem și toate
popoarele lumii
te slăvesc, Românie.

CA UN SEMN DE IUBIRE

Trezindu-mă,
visul era alături, înalt, strălucitor...
Vino, mi-a zis, să bem împreună
ceaiul.

În coridor era fericirea,
frumoasă ca un semn de iubire,
tăcută ca o victorie,
smerită ca o singurătate . . .
Apoi visul a deschis ușa, a schițat
un adio,
fericirea s-a repezit să-i șoptească
o taină
și sigur nu a mai știut să intre . . .
De atunci, pretutindeni o caut,
mi-e teamă că s-a-ntîmplat o
răpire . . .
Prea minunată fericirea a fost.

„Corespunzător prevederilor proiectului Programului-Directivă, România va deveni în perioada următoare — pînă la sfîrșitul mileniului al doilea și în primele decenii ale mileniului al treilea — o puternică forță a progresului tehnico-științific, cu un înalt nivel de dezvoltare în toate domeniile. De aceasta depinde însuși mersul înainte al societății socialiste, crearea condițiilor pentru trecerea României la comunism".

(Din TEZELE pentru CONGRESUL AL XIV-lea al Partidului Comunist Român)

Revoluția tehnico-științifică — factor determinant al progresului

Surprindem adevăruri în fracțiuni de secundă. Cu o forță de sinteză specifică, cu înalta responsabilitate pentru prezentul și viitorul poporului român, partidul nostru a adoptat, în ultimele două decenii, programe de măsuri ample, menite să asigure progresul științific și tehnologic, eficiența relației dialectice dintre dezvoltarea social-economică a patriei și știință. Este evident că progresul găsește în revoluția tehnico-științifică factorul fundamental decisiv. Tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** menționa că sînt **„în lume mari puteri care dispun de multă forță militară. Dar cea mai puternică forță este aceea a științei, a culturii, a învățămîntului și un popor cu o înaltă cultură, înarmat cu o înaltă știință în toate domeniile, va deveni o mare putere pe pămînt. Trebuie ca România, poporul nostru să devină în domeniul științei, învățămîntului, culturii, un popor puternic, o mare putere a științei și culturii".**

Noul tip uman, caracteristic socialismului, se prezintă cu un vast orizont științifico-tehnic și profesional, puternic angajat, contopit cu idealurile orînduirii noastre socialiste, cunoștințe pe care le restituie societății sub formă de contribuții la dezvoltarea ei, iar, pe de altă parte, aceste cunoștințe devin, la rîndul lor, suport al consolidării convingerilor sale materialist-științifice și umanist-revoluționare.

Actualul stadiu al revoluției tehnico-științifice impune mobilizări pe toate fronturile și la toate nivelele. Fără eforturi deosebite, fără disciplină, inițiativă și responsabilitate, dezvoltarea într-un ritm susținut a producției nu se poate realiza. Simbolul demnității naționale este munca, munca interferată de cuceririle științei și culturii, căci numai astfel ne putem defini în devenirea noastră istorică.

Dezvoltarea activității de creativitate tehnico-științifică, în municipiul Timișoara, a cunoscut și cunoaște ritmuri noi în fiecare an. Au fost organizate schimburi de experiență, dezbateri, mese rotunde, pe ramuri de activitate, cît și între unități, între institutele de cercetare și proiectare, institutele de învățămînt superior, la care au participat specialiști din diverse domenii, Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci, ministere. Rezultatele nu au întîrziat să apară. Au fost îmbunătățite planurile tematice de invenții și inovații de creativitate tehnică, numărul cercurilor inovatorilor aproape că s-a dublat, numărul abonamentelor la OSIM și INID fiind în permanentă creștere.

O analiză atentă a temelor prevăzute în planurile tematice de invenții și inovații evidențiază potențialul gîndirii tehnice pentru asimilarea de produse noi, realizate cu consumuri specifice reduse, competitive pe piața externă, introducerea de tehnologii noi, extinderea automatizării și robotizării în procesele de producție.

Dintre unitățile care s-au remarcat în acest amplu proces, avînd o contribuție esențială la rezultatele municipiului, putem enumera: Institutul Politehnic, IAEM, TAGCMT, ISIM, Centrul de Chimie, IMAIA, IAT, Electrotimiș, Electromotor etc. În acest an au fost identificate peste 15 000 de teme, din care au fost rezolvate în semestrul I peste 7 000, cu o eficiență economică de 1 024 486 lei, iar în cadrul inițiativei **„Fiecare inginer și tehnician să rezolve o problemă tehnică sau de organizare în afara sarcinilor de serviciu"** au fost preluate spre rezolvare 12699 teme și rezolvate pe semestrul I 6 082 teme cu o eficiență de 410 314.2 lei. Rezultate foarte bune în această acțiune o au și unitățile din subordinea Consiliului popular județean din municipiul Timișoara, care au identificat peste 3 000 de teme, cu o eficiență economică antecalculată de peste 100 milioane lei.

Deși în municipiul Timișoara activitatea de creativitate tehnică de masă se ridică cu mult peste cele obținute de celelalte municipii și chiar unele județe din țară, mai sînt încă multe probleme de rezolvat, neajunsuri care trebuiesc eliminate.

Astfel, mai sînt încă mulți specialiști, cu precădere în institutele de cercetare-proiectare, ce nu sînt antrenați în cercurile inovatorilor, ce nu-și protejează munca depusă în luni și chiar ani de cercetare, sub pretextul că întocmirea cererilor de brevete și invenții este prea complexă. Se menține încă în unele unități o slabă preocupare din partea organelor răspunzătoare pentru urmărirea realizării planurilor tematice de modernizare, a informării și documentării tehnice. Sînt unele întreprinderi din industria ușoară, alimentară, transporturi și chiar construcții de mașini, ce nu au abonamente la INID sau OSIM.

În lupta cu timpul, o importanță deosebită o au ideile materializate în invenții și inovații. Transpunerea lor cu întîrziere în practică conduce la pierderi ireversibile de energii. Din păcate, se constată la multe întreprinderi acest neajuns, cît și faptul că extinderea lor la alte locuri de muncă este foarte anevoioasă.

Realizarea planului este o condiție necesară, dar nu și suficientă. Este inadmisibil să deții cheia îmbunătățirii produselor, tehnologiilor, economisirii de energie și să nu o folosești. Realizarea planului înseamnă doar un minim necesar. Ținînd seama de sarcinile mobilizatoare ce ne stau în față, considerăm că printr-o mai bună organizare, o înțelegere mai profundă a problemelor să putem, într-o perioadă scurtă de timp, să ne realizăm toate programele. În Tezele pentru Congresul al XIV-lea al partidului se subliniază: **„În centrul activității organelor și organizațiilor de partid, a tuturor instituțiilor ideologice și cultural-educative trebuie să stea permanent modelarea fizionomiei omului nou, înaintat, animat de un profund spirit patriotic, devotat trup și suflet cauzei nobile a socialismului și comunismului, făuririi celei mai drepte și umane societăți la care au visat spiritele avansate, revoluționare de pretutindeni, idealurilor progresului, socialismului și păcii în întreaga lume".**

Felicia GEORGEVICI
Secretar cu probleme economice al Comitetului Municipal de Partid al municipiului Timișoara

ÎN VECI TE VOM PĂSTRA

Patrie, aurită ciocîrlie,
Lui Ceaușescu, însoritul cînt
Îi ești, pentru că lumii-ntregi ii sînt
Chemările-i de pace, temelie.

Patrie, chip de glastră înflorită,
În inimi, te oferi cu drag în dar,
Celei care, prin pildă și prin har,
Științei i-e solie împlinită.

Patrie, rădăcină milenară
Și trunchi ne ești, înspre solar Congres
Și-l vrem pe Ceaușescu reales,
Ctitor măreț de glie temerară.

Patrie, împlinire de viață,
Spre-a paisprezecea înrodire crești
Și-n ramurile noastre strămoșești
Răsare comunista dimineață.

Patrie, luminoasă veșnicie,
Ce izvorăști din inimi de Eroi,
În veci, te vom păstra întreagă-n noi
Prin Ceaușescu, pisc de vrednicie.

Leca CRIȘOVAN

PARTIDUL

Partidul, imn și crez al vieții,
Locul ce se-mplinește cu lumină,
Zorii din fereastra dimineții,
Arbore cu românească rădăcină.

Partidul, imn al muncii și al fericirii,
Flacără fără stingere peste țară,
Istorie din care ne privesc martirii,
Rodul bogat din istorică vară.

Partidul — imn al păcii, imn de bine,
De milioane de inimi cîntat;
Aripa timpului curată ce vine,
Pe acest pămînt al nostru cu adevărat.

Miron ȚIC

Oameni și creații

MARILE CÎȘTIGURI ALE CUNOAȘTERII ȘTIINȚIFICE

„Cine lucrează în agricultură, e-ntr-o permanentă bătălie cu timpul", spune adesea inginerul Nicolae Rămneanțu, directorul I.A.S. Liebling, obișnuit să-i măsoare dimensiunea zilnică începînd cu călcatul prin roua dimineții și terminînd cu salutarea apariției stelelor, seara tîrziu, la schimbul de ștafetă cu soarele binefăcător, atunci cînd fiecare știe că a mai trecut o zi de muncă rodnică, ce-și cere dreptul la odihna binemeritată. Căci ziua agricultorului este dintotdeauna mai lungă, marcată de grijile cîmpului, ale trebuirilor gospodăriei, tihna venind mai mult ca o mulțumire sufletească pentru rostuirea fiecărui lucru, pentru păstrarea unei ordini binecunoscute de toată lumea. Toate acestea îi dau și inginerului Nicolae Rămneanțu, deprins cu ritmul cotidian al unei mari gospodării, o neliniște anume, o stare de alertă, ce-i imprimă gîndurilor și faptelor o derulare mai intensă. „În marile bătălii, important este cum te organizezi, cum îți pregătești forțele, de la mecanizatori și pînă la specialiști. Astfel, cine muncește atent, mai ales iarna, cu oamenii, cu mașinile sau cu animalele, trece mai ușor prin campanii, oricît de grele ar părea", adaugă el, convins fiind că așa gîndesc toți cei care sînt mereu în prima linie a asalturilor spre producțiile mari, sigure și stabile. Cu atît mai mult, atunci cînd ai în folosință peste zece mii de hectare de teren arabil (și nu din cel mai bun!) și zeci de mii de animale — o avere pe care trebuie să o îmbogățești necontenit, averea comună, cea de care depinde bunăstarea generală și traiul zilnic.

Tocmai această responsabilitate pentru soarta pămîntului, pentru tot ce are în gospodărire, îl face, însă, să gîndească întotdeauna spre viitor, căutînd în realitățile prezentului — ele însele înfloritoare — sămînța ascunsă de progres, de mai mult! Gîndind și acționînd astfel, în toți anii de cînd se află în fruntea colectivului, a reușit, încet dar sigur, să transforme radical soarta unității, integrînd-o pe drumul ascendent al prefacerilor, dovedind că, avînd alături, ca aliați de nădejde, puterea științei și pasiunea oamenilor, în orice colț al țării se poate ajunge la înalta performanță! O performanță nu doar conformă cifrelor de vîrf, ci, mai ales, unui mod creator de a înțelege exigențele noii revoluții agrare. Acesta este, în primul rînd, secretul marilor împliniri contemporane ale I.A.S. Liebling: unitate-Erou, cu un binemeritat prestigiu între toți lucrătorii ogoarelor, un perimetru al agriculturii ce poate fi considerat etalon din mai multe privințe, deși, în fond, aici nu se întîmplă nimic deosebit decît ceea ce ar trebui să facă orice împătimit al meseriei, neostenit în încercările de autodepășire!

Desigur, dacă ar fi să amintim în detaliu despre tehnologiile aplicate aici — căci ele sînt, înainte de toate, rodul muncii și căutărilor neîncetate, ale științei și perseverenței — despre felul cum sînt rezolvate problemele creșterii animalelor sau ale cultivării pămîntului, ar trebui imaginat un tablou extrem de vast, punînd în lumină o experiență pozitivă ce merită a fi cunoscută. Căci, mai mult ca-n alte părți, știința are aici aspectul concreteții, al aplicării și adecvării la necesitățile curente. Vorbind, bunăoară, doar în treacăt, despre truda ogoarelor, ar fi necesar să remarcăm respectul față de calitatea fiecărei lucrări și să nu uităm de întorsul brazdei, ca de un jurămînt de credință față de rodul bogat al solului, de semințele de elită obținute cu forțe proprii, din soiuri alese în loturile experimentale (ce transformă, practic, unitatea într-o adevărată microstațiune de cercetări), de prețul fiecărei clipe a perioadelor optime de lucru. Căci doar așa se poate ajunge — la culturi de două-trei mii de hectare fiecare — la producții înalte, nevisate multă vreme, devenite acum doar etape intermediare spre alte recorduri, elocvente dovezi ale resurselor inepuizabile ale unei agriculturi moderne.

Prima și marea dragoste a inginerului Rămneanțu, dar și fala întreprinderii, rămîne însă zootehnia. Deprins încă de copil cu animalele, directorul știe că, dintotdeauna, marele secret a fost unul singur: „un adăpost sigur, confortabil, o masă bogată și dragoste din inimă!". În rest e doar dorința de perfecțiune! Sau, mai bine zis, e tot animalul, așa cum îl crești și îl prețuiești! „Pentru a lăsa ceva trainic în urma ta, trebuie să muncești cel puțin un ciclu de 25 de ani, formînd o generație trainică de animale, cu caracteristici bine conturate, care să constituie sursa genetică de bază pentru mutațiile esențiale urmărite. O perioadă în care s-a confirmat opțiunea sa fermă pentru un anumit tip de zootehnie, păstrînd caracteristicile tradiționale, înnobilate însă de marile cîștiguri ale cunoașterii științifice. O etapă esențială, posibilă doar în climatul de largă afirmare a agriculturii românești, în anii înfloritori și fertili ai epocii pe care o trăim, epocă purtînd numele tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, cel mai drag oaspete al acestor meleaguri, ctitorul unei concepții profund

Ctitoriile prezentului

Editura „FACLA" — titlul 1000

Editura Facla a luat ființă la 1 februarie 1972, fiind una din nenumăratele ctitorii spiritual-culturale ale **„EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU".** Două obiective fundamentale îi justifică existența și-i direcționează activitatea : pe de o parte, **valorificarea potențialului creator actual ;** pe de alta, **valorificarea critică a moștenirii culturale.**

Înfăptuirea corespunzătoare și consecventă a acestor obiective conferă „Faclei" un **profil enciclopedic.** Configurația planului prevede, într-adevăr, lucrări de **științe sociale, știință și tehnică,** precum și **beletristica** — reprezentată de toate domeniile subiacente (roman, proză scurtă, poezie, critică, teorie și istorie literară, memorialistică, eseu, literatură pentru copii, bibliografie școlară, traduceri din literatura universală). În acest fel, se asigură un cîmp larg de afirmare tuturor talentelor autentice, tuturor cercetărilor valoroase. Așa se face că cititorii și critica de specialitate au remarcat, încă de la început, lucrările noastre de istorie, de filozofie, pe cele dedicate industriei și agriculturii socialiste, tratatele de medicină, seria de „limbă și stil", cea de „proză scurtă", seria de poezie, cea de eseuri, romanele, culegerile de nuvele — toate acestea inspirate din realitățile contemporane și militînd pentru continua propășire, materială și spirituală, a patriei. Ca o recunoaștere a temeiniciei și actualității lor, multe dintre ele au fost încununate cu premii ale Academiei R.S.R., ale Uniunii Scriitorilor, ale C.C. al U.T.C., ale Asociației Scriitorilor din Timișoara etc. În același context, s-au impus atenției debuturile colective **(Argonauții I—II, Drumul cel mare, Gustul livezii, În căutarea timpului prezent),** caracterizate atît prin consistența, angajarea și actualitatea temei, cît și prin maturitate stilistico-estetică. De altfel, „Facla" s-a străduit și se va strădui în continuare să cumpănească judicios promovarea tinerelor talente cu ilustrarea (consolidarea) celor consacrate. În această privință, un rol însemnat are colaborarea cu Asociația Scriitorilor din Timișoara, cu institutele de învățămînt superior și cercetare, cu Filiala Uniunii Artiștilor Plastici, cu specialiștii din producție etc. După cum, pe de altă parte, în sfera valorificării propriu-zise și a popularizării textului tipărit, editura întreține necesare și fertile relații cu întreprinderile poligrafice, cu centrele de librării, cu bibliotecile, cu masele de cititori.

Implicîndu-se activ în acest front al permanentei dezvoltări, „Facla" a răspuns întotdeauna cu entuziasm comenzii sociale. Stau mărturie, cu deosebire, volumele omagiale publicate de-a lungul timpului **(Odă de 30 Decembrie, Laudă patriei, Glasul cetății, Mereu în inima țării) ;** stau mărturie, de asemenea, cele patru titluri, consacrate, în 1989, marilor evenimente politice (sărbătorirea a 45 de ani de la 23 August 1944 și Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român : Florea Lucaci, **Creație și umanism ;** Miron Țic, **Lumini hunedorene ;** Ion Dănăiață, **Organizarea muncii în condițiile revoluției tehnico-științifice ;** Nicolae Roșianu, **Zbor de egretă) ;** stau mărturie cărțile ce au întîmpinat împlinirea a 70 de ani de la înfăptuirea Marii Uniri (Victor V. Grecu, **Limbă și națiune ;** Stelian Vasilescu, **Publiciști precursori ai Marii Uniri),** precum și cele înscrise în centenarul eminescian (G. I. Tohăneanu, **Eminesciene ;** Felicia Giurgiu, **În eminescianul univers)** sau în centenarul Ion Creangă **(Povești și povestiri)** etc.

Străduindu-se, deci, să realizeze la un nivel cît mai elevat indicatorul calitativ (valoare ideologică, științifică și artistică a textului tipărit), editura nu pierde din vedere nici factorul economic, indicatorul cantitativ, numeric. În momentul de față, spre pildă, ne apropiem de titlul 1 000 (volumul de mare valoare informativă și educativă **Avram Iancu în tradiția poporului român,** întocmit de Florian Dudaș). La fel de elocvent este, credem, și faptul că, din 1972 pînă în prezent, peste 1 000 de autori și-au pus semnătura pe lucrări științifice și literare ce poartă emblema „Faclei". Între aceștia se numără savanți de prestigiu și reputați scriitori, majoritatea activînd, firește, în acea parte a țării în care editura însăși ființează (județele Timiș, Arad, Caraș-Severin, Hunedoara, Mehedinți, Bihor). Cît despre tirajul global, el atinge multe milioane de exemplare.

Putem conchide, așadar, că acum, în preajma celui de al XIV-lea Congres al Partidului Comunist Român, editura timișoreană, aidoma sistemului editorial românesc în ansamblul său, este un organism viguros, energic, competent și performativ, perfectibil desigur, dar doritor și capabil să progreseze, decis să răspundă prompt cerințelor, să se implice tot mai eficient în viața economico-socială a zonei și a țării întregi.

Eugen DORCESCU

Al. Jebeleanu

NEPIERITOARE CTITORII

Privesc în parc un arbor secular :
Din fibrele țesute-n trup de lemn
Grăiesc statornicii ca-ntr-un poem
Și urcă-n bolți cu frunza de stejar.

Ea, Bega, tot cu apele încete,
Privind la anii noștri cum se-nșiră,
Salbă de visuri ce se împlinră,
N leagănă și chipuri și proiecte.

Sub soarele tomnatic par mai clare
Pliniri și ctitorii la orice pas,
Dînd măreție vemilor de azi.

Lîngă stejarii falnici dăinuiesc
Zidiri și frumusețI nepieritoare
Din mînă și din cuget românesc !

INFINITELE CERCURI

Iarăși, supus iubirii, m-am întors.
Înger și demon se împacă-n mine.
Cu aceeași circulară frăgezime,
Cu sentiment cucernic, mai frumos.
În tine-mi văd poeme-ntruchipate,
Mă regăsesc mai însumi. Ritm, augur
În sufletu-mi și-au desenat contur,
Desăvîrșiri pentru eternitate.

Absențe, suspendări și reveniri
Sporesc neliniști, dor, ne singerează.
Enigmele văraticei iubiri.

Ajuns-a ceasul prielnic la amiază ?
Ce slavă-ocrotitoare ne îndrumă
Să fim, fidel miracol, împreună ?

ZBORUL DE EGRETĂ

În ce străfunduri dorul meu se leagă
De parcă-ar fi un eruptiv vulcan ?
Întîrzie-n demonicu-i elan,
Renaște-ocult și mi te-aduce-ntreagă.

Cu mîinile-amintirii te desferec
Din febrele-anatemei și-ale nopții ;
Te proiectezi mai albă-n cadrul porții
Din rocile de somnuri și-ntunerec.
Prin mine îți domini soroc, cuvînt.
Aflatu-te-ai cu limita-mpăcată ?
E zborul lung în pagină răsfrînt.

Statornică, mereu întîrziată,
Emoția ne-ntreține pe-amîndoi,
Smulgînd din calendar netimp și fol.

FRUCTUL DE VARĂ

Cînd floarea trece, crudul fruct rămîne,
Solarul rod cu fericiri prezise.
Pentru-mplinirea lui, floarea se stinse,
Fructul zemos și credincios de mîine.

În pom fecund se zbuciumă-ntr-o vară,
După porunca zeilor și-a firii,
Purtînd, zelosul, sorțile iubirii
Sub coaja lui, cînd dulce, cînd amară...

Ajunge-voi să gust din fructul plin
Cu îmbieri, cu rînduit destin ?
În ceas de-amurg voi bea nectarul darnic ?

Sau numai renunțarea și regretul
Îmi va-nsoți, nedreptățit, sonetul
Iar coptul fruct m-o amăgi zadarnic ?

SEPTENTRION

lui Ilie Măduța

Ce ne-ar rămîne dacă-am pierde visul,
Iluzia, credința-n veșnicie ?
Ne-am răsuci-n armura de hîrtie,
Ne-am cumpăni cu toamnele sfîrșitul.

Dialogînd cu zeii-n primăveri,
Cum înfruntam singurătatea sură ?
Cînd detractori ne defăimau cu ură
Și noi vînam himerice-arătări.

Doar visul scînteiază-n foi de laur,
Loial, aurifer întotdeauna
Reverberînd selenicul tezaur.

Ne-ascunde ceasul : tragicul, furtuna ?
Vuiește, iminent, zelos, abisul ?
Ce ne-ar rămîne dacă-am pierde visul ?

novatoare asupra muncii cîmpului și a creșterii animalelor — cea a noii revoluții agrare.

Acum, inginerul Nicolae Rămneanțu și colaboratorii săi se află la începutul unui nou ciclu de obiective, pe măsura anilor ce îl compun. Cum este și firesc, gîndurile merg îndrăzneț spre viitor ! Reputatul specialist a proiectat (ba chiar a prins și contur) o fermă modernă, într-o viziune îndrăzneață, ce propune îngrijirea a 100 de vaci de către o singură familie, folosind un „amestec" de tehnologii noi și clasice, ce asigură dezvoltarea optimă a unor animale cu o valoare biologică superioară, sintetizînd toate marile speranțe pe care le dă ingineria genetică (inclusiv cercetările în stația pilot proprie de transferuri de embrioni), celelalte „argumente" ale științei avansate. Dintre obiective — ce includ, evident, și acumulările anterioare — să amintim doar atingerea unui minim de 6 000 de litri de lapte, obținerea a 15 kilograme de lînă/oaie (fizic), producerea și livrarea anuală a cîte 500 de tăurași și 2 500 de berbecuți de prăsilă, tehnologii de mare randament...

Viitorul — cel conturat cu atîta claritate de documentele programatice ale partidului — înseamnă și viitorul și tinerețea colectivului. Pentru mărețele proiecte ale inginerului e nevoie de minte și mînă tînără, de ambiție, de dăruire, de știință avansată. Calități pe care însuși inginerul Nicolae Rămneanțu încearcă să și le păstreze, apelînd, în acest sens, la soluțiile care nu l-au înșelat niciodată : știința cărților, încrederea în oameni, dragostea față de pămînt și animale !

Gheorghe CRIȘAN

figurine

Între exaltarea patetică și reflecția gravă

„Confesiunile lirice" ale poetului orădean Aurel Dumbrăveanu ne lasă să întrevedem dublul accent spre care versurile sale converg : meditația asupra sinelui și meditația asupra naturii. Poet luminos, pentru care simplitatea și muzicalitatea versului devin nu niște simple date, ci canoane pe care autorul și le impune singur, Aurel Dumbrăveanu rămîne în patul stenic al poeziei tradiționale transilvănene. Nostalgia sa nu are pecetea tragică, ci doar aceea a calmului împăcat cu sine. Vocația optimistă a poetului se întrevede și în poeziile de reflecție existențială, dar și în cele închinate naturii și extrase din ea. Spiritul acestor poezii e unul tonifiant, învăluitor, într-o ritmică distinsă, bine cumpănită, fără fisuri, năzuind spre un țărm al liniștii interioare. Omenescul și firescul dau mîna în această lirică, dar și tradiția și datinile ce pot conduce și ține ființa pe linia cea dreaptă a unei morale străvechi. Dacă reflecția asupra naturii e văzută nu de un ochi rustic, ci de unul exersat în compunerea unor tablouri de mare finețe, poetul excelînd în scenele unei naturi niciodată primare, ci spre una îmbogățită de ochiul și gîndul meditativ, ce o ține ca într-o reculegere calmă, armonioasă, atunci reflecția asupra sinelui denotă, în schimb, aerul nonșalant, ușor ironic, amical, într-un dialog al eroului liric cu sine și cu lumea.

Închizînd în sine și în poezia sa acest dublu accent, de apolinic, baladesc și descriptiv al firii, într-un ton armonios, muzical și echilibrat, cu preluări, ici-colo, din Coșbuc, Goga, într-o lumină ușor idilică și împăcată cu sine, pe de-o parte, iar pe de alta, cercetînd, lucid și tăios — ironic și profund reflexiv, provocator, tainele eu-lui și stările sale existențiale, dacă nu paroxistice, oricum, dramatice, Aurel Dumbrăveanu își înscrie, între acești doi poli ai propriei sale poezii, între exaltarea și patetismul naturist și reflecția gravă, fără ceremonial, își înscrie, zic, natura dublă a acestei lirici, denotînd prin asta nu numai întinderea unui registru poetic al unui tînăr bard contemporan, dar și complexitatea și diversitatea sub care se poate săvîrși traseul unui creator în expansiune lirică, aflat în febrila căutare a fixării de sine.

Ion ARIEȘANU

* **Aurel Dumbrăveanu — CONFESIUNI LIRICE, Ed. Facla, 1989.**

Valori ale literaturii de azi

Dinamica realului (III)

O trecere în revistă a cărților de proză apărute în prima jumătate a „deceniului unu" devine instructivă, nu înainte însă de a sublinia cîteva fapte importante. Întîi de toate că, aidoma oricărei segmentări a unei evoluții — și a celei literar-artistice îndeosebi — după criterii exterioare, cea propusă e, la rîndu-i, reducționistă și didactică, oricîte argumente am aduce în favoarea ei. Și totuși, pînă la urmă, un lucru măcar ne încurajează : dacă omologia dintre structurile prozei și cele ale societății la un moment dat este valabilă, se poate presupune că o modificare de mari proporții a acestora din urmă se resimte, fie și numai ca — la început — o undă de șoc, în planul celor dintîi. În situația aflată în discuție, o asemenea ipoteză nici nu mai e necesară, fiindcă, într-o oarecare măsură, proza românească de la sfîrșitul deceniului al patrulea și începutul celui următor și-a făcut „datoria" de a anticipa schimbările. „Temele" predilecte, deopotrivă ale nuvelisticii și ale romanului, sînt cele legate de criza tot mai accentuată a valorilor individuale sau colective. Aspectele cele mai frapante sînt deschiderea autobiografică, radicalizarea „obiectivității" realiste, sondajul psihologiilor abisale și, ca un fel de compensație, exaltarea sentimentalismului, coborît uneori pînă la limitele inferioare ale literaturii „de consum". Volumele de proză ale acestor ani se numesc **Viață de ciine, Oameni în ceață, Copilăria unui netrebnic, Cordun, Trenul albastru, Orașul cu fete sărace, Viața cea de toate zilele**, dar și **1907** și **Ochii strigoiului**, sau **Gorila**, și sînt semnate de Carol Ardeleanu, Ion Biberi, Ion Călugăru, Eusebiu Camilar, B. Jordan, dar și de Cezar Petrescu și Liviu Rebreanu. Sînt volume de proză scurtă ori romane în care pregnanța autobiografică este mai mult decît grăitoare pentru acel tip de asumare ce presupune, în preajma schimbărilor de amplitudine, radiografierea realului prin filtrul propriei biografii, dintr-o necesitate psihologică nu tocmai greu de explicat. După cum, la polul opus, în aceleași împrejurări, se produce și fenomenul analogic de supralicitare a „obiectivității" : realitatea invadează pagina, este „transcrisă" aproape impersonal, într-o manieră ce aspiră la alungarea definitivă a autorului. Obiectivarea atinge aceleași cote maxime ca și subiectivizarea în cazul prozei „autobiografice". Cît privește sondarea psihologiilor abisale, aceasta, ca și exaltarea sentimentalismului, e marcată de o încrîncenare și un patetism, care, nu mai puțin, ating limitele superioare.

În primii ani de după Eliberare, acest polemism tacit iese la suprafață, îmbracă forme din ce în ce mai acute. Opțiunile, luările de poziții, judecățile, confruntările devin tot mai ferme, mai decisive. În presă, Athanase Joja, P. Constantinescu-Iași, N. D. Cocea, Ion Călugăru, Sașa Pană, Miron Radu Paraschivescu, Gh. Dinu, Aurel Baranga (în „Orizont") sau Marcel Breslașu, Geo Bogza, Hortensia Papadat-Bengescu, Maria Banuș, Laurențiu Fulga, V. Em. Galan, Mihail Davidoglu, Marin Preda, Zaharia Stancu, Radu Boureanu, Dumitru Corbea (în „Contemporanul"), A. E. Baconsky, Ioanichie Olteanu, D. Ignea, Al. Popovici, Al. Jebeleanu, Mircea Șerbănescu (în presa literară din provincie) angajează o largă dezbatere ce are în vedere, înainte de orice, **un nou front ideologic al literaturii**, unul care, treptat, se va impune, modificînd pînă în profunzime evoluția acesteia. Deocamdată, în planul prozei, reflexele se simt într-o reorientare tematică, încă destul de îndepărtată de crearea unei falii. Astfel, pe de-o parte, într-o logică necesară, ororile recent încheiatei conflagrații mondiale inaugurează o tradiție epică ce va rodi, în mai puțin de un deceniu, în cărți ce vor face dovada unei rapide transcenderi a „literaturii de frontieră" și se vor situa printre valorile cu un statut estetic incontestabil. Pe de altă parte, într-o linie care amplifică datele preexistente mai ales în proza despre „fărîturile neînsemnate", despre cei marginalizați de o societate burgheză dezumanizată, linie irigată de noul front ideologic al literaturii, apar cele dintîi semne ale prozei „mediului muncitoresc", începe să se impună o nouă direcție în epica de „inspirație rurală". Sînt publicate acum **Ninge peste Ucraina** de Aurel Baranga, **Pe urmele războiului în Moldova** de Geo Bogza, dar și **Roza și ceilalți** de Sergiu Dan, dar și **Războiul lui Ion Săracu** de Cezar Petrescu. După cum, tot în acești ani de început, văd lumina tiparului **Flăcările** de Radu Tudoran, **Oamenii visează piine** de Ieronim Șerbu, **Ion poartă pacea în desagă** de G. Demetru Pan, **Am dat ordin să trag** de Ion Călugăru, dar și **Păuna Mică** de Mihail Sadoveanu, dar și **Sfîrșitul lui Iacob Onisia** de Geo Bogza, dar și **Desculț de Zaharia Stancu**, cea dintîi carte pe deplin semnificativă a etapei.

Marian ODANGIU

Arderile prozatorului

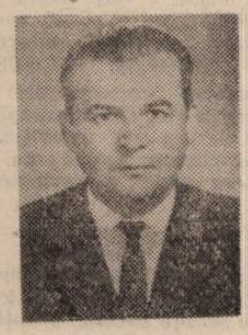

Proaspăt septuagenar, afișînd un calm robust, stenic și o răbdare de invidiat, deloc neguroasă ori încrîncenată, Mircea Șerbănescu trece pragul unei vîrste, ea însăși de invidiat. Dincolo de șansa biologică (convertită, prin combustia talentului, într-un palmares bibliografic) acest prag aniversar prilejuiește nu doar rînduri ocazionale. Aplaudăm, întîi, frumoasa longevitate scriitoricească ; exercițiile sale literare (datînd încă din perioada interbelică !) poartă și acum pecetea tinereții spiritului. Prozatorul nu a „secat" ; el e credincios unei obsesii tematice, făcînd din *motivul căutării*, al „descoperirii de sine", coborînd spre rădăcinile personalității, o temă predilectă. Investigînd actualitatea fierbinte, sondînd mediul industrial (să amintim doar romanul, din 1985, *Fîntîna cu apă vie*) Mircea Șerbănescu e interesat — și apetitul problematizant e slujit de irizările poematice ale textului — de traumele și dislocările provocate de impactul istoriei. *Tematica emancipării* (pe care prozatorul o frecventează) se desfășoară pe fundalul unor lumi în devenire, alungînd schematismul conflictual. Cu mînă sigură, experimentată, el descifrează ipostazele feminității, propune portrete aburoase, vădește o largă disponibilitate, inclusiv pentru proza S.F. „Simbolica trenului" ar condensa, parcă, acest impuls al căutării, purtînd trena tuturor idealurilor. *Fata din tren*, roman rezistent prin deschiderea parabolică, pătrunde în meandrele adolescenței, impunînd prin finețea detaliului în explorarea sinelui.

O ardere totală (1988), ultimul roman al prozatorului, trebuie raportat la acest context al scrisului lui Mircea Șerbănescu. Ofițerul Colojoară stîngaci, „pe dos", rătăcește în „fumul oglinzii" ; el practică visătoria („fumegarea"), dar se și bate pentru împlinirea ei, trăind în viitor. Rusalin Colojoară nu răscolește doar vîrtejul amintirilor sigilat de un destin „negativ" ; el pleacă în căutarea unui adevăr — cel al patriei care „nu era încă". Apărut la *Editura Militară*, *O ardere totală* este, firește, o carte de război ; doar că ecourile frontului se estompează, protagonistul fiind spitalizat. În replică, se intensifică combustia sa în numele sfintelor idealuri pe care le apără, năzuind a le vedea întrupate. Trebuie să spunem că, înrolat în armata chezarocrăiască, bănățeanul Colojoară visează în secret la Unirea cu Țara. Sîntem deci în anii primei conflagrații mondiale, unirea fiind „un capăt de destin". Se zvonea primăvara, era nevoie de noul anotimp regenerînd speranțele unui neam, existînd prin „curcubeul nădejdilor". La această temperatură, febril și la propriu (datorită bolii) — e o subtilă „corespondență" aici — trăiește Rusalin (Linu).

Cartea a treia a romanului lui Mircea Șerbănescu produce o schimbare de unghi, dar și una de registru narativ ; aici ne întîmpină notațiile proaspătului locotenent Colojoară prins în colcăiala refugiului și „capcana" iernii. *Caietul* său, „început pentru sine", adună notații care să permită retrăirea evenimentelor. În căutare de sine, traversînd noianul încercărilor, Colojoară își promite să fie „sincer cu totul". Nebănuind destinația acestor însemnări, el transferă în text învălmășeala tragică a unei epoci, propria-i traiectorie (neștiind dacă aceasta e a unui om sau a unui destin). Insistînd asupra ultimului roman am fost, poate, nedrepți cu ansamblul unei creații și haloul ei critic ; se poate, desigur, discuta dacă *O ardere totală* este roman istoric „prin excelență", cum — răspicat — s-a afirmat. Dar, dincolo de etichete, o concluzie erupe, se impune cu forța evidenței : testînd „tematica emancipării", Mircea Șerbănescu captează în pagină o „tensiune filigranată" (C. Crișan), stăruie asupra portretelor feminine (de o mare varietate, relevînd cu finețe însăși feminitatea), propune — cu o concluzie a Stelei Mirel, la care subscriem fără rezerve — nu ființe extraordinare, spărgînd plafonul normalității, ci *personaje*. Între cei doi poli epici, cel al satului scos din rosturile sale adînci și cel al orașului, developînd traumele intrării într-o altă lume, proza lui Mircea Șerbănescu poartă spre cititor unda sentimentalismului, febrilitatea trăirilor, mistuirea scriitorului, arzînd la flacăra conștiinței de sine și a înaltei sale misiuni.

Adrian Dinu RACHIERU

cronica literară

ALCHIMIA VISULUI

Talentul ieșit din comun al lui Mircea Cărtărescu își găsește, în **Visul**, o confirmare eclatantă. Biograficul și fantasticul alcătuiesc, în cele patru nuvele ale cărții, un aliaj de-o izbitoare originalitate. Fără, însă, a-și trăda dubla origine. Biograficul duce, la adîncimi rarisim sondate în literatura română de azi, analiza introspectivă. Dar ochiul rece, nemilos, cinic, al psihanalistului, al clinicianului e mereu dublat de conștiința artistului. Nu de o simplă despuiere autobiografică, de un comerț cu propria viață (copilărie și adolescență) e vorba. Nu pe un recurs la rețeta chimică — și atît de spectaculoasă — a lui **totul de vînzare** mizează autorul. Deși, pînă la un punct, el rămîne prizonierul canapelei psihanalitice. Pactul autobiografic nu are, totuși, semnificația unui simplu ritual autoscopic. Dimensiunea ludică, jocul și, deci, arta prevalează — în primele trei nuvele — asupra tentației pozitiviste. Pe latura fantasticului, Mircea Cărtărescu se dovedește unul din cei mai prodigioși imaginativi pe care-i avem. Mirificul și terifiantul, viziunile siderale și căderile apocaliptice, microparadisurile universului și macroinfernurile existenței interioare, jocurile spiritului și structurarea estetică a celui mai banal cotidian dau un produs finit miraculos prin omogenitate.

Cititorii volumelor sale de versuri vor recunoaște, desigur, o anumită tonalitate proprie autorului. Dar nu în sensul că Mircea Cărtărescu „poetizează" **malgré soi** : dimpotrivă, poeticitatea este efectul secund, însă de amplă rezonanță, al **senzurilor** prozei. Căderea în fantastic, devenit pretext și fatalitate literară pentru un joc cu miză profund existențială, e doar unul din subterfugiile autorului. Transcriind, cu o superbă expresivitate, contorsiunile, ezitările, spasmele, vibrațiile, fracturările unei activități psihice clocotitoare, Mircea Cărtărescu scrie cîteva din cele mai bune pagini de proză pe care le-am citit în ultimii ani. Mărturisirile, făcute cu o artă a confesiunii dusă pînă la ultimele consecințe, aparțin și nu aparțin **genului scris.** Mai apropiate de filmele lui Tarkovski (pentru stranietatea viziunii și relieful halucinant al peisajului interior), de tablourile lui Bosch (pagini întregi din „Gemenii" sau din „REM" par replici ale tablourilor acestuia) ori de viziunile fantaste ale lui Dali, nuvelele din **Visul** sînt și niște oniroproiecții literare. Ceea ce le face literatură nu e doar simpla voință a autorului, pariul său, ci și un senzorialism și o senzualitate excepționale. Tehnica acumulării — de imagini, de obiecte, sau, pur și simplu, de cuvinte expresive în sine — creează, nu numai prin frumusețea literară, ci și printr-un bizar efect de exasperare creatoare, poezia. Dar nici în asemenea ocazii nu scrie poetul, ci un magnific prozator. Mircea Cărtărescu nu încalcă, în nici un fel, regulile jocului. Procedeele intertextualității consolidează decizia lui de a rămîne în interiorul limitelor prescrise. Chiar dacă, la un capăt, prozele sale își revendică vecinătatea vizionarismului patetic-derizoriu al lui Bob Dylan — așadar, tot unui cîmp exterior literaturii —, ele comunică, la celălalt, cu o ilustră tradiție a fantasticului, de la Edgar Poe la Borges.

Ar trebui înlăturată, însă, o posibilă confuzie cu literatura suprarealismului și a avangardei. Apropierile, posibile, rămîn superficiale. Fantasticul natural, ca viziune asupra lumii prin sesizarea unei rupturi în coerența realului, este principala armă de ideologie literară a lui Cărtărescu. Trecerea firească dintr-un regim în altul, din diurnul banal în nocturnul fantastic ține, la autorul **Visului**, de o adevărată alchimie a creației. Doar într-un sens restrîns, de parte invizibilă, ascunsă, de scenariu epic al viziunilor din poeme, și îndeosebi din **Totul**, cartea lui Mircea Cărtărescu este și una de poezie. De rară poezie.

Pe lîngă aceste atuuri, trebuie, neapărat, menționat încă unul : calității prestației de tip oniric i se alătură o indiscutabilă calitate a ideii — științifică și literară. Prozele lui Mircea Cărtărescu funcționează, prin urmare, și la simplul nivel (naiv, dacă vrem) al epicului pur. Arta este însoțită de o impecabilă meserie. Nu e obligatoriu să sesizăm toate subtilitățile, toate aluziile culturale. Destul că ele există, îngropate, uneori, în străfundurile textului. Nu e obligatoriu să observăm discreta polemică a lui Mircea Cărtărescu la o întreagă tradiție a tehnicilor fantasticului — și nu numai ale lui —, deși există și aceasta. După cum nu e obligatoriu să deslușim ambiția vizionaristă și exercițiile soteriologice ale prozatorului. Căci, dincolo de toate acestea, dincolo de o utopie asumată a cărții, a scrisului, **Visul** e un admirabil volum de proză-proză. Iar Mircea Cărtărescu — o stea de primă mărime a literelor românești de azi.

Mircea MIHĂIEȘ

* **Mircea Cărtărescu, VISUL, Ed. Cartea Românească, 1989.**

convorbiri

Cu prof. univ. dr. docent Gavril Istrate

de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" — Iaşi

— Stimate Gavril Istrate, în curînd se pare că se va încheia publicarea ediţiei naţionale a „Integralei Eminescu". Ce perspective credeţi că deschide eminescologiei publicarea integrală a creaţiei eminesciene ?

— Cu apariţia ediţiei integrale, eminescologia intră într-o fază nouă. E de aşteptat să se producă un reviriment de felul celui de după anul 1902, cînd Maiorescu a donat Academiei lada cu manuscrisele lui Eminescu, cu postumele prin care ni se făcea cunoscută o altă faţă a personalităţii şi activităţii poetului. Pesimist, pînă atunci, el ni se înfăţişa, acum, încrezător în destinele neamului şi, în plus, se evidenţia şi în ipostazele de prozator, propriu-zis, şi de ziarist, de cel mai mare ziarist pe care l-am avut. Cu toate acestea, scriitorul continua să fie apreciat, de cei mai mulţi cititori, numai ca poet. Este caracteristică „neîncrederea" pe care i-o acorda Lovinescu, spre exemplu, prozatorului Eminescu, spre sfîrşitul deceniului al treilea. În acelaşi timp, ziaristul era încă foarte puţin cunoscut şi, de obicei, într-un mod cu totul unilateral. Apariţia ediţiei monumentale, inaugurată de Perpessicius în anul 1939, ne dă posibilitatea să apreciem activitatea scriitorului sub aspectul ei global şi să înţelegem legătura strînsă care există între poezia lui, între proza artistică şi ziaristică.

— Ce credeţi că înseamnă responsabilitatea faţă de Eminescu ?

— Eminescu ne-a deschis drumul pe care trebuie să-l urmăm. El a făcut fuziunea între cultura europeană, a vremii, şi aspiraţiile unui popor tînăr. După îndemnul şi după modelul activităţii lui, am putut urca spre vremea de azi şi spre viitor. Sîntem, prin urmare, obligaţi să continuăm acest drum şi să luăm cunoştinţă, cum spunea Iorga, în anul 1929, de ultimul rînd, de cea mai puţin însemnată notiţă, ce a căzut de sub condeiul său, pentru că scrisul lui Eminescu este însuşi programul de viitor al poporului nostru. Datoria imediată, ce ne stă în faţă, este să depunem toate eforturile pentru ca interpretările pe care le aplicăm operei lui să fie pe măsura valorii acesteia.

— Generaţii de-a rîndul caută să descifreze tainele valorilor creaţiei eminesciene, mereu mai vie şi actuală. În ce constă actualitatea lui Eminescu ?

— Actualitatea lui Eminescu se explică prin marile adevăruri pe care le cuprinde opera lui, prin concordanţa dintre vorbă şi inimă. Trăind în mijlocul evenimentelor, a fost unul dintre „martorii" cu cea mai mare autoritate ai procesului de formare a României moderne. Cunoscînd nu numai drumul parcurs de poporul nostru, în închegarea istoriei lui, ci şi condiţiile care l-au dirijat, Eminescu, cu viziunea lui de geniu, a anticipat viitorul, a întrezărit anume cuceriri, prin care s-a dovedit, aşa cum s-a afirmat deja, contemporan mai mult cu noi decît cu cei care au trăit în vremea lui. Aceia nu şi-au putut da seama de adevărurile „vizionarului" Eminescu. Nimic din ceea ce ne-a lăsat nu s-a învechit. Parcă tot ce a elaborat ar fi fost scris astăzi.

— Ce rol acordaţi Transilvaniei în formarea profilului de scriitor complet şi complex care este Eminescu ?

— Făcînd abstracţie de locul naşterii lui şi „uitînd" că poetul a plecat de la Botoşani, am putea pleda pentru ideea, exprimată şi altă dată, că el a descins de pretutindeni, de la Botoşani, ca şi de la Iaşi, de la Giurgiu ori de la Bucureşti, de la Oradea Mare ori de la Blaj. Mai ales de aici, din Roma Mică, din ale cărei idei s-a alimentat direct, prin Aron Pumnul, ca şi prin citirea cărţilor lui Cipariu, din îndemnul lui Iosif Vulcan, ori din focul revoluţiei de la 1848, prin Mureşanu şi prin Toma Nour, ca şi prin poezia populară, culeasă de peste munţi, ori, prin graiul ardelenesc ale cărui influenţe asupra limbii dumnezeeşti, pe care ne-a lăsat-o moştenire Eminescu, pot fi uşor depistate. Nu vom afirma că ardelenismul poetului copleşeşte şi desfiinţează moldovenismul ori muntenismul lui, dar sînt încredinţat că nu greşim, cîtuşi de puţin, afirmînd că moldovenismul n-a umbrit şi nu va putea umbri niciodată ardelenismul poetului. Dacă resemnarea profundă, ca şi melancolia lui îşi au originea în Moldova copilăriei, atitudinea hotărîtă, încordarea eroică de care dă dovadă, alteori, vin, fără îndoială, din Transilvania.

— De cînd datează preocupările dumneavoastră pentru Eminescu şi cum s-au născut ele ?

— Preocupările mele pentru Eminescu datează din anii liceului. Profesorul Virgil Sotropa, dirigintele meu din clasa a IV-a, mi-a vorbit cel dintîi, cu admiraţie, despre el. Citisem **Viaţa lui Eminescu,** de N. Zaharia, o carte fără relief, dar citisem mai multe articole semnate de G. Ibrăileanu, plus prefaţa ediţiei poeziilor, din 1930, pe care am alăturat-o, încă de atunci, celebrului necrolog, **În Nirvana,** semnat de I. L. Caragiale. Am citit, de asemenea, **Poezia lui Eminescu,** de Tudor Vianu şi am savurat **Viaţa lui Eminescu,** de George Călinescu, adevărată revelaţie pentru elevul de atunci. Nu uit prezentarea elogioasă pe care a făcut-o acestei cărţi G. Ibrăileanu, în revista **Adevărul literar şi artistic,** la care eram abonat, în numărul din 16 octombrie 1932.

Prin George Călinescu am luat cunoştinţă de existenţa unor postume, publicate, înainte de a intra în cele cinci volume din **Opera lui Eminescu,** în revista **România literară** de sub conducerea lui Liviu Rebreanu şi, nu peste mult, aveam să-l ascult, vorbind despre Eminescu, pe G. Ibrăileanu, care a produs asupra ultimilor lui studenţi o impresie de neuitat, cu totul deosebită. Atmosfera culturală a Iaşului era şi atunci, în 1933, contaminată de spiritul neobişnuit al lui Eminescu. La Universitate, pentru examenul de literatură, **Epoca Eminescu,** am citit nu numai tot ce a scris Ibrăileanu, ci am urmărit bibliografia în întreaga colecţie, de pînă atunci, a revistei **Viaţa românească.** Am trecut examenul respectiv cu cea mai mare notă, cu distincţie. În redacţia revistei **Însemnări ieşene** şi, alteori, pe stradă, îl „provocam" pe poetul Mihai Codreanu la un dialog Eminescu. Recitam cu glas înalt anume versuri din poezia lui Eminescu. Mihai Codreanu ne întîmpina radios, ne prindea de un nasture de la haină şi nu ne dădea drumul pînă nu ducea la capăt poezia începută de noi. În anul 1938 mi s-a dat să văd, pentru prima dată, ediţia Maiorescu, din 1883, la colegul meu de an, poetul D. Florea-Rarişte. I-am cerut să mi-o împrumute pentru a-mi nota ordinea poeziilor în exemplarul meu, atunci achiziţionat, din ediţia Călinescu, pe care îl am încă. Ediţia din 1883, scoasă de Maiorescu, nu exista, atunci, în nici una dintre bibliotecile Iaşului.

— Deoarece aţi scris mult despre Ediţiile Eminescu, vă întreb ce părere aveţi dumneavoastră despre ediţia academică, ediţia naţională ?

— Ediţia Eminescu, inaugurată de Perpessicius şi continuată de o serie de colaboratori din cadrul Institutului „George Călinescu" şi ai Muzeului de Literatură, este, fără îndoială, monumentul cel mai de preţ pe care cercetătorii din ultimii 50—60 de ani l-au putut înălţa poetului. Sarcina celor ce i-au urmat lui Perpessicius n-a fost uşoară şi nu cred că se poate supăra cineva dacă vom spune, aici, că ei nu l-au putut egala totdeauna, şi cu atît mai mult nu l-au putut întrece. Este adevărat că munca lor s-a deosebit, oarecum, prin natura însăşi a materialului care le-a stat în faţă. Dacă în cazul poeziei şi al prozei beletristice n-au existat, decît în cazuri cu totul excepţionale, probleme de atribuire a paternităţii unor texte, în cazul articolelor politice lucrurile stau cu totul altfel, din moment ce Eminescu nu-şi semna toate articolele din **Timpul.** Există, pînă în momentul de faţă, îndoieli asupra încercărilor de atribuire a paternităţii. Timpul scurt pe care l-au avut cercetătorii la dispoziţie, pentru realizarea volumelor pe care le-au scos, a dus şi el la unele neajunsuri. Oamenii n-au avut răgazul necesar să mediteze, în voie, asupra unor întrebări pe care le-au ridicat anumite texte. Citeodată graba a putut duce la afirmaţii necontrolate, ca în cazul începutului „Cronologiei", cu care se deschide volumul al XVI-lea. În primul rînd al cărţii s-a strecurat o greşeală regretabilă ; poetul este considerat a fi al optulea copil al familiei, cînd toată lumea ştie că el este al şaptelea. Pe pagina imediat următoare se corectează afirmaţia respectivă, din moment ce al optulea copil este considerată Aglaia, sora imediat mai mică a poetului. Surprinde faptul că această eroare n-a putut fi observată măcar la corectură, după cum ne miră şi lipsa unei prefeţe, eventual a unei postfeţe, a cărţii, al cărei conţinut, deosebit de al tuturor celorlalte, se impunea să fie lămurit cititorului.

— Scrieţi în Cuvînt înainte la cartea dumneavoastră Studii eminesciene (Editura Junimea, 1987, colecţia Eminesciana) următoarele : „Nu avem o cronologie a poeziilor lui Eminescu şi, probabil, nici nu vom putea avea una absolută. Nu avem o evidenţă clară a ediţiilor acestor poezii. Nu avem decît o Bibliografie... parţială, utilă, fără îndoială, dar încă foarte departe de ceea ce ar trebui să avem în cazul lui Eminescu. Visez, de multă vreme, măcar un volum, bine îngrijit, cu toate prefeţele care s-au scris la diversele ediţii Eminescu, dacă nu este posibilă o Bibliografie cu aceste prefeţe reproduse integral, după modelul Bibliografiei româneşti vechi, alcătuită de Ion Bianu şi Nerva Hodoş, cu comentariile de rigoare". Cum s-ar putea realiza toate acestea ? Ce soluţii propuneţi dumneavoastră ?

— O ediţie integrală Eminescu nu poate fi consultată cu succes decît în măsura în care ea este completată cu o bibliografie corespunzătoare. Am cunoscut cercetători care nu s-au putut realiza, decît parţial, tocmai din motivul că n-au avut la îndemînă bibliografia necesară la alcătuirea unei lucrări. Ei au fost obligaţi să aloce infinit mai mult timp documentării decît redactării propriu-zise.

Mă gîndesc că ar fi foarte utilă o bibliografie a tuturor contribuţiilor aduse în acest an al centenarului (cărţi, articole, poezii dedicate lui Eminescu, pliante, medalii comemorative, pînă la clădirile ce au fost înălţate în această perioadă, în cinstea evenimentului). S-ar fi putut vedea, în modul cel mai clar cu putinţă, interesul nostru pentru cinstirea lui Eminescu. S-ar fi putut vedea ce puncte de vedere noi au adus, în eminescologie, cercetătorii de azi. O asemenea bibliografie n-ar fi rămas izolată ; ea ar fi putut fi foarte uşor integrată într-una generală, cu care sîntem datori poetului. Ea trebuie realizată, cît mai curînd, printr-un efort colectiv, prin colaborarea celor mai autorizaţi eminescologi.

— Cum vedeţi eminescologia astăzi? Împliniri, deziderate, obligaţii...

— Pe baza ediţiei integrale, avem posibilitatea de a cunoaşte ultimul rînd căzut din peniţa lui Eminescu. Sîntem cei dintîi care dispunem de acest avantaj. Să ne folosim de el în vederea corectării unor afirmaţii eronate din trecut, dar şi în vederea elaborării unor lucrări care n-au putut fi concepute şi realizate pînă acum. Se impune alcătuirea de noi ediţii, după cum este de dorit să iniţiem un buletin special, în paginile căruia ar putea fi supuse unui examen riguros toate pasajele puse sub semnul întrebării, toate versurile obscure ori ambigui, în vederea lămuririi lor definitive. De fapt, abia după rezolvarea unor asemenea probleme de amănunt se va putea trece la elaborarea unor noi ediţii ale operei.

— Care credeţi că este stadiul receptării creaţiei eminesciene în lume ? Ce credeţi că ar trebui întreprins pentru ca opera scriitorului nostru naţional să fie mai bine cunoscută şi în alte ţări ?

— Iată o problemă care nu e de natură să ne entuziasmeze. Sub acest aspect, lucrurile nu s-au schimbat prea mult de acum 60 de ani, de cînd George Murnu, scriind în revista „Cele trei Crişuri", de la Oradea, afirma că Eminescu este, într-adevăr, cel mai mare poet român, dar, din nenorocire, el rămîne numai al nostru, fiindcă poezia lui este foarte greu, dacă nu imposibil de tradus. Această idee a lui Murnu avea să fie întărită de o afirmaţie asemănătoare pe care Jean Louis Courriol o face în prefaţa cărţii sale de traduceri din poezia lui Eminescu (1987, p. 9). Dintre străini, îl pot aprecia pe Eminescu, la dreapta lui valoare, doar cei care ne învaţă limba şi îl citesc în original. Aceştia, însă, sînt extrem de puţini. O transpunere corespunzătoare, în altă limbă, presupune un traducător de aceeaşi talie, ori măcar apropiat de geniul eminescian. În plus, acela va trebui să aibă cunoştinţe aprofundate asupra ambelor limbi, româna, din care traduce, şi cealaltă în care se face traducerea. Chiar în această situaţie rămîn alte impedimente, legate de caracterul necomun al celor două limbi.

Eminescu îşi poate face drum în lume numai prin străinii care, învăţîndu-ne limba, se transformă ei înşişi în ambasadori ai culturii româneşti, ca Rosa del Conte, în Italia, ca Iurii Kojevnikov, în U.R.S.S., ori ca Alain Guillermou şi Jean Louis Courriol, în Franţa.

— Vă mulţumesc,

Convorbire realizată de Alexandru RUJA

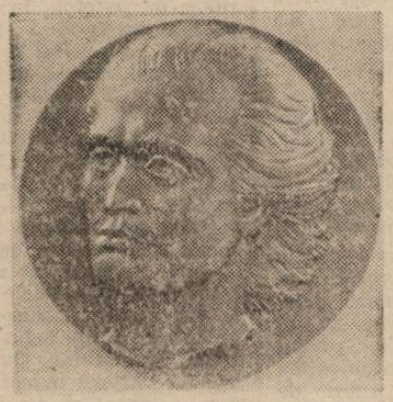

Medalii consacrate Centenarului Eminescu

(În pag. 7, articolul : „Centenarul Eminescu în medalistică şi filatelie")

Arta povestitorului

La o sută de ani de la moartea lui Ion Creangă, a dispărut părerea eronată că opera sa mai poate fi privită ca un fenomen natural, minunat și — pentru unii — inexplicabil, ca frumusețea florilor pămîntului. Nimeni nu se mai îndoiește acum de arta scriitorului, de faptul că prozatorul nu și-a plăsmuit opera în mod spontan, ci cu multă trudă și migală, ceea ce dovedește un înalt simț al răspunderii sale scriitoricești. Artist clasic al cuvîntului, comparabil în munca sa numai cu Mihai Eminescu și I.L.Caragiale, genialul humuleștean a realizat — cu măiestrie lucidă, ce presupune cultură și destoinicie rară — un stil narativ incomparabil, de superior rafinament estetic, deși a folosit mijloacele și procedeele folclorului și ale vorbirii populare, țărănești, cum ar fi, nu numai proverbele și zicătorile, metaforele, comparațiile și epitetele proprii limbajului oral, ci și antifraza, exclamațiile interjectivale. Stilul său totuși nu ascunde o complexitate mentală și afectivă care uimește și încîntă. Felul de fanfaronadă, extrem de abil mînuită în *Amintiri din copilărie*, place în loc să indispună pe cititor, fiindcă povestitorul, deși se grozăvește mereu, sugerează un caracter emfatic formal, cu intenția vădită de a se subevalua, de a se autoironiza, de a restabili astfel *à rebours* proporțiile omenescului, accentuînd o firească trăsătură general omenească. Hazul însuși cu care relatează eșecul poznelor lui Nică, cu sancțiunile primite, e folosit cu intenția de a sublinia caracterul comun copilăresc al eroului său năstrușnic. Ori concursul neprielnic de împrejurări, ori unele deprinderi rele, ori slăbiciunea trecătoare împiedică pe acesta să fie ceea ce se lăuda că este, iar cititorul simte numaidecît substratul uman al lăudăroșeniei și regăsește asemănarea profundă a aceleiași substanțe psihice, chezășie caldă a comunicației sufletești cu scriitorul. În această complicitate subînțeleasă constă omenia funciară a marelui nostru umorist, umanismul său de izvoare țărănești.

Centenar Creangă

Folosind elementele stilului oral, Ion Creangă evită totuși structura simplă a limbajului oral, pînă chiar și în dialog, alcătuind nu o dată fraze stufoase, complicate, cu multe adaosuri — uneori nemotivate, — procedeu al limbajului scris, monologic, fără însă a renunța sau a pierde vioiciunea ritmului de conversație. În această tehnică scriitoricească arta lui Creangă rămîne inimitabilă. Ritmul sprinten al mișcării sufletești, transpus în expresia meticulos construită, strunită de rațiune și de cunoștințe gramaticale certe, provoacă prin contrast — nu întotdeauna sesizat în mod conștient — în sufletul nostru farmecul adînc al conținutului sufletesc. Intuim fără nici o dificultate în fiecare pagină a *Amintirilor din copilărie* certitudinea că în conștiința, în inima povestitorului, copilul irumpe cu firea lui în omul matur care îl evocă, așa cum se zice că flacăra violetă pîlpîie deasupra pajiștilor peste comorile nevăzute.

Mare artist al cuvîntului, Ion Creangă dezminte sfătoșenia veritabilului povestitor, căci el este preocupat să reflecte în primul rînd dinamismul temperamental al copilului. Neastîmpărul acestuia este sugerat nu odată prin întrebuințarea unor cuvinte pitorești sau generatoare de imagini plastice. De altfel, în opera lui Creagă, cuvîntul are un rost expresiv unic și nu poate fi înlocuit.

Creangă nu are propriu-zis temperament de povestitor și e semnificativ că arta lui strălucește în special în dialoguri. Acestea, fiecare, conturează, în mod distinct și pitoresc, personajul în gura căruia sînt puse. Cine, bunăoară, citește dialogurile dintre părinții viitorului scriitor și bunicul său, David Creangă, își dă seama, desigur, că acesta din urmă, oricît de luminat țăran era, nu putea vorbi în împrejurarea pomenită chiar așa cum ne spune povestitorul. Ideile îi aparțineau poate, la fel și unele expresii, dar din tot ce a ticluit ulterior din ele nepotul, noi simțim nu numai că personajul se deosebește de fiecare dintre ceilalți doi, dar că parcă noi înșine l-am fi cunoscut bine și știm ce fel de om era.

Creangă e un temperament prin excelență dramatic. Personajele lui sînt vii și nemuritoare prin vorbele atribuite lor și chiar prin numele lor. Ni se par atît de firești, atît de reale aceste personaje, încît citind *Amintiri din copilărie*, nici nu ne trece prin minte să ne întrebăm dacă ele au existat cu adevărat sau sînt numai plăsmuite de autor. Este clar că dialogul dintre părinții lui Nică nu este reprodus aidoma din amintirile scriitorului. Întocmite anume, într-un genial mod sintetic, dintr-o seamă de reminiscențe memoriale, dialogurile au menirea artistică de a crea o imagine cît mai fidelă firii și ideilor fiecărui personaj.

Umorul lui Creangă este un umor de caracter realizat prin cuvinte, ca și la Caragiale, după felul cum vorbesc personajele. Deosebirea dintre cei doi scriitori constă în atitudinea lor empatetică. E cert că amîndoi își iubesc personajele, fiecare însă în felul său. Lui Creangă îi place să rîdă cu ele, pe cînd Caragiale rîde de ele. Atitudinea caragialească e intelectual satirică, cea a lui Creangă emoțional-comunicativă. Nevoia aceasta de a comunica, prezentă în toată întinderea operei sale, adoptă temperamentului lui Creangă și calitatea de povestitor. Deși folosește multe proverbe și zicători, lui Creangă îi este cu totul străină atitudinea de superioritate, de sfătoșenie, de contemplativitate pe care o presupune naratorul. Proverbele și zicătorile caracterizează mai degrabă oamenii și împrejurările. Uneori, ele maschează, cu un reconfortant bun simț țărănesc, propria sa personalitate, gîndirile-i și eul empiric.

Pare paradoxal, dar un scriitor atît de personal în expunere, este, în același timp, foarte puțin subiectiv. Nică, la drept vorbind, este un personaj-tip care întruchipează pe copilul de totdeauna, pe copilul care a rămas în fiecare dintre noi, chiar dacă întîmplările, oamenii și locurile diferă în autobiografia sufletească a fiecăruia, chiar dacă nouă copilăria ne-a fost mai puțin expansivă, mai reținută. Celelalte personaje, în schimb, sînt de o individualitate lipsită de orice putință de comparare, cu toate că ele ne urmăresc cu imaginea lor ca niște prieteni ai noștri volubili și nedespărțiți, fie că-i vorba de Bădița Vasile al Ilioaiei cel „cuminte, harnic și rușinos ca o fată mare", fie de înțeleptul și cuviincios Moș Ion Roată, ori de vicleanul Nichifor Coțcariul.

Nicolae ȚIRIOI

Destine împlinite

Sensibilitate și dăruire

Natură sensibilă, temperament artistic bine modelat în gama trăirilor controlate, RODICA MILOIA (Conservatorul „Gh. Dima" din Cluj-Napoca, Facultatea de Pedagogie — dirijat, cu maeștri prestigioși și de largă recunoaștere publică, Pop Dorin, Liviu Comes, Tudor Jarda, Cornel Țăranu, ca și în continuare, Facultatea de canto-instrumente, îndrumată, în arta interpretativă, de Anatol Chisodji, Stela Simonetti, artiști emeriți, Albert d'André, Ana Merișescu...) se bucură, încă de la începutul carierei sale („Albert Hering" de Benjamin Britten, în rolul Miss Wardwarth — „rol de compoziție, excelent creionat, foarte sigură, o bună soprană lirică", exclamă, cu bucuria descoperirii unui nou și autentic talent, Cornel Țăranu), se bucură, spuneam, de superlativele absolute ale cronicarilor muzicali, de calda și statornica afecțiune a publicului; superlative nuanțate de judecăți de valoare: Rodica Miloia este o artistă formată, are sensibilitate și delicatețe în interpretare, cîntul ei este extrem de îngrijit. Prin perseverență, studiu și muncă stăpînește profesiunea. Talent și muzicalitate înnăscute. Are un joc inteligent, multă, multă sensibilitate și finețe (dominante!). Ea poartă fiorul unei dăruiri excepționale, are eleganță scenică, lirism fremătător, un timbru cald, prestanță interpretativă — termeni de referință care revin, iar și iar, în fiecare cronică, subliniind, de fapt, unitatea artei sale interpretative și a personalității unei cîntărețe care, de la an la an, a reușit să se autodepășească printr-o muncă inteligent dirijată, păstrîndu-și nealterat fondul primar de vie și caldă sensibilitate, de feminitate tulburătoare, de vibrație în fața spectacolului uimitor, dramatic și de neînlocuit al vieții, pe care știe să-l recreeze cu fiecare rol în care soprana Rodica Miloia este mereu aceeași, fiind, totuși, alta...

Cum se naște o vocație, cum se dezvoltă un talent, cum se împlinește o pasiune? De la vocile îndepărtate în timp, de pe placa de patefon, la sălile pline de o viață fremătătoare în apropierea imediată a interpreților pe care-i urmărește, deja, prin prisma interesului profesional; Conservatorul: Lya Hubic, soprana de coloratură, model care o marchează; solistă a Operei Române din Timișoara (1967); rolurile pe care le clădește în timp, clădindu-se pe ea însăși ca artist, ca om al cetății; rolurile de soprană de coloratură din „Rigoletto", „Elixirul dragostei", „Bărbierul din Sevilla", „Bal mascat", „Don Juan", „Flautul fermecat", „Cosi fan tutte", „Secretul lui Don Giovanni", „Lucia di Lamermoor", „Traviata", — Traviata, triumful unui talent, încununare fericită a muncii de o viață, a unui artist de excepție... Apoi rolurile din operete, aparițiile sale fermecătoare în recitalurile de lieduri, în Serile de muzică românească, în Concertele vocal-simfonice, în Concertele omagiale și aniversare, muzică de cameră, în Festivalul „Timișoara muzicală", în Spectacole-concerte extraordinare; Ana Roja-Vasiliu (Cluj, 1983), Stela Simonetti (Cluj, 1984), Lya Hubic, Octav Enigărescu (la 60 de ani de viață și 40 ani de carieră artistică), Rodica Miloia fiind „singura interpretă din spectacol ce s-a ridicat la înălțimea exigențelor «momentului Enigărescu»" — cum scria un cronicar. „Aș putea spune că amîndoi ne-am luat «partea leului» (îi scria, în 6 februarie 1984, Octav Enigărescu): eu mi-am primit răsplata generosului public în care se simțea nostalgia unei dorite întîlniri cu trecutul: dumneata ți-ai primit recunoașterea unui viitor ce te așteaptă cu porțile larg deschise".

Alături de Rodica Miloia evoluează cîntăreți de prestigiu din țară și de peste hotare: Florin Diaconescu, Ionel Voineag, Ion Baciu, Emilia Petrescu, Marta Kessler, Nicolae Herlea, Pekin Kirgiz (Turcia), Albino Toffali (Italia), Vagan Mirakian (U.R.S.S.), Bojidar Lazarov (Bulgaria), Melis György (Ungaria), Stoian Popov (Bulgaria), Juri Marusin (U.R.S.S.). A concertat în Italia, R.F.G., Ungaria, Iugoslavia. Are înregistrări la radio, înregistrări de discuri.

O muncă intensă, plină de pasiune și de căldură, de dăruire și de împliniri, pe măsura talentului și a muncii acestei mari artiste a scenei lirice timișorene.

I. D. TEODORESCU

Artistul și societatea

Fiecare spectacol — o piatră de încercare

Pentru fiecare om, există un mod de a gîndi, de a privi lumea și viața și această deprindere, repetată, devine fire, voință, gust. Pentru omul obișnuit aceasta s-ar putea numi metodă, dar pentru artist se numește talent. Caracterul, educația, trecutul, prezentul, pasiunile, virtuțile, viciile, toate cutele sufletului își lasă urmele în ceea ce gîndim, în ceea ce întreprindem. Și ce a întreprins, pînă acum, actrița Coca Andronescu? În 1953 termină institutul de teatru din Cluj. În același an pleacă la teatrul din Baia Mare, unde este distribuită în piese *Hangița* de Goldoni, spectacol care o *lansează*. Regizorul Sică Alexandrescu o remarcă și, în urma unui concurs, este angajată la Teatrul Național din București. Urmează douăzeci de ani, în care a jucat în roluri dintre cele mai diferite. În cei 36 de ani de muncă pe scena bucureșteană, dar și la televiziune, la radio, în cinematografie, actrița Coca Andronescu s-a impus publicului și criticii și a ocupat un loc de frunte printre actorii contemporani ai scenei, în speță, de comedie. Tot în acest timp, a făcut turnee, cu spectacole ale Naționalului, peste hotare. A jucat în piese de Goldoni, Shakespeare, Lope de Vega, Caragiale, Sebastian, Mircea Ștefănescu, Băieșu, Baranga ș.a. N-a pretins niciodată un anume rol. A jucat întotdeauna rolul care i-a fost distribuit, dar cei care au ales pentru artistă acel rol au ales bine. Toate personajele pe care le-a întruchipat ea îi sînt dragi și azi și au rămas vii în memorie. Pentru Coca Andronescu, a trăi înseamnă a munci, a căuta, a găsi formule prin care să înlesnească oamenilor accesul la emoția artistică de calitate. Natura a înzestrat-o cu o fire deosebită, cu talent, dar și cu iscusința de a-l folosi cu grație, gust și inteligență. Actrița are conștiința valorii de sine. Cota popularității, crescută în mod vertiginos după aparițiile sale alături de Octavian Cotescu, în serialul, de succes, la televiziune, *Tanța și Costel*, semnat de Ion Băieșu, nu a făcut-o să uite o clipă că datoria cea mai de seamă a unui actor este aceea de a fi mereu inspirat, de a sparge tiparele și a le reface chiar și atunci cînd el le-a impus. De altfel, Coca Andronescu ne spune că, pentru ea, fiecare spectacol este o piatră de încercare, fiecare apariție pe scenă — un debut.

În oricare dintre profesiile de artă, însemnătatea unui artist depinde și de felul în care e privit, de felul în care e văzută legătura lui cu ceilalți artiști, căci el nu poate fi prețuit singur, ci trebuie să se plaseze mereu în comparație cu alții. Artistul, conștient de acest lucru, înțelege, astfel, și marile responsabilități ce-i revin. Coca Andronescu vorbește cu mult respect despre marii actori ai scenei românești, alături de care a jucat, cum a fost un Giugaru sau Marcel Anghelescu. Lîngă ei și prin ei ca și lîngă actorii Eugenia și Vasile Crețoiu, pe care i-a cunoscut la Baia Mare, a descoperit actrița truda aducătoare de bucurii.

Coca Andronescu a fost de mai multe ori la Timișoara. Îi place orașul și pentru că e o așezare frumoasă, dar și pentru că aici trăiesc unii dintre oamenii pe care-i prețuiește mult, precum artistul emerit Gheorghe Leahu, graficiana Maria Goian, prietenă constantă și dragă și, nu în ultimul rînd, un public care o face să fie întotdeauna severă cu sine. Un public de a cărui judecată ține seamă, și ale cărui aplauze o fac nespus de fericită: „Am respect pentru spectator. Doar pentru el joc, nu? Pentru publicul timișorean, am ceva mai mult decît atît... E un public aparte, un public educat. La formarea lui, au contribuit actorii Naționalului din Timișoara...".

A trăi, pentru Coca Andronescu, înseamnă a munci. A munci, pentru Coca Andronescu, înseamnă a sluji teatrul.

Corina Victoria SEIN

orizont arădean

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU
COMITETUL DE CULTURĂ ŞI EDUCAŢIE SOCIALISTĂ ARAD
ŞI CENACLUL DIN ARAD AL UNIUNII SCRIITORILOR

Matricea totalităţii organice în gîndirea lui Eminescu (I)

Ideea de totalitate dialectică are, desigur, o istorie bogată în gîndirea filosofică şi în metodologia ştiinţelor. De-a lungul timpului găsim mari momente pe drumul eforturilor către sinteze cuprinzătoare, care oferă modele de relaţionare a părţilor la întreg, a modurilor existenţiale calitativ diferite la unitatea primordială, a identităţii cu diferenţa, a unului cu multiplul etc. De la Platon şi Aristotel la un Cusanus, la Spinoza, la Hegel şi Marx, la o serie de gînditori contemporani aflăm încercări stăruitoare de surprindere a obiectelor şi proceselor analizate din perspectiva integralităţii, ca totalităţi dinamice, în care momentele constitutive au sens numai prin întregul ce le subordonează. În ştiinţă, cîtă vreme a dominat paradigma copernicano-newtoniană de dezvoltare cumulaţionistă, concepţiile holiste şi-au făcut cu greu loc între modelele explicative. Cercetarea contemporană dovedeşte însă o adevărată „foame" de metode, tehnici şi viziuni sintetic-integratoare, dialectice.

Aşa se face că o serie de ştiinţe ca antropologia, sociologia, psihologia, istoria, lingvistica, dar şi biologia, iar mai nou, microfizica, matematicile şi logica se dovedesc contexte relevante în folosirea ideii de totalitate.

Dar această idee îndeplineşte două funcţii importante în diferitele sale aplicări : funcţia integrativă, prin care momentele sînt subordonate şi direcţionate de ansamblul dialectic, şi funcţia generativă, dinamizatoare, care dă seamă de mişcarea unui tot. Integrînd, totalitatea omogenizează, iar devenind şi transformînd ea eterogenizează. Marx a surprins cu ingeniozitate cele două funcţii, cînd arăta că orice sistem organic îşi are propriile sale premise („cîrjele" pe care se sprijină, ca să amintim chiar metafora lui Marx) şi în drumul său spre totalitate îşi subordonează mulţimea elementelor (funcţia integrativă), dar şi creează, în acelaşi timp, organele ce-i lipsesc (funcţia generativă). În gîndirea contemporană, G. Lukács a insistat în mod deosebit pe latura dinamică, generativă a ideii de totalitate, iar Gramsci pe latura integratoare, pe caracteristica organicităţii monolitice a acestei idei, vorbind de „blocuri istorice", „blocuri ideologice" etc.

În cultura română, Eminescu stă la loc de frunte — prin concepţie şi o seamă de intuiţii — şi cînd e vorba de această idee a totalităţii, a sintezelor organice, pe care o aplică şi dezvoltă în varii domenii. Desigur, se pot stabili — şi în diferite exegeze s-a făcut acest lucru — filiaţii de idei între gîndirea lui Eminescu şi alte concepţii filosofice, însă nu această problemă o urmărim aici. Amintim doar că în consens cu Aristotel, se poate depista şi la Eminescu gîndul „formei active", dinamice, iar pe linia viziunilor evoluţioniste găsim şi la poetul şi filosoful nostru o metodologie modernă, conform căreia procesul dezvoltării trebuie privit ca autodezvoltare, devenirea unui sistem, a unui fenomen sau obiect datorîndu-se forţelor interne. Întregul este cuprins în germene în începutul oricărui proces organic, aşa cum sîmburele de ghindă cuprinde viitorul stejar, iar un popor are în destinul său întregul trecut şi liniile de forţă ale viitorului. Eminescu surprinde cu sagacitate cele două funcţii ale ideii de totalitate, arătînd că în autodevenirea unui întreg organic diferitele momente se succed pe dimensiunea timpului şi lucrează generativ (prima funcţie amintită de noi), dar nu pentru a se pierde unul pe altul în procesul depăşirii, ci, dimpotrivă, pentru a se integra într-o unitate indestructibilă (a doua funcţie a ideii de totalitate), formînd un „bloc". Matricea totalităţii organice, a întregurilor în care momentele componente se „topesc" în fiinţa aceluiaşi va fi exprimată de Eminescu prin metafora „blocului de marmură".

Ioan BIRIŞ

PAŞII POETULUI...

S-au risipit frunzele copacilor — monedele toamnei — şi, cu toate acestea, aud (încă) freamătul frunzişului de tei ; teii care au străjuit Strada Domnească, numită, apoi, pe rînd, şi după cum au fost vremurile, Herrengasse, Uri utca, Deák Ferenc şi, în sfîrşit (şi pentru totdeauna) Mihai Eminescu.

Va fi străbătut această stradă, chiar Poetul, în acel august 1868, cînd a sosit în Arad trupa de teatru a lui Mihail Pascaly, vor fi străbătut-o, acum, cei care, porniţi prin ţară, au urmat „Paşii Poetului", prin Ipoteşti, Suceava, Bistriţa, Năsăud, Tîrgu-Mureş, Braşov, Sibiu, Blaj, Alba Iulia, Arad, Timişoara, Lugoj, Oraviţa, Baziaş, Drobeta-Turnu Severin, Floreşti, Giurgiu, Bucureşti, Ploieşti, Constanţa, Brăila, Galaţi, Vaslui, Iaşi, Neamţ, Botoşani. Dăruindu-ne, apoi, o carte purtînd titlul amintit şi care-i, de fapt, un fel de carte-album, întrucît grafica lui Spiru Vergulescu (liniile-i elegante sugerează adevărate stampe de epocă) îi conferă acest statut. Autorii — Gellu Dorian şi Emil Iordache — transformaţi în călători (sub însemnele Editurii Sport-Turism) s-au străduit să surprindă „aerul" locurilor cercetate, văzînd cu ochii lor ceea ce va fi văzut şi poetul. Admirabilă, fără îndoială, încercare.

Numai că, iată, cel puţin în privinţa Aradului, cele „văzute" (prin prisma lor) şi cele „auzite" (de la cine ?) nu concordă întrutotul cu adevărul anului mai sus pomenit.

Descinşi în oraş, după un drum (se pare obositor) la capătul căruia îi prinsese noaptea, călătorii noştri au tras (firesc) la un hotel. În zori, de la fereastra camerei lor, „dînd spre centru", ei văd „clădiri scunde, de numai două-trei etaje" din care, sînt siguri, „cîteva" vor fi înfrumuseţat oraşul şi în 1868. Clădirile (scunde) ale centrului au fost chiar toate acolo la vremea respectivă (ţinînd seama de descriere, probabil că hotelul lor a fost „Astoria", altfel, de la „Parc", să spunem, ar fi avut o panoramă a oraşului şi le-ar fi venit lesne să distingă noile cartiere, clădirile moderne ale timpului de acum). Ajungînd pe strada Eminescu, „una dintre cele mai frumoase străzi din ţară care poartă numele poetului", constatare cu care sîntem în deplin acord, ea, strada fiind şi una de o covîrşitoare însemnătate istorică, prin monumentele-i arhitecturale, autorii dau cîteva amănunte : „fosta clădire a hotelului şi restaurantului „Cornul vînătorului" (de ce fosta, cînd clădirea e în picioare, iar restaurantul funcţionează şi acum ?), fostul sediu al ziarului „Tribuna" (el e bine localizat în spaţiu, numai că „palatul", altfel modest, a fost inaugurat în 1909, aşa că în el nu putea funcţiona „între anii 1871 şi 1881 redacţia revistei umoristice „Gura satului" condusă de Mircea V. Stănescu" — e drept, peste drum de „Tribuna" s-a aflat redacţia pomenită, însă într-o vreme ulterioară trecerii Poetului prin oraş — altfel, revista a avut mai multe perioade de activitate şi conduceri diferite, dar nu e locul să vorbim aici despre aşa ceva). Autorii cred că se va fi găsit cineva care să-i spună lui Eminescu (în vreme ce dădea ocol cetăţii) că dincolo de Mureş a fost una din „temniţele imperiului", cum era denumită cetatea ; ea va rămîne aşa, deci şi pe timpul lui Eminescu, devenind „fostă" abia după 1918. Acolo a fost întemniţat şi Eftimie Murgu (personalitate istorică de la 1848, care putea fi mai repede consemnată decît altele legate de loc şi pomenite de autori). „Tradiţia locală" nu fixează casa lui Popovici-Desseanu drept gazdă a lui Eminescu — găzduitul acolo era Pascaly. Ni se mai spune : „Se pare că Vulcan se cunoştea cu Popovici-Desseanu, proprietarul casei, care i-a fost şi un fervent asociat în formularea ideii de teatru românesc în Ardeal" (neîndoielnic se cunoşteau, dacă erau asociaţi într-o aceeaşi idee ; oricum, în casa aceea e posibil să fi avut loc şi întîlnirea între Vulcan şi Eminescu, posibilitate consemnată, iată, şi de autori). Mai aflăm că perioada petrecută la Arad de trupa teatrală n-a fost una prea încărcată de spectacole. Fără îndoială, autorii nu erau obligaţi să treacă toate spectacolele. Dar, dacă Pascaly anunţase iniţial doar şase (pe 1, 4, 6, 8, 11 şi 13 august — vezi Lizica Mihuţ, „Mişcarea teatrală arădeană pînă la înfăptuirea Marii Uniri", Ed. Eminescu, 1989) şi asta într-o lună cînd serile erau împărţite cu trupa de operă şi dramă condusă de Ioan Follinus (la spectacolele căreia se vor fi dus şi cei din trupa lui Pascaly), adăugîndu-se şi „vizitele" precum aceea din casa lui Desseanu, „program" datorită căruia nu ni se pare că poetul a avut tare mult răgaz pentru peregrinări prin ... Micălaca Veche, pînă la urmă au fost date, de fapt, nouă spectacole (cele amînate din pricina îmbolnăvirii unor actori au avut loc în 27 şi 28 august). În sfîrşit, mai trebuie o precizare : „Copila română", aparţinînd lui Iosif Vulcan, a fost recitată de Mathilda Pascaly (în prezenţa autorului) într-o pauză dintre piesele „Sărmanul muzicant" şi „Femeia trebuie să-şi urmeze bărbatul". Credem că trecerea prin Arad a autorilor a fost cam grăbită dar, să recunoaştem, intenţia lor a fost una care se cere a fi consemnată. Încercînd să prezinte nu un Eminescu pornit în vilegiatură sau în peregrinări dintr-un simplu spirit de frondă, ci pe Poetul care şi-a ştiut temeinic ţara, avînd conştiinţa unităţii şi dăinuirii neamului său, ei îi aduc, după puteri, un cuvenit omagiu. Cît priveşte unele inexactităţi de informaţie, acestea pot fi lesne îndreptate.

Florin BĂNESCU

LUCIAN SUCIU

EU AM IUBIT PĂMÎNTUL

Eu iubesc pămîntul, acolo
unde atinge cerul
cu mîinile
şi toate lucrurile de pe pămînt
par, în acel deal,
chintesenţă.

BUCURIA

Bucuria îmi este lumină
Bucuria unei noi revederi
Bucuria unui singur tril
Bucuria îmi este Lumină ;
Oriunde aş fi,
îi simt
Minunata făptură ;
Făptura-i deschide o uşă
Delicat ca o şoaptă
Stîrnind zeci de cîntări
În străfunduri

MIRCEA STEPAN

AUTOPORTRET

Pătruns de zile,
curg înainte
descifrînd strigătul
abia zămislit.

Tărăgănîndu-mi curgerea
caut să dobîndesc o identitate
furişîndu-mă printre cuvinte.

HAIKU DE TOAMNĂ

Boarea, prin palme,
izul ruginiu, molcom,
poleindu-ne.

Arta fotografică

Recenta expoziţie *„150 de ani de fotografie. Contribuţii arădene"*, deschisă în sala Clio, din iniţiativa Comitetului judeţean de cultură şi educaţie socialistă, a Fotoclubului Arad şi Muzeului judeţean, se înscrie, după cum arăta *Virgiliu Jireghie*, preşedintele Fotoclubului, în amplul program al acţiunilor culturale dedicate Congresului al XIV-lea al partidului.

Expoziţia rememorează, prin imagini fotografice sugestive, cei 150 de ani de cînd Arago prezenta, în faţa Academiei de ştiinţe şi arte frumoase din Paris, metoda lui I.N. Niépce şi L.J.M. Daguèrre, semnînd astfel naşterea oficială a fotografiei. Cele mai vechi fotografii apărute la Arad vădesc receptivitatea conorăşenilor noştri faţă de nou, presa din a doua jumătate a secolului trecut consemnînd, de altfel, mai multe ateliere fotografice în activitate. În 1890 a avut loc la Casa breslelor prima expoziţie fotografică, iar după un deceniu se constituia o Asociaţie care s-a impus prin participări la prestigioase expoziţii internaţionale (Berlin, Dresda, Viena, Budapesta). Expoziţia de acum are în atenţie două perioade din existenţa artei fotografice : 1905 — 1944 şi din 1944 pînă în prezent. Este, astfel, ilustrată elocvent istoria, cum şi frumuseţea şi bogăţia podgoriilor arădene, iar lumea citadină ne înfăţişează, mai ales, oamenii în străduinţele şi preocupările lor cotidiene.

Jaques Faix (cu peisaje), *Emil Guld*, *George Avramescu*, *Olga Jichici* (cu portrete şi „compoziţii") sînt prezenţi alături de artiştii afirmaţi cu putere în ultimii ani prin lucrări încununate cu laurii unor premii naţionale şi internaţionale : *Virgiliu Jireghie* („Urmaşul lui Niépce"), *Kelen Francisc*, *Florin Hornoiu* („Foto-reporterul"), *Mihai Botez*, *Ioan Ostafi* („Portret"). Admirabilă este şi iniţiativa de a fi prezentată aparatură fotografică de epocă. În totul, o expoziţie deosebită, ce relevă interesul constant al arădenilor — de ieri şi de azi — pentru arta fotografică.

Lizica MIHUŢ

cronica literară

Repere critice

Scriitor polivalent, critic şi istoric literar, poet şi eseist, publicist şi pedagog, Ion Dodu Bălan şi-a pus amprenta activităţii sale în literatura română postbelică. A făcut critică literară curentă, foiletonistică, susţinînd cu fervoare valori literare tinere, pe atunci, în curs de afirmare. Spirit neliniştit, justiţiar, activ şi militant, Ion Dodu Bălan s-a angajat în cercetări de mare dificultate, dar valoroase, prin ampioare şi inedit. Ar fi suficient să amintim cele două lucrări fundamentale dedicate lui Octavian Goga şi Aron Cotruş. Prima **(Octavian Goga,** monografie, — 1971) este aproape exhaustivă, prin cercetarea surselor şi imaginea recuperatoare asupra scriitorului. Ea se îmbogăţeşte prin noi date şi aspecte privind activitatea complexă a lui Octavian Goga, scoase la iveală şi interpretate tot de Ion Dodu Bălan (spre exemplu **Jurnalul politic).** Cea de-a doua carte **(Resurecţia unui poet — Aron Cotruş** — 1981) este deschizătoare de drum, fiind cea mai amplă repunere în discuţie a unui poet de incontestabilă valoare, dar insuficient cunoscut încă, deşi a fost, odată, prin versurile sale, foarte popular. Referitor la poezia lui Aron Cotruş mai sînt încă largi posibilităţi de interpretare. Ar fi suficient, arătam, pentru a fixa profilul de critic şi istoric literar al lui Ion Dodu Bălan, temeinicia investigaţiei şi curajul bătăliei, să amintim doar cele două cărţi, despre Goga şi Cotruş. Dar sfera cercetării şi a interpretării critice este mult mai largă şi faptul este observabil în volume ca **Delimitări critice, Valori literare, Ethos şi cultură, Condiţia creaţiei, Artă şi ideal, Repere critice.**

Interesul criticului şi istoricului literar este atras de probleme diverse. Capitolele din **Repere critice (Puncte cardinale în spirit, Repere de critică şi istorie literară, Ferestre spre alte orizonturi)** cuprind eseuri, studii şi articole. Unele cu caracter evasiteoretic, luînd în dezbatere o problemă ce trebuie aprofundată sau nuanţată, altele aplicate asupra unui scriitor sau teme de istorie literară. Discutînd, spre exemplu, despre **necesitatea culturii,** autorul face un excurs explicativ pentru asociere şi comparare **(cultura agri, cultura animi),** pentru ca să ajungă la conturarea explicaţiei culturii în relaţionare mai largă.

Ion Dodu Bălan scrie despre scriitori diferiţi, cu acelaşi sentiment al recuperării sau al unei mai drepte aşezări în scara valorilor. Într-un studiu **(George Coşbuc şi Mihai Eminescu)** se face o mai exactă valorizare a poetului ardelean. („Acest lucru nu l-a văzut, adeseori critica şi istoria noastră literară, care au considerat pe Coşbuc un poet idilic, cu o poezie anecdotică, bună pentru spectacolele festive din şcoli. Gravă şi condamnabilă eroare, pe care, cîteodată, au întreţinut-o şi manualele şcolare prin felul simplist în care au selectat şi au tratat lirica unui poet cu o gamă tematică atît de profundă şi de variată şi cu modalităţi de expresie atît de originale şi de distincte"). Şi alte interpretări confirmă o asemenea viziune asupra poeziei lui Coşbuc. Mai întîlnim în **Repere critice** articole despre Eminescu, Aron Cotruş, Liviu Rebreanu, Ion Minulescu, Emil Isac, Pavel Dan, Ion Horea, Ion Brad, Magda Isanos, Virgil Teodorescu, Mihail Cruceanu, Emil Giurgiuca, V. Copilu-Cheatră, Marin Sorescu, Fănuş Neagu, Edgar Papu, Teodor Vârgolici ş.a. În eseuri, Ion Dodu Bălan are un stil alert, în evocări se simte fiorul afectivităţii, dorinţa de a fixa liniile definitorii ale unui scriitor evocat. Sînt atribute care nu mai aparţin doar criticului şi istoricului literar, ci scriitorului.

Alexandru RUJA

* **Ion Dodu Bălan, REPERE CRITICE, Editura Eminescu, 1988.**

Din nou despre tainele succesului

Recitind romanul lui Joseph Roth, *Marşul lui Radetzky,* nu se poate să nu-ţi pui (şi) problema succesului unei opere literare. De ce „Buddenbrooks" şi nu „Radetzkymarsch", de ce „Forsyte Saga" şi nu tetralogia lui Wassermann, de ce „Les Thibault" şi nu „Petersburg"? Şi, în funcţie de cel ce se întreabă, lista este nesfîrşită. De ce nu se situează toate aceste opere majore pe aceeaşi treaptă a preferinţelor publicului larg? La doar cîteva decenii după apariţie, „Radetzkymarsch" n-a intrat în raftul lucrărilor despre care se exclamă „Nu se poate să nu le fi citit!". Dar poate că e mai bine aşa ! din păcate, scrierile pe care „nu se poate să nu le fi citit!" au rămas prea des în conştiinţa cititorului doar prin ecoul stîrnit şi nu joacă în biblioteci decît rolul unor scoarţe frumoase, însă fără file. Cîtă lume a parcurs în ultimul deceniu „Iliada" sau „Divina Comedie" de la prima la ultima pagină?

ex libris

Şi totuşi, „Radetzkymarsch" se citeşte uşor, putînd face parte din „raftul cărţilor de consum" din galeria capodoperelor. Nu există clişee în acest roman construit dintr-o lume de clişee, într-o limbă plină de clişee şi într-o perioadă istorică atît de „standardizată". Există, în schimb, o înţelegere înţeleaptă a greşelilor unui univers ce se constituie ca o consecinţă a altor greşeli. Sobră şi echilibrată, de o vigoare clasică, fabula cărţii, avîndu-şi punctul de plecare într-o mică întîmplare, se dezvoltă şi se stinge parcă după armonia părţilor obligatorii ale unei simfonii. Un modest locotenent are şansa de a-i salva viaţa împăratului în bătălia de la Solferino. Ofiţerul este înnobilat, iar fapta-i (puţin retuşată) trecută în toate cărţile de citire ale imperiului. Dar Eroul de la Solferino nu se poate împăca nicicum cu cele cîteva mici inadvertenţe din manuale, inadvertenţe strecurate pentru a amplifica măreţia momentului. În cadrul audienţei la împărat, obţine radierea bucăţii din cărţile de citire. Cele cîteva clipe care i-au hotărît soarta sînt eliminate din arhiva istoriei. Însă ele continuă să influenţeze decisiv destinul fiecărui descendent al personajului. Descendenţă subţire şi palidă, totuşi, întreruptă după doar două generaţii. Odată cu moartea lui Franz Iosif agonizează şi imperiul şi se stinge şi clanul Trotta (pardon, von Trotta), după ce fazele creşterii şi descreşterii suveranului reprezintă şi gradul de identificare a membrilor familiei cu imperiul bicefal. Cu excepţia fiului Eroului de la Solferino, atît de asimilat imaginii oficiale, încît în audienţa la bătrînul împărat se dovedeşte că şi asemănarea fizică dintre cei doi a devenit confundabilă. Bineînţeles că acest von Trotta va muri în ziua înmormîntării Majestăţii Sale Apostolice, după ce amîndoi şi-au supravieţuit fiilor şi timpului. Odată cu cele două bătrîne figuri moare şi lumea pe care au creat-o şi ale cărei cele mai tipice creaţii au fost ei înşişi. Parabola alunecă printre meandrele unui text cît se poate de „tradiţionalist". Lipsit de ostentaţie este şi ultimul descendent al familiei, Carl-Joseph, unul dintre personajele cele mai slabe ale literaturii, un ratat eroic, lipsit de orice strălucire, credibil tocmai prin mediocritatea lui desăvîrşită.

„Radetzkymarsch" este unul dintre capetele de serie ce nu se evidenţiază prin inovaţii excepţionale, desăvîrşind doar cuceriri mai vechi, opera în stare să valideze anumite maniere de creaţie, asemenea interpretului de geniu al unei partituri de succes.

Gheorghe SCHWARTZ

Succint bilanţ în Marele Festival

De curînd încheiată, cea de a VII-a ediţie a Festivalului naţional „Cîntarea României" a adus judeţului Arad 328 premii, din care 142 sînt cu titlul de „Laureat".

Cifrele dovedesc creşteri valorice evidente (20 premii în 1977, 115 în 1981 sau 240 în 1987), fapt care este de natură să contureze viaţa spirituală arădeană, ea fiind aptă să intre nestingherită în dialog fertil cu celelalte judeţe ale patriei. Este o expresie revelatoare a noului concept de cultură, definit în Programul ideologic al partidului. Este noua imagine culturală a Aradului, unde în activitatea bogatei reţele a aşezămintelor de cultură s-au conturat unele elemente înnoitoare privind transformarea lor în instituţii multifuncţionale, adevărate „cetăţi ale educaţiei permanente".

Factorii culturali au preluat o avalanşă de iniţiative, care se referă în principal la găsirea unor modalităţi eficiente pentru cuprinderea în festival a tuturor artiştilor amatori, a societăţilor ştiinţifice, intensificare a activităţii de îndrumare a artiştilor amatori, a creaţiei şi circulaţiei artei populare, a producţiei artizanale, protejării şi stimulării meşterilor populari, pregătirea cadrelor de instructori artistici, extinderea cercurilor de creaţie tehnico-ştiinţifică, studierea tradiţiilor cu caracter laic şi integrarea acestora în cultura contemporană, promovarea obiceiurilor noi apărute pe fondul transformărilor din societatea noastră socialistă, realizarea sistematică a unor activităţi de cultură muzicală, teatrală, cinematografică, asigurarea unei ambianţe plăcute în aşezămintele de cultură etc.

CÎNTAREA ROMÂNIEI

La un loc de aleasă preţuire (103 premii) a fost aşezată creaţia artistică cu toate formele ei : literară, artă populară, plastică, fotografică, promovată în Cenaclul din Arad al Uniunii Scriitorilor, cenaclurile „Lucian Blaga" al casei de cultură a sindicatelor, „Lira" din Lipova, „Liviu Rebreanu" din Ineu, „Ion Andreescu" al casei municipale de cultură sau prin meşterii populari din Hălmăgel, Frumuşeni, Şicula, Hălmagiu, Sîntana.

Mişcarea muzicală arădeană, născută în urmă cu mai bine de un secol şi jumătate, a adus, de asemenea, de pe scena festivalului, importante succese (137 premii). Se poate remarca buna evoluţie a formaţiilor „Veteranii" (casa de cultură „Zărandul"), „Emil Monţia" (casa de cultură a municipiului), „Menestrelii" (casa de cultură a sindicatelor), a celor de la I.B.M., I.V.A., I.M.U.A., U.T.A., Sîntana, Covăsînt, Vîrfurile, Şiria, Lipova, Clubul Tinereţului din Arad, Şcoala populară de artă etc., colective artistice, mai vechi sau mai noi, care, prin calităţile lor interpretative, au realizat o adevărată încîntare.

Succese importante au fost obţinute şi în domeniul coregrafic (32 premii), unde s-au înregistrat momente de mare spectaculozitate. Prezenţa acestor formaţii a fost dominată de Şcoala populară de artă, Întreprinderea „Tricoul Roşu", casa de cultură a municipiului Arad, Craiva, Şepreuş, Sîmbăteni, Dorgoş, Bîrsa, Ineu, Socodor, a căror evoluţie s-a constituit într-o virtuoasă demonstraţie de graţie şi talent.

Din acest succint bilanţ nu pot lipsi formaţiile de teatru, brigăzile artistice, montajele muzical-literare, genuri bine reprezentate prin Teatrul popular din Arad, Şiria, Casa de cultură a sindicatelor, Chişineu Criş, U.T.A., Şeitin, Păiuşeni sau cenaclul „Lamura" al Scriitorilor ţărani.

Sînt argumente ale creşterii valorice ale actului artistic de masă, argumente ale ridicării omului spre cultură.

Horia TRUŢA

Însemnări şi autografe

Obiceiul de a organiza şezători literare datează, după cum arătam cu altă ocazie, cam de la începutul secolului nostru. În ceea ce priveşte Aradul, acesta a fost de mai multe ori gazdă bună unor asemenea manifestări. De-a lungul vremii, în Oraşul de pe Mureş s-au întîlnit, cu publicul cititor, nu numai marii scriitori din Transilvania, precum George Coşbuc, Ion Agîrbiceanu, Octavian Goga, Liviu Rebreanu etc., dar şi personalităţi ale literaturii române de dincolo de munţi, precum Mihail Sadoveanu, Ionel Teodoreanu, Victor Eftimiu, Al. Philippide sau sculptorul Ion Jalea.

În perioada interbelică, se observă o efervescenţă a vieţii spirituale arădene, mai cu seamă că, după Marea Unire, au loc cele mai rodnice contacte între intelectualii români din diferitele părţi ale ţării întregite. Astfel, în 1937, Ionel Filipaş (un om cu larg orizont cultural, care a editat, la Arad, alături de Romulus Drăgan, Dumitru Roşu şi Sigismund Katz, săptămînalul „Omul", la 5 martie 1933, în paginile căruia s-a încercat o traducere integrală a **Capitalului** lui Karl Marx), a invitat pe Nicolae Titulescu la Arad, ca să ţină o conferinţă despre pace. Marele diplomat român îi expediază cîteva rînduri pe o carte a sa de vizită : «Nicolas Titulesco, président de la XII-me assamblée de la Société des Nations : „Cu cele mai bune mulţumiri pentru interesanta sugestiune cu privire la Ziua Păcii"».

În 1937, Ionel Filipaş era redactorul responsabil al săptămînalului arădean „Timpul provinciei", care a devenit, apoi, „Timpul Transilvaniei". În această calitate, el a întreţinut cele mai amicale relaţii cu oamenii de litere, care l-au vizitat la Arad, cu diverse ocazii. Într-un caiet, pus la dispoziţie cu mare bucurie de către gazdă, putem citi următoarele : «În acest frumos oraş de la vestul ţării, în aşteptarea sărbătoririi învierii, care trebuie să fie învierea păcii, a muncii în libertate şi-a înfrăţirii tuturor lucrătorilor de pe pămînt, aduc salutul meu confratern bravilor camarazi de la „Timpul"», Victor Eftimiu.

„Aduc vibrantul meu salut, cu spada literară, tuturor celor care mînuiesc uneltele muncii în frumosul şi harnicul ţinut al Aradului", Ionel Teodoreanu. „Pentru Aradul de odinioară şi cel care ar trebui să fie : centrul de cultură românească, dinamică şi cuceritoare", Liviu Rebreanu.

„Confraţilor de la „Timpul Transilvaniei", pace şi voie bună", Mihail Sadoveanu. „Confraţilor ziarişti de la „Timpul Transilvaniei", amintire de la Al. Philippide". „Gogoaşa de mătasă a fluturelui „Timpului Transilvaniei" trebuie să plesnească şi să izvorască din ea fluturele victoriei visate. Multă stimă şi admiraţie pentru laboratorul ziarului din str. Franceză (Azi, str. Comunarzilor, din cartierul Grădişte, Arad, n.n.), în care se frămîntă ideile şi visurile celor care susţin lupta grea a ziarului", I. Jalea. (Arhivele Statului Arad, Colecţia de documente, Dosar 109/1940, filele 1—8).

Sînt acestea nu vorbe de circumstanţă, ci mărturisiri de credinţă în puterea creatoare a spiritului românesc, înclinat totdeauna spre bine, adevăr şi frumos, pentru zămislirea unei vieţi nobile şi paşnice.

Iulian NEGRILĂ

Sunete originare

Autor cu o bogată activitate (a publicat cinci volume de reportaje, două monografii, un volum de proză, iar acum cel de-al şaptelea volum de versuri), Florentin Popescu îşi rotunjeşte, cu fiecare nouă apariţie editorială, portretul de creator. A debutat cu o poezie cantabilă, în care discreţia tradiţionalismului întîlneşte zvîcnirea spectaculoasă a modernismului, prezent mai ales la nivelul structurii sintactice, caracteristică pe care a ştiut, apoi, s-o ducă mai departe, într-o întreţesere complexă de motive şi obsesii poetice. Simbologismul şi o delicată însumare de decoruri mitologice fac farmecul poemelor sale mai noi. Şi în **Peregrin la Ninive,** dar şi în volumul de faţă *, transpare o anumită atenţie pentru zonele de adîncime ale culturii. Arhaitatea, modelată poetic în foarte sugestive construcţii mizînd pe eufonie şi cantabilitate, întîlneşte un spirit lucid, modern, care ştie să găsească semnificaţia adîncă a lucrurilor.

Florentin Popescu este, în acelaşi timp, un delicat autor de pasteluri. „Bucolicele" sale trădează o sensibilitate deosebită în faţa naturii, sesizîndu-i întreaga vibraţie, întreaga complexitate a realităţii şi a visului. De altfel, titlul cărţii de faţă este pe deplin sugestiv pentru conţinutul ei. Pe de o parte, flăcări, adică simbolul materiei incandescente, a spiritului în plină activitate, pe de alta **porumbelul,** adică simbolul aspiraţiei atît de umane la pace şi fericire. Simptomatice pentru întreaga poezie a lui Florentin Popescu sînt acele texte în care tema este subjugată ştiinţei de a crea un spaţiu magic, între realitate şi visare: „Desigur, vine toamna, ne-am vrea din nou copii / cu sufletul în sate, peregrinînd prin vii / pe cînd amurgul pune o galbenă cortină / pe ziua ce se duce, pe zorii ce-or să vină; / desigur ne e gîndul la ceasul plin de rod / şi-am vrea ca altădată, scormonitori prin pod / să căutăm o tîrnă cu nuci şi cu gutui / şi carul plin de mere noi să-l gustăm întîi; (...) // desigur vis e totul şi ne trezim buimaci / pe cînd s-arată ziua ca floarea pe araci".

Indiferent la experimente mai mult sau mai puţin rodnice, Florentin Popescu îşi urmează propriul program poetic — cel al credinţei nestrămutate în valorile umane supreme.

Doina MUNTEANU

* **Florentin Popescu, FLĂCĂRI ŞI PORUMBEI, Ed. Eminescu, 1989.**

consemnări

viaţa asociaţiei

SEARA LITERARĂ DOSITEI OBRADOVICI

La sediul Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara a avut loc o Seară literară, prilejuită de apropiata aniversare a 250 de ani de la naşterea cărturarului iluminist Dositei Obradovici. Despre personalitatea poetului şi omului de cultură, care s-a numărat printre întemeietorii literaturii sîrbe moderne, despre prezenţa pe meleagurile natale (n. în comuna Ciacova, judeţul Timiş), ca şi despre interferenţele spirituale româno-iugoslave, ocazionate de traducerile în limba română din creaţia sa, traduceri iniţiate de fabulistul şi cărturarul bănăţean Dimitrie Ţichindeal, au vorbit prof. univ. dr. **Mirco Jivcovici,** prof. **Neboişa Popovici, Mircea Şerbănescu şi Stevan Bugarski.** Au urmat lecturi din paginile autobiografice ale lui Dositei Obradovici, susţinute de **Afrodita Cionchin, Adina Fărcuţiu, Svetlana Marin** şi **Miliana Micluşev.** În încheierea manifestării, actorul **Vladimir Jurăscu,** de la Teatrul Naţional Timişoara, şi **Elena Cuzmanov** au prezentat un microrecital din fabulistica scriitorului omagiat.

SIMPOZION ION CREANGĂ

În contextul manifestărilor organizate de Asociaţia Scriitorilor din Timişoara, în cadrul Centenarului Ion Creangă, la sediul Asociaţiei a avut loc un Simpozion consacrat operei marelui scriitor. Au susţinut comunicări prof. univ. dr. **Eugen Todoran: Fenomenologia actului povestirii la Ion Creangă; Mircea Şerbănescu: „Bojdeuca" la Centenarul Ion Creangă; Nicolae Ţirioi: Arta lui Ion Creangă; Adrian Dinu Rachieru: Hitrul junimist Ion Creangă** şi **Marcel Tolcea: Limba lui Robinson.** Lucrările Simpozionului au fost conduse de poetul şi criticul literar **Crişu Dascălu.** La manifestare au participat scriitori, membri ai Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara, critici şi istorici literari, un numeros public.

În şedinţa de **marţi, 31 octombrie a.c.,** a Cenaclului Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara şi al revistei **„Orizont"**, va citi proză **Alexandru Moraru.** Referent: **Adrian Dinu Rachieru.** Şedinţa va începe la **ora 17,00** şi va fi condusă de **Mircea Şerbănescu.**

M.O.

panoramic

● **Acţiuni în întîmpinarea celui de-al XIV-lea Congres al partidului.** Deschiderea festivă a cursurilor Universităţii cultural-ştiinţifice a prilejuit la Timişoara şi Lugoj dezbaterea a două teme de interes major: „Documentele pentru Congresul al XIV-lea al partidului — însufleţitor program de acţiune pentru întregul popor. Premisele şi exigenţele dezvoltării economiei intensive în perspectiva trecerii României socialiste în rîndul ţărilor mediu dezvoltate" şi, respectiv, „Intensificarea activităţii ideologice, politico-educative, de formare a omului nou, de dezvoltare a gradului de cultură şi cunoaştere, de ridicare a conştiinţei revoluţionare a întregului popor — obiectiv de importanţă deosebită în procesul de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate". ● **Vernisaje.** Galeria „Helios" din Timişoara găzduieşte în aceste zile expoziţia de grafică a artistului Silviu Băiaş, iar la Lugoj, simezele galeriei „Pro arte" o au ca invitată pe graficiana Liliana Agache. Tot la Lugoj, elevii Liceului de artă „Ion Vidu" din Timişoara au deschis o frumoasă expoziţie în sălile muzeului de istorie, rezultat al studiului de peisaj exersat în cadrul practicii de vară. A prezentat scriitorul Paul Eugen Banciu. ● **La Casa Universitarilor din Timişoara** expune grafică Mircea Valeriu Deac. La vernisaj a luat cuvîntul criticul de artă Deliu Petroiu. ● **La Cenaclul Casei Universitarilor** a citit un fragment de roman Gheorghe Secheşan. Referent — Marcel Tolcea. ● **Cenaclul „Ars poetica"** al Bibliotecii judeţene Timiş va prezenta, duminică, 28 octombrie, orele 10,30 un ciclu de poeme al tînărului poet Mirel Radu Petcu. Referentă: Rodica Oprean.

INDEX

memento

CONCURSUL DE POEZIE CONTEMPORANĂ „NICHITA STĂNESCU"

Comitetul judeţean Timiş al U.T.C., în colaborare cu Asociaţia Scriitorilor din Timişoara, organizează în perioada 8—10 decembrie, 1989, la Centrul de creaţie şi cultură socialistă „Cîntarea României" pentru tineret, Concursul de poezie contemporană „Nichita Stănescu", ediţia a V-a, dedicată Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român. La concurs pot participa tineri poeţi care nu au debutat în volum şi care desfăşoară activitate în cadrul cercurilor literare şi al cenaclurilor literare din sistemul Uniunii Tineretului Comunist, al aşezămintelor culturale, al studenţilor şi al sindicatelor. Instituţiile pot înscrie în concurs cel mult 5 (cinci) concurenţi, fiecare cu maximum 10 poezii.

Poeziile, dactilografiate în 5 (cinci) exemplare, însoţite de un plic închis, cu datele personale (nume, prenume, adresă, număr de telefon, cenaclul pe care-l reprezintă), vor purta un motto şi vor fi trimise pe adresa: Casa tineretului, str. Arieş nr. 19, 1900 Timişoara, pînă la data de 25 noiembrie 1989, data poştei. Acelaşi motto va fi înscris şi pe plicul închis.

aqua-forte

• Oglinda poate fi mai răutăcioasă decît gura lumii.

• La un moment dat i-a venit o idee şi i s-a urcat la cap.

• Se poate lenevi confortabil şi în haine de lucru.

• Ceasul deşteptător a dormit şi el, neîntors.

• Anticii au intrat în posteritate construind cele mai celebre ruine.

• Un ciomag, oricît de straşnic ar fi mînuit, nu va deveni niciodată baston de mareşal.

• Să tragi de limbă un clopot. Culmea ar fi să-ţi răspundă.

• Într-o situaţie fără ieşire este preferabil să nu te afli acolo.

• Statuia ecvestră reprezenta un cal necunoscut.

• A inventat o colivie cîntătoare care imita în acelaşi timp şi zborul păsărilor.

• Fiţi fără grijă. Au şi bucătarii mîncătorii lor.

Mihai PAULIUC

fanion

PETROLIERUL DE LA PLOIEŞTI

Daţi drept victime sigure — în visătoarea mitologie a chibiţilor timişoreni de la Porumbei —, cei de la Petrolul Ploieşti au plecat acasă cu un punct în cisternele vasului amiral, în vreme ce noi ne-am perfecţionat, în continuare, minusul la „adevăr" (şi legendă) în clasament. Te-apucă, zău, rîsu'-plînsu' (sintagmă specific ploieşteană) cînd te gîndeşti că, de la începutul acestei ediţii — cum se mai spune — nu am fost capabili să cîştigăm niciodată acasă. Şi asta în ciuda a numeroase şi frumoase angajamente ale jucătorilor, în ciuda unei anchete la care a răspuns fiecare fotbalist după capacitate, în ciuda unor investiţii — s-o spunem cu mîna pe buzunarul de la inimă — cam serioase. Dacă vreţi să aflaţi răspunsul exact la aceste misterioase fenomene, atunci nu vă rămîne decît să citiţi acest articol în continuare şi veţi afla imediat ce căutaţi: toate astea se întîmplă fiindcă Poli nu are echipă! Da, alb-viole(n)t în faţă, acesta e crudul adevăr şi chiar dacă mîine ar veni la Timişoara Sepp Piontek, pe banca antrenorilor, evident, situaţia noastră în clasament nu ar fi mai pe roze. Ce să faci dacă nu ai cu cine intra în teren? Achiziţiile din vară nu au convins, scurtul foc de paie al lui Timofte, iată, s-a cam stins. Pascu şi Oloşutean, altădată lideri în joc, sînt vizibil incomodaţi de un lucru, deocamdată, neînţeles. Varga, şi el mai de mult adulat, e cu şuturile stinse, ba chiar şi gafează tot mai des. S-au încercat tot felul de scheme tactice, însă aproape toate s-au dovedit neinspirate. S-a jucat ambiţios numai cu Dinamo, restul întîlnirilor de acasă fiind abordate cu basca pe-o ureche.

Miercurea ce vine, Steaua va juca la Eindhoven. Dacă pasele vor circula şi acolo exact aşa cum au circulat la Bucureşti, după „Codul paselor elegante", e de presupus că gruparea olandezo-danezo-braziliano-nigeriană va avea cîteva surprize. Sincer să fiu, credeam că Steaua a cam apus, că Hagi şi Lăcătuş ar putea fi lăsaţi la vatră — mai ales pentru confortul psihologic al milioanelor de telespectatori — că oaspeţii, cu o carte de vizită atît de somptuoasă, îşi vor asigura calificarea din prima manşă. Dar nu a fost aşa. Echipa lui Iordănescu a jucat altceva decît ne-a obişnuit pînă acum: un fotbal englezesc, cu pase în adîncime, Hagi a condus ca un excelent dispecer, Lăcătuş a fost sclipitor. Dacă îi vor ţine toate curelele psihologice, steliştii vor obţine calificarea.

Marcel TOLCEA

top

SCAUNUL CU DOUĂ PICIOARE (III)

Asaltat realmente de produse muzicale standard, ascultătorul nu va mai aprecia piesa decît dacă ea are **„succes"**, popularitatea acesteia luînd, aşadar, locul valorii atribuite ei. Cu alte cuvinte, actul apreciativ devine o simulare: din moment ce o piesă place, înseamnă că e valoroasă. Ce eroare! Să parcurgem, cu voia dumneavoastră, topurile internaţionale recente care, se ştie, constituie un barometru fidel al gustului muzical într-un domeniu ce „oferă distracţia, emoţia, plăcerea, negîndu-le în acelaşi timp" (Adorno). Observăm cu uşurinţă că pe lîngă nume noi (cît vor rezista, oare, „Shakespeare's Sisters"?) clasamentele ne oferă cu dărnicie şi altele, ale unor vedete şi formaţii de acum zece-douăzeci de ani, semn ce nu ne-ar îngrijora dacă n-am cunoaşte adevărata stare de lucruri din aria muzicii de divertisment. Iată, aşadar, stimaţi cititori, la finele lunii septembrie a.c., în topul britanic al publicaţiei de specialitate „Music Week" e prezentă ca altădată **Alice Cooper** („Poison"). Tot aici întîlnim numele **Lizei Minelli** („Losing My Mind"), al popularului **Cliff Richard** („I Just Don't Have The Heart") şi al formaţiei **Queen** („The Invisible Man"). În topul american al discurilor singles oferit de revista „Billboard", tot „bătrînii", săracii... Aflăm aici numele lui **Don Henley** (artist din vechea generaţie, baterist al grupului californian „Eagles"), apoi pe cele ale veteranilor **Chaka Khan, Gladys Knight, Tina Turner, Donna Summer...** În Italia („Musica e dischi"), pe locul doi, figurează **Joe Cocker** (da, cel de la Woodstock!), urmat de celebrul **Mc Cartney.** În topul olandez apar **Van Morisson** şi, atenţie, **Diana Ross & The Supremes** cu **„Reflections"**, piesă înregistrată acum 24 de ani! Mai e nevoie să amintim că formaţia nu mai activează de peste un deceniu şi jumătate? Un veritabil caz de longevitate într-un domeniu ce ar părea sortit efemerului. Şi nu e singurul. Adie o boare nostalgică prin clasamentele muzicale şi cum să nu înţelegem acest lucru din moment ce banalul pare azi atotputernic în aria divertismentului sonor, pe care tot Adorno îl face răspunzător de moleşirea omului; extinderea limbajului conceput ca expresie; incapacitatea de a comunica ceva. **„Muzica uşoară staţionează în braţele tăcerii care se deschide între oameni deformaţi de angoasă, de rutină şi de supunere oarbă".** Poate că această concluzie e prea drastică, dar cred că se potriveşte momentului. Dorinţa mea mărturisită e ca mîine ea să-şi piardă valabilitatea.

Petru UMANSCHI

ROMÂNIA — militantă activă pentru pacea și securitatea internațională

Ferm angajat în făurirea noii societăți, a îndeplinirii obiectivelor strategice stabilite în documentele programatice ale partidului nostru, poporul nostru, sub conducerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretar general al Partidului Comunist Român, militează în mod ferm și activ pentru constituirea unei lumi a păcii, securității și colaborării internaționale, fapt subliniat și în Tezele pentru Congresul al XIV-lea al partidului.

Astăzi, cînd în viața internațională continuă să se manifeste cele două tendințe principale, reprezentate de forțele progresului și păcii, pe de o parte, și de forțele imperialiste pe de altă parte, țara noastră depune eforturi constante în vederea soluționării marilor probleme cu care se confruntă omenirea, în vederea eliminării practicilor de ingerință în treburile interne, de amenințare cu forța și chiar recurgerea la aceasta.

Pornind de la realitățile lumii contemporane — amplu și științific analizate în Documentele pentru Congresul al XIV-lea al partidului nostru —, a faptului că întreaga evoluție a vieții contemporane confirmă justețea acestor aprecieri, demersul de politică externă românească relevă fundamentele unui nou mod de gîndire cu privire la posibilitățile de progres ale lumii contemporane și cu privire la soluțiile ce se impun.

Avînd în vedere primordialitatea absolută a păcii, conducătorul partidului și statului nostru a elaborat o strategie solid ancorată în realitate, științific fundamentată, care se impune cu atît mai mult cu cît cursa înarmărilor continuă. Tratativele internaționale în acest domeniu, și mai ales acordul dintre Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii privind înlăturarea rachetelor cu rază medie de acțiune, nu s-au repercutat în mod substanțial asupra cursului vieții internaționale. În acest domeniu, mai mult ca oricînd se impun soluții radicale, eliminarea completă a armelor nucleare, chimice, reducerea radicală a armelor convenționale. Numai astfel omenirea poate păși pe calea supraviețuirii, a edificării unei lumi a păcii și cooperării internaționale.

Desigur, între marile probleme contemporane există o strînsă interdependență. Problemele fiind globale și soluțiile trebuie să fie globale. Încetarea cursei înarmărilor, dezangajarea militară ar crea mari disponibilități pentru realizarea securității internaționale, pentru lichidarea subdezvoltării, a decalajelor, pentru intensificarea cooperării pe multiple planuri, pentru democratizarea relațiilor internaționale, pentru progresul material și spiritual al tuturor popoarelor.

Din această perspectivă, abordarea responsabilă a problematicii internaționale actuale de către țara noastră are în vedere, în acest context, realizarea securității în Europa, militînd pentru desfășurarea cu succes a procesului de cooperare și securitate început la Helsinki, în cadrul căruia România, conducătorul ei, și-au adus o contribuție de substanță. Țara noastră militează activ pentru o Europă unită, considerînd că există condițiile realizării acestea, pe baza respectării riguroase a diversității orînduirilor sociale, a libertății și independenței fiecărui popor.

Dezvoltarea colaborării în Balcani, realizarea unei zone a păcii și bunei vecinătăți, fără arme nucleare și chimice, fără baze militare străine, reprezintă un alt deziderat al politicii externe românești, existînd și, în acest sens, numeroase acțiuni cu larg ecou internațional.

În concepția conducătorului partidului și statului nostru, necesitatea restructurării cadrului economic internațional, a asigurării tuturor statelor a unor condiții egale de dezvoltare în vederea lichidării subdezvoltării, a marilor decalaje dintre țările bogate și sărace, soluționarea globală a problemelor economico-financiare și realizarea unei noi ordini economice și politice internaționale, se înscrie ca o prioritate a raporturilor internaționale actuale.

Promovînd o diplomație multilaterală, deschisă, ilustrată de dinamica politicii internaționale românești, cît și de varietatea formelor și mijloacelor utilizate, România acordă o importanță deosebită relațiilor cu toate țările socialiste.

România, prin glasul conducătorului ei, se pronunță consecvent împotriva oricăror forme de ingerință în treburile interne ale altor state, pentru stoparea intensificării activității organizațiilor neofasciste și de dreapta, a propagandei șovine, promovate de unele cercuri reacționare și, care, conform învățămintelor istoriei, nu servesc cauzei păcii și colaborării în lume.

Militînd pentru intensificarea colaborării cu toate țările, indiferent de orînduirea socială, pe baza principiilor dreptului internațional, țara noastră acordă o importanță aparte conlucrării cu toate forțele sociale și politice progresiste, pentru democratizarea relațiilor internaționale, pentru participarea tuturor popoarelor la soluționarea marilor probleme cu care se confruntă omenirea.

Poporul nostru, înfăptuind neabătut politica partidului, este ferm hotărît de a contribui la înfăptuirea unei lumi a păcii și colaborării.

Dr. Corneliu POPEȚI

POEMELE PĂCII

ABD AL-WAHHAB AL-BAYATI
(IRAK)

CEI CE SE ÎNTORC DIN MĂCEL

Fiți fericiți ! Fiți fericiți, noi sîntem
Rămășița ce s-a-ntors din măcel,
Frica a frămîntat din mărunțaiele-i pîine,
În miez e un cimitir, iar în el
Casele noastre, durerile noastre, ziua de mîine
Frămîntată de mîinile voastre, mîngîietoarele ;
Vă dăm să beți — noi însetații, iar beția din voi
Ne leagă de teascul de struguri picioarele.
Tu, copilule ! Tu, omule ! Tu, paiață !
Ce mare e omul ! Ce mare !
Tu n-ai uitat dragostea, amintirile ei,
Nopțile cu lună, nopțile clare,
Păcatul cu focul lui ce nu contenește
Să ceară din vatră iertare.
De s-ar întoarce în lume morții...
Noaptea e-aproape. Și cînd s-o lăsa
Lacomă în visele ei pustii,
Frații mei, legați-vă rănile.
Noi am ajuns la ultimul carnaval
Oaza cea verde :
Dar nu disperați !
A mai rămas — în afară de el — doar o boltă
Fumul casei mele, glasul copiilor noștri,
Pămîntul nostru cel roșu și cimitirul...
Apoi tatăl meu, de lacrimi udați
Sînt ochii lui stinși văzători.
Fiți fericiți ! Fiți fericiți, noi sîntem
Rămășița ce s-a-ntors din măcel.

În românește de
Ilie BĂDICUȚ

JOHANNES BOBROWSKI
(R. D. GERMANĂ)

CUVÎNTUL OM

Cuvîntul OM, ca vocabulă,
se află, indiferent la ce s-ar referi,
în dicționar,
între
Orașul,
vechi și nou,
frumos, plin de viață, cu arbori
chiar
și cu vehicule, acesta e locul
unde aud eu cuvîntul,
vocabula
o aud, nu o dată, și pot
socoti de la cine, și pot
cu aceasta să-ncep.
Unde nu e iubire,
nu se rostește nici cuvîntul acesta.

În românește de
Cornelia BRATU

PRODROMOS MARKOGLOU
(GRECIA)

URLĂ MIEZUL NOPȚII

Urlă miezul nopții-n capul meu
Vocile sălbatice ale celor neîndreptățiți
Au rezistat destul,

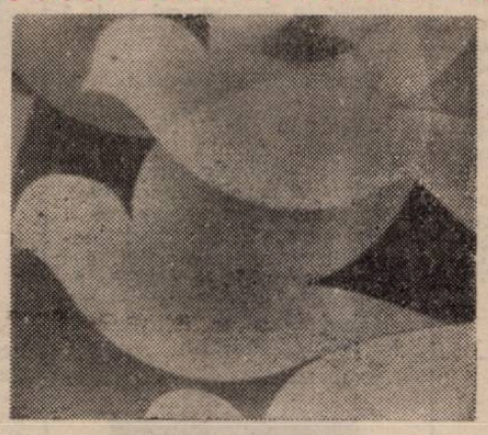

Pe cînd timpul săpa formele morții
S-au înfipt în măduva stîncii
Și mai adînc în sîngele negru al înaintașilor.
Mă-ntorc acum tulburat,
Casa pustie de prieteni, plină de dușmani,
Exilați în însăși vatra noastră,
Înscriși în registrele sumbre ale unor creiere mecanice
Frîu dur al nenorocirilor
Tovarăși
Care primăvară o mai așteptăm ?
Care afacere s-a mai așezat peste datoria sălbatică
Datorie sălbatică ce urlă în capul meu.

În românește de
Andreas RADOS

TODOR IANCEV
(R. P. BULGARIA)

ZONĂ

Un loc muntos. Cu stînci. Păduri. Și un hotar.
O zonă militară. Pichet. Și-o zi tihnită.
Prin defileu un tren aleargă solitar
Și umbra-i cenușie se pierde-ntr-o clipită.

Nu a rămas aici vreo urmă de-altădat,
Decît peisajul simplu, cu vîrfuri și ponoare.
La cîțiva pași, o mică așezare — un sat,
Eliberat de zvonuri, de spaime și teroare.

Azi, fără tobe și trompete, fără coșmar,
Trezim copiii. În fiecare dimineață.
O zonă militară. Păduri. Și un hotar.
Un stol de păsări. Un tren în depărtare. Viață...

În românește de
Valentin DEȘLIU

LUCIANO LUISI
(ITALIA)

REPRESALII

Dar unde fugi ?
Copacii
n-au brațe, văzduhul n-are cuiburi
iar ochii caselor nu se închid.
De presimțiri îți-e părul încîlcit
iar rochia-ți roșie e ca un foc.

E o maree a împresurării : vin !
Au stindardele urii-n priviri.
Marșul lor crește sub bolți
și vuietul peste oraș se sfarmă !

Se naște umbra printre case, pășește
prin ruine, urcă-n ființa copacilor,
șterge urmele-n pulbere
dar n-are încă forța să te-ascundă.

Cu mîini alungite te-ajung,
mîini ce-n văzduh erau frunze
îți-așternu garduri vii peste chip
lumina îți-o orbesc, se-nnoadă
să-ți scormone căldura.
Goală te naști
din fărîmele smulse de mătase.
Rupe un fir de sînge
neașteptata candoare a sînului.

În românește de
Geo VASILE

Colegiul de redacție:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU. NICOLAE PÎRVU. CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1: Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 44

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL POLITIC ȘI LITERAR ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 44 (1183) 3 NOIEMBRIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

ÎN SPIRITUL IDEILOR PLENAREI C.C. AL P.C.R.

MOMENTE DE ISTORIE SOLEMNĂ

Moment de reper istoric, marți 24 octombrie 1989, sub cupola rotondei Ateneului Român, unde prezentul și viitorul s-au îngemănat, mai strîns ca oricînd, prin cuvintele ctitorului izbînzii românești, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** ce au concentrat în ele strălucitor vibrația unei întregi epoci, în cadrul Expunerii la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R.. O epocă aflată într-o unică, revelatoare cadență de voință, de acțiune, de simțire. Un arc de timp în care inima unui întreg popor a bătut sărbătorește, vibrînd necontenit la orizontul dragostei de patrie și al marilor împliniri socialiste, un arc de triumf de fapt, o imagine cît se poate de elocventă a tot ceea ce simțim și gîndim asupra propriului nostru fel de a fi în contemporaneitate — iată, succint, tabloul pe care memoria îl reține, față în față, cu momentele deosebite ale **ședinței inaugurale a Plenarei lărgite a C.C. al P.C.R.**

Pline de uriașe semnificații sînt aprecierile, ideile, tezele și argumentele Expunerii secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Rostire tăiată în granitul adevărului și adusă în fața prezentului și viitorului, deci a istoriei. Cu mîndria justificată că opera edificată pînă acum nu ne-a dăruit-o cineva, cu satisfacția plenară că ea s-a clădit și se întemeiază aici, de oamenii acestui pămînt străbun și ai acestui timp nepereche, prin eforturi eroice și cu demnitatea că **„miracolul românesc"** își are cert izvorul în revelația unui popor asupra Sinelului. Urmare unei politici care conține idealurile lui dintotdeauna — libertate, neatîrnare și pace, a unei politici care așează în centrul său **Omul, omul nou** așa cum îl prefigurează **Programul partidului,** construcția cea mai gingașă și mai de preț a edificiului ctitorit într-un efort uriaș, omul, animat cu toată ființa lui de imperativele interesului colectiv, prin care se realizează plenar. Omul care construiește, luptă și învinge după măsura noii lui demnități. Noua și strălucita analiză a secretarului general al partidului, cuprinsă în **Expunerea** prezentată la primul punct al ordinei de zi a lucrărilor Plenarei lărgite a C.C. al P.C.R., **înfățișează cu o neobișnuită forță de sinteză modelul de abordare creatoare a problemelor de esență ale dezvoltării civilizației socialiste românești, a problemelor cruciale care confruntă lumea contemporană, constituindu-se într-un veritabil document de însemnătate istorică, într-un sistem de idei și teze, de orientări și de directive de o neprețuită valoare teoretică și practică, într-un autentic tezaur al noului, într-un generator de energie națională care, în timp, se va ridica la prestigiul unui simbol.**

Sub imperativul de seamă al perfecționării activității ideologice și politico-educative, creșterii eficienței sale sociale, sporirii aportului său la dezvoltarea conștiinței socialiste, la formarea omului nou, acum, în preajma **Congresului al XIV-lea,** de la înalta tribună a Plenarei tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a rostit, iată, cu pasiune și cu extremă luciditate, cu profundă întemeiere științifică, cu înaltă vibrație patriotică, cu simț critic și cu o amplă cuprindere vizionară, acele adevăruri fundamentale prin care o țară, o națiune își pot înțelege în profunzime și împlini menirea istorică, își pot transpune în fapte de preț aspirațiile de progres, de independență, de demnitate, își pot aduce contribuția la apărarea și menținerea păcii, la edificarea unei lumi a dreptății și echității pe planeta noastră. În condițiile actuale, **activitatea teoretică-ideologică și politico-educativă** trebuie să cunoască o importantă creștere calitativă, o sporire a puterii sale de înrîurire, o autentică îmbogățire tematică, aducîndu-și astfel o contribuție sporită la cunoașterea problematicii actualului stadiu al construcției socialiste și a aspectelor noi ale evoluției vieții social-politice internaționale, la înțelegerea lor prin prisma aprecierilor profund științifice ale partidului nostru. Activitatea politico-educativă trebuie, în același timp, să dea o ripostă fermă, de pe poziții revoluționare, teoriilor retrograde, propagandei anticomuniste, concepțiilor care, în numele înnoirii socialismului, pledează practic pentru abandonarea principiilor și valorilor fundamentale ale acestuia, pentru reîntoarcerea la stări de lucruri pe care popoarele le-au cunoscut și înlăturat printr-o lungă și eroică luptă revoluționaă. **Educația politică și culturală** devine, astfel, o condiție **sine qua non** a progresului social și uman, un punct de reazem și, concomitent, punct de pornire pentru creativitatea istorică. În actualele condiții istorico-sociale, cultura nu presupune numai un larg orizont de cunoștințe, ci și o concepție cuprinzătoare asupra lumii și a dezvoltării proceselor sociale, nu numai informație, ci și atitudine, nu numai reflecție asupra vieții, ci și acțiune, inserție a gîndirii în construcția istorică, participare conștientă, din perspectiva unui sistem de valori politice, științifice, morale înaintate, la edificarea noii societăți socialiste.

> **„Întreaga activitate ideologică și teoretică trebuie să dea o perspectivă revoluționară clară poporului nostru, tuturor popoarelor, în lupta pentru soluționarea problemelor complexe ale vieții internaționale, să le inspire încrederea și fermitatea în lupta de apărare a socialismului, a dezvoltării economico-sociale, a independenței și libertății, de asigurare a păcii și realizarea unei lumi a deplinei egalități între toate națiunile lumii".**
>
> **NICOLAE CEAUȘESCU**

Marea însemnătate pe care partidul, secretarul său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** o acordă muncii consacrate dezvoltării conștiinței socialiste, afirmării unui mod nou, revoluționar, de a gîndi, de a fi și acționa al tuturor membrilor societății este ilustrată deopotrivă și în îndemnul de a conferi muncii și vieții o temelie mai plină de rod, fertilă afirmării uriașului demers la care sîntem chemați să ne angajăm. **„Întreaga activitate teoretică** — spunea secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU — ideologică și politico-educativă trebuie să pună cu putere în evidență legile obiective ale dezvoltării omenirii, să sublinieze și să demonstreze științific faptul că lupta de clasă, lupta împotriva vechiului și pentru promovarea noului în toate domeniile, deci și în viața internațională, a constituit, constituie și va constitui factorul determinant al progresului societății omenești".** Direcțiile de acțiune ale prezentului relevă magistral, cu rigoare științifică și cu forță vizionară, evoluția ascendentă a României.

ORIZONT

Ctitoriile prezentului

TEREMIA MARE — fereastră deschisă către mîine

Plecăm din Jimbolia, în miezul unei zile de toamnă aurie, și rulăm pe șoseaua ce se întinde lin în fața noastră, îndreptîndu-se înspre comuna Teremia Mare, unul dintre puternicele centre agroindustriale din județul Timiș. Mai întîi Teremia Mică, apoi cea... Mare care ne întîmpină cu casele, parcă ieri zugrăvite, înșiruite, una după alta, de o parte și de cealaltă a străzii. Aveam să aflăm mai tîrziu că fiecare dintre ele dispune de alimentare cu apă curentă — sistemul fiind centralizat —, la una din două case există baie modernă, cu sistem propriu de încălzire. Nici una nu este lipsită de aparate de radio, televizoare, magnetofoane și — ceea ce este important ! — aproape în fiecare locuință este întemeiată o familie tînără. Ni se va spune mai tîrziu că populația comunei, care numără 4.812 suflete, este caracterizată prin... tinerețe : aproape 32 la sută este formată din tineri care n-au împlinit vîrsta majoratului.

Nu putem ști, dacă, la vremea sa, poetul Nichita Stănescu, oaspete drag al oamenilor de prin aceste locuri, știa despre existența unor asemenea cifre. Dar știm că, prin forța talentului său recunoscut, a „cuprins" toată comuna Teremia Mare într-un admirabil vers pe care l-a dăruit oamenilor și care se păstrează în expoziția ce-i poartă numele :

„FEREASTRĂ CĂTRE VERS..."

...Primarul comunei, și secretar al Comitetului de partid, este Vili Heinz, sau simplu, Vili, cum îi spun pînă și copiii. Cunoștința noastră durează de un sfert de veac. El a rămas același, dar, firește, cu nelipsiții ghiocei, nu numai la tîmple, dar și în suflet pentru că, prin tot ceea ce face el rămîne același veșnic tînăr și devotat obștei. Acum, în preajma marelui forum al comuniștilor români, îți vorbește despre comună cu sinceritate și mîndrie încît simți că tabloul unor excelente realizări poartă însemnele marilor prefaceri din România socialistă, care au avut loc în anii **EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU.**

Ca ramură de bază, la Teremia, agricultura s-a dezvoltat și modernizat continuu. Ce poate fi mai elocvent, pentru munca și rezultatele oamenilor de prin părțile locului, decît faptul că unitățile agricole de stat și cooperatiste au obținut șase titluri de Erou al Noii Revoluții agrare. Atunci cînd spune „nu lucrăm pentru propria noastră umbră", primarul Vili se gîndește, mai ales, la agricultura locală, fiind, în ziua discuției (sîmbăta — n.n.) preocupat de mobilizarea generală a oamenilor la recoltatul cartofilor (pe vremea aceea, pentru că acum ei sînt la adăpost). Peste 200 de locuitori, cu mic cu mare, urmau să participe la o lucrare de

Nicolae PÎRVU

(Continuare în pag. 4)

Oameni și creații

Mentorul

1. **„Îl găsiți, acolo, aproape tot timpul“**, mi s-a spus. „Acolo“ însemnînd Laboratorul de cercetare al Facultății de Tehnologie Chimică (I.P.T. „Traian Vuia“). Și, într-adevăr, l-am găsit „din prima încercare“. Mă primește cu o cordialitate reținută. Ardelean. Moț. Nici prea volubil, dar nici necomunicativ. Disimulez : „Cum de vă aflați, aproape tot timpul, aici, în acest laborator de cercetare ?“ Înțelege. Mă taxează corespunzător : „Asta-i chiar atît de important pentru ceea ce vreți să scrieți ?“ Susțin că e important. Insist. Începe să calculeze, docil ca un elev premiant : ore, zile, luni. Rezumă: „Avem 516 ore normate pe an, dar noi le depășim cu cel puțin încă o dată pe-atîta...“. O depășire benevolă, care nu apare în condica de prezență. A zis „noi“ și va zice, pînă în finalul discuției noastre, „noi“, niciodată „eu“. Pluralul modestiei ? Mai mult : sentimentul statornic că aparține unui colectiv, un colectiv de oameni care fac cercetare științifică, cu excelente rezultate practice. O parte din invențiile brevetate ale dr. inginer **Gheorghe Flueraș** (șef de lucrări la Catedra de tehnologia silicaților și a compușilor oxidici) au fost realizate în colaborare. Cu prof. dr. ing. **Ioan Drăgoi** (decanul Facultății de Inginerie Chimică), ing. **Aurel Zavolan** (director al T.A.G.C.M.), dr. ing. **Serafim Tiberiu** (director al I.M.C.) asist. univ. **Florica Glăvan** (I.M. Timișoara), ing. **Constantin Ghiță** de la I.A.E.M. (Cîndva, inginerul Gheorghe Flueraș era un „individualist“, autor, de unul singur, al 42 de inovații, dar asta a fost demult, la începutul anilor '60, la Arad, la Fabrica de prefabricate). Vreau să aflu ce greutăți a întîmpinat, cu precădere, ca inventator. (Invențiile sale sînt legate direct de valorificarea superioară a unor produse noi din industria materialelor de construcții). Îmi spune ceva de genul : „Cu răbdarea treci marea...“. Ca neajunsuri, impedimente, nimic deosebit, nimic care să-i clintească convingerea intimă că face această muncă „din plăcere“, nu datorită unor constrîngeri administrative. Interesul pentru inventică, satisfacția neasemuită de a crea se străduiește să le transmită și studenților.

2. **Transmisia a reușit.** În toamna lui 1985, dr. ing. Gheorghe Flueraș a inaugurat, în cadrul activității de cercetare și producție a facultății, primul curs de inventică. Pînă în 1985, apărea cam o dată la 2 ani un student inventator. De atunci și pînă acum, în toamna lui '89, numărul studenților inventatori a trecut de 100 ! Așadar, cred că e limpede pentru toată lumea că transmisia a reușit.

Îmi citește cîteva titluri ale capitolelor din cursul de inventică. Iată unul : „Tehnici și metode intuitive de creație“. Printre aceste tehnici și metode se numără : asocierea și consonanța (un mare precursor — Ștefan Odobleja), analogia și extrapolarea, empatia, combinarea. Îl rog să-mi dea un exemplu, prezentat la curs, de... empatie.

3. Scurtă poveste a unei invenții, care s-ar putea să le placă nu numai cititorilor obișnuiți, dar și poeților. Să inventăm o mașină de spart nucile ! a propus cineva. Să le spargă coaja și, bineînțeles, miezul să rămînă întreg. Ce, mare lucru ? ! au zis unii. Facem o bandă transportoare și un dispozitiv mecanic care să sfărîme coaja, apoi un mecanism de sortare a miezului. S-a dovedit, însă, că era destul de mare lucru, nucile fiind unele mai mari, altele mai mici, unele avînd coaja mai tare, altele mai slabă. Atunci a fost chemat un inventator. Inventatorul s-a pus, imaginar, în situația miezului de nucă : sînt închis aici, n-am aer, n-am lumină ; sînt claustrat, dar trebuie să ies, trebuie să ies întreg ; nu pot să sparg coaja, dar pot, măcar, să o găuresc într-un loc — o să-mi vină un pic de lumină și aer. Aer ! Evrika ! Aer ! Aer ! AER COMPRIMAT ! Mașina cea bună face în fiecare nucă un orificiu. Pe acolo se introduce aer comprimat. Coaja se rupe în bucăți. Miezul rămîne întreg.

4. Un alt titlu de capitol : „Metode de învingere a obstacolelor psihologice“. Virtualii inventatori au de învins (printre altele) : inerția psihologică, frica de critică, autodescurajarea, timiditatea, inhibarea. La care se mai adaugă și obstacole de ordin gnoseologic : necunoașterea procesului tehnologic, lipsa de informație, supraspecializarea. „Noi luăm fiecare obstacol în parte și facem tot ce-i posibil ca să-l înlăturăm“, precizează profesorul Gheorghe Flueraș, devenit, în anii din urmă, un adevărat mentor al studenților inventatori (și președintele C.I.T. a I.P.T.). Se urmărește dezvoltarea, la studenți, a unor aptitudini latente, care nu au trecut din sfera subconștientului în cea a conștientului ; flexibilitatea gîndirii — o componentă de bază în procesul de formare întru creativitate ; li se prezintă legătura (analogiile) dintre creativitatea artistică și cea tehnică ; li se dau spre rezolvare, într-o manieră de brain storming, o seamă de teme. Au fost cazuri cînd, pe o temă dată, unii dintre studenți au avut și ... 30 de idei valabile !

5. Propuneri. Din cele 4 noi propuneri de invenții (care urmează să fie, în curînd, înainte spre brevetare) ale dr. ing. Gheorghe Flueraș, una va constitui un reviriment în tehnica dentară (e vorba de un ciment dentar cu aderență perfectă), iar alta (plăci electroizolatoare) a eliminat deja un import costisitor din Japonia.

6. Vocația firescului. Tot ce a realizat, ca inventator, pînă acum, i se pare că intră într-o deplină ordine a firescului. Așa cum firesc i se pare să spună, de fiecare dată, „noi“, și nu „eu“...

Iosif COSTINAȘ

Destine împlinite

Conștiință comunistă, revoluționară

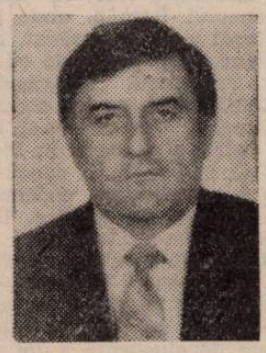

Clădit atletic într-o întrupare părelnic colțuroasă, Emil Iova îți lasă impresia că e înrădăcinat adînc în solul unei siguranțe fertile, proprii, iar zîmbetul perpetuu, iluminat de o candoare adolescentină — aceeași și în privirea largă, scrutătoare — îi însenînează blînd fizionomia, dîndu-ți certitudinea trainicei sale solidarizări cu semenii. Chiar din momentul cînd îl cunoști, poți să-i intuiești trăsăturile de caracter definitorii : fermitatea și generozitatea. Fermitate muncitorească, revoluționară ; generozitate a omului de omenie. Aceste însușiri au avut putere asupra mea încă la prima întrevedere cu Emil Iova, secretar al Comitetului de Partid de la Întreprinderea „Electrobanat“ („ELBA“) — Timișoara, întîlnire prilejuită de desfășurarea ediției din acest an a „Zilelor propagandei juridice“ — acțiune importantă, dedicată Congresului al XIV-lea al partidului, pe care a organizat-o aici, împreună cu jurisconsultul Gheorghe Chisăliță. I-am apreciat atunci osîrdia depusă, pentru ca manifestarea juridică să aibă o eficiență cît mai mare în rîndurile oamenilor muncii de la „Electromotor“, să le dovedească necesitatea cunoașterii și respectării legilor țării, cu luciditate comunistă, reclamată de calitatea lor de proprietari, producători și beneficiari. Era determinată acea străduință nu numai de atribuțiile funcției sale politice, ci și de sentimentul că el dorește o bună rînduială, în propriul spațiu de viețuire, de ființare existențială, deci nu numai de „loc de muncă“, pentru firească cîștigare a mijloacelor de trai. El aparține acestui spațiu — de mare însemnătate economică, socială — de 35 de ani, din 1954, cînd și-a început ucenicia aici. Din anul 1957 a lucrat, ca strungar, la „Electrobanat“, pînă în anul 1965, cînd, datorită bunei cunoașteri a meseriei, a fost promovat la controlul tehnic de calitate, apoi, în 1981, după absolvirea Școlii de maiștri, a fost încadrat în producție, potrivit noii sale pregătiri profesionale.

Încă din anii fragedei vîrste s-a remarcat și pe tărîm social, întîi în cadrul organizației de tineret, fiind, în perioada 1959-1962, membru al Comitetului U.T.C. pe întreprindere, responsabil cu munca patriotică. Își amintește cu nostalgie și satisfacție că, pe atunci, a participat cu însuflețire, împreună cu uteciștii din întreprindere la munci patriotice, pentru realizarea unor însemnate obiective economice și ... din Timișoara, precum sînt lucrările din perimetrul actualului hotel „Continental“, Ștrandul Tineretii, Stadionul 1 Mai etc. Catalizarea elanului său tineresc, conștientizarea socială, patriotică, revoluționară se săvîrșeau în cadrul organizației de bază P.C.R. fiind intrat în rîndurile membrilor de partid în anul 1959. Prin urmare, impunîndu-se printr-o bună pregătire politică și profesională, Emil Iova a fost ales în funcția de secretar al Comitetului U.T.C., apoi al Comitetului de partid pe fabrică ; din anul 1985, el este secretar al Comitetului de partid al Întreprinderii „Electrobanat“ și președinte al Comitetului Oamenilor Muncii de aici.

În privința implicării complexe, de mare responsabilitate, a lui Emil Iova în viața întreprinderii, lămuritoare mi-a fost relatarea sa despre înfăptuirile și obiectivele viitoare ale întreprinderii — unitate industrială, organizată pe patru linii de fabricație : fabrica de baterii, secția de corpuri de iluminat pentru autovehicule, secția de corpuri de iluminat industrial și secția de aparataj industrial. Propunîndu-i să-mi vorbească și despre probleme „mai speciale“ biografice, „de suflet“ chiar, interlocutorul meu mi-a răspuns că acestea sînt cele legate de întreprindere, de oamenii muncii, de bucuriile împlinirilor, de necazurile nerealizării, uneori, a tuturor obiectivelor planificate. „Problemele de suflet“ constă în satisfacțiile date de „rînduirea frumoasă“ a vieții multor oameni ai muncii. Apoi Emil Iova s-a referit la crearea condițiilor, în întreprindere, pentru ca aproximativ 300 de tineri să aibă posibilitatea să urmeze învățămîntul superior. „O altă problemă de suflet“ ține de satisfacția că, în cadrul conducerii întreprinderii, se manifestă“ un puternic spirit de echipă, unitate de vederi, simțul datoriei, al efortului colectiv pentru buna desfășurare a întregii activități, potrivit cerințelor economiei naționale și sarcinilor prevăzute în planul de export. În sfîrșit, după multe relatări vizînd aceste aspecte, Emil Iova mi-a dezvăluit o mai puțin cunoscută de alții „pasiune, o problemă strict personală : plăcerea drumeției“. E fascinat de frumusețile naturii și de locurile istorice ale patriei. Totodată, oriunde ar fi în țară, simte și el, ca fiecare om din cadrul întreprinderii, marea bucurie că nu există colț din România, în care să nu se găsească cel puțin un produs realizat la ELBA

Aurel TURCUȘ

portrete

Cuvintele care vin singure

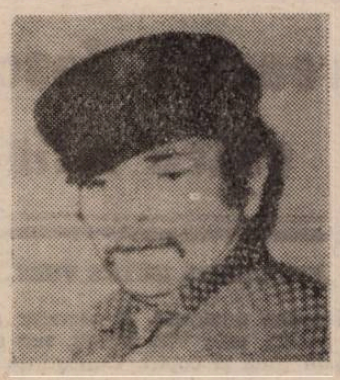

Stăpîn pe Limba Română, demontînd-o-n toate chipurile, spărgîndu-i etimoanele, eșantioanele, canoanele, sucind și răsucind verbul cu virtuozitate, cum numai Paul Georgescu, Fănuș Neagu și Ștefan Agopian o fac, metaforizînd, jucîndu-se, modelînd limba-n chinuri dulci, topind cuvintele-n fluturi și îngeri, închegînd în arșița lunii forme de exprimare noi.

Acreditînd ideea că poetul este o enigmă răsărită-n roua privighetorilor, ce-au ostenit toată noaptea cîntînd, eliberare din cenușiul unei vieți monotone, întemeiere în lumina fragedă a mirării, poetul din Ticvani se consideră un poet minor. Dar eu nu cred. Eu cred că este un poet adevărat, un talent puternic:

Ironic și jucăuș, ca și Emil Brumaru sau Șerban Foarță, abil ca Leonid Dimov, în construcția poemului, el, cel care Este, scrie : **„Actualmente însă mi-s / Constrîns mai molcom să o las. / Că-mi intră bruma-n manuscris / Și multă-i calea spre Parnas“.** La poemul din care am citat este așezat un motto din tulburătoarea Emily Dickinson : **„Voi cînta mai departe“.**

Deconstrucționism întru rostire și preorganizarea prerostirii, cîntec al ființei, de strengar pe o bicicletă ruginită : **„Nu știu, dar cred că ai aflat / Cum că la ultimul salar / Mi-am, bicicletă, cumpărat, / Cu sonerie și cu far“.** Amintește, aici, inversiunea, de Nicolae Velea, marele inventator, de la care a preluat pofta de joc, extinzînd-o la maxim, nu numai Gheorghe Azap, dar și Paul Georgescu. Conchide astfel : **„Apoi de-a binelea buiac / Și elocvent ca un actor / Sub frunza breazului copoc, / Îți voi răcni că TE ADOR !“** Și nu este acesta un cîntec al iubirii (deși Gheorghe Azap este un mare cîntăreț al iubirii), ci un joc amar, în care existențialul a pătruns ca un fum dintr-un foc de pelin. Sînt poemele poetului singuratic, niște jocuri amare, grave, cu o tristețe a neîmplinirii în dragoste, poetul, cu tot jocul său, trădîndu-se, expunîndu-se, înfățișînd lumii un suflet rănit. El rîde însă (dar cum rîde ? ! ...) : **Mi se mai scurge-o noapte, monoton, / E ora cinci și-o groază de minute ; Estimp, fotografia cu breton / S-a apucat din nou să mă sărute.**

Singurătatea și iar singurătatea scoate strigăte existențiale nebănuite. El n-are motorul gripat, cum zice Săplăcan, nu coboară, ci urcă. Poetul nu alternează stîngăcia mimată cu gasconada impenitentă, cum susține același critic, ci este un bacovian căzut sub incinta unui soare parfumat, miraculos, euforic, de o ironie tandră. Poet fastuos-expresiv, la care cuvintele vin singure, autor a șase cărți de poezie : **Bocceluța cu plăpînde**, titlu extraordinar, **Maria, Roxana, Roxana, Roxana**, carte de dragoste și de pacoste, **Etetera** (alt titlu inspirat), **Cuibușorul nostru de nicicînd** (o carte excepțională și care a cam trecut neobservată de critică), **Cîntece de strengar**, în care se dezvăluie de-a binelea, arzînd între boemă și amoruri pierdute, și **Ultimul exemplar**, sper să nu fie ultimul.

Să tragem încheierea cu : **„Ninge cu urări de bine, / Chit că muza nu mai vine / De pe cînd era studentă. / Dar cu toate că-i departe : / Eu am să mai scriu o carte / Excelentă !“.**

D. DAVID

cronica literară

Ochiul și cuvîntul

Mărturisesc că nu-mi dau seama bine de traseul pe care l-au urmat preocupările lui Mircea Muthu pentru a ajunge la cercetarea raporturilor dintre imagine și cuvînt. Cum cuvîntul introductiv al cărții începe cu un citat din **Poveste despre Sindipa filosoful** („au zugrăvit pe pereți cîte învățături au vrut să-l învețe"), bănuiesc că la început au fost tot studiile sud-est europene care l-au îndrumat spre Du Bos, Lessing, Susanne K. Langer și M. Covin. Hieroglifa sau ideograma extrem-orientală, scrie autorul, ilustrează prefacerea „imaginii în cuvînt scris, îngheţînd oarecum procesul consumat pînă la capăt în culturile de factură antropocentrică". E imposibil să te ocupi de conexiunile culturale sud-est europene fără să-ţi pui întrebarea în ce măsură cunoașterea prin simbol, prin imagine (care se adresează inimii !) aparțin secolului XX. În eseuri succinte, Mircea Muthu fixează cîteva repere ale evoluției ideilor despre artă : Worringer, Wölfflin, Herbet Read îl arată pe critic pregătit să înfrunte delicate probleme de filosofie a artei. Este, aici, în postura, deloc incomodantă pentru el, de estetician.

Trecerea de la **unicat** la **serial** prin reproduceri, multiplicări e subiectul eseului **Teoria artei și „muzeul imaginar".** În **Trei puncte** autorul se oprește asupra „omului tridimensional" și la „axioma pe care ne place s-o numim a celor **trei puncte** ce structurează pînă astăzi o bună parte din gîndirea noastră". **Omul tridimensional** ar reprezenta punctul de vedere antropocentric. O seamă dintre inteligentele sublinieri despre „limbajul triadic" se întîlnesc cu ale timișorenilor Eduard Pamfil și Doru Ogodescu, deja autori de cărți pe această temă. Dar Mircea Muthu ajunge, prin cele „trei puncte", la un **punct zero,** care n-ar mai sluji antropocentrismul, ci cosmocentrismul. „Confruntarea .. dintre antropocentrism și cosmocentrismul oriental este una dintre cele mai interesante chestiuni de estetică comparată" scrie, în cunoștință de cauză, eseistul. Comparațiile dintre arta orientală și arta occidentală, studiul raporturilor dintre plastic și literatură sînt făcute cu viteză și cu o bună stăpînire a unui material vast : pe verticală și pe orizontală. Mircea Muthu are inițiative, idei, soluții proprii. Își ilustrează teoriile cu opere „actuale", nu neapărat la modă. **Personajul și formele lecturii,** admirabilă incursiune în „situația personajului" azi, păstrează cumpăna dreaptă între „lectura tradițională" și cea „nouă" : Mircea Muthu visează o **lectură sintetică,** menită să stabilizeze adevăratul statut al personajului în proză. Observațiile privind **Fefeleaga** lui Agîrbiceanu, **O singură vîrstă** de Radu Petrescu, **Tăietorul de lemne** de Mircea Ciobanu sînt pline de miez, ca și concluzia micului studiu : „...personajul rămîne — grație polimorfismului său structural — o categorie suverană a genului epic".

Partea a doua a volumului, mai puțin spectaculoasă, nu e mai puțin substanțială. Pagini dense scrie autorul despre Creangă, Bacovia, Arghezi, Ion Barbu, Matei Caragiale, Blaga, Brâncuși, Nichita Stănescu. Surprinzătoare sînt demersurile comparatiste, și ele mizînd pe raportul imagine/idee.

Capitolul care continuă preocuparea, mai veche, pentru conexiunile cultura.e sud-est europene este cel de-al treilea. Aici, glosele, recenziile unor opuri fundamentale, considerațiile pe marginea unor teze mult discutate dau măsura specialistului Mircea Muthu. Aș sublinia autoritatea sa și în paginile privind relația **Orient-Occident în opera lui Nicolae Iorga,** și în recenzia la o carte ca **Rațiunea dominantă** de Virgil Cândea. Un foarte frumos studiu, care va trebui dezvoltat, este **Lucian Blaga în „orizontul" cultural sud-est european.** Paralela Eliade-Blaga, gîndurile despre sofianic (la Blaga) ș.a. reprezintă puncte de plecare pentru o cercetare necesară : îl vom înțelege mai bine pe Blaga prin aceste raportări. **Balcanologul** se ocupă de constituirea unei discipline la a cărei vitalitate și-au adus contribuția savanți ca Iorga, Victor Papacostea, Mihai Berza ș.a.

Alcătuită din fragmente, din recenzii, din contribuții pe care le putem bănui ocazionale, cartea lui Mircea Muthu popularizează, cu farmec, cu inteligență, o seamă de teme majore ale esteticii secolului XX, ale disciplinelor sud-est europene. Scrisă bine, mișcîndu-se cu admirabilă lejeritate printre cărți dificile, pagina nu este nici prețioasă, nici opacă obișnuitului cititor.

Mircea Muthu rămîne, însă, dator cu „tratatele" care să sistematizeze remarcabilele sale intuiții, admirabilele rînduri privind raportul dintre **ochi și imagine** în secolul al XX-lea.

Cornel UNGUREANU

* **Mircea Muthu, ALCHIMIA MILENIULUI, Cartea Românească, 1989.**

Viola d'amore

Literatură, viață nuanțează versetele autobiografice care alcătuiau, în **Greutatea cernelii pe hîrtie** (1984), miza de plan secund a cărții. În volumul recent, poetul renunță la orice subterfugii, echivalînd, încă din titlu, scrisul și existența. Împinsă în avanscenă, biografia preia rolul de solist, interpretînd o partitură nu atît monocordă și neterorizată de obsesia ideii, cît indiferență la excesul de subtilități și suficientă sieși. Narațiunile lirice ale acestui Jean-Jacques de provincie sînt confesiunile unui ins liniștit, sentimental fără efuziune și sustras marilor interogații existențiale. Gheara metaficiculuі zgîrie arareori pagina de hîrtie, decorul ocupîndu-l, în principal, descrierea lineară, vag ironică, a unui trai pașnic, cu micile lui obsesii, nostalgii și simbologia sa măruntă. Pare că viața poetului, părăsind adolescența, a intrat pe panta lină, previzibilă, fără mari zguduiri, a banalului cotidian. Singurul element semnificativ al intervalului — al maturizării — îl constituie chiar apariția **Greutății cernelii pe hîrtie.** Alintîndu-se, în stilul său tandru-ironic, Romulus Bucur nu uită să facă din acest eveniment un pretext liric. În rest, obsesiile au rămas aceleași. Detașarea, nonșalanța și timidul experimentalism reamintesc, doar prin discrete sclipiri, de livrescul mai viguros al volumului de debut. Parodice și intertextuale, unele versuri tind să vireze dinspre literatură spre viață, deși direcția majoră a poemelor urmează traseul invers. Aceste ocolișuri au, desigur, un rol ironic. Ele deturnează atenția de la încercările poetului de a se acomoda cu noua lui biografie. Romulus Bucur parează prin detașare și sarcasm inevitabila intrare în maturitate. Poeme ale unei alte vîrste, versurile din **Literatură, viață** nu s-au rupt, desigur, cu totul de jocurile grațioase din prima plachetă a autorului. Un excelent **interludiu** (un tratat de pisicologie !) ne retrimite într-o lume paralelă, a superstițiilor copilăriei, scoțînd sensuri tragice dintr-o construcție aparent ludică : „dacă a intrat / (nu spun cum îl cheamă) / în bucătărie iei / o mătură înconjori / — alergînd cu pași mărunți — / încăperea de trei ori / strigînd în acest timp / zît șiț cîț & alte / interjecții adecvate / introduci mătura / prin cotloanele unde / s-ar fi putut ascunde // dacă tot nu iese / iei o bucată de / (termen tehnic indescifrabil) / și folosind descîntecul / ce începe cu pis-pis-pis / o arunci prin ușa întredeschisă / pe care o închizi / cu iuțeala fulgerului / de îndată ce a ieșit // din nou înconjori / — în sens invers — / bucătăria de trei ori / măturînd cioburile". În acest stil parodic, ascunzînd, ca la iluștrii antemergători, Arghezi și e.e. cummings, neliniștitoare viziuni, scrie Romulus Bucur cele mai bune poeme ale sale. Jurnale în sensul deplin al cuvîntului, versurile din **Literatură, viață** tind la o transcriere dacă nu exhaustivă, măcar la una adînc semnificativă a cotidianului. Supuse unui proces de îmbogățire semantică (prin aluzii culturale, prin jocuri de cuvinte, prin colaje în tradiția suprarealistă — de exemplu, **nu trageți în pianist),** cuvintele nu învelesc doar gesturi din realitatea propriu-zisă. Ele prilejuiesc rediscutarea statutului însuși al ficțiunii, văzut ca intermediar, ca liant, ca primă condiție a racordării literaturii la viață. Totuși, incursiunile de acest fel tulbură arareori tihnita existență de pură contemplație a poemului. Metatextul are, și aici, o funcție mai degrabă ironică, atenționînd asupra inutilității labirintului care separă adevărata viață de adevărata literatură. La Romulus Bucur, le separă doar o virgulă, ștearsă și ea prin exercițiile de înnobilare prin tehnică ale autorului : „errata: în loc de «fiica lui mcmurphy» / se va citi «fina lui murphy» / greșeala s-a produs din vina autorului / (care în ultimul moment și-a amintit / că ficțiunea nu trebuie lăsată să dea peste marginile / statutului ei de ficțiune) // Prima filă : un proprietar de circiumă / care în ultima zi a războiului / bea de bucurie cu toți vagabonzii contractează / un tifos exantematic necruțător / (acesta e bunicul ei) // a doua filă : și-a cumpărat / o pereche de pantofi ce nu / trebuie purtați pe vreme umedă / așa că de cîte ori îi încălța / începea să plouă // se poate continua cu nenumărate / alte asemenea exemple dar / ea nu mai ascultă și-a scos / pantofii s-a așezat pe marginea trotuarului și cîntă încetișor : / «să dusă un om sărac / la domnul poticari .. »".

Bine așezat în rolul de bard melancolic al generației '80, Romulus Bucur se află încă într-o fază de creștere. Inteligența sa creatoare îl va ajuta, desigur, să-și diversifice obsesiile creatoare. Dintr-un **violon d'encre,** adică din reflexie nonșalantă a existenței, poezia sa are toate șansele să devină o **viola d'amore** a spiritului trudind la muncile herculeene ale cotidianului.

Mircea MIHĂIEȘ

* **Romulus Bucur, LITERATURĂ, VIAȚĂ, Ed. Cartea Românească, 1989.**

Dialog cu clasicii (I)

Printre cei mai activi scriitori ai contemporaneității îi putem înscrie pe Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici, Maiorescu și ceilalți mari creatori ce au devenit prezențe cotidiene, respirînd firesc aerul unei actualități meritate și necesare. S-a ajuns, astfel, la un viu și original proces de oglindire a valorilor noastre literare ce transgresează limitările biografice ale timpului, dialogul dintre epoci dînd sentimentul tonic al unei culturi sănătoase. Frămîntatele căutări ale prezentului, oricît ar sta sub tutela noului, trăiesc mereu cu intensitate (și chiar cu bucurie) sentimentul complex al rădăcinilor culturale puternice, care le asigură un vital spațiu protector.

Prețioasa moștenire literară a trecutului își poate găsi diferite căi de valorificare dacă se pornește de la ideea elementară că experiența artistică a fiecărui scriitor poate fi apreciată numai după integrala parcurgere a operei sale, fapt ce presupune existența unor serii de **Opere** editate după toate canoanele filologice, de la acuratețea textelor și critica variantelor pînă la pregnanța materialului iconografic. Doar în acest mod se pot defrișa inutilele vegetații de clișee ori de legende păgubitoare ce au crescut în preajma multor autori, limpezindu-le chipul artistic.

La un veac de la trecerea poetului național în nemurire, editarea integrală a operei sale înseamnă cel mai de seamă omagiu pe care urmașii i-l pot aduce, înlăturînd definitiv norii corosivi ai obișnuinței și ai admirației seci. Abia acum se poate adopta un vector de lectură inversat, slujind deplina înțelegere a copleșitoarei sale personalități. Urmîndu-l, de la recentul volum al XVI-lea al **Operelor** s-ar putea urca, treptat, prin vămile publicisticii, ale prozei ori ale teatrului, spre inegalabilul sacrificiu al lui Perpessicius, pentru a ne putea împărtăși din lumina poeziei. Scrisorile trimise și primite, noianul de cereri, petiții, memorii sau rapoarte nu formează o materie amorfă, ci constituie treapta materială a unei existențe exemplare prin fermitatea convingerilor. Receptacule sensibile ale unei frămîntate vieți psihice, scrisorile formează teritoriul din care crește un complex portret interior. Eliberate de retorismul administrativ, cuvintele se încarcă acum de bucuria trăirii libere. Duioșii, entuziasme, dezamăgiri, caracterizări neîndurătoare, însuflețesc aceste texte, organizîndu-le într-un captivant roman epistolar sui-generis. Publicistica adunată din „Albina", „Familia", „Federațiunea", „Convorbiri literare", „Curierul de Iași" ori „Timpul" dezvăluie un Eminescu străin de neverosimila imagine a poetului pierdut cu voluptate printre nori. Om al cetății, el exprima convingerile unui program interior cu vederi largi, gazetăria fiind expresia directă a înaltei sale vocații de tribun. Chiar dacă au trăit mai mult în umbră, prozele evidențiază un larg registru tematic și un surprinzător spațiu de confruntare între tendințe contrare, de la visul romantic pînă la elemente ale realismului. Ultima treaptă, poezia, a însemnat o cotitură fundamentală în viața limbii române. De pe acest pisc aureolat de singurătate, Eminescu a trecut în mit. Dar pentru a fi posibilă o lectură bazată pe textele ediției integrale, au fost necesare cinci decenii de așteptare. De jertfă prin muncă, de împliniri și deziluzii. O altă simbolică și emoționantă respirație eminesciană în prezent o formează și republicarea primei ediții maioresciene din creația poetului. Carte centenară, ea relevă modul exemplar în care cel mai important critic al epocii a știut să facă necesara decantare a valorilor, impunînd cititorilor nume ce vor forma chiar marea literatură a țării.

Citiți din unghiurile cele mai neașteptate, abordați școlărește sau academic, popularizați prin ediții, întocmite în pripă, ori, dimpotrivă, prin scrieri consumînd un uriaș volum de muncă, clasicii rămîn reperele obligatorii ale oricărui drum prin literatura română.

Dorin MURARIU

„Moșu, ai vreun ou, să-mi pregătesc un gălbenuș cu zahăr ?“ întrebase fetița repezit după ce dăduse buzna în apartamentul bătrînului și îl sărutase, ca de obicei, pe amîndoi obrajii. „Am, clarificase bătrînul căruia nepoata îi spunea „moșu“ de cînd împlinise — ea doi iar el patruzeciștcinci de ani — ia din frigider și tă-ți...“ Fetița îi întoarse spatele iar el o auzi din bucătărie „o să-mi pregătesc două, vrei și tu ?“ „Vreau ! se amuzase dar ceruse și-un sirop de căpșuni. Te pricepi să-l faci ?“ „Se poate ? ! deslușise mirarea

Roua florilor de cimp

nepoatei, dar ai căpșuni ?“ „Am, risese ușor, vezi că ți-am cumpărat și ție un kilogram“. „Ești formidabil, moșu !“ deslușise mulțumirea fetiței și-apoi, aprinzîndu-și țigara, așteptă, nu înainte de-a o „soma“, „vezi că vreau și-o cafea...“ Stătură după ce fetița se întorsese unul într-un fotoliu, altul într-al doilea, cu rafturile de cărți în fața lor, și-abia într-un tîrziu sorbîndu-și cafeaua (bineînțeles îi cedase și gălbenușul lui cu zahăr, știa că-i place nespus !) și-aprinzîndu-și a doua țigară, o înghesui : „Uniforma-i lăsat-o, bluza aceasta albă și fusta neagră te „prind“ de minune, hai să zicem că „merg“ și pantofii aceștia ro-

Scriitorul și realitatea vieții

Dumitru Siniteanu

șit dar spune-mi, totuși, cum te-ai descurcat ?“ Fetița îl privi oarecum nedumerită dar revenindu-și îl înghesui la rîndul ei : „Te-am dezamăgit eu, moșu, în toți anii trecuți ? !“ „A, nu, nu dar „treapta“ — aceasta a fost cu totul altceva, nu ?“ „Sigur ! acceptase fetița cu oftat, a fost ! A fost dar a trecut...“ „Și ?“ insistase bătrînul. „Ei, moșu, moșu, pînă mîine dimineață nu-i o veșnice ! All right ?“ „All right !“ zîmbise bătrînul, mulțumindu-se apoi să-i asculte sporovăiala despre „cheful“ pe care l-au „tras“ la cofetăria din centru, îndată după „treapta“, ... Auzi tu, moșu, Mitrea reușind să soarbă ai mai mult, nici mai puțin de opt sucuri ! ?“ — dîndu-i, la despărțire, cincizeci de lei s-abă și pentru „cheful“ celor promovați ...

Nu, nu !, nu dormise toată noaptea — răsărițul îl găsise de altfel la locul de verdeață pe care-l știa de demult și se bucură c-ajunsese înainte ca soarele să „fure“ roua de pe florile cîmpului, culese un buchet enorm, fi împărți în două și-apoi, meticulos, le înveli în celofanul pregătit și nu mai așteptase, pornise — ferindu-se de soare — spre liceu, pe malul Mureșului, prin cele două parcuri și așteptase (tot în umbră) ora opt. Intrase-apoi tiptil în coridorul birourilor și se bucură c-ajunse primul: secretara afișa tocmai în clipa aceea rezultatele — nu, nepoata-i nu era pe primul loc — cum fusese pîn-atunci —, dar o găsise chiar pe locul doi și ochii i se-nlăcrimaseră dăruind femeii cu lista unul din buchetele acelea cu flori de rouă. Pe urmă... Pe urmă, timpul se scurse-ncet, se bucurase de ropotul de ploaie ce spulberase începutul de năbușală și-apărase roua florilor ce-i mai rămăseseră și tresărise doar cînd își văzuse fiica și nepoata intrînd în liceu, apropiindu-se de poartă cu buchetul în mînă. „Cui să-l dau ? se întrebase, răspunzîndu-și, repezit, fiicei, bineînțeles ! Doar ea mi-a dăruit fătuca-aceasta din roua florilor de cîmp !“, își zice zăgăzuindu-și o altă rouă pornită din adîncul sufletului...

Borna topografică

„Ei, nici acum, după ce-am reușit să-ți iau **nu** o partidă ci pe toate cîte le-am jucat !, nu-mi spui și tu — care-ai vînturat toată țara aceasta-n lung și-n lat cu teodolitul în spinare —, ce „brînză“ ai făcut în viața pe care-ai dus-o-asemeni vagabonzilor ? !. Bătrînul își privise cu ochii mijiți vecinul de apartament și de șah (pierduse-ntr-adevăr toate partidele din seara aceea, se simțise indiferent de la bun început dar nu dorise „sfîrîmarea“ obiceiului început încă din ziua pensionării) și-abia într-un tîrziu, după ce își pregătise „ness“-ul rece și îl sorbise alene fumîndu-și țigara, clarificase : „... Apăi, ce să-ți spun eu ție, doctore ? Ce să fi făcut ? Poate că nimic altceva decît să-mpînzesc țara aceasta-n lung și--n lat — cum zici — cu borne topografice, s-ajut (oarecum) pe oameni să-nvingă rîpele și văgăunile ca să-ți trimită ție și mie și semenilor noștri — taman din ele ! — pere și mere, piersice și prune — să nu le las adică pămîntul prăpădului și — cine știe ? — poate c-am mai pus și vreo cărămidă la temelia Orșovii celei noi și la-nfăptuirea canalului ce n-are doar menirea să transporte șlepuri și vapoare ci să-nvingă secătuirea pămînturilor vînturate din ținutul ce-ți dă vinul negru care-ți urcă tensiunea și coniacul să ți-o dreagă ! Altceva ? Altceva... Viața ! Viața cu-ale ei...“ Și nu-l mai interesase ironia vecinului său ce-i luase toate partidele de șah, regretînd — totuși — după ce se despărțiseră, că nu-i mai pomenise de-mplinirea **rostului** în viață, a rostului despre care îi vorbise moșul său înainte de-a se **duce**, de-a se săvîrși adică : „...Să-ți întemeiezi o familie, să-ți ridici o casă și să-ți sădești batăr un cireș negru în grădină !“ — Ieșise doar în balconul apartamentului pe care și-l avea, privise la cireșul negru zdravăn, dar se bucurase și de cei doi tei și patru nuci care îi înfrumusețau blocul și de care se-ngrijise să se înalțe și să se-ntărească. Precum se îngrijise și de pomii ce împrejmuiau casa fiicei sale, ridicată tot de el... „vagabondul“ ! Și risese mulțumit, din tot sufletul, cînd mai și auzise din depărtări, din cele mari și duse depărtări, „...Da' dă-nvățătura pă care ne-ai dat-o nouă, de ce nu l-ai pomenit nimic ?“ „Care-nvățătură ?“ se trezise întrebînd. „A ? care, baci Aurele ? !“ „Ei, care ? Pare că n-ai mai știi-o ? O' nu dumneatale ne-ai învățat — încă-n război aflîndu-ne, chiar în pusta maghiară ! — să știm nu numa' să trajem cu tunu' ci și să ne lucrăm bucățile dă pămînt, irigîndu-le ? ! O' nu din ce-am scos din bucățile acelea, irigate cum ne-ai învățat, l-am făcut io pă Cornel doctor pîntru prunci și pă Mihai învățător ? O' ai zăuitat, domn inginer și căpitan cum ne-ai fost pă front ? !“ Și iarăși risese hotărît ca-n seara ce va veni să-și „scuture“ la șah vecinul, așa cum reușise încă din ziua în care îl trimiseseră, naibii, la pensie...

★

Doctorul rămăsese singur. Rămăsese singur și uluit. Uluit nu atît de dispariția nefirească a vecinului său și nici de mulțimea ce-l condusese pe ultimul drum, ci de faptul că i se împlantase la căpătîi o simplă bornă topografică iar zece țărani, în straie complet diferite, îi plantaseră în jurul mormîntului meri și peri, piersici și pruni și-un singur nuc, lîngă bornaceea pe care, mai înainte de-a o acoperi cu pămînt, o fixaseră cu grijă deosebită. Și numai tîrziu, după asfințit, înconjurat de miresmele tari ale ierburilor călcate în picioare și ale pămîntului reavăn, se smulsese din liniștea ce-l înconjurase zgribulindu-se și realizînd — abia atunci realizînd ! —, rostul „vagabondajului“ de-o viață a fostului său vecin și partener de șah...

VENIȚI ÎN TOAMNA PLINĂ...

Veniți în toamna plină cu foi de-aramă coapte
În șura cu știuleți lucind în aur stins
Veniți și în cămara prea treză-n plină noapte
De-aromele din fructe — ci în gutuie prins

E gust de grîu în lemnul prea grelelor esențe
Și-alături un bostan sub coaje, pur, visînd
La vara-n care tînăr era și în cadențe
Se pregătea să treacă în anotimpul blînd.

Veniți ! — ca-ntotdeauna poetul vă cinstește
A voastră muncă-n sfera prea plină de-anul fast
Ca niciodată, toamna, de din noroc vă este
Cuprinsă-n bob de strugur cu învelișul cast.

Veniți ! — vă ninge toamna cu-o nesperat lumină
De bucurie-adîncă, stăpînă și deplină.

Ion Dumitru TEODORESCU

TEREMIA MARE — fereastră deschisă către mîine

(Urmare din pag. 1)

urgența întîi și nu trebuia făcut un mare efort pentru a-i mobiliza. Ni se spune, ca argument convingător, că 106 locuitori ai comunei au norme fixe la cooperativa agricolă de producție. Realizarea normelor este răsplătită cu cantități îndestulătoare de produse, dar și cu mii de lei, drept recompensă. Prin urmare, problema forței de muncă nu se pune, aici, ca o... problemă spinoasă. A fost, adică, rezolvată, într-un mod extraordinar de simplu. Li s-a creat posibilitatea oamenilor să lucreze la ei acasă. Mai ales cei tineri. Foarte mulți dintre ei continuă o îndeletnicire străveche, viticultura, alții pot fi regăsiți în secțiile cu caracter industrial, fie că este vorba de secția de repunsat stofele aduse de la Timișoara, sau de secția de confecționat fețe pantofi pentru produsele întreprinderii de profil din nu prea îndepărtatul oraș Jimbolia. Mulți dintre tinerii plecați la studii superioare s-au reîntors pe meleagurile natale și acum lucrează, fie la Calculatorul pus la treabă de cei tineri, să rezolve problemele comunei, fie în domeniul sănătății, așa cum este cazul medicului Mihai Dinu, care se numără printre primii animatori ai ideii „soluții, nu motivări“ ! Despre medicul Mihai Dinu s-ar putea scrie un... roman. Dat fiind talentul, pasiunea, priceperea de care dă dovadă acest om al comunei, care a plecat la studii de aici și s-a reîntors tot aici, pentru a fi folositor semenilor săi. El practică, în primul rînd, medicina omului sănătos, o medicină profilactică, pentru că, oricine o știe (dar unii o uită) „este mai ușor să previi, decît să tratezi“. Complexul de sănătate este subordonat tocmai unui asemenea scop și, amintind de el, va trebui să ne amintim de primii ani, cei de început, ai apei termale existente din belșug în subsolul locului. Scrisesem, la vremea potrivită, despre ea, despre primarul care, pe atunci, îi bănuia puterea, în cel mai larg înțeles al cuvîntului. Iată că apa a fost pusă la treabă. În perimetrul comunei funcționează aproape 40 de foreze, prin mijlocirea cărora apa este adusă din adîncuri și pusă în folosul oamenilor, mai ales că temperatura ei trece cu mult de limita celor 70°C. Sînt încălzite o serie de încăperi și imobile, printr-un sistem ingenios inventat „pe plan local“, gazul din lichidul fierbinte este... separat și „orientat“ în alte direcții economice. Aflăm, astfel, că la Teremia Mare, se realizează o premieră absolută și ea se inscrie în contextul documentelor noastre de partid și de stat. Se construiesc, în prezent, un număr corespunzător de agregate producătoare de energie electrică, menite să asigure independența energetică a întregii localități. Cu ajutorul acelulaşi lichid se asigură și funcționarea brutăriilor din comună și satele aparținătoare.

Fereastra ar rămîne îmcomplet deschisă către vers, dacă rîndurile noastre nu s-ar referi la viața spirituală a oamenilor, la bogăția ei sub toate aspectele, de la cartea prezentă în bibliotecile sătești și școlare, pînă la Expoziția permanentă de artă care cuprinde lucrări purtînd semnătura unor mari maeștri ai penelului. Primarul Vili ne spunea, la începutul discuției, că localitatea sa este unică în Europa. Nu știam despre ce este vorba și încercam să-i intuiesc gîndurile, dar mi-a fost imposibil. Apoi deznodămîntul, simplu precum oul lui Columb : **„La Teremia există un singur bufet și 9 expoziții permanente“.** De-a lungul anilor, aici au fost realizate, de către specialiști și cadre universitare din București și Timișoara, nu mai puțin de 11 cercetări cu caracter sociologic și toate rezultatele au fost valorificate într-un mod care merită toată lauda. Formațiile de amatori, interpreții și creatorii individuali au cucerit numeroase premii în toate edițiile Festivalului național „Cîntarea României“. Un număr de cinci filme realizate tot... pe plan local au obținut premiul ! la fazele republicane. Unul dintre ele are ca temă concursul de călărie de pe hipodromul local. Așa că am aflat că aici există și un club al călăreților, în cadrul căruia se pregătesc 26 de tineri, dintre care patru au o calificare de rang republican. Cai sînt de rasă pură și pot rivaliza cu oricare alții de pe mapamond. Am vrea să încheiem aici, dar deschidem și mai larg fereastra spre viitor și privim, cu ajutorul cercetării științifice, spre o noutate absolută. Nu peste mult timp, la Teremia Mare se vor realiza primele bazine piscicole pline „ochi“ cu apă termală... Apa termală va avea o temperatură de 22—23°C, adică tocmai potrivită pentru ca peștii să se dezvolte cu mult mai bine decît în condițiile obișnuite. Ideea este materializată printr-o fructuoasă colaborare cu un institut de specialitate din Iași și, prin numai cîteva calcule extraordinar de simple, ni se aduc argumente pentru dezvoltarea, nu peste multă vreme, a unei asemenea activități din economia locală. Viitorul foarte apropiat înseamnă de asemenea obținerea de sucuri naturale pasteurizate (unele au fost omologate), construirea, încă în acest an, a 22 de apartamente confortabile, în blocuri cu trei nivele și cîte altele despre care, poate, cîndva, cineva se va învrednici să scrie mai mult.

Fereastra către vers rămîne deschisă dinspre și, mai cu seamă, înspre Teremia Mare...

CÎND SCRIU

Cînd scriu despre patrie,
Simt cum mi se rotunjește privirea,
Cum se umple de frumusețe și de
bucurie.

Cînd rostesc cuvîntul patrie,
În inimă se aprinde iubirea
Ce nu se va despărți niciodată
de mine.

Cînd merg pe cărările patriei,
Ale Arcealului meu,
Simt cum se aprind brînduțile
anotimpului,
Și cîntecul de tulnic fără sfîrșit.

Cînd ajung acolo, în satul meu,
Și întîlnesc privirile calde ale
mamei
Îmi văd întîpărită pe chip
copilăria.

Cînd scriu în dulcea Limbă română
Simt toată bucuria vieții mele,
Adunată în acest poem cu miez
de fruct.

NESTINSĂ RĂMÎNE

Culoarea toamnei crește-n temelie.
Țarina ne luminează cu verdele
griu.

Miron Țic

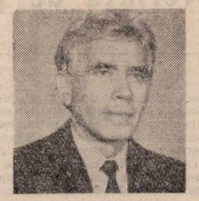

Trăim și muncim pe această
românească glie.
Noi mergem la izvoare cu
nemuritorul riu.

Patria e o ne-ntreruptă și vie rodire,
Vis înălțător în care intră lumina.
Inima noastră bate pentru această
împlinire.
Rămuroasă și dreaptă crește în vatră
tulpina.

Crezul nostru va fi mereu steag de
victorii,
Cuvîntul ne însoțește demn,
vizionar.
Nestinsă rămîne flacăra de glorii,
Într-un timp al timpului socialist,
plenar.

M-AM APROPIAT

M-am apropiat de țarină
Și am privit griul răsărit
Printre cuvintele țăranilor.
M-am apropiat de dealul copilăriei
Și-am văzut cum alunecă spre
mine
Brînduțele cu luminile toamnei.
M-am apropiat de umerii tăi
Și-am simțit răvărsarea iubirii.

ACOLO POATE

Unde sînt fluturii ce atîngeau
cu aripile
Aerul cu sunet de doină ?
Unde sînt aripioarele ca niște
Raze subțiri de soare ?
Unde sînt zilele oglinzilor de vară
Unde sînt ?
Acolo poate unde privirea ta
A rămas așteptînd.

Microantologie lirică

STUDIU

Să învățăm de la mesteceni
Să ne păstrăm albul,
Chiar și atunci cînd
Devastatoarele toamne
Ne-au smuls podoaba frunzelor.

Să învățăm de la plopi
Să rămînem drepți, înspre cer.
Chiar dacă frunzele ne mor
La primul răsuflet al toamnei.

Să învățăm de la stejari
Să păstrăm demnitatea ruginie
a frunzelor.
Pînă ce mugurii proaspeți ai
primăverii
Ne-o va alunga de pe ramuri.

CERCUL COPILĂRIEI

În pragul porții,
Luna mi-a furat cercelul copilăriei :
L-a luat fără să-i pese
Și l-a rostogolit prin praf.
L-am tot căutat, fără să-l caut,
Și l-am găsit a doua zi.
Dar fără să-l găsesc.
Era același, parcă,
Dar degetele mele l-au cules
Cu teamă, din praf.
Ca pe-o relicvă sfîntă
A unei lumi apuse.
Pierdută în trecut.
Ca un tablou
Din galeria timpului
Ce trece peste noi.

Daniela Lițoiu

SUPREMA FERICIRE

O floare și-a săltat din praf
Corola istovită și-a zimbit :
Sînt fericită !
Un fluture rănit s-a înălțat
Și-a mîngîiat în zbor văzduhul :
Sînt fericită !
Un nor s-a dat bătut și a fugit
Și cerul a rămas imens albastru :
Sînt fericită !
Se apleacă, la pămînt, să-i dea
binețe.

De roade grele, crengile-n livezi ;
Sînt fericită !
Pămîntul, de umeri, iar și-a prins,
Cu crengi de brad, mantia de
zăpadă :
Sînt fericită !
În nopțile senine, pe o polară stea,
M-așteaptă pe o bancă, sub stejarul
Pe care în lumină l-am sădit,
Fericirea.

ERAM

Eram copil
Și, după nori,
În joacă alergam adesea,
Pînă ce picioarele desculțe
Se-mpleticeau în iarba pîn-la brîu.
Eram copil
Și, vara, culegeam,
Din finuri necosite, flori de cîmp
Și-mi împleteam cununi din ele
Și Albă-ca-Zăpada îmi închipuiam
că sînt.
Eram copil
Și-n brațe
Stringeam, cu dragoste,
Păpușa blondă, cu ochii de mărgean,
Și-o ocroteam și o certam.
Și totul e acuma adunat
În simplul verb la imperfect trecut:
Eram...

BALADA IANCULUI

Prietenului Crăciun Bonta

Codrule, iar codrule,
Să nu-ți cadă frunzele
Cînd pornesc vînturile
Îndoind lanurile
Cu blîndele spicele
Cu grînele în spinare
Rugîndu-se către soare.
Codrule, stejarule,
Cine mi te-a desfrunzit,
De mesteceni-au albit
Doinele trecînd prin tine
Dorul Ianculul s-aline.
Codrule, tinărule,
Codrule, gorunule,
Ardeți-ar vreascurile
Să rămînă frunzele.
Apele, izvoarele
Spumegîndu-și valurile.
Codrule-nverzește, cîntă,
În toată lumea cuvîntă,
De-ți mai piere, citeodată,
Un stejar cu frunza lată,
Plînge cu pădurea-n tine
Și mă cheamă și pe mine
Dorul Ianculul s-aline.
Codrule, gorunule,

Teodor Frîncu

Codrule, tinărule,
Rămîi tu și frunzele
De-ar bîntui vînturile
Să rămîi ca primăvara.
Codrule, frate cu țara.
Codrule, stăpînule,
Nu-ți scutura frunzele,
Alintă-ți, alintă doinele.
Codrule, frate, vecine,
Cîntă ca inima-n mine
Că mult dor mai este-n tine.

CIUTURĂ

Ciutură plină, săltată spre cer,
În elanul aprinsului ger,
Ca argintul sclipind lîngă soare
Pari un scump giuvaer.
În tine se oglindește un cer
Neatins de patimi neiertătoare,
Nici de fața femeii iubite

Ce uneori vindecă, alteori doare.
Ciutură din fîntînă plină,
Aruncată în bolți de lumină
De-o cumpănă împovărată,
Ce nu scîrțîie în osia-i veche de fier
Și nu știe că-n marile adîncuri
Va sluji un veac, aplecată,
De o sete nicicînd săturată.
Ciutură, aruncată spre cer.

LACRIMĂ

De-aș fi o lacrimă
N-aș mai curge dintr-un ochi
De lumini,
N-aș trece peste-o geană de
pămînt,
Nu m-aș revărsa
Nici chiar peste corole de crini.
Mi-aș face culcușul
În ochiul uman,
Și nici hohote n-aș mai stîrni.
Cuvenitul plîns nu se cuvine
Pentru oricine.
De-aș fi lacrimă,
Nu m-aș revărsa
Dintr-un ochi de lumini.
Nici pentru luceferi,
Și nici peste crini.

DICȚIONAR LITERAR

Alexandru Jebeleanu

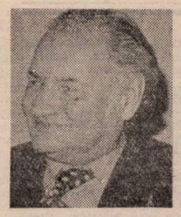

Poet. S-a născut la 7 octombrie 1923 în localitatea Șipet (Timiș). Din 1954 membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România. Redactor șef la revista „Orizont“, apoi, pînă în 1986, șef de redacție la Editura Facla din Timișoara. Secretar al Filialei Timișoara a Uniunii Scriitorilor, de la înființare (1948) și pînă în 1969. Debutează cu poezia **Cădere nouă** în „Universul literar“, 44/1941. Este prezent, alături de Pavel Bellu, Petru Vintilă și Petru Sfetca, în culegerea **Poezia nouă bănățeană,** 1944, alcătuită și prefațată de Virgil Birou. Debut editorial cu volumul de versuri **Oglinzi sonore,** Timișoara, Ed. Vrerea, 1945. În continuare : **Certitudini,** ESPLA, 1958 ; **Frumusețî simple,** EPL, 1962 ; **Nostalgii solare,** EPL, 1965 ; **Divagații și simetrii,** EPL, 1969 ; **Transparențe,** Ed. Eminescu, 1972 (Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara) ; **Peregrinări terestre,** Ed. Facla, 1975 ; **Surisul Meduzei,** Ed. Facla, 1979 ; **Forma clară a inimii,** Ed. Eminescu, 1982 ; **Viziunile lui Narcis,** Ed. Cartea Românească, 1985 ; **Linia azură a lucrurilor,** Ed. Facla, 1986 (cu un **Cuvînt înainte** de Emil Manu) ; **Arhitecturi de cristal,** Ed. Facla, 1989. A. J. este și autorul unui volum de proză : **Timișoara,** reportaj literar, Ed. Meridiane, 1964. Mai multe versuri traduse și publicate în reviste ori antologii din Austria, Iugoslavia, Italia, R. F. Germania, Ungaria (cf., de pildă, **Poeți romeni contemporanei,** Mazara del Vallo, Sicilia, Italia, 1986, p. 92-94). Primele volume recomandă „un temperament solar, stenic“ (Manu 1986). Suflet „exuberant, deschis impulsiunilor vitale prin filiera poeziei romantice“ (Alexiu 1977), deopotrivă tentat de sonurile versurilor moderne (ale simbolismului, în special, cf. Pascu 1958 ; se recunoște tonalități din Rainer Maria Rilke ori Francis Jammes), A. J. este „un insurgent al poeziei construcției și reconstrucției postbelice“ (Manu). El celebrează „constructorul socialismului, minierul și furnalistul“ (Georgescu 1964) ; „satul trăiește încă“ în sufletul său, dar se lasă cuprins, „lipsit complet de tristețea dezrădăcinării“ (Țirioi 1976), de orizonturi din ce în ce mai largi, iar inspirația se mută, adesea, din realitatea imediată, referențială, în zonele culturii, ale livrescului. Dominantele tematice ale liricii lui A. J. sînt „bucolicul“ (marcat, de cele mai multe ori, de „figurația“ clasicizantă : **Pan, Narcis, Elena, nimfele, faunii** etc. constituie, pînă la un punct măcar, o bună parte a recuzitei poetice) și erosul („drepturile cîntărețului sînt clamate mai insistent în poezia de dragoste, cea care ocupă spații mai largi în ultimele volume“, Ungureanu 1985). Formal, A. J. este iubitor al „arhitecturilor“ riguroase (nu întîmplător, volumul recent, alcătuit exclusiv din sonete, se intitulează **Arhitecturi de cristal**). Poetul cultivă, de-a lungul întregii sale cariere, sonetul care „ocrotește“ în armura versurilor fixe o diversitate de teme. Căci poeziilor dedicate naturii ori unor „imagini erotice“ (care folosesc sentimentul de dragoste „ca pretext intelectiv“, Cândroveanu 1983) se adaugă altele, inspirate din vestigiile istoriei, din universul concret al vieții sau „din raftul bibliotecii“ (Alexiu). „Portrete“ lirice, pe care autorul le închină unor celebrități precum Anton Pann, Bacovia, Eminescu, Valéry, Villon, Lautréamont etc. traversează paginile de la o carte la alta. Pe de altă parte însă, aparținența sa „la un anumit spațiu geografic nu este doar afirmată; nu rezidă în cuvinte și forme dialectale (...), ci, cu deosebire, în structura de adîncime a operei, în alcătuirea imaginii“ (Dorcescu 1976). Semnificativ, în acest sens, este locul pe care întinderea plană, **cîmpia** (al cărui referent este **șesul** bănățean) îl ocupă în economia textului poetic (cf. Dorcescu 1975).

REFERINȚE CRITICE

In volume : Virgil Birou, **Poezia nouă bănățeană,** Ed. Asociației Scriitorilor Română din Banat, 1944, p. 51 ; Al. Piru, **Poezia românească contemporană,** Ed. Eminescu, 1975, p. 315 ; **Nicolae Țirioi, Premise literare,** Ed. Facla, 1976, p. 84—85 ; Lucian Alexiu, **Ideografii lirice contemporane,** Ed. Facla, 1977, p. 175—177 ; Alexandru Ruja, **Valori lirice actuale,** Ed. Facla, 1979, p. 54—57 ; Cornelia Ștefănescu, în **Literatura română contemporană,** vol. **I, Poezia,** Ed. Academiei Republicii Socialiste România, 1980, p. 255. În presă : Andrei A. Lillin, „Fruncea“, 2/1944 ; Mihail Chirnoagă, „Universul literar“, 28/1944 ; Petru Comarnescu, „Revista Fundațiilor“, 3/1945 ; Ion Oarcăsu, „Tribuna“, 29/1958 ; Mihail Petroveanu, „Gazeta literară“, 29/1958 ; Petre Pascu, „Luceafărul“, 15 august 1958 ; Pompiliu Marcea, „Scînteia“, 5508/1962 ; Mircea Martin, „Luceafărul“, 7/1962 ; C. Stănescu, „Luceafărul“, 16/1964 ; Paul Georgescu, „Viața românească“, 10/1964 ; Emil Manu, „Săptămîna“, 97/1972 ; Dan Mutașcu, „Cronica“, 11 august 1972 ; Mihai Cazacu, „Orizont“, 44/1973 ; Ion Olteanu, „Orizont“, 48/1974 ; Eugen Dorcescu, „Orizont“, 20/1975 ; Nicolae Țirioi, „Orizont“, 32/1975 ; G. Nistor, „Transilvania“, 11/1975 ; Eugen Dorcescu, „Drapelul roșu“, 22 ianuarie 1976 ; Anghel Dumbrăveanu, „Orizont“, 16 iunie 1977 ; Henri Zalis, „România literară“, 2/1980 ; Ilie Măduța, „Familia“, 3/1983 ; Hristu Cândroveanu, „România literară“, 22/1983 ; Paul Miclău, „Orizont“, 41/1983 ; Emil Nicolae, „Convorbiri literare“, septembrie 1983 ; Dorian Grozdan, „Orizont“, 5/1984 ; Cornel Ungureanu, „Orizont“, 12/1985 ; Valeriu Bârgău, „Contemporanul“, 17/1985 ; Grigore Scarlat, „Familia“, 3/1985 ; Grigore Scarlat, „Familia“, 5/1986 ; Henri Zalis, „România literară“, 33/1986 ; Tudorel Urian, „Orizont“, 35/1986 ; Adrian Dinu Rachieru, „Orizont“, 45/1988 etc.

Olimpia BERCA

SCULPTORUL

1. Atelierul lui **Petru Jecza:** spațiul unui dialog despre timp, arta sculpturii și existență. Artistul a împlinit cincizeci de ani. Nu mai caută cu orice preț evenimentele artistice spectaculoase. Asta nu vrea să însemne că nu le îngăduie, spiritual vorbind. De altminteri, asupra fiecărei afirmații, Jecza se întoarce cu o întrebare. Cu o neliniște. Universul din imediata lui apropiere se descrie, astfel, interogativ. Timpul, sculptura, existența ar trebui, de-acum înainte, să se cuprindă — definitiv — în obiectul de artă, urzind acea **dimensiune interioară** (de o mărime „inadmisibilă"), de la care începe, și prin care continuă, înaintînd împotriva propriilor neliniști, creația. Sentimentul definitivului, trăit și învins nu demult, e răspunzător de tonul confesiunii. Nu și de substanța ei. Meditativă. Cel care vorbește fără îngăduință despre lucrările sale e un maestru. Un artist dintotdeauna pretențios. Și, în plus, o ființă de o enormă, de o rară discreție — calitate pe care, iată, îmi iau dreptul să o divulg. Fiindcă, mi se pare, trăsătura învăluie cu linie subțire identitatea artistică atît de puternic expresivă, a sculptorului. Nu va spune, deci, despre sine, decît jumătăți de propoziții. Nu e de găsit în discursul despre propria-i creație vreun, cît de mic, semn de exclamare. Pronunță calm, deși ceea ce rostește seamănă nemulțumirii, față de lucrările mai vechi, ori nesiguranței, față de ceea ce știe că ar trebui să urmeze. Dialogul cu timpul, deschis deja de o viață, tradus — inimitabil — în operă, pare, de la un punct încolo, o reflectare în oglinzi acoperite. Ambitusul mișcărilor de gînd a crescut, ideea plastică de altădată nu mai poate însoți creatorul, în noua lui vîrstă de imaginație. Nu sînt un executant, nu-i așa ?, monologhează Petru Jecza, nu pot să mă repet. Reformulează, deîndată, interogativ, și partea secundă a frazei...

2. **Un parcurs exemplar,** cum s-a mai spus : expresia dă seamă de drumul, suitor, al biografiei artistice, a sculptorului. Galeria de forme legate, indisolubil, de numele lui Petru Jecza figurează într-adevăr o ascendență. Privindu-l, ascultîndu-l, înțelegi și admiți că un parcurs exemplar este o urcare, nu de clipe, de trepte, de etape, ci de întrebări, și nu pînă pe vreo culme, ci **înspre** Întrebarea întrutotu' esențială. Există un fel de răspîntie, în calea marilor creatori, un **loc de întîlnire** care arată precum îl desenează, în cuvinte, azi, Petru Jecza. Conștiința de sine — și de cunoaștere, asupra artei — a depășit stadiile tinerești („spectaculoase"), a **văzut** cum, dincolo de fiecare vîrf de relief se prefigurează un altul, și tot astfel, la nesfîrșit. Dacă aș crede că am atins perfecțiunea, poate să spună Jecza, oare ce rost ar mai avea să continui ? Sculptorul cercetează cu ochi critic alcătuirile **din atelier,** nu mai știe, întreg și minuțios, pe cine reprezintă tot acest peisaj. Au fost, altădată, actanți în spectacol, într-un altfel de **joc,** pe o scenă unde nu era vorba despre întîlnirea artistului cu marea monadă a Întrebării...

Sculptorul, deci, **la cincizeci de ani:** un prag de vîrstă, de înțelegere a propriului atelier — care este, în rezumat, **și biografia și urmarea** eforțului de a se construi, ca personalitate artistică. Jecza e un amfitrion cordial, atent, nu se poate spune că refuză să răspundă curiozității celui interesat de fișa lui de creație. Și, totuși nu agreează să relateze **cum, cît, unde** a fost confirmat, răsplătit. Eventual, oferă un catalog de expoziție (nu neapărat „recentă"). (Are, însă, mereu la îndemînă cîte o revistă de artă plastică, nouă, ce dă pulsul fenomenului, în lume, te pune la curent cu dezvoltarea și diversificarea problematicii, pe varii domenii și meridiane). Ești nevoit să observi, în cele din urmă, că nu reperele drumului. ci **altceva,** îl interesează, atunci cînd trebuie să se întoarcă a-

Artistul și societatea

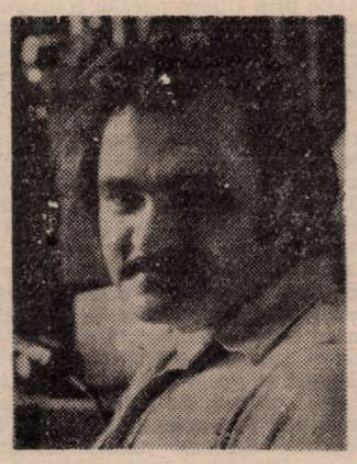

supra propriului parcurs. Din anul debutului (1963), a participat la un impresionant număr de expoziții prestigioase, naționale și internaționale ; critici de artă, români și străini, se exprimă elogios, nuanțînd, cu ocazia **personalelor,** explicația **atracției** pe care o exercită sculptura lui Jecza asupra contemporanilor săi ; lucrările intră în galerii, în muzee, în colecții particulare ; premiile vin și ele, firesc, să sublinieze valoarea sculpturilor. (Petru Jecza e deținătorul Medaliei **Meritul cultural,** cl. I, al Premiului „Ludwig Linder" — R.F.G., a două Medalii de aur, la Bienalele **Dante,** de la Ravenna — Italia, printre altele.) În vara acestui an, lucrările lui au apărut pe simeza unor manifestări de artă plastică din R.F.G., la Wuppertal, Essen, Basel ; anul viitor, galeria din Essen îi va găzdui o expoziție personală reprezentativă, iar „Baukunst", din Köln, îi va prilejui (conform obiceiului galeriei, de a reveni, o dată la cinci ani, asupra unui autor) o reîntîlnire cu publicul din acel oraș. Între timp, evident, Jecza continuă să imagineze teritoriul sculpturii. **Metalele nu au încotro** — spune — **nu prea au încotro, trebuie să meargă în direcția atracției.** Lucra, mai demult, în lemn. A trecut la metal — și declara, pe atunci — că a avut nevoie de această schimbare, „pentru a-și **potoli** și **întări** mijloacele de expresie". Erau verbele unui **ticluitor,** care înțelegea gravitatea jocului, întrevedea gravitatea mizei. Gravitatea întrebărilor particulare. Neobișnuitul partidei în care se antrenase. Faptul că, de la un pas încolo, ca într-o veche — străveche poveste (despre — se pare — „complicatele măști de aur", ale unei arte poetice), „realul e una dintre configurațiile visului". Faptul că această curioasă „împăcare" între **ceea ce se vede** și **imaginar** poate să capete eleganta și inteligibila formă a unei sculpturi ..

3. O continuă alergare **spre necunoscut** — definește Petru Jecza, în cît mai puține cuvinte, senzația pe care i-o dă retrospectiva. Sentimentul timpului trecut e al neîntreruptei curse. O istorioară despre alergare și alergător. Ce seamănă îndeaproape cu o parabolă, unde stă scris : „Părea cu neputință ca pămîntul să cuprindă și altceva decît grădini, jocuri de ape, arhitecturi și forme de splendoare". Altceva decît sculptură. Năzăriri, consimțind să sporească acele ficțiuni vrednice de memoria lumii, care sînt galeriile, muzeele, colecțiile de artă. **Ceva mai mult decît știu,** completează Jecza o uimire de proporții, ce debutase prin conștiința imposibilității lui de a se repeta. Nevoia de **autodepășire** revine, ca o întrebare despre diferența dintre **aparență** și **sens,** ca o adnotare pe marginea simbolului lui Icar — motiv al inspirației, rezistent pe canava, prilej de colocviu cu sine, pe tema riscului în artă. Nestăpînita grabă a visării de a deveni obiect cu formă pură suportă, la Petru Jecza, filtrări dictate de o gîndire plastică vie, constituită. **De unde, ce, pentru ce, cui ?...** ar fi primul set de întrebări care verifică proiectul unei lucrări... E posibil să recunoaștem, mîine, în sculpturile lui Petru Jecza, arta plastică scrisă cu majuscule, în memoria Timpului, și în artistul însuși, un foarte special custode de Imagerie.

Antoaneta C. IORDACHE

Secvențe dintr-o conferință de presă

În după-amiaza primei zile de toamnă, ne-am adunat, gazetari de la toate publicațiile timișorene, în „sala mare" a redacției revistei **„Orizont",** pentru a ne întîlni cu regizorul **Andrei Blaier** și cîțiva dintre colaboratorii lui la realizarea filmului „Dreptatea". Înainte de începerea conferinței de presă, Andrei Blaier (care poartă pe cap, cu vădită plăcere, o pălărie de paie foarte „retro") îmi spune că e mulțumit de felul cum „au mers" filmările la Timișoara. Și nu face, îmi dau seama, o afirmație de circumstanță. E un regizor cu o îndelungată experiență artistică, autor, spre pildă, al filmelor de referință în cinematografia noastră : „Diminețile unui băiat cuminte", „Așa s-a născut legenda" și al serialului de televiziune „Lumini și umbre". Începe conferința de presă, sîntem invitați, de către președinta Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă, tovarășa **Alexandrina Cornean,** să aflăm de la oaspeții noștri toate amănuntele care compun realizarea unui film de A. Blaier. Înainte de a dialoga, Andrei Blaier ne prezintă, succint, activitatea de pînă acum (în cea de-a 7-artă) a pictoriței de costume **Ileana Oroveanu,** a actorilor **Dorin Varga, Mircea Jida, Eusebiu Ștefănescu,** a directorului de film **Constantin Popescu,** a scenografului **Gheorghe Papură,** a regizorului secund **Nicu Gheorghe** și a operatorilor de imagine **Doru Mitran** și **Gabriel Kosuth. Sinka Karoly,** redutabil actor de film, nu are nevoie de prezentare, deoarece noi, timișorenii, îl cunoaștem foarte bine. Apoi, Andrei Blaier ne vorbește, în felul lui molcom, de povestitor moldav, despre virtuțile scenariului semnat de **Titus Popovici** și despre faptul că „Dreptatea", făcînd parte din suita de creații cinematografice care oglindesc epopeea noastră națională, este un film cu pretenții ideatice și estetice deosebite, cel mai important din cariera sa de cineast, începută cu mai bine de 30 de ani în urmă. Important și extrem de solicitant : o echipă de

film

filmare compusă din 100 de oameni ; filmări la București, Craiova, Brașov, Mediaș, Tîrgu Mureș, Timișoara, Jimbolia, Alba Iulia ; la Alba Iulia vor evolua, în fața aparatului de luat vederi, 30.000 de figuranți ! Filmul „Dreptatea" începe în momentul declanșării primului război mondial și se sfîrșește cu Marea Unire de la 1 decembrie 1918. O frescă istorică, fapte adevărate, aduse, însă, pe ecran prin destinul unor eroi (personaje) plăsmuiți de scenarist, pentru a avea, firește, în transfigurare artistică, cît mai multă tipicitate.

Sîntem, noi, gazetarii, impresionați de amploarea muncii la acest film. Sîntem, pare-se, și un pic inhibați. Dar, pînă să ne pregătim întrebările (pînă să le cumpănim), cineaștii ne vin în întîmpinare. Regizorul secund Nicu Gheorghe relatează cîte ceva din „lupta" lui cu figuranții. La Timișoara a reușit să adune, în Piața Unirii, un „popor" de figuranți. S-a lucrat foarte bine. Și ține să menționeze: „Am fost foarte mult ajutați aici, la Timișoara. Toate solicitările noastre au fost prompt rezolvate de C.J.C.E.S., iar regizorul Andrei Blaier „știe să imprime un climat de calm, de liniște". (Ce-i drept. Andrei Blaier, așa de blajin și de chibzuit cum îl cunosc, de mulți ani, nu are absolut nimic din comportamentul regizorului-pachet de nervi, tunînd și fulgerînd împotriva tuturor). Ileana Oroveanu (care a lucrat, „ca începătoare", la „Pădurea spînzuraților") ne spune că a realizat, la „Dreptatea", uniforme pentru patru armate și costume civile din toate mediile sociale ale acelui timp. I se pare cel mai dificil film din cariera ei. Costumele trebuie să se înscrie perfect în reconstituirea unei perioade istorice. Și, pe de altă parte, „un costum nepotrivit cu tipologia personajului nu face două parale". Costumul trebuie să fie edificator și în ceea ce privește caracterul personajului. Apropo de costume, imbatabilul director al filmului, Constantin Popescu, relatează, cu umor, despre anevoioasa problemă a vopsirii materialelor (textile), despre „imensa problemă de a face un cozoroc" („Nu mai sînt meșterii ceaprăzari de altădată ! Iar fabricile refuză să confecționeze cozoroace"), despre, nu chiar mărunta, problemă a nasturilor. Nu s-a poticnit, însă, tocmai la nasturi(deși un nasture, „pentru film", poate să coste, uneori, 25 de lei !). A intrat, de cînd face parte din această echipă, „într-o stare de grație", s-a „îmbolnăvit" de film. Sinka Karoly este întrebat ce face în acest film și cum se simte la filmări. Ne mărturisește că rolul din „Dreptatea" a însemnat, pentru el, „o piatră de hotar". La filmări s-a simțit cît se poate de bine : „În echipă, nimeni nu ridică vocea la cineva ; oamenii nu se ceartă ; fiecare știe ce are de făcut". Din acest motiv, adaugă, afabil : „Să-mi spună dragii colegi de echipă ce fac bine și ce nu fac bine". Îndemnat să ia cuvîntul, operatorul Doru Mitran ezită : „...Nu prea știu ce să vă spun...". Unul dintre gazetari îl provoacă : „De ce nu se filmează mai mult la Timișoara ?" Doru Mitran răspunde (fără nici o ezitare) : „Întrebarea ar trebui adresată scenariștilor". Pentru că nu se află nici un scenarist de față, același gazetar vine cu o altă întrebare : „De ce ați ales, pentru filmările la „Dreptatea", Piața Unirii din Timișoara ?" Răspuns : „Pentru că e bine restaurată și nu a fost nevoie să zugrăvim clădirile, să introducem elemente de butaforie". Actorul Eusebiu Ștefănescu (vădind o dispoziție excelentă) ne spune că, înainte de a fi citit scenariul (dar făcînd, deja, parte din distribuție) l-a întrebat pe Mircea Albulescu : „Cum e rolul meu ?" Răspunsul lui Mircea Albulescu : „Merită să te faci actor numai ca să joci un rol ca ăsta...".

Din toate cele cîte s-au spus la conferința de presă a rezultat un lucru esențial pentru realizarea unui film de o asemenea anvergură (și, de fapt, a oricărui film) : s-a instituit, în această numeroasă echipă de filmare, un real profesionalism. O comuniune de fapte și de idei. Și o încredere în reușită.

V. IGNAT

figurine

Eugenia Dumitrașcu face parte din primul eșalon al tinerilor plasticieni care, la mijlocul anilor șaizeci, poposeau, de pe băncile institutului clujean „Ion Andreescu", în proaspetele ateliere timișorene. Abordînd arta graficii, pastelul sau acvarela, creația **Eugeniei Dumitrașcu** reprezintă, prin tot ceea ce a dat plasticii timișorene, efortul original și profund al unui creator ce și-a luat munca în serios făcînd din arta picturii însuși sensul grav și prelung al unei vieți. Temperament lucid și extrem de mobil, dublat de o sensibilitate ce nu irumpe niciodată spontan, ci se naște din jocul reflexiei și al unei îndelungi meditații, **Eugenia Dumitrașcu** a dăruit graficii timișorene, de fiecare dată, noi spații plastice inedite, a mers pe căile proprii artistului fecund și căutător, care nu cantonează niciodată în zonele banalului artistic, pe care îl refuză cu ostentație și curaj.

Florile Eugeniei Dumitrașcu

Din anii de început ai căutărilor febrile în arta plasticii, trecînd, ca și toată generația ei, prin maniere și forme pe care arta românească modernă le-a abordat cu fervoare, în aceste decenii, **Eugenia Dumitrașcu** a tins, peste toate, la definirea propriei personalități menținîndu-și, intact, sentimentul adevărului artei sale și al unui crez estetic nealterabil. Acel crez pornea de la o creație fidelă marilor modele, care să rezume, totodată, o viziune proprie și un stil personal. Lîngă pictori și creatori ca Pintea, Ciolac, Popa, Nuțiu, Vreme, Breileanu, **Eugenia Dumitrașcu** și-a impus acea pecete proprie a unei originalități grafice indubitabile. Tempera sau pastel, acvarelă sau desen toate impun calitățile artistei : acuratețea liniei, sensibilitatea coloritului, transparența luminii și, nu în ultimul rînd, meditația plastică în forme mereu inedite.

Chiar și într-un buchet de acvarele, ca cele expuse recent la galeria Bibliotecii, mîna **Eugeniei Dumitrașcu** nu execută niște flori oarecare, în care să domine pitorescul sau doar simpla descriere ostentativă, ci ea zăbovește asupra unor posibile probleme de transparență a culorii sau a unor probleme de pictură, ea nu tinde spre o acvarelă în care ușurința tonului să fie importantă, sau efectele ușoare, de suprafață, ci emoția reală, profundă, pe care modelul viu o poate transcende în floarea de pe hîrtie. Ceea ce fascinează ochiul artistei, în aceste buchete de flori, dispuse, în atelierul ei, în diverse situații și ipostaze, este chiar fascinația realului, a viului. Între ciuboțica cucului, cea reală, o floare sublimă în modestia înfățișării ei, și acvarela creată de artistă, există chiar puterea transfigurării, a transferului de emoție estetică, pe care regia artistului, execuția și trăirea au reușit să le transpună într-o așa manieră, încît floarea din atelier se poate încadra perfect lîngă o carte veche, sau lîngă un măr galben, creînd, astfel, în jurul imaginii ei, prin întregul buchet, acel halou al florii galbene ca păpădia, ce se topește, parcă, în aerul din jur și înalță pînă la noi imaginea simplității pure, a lipsei de orgoliu floral. Altfel sînt expuși trandafirii albi, spumoși, care pretind nu o cană simplă țărănească, ci un pahar prețios și fin, pentru a li se pune în valoare horbota lor albă și pentru a da sentimentul purității depline. Tot alt cadru pretind florile țărănești, modestele flori de pe fînețe, care pot sta foarte bine într-un canceu colorat popular, ce le pune în lumină robustețea, coloritul, picturalitatea, prospețimea coloritului.

Florile **Eugeniei Dumitrașcu**, ca și oricare alte teme abordate de ea, ne lasă să întrevedem aceeași sensibilă de totdeauna, dublată de un spirit lucid, care stă de veghe. Cerebralitatea artistei se topește în sensibilitatea ei niciodată căutată, care face corp comun cu propria-i ființă, dar evidentă, statornică, precum un paznic al operei sale.

Florile **Eugeniei Dumitrașcu** nu se revendică nici de la niște propensiuni minore, spre o acvarelă de pitoresc și conjunctural, nici de la gustul adeseori îndoielnic al celor care vor să citească florile și acvarela la o manieră simplistă, pur decorativă. Florile ei sînt chiar actul grav, de totdeauna, de-a privi viața, natura, sufletul uman. Mărturia ei asupra lumii. Privirea ei asupra lumii. O privire lăuntrică, fără nimic fugitiv sau îndoielnic. O privire în care nu desprindem efecte pasagere sau ușurința abordării unei teme efemere, ci, dimpotrivă, reținem reflexia pură, sensibilă, a artistei, capabilă să determine o emoție reală în privitor. Așa cum și aceste flori sînt capabile să trezească în noi o asemenea emoție vie și pururea vibrantă.

Ion ARIEȘEANU

Viața asociației

În ședința de marți a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont" a citit tînărul prozator **Alexandru Moraru.** În referatul său, pe marginea celor două povestiri prezentate, **Adrian Dinu Rachieru** a relevat linia tradițională a discursului epic, descoperind, în A.M., un prozator robust, care narează cu simplitate și detașare, care dispune de o bună știință a construcției. La discuții, au luat cuvîntul : **Cornel Ungureanu :** „A. M. scrie o proză obiectivă bine condusă (...) ce trebuie să depășească mișcarea mecanică a personajelor". **Ion Nicolae Anghel :** „A. M. probează situația scriitorului la început de drum (...) mecanismele conflictuale funcționează uneori diferit chiar în interiorul aceleiași proze". **Valeriu Drumeș :** „e necesară o mai mare preocupare pentru scriitură, pentru tensiune, inclusiv la nivelul frazei" ; **Marian Odangiu :** „e de semnalat o anume indecizie între formula obiectivă și cea parabolică a discursului narativ" ; **Nicolae Danciu Petniceanu :** „credibilitatea, sinceritatea, plauzibilitatea nu funcționează pînă la capăt în textele citite" ; **Ioan Viorel Boldureanu :** „pe alocuri, e o neconcordanță între subiect și miză" ; **Aurel Turcuș :** „textele citite au un caracter hibrid, poematico-dramatic" ; **Mircea Șerbănescu** (conducătorul ședinței) : „autorul are intuiții bune în descrieri și în folosirea sugestiei, dar există prea multe neglijențe de limbaj".

În ședința de **marți, 7 noiembrie a.c., ora 17,00,** va citi **Valeriu Drumeș** (poezie). Referat : **Ioan Viorel Boldureanu.**

M. O.

aqua-forte

● **Fragila ființă umană și-a făurit, din teama de a nu-și pierde speranța, zei protectori.**

● **Pentru a-ți păstra dantura trebuie să ții cu dinții de ea.**

● **Ne îmbăiem săptămînal dar mai rar ne curățăm pe dinăuntru.**

● **Dacă nu mai vrem să luptăm cu morile de vînt, avem la dispoziție centralele eoliene.**

● **Mă neliniștește o nedumerire : De ce avem conștiința pudorii fizice și ne lipsește cea a pudorii morale ?**

● **Are greutate numai dacă-l lași cu picioarele pe pămînt, cum îl pui în imponderabilitate nu mai cîntărește nimic.**

● **Dacă opera nu stîrnește reacții contradictorii ea nu-i scrisă pentru oameni.**

● **Dacă ți-ai pierdut potrivnicii, va trebui să-ți reconsideri părerile asupra propriei valori.**

● **Li se spune „salcii plîngătoare" numai fiindcă par despletite ?**

Trăilă NICOLA

☆

● **Mintea cu multă sinceritate...**

● **Cînd se punea problema să stea, să nu facă nimic, era mereu în frunte...**

● **Cînta atît de fals încît nu i se putea reproșa nimic.**

● **Iubirea nu se descoperă, se cucerește.**

● **Zadarnic privești înapoi și regreți, dacă continui să mergi cu ochii închiși înainte.**

● **Era un om cu mai multe fețe, dar fără obraz.**

● **Și după ce s-a încruntat la clienți, ospătarul le-a urat: să aveți o seară plăcută...**

● **Avea un cap de păpușă, plin cu cîlți.**

● **Drama lui era că nu suporta comedia.**

Emil ȘAIN

NEIERTĂTORUL „BIG JACK" — fanion

Unul din componenții de bază ai echipei naționale ai Irlandei, Liam Brady, și-a anunțat retragerea. Nu este vorba, însă, de o retragere, ca să zicem așa, naturală, motivul ei fiind neînțelegerile cu antrenorul Jack Charlton. Conflictul a izbucnit în 9 septembrie a.c., la meciul amical dintre Irlanda și R.F. Germania, cînd „Big Jack" l-a înlocuit pe Brady în min. 35. Gestul a fost interpretat de jucător ca o umilire publică, mai ales că și observatorii prezenți au declarat că trebuia să se aștepte, cel puțin, finele reprizei. „E o zi tristă pentru mine. Retragerea mă face să sufăr enorm, dar nu pot aștepta să fiu rezervă", a spus L.B. după meciul amintit. În națională, el a avut 71 de prezențe și a înscris 9 goluri. Debutul l-a făcut în partida Irlanda — U.R.S.S., 3—0 — „una din cele mai frumoase zile ale vieții mele" — în 30 octombrie 1974, meci de calificare pentru Campionatul European. A purtat de 9 ori banderola de căpitan. La Europenele din 1988, cînd ar fi putut participa, nu a fost prezent din cauza unei accidentări. Acum, cînd Irlanda este calificată pentru întîia oară la un campionat mondial, Liam a decis să nu facă drumul în Italia ca jucător.

Se pune întrebarea cînd au început neînțelegerile cu J. Charlton ? Răspunsul este simplu : chiar de la venirea acestuia pe banca tehnică, adică la finele lui 1986. Noul antrenor cerea un joc rapid, eficient, cu pase lungi. Mărturisește Charlton : „Liam s-a adaptat foarte greu tipului meu de joc, dar s-a străduit și, în octombrie 1987, în întîlnirea cu Bulgaria, a fost perfect intrat în noul lui rol. Din păcate, chiar în acea partidă, a fost eliminat și, la puține luni, a suferit un accident la genunchi, nefiind nici acum complet restabilit. Lucruri asemănătoare mi s-au întîmplat și mie la finele carierei și știu ce înseamnă asta. Am fost un susținător al lui Brady încă de la început și cred că decizia lui de a se retrage este prematură. Da, nu ne-am înțeles". Pînă a fi înlocuit în acel fatidic minut 35, Liam a contribuit cu o pasă decisivă la doborîrea unui record : Franck Stepleton a înscris cel de-al 19-lea gol al său pentru reprezentativa Irlandei, vechiul record fiind foarte multă vreme deținut de Don Givens.

P.S. Visul Marii Campioane (Visul lui M.C. ? !) s-a oprit. Cine oare ar putea duce visul pînă la nesfîrșit ?

Marcel TOLCEA

ULTIMUL ROMANTIC — top

S-a stins ca un cîntec, în pragul acestei toamne, cel fără de care istoria muzicii ușoare ar fi fost infinit mai săracă, lipsită poate de elementele sale cu adevărat valoroase. Ca și neuitata actriță Bette Davis, **Irving Berlin** ar fi putut afirma, la capătul unei existențe de peste un veac : „În viață n-am obținut nimic de-a gata". Fiul unor emigranți siberieni debarcați la începutul acestui secol într-o Americă încercată de convulsiile crizelor economice alterînd cu perioade de aparentă prosperitate, ce nășteau speranțe și iluzii, Irving își începe cariera într-un restaurant în care era angajat ca și chelner-cîntăreț. Da, pe atunci exista și o asemenea meserie, ce presupunea însă talent, har și fantezie, calități ce nu-i lipseau ambițiosului Ira. El nu cunoaște pe atunci notele muzicale, dar se vede că faptul n-are nimic comun cu celebritatea. În scurtă vreme, Ira se va număra printre artiștii de marcă ai epocii, compozitorii Gershiwin, Cole Porter, Jerome Kern, numele său figurînd, decenii la rînd, pe afișele spectacolelor de revistă de pe Broadway, dar și pe genericul filmelor „en vogue", cu Fred Astaire și Ginger Rogers. Fostul chelner va ajunge să aibă o editură muzicală proprie, iar cele peste 3.000 de cîntece pe care le compune vor face înconjurul lumii grație plăcilor de patefon și vocilor unor staruri ca Bing Crosby, Frank Sinatra, Tony Benett și Dean Martin. Ira nu va învăța niciodată să cînte la pian decît la modul în care o face un școlar, neinițiat, folosind doar clapele negre. Nici acest fapt nu va constitui un impediment, atîta vreme cît întreaga sa ființă era realmente impregnată de muzică și frantezie. **„Nu există melodii noi. Eu nu fac altceva decît să combin ca într-un joc formulele știute într-un nou fel"**, declara cel pentru care însuși Arturo Toscanini nutrea o mare admirație. Așa cum afirmă **George Sbârcea,** succesul pieselor acestui inspirat compozitor ce răspîndea în mulțimi ritmul de **rag,** combinat cu cadența marșului, preparînd și netezînd calea pătrunderii în mase a noii muzici de jazz, își are explicația în **vioiciunea ritmică a melodiei, în prospețimea, tinerețea și acel „șfichiu de umor"** ce-i distanța sensibil creația de piesele siropoase ale vremii. Argumente ? Oricare din piesele lui Irving : **„Alexandre's Ragtime Band" ; „Play A Simple Melody" ; „That Mysterious Rag"...** Popularitatea imensă a acestui artist, caratele sale de inspirat compozitor l-au determinat pe George Gershwin să declare : **„Irving Berlin este un Franz Schubert al Americii !".**

Petru UMANSCHI

DINAMO... — sport

...ne-a oferit, miercuri, o după-amiază plină de satisfacții, confirmînd suișul ei valoric din acest sezon autumnal ; 6—1 (sau 8—1, în ambele întîlniri) cu grecii înseamnă un scor categoric și lămuritor asupra clasei învingătorilor, cum, pentru cei care au urmărit partida cu ochiul și cu sufletul, nu încape îndoială că actualul lider compune o trupă solidă, închegată, cu linii compacte, cu gîndire tactică și fantezie creatoare ; de altfel, cele șase goluri au fost tot atîtea frumoase reușite, semn că Mircea Lucescu e un strateg al ideii de eficiență și calitate, fără de care nu se iscă progres și creștere, fotbalul întrînd virtos între activitățile care se măsoară exclusiv prin rezultat, nicidecum prin ocazii, ratări și fente. Bravo și succes, Dinamo !

Legat de cele de mai sus, Steaua ne-a necăjit pînă la... stele; nu țin minte de cînd n-am fost martor al unei asemenea dureroase înfrîngeri, ba, la Copenhaga, în cursa de toamnă spre Roma ; e, acum, mare zarvă în speranțele noastre legate de returul întîlnirii decisive dintre România și Danemarca, pentru că un obraz e-n luciul victoriei (Dinamo), iar celălalt e-n amarul umilinței (Steaua), de unde întrebarea : cum și în ce formulă vom juca la 15 noiembrie pentru calificarea, după 20 de ani, la un Campionat Mondial ? Momentul e greu, miza e mare ; ce ne facem ? Calm și înțelept, să ne strîngem rîndurile, să lăsăm orgoliile în campionatul intern și să ne punem pe muncă și sudoare, umăr la umăr, Dinamo, Steaua și Gică Popescu.

Teodor BULZA

ALEKSANDR TVARDOVSKI

MAMEI

Și-ntiia fremătare de frunze, întreruptă,
Și glezna mea timidă, în roua grăunțoasă,
Și-nsingurata inimă a pivei, de pe rîu,
Și-aroma-ntristătoare-a uciselor finețe,
Și întomnata glăsuire de cîntece de clacă,
Și cerul cu-azur sincer — înălbăstritul cer —
Îmi amintesc de Tine, Mamă,-ntotdeauna . . . !

IZBA NOUĂ

Miroase a pin proaspăt și-a rășini,
Pereții bat în aur de-omenie ;
Începem a trăi între lumini —
C-am semănat sovietică-armonie.
Iar, în ungher, nu ne izbim de zei.
De candelă, de beznă îngerească ;
Ard flori de mucegai cu timpii grei,
Fiind destul doar Lenin să privească . . !

ROBERT ROJDESTVENSKI

ÎN ZIUA VICTORIEI . . .

A fost soldat
în războiul neasemuit,
pe drumurile binecuvîntatei zodii.
Mai întîi, el a zărit —
ca-n mrejele de vis —
Ziua Victoriei . . .
În defensivă s-a bătut
și-n ofensivă s-a tot dus —
biruitor printre răniri și pacostele toate.
A fost gata să-și dea viața
pentru unica
Zi a Victoriei . . .
Și niciodată n-a avut
lăcrimioare-n ochi,
n-a cunoscut osteneala
și frica.
Totuși, i-au dat lacrimile
o singură dată.
În Ziua Victoriei.

ȚIPĂTUL DE SALVARE . . !

Însă natura-i din nou :
cînd uluitor de simplă, de goală,
cînd înveșmîntată
în florăria penelor . . .
Nu splendoarea ei
mă uluiește.
Uimește
a ei răbdare.
Cînd cele cinci petale-degete-ale-mîinii
întinse, pe asfalt,
se rup după miezul nopții,
eu
nu mă bucur de forța pămîntului.
Pentru mine
— și-asta,-nainte de toate —
este țipătul de salvare . . . !

DIN LIRICA SOVIETICĂ

EVGHENI EVTUȘENKO

UN CAP DE AȚĂ

Ce nu mi-ar fi trecut prin minte —
deși-ncurcat-am multeițe de cuvinte,
ca-n gordianul nod . . . Dar numai unul,
mărunt și important (de-acum adunu-l),
e capătul de ață, des aruncat la tîrnă :
de el, și fericirea, și chinurile-atîrnă . . . !

Sculptură de Petru Jecza

ȘI NOAPTEA ASTA . . .

Și noaptea-n chingi mă prinde,
mă biciuie de zor —
și nimeni nu-mi întinde
o mînă de-ajutor.
M-am opintit în hamuri,
pe coastele abrupte,
și-am ajutat la hramuri
chiar și cu coaste rupte.
Dar eu nu sînt un zeu,
nu sînt stăpîn de soartă
ca să ajut mereu
pe cei ce-mi bat în poartă.
Și eu am înțeles
că viața nu-i lucrare
numai cu cei aleși
intru-nnobilare.
Lumea e în derivă —
și precum dinsa-s eu,
nu-s fier dintr-o ogivă,
candelă sînt, de zeu,
un suflet și trup-casă
în centrul coridei,
un vierme de mătasă
datornic crisalidei . . .

ANDREI VOZNESENSKI

MAMĂ, CINE-I . . .

«Mamă, cine-i goliat-astenicul din vale,
ce-agită mîini, ori aburește-n praf de cretă ?»
«Profesor e — să știi — de sporturi medicale.
Lumea nu e-n puteri — și pentru ea repetă.»

NU SCRIE VERSURI . . .

Contemplă stihuri. Vers nu scrie.
Cum simțurile, cum apusul,
Suflet-complice-n poezie.
N-am scris. Am ascultat opusul.

LA JUDECATA DE APOI . . .

La judecată,-n cerul-nouă,
spre rai, ori iad — după balanță —,
ștergîndu-și fruntea grea de rouă,
el spune-n ultimă instanță :
«Două femei iubii ca pe-una,
măcar că nu sînt siameze . . .» ;
dar, prin hubloul negru, Luna
l-împinse, făr' să cerceteze . . .

În românește de Ion Pachia TATOMIRESCU

---

din literatura universală

Danilo Kiš (1935—1989)

Între scriitorii iugoslavi afirmați după război, **Danilo Kiš** (1935—1989) este, fără îndoială, una dintre personalitățile cele mai complexe. Eseist — două volume cu titlul **Po-etica** în 1972 și 1974 —, autor al unor remarcabile traduceri din Corneille, Lautréamont, Baudelaire, Verlaine, Prévert, Raymond Queneau, Esenin, Țvetaeva etc., Danilo Kiš și-a cîștigat o remarcabilă audiență în rîndurile publicului larg, cît și ale criticii în ipostaza de prozator. Romanele **Mansarda** și **Psalm 44** (1963), **Clepsidra** (Premiul „NIN", 1972), nu mai puțin povestirile și nuvelele din volumele **Grădină cenușă** (1965). **Suferințe timpurii** (1970), prozele din **Criptă pentru Boris Davidovici** (1976), și **Enciclopedia morților** (Premiul „Andrić", 1984), îl situează pe Danilo Kiš între prozatorii iugoslavi care realizează un perfect acord între formația umanistă, echilibrul și simplitatea modelelor clasice și căutările cele mai îndrăznețe în plan estetic, înregistrate în proza europeană a ultimelor decenii. Romanele sale, ca de altfel și proza scurtă, își trag epicul din evocarea anilor copilăriei și ai războiului, transpunînd cu pregnanță neliniștile și întrebările generațiilor postbelice, impunînd o figurație nu o dată inedită a spațiilor și umanității intrate în sfera de preocupări a prozei contemporane.

SERENADĂ PENTRU ANA

Auzisem gălăgie sub fereastră și îmi spusesem că au venit să-l ucidă pe tata. Atunci vioara a transformat totul în bănuială și m-a eliberat de frică. Cel care ne cînta sub fereastră nu era un virtuoz, dar, de bună seamă, era îndrăgostit de sora mea Ana. Vioara avea aproape voce omenească. Cineva, îndrăgostit pînă peste urechi de stele, de sora mea Ana, cînta cu sfială, încercînd să imprime propriei voci bărbăție și profunzime. Totuși, cîntecul acesta semăna mai mult cu o șoaptă :

De ce Domnu-a făcut dragostea . . .
De ce nopțile . . .

În cele din urmă, Ana găsi chibritele și la lumina lor o văzui, ca într-o străfulgerare, stînd în spatele perdelelor, în alb. Iar cînd s-a întors și s-a culcat din nou, o auzii pe mama cum, mișcată, îi spuse aproape proverbial : Ana, ține minte o dată pentru totdeauna. Cînd i se cîntă cuiva o serenadă, acela e dator să aprindă un chibrit.

Liniștit de vocea mamei, eu mă pierdui din nou în somn, ca într-o pădure de ninsoare, ca într-o pajiște verde.

Dimineața, am găsit în fereastră o crenguță cu flori de măr, care semăna cu o coroniță argintie și doi trei trandafiri aprinși. Și înainte de a ne întreba (a doua zi) învățătoarea : Care măgar a călcat prin grădină, eu am recunoscut, încă de dimineață, după miros, cum s-ar spune, florile din grădina doamnei Rigo, pentru că eu îi legam trandafirii, eu îi tăiam liliacul. Nu am vrut să spun că — judecînd după voce — măgarul care a păscut trandafirii era domnul Fuks cel tînăr, pantofarul, îndrăgostit într-ascuns de sora mea Ana.

Spune-mi, Ana, oare toate acestea le-am inventat ? (Florile și miresmele.)

PISICILE

În liliacul din spatele casei băiatul a găsit patru pui de pisică orbi. Chiar dacă după miorlăitul lor jalnic și-a dat seama că cineva i-a despărțit de mama lor, care acum îi căuta tocmai în cealaltă parte a satului, plîngînd pe acoperișuri, spera, totuși, că îi va adopta o altă pisică, o pisică bătrînă sau una stearpă sau vreo pisică bună la inimă. Trebuie să recunoaștem : copilul a intrat în grădină să fure coacăze. Stătea culcat sub tufă și scormonea printre frunze. Ciorchinii roșii îi atîrnau deasupra capului ca niște cercei. În partea de jos erau stropiți cu picături mărunte de noroi — aseară a plouat. Coacăzul se afla imediat lîngă gardul de liliac.

Chiar dacă nu-l puteau vedea, pisicuțelor li s-a părut că se apropie un pisoi uriaș. Nu știau că băiatul fură coacăze și în treacăt urmărește păsările. Se tînguiau ca niște copii mici.

Băiatul alergă în casă și amestecă într-o conservă puțină pîine în lapte, apoi vîri boticurile pisicilor în conservă. Iar ele doar se tinguiau neputincioase, sforțîndu-și pleoapele firave.

Acestea s-au petrecut pe înserat.

Dimineața devreme, înainte de a pleca să scoată la păscut vacile domnului Molnar, deci foarte devreme, porni spre grădina din spatele casei să verifice ce s-a întîmplat cu puii lui de pisică, oare nu i-a adoptat peste noapte vreo pisică bătrînă sau o pisică stearpă sau vreo pisică bună la inimă. Tremurau sub rouă, fără alte semne de viață. Conserva stătea alături, neatinsă. Numai pîinea se umflase, îmbibată de lapte.

Nu există dreptate pe lume, spuse copilul pentru sine. Nici printre oameni, nici printre pisici. Observă atunci în apropiere o piatră mare, o ridică și îi dădu drumul brusc. Unul dintre pui țipă ca o jucărie de cauciuc, iar capul îi rămase sub piatră. Numai lăbuțele i se lungeau și i se strîngeau. Între gheare s-a arătat atunci un evantai purpuriu. Cînd ridică piatra, văzu capul pisicii mînjit de sînge și un ochi verde-auriu sub pleoapa plesnită. Copilul țipă și înălță din nou piatra. I-a trebuit o oră întreagă pînă i-a ucis pe toți. (Văzîndu-l îmbujorat și înspăimîntat, stînd în fața sa, tremurînd, ca și cum i s-ar fi făcut rău, domnul Molnar nu i-a spus nimic).

I-a îngropat de-abia seara, lîngă gardul de liliac. Împreună cu pisicile a îngropat și piatra. Nu a pus nici un semn.

Traducere și prezentare
de Slavomir GVOZDENOVICI
și Lucian ALEXIU

Colegiul de redacție:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU NICOLAE PÎRVU CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1:
Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 45

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL POLITIC ȘI LITERAR ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 45 (1184) 10 NOIEMBRIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

TEZELE PENTRU CONGRESUL AL XIV-LEA AL PARTIDULUI — CONGRESUL VICTORIEI SOCIALISTE, AL VIITORULUI LUMINOS, COMUNIST AL ROMÂNIEI

Proprietatea socialistă — bază a progresului economico-social în România

Încă de la apariția sa, proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție a constituit direcția principală a atacului ideologic întreprins de slujitorii capitalului. În prezent, „argumentele" anticomuniste se axează, pe de o parte, pe redescoperirea vechilor teze apologetice cu privire la armonia, lipsa de contradicții ce ar caracteriza, chipurile, proprietatea capitalistă, piața capitalistă și libera concurență, iar pe de altă parte, pe identificarea unor erori, greșeli petrecute în țările socialiste în domeniul funcționării și dezvoltării proprietății socialiste cu esența relațiilor de proprietate și, de fapt, cu esența socialismului. Această poziție este întrucîtva sprijinită atît de viziunile utopiste, potrivit cărora proprietatea socialistă, datorită superiorității sale, ar asigura automat soluționarea problemelor edificării socialismului, cît și de unele idei și sugestii de perfecționare a socialismului pe calea stimulării proprietății particulare și diminuării rolului proprietății comune.

Vizavi de aceste idei vehiculate în unele țări socialiste, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, la Plenara C.C. al P.C.R. din iunie a.c., preciza că „însăși dezvoltarea socială, a științei, tehnicii a impus realizarea marii industrii, a muncii sociale în comun, așa cum viața arată că numai marea proprietate în agricultură asigură condițiile necesare dezvoltării continue a forțelor de producție. Ceea ce trebuie să realizeze socialismul este lichidarea proprietății particulare asupra mijloacelor de producție și trecerea acestora în mîinile adevăraților stăpîni.

Este necesar, deci, să ne oprim asupra conținutului relațiilor de proprietate socialistă și a rolului acestora în sistemul de ansamblu al relațiilor economico-sociale. Relațiile socialiste de proprietate sînt în primul rînd, **relații sociale între oameni** și nu raporturi între lucruri sau raporturi între oameni și lucruri. Subiecții relațiilor socialiste de proprietate sînt poporul, națiunea, societatea socialistă, statul socialist în calitate de reprezentant al poporului, colectivele de oameni ai muncii, membrii societății socialiste, apoi, **relații economice între oameni** și nu relații ideologice, politice, juridice, morale, însuși obiectul proprietății este un **bun economic.** Relațiile de proprietate sînt desigur reflectate în relațiile juridice de proprietate, în dreptul de proprietate, în fine, sînt **o formă istoricește determinată de apropriere, de însușire economică a bunurilor,** sub forma **avutului obștesc — societal sau colectiv.**

Aproprierea socialistă a obiectului proprietății — bunurile economice — constituie un proces complex care cuprinde ca relații principale **apartenența** obiectului proprietății și relațiile de apartenență. Avutul obștesc societal **aparține** societății în ansamblul său, adică tuturor membrilor societății, aceștia fiind egali față de bunul comun; b) **posesiunea și relațiile de posesiune,** care se pot autonomiza de apartenență, personificîndu-se în agenți economici distincți de proprietarii propriu-ziși — în **posesori.** Astfel, bunurile economice ale întregului popor sînt încredințate pentru dezvoltare și valorificare unităților economice, colectivelor de producție care dobîndesc calitatea de posesori; c) **folosirea planificată** a bunurilor economice în concordanță cu funcțiile acestora în procesul producției și reproducției sociale. Proprietatea socialistă generează necesitatea obiectivă pentru fiecare membru al societății de a desfășura o muncă utilă pentru sine și societate; d) **dispoziția** și relațiile de dispoziție, de gestionare a obiectului proprietății. În țara noastră, în condițiile edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, forma cea mai adecvată pentru participarea proprietarilor asociați la conducerea proceselor economice este autoconducerea muncitorească. „**Autoconducerea muncitorească, autogestiunea** — arăta tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU — nu sînt o lozincă generală; aceasta înseamnă întărirea răspunderii fiecărui colectiv de oameni ai muncii pentru realizarea unei producții de înaltă tehnicitate și calitate cu cheltuieli minime, cu o eficiență economică ridicată".** Așadar, relațiile socialiste de proprietate pot fi definite ca **totalitatea** raporturilor economico-sociale ce se statornicesc între membrii societății în legătură cu apropriera, însușirea economică — apartenența, posesiunea, folosirea și dispoziția socială a bunurilor economice — mijloace de producție, rezultatele producției și alte bunuri economice, fie de către societate în ansamblul său, fie de către diferite grupuri colective de producători socialiști.

Istoria societății a arătat că proprietatea a constituit întotdeauna problema vitală a unei clase, în esență problema puterii economice. Puterea economică a societății socialiste își găsește cea mai concentrată exprimare în proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție, avutul obștesc societal și colectiv. La sfîrșitul anului trecut, avuția națională acumulată a țării noastre s-a ridicat la 5.177,5 miliarde lei, cu 4,4 la sută mai mare decît în anul 1987, din care fondurile fixe reprezintă 3.367,7 miliarde lei. Sistemul nostru de proprietate asupra fondurilor fixe, inclusiv pămîntul, cuprinde de proprietatea întregului popor, dată în folosință fiecărui colectiv de oameni ai muncii, care reprezintă 65 la sută; proprietatea cooperatistă din toate domeniile, care reprezintă circa 27 la sută, și proprietatea personală, inclusiv participarea la fondul de dezvoltare, care reprezintă circa 8 la sută. Această structură asigură cele mai bune condiții pentru dezvoltarea în continuare a forțelor de producție, a bazei tehnico-materiale. „**De aceea,** sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU, avem răspunderea să acționăm cu toată hotărîrea pentru întărirea și dezvoltarea proprietății socialiste a întregului popor și cooperatistă ca bază a dezvoltării economico-sociale, a edificării cu succes a societății socialiste multilateral dezvoltate și a înaintării spre comunism, a ridicării bunăstării materiale și spirituale a întregului nostru popor".**

Proprietatea socialistă conferă membrilor societății un nou statut social-economic. Fiecare dintre ei este coproprietar al avutului obștesc, producător socialist asociat, participant direct la autogestiunea, autofinanțarea și autoconducerea vieții economico-sociale, beneficiar al roadelor muncii comune. În virtutea caracterului ei indivizibil, proprietatea întregului popor transformă economia noastră națională într-un organism unitar, într-un complex economic național statal unitar, căruia îi conferă integralitate social-economică, conținut omogen și unic la scară națională.

Așadar, societatea socialistă se poate perfecționa în continuare nu prin întoarcerea la forme vechi, istoricește perimate și depășite, de proprietate, ci numai privind înainte și prin perfecționarea proprietății socialiste. Înnoirea socialismului nu se face cu haine vechi. Experiența țării noastre a confirmat adevărul că întărirea și dezvoltarea proprietății socialiste „**reprezintă,** cum sintetiza tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU, singura cale de înfăptuire în viață a principiilor de echitate și dreptate socială, de dezvoltare puternică a forțelor de producție, de asigurare a bunăstării și independenței fiecărei națiuni".**

Conf. dr.

Dumitru ROCHIAN

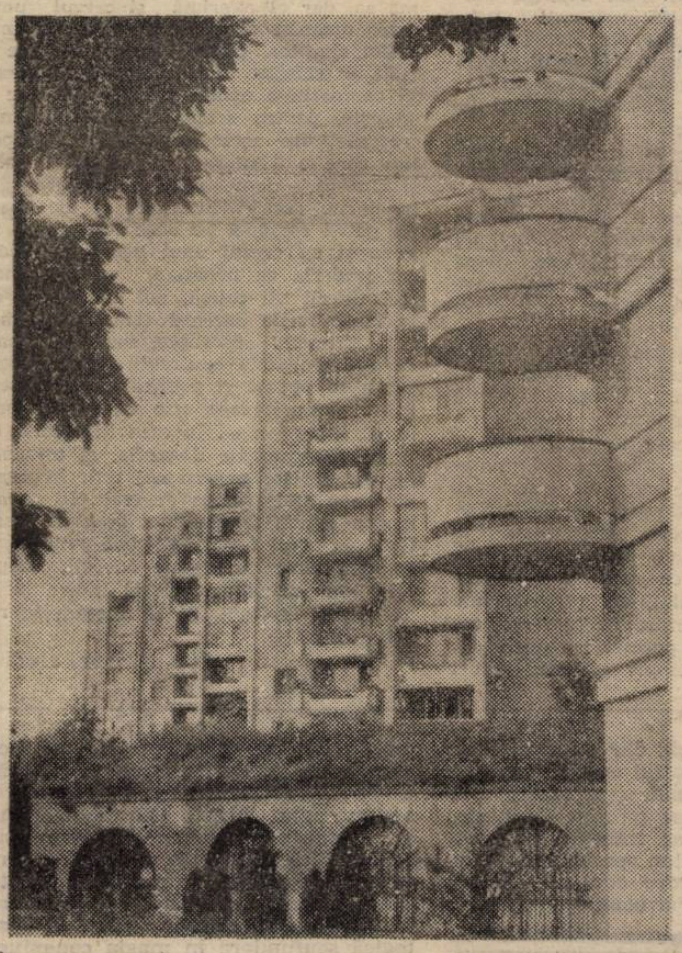

Peste cetatea veche, noul oraș (Foto : Ioan Popescu).

ACEASTĂ ȚARĂ

Stegar al unității românești,
Întîia rază ce cuprinde zorii
Și demnitatea-n care regăsești
Voința unui neam urcînd spre glorii —

Acesta e Partidul — și prin el
Avem un orizont de veșnicie,
Pe care-l vom păstra ca unic țel
Și-n care fapta noastră se înscrie

Mereu mai roditoare și aleasă,
Ca ramul înflorind întîia oară
Într-o corolă sacră, luminoasă,
E vatra noastră multimilenară,

Această țară, prin Partid se-nalță
Ca un stindard al păcii planetare,
Spre vremurile noi, de cutezanță,
Descătușînd telurice izvoare.

Nicolae ROȘIANU

Armonioasa dezvoltare a patriei

Înaintea marelui forum democratic al comuniștilor români — Congresul al XIV-lea al partidului — care va reprezenta un eveniment de importanță istorică în viața patriei, iată, în aceste zile, au loc conferințele județene de partid, ca și aceea din județul nostru, care se desfășoară într-un climat de amplă angajare a poporului nostru, de a întîmpina Congresul partidului cu noi și remarcabile fapte de muncă, de a întregi cu noi și demne creații imaginea maiestuoaselor înfăptuiri ale României socialiste.

În acest moment, cînd țara noastră se prezintă în fața lumii independentă economic și politic, desfășurînd o în-

ORIZONT

(Continuare în pag. 7)

cronica literară

Romanul didactic

1. În fiecare dintre povestirile lui Alexandru George un rol însemnat joacă Profesorul. Dar nici în eseuri şi nici în romane autorul nu-şi dă silinţa să-l tragă în umbră. Tonul didactic, altfel semn de slăbiciune, devine la Alexandru George însăşi raţiunea de a fi a cărţii. Ca şi Radu Petrescu, autorul Clepsidrei cu venin e un clasic pentru care etajul pedagogic al clădirii e cel mai important dintre toate. Şi într-o dimineaţă de toamnă, ultima carte a eseistului, vrea să-şi instruiască onoratul public în cestiunea arzătoare numită cum stau lucrurile cu literatura. Vrea să arate iubitului cititor ce fel de om este Autorul şi cum se înfăţişează el în viaţa de toate zilele. Cum şi de unde domnia-sa, scriitorul, îşi extrage substanţa necesară Operei. Romancierul demontează, cu sîrguinţă şi aplicaţiune, mecanismele pentru a le reasambla în faţa noastră. Lansează, la începutul fiecărui capitol, propoziţiunea teoretică : romanul nu-i altceva decît ilustrarea tezei.

„Are cineva dreptul — se întreabă chiar în prima pagină naratorul — să transforme oamenii din jurul lui, pe cei cu care vine în contact sau chiar pe cei mai îndepărtaţi, despre care doar află unele lucruri, în «personaje» ?" Iată prima dintre propoziţiile pe care moralistul nostru, verificat în numeroase probleme de etica artei literare, ţine să o dezvolte. Vrea să-i dea, pentru onoratul public cititor, răspunsul. „Desigur că în cazul majorităţii scriitorilor nu e vorba de o simplă operaţie de transcriere mecanică", răspunde, cu siguranţa care l-a caracterizat întotdeauna, prozatorul. El este un clasic. El n-are, cu alte cuvinte, vreo îndoială care să-i paraziteze demersul auctorial. El săvîrşeşte. El este manufacturierul care stăpîneşte toate secretele meseriei. „M-a ispitit — zice Alexandru George — în decursul vremii ideea de a scrie povestea omului cu mai multe umbre". Nimic altceva decît o punere în ecuaţie. Scriitorul a descoperit o temă literară şi, în numele ei, vrea să rezolve o altă ecuaţie, mai complicată decît ecuaţia acelei teme literare.

2. Alexandru George vizează, în mod egal, romanul şi performanţa romanescă. Nu s-ar putea spune că epicul e deficitar în aceste „romane" şi că voinţa arhitectonică goleşte cartea de substanţă. Autorul său are o biografie plauzibilă, plină de evenimente, întîmplări, traversată de destule personaje. O biografie prin excelenţă romanescă. E, în tinereţe, iubit de actriţa Irina, femeia „cu cea mai frumoasă voce din teatrul nostru". În momentul relatării, Irina este bătrînă, retrasă. Tînăr, lucrase pe un şantier unde o întîlnise pe Mara, medic. Aceasta are o fiică, Ileana, ulterior nefericită sentimental. Autorul izbuteşte tîrziu în literatură, cîştigînd un concurs de teatru radiofonic. Deducem, din afirmaţiile naratorului, că e un mare scriitor şi că autoritatea lui e imensă. Îi displace însă zgomotul. „Eu — mărturiseşte — optasem pentru alte modele (decît cele ce păreau a purta, în tinereţe, marca geniului, n.n.), acelea oferite de un Svevo, poate chiar de un Valéry, exemplul artistului cu aparenţe şterse, ducînd o existenţă anodină, eventual de funcţionar corect şi fără ambiţii ...". Mai înţelegem că, în momentul retragerii sale la ţară, Autorul e foarte bolnav. Cartea e doldora de întîmplări, toate petrecute la limită. Ştefana, iubita Autorului, fusese iubită de un geolog, Vlad, şi el literat amator. Tînărul îndrăgostit îşi supune încercările judecăţii prestigiosului scriitor şi, deconsiliat de acesta, se sinucide. S-a sinucis fiindcă Autorul a decis că n-are talent sau fiindcă nu era iubit de Ştefana ? Autorul citeşte scrisorile pe care tînărul le adresase Ştefanei : scrisori „disperate", asemănătoare celebrelor pagini ale lui Ladima din romanul lui Camil Petrescu.

Ultima parte a cărţii pivotează în jurul lor. Destinul lui Vlad se oglindeşte în destinul Autorului, şi el, în ultimă instanţă, trăind un eşec existenţial. Combinaţie savantă de scenarii, de relatări la persoana întîi, jurnale, epistole, cartea lui Alexandru George este o continuă aşezare „în abis" a modelelor literare.

3. Încercînd a descifra, scriitorul suprimă tocmai ceea ce rămîne a fi descifrat. Ne propune o temă şi, comentînd-o, ajunge a goli tema de substanţa ei. Avîntîndu-se între explicaţiile scrisului, el ţine a sublinia, în final, că „nici un om nu poate explica de ce scrie, aşa cum nu poate explica de ce vorbeşte". Odată înfrînte unele necunoscute, apar altele, pe care Autorul nu se mai trudeşte a le despica în faţa cititorului. Ele rămîn fenomene „ciudate", „curioase". Tot mai multe fenomene curioase, ciudate, neprevăzute, surprinzătoare se adună către sfîrşitul romanului. „Mi-este cu neputinţă să înţeleg şi azi cum s-a putut lăsa sedusă Ileana de un asemenea individ ...", scrie Autorul Enigma nu e suprasolicitată. Odată descoperită, ea este pusă în paranteze de un autor care nu este, totuşi, Autorul. Mici derogări de la ideea de omniscienţă auctorială, prezenţele enigmelor dau substanţă romanescă unor pagini altfel programatic schematice.

Alexandru George a devenit, prin ultimele sale cărţi, un reper pentru cei ce vor să studieze arta romanului contemporan.

Cornel UNGUREANU

* **Alexandru George — ÎNTR-O DIMINEAŢĂ DE TOAMNĂ, Ed. Cartea Românească, 1989.**

Franz Liebhard — un întemeietor şi un îndrumător

In orice ipostază l-am privi, azi, pe Franz Liebhard, fie în postura sa de întemeietor de cultură, fie în aceea de poet sau în aceea de prieten, i-am descoperi de fiecare dată o unică şi constantă latură a firii şi temperamentului său, aceea a omului iubind cu inima, fără vanitatea specială a literatului. Căci, din făptura sa, niţel austeră, înmuiată de privirea ochilor săi de un albastru patetic, deasupra căreia descopeream înfoindu-se părul său răzvrătit, beethovenian, iriza mai întotdeauna o lumină specială. În aceste peste trei decenii, de cînd am avut privilegiul de-a exista şi munci în vecinătatea sa, am admirat tăcerile sale princiar-meditative, unite cu elocvenţa interlocutorului. Mi-a plăcut nemaipomenit să-l întîlnesc în locuri prielnice dialogurilor totale, într-o călătorie în doi, cu trenul, la o şezătoare literară, într-o comuniune cu alţi oameni de litere şi artă, unde ochii săi inteligenţi mă alegeau uneori drept interlocutor, într-o cameră de hotel, unde ne regăseam tovarăşi de-o noapte sau mai multe, în documentări literare. Locuri şi momente prielnice care făceau să explodeze deodată tăcerile sale lungi, cînd eu puteam dezghioca din ele trăirile, participările vii, ale scriitorului, ce se revărsau spre mine, grandios. Căci, la puţini oameni de litere timişoreni am putut descoperi o informaţie cărturărească şi istorică de o asemenea întindere şi minuţie a detaliului şocant şi revelator, ca la Franz Liebhard. Întemeietor de cultură, nu numai poetică, dar şi istorică, de extracţie germanică şi europeană, pe aceste locuri româneşti, el a avut marea artă de a provoca o ideală şi originală sinteză între cultura apuseană, pe care o asimilase ca tînăr scriitor, şi specificul local banatic, şvăbesc şi românesc, alcătuind, astfel, pentru literatura germană din România, şi pentru noi, timişorenii, portretul moral şi poetic al unui om şi cărturar de anvergură europeană, plasat în cîmpul literelor române de azi.

Întemeind, alături de alţi tineri poeţi, în 1917, revista avangardistă „Azi" (Ma), la Budapesta, care a apărut, apoi, după 1919, în emigraţie la Viena, revistă devenită, actualmente, prin reeditări, un document de epocă, stabilindu-se, după anul 1925, aici la Timişoara, oraş care l-a atras mereu şi magnetic, ca o mare iubire, şi în care poetul trăieşte şi activează de peste şapte decenii, Franz Liebhard a fost scriitorul, traducătorul şi istoricul de cultură, în opera căruia a pulsat, de la începuturi, sentimentul plenar al poeziei care întîmpină ea umanitatea şi trăieşte totodată prin umanitate. Din poemele sale am desprins întotdeauna aerul timpului şi faptul elocvent că, de-apururi, doar socialul a asigurat un spaţiu de ecou artei sale. Căci, din tot ceea ce poetul a încredinţat pînă azi tiparului, cu o parcimonie de avar şi cu o lucrare de orfevrar, cele şase volume de poeme, traduceri din Blaga, Codreanu, eseuri istorice, eseuri literare, eseuri asupra culturii, o vastă publicistică presărată în reviste sau editată în volume, din absolut tot, se resimte acest sentiment al artistului care, aparţinînd unui spaţiu social şi istoric, bine definit, aparţine totodată patriei sale şi lumii. Sentimentul artistului care nu a lăsat niciodată un cuvînt în pustiu, fără un accent al omenescului, căci el nu a iubit niciodată cuvintele goale şi pierdute în deşert. Dimpotrivă, poezia şi scrisul său au dat întotdeauna senzaţia plenară a severităţii faţă de sine însuşi, a concentrării şi laconismului maxime, devenite, apoi, în timp, profesiuni de credinţă, crezuri poetice. Căci lirica sa nu a fost niciodată inundată de lest verbal, de logoree, de peisaje vide şi vidate de conţinut ideatic, de vibraţia esenţialului. Împotriva diluţiei, a vorbăriei sterpe, a expresiei apa-

figurine

tice, a expresiilor spălăcite, a dus poetul, întreaga sa viaţă o acerbă campanie, găsind în concentrare, în esenţa pură, diamantină, chiar ideea sa, a originalităţii sale, care i-a călăuzit întreaga creaţie şi întregul efort asupra cuvîntului artistic, nimicind astfel impostura poetică şi vanitatea oarbă a unor industrioşi poeţi, autori ai unor zeci de volume, cînd el, într-o viaţă de om, a dat rod poetic doar la şase volume concentrate de poeme.

La cei 90 de ani ai săi, născut, după cum se vede, într-un alt secol decît al nostru, Franz Liebhard înseamnă pentru noi nu numai un simbol al omului de artă care, prin pasiunea sa continuă, a izgonit bătrîneţea spirituală din preajma sa, dar el exprimă şi crezul unui mare umanist cetăţean şi artist, al unui suflet simţitor, pentru timpul în care a trăit şi trăieşte. Înţeleapta şi suprema sa compasiune pentru breasla pe care o slujeşte, pentru scriitorii oricărei limbi fraterne, din acest concentrat „Europolis" care e Timişoara, forţa sa morală, şi sinceră, de-a rămîne statornic în idealurile acestei literaturi şi ale acestei patrii române, pe care le-a slujit cu pana şi cu crezul unui neistovit elan, camaraderia sa nepătată, pentru noi, mai tinerii săi colegi, el cunoscînd, de la începuturile carierei sale, preţul marilor prietenii necorupte, farmecul său, ca om, niciodată epuizabil, fac din persoana sa umană şi poetică şi din cărturarul strălucit care este el, un întemeietor, şi nu numai în aria literaturii de limbă germană din România, şi totodată, un îndrumător pentru noi toţi. În preajma sa e mai frumos de trăit. În preajma sa e întotdeauna mai bine de visat. Căci, în solul fertil spiritual pe care el l-a desţelenit în aceste decenii, nouă, celorlalţi, ne vine mai la îndemînă să ne sădim cuvîntul. Şi să sperăm la recolta de mîine.

Ion ARIEŞANU

Conştiinţa de sine a poeziei (III)

Între numeroasele încercări de a redefini poezia, prin dialectica spiritului critic cu cel novator, Anghel Dumbrăveanu se dovedeşte un strateg aplicat, cu o sensibilitate orientată spre registrul dramatic al fiinţei ; într-un discurs ordonat, degajat, poetul conferă universului său o dimensiune interioară ce particularizează cîteva din temele generaţiei '60 : telurismul, marea, fertilitatea, lumina, dragostea. Preocupat în ultimul timp şi de resorturile intime ale poeziei autorul Iernii imperiale este interesat să ţină sub controlul scriiturii „mirarea vorbirii". El năzuieşte la „A putea scrie pe faţa cealaltă / a unui cer în care-ai sperat / Cum se îndoieşte ideea / de ea însăşi". Învăluind poemele într-o suverană melancolie, rostirea ritmată, sacerdotală ţinteşte spre înscenarea nestingherită a întîmplărilor sensibile, abia perceptibile cu ochiul liber. Acelaşi văl, de „idei clare şi (voit) confuze" ascunde preferinţa poetului pentru universul micilor percepţiuni.

Cîteva voci ale generaţiei „de tranziţie", al căror început stă sub zodia livrescului, te cuceresc prin siguranţa cu care s-au desprins din magma iniţială şi prin cîteva trăsături identificatoare : luciditatea, anti-afectivitatea, grija pentru nuanţă, muzicalitatea „nordică".

Virgil Mazilescu rămîne, în ciuda operei restrînse, unul din poeţii cei mai originali ai ultimei decade. Explorator îndrăzneţ al limbajului, poetul posedă un simţ al primitivului funciar, cu lumini şi umbre urmuziene, cu tuşa plată şi stranie a unui Douanier Rousseau şi un gust al absurdului, subminat de o duioşie predilectă şi o conciziune eleată. Sînt însuşirile unui sintaxier redutabil, care ocoleşte cu dibăcie paradoxul şi expresia elevată, montînd şi demontînd cu răbdare toate piesele angrenajului poetic. Titlurile, voit epice, sînt de o stranie temeritate, unele cu o vădită reminiscenţă din romanul popular. Ironie, autoironie, ele par a submina somnolenţa propriei meditaţii, constituindu-se într-un minuscul roman polemic al unei proiectate arte a însinuării. Şi totuşi, limpezimea suprafeţelor ascunde, în profunzime, mişcări tectonice înnoitoare. Rareori un poet a reuşit să-şi ascundă atît de bine sfîşierile, să le încifreze într-o ingenuă simplitate a rostirii.

Avînd un statut asemănător cu al lui Virgil Mazilescu în conştiinţa tinerei generaţii, Daniel Turcea ilustrează ceea ce el însuşi numea „şansa inefabilă a Poeziei". Începuturile acestei poezii (ermetică, dar cu deschideri spre induism şi spaţiul oniric) stau sub semnul metafizicului, „un spaţiu în mişcare gîndindu-se pe sine", lunecos, imens, iluzoriu dar interior, profund, reflectat. Un alt filon spectacular — de joc secund — începe odată cu Abdul sau elogiul lui Parmenide şi poartă, evident, amprenta liturghiilor barbiene, invocate grav într-un Bizanţ himeric, ce pare să colinde tunelul timpului şi care stă sub semnul aceleiaşi Împărăţii Eterne a Spaţiului. Încremenite sub nimbul pe care îl iradiază, poemele rememorează o experienţă anterioară, tragică, nelimitată. Înconjurat de himere, D. Turcea a ştiut să rămînă pe calea marii poezii.

Unele din observaţiile făcute asupra primelor volume de versuri ale lui Ion Mircea, dintre care spicuim „gustul sibiliniculuî" (M. Popa) sau „hieratismul şi dificultatea" (V. Felea) sînt valabile şi pentru Copacul cu 10.000 de imagini (C.R., 1984) sau Piramida împădurită (C.R., 1989), ceea ce denotă că poetul nu înregistrează „progrese" de la un volum la altul, ci îşi bătătoreşte cu sîrg calea spre Cuvînt (descompus în foşnet şi imagine), ferindu-se în acelaşi timp să repete o schemă dată. Poezia este tot mai mult un diapazon al universului care, sub forma oficierii magice a vechilor simboluri, a copacului şi a numărului totalităţii, receptează armonia instaurată între om şi cosmos. Printr-o strategică scufundare în magia conexiunilor (aceeaşi care stabilea legături surprinzătoare între corpul uman şi aştri, bunăoară) poetul depistează legăturile dintre macrocosm şi microcosm, exaltînd ordinea universală.

Poezia lui Şerban Foarţă porneşte de la preceptul villonesc, trecut prin Mallarmé, după care adevărul lumii „e-n Carte". Practician subtil al „jocului secund" al poeziei, care, oglindind hazardul, nu conteneşte să se reflecte pe sine, poetul întreţine în mod programatic o contradicţie : nevoia de mister a omului modern ce nu se poate sustrage tentaţiei arealului şi înăbuşirea aceluiaşi mister în subterana hipertextualizării şi a literalităţii. Suavă şi labirintică în acelaşi timp, în orice caz intraductibilă, datorită tautofoniei, calamburului şi holorimei, această poezie lasă senzaţia, deloc confecţionată, a „disfaziei (...) ca şi, în compensaţie, pe aceea a unei magice transsubstanţieri" (din Avertisment la Holorime, Litera, 1988).

Gh. MOCUŢA

convorbiri

Cu Dumitru Ghișe

prorector al Academiei de studii social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., director al Editurii politice.

— Tovarășe profesor, traversăm o perioadă în care opțiunile valorice românești particularizează inconfundabil identitatea transformărilor cu conținut socialist care au loc în întreaga lume. Ce semnificație imbracă, în acest context, Tezele pentru Congresul al XIV-lea al P.C.R. ?

— Semnificația unei **originalități eficiente.** Prin această sintagmă doresc să subliniez, în primul rînd, faptul că nu apetitul pentru inedit ne-a condus, de la Congresul al IX-lea pînă în prezent, la mutațiile structurale care conferă specific socialismului românesc, ci asimilarea organică a valorilor noastre tradiționale în spațiul perenității revoluționare proprii materialismului dialectic și istoric. Rezultatul, sub raport teoretic doctrinar, a fost expus clar într-un program de acțiune, menit să redefinească novator principiul unității în diversitate prin abandonarea tezei modelului unic de trecere la socialism. Sub raport praxiologic, promovarea unei practici eminamente revoluționare a spulberat mitul fatalității dependinței țărilor mici de capitalurile transnaționale, ori față de modelele lor culturale și social politice. Experiența românească a devenit, azi, un punct cardinal, de importanță hotărîtoare pentru contribuția și eforturile de înnoire din întreaga lume. Eminamente națională, ea cumulează multiple proiecții în universalitatea înnoirilor purtătoare de semnificanță pentru viitor. De aceea am zis originalitate eficientă : plătind datoria externă, e pentru prima dată în istorie cînd am devenit în întregime independenți și economic și politic...

— ...și în gîndire...

— Tocmai acest aspect intenționam să-l subliniez : fiind perseverenți în opțiunea inițială, și consecvenți în articularea practicii cu principiile teoriei, am dialogat practic cu toate conjuncturile, dar nu le-am plătit nici un fel de tribut, confirmînd prin fapte că dezvoltarea creatoare nu se confundă cu denaturarea principiilor socialismului științific, ci cu revitalizarea fundamentelor lor axiologice. Cele mai îndrăznețe anticipații cu conținut comunist au devenit realitate în spațiul românesc de revoluție și reconstrucție militantă, pe baze noi, a întregii țări...

— ...Și tot de la aceleași mobilizatoare anticipații se revendică și prezentele Documente programatice.

— Evident. Cu deosebirea că, prin larga lor deschidere umanistă, proiecția strategică a omului nou devine obiectivul practic prioritar care garantează dreptul nostru la viitor și conferă realism convingerii că noua calitate a vieții anticipate de Tezele Congresului al XIV-lea al P.C.R. poate deveni realitate doar printr-o nouă calitate a muncii. Pentru că ofensiva noului o duce omul, luptînd cu propriile limite, cu vechiul din gîndire și mentalitate, în numele unui ideal superior, a intereselor sale fundamentale. Liber în gîndire și acțiune, omul nou nu poate recunoaște altă subordonare decît față de adevăr și echitate socialistă. Înalta lui **conștiință politică** definește, în esență, **capacitatea de a înțelege globalitatea problemelor și de a anticipa metode eficiente de soluționare a lor în timp util.**

— Să înțelegem, de aici, că anticipația este inerentă politicului, sau că politicul este indisociabil anticipației ?

— Politicul autentic, fiind producție axiologică permanentă, este eminamente anticipativ în sensul larg al noțiunii de anticipație : politicul proiectează ritmurile și proporțiile dezvoltării întregului sistem de valori care orientează în aceeași măsură întreaga societate, cît și realizarea plenară a fiecărui individ în parte. Orice contrapunere a acestor planuri este eronată filosofic și păgubitoare sub raport practic.

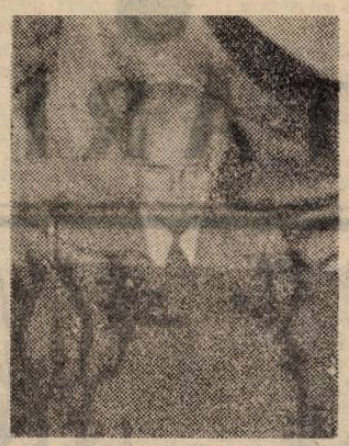

— Această convingere explică prezența Dvs. la actuala Consfătuire a cenaclurilor de literatură și artă de anticipație tehnico-științifică pe care o amfitrionează Timișoara?

— Răspunzînd invitației conducerii locale și superioare a U.T.C. — care, împreună cu cenaclurile timișorene „Helion" și „H. G. WELLS", sînt principalii organizatori ai prezentei Consfătuiri — consider că mi-am îndeplinit o elementară datorie tovărășească de a adera la valorile cooperării...

— ...cooperarea și între științele sociale și științele naturii, tehnica...

— ...Creșterea progresivă a razei de cuprindere a cunoașterii științifice — un fenomen universal — a avut ca efect în spațiul nostru de inițiativă practic-politică transformarea științei din forță de producție în fundament al tuturor genurilor de activități. În acest context contribuția la emanciparea științifică a cunoașterii și acțiunii sociale devine principala rațiune de a fi a specialistului în științe sociale și ale omului. Ca filosof prin formație, sînt convins că noua revoluție științifico-tehnică cere, după cum subliniază secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** în mod obiectiv și un nou statut al științei sociale. Deoarece atît științele naturii, cît și transformările tehnologice fără precedent și în permanentă diversificare ridică, în revers, problema nevoii de unitate de tip nou a cunoașterii umane. Or, nevoia de filosofie răspunde tocmai acestei exigențe obiective ; iar concepția materialist-dialectică și istorică despre lume și viață este singura care poate să realizeze o nouă sinteză a tuturor achizițiilor de cunoaștere fără a deveni pozitivistă. În ceea ce mă privește, prezentînd obiectivele dezvoltării întregii societăți românești anticipate pînă în primele decenii ale mileniului următor, **am considerat că pot pune la dispoziția și a creatorilor de literatură de anticipație noi sugestii...**

— ...cei de la „Helion" fac diferență între motive și teme S.F.. Ați avut în vedere sugerarea unor motive ?

— Eu le-aș spune teme. Registrul larg al umanului rămîne singurul în măsură să-l reprezinte exponențial pe om. Tehnologiile, în deconcertanta lor ofensivă asupra condiției umane, își dovedesc, odată cu extremul reafinament ce le e caracteristic, și vocația lor preponderent instrumentală. Ca personaje răsfățate, aș zice privilegiate în scrierile de anticipație...

— ...în anticipație, personajele generice sînt Posibilul, Probabilul și Realul...

— Cu atît mai mult ! Imaginarea unor noi tehnologii se poate prelungi pînă acolo unde ele apar ca noi moduri de a fi ale umanului. După cum se știe, o anticipație valabilă nu poate pleca decît de la datele realului. Sugerez, în consecință, tuturor creatorilor de gen, dar și celor din știință, tehnică, cercetare etc. să se raporteze mai mult la datele prezentelor transformări tehnico-economice și sociale de la noi pentru a-și alege de acolo temele fundamentale pentru viitoare creații. În calitatea sa de proiect social și uman al unei lumi mai bune și mai drepte, socialismul este, la ora actuală, un experiment în desfășurare. Ei bine, această largă deschidere experimentală oferă nebănuite posibilități de imaginare nu numai a unor tehnologii, ci chiar a unor noi modalități de perfecționare a structurilor sociale și a sistemelor sociale. În calitate de comuniști, definind comunismul — umanism integral realizat, înțelegem că prezentul socialist este numai o secvență a acestui proces. Cum literatura, în general, ca reflectare transfigurată a realității are menirea de a orienta creator complexitatea reală a dezvoltării cu conținut comunist, literatura de anticipație — mă refer la cea care-și merită numele ! — poate propune soluții artistice noi la problemele reale ale vremii. Fiind o literatură tînără în aria noastră de cultură, are marea șansă de a se maturiza simultan cu maturizarea structurilor tinerei noastre societăți și de a contribui și ea la identificarea de noi mijloace de realizare practică, etapizată, a proiectului dezvoltării multilaterale.

— Poate fi anticipația o sursă a dezvoltării ?

— De ce nu ? Chiar o sursă infinită a dezvoltării, în sensul valorificării superioare a inteligenței naționale în toate domeniile. În particular, literatura de anticipație ar fi cazul să se disocieze mai polemic de ecourile anglo-saxone ; în general, străine. Acum, cînd teza modelului unic a fost definitiv abandonată chiar în ideologie, vasalitatea metodologică față de metode narative străine este incompatibilă cu transformările în curs pentru viitor. Dînd consistență aspirației și mărind coeficientul de posibil, inerente idealului față de care ne cultivă sensibilitatea, anticipația proiectează valoric dreptul fundamental al omului la speranță...

— ...Un drept de care facem uz și noi, mulțumindu-vă, chiar anticipat, și pentru viitoarele prezențe intelectuale în spațiul cultural-politic al Timișoarei.

Convorbire consemnată de Ștefan BUZĂRNESCU

Oameni și creații

Întîlniri cu o mezzosoprană

Venise de la București, pleca spre Constanța. I-am pus mai multe întrebări decît s-ar fi cuvenit, în acea împrejurare. Puteam să-mi imaginez că nu e simplu să treci, astfel, de la un spectacol pretențios la altul („aseară, în **Carmen,** l-am întîlnit pentru întîia oară, pe scenă, pe tenorul Anatol Covali — mîine, la pupitrul dirijoral se va afla Petre Sbârcea"), puteam presupune că, în timp ce răspunde conștiincios, interlocutoarea mea se gîndește la lucruri de care reporterii nu se interesează niciodată, și despre care, în fond, nici nu vrei să le vorbești. Era o zi dificilă. **Elena Gaja** reușea să nu pară deloc obosită, grăbită, nedumerită de pretențiile mai mult sau mai puțin „reportericești" ale conversației. Am aflat, în cîteva ore, cum arată — în datele ei importante, și în propozițiile particulare, ale unei profesiuni de credință — o biografie artistică dintre cele ce-și merită aprecierile criticii muzicale și aplauzele publicului. Din repertoriul mezzosopranei Operei Române din Timișoara n-ar lipsi decît, poate, două titluri („Aida" — rolul Amneris, desigur; „Samson și Dalila"), pentru ca să se poată spune că Elena Gaja a parcurs ce era însemnat : lista reliefează o largă paletă de posibilități interpretative. Calitatea vocii se impunea, în 1981 și 1982, juriilor unor concursuri naționale și internaționale de canto (din Italia și Austria). Am impresia că înțeleg de ce a învins, în acele competiții prestigioase, glasul cîntăreței cu un afiș atît de bogat („Trubadurul", la Timișoara, ca și la Scoplje, „Bal mascat", „Evgheni Oneghin", „Petru Rareș", „Gioconda", „Rigoletto" etc. etc.). Explicația mi-o oferă, pe de o parte, seriozitatea profesională a Elenei Gaja : „studiul zilnic, un program de muncă de la care nu ai voie să te abați, pentru că, în fața publicului, nu te poți scuza, o viață echilibrată, sportivă, ca a sportivilor de performanță"... Evident, faptul de a ști să-ți alegi rolurile care ți se potrivesc, în primul rînd ca voce ; faptul de a nu considera vreodată încheiat studiul unui rol. Aici urmează o paranteză esențială, în discurs : un capitol unde ar fi vorba despre „norocul de a întîlni parteneri de la care să ai ce să înveți". Elena Gaja a avut șansa, **ideală,** să cînte, în „Carmen" și „Trubadurul", alături de Piavko. Un maestru inegalabil, desigur. Dar și **un bun tenor** (subliniez eu, ascultînd-o cum relatează, nu doar această experiență profesională, ci multe altele : dirijorul Ion Iancu a făcut-o să îubească un rol foarte mic, din „Faust", a ajutat-o „să rezolve vocal rolul, i-a găsit și soluția regizorală, e o adevărată plăcere să lucrezi cu un asemenea maestru" ; Ionel Voineag, despre care afirmă că „este tenorul cel mai valoros al României, în momentul de față, foarte bine pregătit muzical, extraordinar coleg", i-a dat o lecție, nu mai puțin importantă, ca partener în „Carmen" ; Marina Emandi are, ca regizor de operă, „stil și curajul de a merge în realitatea relațiilor scenice". Formulările sînt generoase și cînd amintește de Iuliu Mare, Hero Lupescu, Victoria Bezzetti, colectivul timișorean, scena lirică din Galați, profesorii ei de canto de la Brașov, sau de la Conservatorul bucureștean. Oriunde o îndreaptă întrebările mele, Elena Gaja descoperă că **a avut ce să învețe.** Și, insistă, mai ales de la Vladislav Piavko : „În momentul cînd revine o să vă invit la o repetiție, ca să vă convingeți ce înseamnă să-lucrezi-o-repetiție !" Glasul mezzosopranei Elena Gaja era, deci, **de premiu ;** juriile specializate **au văzut** pe ce se sprijină, în scena de la concursul de canto „Bellini", ca și sub reflectoarele vieneze de la „Belvedere" — interpreta. Eu ascultasem puțin din ce putea să cînte : din cîte o auzisem, pricepeam, însă, în ce fel se desprinde, pe o scenă de concurs internațional, o voce de celelalte. Mi-a mai spus că își dorește să reia „Carmen" (rolul ei de examen de stat și de repetabil, studioasă, premieră), sub îndrumarea maestrului de balet Ion Tugearu. Am aflat, mai apoi, documentîndu-mă pentru o „deschidere de stagiune filarmonică", despre prezența ei în distribuția unui concert cu „Amorul vrăjitor" (lucrare arareori cîntată, în țară, și al cărei dirijor urma să fie spaniol). Am fost în sală. Elena Gaja era singură : o voce lucrată, un glas interesant modulat. Atunci m-am hotărît să scriu că mi se pare un personaj foarte pe gustul meu, această cîntăreață de operă care vrea, încontinuu, să-și perfecționeze rolurile. Ca și cum s-ar afla, mereu, într-o finală de concurs internațional, unde toate mezzosopranele din lume cîntă aceeași arie, conform regulamentului de concurs, și numai un Glas, singurul, izbutește să decidă Juriul, asupra numelui de Premiu Întîi. Elena Gaja iubește muzica îndeajuns, o respectă îndeajuns. Reporterii care stau de vorbă cu ea, au ce să afle : despre acribie profesională și generozitate, despre un mod de a trăi muzica.

Antoaneta C. IORDACHE

„Acum Sonoc ce gîndeşte", atacă calculat Zoltan Fekete, omiţînd ceea ce îi convine să omită şi readucînd în discuţie doar fragmente, frînturi doar, aproape cuvinte, alunecoase, viclene, insidioase ori agresive menite să-l stîrnească şi provoace continuu pe celălalt. „Acum Sonoc ce gîndeşte : dacă l-ai făcut poet pe Maricel... Fiindcă, în realitate, tu l-ai dat drumu', numele tău şi nu al directorului editurii va figura în caseta tehnică a lucrării, nu ?... Şi n-o să susţii că ţi s-a forţat mîna, să-ţi dai iscălitura... Şi adevăru' e că nu te-a strîns nimeni cu uşa, ca să nu ai scăpare. Ai semnat de bunăvoie. Te-ai lăsat greu, dar, în final, ai acceptat să girezi editorial volumul acela submediocru... Iar acum Sonoc ce gîndeşte", apasă vorbitorul abil pe idee şi nu-l slăbeşte din hăţuri, „dacă ai fost de acord să-l publici pe Maricel, n-o să te împiedici de manuscrisu' profesorului Boiandruc. Referatul extern, defavorabil, e adevărat, poate că nici n-o să-l dea la iveală. Dacă-ţi convine... Că te-ai opus la-nceput publicării ? Ei, şi ? El de cîte ori n-a zis «nu», dar pînă la urmă a cedat în faţa insistenţelor tale ? Te-a servit ! N-are rost să-i aminteşti că te-ai bătut pentru o carte încununată ulterior c-o distincţie literară. Esenţial e că te-a aprobat. A trecut peste cuvîntul lui — şi peste orgoliul lui — şi-a semnat alături de tine. A semnat. Aşa că nici tu... Ce, dacă închizi ochii şi-o să dai drumu' cărţii lui Boiandruc, se scufundă pămîntu' ? Nu se scufundă. Cu Maricel parcă lucrurile n-au reintrat în normal ? Au reintrat. Te caută omu' pe la redacţie şi e dispus la concesii, politicos... În orice caz, o să ştie directoru' cum să te ia...". „O să ştie pe..." îl întrerupe Alexandru Medoia şi pentru cîteva clipe îl fulgeră cu o mînie bruscă pe Zoli. Pentru cîteva clipe. O dată trecute, privirea îi alunecă în altă parte, parcă vinovat de intensitatea cu care-l fixase.

Lasă capul în jos şi mişcă din umeri a neputinţă. E şi nu mai e atît de sigur pe sine. Se corectează. „Da", convine mai concesiv, „o să ştie... sau o să încerce". Îndreaptă asupra lui Zoltan o privire descumpănită, avidă de înţelegere, iar Zoltan îi susţine privirea. Nu mult. Alexandru îl urmăreşte după aceea cum îşi împinge braţul după un lujer de trifoi, îl retează spre vîrf şi începe să-l toace cu dinţii, gustîndu-i seva. Delicateţea celuilalt îl răneşte mai abitir decît o insultă ori o acuză nedreaptă şi-i alimentează acum nu furia, ci dezesperarea... Ştie : faptul e consumat şi nu se poate dezvinovăţi prin nimic. În faţa lui Boiandruc n-o să cedeze, aici Zoli n-avea dreptate, dar cedase o dată. Cedase tracasării, hărţuielilor, presiunilor, oboselii... Iar compromisul era compromis... Trăieşte sentimentul dezagreabil că propriu-i profil s-a scindat ; de aici înainte e posibil să procedeze aşa şi aşa. Şi chiar se întreabă dacă mai are căderea să judece textele ce-i parvin la redacţie şi să se pronunţe. Şi sentimentul acesta îl chinuie şi frînge gîndul în două : în partea lui alterată, care duhneşte şi vatămă, şi partea curată şi dreaptă a gîndului, partea lui bună, sortită să-i susţină şi perpetueze menirea. Într-un fel asistă la agonia, la zvîrcolirile gîndului, ce durează numai pe jumătate. Şi ştie : nu se poate disculpa prin nimic. Şi nu-i mai foloseşte nici o negociere. E tîrziu. Placheta lui Maricel va apare şi placheta aceasta de versuri va deveni călcîiul lui expus şi nevralgic. Plaga lui, care va refuza veşnic să se cicatrizeze. Secreţia o să continue rebelă în timp şi asta o să-i amintească de lupta perpetuă împotriva degradării. A degradării proprii. Ca un memento. Necruţător... Ştie : fiecare nouă concesie ar echivala cu o moarte. Cu o înmormîntare de viu. Se şi vede martor la propria-i ceremonie mortuară. Şi la ceremonia cealaltă... Orice semnătură comodă şi laşă şi orice abandon o să-l populeze cu două sicrie. Va să le poarte îngropate în sine. Cu semnul declinului înscris pe figură şi disperarea cuibărită în suflet. Sicriul său şi sicriul acestei literaturi. El va să moară cîte puţin din clipa aceea, simţul responsabilităţii se va diminua ori de cîte ori va accepta să comită o porcărie ori să fie părtaş sau complice la porcăria comisă de altul. După asta va continua, poate, să trăiască, să mănînce şi să se îmbrace decent, să asculte muzică şi să citească. Şi chiar să fie fericit. Cum se întîmplă cu atîţia. Dar va continua ?...

Mult mai sigur e că boala se va instala hameşă şi-l va roade necruţător. Scîrba aceea de ceea ce face, ori de ce i se va cere să facă. Dezgustul de sine, care-l va înstrăina tot mai mult. Şi sentimentul culpabilităţii... Ştie : nu va fi singurul care va „închide" ochii... Asta nu va rezolva însă problema. El fusese învăţat să fie curat şi să nu trişeze şi trişînd... Ştie : nu se poate dezvinovăţi, justifica prin nimic. Păsări îndoliate îi vor intra prin veşminte. Lemnul trupului în cruce se va lăsa îmbucat. Încă în viaţă. Destituit din viaţă. Îngropat în coşciug. Coşciugul corpului său slăbit de cedări. Debilitat...

Privirea-i nefericită poposeşte cîteva clipe asupra lui Fekete, care roade, implantat acolo pe bancă, lîngă el, tulpiniţe fragede de trifoi şi-l cercetează într-ascuns. Apoi trece peste vîrfurile fuşteielor de ceapă din brazda vecină, cu măciuliile înflorite, şi peste coroana aproape rotundă a salciei plîngătoare de lîngă cişmea, şi peste vîrfurile copacilor imemoriali din Parcul Mare, pînă se pierde în depărtare. Are atîta deznădejde adunată în ochi, încît lui Zoli i se pare că se găseşte înaintea unui ins ce fusese condamnat la moarte, iar acum se afla în aşteptarea sentinţei. Îţi laşi căutătura să întîrzie asupra lui şi înţelegi că ceva se zbate şi agonizează într-însul. Se rupe ceva. Se sparge. Cioburi, sticlă pisată, care taie, se înfige adînc în tendoane, în viscere... Receptezi la modul fizic durerea, senzaţia dureroasă pe care o receptează şi Zoltan Fekete, el ce-l provocase mai devreme şi care ajunge să-l privească la rîndu-i îngrijorat.

Dar Alexandru Medoia se desprinde, întrebarea sună surprinzător, de parcă pînă atunci nu uitase de Zoli, care stătuse alături tăcut, şi ca şi cum pînă-n clipa aceea nu se rupseseră întruna din sine gînduri, roiuri de gînduri, împrăştiindu-se, ca un fum, în noaptea văroasă. Întrebarea sună surprinzător, sau îl surprinde pe Zoltan : „Cu Maricel tu ce-ai făcut ?" Ştii doar ce-a fost. L-ai fi stopat ?", iar lui Zoltan i-ar trebui timp de gîndire să-şi pregătească răspunsul şi nu dispune de acel timp. Alexandru Medoia îl ţine sub focul privirii şi îl fixează interogativ. Aproape că îl somează. „Nu. Cum să-l stopez ?!" i se răspunde, iar lui i se pare că micul oportunist ce va fi zăcut în Zoli, luat prin surprindere, s-a deconspirat. „Eu n-am vocaţie de mucenic !" aude continuarea, pe un ton uşor iritat. „Da' să ştii că toată editura a fost cu ochii pe tine. Reacţia ta o aşteptau cu sufletul la gură...". Aude şi ar prefera să nu mai audă, o umbră de amărăciune îi îmbătrîneşte brusc trăsăturile ; Zoltan nu se voia „mucenic", era un statut la care nimeni din editură nu aspira, vocaţia aceasta lui, lui Alexandru i-o rezervau cu plăcere. Să se dăruiască, deci, lucrului pe care-l făcea pînă la uitarea deplină de sine. Să ştie de sine şi să nu mai ştie de sine. Să se jertfească. Asta înnobila. Dar ei n-aveau decît o viaţă şi-n viaţa asta doreau mai tare să-şi aparţină lor înşişi. Nu riscau. Aşteptau ca alţii să se ofere şi aici voluntari. Puritatea opţiunii, nu negau, s-a jucat şi se va juca totdeauna pe un număr restrîns de oameni ; dar ei nu voiau, ori nu se credeau capabili să ajungă şi să fie luaţi drept repere. Eventual Alexandru. Şi chiar de-ar fi încercat, nu era sigur, nu era deloc sigur că aveau să devină repere. Ce, numai de ei depindea chestia asta ?...

Se gîndeşte la ei şi se gîndeşte la sine, se indignează şi se calmează succesiv, nu se grăbeşte cu replica. Speteaza tare a băncii îl jenează şi-şi îndreaptă şira spinării. Ţine faţa orientată spre cer şi ochii închişi, ninşi, presaţi delicat de lumina astrală. Tace. În minte-i licăreşte ideea, gîndul camusian, citit altcîndva şi subţiat de trecerea anilor. Îl smulge uitării şi-l trece în fondul operativ al memoriei sale. Îl prelungeşte. În cultură, îşi spune, există ceva măreţ, ceva sublim, ceva grandios cum numai în anonimatul morţii omenirea mai poate afla. Doar acolo, pe nesfîrşitele cîmpuri de luptă, cad neînfricaţii, cad cei din faţă, pier cei mai buni. În cultură, aşijderea : omenirea îşi afirmă valorile prin jertfa de suferinţă, de singurătate imensă a celor mai generoşi dintre pămînteni. Faciesul moral al lui homo humanus se transfigurează prin traversarea durerii, prin traversarea solitudinii şi tristeţii de către cei mai altruişti dintre ei. Nu e uşor ; de aceea nici nu-s urmaţi...

Poate că nu-l urmează — şi nu-l va fi urmat niciodată întrutotul — nici Zoli, gîndeşte, iar acum poate că l-a luat gura pe dinainte şi-a spus-o : n-are vocaţie de mucenic... El, Alexandru Medoia, se socoteşte bun şi e socotit ca atare. Poate că de asta şi trebuie să confirme mereu. Să nu dezamăgească. Sînt destui printre ei supuşi erorii, ori dispuşi să greşească. Nu de tentaţii duc lipsă... În ce-l priveşte, aspiraţia pentru puritatea morală a acestei culturi şi pentru vocaţia ei constructivă o moştenise ori se iscase în sine şi se simţea răspunzător pentru ele. Şi îndatorat. Îl nutriseră ani îndelungi, aproape o viaţă. Acum nu se mai putea da în lături. Şi nu pentru că s-ar fi socotit un ins însemnat, un „ales", sortit să se sacrifice pentru ceilalţi, să consolideze şi revigoreze prin dăruire neîntreruptă, ca redactor de editură, ori acasă, la masa de scris, axul spiritual şi moral al acestei culturi. Nu. Veştejirea trufiei şi înghiţirea orgoliului, îşi reaminteşte, constituiau o lecţie veche. Dar, prin hazard, nimerise într-o redacţie — puteau să nimerească şi alţii : zeci, sute, chiar mii pe locul acesta ; iar lucrurile ar fi mers la fel de bine sau mai puţin bine, oricum nu se consideră unic, de neînlocuit — nimerise, deci, în redacţia editurii şi se apucase de o treabă gravă : să selecteze şi să „fixeze" cultura, spiritualitatea de azi şi de mîine, cît va fi dat să trăiască. Fusese tînăr la început, dar înţelesese că face un lucru cu care nu se poate glumi. Şi că acceptînd sarcina, şi bucuria şi povara aceasta nu va mai da înapoi niciodată. Se născuse grav sau devenise grav. Maturizat forţat. Ştia, înţelesese : riscul unei erori, fie şi parţiale, era posibil să treacă neobservat — şi adesea trecea. Ea, eroarea aceea însă, se adăuga, în absolut, la dosarul moral al editorului care era. Şi aceasta nu constituia puţin lucru...

Ion Nicolae Anghel

HOTĂRÎREA

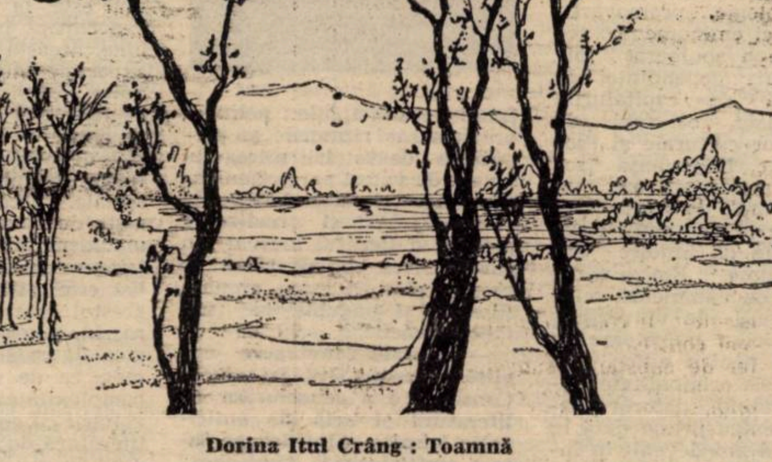

Dorina Itul Crâng : Toamnă

Ceea ce oferă vederii, e un chip încordat la maximum de efortul de concentrare aproape dureros, epuizant. Luptă, de altfel, cu toată puterea împotriva slăbiciunii trupeşti. A oboselii. A straturilor de oboseală lăuntrică. Toată vraja şi desfătarea nupţială, apoteoza aceasta nocturnă îl dominaseră şi nu îl mai domină. Îşi palpează cu degetele tremurînde pungile grele de sub ochi şi pleoapele înroşite şi recade în tăcere. Deodată se aude orologiul de la catedrala catolică a oraşului bătînd jumătatea unei ore. Sunetul se rostogoleşte o vreme prin aer, solemn şi profund, amplificat de tăcerea compactă a nopţii, pînă cînd moare definitiv. El aruncă o privire pe cadranul ceasului brăţară şi-l duce la ureche. Constată, înciudat, că uitase să-l tragă. Îl scoate de pe mînă şi-l vîră în buzunar. Şi aşa tot nu mai ţine socoteala orelor !...

Se adînceşte în sine. Se simte tînăr şi nu se mai simte tînăr. Aproape c-a păşit pe cealaltă latură a vieţii. Are treizeci şi nouă de ani şi are destule motive să fie mîhnit că nu mai are douăzeci şi nouă, nici treizeci, ca să poată face lucrurile pe care a avut posibilitatea să le facă şi nu le-a făcut. Ceea ce a rămas nefăcut, nefăcut va rămîne pentru totdeauna — acceptă cu amărăciune. Dar mai e vreme, îşi zice, încercînd să se remonteze pe loc, încă e în plină putere, s-a mai şi „aşezat", şi tocmai puterea, forţa aceasta va trebui să le pună integral de-acum înainte în slujba creaţiei şi-n slujba editurii. Esenţial este să nu se lase înşelat de aparenţe şi să nu cedeze în faţa intervenţiilor, a sistemului nenorocit de „pile", de... Să nu cedeze. În manuscrisele ce umplu fişetele redacţiei să caute „lamura", doar „lamura" simţirii şi gîndirii artistice, cîtă există. Să evite compromisurile cu străşnicie. Să reziste. Aşa cum rezistase, cu încăpăţînare, an după an. Dar rezistase ?... În gînd se iveşte „fisura" şi parcă şi aude zaua desprinsă din lanţul lăuntric, izbită cu zgomot de parchet ori de ciment. Şi atunci se apucă să reconstituie faptele cît mai exact. Se străduieşte să reconstituie întîmplările şi percepe cum creşte şi se răspîndeşte în sine cucuta. Rezistase. Rezistase din răsputeri, dar lepra rezistase şi ea. Şi lucrase. Iar prin el, prin Alexandru Medoia, o dată cu placheta lui Maricel Voinea, făcuse o victimă barosană. Ce să mai zică de Zoli ? ! Sau de „faţa ascunsă" a lui Zoli, pe care Fekete şi-o deconspirase, involuntar, abia în noaptea aceasta ? Fibra aceea oportunistă a prins să zbîrnîie de la sine şi-i trădează cusururile : n-are vocaţie de mucenic, de martir ! Să se sacrifice şi să apere Adevărul, în care crede totuşi. Tot Adevărul !... Atîta cît să nu-i pericliteze interesele o face. Dar mai departe... Ori este el obosit şi nu mai sesizează exact cum stau lucrurile ? N-ar strica să fie ceva mai puţin tranşant cu celălalt, îşi propune. Însă celălalt nu se abţine şi-i trage înainte, parcă făcîndu-i în ciudă : „Şi dacă te iei în gură cu directorul, ce rezolvi ? Tu îi blochezi o «pilă», iar Sonoc îţi amînă trei manuscrise bune. Pînă te răzgîndeşti la timp, ţi le mai scoate şi din plan. Iniţial din planul economic, ulterior, din acela tematic... Motive găseşte, nu trebuie să-ţi baţi tu capu' ! Iar la sfîrşitu' anului te mai trezeşti şi cu norma neîndeplinită. Pasibil să fii penalizat. Ai chef să rişti ?...".

S-ar părea că un duh al resemnării a pus stăpînire pe vorbitor ; gîndurile — şi întrebările — sînt rostite cu pauze şi cu un calm neaşteptat, intonaţia vocii lui Zoltan Fekete înaintează prudentă şi egală cu sine. Din cînd în cînd îi surprinzi însă lucirea vicleană din priviri şi atunci, în spatele insistenţei cu care-l provoacă, descoperi stratagema. Şi plăcerea perversă cu care-şi zgîndăre şi întărîtă partenerul. A reuşit. Jubilează pe ascuns şi-şi savurează mica victorie. O să-şi împingă diversiunea mai departe. Se adresează şi nu se adresează celuilalt. Lui totul a-nceput să-i fie perfect egal, îl anunţă, furîndu-l cu coada ochiului, pe Alexandru, şi înţelege că Alexandru e prea obosit, ori prea absorbit şi otrăvit de gîndurile pe care i le livrează cu dibăcie, ca să le mai opună vreo rezistenţă. Lui totul a început să-i fie perfect egal, precizează, şi apasă pe accelerator : „Da' pînă la urmă nu contează nimic din tot ce discutăm noi aici...". „Cum nu contează ? !" izbucneşte Alexandru Medoia uluit. „Da' ce contează atunci ?". „Noi să ne scriem cărţile, asta contează" spune vocea de alături. „Şi dacă-l publici pe ăsta sau pe ăla", continuă, „ce mare scofală ? Îi «ajustezi» puţin manuscrisu' şi gata... Da' poţi să publici şi zece ca Maricel Voinea, că tot important nu e asta ; important e ce lăsăm după noi... La ce bun să-ţi disperşezi eforturile contrîndu-te întruna cu Sonoc, cu Partenie, şeful redacţiei, cu...".

Tace. Şi tace mulţumit. Sînt exact frazele ce trebuiau spuse, gîndeşte. Şi le-a spus. E tot ce detesta Alexandru Medoia mai mult : lepădarea de sine şi lepădarea de crezul, de meseria lui de editor. Nu şi-l poate imagina trăind altfel decît consumîndu-se necontenit, mistuindu-se ca o flacără vie. Dăruindu-se scrisului. Cu frenezie. Scrisului său şi manuscriselor altora. Cărora înţelege să li se dedice total, uneori pînă la luarea în posesie a textului, pînă la identificarea cu năzuinţele, cu speranţele şi mesajul autorului, bucurîndu-se, exaltîndu-se chiar în faţa fiecărei lucrări autentice. Cînd uită de şirul nesfîrşit al orelor irosit în discuţii interminabile cu cohorta de prozatori sau poeţi mediocri, ahtiaţi după un loc în istoria acestei literaturi... De cele mai multe ori şi-l rememorează suferind — şi manifestîndu-şi discret suferinţa — la contactul cu imperfecţiunile operei, mobilizîndu-şi experienţa şi cultura, spre a nu-i lipsi pe ceilalţi de cunoştinţele sale, adunate în timp. Aşteptînd. Fără orgolii sau vanităţi inutile. Ştiind că marile opere apar o dată poate la zece, poate la cincisprezece ani într-o literatură naţională. Sperînd că-i va fi hărăzită şi lui această şansă imensă. Şi, chiar dacă nu, i se confesase deunăzi, de-i va fi dat să debuteze unul sau doi dintre scriitorii de prim plan de azi ori de mîine, tot va fi mulţumit... Asta era Alexandru şi asta era viaţa lui, îşi spune. Şi era de neconceput făcînd altă muncă. Chiar, se întreabă, şi l-ar putea imagina făcînd altceva ? Pe Sonoc, Pe Partenie — da. Îi putem lega lesne de o altă ocupaţie sau profesie. Sonoc era profesor la bază, iar Partenie — ziarist. Cu Alexandru Medoia însă... Dacă l-ai fi scos din redacţie, de l-ai fi lipsit de posibilitatea înfrăţirii continue cu scriitorii pe care-i edita, i-ai fi golit, probabil, viaţa de sens...

Gîndul secret, perpetuat de pămînteni din generaţie în generaţie, că omul nu moare, totuşi, definitiv... Dăinuirea individului prelungită prin dăinuirea speciei. Şi dăinuirea speciei asigurată prin şansa transgresiunii evenimenţialului şi temporalului în planul al doilea. Raportarea la universal şi etern. Retroversiunea în absolut, săvîrşită de insul pieritor şi fragil. Perenitatea adăugată la perenitate. Şi, spre care, Alexandru, editorul din el, mijlocea necontenit. Aşa îşi cîştigate prestigiul. Altă cale nu avusese. Nimeni nu-l cadorisise cu nimic. Şi aşa îl ştia fericit. Şi tot astfel îl dorea şi pe el, pe Zoltan Fekete. Acum însă îl dezamăgise şi aşteaptă să se dezlănţuie dintr-o clipă în alta. Dacă nu, o să pluseze pînă cînd o să-l scoată din fire.

Şi Alexandru Medoia se uită la Zoltan Fekete cu o descurajare mîhnită. Şi contrariat. Nu ştie ce să mai zică : Se sprijiniseră unul pe altul în momentele dificile şi nu se crezuse singur. Şi chiar dacă Zoli n-avea obiceiul să iasă „la bătaie", rămînea un „om de echipă", se putuse bizui pe el. După vorbele astea însă gîndul lui bun pentru Fekete se micşora, oricît de mare ar fi fost nevoia sa pentru un punct de sprijin. Nu-l mai recunoaşte : că nu contează... Nimic din ceea ce făceau ei în redacţie... Doar cărţile pe care fiecare şi le scria şi le lăsa după sine. Încolo !... Ca şi cînd volumele de versuri, de critică, de proză scurtă sau romanele, pe care le aprobau şi editau, nu rămîneau şi ele ! Şi nu continuau să-şi ducă viaţa independent, sporind cantitatea de adevăr şi bunătate din lume ori tulburînd-o şi vătămînd-o cîteodată ! Cărţile în care-şi zideau o parte măcar din speranţele şi convingerile lor, ori se zideau de tot. Prin care defineau şi se defineau. Înscriindu-şi opţiunile în consonanţă cu valoarea ce le ardea nestinsă în suflet... Pe Zoltan îl ştiuse placid şi greoi, nu însă resemnat. Nici oportunist. Îi ascultase cuvintele. Năucit. Abia apoi chinuindu-se să le desluşească sensurile. Desubturile...

„Ce se alege atunci, ce mai rămîne din meseria asta a noastră dacă nimic din ce discutăm aici nu contează ?" întrebase cu disperare, ori dorise să formuleze întrebarea dar se oprise, căci un nod de amărăciune i se urcase în gît. Poate că, totuşi, întrebase, dar el nu-şi mai auzise cuvintele. Poate că întrebase şi-i vorbise celuilalt de datoria sfîntă pe care o aveau de a păzi talentul şi creaţia ori de cîte ori le va fi dat să vină în atingere cu ele, de a nu le lăsa să se cheltuie în întocmiri lăturalnice, nesemnificative. Datoria de a veghea. De a veghea necurmat. De a bara drumul nonvalorii şi imposturii. Altminteri, cultura se poate intoxica, partea ei sănătoasă e posibil să se împuţineze iar partea stricată să se extindă. Poate că întrebase, deci, de vreme ce Zoltan Fekete venise cu răspunsul : „Bine că nu gîndesc toţi ca tine, că atunci n-am mai avea editori ! Iar de directori, ce să mai discutăm ?!... Ăstora precis li s-ar pierde sămînţa..." Zoltan Fekete venise cu răspunsul, iar el nu sesizase nici acum manevra, hărţuiala tactică, la care era supus, şi se adîncise în sine. Îl auzise şi nu-l auzise... Îl încercă o senzaţie de inconfort. Sătul de celălalt. Îl simte, deopotrivă, apropiat şi străin, inamic şi prieten. Îl suportă şi nu-l mai suportă. Şi-ar trage viziera.

E o nelinişte şi o amărăciune, pe care Zoltan le primeşte din plin şi neliniştea şi amărăciunea aceea îl contaminează pînă la urmă şi-i distrug siguranţa de sine. Şi atunci se decide să renunţe. Starea de pîndă, ce planase peste tăcerea din jur, deopotrivă materială şi imaterială, violentă şi ademenitoare, îl excitase. Afişase nepăsarea, însă nepăsarea aceea se dovedise destul de precară. În cîteva rînduri devenise nerăbdător să afle, dar Alexandru fusese pe punctul de a se retrage în carapace. Îşi cenzurase la timp impulsurile curiozităţii. Dăinuise însă frica nedesluşită că celălalt ar putea să se închidă în cochilie definitiv. Iar frica aceasta vagă şi primejdia aceasta difuză şi necontrolabilă îl obosiseră şi pe el. Se hotărăşte, deci, să renunţe. N-o să-i mai biciuie nervii şi n-o să-i mai aştepte confesiunea, inventariindu-i, pînă atunci, gesturile, reacţiile. Şi n-o să-l mai incite la răspunsuri cu întrebări sau gînduri viclean învelite şi disimulate în fraze. Privirile lui capătă acum tonalităţi mai blînde, par a-l lua sub oblăduirea lor, de aici înainte, pe Alexandru Medoia. Pînă şi cuvintele redevin catifelate şi moi, aşa cum i le ştiuse dintotdeauna, de parcă Zoltan Fekete trecuse printr-o eclipsă iar asprimile şi încrîncenarea din glas şi din gînd stăruiseră cîtă vreme norul rămăsese agăţat deasupra capului său. Dar umbra norului se mişcase şi vorbele, pe care le spune, alunecă şi ele grave, evanescente şi triste ca o melopee în noaptea de vară...

Gura sa îi vorbeşte lui Alexandru şi se vorbeşte pe sine. Ascultă şi se lasă ascultat. Îl contrase toată seara şi nu-l mai contrează. I se alătură, uitînd astfel de substanţa subversivă a tuturor frazelor rostite pînă atunci. „Şi cînd te gîndeşti că e posibil ca opţiunea ta să nu fie ratificată..." spune Zoli. „Să nu fie luată în seamă, oricît de mare ar fi credinţa şi încredinţarea în adevărul pe care-l susţii... N-ar fi o noutate. Autorii, mai mari sau mai mici, fac zgomot, aruncă petarde, tiribombe, se autoproclamă mari, europeni, universali... Cît despre critici, e mai bine să nu discutăm..." conchide cu lehamite şi se opreşte din vorbit. Dar reia aproape pe nerăsuflate : „Cărţi proaste fac o presă de-a dreptul suspectă... Cunoşti ! Se-ntîmplă să citeşti cronica şi să descoperi că volumul nici măcar nu a fost lecturat integral ! Iar ăla îi trage înainte cu superlativele ! Nici dracu' nu ţi l-ar putea înfrîna !... Alteori, înţelegi că priceperea criticului în materie de poezie ori în materie de proză este egală cu zero. Ar trebui să i se ridice dreptul la semnătură, îţi spui, şi nu i se ridică...".

Alexandru Medoia i-ar răspunde şi nu îi răspunde ; se bucură totuşi de revenirea aceasta neaşteptată a lui Zoli. Zoltan Fekete vorbise şi avea impresia că propoziţiile, frazele acelea mai fuseseră rostite, că făceau parte dintr-o conversaţie începută cu mulţi ani în urmă şi care acum fusese doar reluată. Ori, cine ştie ?, conversaţia aceea poate că şi continuase toată vremea, inclusiv în noaptea asta, petrecută aici, în grădina lui Tata Fery, şi nu-şi dăduse el seama de ce se întîmplă. În tot cazul, esenţial e că Zoltan Fekete a redevenit Zoltan Fekete, aşa cum îl ştie şi cum doreşte să se păstreze : umăr lîngă umărul său şi crez lîngă crez. Rană adăugată la rană. Şi generozitate la generozitate. Şi din nou se simte legat şi unit sufleteşte cu el şi-l iartă, fără să merite, pentru rătăcirea din urmă, ori fără să-şi pună întrebarea dacă merită. Aceeaşi poziţie incomodă a editorului o trăieşte şi Zoltan şi e convins că acesta n-o să eludeze nicicînd propria-i vină şi n-o să-şi scuze păcatele proprii prin păcatele altora. Cel mult se va mira nesfîrşit de cedările şi uşurinţa cedărilor criticii şi se va năpăstui cu mîhnire în urma cedărilor sale. Pe care le va dori tot mai rare. Absente.

* Fragment din romanul în lucru „CICADELE".

Daniel Drăgan

CER

Cît de aproape era cerul cît de aproape !

Destul să urc dealul
să întind mîna
să-l mîngîi
cerul meu, cerul meu !

Pe casa vecinului de-aş fi suit
sau în vîrful nucului
de-aş fi întins mîna
puteam să mîngîi
cerul meu, cerul meu !

Nucul e tot acolo casa şi ea
a coborît în pămînt jumătate de metru

dar cerul s-a dus
departe foarte departe
spre nicăierea lui calculabilă
cerul meu, cerul meu !

FOCUL

Focul şi numele lui
neidentice
îmi aţineau calea de
o mie de ani.

Agăţată de aripa mea
devenise şi ea o fîlfîire
aripa se zbătea albă şi grea
într-o secretă nefire.

Nu eram eu nu era ea
nu era nimeni să ştie
pe bicicletă Sfîntul Ilie trecea
dar nu-mi dădea atenţie mie.

Biciclistul pedala pedala pedala
printre bulgării mărilor ninse.
Spiţele roţilor străluceau între noi
nichelate şi simetric întinse.

— Unde putem bea o cafea ?
zise ea şi începu să se scuture
fata care se lipise de aripa mea
şi crezusem mai întîi că e fluture.

Focul şi numele lui
n-auziră-ntrebarea
norii hohotiră pe trasee hai-hui
cerul era deasupra jos marea.

Nu era ea nu eram eu
ci o făptură flămîndă
am înţeles că înfăşurat într-un nor
Unicul şade la pîndă.

Ea comandă apoi un profiterol
cu frişcă multă şi fragi
— Cofetăria s-a închis de o mie de ani
bubuiră-n eter nişte sunete vagi.

Ea mai comandă trei pălării
şi cînd nu i se răspunse zise doar „Ah !"
apoi se făcea că e noapte şi zi
ca pătrăţelele pe tabla de şah.

Mergeam de-abuşilea printre nori
aripile se desfăcuseră repede
aşa se întîmplă de zbori
printre nori cînd încep să se lepede.
Ea din nou trecu strada şi eu
am privit-o mult depărtîndu-se
cerul căzuse peste umărul meu
şi ploaia veni dezlegîndu-se.

AŞA CUM BĂTRÎNII ARBORI

Aşa cum bătrînii arbori
se zmulgeau singuri din rădăcini
şi alergau hipnotizaţi de ocarina ciobanului

aşa cum păsările uitau cuiburi pustii
năpustindu-se stoluri după un cîntec bolnav

furnicile se izbeau una de alta şi gloata

înainta prin pădurile din fire de iarbă

spre aceleaşi chemări
m-am trezit şi eu alergînd
şi ciobanul cînta
strîngînd între dinţi
ca pe o ocarină de lut
propria sa inimă.

SUS

Era ceva în atmosferă
o boare uscată un aer încins
parcă s-ar fi ciocnit o cometă
care-a intrat pe sens interzis.

Carele se răsuceau descriind
variabile interstiţii
pe Calea Lactee mărşăluiau
nevăzuţi meteoriţii.

Tu erai mult mai departe ca ei
într-o direcţie contrară
să te ajung mi-ar fi trebuit
treizeci de ani şi o vară.

Nu-ţi vedeam decît un colţ de obraz
păru-ţi căzuse pe frunte
numărai sateliţii de tinichea
ca pe nişte mărgele mărunte.

Ţi-am făcut semn şi tu ai răspuns
sau poate că mi se păruse doar mie
s-ar fi putut să mă-nşel
cine ştie !?

În atmosferă era cu siguranţă ceva
un sentiment cosmic rebel
te-am sunat te-am sunat te-am sunat
şi n-ai răspuns la apel.

Microantologie lirică

Constantin Stancu

OCHII DESCHIŞI AI PLANETEI

În octombrie merele par
ochii deschişi ai planetei
privind la dîra purpurie
pe care o lasă timpul chiar
la orizont,
semn că ziua se naşte continuu,
măreţia ei tulbură umbrele,
cuvintele care te ţin deasupra lacrimei

la Sarmizegetusa.

Lumina caută-n carne
aurul unui gînd,
frunzele, ca hierodulele,
se dăruie pămîntului.

Anul acesta femeile vor fi mai frumoase

cu un trup,
anul acesta va fi mai lung
cu un secol.

OCTOMBRIE LA DENSUŞ

Sub gînduri, germinează o sămînţă,
sîngele pămîntului s-a retras în stele.

Deasupra satului,
dacă rămîi, în picioare, drept,
rădăcini îţi vor creşte,
ochii, precum fructele,
caută echilibrul zilei
într-o zi de octombrie
la Densuş.

Sub aripa subţire a cerului,
un cuib de piatră,
instinct al migrării.
E un loc în inima ta
unde vin lucruri pe ascuns
şi se schimbă la faţă.

MĂR ARZÎND LA CLOPOTIVA

Mă strecor în măr
ca-n sufletul iubitei,
ating seminţele ca pe insomnii,
încerc să uit cît infinit
este pînă la capătul ramurii ;
acolo a-nflorit luna a doua oară,
semn că toamna va fi lungă.

Privesc livada pe un deal,
prin retina care-nvăluie mărul ;
aproape de Clopotiva,
e un sentiment frumos de octombrie,

cînd visele oamenilor,
asemni brumei,
ezită între cer şi pămînt.

În seară, mărul va arde
cu o flacără albastră,
voi rămîne-n văzduh,
uşor ca o iubire.

Victor Rusu

CÎNTEC DE IUBIRE

Ne măsurăm cu zborul cutezanţa
Iar frumuseţea cu un vers ales
Şi suntem numai cîntec şi iubire
Pentru Conducătorul ce fi-va reales.

Îl aşteptăm să urce la tribună,
Să ne vorbească despre viitor,
Cum ştiu s-aştepte florile lumina
Care le dă destinul roditor.

PARTIDULUI

Te laud cu silabe murmurate
Ca frunza seva ce i-a dat contur
Şi sufletul mereu mi se abate
La vadul izvoririi tale, pur.

Te laud cum ţăranul veşnic ştie
Să laude pămîntul ce-a rodit,
Iubirea pentru tine, pururi vie,
Prin gînd şi faptă urcă nesfîrşit.

De-aceea pretutindeni te-nconjoară
Atîtea gînduri de recunoştinţă,
Cununa preţuirii, de la ţară,
Păşind din biruinţă-n biruinţă.

— Stimată Zoe Dumitrescu-Buşulenga, aflăm din presă că prodigioasa dumneavoastră activitate a fost încununată, între altele, cu premiul „Herder" pe 1988, că aţi fost aleasă membră a Academiei Europene de Ştiinţe şi Arte. Alături de alte aprecieri, este şi o recunoaştere a deosebitei dumneavoastră contribuţii în eminescologie. Acum, în Anul Centenar Eminescu, se va termina, probabil, editarea „Integralei Eminescu". Vă rog să ne spuneţi ce perspective credeţi că deschide eminescologiei publicarea integrală a creaţiei eminesciene ?

— Am spus şi spun necontenit că publicarea „integralei" Eminescu constituie nu numai un moment de referinţă în istoria literară românească, ci mai ales o piatră de hotar în interpretarea personalităţii şi operei marelui poet-gînditor. Altfel se va desfăşura, de acum încolo, demersul critic asupra creaţiei eminesciene, într-o perspectivă infinit mai vastă. Altfel va înţelege chiar publicul larg coordonatele unui univers care se deschide uimitor de înalt şi adînc în faţa ochilor lui.

De aceea am repetat întruna în cursul acestui an (şi fără figuri de stil, fără exagerări) că cercetarea eminescologică pe măsura mileniului III abia acum începe, pe toate laturile unei mirabile creaţii.

Cu prof. univ. dr.

Zoe Dumitrescu-Buşulenga

membru corespondent al Academiei R.S. ROMÂNIA

— În ce măsură editarea integrală a publicisticii eminesciene va conduce la o reevaluare a creaţiei eminesciene ?

— Editarea integrală a publicisticii eminesciene nu ştiu dacă va conduce, cum spuneţi, la o reevaluare a creaţiei eminesciene în general. Poate ar fi prea mult spus. Ceea ce impresionează, însă, în toate aceste pagini este enorma disponibilitate a intelectului eminescian care s-a exercitat cu egală acribie în materie de istorie, economie politică, ştiinţe, arte, probleme de învăţămînt etc. şi a încercat să dea soluţii viabile, în măsura în care timpul istoriei o îngăduia, în viaţa politică şi socială. Firește, corelarea acestui univers cu acela al creaţiei propriu-zise este indispensabilă şi foarte rodnică din punctul de vedere al complementarităţii care se extinde într-o reţea inextricabilă de la cîmpul ideilor generale la acela semantic, cuprinzînd sau exprimînd uriaşa arie a gîndirii şi creativităţii eminesciene.

— Ce credeţi dumneavoastră că înseamnă responsabilitatea faţă de Eminescu ?

— Responsabilitatea faţă de Eminescu îmi pare a fi, din partea specialiştilor, a eminescologilor, o atitudine anume cu care să pornească obligator la abordarea personalităţii şi operei acestui unic geniu al culturii româneşti. Niciodată nu vom fi suficient de umili în faţa acestei stele de primă mărime a cerului nostru, niciodată nu vom privi cu destulă uimire mirabila creaţie a unui spirit dintre cele mai alese ale lumii. Şi cu acest gînd va trebui întotdeauna purces la lungul şi spinosul drum al descifrărilor necesare în exegeză, în interpretările pe care le îndrăznim şi care numai astfel vor atinge adevărul de care avem nevoie şi noi şi el.

— Generaţii de-a rîndul caută să descifreze tainele valorilor creaţiei eminesciene, mereu mai vie şi actuală. În ce constă actualitatea lui Eminescu ?

— Actualitatea lui Eminescu, dacă nu este o sintagmă convenţional folosită, înseamnă o întrebare foarte grea, la care nu cred că vreunul din noi a izbutit să răspundă întru adevăr desăvîrşit. Dacă e vorba de prezenţa lui între noi, poate aş spune că anul acesta l-a adus mai aproape decît oricare altul. Dacă e vorba de actualitatea operei sau a gîndirii lui, îmi îngădui să afirm că n-am pătruns suficient în adîncimea unui univers atît de complicat şi care se sustrage imperfectelor şi parţialelor noastre căutări. Aspectul sub care eu îi înţeleg mai bine, însă, actualitatea este acela al exemplarităţii : exemplaritatea fantasticei sale străduanii de cunoaştere, exemplaritatea implicării sale în istoria neamului, exemplaritatea unei vieţi cu o linie etică neîntreruptă, departe de orice compromis şi dedicată doar căutării adevărului în toate. Aceasta îmi pare a fi marea şi neîncetata lui actualitate.

— Aţi scris cărţi de referinţă despre Eminescu. De cînd datează preocupările dumneavoastră pentru Eminescu şi cum s-au născut ele ?

— Mă ocup de Eminescu de mai bine de treizeci de ani. Şi abia acum am sentimentul că încep. Tot ce am scris mi se pare imperfect şi întru totul amendabil, fiindcă, în fiecare clipă, el şi opera lui mi se arată altfel. De ce şi cum m-am întors către el ? N-am studiat literatura română la Universitate, ci engleza şi germana. Dar, întîlnindu-mă cu mişcările romantice ale acelor literaturi şi cîntărind tipologiile creatoare în care se încadrau cei mai reprezentativi dintre poeţi, am început să înţeleg valoarea obiectivă a marelui artist român. Şi, treptat, am început să intru în universul acela al unei minţi uimitoare care parcă ni se refuză pe măsură ce pătrundem mai adînc în tainele ei. Şi, firește, am rămas acolo, fascinată, pentru tot restul vieţii.

— În studiul „Eminescu al motivelor", din cartea „Eminescu, cultură şi creaţie" (Editura Eminescu — 1976), amintiţi, în final, despre „Eminescu creatorul total". V-aş ruga să vă referiţi mai pe larg la această revelatoare caracterizare.

— Pentru mine, „Eminescu creator total" e o sintagmă cu o semnificaţie anume, care nu depinde de numărul genurilor abordate de poet, nici de preocupările lui cu un ambitus într-adevăr enorm. Ea concentrează un adevăr de o natură mai complexă, referitor la calitatea creativităţii eminesciene care ţine de structura internă, de alcătuirea intimă a „formei minţii" genialului poet-gînditor. Cînd l-am apropiat pe Eminescu de Leonardo da Vinci şi de Novalis, am făcut-o după ani de reflecţie paralelă, de-a lungul cărora am înţeles ce-i desparte pe aceştia de alte spirite denumite enciclopedice. În vreme ce personalităţile enciclopedice desfăşoară activităţile lor intelectuale şi creatoare în compartimente juxtapuse şi printr-o deliberată selecţie, cei trei mai sus numiţi reuneau în fiinţa lor aleasă nenumărate tulpini de cele mai diverse naturi, într-o arborescenţă superbă care se constituia, în cele din urmă, într-o vastă, infinit cuprinzătoare, integratoare viziune despre lume. În această viziune a lor, toate comunicau, toate îşi răspundeau, toate se interferau, într-o universalitate exprimată în fiecare fragment, în fiecare frîntură a creaţiei.

— Într-un amplu Argument, care deschide volumul dumneavoastră „Eminescu şi romantismul german" (Editura Eminescu — 1986) citind şi alte cercetări, scrieţi despre pasiunea poetului pentru Orient „făcînd cu putinţă începutul apropierii noastre de sinteza Orient-Occident". Vă rog să adînciţi această idee care mi se pare extrem de interesantă şi de fertilă pentru interpretarea operei eminesciene.

— Cum am fost aşezaţi de istorie la o răscruce de drumuri ca pentru o misiune specială, de a fi, cu europenitatea noastră neolatină, trăsură de unire între Orient şi Occident, între Nord şi Sud, mi se pare că Eminescu, spiritul cel mai reprezentativ al neamului, ilustrează în cel mai înalt grad capacitatea noastră de sinteză. Şi semnul cel mai grăitor în acest sens se descoperă în grandiosul său efort de a reface şi lega între ele diverse mitologii, greacă şi romană, dacică, germanică, indică etc. Astfel, dacă naşterea poporului român se produce ca o urmare a unei teomahii (ca şi cele homerice) în Memento mori, zeii Romei luptînd cu zeii Daciei care învinşi se retrag în fundul Mării Negre, poetul îl va aşeza pe De ebal în Walhala zeilor germanici (în Odin şi poetul), iar pe Dochia o va situa între zeii Indiei în Himalaya (într-o notă manuscrisă).

Ar fi strînse numai aici, în aceste note constitutive ale unei geografii mitice stabilite de poet pentru poporul român, direcţiile sintezei pe care el o dorea şi o urmărea ca o explicaţie funciară a unui tip de apartenenţă spirituală.

— Ce rol acordaţi Transilvaniei în formarea profilului de scriitor complex şi complet care este Eminescu ?

— Acord Transilvaniei un loc de maximă importanţă în formarea, nu atît a profilului de scriitor în personalitatea lui Eminescu, cît a gînditorului politic şi mai cu seamă a patriotului. Ştim ce a însemnat influenţa lui Aron Pumnul, tribun al revoluţiei de la '48 în Ardeal, asupra adolescentului în anii liceului la Cernăuţi. Ştim ce însemnătate formativă a avut asupra lui călătoria întreprinsă, pe jos, de la Cernăuţi la Blaj, ca un pelerinaj pios în amintirea profesorului şi ce sens au cuvintele acelea istorice, rostite la vederea oraşului de pe Tîrnave : „Te salut din inimă, Romă mică ! Îţi mulţumesc, Dumnezeule, că m-ai ajutat s-o pot vedea".

Apoi turneul trupei Pascaly, la 1868, prin Ardeal şi în care sufleurul asista emoţionat la entuziasmul generos al românilor, dezlănţuit de jocul actorilor bucureşteni, n-a făcut decît să întărească în el gîndul unirii şi admiraţia faţă de martirii istoriei noastre de sînge pe acel pămînt românesc. Horia, Mureşan, Iancu au intrat în mintea, inima şi opera lui. Poemele cu numele eroilor, romanul Geniu pustiu al revoluţiei de la 1848 în Transilvania, mărturisesc o arzătoare şi constantă iubire pentru leagănul etnogenezei noastre. Ca să nu mai pomenim de debutul său, într-un totul simbolic, la Familia lui Vulcan, de articolele politice şi culturale publicate în revistele românilor ardeleni. Şi aşa mai departe ! A fost o legătură de foc !

— Cum vedeţi eminescologia astăzi ? Împliniri, deziderate, obligaţii...

— Incumbă emoinescologiei contemporane sarcini enorme, de răspunderi mult mai grele decît ale editorilor, istoricilor şi criticilor literari din trecuta sută de ani. Centenarul a fost prilej de încheiere a monumentalei ediţii în 16 volume, iniţiate de marele Perpessicius, de reeditare a istoricei ediţii Maiorescu, de publicare a nenumăratelor lucrări consacrate marelui poet. Dar abia de acum încolo socot să încep dificultăţile evaluărilor reale (nu spun definitive, căci la o operă ca şi cea eminesciană, fiecare zi, fiecare lectură relevă un aspect nou, neaşteptat), pe întinsul operei şi al laboratorului care dezvăluie nebănuite adîncimi ale unui insondabil univers. Şi eminescologii trebuie să se supună poruncii interne şi irepresibile a explorării acestui univers cu seriozitate, cu gravitate, cu pioşenie. E condiţia absolută a izbînzii în cercetarea unei lumi în care existăm şi prin care existăm, lumea intelectului şi spiritului eminescian.

— Vă mulţumesc.

Convorbire realizată de

Alexandru RUJA

Artistul şi societatea

Un alb originar

O discuţie cu Gabriel Popa se soldează cu un dublu folos : pe de o parte, o înţelegere mai exactă a artei pe care o practică, iar, pe de altă parte, tendinţele principale pe care le-a îmbrăcat pictura românească în general, cea timişoreană în special, cu deosebire în ultimele două decenii. Înzestrat cu un talent excepţional, pe care şi-l descoperă de timpuriu, Gabriel Popa ilustrează, anume, ceea ce am putea numi puterea talentului ce se împlineşte prin stăruinţă, muncă şi seriozitate. După terminarea unui liceu teoretic se înscrie la... Politehnică, pe care însă o părăseşte după o jumătate de an, pentru a urma, între 1955—1961 cursurile Institutului de Arte Plastice „Ion Andreescu" din Cluj, la clasa profesorului Anton Lazăr, primul său maestru, care-i imprimă o netă orientare către valorile artei româneşti, către virtuţile acestei arte : multă lumină, mult alb revărsat din pridvoarele româneşti, o atitudine stenică în faţa vieţii, o vibratilă mişcare a formelor în devenire, o grilă cromatică, în definitiv, care convine cel mai bine structurii tînărului artist. Un alb originar, deci, — dar asta mai tîrziu, după călătoria în Oltenia, din 1966, cînd rămîne puternic marcat de funcţia albului în estetica arhitecturii ţărăneşti şi mînăstireşti — şi alte cîteva complementare elemente compensatorii în galbenurile sale, rozuri, verde, violeturi ; descompuneri, apoi, neliniştitoare, din aceeaşi masă cretoasă, aseptic univers al unui artist obsedat de matricea albului pulsatil ce naşte forme... Albul ca formă a artei sale, de după 1966 (predă desen şi pictură, ca asistent la Facultatea de Arte Plastice a Institutului Pedagogic din Timişoara), mai ales cînd îşi începe cercetările asupra limbajului plastic cu orientare către expresionismul abstract, experienţă ce-i va marca prima Expoziţie personală din 1968, intitulată, de altfel, „Atelier 1966-1968", unde expune trei serii de lucrări de grafică de şevalet, semnificativ numite „jocul cu apa", „variaţiuni", „alburi active".

Traversează, acum, o perioadă de intense căutări, de decantări succesive în ordinea tehnicii şi a viziunii picturale. O perioadă de muncă intensă. În 1970 termină pictura murală — cazeină „al secco" — din holul Operei de stat din Timişoara şi, în acelaşi an, expune la Galeria de Artă Timişoara („Pictură, sculptură, obiect ambiental") în grup, lucrări exprimînd tocmai căutările sale creatoare, materializate, de altfel, şi-n a doua expoziţie, personală, numită şi aceasta, semnificativ, „extinderi tridimensionale ale suprafeţei pictate", ca şi în celelalte care au mai urmat, în tablourile expuse în străinătate, în expoziţiile de grup etc. Inovări, da, dar nu de dragul inovării, căutare de noi forme de expresie care să evidenţieze, însă, autenticul din artist. Căci Gabriel Popa este un artist autentic, un serios al muncii sale, dublat de o vitalitate care se exprimă, însă, cu un mare rafinament al mijloacelor. Albul său, de care am mai vorbit, reprezintă, de fapt, un element unificator, sintetizator, o magmă originară născătoare de forme, un spaţiu de meditaţie, al neliniştii, ca şi al superbelor sale înflorescenţe vizualizate. De aceea, revin şi spun că nu prea credem în afirmaţia artistului în legătură cu acea călătorie în care i s-ar fi relevat albul ca principiu meta-existenţial... acel calcar trecut prin aer, apă, foc şi smalţ pe feţele caselor, pridvoarelor, aşezămintelor, pomilor, pînă-n nestatornica viscolire a iernii. Albul va fi existat întotdeauna în Gabriel Popa, va fi fost tocmai capătul unui drum la care s-a regăsit, acasă.

Ion Dumitru TEODORESCU

prezenţe româneşti

● Revista **„Osterreichische Osthefte"**, anul 31, nr. 3/1989 care apare la Viena publică, în secţiunea de literatură şi limbă, un amplu studiu intitulat **Anghel Dumbrăveanu — un poet român din „Generaţia 60"**, aparţinînd lui Hans Dama, profesor la Universitatea din Viena. În textul exegezei, sînt publicate, în original şi în traducerea germană a autorului acestui studiu, poeziile : **Geneză, Cutia pămîntului, Cum raza serii, Baladă, Moment, Poarta albastră, Oră şi întrebare, Nocturnă, Vocile mării, Diligenţa de seară.** În secţiunea de istorie, sînt inserate studiile lui Emil Condurachi — **Dacii şi daco-romanii : originea poporului român** — şi, respectiv, Dan Berindei — **Aspecte socioculturale ale societăţii în deceniile de dinaintea independenţei.**

● Revista **Sodobnost** (Contemporanul) din Ljubljana (Iugoslavia) publică, în nr. 8—9, la rubrica **Lumea noastră departe aproape**, nouă poezii de Anghel Dumbrăveanu : **Întrebările mării, Alina, Geneză, Baladă Echinox, Vino, îţi spun, Prin păduri fumurii, În apele mari ale lumii, Cutia pămîntului.** Poeziile sînt traduse în limba slovenă de cunoscuta poetă şi prietenă a literaturii române Katja Spur, care semnează şi o caldă prezentare a poetului nostru. ● Revista **Branicevo**, anul XXVI, nr. 4—5/1989, care apare în oraşul cu acelaşi nume din Iugoslavia, include în sumarul său doi scriitori români : Anghel Dumbrăveanu (cu poeziile **Diligenţa de seară, Cratimă** şi **Obiect fără aripi**, în traducerea lui Slavomir Gvozdenovici) şi Miomir Todorov (cu nuvela **Poveste despre Toza Acordeonistul**). ● **New Orleans Review**, volumul 16, nr. 2/1989, revistă editată de Lojola University, publică poeziile **Numai pagina albă** şi **Rune**, de Anghel Dumbrăveanu, în traducerea cunoscutului prieten al literaturii noastre Adam J. Sorkin.

Sub semnul Păsării Albastre

portrete

Încă de la primul roman, „Iana hoinara" (1943), Sofia Arcan şi-a proiectat un univers populat cu personaje în acţiune, cărora sentimentul de automulţumire le este străin şi care aspiră la permanenţa zborului. Există o dispoziţie naturală a personajelor cunoscutei prozatoare de a fi păsări albastre. Pentru prima oară apare Pasărea albastră în „Neştiutele noastre iubiri" (1975) sub numele de Fong Hoang, pasărea de pe vasele de ceramică chinezeşti, care, în credinţa chinezilor, vesteşte o bucurie. Este o pasăre nemuritoare care trăieşte în înaltul văzduhului, cu aripile întinse în bătaia vîntului. Mamele trăiesc vîrsta propriilor deschideri, cu aripile întinse în bătaia vîntului, asemeni păsării din „Orfeu în infern" şi proiectează în odraslele lor aceeaşi dorinţă de zbor, chiar dacă ele, mamele, se trezesc uneori pe pămînt. Astfel Fata pădurii, Marta, din „Neştiutele noastre iubiri" doreşte pentru fiica ei destinul de pianistă care ei i-a fost refuzat.

„Ştii, există pe lume o pasăre care nu are picioare, nu se poate aşeza nicăieri, ci trebuie să dea din aripi mereu, toată viaţa, acolo sus în aer..." devine leit motiv în romanele Sofiei Arcan. Vlad din „Vara suferinţelor" (1980) îi spune lui Ingrid care avea pe perete un tablou reprezen-

tînd Pasărea Albastră: **„Deci te simţi asemeni acestei păsări? Abia acum îmi dau seama că şi rochia ta e albastră, îţi lipsesc doar aripile".** Luînd ca punct de plecare un simbol din teatrul lui Tennessee Williams, talentul nativ al Sofiei Arcan o îndeamnă să construiască în jurul acestei Păsări albastre un lung roman polifonic, în care toate personajele sînt obsedate de existenţa Păsării albastre. Unele sînt reluate sub acelaşi nume (Tîna Marta — buna mirifică din „Iana hoinara", „Singură în bătaia lunii" (1977) „Neştiutele noastre iubiri", Mărghina din „Singură în bătaia lunii" şi „Vara suferinţelor"), altele continuă de fapt acelaşi personaj (Marta/Maria Moşoarcă, Maria, mama Mirunei sau Anda/Miruna).

Mamele, marile ambiţioase din romanele Sofiei Arcan (mama Martei, Marta, ajunsă şi ea mamă, Maria, Nana, Lavinia Pop etc. care doresc pentru copiii lor avîntul, elanul creator, realizarea, sînt şi marile combatante. Transferul ereditar de dorinţă de zbor devine permanenţă în romanele Sofiei Arcan, lecţia despre Pasărea albastră fiind pentru cititor reconfortantă, tonică. Se transfuzează astfel energie de la mamă la copii (este şi cazul lui Miron Hergane din „Joc întrerupt" (1986) care are în sînge ambiţia mamei adoptive dar şi elanul şi delicateţea mamei sale naturale. Miron, conform schemei, va reuşi **„să stea cu aripile întinse în bătaia vîntului".**).

Există doar o iniţială aparenţă a înfrîngerii prin suferinţă. Miruna, din „Joc întrerupt", spune la un moment dat:... **„Nu eram altceva decît o tînără bîntuită de vîntul pustiitor ce-mi frîngea aripile prea devreme".** De fapt, personajele Sofiei Arcan găsesc în acţiune mijlocul de regenerare, de înălţare în perpetuitatea zborului. Şi astfel ele se metamorfozează, din fictive învinse, în învingătoare. Arta (ceramica, scrisul, muzica) este ardere continuă (vezi cuptorul cu măşti) dar şi înălţare „în sfera ficţiunii ideale", ea individualizează, scoate din anonimat. Iana hoinara găseşte în scris bucuria supremă: **„Mina apucă cu sete tocul... scrie".** Maria Moşoarcă la fel: **„Mi-am cumpărat un caiet nou. Pe prima filă am scris: „Ştii, există pe lume o pasăre...".** O lectură pe mai multe planuri a romanelor Sofiei Arcan ne-ar îndreptăţi să poposim la unele locuri comune, dragi autoarei: mama — creatorul — pădurea, dar toate acestea par a fi dominate de existenţa Păsării albastre. Deci, personajele Sofiei Arcan, aflate sub semnul Păsării albastre, stau mărturie pentru arta scrisului cunoscutei prozatoare timişorene, artă făcută din contraste, înţelese în sensul bun al cuvîntului: împletire de tradiţionalism şi modernitate, de gravitate şi seninătate, de realism viguros şi lume mirifică proprie ficţiunii. Romanele Sofiei Arcan sînt o lecţie de disponibilitate sufletească, de supleţe creatoare, de energie în gîndire şi acţiune.

Rodica OPREANU

Armonioasa dezvoltare a patriei

(Urmare din pagina 1)

dustrie modernă, o agricultură în plină evoluţie, o ştiinţă în dezvoltare, un învăţămînt şi o cultură înfloritoare, trebuie să ne dăm seama că toate aceste victorii se datorează uriaşei deschideri şi descătuşări de energii creatoare, pe care le-a deschis Congresul al IX-lea al partidului, prin iniţiativa şi gîndirea profundă, prospectivă, a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, care a elaborat linia politică, strategia şi tactica revoluţionară, de a aplica creator principiile socialismului la condiţiile concrete ale ţării noastre.

Conferinţa judeţeană de partid Timiş, în consens cu voinţa tuturor oamenilor muncii şi a întregului partid şi popor, va fi, alături de adeziunea unanimă, pentru realegerea, în funcţia supremă de secretar general al partidului, a celui mai iubit fiu al poporului român, tovarăşul Nicolae Ceauşescu.

Comuniştii din judeţul nostru, aducîndu-şi, la Conferinţa de partid, faptele, împlinirile şi creaţiile lor, din toate domeniile economico-sociale, vor da glas dorinţei unanime a comuniştilor, pe care-i reprezintă, de a susţine cu tărie propunerea de reinvestire a tovarăşului Nicolae Ceauşescu în cea mai înaltă funcţie de partid.

Totodată, pe coordonatele principiilor fundamentale din Expunerea secretarului general al partidului şi din Tezele pentru congresul partidului, comuniştii vor analiza în spirit critic şi autocritic modul în care organele şi organizaţiile de partid şi-au îndeplinit rolul ce le-a revenit, în conducerea întregii activităţi politice, economice, sociale şi educative.

Conferinţa de partid Timiş, ca şi altele din întreaga ţară, va constitui un moment vibrant de exprimare a hotărîrii comuniştilor, a tuturor oamenilor muncii din judeţul nostru, de a acţiona cu perseverenţă şi tărie pentru a întîmpina, cu noi şi elocvente fapte de muncă, istoricul Congres al XIV-lea al partidului, contribuind, astfel, la înflorirea şi armonioasa dezvoltare a patriei.

Viaţa asociaţiei

DECADA CĂRŢII ROMÂNEŞTI

Sub semnul înaltei cinstiri a Marelui Forum al comuniştilor români — Congresul al XIV-lea al partidului, eveniment de însemnătate fundamentală pentru istoria contemporană şi pentru devenirea patriei socialiste, la Institutul de Cercetare Ştiinţifică şi Inginerie Tehnologică pentru Utilaj Minier şi Maşini de Ridicat din Timişoara, a avut loc deschiderea festivă a **Decadei cărţii româneşti** în judeţul Timiş. Circumscrisă Festivalului Naţional „Cîntarea României", organizată de Comitetul Judeţean de Cultură şi Educaţie Socialistă, Consiliul Judeţean al Sindicatelor, Asociaţia Scriitorilor din Timişoara, Biblioteca Judeţeană, Centrul de Librării şi Consiliul Educaţiei Politice şi Culturii Socialiste al I.C.S.I.T.U.M.M.R., şi desfăşurată sub genericul **Tezele şi Directivele pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român — luminos program pentru înflorirea patriei socialiste. Literatura — mijloc de formare a omului nou, constructor conştient şi devotat al noii societăţi,** manifestarea a fost deschisă de tovarăşul **ing. Stelian Pop**, secretarul Comitetului de partid al I.C.S.I.T.U.M.M.R., în continuare, tovarăşa **Alexandrina Cornean,** preşedintele Comitetului Judeţean de Cultură şi Educaţie Socialistă, a vorbit despre însemnătatea **Decadei cărţii româneşti** în contextul vieţii noastre spirituale, cum şi despre rolul literaturii şi artei în formarea şi modelarea conştiinţei noi, revoluţionare, a oamenilor muncii, din perspectiva strălucitelor orientări, idei şi indicaţii cuprinse în magistrala Expunere a secretarului general al partidului, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU,** la recenta Plenară lărgită a Comitetului Central al P.C.R. Criticul literar **Marian Odangiu** s-a referit apoi la ampla dezvoltare a literaturii române în deceniile de după istoricul Congres al IX-lea al partidului. A urmat o şezătoare literară, în cadrul căreia au citit din creaţiile lor dedicate patriei, partidului, conducătorilor iubiţi, scriitorii: **Anghel Dumbrăveanu,** secretarul Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara, **Ion Arieşanu, Laurenţiu Cerneţ, Antoaneta C. Iordache, Alexandru Jebeleanu, Viorel Marineasa, Ivo Muncian, Maria Pongracz, Mircea Şerbănescu** şi **Marcel Tolcea.** În continuare, actorii **Alina Secuianu, Romeo Bărbosu** şi **Nicu Mihoc,** de la Teatrul Naţional Timişoara, au susţinut un recital de versuri patriotice şi revoluţionare din poezia română contemporană. În încheierea manifestării, scriitorii participanţi au purtat un viu şi fertil dialog cu tovarăşul inginer **Vasile Antonovici,** directorul Institutului, despre activitatea şi perspectivele dezvoltării, în lumina Directivelor pentru Congresul al XIV-lea, a Institutului de Cercetare Ştiinţifică şi Inginerie Tehnologică pentru Utilaj Minier şi Maşini de Ridicat din Timişoara, importantă Ctitorie a **EPOCII NICOLAE CEAUŞESCU** pe harta economică a judeţului Timiş.

● În şedinţa de marţi a Cenaclului Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara şi al revistei „Orizont", a citit un grupaj de poeme **Valeriu Drumeş.** În referatul său, **Ioan Viorel Boldureanu** a subliniat sufluI epopeic, autoreflexivitatea, întinderea omogenă şi cadenţată a poemelor citite. Au participat la discuţii: **Eugen Bunaru:** „V.D. propune un proiect ambiţios (...) care atacă marile teme ale poeziei"; **Cornel Ungureanu:** „V.D. scrie o poezie a modelelor culturale (...) este de semnalat o anume inconsecvenţă sau chiar lipsă de rezistenţă a vocii poetice"; **Adrian Dinu Rachieru:** „lirica propusă e defazată, asincronă în raport cu receptivitatea actuală (...) textele au forţa de a se potenţa reciproc (...) **Marian Odangiu** (conducătorul şedinţei): „V.D. propune o viziune puternic infuzată cultural (...) o experienţă interesantă care diversifică peisajul liric actual". În şedinţa de **marţi, 14 noiembrie a.c., ora 17,00,** va citi proză **Ioan Viorel Boldureanu.**

M.O.

„ARS POETICA"

În cadrul Decadei cărţii româneşti. duminică, 12 noiembrie ora 10,30, cenaclul **„Ars Poetica",** al Bibliotecii judeţene, va susţine un recital de poezie din creaţia lui Marin Sorescu. Îşi vor aduce concursul studenţii **Claudia Negroiu** şi **George Lungoci,** din cadrul trupei „Tespis", de pe lîngă Universitatea din Timişoara. La aceeaşi întîlnire, va citi poezie **Daciana Săraru,** iar profesoara **Rodica Opreanu** îşi va continua eseul: „Conceptul modern de poezie".

NAŞUL SURORILOR KESSLER

fanion

Prin anii 60', într-o etapă desigur fragedă a activităţii mele de cititor, pe care aş numi-o „etapa fraţilor Grimm", pasiunea celor de seama părinţilor se numea — miraculos — analogic! — surorile Kessler. Dialectica star-systemului, ale cărei legi rămîn, deocamdată, necunoscute, le-a înlocuit în scurtă vreme cu Tanţa şi Costel, gustul comun optînd pentru cupluri diferenţiate morfologic (!). Dacă îmi veţi permite nitică terminologie psihanalitică, aş numi acest complex „Complexul Castor şi Pollux", iar celor ce încă mai cred în fair-play-ul subconştientului — colectiv sau particular — le semnalez existenţa echipei de fotbal Joung Boys Berna. Ei bine, veţi întreba, şi pe drept cuvînt, ce-i cu această introducere saturată de biografism şi ipoteze pseudofreudiene? Vă explic imediat dacă nu aţi înţeles încă alegoria: păi nu sînt Steaua şi Dinamo surorile Kessler ale campionatului nostru, mai ales în ultima vreme? Ce-a mai rămas pe la celelalte echipe după ce ele au luat tot caimacul? Unde sînt echipele „bombă" de altădată, Poli, U.T.A., Argeşul, Rapidul, Braşovul? Unde e „corul" fotbalului nostru de-altădat? Au mai rămas doar solistele, cele două soliste, e drept foarte puternice, mai puternice ca niciodată, dar cu două echipe se poate doar mima un campionat. Şi, uite că, pînă duminica trecută cam aşa gîndeam. Era clar că Dinamo „va cîştiga campionatul, că a preluat de la Steaua „mitul invincibilităţii", că, trebuie să recunosc, are o echipă ce ştie foarte bine interpreta partitura, că i-a cam şifonat pe greci etc. etc. Numai că a urmat meciul de la Craiova şi echipa lui S. Cîrţu a spulberat nişte siguranţe definitive (sic!). A fost greu pentru olteni, greu pentru dinamovişti, şi mai greu pentru arbitru, greu va fi şi pentru Steaua aflată acum doar la un punct distanţă,foarte greu va fi pentru celelalte echipe fiindcă lupta acerbă, iată, s-a relansat. Lucrul cel mai îmbucurător este că, în Bănie, se naşte o echipă de zile mari şi poate că aşa campionatul va fi mai firesc, adică imprevizibil. Sigur că jucătorii ei, într-un an—doi, vor pleca la rîndu-le, spre sponsori mai graşi, însă, deocamdată, s-a ivit un dispecer al zonei de vîrf ce năşeşte vîrtos. El este naşul, deci.

Marcel TOLCEA

GICĂ POPESCU...

sport

...e numele noului val al Craiovei, flăcău ca bradul şi fotbalist ca argintul; în duminica din urmă, Gică Popescu şi ai săi i-au învins pe dinamovişti după un meci, îmi zice amicul Ion Jianu din Bănie, cum rar se pomeneşte: strîns, dîrz şi lung; e o victorie asupra liderului care relansează campionatul, oferind şanse şi Stelei să mai suie sub poala lui Lucescu, cît să i se simtă răsuflarea şi cît să mai dea sare, piper şi dulceaţă finalului de sezon; din ăst punct de vedere, aşa e bine, să avem întreceri curate şi fotbal de calitate.

Şi nici nu se poate altfel, trăgînd cu ochiul înspre 15 noiembrie, cînd debarcă danezii la Bucureşti, unde se va disputa o partidă decisivă pentru via Roma; întîlnindu-l deunăzi pe prof. dr. Pavel Petroman, m-a „atacat" frontal în legătură cu făgăduiala că mă voi lăsa de fotbal dacă nu ne calificăm la Mondiale; repet,dom' profesor: vorba-i vorbă, mai ales în scris!

Bun înţeles, nădejdea e-n triumf, nicidecum în înfrîngere; pot renunţa la sport şi în suiş, în plină glorie, aşadar, cum ar sta bine unuia care a propagat la „Orizont", vreme de 12 ani, ideea nobilă a sportivităţii şi bunului simţ; pe asta, de altfel, mizez, că nu vor abandona, în ceasul 11,59, prietenii „mei": Lung, Rotariu, Hagi, Lăcătuş, Mateuţ, Lupu, Sabău şi, din nou, Gică Popescu. Pe ei mă bizui şi pe vis.

Teodor BULZA

Yves Beauchemin

Scriitorul canadian Yves Beauchemin, membru al Asociației scriitorilor de limbă franceză și al Grupării pentru drepturi politice din Québec, s-a născut în 1941, în Noranda (Antibi, Québec). Din anul 1969 se angajează la Radio Québec, colaborînd, în același timp, la diverse jurnale și periodice ca „L'Actualité", „Liberté", „Sept Jours". Debutează în 1974 cu romanul **L'Enfirouapé**, pentru care i se decernează premiul France-Québec. Romanul **Le Matou** (Motanul), publicat în 1981, din care face parte fragmentul următor, s-a bucurat, încă de la apariție, de un răsunător succes. De altfel, este primul best-seller internațional din literatura canadiană de expresie franceză, încununat cu mai multe premii. După subiectul romanului s-a turnat un film și un serial de televiziune.

ÎNTÎLNIREA

Într-o dimineață de aprilie, către ora opt, pe cînd Médéric Duchêne înainta grăbit de-a lungul fostei magazii a poștei „C", de la răscrucea străzilor Sainte-Catherine și Plessis, una dintre ghilimetele de bronz din inscripția aflată în partea superioară a fațadei și-a părăsit nitul și i-a căzut în cap. S-a auzit o trosnitură ce amintea de izbirea unui ou de-o farfurie, iar domnul Duchêne se prăbuși pe trotuar, făcînd un semn tare ciudat cu ochiul. În momentul accidentului, lîngă el se afla Florent Boissoneault, un tînăr de 26 de ani, cu căutătură rebelă. Fără a pierde o clipă, acesta i-a desfăcut nefericitului cureaua, i-a deschis gulerul și s-a repezit într-o prăvălie ca să cheme poliția. În jurul rănitului, care pierdea mult sînge, se și adunase o grămadă de gură-cască. De altminteri, asta nu-l stînjenea deloc, căci era absorbit să retrăiască o minunată partidă de pescuit de pe rîul Assomption, de pe vremea cînd avea șapte ani. Florent se întorsese repede și se străduia să împrăștie curioșii. Unul dintre ei părea ieșit din comun. Era vorba de un bătrîn înalt, uscățiv, cu redingotă neagră, al cărui obraz se termina cu o bărbie curioasă. De la început îl studiase pe Florent cu priviri încîntate.

— Uite un tînăr sigur de sine și **cu mult sînge rece**, zise cu glas tare și accent ciudat. E o comoară în țara noastră.

Prins să răspundă polițiștilor, Florent nu-l auzi. După cîteva clipe putu să plece. Mașina îl aștepta la cel de-al doilea colț de stradă. Ajunse curînd la **Musipop**, compania de discuri al cărei reprezentant era de trei ani.

— **Late as usual**, observă domnul Spufferbug, ridicîndu-și spre el fruntea despuiată, ce reflecta în chip neplăcut licărul neoanelor.

Florent înălță din umeri, îi făcu un semn din ochi colegului său, Slipskin, și-și răpuse zlua de lucru cu zelul obișnuit.

A doua zi dimineață, cum sosi la serviciu, primi din mîinile domnișoarei Relique, antica secretară a lui **Musipop**, un pachet legat cu panglici, care răspîndea un miros puternic de mosc. Desfăcu învelitoarea și rămase tăcut preț de cîteva clipe. Un imens C din bronz lucea pe fundul unei cutii căptușite cu catifea albastră.

— Ce glumeț v-a dat asta ? o întrebă el pe secretară.

— Nu-i un glumeț, este portarul, îi răspunse sec. L-a primit azi dimineață la șapte.

A treia zi, Florent primi un al doilea pachet, la fel de mirositor, ce cuprindea, de astă-dată, un B.

— E un domn bătrîn cu cioc, îl înștiință domnișoara Relique cu aer dezaprobator. Mai întîi și-a bătut joc de portar, apoi i-a dat o sticlă cu vin. Nici chiar Sfînta Fecioară nu m-ar fi făcut să beau vreun strop.

La al treilea pachet, ce cuprindea litera A însoțită de o bucățică de hîrtie pe care cineva zmîngălise : „Răbdare, există o semnificație", secretarele începuseră să șușotească cu aere misterioase. În vremea aceasta, Florent a trebuit să lipsească, fiind plecat pentru trei zile în regiunea lacului Saint-Jean. La întoarcere, literele R, M și H îl așteptau îngrămădite pe biroul său. Domnișoara Relique se plîngea de dureri violente de cap, pricinuite de mirosul de mosc.

— Ce-o să mă fac cu tot alfabetul ăsta ? se întreba, din ce în ce mai intrigat, Florent.

— Ai s-o vinzi într-un magazin de **vechituri**, îi strecură Slipskin, și pe loc îl dădu adresa tatălui său.

Au mai trecut două zile. Mărinimia binefăcătorului lui nu dădea semne de oboseală. Florent hotărî să pătrundă pînă-n miezul lucrurilor și să primească chiar el pachetul următor. Se trezi cu noaptea-n cap și se instală la birou, cu o ceașcă de cafea în față. La ora 6 și 20' auzi o mașină oprind în fața la **Musipop**. Zvîcnind din scaun, alergă să deschidă ușa și se trezi nas în nas cu un infirm zdrențăros, cu barba neîngrijită, cu obrazul supt, care-l privea cu un aer tîmp, cu gura căscată.

— Do... do... domn' Bwazono, bîlbîi el, în timp ce mașina demara cu zgomot.

Florent îl privi o clipă cercetător, apoi se retrase în birou. Infirmul lăsă pachetul jos și înaintă în mijlocul străzii, întorcînd capul în toate părțile, descumpănit de-a binelea.

★

— Dar e foarte simplu, spuse Elise, după ce examinase literele de bronz, aduse acasă de soțul ei. Nu există cincizeci de combinații posibile. Camera 330 Nelson.

Îl privea cu un aer înveselit, ce vădea mulțumirea modestă că a dezlegat o problemă ușoară. Florent se plimba în lung și-n lat prin bucătărie, rozîndu-și unghiile.

— Hotelul Nelson, limpede, piața Jacques-Cartier, camera 330... sau 303.

Își ciufuli părul și suspină zgomotos.

La acea oră, locul era deosebit de liniștit. Doi oameni de-ai hotelului duceau pe terasă niște mese de metal, în așteptarea clienților pe care urma să-i aducă vremea frumoasă. Nesocotindu-și teama, Florent fu cuprins de atmosfera caldă ce domnea în holul vechiului hotel, cu lemnăria lui de culoare închisă, cu lumina cernută și cu fotografiile-i de epocă.

— Camera 330 ? întrebă slujbașul de la recepție, un băiat gras, cu bretele galbene și obraz de păpușă. Nu există.

— Atunci, 303.

Auzind numărul, slujbașul își trecu mîna prin păr, în vreme ce uluirea îl făcea să semene cu un puști de la țară care, năucit de har, își primește prima împărtășanie.

— E... e camera domnului Ratablavasky. Nu primește niciodată. Oare... vă așteaptă ?

Florent făcu semn că da. După ce întrebă la telefon dacă e adevărat, slujbașul se întoarse la tejghea.

— Pe scara din fund, urcați la etajul al III-lea și o luați la stînga. Și îl privi pe Florent cum se depărta, de parcă ar fi plutit. Ajuns la al treilea etaj, Florent se duse în dreptul ușii. 303 și ciocăni de două ori.

— Intră, rosti o voce surdă.

Apăsă clanța și se trezi într-o cameră mare, scăldată într-o penumbră aurie. Pereții erau acoperiți de picturi în ulei, înfățișînd scene bucolice din secolul trecut. Niște mese sculptate, greoaie, scrinuri uriașe, fotolii masive, acoperite cu catifea purpurie și părînd a fi foarte lucid, în pofida apucăturilor sale oarecum ciudate. Doar un amănunt îl izbea : mirosul neplăcut ce părea că se ridică din papucii bătrînului. Egon Ratablavaski se duse pînă-n fundul camerei, îndepărtă o tapițerie și-și invită vizitatorul într-un salon mare cît cealaltă cameră, dar mai luminat ; ghivece cu ferigi uriașe erau așezate cam peste tot și un miros puternic de medicament umplea atmosfera. Pesemne că plătește o groază de bani ca să stea aici, gîndi Florent. Nu știam că hotelul închiriază pentru mai mult timp.

— Vă rog să iertați mirosul acestei camere, se scuză bătrînul, oferindu-i un scaun pe care-l eliberase de numeroasele ulcele umplute cu un pămînt noroios, dar aceste plante dragi au nevoie de un îngrășămînt... special, **greu de suportat.**

Se așeză și, cu o mișcare energică și elegantă, puse picior peste picior. Pe Florent îl uimea accentul bătrînului. Niciodată nu mai auzise acest fel ciudat de a-l rostogoli pe „r", fel ce-i amintea de torsul drăgăstos al pisicii la vederea stăpînului.

— Vă mulțumesc **de a fi venit**, spuse din nou bătrînul zîmbind, Aceasta dovedește că aveți imaginație și că nu m-am înșelat asupra minții dumneavoastră. Așadar, vă declar pe loc, că nu sînt nici un bolnav (iertați-mi sinceritatea), nici altceva de acest fel. De aceea, trageți puternic aer în piept, fără a ține seamă de mirosul acestor plante. Pînă la urma urmelor, împreună cu cel mai minunat oxigen, vă va pătrunde în sînge și încrederea. Asta o știu ! nu mai sînt tînăr, iar soarta m-a dăruit cu unele apucături... originale. Despre aproape tot am ideile mele, dar, pe crucea Sf. Vladimir, îmi vine să vărs pe tot ce jignește cinstea !

— Ce vreți de la mine ? îi reteză Florent, care avea groază de trăncăneală.

— V-am adus în acest salon ca să vă fac cunoscută o știre interesantă. De altfel, pe stradă, de pildă, m-ați fi socotit ca nebun (da ! da !), un soi de papuc vechi, ca să zic așa, și v-ați fi urmat drumul rîzînd. Aici, în elementul meu, recunoașteți și dumneavoastră că devin eu însumi. Am alte două camere ca aceasta, rosti el, întinzînd mîna către o ușă ascunsă pe jumătate de un ghiveci cu ferigi, dar acolo se desfășoară toată intimitatea mea, dacă-mi dați voie. Vedeți, așadar, că sînt bogat. Nu aștept nimic de la dumneavoastră. Nici bani, nici altceva. Doar nițică închipuire, poate. Un spectacol al închipuirii.

— Un spectacol al închipuirii ? repetă Florent. Inima începu să-i bată. Mintea îi fu năpădită de-un fel de pîclă trandafirie și dulceagă pe care în zadar se străduia s-o risipească.

— Vă cunosc **mai mult** decît gîndiți, urmă bătrînul zîmbind. Într-adevăr, am avut norocul să întîlnesc un tînăr năvalnic, plin de gînduri bune, care nu șovăie o clipă ca **să dea** ajutor nefericiților trecători, victime ale fațadelor birourilor de poștă.

— Erați acolo ?

— Și de ce nu ? Plec, vin, mă plimb ca toată lumea. De aceea, vă cunosc planurile. Pot să vă vînd un pont, cum se spune în limbaj modern.

— Ce planuri ?

— Vă plac restaurantele. Nutriți visul să aveți unul. E-adevărat ?

— Cum de știți asta ? se bîlbîi Florent, din ce în ce mai uluit.

Aruncă o privire în colțul dinspre ușă.

— Nu vă temeți, nu sînt vrăjitor. Vrăjitorii-și pun pene în cap, fierb amestecuri groaznice și, de altminteri, se înșală zi și noapte. Eu am o pălărie, îmi place să mănînc bine și mă înșel rareori. Cum se face ? Ei bine, mă informez de la persoane cu cunoștințe cuprinzătoare, asta-i.

Florent se ridică.

— Ce pont vreți să-mi vindeți ?

Bătrînul schiță un zîmbet cu un aer de bunătate ironică. Avea o față uimitoare. Cele două părți ale bărbiei sale, roșie și grăsulie, indicau o înclinare lascivă, ce contrasta neobișnuit cu ochii lui ca de cărbune, înfundați în orbite, pe sub niște sprîncene stufoase, de sub care scăpa o privire severă, tot atît de impersonală ca o inscripție de bronz pe o clădire. Egon Ratablavasky se ridică la rîndul său și-l prinse pe Florent de braț cu o familiaritate binevoitoare.

— Să nu vă așteptați la marea cu sarea, rosti el. În viață, prilejurile nu sînt atît de frumoase cum le gîndim. **Cînd par astfel, trebuie să ne îndoim de ele.** Sînt niște mumii nostime care, într-o bună noapte își desfac cordelele, se apropie de dumneavoastră **printre somn** și vă strîng de gît.

— E tăcănit de-a binelea, se gîndi Florent. Și eu, care aveam o întîlnire la **Bertrand**, la ora două...

Tot vorbind, Ratablavasky își duse mosafirul lîngă o fereastră ce dădea în piața Jacques-Cartier.

— Știți un restaurant numit **La Binerie** ? zice el încetișor.

— Restaurantul din strada Mont-Royal, lîngă Saint-Denis ?

— Exact. Ei bine, e de vînzare. Și pe un preț de nimic. Știți că aici mîncarea este minunată ?

— Da, bineînțeles. Se servesc bucate tradiționale din Québec. Este un fel de instituție în colț.

— Instituție, ăsta-i, într-adevăr, cuvîntul nimerit ! Treizecișișase de ani de bucătărie bună este o comoară neprețuită, pe care nimeni nu v-o poate răpi, nu-i așa ? Aveți niște economii... 11.700 dolari, dacă-mi aduc bine aminte...

Florent ridică brusc capul.

Traducere și prezentare
Sanda ANGHELESCU

Adriana Păiușan : Mere roșii

Colegiul de redacție:

ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU. NICOLAE PÎRVU. CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1;
Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA ... SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

TRĂIASCĂ CONGRESUL AL XIV-LEA AL GLORIOSULUI PARTID COMUNIST ROMÂN, ÎN FRUNTE CU SECRETARUL SĂU GENERAL, TOVARĂŞUL NICOLAE CEAUŞESCU!

Proletari din toate ţările, uniţi-vă

orizont 46

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL POLITIC ŞI LITERAR ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ŞI COMITETUL JUDEŢEAN DE CULTURĂ ŞI EDUCAŢIE SOCIALISTĂ TIMIŞ

NR. 46 (1185) 17 NOIEMBRIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

Congresul al XIV-lea al partidului — congresul marilor victorii socialiste, al independenţei depline politice şi economice a României

În calendarul vieţii politice şi sociale a României, luna noiembrie va fi marcată cu litere de aur, pentru că poporul nostru, toţi comuniştii se prezintă la marea analiză a memorabilelor succese obţinute în anii luminoşi ai socialismului, la cel de-al XIV-lea Congres al partidului, eveniment de o covîrşitoare şi inegalabilă importanţă pentru viitorul naţiunii române. Acest al XIV-lea forum suprem al comuniştilor români are loc la 45 de ani de la revoluţia de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă şi la 41 de ani de la trecerea la edificarea socialismului în ţara noastră. În această perioadă istorică relativ scurtă, poporul nostru a parcurs un drum glorios, a străbătut o întreagă epocă, în cadrul căreia a dobîndit, sub conducerea gloriosului nostru partid, ample şi strălucite împliniri pe calea progresului social-istoric. Caracterizînd aceste măreţe realizări în monumentala Expunere la Plenara lărgită a Comitetului Central al partidului, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** sublinia: **„Într-o perioadă istorică scurtă, ţara noastră a parcurs mai multe etape istorice, de la orînduirea burghezo-moşierească, în care mai existau multe forme feudale, la făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Dintr-o ţară slab dezvoltată, agrar-industrială România a devenit în anii construcţiei socialiste, şi îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, un stat puternic industrial-agrar, cu o industrie modernă, dezvoltată pe baza celor mai noi cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii, cu o agricultură socialistă în plin progres."** Este o realitate incontestabilă că istoria societăţii româneşti, în anii construcţiei socialiste, mai ales după Congresul al IX-lea, se constituie într-un măreţ, mobilizator şi cutezător program de dezvoltare generală a ţării, prin creşterea puternică a producţiei industriale şi agricole, a produsului social şi a venitului naţional, ceea ce a condus în mod firesc, în concordanţă cu ţelul suprem al politicii partidului nostru de făurire a socialismului, la creşterea necontenită a nivelului de trai material şi spiritual al poporului. Este pe deplin edificator în raport cu această afirmaţie faptul că, de pildă, producţia industrială a crescut în prezent de peste 135 de ori în raport cu anul 1945, din care creşterea realizată după Congresul al IX-lea este de 120 de ori, producţia agricolă a crescut în aceeaşi perioadă de peste 10 ori, din care de 6 ori după Congresul al IX-lea, iar venitul naţional a crescut de peste 40 de ori, din care de 33 de ori după anul 1965. Date statistice ale unor organisme internaţionale situează România în anii postbelici, în ceea ce priveşte ritmurile de dezvoltare economică, printre primele ţări din lume, iar după unele statistici ea este aşezată chiar pe primul loc. O puternică dezvoltare au cunoscut forţele de producţie repartizate raţional pe teritorii, acestea avînd un rol revoluţionar asupra progresului multilateral şi neîntrerupt al ţării.

În această dezvoltare impetuoasă a forţelor de producţie un rol primordial l-a avut politica ştiinţifică a partidului şi statului nostru de alocare a unei importante părţi din venitul naţional — de peste 30 la sută anual — fondului de dezvoltare, orientare adoptată la Congresul al IX-lea al partidului şi aplicată în mod consecvent în toţi anii următori. O astfel de orientare s-a dovedit singura în măsură să asigure o puternică creştere a mijloacelor şi fondurilor fixe, fiind construite mari obiective industriale, agrare şi social-culturale pretutindeni în România, propulsînd-o mereu pe noi culmi de progres şi civilizaţie.

Pe coordonatele dezvoltării generale a societăţii noastre socialiste, dimensiuni impresionante au căpătat învăţămîntul şi cercetarea ştiinţifică, care — pe baza programelor elaborate sub conducerea tovarăşei academician dr. inginer **ELENA CEAUŞESCU** — prin caracterul modern, legarea strînsă de viaţă şi de cerinţele de progres ale societăţii, şi-au adus o contribuţie esenţială la dezvoltarea intensivă a economiei naţionale şi la pregătirea cadrelor necesare, cu o temeinică pregătire generală şi de specialitate, la progresul multilateral al patriei.

Istoricele împliniri în consolidarea bazei tehnico-materiale şi a relaţiilor de producţie şi sociale au fost însoţite de transformări revoluţionare în întreaga suprastructură a societăţii. S-a înfăptuit o profundă democratizare a conducerii vieţii sociale prin instaurarea unui nou tip de democraţie, democraţia muncitorească-revoluţionară. În procesul conducerii democratice, mai cu seamă după Congresul al IX-lea al partidului, statul a cunos-

Prof. univ. dr.

Teodor POP

(Continuare în pag. 7)

PATRIA, PARTIDUL, CÎNTEC NESFÎRŞIT

Patria, partidul, cîntec nesfîrşit,
Cutezanţa, dorul, zborul, vitejia,
Steag şi rîu, liman şi zidul de granit
Pe care-i clădită România.

Patria, partidul, de la al IX-lea Congres,
Sînt Prezent şi Viitor, sînt Nemurirea,
Şi Eroul, de o Ţară reales,
Ce-a înscris pe steagu-i împlinirea!

Patria, partidul, floare de lumină,
Şi sămînţa ce-o-nsuteşte glia,
Libertate sînt şi dragoste deplină
Cu Eroul, ce-a adus în casă Omenia.

Irimie STRĂUŢ

Patria — leagănul nostru străbun

Nu poţi aparţine lumii, nu poţi deveni un „uomo universale", fără să fii mai întîi un om al unui pămînt bine definit, al unei patrii. Acest dat se aplică oricărui om, cu atît mai din plin artistului tuturor timpurilor, cît şi artistului contemporan. Căci, cum să aparţii lumii, cînd mai întîi nu aparţii definitiv pămîntului ce te-a născut ? Cum să fii al tuturor, cînd mai întîi nu eşti al unei patrii anume ?

M-am întîlnit, deunăzi, la o şcoală din Arad, cu o mînă de dascăli de română şi cu o clasă de copii, în cadrul unei ore model, în care se căuta definirea, de către copii, a sensului patriei. Timp de cîteva zeci de minute, minţile limpezi şi iuţi ale copiilor au descoperit, ca într-un iureş de inteligenţă şi simţire, sumedenie de sensuri ale noţiunii de patrie. Unul spune că „Patria e Eminescu", altul că „Patria e cuvîntul", al treilea, că „Patria e iubirea mamei", al patrulea, că e

Ion ARIEŞANU

(Continuare în pag. 7)

PARTIDUL — INIMĂ DIN INIMA ȚĂRII

SPRE CELE MAI INALTE CULMI DE PROGRES ȘI CIVILIZAȚIE

Ne aflăm în preajma celui mai important eveniment politic al anului, de mare semnificație pentru întreaga dezvoltare viitoare a României, care v oferi noi dimensiuni vieții economice politice și culturale din țara noastră. Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român. Oferite întregului popor, spre largă consultare și cunoaștere, Tezele pentru Congresul al XIV-lea și Proiectul Programului Directivă cu privire la dezvoltarea economico-socială a României în cincinalul 1991—1995 și orientările de perspectivă pînă în anii 2000—2010, pun în fața noastră, a celor ce formăm profesional și educăm tînăra generație, sarcini deosebite.

În primul rînd, ca educatori, sîntem elemente dinamice ale activității complexe de formare a profilului moral al omului nou, concepută de partidul nostru ca latură inseparabilă a creației istorice conștiente „Să educăm tineretul și poporul nostru — sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** la recenta Plenară lărgită a C.C. al P.C.R. — **în spiritul patriotismului revoluționar, al dragostei față de patrie, al hotărîrii neabătute ca în orice împrejurări să fie gata de a apăra cuceririle revoluționare și socialismul, de a face totul pentru înaintarea neabătută a patriei noastre spre cele mai înalte culmi de progres și civilizație**".

Aducem, și cu acest prilej, un cald omagiu tovarășei academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU** pentru grija permanentă pe care o acordă științei și învățămîntului românesc.

Sîntem educatori, cu adevărat patrioți revoluționari, dacă ne manifestăm în activitatea cotidiană, în rîndul studenților, învățîndu-i că o contribuție permanentă la realizarea practică a idealurilor socialismului și comunismului este sămînța ce conduce la roadele viitorului. În al doilea rînd, ne revine sarcina de mare răspundere de a forma specialiștii care vor da viață Prevederilor Proiectului Programului Directivă. În țara noastră, în care problematica dezvoltării și valorificării înalte a științei și cunoașterii umane, integrarea armonioasă a învățămîntului cu știința și producția au fost ridicate la rangul de politică de stat, viitorul nu poate decît să confirme realitatea drumului pe care ne-am angajat.

Vom pregăti studenții în concepția că obiectivul fundamental al celui de-al 9-lea cincinal îl constituie dezvoltarea intensivă a economiei naționale, aplicarea programelor de organizare și modernizare a producției, pe baza celor mai avansate cuceriri ale științei și tehnicii, realizarea unei noi calități în toate domeniile de activitate, asigurîndu-se trecerea la cea de-a două fază, superioară, a construirii societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, a înfăptuirii Programului partidului.

Sîntem oamenii acestui pămînt și muncim pentru mai binele lui, pregătindu-i astăzi pe cei ce ne vor continua munca mîine, la nivele tot mai înalte impuse de societatea comunistă, singura în măsură să soluționeze problemele fundamentale ale omenirii.

Conf. dr. ing.
Doina DRAGULESCU
Secretar al Comitetului de Partid,
prorector al Institutului Politehnic
„Traian Vuia" Timișoara

LITERATURA — UN PUTERNIC FACTOR AL EDUCAȚIEI ȘI AL RIDICARII CONȘTIINȚEI PATRIOTICE

Legătura cu cititorii am considerat-o întotdeauna o constantă a străduințelor mele creatoare și a activității obștești. Nici nu-mi pot închipui o literatură fără cititori. Mi-aș considera truda asupra versului inutilă. „Cuvîntul ce exprimă adevărul" al marelui Eminescu n-a fost căutat de dragul cuvîntului, ci pentru a rosti un adevăr semenilor săi.

Atît în Expunerea făcută la recenta Plenară a Comitetului Central al Partidului, cît și în Cuvîntarea ținută la conferința de partid a municipiului București, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a subliniat rolul scriitorilor în viața socială, în activitatea ideologică, în dezvoltarea conștiinței revoluționare, în opera educativă de formare a omului nou. **„Întreaga activitate de creație literară**, a accentuat tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU, trebuie să devină un puternic factor al ridicării conștiinței revoluționare, de dinamizare și ridicare a nivelului general de cultură al întregii națiuni**". Pentru scriitori, aceasta constituie o sarcină de uriașă răspundere și, totodată, o prețuire a muncii sale, a rolului scriitorului în societatea socialistă. Nici o orînduire n-a dovedit atîta prețuire față de scriitori, nici o orînduire nu i-a acordat o atît de înaltă menire! Deși scriitorul a avut întotdeauna un rol de seamă în cetate, poate începînd cu străbunul Homer! Clasicii noștri Alecsandri, Eminescu, Caragiale și Creangă, dar și Blaga și Arghezi, Camil Petrescu și Zaharia Stancu au manifestat o înaltă conștiință civică, au participat cu condeiul în mînă la evenimentele importante ale poporului, la făurirea istoriei. Aceeași combativitate, aceeași dăruită participare o dovedesc scriitorii noștri de azi.

Consider poezia o necesitate vitală, indispensabilă vieții umane. Cu certitudine, scriitorii din Timișoara au publicat, în perioada dintre Congresul al XIII-lea al Partidului și pînă azi, o seamă de cărți care merită toată atenția. Reușitele acestea ar trebui subliniate de critica literară. De altfel, Asociația Scriitorilor din Timișoara s-a făcut remarcată în ultimii ani pentru bogata și variata ei activitate. Condițiile asigurate de partid și atmosfera sănătoasă din rîndurile ei constituie și un bun augur pentru dezvoltarea viitoare.

Aș mai dori să adaug că alături de mulți colegi din Asociație, m-am simțit dator să particip și la activitatea din presă. Public adesea articole, reportaje, poezii în presa cotidiană și săptămînală din Timișoara, din București. Scriind pentru presă, am impresia că iau contact direct cu cititorul, îmi comunic gîndurile. Cîteodată, am senzația că scrierile publicate în presă îmi sînt mai cunoscute decît poeziile adunate în volume. Dar... n-am reușit să întocmesc o statistică și nici nu mi-ar fi de folos. Năzuința mea este de a comunica, în condiții optime, cu cititorii. Pentru gîndul și inima lor e toată truda mea literară. Am primit cu deplină aprobare aprecierea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** că: **„Arta a fost întotdeauna, este și va fi permanent un puternic factor al educației, al progresului, al ridicării conștiinței patriotice și revoluționare a poporului"**.

Al. JEBELEANU
scriitor

UN LOC FRUNTAȘ ÎN ÎNTRECEREA SOCIALISTĂ

Îndeplinesc o datorie de conștiință de a da glas stimei și recunoștinței pe care comuniștii, toți oamenii muncii de la Uzinele Mecanice Timișoara le nutresc față de genialul conducător, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, pilduitor militant comunist, luptător devotat pentru triumful idealurilor clasei muncitoare, ale poporului român, precum și adeziunea deplină la Hotărîrea Plenarei Comitetului Central al P.C.R., ca, la al XIV-lea Congres, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** să fie reales în funcția supremă de secretar general al partidului. La fel ca întreaga națiune, vedem în acest act politic fundamental expresia vie și elocventă a dragostei nețărmurite purtate celui mai de seamă și mai iubit fiu al națiunii, Erou între eroii neamului, ctitor strălucit de țară nouă și înfloritoare, militant consecvent pentru pace, bună înțelegere și cooperare între popoare. Avem ferma convingere, puternic implantată în conștiințe, că prezența, în continuare, la cîrma partidului și statului a marelui nostru conducător constituie cea mai sigură garanție a mersului înainte al României pe calea socialismului și comunismului, a bunăstării și fericirii poporului.

Măreţele înfăptuiri obținute în anii socialismului — îndeosebi după Congresul al IX-lea — în toate domeniile de activitate demonstrează, cu puterea de netăgăduit a faptelor, superioritatea noii orînduiri, întemeiate pe proprietatea socialistă a întregului popor, justețea politicii partidului și statului nostru de aplicare consecventă, creatoare, a legităților generale la condițiile concrete ale țării noastre. În conștiința noastră vibrează puternic ideile, tezele și orientările de excepțională însemnătate, cuprinse în magistrala Expunere a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, la recenta Plenară lărgită a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, însuflețitor program de luptă și acțiune revoluționară al întregului popor.

Întreaga dezvoltare și modernizare a Uzinelor Mecanice Timișoara a fost jalonată de orientările și indicațiile date de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, cu ocazia celor 12 memorabile vizite de lucru efectuate împreună cu tovarășa **ELENA CEAUȘESCU** în unitatea noastră, prilejuri de stabilire a noi direcții de acțiune în vederea sporirii calității și eficienței întregii activități productive. Aceste rodnice dialoguri de lucru au stat la temelia transformării uzinei în cea mai puternică unitate industrială din județ, care produce astăzi utilaj minier de mare complexitate, alte mașini și instalații destinate înfăptuirii unor obiective din programele prioritare ale economiei naționale. În lumina documentelor de partid, Comitetul nostru de partid, Consiliul oamenilor muncii, organizațiile de sindicat, U.T.C., celelalte organisme ale democrației muncitorești-revoluționare au orientat întreaga muncă politică și organizatorică în scopul mobilizării oamenilor muncii în realizarea sarcinilor de plan și a angajamentelor asumate în întrecerea socialistă pe anul 1989. Ca efect al acțiunii de perfecționare a organizării și modernizării producției, al eforturilor depuse de toate colectivele de muncă, în frunte cu cei peste 2.500 de comuniști, în primele 10 luni ale anului am obținut rezultate bune în îndeplinirea indicatorilor de plan. Uzina a reușit, printr-o mobilizare exemplară, să realizeze lună de lună producția marfă industrială, care este de 11 ori mai mare față de 1965 și cu 45% mai mare decît în 1985, productivitatea muncii de 5 ori mai mare decît în 196[illegible] și cu 30% superioară anului 1985, în condițiile încadrării în numărul planificat de personal. Ne-am onorat contractele de export pe întregul an, încadrîndu-ne în nivelul planificat de cheltuieli la 1.000 lei P.M. — totale și materiale, realizînd investițiile și producția fizică la toate sortimentele, în afară de utilajul metalurgic, unde sarcina planificată nu este acoperită cu repartiții. Cu toate acestea, nu ne putem declara mulțumiți de rezultatele obținute, întrucît mai sînt multe rezerve în utilizarea capacităților tehnice și umane de care dispune uzina noastră.

Avînd în vedere faptul că, în anul viitor, precum și în cincinalul 1991—1995, potrivit prevederilor cuprinse în Proiectul Programului-Directivă de dezvoltare economico-socială a patriei, indicatorii de plan stabiliți pentru întreprinderea noastră înregistrează, cum e și firesc, creșteri dintre cele mai semnificative, vom pune un accent deosebit pe implicarea tot mai puternică a cercetării științifice și ingineriei tehnologice în modernizarea și automatizarea fluxurilor de fabricație, pe găsirea celor mai eficiente căi și soluții de reducere a consumurilor specifice, a costurilor de producție, pe sporirea continuă a calității și fiabilității utilajelor și instalațiilor realizate, pe ridicarea nivelului tehnic și a competitivității acestora. În acest sens, așa cum a rezultat și din lucrările Conferinței organizației noastre de partid, va trebui ca, în perioada ce urmează, să ne îmbunătățim activitatea în toate sectoarele de muncă. Vom urmări realizarea în mod ferm a programelor privind organizarea și modernizarea producției, introducerea progresului tehnic și asimilarea de produse noi, competitive pe piața internațională, sporirea substanțială a producției pentru export pînă la dublarea acestui indicator, creșterea mai accentuată a productivității muncii, a eficienței economice și a rentabilității, întărirea disciplinei tehnologice și a muncii. Toate aceste acțiuni, desfașurate sub conducerea organizației de partid, vor conduce la un salt calitativ, la îmbunătățirea radicală a activității noastre, în așa fel încît să ocupăm și în acest an, așa cum am reușit în 1985, 1987 și 1988, un loc fruntaș în întrecerea socialistă.

Ing. Gheorghe FLUCSA
Director al Uzinelor Mecanice Timișoara

A TE IDENTIFICA CU VIITORUL ȚĂRII

Acum, în preajma Congresului al XIV-lea al Partidului, în întîmpinarea Marelui Forum al comuniștilor români, fiecare cetățean al României, fiecare om al muncii, studiind cu maximă atenție Programul-Directivă și Tezele, și-a pus evident întrebarea: ce trebuie să fac eu pentru a transpune în viață, în operă ideile supremului moment? Cadrele didactice și studenții de la Institutul Agronomic Timișoara au dezbătut documentele, căutînd sensurile integrării lor. Studenții de azi, cadrele de specialitate de mîine pentru agricultură, și-au pus și-și pun și în continuare problema cum să fim pregătiți pentru a răspunde cu maximă eficiență înaltelor comandamente ale agriculturii românești în perspectiva anilor 1995—2000—2010. Vom încerca să răspundem noi, cei care-i instruim și educăm. Faptul că este inițiată de studenți această căutare mi se pare firesc, întrucît ei, tinerii de azi, sînt cei mai apropiați de viitorul ce-l clădim acum și, totodată, cei mai interesați de modul în care se pregătesc în deceniul al IX-lea al secolului XX pentru mileniul al III-lea. Trăind în miezul acestui proces un sfert de veac, observîndu-i complexitatea, încercînd să-i descifrez sensurile, am constatat că punctele de vedere ale oamenilor de învățămînt, de cercetare și de producție sînt extrem de diferite, chiar opuse de la un pol la celălalt al realității și imaginației.

Vizionarii cercetează fenomenul formării specialistului agricol în profil larg, din perspectiva dinamicii tehnologiilor de obținere a produselor agricole și nu din punct de vedere al perenității consumului acestora. De asemenea, agricultura — ca ramură de bază în economie — trebuie privită și din perspectiva relațiilor sociale imediate ce le generează, atît în interiorul său ca sistem complex, cît mai cu seamă din unghiul relațiilor ce le induce în sistemul economico-social național și mondial.

Complexitatea proceselor de producție din agricultură, impactul dintre biologic, tehnic, economic, social și mediul înconjurător aleatoriu reprezintă date ale problemei pe care specialistul din agricultură este nevoit să le ia în calcul. Cercetările din domeniul ingineriei genetice, bio- și agrochimiei, automaticii, informaticii și ecologiei, alături de cele din domeniul mecanizării, ameliorării plantelor și animalelor, agrotehnicii, creșterii și exploatării animalelor, aplicate din ce în ce mai mult în tehnologia agricolă, ne conduc de la sine la necesitatea pregătirii multilaterale a specialistului agricol — șef de fermă, unde el, specialistul, singur fiind, trebuie să îndeplinească și importante funcțiuni economico-organizatorice. Iată de ce militäm cu toată consecvența pentru formarea de specialiști cu profil larg, care să confere acestora, alături de temeinica pregătire de specialitate, resursele necesare pentru adaptabilitate, flexibilitate și receptivitate la nou.

Pregătirea fundamentală și de specialitate, indiferent de lărgimea sau adîncimea profilului, trebuie făcută viitorilor ingineri agronomi în spiritul dragostei față de glia străbună, cel mai de preț avut al națiunii noastre, față de țăranul român — dătătorul de nume și renume țării.

Conf. univ. dr.
Ion Păun OTIMAN
Institutul Agronomic Timișoara

COORDONATE ALE ÎMPLINIRILOR SOCIALISTE ÎN EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU

TIMIȘOARA ANULUI 1989

Pe întinderi de metropolă, Timișoara cunoaște în acești ani ai **Epocii Nicolae Ceaușescu** ascendența pe verticală, sistematizarea și modernizarea continuă. Marcat, pînă nu de mult timp, de arhitectura obligată a cetății constelate de tip apusean, orașul își începuse secolul printr-o dezvoltare radială, plină de contraste. Între barocul și secession-ul unor monumentale edificii și modestele case muncitorești din jurul fabricilor respira diferența de clasă. Vechile cărămizi au intrat sub incidența timpului coroziv; Trustul de eroici constructori a schimbat cu desăvîrșire profilul unor vechi cartiere, eradicînd un trecut nedemn de un asemenea prezent. Suburbiile fostei cetăți se constituiseră în adevărate orașe-satelit, existau hiatusuri între ele, care se mai plombează și acum, în paralel cu asigurarea unei circulații eficiente. Porțiuni valoroase arhitectonic se găsesc

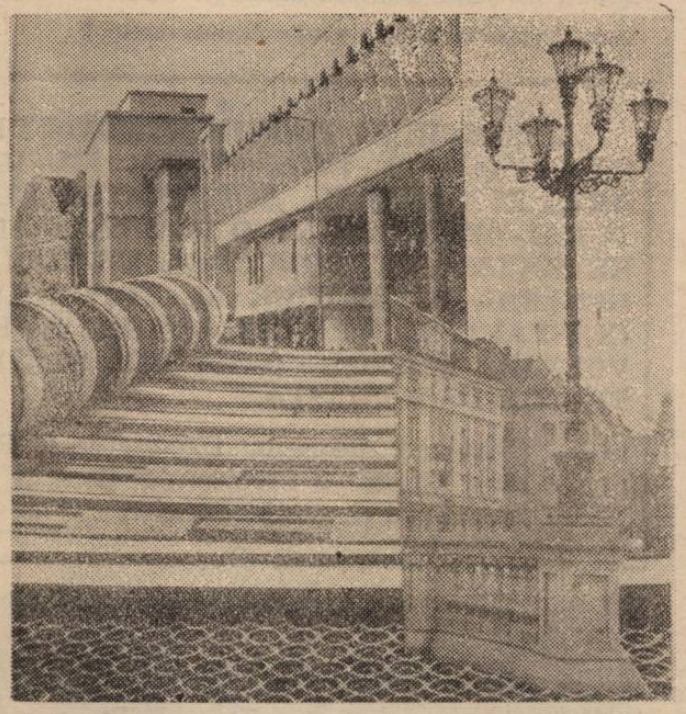

sub o permanentă acțiune de conservare, așa cum se întîmplă cu Piața Unirii; centrul emblematic al urbei a fost „repaginat", devenind zonă pietonală și respirînd spații impresionante, care subliniază, ca niciodată, frumusețea clădirilor. Construcțiile de locuințe, imperativul acestor două decenii, blocurile de serie alternează cu noile unicate, deobicei de dimensiuni monumentale, pe care se descifrează fantezia, bunul gust și tendința încadrării în peisaj, adică în contextul a ceea ce are peren, caracteristic, vechea arhitectură. Se caută să se imprime și cartierelor noi prospețime și personalitate, o notă distinctă, în acest fel asigurîndu-se o varietate binevenită decorului care apare sub ochii noștri. Există de pe acum o nouă Timișoară, incomparabilă cu trecutul, care respiră un aer al ei, aparținînd, totodată, tuturor celorlalte centre ale țării, aflate în reîntinerire.

Încă de la primii săi pași spre a deveni un mare oraș, Timișoara și-a justificat existența ca oraș industrial, implantat în mijlocul unei cîmpii fertile. Cele mai multe fabrici au rămas în perimetrul orașului, însă au apărut la periferie platformele industriale, sedii ale unei tradiționale inteligențe tehnico-științifice a timișorenilor, azi amplificată considerabil de imperativele epocii noastre. Multe din aceste întreprinderi constituie unicate pe plan național, ctitorii ale **Epocii Nicolae Ceaușescu**, emblema lor apărînd peste tot în țară și penetrînd pînă departe, în străinătate. Vizitele de lucru ale tovarășului Nicolae Ceaușescu au trasat liniile directoare ale dezvoltării industriale timișorene, dînd un impuls fundamental acesteia. Orașul nostru, mergînd parcă în sensul fostei Timișoare, care își încorporase un „fabric", nu poate fi conceput fără siluetele familiare ale marilor și micilor întreprinderi. Este un oraș laborios și temerar, pulsînd în ritmuri alerte, vegheat de cîteva turnuri, precum cele ale termocentralei, de pildă, plecate spre înălțimi amețitoare.

Și mai există o Timișoară a spațiilor verzi, uneori interesant transfigurate, precum Parcul copiilor, spații rămase intacte, în vremi, sporind prin verdeața veselă, spontanee, a noilor cartiere. Noul se instaurează civilizat, omenesc și firesc, aerul rămîne curat, limpede. Marele bulevard lichid al Canalului a devenit decorul mirific al sălciilor pe lîngă care trece uneori o navă de agrement sau una aparținînd hidrologilor. Desigur, hidrologia a rămas o ramură deosebit de activă aici, pentru că orașul a avut în trecutul îndepărtat o permanentă problemă cu apa. Dragarea Canalului se face în fiecare moment, asigurîndu-se, în paralel cu o rațională reglementare a nivelului celor două rîuri, debitul necesar al orașului. Timișoara nu cunoaște seceta sau inundațiile. Un lac artificial, cu apă de munte este rezerva noastră de apă limpede și un admirabil loc de agrement.

Cu toate că este un oraș de cîmpie, diversitatea decorului îl face întru totul interesant. O mare suprafață împădurită e păstrată cu sîrg în imediata apropiere a unor noi cartiere. Anul acesta s-a terminat și reamenajarea lacurilor artificiale destinate pisciculturii. Apele canalului sînt brăzdate, în amonte, de bărci cu motor, între maluri cu vegetație luxuriantă, abundînd de păsări sălbatice. Iată că se poate conviețui pașnic cu natura, că această admirabilă zestre a orașului este preluată cu cea mai mare răspundere de anii pe care îi trăim. Edilii „Timișoarei 1989" știu că viața noastră nu constă doar din clădiri de locuit și fabrici. Să adaugăm noile școli și grădinițe, unicatul care este parcul botanic. Adevărate magistrale, pe zeci de kilometri reprezintă noile șine de tramvai sau noile șosele interioare concepute pentru a decongestiona o circulație densă. Iar fața orașului e gîndită mereu și în perspectivă: dat fiindcă sîntem urbea cu mai multe centre, se pun în continuare probleme legate de amplasarea unor edificii culturale, de realizarea unor șosele de centură și străzi pietonale, de gospodărirea judicioasă a spațiului.

Timișoara anului 1989 este și un sediu al cercetării științifice aplicate, al inteligenței tehnico-științifice, al creației și inventivității. Centrele de proiectare anexate activității industriale și agricole emană ideile puse în slujba noului. Aceste instituții care transformă deziderate în faptă, semnîndu-se pe realizări monumentale ale acestei ere fără egal în istoria noastră, conlucrează cu institutele de învățămînt superior. Orașul este totodată o însemnată citadelă studențească; patria a investit considerabil în baza materială a acestor institute, aflate în imediata atenție a conducerii noastre de partid și de stat. Frumoasei și vechii Politehnici i se adaugă atîtea alte mari clădiri destinate studiului, experimentelor, integrării cu producția, cu problemele esențiale ale economiei țării. Tradiționala tendință spre tehnic și practic nu exclude vocația artistică; dimpotrivă, se pare că aceasta din urmă vine să compenseze în mod firesc nevoia de muzică, poezie, teatru. Clădirea Operei găzduiește instituții de teatru în mai multe limbi, deținînd, din acest punct de vedere, întîiul loc în țară. Asociația scriitorilor este, ca mărime, a treia în țară. Plasticienii noștri semnează și lucrări monumentale, de importanță istoric-națională. Muzicienii au deja o vastă discografie, contribuind la îmbogățirea patrimoniului componistic și interpretativ. Cărțile noastre s-ar putea aduna într-o impresionantă bibliotecă. Nu putem să nu amintim și prioritățile timișorene în domeniul muzicii de jazz sau rock. Vasta rețea de artiști amatori este, poate, unică și ea, din punct de vedere al numărului talentelor raportat la cel al locuitorilor, afirmîndu-se plenar abia acum, în ambianța Festivalului național „Cîntarea României". Tînăra generație se avîntă spre, aș spune, aspectul specific timișorean al simultaneității actului artistic cu acela tehnic; există tot mai mulți electroniști care fac muzică, domeniile ce păreau separate se întrepătrund armonios, iar acesta este încă un pas către omul multivalent, total, dintotdeauna visat de umanitate. Există în Timișoara condiții pentru afirmarea artisticului și spiritului tehnico-scientist, deci tot mai mulți tineri îmbrățișează totodată ambele domenii, nevrînd să-și refuze nici o pasiune, nici o șansă. Fără a exclude sportivitatea: peste tot abundă terenurile pe care se fortifică aceste generații splendide, care vin cu generozitatea și ingenuitatea lor, cu încredere și surîs în priviri.

Un oraș viu și multivalent, antrenat cu toate forțele sale umane la edificarea acestui ev, unul dintre centrele esențiale ale țării, ca pondere economică. Un oraș cu locuitori care posedă sau sînt pe cale să dobîndească o mîndrie specifică, aceea de „a fi timișorean", însemnînd iubire pentru o minunată urbe dăruită de țară harnicilor ei constructori. Un oraș raportînd Congresului al XIV-lea al partidului deplina angajare pe coordonatele socialiste ale patriei noastre.

Lucian BURERIU

Patria — leagănul nostru străbun

(Urmare din pag. 1)

„Locul unde s-a născut", al cincilea, că e o „Columnă de lumină", că e „Vioara lui Stradivarius", că e „Columna lui Brâncuși" ... Și așa mai departe. Firește că toate aceste definiții ale copiilor erau adevărate. Ele izvorau din imaginația și simțirea lor, dar, dacă erau adevărate, ele nu erau în schimb complete. Ele erau doar parțiale. Fiecare, în sine, spunea ceva despre patrie, dar numai Toate *la un loc puteau insemna* Totul.

Firește, alături de copii, am răspuns și noi, cei care îi asistam, cîte ceva pentru definirea noțiunii de patrie. Am răspuns fiecare în sensul vieții, munc ii și iubirii noastre, ale fiecăruia, ce anume credem noi că e patria. Pînă la urmă, în clasa aceea plină de profesori și elevi, s-a instaurat un simțămînt puternic și ciudat: simțeam fiecare că, despre patrie, s-ar putea vorbi și găsi definiții neasemuit de multe, infinite Acest sentiment ne-a copleșit. Ne-am dat seama că, de fapt, patria eram noi, fiecare, patria însemnau chiar ei, copiii aceia, profesorii aceia, clasa aceea, școala aceea, pămîntul acela arădean, adică tot ceea ce era viu, și impresionant, și temeinic, și uman în jurul nostru. Patria, într-un cuvînt, era o mare, o uriașă matcă, ce ne adăpostea pe fiecare și care a adăpostit, în leagănul ei etern, de-a lungul timpului, poporul nostru, străbunii, bunii și părinții noștri, pînă la noi, cei de acum. Ea, patria, era temelia lumii noastre de azi și de mîine, pe care s-au înălțat cuceririle, izbînzile acestui timp istoric românesc și pe care o vor avea cei de după noi, dacă o vom păstra cu sfințenie și atașament curajos și pe care, și ei, la rîndul lor, o vor transmite mai departe, tot mai departe, în eternitatea, în infinitul acestei lumi.

Nu poți fi al lumii, dacă mai întîi nu ești al patriei tale. Nu poți fi al tuturor, dacă mai întîi nu ești al leagănului tău matern. Cine gîndește altfel, cine simte altfel, sau nu a avut și nu are patrie sau este un suflet întunecat și răuvoitor nu își află nici un loc, nici un pămînt anume, nici o țară anume. Noi, românii, am avut, în schimb, și am știut să ne păstrăm, întotdeauna, o patrie, un pămînt al nașterii și iubirii. Noi, românii, ne-am ivit aici, pe această temelie a Terei și rămînem aici, oricîte vînturi s-au abătut peste noi. Căci, altfel, nu se poate să ne numim pămînteni, dacă, mai întîi, nu ne vom numi români și patria nu o vom numi România, leagănul nostru străbun, leagănul nostru etern.

ÎN ÎNTÎMPINAREA CONGRESULUI AL XIV-LEA AL PARTIDULUI — CREAȚIE, ANGAJARE, SPIRIT REVOLUȚIONAR

Perioada dintre Congresul al XIII-lea și Congresul al XIV-lea ale partidului a fost una dintre cele mai fertile pentru devenirea României socialiste. Cum s-a reflectat această etapă istorică în creația dumneavoastră ?

> **„TREBUIE SĂ PORNIM NEABĂTUT DE LA FAPTUL CĂ LITERATURA, MUZICA, ARTA ÎN GENERAL, ACTIVITATEA CULTURAL-ARTISTICĂ AU O ÎNALTĂ MISIUNE SOCIALĂ ÎN RIDICAREA NIVELULUI GENERAL DE CULTURĂ AL POPORULUI, ÎN ÎNFĂPTUIREA PROGRAMELOR DE DEZVOLTARE ECONOMICO-SOCIALĂ ȘI CONSTRUCȚIE SOCIALISTĂ.“**
>
> **(Nicolae Ceaușescu,** Expunerea la Plenara lărgită a Comitetului Central al Partidului Comunist Român)

● EDUCAREA UMANIST REVOLUȚIONARĂ A PUBLICULUI

Neîndoios, Filarmonica timișoreană se situează în rîndul celor mai prolifice instituții muzicale de concerte și spectacole în ce privește contribuția acesteia la promovarea repertoriului național, în special contemporan, atît din punct de vedere cantitativ cît, mai ales, calitativ. Recunoaștem, nu este deloc ușor efortul de a depista și selecta mereu opusuri noi care să întrețină permanent proaspăt interesul publicului, de a i se face cunoscută cît se poate mai bine și sugestiv larga paletă a componisticii românești, aparținătoare unor generații diferite de creatori, dar și unor orientări stilistice surprinzător de diversificate chiar și în cadrul aceleiași generații, de a întreține în același timp viu interesul orchestrei, al interpreților, pentru a oferi interpretări profunde, elaborate, ale lucrărilor, mai ales ale celor aflate pentru prima oară pe pupitrele orchestrei. Nu întîmplător, în perioada parcursă de la Congresul al XIII-lea al partidului și pînă în prezent, stagiune de stagiune, Filarmonica timișoreană a fost mereu evidențiată pentru contribuția sa valoroasă la promovarea unui repertoriu românesc, în special contemporan, axat pe genuri de amploare simfonică (simfonii, concerte instrumentale, poeme simfonice, balade și cantate pentru cor și orchestră), selecție ce a presupus întotdeauna un efort situat dincolo de minima rezistență. Așa se explică, de altfel, și numeroasele premii (cele mai numeroase obținute de vreo instituție muzicală similară) la edițiile Festivalului național „Cîntarea României“ desfășurate în această perioadă și, ceea ce trebuie neapărat subliniat, dominante fiind premiile întîi.

În același timp, Filarmonica de Stat „Banatul“ și-a ordonat activitatea în momente devenite de referință, în cadrul stagiunilor anuale de concerte. De pildă Zilele „Timișoara muzicală“, organizate anual în fiecare mai, Zilele „George Enescu“, organizate ca manifestări autumnale anuale precedînd deschiderile de stagiune, galele dedicate tinerilor interpreți — „Tinere talente“ — cu elevi ai Liceului de Artă „Ion Vidu“, „Tribuna tinerilor interpreți“ — organizată în colaborare cu Colegiul Criticilor Muzicali, al A.T.M., și dedicată studenților și absolvenților din ultimii ani ai conservatoarelor din țară, „Gala bobocilor“ — o acțiune unică în felul ei, prin care sînt programați în concert studenții anului I ai conservatoarelor, cei ce, la examenul de admitere, au reușit pe locul I.

Ca acțiuni de reală ținută profesională și educativă trebuie menționate concertele organizate în colaborare cu institutele de învățămînt superior din Timișoara, mulate tematic pe specificul acestora, concertele-dezbatere organizate în colaborare cu Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din R.S.R., colocviile și simpozioanele din cadrul diverselor ediții ale Zilelor „Timișoara muzicală“, toate la un loc alcătuind o varietate de forme de contact cu publicul prin care Filarmonica își aduce contribuția la educarea politică, estetică, patriotică și umanist revoluționară, a omului societății socialiste, angajat ferm, cutezător, pe drumul înfloririi multilaterale a patriei, al ridicării sale pe noi culmi de civilizație și progres, drum prefigurat, cu claritate, în proiectul Programului-Directivă și în Tezele pentru Congresul al XIV-lea al partidului.

Diodor NICOARA
directorul Filarmonicii de Stat „Banatul“

● TEMA PĂMÎNTULUI — O OPȚIUNE MORALĂ

Cînd un artist e chemat să dea seama de rezultatele muncii sale prin perspectiva istoriei la care, direct sau implicit participă, gravitatea răspunsului său cîștigă un timbru în plus. De aceea, întrebat fiind despre modul în care se reflectă în creația mea perioada din istoria României, cuprinsă între Congresul al XIII-lea și apropiatul Congres al XIV-lea ale partidului, răspunsul se încarcă de o responsabilitate aparte, devine mai angajant. Aceasta, deoarece împlinirile creatoare ale intervalului istoric amintit sînt și reflexul unui climat politic colectiv. Lucrările noastre, fie că sînt pînze, desene, sculpturi, fresce, obiecte decorative sau funcționale oglindesc, în felul lor specific, timpul istoric care le-a creat. Pentru mine, pentru obștea artistică din care fac parte, acest timp este încărcat de semnificație, are o valoare de stimul. Un timp bogat în împliniri.

Dacă ar fi să rememorez numai cîteva aspecte din propria mea activitate, aș putea spune cu inima deschisă că datorez acestor ani una din cele mai fertile perioade de creație. Participările la o serie de expoziții din străinătate (Anglia, Elveția, Iugoslavia, Brazilia), expoziția personală din 1988, însumînd 70 de lucrări, lucrarea de artă monumentală „Aviația română“, realizată împreună cu Lidia Ciolac pentru Aeroportul Internațional Timișoara, numeroasele expoziții colective ale filialei noastre, expoziții omagiale, tematice, prin care am răspuns direct comandamentelor istorice, expozițiile itinerante, cu largă adresă la public, taberele județene și naționale de creație, saloanele anuale — toate acestea au fost un mod concret, angajant, prin care am înțeles să mă implic, cu mijloacele specifice artei mele, în fervoarea istoriei noastre prezente.

Poate deloc întîmplător, tema predilectă a lucrărilor mele din acești ani se leagă de pămînt. „Secțiuni prin pămînt fertil“ e o adevărată perioadă de creație în activitatea mea, începută cu ani în urmă, dar ajunsă abia acum la pragul maturizării visate. Am un atașament cu totul aparte pentru tema pămîntului, a germinației, a fertilității, a acestei vitalități ciudate, a unei forțe de regenerare uluitoare. Nu mi se pare o simplă opțiune estetică. E o alegere interioară, care antrenează zone adînci de sensibilitate și meditație. Poate că, nu în ultimul rînd, e și o opțiune morală. Dar despre lucrurile acestea cred că „vorbesc“ mai nuanțat, mai firesc, lucrările mele. Simplu, în doar cîteva cuvinte, aș spune că m-am identificat cu această temă a pămîntului. Că nu doar eu am „lucrat“ asupra ei, ci și ea, tema aleasă, m-a modificat interior.

Romul NUȚIU, pictor
Filiala Uniunii Artiștilor Plastici, Timișoara

● DIALOGUL VIU, CU SPECTATORII

Creația artistică, prin apartenența sa la sfera valorilor spirituale, prin însuși conținutul ei profund umanist, nu se poate să nu fie puternic sensibilizată, puternic marcată de procesele, ideile, conceptele etapei contemporane apariției ei. În acest context, teatrul, prin specificul forței sale de comunicare cu spectatorul, are o mare capacitate de a interveni în viața spirituală, de a influența atitudini și convingeri, de a provoca luări de poziție din partea spectatorilor față de imaginile vii, create de scenă. Tocmai acest caracter activ al artei teatrale îi conferă vitalitatea, determinîndu-i totodată responsabilitatea, o responsabilitate pe plan cultural, moral, estetic și, nu în ultimul rînd, politic. Astăzi, mai mult ca oricînd, teatrul este chemat să contribuie, alături de celelalte arte, la amplul proces de educare a publicului, la procesul de formare a unei noi spiritualități, la formarea unei noi conștiințe, așa cum se subliniază în documentele de partid.

Ca slujitoare a artei teatrale, consider că exigența actorului față de sine, în consens cu tradițiile morale și cerințele actuale, este deosebit de importantă. Or, exigența față de sine și față de ceilalți constituie nu numai un factor dinamizator pentru calitatea și cantitatea muncii fiecăruia, ci conturează și valoarea morală a celui ce muncește în teatru. Întreaga producție artistică a unui teatru trebuie să stea sub semnul autoexigenței profesionale, pentru că doar așa putem asigura consecvent promovarea valorilor autentice. Acest lucru mă străduiesc să-l realizez la Teatrul German de Stat, ca director al acestei importante instituții de cultură. Împreună cu întregul ansamblu, promovăm texte dramatice de o certă valoare, acordînd atenția cuvenită dramaturgiei românești. Promovăm piese care stimulează gîndirea creatoare, piese care dezbat problema cunoașterii adevărului vieții, piese care exprimă acest adevăr în imagini expresive, convingătoare. Dar un teatru activ nu se reduce la dramaturgie. Adevărata sa valență educativă și formativă se realizează prin spectacol, prin capacitatea sa de a declanșa un dialog viu cu spectatorul. Sînt piese care s-au bucurat de realizări scenice expresive, cu o puternică forță de comunicare. Acest deziderat tindem să-l realizăm și în viitor: piese și spectacole ancorate în actualitate, cu un pronunțat caracter de dezbatere, capabile să incite publicul la participare activă, la gîndire și atitudine, cu o eficientă contribuție la educarea și formarea omului nou. Dinamizarea tuturor energiilor creatoare, în vederea înfăptuirii istoricelor hotărîri ce vor fi adoptate la Congresul al XIV-lea, constituie și pentru comuniștii colectivului nostru o îndatorire de primă importanță, pe care ne străduim să o traducem în viață, desigur cu mijloace specifice, deplin conștienți de menirea ce îi revine teatrului, în această etapă de înaltă semnificație pentru întreaga țară.

Ildiko JARCSEK-ZAMFIRESCU,
directoarea Teatrului German de Stat

● EXIGENȚĂ ȘI RĂSPUNDERE COMUNISTĂ

Acum 40 de ani, în orașul meu natal lua ființă prima unitate de pionieri — Cravatele roșii. Îmi amintesc cu multă emoție de acest eveniment din viața mea, eram numită stegara unității. Ce cinste! Poate acest moment — a imprimat în mine un crez: ca, prin tot ce realizez, printr-o muncă exemplară și competență morală, pătrunsă de un înalt sentiment patriotic, să dovedesc atașament și respect țării mele. Oamenii de artă, făuritorii de comori, creatorii de frumos, încercăm să înnobilăm conștiința umană, să imprimăm profunzime în gîndire și comportament, să îmbogățim orizontul cultural, al contemporanilor noștri, să acționăm pentru formarea omului nou. Arta este, trebuie să fie, un factor educațional.

Proiectul Programului directivă al Congresului al XIV-lea, cere o muncă exemplară, o perfecționare profesională în toate domeniile, în artă, în special.

Colectivul din care fac parte întîmpină cu exigență și înaltă răspundere comunistă Marele Forum al Partidului.

Etapa istorică în care ne aflăm coincide, fericit, cu perioada mea de deplină maturitate și împlinire profesională, muncă răsplătită cu mari satisfacții. Marcînd evenimentele istorice și social-politice importante, Opera Română din Timișoara a prezentat, de-a lungul ultimilor ani, o serie de spectacole omagiale, bine primite de publicul nostru, spectacole la care am participat și eu. Ieșirile colectivului nostru, pe platformele industriale, ne-au adus bucuria de a vedea că sîntem apreciați, iar din acest dialog considerăm că ne-am îmbogățit spiritual, întîlnirile cu oamenii, la locul lor de muncă, devenind, astfel, momente de neînlocuit, în evoluția noastră profesională.

Rodica MILOIA,
solistă a Operei Române din Timișoara

● DATORIA FAȚĂ DE MUZICA ROMÂNEASCĂ

Gîndul de a face un bilanț al „faptelor“ (în cazul meu, muzicale) din ultimii cinci ani, are acum, în preajma celui de-al XIV-lea Congres al P.C.R. o semnificație cu totul aparte, încărcată de sentimentul responsabilității față de ceea ce urmează să fac în spațiul artei interpretative românești de acum înainte.

Ca solist, am susținut numeroase concerte și recitaluri în aproape toate centrele muzicale ale țării, precum și turnee în străinătate: U.R.S.S., R.P. Bulgară, R.P. Polonă. În 1988 am fost onorat cu premiul revistei „Astra“, la Brașov, iar din împlinirile acestui an aș dori să consemnez participarea ca invitat la Festivalul internațional „Vara la Varna“. Scriind despre recitalul susținut cu acel prilej, ziarul „Narodno Delo“ sublinia valoarea și originalitatea muzicii românești. Pentru mine, a fost unul din cazurile fericite cînd un lucru în care am investit mult a ajuns la public așa cum am vrut. Această investiție se referă la datoria pe care o simt eu, ca interpret, față de muzica românească. Școala noastră componistică este de mult renumită pentru forța ei absolută, unică, dar necesitatea de a o face cunoscută în continuare, mult mai des prezentă în sălile de concerte din întreaga lume, ține de misiunea fiecărui interpret român.

Festivalul național „Cîntarea României“ a devenit un cadru extrem de generos mai ales în acești ani la care ne referim, pentru afirmarea creației noastre originale și, deopotrivă, pentru stimularea creativității noastre interpretative. Mă onorează faptul de a fi laureat al acestei prestigioase manifestări în chiar perioada la care ne referim. Așadar, fondul unei relații superioare între interpret și compozitor este puternic stimulat, dar legătura care duce mai departe, la public, cere și mai multă dăruire. Relația dintre cel care transmite și cel ce receptează comportă aspecte esențiale pentru interpret; mă refer, în primul rînd, la opțiunea repertorială, care trebuie să fie mereu în slujba deschiderii gustului publicului spre zone noi, bineînțeles de valoare.

În acest sens, pe lîngă dorința de a-mi îmbogăți repertoriul solistic cu lucrări mai puțin (sau deloc) cunoscute, dar care merită să intre în conștiința publicului, m-am implicat cu pasiune în activitatea unei formații camerale stabile, bine sudate, și anume Trio „Contraste“. Alături de clarinetistul Emil Șain și de percuționistul Dan Suciu, am încercat să pun în cea mai bună lumină multe lucrări românești, prime audiții, unele scrise chiar la îndemnul nostru. Invitațiile în cadrul festivalurilor „George Enescu“, „Toamna muzicală clujeană“, al festivalurilor muzicii de cameră de la Brașov, Oradea, Craiova, Bacău, numeroasele înregistrări la Radio București, ne-au dat posibilitatea de a contribui la punerea în circulație a valorilor muzicii românești. Preocuparea constantă de a găsi noi mijloace de expresie în cadrul unor spectacole sincretice sau de teatru instrumental, inițierea unui ciclu de concerte, „Tineri compozitori români“ sînt forme, cred, elocvente de implicare autentică, angajată, a unui tînăr artist în viața spirituală a comunității umane din care face parte.

Sorin PETRESCU, pianist
Filarmonica de stat „Banatul“

CELUI DE AL XIV-LEA CONGRES

În oameni și-n zidire și-n vremi am implantat
Căldura năzuinței spre vaste împliniri; e
Dorința națiunii întregi, adevărat
Stindard de unitate, putere, -nțelepciune.
Am hotărît o Eră a muncii — unicat,
Ce-a împlinit destine și-a ridicat o țară
Spre glorii nevisate, care ne-au afirmat
În lumea care tinde spre-o zodie solară.
Cinstim Conducătorul, eroul legendar
Și ctitor de elanuri aprins-cutezătoare:
Întreaga sa lumină el și-o aduce-n dar
Destinului acestui popor între popoare.
Spre comunism ne cheamă vocații care ies
În calea vremii 'nalte ce încă de-azi e-n floare ;
Cu trup și suflet sîntem alături de Congres —
Tribună socialistă, supremă sărbătoare !

Lucian BURERIU

NOBILĂ MENIRE

Eveniment cardinal pentru destinul nostru, cel de al XIV-lea Congres al Partidului Comunist Român este și pentru teatrul nostru un emoționant prilej de a desluși coordonatele și temeiurile clare ale viitorului României Socialiste, dar și un firesc prilej de evaluare lucidă și responsabilă a trăsăturilor definitorii ale existenței Teatrului Național din Timișoara, în ultima jumătate de deceniu, cuprinsă între cele două Congrese, al XIII-lea și al XIV-lea, ale partidului. A fost o etapă în care, confruntat cu probleme noi și diverse, ridicate de însăși dinamica dezvoltării vieții social-economice a țării, confruntat cu nevoia tot mai marcantă a publicului românesc contemporan de a se regăsi cu izbînzile lui de zi cu zi, în valori culturale de elevată spiritualitate și forță de influențare pozitivă a caracterului uman, Teatrul Național din Timișoara, alături de celelalte instituții de cultură și de spectacole din România Socialistă, a devenit tot mai conștient de semnificația constructivă a muncii sale, tot mai conștient de responsabilitățile majore ce îi revin.

De aceea, am așezat la fundamentul întregii noastre activități profesionale adînca încredere în puterea și misiunea artei scenice de a educa publicul spectator în spiritul virtuților morale și politice, în spiritul respectului și al pasiunii pentru muncă și pentru creație, în spiritul cutezanței în gîndire și în acțiune, în spiritul luptei ferme pentru adevăr și dreptate, în spiritul celor mai înaintate idei, concordante cu timpul efervescent pe care îl trăim. Teatrul Național din Timișoara a încercat să răspundă dezideratelor majore care stau în fața primei scene a Banatului.

Promovarea repertoriului românesc, și mai ales a celui de actualitate, oglindă fidelă a marilor realizări ale timpului nostru socialist, a fost și va continua să rămînă cheia de boltă a întregului program ideologic și estetic al Teatrului nostru.

Sentimentele de dragoste și devotament față de țară, partid și popor se exprimă în responsabilitatea fiecărui artist față de prezentul și viitorul patriei noastre. Educația patriotică nu este o noțiune abstractă ci ea presupune formarea oamenilor, a tineretului în spiritul atașamentului față de pămîntul patriei, față de tot ce-i înconjoară. Este ceea ce a încercat să sădească teatrul nostru în inimile spectatorilor, în nobila lui menire de educație, în tot acest răstimp.

DOINA POPA,
secretar literar al Teatrului Național din Timișoara

● ARTISTUL — UN OM AL CETĂȚII

De pe vremea cînd însăilam cu iglița scrisului literar modestele și stîngacele mele broderii de începător, m-am pătruns de la primul meu lector responsabil, evident unul dintre profesorii către care mă îndemna încrederea și prețuirea intelectuală, de ideea că literatura înseamnă în primul rînd „a spune ceva“; mai apoi, în textele de teoria literaturii, am găsit afirmată relația artist-societate în influențe reciproce datorite unui subtil sistem de canale de comunicație. Legat de societatea și timpul lui, artistul se implică prin opera sa în realitățile esențiale ale Cetății, de-acolo de unde își iau putere de zbor aripile creației proprii.

Perioada ultimilor cinci ani, dintre cele două glorioase Congrese ale partidului, este caracterizată prin spirit revoluționar și voință novatoare; se poate afirma că dinamismul economic-social și cultural al societății constituie un suflu efervescent, căruia scriitorul este obligat să-i răspundă prin cărți definitorii. Într-această perspectivă trebuie înțeles romanul meu „Fîntînă cu apă vie“, apărut în 1985 la editura „Facla“ și încununat cu premiul I la Festivalul național „Cîntarea României“, cu titlul de laureat. Mediul este muncitoresc, iar cadrul de cartier mărginaș, conflictul fiind — nefortat și logic — între nou și vechi, ceea ce se perimează lăsînd loc acelor oameni corespunzători pentru condiții superioare de muncă și mod existențial; e un roman oarecum istoric, datorită feliei de timp cînd se petrece, dar și actual prin ceea ce conține esențial conflictul subteran.

În romanul „O ardere totală“ (1988, Editura Militară), pecetea e aceeași — un timp istoric reconsiderat din punct de vedere actual, ca o meditație dorită de autor gravă și responsabilă asupra fundamentalului sentiment patriotic. Iubirea de patrie atinge mișcător și sensibilitatea personajului principal al romanului „Inimi în primejdie“ (1985, Editura Ion Creangă), un copil aflat în pragul adolescenței. El simte, pornind într-o călătorie pe mare, cum „peste ape se întinsese un pod ireal de aur“, care-l leagă cu strășnicie de ceea ce rămîne — temporar și foarte prețios — în urmă: „locul natal, patria, mama“. Se poate stabili o infuzie caldă a sentimentului contemporan al iubirii de patrie, al nobilei aspirații a momentului, de bine și mai bine, de lumină și mai lumină.

Cu aceste cărți care le urmau pe altele dinainte — precum romanul „Fata din tren“ din 1984 (Editura Cartea Românească) — și le preced pe cele în curs de apariție — două cărți pentru copii și tineret și romanul „Noaptea destinelor noastre“ (predat editurii) — am semnat „prezent“ în bogatul și prețiosul catalog al cărților literare dintre cele două Congrese.

Mircea ȘERBĂNESCU
scriitor

MANIFESTĂRI LITERARE ÎN ÎNTÎMPINAREA CONGRESULUI AL XIV-LEA AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

● În contextul manifestărilor desfășurate în cadrul **Decadei cărții românești** și dedicate Congresului al XIV-lea al partidului, la Centrul de Creație și Cultură Socialistă „Cîntarea României“ din municipiul Lugoj a avut loc o masă rotundă cu genericul **Documentele programatice ale Congresului al XIV-lea — strălucite perspective pentru viitorul luminos al patriei. Eroismul cotidian al muncii reflectat în literatură.** La masa rotundă au participat scriitorii **Aurel Gheorghe Ardeleanu, Eugen Dorcescu, Slavomir Gvozdenovici** și **Mircea Șerbănescu.** Au participat de asemenea directoarea Cabinetului de partid, **Lidia Fülöp**, prof. **Mihai Barșai,** director al Centrului de Creație și Cultură Socialistă „Cîntarea României“ al municipiului Lugoj, prof. **Elena Lazăr, Ion Vălean** și **Gheorghe Vuia.** În încheierea manifestării a avut loc o șezătoare literară, în cadrul căreia scriitorii participanți au citit din creațiile lor. ● La Consiliul Popular Orășenesc din Jimbolia s-a desfășurat, sub genericul **Literatura română în Epoca Nicolae Ceaușescu,** o întîlnire cu scriitorii **Anghel Dumbrăveanu, Maria Pongracz, Neboișa Popovici, Corina Victoria Sein** și **Aurel Turcuș.** În cadrul întîlnirii, prof. **Ioan Walter Tonța,** director-adjunct al Liceului Industrial din localitate, a vorbit despre locul și rolul literaturii în modelarea conștiinței noi, revoluționare a oamenilor muncii, din perspectiva Documentelor programatice pentru Congresul al XIV-lea al partidului. Scriitorii prezenți au citit din creațiile lor dedicate patriei și partidului. La manifestare au luat parte tovarășa **Daniela Doboșan,** secretar cu propaganda al Comitetului Orășenesc Jimbolia al P.C.R., tovarășul **Ionel Nițoi,** secretarul Consiliului Popular al orașului Jimbolia și tovarășa **Susana Micuț,** directoarea Bibliotecii Orășenești. ● Sub egida Inspectoratului Școlar Județean Timiș, Asociației Scriitorilor din Timișoara și a Comitetului de Cultură și

Educație Socialistă al județului Timiș, în localitățile Giulvăz și Diniaș din județul Timiș a avut loc o suită de manifestări, la care au luat parte profesorii de limba română din zonă. Suita de manifestări, dedicate apropiatului Forum al comuniștilor români, a fost deschisă de tovarășul **Ion Caraiman,** secretar-adjunct cu propaganda la Comitetul Comunal Giulvăz al P.C.R. În continuare, s-a desfășurat o consfătuire metodică, la care au susținut comunicări prof. **Gheorghe Totan,** directorul școlii generale din Giulvăz, și prof. **Ion Buda.** A urmat o șezătoare literară, în cadrul căreia au citit din lucrările lor scriitorii **Alexandru Jebeleanu, Marian Odangiu, Mircea Șerbănescu** și **Ion Dumitru Teodorescu.** În același context, la Consiliul Popular Comunal, s-a desfășurat o manifestare dedicată Centenarului Mihai Eminescu, la care a luat cuvîntul conf. univ. dr. **Simion Mioc.** Actrițele **Margareta Avram** și **Aurora Simionică,** de la Teatrul Național Timișoara, au susținut un recital de versuri din creația poetului nostru național. La suita de acțiuni au participat tovarășa **Mariana Borcea,** secretar al Comitetului Comunal Giulvăz al P.C.R., și tovarășul **Nicolae Pârvu,** din partea Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Timiș. ● În ședința de marți a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont“ a citit proză **Ioan Viorel Boldureanu.** În referatul său, **Marian Odangiu** a vorbit despre multiplicitatea temelor, ca și despre deschiderile simbolice ale fragmentelor citite. Au luat cuvîntul : **Mircea Mihăieș, Adrian Dinu Rachieru, Ion Nicolae Anghel, Valeriu Drumeș, Ion Dumitru Teodorescu** (conducătorul ședinței). În ședința de **marți, 21 noiembrie a.c., ora 17,00** va avea loc o **Seară omagială de poezie** dedicată Congresului al XIV-lea al partidului.

M. O.

Literatura — între mărturie și implicare militantă

Perioada de după Congresul al XIII-lea al partidului, care a marcat încă o treaptă ascendentă a devenirii noastre socialiste, a reprezentat, și în literatura scrisă în Banat, un moment de reală efervescență creatoare. Mai implicată ca oricînd în edificarea, prin mijloace proprii, a societății socialiste multilateral dezvoltate, munca scriitorilor bănățeni a ținut seama de imperativele care stau, în actuala etapă, în fața tuturor creatorilor români. „Sîntem revoluționari", spunea tovarășul *NICOLAE CEAUȘESCU*, „și nu dorim opere care să înfrumusețeze realitatea, să prezinte viața în culori trandafirii ; nu avem nevoie de dulcegării artistice. Dimpotrivă, considerăm că o astfel de prezentare idilică a vieții este dăunătoare pentru dezvoltare spiritului și a combativității revoluționare a omului socialist. Dar nu ne trebuie nici o artă care să nege realitățile, să le deformeze, prezentîndu-le în negru, înfățișînd în culori cenușii viața și munca eroică a poporului nostru. O asemenea artă are un caracter bolnăvicios și, ca atare, este profund dăunătoare. Oamenii muncii au nevoie de o artă cu adevărat revoluționară, care să redea veridic și obiectiv realitatea, care să fie pătrunsă de un puternic suflu mobilizator, militînd cu pasiune pentru perfecționarea societății și a omului". Acestor comandamente li s-a răspuns cu mijloace specifice, de către toți creatorii de bunuri spirituale ai patriei. Din cuvintele secretarului general al partidului rezultă un clar apel la responsabilitate și autoexigență a creatorului. Dar mai rezultă și o idee de profundă originalitate, pe care creatorii noștri au știut s-o preia : anume, ideea unei diversități tematice, a unei exersări a harurilor creatoare în limitele veridicității, ale adevărului.

Fie că au scris proză, poezie, eseu, critică literară, scriitorii din Banat și-au adus contribuția la sporirea tezaurului de idei care, astăzi, formează profilul distinct al spiritualității noastre. O privire panoramică va sesiza, deindată, diversitatea și originalitatea acestui peisaj. Unitară ca fond ideatic, literatura de azi a Banatului nu este, însă, și monotonă stilistic. Ideile fundamentale ale socialismului, umanismul concepției despre lume a partidului nostru se bucură, la fiecare scriitor în parte, de un tratament artistic specific. Convietuiesc, într-o armonioasă și seducătoare alternanță, romanul social, reprezentat cu bune rezultate în plan artistic de către proza lui Ion Arieșanu, Florin Bănescu, Paul Eugen Banciu, Simion Dima, Pongracz Maria, Gheorghe Schwartz, Mircea Șerbănescu, romanul dezbatere, cu o tematică deopotrivă socială și morală (ca în creațiile mai recente ale lui Ion Jurca Rovina, Antoaneta C. Iordache, Laurențiu Cerneț, Titus Suciu, Horia Ungureanu, Radu Ciobanu, Lucian Bureriu, Corina Victoria Sein, Valentina Dima, Ildiko Achimescu, etc.) și, într-o completare fericită a vocației spre deschidere, spre experiment, spre valorizarea latențelor spirituale, romanul introspectiv, reprezentat de un Livius Ciocârlie, de Alexandra Indrieș, Daniel Vighi, Viorel Marineasa, etc.

Pornind de la un deziderat clar exprimat, de la o credință în rolul, în misiunea pe care le are scriitorul, o serie de prozatori ai acestor ani și-au concentrat atenția asupra studiului societății prin manifestarea actelor imediate, printr-o radiografiere a ceea ce se numește cotidianul. Micile-marile probleme ale existenței de fiecare zi, în care gesturile banale ascund, adeseori, semnificații majore au format centrul de atenție al multor autori de proză scurtă. Din generația matură sau din ultimul val, ei sculptează, cu egală forță și talent, și cu egală îndreptățire creatoare în marmura faptului de fiecare zi. Din fragmente, din segmente de cotidian se recompune, astfel, imaginea unei societăți în plină transformare, cu împlinirile și aspirațiile sale, cu eșecurile, cînd e cazul, cu regăsirea puterii de a reîncepe lupta cu veșnicele probleme ale existenței. Narațiunile unor Viorel I. Boldureanu, Dana Dinu, Alexandru Moraru, Aquilina Birăescu, Miomir Todorov, Gheorghe Secheșan, dintre „cei care vin" se alătură unei adevărate tradiții a prozei banatice. Aflați sub semnul creației lui Sorin Titel, sau redescoperind, din cronici și documente, însemnele unei vechi spiritualități, ei au știut să aducă în actualitate, în fierbintele azi, dimensiunea, păstrată intactă peste timp, a unei amprente originale. Racordîndu-se noțiunii de actualitate, creația lor vorbește nu numai despre perenitatea creației, ci și despre efervescența ei contemporană.

Dimensiunea inefabilă, dată de către poezie, se caracterizează, în acest interval dintre Congrese, printr-o mai puternică implicare în viața spirituală a cetății. Adevărați poeți cetățeni, în linia glorioasă a liricilor noștri de totdeauna, poeții din Banat, de la Anghel Dumbrăveanu, Alexandru Jebeleanu, Vasile Dan, Eugen Dorcescu, Cedomir Milenovici, Aurel Turcuș, Slavomir Gvozdenovici, Gheorghe Azap, Draga Mirianici, Ivo Muncian, Crișu Dascălu, Marcel Tolcea etc. au știut, printr-o mare varietate de procedee stilistice și retorice să redea o imagine a acestui spațiu și a acestui timp. Între „tradiționalism" și „modernism", între o poezie a implicării directe și una a reflexiei metaforice, ei transpun comandamentele epocii în creații cu adevărat valoroase. Inspirîndu-se din izvorul limpede al realității, al vieții, poeții duc mai departe un adînc filon al creativității. Baladești și elegiaci, ironici și patetici, într-o diversitate stilistică și tematică impresionante, ei dau la iveală creații de-o mare valoare etică și estetică. Reflecțiile cu o bogată încărcătură culturală, lirica metaforizantă, textele viguroase ale poeților maturi, în fine, infuzia de tinerețe a unei întregi pleiade de poeți care bat acum la porțile consacrării (Ligia Holuță, Romulus Bucur, Traian Pop Traian, Constantin Mărăscu, Eugen Bunaru, Ion Căliman, Sabin Opreanu, Simona Grazia Dima, Olga Neagu, Tatiana Flondor-Arieșanu, etc.) sînt nu numai izbînzi ale literaturii acestor ultimi ani, ci și garanții ale valorii.

Un capitol distinct îl constituie, nu numai prin pondere cantitativă, ci și printr-un adevărat salt calitativ realizat de la Congresul al XIII-lea încoace, eseul și cărțile de critică literară. Exemplul „veteranilor" Eugen Todoran și G.I. Tohăneanu este urmat, într-o mare diversitat de procedee și domenii ale practicii reflexivității. Prin Cornel Ungureanu, Livius Ciocârlie și Șerban Foarță, critica literară timișoreană se înscrie prin trei personalități ale literaturii române de azi. Egal de înzestrați pentru foiletonistică și pentru articolul de sobră analiză teoretică, ei au creat o adevărată școală a criticii timișorene. Nume precum cele ale lui Lucian Alexiu, Marian Odangiu, Brînduța Armanca, Tudorel Urian, Vasile Popovici, Valeriu Drumeș, Simona Constantinovici, Mircea Mihăieș, Carmen Odangiu, Adriana Babeți, Lucian Vasile-Szabo, Miomir Todorov, Gheorghe Mocuța, Dorin Murariu sînt prezențe active în paginile literare ale gazetelor culturale naționale. Articulîndu-se unei tradiții care a devenit viabilă mai ales în ultimele decenii, și aceste nume ne fac să putem vorbi, de o adevărată mișcare literară, în adevăratul sens al cuvîntului. Martori, prin scrisul lor, ai marilor transformări socialiste ale României în **EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU**, ei duc, prin ani, făclia nestinsă a spiritului creator.

Ina CRISTESCU

REALITATEA VIEȚII — IZVORUL VEȘNIC ÎNTINERITOR AL LITERATURII

Răspunderea creatorului

Arcul de timp susținut, simbolic, de Congresele al IX-lea și al XIV-lea ale partidului cuprinde o epocă de adînci prefaceri revoluționare, legitimată, în planul literaturii, deopotrivă prin recuperarea inestimabilului tezaur al identității noastre spirituale și prin crearea climatului propice afirmării potențialului creator contemporan, climat în stare să asigure perpetuarea acestei identități, continua ei regenerare. Grație acestui climat, a fost restabilit echilibrul interior al devenirii valorilor, dialectica firească a genurilor și formelor literare, a diferitelor generații de creatori, dialectică ce își găsește expresia în participarea vie, directă, profund implicată a scrisului la înfăptuirile patriei. În orizontul viitorului, în acțiunea de maximă importanță pe care o reprezintă formarea și modelarea conștiinței omului nou, un cuvînt decisiv îl au operele mari, viu angajate. Opere stăpîne pe marile teme ale prezentului. Literatura poate educa, forma, modela nu prin creații aflate tr-un minorat tematic și într-un provizorat stilistic, ci prin cărți în care puterea talentului să îngemăneze vibrațiile prezentului cu profunzimile gîndului, să dea imagini exemplare ale constructorilor noii societăți, ale forței lor transformatoare. Erou al acestei literaturi este și trebuie să fie prezentul fabricilor și uzinelor, ogoarelor, al locurilor unde se hotărăște destinul de azi și de mîine al patriei. Cuceririle — ctitoriile epocii noastre — sînt și trebuie să fie subiectul poemelor, prozelor, al pieselor de teatru ce vor lăsa mărturie peste timp despre eroismul creator, despre eroismul constructiv al contemporanilor.

Relevanța umanistă a literaturii de azi provine, așadar, atît din situarea în centrul atenției a omului zilelor noastre, cît și din dimensiunea prospectivă a demersului creator ce are în vedere destinul acestui om, aspirațiile sale către o lume mai dreaptă, mai bună. „Mereu lîngă inima vremii", scriitorul este, în același timp, cronicarul epocii sale, cel care prelungește în mod creator tradiția militantă, progresistă a literaturii, dar și cel care sondează, iluminîndu-l, orizontul devenirii.

„Este binecunoscut — arăta secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în magistrala Expunere la Plenara lărgită a Comitetului Central al partidului — că nu a existat, nu există și nu va exista niciodată artă de dragul artei. Arta a fost întotdeauna, este și va fi permanent un puternic factor al educației, al progresului, al ridicării conștiinței patriotice și revoluționare a poporului". Pentru împlinirea acestei condiții structurale a artei în general și a literaturii în special, „sursa cea mai sigură de inspirație — se arată în Expunere — trebuie să fie poporul, realitățile societății noastre socialiste. Să nu se alerge după ulcioare străine, chiar dacă sînt poleite cu aur, ci să se bea apă din izvoarele limpezi ce izvorăsc din pămîntul strămoșesc, să se bea apă vie, dătătoare de viață din glia română".

Într-un dialog mereu proaspăt cu tradiția, cu valorile autentice ale spiritului românesc, descoperind fără încetare punțile continuității în miezul fierbinte al realității din imediata apropiere, literatura română de azi a dobîndit o configurație proprie, ale cărei embleme se nasc din demnitatea și responsabilitatea actului de creație. Nu imitînd ceea ce fac alții, ci aflînd sursele identității în ceea ce este specific mersului înainte al societății noastre.

Originalitatea românească s-a manifestat și în crearea unor memorabile imagini de protagoniști ai narațiunii. Eroul modelator, personaj exponent al unei concepții înaintate despre lume și viață, a devenit o constantă, o prezență vie în majoritatea cărților valoroase publicate la noi în ultimii ani. „Personajul principal al acestei epoci, și al cărților mele, este activistul de partid", spunea, într-o profesiune de credință, prozatorul Dinu Săraru. Dar el nu este singurul creator în ale cărui cărți descoperim figura eroului modelator. Ciclul „Dragostea și revoluția", cum și, într-o altă dimensiune cronologică, ampla serie romanescă a lui Paul Anghel, „Zăpezile de acum un veac", gravitează în jurul cîtorva personaje memorabile, din trecutul istoric apropiat sau mai îndepărtat.

De fapt, se poate spune, nici unul dintre romancierii noștri de valoare nu a ezitat să plaseze în centrul cărților cîte unul sau mai multe personaje cu un rol de etalon etic, moral, politic. De la Dumitru Radu Popescu, Constantin Țoiu, Fănuș Neagu, Dana Dumitriu, Paul Georgescu, Alexandru George, la Corneliu Ștefanache, Daniel Drăgan, Ion Arieșanu, Vasile Sălăjan, Paul Eugen Banciu, Mihai Sin, Augustin Buzura etc., într-o tipologie variată, cu o capacitate de impact diferită, eroul modelator s-a impus ca o constantă a actului creator.

Pe de altă parte, perioada din urmă a fost martora unui proces de diversificare tematică și stilistică fără precedent. Unor nume consacrate, li s-au alăturat, în valuri succesive, cîteva promițătoare talente de tineri prozatori. Generației care a debutat în jurul anului 1980 (Ștefan Agopian, Mircea Nedelciu, Gheorghe Crăciun), o generație „experimentalistă", s-a spus, cu oarecare îndreptățire, i s-au adăugat, în fiecare an, alte și alte semnături. Cristian Teodorescu, Ioan Groșan, Hanibal Stănciulescu, Ioan Lăcustă, Adriana Bittel, Daniel Vighi, Viorel Marineasa, Mircea Cărtărescu, Nicolae Iliescu, precum și alții, aflați în perioada predebutului editorial, contribuie la acest fenomen de diversificare tematică și stilistică. Un argument peremptoriu al deplinei libertăți de creație de care se bucură scriitorii în perioada glorioasă de după Congresul al IX-lea. Reîmprospătarea permanentă a rîndurilor celor care scriu, evoluția autorilor, a generațiilor fac ca amplul proces — plin de conotații atît de inefabile — al creației să fie un act firesc, un act natural, scutit de plaga dogmatismului și a uniformizării. Toți acești autori au înțeles că opera de artă este și un factor modelator. Modelele, s-a mai spus, sînt forțe de agregare ale personalității umane și ale comunității sociale. Iată de ce opera de artă, literatura, nu poate fi de nimic înlocuită, în postura ei de factor modelator ; iată de ce literatura nu poate și nu trebuie înțeleasă altfel decît ca o mare, ca o imensă creatoare de modele. Însă nu modele abstracte, ci adevărate coeficiente spirituale, inspirate de ceea ce poporul român, în multimilenara sa istorie, a dovedit că are mai bun. Astfel încît, implicit, datoria față de literatură a fiecărui creator adevărat devine o datorie, o răspundere sacră față de însăși existența glorioasă a poporului român.

Mihai OPRIN

Poeții cîntă patria, partidul și conducătorul

ÎN ZILELE CONGRESULUI

În zilele Congresului,
În atita lumină
Izvorîtă sub semnul înalt
Al partidului
Și din verbul
Vibrant, inspirat
Al CONDUCĂTORULUI,
Ce va fi reales,
Fiecare dintre noi
Va deveni
Un plin de har fîntînar
Al adîncului nostru,
În care vom descoperi
Izvoare noi, mai puternice,
Mai curat curgătoare ...

Victor RUSU

NOI L-AM PROPUS

Prefigurînd un viitor măreț,
Rostim măsura cutezanței drepte,
Cu tot ce-avem mai nobil, mai de prețț,
Urcăm prin fapte luminoase trepte.

E Ceaușescu-n tot ce-nfăptuim,
Prin El lumina păcii-n noi se-adună,
De-aceea îl stimăm și îl iubim
Cu primăvara țării împreună.

Ca fii cinstiți ai marelui partid,
Solemn ne angajăm în fața țării
De-a fi cetății steag și trainic zid,
Neabătuți, pe calea bunăstării.

Căci construim spre comuniste zări
O Românie precum alta nu e
Și-n Epoca măreței înălțări
Ființa noastră cu a țării sue.

Noi L-am propus pe-al țării Brav Erou,
La-naltul Forum reales să fie;
Căci El e însuși chipul țării nou,
Mărețul viitor ce va să vie!

Corneliu ANCA

PARTID

Partid,
Flacără tinără,
Gînd eroic,
Treaptă spre vremi viitoare!
Partid,
Vrere înțeleaptă,
Falnică biruință,
Călăuză dreaptă.
Partid,
Brațe harnice, voci puternice
Ce rostesc cuvîntul adevăr
Și cuvîntul țară!
Partid, Demnitate,
Grădină înfrățită
Cu vatra strămună,
Rădăcină a neamului
Și a acestui pămînt.
Partid,
Fereastră deschisă
De Congresul Nouă
Steag biruitor,
Spre cîntec și lumină,
Pasăre măiastră-n zbor
Spre Comunismul
Care o să vină.

Emil ȘAIN

IMN ÎN NOIEMBRIE

Amiază de aur
Imn liber în noiembrie
Stea polară — rațiunea zării
Urcînd în Forum
Iubind înălțarea de steaguri

Pași de purpură
Patria merge-nainte
Un astru
Îi luminează drumul
Conducătorul
Descoperind izvoare
Durăm în marmora de mîine
Veșnicia patriei ...

Ioan Vergu DUMITRESCU

PATRIA IUBITĂ

Adie blînd pe plaiul țării dragi
Un vînt de dor nimbat frumos de vise
Și ziua soarbe mari păduri de fagi,
Prin porți de soare pururea deschise.

Tu om viteaz ascultă cum foșnesc,
Balade dragi din țarina străbună
Cu feți-frumoși din spațiul românesc
Pe-un pod măreț de zare carpatină.

Întoarceți gîndul zilnic înțelept
Și trupul tău de dor să îngereze
În palma-acestui sfînt pămînt, pe drept
Menit de-a pururi liber să dureze,

În munți înalți, în marmoră și lut
În poala grea de holde milenară
Eroii stau de veghe, ca un scut
Sub curcubeu de dragoste de țară.

Adie blînd pe-acest tărîm de dor
Un vînt nimbat ca o lumină trează,
Etern ca timpul scris în Tricolor
De un popor ce-l cîntă și veghează.

David RUSU

SĂRBĂTOARE A INIMII

Pămîntul tău, patrie,
Călătorie de iubire a timpului,
A ochiului ce reține tot ce este frumos
Și demn de cîntat în anotimpul de vară.

Pămîntul tău, patrie,
E mereu aproape de inima mea,
Oricît de tîrziu îmi aflu chemarea
Pe cărările vii nu-l voi uita.

Pămîntul tău, patrie,
Semn adînc prin care trece sîngele meu,
La vremea clipelor neuitate,
Sărbătoare a inimii în libertate.

Pămîntul tău, patrie,
Pămînt de eroi semănat cu grîu,
Întemeiere și curgere limpede de rîu.

Miron ȚIC

Congresul al XIV-lea

(Urmare din pag. 1)

cut o amplă și continuă perfecționare, s-a creat un sistem politic esențialmente nou, unic în felul său, care cuprinde într-o unitate dialectică sistemul democrației statale și cel al democrației muncitorești revoluționare, asigurînd participarea largă a oamenilor muncii la exercitarea puterii în stat, la conducerea societății și la înfăptuirea socialismului cu poporul și pentru popor. S-a plămădit națiunea socialistă și s-au accentuat continuu trăsăturile ei caracteristice decurgînd din natura noii societăți bazate pe proprietatea socialistă care generează unitatea de interese fundamentale ale tuturor cetățenilor. Toți fiii României socialiste, indiferent de originea lor etnică, se bucură în mod egal de aceleași reale drepturi și libertăți, își exercită rolul și atribuțiile care rezultă din calitatea lor de proprietari ai întregii avuții sociale. Cetățenii români de altă naționalitate au posibilități neîngrădite de folosire a limbii materne, beneficiază de școli, instituții de artă și cultură, tipărituri și, totodată, sînt reprezentați în toate organele de conducere naționale și locale în raport cu ponderea lor numerică. Ca urmare a acestor realități de netăgăduit s-a format o colectivitate socialistă bazată pe comunitatea de interese, pe unitatea trainică și indestructibilă a tuturor fiilor patriei în jurul Partidului Comunist Român, care a devenit centrul vital al societății, singura forță politică conducătoare legitimată istoric de dezvoltarea contemporană a patriei și de realitățile ei actuale.

Pe temeiul unei analize științifice aprofundate, al experienței dobîndite, al vieții internaționale, proiectele pentru Programul-Directivă și Tezele pentru Congresul al XIV-lea al partidului dau în continuare o perspectivă revoluționară privind realizarea într-o etapă superioară a Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintarea României spre comunism. Dezbaterea largă și cuprinzătoare a acestor magistrale documente este o expresie elocventă a profundului democratism al societății românești, o strălucită ilustrare a unității depline a partidului, a poporului în jurul partidului și secretarului său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU.** Cu acest prilej, întregul partid și popor au susținut cu o vibrantă mîndrie patriotică realegerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** în funcția supremă de secretar general al partidului, garanția sigură a progresului și prosperității patriei, a întăririi independenței și suveranității sale.

Nu mă las de fotbal...

...din cea mai minunată pricină din cîte s-ar fi putut întîmpla în lumea sportului nostru în ultimii douăzeci de ani : România s-a calificat la Campionatul Mondial ! Adevărul e că, supărat foc după eșecul alarmant de la Copenhaga, m-am temut de o nouă întîmplare tristă și amară precum întîlnirea cu Irlanda de Nord, la care-am fost martor ocular și cardiac, încît mi-am zis — și-am și făgăduit — că nu merită să mai îmi pierd vremea și nădejdea cu o mult dorită urcare a fotbalului românesc în elita lumii ; bun înțeles, m-aș fi ținut (morțiș) de cuvînt, mulțumind onor cetitoriului pentru bunăvoința și nădejdea în progresul la care rîvneam și rîvnesc numai aci la „Orizont", de 12 ani și-o toamnă; iată-mă-s acum, vioi și țanțoș, condeier inspirat (sper) și cetățean fericit că România noastră a izbutit o superbă calificare, spulberînd, prin clasa și travaliul jucătorilor ei, orice îndoială asupra meritului învingătorului ; noi am fost mai buni decît danezii taman în ceasul decisiv, față în față, într-un veritabil turnir, într-o dispută cu lacrimi în ochi și sufletul tresărind, timp de 90 de minute, cînd a necaz, cînd a speranță, cînd a imensă satisfacție.

Meciul l-am văzut în Iugoslavia, împreună cu prieteni din Satul Nou de lîngă Pancevo, Ionică Toderaș, Victor Freant și Vasile Petrea ; eram și noi în arenă într-o rară trăire de dor și iubire de țară și de neam ; vecinii noștri s-au bucurat ca de o mare victorie, noi pluteam în al nouălea cer, cît subsemnatul gîndea mereu că din această zi de vineri îmi abandonez colțul de pagină și trec spre alte orizonturi, poate mai tentante și mai utile, socoteam, decît sudoarea pe un tărîm atît de mișcător cum e fotbalul.

Mulțumesc profesorului Pavel Petroman pentru părerea sa de rău că m-aș fi oprit dacă flăcăii noștri n-ar fi învins ; m-am bizuit, întru totul pe Steaua, Dinamo și Gică Popescu, bine instruiți de Em. Jenei ; mă mîndresc cu ei toți și cu dumneavoastră; așadar : BRAVO, ROMÂNIA !

Teodor BULZA

MARELE FIORD AL CALIFICĂRII

Imaginați-vă, prego, fericiți cititori, următoarea priveliște cețoasă daneză: unsprezecele piontekian admirîndu-și drakkarul dichisit pentru tărmurile italice, cu șampania gata pregătită în mînă, pentru a sparge liniștea fiordului lor. Și încremeniți imaginea asta așa pentru că, în nici un caz, ipotetica vină de a fi stopat o atare lansare nu vă va aparține. Vederea asta au trimis-o la Roma fotbaliștii noștri, alaltăieri, cînd au lăsat la vatră pe

fanion

sus-amintiții vikingi și s-a întîmplat așa pentru simplul motiv că ei au fost mai buni. O surpriză de zile mari, totuși, care ne-a scos direct din ghețarii calificării unde, sinceri să fim, ne pitiseră mai abitir colegii de grupă după meciul cu Eindhoven. Și dacă cineva mi-ar zice că s-a așteptat la așa ceva, că a știut dinainte că naționalii vor juca atît de eficient, atunci am să vă spun imediat ce cred despre persoana în cauză: mai întîi că nu a văzut niciodată vreun meci de acest tip în care, fără excepție, ai noștri pur și simplu s-au înecat întotdeauna la mal, apoi că nici meciul din Danemarca nu l-a văzut, fiindcă e clar că am cîștigat în fața uneia din cele mai bune echipe ale Europei. Dacă ar fi să vă întreb cîte ceva despre acest minunat meci și misterele lui calificatoare aș întreba așa: ce le-a spus Jenei celor 13 din teren de au jucat ei atît de dezinhibați de parcă ar fi „făcut" un amical cu IMASA? ce zi a prins Balint de a stat în careul oaspeților mai aproape de minge decît stau, între ele, cunoscutele emisfere de Magdeburg? de unde atîta energie psihologică în stare să remonteze acel 0-1 din minutul 6, ce părea să fi spulberat totul? Dacă vreți, vă ofer o tentativă de explicare a fenomenelor, în care aș pune la bătaie argumente mai ales „visătoare": după 20 de ani, fotbalul românesc trebuia neapărat să explice elitei fotbalului mondial ce și cum a ajuns să facă la cluburi, adică la Steaua cu precădere, în ultima vreme. Că a cîștigat între timp o Cupă a Campionilor Europeni, că a mai fost într-o finală a ei, că numai pe motiv de ghinion cumplit nu s-a calificat la celelalte europene și mondiale etc. etc.

Și, cum ceasul cel mai potrivit pentru toate astea a și venit, i s-a spus Coppa del Mondo.

Marcel TOLCEA

Concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu față de marile probleme ale lumii contemporane

● O POLITICA EXTERNA ACTIVA, ÎN FAVOAREA REALIZĂRII UNEI LUMI A PĂCII ȘI COLABORĂRII INTERNAȚIONALE

În contextul complex pe care îl oferă relațiile internaționale actuale, cu numeroase probleme de importanță globală care își așteaptă rezolvarea, activitatea pe plan extern a României, mai ales de la Congresul al IX-lea al partidului, s-a impus atît prin valoarea teoretică și principială a acțiunilor întreprinse cît și prin consecvență. Principalele probleme cu care se confruntă lumea în care trăim formează obiectul unor analize științifice, realiste în principalele documente ale partidului nostru, în opera secretarului său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU.** Întreaga politică externă a partidului și statului nostru, ocupă un loc pe măsura importanței în opera teoretică și practică a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU,** conducătorul partidului și statului nostru, căruia îi revine și rolul determinant în elaborarea și aplicarea ei. Este vorba de o politică științific elaborată, caracterizată printr-o înaltă responsabilitate față de destinele poporului nostru cît și ale umanității.

De o importanță deosebită se bucură tezele cît și aprecierile privitoare la evoluția evenimentelor și fenomenelor contemporane, cuprinse în documentele pentru Congresul al XIV-lea al P.C.R. Analiza științifică, spiritul novator care caracterizează această analiză, oferă o imagine atotcuprinzătoare, profundă, asupra problemelor contemporane cît și căile care ar trebui urmate în vederea soluționării lor. Așa cum se subliniază în documentele amintite, în viața internațională se confruntă două tendințe principale, reprezentate de forțele progresului și păcii, pe de o parte, și de forțele imperialiste, reacționare, pe de altă parte. Aceste două tendințe imprimă un caracter contradictoriu și complex evoluției relațiilor internaționale. Dacă s-a realizat și se menține un echilibru relativ în raportul de forțe menționat, dacă s-au realizat unele progrese pe calea destinderii și a soluționării pe calea tratativelor a unor diferende internaționale, menținîndu-se timp de cca. 45 de ani pacea în lume, nu pot fi trecute cu vederea o serie de fenomene negative dintre care, nu puține, au căpătat dimensiuni fără precedent în trecut. Astfel, continuă și se accelerează cursa înarmărilor, care, în condițiile existenței actualei tehnologii militare și mai ales a celei nucleare, pune în pericol însăși existența umanității ; se menține și se accentuează criza economică mondială ; se mențin și se adîncesc decalajele dintre state și națiuni, se accentuează tot mai mult o nouă contradicție principală, cea dintre bogați și săraci.

Tezele pentru Congresul al XIV-lea al partidului subliniază că atîta timp cît se va menține sistemul capitalist, amestecul în treburile interne ale altor state, încercările de destabilizare al unor țări se vor menține. În ultimul timp s-au intensificat campaniile și acțiunile antisocialiste, anticomuniste și antiprogresiste, ceea ce reprezintă un mare pericol pentru pacea și securitatea în lume, pentru politica de destindere. Nu întîmplător, secretarul general al partidului nostru, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** a reafirmat și în magistrala Expunere la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din luna octombrie a.c., necesitatea luării unor poziții ferme împotriva recrudescenței mișcărilor de extremă dreaptă, revanșarde, iredentiste, naționalist-șovine care sînt în contradicție cu interesele popoarelor, cu cauza păcii și colaborării în lume. În același timp, pe plan teoretic, doctrinar, asistăm la revitalizarea unor concepții care încearcă să susțină cursul negativ în relațiile internaționale. Astfel, tezele dezideologizării relațiilor internaționale precum și cea conform căreia lupta de clasă ar trebui să fie înlocuită, sînt infirmate de însăși evoluția vieții internaționale. Alte concepții vin să susțină escaladarea cursei înarmărilor, așa cum sînt cele cu privire la „descurajarea nucleară", „echilibrul teroarei" etc. și care, așa cum a demonstrat viața, nu au servit cauzei păcii în lume, ci, dimpotrivă, au generat conflicte militare.

Existența celor două sisteme sociale reprezintă desigur o realitate a zilelor noastre și care se va mai menține. Prin urmare se pune problema coexistenței acestora, fapt posibil, dar numai prin respectarea principiilor egalității, independenței și suveranității popoarelor. Existența unor probleme globale ale omenirii pune cu acuitate necesitatea ca toate țările lumii, indiferent de orînduire socială, să conlucreze în vederea soluționării acestora, în vederea realizării păcii și securității pe planeta noastră, singura cale rațională de supraviețuire a umanității.

Ca țară europeană, România manifestă un interes firesc față de necesitatea realizării securității pe continent, fapt concretizat în numeroase inițiative și propuneri privind necesitatea și modalitățile dezarmării și intensificării cooperării pe multiple planuri. În același timp, țara noastră consideră ca fiind posibilă realizarea unei Europe unite, în diversitatea orînduirilor sociale existente.

Concepția țării noastre privind soluționarea problemelor mondiale este globală, avînd în vedere interdependențele dintre acestea. Dezangajarea militară, în primul rînd lichidarea armelor nucleare și chimice, reducerea substanțială și a celorlalte categorii de armament, desființarea blocurilor militare, retragerea trupelor străine de pe teritoriul altor state, reprezintă, desigur, o prioritate. În același timp trebuie să se treacă la măsuri radicale privind lichidarea decalajelor dintre state, a lichidării subdezvoltării, în vederea instaurării unei noi ordini economice și politice internaționale. Legat de aceste deziderate majore, este necesară democratizarea relațiilor internaționale, realizarea egalității între state, creșterea rolului statelor mici și mijlocii în soluționarea marilor probleme ale contemporaneității.

Poziția României, a conducătorului ei, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** față de problemele majore cu care se confruntă lumea actuală denotă un profund patriotism, cît și un profund atașament față de destinele umanității. Conform acesteia se impune mai mult ca oricînd necesitatea unui nou mod de gîndire în relațiile internaționale, de abolire a vechilor practici de dictat, de nesocotire a dreptului popoarelor la o existență liberă, stăpîne pe propria lor soartă. Este ferma convingere a partidului și poporului nostru că în epoca pe care o străbatem, foarte complexă și contradictorie, cursul progresist al istoriei nu poate fi împiedicat.

Dr. Corneliu POPEȚI

ROMÂNIA ÎN POEZIE THAILANDEZĂ

În august, anul acesta, a apărut la editura Amarin Printing Group Co. Ltd., Bangkok, Thailanda, volumul de poezie, cu „miez" de inspirație românească, intitulat UN LUNG, STRĂVECHI DRUM ROMAN. El este semnat de poetul Montri Umavijani, care a participat ca invitat la lucrările Seminarului internațional Mihai Eminescu și la festivitățile Centenarului Eminescu, desfășurate în țara noastră, în iunie. Dr. Montri Umavijani este o personalitate culturală multilaterală: poet cu numeroase titluri onorifice și diplome, profesor la Secția de literatură din cadrul Universității Kastesart și mesager cultural, neobosit, cu o activitate bogată în țara sa și cam pe toate meridianele lumii. S-a născut la 15 octombrie 1941, a absolvit cursurile universitare în Thailanda și în S.U.A., este un mare specialist în limbile engleză și franceză, dublat de un profund cunoscător atît al literaturii și culturii thai, cît și al literaturii și culturii universale. A participat la trei congrese mondiale ale poeților, la cel din Thailanda, 1988, fiind președinte. A făcut traduceri din literatura universală și își scrie poezia în limba engleză. Dincolo de natura contemplativ-meditativă a lirismului de expresie concisă, aproape paremiologică, ce îl caracterizează, poetul își gîndește suita de poezii care intră într-un volum, în mod legat, unitar, ca pe un lung poem de călătorie prin gînduri și sentimente, declanșate de imaginile și întîmplările locurilor pe care le vizitează într-un anume timp și anume spațiu. Astfel, lirica lui Montri Umavijani e motivată, susținută, de toate călătoriile pe care le-a făcut el prin țările lumii, iar însăși viața poeziei lui e o mare călătorie, întreruptă de revenirile acasă și de răgazul de la un volum la alttul, cînd s-ar părea că omul trăiește în afara vieții poeziei sale. Are, începînd din 1968, pînă în prezent, peste zece cărți de poezie originală. Edificatoare, în acest sens, este **Nota autorului** la volumul despre România, UN LUNG, STRĂVECHI DRUM ROMAN: „O excursie începută ca una spre Inima Întunericului, mai cu seamă cînd ea ducea dincolo de pragul Parisului, s-a transformat într-una la Muntele Magic, de îndată ce Bucureștiul a fost atins. Am avut de îndeplinit cîteva misiuni prin aceste călătorii europene, din iunie trecut. Într-adevăr, nimic nu s-ar fi întîmplat, dacă n-aș fi devotat scrisului. Drept consecință a scrisului meu. Am făcut mari eforturi în România, pentru ceva singurătate, în ciuda cadrului unei necurmate celebrări. În lupta aceea, ceva a pătruns în chiar sufletul meu. Lîngă lacul de la Ipotești, drag poetului român, am simțit renașterea poeziei și am privit totul în lumina aceea, fie și pentru o clipă. România este pînă acum singura țară care m-a primit acaparatoare și aproape că s-a arătat îndărătnică în a nu-mi mai da drumul să plec. Totuși, după ce am părăsit-o, mă pot vedea cu ochii minții, întors în timp, printr-o seamă de locuri tihnite, tezaurizate în scrisul meu." Și astfel, mai mult de două treimi din poemele volumului, sînt dedicate României, scrise, cu o acută sensibilitate, fie în cadrul geografic românesc, fie în retrospectiva afectivă a unei nostalgice întoarceri în timp, mai ales prin locurile romantice din Moldova, legate de viața marelui Eminescu. Tirania geniului poetic eminescian l-a urmărit pas cu pas pe traducătorul Luceafărului și el a intrat, la un moment dat, fără să vrea, în ipostaza de însingurare rece a stelei depărtărilor. Dar ceea ce este important, esențial, este că el, poetul, a rămas supus puternicei atracții a revenirilor, precum un răsărit fix, reluat, al astrului nopții și al luminii zilei, mai presus de orice umbră de întuneric.

Mira LUPEANU

Montri Umavijani

"UN LUNG, STRĂVECHI DRUM ROMAN"

MIEZ

Este adevărat
că zilele în România
au alcătuit miezul călătoriei mele;
însă dacă mi-aș tăia cale prin ele
aș auzi un vînt vuind
așa cum numai o dată mi-a fost dat să aud
într-un ghioc

PREZICERE

După sosirea în București
aș putea
să-mi refac drumul doar
urmărind cuvintele în timp
și lăsînd orice altceva
șansei

PLOAIA

Ploaia ușoară românească
căzînd pe fiecare
precum iubirea
făcînd inimile să scintieze
în speranță și vis

CENTENARUL EMINESCU

Eu trebuia să fi fost aici
acum o sută de ani
iată de ce am venit
la acest centenar
și am să fiu din nou înapoi
peste un secol

LACUL

După-amiază lîngă lac
prînz în luminișul de pădure
par a străluci
în memoria mea
precum Luceafărul de zi
ori Luceafărul de seară
despre care se zice că se oglindește
în apă, la amiază

IPOTEȘTI

Va fi întotdeauna lîngă lacul acela
și poiana din pădure
unde melodia dulce adie-n jurul
vazei cu un flaut de vis
unde cuvintele mele
au fost chemate din adîncuri
într-un act de renaștere

LA ȘASE DIMINEAȚA

Privesc pe fereastră
și văd Bucureștiul
ca pe un prunc
legănat în ceața lăptoasă

BOTOȘANI

Există multe realități
dar numai un singur vis

LUNA MOLDAVĂ

Strălucitoare și joasă
deasupra codrului întunecat
precum înțelesul unui poem
pe care mă străduiesc să-l compun

VIITORUL

Aștept nerăbdător
un timp adevărat de bucurie
și de luptă;
poate ceva se va întîmpla
printr-o șansă umană
de a-mi întîlni personajele
ori chiar autorul

În românește de
Mira LUPEANU

Colegiul de redacție:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 13
Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

SUCCESUL DEPLIN AL CELUI DE-AL XIV-LEA CONGRES AL VICTORIEI SOCIALISMULUI — CHEZĂȘIE A GLORIEI ȘI MĂREȚIEI ROMÂNIEI VIITOARE !

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 47

SAPTAMINAL SOCIAL POLITIC ȘI LITERAR ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTA TIMIȘ

NR. 47 (1186) 25 NOIEMBRIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 16 PAG., 3 LEI

Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român — Congresul marilor victorii socialiste

În aceste zile pline de semnificație istorică, atenția tuturor comuniștilor, a întregului popor român a fost îndreptată spre Capitala patriei noastre, unde s-a desfășurat marele forum comunist, cel de-al XIV-lea Congres al partidului, chemat să dezbată și să adopte documente de o excepțională importanță pentru destinul întregii națiuni, în spiritul unei imense responsabilități față de opera grandioasă de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a țării spre comunism, pentru independența și prosperitatea României. Marea dezbatere națională se desfășoară sub impulsul revoluționar înnoitor al Expunerii tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, la Plenara lărgită a Comitetului Central, cu privire la problemele socialismului, ale activității ideologice și politico-educative, de dezvoltare a conștiinței socialiste, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului și comunismului în România — adevărată cartă ideologică a partidului nostru. Menită să dea o perspectivă clară, științifică, cu privire la înfăptuirea neabătută a Programului partidului, magistralul document teoretico-ideologic conferă dezbaterilor din Congres răspunsuri clare, convingătoare și mobilizatoare cu privire la afirmarea fermă a principiilor socialismului științific în construcția socialistă, pentru triumful procesului revoluționar mondial, al cauzei libertății și independenței popoarelor, al edificării unei lumi a păcii și dreptății sociale.

Congresul al XIV-lea al partidului nostru, întreaga activitate desfășurată pentru pregătirea lui, documentele sale programatice reprezintă o nouă și strălucită manifestare a dreptului sacru al partidului, restabilit și afirmat de istoricul Congres al IX-lea, de a-și elabora de sine stătător linia și strategia sa politică, de a renunța la șabloane și la copieri mecanice, dreptul și obligația de a aplica în mod creator legile și principiile generale ale teoriei revoluționare a socialismului la realitățile concret-istorice ale României, întărindu-și permanent legăturile cu poporul, implicînd constant pe toți cetățenii țării, prin dezvoltarea largă a formelor democrației muncitorești-revoluționare, în făurirea conștientă a propriului lor viitor.

În virtutea concepției profund revoluționare, cuprinsă în magistrala operă teoretică a secretarului general al partidului, în Tezele și Programul-Directivă supuse deliberării și adoptate la actualul congres al partidului, asupra edificării noii orînduiri, se au în vedere, și în continuare, printre altele, rolul determinant al forțelor de producție ca factor hotărîtor al progresului economico-social și al edificării cu succes a socialismului, necesitatea asigurării unei înalte rate de acumulare, consolidarea și sporirea și în viitor a proprietății socialiste, de stat și cooperatiste, creșterea în continuare a rolului partidului ca forță politică conducătoare a societății, democratizarea tot mai accentuată a conducerii vieții sociale, intensificarea muncii politico-ideologice de formare a omului nou, deplin conștient asupra locului și rolului său în societate.

În consens cu această orientare și ținîndu-se seama de puternicele capacități productive create în anii socialismului, cu deosebire după Congresul al IX-lea, obiectivul principal stabilit pentru viitorul cincinal în domeniul industriei îl constituie dezvoltarea intensivă, organizarea superioară a proceselor de producție, ridicarea nivelului tehnic și calitativ ai produselor. Se va asigura un înalt grad de înnoire a producției, creșterea productivității muncii și a gradului de valorificare a materiilor prime, combustibilului, energiei și muncii sociale. De asemenea, în agricultură trăsătura definitorie în noua etapă o va constitui accentuarea laturilor calitative și intensive ale dezvoltării, prin introducerea în producția agricolă a celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii agricole, creșterea nivelului de cunoștințe și de pregătire profesională a lucrătorilor din agricultură etc.

Ținîndu-se seama de importanța deosebită a științei, învățămîntului și culturii în accelerarea progresului, Documentele dezbătute stabilesc și acestor sectoare importante creșteri, solicitîndu-le eforturi sporite în noua etapă a construcției socialiste. La afirmarea mereu ascendentă a acestor domenii

(Continuare în pag. 6)

PRIN REALEGEREA TOVARĂȘULUI

NICOLAE CEAUȘESCU

ÎN FUNCȚIA DE SECRETAR GENERAL AL PARTIDULUI, SE ASIGURĂ CONTINUITATEA PROCESULUI REVOLUȚIONAR ȘI MONUMENTALELE ÎNFĂPTUIRI ALE ROMÂNIEI SOCIALISTE

O Epocă nouă, revoluționară a fost inaugurată de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, cînd, exprimînd voința comuniștilor, a muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, a fost ales în înalta funcție de secretar general tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, patriot înflăcărat, comunist neînfricat, gînditor clarvăzător, genial conducător. Analizînd critic și autocritic rezultatele social-economice obținute pînă în anul 1965, Congresul al IX-lea a trasat o nouă linie politică generală urmărind în esență adîncirea procesului revoluționar. S-a pus un accent deosebit pe dezvoltarea forțelor de producție, crearea unei economii dinamice, echilibrate ca o condiție indispensabilă pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism. Înlăturîndu-se concepția eronată că între industrie, tehnică, știință, învățămînt nu există o legătură strînsă și că nu ar fi necesară o dezvoltare proprie a științei și tehnicii, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU are meritul de a fi susținut ferm că nu se poate crea o industrie puternică, modernă decît pe baza celor mai recente cuceriri ale științei și tehnicii. În

(Continuare în pag. 12)

DIN RAPORTUL

cu privire la stadiul actual al societății socialiste românești, la activitatea Comitetului Central între Congresele al XIII-lea și al XIV-lea, la realizarea Programului-Directivă de dezvoltare economico-socială în cincinalul al IX-lea și în perspectivă pînă în anii 2000-2010, în vederea îndeplinirii neabătute a Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism

PREZENTAT DE TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU

VIII. MARILE REALIZĂRI OBȚINUTE DE POPORUL ROMÂN ÎN CONSTRUCȚIA SOCIALISTĂ, ÎNDEOSEBI ÎN PERIOADA DE DUPĂ CONGRESUL AL IX-LEA

Este necesar să subliniem că în 20 de ani, din 1945 pînă în 1965, s-au alocat pentru fondul de dezvoltare circa 400 miliarde lei, în timp ce în perioada 1966—1990, avînd în vedere și prevederile de investiții pentru anul viitor, s-au alocat peste 5 000 miliarde lei.

Din totalul fondului național de dezvoltare, investițiile au reprezentat în cei 20 de ani — 1945—1965 — circa 340 miliarde de lei, iar din 1966 pînă în 1990 acestea se ridică la peste 4 300 miliarde lei.

Din totalul investițiilor, circa 2 300 miliarde lei au fost alocate pentru realizarea unei puternice industrii socialiste, moderne.

Ca urmare a acestei puternice dezvoltări, se poate spune că nu există domeniu mai important în care industria românească să nu realizeze produse de înaltă tehnicitate și complexitate, competitive cu cele mai bune pe plan mondial. Numai pe această bază s-a asigurat ca la sfîrșitul actualului cincinal industria patriei noastre să fie de peste 145 de ori mai mare decît în 1945, din care de 123 de ori realizată după cel de-al IX-lea Congres al partidului.

Putem declara cu toată hotărîrea că numai datorită dezvoltării puternice a forțelor de producție, a industriei și agriculturii, a celorlalte ramuri de activitate s-a lichidat rămînerea în urmă în care se găsea țara noastră acum 45 de ani și s-au asigurat ridicarea nivelului de dezvoltare economică generală a gradului de civilizație materială și spirituală a întregului popor, întărirea forței, independenței și suveranității României.

Acum putem afirma cu îndreptățită mîndrie că viața, realitatea au demonstrat forța clasei muncitoare, a poporului nostru, devenit stăpîn pe destinele sale, de a realiza o industrie superioară, de a-și asigura dezvoltarea economico-socială și de a făuri cea mai dreaptă societate din lume.

În același timp, după cum este bine cunoscut, Congresul al IX-lea a combătut concepția de subapreciere a agriculturii și a restabilit rolul și importanța agriculturii ca una din ramurile de bază ale economiei naționale, pornind de la faptul că atît dezvoltarea industriei, cît și a agriculturii reprezintă cerințe legice ale dezvoltării economico-sociale a oricărei societăți, și cu atît mai mult a socialismului, că nu se poate realiza făurirea cu succes a socialismului fără a asigura dezvoltarea puternică atît a industriei, cît și a agriculturii, a unei agriculturi socialiste de înaltă productivitate și eficiență.

Pornind de la această concepție științifică, din fondul de dezvoltare economico-socială s-au alocat agriculturii mijloace foarte importante.

În primii 20 de ani — 1945—1965 — s-au alocat circa 56 miliarde lei pentru agricultură, iar din 1965 pînă în 1990, peste 650 miliarde lei. Pe această bază s-au realizat programul de irigații, de amenajări funciare, puternica dotare cu tractoare și mașini agricole, cu tot ce este necesar, asigurînd baza tehnico-materială pentru înfăptuirea cu succes a obiectivelor noii revoluții agrare. Cu această bază tehnico-materială puternică, agricultura noastră socialistă, de stat și cooperatistă, a putut să realizeze o creștere însemnată a producției — de peste 10 ori față de 1945 — din care de peste 6 ori după Congresul al IX-lea, iar în acest an, înfăptuind obiectivele noii revoluții agrare, s-a putut realiza cea mai mare producție de cereale din istoria României, de peste 60 milioane tone, ceea ce face ca țara noastră să se numere printre primele țări din lume în ce privește producția de cereale pe hectar și locuitor.

În același timp, s-au alocat investiții importante pentru transporturi, telecomunicații, silvicultură, construcții, circulația mărfurilor și altele, care au reprezentat, pe întreaga perioadă, 885 miliarde lei, din care peste 828 miliarde lei după 1965.

O atenție deosebită s-a acordat construcției de locuințe, extinderii și modernizării bazei materiale a învățămîntului, culturii, ocrotirii sănătății și altor activități sociale, alocîndu-se, în perioada 1945—1990, circa 772 miliarde lei, din care peste 706 miliarde lei în perioada de după Congresul al IX-lea al partidului.

Ca rezultat al dezvoltării generale a forțelor de producție, al alocării unui procent important, de peste 30 la sută, din venitul național pentru fondul de dezvoltare și acumulare, după Congresul al IX-lea al partidului, avuția națională va fi, în 1990, de circa 5 660 miliarde lei, față de numai 252 miliarde lei în 1945 și de 810 miliarde lei în 1965.

În cadrul acesta, fondurile fixe înregistrează o creștere de 22 de ori pe întreaga perioadă, din care de 19 ori după 1965.

Dezvoltarea puternică a forțelor de producție, a industriei, agriculturii și celorlalte ramuri de activitate, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, s-a putut realiza datorită existenței proprietății întregului popor și proprietății cooperatiste asupra mijloacelor de producție.

Pe baza realităților, se poate afirma cu toată tăria că numai și numai proprietatea socialistă a întregului popor și cooperatistă a asigurat ridicarea României la stadiul actual de dezvoltare economico-socială, de bunăstare materială și spirituală a poporului.

Aceasta a asigurat, totodată, realizarea unei concordanțe cît mai depline între forțele de producție și relațiile sociale — factori hotărîtori în procesul construcției cu succes a noii orînduiri sociale.

O dată cu dezvoltarea generală a forțelor de producție, s-a acordat o atenție deosebită repartiției raționale a industriei și celorlalte ramuri în toate județele și zonele patriei noastre.

În perioada 1945—1990 se realizează circa 11 mii de capacități de producție importante, din care 9 650 după cel de-al IX-lea Congres al partidului. În amplasarea acestora s-a urmărit ca, o dată cu dezvoltarea tuturor zonelor, să se acorde o atenție și un ritm mai accelerat celor rămase în urmă, ceea ce a determinat ridicarea nivelului economico-social al tuturor județelor.

Oricine vizitează România se poate convinge cu ușurință cît de profunde au fost transformările în dezvoltarea tuturor județelor, a întregii țări. Repartizarea judicioasă a forțelor de producție pe întregul teritoriu constituie, astăzi, fundamentul trainic al asigurării construcției socialiste în țara noastră, al manifestării deplinei egalități în drepturi pentru toți cetățenii, fără nici o deosebire, al ridicării gradului de civilizație al tuturor județelor și localităților patriei noastre — cerință obiectivă pentru făurirea cu succes a socialismului.

Puternica dezvoltare a forțelor de producție, creșterea producției industriale, agricole și a celorlalte sectoare au dus la profunde schimbări în structura socială.

Astăzi, clasa muncitoare, țărănimea și intelectualitatea reprezintă forțele fundamentale ale societății socialiste românești, care, în deplină unitate, înfăptuiesc programele de dezvoltare economico-socială și asigură înaintarea fermă a patriei noastre pe noi culmi de progres și civilizație.

Este necesar de subliniat că în această perioadă a avut loc o puternică creștere a productivității muncii, ceea ce a asigurat sporirea continuă a eficienței și rentabilității în toate domeniile de activitate. Însuși faptul că, în timp ce numărul personalului muncitor a sporit de peste 6 ori, producția industrială a crescut de peste 145 de ori demonstrează cu putere înalta creștere a productivității muncii, ca rezultat al organizării moderne, științifice a producției, al mecanizării și automatizării, al ridicării gradului de calificare al oamenilor muncii, din toate domeniile de activitate.

Succese importante au fost obținute, în toată această perioadă, în dezvoltarea puternică a învățămîntului de toate gradele, lichidîndu-se de mult analfabetismul, moștenit de la regimul burghezo-moșieresc și dezvoltîndu-se puternic învățămîntul obligatoriu de 10 ani, iar din acest an se va generaliza învățămîntul de 12 ani, pentru întregul tineret.

În același timp, a cunoscut o puternică dezvoltare învățămîntul superior, care asigură cadrele de specialitate pentru toate ramurile moderne. Legarea strînsă a învățămîntului cu producția, cu cercetarea, preocuparea continuă de ridicare a nivelului învățămîntului pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii moderne, ale cunoașterii umane în general au avut un rol de importanță hotărîtoare în întreaga dezvoltare a patriei noastre, în construcția cu succes a socialismului.

De asemenea, trebuie să subliniem marile realizări obținute în această perioadă, îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, în dezvoltarea puternică a științei, a cercetării științifice în toate domeniile de activitate.

Trebuie să subliniem că marile realizări în dezvoltarea generală a patriei noastre — a industriei, agriculturii, a celorlalte ramuri — sînt strîns legate de intensa activitate de cercetare, de promovare cu îndrăzneală a noilor cuceriri ale științei și tehnicii în toate domeniile, de ridicare generală a nivelului de cultură și educație al tuturor oamenilor muncii, al întregului nostru popor.

Acordînd o atenție deosebită realizării fondului de dezvoltare și acumulare ca una din condițiile hotărîtoare pentru progresul puternic și ridicarea nivelului de civilizație și al bunăstării generale a poporului, partidul și guvernul nostru au asigurat, în întreaga perioadă de după Congresul al IX-lea al partidului, alocarea a circa 67—70 la sută din venitul național pentru fondul de consum.

Aceasta a asigurat majorarea fondului de retribuire de 34 de ori față de 1950. Pe această bază s-a asigurat creștereă retribuției medii de aproape 10 ori, s-a acționat cu toată hotărîrea pentru aplicarea fermă a principiilor socialiste de retribuire, s-a asigurat un raport echitabil pentru etapa actuală dintre retribuțiile mici și retribuțiile mari, reducîndu-se raportul între retribuțiile mari și cele mici de la aproape 1 la 23 în 1950 la 1 la 4,7 în prezent.

Au crescut, de asemenea, veniturile țărănimii, care, numai din sectorul cooperatist reprezintă astăzi circa 62 miliarde lei.

Am introdus ferm principiul acordului global, al participării la beneficii, pornind de la asigurarea veniturilor tuturor categoriilor oamenilor muncii în raport de munca și activitatea depusă, pe baza principiului socialist „nici pîine fără muncă, dar nici muncă fără pîine".

Putem afirma că principiile de retribuire în industrie, în celelalte sectoare, precum și în agricultură corespund pe deplin perioadei de construcție socialistă din țara noastră, principiilor echității și eticii socialiste, asigurării unor condiții de muncă și de viață cît mai bune pentru toți cetățenii patriei noastre.

Este adevărat că la noi nimeni nu se mai poate îmbogăți fără muncă, și au dreptate cei care ne critică că nu dăm libertate pentru bogați, dar nu o vom da niciodată, însă nu mai avem nici săraci, și nici nu mai vrem să avem

(Continuare în pag. 3)

(Urmare din pag. 2)

săraci în România ! Să avem un popor liber, cu o viață bună, egală !

Totodată, desfacerea de mărfuri cu amănuntul prin comerțul socialist se ridică în acest an la circa 315 miliarde lei, fiind de 18,5 ori mai mare decît în 1950. Consumul alimentar a crescut de la 1 800 de calorii zilnic pe locuitor în 1950, la circa 3 300 calorii în prezent, România înscriindu-se între țările cu un bun consum din punctul de vedere al necesităților fiziologice.

În același timp, au crescut puternic cheltuielile social-culturale, finanțate de la bugetul de stat, de la 3,4 miliarde lei în 1950 la 20,9 miliarde în 1965 și la circa 111 miliarde în 1990, ceea ce reprezintă o creștere de aproape 33 de ori.

Totodată, partidul nostru a acordat o atenție deosebită construcțiilor de locuințe, alocînd mijloacele necesare care au asigurat construirea a circa 3 milioane de apartamente, din care 2,6 milioane după 1965.

S-au alocat, de asemenea, mijloacele necesare pentru dezvoltarea de spitale, dispensare, școli, centre de educație și cultură, baze sportive și altele, care asigură condiții tot mai bune de viață pentru toți locuitorii patriei noastre.

Practic, astăzi peste 82 la sută din populația orașelor locuiește în case noi, iar din București — circa 90 la sută.

Ponderea populației urbane a crescut de la 22 la sută în 1945 la peste 53 la sută în acest an.

În mod sintetic, îmbunătățirea nivelului de trai al întregului popor se reflectă în faptul că durata medie a vieții s-a mărit de la 42 de ani în perioada antebelică, la circa 70 de ani în prezent.

Putem afirma cu îndreptățită mîndrie că, în anii construcției socialismului, îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, a avut loc o creștere puternică a nivelului de trai material și spiritual al poporului — ceea ce demonstrează cu putere că partidul nostru acționează cu toate forțele pentru a realiza țelul suprem al politicii sale, esența societății socialiste multilateral dezvoltate, de ridicare a bunăstării materiale și spirituale a poporului, de a-i asigura o viață demnă, fericită, în deplină libertate și independență.

Dezvoltarea puternică a economiei naționale a creat condițiile participării active a României la diviziunea internațională a muncii, la schimbul de valori materiale și spirituale cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială.

Merită să subliniem faptul că, față de 1950, volumul total al comerțului exterior a fost, în 1965, de 5 ori mai mare și va fi de circa 53 de ori mai mare în 1990, din care exportul de 72 de ori.

Toate acestea demonstrează cu putere forța economiei românești, participarea sa activă la colaborarea internațională, cu țările socialiste, cu țările în curs de dezvoltare, precum și cu statele capitaliste dezvoltate, cu toate țările, fără deosebire de orînduire socială.

Ca rezultat al întregii activități economico-sociale, venitul național a crescut, față de 1945, de 7 ori în 1965, și va fi de 43—44 de ori mai mare în 1990.

Pe această bază am asigurat atît creșterea fondului de consum, cît și a fondului de acumulare și dezvoltare, progresul general al patriei noastre, făurirea cu succes a socialismului în România.

IX. CINCINALUL 1986—1990 — PARTE INTEGRANTĂ A BILANȚULUI ÎNFĂPTUIRILOR ISTORICE DIN ANII CONSTRUCȚIEI SOCIALISTE

În înfăptuirea obiectivelor stabilite de Congresul al XIII-lea al partidului, în cincinalul al 8-lea au avut loc profunde transformări în întreaga dezvoltare a țării, punîndu-se în centrul activității dezvoltarea intensivă, înfăptuirea obiectivelor noii revoluții tehnico-științifice și noii revoluții agrare, aplicarea fermă a programelor de modernizare și organizare științifică a producției, a principiilor autoconducerii, autogestiunii, autofinanțării, pe baza programelor, a normelor privind întreaga activitate economico-financiară.

Sînt cunoscute prevederile și realizările de pînă acum în acest cincinal, care, împreună cu planul pe 1990, vor asigura creșterea producției industriale cu circa 40 la sută.

Se realizează cu succes programele de dezvoltare ale celorlalte sectoare și ramuri, precum și obiectivele noii revoluții agrare, care au dus la obținerea în acest an a celor mai mari producții la cereale, la plante tehnice, la întreaga producție vegetală, asigurînd astfel cele mai bune condiții pentru o bună aprovizionare a populației.

Se poate aprecia că realizările din primii 4 ani ai cincinalului și din 1990 — ultimul an al celui de-al 8-lea cincinal — vor asigura realizarea obiectivelor fundamentale ale celui de-al 8-lea cincinal, ridicarea patriei noastre la un nou nivel de dezvoltare economico-socială.

Este bine cunoscut că, și în acest cincinal, s-au realizat prevederile privind creșterea retribuției, a pensiilor, a veniturilor generale ale oamenilor muncii.

Întreaga dezvoltare economico-socială a creat condițiile necesare pentru îmbunătățirea întregii activități economico-financiare, pentru stabilitatea monedei, a determinat, în ultimii ani, un buget excedentar și a creat posibilitatea lichidării, la sfîrșitul lunii martie a acestui an, a datoriei externe.

Lichidarea datoriei externe reprezintă o mare realizare a politicii statului nostru și pune capăt dependenței îndelungate a țării noastre față de monopolurile și capitalul financiar străin.

Pentru prima dată în istoria sa România nu mai plătește nici tribut, nici dobînzi ! Tot ceea ce se produce aparține pe deplin poporului român, care a devenit astfel — se poate spune — pentru prima oară, cu adevărat independent, și economic, și politic !

Acum, cînd facem bilanțul general al stadiului societății noastre socialiste, al realizărilor din cel de-al 8-lea cincinal, putem afirma cu îndreptățită mîndrie că principalele prevederi ale Programului partidului pentru această perioadă, obiectivele strategice stabilite de Congresul al XIII-lea al partidului se înfăptuiesc cu succes și că la începutul anilor '90 România se va prezenta cu realizarea obiectivului strategic de trecere într-o nouă etapă, de țară mediu dezvoltată — ceea ce creează noi și noi condiții pentru ridicarea continuă a nivelului de dezvoltare a civilizației și bunăstării generale a poporului nostru.

Putem afirma cu îndreptățită mîndrie că, sub conducerea gloriosului nostru partid comunist, care își îndeplinește cu cinste misiunea istorică, clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea, întregul nostru popor, în deplină unitate, au dobîndit realizări epocale pe calea noii orînduiri sociale, demonstrînd cu puterea faptelor de netăgăduit forța unui popor care a lichidat pentru totdeauna asuprirea și inegalitățile, a devenit pe deplin stăpîn pe destinele sale și își făurește în mod liber și independent viitorul său de aur.

Viața, realitatea demonstrează cu putere că numai și numai în condițiile socialismului poporul nostru a putut lichida înapoierea moștenită de la vechile orînduiri sociale și ca rezultat al dominației străine, că socialismul reprezintă garanția prezentului și viitorului luminos al întregii noastre națiuni.

Bilanțul marilor realizări obținute de poporul nostru, sub conducerea partidului, în dezvoltarea economico-socială, în ridicarea nivelului general de civilizație, demonstrează cu puterea faptelor de netăgăduit că România a străbătut mai multe etape de dezvoltare economico-socială, înfăptuind cu succes noua orînduire socială socialistă, și se află într-o etapă nouă, superioară.

Iată de ce al XIV-lea Congres al partidului va fi caracterizat drept Congresul marilor victorii, al triumfului socialismului, al afirmării depline a independenței și suveranității României, al înaintării ferme a României spre visul de aur, spre comunism !

Am obținut realizări istorice, dar mai avem de străbătut încă un drum lung pînă la înfăptuirea deplină a societății socialiste multilateral dezvoltate, pînă la triumful deplin al principiilor socialismului și, în perspectivă, al principiilor comuniste în întreaga viață a societății noastre.

Este necesar să tragem toate concluziile, atît din tot ceea ce am realizat, cît și din stările negative, din lipsuri, să asigurăm perfecționarea continuă a activității noastre de construcție socialistă, acționînd întotdeauna pentru aplicarea neabătută a principiilor socialismului științific, a legităților general-obiective la realităților patriei noastre, avînd permanent în vedere că socialismul trebuie să-l realizăm cu poporul și pentru popor, că tot ceea ce se înfăptuiește în patria noastră trebuie să asigure dezvoltarea generală a națiunii, ridicarea continuă a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor, întărirea continuă a independenței și suveranității României.

Numai pe această cale și numai acționînd întotdeauna ca adevărați revoluționari comuniști vom asigura mersul ferm înainte, înfăptuirea Programului partidului, victoria socialismului și comunismului în România !

XVIII. ACTIVITATEA IDEOLOGICĂ, TEORETICĂ ȘI POLITICO-EDUCATIVĂ, DE FORMARE A OMULUI NOU, CONSTRUCTOR CONȘTIENT AL SOCIALISMULUI ȘI COMUNISMULUI ÎN ROMÂNIA

În întreaga perioadă de construcție socialistă, și îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, activitatea ideologică, teoretică și politico-educativă, de formare a omului nou, constructor conștient al noii orînduiri sociale a avut un rol de însemnătate deosebită în ridicarea conștiinței revoluționare a maselor populare, în întreaga activitate de înfăptuire cu succes a programelor de dezvoltare economico-socială și ridicare a patriei pe noi culmi de progres și civilizație. Și după Congresul al XIII-lea al partidului s-a dezvoltat o intensă activitate politico-educativă.

La Plenara Comitetului Central al partidului pe problemele ideologice, teoretice, am dezbătut pe larg toate problemele și obiectivele activității viitoare din acest domeniu, de aceea nu doresc acum să mă opresc, pe larg, la această activitate.

Avînd în vedere importanța hotărîrilor Plenarei Comitetului Central al partidului pe problemele ideologice, propun ca ele să fie adoptate de Congresul al XIV-lea ca Program al partidului privind activitatea ideologică, teoretică, politico-educativă, pe baza căruia să se elaboreze programe de activitate pe întreaga perioadă pînă la următorul congres al partidului.

Trebuie să avem permanent în vedere marile schimbări cu caracter economico-social, politic, care s-au produs în țara noastră, dar și pe plan mondial, uriașele cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în general.

Toate acestea cer o înaltă analiză științifică, materialist-dialectică a noilor probleme, a perspectivelor dezvoltării societății omenești și îmbogățirea, pe această bază, a teoriei socialismului științific, a concepției revoluționare despre lume și viață.

Activitatea noastră politico-ideologică trebuie să dea un răspuns științific, pe baza concepției revoluționare despre lume și viață, la problemele noi apărute în dezvoltarea socialismului, la problemele dezvoltării mondiale și să înarmeze partidul, întregul popor cu o concepție clară și o înțelegere științifică a căilor de făurire a socialismului, de înaintare fermă a patriei noastre, a întregii omeniri spre comunism !

În întreaga activitate politico-educativă trebuie să fie puse cu putere în evidență marile succese dobîndite în făurirea noii orînduiri, forța revoluționară transformatoare a socialismului, faptul că numai și numai socialismul asigură progresul în deplină libertate al omenirii, realizarea unei lumi mai drepte și mai bune.

Este necesar ca în întreaga noastră activitate politico-educativă, în învățămîntul de partid, în învățămîntul social, în învățămîntul politic de masă să intensificăm activitatea de înarmare a membrilor de partid, a oamenilor muncii cu o concepție revoluționară, științifică despre lume și viață, să dăm o perspectivă clară luptei pentru înfăptuirea Programului partidului, pentru înaintarea patriei noastre și ridicarea ei pe noi culmi de progres și civilizație !

Să intensificăm activitatea de formare și ridicare a conștiinței revoluționare, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului și comunismului, cu înalte trăsături revoluționar-patriotice, cu un larg orizont de cunoștințe teoretice, științifice și profesionale, de cultură generală, cu un spirit revoluționar militant.

Să dezvoltăm puternic dragostea față de patrie, față de interesele socialismului, ale poporului, spiritul solidarității militante internaționaliste cu toate forțele care luptă pentru socialism, pentru progres, pentru pace.

În același timp, se impune ca în întreaga noastră activitate politico-educativă să se adopte o poziție fermă față de diferite manifestări străine socialismului, să fie combătute cu toată hotărîrea șovinismul, naționalismul, rasismul, antisemitismul, tot ceea ce înjosește omul, urmărește să dezbine oamenii muncii, popoarele. Să combatem toate concepțiile retrograde, înapoiate, egoismul, spiritul de parvenire, manifestările de necinste, să educăm întregul popor — și în primul rînd tineretul — în spiritul idealurilor de dreptate, de cinste, de etică și echitate socialistă.

Trebuie să se unească toate forțele care acționează în activitatea politico-educativă, în vederea ridicării nivelului de cultură, de cunoștințe al tuturor oamenilor muncii, al întregului nostru popor.

Să perfecționăm continuu conținutul Festivalului național „Cîntarea României", care asigură participarea largă a maselor, și în primul rînd a tineretului, la întreaga activitate de creație cultural-artistică, care are un rol tot mai important în dezvoltarea culturii patriotice, revoluționare.

Așa cum se subliniază în hotărîrile Plenarei Comitetului Central, este necesar să se îmbunătățească activitatea tuturor organismelor care acționează în direcția activității politico-educative. Trebuie să se realizeze noi opere literare, cu un înalt conținut patriotic, noi filme, piese de teatru, care să oglindească viața, realizările poporului nostru, să fie puternic pătrunse de înaltele idealuri ale umanismului revoluționar, socialist, să sădească în conștiința tineretului, a întregului popor dragostea față de patrie, față de socialism, de partid, față de interesele generale ale întregii națiuni.

Presa, radioteleviziunea, toate mijloacele de informare în masă trebuie să acționeze cu și mai multă fermitate, în spiritul concepției revoluționare, să adopte o atitudine mai combativă față de manifestările și lipsurile din diferite domenii de activitate, să promoveze cu mai multă îndrăzneală noul, să generalizeze experiența înaintată.

Întreaga activitate politico-educativă trebuie să devină o puternică forță revoluționară, care să lumineze calea întregului popor în munca și lupta pentru realizarea programelor de dezvoltare economico-socială, de ridicare a bunăstării materiale și spirituale a poporului, de întărire necontenită a suveranității țării, de înaintare neabătută spre visul de aur, spre comunism !

XIX. POLITICA EXTERNĂ A PARTIDULUI ȘI STATULUI NOSTRU, DE PACE ȘI LARGĂ COLABORARE INTERNAȚIONALĂ, DE PARTICIPARE ACTIVĂ LA SOLUȚIONAREA CONSTRUCTIVĂ A PROBLEMELOR COMPLEXE ALE LUMII CONTEMPORANE

În întreaga activitate internațională, partidul și statul nostru socialist au pornit întotdeauna de la unitatea dialectică între politica internă și externă, de la faptul că realizarea cu succes a programelor de dezvoltare economico-socială și făurirea socialismului reprezintă o contribuție importantă la dezvoltarea relațiilor internaționale, la politica de pace și colaborare cu toate statele lumii.

Se poate spune că evenimentele internaționale, schimbările care s-au produs în viața mondială au confirmat pe deplin justețea aprecierilor și orientărilor stabilite de Congresul al XIII-lea cu privire la relațiile mondiale, la intensificarea luptei pentru dezarmare, pentru pace, pentru soluționarea problemelor complexe internaționale în interesul tuturor popoarelor, al independenței și suveranității lor.

Analiza științifică a situației mondiale demonstrează că omenirea parcurge o epocă de profunde transformări revoluționare și naționale. S-au produs și continuă să se producă mari mutații în raportul mondial de forțe.

Se poate afirma cu deplin temei că în viața internațională continuă să se manifeste două tendințe diametral opuse. Pe de o parte, se manifestă cu putere politica imperialistă, neocolonialistă, de dominație și asuprire, de în-

(Continuare în pag. 4)

(Urmare din pagina 3)

călcare a independenței și suveranității popoarelor, de jefuire și îmbogățire pe seama altor state, de amestec brutal și inadmisibil în treburile interne ale altor popoare.

Viața, realitățile demonstrează cu putere că în viața internațională capitalul financiar-bancar și monopolurile supranaționale au devenit forma principală de exploatare a altor popoare, și în primul rînd a țărilor în curs de dezvoltare. Toate acestea au dus la mărirea și mai mult a decalajului economic și social dintre țările bogate și țările sărace.

Totodată, se afirmă cu tot mai mare putere forța mișcării progresiste democratice a popoarelor care se pronunță și acționează împotriva politicii imperialiste, a politicii de război, pentru dezarmare, pace, pentru dezvoltare liberă și independentă a tuturor națiunilor lumii.

Se poate afirma că se menține, încă, un echilibru relativ între aceste două tendințe, deși cercurile imperialiste își intensifică eforturile pentru a determina o schimbare a raportului de forțe în favoarea lor, în vederea consolidării dominației lor mondiale.

În dezvoltarea lumii contemporane continuă să se mențină și chiar se accentuează contradicția dintre socialism și capitalism, care rămîne o contradicție fundamentală a epocii noastre.

În același timp, se accentuează și devine tot mai puternică contradicția dintre țările bogate și țările sărace, care reprezintă o nouă contradicție fundamentală a actualei epoci de dezvoltare a omenirii. La aceasta trebuie adăugată contradicția de clasă din înseși țările capitaliste dezvoltate, precum și accentuarea unor contradicții între țările capitaliste dezvoltate.

Marile schimbări produse în dezvoltarea economico-socială au determinat mutații importante în raporturile dintre diferite țări capitaliste dezvoltate. A scăzut cu mult ponderea economică a Statelor Unite în rîndurile acestor țări, a crescut în schimb ponderea Japoniei, a R.F. Germania și altor țări. Aceasta a determinat, după cum este bine cunoscut, accentuarea unor mari contradicții între țările din acest grup.

Trebuie însă subliniat că procesul diferențierii și schimbării raportului de forțe în dezvoltarea economico-socială va continua, aceasta reprezentînd o lege obiectivă a dezvoltării inegale — și se poate aprecia că, în perspectiva anilor 2000, începutul celui de-al treilea mileniu, lumea va cunoaște noi schimbări în dezvoltarea economică a diferitelor țări, vor apărea, fără îndoială, noi state puternic dezvoltate economic.

Aceasta va duce la schimbarea ponderii pe care o ocupă astăzi o țară sau alta, și în lumea capitalistă, dar în general în întreaga lume, în ce privește dezvoltarea economico-socială. Și în acest domeniu, ca în toate, nimic nu este veșnic. Nimic nu poate să oprească lumea la nivelul actual de dezvoltare al unor țări sau al altora. Este bine de subliniat și de înțeles acest lucru, pentru că aceasta va ajuta mult la înțelegerea procesului dialectic de schimbare a raportului de forțe, de dezvoltare a omenirii și va ajuta la tragerea unor concluzii corespunzătoare pentru o politică de colaborare care să asigure o dezvoltare echilibrată a tuturor zonelor și popoarelor lumii.

În acest cadru este necesar să subliniem accentuarea crizei economice mondiale, a crizei politice și sociale în lumea capitalistă, în întreaga lume în general, ceea ce duce la accentuarea instabilității economice și politice.

Actuala situație economico-socială mondială gravă este agravată și de continuarea cursei înarmărilor, de producerea și perfecționarea armelor nucleare și a altor mijloace de distrugere în masă, de creșterea cheltuielilor militare.

Avînd în vedere toate acestea, se poate spune că situația mondială continuă să se mențină gravă, inclusiv că se menține pericolul unui nou război mondial, în care se vor folosi, fără îndoială, armele nucleare, care vor duce la distrugerea întregii omeniri, a înseși condițiilor pentru existența vieții pe planeta noastră.

Iată de ce popoarele își pun, pe drept cuvînt, întrebarea : cum și pe ce cale trebuie soluționate problemele grave ale vieții mondiale ? Cum trebuie să se acționeze pentru soluționarea, într-un mod nou, a tuturor acestor probleme ? Cum se va încheia mileniul al doilea și cum va păși omenirea în cel de-al treilea mileniu ?

De răspunsul ce va fi dat la aceste întrebări, de felul cum se va acționa în soluționarea acestora depinde întreaga dezvoltare a omenirii pe calea progresului, a libertății și independenței, depind realizarea dezarmării, înlăturarea pericolului nuclear și asigurarea unei păci trainice, a unei lumi fără arme, fără războaie.

În acest an s-au împlinit 50 de ani de la declanșarea celui de-al doilea război mondial. Este necesar să nu se uite nici un moment învățămintele istoriei, faptul că politica de concesii făcute Germaniei naziste, lipsa de unitate a forțelor antifasciste, progresiste, democratice, a popoarelor din Europa au încurajat, de fapt, Germania hitleristă să dezlănțuie cel de-al doilea război mondial, urmărind să-și asigure dominația asupra lumii, așa cum nu trebuie uitat nici un moment că acordul dintre Germania hitleristă și Uniunea Sovietică nu a înlăturat pericolul de război.

Este bine cunoscut că întreaga omenire, și în primul rînd popoarele Uniunii Sovietice, inclusiv poporul nostru, au plătit scump, foarte scump — cu zeci de milioane de jertfe omenești, cu uriașe distrugeri — acest război. De aceea, este necesar să se facă totul pentru a nu se mai repeta ceea ce s-a întîmplat în 1939—1941, pentru a se înlătura pericolul de război și a se asigura o pace trainică și justă, egală pentru toate națiunile lumii !

Anul viitor se împlinesc 45 de ani de la terminarea celui de-al doilea război mondial. De aceea, România consideră că trebuie să se treacă la adoptarea măsurilor necesare soluționării tuturor problemelor care nu s-au rezolvat încă.

În primul rînd, apare necesar să se adopte o poziție clară, fără echivoc, de condamnare și anulare a tuturor acordurilor încheiate cu Germania hitleristă, trăgîndu-se concluziile practice pentru anularea tuturor urmărilor acestor acorduri și dictate.

Trebuie considerat anormal că după 45 de ani de la încheierea războiului nu s-au realizat încă tratatele de pace între toate statele și nu s-a instaurat de fapt pacea în Europa.

Apare deci necesar să se treacă la tratative între statele interesate în vederea încheierii tratatelor de pace și lichidării cu desăvîrșire a urmărilor celui de-al doilea război mondial. Și pentru a răspunde anticipat la unele întrebări eventuale, vreau să spun clar că România consideră că aceasta nu trebuie să ducă la schimbări în Europa și că existența celor două state germane trebuie să continue, să fie o realitate a Europei de astăzi și de mîine !

Noi considerăm toate acestea ca acțiuni de importanță deosebită pentru consolidarea păcii și colaborării, pentru întărirea încrederii și pentru asigurarea unor progrese reale în problemele dezarmării, în asigurarea unei păci trainice în Europa și în întreaga lume.

Subliniez toate acestea pentru că este necesar ca acum, cînd în Europa se reactivează din nou forțele revanșarde, neonaziste, să se adopte o poziție fermă, de îngrădire a activității lor, de a nu se merge — în nici un fel — pe calea concesiilor, în numele așa-zisei libertăți de exprimare a părerilor. Nu poate exista libertate pentru revanșarzi, pentru fasciști, pentru acei care pun la cale o nouă repărtire a lumii, care pun în pericol însăși existența civilizației, a omenirii, a vieții pe planeta noastră ! Libertatea trebuie asigurată popoarelor ca și independența, ca și dreptul de a-și hotărî singure dezvoltarea, fără nici un amestec din afară !

XX. NECESITATEA RESPECTĂRII NEABĂTUTE A PRINCIPIILOR DE RELAȚII INTERNAȚIONALE, A DREPTULUI FIECĂRUI POPOR DE A-ȘI ALEGE CALEA DEZVOLTĂRII SALE ECONOMICO-SOCIALE ÎN MOD LIBER ȘI INDEPENDENT, FĂRĂ VREUN AMESTEC DIN AFARĂ

În întreaga sa politică internațională, inclusiv de la Congresul al XIII-lea pînă în prezent, România a acționat cu toată hotărîrea pentru dezvoltarea relațiilor cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială.

Am acționat în toate împrejurările în direcția dezarmării, pentru soluționarea problemelor litigioase dintre state pe calea tratativelor, pentru sprijinirea luptei de eliberare națională, a luptei popoarelor pentru independență și suveranitate.

Se poate spune că nu au existat probleme mai importante ale vieții mondiale în care România să nu fi participat, într-o formă sau alta, la soluționarea lor, să nu fi adus o contribuție activă la cauza păcii și colaborării între toate națiunile lumii.

Ca rezultat al politicii sale de colaborare și de pace cu toate statele lumii, România are în prezent relații diplomatice, economice și de altă natură cu 155 de state și acționează cu hotărîre pentru o largă colaborare economică, tehnico-științifică și culturală.

La baza relațiilor cu toate statele lumii am situat și acționăm cu toată hotărîrea pentru reafirmarea principiilor deplinei egalități în drepturi, ale respectului independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, respectării dreptului fiecărui popor de a-și alege calea dezvoltării sale economico-sociale în mod liber și fără nici un amestec din afară.

Am acționat întotdeauna și acordăm o atenție deosebită extinderii relațiilor cu toate țările socialiste, întăririi unității și solidarității lor, atît în construcția socialistă, cît și în lupta pentru soluționarea gravelor probleme mondiale.

Am acordat, de asemenea, o atenție deosebită și vom extinde și în continuare larg relațiile cu țările în curs de dezvoltare, cu țările mici și mijlocii, cu țările nealiniate, considerînd aceasta ca o necesitate a luptei pentru dezvoltarea liberă a fiecărui popor, pentru apărarea independenței și suveranității tuturor națiunilor.

Am dezvoltat și vom acționa, de asemenea, pentru extinderea relațiilor cu țările capitaliste dezvoltate, cu toate statele lumii, în spiritul principiilor coexistenței pașnice.

Considerăm că situația mondială actuală, existența în lume a unor grupuri de țări cu orînduiri sociale diferite, care se va menține încă pentru o vreme îndelungată, va impune ca o necesitate obiectivă dezvoltarea colaborării egale între toate statele, fără deosebire de orînduire socială, că aceasta corespunde intereselor tuturor popoarelor lumii, unei politici și gîndiri noi în viața internațională, de adevărată egalitate în drepturi.

XXI. DEZARMAREA, ȘI ÎN PRIMUL RÎND DEZARMAREA NUCLEARĂ — PROBLEMĂ FUNDAMENTALĂ A EPOCII ACTUALE

Pornind de la situația internațională gravă, de la existența unor uriașe stocuri de arme nucleare, chimice și a altor armamente de distrugere în masă, considerăm că problema fundamentală a epocii noastre o reprezintă înfăptuirea dezarmării, și în primul rînd a dezarmării nucleare, eliminarea cu desăvîrșire pînă în anii 2000 — așa cum a propus Uniunea Sovietică — a tuturor armelor nucleare.

Considerăm că toate popoarele, conducătorii de state și guverne trebuie să acționeze cu întreaga răspundere pentru înlăturarea pericolului nuclear, pentru asigurarea dreptului suprem al popoarelor, al oamenilor — la viață, la pace, la libertate și independență.

Este adevărat că s-au făcut anumiți pași în direcția dezarmării prin acordul sovieto-american privind rachetele nucleare cu rază medie de acțiune din Europa, că actualmente se desfășoară tratative pentru reducerea armamentelor convenționale, dar trebuie să spunem popoarelor adevărul : pericolul războiului nuclear continuă să rămînă și chiar se accentuează.

Sînt foarte importante tratativele dintre Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii pentru reducerea cu 50 la sută a armamentelor strategice nucleare, dar trebuie să se pornească de la necesitatea realizării unui acord privind oprirea experiențelor și producerii de noi arme nucleare și stabilirea unei perioade cît mai scurte pentru eliminarea totală a acestor arme de pe Pămînt. Înlocuirea unor arme nucleare cu altele mai puternice nu numai că nu înlătură pericolul războiului nuclear, ci duce, dimpotrivă, la creșterea acestui pericol. România se pronunță și se adresează tuturor popoarelor cu chemarea de a se realiza un acord general cu privire la oprirea pentru totdeauna a oricăror experiențe nucleare și încetarea producerii de noi arme nucleare, de către toate statele.

Considerăm necesar să se renunțe — și de țările din N.A.T.O., și de țările din Tratatul de la Varșovia — la orice modernizare a armelor nucleare, să se încheie un acord general privind eliminarea totală a armelor nucleare, pînă în anul 2000.

În acest cadru, România propune să se încheie un acord general, cu participarea tuturor țărilor europene, privind eliminarea, pînă în anul 1995, a tuturor armelor nucleare din Europa.

Este necesar să se renunțe cu desăvîrșire la concepția agresivă a așa-zisei „descurajări nucleare" sau, în general, a „descurajării militare", care constituie de fapt o concepție a șantajului nuclear, a politicii de dominație și asuprire a altor popoare. Trebuie să se înțeleagă bine că o asemenea concepție nu poate să atragă decît un răspuns corespunzător și, de fapt, să se ajungă la o intensificare și mai puternică a cursei înarmărilor, inclusiv a celei nucleare. Nu descurajarea nucleară, ci dezarmarea nucleară și totală, politica de încredere, de prietenie, de colaborare egală între țările europene, între toate statele reprezintă calea pentru o politică nouă, pentru o gîndire nouă, care răspunde intereselor tuturor popoarelor lumii, fără deosebire de orînduire socială !

În acest cadru, doresc să subliniez că România consideră că o mare răspundere revine țărilor din Europa, unde se află cel mai mare arsenal de arme nucleare, chimice și convenționale.

Nu trebuie să se uite că un război nuclear va duce la distrugerea întregii Europe, a înseși condițiilor de viață de pe continent.

Avînd în vedere că un război nuclear, cu folosirea armelor nucleare ar avea loc în primul rînd în Europa, trebuie să spunem poporului nostru, tuturor popoarelor europene adevărul.

În cazul unui război mondial cu folosirea armelor nucleare, Europa ar putea dispărea cu întreaga ei civilizație, vor dispărea înseși condițiile reluării vieții, pentru multă, multă vreme, pe continentul nostru.

Totodată, este necesar să acționăm în vederea realizării unui acord privind eliminarea armelor chimice din Europa și din întreaga lume.

În același timp, România consideră că trebuie să se acționeze cu întreaga răspundere, de către toate țările participante la tratativele de la Viena, pentru realizarea în cel mai scurt timp a unui acord privind reducerea armelor convenționale la un nivel cît mai scăzut.

Este de neînțeles poziția unor țări care doresc să nu se ia în considerare reducerea unor anumite tipuri de arme cu o mare capacitate de distrugere.

Considerăm că trebuie să facem totul pentru a trece la reducerea tuturor armamentelor convenționale, de orice fel, pentru limitarea maximă a posibilității unei agresiuni împotriva vreunei țări, să se ajungă la o reducere radicală a cheltuielilor militare. Aceasta răspunde pe deplin intereselor tuturor popoarelor europene, ale întregii lumi și considerăm că este necesar ca Europa să-și asume răspunderea față de ea însăși și față de întreaga lume, de a acționa pentru dezarmare, pentru o lume a colaborării și păcii !

Fără nici o îndoială că țările nucleare, și în primul rînd cele două mari puteri nucleare, poartă principala răspundere pentru dezarmarea nucleară. Dar, totodată, este necesar ca statele europene și ale întregii lumi să participe activ la realizarea unui acord corespunzător privind eliminarea tuturor armelor nucleare.

Este, fără nici o îndoială, necesar să se ajungă, pe calea tratativelor, la acorduri acceptabile pentru toate părțile, inclusiv pentru țările care nu dispun de arme nucleare și chimice, de o forță militară prea mare. Aceasta impune spirit de înțelegere, de încredere, de concesii acceptabile și de o parte, și de alta — am în vedere domeniul militar.

În nici un fel nu se poate pune în discuție orînduirea socială dintr-o țară sau alta, îngrădirea, într-o formă sau alta, a dezvoltării economico-sociale a popoarelor. Trebuie să se înțeleagă bine că existența în lume a statelor cu orînduiri sociale diferite reprezintă un rezultat al dezvoltării istorice și trebuie găsită calea conlucrării și conviețuirii pașnice, respectînd dreptul fiecărui popor de a-și alege orînduirea pe care o dorește.

Numai respectîndu-se neabătut independența și dreptul fiecărui popor de a-și alege calea dezvoltării și orînduirea pe care o dorește se poate asigura o politică de progres economic și social, de colaborare și de pace între toate națiunile lumii.

Vibrantă adeziune la devenirea luminoasă a patriei de azi și de mîine

ZILE DE ÎNSEMNĂTATE ISTORICĂ

În aceste zile de însemnătate istorică pentru poporul nostru, zile ce iradiază intense și însuflețitoare vibrații în conștiințe, ca un memento al drumului parcurs și al perspectivelor spre care ne îndreptăm în mersul nostru ferm spre consolidarea societății socialiste multilateral dezvoltate,

în aceste zile în care a avut loc, într-o atmosferă înălțătoare, de vibrantă trăire patriotică, Congresul al XIV-lea al P.C.R.,

în aceste zile, în care o întreagă națiune și un întreg partid își rostesc voința nestrămutată ca tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** să fie reales în funcția supremă de secretar general al P.C.R.,

Noi, oamenii de artă, ne exprimăm întreaga prețuire pentru Bărbatul care ne reprezintă în toate împlinirile noastre, pentru Bărbatul care și-a legat în istorie numele de Congresul al IX-lea al P.C.R.

Dînd valoare de simbol acestui moment, oamenii de artă au în vedere îndrumările cuprinse în opera sa filozofică și politică, privitoare la rolul artei în actuala etapă de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Una dintre cele mai importante sarcini pe care trebuie să le îndeplinească arta, poate cea mai însemnată, este aceea de a-i face pe oameni mai buni, mai generoși, mai cinstiți, mai optimiști, mai demni, mai încrezători în puterea binelui de a învinge răul, mai conștienți de locul și de rostul pe care îl au în lume.

Arta teatrului, prin influența directă pe care o poate avea asupra oamenilor, este și poate fi, în tot mai mare măsură, un mijloc de educație comunistă a omului societății noastre, o tribună a celor mai înaintate idei ale vremii, o școală a celor mai înalte sentimente și gînduri, un loc de întîlnire a meditației celei mai profunde cu bucuria.

Cred că cea mai sigură cale pentru aceasta este întruchiparea artistică, în spectacolele pe care le punem în scenă, a unei conștiințe înaintate, expresie a mîndriei de a trăi aici, și acum, printre minunații oameni ai acestor locuri străvechi, semeni a căror personalitate și ale căror idealuri sîntem datori a le face cunoscute lumii întregi.

Lucia NICOARĂ,
director al Teatrului Național Timișoara

ANGAJAMENT SOLEMN

În numele întregului colectiv de oameni ai muncii de la I.A.E.M., îmi revine datoria de onoare de a exprima deplina adeziune și aprobare față de hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. privind reînvestirea, la Congresul al XIV-lea al partidului, a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU,** cel mai iubit fiu al națiunii, în funcția supremă de secretar general al Partidului Comunist Român. Considerăm această hotărîre de o majoră însemnătate pentru prezentul și viitorul României socialiste, ea semnificînd o strălucită expresie a sentimentelor de înaltă stimă, deosebită prețuire și vie recunoștință pe care, asemenea întregului popor, le purtăm mult stimatului conducător al partidului și statului, tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU.**

Oamenii muncii din întreprinderea noastră, ea însăși o ctitorie a **„EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU"**, au acționat și în acest penultim an al actualului cincinal cu sporită răspundere pentru a înfăptui exemplar, cu înaltă conștiință comunistă, sarcinile, indicațiile și îndemnurile pe care ni le-a adresat secretarul general al partidului cu ocazia memorabilelor sale vizite de lucru efectuate în unitatea noastră, împreună cu mult stimata tovarășă **ELENA CEAUȘESCU.** Oamenii muncii din întreprinderea noastră sînt conștienți că rezultatele bune obținute în anul 1988, în întrecerea socialistă, Ordinul Muncii clasa a III-a, obținut, se datoresc prețioaselor indicații pe care ni le-a dat secretarul general al partidului cu prilejul vizitelor efectuate în întreprindere.

La rezultatele obținute în acest an, o contribuție însemnată și-au adus-o și oamenii muncii de la secția aparate unde-mi desfășor activitatea, reușind să ne achităm cu cinste de sarcinile încredințate, să realizăm produse cu performanțe superioare, pe măsura exigențelor actuale din economie.

Acționăm cu fermitate în spiritul indicațiilor și îndemnurilor secretarului general al partidului, pentru înfăptuirea riguroasă a Programului privind perfecționarea organizării și modernizării proceselor de producție, precum și a programelor speciale de creștere mai rapidă a productivității muncii, conștienți fiind că există loc și de mai bine în ceea ce privește îmbunătățirea nivelului tehnic calitativ al fabricației.

Corespunzător imperativelor actuale din economie, strălucit conturate în documentele programatice ale Congresului al XIV-lea al partidului, colectivul de oameni ai muncii din întreprinderea noastră, printr-o mobilizare și dăruire exemplară, raportează realizarea și depășirea sarcinilor de plan pe întregul an la export, angajîndu-se să livreze suplimentar față de plan, pînă la finele anului, o producție de peste 150 milioane lei și să obțină realizări record la toți indicatorii. Totodată, colectivul de oameni ai muncii din întreprinderea noastră este preocupat să pregătească temeinic toate condițiile necesare realizării la un nivel superior de calitate și eficiență a sarcinilor de plan pe anul 1990.

Ne angajăm solemn ca, în ultimul an al actualului cincinal, să acționăm cu sporită răspundere în direcția diversificării producției, îmbunătățirii performanțelor produselor care să ne permită creșterea substanțială și în continuare a producției de export, în mod concret dublarea acesteia pe relația devize convertibile, astfel încît marca A.E.M. să fie tot mai cunoscută pe piețele internaționale.

Cornelia PLEȘIA,
montatoare I.A.E.M.

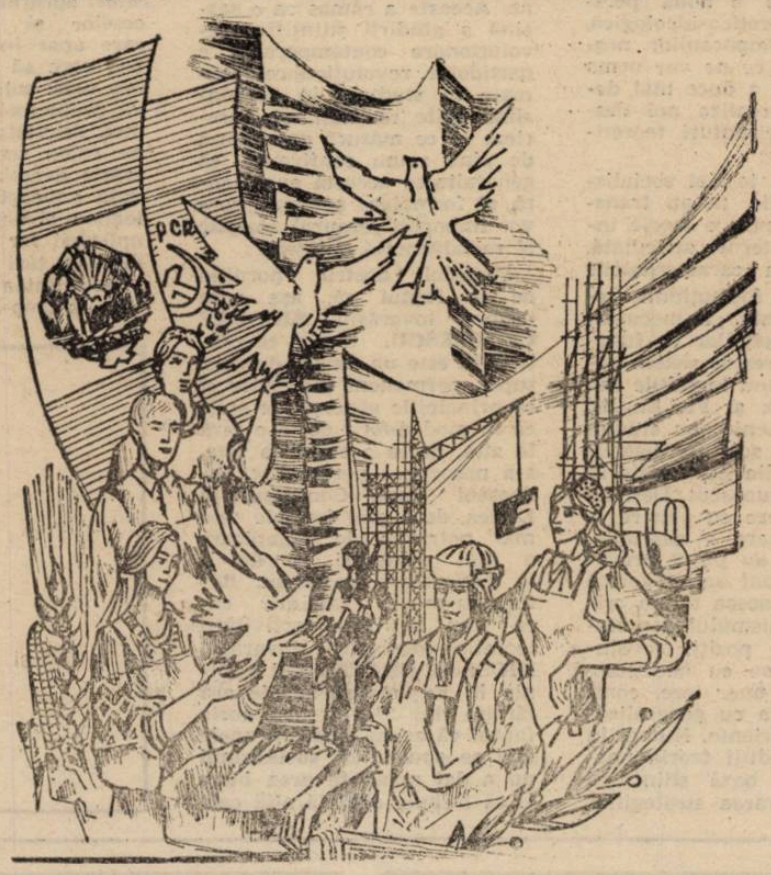

Desen de LUCIAN COCIUBA

LUMINOS EXEMPLU

Și pentru noi, lucrătorii din agricultură, domeniu care a cunoscut prefaceri extraordinare în anii înfloritori ai socialismului, Congresul al XIV-lea al Partidului constituie un moment de o importanță covîrșitoare, semnificînd obținerea unor mari victorii pe calea progresului și prosperității, a transformării revoluționare a muncii și vieții locuitorilor satelor.

Ca și în alte domenii, și în acest sector de activitate s-a demonstrat, încă o dată, prin strălucirea faptelor de muncă și a rezultatelor obținute, justețea politicii clarvăzătoare, profund novatoare, a politicii partidului, a înțeleptului nostru conducător, temeinicia obiectivelor propuse de noua revoluție agrară, a proprietății socialiste asupra pămîntului, anul acesta obținîndu-se, și la noi la Variaș, cele mai mari recolte din istoria acestor locuri.

Fără îndoială, programaticele documente adoptate de Marele Forum al comuniștilor deschid noi perspective, și mai mobilizatoare, dezvoltării și modernizării în ritm accelerat a întregii economii, creșterii nivelului de trai al populației. Conștienți de faptul că toate acestea se pot realiza numai prin efortul întregului popor, sub conducerea nemijlocită a partidului, strîns uniți în jurul secretarului său general, genialul ctitor al României socialismului biruitor, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU.**

Ne angajăm și noi, oamenii ogoarelor, să muncim cu și mai multă rîvnă, propunîndu-ne, în permanență, obiective pe măsura potențialului ridicat al agriculturii moderne, al dotărilor de care ea beneficiază, a priceperii și hărniciei colectivului nostru de lucrători. Căci, de bună seamă, recolta record din acest an, însumînd o producție totală de peste 60 milioane tone cereale, constituie un argument privind rezervele pe care le are agricultura noastră, și care trebuiesc valorificate integral, convinși fiind că ele se vor reflecta asupra bunăstării fiecăruia dintre noi. Ne e îndemn în acest sens și exemplul luminos de muncă și viață al ilustrului nostru conducător, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** a cărui reînvestire în înalta funcție de secretar general al Partidului — act firesc de recunoștință și prețuire a întregului popor față de minunatele realizări ale României socialiste — reprezintă garanția înaintării țării noastre spre noi trepte de progres și civilizație.

Simion ȘTEFAN
mecanizator S.M.A. Variaș

SCENA — O AUTENTICĂ ȘCOALĂ DE EDUCAȚIE

Trăim și muncim într-o instituție cu profund caracter ideologic, pătrunși de înalta misiune ce ne revine în formarea și desăvîrșirea conștiinței patriotice, revoluționare, în modelarea omului nou, constructor demn și conștient al socialismului și comunismului. Memoria noastră afectivă păstrează ca neprețuit tezaur aprecierile și îndemnurile secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** cuprinse în mesajul adresat cu prilejul aniversării unui sfert de veac de existență a teatrului nostru. Acesta, ca și înalta distincție cu care am fost onorați — ordinul Meritul cultural clasa I, ne-au stimulat să ne înzecim eforturile pentru ca glasul nostru angajat să pătrundă cît mai adînc în rîndurile maselor de oameni ai muncii — publicul spectator. Strădaniile ne-au fost răsplătite prin numeroase succese, prin distincții obținute la marele festival al muncii și creației „Cîntarea României" — inițiativă de excepție a secretarului general al partidului.

Desigur, actul de cultură, arta, nu se pot aprecia prin unități de măsură convenționale, dimensiunile eficienței lor exprimîndu-se în idei și convingeri sădite în conștiința și în inimile sutelor de mii de oameni care pleacă din sala de spectacol îmbogățiți cu idealuri înalte — idealurile socialismului.

Sîntem ferm hotărîți să acționăm cu exigență sporită pentru dezvoltarea spiritului revoluționar, pentru lărgirea orizontului cultural al tuturor oamenilor muncii, pentru însușirea și promovarea normelor comuniste de muncă și viață. Ne angajăm să transformăm scena noastră într-o autentică școală de educație patriotică, cultivînd în rîndul publicului sentimentele de mîndrie pentru tot ceea ce poporul a realizat sub conducerea înțeleaptă a partidului, cu deosebire în glorioasa **EPOCĂ NICOLAE CEAUȘESCU.**

Ne exprimăm adeziunea deplină la realegerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU,** la Congresul al XIV-lea, în înalta funcție de secretar general al Partidului Comunist Român, act politic fundamental care pecetluiește voința de neclintit a națiunii noastre de a continua făurirea cu succes a socialismului și comunismului.

Sinka KAROLY,
directorul Teatrului Maghiar de Stat, Timișoara

MENIREA ÎNALTĂ A SCRIITORULUI

Cuvintele, insomnia diurnă a fiecărui scriitor, se lasă greu aflate, acum, cînd trebuie exprimată măreția, cînd sîntem cu toții în patria română un singur cuget și o singură simțire și cînd toate sufletele vibrează la unison într-o impresionantă și măreață trăire a bucuriei de a fi contemporani ai epocii de glorie nepereche, pe multimilenara istorie a meleagurilor românești, ctitorită de cîrmaciul de glorie inegalabilă, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU.** Vibrează mîndria izbînzilor, vibrează orizonturile luminoase ale zilei de mîine. Și rostim cu toții cuvinte-legămînt, cuvinte-adeziune, cuvinte-hotărîre și cuvinte-flăcări. De biruință strălucită și de angajare vie într-o nouă și mereu mai strălucitoare ctitorie, edificarea visului de aur al omenirii — comunismul — pe tărîmul minunatei noastre patrii.

Conduși cu clarviziune științifică, patos revoluționar și îndrăzneală vizionară, de cel ce s-a identificat și se identifică de aproape șase decenii cu destinele țării, genialul făuritor de prosperitate a patriei, secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** vom urca, prin transpunerea în viață a istoricelor hotărîri ale Congresului al XIV-lea, spre noi orizonturi de lumină, dînd dovada capacității noastre creatoare, puse în slujba poporului, a bunăstării, în fapt, a independenței patriei.

În acest context, crește considerabil și menirea scriitorului, a creatorului în general. Simplificînd, am putea spune că principala noastră menire este de a da viață, prin cărțile pe care le scriem, vieții tumultuoase, măreței prefigurări înnoitoare. Glasul scriitorului adevărat s-a identificat întotdeauna cu glasul poporului său, al gliei sale. Iată, deci, sursa noastră de inspirație. Iar elementele ei constitutive se află la tot pasul. Ne rămîne doar să materializăm toate acestea turnîndu-le în tiparele poeziilor, ale lucrărilor în proză, dîndu-le, adică, un veșmînt artistic, cu rîvnă și talent, redînd măreția așa cum este ea de măreață. Și o vom face și de acum înainte, contribuind, pe măsura talentului fiecăruia, așa cum ne-o cere tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** la maturizarea conștiinței revoluționare, la dinamizarea și ridicarea nivelului general de cultură al întregii națiuni.

Ivo MUNCIAN
scriitor

IDEAL ȘI ÎMPLINIRE

Creșterea rolului teoriei revoluționare ca factor al dezvoltării societății noastre socialiste

În documentele partidului nostru, elaborate în perioada de pregătire a Congresului al XIV-lea, inclusiv în Expunerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la Plenara lărgită a Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 24—25 octombrie 1989, între numeroasele probleme abordate și aprofundate un loc aparte, prin importanța și stringenta sa actualitate pentru dezvoltarea în continuare a societății socialiste românești, a socialismului în general, îl ocupă problematica locului și rolului teoriei revoluționare, a activității teoretico-ideologice a partidului. Este cunoscut că încă întemeietorii socialismului științific au subliniat faptul că socialismul nu se poate construi fără a avea drept călăuză o teorie revoluționară, care să fundamenteze direcțiile dezvoltării societății în fiecare etapă a procesului revoluționar, să stabilească formele, metodele și căile cele mai potrivite de acțiune a forțelor revoluționare. K. Marx spunea că **„teoria devine o forță materială de îndată ce cuprinde masele"** iar V. I. Lenin aprecia că **„fără teorie revoluționară nu există mișcare revoluționară".** Însuși actul revoluției și construcției socialiste a fost posibil numai în măsura în care forțele revoluționare și-au însușit teoria revoluționară. De altfel, se poate afirma că în zilele noastre orice fel de activitate umană, în orice domeniu, nu se mai poate desfășura fără a avea o fundamentare teoretico-științifică.

Se știe că fondatorii socialismului științific nu au avut pretenția că au elaborat o teorie definitivă, dimpotrivă, în numeroase ocazii ei au afirmat în mod expres faptul că au pus numai bazele noii teorii revoluționare, care va trebui să fie dezvoltată și completată permanent, pe baza noii experiențe, a noilor date pe care le va aduce dezvoltarea societății în etapele următoare și pe baza dezvoltării cunoașterii umane. Ei ne-au deschis o nouă perspectivă teoretico-ideologică, sarcina contemporanilor noștri și a celor ce ne vor urma este aceea de a duce mai departe, de a realiza noi deschideri de orizonturi teoretico-ideologice.

Fondatorii teoriei socialismului științific ne-au transmis ca moștenire o teorie închegată și puternic articulată, cu privire la caracteristicile generale ale formațiunii sociale capitaliste, a mecanismului și principiilor de funcționare ale acestui sistem social, descoperind legitățile lui. Atît K. Marx și Fr. Engels, cît și V. I. Lenin, au studiat capitalismul sub înfățișările lui concrete din perioadele în care ei l-au cunoscut. Deși au elaborat ipoteze cu privire la evoluția viitoare a capitalismului, ei nu au putut prevedea în amănunt aceste forme concrete. De aceea teoria critică a capitalismului contemporan de pe poziții revoluționare impune cu necesitate reformularea unor teze, completarea altora cu generalizările noii experiențe. Numai în astfel de condiții teoria poate deveni o bază științifică pentru elaborarea strategiilor politice revoluționare.

Este cu atît mai mult necesară activitatea de cercetare teoretică astăzi cînd un mare număr de țări, de popoare au trecut pe calea socialismului, iar altele își afirmă opțiunile pentru dezvoltarea viitoare spre socialism. Întemeietorii teoriei revoluționare socialiste au elaborat o teorie închegată a revoluției socialiste — principiile ei generale care trebuie să fie aplicate creator la condițiile concrete de loc și de timp — precum și o descriere generală a principiilor generale de organizare și funcționare a societății socialiste. Ei nu au elaborat însă și nici nu puteau să o facă — o teorie închegată a construirii socialismului pe propriile sale baze și nici o teorie despre trecerea treptată la comunism și construcția societății comuniste depline. Aceasta a rămas ca o sarcină a gîndirii științifice revoluționare contemporane, a partidelor revoluționare, chemate să studieze în profunzime noile realități, să aprecieze în ce măsură experiența de pînă acum confirmă, să generalizeze această experiență, să formuleze noi teze, care vor îmbogăți tezaurul teoretic al socialismului științific.

Partidul nostru, pornind de la faptul că, așa cum spunea tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** teoria revoluționară este un sistem deschis, supus permanent înnoirilor și că principiile generale se aplică în mod diferit de la o țară la alta, de la o etapă la alta, s-a preocupat permanent, îndeosebi după Congresul al IX-lea, de a găsi formele cele mai potrivite de organizare a noii orînduiri și de a le perfecționa continuu. Referindu-se la sarcinile care stau în fața activității teoretico-ideologice tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** sublinia în Expunerea la Plenara lărgită din 24—25 octombrie faptul că acum cînd **„în unele țări se spune că socialismul nu a dat rezultate prea bune și că trebuie căutată altă cale a dezvoltării"** este necesar să combatem aceste teze care sădesc neîncrederea în socialism. Activitatea teoretică-ideologică va trebui să lămurească continuu căile dezvoltării viitoare, să pătrundă mai adînc legitățile dezvoltării economice, sociale și politice pe mai departe ale societății socialiste. **„Este necesar** — spunea secretarul general al partidului — **să se elaboreze teoretic o concepție unitară, revoluționară, care să dea o perspectivă clară mersului înainte, să lumineze partidului și poporului calea înaintării neabătute spre înaltele piscuri ale civilizației comuniste".** Referindu-se la acele tendințe din cercetarea științifică de a prelua și comenta la suprafață unele teze din documentele de partid, conducătorul partidului nostru arăta că partidul, factorii de decizie așteaptă cercetări aprofundate, asupra proceselor și fenomenelor noi care apar în societatea noastră, care să permită elaborarea unor soluții de perspectivă problemelor pe care le ridică dezvoltarea țării noastre pe calea socialismului. O atenție deosebită trebuie acordată cunoașterii și înțelegerii legilor obiective generale și aplicării lor la realitățile din diferite țări și etape.

Activitatea teoretică însă nu este un scop în sine, ea are, — și trebuie să aibă, — o finalitate socială practică directă sau mijlocită — în cazul cercetărilor fundamentale. Teoria are finalitate practică numai în măsura în care este însușită de forțe sociale care o adoptă ca „teorie a lor" și acționează pentru transpunerea ei în viață. În acest fel, teoria devine bază pentru o conștiință socială de masă. Tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** sublinia permanent necesitatea ca activul de partid și de stat, toți oamenii muncii să studieze în permanență, să-și însușească noile cunoștințe din toate domeniile. Fără însușirea noilor realizări teoretice, conștiința socială rămîne în urmă, ceea ce duce la un decalaj între cerințele obiective ale dezvoltării societății, pe de o parte, și pregătirea capacității factorilor subiectivi de a răspunde acestor necesități, pe de altă parte. În acest sens, secretarul general al partidului sublinia necesitatea intensificării activității politico-educative de formare a conștiinței socialiste, prin ridicarea nivelului de cunoștințe al întregului popor, aceasta constituind o cerință fundamentală a înaintării ferme a patriei noastre pe calea edificării socialismului multilateral dezvoltat și a comunismului.

Ioan PANDUR

PENTRU VIITOR

Partidul este ca o poartă
Deschisă larg către lumină,
Simbol al devenirii noastre,
De viață demnă și senină.

A noastră libertate-i sfîntă,
Bătrînii-n luptă-o cîștigară,
Ei au înscris-o pe drapele
Să o păstrăm ca pe-o comoară.

Spre Comunism suim în vreme,
Cu roșul steag și tricolor
Și ctitorim o nouă țară
Și pacea pentru Viitor!

Irimie STRĂUȚ

Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român — Congresul marilor victorii socialiste

(Urmare din pag. 1)

ale vieții sociale, la fundamentarea direcțiilor de dezvoltare a acestora în viitorul cincinal și pînă în anii 2000—2010, o contribuție hotărîtoare și-a adus tovarășa academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU,** eminent om politic, savant de largă recunoaștere internațională, care desfășoară o prodigioasă activitate pentru progresul multilateral al patriei, pentru înflorirea învățămîntului, științei și culturii românești.

Se va înfăptui, în perspectiva prevederilor documentelor și hotărîrilor Congresului, o constantă îmbunătățire a condițiilor de muncă și viață, o ridicare a nivelului de trai al tuturor cetățenilor ; pînă la mijlocul următorului deceniu, de pildă, se va rezolva problema locuințelor în mediul urban, va avansa procesul de urbanizare și dezvoltare a localităților rurale. România va prezenta, la cumpăna dintre milenii, imaginea unei societăți socialiste multilateral dezvoltate, materializare a unei viziuni noi, superioare și inedite despre civilizație, despre relațiile dintre oameni și destinul omului în societate, radical deosebite față de ceea ce ne oferă societățile capitaliste dezvoltate de astăzi, unde nu numai că nu s-au putut lichida inegalitățile sociale de tot felul și exploatarea, ci, dimpotrivă, are loc o diversificare și adîncire a acestora. Societatea socialistă multilateral dezvoltată va apare ca o formațiune socială superioară față de cele precedente, bazată pe o producție materială modernă și de înalt randament, pe relații de producție și sociale profund umanizate, pe o înaltă calitate a muncii, pe soluționarea cerințelor fundamentale ale oamenilor, societate care va asigura drepturi și libertăți egale pentru toți cetățenii și participarea lor democratică la conducerea societății, concomitent cu manifestarea unui nou mod de gîndire și comportament individual și colectiv. Se poate afirma că cel de-al XIV-lea Congres prefigurează minunate și clar conturate orizonturi dezvoltării patriei, în consens cu legile obiective ale dezvoltării societății și cu voința și cerințele întregului popor.

Reinvestirea de către Congres a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU,** cel mai iubit și stimat fiu al poporului român, luptător ardent, consecvent pentru cauza socialismului și păcii în lume, în funcția supremă de secretar general al partidului, reprezintă chezășia sigură a înfăptuirii celor mai îndrăznețe proiecte, a nobilelor idealuri ale poporului nostru, înscrise în Programul partidului. Lucrările Congresului au pus încă o dată în lumină forța și tăria partidului, capacitatea sa inepuizabilă de a mobiliza și conduce poporul în făurirea noii orînduiri, unitatea de voință nestrămutată a partidului și poporului nostru de a merge neabătut pe calea socialismului și comunismului.

Prof univ. dr. Teodor POP

IUBIREA DE PATRIE

Cum voi pricepe tainele iubirii,
Doar aplecat pe brazdă zi de zi,
În care-mi caut rostul împlinirii
Ca-ntr-o eternă vrere de a fi.

Atîtea fapte cite ies afară,
Numai arînd pămîntul le cunoști,
Cînd palma ta atinge cu sfială
Prin plugul vremii seculare oști.

Aici ni-s casa, frații și părinții
Și grîul are suflet ca și noi ;
Pămîntu-i cald și-i leagănul seminței
Purtînd eternul car cu patru boi.

O, n-aș putea trăi sub altă zare
Și n-aș fi eu cel drept ca un copac
Numai aici între Carpați și Mare
Arînd pămîntul tatălui meu dac.

Cît se cuvine oare să mă dărui,
Cît zările înalte dacă-aș fi ?
Că fără țară-n negură mă nărui
Și n-aș avea puterea de-a trăi.

David RUSU

AFIRMARE

Din nou e patria în sărbătoare ;
Larg, pe meleagul Mioriței dragi,
Se face doina gînd înalt și floare
Și fluiere-n pădurile de fagi.

Din nou, pe-ntreg cuprinsul României
S-a afirmat ferm comunistul țel
Și freamătă lumina tutelară
Și toată țara cîntă sub drapel !

Petru JICHICI

ILUMINĂRI DE ROD

Ca o lumină troienită-n zori
De siderale harfe carpatine
Se-aprind marmoreenele culori
În clarul anotimpului ce vine
Cu orizont de rod și desfătare,
Mereu supus destinului ales,
În patria etern biruitoare
Prin cel de-al paisprezecelea Congres

În care regăsim întreaga vrere
Și armoniei noastre înțeles ;
Într-un tumult de seve și putere
Urmăm statornic Ctitorul ales

Să ne conducă patria de mîine
Cu geniul său clarvăzător prin ani
Cu aur scris pe noile columne
Pe care sîntem veșnic suverani.

Nicolae ROȘIANU

STRĂBUNII

Ochii lor ne privesc — nestinse făclii —
după nopți înstelate, din adînc de tării.

Ne-au rămas, parcă-n taină, line șoaptele lor
și pe murmur de vînt și pe glas de izvor.

Ne-au rămas de la ei, încărcate de dor,
tîmple albe de munți și cristal de izvor.

Ne-a rămas limba noastră — stupul drag de cuvinte —
mioriticul plai adumbrind oseminte.

Ne-a rămas din străbuni matca inimii noastre,
vegheată de ei, din străvechile castre.

Nimbul lor ne-a rămas pe columna solară —
tot ce-i sfînt, adunat în cuvîntul de Țară !

Petru Vasile TOMOIAGĂ

Patriotismul — dimensiune a literaturii române de azi

Filon cu rădăcini adînci în istoria noastră literară, sentimentul patriotic devine o coordonată majoră a poeziei noastre prin testamentul liric al lui Ienăchiță Văcărescu : „creșterea limbii românești și-a patriei cinstire". Crezul acesta a cristalizat o tradiție poetică, perpetuată pînă în zilele noastre, cu direcții, tematică și formule specifice. Urmașii lui Ienăchiță Văcărescu s-au străduit să fie la înălțimea vibrantului îndemn. Dimitrie Bolintineanu și-a cîștigat stima contemporanilor săi și prin acele **Legende sau basme naționale în versuri**, iar pentru noi, și prin efortul de a da epopeea națională **Traianida**. Ciclul **Ostașii noștri** de Vasile Alecsandri elogia, cu simplitate și căldură, puterea de sacrificiu a bărbaților noștri pentru independența națională. Același Vasile Alecsandri s-a îngrijit, cu o dăruire exemplară, de tezaurul nostru folcloric, fructificîndu-i valorile perene, dînd „un imbold hotărîtor coagulării și conștientizării conceptului de individualitate națională" (Paul Cornea). Un ecou deosebit a avut **Cîntarea României** de Alecu Russo, acest poem în proză fiind un imn închinat graiului matern și plaiurilor natale. Mihai Eminescu, prin însăși personalitatea sa, indică adevărata amplitudine și altitudine a spiritualității românești. Marile sale poeme transfigurează mitic și ridică la universal istoria națională, după cum **Dodecameronul dramatic**, cu dramele în versuri, se vroia o frescă a întemeierii noastre prin Musatini.

Continuitatea filonului patriotic este asigurată de poeții generației următoare, precum George Coșbuc și Octavian Goga, și de cîțiva dintre poeții afirmați la începutul secolului nostru. Printre ei, se cuvin a fi menționați Ion Pillat și Aron Cotruș. Cîntăreț al mirificului tărîm natal, Ion Pillat, urmînd direcția lui Alecsandri, își prelungește sugestiile în poezia lui Ion Horea, care scrie o poezie cantabilă, poezie ale cărei motive predilecte sînt cele ale pămîntului generos, ale anotimpurilor și ale valorilor noastre arhaice. Prin poezia lui Aron Cotruș se produce revitalizarea spiritului etnic, preluînd suflul mesianic din poezia lui O. Goga, pe care avea să și-l asume, apoi Mihai Beniuc în **Cîntece de pierzanie**, „printr-o artă de formulă energetică, viguroasă, lapidară" (Al. Piru).

Adevărată piatră de hotar a poeziei noastre actuale, Nicolae Labiș este unul dintre cei mai originali continuatori pe linia elogiului vetrei străbune, cu o sensibilitate și o viziune aparte, atingînd, uneori, o puritate a timbrului neegalată în poezia română de azi : „În munții noștri astăzi zăpezile torc leneș, / Izvoarele înghețată în clinchete subțiri, / Și caprele de munte nervoase prin poiene-și / Urmează-n taină calea iernaticei iubiri". **(Scrisoare mamei)**. Prin poezia lui Labiș ne simțim legați cu cele mai intime fibre ale ființei de acest pămînt, de munții și izvoarele lui. Coleg de generație cu Labiș, Nichita Stănescu a înțeles că poezia patriotică presupune trăire autentică, în tradiția Văcărești : dar „noțiunea de națiune a evoluat", ca atare, pentru a scrie poezie patriotică viabilă poetul este nevoit să pătrundă în „atomica individului". Volumul **Un pămînt numit România** cucerește prin sinceritatea și suavitatea rostirii lirice: „Am să te-ngraș la rîndul meu / cu mine, lăsîndu-ți doar scheletul alb / să-ți fie verighetă în jurul rîurilor, / pămîntule de carne, / pămîntule de pămînt". **Cartea de recitire** a lui Nichita Stănescu este un adînc omagiu adus poeziei înaintașilor și „o laudă avîntată, emoționantă, a spiritului național" (Ion Rotaru).

Ramura ardeleană a poeziei militant patriotice este prelungită la ultima ei expresie, imnică, de Ioan Alexandru, pentru care **Iubirea de patrie** (Jurnal de poet) devine obiect central de meditație. **Imnele Transilvaniei, Imnele Moldovei, Imnele Țării Românești** comunică prin fiorul unei iluminări în descoperirea frumuseții celor mai simple gesturi și rosturi omenești, într-un ton solemn, psalmodic. Poeți ai pămîntului, ai roadelor și ai miraculosului rustic sînt poeții ardeleni Ion Brad, Ion Dodu Bălan, precum și poeții cîmpiei dunărene — Petre Ghelmez, Nicolae Dan Fruntelată și Mircea Bîrsilă, cu incitantul său **Argint galben**. „Rapsod de tip rural", „mare vizionar", cum a fost caracterizat de către critici, Ion Gheorghe se dovedește, începînd cu volumul **Vine iarba**, un cîntăreț al colosalelor energii ale pămîntului, un zugrav al ritualurilor campestre în **Megalitice**, un scormonitor al îndepărtatului nostru strat tracic în **Cavalerul trac** și în **Dacia Fenix**. O altă manieră de a celebra în poezie bogăția lumii țărănești ne prezintă Marin Sorescu în ciclul **La lilieci**. Sesizînd coloritul limbii neaoșe din **Țiganiada**, sau farmecul graiului moldav la Creangă, Marin Sorescu năzuiește să dea o replică oltenească, demnă de înaintași, conturînd un univers palpitant prin suculența și pitorescul graiului autohton, proiectîndu-l în perenitate.

Universul citadin contemporan a cucerit, în egală măsură, lira unor poeți demni de atenție. Mircea Florin Sandru cu volumele **Elegie pentru puterea orașului** și **Viața în infraroșu**, Mircea Cărtărescu, prin volumul **Totul**, fac dovada unor antene sensibile în înregistrarea fascinației caleidoscopice a metropolei, în acorduri ample de elegie austeră. Timișoara are și ea cîntăreții ei în poezie, cu nimic mai prejos decît cei ai altor cetăți moderne. Anghel Dumbrăveanu ne invită la **Intrarea în cetate** (priveliști foto de Iosif Costinaș), ghidîndu-ne vrăjit prin mirajul orașului. Farmecul anotimpurilor, al străzilor și cartierelor, oglindite în unda gînditoarei Bega, are cîntăreți fideli printre mai tinerii poeți. Eugen Bunaru în **Datorii nocturne**, Constantin Mărăscu în **Cîntînd printr-un oraș mare**, Traian Pop Traian în **Developări discrete** transfigurează poetic vechimea și modernitatea orașului lor.

Numele poeților citați nu epuizează șirul celor pentru care vibrația la realitățile semnificative ale zilelor noastre înseamnă — așa cum se subliniază în documentele de partid — o datorie majoră a poeziei. Această parcurgere succintă și selectivă a peisajului poeziei de azi și-a propus să ofere o dovadă, chiar dacă parțială, că poezia pulsează în ritm cu timpul său.

Valeriu DRUMEȘ

Realitatea — izvorul veșnic viu al inspirației creatorului

În concepția partidului nostru, a secretarului general, edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate reprezintă un act conștient al poporului. Acesta se împlinește doar prin pregătirea corespunzătoare a oamenilor muncii, a tuturor celor care participă la înfăptuirea noii noastre societăți. Cunoașterea a tot ceea ce-i mai valoros din domeniul științei, culturii reprezintă deziderate ale făuririi omului nou.

Creația artistică a acestor ani, cu deosebire vasta paletă de opere literare create în spiritul emulativ deschis de către istoricul Congres al IX-lea al partidului, are la bază ideile dialecticii marxiste. Filozofia noastră revoluționară despre lume își trage seva din realitatea social-istorică în mijlocul căreia se naște. Ea este incompatibilă cu înstrăinarea de viață, cu lipsa de țel, cu gratuitatea, cu așa-zisul principiu al artei pentru artă. Numai realitatea, locul în care literatura își află sursa de inspirație, dar și țința, oferă garanții de autenticitate și valoare procesului creator. În magistralul Raport la Congresul al XIV-lea al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** sublinia : **„Trebuie să se realizeze noi opere literare, cu un înalt conținut patriotic, noi filme, piese de teatru, care să oglindească viața, realizările poporului nostru, să fie puternic pătrunse de înaltele idealuri ale umanismului revoluționar, socialist, să sădească în conștiința tineretului, a întregului popor dragostea față de patrie, față de socialism, de partid, față de interesele generale ale întregii națiuni"**. Așa cum rezultă cu claritate și din aceste înalte comandamente, literatura își va dezvolta, și în perioada următoare, acele caracteristici umaniste care au făcut din ea o componentă viabilă a întregului proces revoluționar. Realitatea, reper fundamental al acestei literaturi cu un splendid mesaj umanist, potențează energiile spirituale ale tuturor creatorilor de istorie culturală nouă. Se știe că istoria unui popor este și istoria culturii sale. Popoarele care nu au dat o cultură mare au dispărut din istorie. Cultura a fost și este actul de identitate al unui popor. Adevăruri mai valabile decît oricînd azi, cînd scriitorii au înțeles că numai o cunoaștere profundă a realității poate contribui la dezvoltarea unei culturi adevărate.

Poate paradoxală, sintagma **cultură adevărată** e întrebuințată aici tocmai, pentru a sublinia că de o cultură adevărată avem nevoie, și nu de una amenințată de facilitatea lozincardă. Culorile trandafirii, idilice deformează și sterilizează, creează premisele autodesființării artistului. Pseudo-cultura, subcultura — și cu precădere pseudoliteratura, subliteratura — își instaurează punctul de comandă pe locul în care înflorește dulcegăria artistică, dar și naturalismul cinic, schematismul cenușiu — adică simptomele necunoașterii adevăratei realități. Asemenea producte literare sînt posibile numai în absența unei cercetări adecvate, profunde, a marilor, profundelor transformări în viața omului de azi, în pulsul tot mai accelerat al existenței sociale. Nimic nu demobilizează mai rapid decît repetițiile, frazele și versurile care enunță papagalicește adevăruri elementare, pe care le știm, le cunoaștem de multă vreme. Astfel de așa-zise creații stagnează dezvoltarea spiritului revoluționar, iar spiritul combativ seacă. În mai multe rînduri, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a atras atenția asupra unor asemenea primejdii. Secretarul general al partidului a îndemnat creatorii să se inspire din izvorul veșnic viu al realității, abandonînd modelele străine sau experimentalismele sterile. Realitatea complexă a României acestor ani oferă suficiente motive de meditație artistică tuturor adevăraților creatori de valoare literară.

Importanța covîrșitoare a mesajului umanist al operei de artă e dată și de pluralitatea de sensuri pe care o poartă în sine creația literară. Fiecare operă literară valoroasă are o acțiune decisivă nu numai asupra prezentului literaturii, ci și asupra trecutului. E un circuit firesc, o recordare normală și necesară la organismul veșnic viu al literaturii. Ne vedem și ne descriem nu numai prin scriitorii de azi, ci și prin cei din vechime. Din felul cum știm să selectăm valorile trecutului, din felul în care le conferim, în noua realitate socială a prezentului, identitate și prestigiu, rezultă nu numai o lecție de recuperare culturală, ci și o lecție de patriotism revoluționar. Definindu-ne, noi, prin Eminescu, de pildă, solicitînd mărturia sa, implicăm, de fapt, prezentul literaturii române, scriitorii activi, creatorii prezentului literar. Aceștia validează marile modele ale tradiției literare, aceștia actualizează valențe ale literaturii clasice, ale scrierilor de altădată, ei stabilizează prezentul continuu al literaturii. Apariția unui erou literar, a unei viziuni poetice, a unei arhitecturi românești, a unui tip de discurs literar solicită un șir de comparații : sincronice și diacronice, în contemporaneitate și în istorie. Prin această dublă realitate se modelează conștiința contemporanilor, în măsura în care eroii conțin virtuți cu adevărat exemplare. Adresîndu-se iubitorului de literatură, adică unei prezențe apte de a iubi și a înțelege literatura, modelarea presupune și vocația cititorului pentru dialog. Dincolo de această etică a receptării, opera literară poate părea o ciudățenie, un lux și un rafinament inutil. Dincolo de cititorul calificat, înarmat cu o solidă concepție, revoluționară, despre lume și viață, literatura nu-și poate exprima adevăratele, nenumăratele virtuți morale și ideologice. Rolul literaturii în formarea conștiinței socialiste e cu atît mai important cu cît calificarea cititorului e mai înaltă, educația sa spirituală mai completă.

Trăim într-o lume în care nu numai cantitatea de informație, ci și cantitatea de modele este enormă. Societatea pe care o făurim stimulează valorile pozitive. Conceptul de **comunist de omenie**, propus de către secretarul general al partidului, reprezintă un strălucit exemplu de valorificare a izvoarelor umanismului românesc. Politica partidului nostru nu se mărginește doar la stimularea artistului, la canalizarea preocupărilor sale. Ea urmărește și formarea nevoii de artă, de literatură. Civilizația socialistă își propune formarea omului complex, pentru care nevoia de artă să fie o nevoie intimă, pentru care inițierea artistică să fie un fapt real. Într-o lume în care trebuie să fim noi înșine și să devenim ființe reprezentative pentru un prezent glorios, contribuția scriitorului, responsabilitatea față de implicarea în realitate și reflectarea artistică a acesteia, pentru apărarea și ilustrarea umanismului românesc, nu poate fi legată decît de efortul fiecărui cetățean de a construi o lume mai bună, mai dreaptă, mai fericită. Responsabilitatea față de realitate este, așadar, una din responsabilitățile majore ale creatorului de azi.

Cristian SUCIU

FIINȚA

Sînt aici dintotdeauna român
asudat peste brazda grîului
cu inima cîntînd
prin vîrful bradului poleit cu stele
ca un fulger despicînd cerul
mi-am rostit adevărul
și rostul meu a fost să fiu
în valuri nesecate de Ioni și Marii
osul de voievod
din sămînța daco-romană
să mă aflu căutîndu-mă
ființă în ființa acestui neam liber
adevăr sublim iubirea ca o torță
și omenia ce mă face fericit
cu luminosul strigăt Sînt
conștiință — flacără în minunata
Ființa României !

Vasile SPERANȚA

Poeţii cîntă patria, partidul şi conducătorul

AL XIV-LEA CONGRES

E patria de-acum în sărbătoare
Şi rodul verii din belşug cules,
La 14 trepte către mîine
Îl vrem pe Ceauşescu reales.

Din marile comori ale iubirii,
Din raza viitorului Congres,
Cînd patria se-nalţă în lumină
Îl vrem pe Ceauşescu reales.

Noi ştim că lupta o trăim prin muncă
Şi greul l-am învins atît de des :
Ca să urcăm noi trepte către soare,
Îl vrem pe Ceauşescu reales.

Sub pacea albă a caldelor drapele
— Privighetori pe munte şi pe şes —
Ca să triumfe bucuria-n ele
Îl vrem pe Ceauşescu reales.

Sînt gînduri mai înalte cît Carpaţii
Şi toate se adună la Congres —
Spre împlinirea visurilor noastre
Îl vrem pe Ceauşescu reales.

Doru MACRIŞ

AL PATRIEI BĂRBAT SLĂVIT

De ani bogaţi e-n fruntea Ţării,
E-ncrederea noastră curată ;
Slăvit de România toată —
De munţi, cîmpii, de-azurul mării.

Viaţa luminoasă-i fie,
Iar cutezanţa mai înaltă ;
Poporu-n suflete îl poartă
Şi l-a reales cu bucurie.

Deschizător de drumuri noi
E ctitor Epocii de Aur,
E României meşter faur
Şi e Erou între eroi.

Cu-al Patriei Bărbat slăvit,
Urcăm sub faldul tricolor
Pe drumul drept, triumfător,
Spre Comunism, zbor neoprit !

Irimie STRAUŢ

CONGRES SOLAR

Congres al faptelor de epopee,
Al paisprezecelea avînt solar
Ne eşti precum şi verbul ce scînteie.
Prin El, Strategul păcii, vizionar.

Congres, apoteoză a ştiinţei,
Şi al culturii ţărm desăvîrşit
Columnă eşti şi glas al biruinţei,
Prin Ea, Savantul dîrz şi renumit.

Congres al aripilor de lumină,
Spre comuniste piscuri înălţat,
Eşti raza glorioasă şi deplină,
Din cirmă încercatului Bărbat.

Congres al strategiei militante,
Muncitoresc stindard de năzuiri,
Eşti trunchiul demn al Epocii vibrante
Şi rod, prin ctitorul de nemuriri.

Congres al cutezanţelor plenare,
Ne eşti îndemnul roş şi tricolor,
De a urca spre culmi cutezătoare
Şi-a ne urma bravul conducător.

ZARE DE IUBIRE

Patrie, zori de raze aurite,
Venite dintr-un pisc străluminat
De comunism, prin Marele Bărbat
Al Epocii depline, fericite.

Patrie, glas vrăjit de ciocîrlie,
Lui Ceauşescu, nemuritul cînt
Îi eşti pentru că lumii-ntregi îi sînt
Chemările-i de pace, temelie.

Patrie, mîndră glastră înflorită
De inimi, te oferi cu drag în dar
Elenei Ceauşescu, ce, prin har,
Ştiinţei i-e solie împlinită.

Patrie, vis solar de fericire
Ce prinde zilnic aripi mari de zbor
Prin cei doi bravi, slăviţi conducători
Eşti comunista zare de iubire.

Leca CRIŞOVAN

PATRIA ÎN CONGRES

Te ascult, patrie !
Urci treptele una după alta pînă-n vîrful sublim,
De unde priveşti în sufletele noastre
Sărbătoarea ta.

Spune-mi, în gîndul tău, în lumina ta interioară,
Cum se vede zborul vulturului peste Carpaţi,
Jocul fosforescent al păstrăvului
Dar nisipul ce rodeşte-n clepsidre pe toată albia
Dunării . . .

Priveşte în jurul trupului tău de aur,
Cînd urci în Forum,
Să fii etern înrourată
De visul şi de libertatea privirii
Celui mai mare om.

Acum,
La al paisprezecelea congres,
Din nou în fruntea ţării . . .

Încă o pagină de istorie cerul tău
O va scrie în zarea ce-i numai primăvară
Şi arborează liber steagul comunist . . .

Ioan Vergu DUMITRESCU

PARTIDULUI

Partidului îi aducem azi onor,
Prin vers şi cînt, prin gînd şi faptă,
Destinul puterii noastre, cu poporul pentru popor,
Noi trăim şi muncim pentru o cauză dreaptă.

Partidului, îi sîntem cutezanţă şi tărie,
Sentiment înălţător şi vis rotund,
Cît în noi creşte o demnă bucurie,
Clipe nestinse ne cheamă şi ne pătrund.
Partidului îi datorăm victoriile ce le trăim,
Triumful inimii este ţelul suprem,
Noi avem un pămînt şi pe el ne ştim,
De-a pururi stăpîni — Patrie şi Popor.

Miron ŢIC

VATRĂ DE AUR

Ea nu-i pămînt, ci stea şi grîu deodată
şi miere de lumină-n stupi de vis,
e însuşi doru-n doina trăgănată
cînd Mioriţa-i paşte-n paradis

Hai sus pe culmea verbelor străbune,
pe unde-n cuiburi vulturi stau pe ou
la vatra noastră de-aur şi minune
din care creşte comunist halou.

PARTIDUL NI-I LUMINA

Partidu-i glas, unind poporul
şi-un fagur plin de coaptă grînă ;
ni-l ştim mirific viitorul
în patria, pe ea stăpînă.

Cu el, în suflet, niciodată,
nu va să ni se stingă jarul
dorinţei mari, înmiresmată
cu tot ce-n luptă ne e harul.

Vizionar şi demn părinte,
partidul şi-a aprins făclia
pe drumul păcii, înainte,
să calce falnic România.

Ion SOCOL

JUDEŢUL TIMIŞ PE COORDONATELE ÎMPLINIRILOR

Trăim un timp de împliniri fără precedent pe meleagurile româneşti, un timp major, de uriaşe, profunde mutaţii structurale, care au determinat schimbarea din temelii a peisajului patriei, un nou fel de a gîndi şi munci al făuritorilor săi, un timp de legendă ce se scrie frenetic, cu exemplar patos revoluţionar, aşează în vreme chipul de granit al unei generaţii care a avut şansa istorică de a fi contemporană şi direct implicată în paginile de aur ale istoriei române, pe care le numim **„EPOCA NICOLAE CEAUŞESCU“**.

Aici, în Timiş, patrie de cîmpii mănoase şi oameni de ispravă, cuvîntul partidului a forat adînc în conştiinţe, a remodelat caractere, a impus un sever examen de conştiinţă şi a îmbărbătat spre fapte pilduitoare, pentru ca omul să ajungă mai repede ca oricînd şi oriunde mai aproape de propriul său ideal, pentru ca omul să devină Om, puternic şi mîndru de puterea sa, de minunata facere a mîinilor sale, să aibă conştiinţa deplină că urcînd cu greu drumul perfecţiunii, se clădeşte temeinic în trupul de granit al patriei, pildă de virtute şi înaltă ardere de ţară pentru cei ce vor veni.

Timişul, acum în zilele istoricului Congres al XIV-lea al partidului, priveşte cu justificată mîndrie la drumul parcurs, la opera de transformări mărete şi mari izbînzi creatoare, în care imaginile trecutului se împletesc firesc cu cele ale prezentului, scrutind cu încredere viitorul, aşa cum ne este el înfăţişat în magistralul Raport prezentat marelui Forum comunist de secretarul general al partidului, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU**, în documentele de o excepţională însemnătate pentru mersul înainte pe calea socialismului şi comunismului adoptate în unanimitate de către Congres.

Timişul priveşte înapoi, la cei peste 24 de ani care au trecut de la marele forum comunist din iulie 1965, cu justificată mîndrie patriotică, pentru că argumentele acestui timp de istorie se numesc, în glasul laconic al cifrelor : fonduri fixe în valoare de peste 100 miliarde lei, 150 mii noi locuri de muncă, noi şi impresionante platforme industriale, în care tehnica de vîrf se înfrăţeşte cu tradiţionalele preocupări industriale ale Timişoarei, dar la un nivel nicicînd visat de înaintaşii noştri, fabrici şi uzine moderne, utilate la cel mai înalt nivel mondial, şi care creează produse la cel mai înalt nivel mondial, care binemerită aprecierile unanime ale beneficiarilor interni şi externi, cum sînt cele de la Întreprinderea mecanică, „Electromotor“, Întreprinderea de autoturisme, I.U.R.T. Lugoj şi altele, dar, totodată, într-o firească alăturare, să numim cele peste 100 000 de apartamente şi case noi edificate în acelaşi răstimp, cele 250 de noi aşezăminte de cultură, şcolile şi spaţiile destinate învăţămîntului superior care au configurat noi dimensiuni ale confortului şi civilizaţiei, expresii, în cel mai adevărat sens al cuvîntului, ale grijii permanente a partidului şi statului nostru, personal a tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU** pentru creşterea continuă a nivelului de trai material şi spiritual al celor ce muncesc.

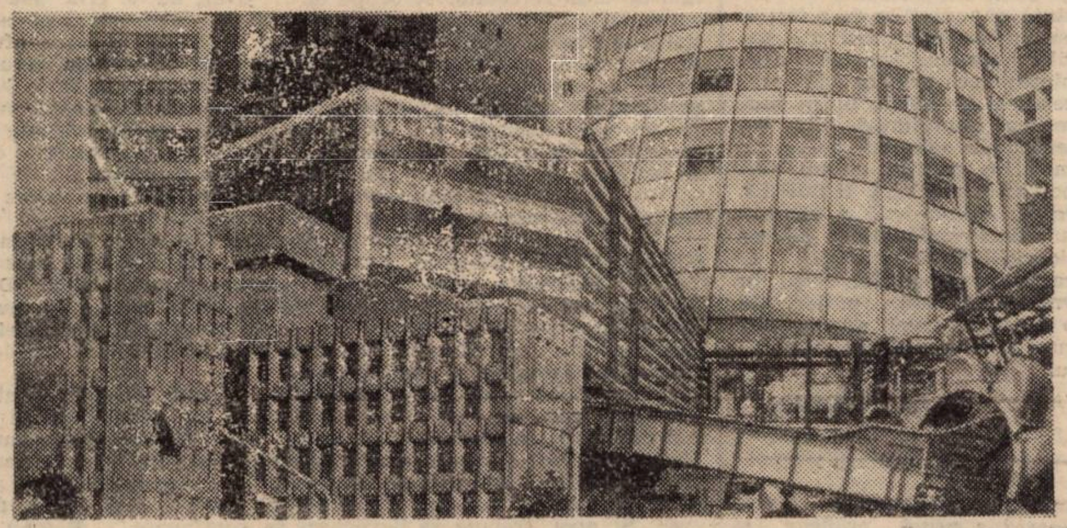

Timişul, astăzi, în zilele marelui Congres, este un imens şi prosper laborator al gîndului, al performanţei spirituale, al permanentei nelinişti creatoare, al frămîntării pentru mai binele producţiei şi al oamenilor. Este o strînsă dialectică între muncă şi gîndire, aici, în Timiş, pentru că în anii **„EPOCII NICOLAE CEAUŞESCU“** centrul universitar a devenit, pe baza investiţiilor alocate, dar şi a permanentei îndrumări din partea tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU**, a tovarăşei academician doctor inginer **ELENA CEAUŞESCU**, cu prilejul memorabilelor vizite de lucru efectuate în amfiteatre, laboratoare şi atelierele-şcoală ale acestora, un adevărat „creier“ al gîndirii ştiinţifice, pivot al implementării active a învăţămîntului cu cercetarea şi producţia, izvorul nesecat al gîndului cutezător pentru toţi specialiştii din întreprinderile şi institutele de cercetare din această parte a ţării, cu merituoase, fundamentale contribuţii la dezvoltarea ştiinţei româneşti, afirmarea acesteia cu pregnanţă în lume.

Astfel se explică de ce, în numai 24 de ani, economia judeţului a cunoscut un adevărat salt cantitativ şi calitativ, exprimat succint în faptul că astăzi producţia industrială a anului 1965 se realizează în numai 65 de zile, ceva mai mult de două luni doar. Nu este însă un simplu joc al cifrelor aici, ci un demers mult mai profund, ale cărui izvoare trebuie căutate în strădania permanentă a oamenilor muncii, în frunte cu comuniştii, spre permanentă perfecţionare politică şi profesională, de integrare cu întreaga lor răspundere în procesul de formare umană, în spiritul civilizaţiei şi al datoriei faţă de ţară, de înţelegere majoră a rostului lor social, de a şti, cu toată convingerea că propria lor prosperitate depinde, nemijlocit, necondiţionat de prosperitatea întregului popor.

În lumina acestui adevăr, şi aici, în Timiş, asemenea întregii ţări, faptele de muncă dedicate Congresului partidului sînt adevărate expresii ale dragostei şi încrederii faţă de partid şi patrie, de ataşament total la politica înţeleaptă a partidului şi statului nostru, al cărui genial arhitect este marele nostru conducător, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU.**

În frunte sînt ei, comuniştii, aceşti bravi oameni între oameni, care, prin pilda dăruirii lor, prin înţelepciunea şi pasiunea lor revoluţionară, au puterea de a muta şi munţii dacă este nevoie, care, fie la strung, în marile întreprinderi ale Timişoarei sau Lugojului, în cele din Sînnicolaul Mare, Buziaş, Deta ori Jimbolia, sau de pe cîmpiile mănoase ale Lovrinului, Lenauheimului ori Peciului Nou, acţionează ferm, neabătut să înflorească, cu candoare şi forţă, floarea roşie a încrederii în împlinirile viitoare. Aşa cum a subliniat tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU,** în magistralul Raport prezentat Congresului al XIV-lea al partidului, comuniştilor le revin sarcini sporite în marele avînt al zilei de mîine. Privind cu mîndrie la faptele trecute, să nu ne culcăm pe laurii victoriei, pentru că drumul care ne aşteaptă nu este nici scurt, nici uşor, este un drum în care avem nevoie de toate energiile noastre creatoare, de imensă încredere în puterile noastre, dar, mai cu seamă, de foarte multă muncă, pentru că, dacă tot ce am făcut pînă acum poartă în exclusivitate semnătura poporului român, această semnătură trebuie să onoreze pe mai departe toate marile ctitorii ale viitorului.

Aşa cum a hotărît Conferinţa Organizaţiei judeţene de partid Timiş, mîine judeţul nostru va fi mai frumos şi mai prosper. Să revenim la cifre : producţia marfă industrială va creşte cu 32,6 la sută faţă de cea a anului 1990, cea agricolă se va ridica în anul 1995 la 29 miliarde lei, volumul de investiţii la 35,8 miliarde lei, în timp ce volumul desfacerilor de mărfuri va creşte cu 7,7 la sută faţă de anul 1990. Vor fi construite 20.000 de apartamente, asigurîndu-se, element definitoriu al noii noastre civilizaţii socialiste, 14,3 mp drept suprafaţă locuibilă pe locuitor, faţă de 13,2 mp în 1990. Se vor construi, de asemenea, 296 săli de clasă, noi centre de creaţie şi cultură socialistă „Cîntarea României“, noi spaţii destinate asistenţei sanitare, noi dotări sociale, care vor împlini, într-un armonios florilegiu, spaţiul de spiritualitate al Timişului.

Dincolo de cifre, se va afla munca plină de rîvnă a oamenilor. De la Tomeşti ori Făget, pînă la Sînnicolaul Mare şi Teremia Mare, de la Gătaia ori Buziaş, pînă la Orţişoara şi Sînandrei, în perimetrul vast al acestei mari întinderi timişene, munca va constitui, ca şi pînă acum, examenul cel mai pretenţios al oamenilor, al dăruirii lor faţă de patrie şi partid. În munca şi cuvîntul lor se află destinul de mîine al Timişului, în ardenta lor activitate creatoare, dar şi în puterea gîndului, în voinţa lor perpetuă de a fi mai buni, de a răspunde prezent, cu întreaga lor fiinţă, la chemările iubitului nostru conducător.

Acestea sînt temeiurile de profundă dragoste şi aleasă recunoştinţă pentru care comuniştii, oamenii muncii, toţi locuitorii judeţului Timiş, au încredinţat mandat delegaţilor la marele forum comunist, de a-şi da din inima votul de reinvestire a tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU,** în funcţia supremă de secretar general al partidului, opţiune istorică şi de maximă responsabilitate revoluţionară, ce reprezintă chezăşia de granit a marilor noastre împliniri viitoare, de înfăptuire neabătută a mobilizatoarelor programe de dezvoltare economico-socială a patriei în viitorul cincinal şi în perspectivă, de ridicare necontenită a patriei pe noi culmi de progres, civilizaţie şi bunăstare.

Vasile BOGDAN

eminesciana

EMINESCU şi gîndirea economică

Mihai Eminescu este o realitate şi un mit al poporului român, un nume care s-a contopit pentru totdeauna cu spiritualitatea şi conştiinţa neamului, a intrat în nemurirea geniilor creaţiei universale, ajungînd să fie cunoscut în 64 de limbi ale lumii. În acest an, 1989, el este omagiat cu preţuirea pe care o merită atît pe plan naţional cît şi, printr-o grăitoare hotărîre U.N.E.S.C.O., în întreaga lume. Eminescu nu este doar o parte a conştiinţei artistice a românilor, deoarece, aşa cum bine remarca Perpessicius, nici una din problemele politice, sociale şi economice, care dirijează un popor, nu i-a fost absentă. Articolele lui dovedesc uşurinţa cu care el interpreta teoria şi politica economică naţională şi universală, izvorîtă din munca de informare ştiinţifică, de cercetare proprie a realităţilor social-economice obiective, în care s-a format şi a trăit. Marele nostru poet nu a precupeţit nici un efort pentru a se informa asupra tuturor noutăţilor, atît din domeniul filologiei, precum şi din cel al filosofiei, al ştiinţelor naturii şi, nu în ultimul rînd, al ştiinţelor sociale. Marele scriitor nu a fost un simplu ziarist, sau un simplu scriitor, ci şi un gînditor, un creator militant, care şi-a pus talentul şi cunoştinţele social-economice şi politice în slujba înfierării realităţilor dramatice care afectau existenţa celor mulţi. Declarîndu-l pe marele nostru poet şi un economist, trebuie să remarcăm faptul că el politizează, legînd teoria economică de practica naţională: **„Năzuinţa oamenilor după bogăţie e identică cu năzuinţa lor după putere. Această putere consistă într-aceea că alţii prin trebuinţele lor depind de mine, şi de aceea voinţa celorlalţi e supusă voinţei noastre. Dacă această putere e pusă în esecuţiune, ea se numeşte dominare — de aceea, cine se nizuieşte după avere caută dominarea“** (în Manuscrise economice, art. „Economia naţională“). Sau, şi mai concret, într-un articol publicat la 13 decembrie 1877, intitulat „Paralele economice“: „Ţăranul, oricît ser la rărunchi ar avea, bani n-are şi statul modern are nevoie de bani. Un pas pe care-l face deputatul în cameră, o prostie care o zice, costă pe ţară bani şi banul e muncă. Un şir scris de un ajutor de primar, la sat, costă bani şi banul e muncă. O prelegere rea, ţinută la universitate, costă bani şi banul e muncă — în sfîrşit banul este pretutindenea reprezentantul şi tălmăcirea citeaţă a muncii, într-însul e sudoare şi putere musculară şi precum arătătorul pe ceasornic spune la numărul cutare cîte ceasuri au trecut, asemenea suma din buzunarul meu arată cît s-a muncit pentru mine în societatea omenească. (. . .) Nepărat că nu trebuie să rămînem popor agricol, ci trebuie să devenim şi noi naţie industrială măcar pentru trebuinţele noastre, dar vezi că trebuie omul să-nveţe mai întîi carte şi apoi să calce a popă, trebuie mai întîi să fii naţie industrială şi după aceea să ai legile şi instituţiile naţiilor industriale“.

Gîndirea economică eminesciană s-a cristalizat şi a atins apogeul în anii 1877—1878, atunci cînd, în calitate de colaborator la ziarul conservator „Timpul“, Eminescu a abordat problemele importante ale societăţii româneşti din acea vreme, cu bătaie lungă de timp. Dintre articolele cele mai valoroase (în suita „Icoane vechi şi icoane nouă“), merită atenţia „Actualitatea“, „Paralele economice“, „Bătrînii şi tinerii“, „Ilustraţii administrative“, „Din abecedarul economic“, „Frază şi adevăr“, care vădesc acelaşi spirit incisiv, polemic şi umanist din poeziile sale cu sorginte social-politică.

Într-un articol apărut în prima zi a anului 1878, publicistul încearcă să jaloneze, e adevărat, din perspectivă fiziocratică, o viziune asupra vieţii naţionale, bazată pe „trecutul falnic“, glorificat de el încă de la vîrsta de 15 ani în poezia „Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie“. Blamînd mercantilismul social-economic, Eminescu scrie într-o concepţie existenţială originală: „Poporul român a dovedit că trăieşte, că voieşte să mai trăiască şi că are în sine puterea din care izvorăşte viaţa... Mai curînd sau mai tîrziu din moartea fiilor ţării va trebui să izvorască lumina. Un trup sănătos nu poate purta părţi bolnave; un popor voinic nu poate să sufere îndelung putreziciunea socială; aceia care au fost gata să moară pentru un şir de idei, vor şti să osîndească de aci înainte pe aceia care îşi bat joc de sfinţenia gîndurilor sale proprii; vor şti să se întoarcă cu scîrbă de la aceia care fac negoţ cu avutul poporului, vor şti să gonească din mijlocul lor pe aceia cari trăiesc şi jignesc dezvoltarea vieţii. . .“

În cei mai bine de şapte ani în care Eminescu a colaborat la cele două cotidiene — „Curierul de Iaşi“ şi „Timpul“ — scrierile sale economice au stîrnit un maxim interes ştiinţific, analizînd, explicînd şi criticînd aspecte de largă diversitate, de la munca ţăranului la cea a şcolii, de la aur şi monedă la bursă şi mecanism financiar. Fără nici o excepţie, articolele sale, pline de patos revoluţionar, militează pentru emanciparea ţăranilor, proletarilor, intelectualilor, de sub exploatarea cruntă menţinută şi înteţită de moşierimea şi burghezia autohtonă şi străină.

Dincolo de conţinutul lucrărilor gazetăreşti ale faimosului publicist, de un vibrant şi înflăcărat patriotism, contribuţia inestimabilă pe care acesta a adus-o la dezvoltarea ştiinţei economice constă în fundamentarea limbajului economic naţional. În scrierile sale de factură economică sînt prezente toate categoriile economice, manevrate la acea dată de către economişti toate conceptele economice pe care Eminescu le-a asimilat în studiile sale de la Viena, Berlin şi pe care, implantîndu-le în realitatea românească a vremii, le-a transmis conştiinţei naţionale a poporului nostru.

Munca lui Eminescu pe linia cultivării limbajului economic este monumentală, căci nimeni pînă la el şi puţini după el au vehiculat cu atîta uşurinţă şi perseverenţă conceptele universale, dîndu-le o formă şi un conţinut adecvat condiţiilor socio-istorice, într-o largă perspectivă. Prin acesta, Eminescu este nu numai un poet universal, dar şi un economist universal, capabil să articuleze în scrieri originale o profundă analiză ştiinţifică a economiei naţionale, văzută în comparaţie cu alte economii europene sau americane (vezi „Influenţa austriacă asupra românilor din Principate“, „Concesiuni economice“, „Balanţa comercială“, „Răscumpărarea căilor ferate“).

Întreaga proză social-politică eminesciană îl consacră pe Luceafărul poeziei româneşti drept un veritabil şi angajat economist, om de ştiinţă, contemporan cu noi în idealurile de azi.

prof. Luminiţa SÂRBOVAN

Expoziţie fotodocumentară şi de carte social-politică

Recent, la sediul Complexului Muzeal Judeţean Timiş a fost deschisă expoziţia fotodocumentară şi de carte social-politică **„Dezvoltarea economico-socială în profil teritorial a judeţului Timiş în anii EPOCII NICOLAE CEAUŞESCU. Perspectivele de dezvoltare prefigurate în documentele Congresului al XIV-lea al P.C.R.“.**

Expoziţia debutează cu prezentarea Congresului al IX-lea al Partidului Comunist Român — deschizător de epocă nouă în istoria României. Un cadru amplu este dedicat dezvoltării industriei timişene, pe baza celor mai noi cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii. Efortul material şi financiar, făcut în anii de după Congresul al IX-lea al partidului, a permis ca, pe harta judeţului nostru, să fie înscrise azi 81 de întreprinderi industriale, din care 64 unităţi cu subordonare republicană, cele mai multe fiind în ramuri ale tehnicii de vîrf, care pun deplin în valoare puternicul potenţial material, tehnic şi de creaţie existent. Au fost construite moderne platforme industriale, noi şi puternice capacităţi de producţie în ramura construcţiilor de maşini, chimiei, electrotehnicii, electronicii, confecţiilor. Întreprinderea Mecanică Timişoara, Întreprinderea „Electrotimiş“, Întreprinderea de Aparate Electrice de Măsurat, Combinatul Petrochimic „Solventul“, Combinatul Agroindustrial Timiş, Fabrica de memorii şi componente electronice, Întreprinderea „Optica“, „Electromotor“, „Electrobanat“, Întreprinderea de Autoturisme, Schela de producţie petrolieră Şandra, Întreprinderea de utilaje de ridicat şi transportat, Întreprinderea de utilaje şi piese de schimb şi Întreprinderea minieră Lugoj sînt o parte a unităţilor care îşi aduc o contribuţie însemnată la asigurarea necesarului de materii prime al economiei naţionale, la dotarea industriei româneşti cu utilaje şi instalaţii de înaltă complexitate, tehnicitate şi productivitate, la promovarea pe scară largă a progresului tehnic, la înfăptuirea planurilor şi programelor prioritare de dezvoltare multilaterală a patriei. În prezent, judeţul Timiş realizează în numai 50 de zile întreaga producţie industrială a anului 1965 şi în mai puţin de 4 zile pe cea a anului 1945. Produsele realizate de industria judeţului sînt exportate în 70 de ţări ale lumii de pe toate continentele. La producţia de memorii pentru tehnica de calcul, aparate electrice de măsură şi control, poduri rulante şi motoare electrice, judeţul nostru deţine locul I pe ţară.

În continuare, expoziţia prezintă agricultura timişeană pe coordonatele înfăptuirii noii revoluţii agrare. Dacă în anul 1938, agricultura judeţului Timiş dispunea de 483 tractoare, numărul acestora a crescut la 5 105 în anul 1965, ajungînd la sfîrşitul anului trecut la aproape 10 000, în prezent revenind o suprafaţă de 52 ha pe un tractor fizic. Azi, agricultura judeţului nostru dispune de 2 662 combine autopropulsate pentru recoltat păioase, 1 523 combine autopropulsate pentru recoltat porumb, peste 3 200 semănători pentru păioase şi prăşitoare, peste 4 000 utilaje pentru pregătirea terenului, aproape 1 800 maşini pentru erbicidarea culturilor şi aplicarea tratamentelor fitosanitare, peste 1 500 maşini pentru aplicarea îngrăşămintelor chimice şi naturale. Introducerea celor mai noi cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii agricole, hărnicia recunoscută a locuitorilor satelor timişene au determinat creşterea producţiei agricole vegetale şi animale. Producţiile mari obţinute la cereale şi legume, precum şi sporurile însemnate în producţia zootehnică au făcut ca multe unităţi de stat şi cooperatiste, ca de altfel şi judeţul nostru în ansamblu, să îndeplinească criteriile stabilite pentru dobîndirea înaltului titlu de „Erou al Noii Revoluţii Agrare“.

Un spaţiu generos este dedicat dezvoltării ştiinţei, învăţămîntului şi culturii — factori esenţiali ai progresului şi civilizaţiei socialiste. În cele 24 de institute, centre, filiale şi colective de cercetare, inginerie tehnologică şi proiectare şi în cele 4 institute de învăţămînt superior din Timi-

D. VASILE

(Continuare în pag. 15)

Destine împlinite

Slujitor al științei istoriei

Fără îndoială că e fundamentală împrejurarea ca un om să-și poată răsfrînge profesiunea asupra multor generații de tineri, chiar să-și continue, astfel, existența în sute de vieți, la modelarea cărora el contribuie, printr-o activitate îndelungată, tenace, permanent învigorată de nobilul simțămînt patriotic, civic — făclie a responsabilității față de valorile umane ale societății. Un asemenea luminos privilegiu îl are slujitorul învățămîntului, dascălul.

Cînd, la o anumită vîrstă, bunăoară una rotundă, la 60 de ani, dascălul — îl numim pe conf. univ. dr. Gheorghe I. Oancea — ne poate înfățișa un îmbelșugat bilanț retrospectiv al activității sale, satisfacția dată de împliniri nu are doar un caracter personal, privindu-l numai pe el, ci și unul social. Căci întrarea în conștiința semenilor, ca profesor de istorie și cercetător istoric înseamnă, desigur, o indubitabilă validare socială a rezultatelor profesiunii căreia i s-a dăruit de-a lungul vieții, fiind cadru didactic în învățămîntul superior din Timișoara (în prezent la Facultatea de Științe Economice, unde predă „Istoria patriei și a poporului român"). Alci a descins după absolvirea Facultății de istorie din Cluj-Napoca, acolo avînd profesori ilustri — față de care are o adîncă recunoștință și considerație — precum C. Daicoviciu, M. Macrea, N. Lascu, Șt. Pascu, C. Mureșianu.

Una din laturile specifice ale profesiunii dascălului universitar este aceea de a împleti activitatea didactică de la catedră cu munca de cercetare științifică. Prin urmare, conf. univ. dr. Gh. I. Oancea, împlinind această cerință, a efectuat temeinice în-

vestigații în domeniul istoriei, cercetînd cu preponderență — cum e firesc, avîndu-se în vedere aria geografică în care trăiește — aspecte istorice privind sud-vestul României. Însă integrînd organic istoria acestei părți a țării în istoria noastră națională. Istoricul Gh. I. Oancea și-a valorificat rezultatele cercetării sale științifice, fiind coautor a cinci cărți, elaborînd lucrarea „Unirea din 1918. Contribuții bănățene", apărută anul trecut la Universitatea din Timișoara, publicînd peste 80 de studii și peste 200 de articole. Menționăm și lucrarea de doctorat „Politica externă a României în perioada 1918—1921", conducător științific fiindu-i distinsul profesor dr. Aurel Loghin din Iași, membru corespondent al Academiei de Științe Sociale și Politice. Datorită meritelor sale științifice în domeniul istoriei, conf. univ. dr. Gh. I. Oancea este prezentat în „Enciclopedia istoricilor din România" și face parte din Comitetul Național al Istoricilor.

Ca dascăl și istoric, el nu se limitează doar la ținerea cursurilor și seminariilor, la investigarea și valorificarea publicistică a patrimoniului istoric. Cunoscînd importanța relației dintre faptul istoric și conștiința cetățenească, a rolului istoriei ca factor activ de educație patriotică revoluționară, a tezei, de o inestimabilă valoare teoretică și practică, pe care a formulat-o secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, anume că „istoria constituie fundamentul oricărei activități ideologice, teoretico-educative", conf. univ. dr. Gh. I. Oancea participă, cu comunicări, la reuniuni științifice (sesiuni, simpozioane) și prezintă expuneri la manifestări cultural-artistice, dedicate marilor aniversări istorice și evenimentelor politice ale prezentului socialist. Și în asemenea împrejurări, din intervențiile sale, cu putere de înrîurire publică, reiese importanța studiului **ISTORIEI**, cartea primordială a neamului, de învățătură, de educație politică și patriotică. O carte monumentală, care, în vremea noastră, proiectează o imagine nouă asupra trecutului, prezentului și viitorului.

Aurel TURCUȘ

Oameni și creații

O viață de cercetător

TITUS SUBA, director la Stațiunea de cercetare din Lovrin, este aproape în exclusivitate autorul hibridului simplu de porumb L. 400, acoperind un milion de hectare, din cele trei arabile pe care le avem în țară. Este opera vieții sale. Au mai fost și 360, 415, 390; în momentul acesta își așteaptă omologarea în cultură și alte rezultate ale cercetării agricole din Lovrin. Stațiunea este renumită pentru crearea de soiuri, colectivul ei reprezentînd un singur procent din cercetătorii țării, ale căror creații ocupă 10—15 la sută din suprafața arabilă. „Lucrez la ameliorarea porumbului de-o viață; mi s-a alăturat și fiul meu, pe care-l cheamă tot Titus Suba... Desigur, se poate vorbi la noi de o școală. Aparțin, de fapt, de o generație care s-a pensionat, fiind cel mai tînăr reprezentant al ei și totodată cel mai în vîrstă dintre amelioratorii de acum".

Se spune că nu problema la care lucrezi e importantă, cît seriozitatea și devotamentul cu care o tratezi. Există plante „importante", în ameliorarea lor însă factorul uman deține locul prioritar. „Într-o localitate în S.U.A, unde m-am specializat, cel mai de vază cercetător se ocupa de ... ovăz, nu de grîu sau porumb. Desigur, munca la o plantă importantă e plăcută, însă esențial e să lucrezi foarte bine". Există azi la stațiune o mare infuzie de tinerețe și se poate spune că Titus Suba, cu vocația dăruirii, animă cu exemplul său personal micile colective grupate în jurul problemelor ridicate de plante multe: grîu, porumb, cînepă, furaje etc. este important, îmi spune, ca succesele să fie preluate din mers, de unde au fost lăsate ele. Dată fiind situația specială în care se lucrează, rezultatele nu apar mai devreme de 10 ani.

— Cred că de la dumneavoastră se poate învăța cu succes necesitatea „sedentarismului" în această muncă.

— El e necesar, cu toate că am mai lucrat și în Vietnam, S.U.A., U.R.S.S., Bulgaria, Ungaria, Iugoslavia. Din 1961 sînt la Lovrin. Fluctuația mare de cadre este contraproductivă. După 7—8 ani un cercetător abia este apt de lucru, apoi abia munca devine, treptat, creație. Numai cei ce au rămas au reușit. Cei cu stadii lungi de activitate aici au creat vreo 28 de soiuri. Emblema mea este statornicie și continuitate.

Titus Suba se documentează mereu: biroul său e încărcat de reviste și cărți de specialitate. „Niciodată nu știi destul. Și pe măsură ce acumulezi îți dai seama că ai și alte necunoscute". Există în acest domeniu multe deceptii și puține bucurii, natura nefăcînd salturi. Din zeci de mii de hibrizi ajung în producție abia patru. „Puteau fi mai mulți, dar nici eu n-am vrut să le dau drumul. Și apoi, trebuie să îi veghezi în continuare... E greu să stăpînești mulți hibrizi. Prefer mai puțini, însă pe aceia care-mi confirmă așteptările". Așa se face că hibridul omologat în 1969 este de două decenii în cultură, s-a menținut viabil și a stat mereu sub ochii cercetătorului. Mai e de adăugat că pe activitatea celor ce lucrează în acest domeniu își pune amprenta spiritul colectivului și... ambianța familială, climatul armonios al acesteia. „Soția m-a înțeles, iar fiul m-a urmat; am avut 20 de ani de activitate liniștită, în care am preferat munca de cercetare celei administrative. Sigur, mai există și factori precum dorința de afirmare; împreună cu mîndria de a fi membru al acestui mic și valoros colectiv căruia trebuie să-i imprimi pasiune și dăruire: cînd îți place un soi, trebuie să faci în așa fel încît să le placă și la alții".

Lucian BURERIU

Crezul deplin în valorile culturii și scenei românești

Există, la ora de față, în orașele de mărime medie, de categoria Reșiței, Devei, Aradului, să zicem, care, în aceste decenii au evoluat spectaculos în varii domenii ale științei, artei, culturii, figuri remarcabile, întreprinzătoare, care cinstesc locul, munca și creația timpului lor. Una dintre aceste figuri, de profesoară, cronicar dramatic și istoric al mișcării teatrale, este arădeanca Lizica Mihuț.

Cadru didactic model, inspirat, făcînd, din predarea limbii și literaturii române, un adevărat act de devotiune, cărturar minuțios și migălos în cercetarea fenomenului teatral arădean și românesc, ea și-a impus personalitatea în viața spirituală arădeană. Fin analist al spectacolelor teatrale arădene, de aproape două decenii, eseistă remarcabilă, mai cu seamă în aria mișcării și culturii scenice, om de gust într-ale literaturii, Lizica Mihuț a știut, în modestie și tăcere, să studieze, mai bine de un deceniu, „Mișcarea teatrală arădeană pînă la înfăptuirea Unirii", (Ed. Eminescu — 1989), dînd, la ora de față, la iveală, o lucrare temeinică, de profundă acribie a cercetării, larg documentată, scrisă cu nerv, îndrăzneală și pasiune.

În lucrarea Lizicăi Mihuț intră, copleșitor, nu numai datele și amănuntele timpului prin care se relevă începuturile mișcării teatrale arădene, organizate, dar, și mai ales, dezvoltarea mișcării teatrale în ansamblu, încercările și izbînzile unui teatru transilvan, din epoca dinaintea Unirii.

Scoțînd la lumină pe adevărații pionieri ai teatrului românesc, autoarea aduce în discuție primele manifestări de cultură ale școlarilor, pentru care scena improvizată va fi trecută, mai apoi, ca o făclie, spre scena pentru un veritabil public teatral, după cum scoate în vileag și pe toți animatorii din cadrul „Societății pentru fond de teatru român", care, în cei 64 de ani ai săi, „a revărsat lumini și bucurii și a întărit nădejdea în viitor", contribuind la clmentarea unui ampiu sentiment al culturii naționale românești. Prin implicarea inte-

figurine

lectualilor timpului în manifestările teatrale ale „Societății", prin adunările lor care aveau loc, în diferite așezări (deoarece guvernul austro-ungar respinge Aradul ca sediu permanent), prin succesele pe care aceste adunări le au pentru spectatori, „Societatea" arădeană și-a adus un aport considerabil la cunoașterea limbii, a marilor simțăminte naționale. Alături de aceste manifestări, devenite tradiționale, alte momente de vîrf în istoria mișcării teatrale arădene au însemnat, cu adevărat, turneele trupelor lui Pascaly, Millo, Antonescu, Ionescu, Petculescu, Nottara, Demetriade, Voiculescu, Bulandra etc., care au adus cu ele un veritabil suflu patriotic și un arzător sentiment al spiritualității românești de peste munți, șocul viu al limbii, atmosfera teatrală românească de la București care, toate la un loc, au fost copleșitoare pentru viața teatrală arădeană și românească a zonei arădene și translivănene.

Slujind înălțării spirituale și naționale a maselor de iubitori ai Thaliei, slujind actului istoric al Unirii, ca și înaltului sentiment patriotic național, lupta pentru un teatru arădean a însemnat și lupta pentru afirmarea unor sentimente puternice pentru unitatea românească, apte să se dezvolte în conștiințele milioanelor de români din Transilvania de pînă la Marea Unire.

Scrisă cu o intensă participare afectivă, nu numai cu nervul rece și documentat al cercetătorului, alternînd pagini, privind amănunte ale presei timpului, cu descrierea figurilor remarcabile ale momentului istoric, cartea Lizicăi Mihuț devine nu numai o lucrare necesară, pentru cunoașterea mișcării teatrale ardelene, de către specialistul aplecat peste trecutul unor asemenea manifestări, dar ea devine și cartea luminării unui popor prin arta scenică și cuvîntul vorbit, carte ce merită a fi citită de oricare iubitor al istoriei culturii românești. Cursivitatea scrierii, apelul la citatele vremii, descrierea atmosferei timpului care a încălzit pe spectatorii, în fața cărora s-au derulat spectacolele marilor trupe și actori, azi intrați în legendă, căldura evocatoare a unor asemenea pagini, pitorescul unor date atrăgătoare, toate acestea fac, din lucrarea Lizicăi Mihuț, nu numai un tom util, în spațiul cultural arădean și românesc, dar și o scriere pentru „minte și inimă", care probează calitățile autoarei, crezul ei lung și deplin în valorile culturii și scenei noastre românești, care au înflorit, de-a lungul timpului, pe plaiurile unde viețuim azi.

Ion ARIEȘANU

memento

EMINESCU ÎN IUGOSLAVIA

Revista lunară belgrădeană **Savremenik** consacră în numărul său dublu din septembrie-octombrie 1989 un spațiu de 48 de pagini celui mai mare poet român, cu ocazia sărbătorii centenarului său. Acest Moment „**Eminescu**" se deschide cu textul lui Nichita Stănescu „Orfeu sau scurt tratat despre geometria cuvintelor", în traducerea lui Adam Puslojić, urmat de o importantă selecție de versuri eminesciene în traducerea aceluiași. Neobositul traducător al literaturii române publică și pagini din „Jurnalul unei traduceri" — adevărate mărturii ale iubirii și prețuirii, dar și ale redescoperirii lui Eminescu. În mod special am sublinia și grupajul eminescian din **Savremenik**, unul din cele mai importante lunare iugoslave pentru cultură, artă și literatură, grupaj datorat unor importanți poeți sîrbi și iugoslavi: Vasko Popa (1), Ivan V. Lalić (1), Liubomir Simović (3) ca și lui Aurel Gavrilov (3). Din aparatul critic, ce urmează în acest **bloc Eminescu**, spicuim cîteva texte: „Despre Eminescu" de Lucian Blaga (traducerea și note explicative: Dragan Stoianovici, profesor al Universității din București), „Eminescu, poet al ideii" de Mariana Dan, profesoară belgrădeană, „Mihai Eminescu, editor și traducător al poeziei populare sîrbe" de Adrian Costea din București, traducător și cercetător al relațiilor româno-sîrbe.

Remarcabila secțiune Eminescu mai cuprinde și o selecție de texte filozofice eminesciene traduse de același A. Puslojić.

În același număr al revistei Savremenik „Cuvîntul către cititori" aduce un cald omagiu Voislavei Stoianovici, profesoară de la Catedra de Slavistică a Universității bucureștene, traducătoare și colaborare de ani de zile a numitei reviste.

Slavomir GVOZDENOVICI

Caracterul determinant al integrării învățământului cu cercetarea și producția

Relevînd importanța sporirii continue a rolului politic conducător al partidului, al organizațiilor și organelor de partid din toate domeniile de activitate, subliniind faptul că partidul este centrul vital al întregii națiuni, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** arată că, necontenit, comuniștii, cadrele principale ale partidului „**trebuie să se afle în primele rînduri, în cele mai grele și complexe probleme. Ei au trebuie să înlocuiască organele de stat și organismele democratice, ci să asigure buna funcționare a acestora, avînd întreaga răspundere în fața partidului și a poporului**".

Acționînd în spiritul unei asemenea recomandări, coordonata activității liceului de Matematică-Fizică „C. D. Loga", biroul organizației de partid s-au implicat permanent, cu solicitudinea necesară, în sprijinirea conducerii școlii, în vederea organizării și proiectării muncii, îndeplinirii sarcinilor ce le incumbă calitatea de educator, dezvoltarea puternică a spiritului revoluționar în muncă și gîndire, respingerea a tot ceea ce este vechi, promovarea cu îndrăzneală a inventicii, a noului în toate domeniile și direcțiile de activitate.

Realizînd o planificare riguroasă, care să angajeze toți oamenii muncii din liceul nostru, urmărind îndeaproape îndeplinirea sarcinilor subordonate activității fiecăruia, evaluînd obiectiv și cu maximă exigență calitatea actelor și acțiunilor îndeplinite, conducerea liceului nostru a contribuit la implementarea politicii școlare a partidului și statului. În acest sens, ea s-a implicat și se implică necontenit în realizarea îndrumării activității cabinetului metodico-științific al școlii, șefilor de catedră, comisiilor metodice ale diriginților (gimnaziu, liceu, cursuri de zi și serale) urmărind ca acțiunile lor să fie proiectate, organizate și îndeplinite în cele mai bune condiții, indiferent unde s-ar desfășura : bibliotecă, laborator, cabinet, sală de clasă, atelier sau întreprindere, sală de gimnastică, individual ori în colectiv.

Angajîndu-se, alături de cadrele didactice, în modernizarea procesului de învățămînt, prioritar în domeniile dependente de noi, prin parcurgerea și realizarea creatoare a programelor școlare, îm-

Viața școlii

bogățirea formelor de organizare și desfășurare a învățămîntului, prin înnoirea metodelor și procedeelor de predare-învățare, folosirea mijloacelor de învățămînt existente, prin pregătirea profesorului pentru desfășurarea muncii sale în spirit revoluționar și crearea relațiilor de colaborare cu elevii și toți factorii educativi — conducerea liceului, sub îndrumarea directă a biroului organizației de partid, a avut în vedere ca fiecare educator să-și onoreze din plin calitatea, să facă tot ceea ce trebuie și cum trebuie, tot ceea ce i se cere, într-un timp util. Totodată, să ofere modelul de pregătire temeinică, exigență, disciplină, preocupări susținute care să garanteze fundamentarea psiho-pedagogică și metodică a tot ceea ce fac.

De aceea, cu certitudine de aceea, numai în cursul anilor școlari 1987—1988 ; 1988—1989, aproape toate cadrele didactice au prezentat 2 sau mai multe referate sau comunicări științifice, elaborate pe baza urmăririi și investigării propriei activități, realizate, după caz, și cu aportul elevilor. Susținute în cadrul sesiunilor de comunicări ori publicate în presa locală sau centrală de specialitate. Așa, de exemplu, în anul școlar 1987—1988, cadrele noastre didactice au elaborat ori au colaborat la elaborarea a 14 cărți cu caracter științifico-metodic, a 2 programe școlare, a 174 articole sau studii publicate. 42 referate-comunicări, prezentate în cadrul sesiunilor de comunicări științifice, organizate la nivel municipal, județean și național de către Inspectoratul Școlar, Sindicatul Învățămînt, filialele și societățile științifice. Ministerul Educației și Învățămîntului.

Rezultatele cercetărilor noastre, mai mult sau mai puțin importante, au ajuns să fie în felul acesta cunoscute, mai mult, utilizate, nu numai de cadrele didactice din liceul nostru, ci și din alte unități de învățămînt din municipiul Timișoara, județul Timiș și chiar din țară. Teme cum au fost „Predarea-învățarea intra și interdisciplinară, aportul acesteia la educarea și formarea omului multilateral", „Predarea-învățarea în condițiile învățămîntului asistat de calculator", „Educația estetică — parte componentă a educației multilaterale", „Rolul matematicii și al fizicii în formarea concepției științifice a elevilor", „Educația politică — condiție și scop a activităților proiectate și desfășurate în cadrul organizațiilor de pionieri și U.T.C." — ș.a., publicate în presa centrală, au constituit cercetări de sinteză ale unei experiențe acumulate de-a lungul anilor, pe baza fundamentării științifice a actelor și acțiunilor organizate și desfășurate la nivelul clasei ori a liceului.

Asemenea realizări, rezultatele muncii de cercetare în ansamblu, au fost obținute cu aportul nemijlocit al comuniștilor, grupei sindicale, al întreprinderii și instituțiilor patronatoare, preeminent, al Întreprinderii Mecanice, AEM și al Universității din Timișoara, al părinților și evident al Inspectoratului Școlar Județean Timiș — coordonatorul, inițiatorul și evaluatorul lor. Resursele de care dispunem nu au fost însă nici pe departe epuizate. Utilizarea și reutilizarea lor în continuare depinde prioritar de noi.

Prof. Dorina CHERCOTĂ

Prof. dr. Pavel PETROMAN

Dublă expoziție personală: Lucia Jurca și Gheorghe Rai

TEHNICA STRĂVECHE, revitalizată în veacul nostru, pictura pe sticlă constituie o preocupare predilectă constantă pentru **Lucia Jurca** (studii libere de artă), ale cărei lucrări monumental-decorative de la două instituții intens frecventate, Universitatea și Spitalul județean, realizate în variante moderne ale vitraliului, sînt de mai mulți ani cunoscute și apreciate.

La prima sa expoziție personală, de la Salonul de artă al Casei Armatei, în întregime și cu gust reamenajat, sînt prezentate peste douăzeci de „tablouri", în dimensiunile obișnuite pentru grafica și pictura de șevalet. Suport și strat protector al materiei picturale, ca în maniera tradițională, cu inovări tehnice personale care sporesc transparența și strălucirile culorilor, o asemenea pictură „pe sticlă și sub sticlă" înnobilează genul, prin sugestia de spațiu multiplicat dînd senzația unor forme uneori cinetic privite în volum și îndeosebi prin implicațiile metaforice și plurisimbolice ale subiectelor. Astfel, dacă în „Maternitate", „Surorile", „Pruncul", „Beișug", spre pildă, sînt reluate (în absența de la sine înțeleasă a semnificațiilor primare) aspecte tematice și stilistice din recuzita meșterilor iconari (număr redus de personaje, arcuiri domoale ale liniilor care delimitează cu negru zone compacte de culoare etc.), alte piese

reprezintă în fapt ecouri ale picturii de peisaj („Dealuri"), elemente de construcție urbană („Orașul văzut de sus", „Veneția", „Deschidere"), naturi statice („Solaris", „Acvariu" sau ingenios compusă și ingenua „Jucării pentru Oliver"). Recurența obsesivă a timpului, necruțător cu tot ce e pe lume („Liniște"), unde apare și colajul, cu discretă ironie, „Clepsidra" (care ar putea purta și subtitlul „În căutarea timpului pierdut"), dar și păstrător al unor vestigii, martore ale geniului uman creator de cultură și civilizație.

VENIT DE PE PLAIURI HUNEDORENE, dar absolvent al renumitului Liceu de artă din Timișoara, **Gheorghe Rai** prezintă, în același spațiu expozițional, peste zece sculpturi în material nobil (marmură de Carara, de Ruschița, de Moneasa, aragonit, piatră de Vrața).

Reprezentările animaliere descrise, din lumea „bestiarului" dar nu și din stilistica lui Brâncuși, au volume și netezimi, modalități de compoziție și ritm care le pun în lumină tîlcurile profund umane. „Melcul", spre exemplu, tipica locuință solitară și întunecoasă, lasă, într-o infimă portiune terminală, să se întrevadă, dacă e bine privită și receptată, aspirația oricărei ființe spre lumina solară. „Perla" (marmoră roșie și albă cu mici intervenții de metal) pare să se protejeze de rapacitatea omului setos de podoabe prin cîteva tije gata să închidă, instantaneu, comoara la prima atingere a unui intrus. „Strigătul dimineții", o posibilă replică la „Cocoșul" brâncușian, proclamă prioritatea bucuriei și a libertății, căci dacă razele soarelui ne aduc lumina, păsările sînt cele care ne-o vestesc.

„Coiful antic", „Manifestul pentru pace", „Arcul de forță" și „Construcție în alb și roșu", prin monumentalitatea lăuntrică, de esență, prin echilibrarea inspirată a plinurilor și a golurilor semnalează măsura unei gîndiri plastice bine definite, maturitatea creatoare a acestui tînăr sculptor.

Deliu PETROIU

„TIMIȘOARA, AZI"

film

● **Un viitor film documentar realizat de Studioul Cinematografic „Alexandru Sahia", în regia Luizei Ciolac și imaginea lui Sorin Botoșeneanu**

Chiar dacă, după cum ne mărturisește, cu vădită mîndrie și nonșalanță, „da, sînt prahoveană", Luiza Ciolac iubește Banatul, oamenii lui, și, mai ales, pe cei din Timișoara. O dovedesc, între altele, filmele documentare realizate, pe și despre aceste meleaguri : „Mereu în inima țării, județul Timiș", „Semnul muzicii", despre existența durabilă a corului „Ion Vidu", din Lugoj, „Fabricat în România", titlu ca un însemn al calității muncii celor de la Întreprinderea Mecanică. Acum, foarte recent, ea a lucrat la un admirabil documentar despre frumusețile de azi ale orașului de pe Bega. El se intitulează simplu, sugestiv : „**Timișoara, azi**". Echipa de realizatori — pe care am însoțit-o în timpul celor aproape două săptămîni — s-a deplasat la Timișoara pentru a da „viață" unui scenariu scris și decupat cinematografic de Luiza Ciolac. Într-o splendidă zi de toamnă senină, în camera unui hotel ospitalier a fost pus la punct „planul de bătaie". S-a conturat liantul filmului care, aveam să înțeleg, se dorea un documentar de circa 10—12 minute, dar care să poarte și amprenta... artisticului.

... În acest fel au început filmările care au solicitat realizatorilor (Grigore Stupeanu, șef de producție, Teodor Resnic, mecanic cameră, Ion Fluturaș și Viorel Pop, maiștri lumină) eforturi pe care le-am admirat cu toată sinceritatea. Ele au fost completate, în chip fericit, de sprijinul și colaborarea organelor locale de partid și de stat, al multor unități economico-sociale din Timișoara, dornice să contribuie la realizarea unei pelicule care să surprindă tot ceea ce caracterizează, mai bine și mai frumos, viața și munca oamenilor de azi. Liceul Pedagogic a constituit, și din acest punct de vedere, un exemplu edificator. Conducerea acestuia, în frunte cu directoarea Salomeea Curuțiu, au asigurat o colaborare de nota... zece cu felicitări. Din mai multe clase, regizoarea L. C. și-a ales „actorii", care urmau să scrie, cît se poate de frumos despre orașul lor drag. Și au făcut-o, într-o duminică după amiază, cînd una dintre clasele lor s-a transformat, pentru aproape 6 ore, într-un autentic platou de filmare. Aici am admirat, poate cel mai mult, talentul și responsabilitatea pe care trebuie să le aibă un regizor de film (cu prisosință cel documentar !). Luiza Ciolac s-a întrecut pe sine, lucrînd, ore în șir, cu elevii, frumoși „ca niște artiști" (spunea o bunicuță venită să-și ia nepoțelul). Prezentă și ea, învățătoarea (strict autentică, în persoana Lirelei Potra) și-a intrat perfect în... rol. A urmat lectura lucrărilor, apoi filmările, după ideile scrise de elevi. Au fost nenumărate, una mai frumoasă decît alta. Un mare număr de secvențe au fost realizate în chiar „inima cetății", adică pe B-dul 30 Decembrie, spațiul reamenajat în vara acestui an și care a devenit atît de drag timișorenilor.

Au urmat apoi parcurile. Filmări, de o rară frumusețe, au fost făcute în Parcul Central, în cel Botanic (firește !), la Grădina zoologică (și nu se putea altfel !), în Parcul copiilor. Aici filmările au durat mai mult, date fiind frumusețile unui spațiu atît de îndrăgit de copii, dar și de părinții și bunicii lor. Cu sprijinul direct al Consiliului popular municipal, al Secției „spații verzi" (director Romeo Popa), realizatorii au reușit să surprindă tot ceea ce este mai arătător.

... Și mai scriau elevii-actori despre vaporașul „Pelican", despre excursiile făcute cu el pe Bega. „Idee care merită luată în seamă", și-a zis, probabil, regizoarea. De la gînd, la faptă. Și, din nou, ne vedem nevoiți să accentuăm sprijinul unor oameni de mare ținută, așa cum sînt cei de la I.J.T.L. (în frunte cu directorul lor, Ioan Bucșan), sau cei de la Oficiul de Gospodărire a Apelor, care au asigurat toate condițiile, pentru ca ideile unor pretențioși și temerari realizatori să fie transpuse pe peliculă. Prin grija Consiliului Județean de Educație Fizică și Sport (președinte, Ioan Bușe) au fost asigurate toate ambarcațiunile și sportivii de la cluburile nautice, „prinși" în splendidul efort dătător de putere și sănătate. S-a prins un splendid sfîrșit de zi, cu un soare cum „numai în filme poate fi văzut" și ziua de muncă s-a încheiat cu cele mai mari bucurii și satisfacții. Pentru toți. A doua zi, filmările trebuiau realizate dintr-un punct aflat la o înălțime nu tocmai mică, dar același soare prieten care ne-a fost binevoitor seara, a doua zi, nici chip să-și arate fața. Eram necăjiți, dar am înțeles că, filmul ca TOT, pentru a fi realizat, „la cel mai înalt nivel" trebuie să se bucure de una și aceeași luminozitate naturală. Altfel, pot apare diferențe între secvențe, ceea ce nu-și dorește nimeni și mai ales răbdătoarea regizoare. Cu toate protestele șefului de producție (grijuliu față de bugetul... filmului !), s-a mai așteptat un timp și soarele s-a ivit. Au fost, cred, ultimele secvențe surprinse la Timișoara, pentru că, a doua zi, la o cești cafea, urma să ne despărțim. Am făcut-o cu părere de rău și cu încredințarea reciprocă a revederii la premieră.

Nicolae PÎRVU

Receptarea operei lui CREANGĂ

Centenar Creangă

Cred că semnul „clasicului", sub care a fost așezată opera lui I. Creangă, a contribuit în mare măsură la faptul că receptarea individuală sau colectivă a acestui scriitor n-a cunoscut răsturnări valorice spectaculoase, nu a fost supusă tribulațiilor modei și, ca atare, scutită de perioade de eclipsă și de marginalizare.

Dacă urmărim evoluția receptării critice a operei crengiene, lăsînd la o parte un gen de „derută estetică" provocată de scriitor în cercul **Junimii,** nu vom găsi prea multe propuneri și îndemnuri pentru o „recitire" complet nouă a scrierilor sale, ci numai strădanii de a explica „fenomenul Creangă" și de a găsi în textele scriitorului argumente de ordin artistic, menite să explice și să justifice statutul de capodopere literare, acordat majorității scrierilor țăranului humulești, diaconului răspopit și celui mai bun prieten al genialului Eminescu. Investigația istorico-literară a operei lui Creangă s-a făcut, de fiecare dată, cu instrumentele de analiză dominante în epoca respectivă. Exegeza scrierilor autorului **Amintirilor din copilărie** a spulberat, treptat, mitul „scriitorului poporal", al talentului primar și necultivat, cu care îl acreditaseră unii din contemporanii săi. Deslușirea tainei farmecului prozei lui Creangă, explicarea ivirii lui neașteptate pe scena literelor românești nu au fost întotdeauna căutate în textele sale artistice, în alcătuirea internă a basmelor și povestirilor sale, ci în extratextualitatea biografică a creatorului.

Biografismul, dominant în critica începutului de veac, avînd unele prelungiri pînă în zilele noastre, a fost încurajat și de opera scriitorului, atît de strîns împletită cu viața sa în **Amintiri din copilărie,** creația de vîrf a povestitorului. Rîvna biografică a cercetătorilor a fost stimulată și întreținută de avatarurile sale ieșene, de destinul său puțin obișnuit pentru un mare scriitor clasic. Nu întîmplător, viața lui Creangă a tentat pe unii scriitori s-o transforme în obiectul ficțiunii romanești (cf. Corneliu Buzinschi, **Duhul pămîntului,** Cartea Românească, București, 1976), iar criticii și istoricii literari să introducă în lucrările lor multe elemente de reconstituire poetică, așa cum a făcut-o G. Călinescu (**Viața lui Ion Creangă,** E.P.L.A., București, 1938), iar mai recent, Petru Rezuș în interesanta sa contribuție la cunoașterea vieții și operei scriitorului (**Ion Creangă. Mit și adevăr,** Cartea Românească, București, 1981).

Cum nici datele vieții trăite în satul natal, nici toate mizeriile îndurate la Iași, nici boala fatală nu puteau explica mecanismele profunde ale procesului de creație și nici adevărata valoare a operei scriitorului, s-au făcut auzite voci îndreptate împotriva excesului de biografism în exegeza crengiană. Cea mai categorică luare de poziție în această privință venea din partea lui Vladimir Streinu. În formule tăioase, el condamnă factologia biografică și cere investigarea structurii artistice a operei scriitorului. Mai mult decît alți critici, el clatină serios prejudecata privind geniul pur nativ al lui Creangă, vorbind de existența unei conștiințe artistice la marele nostru povestitor. Criticul formulează unul din paradoxurile receptării operei scriitorului : „Creangă pare «popular» pentru intelectuali și «cult» pentru popor" (**Clasicii noștri,** vol. I, Casa Școalelor, București, 1948, p. 218). Comparativismul istoric și tipologic, metodă aflată în plină afirmare între cele două războaie mondiale, proiectează lumini noi asupra clasicului literaturii române. Cu deosebită tărie este afirmată ideea universalității lui Creangă. Se fac tot mai multe apropieri a operei povestitorului moldovean cu creațiile unor iluștri reprezentanți ai literaturii universale (Ch. Perrault, H.C. Andersen, Rabelais, Stern, A. France etc.). Aceste paralele, care nu întotdeauna făceau cu adevărat cinste genialului humuleștean. De pildă, comparația cu Ch. Perrault, pe care o face J. Boutière în cunoscuta sa teză de doctorat publicată în Franța (**La vie et l'oeuvre de Ion Creangă,** Paris, 1930) nu ne spune prea mult despre universalitatea autorului lui **Harap-Alb,** căci rolul lui Creangă în literatura română este esențial diferit de cel al lui Perrault în contextul literaturii franceze. Mai importante sînt acele lucrări com-

parativiste care insistă asupra disocierilor ce trebuie neapărat făcute cînd purcedem la o confruntare a lui Creangă cu opera unor autori de basme ca Andersen sau umaniști ca Rabelais. Un pas însemnat în această privință îl face M. Apostolescu în cartea **Ion Creangă între marii povestitori ai lumii** (Ed. Minerva, București, 1976).

O contribuție originală la lămurirea locului lui Creangă în spiritualitatea românească reprezintă strălucitul eseu al lui Mircea Vulcănescu **Ion Creangă văzut de generația actuală,** publicat în revista „Gîndirea" din anul 1930 (retipărit în „Revista de istorie și teorie literară", nr. 4 și 5, 1986). Opera lui Creangă, în viziunea acestui critic-filosof, „marchează momentul semnificativ în literatura românească de restabilire a comunicațiilor rupte de două veacuri de evoluție divergentă (de la fanarioți) între cultura României satelor și cultura orășenească" (**Op. cit.,** partea I, p. 155).

În monografiile și lucrările despre Creangă din epoca actuală un loc tot mai mare revine analizei textuale de tip lingvistic sau estetic. Stilistica lingvistică a spulberat prejudecata „regionalismului" și a demonstrat caracterul național al scrierilor marelui povestitor (cf. Iorgu Iordan, **Creangă scriitor național,** în „Gazeta literară", nr. 51, 1964, p. 1). **Oralitatea,** una din trăsăturile cele mai pregnante ale stilului lui Creangă, și-a găsit confirmarea și aprofundarea în analizele subtile și pertinente de text în lucrările lui T. Vianu (**Ion Creangă,** în **Arta prozatorilor români,** E.P.L., București, 1966, p. 150—161) sau în cartea lui G. I. Tohăneanu, **Stilul artistic al lui Ion Creangă,** Ed. Științifică, București, 1969. Dacă proza lui Creangă reprezintă unul din piscurile creației literare românești, ar fi firesc să asistăm la cele mai diverse abordări venind dinspre noile orientări în analiza textului literar. Din păcate, ele sînt mai puține la număr și nu întotdeauna reușesc să arunce noi lumini asupra operei scriitorului nostru clasic.

Un pas important în înțelegerea operei scriitorului a reprezentat aplicarea principiilor lui M. Bahtin ale esteticii carnavalescului, a lumii „întoarsă pe dos" în lucrările lui George Munteanu **Introducere în opera lui Creangă,** Ed. Minerva, București, 1976 și **Istoria literaturii române. Epoca marilor clasici,** Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1980.

Multă vreme, complexa problematică **Creangă și folclorul** a fost marcată de o tratare relativ simplistă. Autorul **Amintirilor** și al lui **Harap-Alb** era privit mai ales ca un ins folcloric genial și nu ca un scriitor cu o viziune complexă asupra menirii scriitorului și rosturilor literaturii. Este adevărat că Ion Creangă a sintetizat în opera sa o gîndire și o simțire milenară de tip popular, pe care o poate pune în lumină hermeneutica simbolului și arhetipologia, așa cum ne-a demonstrat incitantul eseu al lui Andrei Oișteanu **Grădina de dincolo. Zoosophia,** Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1980. Dar ezoterismul popular, prezent în opera lui Creangă, tiparele narative preluate din folclor, imaginile și arhetipurile tradiționale au fost topite în retorta unui creator original, întemeietor al prozei moderne românești.

Originalitatea lui Creangă se manifestă destul de pregnant și în **Poveștile** sale, dar ea trebuie căutată, înainte de toate, în capodopera prozei sale artistice, în **Amintiri din copilărie,** primul roman autobiografic în literatura română.

Studiul naratologic al acestui roman al inițierii, întreprins de Ioan Holban (**Ion Creangă. Spațiul memoriei,** Ed. Junimea, Iași, 1984), ne arată că structura prozei scriitorului denotă o clară conștiință poetică și reprezintă „un moment de referință în istoria literaturii române prin inovațiile aduse în tehnica și viziunea narativă" (p. 181).

Multitudinea de planuri, raporturile complicate între narator, autor și personaj, desele inserțiuni extratextuale, numeroasele distanțări semantice de imaginile tradiționale ale literaturii populare și ale celei culte, gravitatea problemelor tratate fac ca acest **Bilgdungs-roman,** primul în literatura noastră (Zoe Dumitrescu-Bușulenga), să fie în același timp o „epopee a poporului român" (G. Ibrăileanu), capabilă să dezvăluie mereu noi sensuri și noi valori estetice fiecărei noi generații de cititori care vin în contact cu opera marelui povestitor moldovean.

Ivan EVSEEV

PRIN REALEGEREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

(Urmare din pag. 1)

același timp conducerea superioară a partidului nostru a luat hotărîrea istorică de a se aloca fondului de acumulare 28—30 la sută din venitul național, asigurîndu-se astfel resursele materiale și financiare pentru dezvoltarea economico-socială continuă, realizarea unor mari obiective industriale și agrare. Secretarul general al partidului s-a preocupat de asemenea de repartizarea rațională a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, creîndu-se condiții de industrializare, urbanizare și modernizare în fiecare județ, în fiecare localitate.

Analizînd științific raportul dintre industrie și agricultură, dintre sat și oraș, dintre sectorul productiv și cel neproductiv, între economie și celelalte domenii ale vieții sociale, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU a sesizat la timp și a rezolvat prompt contradicțiile care au apărut formulînd în același timp principii și teze cu mare valoare teoretică și practică : necesitatea înfăptuirii noii revoluții tehnico-științifice și a noii revoluții agrare, importanța ce trebuie asigurată problemelor privind eficiența, rentabilitatea, productivitatea, prioritatea producției pentru export în vederea lichidării datoriei externe, necesitatea unei conduceri științifice a societății socialiste, integrarea învățămîntului cu cercetarea și producția, stimularea vieții social-culturale prin inițierea Festivalului național „Cîntarea României" etc.

Transformările care au avut loc în industrie, agricultură, celelalte ramuri ale economiei, știință și cultură au fost susținute de măsuri judicioase de perfecționare a sistemului politic. În toată această perioadă a crescut rolul conducător al partidului și al statului în condițiile afirmării democrației muncitorești-revoluționare. S-a întărit permanent unitatea moral-politică a poporului, devenit tot mai omogen prin apropierea condițiilor de muncă și de viață de la sate de cele de la oraș, prin dezvoltarea caracterului muncitoresc al societății noastre și tendința clasei muncitoare de a se transforma, prin extinderea sistemului de perfecționare profesională, generalizarea învățămîntului de 12 ani, într-o clasă muncitoare intelectuală. Noul cadru politic a permis întărirea proprietății socialiste și prin aceasta s-a creat cadrul social-politic optim de dezvoltare a forțelor de producție. S-a asigurat nu numai un ritm înalt de dezvoltare al industriei, agriculturii, mutații calitative în ceea ce privește rolul științei, tehnicii, învățămîntului și culturii, cît și creșterea continuă a nivelului de trai material și spiritual al maselor populare.

Realegerea celui mai iubit fiu al națiunii, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU în fruntea partidului, opțiune istorică a întregului nostru popor, reprezintă o garanție sigură a continuității procesului revoluționar. Beneficiind de o conducere unitară, înțeleaptă, armonioasă putem privi cu încredere spre viitorul comunist angajîndu-ne în același timp solemn să îndeplinim în cele mai bune condiții sarcinile de plan pe acest an și pe întregul cincinal. Așa cum se subliniază în Hotărîrea Conferinței municipale de partid București : „Reînvestirea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU,** marele erou între eroii neamului, ilustru ctitor al României socialiste moderne, în cea mai înaltă funcție de conducere în partid dovedește unitatea de monolit a întregii națiuni în jurul partidului, al secretarului său general, constituie expresia vibrantei recunoștințe față de uriașa activitate revoluționară, dedicată de aproape șase decenii, de conducătorul partidului și statului nostru, progresului și înfloririi multilaterale a patriei, întăririi suveranității și independenței naționale, afirmării cu putere a superiorității celei mai drepte și umane orînduiri — socialismul pe care îl edificăm cu succes în România".

ZORI DE PATRIE

Noi am găsit puterea de-a exista
sub soare,
O țară pentru sine istoriei redind.
Cu propria ființă poporul solidar e,
Cu sacra-i năzuire, în faptă și în
gînd.

În piscul vieții noastre-i eșarfa
tricoloră,
Sub zodia lui August frenetic
fremătînd ;
Sîntem statornic tineri, în fiecare oră,
Cu dragoste de țară în inimă și gînd.

Ne înveșmîntă zorii în energii
plenare,
Desfășurăm speranțe sub cerul
de azur ;
Crescută-n cultul muncii, o lume
creatoare
Sîntem, mereu senină, cu suflet
vast și pur.

Vom împlini, prin amplă, totală
dăruire
Străbuna năzuire spre-un mare
viitor,
Creînd în libertate o nouă strălucire
Acestui ev de glorii al unui brav
popor.

Lucian BURERIU

orizont arădean

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU
COMITETUL DE CULTURĂ ŞI EDUCAŢIE SOCIALISTĂ ARAD
ŞI CENACLUL DIN ARAD AL UNIUNII SCRIITORILOR

SUB ÎNSEMNELE CONGRESULUI

În istoria nouă a patriei, drumul ce l-am străbătut are un sens epopeic. Anii epocii inaugurate de Congresul al IX-lea al partidului, epocă în dimensiunile căreia cuprindem acum aproape un sfert de veac, sînt anii glorioşi, de mari şi inconfundabile ctitorii materiale şi spirituale, ele stînd ca o dovadă morală de adînca semnificaţie a forţei de edificare a socialismului cu poporul şi pentru popor. Ani care dau, incontestabil, proba înaltă de maximă relevanţă, a unei experienţe care ne însumează ca destin şi care, prin toate realizările sale, se adaugă la zestrea de valori ale ţării, din perspectiva mereu vie a unui edificiu măreţ. Către acest edificiu, spre alte înălţări şi în noi condiţii conduc programaticele documente aprobate de către Congresul al XIV-lea, iar sentimentul, ca şi certitudinile pe care le trăim, sînt cu desăvîrşire ale izbînzii. Aceasta fiindcă, atît sensul epopeic al drumului străbătut pînă acum, cît şi limpezi-deschizătoarele de căi spre durabilele izbînzi viitoare, poartă pecetea unei mari personalităţi, avînd acel suflu de voinţă, de cutezanţă şi dăruire pe care numai o identitate revoluţionară, eroică şi exemplară, îl poate imprima, slujind cu nețărmurită credinţă cauza partidului şi poporului, aspiraţiile şi idealurile întregii naţiuni. Personalitate ce, asumîndu-şi destinul patriei, i-a dăruit totul, ctitorindu-i această fără de seamăn istorie ; la acel de neuitat Congres, prag de trecere într-o înfloritoare epocă, partidul l-a ales în fruntea sa pe cel mai iubit fiu al patriei, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU**, iar ea, patria, prin glasul poporului, a dat numele său acestei epoci.

De atunci :

l-am auzit vorbind în faţa mulţimilor şi acestea au răspuns, fremătînd de entuziasm, la chemările sale, care îndemnau la lucrarea pentru ţară numită revoluţie ;

l-am auzit vorbind de la înaltele tribune ale forurilor comuniste, Congresele, şi partidul l-a urmat pe o cale cum nu s-a mai văzut ;

l-am auzit vorbind sub cupola Academiei şi l-a ascultat, atunci, nu numai fala gîndirii româneşti şi nu numai ţara, ci o lume întreagă ;

de fiecare dată am văzut, cu ochii minţii, cum, la înălţarea cuvintelor sale, impunătoarele bolte se ridicau la rîndu-le, zidurile se îndepărtau pierzîndu-se în spaţiul ce devenea tot mai larg, şi am înţeles că, de fapt, ni se vorbea nouă, tuturor, din chiar inima patriei ; coloanele erau înlocuite de fraze conţinînd atîta tărie în adevărul lor încît ele au prins să crească pretutindeni, susţinînd construcţii care pînă acum n-au mai fost nici măcar visate ; şi am înţeles, iarăşi, că e firesc să fie aşa, creşterea se făcea dintr-o operă a unui conducător de cea mai mare cutezanţă care a întruchipat exemplar spiritul novator, dintr-o operă de întemeietor ce a trasat marile orientări politice, a fundamentat idei din care s-au dezvoltat tezele teoriei revoluţionare, singurele după care ne putem călăuzi în edificarea noii noastre societăţi ; această construcţie a fost gîndită într-un mod profund dialectic, problemele strategice şi tactice legate de ea au fost abordate în chip realist ; cu o clarviziune rară au fost analizate contradicţiile ce pot apărea în socialism, dezvăluindu-se natura lor şi dîndu-se soluţii eficiente pentru înlăturarea lor ; am fost îndemnaţi să promovăm, cu mai mult curaj noul, să combatem dogmele, să înfruntăm cu privire clară, analitică, realitatea.

Prodigioasa activitate a tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU** s-a întrupat în Programul partidului de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi de înaintare a României spre comunism. Astfel s-a definit strategia revoluţionară care arată ataşamentul faţă de valorile socialismului şi, mai mult, o deosebită capacitate de a se asimila esenţa revoluţionară a marxismului ; odată extrasă esenţa, s-au putut elabora teze de mare valoare ştiinţifică şi soluţii cu totul originale pentru dezvoltarea economico-socială a ţării. Au fost clarificate etapele acestei dezvoltări, au fost enunţate principiile generale ale devenirii comuniste.

Cinstitor de istorie, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** a precizat rolul ei ca fundament al întregii activităţi teoretice şi politico-educative. Ctitor de istorie, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** a arătat necesitatea continuării revoluţiei, conturînd formele noi de exercitare a rolului de conducător al partidului.

Acum, la vremea noului congres, putem spune, prin experienţa anilor noştri revoluţionari, că în unitatea indisolubilă a poporului în jurul partidului, al secretarului său general, stă forţa care propulsează ţara pe tot mai înalte trepte de progres şi civilizaţie. Importanţa tezei făuririi socialismului cu poporul şi pentru popor are o răsfrîngere deosebită nu numai într-un cadru naţional, ci şi într-unul internaţional. Prin ea, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** explică însăşi esenţa noii orînduiri, superioritatea societăţii socialiste văzută legic în dezvoltarea sa.

O teză emblematică şi care, în fond, explică, la rîndu-i, însăşi voinţa realegerii tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU** în funcţia supremă de secretar general al partidului. Este, acesta, un act al înaltei conştiinţe revoluţionare, realegerea constituind şi garanţia firească a continuităţii, a desăvîrşirii vastei construcţii în care sîntem, cu toţii, deplin şi cu hotărîre angajaţi.

Florin BĂNESCU

Dimensiuni ale progresului ştiinţific şi cultural

Documentele Congresului al XIV-lea al partidului nostru situează în centrul preocupărilor, ca obiectiv fundamental pentru dirijarea energiilor creatoare, a eforturilor poporului român în anii viitorului cincinal, dezvoltarea intensivă a economiei şi întregii activităţi, realizarea prevederilor din programele de modernizare a producţiei, înfăptuirea unei noi calităţi a muncii pe baza cuceririlor revoluţiei ştiinţifico-tehnice şi din agricultură, a creşterii contribuţiei creativităţii proprii, originale în toate sferele de activitate.

Trăsătură esenţială a epocii noastre, revoluţia ştiinţifică şi tehnică contemporană se constituie în dimensiune organică a strategiei politice, economice şi social-culturale, în orice demers de prefigurare a viitorului. Nu ne mai putem închipui astăzi un program de dezvoltare fără încorporarea, fără sprijinul nemijlocit al cercetării ştiinţifice şi, firesc, al învăţămîntului şi culturii. De aici nu trebuie să înţelegem însă ştiinţa şi progresul ei doar ca mijloc, ca instrument pentru programele de dezvoltare, ci şi în calitatea de scop major al societăţii, întrucît valorile viitorului nu pot fi cantonate în sfera militarului, ale înarmării cu orice preţ, ale superiorităţii în materie de tunuri, tancuri, submarine şi avioane „pe cap de locuitor", ci trebuie situate în domeniul creativităţii umane, al potenţialului ştiinţific de care dispune o naţiune. Dacă dezvoltarea însăşi nu mai e de conceput decît bazată pe ştiinţă ca forţă esenţială de producţie, avem toate raţiunile obiectivului măreţ ca România să devină, pînă la sfîrşitul deceniului următor şi începutul celui de-al treilea mileniu, o puternică forţă a ştiinţei şi progresului tehnic.

Realismul acestui obiectiv şi resortul său patriotic, revoluţionar s-au conturat încă de la istoricul Congres al IX-lea al partidului, prin deschiderea de orizonturi noi cercetării ştiinţifice, învăţămîntului şi culturii din ţara noastră, prin crearea de structuri şi mobilizarea de forţe, de resurse materiale, umane şi financiare care să conducă la angajarea acestor activităţi în slujba dezvoltării armonioase a patriei, în concordanţă cu cerinţele construcţiei socialiste, ale progresului multilateral al societăţii româneşti.

În ultimii 25 de ani, numărul celor care îşi desfăşoară activitatea în institutele de cercetare ştiinţifică a crescut de peste patru ori, afirmîndu-se puternic ştiinţele fundamentale şi cele tehnice, ştiinţele social-economice şi politice, ale conducerii societăţii în strînsă legătură cu planurile şi programele de dezvoltare ale ţării. Totodată, s-a urmărit şi se urmăreşte consecvent ca, în pas cu cerinţele progresului ştiinţific, să se ridice în permanenţă gradul de cunoaştere, de pregătire multilaterală a maselor de oameni ai muncii, această pregătire constituindu-se, la rîndul ei, în izvor de potenţare a creativităţii şi cercetării. În acest scop s-a creat cadrul concret al generalizării învăţămîntului de 12 ani, în viitorul cincinal asigurîndu-se — după cum se subliniază în documentele Congresului al XIV-lea al partidului — pregătirea profesională a circa 2 milioane de persoane.

Ştiinţa şi practica umanistă se înlănţuie astfel, inextricabil, în progresul general al societăţii socialiste româneşti, avînd ca efecte benefice o continuă intelectualizare a clasei muncitoare şi a ţărănimii prin punerea la îndemîna tuturor membrilor societăţii a marilor valori ale ştiinţei, culturii şi învăţămîntului. Într-un asemenea cadru revine atunci fiecărui cercetător, om de ştiinţă şi profesor nobila misiune patriotică — racordată la tradiţia marilor spirite ale învăţămîntului şi culturii româneşti — de a lumina poporul, de a fi buni pedagogi, mentori pe drumul progresului ştiinţific, cultural dar şi uman al făuritorilor noii civilizaţii pe pămîntul României.

Ioan BIRIŞ

LA ÎNALTUL FORUM

Ne este clipa un crîmpei de soare,
În zi de Forum — timp înaripat ;
Partidul ţării-n mare Sfat,
Avînd în frunte clasa muncitoare.
Trecutul este pildă şi avînt ;
Prezentul este clocot în Cetate ;
O inimă cît ţara veşnic bate,
Sîntem cu El, în faptă şi în gînd.
Cu ochii minţii, paşnic, Viitorul,
O ţară-ntreagă mîndră îl scrutează,
Purtînd în piepturi inimă viteză,
Urmînd necontenit Conducătorul.
Se'nalţă vrere-n românească glie,
De muncă, pace şi înalt progres :
„Din inimă, la al XIV-lea Congres,
Ceauşescu reales !"

Sabin BODEA

cronica literară

LIMBĂ ŞI NAŢIUNE

Om de cultură cu vocaţie pedagogică, cercetător de adîncime al fenomenului limbii naţionale văzut într-o largă interdependenţă, cunoscător avizat al istoriei culturii, VICTOR V. GRECU este autorul unor lucrări esenţiale în domeniu, dacă ar fi să amintim doar **Studii de istorie a lingvisticii româneşti** (1971), **Şcoala Ardeleană şi unitatea limbii române literare** (1973), **Limba română contemporană** (1976), **Revoluţia, Unirea, Independenţa în Transilvania** (1984) şi **„ASTRA" în lupta pentru făurirea statului naţional unitar român** (1987).

Volumul **Limbă şi naţiune** urmăreşte o problematică de importanţă şi interes, care, dacă nu a fost chiar deloc neurmărită, nu a făcut nici obiectul unor studii sistematice şi analize de profunzime. Urmărind relaţia complexă dintre limbă şi naţiune, Victor V. Grecu este preocupat să surprindă rolul şi semnificaţiile multiple ale limbii în existenţa naţională, importanţa limbii în lupta de emancipare naţională, de făurire a statului naţional unitar român. Cartea lui Victor V. Grecu evidenţiază tocmai acest rol militant al limbii, reliefînd multiplele valenţe şi semnificaţii ale raportului limbă-naţiune. Mai ales, în greu încercata existenţă a românilor din Transilvania, limba a îndeplinit variate funcţii sociale, politice, culturale. Într-un **Argument** autorul precizează : „Tocmai acest aspect al rosturilor limbii, între celelalte meniri ale ei, nu a fost surprins îndeajuns pînă în prezent : **limba în lupta politică**. Or, unui asemenea ţel îi erau subordonate cultivarea şi unificarea limbii române literare, activităţi menite a pregăti calea pentru libertatea şi unitatea politică. Cultivarea şi unificarea limbii devin, astfel, opere de semnificaţie politică, fapte politice. Iar dacă la acestea mai adăugăm şi dramatica luptă pentru existenţă şi afirmare naţională, uriaşul aport al limbii la rezistenţa împotriva politicii de deznaţionalizare din anii dualismului, rezistenţă desfăşurată patetic, cu un vibrant devotament patriotic, rolul şi semnificaţia politică ale limbii apar copleşitoare".

Într-o privire istorică asupra problemei, autorul are în atenţie integrarea limbii „în lupta pentru afirmarea fiinţei naţionale şi apărarea drepturilor naţionale", cu tot ce presupune aportul ei la realizarea unităţii naţionale. După Unirea din 1859, preocupările privind limba reliefează rolul şi importanţa acesteia în realizarea unificării politice. („Cu cît ne apropiem de momentul Marii Uniri, relaţia unităţii limbii cu unitatea politică devine tot mai puternică, asociază noi valenţe şi dimensiuni, fiind tot mai frecvent invocată şi arborată în activitatea şi lupta românilor închinate idealului naţional al unirii.") Cartea lui Victor V. Grecu discută, aşadar, „sarcinile cultivării şi unificării limbii literare — ca imperative nu atît lingvistice, cît mai ales politice". Este o întreprindere dificilă, pe care Victor V. Grecu o realizează cu bune rezultate.

În cele două secţiuni ale cărţii — **Limbă şi naţiune, Unitatea limbii şi unitatea politică** — se face o amplă, documentată şi pătrunzătoare analiză a problematicii, dar nu o prezentare a acesteia urmărim aici. Remarcăm, însă, o strînsă argumentare izvorîtă din interpretări proprii, dar şi dintr-o largă consultare a unor lucrări şi un studiu amănunţit al presei. Foarte desele trimiteri, fixate în subsolul paginii, nu îngreuiază lectura şi nu încarcă pagina, dimpotrivă, contribuie la fluenţa şi întărirea argumentaţiei. În loc de concluzii este aşezat studiul **Unitatea limbii — factor al unificării politice**. Victor V. Grecu, cu îndreptăţire, îl citează, ades, pe G. Bariţ care spunea că „a scrie A.B.C. românește înseamnă a face politică românească", sau „chestiunea limbii, întoarsă şi sucită ori şi cum vei vrea, este în zilele noastre o chestiune nu numai naţională, ci totodată şi politică". Se sintetizează, aici, de fapt, esenţa unei îndelungi activităţi, cea referitoare la preocupările lingvistice pînă în momentul realizării Marii Uniri. Acestea s-au integrat în lupta pentru emanciparea naţională şi pentru unirea tuturor românilor într-un stat naţional.

Cartea lui Victor V. Grecu se aşează alături de alte lucrări fundamentale în domeniul studiului istoriei culturii româneşti.

Alexandru RUJA

• **Victor V. Grecu, LIMBA ŞI NAŢIUNE (Editura Facla, 1988).**

Teatrul şi tineretul patriei

Organizată în cinstea celui de al XIV-lea Congres al P.C.R., în spiritul tezelor acestuia privind continua dezvoltare a artei româneşti, Gala spectacolelor de teatru pentru tineret, desfăşurată la Arad între 28 octombrie şi 5 noiembrie, şi-a binemeritat numele. Argumente, întru aceasta, sînt destule: spectacole după piese ale dramaturgiei contemporane naţionale, tinere, deci, în spirit, viziuni regizorale moderne ale unor piese din repertoriul dramaturgiei universale, tinere prin curajul lor, prezenţa în scenă a atîtor chiar tineri (actori talentaţi), iar în sala teatrului a mult mai multora fiindcă, era de aşteptat, tineretul arădean a răspuns chemării generoase lansate de teatru, constituind partea cea mai numeroasă a unui public entuziast.

Aşadar, spectacole (multe), întîlniri (rodnice) între oamenii de teatru şi tineretul din şcoli şi întreprinderi, dezbateri (de un înalt profesionalism) între autori, actori, regizori, scenografi, critici teatrali. Privite repede, toate acestea ne prilejuiesc cîteva constatări. Mai întîi, consacrările premiale. Premiul pentru valorificarea dramaturgiei româneşti contemporane a fost conferit Teatrului de Nord din Satu Mare, pentru spectacolele „Regina balului" de Nicolae Mateescu şi „Europa, aport — viu sau mort!" de Paul Cornel Chitic. Primul, un spectacol ingenios construit, beneficiind şi de o scenografie remarcabilă — Maria Gheorghiade fiind distinsă cu un premiu pentru aceasta, celălalt, prilejuind lui Cristian Ioan o excelentă „citire" regizorală a incisivului text semnat de Paul Cornel Chitic, slujindu-i ideile şi prezentîndu-i simbolurile pe măsură. Premiul pentru cea mai bună regie a revenit (pe merit) lui Mircea Cornişteanu pentru spectacolul „Unchiul Vanea" de A. P. Cehov; sub bagheta lui, Teatrul Naţional din Craiova s-a impus net şi a culeş de admirat roade: premiul pentru cea mai bună interpretare feminină — Diana Gheorghian (care a fost o apariţie uluitoare în rolul Soniei, făcînd senzaţie alături de la fel de frumoasa şi talentata Natasa Raab, dar împărţind premiul cu Ana Ciontea, convingătoare pe deplin în rolul Hildei din „Constructorul Solness" de H. Ibsen, spectacolul Teatrului Giuleşti), premiul pentru cea mai bună interpretare masculină — Valer Dellakeza (pentru care a creat rolul Unchiului Vanea chiar ... A. P. Cehov!), şi, iată, un premiu... neoficial, pentru întreg spectacolul (desfăşurat într-o „pădure de dantele" şi-n abur de samovar) conferit, prin aplauzele cele mai puternice (şi prin comentariile de la dezbateri) de către cei mai tineri spectatori (ceilalţi, „maturii", şi mai cu seamă cronicarii, pronunţîndu-se, şi urmînd încă să se pronunţe, elogios, prin revistele ţării). Un premiu special al juriului a revenit Institutului de Artă Teatrală şi Cinematografică din Bucureşti pentru spectacolul „Nu sînt Turnul Eiffel" de Ecaterina Oproiu (triumful tinereţii), un altul, actorului Ion Văran, excelent în monologul lui Ilarie din spectacolul arădean după cunoscuta piesă a lui Paul Everac (triumful maturităţii artistice). Revista „Teatrul" a premiat-o, pentru complexitatea interpretării rolului „femeia iubită" din acelaşi spectacol, pe Mioara Ifrim care (ca şi în alte prilejuri) a înstăpînit scena prin arta ei. Juriul a mai acordat, în domeniul artei amatoare, un premiu de interpretare pentru rolul „Domnul Vucea" din „Nota zero la purtare" de Virgil Stoenescu şi Octavian Sava, lui Ionuţ Stancu de la Centrul de cultură şi creaţie „Cîntarea României" pentru tineret din Craiova.

Apoi, aşteptata „Întîlnire" cu revista „Teatrul", oglindă a vieţii teatrale de azi, adunînd în lumina ei reflectări de pe multe scene ale ţării; Victor Parhon (ca de obicei, evoluînd cu siguranţa unui Ustinov la Galele UNICEF...) a invitat în lumina reflectoarelor pe Valeria Seciu, această stea de primă mărime, pe Alexandru Repan (care şi-a amintit că e... arădean), pe regizorul Alexa Visarion (proaspăt întors de la Reykjavik unde l-a lăsat — prizonier de inimi — pe Caragiale), şi pe atîţia alţii din care să-i amintim (măcar) pe: Dan Aştilean, Valentin Voiculă, Constantin Florea, Mihai Mălaimare, Mioara Ifrim, George Mihăiţă; „Întîlnirea" l-a adus şi pe „trubadurul pentru toate anotimpurile" Tudor Gheorghe (recucerind admiraţia publicului după un rol mai puţin izbutit în spectacolul craiovean), cum şi pe Ion Cristoiu, Tudor Popescu, George Ţărnea, un prozator, un dramaturg, un poet, rotunjindu-se, astfel, un spectacol de gală care a făcut să fie regretată încetarea apariţiei „Gong"-ului, pentru că minunaţii săi redactori ar fi avut despre ce să tot scrie. Oricum, în cele trei numere (redactate sub conducerea lui Ion Cristoiu), spectatorii au avut un ghid pe măsura setei lor de cunoaştere (a scenei şi, firește, culiselor).

Protagoniştii galei, spuneam, au fost prin şcoli şi întreprinderi, s-au întîlnit — cu toţii — în cadrul unor dezbateri, toate acestea fiind, categoric, acţiuni benefice teatrului. Dramaturgi (Platon Pardău, Dimitrie Roman, Tudor Popescu) au făcut profesiuni de credinţă, Dina Cocea a făcut propuneri (pentru mai dese organizări ale galei), Valentin Silvestru (analizînd evoluţia personajului tînăr în teatrul contemporan) şi atîtea alte nume bune (Natalia Stancu, de pildă, găsind şi prilejul de a prezenta elogios recenta apariţie editorială a Lizicăi Mihuţ, „Istoria teatrului arădean pînă la Marea Unire", sau Constantin Schifirneţ), regizori (Mircea Cornişteanu, Sorana Coroamă Stanca şi Dan Micu) au reanalizat totul, dîndu-i ocazia lui Gheorghe Schwartz să anunţe o posibilă dramaturgie arădeană şi punîndu-l pe Ion Cristoiu în poştura celui care trebuie să răspundă la toate (şi chiar a răspuns); în încheierea viilor discuţii, a luat cuvîntul Alecu Al. Floareş, secretar al Comitetului judeţean Arad al P.C.R., lansînd, călduros, invitaţii la o nouă gală arădeană.

F. BĂNESCU

Valorificarea moştenirii culturale româneşti

• O TIPĂRITURĂ CORESIANĂ LA PĂULIŞ

Eveniment de însemnătate cardinală în istoria poporului nostru, Congresul al XIV-lea al P.C.R. deschide măreţe perspective făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintării spre comunism a scumpei noastre patrii. Documentele Congresului al XIV-lea al P.C.R. se referă, în mod firesc, şi la îndatorirea patriotică de a cunoaşte trecutul nostru cultural, menţionînd cu claritate că: „O însemnătate deosebită au cunoaşterea valorilor reprezentative ale culturii naţionale, purtătoare ale idealurilor de progres şi libertate ale poporului român, apărarea şi dezvoltarea continuă a patrimoniului nostru cultural".

Circumscrisă acestor nobile documente programatice, investigarea unor momente de referinţă din trecutul nostru cultural, capătă noi valenţe de conştiinţă, aşa cum se poate observa din obiectivele ce şi le-a propus demersul nostru despre Coresi şi tipăriturile sale.

Răspîndirea cărţilor româneşti cu ajutorul tiparului este opera diaconului Coresi, care a venit la Braşov în 1556/57, cînd tipăreşte, împreună cu logofătul Oprea, al cărui ucenic fusese, **Micul Octoih**, pentru ca din 1599 să se stabilească la Braşov pentru mai mult timp, tipărind cărţi româneşti, slavone şi slavo-române.

O vizită recentă la **Muzeul primei şcoli româneşti** din Şcheii Braşovului, ne-a oferit posibilitatea să aflăm, prin amabilitatea directorului acestei instituţii, prof. Vasile Oltean, noi şi interesante dovezi în legătură cu activitatea tipografică a lui Coresi. În acest sens, este demn de reţinut descoperirea **Octoihului** din 1530, manuscris slavon ce cuprinde 209 file, 28,5×20 cm, 28 rînduri/pagină, executat de Nicola diac, la Păuli pe Mureş (Arad). Autorul manuscrisului precizează: „S-a trudit cu această scrisoare preapăcătosul

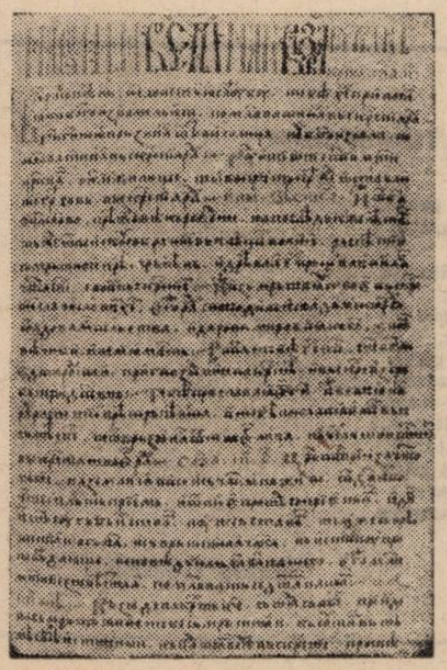

Nicola diac, fiul popei Nicola din ţara Sremului, din localitatea Neradin. S-a terminat această carte în anul 7038 (1530), luna mai, 28, în localitatea Păuliş, la porunca popei Mircea... Această carte este a mănăstirii Ostrov..." Urmează, pe aceeaşi pagină, criptograma autorului, care, în traducere, este următoarea: „Nicola diac am scris această carte".

De la Păuliş, acest manuscris trece în posesia mănăstirii Ostrov (Călimăneşti), de unde este adus în Şcheii Braşovului, cu siguranţă înainte de 1562, de către (probabil!) popa Toma, fostul copil de casă al banului Craiovei, cunoscut colaborator al lui Coresi.

În 1574 şi 1575, Coresi a tipărit singur din porunca lui Alexandru Vodă al Ţării Româneşti (1568—1577) şi a mitropolitului Eftimie, **Octoihul Mare** în două volume, fără să se menţioneze locul tipăririi.

Cercetînd cu minuţiozitate **Octoihul** din 1530, scris de Nicola la Păuliş şi **Octoihul Mare**, tipărit de Coresi în 1574 şi 1575, se constată asemănarea celor două documente, reieşită, în primul rînd, din identitatea conţinutului lor. Apoi, manuscrisul a fost corectat ulterior de un copist din redacţie, iar corectura e preluată şi de Coresi în tipar; elementele de grafie, ornamentare şi folosire a literelor roşii sînt la fel, atît în manuscris, cît şi în exemplarul tipărit. Toate aceste considerente au dus la concluzia firească ce stabileşte că **Octoihul Mare** al lui Coresi nu numai că a fost tipărit la Braşov (avînd şi hîrtie cu filigram braşovean — coroana), dar că a avut, cu certitudine, drept izvor pentru tipărire **Octoihul** de la Păuliş (1530). În lumina acestor repere ale valorificării moştenirii noastre culturale, cercetarea istoriei tipăriturilor coresiene pune în evidenţă mai pregnant personalitatea acestui adevărat ctitor de cultură, făcînd din Coresi un reprezentant de seamă al umanismului românesc, care a „instituţionalizat actul de cultură" (Traian Vedinaş, **Coresi**, Ed. Albatros, Bucureşti, 1985, p. 178), ce cunoaşte un reviriment în zilele noastre, sub zodia socialismului, cînd asistăm la o adevărată renaştere a vieţii spirituale pe plaiul mioritic.

Iulian NEGRILĂ

Condeie ale cenaclurilor literare timișene

VREREA COMUNISTĂ

Din obîrșii,
alunecînd spre veșnicie
prin matca izvorului nesecat
al neamului,
vrerea comunistă
veghează lumina libertății,
torță aprinsă-n tricolorul
națiunii-nfloritoare.

Ioan I. SABĂU

MILENARA VATRĂ

Mi-e inima tînără și mare
cît țara,
cu vîrsta ei de aur sculptată
în granit
și-n stema de vise cu lamura
în vara
care ne duce-n timp cu tot
ce-am etitorit.

Aici, pe geana ierbii, în
cuvînt și-n toate,
sub cer senin de pace,
triumfînd,
spre crestele luminii fără
moarte,
oglindă ochiului din fiecare
gînd.

Mi-e inima tînără și mare
cît țara,
cu zestrea ei de dor
nemărginit,
să fie-nfloritoare milenara
vatră, în care ne-am
înveșnicit.

Ștefan Marcu MARINCONI

E SĂRBĂTOARE-N ȚARĂ

E sărbătoare
În fiecare casă românească
Lumina prinde aripi
În zorii fiecărei dimineți,
E sărbătoare
În fiecare casă românească
Și drumuri noi de viață apar,
noi frumusețI.
E sărbătoare
În fiecare casă românească,
Și vis înalt, și fapte în miezul
bucuriei.
E sărbătoare
În fiecare casă românească,
E sărbătoare-n țară,
În casa României.

Emil ȘAIN

ÎNALTE CHEMĂRI

Speranța-mi
e ca un mugure,
izbucnit de sub coaja
arborelui,
în lumină.
Toate anotimpurile patriei
primenesc ramurile
pe care eu voi altoi
mugurul viitorului
spre înalte chemări.

Petru IONICĂ

GÎND PENTRU CONGRESUL XIV

Partid iubit, cu fapte
glorioase
Și-acest scump Forum
vrednici ți-l cinstim ;
Partid al năzuințelor
maiestuoase,
Cu tine-n inimi noi
înălțimi suim.

Doar prin Partid noi știm ce
e-mplinirea,
Cu el am izbîndit fapte
înaripate ;
Slăvită fie pacea-n strălucirea
Liberei munci, în demnitate !

Acesta-i socialismul visat și
triumfal,
Creat cu-ntreg poporul și doar
pentru popor ;
Împlinim în acest ev mărețul
ideal,
Cu Ceaușescu-n frunte —
Eroul tuturor !

Ion N. DAIA

CÎND SCRIU ACEST POEM...

...Patria,
Mereu tînără, surizătoare,
Își. rotește plenar
Diminețile fecunde
Prin noi, cu
Nesecate izvoare...
Patria,
Ploaie de stele,
Revarsă lumină-riu
Peste grădinile
Di sufletele oamenilor,
Cînd scriu acest poem cu-n
spic de grîu...

Dumitru BRĂDESCU

CHIPUL TĂU, PATRIE

Sclipesc sub soare
falnici munții,
ogoarele brăzdate de belșug
și codrii seculari,

cîrezi și mieii-n turme,
izvoare limpezi
și care pline huruind
pînă departe...

Adînc pulsînd în noi
ți-e chipul, patrie iubită,
mereu tot mai senină,
de vîrste și-mpliniri.

Doru Eugen POPIN

O UNICĂ PATRIE

La rădăcina izvoarelor,
sufletul tandru,
pe coordonatele libertății.
Toate rădăcinile vetrei,
împletite
într-o unică patrie,
demnă de puterea
rostirii.
Apa e tălmăcită
din roua cîmpiei,
în cuvîntul marelui
fluviu, iar
unitatea
măsoară
măreția trăirii.

Ioan SILVAN

viața asociației

● Sub semnul cinstirii înaltului Forum al comuniștilor români, Congresul al XIV-lea al partidului, la sediul Asociației Scriitorilor din Timișoara a avut loc o **Seară de poezie** în cadrul căreia **Gheorghe Mocuța** a vorbit despre ampla dezvoltare a liricii românești, îndeosebi în perioada care a trecut de la Congresul al IX-lea, despre principalele direcții de evoluție ale acesteia, cum și despre sarcinile de perspectivă ale creației literare, în lumina tezelor, orientărilor și indicațiilor cuprinse în magistralul **Raport** prezentat de secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, la Congresul al XIV-lea. În continuare, poeții **Simona Grazia Dima, Eugen Dorcescu, Slavomir Gvozdenovici, Alexandru Jebeleanu, Mandics György, Corina Victoria Sein** și **Aurel Turcuș** au citit din creațiile lor dedicate patriei, partidului, conducătorilor iubiți. De asemenea, în cadrul serii de poezie, au susținut recitaluri de versuri patriotice și revoluționare actorii **Larisa Stase Mureșan, Vladimir Jurăscu** și **Miron Nețea**, de la Teatrul Național Timișoara. ● În contextul manifestărilor desfășurate sub genericul **Decadei cărții românești**, petroliștii de la Schela de extracție Șandra, județul Timiș, i-au avut ca oaspeți pe scriitorii **Ion Arieșanu, Tatiana Arieșanu, Anghel Dumbrăveanu**, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, **Ion Jurca Rovina, Aurel Turcuș** și tinerii poeți **Dumitru Buțoi, Camelia Crișan, Daciana Săraru.** Cu același prilej, actrițele **Eugenia Crețoiu** și **Geta Iancu**, de la Teatrul Național Timișoara, au prezentat scene din piese românești. ● Prozatorul **Mircea Șerbănescu** s-a întîlnit cu studenții și cadrele didactice de la Institutul de Medicină din Timișoara, în cadrul unei acțiuni desfășurate sub genericul **Confesiuni literare.** Prezentarea scriitorului a fost făcută de Prof. univ. dr. **Mihai Dragomirescu,** Rectorul Institutului, și de studentul **Mugurel Jurchelea,** din partea Comisiei Culturale a A.S.C. ● În ședința de **marți, 28 noiembrie a.c., ora 17,00,** a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont", va citi proză **Dușan Baiszky.**

M. O.

ÎNTÎLNIRE LITERARĂ

● În cadrul Decadei cărții românești, la Școala generală Nr. 6 din Arad a avut loc o întîlnire literară cu profesorii de limba și literatura română și elevii, în cadrul unei lecții deschise model, despre patrie, susținută de profesoara Lizica Mihuț. Și-au dat concursul scriitorii Eugen Dorcescu, directorul Editurii Facla, Ion Arieșanu, redactor șef al revistei ORIZONT, Florin Bănescu, Gheorghe Schwartz, Horia Ungureanu, Tatiana Flondor Arieșanu, Iulian Negrilă, Vasile Man, Dumitru Siniteanu. Din partea școlii a asistat directoarea Ana Istrate.

TINERE CONDEIE

Cenaclul literar „Vîrstele primăverii" al Casei Pionierilor și Șoimilor Patriei Timișoara, condus de profesor Dragomir-Filimonescu Manolita a obținut în vara acestui an și recent cîteva premii demne de menționat. Astfel, la tabăra națională Dărmănești — 1989 au obținut locul III și mențiune la poezie : Delia Laichici și Simona Bader, din clasa a V-a de la Școala generală 25.

La faza finală a Concursului național „Tinere Condeie", cenaclul a obținut următoarele premii : Premiul II la poezie — Afrodita Carmen Cionchin de la Liceul de Filologie-Istorie ; Premiul III la poezie — Cătălina George, clasa a VI-a, Liceul Pedagogic ; Premiul III pentru reportaj — Simona Păscălău, clasa a VII-a, Liceul „C. D. Loga" și mențiune specială la poezie — Ioana Dorobanțu, clasa a VII-a, Școala Generală Nr. 22.

La confruntarea interjudețeană de la Borșa, desfășurată sub genericul „Cîntăm copilăria fericită" — Diminețile muntelui, concurs care a reunit unsprezece cenacluri literare din întreaga țară, micii condeieri timișoreni Ioana Dorobanțu și Delia Laichici au obținut două prestigioase premii speciale. (M.D.F.).

Expoziție fotodocumentară

(Urmare din pagina 9)

șoara își desfășoară activitatea peste 4 500 cercetători și specialiști. O dezvoltare ascendentă a cunoscut învățămîntul timișean. În prezent, județul nostru dispune de o largă și modernă rețea de unități pentru învățămîntul de toate gradele : 354 grădinițe, 341 școli primare și gimnaziale, 35 licee de specialitate, 29 școli profesionale, 8 școli de maiștri, 4 institute de învățămînt superior cu 10 facultăți în care studiază 18 533 studenți. La Timișoara ființează 7 instituții profesioniste de spectacol, 8 centre de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" în municipii și orașe, 285 în celelalte localități, 718 biblioteci cu 7 milioane volume, 191 cinematografe, muzee și expoziții permanente, 4 ziare în limbile română, germană, maghiară și sîrbă, o editură, filiale și asociații de creație ale scriitorilor, artiștilor plastici, compozitorilor, artiștilor fotografi. În cadrul Festivalului național al muncii și creației participă 4 500 formații cu 110 000 membri.

Două panouri surprind realizările obținute pe linia satisfacerii tot mai depline a nevoilor materiale și social-culturale ale populației. În anii **Epocii Nicolae Ceaușescu** au fost create peste 105 000 noi locuri de muncă, 1 500 de obiective și capacități de producție mai importante, s-au construit 100 000 de apartamente și case noi, 32 000 locuri în cămine pentru tineret, baza materială a sănătății s-a dublat, desfacerile de mărfuri au sporit de 3,3 ori, iar rețeaua prestărilor de servicii de la orașe și sate cuprinde peste 2 500 unități, volumul activităților fiind de 6 ori mai mare decît în 1965.

Un panou, avînd genericul „Opțiunea întregului partid — opțiunea întregului popor", cuprinde un grupaj de mărturii referitoare la adeziunea la Hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. privind propunerea de realegere, la Congresul al XIV-lea, a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** în funcția de secretar general al partidului, garanția continuării procesului revoluționar al edificării noii orînduiri, înaintării neabătute pe calea socialismului și comunismului.

Expoziția este bogat ilustrată cu lucrări din opera tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** și a tovarășei **ELENA CEAUȘESCU**, cu monografii ale județului Timiș, cu apariții ale Editurii „Facla", precum și cu studii semnate de reprezentanți ai vieții științifice și culturale care își desfășoară activitatea în această parte a țării noastre.

În încheiere, expoziția surprinde perspectivele dezvoltării județului Timiș în lumina documentelor programatice ale Congresului al XIV-lea al P.C.R. Sînt prezentate : Hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. din 27—28 iunie 1989 cu privire la convocarea Congresului al XIV-lea al P.C.R., Programul-Directivă, precum și Tezele pentru Congresul al XIV-lea. De asemenea un grafic referitor la dezvoltarea economico-socială a județului nostru în cincinalul 1990-1995.

MINUNATĂ... sport

...e starea ce s-a creat în sufletul iubitorilor de sport după calificarea României la Campionatul Mondial de fotbal, ediția '90 ; duminica trecută m-am dus, cu alte exigențe, la meciul Poli — Jiul, în cursul căruia ortacii din tribune conversau întruna despre secvențele și semnificațiile partidei cu Danemarca, preamărind competența și inspirația lui Em. Jenei, ca și lupta și valoarea fiecăruia dintre cei 13 care au evoluat în marea miercure din istoria fotbalului românesc ; sîmbătă, în reportajul TV realizat de Dumitru Graur, am fost impresionat de replicile sclipitoare date de Hagi, Balint, Lung, Gică Popescu, Jenei, de ceilalți eroi, dovedind că acești sportivi sînt buni și maturi cetățeni, oameni cu capul pe umeri și jăratec în călcîie ; ani de-a rîndul i-am admirat pe elevii lui Angelo Niculescu, ei încă umpleau arenele prin țară la meciuri retro, de parcă performanța noastră s-ar fi oprit pe platourile mexicane, acum 20 de ani — și cum trece timpul... Și-n prag de iarnă, iată, în fotbal e toiul verii-n' arderea izbînzii ; de-aici, din Timișoara, am vegheat mereu la creșterea sportului, și mai concret în fotbal, socotind că interesul lumii asupră-i obligă la rezultate pe măsura sportului nostru în general ; în ultimii ani, să ne aducem aminte, cîteva echipe și cîteva generații au purtat greul, precum U.T.A., Craiova, chiar și Poli (cu Celtic), apoi Steaua, Dinamo, mergînd pînă la cîștigarea, ca moment de vîrf, a Cupei Campionilor Europeni, tot sub Jenei, iar în preajmă — prezența Stelei și în finala din acest an a C.C.E. ; așadar, calificarea României la Roma '90 nu e deloc o întîmplare, ci un rezultat firesc al bătăliilor mai mari sau mai mici care s-au purtat de către băieții și tehnicienii noștri în anii din urmă, care, valoric, ne sînt și anii din față.

De-acum, cînd mergem la stadion, avem bujori în obraji și-un ochi ce rîde, chiar dacă-n celălalt se vede „Poli"...

Teodor BULZA

Politica externă românească, o politică în deplin consens cu aspirațiile vitale ale poporului nostru și ale umanității

În zilele noastre, cînd asistăm la adînci prefaceri naționale cît și internaționale, cînd s-a intensificat lupta popoarelor pentru independență sau pentru consolidarea acesteia, cînd s-au accentuat interdependențele dintre state și națiuni, cînd cunoașterea umană a făcut progrese remarcabile, fără precedent, dar cînd persistă încă în viața internațională o serie de fenomene negative, politica externă românească se înscrie cu vigoare și rezonanță în cadrul comunității mondiale, în primele rînduri ale celor care nu precupețesc nici un efort în vederea realizării unei lumi a păcii și colaborării.

Această politică de pace și colaborare pe multiple planuri, poartă amprenta gîndirii și acțiunii novatoare a secretarului general al partidului nostru, conducătorul țării, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** care are un rol determinant în elaborarea și aplicarea ei. Începînd cu Congresul al IX-lea al partidului, care a marcat o nouă treaptă în dezvoltarea societății noastre, conform aspirațiilor de progres material și spiritual, de edificare a unei lumi a păcii și securității internaționale a poporului nostru, prezența României în relațiile internaționale a cunoscut noi dimensiuni cantitative și calitative.

Fiind ferm hotărît să edifice o civilizație superioară, poporul nostru și conducătorul său s-au angajat cu fermitate în direcția realizării unor contribuții de substanță la edificarea unei lumi mai bune și mai drepte. Întreaga perioadă cuprinsă între Congresul al IX-lea și al XIV-lea ale partidului se caracterizează printr-o dinamică excepțională, de largă deschidere internațională a acțiunii românești pe plan internațional. Amploarea demersului de politică externă românească este ilustrată de numeroasele contacte la nivel înalt, de faptul că țara noastră a fost vizitată de peste 300 de șefi de state și guverne, de vizitele efectuate de către tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** împreună cu tovarășa **ELENA CEAUȘESCU,** în majoritatea țărilor lumii, de faptul că în această perioadă au fost încheiate cca. 700 de documente care creează cadrul juridic al conlucrării internaționale a României. Întreținem relații diplomatice, economice, și culturale cu 155 de state, partidul nostru colaborînd cu peste 200 de partide comuniste și muncitorești, partide socialiste și social-democrate, partide din țări în curs de dezvoltare, cu diverse forțe democratice și progresiste.

Toate acestea relevă drumul pe care țara noastră l-a parcurs, într-o perioadă istorică relativ scurtă, pe calea propriei dezvoltări, cît și pe calea afirmării pe plan internațional a poporului nostru, cunoscut și recunoscut prin vitalitatea sa, prin trăinicia aspirațiilor sale de independență și suveranitate națională, prin respectul față de aspirațiile similare ale celorlalte state și națiuni, prin dorința de a contribui la edificarea păcii în lume.

Analizele succesive, științifice, realiste, responsabile ale evoluției situației internaționale, a raportului de forțe în lume, efectuate în documentele partidului nostru, în cele ale Congresului al XIV-lea, în întreaga operă teoretică și practică a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** ne oferă nouă și tuturor forțelor progresiste din lume, o viziune clară asupra cadrului internațional existent, a evoluției acestuia, cît și a priorităților de a căror rezolvare depinde satisfacerea aspirațiilor vitale ale comunității mondiale.

Politica externă românească s-a impus pe plan internațional atît prin elementele sale de continuitate, a strategiilor elaborate, cît și prin fermitatea opțiunilor în favoarea păcii, a soluțiilor politice, ca singure alternative pentru supraviețuirea societății umane.

Organizația Națiunilor Unite a cunoscut de-a lungul anilor numeroase inițiative românești, care s-au constituit în importante rezoluții și acte normative de rezonanță internațională. Atașamentul României față de acest important forum internațional este de asemenea cunoscut, țara noastră militînd cu fermitate pentru creșterea rolului ONU în viața internațională.

Propunerile privind dezarmarea, îmbunătățirea relațiilor de bună vecinătate între statele europene, cu sisteme sociale deosebite, necesitatea respectării prevederilor Cartei O.N.U. și ale Declarației Adunării Generale cu privire la relațiile prietenești dintre state reprezintă cîteva din cele mai importante direcții de acțiune românești. De o largă apreciere se bucură și inițiativele menite să ducă la creșterea rolului statelor mici și mijlocii în viața internațională, convingerea fermă a României fiind aceea că soluționarea tuturor problemelor contemporane se poate realiza numai prin conlucrarea tuturor statelor lumii.

Politica externă românească are desigur ca finalitate instaurarea unei noi ordini economice și politice internaționale, lichidarea decalajelor dintre state și națiuni, a subdezvoltării, a tuturor inechităților care se mențin în relațiile dintre state. Conceptul de nouă ordine economică și politică internațională, elaborat de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** concept sistemic de largă cuprindere, are în vedere tocmai globalitatea problemelor cu care se confruntă, interdependențele dintre acestea, precizînd căile și modalitățile de realizare a acestui deziderat primordial al timpului nostru.

Ca țară europeană, România militează și în direcția realizării securității europene, considerînd că există condițiile necesare realizării unei Europe unite, în condițiile existenței statelor cu sisteme sociale diferite, ale păstrării și apărării independenței și suveranității naționale. O importantă rezonanță pe plan extern au și inițiativele pe care țara noastră le întreprinde în vederea amplificării relațiilor pe plan regional, pentru intensificarea relațiilor între toate statele balcanice.

Conform cu principiile pe care le susținem, România acționează pentru dezvoltarea multilaterală a relațiilor cu toate statele, indiferent de orînduirea lor socială. În centrul acestor relații se situează, desigur, cele cu țările socialiste și în primul rînd cu cele vecine. Este convingerea țării noastre că întărirea unității și colaborării dintre acestea reprezintă o necesitate obiectivă și o cerință fundamentală a afirmării acestora în lume.

Am dezvoltat și dezvoltăm larg relațiile cu țările în curs de dezvoltare, cu țările nealiniate, în general cu toate statele mici și mijlocii, considerînd că acestora le revine un rol tot mai important în lume. În același timp acționăm în vederea dezvoltării relațiilor cu țările capitaliste dezvoltate, în spiritul coexistenței pașnice. La baza tuturor acestor relații punem cu fermitate principiile recunoscute ale dreptului internațional cu privire la relațiile dintre state, militînd pentru consolidarea acestora în viața internațională.

Relațiile cu toate statele lumii, obiectiv major al politicii externe pe care o promovează România, se înscriu cu prioritate în ampla acțiune pe care o desfășurăm în favoarea edificării unei lumi a păcii și cooperării internaționale.

Congresul al XIV-lea al P.C.R. realizează cadrul, jalonînd totodată direcțiile de acțiune ale țării noastre și în viitor pe calea dezarmării, securității, păcii, pentru intensificarea colaborării cu toate popoarele, cu toate forțele progresiste din lume, pentru edificarea unei lumi mai bune și mai drepte, pentru progresul material și spiritual al umanității.

Dr. Corneliu POPEȚI

POEMELE PĂCII

MAX ZIMMERING
(R. D. Germană)

UNDE ÎNCEPE OMUL

Omul începe acolo
unde se termină exploatarea,
unde pîinea pe care-o mănîncă
nu îl înecă,
unde femeia nu-și învîrte în palmă
de o mie de ori ultimul bănuț,
unde viața garantează pentru viață.
Omul începe acolo
unde moartea devine de înțeles
cînd anii
alunecă pe panta declinului,
unde,-n sfîrșit,
pacea-ntre oameni domnește la nesfîrșit,
unde nici o spadă
nu mai sapă morminte.
Omul începe acolo
unde vestigiile răsună,
unde flacăra omeniei
arde
și mîinile
învîng pietrele moarte.
unde omul
se recunoaște în oameni.

În românește de
Cornelia BRATU

JACQUES PRÉVERT
(Franța)
POEM

Galii nu se temeau
decît de un lucru :
Cunoșteau știința-dezastru.
Erau
Prenucleari.

În românește de
Mirela POP

BOGDAN CHORAZUK
(Polonia)
MAMA

Mama purtîndu-ne în brațe pe noi trei în ocupație
Eram (evident) tot mai slabi, dar tot mai grei
Mama strecurîndu-se printre împușcături
Și tata expediindu-se bucăți de pe front
Restul (din tata) a dispărut fără urmă.

În românește de
Aura ȚAPU

EVGHENI EVTUȘENKO
(U.R.S.S.)

ȘTIUCA DE FOC

Știucă de foc, cu dinți fasciști —
pe piatră albă nu te miști.
Fermoarul gurii-ți stă ironic —
cățea cu cap-dantură-conic.
Cu ochii-nchiși pe jumătate,
pîndit/mîncat-ai trei armate.

Cîrligu-n branhii i se prinde :
zvîcnește, tremură, se-ntinde —
doar a mușcat cu lăcomie ;
încă mai are-ascunse forțe,
de-i bagi degete-n gură, torțe —
spună bătrîni pescari, ca mie.

Și-un bucătar-magician
descîntă,-nvîrte în cazan —
bagheta-și prinde partea ei,
dînd vieții clocot, ori scîntei,
cisterna de păcate,-n Lună,
la cîntece — ureche bună.

În românește de
Ion Pachia TATOMIRESCU

Colegiul de redacție:
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TIMIȘOARA, strada RODNEI 1;
Telefoane : 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPĂRUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTEKA „ASTRA"
SIBIU

CONGRESUL AL XIV-LEA AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN, IMPRESIONANTĂ MANIFESTARE A ÎNTREGULUI POPOR DE A CONTINUA MĂREAȚA OPERĂ DE CONSTRUCȚIE SOCIALISTĂ, STRÎNS UNIT ÎN JURUL PARTIDULUI, AL SECRETARULUI SĂU GENERAL, TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont 48

SAPTAMINAL SOCIAL POLITIC ȘI LITERAR ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTA TIMIȘ

NR. 48 (1187) 1 DECEMBRIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

CUVÎNTAREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

la încheierea Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român

Stimați tovarăși,

Congresul al XIV-lea se încheie prin adoptarea, în unanimitate, și în deplină unitate, a tuturor hotărîrilor, a Programului-Directivă privind dezvoltarea economico-socială a patriei noastre în cincinalul al 9-lea și, în perspectivă, pînă în anii 2000—2010, care completează în mod minunat Programul partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare fermă a României spre înaltele piscuri ale civilizației comuniste. **(Urale și aplauze puternice : se scandează îndelung „Ceaușescu — P.C.R. !", „Ceaușescu, eroism — România, comunism !").**

La dezbateri — în plen și în secțiuni au luat cuvîntul 554 de delegați din toate județele și din Capitala patriei, precum și din toate sectoarele și ramurile de activitate, care au analizat, în spirit critic și autocritic, activitatea de pînă acum și au prezentat hotărîrea organizațiilor de partid, a tuturor oamenilor muncii, a întregului popor, de a înfăptui neabătut hotărîrile ce vor fi adoptate de Congres. **(Aplauze puternice, prelungite).**

Aș dori să menționez, cu multă satisfacție, nivelul înalt al discuțiilor — și politic, și ideologic, și din punct de vedere științific — demonstrînd creșterea puternică a nivelului general al partidului, al clasei muncitoare, al întregii noastre națiuni, uriașul nivel politic-ideologic, care constituie forța partidului, a națiunii noastre socialiste. **(Aplauze și urale puternice, prelungite : se scandează „Ceaușescu — P.C.R.!", „Ceaușescu, eroism — România, comunism !").**

Cred că veți fi de acord cu mine să subliniem că în Congres au vorbit academicieni, oameni de știință, dar au vorbit și muncitori, și țărani, și activiști din diferite domenii și, să vă spun drept — nu vreau să supăr pe nimeni — dar am remarcat un înalt nivel de pregătire și de înțelegere la cooperatorii noștri, la muncitorii noștri, care nu numai că știu să producă, dar au și un nivel politic și ideologic ridicat, au înalte cunoștințe tehnice, științifice și culturale, demonstrînd apropierea nivelului de dezvoltare între categoriile sociale din patria noastră și drumul ferm spre crearea unui popor muncitor unit, înarmat cu cele mai noi cunoștințe ale științei și tehnicii în toate domeniile de activitate. Acesta este, poate, cel mai mare succes și rezultat al construcției socialismului în România — omul nou! **(Aplauze și urale puternice, prelungite; se scandează îndelung „Ceaușescu și poporul !").**

Lucrările Congresului al XIV-lea, marele forum democratic al comuniștilor, au reprezentat cea mai largă dezbatere democratică asupra tuturor problemelor privind stadiul actual și perspectivele dezvoltării României socialiste. Prin aceste lucrări, odată cu încheierea Congresului al XIV-lea, se încheie, de fapt, și dezbaterile generale din partid și din întregul popor, care au demonstrat unitatea și voința de nezdruncinat a întregii națiuni de a înainta, sub conducerea partidului, pe calea socialismului și comunismului, a întăririi independenței și suveranității României ! **(Aplauze și urale puternice, prelungite ; se scandează : „Ceaușescu eroism — România comunism !").**

Avînd în vedere toate aceste largi dezbateri democratice, se poate afirma, cu deplin temei, că hotărîrile adoptate, în unanimitate, de marele forum al comuniștilor români, reprezintă înțelepciunea și voința întregului partid, a

(Continuare în pag. 2)

Congresul marilor victorii socialiste, al adevăratei suveranități și independențe a României

Cel mai important eveniment politic din acest an, Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român, a confirmat pe deplin hotărîrea nestrămutată a întregului nostru popor de a continua măreața operă de construcție a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism.

Delegații aleși de conferințele județene de partid și a municipiului București, oamenii muncii din industrie și de pe ogoare, întregul nostru popor au așteptat cu viu interes deschiderea Congresului. În acest context de efervescență politică a început, în dimineața zilei de 20 noiembrie, în Sala Palatului Republicii, sub președenția tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU,** secretarul general al partidului, lucrările Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român.

În cuvîntul de deschidere, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a adresat un salut revoluționar participanților la Congres, tuturor comuniștilor, muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, întregii națiuni. În continuarea lucrărilor, tovarășul Manea Mănescu, exprimînd dorința arzătoare, unanimă a delegaților, a propus ca președinte al Congresului pe tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** marele erou al socialismului românesc, cel mai iubit și devotat fiu al patriei noastre. În continuare, au fost alese, în unanimitate, organele de lucru ale Congresului : Prezidiul, Comisia de validare și Secretariatul.

S-a adoptat, de asemenea, ordinea de zi a Congresului, care a cuprins : Raportul cu privire la stadiul actual al societății socialiste românești, la activitatea Comitetului Central între Congresele al XIII-lea și al XIV-lea, la realizarea Programului-Directivă de dezvoltare economico-socială în cincinalul al 9-lea și în perspectivă pînă în anii 2000—2010, în vederea îndeplinirii neabătute a Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism ; Raportul Comisiei Centrale de Revizie ; Proiectul Programului-Directivă cu privire la dezvoltarea economico-socială a României în cincinalul 1991—1995 și orientările de perspectivă pînă în anii 2000-2010; Alegerea secretarului general al Partidului Comunist Român, al Comitetului Central al partidului și a Comisiei Centrale de Revizie.

De la tribuna marelui Forum al comuniștilor, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a prezentat Raportul, care, transmis la radio și televiziu-

(Continuare în pag. 8)

CUVÎNTAREA TOVARĂŞULUI NICOLAE CEAUŞESCU

(Urmare din pag. 1)

întregului nostru popor, care acţionează ca un tot unic pentru ridicarea României pe culmi tot mai înalte de progres, civilizaţie şi bunăstare a întregii naţiuni. **(Aplauze şi urale puternice; se scandează îndelung : „Ceauşescu şi poporul, România — Viitorul !").**

Stimaţi tovarăşi,

Concluzia generală din toate dezbaterile care au avut loc, inclusiv din Congres, este aceea că am străbătut cu succes un drum lung de luptă şi muncă şi am ajuns la un înalt nivel de dezvoltare economico-socială. Am înfăptuit cu succes pe pămîntul străbun al patriei noastre socialismul — visul întregii noastre naţiuni ! **(Aplauze şi urale puternice, prelungite ; se scandează îndelung: „Ceauşescu — P.C.R.!", „Ceauşescu şi poporul !").**

În istoria milenară a poporului nostru avem multe, multe victorii, care demonstrează forţa, vitalitatea şi hotărîrea întregului popor de a-şi asigura întotdeauna viaţa, libertatea, independenţa. Dar, putem afirma că niciodată pînă acum poporul nostru nu a cunoscut o asemenea măreaţă victorie ca făurirea socialismului pe pămîntul străvechi al patriei. **(Aplauze puternice, urale şi ovaţii, se scandează îndelung : „Ceauşescu, eroism — România — Comunism !").**

Sub conducerea gloriosului nostru partid comunist, întregul popor, în strînsă unitate, a făurit în numai cîteva decenii un viitor de aur României, pe care înaintaşii noştri îl vedeau prin secole, demonstrînd că un popor liber, stăpîn pe destinele sale, poate lichida înapoierea de secole într-un timp scurt şi să-şi asigure o viaţă demnă, liberă şi fericită, de bunăstare ! **(Aplauze şi urale puternice, prelungite, se scandează îndelung : „Ceauşescu şi poporul !", „Ceauşescu să trăiască, România să înflorească !").**

I-a revenit partidului nostru comunist marea cinste de a înălţa, într-o perioadă istorică scurtă — care în istoria omenirii reprezintă minute — patria noastră pe cele mai înalte trepte de progres şi civilizaţie, îndeplinindu-şi astfel angajamentul revoluţionar, în faţa poporului, de a-l conduce spre o viaţă nouă, în deplină libertate şi independenţă ! **(Aplauze şi urale puternice, prelungite ; se scandează „Ceauşescu — P.C.R. !", „Vom munci şi vom lupta, ţara o vom înălţa !").**

Este necesar ca, şi acum, la încheierea lucrărilor marelui nostru forum democratic, să subliniem cu întreaga tărie rolul clasei muncitoare — clasa cea mai înaintată a societăţii —, căreia istoria i-a dat misiunea de a lichida vechea orînduire, de a asigura ridicarea omenirii la o nouă civilizaţie. Şi clasa muncitoare românească şi-a îndeplinit şi îşi îndeplineşte cu cinste această misiune istorică ! **(Aplauze şi urale puternice, prelungite ; se scandează „Ceauşescu şi poporul !").**

Doresc să subliniez, de asemenea, rolul hotărîtor al ţărănimii, care, de altfel, de-a lungul multor secole a constituit principala forţă a societăţii noastre şi a dus greul luptelor pentru formarea naţiunii şi pentru independenţa României. Şi în anii construcţiei socialiste ţărănimea şi-a demonstrat înaltele calităţi, asigurînd o agricultură socialistă superioară, de înaltă productivitate şi realizînd cea mai mare producţie agricolă de pînă acum din istoria patriei noastre. În alianţă cu clasa muncitoare, şi ţărănimea şi-a demonstrat forţa şi capacitatea de a asigura mersul ferm înainte spre socialism ! **(Aplauze şi urale prelungite ; se scandează îndelung „Ceauşescu şi poporul !").**

De asemenea, este necesar să subliniem rolul important al intelectualităţii. De altfel, în multe momente grele de-a lungul istoriei, cei mai înaintaţi oameni din rîndul intelectualilor, nu numai că au luptat pentru cultură, pentru ridicarea ştiinţei, dar atunci cînd a fost nevoie au lăsat, ca să spun aşa, stiloul sau condeiul — cum era pe timpuri — la o parte, au pus mîna pe armă pentru independenţa României, pentru a asigura viaţa în libertate a poporului nostru. **(Aplauze şi urale puternice ; se scandează îndelung „Ceauşescu şi poporul !").**

În anii socialismului, intelectualitatea, şi îndeosebi intelectualitatea tehnică, a cunoscut o puternică dezvoltare şi a avut, în toate domeniile, un rol hotărîtor în progresul ştiinţei, învăţămîntului, culturii, în toate realizările socialiste din patria noastră. Împreună cu clasa muncitoare, cu ţărănimea, intelectualitatea a avut şi are un rol de importanţă hotărîtoare în dezvoltarea patriei noastre, în victoria socialismului şi comunismului în România. **(Aplauze şi urale puternice ; se scandează îndelung : „Ceauşescu şi poporul !", „Ceauşescu — eroism, România — comunism" !).**

Concluzia generală — din întreaga dezbatere, din lucrările marelui forum al comuniştilor — este una singură, şi anume că toate măreţele noastre realizări au fost posibile numai datorită lichidării orînduirii burghezo-moşiereşti, lichidării asupririi şi inegalităţilor, făuririi celei mai drepte orînduiri — societatea socialistă. Numai şi numai socialismul a asigurat marile victorii, ridicarea patriei noastre pe înaltele culmi de progres şi civilizaţie ! **(Urale şi aplauze puternice ; se scandează îndelung „Ceauşescu — eroism, România — comunism !").**

Stimaţi tovarăşi,

În deplină unanimitate, Congresul a adoptat Programul partidului de dezvoltare a patriei noastre în următorii 10—20 de ani. Avem un program minunat, de largă perspectivă, privind înaintarea fermă a României spre zările luminoase, spre un înalt nivel de dezvoltare a industriei, agriculturii, a tuturor sectoarelor de activitate. Intrăm, odată cu aceasta, într-o nouă etapă, superioară, de dezvoltare a României. Obiectivul strategic fundamental îl reprezintă înfăptuirea pînă în anii 2000 a Programului de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi realizarea condiţiilor pentru a trece, la începutul mileniului III, într-o etapă nouă, spre comunism ! **(Urale şi aplauze puternice ; se scandează îndelung „Ceauşescu să trăiască, România să înflorească !").**

Încă în cincinalul al 9-lea, pînă în 1995, vom realiza o parte importantă din acest program de perspectivă, iar în anul 2000, România va deveni o ţară cu o industrie puternică, pe baza celor mai noi realizări ale ştiinţei, cu o agricultură socialistă puternică, cu un nivel de viaţă ridicat al întregii naţiuni, demonstrînd, în fapte, că tot ceea ce realizăm este destinat progresului şi ridicării ţării, bunăstării generale a poporului — scopul şi ţelul suprem al politicii partidului, esenţa societăţii socialiste multilateral dezvoltate ce o edificăm cu succes în România ! **(Urale şi aplauze puternice, prelungite ; se scandează îndelung : „Ceauşescu şi poporul !", „Vom munci şi vom lupta, ţara o vom înălţa !").**

În următorul cincinal, şi în anii pînă în 2000—2010, România va deveni o ţară cu un înalt nivel ştiinţific, cu un învăţămînt care să asigure crearea unui popor cu înalte cunoştinţe în toate domeniile, cu o înaltă cultură — poporul României socialiste gata să treacă spre etapa superioară, spre comunism, pe baza celor mai noi cunoştinţe ale ştiinţei şi tehnicii, ale cunoaşterii legilor de dezvoltare generală a omenirii. **(Urale şi aplauze puternice, prelungite ; se scandează îndelung: „Ceauşescu, eroism — România, comunism !", „Ceauşescu şi poporul !").**

Acum, la încheierea lucrărilor marelui forum al comuniştilor, să ne angajăm în faţa partidului, a întregului popor, că vom acţiona întotdeauna în spirit revoluţionar şi cu întreaga răspundere faţă de interesele socialismului, ale poporului, ale asigurării independenţei şi suveranităţii României ! Să demonstrăm prin întreaga activitate — aşa cum partidul nostru a făcut de la înfiinţarea sa — că nimic nu ne poate abate de la îndeplinirea ţelului suprem, al asigurării unui loc demn în societatea comunistă, pentru întreaga noastră naţiune. **(Aplauze şi urale puternice, prelungite ; se scandează îndelung : „Ceauşescu, eroism — România, comunism !").**

Este necesar să acţionăm întotdeauna în spiritul hotărîrilor pe care le-am adoptat în deplină unanimitate, în vederea perfecţionării continue a întregii activităţi de conducere şi planificare, în raport cu dezvoltarea generală a societăţii, a ştiinţei şi cunoaşterii umane. Să aplicăm, în toate domeniile şi cu toată fermitatea, autoconducerea, autogestiunea, autofinanţarea, făcînd astfel ca toate unităţile economice, sociale şi teritoriale să-şi desfăşoare activitatea cu rezultate maxime, cu eficienţă şi rentabilitate maximă — aceasta constituind o necesitate obiectivă şi reprezentînd adevărata cale de construire a socialismului cu poporul şi pentru popor. **(Urale, aplauze puternice, prelungite ; se scandează îndelung „Ceauşescu şi poporul !").**

În spiritul hotărîrilor adoptate, să acţionăm cu toată fermitatea pentru dezvoltarea societăţii noastre, a proprietăţii întregului popor şi a proprietăţii cooperatiste — baza făuririi cu succes a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi a comunismului, garanţia sigură a bunăstării şi viitorului fericit al întregului popor. **(Aplauze puternice, prelungite).**

Aşa cum am dezbătut în Congres, să perfecţionăm şi să dezvoltăm tot mai puternic formele democraţiei muncitoreşti-revoluţionare în toate domeniile de activitate, pornind de la faptul că socialismul nu se poate realiza decît pe baza unei largi, foarte largi democraţii, care să asigure participarea tuturor claselor sociale, a întregului popor, la conducerea conştientă a tuturor sectoarelor de activitate. Socialismul înseamnă acea democraţie în care poporul este adevăratul făuritor al propriului său viitor, al comunismului, al libertăţii şi independenţei sale! **(Aplauze şi urale puternice, prelungite ; se scandează îndelung „Ceauşescu şi poporul !").**

Programul minunat pe care l-am adoptat asigură creşterea continuă a nivelului de trai, material şi spiritual, al întregului popor. Toate organismele statului nostru, ale democraţiei muncitoreşti — de jos pînă sus şi de sus pînă jos — întregul nostru partid trebuie să considere întotdeauna ca sarcină centrală — odată cu dezvoltarea generală a patriei — ridicarea continuă a bunăstării poporului. Să creăm un nivel de viaţă care să asigure poporului nostru cele mai bune condiţii — în conformitate cu cele mai înalte exigenţe ale ştiinţei — pentru un popor civilizat, cu o bună sănătate fizică şi o înaltă inteligenţă. **(Aplauze şi urale puternice, prelungite ; se scandează „Ceauşescu şi poporul !").**

În întreaga noastră activitate trebuie să acţionăm cu întreaga răspundere, să asigurăm creşterea continuă a rolului conducător al partidului în toate domeniile, a forţei şi unităţii sale. Să asigurăm întărirea unităţii de granit între partid şi popor — garanţia victoriei socialismului şi comunismului, a înaintării ferme a patriei noastre pe calea progresului, a întăririi independenţei şi suveranităţii României ! **(Urale şi aplauze puternice, prelungite; se scandează îndelung : „Ceauşescu — P.C.R. !", „Ceauşescu şi poporul !").**

În încheierea lucrărilor Congresului, doresc, încă o dată, să mulţumesc tuturor partidelor şi organizaţiilor care au trimis reprezentanţii lor la lucrările Congresului nostru !

Vă mulţumesc dumneavoastră, tuturor, stimaţi tovarăşi şi prieteni, care participaţi direct la lucrările celui de-al XIV-lea Congres al Partidului Comunist Român ! **(Aplauze şi urale puternice ; se scandează îndelung „Ceauşescu — România, pacea şi prietenia !").**

Considerăm aceasta ca o expresie a relaţiilor de prietenie şi solidaritate, a dorinţei comune de a întări şi mai mult în viitor colaborarea şi solidaritatea în lupta împotriva politicii imperialiste, în lupta pentru dezarmare şi pace, pentru o nouă ordine economică, pentru progresul economico-social şi independenţa tuturor naţiunilor lumii.

În toate acestea vedem importanţa realizării unei unităţi şi mai puternice — aşa cum, de altfel, a reieşit şi din întîlnirile pe care le-am avut ieri cu multe delegaţii — considerînd aceasta ca o necesitate pentru toate partidele şi forţele progresiste, democratice de pretutindeni. În unitate şi colaborare a constat, întotdeauna, constă şi astăzi şi va consta şi în viitor puterea uriaşă a forţelor progresiste şi antiimperialiste. Popoarele unite pot impune o politică nouă, democratică, de adevărată egalitate între toate naţiunile, pot asigura pacea pe planeta noastră ! **(Aplauze puternice, prelungite).**

La încheierea lucrărilor marelui nostru forum democratic, în numele tuturor participanţilor la Congres, adresez clasei muncitoare, ţărănimii, intelectualităţii, întregului nostru popor chemarea de a acţiona întotdeauna, în deplină unitate, pentru asigurarea ridicării României spre cele mai înalte culmi de progres şi civilizaţie. Să demonstrăm, în orice împrejurări — aşa cum a făcut-o naţiunea noastră de-a lungul istoriei sale îndelungate —, că poporul, oamenii muncii, constructori ai socialismului, sînt şi reprezintă factorul hotărîtor al victoriei socialismului. Poporul unit va asigura triumful comunismului în România, îşi va construi viitorul aşa cum îl doreşte — în comunism, în deplină independenţă ! **(Aplauze puternice şi urale ; se scandează îndelung : „Ceauşescu şi poporul !", „Vom munci şi vom lupta, pacea o vom apăra !").**

Stimaţi tovarăşi,

Congresul a aprobat, în deplină unanimitate, politica externă şi orientările viitoare ale activităţii internaţionale a partidului şi poporului nostru. Doresc să asigur, de la această înaltă tribună, întregul popor, că şi în viitor vom acţiona cu întreaga răspundere — în interesul poporului nostru, al tuturor popoarelor — pentru dezarmare şi, în primul rînd, pentru dezarmare nucleară, pentru o lume a păcii şi colaborării egale între toate naţiunile ! **(Aplauze şi urale puternice, prelungite ; se scandează îndelung „Ceauşescu — pace !").**

Stimaţi tovarăşi,

Cunoaşteţi componenţa noului Comitet Central al partidului format din 467 de comunişti, a organelor sale. Ceea ce aş dori să subliniez este faptul că, pentru prima dată, în Comitetul Central sînt prezenţi un mare număr de muncitori, ţărani şi intelectuali care lucrează direct în producţie, ceea ce, fără nici o îndoială, va accentua caracterul revoluţionar, caracterul de muncă şi luptă, al Comitetului nostru Central. **(Aplauze puternice, prelungite).**

În numele Comitetului Central nou ales, doresc să mulţumesc Congresului, tuturor delegaţilor pentru încrederea ce ne-au acordat-o şi ne angajăm că noul Comitet Central va lucra în aşa fel încît să asigure înfăptuirea în cele mai bune condiţii a Programului-Directivă, a tuturor hotărîrilor, în vederea înaintării ferme a patriei noastre spre realizarea obiectivului strategic pînă în anii 2000 ! **(Aplauze puternice).**

În mod deosebit, aş dori să mulţumesc Congresului, întregului partid şi întregului popor pentru alegerea mea în înalta funcţie de secretar general al Partidului Comunist Român. **(Aplauze prelungite şi urale puternice ; se scandează îndelung: „Ceauşescu — P.C.R. !", „Ceauşescu să trăiască, România să înflorească !").**

Au trecut aproape 60 de ani de cînd am intrat în mişcarea muncitorească, de tineret, în partidul comunist. Am avut fericirea ca partidul să-mi încredinţeze încă din acei ani multe munci de răspundere. Am acţionat întotdeauna ca soldat al revoluţiei, al poporului, pentru libertatea şi independenţa sa.

Aş dori acum să asigur Congresul, partidul, poporul că şi în viitor voi fi întotdeauna un soldat credincios al revoluţiei, al partidului, al socialismului în România ! **(Aplauze şi urale puternice, prelungite ; se scandează : „Ceauşescu să trăiască, România să-nflorească !").**

Am considerat întotdeauna şi consider că funcţia de secretar general, sau orice funcţie de conducere, de activist al partidului, nu este onorifică, ci este o muncă de răspundere — şi cere din partea tuturor să acţioneze în aşa fel încît să demonstreze, prin fapte, prin activitatea de zi cu zi, încrederea ce i se acordă. În acest spirit am acţionat, şi în trecut, şi voi acţiona şi în viitor ! Nu este uşor, tovarăşi, să fii secretar general al unui partid care vrea să

CUVÎNTAREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

construiască, cu adevărat, socialismul și comunismul ! Este un lucru greu, dar este o răspundere de cinste și — vă asigur, asigur partidul și poporul că voi face totul pentru a răspunde cu toate forțele mele intereselor socialismului și comunismului, cauzei poporului, a independenței și suveranității României. **(Urale și aplauze puternice, prelungite ; se scandează îndelung : „Ceaușescu — România, stima noastră și mîndria !").**

În încheierea lucrărilor marelui nostru forum democratic aș dori să adresez mulțumiri tuturor delegaților pentru spiritul de înaltă răspundere pe care l-au demonstrat în timpul lucrărilor Congresului, în adoptarea, în deplină unanimitate și unitate, a Programului-Directivă și a hotărîrilor privind dezvoltarea României, îndeplinindu-și, fiecare, în mod conștiincios, răspunderea și mandatul încredințat de comuniști și de întregul popor. Consider aceasta ca o dovadă a înaltului — subliniez încă o dată — nivel teoretic, politic, ideologic al Congresului nostru, a faptului că acum fiecare va trece cu toată fermitatea și cu toate forțele la realizarea în viață a ceea ce am hotărît. **(Aplauze și urale prelungite ; se scandează îndelung : „România a ales : Socialism, pace, progres !", „Vom munci și vom lupta, țara o vom înălța !").**

Nu este un lucru ușor să se adopte hotărîri juste. Aceasta cere muncă, cere înțelegerea legilor obiective, cunoașterea realităților și forței societății noastre. Dar, oricît de juste ar fi hotărîrile, ele sînt numai începutul ! Pentru ca ele să prindă viață este necesar să acționăm, în toate domeniile, cu întreaga răspundere pentru realizarea lor. Am convingerea că toți delegații, toate organele și organizațiile de partid, consiliile oamenilor muncii, adunările generale, toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, întregul nostru popor, în deplină unitate, va asigura înfăptuirea în viață a hotărîrilor Congresului al XIV-lea, că ne vom prezenta la a 50-a aniversare a revoluției de eliberare socială și națională cu îndeplinirea în cele mai bune condiții a celui de-al 9-lea cincinal. **(Urale și aplauze prelungite ; se scandează îndelung : „Ceaușescu și poporul !", „Vom munci și vom lupta, țara o vom înălța !").**

Cu această convingere și încredere, vă adresez tuturor, întregului partid, întregului popor cele mai bune urări de noi și noi împliniri, de realizări mărețe în toate domeniile de activitate ! Multă sănătate și multă fericire ! Înainte spre comunism ! **(Urale și aplauze puternice, prelungite ; se scandează îndelung „Ceaușescu, eroism — România, comunism !").**

Declar închise lucrările Congresului al XIV-lea al partidului — Congresul marilor victorii care deschid calea înaintării ferme spre realizarea societății socialiste multilateral dezvoltate, spre comunism, spre bunăstare și fericire, pentru națiunea noastră ! **(Aplauze și urale puternice, prelungite ; se scandează îndelung : „Ceaușescu — P.C.R. !", „Ceaușescu și poporul !", „Stima noastră și mîndria — Ceaușescu, România !", „Ceaușescu să trăiască, patria să înflorească !". Într-o atmosferă de puternic entuziasm și strînsă unitate în jurul partidului, toți cei prezenți în marea sală a Congresului se ridică în picioare și ovaționează minute în șir pentru gloriosul nostru partid comunist — forța politică conducătoare a întregii națiuni — pentru Comitetul Central și pentru secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu).**

Epoca triumfătoare a edificării societății socialiste românești

Între momentele fundamentale ale epocii de măreție și glorie a României socialiste, inaugurate acum un pătrar de veac, **Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român** gravează în istoria modernă a patriei luminoase pagini nemuritoare, care relevă făurirea cu succes a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea fermă spre visul de aur al omenirii, spre comunism. Forumul suprem al comuniștilor români își definește dimensiunile prin monumentalul **Raport** prezentat de secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, document programatic de importanță istorică, în care se înfățișează, într-o viziune atotcuprinzătoare, profund științifică, devenirea complexă, rodnică a patriei pe drumul eroic străbătut sub auspiciile transformărilor revoluționare în construirea vieții noi, temerarele perspective ale propășirii patriei în deceniul următor și la începutul celui de al III-lea mileniu.

RAPORTUL cu privire la stadiul actual al societății socialiste românești, la activitatea Comitetului Central între Congresele al XIII-lea și al XIV-lea, la realizarea Programului-Directivă de dezvoltare economico-socială în cincinalul al IX-lea și în perspectivă pînă în anii 2000—2010, în vederea împlinirii neabătute a Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, prezentat de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** la Congresul marilor victorii socialiste, ilustrează forța gîndirii creatoare geniale a conducătorului partidului și statului nostru, marea sa capacitate de a defini și a soluționa problemele vitale ale noii noastre orînduiri. În **Raport** e reliefat pe larg bilanțul impresionant al acestei epoci eroice, constînd în înfăptuirile remarcabile pentru asigurarea bunăstării întregului popor. La baza progresului continuu al forțelor și relațiilor de producție stă politica revoluționară a partidului, a secretarului său general, de repartizare științifică a venitului național pentru fondul de dezvoltare și fondul de consum, asigurarea unei rate înalte a acumulării, în condițiile întăririi și dezvoltării proprietății socialiste. Astfel s-a ajuns ca, an de an, cincinal de cincinal, să sporească alocarea pentru fondul de dezvoltare. **„Numai pe această bază — subliniia secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — s-a asigurat ca, la sfîrșitul actualului cincinal, industria patriei noastre să fie de peste 145 de ori mai mare decît în 1945, din care de 128 de ori realizată după cel de-al IX-lea Congres al partidului".** Tot în înfloritoarea epocă inaugurată de Congresul al IX-lea, a fost reconsiderat rolul agriculturii în cadrul economiei naționale, această ramură dezvoltîndu-se potrivit cerințelor noii revoluții agrare. De asemenea, și pentru dezvoltarea agriculturii s-au alocat importante investiții pentru a se crea o bază materială puternică, necesară unei permanente modernizări a procesului de producție. În **Raport** se arată că **„Agricultura noastră socialistă de stat și cooperatistă, a putut să realizeze o creștere însemnată a producției — de peste 10 ori față de 1945 — din care de peste 6 ori după Congresul al IX-lea, iar în acest an, înfăptuind obiectivele noii revoluții agrare, s-a putut realiza cea mai mare producție de cereale din istoria României, de peste 60 milioane tone, ceea ce face ca țara noastră să se numere printre primele țări din lume în ceea ce privește producția de cereale pe hectar și locuitor".**

În glorioasa **Epocă Nicolae Ceaușescu** s-au dezvoltat într-un sistem neîntrerupt toate ramurile productive ale economiei naționale, trecerea la dezvoltarea intensivă și la înfăptuirea programului de organizare și modernizare a producției avînd consecințe benefice în privința creșterii productivității muncii, calității și eficienței.

În amplul și complexul proces al trecerii de la dezvoltarea extensivă la cea intensivă s-a acordat o importanță crescîndă rolului științei, învățămîntului și culturii, aceste domenii cunoscînd o evoluție fără precedent. Aplicarea consecventă a celor mai noi cuceriri științifice în producție a contribuit la îmbunătățirea întregii activități economice și sociale, știința și tehnologia integrîndu-se eficient în cutezătoarea operă de ridicare a patriei pe noi trepte de progres și civilizație. Cultura și învățămîntul și-au asumat înalta menire socială, aceea de a lărgi orizontul pregătirii generale a întregului popor, prin încorporarea valorilor spirituale naționale și universale, avînd astfel un important rol formativ și educativ, pentru făurirea conștiinței patriotice, revoluționare, specifice omului de tip nou, constructor conștient, devotat, al noii societăți socialiste. Accesul larg la știință, învățămînt și cultură, promovat cu consecvență de politica noastră culturală, constituie o pregnantă reflectare a umanismului socialist, a concepției superioare a secretarului general al partidului privind creșterea nivelului spiritual al poporului, împlinirea drepturilor fundamentale ale omului.

În **Raport** se înfățișează modul umanitar în care sînt rezolvate toate problemele sociale, prin asigurarea, pentru toți cetățenii patriei, a locurilor de muncă, a condițiilor corespunzătoare de locuit, apropierea condițiilor de viață de la sate de cele de la orașe, retribuirea după muncă și calitatea muncii, accesul la valorile civilizației moderne — acestea învederînd, practic, superioritatea socialismului față de capitalism.

În uriașul proces al transformărilor sociale, toate mărețele realizări din țara noastră s-au înfăptuit sub conducerea înțeleaptă a Partidului Comunist Român — centrul vital al societății, forța politică conducătoare a întregii națiuni. Începînd de la Congresul al IX-lea, partidul a acordat o atenție permanentă studierii realităților sociale, legării strînse între concepția teoretică și practica socială, creșterii nivelului politico-ideologic al comuniștilor, a conștiinței socialiste a întregului popor. Îmbunătățirea activității politico-educative a determinat crearea unei concepții revoluționare, care s-a afirmat ca o puternică forță transformatoare, cu o mare influență în săvîrșirea progresului multilateral al țării. Pentru întreaga activitate teoretică și practică a Partidului Comunist Român, orientările profund novatoare, adoptate la Congresul al IX-lea, au direcționat pozitiv întreaga activitate ideologică, semnificațiile lor majore constînd în înlăturarea șabloanelor și dogmelor, în declanșarea gîndirii creatoare a poporului, în redarea identității ființei naționale. Astfel au fost create condițiile pentru aplicarea creatoare a adevărurilor universal-valabile ale socialismului științific la realitățile patriei noastre, promovarea consecventă, cu fermitate, în planul gîndirii și practicii sociale, a principiilor umanist-revoluționare, a valorilor politice, morale, culturale, sociale proprii orînduirii socialiste, toate acestea avînd nobila finalitate a construirii socialismului cu poporul și pentru popor, a edificării unei societăți prospere, tot mai puternică, în România liberă, suverană și independentă.

ACESTUI TIMP

Acestui timp rodnic de țară,
Îi scriem poeme de iubire și dor,
Gîndul înflorește a primăvară,
Are aripi mereu deschise spre zbor.

Acestui timp îi aducem prinos,
Munca și faptele noastre ;
Ne stă în față un viitor luminos,
Ce răsare sub ceruri albastre.
Acestui timp îi sîntem contemporani,
Crezul ni-l vestim prin vers și cînt,
Slăvim ai Epocii de Aur Ani,
Slăvim acest eroic și nestins pămînt.

Miron ȚIC

E SĂRBĂTOARE

Peste cuvinte picură lumina trandafirilor
Rod al stropului de rouă și-al visării

E sărbătoare-n toți și-n toate
Literele de aur ce umplu poemul —
Imn glorios

E sărbătoare în raza de flaut
Din inima țării
Minune vibrînd peste zare
Un riu de bucurie și de pace
Străbate faldurile tricolore

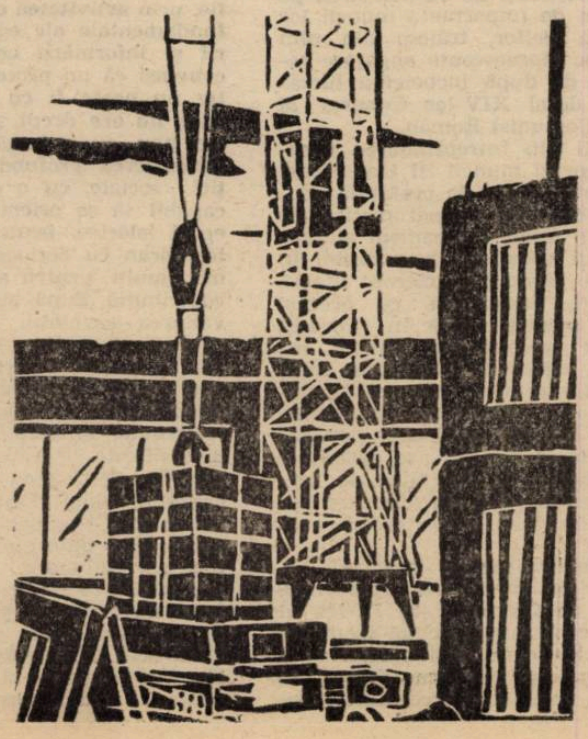

E sărbătoare-n vulturi și-n albine
Peste cuvinte picură mierea lor
Ce este sacru niciodată nu piere

E sărbătoare și țara trăiește
Un drum liber subt soare...

Ioan Vergu DUMITRESCU

SUB FALDURI TRICOLORE

Să privim seninătatea patriei,
Cununile ei de spice spre noi împliniri.
Să privim izvorul izbînzilor noastre,
Cu inima să privim
Chipul Ctitorului de țară,
Să ne bucurăm de sărbătoarea patriei,
De noul Ev de istorie.
Să dăm strălucire acestui plai mioritic,
Să-i admirăm pe toți visătorii patriei,
Cu ochii spre columna de lumină,
Pe toți cei ce își întîmpină
Ctitorul cu pîine și sare,
Ca-n datini străbune.
Să privim noul chip al patriei,
Cu gîndul la marile ei ctitorii,
Și să iubim aceste plaiuri legendare
Statornice sub falduri tricolore.

Emil ȘAIN

VIBRANTĂ ADEZIUNE LA DEVENIREA LUMINOASĂ A PATRIEI

NE-AM ÎNȚELES MENIREA

În numele uteciștilor, de la Întreprinderea Industria Linii Timișoara, îmi exprim deplina adeziune, satisfacție și mîndrie patriotică față de realegerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la cel de al XIV-lea Congres al partidului în funcția supremă de secretar general al partidului — garanția sigură a îndeplinirii celor mai înalte idealuri de prosperitate și fericire ale poporului, a înaintării ferme a patriei noastre pe calea luminoasă a socialismului și comunismului.

Hotărîrile Programului-Directivă pentru Congresul al XIV-lea al partidului, cu privire la dezvoltarea economico-socială a României în cincinalul 1991—1995 și orientările de perspectivă pînă în anii 2000—2010 poartă amprenta gîndirii clarvăzătoare, științific fundamentată a secretarului general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, a amplei sale viziuni privind continuarea, pe o treaptă calitativ superioară, a procesului dezvoltării economice și sociale a patriei și înaintarea ei spre cele mai înalte culmi de progres și civilizație. Totodată, ne sînt vii în inimi și conștiință ideile de mare forță teoretică și practică formulate recent de genialul nostru conducător în Raportul la al XIV-lea Congres, strălucit model de gîndire și acțiune revoluționară pentru continuarea și desăvîrșirea operei de construcție a socialismului în România.

Cu sentimente de legitimă mîndrie patriotică pentru tot ceea ce s-a durat măreț și trainic în patria noastră în anii socialismului, și, mai cu seamă în perioada de glorie și măreție a **EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU**, noi, cei ce formăm marea familie a textiliștilor de la Industria Linii din Timișoara, unitate reprezentativă a industriei ușoare românești, sîntem pe deplin recunoscători partidului, mult iubitului nostru conducător, pentru faptul că, în acești ani, beneficiind de însemnate fonduri de investiții, materializate mai cu seamă în sporirea și modernizarea capacităților de producție, valoarea producției marfă a sporit față de anul 1965 de 25 de ori, productivitatea muncii de 9 ori, producția fizică de țesături de 7 ori.

Urmînd îndemnurile și orientările de inestimabilă valoare, pe care secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, ni le-a adresat cu prilejul vizitei de lucru efectuate la Industria Linii în toamna anului trecut, împreună cu mult stimata tovarășă academician doctor inginer **ELENA CEAUȘESCU**, harnicul nostru colectiv de muncă, în frunte cu comuniștii, s-a mobilizat plenar în efortul de realizare a planului. La toate succesele o contribuție însemnată și-au adus și cei peste 1 400 de tineri ce formează organizația Uniunii Tineretului Comunist din întreprinderea noastră care, sub conducerea permanentă a organelor și organizațiilor de partid, și-au înțeles menirea de a se înrola fără rezerve în efortul întregului colectiv de oameni ai muncii pentru realizarea sarcinilor de plan.

Trăgînd toate învățămintele din activitatea desfășurată pînă în prezent, vom acționa cu toată hotărîrea pentru îmbunătățirea radicală a muncii ideologice, pentru cunoașterea aprofundată și aplicarea întocmai a politicii partidului, pentru mobilizarea energiilor și capacităților creatoare ale tuturor oamenilor muncii în vederea îndeplinirii exemplare a obiectivelor. Comuniștii de la Industria Linii ne luăm angajamentul ferm de a îndeplini exemplar înfăptuirea obiectivelor ce ne revin, cu convingerea că astfel ne vom aduce contribuția la mersul înainte al patriei noastre spre zările luminoase ale comunismului.

Eugenia MLADIN,
muncitoare, secretar al Comitetului U.T.C., Industria Linii

MOMENTE ÎNĂLȚĂTOARE

Am trăit, asemeni întregului nostru popor, asemeni trimișilor noștri la înaltul forum al comuniștilor, clipe de înalt patriotism. Realegerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** în funcția supremă de partid este, în cuvinte simple spus, chezășia noastră de mai bine. Idealul socialist și comunist pe care le întrupează, drumul mereu ascendent pe care s-a înscris România în **EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU** sînt argumente vii că drumul spre o viață mai bună, mai fericită va fi urmat cu aceeași hotărîre.

Votul nostru se traduce în mai multă muncă, în mai multe cereale, în viitor, pentru locuitorii patriei noastre. Recolta record din acest an, cînd s-au obținut peste 60 milioane tone de cereale, dovedește că noua revoluție din agricultură, declanșată sub îndrumarea și la indicațiile clarvăzătorului nostru secretar general, a știut să mobilizeze toate energiile noastre, toată priceperea și îndemînarea noastră. Oameni ai pămîntului, ne angajăm: în aceste momente sărbătorești pentru țară, să nu rămînem doar la acest nivel. Există încă multiple rezerve de inițiativă, există încă nenumărate posibilități de a ridica rezultatele de azi pe culmi încă neatinse.

Secretarul general al partidului sublinia că recolta acestui an se înscrie la nivelul evaluărilor pentru anul 2000. Un motiv suplimentar de mîndrie pentru toți, care și aici, în Cîmpia Banatului, am obținut cele mai mari recolte din întreaga istorie a agriculturii noastre. Superioritatea agriculturii socialiste a fost astfel, încă o dată, cu strălucire dovedită.

Strîns uniți în jurul partidului, al secretarului său general, mult stimatul și iubitul nostru tovarăș **NICOLAE CEAUȘESCU**, alături de întregul popor român, sîntem conștienți că numai drumul socialismului reprezintă o garanție sigură pentru viitorul nostru fericit. Numai în cadrul unei societăți a egalității depline, a umanismului și a grijii neprecupețite pentru om ne putem îndeplini visul nostru de fericire. Iar realegerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, la Congresul al XIV-lea al partidului, în funcția de secretar general întrupează speranța noastră de mai bine, de bunăstare și fericire pentru toți locuitorii României socialiste.

Viorica BUTEA,
țăran cooperator, Recaș

ÎNALTĂ CONȘTIINȚĂ MUNCITOREASCĂ

În aceste zile, de importanță cardinală pentru destinul României socialiste, cînd în fruntea partidului a fost reales tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, chezășie de netăgăduit a împlinirilor viitoare, harnicii muncitori tipografi bănățeni, conștienți de răspunderea pe care o au și de importanța muncii lor în difuzarea ideilor, trăiesc din plin atmosfera de efervescentă angajare revoluționară de după încheierea lucrărilor celui de-al XIV-lea Congres al Partidului Comunist Român.

Comuniștii din întreprinderea noastră, toți oamenii muncii își transformă zi de zi sentimentele de profundă adeziune la documentele programatice ale partidului în **fapte**. Ca oameni ai faptei, implicați conștient, responsabil în procesul de producție, mereu înnoit, dar angajați, deopotrivă, cu aceeași conștiință muncitorească în procesul propriei lor perfecționări umane, revoluționare, tipografii timișoreni înțeleg pe deplin rolul și importanța documentelor recentului forum comunist. Dezbaterea lor, dar mai ales punerea lor neabătută în practică, se constituie într-o înaltă școală de educație patriotică, revoluționară, de afirmare deplină a democrației muncitorești-revoluționare.

Pentru întreprinderea noastră, perioada marilor deschideri spre nou, inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, consemnează două momente de vîrf, hotărîtoare pentru istoria și viitorul tiparului timișean. Primul se plasează la începutul deceniului trecut, cînd secțiile dispersate ale întreprinderii au fost reunite în actuala clădire modernă. Al doilea moment îl trăim în prezent, cînd întreprinderea noastră parcurge zile de profunde înnoiri, aflîndu-se în plin proces de modernizare. Ne vom strădui ca înlocuirea vechilor tehnologii să se facă din mers, astfel încît realizarea indicatorilor economici să nu aibă de suferit. De asemeni, vom desfășura în paralel o amplă activitate de creștere profesională a lucrătorilor noștri, prin finalizarea măsurilor privind specializarea și policalificarea lor la nivelul de concordanță cu noul.

Numai astfel, printr-un angajament concret, printr-o muncă eficientă, prin obținerea unor rezultate cu adevărat doveditoare vom depune mărturia vie a atașamentului și adeziunii noastre la un program grandios, menit să înalțe România pe culmile progresului și bunăstării.

Sergiu ȘTIRBU,
directorul Întreprinderii poligrafice „Banat"

EDUCAȚIA PATRIOTICĂ — OBIECTIV FUNDAMENTAL

Acum, după încheierea lucrărilor marelui forum al comuniștilor, Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român — eveniment politic crucial pentru întreaga noastră națiune — îmi exprim din nou, alături de toți oamenii muncii de la Complexul Muzeal Județean Timiș, adeziunea fierbinte privind realegerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** în funcția supremă de secretar general al partidului, avînd nestrămutata convingere că prezența celui mai iubit și stimat fiu al neamului nostru în fruntea partidului și statului constituie garanția mersului ferm înainte a României pe calea socialismului și comunismului, a progresului și bunăstării.

Noi, oamenii muncii de la Complexul Muzeal Timiș, ne exprimăm întreaga noastră gratitudine și profundă recunoștință pentru tot ceea ce secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, a făcut și face spre binele și propășirea scumpei noastre patrii, pentru ridicarea necontenită a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor, pentru dezvoltarea și înflorirea activității muzeistice naționale românești, pentru restituirea, poporului nostru, a glorioasei sale istorii, adăugîndu-i strălucirea și valențele epocii contemporane a societății noastre socialiste, tălmăcirea, la dimensiunile reale, a raportului dialectic trecut — prezent — viitor.

Aceste nobile idei, dădătoare de forță, energie și pasiune ne-au călăuzit și ne vor conduce, și în munca noastră de viitor, pentru a fi mai departe un focar de educație a oamenilor muncii din această parte a țării noastre, în spiritul materialismului dialectic și istoric, al patriotismului revoluționar, al dragostei de patrie, popor și partid. Vom face totul ca instituția noastră să fie, prin activitatea ei, una din pîrghiile fundamentale ale educației, ale formării și informării omului nou. Sîntem convinși că un proces instructiv-educativ nu poate fi cu adevărat eficient dacă nu are drept scop formarea unui om nou, cu o largă deschidere spre cunoașterea profundă a legilor evoluției sociale, cu o gîndire dialectică, capabil să se orienteze cu ușurință în epoci istorice, pentru a putea fi contemporan cu perioada în care trăiește, mai mult, pentru a putea să-și aducă contribuția, după puterile sale, la dezvoltarea societății. Educația patriotică reprezintă un obiectiv fundamental pentru muzeul nostru. Dragostea de patrie, popor și partid, sentimentul de mîndrie față de mărețele realizări contemporane le vom sădi prin mijloace diversificate și eficiente, de la cea mai fragedă vîrstă pînă la adult, traducînd astfel în viață documentele Congresului al XIV-lea, pentru formarea la tineri a unor puternice convingeri patriotice revoluționare. Bucurîndu-ne de orientările ce reprezintă concepția profund novatoare a partidului nostru, a secretarului său general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, ne vom mobiliza întreaga noastră capacitate și forță, pentru a ridica instituția noastră la cotele exigenței și calității, cerute pentru realizarea unei unități depline între activitatea economico-socială și munca educativă, de transformare a conștiinței revoluționare într-o puternică forță, spre înnoirea și prosperitatea continuă a societății din patria noastră.

Tatiana BĂDESCU,
director al Complexului Muzeal Județean Timiș

ANGAJARE PLENARĂ

Nimic nu e mai viu și mai cald decît lumea, cu semenii care te înconjoară, nimic nu e mai plin de fantezie ca simplitatea și obiectivitatea și nu există altceva mai senzațional ca timpul pe care-l trăim. Pornind de la credo-ul acesta al ziariștilor, al cronicarilor și participanților activi ai bogatei noastre vieți economico-sociale, ai perfecționării și dezvoltării societății socialiste românești, ne facem o datorie de conștiință, de membri ai gloriosului nostru partid, în a reliefa adevărul de necontestat, că acest al XIV-lea Congres a așezat cea mai strălucită piatră de hotar și cea mai durabilă temelie pentru propășirea patriei, pentru prosperitatea poporului, pentru dezvoltarea liberă, demnă și dinamică, a societății noastre, prin realegerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** în suprema funcție de secretar general al Partidului Comunist Român. Această opțiune istorică a Congresului marilor victorii socialiste este expresia voinței unanime a partidului, a tuturor fiilor pămîntului românesc, este cea mai elocventă dovadă a maturității politice a națiunii, a angajării conștiente și revoluționare pe drumul unei noi calități și eficiențe, care deschide larg porțile și perspectivele spre zorile luminoase ale comunismului, visul de aur al omenirii, vis care prinde contururi tot mai pregnante aici, pe pămîntul înnobilat de nepieritorii Carpați și mîngîiat de apele străvechiului Danubiu, tărîm al păcii, prieteniei și progresului.

Raportul prezentat de secretarul general al partidului îl adoptăm ca pe o adevărată cartă a muncii și a implicării noastre responsabile în măreața operă de dezvoltare a țării în general și de ridicare a ștachetei calității în domeniul nostru de activitate în special. Sîntem datori contemporanilor noștri care, cu abnegație și avînt, își realizează aspirațiile și visele, sîntem datori să dăm literaturii și culturii noastre opere pe măsura timpului nostru, creații de certă valoare și de ireproșabilă realizare artistică, în care făuritorii de bunuri materiale, cei care trudesc, pentru ca verile și toamnele să ne poarte belșug și bunăstare, să-și regăsească chipul înseninat de bucuria datoriei împlinite exemplar. Sîntem datori cu creații în care copiii și contemporanii noștri să găsească acele îndemnuri spre a deveni oameni destoinici și drepți, care vor modela viitorul mai plin de semnificații și împliniri, care vor rostui lumea și lucrurile mai fertil și mai uman. Realizările noastre individuale de condeieri se bazează pe istoria și experiența seculară a strămoșilor și a contemporanilor, pe jertfele și munca lor. Deci, avem datoria de-a fi judecători intransigenți ai muncii noastre, de-a sta în primele rînduri ale luptei cu inerția, sub toate fațetele ei, de-a încredința tiparului și cititorului acele creații și cărți care îl fac pe om mai bun, mai sincer, mai iubitor de glie și de semeni.

Este acum cel mai înălțător și prielnic moment, pentru a răscoli și a ne întreba propria-ne conștiință, dacă avem această deschidere a inimii și sufletului spre mobilizatoarele chemări și idei, spre revoluționarele teze și orientări cuprinse în magistralul Raport al tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, pentru a-i urma pasionata pildă de-a trăi și munci plenar, spre măreția patriei și a mersului ei ferm înainte, către culmile progresului și bunăstării.

Anton PALFI,
redactor șef-adjunct al ziarului „Neue Banater Zeitung"

POEȚII CÎNTĂ PATRIA, PARTIDUL ȘI CONDUCĂTORUL

O TINEREȚE REVOLUȚIONARĂ

O tinerețe demnă, revoluționară,
V-ați închinat eroic iubiți conducători
Acestui neam destoinic, cu vatră milenară
Spre Evul care vine, măreț, triumfător.

O tinerețe revoluționară,
A sfărîmat zăbrele de sumbre închisori,
Ca să vă-nalțe-n timpuri, drept pildă exemplară,
Nemuritori și vrednici, spre comuniste zori.

O tinerețe pură, revoluționară.
În zi de sărbătoare pe-un plai biruitor.
Ați dedicat-o veșnic iubirii către țară
Și devenirii-n vreme, întregului popor.

O tinerețe caldă, revoluționară.
Însemn al dăruirii supreme de eroi,
Ne luminează calea deplină, temerară,
Spre comunism, spre piscul desăvîrșit prin noi.

Leca CRIȘOVAN

IDENTITATE

Sîntem fiii unei nații, hărăzită de istorii
Să-și urmeze,-n demnitate, calea sub portal de glorii ;
Drum de muncă și iubire pentru patrie, ales
Cu fervoarea dăruirii la al IX-lea Congres.

Nu ne-a stat în fire gîndul să-i fim veacului nomazi,
Am vegheat albastrul mării și pădurile de brazi,
Semănînd în veșnicie grîul ca un dar străbun
Și însemn al dăinuirii bravului popor român.

N-am adus pe lumea asta tirania, vrajba, ura —
Din pruncie noi cunoaștem cumpătarea și măsura ;
N-am bătut la porți străine, nimănui nu-i sînt dator,
Datoria vieții noastre, ca o amforă de dor,

Este grija pentru țară, pentru propășirea ei,
Faptele fiind măsură de izbîndă și temei.
Noi sporim lumina lumii înfrățiți cu toți aceia
Ce-i scriu vremii, cu sudoare și credință, epopeea.

Nicolae ROȘIANU

IUBIREA DE GLIE

Iubirea de glie, de țara străbună,
Coroană-i de stele ce fruntea-ncununa ;
Suind din adînceuri înfruntă urgia,
Unind un popor printr-un dor — România !

Iubirea de glie, de vatra nestinsă,
Și vara și iarna e-n suflet cuprinsă,
Dă zilei noi sensuri și-i rod de lumină,
Izbînda să fie rotundă, deplină.

Iubirea de glie e-n miezul rostirii,
Din veacuri, din lupte, prin ceasul Unirii,
Cînd visele noastre la Alba-n cetate
Primit-au contururi roș-galben-albastre.

Irimie STRĂUȚ

PATRIA

Slobode în ea ni-s mîinile
mai limpede-i vedem culorile ;
ne creștem în suflet pîinile
rumene ca-n răsărituri zorile.

Ne înflăcărează-al ei cuvînt
și-i facem bogate clipele.
Sinceri prinși în marele avînt,
cerul îi mîngîiem cu-aripile.

Radu FELECAN

---

cronica literară

Literatură și istorie

1. Nu i-aș învinui pe critici că n-au acordat atenție cărților lui Ștefan J. Fay. Pe ultima copertă a **Caietelor locotenentului Florian** două dintre cărțile sale sînt numite **reconstituiri**, iar alta, **La cina din nouă sute șapte, schiță de roman social-politic.** Ce înseamnă „schiță de roman social-politic" ? Oricîtă bunăvoință ar avea cronicarul, o asemenea invitație la lectură îl lasă sceptic. Ce să-i solicite unei cărți care plutește într-o asemenea indecizie ?

Inabilul subtitlu maschează efortul unui cercetător care a stat multă vreme între documente. Portretist remarcabil, Ștefan J. Fay oferă o lectură complexă a evenimentului și un dialog indirect cu marile cărți consacrate lui 1907. Condeiul nu-i tremură nici cînd reconstituirea sa evocă momente făcute celebre de clasicii noștri. În ciuda unor alunecări în sociologism, în ciuda citatelor „de control" din documente, deci în ciuda aspectului hibrid al cărții, **La cina...** devine o carte majoră a evenimentului, tocmai prin forța investigației, operată cu mijloacele **omului de știință.**

2. Și mai evidentă este participarea omului de știință în **Caietele locotenentului Florian,** carte a războiului pentru reîntregirea României. Punct de plecare ar fi „cele patru caiete în care Florian Bogdan a încercat tîrziu, după vîrsta de 80 de ani, să reconstituie memorialistic evenimentele la care a luat parte în primul război mondial". Prozatorul scrie cartea cu convingerea că va pune în fața cititorului „unele aspecte mai puțin cunoscute" din perioada cuprinsă între atentatul de la Sarajevo și momentul în care guvernul Brătianu părăsește București. **Aspectele mai puțin cunoscute** pe care încearcă Ștefan J. Fay a le pune în valoare în cărțile sale sînt numeroase și, citind bibliografia finală a volumului, cu 122 de titluri, îți dai seama de importanța lor. Și de locul lor, decisiv, în construcția romanescă. Dacă observăm că mai multe dintre materialele bibliografice îl au ca protagonist pe **J. Fay,** personalitate a Unirii de la 1918, putem deduce că pe lîngă „cele patru caiete ale lui Florian Bogdan" autorul folosește în cartea sa numeroase documente de familie. Romanul capătă, așadar, un acut caracter memorialistic, ca și unele dintre romanele Anișoarei Odeanu sau ale lui Alice Botez. Și tot ca în cazul celei de a doua, să scriem că abundența lecturilor filozofice asigură cărților un solid temei ideologic.

3. Caracterul memorialistic al cărții poate fi dedus mai greu în ultimul roman al lui Ștefan J. Fay. Deși, pentru cei ce au citit **Caietele locotenentului Florian,** el devine evident încă de la primele pagini ale acestei cronici de familie. **Moartea baroanei** este cronica unei vechi familii transilvane ale cărei rădăcini urcă pînă la începutul mileniului. Stră-strămoșii lui Simion participaseră la toate marile momente ale întemeierii locurilor, fuseseră alături de Iancu de Hunedoara, dobîndiseră privilegii în lupte reținute de istorie. Portretele au greutate ; excelente sînt momentele eroice ale cărții. Așa cum știe a contura un portret, scriitorul e un excelent evocator al unei bătălii. Are o finețe a notației pe care o pricepem mai bine dacă înțelegem că a stăruit lîngă documente aparent neimportante ale epocii. Firește că lungile dizertații privind temele transilvane puteau fi așezate mai bine într-un studiu de istorie — vreau să spun că ele sînt mai puțin elocvent încorporate în substanța romanului — dar acesta este stilul de a face literatură al lui Ștefan J. Fay. El își practică vocația de istoric, de documentarist, de genealogist prin intermediul literaturii. Lîngă o istorie amoroasă tipică „romanului de familie", lîngă altă poveste cu femei superbe și ofițeri respectîndu-și vocația de luptători, paginile, evident suplimentar digresive despre războaiele central-europene și tratatele ce le-au urmat pot părea criticului teziste, voluntar sau involuntar didactice. Dar ele au un patetism admirabil și, nu ne îndoim că, descoperindu-și publicul său, romanul îi va releva acestuia fețele ascunse ale unei istorii eroice, împlinindu-și misiunea sa educativă.

Cornel UNGUREANU

Maturitatea unei exegeze

Volubil și vital, cu „apetență naratoare" (zic cei din preajma scrupulosului editor), Niculae Gheran își eclipsează cu bună știință calitățile enumerate pentru a face loc altora : seriozitatea, cultul documentului infailibil, baza factologică, scotocind cu acribie și trudind cu migală, iubind exactitatea. Urnită prin osîrdia lui, ediția monumentală Rebreanu a ajuns la cel de al XIV-lea volum, incluzînd note, restituiri, variante și comentarii. În **ghidul** Gheran, nu spun o noutate, Rebreanu și-a găsit biograful devotat.

Iată că **tripticul biografic** promis (deși, inițial, Niculae Gheran a gîndit **Tînărul Rebreanu** ca un volum „de sine stătător") prinde chip ; a apărut recent **Amiaza unei vieți** (ocupîndu-se de „epoca marilor romane") și va urma **Glorie și amurg** (1931—1944). Indiscutabil și acest al doilea volum este o carte fundamentală, solidă, de neocolit; cu subsoluri bogate, urmărind fluctuația recepției, răscolind un noian de fapte și propunînd un colaj de referințe, traversînd mai bine de un deceniu de creație. Oferă ea **un nou Rebreanu ?** Niculae Gheran înaintează strict pe un fir documentar, defrișînd jungla amănuntelor ; textul e arid, doldora de informații : iubirea exegetului, observa Paul Cornea, se consumă fără patetisme inutile. El studiază calm flora exegetică și înlătură, necruțător, fardul memorialistic ; curăță, cu alte cuvinte, terenul, sistematizează, pregătește decolarea viitoarelor studii. I s-a cerut o „viziune personală" (reprosul, deși voalat, a fost rostit) ; dar strategia lui Gheran ni se pare firească, evitînd „saltul în gol". Reconstituirea sa convoacă toate sursele, subordonîndu-și — inevitabil, am zice — analiza critică. O permanentă confruntare (a documentelor) tensionează paginile acestei cărți ; Gheran arbitrează imparțial, convins că opera rebreniană explică interesul pentru viața lui. Pentru un scriitor, notează Gheran, operele sînt „principalele evenimente". Abia în ultimul capitol al cărții **Față-n față cu sine însuși,** Gheran își dă drumul : încearcă un „portret spiritual", observă că promisa spovedanie (în **Jurnal**) suferă de avariție și **biografia interioară** nu va fi onorată, descifrează textura unei epoci : pulsiunile unui scenariu epic (Rebreanu fiind înconjurat de onoruri și adversități), adăpostind „romanul unei vieți". „Întotdeauna m-am ascuns", va recunoaște Rebreanu în **Spovedanii.** Prozatorul nu era un extrovertit ; eul său „împărțit" între existență și creație, între necazurile vieții și plăsmuirea operei ascunde, în pofida realismului frust, o **năzuință spre idealitate** (ca viziune asupra vieții). Pendulînd între timpul iluziei și apăsările vieții, propunînd ficțiuni re-cunoscute, căutînd fraza care „să fixeze ritmul adevărat" (vestind intrarea în lumea ficțiunii), Rebreanu a înțeles că viața este nimicitoarea tuturor iluziilor. Acea viziune „pur realistă", stimulînd — prin elanul pozitivist al unora — obsesia corespondențelor, suportă însă corectivul dezagregării organicului. Circularitatea eposului, simetrismul, „corpul sferoid" al romanului lăsînd impresia vieții eterne intră în stare de criză ; Rebreanu descoperă insuficiența mijloacelor clasice, „lipsa centrului", dizolvarea canoanelor de școală realistă și îmbină, în consecință, continuitatea de profunzime cu tranziția, mînat de nevoia de înnoire. Voința creatoare, aflînd în lumea ficțiunii „o amintire vie" e atentă la „fluiditatea vieții", la marginea viului.

Vom observa că volumul lui Gheran are pondere arhivistică, estompîndu-și haloul critic. El, atent la avatarurile operei, e scrupulos în mînuirea documentelor, eliminînd petele albe. Pentru Niculae Gheran **biografia primează !** Da, abia după „epuizarea izvoarelor" (recunoaște malițiosul biograf ; dar dezideratul va fi vreodată împlinit ?) o „sinteză inefabilă", purtînd pecetea creatorului va fi posibilă. Pînă atunci aburul nostalgic e înlăturat, rigoarea documentară e prețuită superlativ. Gheran își reprimă **simțul epic,** pornirea de a epiciza lejer.

Cartea lui Gheran, venind după o viață închinată „marelui ardelean", este o apariție indispensabilă. Necrezînd pe nimeni pe cuvînt, Niculae Gheran purcede meticulos, răbduriu, la studierea izvoarelor. Hiatusurile istoriografice nu-l inhibă, folclorul cafenelei literare nu-l influențează. Își propune **o carte cinstită,** rostind cu voce tare adevărul; verificînd cu minuție toate depozițiile, filtrînd informațiile, ordonînd manuscrisele „uzinei Rebreanu", detașîndu-se olimpian de războaiele de familie și înăbușitele adversități ce au obturat atîția ani chipul adevăratului Rebreanu.

Adrian Dinu RACHIERU

---

* **Niculae Gheran : REBREANU — AMIAZA UNEI VIEȚI, Editura Albatros, 1989.**

Timpul are întotdeauna răbdare

Ajunsă la cel de-al treilea volum, seria de studii, așezată sub genericul **Cultură și istorie**, aparținînd criticului și istoricului literar Valeriu Râpeanu, începe să contureze din ce în ce mai vizibil un proiect ambițios de istorie a gîndirii filosofice și istorice, în definitiv o incursiune îndrăzneață în corpusul civilizației românești de la sfîrșitul mileniului doi. Editor tenace, punînd prin osîrdie personală în circulație opere și autori (filosofi, esteticieni, istorici, oameni politici) față de care se părea că timpul mai avea răbdare, Valeriu Râpeanu se dovedește un om de cultură echilibrat, care însă nu se sfiește în urma cercetărilor din arhive, a forării cu răbdare în spiritul și literele timpului, să aducă noi puncte de vedere în ceea ce privește luminozitatea din jurul unor ani sau evenimente. Astfel, atît prin reconsiderările operelor și gîndirii unor personalități, cît mai ales prin contribuțiile personale, interpretările făcute cu îndrăzneală și competență în planul edificării unei istoriografii unitare, perfect articulate în cadrul civilizației românești, studiile din acest volum se dovedesc atît de bine venite.

Primul studiu din volum intitulat **Fascinația realului** își propune a readuce cu insistență în atenție (după retipărirea în 1987 la Editura Minerva a celor trei volume **(Pe drumuri depărtate)** a prozatorului Nicolae Iorga, a scriitorului de ficțiune, în lipsa documentului literar sau istoric, baza de pornire fiind, de această dată, călătoriile, periplurile omului de cultură pe meridianele lumii, inspirația pendulînd în mod firesc de la civilizația văzutului la cea a deja cunoscutului (livrescului), amîndouă fiind de cele mai multe ori umbrite de talentul de prozator cu adevărat remarcabil al marelui istoric. Și în această direcție, a cercetării, ni se pare demnă de amintit aici remarca lui Valeriu Râpeanu : „Retipărirea integrală a acestui capitol al operei a constituit un argument menit să infirme opinia cu tenacitate înrădăcinată : aceea a unei inaderențe funciare a lui N. Iorga la orice formulă de expresie artistică, la tot ceea ce presupune transfigurare, sublimarea emotivă a gîndului și a impresiei", pentru că numai cunoașterea și aprofundarea unei opere poate să constituie primul pas în vederea analizării și punerii ei în valoare.

În această direcție, Valeriu Râpeanu analizează cu competență și rigoare evoluția scrisului artistic a lui Iorga, propunînd o serie de etape în funcție atît de apariția volumelor la care face referință cît și în funcție de comuniunea scriitorului cu acele locuri sau personagii care au prilejuit detenta. Cea mai plină de conținut observație a criticului pe marginea prozei lui Iorga ni se pare a fi : „Sînt două ipostaze ale aceluiași talent care află întotdeauna modalitatea specifică de a evoca, descrie, îmbinînd, contopind imagini contrare, conferind cuvîntului valoare expresivă maximă. Prozatorul posedă o claviatură artistică pe care o desfășoară sub ochii noștri fără efort și fără crispare, nu o dată pînă dincolo de limitele posibilului ...".

Cum era și firesc, cel de-al doilea studiu dedicat lui N. Iorga **Omul de teatru** începe prin a remarca faptul că la vremea celebrei intervenții în răsunătoarea bătălie pentru drama **Năpasta** a lui Caragiale, viitorul om de teatru abia împlinise optsprezece ani ...

Activitatea de critic, animator și istoric de teatru a lui Iorga pornește în mod esențial de la justa evaluare a piesei marelui dramaturg, de la gustul estetic manifestat cu precocitate, cu toate că peste patru decenii autorul cronicii, în amintiri, îi conferă doar o dimensiune etică (era doar perioada în care luptătorul Iorga își simțea dușmanii într-un cerc cît mai strîns în jur). Valeriu Râpeanu reușește în mod admirabil să ne prezinte un profil complex al omului de teatru Iorga, a gîndirii sale teatrale în contextul criticii românești și europene de specialitate.

Dar cel mai întins, în spațiul cărții a treia din seria **Cultură și istorie**, este studiul dedicat lui I. G. Duca, om politic în contextul istoric și social dat, gînditor și scriitor cu sensibile intuiții. Și pentru a întări necesitatea judecării lui I. G. Duca în calitate de scriitor, Valeriu Râpeanu aduce probe atît din cartea acestuia **Portrete și Amintiri** (și alte articole din presa vremii) precum și paginile încărcate de substanță, de viziune, de amărăciune, dar întotdeauna vii, răzbătătoare, scormonitoare în spirit și conștiință („Eseul e stilizat cu nuanțe, cu subtilități de analize și de ton, de care numai un adevărat scriitor poate fi în stare..." citat din introducerea lui E. Lovinescu la eseul **Miinile în Antologia scriitorilor ocazionali**, Casa Școalelor, 1934) ale celor trei volume de **Amintiri politice**.

Debutînd cu știrea asasinării de către legionari pe peronul gării din Sinaia a președintelui Consiliului de Miniștri, I. G. Duca, știre ce i se aduse lui Nicolae Iorga în zorii zilei de 30 decembrie 1933, istoricul literar nu încetează nici o clipă, pe tot parcursul studiului, să puncteze în fierbințeala textului acele trăsături de caracter ferme ale omului politic, acele decizii pentru libertatea morală ale fostului premier care l-au condus în fața gloanțelor legionare. Duca este cercetat pentru prima dată ca persoană morală, ca umanist și om de cultură.

Valeriu Râpeanu se supune celor mai moderne metode de cercetare a vieții și activității oamenilor politici dintre cele două războaie mondiale și îndeosebi a celor care au contribuit, prin spirit și faptă, decisiv, la înfăptuirea statului național unitar român.

Cartea lui Valeriu Râpeanu ni se pare una de referință în ceea ce privește studierea personalităților lui Iorga și I. G. Duca, o contribuție istoriografică în care analiza primează.

Valeriu BÂRGĂU

Noi descoperiri arheologice la Satchinez

La fel ca întreaga vatră de etnogeneză a românilor, teritoriul comunei Satchinez (județul Timiș) a fost locuit încă din cele mai vechi timpuri de comunitățile agrar-pastorale purtătoare ale culturilor neolitice, care au evoluat între mileniile V și III î.e.n. Așezării neolitice deja binecunoscută de la Hodoni i s-au adăugat, în urma unor minuțioase cercetări de teren, alte șapte care completează, alături de 38 de situri din epoca bronzului și a fierului, a perioadei daco-romane și de formare a poporului și a limbii române și a evului mediu, repertoriul, deosebit de bogat, al descoperirilor arheologice din zona Satchinezului.

În anul 1989, specialiștii Complexului Muzeal județean Timiș au efectuat săpături de salvare în așezarea nr. 9, care era afectată de o serie de lucrări de investiții. Cu acest prilej a fost relevat faptul că, în acest punct, aflat la cca. 200 m sud-vest de comună, există două așezări suprapuse și o necropolă medievală tîrzie. Așezarea neolitică, așa cum a putut fi observată în teren, se întinde pe mai bine de trei hectare. Cercetările din acest an au scos la lumină două bordeie de formă ovală, în care a fost descoperit un numeros și semnificativ inventar arheologic. Alături de unelte din os și piatră cioplită și șlefuită, materialul ceramic este deosebit de important pentru precizarea unor sincronisme cronologice și etno-culturale. Vasele sînt realizate dintr-un lut bine frămîntat, amestecat cu nisip fin, cioburi pisate și pleavă, foarte bine lustruit și ars rezonant. Dintre forme se remarcă castroanele bitronconice cu umăr profilat, vasele semisferice și globulare, în marea lor majoritate ornamentate cu pliseuri dispuse „în căpriori", incizii paralele, barbotină organizată de șiruri orientate paralel cu axa longitudinală a vaselor. Alături de acestea, paleta ornamentelor este completată de benzi punctat-incizate și cu motive pictate, realizate înainte de arderea ceramicii. O parte din aceste elemente au analogii tipologico-stilistice într-o serie de așezări din Banatul de sud, Thracia și Tessalia, demonstrînd unitatea materială a lumii neolitice din mileniul al IV-lea î.e.n., iar altele sînt rezultatul unei evoluții locale care, prin contactul cu purtătorii culturii Criș, vor da naștere unor culturi și civilizații din zona pannonică, transdanubiană și Europa Centrală. Acest fapt învederează, încă o dată, rolul central al ariei sud-vestice a țării în geneza și difuziunea unor civilizații, sau a unor elemente genetice, pentru evoluția comunităților neolitice din alte spații geografice.

Descoperirea de la Satchinez se aliniază, alături de cele de la Băile Călacea — **Avicola**, Biled, Timișoara — **Fratelia** și **Freidorf** care sînt rezultatul conviețuirii dintre purtătorii culturilor Criș și Turdaș-Vinča și care aparțin unei civilizații — definită în ultimul timp de către specialiști — cunoscută sub denumirea de Cultura Banatului faza timpurie.

Locuirea neolitică este suprapusă de cea hallstattiană, reprezentată de cultura Basarabi, care a înflorit în prima jumătate a mileniului I î.e.n. Din stratul corespunzător acestei culturi au fost dezvelite două bordeie de formă semicirculară, cu pardoseală din lut galben, foarte bine tasat, dintre care unul avea și o groapă de provizii adiacentă locuinței. Materialul arheologic descoperit, deosebit de relevant, este, pînă în acest moment, cel mai timpuriu din Banat și poate fi plasat între orizontul cronologic al stratului hallstattian de fază B din așezarea de la Remetea Mare și cel atribuit culturii Basarabi din aceeași așezare, indicînd Banatul ca un centru de geneză a acestei culturi. Rămîne în sarcina cercetărilor viitoare, care vor fi efectuate la Satchinez, de a confirma și a aduce noi precizii privind această problematică mult discutată și disputată în literatura de specialitate.

Atît stratul neolitic, cît și cel din prima vîrstă a fierului sînt penetrate de gropile mormintelor unei necropole medievale tîrzii (sec. XVII—XVIII) dintre care, în acest an, au fost cercetate trei morminte, ce au prezentat inventar arheologic. Scheletele au fost dedate pentru determinări antropologului timișorean, dr. Marius Munteanu, de la Institutul de Medicină.

Cercetările arheologice vor continua și în anii următori și, sperăm, acestea vor aduce date noi pentru elucidarea unor aspecte mai puțin cunoscute, legate de geneza neoliticului mijlociu din Banat și din zonele învecinate și pentru formarea și evoluția culturii Basarabi.

Florin DRAȘOVEAN

Graiul vetrei străbune

Însemnele vocației

N-a avut ambiția să spargă norii, te avertizează Zofia Krzyzanowska. Poate de aceea și îndoiala : să scrii despre dînsa ... de ce ? „N-am făcut nimic deosebit". Și, totuși, lucrează zi de zi. Aflîndu-se, pînă spre înserare, în spațiul fertil al atelierului.

— Ați lucrat la Teatrul de păpuși, începi discuția, chiar dacă nu vei proceda strict „cronologic" și ea îți va răspunde că se bucură c-ai abordat tocmai acest aspect al muncii sale, de scenografă, într-o ambianță ai cărei destinatari au subjugat-o. În acel cadru a găsit terenul fertil desăvîrșirii a două vocații — de scenograf și de pedagog. „A fost o experiență deosebită, mărturisește, într-o lume a formelor și mișcării diferită de cea știută pînă atunci. Am găsit soluții neașteptate, ce au compensat unele neîmpliniri din pictura de șevalet". Autenticitatea pasiunii o certifică și un alt fapt — colaborarea, și la această oră, cu Teatrul popular din Buziaș, secția teatru de păpuși, ale cărui numeroase premii și mențiuni, pentru scenografie și activitate, decernate colectivului instituției, pe marea scenă a țării, în cadrul Festivalului național „Cîntarea României", poartă amprenta imaginației fertil-creatoare a Zofiei Krzyzanowska. Uneori, în ceasurile ei de reverie, imaginează lucrări fabuloase. Monumentale. Asemenea celor realizate în anii de maximă încărcătură, ai maturității prolifice. Poate chiar în vremea cînd era cadru didactic al Școlii Populare de Artă din Arad. Sau al Universității timișorene. Modelînd, formînd noi talente, azi nume consacrate ale tinerei generații de plasticieni.

De o deosebită vioiciune a spiritului, posedînd o grăire din care răzbate umorul, devine de o austeritate aparte atunci cînd lucrează. Iar pentru cei care s-au obișnuit numai cu grația și gracilitatea motivelor ei florale din ultimul timp, va fi, realmente, o surpriză contemplarea unor lucrări ținînd de alte perioade, cînd arhitectonicul, spațialitatea, îndrăzneala ogivei, zvelțețea arcului i-au fost, rămînîndu-i, obsesii creatoare. Într-o tonalitate a maximei sobrietăți, cu austere rezolvări cromatice vizînd simbolul.

Zîmbește. Se lansează, apoi, în necesarul spațiu evocator. Al perioadei realismului, prin care a trecut, asemeni tuturor colegilor de generație, pictura ei cunoscînd viguroase tente, inspirate de dinamismul clipei. Șantierele Hunedoarei, Reșiței, cele de la Baia Mare, transfigurate de ochiul artistei. Muncile agrariene, desprinzîndu-se din fundalul schimbător al cîmpiei. Compoziții tematice ample, un adevărat poem al muncii. Etapă, îți spune, care a prefigurat-o pe cea imediat următoare — de subtilă, rafinată stilizare folclorică. Într-un limbaj, cu precădere, decorativ. Hotărît, a optat pentru dinamismul formei, se confesează. Lumea, în continuă metamorfoză, îi va fi obiect de studiu ; fascinație a corpului uman și a mișcării. De aici, impunîndu-se aproape de la sine, pasul către arta scenei ... N-a iubit pictura florală. Posibil ca abia acum s-o fi descoperit. În anii din urmă. Venind înspre ea de la amănunt. De la pistil spre corolă ; de la petală înspre tulpină. „Nu e ciudat ?" te întreabă. Mingîie, într-o rotire delicată a mîinii, suprafața netedă și rotundă a unui suport de lemn. Asta îți amintește de pictura pe lemn, pe care, aproape singulară în urbe, o practică. Îți vorbește îndată de o „bucurie tactilă", despre respectul pentru tradiție, pentru meșteșugul celor care uzau de „cel mai vechi suport pentru pictură". De preocupările ei de ultimă oră. Rezultate ale harului și neastîmpărului artistic. De la monumental la miniatură — ar putea părea o bizarerie. Nu și atunci cînd regăsești, la altă scară, întreaga paletă a motivelor de pînă acum : arhitectonicul, spectacolul, figura umană. Pretutindeni, pulsînd, viața. Reconsiderare a unui gen care își are strictețile sale.

La șaizeci de ani, Zofia Krzyzanowska este un om tînăr. Cu o putere de muncă și o stare de spirit tonice, contaminante. Călătorește mult. Tabere de creație ori zone de suflet, cărora le-a rămas fidelă, satele din Maramureș sau Țara Lăpușului. Trasee existențiale pe care le reparcurge. Purtată de revărsarea propriului tumult : al căutării, al neodihnei fecunde.

Dana GHEORGHIU

excelsior

Adriana Laiu

CAUT CUVINTE

Iubirea cum să-ţi mărturisesc
Cînd vorbele-mi sînt împietrite ?
Caut un pumn de cuvinte, iubite,
Dar ele, pe streaşina zărilor, amuţesc.

Atunci inec stelele-aprinse
Să-ţi scrie ele pe flăcări mărturii
Sau mă rog zăpezilor să-ţi dea melancolii
Şi speranţele mele, învinse.

Dar totu-i tăcere şi ceasu-i tîrziu,
Nici cuvinte, nici stele, nici nor
Nu pot să aducă zîmbetul tău, sidefiu,
Sau pe tine, visul meu călător.

TOAMNĂ

E o toamnă cu porţi de basm ca niciodată
Şi frunzele par muguri pe pămînt ;
Numai iubirea mea tîrzie e uitată,
Un vis se-ncheie-n linii paralele şi-n cuvînt.

Şi totuşi paşii mei iţi caută chipul
Într-o epistolă sau printre flori ;
Vreau iniţialelor tale să le dau parfumul
Acestui anotimp cu lună fără nori.

Încă mai sper în toamne cu soare,
Cînd vîrtejuri dispar şi ploile mor ;
În ecoul iubirii, făptura ta răsare
Încălzind bruma şi despărţirea, ce dor.

DEPĂRTARE

Fără să vreau, încep să răsfoiesc
Viscolul făpturii tale ca pe o carte
Îi dau şi-un titlu, e nefiresc.
Se lasă un pătrat de lună prea departe.

N-am dreptul tăcerii să-i vorbesc.
Strada m-aşteaptă cu chipul ei, mare.
Orizontul mă-mbie numele să-ţi rostesc
Dar o casă îşi închide uşa-n depărtare.

Nu pot, din insula nopţii, să te privesc.
Şi pietre, şi ciulini, şi seri inundă.
Nu văd nimic, nu te zăresc.
Se pierd fîntîni şi dimineţi intr-o secundă.

VISELE TREC

Se aud în depărtare culorile mării,
Pescăruşul de piatră aduce luna pe valuri.
Nimic nu se atinge de zidul depărtării
Şi corabia iubirii se desprinde de maluri.

Mi-acoperă trupul torente de gînduri
Iar vîntul, deasupra, mă strigă şi plînge.
Ascult cum în noapte cuvîntul se fringe,
Prin fereastra de stele visele trec rînduri.

MURĂTURĂ GĂSEŞTE ZEIŢA

fanion

Dacă cineva îmi va spune că ăsta nu-i titlul etapei, atunci mă las de titluri şi mă apuc de statistici. Şi dacă altcineva ştie la ce se referă el, înainte de a citi cele ce urmează, atunci mă las şi de statistici şi mă fac arbitru la Craiova. (Asta nu ştiu dacă aţi aflat că, la Craiova, nimeni nu îi aşteaptă pe arbitri la gară şi nimeni nu le prea reţine hotel şi nici nu le plăteşte superpăpica, ba chiar suma regulamentară li se dă hiperexactă, adesea în metal, fiindcă, se ştie, fisele se pot folosi şi la convorbirile telefonice. Asta pentru că acolo, în Bănie, bănetul nu ajunge în alte buzunare, şi dumnealui, arbitrului, nu îi revine decît să valideze golurile gazdelor. Atît.). Deci, de unde titlul ? Să o luăm pe îndelete şi să intrăm în atmosfera de microroman poliţist în care avatarurile „Cupei Jules Rimet" ne-au aruncat în preajma C.M. din 1966, din Anglia. Pe atunci, Cupa supranumită şi „Zeiţa de aur" ori „Domnişoara cu scrumieră" — opera sculptorului Abel Lafleur — se odihnea, straşnic păzită, la „Westminster Hall", unde publicul o putea admira, contra unei taxe, of course. Toate bune şi frumoase, numai că, într-o duminică, pe 20 martie, poliţistul de guardie este în pragul leşinului cînd nu mai vede trofeul pe piedestalul ei. Geaba vin cai mai mari detectivi şi copoi ai Intelligence Service-ului insular, geaba inspectorii Scotland Yard-ului : Zeiţa, ca-n pămînt ! La numai o săptămînă, surpriza-surprizelor : un anume David Corbett, marinar la bază, îşi plimba căţeluşa nu pe mare, ci prin nişte părculeţe mai mărginaşe, la Nordwood, un cartier londonez. Şi această căţeluşă, al cărei nume e Pickle — murătură, adică — va găsi, într-un boschet, faimosul trofeu învelit în ediţia de dimineaţă a unui ziar. Jubilaţii, declaraţii, reclamă caninului fler britanic etc., etc.

Şi credeţi că, cu asta, am terminat romanul nostru ? Ei bine, nu. Peste 17 ani, în decembrie 1983, statuia mitologică este din nou furată, de data asta din safe-urile Federaţiei Braziliene de Fotbal, noaptea, de doi răufăcători, care au silit paznicul să le faciliteze hold-up-ul. Atunci, brazilienii au făcut public ce gîndeau încă din 1966, anume că englezii ar fi fabricat o copie perfectă a trofeului pe care au aruncat-o în boscheţi, pentru a nu se face de rîs. Ca să nu mai fie discuţiuni, F.I.F.A. a înmînat brazilienilor, într-un cadru festiv, la Zürich, în 28 martie 1984, o variantă geamănă a celei din 1939, cu care Jules Rimet se îndrepta spre Uruguay la primul C.M. Delicat, francezul o ţinea în valiză.

Marcel TOLCEA

● Stropii de ploaie, în cădere, îşi au şi ei muzica lor.

● Omul civilizat n-are cu ce „încurca" pe nimeni.

● Spărtura mică schimbă geamul mare.

● Orişice ar fi, nu te lepăda niciodată de îndeletnicirile tale util-plăcute şi de obiceiurile tale bune şi nobile.

● Promisiunea unui necunoscut o poţi considera nulă.

aqua-forte

● Fereşte-te ca de ciumă de „cavalerii" corupţiei.

● Femeile frumoase sînt şi mari consumatoare de... flori.

● Cum te comporţi, aşa ajungi.

● Ce altceva poate fi calomnia decît veninul viperin din guşa răufăcătorului.

● Noaptea cu lună este umbra de basm a zilei.

● Binevoitorul nu te va privi niciodată pieziş.

● Dintre două rele, eu unul n-aş alege nici jumătatea celui mai mic.

● Ferice de războinicii nerăzboiţi sau pensionaţi ca atare.

Ion DAIA

„ZORILE — FOAIE ECONOMICĂ, CULTURALĂ ŞI SOCIALĂ"

documentar

Avram Indreica, învăţător din Caransebeş, scoate, începînd cu 6/19 iunie 1910, la Timişoara „Zorile", publicaţie cu apariţie duminicală în opt pagini. Iată cîteva puncte ale programului tipărit în primul număr : „Vom munci ca să luminăm pe iubitul nostru popor. Vom lupta apărînd adevăratele lui interese de ezistenţă şi vom combate relele încuibate. Vom evita personalităţile şi ne vom feri de obicinuitul războiu dintre noi. Vom asculta cu drag plîngerile poporului nostru şi le vom vîntura după posibilitate şi împrejurări, ajutînd vindecarea ranelor lui. Noi nu vînăm nici mărire nici cîştig ; nu ne luăm titlul de vindecători, că şi noi sîngerăm, ca şi neamul întreg".

Din pleiada colaboratorilor s-au remarcat dr. Cornel Crăciunescu, care a publicat în foileton o dizertaţie despre „Duşmanii poporului", învăţătorul boldurean Ioan Murgu, cu balade, Ioan Costa, dr. Gh. Miculescu şi un corespondent caransebeşan, bărbierul Gh. Dona, cu articole locale. Lupta redacţiei era pentru apărarea micilor meseriaşi şi a ţărănimii române bănăţene, împotriva politicii guvernamentale de deznaţionalizare şi a uneltelor acesteia. În decembrie apare ultimul număr al publisebeş. La 27 februarie/12 martie 1911, „Zorile" reapar aici sub conducerea aceluiaşi Indreica, după ce sînt închise pe Timişoara... caţiei la Timişoara, după care redacţia se mută la Caransebeş. Foaia era în proprietatea acelui Gh. Dona, care mai era şi editor şi redactor responsabil. Începînd cu numărul 5, Indreica dispare şi Dona rămîne bun la toate. Apariţia era tot săptămînală şi paginile urmau aceeaşi linie politică. Tiparul era asigurat pe plan local de „Prima tipografie pe acţii". Întrucît Gh. Dona, deşi cu multă bunăvoinţă, nu avea toate calităţile unui jurnalist, el era ajutat la corectură şi stilizări de către învăţătorul Pavel Jumanca. Acesta, împreună cu învăţătorul S. Vornic şi cu meseriaşul C. Suru, l-a ajutat în 1910 cu fonduri pe Indreica la Timişoara, iar în 1911 ei au suportat o bună parte din cheltuielile legate de apariţia publicaţiei.

Ioan HAŢEGANU

top

INFUZIE DE PROSPEŢIME

Era de aşteptat. Infuzia de prospeţime de care muzica de divertisment ducea atîta lipsă provine, cum era şi firesc, din cîntecul de sorginte populară care şi-a cîştigat deja un binemeritat loc sub genericul „ethno-pop". Pleiada cîntăreţilor algerieni de „Rai Music" a fost urmată de apariţia interesantei soliste israeliene Ofra Haza, apoi de Tanita Tikaram (Malaezia), Paula Abdul, etc. În vreme ce grupul Fine Young Cannibals lansează titlul ipocrit „Don't Look Back" („Nu privi înapoi"), avînd orientate pîlniile retrovizoare spre „fondul principal de sunete" al anilor '60 (martore îmi sînt urechile şi memoria afectivă), adevărata revelaţie a acestei toamne vine din îndepărtata Brazilie, cu muzica sa numită prozaic „Salsa" (salată), tocmai pentru faptul de a ne oferi acel inegalabil amalgam de ritmuri şi armonii după care tînjesc melomanii de toate vîrstele. Terminologia pop se îmbogăţeşte cu un nou generic : **Latin Dancefloor Music,** dar cîştigul e incomensurabil, succesul septetului **Kaoma** făcînd să pălească de invidie staruri arogante cu vechi state de activitate pe scena pop internaţională **„Lambada"**, devenit **Hit All Over The World** într-un timp record, este creaţia lui **Chico De Oliveira,** care a compus şi textul în limba portugheză, refuzînd să-l ofere în variantă engleză pe motiv că „nu se poate". Chico De Oliveira nu e un nume nou în planul muzicii de divertisment. Crescut şi format la şcoala de Bossa Nova, el îl admiră pe compatriotul său Antonia Carlos Jobim, de la care, declară, a învăţat enorm. Ca şi alt grup din America Latină (Bandela), Kaoma oferă bucuria pură a melodiei fără sofisticate aranjamente, folosind instrumentele arsenalului muzicii folclorice din patria sa. Un început promiţător care, sperăm, se va concretiza în alte inspirate piese. Iată şi „vîrfurile" din clasamentele internaţionale la începutul acestei luni. **OLANDA. 1.** A French Kiss **— Lil Louis ; 2.** Lambada — **Kaoma ; 3.** Swing The Modd — **Jive Bunny & The Mastermixer. R.F.G. 1.** French Kiss — **Lil Louis ; 2.** Lambada — **Kaoma ; 3.** Fotonovela — **Ivan. AUSTRIA : 1.** Swing The Mood — **Jive Bunny & Co. ; 2.** Flamenco Turistico — **Stefanie Werger 3.** Cry In The Night — **Bonnie Bianco. ITALIA : 1.** Viva la mamma — **Edoardo Bennatto ; 2.** Lambada — **Kaoma ; 3.** Marina — **Rocco & Carnations. ANGLIA : 1.** Ride On Time — **Black Box ; 2.** Right Here Waiting — **Richard Marx ; 3.** Cherrish — **Madonna. S.U.A. : 1.** Girl I'm Gonna Miss You — **Milli Vanilli ; 2.** Heaven — **Warrant ; 3.** If I Could Turn Back Time — **Cher.** Două apariţii discografice de mare interes : LP-urile **„Oh Mercy"** (Bob Dylan) şi **„Heart Of Stone"** (Cher).

Petru UMANSCHI

viaţa asociaţiei

În şedinţa de marţi a Cenaclului Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara şi al revistei „Orizont" a citit proză scurtă **Duşan Baiszky.** În referatul pe marginea lucrării prezentate, **Cornel Ungureanu** a subliniat, între altele, faptul că D. B. scrie o proză a trăirii, a vieţii imediate, în nici un fel idealizată, lumea reprezentată fiind de o mare simplitate ; D. B. este un autor bine individualizat, cu un univers al său. Au participat la dezbatere : **Gheorghe Secheşan :** „D. B. a dobîndit o tehnică a construcţiei pe spaţii scurte, în care notaţia amănuntului primeşte, treptat, funcţionalitate" ; **Ion Dumitru Teodorescu :** „există un fel de umilinţă auctorială care personalizează povestirile lui D. B." ; **Adrian Dinu Rachieru :** „D. B. este instalat într-o formulă pretenţioasă" ; **Valeriu Drumeş :** „accentul, în proza lui D. B., nu cade pe puterea de observare a amănuntului, ci pe argumentarea, prin acesta, a unor trăiri interioare ale personajelor" ; **Marian Odangiu :** „prozei citite îi lipseşte miza clară (..) D. B. este un bun constructor de atmosferă". În şedinţa de **marţi, 5 decembrie 1989, ora 17,00,** va avea loc o întîlnire cu scriitorul **Adrian Marino.**

M. O.

sport

GICĂ POPESCU ...

...face minuni ; după ce prin octombrie i-a învins pe dinamoviştii, atrăgîndu-i atenţia lui Mircea Lucescu asupra rostului campionatului, iată că-n recenta etapă de „A", oltenii au reuşit o puţin scontată victorie contra Stelei şi chiar pe Ghencea, şi chiar faţă în faţă cu Lung, pe de o parte, şi Balint, pe de alta — sau alt capăt al formaţiei ; aşezîndu-l, şi acum, pe Gică Popescu în titlul tabletei noastre, voiesc a scrie că, pe fondul calificării României la Campionatul Mondial de fotbal, e de bun augur semnalul serios tras de echipa din Bănie, cum că valorile autentice nu sînt toate strînse la Dinamo, Steaua sau Victoria, că bătaia-i ruptă din rai şi prinde bine chiar şi „monştrilor sacri". Iar prin Gică Popescu renaşte, din propria-i ardere, o campioană a marii iubiri, Universitatea Craiova, cu o pleiadă de jucători intraţi în legendă, cum s-ar zice ; mă bucură, aşadar, tresărirea de orgoliu, în numele generaţiei sale spulberate, a lui Sorin Cîrţu, tînăr şi vrednic antrenor, pe care, sper, să-l învingă aci, la Timişoara, un alt inimos şi priceput tehnician, Costică Rădulescu ; pîn-atunci, deci pe curînd, uit gerul dens ce mi-a-ncreţit şira spinării la meciul „Poli" — „Victoria", încheiat cu un rezultat nul, nul ca şi arbitrajul lui Gh. Constantin şi stegarii săi, cari, fără să afecteze egalul corect din arenă, au iritat onor publicul ieşit, de lîngă gura sobei, la spectacol în aer liber şi-n dorinţa de a se bucura de o frumoasă partidă de fotbal (cum, în general, a şi fost).

Sună decembrie la ferestre şi desenează florile iernii ; de-ar ninge, ne-am aduce aminte de zurgălăi şi săniuş, ca-n anii mici, cînd nu pricepeam ce minunată e mişcarea perpetuă a anotimpurilor, viaţa însăşi, încît fotbalul e efemer, nu şi mingea în aceeaşi formă, noi văzînd-o, dacă vrem, ca o inimă sau numind-o, acum, Gică Popescu.

Teodor BULZA

MAREA UNIRE DIN 1918

REZULTAT LEGIC ŞI LOGIC AL EVOLUŢIEI ISTORICE

Deşi împrejurări istorice nefavorabile i-au silit pe români să trăiască secole de-a rîndul în unităţi politice separate, pe temeiurile comunităţii de origine, de limbă şi cultură, poporul român s-a simţit permanent solidar, peste graniţele vremelnice ce-l despărţeau, afirmîndu-şi continuu voinţa de a trăi liber, într-o patrie firească, unică şi puternică. Ideea unităţii statale, semănată într-o clipită istorică de înfăptuirea Viteazului, afirmată apoi plenar în vremile moderne, reluată cu hotărîre în timpul revoluţiei române din 1848, înfăptuirea „Unirii celei mici", prin unirea Moldovei cu Muntenia în 1859, cîştigarea, apoi, a Independenţei în 1877, reprezintă tot atîtea trepte spre împlinirea marelui ideal naţional : desăvîrşirea unităţii statale. Visul secular de unitate statală a românilor avea să se materializeze prin acţiunea hotărîtă a întregii naţiuni române, în procesul amplelor transformări înnoitoare petrecute pe plan intern şi internaţional la începutul secolului XX, către sfîrşitul primului război mondial, cînd, prin lupta concertantă a popoarelor, s-au prăbuşit cele două mari imperii multinaţionale, adevărate „închisori ale popoarelor" : ţarist şi habsburgic.

Victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie a impulsionat şi lupta de eliberare naţională, afişînd deschis dreptul naţionalităţilor la autodeterminare. Marele proces istoric al eliberării popoarelor a fost proclamat ca principiu de bază al viitoarei păci postbelice şi de către preşedintele S.U.A., Th. W. Wilson în celebra „Declaraţie în 14 puncte".

După ce, la 22 ianuarie 1918, s-a constituit Republica Moldovenească Independentă, la 27 martie a aceluiaşi an, întrunit la Chişinău în sesiune solemnă, Sfatul Ţării din Basarabia (teritoriu răpit din trupul Moldovei şi încorporat forţat de imperiul ţarist la 1812), hotărăşte unirea teritoriului dintre Prut şi Nistru cu România.

Prăbuşirea ţarismului sub loviturile revoluţiei socialiste a grăbit şi destrămarea imperiului austro-ungar, adeverind profeticele cuvinte avanste încă în 1888 de către Fr. Engels : „...dacă mîine despotismul din Petesburg ar cădea, poimîine nu ar mai fi în Europa nici o Austro-Ungarie...". Înfrîntă pe cîmpurile de bătălie, cuprinsă de revoluţie, anacronica alcătuire statală se îndrepta cu repeziciune spre inevitabilu-i deznodămînt. În cîteva zile doar, arzătoarea dorinţă de libertate a popoarelor a pulverizat-o. Acestei mari mişcări istorice i se circumscriu şi evenimentele din toamna lui 1918 din Transilvania şi Bucovina. Încă în vara acelui înfierbîntat an s-a constituit la Paris **Consiliul Naţional al Unităţii Române**, din personalităţi marcante ale emigraţiei române, organism coordonator al mişcării de eliberare naţională al românilor de pretutindeni, recunoscut imediat de guvernele francez, american, britanic şi italian, drept exponent al intereselor poporului român. Mişcarea de eliberare progresa rapid şi în Bucovina, creîndu-se aici un **Consiliu Naţional Român pentru Bucovina**, în cadrul căruia un deputat socialist declara : „**...Unirea românilor este un ideal şi o ţintă pe care românii o vor urmări totdeauna şi în veci ! Bucovina trebuie restituită patriei...**". La 28 noiembrie 1918, **Congresul general al populaţiei din Bucovina**, întrunit la Cernăuţi, „**...în numele suveranităţii naţionale hotărăşte Unirea necondiţionată şi pentru vecie a Bucovinei cu regatul României...**", reparînd, astfel, o altă mare nedreptate istorică ce dura de aproape un secol şi jumătate.

Aproape simultan şi într-o perfectă similitudine, în Transilvania, evenimentele se derulează implacabil. Mişcarea revoluţionară declanşată de jos în sus, la oraşe şi sate, răsturnarea vechilor autorităţi dualiste, conduc la activizarea celor două forţe politice principale ale naţiunii române din aceste părţi : Partidul Naţional Român şi Partidul Social-Democrat, cele care la 30 octombrie 1918 vor forma un **Consiliu Naţional Român Central**, pe bază de paritate, cu cîte 6 reprezentanţi fiecare, stabilindu-şi sediul la Arad. **Consiliul Naţional Român Central**, ajutat de un **Consiliu Militar Român Central**, înfiinţat a doua zi, şi-a exercitat guvernarea asupra teritoriilor locuite de români prin intermediul unor organizaţii regionale şi locale subordonate : consiliile naţionale române şi gărzile naţionale române. **Consiliul Naţional Român Central** ia iniţiativa convocării unei **Adunări Naţionale** pentru ziua de 1 decembrie 1918, la Alba Iulia, adunare ce urma să decidă asupra soartei acestor teritorii româneşti. Se spunea în textul dat publicităţii : „...Români, istoria ne cheamă la fapte. Mersul irezistibil al civilizaţiei omeneşti a scos şi neamul nostru românesc din întunericul robiei la lumina conştiinţei de sine. Ne-am trezit din somnul de moarte şi vrem să trăim alături de celelalte naţiuni ale lumii, liberi şi independenţi...".

În alegerile pentru Marea Adunare Naţională, românii din fosta monarhie austro-ungară au făcut dovada unei desăvîrşite maturităţi politice, cei 1 228 de deputaţi fiind aleşi din toate păturile şi categoriile sociale şi profesionale de pe întreg cuprinsul Transilvaniei istorice ; muncitorimea era reprezentată de 150 de delegaţi. Adunările în care au fost aleşi deputaţii s-au transformat în veritabile manifestaţii de adeziune a poporului român la **Marea Unire**, mandatele („credinţionalele"), celor desemnaţi fiind însoţite de iscăliturile a sute de mii de oameni. Întrunită la 1 Decembrie 1918, în clădirea Cazinoului militar din Alba Iulia — devenită de-atunci **Sala Unirii** — Marea Adunare Naţională a votat în unanimitate unirea Transivaniei cu România. Votul unirii a fost aclamat de mulţimea celor peste 100 000 de români adunaţi, din care aproape 10 000 de muncitori. În aceeaşi zi, în sute de oraşe şi sate ale Transilvaniei, alte sute de adunări întăreau marele act istoric al desăvîrşirii unităţii statale româneşti, subliniindu-i astfel caracterul plebiscitar.

Unirea Transilvaniei cu România la 1 Decembrie 1918, reprezintă — aşa cum subliniază secretarul general al partidului, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** — rezultatul legic şi logic al evoluţiei istorice a poporului român, înmănunchind tradiţii de lupte şi jertfe a numeroase generaţii. Aprobată de naţionalităţile conlocuitoare, consfinţită mai apoi şi de tratatele de pace ce au încheiat primul război mondial, Marea Unire a reprezentat în primul rînd voinţa românilor de pretutindeni de a trăi uniţi, în pace şi democraţie.

Dr. Nicolae SACARA

Congresul marilor victorii socialiste

(Urmare din pag. 1)

ne, a fost urmărit cu deosebită atenţie nu numai de participanţii la Congres, ci şi de numeroase colective de oameni ai muncii, comunişti, membri F.D.U.S., de întregul popor.

Subliniind teza că edificarea socialismului reprezintă continuarea pe un plan superior a luptelor românilor pentru libertate socială şi naţională, a însăşi procesului de formare şi afirmare a poporului român, Raportul prezentat de secretarul general al partidului defineşte importanţa istorică a edificării socialismului şi comunismului în ţara noastră, faptul că revoluţia socialistă şi construcţia societăţii socialiste multilateral dezvoltate în România sînt cerinţe legice, necesităţi obiective.

Raportul prezentat Congresului de către tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** analizează în detaliu stadiul actual de dezvoltare a societăţii noastre, evidenţiind uriaşele realizări obţinute, îndeosebi în ultimele două decenii. O parte din acest document de bază al Congresului este consacrat Programului-Directivă pentru dezvoltarea economico-socială în cel de al 9-lea cincinal şi în perspectivă. Se precizează astfel că **„Pornind de la nivelul actual al industriei, agriculturii şi celorlalte sectoare, în cincinalul viitor şi în perspectiva anilor 2000—2010 se va pune accentul pe dezvoltarea intensivă a tuturor sectoarelor de activitate, pe realizarea unei noi calităţi a muncii şi vieţii, a unui nivel tehnic tot mai ridicat al întregii producţii, pe baza aplicării ferme a celor mai noi cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii"**. Tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** a arătat, de asemenea, că realizarea programelor de dezvoltare intensivă va permite ridicarea permanentă a nivelului de trai material şi spiritual al oamenilor muncii, obiectiv care constituie ţelul suprem al politicii partidului. Alte capitole din Raport se referă la perfecţionarea activităţii de conducere şi planificare, dezvoltarea democraţiei muncitoreşti-revoluţionare, proprietatea întregului popor şi cooperatistă, întărirea legalităţii, creşterea rolului conducător al partidului, activitatea ideologică, teoretică şi politico-educativă, politica externă a partidului şi statului nostru, poziţia României socialiste faţă de marile probleme ale vieţii internaţionale, politica Partidului Comunist Român de dezvoltare a colaborării şi solidarităţii cu toate partidele comuniste şi muncitoreşti, cu forţele democratice — revoluţionare, antiimperialiste şi progresiste din întreaga lume.

În zilele următoare (21—23 noiembrie), lucrările Congresului s-au desfăşurat atît în plen cît şi în cele opt secţiuni : pentru dezvoltarea forţelor de producţie, a bazei de materii prime şi a producţiei de energie, înfăptuirea Programului de dezvoltare economică şi socială a ţării ; pentru cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea tehnologică şi introducerea progresului tehnic, perfecţionarea învăţămîntului, pregătirea forţei de muncă şi a cadrelor ; pentru agricultură, silvicultură, industria alimentară şi gospodărirea apelor ; pentru investiţii, construcţii, transporturi şi telecomunicaţii ; pentru dezvoltarea economico-socială în profil teritorial, creşterea nivelului de trai, ridicarea continuă a calităţii vieţii, dezvoltarea producţiei bunurilor de consum, a comerţului şi serviciilor pentru populaţie ; pentru activitatea internaţională a partidului şi statului nostru şi comerţ exterior ; pentru problemele orînduirii sociale şi de stat, conducerii ştiinţifice a societăţii şi dezvoltarea democraţiei socialiste, perfecţionarea mecanismului economico-financiar şi ridicarea continuă a eficienţei activităţii economice ; pentru problemele activităţii de partid, organizatorice, politico-ideologice şi educative şi ale organizaţiilor de masă şi obşteşti.

Cei 554 delegaţi care au luat cuvîntul în plen sau în secţiuni au analizat, din perspectiva ideilor şi tezelor cuprinse în magistralul Raport prezentat de tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU**, principalele probleme din domeniile în care-şi desfăşoară activitatea, propunînd soluţii, căi şi metode eficiente de îmbunătăţire a activităţii economico-sociale, exprimînd adeziunea deplină la hotărîrile Congresului, angajamentul solemn de a contribui nemijlocit şi într-o măsură tot mai mare realizarea obiectivelor şi sarcinilor care le revin din Programul-Directivă.

Şedinţa de vineri, 24 noiembrie, a fost consacrată alegerii secretarului general al partidului şi a organelor centrale ale Partidului Comunist Român. Luînd cuvîntul, tovarăşul Manea Mănescu a propus Congresului al XIV-lea ca în funcţia supremă, de secretar general al partidului, să fie reales tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU**, cel mai iubit fiu al naţiunii noastre socialiste, ctitorul României socialiste, luptător neînfricat pentru împlinirea idealurilor de libertate şi dreptate socială şi naţională, neobosit luptător pentru asigurarea păcii în lume.

Realegerea tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU** în înalta funcţie de secretar general al partidului a constituit un prilej de manifestare însufleţită a unităţii de neclintit a tuturor comuniştilor ; într-o atmosferă de bucurie sărbătorească, delegaţii, în picioare, au scandat, minute în şir, numele eroicului nostru partid şi al eminentului său conducător.

Realegerea tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU** în funcţia supremă a Partidului Comunist Român constituie garanţia continuităţii procesului revoluţionar şi realizării idealului comunist, creîndu-se cadrul politic optim pentru dezvoltarea forţelor de producţie, întărirea proprietăţii socialiste, creşterea rolului conducător al partidului, al rolului statului în condiţiile afirmării democraţiei muncitoreşti-revoluţionare, edificării societăţii socialiste multilateral dezvoltate.

Constantin STRUNGA

Colegiul de redacţie:

ION ARIEŞANU (redactor şef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct)
VIOREL COLŢESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA : TIMIŞOARA, strada RODNEI 12
Telefoane : 3 33 90 şi 3 33 76 (redactor-şef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLI[illegible]A „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 49

SĂPTĂMÎNAL SOCIAL POLITIC ȘI LITERAR ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 49 (1188) 8 DECEMBRIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

PARTIDUL COMUNIST ROMÂN, CENTRUL VITAL AL SOCIETĂȚII SOCIALISTE, CONȘTIINȚA VIE, PATRIOTICĂ, REVOLUȚIONARĂ, A ÎNTREGII NAȚIUNI

Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român, eveniment de o excepțională importanță în viața social-politică a patriei, în istoria ei contemporană, constituie o nouă și strălucită manifestare a rolului partidului nostru de forță politică conducătoare a întregii națiuni, de centru vital al societății. Raportul prezentat de secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, celelalte documente analizate și adoptate deschid noi și luminoase perspective dezvoltării socialiste a țării, în consens cu cerințele legilor obiective ale dezvoltării societății, cu principiile generale ale socialismului științific, făcînd o nouă și grăitoare dovadă a afirmării capacității creatoare a partidului nostru, a secretarului său general de a aplica consecvent și creator teoria revoluționară la condițiile concrete din fiecare etapă a construcției socialiste din România și de a contribui la îmbogățirea substanțială a tezaurului teoriei și practicii revoluționare a poporului nostru, ca și a teoriei revoluționare mondiale.

Analizînd, ca de fiecare dată, fenomenele care se produc în societatea noastră în anii construcției socialiste, identificîndu-le esența și punînd în lumină semnificația lor profundă pentru înaintarea fermă a societății într-o fază superioară de realizare a Programului partidului de înfăptuire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a arătat și subliniat rolul hotărîtor, determinant, pe care și l-a asumat și îl îndeplinește cu abnegație și dăruire partidul, învestit de popor să elaboreze și să înfăptuiască împreună o strategie revoluționară de înălțare a patriei, să promoveze o astfel de politică novatoare care să ducă în mod sigur la împlinirea aspirațiilor sale supreme de libertate, propășire, de independență și suveranitate națională. Modul cum partidul nostru și-a onorat sarcina istorică încredințată de popor și asumată este ilustrat cu prisosință de marile succese pe care poporul nostru le-a obținut în procesul revoluționar de transformare socialistă a țării, succese amplificate și impulsionate prin deschiderile operate de hotărîrile îndrăznețe adoptate de istoricul Congres al IX-lea al partidului.

Rolul Partidului Comunist Român de forță politică conducătoare a societății, unitatea monolitică dintre partid și popor, așa cum se prezintă ea astăzi, este rezultatul unui proces istoric în care partidul s-a afirmat deplin pe scena istoriei ca purtătorul cel mai fidel și consecvent al intereselor vitale ale poporului, ca apărător al acestora, călindu-se și cîștigînd o bogată experiență în lupta politică, în vasta activitate de organizare și conducere a poporului român pentru edificarea socialismului. Se reliefează cu pregnanță rolul Congresului al IX-lea, care, prin măsurile adoptate, prin orientările consecvent revoluționare formulate, a creat premisele și posibilitățile ce au permis continua perfecționare a partidului, a întregii sale activități și ridicarea ei la nivelul exigențelor generate de noua etapă a procesului revoluționar, în cadrul căruia misiunea istorică asumată de partid — făurirea socialismului pe pămîntul României, se putea înfăptui, în mod obiectiv nece-

(Continuare în pag. 2)

Prima ninsoare.

În spiritul unei înalte exigențe

Sub președinția tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al partidului, a avut loc recent ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. ales la Congresul al XIV-lea al partidului. Cu acest prilej secretarul general al partidului a ținut o importantă cuvîntare în cadrul căreia a examinat și stabilit măsurile ce trebuie luate pentru aplicarea Hotărîrilor Congresului al XIV-lea al partidului.

Încă de la început a fost subliniată necesitatea de a îmbunătăți și perfecționa activitatea Comitetului Central, a Comitetului Politic Executiv, a Biroului Permanent și a Secretariatului, a tuturor organelor și organizațiilor de partid, a organizațiilor de stat și organismelor democrației muncitorești, revoluționare în scopul întăririi ordinii și disciplinei, a răspunderii tuturor în vederea aplicării neabătute a legilor țării și hotărîrilor de partid. Aceasta presupune o cît mai perfectă cunoaștere a realităților, în așa fel ca toate măsurile luate să corespundă situațiilor existente în diferite domenii de activitate, pentru a se asigura realizarea în cele mai bune condițiuni a programelor de dezvoltare. O importanță deosebită, în acest sens, revine creșterii rolului tuturor organelor colective, a organismelor, a fiecărui comunist, om al muncii, care trebuie consultați permanent în problemele de ansamblu și de detaliu vizînd dezvoltarea fiecăruia dintre sectoarele vieții economico-sociale a țării, în conformitate cu programul și Hotărîrile Congresului al XIV-lea al partidului. Referindu-se la acest aspect important, secretarul general al partidului a subliniat necesitatea ca hotărîrile luate la diferite nivele să nu aibă un caracter general, ci să fie dezbătute, în prealabil, în întregul partid, cu toate organele și organizațiile de partid. Paralel cu aceasta trebuie să crească răspunderea fiecărui membru de partid, spiritul critic și autocritic — ca importante metode de lucru pentru perfecționarea continuă a întregii activități.

Totodată, a subliniat secretarul general al partidului, este necesar să se îmbunătățească și activitatea organelor de stat, a întregului sistem al organelor democratice, care asigură participarea maselor largi, a întregului popor la adoptarea tuturor hotărîrilor, cum și la realizarea lor. S-a subliniat necesitatea consultării permanente a maselor, a tuturor oamenilor muncii în toate problemele ce privesc dezvoltarea economico-socială a țării și ridicarea pe noi trepte a României socialiste. Aplicarea principiilor muncii colective, asumarea responsabilă a tuturor obiectivelor din fiecare domeniu de activitate cuprinse în Hotărîrile Congresului al XIV-lea, a cunoașterii realităților din fiecare domeniu, a criticii și autocriticii, pe fondul angajării plenare a tuturor organelor și organizațiilor de partid, a comuniștilor, a întregului popor în opera de transpunere în viață a marilor obiective ce ne stau în față, reprezintă o condiție a participării întregului popor la treburile țării. În cuvîntarea sa, secretarul general al partidului a pus un accent deosebit pe creșterea rolului Comitetului Național pentru Știință și Tehnologie, a Comitetului de Stat al Planificării și a aparatului financiar, ca structuri organizatorice menite să urmărească realizarea în cele mai bune condițiuni a programelor de dezvoltare economico-socială a țării, a aportului concret al științei și tehnicii la modernizarea și specializarea tuturor sectoarelor de activitate. Totodată, un rol sporit va trebui să revină pe viitor organelor de control chemate să asigure o cunoaștere permanentă a realității, o intervenție efectivă în soluționarea problemelor din fiecare sector de activitate. În ideea ridicării continue a nivelului de trai al tuturor oamenilor muncii a fost subliniată necesitatea întocmirii unui program special de modernizare a industriei alimentare, a rețelei comerciale și a producției de larg consum.

În spiritul unei înalte exigențe partinice indicațiile cuprinse în cuvîntarea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU la ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., venite la doar o săptămînă după încheierea lucrărilor marelui forum al comuniștilor români au pus accentul pe necesitatea perfecționării activității tuturor organelor centrale de partid și de stat, a organelor și organizațiilor de partid, a tuturor colectivelor de muncă, în vederea îndeplinirii cu cea mai mare răspundere a obiectivelor actualului cincinal, a edificării destinului luminos al țării prefigurat de istoricele documente ale Congresului al XIV-lea al partidului.

Străbună țară

O, ce cuvînt sublim înseamnă Țara,
E-un drum cu fir de aur împletit :
Grădini și pomi cu flori, cînd primăvara
În trupul meu prin sînge s-a sălt.

Rostesc iubirea clar — destin și floare —
Cum dezmierdarea ei m-a alintat
Și-n casa mea, cu poarta către soare,
Belșugul vieții-ntreg l-am adunat.

Veghind statornic, munții de pe creste
Stau demni, sub cerul năzuit demult,
Rostind din piatră-a neamului poveste
Eternizînd lăuntricul tumult.

O, ce frumos cuvînt înseamnă Țara,
Nădejde, vis, viață-n ea doar sînt,
Victorii care-i luminează fruntea
Și-mpodobesc străbunul, sfînt pămînt.

David RUSU

Partidul Comunist Român, centrul vital al societății socialiste

(Urmare din pag. 1)

sar, numai cu poporul și pentru popor. Astăzi, Partidul Comunist Român reprezintă **centrul vital al societății** de la care, așa cum subliniază secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în **Raportul** prezentat Congresului al XIV-lea, „radiază spiritul revoluționar, marile impulsuri de înnoire și transformare a patriei noastre, de ridicare continuă a României pe noi culmi de progres și civilizație".

Creșterea continuă a rîndurilor partidului, în care au intrat între Congresele al XIII-lea și al XIV-lea 580 000 de membri, oameni ai muncii, ilustrează în modul cel mai evident încrederea clasei muncitoare, a țărănimii și intelectualității, a întregului nostru popor în partid, aderiunea lor fermă la politica sa internă și externă. Partidul și-a creat și perfecționat o structură organizatorică corespunzătoare necesităților ce decurg din concepția sa revoluționară despre conducerea democratică a societății, conform căreia partidul comunist își îndeplinește rolul conducător dinăuntrul societății, din interiorul colectivelor de oameni ai muncii, în strînsă conlucrare cu organismele democrației muncitorești-revoluționare. Nu există astăzi localitate, unitate economico-socială sau sector de activitate în care să nu fiinteze organizații de partid puternice, unde comuniștii, prin munca lor, prin exemplul lor, prin întreaga lor activitate potențează și unesc eforturile colectivelor de oameni ai muncii pentru înfăptuirea Programului partidului, pentru progresul socialist al patriei.

Iată de ce nu este o simplă metaforă, ci o realitate vie, tonică a României de azi, caracterizarea făcută Partidului Comunist Român de către tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, ca fiind „forța politică conducătoare, centrul vital al societății noastre, conștiința vie, patriotică, revoluționară a întregii națiuni". Marile programe de dezvoltare a patriei în perspectiva istorică jalonată de Congresul al XIV-lea reclamă creșterea și mai puternică a rolului partidului, de conducător politic al societății noastre, ca și perfecționarea continuă a întregii sale activități în consens cu noile cerințe impuse de viață. Întărirea coeziunii partidului, menținerea caracterului său muncitoresc, înfăptuirea misiunii pe care și-a asumat-o, a sarcinilor ce-i revin, ca forță politică conducătoare a societății în strînsă conlucrare cu organizațiile de masă și obștești, cu toate forțele sociale, cu întregul popor, perfecționarea activității organelor și organizațiilor sale și creșterea răspunderii lor sociale, afirmarea mai puternică a democrației interne de partid, în contextul democratizării crescînde a vieții noastre politice și sociale, folosirea constructivă a criticii și autocriticii, repartizarea judicioasă a cadrelor sînt cîteva direcții majore puse de Congres în prim-planul activității de perfecționare a muncii partidului, ca și a modului de realizare a funcțiilor sale sociale. O semnificație aparte, de excepțională însemnătate pentru păstrarea și potențarea trăsăturilor definitorii ale partidului, de a fi **conștiința vie, patriotică și revoluționară** a națiunii o are cerința, subliniată de secretarul general al partidului în **Expunerea la** Plenara lărgită a C.C. din octombrie a.c. și în documentele Congresului, de a acționa susținut pentru ridicarea nivelului ideologic, a conștiinței revoluționare a partidului, a tuturor oamenilor muncii, pentru cultivarea și dezvoltarea puternică a spiritului revoluționar, de răspundere față de interesele poporului, de cauza socialismului, de independența și suveranitatea țării, deoarece numai un partid înarmat cu teoria revoluționară poate conduce națiunea spre comunism.

Prof. univ. dr. Teodor POP

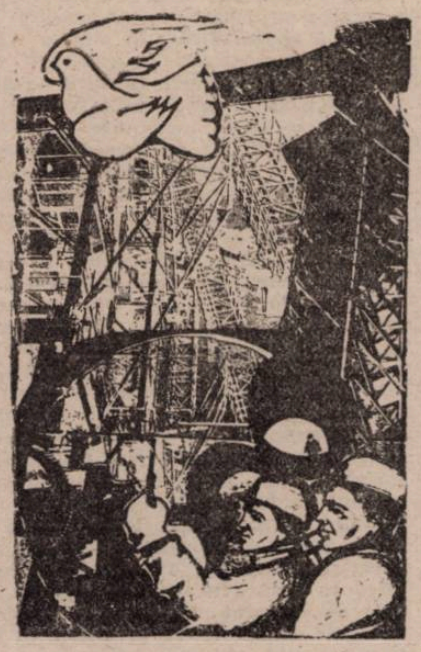

Intrarea în timp

Un nuvelist de excepție este Mihai Sin, preocupat, ca și în roman, de temele mari ale momentului, de așezarea Eroului în spațiu și mai ales în timp. De fapt, în volumul **Rame și destin** există doar două nuvele : **Clipa, ca o lamă rece** și **Rame și destin. Autoportret cu passe-partout, În vizită la bătrînul magistru, Duel** și **De luni pînă joi** sînt povestiri, decupaje, secțiuni, fotomontaje. În prima, o echipă de filmare poposește toamna pe malul mării pentru a turna un scurt-metraj cu o vedetă. Ingeniozitatea prozatorului e de a scoate, pe rînd, în prim-plan, toate personajele. Nu există secunzi și nu există purtători de cuvînt : fiecare dintre cei ce intră în scenă poate fi purtător de mesaj. Regizor sau cîntăreață, barman sau pasager întîmplător, toți devin **forțe** importante în compunerea narațiunii. Mai strălucitoare e „imaginea necunoscutului" în **De luni pînă joi**, nuvelă în care, asemenea lui Mircea Eliade sau D. R. Popescu (cel din **Marea Roșie** sau **Ninge la Ierusalim**) Mihai Sin descoperă, în cotidianul cel mai strălucitor cu putință, **fisuri.** Prin ele se poate insinua **o altă lume.** Eroul e aci Visalon Pop, primar în satul Dealu cu Flori. E, cum se spune, un primar model. În tradiția consacrată a literaturii ardelene, el ar descinde în linie directă din slavicianul popă Tanda. Într-o zi, eminentului funcționar îi apare în față un personaj bizar „un omuleț ciudat, părînd trecut de șaizeci de ani, îmbrăcat într-un fel de impermeabil cauciucat, cum au șantieriștii sau paznicii de noapte. Avea pe cap o pălărie verde, vînătorească... și tot verzi, decolorați erau și pantalonii, cîndva, pare-se, ofițerești, vîrîți în niște bocanci cu talpă groasă". Nou-venitul — un Mefisto de țară — ar vrea să se stabilească în sat ; cu ani în urmă, la începutul deceniului al șaselea, lucrase aici. Într-un seif există chiar o serie de **Referințe,** alcătuite după toate regulile anului 1958, prin care se dovedește că omul a fost al satului. Numitul Gherman îl mai vizitează, dar nevăzut de nimeni. Omul nu există pentru ceilalți, nici nu existase. Întîlnirile cu el se întîmplaseră în „altă realitate", ca în **12 000 de capete de vite** de Mircea Eliade, sau ca în numitele pagini ale lui D. R. Popescu : prin fisurile realului s-au insinuat emisarii altei lumi.

cronica literară

Originalitatea lui Mihai Sin este aceea de a descoperi oboseala psihologică, dereglarea care favorizează afirmarea „celuilalt plan", a „celeilalte lumi". El descoperă, cu deosebită finețe, mecanismul însingurării și al apariției unui celuilalt care reface, la modul insolit, echilibrul. Așa cum spuneam, **timpul** devine erou al nuvelelor.

În **Clipa, ca o lamă rece** erou este Dionisie Baica, inginer agronom, și el într-o anume măsură personaj model, și el obosit de o căsnicie care funcționează ca un metronom, și el uzat de obișnuințele unui cerc de prieteni și cunoscuți. O deplasare la oraș — o ieșire din cadru — favorizează „aventura" și pe urmă dispariția eroului. Interesantă e aci psihologia uzurii : cotidianul lui Mihai Sin nu are eroi secundari, între personajele de fundal și celelalte realizîndu-se o stranie omologie.

Și mai puternică este descripția căderii, a abandonului în **Rame și destin.** Și aici interesul autorului este captat de **fisură,** de **discontinuitate.** George Bica și Aurel Decian ar reprezenta structura bipolară a relației de senectute, erosul crepuscular cu înfăptuirile sale, **sublimă** și **mizerabilă.** Mijloacele investigației sînt, pînă la un punct, brebaniene. Primul trăiește o bătrînețe crispată, o agonie întunecată de prejudecăți și de revelații tîrzii, al doilea își găsește (și pierde) posibila iubire „ideală". Dar femeia moare. Cum se sfîrșesc acești oameni „ieșiți la pensie", iată una dintre întrebările lui Mihai Sin. Proza ar fi, de la motto și pînă la ultima frază, o **ars moriendi.** Mai bine îi ies însă nuvelistului paginile de vitalism întîrziat, de explozii senzuale intempestive.

Altfel, Mihai Sin este un poet al vieții cotidiene. Ca și în celelalte proze ale sale, el e capabil de a analiza cu mare finețe relația conjugală, confortul și disconfortul existenței în doi. Fără a stărui prea mult în zonele abisale, el face incursiuni în straturile adînci ale vieții sufletești ; și fără a avea îndrăzneala (și forța !) lui Breban, el rămîne un prozator temeinic, neîndoios unul dintre cei mai interesanți pe care îi avem.

Cornel UNGUREANU

* **Mihai Sin — RAME ȘI DESTIN, Cartea Românească, 1989.**

Lume în mișcare

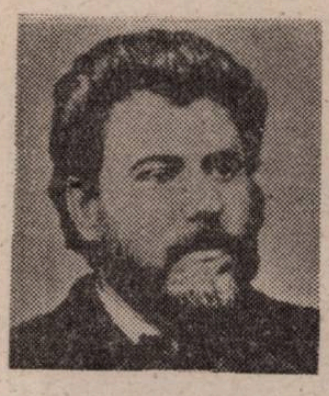

Citindu-l și recitindu-l pe Creangă, este imposibil să nu fii surprins, de fiecare dată, de extraordinara mobilitate a personajelor sale, cele din povești și povestiri sau a sa proprie din **Amintiri din copilărie.** Întreaga lume se mișcă schimbîndu-se neîncetat, aducînd la suprafață mereu alte imagini. Sînt, în fond, imaginile unei deveniri mult mai dramatice și mai tumultuoase decît ar părea la o simplă lectură. Este adevărat că Ion Creangă este un spirit luminos și hîtru, care știe să povestească atît de bine, care știe să capteze și să captiveze. Faptul că narațiunea are un ritm alert, că se conturează personaje și locuri doar din cîteva trăsături, nu trebuie să facă să se uite dimensiunea de adîncime a scrierilor marelui prozator.

Lumea lui Creangă nu numai că se mișcă, dar întreaga lui operă se așează pe această transformare. Cu toate acestea, nicăieri nu apar aglomerări. Numai rareori sînt descrise mase de oameni în acțiune. Atunci cînd acest lucru se întîmplă, referirea este generică, așa cum este cazul în identificarea unor sate : „ce vremi și ce oameni erau în părțile noastre", ne spune despre Humulești. „Vezi satul ista mare și frumos ? se chiamă Grumâzești" : Ion Creangă nu descrie tîrguri, iarmaroace ; el urmărind mai mult omul, individul. Iată-l pe Mirăuță din Grumâzești. Acesta „umbla trela-lela în puterea iernii pe la tărăbile jidovești, întrebînd : ba teacă de cosor, ba căpestre de pureci, ca cue de la corabia lui Noe...". Atmosfera tîrgului este doar sugerată, el nefiind o țintă reală pentru autor.

Personajele lui Creangă, chiar dacă nu se definesc în raport cu masele, cu amestecul în marile aglomerări umane, nu sînt însă nici indivizi izolați, rupți de orice contact cu realitatea ; cadrul ideal de manifestare al personalității fiind **grupul.** Aproape toate faptele eroului principal, ca să reluăm o expresie tradițională, se petrec în grup și cu sprijinul grupului. Astfel, în **Amintiri din copilărie,** copiii din sat merg cu „plugul", iar rezultatul dezastruos este împărțit în mod egal. La școala de catiheți din Fălticeni se formează din nou grupul, care acționează destul de organizat. Ne gîndim, desigur, la acele seri petrecute împreună, fie în casa lui Pavel ciubotarul, fie în crîșma fetei vornicului din Rădășeni. În povești, **Făt-Frumos, fiul iepei** sau **Harap Alb** se asociază cu Buzilă, Flămînzilă, Setilă, Sfarmă-Piatră, Strîmbă-Lemne, Ochilă...

De la situația de grup avem însă și excepții. O primă excepție este dată de personajele aflate la o vîrstă fragedă, ale căror peripeții sînt povestite în **Amintiri.** Am putea vorbi aici despre o fază în care personajul deschide ochii asupra lumii, părîndu-i-se că totul i se cuvine. Aici putem încadra acele episoade care în școală au fost numite: **La scăldat, La cireșe, Pupăza din tei.** Un alt episod, mai semnificativ în ceea ce privește faza de inițiere în existența lumii, mi se pare episodul Chiorpec ciubotarul. Aici, personajul insistă asupra unui lucru foarte important în gîndirea lui de copil : curelele pentru bici. În ciuda unui „pui de răbuială ca aceea" dat „pe la bot", copilul revine după cîteva zile. Așa ajunge distracția cizmarului și a ucenicilor săi. Față de celelalte fragmente identificate mai sus și unde aventurile sînt unice, irepetabile, în cel cu Chiorpec ciubotarul copilul se întoarce de fiecare dată, suportă mereu același tratament, pînă într-o zi cînd ceva se întîmplă, iar mirajul urmărit este altul.

O altă categorie a excepțiilor o găsim în povești și povestiri. **Moș Nichifor Coțcariul** este harabagiu, și deși el desfășoară un adevărat ritual, cu scene bine stabilite și bine întipărite în memorie, asocierea sa cu ceilalți este provizorie și nu se stabilește decît în timpul călătoriei. Acasă, alături de babă, el este posac și tăcut. Acesta pare să fie și cazul lui **Stan Pățitul.** Om singur și singuratic, acestuia i se asociază pentru trei ani Chirică. Un ecou al inițierii, dar la o vîrstă mult mai înaintată, ecou prezent și în **Amintiri,** se face simțit aici.

Un discurs derulat în ritm rapid, cu fraze scurte, în care accentul este pus pe verb, scriitura lui Creangă lasă cu o și mai mare putere impresia de lume în mișcare, de lume modificată continuu.

Cum se raportează personajele la această realitate ? Care sînt relațiile individului cu lumea în opera lui Creangă ? Mi se pare că putem identifica trei tipuri de astfel de relații.

I. Faza juvenilă, a „copilului universal". Aici se descoperă lumea, descoperirea avînd caracter inițiatic.

II. Faza de grup, a adolescenței și tinereții, în care se acționează asociat, existînd o subordonare reciprocă a tuturor membrilor, chiar dacă nu lipsește inițiativa personală.

III. Faza vîrstei înaintate, unde asocierile sînt de scurtă durată, în virtutea unor scopuri imediate, fără nici o legătură mai profundă.

Lucian-Vasile SZABO

TIMIȘOARA — CIVILIZAȚIE ȘI DEZVOLTARE

Aștept, iată, în fața hîrtiei albe, cu oarecare teamă : aștept cuvintele. Mi s-a propus să scriu patru pagini și jumătate despre Timișoara. Nu e simplu, deși ar părea. Cum să arate ele, ce să vă spună ? Multe începuturi îmi dau tîrcoale, dar va trebui să aleg unul. Care anume ? Sincer să fiu, am starea celui ce vrea să scrie o scrisoare de dragoste. N-aș dori, însă, să fiu stîngaci și patetic. E doar noiembrie și a trecut vremea al cărei nume ne provoca surîsul cu buze dulci și arse, aducîndu-ne la suprafața memoriei poezie fără poet. Ieri-seară au căzut primii fulgi de zăpadă, anunțînd în văzduh anotimpul poveștilor de la gura sobei pe care le dorim rostogolite în chiotele spumoase de la desperecherea anilor. A nins peste oraș și astăzi aerul e clarvăzător, totul este luminos și încăpător, atît de podoabă îi sînt ultimele frunze rămase stinghere, încît chiar și dispariția lor e în stare să-l înfrumusețeze. Brusc îmi aduc aminte că, de fapt, deși puteam rămîne în altă parte, n-am rămas nicăieri decît aici, unde am cunoscut prima dragoste și mi-am așezat pomul trecerii prin viață, semănînd de-acum cu **locul** sîngurului meu oraș posibil. Îmi place să spun că trăiesc la Timișoara și că mă simt mereu acasă, aproape de propria mea esență care este **aici**. Un **Aici** într-o continuă devenire. Orașul a devenit, neașteptat pentru mine, chiar lumea. Pulsul meu și al lui bat același ritm, am învățat să împărțim totul pe din două, pîinea și cartea, melancolia și flacăra. Iată, așteptam cuvintele și cîteva au venit, nu toate fiind cele mai potrivite. O scrisoare de dragoste către Locul în care exist rămîne mereu doar o încercare ; un început fără sfîrșit. E trecut de ora 10 a dimineții și Orașul primește altfel lumina de Noiembrie ; deja mii de evenimente mai mari sau mai mărunte, vizibile sau nu, au schimbat fața cetății în devenirea ei. Aici, în fața Complexului Muzeal Timiș, în Piața Huniade, mă inundă un sentiment ciudat, simți că pe undeva pe aproape curge un fluviu al nemuririi. Dedesubt, probabil, la multe picioare, e vatra primilor oameni, vatra celor din paleoliticul superior : surla sau, poate, un simplu loc bătătorit de trupul acoperit cu blănuri. Vin mai la suprafață și dau de alte vetre și de unelte, și de bronzuri. Încă sui pe acest drum al devenirii și, mai plin de curaj, iată, mă plimb prin cetatea Zurobarei ! Mă cheamă apoi un bucium, și un oștean pletos îmi deschide poarta principală a castelului lui Iancu. Bună-ziua. Nobile comite, îi zic : sînt un drumeț ! Am venit să pipăi zidurile și lăcașurile acestea mîndre, în preajma cărora strălucesc martirii neamului, Pavel Chinezul și Gheorghe Doja ! Lasă-mă să le zămislesc chipurile în adîncurile ființei mele ! Am deschis ochii și, iată, aievea, ca o explozie de frumusețe, cetatea de azi a Timișoarei. Cîtă sîngerare pentru păstrarea acelei vetre dintîi ! Cîtă luptă și cîtă muncă pentru propria ei devenire ! Cel puțin două din marile ctitorii de după Eliberare s-au construit aici : uriașa Întreprindere mecanică de la Pădurea Verde și Combinatul petrochimic „Solventul". Peste ani, însă, li s-au adăugat multe alte importante obiective industriale și social-culturale ! O veritabilă emblemă a impresionantelor transformări, survenite după istorica vară din 1965, o constituie constelația economică din Calea Buziașului, cu superba ei salbă de unități industriale, fiecare relevînd virtuțile unei competitivități de prestigiu național și internațional. Cine nu a auzit de „Electrotimiș" — de două ori laureată a înaltului titlu de „Erou al Muncii Socialiste", de aparatura electrotehnică și electronică, de safirele I.A.E.M.-ului, de întreprinderile „Optica", „Spumotim", „Azur", „Ambalajul metalic", toate reprezentînd ramuri de vîrf la care abia se putea visa acum o pătrime de veac. Aici, ca și în celelalte zone ale Timișoarei, cea mai mare realizare care mi se pare este tot **omul**. Sigur, întreaga platformă a adunat ca un mare fluviu în primul rînd brațele puternice ale oamenilor satelor din jur. În 24 de ore confluează aici peste 20 000 de oameni ! Populația unui oraș ! Dar, adunîndu-le, nu s-a rezumat numai la asta. Ea s-a transformat într-o adevărată universitate tehnică : oamenii au învățat tot timpul, au devenit specialiști. Ne-am așezat pe un loc gol, mărturisesc, în consens, Arke Marcus și Gheorghe Tîrpe, directorii „Electrotimiș"-ului și I.A.E.M.-ului, fără nici o tradiție în specialitate și am început să producem, cu greutățile inerente începutului. Apoi, am învățat să ne fabricăm singuri utilajele. Le-am perfecționat. Am inventat tehnologii noi, iar acum sîntem producători și exportatori de utilaje, de produse și tehnologii proprii. Ce s-ar mai putea adăuga acestui adevăr ? Poate numai admirația ! Peisajul economic al noii cetăți de azi se completează cu alte unități, cu nimic mai prejos decît cele de pînă acum. Între ele : „Electromotor"-ul, „Electrobanat"-ul, Fabrica de memorii și componente electronice, institutele, centrele, filialele de cercetare, inginerie tehnologică și proiectare care conferă indiscutabil producției o certă valoare științifică, implementarea dovedindu-se exemplară, inclusiv în domeniul colaborărilor cu cele 4 institute de învățămînt superior. Măsura cea mai exactă a talentului și vredniciei concetățenilor mei este și faptul că produsele realizate sînt exportate în peste 70 de țări ale lumii, iar la memoriile pentru tehnica de calcul, aparatele electrice de măsură și control, podurile rulante și motoarele electrice, Timișoara deține locul întîi pe țară. Îmi place să spun și aici că, între marile orașe pe care le-am văzut, Timișoara are o frumusețe aparte. Tăiată de-a dreptul prin mijloc de Canalul Bega, orașul se oferă ochiului și-apoi, mai departe, gîndului, o vastă neliniște născută-n depărtarea orizonturilor abia bănuite. Timișoara este, deci, Timișoara, în care, în ultimii ani, s-a construit enorm, dar și frumos, cu gustul fastului și al rigorii, cu ochiul larg deschis către noutate, modernitate, confort, dar și cu un ochi lăuntric ațintit spre specific, spre armoniile pe care orașul își clădește de veacuri ființa. O sugestivă imagine a noilor orizonturi constructive ale orașului mi se pare această metaforă „Priviri de la 300 000 de ferestre spre lumină", adică astăzi fiecare locuitor cu buletin beneficiază, în sfîrșit, de o fereastră a noului, în cele peste 85 000 de apartamente construite de eroii de la T.A.G.C.M. Timiș. Cetatea de azi și-a reașezat priveliștile sub semnul noului. Au apărut cartiere, o vastă rețea de magazine și de servicii, de sedii ale învățămîntului și culturii, ca și multe alte dotări, toate înălțînd, firește, existența, modificînd progresiv contextul. Și toate aceste noi fructe ale brațelor, ale civilizației de azi, se așternpeste ecourile celorlalte civilizații, se adună în același spațiu al dăinuirii permanente. La Timișoara, uneori, seara aduce aminte de acordurile vechilor concerte care se risipesc în deplină armonie cu zidurile patinate de vreme ale orașului. Încă mai sînt străzi la colțul cărora trăiești parcă fiorul reîntîlnirii cu o caleașcă și tropote de cai din evul mediu, cu halebardieri în zale și sub scut. Astfel încît la ora cînd Remus Georgescu și Diodor Nicoară, pe podiumul Filarmonicii, dau semnalul pentru unul din concertele de rutină ale stagiunii, îți revine în memorie alcătuirea nervoasă ori patetică a marilor George Enescu, Filaret Barbu sau Sabin Drăgoi, cei care altădată sfîșiau aerul cu baghetele lor magice, ridicînd temperatura sălii de concert pînă la incendiul de sentimente și idei. Ascultînd cum sună acum orchestra și corul Filarmonicii am avut senzația curatului sunet al perfecțiunii, dată altădată aici pe Bega numai de marii artiști precum Haydn, Liszt, Brahms, Kreisler, Milstein. În sală, atinși ușor de ani, vechii melomani, perechi frumoase de îndrăgostiți care au îmbătrînit împreună ascultînd Beethoven sau Wagner, profesori universitari venerabili, artiști ai penelului, funcționari distinși, cu lavalieră, dascăli tîrzii cu tîmple de fosfor și tineri, mulți studenți, cu ochi aprinși. O lume de emoții dulci, de revelații în arhitectura muzicii. O lume care, uneori, prin ferestrele deschise ale orașului face ca cineva să cînte mereu la pian sau la vioară, cineva să cînte pur și simplu cu un glas de coloratură sau ca un violoncel călător ca un cocor care s-ar întoarce mai devreme la vechiul cuib. Dincolo, însă, de muzica de cameră a interioarelor de familie, noua cetate de pe Bega este astăzi singurul oraș de pe glob în care, în aceeași clădire, funcționează într-o deplină armonie Teatrul Național, Opera Română, Teatrul German de Stat și Teatrul Maghiar de Stat, fiecare cîștigînd, prin calitatea repertoriilor alese, adeziunea entuziastă a unui public larg. Afară, e ora la care se închid porțile Complexului Muzeal Timiș, al Banatului de fapt. Ninge frumos, ninge curat ca în somn, și toate pietrele, toate uneltele, toate inscripțiile care păstrează răsuflarea caldă a unei lumi dispărute în tornadele vremii intră în hibernare de noapte, se smulg din privirile vizitatorilor și cad sub zornăitul cheilor. Peste podul Michelangelo, în Complexul studențesc, căminele plutesc în întunericul nins cu toate luminile aprinse. E multă liniște. Și dacă ești atent poți auzi cum se întorc paginile cărților și cum foșnesc gîndurile dincolo de ferestrele în care cad ochi frumoși pe cărțile complicate ale vieții. Dincolo de Bega, dinspre zona sudică a Cetății se simte un vuiet inconfundabil al orașului meu, acel puls unanim care lasă o urmă în istorie și care este și dragostea mea.

George DINU

Ctitoriile prezentului

Dacă n-ar fi imposibil de urmat, traiectul lui Nicolae Manolescu ar fi un model desăvîrșit al criticului literar. Pagina a noua a **României literare**, în ultimul deceniu și jumătate, cronica literară a **Contemporanului**, în deceniul al șaptelea, rubricile, întinse pe ani buni, din **Steaua**, **Ateneu**, **Cronica** definesc, înaintea unei personalități literare, o atitudine și un stil al criticii. Devenit o instituție culturală, el este capabil de ceea ce puțini critici au reușit în întreaga noastră istorie literară : să facă și să desfacă reputații, să impună, sau, din contră, să discrediteze un autor, o carte. Nu întîmplător, de numele său se leagă cîteva din momentele literare importante ale acestor ani. Intrarea masivă în literatură a generației optzeci este numai unul dintre acestea. Dar am putea, la fel de bine, să pomenim de polemicile în jurul protocronismului sau de cîteva dintre cazurile fierbinți ale anilor trecuți. În fiecare din acestea, intervențiile lui Nicolae Manolescu au fost hotărîtoare.

Viața și opiniile criticului

Pe ce se bazează, totuși, prestigiul criticului ? Desigur, pe cele aproape douăzeci de cărți publicate. Pe rezistența ieșită din comun la cîrma cronicii literare. Pe savoarea și expresivitatea scrisului său. Pe simțul înnăscut al valorii. Pe acel instinct — pe care-l avea infaillibilul Sherlock Holmes — al dezlegării enigmei cărților, pe flerul deosebit. Pe o reconfortantă senzație de viu, de inteligență mereu la datorie. Și, nu în ultimul rînd, pe seducția unui stil critic inconfundabil, la intersecția foiletonului (în frumoasa tradiție a presei interbelice) cu eseul elegant, al cărui secret de fabricație e consubstanțial spiritului galic. Motive suficiente pentru a face din cariera lui Nicolae Manolescu un unicat. Recordman (european, dacă nu și mondial !) al cronicii literare, cu o uimitoare rezistență la uzura foiletonului săptămînal, el reprezintă, astăzi, însăși imaginea Criticului.

La cincizeci de ani, la o vîrstă de cumpănă, Nicolae Manolescu se găsește în plină etapă a metamorfozelor. De altfel, întregul său scris de pînă acum a fost unul al necontenitelor prefaceri. Cînd ne obișnuisem să vedem în el un excelent critic de direcție, a tipărit cîteva cărți care demonstrau, la modul superlativ, virtuțile criticii universitare. **Contradicția lui Maiorescu, Sadoveanu sau utopia cărții, Introducere în opera lui Alexandru Odobescu,** pe de o parte, **Arca lui Noe** și **Despre poezie,** au etalat calitățile unui critic interesat, în egală măsură, și de ceea ce se întîmplă **dincolo** de stricta actualitate, de fenomenul literaturii curente. Tentația teoreticului, a eseului, întîlnește un pasionat autor de proză și literatură memorialistică. În ultimii ani, seria **Teme** a oferit surpriza unor admirabile pagini de jurnal intim. Descoperim în ele nu numai preocupările firești ale marelui critic, ci și o fascinantă personalitate umană. Eticismul scrisului său — revendicat, desigur, ascendenței ardelenești — își găsește o formulă ideală în această proză confesivă, în care ființa autorului este implicată pînă la suferință, pînă la durere. Și tot acum, la vîrsta primelor bilanțuri, Nicolae Manolescu se află în fața unui pariu uriaș. **Istoria critică a literaturii române,** o adevărată aventură, dacă nu un act de pură inconștiență, promite să fie o carte decisivă. Fragmentele publicate pînă acum nu fac decît să ne sporească nerăbdarea de a citi întregul.

Solemnitatea acestor rînduri nu e circumstanțială. Chiar dacă întreaga atitudine a omului Nicolae Manolescu pare să respingă această imagine, nepotrivită stilului său degajat, senin, al calmului și ironiei benigne, ea se impune de la sine. Oricum, nici activitatea, nici opiniile, nici persoana criticului nu te pot lăsa indiferent. Statutul de vedetă (nimic peiorativ în acest cuvînt), farmecul răutăcios cu care știe să joace, egal de strălucitor, și rolul de maestru de ceremonii, și pe cel de **trouble-fête,** intră în însăși compoziția personalității sale. Astfel încît, pentru a diminua din gravitatea acestei schițe de portret, în locul cuvenitelor urări, ne mulțumim cu o imagine-clișeu : cu secvența săptămînală a cititorului care deschide nerăbdător **România literară** pentru a vedea — curiozitate și ritual — **ce mai scrie Manolescu.**

Mircea MIHĂIEȘ

eminesciana

Cu criticul şi istoricul literar Ioana Em. Petrescu

„DE UN VEAC ÎNCOACE, VÎRSTELE EMINESCOLOGIEI COINCID CU VÎRSTELE CULTURII ROMÂNE"

— Stimată Ioana Em. Petrescu, în curînd se pare că se va încheia publicarea ediţiei naţionale, a „Integralei Eminescu". Ce perspective credeţi că deschide eminescologiei publicarea integrală a creaţiei eminesciene ?

— Perspective imense, similare celor deschise, pentru poezie, de primele trei volume ale seriei de **Opere**, publicate de Perpessicius. Posibilitatea de a pătrunde în laboratorul eminescian a însemnat şi înseamnă, pe de o parte, premisa înnoirii metodologice (acum, prin şansa acordată criticului de a descoperi punctele de generare, de originare a operei) şi, pe de altă parte, premisa reconstituirii unui univers spiritual care n-a ajuns să se exprime decît parţial în textele antume. E destul să ne gîndim, în sensul acesta, la materialul fascinant pe care l-a pus în circulaţie ediţia de **Teatru** a Aureliei Rusu, urmată de volumul VIII din ediţia academică, sau **Fragmentariumul** editat (de altfel, destul de defectuos) de Magdalena Vatamaniuc, ca să realizăm valoarea „integralei" — în această fază, mai ales a mult aşteptatului vol. XV.

— În ce măsură editarea integrală a publicisticii va conduce la o reevaluare a creaţiei eminesciene ?

— În linii generale (şi exceptînd cazurile de noi atribuiri de articole), editarea publicisticii, care e de fapt o reeditare, nu poate aduce surprize pentru specialiştii familiarizaţi cu acest sector al activităţii eminesciene prin ediţii mai vechi, cum ar fi ediţia de **Opere** din 1939, îngrijită de Ion Creţu — ediţie în 4 volume, dintre care trei şi jumătate cuprinzînd articolele lui Eminescu. De aceea cred că interesul major al integralei e dat de sectorul ineditelor, care nu în publicistică sînt de căutat.

— Ce credeţi dumneavoastră că înseamnă responsabilitatea faţă de Eminescu ?

Proporţiile de mit naţional pe care Eminescu le-a luat în cultura română comportă şi riscuri, în primul rînd riscul abordărilor diletant-entuziaste, adică a celor care-şi scuză diletantismul prin entuziasmul adeziunilor fanatice. Cred însă că „responsabilitatea faţă de Eminescu" nu poate fi alta decît responsabilitatea faţă de scrisul nostru, faţă de activitatea prin care ne motivăm existenţa, ceea ce înseamnă : evitarea diletantismului şi a improvizaţiei, vicii care distrug autenticitatea unei culturi : respect pentru litera scrisă a înaintaşilor noştri întru spirit ; onestitate în căutarea şi rostirea adevărului, respectînd în fond legatul costinian al răspunderii faţă de cuvîntul scris.

— Generaţii de-a rîndul caută să descifreze tainele valorilor creaţiei eminesciene, mereu mai vie şi actuală. În ce constă actualitatea lui Eminescu ?

— E faţa de acum a perenităţii operei eminesciene. Am impresia că, în clipa de faţă, această operă e valorizată preferenţial sub trei aspecte : din unghi protocronist, sînt valorificate, spre pildă, intuiţii eminesciene (multe, de altfel, consonante gustului pentru mit, pentru gîndirea „totală" şi pentru abisal al romantismului) în care se văd prefigurări ale ştiinţei veacului nostru : din unghi optzecist, e valorificată poezia pamfletară şi poezia cotidianului — adică atitudinea demitizantă prezentă mai ales în postume ; din unghiul imprimat de poezia stănesciană şi de o parte a criticii (la care ader), e valorificată marea poezie postromantică, în primul rînd **Oda**, care se deschide spre o problematică a fiinţei şi a existenţului.

— Ce rol acordaţi Transilvaniei în formarea profilului de scriitor complet şi complex care este Eminescu ?

— Necunoscîndu-l pe Budai-Deleanu (cel mai mare poet român de pînă la el), Eminescu nu e modelat de spiritualitatea ardeleană sub raportul literar, ci pe o cu totul altă linie, spre care îl îndrumă acuta lui sensibilitate istorică : Transilvania e, pentru Eminescu, punctul de originare a neamului (v. drama descălecării din **Bogdan-Dragoş**, sau imaginea Daciei din **Decebal** şi din **Memento Mori**) şi centrul, mult încercat, al conştiinţei de sine a neamului său (V. romanul **Geniu pustiu**) ; ea e, totodată, puntea prin care ne integrăm spaţiului Europei, reactivîndu-ne perpetuu rădăcinile latine.

— Aţi scris mai multe studii şi cărţi despre Eminescu. De cînd datează preocupările dumneavoastră pentru Eminescu şi cum s-au născut ele ?

— Presupun că prima formă de „preocupare" e universală în spaţiul românesc, pentru că mă-ntreb cîţi dintre noi n-am „eminescianizat" inocent în adolescenţă, n-am abjurat furtunos în adolescenţă această imagine (de care nu poetul e vinovat), optînd pentru Arghezi sau Barbu, şi nu ne-am întors maturizaţi (împreună cu Nichita Stănescu, poate) la opera eminesciană, descoperind-o cu adevărat abia după ce am parcurs „pe viu", dinlăuntru, toate etapele poeziei româneşti. În ce mă priveşte, itinerarul acesta a fost favorizat de două împrejurări. Mai întîi, de obligaţia de a ţine seminarii (apoi cursuri) Eminescu, la care am ajuns, din fericire, numai după ce am condus seminarii din toate celelalte epoci ale culturii române şi am ţinut seminarii şi cursuri de teoria literaturii. În al doilea rînd, de munca de editor pe care mi-am asumat-o publicînd lucrările lui D Popovici, ceea ce mi-a prilejuit o parcurgere atentă a criticii româneşti, inclusiv a eminescologiei, şi mi-a dat libertatea de a mă situa în raport cu o tradiţie ce poate părea copleşitoare.

— Continuaţi activitatea unui ilustru eminescolog, profesor şi istoric literar — D. Popovici. Cît de mult există în această situaţie un avantaj literar şi cît o „povară" culturală ?

— N-aş spune „avantaj sau povară culturală", ci privilegiu şi datorie. Un privilegiu — un scurt privilegiu — au însemnat anii copilăriei, cînd am pătruns, condusă de tatăl meu, în spaţiul marii culturi. Privilegiul acesta mi-a fost retras foarte devreme. Mi-a rămas sentimentul datoriei de a mă pregăti ca să-i pot edita cărţile şi dorinţa de a continua, prin intermediul cărţilor sale — pe care le editez — şi al cărţilor mele, un dialog pe care nu l-am considerat niciodată întrerupt.

— În capitolul Modele cosmologice **din volumul dumneavoastră** Modele cosmologice şi viziune poetică **(Editura Minerva — 1978) scrieţi următoarele : „Considerăm că modelul cosmologic constituie o realitate de profunzime a viziunii, depăşind în adîncime nivelul conştiinţei teoretice (ştiinţifice), dar şi nivelul materialului mitic din care se constituie viziunile cosmogonice explicite din operele literare, pentru că modelul cosmologic este expresia sentimentului existenţial în lume, a raporturilor originare pe care fiinţa le stabileşte cu universul". V-aş ruga să adînciţi şi să extindeţi această explicaţie.**

— Am imaginat „modelul cosmologic adoptiv" ca o categorie a imaginarului, sau a subconştientului creator, în sensul în care Blaga vorbea de „categorii" ale subconştientului, ca un fel de perechi — abisale — ale categoriilor apriorice kantiere. Astfel înţeles, modelul cosmologic adoptiv nu mai e o ipoteză ştiinţifică (aşa cum sînt modelele cosmologice propriu-zise), ci expresia (modelată de o categorie a imaginarului) felului în care „simţim" lumea şi **ne simţim** plasaţi în raport cu ea. Nu e necesar ca această relaţie fiinţă-lume să fie clarificată într-o reprezentare explicită, adică să fie tematizată (aşa cum se întîmplă la Dante, la Eminescu, la Nichita Stănescu, la T. S. Eliot etc.) ; ea poate funcţiona la fel de bine subconştient, modelînd însă timpul şi spaţiul estetic al operei şi determinîndu-i tonalitatea afectivă. Ne putem reprezenta, dacă vreţi, modelul cosmologic adoptiv ca o categorie complementară „imaginaţiei materiale" a lui Bachelard : aceea aspira spre o tipologie a autorilor în funcţie de afinitatea cu unul din cele patru elemente primordiale, aşadar în funcţie de felul cum e simţită lumea la nivelul structurii minimale a materiei : aceasta aspiră la complementarea tipologiei prin relaţia fiinţei cu universul în ansamblul, şi nu în compoziţia sa.

— Într-o recentă carte, Eminescu şi mutaţiile poeziei româneşti **(Editura Dacia — 1989), afirmaţi că „În spaţiul artistic românesc poezia eminesciană reprezintă momentul în care viziunea se instaurează în locul vederii, încununînd căutările romantismului paşoptist şi definitivînd reperele unui concept — etalon de „poeticitate". Pornind de aici, vă întreb care este opinia dumneavoastră despre „Eminescu — poet romantic" şi „Eminescu — poet modern" ?**

— Cred că cele două feţe ale lui Eminescu decurg din două soluţii existenţiale experimentate de poet şi conducînd, fiecare, spre o viziune poetică specifică. În mare parte ele coexistă în opera eminesciană, deşi soluţia postromantică, pregătită încă de prin 1872, e dominantă după 1880 şi se exprimă plenar în **Odă (în metru antic)**. Chiar dacă, pentru mine, **Oda** e textul eminescian fundamental, n-aş utiliza disocierea romantic / postromantic în vederea unei ierarhizări valorice a operei. Vreau să spun că marea creaţie romantică nu mi se pare deloc învechită, chiar dacă ea a suferit o scurtă eclipsă în aprecierea contemporanilor noştri după marele succes al lucrării lui Hugo Friedrich care a valorizat, prin contrast, conceptul modern de poezie. E, în clipa de faţă, o creştere simptomatică a interesului pentru romantism, spre pildă la criticii deconstructivişti americani. Îmi explic acest interes prin reîntoarcerea postmodernismului spre „principiul entropic", pe care modernismul l-a negat. S-ar putea să asistăm în curînd, în acest sens, la spectaculoase reconsiderări ...

— Cum vedeţi eminescologia astăzi ? Împliniri, deziderate, obligaţii ...

— De un veac încoace, vîrstele eminescologiei coincid cu vîrstele culturii române. Din întrebarea dumneavoastră aş reţine ultimii doi termeni, pentru că mi s-a părut că în „anul Eminescu" nu s-a auzit (cel puţin pînă acum) o voce pe care o aşteptam : vocea eminescologiei tinere, care nu este un deziderat, ci o realitate. Se-ntîmplă să ştiu lucrul acesta nu numai pentru că mă interesează în continuare cercetările foştilor mei studenţi, ci şi pentru că am şansa de a participa, an de an, la Colocviile studenţeşti „Mihai Eminescu", excelent organizate de colegii din Iaşi, pentru că am încercat editarea unui volum de eminescologie tînără. Volumul nu a apărut (deocamdată), dar el este menit să convingă de realitatea unei perspective noi şi valide asupra operei eminesciene. Obligaţia noastră ar fi să contribuim la a face cunoscută această perspectivă.

— Vă mulţumesc,

Convorbire realizată de

Alexandru RUJA

Ion Horea

DE TOATE

se-mprăştie cu stolul de grauri pe sub nori
şi sufletul, pe dealuri întors de-atîtea ori
şi se adună iarăşi şi piere-n asfinţit
cînd roua se aşează peste-un trifoi cosit.
să-l pui apoi cu grijă, să nu-l scuturi
cînd ziua-şi suie-n ceruri umbroasele ei scuturi
şi-aşa să treci din vară şi să-l zideşti în clăi
suit în furci pe loitre, dat oamenilor tăi.
ca-ntr-o procesiune pe drum împărătesc
vezi dealurile strînse pe drum cum se urnesc
pe carele legate cu suluri şi cu funii
de Dupădeal mînate ori dinspre Calea Bunii.
pe drumurile lucii sub rafuri prinse-n piedici
se lasă ciori în urmă şi ţin ciudate predici.
de toate spune încă, şi o să spui mai multe
cînd el, pămîntul însuşi va sta să te asculte.

DIN FOI

mai crede dacă-i timpul să crezi în tot ce-a fost
şi dacă despre toate să spui mai are rost.
cum aduceam porumbul nedesfăcut, în foi,
şi noaptea, cîtă lună se-mprăştia pe noi
cum desfăceam în clacă şi cum zvîrleam grămezi
de aur, ciucălaie, şi foile, zăpezi ...
mai poţi cu faţa dreaptă să umbli prin străini
cînd anii tăi de greul pămîntului sînt plini
şi duşi în podul casei şi-n coş să se mai uşte
să-i faci păsat cînd vremea-i de porc şi de găluşte
să-i ştii în saci la moară şi-n blide la ospeţe
cînd vii la om în casă şi cînd îi dai bineţe.
am cunoscut pustiuri şi munţi înalţi şi ape
dar sufletul nu poate din lumea lui să scape
ce simple erau toate, cît timp era în tot,
de-ar fi să spun, cît însumi mai sînt, şi
cît mai pot

CUM AI PUTEA ?

puteam să tac, şi ziua se petrecea, şi-atît.
mă-ntorc din lumea unde nu-mi poate fi urît,
unde-am dormit o noapte sub stele în otavă
ce linişte-n pămînturi, şi ce roiri în slavă !
ţineam alături furca, şi rezemat în coate
mă cufundam în apa otăvii, şi din toate
simţeam ca o foşnire deasupra lumii mele
şi mă-ntorceam la lumea cu pulbere de stele.
să fii copil, şi noaptea cu liniştea ciudată
să treacă peste tine-n minunea ei de-odată,
cum ai putea, bătrîne, să nu-ţi aduci aminte
cînd vezi ţărîna sură crescută înainte ?

CU MUNŢII

acum cînd vreau cu munţii să mă împac, mai vin
şi trec pe sub trufia de sus, ca un strein.
vreau valea ruginită, cu sălcii şi podbeal
şi ceru-n unduire pe coamele de deal,
şi să aud o slujbă de-ospăţ ori de prohod,
să ies la drumul ţării întîrziind pe pod,
să văd cum vine ploaia-n fuioare, să mă leg
odată cu porumbul hotarului întreg,
să fiu în snopi, cu furca-mplîntat şi pus în car,
să fiu în buza coasei un fir de grîu măcar ...
şi munţii-adună totul în albele oglinzi,
cît poţi din amintire să-aduni şi să cuprinzi.
sînt cei pe care însuţi, din coasta ta de lut,
în ţara fără margini mai ştii că i-ai văzut.

Corina Victoria Sein

UNIREA

De la casele cu praguri de cetate veche,
în ziua ce avea să fie temelie
de istorie mare,
poporul român, pătruns de chemarea
spiritului său,
a ridicat fruntea şi a strigat :
„O, tu sfîntă Unire — simbol de propăşire,
salut a ta ivire, stea mult aşteptată,
Unire tu eşti far pe marea tulburată !"

Unduiri de lumini şi steaguri
vin spre noi din acele vremuri depărtate,
vin ca o flacără nestinsă,
vin ca un rîu ce se porneşte
şi uneşte un mare fluviu.
Unirea ne-a întărit în toate,
ne-a învăţat să ştim
ce şi cine sîntem
şi sîntem fiii unui popor de viţă-naltă,
spre noi gloria străbună
îşi are ochii aţintiţi.

Acum, în a ţării nouă epopee,
Unirea — visul statornic al neamului —
ne împlineşte dorul,
stăpîni şi înfrăţiţi pe glia străbună
veghem răcoarea ploilor
de adevăr să pice.
La ferestrele cu praguri de cetate veche,
unduiri de lumini şi steaguri.
Din veşnicia lui Ceahlăul oglindeşte
cu aceeaşi claritate,
Ardealul, Moldova şi Ţara Românească,
E chipul nou al ţării,
al României socialiste.

CUVINTE DESPRE PATRIE

Am început să scriu un poem
pentru o toamnă bogată,
pentru zile de noiembrie,
zile dintr-un anotimp cu miez fierbinte.
Scriu despre sărbători,
despre nesfîrşite şiruri de case nou construite
Scriu despre spectacolul vieţii cotidiene :
despre oameni cu chipuri senine,
despre fericire, despre muncă,
despre frumuseţe,
despre splendoarea dimineţilor ce mă-nfăşoară.
Scriu despre lăudata glorie şi măreţia epocii
ca o lumină în istoria
Patriei.

MĂRTURISIRE

Pentru mine fiecare clipă de viaţă
este un miracol,
fiecare palmă de pămînt, între hotarele patriei,
este un miracol,
fiecare pas în spaţiul unui oraş sau pe ogor
este un miracol.
Şi toate acestea pentru că
am libertatea să-mi cînt bucuria
şi pot să rostesc în cuvinte însemnele puterii,
deplina credinţă, limpezimi, înălţări,
greutăţi învinse ...
Se aud tonalităţi exacte ce oda victoriei aduc,
se văd ochi deschişi, cetăţi nezăvorite,
pămîntul sub picioare şi drumul de urmat,
călăuza înţeleaptă,
iar la capăt şi la început de zi
nemurirea şi gloria poporului român.

CÎNTEC

Voi alunga
toate gîndurile triste în rochia lor de gală,
la răsăritul lunii
să cunosc doar răsuflarea aromitoare,
sigură, a pămîntului.
Voi alege din dantelele de aur vechi
ale dimineţii
un strai de rînd
împovărîndu-mă cu surîs
şi cu propria-mi versiune a cîntecului
omului liber.

O ediţie rară din opera lui CREANGĂ

În Biblioteca „Bibicescu" din Turnu Severin, azi Biblioteca judeţeană, am descoperit recent o cărticică, de foramtul celor clasice din „Biblioteca pentru toţi", pe hîrtie albăstruie, mai puţin utilizată pentru cărţile noastre literare. Volumul conţine doar două texte ale operei lui Creangă : **Moş Nichifor Coţcariul** şi **Povestea unui om leneş**. Cu regret am constatat însă că cele vreo 60 de pagini, cîte numără cărţulia, nu aveau foaia de titlu, aşa încît nu ştim exact denumirea cărţii, nici locul şi nici anul cînd s-a tipărit. Acest fapt nu ne împiedică să o cercetăm ca pe o tipăritură rară şi necunoscută specialiştilor, ca pe o piesă bibliofilă, dat fiind faptul că pînă acum nici-o bibliografie generală sau specială Creangă nu a semnalat-o. În primele pagini ale acestei editări există o **Deslușire**, din care aflăm că volumaşul în discuţie era primul dintr-o serie mai numeroasă şi că întreaga suită alcătuia colecţia denumită „Biblioteca Popolară". Din păcate şi această informaţie nu ne ajută prea mult deoarece nu ştim despre care bibliotecă „popolară" era vorba, întrucît la noi, începînd din secolul trecut au existat mai multe asemenea colecţii.

Colecţia în care s-a tipărit cărticica semnalată de noi azi şi aflată în Biblioteca judeţeană urma să publice o serie cu mai multe titluri din Creangă. Neputînd da de urmele colecţiei în cauză, să urmărim în continuare ce mai spunea, privitor la Creangă, „Deslușirea" introductivă. Aflăm astfel că Biblioteca Popolară începea seria I-a a publicaţiilor sale cu scrierile prozatorului român Ion Creangă „născut în satul Humuleşti, judeţul Neamţ, la 1837 şi mort la Iaşi în ziua de 31 decembrie 1889, în vîrstă de 52 de ani". „Deslușirea" conţinea şi alte precizări, cum că editorul pentru acea colecţie „nu urmăreşte nici cîştigul său propriu, nici paguba scriitorilor de talent care îi vor da sprijinul" (pag. 7). Dorinţa editorilor era ca numere din Biblioteca Popolară „să apară săptămînal", dar această doleanţă era în funcţie şi de „sprijinul ce ne vor da cititorii". Ceea ce interesează în mod special era faptul că exista o editare printr-o colecţie cu succesiune şi că seria primă începea cu Ion Creangă. Ordinea de apariţie a cărţilor din amintita bibliotecă era pentru numărul 1 **Moş Nichifor Coţcariul** şi **Povestea unui om leneş**, nr. 2, **Amintiri** partea I-a, numărul 3 ; **Amintiri partea** a II-a, nr. 4. **Amintiri** partea a III-a şi a IV-a. Numărul 5 : **Anecdote.** În numerele următoare „se vor cuprinde pe rînd toate poveştile autorului" (p. 9). Aveam de a face de fapt cu o editare în fascicole a întregii opere a lui Creangă. Ceva mai mult, adică ceea ce n-au făcut nici ediţia din 1890—92, în două volume şi nici cea din „Biblioteca pentru toţi" în 5 volume.

Facem cunoscută, cu acest prilej, şi o informaţie cu caracter de curiozitate, se referă la faptul că : „Asociaţia Generală a Studenţilor Universitari întruniţi la Giurgiu în 1892, 15. I. comunică doamnei Olga G. Creangă următoarea adresă : De la cel de al II-lea Congres, studenţii mulţumesc norei lui Creangă pentru răspîndirea în popor a cărticelelor pe hîrtie de ţigaretă". Precum se ştie amintitele cărticele au fost opera fiului lui Ion Creangă şi ele sînt astăzi rarităţi absolute. Aceste informaţii ne interesează acum pentru a fixa cu aproximaţie anii de cînd poate fi datată seria broşurilor din Biblioteca Popolară, cu operele lui Creangă (sfîrşitul secolului al XIX-lea) şi încă o dată probabilitatea ca ele să fi fost tipărite la Şaraga. Cea de a doua însemnare se referă la cîteva extrase care probau că hîrtia Creangă ar fi fost „cea mai superioară (şi) şi mai sănătoasă din toate celelalte hîrtii de ţigară". Se confirma o asemenea supoziţie prin referatele lui I. R. Gheorghiu precum şi cele semnate de specialişti ca Dr. Bernadt, Dr. Babeş, Dr. Bronckeer (p. 56). Probabil că, bazat pe aceste cercetări, Creangă junior putea să zică : „ori fumaţi foiţa Creangă, ori daţi dracului tutunul".

Cu toate că n-am avut sub priviri titlurile anunţate de editorii din această colecţie şi chiar dacă nu ştim precis care este editura, din ce an şi în ce loc a apărut, un fapt este cert : există o cărticică a lui Creangă cu două texte şi mai există o tentativă de tipărire a unor creaţii licenţioase Creangă care urmau să apară cu mult înaintea celor tipărite de Kirileanu, în 100 de exemplare, în Editura Fundaţiilor.

Cartea din „Biblioteca Popolară" s-ar putea să fie între primele care să vizeze difuzarea mai largă a operei lui Creangă, deoarece colecţia din Biblioteca pentru toţi apare abia prin 1896. Toate acestea ne îngăduie să vorbim de rarităţi sau de piese bibliofile şi pentru cazul marelui nostru clasic Ion Creangă.

Ion ILIESCU

aniversări

DICŢIONAR LITERAR

FRANZ LIEBHARD

Pseudonimul literar al lui Reiter Róbert. Poet, traducător, eseist, unul dintre cei mai importanţi şi cunoscuţi scriitori de expresie germană din România. S-a născut la 6 iunie 1899 în Timişoara. Studii filologice la Budapesta şi Viena. Debut în publicaţia expresionistă de stînga „Ma" (1917), editată, mai întîi la Budapesta, apoi, la Viena, unde **Reiter Róbert** publică un număr de versuri în limba maghiară, marcate de experienţele avangardiste (la amintita publicaţie colaborau, printre alţii, Tristan Tzara, Apollinaire, Marinetti). După încheierea studiilor, urmează o perioadă de relativ recul în creaţia poetică a lui R. R. Reîntors la Timişoara, el încetează să mai scrie în limba maghiară, semnează **Robert Reiter** şi îşi începe cariera de scriitor şi ziarist de limbă germană. În 1925 devine redactor la ziarul „Banater deutsche Zeitung". Aici apare primul său studiu privind istoria culturală şi literar-artistică a Banatului, domeniu căruia îi va rămîne credincios de-a lungul întregii sale activităţi. În 1926, în suplimentul **Stimmen der Völker** a ziarului „Prager Presse", publică o versiune germană proprie a baladei **Mioriţa**, fapt consemnat elogios de Lucian Blaga. Traduce din Mihai Codreanu şi Adrian Maniu. Editorial, debutează cu lucrarea **Franz Ferch, ein Banater Maler (Franz Ferch, un pictor bănăţean)**, Timişoara, 1943. După război adoptă pseudonimul **Franz Liebhard**, numele unui prieten miner, pierit într-un accident de muncă. Între 1953 şi 1968 este secretar literar la Teatrul German de Stat din Timişoara. În 1967 F. L. este distins cu **Meritul cultural clasa a III-a** ; iar în 1971 i se decernează **Premiul special al Uniunii Scriitorilor din R. S. România**, al cărui membru devenise. Este preşedinte de onoare al Cenaclului literar „Adam Müller-Guttenbrunn" al Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara. Publică o serie de eseuri literare, istorice şi cultural-artistice, studii despre oameni de seamă de pe meleagurile natale. **Der Türkenschatz (Comoara turcească)**, ESPLA, 1958, povestire cvasiautobiografică ori volumele de eseuri : **Menschen und Zeiten (Oameni şi vremuri)**, Kriterion, 1970 (distins cu Premiul Comitetului de Stat pentru Cultură şi Artă) ; **Banater Mosaik (Mozaic bănăţean)**, Kriterion, 1976 ; **Temeswarer Abendgeschpräch (Dialoguri nocturne bănăţene)**, Facla, 1978, se constituie într-un captivant periplu, a cărui originalitate stă în „ideala sinteză" dintre cultura europeană, asimilată de scriitor încă din tinereţe, şi culoarea, cultura locală („specificul local banatic, şvăbesc, şi românesc", cf. Arieşanu, „Orizont", 45/1989). F. L. „trecuse de cincizeci de ani cînd şi-a publicat primul volum de versuri, impunîndu-se dintr-o dată ca un poet deplin format" (Maxim, 1974) ; **Schwäbische Chronik (Crónică şvăbească)**, ESPLA, 1952 reuneşte ciclul de poezii militante scrise între 1949 şi 1951. Urmează : **Glück auf ! (Noroc bun !)**, ESPLA, 1959 ; **Gedichte (Poezii**, în colecţia „Cele mai frumoase poezii"), Editura Tineretului, 1964 ; **Miniaturen aus vier Jahrzehnten (Miniaturi din patru decenii)**, Kriterion, 1972 şi **Aurul înălţimilor** (versuri traduse de Ion Horea, cu o prefaţă de Ion Maxim), Minerva, 1974. Este prezent în mai multe antologii. Traduce : József Meliusz, **30 Gedichte (Treizeci de poezii din József Meliusz)**, EPL, 1965 şi Al. Voitin, **Procesul lui Horea**, EPL, 1969. Începuturile lirice ale lui F. L. sînt tutelate de orientările poeticilor moderniste. Trakl, expresioniştii, Whitman ori Rimbaud imprimă o atmosferă specifică poeziilor de debut, desfăşurate în direcţia cîtorva „pasiuni esenţiale" (ura împotriva războiului, dragostea, năzuinţa revoluţionară, compasiunea faţă de suferinţă, cf. Meliusz, **Cafeneaua pierdută**, Kriterion, 1977). Acordate temperamentului propriu, aceste tendinţe se menţin, contribuind la configurarea unui univers distinct în care timbrul profetic, satira, un „anume sentiment tragic" (cosmic), permanentul contact cu valorile umaniste sînt elemente de sprijin (cf. Maxim 1974). Preferinţa pentru ceea ce este stabil în existenţă, meditaţiile „discrete şi calme", analogiile „(şoptite) între rotirea elementelor şi destinul uman" (Dorcescu, „Orizont", 36/1974) iau expresie în forma sonetului sau a „miniaturilor". Între aceste cadre, aparent constrîngătoare, se instituie o „poezie densă în sensuri şi gravă", în care patria (şi istoria) sînt obsesii, o poezie a unei „muzici stinse", ce transpune „senzorialul în meditaţie şi ritual" (Pia Brînzeu, „Orizont", 22/1986).

MIRCO JIVCOVICI

Traducător, lexicograf. S-a născut la 28 mai 1921 în localitatea Foeni (Timiş), Doctor în ştiinţe filologice, profesor universitar la Universitatea din Bucureşti, Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (1970). Debut editorial cu transpunerea în limba română a lucrării lui Branislav Nuşici, **Doamna Ministru**, ESPLA, 1952. Continuă ca traducător : Branimir Ćosić, **În vîltoare**, roman ELU, 1959 ; Miroslav Krleža, **Opere alese**, ELU, 1964 ; Branislav Nuşici, **Un individ suspect**, EPL („Biblioteca pentru toţi"), 1964 ; Antonije Isacović, **Feriga şi focul**, nuvele, Univers, 1971. Activitatea de traducător este susţinută de una, paralelă, de lexicograf : **Dicţionar sîrbocroat-român** (în colaborare cu D. Gămulescu), Editura Ştiinţifică, 1970 (şi „Libertatea", Pancevo) ; **Mic dicţionar sîrbocroat-român**, Sport-Turism, 1981 ; **Mic dicţionar român-sîrbocroat**, Sport-Turism, 1986. Publică două studii cu privire la relaţiile culturale dintre poporul român şi popoarele iugoslave : **Dositei Obradovici în contextul relaţiilor sîrbo-române**, Kriterion, 1972 ; **Mărturii cu privire la relaţiile culturale şi literare româno-sîrbe (iugoslave)**, Kriterion, 1976 (Premiul Uniunii Scriitorilor din R. S. România).

REFERINŢE CRITICE

George Bulic, „Orizont", 7/1965 ; Miodrag Ivanović, „Dnevnik", Novi Sad, 12 iulie 1970 ; Golub Dobrosinović, „Vukov Sabor", Belgrad, 4/1973 ; Bogdan Dećernić, „Borba", Belgrad, 1973 ; Ilija Konev, „Études balkaniques", I, Sofia, 1976 etc.

Olimpia BERCA

Într-un fel, despre inimă...

La distanță de nici trei săptămîni, Centrul universitar Timișoara a trăit febrilitatea unor evenimente științifice medicale de răsunet, onorate de participarea, cît se poate de activă, a unor personalități de referință din domeniu. Departe de a se fi estompat în timp, ecourile lor stăruie în minte și-n inimă, poate mai cu seamă fiindcă ei, oamenii în alb la care ne referim, și-au menținut întreagă modestia, dorința vie a perfecționării, a autoperfecționării, căldura și deschiderea spre oameni...

Ca într-un reportaj, cea dintîi întîlnire cu renumitul chirurg prof. dr. doc. Ioan Pop D. Popa, membru corespondent al Academiei de Științe Medicale, șeful Clinicii de chirurgie cardiovasculară Fundeni, s-a petrecut astfel: la ora propusă de profesor (care efectua cea dintîi operație la

nou-înființata secție de chirurgie cardiacă din cadrul Spitalului clinic nr. 4 „Victor Babeș" din Timișoara), am ajuns, împreună cu colegii gazetari și fotoreporteri, în fața secției de terapie intensivă, unde ne dădusem întîlnire. La ora 12,45 punct, ușa s-a deschis, un om zvelt și înalt, cu privirea blîndă și trăsăturile marcate de oboseală, ne întindea dreapta. „Sînt Ioan Pop D. Popa, bună-ziua, permiteți-ne să ne revedem, peste zece minute, pînă atunci echipa noastră mai are unele lucruri de pus la punct". După exact zece minute, însoțit de ceilalți nouă membri ai „unei părți din colectivul clinicii Fundeni", profesorul Pop D. Popa era la dispoziția ziariștilor. Calm, fără nici o undă de distanțare, amabil, prompt și doritor de dialog. A punctat importanța momentului, conturînd, în nuanțe pline de sinceră apreciere, importanța școlii medicale, chirurgicale din Timișoara, importantul potențial profesional care garantează succesul acestei temerare întreprinderi — operațiile pe inimă, inclusiv pe cord deschis. Da, echipa sa va veni, și în continuare, ori de cîte ori este nevoie, la Timișoara: „Colectivul Clinicii de chirurgie cardiovasculară Fundeni dorește colegilor de la Timișoara succese deosebite în această specialitate deosebit de dificilă. Nu există lucru mai frumos decît să servești salvarea organului simbolic al vieții — inima!".

memento

Am mers, apoi, laolaltă, la Terapie intensivă, unde, în universul complicat și aseptic al aparaturii ce consemnează și cel mai mic amănunt legat de viață, prima pacientă operată de către Profesor, în noua secție timișoreană, avea să-și revină, încet, sigur, la o alt fel de viață, susținută de o inimă, de-acum, sănătoasă. Iar a treia zi, în momentul încheierii primei etape a prezenței, la Timișoara, a prestigioasei formații de la Fundeni, întîia operată, precum și celelalte două ce au urmat-o, erau în starea de reținută bucurie conferită de certitudinea că viața lor este în afara oricărui pericol, că mîna de maestru care a mînuit bisturiul învinsese definitiv boala...

Astăzi, colonelul dr. Vasile Cândea este o autoritate în sfera chirurgiei cardiovasculare, clinica de profil, de la Spitalul militar central din București, pe care o conduce, „rivalizează", în cel mai frumos mod, cu clinica-matcă de la Fundeni. Începuturile în profesie ale doctorului Cândea se leagă cu aproape trei decenii în urmă de municipiul Timișoara. Îl reîntîlnim, acum, la ceas al remarcabilei afirmări profesionale, ca participant la primul Simpozion național de flebologie, despre care interlocutorul nostru spunea: „Acest prim simpozion de la Timișoara și-a depășit dimensiunile, în sensul că a devenit congres internațional: ca organizare, ca problematică dezbătută, ca participare. Au fost abordate probleme deosebite, moderne, informații la zi privind explorările funcționale, tratamentul medical și chirurgical al acestei boli deosebit de invalidante, încă atît de puțin cunoscute. Important este că, aici, există o școală creată de profesorul Pius Brînzeu, care a reușit să pună bazele acestei specialități. Consider că Timișoara, care este un centru de referință pe plan național, are obligația morală și organizatorică să fie un centru metodologic în domeniul studierii și tratării bolilor sistemului venos periferic. Avem capacitatea de a realiza această «super-specializare», într-un complex spitalicesc care o obligă să aibă relații interdisciplinare. Însăși chirurgia cardiacă modernă a ajuns la posibilitățile terapeutice de astăzi abia cînd s-a desprins de chirurgia generală, devenind specialitate de sine stătătoare. Dacă în sînul Societății de Științe Medicale s-a înființat o secție de flebologie (al cărui președinte este conf. dr. Petru Ignat), nu este oare firesc să ai și o secție clinică de flebologie (sau angiologie)? Ar crește, de fapt și de drept, prestigiul cetății universitare Timișoara, s-ar confirma preocuparea sa de leagăn al flebologiei românești din țara noastră".

Anticipînd un eveniment ce avea să se petreacă peste cîteva zile, îi solicităm colonelului dr. Vasile Cândea și un

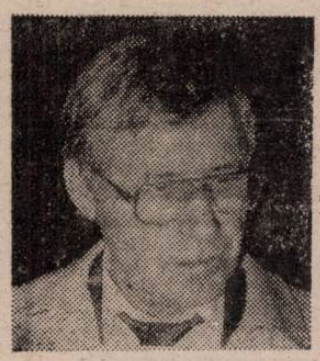

gînd legat de operațiile pe inimă. De unde pînă atunci interlocutorul se menținuse într-un orizont excesiv de sobru, nemetaforizat, al referirilor, se metamorfozează pe nesimțite, mîinile, de la al căror elegant „joc" îți poți desprinde cu greu privirea, dobîndesc, parcă, o încărcătură de sporită expresivitate. Cu ochii minții ți-l imaginezi operînd ,cum de atîtea mii și mii de ori a făcut-o, Acasă sau în lume. „Este minunat să stăpînești celula, să poți stăpîni cordul, să-l poți opera. Să conservi capacitatea «bateriei energetice» a celulei miocardice! Nu am cuvinte să spun cît de splendidă poate fi o asemenea operație cînd, într-un fel, omul „a murit" și „a înviat", (cu inima adusă, în timpul operației, la o temperatură de 15 grade), ca să protejăm ceea ce este în infrastructura celulară; ca ea, inima, să poată intra în funcție renăscută și puternică!".

Ildico ACHIMESCU

Urme de exploatare minieră antică

Una din descoperirile de excepție ale anului 1989, în sud-vestul României, o reprezintă identificarea primelor exploatări miniere romane de la Moldova Nouă. În zona Florimunda, pe dealul Floricica, un grup de speologi amatori, conduși de ing. Ioan Talpeș, au descoperit cîteva galerii, care, prin forma și modul de execuție, au dus la concluzia că sînt antice. De fapt, descoperirea a fost făcută de minerul Nicolae Ciutari, care a colaborat, mai apoi, cu arheologii de la muzeele din Reșița și Timișoara. Coborîrea în mină s-a făcut nu prin puțul original, ci printr-un orificiu de evacuare, practicat mai tîrziu pentru depistarea unor filoane metalifere. În general, în mineritul antic se foloseau puțurile mici amplasate la distanțe apropiate, care permiteau delimitarea exactă a zăcămîntului, fără a executa rețele de lucrări orizontale. Accesul în mină era asigurat de „scări de lemn", cioplite în trunchiuri de copaci, asemănătoare cu acelea descoperite la minele de aur de la Roșia Montană. Un fragment de scară din lemn a fost descoperit și într-o galerie de la Moldova Nouă, însă în alt sector. Inițial, a existat o galerie de bază, cu o înclinare de circa 45°, din care porneau cîteva galerii scurte de căutare a filoanelor. O mică galerie, de circa 2,50 m, e situată lateral, deasupra galeriei principale, unde au fost descoperite și cîteva oase de pasăre și scoici. Lățimea galeriilor era de 0,80 m la bază și de 0,50 m în partea superioară, avînd un aspect trapezoidal. Pe pereți, erau încă vizibile urmele dălților cu care s-au

Graiul vetrei străbune

săpat galeriile. Repertoriul uneltelor antice, folosite de minieri, era destul de sărac, constînd din: tîrnăcop, daltă și ciocane ascuțite, unelte care aici nu au fost încă descoperite. Pe unul din pereții galeriei laterale s-au putut observa urmele unor mici lăcașuri de 10×10 cm, dispuse cam la înălțimea de 1,50 m, și altele de 0,60 m de la podeaua galeriei, care în antichitate adăposteau opaițele utilizate pentru iluminat. Se apreciază că programul de lucru al unui miner roman era determinat de timpul de ardere al unui opaiț, deși acest lucru nu poate fi generalizat pentru toate tipurile de mină.

Prin modul de execuție al galeriilor, forma și dimensiunile lor, lucrările miniere de la Moldova Nouă sînt în mod cert exploatări antice.

Cu cîțiva ani în urmă a fost identificată la Ogașul Băieșului o construcție care atrăgea pentru prima dată atenția asupra prelucrării, de fapt, a reducerii metalelor care avea loc în acest centru. O. Bozu presupunea, pe bună dreptate, că aceasta reprezintă un complex strîns legat de exploatările miniere de aici. Pe întreaga vale a Băieșului (semnificativă fiind însăși denumirea locului!) se păstrează cîteva edificii din piatră, afectate de lucrări moderne neînsemnate, care au distrus o bună parte din ele. Prezența pîrîului din imediata apropiere constituie un indiciu al existenței unor cuptoare de redus minereu. Cercetările întreprinse la Ogașul Băieșului au stabilit existența unor detașamente din legiunea a VII-a Claudia p.f., care supravegheau minele și zona de reducere a metalului, ceea ce denotă importanța lor deosebită pentru Imperiul Roman. În galeriile descoperite se exploata fierul, judecînd după filoanele subțiri, observate pe pereții galeriilor. Cu mulți ani în urmă fusese descoperit la Moldova Nouă un altar funerar, ridicat de un funcționar din administrația minelor, numit Piperas, avînd funcția de dispensator vicarius (ajutor de contabil). Prin modul lor de execuție, galeriile de la Moldova Nouă se aseamănă cu cele din Moesia Superior, Dalmația (R.S.F.I.), Noricum (Austria), Spania antică.

Cercetările sînt abia la început. Colaborarea arheologilor cu Clubul speologilor s-a dovedit exemplară și credem că aceasta va continua, datorită interesului deosebit suscitat de prezența unor asemenea descoperiri la Moldova Nouă. Ele sînt menite a dovedi vechimea mineritului, a continuității acestei ocupații în rîndul populației băștinașe.

Dr. Doina BENEA

figurine

Un orășel ca Hațegul, frumoasă așezare din inima Transilvaniei și din inima vechilor vestigii daco-romane, se poate mîndri cu o viață culturală pe măsura trecutului ei luminos. În mîezul acestei culturi se înscriu și poeții urbei care, de ani buni, își aduc aportul, prin scrisul lor, la întemeierea unei spiritualități noi în vechiul lor oraș. Barzi precum Ionel Amăriuței, Constantin Stancu și, cel despre care vom scrie mai jos, Ioan Drăgănescu, scot volume, publică la gazete, susțin întîlniri și recitaluri de poezie, se întîlnesc în cenacluri, își aduc, într-un cuvînt, într-un buchet de culori și esențe lirice originale, aportul lor la efloreșcența spirituală a cetății.

Ioan Drăgănescu, fiu de țărani din partea locului și om de bază, întreprinzător, al vestitei cooperative de producție meșteșugărească „Bucura", iată, slujește de o seamă de ani poezia, reușind să-și închege și să tipărească, pînă azi, două volume, al treilea fiind în lucru la Editura „Facla".

„Ieșirea din singurătate"*, al doilea volum al poetului hațegan, dă mai mult decît pînă acum sentimentul unei trăiri plenare — a poetului, în imediat, în cotidianul intim și fierbinte al zilelor, dar și în imaginarul abstract. Din aceste două surse, al imediatului intim și al imaginarului își extrage seva poetul. De aici, senzația că poezia lui atinge, prin trimiterile ei, și făptura intimă, vulnerabilitatea ei, dar și ideile generalizatoare care dezvăluie un univers uman profund. Ce găsește poetul în imediatul intim? El găsește răspunsuri la întrebările ființei, sceptica oglindă a sinelui, atins de speranțe, dar și de „cele mai mizerabile nimicuri", temerea în fața iubirii, dorința de evaziune și de infinit, de visare. În toate aceste elanuri și dorințe, ceea ce convinge este puritatea sentimentului și adevărul spunerii. Din ele două se naște o tensiune și un dramatism subteran, foarte dense, iar poemul său se adună, ca într-un simbure ideatic sau meditativ, născindu-se acolo în jurul acelui ax de foc și închegîndu-și astfel magma fluidă.

Cu adînci rădăcini

Place, în poezia lui Ioan Drăgănescu, aerul de sentență, de maximă al unor versuri. Place și autoironia sa blîndă. Place felul inteligent în care se construiește, în genere, poemul său, cu o introducere, o linie mediană și o explozie finală, ca un corolar liric fierbinte. Place, de asemeni, în erotica sa, felul cum ea se construiește pe sentimentul temerii pierderii iubitei sau, altădată, pe eternitatea fortifiantă a iubirii. Oricum, erotica sa, fără a deveni niciodată patetică sau lacrimogenă, atinge puncte fierbinți ale desfășurării acestui amplu sentiment uman, este „crescută în suflet, înflorită în suflet" sau ea devine o stea dublă cînd albă, cînd neagră și tot ea aduce „răni și vindecări".

Remarcabilă mi se pare și poezia universului uman sau cea de extracție meditativă, robită unor idei ca și abstracțiilor sau simbolurilor fantaste. Cît de frumos spune poetul: „Prin gară / trece viața, cu geamurile luminate / Unul din compartimente / E locuit de mine" **sau:** „Cea mai frumoasă iubită ar putea fi dimineața — ea cunoaște pe ieri, pe azi, pe mîine: atîtea taine". **Densitatea imaginii merge mînă în mînă cu aceea a ideii. Ele nu se resping. Se împlinesc.**

Poezie de notație imediată, dar și de concept simbolic-meditativ, lirica lui Ioan Drăgănescu se revendică de la un imaginativ, adesea fabulos, care rămîne, totuși, între granițele firești ale imediatului, realului și intimității ființei. Stilul său e curat, spunerea e modernă, limpidă, epurată de neologisme infidele, fără a fi însă păsunistă. Un stil agreabil, învăluitor, firesc care cîntă pe corzi cînd grave, cînd atinse de pizzicato-uri ironice. Poezia sa concentrează, adesea, aforistic, sau anecdotic, un gînd, o imagine, care rămîn, intangibile, în noi, panseuri lirice cu o tentă ironică, cu ton de maximă, cu un aer ușor fantast sau familiar. Chiar și poezia sa patriotică, legată de tărîmul natal și de cel al istoriei sale, se încheagă în imagini armonios liturgice, în care statornicia trecutului consfințește datele unui neam viguros, din care provine și poetul, prins cu adînci rădăcini, pînă azi, în țărîna română.

Ion ARIEȘANU

*** Ioan Drăgănescu, IEȘIREA DIN SINGURĂTATE, Ed. Litera, 1989.**

Structura picăturii de viață

Ce poți să faci cu oceane de apă cînd izvoarele nu mai sînt de ajuns ? Prof. univ. dr. ing. Vasile Cocheci, aplecat de ani de zile asupra structurilor apei vii, potabile, face parte din grupul tot mai larg al oamenilor de știință ce privesc cu matură conștiință spre viitorul imediat și cel secund al acestui element fundamental al vieții — apa. Pornind de la concluziile cunoscute pe plan mondial, privitoare la rezervele de apă dulce, de la marcatul decalaj creat între posibilitățile reale ale naturii și consum, de la tulburătoarele tragedii ecologice cu care se confruntă din ce în ce mai frecvent planeta, profesorul Vasile Cocheci face, la nivelul răspunderilor sale de om și savant, de dascăl universitar, împreună cu grupul pe care îl conduce, tot ceea ce-i stă în putință pentru a recupera picătura de apă vie de care depinde însuși viitorul societății umane. Vasile Cocheci aduce mereu vorba despre ghețari, ca posibile rezerve de apă dulce, de marile pînze freatice sau de cele de profunzime, încă neafectate de poluare, care reprezintă un infim procent din totalul apei existente pe planetă, despre eforturile naționale și ale altor state de a pune zăgaz poluării, de a găsi cele mai bune metode pentru recuperarea apei reziduale industriale, de a găsi soi formule pentru a da agriculturii, cel mai important dintre consumatorii de apă, necesarul imediat.

Aria sa de cercetare, de o importanță deosebită pentru viitorul patriei noastre și, prin extindere, al omenirii, prin conlucrarea mai multor domenii ale științei, deși se rezumă ca suprafață doar la zona de vest a țării, prospectată și analizată, face parte din efortul comun al tuturor oamenilor de știință din lume, pentru care apa a devenit o profesiune de credință. După explozia industrială, începută la sfîrșitul veacului trecut, a trebuit să se ajungă la capătul mileniului al doilea pentru a se descoperi că necesarul de apă potabilă existent este într-un procent infim și că procesul de deteriorare al calității apei în majoritatea țărilor este greu de oprit.

Oameni și creații

Centrul de la Timișoara al Institutului de cercetări și proiectări pentru epurarea apelor reziduale, din cadrul Ministerului industriei chimice, pe care îl conduce, reunește cadre didactice de la Institutul Politehnic din Timișoara și cercetători ce urmăresc în principal mijloacele de epurare a apei, a filtrării ei pentru a o face potabilă, cu ajutorul tufului vulcanic sau a cărbunelui biologic activ, folosirea unor procedee de ozonizare a apei. Alte direcții de cercetare sînt : studiul proceselor de coagulare, folosit în tehnologia apelor industriale, studiul apelor de răcire din industrie, urmărirea gradului de reciclare a apelor industriale, folosirea unor metode moderne în purificarea apelor reziduale urbane și industriale ș.a. Activitatea colectivului pe care îl conduce, unde sînt cooptați în cercetare și studenții politehnicii timișorene s-a concretizat în peste 500 de lucrări științifice, publicate în reviste din țară și străinătate, peste 40 de brevete, dintre care 5 au fost premiate la saloanele științifico-tehnice. Pe lîngă aceasta se înscriu și contractele cu alte state, din Asia și Africa, ce se ridică la peste 30 de milioane de lei.

Prin întreaga sa activitate științifică, prin neobosita muncă de la catedră, pe care o depune, începînd cu vara lui 1946 la Facultatea de chimie a Institutului Politehnic „Traian Vuia" din Timișoara, făcîndu-și o adevărată credință din munca și răspunderea sa în acest atît de delicat domeniu vital al științei, profesorul Vasile Cocheci își înscrie numele printre oamenii de știință dedicați cu totul înaltei lor misiuni puse în slujba omului. Participă la nenumărate simpozioane, organizează cercuri științifice cu studenții pentru a le insufla dragostea pentru acest domeniu vital al omenirii, conduce doctorate ale unor specialiști români și străini, e prezent în activitățile obștești din cadrul Institutului Politehnic, deținînd, în decursul anilor, importante funcții. O viață dedicată semenilor, cu conștiința trează la realitățile lumii dontemporane, al cercetărilor de ultimă oră din domeniul său.

P. E. BANCIU

Natură-sănătate

De curînd, la Timișoara s-a desfășurat simpozionul național „Natură-sănătate" sub egida Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Timiș și a Asociației Filateliștilor din România, filiala Timișoara. Beneficiind de prezența unor personalități din domeniul cercetării științifice din țară, la sediul Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă Timiș a avut loc o conferință de presă la care au luat parte dr. Gheorghe Neamu, cercetător științific principal la Institutul de Geografie al Universității din București, dr. Adriana Pop, cercetător științific de la Centrul de cercetări biologice, Cluj-Napoca, Nicolae Staicu, biolog de la Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice, București și Steluța Cenușescu, președinta Grupei de studii „Mycologica", Timișoara. Au fost prezenți reprezentanți ai presei locale și ai revistei Orizont. În prima parte, discuțiile s-au purtat în jurul problemelor mediului de viață pe cel de al VI-lea continent — Antarctica. Dr. Gheorghe Neamu, care a făcut parte dintr-o expediție mixtă și a petrecut o „vară antarctică" pe cel mai îndepărtat punct al Pămîntului a prezentat cîteva dintre problemele ridicate de cercetările ce au loc în Antarctica.

A fost evocat numele lui Emil Racoviță, ce se numără printre primii douăzeci de oameni din lume care au vizitat Antarctica și a lăsat o importantă documentație adunată astăzi în opt volume. În continuare, discuțiile s-au concentrat asupra cercetărilor de ultimă oră efectuate de biologii români asupra unor ciuperci comestibile crescute în apropierea zonelor poluate. Atît cercetătoarea Adriana Pop, cît și biologul Nicolae Staicu au adus argumente, pe baza cercetărilor efectuate, pentru o folosire cît mai prudentă a cunoscutelor ciuperci, deoarece s-a observat că miceliile au unica proprietate de a acumula metale grele, dăunătoare sănătății și chiar radioactivitate. În finalul întîlnirii, Steluța Cenușescu a vorbit despre preocupările filatelice timișorene ce fac parte din grupele de studii „Mycologica" și „Antarctica".

P. BOGDAN

Un opus dedicat Unirii

•muzică•

Evenimentul Simfonicului de sîmbătă a fost interpretarea în primă audiție absolută a poemului vocal-simfonic dedicat Unirii din 1918 de artistul emerit Nicolae Boboc. Corurile filarmonicilor din Arad și Timișoara, orchestra filarmonică timișoreană au interpretat lucrarea sub bagheta compozitorului. Opusul, conceput într-un crescendo de efect, e gravat pe substanța modală a muzicii populare transilvane din zona Zarandului, dînd senzația strictului autentic, în prelucrarea subtilă, de bun simț a compozitorului. Filonul central este susținut, desigur, de voci, în tratare polifonică, purtînd mesajul unui text care, în metru folcloric, sugerează tendința spre Unire, dintotdeauna prezentă în spiritul românilor din Transilvania. Interesantă este prezența admirabil orchestrată a instrumentelor : ne-am fi așteptat ca ele să fie tratate ca simplu acompaniament al corului. Orchestra apare însă într-o aparentă independență, dublînd textul, subliniindu-l, evoluînd însă cu o personalitate proprie. Vocația simfonică a compozitorului a fost atestată și cu prilejul apariției discului care cuprinde „Țara Hălmagiului" (cu care, de altfel, prezenta lucrare se aseamănă). Probabil că partitura orchestrei ar putea rezista și de sine stătător, după cum același lucru s-ar putea întîmpla și cu acea destinată vocii umane. Sinteza lor însă, ca și în cazul partiturilor wagneriene, dau o rezultantă cu un plus emoțional, orchestra posedînd mijloace de insinuare, evocare, anticipare, adică de sugerarea sentimentului, amplificînd prin ecouri, umbre și lumini corul, parcă într-un dialog cu conștiința. Finalul, previzibil, dorit ca o armonizare a întregului, ca rezolvare, unește vocile și orchestra într-o sugestivă, omogenă plenitudine fonică. Un opus dedicat Unirii trebuie să poarte accentele muzicii populare, ca idee politică, sugerînd voința națională ; în același timp însă contribuția personală a compozitorului este decisivă, completă, fiecare notă a tablourilor aflate în succesiune ascendentă aparținînd ideilor și concepției unui artist aflat într-o fază prolifică a activității sale. Originalitatea utilizării vocilor, într-o țesătură densă și echilibrată, orchestrația modernă a unor pagini modale ce se situează în zona unui generos melodism și mai ales RITMUL, acest erou principal, nu ca dimensiune dansantă, ci ca unitate expresivă, organizează materialul sonor într-o infinită diversitate.

Lucian BURERIU

1 DECEMBRIE 1918 ÎN MEDALISTICĂ

Împlinirea a 70 de ani de la Marea Unire a fost marcată prin baterea unei medalii jubiliare care conține stemele celor trei principate : Transilvania, Moldova și Muntenia, încadrate într-un triunghi, înconjurat de două ramuri de laur acolate și de legenda : 70 de ani de la făurirea Statului Național Unitar Român. Și anii jubiliari 1918—1988.

Ion BUTUM

IARNA AM CÎȘTIGAT

fanion

Nu știu cît de cunoscută este expresia „a sparge gheața" prin țările Africii ori prin alte ținuturi caniculare. Cert e că, la Timișoara, ea stătea pe buzele suporterilor încă din prima etapă a prezentului campionat, adică din vară, dar ce să spargi, dacă n-ai obiectul, așa că fenomenul a putut fi consemnat abia de cînd a căzut frigul. Iată, deci, că, de patru etape, Poli a început să facă puncte vîrtos, șase, cîte n-a adunat într-o vară-toamnă. Și-atunci se pune, firesc, întrebarea : știu ei să joace mai bine pe frig, ori gîndul că s-ar putea să tot rămînă fără puncte, prin alte divizii mai subterane, le-a dat fiori de joacă atît de aprig ? Și, culmea, acum două zile, au cîștigat cu Universitatea Craiova, nume ce produce palpitații pe la Steaua și la Dinamo. Numai asta aș mai aminti, că, în urmă cu două etape, Craiova a furnizat cea mai mare surpriză a cel puțin ultimilor cinci ani de campionat, cîștigînd chiar la Steaua acasă. Asta ca să vă dați seama cu ce moral era așteptată partida cu craiovenii, ce speranțe se mai puteau lega de agonisirea unui, maxim, punct. Ei bine, nu a fost așa cum ne-am fi așteptat, Poli jucînd foarte bine mai ales în a doua repriză, cînd, minute în șir, oaspeții nu au trecut de mijlocul terenului. Și chiar dacă punctul victoriei a venit abia în penultimul minut al partidei, să nu uităm că ai noștri au avut cîteva mari ocazii, salvate doar de reflexele incredibile ale portarului Crișan, îngerul păzitor al echipei sale. Chiar dacă Gică Popescu a dispecerat excelent apărarea sa, chiar dacă mijlocul craiovean a luptat pentru fiecare minge, Oloșutean și Varga au avut cîteva frumoase execuții tehnice, trasînd spectaculos profilul partidei. (Nu cred că v-ați dat seama, dar ceea ce vedem noi este profilul unui meci de fotbal, o situare frontală nefiind deloc spectaculoasă). Și chiar, sinceri să fim, ne-am fi mulțumit și cu acest scor alb, încălziți în tribune de sunetul sec al mingilor catapultate înspre Crișan, încălziți, totuși, de sigura tradiție a acestor scoruri ce începea să prindă cheag. Dar gramajul evidențelor a fost mai mare decît cel al speranțelor și, cum știți, am învins.

Prevăzător, în caz de eșec, am fi scris : Iar n-am cîștigat. E mai bine în titlu.

Marcel TOLCEA

COSTICĂ RĂDULESCU...

sport

...a confirmat și miercuri, în partida cu craiovenii, că, în fotbal, este un meseriaș de mîna-întîi ; am văzut meciul „Poli" — Univ. alături de Ioan Chirilă, știutul și prețuitul cărturar printre cronicarii sportivi, un om cu judecăți clare, căruia din fotbal îi place nu îndeletnicirea, cît arta propriu-zisă, adică spectacolul, metafora, creativitatea (precum, modest, și subsemnatului) ; ei, bine, Ioan Chirilă, cu ochiul priceput și mintea-i iute, a judecat disputa dintre Costică Rădulescu și Sorin Cîrțu sub aspect tactico-strategic, deci ca un expert, o competență în domeniu, și-l cred de fiecare dată cînd slobozește cîte o părere, fie în scris, fie pe viu grai ; „Costică a clădit o echipă solidă la Timișoara, nu se dezminte", mi-a zis maestrul Chirilă, iar în final a apreciat că Politehnica a meritat categoric victoria, deoarece a jucat închegat, în ritm intens și variat, a dominat cam tot jocul și a avut multe alte ocazii prielnice pentru gol.

Punctul nostru de vedere e același : Costică Rădulescu l-a învins pe Sorin Cîrțu, jucînd pentru victorie, pe cîtă vreme oltenii au mizat pe un egal, ținîndu-l pe Gică Popescu exclusiv în defensivă ; Gică Popescu... ce jucător rasat ! ; de l-am avea la Timișoara, am fi pe locul al treilea în clasament ; efectiv, omul „meu" a jucat ireproșabil, are fotbalul în fire și de pe acum îl văd laureatul anului '89 în topul celor mai buni fotbaliști români (Ioan Chirilă îl preferă pe Sabău, ca să-i dezvălui taina), ținînd seama, pe de o parte, că a contribuit decisiv la calificarea noastră în Turneul final, iar pe de altă parte, pentru că a renăscut orgoliile fotbalistice ale Craiovei și, de altfel, ale provinciei. Cum vine curînd un alt An Nou, vă propunem să trimiteți, pe adresa revistei „Orizont", opțiunile dv., stimați cititori, pentru clasamentele anului : cel mai bun sportiv român, cel mai bun fotbalist, cel mai bun arbitru, cea mai bună echipă, cel mai bun antrenor (cîte cinci).

În final de an, avem la Timișoara o mare bucurie sportivă : Poli s-a redresat ! Cei 30 000 de spectatori la meciul cu Gică Popescu dovedesc, în acest decembrie friguros, că în suflete e cald ca vara.

Teodor BULZA

Ernesto Rodriguez del Vallo

(CUBA)

UN OM ÎN PARC

Traversezi, ca totdeauna, vastul bulevard. Cîțiva automobiliști se opresc văzîndu-te, alții trec valvîrtej prin fața ta, nesocotindu-ți dreptul.

— Hei, respectă pietonul care trece pe zebră — îi apostrofezi, și ei rîd, știind bine că te jignesc făcînd asta. Te înfurii.

Pașii te duc către parcul adumbrit de copaci înalți, ale căror denumiri nu te-au interesat niciodată să le afli.

— La urma urmei, fie ce-or fi, tot o să-mi dea umbra de care am nevoie, îți repeți în sinea ta, în chip de replică nimerită la ignoranța de care dai dovadă.

Te îndrepți spre una din bănci, cea care se află mai la umbră, și chipul ți se luminează. Odată așezat, extragi din tașca slinoasă un periodic uitat de vreme și îngălbenit. Cugeți că, în definitiv, știrile sînt mereu noi dacă n-au fost citite și începi cu ultima pagină, aceea care, după aprecierile tale, este cea mai însemnată, întrucît te pune la curent cu actualele probleme internaționale. Lectura te lămurește bușteau, dar nu chiar cu totul. Izbutești să distingi imaginea unui bărbat înalt, foarte subțire și cu port de **hidalgo.** Cu o lance cît un rastel și un scut străvechi, lunguiet, de piele, ducînd de frîu o mîrțoagă costelivă, cu capul măturînd pămîntul.

— Al dracului să fiu dacă ăsta nu-i Quijote! — răcnești, atît de tare încît persoanele din stația omnibuzului aruncă o ocheadă în direcția ta, făcînd un gest grăitor cu privire la starea mintală a gălăgiosului cu pricina. Tu însă îți citești acum mai departe ziarul, cu un ochi la știri și cu celălalt la ceea ce se petrece în jurul tău. Îți dai perfect seama că așa nu poți nici să citești, nici să stai la pîndă și optezi pentru soluția de-a te uita în periodic și de a-ți încorda atenția.

Trece un omnibuz leneș, ticsit de figuri îngrijorate, zîmbitoare, gînditoare, serioase, lipsite de griji, domestice, buimace, picate, adică, taman din lună. Îți plimbi privirea prin întreg omnibuzul și-atunci îl vezi, nu înăuntru, ci riscîndu-și viața într-un chip inimaginabil, atîrnat de ușa din spate, fără să-și piardă aerul acela de melancolie dezghețată, aer deopotrivă grosolan și nobil. Îți pare cu mult mai rotofei decît ți-l închipuiseși. Nu te poți stăpîni și te năpustești îngrozit pe urmele omnibuzului, care se și îndepărtează.

— Sancho! — strigi, și persoanele din stația de omnibuz te opresc în plin avînt.

— Domnilor, dar acolo e nici mai mult nici mai puțin decît Sancho Panza! — te opintești tu — Dați-mi drumul!

Și-ți dau drumul, cum de nu, cînd omnibuzul, cu încărcătura lui cervantescă, se oprește la următoarea stație oficială. Atunci, întristat și îngrijorat de dezorientarea și neînțelegerea umană, te întorci la scumpa ta bancă umbrită și albastră.

Alegi unul din chiștoacele pe care le porți veșnic în buzunarul de la cămașă. Cauți chibriturile inexistente, bătîndu-te cu palma peste buzunarele pantalonilor, cînd o mînă fin înmănușată scapără o brichetă aurită și, cu un gest elegant și rafinat, potrivește flacăra exact la capătul chiștocului. Inhalezi cu nesaț, aruncînd în același timp o privire spre noul-venit.

— Nu — gîngăvești — e cu neputință.

În fața ta, un domn corpolent, de o fină prestanță, într-un costum dichisit de flanelă cenușie, cu lănțișor de aur la jiletcă, te întreabă într-o perfectă englezească de Cambridge:

— Hei, băiete, nu l-ai văzut prin apropiere pe amicul meu Holmes?

În românește de
Anca Domnica ILEA

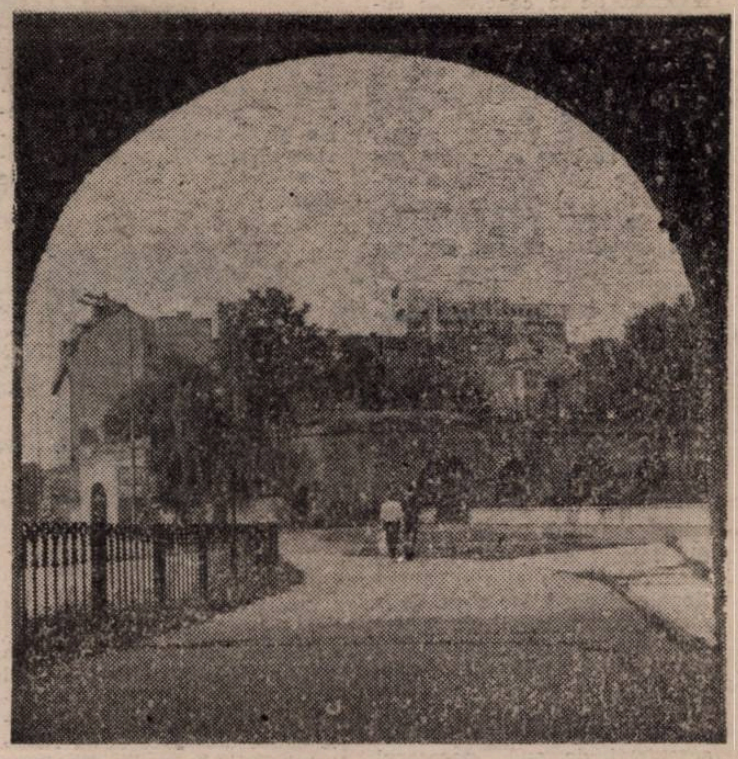

LIRICĂ IUGOSLAVĂ CONTEMPORANĂ

ALEKSANDAR LUKIĆ

VÎNTUL (o nălucire)

Cum să opresc vîntul,
iscat din neglijența cuiva
ce suflă pînă la mine-n pustiu?
Șuieră asemeni balaurului.
Plesnesc înghețate gogoșile de mătase,
tufele de iarbă și norii zboară-mpreună
cu cotofenele.
Răbufnirile vîntului scot din minți
vîrfuri de brad semănînd unor prepelițe.
Munții s-au rezemat unii de alții
(o îmbrățișare amintind de-un sabot).

Iar vîntul suflă, tot suflă!
Suflă necontenit ducînd prima oară
păduri de netrecut, greoaiele păduri
ale-amintirilor mele,
nelăsîndu-le să se acrească
asemeni căpățînilor de varză.

Mi s-au înfierbîntat deltele, ca o mare interioară
de culoarea cărbunelui,

asemeni catranului; o nălucire ce mi s-a arătat
gîrbovindu-mă, făcîndu-mă să-mi citesc
crugul vieții. Cum să opresc vîntul?

PETAR CVETKOVIĆ

PREA CURÎND AM UITAT

Prea curînd am uitat drumul
pe care am mers.
Prea iute-am pornit.
În autobuz prea iute urcăm
atunci cînd pe cealaltă parte trece un altul
ducîndu-ne fotografiile
zilei de azi.
Nu fără pricină am părăsit teatrul,
apoi și pe zei.
Nu însă și drama.
Ne treceam palma peste față
și priveam în jos:
iar cel de jos ridica timid ochii.

Nimic nu s-a întîmplat, nici vorbă de catastrofă,
totul s-a păstrat bine:
merindele, limba.

S-au gîndit la momentul sosirii, la cel al plecării
din teatru.
N-am revenit. Niciodată.
De acolo a început pantomima.

SRBA IGNJATOVIĆ

VORBEȘTE ORICINE AI FI

Așteptare-ncordată
Datorie unei realități policrome
Vorbește măcar din vis
Vorbește oricine ai fi

Tîrzie minunăție-ndrăgită
Mică minunăție cu bucle
Prea mic îți e pasul
Îți crește din ureche verdeața

Tremură, peste zi-nmugurește
Se vestejește, noaptea se uscă
Vorbește măcar din vis
Vorbește oricine ai fi

ALEKSANDAR PETROV

SEMNELE VERII

Timpul cîntecului și al jocului în jurul tobei
se mută pe pante-nzăpezite-n
trecut.
Martie încruntat se înalță
în prag. La subsuoară un șarpe.
Plisc de corb în căciulă.
Oare va pleca odată stăpînul pămîntului
și oare vor aduce înțeleptele-albine
pe aripi un aprilie neprihănit?

În ochiul său
pilpîie o gingașă certitudine:
cu o săgeată în mînă și o cireașă după ureche
sosește Mai, răsfățatul.
Gemenii verzi vor trece asemenea clipei
și iată că se-mbracă în veșminte de foc
semnele verii:
Cînd și Unde.

RADOMIR ULJAREVIĆ

FOTOGRAFIA

privesc o fotografie din copilărie
supărat pe mine însumi schimbat
dar chipul încet se transformă
într-un sentiment straniu
și în loc de chip
apare o suprafață de culoare închisă
deschisă enorm
chemînd în propriul adînc

MILJURKO VUKADINOVIĆ

SCRISOARE CĂTRE DRAGOJLO

Ți-am citit azi noapte
Jurnalul. Iar acum
m-aș bucura să ne putem întîlni
uite aici, la „Zora" și „Boka", unde
ne mai așezăm uneori. Despre cîte toate
să mai schimbăm cîteva vorbe.

Dragojlo, aceștia sînt prietenii mei.
Acesta e Srba. Iar această gingășie poartă
numele Sneșka.
Lîngă ea, Ljilja. Alături de Ljilja
e Brana. Iar lîngă acesta Jasmina.
Lîngă Jasmina e Frenci. Cel cu-ochelari —
acela e Petar.

Hai să ne-așezăm puțin. Aici.
Cu prietenii. Și spune-mi: acesta-i.
Iar acum
un toast.
Cu glas tare. Astfel.

În românește de
Slavomir GVOZDENOVICI
și Lucian ALEXIU

Colegiul de redacție:

ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODNEI 1: Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont 50

SAPTAMINAL SOCIAL POLITIC ȘI LITERAR ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTA TIMIȘ

NR. 50 (1189) 15 DECEMBRIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL XL • 8 PAG., 3 LEI

LITERATURĂ ȘI SOCIETATE

Literatura, se știe prea bine, depune mărturie, este și rămîne un martor mai mult sau mai puțin fidel al evenimentelor, încît — pe bună dreptate — un romancier observa că ar fi o tautologie să mai spui că aceste evenimente își au ecoul în literatură sau că literatura trebuie (nici n-ar putea altfel!) să le încorporeze. Dar raporturile literaturii cu societatea au fost văzute exclusivist: fie negîndu-se autonomia literaturii, înțeleasă ca reflectare absolută și exclusivă a societății, fie acceptînd faptul literar ca pură fantezie, un delir gratuit rupînd actul creator de determinările lui sociale obiective. De fapt nu există literatură și societate ca entități: iluzia unei totale independențe este, în consecință, refuzată. Ieșind din starea unei activități nediferențiate, literatura — **aparținînd întotdeauna unei anumite societăți** — este o variabilă dependentă, deopotrivă invenție (creativitate) și reflex al unei realități date, vocație personală și cerință socială.

raturii noastre nu înseamnă o actualitate factice, un tribut conjunctural achitat „fotografic" în oglinda unei pagini pornind de la constatarea că scriitorul este debitor realității social-istorice. Cum spuneam, reflecția culturală în sens larg hrănește, la rîndu-i, literatura; ea este, s-a observat, „un schimb de replici" oferindu-se unei permanente rescrieri. Provocarea realului și somația textului sînt polii între care „curge" literatura; literatura se naște (și) din literatură activînd instrumentarul cultural, dar această rădăcină livrescă (fără a eclipsa oferta realului) nu presupune evaziune, „defensivă imaginară" ci, neapărat, implicare, militantism critic cum ar spune Adrian Marino.

În pofida excesele și deformărilor pe care le-a cunoscut în anumite perioade (devenind filtru sociologizant), determinismul social al literaturii rămîne un concept necesar și operațional; doar că, nuanțînd relația sociegului" (mecanisme contextuale), adică logica societală care își află în politic subsistemul cu rol diriguitor. Nu e vorba aici de a hipertrofia momentul sociologic, anihilînd calitatea specifică a fenomenului cultural; dar, în afara determinismului social al culturii, rătăcim în don-quijotism teoretic, deși unele voci, recunoscînd condiția istorică a operei neagă aceeași condiție personalității care a zămislit-o, pretins „inefabilă". Este clar că temeiul metodologic al unei cercetări științifice rămîne **ideea determinismului.** Plasînd actul de creație în context istoric concret, palpabil, adică în „logica momentului istoric", afirmăm participarea momentului ideologic, din interior, cu rol catalizator, programînd sistemul de semnificații. Înțelegînd valoarea literaturii în existența ei pentru noi, impactînd cutia de rezonanță a sensibilității, vom observa că acest **coeficient ideologic** este cu neputință de eludat, refuzînd însă considerațiile dogmatic-simpliste; sfera ideologicului se repercutează la diverse niveluri, într-un corpus de determinări și conexiuni. Eficiența ideologică, așa cum subliniază documentele P.C.R., este nu mai puțin importantă decît cea economică și ea vizează întreg evantaiul formelor creației spirituale.

Un loc comun ne spune că istoria unui popor este istoria culturii sale. **Ne legitimăm deci prin cultură.** Conectați ritmului istoriei (vitregă în atîtea împrejurări, obligîndu-ne la „sarcina ființării"), avem obligația de a depăși efemerul jurnalistic, de a crea durabil, dincolo de granița clipei. Încă la întîlnirea din mai 1965 cu oamenii muncii din domeniul creației literar-artistice, secretarul general al partidului nostru, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** recomanda scriitorimii să nu folosească „ulcioare străine" ci să se adape din „izvoarele limpezi ce izvorăsc din pămîntul strămoșesc". Literatura, ivită în arcul de timp deschis de istoricul Congres al IX-lea al P.C.R., este, deopotrivă, un răspuns patriotic și valoric, obligînd frontul contemporaneității la un astfel de angajament partinic, mobilizator.

Adrian CRISTESCU

REALITATEA VIEȚII — SURSĂ DE INSPIRAȚIE

Fragment al unui timp istoric și spiritual, expresia literară a societății nu aspiră a fi nici completă nici exactă. Produsă în societate și influențată de aceasta, opera reflectă (într-un raport nerectiliniu) socialul, îndeplinind anumite funcții și finalități sociale, dar nu-l reproduce, fiind mai degrabă **o refracție a societății.** Încît, observînd modificarea formelor literare și „întrebuințării" literaturii, un cercetător era îndreptățit să constate că „expresie a societății este mai ales aprecierea pe care o face ea însăși asupra literaturii sale". Categorie specială de „serviciu social" (Traian Herseni), literatura — ca emisferă simbolică a existenței umane, este o modalitate prin care societatea își cunoștință de ea însăși. Legătura cu spațiul social, adică cadrul ei genetic, a fost recunoscută de timpuriu în critica noastră; Gherea nota că opera poartă pecetea timpului în care s-a alcătuit, a societății în care s-a produs.

Dar pulsația oricărei spiritualități se „încarcă" cu somațiile realului și poartă — în același timp — ereditatea culturală; acea obsesie a realismului de care vorbea Călinescu în cadrele literatate-literatură, ne despărțim de teza univocității. Spectaculoasele transformări sociale au necesarmente un reflex literar, dar faptele socio-istorice și fenomenele culturale sînt serii în diacronie. Un examen istoric al tabloului literaturii postbelice ar dezvălui „dialectica internă" a fenomenului; după faza realismului îmbujorat și sterilizant, de urgență propagandistică, vehiculînd o „tipicitate prescrisă" sub umbrela tematismului, s-a insinuat gestul reevaluativ, cultura noastră recucerindu-și identitatea.

Anul 1965, deschiderile operate de Congresul al IX-lea al partidului, au însemnat o renaștere, un suflu literar nou, nesufocat de șabloane și corsetul prescripțiilor, eliberînd teribile energii creatoare în regimul diversității. Desfășurarea organică a unei literaturi — pornind de la această normalizare culturală — înseamna și reașezarea valorilor; dincolo de polemismul intrinsec al operațiunii, dislocarea unor ierarhii, restructurarea tablei valorilor pregătesc tradiția viitoare, protejînd continuitatea fenomenului creator.

Asemenea periodice reprimeniri (pompînd în arterele literaturii sînge tînăr) reprezintă, negreșit, un semn de vitalitate. Fără a confunda neapărat noutatea cu valoarea, fără a expedia literatura anterioară sub eticheta vetustetii, fără a îmbrățișa o unică formulă (dogmatizînd-o și refuzînd alți vectori care agită peisajul literar), fără a aproba exploziile emfatice (generațiile, totuși, necoexistînd idilic) vom sublinia că acțiunea tuturor factorilor e convergentă: ei lucrează (pe un teren seismic!) în folosul valorii. Tradiția se verifică, în fond, prin valori reordonîndu-se continuu.

În pofida factorilor perturbatori, șuvoiul viu al literaturii n-a putut fi sugrumat; copilăria literaturii postbelice s-a isprăvit demult, ea e capabilă de a-și planta propriile repere. Eclipsa dogmatică, frisonul recuperărilor (după ieșirea din epoca bibliotecilor sigilate și a clasicilor puși la index) învederează tocmai cerințele **continuității,** luminînd memoria valorilor.

Determinarea socială a literaturii se face prin intermediul tuturor elementelor constituitive ale societății și culturii, conjugînd logica internă a dezvoltării (mecanisme textuale, autostructurare și artistizare) cu logica „între-

UNIREA

Unirea este o pagină din istoria țării,
Veșnicia limbii române, a cuvîntului de bine,
Dimineața ce răsare din genele zării,
Spicul de grîu și miezul dulce de pîine.

Unirea este doina dulcilor rostiri,
Aceste locuri unde murmură țărîna,
Sufletul mare al țării ce naște iubiri,
De care sînt aproape codrii și lumina.

Unirea a făcut-o poporul, acest neam,
Unirea înseamnă țara aceasta de dor,
Tot ce crește-n vatră, de la grîu la ram,
Și se înscrie în pagina vie a poemelor.

Miron ȚIC

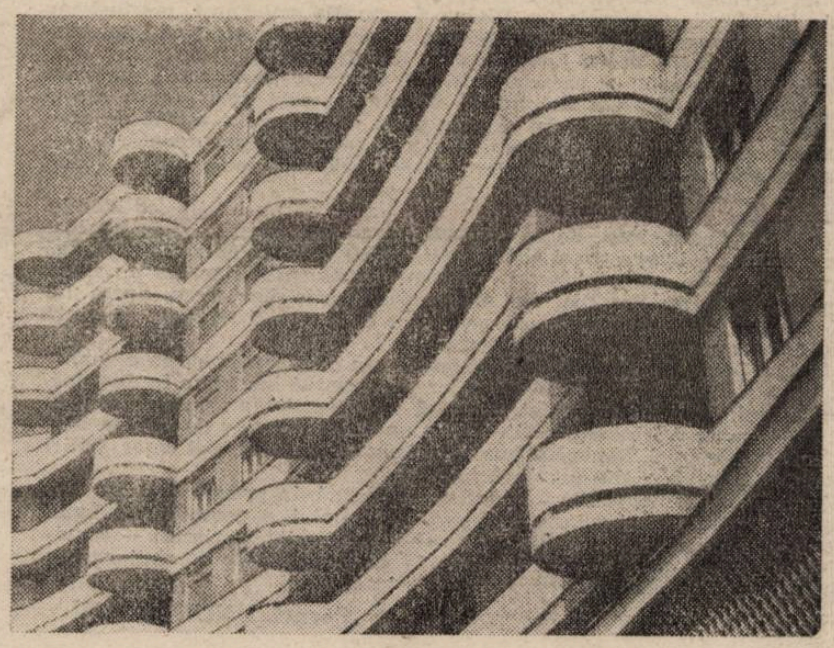

Noi ritmuri arhitectonice.

ÎNSEMNĂRI

RĂSFOIND PAGINILE UNOR CĂRȚI...

Copil fiind, pentru prima oară în vizită la tipografie, am simțit, intrînd acolo, înmărmurit de frumusețea clădirii, ceva, ca o strîngere de inimă. Nu înțelegeam mare lucru, vedeam abecedare și cărți de povești, oameni mulți și ochi care ne zîmbeau.

Priveam cu sfială în jur locul în care, pe hîrtie, apărea, ca din senin, lumea copilăriei mele; feți frumoși, zmei și ilene cosînzene. Mă întrebam cum de știu oamenii de aici să facă minuni...

...După atîția ani, mai păstrez o parte din sfiala care mă copleșise atunci. Nu mă poate părăsi imaginea unor oameni cu privire caldă, părintească și a unor mîini impregnate de urmele plumbului și cernelii tipografice. Răsfoind paginile unor cărți, mă încearcă o senzație tactilă deosebită, am impresia că ating, fără să vreau, sufletul a zeci de oameni care cu trudă și migală au pus în acele pagini tot ce-au avut mai bun, mai omenesc, mai curat. Zețar sau paginator, legător de carte sau mașinist, cu toții sînt meșteri tipografi și, privindu-i, îmi zboară gîndurile la copilărie, la bunicul, cu mîinile sale aspre, mereu murdare și brăzdate de urme adînci, pe care munca grea și timpul le-au săpat fără milă; nici acum nu-mi pot explica de unde știa el să mă mîngîie atît de duios, în șoaptă parcă; mă gîndesc, nu știu de ce, la pîinea rumenă, proaspăt scoasă din cuptor, mirosind a viață caldă și a flori de cîmp.

Îi văd pe tipografii mei pe stradă ieșind de la lucru; sînt oameni obișnuiți, ca și noi, cu familie, copii, dar au un farmec al lor cu totul aparte. Poate luminița aceea din priviri, împreună cu pleoapele obosite și grele, ca de plumb, dau imaginea aceea neobișnuită, ce mă face să tresar.

Îi știu mai pe toți. Am în inimă o carte mare de aur, deschisă și plină cu poze: sînt imaginile oamenilor dragi, cu care lucrez în „Poligrafia Banat". „La mulți ani", tipografule, prietene, omule. În 13 decembrie este și o zi a ta. O zi a noastră!

Dan POPOVICI

cronica literară

Interpreţii lui Creangă (I)

1. E aproape uimitor cît de puţin s-a scris despre Ion Creangă, mai ales dacă privim prin vecinătăţi : Caragiale, Slavici, ca să nu mai vorbim despre Eminescu au fost cercetaţi cu o rîvnă mult mai evidentă. Chiar scriitorii moderni ai veacului XX, Blaga, Barbu, Bacovia, Arghezi numără mai multe pagini de bibliografie critică decît autorul **Amintirilor din copilărie.** Să înaintăm în timp şi să privim în rafturi cărţile dedicate lui G. Călinescu, lui Lovinescu sau lui Marin Preda ?

De zeci de ani scriitorul e în manualele şcolare. Educaţia „preşcolară" are, între textele ei de bază paginile lui Creangă. Dacă Ion Creangă e cel mai popular scriitor al nostru, dacă el este cel mai apropiat fiinţei noastre „naive", el este şi cel mai ocolit de critici, istorici, comparatiştii literaturii.

Am putea spune, odată cu G. Călinescu : **fiindcă e inanalizabil.** Inanalizabil fiind, el a constituit piatra de încercare pentru marii eruditi, pentru cei care stăpîneau dintr-o dată, mai multe domenii de cercetare. Iorga şi Lazăr Şăineanu, Boutière şi Călinescu, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Constantin Ciopraga, Ovidiu Bîrlea şi Eugen Todoran se numără printre aceştia. Au mai scris maeştrii decupajului filologic, rafinaţii degustători, de la Şerban Cioculescu pînă la G. I. Tohăneanu. Şi dacă Ion Creangă a însoţit educaţia şcolară a vorbitorului de limba română, la fel de bine se poate spune că el a contribuit la „educaţia gramaticală" a vorbitorului de limba română. Puţini scriitori au oferit atîtea fraze manualelor de sintaxă ca Ion Creangă.

Am putea spune că Ion Creangă a reprezentat pentru cultura română un moment semnificativ : cu el se încheia o epocă spirituală şi începea alta. Odată cu el, Povestitorul începe să scrie. Odată cu el, omul rostirii devine om al scrisului. Asupra caracterului **oral** au insistat toţi exegeţii şi, cu osebire, cel mai mare dintre ei, G. Călinescu. Cei ce au asistat la „Junimea" la formidabilele spectacole — oameni, îndeobşte, fără „gustul spectacolului", au insistat asupra **memoriei** lui Creangă. Asupra caracterului popular, ţărănesc al paginilor sale. Şi nici atunci, nici mai tîrziu, criticii nu au fost pregătiţi să acorde lui Creangă vecinătăţile care i-au fost, totuşi, acordate de secolul XX al literaturii : Eminescu, Caragiale.

2. Ultima carte scrisă „în numele lui Creangă", **Creangă şi Creanga de aur** creşte pe temelia unor insuficienţe. A fost, deci, insuficient analizată trecerea de la cultura orală la cultura scrisă, de la conştiinţa folclorică la cea literară. Cu **Études Traditionelles** în mînă, Vasile Lovinescu anatemizează cercetarea anterioară (excepţie face Ovidiu Bîrlea), refuzînd orice dialog cu ea. Textele lui Creangă, zice el, aparţin Tradiţiei. Unei Tradiţii pierdute. Mari opere ale literaturii universale, ca **Divina Commedia** sau **Faust,** mărturiseau apartenenţa la aceeaşi Tradiţie. Basmele ar fi nişte urme ale tradiţiilor dispărute. E posibil, crede Vasile Lovinescu, ca Ion Creangă să fi aparţinut unei „organizaţii de povestaşi" cu caracter iniţiatic. E exclus, zicem, să fi aparţinut acestei „organizaţii". N-avem dreptul să bănuim această apartenenţă. Ca şi cartea despre Mateiu Caragiale, şi aceasta pune în mişcare o seamă de afirmaţii excesive. Tonul pe care sînt emise, morga savantă, lipsa nuanţării, respingerea brutală a căilor de interpretare abordate de alţii fac eseul lui Vasile Lovinescu profund antipatic.

3. Dar acest lucru nu trebuie să ne facă, totuşi, să nu-l citim cu atenţie. Insuficienţa lui pleacă, întîi, de la „neîncrederea în Creangă". Abia abordat subiectul, Vasile Lovinescu (ca şi alţi exegeţi, altfel) tratează opera lui Creangă ca pe un vehicul. Ea este purtătoare, nu semnificantă prin sine. Ea nu are o autonomie dincolo de Tradiţie. De altfel, zice Vasile Lovinescu, opera lui Creangă nu este decît intermediarul prin care el, Vasile Lovinescu, prezintă Tradiţia, studiile tradiţionale şi pe maestrul lor !

De fapt, el se ocupă de **studiile tradiţionale** aşa cum arătau ele în deceniile al patrulea şi al cincilea, adică în epoca lor de excesivă încredere în doctrină. După 1960 voci severe au corectat o seamă de afirmaţii, au pus la îndoială cărţi pe care Vasile Lovinescu le citează cu un fanatism greu de înţeles. Nici **Le Roi du Monde** nici **Simboles fondamentaux** ... n-au scăpat unor critici necruţătoare venite chiar din partea discipolilor.

4. Valoarea cărţii lui Vasile Lovinescu se sprijină, în primul rînd, pe deschiderea unor căi noi în abordarea universului basmului. A poveştilor. A lumii fabuloase a lui Creangă. Pe o nouă descifrare — nu lipsită de riscuri — a universului simbolic al operei. Pe o invitaţie la profunzime. Pe o relaţionare a operei lui Creangă cu cîteva dintre marile cărţi ale lumii.

Cornel UNGUREANU

* Vasile Lovinescu — **CREANGĂ ŞI CREANGA DE AUR**, Ed. Cartea Românească, 1989.

După zece ani

La Mircea Nedelciu, talentul este o anexă a inteligenţei creatoare. Scrisul **inocent nu îi spune (şi nici nu i-a spus) nimic. Cărţile sale, înainte de a fi povestiri, schiţe, nuvele, romane sînt înscenări şi demonstraţii ale unor idei. Departe de a scrie o proză eseistică, Mircea Nedelciu imprimă, totuşi, volumelor sale un acut caracter teoretic. Ele** obligă la revizuirea opiniilor cititorului despre însăşi ideea de proză. Dar reformatorul discret care este Mircea Nedelciu nu pariază exclusiv pe experiment. Atît romanul său ultim, **Tratament fabulatoriu,** cît şi recenta **Şi ieri va fi o zi** marchează o centrare pe problematica prozei tradiţionaliste. **Tradiţionalismul lui Mircea Nedelciu este,** însă, o luare în răspăr a propriilor sale scheme, premise şi prejudecăţi. Controversata prefaţă a autorului la romanul **din 1986** astfel trebuie citită : ca încercare de a media între extreme. **Pierzînd, în actul scrierii,** orice inocenţă, el încearcă să recucerească năzuita puritate prin temă.

S-a scris foarte puţin despre umorul lui Mircea Nedelciu. Lucru uimitor, pentru că experimentele sale aveau, nu de puţine ori, un manifest caracter parodic şi polemic. Dacă polemică fără umor există, e greu de conceput o parodie în absenţa laturii comice. **Şi ieri va fi o zi** prilejuieşte o bună exemplificare a acestei situaţii. Scrise într-o evidentă stare de graţie, cu o bună dispoziţie **mo**lipsitoare, prozele descoperă zona eminamente senină a activităţii autorului. Aceasta nu exclude, desigur, gravitatea. Temele majore, decisive, sînt şi ele prezente. Ele deschid un nou capitol în creaţia lui Nedelciu, alături de altele mai vechi, prezente aici într-un tablou recapitulativ plin de sugestii. Îl vom regăsi pe mai vechiul prestidigitator, controlînd perfect subtilităţile de limbaj **(Probleme cu identitatea, Tinguire de mior, DEX 305),** dar şi cîteva nuanţe noi. Patetismul bine controlat — într-un derapaj permanent — dă nota caracteristică a altei serii : **Dansul cocoşului, Crizantemele din tundră, Călătorie în jurul satului natal, Şi ieri va fi o zi.** În fine, tehnica S.F., prevalentă în **Cît timp eşti invizibil** (pe versantul parodic) şi în **Primul exil la cronotop** (în cheie „vizionară") formează o secţiune în care experimentul nu se află la înălţimea aşteptărilor. Scapă acestei clasificări **Ora spre zero, Fahrenheit 91,4°** şi **Imediat veni toamna,** crochiuri pregătitoare ori scurte poeme în proză, mai puţin obişnuite la Mircea Nedelciu.

Valoarea de ansamblu a acestor lucrări, eterogene, tematic, o dă o foarte mare siguranţă a tonului. Nedelciu este, şi din acest punct de vedere, un desăvîrşit profesionist. El poate învinge, prin simpla ştiinţă a compoziţiei, dificultăţi care la alţi prozatori par insurmontabile. Imaginaţia scriitorului este, curios, precumpănitor o imaginaţie a procedeelor tehnice. Abilitatea ieşită din comun a găsirii soluţiei de maximă oportunitate face, chiar mai presus de subiect, farmecul acestor proze. Alternările de planuri, de voci, de perspective, de intensităţi ale narării produc un spectacol al paginii neaşteptat şi seducător. Uneori, prozele sale sînt un pariu al purei virtuozităţi. În maniera unui Queneau sau Perec, ori a mai vechilor jocuri suprarealiste ale lui Marcel Avramescu, continuate azi de un Şerban Foarţă sau de un Romulus Vulpescu, Nedelciu se dovedeşte un dresor al cuvîntului. Fascinat de posibilităţile de a jongla cu acesta, el ridiculizează ideea de separare a genurilor : între poemul în proză şi analiza pseudolingvistică s-a şters orice delimitare. Ucenic neascultător, Mircea Nedelciu se amuză amestecînd formulele magice ale creaţiei, comportîndu-se cu o nonşalantă libertate a imaginaţiei creatoare. Primordial, în acest demers, e rezultatul operaţiei chimice, şi mai puţin funcţionalitatea lui. Ca orice experimentalist care se respectă, el arată un dispreţ suveran faţă de o prea clară finalitate a prozei.

În imposibilitatea unei analize de adîncime, trebuie, totuşi, sesizate anumite sunete noi detectabile în cuprinsul cărţii. Pe lîngă o excelentă priză la mecanismele, conştiente şi inconştiente, ale rîsului, prozele lui Mircea Nedelciu au şi o remarcabilă priză la real. Uimitoare e viteza de reacţie a autorului în faţa problemelor de tehnică pe care şi le ridică el însuşi : amestecul parodicului şi pateticului, într-o doză de mare fineţe, alcătuieşte o formulă foarte originală. **Probleme cu identitatea,** ca să citîm un singur exemplu (şi cel mai elocvent) e dovada acestei subtile echilibristici. Patetic şi amuzant, codînd şi decodînd, în diverse registre, o problematică pe cît de fragilă în aparenţă, pe atît de gravă în fond (întreţeserea de kitsch şi sublim care este viaţa), autorul sugerează, poate, chiar unul din drumurile pe care se află acum. Un drum suspendat. Pentru că, dincolo de orice altă judecată de valoare, probabil că **Şi ieri va fi o zi** anunţă o răspîntie în creaţia lui Mircea Nedelciu.

Mircea MIHĂIEŞ

* Mircea Nedelciu, **ŞI IERI VA FI O ZI**, Ed. Cartea Românească, 1989.

aniversări

Ion Creangă – scriitor naţional şi universal

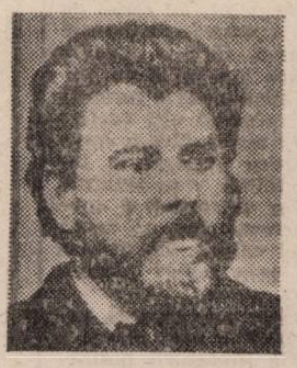

Data adevărată a naşterii lui Ion Creangă nu trebuie căutată pe umilul document, îngălbenit de vreme, pentru că, orice s-ar spune, Creangă face parte din fericita categorie a povestitorilor cu vîrste diferite. Pentru cultura noastră naţională, naşterea lui Creangă trebuie căutată cu veacuri în urmă, ea este aproape sinonimă cu originile basmului, proverbelor, zicătorilor şi snoavelor din literatura noastră populară. S-a făcut deseori afirmaţia că marele povestitor nu a creat nimic, ci a preluat. George Călinescu, sublimînd această idee, îşi încheie în felul acesta monografia pe care i-a dedicat-o : „Un creator popular genial este anulat ca individ şi fortificat ca exponent. De aceea, despre Creangă, ca artist, sînt puţine de spus, şi studiile se pierd în divagaţii. Un muzician poate imita huietul apelor, un pictor poate zugrăvi priveliştea, dar astea sînt succedanee artistice, nu impresii critice. Creangă este o expresie monumentală a naturii umane în ipostaza ei istorică ce se numeşte poporul român sau, mai simplu, e poporul român însuşi, surprins într-un moment de genială expansiune. Ion Creangă este, de fapt, un anonim. Într-adevăr, poveştile sale păstrează intactă schema genului, dar dincolo de aceasta trebuie căutată substanţa din care au fost plămădite. Ele sînt, fără îndoială, ale poporului, însă Ion Creangă nu este un simplu culegător de folclor pentru că, deşi păstrează intacte regulile ancestrale ale basmului, el nu se sfieşte să aducă un plus de rafinament de negăsit, nicăieri, la creatorii anonimi. Dacă în poveştirile sale şi în **Amintiri din copilărie,** prin tematică şi limbaj, nu se depărtează de lumea satului, prin ascuţimea spiritului şi prin flexibilitatea ideilor el comunică, fără putinţă de tăgadă, cu altă ipostază a culturii, mai apropiată de modernitate decît s-ar putea crede. Secretul succesului său trebuie căutat nu numai în identificarea cu lumea despre care scrie ci, deopotrivă, în distanţarea de ea. Rămas în Humuleşti, destinul scriitorului ar fi fost cu totul altul".

S-a făcut deseori observaţia că basmele lui Creangă nu plac ţăranilor şi pentru a verifica acest fenomen, care pare straniu la prima vedere, s-au întreprins numeroase confruntări. Toate, însă, au confirmat că observaţia era justă. Ea era determinată de un adevăr al textelor : tendinţa de ornamentare a frazelor care taie suflul epic şi nu este specifică literaturii populare.

Sîntem puşi în faţa unei situaţii cu totul speciale, pe care o vom numi **paradoxul Creangă.** Acest paradox se întemeiază pe faptul că Ion Creangă este unicul scriitor din literatura română care întruchipează pe deplin şi deopotrivă două vîrste ale culturii. Prima este cea a creaţiei populare transmise prin viu grai. Cea de-a doua vîrstă este tocmai faza de conştientizare a virtuţilor latente pe care le posedă limba română şi ea începe cu Titu Maiorescu şi Junimea.

De o spontaneitate spumoasă şi seducătoare rostirea aceasta se mulează perfect în vechile tipare şi cu toate că prin ea modernitatea îşi afirmă pretenţiile nimic nu dă senzaţia de artificial. Dovedind un simţ al limbii ieşit din comun, Ion Creangă ştie să învingă dificultăţile din această paradoxală aşezare a sa. E un privilegiu dar şi un semn de distincţie pentru poporul român că un asemenea scriitor de excepţie s-a născut atît de timpuriu. George Călinescu avea perfectă dreptate cînd scria : „Scriitori ca Creangă nu pot apărea decît acolo unde cuvîntul e bătrîn, greu de subînţelesuri, aproape echivoc şi unde experienţa s-a condensat în formule mişcătoare, tuturor cunoscute, aşa încît opera literară să fie aproape numai o reaprindere a unor elemente tocite în uz".

Dar prin aceasta criticul a rostit numai o jumătate de adevăr. Ar fi profund greşit să se crea-

Vasile SICHITIU

(Continuare în pag. 8)

Gala spectacolelor de teatru pentru tineret

Cea de a VI-a ediție a **„Galei spectacolelor de teatru pentru tineret"** a debutat la Arad la sfîrșitul lunii octombrie, organizată fiind de C.C. al U.T.C. și C.C.E.S. Cele opt colective artistice, invitate de organizatori, au susținut zilnic spectacole, iar în încheierea Galei a avut loc una dintre acele admirabile **întîlniri** ale revistei **Teatrul.** Și dacă debutul nu a fost încurajator, pentru că el s-a petrecut cu un spectacol confuz, al Teatrului Național din Tîrgu Mureș, finalul a fost într-adevăr o sărbătoare a teatrului românesc.

Prima zi a **Galei** a însemnat la Arad premiera absolută a piesei **Valentina (Trenul din zori)** de Dumitru Roman, în regia Adrianei Pitești eanu, scenografia lui Dobre Kothay Judith și interpretarea colectivului de la Tg. Mureș. Spectacolul, deși avea la bază evenimentele fierbinți din preajma zilei de 23 August, a fost lipsit de tensiune și ritm, personajele au fost schematizate nefericit și sistemul de relații total eronat. **„Solness, constructorul"** de Ibsen în regia lui Tudor Mărăscu, scenografia lui Georgescu Dumitru și interpretarea actorilor de la Teatrul Giulești din București, a convins spectatorii de potențialul artistic al acestui colectiv, fără să emoționeze. Virgil Andriescu, Agatha Nicolau și Ana Ciontea au reliefat o poveste scenică corectă, din care a lipsit strălucirea lecturii regizorale care ne-a încîntat de multe ori în spectacolele lui Tudor Mărăscu. Evident, a fost o reprezentație de la care am fi dorit mai mult, dar cert peste nivelul multor titluri susținute în Gală. Momentul de referință al manifestării l-a constituit prezența Naționalului craiovean cu piesa **„Unchiul Vanea"** de A. P. Cehov, în viziunea lui Mircea Cornișteanu și scenografia Ștefaniei Cenean. Se pornește de la o tulburătoare lectură scenică, regizorul descifrînd textul cu o vizibilă disponibilitate filozofică, reverberînd sensurile scriiturii cehoviene. Este mai ales un spectacol de stări, de relații, de joc interior. Neliniștea, emoția, atracția către necunoscut, aspirația permanentă către altceva conferă poveștii scenice personalitate și valoare. Numeroasele premii conferite de juriul Galei pentru scenografie, regie, interpretare — Valer Delakeza, Diana Gheorghian — au validat un spectacol care, deși nu a avut cea mai bună seară a sa, este atît de solid construit încît nici timpul, nici indispozițiile trecătoare ale actorilor, nu-l vor putea altera. **Nu sînt Turnul Eiffel,** de Ecaterina Oproiu, în formula studenților de la I.A.T.C., spectacol regizat de Daniela Peleanu, anul V regie, a impresionat prin prospețimea lecturii și a interpretării, obținînd un premiu pentru debut. În general, Gala nu ne-a oferit revelații, ci doar momente de teatru reușite (în diverse compartimente). Între acestea am aminti spectacolul teatrului gazdă, cu piesa lui Paul Everac, **Convorbire la Arad între cei șapte magnifici și femeia iubită,** în care regizorul Constantin Codrescu construiește o poveste scenică dintr-un text mai greu de translat în acești termeni. Acțiunea este bine decupată în planuri paralele, relațiile funcționează corect, personajele sînt bine individualizate — remarcabile interpretări au realizat Mihaela Murgu și Ion Costea — iar uneori, cînd și partitura permite, jocul capătă un pitoresc cuceritor. Este cazul actorului Ion Văran, distins cu premiul de interpretare. Reprezentațiile Teatrului de Nord din Satu Mare, secțiile maghiară și română, cu piesele **Regina balului** de N. Mateescu și **Europa, aport viu sau mort** de Paul Cornel Chitic, ambiționează în lecturi regizorale diferite să ofere două spectacole etalon pentru trupa acestui teatru. În ansamblu, intențiile sînt materializate, pentru că montările au ritm, spontaneitate și prestanță scenică. **Regina balului,** în regia lui Páraska Miklos și scenografia Mariei Gheorghiade, emoționează prin simplitatea discursului scenic, tensionat de o scenografie dinamică. Firescul și logica semnelor teatrale folosite echilibrează un text în care există momente rarefiate. Cel de-al doilea titlu montat de regizorul Cristian Ioan și în scenografia lui Florin Harasim este mult mai puternic și mai unitar construit în prima parte decît în a doua, pe parcursul căreia apar vădite semne de oboseală, și la nivelul interpretării și, în cel al semnelor teatrale (care se repetă). În ansamblu, însă, spectacolele au lăsat impresia unor opere scenice demne de o competiție națională, fapt remarcat de juriu, care le-a distins cu **Premiul pentru valorificarea dramaturgiei originale** și, în cazul montării de la secția maghiară, și cu **Premiul pentru scenografie** conferit Mariei Gheorghiade ex-aequo cu Ștefania Cenean de la Naționalul craiovean. Două spectacole au fost prezentate hors concours în repertoriul manifestării comentate : **„Dalbul pribeag"** de D. R. Popescu, în formula Teatrului Național din Timișoara și **„Arma secretă a lui Arhimede"** de D. Solomon, interpretată de Teatrul de Comedie din București. Spectacolul timișorean, multi-premiat la anterioarele gale naționale, în toate compartimentele sale — regie, interpretare, scenografie — nu și-a pierdut nimic din concizia, claritatea și virulența discursului scenic remarcate la premieră. Solid construit, el nu dă semne de oboseală, iar interpreții săi Larisa-Stase Mureșan, Ion Haiduc și Traian Buzoianu n-au avut nici o notă falsă pe parcursul evoluției lor. Spectacolul Teatrului de Comedie are multe carențe, după părerea noastră, mai ales la nivelul regiei. Agitația actorilor pe scenă — altfel personalități ale acestui colectiv — Silviu Stănculescu, Ștefan Tăpălagă, Magda Catone, Șerban Ionescu, Marian Râlea — amestecul de semne teatrale, vulgaritatea și invențiile facile anulează ironia fină și umorul de bună calitate pe care scriitura literară le are în sine. Un moment fericit al Galei a însemnat spectacolul din final prilejuit de întîlnirile revistei **Teatru** și care a fost compus din recitaluri de înaltă ținută artistică. Fragmentul susținut de Valeria Seciu, din **„Arta iubirii"**, a convins încă o dată publicul de potențialul acestei actrițe de excepție. Clipe de rafinată satisfacție artistică ne-au oferit Alex. Repan **(„Craii de curtea veche")**, Mihai Mălaimare cu un moment de pantomimă și Tudor Gheorghe cu un recital nou, gîndit sub genericul versului arghezian, **Niciodată toamna nu fu mai frumoasă.** În aceeași ordine de idei, amintim interesantul interviu acordat de regizorul Alexa Visarion în legătură cu spectacolele Caragiale, montate peste hotare și privind receptarea dramaturgului român de către publicul străin, lecturile (din opera proprie) susținute de dramaturgul Tudor Popescu și prozatorul Ion Cristoiu. S-au bucurat de succes momentele coregrafice ale grupului **Contemp,** microrecitalurile actorilor **Marina Procopie** și **George Mihăiță.**

Ce s-a reușit și ce nu s-a reușit în această Gală ? Reprezentațiile au fost inegale, este drept, dar s-a observat ambiția realizatorilor de a găsi soluții personale în mai toate sectoarele unui spectacol, regie, scenografie, interpretare. Și cît timp se caută și se nasc idei înseamnă că în teatrul românesc se întîmplă ceva și fenomenul în sine este viu. Această certitudine ne-a dat-o Gala de la Arad.

Liana COJOCARU

teatru

Pictură și puritate

Drumul artistului Eugen Gâscă a început în primăvara anului 1908, într-un sat de pe valea Mureșului, într-un peisaj de care s-a simțit legat pînă la sfîrșitul vieții și pe care l-a transpus în nenumărate pasteluri, acuarele, uleiuri, cu o dragoste statornică și o simplitate copleșitor de subtilă, tulburătoare. Trecut prin școli de prestigiu din Turda și Blaj, mînat de o certă vocație de pictor, Eugen Gâscă frecventează, cu începere din anul 1928, Școala de Arte Frumoase din Cluj. Studiile le va termina la București, în atelierele lui Camil Ressu și Constantin Artachino. În anii clujeni leagă prietenii trainice cu colegi și profesori printre care au fost Catul Bogdan, Romul Ladea, Tasso Marchini, Ștefan Gomboșiu, Ion Vlasiu — lucrează cu pasiune și dăruire, măcinat de o dorință de perfecțiune care nu l-a părăsit niciodată. Aflat în plină perioadă de căutări, frămîntări, strădanii spre o exprimare personală, unitară. Eugen Gâscă a petrecut vara anului 1943 la Timi-

medalion

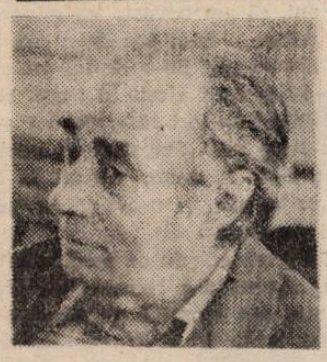

șoara, în efervescența vieții artistice a orașului, stimulată de mutarea Academiei de Arte Frumoase de la Cluj.

De la prima expoziție personală, deschisă la Cluj în anul 1934, pictorul este o prezență discretă dar permanentă în viața artistică a țării, lucrările sale călătoresc mai tîrziu și peste hotare. Retrospectiva din 1978, din sala Dalles, îl arată pe artist făuritorul unui univers de mare lirism filosofic, redat cu o sobrietate impresionantă a culorilor. Figuri umane prelungi, eterice gesturi simbolice într-un peisaj unic care este cel al dealurilor molcome și al unei ape care este a Mureșului. Titlurile tablourilor sale : **Inocență, Legendă, Miracol, Rod, Floare, Maternitate, Liniște, Sărbătoare** sînt în acord cu lumea pe care o reprezintă, o lume plină de puritate, reculegere, nesfîrșită aspirație spre împlinire. Nu lipsesc din opera lui Eugen Gâscă momente mari ale istoriei transilvane. Pentru cei care i-au fost aproape, Eugen Gâscă nu îmbătrînise. Nici chipul, nici sufletul său nu fuseseră atinse de ani. Lumina din tablourile sale, pornită din adîncul ființei, se întorcea din nou spre el. Aparținînd pentru totdeauna artei românești, opera lui Eugen Gâscă va impresiona mereu, dincolo de măiestrie, prin poezie și puritate.

Maria HADAN

figurine

La al treilea volum de poeme *, și după unul tradus în limba italiană, Petre Dinu Marcel ajunge să-și definească o voce și un stil personale. Aerul său de răzvrătit, de beatnic întîrziat, cu o stare veșnic eruptivă, s-a instalat și în interstițiile acestor poeme, pigmentîndu-le, colorîndu-le. Poezia s-a așezat într-o albie care îl definește, acum, pe de-a-ntregul, o poezie-manifest, cu un ton, adesea, vitriolant, amendînd tare ale veacului, masca în locul adevărului. Fervoarea, frenezia acestei poezii, discursul ei liric fremătînd de pasiune se nasc din înfruntarea dintre elementul terestru, calp și cenușiu și cel aerian celest, dintre forță agresivă și fragilitate. Simbolul „Leului ucis", care e poetul, învins de agresiunea veacului, pentru o idee generoasă, **„pentru o altă primăvară"**, e elocvent pentru această poezie.

Exotismul poetic nu ține atît de ținuturi sau indicii ale unui spațiu geografic ca atare, unde respiră eroul liric, ci de un joc al termenilor, unii livrești, prin care poetul își face punct de comparație, doar pentru a se referi la ele ca la niște simboluri ale propriului eu, sau trăiri. Columb sau Vasco da Gamma, Cabral sau York, Capul Bunei Speranțe, Mările Sudului, India sau Nilul devin puncte imaginare, spre care poetul își trimite elanul imaginar.

Spre sentimentul comuniunii umane

Două sînt temele mari sau axele poeziei sale : erotica și universul social-uman, transpuse amîndouă în trăirea imediată a eroului liric. Erotica sa are forță și patimă. Nu e o poezie plată, dezarticulată, exsanguă, ci mustește de vitalitate și suferință. Iubirea e fremătîndă, fie că e bună, fie că e trădătoare : **„M-ai trădat precum / un camarad pe cîmpul de luptă / Dezertînd".** În acest duel erotic al liricii sale, întotdeauna, bărbatul e stînca, iar femeia e valul. El e tăria, constanța, ea e slăbiciunea, **„ondularea primejdioasă".**

Universul social uman, transpus în trăirea imediată, participativă, a poetului, pornește de la atitudinea tranșantă față de tarele veacului : amenințarea războiului atomic, poluarea, indiferentismul noilor generații, trădarea (și în iubire), provizoratul sentimentelor umane. Genul acesta de poezie, cu un ton pamfletar, sarcastic, excelează prin șarja asupra generației sale dar și a atitudinii de indeferentism uman. Critica vieții efemere, a existenței zgomotoase, dar lipsite de temei moral, a existenței parazitare minore sînt tot atîtea motive poetice care transpar, limpid și cu violență pamfletară, din aceste poeme precum : **Străzile orașului, Poem III, Nodul gordian,** unde tonul e firesc, fraza e încordată, versul are nerv, dramatism și încărcătură explozivă.

Poet care s-a luptat, zi de zi, cu toate capcanele limbii, ale culturii poetice, care a stăruit, cu tenacitate, asupra poeziei, în toți acești ani lungi, care și-a luat menirea în piept cu seriozitate, curaj și migală, Petre Dinu Marcel și-a cîștigat încet dar sigur un statut al său ca poet și o originalitate certă a liricii sale. Ea poate fi căutată, mai cu seamă, atît în tonul acestei poezii : virulent, acid, delirant, exotic și în temele care îl obsedează și obsedează și veacul nostru : atitudinea umană față de destinul planetei, față de destinul omului de rînd, în care poetul se regăsește pe sine. Pe acest semen al său voiește, cu tot dinadinsul, să-l recupereze poetul prin poezia sa, de la indiferența rece, din nepăsarea egolatră și ucigașă, vrea să-l aducă, îmblînzit, spre sentimentul comuniunii umane, spre iubirea de valorile adevărate, între care iubirea e una de căpătîi, spre un echilibru cu sine însuși, cu viața din jur și cu planeta pe care el viețuiește.

Ion ARIESANU

*** Petre Dinu Marcel — CĂLĂTORIA DE VIS A MAGNOLIEI, Ed. Dacia, 1989.**

pantheonul românesc

Ion Slavici — mărturisiri epistolare

Venit în Transilvania ca director al „Tribunei" de la Sibiu, Ioan Slavici, în 1884, aducea cu el o vastă experiență cîștigată mai ales la „Timpul", alături de M. Eminescu și I. L. Caragiale. Despre hotărîrea sa de a veni la Sibiu, să preia conducerea noului ziar, Ioan Slavici scrie în **Amintiri** : „Ar fi fost o adevărată dezertare dacă aș fi rămas la București, unde viața-mi era, fără-ndoială și mai ușoară și mai plăcută" (p. 269) O scriu acum după o sută de ani (Aflată azi la Muzeul „Ioan Slavici" din Șiria și rămasă inedită), expediată din închisoarea de la Vaț, la 14/26 aprilie 1889 de către Ioan Slavici, lui Septimiu Albini, pune în discuție nu numai hotărîrea scriitorului de a prelua asupra lui conducerea „Tribunei" sibiene și relațiile sale cu diferitele personalități ale timpului, ci subliniază cu toată convingerea politica tribuniștilor pentru apărarea drepturilor și libertăților naționale ale românilor transilvăneni, pentru unitatea lor culturală și politică.

Din primele rînduri, Ioan Slavici, luînd atitudine față de Babeș, adaugă: „Eu sunt, precum știi, junimist și am fost odinioară unul dintre cei mai sinceri aderenți ai lui Maiorescu, care . . . e om de valoare netăgăduită, adevărat cap al grupului, cel mai de dai doamne dintre toți junimiștii și tot ar mai putea să devie un factor important și binefăcător în viața noastră . . .". În opoziție cu Maiorescu, e prezentat Carp, iar Slavici l-a sfătuit pe Maiorescu să se despartă pe plan politic de acesta : „. . . eu am sfătuit mult pe Maiorescu să se despartă de Carp și unul dintre argumentele noastre era : nu e vorba de afacerile dumitale personale, ci de afacerile țării . . . Fie înduplecat de noi, fie pentru alte cuvinte, Maiorescu s-a și anunțat potrivit cu sentimentul comun și Carp a rămas singur . . .".

Entuziasmul scriitorului nu ține mult, pentru că în următoarele rînduri el adaugă : „Maiorescu s-a despărțit de Carp și nu credeam că mai e cu putință o apropiere ca cea de azi între dînșii. Aprecierea cu toate acestea s-a făcut pe la finele anului 1883 și în primele luni ale anului 1884 era tare vorba ca ei să intre împreună în cabinetul Brătianu. Atunci m-am despărțit eu de junimiști... Intriga nu e politică — mi-am zis — și de atunci aceasta e deviza lucrării mele politice".

Mărturisirile privitoare la înființarea „Tribunei" (Sibiu) sînt interesante și necesare de subliniat : „Unul dintre cuvintele care m-au hotărît să stărui pentru înființarea „Tribunei" și să părăsesc Bucureștii e că nu mai puteam să merg alăturea cu junimiștii și-mi era grozav de greu gîndul că, stînd la București, aș putea fi silit a le fi adversar și a-i combate pe față". Apoi, continuă : „Cînd am început noi lucrarea noastră, erau aici „naționaliști" (Luptători naționali, **n.n.**) înfocați și guvernamentali umiliți. Pe față ei se certau între dînșii, dar prin ascuns făceau cauză comună, precum zic ei, ca să înșele guvernul . . .". Pe aceștia „Tribuna" i-a demascat, pentru că „Românii, mai ales cei mai tineri . . . s-au deprins a examina vorbele și faptele „conducătorilor" și a gîndi cu capul lor. Apoi încrederea și iubirea generală de care mă bucur, rămîne și după ce mă duc și se revarsă asupra celor ce rămîn. Eu n-am autoritate fiindcă sunt om tînăr, venit de curînd aici, fără de avere, fără de pozițiune și lucrez în unire cu niște oameni modești și intrați de curînd în viața publică. Nu-mi aduc însă aminte ca un or fără de autoritate, care nimic nu poate să deie, ci totdeauna cere numai, dar nu mă înțeleg, nu mă unesc în mod statornic decît cu oameni sinceri, care vor, ceea ce vor din toată inima, nu pretind niciodată a voi, ceea ce nu voiesc, nu iau intriga, pișcherlicurile, reaua credință, tragerea pe sfoară drept politică. Aceasta mai ales aici unde suntem și săraci și lipsiți de orișice legătură cu cercurile politice hotărîtoare. Noi, aici, suntem foarte tari și putem să ne impunem și față cu Curtea și față cu guvernul și față cu cercurile politice mai largi, dacă ne bucurăm de încrederea maselor . . .".

Desigur, în împrejurările vremii de atunci, întrebarea pe care și-o punea Ioan Slavici „Ce-aș putea să fac eu față cu toate acestea, dacă-aș rămîne aici ?" nu poate primi un răspuns clar în totalitate, dar „Un lucru e însă sigur : că-i țin în friu, că se tem toți de gura mea cea rea, că oamenii se deșteaptă și că multe sunt lucrurile care nu s-au făcut, fiindcă mai e și „Tribuna" pe lumea aceasta. Și, mai ales, eu sunt acela care are pretutindenea „spioni" și „denuncianți", oameni care le află toate și le spun toate. Astfel un folos netăgăduit este că există prin „Tribuna" un fel de control și că, controlul acesta e mai sever, fiind chiar eu la „Tribuna", ori fie și numai în apropierea ei . . . Dacă-ar fi să mă întorc la Sibiu, ar trebui să ne apucăm noi de noi, acum ca grup de sine stătător, de o lucrare pozitivă, să organizăm elementele mai independente și mai bine inspirate și să accentuăm politica noastră . . . Și nici n-am să rămîn la Sibiu decît în cazul că aceasta e cu putință și e și bine să se facă".

Interesul cercetătorului crește, avînd în față această scrisoare, mai cu seamă atunci cînd Slavici arată „bazele asupra cărora ne-am înțeles cu Bechnitz și Brote, cu Cristea și Popea, încă înainte de a fi venit eu la Sibiu" : 1) „Noi avem să mergem totdeauna cu curentul care predomnește în cercurile politice ale României, iar aceasta nu pentru că vrem ori nu vrem . . . ci pentru că nu suntem în stare să răzbim, dacă luptăm contra curentului general, care pornește din România . . .". Mărturisirea aceasta o face Slavici cu convingerea că „ridicăm importanța statului român, ridicăm importanța oamenilor de la care suntem gata să primim inspirațiuni și prețuim și noi însine mai mult, atît pentru binevoitorii, cît și pentru dușmanii noștri . . .". 2) „Pentru ca această mărturisire a legăturilor dintre noi și frații noștri de dincolo să fie politicește cu putință, atît aici, cît și acolo politica noastră națională trebuie să fie cu desăvîrșire leală . . .".

Ioan Slavici nu vedea o rezolvare a drepturilor naționale ale românilor transilvăneni, decît printr-o apropiere de Curtea de la Viena, fapt ce a fost condamnat de contemporanii săi, iar desfășurarea evenimentelor istorice au infirmat această poziție a lui.

3) „Eu dintru început am fost adversar al politicii de „pasivitate" . . . noi suntem pentru lupta „activă" și numai din spirit de disciplină am admis principiul rezistenței pasive. Sunt atît în Ardeal, cît și în afară de Ardeal cercuri, în care majoritatea voturilor e a noastră . . . Ne prezentăm însă și acolo, unde n-avem șanse de reușită, pentru ca să se vadă că pretutindenea suntem și însemnăm ceva, ca să întreținem mișcarea și ca să știm care sunt puterile de care dispunem. Ne prezentăm însă mai ales la comună și în comitat, unde putem să avem multe succese și să-i facem guvernului mari greutăți . . .".

În cazul în care I. Slavici ar merge după ieșirea din închisoarea de la Vaț, la Sibiu, el ar trebui să-și ia în continuare sarcina pe care a avut-o și pînă atunci „ar trebui să încep cu stîrpirea unor perturbațiuni în viața politică de aici . . ., să organizăm elemente bune, care sunt multe".

În finalul acestei lungi și prețioase scrisori, Slavici revine asupra motivului pentru care el a venit la Sibiu ca să scoată „Tribuna", subliniind că nimeni, în afară de apropiații săi din redacție, nu credea că el a venit dintr-o pasiune lăuntrică, pentru a-și aduce contribuția la dezvoltarea vieții noastre naționale : „Ei nu pot să-și închipuiască, că un om ca mine, sărac, fără pozițiune și fără viitor asigurat, să poată lucra de capul său și dupa cum îl mină inima lui . . . Nu mi-a croit și nu-mi croiește nimeni cale, dar m-am frămîntat și mă frămînt eu însumi în mine, am fost și sunt mereu treaz, ca să mă inspir eu însumi și să fiu în acord cu vederile și cu simțămîntul acelora, pe care îi socotesc chemați oarecum de providență a da direcțiune lucrării noastre naționale . . .".

Mărturisirea sinceră a sacrificiilor sale, I. Slavici nu o face pentru a fi compătimit, ci pentru a înțelege toți cei chemați să la parte la mișcarea națională românească din jurul „Tribunei", că nimic nu trebuie precupețit cînd e vorba de interesele generale ale poporului nostru : „După toate prin cîte am trecut eu, am ajuns ca prin minune, acum la vîrsta de patruzeci de ani, să am nevasta ca mine și copii ca mine . . . Și-n loc de-a mă bucura, eu ani de zile de-a rîndul am stat cîte 10—14 ceasuri circit la masă și m-am bălăbănit cu toți rătăciții, iar acum de atît timp stau despărțit de surghiunita mea familie, n-am mîncat la o masă cu soția mea și n-am văzut pe copiii mei dormind".

Cu toate că știa ce sacrificii îl așteptau, Slavici n-a renunțat la idealurile sale și din temniță se întoarce iar la Sibiu, unde își continuă lucrarea pentru propășirea neamului, pentru că, așa cum afirma Roman Ciorogariu **„el e un consacrat înainte-mergător al unității noastre naționale"** și i se cuvine **„răsplata recunoștinței pentru luminoasa pagină ce a scris-o în istoria noastră culturală".**

Iulian NEGRILA

Eugen Evu

DOINĂ

Sus în munți pe înserate
Drumurile-ți sar în spate.
Le-a-nvățat Iancu pe toate.
Doar pasul românului
știe mersul omului
sus, pe Valea Singiului . . .
În colindul sărbătorii
Moții-s toți, nemuritorii,
Spițe de la Roata Horii . . .
Sus pădurea se mai zbate-n
Tulnice nevindecate —
Le-a-nălțat Iancu pe toate.
Numai apa din fîntîni
O sărută cînd bei din mîini
și se uită-n ochi miloasă
te-ndeamnă să intri-n casă
cine-o bea să mai rămîie
să cinstească-n omenie —
Apă Vie.

FÎNTÎNĂ ROMÂNEASCĂ

Fîntîna mea adîncă într-un sat
Te mai aud cum bați în lespezi luna
Sub cerul transilvanic ce mi-a dat
Un loc în cîntec pentru totdeauna.

Te mai aud în mine cum tresari
În nopțile-nsetate cînd anină
Ciutura lunii peste plopii rari
Ca verticale cumpene-n lumină.

Fîntînă, de străbunul altul veac,
Zidită-n legea moșilor din vatră,
Tu izvorăști din sfînt pămîntul dac
Cîte-un izvor sub fiecare piatră.

Ca românescul suflet ești de bună,
Fîntîna mea, și-a celor care-or bea
Din clarul dulce-al nopților cu lună
Te uiți în stele cu privirea mea . . .

CÎNTEC

Ceva tulburător ca o lumină
Parcă mă duce, grîu desculț, de mînă
Prin satele ce rămuroase tac
Acolo-n munți, la nunțile din veac.
Vin fîntînarii anonimi și lasă
Ceva din geniul lor rătăcitor
Zidindu-și frumusețea dureroasă
Sub timpla oarecarelui izvor . . .
M uită timpu-n urmele de drum
și rid la gîndul că voi ști să mor
cîte puțin, cîntînd cum cînt acum,
zidindu-mă-n fîntîni, rigorii lor . . .

ȘOPTIT

Peste oraș nu trec cocori
Doar luna pilpîie-ntr-o dungă
Prin vegetale sărbători
Pînă la flori e cale lungă
Rămîi cu ploile ce vin
Spre zori să tragi sub pernă cartea
Pînă la flori mai e puțin
și-n doi incetinește moartea . . .
Închide ochii :-i prea luminî !
Stai între mine și cuvînt.
Afară iarna va să vină —
Tu cine ești, eu cine sînt ?
S-aud nimsorile de nuntă
Spre unde merg, de unde vin ?
Rămîi și moartea se descruntă,
Se face moarte mai puțin . . .

Arthur Porumboiu

AICI

un : aici tot ce se naște
de la-nceput razele
bucurici,
enajele sudorii
i între !
un : toate rănile pămîntului
meu
indecate
utim
viu de roze.
zidim privirile

și să pot striga :
eu sînt fericit !
Eu sînt !

2

Mi-am ascultat sufletul cîntînd :
nu există moarte,
nu există moarte !
Atotputernică lumina îmi intra
în vertebre,
și mă bucura !

Virgil Bostănaru

PATRIA MEA

Prin ochii tăi, Patrie, rămîi mereu
lumina doinelor ademenitoare.

Microantologie lirică

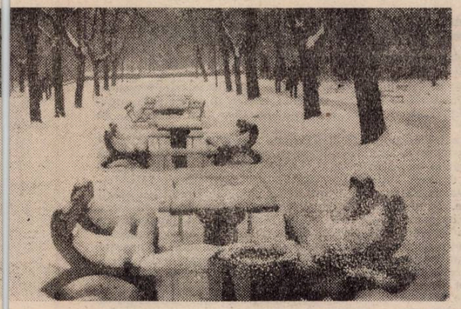

Mesele tăcerii (Foto : prof. IOAN POPESCU)

Eu nu sp
va primi

și-n angr
n-o să m
Eu nu sp

au fost v
și noi pl
pe-un flu
AICI ne

in atomii

betonului,
ne impr **năm frunțile cu-adînci**
linii,
ne arden **sufletele**
in cuptoa **rele neliniștii,**
și ne-adu **ce durerea**
conturul **doliului ;**
insă nici **ea nu poate**
să ne rupă de dulcele nostru pămînt:
spațiul vieții.
Aerul și piinea !

MI-AM ASCULTAT SUFLETUL

1

Mi-am întins brațele-n ceasul
matinal
să treacă țăria aurorii prin ele,
să aud razele umblîndu-mi prin
singe
ara cea vie a gîndului meu,
roua albastră de la izvoare.

Orașele-s strînse în buchete de flori,
amintirile în izvoare fierbinți,
Tu ești prezentul prin care zbori
cu rădăcinile în dor de părinți.

Mustește iarba tinereții pline
de visuri — născuți românești
și Tu — tot mai frumoasă privești
spre culmile din ziua ce vine.

LUI EMINESCU

Mă prind de brațul primăverii tale
să-ntinerese conturul unei flori,
să-mi dai acel răspuns la întrebare.

Respir adînc din viața ta de fluviu
și vîslele se-ngroapă în acorduri
prin pletele bătrînului Danubiu.

Și-așa cum tu adesea l-ai zărit
luceafărul veghează-n noaptea plină
argintu-n plopi și-n teiul înflorit.

VIITORUL

Cu floarea care nu se ofilește
și nu se frînge îndoliată în culoare,
cu primăverile ce-n inimi urcă seve
în zborul lumii viitoare ;
cu steaua călăuzitoare-n zări
purtînd lumini din zestrea țării,
eu cei ce navighează pe visul unei
mări
și făuresc magnifice istorii,.
eu demnitatea unui brav popor
ce-nalță lîngă inimi tricolorul ;
ne construim cu toții viitorul
în drumul patriei, nemuritor !

George Bădețeanu

PĂMÎNT NATAL

Petic de pămînt, petic de țară,
din dunga satului natal,
cu tine alergam în ropotul cailor
suri,
răscoleam cu sufletul și cîntecul
cînd puneam urechea pe inima ta
să aud strigătul mamei.

Petic verde de pămînt, petic de
țară
Covor țesut cu gîndurile
copilului, care și-a luat chipul
din tine,
petic verde de pămînt,
în tine căutăm cu mîini subțiri
și vrednice
trifoi cu patru foi, să-l pun în furci
mereu pe la răscruci,
s-ademenese dorul și doina.

CÎNTEC PENTRU EMINESCU

Sete-mi e de dor
Lîngă un vechi izvor,
Sete-mi e de mine
Cum floarea de-albine.

Se ivea, fecioară,
Ce doinea-ntr-o seară
Dor din dorul lui
la un căpătîi :
Lasă-l, codre verde,
În desișul tău, în pustiul hău,
În răcoarea ta, în nimic a mea,
Îl mai frunzărește, cînd cicoarea
crește
Și trezești tu, fire,
Cu-a lui nemurire . . .

LAUDĂ

Mi-e patria cuvîntul dintîi, bucuria
și dorurile toate un murmur ;
Inimii mele prea multe nu-i cer.
Mă-ntreb unde — cum să te laud,
cum să te înalț
și cum să-ți sărut nemurirea ?

DICȚIONAR LITERAR

Ion Marin Almăjan

Prozator. S-a născut la 16 noiembrie 1940 în localitatea Dalboșeț (Caraș-Severin). Absolvent al Facultății de Filologie a Universității din Timișoara. Membru al Uniunii Scriitorilor din R. S. România (1972). Debutează cu proză în „Scrisul bănățean" (4/1962). Prima carte tipărită — un volum de povestiri — se bazează pe reconstituirea propriei experiențe de viață : **Sînt dator cu o durere,** Editura Eminescu, 1970. Romanele ce se succed debutului **(Spune-mi, unde duce acest drum ?, Ucigașii în minie,** Editura Eminescu, 1974) se încadrează într-o zonă tematică similară. Ele urmează traseul unor biografii specifice satului bănățean de munte. Este evidentă, apoi, înclinația spre povestire și rememorare, pentru ceea ce s-a numit „fixarea unor fizionomii și aspecte din medii sociale" (Țugui, 1973). Comentatorii remarcă „fondul etic accentuat" (Dumitriu, 1973), caracterele pitorești, substratul, adesea, fabulos al narațiunii. Odată cu **Neîmpăcații în minie,** „lirismului îi ia locul comentariul caustic, șarja, caricatura" (Alexiu, 1977), **Sentimentul puterii,** Editura Eminescu, 1976 și **Tornada,** Editura Eminescu, 1980 sînt romane care lărgesc aria de inspirație, mutînd centrul de interes spre viața citadină : cel dintîi se referă la existența unui ziarist, celălalt evocă perioada cuprinsă între Marea Unire și al doilea război mondial (spațiul evenimentelor fiind cu deosebire partea de vest a țării). Destinul Orașului, al cetății se interferează, astfel, cu acela al Personajului : **topografia** „conotează personajul" (Ungureanu, 1980), proiectînd, prin permanente balansări între trecut și prezent (în special în **Tornada**), destinul așezării și al oamenilor pe fundalul dialectic al istoriei. **„Tornada** este o imagine a Orașului de-a lungul unei istorii" (Ungureanu, 1980). Intuiția ritmului de viață vîju, construirea epicului în jurul unui „erou exemplar", prezentarea vieții de familie ca o importantă „celulă socială", ori viziunea cinematografică și „unitatea de subtext" (Odangiu, 1980) sînt, pe de altă parte, cîteva dintre trăsăturile relevate de comentatorii celor două discursuri romanești. **Întoarcerea spre asfințituri,** Editura Facla, 1985 readuce scrisul lui I. M. A. în spațiul prozei scurte. Generalizînd, se poate spune că materia diegetică a volumului pune în relație trei „lumi" : aceea a „ruralității ancestrale", aceea a urmașilor ei direcți, urbanizați, și aceea a tîrgoveților „descurcăreți, fluctuanți și disprețuitori" (Dorcescu, 1985). Volumul se caracterizează prin „descrierea unor ferestre spre orizonturi umane ignorate" (Ungheanu, 1985) și prin „percepția adevărului artistic comprimat într-o experiență de viață" (Enescu, 1985). I s-au tradus : o povestire în volumul colectiv **10 prozatori români contemporani,** Sofia, Editura Narodna Kultura, 1975 ; **Tornada,** Skopje, Editura Makedonska Revya, 1982 (postfață de Eugen Dorcescu) ; **Recviem pentru o regină,** Mazara del Vallo, Sicilia, Italia, 1984.

REFERINȚE CRITICE

În volume : Cornel Ungureanu, **Imediata noastră apropiere,** Editura Facla, 1980, p. 217—225. În periodice : Cornel Ungureanu, „Orizont", 9/1970 ; Al. M. Vaida, „Astra", 9/1970 ; Dana Dumitriu, „Arges", 3/1973 ; Haralambie Țugui, „Cronica", 32/1973 ; Eugen Dorcescu, „Orizont", 48/1974 ; Voicu Bugariu, „Luceafărul", 6/1975 ; Cornel Ungureanu, „Orizont", 50/1976 ; Lucian Alexiu, „Familia", 2/1977 ; Dumitru Micu, „Contemporanul", 14/1977 ; Valentin F. Mihăescu, „Luceafărul", 25/1977 ; Alexandru Ruja, „Orizont", 13/1978 ; Carmelo Pirrera, „Avvisatore", Palermo, Sicilia, Italia, 17/1984 ; Lucio Zinna, „Impegno 80", Mazara del Vallo, Sicilia, Italia, 16—20 / 1984—1985 ; Giuseppe Possa, „Risveglio ossolano", Ossola, Italia, 1/1985 ; Radu Enescu, „Familia", 3/1985 ; Grigore Scarlat, „Steaua", 4/1985 ; Eugen Dorcescu, „Orizont", 7/1985 ; Irene Marusso, „Trapani Sera", Trapani, Sicilia, Italia, 13/1985 ; Valeriu Bârgău, „Contemporanul", 14/1985 ; M. Ungheanu, „Luceafărul", 32/1985 ; Alexandru Ruja, „Luceafărul", 1/1986; Alexandru Ruja, „Luceafărul", 29/1986 ; Ion Arieșanu, „Orizont", 17/1987 ; Olimpia Berca, „Orizont", 36/1987 ; Artur Silvestri, „Luceafărul", 13/1989 etc.

Olimpia BERCA

portrete

O ipostază a criticii

Există, în publicistica noastră, o categorie aparte de comentatori ai fenomenului literar, în general exclusă din „tabelele sinoptice" ale criticii active sau, în cel mai bun caz, trecută la rubrica „și alții". Este vorba despre cei care, cu ardoarea pasiunii, dar și cu fermitatea imanentă oricărui act cultural semnificativ, își înscriu activitatea sub o dublă zodie : a învățămîntului și a criticii (și istoriei) literare. Este vorba despre cei care „predau" literatura în școli și licee, cu profundă vocație și real talent, dar, dintr-un impuls lăuntric sau din necesitatea imperioasă a dialogului (care e însăși forma lor de existență), se manifestă și prin scris. Ceea ce mă face să îi consider o categorie aparte este o relație subterană care se stabilește între cele două modalități de expresie (mă refer, bineînțeles, la cei cu o adevărată chemare pentru ambele domenii): zăbava în fața paginii albe, meditația asupra cărților conferă activității la catedră o anume deschidere și o suplimentară percepție a nuanțelor, iar formația și exercițiul didactic aduc în discursul critic un spirit de sistem și o claritate a expunerii care devine însăși marca personalității acestor critici-profesori. Cei mai valoroși dintre ei sfîrșesc prin a deveni, pur și simplu, critici și istorici literari în sensul deplin al cuvîntului, rămînînd, în același timp, demni (de asemenea în sens deplin) slujitori ai catedrei. Ceea ce nu e deloc puțin (și numai cine a trecut printre Scylla catedrei și Carybda condeiului poate cîntări cu adevărat lucrurile). Tipologic vorbind, ei se raportează la o frumoasă tradiție interbelică, epocă în care mulți dintre marii noștri critici erau, cum bine se știe, profesori de liceu (și o revitalizare a acestei tradiții ar fi, cred, benefică).

Aceste gînduri mi-au fost provocate de o recentă prezență editorială a lui Alexandru Ruja, exponent dintre cei mai interesanți ai categoriei la care m-am referit în frazele anterioare. Ediția Șt. O. Iosif, Poezii, apărută într-una dntre cele mai utile colecții ale Editurii Facla, este numai în aparență un simplu volum menit să acopere „cerințele programei de învățămînt". Sau, mai bine zis, este un model de realizare a unei asemenea antologii, „necesitățile școlare" neexcluzînd, ci impunînd cu fermitate rigoarea informației, gustul în selecția și interpretarea textelor și probitatea științifică, adică instrumentele esențiale ale istoricului literar, lesne de sesizat, în cazul de față, în aparatul critic al cărții. Succesiunea „referințelor critice" reprezintă o sinteză semnificativă a receptării poetului, pusă de Alexandru Ruja într-un scenariu care relevă nu numai informație și spirit sistematic, dar și un implicit unghi personal. Calitățile acestea se pot observa și în cealaltă ediție ingrijită de Alexandru Ruja, apărută în 1986 sub auspiciile aceleiași edituri (Gala **Galaction,** Roxana. Papucii lui Mahmud. Doctorul Taifun) și erau anunțate încă din volumul de debut al autorului. Valori lirice actuale. Există acolo, înainte de toate, o adevărată vocație a clasificării și sistematizării de care, sînt sigur, pedagogul nu este străin. Dincolo de orice obiecții pe care le-ar putea genera (ca orice clasificare a unor fenomene în plină mișcare), tipologia propusă de Alexandru Ruja se verifică prin însăși coeziunea și coerența sa. În plus, ea este susținută de darul formulărilor sugestive și de claritatea expunerii, care fixează analizele într-un registru expresiv, dominat de o firească notă de seninătate, cu atît mai elocventă cu cît obiectul actului critic îl constituie teritoriul instabil al poeziei contemporane. Judecățile de valoare, de o formitate „bine temperată", sînt expuse mai totdeauna într-o manieră implicită, decurgînd din însăși analiza atentă la detalii a textelor poetice. În sfîrșit, configurația volumului (scurte eseuri despre peste 50 de poeți, grupate în „capitole" tematice) vădește preocuparea pentru desprinderea trăsăturilor esențiale ale fiecăruia dintre autorii comentați, în analize dense și orientate spre o perspectivă amplă asupra fenomenului privit în integralitatea conexiunilor sale.

Prezent cu regularitate în paginile publicațiilor literare, Alexandru Ruja dezvăluie un profil de o certă personalitate, în care se pot identifica însușirile despre care vorbeam la începutul acestor rînduri. Așteptăm viitoarele sale volume nu numai ca pe o confirmare a propriilor coordonate, dar și ca pe o dovadă a fructuoasei cooperări între spiritul didactic și spiritul critic, aceste două dimensiuni intelectuale indisolubil legate.

Mircea VASILESCU

Oameni și creații

Opțiunile cercetătorului

Prin însuși specificul ei, munca de cercetare se pretează, să zicem, la o „scriitură" lirică. Însă, vrînd-nevrînd, cu o firească strîngere de inimă a trebuit să mă oblig la mai multă concizie. Eroul acestui mini-portret se va recunoaște, iar colegii îl vor privi, poate altfel, cu bună înțelegere, pentru neodihna și tenacitatea de care a dat dovadă de-a lungul a peste douăzeci de ani de cînd se află la Universitatea din Timișoara a Catedra de Fizică, în colectivul condus de profesorul Zăgănescu.

Pe atunci, mai întîi s-a găsit relația dintre cercetare și economie. Pe urmă, s-au făcut investiții foarte mari pe care colectivul a știut să le fructifice în favoarea creării unor tehnologii (modeste la început) pentru fiecare tip de cristal în parte și pentru realizarea unor instalații proprii. În timp, s-a ajuns la o foarte mare diversificare a sferei de cercetare, obținîndu-se, printre altele: analizoare de gaz de hidrocarburi, safire pentru lămpi cu vapori de sodiu, lagăre și role din safir pentru combinatele de fire și fibre sintetice pentru faptul că nu se încarcă electrostatic și au duritate mai mică doar decît diamantul și cele 6 000 000 de lagăre de safir pentru aparate electrice de măsură (I.A.E.M.) obținute pînă atunci după o tehnologie de import. Cercetarea s-a canalizat spre obținerea safirelor profilate. Dacă prin vechea metodă Verneuil în produsul finit se regăsea doar 8—10% din cristalul crescut, prin noua tehnologie, pusă la punct la Universitatea din Timișoara, cantitatea de cristal în produsul finit este de 80%. Aceasta presupune reducerea manoperei, a consumului de materiale și a energiei electrice.

Unui cercetător ajuns la un nume de prestigiu i se oferă două opțiuni: sau să-și continue munca de cercetare de unul singur, sau să-și investească încrederea în colectivul cu care lucrează. Dumitru Nicoară, căci despre el este vorba, a ales-o pe cea de-a doua. Nici nu s-ar fi putut altfel, deoarece din 1984 este șeful colectivului de cercetare și microproducție de cristale din topitură, un colectiv format

din specialiști în diverse meserii, cercetători de avangardă, cu care se consultă spre o mai bună conlucrare. Și Dumitru Nicoară mă asigură de necesitatea acestei colaborări.

Fără îndoială că unui succes i-au urmat altele, că s-au abordat teme noi de cercetare, cum ar fi creșterea cristalelor în vid, definitivarea și omologarea tehnologiei cristalelor din clorură de calciu prin microproducție. E firească, deci, prețuirea care i s-a arătat, prin cele 60 de lucrări publicate în reviste de prestigiu din străinătate (S.U.A., R.F.G., Elveția), sau prin cele 30 de brevete de invenții, 3 monografii, o carte de specialitate. Nu miră nici participarea la 3 saloane internaționale cu aceste brevete, la două saloane naționale (Iași, Sibiu) și nici premiul I la Rîmnicu Vîlcea.

În 1986, la primul congres de cristale profilate, s-a prezentat cu două lucrări, iar la cel de-al doilea i s-au acceptat alte două lucrări privind **„Mecanismul de formare și distribuire al defectelor la cristale de safir"** și **„Analiza transformării de căldură la creșterea cristalelor"**. Ieșirile și confruntările de acest fel sînt dorite și necesare, pentru a se constata competitivitatea muncii depuse pe plan internațional.

În 1987, pentru un grup de lucrări privind abordarea unor materiale cu calități deosebite, colectivul condus de Dumitru Nicoară a luat premiul Academiei R.S.R. Dumitru Nicoară s-a folosit de posibilitatea pe care o avem cu toții de a-și valida pasiunea pentru fizică, domeniu căruia i s-a dedicat încă de pe băncile liceului de mecanică din Sibiu. Că, ulterior, a absolvit Facultatea de Filologie din Timișoara, asta ar fi „ciudățenia" care m-a îndreptat spre el, și cu care aș încerca să închei acest mini-portret, nu înainte de a transcrie cîteva cuvinte ale lui N. Iorga: **„creatorii nu sînt indivizi singuratici... Ei sînt oameni ce aparțin societății de la care-și primesc puterile și asupra căreia se revarsă rodul străduințelor lor".**

Nina CERANU

Graiul vetrei străbune

Așezarea daco-romană de la Criciova

Cu ocazia unor cercetări arheologice de salvare a fost identificată în punctul „Rîtul lui Mocrean" de la Criciova, județul Timiș, o așezare rurală daco-romană cu un pronunțat caracter meșteșugăresc, de reducere a minereului de fier. În timpul săpăturilor au fost descoperite mai multe complexe de locuire, între care a apărut și un cuptor, cu bucăți mari de zgură și bucăți de lupă din fier. Din cuptor nu se mai păstra decît baza de lut cenușie-neagră și circa 15 cm din pereții instalației. Două din bucățile de lupă descoperite par să provină de la aceeași turtă. Bucățile de metal păstrează încă urme de chirpic, care provin de la pereții cuptorului. Diametrul turtei era de 28 cm, iar grosimea ei de 4,5 cm. În atare situație trebuie să presupunem existența unei instalații de reducere a minereului din fier de dimensiuni reduse, de circa 30—40 cm. Dimensiunile turtei, ca de altfel și diametrul ei sugerează o capacitate redusă de producție, iar ca sistem de lucru — se utiliza distrugerea instalației, de fiecare dată, pentru scoaterea turtei.

În sud-vestul Daciei (respectiv în Banatul antic) sînt cunoscute mai multe cuptoare similare de redus minereu de fier, databile în secolele III—IV. Ele apar mai ales concentrate în zona munților Banatului, la Fizeș, Șoșdea, Berzovia, Reșița etc. Materia primă utilizată de daco-romani provenea din munții Banatului, mai ales din zona Bocșei. Descoperirea de la Criciova este prima de acest fel care atestă **prelucrarea resurselor metalifere ale Munților** Poiana Rusca. Pînă la sfîrșitul veacului trecut, în unele sate apropiate s-a exploatat și redus minereu de fier (la Jdioara, de exemplu).

Așezarea daco-romană de la Criciova se datează în plină epocă romană, existența ei prelungindu-se probabil cîteva decenii după părăsirea Daciei de către romani. La nici 600 m nord-est de așezare trecea drumul imperial roman, care făcea legătura între Tibiscum și Valea Mureșului, drum păzit, chiar în dreptul așezării daco-romane, de o **statio** de drum romană. O ștampilă militară descoperită în această așezare indică faptul că detașamentul de pază de aici depindea de castrul de la Tibiscum. Apropierea căii de comunicație de așezarea dacică a favorizat probabil și negoțul cu metal practicat de populația locală cu centrele rurale din apropiere, poate chiar cu Tibiscum, deși acesta era un mare **consumator** de metal și era aprovizionat prin sistemul oficial roman.

Așezarea de la Rîtul lui Mocrean aparținea unei comunități de meșteșugari daci, care se ocupa cu reducerea metalului. Fragmentele de rîșniță descoperite denotă și practicarea agriculturii.

Inventarul descoperit consta mai ales din ceramică de tradiție dacică, lucrată cu mîna sau la roată, sau din ceramică romană. Statistic vorbind, ceramica dacică este în proporție de 89% în inventarul atelierului, ceramica cenușie de 9%, iar ceramica roșie romană de 2%, fiind considerată ceramică de lux. Puține obiecte de metal s-au descoperit, între care două cuțitașe de fier și o fibulă — piesă de port vestimentară — databilă în secolul III.

Descoperirea de la Criciova constituie un indiciu important privind viața economică în mediul rural autohton, din timpul provinciei Dacia.

Dr. Doina BENEA

convorbiri

Cu scriitorul Lucian Valea

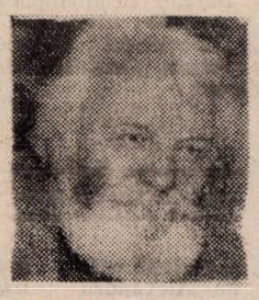

— Stimate Lucian Valea, sîntem la Sighișoara, la o manifestare închinată limbii române; vreți să ne spuneți cum ați venit în literatură, în ce împrejurări concrete ale existenței Dvs.?

— Te rog să înregistrezi mai întîi cum am venit la Sighișoara acum doisprezece ani, cînd s-au sărbătorit patru decenii de la înființarea Asociației scriitorilor români din Ardeal. Acum, iată, sînt din nou aici, alături de confrați mai tineri, poetul Lazăr Lădariu și dumneata. Cît privește intrarea mea în literatură, eram foarte tînăr pe atunci și pe cititori cred că-i interesează mai mult ceea ce a urmat după, adică în tumultul Agorei noastre literare...

— Totuși, insist să precizați, cînd ați debutat și în ce publicație?

— Am debutat în paginile ziarului „Tribuna" din Cluj, de sub conducerea lui Ion Agîrbiceanu. Primul volum de versuri l-am publicat doi ani mai tîrziu, în primăvara lui 1941, în timpul refugiului din Transilvania. Tînărul autor al cărții „Mătănii pentru fata ardeleană" era elev în clasa a șasea de liceu, echivalentul clasei a zecea în sistemul pedagogic de astăzi, și avea 16 ani.

— De ce curent al vremii v-ați legat destinul literar?

— Indiferent de opțiunile, să le zicem estetice, eu a trebuit să devin scriitor militant pentru adevărurile Transilvaniei. Dincolo de unele neînțelegeri de suprafață, în anii războiului m-am simțit prieten și ucenic al poeților din **Cercul literar de la Sibiu.** De altminteri, la Timișoara, într-un grup de prieteni, Radu Stanca m-a prezentat, rîzînd, drept „cerchistul rătăcit".

— Ce vă place și ce nu vă place în poezia românească de azi? De ce poeți vă simțiți apropiat prin sensibilitate, manieră, limbaj?

— Încep prin a-ți spune că îmi displac modele și teribilismele prin care unii vor să demonstreze că poezia este altceva decît o arată cele cîteva milenii de existență a ei. Îți mărturisesc cu sinceritate că am rămas un cititor fidel al poeziei „cerchiste", că m-a interesat generația lui Nichita, că îi consider demni de toată atenția pe tinerii poeți ce-și zic „optzeciști". Referitor la toate exemplele de mai sus, mai adaug că am rezervele mele, ca și entuziasmul meu personal, derivînd, cum e și firesc, din formație, gust, experiență.

PANAIT STĂNESCU BELLU: Copac.

— Sînteți membru titular al Uniunii Scriitorilor, ați făcut parte din comitetul de conducere al Asociației Scriitorilor din Iași, de mai bine de un an fiind membru al Asociației Scriitorilor din Tîrgu-Mureș, ați locuit un timp la Timișoara și Botoșani, domiciliați în prezent în municipiul Bistrița, vă preocupă opera și personalitatea lui Coșbuc și sînteți prezent în județul Mureș nu numai prin articolele publicate în revista „Vatra", ci și la acțiuni culturale, ca cea de astăzi —, cum reușiți să „comprimați" atîta spațiu (geografic și spiritual) în unități de timp atît de infime, la sfîrșitul acestui veac și mileniu?

— Simplu! Nu am acceptat niciodată să îmi trăiesc existența la întîmplare...

— Ați urmărit atunci idealuri deosebite?

— Da de unde! În afară de cărțile pe care le-am scris, ca scriitor român m-am simțit obligat să apăr valorile culturii naționale, indiferent din ce zonă geografică ar proveni ele. Asta am făcut și cînd am locuit la Timișoara, și cînd am stat la Brașov, la București și Năsăud, la Botoșani și Dărăbani... Dar, ca să o scurtez, căci cred că asta prezintă un interes mai larg pentru cititori, de oamenii de pe Mureș și din Tîrgu-Mureș, îndeosebi, mă simt legat sufletește prin revista „Vatra", inițiată de Coșbuc cu sprijinul lui Slavici și Caragiale. Municipiul de reședință al județului îmi pare a fi orașul în care sufletul transilvan pulsează poate mai autentic decît oriunde. Cît privește mileniul, mă prefac că nu îi observ graba și la 65 de ani mă simt încă tînăr.

— Ce proiecte literare aveți? Ce noi surprize le pregătiți cititorilor?

— Din cărțile publicate pînă acum, am pregătit un volum selectiv, ce va apare la Editura „Facla", prefațat de criticul Laurențiu Ulici, o biografie coșbuciană pentru Editura Cartea Românească și un volum de studii despre Coșbuc la Editura „Dacia" — ultimele două avînd drept linie de start cele două cărți tipărite pînă acum despre Coșbuc. Apoi, părăsit de cîțiva ani, mă așteaptă în manuscris un volum de versuri, cu care sper să-mi rotunjesc activitatea poetică, și o carte sau două de mărturisiri despre istoria, pe care destinul m-a ajutat s-o înțeleg și s-o cunosc.

Interviu realizat de
Eugeniu NISTOR

George Voștinaru

Membru al Cercului literar de la Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României" al I.P.L. Timișoara, inginerul **George Voștinaru** face parte dintre cei care, prin versul lor, sînt o prezență vie în climatul dezbaterilor literare cenacliere.

Născut în podgoria Aradului, pe dulcile coline ale Șiriei, sub imperiul prozei legendare a lui Ion Slavici, George Voștinaru se alătură prin vibrație pleiadei de poeți ai orașului de pe Mureș : Ilie Măduța, Lucian Emandi, Mircea Micu, George Ciudan, Rusalin Mureșanu, fiind un adept al versului de incantație clasică, ancorat în rădăcinile adînci ale locului natal.

AICI COBOR DIN VEACURI

Eu m-am născut aici ;
în glie-am rădăcină
pornită drept, urcușul, sub
românescul cer ;
în seara-aceea, luna
privindu-se-n grădină
mîngîia blîndă dealul prin
zările ce pier.

Eu m-am născut aici ca
să-mplinese un semn,
așa cum vîntul poartă
o boare-n luna mai
și cum pădurea naște în rostul
ei un lemn ;
aici sub deal și vie, în mîndru
colț de plai.

Aici cobor din veacuri și ure
din nou în veac,
cu prispa casei mele la vatra
unui Dac.

ȚĂRANII

Mi-e dor de voi, țăranii mei,
precum mi-e dor de tata ;
voi, glasul viu al țarinei
preabinecuvîntată.

Venind cu spicul dinspre zări,
cu piinea țării mele,
se prinde lutul de-ncălțări
și timpla printre stele.

Aici, cu grîu dinspre demult,
să veșnicească anii,
pe vatra cerului ascult
cu doina-n glas, țăranii.

EU CUNOSC...

Eu cunosc atîta soare
și-l îndemn
să se coboare
pînă-n inima care dogoare.

Eu cunosc atîtea ginduri,
Vreau un gînd ce urcă-n soare
să măsoare
om și floare.

Eu cunosc atîtea doruri.
Vreau un dor pășind pe lume,
să mă strige
pînă dincolo de nume !

M-APROPII

M-apropii și acum ca alte ori
de dealurile în contur domol
aprinse-n zări de doruri
și fiori,
spre casa mea crescută
în ocol.

Aici, natura blîndă-n murmur
lin
îmi urcă veri spre toamnele
tîrzii ;
și cîntă via-n tulbure pelin,
iar inima visează-n poezii.

De-atîtea și de-atîtea
mă apropii
eu, cel plecat departe și
demult ;
simt șoapte cum îmi cheamă
pașii,
să tot privesc, privind,
să tot ascult.

Și 'cere frămîntul tîmplei
spre ogor,
dinspre străbuni, uman
respiră glia ;
și toate-s așezate-n tainic dor
aici, la mine-acasă, în Șiria.

„Cîntarea României"

La fîntînă, la izvor...

De curînd s-a împlinit, în generosul și cuprinzătorul cadru al Festivalului național „Cîntarea României", neuitatul șirag din acest an al sărbătorii cîntecului popular. Desfășurată pe adevărate stagiuni anuale, cu concursuri în fiecare lună, cu evidente aspirații și realizări calitative, în progres continuu, în anul pe care îl încheiem, bogat în mărețe evenimente, bogat în roade și în cîntec — sărbătoarea timișeană a adus pe scenă 45 de tineri soliști vocali de muzică populară, precum și 35 de invitați dintre numele consacrate ale tezaurului nostru folcloric. Întreaga acțiune a fost inițiată de Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al județului Timiș, prin Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă, în colaborare cu Opera Română din Timișoara și cu **Centrul de Creație și Cultură Socialistă „Cîntarea României" al I.J.T.L.** În decursul acestui an, sărbătoarea și-a dovedit nu numai vigoarea — calitate esențială și definitorie a întregii noastre culturi și a folclorului contemporan îndeosebi, ci și netăgăduita popularitate, fiind locul de privilegiată elevație sufletească a sute și sute de iubitori ai comorii noastre de frumusețe și omenie, care, în limbajul cifrelor, s-au concretizat într-un „total" de aproximativ 7 000 de spectatori.

Realizatorii spectacolelor — Ciprian Cipu, Ion Micu și dirijorul Ionel Bogdan, împreună cu prezentatorii Marius Munteanu, Ionel Iacob-Bencei și Ion Olaru, nu numai că au menținut „ștacheta" la înălțime, dar au și reușit să cultive o reală emulație, un acut spirit competitiv între cîntăreți, dar și între „vîrstele cîntecului" — și, încă mai mult, au avut bucuria izbînzii de a antrena publicul în actul de deosebită însemnătate al evaluării critice, superioară formă a cunoașterii estetice și a cultivării gustului pentru adevăratele și realele valori ale culturii noastre tradiționale. Faza finală a reflectat și această semnificativă funcție formativă, cei nouă soliști premiați în 1989 au evoluat în fața unui juriu exigent, format din Gh. Palcu, redactor al Radioteleviziunii Române, președinte, lector universitar Ioan Odrobot, Ana Pacatiuș, Gelu Stan, Lidia Dinu, Gh. Barta, care, prin notele acordate, au definitivat clasamentul confirmînd gustul, priceperea și dragostea statornică a publicului : Carmen Popovici — premiul I, Liliana Laichici — premiul II, Alina Ștefănescu — premiul III.

În intenția organizatorilor și, deopotrivă, în speranța spectatorilor, vor sta, pentru viitor, perpetuarea, îmbunătățirea, dar și dezvoltarea acestei excelente inițiative, și pe alte scene ale județului nostru, peste tot unde melosul popular este iubit. Și la noi, pretutindeni, este iubit.

Asistent univ. dr. Ioan Viorel BOLDUREANU
membru al juriului

La sediul Asociației Scriitorilor din Timișoara a avut loc o întîlnire cu criticul și istoricul literar Adrian Marino, în cadrul căreia au fost dezbătute o serie de probleme privind literatura contemporană, locul și rolul acesteia în contextul culturii naționale și universale. • În ședința de închidere a primei părți a stagiunii 1989/1990 a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont" a citit proză scurtă **Dumitru Oprișor.** În referatul pe marginea lucrărilor citite, **Marian Odangiu** a relevat diversitatea tematică și stilistică, siguranța tonului, precizia decupajelor narative, naturalețea și discursul epic, inflexiunea lirică a vocii autorului. Ladezbateri au luat cuvîntul : **Mircea Mihăieș, Ion Nicolae Anghel, Ion Jurca Rovina, George Schinteie** și **Cornel Ungureanu,** conducătorul ședinței. Cenaclul își va relua activitatea în ultima decadă a lunii ianuarie 1990.

M. O.

viața asociației

fanion

BORGES ÎN BRUSA

Ce părere aveți despre italieni ? Au pus viză de flotant Hollywood-ului pentru cîteva ceasuri și au făcut o tragere la sorți mai burdușită cu happy-end-uri (pentru ei, certo !), decît toată producția fraților Warner. Dacă nu ați știut pînă acum, atunci vă spun eu : nici buchetiera din Florența n-ar fi aranjat mai gingaș cvartetul grupei italice decît a propus-o însuși hazardul. Din păcate, nu aceleași lucruri încîntătoare se pot spune despre grupa ce ne-a fost nouă sortită, dacă nu mă înșel cea mai mozaicată continental — dacă sovieticii vin și cu jucători asiați, ce mai, e-o grupă de patru continente. Dar nu-i asta hiba cea mare, de vreme ce n-om naveta pe ruta Moscova — Buenos Aires — Yaoundé, ci însăși valoarea. Să-l văd eu pe ăla care ar zice că e de colea să joci cu alde Maradona la el aproape-acasă (Napoli, cum ar veni) ori cu sovieticii lui Lobanovski, vicecampioni europeni. A rămas Camerunul, ați putea dumneavoastră spera, numai că dumnealor ecuatorialii, în 1982, la CM din Spania cam așa au jucat-o : 0—0 cu Peru, 0—0 cu Polonia și 1—1 cu Italia, de era să rămînă italienii pe lîngă tușă, ei, viitorii campioni. Și mai vreți un amănunt de la acest mister african, ca și cum am ceti un Borges în brusa ? Vi-l ofer, extrăgîndu-l direct din fotbal-mitologia franceză, unde în dreptul Camerunului stă scrisă eticheta totemică : „Les Lions Indomptables" (traducerea ar îmblînzi cu mult sensul). Și pe drept cuvînt le zic franțujii așa cum le zic. De prin 1981, fotbalul camerunez nu a mai părăsit pozițiile de sus, baobabul fotbalului african. Pentru cei interesați, iată și cîteva cifre : locul al doilea în ierarhia continentală în anii 1981, 1982 și 1986, locul întîi în 1984 și 1987. Cele mai puternice cluburi sînt Tonnere Yaoundé (în traducere, Tunetul Y.), — campioana în sezonul trecut —, Caiman Douala și Canon Yaoundé. Deși federația camerunează de fotbal are doar 29 de ani, de prin 1970 mulți jucători au fost solicitați în campionatul francez. Anul trecut, pe lista golgeterilor din Franța s-a aflat, de pildă, François Oman-Biyik, iar, o vreme, căpitanul și purtătorul de cuvînt al lui Olympique Marseille a fost chiar camerunezul Joseph Antoine Bell. Ce să mai spunem ce portari au venit de la Yaoundé, despre care, la vremea respectivă, s-au folosit atîtea și atîtea comparații feline. Sălbatice. Dar las', om vedea noi ce--om face și cu leii ăștia ai lui Claude Le Roy. Antrenorul.

Marcel TOLCEA

Carmina Dacica — 25

Mișcarea artistică de masă a municipiului nostru a cunoscut un eveniment deosebit : sărbătorirea a 25 de ani de activitate a corului feminin „Carmina Dacica" al Sindicatului Învățămînt Timișoara.

Creat în anul 1964 din inițiativa și sub directa conducere a profesorului și dirijorului **Mircea Idvoreanu,** din nucleul unui grup vocal feminin apărut cu **puțin timp înainte,** corul feminin (astăzi numără 30 de persoane) s-a impus în mișcarea corală. Desigur, nu competițiile au constituit rațiunea lui de a fi, ci afirmarea în viața corală a municipiului Timișoara, a județului, a țării. Sub bagheta lui Mircea Idvoreanu, apoi a lui **Damian Vulpe,** iar acum sub cea a **Florei Tóth,** corul „Carmina Dacica" a parcurs un repertoriu nu numai bogat, ci și de o foarte largă paletă stilistică, de la madrigalul renascentist, pînă la creația corală contemporană, abordînd chiar, ceea ce nu este la îndemîna oricui, și creații vocal-simfonice de amploare.

Alcătuirea repertoriului mi se pare a fi „cheia de boltă" a formației, sărbătorită săptămîna trecută la Studioul de concerte al Liceului de artă „Ion Vidu". Dominantă este, firesc, muzica românească : „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie", de **Ioan D. Chirescu,** „Credința în partid", „Partidului", de **Sava Ilin,** „Cînd spun partid", de **Adrian Pop,** „Mîndria-ntregului popor", de **Gheorghe Dumitrescu,** „Crezul bravilor străbuni", de **Mircea Neagu,** „Țara", de **Doru Popovici,** „Ai partidului stegari" și „România, țara mea", de **Anatol Vieru.** Nu lipsesc piese atît de mult îndrăgite și prea bine cunoscute de noi cum sînt : „Somnoroase păsărele", de **Augustin Bena,** „Trandafir de pe răzoare", de **Sabin V. Drăgoi,** „Sara pe deal", de **Vasile Popovici,** „Coasa" și „Zborul" de **Ion Vidu,** „Lini Leana — De doi", de **Nicolae Ursu,** „Fată mare de-ntrebare", de **Ioan Tomi** și „Ploaie de lumină" a profesorului **Mihai Bota,** pe text de **Lucian Bureriu,** primă-audiție dedicată evenimentului, lucrare care a obținut locul II pe țară la Festivalul național „Cîntarea României". Invitați de onoare au fost corul Filarmonicii „Banatul", dirijat de **Diodor Nicoară** și cel al Sindicatului-învățămînt din Lugoj, dirijat de **Constantin Rusu.**

Au adresat cuvinte de salut, felicitîndu-i pe cei sărbătoriți, tovarășii **Ion Mangu,** șef de secție la Comitetul județean de partid, **Mariana Iclănzan,** președinta Sindicatului Învățămînt, **Maria Jula,** președinta Consiliului județean al pionierilor și șoimilor patriei, **Ioan Cădăreanu,** din partea Consiliului județean al sindicatelor, **Ciprian Cipu,** din partea C.J.C.E.S. Timiș. Formației sărbătorite i s-au înmînat diplome de onoare, cupe festive și flori. În cuvinte emoționante, s-au evocat principalele momente din trecutul și activitatea „Carminei Dacica".

Nicolae PÎRVU

aqua-forte

• **Făcea pe dracu-n patru numai să nu facă nimic.**

• **De cîte ori ciocnea cîte un pahar în plus, avea ciocniri cu vecinii.**

• **S-a înecat la mal... cu un măr !**

• **Ca să ocolească un adevăr, trebuia să inventeze zece minciuni.**

Cîntecul omului fals nu are cantabilitate.

• **De la an la an, ea întîlnirea cu doi ani.**

• **Era atît de egoist încît nu-și dădea nici „bună ziua".**

• **Nu în orice întuneric observi strălucirea stelelor.**

• **La a douăzecișicincea căsătorie și-a serbat și nunta de argint.**

• **Era conștient de inconștiența sa.**

Și pentru că avea un suflet larg, trăia destul de înghesuit.

• **Abia cînd tăcea spunea și el ceva.**

• **Vorbea mult despre faptele lui... puține !**

• **„Perlele" ce le scotea din gură erau... false.**

• **Adevărul merge în picioare, minciuna se tîrăște.**

Emil ȘAIN

din lirica lumii

Nicolae Dabija

(R. S. S. MOLDOVENEASCĂ)

Poetul Nicolae Dabija este redactor şef al săptăminalului „Literatura şi arta", care apare la Chişinău, în editarea Uniunii Scriitorilor şi a Ministerului Culturii din R.S.S. Moldovenească. Autor a mai multor volume de versuri („Ochiul al treilea" — 1975, „Apă neîncepută" — 1980, „Zugravul anonim" — 1985, „Aripă sub cămaşă" — 1989), el este cunoscut cititorilor noştri din paginile antologiei „Constelaţia lirei" (Editura Cartea Românească, 1987), unde este prezent cu un tulburător ciclu de poeme. Degajînd multă duioşie şi candoare curăţenie sufletească şi farmec elegiac, poezia lui Nicolae Dabija surprinde în limpedea şi grava ei rostire, frămîntările şi efemerele insule de linişte, temerile şi speranţele fireşti ale fiinţei umane, la sfîrşitul acestui încercat mileniu. Întîlnindu-l în această toamnă, la Chişinău, poetul mi-a încredinţat un grupaj din poemele sale, între care şi pe cele din această pagină, în fruntea cărora aş propune să aşezăm acest frumos şi sugestiv distih, aparţinînd tot lui Nicolae Dabija: **„Doru-mi-i de dumneavoastră / ca unui zid de-o fereastră".**

Prezenare de Eugeniu NISTOR

DOINA

Cînd — pe zări — răsună viersul:
parcă plînge universul...

EMINESCU LA ODESA

Stă poetul lîngă mare —
ceru-i pare-acum o hrubă —
cu o frunte grea, în care
orice gînd e ca o bubă.

Se-ntreabă singur în ceaţă,
ling-al apelor tumult:
poate că nici nu-s în viaţă,
poate e-am murit demult?!

Şi nu simte-n dimineaţa
spălăcită, sidefie —
de la dînsul, cum învaţă
marea — veşnică să fie.

*
* *

Sărmane suflete naiv,
mereu eşti trist fără motiv,
zburînd, nemaiştiind că zbori,
murind, nemaiştiind că mori.

Sărmane suflete naiv,
la bunătate coroziv,
fiind, nemaiştiind că eşti,
iubind — ce-atît de mult iubeşti.

Aceste suflete ciudate,
atît de neajutorate,
cum ştiu mereu să se tot piardă —
ca focul basmelor să ardă.

BĂTRÎNII

(Aşteaptă: în prag sau pridvor.
Zilele vin tăcut, ca o moarte.
Iar ei privesc lacrima lor
ca pe-un peisaj de departe...)

TINERII

Niciodată n-am fost mai viu ca
acum.
Ca-n mijlocul acestor întinse ogoare.
Primăvara îşi caută, pretutindenea,
drum.
Cine n-a murit pînă-acum —
nu mai moare.
Intru într-un arbore şi-n el se
face zi.

Lumina este verde pe ogor.
Trăiesc o clipă dintr-un ceas
care va fi,
trăiesc o ziuă dintr-un secol viitor.

Ce fericire! Zarea să te cheme,
să ştii că iarba pentru tine unduieşte.
Şi că trăieşti, cu-o oră mai devreme,
un veac care acum se zămisleşte.

Visăm prezentul. Inventăm iubirea.
Dar nu iubim nimic pe jumătate.
Înseninăm înaltul cu privirea.
Şi-n tot ce facem, inima ne bate.

PREFAŢĂ LA MATEEVICI

— LA O SUTĂ DE ANI DE LA NAŞTEREA POETULUI —

Copile-ţi las drept moştenire
această limbă fără moarte
şi plină de dumnezeire —
să-i duci lumina mai departe.

Tu limba ta s-o îndrăgeşti —
găseasc-o unii cioturoasă —
pe mama ta cum o iubeşti
nu de atîta că-i frumoasă.

De atît că ce e maică-i sfînt:
ea ţi-a dat viaţă şi temei,
că e doar una pe pămînt,
că e a ta, că eşti al ei.

Iar tu — mergînd cu ea alături —
te ruşinezi de limba ta
şi îngîni privind în lături,
de parcă ai furat ceva.

Dar, ştii cîţi au căzut sub coasă
şi limba-n gură li s-a frînt,
pentru că tu s-o ai frumoasă
şi s-o vorbeşti nestingherit?!

Cînd sabia sărea din teacă
sau cînd cu sînge-n zări a nins —
ei graiul au ştiut să-l tacă,
însă de el nu s-au dezis.

Prin pînza lacrimei îi văd
pe cei, stînd focul să-l vegheze,
ce l-au salvat de la prăpăd,
dar n-au ştiut să se salveze.

Şi hrană-au fost pentru jivine,
deseuri dansat-au pe cărbuni —
ca să păstreze pentru tine,
limba lăsată din străbuni.

Pe cerul slovelor în clocot
fu Eminescu, astrul clar;
şi dacă graiul e în clopot
dînsul a fost un clopotar.

Şi Mateevici s-a trudit
să-i altoiască sîntă, viţa.
Şi-n el de viu s-a fost zidit
păstorul cel din „Mioriţa".

Blestem clipita ceea strîmbă,
cînd strănepoţi din viitor
nu vor mai şti în care limbă
vorbit-au străbunii lor?!

Cînd huzurind în leneş trai,
ei, ispitindu-şi paradisul,
nu le-or păsa în care grai
vorbesc şi-şi murmură plictisul.

În ţară, cînd au fost intrat
duşmani cu legiuire strîmbă —
întîii ştii cine au trădat?! —
aceia ce s-au dezis de limbă.

Din ei, ades, cîte-o lichea,
mai fiară decît orice fiară,
punea să tragă-n ţara sa,
zicînd c-o face pentru ţară.

...Mai curg din zodii nişte ani
şi limba, ea, ne-ngînă iară —
pămîntul cum ara ţărani,
dînşii crezînd că ei îl ară.

Decît alt grai, ale ei verbe
să nu îţi fie mai presus;
cum nu există graiuri şerbe,
nici limbi stăpînitoare nu-s.

Laudă graiul tău; în schimb —
ca pătrunjelul vreo babă —
cuvintele acestei limbi
să nu le vinzi de la tarabă.

Şi doina nu va conteni
de noi în lume să vorbească.
Vom fi atît cît vom vorbi
această limbă strămoşească.

Îngenuncheat ca-ntr-un altar —
în ea trăi-voi mai departe,
în limba noastră, acest dar
ce-ţi va rămîne după moarte.

ION CREANGĂ SCRIITOR NAŢIONAL ŞI UNIVERSAL

(Urmare din pag. 2)

dă că, de fapt, caracterul naţional al operei lui Ion Creangă vine doar din faptul că scriitorul a cunoscut şi s-a folosit de temele, motivele, precum şi de mijloacele de expresie ale literaturii populare. Aşa cum reiese limpede din argumentarea de pînă acum, el întruchipează deopotrivă şi cealaltă ipostază esenţială pentru evoluţia limbii române literare: momentul înnoirii formelor de expresie prin conştientizarea potenţialului real al limbii.

Dacă în spaţiul românesc exista un întreg sistem de anticipaţie care anunţa, într-un fel sau altul, posibilitatea unei apariţii de asemenea proporţii, în spaţiul culturii universale nimic nu prevestea ivirea lui Ion Creangă. De aceea, pentru cultura europeană el s-a născut mult mai tîrziu decît pentru români şi chiar presupunem că încă nu s-a născut cu adevărat.

Se ştie că, printre altele, scriitorul a inventat cuvinte, „crengisme" cum le numeşte Vladimir Streinu. Transcrierea lor ad-literam în altă limbă nu ar avea, practic, un efect stilistic favorabil. Pentru traducerea lor ar trebui să fie inventate alte cuvinte, care să respecte fizionomia sonoră a limbii respective şi să se apropie de cuvintele a căror sferă semantică este vizată.

Pe de altă parte, opera lui Creangă se foloseşte în cel mai înalt grad de virtuţile paremiologiei. În ciuda faptului că proverbele, de pildă, au avut o circulaţie foarte rapidă şi desfăşurată pe arii largi, nuanţele care le diferenţiază sînt atît de expresive încît, în texte mai ample, funcţionalitatea lor este diferită. Iar proverbele nici măcar nu pot să fie modificate în funcţie de necesităţile traducerii. La acestea se mai adaugă şi regionalismele, precum şi cuvintele folosite cu alt sens decît cel obişnuit. În ciuda acestor serioase dificultăţi Ion Creangă a depăşit graniţele limbii române încă din timpul vieţii. Prima semnalare a sa, ca scriitor, într-o lucrare de documentare apărută în străinătate o datorăm lui Angelor de Gubernatis care îl include în **Dizionario biografico degli scrittori contemporanei** înainte ca **Amintirile din copilărie** să fi fost publicate. De asemenea, Mite Kremitz îi traduce trei poveşti pe care le publică într-o culegere de basme apărută la Leipzig în anul 1882.

Credem că este demn de semnalat şi faptul că tot descoperitorul monumentalului talent, adică Mihai Eminescu, este primul care îl compară, în însemnările apărute în **Curierul de Iaşi** din 1877, cu reprezentanţi ai literaturii universale, cum ar fi germanul Fritz Reuter. Din anul 1894 datează prima traducere în limba franceză, semnată de Jules Brun. În comentariile semnate de Lea Bachelin, care însoţesc traducerile, apare pentru prima oară numele lui Creangă asociat cu al lui Rabelais. Dar abia în anul 1930 apare la Paris, sub semnătura lui Jean Boutiere, **Viaţa şi opera lui Ion Creangă**, prima monografie apărută în străinătate. Comparîndu-l permanent cu nume de primă mărime din literatura universală, el conchide:

„Creangă nu e nici moralist, precum canonicul Schmid, nici poet sau filozof, ca Andersen; fără să vrea, el este, precum fraţii Grimm, un folclorist. Creangă este înainte de orice un artist ca Ch. Perrault".

Nu e puţină glorie pentru Creangă să poată fi pus în paralelă cu Ch. Perrault a cărui culegere, atît de apropiată de perfecţiune, face şi astăzi deliciul celor mai fini cititori. După această dată numărul studiilor care i-au fost consacrate sporeşte considerabil, printre cei care s-au îndeletnicit să mediteze asupra operei sale numărîndu-se Luigi Salvini, Raffaele Corso, G. Pampolini, Yves Auger, Mario Ruffini, A. L. Lloyd, Jindra Huskova, I. Zaiuncikovski, Jan Vladislav etc....

Numărul traducerilor a crescut şi el de la an la an. O interesantă statistică a întocmit Dumitru Copillin în anul 1964, cu prilejul comemorării a 75 de ani de la moartea scriitorului. Iată concluziile acesteia: „Opera lui Ion Creangă a fost tradusă în majoritatea limbilor moderne de largă circulaţie. Numărul limbilor în care am găsit tălmăciri se ridică la 33. În afara traducerilor apărute în presă, cunoaştem — dacă totalizăm numai datele din addendă — 105 volume, ediţii diferite, la care mai putem adăuga alte 36 diferite culegeri antologice. Acestea au fost comentate de peste 70 de autori. Cele 21 de titluri traduse cunosc numeroase variante, publicate de aproximativ 450 de ori, fiind realizate de peste 90 traducători diferiţi". Desigur, rezultatele numerice ale acestei statistici, aduse la zi, vor corecta substanţial fiecare cifră în parte, însă şi acestea sînt suficiente pentru a înţelege că opera lui Ion Creangă se află în plină expansiune în lumea modernă.

Poate chiar în această clipă, cînd sîntem martorii unui veac de la moartea sa, Ion Creangă se naşte într-o altă limbă străină, unde încă nu a pătruns, sub pana unui traducător fascinat de geniul său.

Colegiul de redacţie:
ION ARIEŞANU (redactor şef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct)
VIOREL COLŢESCU, NICOLAE PÎRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: TIMIŞOARA, strada RODNEI 11
Telefoane: 3 33 90 şi 3 33 76 (redactor-şef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"

IUL. 2005

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

De casat ... 2022

orizont 1

SĂPTĂMÎNAL AL SOCIETĂȚII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA • EDIȚIE SPECIALĂ NR. 1 (1), 27 DECEMBRIE 1989 • SERIE NOUĂ, ANUL I • 8 PAG., 3 LEI

TIMIȘOARA — primul oraș liber al României

Simbătă, 16 decembrie. În Piața Maria, primele lozinci ale acestor zile: **Noi sîntem poporul !, Nu te dăm !, Nu te dăm / Nu ple-căm !** Lîngă Piața Maria locuiește preotul Tőkés. La ora 18 are loc în Timișoara prima demonstrație de oameni liberi, după patru decenii. Trecem pe lîngă Universitate, apoi pe lîngă hotelul Continental, către clădirea Comitetului județean de partid. Se scandează **România liberă !, Libertate !, Jos Ceaușescu !.** În mijlocul orașului, un insert de viață puternică. Demonstranții strigă către cei de pe margine : — către cei cărora nu le vine să creadă și care asistă uimiți, fascinați, mîndri : La-șii. La-șii. Nimeni nu pare a avea, în coloană, nici cea mai mică ezitare. Se strigă chiar cu un soi de voioșie. Sînt oameni liberi. Sînt oameni fericiți. Sînt siguri că vor învinge. Sînt muncitori, studenți, elevi. Sînt oamenii liberi ai României noi.

16 decembrie, ora 22,30. În fața primăriei orașului, soldați cu scuturi. În fața catedralei, din nou : **Jos Ceaușescu ! Libertate !, România liberă !** Se cîntă **Deșteaptă-te române.** Din fața catedralei, demonstranții ajung în fața soldaților. Și, în fața soldaților, o lozincă pe care o vom auzi mereu în aceste zile : **Armata e cu noi !** Și o altă lozincă pe care o vom auzi mereu în aceste zile : **Fără violență !** Se formează un cordon de manifestanți care împiedecă impactul cu polițiștii. După ora două, demonstranții pleacă în Piața Maria. Piața Maria, inima acestor zile ale demnității, ale rezistenței, ale solidarității. Ale acestor zile care i-au așezat alături pe români, maghiari, germani, sîrbi. Un nume, un loc, un simbol.

Duminică, 17 decembrie, dimineața. O dimineață care a început demult, dar care devine mai neobișnuită pe măsură ce, ieșiți în stradă, locuitorii orașului descoperă o lume nouă : străzi aglomerate prea aglomerate pentru acest decembrie călduros. Tot orașul coboară în stradă. Privesc către mașina pompierilor aruncată în Bega, către milițienii crispați așezați în fața preotului Tőkés și nu le vine să creadă. Sau încep să creadă. Senzația uluitoare că **se poate.** Senzația uluitoare că **armata e cu noi.** Sentimentul că oamenii aflați de partea cealaltă ar putea să fie cu noi. Au bastoane, mai tîrziu vor fi înarmați cu ciomege, cu bîte speciale, dar ar putea să fie cu noi. De partea cealaltă nu se mai află zidul negru al terorii abstracte, se află doar oameni care ar putea să fie, și ei, de partea noastră. (Un locotenent în uniformă, huiduit, va replica politicos : iertați-mă, ce să fac dacă port această uniformă. O replică memorabilă.)

17 decembrie, ora 14,30. În Piața Operei, o mulțime imensă asistă, deocamdată asistă, la un spectacol inedit : se strigă **Jos Ceaușescu !** Se scandează **Jos Ceaușescu !** Pe urmă, pe rînd, celelalte lozinci. Se pleacă spre clădirea Comitetului județean de partid. Ceea ce aseară părea doar o frîntură de vis prinde din nou realitate. Nu s-a terminat. Senzația teribilă de putere. Nu s-a terminat. În fața Comitetului județean, mașini de pompieri, soldați cu bîte, mobilizare generală. Soldații nu par, însă, dornici de luptă. Unii au lacrimi în ochi. Geamurile sparte ieri au fost puse la loc, cu maximum de viteză. Coloana va ajunge mai tîrziu aici. În fața ei sînt copii. Oameni cu copii pe umăr scandează : **Jos Ceaușescu !** Se formează din nou un culoar viu prin care trec demonstranții. Din cînd în cînd, aceștia, către cei de pe margine : La-șii. La-șii. Se strigă : **Trăiască Doina Cornea !** Se strigă : **Trăiască Mircea Dinescu !** Unul dintre cele mai de seamă momente ale literaturii contemporane, recunoscut ca atare la Timișoara : participarea scriitorilor la rezistență

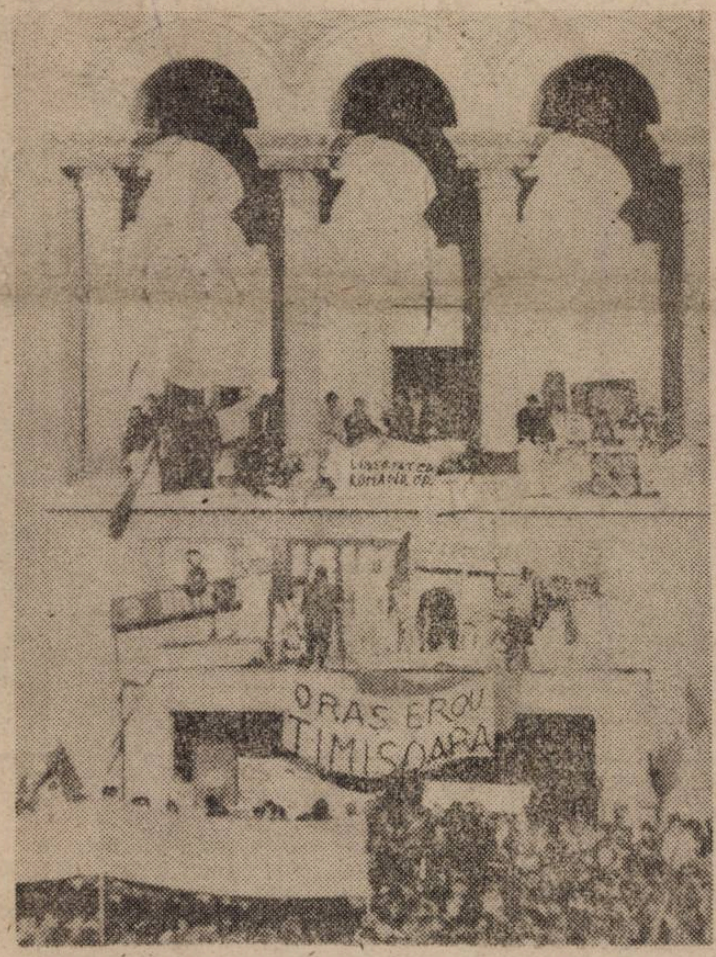

17 decembrie, ora 18. Un elicopter plutește deasupra orașului. Se zvonește că acolo sus e însuși Tovarășul. El, personal, mînă-n luptă vijelia-ngrozitoare. Pe urmă s-a aflat că nu e Dînsul, că e Tovarășa. Pe urmă că altcineva e însărcinat special cu viitoarele represalii. În Piața Vasile Roaită cineva a aprins o tanchetă, pe urmă chioșcul de ziare. Se sparg vitrine. Se pune foc. Cine pune foc ? Cine sparge vitrinele ? În Piața Libertății se trage. La ora șase se sparg vitrine peste tot. Se dă foc unor magazine. Oare cine dă foc ?

Sînt echipe speciale aduse de tovarăși cu misiuni speciale, explică, azi, un prieten al meu. Eu admit că între cei care au spart vitrine, care au dat foc ar putea să fie și demonstranți. După ani de umilință, după această escaladă a umilinței, a terorii, a infatuării, a fost de-ajuns ca mașinile de pompieri să încerce să-i împiedice pe demonstranți să înainteze împroșcîndu-i cu apă. A fost de-ajuns ca o tanchetă să strivească o femeie. A fost de-ajuns ca mîrșăvia, împroșcată ani și ani din microfoane, să primească și o formă concretă. Să-și facă apariția acum, aici. Între tinerii exasperați care au spart vitrine s-au infiltrat specialiștii dezastrelor. Românța lui Nicolae Ceaușescu a creat cele mai feroce sisteme de distrugere, cei mai mari specialiști ai ei. De la demolarea satelor pînă la anihilarea ultimului gest de afirmare liberă a personalității, o întreagă rețea de maeștri ai masacrului sparge, distruge, pune foc.

Duminică, 17 dec., ora 17,30. Demonstranții sînt în fața cordonului de militari din fața primăriei orașului. Strigă : **Armata e cu noi !, Jos Ceaușescu !,** cîntă **Deșteaptă-te române.** Miliția trage. (Sau cine trage ?) Sînt gloanțe oarbe, strigă cineva. Pe urmă, o rachetă roșie și ... se trage din nou. Nu-mi vine să cred, dar doi manifestanți cad, alții fug. Se trage în cei care fug. După cîteva momente de descumpănire, cîțiva demonstranți se retrag să-și ridice răniții. Sînt la cîțiva metri de ei. Unul sîngerează abundent (cîteva zile, cu toate ploile, asfaltul va purta urma unei dîre lungi de sînge), celălalt face cîțiva pași și se prăbușește : nici unul nu scoate un geamăt, un strigăt. Sînt luați de prietenii lor, o mașină oprește : pentru mai multă siguranță, doi urcă în mașina care le va duce prietenii la spital. Dar ceilalți rămîn acolo, deși știu că armata (sau trupele speciale ?) va trage din nou. Strigă : **Armata e cu noi !** Cîntă din nou Se trage din nou. Cade un copil. Cineva strigă : **n-a murit.** Oamenii nu fug, nu pleacă, nu sînt disperați. Și-au învins frica. Un tanc se repede către ei, se răsucește. Tancul a reușit să-i dispersеze, dar pentru cîtă vreme ? În Timișoara, ceasul Catedralei s-a oprit la ora 17,30. N-a mai putut trece de ceasul crimei. Și, ceva mai tîrziu, cîteva tanchete sau tancuri sau mașini blindate reușesc să-i gonească pe manifestanți în parcul din spatele catedralei. Acolo se trage asupra lor cu toate armele. Se trage asupra manifestanților cu toate armele și în alte părți ale orașului. Cîți au mai rămas din cele șase-șapte mii, ne vom întreba în dimineața zilei următoare, cînd vom trece, cu dificultate, printre cordoanele militare. Aflăm că toată noaptea s-a tras fără somație. Cîțiva prieteni ai noștri au fost împușcați pe la spate. Multe dintre victime au fost împușcate în spate. Foarte mulți au căzut întîmplător. Se aflau în stradă cînd a început măcelul și gloanțele nu i-au ocolit. Sîngele lor se înscrie și el în tributul pe care orașul l-a plătit libertății sale.

18 decembrie, ora 14,30. Cîțiva copii apar pe treptele catedralei. Peste cîteva minute apar alții. Poartă lumînări aprinse, grupul crește. La o sută de metri de ei — blindate, cordoane de militari. 14,55 Copiii de pe treptele catedralei au scos tricolorul. O femeie agită tricolorul. Cîntă **Deșteaptă-te române** și **Hora Unirii.** Strigă **Pîine-Pace-Libertate.** Strigă, cu o forță neobișnuită, **Jos Ceaușescu !** Carele blindate trag, văd gloanțele cum ricoșează din acoperișul, din treptele, din coloanele Catedralei. Doi cad, ceilalți se retrag după coloane și strigă : **Jos Ceaușescu !** Strigă : **Avem răniți, aduceți Salvarea.** Din stația de tramvai, aflată ceva mai încolo, se strigă : **Ucigașii. Criminalii.** Se trage mereu, se trage din toate părțile, se trage cu toate armele. Cad răniți, văd unul luat de soldați și dus în cla-

(Continuare în pag. 2)

DECLARAȚIE

În numele scriitorilor români care au aderat la principiile exprimate prin declarația Consiliului de Salvare Națională, aducem la cunoștință formarea Societății Scriitorilor Români din Banat.

Societatea Scriitorilor Români din Banat se afiliază la Comitetul Județean al Frontului Salvării Naționale.

Cîmpul de exprimare al Societății Scriitorilor Români din Banat este revista „Orizont", săptămînal al Societății Scriitorilor din România.

Societatea Scriitorilor Români din Banat cheamă toți scriitorii români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități să adere la structurile ei.

COMITETUL DE INIȚIATIVĂ

47104.

TIMIȘOARA — primul oraș liber al României

(Urmare din pag. 1)

direa Consiliului popular. Copiii cu lumînări erau fiii sau frații celor uciși ieri.

Ora 17,40. În Piața Operei se strigă : **Jos Ceaușescu !** Se trage. Se strigă iar. Și se trage. Oamenii vor scanda mereu și militarii vor trage mereu dar nimănui nu îi va fi frică. Am văzut în aceste zile tineri strigînd în fața militarilor **Jos Ceaușescu !** Am văzut tineri ieșind în fața lor cu pieptul gol, descheindu-și cămașa — nu erau înarmați nici măcar cu un chibrit — și strigînd : **Jos Ceaușescu !** În Giroc vor ataca, aproape cu mîinile goale, tancurile. Epoca fricii se terminase, începea epoca libertății

19—20—21 decembrie. De aici intră în acțiune ,organizat, Timișoara muncitorească. Orașul e plin de tancuri, în fiecare loc soldații stau în poziție de tragere, dar aflăm : **la Elba e grevă. La Electrotimiș, I.A.E.M. e grevă.** La fabrica de tutun muncitoarele nu mai lucrează. Știri reale se întretaie cu zvonuri care au, întotdeauna, la bază, un adevăr : muncitorii opresc lucrul, se adună în curtea întreprinderii și strigă : **Ceaușescu vinovat/Pentru morții din Banat !** O lozincă pe care o vom auzi mai tîrziu și prin alte orașe. În materie de lozinci, Timișoara deține inițiativa absolută. Se va trage în greviști, în muncitorii din curțile fabricilor, în femei. Toată lumea așteaptă U.M.T.-ul și ,iată, umeteul, loc al mîndriei muncitorești timișorene, citadelă a speranțelor noastre, **va porni către centrul orașului.** Se retrag tancurile, se retrage armata. Sîntem în 20 decembrie, ora 13,30. Adică nu se retrag toate tancurile : unul fraternizează cu muncitorii și, cu ei pe tanc, demonstrează. Orașul e în sărbătoare. Refrenele zilei vor fi : **Jos Ceaușescu!, Ceaușescu vinovat/Pentru morții din Banat !**

20 decembrie, ora 19. Discursul lui Ceaușescu despre evenimentele din Timișoara. Noi fusesem somați să nu suflăm un cuvînt, să nu răspundem, telefonic, la întrebările celor din alte orașe ! „La Timișoara nu s-a întîmplat nimic !" În ziarele locale : la Timișoara întreprinderile se ocupă de buna organizare a muncii. Iată, zice Ceaușescu, Timișoara există ! Dar e una a huliganilor, a spionilor și a trădătorilor ! Huligan, spion, trădător. Sînt pregătite, pentru publicare, pagini de condamnare a „huliganilor"

Pe străzi sînt, cred, zeci de mii de oameni. Scandează : **Nu sîntem huligani ! Nu sîntem huligani !** Au apărut pancarte cu **Moarte tiranului !, Ceaușescu, cîine, țara cere pîine !** Și : **Nu sîntem huligani !**

Huligan, spion, trădător : chiar dacă Nicolae Ceaușescu ar fi fost exact informat — căci se zvonește că slugile sale au prezentat deformat situația — aceste calificative erau în spiritul gîndirii sale. Omul desfigura, prin fiecare acțiune a sa, cu fiecare cuvînt al său, valoarea umană. Ce ură bezmetică împotriva a tot ceea ce reprezenta ideea de personalitate, de autonomie, de talent, de creație !

În balconul Operei se vorbește mereu și se va vorbi încă trei zile : fără întrerupere. Oameni simpli, artiști, intelectuali. Piața îi aclamă cum nu știu dacă vor fi fost, în istoria acestei piețe, aclamați alții. De pretutindeni sosesc coloane care strigă, fără vreo urmă de îndoială : **Nu vă fie frică / Ceaușescu pică !** Și unii dintre ei au mîndria unei apartenențe. Și scandează : **Ăs-ta-i U-Me-Te-ul !**

Oamenii, neclintiți în piață. Se vorbește de trupe speciale injectate cu ser special care creează o animită agresivitate. Se vorbește de parașutiști. În fața Operei apare un șir de gorile înarmate. În Piața Libertății, doi pași mai încolo, camioane cu militari. Din Craiova sosesc trenuri cu gărzi patriotice. Și sînt, într-adevăr, gărzi patriotice. Vor fraterniza cu demonstranții, strigînd, ceva mai slab la început — cum să creadă ? ! — **Jos Ceaușescu !**

Despre această rezistență din Piața Operei, despre aceste zile și nopți se va scrie mult. Despre cei care rămîneau în frig — în cămașă, cînd plecaseră de acasă fusese cald, — despre cei care aduceau celor ce rămîneau pe poziții pîine, lapte, alimente, uneori haine. Despre mesajele care veneau din balconul Operei — mesajele speranței. Ale solidarității. **Timișorenii, care de mai bine de un deceniu fuseseră cei mai bine informați oameni din România** (în fiecare seară priveau la televizor emisiunile televiziunii iugoslave sau maghiare), aveau acum cea mai adevărată sursă de informații : **balconul Operei.**

Discursul din București — din Piața Palatului a fost ultimul moment al paranoiei : **unul autodevorator.** Hiena mușca din sine. De-acum, totul se succede cu o mare repeziciune. De-acum sîntem siguri de victorie. Fără București, baia de sînge de la Timișoara căpăta proporțiile uneia dintre cele mai mari crime din istoria omenirii. Căci, sînt aproape sigur, trupele speciale nu s-ar fi sfiit să tragă în zecile de mii de muncitori din piață. Să transforme Timișoara într-un teren arabil.

Scriem aceste pagini sub gloanțe. Asupra tipografiei se trage. În mai multe părți ale orașului se trage. Nu ne facem nici o iluzie : se va mai trage. Regimul Ceaușescu a creat vînătorii de oameni care au acum șansa de a se afirma. Așa cum a creat turnătorii (e drept, aici nu manifesta vreo originalitate aparte), cenzorii, gorilele. Așa a dat, în aceste zile, la iveală, vînătorii de oameni.

* * *

Am ajuns în tipografie după ocoluri prelungi, ale zonei de tir continuu. Am fost controlați în nenumărate rînduri de grupe de muncitori, de tineri, de vîrstnici. Orașul se reorganizează : învață să-și apere libertatea. Învață să-și trăiască libertatea. Iar libertatea, în aceste zile, trebuie cucerită mereu. Și oamenii știu că trebuie să și-o recucerească mereu. Să și-o apere. Privim în ochii oamenilor : ne urează sărbători fericite. Ne spun : **Sărbători fericite.** E prima zi de Crăciun. Primul Crăciun după atîta amar de vreme.

Această evocare, evident lacunară, cu unele date probabil eronate ale primelor zile de libertate va fi reluată în fiecare dintre numerele următoare ale revistei noastre. Vom completa, corecta, amplifica. Dar această cronică a eliberării va trebui scrisă, mai întîi, de către dumneavoastră. Va fi scrisă de noi împreună cu dumneavoastră. Vă rugăm să ne scrieți, ca **martori oculari,** ce ați văzut în aceste zile. Ce s-a întîmplat în jurul dumneavoastră. Unde ați fost, ce ați făcut în aceste ore fierbinți. Nu ignorați nici un amănunt, istoria are nevoie de ele ! Scrieți-ne cu ce lozinci ați demonstrat, cînd le-ați rostit prima dată, cînd le-ați auzit prima dată. Vorbiți-ne despre copiii acestor zile. Despre tinerii alături de care ați fost. Despre toți și despre toate.

Nimic din ce s-a întîmplat în acest decembrie al orașului nu este neimportant pentru a înțelege de ce Timișoara a fost primul oraș liber al României.

LOZINCILE

A fost, la Timișoara, o explozie formidabilă a libertății. Oameni care s-au temut să vorbească, care au fost siliți, la manifestații, să strige texte, să rostească, în silă, minciuna, și-au desfășurat, în toată splendoarea, imaginația lor creatoare. **Lozincile,** splendidele lozinci ale acestor zile, sub semnul cărora s-a desfășurat, din primul moment, explozia libertății, sub semnul cărora s-au adunat oamenii liberi ai orașului (**Libertate !, România liberă !, Jos Ceaușescu !, Trăiască Doina Cornea !, Gorbaciov !**) și-au adăugat, pe parcurs, altele ; în noaptea stării de necesitate de la Timișoara, în afară de strigătul **Nu sîntem huligani !** au apărut altele. Nimănui nu-i era frică. Le transcriem aici : **Ceauschwitz judecat / Pentru morții din Banat !, Ultimului stalinist / Îi va fi sfîrșitul trist !, Ceaușescu la export / Este cel mai mare porc !, Pingelică va cădea ! Jos Moș Gerilă ! Vrem saloane de Crăciun / Nu conducător nebun /, Ceaușescu fii boier / Fă la fel ca Honecker !, Am scăpat de datorii / Nu avem din ce trăi !, Ceaușescu și soția Ne-au distrus copilăria !**

Un gînd : capacitatea creatoare a libertății, în momentul adevărului. Și altul : sub amenințarea mitralierelor, bucuria **spectacolului popular.**

La Timișoara au murit, în aceste zile, mii de oameni. Au fost asasinați, cu sînge rece, cu cinism, cu ferocitate, copii, femei, tineri. Și-au dat viața pentru demnitatea românească cei mai puri dintre fiii orașului. Cei mai curați dintre fiii țării.

La Timișoara sau la București, la Sibiu sau la Lugoj, în atîtea orașe și-au dat viața pentru dreptate și adevăr eroi cărora în veci le vom repeta, cu durere, cu mîndrie, numele. Sînt numele care regenerează țara. Pe temelia lor vom dura.

Noi, cei ce scriem, ne închinăm memoriei lor. Noi, cei ce lucrăm în acest oraș, ne închinăm eternității lor. Fie ca flacăra destinului lor să ne lumineze drumul înainte.

CĂRȚILE

În prima zi a Revoluției au fost sparte, într-adevăr, vitrine. S-au scos din vitrine operele complete, operele alese, selecțiile, omagiile și li s-a dat foc. A fost prima reacție în fața imbecilității așezate, ani și ani, în fața noastră. Proliferarea nerușinată a cărților dinastiei aparținea aceleiași operațiuni de asasinare a gîndirii. Cărțile adevărate, din ce în ce mai puține, mai schilodite. Și cărțile asasine... N-avem alt cuvînt : trebuie să întrebuințăm cuvîntul „cărți". Deci, cărțile adevărate, din ce în ce mai puține, mai trunchiate, față în față cu volumele Asasinului. Și fotografia lui zîmbea de pe toate. Celelalte trebuiau retrase, tot mai mult, în cenușiul anonimatului. Trebuiau distruse.

Cele mai semnificative focuri ale acestor zile : în care au fost aruncate portretele și cărțile lui Ceaușescu. Un moment al demnității. Al apărării culturii.

Rugăm pe toți fotografii, profesioniști sau amatori- care, în aceste zile, au fost la datorie, imortalizînd Timișoara luptătoare, să ne ajute la ilustrarea revistei, la reconstituirea nemuritorului decembrie 1989. Vă așteptăm la redacție, la sediul nostru din Piața Vasile Roaită nr. 3.

UN DOCUMENT

(Din jurnalul acestor zile) Luni, prin oraşul împînzit de tancuri, de maşini blindate de militari în poziţie de tragere. Privim şi nu ne vine să credem : privim şi nu ne vine să credem : privim şi nu ne vine să credem Oraşul a fost ars, devastat, a fost demolat cu ştiinţă, cu cinism, cu sînge rece. Un prieten îmi spune : Elena Ceauşescu a dat ordin ca, **după**, Timişoara să fie rasă de pe suprafaţa pămîntului. Evul Mediu nu a cunoscut o resurecţie mai violentă decît aici, îmi spune plîngînd.

In redacţie alte veşti care ţin de acelaşi ritm al incredibilului : se va dezbate vandalismul huliganic al celor ce au devastat oraşul ! Intreprinderile vor fi adunate să ia atitudine, să condamne ! Farsa odioasă pe care o trăim de vreo patru decenii ameninţă, ameninţă să ia proporţiile monstruoase ale măcelării tuturor. Cei mînjiţi cu sînge vor să ne mînjească, tuturor, mîinile, sufletele, conştiinţele. Vor să desăvîrşească masacrul. Unul dintre cele mai cumplite pe care le-a trăit secolul nostru. Cine se va opune, iată întrebarea.

Cineva ne spune că şedinţele se vor ţine acum, că se ţin acum ; că masacrul continuă. Că masacrul continuă.

Dar vin şi veştile. La IPROTIM, şedinţele au luat o turnură deosebită, a vorbit Claudiu Iordache despre minciuna şi murdăria acestor înscenări. A fost o crimă, iată adevărul. Un discurs simplu, extraordinar, de o imensă puritate. Cu ecou imediat : sala aplaudă, aclamă. Fiecare moment al adevărului a avut, în aceste zile, ecou.. La IPROTIM, Claudiu Iordache a trăit un moment al adevărului, dar nimeni nu se îndoia de consecinţe.

Scriitori cărora cu puţină vreme în urmă nu le-ar fi trecut prin gînd să trimită posturilor de radio străine vreo hîrtie (!) vreo pagină (!) semnează o pagină în care arată cine este Claudiu Iordache. Despre cărţile lui nepublicate, despre piesele lui nejucate, dar mai ales despre acest moment al adevărului.

Publicăm, mai jos, acest text de Claudiu Iordache, scris luni, 18.XII.1989.

Cornel UNGUREANU

În ziua de 18 decembrie 1989, Secţia de Rezistenţă din cadrul Institutului de Proiectări Timişoara a fost convocată de către directorul Instituţiei, pentru o prezentare a evenimentelor petrecute la Timişoara în zilele de 17 şi 18 decembrie a.c. S-a prezentat o Variantă Oficială a celor petrecute după care am fost invitaţi să ne exprimăm opinia în sensul celor deja enunţate de către oficialităţi.

Ca răspuns la argumentaţia Variantei Oficiale, conform căreia evenimentele declanşate la sfîrşitul săptămînii nu au avut o motivaţie politică ci au fost urmarea acţiunii distructive a unor bande de sectanţi şi huligani, am replicat că actele, regretabile, de distrugere, ce au însoţit mişcarea de protest a manifestanţilor nu au fost Cauza ci Efectul acesteia !

Am pus întrebarea conştiinţelor celor din sală dacă cei ucişi deja în ciocnirile de stradă erau Vandali ori Români ! Am adăugat că, dimpotrivă, tocmai incompetenţa îndelung cunoscută şi exersată a celor ce îşi arogă dreptul de a ne conduce a dus la aceste confruntări sîngeroase, deşi au existat numeroase momente cînd deschiderea unei comunicări cu mulţimea celor ce protestau ar fi putut înlătura violenţele ! Am adus la cunoştinţă că eu însumi am văzut tineri izbiţi de gloanţe şi transportaţi de colegii lor spre spitalele din vecinătate. Am afirmat că am decis să iau această poziţie pentru a-mi sfida frica care m-a împiedicat deseori să ripostez unor astfel de Variante Oficiale ce refuză să privească în ochi Adevărul, în argumentaţia lor mioapă şi primitivă ! Am vorbit de aspiraţia naturală a simplului cetăţean care, lipsit de educaţia explicită a înţelesului noţiunii de Libertate ,tinde, în felul fiecăruia, să îi acorde forma nelămurită a unui fior lăuntric. Am evocat momente ale Revoluţiei din 1848 din Paris la care Nicolae Bălcescu, participînd el însuşi, a reuşit să pătrundă în Sala Tronului regilor Franţei şi să smulgă o fişie de catifea din tapiţeria acelei mobile detestate, fără a se putea afirma astăzi că el a fost un vandal !

Am adăugat că în tot acest interval, al temerarelor manifestaţii populare, am trăit umilinţa adîncă de a fi apreciat greşit asupra vitalităţii poporului meu care, iată, s-a dovedit atît de dîrz şi de curajos ! Am reamintit că majoritatea celor ce ieşiseră în stradă se născuseră după 1944 şi nu puteau fi consideraţi decît produsul acestei societăţi ! Am continuat afirmînd că dragostea de ţară nu este un privilegiu al cîtorva, ci un patrimoniu al tuturor românilor şi că, din lăuntrul acestui sentiment, consider că deschiderea focului împotriva cetăţenilor unui Stat suveran, înăuntrul unui stat suveran, constituie o crimă de care va trebui să se dea socoteală şi pe care eu, personal, nu o voi uita şi nu o voi ierta niciodată !

Şedinţa a fost întreruptă în urma rafalelor de armă automată ce măturau strada Paris din centrul Municipiului Timişoara, în jurul orei 14 din ziua de 18 decembrie 1989 !...

EXERCIŢII DE LIBERTATE

1. Nu aveam exerciţiul libertăţii. Atunci cînd ar fi trebuit să începem să vorbim, cu voce tare, cu gesturi limpezi, mica lume din jur, puţinul spaţiu din jurul fiinţei păreau reprezentarea unei aiurări. Iar libertatea însăşi — o stranie idee, sau imagine, nu puteai fi foarte sigur, de vreme ce li se întîmpla numai altora. Undeva departe. Ca pe o altă planetă. Ca într-un vis stîrnit de lună. Şi mai ciudat decît orice era faptul că „departele planetă", unde situam gîndul — tabloul descriind fel de fel de libertăţi, arăta asemeni unui colaj absurd. De jumătate, colajul părea fotografia unei mulţimi grozav de amestecate, ori colorate, ori mai degrabă diverse. O fotografie în mişcare, sau în vibraţie, schimbîndu-şi teribil de iute liniatura, parcă într-un efort de a-şi descoperi cea mai bună aşezare în pagină. Ne era greu să înţelegem **ce este** şi **ce se petrece** acolo (dincolo), cu atît mai mult cu cît ni se spunea, zilnic, oră de oră, minut de minut, că pe fotografia îndepărtată nu există nimic. Că ar fi o înrămare de nimic. Ori — ziceau aceleaşi voci abuziv de puternice — o înrămare de putreziciuni, de prostie, de multe şi grave pericole. Nu trebuia, nicidecum, să ne îngrijorăm în cei de „dincolo". Nimicul lor — şmecher şi agresiv — se preocupa incontinuu de noi, astfel că aveam — şi interesul, şi datoria — să fim vigilenţi. Ca să nu ne trezim tîrîţi, molipsiţi, morţi. Cine îndrăznea **să vadă**, ori **să plece** era un om mort. De cealaltă jumătate, colajul ni se părea nouă gol, putred de prostie şi de ameninţări. Într-o combinaţie pe cît de cumplită, pe atît de joasă. Ceva despre care nu ar fi meritat să-ţi aminteşti, nici măcar din greşeală. Însă vocile pretindeau că, dimpotrivă, partea aceea secundă ar fi o capodoperă plastică, în formă de portret al desăvîrşirii umane. Ni se spunea, pe toate căile cu putinţă adunate într-un vuiet-de-sunete-litere-picturi-statui, ni se repeta întruna, că nici de-a lungul nici de-a latul istoriei naţionale, internaţionale, terestre şi extraterestre nu există ceva aşa de perfect. Natura nu crease vreodată cu mai multă inspiraţie şi înţelepciune, ca în măreaţa zi cînd, fie lăudată !, dăduse la iveală acel chip fără egal. Cum să nu-i fi închinat osanale ?... Ne era greu şi faţă în faţă cu această zonă fotografică. **Cel mai greu,** desigur. Deoarece, portretul suferea — ca să zic astfel — de boala multiplicării. Adică se înmulţea incontinuu. Precum culturile microbiene ţinute sub clopot de sticlă, în condiţii de temperatură favorabile, respectivul sporea numeric şi umpluse, Doamne, pînă mai ieri, întreg orizontul privirii. Unde-ţi întorceai ochii îl vedeai. Cineva mi-a zis, nu demult (şi, evident, în şoaptă), că un pescar, trăgînd la undiţă, duminica, de dimineaţă pînă la asfinţit, pe unul dintre rîurile interioare ale ţării româneşti, şi fiind şi norocos, pe cît de pasionat, a scos din apă un coş de peşte de toate soiurile. Vrînd să-i cureţe de solzi i s-a părut că înnebunise. A luat-o la fugă spre casă, părăsind pe malul rîului, şi uneltele, şi bogata captură. Ascultîndu-i povestea, agitată, incoerentă, ai lui i-au pus diagnosticul ce şi-l pusese singur, au chemat medicul, care, de altminteri, a confirmat că omul ar fi **cel puţin** nebun. Cred că nu are rost să explic nălucirea pescarului. Poate numai să adaug atît : sînt convinsă că omul fusese zdravăn la minte pînă în clipa cînd s-a uitat să vadă ce fel de plevuşcă... **(La acest moment fraza se întrerupe. E ora douăzeci şi două. Data de douăzeci şi patru decembrie. Anul 1989. Sună cineva. E soţul meu. A plecat, în viteză, din locul unde se afla, la adăpost, a venit acasă. În ultimele zile şi nopţi a fost mereu altundeva decît acasă. Mă bucur să-l văd revenind. Stringem cele cîteva lucruri neapărat necesare. Doi saci de dormit şi maşina de scris. La ieşirea din bloc, vecinii noştri, care fac de veghe, ne întreabă ce se întîmplă. Le spunem, pe scurt, ce ni s-a comunicat. Le urăm noapte bună. Şi pentru ei e decembrie, 24. De la Frontul Democratic Român ni se comunicase că, în noaptea asta, nu cumva să rămînem acasă la noi. Căci, ne vor căuta. Cei a căror demenţă terorizează încă oraşul. Nu e prima noapte din săptămîna aceasta pe care sîntem nevoiţi să o petrecem „în oraş". Oare va fi ultima ?... Adică : ultima din halucinaţia lor ? Dacă n-ar fi nebuni, le-aş se spune că, obligîndu-ne să cerem găzduire, cînd într-un cartier, cînd într-altul, ne-au făcut — fără să-şi dea seama — un mare bine. În fiecare loc, întotdeauna, împotriva a orice, oraşul, minunăţia noastră de oraş, era cu noi. O ştiam, desigur. Dar — libertatea aceasta interioară, profundă, firul fin, rezistent, al corzii de suflet şi de spirit, ţesute împreună, strîns şi miraculos, dar — libertatea aceasta, ce nu fusese exersată, şi exista, vie, imensă...)** Fraza întreruptă se reia. E ora 0,09. La Radio Bucureşti, un glas timbrat, rostind : Revoluţia a învins ! După aceea se transmit colinzi de Crăciun.

2. Aveam instinctul libertăţii. În fiinţă. Ocrotit de cuvinte şi fapte firesti. Nu puteau trăi altundeva. Aveam (— verb la persoana **întîi plural,** pretutindeni, în acest text) ceva de spus. Altceva decît ni se dicta. Gîndeam şi trăiam de-adevăratelea, cum s-ar zice ; într-o realitate lăuntrică de dimensiunea unei lumi normale. Morale. Călătorind printr-o imagine particulară, întîlnită, atît cît se cuvine, cu a celorlalţi. Golul de substanţă din jur, obscuritatea întinsă, unsă, recele de reptilă al atingerii de fiecare dintre orele, minutele, secundele dictaturii personale. De un soi strasnic de rar. Ce-i drept. (Mă tem că, într-o zi din viitorul care a şi început, cînd vom afla — vorba 'ceea — **totul** despre halucinaţia dirijată distribuită raţional, să se-nfrupte ştiinţific omul de rînd, cînd vom şti, fragment cu fragment, din ce s-a alcătuit dezastruoasa minciună, falsificarea, cînd vom pricepe **cum au lucrat monstrul** opera sa completă, ne vom mira foarte. Ni se va părea, abia atunci, că am trăit altundeva, într-un „dincolo" visînd să ne sufoce.) Oglindirea cuvîntului **nu :** în gesturi de toată ziua. În cărţi. Nimic mai firesc decît acordul între ideea de carte şi mişcarea din verb. Între **nu,** rostit fără emfază, şi cuviincioasa **speranţă** a celui care scrie. Şi pe urmă, fără să ne fi înţeles unii cu alţii în felul în care am citit undeva — nu-mi e clar unde — că ne-am înţeles, **ieşirea în stradă.** Cu zecile de mii. Cerul deasupra noastră, cald, albastru, luminos, în pofida iernii înaintate. Avea şi el, pesemne, o luptă de dat.

3. Acum (de-acum) nimic nu va mai fi la fel. Nu cum ni se plănuise. Şi ne vom obişnui, nu-i aşa ?, cu normalitatea vieţii, cu moralitatea ei. O lecţie deloc simplă — exercitarea libertăţii. De sine. De toţi. Libertatea intrării în lume cucerită în stradă, cu mîinile curate. Şi vom continua astfel, fiindcă avem pentru ce trăi. Cu memoria limpede. **(Aş vrea să-i spun azi, aici, celui care s-a ocupat „să refere" cărţile mele — anonim, celui care a făcut să-i parvină soţului meu, într-un moment critic, vestea, „sigură", că familia i-a fost luată ostatecă, şi celui care mi-a promis, telefonic, „să ne vedem la noapte", ca şi altora din categoria ce nu mai merită numită, că nu m-aş teme să-i cunosc. Primul lor exerciţiu de libertate ar putea fi acela de a deveni persoane cu identitatea aflată la lumina zilei. Dar mai ales celui care, cît timp s-a aflat la Timişoara, într-un post de răspundere, mi-a „dăruit" cîteva anchete, nu publicistice, fiindcă, observase domnia-sa, în articolele mele „nu apare, programatic, un anumit nume", aş vrea să-i spun ceva : Iată, nici azi, aici, nu-i de găsit ! Şi nu pentru că n-ar fi fost voie. Ci din cu totul alte motive. Ci fiindcă, din punctul meu de vedere, litera nu îl suportă. Sînt prea multe de făcut, de construit, cu ajutorul literelor limbii române. Mult mai atrăgătoare, îmi zic...)** Exerciţiul de libertate : o scriere continuă, rescriindu-se, descoperindu-şi, redescoperindu-şi vocabularul, gesturile. O gramatică, firească, nouă. Se ivesc zorii.

Antoaneta C. IORDACHE

ANDREÏ PLEȘU

ARTA SPIRITUALĂ

Dragă Sorel,

Discuția noastră ajunge, încet-încet, într-un punct dincolo de care nu mai supraviețuiește decît prietenia. O prietenie care se poate dispensa de convergența opiniilor sau de consensul opțiunilor. O prietenie pură. O spui tu însuți în scrisoarea ta, cînd pomenești de „ceva ireductibil în așteptările, în pariurile noastre", de „un prag dincolo de care discuția nu poate înainta". E proba de foc a oricărei prietenii : să reziste în plină diferență, să nu fie o chestie de potriveală, ci una de destin.

Ireductibilitatea noastră nu e lipsită — m-am gîndit adesea — de un anumit haz paradoxal. Tu, cu farmecul tău eterat, cu stîngăciile tale (uneori neașteptat de funcționale), cu felul tău de a atinge — ușor și exact — orice gînd și orice întîmplare, ești — cine ar putea-o crede ? — un „copil al veacului". Ești în mod subtil adaptat spiritului vremii : îl înțelegi, îl creditezi, îl valorifici. Eu, care, dimpotrivă, am un aer jovial și mercurian, integrat „plin de un aplomb (perdant adesea, e drept) simt, pînă la urmă, inactual, vetust chiar, rezistent la nou și insensibil la futurologie. Tu ești „desculat", disponibil, tolerant. Și știi să faci tuturor plăcere cu puterea ta de a justifica și absorbi *diversul*. E în firea toleranței tale să culmineze într-o apologie a multiplului. Toleranța nici nu este, în fond, altceva, decît un cult al multiplicității. Dar ca să fie asta, ea trebuie să fie într-un punct, într-un singur punct, intoleranță: cînd e vorba de Unu. Pentru tine, Binele e „legiune", iar răul — imperiu al Unului. Iată, într-adevăr, ceva ireductibil „în pariurile noastre" ! Tu, care poți accepta atîtea, nu poți accepta prestigiul Unului...

Dar tocmai acest prestigiu al Unului e semnul sub care se constituie adevărata „artă spirituală". Există, desigur, „arte", dar ele nu sînt „spirituale", decît dacă sînt reflexe aplicative ale uneia singure : există raze, dar numai după ce există un centru iradiant. Poți ajunge, de pildă, să dețiii „arta tragerii cu arcul", dar numai după ce, în prealabil, ești integrat buddhismului Zen. Fără o intuiție „centrală", fără un Unu acoperitor, poți obține numai performanțe accidentale, „competențe" (cum le zici tu) lumești. Nu e același lucru să tragi cu arcul la clubul *Steaua*, sau într-o mănăstire extrem-orientală. Deosebirea e că, într-un caz, dexteritatea e un exercițiu în sine, în vreme ce, în celălalt caz, e efectul secundar al unei înșurubări în nevăzut, al unui comerț cu rigorile lui Unu. La fel se deosebesc : postul de dietă, pelerinajul de turism, făcutul cu ochiul din Place Pigalle de simbolismul privirii și cheful (bruegelian sau sadovenian) de mister eucharistic. Sînt de acord că o anumită *téchne* e implicată în orice întreprindere omenească, fie ea oricît de profană. Dar nu poate fi vorba de spirit, într-un act care nu se desfășoară conștient sub incidența spiritului, adică a lui Unu. Vei accepta, sînt sigur, că în materie de „a minca" și „a bea", cît și în materie de „cure de slăbire" sînt hiper-competent ! Ei bine, te asigur, că nici una din ele — practicată sub inerția apetiturilor, sau ca tehnică terapeutică — nu e „artă spirituală", chiar dacă e *téchne*. Tu parî a crede că arta spirituală se obține prin *spiritualizarea cotidianului*. „De ce nu — spui la un moment dat — o analiză a semnificației celor mai cotidiene și vitale activități ?" De ce nu, într-adevăr ? Dar la capătul acestei analize nu vom afla, în cel mai bun caz, decît ceea ce a aflat Mircea Eliade : că tot ce e profan *a fost*, cîndva, sacru. Dar mie mi se pare că nu e sacru decît ceea ce *a rămas* sacru, nu ceea ce s-a risipit în toate, nemaifiind nicăieri. Maladia adiacentă celei pe care ți-o asumi („conștiința absenței lui Unu") e *panteismul luminat*. Totuși se pare sanctificabil, numai sanctitatea însăși ți se pare caducă...

Ai dreptate să spui că problematica mea nu definește o artă, ci numai o „intersecție de arte". Pentru mine însă, intersecția aceasta e cea din care decurg toate. Și iarăși ai dreptate, o dreptate crudă, care mă lovește în plin, spunînd că — în contradicție cu „teoria" mea — îmi amîn, la nesfîrșit, opțiunea, păstrîndu-mă „fără contur". M-aș apăra, poate, spunînd că arta spirituală e, prin definiție, obiectul unei *quête* — ca Graalul — cu riscul implicit și acceptat al negăsirii. Eu sînt, prin urmare, ca și tine, la șes. Dar, la șes fiind, zic : iată muntele ! Că, deocamdată, rămîn paralizat în fața lui, e o împrejurare de care voi da, cu siguranță, socoteală. Tu însă zici : care munte ? Muntele tău e lipsit de realitate (sau e „în pierdere de realitate"). Nu există Muntele, ci doar o puzderie de mușuroaie sau de coline, care de care mai frumoase și mai legitime.

Crezi, deci, în spiritualizarea cotidianului. În ce mă privește, cred în picajul Unului. Arta spirituală nu e o dilatare „semnificativă" a imediatului, ci e perspectivă plonjantă asupra imediatului, coborîre asupra lui de sus, de foarte sus. Imediatul poate fi *salvat* dar nu monumentalizat, potențat, ca și cum ar fi singura realitate. Realitatea Fără picaiul de care vorbeam, el, imediatul, e „în pierdere de realitate".

În pierdere de realitate, dacă nu absent cu totul e și Maestrul spiritual, așa cum bine spui în scrisoarea ta. Dar absența lui nu e definitorie pentru el, ci pentru ucenicul aspirant, încă necopt spre a-l întîlni, și pentru *die dürftigkeit der Zeit*.

Mă tot ispitești către filosofie și mă lași să înțeleg că, în fapt, am și decis în favoarea ei Din punctul meu de vedere, filosofia nu e decît o foarte bună sală de așteptare. Dar mă mir că tu o poți prefera, refuzînd, totuși, Unul. Căci dacă nu mă înșel, filosofia s-a născut ea însăși ca sete de unitate și s-a înălțat la speculativ cînd, cu Parmenide, a părăsit pluralul ființelor, pentru singularitatea Ființei.

Două ultime lucruri :

1. Către sfîrșitul scrisorii tale, faci o simpatică reverență literaturii (măcar tu să contrazici ideea fixă a multora, cum că păltinișenii sînt o trupă de comando anti-literar !) : „spusa poeților și romancierilor de azi trebuie ascultată ca un mesaj oracular !" De acord. Dar spusa poeților *de ieri* ? Dar a oracolelor propriu-zise, cele de pe vremea lui Socrate ? Nu trebuie și ele ascultate ? Dacă *da*, te întreb cum te mai poți îndoi de prezența Unului, care e mesajul lor esențial ? Dacă *nu*, va trebui să-mi explici, după ce criterii ai stabilit că „oraculari" sînt *numai* cei de azi.

2. Logica *a fost* cîndva privită — spui tu — ca *ars spiritualis*. Întrebarea e dacă a și *rămas* astfel. Dacă nu cumva avem de a face cu obîrșia nobilă a unui descendent rebutat. Se ocupă logica, într-adevăr, de „lucrul cel mai pasionant din lume : contradicția" sau numai de *forma* lui ?

Iar cînd mă întrebi : „Maestru în care artă ?", te întreb și eu, îndărătnic : „Logician al cărui adevăr ?" Căci îmi pare, uneori, diletant, cum sînt, că logica de azi e o simplă *euforie a instrumentarului*, o logică fără Logos, cum și psihologia de azi e o psihologie fără *psyché* (a spus-o Jung), iar filosofia — o filosofie fără *sophia*, fără înțelepciune.

Cam aici s-ar opri vorbele care ne despart. Vom intra în tăcerea care ne unește. Iar dacă „focul daimonic" al discuției se va reaprinde cîndva, contează pe mine : sfring, de pe acum, vreascuri și mă bucur, anticipativ, de blînda noastră piromanie.

Cu toată dragostea,
Andrei

* Acest text, care nu a apărut în paginile volumului „Epistolar", Editura Cartea Românească, 1987, a fost încredințat de către autor unui volum proiectat de cenaclul Casei Universitarilor din Timișoara. Nici acel volum nu a putut să apară. Publicăm abia acum, în revista noastră, această scrisoare adresată lui Sorin Vieru.

MIRCEA DINESCU

SCURT REPORTAJ

În sprijinul profesorului de limba română care cere mai multe ore de predare săptămînală

Vara însoțește elevii la atelierul mecanic
toamna numără rîndurile de porumb
iarna zvîrle zăpada din fața școlii
primăvara cîntă la căminul cultural
mărețul timidul profesor de limba română
muncitor calificat în uzinele Sadoveanu și Tudor Arghezi
printre rigle și logaritmi
printre fierăstraie și strunguri
își face și el loc într-o salopetă
ușoară de cuvinte
și abia apucă să învețe copiii că H_2O
se numea pe vremea străbunilor apă
că-i firesc să spui bună ziua și
nu V 14
apoi să-i explici elevului Bujie Ion
că H.P.B. nu-i o întreprindere
oarecare
ci chiar Hortensia Papadat-Bengescu
că noi n-am avut timp să ridicăm piramide
și ne-am îngropat faraonii în folclor
că limba română e inoxidabilă...
Stop !
...și din nou H_2O, V 14, H.P.B.,
fiindcă ora de limba română s-a și terminat
și abia peste o săptămînă ne vom mai vorbi

INDULGENȚĂ DE IARNĂ

Ferește-mă Doamne de cei ce-mi vor binele
de băieții simpatici
dispuși oricînd la o turnătorie voioasă
de preotul cu magnetofon sub sutană
de plapuma sub care nu poți intra
fără să dai bună seara
de dictatorii încurcați în strunele harfei
de cei supărați pe propriile popoare
acum cînd se-apropie iarna
și n-avem nici ziduri înalte
nici gîște pe Capitoliu
doar mari provizii de îngăduință
și spaimă

ALEXANDRU PALEOLOGU

Umanism și monumente

O colectivitate nu e umană cu adevărat decît dacă atinge un nivel uman, adică vădește o conștiință și un stil. Asta înseamnă că ea are exact atîta valoare și atîta drept la istorie cît pot revendica „monumentele" ei. Fără monumente, o colectivitate nu e umană, dincolo de biologic, decît cel mult virtual. Rangul uman se afirmă în crearea de monumente și se confirmă prin conservarea lor.

Monumentele pot fi utilitare sau nu, dar ele neapărat fac apel la conștiința comunității și îi exprimă geniul. Fie că scopul lor prim e administrativ, judiciar, comercial, cultural, sau pur estetic, finalitatea lor ultimă e în toate cazurile de resortul conștiinței : a se impune contemplării, reculegerii și meditației, a impune o ținută, adică autoritatea unui stil. Stilul nu e o superfluă garnitură, așa cum unii cred, el este expresia substanțială și funcțională a geniului imanent și este funciarmente moral (în accepția originară a acestui cuvînt). Un monument lipsit de stil e mult mai rău decît nimic, e o derizione abjectă, poluarea unei porțiuni de univers.

Stilul se inventă în adevăr, dar nu se obține la comandă. Trebuie geniu. Manifestările individuale sau colective ale geniului și relația dintre ele sînt un fenomen complex și dealtminteri cercetat : nu e locul acum să-l discutăm. Să amintim doar atît : primitivitatea e capabilă de monumental, barbaria însă nu. Barbaria are instinctiv oroare de monumente și nu poate rezista plăcerii de a le mutila. Tot atîta oroare îi inspiră și geniul, pe care, de îndată ce poate, îl reduce, prin orice mijloace, la tăcere. Nu mai puțină oroare îi inspiră natura : orice prilej îi e bun pentru tăierea pomilor și denaturarea peisajului.

Barbaria subzistă cronic și nu numai latent în sînul civilizației ; deși mai mult sau mai puțin izolate, specimenele ei nu sînt puține și se manifestă nu rareori și sub forma funcționărească și tehnocratică. Sub această formă, conștient sau nu, acțiunile ei pot avea consecințe publice ireparabile, cum s-a întîmplat și la noi în trecut cu turnul Colței sau cu alte vestigii istorice, iar în ultimele decenii cu operele statuare ale lui Mestrovici, cu Muzeul Simu, casa Maiorescu, biserica Enei, sau la Iași, cu Academia Mihăileană.

Acum, un proiect de sistematizare al orașul Tg. Jiu amenință cu sufocarea ansamblul monumental al lui Brâncuși. E o chestiune de conștiință civică, deci un imperativ politic, de a denunța vandalismul implicit al unui atare proiect, oricît de oneste sau de naive i-ar fi fost intențiile, oricît de obiective criteriile pe care s-a întemeiat [...].

Fără îndoială că monumentele nu trebuie segregate de ambianța vitală și de contextul social pe care le reprezintă. Există un soi de extaz obliterant, o pietate nostalgică și leșinată, care tinde să inhibe familiaritatea societății față de propriile ei monumente. E mult fariseism, poate inocent, în pietatea aceasta. La noi, de o vreme Brâncuși a devenit obiectul unei asemenea devoțiuni. Vedem Coloana infinită reprodusă pe cutii de bomboane ca mai înainte Ciobănașul lui Grigorescu. Se proferează și se scrie în legătură cu Brâncuși o întreagă frazeologie păsunist-abstracționistă, ce se bucură de imunitate logică și lexicală. (Excepție face temeinicul și sobrul studiu al lui Barbu Brezianu). Fadoarea acestor extazieri verbale și convenționale viciază raportul viu și real al spiritului public cu opera de geniu. În Italia mai cu seamă se poate vedea ce firesc se învecinează celе mai moderne construcții cu edificiile barocе, romanice sau antice sau cît de bine augustele piețe și monumente acceptă afișele publicitare, snack-barurile, braseriile și sediile comerciale. Asta e de fapt civilizația în manifestarea ei vie și activă.

Sînt totuși monumente concepute într-un spațiu distinct, într-o ambianță staționară. Dintre acestea face parte și ansamblul de la Tg. Jiu. Se știe că alegerea locului pentru edificarea unui monument nu e indiferentă. Ea e comandată de o anume viziune spațială și de un anumit sentiment al timpului, de o intuiție fundamentală îndelung căutată și precis determinată. (De aceea, ușurința cu care arhitecții și urbaniștii concep astăzi demontarea și transferarea în alt loc a unui monument reprezintă un punct de vedere tehnic de o îngrijorătoare suficiență și de o minoră știință a răspunderii). Dacă spațiul ales de Brâncuși pentru ansamblul său monumental de pe malul Jiului ar ajunge să fie modificat sau obturat printr-o sistematizare urbană ce nu-i înțelege primatul obligatoriu, consecința nu poate fi decît sufocarea acelui ansamblu, anihilarea efectului său monumental, deci mutilarea iremediabilă a unei creații a geniului uman și românesc. Sîntem în fața lumii întregi depozitarii responsabili ai acestei creații. Nimic și nimeni nu ne va putea vreodată absolvi de faptul că n-am fost capabili s-o conservăm. Nimic și nimeni nu ne va putea absolvi de a fi tăcut cît mai era încă timp [...].

ANTOLOGIA DEMNITĂȚII

DAN HĂULICĂ

O instanță a cugetului. studiul

Era în primăvara lui 1978, sub bolțile Bastionului din Timișoara. Veniseră destui, din numeroase orașe ale țării, București, Galați, Sibiu sau Cluj-Napoca. Și aveam în față un public extraordinar, pe care se părea că arhitectura aceasta mînăstirească scundă, de alb be și aspre ziduri, nu-l va putea conține: Ne înconjura strîns, rumoare caldă, nemăsură exaltantă, — în seriosul, în aplicația deloc frivolă a atîtor chipuri. Am spus, îmi amintesc, — așa mi-am început vorbirea : «Ardem ca în cămașa lui Nessus în seara aceasta ; și poate nu-i o întîmplare pentru că tot ce vedem comunică o admirabilă efervescență». O simțeam, această efervescență gravă, caracterizînd publicul, dar și cele mai multe din lucrări, — dincolo de hărnicia sărbătorească a reflectoarelor, ori de înversunarea protocolară de flashuri. Nimic, într-adevăr, din convenitul unui **vernisaj**, în atmosfera de fertilitate oricît de cordială a unei asemenea seri. Cum nu i se potrivea evenimentului, și nici imaginilor ce ni se propuneau, ideea comună de **expoziție**, — ca o secțiune dată, ca un fel de ordine finită, abuziv impusă unui proces creator ; cînd aici, tocmai, ceea ce ne stătea în față încerca să prindă procesualitatea vie a artei, dimensia ei de ilimitat, — în raport cu care noțiunea însăși de expoziție se reduce la o sărmană convenție. Așa voiau atare lucrări, să ne așeze în axul, prielnic pe cît de continuu, al neconfortului salubru numit **Studiul.**

În ultima adesea, o lungă obișnuință a lucrărilor pentru expoziții, — elaborate în vederea unui efect anume, a unei comuniuni cu privitorul pe punți gata făcute, lesnicios practicabile, îl alungă din memoria și din recunoștința noastră. A-l readuce printre noi, în clar deplin, a-l asuma ca o lamură trudnic și august fidelă a ființei artistului, a sublinia că fără el nu s-ar înțelege însuși ireductibilul puterii care-i arta : astfel de țeluri, — deloc himerice, dimpotrivă, umil vitale în curățenia lor, — au susținut ampla confruntare de la Timișoara. Intitulîndu-se **Studiul,** fusese generos inițiată de pictorul Paul Gherasim, care nu pășea pentru prima oară la o asemenea organizare de spații, unde să se articuleze cu amploare muzeală o idee. Lucrase, împreună cu istoricul de artă Theodor Enescu — și aici, la Timișoara, consultat —, expoziția **Luchian înnoitorul,** din 1969, care marca o atitudine eficientă, riguroasă dar proaspătă, față de marele patrimoniu ; și asociase deasemeni, pătrunzător, într-o confruntare de la Muzeul Satului, din 1973, valorile contemporane cu acelea folcloric-istorice, sub semnul **Permanențelor.** Calm și tenace, Paul Gherasim și-a găsit un sprijin devotat — și o complementară prezență — în pictorul Grigorescu **Ion,** spirit percutant, curios fără prejudecăți de aporturile cele mai diverse din creația confraților : dintre care unii, pictori, graficieni, — ca și cîțiva cunoscuți scriitori și critici — s-au alăturat acestui efort, nu doar expunînd ori semnînd texte în catalog, ci venind la Timișoara, să participe direct la dezbaterile desfășurate acolo. Și tocmai la acest tip de complex efort colectiv se cer cu precădere menționate, cu o gratitudine nicidecum convențională, apăsat și lucid, meritele instituțiilor organizatoare, ale Uniunii Artiștilor Plastici : nervul inteligent al legăturii cu acest ultim organism fiind un critic timișorean, Coriolan Babeți, pasionat al cauzelor artistice de anvergură.

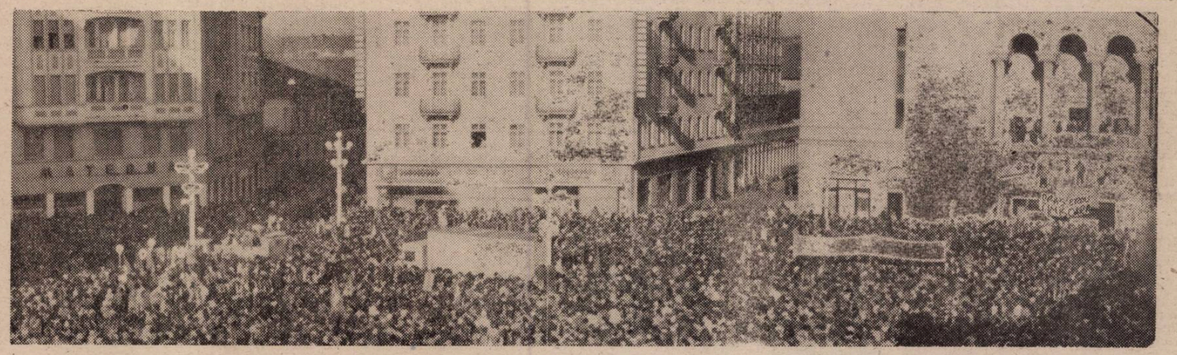

ANA BLANDIANA

EXIL

Pornesc în mine în exil.
Tu ești patria mea
De care nu mai pot să mă apropii,
Tu ești țara în care m-am născut
Și am învățat să vorbesc,
Numai pe tine te cunosc în lume.
Prin ochii tăi am înotat de-atîtea ori
Lesnind pe mal cu trupul tot albastru,

De-atîtea ori am navigat prin tine
Pîndind bolborositul prevestitor de
hulă
Al sîngelui în stare să mă
înece-oricînd.
Tu ești partea mea de pămînt,
Numai din tine știu să mă înalț.
Stăpîne tu, împădurit
Și semănat cu lacuri,
Ținut pe care-l stăpîneam cîndva
Și-n care nu mai pot să mă întorc
Din mine, din străinătatea mea
Lasă-mă noaptea să mă mai visez,
Să-ți trec prin somn legănător,
Lasă-te locuit de mine noaptea,
Ca genii morți, de gîndurile lor.

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ

CHEIA

el nu știa ce broască are cheia
dar era domn așa se prenumea
el deschidea și închidea de-aceea
a vrut s-o vire și-n urechea mea

el era tare dornic să deschidă
— e cheia viselor ! l-am lămurit
am mai păstrat sub ea ca-ntr-o firidă
partea din mine care n-a murit

el nu știa deloc virtutea cheii
dar era domn avea curteni destui
— deschideți-l ! strigau în jur lacheii
aceasta-i cheia nebuniei lui !

el m-a deschis și iată-mă : dovadă
a ce n-a vrut s-audă și să vadă

AL. CĂLINESCU

Biblioteci deschise

Regăsim în *Rimbaud negustorul* (Cartea Românească, 1985) teme și procedee din precedentul volum al lui Mircea Dinescu. Le regăsim dar nu fără a încerca, din nou un sentiment de surpriză, printre altele și pentru că viziunea din *Exil pe o boabă de piper* cunoaște acum o puternică radicalizare : e pusă în surdină, spre exemplu, nota de pitoresc levantin (chiar dacă într-un loc e evocată „corupta geometrie din Fanar"), „topită", de data aceasta, în tema, cu implicații mai adînci, a *lumii pe dos*. Una din cheile care ne ajută să înțelegem mai exact aceasta transformare se află în poezia titulară : autorul *Corăbiei bete* nu mai apare în ipostaza de copil teribil al poeziei, ci ca un negustor rotofei, „cîntînd nu din nai ci din lanț" ; nu e, dar, imaginea (euforică, exaltantă, generatoare de mit) pe care noi am tras-o din *operă*, ci aceea — reconstituită de biografi din avare mărturii și documente — a poetului care își-a abandonat și renegat creația și harul. Mai mult, această imagine este îngroșată, împinsă către caricatură : negustorul de sclavi e primit în port „cu fanfare și prapuri", „în ovații bombon și șampanii", a devenit un semn golit de sens, un simbol vid. Cum să nu observăm că vehemența iconoclastă, oroarea de idoli, atît de manifeste încă în primele cărți ale lui Dinescu, se exercită aici asupra mitului însuși al poeziei ? Embleme ale lumii pe dos sînt și variantele derizorii, ale spectacolului : *bîlciul, parada, circul*. Evidentă e și alci răsturnarea cliseului : jocul nu mai are nimic pur și spontan ci e scălîmbăială, imitație, cabotinaj. E o lume acoperită cu straturi groase de „farduri și vopsele", unde „miturile toate bolesc ca după nuntă, / ce-a fost se mai repetă dar vested și scălîmb" iar „lucrurile și-au mutat umbra pe-o altă stradă". Lucrurile, așadar, fug de ele însele (pierderea de sens nu e doar una de semnificație ci și de *direcție*, precum și de *finalitate*).

OCTAVIAN PALER

Viața ca o coridă

Citesc o carte, „Ultimele zile ale fascismului în Europa", și de-a lungul multor pagini am o senzație curioasă. Așadar, acest bătrîn bolnav de Parkinson, căruia îi tremură brațul, cu umerii încovoiați, căruia un doctor șarlatan îi face injecții euforizante, acesta e Hitler ? Cu această mînă tremurîndă a semnat moartea a milioane de oameni ? Privită de aproape, tirania își dezvăluie mizeria și fragilitatea. De altfel, reacția celor care îl văd mai rar pe Hitler, în ultima parte a războiului, e semnificativă. Cu toții sînt dominați, obsedați, înfricoșați de numele, de mitul dictatorului. Și toți, absolut toți, cînd deschid ușa și dau cu ochii de personajul real, au un șoc. Îl privesc cu un amestec de teroare superstițioasă și de surpriză. Omul real nu este decît o păpușă dezarticulată, lamentabilă, o imagine caricaturizată a mitului. Dar cum în țara lui Kant și Hegel limbajul a fost redus la ordinele militare și la inevitabilul „Heil", însoțit de pocnetul călcîielor, mitul fabricat de propaganda lui Goebbels acționează încă. Generalii care pătrund în bunker știu foarte bine cît de catastrofale sînt deciziile Führerului, însă nu îndrăznesc să-l contrazică.

Propaganda lui Goebbels a sfîrșit prin a o convinge chiar pe Magda Goebbels să-și ucidă singură cei șase copii, punîndu-le pe limbă cîte o fiolă deschisă de cianură. Să mă mai mir că generalii care intră în bunker aud tunurile armatelor aliate apropiindu-se de Berlin, dar se tem de bolnavul de Parkinson mai mult decît de moarte ? „Actorii" care se perindă frecvent în scenă sînt grotești, un reichsmareșal drogat, un reichsleiter intrigant și preocupat de codificarea poligamiei, un reichsführer dezechilibrat, un ministru de externe stupid (a cărui soție în martie 1945, da în martie 1945 și-a refăcut întreaga garderobă la un mare croitor din Berlin !), un ministru al propagandei care polemizează un mit, dar îi e frică de orice subaltern din anturajul zilnic al lui Hitler, inși care își transformă secretarele în metrese „en titre", dar își dispută întîietatea față de Hitler, și chiar fără Hitler, care se tem unii de alții și toți împreună de o păpușă dezarticulată și isterică, în timp ce Germania se prăbușește în jurul lor... Dincolo de grotesc se întind, însă, nesfîrșite, cimitirele. Rîsul îți îngheață pe buze. Apoi, la Nürnberg, luîndu-și drept martori pe Dumnezeu și istoria, acuzații au vrut să convingă tribunalul că „n-au știut", că abia în sala tribunalului au aflat de grozăviile de care erau învinuiți. Nu s-au sfiit să se cutremure, să vorbească despre „datorie", repetînd unul după altul că au fost induși în eroare (!), că ei personal „n-au încuviințat", „n-au decis", „n-au știut".

Și iarăși îmi aduc aminte de tine. Îi explici unui lungan care se ocupă de istorie că rechinii sînt aproape orbi și că, singuri, ei n-ar reuși să-și vadă prada. „Dar cum se descurcă atunci ?" Îl lămurești că în jurul rechinilor zburdă niște pești vărgați, cu dungi albe și negre, mari cît o unghie sau cît un deget. Așa numiții pești-piloți. Unii stau chiar lîngă botul rechinului. Toată această liotă de pești mici înaintează odată cu ucigașul mărilor. Din cînd în cînd, cîte unul se desprinde, dă tîrcoale prin împrejurimi și, dacă observă o pradă, se întoarce repede și, agitîndu-se, îl face atent. După ce rechinul se satură, se înfruptă și ei. „Vreau să scriu un studiu despre peștii-piloți", te hotărești brusc. Lunganul îți dezvoltă ideea. Spune că Hitler a venit la putere profitînd de o schemă : Demagogie + Prozeliți + imbecili entuziaști + Creduli + Indiferența celorlalți = Putere = Teroare = Frică + Delir. Sieg ! Apoi, peștii-piloți s-au înmulțit, au învățat tortura, au devenit comandanți de lagăre, anchetatori, au adulmecat apele Europei, prada avea din ce în ce mai puține șanse să scape. Iar la Nürnberg au întrebat : Noi ? Ordinele nu le-am dat noi.

ANTOLOGIA DEMNITĂȚII

MIHAI ȘORA

DIALOGUL GENERALIZAT

Fragmentele de mai jos fac parte dintr-un volum care n-a putut să apară în anii dictaturii Ceaușescu. Dar cărțile nu mor. Mor doar dictatorii. Spiritul cărții rezistă oricărei agresiuni. Acest **dialog generalizat** pe care-l propune unul dintre importanții noștri gînditori de azi e, în negativ, însăși efigia dictaturii. Atunci cînd nu ai voie să spui decît ceea ce mai-marii cultului demențial al personalității îți îngăduie, și cînd singurul tău drept e la resemnare și tăcere, e reconfortant să descoperi asemenea rînduri, scrise, sfidător, chiar sub ochii atotvăzătorului, ticăloșitului pervertitor de conștiințe și existențe.

FELURILE LUI „A AVEA"

Un Tînăr Prieten. Ne promiseseți, data trecută, să ne vorbiți despre felurile lui **a avea**, după ce ne întreținuseți îndelung despre faptul brut de a avea ca despre un fapt, ca să zic așa, otova ; văzut, adică, precum un bloc nediferențiat și recuzabil în mod global, fără cea mai mică nuanță de lăuntrică acceptare, ba nici măcar de inevitabilă compunere (exterioară) cu el. Acuma, că a sosit ziua socotelilor, vă veți ține, în sfîrșit, promisiunea ?

Un Mai Știutor. Cu cea mai mare plăcere, deși nu-mi dau încă bine seama dacă voi reuși să pun în evidență, unul cîte unul, toate componentele — învălmășite — ale acestui hățiș al cărui nume este : **a avea**. Pînă la urmă, cel mai nimerit mi s-ar părea să iau un drum cotit...

Tînărul Prieten. (Cotit, firește ! Se putea altfel ?)...

Mai Știutorul un drum cotit **(ne vous en déplaise !)** care să mă conducă de la **a fi**, de la care totul purcede, la **a avea**, care tot de acolo își trage izvorul, trecînd prin speciile intermediare. Așa încît întîia mea întrebare va fi (pentru a cîta oară ?) : ce anume poate însemna verbul **a fi**, considerat la nivelul finitudinii și precarității, care este propriul nostru nivel existențial.

Un Devotat Amic. (Al nostru, al oamenilor. Nu ?).

MȘ. (Al nostru, al oamenilor, firește. Adică al unor ființe care, neputînd fi în întregime dintr-o dată, se desfășoară în întindere și-n durată, avînd deci în spate un trecut, pe de o parte încorporat organic în trupsufletul lor, pe de altă parte înmagazinat într-o memorie, și avînd în față un viitor — vag bănuit, sau dorit, sau temut — care pas cu pas le obligă să opteze.) Ei bine, **a fi** — la nivelul luat aici în considerare — este a fi din plin, **aici** și **acum**, exact ceea ce, în virtutea propriei tale putințe-de-a-fi, în virtutea propriului tău sistem de com-posibile,...

Devotatul Amic în virtutea propriului tău pro-iect divin (Ori nu ?), ...

MȘ (Ba da !) în virtutea propriului tău **așa** constitutiv, **trebuie** neapărat să fii **în împrejurările** — pe care nu tu ți le-ai ales (chiar dacă în hățișul lor, ți-au căzut ochii pe un firicel de cale) — **de AICI și de ACUM.** Cu alte cuvinte, **a fi** înseamnă : a umple fără rest limitele propriului tău **așa**, în confruntarea lui nemăsluită cu împrejurările strict determinate în care se desfășoară. **A fi** înseamnă, deci : a fi în întregime prezent la — și numai la — propriul tău prezent...

TP (oricum, deschis — îmi închipui — spre viitor),...

MȘ (Desigur !, dar totuși :) înseamnă a te identifica în întregime cu limita care — **acum** și **aici** — te hotărnicește înlăuntrul Ființei și a răspunde împrejurărilor date în funcție de (și numai de) această limită ; înseamnă, într-un cuvînt, oricît de paradoxal ar părea faptul, a fi mereu nou și proaspăt, a nu te simți niciodată, nici împins de la spate, nici împiedicat.

TP ! ?

MȘ Da, da : mereu nou și proaspăt, — și ai să vezi îndată de ce.

DA Dacă am înțeles bine, **ești** propriul tău prezent (în condițiile, bineînțeles, pe care le-ați enumerat adineaori) ; **tinzi spre propriul tău viitor (atît de larg deschis încît nu pare a fi înzestrat cu vreun contur, chiar dacă ai încerca, prin mijlocirea unui pro-iect, oricît de îndelung cumpănit, să-l forțezi să-și dezvăluie fața pînă la învelișul ei cel de pe urmă); dar cît privește propriu-ți trecut (în măsura, firește, în care — consumat fiind — îți stă așa zicînd „la spate"), pe acesta pur și simplu îl ai.** Îl ai ca pe un **avut.** Ca pe orice alt avut. (**„Avut"** fiind el însuși participiul **trecut** al verbului care ne dă atîta bătaie de cap.)

TP Cu trecutul re-asumat vital în prezentul plin al ființei proaspete **(Vous aije, oui ou non, emboîté le pas ?)** sînt însă sigur că trebuie să fie o cu totul altă poveste.

MȘ Cum era și de așteptat, unul dintre voi a vorbit pătruns de teea ce spunea, iar celălalt în derîdere. Dar de înșelat nici unul nu s-a înșelat. Mergînd mai departe, am să spun că trecutul acesta pe care îl **ai**, rezultînd din faptul că, actualizîndu-se treptat-treptat, ființa omenească a lăsat în urmă-i dîra trecutei ei făpturiri (sau facerii ei trecute) : conturele unor fapte sau concrețiunile unor artefacte, și unele și altele lipite de momentul producerii lor, ...

TP (dar — și sînt absolut sigur de asta ! — transferabile în același timp, potențial măcar, și în prezentul memoriei),...

MȘ (Nu zic nu.) Mergînd mai departe, voi spune deci că trecutul acesta al ființei omenești, constituit din reușitele ei ontologice (adică din purele manifestări nealterate ale putinței-ei-de-a-fi), îl voi numi : **avut ontologic.** Și îl voi numi așa în măsura — și doar în măsura — în care e **pe de-a-ntregul cantonat în trecut.**

TP Iau act cu satisfacție de primul fel al lui **a avea**. Ori m-oi fi înșelat cumva ?

MȘ Nu, nu. Nu te-ai înșelat deloc. Dar aș vrea să-mi duc gîndul mai departe, spunînd în continuare că acel „în măsura în care" pronunțat adineaori îmi și furnizează fără întîrziere o regulă de conduită : pentru a evita eventualele efecte nocive ale unui avut ontologic „supradimensionat" și debordant, avînd tendința de a se prelinge inerțial asupra ființei tale prezente, trebuie să fii mereu prezent la — și doar la — (propriul tău) prezent, să nu te alienezi în (propriu-ți) trecut. Trebuie, cu alte cuvinte, să fii din plin **acum** (și nu altcîndva),...

TP Bine, bine, să fii acum (ca și cînd ți-ar sta la-ndemînă să fii și altcîndva, plimbîndu-te după voie prin tunelul timpului !). Dar adevărata întrebare e : **cum** să fii acum ?

MȘ În orice caz, nu oricum. Ci doar : **așa** (și nu altcumva). Unde ? Ei, bine : în **aici**-ul tău aleatoriu (și nicidecum în vreun altundeva de electiune, dar fără consistența prezenței veritabile).

TP Spus tranșant, ca un imperativ (categoric) (Căci de etică e vorba în cazul de față și de nimic alteeva !) : Să fii **așa**...

MȘ Bagă bine de seamă : un **așa** impalpabil, care nu ți-e dat, și nici chiar la îndemînă, și pe care ești ținut să-l întruchipezi !

TP Am înțeles. E vorba deci să fii **așa** (și nu altfel) în facticitatea netransgresabilă a **aici-acum**-ului care te punctualizează pe vastul plan al actualității existențiale.

DA Cu **așa**-ul ăsta nu se termină însă cu una cu două. Formularea tînărului Dumneavoastră prieten mi-a reamintit, ca din întîmplare, un uluitor distih eminescian, și-i sînt recunoscător pentru asta. Vă mai amintiți ?

Alb trecea el întunecînd cu totul
Vastul plan al singurătății mele.

Alb (de vreme ce impalpabil) trece **așa**-ul — care nu mi-e dat (și nici la îndemînă) — peste vastul plan al unicului (meu) **aici-acum**, întunecîndu-l cu totul...

TP Întunecîndu-l ? Nu-nțeleg : De ce ?

DA Fiindcă mă lasă, în golul lui, singur și neajutorat, în momentul hotărîtor al opțiunii. Singur și neajutorat, deși; în principiu, ar exista recursul la putința-de-a-fi, — de vreme ce „a fi **așa**" echivalează, îmi închipui, cu „a fi în conformitate cu propria-ți putință",...

TP iar „a fi în conformitate cu propria-ți putință" înseamnă, nici mai mult nici mai puțin decît „a fi **așa**" (și nu în alt fel), — cum de nu-ți dai seama de pleonasm ?

DA De dat, îmi dau eu foarte bine seama dar uite că mă tot încurc în blestemata asta de logică circulară.

MȘ Uite de ce te încurci : pentru că, de fapt, există **două** feluri de **așa** : putința pe de o parte ; modelul, pe de alta. Cea dintîi (neștiută) (ba chiar neaprehendabilă în infinitatea ei composibilă) te împinge așa zicînd de la spate și te face să **fii** cu adevărat, cerîndu-ți în schimb doar atît : să nu i te pui cu tot dinadinsul împotrivă, iar, dacă se poate, să-i descotorosești calea de obstacole. Cel de-al doilea, în schimb, (știut, bineînțeles, **durch und durch**, de vreme ce-ți stă în față ca un obiect de cunoscut, pus acolo de rîvna înaintașilor tăi) (ba de multe ori chiar de tine însuți, printr-o auto-pro-iectare deliberată) îți cere să i te conformezi. Și fiindcă veni vorba de „conformitate", e bine să nu uităm că ea implică neapărat numărul doi ; un model (invariant) pe de o parte, o aliniere (rigidă) pe de altă parte. Ceea ce nu e cazul nostru. Căci între putința punctuală terminală și propria ei actualizare punctuală nu se insinuează nici cea mai mică diferență quidditativă, ci doar una (hotărîtoare, e drept) de mod și de nivel de ființare.

TP Apare, adică, (pe fundalul putinței, firește ; dar nu în virtutea ei), fragilul, precarul, infimul (de vreme ce : punctual) și totodată hotărîtorul, magnificul — solarul **fapt că.** Ambivalentului **așa** (noptatec ca putință, solar ca act) vin să i se adauge implacabilii **aici** și **acum**, plasați umbii exclusiv sub cruda lumină a zilei. Aș dori să reveniți puțin asupra aleatorului **aici.** Să reveniți, ba chiar să insistați.

MȘ Într-un spațiu gol, care ar fi o pură lungime-lățime-înălțime/adîncime, nelocuit de nici o făptură și de nici o întîmplare (acm așa cum s-ar prezenta el — după canon kantian — ca formă **a priori** a sensibilității), nu ar fi loc nici pentru **aici**, nici pentru **acolo**, pur și simplu din lipsă totală de repere. În fapt, însă, înainte de a fi — și pentru a putea să fie — un **a priori** al sensibilității, spațiul există în virtutea a cu totul alteeva, și anume : în virtutea unui **a fi** indenegabil (să-i spunem : cosmic, pentru a marca diferența de palier față de Purul-act-de-a-fi), care nu-și poate actuliza bogăția pontențială decît la modul pluralității etalate, și care nu numai că generează spațiul,...

DA și timp, de altfel, deoarece nici o entitate nu-și poate epuiza instantaneu întreaga putință-de-a-fi,...

MȘ dar le și umple de repere. Ei bine, în această lume (în ambele sensuri : și de univers în genere, **universitas creaturarum**, dar, și de antroposferă ; de „lume", deci, în sensul în care spunem uneori : „vai, ce de lume am întîlnit !"), — în această lume, așadar, **aici** reprezintă punctul zero al celor trei perpendiculare în el concurente, care nu sînt alteeva decît coordonatele spațiului tridimensional, cărora un locutor coincident cu originea **0** a numitelor coordonate le dă naștere **(acum,** în plinul prezenței) prin simplul fapt de a spune : „Aici !" Cu alte cuvinte, **aici** este acea configurație anume a ansamblului lumii care **(acum)** se dispune de jur împrejurul taman al punctului în care, ca din întîmplare te afli (la prezentul indicativului) — și te afli nu ca într-un punct oarecare, ci ca într-un centru de referință în raport cu care primesc cote de apropiere sau de depărtare făpturile și întîmplările din larga lume.

TP Bine, bine, — dar dacă **așa**-ul (se înțelege : cel de bază ; propria-mi **quidditate** constitutivă, adică ; nu **haecceitatea** ei punctualizată, care răzbate — și se epuizează — în manifestare) mă transcende (și deci îmi scapă) și dacă evanescentul **acum** mă sugrumă, blocîndu-mă cu sentimentul precarității, dă chiar al quasi-nulității mele, nu vi se pare că, în cazul lui **aici,** lucrurile s-ar putea totuși schimba cît de cît... Căci, în fond, nu depinde decît de mine să-mi aleg un alt **aici** și să mă deplasez pînă acolo unde mi-l voi fi găsit pe cel ce-mi convine. **Aici**-ul meu electiv ar putea prin urmare fi **acolo.**

MȘ Cel electiv, treacă-meargă ; în niciun caz, însă, și cel efectiv. Lumea nu e dispusă să se joace de-a **ca-și-cum**-ai-fi-deja-**acolo** ; ea apasă asupra ta cu toată puterea, și anume exact în modul în care e dispusă **acum** în jurul tău...

DA (adică apasă, vreți să spuneți, tocmai în **aici**-ul în care te brodești să fii **acum,** fără, evident, să-i pese cîtuși de puțin de acel **acolo** electiv, în care te visezi a fi).

PETRU CREȚIA

Vorbire despre Eminescu

Mărturisesc ciudatul sentiment că mă aflu acasă. Sînt numai de două zile aici, la Timișoara, și am sufletul mîngîiat de prezențe amicale și de un consens pe care-l întîlnesc mai rar în orașul în care lucrez și în lumea în care exist. Deci ce am să vă spun astăzi provine din dorința vie de a mă simți alături de voi. Se apropie sorocul încheierii acestei indispensabile ediții, căreia ne-am obișnuit să-i spunem „monumentală", punînd accentul pe monumentalitatea ei materială și căreia trebuie să-i păstrăm acest sens, gîndindu-ne ce mult, ce extraordinar de mult a scris în 18 ani de viață activă Eminescu. Avea prolificitatea pe care au avut-o, cu proporțiile de vîrstă și de trecere a tensiunii vitale, numai Cantemir, Iorga, Călinescu, Hașdeu. Era în el scrisul mult, care se transformă în măreție. Acest soroc al veacului de la moarte care se împlinește peste un an și cîteva luni, deci în iunie 1989, e și un soroc abstract, dar este și o vreme de chibzuință asupra soartei și este și umplut de conținutul nostru deliberat de a-l onora într-un anume chip. Din partea mea și alor mei, ceă mai bună cinstire mi s-a părut strădania de a încheia cele 16 volume, căci atîtea s-au adunat pînă la urmă, ale ediției care, de-o vreme, se numește — poate că îndreptățit și cu dragoste — „ediția națională Eminescu". Aș vrea, pentru că sîntem împreună, să vă dau cîteva deslușiri. Primele șase volume le-a făcut Perpessicius, către care gîndul nostru se întoarce întotdeauna cu un desăvîrșit respect și de la a cărui tradiție nu am călcat mai departe decît cu o îndreptățire și cu o legitimare inerentă propriului său demers. După cele șase volume a urmat o pauză de aproape un deceniu și jumătate. Lumea obișnuise să-l onoreze pe Perpessicius, dar puțini știau cu adevărat ce este acolo. Singura dovadă că ce făcea Perpessicius era un tip de activitate excepțională este tăcerea care s-a așezat peste încetarea activității lui. Nu era — și o spun fără trufie ; o spun cu îndîrjirea unui om încercat în aceste războaie — nu era ușor. Micul balet de comiții, încercări de instituiri falacioase care a urmat în acest răgaz era mai mult menit să hrănească himera celor implicați decît să continuie efectiv o treabă care cere smerenie, dîrzenie și o minte foarte clară.

De dragul adevărului, de dragul unei anume asprimi pe care trebuie să o practicăm în fața operei lui Mihai Eminescu, am să încerc să vă vorbesc despre definiția părții de umbră a relației noastre cu poetul pe care îl numim, uneori cu drag, alteori orbește, alteori aproape demagogic, „poetul național". Pînă a-l putea numi pe deplin așa, ar trebui să existe un mai adînc consens între nație și poet. Ceea ce se va produce în veacul următor al trecerii sale prin lume. Într-adevăr, la acest veac care se sfîrșește acum, putem spune că o parte din întîlnirea noastră cu Eminescu este mai prejos decît i-ar fi fost lui drag să știe despre relația lui cu o comunitate pe care a iubit-o cum n-au iubit-o mulți. Știind-o. E în dîra de trecere prin lume a cîtorva mari spirite din aceste locuri cîte un accent în plus în ce privește relația cu noi în chip de comunitate în timp, în spațiu, în limbă, în durată și în pierzanie. Relația aceasta adîncă a avut-o Eminescu cu noi toți. Noi am onorat-o numai într-o măsură, pe care am să o definesc acum în marginile ei negative. Ceea ce face importanța oricărui discurs a relației dintre noi și Eminescu este că ea, relația, ne definește pe noi, în mod nemijlocit.

Timișoara, Casa Universitarilor, ianuarie, 1988.

DAN PETRESCU

Confortul intelectual

Acest text, prezentarea unei traduceri din Marcel Aimé, a fost încredințat revistei noastre în 1987. El apare, fragmentar, abia acum.

Marcel Aymé (1902—1967) nu este numai autorul **Omului care trece prin zid**, cunoscut publicului nostru după o mai veche ecranizare, a nenumărate alte povestiri, romane și piese de teatru, ci și al unei cărțulii cu titlul de mai sus, apărută în 1949 și aproape la fel de inconfortabilă astăzi ca și la data apariției. Marea problemă pe care o dezbate eroul ei, domnul Pierre Lepage, este, în fond, aceea a limbajului — ca mijloc de comunicare alterat de abuzivele deplasări datorate întrebuințării sale poetice. Dl. Lepage este inamicul ambiguității: „Dacă grădinarul îmi spune: **semăn fasole** n-am să mă îndoiesc de sensul cuvintelor lui fiindcă le-aș fi citit în accepția deturnată în care le-ar fi luat vreun poet francez". De aceea, neîncrederea lui în poezie (și anume în poezia adevărată, „care constă în a spune lucruri false sau în a nu spune nimic") este totală, pentru că „ea pregătește neîndoielnic domnia confuziei, a anarhiei și a tuturor deviațiilor mentale și sentimentale. Inamicul numărul unu al confortului intelectual, ea este în consecință și al confortului material".

Ce este însă confortul intelectual? Foarte simplu: o „igienă", ba, mai mult, precum existențialismul lui Sartre, un „umanism". De el depind confortul material și confortul social, ale căror dereglări sînt de căutat în confuzia limbajului, în acea „mare mișcare de denaturalizare a limbajului" inițiată de romantism (în care dl. Lepage include și suprarealismul): vagul, imprecizia, evanescența sînt nocive și îndrituiesc compararea productelor literare cu ciupercile veninoase și strident colorate, în cadrul unei anumite concepții a comestibilității universale adoptate de dl. Lepage. Și nu este vorba nici măcar de instituirea vreunei cenzuri întru curmarea răului, pentru că n-avem nevoie de cenzură expresă ca să nu ingerăm otrăvuri.

Vederile personajului lui Marcel Aymé secretă însă ele însele ambiguitatea atît de abhorată, pendulînd între reacționarism și bun-simț; pentru că, oricît l-am suspecta astăzi pe dl. Lepage de logocentrism, ne este greu să acceptăm „reîntoarcerea refulatului" prin excluziunea căruia s-a clădit întreaga civilizație greco-latină ce o moștenim; „Veți găsi mai comod să mă considerați drept un spirit paradoxal — spune dl. Lepage interlocutorului său ca și cum ne-ar răspunde —, sau mai degrabă drept un bătrîn înapoiat și aici veți avea dreptate, pentru că deasupra adevărului, mult deasupra, infinit deasupra se află actualitatea care rostogolește de-a valma în apele-i murdare oameni, idei și pancarte".

LUCA PIȚU

Patafizica omenească

Mă întrebam în prima parte a *Patafizicii omenești*, divulgată într-o pagină a „Opiniei studențești", nr. 1/1984, ce poți tu, biet bahluvian, răspunde buclucașei *Frage nach der Pataphysik*. O știință a particularului visa și R.B. în *Roland Barthes par lui-même* (2): el însuși, mai la urmă, nu gîndea o știință a literaturii, o *Literaturwissenschaft* ca nemții, o poetică ori o naratologie ca Todorov și Genette, de vreme ce a scris o carte întreagă numai despre nuvelușa balzaciană *Sarrazine* și a titulat-o *S/Z*! Lichtenberg cel aforistic a scris un întreg *Tratat despre cozi*, o codologie (3), cu aparat iconografic ireproșabil și cu tot dichisul, dar patafizicianul ce nu se ignoră va scrie — poate nu chiar un tratat, nici Jarry nu a scris unul despre patafizică sau despre altceva — numai despre o coadă, numai despre această coadă de cireașă, nu despre iepurii toți ori despre iepure în general, ci despre acela ce apare pe un podeț și nelalocul său într-un tablou de Mantegna cu Muntele Măslinilor. Unamuno s-a amuzat să scrie un tratat despre un anume soi de cocoloașe de hîrtie numite de cartezieni *cocottes en papier*, găinuțe, cînd, tot atît de bine, putea să scrie unul despre ciungi, dar patafizicianul de meserie l-ar fi abordat numai pe Cervantes, „ciungul de la Lepanto", ori pe generalul cu *Viva la muerte!* căruia rectorul de la Salamanca i-a dat riposta cuvenită, atrăgîndu-și arestul la domiciliu și alte exacțiuni franquiste.

Și totuși, *was ist Pataphysik?* Sînt aici cîteva surse de captat, capitolul *Patafizica* din *Zile și nopți*, „romanul unui dezertor", ciclul ubuesc, publicațiile de la Cymbalum Pataphysicum, de la Tambalul Patafizic, de la Talciocul Patafizic, însă nici una nu-i mai mănoasă ca *Faptele și opiniile doctorului Faustroll*. În Cartea II din acest „roman neo-științific" întîlnim Definiția i „Patafizica este știința soluțiilor imaginare ,ce acordă simbolic lineamentelor proprietățile obiectelor descrise prin virtualitatea lor" (4). O precede explicitarea că, fiind epifenomenul ceea ce vine în plus la un fenomen, patafizica este știința ce se supraadaugă metafizicii și se întinde dincolo de metafizică tot atît cît aceasta se întinde dincolo de fizică (sau cît *Metapoetica* lui Al. Husar se întinde dincolo de *Poetica* lui Aristotel!). Dacă epifenomenul e adesea accidentul, patafizica va fi mai cu seamă știința particularului, tocmai pentru că mediile de savanți cred că nu există știință decît a generalului. Ea studiază legile ce guvernează excepțiile, explică universurile paralele cu acesta sau, cînd e mai puțin orgolioasă, descrie un univers ce se poate vedea și trebuie văzut în locul celui tradițional. Pentru că, legile universului tradițional nu sînt decît corelații de excepții, „deși mai frecvent", în orice caz corelații de fapte accidentale ce, „reducîndu-se la excepții puțin excepționale, nu au nici măcar farmecul singularității", iar *consensus omnium* rămîne „o prejudecată miraculoasă și incomprehensibilă". În fapt, ultima frază a romanului încheind capitolul de calcul matematic al suprafeței lui Dumnezeu, sună neamenințător, aproape blînd: *Patafizica este știința...*

Chiar dacă am fost copleșit de ceea ce s-a întîmplat la Timișoara și, apoi, în Capitală și în alte orașe ale țării, n-am încetat să mă gîndesc (cum, nu mă îndoiesc, mulți alții au făcut-o) la două ființe care au devenit simboluri vii:

DOINA CORNEA și LÁSZLÓ TŐKÉS

În ultimii ani, mă încerca, uneori, teama că nu voi ajunge să trăiesc pînă în ziua în care poporul meu se va elibera de cumplita teroare ceaușistă. Și, iată, am avut această formidabilă șansă. Fie-mi îngăduit să mă adresez, azi, tuturor oamenilor de bine ai acestei țări, parafrazîndu-l pe unul dintre liderii „Solidarității", muncitorul Zbygnew Bujak:

ÎNTOTDEAUNA S-A JERTFIT CINEVA PENTRU LIBERTATE. ACUM, A FOST RÎNDUL NOSTRU!

L-am cunoscut, în gărzile care ajutau armata să-i anihileze pe securiștii ucigași (ascunși, cu automatele lor aducătoare de moarte, prin podurile și pivnițele unor clădiri din centrul Timișoarei), l-am cunoscut, deci, pe tînărul muncitor (de la IMT) DUMITRU CIOBAN. El s-a aflat printre cei 40 de bărbați temerari care, cu trei zile înainte de mascarada numită Congresul al XIV-lea, au hotărît să pornească o grevă generală la IMT. Denunțătorii n-au șovăit, însă, să-și facă „datoria". Rușinoasa și, de neiertat, „misiune" de delator. Cei 40 de muncitori au fost duși în beciurile Securității, legați cu cătușe de niște dulapuri metalice și bătuți sălbatic.

Să nu uităm că, în Timișoara, ei au fost cei dintîi care au avut curajul să i se împotrivească, împreună, tiranului.

I-am cunoscut și pe doi extraordinari ofițeri ai armatei române, angrenați trup și suflet în acțiunea extrem de dificilă de contracarare a unor securiști scelerați. Acestor doi ofițeri, despre care voi scrie cît de curînd, le amintesc, acum, doar numele:

PETRE GHINEA și CRISTIAN DUMITRA

Iosif COSTINAȘ

Cazul Silviu Brucan

N-am fost și nu sîntem singuri! Cercurile de fier cu care odioasa dictatură a încins granițele țării nu au putut ascunde lumii adevăratele sentimente ale poporului român. Se înșelau cei care, în inconștiența lor criminală, credeau că nu va „transpira" nimic din adevărul despre oameni, despre ceea ce se întîmplă cu oamenii. Iată o simplă dovadă, una din cele foarte multe care au atras, în ultima vreme, atenția asupra ororilor din România. Articolul a apărut, chiar cu o zi înaintea căderii dictaturii, în numărul din 21 decembrie 1989 al uneia din cele mai bune reviste literare ale Statelor Unite, The New York Review of Books.

Așa după cum cititorii lui **The New York Review** cunosc, profesorul Silviu Brucan este unul dintre cei șase foști demnitari care în luna martie i-au scris o scrisoare de protest președintelui Ceaușescu. Brucan a fost ambasador al României în Statele Unite și la Națiunile Unite, a fost conducătorul televiziunii. El este un reputat comentator al științelor politice. A fost și vicepreședinte al Asociației de Studii Internaționale. Este autorul a numeroase cărți și articole despre relațiile internaționale și lumea comunistă. Ca urmare a scrisorii din luna martie, profesorul Brucan a fost arestat, hărțuit, interogat, iar din vară a fost mutat din locuință și izolat la marginea Bucureștiului, într-o casă dărăpănată, fără apă, electricitate.

Toți cei șase semnatari se află sub arest la domiciliu, dar lui Brucan și familiei sale li s-a rezervat un tratament deosebit de aspru. Fiica lui a fost scoasă din post, iar ginerele său a fost mutat într-o localitate din provincie. Brucan și-a pierdut o parte din pensie, și i se refuză o îngrijire medicală adecvată. Silviu Brucan va împlini în curînd șaptezeci și patru de ani. Anul trecut, el a fost supus la două operații. Orice activitate fizică susținută sau orice boală îi pot fi fatale. Soția lui, fosta președintă a Asociației Femeilor din România este profesoară pensionară, în vîrstă de aproape optzeci de ani, are o sănătate precară, în urma a două operații. Umblă numai cu mare greutate, iar de curînd s-a îmbolnăvit grav de ficat. La București, iernile sînt foarte lungi și aspre, iar viața de zi cu zi a Brucanilor este pur și simplu un infern. Iarna care bate la ușă se anunță a fi una dură. Ei au nevoie de ajutorul nostru. Vă cerem să facem unul sau mai multe dintre lucrurile următoare:

1. Scrieți-i președintelui Nicolae Ceaușescu, Palatul Republicii, București, România, și cereți-i fie să normalizeze condițiile de viață ale familiei Brucan, îngăduindu-i să ducă o viață omenească și liberă în România, ori să le îngăduie să-și găsească adăpostul în străinătate.

2. Scrieți-i președintelui Bush, Departamentului de Stat și mai ales reprezentanților dumneavoastră, precum și senatorilor, și cereți-le să contacteze ambasada Statelor Unite din București, rugîndu-i pe diplomații noștri să-și intensifice eforturile de a-i contacta pe Brucani, să se asigure de situația lor actuală și să le ofere ajutor.

3. Scrieți scrisori în sprijinul lui Silviu Brucan. Chiar dacă aceste scrisori nu îi vor parveni ele vor ajunge cu siguranță la cei care trebuie să știe despre îngrijorarea dumneavoastră și despre solidaritatea dumneavoastră. Adresa e următoarea: Str. Izbiceni, nr. 79, sector I OP. 68, București, România.

Imanuel Wallerstein, Centrul Fernand Braudel, SUNY, Binghamton, New York și **Radu J. Bogdan,** Departamentul de filozofie, Universitatea Tulane, New Orleans, Louisiana.

SOLJENIȚÎN

ARHIPELAGUL GULAG

Goma, Havel, Șalamov ; ei și atîția alții, cu cărțile lor puternice, fascinante, venind din infernul regimurilor totalitare au devenit numele-reper ale literaturii estului european. Paginile CLASICE ale literaturii Gulag sînt, însă, cele ale lui Soljenițîn. El e primul care, călătorind în infern, a putut avea imaginea lui întreagă. Cei dinaintea lui se sprijineau pe informații parțiale. Știau, dar nu își puteau imagina, trăiseră în subterană dar nu și-o puteau închipui în toată grozăvia ei. Trebuia forța unui mare scriitor care să ilumineze toate nivelele schilodirii umanului.

Și noi știam ce se întîmplă în beciurile securității, dar vag. Nu ne puteam imagina. Știam despre cei din închisorile de la Jilava, Sighet, Aiud, Pitești, dar NU NE PUTEAM IMAGINA.

Nu ne puteam imagina. Fiindcă tortura, desfigurarea nu începeau din subsolurile securității. Acolo era ultima ei fază. Ea începea afară, „în libertate". Amenințările delatorilor, starea de suspiciune, autofalsificarea. Arhipelagul Gulag se naște și se întemeiază pe psihologia Gulag. A învăța să fii în închisoarea celor care VORBESC ȘOPTIT.

Publicăm, și vom mai publica, pagini din cartea clasică a Gulagului. E un manual de existență liberă.

Dar, și atunci cînd va fi scris, citit și înțeles totul despre Arhipelagul Gulag — vom putea, oare, înțelege vreodată : cum era *libertatea noastră* ? Ce fel de țară era aceea care decenii la rînd a tras după sine lumea paralelă a Arhipelagului ?

Am avut nenorocul să port în mine o tumoare de mărimea unui pumn bărbătesc. Acea tumoare mi-a deformat stomacul, nu puteam mînca și nici dormi din cauza ei ; o aveam în permanență în minte (deși nu era mai mult de jumătate de procent din totalitatea trupului meu, pe cînd Arhipelagul, raportat la țară ca întreg, făcea peste opt procente). Dar, tumoarea nu era periculoasă prin faptul că apăsa pe organele vecine — ci pentru că producea toxine, intoxicînd întreg corpul.

Așa și țara noastră a fost treptat intoxicată de otrăvurile Arhipelagului. Și numai Cel de sus știe dacă se va vindeca vreodată.

Putem, oare, și ne este permis să descriem toată mizeria în care am trăit (care ,de altfel, nici nu se prea deosebește de cea de astăzi) ? Dacă nu vom prezenta acea mizerie în adevăratele ei dimensiuni, lumea va crede că-i minciună. Din această cauză și afirm că în anii '30, '40 și '50 la noi nici n-a existat literatură. Pentru că literatura nu poate exista dacă nu se spune *tot* adevărul. Deocamdată, întreaga mizerie care a existat se prezintă în cadrele permise, se trece sub tăcere, respectiv se lasă să se citească printre rînduri prin fraze întortocheate, prin completări la subsol prin nuanțări — și totul iarăși creează impresie de minciună.

Să încercăm, deci, să enumerăm pe scurt, deși nu acesta este scopul cărții noastre, acele caracteristici ale vieții *în libertate*, care își aveau, de fapt, rădăcinile în apropierea Arhipelagului sau erau cam în același stil.

Frica permanentă. După cum cititorul a observat nici cu anul '35, nici cu '37, nici cu '49 nu se micșorează cifra medie de nou ajunși în Arhipelag. Arhipelagul cerea să fie plin în permanență. Cum nu există minut fără să se nască sau să moară cineva așa nu există minut fără ca cineva să nu fie arestat. Uneori asta se întîmpla aceluia care-ți era cel mai apropiat, alteori altora, foarte departe, adesea omul se amăgea că nu există nici un pericol care-l amenință, alteori intra de bună voie printre gîzi și-atunci pericolul devenea mai mic, dar fiecare cetățean matur al țării, de la cel mai umil colhozic și pînă la cel mai de seamă membru al Biroului Politic, știa foarte bine un singur lucru : un cuvînt sau un gest necontrolat — și se va prăvăli ireversibil în abisul care-l păștea clipă de clipă.

Așa cum în Arhipelag sub fiecare *secătură* se găsește prăpastia (și moartea) muncii generale, așa și în țara întreagă sub fiecare cetățean se găsește prăpastia (și moartea) Arhipelagului. În aparență, țara este mult mai mare ca întindere decît Arhipelagul ei, dar ea, în întregime, împreună cu toți locuitorii ei, parcă plutește deasupra grotei căscate a acestui infern.

Frica nu este întotdeauna frica de a fi arestat. Aici se pot enumera cîteva etape : epurarea, verificarea, completarea formularelor stabilite într-o anumită ordine, sau măsuri care nu se încadrează într-un scenariu precis, expulzarea de la locul de muncă, ridicarea dreptului de anunțare a domiciliului ; expulzarea din satul sau orașul unde cetățeanul are domiciliul pînă la exilare[1]. Întrebările din formulare erau atît de detaliat elaborate, încît mai bine de jumătate din numărul total al populației, care trebuia să le completeze, se simțea vinovat și așteptat într-o stare de tensiune termenul de completare a acestora. După ce și-au alcătuit o istorie falsă a vieților lor, oamenii se străduiau din răsputeri să nu încurce și să nu uite ceva din cele scrise acolo. Dar, pericolul putea să cadă și pe neașteptate pe capul omului. Fiul lui Vlasov din Kadia, Igor, întotdeauna scria la rubrica respectivă că tatăl său e mort. Reușise la admitere și se înscrisese la o școală militară. L-au chemat pe neașteptate : în trei zile să aducă certificatul de deces al tatălui. Ehei, acu descurcă-te, frățioare !

Toate aceste spaime au dus la concluzia, deloc greșită, despre nimicnicia individuală și lipsa oricărui *drept*. În noiembrie 1936, Natașa Anicikova a aflat că iubitul ei (soț nelegitim) a fost arestat la Orel. A luat trenul și a ajuns în localitatea respectivă. O piață imensă în fața închisorii ticsită de care, nî care erau aproape numai femei în zdrențe și în opinci, cu pachetele pentru cei apropiați, respinse de autorități ! Anicikova se apropie de fereastra din zidul înfricoșător al închisorii. — »Cine ești, tu ?« — au întrebat-o sever. Au interogat-o. — »Iar acum, tovarășă de la Moscova, îți dau un sfat : părăsește localitatea în timpul zilei, de altfel, *în timpul nopții am să trimit să te aresteze*«. Străinului îi sînt neclare lucrurile de aici : decît să răspundă la întrebarea pusă, cekistul îi dase un sfat pe care femeia nu i-l ceruse ? Ce drept avea să pretindă unei cetățene libere să părăsească localitatea cît mai repede și fără nici un fel de amînare ? Și cine va veni în timpul nopții s-o ridice ? — Dar, care dintre cetățenii sovietici ar fi mințit că ceea ce li s-a spus nu este clar, sau să afirme că astfel de cazuri sînt incredibile ? După astfel de sfaturi primite, te apucă spaima să mai înnoptezi într-un oraș străin.

După cum observase, corect, N. I. Mandelștam : atîta de puternică era influența închisorii asupra vieții noastre de fiecare zi, încît cele mai simple cuvinte, de altfel, cu mai multe înțelesuri ca, de exemplu : »a lua«, »a aranja«, »a zice«, »a elibera« în mintea noastră se reduceau, bineînțeles, doar la un singur înțeles și o singură semnificație !

Cetățenii noștri n-au știut niciodată ce înseamnă a nu avea nici un fel de griji.

Legarea de o singură localitate. Dacă ar fi fost ușor să-ți schimbi domiciliul, să părăsești localitatea unde te paște primejdia, și în felul acesta să scapi de acel sentiment insuportabil de frică, să-ți reîmprospătezi sufletul — poate că oamenii s-ar fi coportat cu mai mult curaj, ar fi putut chiar risca. Dar, mai multe decenii la rînd am fost pur și simplu ținuți de regimul prin care nici un angajat nu putea să-și părăsească locul de muncă după placul lui. Fiecare era, prin fișa completată, legat de localitatea de domiciliere. Apartamentul, sau casa nici nu le puteai vinde, dar nici schimba și nici închiria. Din această cauză, *să protestezi* în localitatea unde trăiești sau muncești era — curată nebunie.

Închistarea, suspiciunea. Aceste două însușiri au înlocuit însușirile anterioare de bună dispoziție și ospitalitate (care încă nu erau »ucis« prin anii '20). Aceste două sentimente constituie un scut de protejare natural al fiecărei familii și al fiecărui individ în parte, mai ales că nimeni și nicăieri nu-și poate părăsi serviciul și pleca în altă parte și că orice gest sau cuvînt ale lui sînt, ani în șir, la cheremul oricărui individ cu care este obligat să conviețuiască. Închistarea omului sovietic, deci, nu este o însușire a sa de prisos, ea este necesară, deși unui străin i se poate părea că o astfel de comportare depășește puterile omenești. Fostul ofițer țarist. L. U. a rămas în viață și n-a fost arestat numai datorită faptului că atunci cînd s-a însurat, n-a spus *soției* nici un cuvînt despre trecutul său. Fratele său N. U. a fost arestat, iar soția acestuia a ascuns acest fapt față de *tatăl* și *sora ei*, pentru ca nu cumva, în cine știe ce ocazie, să le scape vreo vorbă. I-a mințit și pe ei, dar și pe alții (și mult timp a jucat teatru) cum că soțul ei ar fi părăsit-o plecînd cu altă femeie ! Acestea sînt doar unele din secretele familiale, pe care oamenii le destăinuiesc abia acum, după treizeci de ani. Și, spuneți ce familie, din oricare oraș, n-are astfel de secrete ?

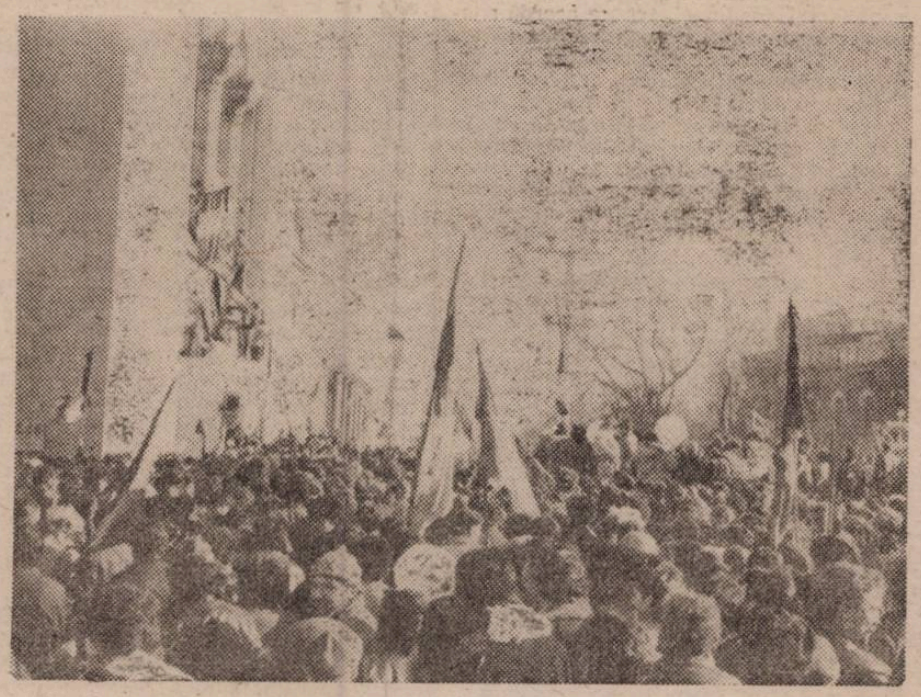

În anul 1949 colegei studentului V. J. i-a fost arestat tatăl. În astfel de cazuri, toată lumea evită pe cel »stigmatizat«, ceea ce se considera un gest normal, dar V. J. n-a procedat astfel, dimpotrivă, a consimțit sincer cu colega sa, oferindu-i chiar ajutor. Fata speriată de comportarea prietenului ei V.J., a respins ajutorul lui, mințindu-l că nu este convinsă că tatăl ei n-ar fi vinovat, iar el a tăinuit în fața părinților săi gestul lui uman. (Abia cînd în fruntea statului a venit Hrușciov, și-au calificat atitudinile : fata credea că V.J. este sau turnător și provocator, sau membru al vreunei organizații antisovietice, care încerca să-i măgulească pe cei oropsiți).

Această închistare generală parcă adîncea și mai mult groapa comună a sclaviei. Să fi avut doar cineva curajul să spună lucrurilor pe nume, că toată lumea i-a și întors spatele : »provocare ?«. Așa că orice tentativă sinceră de protest care, din întîmplare, se manifesta era de la bun început condamnată la singurătate și înstrăinare.

Ignoranța absolută. Ascunzîndu-se unul de altul și neavînd nici cea mai mică încredere unul într-altul, noi singuri am contribuit la înrădăcirea în mintea noastră a acelei conspirativități absolute, a acelei dezinformări absolute, care este cauza tuturor nenorocirilor care s-au abătut asupra noastră — cauza milioanelor de arestări pe care le-am aprobat în masă. Fără să ne spunem unul altuia ceva, fără să ne plîngem sau văităm, fără să știm ceva unul despre altul, noi, de bună voie, am crezut din tot sufletul în ceea ce se scrie în presă și în ceea ce vorbeau tribunii oficiali. În fiecare zi ni se servea cîte ceva ce ne înfuria, de exemplu, vreun accident feroviar de circulație (de obicei catastrofal) acolo, undeva, la o depărtare de vreo cinci mii de kilometri. Iar ceea ce trebuie neapărat să știm ceea ce se întîmplă în fața ușii noastre, aci, pe scări — n-aveam de unde să știm.

Cum să devii atunci cetățean adevărat dacă nu știi nimic despre ceea ce se întîmplă în imediata ta apropiere ? Afli toate cu întîrziere, abia atunci cînd tu însuți cazi în noroi.

Spionarea, a luat amploare depășind orice limită. Sute de mii de agenți de miliție, în birourile lor din instituțiile de stat, în aparență inocente, prin locuințe tăinuite, fără să facă economisire de hîrtie, recrutau în permanență turnători de la care cereau denunțuri pentru care nici măcar n-aveau nevoie de informații mai precise. Recrutau și indivizi de care n-aveam nevoie niciodată, mulți dintre ei nefiind de nici folos ca, de exemplu, bisericoasa aceea, fosta soție a preotului baptist Nikitin, care a murit în lagăr. Dar, biata femeie stătea ore în șir sub anchetă, ba o arestau, maltratînd-o, ba o mutau în fabrică de la un post de muncă la altul și mai prost. Unul din scopurile acestor recrutări în masă era clar : trebuie făcut tot posibilul ca fiecare supus să simtă pe pielea sa suflul serviciului de informații. Pentru ca în orice societate, cît de mică, în orice birou, în fiecare locuință, să fie cîte un informator, sau să aibă impresia, și să le fie teamă, că el există.

Pot face o apreciere pausală : din patru locuitori din fiecare oraș, cel puțin unuia, măcar o singură dată în viață, i s-a oferit să fie denunțător. Sau poate și mai des. În timpurile mai noi, acest lucru l-am verificat și printre deținuți, dar și printre aceia care erau permanent liberi : am canalizat discuția în direcția cine, cînd și cum a fost recrutat. Rezultatul a fost înspăimîntător: din cei cîțiva care am fost prezenți a reieșit *că fiecăruia,* măcar o singură dată, i s-a propus să denunțe !

N.I. Mandelștam trage o concluzie corectă : pe lîngă scopul de-a se slăbi cît mai mult relațiile între oameni, mai era încă unul prezent : cei ce au acceptat să fie recrutați, poate de frică să nu fie demascați, aveau însă tot interesul ca regimul existent să rămînă veșnic acela.

Închistarea și-a întins tentaculele sale reci printre toate păturile sociale, respectiv în întregul popor. Printre tovarășii de muncă, printre studenți, soldați, printre vecini, printre aceia care abia au ieșit din copilărie, chiar și în secția de admitere în rîndurile N.K.V.D.-ului — printre femeile care aduceau hrană celor apropiați în închisori.

În românește de
Simeon LĂZĂREANU

Libertatea cu botniță este capitolul al treilea, partea a patra, *Sufletul și sîrma ghimpată, din Arhipelagul Gulag.*

[1] Și alte forme mai puțin cunoscute ca : excluderea din partid, alungarea de la locul de muncă în lagăre ca muncitori necalificați. Așa a fost în 1938 prigonit G. G. Onciuh. În timpul războiului a fost încadrat într-un batalion de muncă unde a și murit.

B... PENTRA"